DESTINTO

ESCHOTI

VENETIIS APVD NICOLAVM PEZZANA. M.DC.LXIX.

Ex Libris Ioannis Sandri Archipresbyteri Dosiene ...

Ex Libris Rocchi Belli loco Sedrine

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis, magnisque beneficijs, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, solam veterem, ac Vulgatam, quæ longo tot sæculorum vsu in Ecclesia probata fuerat, grauissimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certè tanta versionum varietas, atque diuersitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud ferè euenisse constat, [*Præfat. in Iosue.*] quod Sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices: cùm vnusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris, ac Vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse, apud æquos Iudices in dubium reuocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (vt à maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex Sancti Hieronymi translatione, [*S. Hier in c. 19. Isaiæ.*] vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam S. Hieronymus communem, & Vulgatam, S. Augustinus Italam, [*S. Aug. Li. 2. Doctr. Christianæ c. 14.*] S. Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, siue Italæ editionis sinceritate, atque præstantia præclarum S. Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, [*S. Gregor. Epist. Dedic. ad Leand. c. 5. in fine.*] Italam præferendam censuit, quòd esset, vt ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De Sancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim S. Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, [*S. August. vbi sup.*] atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. [*Lib. 18. de Ciu. Dei c. 43.*] Eumdem S. Gregorius ita prædicat, vt eius translationem, quam Nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudisse dicat: atque idcircò dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non vno in loco [*Li 20. Moral. 24.*] Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab Ecclesijs Christianis [*Lib 6 Etymol c. 4.*] communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententijs. Sophronius quoque vir eruditissimus, S. Hieronymi translationem non Latinis modò, [*Lib. 1. de Diu. off 12.*] sed etiam Græcis valdè probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Psalterium, & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, S. Hieronymi versione ita sunt vsi, vt ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleuerint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitùs excitatum ita celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria præstare se posse confidunt. Ceterùm ne tàm fidelis translatio, tàmque in omnes partes Ecclesiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temerè emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, vt hæc ipsa vetus, ac Vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur: neque vlli liceret eam sine facultate, & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati, ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono, quàm diligentissimè retinendo, & conseruando, vigilantiam, atque industriam excitauit. Et quamuis insignium Academiarum Theologi in Editione Vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & co-

dices manuscripti complures, & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Vrbem aduecti erant: & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas, ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimùm pertinere cognoscitur; ideò Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot S. R. E. Cardinalibus, alijsq. tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam prouinciam demandauit, vt Vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentarijs, ac curatissimè castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verùm Conuentum illum ob varias, grauissimasq; Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum Sixtus V. diuina prouidentia ad summum Sacerdotium euocatus, ardentissimo studio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cùm iam esset excusum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem reuocandum censuit, atq; decreuit. Id verò cùm morte præuentus præstare non potuisset, Gregorius XIIII. qui post Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, alijsque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. breuissimo tempore de hac luce subtractis: tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ vniuersæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum est. Accipe igitur, Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac Vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecilitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vsque diem prodierunt, emendatiorem, purioremq. esse, minimè dubitandum. Et verò quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisq; fontibus, & ipsis veterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quòd ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam S. Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facile fieri posse credendum est, vt maiores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atq; integri euaserunt: tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, alijsq; eruditissimis viris ad hoc opus à Sede Apostolica delectis propositum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac Vulgatam Latinam à mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit restituere; eaq. restituta, vt quàm emendatissimè imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est; atq; ea causa fuit, cur Liber tertius & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus inuenitur, neque pars est vllius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque vtilitate in posterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minimè annotentur.

Epistol. ad Suniam & Fretellam. Præf. Euang. ad Damasum.

DE

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM

EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, vt sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia conseruetur. *Et infra.*

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt verò infrascripti: Testamenti veteris, Quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & secundus. Testamenti noui: Quatuor Euangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum à Luca Euangelista conscripti: Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres. Iacobi Apostoli vna: Iudæ Apostoli vna: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit.

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM sacrorum Bibliorum Vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigilijs restitutus, & quàm acuratissimè mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typoghaphia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in posterum idem Textus incorruptus, vt decet, conseruetur, opportunè prouidere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtiùs inhibemus, ne intrà decem annos à data præsentium numerandos, tàm citrà, quàm vltrà montes alibi quàm in nostra Vaticana Typographia à quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito priùs exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographicę incuriæ manifestè adscribendum sit, inuiolabiliter obseruetur. Si quis verò Typographus in quibuscumque Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tàm nostræ, & S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quàm non subiectis, hanc eamdem sacrarum Scripturarum editionem intrà Decennium prædictum quoquomodo, elapso autem Decennio, aliter quàm iuxta huiusmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere vel euulgare, aut si quis Bibliopola à se, vel ab alijs quibusuis, post datam præsentium, huius Editionis impressos libros, seu imprimendos à præfato restituto, & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quàm à Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel euulgare præsumpserit, vltrà amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: à qua nisi à Romano Pontifice, prærerquàm in mortis articulo constitutus absolui non possit. Mandamus itaque vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum & locorum, etiam regularium Prælatis, vt præsentes litteras in suis quisque Ecclesijs & iurisdictionibus ab omnibus inuiolatè perpetuò obseruari curent, ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita, compescẽdo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Prouincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuersitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissimè derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio & extrà, fides vbiquè adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibita, vel ostensa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die 9. Nouembris 1592. Pontif. Nostri Anno I.

M. Vestrius Barbianus.

HIE-

Lib. Iud. In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth. Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, di- *Isa. 16.a.* centis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion.

Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, ve- *Reg. I. & II.* terem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc, atque Dauid, noui sacerdotij, nouique imperij sacramenta testatur.

Reg. III. & V. Malachim, id est, tertius & quartus Regum liber, à Salomone vsque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabat vsq; ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Osee. Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coarctati, multò aliud, quàm sonet in littera, præfigurant.

Ioel. Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multò tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari.

Act. 2.c. Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri spiritum Sanctum super seruos Dei & ancillas, id est, super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mysticè continentur.

Amos. Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab, & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorē, minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super morum litum, vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur seruus Dei, pernotat contra Edom sanguinem, terrenumque hominem: fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Morasthi coheres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.

Nahum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur: Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciciantis pacem. *Nahum.*

Habacuc luctator fortis, & rugidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, vt Christum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cœlos gloria eius & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius. *Habacuc.*

Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, auditor clamorem à Porta piscium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, dispererunt vniuersi, qui inuoluti erant argento. *Sophonias.*

Aggæus festiuus, & lætus, qui seminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret, destructū templum ędificat, Deumque patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cœlum, & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus. *Aggæus.*

Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis, quot oculis, duas quoque oliuas à sinistris lampadis cernit, & dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis. *Zacharias.*

Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israel, & vocatione Gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. *Malachias.*

Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Euangelium. *Isaias.*

Secundus virgam nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum. *Ieremias.*

Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur. *Ezechiel.*

Quartus verò, qui extremus inter quatuor prophetas temporum conscius, & totius mun- *Daniel.*

di φιλέωρ lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronuntiat.

Dauid. Dauid Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christū lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Prouerbia. Ecclesiast. Canticum. Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Esther. Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralip. Paralipomenon liber, id est, instrumenti veteris, ἐπιτομή, tantus, ac talis est, vt absque illo, si quis scietiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina, iuncturasque verborū, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.

Esdras. Nehemias. Esdras, & Nehemias, adiutor videlicet, & cōsolator à Domino, in vnum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Leuitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum excessisse modum epistolæ, & tamen nō implesse quod volui. Audiuimus tantùm quid nosse, quid cupere debeamus, vt nos quoque possimus dicere, *Psal. 118. c.* Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum scio, quòd nescio.

Matthæ. Marcus. Lucas. Ioannes. Ezech. Tangam, & nouum breuiter testamentum, Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes, quadrigas Domini, & verū Cherubim, quod interpretatur sciētiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & vbique volitantia, tenent se mutuò, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paul. Apostolus. Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias, octaua enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur Timotheum instruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere.

Act. Apostolorum. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videtur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorū Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio, animaduertemus pariter, omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.

Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, septem epistolas ediderunt tàm mysticas, quàm succinctas, & breues pariter, ac longas: breues in verbis, longas in sententijs, vt rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. *1. Cor. 2. Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas.*

Apocalypsis Ioannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam hìc in terris regni cęlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vtilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam cōcionem faciliùs instrueret, & in vna eademq; sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, vt hęc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixę sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrū renuens, comitem spondeo. Petēti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseueret in cœlo. *Apocal. Mat. 7. a. Luc. 11. b* Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid ac de Hermagoræ tumiditate effutiā) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hìc amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum contemptum sęculi, fidem amicitię, amorē Christi. Nam prudentiam, & eloquij venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina quæso te, & hæretis in salo nauiculæ funem magis præcide, quā solue. Nemo renunciaturus sęculo bene potest vendere, quæ contempsit, vt venderet. *VIII Prouerb. 17* Quidquid in sumptus de tuo tuleris pro lucro computa. Antiquum dictum est, auaro tàm deest quod habet quā quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus tamquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. *2. Cor 6. b.* Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proijce. Tollenti tunicam & pallium relinquendum est. *Matt. 5. g.* Scilicet nisi tu, semper recrastinans, & diem de die trahens, caute, & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli nauem tantùm, & retia reliquerunt: vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Cræsi diuitijs. *Matt. 4. c. Mar. 12. d. Luc. 21. a.* Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

PRAE-

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI

Presbyteri in Pentateuchum Moysi ad Desiderium.

DESIDERII mei desideratas
accepi epistolas, qui quodam pręsagio futurorum, cum Daniele
Dan.9. sortitus est nomen, obsecrantes,
vt translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in septuaginta interpretũ sugillationẽ noua pro veteribus cudere, ita ingenium, quasi vinum, probantes: cùm ego sæpissimè testatus sim me pro virili portione in
Exod.15. Tabernaculo Dei offerre, quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quòd vt auderem, Origenis me studium prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo opus omne distinguẽs: dum aut elucescere facit, quæ minùs ante fuerant: aut superflua quæque iugulat, & confodit, maximè quæ Euãgelistarum, & Apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de Veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur, vt est illud, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compũxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia, quę
Osee 11. proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus
Isa.11. ergo eos, vbi hæc scripta sint: & cùm dicere nõ
Zach.12. potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Pri-
Prou.28. mum testimonium est in Osee, secundum in
Isa.64. Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Prouerbijs, quintum æquè in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramẽta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebãt, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus diuisi eadem scriptitarint: cũ Aristęas eiusdem Ptolemęi ὑπερασπιστὴς, & multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hìc eruditio & verborum copia, ea, quæ intelligit transfert. Nisi fortè putãdus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte, orationem afflatus theorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdẽ libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sancti testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia, in domo Dñi, quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante aduentum Christi, & quod nesciebant, dubijs protulere sententijs: nos verò post passionem, & resurrectionem eius, non tàm prophetiam, quàm historiam scribimus. aliter enim audita: aliter visa narrantur: quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus vltimum penè gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuersarum vrbium magistros consule. Quod illi habẽt de Christo, tui codices nõ habent. Aliud est si contra se posteà ab Apostolis vsurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina, quàm Græca, & Græca, quàm Hebraica. Verùm hęc contra inuidos. Nunc te precor Desideri charissime, vt me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus iuues: quo possim eodem spiritu, quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Eiusdem in Iosue præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fęnore liberati, ad Iesum filiũ Naue manum mittamus, quem Hebræi בן נון הושע id est, Iosue filiũ Nun, vocant: & ad Iudicum librũ quem שופטים appellãt: ad Ruth quoque, & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem, vt siluam Hebraicorum nominũ, & distinctiones per membra diuisas diligens scriptor conseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat: Et vt in primis, quod sæpè testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen nostra delectant: vt pro Græcorum ἐξαπλοῖς

quæ & sumptu,& labore maximo indiget, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes inueniant quod requirūt: maximè cùm apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices:& vnusquisq; pro arbitrio suo, vel addiderit, vel subtraxerit quod ei visum est:& vtiq; non possit verū esse quod dissonat. Vndè cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctū opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet; vel cōtemnens, si displicet: memineritq; illorum versuū, Os tuū abundauit malitia,& lingua tua concinnabat dolos. Psal. 43. Sedens, aduersus fratrem tuū loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalū: hęc fecisti,& tacui. Existimasti iniquè quòd ero tui similis: arguam te,& statuam cōtra faciē tuam. Quę enim audientis vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos, quòd calumniandi eis,& irridēdi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, immò lacerare, vndè aduersarij torqueantur? Quòd si vetus eis tantū interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extra recipiendum putant: cur ea, quæ sub asteriscis,& obelis, vel addita sunt, vel amputata, legunt,& negligūt? Quare Danielē iuxta Theodotionis translationē, Ecclesię susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium, Pamphili cunctas editiones similiter differētes? Aut quæ fuit stultitia, postquàm vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Vnde autem in nouo testamēto probare poterūt assumpta testimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omninò calumniantibus tacere videamur. Ceterū post sanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est,& hos libros, quos Eustochio virgini Christi negare nō potui; decreuimus, dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incūbere,& omissū iam diu opus, quasi quodam postliminio, repetere: præsertim cùm & admirabilis, sanctusque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam festinantes, mortiferos Sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

PRÆFATIONEM EIUSDEM S. Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideò in principio positam, quòd librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus Galeatus.

Eiusdem in librum Paralipomenon Præfatio.

SI septuaginta interpretum, pura,& vt ab eis in Græcū versa est, editio permaneret, superfluè me, Chromati episcoporū sanctissime, atque doctissime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominū occupauerat, & nascentis Ecclesię roborauerat fidem, iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diuersa ferantur exemplaria,& germana illa, antiquaq; translatio corrupta sit, atq; violata; nostri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum sit, aut nouū opus in veteri opere cudere, illudētibusq; Iudæis, cornicum, vt dicitur, oculos configere. Alexandria, & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Cōstantinopolis vsque Antiochiā, Luciani martyris exēplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæsthinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus vulgauerunt: totusq; orbis hac inter se trifaria varietate cōpugnat. Et certè Origenes nō solùm exēpla composuit quatuor editionū, è regione singula verba describens, vt vnus dissentiens, statim ceteris inter se cōsentiētibus arguatur: sed quod maioris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans, quæ minus fuerant,& virgulis, quæ ex superfluo videbātur apposita. Si igitur alijs licuit nō tenere quod semel susceperāt:& post Septuaginta cellulas, quæ vulgo sine auctore iactātur, singulas cellulas aperuere, hocque in ecclesijs legitur, quod Septuaginta nescierunt, cur me nō suscipient Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouā condidi, vt laborem meum Hebræis,& quod his maius est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librū de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniā Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quē compūxerunt:& illud Apostoli, Quæ oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: ceteraque his similia in Hebręorum libris inueniri, certè Apostoli & Euangelistę, Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc, quæ in Septuaginta interpretibus non habētur? Christus Dn̄s noster vtriusque testamenti conditor, in Euangelio secundùm Ioannem, Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtiq; scriptum est, quod Saluator scriptū esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reuertendū est, vnde & Dn̄s loquitur,& discipuli exempla pręsumunt. Hæc pace veterū loquor, & obtrectatoribus meis tantùm respondeo, qui canino dente me rodunt, publico detrahentes, & legētes in angulis, iidem & accusatores, & defensores, cùm in alijs probent quod in me reprobant: quasi virtus, & vitium non in rebus sit, sed cū auctore mutetur. Ceterum memini editionem Septuaginta translatorū, olim de Græco emēdatam tribuisse me nostris: nec inimicū debere existimari eorum, quos in conuentu fratrum semper edissero. Et quod nunc דברי הימים, id est

Matth. 2. Ioann. 19. 1. Cor. 2. Ioan. 7.

id est verba dierum, interpretatus sum: idcircò feci, vt inextricabiles moras, & siluam nominũ, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumq; barbariem apertiùs, & per versuum cola digererem, mihimetipsi, & meis iuxtà Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Ad Domnionem, & Rogatianum in eumdem, Præfatio eiusdem.

QVomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint, & tertiũ Virgilij librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis nauigauerint: ita sanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorũque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: vt circumiremus prouinciã, quã vniuersæ Christi ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion. & Rogatiane charissimi, numquam me in diuinis voluminibus, proprijs viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam, de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum, quantò magis de his super quibus anceps eram? Denique, cùm à me nuper litteris flagitassetis, vt vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quẽdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi: & contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vsque ad extremum vnguem: & sic confirmatus, ausus sum facere, quod iubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt non tàm Hebræa quàm Barbara quædã, & Sarmatica nomina coniecta arbitrãdum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea, quæ vera fuerunt transtulerant, sed scriptorum culpæ ascribendum, dum de emendatis inemendata scriptitãt, & sæpè tria nomina, subtractis è medio syllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel è regione vnum nomen, propter latitudinẽ suam, in duo, vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, nõ homines, vt plerique existimãt, sed vrbes, & regiones, & saltus, & prouincias sonãt, & obliquè sub interpretatione, & figura eorũ, quædam narrantur historiæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nonnè ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in nostris codicibus non habetur. Hoc primùm sciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus sit: & apud illos vocatus, דברי הימים, id est Verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diuisus est. quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes secent, cùm vnus à suo Auctore sit editus. Deinde etiã illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, vt dixi, significantias sonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & historiæ, quæ vel prætermissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leuiter, hìc per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaq; vestrarum adiutus auxilio, misi librum beneuolis placiturũ, tamen inuidis displiciturũ esse non ambigo. Optima enim quæque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam consciẽtiam recolat, videat ordinẽ, textumque sermonis, & tunc nostro labori, si potuerit detrahat. Vbicumque ergo asteriscos, id est, stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, transuersa scilicet virga, prẹposita est, illic signatur, quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EIVSDEM AD DOMNIONEM & Rogatianum, in Esdram, & Nehemiam Præfatio.

VTrum difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum statui: nam neq; vobis aliquid imperantibus abnuere, sententiæ est, & magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, vt ante sub fasce ruendum sit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum studia, qui omne, quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum contra se conscientia repugnante, publicè lacerant, quod occultè legunt, in tantùm vt clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus *Psal.* 119.
est, quod semper scribitis, atque rescribitis vt Esdræ librum, & Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca, & Latina volumina: aut quidquid illud est, quod à nobis vertitur, nõ statim ab omnibus conspuẽdum sit. Frustra autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigãdo nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaq; obsecro vos mi Domnion, & Rogatiane charissimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisque eorum supercilium, qui iudicare tantũ de alijs, & ipsi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar: admonẽtes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distinctè, & per interualla trãscribãt. Nihil enim proderit emendasse librũ, nisi emẽdatio, librariorum diligentia, cõseruetur. Nec quemquam moueat, quòd vnus à nobis liber editus

est:nec apocryphorum tertij,& quarti somnijs delectetur:quia & apud Hebræos Esdræ Nehemięq; sermones in vnum volumen coarctātur, & quæ nō habentur apud illos, nec de vigintiquatuor senibus sunt procul abijcienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata & inuersa demōstrat: nec potest vtique verum asseri,quod diuersum est:mittite eum ad Euāgelia: in quibus multa ponūtur quasi de Veteri testamento,quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniā Nazaræus vocabitur. &, Ex Ægypto vocaui filium meum. &, Videbunt in quem compunxerunt. multaque alia,quæ latiori operi reseruamus:& quærite ab eo vbi scripta sint:cumque proferre non potuerit,vos legite de his exēplaribus,quæ nuper à nobis edita,maledicorum quotidie linguis confodiuntur.Sed vt ad compendium veniam,certè quod illaturus sum, ęquissimū est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco,aut aliter habetur quàm à me versum est? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipsis auctoribus,translationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud est,si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Grecorum studium ac beneuolentiam, qui post Septuaginta translatores, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet,& Symmachum, & Theodotionem, & curiosè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, ecclesijs dedicarunt. Quantò magis Latini grati esse deberent, quod exultantē cernerent Græciam à se aliquid mutuari? Primū enim magnorū sumptuum est & infinitæ difficultatis, exēplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidā nuper apud Grecos accidit,vt interdum Scripturę sensum relinquens,vniuscuiusque interpretis sequeretur errorem. Nos autē qui Hebrææ linguæ saltem paruam habemus scientiā,& Latinus nobis vtcumque sermo non deest, & de alijs magis possumus iudicare, & ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaq; licet hydra sibilet,victorque Sinon incendia iactet: numquā meum,iuuante Christo,silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant,qui volunt:qui nolunt,abijciāt. Euentilent apices,litteras calumnientur: magis vestra charitate prouocabor ad studium, quā illorum detractione & odiō deterrebor.

EIVSDEM AD CHROMATIVM & Eliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari nō desino exactionis vestræ instātiam:exigitis enim, vt librum Chaldęo sermone conscriptum,ad Latinum stylum traham, librum vtique Tobiæ,quē Hebræi de catalogo diuinarum scripturarū secantes,his quæ hagioprapha memorāt, manciparunt. Feci satis desiderio vestro,non tamen meo studio. Arguunt,& nos Hebræorum studia: & imputant nobis, contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisæorum displicere iudicio,& Episcoporum iussionibus deseruire,institi,vt potui. Et quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, vtriusque linguæ peritissimū loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expressit,hoc ego accito notario, sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo,cùm gratum vobis didicero, me, quod iubere estis dignati, complesse.

Eiusdem præfatio in Librum Iudith.

APud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur:cuius auctoritas ad roboranda illa,quæ in cōtentionem veniunt, minus idonea iudicatur.Chaldæo tamen sermone cōscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestræ, immo exactioni: & sepositis occupationibus, quibus vehemēter arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis sensum è sensu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui:sola ea,quæ intelligētia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam,castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non solùm feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

Eiusdem in Librum Esther præfatio.

LIbrum Esther varijs translatoribus cōstat esse vitiatum: quem ego de archiuijs Hebræorum reuelans, verbum è verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata,laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea,quæ ex tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare, quibus verbis vti potuit qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ò Paula & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum studuistis intrare, & interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite, vt possitis agnoscere, me nihil etiam augmētasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in He-

in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expauescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum Psal. 52. penitus non timemus: quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: Galat. & secundùm Apostolum, Qui eiusmodi sunt, serui Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex minio vsque ad Teth litteram fecimus diuersis in locis, volentes scilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Eiusdem in librum Iob præfatio.

COgor per singulos scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex vtroque commixtum, & mediè temperatum genus translationis expresserint, & omnia Veteris instrumenti volumina Origenes obelis, asteriscisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probãs defuisse quod additũ est. Discãt igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest, vt quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipuè in Iob: cui si ea, quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dũtaxat apud Græcos. Ceterũ apud Latinos ante eam translationem, quã sub asteriscis, & obelis nuper edidimus, septingẽti ferme aut octingenti versus desunt, vt decurtatus, & laceratus, corrosusque liber fœditatem sui publicè legentibus præbeat. Hæc autem trãslatio nullum de veteribus sequitur interpretẽ: sed ex ipso Hebraico, Arabicoque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul vtrũq; resonabit. Obliquus enim etiã quod Hebręos totus liber fertur, & lubricus, & quod Græci rethores vocant ἐσχηματισμένος, dũ qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillam, vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tãto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc vnum scio, nõ potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est, Porrò à verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: vsque ad eum, vbi ante finem voluminis scriptum est Idcircò ipse me reprehendo, & ago pęnitentiam in Iob. 42. fauilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo, spondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis, & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quam simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsque ad finem libri, paruum comma quod remanet prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi: legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, sed vt ea, quæ in illa, aut obscura sunt, aut omissa, aut certe scriptorum vitio deprauata, manifestiora nostra interpretatione fierent: Vt qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipsis cunabulis inter grammaticos & rethores & philosophos detriti sumus. Quòd si apud Græcos post Septuaginta editionem, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hæretici sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud ecclesias, & explanãtur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repetere, deprauata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro, & fideli aperire sermone, vel à fastidiosis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoq; descriptos, vel vncialibus, vt vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meisque permittant pauperes habere schedulas, & non tàm pulchros codices, quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos & mea iuxta Hebræos in Latinum meo labore translata est. Eligat vnusquisque quod vult: & studiosum me magis, quàm maleuolum probet.

Alia eiusdem præfatio.

SI aut fiscellam iunco texerem, aut palmarũ folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris, volo operari cibum, qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam sentibus, virgultisque purgare, error mi-

hi

hi geminus infligitur:corrector vitiorum,falsarius dicor,& errores non auferre,sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo,vt etiam confessa plerisque vitia placeāt: dū magis pulchros habere volunt codices,quā emendatos.Quapropter,ò fratres dilectissimi,vnicum nobilitatis, & humilitatis exemplar,pro flabello,calathis,sportellisque munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum,integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim post probationem,atque victoriam,duplicia sunt ei vniuersa reddita, ita ego in lingua nostra,vt audacter loquar,feci eum habere,quę amiserat.Igitur & vos,& vnumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem semper annectens, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis,sciatis ea,quæ subiecta sunt,in Hebraicis voluminibus non haberi.Porrò vbi stellæ imago prçfulserit,ex Hebrço in sermone nostro addita sunt, necnon & illa, quæ haberi videbantur,& ita corrupta erant,vt sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo ecclesijs Christi venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Eiusdem in Psalterium,quod secundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum positus emendaram: & iuxta Septuaginta interpretes, licet cursim,magna tamen ex parte correxerā.Quod quia rursum videtis, ò Paula, & Eustochium, scriptorū vitio deprauatum,plusque antiquum errorem, quàm nouam emendationem valere; me cogitis,vt veluti quodam nouali, scissum iā aurum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes,vt quod crebrò malè pullulat,crebriùs succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tàm vos, quibus forte labor iste desudat,quàm eos,qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui,cum cura, & diligentia transcribantur.Notet sibi vnusquisque vel iacentem lineam, vel radiantia signa, id est, obelos, vel asteriscos.Et vbicumque viderit virgulam prçcedentem, ab ea vsque ad duo puncta, quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vsq; ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis à Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuique fecisse me sciens: non ambigo multos fore, qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara,quàm discere: & de turbulento magis riuo, quàm de purissimo fonte potare.

Eiusdem Præfatio in Libros Salomonis.

IVngat epistola,quos iungit sacerdotium: immo charta non diuidat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros,& librarios sustentatis, vt vobis potissimùm nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me, vobis esurientibus, alijs laborare:aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminū,משלים quas Hebrçi Parabolas,vulgata autē editio Prouerbia vocāt. קהלת, quem Grçcè Ecclesiasten, Latinè concionatorem possumus dicere: שיר השירים, quòd in nostra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur,& Panæretos Iesu filij Sirach liber, & alius pseudepigraphus,qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem,Hebraicum reperi:non Ecclesiasticū,vt apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui iūcti erant Ecclesiastes & Canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis,non solùm librorum numero,sed etiam materiarum genere coæquaret.Secundus apud Hebrços nusquā est,quin & ipse stylus, Græcam eloquentiā redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant.Sicut ergo Iudith, & Tobię,& Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit:sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.Si cui sanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua sic cudimus, vt vetera destruamus. Et tamen cùm diligentissimè legerit,sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint,sed statim de prælio purissimę commendata testę,suū saporē seruauerint.

Ad Paulam & Eustochium in translationem Isaiæ ex Hebraica veritate, eiusdem præfatio.

NEmo cùm prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis,& operibus Salomonis; sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur,& commata,qui vtique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes,interpretationem nouam,nouo scribendi genere distinximus. Ac primùm de Isaia sciendum,quòd in sermone suo disertus sit:

quippe

quippe vt vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ ceteris, florem sermonis eius translatio non potuerit cōseruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quòd non tàm propheta dicendus sit, quàm euangelista. Ita enim vniuersa Christi, Ecclesiæq; mysteria ad liquidum prosecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de pręteritis historiā texere. Vnde cōijcio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere: ne sanctū canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeretis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere: nec facilè quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit ante quàm legerit: nos quoq; patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo, & prudens in flammā mitto manū: & nihilominus hoc à fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Gręci post Septuaginta translatores Aquilā & Symmachū & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suę, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: & sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legāt prius, & postea despicient: ne videātur, non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autē Isaias in Ierusalē, & in Iudæa: necdum decem tribubus in captiuitatem ductis, ac de vtroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præsentē respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatē reditum populi significet in Iudæā: tamē omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quem quantò plus amatis, ò Paula, & Eustochium, tanto magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præsenti, qua me indesinēter ęmuli laniāt, ipse mihi mercedem restituat in futuro, qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate Scripturarum ecclesijs eius diutiùs insultarent.

Eiusdem in Ieremiam præfatio.

IEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidē apud Hebræos Isaiæ, & Osee, & quibusdam alijs prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porrò simplicitas eloquij, à loco ei, in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsq; hodie viculus, tribus ab Ierosolymis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus: virginitate sua euangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non solùm spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantùm, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri, versibusque reddidimus. Prætereà ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librū autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur prętermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectiùs fuerat modum furori eorum silētio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

Eiusdem in Ezechielem præfatio.

EZechiel propheta, cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem, ibique ijs, qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus, quòd ad Ieremiæ vaticinum se vltro aduersarijs tradidissent, & viderent adhuc vrbē Ierosolymam stare, quam ille casuram esse prędixerat. Tricesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui, Et eodem tempore licet posterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex vtroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis, & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio nō multùm distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes, in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint: Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus, & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei, & hunc subsannauerint; dicite eis, quòd nemo eos compellat, vt scribant. Sed vereor, ne illud eis eueniat, quod Græcè significantius dicitùr, vt vocentur φαγολοίδοροι, quod est, manducantes sannas.

Eiusdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris ecclesiæ nō legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdā proprietatibus à nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorās: hoc vnum affirmare possum, quod multùm à veritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est Danielem maximè &

Es-

Esdram, Hebraicis quidem litteris sed Chaldæo sermone conscriptos, & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoq; cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore, multoque tempore vix cœpissem anhelantia, stridentiaque verba resonare, & quasi per cryptã ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi nouissimè in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in sua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et vt verum fatear, vsque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quam sonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconisq; fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, vero anteposito, easque iugulante subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quẽdam de præceptoribus Iudæorũ, cùm Susannæ derideret historiam, & à Græco nescio quo eam diceret esse cõfictam: illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι de Græco sermone descẽdere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eum, ilico pereas: & à lentisco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id est, flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuisse otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æstuantis incendij metro luderent: & per ordinẽ ad laudem Dei omnia elementa prouocarent, aut quod miraculũ diuinæque aspirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viris, quàm prophetali essent spiritu perpetrata. Cùm verò ad Habacuc venirent, & de Iudæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legissemus in toto veteri testamento quemquã sanctorum graui volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse, cui cùm quidam è nostris satis ad loquendum promptus Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldæã in Iudæam fuisse translatum: derisit hominem, & ex ipso volumine demonstrauit Ezechielem in spiritu se vidisse transpotatũ, Denique & Apostolum nostrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse. Siue in corpore, siue extra corpus: nescio, Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudiciũ derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas: sed inter eos qui hagiographa conscipserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & hagiographa, id est, in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non est huius temporis differere. Quæ autem ex hoc propheta, immo contra hunc librũ Porphyrius obijciat: testes sunt Methodus, Eusebius, & Apollinarius: qui multis versuum millibus eius vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro vos, O Paula & Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, vtile Ecclesiæ, dignum posteris. Præsentium quippe iudicijs oblatrantium non satis moueor: qui in vtramque patrem, aut amore labuntur, aut odio.

Eiusdem in xij. prophetas præfatio.

NOn est idem ordo duodecim prophetarũ apud Hebræos, qui est apud nos. Vnde secundùm id quod ibi legitur, hìc quoque dispositi sunt, Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens, Ioel planus in principijs: in fine obscurior. Et vsque ad Malachiam, habent singuli, proprietates suas: quem Esdram scribam, legisque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos ò Paula & Eustochium admonitos volo, vnum librum esse duodecim prophetarum: & Osee synchronon Isaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo: sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus, & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

Eiusdem in Euangelistas ad Damasum. præfatio.

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de ceteris, ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & canescentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen assumpserit, & à saliua quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat; non statim erũpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegium, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod &

tu,

tu, qui summus sacerdos es, fieri iubes: & verum non esse quod variat, etiam maledictorũ testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas est quęrenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitiosis interpretibus male reddita: vel à præsumptoribus imperitis emendata peruersius: vel à librarijs dormitãtibus aut addita sũt, aut mutata, corrigimus? Neq; verò ego de veteri disputo testamento: quod à Septuaginta senioribus in Græcam linguã versum, tertio gradu ad nos vsq; peruenit. Nõ quæro quid Aquila, quid Symmachus sapiãt, quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quã Apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamẽto: quod Græcũ esse, non dubiũ est, excepto apostolo Matthæo, qui primus in Iudæa euangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certe cũ in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorũ tramites ducit, vno de fonte quærendum est. Prętermitto eos codices quos à Luciano & Hesychio nuncupatos, paucorum hominum asserit peruersa contentio: quibus vtiq; nec in toto Veteri instrumento post Septuaginta interpretes emẽdare quid licuit, nec in Nouo profuit emẽdasse: cùm multarum gẽtium linguis scriptura ante translata, doceat falsa esse quæ addita sũt. Igitur hæc præsens præfatiuncula pollicetur quatuor tantũ Euãgelistas, quorũ ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed veterum, quæ ne multũ à lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantùm quæ sensum videbãtur mutare correctis, reliqua manere pateremur vt fuerant. Canones quoq; quos Eusebius Cæsariensis episcopus Alexandrinũ secutus Ammonium, in decẽ numeros ordinauit, sicut in Græco habentur, expressimus. Quòd si quis de curiosis voluerit nosse quæ in Euangelijs, vel eadem, vel vicina, vel sola sint, eorũ distinctione cognoscet. Magnus siquidẽ hic in nostris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangelista plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vel dum eumdem sensum alius aliter expressit, ille qui vnum è quatuor primũ legerat, ad eius exẽplum ceteros quoque existimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta sint omnia, & in Marco plura Lucę atq; Matthæi: rursũm in Matthæo plura Ioãnis & Marci, & in ceteris reliquorũ quæ alijs propria sunt, inueniantur. Cùm itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, & similia omnium scies, & singulis sua quoq; restitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. In secundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthęus, Lucas. In sexto duo, Matthæus, Marcus. In septimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo propria quique quæ non habẽtur in alijs, ediderunt. Singulis verò Euangelijs ab vno incipiens vsq; ad finem librorũ, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore descriptus, sub se habet aliũ ex minio discolorem numerũ, qui ad decem vsq; procedens, indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cũ ergo aperto codice, verbi gratia, illud siue illud capitulũ scire volueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, & recurrẽs ad principia, in quibus canonũ est distincta congeries, eodemq; statim canone ex titulo frontis inuẽto, illum quem quærebas numerum, eiusdẽ Euangelistæ qui & ipse ex inscriptione signatur, inuenies, atq; vicino ceterorũ tramitibus inspectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm scieris recurres ad volumina singulorũ, & sine mora repertis numeris quos ante signaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarũ ex similitudine numerorum error inuoluat, quod sicubi in subnotatione canonũ distinctorum in canone quolibet tres Euangelistæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eumdem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, discrepantes, quod id tres illi in eo loco semel dixerint, quartus toties in corpore voluminis sui ponat, quoties diuersi numeri in eius canone positi stant contra prędictorũ numerorum cõtinuatas similitudines. Itẽ si in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & dispares inueniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorumve canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine semel dictũ esse ostendit, alter alterius eorum toties vno atque eodem sensu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione distantiam. Et hoc in omnium nouem canonum collatione seruabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria singulorum tantummodo continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto vt in Christo valeas, & memineris mei Papa beatissime.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

PAulus Apostolus, qui ante Saulus, extra numerũ duodecim Apostolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Gischalis fuit, quo à Romanis capto, cum parẽtibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob studia legis missus Ierosolyma, à Gamaliel viro doctissimo cuius Lucas meminit, eruditus est. Cùm autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à Pon-

à pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cùmque primũ ad prędicationem eius Sergius Paulus Proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eũ Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertenſq; Ieroſolymam, à Petro, Iacoboque & Ioanne, Gentiũ apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de eius cõuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicã, quòd poſt paſſionem Dñi viceſimoquinto anno, id eſt, ſecundo Neronis, eo tẽpore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romã vinctus mittitur, & biennium in libera manẽs cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidię diſputauit. Sciendũ autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum, & à Nerone dimiſſum, vt Euangelium Chriſti in Occidentis quoq; partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecũda epiſtola ad Timotheũ (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam,) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dñs autem mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur & audirent omnes Gẽtes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonẽ propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberauit me Dñs ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cœleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat, Ego enim iam immolor, & tẽpus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſq; eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Dñi trigeſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Epheſios vnã, ad Philippenſes vnã, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Prætereà ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas. Tito vnam, Philomeni vnam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebręos, non eius creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianũ, vel Lucæ Euangeliſtę iuxta quoſdam: vel Clementis Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quẽ aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone: vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebręos, & propter inuidiã ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriporum Eccleſiaſticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus, vt nonnulli exiſtimãt, Ioſeph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Dñi, cuius Ioannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Dñi, ſtatim ab Apoſtolis Ieroſolymorum Epiſcopus ordinatus, vnam tantùm ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur licet paulatim tempore procedẽte obtinuerit auctoritatẽ. Egeſippus vicinus Apoſtolicorũ temporũ, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait, Suſcepit eccleſiam Ieroſolymę, poſt Apoſtolos frater Dñi Iacobus, cognomẽto Iuſtus, multi ſiquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum, & ſiceram nõ bibit, carnem nullam comedit, numquã attonſus eſt, nec vnctus vnguento, nec vſus balneo: huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorũ: ſiquidẽ veſtibus laneis non vtebatur, ſed lineis: ſoluſque ingrediebatur templum: & fixi genibus, pro populo deprecabatur, in tantũ vt camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederẽtur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in viceſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cũ necdum ad prouinciam perueniſſet, Ananus, inquit, pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere ſacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, conciliũ cõgregauit, & compellens publicè Iacobum, vt Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iuſſit, qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemiuiuus tendens ad cœlũ manus diceret, Dñe ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo vda veſtimẽta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interijt. Tradit item Ioſephus tãtæ eum ſanctitatis fuiſſe & celebritatis in populo, vt propter eius necẽ, creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymã. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum viri neminẽ, niſi Iacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorũ ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Euangelium quoque, quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumq; ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe vtitur, poſt reſurrectionem Saluatoris refert: Dñs autem cùm dediſset ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobũ, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobum ſe non comeſturum panẽ ab illa hora, qua biberat calicem Dñi, donec videret eum reſur-

resurgentem à mortuis. Rursusq; post paululũ, Afferte, ait Dominus, mensam, & panem. Statimque additur, Tulit panẽ, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaq; annos Ierosolymis rexit Ecclesiã, id est, vsq; ad septimum Neronis annũ, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulũ, vsq; ad obsidionem Titi, & vltimã Hadriani notissimum habuit. Quidã è nostris in Monte olиueti eũ conditum putant: sed falsa eorũ opinio est.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

SImon Petrus filius Ionę, prouinciæ, Galilæę, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorũ, post episcopatũ Antiochensis ecclesiæ, & prædicationẽ dispersionis eorũ qui de circũcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secũdo Claudij anno ad expugnãdum Simonẽ Magũ Romam pergit, ibique vigintiquinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsquę ad vltimum annum Neronis, id est, decimumquartũ. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum, vt sic crucifigeretur, vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicę nominantur: quarum secunda, à plerisq; eius esse negatur, propter styli cũ priore dissonantiam. Sed & Euãgelium iuxta Marcum, qui auditor eius, & interpres fuit huius dicitur. Libri autem, è quibus vnus actorum eius inscribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

IVdas frater Iacobi paruam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisque reijcitur: tamen auctoritatẽ vetustate iam, & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

VTebar, Candide Lector, in initio editionis horum Bibliorum Codice Amstelodami impresso, quem arbitrabar correctissimum: ast hunc collatum cũ alio ex Typis Vaticanis prodito anno 1598. & iussu Summorum Pontificum emendato, multis refertum erroribus reperi: Eo igitur reiecto editionem compleui Romano textui ea qua potui diligentia in omnibus innixus: Quædam verò errata quæ in primis folijs ob Codicis defectum irrepserunt, & alia pauca, quæ Typographiæ verè quidem errorum matri, & Typographorum, non me excipio, negligentiæ sunt adscribenda hic subijciuntur. Cætera si quæ inuenies hic non annotata tua corrigat solertia: Vale.

PAg.1.col.2.lin.9. &, vt 4.2.31. Mathusalem, Mathusalam. ib.ib.33. Mathusalem, Mathusalam. ib. ib. 37. Mathusalem, Mathusala. ib ib. 39. Mathusalem, Mathusala. ib.ib. 42. Mathusalem, Mathusala. 5.1.27. lineis, linies. 8.2.47. Abraam, Abram. 8.1.30. Arphauad, Arphaxad. --2. 14. Arphazad, Arphaxad. 9.1.8. fecerat, fecerant, 28. Ægypti, Ægyptij. 10.1.34. Amorrhæorum, Amorrhæum. 11.1.13. suscipe, suspice. 10.2.19. vos, eos. 12.1.3. Vocauit autem Agar nomen. Vocauit autem nomen. ----34. sic, sit. 15.1.2. somnum, somnium.---2.16. velmen, velamen. 16. 2.12. quam, quoniam. 18.1.9. Dominus cœli, & terræ. Dominus cœli.----.23. vesperè, eo tempore vesperè, tempore. ---.25. dixit, orauit Dominum dicens Domine. dixit Domine.---. 35. cum domino meo Abraham. cum dño meo. ----.42. impleuerat hydriam aqua. impleuerat aqua.---..60. ei, ipsi. 19.1.34. nutricẽ illius Deboram. nutricem illius. ....51. cito pallium suum. cito pallium....52. narrauit domino suo Isaac. narrauit Isaac. 25.2.46. suum, sum. 29.1.34. Quæ, quòd. 30.1.26. mortua est Sua vxor. mortua est filia Sue vxor......2.8. manus, manu. 31 1.7. quo, qui. 33.1.22. Terra, Terræ.......2.33. inopia, inopiæ. 46.2.22. Dixique, Dixitque 52.1.16. geminant, germinant.......... 33. faceret, facerent. 54.1.49. columnam, columna.......2.4. cor eius Pharaonis, cor Pharaonis......38. filijs, filij. 58.1.7. ergo, ego. 58.1.8. Virga Dei manu, Virgam Dei in manu. 59.2.3. dieris, dieritis. 63.2.19. vestes, vectes. 68.1. 30. crationes, crationis. 70.2. [illegible]iecit, ieci. 78.2 4. auribus, auibus. 85.2.5. adducentur, adducetur. 97.1.21. mecum, meum. 100.2. 24. Musicæ, Musitæ. 101.1.38. extendente, extendent. 101.2. vlt. Numerari, Numerati. 103.1.34. totamque, tortamq; ......2.38. filij, filijs. 107.2.29. arreptans, arreptas. 110.1.53. aeris, areis......40. aeris, areis. 114.1.13. vineat, vineas. 119. 1.36. Helech, Helec. 122.1.4 redde, reddet.......20. idest & duodecim, idest duodecim, 123.2 50. appelabit, appellauit. 124.1.38. de Thahat, de Tahath ......43. Beneiaacam, Beneiaacan........44. Gaddad, Gadgad. 124.2.22. lancæ, lanceæ. 126.1.2. filij, filijs. ead. cepitq; eis, cepique eis. ead. &uquo, &uquod. ead. 37. nisi, misi. 127.1.5. timentis, timeatis. ead. 2.28. transirimus, transiremus.........48. per, pro. 130.1. 53. quia, qui. 136.1.52. ruminant, ruminat........ 53. ruminat, ruminant. 137.1. vlt effundens, effundes. 143.1 30 Aegypti, Aegyptij. 144.1.8. filius, filia. 144.1.58. planta, à planta. 147.1.52. regis, legis........2.7. pepigit, pepigi.......58. Chanann, Chanaan. 143.2.21. armat, armati. 154.2.36. contra, coram. 157.2.39. abscõderat, absconderant. 161.1.13. Caarcaa, Carcaa. 167.2.7. Amorrhæorum, Amorrhæum. 172.2.37. eiecitque, eiecique. 173.2.58. part, parte.......5. lamberunt, lambuerunt. 186. 1.26. vitulos, viculos. 197.1.13. non erat, nouerant. 201.1.21. Num, Nam 205 2.7. sermonem, sermo.......21. cunum, cuneum. 207.2.51. saluæ, saliuæ. ....54. fueret, fureret. 208.1 31. vidit, vidi.......2.33 ab, ad. 209.2.53. mittat, mittam. 211.1.44. minges, mingens. 217.2. 9. abit, abijt. 219.2.5. veniens, venies. 221.1.37. statuitque, statuitque. 222.1.12. Syris, Syri, 231.2.21. Iordane, à Iordane. ibid. 45. illa, ilia. 239.1.20. immolabit, immolabat, 247.2 32 hereditate, hereditas. 250.1 36. adorauerit, adorauit. 215.1. 53. Dian, Dan. 251.2.50 statuissent, strauissent. 254.1.57. sermonem, sermonum. 256.1. 51. ille, illi. 264.1.35. aduersum, aduerso. 267.2.20. currum, curuum. 279.2.41. sed educti, seducti. 308.2.49. Pherexæis, Pherezæis. 311.1.46. scutarij, scutarij 313.2.1 fęderat, foderat. 315.1.8. facietis, faciatis. 331.2.55. quam, quem. 334.2.12. iustum, istum. 341. 2 54. fecerat, feceras. 347.2.58. vitæ, viæ. 343.1. 31. toto, tuo. 360 2.24. manibus, manus. 373 2 13. Ioab, Iob. 374.2.53. Ioab, Iob. 376 1.42. Ioab, Iob 469.1.32. detractatione, detractione. 475.2.46. lucto, luctu 477. 2 32. transit, transitu. 480.2 30. omnes, omne. 679 1.51. qua, qui à. 685.1.88. ciuitatis, ciuitates. 689 2. 33. præpositus, præpositos 704.1. 47. Iudæum, Iudæam. 721.2.22. eis, ei.

ORDO

ORDO LIBRORVM
VETERIS TESTAMENTI.

ORDO LIBRORVM
NOVI TESTAMENTI.

LIBER

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

IN PRINCIPIO creauit Deus 1
Act. 14. c. 15. 17. f. 24. Ps. 32. a. 6. 135. a. 5. Eccl. 18. a. 1 cœlum,& terram. *Terra au- A
tem erat inanis, & vacua, & 2
tenebræ erant super faciem
abyssi: & Spiritus Dei fereba-
tur super aquas. * Dixitque Deus: " Fiat 3
lux. Et facta est lux. * Et vidit Deus lucem 4
" Heb. 11. a. 3. quòd esset bona, & diuisit lucem à tenebris.
*Appellauitque lucem Diem, & tenebras 5
Noctem: factumque est vesperè, & manè,
dies vnus. *Dixit quoque Deus: Fiat firma- 6
mentum in medio aquarum: & diuidat
aquas ab aquis: * Et fecit Deus firmamētum, 7
diuisitque aquas, quæ erant sub firmamen-
to, ab his, " quæ erant super firmamentum.
Et factum est ita. * Vocauitque Deus firma- 8
" Ps. 135. a. 5. mentum, Cœlum: & factum est vesperè, &
Iere. 10. b. 12. 51. b. 15 manè, dies secundus.* Dixit verò Deus: Con- 9
Ps. 148 a. 4 gregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in lo-
cum vnum: & appareat arida. Et factum est
ita.* Et vocauit Deus aridam Terram, con- 10
gregationesque aquarum appellauit Maria. B
Et vidit Deus, quòd esset bonū.*Et ait: Ger- 11
Ps. 32. b. 7. 88. b. 12. 135. a. 6 Iob 38. a. 4. minet terra herbam virentem, & facientem
semen, & lignum pomiferum faciens fru-
ctum iuxta genus suum, cuius semē in seme-
tipso sit super terram. Et factum est ita. *Et 12
protulit terra herbam virentem, & facien-
tem semē iuxta genus suum, lignumq; faciēs
fructum, & habens vnumquodque semen-
tem secundùm speciem suam. Et vidit Deus
quòd esset bonum. * Et factum est vesperè, 13
14 & manè, dies tertius. * Dixit autem Deus:
Fiant luminaria in firmamento cęli, & diui-
dant diem, ac noctem, & sint " in signa, & tē- " Ps. 135. b. 7.
15 pora, & dies, & annos: *vt luceant in firma-
mento cœli, & illuminent terram. Et factum
16 est ita. *Fecitq; Deus duo luminaria magna:
luminare maius, vt præesset diei: & lumina-
17 re minus, vt præesset nocti: & stellas. *Et po-
suit eas in firmamento cœli, & lucerēt super
18 terram, *& præessent diei, ac nocti, & diui-
derent lucē, ac tenebras. Et vidit Deus quòd
19 esset bonum. *Et factum est vesperè, & ma-
20 nè, dies quartus. *Dixit etiam Deus: Produ-
C ducant aquæ reptile animę viuentis, & vola-
21 tile super terrā sub firmamento cœli. *Crea-
uitque Deus Cete grandia, & omnem ani-
mam viuētem, atque motabilem, quam pro-
duxerant aquę in species suas, & omne vola-
tile secūdùm genus suū. Et vidit Deus quòd
22 esset bonum. * Benedixitq; eis dicens: Cre-
scite, & multiplicamini, & replete aquas ma-
23 ris: auesque multiplicentur super terrā. *Et
factum est vesperè, & manè, dies quintus.
24 *Dixit quoque Deus: Producat terra animā
viuentē in genere suo, iumēnta, & reptilia, &
bestias terræ secūdùm species suas. Factūque
25 est ita. *Et fecit Deus bestias terræ iuxta spe-
cies suas, & iumenta, & omne reptile terræ in " Col. 3. b. 10.
genere suo. Et vidit Deus quòd esset bonū,
26 *& ait. Faciamus hominem ad " imaginem Inf. 5. a. 1. 9. a 6.
& similitudinem nostram, & præsit piscibus 1. Cor. 11. b. 7.
maris, & volatilibus cęli, & bestijs, vniuersęq;

terræ,omniq; reptili,quod mouetur in terra.
*Et creauit Deus hominem ad imaginẽ suã: 27
[Sap. 1. c. 22. Matth. 19. a. 4.] ad imaginem Dei creauit illum, "masculum D
& fœminã creauit eos. *Benedixitq; illis Deus, 28
[Eccl. 17. a. 1. Inf. c. 8. 1 9. a. 5.] & ait: Crescite, & multiplicamini,& replete
terram,& subiicite eam, & dominamini pi-
scibus maris,& volatilibus cœli, & vniuersis
animantibus, quæ mouentur super terram.
*Dixitque Deus:Ecce dedi vobis omnẽ her- 29
bam afferentem semen super terram,& vni-
uersa ligna,quę habent in semetipsis semen-
tem generis sui, " vt sint vobis in escam: *& 30
[Inf. 9. a. 3] cunctis animantibus terræ,omnique volucri
cœli, & vniuersis, quę mouentur in terra,&
in quibus est anima viuens,vt habeãt ad ve-
[Eccl. 39. c. 21.] scendum. Et factum est ita.* " Viditq; Deus 31
[Mar. 7. d. 37.] cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Et
factum est vesperè, & manè, dies sextus.

CAP. II.

IGitur perfecti sunt cœli,& terra,& omnis 1
ornatus eorum. *Cõpleuitq; Deus die se- 2
[Exod. 20. b. 11. 31. d. 17.] ptimo opus suum quod fecerat: & " requie- A
uit die septimo ab vniuerso opere quod pa-
trarat *Et benedixit diei septimo: & sancti- 3
[Deut. 5. b.] ficauit illũ: quia in ipso cessauerat ab omni
[Heb. 4. b. 4.] opere suo quod creauit Deus,vt faceret.*Istę 4
sunt generationes cœli, & terrę,quãdo crea-
ta sunt,in die quo fecit Dñs Deus cœlum,&
terram: * Et omne virgultum agri antequã 5
oriretur in terra, omnẽque herbam regionis
priusquã germinaret:non enim pluerat Do-
minus Deus super terram,& homo non erat
qui operaretur terram: *Sed fons ascendebat 6
è terra, irrigans vniuersam seperficiem ter-
ræ. *Formauit igitur Dominus Deus homi- 7
nẽ de limo terræ, & inspirauit in faciem eius
spiraculum vitæ,& " factus est homo in ani-
[1. Cor. 15. 45] mam viuentem.*Plantauerat autem Domi- 8
nus Deus Paradisum voluptatis à principio: E
in quo posuit hominem quem formauerat.
*Produxitque Dñs Deus de humo omne li- 9
gnum pulchrum visu, & ad vescẽdum sua-
ue: lignum etiam vitæ in medio paradisi, li-
gnumque scientię boni, & mali.* Et fluuius 10
egrediebatur de loco voluptatis ad irrigãdũ
paradisũ, qui inde diuiditur in quatuor ca-
[Eccl. 24. c. 35.] pita. *Nomen vni " Phison: ipse est,qui cir- 11
cuit omnem terrã Heuilath,vbi nascitur au-
rum: *Et aurũ terræ illius optimum est: ibi 12
inuenitur Bdelliũ, & lapis Onychinus. *Et 13
nomẽ fluuij secundi Gehon: ipse est,qui cir-
cuit omnem terram Aethiopiæ. * Nomen 14
verò fluminis tertij, Tygris: ipse vadit con- C
tra Assyrios. Fluuius autem quartus,ipse est
Euphrates: *Tulit ergo Dominus Deus ho- 15
minem, & posuit eũ in paradiso voluptatis,
vt operaretur, & custodiret illum: *Præce- 16
pitq; ei dicẽs: Ex omni ligno paradisi come-
de: *De ligno autem sciẽtiæ boni,& mali ne 17
comedas: in quocumque enim die comede-
18 ris ex eo, morte morieris. *Dixit quoq; Do-
minus Deus: Non est bonum hominem esse
solum: faciamus ei adiutorium simile sibi.
19 *Formatis igitur, Dominus Deus, de humo
cunctis animantibus terræ,& vniuersis vo-
latilibus cœli, adduxit ea ad Adam, vt vide-
ret quid vocaret ea: omne enim quod vo-
cauit Adam animæ viuẽtis, ipsum est nomẽ
20 eius.*Appellauitq; Adã nominibus suis cun-
D cta animantia, & vniuersa volatilia cœli, &
omnes bestias terræ: Adæ verò non inuenie-
21 batur adiutor similis eius. * Immisit ergo
Dñs Deus soporẽ in Adam: cũq; obdormis-
set, tulit vnam de costis eius, & repleuit car-
22 nem pro ea. *Et ædificauit Dñs Deus costã,
quam tulerat de Adam, in mulierem: & ad- [1. Cor. 11. b. 9.]
23 duxit eam ad Adam. *Dixitq; Adam. " Hoc
nunc os ex ossibus meis, & caro de carne [Mat. 19. a. 5.]
mea: hæc vocabitur Virago,quoniam de vi- [Mar. 10. a. 7.]
24 ro sumpta est. *Quamobrem relinquet ho-
mo patrem suum, & matrem, & adhærebit [Eph. 5. g. 31]
25 vxori suæ: " & erũt duo in carne vna.*Erat [1. Cor. 6. d. 16.]
autem vterque nudus, Adam scilicet, &
vxor eius, & non erubescebant.

CAP. III.

1 SEd & serpens erat callidior cũctis animã-
A tibus terræ quæ fecerat Dñs Deus. Qui
dixit ad mulierẽ: Cur præcepit vobis Deus
vt non comederetis de omni ligno paradisi:
2 *Cui respondit mulier:De fructu lignorum,
3 quæ sunt in paradiso, vescimur: * de fructu
verò ligni, quod est in medio paradisi, præ-
cepit nobis Deus ne comederemus: & ne tã-
4 geremus illud, ne fortè moriamur. * Dixit
autẽ serpẽs ad mulierẽ: " Nequaquam morte [2. Cor. 11. a 3.]
5 moriemini. * Scit enim Deus quòd in quo-
cumq; die comederitis ex eo, aperiẽtur oculi
vestri: & eritis sicut dij, scientes bonum, &
6 malũ. *Vidit igitur mulier quod bonũ esset
lignum ad vescendum, & pulchrum oculis,
aspectuq; delectabile,& tulit de fructu illius,
7 & * comedit,deditque viro suo,qui comedit.
B "Et aperti sũt oculi amborum:cũq;cognouis-
sent se esse nudos, cõsuerunt folia ficus,& fe- [Eccl. 25. d. 33.]
8 cerũt sibi perizomata. *Et cùm audisset vo- [1. Tim. 2. d. 14.]
cem Domini Dei deambulantis in paradiso
ad auram post meridiem,abscondit se Adam
& vxor eius à facie Domini Dei in medio li-
9 gni paradisi. *Vocauitq; Dñs Deus Adã, &
10 dixit ei: Vbi es? *Qui ait: Vocem tuam audi-
ui in paradiso, & timui, eò quòd nudus es-
11 sem,& abscondi me. *Cui dixit: Quis enim
indicauit tibi,quòd nudus esses, nisi quòd ex
ligno,de quo pręceperam tibi ne comederes,
12 comedisti? *Dixitq; Adam: Mulier,quã de-
disti mihi sociam, dedit mihi de ligno,& co-
13 medi. *Et dixit Dominus Deus ad mulierẽ:
C Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens
14 decepit me, & comedi. * Et ait Dominus
Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, male-
dictus

dictus es inter omnia animantia , & bestias
terræ:super pectus tuum gradieris,& terram
comedes cunctis diebus vitæ tuæ . *Inimici- 15
tias ponam inter te , & mulierem , & semen
tuum , & semen illius : ipsa conteret caput
tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.*Mu- 16
lieri quoq; dixit:Multiplicabo ęrumnas tuas,
& cõceptus tuos,in dolore paries filios,& sub
viri potestate eris, n & ipse dominabitur tui .
n 1.Cor.14. f.34. *Adę verò dixit:Quia audisti vocem vxoris 17
tuæ,& comedisti de ligno,ex quo præceperã
tibi, ne comederes , maledicta terra in opere
tuo:in laboribus comedes ex ea cũctis diebus
vitę tuę.*Spinas,& tribulos germinabit tibi, 18
& comedes herbam terræ.*In sudore vultus 19
D tui vesceris pane,donec reuertaris in terrã,de
qua sumptus es: quia puluis es,& in puluerẽ
20 reuerteris . *Et vocauit Adam nomẽ vxoris
suæ,Heua: eò quòd mater esset cunctorũ vi-
21 uentium. *Fecit quoque Dñs Deus Adæ, &
22 vxori eius tunicas pelliceas,& induit eos. *Et
ait: Ecce Adã quasi vnus ex nobis factus est,
sciens bonum,& malum : nunc ergo,ne fortè
mittat manũ suã,& sumat etiã de ligno vitę,
23 & comedat,& viuat in æternum.*Et emisit
eum Dñs Deus de paradiso voluptatis, vt
24 operaretur terrã,de qua sũptus est.*Eiecitq;
Adã: & collocauit ante paradisum volupta-
tis Cherubim,& flammeum gladium, atque
versatilem,ad custodiendã viam ligni vitæ.

CAP. IV.

ADam verò cognouit vxorẽ suam He- 1
uam:quę concepit,& peperit Cain,di- A
cẽs:Possedi hominem per Deum.*Rursũque 2
peperit fratrem eius Abel . Fuit autem Abel
pastor ouium,& Cain agricola. *Factum est 3
autem post multos dies , vt offerret Cain de
4 fructibus terræ munera Dño.*Abel quoque
obtulit de primogenitis gregis sui , & de adi-
pibus eorum: & respexit Dominus ad Abel , Heb.11 a.4.
5 & ad munera eius.*Ad Cain verò,& ad mu-
nera illius non respexit: iratusq; est Cain ve-
6 hementer,& concidit vultus eius.*Dixitque
Dñs ad eum : Quare iratus es ? & cur conci-

dit facies tua ? * Nonnè si benè egeris, reci- 7
pies: sin autem malè, statim in foribus pecca- B
tum aderit ? sed sub te erit appetitus eius, &
tu dominaberis illius. * Dixitq; Cain ad Abel 8
n Sap. 10. a. 3. fratrem suum: Egrediamur foras. Cùmq; es-
sent in agro, consurrexit Cain aduersus fra-
Mat. 23. c. 35. trem suum Abel, & n interfecit eum: * Et ait 9
1. Ioan. 3. b. 12. Dñs ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? Qui
respondit: Nescio: Num custos fratris mei
Iuda. 1. d. 11. sum ego? * Dixitque ad eũ: Quid fecisti? vox 10
sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.
* Nunc igitur maledictus eris super terram, 11
quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem
fratris tui de manu tua. * Cũ operatus fueris 12
eam, nõ dabit tibi fructus suos: vagus, & pro-
fugus eris super terram. * Dixitque Cain ad 13
Dñm: Maior est iniquitas mea, quàm vt ve-
niã merear. * Ecce eijcis me hodie à facie ter- 14
ræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & C
profugus in terra: omnis igitur, qui inuene-
rit me, occidet me. * Dixitq; ei Dñs: Nequa- 15
quam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain,
septuplum punietur. Posuitque Dñs Cain
signũ, vt nõ interficeret eum omnis qui in-
uenisset eum. * Egressusq; Cain à facie Dñi, 16
habitauit profugus in terra ad orientalẽ pla-
gam Eden. * Cognouit autem Cain vxorẽ 17
suam, quæ concepit, & peperit Henoch: &
ædificauit ciuitatem, vocauitque nomẽ eius
ex nomine filij sui, Henoch. * Porrò Henoch 18
genuit Irad, & Irad genuit Mauiael, & Ma-
uiael genuit Mathusael, & Mathusael ge-
nuit Lamech. * Qui accepit duas vxores, no- 19
men vni Ada, & nomẽ alteri Sella. * Genuit- 20
que Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in
tentorijs, atq; pastorum. * Et nomen fratris 21
eius Iubal: ipse fuit pater canentiũ cithara, & D
organo. * Sella quoq; genuit Tubalcain, qui 22
fuit malleator, & faber in cuncta opera æris,
& ferri. Soror verò Tubalcain, Noema. * Di- 23
xitque Lamech vxoribus suis Adæ, & Sellæ:
Audite vocem meã vxores Lamech, auscul-
tate sermonẽ meum: quoniam occidi virũ in
vulnus meũ, & adolescentulũ in liuorẽ meũ.
* Septuplũ vltio dabitur de Cain: de Lamech 24
verò septuagies septies. * Cognouit quoq; ad- 25
huc Adam vxorẽ suã: & peperit filium, vo-
cauitque nomẽ eius Seth, dicens: Posuit mihi
Deus semen aliud pro Abel, quem occidit
Cain. * Sed & Seth natus est filius, quẽ vo- 26
cauit Enos: iste cœpit inuocare nomen Dñi.

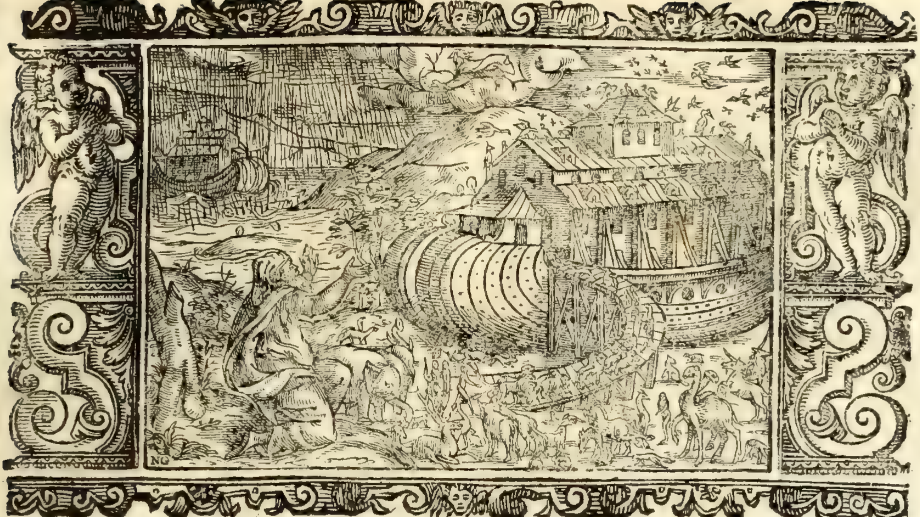
Sup. 2. d. 24. Eccl. 17. a. 1. Sup. 1. d. 28 Inf. 9. a. 6.

CAP. V.

HIc est liber generationis Adam. In die, 1
qua creauit Deus hominem, n ad simi- A
litudinẽ Dei fecit illum, * Masculũ, & fœmi- 2
nam creauit eos, & benedixit illis: & voca-
uit nomẽ eorum Adã, in die quo creati sunt.
* Vixit autẽ Adã centũ triginta annis: & ge- 3
nuit filiũ ad imaginem, & similitudinẽ suã,
vocauitq; nomẽ eius Seth. * Et facti sunt dies 4
n Adam, postquã genuit Seth, octingenti an-
5 ni: genuitq; filios, & filias. * Et factum est om- n 1. Par. 1. a. 1.
ne tempus quod vixit Adam, anni nongẽti
6 triginta, & mortuus est. * Vixit quoque Seth
7 centum quinque annis, & genuit Enos. * Vi-
xitq; Seth postquã genuit Enos, octingentis
8 septem annis, genuitq; filios, & filias. * Et fa-
B cti sunt omnes dies Seth nongentorum duo-
9 decim annorum, & mortuus est. * Vixit verò
Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.
10 * Post cuius ortum vixit octingentis quin-
11 decim annis, & genuit filios, & filias. * Facti-
que sunt omnes dies Enos nongenti quinque
12 anni, & mortuus est. * Vixit quoque Cainã
13 septuaginta annis, & genuit Malaleel. * Et
vixit Cainan, postquam genuit Malaleel,
octingẽtis quadraginta annis, genuitq; filios,
14 & filias. * Et facti sunt omnes dies Cainan
15 nongẽti decẽ anni, & mortuus est. * Vixit au-
tẽ Malaleel sexaginta quinq; annis, & genuit
16 Iared. * Et vixit Malaleel postquã genuit Ia-
red, octingẽtis triginta annis: & genuit filios,
17 & filias. * Et facti sunt omnes dies Malaleel
octingenti nonaginta quinque anni, & mor-
18 tuus est. * Vixitq; Iared cẽtũ sexaginta duo-
19 bus annis, & genuit Henoch. * Et vixit Ia-
C red, postquam genuit Henoch, octingẽtis an-
20 nis, & genuit filios, & filias. * Et facti sũt om-
nes dies Iared nongẽti sexaginta duo anni, &
21 mortuus est. * Porrò Henoch vixit sexagin- Eccl. 44. c. 15.
22 ta quinque annis, & genuit Mathusalẽ. * Et
ambulauit Henoch cũ Deo. & vixit, postquã Heb. 11. a. 5
genuit Mathusalẽ, trecentis annis, & genuit
23 filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies He-
24 noch trecẽti sexaginta quinque anni. * Am-
bulauitque cum Deo, & non apparuit: quia
25 tulit eum Deus. * Vixit quoque Mathusalẽ
centum octoginta septẽ annis, & genuit La-
26 mech. * Et vixit Mathusalem, postquam ge-
nuit Lamech, septingentis octoginta duobus
27 annis, & genuit filios, & filias. * Et facti sunt
D omnes dies Mathusalẽ nongenti sexaginta
28 nouem anni, & mortuus est: * Vixit autẽ La-
mech centũ octoginta duobus annis, & ge-
29 nuit filiũ: * vocauitq; nomen eius Noe, dicẽs:
Iste cõsolabitur nos ab operibus, & laboribus
manuum nostrarum in terra, cui maledixit
30 Dñs. * Vixitq; Lamech, postquã genuit Noe,
quingentis nonaginta quinque annis, & ge-
31 nuit filios, & filias. * Et facti sunt omnes dies
Lamech, septingenti septuaginta septẽ anni,
& mortuus est: Noe verò cùm quingentorũ
esset annorũ, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

1 CVmq; cœpissent homines multiplicari
2 super terrã, & filias procreassent, * Vi-
A dentes filij Dei filias hominum quòd essent
pulchræ, acceperũt sibi vxores ex omnibus,
3 quas elegerant. Dixitque Deus: Non perma-
nebit spiritus meus in homine in æternum,
quia

quia caro est:eruntque dies illius centum vi-
ginti annorum. *Gigantes autem erãt super 4
terram in diebus illis. postquã enim ingressi
sunt filij Dei ad filias hominũ, illæq; genue-
runt,isti sunt potentes à sæculo viri famosi.
*Videns autẽ Deus quòd multa malitia ho- 5
minum esset in terra,& cũcta cogitatio cor-
dis intenta esset ad malũ omni tempore,*pœ- 6
nituit eum, quòd hominem fecisset in terra. B
Et tactus dolore cordis intrinsecus, * " Dele- 7
bo, inquit, hominem, quẽ creaui, à facie ter-
ræ, ab homine vsque ad animantia, à reptili
vsque ad volucres cœli.pœnitet enim me fe-
cisse eos. * Noe vero inuenit gratiam coram 8
Dño.* Hæ sũt generationes Noe. " Noe vir 9
iustus atque perfectus fuit in generationibus
suis,cum Deo ambulauit. *Et genuit tres fi- 10
lios, Sem,Cham,& Iapheth. * Corrupta est 11
autem terra corã Deo, & repleta est iniqui-
tate.*Cũque vidisset Deus terrã esse corru- 12
ptam, (omnis quippe caro corruperat viam C
suam super terrã) * dixit ad Noe: Finis vni- 13
uersæ carnis venit coram me: repleta est ter-
ra iniquitate à facie eorum, & ego disperdã
eos cum terra.*Fac tibi arcam de lignis leui- 14
gatis: mansiunculas in arca facies,& bitumi-
ne lineis intrinsecus, & extrinsecus. * Et sic 15
facies eam: Trecentorũ cubitorum erit lon-
gitudo arcæ, quinquaginta cubitorum lati-
tudo, & triginta cubitorum altitudo illius.
*Fenestram in arca facies, & in cubito con- 16
summabis summitatem eius: ostium autem
arcæ pones ex latere:deorsũ,cœnacula,& tri-
gesta facies in ea. *Ecce ego adducam aquas 17
diluuij super terram, vt interficiam omnem
carnem, in qua spiritus vitæ est subter cœlũ:
Vniuersa, quæ in terra sunt, consumentur.
*Ponamq; fœdus meum tecum: & ingredie- 18
ris arcam tu & filij tui, vxor tua, & vxores D
filiorum tuorum tecum.*Et ex cunctis ani- 19
mãtibus vniuersæ carnis bina induces in ar-
cam,vt viuant tecum: masculini sexus & fe-

" Inf.8.d.21. Matth.15.d.19.

" Eccl.44.c.17.

20 minini. * De volucribus iuxta genus suũ, &
de iumentis in genere suo, & ex omni reptili
terræ secundum genus suum: bina de omni-
bus ingredientur tecum, vt possint viuere.
21 *Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ
mandi possunt, & comportabis apud te: &
22 erunt tam tibi,quàm illis in cibũ. *Fecit igi-
tur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

Hebr.11.b.7.

CAP. VII.

1 Dixitq; Dominus ad eum: Ingredere tu,
A & omnis domus tuã in arcam: te enim
2 vidi iustũ corã me in generatione hac. * Ex
omnibus animantibus mundis tolle septena
& septena,masculũ,& feminã: de animanti-
bus vero immundis duo & duo, masculum
3 & feminam. * Sed & de volatilibus cœli se-
ptena & septena,masculum & feminam: vt
saluetur semen super faciem vniuersæ terræ.
4 *Adhuc enim, & post dies septem ego pluã
super terrã quadraginta diebus, & quadra-
ginta noctibus: & delebo omnẽ substãtiam,
5 quam feci, de superficie terræ. * Fecit ergo
Noe omnia, quæ mandauerat ei Dominus.
6 *Eratq; sexcentorum annorum quando di-
B luuij aquæ inundauerunt super terram. *Et
7 " ingressus est Noe & filij eius, vxor eius &
vxores filiorũ eius cum eo in arcam propter
8 aquas diluuij. *De animantibus quoq; mun-
dis,& immundis, & de volucribus,& ex om-
9 ni, quod mouetur super terrã, * duo & duo
ingressa sũt ad Noe in arcã, masculus & fe-
10 mina,sicut præceperat Dñs Noe. * Cumq;
transissent septem dies, aquæ diluuij inũda-
11 uerunt super terrã. *Anno sexcẽtesimo vi-
tæ Noe, mense secondo, septimodecimo die
mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi ma-
12 gnæ,& cataractæ cœli apertę sunt:*& facta
est pluuia super terrã quadraginta diebus,&
13 quadraginta noctibus. *In articulo diei illius
C ingressus est Noe,& Sem, & Chã,& Iapheth
filij eius: vxor illius, & tres vxores filiorum
14 eius cum eis in arcam: *ipsi,& omne animal

1.Pet.2.a.5.

" Mat.24.d.32. Luc.17.f.26. 1.Pet.3.d.20.

secundum genus suũ, vniuersaq; iumenta in
genere suo, & omne quod mouetur super
terrã in genere suo, cunctũq; volatile secun-
dum genus suum, vniuersę aues, omnesq; vo-
lucres *ingressæ sunt ad Noe in arcam, bina, 15
& bina ex omni carne, in qua erat spiritus
vitæ. *Et quæ ingressa sunt, masculus & fe- 16
mina ex omni carne introierũt, sicut præce-
perat ei Deus: & inclusit eum Dñs deforis. 17
*Factũq; est diluuiũ quadraginta diebus su-
per terrã: & multiplicatę sunt aquę, & eleua-
uerunt arcã in sublime à terra. *Vehemẽter 18
enim inundauerunt: & omnia repleuerũt in
superficie terræ: porrò arca ferebatur super
aquas. *Et aquæ præualuerunt nimis super 19
terrã: opertiq; sunt omnes montes excelsi sub
vniuerso cœlo. *Quindecim cubitis altior 20
fuit aqua super montes, quos operuerat.
*" Cõsumptaque est omnis caro, quę moue- 21
batur super terram, volucrum, animantium,
bestiarum, omniumq; reptilium, quę reptant
super terrã: vniuersi homines, *& cuncta, in 22
quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua
sunt. *Et deleuit omnem substantiam, quæ 23
erat super terram ab homine vsq; ad pecus,
tam reptile, quam volucres cœli: & deleta
sunt de terra: remansit autem solus Noe, &

" Sap. 10 a. 4. Eccl. 39 c. 28. 1. Pet. 3. d. 20.

24 qui cum eo erant in arca. *Obtinueruntque
aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

1 A Recordatus autẽ Deus Noe, cunctorũq;
animantium, & omnium iumentorũ,
quæ erãt cum eo in arca, adduxit spiritũ su-
2 per terrã, & imminutæ sunt aquę. *Et clausi
sunt fontes abyssi, & cataractæ cœli: & pro-
3 hibitæ sunt pluuiæ de cœlo. *Reuersæq; sunt
aquæ de terra euntes, & redeuntes: & cœpe-
runt minui post centum quinquaginta dies.
4 *Requieuitq; arca mense septimo, vigesimo
septimo die mensis super montes Armeniæ.
5 *At vero aquæ ibant, & decrescebant vsque
ad decimũ mensem: decimo enim mẽse, pri-
ma die mensis, apparuerunt cacumina mon-
6 tium. *Cũque transissent quadraginta dies,
B aperiẽs Noe fenestrã arcæ, quam fecerat, di-
7 misit coruum: *qui egrediebatur, & non re-
uertebatur, donec siccarẽtur aquæ super ter-
8 ram. *Emisit quoque columbã post eum, vt
videret si iã cessassẽt aquę super faciẽ terræ.
9 *Quæ cum non inuenisset vbi requiesceret
pes eius, reuersa est ad eum in arcam: aquæ
enim erant super vniuersam terram: exten-
ditque manum, & apprehẽsam intulit in ar-
10 cam. *Expectatis autẽ vltra septem diebus.

Alijs, rursum dimisit columbã ex arca. *At 11
illa venit ad eum ad vesperã, portans ramũ
oliuę virentibus folijs in ore suo: intellexit
ergo Noe quòd cessassent aquæ super terrã.
*Expectauitque nihilominus septem alios 12
dies: & emisit columbam, quę non est reuer-
sa vltra ad eum. *Igitur sexcẽtesimo primo 13
anno, primo mense, prima die mensis immi-
nutæ sunt aquæ super terrã: & aperiens Noe
tectum arcæ, aspexit, viditque quòd exicca-
ta esset superficies terræ. *Mense secũdo, se- 14
ptimo & vigesimo die mẽsis arefacta est ter-
ra. *Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: 15
*Egredere de arca tu, & vxor tua, filij tui, & 16
vxores filiorum tuorũ tecum. *Cuncta ani- 17
mantia, quæ sunt apud te, ex omni carne, tã
in volatilibus, quã in bestijs, & vniuersis re-
ptilibus, quæ reptant super terram, educ te-
cum, & ingredimini super terram: " crescite
18 & multiplicamini super eã. *Egressus est er-
D go Noe, & filij eius: vxor illius, & vxores fi-
19 liorum eius cum eo. *Sed & omnia animan-
tia, iumenta, & reptilia, quæ reptãt super ter-
ram secundum genus suum, egressa sunt de
20 arca. *Aedificauit autẽ Noe altare Dño: &
tollens de cunctis pecoribus & volucribus
21 mundis, obtulit holocausta super altare. *O-
doratusque est Dñs odorẽ suauitatis, & ait:
Nequaquam vltra maledicã terræ propter
hominés: " sensus enim, & cogitatio humani

" Sup. 1. d. 28. Inf. 9. a. 1.

" Sup. 6 a. 5. Matth. 15. b. 19.

cordis

cordis in malum prona sunt ab adolescentia
sua:non igitur vltra percutiam omnem ani-
mam viuentem sicut feci. * Cunctis diebus 22
terræ, sementis, & messis, frigus & æstus,
æstas & hiems, nox & dies non requiescent.

CAP. IX.

Sup.1.c.22 8.c.17. BEnedixitq; Deus Noe, & filijs eius. Et di- 1
xit ad eos: Crescite, & multiplicamini, A
& replete terrã. * Et terror vester, ac tremor 2
sit super cuncta animalia terrę, & super om-
nes volucres cœli, cum vniuersis, quæ mouẽ-
tur super terram: omnes pisces maris manui
Sup.1.g.29 vestrę traditi sũt. * Et omne, quod mouetur, 3
& viuit, erit vobis in cibum: quasi olera virẽ-
tia tradidi vobis omnia. * Excepto, quod car- 4
Iere.17.d.14. nem cum sanguine nõ comedetis. * Sanguinẽ 5
enim animarum vestrarum requirã de ma-
nu cũctarum bestiarũ: & de manu hominis,
de manu viri, & fratris eius requirã animam
" Matt.26.c.52. hominis. * Quicumq; " effuderit humanum 6
sanguidem, fundetur sanguis illius: " ad ima- B
" Apoc.13.c.19. ginẽ quippe Dei factus est homo. * " Vos autẽ 7
" Sup.1.d.2.8.c.17. crescite & multiplicamini, & ingredimini
super terram, & implete eã. * Hæc quoq; di- 8
xit Deus ad Noe, & ad filios eius cum eo:
9 * Ecce ego statuam pactum meum vobiscũ,
10 & cum semine vestro post vos, & ad omnẽ
animam viuentem, quæ est vobiscũ, tam in
volucribus quã in iumẽtis, & pecudibus ter-
ræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, & vni-
11 uersis bestijs terræ. * " Statuam pactum meũ " Isa.54.c.9.
vobiscum, & nequaquam vltra interficietur
omnis caro aquis diluuij, neque erit deinceps
12 diluuium dissipans terram. * Dixitq; Deus:
Hoc signum fœderis, quod do inter me &
vos, & ad omnem animam viuẽtem, quæ est
13 vobiscũ in generationes sempiternas: * Ar-
cum meum ponam in nubibus, & erit signũ
14 fœderis inter me, & inter terram. * " Cumq; " Eccl.43.b.12.
C obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus
15 meus in nubibus: * & recordabor fœderis
mei vobiscum, & cum omni anima viuente,
quæ carnem vegetat: & nõ erunt vltra aquæ
diluuij ad delendum vniuersam carnem.
16 * Eritque arcus in nubibus, & videbo illum,
& recordabor fœderis sempiterni, quod pa-
ctum est inter Deũ, & omnem animã viuẽ-
tem vniuersæ carnis, quæ est super terram.

* Dixitq; Deus ad Noe: Hoc erit signũ fœde- 17
ris, quod cõstitui inter me, & omnẽ carnẽ su-
per terram. * Erãt ergo filij Noe, qui egressi 18
sunt de arca, Sẽ, Chã, & Iapheth: porro Chã
ipse est pater Chanaan. * Tres isti filii sunt 19
Noe: & ab his disseminatũ est omne genus
hominũ super vniuersã terrã. * Cępitq; Noe 20
vir agricola exercere terram, & plãtauit vi-
neam. * Bibẽsq; vinum inebriatus est, & nu- 21
datus in tabernaculo suo. * Quod cum vidis- D
set Cham pater Chanaan, verẽda scilicet pa-
tris sui esse nudata, nunciauit duobus fratri-
bus suis foras. * At vero Sẽ & Iapheth palliũ 23
imposuerunt humeris suis, & incedentes re-
trorsũ, operuerunt verẽda patris sui: faciesq;
eorum auersæ erant, & patris virilia non vi-
derunt * Euigilans autem Noe ex vino, cum 24
didicisset, quæ facerat ei filius suus minor,
25 * ait: Maledictus Chanaan, seruus seruorum
25 erit fratribus suis. * Dixitq;: Benedictus Dñs
27 Deus Sem, sit Chanaan seruus eius. * Dilatet
Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sẽ,
28 sitque Chanaã seruus eius. * Vixit autẽ Noe
post diluuium trecẽtis quinquaginta annis.
29 * Et impleti sunt omnes dies eius nongento-
rum quinquaginta annorũ: & mortuus est.

CAP. X.

1 A HAe sunt generationes filiorũ Noe, Sẽ, Par.1.a.5.
Chã, & Iapheth: natiq; sũt eis filij post
2 diluuiũ. * Filij Iapheth: Gomer, & Magog, &
Madai, & Iauan, & Thubal, & Mosoch, &
3 Thiras. * Porro filij Gomer: Ascenez, & Ri-
4 phath, & Thogorma. * Filij autẽ Iauã: Elisa,
5 & Tharsis, Cetthim, & Dodanim. * Ab his di-
uisæ sunt insulæ gentiũ in regionibus suis,
vnusquisq; secũdũ linguã suã, & familias suas

in nationibus suis.*Filij autem Chã:Chus,& 6
Mesraim,& Phuth,& Chanaan.*Filij Chus:
Saba,& Heuila,& Sabatha,& Regma,& Sa- 7
batacha. Filij Regma: Saba,& Dadã. *Porro 8
Chus genuit Nerod: ipse cœpit esse potẽs in B
terra, * & erat robustus venator corã Dño. 9
Ob hoc exiuit prouerbiũ quasi Nemrod ro-
bustus venator corã Dño. * Fuit autẽ prin- 10
cipiũ regni eius Babylõ,& Arach,& Achad,
& Chalanne in terra Sennaar.*De terra illa 11
egressus est Assur, & ædificauit Niniuem,&
plateas ciuitatis,& Chale. * Resen quoq; in- 12
ter Niniuẽ,& Chale:hæc est ciuitas magna.
*At vero Mesraim genuit Ludim, & Ana- 13
mim,& Laabim,Nepthuim,*& Phetrusim, 14
& Chasluim: de quibus egressi sunt Phili-
sthijm,& Caphtorim. *Chanaã autẽ genuit 15
Sidonẽ primogenitũ suũ,Hethæũ, *& Iebu- 16
sæũ,& Amorrhæũ, Gergesæum, *Heuęũ,& C
Aracæũ,Sinæum,*& Aradiũ,Samaræum,& 17
Amathæum:& posthęc disseminati sũt po- 18
puli Chananęorum.*Factique sunt termini 19
Chanaan veniẽtibus à Sidone Geraram vs-
que Gazam,donec ingrediaris Sodomam,&
Gomorrham,& Adaman,& Seboim vsque
Lesa. *Hi sunt filij Cham in cognationibus, 20
& linguis,& generationibus,terrisq; & gẽti-
bus suis.*De Sem quoq; nati sunt,patre om- 21
nium filiorũ Heber, fratre Iapheth maiore.
1. Par. 1. b. 17. *Filij Sem: Aelam & Assur,& Arphauad,& 22
Lud,& Arã. *Filij Aram: Vs,& Hul,& Ge- 23
ther,& Mes.*At vero Arphaxad genuit Sa- 24
le, de quo ortus est Heber.* Natiq; sunt He- 25
ber filij duo: nomen vni Phaleg,eo quòd in D
diebꝰ eius diuisa sit terra:& nomẽ fratris eius
Iectã. * Qui Iectan genuit Elmodad,& Sa- 26
leph,& Asarmoth,Iare, *& Adurã,& Vzal, 27
& Decla, * & Ebal, & Abimael,Saba, *& 28
Ophir,& Heuila,& Iobab,omnes isti filij Ie- 29
ctan.*Et facta est habitatio eorum de Messa 30
pergentibus vsq; Sephar mõtem oriẽtalem.
*Isti filij Sem secundũ cognationes, & lin- 31
guas,& regiones in gẽtibus suis. * Hæ fami- 32
liæ Noe iuxta populos & nationes suas. Ab
his diuisæ sunt gentes in terra post diluuiũ.

CAP. XI.

Sap. 10. a. 5. ERat autẽ terra labij vnius, & sermonum 1
eorundem. *Cũque proficiscerentur de A
oriente, inuenerũt cãpum in terra Sennaar, 2
& habitauerunt in eo.*Dixitq; alter ad pro- 3
ximũ suũ: Venite,faciamus lateres,& coqua-
mus eos igni. Habuerũtq; lateres pro saxis,&
bitumen pro cœmento: *& dixerũt: Venite, 4
faciamus nobis ciuitatẽ, & turrim, cuius cul-
men pertingat ad cœlũ:& celebremus nomẽ
nostrum,antequam diuidamur in vniuersas
terras. *Descendit autẽ Dñs,vt videret ciui- 5
tatem & turrim,quã ędificabant filij Adam,
*& dixit: Ecce, vnus est populus,& vnũ la- 6
biũ omnibus:cœperuntq; hoc facere,nec de-
sistent à cogitationibus suis, donec eas opere
7 compleant. * Venite igitur,descendamus,&
B confundamus ibi linguã eorũ,vt non audiat
8 vnusquisque vocem proximi sui.*Atque ita
diuisit eos Dñs ex illo loco in vniuersas ter-
9 ras,& cessauerũt ędificare ciuitatem. *Et id-
circo vocatum est nomen eius Babel,quia ibi
confusum est labium vniuersæ terræ,& inde
dispersit eos Dñs super faciem cunctarũ re-
10 gionum. *Hæ sunt generationes Sem: " Sem " 1. Par. 1. b. 17.
erat centum annorũ quãdo genuit Arpha-
11 xad,biennio post diluuium. *Vixitque Sem
postquã genuit Arphazad,quingentis annis:
12 & genuit filios,& filias. * Porro Arphazad
vixit triginta quinque annis,& genuit Sale.
13 Vixitq; Arphaxad postquã genuit Sale,tre-
centis tribus annis: & genuit filios,& filias.
14 *Sale quoque vixit triginta annis,& genuit
15 Heber. *Vixitq; Sale postquã genuit Heber,
C quadringentis tribus annis,& genuit filios,&
16 filias.* Vixit autẽ Heber triginta quatuor
17 annis, & genuit Phaleg. * Et vixit Heber
postquã genuit Phaleg,quadringẽtis trigin- 1. Par. 1. b. 19.
18 ta annis:& genuit filios,& filias.* Vixit quo-
que Phaleg triginta annis, & genuit Reu.
19 *Vixitq; Phaleg postquã genuit Reu,ducẽ-
20 tis nouẽ annis,& genuit filios,& filias.*Vixit
autem Reu triginta duobus annis, & genuit
21 Sarug. * Vixit quoq; Reu postquam genuit
Sarug,ducentis septẽ annis:& genuit filios,&
22 filias. * Vixit vero Sarug triginta annis, &
23 genuit Nachor. *Vixitq; Sarug,postquã ge-
nuit Nachor,ducẽtis annis:& genuit filios,&
24 filias. *Vixit autem Nachor viginti nouem
25 annis,& genuit Thare. * Vixitque Nachor
postquã genuit Thare,centũ decẽ & nouem
26 annis:& genuit filios,& filias.*Vixitq; Tha- " 1. Par. 1.
D re septuaginta " annis, & genuit Abram & b. 28.
27 Nachor,& Aran. *Hæ sunt autẽ generatio- Iosu 24. a. 2.
nes Thare: Thare genuit Abram,Nachor,&
28 Arã. Porro Arã genuit Lot.*Mortuusq; est
Aran ante Thare patrẽ suũ, in terra natiui-
29 tatis suæ in Vr Chaldæorũ. *Duxerunt au-
tẽ Abram,& Nachor vxores: nomen vxoris
Abrã, Sarai:& nomẽ vxoris Nachor,Melcha
filia Aran patris Melchæ, & patris Ieschæ.
30 *Erat autem Sarai sterilis, nec habebat libe-
31 ros.* " Tulit itaq; Thare Abrãã filium suũ, " Ios. 24. a. 2.
& Lot filium Aran,filiũ filij sui,& Sarai nu- Nehe. 9. b. 7
rum suã,vxorem Abrã filij sui, & eduxit eos Iudit. 5. a. 6.
de Vr Chaldęorum,vt irent in terram Cha-
naan: veneruntq; vsque Harã,& habitauerũt
32 ibi. * Et facti sunt dies Thare ducentorum Act. 2. a. 2.
quinque annorum,& mortuus est in Haran.

CAP. XII.

1 *DIxit autem Dominus ad Abram: Egre- Act. 7. a. 3
A dere de terra tua,& de cognatione tua,
& de domo patris tui, & veni in terram, quã
2 monstrabo tibi. * Faciamque te in gentem
magnam, & benedicam tibi,& magnificabo
3 nomen tuum, erisque benedictus. * Benedi-
cam benedicentibus tibi, & maledicam ma-
ledicen-

" Gala.3.b. 8. ledicentibus tibi, atque " IN TE benedicētur
Inf.18.c.18. vniuersæ cognationes terræ. * Egressus est 4
22.c.27. itaque Abrā sicut præceperat ei Dominus,&
Heb.11. b. 8. iuit cum eo Lot: septuaginta quinque anno-
rum erat Abrā, cum egrederetur de Haram.
* Tulitque Sarai vxorem suam, & Lot filiū 5
fratris sui, vniuersamque substantiam, quam B
possederant, & animas, quas fecerat in Ha-
ran:& egressi sunt, vt irēt in terrā Chanaan.
Cumque venissent in eam, * pertransiuit 6
Abram terram vsque ad locum Sichem, vsq;
ad conuallem illustrem: Chananæus autē tūc
erat in terra. * Apparuit autem Dominus 7
" Inf.13.d. Abram, & dixit ei: " Semini tuo dabo terram
14.15.d.18. hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino, qui
26.a 2. apparuerat ei.* Et inde trāsgrediens ad mon- 8
Deut.34.b. 4. tem, qui erat contra orientē Bethel, tetendit
ibi tabernaculum suum, ab occidente habens
Bethel,& ab oriente Hai: ædificauit quoque
ibi altare Domino,& inuocauit nomen eius.
* Perrexitq; Abram vadens, & vltra progre- 9
diens ad meridiem. * Facta est autem fames 10
in terra: descenditque Abram in Aegyptum, C
vt peregrinaretur ibi: præualuerat enim fa-
mes in terra.* Cūq; prope esset, vt ingredere- 11
tur Aegyptum, dixit Sarai vxori suæ: Noui,
quod pulchra sis mulier: * & quòd cū vide- 12
rint te Aegypti, dicturi sunt: Vxor ipsius est:
20.c. & interficient me, & te reseruabunt. * " Dic
ergo, obsecro te, quòd soror mea sis: vt benesit
mihi propter te, & viuat anima mea ob gra-
tiā tui. * Cū itaq; ingressus esset Abrā Aegy- 14
ptum, viderunt Aegyptij mulierē, quod esset
pulchra nimis. * Et nunciauerunt principes 15
Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum:
& sublata est mulier in domum Pharaonis.
* Abram vero bene vsi sunt propter illam: 16
Fueruntque ei oues,& boues,& asini, & serui, D
& famulæ, & asinæ,& cameli. * Flagellauit 17
autem Dominus Pharaonem plagis maxi-
mis, & domum eius propter Sarai vxorem
Abram. * Vocauitque Pharao Abram,& di- 18
xit ei: Quidnam est hoc, quod fecisti mihi?
quare non indicasti, quod vxor tua esset?
19 * Quam ob causam dixisti esse sororem
tuam, vt tollerem eam mihi in vxorem?
Nunc igitur ecce coniux tua, accipe eam, &
20 vade. * Præcepitque Pharao super Abram
viris: & deduxerunt eum, & vxorem illius,
& omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

1 ASCendit ergo Abram de Aegypto, ipse,
A & vxor eius, & omnia quæ habebat,&
2 Lot cum eo ad australem plagā. * Erat autē
diues valde in possessione auri, & argenti.
3 * Reuersusque est per iter, quo venerat, à me-
redie in Bethel vsque ad locum vbi prius fi-
4 xerat tabernaculum inter Bethel & Hai: * in
loco altaris, " quod fecerat prius,& inuocauit " Sup.12.c.
5 ibi nomē Domini. * Sed & Lot, qui erat cum 1.
Abram, fuerunt greges ouium,& armenta,&
6 tabernacula. * Nec poterat eos capere terra,
B vt habitarent simul: " erat quippe substantia " Inf.3 59. 7.
eorū multa,& nequibāt habitare cōmuniter.
7 * Vnde & facta est rixa inter pastores gregū
Abram,& Lot. Eo autem tempore Chananę-
8 us,& Pherezęus habitabant in terra illa.* Di-
xit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit iurgiū
inter me, & te, & inter pastores meos, & pa-
9 stores tuos: fratres enim sumus. * Ecce vni-
uersa terra corā te est: recede à me, obsecro:
si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo:
si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram
10 pergam. * Eleuatis itaque Lot oculis, vidit
omnem circa regionē Iordanis, quæ vniuersa
irrigabatur antequam subuerteret Dominus
Sodomam, & Comorrham, sicut paradisus
C Domini, & sicut Ægyptus venientibus in
11 Segor. * Elegitque sibi Lot regionem circa
Iordanem, & recessit ab Oriente: diuisique
12 sunt alterutrū à fratre suo. * Abram habita-
uit in terra Chanaā: Lot vero moratus est in
oppidis, quæ erant circa Iordanē, & habita-
13 uit in Sodomis. * Homines autem Sodomitæ

peſſimi erant, & peccatores coram Domino
nimis.* Dixitq; Dominus ad Abram, poſtquã 14
n Sup. 12. b. 7. diuiſus eſt ab eo Lot:n Leua oculos tuos, & vi-
Inf. 15. c. 15. de à loco, in quo nunc es, ad aquilonẽ, & me-
26. a. 4. ridiẽ, ad orientem, & occidentẽ.* Omnem ter- 15
Deut. 34. b. 4. ram, quã conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſ-
que in ſempiternum. * Faciamq; ſemen tuum 16
ſicut puluerem terræ: ſi quis poteſt hominũ D
numerare puluerem terræ, ſemen quoq; tuũ
numerare poterit. * Surge, & perambula 17
terram in longitudine, & in latitudine ſua:
quia tibi daturus ſum eam. * Mouens igitur 18
tabernaculum ſuum Abram, venit & habi-
tauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in
Hebron: ędificauitque ibi altare Domino.

CAP. XIIII.

FActũ eſt autẽ in illo tẽpore, vt Amraphel 1
rex Sennaar, & Arioch rex Põti, & Cho- A
dorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex
Gentiũ * inirent bellũ cõtra Bara regẽ Sodo- 2
morũ, & cõtra Berſa regẽ Gomorrhæ, & con-
tra Sennaab regẽ Adamæ, & contra Semeber
regẽ Seboin, cõtraq; regẽ Balæ, ipſa eſt Segor.
* Omnes hi conuenerunt in vallẽ Siluestrem, 3
quæ nũc eſt mare ſalis. * Duodecim enim an- 4
nis ſeruierant Chodorlahomor, & tertiodeci-
mo anno receſſerũt ab eo. * Igitur quartode- 5
cimo anno venit Chodorlahomor, & reges,
qui erãt cũ eo: percuſſeruntque Raphaim in
Aſtarothcarnaim, & Zuzim cũ eis, & Emim
in Saue Cariathaim, * & Chorręos in mõtibus 6
Seir, vſq; ad Cãpeſtria Pharan, quæ eſt in ſo-
litudine. * Reuerſiq; ſunt, & venerunt ad fon- 7
tẽ Miſphat, ipſa eſt Cades: & percuſſerũt om-
nẽ regionẽ Amalecitarũ, & Amorrhęorũ, qui
habitabat in Aſaſonthamar. * Et egreſſi ſunt 8
rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque
Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, B
quæ eſt Segor: & direxerunt aciẽ cõtra eos in
valle Siluestri: * ſcilicet aduerſus Chodorla- 9
homor regẽ Elamitarũ, & Thadal regẽ Gen-
tiũ, & Amraphel regẽ Sennaar, & Arioch re-
gẽ Ponti: quatuor reges aduerſus quinque.
10 * Vallis autẽ Siluestris habebat puteos mul-
tos bituminis. Itaq; rex Sodomorum, & Go-
morrhæ terga verterunt, ceciderũtque ibi: &
11 qui remanſerant, fugerũt ad montem. * Tu-
C lerunt autem omnẽ ſubſtantiam Sodomorũ,
Gomorrhæ, & vniuerſa, quę ad cibum per-
12 tinent, & abierunt: * necnõ & Lot, & ſubſtã-
tiã eius, filiũ fratris Abram, qui habitabat in
13 Sodomis. * Et ecce vnus, qui euaſerat, nuncia-
uit Abram Hebræo, qui habitabat in conual-
le Mambre Amorrhæi fratris Eſchol, & fra-
tris Aner: hi enim pepigerant fędus cũ Abrã.
14 * Quod cum audiſſet Abram, captum vide-
licet Lot fratrem ſuum, numerauit expeditos
vernaculos ſuos trecentos decem, & octo: &
15 perſecutus eſt vſq; Dan. * Et diuiſis ſocijs, ir-
ruit ſuper eos nocte: percuſſitque eos, & per-
ſecutus eſt vos vſq; Hoba, quæ eſt ad læuam
16 Damaſci. * Reduxitq; omnem ſubſtantiam,
& Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius,
17 mulieres quoque & populum. * Egreſſus eſt
autẽ rex Sodomorum in occurſum eius, poſt-
quam reuerſus eſt à cęde Chodorlahomor, &
regũ, qui cum eo erant, in valle Saue, quæ eſt
18 vallis regis. *n At vero Melchiſedech rex Sa- n Heb. 7. a. 5.
D lem, proferens panem, & vinum, erat enim
19 Sacerdos Dei altiſſimi, * benedixit ei, & ait:
Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit
20 cœlum, & terrã: * & benedictus Deus excel-
ſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis
21 ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. * Dixit
autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi
22 animas, cetera tolle tibi. * qui reſpondit ei:
Leuo manum meam ad Dominum Deum
23 excelſum poſſeſſorem cœli, & terræ, * quòd à
filio ſubtegminis vſque ad corrigiam caligę,
non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt, ne
24 dicas: Ego ditaui Abram: * exceptis his, quæ
comederunt iuuenes, & partibus virorum,
qui venerunt mecum, Aner, Eſchol, & Mam-
bre: iſti accipient partes ſuas.

CAP.

CAP. XV.

HIs itaque transanctis, factus est sermo 1
Domini ad Abram per visionem di- A
cens: Noli timere Abram,ego protector tuus
sum,& merces tua magna nimis. *Dixitque 2
Abrã: Dñe Deus,quid dabis mihi?ego vadam
absque liberis: & filius procuratoris domus
meæ istæ Damascus Eliezer. * Addiditque 3
Abram: Mihi autem nõ dedisti semen:& ecce
vernaculus meus,heres meus erit.*Statimque 4
sermo Domini factus est ad eum,dicens:Non
erit hic heres tuus: sed qui egredietur de vte- B
ro tuo,ipsum habebis heredem. * Eduxitque 5
" Ro. 4. e. 18. eum foras, & ait illi " suscipe cœlum, & nu-
mera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit se-
men tuum.* " Credidit Abram Deo,& repu- 6
" Ro.4.a.3. Gal.3.a.6. tatum est illi ad iustitiam. * Dixitque ad 7
eum:Ego Dominus,qui eduxi te de Vr Chal-
dæorum vt darem tibi terram istam, & pos-
sideres eam.*At ille ait: Domine Deus,vnde 8
scire possum,quod possessurus sim eam? *Et 9
respondens Dominus: Summe, inquit, mihi
vaccam triennem, & capram trimã, & arie-
tem annorum trium, turturem quoque, &
" Ier.34.d. 18. columbam. *Qui tollens vniuersa hæc, " di- 10
uisit ea per medium,& vtrasque partes con-
tra se altrinsecus posuit: aues autem non di-
uisit. * Descenderuntque volucres super ca- 11
dauera,& abigebat eas Abram.*Cùmque sol 12
occũberet,sopor irruit super Abram, & hor- C
ror magnus & tenebrosus inuasit eum. *Di- 13
ctumque est ad eum: Scito prænoscens quòd
" Act 7.a. 6. " peregrinum futurũ sit semen tuum in ter-
ra non sua, & subijcient eos seruituti, & affli-
gent quadringentis annis. * Verumtamen 4
gentem, cui seruituri sunt, ego iudicabo: &
post hæc egredietur cum magna substantia.
*Tu autem ibis ad patres tuos in pace,sepul- 15
tus in senectute bona. * Generatione au- 16
tem quarta reuertentur huc: necdum enim D
completæ sunt iniquitates Amorrhæorum
vsque ad præsens tempus. * Cum ergo oc- 17
cubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, &
apparuit clibanus fumans, & lampas ignis
18 transiens inter diuisiones illas. * In illo die
" pepigit Dominus fœdus cum Abram, di-
cens: Semini tuo dabo terram hanc à fluuio " Sup. 12. f. 7. 13.d.5.
Aegypti vsq; ad fluuium magnum Euphra- Inf 26.a.4.
19 ten, * Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos, Deut.34.b. 4.
20 * & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quo- 2. Par.9.f.26.
21 que, * & Amorrhæos, & Chananæos, & 1. Reg. 4.c. 20.
Gergesæos, & Iebusæos.

CAP. XVI.

1 IGitur Sarai,vxor Abram,non genuerat li-
A beros: sed habẽs ancillam Aegyptiam no-
2 mine Agar,*dixit marito suo:Ecce,conclusit
me Dominus,ne parerem:ingredere ad ancil-
lam meam, si forte saltem ex illa suscipiam
3 filios.Cùmq; ille acquiesceret deprecãti,*tulit
Agar Aegyptiam ancillam suam post annos
decem quam habitare cœperant in terra
Chanaan: & dedit eam viro suo vxorem.
4 * Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse
B se videns,despexit dominam suam. * Dixitq;
5 Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego
dedi ancillã meã in sinum tuũ, quæ videns,
quòd conceperit despectui me habet. iudicet
6 Dominus inter me, & te. * Cui respondens
Abram: Ecce,ait,ancilla tua in manu tua est,
vtere ea, vt libet. Affligente igitur eam Sa-
7 rai, fugam iniit. * Cùmque inuenisset eam
angelus Domini iuxta fontem aquæ in soli-
8 tudine, qui est in via Sur in deserto, * dixit
ad illam: Agar ancilla Sarai vnde venis? &
quo vadis? quæ respondit: A facie Sarai do-
9 minæ meæ ego fugio. * Dixitque ei angelus
C Domini: Reuertere ad dominam tuam, &
10 humiliare sub manu illius. * Et rursum:
Multiplicans, inquit, multiplicabo semen
tuum,& non numerabitur præ multitudine.
11 * Ac deinceps: Ecce, ait,concepisti,& paries
filium,vocabisque nomẽ eius Ismael,eo quod
12 audierit Dominus afflictionem tuam. * Hic
erit ferus homo: manus eius contra omnes,
& ma-

& manus omnium contra eum; & è regione
vniuersorum fratrum suorum figet taber-
nacula. * Vocauit autem Agar nomen Do- 13
mini qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui D
vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidit
Inf. 24. g. 62. posteriora videntis me. * Propterea appella- 14
uit puteum illum, Puteum viuentis, & viden-
15 tis me. Ipse est inter Cades, & Barad. * Pepe-
ritque Agar Abrae filium: qui vocauit no-
16 men eius Ismael. * Octoginta, & sex anno-
rum erat Abram, quando peperit ei Agar
Ismaelem.

CAP. XVII.

POstquam vero nonaginta, & nouem an- 1
norum esse cęperat, apparuit ei Domi- A
nus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipo-
tens: ambula coram me, & esto perfectus.
* Ponamque fœdus meum inter me, & te, & 2
multiplicabo te vehementer nimis. * Cecidit 3
Abram pronus in faciem. * Dixitque ei Deus: 4
Eccl. 44. c. 20. Ego sum, & pactum meum tecum, " eris-
que pater multarum gentium. * Nec vltra 5
Rom. 4. c. 27. vocabitur nomen tuum Abram: sed appella-
beris Abraham: quia patrem multarum gen-
tium constitui te. * Faciamque te crescere 6
vehementissimè, & ponam te in gentibus,
regesque ex te egredientur. * Et statuam 7
pactum meum inter me, & te, & inter semen
tuum post te in generationibus suis fędere
sempiterno: vt sim Deus tuus, & seminis tui
post te. * Daboque tibi, & semini tuo ter- 8
ram peregrinationis tuae, omnem terram B
Chanaan in possessionem aeternam, eroque
Deus eorum. * Dixit iterum Deus ad Abra- 9
Act. 7. a. 8. ham: " Et tu ergo custodies pactum meum,
& semen tuum post te in generationibus suis.
* Hoc est pactum meum, quod obseruabitis 10
inter me, & vos, & semen tuum post te: Cir-
cumcidetur ex vobis omne masculinum: * & 11
circumcidetis carnem praeputij vestri, vt sic
Rom. 4. b. 11. " in signum fęderis inter me & vos. * In- 12
Leu. 12. a. 3. fans octo dierum circumcidetur in vobis,
Luc. 2. c. 22. omne masculinum in generationibus vestris:
tam vernaculus, quam emptitius circumci-
detur, & quicunque non fuerit de stirpe ve-
stra: * eritque pactum meum in carne ve- 13
stra in fędus aeternum. * Masculus, cuius 14
pręputij caro circumcisa non fuerit, dele-
bitur anima illa de populo suo: quia pactum
15 meum irritum fecit. * Dixit quoque Deus ad
C Abraham: Sarai vxorem tuam non voca-
16 bis Sarai, sed Saram. * Et benedicam ei, &
ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum,
eritque in nationes, & reges populorum
17 orientur ex eo. * Cecidit Abraham in fa-
ciem suam, & risit, dicens in corde suo:
Putasne centenario nascetur filius? & Sara
18 nonagenaria pariet? * Dixitque ad Deum:
19 Vtinam Ismael viuat coram te. * Et ait
Deus ad Abraham: " Sara vxor tua pariet Inf. 18. b. & 21. a. 2.
tibi filium, vocabisque nomen eius Isaac, &
constituam pactum meum illi in fœdus sem-
20 piternum, & semini eius post eum. * Super
Ismael quoque exaudiui te. ecce, benedi-
cam ei, & augebo, & multiplicabo eum val-
de: duodecim duces generabit, & faciam
21 illum in gentem magnam. * Pactum vero
D meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi
22 Sara tempore isto in anno altero. * Cumque
finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit
23 Deus ab Abraham. * Tulit autem Abraham
Ismael filium suum, & omnes vernaculos
domus suae: vniuersosque quos emerat, cun-
ctos mares ex omnibus viris domus suae, &
circumcidit carnem praeputij eorum statim
24 in ipsa die, sicut praeceperat ei Deus. * Abra-
ham nonaginta & nouem erat annorum
quando circumcidit carnem praeputij sui.
25 * Et Ismael filius tredecim annos impleue-
26 rat tempore circumcisionis suae. * Eadem
die circumcisus est Abraham & Ismael fi-
27 lius eius. * Et omnes viri domus illius, tam
vernaculi, quàm emptitij, & alienigenae pa-
riter circumcisi sunt.

CAP.

CAP. XVIII.

Heb.13.a.2.
APparuit autem ei Dominus in conual- 1
le Mambre ſedenti in oſtio tabernacu- A
li ſui in ipſo feruore diei. * Cùmq; eleuaſſet 2
oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes pro-
pè eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in occur-
ſum eorum de oſtio tabernaculi, & adorauit
in terram. * Et dixit: Domine, ſi inueni gra- 3
tiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum:
* ſed afferam pauxillum aquæ, & lauate pe- 4
des veſtros, & requieſcite ſub arbore. * Po- 5
namque buccellam panis, & confortate cor
veſtrum, poſteà tranſibitis: idcircò enim de-
clinaſtis ad ſeruum veſtrum. Qui dixerunt:
Fac vt locutus es. * Feſtinauit Abraham in 6
tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accele-
ra, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcine-
ricios panes. * Ipſe verò ad armentum cucur- 7
rit, & tulit inde vitulum tenerrimum, &
optimum, deditque puero: qui feſtinauit, &
coxit illum. * Tulit quoque butyrum, & lac, 8
& vitulum quem coxerat, & poſuit coram
eis: ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore.
* Cùmque comediſſent, dixerunt ad eum: 9
Vbi eſt Sara vxor tua? ille reſpondit: Ecce
a Sup.17.c.19. Inf.21.a.1. Rom.9.b.9. 2. Pet.3.a.6.
in tabernaculo eſt. * Cui dixit: [a] Reuer- 10
tens veniam ad te tempore iſto, vita comi-
te, & habebit filium Sara vxor tua. Quo
audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.
* Erant autem ambo ſenes, prouectæque 11
ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.
* Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam con- 12
ſenui, & dominus meus vetulus eſt, volu-
ptati operam dabo? * Dixit autem Domi- 13
nus ad Abraham: Quare riſit Sara, dicens:
Num verè paritura ſum anus? * Numquid 14
Deo quidquam eſt difficile? iuxta cõdictum
reuertar ad te hoc eodem tempore, vita co-
mite, & habebit Sara filium. * Negauit Sara, 15
dicens: Non riſi: timore perterrita. Dominus
autem: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti. * Cùm 16
ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerunt oculos
cõtra Sodomam: & Abraham ſimul gradie-
17 batur, deducens eos. * Dixitque Dominus.
Num celare poterò Abraham quæ geſturus
18 ſum: * cùm futurus ſit in gentem magnam,
Sap.12.c.3. Inf.32.d.17.
ac robuſtiſſimam, & BENEDICENDÆ
19 ſint in illo omnes nationes terræ? * Scio
C enim quòd præcepturus ſit filijs ſuis, & do-
mui ſuæ poſt ſe vt cuſtodiant viam Domini,
& faciant iudicium, & iuſtitiam: vt adducat
Dominus propter Abraham omnia, quæ lo-
20 cutus eſt ad eum. * Dixit itaque Dominus:
Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multi-
plicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatũ
21 eſt nimis. * Deſcendam, & videbo vtrũ cla-
morem qui venit ad me, opere cõpleuerint:
22 an non eſt ita, vt ſciam. * Conuerterũtque ſe
inde, & abierunt Sodomam: Abraham verò
23 adhuc ſtabat corã Domino. * Et appropin-
quans ait: Numquid perdes iuſtum cum im-
24 pio? * Si fuerint quinquaginta iuſti in ciui-
tate, peribunt ſimul? & non parces loco illi
propter quinquaginta iuſtos, ſi fuerint in eo?
25 * Abſit à te, vt rem hãc facias, & occidas iu-
ſtum cum impio, fiatque iuſtus ſicut impius,
non eſt hoc tuũ: qui iudicas omnem terram,
26 nequaquam facies iudicium hoc. * Dixitque
Dominus ad eũ: Si inuenero Sodomis quin-
quaginta iuſtos in medio ciuitatis, dimittam
27 omni loco propter eos. * Reſpondenſque
D Abrahã, ait: Quia ſemel cœpi loquar ad Do-
minum meum, cùm ſim puluis, & cinis.
28 * Quid ſi minus quinquaginta iuſtis quin-
que fuerint? delebis, propter quadraginta
quinque, vniuerſam vrbem? Et ait: Non de-
lebo, ſi inuenero ibi quadraginta quinque.
29 * Rurſumq; locutus eſt ad eum: Sin autem
quadraginta ibi inuenti fuerint, quid facies?
Ait: Non percutiam propter quadraginta.
30 * Ne quæſo, inquit, indigneris Domine, ſi lo-
quar: Quid ſi ibi inuenti fuerint triginta? Re-
ſpondit: Non faciam, ſi inuenero ibi triginta.
31 * Quia ſemel, ait cœpi, loquar ad Dñm meũ:
Quid

Quid sibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non
interficiam propter viginti. * Obsecro, in- 32
quit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc
semel: Quid si inuenti fuerint ibi decem? Et
dixit: Non delebo propter decem.* Abijtque 33
Dominus, postquam cessauit loqui ad Abra-
ham: & ille reuersus est in locum suum.

CAP. XIX.

VEnerũtque duo Angeli Sodomam ve- 1
Heb. 13. a. 2. spere, & sedente Lot in foribus ciuita- A
tis. Qui cùm vidisset eos, surrexit, & iuit ob-
uiam eis: adorauitque pronus in terram, * & 2
dixit: Obsecro, domini, declinate in domum
pueri vestri, & manete ibi: lauate pedes ve-
stros, & manè proficiscemini in viam vestrã.
Qui dixerunt: Minimè, sed in platea mane-
bimus. *Cõpulit illos oppido, vt diuerterent 3
ad eum: ingressisque domũ illius fecit conui-
uium, & coxit azyma: & comederunt.*Priùs 4
autem quàm irent cubitũ, viri ciuitatis val-
lauerunt domum à puero vsque ad senem,
omnis populus simul. *Vocaueruntque Lot, 5
& dixerunt ei: Vbi sunt viri qui introierunt
ad te nocte? educ illos huc, vt cognoscamus
eos.*Egressus ad eos Lot, post tergum occlu- 6
dens ostium, ait: * Nolite, quæso, fratres mei, 7
nolite malum hoc facere.*Habeo duas filias, 8
quæ necdum cognouerunt virum: educã eas B
ad vos, & abutimini eis sicut vobis placue-
rit, dummodò viris istis nihil mali faciatis,
quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei.
* At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: In- 9
gressus es, inquiunt, vt aduena; numquid vt
iudices? te ergo ipsum magis quàm hos affli-
" 1. Pet. 2. b. 8. gemus. " Vimque faciebant Lot vehementis-
simè: iamque propè erat, vt effringerẽt fores.
* Et ecce miserunt manũ viri, & introduxe- 10
runt ad se Lot, clauserũtque ostium: *& eos, 11
" Sap. 19. c. 26. qui foris erant, " percusserunt cęcitate à mi-
nimo vsque ad maximum, ita vt ostium in-
uenire non possent. *Dixerunt autẽ ad Lot: 12
Habes hic quempiam tuorum? generum, aut C
filios, aut filias, omnes, qui tui sunt, educ de
vrbe hac. * delebimus enim locum istum, eò 13
quòd increuerit clamor eorum corã Domi-
no, qui misit nos, vt perdamus illos. * Egres- 14
sus itaque Lot, locutus est ad generos suos,
qui accepturi erant filias eius, & dixit: Surgi-
te, egredimini de loco isto: quia delebit Do-
minus ciuitatem hanc. Et visus est eis quasi
ludens loqui.*Cùmque esset manè, cogebant 15
eum Angeli, dicentes: Surge, tolle vxorem
tuã, & duas filias quas habes: ne & tu pariter
pereas in scelere ciuitatis.*Dissimulante illo, 16
apprehenderunt manum eius, & manum D
vxoris, ac duarum filiarũ eius, eò quòd par-
" Sap. 10 a. 6. ceret Dominus illi. * " Eduxerũtque eum, & 17
posuerunt extra ciuitatem: ibique locuti sunt
ad eum dicentes: Salua animam tuam: noli
respicere post tergum, nec stes in omni circa
regione: sed in monte saluum te fac, ne & tu
18 simul pereas. *Dixitque Lot ad eos: Quæso
19 Domine mi, *quia inuenit seruus tuus gratiã
coram te, & magnificasti misericordiam tuã
quam fecisti mecum, vt saluares animã meã,
nec possum in monte saluari, ne fortè appre-
20 hendat me malum, & moriar: * Est ciuitas
hæc iuxta, ad quam possum fugere, parua, &
saluabor in ea: numquid non modica est, &
21 viuet anima mea? * Dixitque ad eum: Ecce
E etiam in hoc suscepi preces tuas, vt non sub-
22 uertam vrbem pro qua locutus es. * " Festi- " Sap. 10. a. 6.
na, & saluare ibi: quia nõ potero facere quid-
quam donec ingrediaris illuc. Idcircò voca-
23 tum est nomen vrbis illius Segor.*Sol egres-
sus est super terram, & Lot ingressus est Se-
24 gor. * "Igitur Dominus pluit super Sodomã " Deu. 29. d. 23.
& Gomorrham sulphur, & ignem à Domi- Isa. 29. d. 29.
25 no de cęlo:*& subuertit ciuitates has, & om-
nem circa regionem, vniuersos habitatores Ier. 50. f. 40.
26 vrbium, & cuncta terræ virentia. * " Respi- Ezec. 16. f. 48.
ciensq; vxor eius post se, versa est in statuam Os. 11. c. 8.
27 salis. * Abraham autem consurgens manè, Amos 4. d. 11.
28 vbi steterat priùs cum Domino, * intuitus Luc. 17. f. 29.
est Sodomam, & Gomorrham, & vniuersam
terram regionis illius: viditque ascendẽtẽ fa- Iud 1. c. 7.
29 uillam de terra, quasi fornacis fumum. *Cũ " Luc. 17. g. 38.
F enim subuerteret Deus ciuitates regionis il- Sap. 18. a. 1
lius, recordatus Abrahę, liberauit Lot de sub-
30 uersione vrbium in quibus habitauerat.
* Ascẽditque Lot de Segor, & mansit in mõ-
te, duæ quoque filiæ eius cum eo (timuerat
enim manere in Segor) & mansit in spelunca
31 ipse, & duæ filiæ eius cũ eo. * Dixitq; maior
ad minorem: Pater noster senex est, & nullus
virorum remansit in terra, qui possit ingredi
32 ad nos iuxta morem vniuersę terræ. * Veni,
inebriemus eum vino, dormiamusq; cum eo,
33 vt seruare possimus ex patre nostro semen.
" Dederunt itaque patri suo bibere vinum
nocte illa: Et ingressa est maior, dormiuitque
cum patre: at ille non sensit, nec quando ac-
34 cubuit filia, nec quando surrexit. * Altera
G quoque die dixit maior ad minorem: Ecce
dormiui heri cum patre meo, demus ei bibere
vinum etiã hac nocte, & dormies cum eo, vt
35 saluemus semen de patre nostro. *Dederunt
etiam & illa nocte patri suo bibere vinum,
ingressaq; minor filia, dormiuit cum eo: & ne
tunc quidem sensit, quando concubuerit, vel
36 quando illa surrexerit. * Conceperunt ergo
37 duæ filiæ Lot de patre suo.*Peperitq; maior
filium, & vocauit nomen eius Moab, ipse est
pater Moabitarum vsque in præsentẽ diem.
38 * Minor quoque peperit filium, & vocauit
nomen eius Ammon, id est, filius populi mei;
ipse est pater Ammonitarum vsque hodie.

CAP. XX.

1 PRofectus inde Abraham in terrã austra-
A lem, habitauit inter Cades, & Sur: & pe-
2 peregrinatus est in Geraris. * Dixitq; de Sara
vxore sua, Soror mea est. Misit ergo Abime
lech

lech rex Cerarę,& tulit eam . * Venit autem 3
Deus ad Abimelech per ſomnum nocte, &
ait illi : En morieris propter mulierem,quam
tuliſti:habet enim virum . * Abimelech verò 4
non tetigerat eam,& ait: Domine, num gen-
tem ignorantem,& iuſtã interficies ? * Nõnè 5
ipſe dixit mihi:Soror mea eſt: & ipſa ait:Fra-
ter meus eſt ? in ſimplicitate cordis mei , &
munditia manuũ mearum feci hoc.*Dixitq; 6
ad eum Deus: Et ego ſcio quòd ſimplici cor-
de feceris : & ideò cuſtodiui te,ne peccares in
me, & non dimiſi vt tangeres eam . * Nunc 7
ergo redde viro ſuo vxorem , quia propheta
eſt : & orabit pro te, & viues:ſi autẽ nolueris
reddere,ſcito,quòd morte morieris tu,& om-
nia,quæ tua ſunt.*Statimq; de nocte conſur- 8
gens Abimelech,vocauit omnes ſeruos ſuos :
& locutus eſt vniuerſa verba hæc in auribus
eorum,timueruntq; omnes viri valdè. * Vo- 9
cauit autem Abimelech etiam Abraham , & C
dixit ei: Quid feciſti nobis ? quid peccauimus
in te, quia induxiſti ſuper me,& ſuper regnũ
meum peccatum grande ? quæ non debuiſti
facere,feciſti nobis. * Rurſumq; expoſtulans,10
11 ait: Quid vidiſti, vt hoc faceres? *Reſpondit
Abraham: Cogitaui mecum,dicens: Forſitan
non eſt timor Dei in loco iſto: & interficient
12 me propter vxorem meam : *aliàs autem & *Sup 12.c.13.*
" verè ſoror mea eſt,filia patris mei,& non fi-
13 lia matris meæ,& duxi eam in vxorẽ. * Poſt- *Inf. 21. cap. 23.*
quam autem eduxit me Deus de domo pa-
tris mei,dixi ad eam: Hanc miſericordiam fa-
cies mecum: In omni loco,ad quem ingredie-
14 mur,dices quòd frater tuus ſim.*Tulit igitur
D Abimelech oues,& boues, & ſeruos, & ancil-
las,& dedit Abraham:reddiditque illi Saram
15 vxorem ſuam, * & ait:Terra corã vobis eſt ,
16 vbicumque tibi placuerit habita. *Saræ au-
tem dixit : Ecce mille argenteos dedi fratri
tuo , hoc erit tibi in velmen oculorum ad
omnes , qui tecum ſunt, & quocumque per-
17 rexeris:mementoque te deprehenſam.*Orã-
te autem Abraham , ſanauit Deus Abime-
lech & vxorem, ancillaſque eius , & pepere-
18 runt : * concluſerat enim Dominus omnem
vuluam domus Abimelech propter Saram
vxorem Abrahę .

CAP. XXI.

Sup.17.e.19. 8.b.10. *Gal. 4. c. 23.* *Heb.11.cap. 10.* *Mat.1 a. 2.*

VIſitauit autem Dominus Saram ſicut " 1
promiſerat: & impleuit , quæ locutus A
eſt. *Concepitque & " peperit filium in ſene- 2
ctute ſua , tempore quo prædixerat ei Deus .
* Vocauitque Abraham nomen filij ſui,quẽ , 3
genuit ei Sara , Iſaac : * & circumcidit eum 4
octauo die, ſicut " præceperat ei Deus, * cùm 5
centum eſſet annorum:hac quippe ętate pa-
tris, natus eſt Iſaac . *Dixitq; Sara:Riſum fe- 6
cit mihi Deus : quicumque audierit, corride-
bit mihi . * Rurſumq; ait : Quis auditurus 7
crederet Abraham, quòd Sara lactaret filiũ ,
quem peperit ei iam ſeni ? * Creuit igitur 8
puer , & ablactatus eſt: fecitq; Abrahã gran-
de conuiuium in die ablactationis eius: *Cũ- 9
que vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ lu-
dentem cum Iſaac filio ſuo , dixit ad Abra-
10 ham. * " Eijce ancillam hanc,& filium eius: *Gal. 4. d. 10.*
non enim erit hæres filius ancillæ cum filio
11 meo Iſaac *Dure accepit hoc Abraham pro
12 filio ſuo . * Cui dixit Deus : non tibi videa-
B tur aſperum ſuper puero , & ſuper ancilla
tua:omnia quæ dixerit tibi Sara,audi vocem
eius: quia " in Iſaac vocabitur tibi ſemen . *Ro 9.b.7. Heb. 11. d. 18.*
13 * Sed & filium ancillæ faciam in gentẽ ma-
14 gnam,quia ſemẽ tuum eſt . * Surrexit itaque
Abraham manè, & tollens panem , & vtrem
aquæ, impoſuit ſcapulæ eius, tradiditq; pue-
rum,& dimiſit eam. Quæ cùm abijſſet, erra-
15 bat in ſolitudine Berſabee. *Cùmq; cõſum-
pta eſſet aqua in vtre, abiecit puerum ſubter
16 vnam arborum,quæ ibi erant. * Et abijt , ſe-
ditq; è regione procul quantum poteſt arcus
iacere.dixit enim : Non videbo morientem
puerum : & ſedens contra , leuauit vocem
ſuam,

ſuam,& fleuit. * Exaudiuit autem Deus vo- 17
cē pueri:vocauitq; Angelus Dei Agar de cęlo,dicens:Quid agis Agar? noli tim ere: xau-
diuit enim Deus vocem pueri de loco in quo
eſt. *Surge tolle puerum, & ten e manum il- 18
lius: quia in gentem magnam faciam eum . C
*Aperuitq; oculos eius Deus: quæ vidēs pu- 19
teū aquæ, abijt,& impleuit vtrē,deditq; pue-
ro bibere. * Et fuit cum eo:qui creuit,& mo- 20
ratus eſt in ſolitudine , factuſq; eſt iuuenis ſa-
gittarius.* Habitauitque in deſerto Pharan , 21
& accepit illi mater ſua vxorem de Terra
Aeg ypti. * Eodē tēpore dixit Abimelech, & 22
Phicol princeps exercitus eius ad Abraham :
Deus tecum eſt in vniuerſis quæ agis. * Iura 23
ergo per Deum , ne noceas mihi , & poſteris
meis,ſtirpiq; meæ : ſed iuxta miſericordiam ,
n Sup.20.d. 13. n quam feci tibi , facies mihi , & terrę in qua
verſatus es aduena. * Dixitq;Abraham: Ego 24
iurabo . * Et increpauit Abimelech propter 25
puteū aquæ quem vi abſtulerant ſerui eius.
26 *Reſponditq; Abimelech: Neſciui quis fece-
rit hanc rem : ſed & tu non indicaſti mihi ,
27 & ego non audiui præter hodie. * Tulit ita-
D que Abraham oues , & boues , & dedit Abi-
28 melech : percuſſeruntque ambo fœdus. * Et
ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis ſeor-
29 ſum . * Cui dixit Abimelech : Quid ſibi vo-
lunt ſeptem agnæ iſtæ,quas ſtare feciſti ſeor-
30 ſum ? * At ille: Septem, inquit , agnas acci-
pies de manu mea : vt ſint mihi in teſtimo-
31 nium,quam ego fodi puteū iſtum . * Idcircò
vocatus eſt locus ille Berſabee : quia ibi vter-
32 que iurauit . * Et inierunt fœdus pro puteo
33 iuramenti . * Surrexit autem Abimelech, &
Phicol princeps exercitus eius, reuerſiq; ſunt
in terram Palæſtinorum . Abraham verò
plantauit nemus in Berſabee , & inuocauit
34 ibi nomen Domini Dei ęterni . * Et fuit co-
lonus terræ Palæſtinorum diebus multis.

CAP. XXII.

n Iudit.8.c. 22. Heb. 11. d. 17.
QVæ poſtquā geſta ſunt, n tentauit Deus 1
Abraham,& dixit ad eum: Abraham , A
Abraham . At ille reſpondit : Adſum . * Ait 2
illi : Tolle filium tuum vnigenitum , quem
dligis, Iſaac , & vade in terram viſionis : at-
que ibi offeres eum in holocauſtum ſuper
vnum montium quem monaſtrauero tibi .
* Igitur Abraham de nocte conſurgens,ſtra- 3
uit aſinum ſuum : ducens ſecum duos iuue-
nes,& Iſaac filium ſuum: cùmque concidiſſet
ligna in holocauſtum , abijt ad locum quem
præceperat ei Deus : * Die autem tertio , ele- 4
uatis oculis , vidit locum procul : * dixitque 5
ad pueros ſuos : Expectate hìc cū aſino : ego
& puer illuc vſque properantes , poſtquam
adorauerimus , reuertemur ad vos . * Tulit 6
quoque ligna holocauſti , & impoſuit ſuper
Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in ma-
nibus ignem,& gladium . Cūque duo perge-
rent ſimul, * dixit Iſaac patri ſuo . Pater mi . 7
At ille reſpondit : Quid vis fili ? Ecce,inquit ,
ignis , & ligna : vbi eſt victima holocauſti ?
8 * Dixit autem Abraham : Deus prouidebit
ſibi victimam holocauſti, fili mi . Pergebant
9 ergo pariter : * & venerunt ad locum, quem
oſtenderat ei Deus , in quo ædificauit altare ,
& deſuper ligna cōpoſuit: cùmque alligaſſet
Iſaac filium ſuum , poſuit eum in altare ſu-
10 per ſtruem lignorum.*Extēditq; manum,&
arripuit gladium,vt immolaret filium ſuum.
11 *Et ecce Angelus Dn̄i de cęlo clamauit , di-
cens.Abrahā,Abrahā.Qui reſpondit·Adſum.
12 *Dixitq; ei. Non extendas manum tuam ſu-
C per puerum,neque facias illi quidquam : nūc
cognoui quòd times Deum;& non pepercisti
vnigenito filio tuo propter me . * Leuauit n Pſ.104.a. 9.
13 Abrahā oculos ſuos, viditq; poſt tergū arietē
inter vepres hærentem cornibus , quem aſſu- Luc.1.g.73.
mens obtulit holocauſtum pro filio. * Appel- Eccl. 44. d. 21.
14 lauitque nomen loci illius , Dn̄s videt. Vnde Heb.6.c.13.
vſq; hodie dicitur:In mōte Dominus videbit. 1. Mac.2.f. 32.
15 * Vocauit autem Angelus Domini Abrahā Luc.1.g.73.
16 ſecundo de cęlo dicens: * n Per me m ipſum
iuraui ,

iuraui, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem,
& non pepercisti filio tuo vnigenito pro-
pter me, *benedicam tibi, & multiplicabo 17
semen tuum sicut stellas cœli, & velut are- D
nam, quæ est in littore maris: possidebit se-
men tuum portas inimicorum suorum, *& 18
n Sup. 12. a. 3. 18. c. 18. Inf. 26. a 4. Act. 3. ad 25. Eccl. 44. d. 25.
n BENEDICENTVR in semine tuo omnes
gentes terræ, quia obedisti voci meæ. * Re- 19
uersus est Abrahã ad pueros suos, abierunt-
que Bersabee simul, & habitauit ibi. *His ita 20
gestis, nuntiatum est Abrahæ, quòd Melcha
quoque genuisset filios Nachor fratri suo
21 *Hus primogenitum, & Buz fratrem eius,
22 & Camuel patrem Syrorum, * & Cased, &
23 Azau, Pheldas quoque, & Iedlaph, * ac
Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo
istos genuit Melcha, Nachor fratri Abra-
24 hæ. * Concubina verò illius, nomine Ro-
ma, peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, &
Maacha.

CAP. XXIII.

VIxit autem Sara cẽtum vigintiseptem 1
annis. * Et mortua est in ciuitate Ar-
bee, quæ est Hebrõ, in terra Chanaã: venitq; 2
Abrahã vt plãgeret, & fleret eã. *Cũque sur- 3
rexisset ab officio funeris, locutus est ad fi-
lios Heth, dicẽs: *Aduena sum, & peregrinus 4
apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscũ, vt
sepeliam mortuũ meum. *Responderũt filij 5
Heth, dicentes: *Audi nos domine, princeps 6
Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris
sepeli mortuũ tuũ: nullusq; te prohibere po-
terit, quin in monumento eius sepelias mor-
tuum tuũ. *Surrexit Abraham, & adorauit 7
populum terrę, filios videlicet Heth: *dixitq; 8
ad eos: Si placet animæ vestræ, vt sepeliam B
mortuũ meum, audite me, & intercedite pro
me apud Ephron filium Seor: * vt det mihi 9
speluncam duplicẽ, quam habet in extrema
parte agri sui: pecunia digna tradat eã mihi
corã vobis in possessionem sepulchri. *Ha- 10
bitabat autem Ephron in medio filiorum
Heth. Responditque Ephron ad Abraham
cunctis audientibus, qui ingrediebãtur por-
tam ciuitatis illius, dicens: *Nequaquam ita 11
fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod
loquor: Agrum trado tibi, & speluncam
quæ in eo est, præsentibus filijs populi mei, C
sepeli mortuum tuum. *Adorauit Abrahã 12
coram populo terræ. * Et locutus est ad 13
Ephron circumstante plebe: Quæso, vt au-
dias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe
eam, & sic sepeliam mortuum meum in eo.
14 *Responditque Ephron. *Domine mi, au-
15 di me: Terra quam postulas quadringen-
tis siclis argenti valet: istud est pretium in-
ter me & te: sed quãtum est hoc? sepeli mor-
16 tuum tuum. *Quod cùm audisset Abrahã,
appendit pecuniam, quam Ephron postula-
uerat, audientibus filijs Heth, quadringen-
tos siclos argenti probatæ monetæ publicæ.
17 *Confirmatusq; est ager quondam Ephro-
D nis, in quo erat spelunca duplex, respiciens
Mambre, tam ipse, quàm spelunca, & om-
nes arbores eius in cunctis terminis eius per
18 circuitum, * Abrahæ in possessionem, vi-
dentibus filijs Heth, & cunctis, qui intrabant
19 portam ciuitatis illius. * Atque ita sepeli-
uit Abraham Saram vxorem suam in spe-
lunca agri duplici, quæ respiciebat Mam-
bre, hæc est Hebron in terra Chanaan.
20 *Et confirmatus est ager, & antrum, quod
erat in eo, Abrahæ in possessionem monu-
menti à filijs Heth.

CAP. XXIV.

1 ERat autem Abraham senex dierumque
A multorum: & Dominus in cunctis be-
2 nedixerat ei. *Dixitque ad seruum seniorem
domus suæ, qui præerat omnibus quæ habe-
bat: n Pone manũ tuam subter femur meum, n Inf. 47. g. 29.
3 * vt adiurem te per Dominum, Deum cœli
& terræ, vt non accipias vxorem filio meo

de filiabus Chananæorum, inter quos habito;
* sed ad terram & cognationem meam pro- 4
ficiscaris, & inde accipias vxorem filio meo
Isaac. * Respondit seruus: Si noluerit mulier 5
venire mecum in terram hanc, numquid re-
ducere debeo filium tuum ad locum, de quo
tu egressus es? * Dixitque Abrahã: Caue, ne 6
Deus. quando reducas filium meum illuc. * Dñs 7
cœli, & terræ, qui tulit me de domo patris
mei, & de terra natiuitatis meæ, qui locutus
u Sup. 12. b. est mihi, & iurauit mihi, dicens: u Semini tuo
7. 13. d. 5. dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suũ
& 15. d. 18. Inf. 26. a. 2. coram te, & accipies inde vxorem filio meo:
* sin autem mulier noluerit sequi te, non te- 8
neberis iuramento: filium meum tantum ne
reducas illuc. * Posuit ergo seruus manum 9
sub femore Abraham domini sui, & iurauit
illi super sermone hoc. * Tulitq; decem ca- 10
melos de grege domini sui, & abijt, ex omni- B
bus bonis eius portans secum, profectusque
perrexit in Mesopotamiam ad vrbem Na-
chor. * Cùmque camelos fecisset accumbere 11
extra oppidũ iuxta puteũ aquę vesperè, eo
tẽpore, quo solẽt mulieres egredi ad hauriẽ-
dam aquã, dixit: orauit Dñm, dicens: * Dñe 12
Deus domini mei Abraham occurre obsecro
mihi hodie, & fac misericordiã cum domino
meo Abraham. * Ecce ego sto propè fontẽ 13
aquę, & filię habitatorũ huius ciuitatis egre-
dietur ad hauriendam aquã. * Igitur puel- 14
la, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam vt
bibã: & illa responderit, Bibe, quin & camelis
tuis dabo potũ: ipsa est, quã præparasti seruo
tuo Isaac: & per hoc intelligam quòd feceris
misericordiã cum dño meo Abrahã. * Nec- 15
dum intra se verba compleuerat, & ecce Re-
becca egrediebatur, filia Bathuel, filij Mel-
chæ vxoris Nachor fratris Abraham, ha-
bens hydriam in scapula sua: * puella deco- 16
ra nimis, virgoque pulcherrima, & incogni-
ta viro: descẽderat autẽ ad fontem, & imple-
uerat hydriã aqua, ac reuertebatur. * Occur- 17
ritque ei seruus, & ait. Pauxillum aquæ mihi C
ad bibendum præbe de hydria tua. * Quæ 18
respondit: Bibe domine mi, celeriterque de-
posuit hydriam super vlnam suam, & dedit
ei potum. * Cũque ille bibisset, adiecit: Quin 19
& camelis tuis hauriam aquam, donec cun-
cti bibant. * Effundẽsque hydriam in cana- 20
libus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquã:
& haustam omnibus camelis dedit. * Ipse 21
autem cõtemplabatur eam tacitus, scire vo-
lens vtrum prosperũ iter suum fecisset Do-
minus, an non. * Postquam autem biberunt 22
cameli, protulit vir inaures aureas, appen-
dentes siclos duos, & armillas totidem põdo
siclorum decem. * Dixitque ad eam: Cuius 23
es filia? indica mihi: est in domo patris tui lo-
cus ad manendum? * Quæ respondit: Filia 24
sum Bathuelis, filij Melchę, quem peperit ei
25 Nachor: * Et addidit, dicens: Palearum
quoque, & fœni plurimum est apud nos, &
26 locus spatiosus ad manendum. * Inclinauit
27 se homo, & adorauit Dominum, * dicens:
Benedictus Dñs Deus domini mei Abrahã,
qui non abstulit misericordiam, & verita-
tem suam à domino meo, & recto itinere me
28 perduxit in domũ fratris domini mei. * Cu-
currit itaque puella, & nuntiauit in domum
29 matris suæ omnia, quæ audierat. * Habebat
autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui
D festinus egressus est ad hominẽ, vbi erat fons.
30 * Cùmque vidisset inaures, & armillas in
manibus sororis suæ, & audisset cuncta ver-
ba referentis: Hæc locutus est mihi homo:
venit ad virum, qui stabat iuxta camelos, &
31 propè fontem aquæ: * dixitque ad eum: In-
gredere, benedicte Domini: cur foris stas?
32 præparaui domum, & locum camelis. * Et
introduxit eum in hospitium: ac destrauit
camelos, deditque paleas, & fœnum, & aquam
ad lauandos pedes eius, & virorum qui ve-
33 nerant cum eo. * Et appositus est in conspe-
spectu eius panis. Qui ait: Nõ comedam, do-
nec loquar sermones meos. Respondit ei: Lo-
34 quere. * At ille: Seruus, inquit, Abraham
35 sum: * & Dominus benedixit domino meo
valdè, magnificatusque est: & dedit ei oues,
& boues, argentũ, & aurũ, seruos, & ancillas,
36 camelos, & asinos. * Et peperit Sara vxor
domini mei filium domino meo in senectute
37 sua, deditque illi omnia, quæ habuerat: * Et
adiurauit me dominus meus, dicens: Nõ acci-
pies vxorẽ filio meo de filiabus Chananæo-
38 rum, in quorum terra habito: * sed ad domũ
patris mei perges, & de cognatione mea acci-
39 pies vxorẽ filio meo: * ego verò respondi do-
mino meo: Quid si noluerit venire mecum
40 mulier? * Dñs, ait, in cuius cõspectu ambulo,
E mittet Angelum suum tecum, & diriget viã
tuam: accipiesque vxorẽ filio meo de cogna-
41 tione mea, & de domo patris mei. * Innocens
eris à maledictione mea, cùm veneris ad pro-
42 pinquos meos, & nõ dederint tibi. * Veni ego
hodie ad fontem aquę, & dixi: Dñe Deus do-
mini mei Abraham, si direxisti viam meam,
43 in qua nunc ambulo, * ecce sto iuxta fõtem
aquæ, & virgo quę egredietur ad hauriendã
aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum
44 aquæ ad bibendum ex hydria tua: * & dixe-
rit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam:
ipsa est mulier, quã præparauit Dñs filio do-
45 mini mei. * Dumque hæc tacitus mecũ vol-
uerem, apparuit Rebecca veniens cum hy-
dria, quam portabat in scapula: descenditque
ad fontem, & hausit aquam. Et aio ad eã: Da
46 mihi paululũ bibere. * Quæ festinans depo-
suit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu
bibe, & camelis tuis tribuam potum: Bibi, &
47 adaquaui camelos. * Interrogauique eã, &
dixi:

dixi: Cuius es filia? Quæ respondit: Filia Ba-
thuelis sum, filij Nachor, quem peperit ei
Melcha. Suspendi itaq; inaures ad ornandam
faciē eius, & armillas posui in manibus eius.
* Pronusque adoraui Dñm, benedicens do- 48
mino Deo domini mei Abrahā, qui perduxit
me recto itinere, vt sumerē filiam fratris do-
mini mei filio eius. *Quamobrē si facitis mi-
sericordiam, & veritatem cum domino meo,
indicate mihi: sin autem aliud placet, & hoc
dicite mihi, vt vadā ad dexteram, siue ad si-
nistram. *Responderuntque Laban, & Ba- 50
thuel: A Dño egressus est sermo: non possu-
mus extra placitum eius quidquā aliud lo-
qui tecum. * En Rebecca coram te est, tolle 51
eā, & proficiscere, & sit vxor filij domini tui,
sicut locutus est Dñs. *Quod cùm audisset 52
puer Abraham, procidens adorauit in terrā
Dñm. * Prolatisque vasis argenteis, & au- 53
reis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro mune-
re, fratribus quoque eius, & matri dona ob-
tulit. *Inito conuiuio, vescētes pariter, & bi- 54
bentes manserunt ibi. Surgens autem manè
locutus est puer: Dimittite me, vt vadam ad
dñm meum. *Responderūtque fratres eius, 55
& mater: Maneat puella saltem decem dies
apud nos, & posteà proficiscetur. * Nolite, 56
ait, me retinere, quia Dñs direxit viam meā:
dimittite me, vt pergam ad dominū meum.
*Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæra- 57
mus ipsius voluntatē. *Cùmque vocata ve- 58
nisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine G
isto? Quæ ait: Vadā. *Dimiserunt ergo eā, & 59
nutricem illius Deborā, seruumque Abrahā,
& comites eius, *imprecātes prospera sorori 60
suæ, atque dicentes: Soror nostra es, crescas in
mille millia, & possideat semen tuum portas
inimicorum suorum. * Igitur Rebecca, & 61
puellæ illius ascensis camelis, secutæ sunt vi-
rum: qui festinus reuertebatur ad dominum
suum: *eo autē tempore deambulabat Isaac
per viam, quæ ducit ad puteum, cuius nomē
est Viuentis, & videntis: habitabat enim in
Supra 16. a. 14. terra australi:* & egressus fuerat ad meditā- 63
dum in agro, inclinata iam die: cùmque ele-
uasset oculos, vidit camelos venientes pro-
cul. *Rebecca quoque cōspecto Isaac, descē- 64
dit de camelo, * & ait ad puerum: Quis est 65
ille homo, qui venit per agrum in occursum
nobis? Dixitq; ei: Ipse est dominus meus. At
illa tollēs citò palliū suū, operuit se. *Seruus 66
autē cuncta, quę gesserat, narrauit dño suo
Isaac. *Qui introduxit eam in tabernaculū 67
Sarę matris suę, & accepit eam vxorem: & in
tātum dilexit eam, vt dolorem, qui ex mor-
te matris eius acciderat, temperaret.

CAP. XXV.

1. Par. 1. c. 32. ABraham verò aliam duxit vxorem 1
nomine Ceturā: *quæ peperit ei Zam- A
ran, & Iecsan, & Madan, & Madian, & Ies- 2
3 boc, & Sue. *Iecsan quoque genuit Saba, &
Dadan. Filij Dadan fuerunt Assurim, & La-
4 tusim, & Loomim. *At verò ex Madian or-
tus est Epha, & Epher, & Henoch, & Abida,
5 & Eldaa: omnes hi filij Ceturæ. *Deditque
Abraham cuncta quæ possederat, Isaac:
6 *filijs autem cōcubinarum largitus est mu-
nera, & separauit eos ab Isaac filio suo, dum
adhuc ipse viueret, ad plagam orientalem.
7 *Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum
8 septuaginta quinque anni. * Et deficiens
mortuus est in senectute bona, prouectæque
9 ætatis, & plenus dierum: * congregatusque
est ad populum suum. *Et sepelierunt eum
Isaac, & Ismael filij sui in spelunca duplici,
quæ sita est in agro Ephron filij Seor He-
10 thæi, è regione Mambre, * quam emerat à
filijs Heth: ibi sepultus est ipse, & Sara vxor
11 eius. *Et post obitum illius benedixit Deus
B Isaac filio eius, qui habitabat iuxta puteum
12 nomine Viuentis, & videntis. * Hæ sunt ge-
nerationes Ismael filij Abrahæ, quem pepe-
13 rit ei Agar Aegyptia, famula Saræ: & *hæc
nomina filiorum eius in vocabulis, & gene-
rationibus suis. ‖ Primogenitus Ismaelis Na- ‖ 1. Par. 1.
baioth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabsam, 29.
14 *Masma quoque, & Duma, & Massa, *Ha-
15 dar, & Thema, & Iethur, & Naphis, &
16 Cedma. *Isti sunt filij Ismaelis: & hæc no-
mina per castella, & oppida eorum, duode-
17 cim principes tribuum suarum. *Et facti sūt
anni vitæ Ismaelis centum triginta septem,
deficiensq; mortuus est, & appositus ad po-
18 pulum suum. * Habitauit autem ab Heuila
C vsque Sur, quæ respicit Ægyptum introeun-
tibus Assyrios, coram cunctis fratribus suis
19 obijt. *Hæ quoque sunt generationes Isaac
20 filij Abraham: Abraham genuit Isaac: *qui
cum quadraginta esset annorū, duxit vxo-
rem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Me-
21 sopotamia, sororem Laban. *Deprecatusq;
est Isaac Dominum pro vxore sua, eò quòd
esset sterilis: qui exaudiuit eum, & dedit con-
22 ceptum Rebeccæ. * Sed collidebantur in
vtero eius paruuli; quæ ait: Si sic mihi futu-
rum erat, quid necesse fuit concipere? Perre-
23 xitque, vt consuleret Dominum. * Qui re-
spondens, ait: ‖ Duę gentes sunt in vtero tuo, ‖ Rom. 9. c.
& duo populi ex ventre tuo diuidentur, po- 10.
pulusque populum superabit, & maior ser-
24 uiet minori. *Iam tempus pariendi aduene-
rat, & ecce gemini in vtero eius reperti sunt.
25 * ‖ Qui prior egressus est, rufus erat, & totus ‖ Osee 12.
D in morem pellis hispidus: vocatumque est a. 3.
nomen eius Esau. ‖ Protinus alter egrediens, ‖ Matt. 1.
plantam fratris tenebat manu: & idcircò ap- a. 1.
26 pellauit eum Iacob. * Sexagenarius erat
27 Isaac, quando nati sunt ei paruuli. *Quibus
adultis, factus est Esau vir gnarus venandi,
& homo agricola: Iacob autem vir simplex

habitabat in tabernaculis. * Isaac amabat 28
Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur: & Rebecca diligebat Iacob. * Coxit au- 29
tem Iacob pulmentum: ad quem cùm venisset Esau de agro lassus: * ait: Da mihi de co- 30
ctione hac rufa, quia oppidò lassus sum.
a Heb. 1. c. 16. Abdia 1. a. Quam ob causam vocatum est nomen eius a
Edom. * Cui dixit Iacob: Vende mihi primo- 31
genita tua: * Ille respondit: En morior, quid 32
mihi proderunt primogenita? * Ait Iacob: 33
Iura ergo mihi. Iurauit ei Esau, & vendidit
primogenita. * Et sic accepto pane, & lentis 34
edulio, comedit, & bibit, & abijt, paruipendens quòd primogenita vendidisset.

CAP. XXVI.

ORta autem fame super terram post eã 1
sterilitatem quæ acciderat in diebus A
Abraham, abijt Isaac ad Abimelech regem
Palæstinorum in Gerara. * Apparuitque ei 2
Dñs, & ait: Ne descendas in Aegyptum, sed
quiesce in terra, quam dixero tibi: * Et pere- 3
grinare in ea, eroque tecum, & benedicam titi: tibi enim & semini tuo dabo vniuersas re-
n Sup. 12. b. 7. 1. 15. d 18. giones has, n complens iuramentũ quod spo-
pondi Abraham patri tuo: * Et multiplicabo 4
semen tuũ sicut stellas cęli: daboque posteris
n Sup. 12. a. 3. 18. c. 18. 22. d. 17. 8. c. 19. tuis vniuersas regiones has: n & BENEDI- B
CENTVR in semine tuo omnes gentes ter-
ræ, * eò quòd obedierit Abraham voci meæ, 5
& custodierit præcepta, & mandata mea, &
ceremonias, legesque seruauerit. * Mãsit ita- 6
que Isaac in Geraris. * Qui cùm interroga- 7
retur à viris loci illius super vxore sua, respõdit: Soror mea est: timuerat enim cõfiteri
quòd sibi esset sociata coniugio, reputans ne
fortè interficerent eũ propter illius pulchritudinem. * Cùmque pertransissent dies plu- 8
rimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum iocantem cum Rebecca vxore sua.
* Et accersito eo, ait: Perspicuum est, quòd 9
vxor tua sit: cur mẽtitus es eam sororẽ tuam
esse? Respondit: Timui ne morerer propter
eam. * Dixitque Abimelech: Quare impo- 10
suisti nobis? potuit coire quispiam de populo
cum vxore tua, & induxeras super nos grã- C
de peccatum. Præcepitque omni populo, dicens: * Qui tetigerit hominis huius vxorem, 11
morte morietur. * Seuit autem Isaac in terra 12
illa, & inuenit in ipso anno centuplum: benedixitque ei Dominus. * Et locupletatus 13
est homo, & ibat proficiens, atq; succrescens,
donec magnus vehemẽter effectus est: * ha- 14
buit quoque possessiones ouium, & armẽtorum, & familiæ plurimum. Ob hoc inuidentes ei Palæstini, * omnes puteos quos fode- 15
rant serui patris illius Abraham, illo tempo- D
re obstruxerunt, implentes humo: * intan- 16
tum, vt ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede à nobis, quoniam potẽtior nobis factus
17 es valdè. * Et ille discedens, vt veniret ad
18 torrentem Geraræ, habitaretque ibi: * rursum fodit alios puteos, quos foderãt serui patris sui Abraham, & quos illo mortuo, olim
obstruxerant Philisthijm, appellauitque eos
eisdẽ nominibus, quibus antè pater vocaue-
19 rat. * Foderuntq; in Torrente, & repererunt
20 aquã viuam. * Sed & ibi iurgium fuit pastorum Geraræ aduersus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua: quam ob rem nomen
putei ex eo, quod acciderat, vocauit Calum-
21 niam. * Foderunt autem & aliũ: & pro illo
E quoq; rixati sunt, appellauitque eum, Inimi-
22 citias. * Profectus inde, fodit alium puteum,
pro quo non contenderunt: itaque vocauit
nomen eius, Latitudo, dicens: Nunc dilatauit
nos Dominus, & fecit crescere super terram.
23 * Ascendit autem ex illo loco in Bersabee,
24 * vbi apparuit ei Dñs in ipsa nocte, dicens:
Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, &
multiplicabo semen tuum propter seruum
25 meum Abraham. * Itaq; ædificauit ibi alta-
F re: & inuocato nomine Dñi, extendit tabernaculum: præcepitque seruis suis, vt foderẽt
26 puteum. * Ad quem locum cùm venissent
de Geraris Abimelech & Ochozath amicus
27 illius, & Phicol dux militum, * locutus est eis
Isaac: Quid venistis ad me hominem, quem
28 odistis, & expulistis à vobis? * Qui respõderũt: Vidimus tecum esse Dñm, & idcircò nos
diximus: Sit iuramentum inter nos, & inea-
29 mus fœdus, * vt non facias nobis quidquam
mali, sicut & nos nihil tuorum attigimus,
nec fecimus quod te læderet: sed cum pace
30 dimisimus auctum benedictione Dñi. * Fecit ergo eis conuiuium, & post cibum, & po-
31 tum * surgentes manè, iurauerunt sibi mu-
G tuò: dimisitq; eos Isaac pacificè in locum suũ.
32 * Ecce autem venerũt in ipso die serui Isaac
annuntiantes ei de puteo, quem foderant,
33 atque dicentes: Inuenimus aquam. * Vnde
appellauit eum, Abundantiã: & nomen vrbi
impositum est Bersabee, vsque in præsẽtem
34 diem. * Esau verò quadragenarius duxit
vxores, Iudith filiam Beeri Hethæi, & Base-
35 math filiam Elon eiusdem loci: * n quæ am- n Inf 27. a. 46.
bæ offenderant animum Isaac, & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Isaac, & caligauerunt ocu-
A li eius, & videre non poterat: vocauitque
Esau filium suum maiorem, & dixit ei: Fili
2 mi? Qui respondit: Adsum. * Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim, & ignorem diem
3 mortis meæ. * Sume arma tua, pharetram, &
arcum, & egredere foras: cũque venatu ali-
4 quid apprehenderis, * fac mihi inde pulmentum, sicut velle me nosti, & affer vt comedam: & benedicat tibi anima mea antequã
5 moriar. * Quod cùm audisset Rebecca, & ille abijs-

le abijsset in agrum vt iussionem patris im-
pleret, *dixit filio suo Iacob: Audiui patrem 6
tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & di-
centem ei: *Affer mihi de venatione tua, & 7
fac cibos, vt comedam, & benedicam tibi co- B
ram Domino antequam moriar. *Nunc er- 8
go fili mi, acquiesce consilijs meis: *& per-
gens ad gregem, affer mihi duos hędos opti-
mos, vt faciam ex eis escas patri tuo, quibus
libenter vescitur: *quas cum intuleris, & co- 10
mederit, benedicat tibi priusquam moriatur.
*Cui ille respondit: Nosti quòd Esau frater 11
meus homo pilosus sit, & ego lenis: *si attre- 12
ctauerit me pater meus, & senserit, timeo ne
putet me sibi voluisse illudere, & inducã su-
per me maledictionem pro benedictione.
*Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledi- 13
ctio, fili mi: tantum audi vocẽ meam, & per-
gens affer, quæ dixi. *Abijt, & attulit dedit- 14
que matri. Parauit illa cibos, sicut velle no-
uerat patrem illius. *Et vestibus Esau valdè 15
bonis, quas apud se habebat domi, induit eũ:
*pelliculasque hędorum circumdedit ma- 16
nibus, & colli nuda protexit. *Deditq; pul- 17
mentum, & panes, quos coxerat, tradidit,
*Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille re- 18
spondit: Audio. Quis es tu fili mi? *Dixitq; 19
Iacob: Ego sum primogenitus tuus Esau: fe- C
ci sicut præcepisti mihi: surge, sede, & come-
de de venatione mea, vt benedicat mihi ani-
ma tua. *Rursumque Isaac ad filium suum: 20
Quo modo? inquit, tam citò inuenire potui-
sti, fili mi? Qui respondit: Volũtas Dei fuit vt
cito occurreret mihi, quod volebã. *Dixit- 21
que Isaac: Accede huc, vt tangam te fili mi,
& probem vtrum tu sis filius meus Esau, an
non. *Accessit ille ad patrem, & palpato eo, 22
dixit Isaac: Vox quidem, vox Iacob est: sed
manus, manus sunt Esau. *Et non cognouit 23
eum, quia pilosæ manus similitudinem ma-
ioris expresserant. Benedicens ergo illi, *ait: 24
Tu es filius meus Esau? Respondit, Ego sum.
*At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatio- 25
ne tua, fili mi, vt benedicat tibi anima mea. D
Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiã
vinum: quo hausto, *dixit ad eum: Accede 26
ad me, & da mihi osculum, fili mi. *Accessit, 27
& osculatus est eum. Statimq; vt sensit vesti-
mentorum illius fragrãtiam, benedicens illi,
ait: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni,
cui benedixit Dñs. *Det tibi Deus de rore 28
cęli, & de pinguedine terræ abundantiã fru-
menti, & vini. *Et seruiãt tibi populi, & ado- 29
rẽt tribus: esto dominus fratrum tuorum, &
incuruentur ante te filij matris tuæ: qui ma- E
ledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui bene-
dixerit tibi, benedictionibus repleatur. *Vix 30
Isaac sermonem impleuerat: & egresso Ia-
cob foras, venit Esau, *coctosque de vena- 31
tione cibos intulit patri, dicens: Surge pater
mi, & comede de venatione filij tui: vt bene-
32 dicat mihi anima tua. *Dixitque illi Isaac:
Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum fi-
33 lius tuus primogenitus Esau. *Expauit Isaac
stupore vehementi: & vltra quam credi po-
test, admirans, ait. Quis igitur ille est, qui du-
dum captam venationẽ attulit mihi, & co-
medi ex omnibus priusquam tu venires? be-
34 nedixiq; ei, & erit benedictus. *Auditis Esau
sermonibus patris, irrugijt clamore magno:
& consternatus, ait: Benedic etiam & mihi,
35 pater mi. *Qui ait: Venit germanus tuus
fraudulenter, & accepit benedictionẽ tuam.
36 *At ille subiunxit. Iustè vocatum est nomẽ — a Sup. 25. d. 33.
F eius Iacob: supplantauit enim me en altera
vice: a primogenita mea ante tulit, & nũc se-
cundo surripuit benedictionem meam. Rur-
sumq; ad patrem: Numquid non reseruasti,
37 ait, & mihi benedictionem? *Respondit
Isaac: Dominum tuum illum constitui, &
omnes fratres eius seruituti illius subiugaui:
frumẽto, & vino stabiliui eũ, & tibi post hęc,
38 fili mi, vltra quid faciam? *Cui Esau: Num
vnam, inquit, tantum benedictionem habes,
pater? mihi quoque, obsecro, vt benedicas.
39 Cumq; eiulatu magno fleret, *motus Isaac,
dixit ad eum. a In pinguedine terrę, & in ro- — a Heb. 11. d 17.
40 re cęli desuper *erit benedictio tua. Viues in
gladio, & fratri tuo seruies: tempusque ve-
niet, cum excutias, & soluas iugum eius de
41 ceruicibus tuis. *Oderat ergo semper Esau
G Iacob pro benedictione, qua benedixerat ei
pater: dixitque in corde suo: a Venient dies — a Abd. 1. c. 10.
luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem
42 meum. *Nunciata sunt hæc Rebeccæ: quæ
mittens, & vocans Iacob filium suum, dixit
ad eũ: Ecce Esau frater tuus minatur, vt oc-
43 cidat te. *Nunc ergo, fili mi, audi vocem
meam, & consurgens fuge ad Labã fratrem
44 meum in Haran: *habitabisq; cum eo dies
45 paucos, donec requiescat furor fratris tui, *& — a Sup. 26. g. 35.
cesset indignatio eius, obliuiscaturq; eorum,
quæ fecisti in eum: postea mittam, & adducã
te inde huc, cur vtroq; orbabor filio in vno
46 die? Dixitq; Rebecca ad Isaac: Tędet me vitę
meæ propter filias Heth: si acceperit Iacob
vxorem de stirpe huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaque Isaac Iacob, & benedixit
A eũ, pręcepitque ei dicens: Noli accipe-
2 re coniugẽ de genere Chanaan. *sed vade,
& proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad
domum Bathuel patris matris tuæ, & acci-
pe tibi inde vxorẽ de filiabus Laban auun-
3 culi tui. *Deus autem omnipotens benedi-
cat tibi, & crescere te faciat, atque multipli-
4 cet: vt sis in turbas populorum. *Et det tibi
benedictiones Abrahæ, & semini tuo post
te: vt possideas terram peregrinationis tuæ, — a Osee 12.
5 quam pollicitus est auo tuo. a Cumque dimi-

sisset eum Isaac, profectus venit in Mesopo-
tamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Sy-
ri, fratrem Rebeccæ matris suæ. * Videns au- 6
tē Esau quòd benedixisset pater suus Iacob, B
& misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, vt
inde vxorem duceret; & quòd post benedi-
ctionem præcepisset ei, dicens: Non accipies
vxorem de filiabus Chanaan: *quodq; obe- 7
diens Iacob parentibus suis isset in Syriam: 8
*probans quoque quòd nō libenter aspiceret
filias Chanaan pater suus: *iuit ad Ismaelē, 9
& duxit vxorem absque iis quas priùs habe-
bat, Maheleth filiam Ismael filij Abraham,
sororem Nabaioth. * Igitur egressus Iacob 10
de Bersabee, pergebat Haran. *Cùmque ve- 11
nisset ad quendam locum, & vellet in eo re-
quiescere post solis occubitum, tulit de lapi-
dibus qui iacebant, & supponens capiti suo,
dormiuit in eodem loco. * Viditq; in somnis 12
scalam stantem super terram, & cacumen il-
lius tāgens cęlum: Angelos quoq; Dei ascen- C
dentes & descendentes per eam, *& Domi- 13
num innixum scalæ dicentem sibi: " Ego sū
Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus
Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo &
semini tuo. *Eritq; semen tuum quasi pul- 14
uis terræ: " dilataberis ad Occidētem, & Oriē-
tem, & Septentrionem, & Meridiem: " & BE-
NEDICENTVR IN TE & in semine tuo
cunctæ tribus terræ. * Et ero custos tuus 15
quocumque perrexeris, & reducam te in ter-
ram hanc: nec dimittā nisi compleuero vni-
uersa quæ dixi. * Cùmq; euigilasset Iacob de 16
somno, ait: Verè Dominus est in loco isto, &
ego nesciebam. * Pauensq; Quàm terribilis 17
est, inquit, locus iste? non est hìc aliud nisi D
domus Dei, & porta cęli. * Surgens ergo Ia- 18
cob mane, tulit lapidem, quem supposuerat
capiti suo, & erexit in titulum, fundens oleū
desuper. * Appellauitq; nomen vrbis Bethel, 19
quę priùs Luza vocabatur. * Vouit etiā vo- 20

Margin notes: " Inf. 35. a. 1. 48. 2. 3. — " Deu. 12. c. 20 & 19. c. 14. — " Sup. 26. a. 4. — Inf. 31. b. 13.

tum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & custo-
dierit me in via, per quam ego ambulo, &
dederit mihi panem ad vescendum, & vesti-
21 mentum ad induendum, * reuersusq; fuero
prosperè ad domum patris mei: erit mihi
22 Dominus in Deum, *& lapis iste, quem ere-
xi in titulum, vocabitur domus Dei: cūcto-
rumq; quę dederis mihi, decimas offerā tibi.

CAP. XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in terrā Oriē-
2 talem. * Et vidit puteum in agro, tres
A quoque greges ouium accubantes iuxta eū:
nam ex illo adaquabantur pecora, & os eius
3 grandi lapide claudebatur. *Morisq; erat, vt
cunctis ouibus congregatis deuoluerent la-
pidem, & refectis gregibus rursum super os
4 putei ponerent. *Dixitque ad pastores: Fra-
tres, vnde estis? Qui responderunt: De Ha-
5 ran. *Quos interrogans: Numquid, ait, no-
stis Laban filium Nachor? Dixerunt: Noui-
6 mus. *Sanusne est? inquit: Valet, inquiunt: &
ecce Rachel filia eius venit cum grege suo:
7 *Dixitq; Iacob: Adhuc multum diei super-
est, nec est tempus, vt reducantur ad caulas
greges: date antè potum ouibus, & sic eas ad
8 pastum reducite. *Qui responderunt: Non
B possumus, donec omnia pecora congregen-
tur, & amoueamus lapidem de ore putei, vt
9 adaquemus greges. *Adhuc loquebantur, &
ecce Rachel veniebat cum ouibus patris sui:
10 nam gregem ipsa pascebat. *Quam cùm vi-
disset Iacob, & sciret consobrinā suam, oues-
que Laban auunculi sui: amouit lapidem,
11 quo puteus claudebatur. *Et adaquato gre-
ge, osculatus est eam: & eleuata voce fleuit,
12 *& indicauit ei, quòd frater esset patris sui,
& filius Rebeccæ: at illa festinans nunciauit
13 patri suo. *Qui cùm audisset venisse Iacob
filium sororis suæ, occurrit obuiam ei: com-
plexusq; eum, & in oscula ruens, duxit in do-
mum suam. Auditis autem causis itineris,
* respon-

*respondit: Os meum es, & caro mea. Et 14
postquam impleti sunt dies mensis vnius,
*dixit ei: Nũ quia frater meus es, gratis ser- 15
uies mihi? dic quid mercedis accipias. *Ha- 16
bebat verò duas filias, nomen maioris Lia:
minor verò appellabatur Rachel: *Sed Lia 17
lippis erat oculis: Rachel decora facie, & ve-
nusto aspectu. *Quam diligens Iacob, ait: 18
Seruiam tibi pro Rachel filia tua minore se- C
ptem annis. *Respondit Laban: Melius est, 19
vt tibi eam dem, quã alteri viro, mane apud
me. *Seruiuit ergo Iacob pro Rachel septẽ 20
annis: & videbantur illi pauci dies præ amo-
ris magnitudine. *Dixitq; ad Laban: Da mi- 21
hi vxorem meã: quia iam tempus impletum
est, vt ingrediar ad illam. *Qui vocatis mul- 22
tis amicorum turbis ad conuiuium, fecit nu-
ptias. *Et vesperè Liam filiam suam intro- 23
duxit ad eum, *dans ancillam filiæ, Zelphã 24
nomine. Ad quam cùm ex more Iacob fuis-
set ingressus, facto manè vidit Liam: & dixit 25
ad socerum suũ: Quid est quod facere volui-
sti? nonne pro Rachel seruiui tibi? quare im-
posuisti mihi? *Respondit Laban: Non est in 26
loco nostro consuetudinis, vt minores antè
tradamus ad nuptias. *Imple hebdomadam 27
dierum huius copulæ: & hanc quoque dabo
tibi pro opere quo seruiturus es mihi septem
annis alijs. *Acquieuit placito: & hebdoma- 28
da trãsacta, Rachel duxit vxorem: *cui pa- 29
ter seruam Balã tradiderat. *Tãdemq; poti- 30
tus optatis nuptijs, amorem sequentis priori
prætulit, seruiens apud eum septẽ annis alijs.
*Videns autem Dñs quòd despiceret Liam, 31
aperuit vuluã eius, sorore sterili permanẽte.
*Quæ conceptum genuit filium, vocauitq; 32
nomen eius Ruben, dicẽs: Vidit Dñs humili-
tatem meã, nũc amabit me vir meus. *Rur- 33
sumq; concepit, & peperit filium, & ait: Quo-
niam audiuit me Dñs haberi cõtemptui, de-
dit etiam istum mihi. vocauitq; nomen eius
Simeon. *Concepitq; tertio, & genuit alium 34
filium: dixitq; Nunc quoque copulabitur
mihi maritus meus, eò quòd pepererim ei
tres filios: & idcirco appellauit nomen eius,
Leui. *Quarto concepit, & peperit filium, 35
Mat. 1. a. 2. & ait: Modò confitebor Dño: [11] & ob hoc
vocauit eum, Iudam: cessauitque parere.

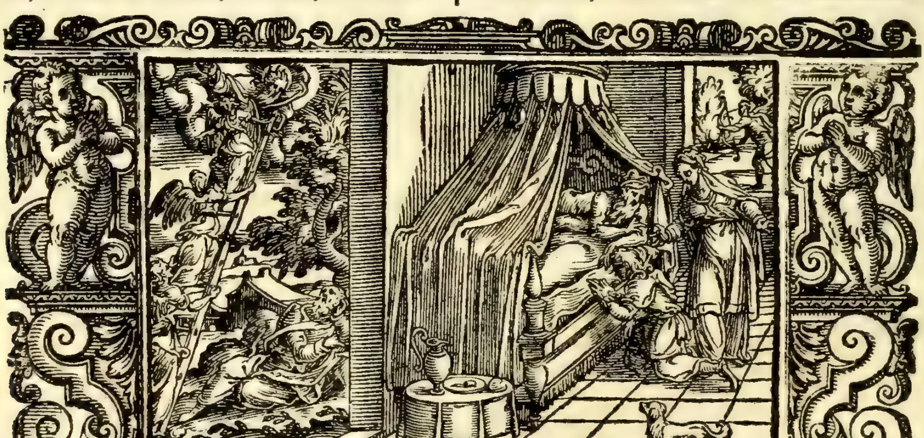
CAP. XXX.

CErnens autem Rachel quòd infęcunda 1
esset, inuidit sorori suæ, & ait marito A
suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. *Cui 2
iratus respõdit Iacob: Num pro Deo ego sũ,
qui priuauit te fructu ventris tui? *At illa: 3
Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad
illam, vt pariat super genua mea, & habeam
ex illa filios. *Deditq; illi Balam in coniugiũ: 4
quæ, *ingresso ad se viro, concepit, & peperit 5
filium. *Dixitq; Rachel: Iudicauit mihi Dñs, 6
& exaudiuit vocem meam, dãs mihi filiũ: &
7 idcirco appellauit nomen eius, Dan. *Rur-
8 sumq; Balá concipiens, peperit alterum, *pro
B quo ait Rachel: Comparauit me Dominus cũ
sorore mea, & inualui: vocauitq; eum, Neph-
9 tali. *Sentiens Lia, quòd parere desijsset, Zel-
10 pham ancillam suam marito tradidit. *Qua
11 post cõceptum edente filium, *dixit: Felici-
12 ter, & idcirco vocauit nomẽ eius, Gad. *Pe-
13 perit quoq; Zelpha alterum. *Dixitq; Lia:
Hoc pro beatitudine mea: Beatã quippe me
dicent mulieres: propterea appellauit eum
14 Aser. *Egressus autẽ Ruben tempore messis
triticeæ in agrũ, reperit mandragoras: quas
matri Liæ detulit. Dixitq; Rachel: Da mihi
15 partẽ de mandragoris filij tui. *Illa respon-
dit: Parumne tibi videtur, quòd prępipueris
D maritum mihi, nisi etiam mandragoras filij
mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac
16 nocte pro mãdragoris filij tui. *Redeuntiq;
ad vesperam Iacob de agro, egressa est in oc-
cursũ eius Lia, & ait: ad me, inquit, intrabis:
quia mercede cõduxi te pro mãdragoris filij
17 mei. Dormiuitq; cũ ea nocte illa. *Et exau-
diuit Deus preces eius: concepitq; & peperit
18 filiũ quintũ, *& ait: Dedit Deus mercedem
mihi, quia dedi ancillã meã viro meo, appel-
19 lauitq; nomen eius: Issachar. *Rursũ Lia cõ-
20 cipiens, peperit sextum filium, *& ait: Dota-
uit me Deus dote bona: etiam hac vice me-
cum erit maritus meus, eò quòd genuerim
ei sex filios, & idcirco appellauit nomẽ eius,
21 Zabulon. *Post quem peperit filiam, no-
22 mine Dinam. *Recordatus quoque Domi-
D nus Rachelis, exaudiuit eam, & aperuit vul-
23 uam eius. *Quæ concepit, & peperit filium,
dicens: Abstulit Deus opprobrium meum.
24 *Et vocauit nomen eius Ioseph, dicens: Ad-
25 dat mihi Dominus filium alterum. *Nato
autem Ioseph, dixit Iacob socero suo. Dimit-
te me, vt reuertar in patriam, & ad terram
26 meã. *Da mihi vxores, & liberos meos, pro
quibus seruiui tibi, vt abeam: tu verò nosti
27 seruitutem, qua seruiui tibi. *Ait illi Laban:
Inueniam gratiã in cõspectu tuo: experimẽ-
to didici, quia benedixerit mihi Deus pro-
28 pter te: constitue mercedem tuam, quam
29 dem tibi. *At ille respondit: Tu nosti quo-
E modo seruierim tibi, & quanta in manibus
30 meis fuerit possessio tua. *Modicũ habuisti
antequam venirem ad te, & nunc diues effe-
ctus es: benedixitque tibi Deus ad introi-
tum meũ. Iustũ est igitur, vt aliquando pro-
31 uideam etiam domui meæ: *Dixitq; Laban:
Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si
feceris, quod postulo, iterũ pascã, & custodiã
32 pecora tua. *Gyra omnes greges tuos, & se-
para cunctas oues varias, & sparso vellere: &
quodcumque fuluum, & maculosum, va-
riumq; fuerit, tam in ouibus, quàm in capris,
33 erit merces mea. *Respondebitq; mihi cras

iustitia mea,quando placiti tempus aduene-
rit coram te:& omnia,quæ nõ fuerint varia,
& maculosa, & fulua, tam in ouibus, quã in
capris,furti me arguent.*Dixitq;Labã:Gra- 34
tũ habeo,quod petis. *Et separauit in die il- 35
la capras, & oues, & hircos, & arietes varios, F
atq; maculosos:cũctum autem gregem vni-
colorem,id est,albi, & nigri velleris,tradidit
in manu filiorum suorum . * Et posuit spa- 36
tium itineris trium dierum inter se, & gene-
rũ, qui pascebat reliquos greges eius. *Dol- 37
lens ergo Iacob virgas populeas virides , &
amygdalinas, & ex platanis,ex parte decor-
ticauit eas, detractisq; corticibus, in his, quæ
spoliata fuerant, candor apparuit : illa vero
quæ integra fuerant, virida permanserunt :
atq; in hũc modum color effectus est varius.
*Posuitq; eas in canalibus,vbi effundebatur 38
aqua:vt cũ venissent greges ad bibendũ, an-
te oculos haberẽt virgas,& in aspectu earum
conciperent. *Factumq; est,vt in ipso calore
coitus, oues intuerentur virgas , & parerent G
maculosa, & varia, & diuerso colore resper-
sa.*Diuisitq;gregem Iacob, & posuit virgas 40
in canalibus ante oculos arietum : erant autẽ
alba,& nigra quæque,Laban:cetera vero,Ia-
cob,separatus inter se gregibus.*Igitur quã- 41
do primo tempore ascendebantur oues , po-
nebat Iacob virgas in canalibus aquarũ an-
te oculos arietum, & ouium,vt in earum cõ-
tẽplatione conciperent: *quando verò sero- 42
tina admissura erat,& cõceptus extremus,nõ
ponebat eas.Factaq;sunt ea,quę erant seroti-
na,Labã: & quę primi tẽporis,Iacob. *Dita- 43
tusq;est homo vltra modũ, & habuit greges
multos, ancillas & seruos,camelos,& asinos.

CAP. XXXI.

1 Postquam autem audiuit verba filiorum
A Laban dicentium : Tulit Iacob omnia
quæ fuerunt patris nostri , & de illius facul-
2 tate ditatus,factus est inclytus : *& animad-
uertit quoq; faciem Laban,quod nõ esset er-
3 ga se sicut heri & nudiustertius*maximè di-
cẽte sibi Dño : Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, eroq; te-
4 cum. *Misit, & vocauit Rachel , & Liam in
5 agrum,vbi pascebat greges, *dixitq; eis: Vi-
deo faciẽ patris vestri, quòd non sit erga me
sicut heri, & nudiustertius : Deus autem pa-
6 tris mei fuit mecum . *Et ipsæ nostis , quòd
totis viribus meis seruierim patri vestro .
7 *Sed & pater vester circumuenit me,& mu-
tauit mercedem meam decem vicibus: & ta-
men nõ dimisit eum Deus, vt noceret mihi .
8 *Si quando dixit: Variæ erũt mercedes tuæ,
pariebant omnes oues varios fętus , quando
vero è contrario ait : Alba quæque accipies
pro mercede : omnes greges alba pepererũt .
9 *Tulitque Deus substantiam patris vestri ,
B & dedit mihi . * Postquam enim conceptus
10 ouium tẽpus aduenerat,leuaui oculos meos,
& vidi in somnis ascendentes mares super
fęminas, varios, & maculosos,& diuersorum
11 colorum . *Dixitque angelus Dei ad me in
somnis: Iacob? Et ego respondi: Adsum? Qui
12 ait : Leua oculos tuos,& vide vniuersos ma-
sculos ascendentes super fęminas , varios ,
maculosos , atque respersos . Vidi enim om-
13 nia quæ fecit tibi Laban . * Ego sum Deus
Bethel, " vbi vnxisti lapidem , & votum vo- " Sup.28.d
uisti mihi . Nunc ergo surge, & egredere de 11.
terra hac,reuertens in terram natiuitatis tuæ

* Responderuntque Rachel, & Lia : Num- 18
quid habemus residui quidquam in faculta-
tibus , & hereditate domus patris nostri ?
*Nõne quasi alienas reputauit nos , & ven- 15
didit, comeditq; pretium nostrũ? *Sed Deus 16
tulit opes patris nostri , & eas tradidit nobis
ac filijs nostris:vnde omnia quæ præcepit ti-
17 bi Deus, fac. *Surrexit itaq; Iacob, & impo-
C sitis liberis, ac coniugibus suis super camelos,
14 abijt.*Tulitque omnem substantiam suam,
greges ,

greges, & quidquid in Mesopotamia acqui-
sierat, pergens ad Isaac patrem suum in ter-
ram Chanaan. *Eo tempore ierat Laban ad 19
tondendas oues, & Rachel furata est idola
patris sui. * Noluitque Iacob confiteri soce- 20
ro suo, quòd surgeret.* Cumq; abijsset tã ip- 21
se, quam omnia, quæ iuris sui erant, & amne
transmisso pergeret contra mõtem, Galaad,
* nunciatum est Laban die tertio, quòd fu- 22
geret Iacob. * Qui, assumptis fratribus suis, 23
persecutus est eum diebus septem: & com-
prehendit eum in Monte Galaad. * Vidit- 24
que in somnis dicentem sibi Deum: Caue
ne quidquam aspere loquaris contra Iacob. D
* Iamq; Iacob extenderat in mõte taberna- 25
culum: cumque ille consecutus fuisset eum
cum fratribus suis, in eodem Monte Galaad
fixit tentorium. * Et dixit ad Iacob: quare 26
ita egisti, vt clã me abigeres filias meas, qua-
si captiuas gladio? * Cur ignorãte me fuge- 27
re voluisti, nec indicare mihi, vt prosequer-
rer te cum gaudio, & canticis, & tympanis,
& citharis? * Non es passus, vt oscularer fi- 28
lios meos, & filias: stultè operatus es: & nunc
quidem * valet manus mea reddere tibi ma- 29
lum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi:
Caue ne loquaris contra Iacob quidquam
durius. * Esto, ad tuos ire cupiebas, & desi- 30
derio erat tibi domus patris tui: cui furatus
es deos meos? Respondit Iacob. Quòd inscio 31
te profectus sum, timui ne violenter aufer-
res filias tuas. *Quòd autem furti me arguis: 32
apud quemcumque inueneris deos tuos, ne- E
cetur coram fratribus nostris. scrutare, quid-
quid tuorũ apud me inueneris, & aufer. hęc
dicens, ignorabat quod Rachel furata esset
idola. *Ingressus itaque Laban tabernaculũ 33
Iacob & Liæ, & vtriusq. famulæ, non inue-
nit. Cũq. intrasset tẽtoriũ Rachelis, * illa fe- 34
stinans abscondit idola subter stramenta ca-
meli, & sedit desuper: scrutantiq; omni ten-
torium, & nihil inuenienti, *ait: Ne irasca- 35
tur dominus meus quòd coram te assurge-
re nequeo: quia iuxta consuetudinem femi-
narum nunc accidit mihi. sic delusa solicitu-
do quærentis est. * Tumensq; Iacob, cũ iur- 36
gio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod
peccatum meum sic exarsisti post me, * & 37
scrutatus es omnem suppellectilem meam?
Quid inuenisti de cuncta substantia domus
tuę? pone hic coram frãtribus meis, & fratri-
bus tuis, & iudicent inter me, & te. * Idcircò 38
viginti annis fui tecum? oues tuæ & capræ
steriles non fuerunt, arietes gregis tui non
comedi: * nec captum à bestia ostendi tibi, 39
ego damnum omne reddebam: quidquid F
furto peribat, à me exigebas: * die noctuq; 40
æstu vrebar, & gelu, fugiebatque somnus ab
oculis meis. * Sicq; per viginti annos in do- 41
mo tua seruiui tibi, quatuordecim pro filia-
bus, & sex pro gregibus tuis: immutasti quo-
42 que mercedem meam decem vicibus. * Nisi
Deus patris mei Abraham, & timor Isaac
affuisset mihi, forsitã modo nudũ me dimi-
sisses: afflictionẽ meam, & laborem manuũ
43 mearũ respexit Deus, & arguit te heri. *Re-
spondit ei Laban: Filiæ meæ, & filij, & gre-
ges tui, & omnia, quæ cernis, mea sunt: quid
44 possum facere filijs, & nepotibus meis? * Ve-
ni ergo, & ineamus fędus: vt sit in testimo-
45 nium inter me, & te. *Tulit itaque Iacob la-
46 pidem, & erexit illum in titulum, * dixitque
fratribus suis: Afferte lapides. Qui congrẽ-
gantes fecerunt tumulum, comederũtque su-
47 per eum: *quem vocauit Laban Tumulum
testis: & Iacob, Aceruum testimonij, vter-
48 que iuxta proprietatem linguæ suæ. * Di-
G xitq; Labã: Tumulus iste erit testis inter me
& te hodie, & idcircò appellatum est nomen
49 eius Galaad, id est, Tumulus testis. *Intuea-
tur & iudicet Dominus inter nos, quando re-
50 cesserimus à nobis, * si afflixeris filias meas,
& si introduxeris alias vxores super eas: nul-
lus sermonis nostri testis est absque Deo, qui
51 præsens respicit. *Dixitque rursus ad Iacob:
En tumulus hic, & lapis, quem erexi inter
52 me, & te, *testis erit: tumulus, inquam, iste &
lapis sint in testimonium, si aut ego transie-
ro illum pergens ad te, aut præterieris, malũ
53 mihi cogitans. * Deus Abraham, & Deus
Nachor iudicet inter nos, Deus patris eorũ.
Iurauit ergo Iacob per timorem patris sui
54 Isaac: *immolatisque victimis in monte, vo-
cauit fratres suos, vt ederent panẽ. Qui cũ co-
55 medissent, manserunt ibi. *Labã verò de no-
cte cõsurgens, osculatus est filios, & filias suas,
& benedixit illis: reuersusq; est in locum suũ.

CAP. XXXII.

1 IAcob [a] quoque abijt itinere quo cęperat: Inf. 4 c. 16.
A fuerũtq; ei obuiàm Angeli Dei. *Quos cũ
2 vidisset, ait Castra Dei sũt hæc. & appellauit
nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra.
3 * Misit autẽ & nuncios ante se ad Esau fra-
trem suum in terrã Seir, in regionem Edom:
4 * præcepitq; eis, dicens: Sic loquimini domino
meo Esau: Hæc dicit frater tuus Iacob: Apud
Laban peregrinatus sum, & fui vsq; in præsẽ-
5 tem diem. * Habeo boues, & asinos, & oues, &
seruos, & ancillas: mittoq; nunc legationẽ ad
B dominum meum, vt inueniam gratiã in con-
6 spectu tuo. *Reuersiq; sunt nuncij ad Iacob,
dicentes. Venimus ad Esau fratrem tuum &
ecce properat tibi in occursũ cũ quadringẽ-
7 tis viris. * Timuit Iacob valdè: & perterri-
tus diuisit populum, qui secum erat, greges
quoque & oues & boues, & camelos in duas
8 turmas, * dicens: Si venerit Esau ad vnam
turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ
9 reliqua est, saluabitur. *Dixitq; Iacob: Deus
patris mei Abrahã, & Deus patris mei Isaac:
Do-

Dñe qui dixisti mihi: Reuertere in terram
tuam,& in locum natiuitatis tuæ. & benefa- C
ciam tibi: * minor sum cunctis miserationi- 10
bus tuis, & veritate tua, quam expleuisti ser-
uo tuo. In baculo meo transiui Iordanem
istum:& nunc cum duabus turbis regredior.
* Erue me de manu fratris mei Esau, quia 11
valdè eum timeo: ne fortè veniens percutiat
matrem cum filijs. * Tu locutus es quòd be- 12
ne faceres mihi, & dilatares semen meum si-
cut arenam maris, quæ præ multitudine nu-
merari non potest.* Cùmq; dormisset ibi no- 13
cte illa, separauit de his quæ habebat, mune- D
ra Esau fratri suo, * capras ducentas, hircos 14
viginti, oues ducentas,& arietes viginti,* ca- 15
melos fętas cum pullis suis triginta, vaccas
quadraginta,& tauros viginti, asinas vigin-
ti,& pullos earum decem.* Et misit per ma- 16
nus seruorũ suorum singulos seorsum gre-
ges, dixitque pueris suis: Antecedite me: & sit
spatiũ inter gregem,& gregem: * Et pręce- 17
pit priori dicens: Si obuium habueris fratrem
meum Esau: & interrogauerit te, Cuius es? E
aut, Quò vadis? aut, Cuius sunt ista, quæ se-
queris? * respondebis: Serui tui Iacob, mu- 18
nera misit domino meo Esau: ipse quoque
post nos venit. * Similiter dedit mandata se- 19
cundo, & tertio,& cunctis, qui sequebantur
greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad
Esau, cùm inueneritis eum. * Et addetis: Ipse 20
quoque seruus tuus Iacob iter nostrum inse-
quitur, dixit enim: Placabo illũ muneribus
quæ præcedunt, & postea videbo illum, for-
sitan propitiabitur mihi.* Pręcesserunt itaq; 21
munera ante eum, ipse verò mãsit nocte illa
in castris.* Cùmque maturè surrexisset, tulit 22
duas vxores suas, & totidem famulas cum
vndecim filijs, & transiuit vadum Iacob.
* Traductisque omnibus, quæ ad se pertine- 23
bant, * mansit solus: & ecce vir luctabatur 24
cum eo vsque manè. * Qui cùm videret, 25
quòd eum superare non posset, tetigit neruũ
femoris eius, & statim emarcuit. * Dixitque 26
ad eũ: Dimitte me, iam enim ascẽdit aurora.
Respondit: Non dimittam te, nisi benedixe-
ris mihi. * Ait ergo: Quod nomen est tibi? Re- 27
spondit: Iacob. * At ille, Nequaquã, inquit, 28
Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel:
quoniam si contra Deum fortis fuisti, quan-
tò magis contra homines pręualebis? * Inter- 29
rogauit eum Iacob: Dic mihi quo appella- G
ris nomine? Respondit: Cur quæris nomen
meum? Et benedixit ei in eodem loco. * Vo- 30
cauitq; Iacob nomen loci illius Phanuel, di-
cens: Vidi Dñm facie ad faciẽ, & salua facta
est anima mea. * Ortusque est ei statim sol 31
postquam transgressus est Phanuel: ipse verò
claudicabat pede. * Quam ob causam non 32
comedunt neruum filij Israel, qui emarcuit
in femore Iacob vsq; in præsentem diem: eò
quòd tetigerit neruum femoris eius,& obstu-
puerit.

CAP. XXXIII.

1 Eleuans autem Iacob oculos suos, vidit
A venientem Esau, & cum eo quadringẽ-
tos viros: diuisitq; filios Liæ, & Rachel am-
2 barumq. famularum: * & posuit vtramque
ancillam, & liberos earũ in principio: Liam
verò,& filios eius in secũdo loco: Rachel au-
3 tem,& Ioseph nouissimos. * Et ipse progre-
diens adorauit pronus in terram septies, do-
4 nec appropinquaret frater eius. * Currens
itaque Esau obuiã fratri suo, amplexatus est
eum: stringensq; collum eius,& osculans fle-
5 uit. * Leuatisq; oculis vidit mulieres,& par-
uulos earum,& ait: Quid sibi volunt isti? &
B si ad te pertinent? Respondit: Paruuli sunt
6 quos donauit mihi Deus seruo tuo. * Et ap-
propinquantes ancillæ, & filij earum incur-
7 uati sunt. * Accessit quoque Lia cum pueris
suis: & cùm similiter adorassent, extremi Io-
8 seph & Rachel adorauerunt. * Dixitq; Esau:
Quænam sunt istæ turmæ quas obuiam ha-
bui? Respondit: Vt inuenirem gratiam corã
9 domino meo. * At ille ait: Habeo plurima,
10 frater mi, sint tua tibi. * Dixitque Iacob:
Noli ita obsecro: sed si inueni gratiam in
oculis tuis, accipe munusculum de manibus
C meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi vide-
11 rim vultum Dei: esto mihi propitius,* & su-
scipe benedictionem quam attuli tibi, &
quam donauit mihi Deus tribuens omnia.
Vix fratre compellente suscipiens,* ait: Gra-
12 diamur simul eroque socius itineris tui.
13 * Dixitque Iacob: Nosti domine mi quòd
paruulos habeam teneros,& oues,& boues fę-
tas mecum: quas si plus in ambulando fecero
laborare, morientur vna die cuncti greges.
14 * Præcedat dominus meus ante seruum
suum: & ego sequar paulatim vestigia eius,
sicut videro paruulos meos posse, donec ve-
15 niam ad dominum meum in Seir. * Respon-
dit Esau: Oro te, vt de populo, qui mecum
est, saltem socij remaneant viæ tuæ. Non
est, inquit, necesse: hoc vno tantum indigeo,
vt inueniam gratiam in conspectu tuo do-
16 mine mi. * Reuersus est itaque illo die Esau
17 itinere, quo venerat in Seir. * Et Iacob venit
D in Socoth: vbi ædificata domo,& fixis ten-
torijs appellauit nomen loci illius Socoth,
18 id est, tabernacula. * Transiuitque in Salem
vrbem Sichimorum, quæ est in Terra Cha-
naan, postquam reuersus est de Mesopota-
mia Syriæ: & habitauit iuxta oppidum.
19 * Emitq; partem agri, in qua fixerat taberna-
cula, à filijs Hemor patris Sichem centum
20 agnis. * Et erecto ibi altari, inuocauit super
illud fortissimum Deum Israel.

CAP. XXXIV.

EGressa est autem Dina filia Liç, vt vide- 1
ret mulieres regionis illius. *Quam cùm A
vidisset Sichem filius Hemor Heuæi, prin- 2
ceps terræ illius, adamauit eam: & rapuit,&
dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.
* Et conglutinata est anima eius cum ea,tri- 3
stemq; deliniuit blanditijs. * Et pergens ad 4
Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi
puellam hanc coniugem. * Quod cùm au- 5
disset Iacob, absentibus filijs, & in pastu pe-
corum occupatis, siluit donec redirent.
* Egresso autē Hemor patre Sichē vt loque- 6
retur ad Iacob, * ecce filij eius veniebant de 7
agro: auditoq; quod acciderat, irati sunt val-
dè: eò quòd fędam rem operatus esset in Is-
rael, & violata filia Iacob, rem illicitam per-
petrasset. * Locutus est itaque Hemor ad 8
eos: Sichem filij mei adhæsit anima filiæ ve-
stræ: date eam illi vxorem:*& iungamus vi- 9
cissim connubia: filias vestras tradite nobis,
& filias nostras accipite. * Et habitate nobi- 10
scum, terra in potestate vestra est, exercete, B
negotiamini, & possidete eam. * Sed & Si- 11
chem ad patrem, & ad fratres eius ait: Inue-
niam gratiam coram vobis: & quæcumque
statueritis,dabo: * augete dotem,& munera 12
postulate, & libenter tribuam, quod petieri-
tis:tantum date mihi puellam hanc vxorem.
* Responderunt filij Iacob Sichem, & patri 13
eius in dolo, sæuientes ob stuprum sororis:
* Non possumus facere quod petitis, nec da- 14
re sororem nostram homini incircumciso:
quod illicitū, & nefariū est apud nos. * Sed 15
in hoc valebimus fęderari, si volueritis esse
similes nostri, & circūcidatur in vobis omnis
masculini sexus: *Tunc dabimus,& accipie- 16
mus mutuò filias vestras,ac nostras, & habi-
tabimus vobiscum, erimusque vnus popu-
lus: * si autem circumcidi nolueritis, tolle- 17
mus filiam nostram,& recedemus. * Placuit D
oblatio eorum Hemor, & Sichem filio eius:
19 * Nec distulit adolescens quin statim quod
petebatur expleret: amabat enim puellam
valdè & ipse erat inclytus in omni domo pa-
20 tris sui. *Ingressiq; portam vrbis, locuti sunt
21 ad populum: * Viri isti pacifici sunt, & vo-
lunt habitare nobiscum: negotientur in ter-
ra,& exerceant eam,quæ spatiosa,& lata cul-
toribus indiget: filias eorū accipiemus vxo-
22 res,& nostras illis dabimus. * Vnum est quo
differtur tantū bonū: Si circumcidamus ma-
23 sculos nostros, ritum gentis imitantes. * Et
substantia eorum, & pecora, & cuncta quæ
possident,nostra erūt: tātū in hoc acquiesca-
mus, & habitantes simul, vnum efficiamus
24 populum. * Assensiq; sunt omnes,circumci-
25 sis cunctis maribus. *Et ecce,die tertio quan-
D do grauissimus vulnerū dolor est: arreptis
duo filij Iacob,Simeon,& Leui fratres Dinæ,
gladijs, ingressi sunt vrbem confidēter: " in- " Inf.26.a6
26 terfectisq; omnibus masculis, *Hemor & Si-
chem pariter necauerunt, tollentes Dinā de
27 domo Sichen sororem suam. *Quibus egres-
sis irruerunt super occisos ceteri filij Iacob: &
depopulati sunt vrbem in vltionem stupri.
28 * Oues eorū,& armenta,& asinos, cunctaq;
vastantes, quæ in domibus, & in agris erant,
29 * paruulos quoq; eorū, & vxores duxerunt
30 captiuas. * Quibus patratis audacter, Iacob
dixit ad Simeon, & Leui: Turbastis me, &
odiosum fecistis me Chananęis, & Pherezæis
habitatoribus terræ huius, nos pauci sumus:
illi congregati percutient me, & delebor
31 ego, & domus mea. *Responderunt: Num-
quid vt scorto abuti debuere sorore nostra?

CAP. XXXV.

1 INterea locutus est Deus ad Iacob: Surge,
A & ascēde Bethel, & habita ibi, facq; altare
Deo,qui " apparuit tibi,quādo fugiebas Esau " Sup.28.c.
2 fratrē tuū. * Iacob verò conuocata omni do- 13.
mo sua,ait: Abijcite deos alienos, qui in me-
dio vestri sunt,& mundamini, ac mutate ve-
3 stimenta vestra. * Surgite, & ascendamus in
Bethel,

Bethel,vt faciamus ibi altare Deo: qui exau-
diuit me in die tribulationis meæ, & socius
fuit itineris mei. * Dederunt ergo ei omnes 4
deos alienos, quos habebant,& inaures, quæ
erant in auribus eorum:at ille infodit ea sub-
ter terebinthũ, quæ est post vrbem Sichem.
* Cumq; profecti essent, terror Dei inuasit 5
omnes per circuitum ciuitates, & non sunt
ausi persequi recedentes.* Venit igitur Iacob 6
Luzã,quæ est in terra Chanaan, cognomẽto
Bethel: ipse,& omnis populus cũ eo.* Aedi- 7
ficauitq; ibi altare, & appellauit nomen loci B
" Sup.28.c.18. illius,Domus Dei: ibi .n. " apparuit ei Deus,
cum fugeret fratrem suum. * Eodem tẽpore 8
mortua est Debora nutrix Rebeccæ, & se-
pulta est ad radices Bethel super quercũ: vo-
catũq; est nomen loci illius, Quercus fletus.
* Apparuit autem iterum Deus Iacob post 9
quam reuersus est de Mesopotamia Syriæ,
" Sup.32.f.28. benedixitq;ei, * dicens: " Non vocaberis vl- 10
tra Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Et ap-
pellauit eum Israel, * dixitq; ei: Ego Deus 11
omnipotens,cresce,& multiplicare: gentes,&
populi nationũ ex te erunt, reges de lumbis
tuis egredientur. * Terramq; quam dedi 12
Abrahã & Isaac,dabo tibi, & semini tuo post
te. * Et recessit ab eo.* Ille vero erexit titulũ 13
lapideũ in loco, quo locutus fuerat ei Deus: 14
libans super eum libamina, & effundens C
oleum: * vocansq; nomen loci illius, Bethel. 15
* Egressus autem inde,venit verno tempore 16
ad terram,quæ ducit Ephratam: in qua cum
parturiret Rachel, *ob difficultatem partus 17
periclitari cœpit. Dixitq; ei obstetrix: Non ti-
mere, quia & hunc habebis filium. * Egre- 18
diẽte autem anima præ dolore, & imminen-
te iam morte, vocauit nomẽ filij sui Benoni,
id est, filius doloris mei: pater verò appella-
uit eũ Beniamin,id est, filius dextræ. *Mor- 19
tua est ergo Rachel,& sepulta est in via, quæ
ducit Ephratam,hæc est Bethlehem. * Ere- 20
" Inf.48.b.7. xitq; Iacob titulum super sepulchrum eius: "
Hic est titulus monumenti Rachel, vsque in
præsentem diem. * Egressus inde fixi taber- 21
" Inf 49.a.1. naculũ trans Turrẽ gregis. * " Cũq; habita- 22
ret in illa regione, abijt Ruben, & dormiuit D
cũ Bala concubina patris sui: quod illũ mini-
me latuit. Erant autem filij Iacob duodecim.
* Filij Liæ: primogenitus Ruben, & Simeõ, 23
& Leui, & Iudas, & Issachar,& Zabulon.
* Filij Rachel: Ioseph, & Beniamin. * Filij 24
Balæ ancillæ Rachelis: Dan,& Nephthali. 25
* Filij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad,& Aser: hi 26
sunt filij Iacob, qui nati sunt ei in Mesopota-
mia Syriæ. * Venit etiam ad Isaac patrẽ suũ 27
in Mambre,Ciuitatẽ Arbee, hęc est Hebron: &
in qua peregrinatus est Abrahã,& Isaac.*Et 28
cõpleti sunt dies Isaac cẽtũ octoginta anno-
rũ.* Cõsumptusq; ætate mortuus est: & ap- 29
positus est populo suo senex, & plenus die-
rũ:& sepelierunt eum Esau,& Iacob filij sui.

CAP. XXXVI.

1 Hæc sunt autem generationes Esau, ipse
2 est Edom. * Esau accepit vxores de fi-
A liabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi,&
Oolibama filiam Anæ, filiæ Sebeon Heuæi:
3 * Basemath quoq; filiã Ismael sororem Na-
4 baioth. " Peperit autem Ada,Eliphaz: Base- " 1.Par.1.e.29.
5 math genuit Rahuel: * Oolibama genuit Ie-
hus,& Ihelon, & Core. hi filij Esau, qui nati
6 sunt ei in terra Chanaã. *Tulit autem Esau
vxores suas, & filios, & filias, & omnẽ animã
domus suæ,& substantiam, & pecora,& cun-
cta,quæ habere poterat in terra Chanaã: &
abijt in alteram regionem, recessitq; à fratre
7 suo Iacob. * " Diuites enim erant valde, & " Sup.13.a.6.
simul habitare non poterant: nec sustinebat
eos terra peregrinationis eorũ præ multitu-
8 dine gregum. * " Habitauitq; Esau in monte " Ios. 24.a.4.
9 Seir,ipse est Edom. * Hę autem sunt genera-
10 tiones Esau patris Edom in monte Seir, * &
B hæc nomina filiorum eius: " Eliphaz filius " 1.Par.1.c.31.
Ada vxoris Esau: Rahuel quoq; filius Ba-
11 semath vxoris eius. * Fuerũtq; Eliphaz filij:
Theman, Omar, Sepho, & Gatham, & Ce-
12 hez. * Erat autem Thamna, concubina Eli-
phaz filij Esau: quæ peperit ei Amalech. hi
13 sunt filij Ada vxoris Esau. *Filij autem Ra-
huel: Nahath & Zara, Samma, & Meza, hi
14 filij Basemath vxoris Esau. * Isti quoq; erãt
filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, vxo-
ris Esau, quos genuit ei Iehus & Ihelon &
15 Core. *Hi duces filiorum Esau: Filij Eliphaz
primogeniti Esau: dux Themã,dux Omar,
16 dux Septo, dux Genex,*dux Core,dux Ga-
tham, dux Amalech hi filij Eliphaz in terra
17 Edõ,& hi filij Ada.*Hi quoq; filij Rahuel fi-
lij Esau: dux Nahath,dux Zara,dux Sãma,
dux Meza. hi autem duces Rahuel in Terra
18 Edõ: isti filij Basemath vxoris Esau.*Hi autẽ
filij Oolibama vxoris Esau: dux Iheus, dux
C Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama filiæ
19 Anæ vxoris Esau. * Isti sunt filij Esau,& hi
20 duces eorũ: ipse est Edõ. * " Isti sunt filij Seir " 1. Par. 1.c.38.
Horræi,habitatores terræ: Lotan,& Sobal,&
21 Sebeon, & Ana, * & Dison,& Eser,& Disan.
hi duces Horræi, filij Seir in Terra Edom.
22 * Facti sunt autẽ filij Lotan: Hori & Hemã.
23 erat autẽ soror Lotan,Thamna. *Et isti filij
Sobal: Aluã & Manathat & Ebal, & Sepho
24 & Onan. * Et hi filij Sebeõ: Aia & Ana. Iste
est Ana qui inuenit aquas calidas in solitudi-
25 ne, cũ pasceret asinos Sebeõ patris sui: * ha-
26 buitq; filiũ Disõ,& filiam Oolibama. *Et isti
filij Dison: Hamdan,& Eseban, & Iethram,
27 & Charan. * Hi quoq; filij Eser: Balaab, &
28 Zauan, & Acan. * Habuit autẽ filios Disan:
29 Hus,& Arã.*Hi duces Horręorum: dux Lo-
30 tan,dux Sobal,dux Sebeon,dux Ana, * dux
Dison,dux Eser, dux Disan: isti duces Hor-
ræorum qui imperauerunt in terra Seir.
31 * Reges autem qui imperauerunt in Terra

Edom

Edom,antequã haberent regẽ filij Israel, fe- C
runt hi: * Bela filius Beor, nomenque vrbis 32
eius Denaba. * Mortuus est autem Bela, & 33
regnauit pro eo Ioab filius Zaræ de Bosra.
* Cũque mortuus esset Iobab, regnauit pro 34
eo Husam de terra Themanorum: * Hoc
quoq; mortuo, regnauit pro eo Adad filius 35
Badad,qui percussit Madiã in regione Moab:
& nomẽ vrbis eius Auith.* Cũque mortuus 36
esset Adad, regnauit pro eo Semla de Mas-
reca. * Hoc quoque mortuo regnauit pro 37
eo Saul de fluuio Rohoboth. * Cùmque & 38
hic obijsset, successit in regnum Balanan fi-
lius Achobor. * Isto quoque mortuo regna- 39
uit pro eo Adar,nomenque vrbis eius Phau:
& appellabatur vxor eius Meetabel, filia
Matred filiæ Mezaab. * Hæc ergo nomina 40
ducũ Esau in cognationibus & locis, & vo-
cabulis suis: dux Thanna,dux Alua, dux Ie-
thet, *dux Oolibama,dux Ela,dux Phinon, 41
* dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, 42
* dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom 43
habitantes in terra imperij sui, ipse est Esau
pater Idumæorum.

CAP. XXXVII.

HAbitauit autẽ Iacob in terra Chanaã, 1
in qua pater suus peregrinatus est. *Et A
hæ sunt generationes eius:Ioseph cũ sedecim 2
esset annorum,pascebat gregẽ cum fratribus
suis adhuc puer: & erat cũ filijs Balæ, & Zel-
phæ vxorũ patris sui:accusauitq; fratres suos
apud patrẽ crimine pessimo.*Israel autẽ dili-
gebat Ioseph super omnes filios suos,eò quòd 3
in senectute genuisset eũ:fecitq;ei tunicã po-
lymitã.*Videntes autẽ fratres eius,quę à pa- 4
tre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum,
nec poterant ei quidquã pacificè loqui.*Ac-
cidit quoq; vt visum somnium referret fra- 5
tribus suis: quæ causa maioris odij seminariũ B
fuit.* Dixitq; ad eos: Audite somniũ meum 6
quod vidi. * Putabam nos ligare manipulos 7
in agro: & quasi consurgere manipulũ meũ,
& stare, vestrosque manipulos circumstan-
tes adorare manipulum meum. * Responde-
runt fratres eius: Numquid rex noster eris? 8
aut subijciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa
somniorũ, atque sermonum, inuidiæ, & odij
fomitem ministrauit. * Aliud quoque vidit
somnium quod narrans fratribus, ait: Vidi 9
per somnium,quasi Solem,& Lunam,& stel-
las vndecim adorare me. * Quod cùm patri
suo, & fratribus retulisset, increpauit eũ pa- 10
ter suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somniũ C
quod vidisti? num ego, & mater tua, & fra-
tres adorabimus te super terram? * Inui- 11
debant ei igitur fratres sui: pater verò rẽ ta-
citus considerabat. * Cùmque fratres illius 12
in pascendis gregibus patris morarentur in
Sichem, * dixit ad eum Israel: Fratres tui 13
pascunt oues in Sichimis: veni,mittam te ad
14 eos. Quo respondente, *Præsto sum, ait ei:
Vade, & vide si cũcta prospera sint erga fra-
tres tuos, & pecora: & renuntia mihi quid
D agatur. Missus de Valle Hebron,venit in Si-
15 chẽ: *inuenitq; eũ vir errantẽ in agro, & in-
16 terrogauit quid quæreret. *At ille respõdit:
Fratres meos quæro,indica mihi,vbi pascant
17 greges. * Dixitq; ei vir: Recesserunt de loco
isto: audiui autẽ eos dicentes: Eamus in Do-
thain. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos
18 & inuenit eos in Dothain.*Qui cũ vidissent
eũ procul, antequam accederet ad eos, cogi-
19 tauerunt illum occidere. * & mutuò loque-
20 bantur: Ecce somniator venit: *venite,occi-
damus eum, & mittamus in cisternam ve-
terem: dicemusque: Fera pessima deuorauit
E eum:& tunc apparebit,quid illi prosint som-
21 nia sua.* ‖ Audiens autẽ hoc Ruben,niteba- ‖ Inf. 42.c.
tur liberare eum de manibus eorum, & dice- 12.
22 bat. *Nõ interficiatis animã eius, nec effun-
datis sanguinem: sed proijcite eum in cister-
nam hanc, quæ est in solitudine, manusque
vestras seruate innoxias:hoc autem dicebat,
volens eripere eum de manibus eorũ, & red-
23 dere patri suo. *Cõfestim igitur,vt peruenit
ad fratres suos,nudauerũt eum tunica talari,
24 & polymita:*miserũtque eum in cisternam
25 veterẽ,quæ non habebat aquam. *Et seden-
tes, vt comederent panem, viderunt Ismae-
litas viatores venire de Galaad, & camelos
F eorum portantes aromata,& resinam, & sta-
26 cten in Aegyptum.*Dixit ergo Iudas fratri-
bus suis: Quid nobis prodest si occiderimus
fratrem nostrum, & celauerimus sanguinem
27 ipsius? * Melius est vt venundetur Ismaeli-
tis, & manus nostræ non polluantur: frater
enim,& caro nostra est. Acquieuerũt fratres
28 sermonibus illius.* ‖ Et prætereuntibus Ma- ‖ Sap. 10.e
dianitis negotiatoribus, extrahentes eum de 23.
cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis,viginti
argenteis: qui duxerunt eum in Aegyptum.
29 * Reuersusque Ruben ad cisternam, non
30 inuenit puerum: * & scissis vestibus pergens
ad fratres suos,ait: Puer nõ comparet,& ego
31 quò ibo? * Tulerunt autem tunicam eius:&
in sanguine hœdi, quem occiderant, tin-
32 xerunt: * mittentes qui ferrent ad patrem,
G & dicerent: Hanc inuenimus:vide vtrum tu-
33 nica filij tui sit,an non. * Quam cùm agno-
uisset pater,ait: Tunica filij mei est, fera pes-
sima comedit eum, bestia deuorauit Ioseph.
34 * Scissisque vestibus,indutus est cilicio,lugẽs
35 filium suum multo tempore. * Congregatis
autem cunctis liberis eius, vt lenirent dolo-
rem patris, noluit consolationem accipere,
sed ait: Descendam ad filium meum lugens
in infernum. Et illo perseuerante in fletu,
36 * Madianitæ vendiderunt Ioseph in Aegy-
pto Putiphari eunucho Pharaonis magistro
militum.

CAP. XXXVIII.

EOdem tempore descendens Iudas à fratri- 1
bus suis, diuertit ad virũ Odollamitem, A
n 1. Par. 2. a. 2. nomine Hiram. * " Viditque ibi filiam ho- 2
minis Chananæi, vocabulo Sua: & accepta
vxore, ingressus est ad eam. *Quę concepit, 3
& peperit filium, & vocauit nomen eius Her.
n Nu. 26. b. 19. * " Rursumque concepto fętu, natum filium 4
vocauit Onan. * Tertium quoque peperit: 5
quem appellauit Sela, quo nato, parere vltra
cessauit. * Dedit autem Iudas vxorem pri- 6
n Nu. 6. c. 1. mogenito suo Her, nomine Thamar. * " Fuit 7
quoque Her primogenitus Iudæ nequam in B
conspectu Dñi: & ideo ab eo occisus est. *Di- 8
xit ergo Iudas ad Onan filium suum: Ingre-
dere ad vxorem fratris tui, & sociare illi, vt
suscites semen fratri tuo. *Ille sciens non sibi 9
nasci filios, introiens ad vxorem fratris sui, se-
men fundebat in terram, ne liberi fratris no-
mine nascerentur. *Et idcircò percussit eum 10
Dominus, eò quòd rem detestabilem faceret.
* Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui 11
suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec
crescat Sela filius meus: timebat enim ne &
ipse moreretur, sicut fratres eius. Quæ abijt,
& habitauit in domo patris sui. * Euolutis 12
autem multis diebus, mortua est Sua vxor C
Iudæ: qui post luctum consolatione suscepta
ascendebat ad tonsores ouium suarum, ipse
& Hiras opilio gregis Odollamites, in Tha-
mnas. * Nuntiatumque est Thamar, quod 13
socer illius ascenderet in Thamnas ad ton-
dendas oues. *Quę depositis viduitatis vesti- 14
bus, assumpsit theristrum: & mutato habitu
sedit in biuio itineris, quod ducit Thamnam:
eò quòd creuisset Sela, & non eum accepis-
set maritum. * Quam cùm vidisset Iudas, 15
suspicatus est esse meretricem: operuerat D
enim vultũ suum, ne agnosceretur. *Ingre- 16
diensque ad eam, ait: Dimitte me, vt coeam
tecum; nesciebat enim, quòd nurus sua es-
set. Qua respondente: Quid dabis mihi, vt
17 fruaris concubitu meo? * dixit: Mittam tibi
hedum de gregibus. Rursumq; illa dicente:
Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem
18 donec mittas, quod polliceris. * Ait Iudas:
Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respon-
dit: Annulum tuum, & armillam, & baculũ,
quem manus tene: Ad vnum igitur coitum
19 mulier cõcepit, *& surgens abijt: depositoq;
E habitu, quem sumpserat, induta est viduita-
20 tis vestibus. * Misit autẽ Iudas hędũ per pa-
storem suũ Odollamitẽ, vt reciperet pignus,
quod dederat mulieri: qui cùm non inuenis-
21 set eã, *interrogauit homines loci illius: Vbi
est mulier, quæ sedebat in biuio? Responden-
tibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix.
22 * Reuersus est ad Iudam, & dixit ei: Non
inueni eam: sed & homines loci illius dixerũt
23 mihi, numquam sedisse ibi scortum. * Ait
Iudas: Habeat sibi, certè mẽdacij arguere nos
F nõ potest, ego misi hędum quẽ promiserã:
24 & tu non inuenisti eam. * Ecce autem post
tres menses nuntiauerunt Iudæ, dicentes:
Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur
vterus illius intumescere: Dixitq; Iudas: Pro-
25 ducite eam, vt comburatur. *Quæ cùm du-
ceretur ad pęnam, misit ad socerum suum,
dicens: De viro, cuius hæc sunt, concepi: co-
gnosce cuius sit annulus, & armilla, & bacu-
26 lus. * Qui agnitis muneribus, ait: Iustior me
G est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Atta-
27 men vltra non cognouit eam. * " Instante *n Mat. 2. a. 3.*
autem partu, apparuerunt gemini in vtero:
atque in ipsa effusione infantium vnus pro-
tulit manũ, in qua obstetrix ligauit coccinũ
28 dicens: *Iste egreditur prior. *Illo verò retra-
29 hente manũ, egressus est alter: dixitq; mulier:
Quare diuisa est propter te maceria? & ob
hanc causam vocauit nomen eius Phares.
30 * " Postea egressus est frater eius, in cuius *n 1. Par. 2. a. 4.*
manu erat coccinum: quem appellauit Zara.

CAP.

CAP. XXXIX.

IGitur Ioseph ductus est in Aegyptum, 1
emitq; eũ Phutiphar eunuchus Pharao- A
nis, princeps exercitus sui, vir Aegyptius, de
manu Ismaelitarũ, à quibus perductus erat.
* Fuitque Dominus cũ eo,& erat vir in cun- 2
ctis prosperè agens: habitauitq; in domo do-
mini sui: *quo optimè nouerat Dominũ esse
cum eo,& omnia,quæ gereret, ab eo dirigi in
manu illius.*Inuenitque Ioseph gratiam co-
rã domino suo, & ministrabat ei,à quo præ-
positus omnibus gubernabat creditam sibi
domum,& vniuersa quæ ei tradita fuerant:
* benedixitque Dominus domui Aegyptij 5
propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædi- B
bus, quàm in agris cũctam eius substantiam:
* nec quidquam aliud nouerat, nisi panem, 6
quo vescebatur. Erat autem Ioseph pulchra
facie,& decorus aspectu. * Post multos ita- 7
que dies iniecit domina sua oculos suos in
Ioseph,& ait: Dormi mecum. * Qui nequa- 8
quam acquiescẽs operi nefario,dixit ad eam: &
Ecce dominus meus omnibus mihi traditis
ignorat quid habeat in domo sua:*nec quid- 9
quam est,quod non in mea sit potestate, vel
non tradiderit mihi,præter te,quæ vxor eius
es: quo modo ergo possum hoc malũ face-
Deum Loquebatur. re, peccare in Dominum meum: * Huiu- 10
scemodi verbis per singulos dies, & mulier C
molesta erat adolescẽti: & ille recusabat stu-
prum. * Accidit autẽ quadã die, vt intraret 11
Ioseph domũ, & operis quippiam absque ar-
bitris faceret: * & illa, apprehensa lacinia 12
vestimenti eius,diceret: Dormi mecum. Qui
relicto in manu eius pallio,fugit, & egressus
est foras. *Cũq; vidisset mulier vestẽ in ma- 13
nibus suis, & se esse contemptam, * vocauit 14
ad se homines domus suæ, & ait ad eos: En
introduxit virum Hebręum,vt illuderet no-
bis: ingressus est ad me, vt coiret mecum:
cùmque ego succlamassem, & audisset vocẽ 15
meam,reliquit palliũ,quod tenebam,& fugit
16 foras. *In argumentum ergo fidei retentum
pallium ostendit marito reuertenti domũ,&
D * ait: Ingressus est ad me seruus Hebræus,
17 quem adduxisti, vt illuderet mihi:*cùmque
18 audisset me clamare, reliquit pallium quod
19 tenebam,& fugit foras.*His auditis dominus,
& nimium credulus verbis coniugis, iratus
20 est valdè:* a tradiditque Ioseph in carcerem, *a Ps. 104. b.18.*
vbi vincti regis custodiebantur, & erat ibi
21 clausus. *Fuit autem Dominus cũ Ioseph,&
misertus est illius,& dedit ei gratiã in conspe-
22 ctu principis carceris.*Qui tradidit in manu
illius vniuersos vinctos, qui in custodia tene-
bantur: & quidquid fiebat, sub ipso erat.
23 *Nec nouerat aliquid,cunctis ei creditis:Do-
minus enim erat cum illo, & omnia opera
eius dirigebat.

CAP. XL.

1 HIs itaq; gestis,accidit vt peccarent duo
A eunuchi,pincerna regis Aegypti,& pi-
2 stor domino suo. *Iratusque contra eos Pha-
rao(nam alter pincernis præerat, alter pisto-
3 ribus) * misit eos in carcerem principis mili-
4 tũ,in quo erat vinctus & Ioseph. * At custos
carceris tradidit eos Ioseph, qui & ministra-
bat eis: aliquantulum temporis fluxerat, &
5 illi in custodia tenebantur. * Videruntque
ambo somnium nocte vna,iuxta interpreta-
6 tionẽ congruam sibi. *Ad quos cũ introisset
7 Ioseph manè,& vidisset eos tristes, * sciscita-
tus est eos,dicens: Cur tristior est hodiè solito
8 facies vestra? * Qui responderunt: Somnium
B vidimus, & non est, qui interpretetur nobis.
Dixitque ad eos Ioseph: Numquid non Dei
est interpretatio? referte mihi quid videritis.
9 * Narrauit prior, prępositus pincernarum,
somnium suum: videbam coram me vitem,
10 * in qua erãt tres propagines,crescere paula-
tim in gemmas, & post flores vuas mature-
11 scere: *calicemque Pharaonis in manu mea:
tuli

tuli ergo vuas, & expressi in calicem, quem
tenebam,& tradidi poculũ Pharaoni. * Re- 12
spondit Ioseph:Hæc est interpretatio somnij:
Tres propagines,tres adhuc dies sunt: * post 13
quos recordabitur Pharao ministerij tui, &
restituet te in gradum pristinum: dabisq; ei
calicem iuxta officium tuum, sicut antè fa-
cere consueueras. * Tantùm memento mei, 14
cùm benè tibi fuerit, & facias mecum miseri- C
cordiam:vt suggeras Pharaoni,vt educat me
de isto carcere: * quia furto sublatus sum de 15
terra Hebræorum, & hìc innocens in lacum
missus sum. * Videns pistorum magister, 16
quòd prudenter somnium dissoluisset,ait: Et
ego vidi somnium,Quod tria canistra farinæ
haberem super caput meum * & in vno ca- 17
nistro, quod erat excelsiùs, portare me om-
nes cibos, qui fiunt arte pistoria, auesque co-
medere ex eo. * Respondit Ioseph: Hæc est 18
interpretatio sõnij. Tria canistra,tres adhuc D
dies sunt: * post quos auferet Pharao caput 19
tuum, ac suspendet te in cruce,& lacerabunt
volucres carnes tuas. * Exinde dies tertius 20
natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande
conuiuium pueris suis, recordatus est inter
epulas magistri pincernarum, & pistorum
principis. * Restituitque alterum in locum 21
suum, vt porrigeret ei poculum: * alterum 22
suspendit in patibulo, vt coniectoris veritas
probaretur. * Et tamen succedentibus pro- 23
speris, præpositus pincernarum oblitus est
interpretis sui.

CAP. XLI.

POst duos annos vidit Pharao somnium. 1
Putabat se stare super fluuium,* de quo A
ascendebant septem boues, pulchræ,& cras- 2
sæ nimis:& pascebantur in locis palustribus.
* Aliæ quoque septem emergebãt de flumi- 3
ne,fœdæ,confectæque macie:& pascebantur
in ipsa amnis ripa in locis virentibus: * de- 4
uorauerũtq; eas, quarum mira species,& ha-
bitudo corporũ erat. Expergefactus Pharao,
5 * rursum dormiuit,& vidit alterum somniũ:
Septem spicę pullulabant in culmo vno ple-
6 nę,atque formosæ:*alię quoque totidem spi-
cæ tenues, & percussæ vredine oriebantur,
7 * deuorantes omnem priorum pulchritudi-
8 nem.Euigilans Pharao post quietem, * & fa-
cto manè,pauore perterritus, misit ad omnes
coniectores Aegypti,cunctosque sapientes:&
accersitis narrauit somnium,nec erat, qui in-
9 terpretaretur. * Tunc demùm reminiscens
B pincernarum magister, ait: Cõfiteor pec-
10 catum meum: * Iratus rex seruis suis, me &
magistrum pistorum retrudi iussit in carcerẽ
11 principis militum: * vbi vna nocte vterque
12 vidimus somnium præsagũ futurorũ. *Erat
ibi puer Hebræus, eiusdem ducis militum fa-
13 mulus: cui narrantes somnia, * audiuimus
quidquid postea rei probauit euentus. ego
enim redditus sum officio meo:& ille suspen-
14 sus est in cruce.*Protinus ad regis imperium
eductum de carcere Ioseph totonderunt: ac
15 veste mutata,obtulerũt ei.*Cui ille ait: Vidi
somnia,nec est qui edisserat:quę audiui te sa-
16 pientissime conijcere. * Respondit Ioseph:
Absque me Deus respondebit prospera Pha-
17 raoni. * Narrauit ergo Pharao,quod vide-
C rat: Putabam me stare super ripam fluminis,
18 * & septem boues de amne conscendere,pul-
chras nimis,& obesis carnibus: quæ in pastu
19 paludis virecta carpebant. * & ecce,has se-
quebantur aliæ septem boues intantum de-
formes,& macilentę,vt nunquã tales in terra
20 Aegypti viderim:*quæ,deuoratis,& cõsum-
21 ptis prioribus, * nullũ saturitatis dedere ve-
stigium: sed simili macie,& squalore torpe-
22 bant.Euigilãs,rursus sopore depressus, *vidi
somniũ: Septem spicę pullulabant in culmo
23 vno plenæ,atque pulcherrimæ. *Aliæ quo-
que septem tenues,& percussæ vredine, orie-
24 bantur è stipula: *quæ priorum pulchritu-
dinem

dinem deuorauerũt. Narraui coniectoribus
somniũ,& nemo est,qui edisserat.*Respõdit 25
Ioseph:Somniũ regis vnum est:quę facturus
est Deus,ostendit Pharaoni. *Septem boues 26
pulchræ, & septem spicæ plenæ: septẽ vber- D
tatis anni sunt:eandẽque vim somnij cõpre-
hendũt. *Septem quoque boues tenues,atq; 27
macilentæ,quę ascenderunt post eas,& septẽ
spicæ tenues, & vẽto vrente percussæ: septẽ
anni venturæ sunt famis. * Qui hoc ordine 28
complebuntur: *Ecce septẽ anni veniẽt fer- 29
tilitatis magnæ in vniuersa terra Aegypti:
*quos sequẽtur septem anni alij tantæ steri- 30
litatis, vt obliuioni tradatur cuncta retro
abundantia:consũptura est enim fames om-
nem terrã, * & vbertatis magnitudinẽ per- 31
ditura est inopiæ magnitudo. * Quod autẽ 32
vidisti secundo ad eandẽ rem pertinẽs som-
nium: firmitatis indicium est, eo quòd fiat
sermo Dei,& velocius impleatur. * Nũc er- 33
go prouideat rex virum sapientem,& indu-
strium, & præficiat eum Terra Aegypti.
*Qui constituat præpositos per cunctas re- 34
giones: & quintã partem fructuum per se-
ptem annos fertilitatis,*qui iam nunc futu- 35
ri sunt, congreget in horrea: & omne fru-
mentum sub Pharaonis potestate cõdatur,
serueturque in vrbibus. *Et præparetur fu- 36
turæ septẽ annorum fami,quę oppressura est E
Aegyptum,& non cõsumetur terra inopia.
*Placuit Pharaoni cõsilium, & cunctis mi- 37
nistris eius: *locutusque est ad eos: Num in- 38
uenire poterimus talem virum, qui spiritu
Dei plenus sit?* Dixit ergo ad Ioseph: Quia 39
ostẽdit tibi Deus omnia, quæ locutus es, nũ-
quid sapientiorem, & consimilem tui inue-
u Ps. 104. b 21. 1 Mac. 2 f 53. Act. 7. b. 2
nire potero? * u Tu eris super domũ meam, 40
& ad tui oris imperiũ cunctus populus obe-
diet: vno tantum regni solio te præcedam.
*Dixitq; rursus Pharao ad Ioseph: Ecce,cõ- 41
stitui te super vniuersam terram Aegypti.

42 *Tulitque annulum de manu sua, & dedit
eum in manu eius: vestiuitque eũ stola bys-
sina, & collo torquẽ aureum circumposuit.
43 *Fecitque eum ascẽdere super currum suũ
secũdum, clamante præcone,vt omnes corã
eo genuflecterent, & præpositum esse sciret
44 vniuersæ terræ Aegypti. * Dixit quoq; rex
F ad Ioseph: Ego sum Pharao: absque tuo im-
perio non mouebit quisquam manum, aut
45 pedẽ in omni terra Aegypti. * Vertitq; no-
men eius,& vocauit eũ lingua Aegyptiaca,
Saluatorẽ mundi. Deditque illi vxorẽ Ase-
neth filiã Putiphare sacerdotis Heliopoleos.
Egressus est itaque Ioseph ad terrã Aegypti
46 (*triginta autem annorũ erat quando stetit
in cõspectu regis Pharaonis)& circuiuit om-
47 nes regiones Aegypti. * Venitque fertilitas
septem annorum: & in manipulos redactæ
segetes congregatæ sunt in horrea Aegypti.
48 *Omnis etiam frugũ abundãtia in singulis
49 vrbibus condita est. * Tantaque fuit abun-
dantia tritici,vt arenę maris coæquaretur,&
50 copia mensuram excederet.*u Nati sunt au- u Inf 48 c 20. 49 a. 5
G tem Ioseph filij duo antequã veniret fames:
quos peperit ei Aseneth filia Putiphare sa-
51 cerdotis Heliopoleos. *Vocauitq; nomẽ pri-
mogeniti,Manasses,dicẽs: Obliuisci me fecit
Deus omnium laborũ meorũ, & domus pa-
52 tris mei. * Nomen quoq; secundi appellauit
Ephraim, dicens: Crescere me fecit Deus in
53 terra paupertatis meæ. *Igitur transactis se-
ptẽ vbertatis annis,qui fuerant in Aegypto,
54 *cęperunt venire septem anni inopia: quos
prædixerat Ioseph: & in vniuerso orbe fa-
mes præualuit,in cuncta autẽ terra Aegypti
55 panis erat. *Qua esuriẽte, clamauit populus
ad Pharaonem,alimenta petens. Quibus ille
respõdit: Ite ad Ioseph,& quidquid ipse vo-
56 bis dixerit, facite. * Crescebat autẽ quotidie
fames in omni terra:aperuitque Ioseph vni-
uersa horrea,& vendebat Aegyptiis:nam &

C illos

illos oppresserat fames. * Omnesque pro- 57
uinciæ veniebant in Aegyptum, vt emerent
escas, & malum inopiæ temperarent.

CAP. XLII.

AVdiens autē Iacob quod alimenta vē- 1
derentur in Aegypto, dixit filijs suis: A
Quare negligitis? audiui quod triticū venū- 2
detur in Aegypto: descendite, & emite nobis
necessaria, vt possimus viuere, & non cōsu-
mamur inopia. * Descendentes igitur fratres 3
Ioseph decem, vt emerēt frumenta in Aegy-
pto, * Beniamin domi retento à Iacob, qui 4
dixerat fratribus eius: Ne forte in itinere
quidquam patiatur mali: * ingressi sūt terrā 5
Aegypti cum alijs qui pergebant ad emen-
dum. Erat autem fames in terra Chanaan.
* Et Ioseph erat princeps in terra Aegypti, 6
atq; ad eius nutum frumenta populis vende-
bantur. Cumq; adorassent eū fratres sui, * & B
agnouisset eos, quasi ad alienos durius lo- 7
quebatur, interrogans eos: Vnde veni-
stis? Qui responderūt: De terra Chanaan, vt
8 emamus victui necessaria. * Et tamē fratres
ipse cognoscens, non est cognitus ab eis.
9 * Recordatusq; somniorū, quæ aliquando vi-
derat: ait ad eos: Exploratores estis: vt videa-
10 tis infirmiora terræ venistis. * Qui dixerunt:
Non est ita, dn̄e, sed serui tui venerunt vt
11 emerēt cibos. * Omnes filij vnius viri sumus:
C pacifici venimus, nec quidquam famuli tui
12 machinantur mali. * Quibus ille respondit:
Aliter est: immunita terræ huius cōsiderare
13 venistis. * At illi: Duodecim, inquiunt, serui
tui, fratres sumus, filij viri vnius in terra Cha-
naan: minimus cū patre nostro est, alius non
14 est super. * Hoc est, ait, quod locutus sū. Ex-
15 ploratores estis. * Iam nunc experimentum
vestri capiam: per salutē Pharaonis nō egre-
diemini hinc, donec veniat frater vester mi-
16 nimus. * Mittite ex vobis vnū, & adducat eū:

vos autem eritis in vinculis, donec probētur
quæ dixistis, vtrū vera an falsa sint: alioquin
per salutem Pharaonis exploratores estis.
* Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus. 17
* Die autem tertio eductis de carcere, ait: Fa- 18
cite quæ dixi & viuetis: Deum enim timeo.
* Si pacifici estis, frater vester vnus ligetur in 19
carcere: vos autē abite, & ferte frumenta quę D
„ Inf. 43. a 3. emistis, in domos vestras, * „ & fratrem ve- 20
strum minimum ad me adducite, vt possim
vestros probare sermones, & nō moriamini.
Fecerūt vt dixerat, * & locuti sunt ad inui- 21
cē: Merito hæc patimur, quia peccauimus in
fratrem nostrum, vidētes angustiam animæ
illius, dū deprecaretur nos, & nō audiuimus:
idcirco venit super nos ista tribulatio. * E 22
quibus vnus Ruben, ait: Numquid non dixi
„ Sup. 37. c. 22. vobis: „ Nolite peccare in puerum: & nō au-
distis me? en sāguis eius exquiritur. * Nescie- 23
bant autē quòd intelligeret Ioseph: eo quòd E
per interpretem loqueretur ad eos. * Auer- 24
titque se parumper, & fleuit: & reuersus lo-
25 cutus est ad eos. * Tollensque Simeon, & li-
gans illis præsentibus, iussit ministris, vt im-
plerēt eorum saccos tritico, & reponerēt pe-
cunias singulorū in sacculis suis, datis supra
26 cibarijs in viā: qui fecerunt ita. * At illi por-
tantes frumenta in asinis suis, profecti sunt.
27 * Apertoque vnus sacco, vt daret iumento
pabulum in diuersorio, contemplatus pecu-
28 niā in ore sacculi, * dixit fratribus suis: Red-
dita est mihi pecunia, en habetur in sacco.
Et obstupefacti, turbatique mutuo dixerūt:
F Quidnā est hoc quod fecit nobis Deus? * Ve-
29 neruntque ad Iacob patrem suum in terra
Chanaan, & narrauerunt ei omnia, quæ ac-
30 cidissent sibi, dicentes: * Locutus est nobis
dominus terræ durè, & putauit nos explora-
31 tores esse prouinciæ. * Cui respondimus: Pa-
cifici sumus, nec vllas molimur insidias.
32 * Duodecim fratres vno patre geniti sumus:
vnus non est super, minimus cum patre no-
stro

stro est in terra Chanaan. * Qui ait nobis: 33
Sic probabo quòd pacifici sitis: Fratrem ve-
strum vnũ dimittite apud me, & cibaria do-
mibus vestris necessaria sumite, & abite,
*fratremq; vestrum minimum adducite ad 34
me, vt sciam quòd non sitis exploratores: &
istũ, qui tenetur in vinculis, recipere possitis:
ac deinceps quę vultis, emendi habeatis licẽ-
tiam. *His dictis, cũ frumenta effuderẽt, sin- 35
guli repererunt in ore saccorum ligatas pe-
cunias: exterritisque simul omnibus, *dixit 36
G pater Iacob: Absq; liberis me esse fecistis, Io-
seph nõ est super, Simeon tenetur in vincu-
lis, & Beniamin auferetis: in me hæc omnia
37 mala reciderũt. *Cui respõdit Ruben: Duos
filios meos interfice, si non reduxero illũ ti-
bi: trade illum in manu mea, & ego eum ti-
38 bi restituam. *At ille: Non descẽdet, inquit,
filius meus vobiscum: frater eius mortuus
est, & ipse solus remansit: si quid ei aduersi
acciderit in terra, ad quam pergitis, deduce-
tis canos meos cum dolore ad inferos.

CAP. XLIII.

INterim fames omnem terram vehemen- 1
ter premebat. * Consumptisq; cibis, quos 2
ex Aegypto detulerant, dixit Iacob ad filios A
suos: Reuertimini, & emite nobis pauxil-
lum escarum. * Respondit Iudas: Denun- 3
ciauit nobis vir ille sub attestatione iurisiu-
randi, dicens: Non videbitis faciem meam,
nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis
vobiscum. * Si ergo vis eum mittere nobi- 4
scum, pergemus pariter, & ememus tibi ne-
cessaria: * sin autem non vis, non ibimus: 5
vir enim, vt sæpe diximus, denunciauit no-
n Sup. 42. d. 20. bis, dicens: " Non videbitis faciem meam
absque fratre vestro minimo. * Dixit eis 6
Israel: In meam hoc fecistis miseriam, vt in- B
dicaretis ei & alium habere vos fratrem.
*At illi responderunt: Interrogauit nos ho- 7
mo per ordinem nostram progeniem: si pa-
ter viueret: si haberemus fratrem: & nos re-
spondimus ei consequenter iuxta id, quod
fuerat sciscitatus: numquid scire poteramus
quod dicturus esset: Adducite fratrẽ vestrũ
vobiscum? * Iudas quoque dixit patri suo: 8
Mitte puerum mecum, vt proficiscamur, &
possimus viuere: ne moriamur nos, & par-
n Inf. 44. g. 32. uuli nostri.* "Ego suscipio puerũ: de manu 9
mea require illũ. nisi reduxero, & reddide-
ro eum tibi, ero peccati reus in te omni tem-
pore. * Si non intercessisset dilatio, iam vice 10
11 altera venissemus. *Igitur Israel pater eorũ
C dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod
vultis: sumite de optimis terræ fructibus in
vasis vestris, & deferte viro munera, modicũ
resinæ, & mellis, & storacis, stactes, & tere-
12 binthi, & amygdalarum. Pecuniam quoq;
duplicem ferte vobiscum: & illam, quam in-
uenistis in sacculis, reportate, ne forte errore
13 factum sit: * sed & fratrem vestrũ tollite, &
14 ite ad virum. * Deus autem meus omnipo-
tens faciat vobis eum placabilem: & remit-
tat vobiscum fratrem vestrũ, quem tenet, &
hunc Beniamin: ego autẽ quasi orbatus abs-
15 que liberis ero. * Tulerunt ergo viri mune-
ra, & pecuniam duplicem, & Beniamin: de-
scenderuntq; in Aegyptum, & steterunt co-
16 ram Ioseph. *Quos cum ille vidisset, & Be-
D niamin simul, præcepit dispensatori domus
suæ, dicens: Introduc viros domum, & occi-
de victimas, & instrue conuiuium: quoniam
17 mecum sunt comesturi meridie. *Fecit ille,
quod sibi fuerat imperatũ, & introduxit vi-
18 ros domũ. *Ibiq; exteriti, dixerunt mutuo:
Propter pecuniam, quam retulimus prius in
saccis nostris, introducti sumus: vt deuoluat
in nos calumniam, & violenter subijciat ser-
19 uituti & nos, & asinos nostros. *Quamobrẽ
in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem
20 domus *locuti sunt: Oramus domine vt au-
dias nos. " Iam ante descendimus vt emere- n Sup. 42. a. 3.

mus escas: *quibus emptis, cùm venissemus 21
ad diuersorium, aperuimus saccos nostros,
& inuenimus pecuniam in ore saccorũ: quã E
nunc eodem pondere reportauimus. * Sed 22
& aliud attulimus argentũ, vt emamus, quæ
nobis necessaria sunt: non est in nostra con-
scientia quis posuerit eam in marsupijs no-
stris. *At ille respõdit: Pax vobiscum, nolite 23
timere: Deus vester, & Deus patris vestri de-
dit vobis thesauros in saccis vestris: nam pe-
cuniam, quam dedistis mihi, probatam ego
habeo. Eduxitq; ad eos Simeon. * Et intro- 24
ductis domum, attulit aquam, & lauerũt pe-
des suos, deditque pabulum asinis eorum.
*Illi verò parabant munera donec ingrede- 25
retur Ioseph meridie: audierant enim, quòd F
ibi comesturi essent panem. *Igitur ingres- 26
sus est Ioseph domum suam, obtuleruntq; ei
munera, tenentes in manibus suis: & adora-
uerunt proni in terram. * At ille clementer 27
resalutatis eis, interrogauit eos, dicens: Saluus
ne est pater vester senex, de quo dixeratis
28 mihi? Adhuc viuit? *Qui responderunt: So-
spes est seruus tuus pater noster, adhuc vi-
29 uit. Et incuruati, adorauerunt eum. *Attol-
lens autẽ Ioseph oculos, vidit Beniamin fra-
trem suum vterinum, & ait: Iste est frater
vester paruulus, de quo dixeratis mihi? Et
rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi.
30 Festinauitque quia cõmota fuerant viscera
eius super fratre suo, & erũpebant lacrymæ:
31 & introiens cubiculũ fleuit. *Rursumq; lo-
ta facie egressus, cõtinuit se, & ait: Ponite pa-
32 nes. * Quibus appositis, seorsum Ioseph, &
seorsum fratribus, Aegyptijs quoq; qui ve-
scebantur simul, seorsum (illicitum est enim
Aegyptijs comedere cum Hebræis, & profa-
33 num putant huiuscemodi conuiuiũ) *sede-
rũt coram eo, primogenitus iuxta primoge-
nita sua, & minimus iuxta ætatem suam. Et
34 mirabantur nimis, * sumptis partibus quas
ab eo acceperant: maiorq; pars venit Benia-
min, ita vt quinque partibus excederet. Bi-
beruntque & inebriati sunt cum eo.

CAP. XLIV.

PRæcepit autem Ioseph dispensatori do- 1
mus suæ, dicens: Imple saccos eorũ fru- A
mento, quãtum possunt capere: & pone pe-
cuniam singulorũ in summitate sacci. *Scy- 2
phum autem meum argenteum, & pretium
quod dedit tritici, pone in ore sacci iunioris.
Factumque est ita. * Et orto mane, dimissi 3
sunt cum asinis suis. * Iamque vrbem exie- 4
rant, & processerant paululum: tunc Ioseph
accersito dispensatore domus, Surge, inquit,
& persequere viros: & apprehensis dicito:
Quare reddidistis malum pro bono? * Scy- 5
phus, quem furati estis, ipse est, in quo bibit B
dñs meus, & in quo augurari solet: pessimã
rem fecistis. *Fecit ille vt iusserat. Et appre- 6
hensis per ordinem locutus est. * Qui re- 7
sponderunt: Quare sic loquitur dominus
noster, vt serui tui tantum flagitij commise-
8 rint? * Pecuniam, quam inuenimus in sum-
mitate saccorum, reportauimus ad te de ter-
ra Chanaan: & quomodo consequens est, vt
furati simus de domo domini tui aurum, vel
9 argentum? *Apud quẽcumque fuerit inuen-
C tum seruorum tuorum, quod quæris, moria-
10 tur, & nos erimus serui domini nostri. *Qui
dixit eis: Fiat iuxta vestram sentẽtiam: apud
quemcumque fuerit inuẽtum, ipse sit seruus
11 meus, vos autem eritis innoxij. * Itaque fe-
stinato deponentes in terram saccos, aperue-
12 runt singuli. * Quos scrutatus, incipiens à
maiore vsque ad minimum, inuenit scyphũ
13 in sacco Beniamin. * At illi, scissis vestibus,
oneratisque rursum asinis, reuersi sũt in op-
14 pidum. *Primusque Iudas cum fratribus in-
gressus est ad Ioseph (necdum enim de loco
abierat) omnesq; ante eum pariter in terram
15 corruerunt. * Quibus ille ait: Cur sic agere
volui-

voluiſtis? an ignoratis quod non ſit ſimilis D
mei in augurandi ſcientia?*Cui Iudas:Quid 16
reſpondebimus, inquit, domino meo? vel
quid loquemur, aut iuſte poterimus obten-
dere? Deus inuenit iniquitatem ſeruorum
tuorum: en omnes ſerui ſumus domini mei,
& nos, & apud quem inuentus eſt ſcyphus.
*Reſpõdit Ioſeph: Abſit à me, vt ſic agam: 17
qui furatus eſt ſcyphũ, ipſe ſit ſeruus meus:
vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.
*Accedens autem propius Iudas, cõfidenter 18
ait: Oro domine mi, loquatur ſeruus tuus E
verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris famu-
lo tuo: tu es enim poſt Pharaonẽ * dominus 19
meus. " Interrogaſti prius ſeruos tuos: Ha- " Sup.42. c.12.
betis patrem, aut fratrem? * & nos reſpon- 20
dimus tibi domino meo: Eſt nobis pater ſe-
nex, & puer paruulus, qui in ſenectute illius
natus eſt: cuius vterinus frater mortuus eſt:
& ipſum ſolum habet mater ſua, pater vero
tenere diligit eum. * Dixiſtique ſeruis tuis: 21
Adducite eum ad me, & ponam oculos meos F
ſuper illũ.*Suggeſſimus domino meo: Non 22
poteſt puer relinquere patrem ſuum:ſi enim
illum dimiſerit, morietur. * " Et dixiſti ſer- 23 " Sup.43. a.3. & 5.
uis tuis: Niſi venerit frater veſter minimus
vobiſcũ,nõ videbitis amplius faciem meam.

24 * Cum ergo aſcendiſſemus ad famulum
tuum patrem noſtrum, narrauimus ei om-
25 nia, quę locutus eſt dominus meus.*Et dixit
pater noſter:Reuertimini,& emite nobis pa-
26 rũ tritici. *Cui diximus: Ire non poſſumus:
ſi frater noſter minimus deſcẽderit nobiſcũ,
proficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente,
27 non audemus videre faciem viri. * Ad quæ
G illæ reſpondit: " Vos ſcitis,quod duos genue- " Sup.37.c. 28.&.33.
28 rit mihi vxor mea.*Egreſſus eſt vnus,& di-
xiſtis: Beſtia deuorauit eum: & hucuſq; non
29 comparet. *Si tuleritis & iſtum,& aliquid ei
in via contigerit, deducetis canos meos cum
30 mœrore ad inferos. * Igitur ſi intrauero ad
ſeruum tuum patrem noſtrũ,& puer defue-
rit,(cũ anima illius ex huius anima pendeat)
31 *videritque eum non eſſe nobiſcum,morie-
tur,& deducent famuli tui canos eius cũ do-
32 lore ad inferos. * Ego proprie ſeruus tuus
ſim, qui in meam hunc recepi fidem, & ſpo-
põdi dicens: " Niſi reduxero eũ, peccati reus " Sup.43. b.9.
33 ero in patrem meũ omni tempore. *Mane-
bo itaq; ſeruus tuus pro puero in miniſterio
dñi mei,& puer aſcendat cum fratribus ſuis.
34 *Non enim poſſum redire ad patrem meũ,
abſente puero:ne calamitatis,quæ oppreſſu-
ra eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAP. XLV.

Non ſe poterat vltra cohibere Ioſeph 1
multis coram aſtantibus:vnde præce- A
pit, vt egrederentur cunctis foras, & nullus
intereſſet alienus agnitioni mutuæ. *Eleua- 2
uitq;vocem cum fletu: quã audierũt Aegy-
ptij,omniſq;domus Pharaonis.*Et dixit fra- 3
tribus ſuis: Ego ſũ Ioſeph:adhuc pater meus
viuit? Non poterant reſpondere fratres ni-
mio terrore perterriti. *Ad quos ille clemẽ- 4
ter: Accedite,inquit,ad me. Et cum acceſſiſ- B
ſent prope, " Ego ſum, ait, Ioſeph, frater ve- " Act.7.b. 13.
ſter,quẽ vẽdidiſtis in Aegyptũ. * Nolite pa- 5
uere, neq; vobis durum eſſe videatur quòd
vendidiſtis me in his regionibus. " pro ſalute " Inf.50.c. 20.
enim veſtra miſit me Deus ante vos in Aegy-
6 ptum. *Biennium eſt enim, quòd cœpit fa-
mes eſſe in terra: & adhuc quinque anni re-
7 ſtant,quibus nec arari poterit, nec meti. Prę-
miſitque me Deus,vt reſeruemini ſuper ter-
ram, & eſcas ad viuendum habere poſſitis.
8 * Non veſtro cõſilio, ſed Dei voluntate huc
C miſſus ſum, qui fecit me quaſi patrem Pha-
raonis, & dominum vniuerſæ domus eius,
9 ac principem in omni terra Aegypti. *Feſti-
nate, & aſcendite ad patrem meũ, & dicetis
ei. Hæc mandat filius tuus Ioſeph: Deus fe-
cit me dñm vniuerſę terrę Aegypti:deſcen-

de ad me, ne moreris, * & habitabis in terra 10
Gessen: erisq; iuxta me tu, & filij tui, & filij
filiorum tuorũ, oues tuæ, & armenta tua, &
vniuersa, quæ possides. *Ibiq; te pascam (ad- 11
huc enim quinq; anni residui sunt famis) ne D
& tu pereas, & domus tua, & omnia, quę pos-
sides. * En oculi vestri, & oculi fratris mei 12
Beniamin vidẽt, quod os meum loquatur ad
vos. *Nunciate patri meo vniuersam gloriã 13
meã, & cũcta, quæ vidistis in Aegypto: festi-
nate, & adducite eũ ad me. *Cumq; ample- 14
xatus recidisset in collum Beniamin fratris
sui, fleuit: illo quoq; similiter flẽte super col-
lũ eius. *Osculatusque est Ioseph omnes fra- 15
tres suos, & plorauit super singulos: post quę
ausi sunt loqui ad eũ. *Auditumq; est, & ce- 16
lebri sermone vulgatũ in aula regis: Vene-
runt fratres Ioseph: & gauisus est Pharao, E
atq; omnis familia ei⁹. *Dixitq; ad Ioseph, vt 17
imperaret fratribus suis dicens: Onerãtes iu-
menta, ite in terrã Chanaan, *& tollite inde 18
patrẽ vestrũ, & cognationẽ, & venite ad me:
& ego dabo vobis omnia bona Aegypti, vt
comedatis medullã terræ. Pręcipe etiam, vt 19
tollant plaustra de terra Aegypti, ad subue-
ctionẽ paruulorũ suorũ, ac coniugũ: & dici- F
to: Tollite patrem vestrũ, & properate quã-
tocyus venientes. *Nec dimittatis quidquã 20
de supellectili vestra: quia omnes opes Aegy-
pti vestræ erũt. *Feceruntq; filij Israel, vt eis 21
mãdatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plau-
stra secũdũ Pharaonis imperiũ: & cibaria in
itinere. *Singulis quoq; proferri iussit binas 22
stolas: Beniamin vero dedit trecentos argen-
teos cum quinq; stolis optimis, *tãtundẽ pe- 23
cuniæ, & vestiũ mittẽs patri suo, addẽs & asi-
nos decẽ, qui subueherẽt ex omnibus diuitijs
Aegypti: & totidem asinas, triticũ in itinere,
panesque portantes. * Dimisit ergo fratres 24
suos, & proficiscentibus ait: Ne irascamini
in via. *Qui ascendentes ex Aegypto, vene- 25
runt in terram Chanaan ad patrẽ suum Ia- G
cob. *Et nunciauerunt ei, dicẽtes: Ioseph fi- 26
lius tuus viuit, & ipse dominatur in omni
terra Aegypti. Quo audito Iacob, quasi de
graui somno euigilans, tamen non credebat
eis. *Illi è contra referebant omnẽ ordinem 27
rei. Cũque vidisset plaustra, & vniuersa, quæ
miserat, reuixit spiritus eius, *& ait: Sufficit 28
mihi, si adhuc Ioseph filius meus viuit: va-
dam, & videbo illum antequam moriar.

CAP. XLVI.

PRofectusq; Israel cum omnibus, quæ ha- 1
bebat, venit ad Puteum iuramẽti: & ma- A
ctatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, *audi- 2
uit eum per visionem noctis vocantem se, &
dicentẽ sibi: Iacob, Iacob. cui respondit: Ecce
adsum. *Ait illi Deus: Ego sum fortissimus 3
Deus patris tui: noli timere, descẽde in Aegy-
ptũ, quia in gentem magnam faciam te ibi.
4 *Ego descẽdam tecum illuc, & ego inde ad-
ducam te reuertentem: Ioseph quoq; ponet
5 manus suas super oculos tuos. * Surrexit autẽ
Iacob à Puteo iuramenti. " tuleruntq; eum " Act. 7. b.
filij cũ paruulis, & vxoribus suis in plaustris, 15.
6 qui miserat Pharao ad portandum senẽ, *&
omnia, quæ possederat in Terra Chanaan:
" venitq; in Aegyptũ cum omni semine suo, " Iosu. 24. a.
7 *filij eius, & nepotes, filiæ, & cuncta simul 3. Psal. 104. b
8 progenies. *Hæc sunt autem nomina filiorũ 12.
B Israel, qui ingressi sunt in Aegyptũ, ipse cũ Is. 52. a. 4.
9 liberis suis, " Primogenitus Ruben. *Fili Ru- " Exod. 1. a. 26. b. 14.
bẽ: Henoch & Phallu & Hesron & Charmi. Num. 26. a
10 *Filij Simeon: Iamuel & Iamin & Ahod, & 5.
Iachin & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis. 1. Par. 5. a. 1. & 3.
11 *Filij Leui: Gersõ & Caath & Merari. *Filij Exod. 6. e.
12 Iuda: Her & Onan & Sela & Phares & Za- 15.
ra: mortui sunt autem Her & Ona in terra 1. Para. 4. c. 24.
Chanaã. Natiq; sunt filij Phares: Hesron, & 1. Para. 6.
13 Hamul. * Filij Issachar: Thola & Phua & a. 1.
14 Iob & Sẽron. *Filij Zabulon: Sared & Elon 1. Par. 2. a. 3. 4. d. 21.
15 & Iahelel. * Hi filij Lia, quos genuit in Me- 1. Para. 7.
sopotamia Syriæ cum Dina filia sua: omnes a. 1.
animæ filiorũ eius, & filiarum, triginta tres.
16 *Filij Gad: Sephion & Haggi & Suni & Ese-
17 bon & Heri & Arodi & Areli. * " Filij Aser: " 1. Par. 7. f. 30.
Iamne & Iesua & Iessui & Beria, Sara quoq;
soror eorum. Filij Beria: Heber & Melchiel.
18 hi filij Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ
suæ. & hos genuit Iacob sedecim animas.
19 *Filij Rachel vxoris Iacob: Ioseph & Benia-
20 min. * " Natique sunt Ioseph filij in Terra " Sup. 41. f. 53.
C Aegypti, quos genuit ei Aseneth filia Puti-
phare sacerdotis Heliopoleos: Manasses & 1. Par. 7. b. 6. 8. a. 1.
21 Ephraim. *Filij Beniamin: Bela & Bechor &
Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros &
22 Mophim & Ophim & Ared. *hi filij Rachel
quos genuit Iacob: omnes animæ, quatuor-
23 decim. *Filij Dã: Husim. * Filij Nephthali:
24 Iasiel & Guni & Ieser & Sallẽ. *Hi filij Balę,
25 quã dedit Labã Racheli filiæ suæ: & hos ge-
26 nuit Iacob: omnes animæ, septẽ. *Cũctę ani-
mæ, quæ ingressæ sũt cũ Iacob in Aegyptũ,
& egressæ sunt de femore illius, absque vxo-
27 ribus filiorum eius, sexaginta sex. * Filij au-
tem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Aegy-
pti, animæ duæ. " Omnes animæ domus Ia- " Deu. 10.
cob, quæ ingressæ sunt in Aegyptum, fuere d. 22.
28 septuaginta. *Misit autem Iudam ante se ad
Ioseph, vt nunciaret ei, & occurreret in Ges-
29 sen. * Quo cum peruenisset, iuncto Ioseph
D curru suo, ascendit obuiam patri suo ad eũ-
dem locum: vidẽsq; eum, irruit super collum
30 eius, & inter amplexus fleuit. * Dixitq; pa-
ter ad Ioseph: Iam lętus moriar, quia vidi fa-
31 ciem tuam, & superstitem te relinquo. * At
ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem
domum patris sui: Ascendam, & nunciabo
Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & do-
mus Patris mei, qui erat in Terra Chanaan,
vene-

venerunt ad me : *& ſunt viri paſtores 32
ouium, curamque habent alendorũ gregũ :
pecora ſua,& armenta, & omnia, quæ habe-
re potuerunt,adduxerunt ſecum.*Cũq;vo- 33
cauerit vos, & dixerit : Quod eſt opus ve-
34 ſtrum? *Reſpondebitis: Viri paſtores ſumus
ſerui tui,ab infantia noſtra vſque in pręſens,
& nos, & patres noſtri . Hæc autem dicetis,
vt habitare poſſitis in Terra Geſſen,quia de
teſtantur Aegyptij omnes paſtores ouium.

CAP. XLVII.

INgreſſus ergo Ioſeph nunciauit Pharao- 1
ni,dicens : Pater meus & fratres, oues eo- A
rum & armenta,& cuncta,quæ poſſidet,ve-
nerunt de Terra Chanaan: & ecce cõſiſtunt
in Terra Geſſen. *Extremos quoq; fratrum 2
ſuorum quinq; viros conſtituit coram rege :
*quos ille interrogauit: Quid habetis operis? 3
Reſponderunt : Paſtores ouium ſumus ſerui
tui,& nos,& patres noſtri. * Ad peregrinan- 4
dum in terra tua venimus: quoniam non eſt
herba gregibus ſeruorum tuorum, ingraue-
ſcente fame in terra Chanaan : petimuſq; vt
eſſe nos iubeas ſeruos tuos in Terra Geſſen .
*Dixit itaq;rex ad Ioſeph: Pater tuus & fra- 5
tres tui venerũt ad te.*Terra Aegypti in cõ- B
ſpectu tuo eſt:in optimo loco fac eos habita- 6
re;& trade eis Terram Geſſen. Quod ſi noſti
in eis eſſe viros induſtrios,conſtitue illos ma-
giſtros pecorum meorum.* Poſt hæc intro- 7
duxit Ioſeph patrem ſuũ ad Regem , & ſta-
tuit eum coram eo: qui benedicẽs illi,*& in- 8
terrogatus ab eo : Quot ſunt dies annorum
vitæ tuæ? *Reſpondit: Dies peregrinationis 9
meæ centum triginta annorum ſunt, parui,
& mali,& nõ peruenerunt vſque ad dies pa- C
trum meorum,quibus peregrinati ſunt. *Et 10
benedicto rege , egreſſus eſt foras . * Ioſeph 11
vero patri, & fratribus ſuis dedit poſſeſſionẽ
in Aegypto in optimo terræ loco,Rameſſes,
vt præceperat Pharao . * Et alebat eos,om- 12
nemque domum patris ſui , præbens cibaria
ſingulis. *In toto enim orbe panis deerat,& 13
oppreſſerat fames terram,maximè Aegypti,
& Chanaan . * E quibus omnem pecuniam 14
congregauit pro venditione frumenti,& in-
15 tulit eam in ærariũ regis. *Cumq; defeciſſet
temptoribus pretium,venit cũcta Aegyptus
D ad Ioſeph,dicens. Da nobis panes:quare mo-
16 rimur coram te,deficiente pecunia? *Quibus
ille reſpondit:Adducite pecora veſtra,& da-
bo vobis pro eis cibos,ſi pretium nõ habetis .
17 *Quæ cum adduxiſſent, dedit eis alimenta
pro equis , & ouibus, & bobus & aſinis , ſu-
ſtentauitque eos illo anno pro commutatio-
18 ne pecorum . * Venerunt quoque anno ſe-
cundo , & dixerunt ei : Non celabimus do-
minum noſtrum quod deficiente pecunia ,
pecora ſimul defecerunt : nec clam te eſt ,
quod abſq; corporibus & terra nihil habea-
19 mus.*Cur ergo moriemur te vidente?& nos
& terra noſtra tui erimus : eme nos in ſerui-
tutem regiam , & præbe ſemina, ne pereun-
te cultore redigatur terra in ſolitudinem .
20 * Emit igitur Ioſeph omnẽ Terram Aegy-
E pti , vendentibus ſinguli poſſeſſiones ſuas
præ magnitudine famis . Subiecitq; eã Pha-
21 raoni,*& cunctos populos eius à nouiſſimis
terminis Aegypti vſque ad extremos fines
22 eius, *præter terram ſacerdotum, quæ à re-
ge tradita fuerat eis : quibus & ſtatuta ciba-
ria ex horreis publicis præbebantur,& idcir-
co non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones
23 ſuas. *Dixit ergo Ioſeph ad populos : En vt
cernitis , & vos , & terram veſtram Pharao
poſſidet : accipite ſemina , & ſerite agros ,
24 * vt fruges habere poſſitis . Quintam partẽ
F regi dabitis : quattuor reliquas permitto vo-
bis in ſementem , & in cibum familijs , & li-
25 beris veſtris . * Qui reſponderunt:Salus no-
ſtra in manu tua eſt : reſpiciat nos tantum
26 dominus noſter,& læti ſeruiemus regi. * Ex

co tempore vsq; in præsentem diem in vni-
uersa terra Aegypti regibus quinta pars sol-
uitur,& factũ est quasi in legẽ,absq; terra sa-
cerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.
*Habitauit ergo Israel in Aegypto,id est, in 27
Terra Gessen,& possedit eam:auctusq; est,&
multiplicatus nimis. *Et vixit in ea decẽ & 28
septẽ annis:factiq; sunt omnes dies vitæ illius
centũ quadraginta septem annorũ. *Cũq; 29
appropinquare cerneret diẽ mortis suæ, vo- G
cauit filium suum Ioseph, & dixit ad eum:
Si inueni gratiam in conspectu tuo, " pone
" Sup. 24. a. 2.
manum tuam sub femore meo:& facies mihi
misericordiam & veritatem, vt non sepelias
me in Aegypto: *sed dormiã cum patribus 30
meis, & auferas me de terra hac, condasq; in
sepulchro maiorum meorum.Cui respondit
Ioseph:Ego faciam,quod iussisti. *Et ille:Iu-
ra ergo,inquit,mihi. Quo iurante, adorauit
Israel Deum, conuersus ad lectuli caput.

CAP. XLVIII.

HIs ita transactis nunciatum est Ioseph, 1
quod ęgrotaret pater suus:qui,assum- A
ptis duobus filijs Manasse & Ephraim, ire
perrexit. Dictumque est seni: * Ecce filius 2
tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus se-
dit in lectulo. * Et ingresso ad se ait: Deus 3
omnipotens " apparuit mihi in Luza, quæ
" Sup. 28. c. 11.
est in Terra Chanaan:Benedixitq; mihi, *& 4
ait: Ego te augebo, & multiplicabo, & fa-
ciam te in turbas populorum: daboque tibi
terram hanc, & semini tuo post te in posses-
sionem sempiternam. * Duo ergo filij tui, 5
qui " nati sunt tibi in Terra Aegypti ante-
" Sup. 41. f. 50.
quã huc venirẽ ad te,mei erunt: " Ephraim
" Iof. 13. b. 7. d. 29.
& Manasses,sicut Ruben & Simeon reputa-
buntur mihi. *Reliquos autem,quos genue- 6
ris post eos,tui erunt, & nomine fratrũ suo-
rum vocabũtur in possessionibus suis. *Mi- 7
hi enim, quando veniebã de Mesopotamia, B
"mortua est Rachel in terra Chanaan in ip-
" Sup. 35. e. 11.
so itinere,eratque vernum tempus: & ingre-
diebar Ephratam, & sepeliui eam iuxta viã
Ephratæ,quæ alio nomine appellatur Beth-
lehem. * Videns autem filios eius dixit ad eũ: 8
Qui sunt isti? *Respondit:Filij mei sunt,quos 9
donauit mihi Deus in hoc loco. Adhuc,in-
quit, eos ad me, vt benedicam illis. * Oculi 10
enim Israel caligabant præ nimia senectute,
& clare videre non poterat. Applicitosque
ad se, deosculatus, & circumplexus eos,*di- 11
xit ad filium suum: Nõ sum fraudatus aspe-
ctu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen
tuum.*Cumq; tulisset eos Ioseph de gremio 12
patris, adorauit pronus in terram. * Et po- 13
suit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad
sinistram Israel Manassen vero in sinistra
sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitq; C
ambo ad eũ. * Qui extendens manum dex- 14
teram, posuit super caput Ephraim mino-
ris fratris: sinistram autem super caput Ma-
nasse, qui maior natu erat, commutans ma-
15 nus. * " Benedixitque Iacob filijs Ioseph, &
" Heb. 11. d. 21.
ait: Deus,in cuius conspectu ambulauerunt
patres mei Abraham, & Isaac, Deus qui pa-
scit me ab adolescentia mea vsque in præ-
16 sentem diem: * " Angelus, qui eruit me de
" Sup. 31. d. 29. 32. a. 2.
cunctis malis, benedicat pueris istis: & inuo-
cetur super eos nomen meum, nomina quo-
Matth. 18. b. 10.
que patrum meorum Abraham, & Isaac, &
crescant in multitudinem super terram.
17 *Vidẽs autem Ioseph, quòd posuisset pater
suus dextera manum super caput Ephraim,
grauiter accepit, & apprehensam manum
D patris leuare conatus est de capite Ephraim,
18 & transferre super caput Manasse. * Dixit-
que ad patrem: Non ita conuenit pater:quia
hic est primogenitus, pone dexteram tuam
19 super caput eius. * Qui renuens,ait: Scio fili
mi, scio: & iste quidem erit in populos, &
multiplicabitur: sed frater eius minor maior
erit illo: & semen illius crescet in gentes.
29 *Benedixitque eis in tempore illo,dicens: In
te benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat
tibi Deus sicut Ephraim, & sicut Manasse.
21 Constituitq; Ephraim ante Manassen. * Et
ait ad Ioseph filium suum: En ego morior,
& erit Deus vobiscum, reducetque vos ad
22 terram patrum vestrorum. * Do tibi " par-
" Iof. 15. b. 7. 16. a. 1.
tem vnam extra fratres tuos, quam tuli de
" Iof. 24. b. 1.
manu " Amorrhæi in gladio & arcu meo.

CAP. XLIX.

1 VOcauit autem Iacob filios suos, & ait
A eis: Congregamini,vt annũciem,quæ
Deut. 33. b.
2 vẽtura sunt vobis in diebus nouissimis.* Cõ-
gregamini, & audite filij Iacob,audite Israel
3 patrem vestrũ:*Ruben primogenitus meus,
tu fortitudo mea, & principiũ doloris mei:
4 prior in donis, maior in imperio. *Effusus es
sicut aqua,non crescas. " quia ascẽdisti cubi-
" Sup. 35. d. 22.
5 le patris tui, & maculasti stratum eius. * Si-
1. Par. 5. a. 1.
meon & Leui fratres:vasa iniquitatis bellan-
6 tia. *In consilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea,
" quia in furore suo occiderunt virum, & in
" Sup. 34. d. 25.
7 volũtate sua suffoderunt murum. *Maledi-
ctus furor eorum,quia pertinax, & indigna-
tio eorum,quia dura: "diuidam eos in Iacob,
" Iof. 19. a. 1. 21. a. b.
8 & dispergam eos in Israel. * Iuda, te lauda-
B bunt fratres tui:manus tua in ceruicibus ini-
micorum tuorum, adorabunt te filij patris
9 tui.* " Catulus leonis Iuda: ad prædã fili mi
" 1. Par. 5. a. 1.
ascendisti: requiescens accubuisti vt leo, &
10 quasi leęna,quis suscitabit eũ?*"NON AV-
" Ioan. 1. f. 45.
FERETVR sceptrũ de Iuda, & dux de fe-
Matth. 2. a. 6.
more eius,donec veniat,qui mittendus est,&
11 ipse erit expectatio gentium.*Ligans ad vi-
neam pullum suũ, & ad vitem,ò fili mi, asi-
nam suam. Lauabit in vino stolam suam,&
12 in sanguine vuæ pallium suũ. * Pulchiores
sunt

sunt oculi eius vino,& dentes eius lacte can-
didiores. * Zabulon in littore maris habita- 13
bit,& in statione nauium pertingens vsq; ad
Sidonē. *Issachar asinus fortis accubans in- 14
ter terminos . * Vidit requiē, quòd esset bo- 15
na: & terram,quòd optima: & supposuit hu-
merum suum ad portandum,factusq; est tri-
butis seruiens. * Dan iudicabit populū suū, 16
sicut & alia tribus in Israel: *Fiat Dan colu- 17
ber in via,cerastes in semita, mordens vngu- C
las equi,vt cadat ascēsor eius retro. * SALV- 18
TARE tuum expectabo Dn̄e. * Gad,accin- 19
ctus præliabitur ante eum: & ipse accingetur
retrorsum, *Aser,pinguis panis eius, & præ- 20
bebit delicias regibus. * Nephthali, ceruus 21
emissus,& dās eloquia pulchritudinis. * "Fi- 22
u 1. Par. 5. a, 1. lius accrescēs Ioseph, filius accrescēs & deco-
rus aspectu: filiæ discurrerunt super murū.
*Sed exasperauerunt eū, & iurgati sunt, in- 23
uiderūtq; illi habentes iacula. * Sedit in forti 24
arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachio-
rum, & manuū illius per manus potentis Ia-
cob: inde pastor egressus est lapis Israel.
*Deus patris tui erit adiutor tuus, & omni- 25
potēs benedicet tibi benedictionibus cœli de-
super, benedictionibus abyssi iacētis deorsū,
benedictionibus vberū, & vuluæ. * Benedi- 26
ctiones patris tui cōfortatæ sunt benedictio- D
nibꝰ patrū eius: donec veniret desideriū col-
liū ęternorū: fiat in capite Ioseph, & in ver-
tice Nazaræi inter fratres suos. * Beniamin 27
lupus rapax,mane comedet prædā, & vespe-
re diuidet spolia. *Omnes hi in tribubꝰ Israel 28
duodecim: hæc locutus est eis pater suus,be-
nedixitq; singulis, benedictionibus proprijs.
*Et præcepit eis,dicēs: Ego cōgregor ad po- 29
pulum meū: sepelite me cū patribus meis in
spelūca duplici, quæ est in agro Ephron He-
u Sup. 23. d. thæi,*cōtra Mābre in Terra Chanaan,*quā 30
emit Abrahā cum agro ab Ephron Hethæo
in possessionē sepulchri. *Ibi sepelierunt eū, 31
& Saram vxorem eius: ibi sepultus est Isaac
cum Rebecca coniuge sua: ibi & Lia condita
32 iacet. * Finitisq; mandatis, quibus filios in-
struebat, collegit pedes suos super lectulum,
& obijt, appositusque est ad populum suum.

CAP. L.

1 QVod cernens Ioseph, ruit super faciem
A patris flens, & deosculans eum. * Præ-
2 cepitq; seruis suis medicis vt aromatibus cō-
3 dirent patrem. * Quibus iussa explentibus,
trāsierunt quadraginta dies: iste quippe mos
erat cadauerū conditorū. fleuitque eū Aegy-
4 ptus septuaginta diebus. * Et expleto plāctus
tēpore locutus est Ioseph ad familiam Pha-
raonis: Si inueni gratiā in conspectu vestro,
5 loquimini in auribus Pharaonis: * eo quod
pater meus adiurauerit me, dicens: En mo-
rior, in sepulchro meo, " quod fodi mihi in u Sup. 47. g. 29.
terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igi-
tur, & sepeliam patrem meum,ac reuertar.
6 * Dixitque ei Pharao: Ascende, & sepeli pa-
7 trem tuum, sicut adiuratus es. * Quo ascen-
dente, ierunt cū eo omnes senes domus Pha-
B raonis: cūctique maiores natu Terræ Aegy-
8 pti: * domus Ioseph cum fratribus suis, absq;
paruulis, & gregibus, atque armentis, quæ
9 dereliquerant in Terra Gessen. * Habuit
quoque in comitatu currus, & equites: & fa-
10 cta est turba non modica. * Veneruntque ad
Aream Arad,quæ sita est trans Iordanē: vbi
celebrantes exequias planctu magno, atque
11 vehementi, impleuerunt septē dies. * Quod
cum vidissent habitatores Terræ Chanaan,
dixerūt: Planctus magnus est iste Aegyptijs.
Et idcirco vocatū est nomen loci illius, Plā-
12 ctus Aegypti. *Fecerunt ergo filij Iacob si-
13 cut præceperat eis. * Et portantes eū in Ter-
ram Chanaan, " sepelierunt eum in spelunca
duplici, " quam emerat Abraham cum agro u Act. 7. b. 10.
in possessionē sepulchri ab Ephron Hethæo. u Sup. 13. d. 16.
14 contra faciē Mambre. * Reuersusque est Io-

seph

ſeph in Aegyptum cum fratribus ſuis,& om- C
ni comitatu,ſepulto patre. *Quo mortuo,ti- 15
mentes fratres eius, & mutuo colloquentes:
Ne forte memor ſit iniuriæ,quam paſſus eſt,
& reddat nobis omne malum, quod fecimus,
* mandauerūt ei dicētes: Pater tuus præcepit 16
nobis antequam moreretur,*vt hęc tibi ver- 17
bis illius diceremus: Obſecro, vt obliuiſcaris
ſceleris fratrum tuorum,& peccati,atq; mali-
tiæ,quā exercuerunt in te:nos quoq;oramus,
vt ſeruis Dei patris tui dimittas iniquitatem
hāc.Quibus auditis fleuit Ioſeph.* Venerūtq;
ad eum fratres ſui: & proni adorantes in ter-
rā dixerunt:Serui tui ſumus. *Quibus ille re- 19
ſpondit:Nolite timere:num Dei poſſumus re-
" Su. 45 b. 9. ſiſtere voluntati?* " Vos cogitaſtis de me ma-
lum: ſed Deus vertit illud in bonū, vt exal- D
taret me, ſicut in præſentiarum cernitis, &
21 ſaluos faceret multos populos. * Nolite ti- " Sup. 49. c.12.
mere:ego " paſcā vos,& paruulos veſtros, cō-
ſolatuſq; eſt eos,& blande,ac leniter eſt locu-
23 tus.*Et habitauit in Aegypto cum omni do-
mo patris ſui: vixitq; centū decem annis. Et
vidit Ephraim filios vſq; ad tertiam genera-
tionem. " Filij quoque Machir filij Manaſſe " Nu. 32. d.39.
23 nati ſunt in gentibus Ioſeph. * Quibus tran-
ſactis, " locutus eſt fratribus ſuis: Poſt mortē " Heb. 11. d.12.
meā Deus viſitabit vos, & aſcēdere vos faciet
de terra iſta ad terrā, quā iurauit Abraham,
24 Iſaac, & Iacob. * Cūq; adiuraſſet eos,atq; di-
xiſſet:Deus viſitabit vos:" aſportate oſſa mea " Exo. 13. d.19.
25 vobiſcum de loco iſto: *mortuus eſt,expletis Ioſ. 24. g. 32.
centum decē vitæ ſuæ annis.Et conditus aro-
matibus,repoſitus eſt in loculo in Aegypto.

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

Gen. 46. a. 8. HAEC ſunt nomina filiorum Iſ- 1
rael qui ingreſſi ſunt in Aegy- A
ptum cum Iacob ſinguli cum
domibus ſuis introierunt:*Ru- 2
ben, Simeon, Leui, Iudas,
*Iſſachar, Zabulon & Benia- 3
min,* Dan, & Nephthali, Gad, & Aſer. 4
* Erant igitur omnes animæ eorum, qui 5
egreſſi ſunt de femore Iacob,ſeptuaginta: Io-
ſeph autem in Aegypto erat. Quo mortuo, 6
& vniuerſis fratribus eius, omnique cogna-
tione illa,* " filij Iſrael creuerunt, & quaſi 7
" Act. 7. c. 17. germinantes multiplicati ſunt: ac roborati
nimis, impleuerunt terram. * Surrexit inte- 8
rea rex nouus ſuper Aegyptum, qui ignora-
9 bat Ioſeph: * & ait ad populum ſuum: Ec-
B ce, populus filiorum Iſrael multus, & for-
10 tior nobis eſt. * Venite, ſapienter opprima-
mus eum, ne forte multiplicetur: & ſi in-
gruerit contra nos bellum, addatur inimicis
noſtris, expugnatiſque nobis egrediatur de
11 terra. * Præpoſuit itaque eis magiſtros ope-
rum, vt affligerent eos oneribus: ædificaue-
runtque vrbes tabernaculorum Pharaoni,
12 Phithom, & Rameſſes. * Quantoq; oppri-
mebant eos, tanto magis multiplicabantur,
13 & creſcebant: * oderantq; filios Iſrael Aegy-
14 ptij, & affligebant illudentes eis: * atque ad
amaritudinem perducebant vitam eorum
operibus duris luti, & lateris, omnique fa-
mu-

mulatu, quo in terræ operibus præmeban- C
tur. * Dixit autem Rex Aegypti obstetrici- 15
bus Hebręorum: quarum vna vocabatur Se-
phora, altera Phua, *pręcipiens eis: Quando 16
obstetricabitis Hebræas, & partus tempus ad-
uenerit: si masculus fuerit, interficite eum:
si femina, reseruate. * Timuerunt autem 17
obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præ- D
ceptum regis Aegypti, sed conseruabant ma-
res. * Quibus ad se accersitis, rex ait: Quid- 18
nam est hoc, quod facere voluistis, vt pueros
19 seruaretis? * Quæ responderunt: Non sunt
Hebrææ, sicut Aegyptiæ mulieres: ipsæ enim
obstetricandi habent scientiam, & priusquam
20 veniamus ad eas, pariunt. * Bene ergo fecit
Deus obstetricibus; & creuit populus: con-
21 fortatusq; est nimis. * Et quia timuerunt ob-
22 stetrices Deum, ædificauit eis domos. * Præ-
cepit ergo Pharao omni populo suo, dicens:
Quidquid masculini sexus natum fuerit, in
flumen proijcite: quidquid feminini, reser-
uate.

CAP. II.

EGressus est post hæc vir de domo Leui: 1
"& accepit vxorem stirpis suæ, * quæ A
Inf 6. c. 20. concepit, & "peperit filium: & videns eum 2
elegantē, abscōdit tribus mensibus. * Cumq; 3
Heb. 11. d. 23. iam celare nō posset, sumpsit fiscellā scirpeā,
& liniuit eā bitumine, ac pice: posuitq; intus in
fantulū, & exposuit eū in carecto ripæ flumi-
nis, * stante procul sorore eius, & considerāte 4
Act. 7. c. 21. Hebr. 11. d. 23. euentū rei. * "Ecce autē descēdebat filia Pha- 5
raonis, vt lauaretur in flumine: & puellæ eius
gradiebantur per crepidinē aluei. Quæ cū vi-
disset fiscellā in papyrione, misit vnā è famu-
labus suis: & allatam* aperiens, cernensq; in ea 6
paruulū vagientē miserta eius, ait: De infāti-
bus Hebræorum est hic. * Cui soror pueri: Vis, 7
inquit, vt vadam, & vocem tibi mulierem He- B
bręam, quę nutrire possit infantulum? * Re- 8
spondit: Vade. Perrexit puella, & vocauit ma-
trem suam. * Ad quam locuta filia Pharaonis: 9
Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego
dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, &
nutriuit puerum, adultumque tradidit filiæ
Pharaonis. * Quē illa adoptauit in locum fi- 10
lij, vocauitque nomen eius Moyses, dicens:
Quia de aqua tuli eum. * In diebus illis post- 11
H.b. 11. c. 24. quam creuerat Moyses, "egressus est ad fra-
tres suos: viditq; afflixionem eorum, & virum
Aegyptium percutiētem quendā de Hebræis
fratribus suis. * Cumq; circumspexisset huc 12
atque illuc, & nnllum adesse vidisset, percus-
13 sum Aegyptium abscōdit sabulo. * Et egres-
sus die altero conspexit duos Hebræos ri-
xantes: dixitq; ei, qui faciebat iniuriam: Qua-
14 re percutis proximum tuum? * Qui respon-
C dit: Quis te constituit principem, & iudicem
super nos? num occidere me tu vis, sicut heri
occidisti Aegyptium? Timuit Moyses, & ait:
Quomodo palam factum est verbum istud?
15 * Audiuitq; Pharao sermonem hunc, & quæ-
rebat occidere Moysen: qui fugiens de con-
spectu eius, moratus est in Terra Madian,
16 & sedit iuxta puteum. * Erant autē sacerdoti
Madian septē filiæ, quæ venerunt ad hauriē-
dam aquam: & impletis canalibus adaquare
17 cupiebāt greges patris sui. * Superuenere pa-
stores, & eiecerunt eas: surrexitque Moyses,
& defensis puellis, adaquauit oues earum.
18 * Quæ cum reuertissent ad Raguel patrem
suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis so-
19 lito? * Responderunt: Vir Aegyptius libera-
uit nos de manu pastorum: insuper & hau-
sit aquam nobiscum, potumq; dedit ouibus.
20 * At ille: Vbi est? inquit, Quare dimisistis
D hominem? vocate eum, vt comedat panem.
21 * Iurauit ergo Moyses, quòd habitaret cum
eo, "Accepitq; Sephoram filiam eius vxorem: Inf. 18. a. 2. 3.
22 * quæ peperit ei filium, quem vocauit Ger- 1. Par. 23. b. 15.
sam, dicens: Aduena fui in terra aliena. Alte-
rum vero peperit, quem vocauit Eliezer, di-
cens:

cens: Deus enim patris mei adiutor meus
eripuit me de manu Pharaonis. * Post 23
multum vero temporis mortuus est rex
Aegypti: & ingemiscentes filij Israel, pro-
pter opera vociferati sunt: ascenditque cla-
24 mor eorum ad Deum ab operibus. * Et au-
diuit gemitum eorum, ac recordatus est fę-
deris, quod pepigit cum Abraham, Isaac, &
25 Iacob. * Et respexit Dominus filios Israel, &
cognouit eos.

CAP. III.

MOyses autem pascebat oues Iethro so- 1
ceri sui sacerdotis Madian: cumq; mi- A
nasset gregem ad interiora deserti, venit ad
montem Dei Horeb.* " Apparuitq; ei Dñs in 2
flamma ignis de medio rubi: & videbat, quòd
rubus arderet, & non combureretur. * Dixit 3
ergo Moyses: Vadam & videbo visionẽ hanc
magnã, quare non comburatur rubus. *Cer- 4
nens autẽ Dominus, quòd pergeret ad viden- B
dum, vocauit eũ de medio rubi, & ait: Moy-
ses, Moyses. Qui respondit: Adsum. * At ille: 5
Ne appropies, inquit, huc: solue calceamentũ
de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra
sancta est. *Et ait. " Ego sum Deus patris tui, 6
Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.
Abscondit Moyses faciẽ suã: non enim aude-
bat aspicere cõtra Deum. *Cui ait Dominus: 7
Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, &
clamorem eius audiui propter duritiam eo-
rum, qui præsunt operibus: * & sciens dolorẽ 8
eius, descendi, vt liberem eum de manibus
Aegyptiorum, & educam de terra illa in ter-
ram bonam, & spatiosam, in terram, quæ fluit C
lacte, & melle, ad loca Chananæi & Hethæi,
& Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebu-
sæi. * Clamor ergo filiorum Israel venit ad 9
me: vidiq; afflictionem eorum, qua ab Aegy-
ptijs opprimũtur. *Sed veni, & mittam te ad 10
Pharaonem, vt educas populum meum, filios
Israel de Aegypto.* Dixitq; Moyses ad Deũ: 11
Quis sum ego, vt vadam ad Pharaonem, &
educam filios Israel de Aegypto? *Qui dixit 12
ei: Ego ero tecum: & hoc habebis signũ, quod
miserim te: Cum eduxeris populum meum D
de Aegypto, immolabis Deo super montem
13 istum. Ait Moyses ad Deum: Ecce ego va-
dam ad filios Israel, & dicam eis: Deus patrũ
vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi:
14 Quod est nomen eius? quid dicam eis? *Dixit
Deus ad Moysen: EGO SVM QVI SVM.
Ait: Sic dices filijs Israel: QVI EST, misit me
15 ad vos.* Dixitq; iterũ Deus ad Moysen: Hæc
dices filijs Israel: Dominus Deus patrum ve-
E strorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus
Iacob misit me ad vos: hoc nomen mihi est in
æternum, & hoc memoriale meum In gene-
16 rationem, & generationem. * Vade, & con-
grega seniores Israel, & dices ad eos: Domi-
nus Deus patrum vestrorum apparuit mihi,
Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob,
dicens: Visitans visitaui vos, & vidi omnia,
17 quæ acciderunt vobis in Aegypto: * Et dixi
vt educam vos de afflictione Aegypti in ter-
ram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, &
F Pherezęi & Heuæi, & Iebusęi, ad terrã fluen-
18 tem lacte, & melle.* Et audient vocem tuam:
ingredierisque tu, & seniores Israel ad regem
Aegypti, & dices ad eũ: Dñs Deus Hebræo-
rum vocauit nos: ibimus viam trium dierum
in solitudinem, vt immolemus Domino Deo
19 nostro. * Sed ego scio, quòd non dimittet
G vos rex Aegypti, vt eatis nisi per manum va-
20 lidam. * Extendam enim manum meam, &
percutiam Aegyptum in cunctis mirabilibus
meis, quæ facturus sum in medio eorum: post
21 hæc dimittet vos. * Daboq; gratiam populo
huic coram Aegyptijs: " & cum egrediemi-
22 ni, non exibitis vacui: *sed postulabit mulier
à vicina sua, & ab hospita sua, vasa argen-
tea, & aurea, ac vestes: ponetisq; eas super fi-
lios, & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

" Act. 7. c. 20.

" Matt. 22. c. 32. Mar. 12. c. 26. Luc. 20. f. 37.

" Inf. 11. a. 2. & 12. c. 35.

CAP.

CAP. IV.

RESpondens Moyses,ait:Non credēt mi- 1
hi,neque audient vocem meam,sed di- A
cent:Non apparuit tibi Dominus.*Dixit er- 2
go ad eũ: Quid est quod tenes in manu tua?
Respondit: Virga. *Dixitque Dñs: Proijce 3
eam in terram. Proiecit, & versa est in colu-
brũ,ita vt fugeret Moyses. *Dixitque Dñs: 4
Extende manum tuam, & apprehende cau-
dam eius. Extendit,& tenuit,versaque est in
virgam. *Vt credant,inquit,quòd apparue- 5
rit tibi Dominus Deus patrum suorũ, Deus
Abrahã,Deus Isaac,& Deus Iacob. * Dixit- 6
que Dñs rursum: Mitte manum tuam in si- B
num tuum. Quam cùm misisset in sinum,
protulit leprosam instar niuis.*Retrahe,ait, 7
manum tuam in sinum tuum. Retraxit,&
protulit iterum,& erat similis carni reliquę.
*Si non crediderint,inquit,tibi,neque audie- 8
rint sermonem signi prioris, credent verbo
signi sequentis.* Quòd si nec duobus quidē 9
his signis crediderint, neque audierint vo-
cem tuam: sume aquam fluminis, & effun-
de eam super aridam, & quidquid hauseris
de fluuio, vertetur in sanguinē. *Ait Moy- 10
ses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab C
heri,& nudiustertius:& ex quo locutus es ad
seruum tuum, impeditioris & tardioris lin-
guæ sum.*Dixit Dominus ad eum:Quis fe- 11
cit os hominis? aut quis fabricatus est mutũ,
& surdum, videntē, & cæcum? nonne ego?
" Matt.10. a.10. *Perge igitur, " & ego ero in ore tuo: doce- 12
boque te quid loquaris. * At ille: Obsecro, 13
inquit, Domine, mitte quem missurus es.
* Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron 14
frater tuus leuites,scio quòd eloquens sit: ec-
ce ipse egreditur in occursũ tuũ, vidensque
te lætabitur corde.*Loquere ad eum,& po- 15
ne verba mea in ore eius: & ego ero in ore D
" Inf.7. a. 2. tuo,& in ore illius, " & ostendam vobis quid
agere debeatis. *ipse loquetur pro te ad po- 16
pulum, & erit os tuum: tu autem eris ei in
17 his,quæ ad Deum pertinent.*Virgam quo-
que hanc sume in manu tua,in qua facturus
18 es signa. * Abijt Moyses, & reuersus est ad
Iethro socerum suum,dixitque ei: Vadam,&
reuertar ad fratres meos in Aegyptũ, vt vi-
deam si adhuc viuant. Cui ait Iethro: Vade
19 in pace. *Dixit ergo Dñs ad Moysē in Ma-
E dian: Vade,& reuertere in Ægyptum:Mor-
tui sunt enim omnes qui quærebant animã
20 tuam. * Tulit ergo Moyses vxorem suam,
& filios suos, & imposuit eos super asinum,
reuersusque est in Aegyptũ, portãs virgam
21 Dei in manu sua. * Dixitque ei Dñs reuer-
tenti in Aegyptum:Vide vt omnia ostenta,
quæ posui in manu tua, facias coram Pha-
raone: ego indurabo cor eius,& non dimit-
22 tet populum. * Dicesque ad eum:Hæc dicit
Dominus Filius meus primogenitus Israel.
23 *Dixi tibi: Dimitte filium meũ,vt seruiat
mihi,& noluisti dimittere eum: ecce ego in-
24 terficiam filium tuũ primogenitũ. *Cũque
esset in itinere, in diuersorio occurrit ei Do-
25 minus,& volebat occidere eum. * Tulit il-
licò Sephora acutissimam petram,& circũ-
cidit pręputiũ filij sui, tetigitque pedes eius,
26 & ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. * Et
dimisit eum postquam dixerat:Sponsus san-
27 guinum ob circumcisionem. *Dixit autem
G Dominus ad Aaron: Vade in occursũ Moy-
si in desertũ.Qui perrexit obuiam ei in Mõ-
28 tem Dei, & osculatus est eum. * Narrauitq;
Moyses Aarõ omnia verba Domini, quibus
29 miserat eum,& signa quæ mãdauerat.*Ve-
neruntque simul,& cõgregauerunt cunctos
30 seniores filiorum Israel. * Locutusq;est Aa-
ron omnia verba, quæ dixerat Dominus ad
31 Moysen: & fecit signa coram populo, * &
credidit populus. Audieruntque quòd visi-
tasset Dñs filios Israel,& quod respexisset af-
flictionem illorum: & proni adorauerunt.

CAP.

CAP. V.

POſt hæc ingreſſi ſunt, Moyſes & Aaron, 1
& dixerũt Pharaoni: Hęc dicit Dominus A
Deus Iſrael: Dimitte populum meum vt ſa-
crificet mihi in deſerto. * At ille reſpondit: 2
Quis eſt Dñs, vt audiã vocẽ eius, & dimittã
Iſrael? neſcio Dominum, & Iſrael nõ dimit-
tam. *Dixerũtque: Deus Hebreorum voca- 3
uit nos, vt eamus viam trium dierum in ſoli-
tudinẽ, & ſacrificemus Dño Deo noſtro: ne
forte accidat nobis peſtis aut gladius. * Ait 4
ad eos rex Aegypti: Quare Moyſes & Aarõ
ſolicitatis populũ ab operibꝰ ſuis? ite ad one-
ra veſtra.*Dixitq; Pharao: Multus eſt popu- 5
lus terrę: videtis quod turba ſuccreuerit:
quãto magis ſi dederitis ei requiẽ ab operi- 6
bus? Præcepit ergo in die illo præfectis ope- B
rũ & exactoribus populi, dicẽs; *Nequaquã- 7
vltra dabitis paleas populo ad conficiendos
lateres, ſicut prius: ſed ipſi vadant, & colli-
gant ſtipulas. *Et menſuram laterum, quam 8
prius faciebant, imponetis ſuper eos, nec mi-
nuetis quidquã: vacant enim, & idcirco vo-
ciferantur, dicentes: Eamus, & ſacrificiemus
Deo noſtro. *Opprimantur operibus, & ex- 9
pleant ea: vt non acquieſcant verbis menda-
cibus. *Igitur egreſſi pręfecti operũ, & exa- 10
ctores ad populum dixerunt: Sic dicit Pha-
rao: Non do vobis paleas: * ite, & colligite 11
ſicubi inuenire poteritis, nec minuetur quid
quam de opere veſtro. * Diſperſuſque eſt 12
populus per omnem Terram Aegypti ad
colligendas paleas.*Præfecti quoque operũ 13
inſtabant, dicentes: Complete opus veſtrum C
quotidie, vt priùs facere ſolebatis, quãdo da-
bantur vobis paleę.*Flagellatique ſunt qui 14
præerant operibus filiorum Iſrael, ab exa-
ctoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non
impletis menſuram laterum ſicut prius, nec
heri, nec hodie?*Veneruntq; præpoſiti filio- 15
rum Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharaonem
dicentes. Cur ita agis contra ſeruos tuos?
16 * Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimili-
ter imperantur: en famuli tui flagellis cædi-
mur, & iniuſtè agitur contra populum tuũ.
17 * Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis: Ea-
18 mus, & ſacrificemus Domino. * Ite ergo, &
operamini: paleæ non dabuntur vobis, &
19 reddetis cõſuetum numerum laterum. *Vi-
D debantq; ſe præpoſiti filiorum Iſrael in ma-
lo, eo quod diceretur eis: Nõ minuetur quid
20 quã de lateribus per ſingulos dies. * Occur-
reruntq; Moyſi, & Aaron, qui ſtabant ex ad-
21 uerſo, egredientibus a Pharaone: * & dixe-
rũt ad eos: Videat Dñs, & iudicet, quoniam
fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pha-
raone, & ſeruis eius, & præbuiſtis ei gladium,
22 vt occideret nos. *Reuerſuſq; eſt Moyſes ad
Dñm, & ait: Dñe, cur afflixiſti populũ iſtũ?
23 quare miſiſti me? * Ex eo enim quo ingreſ-
ſus ſum ad Pharaonẽ, vt loquerer in nomine
tuo, afflixit populũ tuũ: & non liberaſti eos.

CAP. VI.

1 DIxiq; Dominus ad Moyſen: Nunc vi-
A debis quę facturus ſum Pharaoni: per
manum enim fortem dimittet eos, & in ma-
2 nu robuſta eijciet illos de terra ſua. * Locu-
tuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego
3 Dominus * qui apparui Abraam, Iſaac, &
Iacob in Deo omnipotente: & nomẽ meum
4 ADONAI non indicaui eis. *Pepigique fœ-
dus cũ eis, vt darẽ eis Terram Chanaan, ter-
ram peregrinationis eorum, in qua fuerunt
5 aduenæ. *Ego audiui gemitum filiorum Iſ-
rael, quo Aegyptii oppreſſerunt eos: & re-
6 cordatus ſum facti mei. * Ideo dic filijs Iſ-
rael: Ego Dominus, qui educam vos de er-
gaſtulo Aegyptiorum, & eruã de ſeruitute:
ac redimã in brachio excelſo, & iudicijs ma-
7 gnis.* Et aſſumam vos mihi in populum, &
B ero veſter Deus: & ſcietis quod ego ſum
Dñs Deus veſter, qui eduxerim vos de erga-
ſtu-

ſulo Aegyptiorum : * & induxerim in ter- 8
ram,ſuper quam leuaui manum meā,vt da-
rem eā Abraham,Iſaac,& Iacob: daboq; illā
vobis poſſidendā, ego Dn̄s: * Narrauit ergo 9
Moyſes omnia filijs Iſrael: qui nō acquieue-
rūt ei propter anguſtiā ſpiritus, & opus du-
riſſimū.* Locutuſq;eſt Dn̄s ad Moysē,dicēs: 10
* Ingredere, & loquere ad Pharaonē regem 11
Aegypti,vt dimittat filios Iſrael de terra ſua.
* Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce 12
filij Iſrael non audiunt me,& quo modo au-
diet Pharao, præſertim cum incircumciſus
ſim labijs? * Locutuſque eſt Dominus ad 13
Moyſen,& Aaron,& dedit mandatum ad fi- C
lios Iſrael, & ad Pharaonem regem Aegypti
vt educerent filios Iſrael de terra Aegypti.
*" Iſti ſunt principes domorum per familias 14
" Gen. 46. b.9. ſuas. Filij Ruben primogeniti Iſraelis: He-
Num. 26.a. 5. noch & Phallu, Heſron,& Charmi. *hę co- 15
gnationes Ruben, " Filij Simeon: Iamuel &
1. Pa. 5 a. 1 Iamin,& Ahod, & Iachim, & Soar, & Saul,
1. Par. 4. d. 24. filius Chananitidis. hæ progenies Simeon.
*Et hæc nomina filiorū Leui per cognatio- 16
nes ſuas: Gerſon & Caath & Merari. Anni
" 1. Par. 6. a. 1. & 23. a. 6. autem vitæ Leui fuerunt cētum triginta ſe-
ptem. * " Filij Gerſon: Lobni & Semei, per 17
" Num. 3. c. 17. Num. 26. g. 57. 1. Pa. 6. a. 2. 23. b. 12. cognationes ſuas.* " Filij Caath: Amram,& 18
Iſaar,& Hebron & Oziel: anni quoque vitæ

19 Caath,centum triginta tres. * Filij Merari
Moholi & Muſi. hæ cognationes Leui per
20 Familias ſuas. * Accepit autē Amram vxorē
Iochabed patruelem ſuam: quæ peperit ei
D Aaron & Moyſen. Fueruntq;anni vitę Am-
21 ram,centum triginta ſeptem. * Filii quoque
22 Iſaar: Core,& Nepheg,& Zechri. * Filij quo-
que Oziel: Miſael, & Eliſaphan & Sethri.
23 * Accepit autē Aaron vxorē Eliſabeth filiā
Aminadab, ſororem Nahaſon, quæ peperit
ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.
24 * Filij quoque Core: Aſer,& Elcana, & A-
25 biaſaph. hæ ſunt cognationes Coritarū. * At
vero Eleazar filius Aaron accepit vxorē de
filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi
ſunt principes familiarum Leuiticarum per
26 cognationes ſuas. * Iſte eſt Aaron,& Moyſes,
quibus præcepit Dominus vt educerēt filios
Iſrael de Terra Aegypti per turmas ſuas.
27 * Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharaonē regē
Ægypti,vt educant filios Iſrael de Aegypto:
28 iſte eſt Moyſes & Aaron, * in die qua locu-
tus eſt Dn̄s ad Moyſen in Terra Aegypti.
29 * Et locutus eſt Dn̄s ad Moyſen,dicens: Ego
Dominus: loquere ad Pharaonem regem
30 Aegypti, omnia quæ ego loquor tibi. * Et
ait Moyſes coram Domino: En incircumci-
ſus labijs ſum,quo modo audiet me Pharao?

CAP. VII.

Dixitque Dominus ad Moyſen: Ecce cō- 1
ſtitui te Deum Pharaonis, & Aaron A
" Sup. 4. d. 15. frater tuus erit propheta tuus." * Tu loqueris 2
ei omnia quæ mando tibi:& ille loquetur ad
Pharaonem, vt dimittat filios Iſrael de terra
ſua. * Sed ego indurabo cor eius, & multi- 3
plicabo ſigna & oſtēta mea in Terra Aegy-
pti,* & non audiet vos: immittamq; manum 4
meam ſuper Aegyptum, & educā exercitū
& populū meū filios Iſrael de Terra Aegy-
pti per iudicia maxima. * Et ſcient Aegyptij 5
quia ego ſum Dominus qui extenderim ma-

num meam ſuper Aegyptū,& eduxerim fi-
6 lios Iſrael de medio eorū. * Fecit itaq; Moy-
ſes & Aaron ſicut præceperat Dominus: ita
7 egerūt. * Erat autē Moyſes, octoginta anno-
rum, & Aaron octoginta triū, quādo locuti
8 ſunt ad Pharaonē: * Dixitque Dominus ad
9 Moysē & Aarō: * Cū dixerit vobis Pharao,
Oſtēdite ſigna: dices ad Aaron: Tolle virgā
tuam,& proijce eam corā Pharaone, ac ver-
10 tetur in colubrū. * Ingreſſi itaq; Moyſes &
B Aaron ad Pharaonem, fecerunt ſicut pręce-
perat Dominus. tulitq; Aaron virgam corā
Pharaone & ſeruis eius, quæ verſa eſt in co-
lubrum.

lubrum. * a Vocauit autẽ Pharao sapiẽtes & 11
a 2. Tim. 4. & 5. maleficos:& fecerunt etiã ipsi per incantatio-
nes Aegyptiacas & arcana quædã similiter.
* Proieceruntq; singuli virgas suas,quę ver- 12
sæ sunt in dracones: sed deuorauit virga Aa-
ron virgas eorũ.*Induratũque est cor Pha- 13
raonis, & non audiuit eos, sicut præceperat
Dñs.*Dixit autẽ Dñs ad Moysẽ: Ingrauatũ 14
est cor Pharaonis, non vult dimittere popu-
lum.*Vade ad eum mane,ecce egredietur ad 15
aquas: & stabis in occursum eius super ripam
fluminis: & virgam,quæ conuersa est in dra- C
conem,tolles in manu tua.* Dicesque ad eũ: 16
Dominus Deus Hebræorum misit me ad te,
dicens:Dimitte populum meum vt sacrificet
mihi in deserto: & vsque ad præsens audire
noluisti. * Hæc igitur dicit Dominus: In 17
hoc scies quòd sim Dominus: ecce percutiam
virga,quæ in manu mea est,aquam fluminis,
& vertetur in sanguinem. * Pisces quoque, 18
qui sunt in fluuio, morientur, & computre-
scent aquæ, & affligentur Aegyptij bibentes
aquam fluminis. * Dixit quoq; Dominus ad 19
Moysen: Dic ad Aaron,Tolle virgam tuam,
& extende manum tuam super aquas Aegy-
pti, & super fluuios eorum, & riuos ac palu-
des,& omnes lacus aquarum, vt vertantur in
sanguinẽ: & sit cruor in omni Terra Aegy-
20 pti,tam in ligneis vasis quàm in saxeis. * Fe-
D ceruntq; Moyses & Aaron sicut præceperat
Dominus: a & eleuans virgã percussit aquã a Inf. 17. b.
fluminis coram Pharaone & seruis eius: quæ 5.
21 versa est in sanguinem. * Et pisces qui erat Ps. 77. c. 49.
in flumine,mortui sunt: computruitque flu-
uius,& non poterant Aegyptij bibere aquam
fluminis, & fuit sanguis in tota Terra Aegy-
22 pti.* a Feceruntque similiter malefici Aegy- a Sap. 17. b.
ptiorum incantationibus suis: & induratum 7.
est cor Pharaonis, nec audiuit eos, sicut præ-
23 ceperat Dominus. * Auertitque se, & in-
gressus est domum suam, nec apposuit cor
24 etiam hac vice. * Foderunt autem omnes
Aegyptij per circuitum fluminis aquam vt
biberent: non enim poterant bibere de aqua
25 fluminis. * Impletique sunt septem dies,
postquam percussit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

DIxit quoque Dominus ad Moysen: In- 1
gredere ad Pharaonẽ, & dices ad eum: A
Hæc dicit Dominus:Dimitte populũ meum,
vt sacrificet mihi: *sin autem nolueris dimit- 2
tere, ecce ego percutiam omnes terminos
tuos ranis. * Et ebulliet fluuius ranas: quæ 3
ascendent, & ingredientur domum tuam, &
cubiculum lectuli tui, & super stratum tuũ,
& in domos seruorum tuorum, & in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
ciborum tuorum: * & ad te, & ad populum 4
tuum, & ad omnes seruos tuos intrabunt ra-
næ. * Dixitque Dominus ad Moysen:Dic ad 5
Aaron: Extende manum tuam super fluuios
ac super riuos,& paludes, & educ ranas super
Terram Aegypti. *Et extendit Aaron manũ 6
super aquas Aegypti, & ascenderunt ranæ, B
7 operueruntque Terrã Aegypti. * Fecerunt
autem & malefici per incantationes suas si-
militer, eduxeruntque ranas super terram
8 Aegypti. * Vocauit autem Pharao Moysen
& Aaron, & dixit eis: Orate Dominum vt
auferat ranas à me, & à populo meo: & di-
9 mittam populum vt sacrificet Domino. * Di-
xitque Moyses ad Pharaonem: Constitue
mihi quando deprecer pro te, & pro seruis
tuis, & pro populo tuo, vt abigantur ranæ
à te & à domo tua & à seruis tuis & à popu-
lo tuo: & tantum in flumine remaneant.
10 * Qui respondit: Cras. At ille: Iuxta, in-
C quit, verbum tuum faciam: vt scias quo-
niam non est sicut Dominus Deus noster.
11 * Et recedent ranæ à te, & à domo tua, &
à seruis tuis, & à populo tuo: & tantum in
12 flumine remanebunt. * Egressiq; sunt Moy-
ses

ses, & Aaron à Pharaone: & clamauit Moy-
ses ad Dñm pro sponsione ranarum quam
condixerat Pharaoni. *Fecitque Dominus 13
iuxta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ D
de domibus, & de villis, & de agris. *Cõgre- 14
gaueruntque eas in immensos aggeres, & cõ-
putruit terra. *Videns autem Pharao quòd 15
data esset requies, ingrauauit cor suum, &
non audiuit eos, sicut præceperat Dominus.
*Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere 16
ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute
puluerem terræ: & sint sciniphes in vniuersa
Terra Aegypti. *Fecerũtque ita. Et extẽdit 17
Aaron manum, virgam tenens: percussitque
puluerem terræ, & facti sunt sciniphes in ho-
minibus, & in iumentis: omnis puluis terræ
versus est in sciniphes per totã Terrã Aegy-
pti. *Feceruntque similiter malefici incãta- 18
tionibus suis, vt educerẽt sciniphes: & nõ po-
tuerunt: erantque sciniphes tã in hominibus
quàm in iumentis. *Et dixerunt malefici ad 19
Pharaonẽ: Digitus Dei est hic, induratumq; E
est cor Pharaonis, & non audiuit eos sicut
præceperat Dñs. * Dixit quoque Dominus 20
ad Moysen: Consurge diluculò, & sta coram
Pharaone: egredietur enim ad aquas: & di-
ces ad eum: Hæc dicit Dñs dimitte populum
meũ vt sacrificet mihi. *Quòd si nõ dimise- 21
ris eum, ecce ego immittam in te, & in seruos
tuos, & in populum tuum, & in domos tuas
omne genus muscarum, & implebuntur do-
mus Aegyptiorum muscis diuersi generis, &
22 vniuersa terra in qua fuerint. * Faciamque
F mirabilem in die illa Terrã Gessem, in qua
populus meus est, vt non sint ibi muscæ: &
23 scias quoniã ego Dñs in medio terræ. *Po-
namque diuisionem inter populũ meum, &
24 populũ tuum: cras erit signum istud. *Fecit-
que Dominus ita. " Et venit musca grauissi- "Sap. 16. b. 6.
ma in domos Pharaonis, & seruorum eius, &
in omnem Terrã Aegypti: corruptaque est
25 terra ab huiuscemodi muscis. *Vocauitque
Pharao Moysen, & Aaron, & ait eis: Ite &
26 sacrificate Deo vestro in terra hac. * Et ait
G Moyses: Non potest ita fieri: abominationes
enim Aegyptiorũ immolabimus Dño Deo
nostro: quod si mactauerimus ea quæ colunt
Aegyptij coram eis, lapidibus nos obruent.
27 *Viam trium dierum pergemus in solitudi-
nẽ: & sacrificabimus Domino Deo nostro,
28 " sicut præcepit nobis. *Dixitq; Pharao: Ego "Sup. 3. b. 12.
dimittam vos vt sacrificetis Dño vestro in
deserto: verumtamen longiùs ne abeatis, ro-
29 gate pro me. *Et ait Moyses: Egressus à te,
orabo Dominum: & recedet musca à Pha-
raone, & à seruis suis, & à populo eius cras:
verumtamen noli vltrà fallere, vt nõ dimit-
30 tas populum sacrificare Domino. * Egres-
susque Moyses à Pharaone, orauit Dominũ.
31 *Qui fecit iuxta verbum illius: & abstulit
muscas à Pharaone, & à seruis suis, & à po-
pulo eius: non superfuit ne vna quidem.
32 * Et ingrauatum est cor Pharaonis, ita vt
nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAP. IX.

Dixit autem Dñs ad Moysen: Ingredere A
ad Pharaonem, & loquere ad eũ: Hæc 1
dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte
populum meum vt sacrificet mihi. * Quod 2
si adhuc renuis, & retines eos: * Ecce manus 3
mea erit super agros tuos: & super equos, &
asinos, & camelos, & boues, & oues, pestis
valdè grauis. * Et faciet Dñs mirabile inter 4
possessiones Israel, & possessiones Aegy-
ptiorum, vt nihil omninò pereat ex his quæ
5 pertinent ad filios Israel. *Constituitq: Dñs
B tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum
6 istud in terra. *Fecit ergo Dominus verbum
hoc altera die: mortuaque sunt omnia ani-
mantia Aegyptiorum: de animalibus verò
7 filiorum Israel nihil omnino perijt. *Et mi-
sit Pharao ad vidẽdum: nec erat quidquam

mortuum de his quæ poſſidebat Iſrael. In-
grauatũque eſt cor Pharaonis, & nõ dimiſit
populum. *Et dixit Dominus ad Moyſen, 8
& Aaron: Tollite plenas manus cineris de
camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum
coram Pharaone. *Sitque puluis ſuper om- 9
nem Terram Aegypti: erunt enim in homi-
nibus, & iumentis vlcera, & veſicæ turgen-
tes in vniuerſa terra Aegypti. *Tulerũtque 10
cinerem de camino, & ſteterunt coram Pha-
raone, & ſparſit illum Moyſes in cœlum: fa-
ctaque ſunt vlcera veſicarum turgẽtium in
hominibus, & iumentis: *nec poterant ma- 11
lefici ſtare coram Moyſe propter vlcera quæ C
in illis erãt, & in omni Terra Aegypti. *In- 12
durauitque Dñs cor Pharaonis, & non audi-
uit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad Moy-
ſen. *Dixitque Dñs ad Moyſen. Manè con- 13
ſurge, & ſta coram Pharaone, & dices ad eũ,
Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum: Dimitte
populum meum vt ſacrificet mihi. *Quia in 14
hac vice mittã omnes plagas meas ſuper cor
tuum: & ſuper ſeruos tuos, & ſuper popu-
lum tuum: vt ſcias quòd nõ ſit ſimilis mei in
omni terra. *Nunc enim extendens manum 15
percutiam te, & populum tuum peſte, peri-
n Rom. 9. d 17. biſque de terra, *[n] Idcircò autem poſui te, vt 16
oſtendam in te fortitudinem meam, & nar- D
retur nomẽ meũ in omni terra. *Adhuc re- 17
tines populum meum: & non vis dimittere
eũ? *En pluam cras hac ipſa hora grandinẽ 18
multam nimis, qualis non fuit in Aegypto à
die qua fundata eſt, vſque in præſens tẽpus:
*Mitte ergo iam nunc, & congrega iumẽta 19
tua, & omnia quæ habes in agro: homines
enim & iumenta, & vniuerſa quæ inuenta
fuerint foris, nec congregata de agris, cecide-
ritque ſuper ea grando, morientur. *Qui ti- 20
muit verbum Domini de ſeruis Pharaonis,
fecit confugere ſeruos ſuos, & iumẽta in do-
mos: *qui autem neglexit ſermonem Dñi, 21
E dimiſit ſeruos ſuos, & iumenta in agris: *Et
22 dixit Dñs ad Moyſen: Extende manũ tuam
in cœlum, vt fiat grando in vniuerſa Terra
Aegypti ſuper homines, & ſuper iumenta, &
ſuper omnẽ herbam agri in Terra Aegypti.
23 *[n] Extenditque Moyſes virgã in cœlum, & n Sap. 16. c.
Dñs dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcur- 16. & 19.
rentia fulgura ſuper terrã: pluitq; Dñs gran- d 19.
24 dinem ſuper Terrã Aegypti. *Et grando, &
ignis miſta pariter ferebantur: tantæque fuit
magnitudinis, quanta ante numquam appa-
ruit in vniuerſa Terra Aegypti ex quo gens
25 illa condita eſt. *Et percuſſit grando in om-
F ni Terra Aegypti cũcta quæ fuerũt in agris,
ab homine vſque ad iumentũ: cunctãq; her-
bam agri percuſſit grando, & omne lignum
26 regionis cõfregit. *Tantũ in Terra Geſſen,
27 vbi erant filij Iſrael, grãdo non cecidit. *Mi-
ſitq; Pharao, & vocauit Moyſen, & Aaron,
dicens ad eos: Peccaui etiam nunc: Dominus
28 iuſtus: ego & populus meus, impij. *Orate
Dñm vt deſinant tonitrua Dei, & grando:
vt dimittam vos, & nequaquã hic vltrà ma-
29 neatis. *Ait Moyſes. Cùm egreſſus fuero de
vrbe, extẽdã palmas meas ad Dominũ, & ceſ-
ſabunt tonitrua, & grando non erit, vt ſcias
30 quia Domini eſt terra: *noui autem quòd
& tu, & ſerui tui necdum timeatis Dominũ
31 Deum. *Linum ergo, & hordeum læſum eſt,
G eò quòd hordeum eſſet virens, & linum iam
32 folliculos germinaret. *triticum autem, &
far non ſunt læſa, quia ſerotina erant.
33 *Egreſſuſq; Moyſes à Pharaone ex vrbe, te-
tendit manus ad Dominum: & ceſſauerunt
tonitrua & grando, nec vltra ſtillauit pluuia
34 ſuper terram. *Videns autem Pharao quòd
ceſſaſſet pluuia, & grando & tonitrua, auxit
35 peccatum: *& ingrauatum eſt cor eius, &
ſeruorum illius, & induratum nimis: nec di-
miſit filios Iſrael, ſicut præceperat Dominus
per manum Moyſi.

CAP. X.

ET dixit Dominus ad Moysen: Ingrede- 1
re ad Pharaonem: ego enim induraui A
cor eius, & seruorum illius: vt faciam signa
mea hæc in eo, * & narres in auribus filij tui, 2
& nepotum tuorum, quoties contriuerim
Aegyptios, & signa mea fecerim in eis: &
sciatis quia ego Dñs. *Introierũt ergo Moy- 3
ses & Aaron ad Pharaonẽ, & dixerũt ei: Hęc
dicit Dñs Deus Hebręorum: Vsquequò non
vis subijci mihi? dimitte populũ meũ, vt sa-
a Sap. 16. b 19. crificet mihi. *a Sin autem resistis, & non vis 4
dimittere eum: ecce ego inducam cras locu-
stam in fines tuos: * quæ operiat superficiem 5
terræ, ne quidquam eius appareat, sed come-
datur quod residuum fuerit grandini, corro-
det enim omnia ligna quæ geminant in
agris.* Et implebunt domos tuas, & seruorũ 6
tuorum, & omniũ Aegyptiorũ: quanta non
viderũt patres tui, & aui, ex quo orti sunt su-
per terrã, vsq; in præsentẽ diem. Auertitq; se,
& egressus est à Pharaone. * Dixerũt autem 7
serui Pharaonis ad eum: vsquequò patiemur
hoc scandalũ: dimitte homines, vt sacrificent
Domino Deo suo, nonne vides quòd perierit
Aegyptus? * Reuocaueruntque Moysen, & 8
Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacri- C
ficate Domino Deo vestro: quinam sunt qui
ituri sunt? * Ait Moyses: Cum paruulis no- 9
stris, & senioribus pergemus, cum filijs &
filiabus, cum ouibus & armentis: est enim sol-
lemnitas Domini Dei nostri. * Et respondit 10
Pharao: Sic Dominus sit vobiscum, quo mo-
do ego dimittã vos, & paruulos vestros, cui
11 dubiũ est quòd pessimè cogitetis? * Non fiet
ita, sed ite tantùm viri, & sacrificate Domi-
no: hoc enim & ipsi petistis. Statimq; eiecti
12 sunt de conspectu Pharaonis: *Dixit autem
D Dominus ad Moysen: Extende manum
tuã super terrã Aegypti ad locustã, vt ascẽ-
dat super eam, & deuoret omnem herbã quę
13 residua fuerit grandini. *Et extendit Moy-
ses virgam super terrã Aegypti, & Dñs in-
duxit ventum vrẽtem tota die illa, & nocte:
& manè facto, ventus vrens leuauit locustas.
14 *Quæ ascenderunt super vniuersam terram
Aegyti: & sederunt in cunctis finibus Aegy-
ptiorũ innumerabiles, quales ante illud tem-
15 pus nõ fuerant, nec posteà futurę sũt. *Ope-
rueruntq; vniuersã superficiẽ terræ, vastãtes
omnia. Deuorata est igitur herba terræ, &
quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ
grãdo dimiserat: nihilq; omninò virens reli-
ctũ est in lignis, & in herbis terræ, in cuncta
16 Aegypto. *Quã ob rẽ festinus Pharao voca-
uit Moysen, & Aaron, & dixit eis: Peccaui in
17 Dñm Deũ vestrũ, & in vos. *Sed nũc dimit-
tite peccatum mihi etiã hac vice, & rogate
Dñm Deũ vestrum, vt auferat à me mortẽ
18 istam. *Egressusq; Moyses de cõspectu Pha-
19 raonis, orauit Dñm. *Qui flare fecit vẽtum
F ab occidente vehementissimum, & arreptã
locustã proiecit in Mare rubrum: nõ remãsit
20 ne vna quidẽ in cũctis finibus Aegypti. *Et

indurauit Dñs cor Pharaonis, nec dimisit fi-
lios Israel. * Dixit autẽ Dñs ad Moysen: Ex- 21
tende manũ tuã in cœlũ: & sint tenebræ su-
per terrã Aegypti tã dẽsę, vt palpari queant:
*Etenditque Moyses manum in cœlum: & 22
factæ sũt tenebræ horribiles in vniuersa ter-
a Sap. 17. 4 2 ra Aegypti tribus diebus. *a Nemo vidit fra- 23
a Sap. 18. a 1. trem suum, nec mouit se de loco in quo erat:
a vbicumque autẽ habitabant filij Israel, lux
24 erat. *Vocauitque Pharao Moysen, & Aarõ,
C & dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oues tan-
tùm vestræ, & armenta remaneant, paruuli
25 vestri eant vobiscum. *Ait Moyses: Hostias
quoque & holocausta dabis nobis, quæ offe-
26 ramus Domino Deo nostro: *Cuncti greges
pergent nobiscũ: nõ remanebit ex eis vngu-
la: quæ necessaria sunt in cultũ Domini Dei
nostri: præsertim cũ ignoremus quid debeat

immolari, donec ad ipsũ locũ perueniamus.
*Indurauit autem Dominus cor Pharaonis, 27
& noluit dimittere eos. *Dixitq; Pharao ad 28
Moysẽ: Recede à me, & caue ne vltrà videas
faciem meam: quocũque die apparueris mi-
hi, morieris. *Respondit Moyses: Ita fiet, vt 29
locutus es, non videbo vltrà faciem tuam.

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc 1
vna plaga tangã Pharaonem, & Aegy- A
ptum, & post hęc dimittet vos, & exire com-
pellet. * ‖ Dices ergo omni plebi, vt postulet 2
vir ab amico suo, & mulier à vicina sua va-
sa argẽtea, & aurea. *Dabit autem Dñs gra- 3
tiam populo suo coram Aegyptijs. *Fuitque
Moyses vir magnus valdè in terra Aegypti
coram seruis Pharaonis, & omni populo.
*Et ait: Hæc dicit Dñs: Media nocte egrediar 4
in Aegyptum, *& morietur omne primoge- B
5 nitũ in Terra Aegyptiorum, à primogenito
Pharaonis qui sedet in solio eius, vsque ad
primogenitum ancillæ, quæ est ad molã, &
6 omnia primogenita iumentorum. *Eritque
C clamor magnus in vniuersa Terra Aegypti,
qualis nec ante fuit, nec posteà futurus est.
7 *Apud omnes autem filios Israel nõ mutiet
canis ab homine vsque ad pecus, vt sciatis
quanto miraculo diuidat Dñs Aegyptios, &
8 Israel. * Descendentque omnes serui tui isti
D ad me, & adorabunt me, dicẽtes: Egredere tu,
& omnis populus, qui subiectus est tibi: post
9 hæc egrediemur: *Et exiuit à Pharaone ira-
tus nimis. Dixit autem Dñs ad Moysen: Nõ
audiet vos Pharao, vt multa signa fiant in
10 terra Aegypti. * Moyses autem, & Aaron
fecerunt omnia ostenta, quæ scripta sunt, co-
ram Pharaone. Et indurauit Dñs cor Pha-
raonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

‖ Sup. 3. g. 22. Inf. 12. c. 35
‖ Eccl. 45. a. 1.

CAP. XII.

DIxit quoque Dominus ad Moysen, & 1
Aaron in terra Aegypti: *Mensis iste, 2
vobis principium mensium: primus erit in A
mensibus anni. * Loquimini ad vniuersum 3
cœtum filiorum Israel, & dicite eis: Decima
die mẽsis huius tollat vnusquisq; agnum per
familias, & domos suas. *Sin autem minor est 4
numerus, vt sufficere possit ad vescendum
agnum, assumet vicinum suum, qui iunctus
est domui suæ, iuxtà numerũ animarũ, quæ
sufficere possunt ad esum agni. *Erit autem 5
agnus absque macula, masculus, anniculus:
iuxta quem ritũ tolletis, & hœdum * Et ser- 6
uabitis eum vsque ad quartam decimã diem
mensis huius: immolabitque eum vniuersa
multitudo filiorũ Israel ad vesperã. * Et su- 7
ment de sanguine eius, ac ponent super vtrũ- B
que postem, & in superliminaribus domorũ,
in quibus comedent illum. * Et edent carnes 8
nocte illa assas igni, & azymos panes cũ la-
ctucis agrestibus. * Nõ comedetis ex eo cru- 9
dum quid, nec coctum aqua, sed tantum as-
sum igni: caput cũ pedibus eius, & intestinis
10 vorabitis. *Nec remanebit quidquam ex eo
vsq; manè. si quid residuum fuerit, igne cõ-
11 buretis. *Sic autem comedetis illum: Renes
vestros accingetis, & calceamẽta habebitis in
pedibus, tenentes baculos in manibus, & co-
medetis festinanter: est enim Phase (idest
12 transitus) Domini. *Et transibo per Terrã
Aegypti nocte illa, percutiamque omne pri-
mogenitũ in terra Aegypti ab homine vsq;
ad pecus: & in cunctis dijs Aegypti faciam
13 iudicia, ego Dominus. * Erit autem sanguis
vobis in signum in ędibus in quibus eritis: &
videbo sanguinem, & trãsibo vos: nec erit in
vobis plaga disperdens quando percussero
14 terrã Aegypti. *Habebitis autem hũc diem
G in monumentum: & celebrabitis eum sol-
lemnem Dño in generationibus vestris cul-
15 tu sempiterno. *Septẽ diebus azyma come-
detis: in die primo non erit fermẽtum in do-
mibus vestris: quicumq; comederit fermen-
tatum,

tatum, peribit anima illa de Israel, à primo
die vsque ad diem septimum. * Dies prima 16
erit sancta, atque sollemnis, & dies septima
eadem festiuitate venerabilis: nihil operis fa-
cietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum
pertinent. * Et obseruabitis azyma: in eadem 17
enim ipsa die educam exercitũ vestrum de
terra Aegypti, & custodietis diem istum in
Leuit.23. a.5. Nu.28.c.16. generationes vestras ritu perpetuo. * „ Pri- 18
mo mense, quartadecima die mẽsis ad vespe-
ram comedetis azyma vsq; ad diem vigesi-
mam primam eiusdem mensis ad vesperam.
* Septem diebus fermentum non inuenietur 19
in domibus vestris: qui comederit fermenta-
tũ, peribit anima eius de cœtu Israel, tam de
aduenis, quã de indigenis terræ. * Omne fer- 20
mentatum non comedetis: in cunctis habita- D
culis vestris edetis azyma. * Vocauit autem 21
Moyses omnes seniores filiorum Israel, & di-
xit ad eos: Ite tollentes animal per familias
Heb.11.c.28. vestras, & immolate Phase. * Fasciculumque 22
hyssopi tingite in sãguine, qui est in limine,
& aspergite ex eo superliminare, & vtrum-
que postẽ: nullus vestrum egrediatur ostiũ
domus suę vsq; manè. * Transibit enim Dñs 23
percutiens Aegyptios: Cùmque viderit san-
guinem in superliminari, & in vtroque po-
ste, transcendet ostium domus, & non sinet
percussorem ingredi domos vestras, & lęde-
re: * Custodi verbũ istud legitimum tibi, & 24
filijs tuis vsque in æternũ. * Cùmq; introie- 25
ritis terram, quàm Dñs daturus est vobis, vt
pollicitus est, obseruabitis ceremonias istas.
* Et cum dixerint vobis filij vestri: Quæ est 26
ista religio? * dicetis eis: Victima transitus 27
Dñi est, quando transiuit super domos filio-
rum Israel in Aegypto percutiẽs Aegyptios,
& domos nostras liberans. Incuruatusq; po-
pulus adorauit. * Et egressi filij Israel fece- 28
runt sicut præceperat Dñs Moysi, & Aarõ.
* Factum est autem in noctis medio, percus- 29
sit Dominus omne primogenitum in terra E
Aegypti, à primogenito Pharaonis, qui in
Sup.18.b.5.& 11.b.15. solio eius sedebat, „ vsque ad primogenitum
captiuæ, quę erat in carcere, & omne primo-
genitum iumentorum. * Surrexitque Pha- 30
rao nocte, & omnes serui eius, cunctaque
Aegyptus: & ortus est clamor magnus in
Aegypto: neq; enim erat domus, in qua non
iaceret mortuus. * Vocatisq; Pharao, Moy- 31
se, & Aaron nocte, ait: Surgite, & egredimi-
ni à populo meo, vos & filij Israel: ite, im-
molate Domino sicut dicitis. * Oues vestras 32
& armenta assumite, vt petieratis, & abeun-
tes benedicite mihi. * Vrgebantq; Aegyptij 33
populum de terra exire velociter, dicentes:
Omnes moriemur. * Tulit igitur populus 34
conspersam farinam antequam fermentare-
Sup.11.a.1. tur: & ligans in pallijs posuit super hume-
ros suos. * Feceruntq; filij Israel „ sicut pręce- 35
perat Moyses: & petierunt ab Aegyptijs va-
sa argentea, & aurea, vestemque plurimam.
36 * Dominus autem dedit gratiã populo co-
ram Aegyptijs, vt commodarent eis: & spo-
37 liauerunt Aegyptios. * Profectique sunt filij
F Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta ferè
38 millia peditũ virorum absq; paruulis. * Sed
& vulgus promiscuum innumerabile ascen-
dit cum eis, oues, & armenta, & animantia
39 diuersi generis multa nimis. * Coxeruntque
farinam, quàm dudum de Aegypto cõsper-
sam tulerant: & fecerunt subcineritios pa-
nes azymos: neque enim poterant fermen-
tari cogentibus exire Aegyptijs, & nullam
facere sinentibus moram: nec pulmẽti quid-
40 quam occurrerat præparare. * Habitatio au-
tem filiorum Israel, qua manserũt in Aegy-
pto, fuit quadringentorum triginta annorũ.
41 * Quibus expletis, eadẽ die egressus est om-
42 nis exercitus Dñi de terra Aegypti. * Nox
ista est obseruabilis Domino, quando eduxit
eos de terra Aegypti: hanc obseruare debent
omnes filij Israel in generationibus suis.
43 * Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron:
G Hæc est religio Phase: Omnis alienigena nõ
44 comedet ex eo. * Omnis autẽ seruus empti-
45 tius circũcidetur, & sic comedet. * Aduena,
46 & mercenarius nõ edẽt ex eo. * „ in vna do- Nu.9.b.12.
mo comedetur, nec efferetis de carnibus eius
47 foras, „ nec os illius cõfringetis: * Omnis cœ- Ioan.29. f.36.
48 tus filiorũ Israel faciet illud. * Quòd si quis
peregrinorum in vestrã voluerit trãsire co-
loniam, & faceret Phase Dñi, circumcidetur
prius omne masculinum eius, & tunc ritè ce-
lebrabit: eritq; sicut indigena terræ: si quis
autem circumcisus non fuerit, non vescetur
49 ex eo. * Eadem lex erit indigenæ, & colono,
50 qui peregrinatur apud vos. * Fecerũtq; om-
nes filij Israel sicut præceperat Dñs Moysi,
51 & Aaron. * Et eadem die eduxit Dñs filios
Israel de terra Aegypti per turmas suas.

CAP. XIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * „ Sanctifica mihi omne primoge- Inf.14.c.9.
A nitum, quod aperit vuluam in filijs Israel, Nu.8.c.16.
tam de hominibus quàm de iumentis: mea Luc.2.d.23.
3 sunt enim omnia. * Et ait Moyses ad populũ: Leuit.27.c.26.
Mementote diei huius, in qua egressi estis
de Aegypto & de domo seruitutis, quoniam
in manu forti eduxit vos Dñs de loco isto:
4 vt non comedatis fermentatũ panem. * Ho-
5 die egredimini mense nouarum frugũ. * Cũ-
que introduxerit te Dñs in Terram Chana-
næi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Heuæi, &
Iebusæi, quam iurauit patribus tuis, vt daret
tibi, terram fluentem lacte & melle, celebra-
6 bis hunc morem sacrorum mense isto. * Se-
ptem diebus vesceris azymis: & in die septi-
7 mo erit sollemnitas Domini: * Azyma come-
detis septem diebus: non apparebit apud te

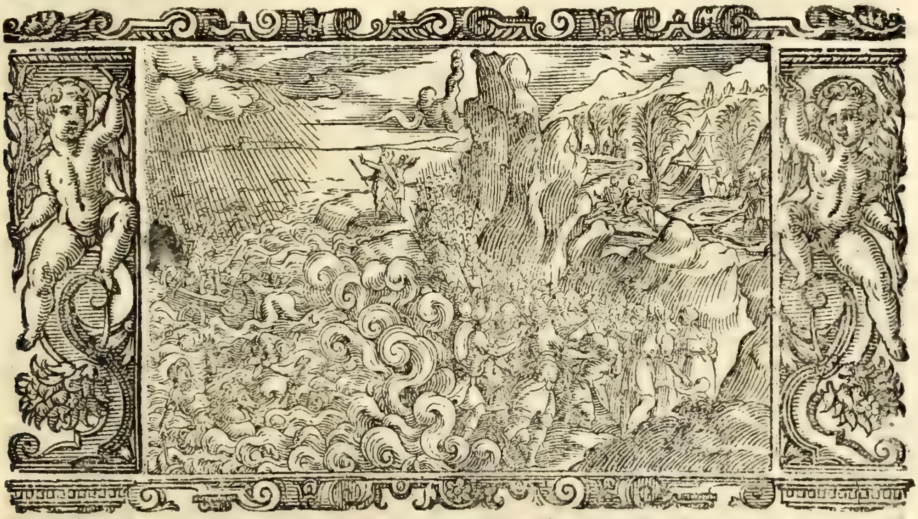
aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus
tuis. * Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: 8
Hoc est quod fecit mihi Dominus quando B
egressus sum de Aegypto. * Et erit quasi si- 9
gnum in manu tua, & quasi monimentum
ante oculos tuos: & vt lex Dñi semper sit in
ore tuo, in manu enim forti eduxit te Domi-
nus de Aegypto. * Custodies huiuscemodi 10
cultum statuto tempore à diebus in dies.
* Cùmque introduxerit te Dñs in Terram 11
Chananæi, sicut iurauit tibi, & patribus tuis,
‖ Inf. 22. d. 29. & 34. c. 19. Eze. 44. g. 30. & dederit tibi eam, * ‖ separabis omne quod 12
aperit vuluam Domino, & quod primitiuũ
est in pecoribus tuis: quidquid habueris ma-
sculini sexus, consecrabis Domino. * Primo- 13
genitum asini mutabis oue: quod si non re-
demeris, interficies. Omne autem primoge-
nitum hominis de filijs tuis, pretio redimes.
* Cùmque interrogauerit te filius tuus cras, 14
dicens: Quid est hoc? Respondebis ei: In ma- C
nu forti eduxit nos Dñs de terra Aegypti,
de domo seruitutis. * Nam cum induratus 15
esset Pharao, & nollet nos dimittere, occidit
Dominus omne primogenitum in Terra
Aegypti à primogenito hominis vsque ad
primogenitum iumentorum: idcircò immo-
lo Dño omne quod aperit vuluã masculini
sexus, & omnia primogenita filiorũ meorũ
redimo. * Erit igitur quasi signum in manu 16
tua, quasi appensum quid ob recordationem
inter oculos tuos: eò quòd in manu forti
eduxit nos Dominus de Aegypto. * Igitur 17
cum emisisset Pharao populum, nõ eos du-
xit Deus per viã Terrę Philisthijm, quæ vi-
cina est: reputans ne fortè pœniteret eum, si
vidisset aduersum se bella consurgere, & re-
uerteretur in Aegyptũ. * Sed circũduxit per 18
viam deserti, quæ est iuxta Mare rubrum: &
armati ascẽderũt filij Israel de Terra Aegy- D
pti. * Tulit quoque Moyses ossa Ioseph se- 19
cum: eò quòd adiurasset filios Israel, dicens:
‖ Gen. 50. d. 25. ‖ Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc
vobiscum. * Profectiq; de Socoth castrame- 20
tati sunt in Ethan in extremis finibus solitu-
‖ Nu. 14. c. 14. 1 Cor. 10. a. 1. Neh. 9. d. 19. dinis. * ‖ Dominus autem præcedebat eos 21
ad ostendendam viam per diem in columna
nubis, & per noctem in columna ignis: vt
dux esset itineris vtroque tempore. * Num- 22
quam defuit columnam nubis per diem, nec
columna ignis per noctem, coram populo.

CAP. XIV.

Locutus est autem Dominus ad Moysẽ, 1
dicens: * Loquere filijs Israel: Reuersi 2
castrametentur è regione Phihahiroth, quæ A
est inter Magdalũ, & mare cõtra Beelsephõ:
in conspectu eius castra ponetis super mare.
* Dicturusque est Pharao super filiis Israel: 3
Coarctati sunt in terra, conclusit eos deser-
tum. * Et indurabo cor eius, ac persequetur 4
vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni
exercitu eius. scientque Aegyptij, quia ego
5 sum Dominus. Feceruntque ita. * Et nuncia-
B tum est regi Aegyptiorũ, quòd fugisset po-
pulus: immutatũq; est cor eius Pharaonis, &
seruorũ eius super populo, & dixerunt: Quid
voluimus facere, vt dimitteremus Israel, ne
6 seruiret nobis? * Iunxit ergo currum, & om-
7 nẽ populum suum assumpsit secum. * Tulit-
que sexcentos currus electos, & quidquid in
Aegypto curruum fuit: & duces totius exer-
8 citus. * Indurauitque Dominus cor Pharao-
nis regis Aegypti, & persecutus est filios Is-
rael: at illi egressi erant in manu excelsa.
9 * ‖ Cùmque persequerentur Aegyptij vesti- ‖ 1 Mac. 4. 9.
gia præcedentium, repererunt eos in castris
super mare: omnis equitatus, & currus Pha- Ios. 24. c. 6.
raonis, & vniuersus exercitus erant in Phi-
10 hahiroth contra Beelsephon. * Cùmque
C appropinquasset Pharao, leuantes filij Israel
oculos, viderũt Aegyptios post se: & timue-
runt valdè: clamaueruntque ad Dominum,
11 * & dixerunt ad Moysen: Forsitan non erãt
sepulchra in Aegypto, ideò tulisti nos vt
moreremur in solitudine: quid hoc facere
12 voluisti, vt educeres nos ex Aegypto? * Nõ-
nè iste est sermo, quem loquebamur ad te in
Aegypto, dicentes: Recede à nobis, vt seruia-
mus Aegyptijs? multo enim meliùs erat ser-
13 uire eis, quã mori in solitudine. * Et ait Moy-
ses ad populũ: Nolite timere: state, & videte
magnalia Dñi, quę facturus est hodie: Aegy-
ptios enim quos nũc videtis, nequaquã vltrà
14 videbitis vsq; in sempiternum. * Dñs pugna-
15 bit pro vobis, & vos tacebitis. * Dixitq; Dñs
D ad Moysen: quid clamas ad me? Loquere fi-
16 lijs Israel, vt proficiscãtur. * Tu autem eleua
virgam tuam, & extende manum tuã super
mare, & diuide illud: vt gradiãtur filijs Israel
17 in medio mari per siccum. * Ego autẽ indu-
rabo cor Aegyptiorũ, vt persequãtur vos: &
glorificabor in Pharaone, & in omni exerci-
tu eius, & in curribus, & in equitibus illius.
18 * Et scient Aegyptij, quia ego sum Dñs, cum
glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus
19 atque in equitibus eius. Tollensq; se angelus
Dei, qui pręcedebat castra Israel, abijt post
eos, & cum eo pariter columna nubis, priora
20 dimittens, post tergum * stetit inter castra
E Aegyptiorum, & castra Israel: & erat nubes
tenebrosa, & illuminans noctem, ita vt ad se
inuicem toto noctis tempore accedere non
21 valerent. * Cùmq; extẽdisset Moyses manũ
super mare, abstulit illud Dñs flante vento
vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in
22 siccum: diuisaque est aqua. * ‖ Et ingressi
sunt filij Israel per medium sicci maris: erat
enim aqua quasi murus à dextra eorũ, & lę-
23 ua. * Persequentesque Aegyptij ingressi sũt
post eos, & omnis equitatus Pharaonis, cur-
24 rus eius, & equites per medium maris. * Iam-

que

u Sap. 18.b 15. que aduenerat vigilia matutina, u & ecce re-
spiciẽs Dominus super castra Aegyptiorum F
per columnã ignis, & nubis, interfecit exer-
citum eorum : * & subuertit rotas curruum, 25
ferebanturque in profundũ. Dixerunt ergo
Aegyptij: Fugiamus Israelẽ: Dominus enim
pugnat pro eis contra nos. * Et ait Dominus 26
ad Moysen : Extende manum tuam super
mare, vt reuertantur aquę ad Aegyptios su-
per currus, & equites eorum. * Cùmque ex- 27
tendisset Moyses manum cõtra mare, reuer-
sum est primo diluculò ad priorem locũ: fu-
gientibusque Aegyptijs occurrerunt aquæ,
& inuoluit eos Dominus in mediis fluctibus.
28 * Reuersæque sunt aquę, & operuerunt cur-
G rus, & equites cũcti exercitus Pharaonis, qui
sequẽtes ingressi fuerãt mare : nec vnus qui-
29 dem superfuit ex eis. * Filij autem Israel per-
rexerunt per medium sicci maris, & aquę eis
erant quasi pro muro à dextris, & à sinistris:
30 * liberauitque Dominus in die illa Israel de
31 manu Aegyptiorũ. * Et viderũt Aegyptios
mortuos super litus maris, & manum ma-
gnam, quam exercuerat Dominus cõtra eos:
timuitque populus Dominum, & credide-
runt Domino, & Moysi seruo eius.

CAP. XV.

TVnc cecinit Moyses, & filij Israel car- 1
men hoc Domino, & dixerunt: A
Cantemus Dño: gloriose enim magnifi-
catus est, equũ, & ascensorẽ deiecit in mare.
v Sap. 10.d 15. Isa. 12.a.2. Ps. 117.c. 14. * v Fortitudo mea, & laus mea Dñs, & factus 2
est mihi in salutẽ: iste Deus meus, & glorifi-
cabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.
* Dominus quasi vir pugnator, omnipo- 3
tens nomen eius.
* Currus Pharaonis, & exercitũ eius pro- 4
iecit in mare: electi principes eius submersi
sunt in Mari rubro.
* Abyssi operuerunt eos, descenderunt in 5
profundum, quasi lapis.
* Dextera tua Domine magnificata est in 6
fortitudine: dextera tua, Domine, percussit
inimicum.
* Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti 7
aduersarios tuos: misisti iram tuam, quæ de-
uorauit eos sicut stipulam.
* Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt 8
aquæ: stetit vnda fluens, congregatæ sunt B
abyssi in medio mari.
* Dixit inimicus: Persequar, & compre- 9
hendam, diuidam spolia, implebitur anima
mea: euaginabo gladium meum, interficiet
eos manus mea.
10 * Flauit spiritus tuus, & operuit eos ma-
re: submersi sunt, quasi plumbum in aquis
vehementibus.
11 * Quis similis tui in fortibus Domine?
quis similis tui, magnificus in sanctitate, ter-
ribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?
12 * Extendisti manum tuam, & deuorauit
eos terra.
13 * Dux fuisti in misericordia tua populo,
quem redemisti: & portasti eum in fortitu-
dine tua, ad habitaculum sanctum tuum.
14 * Ascenderunt populi, & irati sunt: dolo-
res obtinuerunt habitatores Philisthiim.
15 * Tunc conturbati sunt principes Edom,
robustos Moab obtinuit tremor: obrigue-
runt omnes habitatores Chanaan.
16 * Irruat super eos formido, & pauor, in
magnitudine brachij tui: fiant immobiles
quasi lapis, donec pertranseat populus tuus
C Domine, donec pertranseat populus tuus
iste, quem possedisti.
17 * Introduces eos, & plantabis in mõte he-
reditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo,
quod operatus es Domine: sanctuarium tuũ
Domine, quod firmauerunt manus tuæ.
18 * Dominus regnabit in æternum, & vltrà.
19 * Ingressus est enim eques Pharao cũ cur-
ribus, & equitibus eius in mare: & reduxit

super eos Dñs aquas maris: filij autem Israel
ambulauerunt per siccum in medio eius.
* Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror 20
Aaron, tympanũ in manu sua: egressæque
sunt omnes mulieres post eam cũ tympanis,
& choris,* quibus præcinebat, dicẽs: Cante- 21
mus Domino, gloriose enim magnificatus
est, equum & ascensorem eius deiecit in ma-
re. *Tulit autem Moyses Israel de mari ru- 22
bro,& egressi sunt in desertum Sur: ambula- D
ueruntque tribus diebus per solitudinem, &
non inueniebant aquam. * Et venerunt in 23
Mara, nec poterant bibere aquas de Mara,
eo quòd essent amaræ: vndè & congruum
loco nomen imposuit, vocans illum Mara,
24 id est, amaritudinem. * Et murmurauit po-
pulus contra Moysen, dicens: Quid bibemus? Iudit 5. c. 15.
25 * At ille clamauit ad Dominum. qui osten-
dit ei lignum: quòd cum misisset in aquas, Eccl. 38. a. 3.
in dulcedinem versæ sunt, ibi constituit ei
præcepta, atque iudicia, & ibi tentauit eum,
26 * dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui,
& quòd rectum est coram eo feceris, & obe-
dieris mandatis eius, custodierisque omnia
præcepta illius; cunctum languorem, quem
posui in Aegypto, non inducam super te: a Nu. 33. b. 9.
27 ego enim Dominus sanator tuus. * a Vene-
runt autem in Elim filij Israel, vbi erant
duodecim fontes aquarum, & septuaginta
palmæ: & castrametati sunt iuxta aquas.

CAP. XVI.

Sap. 11. a. 3.
PRofectique sunt de Elim, & venit omnis 1
multitudo filiorũ Israel in desertũ Sin, A
quòd est inter Elim, & Sinai: quintodecimo
die mensis secundi, postquam egressi sunt de
terra Aegypti. *Et murmurauit omnis con- 2
gregatio filiorum Israel contra Moysen, &
Aaron in solitudine. *Dixeruntq; filij Israel 3
ad eos: Vtinam mortui essemus per manum
Dñi in terra Aegypti, quãdo sedebamus su-
per ollas carnium, & comedebamus panem
in saturitate: cur eduxistis nos in desertum
istud, vt occideretis omnem multitudinem
fame? * Dixit autem Dñs ad Moysen: Ecce 4
ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur B
populus, & colligat, quæ sufficiunt per sin-
gulos dies: vt tẽtem eum vtrum ambulet in
lege mea, an non. * Die autem sexto parent, 5
quòd inferant: & sit duplum quam colligere
solebant per singulos dies. * Dixeruntque 6
Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel: Ve-
sperè scietis, quòd Dñs eduxerit vos de terra
Aegypti: * & manè videbitis gloriam Domi- 7
ni: audiuit enim murmur vestrum contra
Dñm: nos verò quid sumus, quia mussitastis
contra nos? * Et ait Moyses: Dabit vobis Dñs 8
vesperè carnes edere, & manè panes in satu-
ritate: eò quòd audierit murmurationes ve-
stras, quibus murmurati estis contra eũ, nos
C enim quid sumus? nec contra nos est mur-
9 mur vestrum, sed contra Dñm. *Dixit quo-
que Moyses ad Aaron: Dic vniuersæ con-
gregationi filiorum Israel: Accedite coram
Domino: audiuit enim murmur vestrum.
10 * Cùmque loqueretur Aaron ad omnẽ cœ-
tum filiorum Israel, respexerunt ad solitudi-
nem: & ecce gloria Dñi apparuit in nube.
11 *Locutus est autem Dñs ad Moysen, dicens:
12 * a Audiui murmurationes filiorum Israel, a Eccl. 45. a. 4.
loquere ad eos: Vesperè comedetis carnes, &
manè saturabimini panibus: scietisque quòd
13 ego sum Dñs Deus vester. * Factũ est ergo
vesperè, & ascendens coturnix, cooperuit ca-
stra: manè quoq; ros iacuit per circuitum ca-
14 strorũ. *Cùmq; operuisset superficiem ter-
D ræ, a apparuit in solitudine minutũ, & quasi a Nu. 11. b. 7.
pilo tusum in similitudinem pruinæ super Ps. 77. c. 24.
15 terram. *Quod cum vidissent filij Israel, di- Sup. 16. c. 20.
xerunt ad inuicem: Manhu: quòd significat: Io. 6. d. 31.
Quid est hoc? ignorabant enim, quid esset.
Quibus ait Moyses: a Iste est panis, quẽ Do- a 1. Cor. 10. a. 3.
16 minus dedit vobis ad vescendum. * Hic est
sermo,

ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat
vnuſquiſq; ex eo quantum ſufficit ad veſcẽ-
dũ: gomor per ſingula capita, iuxta nume-
rum animarum veſtrarum, quæ habitant in
tabernaculo, ſic tolletis. *Feceruntq; ita fi- 17
lij Iſrael: & collegerunt, alius plus, alius mi-
nus. * Et menſi ſunt ad menſuram gomor: 18
„ 2. Cor. 8. b. 15. „ nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec E
qui minus parauerat, reperit minus: ſed ſin-
guli iuxta id, quòd edere poterant, cõgrega-
uerũt. *Dixitq; Moyſes ad eos: Nullus relin- 19
quat ex eo in manè. *Qui nõ audierunt eũ, 20
ſed dimiſerunt quidã ex eis vſque manè, &
ſcatere cœpit vermibus, atque computruit.
& iratus eſt cõtra eos Moyſes. *Colligebant 21
autem manè ſinguli, quãtum ſufficere pote-
rat ad veſcendum: cùmque incaluiſſet ſol, li-
queſiebat. *In die autẽ ſexta collegerunt ci- 22
bos duplices, id eſt, duo gomor per ſingulos
homines: venerunt autem omnes principes
multitudinis, & narrauerunt Moyſi. *Qui 23
ait eis: Hoc eſt quòd locutus eſt Dominus:
Requies ſabbati ſanctificata eſt Dño cras.
quodcumque operandum eſt, facite: & quæ
coquenda ſunt coquite: quidquid autem re-
liquũ fuerit, reponite vſque in manè. *Fece- 24
runtq; ita vt præceperat Moyſes, & nõ com-
putruit, neq; vermis inuentus eſt in eo. *Di- 25
xitque Moyſes: Comedite illud hodie, quia F
ſabbatum eſt Domini, non inuenietur hodie
26 in agro. *Sex diebus colligite: in die autem
ſeptimo ſabbatum eſt Domini, idcircò non
27 inuenietur* Venitque ſeptima dies: & egreſ-
ſi de populo vt colligerent, non inuenerunt.
28 * Dixit autem Dominus ad Moyſen: Vſ-
quequò non vultis cuſtodire mandata mea,
29 & legem meam? * Videte, quòd Dominus
dederit vobis ſabbatum, & propter hoc die
ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat
vnuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egre-
30 diatur de loco ſuo die ſeptimo. *Et ſabbati-
31 zauit populus die ſeptimo.* Appellauitque
domus Iſrael nomen eius Man: quod erat
quaſi ſemen coriandri album, guſtuſq; eius
32 quaſi ſimilæ cum melle: *Dixit autẽ Moy-
ſes: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus:
Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras
G retro generationes: vt nouerint panem, quo
alui vos in ſolitudine, quando educti eſtis
33 de Terra Aegypti. * Dixitque Moyſes ad
Aaron: Sume vas vnum, & mitte ibi Man,
quantum poteſt capere gomor: & repone
coram Domino ad ſeruandum in genera-
34 tiones veſtras: * ſicut præcepit Dominus
Moyſi. Poſuitque illud Aaron in taberna- „ Neh. 9. d. 13.
35 culo reſeruandum. * „ Filij autem Iſrael co-
mederũt Man quadraginta annis, donec ve- In Iosue 5. c. 15.
nirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti
ſunt, vſquequo tangerent fines terræ Cha-
33 naan. *Gomor autem decima pars eſt Ephi.

CAP. XVII.

IGitur profecta omnis multitudo filiorum 1
Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas, A
iuxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt
in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendũ
„ Nu. 20. a. 4. populo. * „ Qui iurgatus cõtra Moyſen, ait: 2
Da nobis aquam, vt bibamus. Quibus reſpõ-
dit Moyſes: Quid iurgamini contra me? cur
tentatis Dominum? *Sitiuit ergo ibi populus 3
præ aquæ penuria, & murmurauit contra
Moyſen, dicens: Cur feciſti nos exire de
Aegypto, vt occideres nos, & liberos no-
4 ſtros, ac iumenta ſiti? *Clamauit autẽ Moy-
B ſes ad Dñm, dicens: Quid faciã populo huic?
5 adhuc paululũ, & lapidabit me. *Et ait Do-
minus ad Moyſen: Antecede populũ, & ſu-
me tecum de ſenioribus Iſrael: & virgã, qua
„ percuſſiſti fluuiũ, tolle in manu tua, & va- „ Sup. 14. c. 20.
6 de. * En ego ſtabo ibi coram te, ſupra petrã Pſal. 77. b. 15.
Horeb: percutieſque petram, & exibit ex ea
aqua, vt bibat populus. Fecit Moyſes ita co- 1. Cor. 10. a. 4.
7 ram ſenioribus Iſrael: *& vocauit nomen lo-
ci il-

ci illius, Tentatio, p ropter iurgium filiorum
Israel, & quia tentauerunt Dominum, di- C
centes: Est ne Dominus in nobis, an non?
8 * n Venit autem Amalec, & pugnabat cōtra
9 Israel in Raphidim * Dixitq; Moyses ad Io-
sue: Elige viros: & egressus, pugna contra
Amalec: cras ergo stabo in vertice collis, ha-
10 bēs virgā Dei manu mea. *Fecit Iosue, vt lo-
cutus erat Moyses, & pugnauit contra Ama-
lec: Moyses autē, & Aarō, & Hur ascenderūt
11 super verticē collis. *Cùmq; leuaret Moyses
manus, vincebat Israel: sin autē paululū re-
12 misisset, superabat Amalec. * Manus autem

n Iudit. 4. d. 22. Sup. 11. a. 13. Deut. 25. d. 17.

Moysi erant graues: sumētes igitur lapidem,
posuerunt subter eū, in quo sedit: Aaron autē
& Hur sustentabāt manus eius ex vtraq; par-
D te. Et factū est, vt manus illius non lassaren-
13 tur vsq; ad occasum solis. * Fugauitq; Iosue
14 Amalec, & populū eius in ore gladij. *Dixit
autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob
monimentū in libro, & trade auribus Iosue:
delebo enim memoriam Amalec sub cœlo.
15 * Aedificauitq; Moyses altare: & vocauit no-
men eius, Dominus exaltatio mea, dicens:
16 *Quia manus solij Domini, & bellū Dñi erit
cōtra Amalec, à generatione in generationē

CAP. XVIII.

1 CVmq; audisset Iethro, sacerdos Madiā,
cognatus Moysi, omnia quæ fecerat A
Deus Moysi, & Israeli populo suo, & quod
2 eduxisset Dominus Israel de Aegypto: * tu-
lit Sephoram vxorem Moysi, quam remise-
3 rat: * & duos filios eius, quorū vnus vocaba-
tur Gersam, dicente patre: n Aduena fui in
4 terra aliena. *Alter verò Eliezer: Deus enim,
ait, patris mei adiutor meus, & eruit me de
5 gladio Pharaonis. * Venit ergo Iethro co-
gnatus Moysi, & filij eius, & vxor eius ad
Moysen in desertum, vbi erat castrametatus
6 iuxta montem Dei. *Et mandauit Moysi, di-
cens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te,
7 & vxor tua, & duo filij tui cū ea. *Qui egres-
sus in occursū cognati sui, adorauit, & oscu-
latus est eum: salutaueruntq; se mutuo verbis
pacificis. Cùmque intrasset tabernaculum, B
8 * narrauit Moyses cognato suo cuncta quæ
fecerat Dominus Pharaoni, & Aegyptijs
propter Israel: vniuersumque laborem, qui
accidisset eis in itinere, & quòd liberauerat
9 eos Dominus. * Lætatusque est Iethro super
omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli,
eo quòd eruisset eum de manu Aegyptiorū,
10 * & ait: Benedictus Dominus, qui liberauit
vos de manu Aegyptiorū & de manu Pha-

n Sup. 2. d. 22.

raonis, qui eruit populum suum de manu
11 Aegypti. * Nūc cognoui, quia magnus Do-
minus super omnes deos: eò quòd n superbè
12 egerint contra illos. * Obtulit ergo Iethro
cognatus Moysi holocausta & hostias Deo:
C veneruntq; Aaron & omnes seniores Israel,
vt comederent panem cum eo coram Deo.
13 * Altera autē die sedit Moyses vt iudicaret
populum, qui assistebat Moysi à manè vsq;
14 ad vesperam. *Quod cùm vidisset cognatus
eius, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait:
Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus
sedes, & omnis populus præstolatur de manè
15 vsque ad vesperam? * Cui respondit Moyses:
Venit ad me populus quærens sententiam
16 Dei. *Cùmque acciderit eis aliqua discepta-
tio, veniunt ad me vt iudicem inter eos, &
17 ostendā præcepta Dei, & leges eius. *At ille:
18 Non bonam, inquit, rem facis: *stulto labore
consumeris & tu, & populus iste qui tecum
est: vltra vires tuas est negotium, n solus illud
19 non poteris sustinere. * Sed audi verba mea
atque consilia, & erit Deus tecum. Esto tu
populo in his quæ ad Deum pertinent, vt
20 referas quæ dicuntur ad eum: * ostendasque
populo ceremonias & ritum colendi, viamq;
per quam ingredi debeant, & opus quod fa-
21 cere debeant. * Prouide autem de omni ple-
be

n Sup. b. 4. 10. c. 16. d. & 51. b. 7. d. 18. & 14. b. 8.

n Deut. 1 b. 12.

be viros potentes, & timentes Deũ, in quibus
sit veritas, & qui oderint auaritiã, & consti- D
tue ex eis tribunos, & cẽturiones, & quinqua-
genarios, & decanos *qui iudicent populum 22
omni tempore: quidquid autem maius fuerit,
referant ad te, & ipsi minora tantummodo
iudicent: leuiusq; sit tibi, partito in alios onere.
* Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & 23
præcepta eius poteris sustentare: & omnis hic
populus reuertetur ad loca sua cum pace.
* Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ 24
ille suggesserat. * Et electis viris strenuis de 25
cuncto Israel, constituit eos principes popu-
li, tribunos, & centuriones, & quinquagena-
rios, & decanos. * Qui iudicabant plebem 26
omni tempore: quidquid autem grauius erat,
referebant ad eum, faciliora tantummodo
iudicãtes. * Dimisitque cognatum suum: qui 27
reuersus abijt in terram suam.

CAP. XIX.

Num. 33. c. 19. Mense tertio egressionis Israel de Terra 1
Aegypti, in die hac venerunt in soli- A
tudinem Sinai. * Nam profecti de Raphi- 2
dim, & peruenientes vsque in desertũ Sinai,
castrametati sunt in eodẽ loco, ibiq; Israel fi-
" Act. 7. c. 28. xit tentoria è regione mõtis. * " Moyses autẽ 3
ascendit ad Deum, vocauitq; eum Dominus
de mõte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & an-
nunciabis filijs Israel: * Vos ipsi vidistis, quæ 4
fecerim Ægyptijs, quo modo portauerim vos
super alas aquilarum, & assumpserim mihi.
5 * " Si ergo audieritis vocem meam, & custo- " Deut. 29. a. 2.
dierit pactum meum, eritis mihi in peculium
de cunctis populis: " mea est enim omnis ter-
6 ra. * " Et vos eritis mihi in regnum sacerdo- " Psal. 23. a 1.
B tale, & gens sancta. hæc sunt verba quæ lo-
7 queris ad filios Israel. * Venit Moyses: & con- " 1. Pet. 2. b. 9.
uocatis maioribus natu populi, exposuit om-
nes sermones quos mandauerat Dominus.
8 * Responditq; omnis populus simul: Cuncta
quæ locutus est Dominus, faciemus. Cùmque
retulisset Moyses verba populi ad Dominũ,
9 * ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in
caligine nubis, vt audiat me populus loquen-
tem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nun-
ciauit ergo Moyses verba populi ad Domi-
10 num. * Qui dixit ei: Vade ad populũ, & san-
ctifica illos hodie, & cras, lauentq; vestimen-
11 ta sua. * Et sint parati in diem tertium: in die
enim tertia descendet Dominus coram omni
12 plebe super montem Sinai. * Constituesque
terminos populo per circuitũ, & dices ad eos:
C Cauete ne ascendatis in montem, " nec tãgatis " Heb. 12. c. 18.
fines illius: omnis qui tetigerit montẽ morte
13 morietur. * Manus non tanget eum, sed lapi-
dibus opprimetur, aut confodietur iaculis;
siue iumentum fuerit, siue homo, non viuet.
cum cœperit clãgere buccina, tunc ascẽdant
14 in montem. * Descenditq; Moyses de monte
ad populum, & sanctificauit eum. Cùmque

lauissent vestimenta sua, * ait ad eos: Estote 15
parati in diem tertium, & ne appropinquetis
vxoribus vestris. * Iamque aduenerat tertius 16
dies, & manè inclaruerat: & ecce cœperunt
audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes
densissima operire montẽ, clangorq; buccinę
vehementiùs perstrepebat: & timuit populus
qui erat in castris. * Cũq; eduxisset eos Moy- 17
ses in occursum Dei de loco castrorum, stete-
" Deu. 4. b. 11. runt ad radices montis. * " Totus autẽ mons 18
Sinai fumabat: eò quòd descendisset Domi- D
nus super eum in igne, & ascenderet fumus
ex eo quasi de fornace: eratque omnis mons
19 terribilis. * Et sonitus buccinæ paulatim cre-
scebat in maius, & prolixius tẽdebatur: Moy-
20 ses loquebatur, & Deus respondebat ei. * De-
scẽditq; Dñs super montẽ Sinai in ipso mon-
tis vertice, & vocauit Moysen in cacumen
21 eius. Quò cũ ascendisset, * dixit ad eum. De-
scende, & contestare populum: ne fortè velit
transcendere terminos ad videndum Domi-
num, & pereat ex eis plurima multitudo.
* Sacer-

*Sacerdotes quoque qui accedunt ad Domi- 22
num,sanctificentur,ne percutiat eos.*Dixit- 23
que Moyses ad Dominum:Non poterit vul-
gus ascendere in montem Sinai: tu enim te-
stificatus es,& iussisti,dicens: Pone terminos
circa montẽ,& sanctifica illũ. * Cui ait Dñs: 24
Vade,descende: ascendesque tu,& Aaron te-
cum: sacerdotes autem & populus ne tran-
seant terminos,nec ascendant ad Dominum,
ne fortè interficiat illos. *Descẽditque Moy- 25
ses ad populum,& omnia narrauit eis.

CAP. XX.

Locutusq; est Dominus cunctos sermones 1
hos: * Ego sum Dominus Deus tuus, 2
qui eduxi te de terra Aegypti, de domo ser- A
uitutis. * Non habebis deos alienos corã me. 3
" Deu. 5. a. *" Non facies tibi sculptile, neq; omnem si- 4
6. militudinem quæ est in cęlo desuper,& quæ
Ps.80.c.11. in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in
96.b.7. aquis sub terra.*Non adorabis ea, neq; coles: 5
Leu.26.a.1. ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes,
Deu.4.c.15. visitans iniquitatem patrum in filios, in ter-
Ios.24.d.14 tiam & quartam generationem eorum qui
oderunt me: * & faciens misericordiam in 6
millia his qui diligunt me, & custodiũt præ- B
" Deu. 5. b. cepta mea. * " Non assumes nomen Domini 7
11. Dei tui in vanum. nec enim habebit insontẽ
Leuit.19.c. Dominus eum qui assumpserit nomen Do-
12. Mat.5.c.27. mini Dei sui frustra.*" Memẽto vt diem sab- 8
" Ezec.20. bati sanctifices. * Sex diebus operaberis, & 9
b.12. Deu.5.b.13. facies omnia opera tua. * Septimo autem die 10
Inf. 31. b. sabbatum Domini Dei tui est:non facies om-
14. ne opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua,
seruus tuus & ancilla tua, iumentum tuum,
" Gen. 2. a. & aduena qui est intra portas tuas. * " Sex 11
2. enim diebus fecit Dominus cęlum & terram,
& mare, & omnia quæ in eis sunt, & requie-
uit in die septimo, idcircò benedixit Domi-
" Deu. 5. b. nus diei sabbati,& sanctificauit eum. * " Ho- 12
16. nora patrem tuum & matrem tuam, vt sis C
Mat. 15. a. longæuus super terram, quã Dominus Deus
4. Eph.6.a.2. tuus dabit tibi.* " Nõ occides. *Non mœcha- 13
" Mat.5.c. beris.*Non furtum facies. *Non loqueris cõ- 14
16. tra proximum tuum falsum testimonium. 15
" Ro.7.b.7. * " Non concupisces domũ proximi tui: nec 16
13.c.9. desiderabis vxorem eius, non seruum, non 17
ancillam,non bouem, non asinũ, nec omnia
quę illius sunt.*Cunctus autem populus vi- 18
debat voces & lampades, & sonitum bucci-
næ,montemque fumantem: & perterriti ac
pauore concussi,steterunt procul, *dicentes 19
Moysi: Loquere tu nobis,& audiemus: non
loquatur nobis Dominus,ne forte moriamur.
* Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: 20
Hebr. 12. c. vt enim probaret vos venit Deus,& vt terror
18. illius esset in vobis,& non peccaretis.*Stetitq; 21
[illegible] 18.c. populus de longe. Moyses autem accessit ad
. caliginem in qua erat Deus, *Dixit præterea 22
Dominus ad Moysen: Hæc dices filijs Israel:
Vos vidistis quòd de cęlo locutus sim vobis.

23 *Non facietis deos argẽteos, nec deos aureos
24 facietis vobis.*" Altare de terra facietis mihi, " Inf 27. b.
& offeretis super eo holocausta & pacifica 8. 38. a. 7.
vestra,oues vestras & boues in omni loco in
quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad
25 te,& benedicam tibi. * " Quòd si altare lapi-
deum feceris mihi, non ædificabis illud de se- " Deut. 27.
ctis lapidibus: si enim leuaueris cultrum su- a. 5. Ios.8.f.31.
26 per eo,polluetur. * Non ascendes per gradus
ad altare meum,ne reueletur turpitudo tua.

CAP. XXI.

1 HÆc sunt iudicia quæ propones eis. * Si Deu. 15. c.
2 emeris seruum Hebræũ, sex annis ser- 12.
A uiet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Ier.34.c.14.
3 * Cum quali veste intrauerit,cum tali exeat:
si habens vxorem,& vxor egredietur simul.
4 * Sin autem dominus dederit illi vxorem, &
pepererit filios & filias: mulier & liberi eius
erunt domini sui, ipse verò exibit cum vesti-
5 tu suo. * Quòd si dixerit seruus: Diligo do-
minum meum & vxorẽ ac liberos, non egre-
6 diar liber: * offeret eum dominus dijs, & ap-
B plicabitur ad ostium,& postes, perforabitque
aurem eius subula: & erit ei seruus in sæcu-
7 lum. * Si quis vendiderit filiam suam, in fa-
mulã,non egredietur sicut ancillę exire con-
8 sueuerunt. * Si displicuerit oculis domini sui
cui tradita fuerat, dimittet eam: populo au-
tem alieno vendendi non habebit potestatẽ,
9 si spreuerit eam.*Sin autem filio suo despon-
derit eam, iuxta morem filiarum faciet illi.
10 * Quòd si alteram ei acceperit, prouidebit
puellę nuptias,& vestimenta,& pretiũ pudi-
11 citiæ non negabit. * Si tria ista non fecerit,
12 egredietur gratis absque pecunia. * " Qui " Leu.24.c.
C percusserit hominem volens occidere, morte 17. Deu.19.a.2.
13 moriatur. * Qui autem non est insidiatus,
sed Deus illum tradidit in manus eius: con-
stituam tibi locum in quem fugere debeat.
14 * Si quis per industriam occiderit proximũ
suum, & per insidias: ab altari meo euelles
15 eum,vt moriatur. * Qui percusserit patrem
16 suum aut matrem,morte moriatur.*Qui fu-
ratus fuerit hominem,& vendiderit eũ, con-
17 uictus noxæ,morte moriatur. *Qui maledi- Leu.20. b
18 xerit patri suo, vel matri,morte moriatur. * 9. Prou.20.c.
Si rixati fuerint viri, & percusserit alter pro- 20.
ximũ suum lapide vel pugno,& ille mortuus Mat. 15. a.
19 non fuerit,sed iacuerit in lectulo:*si surrexe- 4. Mat. 7. b.
D rit, & ambulauerit foris super baculum suũ, 10.
innocens erit qui percusserit,ita tamẽ vt ope-
ras eius, & impensas in medicos restituat.
20 * Qui percusserit seruũ suũ, vel ancillã vir-
ga,& mortui fuerint in manibus eius, crimi-
21 nis reus erit. * Sin autem vno die vel duobus
superuixerit,non subiacebit pœnæ, quia pe-
22 cunia illius est.*Si rixati fuerint viri, & per-
cusserit quis mulierem prægnãtem, & abor-
tiuũ quidem fecerit,sed ipsa vixerit: subiace-
bit damno quantum maritus mulieris expe-
tierit,

uerit,& arbitri iudicauerint.* Sin autē mors 23
eius fuerit subsecuta,reddet animā pro anima,E
Matt. 5. f. 38. Leui. 24. d. 20. Deut. 19. d. 20.
*" oculum pro oculo,dentem pro dente,ma- 24
num pro manu,pedem pro pede,*adustionē 25
pro adustione, vulnus pro vulnere, liuorem
pro liuore. * Si percusserit quispiam oculum 26
serui sui aut ancillæ, & luscos eos fecerit, di-
mittet eos liberos pro oculo quē eruit.* Den-
tem quoque si excusserit seruo vel ancillæ 27
suæ,similiter dimittet eos liberos.* Si bos cor-
nu percusserit virum aut mulierem,& mor- 28
tui fuerint,lapidibus obruetur: & non come-
dentur carnes eius,dominus quoque bouis in-
nocens erit. * Quòd si bos cornupeta fuerit 29
ab heri, & nudiustertius & cōtestati sunt do- F
minum eius,nec recluserit, eum,occideritque
virum aut mulierem: & bos lapidibus obrue-
tur, & dominum eius occidēt.* Quod si pre- 30
tium fuerit ei impositum, dabit pro anima
sua quidquid fuerit postulatus.*Filium quo- 31
que & filiam si cornu percusserit, simili sen-
tentiæ subiacebit. * Si seruum, ancillamque 32
inuaserit, triginta siclos argenti domino da- G
bit, bos verò lapidibus opprimetur. * Si quis 33
aperuerit cisternam, & oderit, & nō operue-
rit eā,cecideritq;bos aut asinus in eā, *reddet 34
dominus cisternæ pretium iumentorū: quod
autem mortuū est ipsius erit. * Si bos alienus 35
bouem alterius vulnerauerit, & ille mortuus
fuerit: vēdent bouem viuum, & diuidēt pre-
tium, cadauer autem mortui inter se disper-
tient. * Sin autem sciebat quòd bos cornupe- 36
ta esset ab heri & nudiustertius,& non custo-
diuit eum dominus suus: reddet bouem pro
boue, & cadauer integrum accipiet.

CAP. XXII.

SI quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & 1
occiderit vel vendiderit: quinque boues A
2. Reg. 12. b. 6.
pro vno boue restituet, " & quatuor oues
pro vna oue. * Si effringens fur domum siue 2
suffodiens fuerit inuētus, & accepto vulnere
mortuus fuerit: percussor non erit reus san-
guinis. *Quòd si orto sole hoc fecerit, homi- 3
cidium perpetrauit, & ipse morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipse venun-
dabitur.* si inuentum fuerit apud eum quod 4
furatus est, viuens, siue bos, siue asinus, siue
ouis: duplum restituet. * Si læserit quispiam 5
agrum vel vineam, & dimiserit iumentum
suum vt depascatur aliena:quidquid optimū
habuerit in agro suo,vel in vinea,pro damni
æstimatione restituet. * Si egressus ignis in- 6
uenerit spinas, & comprehenderit aceruos B
frugum, siue stantes segetes in agris, reddet
damnum qui ignem succenderit. * Si quis 7
commendauerit amico pecuniam, aut vas in
custodiā, & ab eo, qui susceperat, furto abla-
ta fuerint: si inuenitur fur, duplum reddet,
*si latet fur,dñs domus applicabitur ad deos, 8
& iurabit quòd nō extenderit manū in rem
9 proximi sui, * ad perpetrādam fraudem,tam
in boue, quàm in asino, & oue ac vestimēto,
& quidquid damnum inferre potest: ad deos
vtriusque causa perueniet: & si illi iudicaue-
10 rint,duplum restituet proximo suo. * Si quis
commendauerit proximo suo asinum, bouē,
ouem, & omne iumentum ad custodiam, &
mortuum fuerit, aut debilitatū, vel captū ab
11 hostibus,nullusq;hoc viderit:*iusiurādū erit
in medio,quod nō extēderit manū ad rē pro-
Gen. 31. f. 39.
C ximi sui. " suscipietq; dñs iuramētū,& ille red-
12 dere nō cogetur. *Quòd si furto oblatū fue-
13 rit, restituet damnū dño. * Si comestū à be-
stia,deferat ad eū quod occisū est, & nō resti-
14 tuet. * Qui à proximo suo quidquā horum
mutuo postulauerit & debilitatū aut mor-
tuū fuerit dño nō præsente, reddere cōpelle-
15 tur. *Quòd si impræsentiarū dñs fuerit, non
restituet,maximè si conductum venerat pro
Deut. 22. d. 29.
16 mercede operis sui.*" Si seduxerit quis virginē
nec dū desponsatā,dormieritq; cū ea:dotabit
17 eā, & habebit eam vxorē.* Si pater virginis
dare noluerit, reddet pecuniā iuxta modum
dotis, quam virgines accipere consueuerunt.
18 * Maleficos non patieris viuere. * Qui coie-
Leuit. 19. a. 4.
19 rit cum iumento, morte moriatur. * " Qui
20 immolat dijs,occidetur, præterquam Domi-
21 no soli. * Aduenam non contristabis, neque
D affliges eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in
22 Terra Aegypti.* Viduæ & pupillo non no-
Zach. 7. c. 10.
23 cebitis. * Si læseritis eos, vociferabuntur ad
24 me, & ego audiam clamorem eorū: * & in-
dignabitur furor meus, percutiamq; vos gla-
dio,& erunt vxores vestræ viduæ, & filij ve-
25 stri pupilli. * Si pecuniam mutuam dederis
populo meo pauperi qui habitat tecum, non
vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris oppri-
26 mes.* Si pignus à proximo tuo acceperis ve-
stimentum, ante solis occasum reddes ei.
27 * Ipsum enim est solum,quo operitur, indu-
mentum carnis eius, nec habet aliud in quo
dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam
28 eum, quia misericors sum. * Dijs non detra-
Act. 23. a. 5.
hes, & " principi populi tui non maledices.
29 * Decimas tuas & primitias tuas non tarda-
Leu. 22. b. 8.
bis reddere, "primogenitum filiorum tuorum
30 dabis mihi. * De bobus quoque, & ouibus
Ezec. 44. g. 30.
similiter facies: septem diebus sit cum matre
Sup. 13. a. 2. & b. 12.
31 sua, die octaua reddes illū mihi. * Viri sancti
eritis mihi: carnem, quæ à bestijs fuerit præ-
Inf. 33. b. 19.
gustata,nō comedetis,sed proijcietis canibus.

CAP. XXIII.

1 NOn suscipies vocem mendacij:nec iun-
A ges manum tuam vt pro impio dicas
2 falsum testimonium. * Non sequeris turbam
ad faciendum malum: nec in iudicio, pluri-
morum acquiesces sententiæ, vt à vero de-
3 uies. * Pauperis quoque non misereberis in
Deut. 22. a. 1.
4 iudicio. * " Si occurreris boui inimici tui,
5 aut asino erranti,reduc ad eū. *Si videris asi-

num

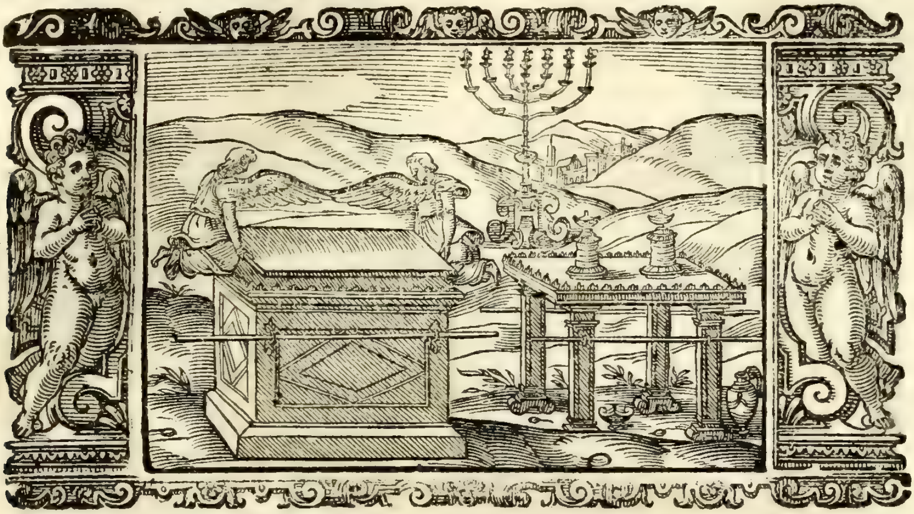
num odientis te iacere ſub onere, non per-
tranſibis, ſed ſubleuabis cum eo.*Non decli- 6
nabis in iudiciũ pauperis.*Mendaciũ fugies. 7
Inſontem,& iuſtũ non occides: quia auerſor
" Dan.13. f.53. impiũ, * " Nec accipies munera,quæ etiã ex- 8
cæcant prudentes, & ſubuertũt verba iuſto-
rum. * Peregrino moleſtus non eris. ſcitis 9
" Deut.16. d.19. enim aduenarum animas: quia & ipſi " pere-
Eccl.20.d. 32. grini fuiſtis in Terra Aegypti.* Sex annis ſe- 10
minabis terram tuam, & congregabis fruges
Gen.46.a.5. eius. * Anno autem ſeptimo dimittes eam,& 11
requieſcere facies,vt comedant pauperes po-
puli tui:& quidquid reliquũ fuerit,edant be-
ſtiæ agri:ita facies in vinea,& in olueto tuo,
* Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſabis, 12
vt requieſcat bos & aſinus tuus: & refrige- C
retur filius ancillæ tuæ,& aduena. * Omnia 13
quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per nomen ex-
ternorum deorum non iurabitis, neque au-
dietur ex ore veſtro.*Tribus vicibus per ſin-14
gulos annos mihi feſta celebrabitis.*Sollem- 15
nitatem azymorum cuſtodies. Septem die-
bus comedes azyma," ſicut præcepi tibi,tem-
pore menſis nouorum,quando egreſſus es de
" Sup. 13. a.3. Aegypto: " non apparebis in conſpectu meo
Inf.34.cap. 22. vacuus. * Et ſollemnitatem meſſis primiti- 16
uorum operis tui,quæcumque ſeminaueris in D
Deut.16.d. 16. agro, ſollemnitatem quoque in exitu anni,
" Eccl.35. a.6. quando congregaueris omnes fruges tuas de
agro. * Ter in anno apparebit omne maſcu- 17
linum tuum coram Domino Deo tuo. * Nõ 18
immolabis ſuper fermento ſanguinem victi-
mæ meæ, nec remanebit adeps ſollemnita-
tis meæ vſque manè *Primitias frugum ter- 19
ræ tuæ deferes in domum Domini Dei. Non
Deut.14.c. 12. coques hœdũ in lacte matris ſuæ.*Ecce ego 20
mittã Angelum meũ, qui præcedat te,& cu-
Inf.34 cap. 20. ſtodiat in via, & introducat in locum quem
Deute.7.b. 11. paraui. * Obſerua eum,& audi vocem eius, 21
nec contemnendum putes: quia non dimit-
tet cùm peccaueris,& eſt nomen meum in il-
lo. * Quòd ſi audieris vocem eius, & feceris 22
omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis E
" Inf.33 a. 2. tuis,& affligam affligẽtes te. * " Præcedetque 23
te Angelus meus, & introducet te ad Amor-
Ioſ.24.c.11. Deute.7.c. 22. rhæum,& Hethæum, & Pherezæũ, Chana-
næumq; & Heuæum,& Iebuſæum, quos ego
conteram, * Non adorabis deos eorum, nec 24
coles eos: non facies opera eorum, ſed de-
ſtrues eos,& confringes ſtatuas eorum. *Ser- 25
uietiſque Domino Deo veſtro,vt benedicam
panibus tuis & aquis, & auferam infirmita-
Deute.7.c. 14. tem de medio tui.*Non erit infœcunda, nec 26
ſterilis in terra tua: numerum dierum tuorũ F
implebo. *Terrorem meum mittam in præ- 27
curſum tuum,& occidam omnem populum,
ad quem ingredieris: cunctorumq; inimico-
rum tuorum coram te terga vertam: *emit- 28
tens crabrones prius,qui fugabunt Heuæum,
& Chananæum,& Hethæum, antequam in-

29 troeas. *Non eijciã eos à facie tua anno vno:
ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcãt
30 contra te beſtiæ. * Paulatim expellam eos
de conſpectu tuo, donec augearis, & poſſi-
31 deas Terram. * Ponam autem terminos tuos
à Mari rubro vſque ad Mare Palæſtinorum,
& à deſerto vſque ad fluuium: tradam in
manibus veſtris habitatores Terræ,& eijciam
32 eos de conſpectu veſtro. Non inibis cum *Deut.7.a.2.*
33 eis fœdus, nec cum dijs eorum: *Non habi- *Inf.34.b. 15.*
tent in terra tua, ne fortè peccare te faciant
in me, ſi ſeruieris dijs eorum: quod tibi cer-
tè erit in ſcandalum.

CAP. XXIV.

1 MOyſi quoque dixit: Aſcẽde ad Domi-
A num tu,& Aaron,Nadab & Abiu, &
ſeptuaginta ſenes ex Iſrael,& adorabitis pro-
2 cul.*Soluſq; Moyſes aſcendet ad Dominum,
& illi non appropinquabunt: nec populus
3 aſcendet cũ eo. * Venit ergo Moyſes, & nar-
rauit plebi omnia verba Domini, atque iu-
dicia: reſponditque omnis populus vna vo-
ce: omnia verba Domini,quæ locutus eſt,fa-
4 ciemus. * Scripſit autem Moyſes vniuerſos
ſermones Domini: & manè conſurgens
ædificauit altare ad radices montis,& duode-
5 cim titulos per duodecim tribus Iſrael. * Mi-
B ſitq; iuuenes de filijs Iſrael, & obtulerunt ho-
locauſta, immolaueruntq; victimas pacificas
6 Domino,vitulos. *Tulit itaq; Moyſes dimi-
diam partem ſanguinis, & miſit in crateras:
partem autem reſiduam fudit ſuper altare.
7 * Aſſumenſq;volumen fœderis,legit audien-
te populo:qui dixerunt: Omnia quæ locutus
eſt Dominus,faciemus,& erimus obedientes:
8 * Ille verò ſumptum ſanguinem reſperſit in
populum,& ait:Hic eſt ſanguis fœderis quod
pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis
9 ſermonibus his. *Aſcenderuntque Moyſes & *Heb.1 c.20.*
C Aron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta de ſe-
10 nioribus Iſrael:*& viderunt Deum Iſrael: &
ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſapphi-
11 rini & quaſi cœlũ,cũ ſerenũ eſt. *Nec ſuper
eos,qui procul receſſerant de filijs Iſrael, mi-
ſit manum ſuam,videruntque Deum, & co-
12 mederunt,ac biberũt. *Dixit autẽ Dominus
ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, &
eſto ibi:daboq; tibi tabulas lapideas, & legem
13 ac mandata quæ ſcripſi:vt doceas eos. * Sur-
D rexerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius:
14 aſcẽdenſq; Moyſes in montem Dei, * ſenio-
ribus ait: Expectate hic donec reuertamur
ad vos. Habetis Aaron,& Hur vobiſcum: ſi
quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad
15 eos. * Cùmque aſcendiſſet Moyſes, operuit
16 nubes montem, * & habitauit gloria Domi-
ni ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus:
ſeptimo autem die vocauit eum de medio
17 caliginis. *Erat autem ſpecies gloriæ Domi-
ni, quaſi ignis ardens ſuper verticem montis
in

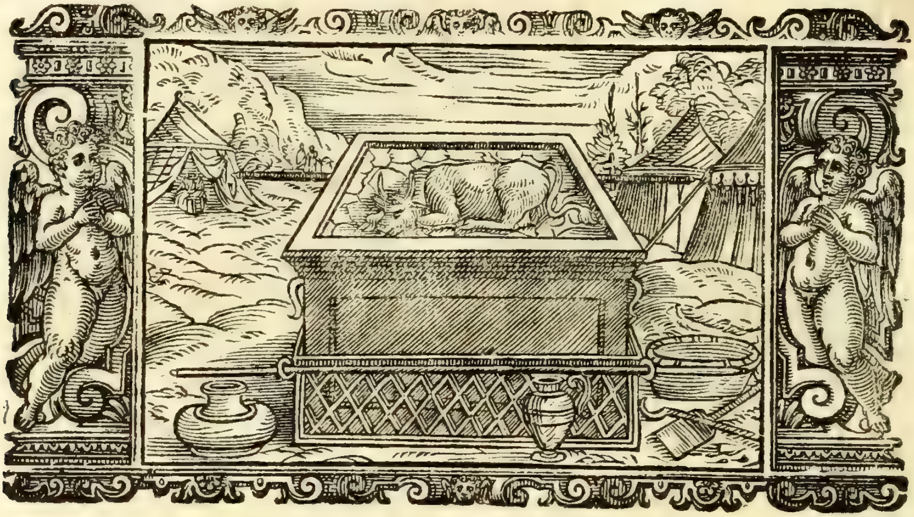
in conſpectu filiorum Iſrael. * Ingreſſuſque 18
Moyſes medium nebulæ, aſcendit in mon-
tem: & fuit ibi quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus.

CAP. XXV.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
u Inf. 35.a.5. dicens: * Loquere filijs Iſrael, vt tol- 2
lant mihi primitias ab u omni homine qui A
offeret vltroneus, accipietis eas. * Hæc ſunt 3
autem quæ accipere debetis: Aurum, & ar-
gentum, & æs, *hyacinthum & purpuram, 4
coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos ca-
prarũ, * & pelles arietũ rubricatas, pelleſque 5
ianthinas, & ligna Setim: * oleum ad lumi- 6
naria concinnanda: aromata in vnguentũ, &
thymiamata boni odoris: * lapides onychi- 7
nos, & gemmas ad ornãdũ ephod, ac rationa-
le. *Facientq; mihi ſanctuarium, & habitabo 8
u Heb. 8.a.2. in medio eorum: * u iuxta omnem ſimili- 9
tudinem tabernaculi, quod oſtendam tibi,
& omnium vaſorum in cultũ eius: ſicque fa-
cietis illud: *Arcam de lignis Setim conpin- 10
gite, cuius lõgitudo habeat duos & ſemis cu-
bitos: latitudo, cubitum & dimidium: alti-
tudo, cubitum ſimiliter ac ſemiſſem. * Et 11
deaurabis eam auro mundiſſimo intus, & fo-
ris: facieſque ſupra, coronã aureã per circui-
tum: * & quatuor circulos aureos, quos 12
pones per quatuor arcæ angulos: duo circu-
li ſint in latere vno, & duo in altero. * Fa- 13
cies quoque vectes de lignis Setim, & operies
eos auro. Induceſque per circulos qui ſunt 14
in arcæ lateribus, vt portetur in eis: * qui B
ſemper erũt in circulis, nec vmquam extra- 15
hentur ab eis. * Poneſq; in arca teſtificatio- 16
nem quam dabo tibi. * Facies & propitia- 17
torium de auro mundiſſimo: duos cubitos, &
dimidium tenebit longitudo eius, & cubi-
tum ac ſemiſſem latitudo. * Duos quoque 18
Cherubim aureos, & productiles facies, ex
vtraque parte oraculi. * Cherub vnus ſit in 19
latere vno, & alter in altero. * Vtrumque la- 20
tus propitiatorij tegant expandentes alas, &
operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuo
verſis vultibus in propitiatorium quo ope-
21 rienda eſt arca, * in qua pones teſtimonium
22 quod dabo tibi. * Inde pręcipiam, & loquar
C ad te ſupra porpitiatorium, ac de medio duo-
rum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſti-
monij, cuncta quæ mandabo per te filijs Iſ-
23 rael. * Facies & menſam de lignis Setim,
habentem duos cubitos longitudinis, & in la-
titudine cubitum, & in altitudine cubitum
24 ac ſemiſſem. * Et inaurabis eam auro puriſ-
ſimo: facieſque illi labiũ aureum per circui-
25 tum, * & ipſi labio coronam interraſilem al-
tam quatuor digitis: & ſuper illam, alteram
26 coronam aureolam. * Quatuor quoque cir-
culos aureos præparabis, & pones eos in
quatuor angulis eiuſdem menſæ per ſingu-
27 los pedes. *Subter coronam erunt circuli au-
rei, vt mittantur veſtes per eos, & poſſit
28 menſa portari. * Ipſos quoque vectes facies
de lignis Setim, & circumdabis auro ad ſub-
29 uehendam menſam. * Parabis & acetabula,
ac phialas, & thuribula, & cyathos, in qui-
bus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſſi-
30 mo. * Et pones ſuper menſam panes propo-
31 ſitionis in conſpectu meo ſemper. * Facies &
D candelabrum ductile de auro mundiſſimo,
haſtile eius, & calamos, ſcyphos, & ſphæru-
32 las, ac lilia ex ipſo procedentia. * Sex calami
egredientur de lateribus, tres ex vno latere, &
33 tres ex altero. * Tres ſcyphi quaſi in nucis
modũ per calamos ſingulos, ſphærulaque ſi-
mul, & lilium: & tres ſimiliter ſcyphi inſtar
nucis in calamo altero, ſphęrulaque ſimul, &
liliũ. hoc erit opus ſex calamorũ, qui produ-
34 cẽdi ſunt de haſtili: * in ipſo autem candela-
bro erunt quatuor ſcyphi in nucis modum,
35 ſpherulæq; per ſingulos, & lilia. * Sphęrulæ
ſub duobus calamis per tria loca, quia ſimul
ſex

sex fiunt procedentes de hastili vno. * Et 36
sphærulę igitur,& calami ex ipso erunt, vni-
uersa ductilia de auro purissimo. * Facies & 37
lucernas septem, & pones eas super candela-
brum, vt luceant ex aduerso. * Emunctoria 38
quoque, & vbi quæ emuncta sunt extinguā-
39 tur, fiant de auro purissimo. * Omne pon-
dus candelabri cum vniuersis vasis suis ha-
40 bebit talentum auri purissimi. * a Inspice, & a Heb. 8. b. 5.
fac secundùm exemplar, quod tibi in monte Act. 7. f. 44.
monstratum est.

CAP. XXVI.

Tabernaculum verò ita facies: Decem 1
cortinas de bysso retorta, & hyacin- A
tho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas
opere plumario facies. * Longitudo cortinæ 2
vnius habebit vigintiocto cubitos: latitudo,
quatuor cubitorum erit. Vnius mensuræ
fient vniuersa tentoria. * Quinque cortinæ 3
sibi iungentur mutuo, & aliæ quinque ne-
xu simili cohærebunt. * Ansulas hyacinthi- 4
nas in alteribus, ac summitatibus facies cor-
tinarũ, vt possint inuicem copulari. * Quin- 5
quagenas ansulas cortina habebit in vtraque
parte, ita insertas, vt ansa contra ansam ve-
niat, & altera alteri possit aptari. * facies & 6
quinquaginta circulos aureos, quibus corti- B
narũ vela iungenda sunt, vt vnum taberna-
culũ fiat. * Facies & saga, cilicina vndecim, 7
ad operiendum tectum tabernaculi. * Lon- 8
gitudo sagi vnius habebit triginta cubitos:
& latitudo, quatuor: æqua erit mensura sa-
gorum omnium. * E quibus quinque iunges 9
seorsum, & sex sibi mutuo copulabis, ita
vt sextum sagum in fronte tecti duplices.
* Facies, & quinquaginta ansas in ora sagi 10
vnius, vt coniungi cum altero queat: &
quinquaginta ansas in ora sagi alterius, vt
cum altero copuletur. * Facies & quinqua- 11
ginta fibulas æneas, quibus iungantur an-
sæ, vt vnum ex omnibus operimentum fiat.
* Quod autem superfuerit in sagis, quæ pa- 12
rantur tecto, id est vnum sagum quod am- C
pliùs est, ex medietate eius operies posterio-
ra tabernaculi. * Et cubitus ex vna parte pē- 13
debit, & alter ex altera qui plus est in sago-
rũ longitudine, vtrũq; latus tabernaculi pro-
14 tegens. * Facies & operimentum aliud tecto
de pellibus arietum rubricatis: & super hoc
rursum aliud operimentũ de ianthinis pelli-
15 bus. * Facies & tabulas stantes tabernaculi de
16 lignis Setim, * quæ singulæ denos cubitos in
longitudine habeant, & in latitudine singu-
17 los ac semissem. * In lateribus tabulæ, duæ
incrastaturæ fient, quibus tabula alteri tabu-
D læ connectatur: atq; in hunc modum cunctæ
18 tabulæ parabuntur. * Quarum viginti erunt
in latere meridiano, quod vergit ad Au-
19 strum. * Quibus quadraginta bases argen-
teas fundes, vt binæ bases singulis tabulis
20 per duos angulos subijciantur. * In latere
quoque secundo tabernaculi quod vergit
21 ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt, * qua-
E draginta habentes bases argenteas, binæ ba-
22 ses singulis tabulis supponentur. * Ad occi-
dentalem verò plagam tabernaculi facies
23 sex tabulas, * & rursum alias duas, quæ in
angulis erigantur post tergum tabernaculi.
24. * Eruntq; coniunctæ à deorsum vsque sur-
sum, & vna omnes compago retinebit. Dua-
bus quoque tabulis quæ in angulis ponen-
25 dæ sunt, similis iunctura seruabitur. * Et
erunt simul tabulæ octo, bases earum argen-
teæ sedecim, duabus basibus per vnam tabu-
26 lam supputatis. * Facies & vectes de lignis
Setim quinque ad continendas tabulas in
27 vno latere tabernaculi, * & quinque alios
28 in altero, & eiusdem numeri ad occidenta-
F lem plagam: * qui mittentur per medias
29 tabulas à summo vsque ad summum. * Ipsas
quinque tabulas deaurabis, & fundes in eis
annulos

annulos aureos per quos vectes tabulata
contineant: quos operies laminis aureis. *Et 30
eriges tabernaculum iuxta exemplar quod
n Sup.24.c 10. tibi in n Monte monstratum est. *Facies & 31
velum de hyacintho, & purpura, coccoque
bis tincto, & bysso retorta, opere plumario
& pulchra varietate contextum: *quod ap- 32
pendes ante quattuor columnas de lignis Se-
tim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, &
habebunt capita aurea, sed bases argenteas.
*Inseretur autem velum per circulos, intra 33
quod pones arcam testimonij, quo & San- G
ctuarium, & Sanctuarij sanctuaria diuiden-
34 tur. *Pones & propitiatorium super arcam
35 testimonij in Sancto sanctorum: *mensam-
que extra velum: & contra mensam cande-
labrum in latere tabernaculi meridiano: mē-
36 sa enim stabit in parte Aquilonis. *Facies &
tentorium in introitu tabernaculi de hya-
cintho, & purpura, coccoque bis tincto, &
37 bysso retorta, opere plumarij. *Et quinque
columnas deaurabis lignorum Setim, ante
quas ducetur tentorium: quarum erunt ca-
pita aurea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

Inf 38. a.6 FAcies & altare de lignis Setim, quod ha- 1
bebit quinque cubitos in longitudine, & A
totidē in latitudine, id est, quadrū, & tres cu-
bitos in altitudine. *Cornua autē per quat- 2
tuor angulos ex ipso erunt: & operies illud
ære. *Faciesque in vsus eius lebetes ad susci- 3
piendos cineres, & forcipes atque fuscinulas,
& ignium receptacula. omnia vasa ex ęre fa-
bricabis. *Craticulamq; in modū retis æneā: 4
per cuius quattuor angulos erunt quattuor
annuli ænei, *quos pones subter arulā alta- 5
ris: eritq; craticula vsque ad altaris medium.
6 *Facies & vectes altaris de lignis Setim duos,
B quos operies laminis æneis: *& induces per
7 circulos, eruntque ex vtroque latere altaris n Sup. d.24.
8 ad portandum. *n Non solidum, sed inane
& cauum intrinsecus facies illud, sicut tibi in
9 Monte monstratum est. *Facies & atrium
tabernaculi, in cuius australi plaga contra
meridiem erunt tentoria de bysso retorta:
centum cubitos vnum latus tenebit in lon-
10 gitudine. *Et columnas viginti cum basi-
bus totidem æneis, quæ capita cum cælatu-
11 ris suis habebunt argentea. *Similiter & in
latere aquilonis per longum erunt tentoria

centum cubitorum, columnæ viginti,& ba-
ſes æneæ eiuſdem numeri, & capita earum
cum cælaturis ſuis argentea. * In latitudine 12
verò atrij, quod reſpicit ad occidentem, C
erunt tentoria per quinquaginta cubitos, &
columnæ decem, baſeſque totidem. * In ea 13
quoq; atrij latitudine, quæ reſpicit ad orien-
tem, quinquaginta cubiti erunt. * In quibus 14
quindecim cubitorum tentoria lateri vno
deputabuntur, columnæq; tres, & baſes toti-
dem: * & in latere altero erunt tentoria cu- 15
bitos obtinentia quindecim, columnæ tres,
& baſes totidem. * In introitu verò atrij fiet 16
tentorium cubitorum viginti ex hyacintho
& purpura, coccoque bis tincto, & byſſo re-
torta, opere plumarij: columnas habebit
quattuor, cum baſibus totidem. * Omnes co- 17
lumnæ atrij per circuitum veſtitæ erunt ar-
genteis laminis, capitibus argenteis, & baſi-
18 bus æneis. * In longitudine occupabit
D atrium cubitos centum, in latitudine quin-
quaginta, altitudo quinque cubitorum erit.
fietque de byſſo retorta, & habebit baſes
19 æneas. * Cuncta vaſa tabernaculi in om-
nes vſus, & ceremonias, tam paxillos eius,
20 quam atrij, ex ære facies. * Præcipe filijs
Iſrael, vt afferant tibi oleum de arboribus
oliuarum puriſſimum, piloq; contuſum: vt
21 ardeat lucerna ſemper * in tabernaculo te-
ſtimonij, extra velum quod oppanſum eſt
teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron, &
filii eius, vt vſque manè luceat coram Do-
mino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſio-
nes eorum à filijs Iſrael.

CAP. XXVIII.

APplica quoque ad te Aaron fratrem 1
tuum cum filijs ſuis de medio filiorũ A
Iſrael, vt ſacerdotio fungantur mihi: Aaron,
Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. * Facieſ- 2
que veſtem ſanctã Aaron fratri tuo in glo-
riam, & decorem. * Et loqueris cunctis ſapiẽ- 3
tibus corde, quos repleui ſpiritu prudẽtiæ, vt
faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus
miniſtret mihi. * Hæc autem erunt veſtimẽ- 4
ta quæ facient: Rationale, & ſuperhume-
rale, tunicam & lineam ſtrictam, cidarim &
balteum. Facient veſtimẽta ſancta fratri tuo
Aaron & filiis eius, vt ſacerdotio fungantur
mihi. * Accipientque aurũ, & hyacinthũ, & 5
purpuram, coccumque bis tinctum, & byſ-
ſum. * Facient autem ſuperhumerale de au- 6
ro & hyacintho & purpura, coccoque bis B
tincto, & byſſo retorta, opere polymito.
* Duas oras iunctas habebit in vtroque late- 7
re ſummitatum, vt in vnum redeant. * Ipſa 8
quoque textura & cuncta operis varie-
tas erit ex auro & hyacintho, & purpura,
coccoque bis tincto, & byſſo retorta. * Su- 9
meſque duos lapides onychinos, & ſculpes
10 in eis nomina filiorum Iſrael: * ſex nomina
in lapide vno, & ſex reliqua in altero, iuxta
11 ordinẽ natiuitatis eorũ. * Opere ſculptoris
& cælatura gẽmarij, ſculpes eos nominibus
filiorũ Iſrael, incluſos auro, atq; circundatos:
12 * & pones in vtroq; latere ſuperhumeralis,
memoriale filijs Iſrael. Portabitq; Aaron no-
C mina eorum coram Dño ſuper vtrumq; hu-
13 merum, ob recordationẽ. * Facies & vncinos
14 ex auro, * & duas catenulas ex auro puriſſi-
mo ſibi inuicẽ cohærentes, quas inſeres vnci-
15 nis. * Rationale quoque iudicij facies opere
polymito iuxta texturam ſuperhumeralis
ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis
16 tincto, & byſſo retorta. * Quadrangulũ erit
& duplex: menſurã palmi habebit tã in lon-
17 gitudine, quã in latitudine. * Poneſque in eo
quattuor ordines lapidũ: in primo verſu erit
18 lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus: * in
19 ſecũdo carbunculus, ſapphirus, & iaſpis: * in
20 tertio ligurius, achates, & amethyſtus: * in
quarto chryſolithus, onychinus, & beryllus.
21 incluſi auro erunt per ordines ſuos. * Habe-

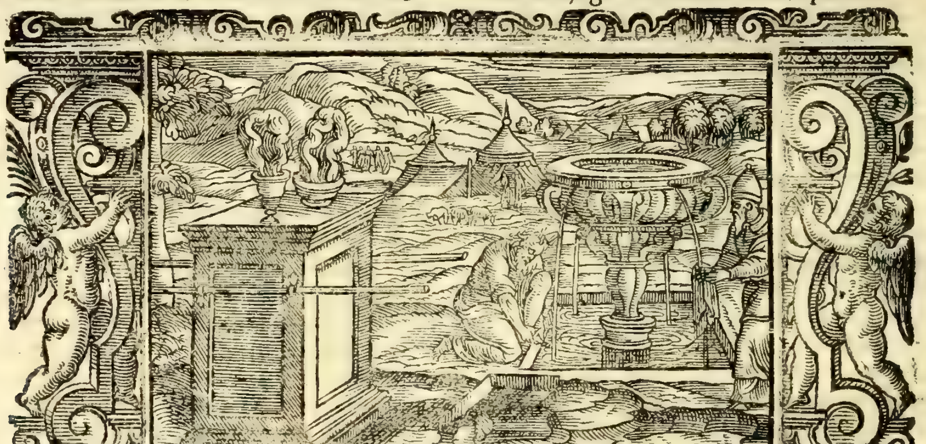
buntque

buntque nomina filiorum Israel: duodecim
nominibus cælabūtur, singuli lapides nomi-
nibus singulorū per duodecim tribus. *Fa- 22
cies in rationali catenas sibi inuicem cohęrē- D
tes ex auro purissimo: *& duos annulos au- 23
reos, quos pones in vtraq; rationalis sūmita-
te: *catenasque aureas iūges annulis, qui sūt 24
in marginibus eius: *& ipsarum catenarum 25
extrema duobus copulabis vncinis in vtroq;
latere superhumeralis quod rationale respi-
cit. *Facies & duos annulos aureos, quos po- 26
nes in summitatibus rationalis, in oris, quæ è
regione sunt superhumeralis, & posteriora
eius aspiciunt. *Nec non & alios duos annu- 27
los aureos, qui ponendi sunt in vtroque la-
tere superhumeralis deorsum, quod respicit
contra faciem iuncturæ inferioris, vt aptari
possit cū superhumerali, *& stringatur ra- 28
tionale annulis suis cū annulis superhume-
ralis vitta hyacinthina, vt maneat iunctura
fabrefacta, & à se inuicem rationale, & su-
perhumerale nequeāt separari. *Portabitq; 29
Aaron nomina filiorum Israel in rationali E
iudicij super pectus suum, quando ingredie-
tur Sanctuarium, memoriale coram Dño in
æternum. *Pones autem in rationali iudicij 30
Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pe-
ctore Aaron, quādo ingredietur coram Do-
mino: & gestabit iudicium filiorum Israel
in pectore suo, in conspectu Domini sem-
per. *Facies & tunicam superhumeralis to- 31
tā hyacinthinā, * in cuius medio supra erit 32
capitium, & ora per gyrum eius textilis, si-
cut fieri solet in extremis vestium partibus,
ne facile rumpatur. *Deorsum vero, ad pe- 33
des eiusdem tunicæ per circuitum, quasi ma- F
la punica facies, ex hyacintho, & purpura,
& cocco bis tincto, mixtis in medio tintinna-
bulis, *ita vt tintinnabulū sit aureū & ma- 34
lū punicū: rursūque tintinnabulū aliud au-
" Eccl. 45. b. 11. reum & malum punicum.* "Et vestietur ea 35
Aaron in officio ministerij, vt audiatur soni-
tus quādo ingreditur, & egreditur Sanctua-
rium in conspectu Domini, & nō moriatur.
*Facies & laminā de auro purissimo: in qua 36
sculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.
*Ligabisq; eā vitta hyacinthina, & erit su- 37
per tiaram, * imminens fronti pontificis. 38
Portabitq; Aaron iniquitates eorū, quæ ob-
tulerūt & sanctificauerunt filij Israel, in cū-
ctis muneribus & donarijs suis. Erit autē la-
mina semper in frōte eius, vt placatus sit eis
Dñs. *Stringesque tunicam bysso, & tiaram 39
byssinam facies, & balteum opere pluma- G
rij. *Porrò filijs Aaron tunicas lineas para- 40
bis & balteos, ac tiaras in gloriam, & deco-
rem: *vestiesque his omnibus Aaron fratrē 41
tuum, & filios eius cum eo. Et cunctorū con-
secrabis manus, sanctificabisque illos, vt sa-
cerdotio fungantur mihi. *Facies & femina- 42
lia linea, vt operiant carnē turpitudinis suæ,
43 à renibus vsque ad femora: * & vtentur eis
Aaron & filij eius, quando ingredientur ta-
bernaculū testimonij, vel quādo appropin-
quant ad altare vt ministrent in sanctuario,
ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sē-
piternum erit Aaron, & semini eius post eū.

CAP. XXIX.

1 A SEd & hoc facies, vt mihi in sacerdotio cō- Leu. 9. a. 2.
secrentur. Tolle vitulum de armento, &
2 arietes duos immaculatos, * panesque azy-
mos, & crustulam absque fermēto, quæ con-
spersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo
3 lita: de simila triticea cuncta facies. * Et posi-
ta in canistro offeres: vitulū autem & duos
4 arietes. * Et Aaron, ac filios eius applicabis ad
ostium tabernaculi testimonij. Cūque laue-
5 ris patrem cum filijs suis aqua, * indues Aa-
ron vestimentis suis, id est, linea & tunica, &
superhumerali & rationali, quod cōstringes
6 balteo. * Et pones tiaram in capite eius, & la-
7 minam sāctam super tiaram, * & oleum vn-
B ctionis fundes super caput eius: atque hoc ri-
8 tu consecrabitur. * Filios quoque illius appli-
cabis, & indues tunicis lineis, cingesque bal-
9 teo, * Aaron scilicet & liberos eius, & impo-
nes eis mitras: eruntque sacerdotes mihi re-
ligione perpetua. Postquam initiaueris ma-
10 nus eorum, " * applicabis & vitulum coram " Leu. 1. a.
tabernaculo testimonij. Imponētque Aaron 3.
11 & filij eius manus super caput illius, * & ma-
ctabis eum in conspectu Domini, iuxta ostiū
12 tabernaculi testimonij. * Sumptūque de san-
guine vituli, pones super cornua altaris di-
gito tuo, reliquū autē sanguinē fundes iux-
13 ta basim eius. * " Sumes & adipem totum " Leu. 3. a.
qui operit intestina, & reticulum iecoris, ac 3.
duos renes, & adipē qui super eos est, & offe-
14 res incensum super altare: * carnes verò vi-
C tuli & corium & fimum combures foris ex-
15 tra castra, eò quòd pro peccato sit. * Vnum
quoque arietē sumes, super cuius caput po-
16 nent Aaron & filij eius manus. * Quem cum
mactaueris, tolles de sanguine eius, & fun-
17 des circa altare. * ipsum autē arietem secabis
in frusta, lotaq; intestina eius ac pedes pones
super concisas carnes, & super caput illius.
18 * Et offeres totum arietem in incensum su-
per altare: oblatio est Domino, odor suauissi-
19 mus victimæ Domini. * Tolles quoque arie-
tem alterum, super cuius caput Aaron, & fi-
20 lij eius ponent manus. * Quem cum immo-
laueris, sumes de sanguine eius, & pones su-
per extremum auriculæ dextrę Aaron, & fi-
liorum eius, & super pollices manus eorum
ac pedis dextri, fundesque sanguinem super
21 altare per circuitum. * Cūque tuleris de san-
guine qui est super altare, & de oleo vnctio-
nis, asperges Aaron & vestes eius, filios & ve-
D stimēta eorum. Consecratisque ipsis & vesti-

bus, *tolles adipem de ariete, & caudam & 22
aruinam,quę operit vitalia,ac reticulum ie-
coris, & duos renes, atque adipem,qui super
eos est, armumque dextrũ, eo quod sit aries
cõsecrationis: *tortamque panis vnius,cru- 23
stulam conspersam oleo, laganum de cani-
stro azymorum, quod positum est in cõspe-
ctu Domini: * ponesq; omnia super manus 24
Aaron & filiorum eius, & sanctificabis eos
eleuans coram Domino. *Suscipiesque vni- 25
uersa de manibus eorum: & incendes super
altare in holocaustum, odorem suauissimũ
in conspectu Domini, quia oblatio eius est.
*Sumes quoque pectusculum de ariete, quo
initiatus est Aaron, sanctificabisq; illud ele-
uatum coram Domino, & cedet in partem
tuam. *Sanctificabisq; & pectusculum con- 27
secratum, & armum, quem de ariete separa- E
sti, *quo initiatus est Aaron & filij eius, ce- 28
dentque in partẽ Aaron, & filiorum eius iu-
re perpetuo à filijs Israel: quia primitiua sũt
& initia de victimis eorum pacificis quæ of-
ferunt Domino.* Vestem autem sanctã,qua 29
vtetur Aaron, habebunt filij eius post eum,
vt vngantur in ea,& cõsecrentur manus eo-
rum. * Septẽ diebus vtetur illa,qui pontifex 30
pro eo fuerit constitutus de filijs eius, & qui
ingredietur tabernaculũ testimonij vt mi-
nistret in Sanctuario. *Arietẽ autem conse- 31
crationes tolles, & coques carnes eius in loco
sancto: *quibus vescetur Aaron & filij eius. 32
n Leu. 8. f. 31. 24. b. 9. Mat. 12. a. 4. n Panes quoq; qui sunt in canistro, in vesti-
bulo tabernaculi testimonij comedent, * vt 33
sit placabile sacrificiũ,& sanctificentur offe-
rentium manus. Alienigena non vescetur ex
34 eis,quia sancti sunt. *Quòd si remanserit de
carnibus consecratis, siue de panibus vsque
manè,cõbures reliquias igni: non comeden-
35 tur,quia sanctificata sũt.*Omnia,quæ præ-
F cepi tibi, facies super Aaron & filijs eius. Se-
36 ptem diebus consecrabis manus eorum: *&
vitulũ pro peccato offeres per singulos dies
ad expiandũ.Mundabisq;altare cum immo-
laueris expiationis hostiam,& vnges illud in
37 sanctificationẽ. *Septem diebus expiabis al-
tare, & sanctificabis, & erit Sãctum sancto-
rũ. omnis,qui tetigerit illud, sanctificabitur.
38 *Hoc est quod facies in altari: n Agnos anni- n Nu. 28. a 6.
39 culos duos per singulos dies iugiter,*vnum
40 agnum manè,& alterum vesperè, * decimã
partem similę conspersæ oleo tuso,quod ha-
beat mensuram quartam partem hin, & vi-
num ad libandum eiusdẽ mensuræ in agno
41 vno. * Alterum vero agnum offeres ad ve-
speram iuxta ritum matutinæ oblationis, &
iuxta ea quæ diximus,in odorem suauitatis:
42 * sacrificiũ est Domino, oblatione perpetua
G in generationes vestras, ad ostium taberna-
culi testimonij coram Dño, vbi constituam
43 vt loquar ad te. *Ibique præcipiam filijs Is-
rael, & sanctificabitur altare in gloria mea.
24 * Sanctificabo & tabernaculum testimonij
cum altari, & Aaron cum filijs suis,vt sacer-
45 dotio fungantur mihi. *Et habitabo in me-
46 dio filiorum Israel, eroque eis Deus, * &
scient quia ego Dominus Deus eorum, qui
eduxi eos de terra Aegypti, vt manerem in-
ter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

CAP. XXX.

FAcies quoque altare ad adolẽdum thy- 1
miama,de lignis Setim, *habẽs cubitum 2
longitudinis,& alterũ latitudinis, id est,qua- A
drangulum, & duos cubitos in altitudine.
Cornua ex ipso procedent. Vestiesq; illud 3
auro purissimo, tam craticulam eius, quam
parietes per circuitum, & cornua. Faciesque
4 ei coronam aureolam per gyrum, * & duos
annulos aureos sub corona per singula late-
ra, vt mittãtur in eos vectes, & altare porte-
5 tur. *Ipsos quoque vectes facies de lignis Se-
6 tim,& inaurabis. *Ponesque altare cõtra ve-
lum, quod ante arcã pendet testimonij corã
pro-

propitiatorio, quo tegitur testimonium, vbi
loquar tibi. *Et adolebit incensum super eo 7
Aaron, suaue fragrans, manè. Quando com-
ponet lucernas, incedet illud: *& quãdo col- 8
locabit eas ad vesperũ, vret thymiama sem-
piternum corã Domino in generationes ve-
stras. *Non offeretis super eo thymiama cõ- 9
positionis alterius, nec oblationem, & victi-
mam, nec libabitis libamina. *Et depreca- 10
bitur Aaron super cornua eius semel per an- B
num, in sanguine quod oblatum est pro pec-
cato, & placabit super eo in generationibus
vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.
*Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens: 11
*u Quando tuleris summam filiorum Israel 12
u Nu. 1. a. 2 iuxta numerum, dabũt singuli pretium pro
animabus suis Domino, & non erit plaga in
eis, cum fuerint recensiti. *Hoc autem dabit 13
omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli
u Leu. 27. c iuxta mensuram templi. u Siclus viginti obo-
25. los habet. Media pars sicli offeretur Dño.
Nu. 3. g. 47. *Qui habetur in numero, à viginti annis & 14
Ezec. 45. d. supra, dabit pretium. *Diues non addet ad 15
12. mediũ sicli, & pauper nihil minuet. *Susce- 16
ptamq; pecuniã, quæ collata est à filijs Israel,
trades in vsus tabernaculi testimonij, vt sit
monimentum eorum corã Domino, & pro-
pitietur animabus eorum. *Locutusque est 17
Dominus ad Moysen, dicens: *Facies & la- 18
brum æneum cum basi sua ad lauandum: C
ponesque illud inter tabernaculum testimo-
nij, & altare. Et missa aqua, *lauabunt in ea 19
Aarõ, & filij eius manus suas, ac pedes, *quã- 20
do ingressuri sunt tabernaculum testimonij,
& quando accessuri sunt ad altare, vt offerãt
in eo thymiama Dño, *ne forte moriantur. 21
legitimum sempiternum erit ipsi, & semini
eius per successiones. *Locutusque est Dñs 22
ad Moysen, *dicens: Sume tibi aromata, pri- 23
mæ myrrhæ & electæ quingentos siclos, &
cinnamomi medium, id est, ducentos quin-
quaginta siclos, calami similiter ducentos
quinquaginta, *casiæ autem quingentos si- 24
clos in põdere sanctuarij, olei de oliuetis mẽ-
suram hin: *faciesque vnctionis oleum san- 25
ctum, vnguentum compositum opere vn-
guẽtarij, *& vnges ex eo tabernaculum te- 26
stimonij, & arcam testamenti, *mensamque 27
cum vasis suis, candelabrũ, & vtensilia eius,
altaria thymiamatis, *& holocausti, & vni- 28
uersam supellectilem, quę ad cultum eorum
pertinet. *Sanctificabisque omnia, & erunt 29
Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctifi- D
cabitur. *Aaron & filios eius vnges, sanctifi- 30
cabisque eos, vt sacerdotio fungantur mihi.
*Filijs quoque Israel dices: Hoc oleum vn- 31
ctionis sãctum erit mihi in generationes ve-
stras. *Caro hominis non vngetur ex eo, & 32
iuxta compositionem eius nõ facietis aliud,
quia sanctificatum est, & sanctũ erit vobis.

33 *Homo quicumque tale composuerit, & de-
derit ex eo, alieno, exterminabitur de popu-
34 lo suo. *Dixitque Dominus ad Moysen: Su-
me tibi aromata, stacten & onycha, galba-
num boni odoris, & thus lucidissimũ, æqua-
35 lis ponderis erunt omnia: *faciesque thy-
miama compositũ opere vnguentarij, mix-
tum diligenter, & purum, & sanctificatione
36 dignissimum. *Cùmque in tenuissimum
puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo
coram tabernaculo testimonij, in quo loco
apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vo-
37 bis thymiama. *Talem compositionem
non facietis in vsus vestros, quia sanctum
38 est Domino. *Homo quicumque fecerit
simile, vt odore illius perfruatur, peribit de
populis suis.

CAP. XXXI.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: *Ecce, vocaui ex nomine Beseleel
A filium Vri filij Hur de tribu Iuda, *& im-
3 pleui eum spiritu Dei, sapientia, & intelli-
4 gentia, & scientia in omni opere, *ad exco-
gitandum quidquid fabrefieri potest ex au-
5 ro, & argento, & ære, *marmore, & gemmis,
6 & diuersitate lignorum. *Dedique ei socium
B Ooliab filium Achisamech de tribu Dan.
Et in corde omnis eruditi posui sapientiam:
7 vt faciant cuncta, quæ præcepi tibi, *taber-
naculum fœderis, & arcam testimonij, & pro-
pitiatorium, quod super eam est, & cuncta
8 vasa tabernaculi, *mensamque & vasa eius,
candelabrum purissimum cum vasis suis, &
9 altaria thymiamatis, *& holocausti, & om-
10 nia vasa eorum, labrum cum basi sua, *ve-
stes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, &
filijs eius, vt fungantur officio suo in sacris.
11 *oleum vnctionis, & thymiama aromatum
in Sanctuario, omnia, quæ præcepi tibi, fa-
12 cient. *Et locutus est Dominus ad Moysen,
13 dicens: *Loquere filijs Israel, & dices ad eos:
C u Videte, vt sabbatum meũ custodiatis: quia u Sap. 20. b
signum est inter me, & vos in generationi- 8.
bus vestris: vt sciatis, quia ego Dominus, Ezec 20 b.
14 qui sanctifico vos: *Custodite sabbatum 12.
meum: sanctum est enim vobis: qui pollue-
rit illud, morte morietur: qui fecerit in eo
opus, peribit anima illius de medio populi
15 sui. *Sex diebus facietis opus: in die septimo
sabbatum est, requies sancta Domino: om-
nis, qui fecerit opus in hac die, morietur.
16 *Custodiant filij Israel Sabbatum, & cele-
D brent illud in generationibus suis. Pactum
17 est sempiternum *inter me, & filios Israel,
signumque perpetuum. u Sex enim diebus u Gen. 1. d.
fecit Dominus cœlum, & terram, & in septi- 31.
18 mo ab opere cessauit. *Deditque Dominus
Moysi, completis huiuscemodi sermonibus
in monte Sinai, u duas tabulas testimonij la- u Deu. 9.
pideas, scriptas digito Dei. 10.

CAP. XXXII.

Videns autem populus, quòd moram fa- 1
ceret descendendi de monte Moyses, A
congregatus aduersus Aaron, dixit: " Surge,
" Act. 7. c. 40. fac nobis deos, qui nos præcedāt: Moysi enim
huic viro, qui nos eduxit de terra Aegypti,
ignoramus quid acciderit. * Dixitque ad eos 2
Aarō: Tollite inaures aureas de vxorū, filio-
rūq; & filiarū vestrarū auribus, & afferte ad
me. * Fecitq; populus quæ iusserat, deferens 3
" Ps. 105. d. 27. inaures ad Aaron. * " Quas cum ille accepis- 4
set, formauit opere fusorio, & fecit ex eis vi-
tulū conflatilē. dixeruntque: Hi sunt dij tui
Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti.
* Quòd cum vidisset Aarō ædificauit altare 5
coram eo, & præconis voce clamauit dicens:
Cras solemnitas Dñi est. * Surgentesq; ma- 6
nè, obtulerunt holocausta, & hostias pacifi- B
" 1. Cor 10. b. 7. cas, & " sedit populus manducare, & bibere,
& surrexerūt ludere. * Locutus est autē Dñs 7
" Deut. 9. b. 12. ad Moysen, dicens: " Vade, descēde: peccauit
populus tuus, quē eduxisti de terra Aegypti.
* Recesserunt citò de via, quā ostendisti eis: 8
fecerūtq; sibi vitulum conflatilem, & adora-
uerunt, atq; immolātes ei hostias, dixerunt:
" 3. Reg. 12. e. 8. " Isti sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de
terra Aegypti. * Rursumq; ait Dñs ad Moy- 9
sen: Cerno, quòd populus iste durę ceruicis 10
" Ius. 33. a. 3. sit: * " dimitte me, vt irascatur furor meus cō- C
tra eos, & deleam eos, faciamq; te in gentem
magnam. * Moyses autem orabat Dominū 11
" Deut. 9. e. 13. Deum suum, dicens: " Cur, Dñe irascitur fu-
ror tuus cōtra populum tuum, quem eduxi-
Ps 105. b. sti de Terra Aegypti, in fortitudine magna,
" Nu. 14. c. 13. & in manu robusta? * Ne quæso dicāt Aegy-
ptij: Callide eduxit eos, vt interficeret in mō-
tibus, & deleret è terra: quiescat ira tua, &
esto placabilis super nequitia populi tui.
" Gen. 12. b. & 15. b. 7. & 48. e. 16. * Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruo- 13
rum tuorum, quibus iurasti per temetipsum,
dicens: " Multiplicabo semen vestrum sicut
stellas cœli: & vniuersam terram hanc, de
qua locutus sum, dabo semini vestro, & pos-
14 sidebitis eam semper. * Placatusque est Do-
D minus ne faceret malū quòd locutus fuerat
15 aduersus populū suū. * Et reuersus est Moy-
ses de monte, portans duas tabulas testimonij
16 in manu sua, scriptas ex vtraque parte, * &
factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat
17 sculpta in tabulis. * Audiēs autem Iosue tu-
multū populi vociferantis, dixit ad Moysen:
18 Vlulatus pugnæ auditur in castris. * Qui re-
spondit: Non est clamor adhortantiū ad pu-
gnam, neque vociferatio compellentium ad
fugam: sed vocem cantantium ego audio.
19 * Cùmque appropinquasset ad castra, vidit
vitulum, & choros: iratusq; valdè, proiecit de
manu tabulas, & confregit eas ad radicē mō-
20 tis: * arripiensque vitulum, quem fecerant,
E combussit, & contriuit vsque ad puluerem,
quem sparsit in aquam, & dedit ex eo po-
21 tum filijs Israel. * Dixitq; ad Aaron: Quid ti-
bi fecit hic populus, vt induceres super eum
22 peccatum maximum? * Cui ille respōdit: Ne
indignetur dominus meus: tu enim nosti po-
pulum istum, quòd pronus sit ad malum:
23 * dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos
præcedant: huic enim Moysi, qui nos edu-
xit de Terra Aegypti, nescimus quid accide-
24 rit. * Quibus ego dixi: Quis vestrum habet
aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & pro-
iecit illud in ignem, egressusque est hic vitu-
25 lus. * Videns ergo Moyses populum quòd
esset nudatus, (spoliauerat enim eum Aaron
propter ignominiam sordis, & inter hostes
26 nudum constituerat) * & stans in porta ca-
F strorū, ait: Si quis est Domini, iungatur mi-
hi. Cōgregatiq; sunt ad eum omnes filij Le-
27 ui: * quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus
Israel: Ponat vir gladium super femur suū:
ite, & redite de porta vsque ad portam per
medium castrorum, & occidat vnusquisque
fratrem,

fratrem, & amicũ, & proximum suum. *Fe- 28
cerunt q; filij Leui iuxta sermonem Moysi,
cecideruntque in die illa quasi viginti tria
millia hominum. *Et ait Moyses: Consecra- 29
stis manus vestras hodie Domino, vnusquis-
que in filio, & in fratre suo, vt detur vobis
benedictio * Facto autem altero die, locutus 30
est Moyses ad populum: Peccastis pecca-
tum maximum: ascendam ad Dominum, si
quo modo quiuero eum deprecari pro scele-
re vestro. *Reuersusque ad Dominum, ait: 31
Obsecro, peccauit populus iste peccatum
maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut
32 dimitte eis hanc noxam, * aut si non facis,
33 dele me de libro tuo, quem scripsisti. * Cui
respondit Dominus: Qui peccauerit mihi,
34 delebo eum de libro meo: *tu autem vade,
& duc populum istum quò locutus sum ti-
bi: angelus meus præcedet te. Ego autem
in die vltionis visitabo, & hoc peccatum
eorum. * Percussit ergo Dominus popu-
lum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: Vade, ascende de loco isto tu, & po- A
pulus tuus, quē eduxisti de Terra Aegypti,
in terram, quã iuraui Abraham, Isaac, & Ia-
Gen. 12. b 7. cob, dicens: " Semini tuo dabo eam: *& mittã 2
præcursorem tui angelum, vt eijciam Cha-
Sup. 23. c. 20. nanæum, & Amorrhæum, & Hethæum, &
Iosu. 24. c. 11 Pherezæũ, & Heuæum, & Iebusæum, *& in- 3
Deut. 7. d. 21. tres in terram fluentem lacte, & melle. Non
Sup. 32. b 9. enim ascendam tecum, " quia populus duræ
ceruicis es: ne fortè disperdam te in via. *Au- 4
Deut. 9. c. 13. diensque populus sermonem hunc pessimũ,
luxit: & nullus ex more indutus est cultu
suo. *Dixitq; Dñs ad Moysen: Loquere filijs
Israel: Populus duræ ceruicis es, semel ascen-
dam in medio tui, & delebo te. Iam nunc de-
pone ornatum tuũ, vt sciam quid faciam ti-
bi. * Deposuerunt ergo filij Israel ornatum 6
suum à monte Horeb. *Moyses quoque tol- 7
lens tabernaculum, tetendit extra castra pro- B
cul, vocauitque nomen eius, Tabernaculum
fœderis. Et omnis populus, qui habebat ali-
quam quæstionem, egrediebatur ad Taber-
naculum fœderis, extra castra. *Cùmq; egre- 8
deretur Moyses ad tabernaculum, surgebat
vniuersa plebs, & stabat vnusquisq; in ostio
papilionis sui, aspiciebantq; tergum Moysi,
donec ingrederetur tẽtorium. *Ingresso au- 9
tem illo tabernaculum fœderis, descendebat
columna nubis, & stabat ad ostium, loque-
10 baturq; cum Moyse, *cernentibus vniuer-
sis, quòd columna nubis staret ad ostiũ Ta-
bernaculi. Stabantque ipsi, & adorabant per
11 fores tabernaculorum suorum. * Loqueba-
C tur autem Dñs ad Moysen facie ad faciem,
sicut solet loqui homo ad amicum suum.
Cùmque ille reuerteretur in castra, minister
eius Iosue filius Nun, puer, non recedebat de
12 Tabernaculo. *Dixit autẽ Moyses ad Dñm:
Præcipis, vt educam populum istum: & non
indicas mihi, quem missurus es mecum, prę-
sertim cùm dixeris: Noui te ex nomine, &
13 inuenisti gratiam coram me. *Si ergo inue-
ni gratiam in cõspectu tuo, ostende mihi fa-
ciem tuam, vt sciam te, & inueniam gratiam
ante oculos tuos: respice populum tuũ gen-
14 tem hanc. *Dixitque Dñs: Facies mea præ-
15 cedet te, & requiem dabo tibi. *Et ait Moy-
ses: Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de
16 loco isto. *In quo enim scire poterimus ego,
& populus tuus inuenisse nos gratiam in cõ-
spectu tuo, nisi ambulaueris nobiscũ, vt glo-
rificemur ab omnibus populis, qui habitant
17 super terram? *Dixit autẽ Dñs ad Moysen:
D Et verbum istud, quod locutus es, faciam: in-
uenisti enim gratiam coram me, & teipsum
18 noui ex nomine. *Qui ait: Ostẽde mihi glo-
19 riam tuam. *Respondit: Ego ostendam om-
ne bonum tibi, & vocabo in nomine Domi-

Rom. 9. c. 15. ni coram te: & miserebor cui voluero, &
clemens ero in quem mihi placuerit. *Rur- 20
sumq; ait: Non poteris videre faciem meam:
non enim videbit me homo, & viuet. * Et 21
iterum. Ecce, inquit, est locus apud me, & sta-
22 bis supra petram. *Cùmque transibit gloria
mea, ponam te in foramine petræ, & prote-
23 gam dextera mea, donec transeam: *tollam-
que manum meam, & videbis posteriora
mea: faciem autẽ meam videre non poteris.

CAP. XXXIV.

AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabu- 1
Deut. 10. a. 2. las lapideas instar priorum, & scribam A
super eas verba, quę habuerunt tabulæ, quas
fregisti. *Esto paratus manè, vt ascendas sta- 2
tim in mõtem Sinai, stabisque mecum super
verticem montis. *Nullus ascendat tecũ, nec 3
videtur quispiam per totum montem: bo-
ues quoque, & oues non pascantur econtra.
*Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales 4
antea fuerant: & de nocte consurgens ascen-
dit in montem Sinai, sicut pręceperat ei Do-
minus, portans secum tabulas. *Cùmque de- 5
scendisset Dominus per nubem, stetit Moy-
ses cum eo, inuocans nomen Domini. *Quo 6
transeunte coram eo, ait: Dominator Domi-
ne Deus, misericors & clemens, patiens, &
Ps. 142. a. 2. multæ miserationis, ac verax, *qui custodis 7
misericordiam in millia: qui aufers iniquita-
tẽ, & scelera, atque peccata, nullusque apud
te per se innocens est. Qui reddis iniquita-
Ier. 32. c. 18. tem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam, &
Deut. 5. a. 9. quartam progeniem. * Festinusque Moyses 8
curuatus est pronus in terram, & adorans B
*ait: Si inueni gratiam in conspectu tuo Do- 9
mine, obsecro vt gradiaris nobiscum (popu-
lus enim duræ ceruicis est) & auferas iniqui-
tates nostras, atque peccata, nosq; possideas.
Deut. 5. a. 2. *Respõdit Dominus: Ego inibo pactum vi- 10
dentibus cunctis, signa faciam, quæ nũquam
Ier. 32. a. 2 visa sunt super terrã, nec in vllis gentibus: vt
cernat populus iste, in cuius es medio, opus
Domini terribile, quod facturus sum. * Ob- 11
serua cuncta, quę hodie mando tibi: ego ipse
eijciam ante faciem tuam Amorrhæum, &
Chananęum, & Hethęum, Pherezęum quo-
12 que, & Heuęũ, & Iebusæum. * Caue ne vm-
quam cum habitatoribus terræ illius iungas
13 amicitias, quæ sint tibi in ruinam: *sed aras
eorũ destrue, confringe statuas, lucosq; suc-
14 cide: *noli adorare Deum alienum: Domi-
nus zelotes nomen eius, Deus est æmulator. Deut. 7. a. 2.
15 * Ne ineas pactum cum hominibus illarum
regionum: ne, cum fornicati fuerint cùm dijs
suis, & adorauerint simulachra eorũ, vocet
16 te quispiã vt comedas de immolatis. * Nec 1. Reg. 11. a. 2.
vxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis:
ne, postquam ipsæ fuerint fornicatę, fornica-
17 ri faciant & filios tuos in deos suos. * Deos
18 conflatiles non facias tibi. * Sollemnitatem
C azymorum custodies. Septem diebus vesce-
ris azymis, sicut præcepi tibi, in tẽpore men-
sis nouorum: mense enim verni temporis
19 egressus es de Aegypto.* Omne quod ape- Sup. 13. a. 2. b. 77. 32. d. 19.
rit vuluam generis masculini, meum erit. De
cunctis animantibus tam de bobus, quam de
20 ouibus, meum erit. Primogenitum asini re-
dimes oue: sin autem nec pretium pro eo de-
deris, occidetur. Primogenitũ filiorum tuo-
rum redimes: nec apparebis in conspectu
21 meo vacuus. * Sex diebus operaberis, die se-
22 ptimo cessabis arare, & metere. * Sollemni- Sup. 23. b. 15.
tatem hebdomadarum facies tibi in primi-
tijs frugum messis tuę triticeę, & sollemnita- Deut. 16. d. 16.
tem, quando redeunte anni tempore cuncta Eccl. 35. a. 6.
23 conduntur. *Tribus temporibus anni appa-
rebit omne masculinum tuum in conspectu Sup. 23. b. 16.
24 omnipotentis Domini Dei Israel. * Cùm
enim tulero gentes à facie tua, & dilatauero
terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ,
ascendente te, & apparente in conspectu Sup. 23. c. 18. 19.
25 Domini Dei tui ter in anno.* Non immo-
labis

labis super fermẽto sanguinem hostiæ meæ: D
neque residebit mane de victima sollemnita-
tis Phase. * Primitias frugum terræ tuæ of- 26
(Deut.15.c. 21.) feres in domo Domini Dei tui.* " Non coques
hœdum in lacte matris suæ. *Dixitque Dñs 27
ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus
(Su. 24. d. 18.) & tecum,& cum Israel " pepigi fędus. *Fuit 28
ergo ibi cum Domino quadraginta dies, &
quadraginta noctes: panem non comedit,&
(Deut. 9. b.6.c.18. Deu.4.b. 13.) aquam non bibit, & scripsit in tabulis " ver-
ba fœderis decem. * Cùmque descenderet 29
Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas
testimonij, & ignorabat quod cornuta esset
facies sua ex consortio sermonis Domini.
* Videntes autem Aaron, & filij Israel cor- 30
nutam Moysi faciem,timuerunt prope acce-
dere. * Vocatique ab eo, reuersi sunt tam 31
Aaron,quàm principes synagogæ. *Et post-
quam locutus est ad eos, *venerunt ad eum 32
etiam omnes filij Israel:quibus præcepit cun-
cta,quæ audierat à Domino in Monte Sinai.
(2.Cor.3.e. 13.) * Impletisque sermonibus, " posuit velamen 33
super faciem suam.* Quod ingressus ad Do- 34
minum, & loquens cum eo, auferebat donec
exiret,& tunc loquebatur ad filios Israel om-
nia quæ sibi fuerant imperata. * Qui vide- 35
bant faciem egredientis Moysi esse cornu-
tam, sed operiebat ille rursus faciem suam,si
quando loquebatur ad eos.

CAP. XXXV.

IGitur congregata omni turba filiorum If- 1
rael,dixit ad eos:Hæc sunt quæ iussit Do- A
minus fieri. * Sex diebus facietis opus: septi- 2
mus dies erit vobis sanctus, sabbatum, & re-
quies Domini: qui fecerit opus in eo, occide-
tur.* Non succendetis ignem in omnibus ha- 3
bitaculis vestris per diẽ sabbati.* Et ait Moy- 4
ses ad omnem cateruam filiorum Israel: Iste
est sermo, quem præcepit Dominus, dicens:
(Su.25.a.2.) * Separate apud vos primitias Domino." Om- 5
nis voluntarius, & prono animo offerat eas
Domino: aurum,& argentũ,& æs,* hyacin- 6
thum,& purpuram, coccũq; bis tinctum, &
byssum,pilos caprarũ, * pellesque arietũ ru- 7
bricatas, & ianthinas, ligna Setim,*& oleum 8
ad luminaria concinnanda, & vt conficiatur
vnguentum,& thymiama suauissimum,*la- 9
pides onychinos, & gemmas ad ornatum su-
perhumeralis,& rationalis.*Quisquis vestrũ 10
sapiens est, veniat, & faciat quod Dominus
imperauit:*Tabernaculum scilicet, & tectũ 11
eius, atque operimentum,annulos,& tabula- B
ta cum vectibus,paxillos & bases:*Arcam,& 12
vectes,propitiatoriũ, & velum, quod ante il-
lud oppanditur: * Mensam cum vectibus & 13
vasis, & propositionis panibus: * Candela- 14
brum ad luminaria sustentanda,vasa illius &
lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:
* Altare thymiamatis, & vectes, & oleũ vn- 15
ctionis,& thymiama ex aromatibus: Tento-
16 rium ad ostiũ tabernaculi:* Altare holocau-
sti, & craticulam eius æneam cum vectibus
17 & vasis suis: labrum, & basim eius: * Cor-
tinas atrij cum columnis,& basibus,tẽtorium
18 in foribus vestibuli, *paxillos tabernaculi &
19 atrij cum funiculis suis:* Vestimenta,quorũ
vsus est in ministerio sanctuarij, vestes Aarõ
pontificis,ac filiorum eius, vt sacerdotio fun-
20 gãtur mihi. *Egressaq; omnis multitudo fi-
C liorũ Israel de conspectu Moysi,*obtulerunt
21 mente promptissima,atque deuota primitias
Dño, ad faciendum opus tabernaculi testi-
monij. Quidquid ad cultũ, & ad vestes san-
22 ctas necessarium erat, *viri cum mulieribus
præbuerunt,armillas, & inaures, annulos &
dextralia: omne vas aureum in donaria Do-
23 mini separatum est. * Si quis habebat hya-
cinthum,& purpuram,coccũq; bis tinctum,
byssum,& pilos caprarum, pelles arietũ ru-
24 bricatas,& ianthinas,*argenti,ærisq;metalla
obtulerunt Domino, lignaq; Setim in varios
25 vsus. * Sed & mulieres doctæ,quæ neuerant,
dederunt hyacinthum,purpuram,& vermi-
26 culum,ac byssum, *& pilos caprarum,spon-
27 te propria cuncta tribuentes * Principes ve-
rò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas
28 ad superhumerale,& rationale, *aromataq;
& oleum ad luminaria concinnanda, & ad
præparandum vnguentum, ac thymiama
29 odoris suauissimi componẽdum.*Omnes vi-
D ri, & mulieres mente deuota obtulerunt do-
naria, vt fierent opera, quæ iusserat Domi-
nus per manum Moysi. Cũcti filij Israel vo-
30 luntaria Domino dedicauerunt. *Dixitque
Moyses ad filios Israel: " Ecce, vocauit Do- (Su.31.a. 2.)
minus ex nomine Beseleel filiũ Vri filij Hur
31 de tribu Iuda. *Impleuitque eũ spiritu Dei,
sapientia & intelligentia, & scientia & omni
32 doctrina * ad excogitandum, & faciendum
33 opus in auro,& argento,& ære, *sculpendis-
que lapidibus, & opere carpentario. quid-
34 quid fabre adinueniri potest, * dedit in cor-
de eius: Ooliab quoque filium Achisamech
35 de tribu Dan: * ambos erudiuit sapientia,vt
faciant opera abietarij, polymitarij, ac plu-
marij de hyacintho ac purpura,coccoque bis
tincto, & bysso, & texant omnia, ac noua
quęque reperiant.

CAP. XXXVI.

1 A FEcit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis (Sup.26.a.1)
vir sapiens, quibus dedit Dominus sapiẽ-
tiam,& intellectum, vt scirent fabre opera-
ri,quæ in vsus Sanctuarij necessaria sunt, &
2 quæ præcepit Dominus. * Cùmque vocasset
eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui (1.Par.22.d. 29.)
dederat Dominus sapientiam, & qui spõtè
3 sua obtulerant se ad faciendum opus, * tra-
didit eis vniuersa donaria filiorũ Israel. Qui
cum instarent operi, quotidie mane vota po-
4 pulus offerebat. * Vnde artifices venire com-
pulsi,

pulsi, * dixerunt Moysi: Plus offert popu- 5
lus, quam necessariũ est. * Iussit ergo Moy- 6
ses præconis voce cantari: Nec vir nec mu-
lier quidquã offerat vltra in opere Sanctua-
rij. Sicque cessatum est à muneribus offeren-
dis,* eo quod oblata sufficerent, & superabũ- 7
darent. * Feceruntque omnes corde sapientes 8
ad explẽdum opus tabernaculi, cortinas de-
cẽ de bysso retorta, & hyacintho, & purpu-
ra, coccoque bis tincto, opere vario, & arte po- B
lymita: *quarum vna habebat in longitudi- 9
ne vigintiocto cubitos, & in latitudine qua-
tuor, vna mensura erat omnium cortinarũ.
* Coniunxitq; cortinas quinque, alterã alte- 10
ri, & alias quinq; sibi inuicẽ copulauit. *Fe- 11
cit & ansas hyacinthinas in ora cortinæ
vnius ex vtroq; latere, & in ora cortinæ alte-
rius similiter, * vt contra se inuicẽ venirent 12
ansæ, & mutuo iungerentur, *vnde & quin- 13
quaginta fudit circulos aureos, qui morderẽt
cortinarum ansas, & fieret vnum tabernacu-
lũ. * Fecit & saga vndecim de pilis caprarũ 14
ad operiendum tectum tabernaculi: *vnum 15
sagũ in longitudine habebat cubitos trigin-
ta, & in latitudine cubitos quatuor: vnius
mensuræ erant omnia saga: *quorum quin- 16
que iunxit seorsum, & sex alia separatim.
* Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi 17
vnius, & quinquaginta in ora sagi alterius,
vt sibi inuicẽ iungerentur. * Et fibulas æneas 18
quinquaginta quibus necteretur tectũ, vt vnũ
palliũ ex omnibus sagis fieret. * Fecit & oper- 19
toriũ tabernaculi de pellibus arietum rubri- C
catis: aliudq; desuper velamentũ de pellibus
ianthinis. * Fecit & tabulas tabernaculi de li- 20
gnis Setim stantes. * Decem cubitorum erat 21
lõgitudo tabulæ vnius: & vnum ac semis cu-
bitum latitudo retinebat. * Binæ incastratu- 22
ræ erant per singulas tabulas, vt altera alte-
ri iungeretur. Sic fecit in omnibus taberna-
culi tabulis. * E quibus viginti ad plagã me- 23
24 ridianam erant contra Austrum, * cum qua-
draginta basibus argenteis. Duæ bases sub
vna tabula ponebantur ex vtraq; parte an-
gulorũ, vbi incastraturæ laterum in angulis
25 terminantur. * Ad plagã quoq; tabernaculi,
quæ respicit ad Aquilonẽ, fecit viginti tabu-
26 las, * cũ quadraginta basibus argenteis, duas
27 bases per singulas tabulas. * Contra Occidẽ-
tem verò, id est, ad eam partem tabernaculi,
28 quæ mare respicit, fecit sex tabulas, * & duas
alias per singulos angulos tabernaculi retro:
29 * quæ iũctæ erãt à deorsum vsq; sursum, &
in vnã compaginẽ pariter ferebantur. Ita fe-
30 cit ex vtraq; parte per angulos: * vt octo es-
sent simul tabulæ, & haberẽt bases argenteas
sedecim, binas, scilicet bases sub singulis tabu-
31 * lis. Fecit & vectes de lignis Setim, quinq; ad
D continendas tabulas vnius lateris tabernacu-
32 li, * & quinq; alios ad alterius lateris coaptã-
das tabulas: & extra hos, quinque alios ve-
ctes ad occidentalẽ plagam tabernaculi con-
33 tra mare. * Fecit quoq; vectem alium, qui per
medias tabulas ab angulo vsque ad angulũ
34 perueniret. * Ipsa autẽ tabulata deaurauit, fu-
sis basibus earum argenteis. Et circulos eo-
rum fecit aureos, per quos vectes induci pos-
sent: quos & ipsos laminis aureis operuit.
35 * Fecit & velũ de hyacintho, & purpura, ver-
miculo, ac bysso retorta, opere polymitario,
36 variũ, atque distinctũ: * & quatuor colũnas
de lignis Setim, quas cũ capitibus deaurauit,
37 fusis basibus earũ argẽteis. * Fecit & tentoriũ
in introitu tabernaculi ex hyacintho, pur-
pura, vermiculo, byssoque retorta, opere plu-
38 marij: * & colũnas quinq; cũ capitibus suis,
quas operuit auro, basesq; earũ fudit æneas.

CAP. XXXVII.

1 FEcit autem Beseleel & arcã de lignis Se-
A tim, habentem duos semis cubitos in lon-
gitudine, & cubitum ac semissem in latitudi-
ne, altitudo quoq; vnius cubiti fuit & dimi-
dij:

dij: vestiuitq; ea auro purissimo intus, ac fo-
ris.*Et fecit illi coronam auream per gyrum, 2
* conflans quatuor annulos aureos per qua- 3
tuor angulos eius:duos annulos in latere vno,
& duos in altero. * Vectes quoque fecit de li- 4
gnis Setim,quos vestiuit auro,* & quos misit 5
in annulos, qui erāt in lateribus arcæ ad por-
tandum eam.*Fecit & propitiatorium, idest, 6
oraculum , de auro mundissimo, duorum
cubitorum , & dimidij in longitudine, & cu-
biti,ac semis in latitudine. *Duos etiam Che- 7
rubim ex auro ductili , quos posuit ex vtraq;
parte propitiatorij : *Cherub vnum in sum- 8
mitate vnius partis, & Cherub alterum in B
summitate partis alterius: duos Cherubim in
singulis summitatibus propitiatorij, *exten- 9
dentes alas,& tegentes propitiatorium,sequē-
ti mutuo & illud respicientes.*Fecit & men- 10
sam de lignis Setim in longitudine duorū cu-
bitorū,& in latitudine vnius cubiti, quæ ha-
bebat in altitudine cubitū,ac semissem. *cir- 11
cūdeditq; eam auro mundissimo , & fecit illi
labiū aureū per gyrum,*ipsiq; labio coronā 12
aureā interrasilem quatuor digitorū , & su-
per eandem,alterā coronā aureā . * Fudit & 13
quatuor circulos aureos , quos posuit in qua-
tuor angulis per singulos pedes mensæ*con- 14
tra coronam: misitque in eos vectes,vt possit
mensa portari. * Ipsos quoque vectes fecit de 15
lignis Setim,& circūdedit eos auro . * Et va- 16
sa ad diuersos vsus mensæ ,acetabula,phialas, C
& cyathos,& thuribula,ex auro puro,in qui-
bus offerēda sunt libamina. *Fecit & cādela- 17
brū ductile de auro mūdissimo.De cuius ve-
cte calami,scyphi, sphærulæq; ac lilia proce-
debant: *sex in vtroque latere,tres calami ex 18
parte vna , & tres ex altera : * tres scyphi in 19
nucis modum per calamos singulos,sphæru-
lęque simul,& lilia:& tres scyphi instar nucis
in calamo altero,sphærulæque simul & lilia .
Aequū erat opus sex calamorū,qui procede-
bāt de stipite candelabri . *In ipso autē vecte 20
erāt quatuor scyphi in nucis modū, sphæru-
læq; per singulos simul,& lilia: *& sphæru- 21
læ sub duobus calamis per loca tria,qui simul
sex fiunt calami procedentes de vecte vno ,
* & sphærulæ igitur,& calami ex ipso erant, 22
vniuersa ductilia ex auro purissimo . * Fecit D
& lucernas septem cū emūctorijs suis, & va- 23
sa vbi ea, quæ emuncta sunt , extinguantur ,
de auro mundissimo. * Talentū auri appen- 24
debat candelabrum cum omnibus vasis suis .
* Fecit & altare thymiamatis de lignis Se- 25
tim , per quadrum singulos habens cubitos ,
& in altitudine duos : ē cuius angulis proce-
debāt cornua.* Vestiuitq: illud auro purissi- 26
mo cum craticula , ac parietibus,& cornibus.
* Fecitque ei coronam aureolā per gyrum , 27
& duos annulos aureos sub corona per sin-
gula latera, vt mittantur in eos vectes, &
28 possit altare portari.*Ipsos autem vectes fe-
cit de lignis Setim , & operuit laminis au-
29 reis . *Composuit & oleum ad sanctificatio-
nis vnguentum,& thymiama de aromatibus
mundissimis opere pigmentarij .

CAP. XXXVIII.

1 FEcit & altare holocausti de lignis Setim , 2. Par. 1. 6. 5.
A quinque cubitorū per quadrū , & trium
2 in altitudine : * cuius cornua de angulis pro-
3 cedebant,operuitq; illud laminis æneis . * Et
in vsus eius parauit ex ęre vasa diuersa, lebe-
tes , forcipes , fuscinulas, vncinos, & ignium
4 receptacula.*Craticulamque eius in modum
retis fecit æneam,& subter eam in altaris me-
5 dio arulam , * fusis quatuor annulis per toti-
dem retiaculi summitates, ad immittendos
6 vectes ad portandum : * quos & ipsos fecit
de lignis Setim , & operuit laminis æneis :
7 * " induxitque in circulos,qui in lateribus al- " Sup. 27. 6.8.
taris eminebant . Ipsum autem altare nō erat
solidum,sed cauū ex tabulis, & intus vacuū .
8 * Fecit & labrum æneum cū basi sua de spe-
culis mulierum, quæ excubabant in ostio ta-
9 bernaculi . * Fecit & atrium,in cuius australi
B plaga erant tentoria de bysso retorta , cubi-
10 torum centum , *columnæ æneæ viginti cū
basibus suis, capita columnarū, & tota ope-
11 ris cęlatura,argentea. *Aeque ad septentrio-
nalem plagam tētoria,columnæ, basesque &
capita columnarum eiusdem mensuræ, &
12 operis,ac metalli,erant . * In ea verò plaga ,
quæ ad Occidentē respicit, fuerunt tentoria
cubitorum quinquaginta , columnæ decem
cū basibus suis æneæ,& capita columnarum,
13 & tota operis cęlatura,argentea . *Porrò cō-
tra Orientem quinquaginta cubitorū para-
14 uit tentoria : * è quibus, quindecim cubitos
columnarū triū , cū basibus suis vnū tenebat
15 latus : *& in parte altera (quia inter vtraque
introitū tabernaculi fecit) quindecim æque
cubitorum erant tentoria,columnæque tres ,
16 & bases totidem. *Cuncta atrij tentoria bys-
17 sus retorta texuerat . * Bases columnarū fue-
C re æneæ,capita autē earum cum cunctis cęla-
turis suis argentea:sed & ipsas columnas atrij
18 vestiuit argento . * Et in introitu eius opere
plumario fecit tentorium ex hyacintho,pur-
pura, vermiculo, ac bysso retorta , quod ha-
bebat viginti cubitos in longitudine , altitu-
do verò quinque cubitorum erat , iuxta
mensuram,quam cuncta atrij tentoria habe-
19 bant . * Columnæ autem in ingressu fuere
quatuor cum basibus æneis, capitaque ea-
20 rum, & cælaturæ argenteæ . * Paxillos quo-
que tabernaculi , & atrij per gyrum fecit
21 æneos Hæc sunt instrumenta tabernaculi
testimonij , quæ enumerata sunt iuxta præ-
ceptum Moysi in ceremonijs Leuitarum per
22 manum Ithamar filij Aaron sacerdotis:*quę
Beseleel filius Vri filij Hur de tribu Iuda,Do-
mino

mino per Moysen iubente, compleuerat,
* iuncto sibi socio Ooliab filio Achisamech 23
de tribu Dan: qui & ipse artifex lignorum
egregius fuit, & polymitarius atque pluma-
rius ex hyacintho, purpura, vermiculo, &
bysso. * Omne aurum quod expensum est in 24
opere Sanctuarij, & quod oblatum est in do- D
narijs, viginti nouem talentorum fuit, & se-
ptingẽtorũ triginta siclorum ad mensuram
Sanctuarij. * Oblatum est autem ab his, qui 25
transierunt ad numerum à viginti annis, &
supra, de sexcentis tribus millibus, & quingẽ-
tis quinquaginta, armatorum. * Fuerunt 26
præterea centum talenta argenti, è quibus
conflatæ sunt bases Sanctuarij, & introitus
vbi velum pendet. * Centum bases factę sunt 27
de talentis centum, singulis talentis per bases
singulas supputatis. * De mille autem septin- 28
gentis, & septuaginta quinque fecit capita
columnarum, quas & ipsas vestiuit argen-
to. * Aeris quoque oblata sunt talenta se- 29
ptuaginta duo millia, & quadringenti supra
sicli, * ex quibus fusæ sunt bases in introitu 30
tabernaculi testimonij, & altare æneum cum
craticula sua, omniaque vasa, quæ ad vsum
eius pertinent, * & bases atrij tàm in circuitu 31
quàm in ingressu eius, & paxilli tabernaculi
atque atrij, per gyrum.

Sup 28.a.6.

CAP. XXXIX.

DE hyacintho vero, & purpura, vermi- 1
culo ac bysso fecit vestes, quibus indue- A
retur Aaron, quando ministrabat in sanctis,
sicut pręcepit Dominus Moysi. * Fecit igitur 2
superhumerale de auro hyacintho, & pur-
pura, coccoque bis tincto, & bysso retorta,
* opere polymitario, inciditq; bracteas aureas, 3
& extenuauit in fila, vt possent torqueri cũ
priorum colorũ subtegmine, * duasque oras 4
sibi inuicẽ copulatas in vtroque latere sum-
mitatum, * & balteum ex eisdem coloribus, 5
sicut pręceperat Dñs Moysi. * Parauit & duos 6
lapides onychinos, astrictos & inclusos au- B
ro, & sculptos arte gẽmaria, nominibus filio-
rum Israel: * posuitque eos in lateribus super- 7
humeralis in monimẽtum filiorũ Israel, sicut
præceperat Dñs Moysi. * Fecit & rationale 8
opere polymito iuxta opus superhumeralis,
ex auro, hyacintho, purpura, coccoq; bis tin-
cto, & bysso retorta: * quadrãgulum, duplex, 9
mensuræ palmi. * Et posuit in eo gemmarũ 10
ordines quatuor. In primo versu erat sar- C
dius, topazius, smaragdus. * In secundo, car- 11
bunculus, sapphirus, & iaspis. * In tertio, li- 12
gurius, achates, & amethystus. * In quarto, 13
chrysolithus, onychinus, & beryllus, circum-
dati & inclusi auro per ordines suos. * Ipsiq; 14
lapides duodecim, sculpti erant nominibus
duodecim tribuũ Israel, singuli per nomina
singulorũ. * Fecerunt in rationali & catenu- 15
las sibi inuicẽ cohęrentes, de auro purissimo:
16 * & duos vncinos, totidẽque annulos aureos.
Porrò annulos posuerunt in vtroq; latere ra-
17 tionalis, * è quibus penderẽt duæ catenæ au-
reę, quas inseruerunt vncinis, qui in superhu-
18 meralis angulis eminebant. * Hæc & ante, &
D retrò ita conueniebant sibi, vt superhumera-
19 le & rationale mutuo nectẽretur, * stricta ad
baltcũ & annulis fortiùs copulata, quos iun-
gebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerẽt, & à
se inuicem mouerentur, sicut præcepit Dñs
20 Moysi. * Fecerunt quoque tunicã superhu-
21 meralis totam hyacinthinam, & capitium
in superiori parte contra medium, oramque
22 per gyrum capitij textilem: * deorsum autẽ
ad pedes mala punica ex hyacintho, purpu-
23 ra, vermiculo, ac bysso retorta: * & tintinna-
E bula de auro purissimo, quæ posuerunt inter
malogranata in extrema parte tunicæ per
24 gyrũ: * tintinnabulũ autem aureum, & ma-
lum punicũ, quibus ornatus incedebat pon-
tifex, quando ministerio fungebatur, sicut
25 præceperat Dñs Moysi. * Fecerunt & tuni-
cas byssinas opere textili Aaron, & filijs eius:
26 * & mitras cum coronulis suis ex bysso: * fe-
27 minalia quoque linea, byssina: * cingulũ ve-
28 rò de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac
vermiculo bis tincto arte plumaria, sicut
29 pręceperat Dñs Moysi. * Fecerunt & lami-
F nam sacræ venerationis de auro purissimo,
scripseruntq; in ea opere gemmario, Sanctum
30 Domini: * & strinxerunt eã cum mitra vitta
hyacinthina, sicut præceperat Dñs Moysi.
31 * Perfectũ est igitur omne opus tabernaculi
& tecti testimonij: feceruntq; filij Israel cun-
32 cta quæ præceperat Dominus Moysi. * Et
obtulerunt tabernaculũ & tectũ & vniuer-
sam suppellectilem, annulos, tabulas, vectes,
33 columnas ac bases, * opertorium de pellibus
arietum rubricatis, & aliud operimentum de
34 ianthinis pellibus, * velum, arcam, vectes,
35 propitiatorium, * mensam cum vasis suis &
36 propositionis panibus: * candelabrum, lucer-
C nas, & vtensilia earum cum oleo: * altare au-
37 reum, & vnguentum, & thymiama ex aro-
38 matibus: * & tentorium in introitu taberna-
39 culi: * altare æneum, retiaculum, vectes, &
vasa eius omnia: labrum cum basi sua: tento-
40 ria atrij, & columnas cum basibus suis: * ten-
toriũ in introitu atrij, funiculosque illius &
paxillos. Nihil ex vasis defuit quæ in mini-
steriũ tabernaculi, & in tectum fœderis iussa
41 sunt fieri. * Vestes quoque, quibus sacerdo-
tes vtuntur in Sanctuario, Aaron scilicet &
42 filij eius, * obtulerunt filij Israel, sicut præ-
43 ceperat Dominus. * Quæ postquam Moy-
ses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Mense primo, prima die mensis,
A eriges tabernaculum testimonij, * & pones
in

illata mensa, pones super eam quæ rite præ- 4
cepta sunt. Candelabrum stabit cum lucer-
nis suis, * & altare aureum in quo adoletur 5
incensum,coram arca testimonij. Tentorium
in introitu tabernaculi pones, * & ante illud 6
altare holocausti: *labrum inter altare & ta- 7
bernaculum, quod implebis aqua. *Circum- 8
dabisq; atrium tentorijs, & ingressum eius.
* Et assumpto vnctionis oleo vnges taberna- 9
culum cũ vasis suis, vt sanctificentur: *alta- 10
re holocausti & omnia vasa eius: * labrum 11
cum basi sua:omnia vnctionis oleo consecra-
bis,vt sint Sãcta sanctorum. * Appplicabisq; 12
Aaron & filios eius ad fores tabernaculi te-
stimonij, & lotos aqua * indues sanctis vesti- B
bus, vt ministrent mihi, & vnctio eorum in 13
sacerdotium sempiternum proficiat. * Fecit- 14
que Moyses omnia quæ præceperat Domi-
nus. * Igitur mense primo anni secundi, pri- 15
ma die mensis, collocatum est tabernaculũ.
a Nu 7.a 1. * a Erexitque Moyses illud, & posuit tabulas 16
ac bases & vectes, statuitque columnas, * & 17
expandit tectum super tabernaculum, impo-
sito desuper operimento,sicut Dominus im-
perauerat. * Posuit & testimonium in arca, 18
subditis infra vectibus, & oraculum desuper.
* Cumq; intulisset arcam in tabernaculum, 19
appendit ante eam velum vt expleret Dñi
iussionem. * Posuit & mensam in taberna- 20
culo testimonij ad plagam Septentrionalem
extra velum, * ordinatis coram propositio- 21
nis panibus, sicut præceperat Dñs Moysi.
22 * Posuit & candelabrum in tabernaculo te-
C stimonij è regione mensæ in parte australi,
23 * locatis per ordinem lucernis, iuxta præce-
24 ptum Domini. *Posuit & altare aureum sub
25 tecto testimonij contra velum, *& adoleuit
super eo incensum aromatum, sicut iusserat
26 Dominus Moysi. * Posuit & tentorium in
27 introitu tabernaculi testimonij, * & altare
holocausti in vestibulo testimonij, offerens
in eo holocaustum, & sacrificia, vt Dominus
28 imperauerat. * Labrum quoq; statuit inter
D tabernaculum testimonij & altare, implens
29 illud aqua. * Laueruntq; Moyses & Aaron,
30 ac filij eius manus suas & pedes, *cum ingre-
derentur tectum fœderis, & accederent ad
altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
31 * Erexit & atriũ per gyrum tabernaculi, &
altaris, ducto in introitu eius tentorio. Post-
32 quam omnia perfecta sunt, * a operuit nu- a Nu.9.c. 15.3. Reg. 8.b.10.
bes tabernaculum testimonij, & gloria Do-
33 mini impleuit illud. * Nec poterat Moyses
ingredi tectum fęderis, nube operiente om-
nia, & maiestate Domini coruscante, quia
34 cuncta nubes operuerat. * Si quando nubes
tabernaculum deserebat, proficiscebantur fi-
35 lij Israel per turmas suas: * si pendebat desu-
36 per, manebant in eodem loco. *Nubes quip-
pe Domini incubabat per diem tabernaculo,
& ignis in nocte, videntibus cunctis populis
Israel per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICVS, HEBRAICE VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

VOCAVIT autem Moy- 1
ſen, & locutus eſt ei Dominus A
de tabernaculo teſtimonij, di-
cens: * Loquere filijs Iſrael, & 2
dices ad eos: Homo, qui obtu-
lerit ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus,
id eſt, de bobus & ouibus offerens victimas,
‖ Exo. 29 b. 10. * ‖ ſi holocauſtum fuerit eius oblatio, ac de 3
armento; maſculum immaculatum offeret
ad oſtium tabernaculi teſtimonij, ad placan-
dum ſibi Dominum: *ponetque manum ſu- 4
per caput beſtiæ, & acceptabilis erit, atque in B
expiationem eius proficiens, *immolabitque 5
vitulũ coram Domino, & offerent filij Aarõ
ſacerdotes ſanguinem eius, fundẽtes per alta-
ris circuitum, quod eſt ante oſtium taberna-
culi. * detractaque pelle hoſtiæ, artus in fru- 6
ſta concident, *& ſubijcient in altari ignem, 7
ſtrue lignorum ante compoſita: *& membra, 8
quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput vi-
delicet, & cuncta quæ adhærent iecori, *in- 9
teſtinis, & pedibus lotis aqua: adolebitque ea C
ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſua-
uem odorẽ Domino. *Quòd ſi de pecoribus 10
oblatio eſt, de ouibus, ſiue de capris holocau-
ſtum, maſculum abſque macula offeret: *im- 11
molabitque ad latus altaris, quod reſpicit ad
Aquilonem, coram Domino: ſanguinẽ vero
illius fundent ſuper altare filij Aaron per cir-
cuitum: *diuidẽtque membra, caput, & om- 12
nia quæ adhærent iecori: & ponent ſuper D
ligna, quibus ſubijciendus eſt ignis: * inte- 13
ſtina vero & pedes lauabunt aqua. Et obla-
ta omnia adolebit ſacerdos ſuper altare in
holocauſtum, & odorem ſuauiſſimum Do-
14 mino. *Si autem de auribus, holocauſti obla-
tio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis
15 columbæ, * offeret eam ſacerdos ad altare:
& retorto ad collum capite, ac rupto vulne-
ris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper
16 crepidinem altaris: *veſiculam vero guttu-
ris, & plumas proijciet propè altare ad orien-
talem plagam, in loco, in quo cineres effundi
17 ſolent, * confringetque aſcellas eius, & non
ſecabit, neque ferro diuidet eam, & adolebit
ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocau-
ſtũ eſt & oblatio ſuauiſſimi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cum obtulerit oblationem ſacri-
A ficij Domino, ſimila erit eius oblatio.
2 fundetque ſuper eam oleũ, & ponet thus, *ac
deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorum
vnus tollet pugillum plenum ſimilæ & olei,
ac totum thus, & ponet memoriale ſuper
altare in odorem ſuauiſſimum Domino.
3 * ‖ quod autem reliquum fuerit de ſacrifi- ‖ Eccl. 7. d. 34.
cio, erit Aaron & filiorum eius, Sanctum
4 ſanctorum de oblationibus Domini. * Cum
B autem obtuleris ſacrificium coctum in cliba-
no de ſimila, panes ſcilicet abſque fermen-
to, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo li-
5 ta. * Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimi-
6 læ conſperſæ oleo & abſque fermento, *diui-
des eam minutatim, & fundes ſuper eam
oleum.

oleum.*Sin autem de craticula fuerit sacrifi- 7
cium,æquè simila oleo conspergetur:*quam 8
offerens Domino,trades manibus sacerdotis. C
* Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale 9
de sacrificio, & adolebit super altare in odo-
rem suauitatis Domino, * quidquid autem 10
reliquum est, erit Aaron,& filiorum eius, Sã-
ctum sanctorum de oblationibus Domini.
* Omnis oblatio,quæ offertur Domino, abs- 11
que fermento fiet,nec quidquam fermenti ac
mellis adolebitur in sacrificio Domini. *Pri- 12
mitias tantum eorum offeretis ac munera:
super altare vero non imponentur in odo-
rem suauitatis. *Quidquid obtuleris sacrifi- 13
cij, sale condies, nec auferes sal fęderis Dei D
tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua
offeres sal. * Si autẽ obtuleris munus prima- 14
rum frugum tuarũ Domino de spicis adhuc
virentibus, torrebis igni, & confringes in
morem farris.& sic offeres primitias tuas Do-
[Mar. 9. 8. 39.] mino, * fundens supra oleum,& thus impo- 15
nens,quia oblatio Domini est. * de qua ado- 16
lebit sacerdos in memoriam muneris partem
farris fracti, & olei,ac totum thus.

CAP. III.

QVòd si hostia pacificorum fuerit eius 1
oblatio, & de bobus voluerit offerre, A
marem siue feminã, immaculata offeret co-
ram Domino.*Ponetque manũ super caput 2
victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu
tabernaculi testimonij, fũdẽtque filij Aaron
sacerdotes,sanguinem per altaris circuitum.
* Et offerent de hostia pacificorum in obla- 3
[Exo. 29. b. 10.] tionem Domino, " adipem qui operit vita-
lia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus:
* duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & 4
reticulum iecoris cum renunculis. * adole- 5
buntque ea super altare in holocaustũ,lignis
igne supposito: in oblationẽ suauissimi odo- B
ris Domino. * Si vero de ouibus fuerit eius 6
oblatio & pacificorum hostia, siue mascu-
lum obtulerit, siue feminam, immaculata
erunt. * Si agnum obtulerit coram Domi- 7
no, * ponet manum suam super caput victi- 8
mæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo ta-
bernaculi testimonij: fundentque filij Aaron
sanguinem eius per circuitum altaris. * Et 9
offerent de pacificorũ hostia sacrificium Do-
mino:adipem & caudam totam. *cum reni- 10
bus,& pinguedinem quæ operit ventrem, at- C
que vniuersa vitalia, & vtrumque renuncu-
lũ cũ adipe, qui est iuxta ilia, reticulumque
iecoris cum renunculis. * & adolebit ea sa- 11
cerdos super altare in pabulum ignis & obla-
tionis Domini. * Si capra fuerit eius oblatio, 12
& obtulerit eam Domino, * ponet manum 13
suam super caput eius: immolabitque eam in
introitu tabernaculi testimonij. Et fundent D
filij Aaron sanguinem eius per altaris circui-
tum. *Tollentque ex ea in pastum ignis do- 14
minici, adipem qui operit ventrem, & qui
15 tegit vniuersa vitalia: * duos renunculos cũ
reticulo,quod est super eos iuxta ilia,& arui-
16 nam iecoris cum renunculis: * adolebitque
ea super altare sacerdos in alimoniam ignis,
& suauissimi odoris. Omnis adeps Domi-
17 ni erit * iure perpetuo in generationibus, &
cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem
nec adipem omnino comedetis.

CAP. IV.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere filijs Israel: Anima,quæ
A peccauerit per ignorantiam, & de vniuersis
mandatis Domini, quæ præcepit vt non fie-
3 rent, quippiam fecerit: * si sacerdos,qui vn-
ctus est, peccauerit, delinquere faciens po-
pulum, offeret pro peccato suo vitulum im-
4 maculatum Domino: * & adducet illum ad
ostiũ tabernaculi testimonij corã Domino,
ponetque manũ super caput eius, & immo-
5 labit eum Domino.*Hauriet quoque de san-
guine vituli,inferens illum in tabernaculum
6 testimonij.*Cùmque intinxerit digitũ in sã-
B guine, asperget eo septies coram Domino
7 contra velum Sanctuarij. *ponetque de eodẽ
sanguine super cornua altaris thymiamatis
gratissimi Domino, quod est in tabernaculo
testimonij, omnem autem reliquum sangui-
nem fundet in basim altaris holocausti in
8 introitu tabernaculi. * Et adipem vituli au-
feret pro peccato, tam eum qui vitalia ope-
9 rit,quam omnia,quæ intrinsecus sunt: *duos
renunculos,& reticulũ quod est super eos iu-
xta ilia, & adipem iecoris cum renunculis,
10 * sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorũ:
C & adolebit ea super altare holocausti.* Pellẽ
11 vero & omnes carnes cum capite & pedi-
12 bus & intestinis & fimo, * & reliquo corpo-
re efferet extra castra in locum mundum,
vbi cineres effundi solent: incendetque ea su-
per lignorum struem,quæ in loco effusorum
13 cinerum cremabuntur. *Quòd si omnis tur-
ba Israel ignorauerit, & per imperitiam fece-
14 rit quod contra mandatum Domini est, *&
postea intellexerit peccatum suũ, offeret pro
peccato suo vitulum, adducetque eum ad
15 ostium tabernaculi. *Et ponent seniores po-
D puli manus super caput eius corã Domino.
16 Immolatoq; vitulo in conspectu Dñi, * in-
feret sacerdos qui vnctus est,de sanguine eius
17 in tabernaculum testimonij, * tincto digito
18 aspergens septies cõtra velum.*ponetque de
eodẽ sanguine in cornibus altaris, quod est
coram Domino in tabernaculo testimonij:
reliquum autem sanguinẽ fundet iuxta ba-
sim altaris holocaustorũ,quod est in ostio ta-
19 bernaculi testimonij. *Omnemque eius adi-
20 pẽ tollet,& adolebit super altare: *sic faciens
& de hoc vitulo quo modo fecit & prius: &
rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis
Do-

Dominus. * Ipsum autem vitulũ offeret ex- 21
tra castra, atque comburet, sicut & priorem
vitulum: quia est pro peccato multitudinis.
*Si peccauerit princeps, & fecerit vnũ è plu- 22
ribus per ignorantiam, quod Domini lege E
prohibetur: * & postea intellexerit peccatũ 23
suũ, offeret hostiam Domino, hircum de ca-
pris immaculatum. *Ponetque manũ suam 24
super caput eius: cumque immolauerit eum
in loco vbi solet mactari holocaustum corã
Domino, quia pro peccato est, *tinget sacer- 25
dos digitum in sanguine hostiæ pro peccato,
tangens cornua altaris holocausti, & reliquũ
fundens ad basim eius. * Adipem vero ado- 25
lebit supra, sicut in victimis pacificorũ fieri
solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro pec-
cato eius, & dimittetur ei. * Quòd si pecca- 27
uerit anima per ignorantiam, de populo ter- F
ræ, vt faciat quidquã de his, quæ Domini le-
ge prohibentur, atque delinquat, *& cogno- 28
uerit peccatum suum, offeret capram imma-
culatã. *Ponetque manum super caput ho- 29
stiæ quæ pro peccato est, & immolabit eam
in loco holocausti. * Tolletque sacerdos de 30
sanguine in digito suo: & tangens cornua al-
taris holocausti, reliquum fundet ad basim
eius. * Omnem autem adipem auferens, si- 31
cut auferri solet de victimis pacificorũ, ado- G
lebit super altare in odorem suauitatis Do-
mino: rogabitq; pro eo, & dimittetur ei. *Sin 32
autem de pecoribus obtulerit victimam pro
peccato, ouem scilicet immaculatam; *ponet 33
manum super caput eius, & immolabit eam
in loco vbi solent cædi holocaustorum ho-
stiæ. * Sumetque sacerdos de sanguine eius 34
digito suo, & tangens cornua altaris holo-
causti, reliquum fundet ad basim eius. *Om- 35
nem quoque adipem auferens, sicut auferri
solet adeps arietis, qui immolatur pro paci-
ficis: cremabit super altare in incensum Do-
mini: rogabitque pro eo, & pro peccato eius,
& dimittetur ei.

CAP. V.

SI peccauerit anima, & audierit vocem 1
iurantis, testisque fuerit quod aut ipse A
vidit, aut conscius est: nisi indicauerit, porta-
bit iniquitatem suam. *Anima, quæ tetigerit 2
aliquid immundum, siue quod occisum à be-
stia est, aut per se mortuum, aut quodlibet
aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ suę,
rea est, & deliquit: * & si tetigerit quidquam 3
de immunditia hominis iuxta omnem impu-
ritatẽ, qua pollui solet, oblitaque cognouerit
postea, subiacebit delicto. * Anima, quæ iu- 4
rauerit, & protulerit labijs suis vt vel male
quid faceret, vel bene, & idipsum iuramento
& sermone firmauerit, oblitaq; postea intel-
lexerit delictum suum, * agat pœnitentiam 5
pro peccato, * & offerat de gregibus agnam 6
siue capram, orabitque pro ea sacerdos & pro B
7 peccato eius: *sin autem non potuerit offer-
re pecus, offerat u duos turtures, vel duos u *Inf. 12. d. 8.*
pullos columbarum Domino, vnum pro
8 peccato, & alterum in holocaustum, * dabit- *Luc. 2. d. 24.*
que eos sacerdoti; qui primum offerens pro
peccato, retorquebit caput eius ad pennulas,
ita vt collo hæreat, & non penitus abrum-
9 patur. * Et asperget de sanguine eius parie-
tem altaris. quidquid autem reliquum fue-
rit, faciet distillare ad fundamentum eius,
10 quia pro peccato est. * Alterum vero ado-
lebit in holocaustum, vt fieri solet: rogabitq;
pro eo sacerdos & pro peccato eius, & dimit-
11 tetur ei. * Quòd si non quiuerit manus eius
C duos offerre turtures, aut duos pullos colum-
barum, offeret pro peccato suo similæ par-
tem ephi decimam. non mittet in eam oleũ,
nec thuris aliquid imponet, quia pro pecca-
12 to est. *tradetque eam sacerdoti: qui plenum
ex ea pugillum hauriens, cremabit super
altare in monimentum eius qui obtulerit,
13 * rogans pro illo & expians, reliquam vero
14 partem ipse habebit in munere. * Locutusq;
15 est Dominus ad Moysen, dicens: * Anima
si præuaricans ceremonias, per errorem in
his, quæ Domino sunt sanctificata, pecca-
D uerit, offeret pro delicto suo arietem imma-
culatum de gregibus, qui emi potest duobus
16 siclis, iuxta pondus Sanctuarij: * ipsumque
quod intulit damni restituet, & quintam
partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui
rogabit pro eo offerens arietem, & dimitte-
17 tur ei. * Anima si peccauerit per ignoran-
tiam, feceritque vnum ex his quæ Domini
lege prohibentur, & peccati rea intellexerit
18 iniquitatem suam, * offeret arietem imma-
culatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensu-
ram, æstimationemque peccati: qui orabit
pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei,
19 * quia per errorem deliquit in Dominum.

CAP. VI.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:
2 * Anima quæ peccauerit, & contempto
A Domino, negauerit proximo suo depositum
quod fidei eius creditũ fuerat, vel vi aliquid
3 extorserit, aut calumniam fecerit, * siue
rem perditam inuenerit, & inficians insu- *Nu. 5. a. 6.*
per peierauerit, & quodlibet aliud ex plu-
ribus fecerit, in quibus solent peccare ho-
4 mines, * conuicta delicti, reddet * omnia quæ
5 per fraudẽ voluit obtinere, integra, & quin-
tam insuper partem domino cui damnũ in-
6 tulerat. *Pro peccato autem suo offeret arie-
tem immaculatum de grege, & dabit eum sa-
cerdoti, iuxta æstimationem, mensuramque
7 delicti: * qui rogabit pro eo coram Domi-
no, & dimittetur illi pro singulis quæ fa-
8 ciendo peccauit. * Locutusque est Domi-
9 nus ad Moysen, dicens: * Præcipe Aaron &
B filijs eius: Hæc est lex holocausti: Cremabi-
tur

tur in altari tota nocte vsque mane: ignis ex
eodē altari erit. * vestietur tunica sacerdos 10
& feminalibus lineis: tolletque cineres, quos
vorans ignis exussit, & ponens iuxta altare,
*spoliabitur prioribus vestimētis, indutusq; 11
alijs, efferet eos extra castra, & in loco mun-
dissimo vsque ad fauillam consumi faciet.
*Ignis autem in altari semper ardebit, quem 12
nutriet sacerdos subijciens ligna mane per
singulos dies, & imposito holocausto, desu-
per adolebit adipes pacificorū.*Ignis est iste 13
perpetuus, qui numquam deficiet in altari.
* Hæc est lex sacrificij & libamentorū, quæ 14
offerent filij Aaron coram Dño, & corā al-
tari. *Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ 15
cōspersa est oleo, & totum thus, quod super
similam positum est: adolebitque illud in al-
tari in monimentum odoris suauissimi Do-
mino: * reliquam autem partem similæ co- 16
medet Aaron cum filijs suis, absque fermen- C
to: & comedet in loco Sancto Atrij taberna-
culi. *Ideo autē non fermētabitur, quia pars 17
eius in Dñi offertur incensū. Sanctū sancto-
rū erit, sicut pro peccato atq; delicto.*Mares 18
tantum stirpis Aaron comedent illud. Legi-
timum ac sempiternū erit in generationibus
vestris de sacrificijs Domini. omnis, qui teti-
gerit illa, sanctificabitur. * Locutusque est 19
Dominus ad Moysen, dicens: *Hęc est obla- 20
tio Aaron, & filiorum eius, quam offerre de-
bent Domino in die vnctionis suæ. Decimā
partem ephi offerēt similæ in sacrificio sem-
piterno, medium eius mane, & medium eius
vespere:*quæ in sartagine oleo cōspersa fri- 21
getur. Offeret autē eam calidā in odorē sua-
uissimum Domino * sacerdos, qui iure patri 22
successerit, & tota cremabitur in altari.
*Omne enim sacrificiū sacerdotū igne con- 23
sumetur, nec quisquam comedet ex eo. *Lo- D
cutus est autē Dñs ad Moysen, dicens: *Lo- 24
quere Aaron & filij eius: Ista est lex hostiæ 25
pro peccato: In loco vbi offertur holocau-
stum, immolabitur coram Dño. Sanctū san-
ctorum est. *Sacerdos qui offert, comedet eā 26
in loco sancto, in atrio tabernaculi. *Quid- 27
quid tetigerit carnes eius, sanctificabitur. Si
de sanguine illius vestis fuerit aspersa, laua-
bitur in loco sancto. *Vas autē fictile, in quo 28
cocta est, confringetur. quod si vas æneum
fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua.*Om- 29
nis masculus de genere sacerdotali vescetur
de carnibus eius, quia Sanctum sanctorum
est. * Hostia enim quæ ceditur pro peccato, 30
u Heb. 13. b u cuius sanguis infertur in tabernaculum te-
11. stimonij ad expiandum in Sanctuario, non
Sup. 4. a. 5. comedetur, sed comburetur igni.

CAP. VII.

HAec quoque lex hostię pro delicto, Sā- 1
cta sanctorum est:*idcirco vbi immo- 2
labitur holocaustum, mactabitur & victima A
pro delicto: sanguis eius per gyrum altaris
3 fundetur. *Offerent ex ea caudam & adipē,
4 qui operit vitalia: *Duos renunculos, & pin-
guedinē quæ iuxta illa est, reticulūq; iecoris
5 cum renunculis. *& adolebit ea sacerdos su-
per altare: incensum est Domini pro delicto.
6 * Omnis masculus de sacerdotali genere, in
loco sancto vescetur his carnibus, quia San-
7 ctum sanctorum est. *Sicut pro peccato of-
fertur hostia, ita & pro delicto: vtriusq; ho-
stiæ lex vna erit: ad sacerdotem, qui eam ob-
8 tulerit, pertinebit. * Sacerdos qui offert ho-
9 locausti victimam, habebit pellem eius. * Et
omne sacrificium similæ, quod coquitur in
clibano, & quidquid in craticula, vel in sar-
tagine præparatur, eius erit sacerdotis à quo
10 offertur:*siue oleo conspersa, siue arida fue-
B rint, cunctis filijs Aaron mensura ęqua per
11 singulos diuidetur. *Hæc est lex hostiæ pa-
12 cificorum quæ offertur Domino. * Si pro
gratiarum actione oblatio fuerit, offerent
panes absque fermento conspersos oleo, &
lagana azyma vncta oleo, coctamque simi-
lam, & collyridas olei admistione cōspersas:
13 *panes quoque fermētatos cum hostia gra-
14 tiarum, quæ immolatur pro pacificis: * ex
quibus vnus pro primitijs offeretur Domi-
no, & erit sacerdotis qui fundet hostiæ san-
15 guinem. * cuius carnes eadem comedentur
die, nec remanebit ex eis quidquā vsque ma-
16 ne.*Si voto, vel sponte quispiā obtulerit ho-
stiā, eadem similiter edetur die: sed & si quid
17 in crastinū remāserit, vesci licitū est: *quid-
quid autē tertius inuenerit dies, ignis absu-
18 met.*si quis de carnibus victimæ pacificorū
die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec
proderit offerenti: quin potius quæcumque
anima tali se edulio cōtaminauerit, præuari-
19 cationis rea erit. * Caro, quæ aliquid tetige-
C rit immundum, non comedetur, sed combu-
retur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.
20 *Anima polluta quę ederit de carnibus ho-
stiæ pacificorum, quę oblata est Dño, peribit
21 de populis suis. *Et quæ tetigerit immundi-
tiā hominis, vel iumenti, siue omnis rei, quæ
polluere potest, & comederit de huiuscemo-
22 di carnibus, interibit de populis suis. *Locu-
23 tusque est Dominus ad Moysen, dicēs: Lo-
quere filijs Israel: Adipem ouis, & bouis &
24 capræ non comedetis. * Adipem cadaueris
morticini, & eius animalis, quod à bestia ca-
25 ptū est, habebitis in varios vsus. *Si quis adi-
pem, qui offerri debet in incensum Domini,
26 comederit, peribit de populo suo. * Sangui-
nem quoque omnis animalis non sumetis in
27 cibo, tam de auibus quā de pecoribus. *Om-
nis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de
28 populis suis. * Locutusque est Dominus ad
29 Moysen, dicēs: *Loquere filijs Israel, dicens:
Qui offert victimam pacificorum Domino,

offerat simul & sacrificium,id est,libamenta
eius.* tenebit manibus adipem hostiæ,& pe- 30
ctusculum:cumque ambo oblata Dño cõse- D
crauerit,tradet sacerdoti, *qui adolebit adi- 31
pem super altare, pectusculũ autem erit Aa-
ron,& filiorum eius. *armus quoque dexter 32
de pacificorum hostijs cedet in primitias sa-
cerdotis. * Qui obtulerit sanguinem & adi- 33
pem,filiorum Aaron,ipse habebit & armum
dextrum in portione sua. *Pectusculũ enim 34
eleuationis, & armum separationis tuli à fi-
lijs Israel de hostijs eorum pacificis. & dedi
Aaron sacerdoti, & filijs eius lege perpetua,
ab omni populo Israel. * Hæc est vnctio 35
Aaron & filiorum eius in ceremonijs Domi-
ni die qua obtulit eos Moyses, vt sacerdotio
fungerentur, *& quæ præcepit eis dari Do- 36
minus à filijs Israel religione perpetua in ge-
nerationibus suis. *Ista est lex holocausti, & 37
sacrificij pro peccato atq; delicto,& pro con-
secratione, & pacificorum victimis: *quam 38
constituit Dominus Moysi in monte Sinai,
quando mandauit filijs Israel vt offerrent
oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAP. VIII.

Locutusque est Dominus ad Moysen,di- 1
cens: * Tolle Aaron cũ filiis suis,vestes 2
eorum, & vnctionis oleũ, vitulum pro pec- A
cato, duos arietes, canistrũ cum azymis, *& 3
congregabis omnem cœtum ad ostiũ taber-
naculi. *Fecit Moyses vt Dominus impera- 4
uerat. Cõgregataque omni turba ante fores
tabernaculi,* ait: Iste est sermo,quem iussit 5
Dñs fieri. * Statimq; obtulit Aaron & filios 6
eius. Cumq; lauisset eos,*vestiuit pontificem 7
subucula linea, accingens eum balteo, & in-
duens eum tunica hyacinthina, & desuper
humerale imposuit, *quod astringẽs cingu- 8
lo aptauit rationali, in quo erat Doctrina &
Veritas. *Cidari quoque texit caput: & su- 9
per eam, cõtra frontem,posuit laminam au-
ream cõsecratã in sanctificatione, sicut præ- B
ceperat ei Dñs. * Tulit & vnctionis oleum, 10
quo liniuit tabernaculum cum omni supel-
lectili sua. * Cumque sanctificans aspersisset 11
altare septem vicibus, vnxit illud, & omnia
vasa eius, labrũque cum basi sua sãctificauit
i Eccl. 45. c.18. oleo. * i Quod fundens super caput Aaron, 12
vnxit eum,& consecrauit: *filios quoq; eius
oblatos vestiuit tunicis lineis, & cinxit bal- 13
teis,imposuitq; mitras,vt iusserat Dñs. *Ob- 14
tulit & vitulum pro peccato. cumque super C
caput eius posuisset Aarõ, & filij eius manus
suas,*immolauit eum:hauriens sanguinem, 15
& tincto digito, tetigit cornua altaris per
gyrũ. quo expiato & sanctificato, fudit reli-
quum sanguinem ad fundamẽta eius.*Adi- 16
pẽ vero qui erat super vitalia, & reticulũ ie-
coris. duosq; renunculos, cum aruinulis suis
adoleuit super altare: * vitulum cũ pelle,& 17
carnibus,& fimo,cremans extra castra,sicut
18 præceperat Dñs.*Obtulit & arietem in ho-
locaustum: super cuius caput cũ imposuis-
19 sent Aaron & filij eius,manus suas,*immo-
lauit eum,& fudit sanguinẽ eius per circuitũ
20 altaris.*Ipsumq; arietem in frusta concidẽs,
caput eius, & artus,& adipem adoleuit igni;
21 *lotis prius intestinis & pedibus. totumque
D simul arietem incendit super altare,eo quod
esset holocaustũ suauissimi odoris Dño, si-
22 cut præceperat ei. *Obtulit & arietẽ secũdũ,
in consecratione sacerdotũ: posueruntq; su-
per caput eius Aarõ & filij eius manus suas.
23 * quẽ cũ immolasset Moyses, sumẽs de san-
guine eius, tetigit extremũ auriculæ dextræ
Aaron,& pollicẽ manus eius dextræ, simili-
24 ter & pedis. *Obtulit & filios Aarõ. cũq; de
E sanguine arietis immolati tetigisset extremũ
auriculæ singulorũ dextræ, & pollices ma-
nus ac pedis dextri, reliquum fudit super al-
25 tare per circuitũ:*Adipem vero,& caudam,
omnẽque pinguedinẽ quæ operit intestina,
reticulumq; iecoris,& duos renes cum adipi-
26 bus suis,& armo dextro separauit. *Tollens
autem de canistro azymorũ, quod erat corã
Dño, panem absque fermento, & collyridã
conspersam oleo, laganũq; posuit super adi-
27 pes, & armũ dextrum, * tradens simul om-
nia Aaron & filijs eius.Qui postquã leuaue-
28 rũt ea coram Domino,*rursum suscepta de
manibus eorum, adoleuit super altare holo-
causti, eo quòd consecrationis esset oblatio,
29 in odorẽ suauitatis,sacrificij Domino. *Tu-
litque pectusculum eleuans illud corã Dño,
de ariete consecrationis in partem suam, si-
30 cut præceperat ei Dñs, *Assumensque vn-
guentũ,& sanguinẽ qui erat in altari, asper-
sit super Aaron & vestimenta eius, & super
31 filios illius ac vestes eorum. *Cumq; sancti-
ficasset eos in vestitu suo,præcepit eis,dicens:
Coquite carnes ante fores tabernaculi, &
G ibi comedite eas. panes quoq; consecrationis
edite,qui positi sunt in canistro,sicut præce-
pit mihi Dominus,dicẽs: u Aaron & filij eius u Exo. 29.f 32.
32 comedent eos: *Quidquid autem reliquum Inf.29.b.9
fuerit de carne & panibus, ignis absumet.
33 * De ostio quoque tabernaculi non exibitis
septẽ diebus, vsque ad diem quo cõplebitur
tempus consecrationis vestræ. septem enim
34 diebus finitur consecratio: *sicut & impræ-
sentiarum factum est,vt ritus sacrificij com-
35 pleretur. *Die ac nocte manebitis in taber-
naculo obseruantes custodias Domini, ne
moriamini: sic enim mihi præceptum est.
36 *Feceruntq; Aaron & filij eius cuncta quæ
locutus est Dominus per manum Moysi.

CAP. IX.

1 Facto autem octauo die, vocauit Moyses u Exod 29. a.1.
A Aaron & filios eius, ac maiores natu Is-
2 rael,dixitq; ad Aaron: * u Tolle de armento
vitulum

vitulum pro peccato,& arietem in holocau-
ſtum,vtrumque immaculatum,& offer illos
corã Domino. * Et ad filios Iſrael loqueris: 3
Tollite hircum pro peccato,& vitulũ,atque
agnũ anniculos, & ſine macula in holocau-
ſtum, *bouem & arietẽ pro pacificis: & im- 4
molate eos coram Domino, in ſacrificio ſin-
gulorum ſimilam conſperſam oleo offeren-
tes. hodie enim Dominus apparebit vobis.
*Tulerunt ergo cũcta quæ iuſſerat Moyſes 5
ad oſtium tabernaculi: vbi cum omnis mul- B
titudo aſtaret, * ait Moyſes: iſte eſt ſermo, 6
quem præcepit Dominus: facite,& appare-
bit vobis gloria eius.*Et dixit ad Aaron:Ac- 7
cede ad altare, & immola pro peccato tuo:
offer holocauſtũ, & deprecare pro te & pro
populo.cũque mactaueris hoſtiã populi, ora
pro eo, ſicut præcepit Dominus.*Statimque 8
Aaron accedens ad altare,immolauit vitulũ
pro peccato ſuo:*cuius ſanguinẽ obtulerunt 9
ei filij ſui: in quo tingẽs digitum,tetigit cor-
nua altaris,& fudit reſiduum ad baſim eius.
* Adipemque & renunculos, ac reticulum 10
iecoris, quæ ſunt pro peccato,adoleuit ſuper
altare,ſicut præceperat Dñs Moyſi.*carnes 11
vero & pellem eius extra caſtra combuſſit
igni. * Immolauit & holocauſti victimam: 12
obtuleruntq;ei filij ſui ſanguinem eius,quem C
fudit per altaris circuitum. * ipſam etiã ho- 13
ſtiam in fruſta conciſam, cum capite & mẽ-
bris ſingulis obtulerunt. quæ omnia ſuper
altare cremauit igni, * lotis aqua prius inte- 14
ſtinis & pedibus.*Et pro peccato populi of- 15
ferens,mactauit hircum: expiatoque altari,
*fecit holocuſtum,*addẽs in ſacrificio liba- 16
menta,quæ pariter offeruntur,& adolens ea 17
ſuper altare,abſq;ceremonijs holocauſti ma-
tutini. *Immolauit & bouem atque arietẽ, 18
hoſtias pacificas populi: obtulerũtque ei filij
ſui ſanguinem, quem fudit ſuper altare in
circuitum. * Adipem autem bouis,& caudã 19
D arietis, renunculoſque cum adipibus ſuis, &
20 reticulum iecoris * poſuerunt ſuper pecto-
ra.cũque cremati eſſent adipes ſuper altare,
21 *pectora eorum,& armos dextros ſeparauit
Aaron, eleuans coram Dño, ſicut præcepe-
22 rat Moyſes. *Et extendens manus ad popu-
lum, benedixit ei. Sicque cõpletis hoſtijs pro
peccato, & holocauſtis, & pacificis,deſcẽdit.
23 *Ingreſſi autem Moyſes & Aaron in taber-
naculum teſtimonij, & deinceps egreſſi be-
nedixerunt populo. ⁿApparuitq;gloria Dñi ⁿ Mac.2 c.
24 omni multitudini: * & ecce egreſſus ignis à 11.
Dño,deuorauit holocauſtum, & adipes qui
erant ſuper altare.Quod cũ vidiſſent turbę,
laudauerunt Dñm, ruentes in facies ſuas.

CAP. X.

1 ARreptiſque Nadab, & Abiu filij Aarõ
A thuribulis, ⁿ poſuerunt ignẽ,& incen- ⁿ Nu.3.a.
ſum deſuper, offerentes coram Domino 4.26.g.26.
ignem alienum: quod eis præceptum non 1.Par.24.
2 erat. *Egreſſuſque ignis à Domino,deuora- a.2.
3 uit eos,& mortui ſunt coram Dño. * Dixit-
que Moyſes ad Aaron:Hoc eſt quod locutus
eſt Dñs: Sanctificabor in ijs, qui appropin-
quant mihi, & in conſpectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.
4 * Vocatis autẽ Moyſes Miſaele, & Eliſaphã
filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite &
tollite fratres veſtros de conſpectu Sanctua-
5 rij,& aſportate extra caſtra. *Confeſtimque
pergentes, tulerunt eos ſicut iacebant,veſti-
tos lineis tunicis, & eiecerunt foras, vt ſibi
6 fuerat imperatũ. * Locutuſq; eſt Moyſes ad
B Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios eius:
Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta
nolite ſcindere, ne fortè moriamini, & ſuper
omnẽ cœtũ oriatur indignatio. Fratres ve-
ſtri, & omnis domus Iſrael plangant incen-
7 dium quod Dñs ſuſcitauit: *vos autem non
egrediemini fores tabernaculi, alioquin pe-
ribitis: oleũ quippe ſanctæ vnctionis eſt ſu-

per vos. Qui fecerunt omnia iuxta præce-
ptum Moysi. *Dixit quoque Dñs ad Aarō: 8
*Vinũ, & omne quod inebriare potest, non 9
bibetis tu & filij tui, quãdo intratis in taber-
naculũ testimonij, ne moriamini: quia præ-
ceptum sempiternũ est in generationes ve-
stras. *Et vt habeatis scientiam discernendi 10
inter sanctum & profanum, inter pollutum
& mundum: * doceatisque filios Israel om- 11
nia legitima mea quæ locutus est Dominus
ad eos per manum Moysi. *Locutusque est 12
Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar C
filios eius, qui erant residui: Tollite sacrifi-
cium, quod remansit de oblatione Domini,
& comedite illud absque fermento iuxta al-
tare, quia Sanctũ sanctorũ est. * Comedetis 13
autem in loco sancto: quod datum est tibi &
filijs tuis de oblationibus Dñi, sicut præce-
ptum est mihi. * Pectusculum quoq; quod 14
oblatum est, & armũ qui separatus est, ede-
tis in loco mundissimo tu & filij tui, & filiæ
tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis reposita
sunt de hostijs salutaribus filiorum Israel:
a 2. Mach. 2.6.11. *eo quod armum & pectus, a & adipes qui 15
cremantur in altari, eleuauerunt corã Dño,
& pertineãt ad te, & ad filios tuos lege per-
petua, sicut præcepit Dominus.*a Inter hęc, 16
hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum D
quæreret Moyses, exustum reperit: iratusq;
contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron, qui
remanserant, ait: * Cur non comedistis ho- 17
stiam pro peccato in loco sancto, quæ Sãcta
sanctorum est, & data vobis vt portetis ini-
quitatem multitudinis, & rogetis pro ea in
conspectu Domini, *præsertim cum de san- 18
guine illius non sit illatum, intra sancta, &
comedere debueritis eam in Sanctuario, si-
cut præceptum est mihi? *Respõdit Aaron: 19
Oblata est hodie victima pro peccato, & ho-
locaustum coram Domino: mihi autem ac-
cidit quod vides. quomodo potui comede-
re eam, aut placere Domino in ceremonijs
mente lugubri? *Quod cum audisset Moy- 20
ses, recepit satisfactionem.

CAP. XI.

a Deut. 14. d 18. LOcutusque est Dñs ad Moysen & Aarō, 1
dicens: * Dicite filijs Israel: a Hæc sunt 2
animalia quæ comedere debetis de cunctis A
animantibus terræ: * Omne quod habet di- 3
uisam vngulã, & ruminat in pecoribus, co-
medetis. * Quidquid autẽ ruminat quidẽ, & 4
habet vngulã, sed non diuidit eã, sicut came-
lus & cetera, non comedetis illud, & inter
immunda reputabitis. * Chœrogryllus qui 5
ruminat, vngulamq; non diuidit, immundus
est. * Lepus quoque: nã & ipse ruminat, sed 6
a 2. Mach. d.6.18. vngulam non diuidit. * Et a sus: qui cum vn- 7
gulam diuidat, non ruminat. *horum carni- 8
bus non vescemini, nec cadauera continge-
tis, quia immũda sunt vobis. *Hæc sunt quæ 9
B gignuntur in aquis, & vesci licitum est. Om-
ne quod habet pinnulas & squamas, tam in
mari, quàm in fluminibus & stagnis, come-
10 detis. * Quidquid autem pinnulas & squa-
mas non habet eorum quæ in aquis mouen-
11 tur & viuunt, abominabile vobis, *execran-
dumque erit, carnes eorum non comedetis,
12 & morticina vitabitis. *Cuncta quæ nõ ha-
bent pinnulas & squamas in aquis, pollu-
13 ta erunt. *Hęc sunt, quæ de auibus comede-
re non debetis, & vitanda sunt vobis: Aqui-
14 lã, & gryphem, & haliæetum, * & miluum
15 ac vulturem iuxta genus suũ, *& omne cor-
16 uini generis in similitudinẽ suã, * struthio-
nẽ, & noctuã, & larum, & accipitrem iuxta
17 genus suum: *bubonẽ, & mergulum, & ibin,
18 *& cygnũ & onocrotalum, & porphyrio-
19 nẽ, *herodionem & charadriõ iuxta genus
C suũ, vpupam quoq; & vespertilionẽ. *Omne
20 de volucribꝰ quod graditur super quattuor
21 pedes, abominabile erit vobis. * Quidquid
autem ambulat quidem super quattuor pe-
des, sed habet longiora retro crura, per quæ
22 salit super terram, *comedere debetis, vt est
bruchus in genere suo, & attacus, atque
ophiomachus, ac locusta, singula iuxta ge-
23 nus suum. *Quidquid autem ex volucribus
quattuor tantum habet pedes, execrabile
24 erit vobis: *& quicumque morticina eorum
D tetigerit, polluetur, & erit immundus vsque
25 ad vesperum: *& si necesse fuerit vt portet
quippiã horũ mortuum, lauabit vestimenta
sua, & immundus erit vsq; ad occasum solis.
26 *Omne animal quod habet quidem vngu-
lam, sed non diuidit eam, nec ruminat, im-
mundum erit: & qui tetigerit illud, contami-
27 nabitur. * Quod ambulat super manus ex
cunctis animantibus, quæ incedunt quadru-
pedia, immundũ erit: qui tetigerit morticina
28 eorũ, polluetur vsque ad vesperum. *Et qui
portauerit huiuscemodi cadauera, lauabit
vestimẽta sua, & immũdus erit vsque ad ve-
sperum: quia omnia hæc immunda sunt vo-
29 bis. *Hæc quoque inter polluta reputabun-
E tur de his, quæ mouẽtur in terra, mustela, &
mus, & crocodilus, singula iuxta genus suũ,
30 *mygale, & chamæleon, & stellio, & lacer-
31 ta, & talpa: * omnia hæc immunda sunt.
Qui tetigerit morticina eorum, immundus
32 erit vsque ad vesperum: *& super quod ce-
ciderit quidquam de morticinis eorum, pol-
luetur tam vas ligneum & vestimentũ, quã
pelles & cilicia: & in quocumque fit opus,
tingentur aqua, & polluta erunt vsq; ad ve-
33 sperũ, & sic postea mundabuntur: *Vas au-
tem fictile, in quod horum quidquam intro
ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum
34 est. * Omnis cibus, quem comedetis, si fusa
fuerit super eũ aqua, immundus erit: & om-
ne liquẽs quod bibitur de vniuerso vase, im-
mun-

mundum erit. * Et quidquid de morticinis 35
huiuscemodi ceciderit super illud, immun- F
dum erit: siue clibani, siue chytropodes, de-
struentur, & immundi erunt. * Fontes vero 36
& cisternæ, & omnis aquarum congregatio
munda erit. Qui morticinum eorum teti-
gerit, polluetur. * Si ceciderit super semen- 37
tem, non polluet eam. * Si autem quispiam 38
aqua sementem perfuderit, & postea morti-
cinis tacta fuerit, illico polluetur. * Si mor- 39
tuum fuerit animal, quod licet vobis come-
dere, qui cadauer eius tetigerit, immundus
erit vsque ad vesperum: * & qui comederit 40
ex eo quippiam, siue portauerit; lauabit ve-
stimenta sua, & immundus erit vsque ad ve-
sperum. * Omne quod reptat super terram, 41
abominabile erit, nec assumetur in cibum.
* Quidquid super pectus quadrupes gradi- 42
tur, & multos habet pedes, siue per humum G
trahitur, non comedetis, quia abominabile
est. * Nolite contaminare animas vestras, 43
nec tangatis quidquam eorum, ne immundi
sitis. * Ego enim sum Dominus Deus vester: 44
a 1. Pet. 1. c. 13. a sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne pol-
luatis animas vestras in omni reptili quod
mouetur super terram. * Ego enim sum Do- 45
minus, qui eduxi vos de terra Aegypti, vt es-
sem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego
sanctus sum. * Ista est lex animātium ac vo- 46
lucrum, & omnis animæ viuētis, quæ moue-
tur in aqua, & reptat in terra, * vt differētias 47
noueritis mundi, & immundi, & sciatis quid
comedere, & quid respuere debeatis.

CAP. XII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: * Loquere filijs Israel, & dices ad 2
a Luc. 2. c. 22. eos: a Mulier, si suscepto semine pepererit ma- A
sculum, immūda erit septē diebus iuxta dies
Ioa. 7. c. 22. separationis mēstruæ. * b Et die octauo circū- 3
b Luc. 2. c. 21. cidetur infantulus. * Ipsa vero triginta tribus 4
diebus manebit in sāguine purificationis suę. B
Omne sanctum non tanget, nec ingredietur
in Sanctuarium, donec impleantur dies pu-
rificationis suæ. * Sin autem feminam pepe- 5
rerit, immunda erit duabus hebdomadibus,
iuxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta
sex diebus manebit in sanguine purificatio-
nis suæ. * Cūq; expleti fuerint dies purifica- 6
tionis suæ, pro filio, siue pro filia, deferet C
agnum anniculū in holocaustum, & pullū
colūbæ siue turturem pro peccato, ad ostiū
tabernaculi testimonij, & tradet sacerdoti
* qui offeret illa coram Domino, & orabit 7
pro ea, & sic mundabitur à profluuio san- D
guinis sui. ista est lex parientis masculū aut
feminam. * Quòd si non inuenerit manus 8
a Sup. 5. c. 11. Luc. 2. d. 24. eius, nec potuerit offerre agnū, sumet a duos
turtures vel duos pullos columbarum, vnū
in holocaustū, & alterum pro peccato. ora-
bitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

CAP. XIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, &
2 Aaron, dicens: * Homo, in cuius cute &
A carne ortus fuerit diuersus color siue pu-
stula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga
lepræ, adducētur ad Aaron sacerdotē, vel ad
3 vnum quemlibet filiorum eius. * Qui cū vi-
derit lepram in cute, & pilos in album mu-
tatos colorem, ipsamq; speciē lepræ humilio-
rem cute & carne reliqua; plaga lepræ est,
4 & ad arbitrium eius separabitur. * Sin autem
lucens candor fuerit in cute, nec humilior
carne reliqua, & pili coloris pristini, reclu-
5 det eum sacerdos septem diebus, * & consi-
derabit die septimo: & siquidem lepra vltra
non creuerit, nec transierit in cute priores
terminos, rursum recludet eum septem die-
6 bus alijs. * Et die septimo contemplabitur: si
obscurior fuerit lepra, & non creuerit in cu-
te, mundabit eum, quia scabies est: lauabitq;
7 homo vestimēta sua, & mundus erit. * Quòd
B si postquam à sacerdote visus est, & redditus
munditiæ, iterum lepra creuerit; adducetur
8 ad eum, * & immunditiæ condemnabitur.
9 * Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur
10 ad sacerdotem, * & videbit eum. Cumq; co-
lor albus in cute fuerit, & capillorum mu-
tauerit aspectum, ipsa quoque caro viua ap-
11 paruerit: * lepra vetustissima iudicabitur,
atque inolita cuti. Contaminabit itaque eū
sacerdos, & non recludet, quia perspicuæ
12 immunditiæ est. * Sin autem effloruerit di-
scurrens lepra in cute, & operuerit omnem
cutem à capite vsque ad pedes, quidquid sub
13 aspectum oculorum cadit, * considerabit
eum sacerdos, & teneri lepra mundissima
iudicabit: eò quòd omnis in candorem ver-
14 sa sit, & idcirco homo mundus erit. * Quan-
15 do vero caro viuens in eo apparuerit, * tunc
sacerdotis iudicio polluetur, & inter immū-
dos reputabitur. caro enim viua si lepra
16 aspergitur, immunda est. * Quòd si rursum
C versa fuerit in alborem, & totum hominem
17 operuerit, * considerabit eum sacerdos, &
18 mundum esse decernet. * Caro autem & cu-
19 tis in qua vlcus natū est & sanatum, * & in
loco vlceris cicatrix alba apparuerit, siue
subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:
20 * qui cum viderit locum lepræ humiliorem
carne reliqua, & pilos versos in candorem,
contaminabit eum: plaga enim lepræ orta
21 est in vlcere. * Quòd si pilus coloris est pri-
stini, & cicatrix subobscura, & vicina carne
non est humilior, recludet eum septem die-
22 bus. * & si quidem creuerit, adiudicabit eum
23 lepræ. * sin autem steterit in loco suo, vlce-
24 ris est cicatrix, & homo mundus erit. * Ca-
ro autem & cutis, quam ignis exusserit, &
sanata albam siue rufam habuerit cicatri-
25 cem, * considerabit eam sacerdos, & ecce

versa est in alborem, & locus eius reliqua
cute est humilior: contaminabit eum, quia
plaga lepræ in cicatrice orta est. * Quod si 26
pilorum color non fuerit immutatus, nec D
humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ
species fuerit subobscura, recludet eum septē
diebus, * & die septimo contemplabitur: si 27
creuerit in cute lepra, contaminabit eū.* sin 28
autem in loco suo candor steterit non satis
clarus, plaga cōbustionis est, & idcirco mun-
dabitur, quia cicatrix est combusturæ.* Vir, 29
siue mulier, in cuius capite vel barba germi-
nauerit lepra, videbit eos sacerdos. * & siqui- 30
dem humilior fuerit locus carne reliqua, &
capillus flauus, solitoq; subtilior; contamina-
bit eos, quia lepra capitis ac barbæ est. * Sin 31
autem viderit locum maculæ ęqualem vici-
næ carni, & capillum nigrum: recludet eum
septem diebus,* & die septimo intuebitur. Si 32
nō creuerit macula, & capillus sui coloris est, & E
locus plagæ carni reliquæ æqualis:* radetur 33
homo absque loco maculæ, & includetur se-
ptem diebus alijs. * Si die septimo visa fuerit 34
stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne
reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus
suis mundus erit. * Sin autem post emunda- 35
tionē rursus creuerit macula in cute, * non 36
quæret amplius vtrum capillus in flauū co-
lorem sit immutatus, quia apertè immūdus
est. * Porrò si steterit macula, & capilli nigri 37
fuerint, nouerit hominem sanatum esse, &
confidenter eum pronunciet mundū. * Vir, 38
siue mulier, in cuius cute candor apparuerit,
* intuebitur eos sacerdos. si deprehenderit 39
subobscurum alborem lucere in cute, sciat nō
esse lepram, sed maculam coloris candidi, &
hominem mūdum. * Vir, de cuius capite ca- 40
pilli fluunt, caluus & mundus est: * & si à 41
fronte ceciderint pili, recaluaster & mundus
est.* Sin autem incaluitio, siue in recaluatio- 42
ne albus vel rufus color fuerit exortus, * & F
hoc sacerdos viderit, condemnabit eū haud 43
dubiæ lepræ, quæ orta est in caluitio. * Qui- 44
cumque ergo maculatus fuerit lepra, & se-
paratus est ad arbitrium sacerdotis, * habe- 45
bit vestimēta dissuta, caput nudum, os veste
contectum, contaminatum ac sordidum se
clamabit. * Omni tempore quo leprosus est, 46
& immundus, solus habitabit extra castra.
* Vestis lanea siue linea, quæ lepram habue- 47
rit* in stamine, atque subtegmine, aut certè 48
pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,
* si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra 49
reputabitur, ostendeturque sacerdoti. * qui 50
cōsideratam recludet septem diebus: * & die 51
septimo rursus aspiciens si deprehēderit cre-
uisse, lepra perseuerans est: pollutum iudica-
bit vestimentum, & omne in quo fuerit in-
uenta: * & idcirco comburetur flammis. 52
* Quod si eam viderit non creuisse, * præci- 53
54 piet, & lauabunt id, in quo lepra est, reclu-
55 detque illud septē diebus alijs. * Et cum vi-
G derit faciē quidem pristinam nō reuersam,
nec tamen creuisse leprā, immūdum iudica-
bit, & igne comburet, eo quod infusa sit in
superficie vestimenti vel per totum, lepra.
56 * Sin autē obscurior fuerit locus lepræ, post-
quam vestis est lota, abrumpet eum, & à soli-
57 do diuidet. * Quòd si vltra apparuerit in his
locis, quæ prius immaculata erant, lepra vo-
58 latilis & vaga: debet igne comburi. * si ces-
sauerit, lauabit aqua ea, quæ pura sunt, secū-
59 do, & munda erunt. * Ista est lex lepræ vesti-
menti lanei & linei, staminis, atque subteg-
minis, omnisque supellectilis pelliceę, quo-
modo mundari debeat, vel contaminari.

CAP. XIV.

1 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:
2 * Hic est ritus leprosi, quando mundan-
A dus est: u Adducetur ad sacerdotē:* qui egres-
3 sus de castris, cū inuenerit lepram esse mun-
4 datam, * præcipiet ei, qui purificatur, vt of-
ferat duos passeres viuos pro se, quibus vesci
licitum est, & lignum cedrinum, vermicu-
5 lumque & hyssopum. * & vnū ex passeribus
immolari iubebit in vase fictili super aquas
6 viuentes:* alium autē viuum cū ligno cedri-
no, & cocco & hyssopo tinget in sanguine
7 passeris immolati, * quo asperget illum, qui
mundandus est, septies, vt iure purgetur: &
dimittet passerem viuum, vt in agrū auolet.
8 * Cūque lauerit homo vestimenta sua, radet
omnes pilos corporis, & lauabitur aqua: pu-
rificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat
vt maneat extra tabernaculum suum septē
9 diebus, * & die septimo radet capillos capitis,
B barbamque & supercilia, ac totius corporis
pilos. Et lotis rursum vestibus & corpore,
10 * die octauo assumet duos agnos immacu-
latos, & ouem anniculam absque macula, &
tres decimas similæ in sacrificium, quæ con-
spersa sit oleo, & seorsum olei sextarium.
11 * Cūque sacerdos purificans hominem, sta-
tuerit eū, & hæc omnia coram Dño in ostio
12 tabernaculi testimonij, * tollet agnum, & of-
feret eum pro delicto, oleiq; sextariū. & obla-
13 tis ante Dñm omnibus, * immolabit agnū,
vbi solet immolari hostia pro peccato, & ho-
locaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim
pro peccato, ita & pro delicto ad sacerdotem
14 pertinet hostia: Sācta sanctorum est. * Assu-
mensq; sacerdos de sanguine hostię, quę im-
molata est pro delicto, ponet super extremū
auriculæ dextræ eius qui mūdatur, & super
15 pollices manus dextræ & pedis: * & de olei
16 sextario mittet in manū suam sinistrā, * tin-
getque digitū dextrum in eo, & asperget co-
17 ram Dño septies. * quod autē reliquum est
C olei in læua manu, fundet super extremum
auriculæ dextrę eius qui mundatur, & super
pollices

u Matt. 8. a. 1. Mar. 1. d. 40. Luc. 5. a. 12.

pollices manus ac pedis dextri, & super san-
guinem qui effusus est pro delicto,*& super 18
caput eius. *Rogabitq; pro eo corã Dño, & 19
faciet sacrificiũ pro peccato.tunc immolabit
holocaustũ,*& ponet illud in altari cũ liba- 20
mentis suis,& homo rite mũdabitur.*Quòd 21
si pauper est, & non potest manus eius inue-
nire quę dicta sũt,pro delicto assumet agnũ
ad oblationẽ, vt roget pro eo sacerdos, deci-
mãque partem similæ conspersæ oleo in sa-
crificium,& olei sextariũ,* a duosque turtu- 22
res,siue duos pullos columbę,quorũ vnus sit
pro peccato,& alter in holocaustũ:*offeret- 23
que ea die octauo purificationis suę sacerdo- D
ti,ad ostiũ tabernaculi testimonij corã Dño.
* qui suscipiens agnum pro delicto & sex- 24
tariũ olei,leuabit simul: *immolatoq;agno, 25
de sanguine eius ponet super extremũ auri-
culę dextrę illius qui mũdatur,& super pol-
lices manus eius ac pedis dextri: * olei vero 26
partem mittet in manum suã sinistram,*in 27
quo tingẽs digitum dextræ manus asperget
septies coram Dño: * tangetque extremum 28
dextræ auriculæ illius, qui mũdatur,& pol-
lices manus ac pedis dextri in loco sanguinis
qui effusus est pro delicto:*reliquam autem 29
partem olei,quæ est in sinistra manu, mittet
super caput purificati, vt placet pro eo Do-
minũ:*& turturem siue pullũ columbæ of- 30
feret, * vnum pro delicto, & alterũ in holo- 31
caustum cum libamẽtis suis.*Hoc est sacrifi- 32
cium leprosi,qui habere nõ potest omnia in
emundationem sui. * Locutusq; est Dñs ad 33
Moysen & Aaron,dicens: *Cũ ingressi fue- 34
ritis Terrã Chanaan, quã ego dabo vobis in E
possessionem,si fuerit plaga lepræ in ędibus,
*ibit cuius est domus,nuncians sacerdoti, & 35
dicet:Quasi plaga leprę videtur mihi esse in
domo mea.*At ille pręcipiet vt efferãt vni- 36
uersa de domo,priusquam ingrediatur eã,&
videat vtrũ leprosa sit, ne immũda fiãt om-
nia quæ in domo sunt. Intrabitq; postea vt
cõsideret lepram domus: *& cum viderit in 37
parietibus illius quasi valliculas pallore siue
rubore deformes,& humiliores superficie re-
liqua, * egredietur ostium domus, & statim 38
claudet illam septẽ diebus. * Reuersusq;die 39
septimo, considerabit eam. si inuenerit cre-
uisse lepram,*iubebit erui lapides in quibus 40
lepra est,& proijci eos extra ciuitatem in lo- F
cum immundũ:*domum autem ipsam radi 41
intrinsecus per circuitum, & spargi puluerẽ
rasuræ extra vrbẽ in locum immundũ, *la- 42
pidesque alios reponi pro his qui ablati fue-
rint,& luto alio liniri domũ.*Sin autẽ post- 43
quã eruti sunt lapides,& puluis erasus,& alia
terra lita,*ingressus sacerdos viderit reuersã 44
leprã, & parietes respersos maculis, lepra est
perseuerans,& immũda domus: *quam sta- 45
tim destruent, & lapides eius ac ligna, atque

a Sup.5.c.11.12.d.8. Luc.2.d.24.

vniuersum puluerem proijcient extra oppi-
46 dum in locum immundum.*Qui intrauerit
domum quando clausa est, immundus erit
47 vsque ad vesperũ:*& qui dormierit in ea,&
comederit quippiam, lauabit vestimẽta sua.
48 * Quod si introiens sacerdos viderit lepram
G nõ creuisse in domo,postquã denuo lita fue-
49 rit,purificabit eã reddita sanitate:*& in pu-
rificationẽ eius sumet duos passeres, lignũq;
cedrinum,& vermiculum atque hyssopum:
50 *& immolato vno passere in vase fictili su-
51 per aquas viuas, *tollet lignum cedrinũ, &
hyssopum,& coccum & passerem viuum,&
tinget omnia in sanguine passeris immolati,
atque in aquis viuentibus,& asperget domũ
52 septies, *purificabitque eam tã in sanguine
passeris quàm in aquis viuentibus, & in pas-
sere viuo, lignoque cedrino & hyssopo,atq;
53 vermiculo. * Cùmque dimiserit passerem
auolare in agrum libere,orabit pro domo,&
54 iure mundabitur. * Ista est lex omnis lepræ
55 & percussuræ, *lepræ vestium,& domorũ,
56 * cicatricis & erumpentium papularum,
lucentis maculæ, & in varias species, colori-
57 bus immutatis, * vt possit sciri quo tempo-
re mundum quid, vel immundum sit.

CAP. XV.

1 Locutusq; est Dñs ad Moysen,& Aaron,
2 dicens: * Loquimini filijs Israel, & di-
A cite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis,im-
3 mundus erit.*Et tunc iudicabitur huic vitio
subiacere,cum per singula momẽta adhæse-
rit carni eius,atq; concreuerit fœdus humor.
4 * Omne stratum, in quo dormierit.immun-
5 dum erit,& vbicumque sederit. * Si quis ho-
minũ tetigerit lectum eius, lauabit vestimẽ-
ta sua:& ipse lotus aqua,immundus erit vsq;
6 ad vesperum. * Si sederit vbi ille sederat, &
ipse lauabit vestimẽta sua: & lotus aqua,im-
7 mũdus erit vsque ad vesperum.*Qui tetige-
rit carnem eius,lauabit vestimenta sua:& ip-
se lotus aqua, immundus erit vsq; ad vespe-
8 rum. * Si saliuam huiuscemodi homo iece-
rit super eum qui mundus est, lauabit vesti-
mẽta sua: & lotus aqua, immundus erit vsq;
9 ad vesperum. *Sagma,super quo sederit,im-
10 mundũ erit: *& quidquid sub eo fuerit, qui
B fluxum seminis patitur,pollutum erit vsque
ad vesperum. Qui portauerit horũ aliquid,
lauabit vestimẽta sua: & ipse lotus aqua,im-
11 mundus erit vsque ad vesperum. * Omnis,
quem tetigerit,qui talis est,nõ lotis ante ma-
nibus,lauabit vestimenta sua: & lotus aqua,
12 immundus erit vsque ad vesperum.*Vas fi-
ctile quod tetigerit,confringetur: vas autem
13 ligneum lauabitur aqua. * Si sanatus fuerit
qui huiuscemodi sustinet passionẽ, numera-
bit septem dies post emũdationem sui, & lo-
tis vestibus & toto corpore in aquis viuenti-
14 bus,erit mundus. *Die autem octauo sumet

duos turtures, aut duos pullos columbæ, &
veniet in conspectum Dñi ad ostium taber-
naculi testimonij, dabitq; eos sacerdoti, *qui 15
faciet vnum pro peccato, & alterũ in holo-
caustum: rogabitque pro eo coram Dño, vt
emundetur à fluxu seminis sui. *Vir de quo 16
egreditur semen coitus, lauabit aqua omne C
corpus suum: & immũdus erit vsq; ad vespe-
rum. *Vestem & pellem, quam habuerit, la- 17
uabit aqua, & immũda erit vsque ad vespe-
rũ. *Mulier, cũ qua coierit, lauabitur aqua, 18
& immunda erit vsque ad vesperum. *Mu- 19
lier, quæ redeunte mẽse patitur fluxum san-
guinis, septem diebus separabitur. *Omnis 20
qui tetigerit eam, immundus erit vsque ad
vesperum: *& in quo dormierit vel sederit 21
diebus separationis suæ, polluetur. *Qui te- 22
tigerit lectum eius, lauabit vestimenta sua: &
ipse lotus aqua, immundus erit vsque ad ve-
sperum. *Omne vas, super quo illa sederit, 23
quisquis attigerit, lauabit vestimenta sua: &
ipse lotus aqua, pollutus erit vsque ad vespe-
rum. *Si coierit cum ea vir tempore sangui- 24
nis menstrualis, immundus erit septẽ diebus: D
& omne stratũ, in quo dormierit, polluetur.
*Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum 25
sanguinis non in tempore menstruali, vel
quę post menstruum sanguinem fluere non
cessat, quãdiu subiacet huic passioni, immũ-
da erit quasi sit in tempore menstruo. *om- 26
ne stratum, in quo dormierit, & vas in quo
sederit, pollutum erit. *quicumque tetigerit 27
ea, lauabit vestimenta sua, & ipse lotus aqua,
immundus erit vsque ad vesperum. *Si ste- 28
terit sanguis, & fluere cessauerit, numerabit
septem dies purificationis suæ: *& die octa- 29
uo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut
duos pullos columbarum ad ostium taber-
naculi testimonij: *qui vnum faciet pro pec- 30
cato, & alterum in holocaustum, rogabit-
que pro ea coram Domino, & pro fluxu im-
munditiæ eius. *Docebitis ergo filios Israel 31
vt caueant immunditiam, & non moriantur
in sordibus suis, cum polluerint taberna-
culum meum quod est inter eos. *Ista est 32
lex eius, qui patitur fluxum seminis, & qui
polluitur coitu, *& quæ menstruis tempo- 33
ribus separatur, vel quæ iugi fluit sanguine,
& hominis, qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

Locutusque est Dominus ad Moysen 1
u Sup. 10. a. 12. "post mortem duorum filiorũ Aaron, A
quando offerentes ignem alienum interfe-
cti sunt: *præcepit ei, dicens: Loquere ad 2
u Exod. 30. b. 10. Hebr. 9. b. 7. Aaron fratrem tuum, "ne omni tempore in-
grediatur Sanctuarium, quod est intra ve-
lum coram propitiatorio quo tegitur arca,
vt non moriatur (quia in nube apparebo su-
per oraculum) *nisi hæc ante fecerit: Vitulũ 3
pro peccato offeret, & arietem in holocau-
4 stum. *Tunica linea vestietur, feminalibus
lineis verẽda celabit: accingetur zona linea,
cidarim lineam imponet capiti: hæc enim
vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum
5 lotus fuerit, induetur. *Suscipietque ab vni-
uersa multitudine filiorum Israel duos hir-
B cos pro peccato, & vnum arietem in holo-
6 caustum. *Cumque obtulerit vitulum, &
7 orauerit pro se & pro domo sua, *duos hir-
cos stare faciet coram Dño in ostio taberna-
8 culi testimonij: *mittesque super vtrumque
sortem, vnam Dño, & alteram capro emis-
9 sario: *cuius exierit sors Dño, offeret illum
10 pro peccato: *cuius autem in caprum emis-
sarium, statuet eum viuum coram Dño, vt
fundat preces super eo, & emittat eum in so-
11 litudinem. *His rite celebratis, offeret vitu-
lum & rogans pro se & pro domo sua, im-
12 molabit eũ: *assumptoque thuribulo, quod
de prunis altaris impleuerit, & hauriens ma-
nu compositum thymiama in incensum, vl-
13 tra velum intrabit in Sancta: *vt positis su-
C per ignem aromatibus, nebula eorum & va-
por operiat oraculum, quod est supra testi-
14 monium, & non moriatur. *Tollet quoque
de sanguine vituli, & asperget digito septies
15 contra propitiatorium ad orientem. *Cum-
que mactauerit hircum pro peccato populi,
inferet sanguinem eius intra velũ, sicut præ-
ceptum est de sanguine vituli, vt aspergat è
16 regione oraculi, *& expiet Sanctuarium ab
immunditijs filiorum Israel, & à præuarica-
tionibus eorum, cunctisq; peccatis. Iuxta hũc
ritum faciet tabernaculo testimonij, quod fi-
D xũ est inter eos in medio sordiũ habitationis
17 eorũ. *"Nullus hominũ sit in tabernaculo *u Luc. 1. a. 10.*
quando pontifex Sãctuarium ingreditur, vt
roget pro se & pro domo sua, & pro vniuer-
18 so cętu Israel donec egrediatur. *Cũ autem
exierit ad altare, quod coram Dño est, oret
pro se, & sumptũ sanguinẽ vituli atq; hirci
19 fundat super cornua eius per gyrũ: *asper-
gensq; digito septies, expiet, & sanctificet il-
20 lud ab immunditijs filiorum Israel. *Post-
quã emundauerit Sanctuarium, & taberna-
21 culũ, & altare, tũc offerat hircũ viuentẽ. *&
posita vtraque manu super caput eius, cõfi-
teatur omnes iniquitates filiorum Israel, &
vniuersa delicta atq; peccata eorũ: quæ im-
precans capiti eius, emittet illũ per hominẽ
22 paratum, in desertum. *Cũque portauerit
E hircus omnes iniquitates eorũ in terram so-
23 litariã, & dimissus fuerit in deserto, *reuer-
tetur Aaron in tabernaculum testimonij, &
depositis vestibus, quibus prius indutus erat
cum intraret Sanctuarium, relictisque ibi,
24 *lauabit carnem suam in loco sãcto, indue-
turque vestibus suis. Et postquã egressus ob-
tulerit holocaustum suum, ac plebis, rogabit
25 tam pro se, quàm pro populo: *& adipem,
qui

qui oblatus est pro peccatis, adolebit super
altare. *ille vero, qui dimiserit caprum emis- 26
sariũ, lauabit vestimenta sua & corpus aqua,
& sic ingredietur in castra. *Vitulum autem 27
& hircum, qui pro peccato fuerant immola-
ti, & quorum sanguis illatus est in Sanctua- F
rium vt expiatio cõpleretur, asportabunt fo-
Heb.13.b. ras castra, "& cõburent igni tam pelles quam
11 carnes eorum, ac fimũ: *& quicumque com- 28
busserit ea, lauabit vestimenta sua, & carnem
aqua, & sic ingredietur in castra. *Eritque 29
Inf.23.e. vobis hoc legitimum sempiternum: " Mense
27 septimo, decima die mensis affligetis animas
vestras, nullumque opus facietis, siue indige-
na, siue aduena qui peregrinatur inter vos.
*In hac die expiatio erit vestri, atque mũda- 30
tio ab omnibus peccatis vestris: corã Domino G
mundabimini. *sabbatum enim requietionis 31
est, & affligetis animas vestras religione per-
petua. *Expiabit autem sacerdos, qui vnctus 32
fuerit, & cuius manus initiatæ sunt vt sacer-
dotio fungatur pro patre suo: indueturque
stola linea & vestibus sanctis, * & expiabit 33
Sanctuarium & tabernaculũ testimonij at-
que altare, sacerdotes quoque & vniuersum
populum. *Eritque vobis hoc legitimũ sem- 34
piternũ, vt oretis pro filijs Israel, & pro cun-
ctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igi-
tur sicut præceperat Dominus Moysi.

CAP. XVII.

ET locutus est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: * Loquere Aaron & filijs eius, & 2
cunctis filijs Israel, dicens ad eos: Iste est A
sermo, quem mandauit Dominus, dicens:
* Homo quilibet de domo Israel, si occiderit 3
bouem aut ouem, siue capram in castris vel
extra castra, * & non obtulerit ad ostium ta- 4
bernaculi oblationem Domino, sanguinis
reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peri-
bit de medio populi sui. * Ideo sacerdoti of- 5
ferre debent filij Israel hostias suas, quas oc-
cident in agro, vt sanctificẽtur Domino ante
ostiũ tabernaculi testimonij, & immolent eas
6 hostias pacificas Dño. *Fũdetq; sacerdos san-
B guinẽ super altare Domini ad ostiũ taberna-
culi testimonij, & adolebit adipẽ in odorẽ sua-
7 uitatis Domino: *& nequaquã vltra immo-
labũt hostias suas dæmonibus, cũ quibus for-
nicati sunt. Legitimũ sempiternũ erit illis &
8 posteris eorũ. *Et ad ipsos dices: Homo de do-
mo Israel, & de aduenis, qui peregrinantur
apud vos, qui obtulerit holocaustũ siue victi-
9 mã, * & ad ostiũ tabernaculi testimonij non
adduxerit eam, vt offeratur Dño, interibit de
10 populo suo. *Homo quilibet de domo Israel,
C & de aduenis qui peregrinãtur inter eos, si co-
mederit sanguinẽ, obfirmabo faciẽ meã cõtra
animã illius, & disperdam eã de populo suo,
11 * quia anima carnis in sanguine est: & ego
dedi illum vobis, vt super altare in eo expietis
pro animabus vestris, & sanguis pro animæ
12 piaculo sit. * Idcirco dixi filijs Israel: Omnis
anima ex vobis non comedet sanguinem, nec
13 ex aduenis, qui peregrinãtur apud vos. *Ho-
mo quicumq; de filijs Israel, & de aduenis, qui
peregrinãtur apud vos, si venatione, atq; au-
cupio ceperit ferã vel auem, quibus vesci lici-
tum est, fundat sanguinem eius, & operiat il- Gen.9.a.
D lum terra. * " Anima enim omnis carnis in 4.
14 sanguine est: vnde dixi filijs Israel: Sangui- Sup.7.e.
nem vniuersę carnis non comedetis, quia ani- 26.
ma carnis in sanguine est: & quicumq; come-
15 derit illum, interibit. *Anima, quæ comederit
morticinum, vel captum à bestia, tam de in-
digenis, quam de aduenis, lauabit vestimenta
sua & semetipsum aqua, & contaminatus erit
vsque ad vesperum: & hoc ordine mundus
16 fiet. * Quod si non lauerit vestimenta sua &
corpus, portabit iniquitatem suam.

CAP. XVIII.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere filijs Israel, & dices ad
eos:

eos: Ego Dominus Deus vester: * iuxta con- 3
suetudinem Terræ Ægypti, in qua habita- A
stis, non facietis: & iuxta morem Regionis
Chanaan, ad quam ego introducturus sum
vos, non agetis, nec in legitimis eorum am-
bulabitis. * Facietis iudicia mea, & præcepta 4
mea seruabitis, & ambulabitis in eis. ego Do-
" Ro. 10. a. 5 minus Deus vester. * " Custodite leges meas, 5
Ezec. 20. b. 11. atque iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis.
Gal. 3. b. 11. Ego Dominus. *Omnis homo ad proximam 6
sanguinis sui non accedet, vt reuelet turpitu-
dinem eius. Ego Dominus. *Turpitudinem 7
patris tui & turpitudinem matris tuæ non
discooperies: mater tua est. non reuelabis
turpitudinem eius. * Turpitudinem vxoris 8
patris tui non discooperies: turpitudo enim
patris tui est. * Turpitudinem sororis tuæ ex 9
patre, siue ex matre, quæ domi vel foris ge- B
nita est, non reuelabis. * Turpitudinem filiæ 10
filij tui vel neptis ex filia non reuelabis:
quia turpitudo tua est. *Turpitudinem filiæ 11
vxoris patris tui, quam peperit patri tuo, &
est soror tua, non reuelabis. *Turpitudinem 12
sororis patris tui non discooperies: quia caro
est patris tui. *Turpitudinem sororis matris 13
tuæ non reuelabis, eo quod caro sit matris
tuę. * Turpitudinem patrui tui non reuela- 14
bis, nec accedes ad vxorem eius, quæ tibi af-
finitate coniungitur. *Turpitudinem nurus 15
tuæ non reuelabis, quia vxor filij tui est, nec
discooperies ignominiam eius. * Turpitu- 16
dinem vxoris fratris tui non reuelabis: quia
turpitudo fratris tui est. * Turpitudinem 17
vxoris tuæ & filiæ eius non reuelabis. Filiam C
filij eius, & filiam filiæ illius non sumes, vt re-
ueles ignominiam eius: quia caro illius sunt,
& talis coitus incestus est. * Sororem vxoris 18
tuæ in pellicatum illius non accipies, nec re-
uelabis turpitudinem eius adhuc illa viuen-
te. * Ad mulierem, quæ patitur menstrua, 19
non accedes, nec reuelabis fęditatem eius.
" Inf. 20. a. * Cum vxore proximi tui non coibis, nec se- 20
2. minis commistione maculaberis. * " De se- 21
mine tuo nõ dabis, vt consecretur idolo Mo-
loch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Do-
minus. * Cum masculo non commiscearis 22
coitu femineo, quia abominatio est. * Cum 23
omni pecore non coibis, nec maculaberis cũ
" Inf. 20. c. 15. eo. " Mulier non succumbet iumento, nec mi-
scebitur ei: quia scelus est. * Nec polluamini 24
in omnibus his, quibus contaminatæ sunt
vniuersæ gentes, quas ego eijciam ante con-
spectum vestrum, * & quibus polluta est 25
terra: cuius ego scelera visitabo, vt euomat
habitatores suos. * Custodite legitima mea 26
atque iudicia, & non faciatis ex omnibus abo-
minationibus istis, tam indigena quam colo-
nus qui peregrinantur apud vos. * Omnes 27
enim execrationes istas fecerũt accolæ terræ
qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 * Cauete ergo ne, & vos similiter euomat,
cum paria feceritis, sicut euomuit gentem,
29 quæ fuit ante vos. * Omnis anima, quæ fe-
cerit de abominationibus his quippiam, peri-
30 bit de medio populi sui. * Custodite manda-
ta mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui
fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis.
Ego Dominus Deus vester.

CAP. XIX.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere ad omnem cœtum
A filiorum Israel, & dices ad eos: " Sancti estote,
quia ego sanctus sum, Dominus Deus ve- " 1. Pet. 1. c. 16.
3 ster. * Vnusquisque patrem suum, & matrem Sup. 11. g.
suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego 44.
4 Dominus Deus vester. * Nolite conuerti
ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis.
5 Ego Dominus Deus vester. * Si immolaue-
ritis hostiam pacificorũ Domino vt sit pla-
6 cabilis, * eo die quo fuerit immolata, co-
medetis eam, & die altero: quidquid autem
residuum fuerit in diem tertium, igne com-
7 buretis. * si quis post biduum comederit ex
8 ea, profanus erit, & impietatis reus: * porta-
B bitque iniquitatem suam, quia sanctum Dñi
polluit, & peribit anima illa de populo suo.
9 * " Cũq; messueris segetes terræ tuæ, non tõ- " Inf. 23. d.
debis vsque ad solũ superficiem terræ: nec re- 22.
10 manẽtes spicas colliges. * Neque in vinea tua
racemos & grana decidentia cõgregabis, sed
C pauperibus & peregrinis carpenda dimittes.
11 ego Dominus Deus vester. * Nõ facietis fur-
tum. Non mẽtiemini, nec decipiet vnusquis-
12 que proximum suum. * " Non periurabis in " Exod. 20.
nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. 7.
13 ego Dominus. * " Non facies calumniã proxi- " Eccl. 10.
mo tuo, nec vi opprimes eũ. " Non morabitur a. Deut. 24.
14 opus mercenarij tui apud te vsq; mane. * Nõ c. 14.
maledices surdo, nec corã cæco pones offen- Tob. 4. c.
diculũ: sed timebis Dominum Deũ tuũ, quia 15.
15 ego sum Dñs. * Non facies quod iniquũ est,
nec iniuste iudicabis. " Non consideres perso- " Deut. 1. c.
nam pauperis, nec honores vultum potentis. 17. & 16. d.
16 Iustè iudica proximo tuo. * Non eris crimi- 19.
nator, nec susurro in populo. Non stabis con-
17 tra sanguinem proximi tui. ego Dñs. * " Non " 1 Ioan. 2.
oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publi- b 11 & 3. c.
ce argue eum, ne habeas super illo peccatum. 15.
18 * " Non quæras vltionem, nec memor eris Eccl. 19. b.
iniuriæ ciuium tuorũ. " Diliges amicum tuũ 13.
19 sicut teipsum. ego Dñs. * Leges meas custo- " Luc. 17. a.
dite. Iumentum tuum non facies coire cum Matt. 5. g. 44. 22. d. 40.
alterius generis animantibus. Agrum tuum Rom. 13. c.
non seres diuerso semine. Veste, quæ ex duo- 9.
20 bus texta est, non indueris. * Homo si dor-
mierit cum muliere coitu seminis, quæ sit
ancilla etiam nubilis, & tamẽ pretio nõ redẽ-
pta, nec libertate donata: vapulabunt ambo
21 & non morientur, quia non fuit libera. * pro
E delicto autẽ suo offeret Dño ad ostium taber-
naculi

naculi testimonij arietem: *orabitque pro eo 22
sacerdos, & pro peccato eius corã Domino, &
repropitiabitur ei, dimittetúrque peccatum.
*Quando ingressi fueritis terram, & planta- 23
ueritis in ea ligna pomifera, auferetis præpu-
tia eorum: poma, quæ germinant, immunda
erunt vobis, nec edetis ex eis. *Quarto autem 24
anno omnis fructus eorum sãctificabitur lau-
dabilis Domino. * Quinto autẽ anno come- 25
detis fructus, congregantes poma quæ profe-
runt. Ego Dñs Deus vester. * Non come- 26
detis cum sanguine. Non augurabimini, nec
Inf. 21. a. 5. obseruabitis somnia. *Neq; in rotundum at- 27
tondebitis comam: nec radetis barbam. * Et 28
super mortuo non incidetis carnem vestram, F
neq; figuras aliquas, aut stigmata facietis vo-
bis. ego Dñs. * Ne prostituas filiam tuam, ne 29
contaminetur terra, & impleatur piaculo.
*Sabbata mea custodite, & Sanctuarium 30
meum metuite. ego Dominus. * Non decli- 31
netis ad magos, nec ab ariolis aliquid scisci-
temini, vt polluamini per eos. ego Domi-
nus Deus vester. * Coram cano capite con- 32
surge, & honora personam senis: & time
u Exo. 21. c. 21. Dominum Deum tuum. ego sum Dominus.
* u Si habitauerit aduena in terra vestra, & 33
moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei: G
* sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis 34
eum quasi vosmetipsos: fuistis enim & vos
aduenæ in Terra Aegypti. ego Dominus
Deus vester. *Nolite facere iniquum aliquid 35
in iudicio, in regula, in pondere, in mensu-
ra. *Statera iusta, & ęqua sint pondera, iustus 36
modius, æquusque sextarius. ego Dominus
Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti.
* Custodite omnia præcepta mea, & vniuer- 37
sa iudicia, & facite ea. ego Dominus.

CAP. XX.

Locutusque est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: * Hæc loqueris filijs Israel: Ho- 2
u Sup. 18. c. 21. mo de filijs Israel & de aduenis, qui habi- A
tant in Israel, u si quis dederit de semine suo
idolo Moloch, morte moriatur: populus ter-
ræ lapidabit eum. *Et ego ponam faciẽ meã 3
cõtra illum: succidamque eum de medio po-
puli sui, eo quod dederit de semine suo Mo-
loch, & contaminauerit Sanctuarium meũ,
ac polluerit nomen sanctum meum. * Quod 4
si negligens populus terræ, & quasi parui-
pendens imperium meum, dimiserit homi-
nẽ qui dedit de semine suo Moloch, nec vo-
luerit eum occidere: * ponam faciem meam 5
super hominem illum, & super cognationem
eius, succidamq; & ipsum, & omnes qui con-
senserunt ei vt fornicaretur cũ Moloch, de
medio populi sui. * Anima, quæ declinaue- 6
rit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit
u 1. Pet. 1. c. 15. cum eis, ponam faciem meam contra eam,
& interficiam illam de medio populi sui.
* u Sanctificamini & estote sancti, quia ego 7
8 sum Dominus Deus vester. *Custodite præ-
B cepta mea, & facite ea: Ego Dominus qui
9 sanctifico vos. * u Qui maledixerit patri suo,
aut matri, morte moriatur: patri, matrique u Exo. 21. c. 16.
10 maledixit, sanguis eius sit super eum. * u Si Matt. 15 a. 4.
mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & Mar. 7. b. 10.
adulterium perpetrauerit cum coniuge pro-
ximi sui, morte moriantur, & mœchus & u Ioan. 8. a. 5.
11 adultera. *Qui dormierit cũ nouerca sua, & Deut. 22. d. 22.
reuelauerit ignominiã patris sui, morte mo-
riantur ambo: sanguis eorum sit super eos.
12 *Si quis dormierit cũ nuru sua, vterque mo-
riatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorũ
13 sit super eos. * Qui dormierit cum masculo
coitu femineo, vterque operatus est nefas,
morte moriantur: sit sanguis eorũ super eos.
14 * Qui supra vxorem filiam, duxerit matrem
C eius, scelus operatus est: viuus ardebit cum
eis, nec permanebit tantum nefas in medio
15 vestri. *Qui cum iumento & pecore coierit,
16 morte moriatur: pecus quoque occidite.
* u Mulier, quæ succubuerit cuilibet iumẽto, u Sup. 18 d. 23.
simul interficietur cum eo: sanguis eorum
17 sit super eos. * Qui acceperit sororem suam
filiam patris sui, vel filiam matris suæ, & vi-
derit turpitudinem eius, illaque conspexerit
fratris ignominiam: nefariam rem operati
sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo
quòd turpitudinem suam mutuo reuelaue-
18 rint, & portabunt iniquitatem suam. * Qui
coierit cum muliere in fluxu menstruo, &
reuelauerit turpitudinem eius, ipsaque ape-
ruerit fontem sanguinis sui, interficientur
19 ambo de medio populi sui. * Turpitudinem
D materteræ, & amitæ tuæ non discooperies:
qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nu-
dauit, portabunt ambo iniquitatem suam.
20 *Qui coierit cum vxore patrui, vel auuncu-
li sui, & reuelauerit ignominiam cognatio-
nis suæ, portabunt ambo peccatum suum:
21 absque liberis morientur. *Qui duxerit vxo-
rem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudi-
nem fratris sui reuelauit: absque liberis erũt.
22 * Custodite leges meas, atque iudicia, & fa-
cite ea: ne & vos euomat terra quam intra-
23 turi estis & habitaturi. * Nolite ambulare in
legitimis nationũ, quas ego expulsurus sum
ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abo-
24 minatus sum eas. * Vobis autem loquor:
E Possidete terram eorum, quam dabo vobis
in hereditatem, terram fluentem lacte &
melle. ego Dominus Deus vester, qui sepa-
25 raui vos à ceteris populis. * Separate ergo
& vos iumentum mundum ab immundo,
& auem mundam ab immunda: ne pollua-
tis animas vestras in pecore, & auibus, &
cunctis quæ mouentur in terra, & quæ vo- u 1. Pet 1. c. 15.
26 bis ostendi esse polluta. * u Eritis mihi san-
cti, quia sanctus sum ego Dominus, & sepa-
27 raui vos à ceteris populis, vt essetis mei.
* Vir,

a Deut. 10. b. 10. 1. Reg. 28. b. 7. * a Vir, siue mulier, in quibus pythonicus,
vel diuinationis fuerit spiritus, morte mo-
riantur. lapidibus obruent eos: sanguis eo-
rum sit super illos.

CAP. XXI.

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Lo- 1
quere ad sacerdotes filios Aaron, & di- A
ces ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mor-
tibus ciuium suorum, * nisi tantum in cõsan- 2
guineis, ac propinquis, id est, super patre, &
matre, & filio, & filia, fratre quoque, * & so- 3
rore virgine, quæ non est nupta viro: * sed 4
nec in principe populi sui contaminabitur.
a Sup. 19. f. 19. * a Non radent caput, nec barbam, neque in 5
carnibus suis facient incisuras. * Sancti erunt 6
Ezec. 44. f. 21. Deo suo, & non polluent nomen eius: incen-
sum enim Domini, & panes Dei sui offerunt,
a Sup. 19. f. 29. & ideo sancti erunt. * a Scortum & vile pro- 7
stibulum non ducent vxorem, nec eam, quæ
repudiata est à marito: quia consecrati sunt
Deo suo, * & panes propositionis offerunt. 8
sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum, Do- B
minus, qui sanctifico eos. * Sacerdotis filia si 9
deprehensa fuerit in stupro, & violauerit no-
men patris sui, flammis exuretur. * Ponti- 10
fex, id est, sacerdos maximus inter fratres
suos, super cuius caput fusum est vnctionis
oleum, & cuius manus in sacerdotio conse-
cratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus,
caput suum non discooperiet, vestimenta nõ
scindet: * & ad omnem mortuum non ingre- 11
dietur omnino. super patre quoque suo, &
matre non contaminabitur. * Nec egredie- 12
tur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Do- C
mini, quia oleum sanctæ vnctionis Dei sui
a Ezec. 44. f. 22. super eum est. ego Dominus. * a Virginẽ du- 13
cet vxorem: * Viduam autem & repudiatam, 14
& sordidam, atque meretricem non accipiet,
sed puellam de populo suo: * ne commisceat 15
stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia
ego Dominus qui sanctifico eum. * Locu- 16
tusque est Dominus ad Moysen, dicens: * Lo- 17
quere ad Aaron: Homo de semine tuo per
familias qui habuerit maculam, non offeret
panes Deo suo, * nec accedet ad ministerium 18
eius: si cæcus fuerit, si claudus, si paruo vel
grandi, vel torto naso, * si fracto pede, si ma- 19
nu, * si gibbus, si lippus, si albuginem habens 20
in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in
corpore, vel hermiosus. * Omnis qui habue- 21
rit maculam de semine Aaron sacerdotis, nõ D
accedet offerre hostias Domino, nec panes
Deo suo: * vescetur tamen panibus, qui of- 22
feruntur in Sanctuario, * ita dumtaxat, vt in- 23
tra velum non ingrediatur, nec accedat ad
altare, quia maculam habet, & contaminare
non debet Sanctuarium meum. Ego Domi-
nus qui sãctifico eos. * Locutus est ergo Moy- 24
ses ad Aaron, & ad filios eius, & ad omnem
Israel cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAP. XXII.

1 Locutus quoque est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere ad Aaron & ad
A filios eius, vt caueant ab his quæ consecrata
sunt filiorum Israel, & non contaminent no-
men sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerũt.
3 ego Dominus. * Dic ad eos, & ad posteros eo-
rum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe
vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ ob-
tulerunt filij Israel Domino, in quo est im-
munditia, peribit coram Domino. ego sum
4 Dominus. * Homo de semine Aaron, qui fue-
rit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non
vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi
donec sanetur. Qui tetigerit immũdũ super
mortuo, & ex quo egreditur semẽ quasi coi-
5 tus, * & qui tangit reptile, & quodlibet im-
6 mundum, cuius tactus est sordidus, * immun-
dus erit vsque ad vesperum, & non vescetur
his quæ sanctificata sunt: sed cũ lauerit car-
7 nem suam aqua, * & occubuerit sol, tũc mũ-
datus vescetur de sanctificatis, quia cibus il-
8 lius est. * a Morticinum & captum à bestia a Sup. 17. d.
non comedent, nec polluẽtur in eis. ego sum 15.
9 Dominus. * Custodiant præcepta mea, vt nõ Ezec. 44. g.
B subiaceant peccato, & moriantur in Sãctua- 31. Deut. 14. c.
rio, cum polluerint illud. ego Dominus qui 21.
10 sanctifico eos. * Omnis alienigena non co-
medet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis,
11 & mercenarius nõ vescentur ex eis. * Quem
autẽ sacerdos emerit, & qui vernaculus do-
12 mus eius fuerit, hi comedent ex eis. * Si filia
sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit:
de his quæ sanctificata sunt, & de primitijs
13 nõ vescetur. * sin autem vidua, vel repudia-
ta, & absque liberis reuersa fuerit ad domum
patris sui: sicut puella consueuerat, aletur ci-
bis patris sui. Omnis alienigena comedendi
14 ex eis non habet potestatem. * Qui comede-
rit de sanctificatis per ignorantiam, addet
quintam partem cũ eo quod comedit, & da-
15 bit sacerdoti in Sãctuarium. * Nec contami-
nabunt sanctificata filiorum Israel, quæ of-
16 ferunt Domino: * ne forte sustineant iniqui-
C tatem delicti sui, cum sanctificata comede-
17 rint. ego Dominus qui sanctifico eos. * Locu-
18 tusque est Dominus ad Moysen, dicens: * Lo-
quere ad Aaron & filios eius, & ad omnes fi-
lios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo
Israel, & de aduenis qui habitant apud vos,
qui obtulerit oblationem suam, vel vota sol-
uens, vel spõte offerens, quidquid illud obtu-
19 lerit in holocaustum Domini, * vt offeratur
per vos, masculus immaculatus erit ex bo-
20 bus, & ouibus, & ex capris: * si maculam ha-
buerit, non offeretis, neque erit acceptabile.
21 * a Homo qui obtulerit victimam pacificorũ a Deut. 15.
Domino, vel vota soluens, vel sponte offerẽs, d. 20.
tam de bobus quã de ouibus, immaculatum Eccl. 35. b.
offeret, vt acceptabile sit: omnis macula non 8.
erit

erit in eo. * Si cæcum fuerit, si fractũ, si cica- 22
tricem habens, si papulas, aut scabiẽ, aut im- D
petiginem: non offeretis ea Domino, nec ado-
lebitis ex eis super altare Domini. * Bouem 23
& ouem, aure & cauda amputatis, voluntariè
offerre potes, votum autem ex eis solui non
potest. * Omne animal, quod vel contritis, 24
vel tusis, vel sectis, ablatisque testiculis est,
non offeretis Domino, & in terra vestra hoc
omnino ne faciatis. * De manu alienigenæ 25
non offeretis panes Deo vestro, & quidquid
aliud dare voluerit: quia corrupta, & macu-
lata sunt omnia: nõ suscipietis ea.* Locutus- 26
que est Dominus ad Moysen, dicens: * Bos, 27
ouis, & capra cum genita fuerint, septem die-
bus erunt sub vbere matris suæ: die autem
octauo, & deinceps offerri poterunt Domi-
no. * Siue illa bos, siue ouis non immolabun- 28
tur vna die cum fœtibus suis. * Si immola- 29
ueritis hostiam pro gratiarum actione Do-
mino, vt possit esse placabilis, * eodem die 30
comedetis eam, non remanebit quidquam in
mane alterius diei. ego Dominus.* Custodite 31
mandata mea, & facite ea. ego Dominus.*Ne 32
polluatis nomen meum sanctũ, vt sanctificer
in medio filiorum Israel. Ego Dominus qui
sanctifico vos, * & eduxi de Terra Aegypti, 33
vt essem vobis in Deum. ego Dominus.

CAP. XXIII.

LOcutusque est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: * Loquere filijs Israel, & dices ad 2
eos: Hæ sunt feriæ Domini quas vocabitis A
sanctas. * Sex diebus facietis opus: dies septi- 3
mus, quia sabbati requies est, vocabitur san-
ctus. omne opus non facietis in eo. sabba-
tum Domini est in cunctis habitationibus
vestris. * Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctę, 4
‖ Exo. 12. a. 22. Nu. 28. c. 10. quas celebrare debetis temporibus suis. * ‖ 5
Mense primo, quartadecima die mensis ad
vesperum, Phase Domini est: * & quinta- 6
decima die mensis huius, sollemnitas azy-
morum Domini est. Septem diebus azyma
comedetis: * dies primus erit vobis celeber- 7
rimus, sanctusque: omne opus seruile non
facietis in eo: * sed offeretis sacrificium in 8
igne Domino septem diebus. dies autem se- B
ptimus erit celebrior & sanctior: nullũq; ser-
uile opus facietis in eo. * Locutusq; est Do- 9
minus ad Moysen, dicens: * Loquere filijs Is- 10
rael, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis ter-
ram, quam ego dabo vobis, & messueritis se-
getem, feretis manipulos spicarum, primi-
tias messis vestræ ad sacerdotem: * qui ele- 11
uabit fasciculum coram Domino, vt accepta-
bile sit pro vobis, altero die Sabbati, & san-
ctificabit illum. * Atque in eodem die quo 12
manipulus consecratur, cædetur agnus im-
maculatus anniculus in holocaustum Domi-
ni. * Et libamenta offerentur cum eo, duæ 13
decimæ similæ conspersæ oleo in incensum
Domini, odoremque suauissimum: liba quo-
14 que vini, quarta pars hin. * Panem, & polen-
tam, & pultes non comedetis ex segete, vsque
C ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Pręce-
ptũ est sempiternũ in generationibus, cun-
15 ctisque habitaculis vestris. * ‖ Numerabitis ‖ Deut. 16. b. 9.
ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis
manipulũ primitiarum, septem hebdomadas
16 plenas, * vsque ad alterã diẽ expletionis heb-
domadę septimę, id est quinquaginta dies: &
17 sic offeretis sacrificium nouum Domino, *ex
omnibus habitaculis vestris, panes primitiarũ
duos de duabus decimis similæ fermentatæ,
18 quos coquetis in primitias Domini. *Offere-
tisq; cum panibus septem agnos immaculatos
anniculos, & vitulũ de armento vnũ, & arie-
tes duos, & erunt in holocaustũ cum libamẽ-
19 tis suis, in odorẽ suauissimum Domino. *Fa-
cietis & hircũ pro peccato, duosq; agnos anni-
20 culos hostias pacificorũ. *Cumque eleuaue-
D rit eos sacerdos cum panibus primitiarum
21 coram Domino, cedent in vsum eius. * Et
vocabitis hunc diem celeberrimum, atque
sanctissimum: omne opus seruile non facie-
tis in eo. Legitimum sempiternum erit in
cunctis habitaculis, & generationibus ve-
22 stris. * ‖ Postquam autem messueritis sege- ‖ Sup. 19. b.
tem terræ vestrę, non secabitis eam vsque ad 9.
solum: nec remanentes spicas colligetis, sed
pauperibus & peregrinis dimittetis eas. Ego
23 sum Dominus Deus vester. * Locutusque
24 est Dominus ad Moysen, dicens: * ‖ Loque- ‖ Nu. 29. a.
re filijs Israel: Mense septimo, prima die 7.
mensis, erit vobis sabbatum, memoriale,
clangentibus tubis, & vocabitur sanctum:
25 * omne opus seruile non facietis in eo, & of-
26 feretis holocaustum Domino. * Locutus-
27 que est Dominus ad Moysen, dicens: * ‖ De- ‖ Sup 16. d.
E cimo die mensis huius septimi, dies expia- 29.
tionum erit celeberrimus, & vocabitur san- Nu. 29. a. 7.
ctus: affligetisque animas vestras in eo, &
28 offeretis holocaustum Domino. * Omne
opus seruile non facietis in tempore diei hu-
ius: quia dies propitiationis est, vt propitie-
29 tur vobis Dominus Deus vester. * Omnis
anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit
30 de populis suis: * & quæ operis quippiam
31 fecerit, delebo eam de populo suo.* Nihil er-
go operis facietis in eo: legitimum sempi-
ternum erit vobis in cunctis generationibus,
32 & habitationibus vestris. * sabbatum re-
F quietionis est, & affligetis animas vestras
die nono mensis: A vespera vsque ad vespe-
33 ram celebrabitis sabbata vestra. * Et locu-
34 tus est Dominus ad Moysen, dicens: *Loque-
re filijs Israel: A quintodecimo die mensis
huius septimi, erunt feriæ tabernaculorum
35 septem diebus Domino. * Dies primus vo-
cabitur celeberrimus atq; sanctissimus: om-
36 ne opus seruile non facietis in eo. * Et se- Io. 7. f. 37.
ptem

ptem diebus offeretis holocausta Dño. dies
quoq; octauus erit celeberrimus atq; sanctis-
simus,& offeretis holocaustũ Dño: est enim
cętus atq;collectæ:omne opus seruile non fa-
cietis in eo. * Hæ sunt feriæ Dñi, quas voca- 37
bitis celeberrimas atq; sanctissimas, offeretis-
que in eis oblationes Dño,holocausta & liba-
menta iuxta ritum vniuscuiusq; diei: *exce- 38
ptis sabbatis Domini,donisque vestris,& quæ
offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis
Domino. * A quintodecimo ergo die mensis 39
septimi, quando congregaueritis omnes fru-
ctus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domi-
ni septem diebus. die primo & die octauo C
erit sabbatum, id est requies. * Sumetisque 40
vobis die primo fructus arboris pulcherri-
mæ, spatulasque palmarum, & ramos ligni
densarum frondium, & salices de torrente,
& lætabimini coram Domino Deo vestro.
41 * celebrabitisque solemnitatem eius septem
diebus per annum. legitimum sempiternum
erit in generationibus vestris. Mense septimo
42 festa celebrabitis, * & habitabitis in vmbra-
culis septem diebus. omnis, qui de genere est
43 Israel, manebit in tabernaculis: * vt discant
posteri vestri quod in tabernaculis habitare
fecerim filios Israel, cum educerem eos de
Terra Aegypti. ego Dominus Deus vester.
44 * Locutusque est Moyses super solemnita-
tibus Domini ad filios Israel.

CAP. XXIV.

ET locutus est Dominus ad Moysen, di- 1
cens:* Præcipe filijs Israel,vt afferant ti- 2
bi oleum de oliuis purissimum, ac lucidum, A
ad concinnandas lucernas iugiter, extra ve-
lum testimonij in tabernaculo fœderis. * Po- 3
netque eas Aaron à vespere vsq;ad mane co-
ram Dño,cultu rituque perpetuo in genera-
tionibus vestris. * Super candelabrum mun- 4
dissimum ponentur semper in cõspectu Do-
mini. * Accipies quoque similam,& coques 5
ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt
duas decimas: * quorum senos altrinsecus su- 6
per mensam purissimam coram Domino sta- B
tues: * & pones super eos thus lucidissimum, 7
vt sit panis in monimentũ oblationis Domi-
ni. * Per singula sabbata mutabuntur coram 8
Domino suscepti à filijs Israel fędere sempi-
terno: * eruntq; Aaron & filiorum eius,vt co- 9
medant eos in loco sancto: quia Sãctum san-
ctorum est de sacrificijs Domini iure perpe-
tuo. * Ecce autem egressus filius mulieris 10
Israelitidis, quem pepererat de viro Aegy-
ptio inter filios Israel, iurgatus est in castris
cum viro Israelita. * Cumque blasphemas- 11
set nomen, & maledixisset ei, adductus est
ad Moysen. (Vocabatur autem mater eius
12 Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) * Mise-
runtq; eum in carcerem, donec nossent quid
13 iuberet Dominus. * Qui locutus est ad Moy-
14 sen,dicens: * Educ blasphemum extra castra,
C & ponant omnes qui audierunt, manus suas
super caput eius, & lapidet eũ populus vni-
15 uersus. * Et ad filios Israel loqueris: Homo
qui maledixerit Deo suo,portabit peccatum
16 suum: & qui blasphemauerit nomen Do-
mini, morte moriatur: lapidibus opprimet
eum omnis multitudo, siue ille ciuis, siue pe-
regrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomen
17 Domini, morte moriatur. * 〃 Qui percusse- 〃 *Ex* 21. *b.* 12.
rit, & occiderit hominem, morte moriatur.
18 * Qui percusserit animal, reddet vicarium,
19 idest animam pro anima. * Qui irrogauerit
D maculam cuilibet ciuium suorum: sicut fe-
20 cit, sic fiet ei: * 〃 fracturam pro fractura, 〃 *Matt.* 5. *f.* 38.
oculum pro oculo, dentem pro dente resti- *Exo.* 21. *c.* 12.
tuet.qualem inflixerit maculam, talem susti-
21 nere cogetur. * Qui percusserit iumentum, *Deut* 19. *d.* 21.
reddet aliud. Qui percusserit hominem, pu-
22 nietur. * Aequum iudicium sit inter vos,siue
peregrinus, siue ciuis peccauerit: quia ego
23 sum Dominus Deus vester. * Locutusque est
Moy-

Moyſes ad filios Iſrael: & eduxerunt eum,
qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac lapidi-
bus oppreſſerunt. Feceruntque filij Iſrael ſi-
cut præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XXV.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen in 1
monte Sinai, dicens: * Loquere filijs Iſ- 2
rael, & dices ad eos: Quando ingreſſi fue- A
a Exo. 23. b. 12. ritis terram quam ego dabo vobis, a ſabbati-
zes ſabbatum Domino. * Sex annis ſeres agrũ 3
tuum, & ſex annis putabis vineam tuam,
colligeſq; fructus eius: * ſeptimo autem anno 4
ſabbatum erit terræ, requietionis Domini:
agrũ non ſeres, & vineam non putabis. * Quæ 5
ſponte gignet humus, non metes: & vuas pri-
mitiarum tuarum non colliges quaſi vinde-
miam: annus enim requietionis terræ eſt:
* ſed erunt vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, 6
ancillæ & mercenario tuo, & aduenę qui pe-
regrinantur apud te: * iumentis tuis & peco- 7
ribus omnia quæ naſcuntur, prębebunt ci-
bum. * Numerabis quoque tibi ſeptem heb- 8
domadas annorum, id eſt, ſepties ſeptem,
quæ ſimul faciunt annos quadraginta nouẽ:
* & clanges buccina menſe ſeptimo, decima 9
die menſis, propitiationis tempore in vniuer-
ſa terra veſtra. * Sanctificabiſq; annũ quin- 10
quageſimum, & vocabis remiſſionem cun- B
ctis habitatoribus terræ tuæ: ipſe eſt enim iu-
bileus. Reuertetur homo ad poſſeſſionem
ſuam, & vnuſquiſque rediet ad familiam pri-
ſtinam: * quia iubileus eſt & quinquageſi- 11
mus annus. Non ſeretis, neque metetis ſpon-
te in agro naſcentia, & primitias vindemiæ
non colligetis, * ob ſanctificationem iubi- 12
lei, ſed ſtatim oblata comedetis. * Anno iu- 13
bilei redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.
* quando vendes quippiam ciui tuo, vel 14
emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed
iuxta numerum annorum iubilei emes ab
eo, * & iuxta ſupputationem frugum vẽdet 15
tibi. * Quanto plures anni remanſerint poſt 16
iubileum, tanto creſcet & pretium: & quan-
to minus temporis numeraueris, tanto mino-
ris & emptio conſtabit. tempus enim fru-
gum vendet tibi. * Nolite affligere contribu- 17
les veſtros, ſed timeat vnuſquiſque Deum
ſuum, quia ego Dominus Deus veſter. * Fa- 18
cite præcepta mea, & iudicia cuſtodite, & im- C
plete ea, vt habitare poſſitis in terra abſque
vllo pauore, * & gignat vobis humus fructus 19
ſuos, quibus veſcamini vſque ad ſaturitatem,
nullius impetum formidantes. * Quod ſi di- 20
xeritis: Quid comedemus anno ſeptimo, ſi
non ſeuerimus, neque collegerimus fruges
noſtras? * Dabo benedictionem meam vo- 21
bis anno ſexto, & faciet fructus trium anno-
rum: * ſeretiſque anno octauo, & comedetis 22
veteres fruges vſque ad nonũ annum: donec
noua naſcantur, edetis vetera. * Terra quo- 23
que non vendetur in perpetuum: quia mea
24 eſt, & vos aduenæ & coloni mei eſtis. * vnde
cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redem-
25 ptionis conditione vendetur. * Si attenua-
tus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam
ſuam, & voluerit propinquus eius, poteſt re-
26 dimere quod ille vendiderat. * ſin autem non
habuerit proximum, & ipſe pretium ad redi-
27 mendum potuerit inuenire: * computabun-
tur fructus ex eo tempore quo vendidit: &
D quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque
28 recipiet poſſeſſionem ſuam. * quod ſi non
inuenerit manus eius vt reddat pretium, ha-
bebit emptor quod emerat, vſque ad annum
iubileum. In ipſo enim omnis venditio redi-
bit ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinũ.
29 * Qui vendiderit domum intra vrbis muros,
habebit licentiam redimendi, donec vnus im-
30 pleatur annus. * ſi non redemerit, & anni
circulus fuerit euolutus, emptor poſſidebit
eam, & poſteri eius in perpetuum, & redimi
31 non poterit, etiam in iubileo. * Sin autem in
villa fuerit domus, quæ muros non habet,
agrorum iure vendetur. ſi ante redempta nõ
fuerit, in iubileo reuertetur ad dominum.
32 * Aedes Leuitarum, quæ in vrbibus ſunt, ſẽ-
33 per poſſunt redimi: * ſi redemptæ non fue-
E rint, in iubileo reuertentur ad dominos,
quia domus vrbium Leuitarum pro poſſeſ-
34 ſionibus ſunt inter filios Iſrael. * Suburba-
na autem eorum non veneant, quia poſſeſſio
35 ſempiterna eſt. * Si attenuatus fuerit frater
tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eũ qua-
ſi aduenam, & peregrinum, & vixerit tecum,
36 * ne accipias vſuras ab eo, nec amplius quam
dediſti. Time Deum tuum, vt viuere poſſit
37 frater tuus apud te. * Pecuniam tuam nõ da-
bis ei ad vſuram, & frugum ſuperabundan-
38 tiam non exiges. * Ego dominus Deus ve-
F ſter, qui eduxi vos de Terra Aegypti, vt da-
rem vobis Terram Chanaan, & eſſem ve-
39 ſter Deus. * Si paupertate compulſus vendi-
derit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes
40 ſeruitute famulorũ, * ſed quaſi mercenarius
& colonus erit: vſque ad annum iubileum
41 operabitur apud te, * & poſtea egredietur
cũ liberis ſuis, & reuertetur ad cognationem
42 & ad poſſeſſionem patrum ſuorum. * mei
enim ſerui ſunt, & ego eduxi eos de Terra
Aegypti. non veneant conditione ſeruorum:
43 * ne affligas eum per potentiam, ſed metui-
44 to Deum tuum. * Seruus & ancilla ſint vo-
bis de nationibus quę in circuitu veſtro ſunt.
45 * Et de aduenis qui peregrinantur apud vos,
vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos
46 habebitis famulos: * & hereditario iure tranſ-
mittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in æter-
num. fratres autem veſtros filios Iſrael ne op-
47 primatis per potentiam. * Si inualuerit apud
vos manus aduenæ atque peregrini, & atte-

nuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cui- G
quam de stirpe eius: * post venditionem po- 48
test redimi. Qui voluerit ex fratribus suis,
redimet eum, * & patruus, & patruelis, & 49
consanguineus, & affinis. Sin autem & ipse
potuerit, redimet se, * supputatis dumtaxat 50
annis à tempore venditionis suæ vsque ad
annum iubileum: & pecunia, qua venditus
fuerat, iuxta annorum numerum & ratio-
nem mercenarij supputata. * Si plures fue- 51
rint anni qui remanent vsque ad iubileum,
secundum hos reddet & pretium. * si pauci, 52
ponet rationem cum eo iuxta annorum nu-
merum, & reddet emptori quod reliquum
est annorum, * quibus ante seruiuit merce- 53
dibus imputatis: non affliget eum violenter
in conspectu tuo. * Quod si per hæc redimi 54
non potuerit, anno iubileo egredietur cum
liberis suis. * Mei enim sunt serui, filij Israel, 55
quos eduxi de Terra Aegypti.

CAP. XXVI.

" Exo. 20. a. 4. Deut. 5. a. 8. Psal. 96. b. 7.

EGo Dominus Deus vester: " Non facie- 1
tis vobis idolum & sculptile, nec titu- A
los erigetis, nec insignem lapidem ponetis in
terra vestra, vt adoretis eum. ego enim sum
Dominus Deus vester. * Custodite sabbata 2
mea, & pauete ad Sanctuarium meum. ego
" Deu. 28. a. 11.
Dominus. * " Si in præceptis meis ambulaue- 3
ritis, & mandata mea custodieritis, & feceri-
tis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis,
* & terra gignet germen suum, & pomis ar- 4
bores replebuntur. * Apprehendet messium 5
tritura vindemiam, & vindemia occupabit
sementem: & comedetis panem vestrum in
saturitate, & absque pauore habitabitis in ter-
ra vestra. * Dabo pacem in finibus vestris: 6
dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam B
malas bestias: & gladius non transibit ter-
minos vestros. * Persequemini inimicos ve- 7
stros, & corruent coram vobis. * persequen- 8
tur quinque de vestris centum alienos, & cē-
tum de vobis decem millia: cadent inimici
vestri gladio in conspectu vestro. * Respiciā 9
vos, & crescere faciam: multiplicabimini,
& firmabo pactum meum vobiscum. * Co- 10
medetis vetustissima veterum, & vetera no-
uis superuenientibus proijcietis. * Ponam ta- 11
bernaculum meum in medio vestri, & non
" 2. Cor. 10. a. 16.
abijciet vos anima mea. * " Ambulabo in- 12
ter vos, & ero Deus vester, vosq; eritis popu-
lus meus. * Ego Dominus Deus vester, qui 13
eduxi vos de terra Aegyptiorum, ne seruire-
tis eis, & qui confregi catenas ceruicū vestra-
" Deu. 28. c. 15. Thren. 2. f. 17. Malach. 2. a. 12.
rū, vt incederetis erecti. * " Quòd si non au- 14
dieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,
* si spreueritis leges meas, & iudicia mea cō- 15
tempseritis, vt nō faciatis ea quæ à me consti- C
tuta sunt, & ad irritum perducatis pactum
meum: * ego quoque hæc faciam vobis: Visi- 16
tabo vos velociter in egestate, & ardore, qui
conficiat oculos vestros, & consumat animas
vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab ho-
17 stibus deuorabitur. * Ponam faciem meam
contra vos, & corruetis coram hostibus ve-
stris, & subijciemini his qui oderunt vos.
18 fugietis, nemine persequente. * Sin autem
nec sic obedieritis mihi, addam correptiones
vestras septuplum propter peccata vestra,
19 * & conteram superbiam duritiæ vestrę. Da-
boque vobis cœlum desuper sicut ferrum, &
20 terram æneam. * Consumetur incassum la-
D bor vester, non proferet terra germen, nec
21 arbores poma præbebunt. * Si ambulaueri-
tis ex aduerso mihi, nec volueritis audire me,
addam plagas vestras in septuplum propter
22 peccata vestra: * immittamque in vos bestias
agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, &
ad paucitatem cuncta redigant, desertæque
23 fiant viæ vestræ. * Quod si nec sic volueritis
recipere disciplinā, sed ambulaueritis ex ad-
24 uerso mihi: * ego quoque contra vos aduer-
sus incedam, & percutiam vos septies propter
25 peccata vestra. * inducamque super vos gla-
dium vltorem fœderis mei. Cumq; confuge-
ritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio
vestri, & trademini in manibus hostium,
26 * postquam confregero baculum panis ve-
stri: ita vt decem mulieres in vno clibano co-
quant panes, & reddant eos ad pondus: & co-
27 medetis, & non saturabimini. * Sin autem
nec per hæc audieritis me, sed ambulaueritis
28 contra me: * & ego incedam aduersus vos in
E furore contrario, & corripiam vos septem
29 plagis propter peccata vestra, * ita vt come-
datis carnes filiorum vestrorum & filiarum
30 vestrarum. * destruā excelsa vestra, & simu-
lachra confringam. Cadetis inter ruinas ido-
lorum vestrorum, & abominabitur vos ani-
31 ma mea, * in tantum vt vrbes vestras redigā
in solitudinem, & deserta faciam Sanctuaria
vestra, nec recipiam vltra odorem suauissi-
32 mū. * Disperdamque terram vestram, & stu-
pebunt super ea inimici vestri, cum habita-
33 tores illius fuerint. * vos autem dispergam in
Gentes, & euaginabo post vos gladium, erit-
que terra vestra deserta, & ciuitates vestræ
34 dirutæ. * Tunc placebunt terræ sabbata sua
cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueri-
35 tis * in terra hostili, sabbatizabit, & requie-
scet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non
requieuerit in sabbatis vestris quando habi-
36 tabatis in ea. * Et qui de vobis remanserint,
F dabo pauorem in cordibus eorum in regio-
nibus hostium, terrebit eos sonitus folij vo-
lantis, & ita fugient quasi gladium: cadent,
37 nullo persequente, * & corruent singuli su-
per fratres suos quasi bella fugientes, nemo
38 vestrum inimicis audebit resistere. * peribi-
tis inter Gentes, & hostilis vos terra consu-
39 met. * Quòd si & de ijs aliqui remanserint,
tabe-

tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimi-
corum suorum, & propter peccata patrum
suorum & sua affligentur: * donec confi- 40
teantur iniquitates suas & maiorum suorũ,
quibus præuaricati sunt in me, & ambula-
uerunt ex aduerso mihi. *Ambulabo igitur 41
& ego contra eos, & inducam illos in terram
hostilem, donec erubescat incircumcisa mẽs
eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis.
* Et recordabor fœderis mei quod pepigi 42
cum Iacob & Isaac & Abraham. Terræ G
quoque memor ero: *quæ cum relicta fue- 43
rit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis,
patiens solitudinem propter illos. Ipsi ve-
ro rogabunt pro peccatis suis, eo quòd abie-
cerint iudicia mea, & leges meas despexe-
rint. * Et tamen etiam cum essent in terra 44
hostili, non penitus abieci eos, neque sic de-
spexi vt consumerentur, & irritum facerem
pactum mecum cum eis. Ego enim sum Do-
minus Deus eorum, * & recordabor fœde- 45
ris mei pristini, quando eduxi eos de Terra
Aegypti in conspectu Gentium, vt essem
Deus eorum. ego Dominus. Hæc sunt iudi-
cia atque præcepta & leges, quas dedit Do-
minus inter se & filios Israel in monte Sinai
per manum Moysi.

CAP. XXVII.

Locutusque est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Loquere filijs Israel, & dices 2
ad eos: Homo qui votum fecerit, & spopon- A
derit Deo animam suam, sub æstimatione
dabit pretium. * Si fuerit masculus à vigesi- 3
mo anno vsq; ad sexagesimum annum, da-
bit quinquaginta siclos argenti ad mensu-
ram Sãctuarij: *si mulier, triginta. * A quin- 4
to autem anno vsque ad vigesimum, mascu- 5
lus dabit viginti siclos: femina decem. * Ab 6
vno mense vsque ad annum quintum, pro
masculo dabunt quinque sicli: pro femi-
na, tres. * Sexagenarius & vltra masculus 7
dabit quindecim siclos: femina decem. * Si 8
pauper fuerit, & æstimationem reddere non
valebit, stabit coram sacerdote: & quantum
ille æstimauerit, & viderit eum posse redde-
re, tantum dabit. *Animal autem, quod im- 9
molari potest Domino, si quis vouerit, san-
ctum erit, *& mutari non poterit, id est, nec 10
melius malo, nec peius bono, quòd si muta-
uerit: & ipsum quod mutatum est, & illud
pro quo mutatum est, consecratum erit Do-
mino. *Animal immundum, quod immola- 11
ri Domino non potest, si quis vouerit, addu- B
cetur ante sacerdotem. *qui iudicans vtrum 12
bonum an malũ sit, statuet pretium. *quod 13
si dare voluerit is, qui offert, addet supra ęsti-
mationem quintam partem. Homo si voue-
rit domum suam & sanctificauerit Domi-
no, * considerabit eam sacerdos vtrum bo- 14
na an mala sit, & iuxta pretium, quod ab eo
15 fuerit constitutum, venundabitur: * sin au-
tem ille, qui vouerat, voluerit redimere eam,
dabit quintam partem æstimationis supra,
16 & habebit domum. *Quòd si agrum posses-
sionis suę vouerit, & consecrauerit Domino:
iuxta mensuram sementis æstimabitur pre-
tium, si triginta modijs hordei seritur terra,
quinquaginta siclis venundetur argentei:
17 *Si statim ab anno incipientis iubilei voue-
rit agrum, quanto valere potest, tanto æsti-
18 mabitur. *sin autem post aliquantum tem-
poris: supputabit sacerdos pecuniam iuxta
annorum, qui reliqui sunt, numerum vsque
19 ad iubileum, & detrahetur ex pretio. *Quòd
C si voluerit redimere agrum ille, qui voue-
rat, addet quintam partem æstimatæ pecu-
20 niæ, & possidebit eum. *Sin autem noluerit
redimere, sed alteri cuilibet fuerit venunda-
tus, vltra eum, qui vouerat redimere non
21 poterit: * quia cum iubilei venerit dies, san-
ctificatus erit Domino, & possessio conse-
22 crata ad ius pertinet sacerdotum. * Si ager
emptus est, & non de possessione maiorum
23 sanctificatus fuerit Domino, *supputabit sa-
cerdos iuxta annorum numerum vsque ad
iubileum, pretium: & dabit ille, qui voue-
24 rat eum Domino, * in iubileo autem reuer-
tetur ad priorem dominum, qui vendiderat
eum, & habuerat in sorte possessionis suæ.
25 *Omnis æstimatio siclo sanctuarij ponde-
26 rabitur. ″ Siclus viginti obolos habet. * Pri- ″ Exod. 30. b. 13.
mogenita, quæ ad Dominum pertinent, ne- Numer. 3. g 47.
mo sanctificare poterit & vouere: siue bos, Ezech. 45. d 12.
27 siue ouis fuerit, Domini sunt. *Quod si im-
D mundum est animal, redimet qui obtulit,
iuxta ęstimationem tuam, & addet quintam
partem pretij, si redimere noluerit, vendetur
alteri quantocumque à te fuerit ęstimatum.
28 * ″ Omne quod Domino consecratur, siue ″ Iosu. 6. c. 17
homo fuerit, siue animal, siue ager, non ven- d. 25.
detur, nec redimi poterit. Quidquid semel
fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit
29 Domino. *Et omnis consecratio, quæ offer-
tur ab homine, non redimetur, sed morte
30 morietur: * Omnes decimæ terræ, siue de
frugibus, siue de pomis arborum, Domini
31 sunt, & illi sanctificantur. * Si quis autem
voluerit redimere decimas suas, addet quin-
32 tam partem earum. *Omnium decimarum
bouis & ouis & capræ, quæ sub pastoris vir-
ga transeunt, quidquid decimum venerit,
33 sanctificabitur Domino. *Non eligetur nec
bonum nec malum, nec altero commutabi-
tur, si quis mutauerit: & quod mutatum
est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur
34 Domino, & non redimetur. *Hæc sunt prę-
cepta, quæ mandauit Dominus Moysi ad
filios Israel, in monte Sinai.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

LOCVTVSQVE est Dominus 1
ad Moysen in deserto Sinai in A
tabernaculo fœderis, prima die
mensis secundi, anno altero
egressionis eorum ex Aegy-
a Exod 30. b.12.
to, dicens: * a Tollite summam vniuersæ cō- 2
gregationis filiorum Israel per cognationes
& domos suas, & nomina singulorum, quid-
quid sexus est masculini * à vigesimo anno 3
& supra, omnium virorũ fortium ex Israel,
& numerabitis eos per turmas suas, tu & Aa-
ron. * Eruntq; vobiscum principes tribuũ, ac 4
domorum in cognationibus suis, * quorũ ista 5
sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur. B
* de Simeon, Salamiel, filius Surrisaddai. * de 6
Iuda, Nahasson filius Aminadab. * de Issa- 7
char, Nathanael filius Suar. * de Zabulon, 8
Eliab filius Helon. * Filiorum autem Ioseph, 9
de Ephraim, Elisama filius Ammiud. * de 10
Manasse, Camaliel filiꝰ Phadassur. * De Be- 11
niamin, Abidan filius Gedeonis. * De Dan, 12
Ahiezer filius Ammisaddai. * de Aser, Phe- 13
giel filius Ochran. * de Gad, Eliasaph filius 14
Duel: * de Nephthali, Ahira filius Enam. 15
* Hi nobilissimi principes multitudinis per 16
tribus & cognationes suas, & capita exerci-
tus Israel: * quos tulerunt Moyses & Aaron 17
cum omni vulgi multitudine: * & cōgrega- 18
uerunt primo die mensis secundi, recensentes
eos per cognationes & domos, ac familias, &
capita, & nomina singulorũ à vigesimo an-
no & supra, * sicut præceperat Dn̄s Moysi. 19
C Numeratiq; sunt in deserto Sinai. * De Ru-
20 ben primogenito Israelis per generationes
& familias, ac domos suas, & nomina capitũ
singulorum, omne quod sexus est masculini
à vigesimo anno & supra, procedentium ad
21 bellũ, * & quadraginta sex millia quingen-
22 ti. * De filijs Simeon per generationes & fa-
milias, ac domos cognationum suarum recē-
siti sunt per nomina, & capita singulorum,
omne quod sexus est masculini à vigesimo
anno & supra, procedentium ad bellum,
23 * quinquaginta nouem millia trecenti. * De
24 filijs Gad per generationes & familias, ac
domos cognationũ suarũ recensiti sunt per
nomina singulorũ à viginti annis & supra,
25 omnes qui ad bella procederent, * quadra-
gintaquinque millia sexcēti quinquaginta.
26 * De filijs Iuda per generationes & familias,
D ac domos cognationum suarum, per nomi-
na singulorum à vigesimo anno & supra,
27 omnes qui poterāt ad bella procedere, * re-
cēsiti sunt septuaginta quattuor millia sex-
28 centi. * De filijs Issachar, per generationes &
familias, ac domos cognationum suarum, per
nomina singulorũ à vigesimo anno & su-
29 pra, omnes qui ad bella procederent, * recē-
siti sunt quinquaginta quattuor millia qua-
30 dringēti. * De filijs Zabulon per generatio-
nes & familias, ac domos cognationũ suarũ
recēsiti sunt per nomina singulorũ à vigesi-
mo anno & supra, omnes qui poterant ad
31 bella procedere, * quinquaginta septē millia
quadrin-

quadringenti. * De filijs Ioseph, filiorum 32
Ephraim per generationes & familias ac do- E
mos cognationum suarum recēsiti sunt per
nomina singulorũ à vigesimo anno & su-
pra, omnes qui poterant ad bella procedere,
*quadraginta millia quingēti. *Porro filio- 33
rũ Manasse per generationes & familias ac 34
domos cognationum suarum recensiti sunt
per nomina singulorũ à viginti annis & su-
pra, omnes qui poterant ad bella procedere,
*triginta duo millia ducenti. * De filijs Be- 35
niamin per generationes & familias, ac do- 36
mos cognationũ suarũ recensiti sunt nomi-
nibus singulorũ à vigesimo anno & supra,
omnes qui poterāt ad bella procedere, * tri- 37
ginta quinq; millia quadringenti. *De filijs 38
Dan per generationes & familias, ac domos
cognationũ suarum recēsiti sunt nominibus
singulorũ à vigesimo anno & supra, omnes
qui poterant ad bella procedere, *sexaginta 39
duo millia septingēti. *De filijs Aser per ge- 40
nerationes & familias ac domos cognationũ
suarum recensiti sunt per nomina singulorũ F
à vigesimo anno & supra, omnes qui pote-
rant ad bella procedere, *quadraginta mil- 41
lia & mille quingenti. *De filijs Nephthali 42
per generationes & familias ac domos co-
gnationum suarũ recensiti sunt nominibus
singulorũ à vigesimo anno & supra, omnes
qui poterant ad bella procedere, *quinqua- 43
ginta tria millia quadringēti. *Hi sunt, quos 44
numerauerunt Moyses & Aaron, & duode-
cim principes Israel, singulos per domos co-
gnationum suarum. *Fuerũtque omnis nu- 45
merus filiorum Israel per domos & familias
suas à vigesimo anno & supra, qui poterant
ad bella procedere, *sexcenta tria millia vi- 46
rorum quingēti quinquaginta. *Leuitæ au- 47
tem in tribu familiarũ suarũ, non sunt nu- G
merati cũ eis. *Locutusq; est Dñs ad Moy- 48
sen, dicēs: * Tribũ Leui noli numerare, neq; 49
pones summam eorum cum filijs Israel: *sed 50
constitue eos super tabernaculũ testimonij,
& cuncta vasa eius, & quidquid ad ceremo-
nias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculũ &
omnia vtensilia eius: & erunt in ministerio,
ac per gyrũ tabernaculi metabũtur. *Cum 51
proficiscendũ fuerit, deponent Leuitæ taber-
naculum: cum castrametandũ, erigent. quis-
quis externorũ accesserit, occidetur. *Meta- 52
bũtur autem castra filij Israel vnusquisq; per
turmas & cuneos atq; exercitum suũ. *Por- 53
ro Leuitę per gyrũ tabernaculi figēt tento-
ria, ne fiat indignatio super multitudinē fi-
liorũ Israel, & excubabũt in custodijs taber-
naculi testimonij. * Fecerũt ergo filij Israel 54
iuxta omnia, quæ præceperat Dñs Moysi.

CAP. II.

LOcutusque est Dñs ad Moysen & Aa- 1
ron dicens: *Singuli per turmas, signa, 2
A atq; vexilla, & domos cognationum suarum
castrametabũtur filij Israel, per gyrũ taber-
3 naculi fęderis. * Ad Oriētem Iudas figet ten-
toria per turmas exercitus sui: eritq; princeps
4 filiorum eius Nahasson filius Aminadab. *&
omnis de stirpe eius summa pugnantiũ, se-
5 ptuaginta quattuor millia sexcenti. * Iuxta
eũ castrametati sunt de tribu Issachar, quo-
6 rum princeps fuit Nathanael filius Suar. *&
omnis numerus pugnatorum eius quinqua-
7 ginta quattuor millia quadringenti. *In tri-
bu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.
8 *Omnis de stirpe eius exercitus pugnatorũ,
quinquaginta septem millia quadringenti.
9 * Vniuersi qui in castris Iudæ annumerati
sunt, fuerũt centũ octoginta sex millia qua-
dringenti: & per turmas suas primi egredien-
10 tur. *In castris filiorum Ruben ad meridia-
B nā plagā erit princeps Elisur filius Sedeur: &
11 *cũctus exercitus pugnatorum eius qui nu-
merati sunt, quadraginta sex millia quingē-
12 ti. *Iuxta eum castrametati sunt de tribu Si-
meon: quorum princeps fuit Salamiel filius
13 Surisaddai. * & cunctus exercitus pugnato-
rum eius qui numerati sunt, quinquaginta
14 nouē millia trecenti. *In tribu Gad princeps
15 fuit Eliasaph filius Duel, *& cunctus exerci-
tus pugnatorũ eius qui numerati sunt, qua-
draginta quinq; millia sexcēti quinquagin-
16 ta. *Omnes qui recensiti sunt in castris Ru-
ben, centum quinquaginta millia & mille
quadringēti quinquaginta per turmas suas:
17 in secundo loco proficiscentur. * Leuabitur
autē tabernaculũ testimonij per officia Le-
uitarum & turmas eorũ. quomodo erigetur,
ita & deponetur. Singuli per loca & ordines
18 suos proficiscentur. *Ad Occidentem plagā
C erũt castra filiorũ Ephraim, quorũ princeps
19 fuit Elisama filiꝰ Ammiud. *cũctus exercitꝰ
pugnatorũ eius qui numerati sunt, quadra-
20 ginta millia quingēti. *Et cum eis tribus fi-
liorum Manasse, quorũ princeps fuit Gama-
21 liel filius Phadassur. * cunctusque exercitus
pugnatorũ eius qui numerati sunt, triginta
22 duo millia ducēti. *In tribu filiorum Benia-
23 min princeps fuit Abidā filius Gedeonis. *&
cunctus exercitus pugnatorũ eius qui recē-
siti sunt, triginta quinque millia quadrin-
24 genti. * Omnes qui numerati sunt in castris
Ephraim, centum octo millia centũ per tur-
25 mas suas: tertij proficiscentur. *Ad Aquilo-
nis partē castrametati sunt filij Dan: quorũ
princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai;
26 * & cunctus exercitus pugnatorum eius qui
D numerati sunt, sexaginta duo millia septin-
27 genti. * Iuxta eum fixere tentoria de tribu
Aser: quorum princeps fuit Phegiel filius
28 Ochran. *cunctus exercitus pugnatorũ eius
qui numerati sũt, quadraginta millia & mil-
29 le quingenti. *De tribu filiorum Nephthali

princeps fuit Ahira filius Enan; * cunctus 30
exercitus pugnatorũ eius quinquaginta tria
millia quadringenti. *Omnes qui numerati 31
ſunt in caſtris Dan, fuerunt centũ quinqua-
ginta ſeptem millia ſexcenti : & nouiſſimi
proficiſcentur. * Hic numerus filiorum Iſ- 32
rael, per domos cognationũ ſuarũ & turmas
diuiſi exercitus, ſexcenta tria millia quingẽ-
ti quinquaginta. * Leuitæ autem non ſunt 33
numerati inter filios Iſrael : ſic enim præce-
perat Dñs Moyſi. * Feceruntque filij Iſrael 34
iuxta omnia, quæ mandauerat Dominus.
Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, & profe-
cti per familias ac domos patrum ſuorum.

C A P. III.

HAe ſunt generationes Aaron & Moy- 1
ſi, in die, qua locutus eſt Dominus ad A
Moyſen in monte Sinai. * " Et hæc nomina 2
filiorum Aaron: primogenitus eius Nadab,
deinde Abiu & Eleazar & Ithamar. * Hæc 3
nomina filiorum Aarõ ſacerdotum, qui vn-
cti ſunt, & quorum repletę, & cõſecratę ma-
nus, vt ſacerdotio fũgerẽtur.* " Mortui ſunt 4
enim Nadab & Abiu cum offerrent ignem
alienum in conſpectu Dñi in deſerto Sinai,
abſq; liberis: functique ſunt ſacerdotio Elea-
zar, & Ithamar coram Aarõ patre ſuo. *Lo- 5
cutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: * Ap- 6
plica tribum Leui, & fac ſtare in conſpectu
Aaron ſacerdotis, vt miniſtrent ei, & excu-
bent, *& obſeruẽt quidquid ad cultum per- 7
tinet multitudinis coram tabernaculo teſti-
monij, *& cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſer- 8
uientes in miniſterio eius. * Dabiſque dono 9
Leuitas * Aaron & filijs eius, quibus traditi 10
ſunt à filijs Iſrael. Aaron autem & filios eius B
conſtitues ſuper cultum ſacerdotij. Exter-
nus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morie-
tur. * Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, di- 11
cẽs: * Ego tuli Leuitas à filijs Iſrael pro om- 12
ni primogenito, qui aperit vuluam in filijs
Iſrael, eruntq; Leuitæ mei.* " Meũ eſt enim 13
omne primogenitum : ex quo percuſſi pri-
mogenitos in Terra Aegypti : ſanctificaui
mihi quidquid primum naſcitur in Iſrael ab
homine vſque ad pecus, mei ſunt: Ego Dñs.
*Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in 14
deſerto Sinai, dicẽs: *Numera filios Leui per 15
domos patrum ſuorum & familias, omnem C
maſculum ab vno menſe & ſupra. *Nume- 16
rauit Moyſes, vt pręceperat Dominus,* " & 17
inuenti ſunt filij Leui per nomina ſua, Ger-
ſon & Caath & Merari, *Filij Gerſõ: Lebni, 18
& Semei. *Filij Caath: Amiam & Ieſaar, He- 19
bron & Oziel, *Filij Merari: Moholi, & Mu- 20
ſi. * De Gerſon fuere familiæ duæ Lebniti- 21
ca & Semeitica * quarum numeratus eſt 22
populus ſexus maſculini ab vno menſe &
ſupra, ſeptem millia quingenti. * Hi poſt 23
tabernaculum metabuntur ad Occidentem
24 *ſub principe Eliaſaph filio Lael. *Et habe-
25 bunt excubias in tabernaculo fœderis, *ip-
26 ſum tabernaculum, & operimentum eius
D tentorium, quod trahitur ante fores tecti fę-
deris, & cortinas atrij: tentorium quoque,
quod appenditur in introitu atrij taberna-
culi, & quicquid ad ritum altaris pertinet,
funes tabernaculi, & omnia vtenſilia eius.
27 *Cognatio Caath habebit populos Amra-
mitas & Ieſaaritas, & Hebronitas, & Ozieli-
tas. Hæ ſunt familiæ Caathitarum recenſi-
28 tæ per nomina ſua : *omnes generis maſcu-
lini ab vno mẽſe & ſupra, octo millia ſexcẽ-
29 ti habebunt excubias Sanctuarij, *& caſtra-
30 metabũtur ad meridianam plagam. *Prin-
31 cepſque eorũ erit Eliſaphan filius Oziel:*&
E cuſtodient arcã, menſamq; & candelabrum,
altaria, & vaſa Sãctuarij, in quibus miniſtra-
tur, & velum, cunctamq; huiuſcemodi ſupel-
32 lectilem. *Princeps autem principum Leui-
tarum Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit
33 ſuper excubitores cuſtodiæ Sanctuarij. *At
vero de Merari erunt populi Moholitæ, &
34 Muſicę recẽſiti per nomina ſua: *omnes ge-
neris maſculini ab vno menſe & ſupra, ſex
35 millia ducẽti. * Princeps eorum Suriel filius
Abihaiel: in plaga ſeptentrionali caſtrame-
36 tabuntur. *Erunt ſub cuſtodia eorũ tabulæ
tabernaculi & vectes & columnæ, ac baſes
earum & omnia, quæ ad cultũ huiuſcemo-
37 di pertinent:*columnęq; atrij per circuitum
cum baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.
38 *Caſtrametabũtur ante tabernaculum fœ-
F deris, id eſt, ad Orientalẽ plagam Moyſes &
Aaron cum filijs ſuis, habentes cuſtodiã San-
ctuarij in medio filiorũ Iſrael, quiſquis alie-
39 nus acceſſerit, morietur. * Omnes Leuitæ,
quos numerauerunt Moyſes & Aaron iux-
ta præceptum Domini per familias ſuas in
genere maſculino à menſe vno & ſupra, fue-
40 rũt viginti duo millia. *Et ait Dominus ad
Moyſen: Numera primogenitos ſexus ma-
ſculini de filijs Iſrael ab vno menſe & ſupra,
41 & habebis ſummã eorum. *Tolleſq; Leuitas
mihi pro omni primogenito filiorum Iſrael,
ego ſum Dñs: & pecora eorum pro vniuerſis
42 primogenitis pecorũ filiorũ Iſrael. *Recen-
ſuit Moyſes, ſicut pręceperat Dominus, pri-
43 mogenitos filiorũ Iſrael, *& fuerũt maſculi
G per nomina ſua, à menſe vno & ſupra, vigin-
44 ti duo millia ducẽti ſeptuaginta tres.*Locu-
tuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
45 * Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum
Iſrael, & pecora Leuitarum pro pecoribus
eorum, erũtque Leuitæ mei: ego ſum Domi-
46 nus. * In pretio autem ducentorum ſeptua-
ginta trium, qui excedunt numerum Leui-
47 tarũ de primogenitis filiorum Iſrael, *acci-
pies quinq; ſiclos per ſingula capita ad men-
ſurã Sãctuarij. *Siclus habet viginti obolos.

*Dabiſ-

" Exod. 6. d 23.
" Leuit. 10. a 2. 1. Par. 24. a. 2.
" Exod. 13. a. 2. Inf. 8. c. 16.
" Exod. 6. c. 16.
" Exod. 30. b. 13. Leu. 27. e 25. Ezec. 45. d. 12.

*Dabisq; pecuniam Aaron & filiis eius pre- 48
tiũ eorũ qui supra sunt.*Tulit igitur Moy- 49
ses pecuniam eorum, qui fuerant amplius, &
quos redemerant à Leuitis* pro primogeni- 50
tis filiorum Israel,mille trecẽtorum sexagin-
taquinque siclorum iuxta pondus Sanctua-
rij, * & dedit eam Aaron & filiis eius iuxta 51
verbum quod præceperat sibi Dominus.

CAP. IV.

u 1.Par.15 b.15.

Locutusque est Dominus ad Moysen & 1
Aaron,dicẽs: * u Tolle summam filiorũ 2
Caath de medio Leuitarũ per domos & fa- A
milias suas, * à trigesimo anno & supra,vsq; 3
ad quinquagesimum annum, omnium qui
ingrediuntur vt stent & ministrẽt in taber-
naculo fęderis.*Hic est cultus filiorũ Caath: 4
Tabernaculum fęderis, & Sanctum sancto-
rum *ingredientur Aaron & filij eius, quan- 5
do mouenda sunt castra, & deponẽt velum
quod pendet ante fores, inuoluentque eo ar-
cam testimonij, * & operient rursum vela- 6
mine ianthinarum pellium,extendentq; de-
super pallium totum hyacinthinũ, & indu-
cent vectes. * Mensam quoque propositio- 7
nis inuoluent hyacinthino pallio,& ponent
cum ea thuribula & mortariola, cyathos &
crateras ad liba fundenda: panes semper in
ea erunt: * extendentque desuper pallium 8
coccineum, quod rursum operient velamẽ-
to ianthinarum pellium,& inducent vectes.
*Sument & pallium hyacinthinũ quo ope- 9
rient candelabrum cum lucernis & forcipi-
bus suis & emunctorijs & cunctis vasis olei,
quæ ad concinnandas lucernas necessaria
sunt:*& super omnia ponent operimentum 10
ianthinarum pellium, & inducent vectes.
*Necnon & altare aureum inuoluent hya- 11
cinthino vestimento, & extendente desuper
operimentum ianthinarum pellium, indu- B
cẽtq; vectes. *Omnia vasa,quibus ministra- 12
tur in Sanctuario, inuoluent hyacinthino
pallio, & extendent desuper operimentum
ianthinarum pellium, inducentque vectes.
*Sed & altare mundabunt cinere, & inuol- 13
uent illud purpureo vestimento, *ponentq; 14
cũ eo omnia vasa, quibus in ministerio eius
vtuntur, id est, ignium receptacula, fusci-
nulas ac tridentes, vncinos & batilla. Cun-
cta vasa altaris operiẽt simul velamine ian-
thinarum pelliũ,& inducent vectes. *Cum- 15
que inuoluerint Aaron & filij eius Sanctua-
rium & omnia vasa eius in commotione ca-
strorum, tunc intrabunt filij Caath vt por-
tẽt inuoluta: & nõ tangent vasa Sanctuarij,
ne moriantur. Ista sunt onera filiorũ Caath
in tabernaculo fœderis: * super quos erit 16
Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cuius cu-
rã pertinet oleum ad cõcinnandas lucernas,
& compositionis incensum, & sacrificium,
quod semper offertur, & oleũ vnctionis, &
quidquid ad cultũ tabernaculi pertinet,om-
niumque vasorum, quæ in Sanctuario sunt.
17 *Locutusq; est Dñs ad Moysen, & Aaron,
18 dicens: *Nolite perdere populum Caath de
19 medio Leuitarum: *sed hoc facite eis,vt vi-
uant, & non moriantur, si tetigerint Sancta
sanctorum. Aaron & filij eius intrabunt, ip-
siq; disponent opera singulorum, & diuidẽt
20 quid portare quis debeat.*Alij nulla curio-
sitate videant quę sunt in Sanctuario prius-
21 quã inuoluantur,alioquin morientur. *Lo-
22 cutusque est Dñs ad Moysen,dicens:*Tolle
summam etiã filiorum Gerson per domos
23 ac familias & cognationes suas, * à triginta
C annis & supra, vsque ad annos quinquagin-
ta. Numera omnes qui ingrediuntur & mi-
24 nistrant in tabernaculo fœderis. * Hoc est
25 officium familię Gersonitarum,*vt portent
cortinas tabernaculi & tectum fęderis ope-
rimentũ aliud,& super omnia velamen ian-
thinũ, tentoriũque quod pendet in introitu
26 tabernaculi fęderis, * cortinas atrij, & velũ
in introitu quod est ante tabernaculũ. Om-
nia quæ ad altare pertinẽt, funiculos,& va-
27 sa ministerij, * iubente Aaron & filij eius,
portabunt filij Gerson: & scient singuli cui
28 debeant oneri mancipari. *Hic est cultus fa-
miliæ Gersonitarum in tabernaculo fœde-
ris,eruntq;sub manu Ithamar filij Aaron sa-
29 cerdotis. * Filios quoq; Merari per familias
30 & domos patrũ suorũ recẽsebis * à triginta
annis & supra,vsq; ad annos quinquaginta,
omnes qui ingrediuntur ad officiũ ministe-
31 rij sui & cultũ fęderis testimonij.*Hæc sunt
onera eorũ: Portabunt tabulas tabernaculi
32 & vectes eius, colũnas ac bases earũ, *colũ-
nas quoq;atrij per circuitũ cũ basibus & pa-
xillis & funibus suis. Omnia vasa,& supelle-
ctilẽ ad numerum accipient,sicq; portabũt.
33 *Hoc est officium familiæ Meraritarum &
ministerium in tabernaculo fœderis:eruntq;
D sub manu Ithamar filij Aaron sacerdotis.
34 *Recensuerunt igitur Moyses & Aaron &
principes synagogæ filios Caath per cogna-
35 tiones & domos patrum suorum *à triginta
annis & supra, vsque ad annũ quinquagesi-
mum, omnes qui ingrediuntur ad ministe-
36 rium tabernaculi fœderis: * & inuenti sunt
37 duo millia septingenti quinquaginta. * Hic
est numerus populi Caath qui intrãt taber-
naculum fęderis: hos numerauit Moyses &
Aarõ iuxta sermonẽ Dñi per manũ Moysi.
38 *Numerati sũt & filij Gersõ per cognatio-
39 nes & domos patrũ suorum, *à triginta an-
nis & supra, vsque ad quinquagesimum an-
nũ,omnes qui ingrediũtur vt ministrent in
40 tabernaculo fœderis: * & inuenti sunt duo
41 millia sexcẽti triginta. *Hic est populꝰ Ger-
sonitarum, quos numerauerunt Moyses &
42 Aaron iuxta verbum Domini. *Numerati

sunt & filij Merari per cognationes & do-
mos patrũ suorũ * à triginta annis & supra, 43
vsque ad annum quinquagesimum, omnes
qui ingrediuntur ad explendos ritus taber-
naculi fœderis: * & inuenti sunt tria millia 44
ducenti. *hic est numerus filiorum Merari, 45
quos recensuerunt Moyses & Aaron iuxta
imperium Domini per manũ Moysi. *Om- 46
nes qui recensiti sunt de Leuitis, & quos re-
censeri fecit ad nomen Moyses & Aaron, &
principes Israel per cognationes & domos
patrum suorum * à triginta annis & supra, 47
vsq; ad annum quinquagesimum, ingrediẽ-
tes ad ministeriũ tabernaculi, & onera por-
tanda,* fuerunt simul octo millia quingenti 48
octoginta. *Iuxta verbum Dñi recẽsuit eos 49
Moyses, vnumquemque iuxta officium &
onera sua, sicut præceperat ei Dominus.

CAP. V.

Locutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: *Præcipe filijs Israel, vt eijciant de 2
castris omnem leprosum, & qui semine fluit, A
pollutusque est super mortuo: *tam mascu- 3
lum quam feminã eijcite de castris, ne con-
taminent ea cum habitauerim vobiscũ. *Fe- 4
ceruntque ita filij Israel, & eiecerunt eos ex-
tra castra, sicut locutus erat Dominus Moy-
si. *Locutusque est Dominus ad Moysen, di- 5
cens: *Loquere ad filios Israel: Vir, siue mu- 6
lier, cũ fecerint ex omnibus peccatis, quæ so-
lent hominibus accidere, & per negligentiã
transgressi fuerint mandatum Domini, atq;
deliquerint, *confitebũtur peccatum suum, 7
& reddent ipsum caput, quintamque partẽ
desuper ei, in quem peccauerint. *Sin autem 8
non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, &
erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur
pro expiatione, vt sit placabilis hostia. *Om- 9
nes quoq; primitiæ, quas offerunt filij Israel,
ad sacerdotem pertinent: * & quidquid in 10
Sanctuarium offertur à singulis, & traditur B
manibus sacerdotis, ipsius erit. *Locutusque 11
est Dñs ad Moysen, dicens: *Loquere ad fi- 12
lios Israel, & dices ad eos: Vir, cuius vxor er-
rauerit, maritumq; contemnens *dormierit 13
cum altero viro, & hoc maritus deprehen-
dere nõ quiuerit, sed latet adulterium, & te-
stibus argui non potest, quia non est inuẽta
in stupro: *si spiritus zelotypiæ concitauerit 14
virum contra vxorẽ suam, quæ vel polluta
est, vel falsa suspicione appetitur, *adducet 15
eã ad sacerdotem, & offeret oblationem pro
illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ:
non fundet super eam oleum, nec imponet
thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & obla-
tio inuestigans adulterium. * Offeret igitur 16
eam sacerdos, & statuet coram Dño. * assu- 17
metq; aquam sanctam in vase fictili, & pau- C
xillum terrę de pauimento tabernaculi mit-
tet in eam. *Cũque steterit mulier in cõspe- 18
ctu Dñi, discooperiet caput eius, & ponet su-
per manus illius sacrificium recordationis,
& oblationem zelotypiæ: ipse autem tene-
bit aquas amarissimas, in quibus cum exe-
19 cratione maledicta congessit. *adiurabitque
eam, & dicet: Si non dormiuit vir alienus
tecum, & si nõ polluta es deserto mariti tho-
ro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimę,
20 in quas maledicta congessi. * Sin autem de-
clinasti à viro tuo, atque polluta es, & cõcu-
21 buisti cum altero viro: *his maledictionibus
subiacebis: Det te Dñs in maledictionem,
exemplumque cunctorum in populo suo:
putrescere faciat femur tuum, & tumẽs vte-
22 rus tuus disrumpatur. * ingrediantur aquæ
maledictæ in ventrem tuum, & vtero tume-
scente putrescat femur. Et respondebit mu-
23 lier, Amen, amen. * Scribetq; sacerdos in li-
D bello ista maledicta, & delebit ea aquis ama-
24 rissimis, in quas maledicta congessit, * & da-
25 bit ei bibere. Quas cum exhauserit, * tollet
sacerdos de manu eius sacrificiũ zelotypiæ,
& eleuabit illud coram Dño, imponetque il-
26 lud super altare: ita dumtaxat vt prius, * pu-
gillum sacrificij tollat de eo, quod offertur,
& incendat super altare: & sic potũ det mu-
27 lieri aquas amarissimas. * Quas cum biberit,
si polluta est, & contẽpto viro adulterij rea,
pertransibunt eam aquæ maledictionis, &
inflato ventre computrescet femur: eritque
mulier in maledictionem, & in exemplum
28 omni populo. *Quod si polluta non fuerit,
29 erit innoxia, & faciet liberos. *Ista est lex ze-
lotypiæ. Si declinauerit mulier à viro suo, &
30 si polluta fuerit, * maritusq; zelotypiæ spiri-
tu concitatus adduxerit eam in conspectu
Domini, & fecerit ei sacerdos iuxta omnia
31 quæ scripta sunt: * maritus absque culpa
erit, & illa recipiet iniquitatem suam.

CAP. VI.

1 Locutusq; est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere ad filios Israel, & dices
A ad eos: Vir, siue mulier, cum fecerint vo-
tum, vt sanctificentur, & se voluerint Do-
3 mino consecrare: * à vino, & omni, quod ine-
briare potest, abstinebunt. Acetum ex vino,
& ex qualibet alia potione, & quidquid de
vua exprimitur, non bibent: vuas recentes
4 siccasque non comedent * cunctis diebus
quibus ex voto Domino cõsecrantur: quid-
quid ex vinea esse potest, ab vua passa vsq;
5 ad acinum non comedent. * Omni tempore
separationis suę a nouacula non transibit per a Iudith. 13
caput eius vsque ad completum diem, quo a 5.
Domino consecratur. Sanctus erit, crescente
6 cæsarie capitis eius. * Omni tempore conse-
B crationis suæ super mortuum non ingredie-
7 tur, * nec super patris quidem & matris, &
fratris, sororisq; funere contaminabitur, quia
8 cõsecratio Dei sui super caput eius est. *Om-
nibus

nibus diebus separationis suæ sanctus erit
Domino. * Sin autem mortuus fuerit subito 9
quispiam coram eo, polluetur caput conse-
crationis eius: quod radet illico in eadem die
purgationis suæ, & rursũ septima. *In octa- 10
ua autem die offeret duos turtures, vel duos
pullos columbæ sacerdoti in introitu fœde-
ris testimonij. *facietque sacerdos vnum pro 11
peccato, & alterum in holocaustũ, & depre-
cabitur pro eo, quia peccauit super mortuo:
sanctificabitque caput eius in die illo: * & 12
consecrabit Dño dies separationis illius, offe-
rens agnum anniculũ pro peccato: ita tamẽ
vt dies priores irriti fiant, quoniã polluta est
sanctificatio eius. *Ista est lex cõsecrationis. 13
Cum dies, quos ex voto decreuerat, comple-
buntur, adducet eum ad ostium tabernaculi C
fœderis, * & offeret oblationem eius Dño, 14
agnum anniculum immaculatum in holo-
caustum, & ouem anniculam immaculatam
pro peccato, & arietẽ immaculatum, hostiã
pacificam, *canistrum quoque panem azy- 15
morũ qui cõspersi sint oleo, & lagana absq;
fermento vncta oleo, ac libamina singulorũ:
* quæ offeret sacerdos coram Dño, & faciet 16
tam pro peccato, quam in holocaustum.
*Arietem vero immolabit hostiam pacificã 17
Dño, offerens simul canistrum azymorum,
a Act. 21. d. 24. & libamenta quę ex more debentur.* a Tũc 18
radetur nazaræus ante ostiũ tabernaculi fę-
deris cæsarie consecrationis suæ: tolletq; ca-
pillos eius, & ponet super ignem, qui est sup-
positus sacrificio pacificorum. * Et armum 19
coctum arietis, totamque absque fermento
vnã de canistro, & laganum azymum vnũ, D
& tradet in manus nazaræi, postquã rasum
fuerit caput eius. * Susceptaque rursum ab 20
eo, eleuabit in conspectu Domini: & sancti-
ficata sacerdotis erunt, sicut pectusculum,
quod separari iussum est, & femur. post hæc
potest bibere nazaræus vinum. *Ista est lex 21
nazaræi, cum vouerit oblationem suam Do-
mino tempore consecrationis suæ, exceptis
his, quæ inuenerit manus eius. iuxta quod
mente deuouerat, ita faciet ad perfectionem
sanctificationis suę.*Locutusque est Domi- 22
nus ad Moysen, dicens: *Loquere Aaron & 23
filijs eius: a Sic benedicetis filijs Israel, & di-
a Eccl. 36. c. 19. cetis eis: *Benedicat tibi Dominus, & custo- 24
diat te. * Ostendat Dominus faciem suam 25
tibi, & misereatur tui. * Conuertat Domi- 26
nus vultum suum ad te, & det tibi pacem.
*Inuocabuntque nomen meum super filios 27
Israel, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

a Exod. 40. b. 16. FActum a est autem in die qua compleuit 1
Moyses tabernaculũ, & erexit illud: vn- A
xitque, & sanctificauit cum omnibus vasis
suis, altare similiter & omnia vasa eius. *Ob- 2
tulerunt principes Israel & capita familia-
rum, qui erant per singulas tribus, præfecti-
3 que eorum, qui numerati fuerant, * mune-
ra corã Domino sex plaustra tecta cũ duo-
decim bobus. Vnum plaustrũ obtulere duo
duces, & vnum bouem singuli, obtulerũtq;
4 ea in cõspectu tabernaculi. * Ait autem Do-
5 minus ad Moysen: * Suscipe ab eis vt ser-
uiant in ministerio tabernaculi, & trades ea
6 Leuitis iuxta ordinem ministerij sui. * Itaq;
cum suscepisset Moyses plaustra, & boues,
7 tradidit eos Leuitis. * Duo plaustra & quat-
tuor boues dedit filijs Gerson, iuxta id quod
8 habebant necessarium. * quattuor alia plau-
stra, & octo boues dedit filijs Merari secun-
dum officia & cultum suũ, sub manu Itha-
9 mar filij Aaron sacerdotis. *filijs autẽ Caath
non dedit plaustra & boues: quia in Sãctua-
rio seruiunt, & onera proprijs portãt hume-
10 ris. *Igitur obtulerunt duces in dedicationẽ
altaris, die qua vnctum est, oblationem suã
11 ante altare. * Dixitque Dominus ad Moy-
B sen: Singuli duces per singulos dies offerant
12 munera in dedicationem altaris. * Primo
die obtulit oblationem suã Nahasson filius
13 Aminadab de tribu Iuda: *fueruntque in ea
acetabulũ argenteum pondo cẽtum trigin-
ta siclorum, phiala argentea habens septua-
ginta siclos iuxta pondus Sãctuarij, vtrum-
que plenum simila conspersa oleo in sacrifi-
14 cium: * mortariolum ex decem siclis aureis
15 plenum incenso: * bouem de armento, &
arietem, & agnum anniculum in holocau-
16 stum: * hircumq; pro peccato: *& in sacrifi-
17 cio pacificorũ boues duos, arietes quinque,
hircos quinq; agnos anniculos quinque. hæc
18 est oblatio Nahasson filij Aminadab. * Se-
cũdo die obtulit Nathanael filius Suar, dux
19 de tribu Issachar, * acetabulum argenteum
appendens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentẽ septuaginta siclos, iuxta
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum simi-
20 la conspersa oleo in sacrificium: *mortario-
lum aureum habens decem siclos plenũ in-
21 censo: * bouem de armento, & arietem, &
22 agnũ anniculũ in holocaustũ: *hircumque
23 pro peccato: * & in sacrificio pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
24 Nathanael filij Suar. * Tertio die princeps
25 filiorũ Zabulon Eliab filius Helon, * obtu-
lit acetabulum argenteum appendens centũ
triginta siclos, phialam argenteã habentem
C septuaginta siclos ad põdus Sãctuarij, vtrũ-
que plenum simila conspersa oleo in sacrifi-
26 cium: *mortariolum aureum appendens de-
27 cem siclos plenum incenso: * bouem de ar-
mento, & arietem, & agnum anniculum in
28 holocaustum: *hircumque pro peccato: *&
29 in sacrificio pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos

quinq;hęc est oblatio Eliab filij Helon.*Die 30
quarto princeps filiorum Ruben , Elisur fi-
lius Sedeur * obtulit acetabulum argēteum 31
appendens centum triginta siclos,phialā ar-
genteam habētem septuaginta siclos ad pō-
dus Sanctuarij,vtrumq; plenum simila con-
spersa oleo in sacrificiū : *mortariolū aureū 32
appendens decem siclos plenum incenso :
*bouē de armento, & arietem , & agnū an- 33
niculum in holocaustū:*hircūque pro pec- 34
cato: *& in hostias pacificorum boues duos, 35
arietes quinque, hircos quinque , agnos an-
niculos quinque. hæc fuit oblatio Elisur filij
Sedeur. *Die quinto princeps filiorū Simeō 36
Salamiel filius Surisaddai, *obtulit acetabu- 37
lū argenteum appendēs centum triginta si-
clos , phialam argenteam habentem septua-
ginta siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumq;
plenum simila conspersa oleo in sacrificium:
*mortariolum aureū appendens decē siclos 38
plenum incenso: *bouē de armēto,& arietē, 39
& agnū anniculū in holocaustū : * hircūq; 40
pro peccato: * & in hostias pacificorum bo- 21
ues duos , arietes quinque , hircos quinque, D
agnos anniculos quinq; . hęc fuit oblatio Sa-
lamiel filij Surrisaddai. *Die sexto princeps 42
filiorum Gad,Eliasaph filius Duel * obtulit 43
acetabulum argenteū appendēs centum tri-
ginta siclos,phialā argenteam habentem se-
ptuaginta siclos ad pondus Sāctuarij, vtrū-
que plenum simila conspersa oleo in sacrifi-
cium: *mortariolū aureū appendens decem 44
siclos plenum incenso:*bouem de armento, 45
& arietē , & agnum anniculum in holocau-
stum:*hircumq; pro peccato: *& in hostias 46
pacificorū boues duos, arietes quinque, hir- 47
cos quinque,agnos anniculos quinque . hæc
fuit oblatio Eliasaph filij Duel. * Die septi- 48
mo princeps filiorum Ephraim, Elisama fi-
lius Ammiud * obtulit acetabulū argenteū 49
appendens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentem septuaginta siclos ad
pondus Sanctuarij,vtrumque plenum simi-
la cōspersa oleo in sacrificiū: *mortariolum 50
aureum appendens decem siclos plenū in-
censo : * bouem de armento , & arietem , & 51
agnū anniculum in holocaustū : * hircum- 52
que pro peccato:*& in hostias pacificorum, 53
boues duos, arietes quinque, hircos quinque, E
agnos anniculos quinque . hæc fuit oblatio
Elisama filij Ammiud . * Die octauo prin- 54
ceps filiorum Manasse, Gamaliel filius Pha-
dassur,*obtulit acetabulum argenteum ap- 55
pendens centum triginta siclos, phialam ar-
genteam habentē septuaginta siclos ad pon-
dus Sanctuarij, vtrūque plenum simila con-
spersa oleo in sacrificium : *mortariolū au- 56
reū appendens decem siclos plenū incenso :
* bouē de armēto,& arietem, & agnū anni- 57
culum in holocaustū:*hircūque pro pecca- 58
59 to : * & in hostias pacificorum boues duos ,
arietes quinque,hircos quinque,agnos anni-
culos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel fi-
60 lij Phadassur . *Die nono princeps filiorum
61 Beniamin, Abidan filius Gedeonis, *obtulit
acetabulum argenteum appēdens centū tri-
ginta siclos,phialam argenteam habentē se-
ptuaginta siclos ad pondus Sanctuarij,vtrū-
que plenum simila conspersa oleo in sacrifi-
62 cium: * & mortariolum aureum appendens
63 decē siclos, plenum incenso:*bouē de armē-
to,& arietem,& agnum anniculum in holo-
64 caustum: *hircūque pro peccato: *& in ho-
65 stias pacificorum boues duos , arietes quin-
F que, hircos quinque , agnos anniculos quin-
que. hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeonis .
66 *Die decimo princeps filiorū Dan, Ahiezer
67 filius Ammisaddai * obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta siclos ,
phialam argenteā habentem septuaginta si-
clos ad pondus Sanctuarij, vtrumq; plenum
68 simila conspersa oleo in sacrificium: * mor-
tariolum aureum appendens decem siclos ,
69 plenū incenso: *bouem de armento,& arie-
tem,& agnum anniculum in holocaustum :
70 *hircumq; pro peccato, * & in hostias paci-
71 ficorum boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit
72 oblatio Ahiezer filij Ammisaddai. *Die vn-
decimo princeps filiorum Aser,Phegiel filius
73 Ochran *obtulit acetabulū argenteū appē-
dens centum triginta siclos,phialā argenteā
habentē septuaginta siclos ad pondus San-
ctuarij, vtrūq; plenū simila cōspersa oleo in
74 sacrificium : *mortariolum aureum appen-
75 dens decem siclos, plenum incenso:* bouem
de armento, & arietem, & agnū anniculum
76 in holocaustum : * hircumque pro peccato:
77 *& in hostias pacificorum boues duos, arie-
tes quinque , hircos quinque, agnos annicu-
los quinq;.hęc fuit oblatio Phegiel filij Och-
78 ran. * Die duodecimo princeps filiorū Ne-
79 phthali,Ahira filius Enan*obtulit acetabu-
lum argenteum appendens centum triginta
siclos, phialam argēteam habentem septua-
ginta siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumq;
G plenum simila oleo cōspersa in sacrificium :
80 * mortariolum aureum appēdens decem si-
81 clos,plenum incenso : *bouem de armento ,
& arietē , & agnum anniculum in holocau-
82 stum: *hircūque pro peccato:*& in hostias
83 pacificorum boues duos,arietes quinq; , hir-
cos quinque,agnos anniculos quinque . hæc
84 fuit oblatio Ahira filij Enan. *Hæc in dedi-
catione altaris oblata sunt à principibus Is-
rael, in die qua consecratū est. acetabula ar-
gētea duodecim:phialę argenteæ duodecim:
85 mortariola aurea duodecim: *ita vt centum
triginta siclos argenti haberet vnum aceta-
bulū,& septuaginta siclos haberet vna phia-
la:

la : id eſt,in commune vaſorum omnium ex
argento ſicli duo millia quadringenti,põde-
re Sanctuarij . * mortariola aurea duodecim 86
plena incenſo denos ſiclos appendentia pon-
dere Sanctuarij:id eſt,ſimul auri ſicli centum
viginti: *boues de armento in holocauſtum 87
duodecim , arietes duodecim , agni anniculi
duodecim,& libamenta eorum: hirci duode-
cim pro peccato . * In hoſtias pacificorum , 88
boues viginti quatuor , arietes ſexaginta ,
hirci ſexaginta,agni anniculi ſexaginta.Hæc
oblata ſunt in dedicatione altaris, quando
vnctum eſt.*Cũq; ingrederetur Moyſes ta- 89
bernaculum ſęderis , vt conſuleret oracu-
lum, audiebat vocem loquentis ad ſe de pro-
pitiatorio quod erat ſuper arcam teſtimonij
inter duos Cherubim,vnde & loquebatur ei .

CAP. VIII.

Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens : *Loquere Aaron,& dices ad eum : 2
Cum poſueris ſeptẽ lucernas , candelabrũ in A
auſtrali parte erigatur . Hoc igitur præcipe
vt lucernæ contra boreã è regione reſpiciant
ad menſam panum propoſitionis , contra eã
partem, quam candelabrum reſpicit , lucere
debebunt . * Fecitque Aaron,& impoſuit lu- 3
cernas ſuper candelabrũ, vt præceperat Do-
minus Moyſi. *Hæc autem erat factura can- 4
delabri , ex auro ductili , tam medius ſtipes ,
quàm cuncta quæ ex vtroque calamorũ la-
tere naſcebantur:iuxta exemplũ quod oſten-
dit Dominus Moyſi , ita operatus eſt cande-
labrum . * Et locutus eſt Dominus ad Moy- 5
ſen,dicens : *Tolle Leuitas de medio filiorum 6
Iſrael , & purificabis eos * iuxta hunc ritum : 7
Aſpergantur aqua luſtrationis,& radant om- B
nes pilos carnis ſuæ . Cumque lauerint veſti-
menta ſua, & mundati fuerint, *tollent bouẽ 8
de armentis , & libamentum eius ſimilam
oleo cõſperſam:bouem autem alterum de ar-
mento tu accipies pro peccato : * & applica- 9
bis Leuitas corã tabernaculo fęderis , conuo-
cata omni multitudine filiorũ Iſrael . * Cũq; 10
Leuitæ fuerint corã Dño , ponent filij Iſrael
manus ſuas ſuper eos. *& offeret Aarõ Leui- 11
tas,munus in conſpectu Dñi à filijs Iſrael , vt
ſeruiãt in miniſterio eius.*Leuitæ quoq; po- 12
nent manus ſuas ſuper capita boum,è quibus
vnum facies pro peccato , & alterum in ho-
locauſtũ Dñi,vt depreceris pro eis. *Statueſ- 13
que Leuitas in conſpectu Aaron & filiorum
eius,& conſecrabis oblatos Domino , * ac ſe- C
parabis de medio filiorũ Iſrael , vt ſint mei . 14
* & poſtea ingredientur tabernaculum fœ- 15
deris,vt ſeruiant mihi.Sicq; purificabis & cõ-
ſecrabis eos in oblationem Domini:quoniam
" Sup. 3. b. 13. Exo. 13. a. 2. Luc. 2. d. 23.
dono donati ſunt mihi à filijs Iſrael . * " Pro 16
primogenitis quæ aperiunt omnem vuluam
in Iſrael, accepi eos . * Mea ſunt enim omnia 17
primogenita filiorũ Iſrael,tam ex hominibus
quàm ex iumentis . Ex die quo percuſſi om-
ne primogenitũ in Terra Aegypti , ſanctifi-
18 caui eos mihi : * & tuli Leuitas pro cunctis
19 primogenitis filiorum Iſrael : * tradidiq; eos
dono Aaron & filijs eius de medio populi ,
vt ſeruiant mihi pro Iſrael in tabernaculo
fœderis , & orent pro eis ne ſit in populo
plaga , ſi auſi fuerint accedere ad Sanctua-
20 rium. *Feceruntq; Moyſes & Aaron & om-
D nis multitudo filiorum Iſrael ſuper Leuitis
21 quæ præceperat Dominus Moyſi : * purifi-
catique ſunt,& lauerunt veſtimenta ſua.Ele-
uauitque eos Aarõ in conſpectu Domini , &
22 orauit pro eis , * vt purificati ingrederentur
ad officia ſua in tabernaculum fœderis co-
rã Aaron & filijs eius . Sicut præceperat Do-
23 minus Moyſi de Leuitis,ita factum eſt.*Lo-
24 cutuſq; eſt Dñs ad Moyſen,dicens: *Hæc eſt
lex Leuitarũ, A viginti quinque annis & ſu-
pra , ingredientur vt miniſtrent in taberna-
25 culo fęderis. *Cumq; quinquageſimum an-
num ætatis impleuerint , ſeruire ceſſabunt :
26 * eruntq; miniſtri fratrum ſuorum in taber-
naculo fœderis , vt cuſtodiant quæ ſibi fue-
rint commendata , opera autem ipſa non fa-
ciant . Sic diſpones Leuitis in cuſtodijs ſuis .

CAP. IX.

1 Locutus eſt Dñs ad Moyſen in deſerto
A Sinai anno ſecundo , poſtquam egreſſi
2 ſunt de Terra Aegypti,mẽſe primo dicens: *" " Exo. 12. a. 2.
3 Faciant filij Iſrael Phaſe in tẽpore ſuo,*quar-
tadecima die mẽſis huius ad veſperam, iuxta
omnes ceremonias & iuſtificationes eius .
4 * Præcepitque Moyſes filijs Iſrael vt facerẽt
5 Phaſe. * Qui fecerunt tẽpore ſuo:quartadeci-
ma die menſis ad veſperam in monte Sinai.
Iuxta omnia quæ mandauerat Dñs Moyſi ,
6 fecerunt filij Iſrael . * Ecce autem quidã im-
mundi ſuper anima hominis, qui non pote-
rant facere Phaſe in die illo , accedentes ad
7 Moyſen & Aaron, * dixerunt eis: Immundi
B ſumus ſuper anima hominis . quare frauda-
mur vt non valeamus oblationẽ offerre Do-
8 mino in tẽpore ſuo inter filios Iſrael?*Quibus
reſpõdit Moyſes : State vt conſulã quid præ-
9 cipiat Dominus de vobis.*Locutuſq; eſt Do-
10 minus ad Moyſen,dicens: * Loquere filijs Iſ-
rael : Homo qui fuerit immundus ſuper ani-
ma,ſiue in via procul in gente veſtra , faciat
11 Phaſe Domino * in menſe ſecundo , quarta-
decima die menſis ad veſperam : cum azy-
mis , & lactucis agreſtibus comedent illud :
12 *non relinquent ex eo quippiam vſque ma-
ne, " & os eius non confringent, omnem ritũ " Exo. 12. g. 46. Io. 19. f. 37.
13 Phaſe obſeruabunt. * Si quis autem & mun-
dus eſt , & in itinere non fuit , & tamen non
C fecit Phaſe,exterminabitur anima illa de po-
pulis ſuis , quia ſacrificium Domino non ob-
tulit tempore ſuo : peccatum ſuum ipſe por-
14 tabit . * Peregrinus quoque & aduena ſi fue-
rint

rint apud vos, facient Phase Domino iuxta
ceremonias & iustificationes eius. Præceptum
idem erit apud vos tam aduenæ quàm indi-
Exo 40. d. 16. genæ.* "Igitur die qua erectum est taberna- 15
culum, operuit illud nubes. A vespere autem
super tentorium erat quasi species ignis vsq;
mane. *sic fiebat iugiter: per diem operiebat 16
illud nubes, & per noctem quasi species ignis.
*Cumque ablata fuisset nubes, quæ taberna- 17
culum protegebat, tunc proficiscebantur filij
Israel: & in loco vbi stetisset nubes, ibi castra-
metabãtur. *Ad imperium Domini profici- 18
scebantur, & ad imperium illius figebant ta-
1 Cor 10. a. 1. bernaculum. "Cunctis diebus quibus stabat
nubes super tabernaculum, manebant in eo-
dem loco: *& si euenisset vt multo tempore 19
maneret super illud, erant filij Israel in excu- D
bijs Domini, & non proficiscebantur * quot 20
diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad
imperium Domini erigebant tentoria, & ad
imperium illius deponebant. * Si fuisset nu- 21
bes à vespere vsque mane, & statim diluculò
tabernaculum reliquisset, proficiscebantur:
&, si post diem & noctem recessisset, dissipa-
bant tentoria.*Si vero biduo aut vno mense 22
vel lõgiori tempore fuisset super tabernacu-
lum, manebant filij Israel in eodem loco, &
non proficiscebantur: statim autem vt reces-
sisset, mouebant castra.*Per verbum Domi- 23
ni figebant tentoria, & per verbũ illius pro-
ficiscebantur: erantque in excubijs Domini
iuxta imperium eius per manum Moysi.

CAP. X.

LOcutusque est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: *Fac tibi duas tubas argenteas du- 2
ctiles, quibus conuocare possis multitudinẽ A
quando mouenda sunt castra. * Cumque in- 3
crepueris tubis, congregabitur ad te omnis
turba ad ostium tabernaculi fœderis. * Si se- 4
mel clangueris, venient ad te principes, & ca-
pita multitudinis Israel. * Si autem prolixior 5
atque concisus clãgor increpuerit, mouebunt
castra primi qui sunt ad orientalem plagam.
* In secũdo autem sonitu & pari vlulatu tu- 6
dæ, leuabunt tentoria, qui habitant ad meri-
diem, & iuxta hunc modum reliqui facient,
vlulantibus tubis in profectionem. * Quan- 7
do autẽ congregandus est populus, simplex
tubarum clangor erit, & non concise vlula-
bunt. * Filij autem Aaron sacerdotes clan- 8
gent tubis: eritque hoc legitimum sempiter-
num in generationibus vestris. * Si exieritis 9
ad bellum de terra vestra contra hostes qui B
dimicant aduersum vos, clangetis vlulanti-
bus tubis, & erit recordatio vestri coram Do-
mino Deo vestro, vt eruamini de manibus
inimicorum vestrorum.*Si quando habebi- 10
tis epulum, & dies festos, & calendas, cane-
tis tubis super holocaustis, & pacificis victi-
mis, vt sint vobis in recordationem Dei ve-
11 stri. ego Dominus Deus vester.* Anno secũ-
do, mense secundo, vigesima die mensis ele-
12 uata est nubes de tabernaculo fœderis: *pro-
fectique sunt filij Israel per turmas suas de
deserto Sinai, & recubuit nubes in solitudi-
13 ne Pharan.* Moueruntq; castra primi iuxta
14 imperium domini in manu Moysi. * "Filij Sup. 1. a.
Iuda per turmas suas: quorum princeps erat 7.
15 Nahasson filius Aminadab.*In tribu filiorũ
Issachar fuit princeps Nathanael filius Suar.
16 * In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius
17 Helon. * Depositumque est tabernaculum,
quod portantes egressi sunt filij Gerson, &
18 Merari. *Profectiq; sunt & filij Ruben, per
C turmas & ordinem suum: quorum princeps
19 erat Helisur filius Sedeur. * In tribu autem
filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel fi-
20 lius Surisaddai. * Porro in tribu Gad erat
21 princeps Eliasaph filius Duel. * Profectique
sunt & Caathitæ portantes Sanctuariũ. Tã-
diu tabernaculũ portabatur, donec venirent
22 ad erectionis locum. *Mouerunt castra & fi-
lij Ephraim per turmas suas, in quorũ exer-
citu princeps erat Elisama filius Ammiud.
23 * In tribu autem filiorum Manasse princeps
24 fuit Gamaliel filius Phadassur. * & in tribu
Beniamin erat dux Abidan filius Gedeonis.
25 * Nouissimi castrorũ omnium profecti sunt
filij Dan per turmas suas, in quorum exerci-
tu princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.
26 * In tribu autem filiorũ Aser erat princeps
27 Phegiel filius Ochran. * Et in tribu filiorum
Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.
28 * Hæc sunt castra, & profectiones filiorum
Israel per turmas suas, quando egredieban-
29 tur. * Dixitque Moyses Hobab filio Raguel
Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad
locum, quem Dñs daturus est nobis: veni no-
D biscum, vt benefaciamus tibi: quia Domi-
30 nus bona promisit Israeli. * Cui ille respon-
dit: Non vadam tecum, sed reuertar in terrã
31 meam, in qua natus sum. * Et ille: Noli, in-
quit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus
locis per desertum castra ponere debeamus,
32 & eris ductor noster. * Cumque nobiscum
veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus,
quas nobis traditurus est Dominus, dabimus
33 tibi. * Profecti sunt ergo de Monte Domi-
ni viam trium dierum, arcaque fœderis Do-
mini præcedebat eos, per dies tres prouidens
34 castrorum locum. * Nubes quoque Domini
super eos erat per diem cum incederent.
35 * Cumque eleuaretur arca, dicebat Moyses: "
Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & Psal. 67.
36 fugiant qui oderunt te, à facie tua.*Cum au- a. 2.
tem deponeretur, aiebat: Reuertere Domi-
ne ad multitudinem exercitus Israel.

CAP. XI.

1 INterea ortum est " murmur populi, quasi Psal. 77. c.
A dolentium pro labore, contra Dominum. 19.

Quod cum audiſſet Dominus, iratus eſt. Et „
Pſ. 77. c. 21. accenſus in eos ignis Domini deuorauit ex-
tremam caſtrorum partem. * Cumque cla- 2
maſſet populus ad Moyſen, orauit Moyſes
ad Dominum, & abſorptus eſt ignis. * Voca- 3
uitque nomen loci illius, Incenſio: eo quòd
incenſus fuiſſet contra eos ignis Dñi. * Vul- 4
gus quippe promiſcuum, quod aſcenderat cũ
eis, flagrauit deſiderio, ſedens & flens, iunctis
1 Cor. 10. a. 5. ſibi pariter filijs Iſrael, & ait: „ Quis dabit
nobis ad veſcendum carnes? * Recordamur 5
piſciũ quos comedebamus in Aegypto gra- B
tis: in mentem nobis veniunt cucumeres, &
pepones, porriq; & cępæ, & allia. * Anima no- 6
ſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi no-
Ex. 16. c. 14. ſtri niſi Man. * „ Erat autem Man quaſi ſemẽ 7
Sap. 16. e. 20. coriandri, coloris bdellij. * Circuibatque po- 8
Pſ. 77 c. 24. pulus & colligens illud, frangebat mola, ſiue
Ioan. 6. d. 31. terebat in mortario, coquens in olla, & faciẽs
ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati. * 9
Cũq; deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, de-
ſcendebat pariter & Man. * Audiuit ergo
Moyſes flentẽ populũ per familias, ſingulos 10
per oſtia tentorij ſui. Iratuſque eſt furor Do-
mini valde: ſed & Moyſi intoleranda res vi-
ſa eſt. * & ait ad Dominũ: Cur afflixiſti ſer- 11
uum tuum? quare non inuenio gratiam co- C
ram te? & cur impoſuiſti pondus vniuerſi po-
puli huius ſuper me? * Numquid ego con- 12
cepi omnem hanc multitudinem, vel genui
eam, vt dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo ſi-
cut portare ſolet nutrix infantulum, & defer
in terrã, pro qua iuraſti patribus eorũ? * Vn- 13
de mihi carnes vt dem tantæ multitudini?
flent contra me, dicentes: Da nobis carnes
vt comedamus. * Non poſſum ſolus ſuſtine- 14
re omnẽ hunc populum, quia grauis eſt mi-
hi. * Sin aliter tibi videtur, obſecro vt inter- 15
ficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis,
ne tantis afficiar malis. * Et dixit Dominus 16
ad Moyſen: Congrega mihi ſeptuaginta vi-
ros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti quod ſe-
nes populi ſint ac magiſtri: & duces eos ad
oſtium tabernaculi fęderis, facieſque ibi ſta-
re tecum, * vt deſcendam & loquar tibi: & 17
auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, vt ſu- D
ſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus
graueris. * Populo quoque dices: Sanctifica- 18
mini: cras comedetis carnes. ego enim audi-
ui vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carniũ?
bene nobis erat in Aegypto. Vt det vobis
Dñs carnes, & comedatis: * non vno die, 19
nec duobus, vel quinque aut decẽ, nec vigin-
ti quidem, * ſed vſque ad menſem dierũ, do- 20
nec exeat per nares veſtras, & vertatur in
nauſeam, eo quòd repuleritis Dominum, qui
in medio veſtri eſt, & fleueritis coram eo, di- E
centes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?
* Et ait Moyſes: Sexcẽta millia peditum hu- 21
ius populi ſunt. & tu dicis: Dabo eis eſum
22 carnium menſe integro? * „ Numquid ouiũ Ioan. 6. b. 10.
& boũ multitudo cædetur, vt poſſit ſuffice-
re ad cibum? vel omnes piſces maris in vnum
23 congregabuntur, vt eos ſatient? * Cui reſpõ-
dit Dominus: „ Numquid manus Domini in- Iſa. 59. a. 1.
ualida eſt? Iam nunc videbis vtrũ meus ſer-
24 mo opere compleatur. * Venit igitur Moy-
ſes, & narrauit populo verba Domini, con-
F gregans ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael,
25 quos ſtare fecit circa tabernaculum. * De-
ſcenditque Dñs per nubem, & locutus eſt
ad eum, auferens de ſpiritu qui erat in Moy-
ſe, & dans ſeptuaginta viris. Cumque requie-
uiſſet in eis Spiritus, prophetauerunt, nec vl-
26 tra ceſſauerunt. * Remanſerant autem in ca-
ſtris duo viri, quorum vnus vocabatur El-
dad, & alter Medad, ſuper quos requieuit
Spiritus: nam & ipſi deſcripti fuerant, & non
27 exierant ad tabernaculum. * Cumq; prophe-
tarent in caſtris, cucurrit puer, & nunciauit
Moyſi, dicens: Eldad & Medad prophetant
28 in caſtris. * Statim Ioſue filius Nun, miniſter
Moyſi, & electus è pluribus, ait: Domine mi
29 Moyſes prohibe eos. * At ille: Quid, inquit,
æmularis pro me? quis tribuat vt omnis po-
pulus prophetet, & det eis Dominus Spiritũ
30 ſuum? * Reuerſuſque eſt Moyſes, & maiores
31 natu Iſrael in caſtra. * „ Ventus autem egre- Pſ. 77. c. 26.
G diens à Domino arreptãs trans mare cotur-
nices detulit, & demiſit in caſtra itinere quã-
tum vno die confici poteſt, ex omni parte
caſtrorum per circuitum, volabãtque in aere
32 duobus cubitis altitudine ſuper terrã. * Sur-
gens ergo populus toto die illo, & nocte, ac
die altero, cõgregauit coturnicũ, qui parum,
decem coros: & ſiccauerunt eas per gyrum
33 caſtrorum. * „ Adhuc carnes erãt in dentibus Pſ. 77. d. 30.
eorum, nec defecerat huiuſcemodi cibus: &
ecce furor Domini concitatus in populum,
34 percuſſit eum plaga magna nimis. * Voca-
tuſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcẽtię:
ibi enim ſepelierunt populum qui deſidera-
uerat. Egreſſi autẽ de Sepulchris cõcupiſcẽ-
tiæ, venerunt in Haſeroth, & manſerunt ibi.

CAP. XII.

1 LOcutaq; eſt Maria & Aarõ contra Moy-
A ſen propter vxorem eius Aethiopiſſam,
2 * & dixerunt: Num per ſolum Moyſen locu-
tus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter
eſt locutus? Quod cum audiſſet Dominus,
3 (* Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper
omnes homines qui morabantur in terra)
4 * ſtatim locutus eſt ad eũ, & ad Aarõ & Ma-
B riam: Egredimini vos tantum tres ad taber-
5 naculũ fęderis. Cũque fuiſſent egreſſi, * de-
ſcendit Dñs in columna nubis, & ſtetit in in-
troitu tabernaculi vocans Aarõ & Mariam.
6 Qui cum iſſent, * dixit ad eos: Audite ſermo-
nes meos: Si quis fuerit inter vos propheta
Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſom-
nium

nium loquar ad illum. * At non talis seruus 7
meus Moyses, " qui in omni domo mea fide- " Heb.3.a.2.
lissimus est: * " ore enim ad os loquor ei: & 8 " Exo.33.c.11.
palam, & non per ænigmata & figuras Do-
minum videt. Quare ergo non timuistis de- C
trahere seruo meo Moysi?*Iratusque contra 9
eos, abijt: * nubes quoque recessit quæ erat 10
super tabernaculum: & ecce Maria apparuit
candens lepra quasi nix. Cumque respexisset
eam Aaron, & vidisset perfusam lepra, *ait 11
ad Moysen: Obsecro domine mi, ne imponas
nobis hoc peccatum quod stulte commisi-
mus,*ne fiat hęc quasi mortua, & vt aborti- 12
uum quod proijcitur de vulua matris suæ. D
ecce iam medium carnis eius deuoratum est
à lepra. * Clamauitque Moyses ad Domi- 13
num, dicens: Deus, obsecro, sana eam. * Cui 14
respondit Dominus: Si pater eius spuisset in
faciem illius, nonne debuerat saltem septem
diebus rubore suffundi? Separetur septem
diebus extra castra, & postea reuocabitur.
*Exclusa est itaque Maria extra castra sep- 15
tem diebus: & populus non est motus de lo-
co illo, donec reuocata est Maria.

CAP. XIII.

PRofectusque est populus de Haseroth fi- 1
xis tentorijs in deserto Pharan. *ibiq; lo- A
cutus est Dominus ad Moysen, dicens: *Mit- 2
te viros, qui considerent Terram Chanaan, 3
quam daturus sum filijs Israel, singulos de
singulis tribubus, ex principibus. *Fecit Moy- 4
ses quod Dominus imperauerat. de deserto
Pharan mittens principes viros, quorum ista B
sunt nomina. * De tribu Ruben, Sammua 5
6 filium Zechur. * De tribu Simeon, Saphat
7 filium Huri. * De tribu Iuda, Caleb filium
8 Iephone. * De tribu Issachar, Igal filium Io-
9 seph.*De tribu Ephraim, Osee filium Nun.
10 * De tribu Beniamin, Phalti filium Raphu.
11 * De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 * De tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gaddi
13 filium Susi. * De tribu Dan, Ammiel filium
14 Gemalli. * De tribu Aser, Sthur filium Mi-
15 chael. * De tribu Nephthali, Nahabi filium
16 Vapsi. * De tribu Gad, Guel filium Machi.
17 * hæc sunt nomina virorũ, quos misit Moy-
C ses ad considerandam Terram: vocauitque
18 Osee filiũ Nun, Iosue. * misit ergo eos Moy-
ses ad considerandam Terram Chanaan, &
dixit ad eos: Ascendite per meridianam pla-
19 gam. Cumque veneritis ad Montes, * consi-
derate Terram, qualis sit: & populum qui
habitator est eius, vtrum fortis sit an infir-
20 mus: si pauci numero an plures: *Ipsa terra,
bona an mala: vrbes quales, muratæ an absq;
21 muris: * humus, pinguis an sterilis, nemoro-
sa an absque arboribus. Confortamini, & af-
ferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem
tempus quando iã pręcoquæ vuæ vesci pos-
22 sunt. * Cumq; ascendissent, explorauerunt
D Terram à deserto Sin, vsque Rohob intranti-
23 bus Emath. *Ascenderuntque ad meridiem,
& venerunt in Hebron, vbi erant Achiman,
& Sisai, & Tholmai filij Enac. nam Hebron
septem annis ante Tanim vrbẽ Aegypti con-
24 dita est. * " Pergentesque vsque ad Torren- " Deut.1.d.24.
tem botri, absciderunt palmitem cum vua
E sua, quem portauerunt in vecte duo viri. De

malis quoque granatis, & de ficis loci illius
tulerunt: * qui appellatus est Nehelescol, id 25
est Torrẽs botri, eo quòd botrum portassent
inde filij Israel. * Reuersique exploratores 26
Terræ post quadraginta dies, omni regione
circuita, *venerunt ad Moysen & Aaron & 27
ad omnem cętum filiorum Israel in deser-
tum Pharan, quod est in Cades. Locutique
eis & omni multitudini ostenderunt fructus
28 Terræ: * & narrauerunt, dicentes: Venimus
F in Terram, ad quam misisti nos, quæ re vera
fluit lacte & melle, vt ex his fructibus cogno-
29 sci potest: *sed cultores fortissimos habet, &
vrbes grandes, atque muratas. Stirpem Enac
vidi-

vidimus ibi. * Amalech habitat in meridie, 30
Hethæus, & Iebusæus, & Amorrhæus in mõ-
tanis: Chananæus vero moratur iuxta mare,
& circa fluenta Iordanis. * Inter hæc Caleb 31
compescens murmur populi, qui oriebatur
contra Moysen, ait: Ascendamus, & possidea-
mus Terram, quoniam poterimus obtinere C
eam. * Alij vero, qui fuerant cum eo, dicebãt: 32
Nequaquam ad hunc populũ valemus ascẽ-
dere, quia fortior nobis est. * Detraxeruntque 33
Terræ, quam inspexerant, apud filios Israel,
dicentes: Terra, quam lustrauimus, deuorat
habitatores suos: populus, quem aspeximus,
proceræ staturæ est. * Ibi vidimus monstra 34
quædam filiorum Enac de genere giganteo:
quibus cõparati, quasi locustæ videbamur.

CAP. XIV.

IGitur vociferans omnis turba fleuit no- 1
cte illa, * & murmurati sunt contra Moy- 2
sen & Aaron cuncti filij Israel, dicentes: A
* Vtinam mortui essemus in Aegypto, & in 3
hac vasta solitudine vtinã pereamus, & non
inducat nos Dominus in Terrã istam, ne ca-
damus gladio, & vxores, ac liberi nostri du-
cantur captiui. Nonne melius est reuerti in
Aegyptum? * Dixeruntque alter ad alterum: 4
Constituamus nobis ducem, & reuertamur
in Aegyptum. * Quo audito Moyses, & Aarõ 5
ceciderunt proni in terram corã omni multi-
tudine filiorum Israel. * ‖ At vero Iosue filius 6 ‖ Eccl. 46. b. 9.
Nun, & Caleb filius Iephone, qui & ipsi lu- 1. Mach. 2. f. 55. 56.
strauerant terram, sciderunt vestimenta sua,
* & ad omnem multitudinem filiorum Israel 7
locuti sunt: Terra, quam circuiuimus, valde B
bona est, si * propitius fuerit Dominus, indu- 8
cet nos in eam, & tradet humum lacte, &
melle manantem. * Nolite rebelles esse con- 9
tra Dominum: neque timeatis populum ter-
ræ huius, quia sicut panem ita eos possumus
deuorare, recessit ab eis omne præsidium:
Dominus nobiscum est, nolite metuere.
* Cumque clamaret omnis multitudo, & 10
lapidibus eos vellet opprimere, apparuit
gloria Domini super tectum fœderis cun-
ctis filijs Israel. * Et dixit Dominus ad 11
Moysen: Vsquequo detrahet mihi populus
iste? Quousque non credent mihi in omni-
bus signis, quæ feci coram eis? * Feriam igi- 12
tur eos pestilentia, atque consumam: te
autem faciam principem super gentem ma-
gnam, & fortiorem, quam hæc est. * Et 13
ait Moyses ad Dominum: Vt audiant Aegy- C
ptij, de quorum medio eduxisti populum
istum, * & habitatores Terræ huius, qui 14
audierunt, quod tu Domine in populo isto
sis, & facie videaris ad faciem, ‖ & nubes ‖ Exo. 13. d. 21.
tua protegat illos, & in columna nubis
præcedat eos per diem, & in columna ignis
per noctem: * quod occideris tantam mul- 15
titudinem quasi vnum hominem, & di-
16 cant: * Non poterat introducere populum
in terram, pro qua iurauerat: ‖ idcirco oc- ‖ Exo. 32. f. 28.
17 cidit eos in solitudine. * Magnificetur ergo ‖ Ps. 102. b. 8.
18 fortitudo Domini sicut iurasti, dicens: * ‖ Do-
minus patiens, & multæ misericordiæ, aufe- ‖ Exo. 34. a. 6.
rens iniquitatem, & scelera, nullumq; inno-
xium derelinquens, qui visitas peccata pa-
trum in filios in tertiam & quartam genera-
19 tionem. * Dimitte, obsecro, peccatum po-
D puli huius secundum magnitudinem miseri-
cordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredienti-
20 bus de Aegypto vsque ad locum istum. * Di-
xitque Dominus: Dimisi iuxta verbum tuũ.
21 * Viuo ego, & implebitur gloria Domini
22 vniuersa terra. * Attamen omnes homines
qui viderunt maiestatem meam, & signa,
quæ feci in Aegypto, & in solitudine, & ten-
tauerunt me iam per decẽ vices, nec obedie-
23 runt voci meæ, * ‖ non videbunt Terram, pro ‖ Deu. 1. e. 35.
qua iuraui patribus eorum, nec quisquam
ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam.
24 * ‖ Seruum meum Caleb, qui plenus alio spi- ‖ Ios. 14. b. 6.
ritu secutus est me, inducam in Terram
hanc, quam circuiuit: & semen eius possi-
25 debit eam. * Quoniam Amalecites, & Cha-
E nanæus habitant in vallibus. Cras moue-
te castra, & reuertimini in solitudinem per
26 viam Maris rubri. * Locutusque est Do-
27 minus ad Moysen & Aaron, dicens: * Vs-
quequo multitudo hæc pessima murmurat
contra me? querelas filiorum Israel audiui.
28 * Dic ergo eis: Viuo ego, ait Dominus: si-
cut locuti estis audiente me, sic faciam vo-
29 bis. * ‖ In solitudine hac iacebunt cada- ‖ Ps. 10. b. 21.
uera vestra Omnes, qui numerati estis à vi-
ginti annis & supra, & murmurastis con- Deu. 1. f. 41.
30 tra me, * non intrabitis Terram, super quam
leuaui manum meam, vt habitare vos face-
rem, præter Caleb filium Iephone, & Iosue
31 filium Nun. * Paruulos autem vestros, de
quibus dixistis, quod prædæ hostibus forent,
introducam: vt videant Terram, quæ vobis
32 displicuit, * vestra cadauera iacebunt in soli-
33 tudine. * Filij vestri erunt vagi in deserto
annis quadraginta, & portabunt fornicatio-
nem vestram, donec consumantur cadauera
34 patrum in deserto, * iuxta numerũ quadra-
F ginta dierum, quibus considerastis Terram,
‖ annus pro die imputabitur. ‖ Et quadragin- ‖ Eze. 4. b. 8.
ta annis recipietis iniquitates vestras, & scie- ‖ Ps. 94. b. 10.
35 tis vltionem meam: * quoniam sicut locutus
sum ita faciam omni multitudini huic pessi-
mæ, quæ consurrexit aduersum me: in soli-
36 tudine hac deficiet, & morietur. * ‖ Igitur ‖ Iudith. 8. c. 24.
omnes viri, quos miserat Moyses ad contem- 1. Cor. 10. b. 10.
plandam Terram, & qui reuersi murmurare Heb. 3. d. 17.
fecerant contra eum omnem multitudinem, Iudæ 1. b. 5.
37 detrahentes Terræ, quod esset mala, * mor-
tui sunt, atque percussi incõspectu Domini.
38 * Iosue autem filius Nun, & Caleb filius Ie-
phone

phone vixerunt ex omnibus, qui perrexe-
rant ad considerandam Terram.* Locutusq; 39
est Moyses vniuersa verba hæc ad omnes fi- G
lios Israel, & luxit populus nimis.* Et ecce 40
mane primo surgentes ascenderunt verticem
montis, atque dixerunt: Parati sumus ascen-
dere ad locum, de quo Dominus locutus est,
quia peccauimus.* Quibus Moyses: Cur, in- 41
quit, transgredimini verbum Dñi, quod vo-
bis non cedet in prosperum? * "Nolite ascen- 42
" Deu. 1. g. 42.
dere: Non enim est Dñs vobiscum: ne cor-
ruatis corã inimicis vestris.* Amalecites, & 43
Chananæus ante vos sunt, quorum gladio
corruetis, eo quòd nolueritis requiescere Do-
mino, nec erit Dominus vobiscũ.* At illi cõ- 44
tenebrati ascenderunt in verticem montis.
Arca autem testamenti Domini, & Moyses
non recesserunt de castris.* Descenditque 45
Amalecites, & Chananæus, qui habitabat in
monte, & percutiens eos, atque concidens,
persecutus est eos vsque Horma.

CAP. XV.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 1
* Loquere ad filios Israel, & dices ad 2
eos: Cum ingressi fueritis Terram habitatio- A
nis vestræ, quam ego dabo vobis, *& feceritis 3
oblationem Domino in holocaustum, aut
victimam, vota soluentes, vel sponte offe-
rentes munera, aut in sollemnitatibus ve-
stris adolentes odorem suauitatis Domino,
de bobus, siue de ouibus:* offeret quicumque 4
immolauerit victimam, sacrificium similæ,
decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod
mensuram habebit quartam partem hin: *& 5
vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ
dabit in holocaustum, siue in victimam. Per
agnos singulos * & arietes erit sacrificium 6
similæ duarum decimarum, quæ conspersa
sit oleo tertiæ partis hin:* & vinum ad liba- 7
mentum tertiæ partis eiusdem mensuræ offe-
ret in odorem suauitatis Domino.* Quan- 8
do vero de bobus feceris holocaustum, aut B
hostiam, vt impleas votum, vel pacificas vi-
ctimas, * dabis per singulos boues similæ 9
tres decimas conspersæ oleo, quod habeat
mediũ mensuræ hin: *& vinum ad liba fun- 10
denda eiusdem mensuræ in oblationem sua-
uissimi odoris Dño.* Sic facies * per singu- 11
los boues, & arietes, & agnos, & hędos. *Tam 12
indigenæ, quam peregrini * eodem ritu offe- 13
rent sacrificia.* Vnum præceptum erit, atq; 14
iudicium tã vobis, quàm aduenis terrę.* Lo- 15
cutus est Dominus ad Moysen, dicens:* Lo- 16
quere filijs Israel, & dices ad eos: * Cum 17
veneritis in terram, quam dabo vobis, * & 18
comederitis de panibus regionis illius, sepa- 19
rabitis primitias Domino * de cibis vestris. 20
Sicut de areis primitias separatis, * ita & de 21
pulmentis dabitis primitiua Dño.* Quod si 22
per ignorantiam præterieritis quidquam
horum, quæ locutus est Dominus ad Moy-
23 sen, * & mandauit per eum ad vos, à die qua
24 cœpit iubere & vltra, * oblitaque fuerit fa-
C cere multitudo: offeret vitulum de armento
holocaustum in odorem suauissimum Dño,
& sacrificium eius, ac liba, vt ceremoniæ po-
25 stulant, hircumque pro peccato: * & rogabit
sacerdos pro omni multitudine filiorum Is-
rael: & dimittetur eis, quoniam non spon-
te peccauerunt, nihilominus offerentes in-
censum Domino pro se, & pro peccato atque
26 errore suo: * & dimittetur vniuersæ plebi
filiorum Israel, & aduenis, qui peregrinan-
tur inter eos: quoniam culpa est omnis po-
27 puli per ignorantiam.* Quòd si anima vna
nesciens peccauerit, offeret capram annicu-
28 lam pro peccato suo: * & deprecabitur pro
ea sacerdos, quòd inscia peccauerit coram
Domino: impetrabitque ei veniam, & dimit-
29 tetur illi.* Tam indigenis, quam aduenis vna
lex erit omnium, qui peccauerint ignoran-
30 tes.* Anima vero, quæ per superbiam ali-
quid commiserit, siue ciuis sit ille, siue pere-
grinus, (quoniam aduersus Dominum re-
31 bellis fuit) peribit de populo suo: * verbum
D enim Domini contempsit, & præceptum il-
lius fecit irritum: idcirco delebitur, & por-
32 tabit iniquitatem suam.* Factum est autem,
cum essent filij Israel in solitudine, & inue-
nissent hominem colligentem ligna in die
33 Sabbati, * obtulerunt eũ Moysi & Aaron, &
34 vniuersæ multitudini.* Qui recluserunt eũ
in carcerem, nescientes quid super eo face-
35 re deberet.* Dixitque Dominus ad Moysen:
Morte moriatur homo iste, obruat eum la-
36 pidibus omnis turba extra castra.* Cumque
eduxissent eũ foras, obtulerunt lapidibus, &
37 mortuus est sicut præceperat Dñs.* Dixit
38 quoq; Dñs ad Moysen:* Loquere filijs Israel,
& dices ad eos "vt faciant sibi fimbrias per
angulos palliorũ, ponentes in eis vittas hya-
" Deut. 22. b. 12. Matt. 23. a. 5.
39 cinthinas:* quas cũ viderint, recordẽtur om-
nium mandatorum Domini, nec sequantur
cogitationes suas, & oculos per res varias for-
40 nicantes,* sed magis memores præceptorum
Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo.
41 * Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos
de Terra Aegypti, vt essem Deus vester.

CAP. XVI.

1 Ecce autem Core filius Isaar, filij Caath,
A filij Leui, & Dathan atque Abiron filij
Eliab, Hon quoq; filius Pheleth de filijs Ru-
2 ben, * surrexerunt contra Moysen, alijque fi-
liorum Israel ducẽti quinquaginta viri pro-
ceres synagogæ, & qui tempore concilij per
3 nomina vocabantur.* "Cumq; stetissent ad-
" Eccl. 45. c. 22. Iudæ 1. c. 12. 1. Cor. 10. b. 10.
uersum Moysen, & Aaron, dixerunt:* Suffi-
ciat vobis, quia omnis multitudo sanctorum
est, & in ipsis est Dominus: Cur eleuamini
4 super populum Dñi? * Quod cum audisset
Moy-

Moyſes, cecidit pronus in faciem: * locu- 5
tuſque ad Core, & ad omnem multitudinem:
Mane, inquit, notum faciet Dominus, qui ad
ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi: &
quos elegerit, appropinquabunt ei. * Hoc igi- 6
tur facite: Tollat vnuſquiſq; thuribula ſua, B
tu Core, & omne concilium tuum: * & hauſto 7
cras igne, ponite deſuper thymiama coram
Domino: & quemcumque elegerit, ipſe erit
ſanctus: multum erigimini filij Leui. * Di- 8
xitque ruſum ad Core: Audite filij Leui:
* Num parum vobis eſt, quod ſeparauit vos 9
Deus Iſrael ab omni populo, & iunxit ſibi,
vt ſeruiretis ei in cultu tabernaculi, & ſtare-
tis coram frequentia populi, & miniſtraretis
ei? * idcirco ad ſe fecit accedere te, & omnes 10
fratres tuos filios Leui, vt vobis etiam ſacer-
dotiũ vendicetis, * & omnis globus tuus ſtet 11
contra Dominum? quid eſt enim Aaron, vt
murmuretis contra eũ? * Miſit ergo Moyſes 12
vt vocaret Dathã & Abiron filios Eliab. Qui
reſponderunt: Non venimus: * numquid pa- 13
rum eſt tibi, quòd eduxiſti nos de terra, quæ
lacte & melle manabat, vt occideres in deſer-
to, niſi & dominatus fueris noſtri? * Reuera 14
induxiſti nos in terram, quæ fluit riuis lactis
& mellis, & dediſti nobis poſſeſſiones agro-
rum, & vinearum, an & oculos noſtros vis
eruere? non venimus. * Iratuſq; Moyſes val- 15
de, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia C
eorum: tu ſcis, quòd ne aſellum quidem vm-
quam acceperim ab eis, nec afflixerim quem-
piam eorum. * Dixitque ad Core: Tu, & om- 16
nis congregatio tua ſtate ſeorſum coram Do-
mino, & Aaron die craſtino ſeparatim. * Tol- 17
lite ſinguli thuribula veſtra, & ponite ſuper
ea incenſum, offerentes Dño ducenta quin-
quaginta thuribula: Aaron quoq; teneat thu-
ribulũ ſuum. * Quod cum feciſſent, ſtantibus 18
Moyſe & Aaron, * & coaceruaſſent aduer-
ſum eos omnem multitudinem ad oſtium 19
20 tabernaculi, apparuit cũctis gloria Dñi. * Lo-
cutuſq; Dominus ad Moyſen & Aaron, ait:
21 * Separamini de medio congregationis hu-
22 ius, vt eos repente diſperdam. * Qui cecide-
D runt proni in faciem, atque dixerunt: For-
tiſſime Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, num
vno peccante, contra omnes ira tua deſæuiet?
23 * Et ait Dominus ad Moyſen: * Præcipe vni-
24 uerſo populo, vt ſeparetur à tabernaculis Co-
25 re, & Dathan, & Abiron. * Surrexitq; Moy-
ſes, & abijt ad Dathan, & Abiron: & ſequen-
26 tibus eum ſenioribus Iſrael, * dixit ad tur-
bam: Recedite à tabernaculis hominum im-
piorum, & nolite tangere, quæ ad eos perti-
27 nent, ne inuoluamini in peccatis eorũ. * Cun-
que receſſiſſent à tentorijs eorum per circui-
tum, Dathan, & Abiron egreſſi ſtabant in in-
troitu papilionum ſuorum cum vxoribus, &
28 liberis, omnique frequentia. * Et ait Moyſes:
In hoc ſcietis, quòd Dominus miſerit me, vt
facerem vniuerſa, quę cernitis, & non ex pro-
29 prio ea corde protulerim: * Si conſueta homi-
num morte interierint: & viſitauerit eos pla-
E ga, qua & ceteri viſitari ſolent, non miſit me
30 Dominus: * ſin autem nouam rem fecerit
Dominus, vt aperiens terra os ſuum deglu-
tiat eos, & omnia, quæ ad illos pertinent, de-
ſcenderintque viuentes in infernum, ſcietis
31 quod blaſphemauerint Dominum. * a Con-
feſtim igitur, vt ceſſauit loqui dirupta eſt ter- a Pſal 105. b. 17. 18.
32 ra ſub pedibus eorum: * & aperiens os ſuum, Deut. 11. a.
deuorauit illos cum tabernaculis ſuis & vni- 6.
33 uerſa ſubſtantia eorum, * deſcenderuntq; vi-
ui in infernum operti humo, & perierunt de
34 medio multitudinis. * At vero omnis Iſrael,
qui ſtabat per gyrum, fugit ad clamorem pe-
reuntium, dicens: Ne forte, & nos terra de-
35 glutiat. * Sed & ignis egreſſus à Domino, in-
terfecit ducentos quinquaginta viros, qui
36 offerebant incenſum. * Locutuſque eſt Do-
37 minus ad Moyſen, dicens: * Præcipe Elea-
zaro

zaro filio Aaron sacerdoti, vt tollat thuribu-
la, quæ iacent in incendio, & ignem huc
illucque dispergat : quoniam sanctificata
sunt * in mortibus peccatorum: producat- 38
que ea in laminas, & affigat altari, eo quod F
oblatum sit in eis incensum Domino, & san-
ctificata sint, vt cernant ea pro signo, & mo-
nimento filij Israel. * Tulit ergo Eleazar 39
sacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerãt
hi quos incendium deuorauit, & produxit ea
in laminas, affigens altari: *vt haberent po- 40
stea filij Israel, quibus commonerentur, ne
quis accedat alienigena, & qui non est de se-
mine Aaron ad offerendum incensum Do-
mino, ne patiatur, sicut passus est Core, &
omnis congregatio eius, loquente Domino
ad Moysen. * Murmurauit autem omnis 41
multitudo filiorum Israel sequenti die con-
tra Moysen, & Aaron, dicens: Vos interfe-
cistis populum Domini. * Cumque orire- 42
tur seditio, & tumultus increscerent, * Moy- 43
ses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœ- G
deris. Quod, postquam ingressi sunt, ope-
ruit nubes, & apparuit gloria Domini. * Di- 44
xitque Dominus ad Moysen: * Recedite de 45
medio huius multitudinis, etiam nunc dele-
bo eos. Cumq; iacerent in terra, * dixit Moy- 46
ses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto
igne de altari, mitte incensum desuper pergẽs
" Sap. 18. d. 21. citò ad populum, vt roges pro eis: " iam enim
egressa est ira à Domino, & plaga desæuit.
* Quod cum fecisset Aarõ, & cucurrisset ad 47
mediam multitudinem, quam iam vastabat
incendiũ, obtulit thymiama: * & stans inter 48
mortuos, ac viuentes, pro populo depreca-
tus est, & plaga cessauit. * Fuerunt autem, 49
qui percussi sunt, quatuordecim millia ho-
minum, & septingenti, absque his, qui pe-
rierant in seditione Core. * Reuersusque est 50
Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fę-
deris, postquam quieuit interitus.

CAP. XVII.

ET locutus est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: * Loquere ad filios Israel, & accipe 2
ab eis virgas singulas per cognationes suas à A
cunctis principibus tribuum, virgas duode-
cim, & vniuscuiusque nomen super scribes
virgæ suæ. *nomen autem Aaron erit in tri- 3
bu Leui, & vna virga cunctas seorsum fa-
milias continebit, * ponesq; eas in tabernacu- 4
lo fęderis coram testimonio, vbi loquar ad te. B
* quem ex his elegero, germinabit virga eius, 5
& cohibebo à me querimonias filiorũ Israel,
quibus contra vos murmurant. * Locutusque 6
est Moyses ad filios Israel, & dederunt ei om-
nes principes virgas per singulas tribus: fue-
runtque virgę duodecim absque virga Aarõ.
* Quas cum posuisset Moyses corã Domino 7
in tabernaculo testimonij: * sequenti die re- 8
gressus inuenit germinasse virgam Aaron C
in domo Leui: & turgentibus gemmis eru-
perant flores, qui folijs dilatatis, in amygda-
9 las deformati sunt. * Protulit ergo Moyses
omnes virgas de conspectu Dñi ad cunctos
filios Israel: viderũtque & receperunt singu-
10 li virgas suas. * Dixitq; Dñs ad Moysen: Re-
D fer virgam Aaron in tabernaculum testimo-
nij, " vt seruetur ibi in signum rebellium fi-
liorum Israel, & quiescant quærelæ eorum
11 à me, ne moriantur. * Fecitque Moyses. sicut
12 pręceperat Dñs: * Dixerunt autem filij Is-
rael ad Moysen: Ecce consumpti sumus,
13 omnes periuimus, * quicumque accedit ad
tabernaculum Domini, moritur. num vsq;
ad internecionem cuncti delendi sumus?

CAP. XVIII.

1 DIxitque Dominus ad Aaron: Tu, & filij
A tui, & domus patris tui tecum portabi-
tis iniquitatem Sanctuarij: & tu, & filij tui
simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri.
2 * sed & fratres tuos de tribu Leui, & sceptrum
patris tui sume tecum, præstoq; sint, & mi-
nistrent tibi: tu autẽ, & filij tui ministrabitis
3 in tabernaculo testimonij. * Excubabuntque
Leuitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera
tabernaculi: ita dumtaxat, vt ad vasa San-
ctuarij, & ad altare non accedant, ne & illi
4 moriantur, & vos pereatis simul: * sint autem
tecum, & excubent in custodijs tabernaculi,
& in omnibus ceremonijs eius. Alienigena
5 non miscebitur vobis. * Excubate in custodia
Sanctuarij, & in ministerio altaris: ne oriatur
6 indignatio super filios Israel. * Ego dedi vobis
fratres vestros Leuitas de medio filiorum Is-
rael, & tradidi donum Domino, vt seruiant
7 in ministerijs tabernaculi eius. * Tu autem
& filij tui custodite sacerdotium vestrum: &
B omnia, quæ ad cultũ altaris pertinent, & in-
tra velũ sunt, per sacerdotes administrabun-
tur: si quis externus accesserit, occidetur.
8 Locutusq; est Dominus ad Aaron: Ecce de- " Heb. 9. a. 4.
di tibi custodiam primitiarũ mearum. Om-
nia, quæ sanctificantur à filijs Israel, tradidi
tibi, & filijs tuis pro officio sacerdotali legiti-
9 ma sempiterna. * Hæc ergo accipies de his,
quæ sanctificantur, & oblata sunt Domino.
Omnis oblatio, & sacrificium: & quidquid
pro peccato, atque delicto redditur mihi, &
cedit in sancta sanctorum, tuum erit, & filio-
10 rum tuorum. * In Sanctuario comedes illud:
mares tantum edent ex eo, quia consecratum
11 est tibi. * Primitias autẽ, quas vouerint, & ob-
tulerint filij Israel, tibi dedi, & filijs tuis, ac
filiabus tuis iure perpetuo, qui mundus est in
12 domo tua, vescetur eis. * Omnem medul-
lã olei, & vini, ac frumenti, & quidquid offe-
13 runt primitiarum Domino tibi dedi. * Vni-
uersa frugum initia, quas gignit humus, &
Domino deportantur, cedent in vsus tuos:
qui mundus est in domo tua, vescetur eis.
* Om-

*Omne quod ex voto reddiderint filij Israel 14
tuũ erit. * Quidquid primũ erumpit è vul- 15
ua cunctæ carnis, quam offerunt Dño, siue C
ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui
iuris erit: ita dumtaxat, vt pro hominis pri-
mogenito pretium accipias, & omne animal
quod immundum est, redimi facias, * cuius 16
redemptio erit post vnum mensem, siclis ar-
genti quinque, pondere Sanctuarij. u Siclus
viginti obolos habet. *Primongenitũ autem 17
bouis & ouis & capræ nõ facies redimi, quia
sanctificata sunt Dño: sanguinem tantũ eo-
rum fũdes super altare, & adipes adolebis in
suauissimum odorẽ Dño. * Carnes verò in 18
vsum tuum cedent, sicut pectusculum con-
secratum, & armus dexter, tua erunt. *Om- 19
nes primitias Sanctuarij, quas offerũt filij Is-
rael Dño, tibi dedi, & filijs, ac filiabus tuis iu-
re perpetuo. Pactum salis est sempiternum
coram Domino, tibi ac filijs tuis. *Dixitque 20
Dñs ad Aaron: In terra eorum nihil possi-
debitis, nec habebitis partem inter eos: ego
pars, & hereditas tua in medio filiorum Is-
rael. *Filijs autem Leui dedi omnes decimas 21
Israelis in possessionem pro ministerio quo
seruiunt mihi in tabernaculo fœderis: * vt 22
non accedant vltra filij Israel ad tabernacu-
lum, nec committant peccatum mortiferũ,
*solis filijs Leui mihi in tabernaculo seruiẽ- 23
tibus, & portãtibus peccata populi: legitimũ D
sempiternum erit in generationibus vestris.
u Nihil aliud possidebunt, *decimarũ obla- 24
tione contenti, quas in vsus eorum & neces-
saria separaui. * Locutusq; est Dominus ad 25
Moysen, dicens: *Præcipe Leuitis, atque de- 26
nuncia: Cum acceperitis à filijs Israel deci-
mas, quas dedi vobis, primitias earum offerte
Domino, id est, decimam partẽ decimæ, *vt 27
reputetur vobis in oblationem primitiuorũ,
tam de aeris, quam de torcularibus: *& vni- 28
uersis quorũ accipitis primitias, offerte Dño,
& date Aaron sacerdoti. *Omnia, quæ offe- 29
retis ex decimis, & in donaria Dñi separabi-
tis, optima, & electa erunt. *Dicesque ad eos: 30
Si præclara, & meliora quæque obtuleritis ex
decimis, reputabitur vobis quasi de area, &
torculari dederitis primitias: * & comedetis 31
eas in omnibus locis vestris, tam vos quam
familiæ vestræ: quia pretium est pro mini-
sterio, quo seruitis in tabernaculo testimo-
nij. * Et non peccabitis super hoc, egregia 32
vobis, & pinguia reseruantes, ne polluatis
oblationes filiorum Israel, & moriamini.

u Sup.3.g.8. Exod.30.b 3. Leu.27.c.15. Eze.45.d.12.

u Deut.11.4.1.

C A P. XIX.

LOcutusque est Dominus ad Moysen & 1
Aaron, dicens: * Ista est religio victi- 2
mæ, quam constituit Dominus. Præcipe filijs A
Israel, vt adducant ad te vaccam rufam ætа-
tis integræ, in qua nulla sit macula, nec por-
tauerit iugum: *tradetisq; eam Eleazaro sa- 3
cerdoti u qui eductam extra castra, immola-
4 bit in conspectu omnium: * & tingens digi-
tum in sanguine eius, asperget contra fores
5 tabernaculi septem vicibus, combur etq; eam
cunctis vidẽtibus, tam pelle, & carnibus eius
quam sanguine, & fimo flammæ traditis.
6 *Lignum quoque cedrinum, & hyssopum,
coccumq; bis tinctum sacerdos mittet in flã-
7 mam, quæ vaccam vorat.* Et tunc demum,
B lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in
castra, commaculatusq; erit vsque ad vespe-
8 rum. *Sed & ille, qui combusserit eam, laua-
bit vestimenta sua, & corpus, & immundus
9 erit vsque ad vesperum. * Colliget autẽ vir
mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra
castra in loco purissimo, vt sint multitudini
filiorum Israel in custodiam, & in aquam
aspersionis: quia pro peccato vacca combu-
10 sta est *Cũq; lauerit, qui vaccæ portauerat
cineres, vestimenta sua, immundus erit vsq;
ad vesperum. Habebũt hoc filij Israel, & ad-
uenæ, qui habitãt inter eos, sanctũ iure per-
11 petuo. * Qui tetigerit cadauer hominis, &
propter hoc septẽ diebus fuerit immundus:
12 *aspergetur ex hac aqua die tertio, & septi-
C mo, & sic mundabitur. Si die tertio aspersus
non fuerit, septimo non poterit emundari.
13 *Omnis qui tetigerit humanæ animæ mor-
ticinũ, & aspersus hac commistione nõ fue-
rit, polluet tabernaculum Dñi, & peribit ex
Israel: quia aqua expiationis nõ est aspersus,
immũdus erit, & manebit spurcitia eius su-
14 per eum: * Ista est lex hominis qui moritur
in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tẽ-
torium illius, & vniuersa vasa quæ ibi sunt,
15 polluta erunt septem diebus. *Vas, quod nõ
habuerit operculum, nec ligaturam desuper,
16 immundum erit. * Si quis in agro tetigerit
cadauer occisi hominis, aut per se mortui, si-
ue os illius, vel sepulchrum, immundus erit
17 septem diebus. * Tollentque de cineribus
combustionis atque peccati, & mittẽt aquas
18 viuas super eos in vas, * in quibus, cum ho-
D mo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex
eo omne tentorium, & cunctam supellecti-
lem, & homines huiuscemodi contagione
19 pollutos: *atque hoc modo mundus lustra-
bit immundum tertio, & septimo die. expia-
tusque die septimo, lauabit & se, & vestimẽ-
ta sua, & immundus erit vsque ad vesperũ.
20 *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit
anima illius de medio Ecclesiæ: quia San-
ctuarium Dñi polluit, & nõ est aqua lustra-
21 tionis aspersus. erit hoc præceptũ legitimũ
sempiternũ. Ipse quoque qui aspergit aquas,
lauabit vestimenta sua: Omnis qui tetigerit
aquas expiationis, immundus erit vsq; ad ve-
22 sperũ. * Quidquid tetigerit immundus, im-
mundũ faciet: & anima, quæ horum quippiã
tetigerit, immunda erit vsque ad vesperum.

u Heb.13.b 11.

CAP. XX.

VEneruntque filij Israel, & omnis mul- 1
titudo in desertum Sin, mense primo: A
& mansit populus in Cades. Mortuaque est
ibi Maria, & sepulta in eodem loco. * Cum- 2
que indigeret aqua populus, conuenerunt
aduersum Moysen & Aaron:*& versi in se- 3
ditionem,dixerunt: Vtinam periissemus in-
Exod.17. a.3. ter fratres nostros coram Domino. * Cur 4
eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem,
vt nos & nostra iumenta moriamur? * Qua- 5
re nos fecistis ascẽdere de Aegypto, & addu-
xistis in locum istum pessimum,qui seri non
potest, qui nec ficum gignit, nec vineat, nec
malogranata, insuper & aquã non habet ad
bibendum: * Ingressusq; Moyses & Aaron, 6
dimissa multitudine,tabernaculum fœderis,
corruerunt proni in terram, clamaueruntq;
ad Dominum,atq; dixerunt: Domine Deus
audi clamorẽ huius populi, & aperi eis the-
saurum tuum fontem aquæ viuæ, vt satiati,
cesset murmuratio eorum: Et apparuit glo- B
ria Domini super eos. *Locutusque est Do- 7
minus ad Moysen,dicens: *Tolle virgam,& 8
congrega populum,tu & Aaron frater tuus,
& loquimini ad petram coram eis,& illa da-
bit aquas. Cumque eduxeris aquam de pe-
tra, bibet omnis multitudo, & iumenta eius.
Exod.17. b.5.6. Sap.11. a.4. * Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in 9
conspectu Domini,sicut præceperat ei,*cõ- 10
gregata multitudine ante petram, dixitque
Ps.77 b.23. 1.Cor.10. a.4. eis:Audite rebelles,& increduli: Nũ de pe-
tra hac vobis aquã poterimus eijcere? *Cũ- 11
que eleuasset Moyses manum,percutiẽs vir-
ga bis silicem,egressæ sunt aquę largissimæ,
ita vt populus biberet,& iumenta. *Dixitq; 12
Deut.1 f.37. Dominus ad Moysen & Aaron: Quia non
credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram
filijs Israel, non introducetis hos populos
in terram,quam dabo eis,*Hæc est aqua cõ- 13
tradictionis, vbi iurgati sunt filij Israel con-
tra Dñm, & sanctificatus est in eis. * Misit C
interea nuncios Moyses ad Cades ad regem 14
Edom,qui dicerent: Hęc mandat frater tuus
Israel:Nosti omnẽ laborem,qui apprehendit
nos, * quomodo descenderunt patres nostri 15
in Aegyptũ, & habitauerimus ibi multo tẽ-
pore,afflixerintq;nos Aegyptij,& patres no-
stros. * & quomodo clamauerimus ad Do- 16
minũ, & exaudierit nos, miseritq; angelum,
qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in vrbe
Cades,quę est in extremis finibus tuis,*posi- 17
ti,obsecramus, vt nobis trãsire liceat per ter-
ram tuam.Non ibimus per agros,nec per vi-
neas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed
gradiemur via publica,nec ad dextrã,nec ad
sinistram declinantes, donec trãseamus ter-
minos tuos. *Cui respondit Edõ: Non tran- 18
sibis per me, alioquin armatus occurrã tibi.
*Dixeruntque filij Israel: Per tritã gradie- 19
mur viam: & si biberimus aquas tuas nos,&
pecora nostra,dabimus, quod iustũ est: nul-
la erit in pretio difficultas,tantum velociter
20 transeamus. *At ille respondit: Non transi-
bis. Statimque egressus est obuius, cũ infini-
21 ta multitudine, & manu forti, * nec voluit
acquiescere deprecanti, vt concederet tran-
D situm per fines suos, quã ob rem diuertit ab
22 eo Israel.*Cumque castra mouissent de Ca-
des, venerunt in montem Hor, qui est in fi-
23 nibus terræ Edõ: *Vbi locutus est Dominus
24 ad Moysen: *Pergat,inquit,Aarõ ad popu-
los suos:non enim intrabit terram,quam de-
di filijs Israel, eo quod incredulus fuerit ori
25 meo,ad Aquas contradictionis.*Tolle Aa- *Inf.33.a.38. Deut.32.f.50.*
ron,& filiũ eius cum eo,& duces eos in mon-
26 tem Hor. * Cumque nudaueris patrem ve-
ste sua, indues ea Eleazarum filium eius:Aa-
27 ron colligetur,& morietur ibi. *Fecit Moy-
ses,vt præceperat Dominus: & ascenderunt
in montem Hor coram omni multitudine.
28 *Cumq;Aarõ spoliasset vestibus suis, induit
29 eis Eleazarum filium eius. * Illo mortuo in
montis supercilio, descendit cum Eleazaro.
30 *Omnis autem multitudo videns occubuis-
se Aaron, fleuit super eo triginta diebus per
cunctas familias suas.

CAP. XXI.

1 QVod cũ audisset Chananęus rex Arad,
A qui habitabat ad meridiẽ,venisse scili-
cet Israel per exploratorum viam, pugnauit
contra illum, & victor existens, duxit ex eo
2 prædã. *At Israel voto se Dño obligans ait:
Si tradideris populum istum in manu mea,
3 delebo vrbes eius. * Exaudiuitque Dñs pre-
ces Israel,& tradidit Chananæum, quem ille
interfecit subuersis vrbibus eius: & vocauit
nomen loci illius Horma, id est, anathema.
4 * Profecti sunt autem & de monte Hor, per
viam,quæ ducit ad mare rubrũ,vt circumi-
B rent terram Edom. Et tædere cœpit populũ
5 itineris,ac laboris: *locutusque contra Deũ,
& Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Aegy-
pto, vt moreremur in solitudine? Deest pa-
nis, non sunt aquæ: anima nostra iam nau-
6 seat super cibo isto leuissimo: * Quamobrẽ *Sap.16.a.5. 1.Cor.10. b.5. Iudith 8.c.21.*
misit Dñs in populum ignitos serpentes, ad
7 quorũ plagas, & mortes plurimorum, * ve-
nerũt ad Moysen,atq; dixerũt: Peccauimus,
quia locuti sumus contra Dñm,& te:ora, vt
tollat à nobis serpentes.Orauitq;Moyses pro
8 populo,*& locutus est Dñs ad eum: Fac ser-
C pentem æneum,& pone eum pro signo: qui
9 percussus aspexerit eum,viuet.* Fecit ergo *Ioan.3.b.14*
Moyses SERPENTEM AENEUM,& po-
suit eũ pro signo:quẽ cũ percussi aspicerent,
10 sanabãtur. * Profectiq; filij Israel castrame-
11 tati sunt in Oboth. *Vnde egressi fixere tẽ-
toria in Ieabarim, in solitudine,quæ respicit
12 Moab contra orientalem plagam. * Et inde
mouen-

mouentes, venerunt ad Torrentem Zared.
*Quę relinquẽtes castrametati sũt cõtra Ar- 13
non, quæ est in deserto,& prominet in finib⁹
n Iud. 11. c.18. Amorrhæi. " siquidem Arnon terminus est
Moab, diuidens Moabitas, & Amorrhæos.
*Vnde dicitur in libro bellorũ Dñi:Sicut fe- 14
cit in Mari rubro,sic faciet in torrẽtibus Ar- D
non.*Scopuli torrentiũ inclinati sunt,vt re- 15
quiescerẽt in Ar, & recũberẽt in finib⁹ Moa-
bitarum,*Ex eo loco apparuit puteus,super 16
quo locutus est Dñs ad Moysen: Congrega
populum,& dabo ei aquam. *Tunc cecinit 17
Israel carmen istud: Ascendat puteus. Cõci-
nebant.*Puteus,quem fœderũt principes,& 18
parauerunt duces multitudinis in datore le-
gis,& in baculis suis. De solitudine, Mattha-
na.*De Matthana in Nahaliel:de Nahaliel, 19
in Bamoth. *De Bamoth,vallis est in regio- 20
ne Moab, in vertice Phasga, quod respicit E
n Deut. 2.e 26. contra desertum.* " Misit autem Israel nũ- 21
Iud. 11. d. 20. cios ad Sehon regẽ Amorrhęorũ,dicẽs:*Ob- 22
secro,vt transire mihi liceat per terram tuã:
non declinabimus in agros,& vineas,non bi-
bemus aquas ex puteis via regia gradiemur,
donec transeamus terminos tuos.*Qui con- 23
cedere noluit vt trãsiret Israel per fines suos:
quin potius exercitu cõgregato, egressus est
obuiã in desertũ,& venit in Iasa,pugnauitq;
n Amos 2. c.9. contra eũ.* " A quo percussus est in ore gla- 24
Ps. 134. c. 10. dij, & possessa est terra eius ab Arnon vsque
Ieboc, & filios Ammon: quia forti præsidio
25 tenebãtur termini Ammonitarũ.*Tulit er-
F go Israel omnes ciuitates eius,& habitauit in
vrbibus Amorrhæi,in Hesebõ scilicet, & vi-
26 culis eius. * Vrbs Hesebon fuit Sehon regis
Amorrhæi, qui pugnauit cõtra regẽ Moab:
& tulit omnẽ terrã,quæ ditionis illius fuerat,
27 vsq; Arnon. *Idcirco dicitur in Prouerbio:
Venite in Hesebon, ædificetur,& cõstruatur
28 ciuitas Sehon: *Ignis egressus est de Hesebõ,
flamma de oppido Sehon, & deuorauit Ar
Moabitarum, & habitatores excelsorũ Ar-
29 non. * " Væ tibi Moab, peristi popule Cha- n Iud.11.a. 13.
mos. Dedit filios eius in fugam, & filias in 3.Reg. 11.
30 captiuitatẽ regi Amorrhæorũ Sehon. * Iu- b.7.
gũ ipsorum disperiit ab Hesebõ vsq; Dibon,
lassi peruenerũt in Nophe, & vsq; Medaba.
31 *Habitauit itaq; Israel in Terra Amorrhęi.
32 *Misitq; Moyses,qui explorarent Iazer:cu-
G ius ceperũt viculos,& possederunt habitato-
33 res. * " Verteruntque se, & ascenderunt per n Deut.3.a.
viam Basan, & occurrit eis Og rex Basan cũ 3.29.b.
omni populo suo, pugnaturus in Edrai.
34 *Dixitq; Dñs ad Moysen:Ne timeas eũ quia
in manu tua tradidi illũ, & omnẽ populũ,
ac terrã eius: faciesque illi sicut fecisti Sehon
regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.
35 *Percusserunt igitur & hũc cum filijs suis,
vniuersumque populum eius vsq; ad inter-
necionem, & possederunt terram illius.

CAP. XXII.

PRofectique castrametati sunt in campe- 1
stribus Moab, vbi trans Iordanem Ieri- A
cho sita est. * Videns autem Balac filius Se-
phor omnia, quæ fecerat Israel Amorræho,
*& quod pertimuisset eũ Moabitæ,& impe- 3
tum eius ferre nõ possent,* dixit ad maiores 4
natu Madiã:Ita delebit hic populus omnes,
qui in nostris finibus cõmorãtur, quo modo
n Ios.24.b 9. solet bos herbas vsque ad radices carpere,
Ipse erat eo tẽpore rex in Moab.* " Misit er- 5
go nuncios ad Balaam filium Beor ariolum,
qui habitabat super flumẽ terrę filiorũ Am-
mon, vt vocarent eum, & dicerent: Ecce
B egressus est populus ex Aegypto, qui ope-
6 ruit superficiem terræ,sedens cõtra me.* Ve-
ni igitur, & maledic populo huic, quia for-
tior me est: si quo modo possim percutere,
& eijcere eum de terra mea:noui enim quòd
benedictus sit, cui benedixeris, & maledi-
7 ctus, in quem maledicta congesseris. * Per-
rexeruntque seniores Moab, & maiores na-

tu Madian, habentes diuinationis pretium in
manibus. Cũq; veniſſent ad Balaã,& narraſ-
sẽt ei omnia verba Balac: *ille reſpõdit: Ma- 8
nete hic nocte,& reſpondebo quidquid mihi
dixerit Dñs. Manentibus illis apud Balaam, C
venit Deus,& ait ad eũ: Quid ſibi volũt ho-
mines iſti apud te? *Reſpõdit: Balac filius Se- 10
phor rex Moabitarum miſit ad me, *dicens: 11
Ecce populus, qui egreſſus eſt de Aegypto,
operuit ſuperficiẽ terræ: veni,& maledic ei, ſi
quo modo poſſim pugnãs abigere eũ. *Di- 12
xitque Deus ad Balaam: Noli ire cũ eis, neq;
maledicas populo: quia benedictus eſt. *Qui 13
mane conſurgens dixit ad principes: Ite in
terram veſtram, quia prohibuit me Dñs ve-
nire vobiſcum. * Reuerſi principes dixerũt 14
ad Balac: Noluit Balaam venire nobiſcum.
* Rurſum ille multo plures, & nobiliores, 15
quam ante miſerat, miſit. *Qui cũ veniſſent 16
ad Balaam, dixerũt: Sic dicit Balac filius Se-
phor: Ne cuncteris venire ad me: * paratus 17
ſum honorare te, & quidquid volueris dabo D
tibi, veni,& maledic populo iſti. *Reſpondit 18
n Inf.24.c. 13. Balaam: n Si dederit mihi Balac plenã domũ
ſuam argenti,& auri, non potero immutare
verbum Dñi Dei mei, vt vel plus, vel minus
loquar. *Obſecro vt hic maneatis etiam hac 19
nocte,& ſcire queam quid mihi rurſum re-
ſpõdeat Dñs. * Venit ergo Deus ad Balaam 20
nocte,& ait ei: Si vocare te venerunt homi-
nes iſti, ſurge, & vade cum eis: ita dũtaxat, vt
quod tibi præcepero, facias. *Surrexit Balaã 21
mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum
u 2.Pet.2.c 15. eis. * u Et iratus eſt Deus. Stetitque angelus 22
Dñi in via contra Balaam, qui inſidebat aſi-
23 nę,& duos pueros habebat ſecum. *Cernens
E aſina angelum ſtãtem in via, euaginato gla-
dio, auertit ſe de itinere, & ibat per agrum.
Quam cum verberaret Balaam, & vellet ad
24 ſemitam reducere, * ſtetit angelus in angu-
ſtijs duarũ maceriarũ, quibus vineæ cinge-
25 bantur. *Quẽ videns aſina, iunxit ſe parieti,
& attriuit ſedentis pedem. At ille iterũ ver-
26 berabat eã: *& nihilominus angelus ad lo-
cum anguſtũ tranſiens, vbi nec ad dexterã,
nec ad ſiniſtrã poterat deuiare, obuius ſtetit.
27 Cũque vidiſſet aſina ſtantem angelum, cõ-
cidit ſub pedibus ſedentis. qui iratus, vehe-
28 mẽtius cædebat fuſte latera eius *Aperuitq;
Dñs os aſinæ,& locuta eſt: Quid feci tibi? cur
29 percutis me? ecce iam tertio? Reſpondit Ba-
laam: Quia cõmeruiſti,& illuſiſti mihi: vti-
30 nam haberem gladiũ, vt te percuterẽ. *Di-
xit aſina: Nõne animal tuum ſum, cui ſem-
per ſedere conſueuiſti vſque in præſentem
diem? dic quid ſimile vmquam fecerim tibi.
31 At ille ait: Numquã. *Protinus aperuit Dñs
oculos Balaam,& vidit Angelũ ſtantẽ in via
euaginato gladio, adorauitque eũ pronus in
32 terrã. *Cui angelus: Cur, inquit, tertio ver-
beras aſinã tuã? Ego veni, vt aduerſarer tibi,
quia peruerſa eſt via tua, mihique contraria:
34 *& niſi aſina declinaſſet de via, dãs locũ re-
34 ſiſtẽti, te occidiſsẽ,& illa viueret. *Dixit Ba-
laam: Peccaui, neſciens quòd tu ſtares contra
me: & nũc ſi diſplicet tibi vt vadã, reuertar.
35 *Ait angelus: Vade cũ iſtis,& caue ne aliud
quàm præcepero tibi loquaris. Iuit igitur cũ
36 principib⁹. *Quod cũ audiſſet Balac, egreſ-
G ſus eſt in occurſum eius in oppido Moabita-

rũ, quod ſitũ eſt in extremis finibus Arnon.
*Dixitq; ad Balaam: Miſi nũcios, vt vocarẽ 37
te, cur nõ ſtatim veniſti ad me? an quia mer-
cedẽ aduentui tuo reddere nequeo? *Cui ille 38
reſpõdit: Ecce adſum: numquid loqui pote-
ro aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo?
39 *Perrexerunt ergo ſimul, & venerũt in vr-
bem, quæ in extremis regni eius finibus erat.
40 *Cũq; occidiſſet Balac boues, & oues, miſit
ad Balaam,& principes, qui cũ eo erant, mu-
41 nera. *Mane autẽ facto duxit eũ ad excelſa
Baal,& intuitus eſt extremam partẽ populi.
C A P.

CAP. XXIII.

DIxitq; Balaã ad Balac: * Aedifica mihi 1
hic ſeptem aras, & para totidẽ vitulos, A
eiuſdẽq; numeri arietes. *Cũq; feciſſet iuxta 2
ſermonẽ Balaam, impoſuerunt ſimul vitulũ
& arietẽ ſuper aram. * Dixitque Balaam ad 3
Balac: Sta pauliſper iuxta holocauſtũ tuũ,
donec vadam, ſi forte occurrat mihi Domi-
nus, & quodcumque imperauerit, loquar ti-
bi. * Cumque abijſſet velociter, occurrit illi 4
Deus. Locutuſque ad eum Balaam: Septem,
inquit, aras erexi, & impoſui vitulũ, & arie-
tem deſuper. * Dominus autem poſuit ver- 5
bum in ore eius, & ait: Reuertere ad Balac, &
hæc loqueris. * Reuerſus inuenit ſtãtem Ba- 6
lac iuxta holocauſtum ſuũ, & omnes prin-
cipes Moabitarum: * aſſumptaque parabola 7
ſua, dixit: De Aram adduxit me Balac rex
Moabitarum, de mõtibus Orientis: Veni, in-
quit, & maledic Iacob: propera, & deteſtare
Iſrael. *Quomodo maledicam, cui non ma- 8
ledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem B
Dominus non deteſtatur? * De ſummis ſi- 9
licibus videbo eum, & de collibus conſidera-
bo illum. Populus ſolus habitabit, & inter
gentes non reputabitur. * Quis dinumerare 10
poſſit puluerẽ Iacob, & noſſe numerũ ſtir-
pis Iſrael? Moriatur anima mea morte iuſto-
rum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia.
*Dixitq; Balac ad Balaã: Quid eſt hoc quod 11
agis? Vt malediceres inimicis meis vocaui te,
& tu è contrario benedicis eis. * Cui ille re- 12
ſpondit: Num aliud poſſum loqui, niſi quod
iuſſerit Dominus? *Dixit ergo Balac: Veni 13
mecum in alterum locum vnde partem Iſ-
rael videas, & totum videre non poſſis, inde
maledicito ei. *Cũque duxiſſet eum in locũ 14
ſublimen, ſuper verticem montis Phaſga,
ædificauit Balaam ſeptem aras, & impoſitis
ſupra vitulo, atq; ariete, *dixit ad Balac: Sta 15
hic iuxta holocauſtum tuum, donec ego ob- C
uius pergam. * Cui cum Dominus occurriſ- 16
ſet, poſuiſſetque verbum in ore eius, ait: Re-
uertere ad Balac, & hęc loqueris ei: *Reuer- 17
ſus inuenit eum ſtantem iuxta holocauſtum
ſuum, & princeps Moabitarum cum eo. Ad
quem Balac: Quid, inquit, locutus eſt Dñs?
*At ille aſſũpta parabola ſua, ait: Sta Balac, 18
& auſculta, audi fili Sephor: *Non eſt Deus 19
quaſi homo, vt mẽtiatur: nec vt filius homi-
nis, vt mutetur. Dixit ergo, & nõ faciet? locu-
tus eſt, & non implebit? *Ad benedicendum 20
adductus ſum, benedictionem prohibere nõ
valeo. * Non eſt idolum in Iacob, nec vide- 21
tur ſimulacrum in Iſrael. Dominus Deus
eius cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in
illo.* "Deus eduxit illum de Aegypto, cuius 22
fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Nõ eſt au- D
guriũ in Iacob, nec diuinatio in Iſrael. *Tẽ- 23
poribus ſuis dicetur Iacob, & Iſraeli quid

u Inf. 24. b. 8.

24 operatus ſit Deus. * Ecce populus vt leæna
cõſurget, & quaſi leo erigetur: nõ accubabit,
donec deuoret prædam, & occiſorum ſãgui-
25 nẽ bibat. * Dixitq; Balac ad Balaã: Nec ma-
26 ledicas ei, nec benedicas. * Et ille ait: Nonne
dixi tibi quòd quidquid mihi Deus impe-
27 raret, hoc facerem? * Et ait Balac ad eum:
Veni, & ducam te ad alium locum: ſi forte
28 placeat Deo, vt inde maledicas eis. * Cum-
que duxiſſet eum ſuper verticẽ montis Pho-
29 gor, qui reſpicit ſolitudinẽ, * dixit ei Balaã:
Aedifica mihi hic ſeptem aras, & para totidẽ
30 vitulos, eiuſdemque numeri arietes. * Fecit
Balac, vt Balaam dixerat: impoſuitque vitu-
los, & arietes per ſingulas aras.

CAP. XXIV.

1 CVmque vidiſſet Balaam quòd placeret
A Dño, vt benediceret Iſraeli, nequaquã
abijt, vt ante perrexerat, vt auguriũ quære-
ret: ſed dirigens cõtra deſertum vultũ ſuum,
2 *& eleuans oculos, vidit Iſrael in tẽtorijs cõ-
morantem per tribus ſuas: & irruente in ſe
3 ſpiritu Dei, *aſſũpta parabola ait: Dixit Ba-
laam filius Beor: dixit homo, cuius obturatus
4 eſt oculus: * dixit auditor ſermonũ Dei, qui
viſionem Omnipotentis intuitus eſt, qui ca-
5 dit, & ſic aperiuntur oculi eius: *Quam pul-
chra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua
6 Iſrael. * vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta
fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Do-
7 minus, quaſi cedri prope aquas. *Fluet aqua
B de ſitula eius, & ſemen illius erit in aquas
multas. Tolletur propter Agag, rex eius, &
8 auferetur regnum illius. *Deus eduxit illum
de Aegypto, " cuius fortitudo ſimilis eſt rhi-
nocerotis. Deuorabunt gentes hoſtes illius,
oſſaque eorum confringent, & perforabunt
9 ſagittis. *Accubãs dormiuit vt Leo, & quaſi
Leæna, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui
benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui
maledixerit, in maledictione reputabitur.
10 *Iratuſque Balac contra Balaam, comploſis
manibus ait: Ad maledicẽdum inimicis meis
vocaui te, quibus è contrario tertio benedixi-
11 ſti: *reuertere ad locum tuum. Decreueram
quidem magnifice honorare te, ſed Dñs pri-
12 uauit te honore diſpoſito. * Reſpondit Ba-
laam ad Balac: Nonne nuncijs tuis, quos mi-
C ſiſti ad me, dixi: * " Si dederit mihi Balac ple-
13 nam domum ſuã argenti & auri, non pote-
ro præterire ſermonem Dñi Dei mei, vt vel
boni quid, vel mali proferam ex corde meo;
14 ſed quidquid Dñs dixerit, hoc loquar? *Ve-
rumtamen pergens ad populum meũ, dabo
conſiliũ, quid populus tuus populo huic fa-
15 ciat extremo tẽpore. * Sumpta igitur para-
bola, rurſũ ait: Dixit Balaã filius Beor: dixit
16 homo, cuius obturatus eſt oculus: *dixit au-
ditor ſermonũ Dei, qui nouit doctrinam Al-
tiſſimi, & viſiones Omnipotentis videt, qui

u Sup. 23. d 22.

u Sup. 22. d. 18.

cadens apertos habet oculos. * Videbo eum, 17
sed nō modo: intuebor illum, sed non prope.
n Matt. 2. a. 2. n ORIETVR STELLA ex Iacob, & cōsur-
get virga de Israel: & percutiet duces Moab,
vastabitque omnes filios Seth. * Et erit Idu- 18
mæa possessio eius: hereditas Seir cedet ini-
micis suis: Israel vero fortiter aget. * De Ia- 19
cob erit qui dominetur, & perdat reliquias
ciuitatis. * Cūque vidisset Amalec, assumēs 20
parabolam, ait: Principium Gētiū Amalec,
cuius extrema perdentur. * Vidit quoq; Ci- 21
næum: & assumpta parabola, ait: Robustum
quidē est habitaculū tuū: sed si in petra po-
sueris nidum tuum, * & fueris electus de stir- 22
pe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur
enim capiet te. * Assumptaq; parabola iterū 23
locutus est: Heu, quis victurus est, quādo ista
n Dan. 11. c. 13. faciet Deus? * n Venient in trieribus de Ita- 24
lia, superabūt Assyrios, vastabuntq; Hebręos,
& ad extremum etiam ipsi peribunt. * Sur- 25
rexitque Balaam, & reuersus est in locum
suū: Balac quoque via, qua venerat, rediit.

CAP. XXV.

MOrabatur autem eo tempore Israel in 1
Settim, & fornicatus est populus cum A
filiabus Moab, * quæ vocauerunt eos ad sa- 2
crificia sua. At illi comederunt, & adoraue-
runt deos earum. * n Initiatusque est Israel 3
n Ios. 22. d. 17. Beelphegor: & iratus Dn̄s, * ait ad Moysen: 4
n Deut. 4. a. 3. n Tolle cunctos principes populi, & suspende
eos cōtra solem in patibulis, vt auertatur fu-
ror meus ab Israel. * Dixitque Moyses ad iu- 5
dices Israel. n Occidat vnusquisque proximos B
n Exod. 32. f. 27. suos, qui initiati sunt Beelphegor. * Et ecce 6
vnus de filiis Israel intrauit coram fratribus
suis ad scortū Madianitidē, vidente Moyse,
& omni turba filiorum Israel, qui flebāt an-
n 1. Mac. 2. c. 26. te fores tabernaculi. * n Quod cum vidisset 7
Ps. 45. c. 30. Phinees filius Eleazari filii Aarō sacerdotis,
1. Cor. 10. b. 8. surrexit de medio multitudinis, & arrepto
pugione, * ingressus est post virum Israelitē 8
in lupanar, & perfodit ambos simul, virum
scilicet, & mulierem in locis genitalibus. Ces- C
sauitque plaga à filiis Israel: * & occisi sunt 9
vigintiquattuor millia hominum. * Dixitq; 10
Dn̄s ad Moysen: * Phinees filius Eleazari fi- 11
lii Aaron sacerdotis auertit iram meā à filiis
Israel: quia zelo meo commotus est contra
eos, vt nō ipse delerē filios Israel in zelo meo.
n Eccl. 45. d. 28. * idcirco loquere ad eum: n Ecce do ei pa- 12
1. Mac. 2. f. 54. cem fœderis mei, * & erit tam ipsi, quam se- 13
mini eius pactum sacerdotii sempiternum,
quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit sce-
lus filiorum Israel. * Erat autem nomen vi- 14
ri Israelitæ, qui occisus est cū Madianitide,
Zābri filius Salu, dux de cognatione, & tri- D
bu Simeonis. * Porro mulier Madianitis, 15
quæ pariter interfecta est, vocabatur Cozbi
filia Sur principis nobilissimi Madianitarū.
* Locutusque est Dominus ad Moysen, di- 16
17 cens: * n Hostes vos sentiant Madianitæ, & n Inf. 31. 2.
18 percutite eos: * quia & ipsi hostiliter egerūt
contra vos, & decepere insidiis per idolum
Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian soro-
rem suam, quæ percussa est in die plagæ pro
sacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

1 POstquam noxiorum sanguis effusus est,
A dixit Dominus ad Moysen & Eleazarū
2 filium Aaron sacerdotē: * n Numerate om- n Sup. 1. a. 2. 3.
nem summā filiorum Israel à viginti annis
& supra per domos, & cognationes suas, cū-
3 ctos, qui possunt ad bella procedere. * Locu-
ti sunt itaque Moyses & Eleazar sacerdos in
campestribus Moab super Iordanem contra
4 Iericho, ad eos, qui erant * à viginti annis et
supra, sicut Dominus imperauerat, quorum
5 iste est numerus: * Ruben primogenitus Is- n Gen. 46. a. 9.
rael. n huius filius, Henoch, à quo familia He- Exod. 6. b. 14.
nochitarū: et Phallu, à quo familia Phallui- 1. Par. 5. a. 3.
6 tarum: * & Hesron, à quo familia Hesronita-
rum: et Charmi, à quo familia Charmitarū.
7 * Hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum
numerus inuentus est quadraginta tria mil-
8 lia, & septingenti triginta. * Filius Phallu,
9 Eliab. * huius filii, Namuel & Dathan &
Abiron. isti sunt Dathā et Abiron principes
populi, n qui surrexerunt contra Moysen & n Sup. 16. a. 1.
B Aaron in seditione Core, quando aduersus
10 Dominum rebellauerunt: * et aperiens ter-
ra os suum deuorauit Core, moriētibus plu-
rimis, quādo combussit ignis ducentos quin-
quaginta viros. Et factum est grande mira-
11 culum, * vt, Core pereunte, filii illius non
12 perirent. * Filii Simeō per cognationes suas:
Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Ia-
min, ab hoc familia Iaminitarum: Iachin, ab
13 hoc familia Iachinitarum: * Zare, ab hoc fa-
milia Zareitarum: Saul ab hoc familia Sau-
14 litarum: * hæ sunt familiæ de stirpe Simeon,
quarū omnis numerus fuit viginti duo mil-
15 lia ducenti. * Filii Gad per cognationes suas:
Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Ag-
gi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc
16 familia Sunitarum. * Ozni, ab hoc familia
Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:
17 * Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel,
18 ab hoc familia Arielitarum. * istæ sunt fami-
liæ Gad, quarum omnis numerus fuit qua-
19 draginta millia quingenti. * n Filii Iuda, Her, n Gen. 38. a. 3.
et Onan, qui ambo mortui sunt in Terra
20 Chanaan. * Fueruntq; filii Iuda, per cogna-
C tiones suas: Sela, à quo familia Selaitarum:
Phares, à quo familia Pharesitarum: Zare, à
21 quo familia Zareitarum. * Porro Filii Pha-
res: Hesron, à quo familia Hesronitarum: et
22 Hamul, à quo familia Hamulitarum. * Istæ
sunt famillię Iuda, quarum omnis numerus
23 fuit septuaginta sex millia quingenti. * Filii
Issachar, per cognationes suas: Thola, à quo
familia

familia Tholaitarum: Phua, à quo familia
Phuaitarum: *Iasub, à quo familia Iasubi- 24
tarum: Semran, à quo familia Semranitarũ:
*hę sunt cognationes Issachar, quarum nu- 25
merus fuit sexaginta quattuor millia trecen-
ti. * Filij Zabulon per cognationes suas: Sa- 26
red, à quo familia Sareditarũ: Elon, à quo fa-
milia Elonitarũ: Ialel, à quo familia Ialelita-
rũ.* hæ sunt cognationes Zabulon, quarum 27
numerus fuit sexaginta millia quingẽti.* Fi- 28
lij Ioseph per cognationes suas, Manasse & D
Ephraim. * De Manasse ortus est Machir, à 29
quo familia Machiritarum. " Machir genuit
Galaad, à quo familia Galaaditarũ.* Galaad 30
habuit filios: Iezer, à quo familia Iezeritarũ:
& Helech, à quo familia Helecitarũ: *& As- 31
riel, à quo familia Asrielitarum: & Sechem, à
quo familia Sechemitarũ: *& Semida, à quo 32
familia Semidaitarum: " & Hepher, à quo fa-
milia Hepheritarum.* Fuit autẽ Hepher pa- 33
ter Salphaad, qui filios non habebat, sed tan-
tum filias, quarum ista sunt nomina: " Maa-
la, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Thersa.
*hæ sunt familiæ Manasse, & numerus ea- 34
rum, quinquaginta duo millia septingenti.
*Filij autem Ephraim per cognationes suas 35
fuerũt hi: Suthala, à quo familia Suthalaita-
rũ: Becher, à quo familia Becheritarũ: The-
hẽ, à quo familia Thehenitarũ. *porro filius 36
Suthala fuit Heran, à quo familia Heranita-
rũ. * hæ sunt cognationes filiorũ Ephraim, 37
quarum numerus fuit triginta duo millia E
quingenti. *Isti sunt filij Ioseph per familias 38
suas. Filij Beniamin in cognationibus suis:
Bela, à quo familia Belaitarum: Asbel, à quo
familia Asbelitarum: Ahiram, à quo familia
Ahiramitarũ: *Supham, à quo familia Su- 39
phamitarũ: Hupham, à quo familia Hupha-
mitarũ.* Filij Bela: Hered, & Noemã: De He- 40
red, familia Hereditarũ: de Noeman, familia
Noemanitarũ.* hi sũt filij Beniamin per co- 41
gnationes suas, quorũ numerus fuit quadra-
ginta quinque millia sexcenti. *Filij Dã per 42
cognationes suas: Suham, à quo familia Su-
hamitarũ. hæ sunt cognationes Dan per fa-
milias suas. *omnes fuere Suhamitæ, quorũ 43
numer⁹ erat sexaginta quattuor millia qua-
dringenti. * Filij Aser per cognationes suas: 44
Iemna, à quo familia Iẽnaitarũ: Iessui, à quo
familia Iessuitarũ: Brie, à quo familia Briei-
tarũ. *Filij Brie: Heber, à quo familia Hebe- 45
ritarũ: & Melchiel, à quo familia Melchieli-
tarum. *Nomen autem filiæ Aser, fuit Sara. 46
*hæ cognationes filiorum Aser, & numerus 47
eorum quinquaginta tria millia quadringẽ-
ti.* Filij Nephthali per cognationes suas: Ie- 48
siel, à quo familia Iesielitarum: Guni, à quo F
familia Gunitarum: *Ieser, à quo familia Ie- 49
seritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarũ.
*hę sunt cognationes filiorũ Nephthali per 50

" Iosu.17.a.1.
" Inf.27.a.1.
" Inf.17.a.1.

familias suas: quorũ numerus quadraginta
51 quinq; millia quadringenti.* Ista est summa
filiorum Israel, qui recensiti sunt, sexcẽta mil-
52 lia, & mille septingenti triginta. *Locutusq;
53 est Dñs ad Moysen, dicens: * Istis diuidetur
terra iuxta numerũ vocabulorũ in posses-
54 siones suas. * Pluribus maiorem partem da-
bis, & paucioribus minorem: singulis, sicut
55 nunc recensiti sunt, tradetur possessio: * ita
duntaxat vt sors Terram tribubus diuidat
56 & familijs. * Quidquid sorte contigerit, hoc
57 vel plures accipiant, vel pauciores. * " Hic
quoque est numerus filiorum Leui per fa-
milias suas: Gerson, à quo familia Gersonita-
rum: Caath, à quo familia Caathitarum: Me-
58 rari, à quo familia Meraritarum. * hæ sunt
familiæ Leui: Familia Lobni, familia Hebro-
G ni, familia Moholi, familia Musi, familia Co-
59 re. At vero Caath genuit Amram: *qui ha-
buit vxorem Iochabed filiã Leui, quæ nata
est ei in Aegypto: hæc genuit Amram viro
suo filios, Aaron & Moysen, & Mariam so-
60 rorem eorum: *De Aaron orti sunt Nadab
61 & Abiu, & Eleazar & Ithamar: * " quorum
Nadab & Abiu mortui sunt, cum obtulis-
62 sent ignem alienum coram Domino. *Fue-
runtque omnes, qui numerati sunt, viginti-
tria millia generis masculini ab vno mense
& supra: quia non sunt recensiti inter filios
Israel, nec eis cum ceteris data possessio est.
63 *Hic est numerus filiorum Israel, qui descri-
pti sunt à Moyse, & Eleazaro sacerdote, in
campestribus Moab supra Iordanem contra
64 Iericho. * " inter quos nullus fuit eorum,
qui ante numerati sunt à Moyse & Aaron
65 in deserto Sinai.* " Prædixerat enim Domi-
nus quod omnes morerentur in solitudine.
Nullusque remansit ex eis, nisi Caleb filius
Iephone, & Iosue filius Nun.

" Exod.6.c.17.
" Sup.3.a.4.
Leu.10.a.1.
1.Par.24.a.2.
" 1.Cor.10.a.5.
" Sup.14.d.23.24.

CAP. XXVII.

1 Accesserunt " autem filiæ Salphaad, filij
A Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij
Manasse, qui fuit filius Ioseph: quarum sunt
nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Mel-
2 cha, & Thersa. * Steterũtq; coram Moyse &
Eleazaro sacerdote, & cunctis principibus
populi ad ostium tabernaculi fœderis, atque
3 dixerũt: * Pater noster mortuus est in deser-
to, nec fuit in seditione, quæ " concitata est
contra Dominum sub Core, sed in peccato
suo mortuus est: hic non habuit mares filios.
Cur tollitur nomẽ illius de familia sua, quia
non habuit filium? Date nobis possessionem
4 inter cognatos patris nostri. * Retulitque
B Moyses causam earum ad iudiciũ Domini.
5 *Qui dixit ad eum: * Iustam rem postulant
6 filiæ Salphaad: da eis possessionem inter co-
gnatos patris sui, & ei in hereditatem succe-
7 dant. * Ad filios autem Israel loqueris hæc:
8 *Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad

" Sup.26.d.32.
Inf.36.a.3.
Iosu.17.a.1.
" Sup.16.a.1.

filiam eius transibit hereditas. *si filiam non 9
habuerit, habebit successores fratres suos.
*quod si & fratres non fuerint, dabitis here- 10
ditatem fratribus patris eius. * sin autẽ nec 11
patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui
ei proximi sunt, eritque hoc filijs Israel san-
ctum lege perpetua, sicut præcepit Domi- C
nus Moysi. * Dixit quoq; Dñs ad Moysen: 12
a Deut. 32. g. 51. Ascende in montem istum Abarim,& con-
templare inde Terram, quam daturus sum
Sup. 20. b. 12. filijs Israel. * cumque videris eam,ibis,& tu 13
ad populum tuum,sicut iuit frater tuus Aa-
ron: * quia offendistis me in deserto Sin in 14
contradictione multitudinis, nec sanctifica-
re me voluistis coram ea super aquas.hæ sũt
aquæ contradictionis in Cades deserti Sin.
*Cui respondit Moyses: * Prouideat Domi- 15
nus Deus spirituũ omnis carnis, hominem, 16
qui sit super multitudinem hanc: *& possit 17
exire,& intrare ante eos, & educere eos vel
introducere: ne sit populus Dñi sicut oues D
a Deut. [illegible]. d. 21. absq; pastore. * Dixitq; Dñs ad eum a Tolle 18
Iosue filium Nun virum,in quo est Spiritus,
& pone manũ tuam super eum. *Qui stabit 19
corã Eleazaro sacerdote, & omni multitudi-
ne:*& dabis ei præcepta cunctis videntibus, 20
& partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis
synagoga filiorum Israel. *Pro hoc, si quid 21
agẽdũ erit,Eleazar sacerdos consulet Dñm.
Ad verbũ eius egredietur & ingredietur ip-
se,& omnes filij Israel cũ eo & cetera mul-
titudo. * Fecit Moyses vt præceperat Dñs. 22
Cumque tulisset Iosue, statuit eum coram
Eleazaro sacerdote, & omni frequentia po-
puli. *Et impositis capiti eius manibus,cun- 23
cta replicauit quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

DIxit quoq; Dominus ad Moysen:*Pręcipe 1
cipe filijs Israel, & dices ad eos: Obla- 2
tionem meam, & panes, & incensum odoris A
suauissimi offerte per tempora sua. * Hæc 3
sunt sacrificia,quę offerre debetis:Agnos an-
niculos immaculatos duos quotidie in holo-
caustum sempiternum:*vnum offeretis ma- 4
ne & alterum ad vesperum: * decimam par- 5
tem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo pu-
rissimo,& habeat quartam partẽ hin. * ho- 6
locaustum iuge est quod obtulistis in monte
Sinai in odorem suauissimum incensi Do-
mini. *& libabitis vini quartam partem hin 7
per agnos singulos in Sanctuario Domini.
* Alterumque agnum similiter offeretis ad 8
vesperam iuxta omnem ritum sacrificij ma-
tutini, & libamentorum eius,oblationẽ sua- B
a Matt. 12. a. 5. uissimi odoris Domino * a Die autem sabba- 9
ti offeretis duos agnos anniculos immacula-
tos, & duas decimas similæ oleo conspersæ
in sacrificio,& liba, * quæ rite funduntur per 10
singula sabbata in holocaustũ sempiternũ.
* In calendis autem offeretis holocaustum 11
Domino, vitulos de armento duos, arietem
vnum, agnos anniculos septem immacula-
12 tos, * & tres decimas similæ oleo conspersæ
in sacrificio per singulos vitulos: & duas de-
cimas similæ oleo conspersæ per singulos
13 arietes: *& decimã decimę similę ex oleo in
sacrificio per agnos singulos: holocaustum
suauissimi odoris,atque incensi est Domino.
14 * Libamenta autem vini, quæ per singulas
fundenda sunt victimas, ista erunt: Media
pars hin per singulos vitulos, tertia per arie-
tem,quarta per agnum: hoc erit holocaustũ
C per omnes menses, qui sibi anno vertẽte suc-
15 cedunt. *Hircus quoque offeretur Domino
pro peccatis in holocaustum sempiternum
16 cum libamentis suis. * a Mense autẽ primo, a Exod. 12. d. 18.
quartadecima die mẽsis Phase Domini erit,
17 *& quintadecima die sollemnitas: septẽ die- Leu. 23. a. 5.
18 bus vescentur azymis.*Quarum dies prima
venerabilis, & sancta erit:omne opus seruile
19 non facietis in ea. *Offeretisque incensũ ho-
locaustum Dño, vitulos de armento duos,
arietem vnũ, agnos anniculos immaculatos
20 septem: *& sacrificia singulorum ex simila,
quæ conspersa sit oleo, tres decimas per sin-
gulos vitulos, & duas decimas per arietẽ,&
21 * decimam decimæ per agnos singulos, id
22 est,per septẽ agnos. *Et hircum pro peccato
23 vnum,vt expietur pro vobis,*præter holo-
caustum matutinum,quod semper offeretis.
24 *Ita facietis per singulos dies septem dierum
D in fomitem ignis,& in odorem suauissimum
Domino, qui surget de holocausto, & de li-
25 bationibus singulorũ. * Dies quoque septi-
mus celeberrimus,& sanctus erit vobis:omne
26 opus seruile non facietis in eo. * Dies etiam
primitiuorum quando offeretis nouas fruges
Domino, expletis hebdomadibus, venerabi-
lis & sancta erit: omne opus seruile non fa-
27 cietis in ea. * Offeretisque holocaustum in
odorem suauissimũ Domino, vitulos de ar-
mento duos,arietem vnum, & agnos anni-
28 culos immaculatos septem: *atque in sacri-
ficijs eorum similæ oleo conspersæ tres de-
cimas per singulos vitulos, per arietes duas,
29 *per agnos decimã decimę, qui simul sunt
30 agni septem,hircum quoque *qui mactatur
pro expiatione, præter holocaustum sempi-
31 ternum,& liba eius. * Immaculata offeretis
omnia cum libationibus suis.

CAP. XXIX.

1 MEnsis etiam septimi prima dies vene-
A rabilis,& sancta erit vobis:omne opus
seruile non facietis in ea, quia dies clangoris
2 est,& tubarum. * Offeretisque holocaustum
in odorem suauissimum Domino, vitulum
de armento vnum,arietem vnum, & agnos
3 anniculos immaculatos septem: *& in sacri-
ficijs eorum similæ oleo conspersæ tres de-
cimas per singulos vitulos, duas decimas per

arietē, *vnam decimā per agnum, qui simul 4
sunt agni septē: *& hircū pro peccato, qui of- 5
fertur in expiationē populi, *prēter holocau- 6
stum calendarū cū sacrificijs suis, & holocau-
stum sempiternū cū libationibus solitis: eisdē
n Leu. 16. g. 30. & 23. c. 24. ceremonijs offeretis in odorē suauissimū in-
censū Domino.* n Decima quoque dies mēsis 7
huius septimi erit vobis sancta, atque venera-
bilis, & affligetis animas vestras: omne opus
seruile non facietis in ea. *Offeretisq; holocau- 8
stum Domino in odorē suauissimum, vitulū
de armento vnum, arietem vnum, agnos an-
niculos immaculatos septem: * & in sacrifi- 9
cijs eorum similæ oleo conspersæ tres deci- B
mas per singulos vitulos, duas decimas per
arietem, * decimam decimæ per agnos sin- 10
gulos, qui sunt simul agni septem: *& hircū 11
pro peccato, absque his, quæ offerri pro de-
licto solent in expiationem, & holocaustum
sempiternum, cum sacrificio, & libaminibus
eorum. * Quintadecima vero die mensis se- 12
ptimi, quæ vobis sancta erit, atque venerabi-
lis, omne opus seruile non facietis in ea, sed
celebrabitis sollemnitatem Domino septem
diebus. * offeretisq; holocaustum in odorem 13
suauissimum Domino, vitulos de armento
tredecim, arietes duos, agnos anniculos im-
maculatos quatuordecim: *& in libamen- 14
tis eorum similæ oleo conspersæ tres deci-
mas per vitulos singulos, qui sunt simul vi-
tuli tredecim: & duas decimas arieti vno,
id est, simul arietibus duobus, *& decimam 15
decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni
quatuordecim: *& hircū pro peccato, absque 16
holocausto sempiterno, & sacrificio, & liba- C
mine eius. * In die altero offeretis vitulos de 17
armento duodecim, arietes duos, agnos an-
niculos immaculatos quatuordecim: * sacri- 18
ficiaque, & libamina singulorum per vitulos
& arietes, & agnos rite celebrabitis: * & hir- 19
cum pro peccato, absque holocausto sempi-
terno, sacrificioque, & libamine eius. * Die 20
tertio offeretis vitulos vndecim, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
*sacrificiaq; & libamina singulorū per vitu- 21
los, & arietes, & agnos rite celebrabitis: *& hir- 22
cū pro peccato, absq; holocausto sempiterno,
sacrificioq; & libamine eius. *Die quarto of- 23
feretis vitulos decē, arietes duos, agnos anni-
culos immaculatos quatuordecim: * sacrifi- 24
ciaque & libamina singulorū per vitulos, &
arietes, & agnos rite celebrabitis: *& hircum 25
pro peccato, absque holocausto sempiterno,
sacrificioq; eius, & libamine. *Die quinto of- 26
feretis vitulos nouem, arietes duos, agnos an-
niculos immaculatos quatuordecim. *sacrifi- 27
ciaque, & libamina singulorum per vitulos,
& arietes, & agnos rite celebrabitis: * & hir- 28
cum pro peccato, absque holocausto sempi-
terno, sacrificioque eius, & libamine. * Die 29
D sexto offeretis vitulos octo, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuorde-
30 cim: * sacrificiaque, & libamina singulorum
per vitulos, et arietes, & agnos rite celebrabi-
31 tis: * & hircum pro peccato, absque holocau-
sto sempiterno, sacrificioque eius, & libami-
32 ne. * Die septimo offeretis vitulos septem,
& arietes duos, agnos anniculos immacula-
33 tos quatuordecim: * sacrificiaque & libami-
nia singulorū per vitulos, et arietes, & agnos
34 rite celebrabitis: * et hircum pro peccato,
absque holocausto sempiterno, sacrificioque
35 eius, et libamine. * Die octauo, qui est cele-
berrimus, omne opus seruile non facietis,
36 * offerentes holocaustū in odorem suauissi-
mum Domino, vitulum vnum, arietem vnū,
37 agnos anniculos immaculatos septem: * sa-
crificiaq; & libamina singulorum per vitu-
38 los, & arietes, & agnos rite celebrabitis: * &
hircum pro peccato, absque holocausto sem-
39 piterno, sacrificioque eius, & libamine. *Hæc
offeretis Domino in sollemnitatibus vestris:
præter vota, & oblationes spontaneas in ho-
locausto, in sacrificio, in libamine, & in ho-
stijs pacificis.

CAP. XXX.

1 NArrauitque Moyses filijs Israel omnia
A quæ ei Dominus imperarat: * & locu-
2 tus est ad principes tribuum filiorum Israel:
3 Iste est sermo, quem præcepit Dominus: * Si
quis virorum votum Domino vouerit, aut
se constrinxerit iuramento: non faciet irritū
verbum suum, sed omne, quod promisit im-
4 plebit. * Mulier si quippiam vouerit, & se
cōstrinxerit iuramento, quæ est in domo pa-
tris sui, & in ætate adhuc puellari: si cogno-
uerit pater votum, quod pollicita est, & iura-
mentū, quo obligauit animam suā, & tacue-
5 rit, voti rea erit. * quidquid pollicita est, &
B iurauit, opere complebit. * sin autem statim
6 vt audierit, contradixerit pater, & vota & iu-
ramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tene-
bitur sponsioni, eo quòd contradixerit pater.
7 * Si maritum habuerit, & vouerit aliquid, &
semel de ore eius verbum egrediens animam
8 eius obligauerit iuramento: * quo die audie-
rit vir, & non contradixerit, voti rea erit; red-
9 detque quodcumque promiserat. * sin autem
C audiens statim contradixerit, & irritas fece-
rit pollicitationes eius, verbaque quibus ob-
strinxerat animam suā: propitius erit ei Do-
10 minus. * Vidua, & repudiata, quidquid vo-
11 uerint, reddent. * Vxor in domo viri cum se
12 voto constrinxerit, & iuramento, * si audierit
vir, & tacuerit, nec contradixerit sponsioni,
13 reddet quodcumque promiserat, * sin autem
ex templo contradixerit, non tenebitur pro-
missionis rea: quia maritus contradixerit, &
14 Dominus ei propitius erit. * Si vouerit, &
D iuramento se constrinxerit, vt per ieiunium,
vel

animam ſuam, in arbitrio viri erit vt faciat,
ſiue non faciat. * quod ſi audiens vir tacue- 15
rit,& in alteram diem diſtulerit ſententiam:
quidquid vouerat atque promiſerat, redde:
quia ſtatim vt audiuit,tacuit. *ſin autẽ con- 16
tradixerit poſtquam reſciuit, portabit ipſe
iniquitatem eius. * Iſtæ ſunt leges,quas con- 17
ſtituit Dñs Moyſi inter virũ & vxorem, in-
ter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc
ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

CAP. XXXI.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,di- 1
cens:* Vlciſcere prius filios Iſrael de Ma- 2
dianitis, & ſic colligeris ad populum tuum. A
Sup. 21. d. 17. * Statimq; Moyſes, Armate,inquit,ex vobis 3
viros ad pugnam, qui poſſint vltionem Do-
mini expetere de Madianitis. * mille viri de 4
ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael,qui mit-
tantur ad bellum. * Dederuntque millenos 5
de ſingulis tribubus,id eſt,&duodecim millia
expeditorum ad pugnam:*quos miſit Moy- 6
ſes cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis,vaſa
quoque ſancta, & tubas ad clangendum tra-
didit ei. * Cumque pugnaſſent contra Ma- 7
dianitas, atque viciſſent, omnes mares occi-
Ioſ. 13. c. 22. derunt,* & reges eorum Eui,& Recẽ. & Sur, 8
& Hur,& Rebe,quinq;principes gentis:Balaã B
quoque filium Beor interfecerunt gladio.
* Cęperuntque mulieres eorum, & paruulos, 9
omniaque pecora,& cunctam ſupellectilem:
quidquid habere potuerant depopulati ſunt:
* tam vrbes quã viculos & caſtella flamma 10
conſumpſit. * Et tulerunt prædam, & vni- 11
uerſa quę cęperant tam ex hominibus,quàm
ex iumentis. * & adduxerunt ad Moyſen,& 12
Eleazarũ ſacerdotem,& ad omnem multitu-
dinem filiorũ Iſrael. reliqua autem vtenſilia
portauerunt ad caſtra in campeſtribus Moab
iuxta Iordanem cõtra Iericho. *Egreſſi ſunt 13
autem Moyſes,& Eleazar ſacerdos, & omnes C
principes ſynagogæ in occurſum eorũ extra
caſtra. * Iratuſque Moyſes principibus exer- 14
citus,tribunis,& cẽturionibus qui venerãt de
Sup. 25. d. 17. bello,ait:*Cur fęminas reſeruaſtis? * Nonne 15
iſtæ ſunt,quę deceperunt filios Iſrael ad ſug- 16
geſtionem Balaam, & præuaricari vos fece-
Iud. 21. d. 11. runt in Domino ſuper peccato Phogor, vn-
de & percuſſus eſt populus? * Ergo cunctos 17
interficite quidquid eſt generis maſculini,etiã
in paruulis: & mulieres, quæ nouerunt viros
in coitu, iugulate: * puellas autem & omnes 18
fęminas virgines reſeruate vobis: * & mane- 19
te extra caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit
hominem,vel occiſum tetigerit, luſtrabitur
die tertio & ſeptimo. * Et de omni prædã,ſi- 20
ue veſtimentum fuerit,ſiue vas, & aliquid in
Leu. 6. d. 22. & 11. e. 33. & 15. b. 12. vtenſilia pręparatum,de caprarũ pellibus, &
pilis,& ligno expiabitur. * Eleazar quoq; ſa- 21
cerdos ad viros exercitus, qui pugnauerant, D
ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptũ legis, quod
22 mandauit Dominus Moyſi: * Aurum,& ar-
gentũ,& æs,& ferrũ,& plumbũ, & ſtannum,
23 * & omne, quod poteſt tranſire per flãmas,
igne purgabitur. quidquid autem ignẽ non
poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctifica-
24 bitur: *& lauabitis veſtimenta veſtra die ſe-
ptimo, & purificati poſtea caſtra intrabitis.
25 * Dixit quoq; Dominus ad Moyſẽ: *Tollite
26 ſummam eorum,quæ capta ſunt ab homine
vſq; ad pecus tu, & Eleazar ſacerdos,& prin-
27 cipes vulgi: *diuideſq; ex æquo prædã inter
eos, qui pugnauerunt,egreſſique ſunt ad bel-
lum, & inter omnem reliquam multitudinẽ.
28 * & ſeparabis partem Domino ab his,qui pu-
gnauerunt, & fuerunt in bello, vnam animã
E de quingentis tam ex hominibus, quàm ex
29 bobus & aſinis & ouibus, * & dabis eã Elea-
30 zaro ſacerdoti,quia primitiæ Dñi ſunt. * Ex
media quoque parte filiorum Iſrael accipies
quinquageſimum caput hominum, & boũ,
& aſinorum, & ouium, cunctorum animan-
tium,& dabis ea Leuitis, qui excubant in cu-
31 ſtodijs tabernaculi Domini. * Feceruntque
Moyſes,& Eleazar, ſicut præceperat Domi-
32 nus. * Fuit autem præda, quam exercitus
ceperat, ouiũ ſexcenta ſeptuaginta quinque
33 millia,*boum ſeptuaginta duo millia, *aſi-
34 norum ſexaginta millia, & mille: * animæ
35 hominũ ſexus fęminei,quæ non cognouerãt
36 viros,triginta duo millia. *Dataq; eſt media
F pars his, qui in prælio fuerant,ouium trecen-
37 ta triginta ſeptem millia quingentæ: *è qui-
bus in partẽ Dñi ſupputatæ ſunt oues ſexcẽ-
38 tę ſeptuaginta quinque. *Et de bobus trigin-
39 ta ſex millibus,boues ſeptuaginta & duo: *de
aſinis triginta millibus quingẽtis, aſini ſexa-
40 ginta vnus: * de animabus hominũ ſedecim
millibus,ceſſerunt in partem Domini trigin-
41 ta duę animæ. *Tradiditq; Moyſes numerũ
primitiarũ Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut
42 fuerat ei imperatum,*ex media parte filiorũ
Iſrael, quam ſeparauerat his, qui in prælio
43 fuerant. *De media vero parte,quæ contige-
rat reliquæ multitudini, id eſt, de ouibus tre-
centis triginta ſeptem millibus quingentis,
44 *& de bobus triginta ſex millibus,*& de aſi-
45 nis triginta millibus quingentis, * & de ho-
46 minibus ſedecim millibus, * tulit Moyſes
47 quinquageſimum caput, & dedit Leuitis,
G qui excubabãt in tabernaculo Domini, ſicut
48 præceperat Dominus. *Cumque acceſſiſſent
principes exercitus ad Moyſen, & tribuni,
49 centurioneſque dixerunt: * Nos ſerui tui re-
cenſuimus numerum pugnatorum, quos ha-
buimus ſub manu noſtra: & ne vnus quidem
50 defuit. *Ob hanc cauſam offerimus in dona-
rijs Domini ſinguli quod in præda auri po-
tuimus inuenire,periſcelides & armillas, an-
nulos & dextralia, ac muræuulas, vt depre-
51 ceris pro nobis Dominum. *Suſceperuntque

Moyses, & Eleazar sacerdos omne aurum in
diuersis speciebus, * pondo sedecim millia, 52
septingentos quinquaginta siclos à tribunis
& centurionibus. * Vnusquisque enim quod 53
in præda rapuerat, suum erat. * Et susceptum 54
intulerunt in tabernaculum testimonij, in
monimẽtum filiorum Israel coram Domino.

CAP. XXXII.

Filij autẽ Ruben, & Gad habebant pecora 1
multa, & erat illis in iumẽtis infinita sub- A
stantia. Cũque vidissẽt Iazer, & Galaad aptas
animalibus alendis terras, * venerũt ad Moy- 2
sen, & ad Eleazarum sacerdotem, & principes
multitudinis, atq; dixerunt: * Ataroth, & Di- 3
bon, & Iazer, & Nemra, Hesebon, & Eleale, &
Saban, & Nebo, & Beon, * terra, quã percussit 4
Dominus in conspectu filiorum Israel, regio
vberrima est ad pastum animaliũ: & nos ser-
ui tui habemus iumẽta plurima: * precamur- 5
que si inuenimus gratiã corã te, vt des nobis
famulis tuis eam in possessionẽ, nec facias nos
transire Iordanẽ. * Quibus respondit Moyses: 6
Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & B
vos hic sedebitis? * Cur subuertitis mẽtes filio- 7
rum Israel, ne transire audeant in locũ, quem
eis daturus est Dominus? * nonne ita egerunt 8
patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad
Sup. 13. d. 24. explorandã Terrã? * Cũque venissent vsque 9
ad Vallembotri, lustrata omni regione, sub-
uerterunt cor filiorũ Israel, vt non intrarent
fines, quos eis Dominus dedit. * Qui iratus iu- 10
rauit, dicens: * Si videbunt homines isti, qui 11
ascenderunt ex Aegypto à viginti annis &
supra, Terram, quã sub iuramento pollicitus
sum Abrahã, Isaac, & Iacob: & noluerũt sequi
me, * prẹter Caleb filiũ Iephone Cenezẹum, 12
& Iosue filium Nun: isti impleuerunt vo- C
luntatem meam. * Iratusque Dominus ad- 13
uersum Israel, circumduxit eum per deser-
tum quadraginta annis, donec consumere-
tur vniuersa generatio, quæ fecerat malum
in conspectu eius. * Et ecce, inquit, vos sur- 14
rexistis pro patribus vestris, incrementa, &
alumni hominum peccatorum, vt augeretis
furorem Domini contra Israel. * Quòd si no- 15
lueritis sequi eum, in solitudine populum de-
relinquet, & vos causa eritis necis omnium.
* At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas 16
ouium fabricabimus, & stabula iumẽtorum,
paruulis quoq; nostris vrbes munitas: * nos 17
autem ipsi armati & accincti pergemus ad D
prælium ante filios Israel, donec introduca-
mus eos ad loca sua. Paruuli nostri, & quid-
quid habere possumus, erunt in vrbibus mu-
ratis, propter habitatorũ insidias. * Nõ reuer- 18
temur in domos nostras, vsq; dum possideant
filij Israel hereditatem suam: * nec quid- 19
quã quẹremus trans Iordanẽ, quia iam habe-
Iof. 1. c. 13. mus nostram possessionem in orientali eius
plaga. * Quibus Moyses ait: Si facitis quod 20
promittitis, expediti pergite coram Domino
21 ad pugnam: * & omnis vir bellator armatus
Iordanem transeat, donec subuertat Dñs ini-
22 micos suos, * & subijciatur ei omnis Terra:
E tũc eritis inculpabiles apud Dñm & apud Is-
rael, & obtinebitis regiones, quas vultis corã
23 Dño. * Sin autẽ quod dicitis, nõ feceritis, nulli
dubium est quin peccetis in Deum: & scitote
quoniam peccatum vestrum apprehendet
24 vos. * Aedificate ergo vrbes paruulis vestris,
& caulas, & stabula ouibus ac iumentis: &
25 quod polliciti estis implete. * Dixeruntque Iof. 4. a. 12.
filij Gad & Ruben ad Moysen: Serui tui su-
mus, faciemus quod iubet Dominus noster.
26 * Paruulos nostros, & mulieres, & pecora, ac
iumenta relinquemus in vrbibus Galaad:
27 * nos autẽ famuli tui omnes expediti perge-
28 mus ad bellũ, sicut tu dñe loqueris. * Prẹcepit
F ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, & Iosue filio
Nun, & principibus familiarũ per trib⁹ Israel, Iof. 13. b.
29 & dixit ad eos: * Si transierint filij Gad, & fi- 8. & 22. a.
lij Ruben vobiscum Iordanem omnes armati 4.
ad bellum coram Domino, & vobis fuerit Deu. 3. b. 12.
Terra subiecta: date eis Galaad in possessio-
30 nem. * Sin autem noluerint transire armati
vobiscũ in Terrã Chanaan, inter vos habitã-
31 di accipiant loca. * Responderũtq; filij Gad,
& filij Ruben: Sicut locutus est Dñs seruis
32 suis, ita faciemus: * ipsi armati pergemus co-
rã Domino in Terram Chanaã, & possessio-
nem iam suscepisse nos confitemur trans Ior-
33 danem. * Dedit itaque Moyses filijs Gad & Iof. 22. a.
Ruben, & dimidiæ tribui Manasse filij Io- 4.
seph regnum Sehon regis Amorrhæi, & re-
G gnum Og regis Basan, & terram eorum cum
34 vrbibus suis per circuitum. * Igitur extruxe-
runt filij Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer,
35 * & Etroth, & Sophan, & Iazer, & Iegbaa,
36 * & Bethnemra, & Betharã, vrbes munitas,
37 & caulas pecoribus suis. * Filij vero Ruben
ædificauerunt Hesebon, & Eleale, & Caria-
38 thaim, * & Nabo, & Baalmeon versis nomi-
nibus, Sabama quoque: imponentes voca-
39 bula vrbibus, quas extruxerant. * Porro filij Gen. 50. d.
Machir, filij Manasse perrexerũt in Galaad, 22.
& vastauerunt eã interfecto Amorrhẹo habi-
40 tatore eius. * Dedit ergo Moyses Terrã Ga-
laad Machir filio Manasse, qui habitauit in
41 ea. * Iair autem filius Manasse abijt & occu-
pauit vicos eius, quos appellabit Hauoth Iair,
42 id est, Villas Iair. * Nobe quoque perrexit, &
apprehendit Chanath cum vinculis suis: vo-
cauitque eam ex nomine suo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HAe sunt mansiones filiorum Israel, qui
A egressi sũt de Aegypto per turmas suas
2 in manu Moysi & Aaron, * quas descripsit
Moyses iuxta castrorum loca, quæ Domini
3 iussione mutabant. * Profecti igitur de Ra-
messe mense primo, quintadecima die men-
sis

ſis primi, altera die Phaſe filij Iſrael in ma-
nu excelſa videntibus cunctis Aegyptijs, *& 4
ſepelientibus primogenitos, quos percuſſe-
rat Dominus (nam & in dijs eorum exercue-
rat vltionem) *caſtrametati ſunt in Soccoth. 5
* Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ eſt 6
Exo.14.a.2. in extremis finibus ſolitudinis. * Inde egreſ- B
ſi venerunt contra Phihahiroth,quę reſpicit 7
Beelſephon, & caſtrametati ſunt ante Mag-
dalum. *Profectique de Phihahiroth,tráſie- 8
runt per medium mare in ſoltitudinem: &
ambulátes tribus diebus per deſertú Etham,
Exo.15.a.27. caſtrametati ſunt in Mara. * Profectique 9
de Mara venerunt in Elim, vbi erant duo-
decim fontes aquarum, & palmæ ſeptuagin-
ta: ibique caſtrametati ſunt. * Sed & inde 10
egreſſi,fixerunt tétoria ſuper Mare rubrum.
Profectique de Mari rubro, * caſtrametati 11
ſunt in deſerto Sin. * Vnde egreſſi,venerunt 12
in Daphca. *Profectique de Daphca,caſtra- 13
metati ſunt in Alus. * Egreſſique de Alus,in 14
Exo.17.a.1. Raphidim fixere tentoria, vbi populo de- C
fuit aqua ad bibendum. * Profectique de 15
Raphidim, caſtrametati ſunt in deſerto Si-
Exo.19.a.1. nai. * Sed & de ſolitudine Sinai egreſſi,ve- 16
Sup.11.g.35. nerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ.* Pro- 17
fectiq; de ſepulchris concupiſcentiæ, caſtra-
Sup.13.a.1. metati ſunt in Haſeroth. * Et de Haſeroth 18
venerũt in Rethma.*Profectiq; de Rethma, 19
caſtrametati ſunt in Remmonphares.*Vnde 20
egreſſi venerunt in Lebna. * De Lebna ca- 21
ſtrametati ſunt in Reſſa. * Egreſſique de 22
Reſſa,venerunt in Ceelatha: *Vnde profecti 23
caſtrmetati ſunt in monte Sepher. * Egreſſi 24
de monte Sepher,venerunt in Arada. * Inde 25
proficiſcentes,caſtrametati ſunt in Maceloth.
* Profectiq; de Maceloth,venerunt in Tha- 26
hath.*De Thahat caſtrametati ſunt in Tha- 27
re. * Vnde egreſſi,fixere tentoria in Methca. 28
* Et de Methca caſtrametati ſunt in Heſmo- 29
Deu.10.b.6. na. * Profectiq; de Heſmona, venerunt in 30
Moſeroth. *Et de Moſeroth caſtrametati ſũt D
in Beneiaacã. * Profectique de Beneiaacam, 31
venerunt in montẽ Gaddad.* Vnde profecti, 32
caſtrametati ſunt in Ietebatha. * Et de Iete- 33
batha venerunt in Hebrona. *Egreſſique de 34
Hebrona, caſtrametati ſunt in Aſiongaber. 35
Sup.20.a.1. * Inde profecti, venerunt in deſertum Sin, 36
hæc eſt Cades. * Egreſſique de Cades caſtra- 37
metati ſunt in monte Hor, in extremis fini- E
Sup.20.b. bus Terræ Edom.* Aſcenditq; Aaron ſacer- 38
3.d.25. Deut.35.g.50. dos in montem Hor iubente Domino: & ibi
mortuus eſt anno quadrageſimo egreſſionis
filiorum Iſrael ex Aegypto, menſe quinto,
prima die menſis, *cum eſſet annorum cen- 39
tum viginti trium.*Audiuitque Chananæus 40
rex Arad, qui habitabat ad meridiẽ, in Ter-
ram Chanaan veniſſe filios Iſrael. * Et pro- 41
fecti de monte Hor, caſtrametati ſunt in Sal-
mona. * Vnde egreſſi,venerunt in Phunon. 42

43 * Profectique de Phunon, caſtrametati ſunt
F in Oboth. * Et de Oboth, venerunt in Iiea-
44 barim,quę eſt in finibus Moabitarum.*Pro-
45 fectique de Iieabarim, fixere tentoria in Di-
46 bongad. * Vnde egreſſi,caſtrametati ſunt in
47 Helmondeblathaim. * Egreſſique de Hel-
mondeblatahim, venerunt ad montes Aba-
46 rim contra Nabo.*Profectique de montibus
Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab,
49 ſupra Iordanem contra Iericho. *Ibique ca-
ſtrametati ſunt de Betſimoth vſq; ad Abel-
50 ſatim in planioribus locis Moabitarũ, * vbi
51 locutus eſt Dominus ad Moyſen: * Præcipe
filijs Iſrael, & dic ad eos: Quando tranſieri- *Deu.7.a.5.*
tis Iordanem, intrantes Terram Chanaan, *Iudic.2.a.2.*
52 * diſperdite cunctos habitatores Terræ il-
G lius: confringite titulos, & ſtatuas commi-
53 nuite, atque omnia excelſa vaſtate, * mun-
dantes terram,& habitantes in ea: ego enim
55 dedi vobis illam in poſſeſſionem, *quam di-
uidetis vobis ſorte. Pluribus dabitis latiorem,
& paucis anguſtiorẽ. Singulis, vt ſors cecide-
rit, ita tribuetur hereditas. Per tribus, & fa-
55 milias poſſeſſio diuidetur. * Sin autem no-
lueritis interficere habitatores Terræ qui re-
manſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis,
& lanceæ in lateribus, & aduerſabuntur vo-
56 bis in Terra habitationis veſtræ: * & quid-
quid illis cogitaueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIV.

1 LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2 * Præcipe filijs Iſrael,& dices ad eos: Cũ
A ingreſſi fueritis Terram Chanaan, & in poſ-
ſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus *Ioſ.15.a.1.*
3 terminabitur. * Pars Meridiana incipiet à
ſolitudine Sin,quæ eſt iuxta Edom: & habe-
bit terminos contra Orientem mare ſalſiſſi-
4 mum. * qui circuibunt auſtralem plagã per
aſcenſum Scorpionis, ita vt tranſeant in Sẽ-
na, & perueniant à meridie vſque ad Cadeſ-
barne, vnde egredientur cõfinia ad villã no-
mine Adar, & tendent vſque ad Aſemona.
5 * ibitque per gyrũ terminus ab Aſemona vſ-
B que ad Torrentem Aegypti, & maris magni
6 littore finietur. *Plaga autẽ occidẽtalis à ma-
ri magno incipiet, & ipſo fine claudetur.
7 * Porro ad ſeptentrionalem plagam à mari
magno termini incipient,peruenientes vſque
8 ad montem altiſſimum, * à quo venient in
9 Emath vſque ad terminos Sedada. *ibuntque
cõfinia vſque ad Zephrona,& villam Enan:
10 hi erunt termini in parte Aquilonis. * Inde
metabuntur fines contra orientalem plagam
11 de villa Enan vſque Sephama,*& de Sepha-
ma deſcẽdẽt termini in Rebla contra fontem
Daphnim: inde peruenient contra Orientem
12 ad mare Cenereth,*& tendent vſque ad Ior-
C danẽ,& ad vltimũ ſalſiſſimo claudentur ma-
ri. Hanc habebitis Terram per fines ſuos in
13 circuitu. *Præcepitq; Moyſes filijs Iſrael, di-
cens:

cens: Hæc erit Terra, quam possidebitis sor-
te, & quam iussit Dñs dari nouē tribubus, &
dimidiæ tribui. * Tribus enim filiorum Ru- 14
ben per familias suas, & tribus filiorum Gad
iuxta cognationum numerum, media quoq;
tribus Manasse, *id est, duæ semis tribus, acce- 15
perunt partē suam trans Iordanem cōtra Ie-
richo ad orientalem plagam. * Et ait Domi- 16
″ Ios. 14. a. 2. nus ad Moysen: * ″ Hæc sunt nomina viro- 17
rum, qui Terram vobis diuident; Eleazar sa-
cerdos, & Iosue filius Nun, * & singuli prin- 18
cipes de tribubus singulis, * quorum ista sunt 19
vocabula: De tribu Iuda, Caleb filius Iepho- D
ne. * De Tribu Simeon, Samuel filius Am- 20
miud. * De tribu Beniamin, Elidad filius Cha- 21
selon. * De tribu filiorum Dan, Bocci filius 22
Iogli. * Filiorum Ioseph de tribu Manasse, 23
Hanniel filius Ephod. * De tribu Ephraim, 24
Camuel filius Sephthan. * De tribu Zabulō, 25
Elisaphan filius Pharnach. * De tribu Issa- 26
char, dux Phaltiel filius Ozan. * De tribu 27
Aser, Ahiud filius Salomi. * De tribu Neph- 28
thali, Phedael filius Ammiud. * Hi sunt, qui- 29
bus præcepit Dominus vt diuiderent filijs Is-
rael terram Chanaan.

CAP. XXXV.

HAec quoque locutus est Dominus ad 1
Moysen in campestribus Moab supra A
Ios. 21. a. 2. Iordanem, contra Iericho: * ″ Præcipe filijs 2
Israel, vt dent Leuitis de possessionibus suis
* vrbes ad habitandum, & suburbana earum 3
per circuitum: vt ipsi in oppidis maneant, &
suburbana sint pecoribus ac iumentis: * quæ 4
à muris ciuitatum forinsecus, per circuitum,
mille passuum spatio tendentur. * contra 5
Orientem duo millia erunt cubiti, & contra
Meridiem similiter erunt duo millia: ad mare
quoque, quod respicit ad Occidentem, eadem
mensura erit, & Septentrionalis plaga æqua-
″ Ios. 20. c. 8. li termino finietur: eruntq; vrbes in medio, &
foris suburbana. * ″ De ipsis autem oppidis, 6
Deut. 4. g. 41. quæ Leuitis dabitis, sex erunt in fugitiuo-
rum auxilia separata, vt fugiat ad ea, qui fu-
derit sanguinem: & exceptis his, alia quadra-
ginta duo oppida, *id est, simul quadraginta 7
octo cum suburbanis suis. * Ipsæq; vrbes, quę 8
dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab B
his, qui plus habent, plures auferentur: & qui
minus, pauciores, singuli iuxta mēsuram he-
reditatis suæ dabūt oppida Leuitis. * Ait Do- 9
″ Deut. 19. a. 2. minus ad Moysen: * Loquere filijs Israel, & 10
Ios. 20. a. 2. dices ad eos: ″ Quando transgressi fueritis Ior-
danem in Terram Chanaan, *decernite quæ 11
vrbes esse debeant in præsidia fugitiuorum,
qui nolentes sanguinem fuderint: * in quibus 12
cum fuerit profugus, cognatus occisi non po-
terit eum occidere, donec stet in conspectu
multitudinis, & causa illius iudicetur. * De 13
ipsis autem vrbibus, quę ad fugitiuorum sub-
sidia separantur, * tres erunt trans Iordanem, 14
15 & tres in Terra Chanaan, * tam filijs Israel
quam aduenis, atque peregrinis, vt confugiat
16 ad eas qui nolens sanguinem fuderit. * Si quis
C ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui per-
cussus est: reus erit homicidij, & ipse morie-
17 tur. * Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit, ″ Deut. 19. c. 11
18 similiter punietur. * ″ Si ligno percussus in- Ios. 20. a. 3.
terierit: percussoris sanguine vindicabitur.
19 * Propinquus occisi, homicidam interficiet,
statim vt apprehenderit eum, interficiet.
20 * Si per odium quis hominem impulerit, vel
21 iecerit quippiam in eum per insidias: * aut
cum esset inimicus, manu percusserit, & ille
mortuus fuerit: percussor, homicidij reus
erit, cognatus occisi statim vt inuenerit eum,
22 iugulabit. * Quod si fortuitu, & absq; odio,
23 * & inimicitijs quidquam horum fecerit,
24 * & hoc audiente populo fuerit comproba-
tum, atque inter percussorem, & propin-
25 quum sanguinis quæstio ventilata, * libe-
rabitur innocens de vltoris manu, & reduce-
D tur per sententiam in vrbem ad quam cōfu-
gerat, manebitq; ibi, donec sacerdos magnus,
26 qui oleo sancto vnctus est, moriatur. * Si
interfector extra fines vrbium, quæ exuli-
27 bus deputatæ sunt, * fuerit inuentus, & per-
cussus ab eo qui vltor est sanguinis, absque
28 noxa erit, qui eum occiderit: *debuerat enim
profugus vsque ad mortem Pontificis in vr-
be residere; postquam autem ille obierit, ho-
29 micida reuertetur in terrā suam. *Hæc sem-
piterna erunt, & legitima in cunctis habita-
30 tionibus vestris. * Homicida sub testibus pu-
nietur: ad vnius testimonium nullus condē-
31 nabitur. * Non accipietis pretium ab eo,
qui reus est sanguinis, statim & ipse morie-
32 tur. * Exules & profugi ante mortem Ponti-
ficis nullo modo in vrbes suas reuerti pote-
33 runt: * ne polluatis terram habitationis ve-
stræ, quæ insontium cruore maculatur: nec
aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem,
34 qui alterius sanguinem fuderit. * Atque ita
emundabitur vestra possessio, me commo-
rante vobiscum. ego enim sum Dominus, qui
habito inter filios Israel.

CAP. XXXVI.

1 ACcesserunt ″ autem & principes fami- ″ Sup. 27. a.
A liarū Galaad filij Machir, filij Manas-
se de stirpe filiorū Ioseph: locutiq; sunt Moy-
si coram principibus Israel, atque dixerunt:
2 * Tibi domino nostro præcepit Dominus, vt
Terrā sorte diuideres filijs Israel, & vt filiabus
Salphaad fratris nostri dares possessionem
3 debitam patri: * quas si alterius tribus homi-
B nes vxores acceperint, sequetur possessio sua,
& translata ad aliam tribum de nostra here-
4 ditate minuetur. *atque ita fiet, vt cum iubi-
leus, id est quinquagesimus annus remissionis
aduenerit, confundatur sortium distributio,
5 & aliorum possessio ad alios transeat. * Re-
spon-

ſpondit Moyſes,filij Iſrael, & Domino præ-
cipiente,ait: Recte tribus filiorum Ioſeph lo-
cuta eſt. *& hæc lex ſuper filiabus Salphaad 6
Tob.7.d. 4. à Domino promulgata eſt:*" Nubant quibus C
volunt,tantum vt ſuæ tribus hominibus, *ne 7
cõmiſceatur poſſeſſio filiorũ Iſrael, de tribu
in tribum. Omnes enim viri ducent vxores
de tribu, & cognatione ſua:*& cunctæ femi- 8
næ de eadem tribu maritos accipiẽt: vt here-
ditas permaneat in familijs, *nec ſibi miſcea- 9
10 tur tribus,ſed ita maneant, * vt à Dño ſepa-
ratæ ſunt. Fecerũtq; filię Salphaad, vt fuerat
11 imperatũ: * & nupſerunt Maala,& Therſa,
D & Hegla, & Melcha, & Noa filijs patrui ſui
12 * de familia Manaſſe, qui fuit filius Ioſeph:
& poſſeſſio,quæ illis fuerat attributa, manſit
13 in tribu,& familia patris earum. * Hæc ſunt
mandata atque iudicia, quæ mandauit Dñs
per manum Moyſi ad filios Iſrael, in campe-
ſtribus Moab ſupra Iordanem cõtra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

HAec ſunt verba, quæ locutus 1
eſt Moyſes ad omnem Iſrael A
trans Iordanem in ſolitudine
campeſtri, contra Mare ru-
brum, inter Pharan, & To-
phel,& Laban,& Haſeroth, vbi auri eſt plu-
rimum: *vndecim diebus de Horeb per viam 2
montis Seir vſque ad Cadesbarne. Quadra- 3
geſimo anno, vndecimo menſe, prima die
menſis locutus eſt Moyſes ad filios Iſrael
omnia, quæ præceperat illi Dominus vt di-
Nu.21.c. 24. ceret eis: * " poſtquam percuſſit Sehon re- 4
gem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſe-
bon: & Og regem Baſan,qui manſit in Aſta-
roth,& in Edrai, * trans Iordanem in Terra 5
Moab. Cœpitque Moyſes explanare legem, B
& dicere: *Dominus Deus noſter locutus eſt 6
ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd
in hoc monte manſiſtis: * reuertimini,& ve- 7
nite ad montem Amorrhæorum, & ad cete-
ra,quæ ei proxima ſunt cãpeſtria, atque mõ-
tana, & humiliora loca contra Meridiem, &
iuxta littus maris, Terram Chananæorum,
& Libani vſque ad flumen magnũ Euphra-
ten. * En, inquit,tradidi vobis: ingredimini, 8
& poſſidete eam, ſuper qua iurauit Domi-
nus patribus veſtris Abraham, Iſaac, & Ia-
cob, vt daret illam eis, & ſemini eorum poſt
eos.* Dixitque vobis illo in tempore: * " Non 9
Ex.18.c. 18. poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia Dominus 10
Deus veſter multiplicauit vos, & eſtis ho-
die, ſicut ſtellæ cœli, plurimi (* Dominus 11
Deus patrum veſtrorum addat ad hunc nu-
merum multa millia, & benedicat vobis ſi- C
cut locutus eſt.) * Non valeo ſolus negotia 12
veſtra ſuſtinere & pondus, ac iurgia. * Da- 13
te ex vobis viros ſapientes,& gnaros, & quo-
rum conuerſatio ſit probata in tribubus ve-
ſtris, vt ponam eos vobis principes. * Tunc 14
reſpondiſtis mihi: Bona res eſt, quam vis fa-
15 cere. * Tulitque de tribubus veſtris viros ſa-
pientes, & nobiles, & conſtitui eos principes,
tribunos,& centuriones,& quinquagenarios,
16 ac decanos, qui docerent vos ſingula. *Præ-
cepitque eis,dicens: Audite illos, & " quo iu- Ioan.7.d.
ſtum eſt iudicate: ſiue ciuis ſit ille, ſiue pere- 24.
17 grinus. * " Nulla erit diſtantia perſonarum, Inf.16.d. 19.
ita paruum audietis, vt magnum: nec acci- Le.19.c.15.
pietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudi- Prou 22.c. 23.
cium eſt. Quòd ſi difficile vobis viſum ali- Eccl.42.a.2.
D quid fuerit, referte ad me, & ego audiam. Iac.2.a.1.
18 * Præcepique omnia, quæ facere deberetis.
19 * Profecti autem de Horeb, tranſiuimus per
eremum terribilem,& maximam,quam vidi-
ſtis,per viã mõtis Amorrhæi, ſicut præcepe-
rat Dñs Deus noſter nobis. Cumque veniſſe-
20 mus in Cadesbarne, *dixi vobis: Veniſtis ad
montẽ Amorrhæi,quem Dominus Deus no-
21 ſter daturus eſt nobis. * Vide Terram,quam
Dñs Deus tuus dat tibi: aſcende, & poſſide
eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus no-
ſter patribus tuis: noli timere, nec quidquam
22 paueas. * " Et acceſſiſtis ad me omnes,atque Nu.13.a.
dixiſtis: Mittamus viros,qui conſiderẽt Ter- 2.
ram: & renuncient per quod iter debeamus
23 aſcẽdere,& ad quas pergere ciuitates. *Cũq;
mihi ſermo placuiſſet, miſi ex vobis duode-
24 cim viros, ſingulos de tribubus ſuis. * Qui
cum & perrexiſſent,& aſcendiſſent in mõta-
na,venerunt vſque ad Vallẽ botri: & conſi-
25 derata terra, * ſumentes de fructibus eius,vt
oſtenderent vbertatem attulerunt ad nos,
E atque dixerunt: Bona eſt terra,quã Dominus
26 Deus noſter daturus eſt nobis. * Et noluiſtis
aſcendere, ſed increduli ad ſermonem Do-
27 mini Dei noſtri *murmuraſtis in tabernacu-
culis veſtris, atque dixiſtis: Odit nos Domi-
nus, & idcirco eduxit nos de Terra Aegypti,
vt traderet nos in manu Amorrhæi, atq; de-
28 leret. * Quo aſcendemus? nuncij terruerunt
cor

cor nostrum, dicentes: Maxima multitudo
est,& nobis statura procerior: vrbes magnæ,
& ad cęlũ vsque munitæ,filios Enacim vidi-
mus ibi.* Et dixi vobis: Nolite metuere,nec 29
timentis eos: * Dñs Deus, qui ductor est ve- 30
ster, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in
Aegypto cunctis videntibus.* Et in solitudi- 31
ne (ipse vidisti)portauit te Dñs Deus tuus,vt
solet homo gestare paruulum filium tuum,
in omni via, per quam ambulastis, donec F
veniretis ad locum illum. * Et nec sic qui- 32
dem credidistis Domino Deo vestro, * " qui 33
Exo.13.d. 21. præcessit vos in via, & metatus est locum
Nu.14.c.14. in quo tentoria figere deberetis, nocte osten-
dens vobis iter per ignem, & die per colum-
nam nubis.* Cumque audisset Dominus vo- 34
cem sermonum vestrorum,iratus iurauit, &
ait: * " Non videbit quispiam de hominibus 35
Nu.14.d. 22. generationis huius pessimæ terram bonam,
Ps.94.c.11. quam sub iuramento pollicitus sum patribus
vestris, * præter Caleb filium Iephone, ipse 36
enim videbit eam, & ipsi dabo Terram, quã
calcauit, & filijs eius, quia secutus est Domi-
num. * Nec mirãda indignatio in populum, 37
cum mihi quoque iratus Dominus propter
vos dixerit:Nec tu ingredieris illuc: * sed Io- 38
sue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro
te: hunc exhortare & robora, & ipse sorte
Terrã diuidet Israeli.* Paruuli vestri,de qui- 39
bus dixistis, quod captiui ducerentur, & filij,
qui hodie boni,ac mali ignorãt distantiã,ipsi
ingredientur,& ipsis dabo Terrã,& posside- G
bunt eam. * Vos autẽ reuertimini, & abite in 40
Nu.14.f. 40. solitudinem per viã Maris rubri. *" Et respõ- 41
distis mihi:Peccauimus Domino,ascendemus
& pugnabimus,sicut pręcepit Dñs Deus no-
ster. Cumque instructi armis pergeretis in
Nu.14.g. 42. montẽ,* ait mihi Dominus:Dic ad eos: " No- 42
lite ascendere,neque pugnetis,non enim sum
vobiscum:ne cadatis coram inimicis vestris.
* Locutus sum,& non audistis:sed aduersan- 43
tes imperio Domini, & tumentes superbia
ascendistis in montem. * Itaque egressus 44
Amorrhæus, qui habitabat in montibus, &
obuiam veniens persecutus est vos, sicut so-
lent apes persequi: & cecidit de Seir vsque
Horma. * Cumque reuersi ploraretis coram 45
Domino, non audiuit vos, nec voci vestræ
voluit acquiescere. * Sedistis ergo in Cades- 46
barne multo tempore.

CAP. II.

PRofectiq; inde venimus in solitudinem, 1
quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi A
dixerat Dominus: & circuiuimus montem
Seir longo tempore. * Dixitque Dominus ad 2
me: * Sufficit vobis circuire montem istum: 3
ite contra Aquilonem: * & populo præcipe, 4
dicens: Transibitis per terminos fratrum ve-
strorum filiorum Esau, qui habitant in Seir,
& timebunt vos. * Videte ergo diligenter, ne 5
moueamini contra eos,neque enim dabo vo-
bis de terra eorum quãtum potest vnius pe-
dis calcare vestigium, quia in possessionem
6 Esau dedi montem Seir. * Cibos emetis ab eis
pecunia,& comedetis: aquam emptam hau-
7 rietis,& bibetis. * Dominus Deus tuus bene-
B dixit tibi in omni opere manuum tuarum:
nouit iter tuum, quomodo transieris solitu-
dinem hanc magnã, per quadraginta annos
habitans tecum Dominus Deus tuus, & nihil
8 tibi defuit.* Cumque transissemus fratres no-
stros filios Esau, qui habitabant in Seir, per
viam campestrẽ de Elath,& de Asiongaber,
venimus ad iter, quod ducit in desertum
9 Moab. * Dixitque Dñs ad me: Non pugnes
contra Moabitas,nec ineas aduersus eos præ-
lium: non enim dabo tibi quidquam de terra
eorum, quia filij Loth tradidi Ar in posses-
10 sionem. * Emim primi fuerunt habitatores
eius,populus magnus,& validus, & tam ex-
11 celsus,vt de Enacim stirpe, * quasi gigantes
crederentur,& essent similes filiorũ Enacim.
12 Denique Moabitæ appellant eos Emim. * In
C Seir autẽ prius habitauerunt Horrhæi: qui-
bus expulsis, atque deletis, habitauerunt filij
Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis
13 suæ,quã dedit illi Dominus.* Surgentes ergo
vt transierimus Torrentem Zared, venimus
14 ad eum.* Tempus autem, quo ambulauimus
de Cadesbarne vsque ad transitum torrentis
Zared,triginta & octo annorum fuit: donec
consumeretur omnis generatio hominũ bel-
15 latorum de castris,sicut iurauerat Dñs: * cu-
ius manus fuit aduersum eos, vt interirent
16 de castrorũ medio. * Postquam autem vni-
D uersi ceciderunt pugnatores. * Locutus est
17 Dñs ad me,dicens: * Tu transibis hodie ter-
18 minos Moab, vrbem nomine Ar: * & acce-
19 dens in vicina filiorum Ammon caue,ne pu-
gnes contra eos, nec mouearis ad prælium:
non enim dabo tibi de terra filiorũ Ammon,
20 quia filijs Loth dedi eã in possessionẽ. * Ter-
ra gigantum reputata est: & in ipsa olim ha-
bitauerunt gigantes, quos Ammonitæ vo-
21 cant Zonzommim, * populus magnus, &
multus, & proceræ longitudinis, sicut Ena-
cim, quos deleuit Dñs à facie eorum: & fecit
22 illos habitare per eis,* sicut fecerat filijs Esau,
qui habitant in Seir: delens Horrhæos, &
terrã eorum illis tradens, quam possident vs-
23 que in præsens. * Heuæos quoque, qui ha-
bitabant in Haserim vsque Gazan,Cappado-
E ces expulerunt:qui egressi de Cappadocia de-
24 leuerunt eos,& habitauerunt pro illis. * Sur-
gite,& transite torrentẽ Arnõ:ecce tradidi in
manu tua Sehon regem Hesebõ Amorrhęũ,
& terrã eius incipe possidere,& committe ad-
25 uersus eum prælium* Hodie incipiam mitte-
te terrorem, atque formidinem tuã in popu-
los,qui habitant sub omni cęlo:vt audito no-
mine

mine tuo paueant,& in morem parturientiũ
Nu.21.c.22. contremiſcant,& dolore teneantur. * Miſi 26
ergo nuncios de ſolitudine Cademoth ad
Sehon regem Heſebon verbis pacificis, dicẽs:
* Tranſibimus per terram tuam, publica 27
gradiemur via: non declinabimus neque ad
dexterã,neque ad ſiniſtrã.* Alimenta pretio 28
vende nobis,vt veſcamur, aquã pecunia tri-
bue,& ſic bibemus. Tantum eſt vt nobis cõ-
cedas tranſitũ,* ſicut fecerunt filij Eſau, qui 29
habitant in Seir, & Moabitæ, qui morantur
in Ar: donec veniamus ad Iordanẽ,& trãſea-
mus ad Terram, quã Dominus Deus noſter
daturus eſt nobis.* Noluitq; Sehon rex Heſe- 30
bon dare nobis tranſitum: quia indurauerat
Dominus Deus tuus ſpiritum eius, & obfir-
mauerat cor illius, vt traderetur in manus
tuas,ſicut nunc vides.* Dixitq; Dominus ad 31
me: Ecce cępi tibi tradere Sehon, & terram
Amos.2.c.9. eius,incipe poſſidere eã. * Egreſſuſque eſt Se- 32
hon obuiam nobis cum omni populo ſuo ad
prælium in Iaſa.* Et tradidit eum Dominus 33
Deus noſter nobis: percuſſimuſque eum cum
filijs ſuis,& omni populo ſuo. *Cũctaſq; vr- 34
bes in tempore illo cepimus, interfectis habi- G
tatoribus earum, viris ac mulieribus & par-
uulis,non reliquimus in eis quidquã. * Abſ- 35
que iumentis,quæ in partem venere prędan-
tium: & ſpolijs vrbium, quas cepimus * ab 36
Aroer,quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon,
oppido,quod in valle ſitũ eſt,vſque Galaad.
Non fuit vicus, & ciuitas, quæ noſtras effu-
geret manus: omnes tradidit Dominus Deus
noſter nobis. * Abſque terra filiorum Am- 37
mon,ad quam non acceſſimus: & cunctis,
quæ adiacent torrenti Ieboc,& vrbibus mon-
tanis,vniuerſiſque locis, à quibus nos prohi-
buit Dominus Deus noſter.

CAP. III

ITaque conuerſi aſcendimus per iter Baſan: 1
Inf.29.b.7. egreſſuſque eſt Og rex Baſan in occurſũ A
nobis cum populo ſuo ad bellandũ in Edrai.
Nu.21.g.33. * Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: 2
quia in manu tua traditus eſt cum omni po-
Nu.21.e.21. pulo ac terra ſua: facieſque ei ſicut feciſti
Sehon regi Amorrhæorum, qui habitauit in
Nu.21.g.35. Heſebon:* Tradidit ergo Dominus Deus no- 3
ſter in manibus noſtris etiam Og regem Ba-
ſan,& vniuerſum populũ eius: percuſſimuſq;
eos vſque ad internecionem,* vaſtantes cun- 4
ctas ciuitates illius vno tempore: non fuit op-
pidum,quod nos effugeret, ſexaginta vrbes,
omnem regionem Argob regni Og in Baſan.
* Cunctæ vrbes erant munitæ muris altiſsi- 5
mis,portiſque & vectibus,abſq; oppidis innu-
meris, quæ non habebant muros. * Et dele- 6
uimus eos, ſicut feceramus Sehon regi Heſe-
bon,diſperdentes omnem ciuitatem,viroſque B
ac mulieres, & paruulos: * iumenta autem 7
& ſpolia vrbium diripuimus. * Tulimuſq; il- 8
lo in tempore terram de manu duorũ regum
Amorrhæorum,qui erant trans Iordanem: à
torrente Arnon vſque ad montem Hermon,
9 * quem Sidonij Sarion vocant,& Amorrhæi
10 Sanir: * omnes ciuitates,quæ ſitæ ſũt in pla-
nitie, & vniuerſam Terram Galaad, & Ba-
ſan vſque ad Selcha, & Edrai ciuitates regni
11 Og in Baſan. * Solus quippe Og rex Baſã re-
ſtiterat de ſtirpe gigantum. Mõſtratur lectus
eius ferreus,qui eſt in Rabbath filiorum Am-
mon,nouem cubitos habens longitudinis, &
quatuor latitudinis ad menſuram cubiti vi-
12 rilis manus. * Terramque poſſedimus tem-
pore illo ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam tor-
rentis Arnon, vſque ad mediam partem mõ-
tis Galaad: & ciuitates illius dedi Ruben & Nu.32.c.25.
13 Gad. * Reliquam autem partem Galaad, &
omnem Baſan regni Og,tradidi mediæ tribui
Manaſſe, omnem regionem Argob: cuncta-
14 * que Baſan vocatur Terra gigantum. * Iair
filius Manaſſe poſſedit omnem regionem
Argob vſque ad terminos Geſſuri, & Ma-
chati. Vocauitque ex nomine ſuo Baſã, Ha-
C uoth Iair,id eſt, Villas Iair, vſque in præſen-
15 tem diem.* Machir quoque dedi Galaad.* Et
16 tribubus Rubẽ,& Gad dedi de Terra Galaad
vſque ad Torrentem Arnon mediũ torren-
tis, & confinium vſque ad torrentem Ieboc,
17 qui eſt terminus filiorum Ammon: * & pla-
nitiem ſolitudinis,atque Iordanem, & termi-
nos Cenereth vſque ad mare deſerti,quod eſt
ſalſiſſimum, ad radices montis Phaſga con-
18 tra orientem. * Præcepique vobis in tempore
illo,dicens: Dominus Deus veſter dat vobis
terram hanc in hereditatem,expediti præce-
dite fratres veſtros filios Iſrael omnes viri ro-
19 buſti: * abſq; vxoribus & paruulis,atq; iumẽ-
tis. Noui enim quòd plura habeatis pecora,&
in vrbibus remanere debebunt, quas tradidi
20 vobis,* donec requiem tribuat Dñs fratribus
veſtris,ſicut vobis tribuit: & poſſideant ipſi
D etiã Terrã, quam daturus eſt eis trans Iorda-
nẽ: tũc reuertetur vnuſquiſque in poſſeſſio-
21 nẽ ſuam,quam dedi vobis.* Ioſue quoque in
tempore illo præcepi,dicens: Oculi tui vide- Nu.26.d.18.
runt quæ fecit Dominus Deus veſter duobus
his regibus: ſic faciet omnibus regnis, ad
22 quæ tranſiturus es. * Ne timeas eos: Dñs
23 enim Deus veſter pugnabit pro vobis.* Pre-
catuſque ſum Dominum in tempore illo, di-
24 cens: * Domine Deus tu cæpiſti oſtendere
ſeruo tuo magnitudinem tuã, manumq; for-
tiſſimam; neque enim eſt alius Deus, vel in
cœlo,vel in terra,qui poſſit facere opera tua,
25 & comparari fortitudini tuę.* Tranſibo igi-
tur, & videbo Terram hanc optimam trans
Iordanem, & montẽ iſtum egregium, & Li-
26 banum.* Iratuſq; eſt Dominus mihi propter
vos,nec exaudiuit me, ſed dixit mihi: Suffi-
cit tibi: nequaquã vltra loquaris de hac re ad
me.

me: * Ascende cacumen Phasgæ,& oculos 27
tuos circumfer ad occidentem,& ad aquilo-
n Inf.32.a nem,austrumq; & orientem, & aspice „ nec
2.& 34.b. enim transibis Iordanem istum. * Præcipe 28
4. Iosue, & corrobora eum atque conforta:
quia ipse præcedet populum istum, & diui-
det eis Terram, quam visurus es. * Mansi- 29
musque in valle contra fanum Phogor.

CAP. IV.

ET nunc Israel audi præcepta, & iudicia, 1
quæ ego doceo te: vt faciens eas, viuas, A
& ingrediens possideas Terram, quam Do-
minus Deus patrum vestrorum daturus est
vobis. * Non addetis ad verbum, quod vo- 2
bis loquor,nec auferetis ex eo: custodite mã-
data Dñi Dei vestri, quæ ego præcipio vo-
n Nu.25.a bis: * „ Oculi vestri viderunt omnia quæ fe- 3
4. cit Dominus contra Beelphegor, quomodo
contriuerit omnes cultores eius de medio
vestri. * Vos autem qui adhæretis Domino 4
Deo vestro, viuitis vniuersi vsque in præsẽ-
tem diem. * Scitis quòd docuerim vos præ- 5
cepta, atq; iustitias, sicut mãdauit mihi Dñs
Deus meus: sic facietis ea in Terra, quam
possessuri estis: *& obseruabitis, & implebi- 6
tis opere. Hæc est enim vestra sapientia, &
intellectus coram populis, vt audientes vni-
uersa præcepta hæc,dicant: En populus sa-
piens,& intelligens,gens magna. * Nec est 7
alia natio tam grandis, quæ habeat deos ap- B
propinquantes sibi, sicut Deus noster adest
cunctis obsecrationibus nostris. * Quæ est 8
enim alia gẽs sic inclyta, vt habeat ceremo-
nias,iustaque iudicia,& vniuersam legẽ, quã
ego proponam hodie ante oculos vestros?
*Custodi igitur temetipsum,& animã tuam 9
solicite. Ne obliuiscaris verborum, quæ vi-
derunt oculi tui,& ne excidant de corde tuo
n Exo.19. cunctis diebus vitæ tuæ. „ Docebis ea filios
c.28. ac nepotes tuos,* à die in quo stetisti coram 10
Domino Deo tuo in Horeb,quando Dñs lo-
cutus est mihi, dicens: Congrega ad me po-
pulum,vt audiant sermones meos,& discant
timere me omni tempore quo viuũt in ter-
ra,doceantque filios suos. * Et accessistis ad 11
radices mõtis, qui ardebat vsque ad cœlum:
erantque in eo tenebræ, & nubes,& caligo.
*Locutusque est Dominus ad vos de medio 12
ignis. Vocem verborum eius audistis, & for-
mam penitus nõ vidistis. *Et ostendit vobis 13
pactum suum,quod præcepit vt faceretis, &
decem verba, quæ scripsit in duabus tabulis
lapideis. *Mihique mandauit in illo tempo- 14
re,vt docerem vos ceremonias,& iudicia,quę C
facere deberetis in Terra, quam possessuri
estis. * Custodite igitur solicite animas ve- 15
stras.Non vidistis aliquam similitudinem in
die, qua locutus est vobis Dñs in Horeb de
medio ignis: *ne forte decepti faciatis vobis 16
sculptam similitudinem,aut imaginem ma-
17 sculi, vel feminę, * similitudinem omnium
iumentorum, quæ sunt super terram, vel
18 auium sub cœlo volãtium,*atque reptiliũ,
quæ mouentur in terra,siue piscium qui sub
19 terra morantur in aquis: * ne forte eleuatis
oculis ad cœlum,videas Solem,& Lunam,&
omnia astra cœli, & errore deceptus adores
ea, & colas quæ creauit Dñs Deus in mini-
sterium cunctis gẽtibus, quæ sub cœlo sunt.
20 *Vos autem tulit Dñs, & eduxit de fornace
ferrea Aegypti,vt haberet populum heredi-
21 tarium,sicut est in præsenti die.*„Iratusque n Sup.1 f.
est Dñs cõtra me propter sermones vestros, 7.
& iurauit vt non transirem Iordanem, nec
ingrederer Terrã optimam, quam daturus
22 est vobis. * Ecce morior in hac humo, non
D transibo Iordanem: vos transibitis,& possi-
23 debitis terram egregiam. *Caue ne quando
obliuiscaris pacti Dñi Dei tui, quod pepigit
tecum: & facias tibi sculptam similitudinem
24 eorum,quę fieri Dñs prohibuit:*„quia Dñs n Heb.12.
Deus tuus ignis cõsumens est, Deus æmula- g.29.
25 tor. * Si genueritis filios, ac nepotes, & mo-
rati fueritis in Terra, deceptiq; feceritis vo-
bis aliquã similitudinẽ, patrãtes malum co-
ram Dño Deo vestro, vt eum ad iracũdiam
26 prouocetis: * testes inuoco hodie cœlum, &
terram,cito perituros vos esse de Terra, quã
transito Iordane possessuri estis:non habita-
bitis in ea lõgo tempore, sed delebit vos Do-
27 minus, *atque disperget in omnes gentes,&
remanebitis pauci in nationibus, ad quas
28 vos ducturus est Dominus: *ibique seruietis
dijs,qui hominũ manu fabricati sunt,ligno,
& lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec
29 comedunt,nec odorantur. *Cumq; quæsie-
E ris ibi Dominum Deum tuum, inuenies eũ:
si tamẽ toto corde quæsieris,& tota tribula-
30 tione animæ tuæ. *Postquam te inuenerint
omnia quę prędicta sunt,nouissimo tempo-
re reuerteris ad Dominum Deum tuum, &
31 audies vocem eius. * Quia Deus misericors
Dominus Deus tuus est:non dimittet te, nec
omnino delebit, neque obliuiscetur pacti, in
32 quo iurauit patribus tuis.*Interroga de die-
bus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo
creauit Deus hominem super terram,à sum-
mo cœlo vsque ad summum eius,si facta est
aliquando huiuscemodi res, aut vmquam
33 cognitum est, * vt audiret populus vocem
Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audi-
34 sti,& vixisti: * si fecit Dñs vt ingrederetur,
& tolleretur sibi Gẽtem de medio nationũ,
per tẽtationes, signa,atque portenta,per pu-
gnam, & robustam manum extẽtumq; bra-
chium, & horribiles visiones iuxta omnia,
F quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester
35 in Aegypto,videntibus oculis tuis:*vt scires
quoniam Dominus ipse est Deus, & non est
36 alius præter eum. * De cœlo te fecit audire

vocem suam, vt doceret te, & in terra osten-
dit tibi ignẽ suum maximum, & audisti ver-
ba illius de medio ignis, *quia dilexit patres 37
Exod. 13 a 21. tuos, & elegit semen eorũ post eos. "Eduxit-
que te præcedens in virtute sua magna ex
Aegypto,* vt deleret nationes maximas, & 38
fortiores te in introitu tuo: & introduceret
te, daretq; tibi terrã earum in possessionem,
sicut cernis in præsenti die. *Scito ergo ho- 39
die, & cogitato in corde tuo quod Dominus
ipse sit Deus in cœlo sursũ, & in terra deor-
sum, & nõ sit alius. * Custodi præcepta eius 40
atq; mandata, quæ ego præcipio tibi: vt be-
ne sit tibi, & filijs tuis post te, & permaneas
multo tempore super Terrã, quã Dñs Deus
Nu 35. a 6. tuus daturus est tibi.*"Tũc separauit Moy- 41
ses tres ciuitates trans Iordanẽ ad Orientalẽ G
plagam, *vt confugiat ad eas qui occiderit 42
nolens proximum suum, nec sibi fuerit ini-
micus ante vnum, & alterũ diem, & ad ha-
rum aliquam vrbium possit euadere:* "Bo- 43
Iosu. 20. c. 8. sor in solitudine, quę sita est in terra cãpestri
de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quæ
est in tribu Gad: & Golã in Basan, quę est in
tribu Manasse.*Ista est lex, quam proposuit 44
Moyses coram filijs Israel, *& hæc testimo- 45
nia & ceremonię, atque iudicia, quę locutus
est ad filios Israel, quando egressi sunt de
Aegypto,*trans Iordanẽ in valle contra fa- 46
nũ Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi,
qui habitauit in Hesebon, quem percussit
Moyses. Filij quoq; Israel egressi ex Aegy-
pto *possederũt terram eius, & terrã Og re- 47
gis Basan, duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Iordanem ad solis ortũ:*Ab 48
Aroer, quę sita est super ripam torrentis Ar-
non, vsque ad montem Sion, qui est & Her-
mon, * omnem planitiem trans Iordanem 49
ad Orientalem plagam, vsque ad mare soli-
tudinis, & vsque ad radices montis Phasga.

CAP. V.

VOcauitque Moyses omnẽ Israelem, & 1
dixit ad eum: Audi Israel ceremonias, A
atq; iudicia, quæ ego loquor in auribus ve-
stris hodie: discite ea, & opere cõplete. *Dñs 2
Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Ho-
reb. * Non cum patribus nostris inijt pa- 3
ctum, sed nobiscum, qui in pręsentiarum su-
mus, & viuimus. * Facie ad faciẽ locutus est 4
nobis in monte de medio ignis. * Ego seque- 5
Exo. 20. a. 2. ster, & medius fui inter Dominum, & vos in
Leuit. 26. a 1. tempore illo, vt annunciarem vobis verba
eius: timuistis enim ignem, & non ascendistis
Ps. 80. b. 8. in montẽ, & ait:* " Ego Dñs Deus tuus, quia 6
Exod. 20. a. 3. eduxi te de Terra Aegypti, de domo serui-
Ps. 80 b. 7. tutis.* " Nõ habebis deos alienos in cõspectu 7
Leu. 26. a. 1. meo. * " Nõ facies tibi sculptile, nec similitu- 8
dinem omnium, quæ in cœlo sunt desuper,
Ps. 96. b. 7. Exod. 20. a 4. & quæ in terra deorsum, & quæ versãtur in
aquis sub terra.*"Non adorabis ea, & nõ co- 9
les. Ego enim sum Dñs Deus tuus: Deus
æmulator, reddens iniquitatem patrum su-
per filios in tertiam, & quartam generationẽ
10 his qui oderunt me,* & faciens misericordiã
in multa millia diligentibus me, & custodiẽ-
11 tibus præcepta mea.*"Non vsurpabis nomẽ Exod. 34 c. 14.
B Dñi Dei tui frustra: quia non erit impunitus
qui super re vana nomen eius assumpserit. Exod. 20 b. 7.
12 *Obserua diem Sabbati, vt sanctifices eum, Leuit. 9. c. 12.
13 sicut pręcepit tibi Dñs Deus tuus. *Sex die-
bus operaberis, & facies omnia opera tua. Matth. 5. e. 33.
14 * " Septimus dies Sabbati est, id est, requies Exod. 20 b. 10.
Dñi Dei tui. Nõ facies in eo quidquam ope-
ris tu, & filius tuus, & filia, seruus & ancilla, Gen. 2. a. 2. Heb. 4. b. 4.
& bos, & asinus, & omne iumentũ tuum, &
peregrinus qui est intra portas tuas: vt re-
quiescat seruus tuus, & ancilla tua, sicut &
15 tu.*Memẽto quod & ipse seruieris in Aegy-
pto, & eduxerit te inde Dñs Deus tuus in
manu forti, & brachio extento. Idcirco præ-
16 cepit tibi, vt obseruares diẽ Sabbati. * " Ho- Exo. 20. c. 12.
nora patrẽ tuũ, & matrem, sicut præcepit ti-
bi Dñs Deus tuus, vt longo viuas tempore, Eccl. 3. b. 9
C & bene sit tibi in Terra, quam Dñs Deus Matth. 15. a. 4.
17 tuus daturus est tibi. *Non occides *Neque Mar. 7. b. 10.
18 mœchaberis.*Furtumque non facies. *Nec Eph. 6 a. 1.
19 loqueris cõtra proximum tuum falsum te-
20 stimoniũ.* "Non concupisces vxorẽ proxi-
21 mi tui: non domum, non agrũ, non seruum, Matth. 5. d. 28.
non ancillam, non bouem, non asinũ, & vni- Rom. 7. b. 7
22 uersa, quæ illius sunt. * Hæc verba locutus
est Dñs ad omnem multitudinem vestram
in mõte de medio ignis, & nubis & caliginis,
voce magna, nihil addẽs amplius: & scripsit
ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit
23 mihi. * Vos autem postquam audistis vocẽ
de medio tenebrarum, & montem ardere vi-
distis, accessistis ad me omnes principes tri-
24 buum, & maiores natu, atque dixistis: *Ecce
ostendit nobis Dñs Deus noster maiestatem
& magnitudinem suam: vocem eius audiui-
mus de medio ignis, & probauimus hodie
quòd loquente Deo cũ homine, vixerit ho-
25 mo. *Cur ergo moriemur, & deuorabit nos
ignis hic maximus? Si enim audierimus vl-
tra vocem Domini Dei nostri, moriemur.
26 *Quid est omnis caro, vt audiat vocem Dei
D viuentis, qui de medio ignis loquitur, sicut
27 nos audiuimus, & possit viuere? *Tu magis
accede: & audi cũcta quæ dixerit Dñs Deus
noster tibi: loquerisque ad nos, & nos audiẽ-
28 tes faciemus ea. * Quod cum audisset Dñs,
ait ad me: Audiui vocem verborum populi
huius quæ locuti sunt tibi: bene omnia sunt
29 locuti. *Quis det talem eos habere mentem,
vt timeant me, & custodiant vniuersa man-
data mea in omni tempore, vt bene sit eis, &
30 filijs eorum in sempiternum? * Vade, & dic
31 eis: Reuertimini in tentoria vestra. *Tu ve-
ro hic sta mecum, & loquar tibi omnia mã-
data

data mea,& ceremonias, atque iudicia: quæ
docebis eos, vt faciant ea in Terra, quam
dabo illis in possessionem. * Custodite igi- 32
tur, & facite quæ præcepit Dominus Deus
vobis: non declinabitis neque ad dexteram,
neque ad sinistram: * sed per viam, quam 33
præcepit Dominus Deus vester, ambulabi-
tis, vt viuatis, & benè sit vobis, & protelen-
tur dies in terra possessionis vestræ.

CAP. VI.

HAec sunt præcepta,& ceremoniæ,atq; 1
iudicia, quæ mãdauit Dominus Deus A
vester, vt docerem vos, & faciatis ea in Ter-
ra, ad quam transgredimini possidendam:
* vt timeas Dñm Deum tuum, & custodias 2
omnia mandata,& præcepta eius, quæ ego
præcipio tibi, & filijs,ac nepotibus tuis, cun-
ctis diebus vitæ tuæ,vt prolongẽtur dies tui.
*Audi Israel, & obserua vt facias quæ præ- 3
cepit tibi Dñs, & bene sit tibi,& multiplice-
ris amplius, sicut pollicitus est Dñs Deus
patrum tuorum tibi terram lacte, & melle
manantem. *Audi Israel, Dñs Deus noster, 4
Dominus vnus est. * " Diliges Dñm Deum 5
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima B
tua, & ex tota fortitudine tua. * Eruntque 6
verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in
corde tuo: *& narrabis ea filijs tuis, & medi- 7
taberis in eis sedens in domo tua, & ambulãs
in itinere, dormiens,atque consurgens. * Et 8
ligabis ea quasi signum in manu tua, erũt-
que & mouebuntur inter oculos tuos,*scri- 9
besq; ea in limine,& ostijs domus tuæ.*Cũ- 10
que introduxerit te Dñs Deus tuus in Ter-
ram, pro qua iurauit patribus tuis Abrahã,
Isaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates ma-
gnas,& optimas, quas non ædificasti, *do- 11
mos plenas cunctarum opum, quas non ex-
truxisti,cisternas, quas non fodisti, vineta,&
olíueta,quæ non plantasti,*& comederis,& 12
saturatus fueris: *caue diligenter ne obliui- 13
scaris Domini,qui eduxit te de Terra Aegy-
pti,de domo seruitutis. " Dñm Deum tuum
timebis,& illi soli seruies,ac per nomen illius
iurabis. * Non ibitis post deos alienos cun- 14
ctarum Gentiũ,quæ in circuitu vestro sunt: C
*Quoniam Deus æmulator Dominus Deus 15
tuus in medio tui: ne quando irascatur fu-
ror Dñi Dei tui contra te, & auferat te de
superficie terræ. *Non tentabis Dñm Deũ 16
tuũ,sicut tentasti in loco tentationis. * Cu- 17
stodi præcepta Domini Dei tui, ac testimo-
nia,& ceremonias,quas præcepit tibi:*& fac, 18
quod placitum est, & bonum in conspectu
Dñi, vt bene sit tibi: & ingressus possideas
terram optimam, de qua iurauit Dominus
patribus tuis, * vt deleret omnes inimicos 19
tuos coram te,sicut locutus est. * Cũque in- 20
terrogauerit te filius tuus cras, dicens: Quid
sibi volunt testimonia hæc, & ceremoniæ,

" Mat. 22. d. 37. Mar. 12. c. 30. Luc. 10. c. 27. Inf. 11. b. 13.

" Matt. 4. b. 7. Luc. 4. b. 12. Inf. 10. d. 20.

D atque iudicia, quæ præcepit Dominus Deus
21 noster nobis? *dices ei: Serui eramus Pharao-
nis in Aegypto,& eduxit nos Dñs de Aegy-
22 pto in manu forti: *fecitque signa,atq; pro-
digia magna,& pessima in Aegypto contra
Pharaonẽ, & omnem domum illius in con-
23 spectu nostro, *& eduxit nos inde, vt intro-
ductis daret Terram, super qua iurauit pa-
24 tribus nostris. * Præcepitque nobis Dñs, vt
faciamus omnia legitima hæc, & timeamus
Dñm Deum nostrum, vt bene sit nobis cũ-
ctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie.
25 *Eritque nostri misericors,si custodierimus,
& fecerimus omnia præcepta eius corã Do-
mino Deo nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

1 CVm introduxerit te Dñs Deus tuus in
A terrã, quam possessurus ingredieris, &
deleuerit Gentes multas coram te, "Hethæũ,
& Gergezæum, & Amorrhæum, Chana-
næum, & Pherezæum,& Heuæum,& Iebu-
sæum,septem gentes multo maioris numeri,
2 quã tu es, & robustiores te: *tradideritq; eas
Dñs Deus tuus tibi, percuties eas vsq; ad in-
ternecionẽ. " Non inibis cum eis fœdus, nec
3 misereberis earum, * neque sociabis cum eis
coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius,
4 nec filiã illius accipies filio tuo: * quia sedu-
cet filium tuum,ne sequatur me,& vt magis
seruiat dijs alienis: irasceturq; furor Domi-
5 ni,& delebit te cito. *Quin potius hæc facie-
tis eis: " Aras eorũ subuertite, & confringite
statuas,lucosq; succidite,& sculptilia cõburi-
6 te.*"Quia populus sanctus es Dño Deo tuo.
Te elegit Dñs Deus tuus, vt sis ei populus
peculiaris de cunctis populis, qui sunt super
7 terram. * Non quia cunctas gentes numero
B vincebatis, vobis iunctus est Dñs, & ele-
git vos, cum omnibus sitis populis paucio-
8 res,*sed quia dilexit vos Dominus, & custo-
diuit iuramẽtum, quod iurauit patribus ve-
stris: eduxitq; vos in manu forti, & redemit
de domo seruitutis, de mano Pharaonis re-
9 gis Aegypti. * Et scies quia Dominus Deus
tuus,ipse est Deus fortis, & fidelis,custodiens
pactum, & misericordiam diligentibus se, &
his qui custodiũt præcepta eius in mille ge-
10 nerationes: *& reddens odientibus se statim,
ita vt disperdat eos,& vltra nõ differat, pro-
11 tinus eis restituens,quod merentur. *Custo-
di ergo præcepta,& ceremonias, atque iudi-
12 cia,quæ ego mando tibi hodie,vt facias. * Si
postquam audieris hæc iudicia, custodieris
ea, & feceris, custodiet & Dominus Deus
tuus pactum tibi, & misericordiã, quã iura-
13 uit patribus tuis: *& diliget te, ac multipli-
cabit, benedicetq; fructui ventris tui, & fru-
ctui terræ tuæ, frumento tuo, atque vinde-
miæ,oleo, & armentis, gregibus ouium tua-
C rum super Terram,pro qua iurauit patribus

" Exod. 23. e. 23. & 33. a. 2.

" Exod. 23. g. 32. & 34. b. 15. 16.

" Inf. 12. a. 3. 14. a. 1. 16. d. 21. Exod. 23. c. 24.

" Inf. 11. a. 2. & 26. d. 17.

tuis vt daret eam tibi. * Benedictus eris in- 14
u Exod. 23. ter omnes populos. u Non erit apud te steri-
[illegible] 26. lis vtriusque sexus, tam in hominibus, quam
in gregibus tuis. * Auferet Dominus à te 15
omnem languorem: & infirmitates Aegypti
pessimas, quas nouisti, nō inferet tibi, sed cū-
ctis hostibus tuis. * Deuorabis omnes popu- 16
los, quos Dn̄s Deus tuus daturus est tibi. Nō
parcet eis oculus tuus, nec seruies dijs eorū,
ne sint in ruinā tui. * Si dixeris in corde tuo: 17
Plures sunt gentes istę quàm ego, quomodo
potero delere eas? * noli metuere, sed recor- 18
dare quę fecerit Dn̄s Deus tuus Pharaoni, &
cūctis Aegyptijs, * plagas maximas, quas vi- 19
derunt oculi tui, & signa, atq; portenta, ma-
numq; robustā, & extentū brachiū, vt edu-
ceret te Dn̄s Deus tuus: sic faciet cunctis po-
u Exod. 13 pulis, quos metuis. * u Insuper & crabrones 20
[illegible] 3. 33. a. mittet Dn̄s Deus tuus in eos, donec deleat D
2.
Ios. 24. c. 12 omnes, atque disperdat, qui te fugerint, & la-
tere potuerint. * Non timebis eos, quia Dn̄s 21
Deus tuus in medio tui est, Deus magnus, &
terribilis: * ipse consumet nationes has in cō- 22
spectu tuo paulatim, atque per partes. Non
poteris eas delere pariter: ne forte multipli-
centur contra te bestiæ terræ. * Dabitque 23
eos Dn̄s Deus tuus in conspectu tuo: & in-
terficiet illos, donec penitus deleātur. * Tra- 24
detq; reges eorū in manus tuas, & disperdes
nomina eorū sub cęlo: nullus poterit resiste-
u 2. Mac. re tibi, donec conteras eos. * u Sculptilia eo- 25
12. g. 40. rum igne combures: non concupisces argen-
tum, & aurum, de quibus facta sunt, neq; as-
sumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, pro-
pterea quia abominatio est Domini Dei tui.
* Nec inferes quippiam ex idolo in domum 26
tuam, ne fias anathema, sicut & illud est.
Quasi spurcitiam detestaberis, & velut in-
quinamentum, ac sordes abominationi ha-
bebis, quia anathema est.

CAP. VIII.

OMne mandatū, quod ego præcipio tibi 1
hodie, caue diligenter vt facias: vt pos- A
sitis viuere, & multiplicemini, ingressiq; pos-
sideatis Terrā, pro qua iurauit Dn̄s patribus
vestris. * Et recordaberis cuncti itineris, per 2
quod adduxit te Dn̄s Deus tuus quadragin-
ta annis per desertum, vt affligeret te, atq; tē-
taret, & nota fierent quæ in tuo animo ver-
sabātur, vtrū custodires mādata illius, an nō.
* Afflixit te penuria, & dedit cibum Manna, 3
quod ignorabas tu, & patres tui: vt ostēderet
u Matth. 4. tibi quod nō u in solo pane viuat homo, sed
a. 4. in omni verbo, quod egreditur de ore Dei.
Luc. 4. a. 4 * Vestimentum tuū, quo operiebaris, nequa- 4
quam vetustate defecit, & pes tuus non est B
subtritus, en quadragesimus annus est. * Vt 5
recogites in corde tuo, quia sicut erudit filiū
suū homo, sic Dn̄s Deus tuus erudiuit te, * vt 6
custodias mandata Dn̄i Dei tui, & ambules

7 & timeas eum. * Dominus enim Deus tuus
introducet te in terram bonam, terrā riuo-
rum, aquarumq; & fontiū: in cuius campis,
& montibus erumpunt fluuiorum abyssi:
8 * terram frumenti, hordei, ac vinearum, in
qua ficus, & malogranata, & olivueta nascū-
9 tur: terram olei, ac mellis. * Vbi absq; vlla pe-
nuria comedes panem tuum, & rerū omniū
abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum
sunt; & de montibus eius æris metalla fo-
10 diuntur: * vt cum comederis, & satiatus fue-
C ris, benedicas Dn̄o Deo tuo pro terra opti-
11 ma, quam dedit tibi. * Obserua, & caue ne
quando obliuiscaris Dn̄i Dei tui, & negligas
mandata eius, atque iudicia, & ceremonias,
12 quas ego præcipio tibi hodie: * ne postquam
comederis & satiatus fueris, domos pulchras
13 ædificaueris, & habitaueris in eis, * habue-
risque armenta boum, & ouiū greges, argēti,
14 & auri, cunctarumque rerum copiā, * eleue-
tur cor tuum, & non reminiscaris Dn̄i Dei
tui, qui eduxit te de Terra Aegypti, de do-
15 mo seruitutis, & ductor tuus fuit in solitu-
dine magna, atque terribili, u in qua erat ser- u Nu. 20. b.
pens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & 9. 21. b. 6.
nullæ omnino aquæ: qui eduxit riuos de Exod. 16. e.
16 petra durissima, * & cibauit te Māna in soli- 30. & 17.
tudine, quod nesciērunt patres tui. Et post- b. 6.
D quam afflixit, ac probauit, ad extremū mi-
17 sertus est tui, * ne diceres in corde tuo: Forti-
tudo mea, & robur manus meæ hæc mihi
18 omnia præstiterūt. * Sed recorderis Domini
Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit, vt im-
pleret pactum suum, super quo iurauit pa-
19 tribus tuis, sicut præsens indicat dies. * Sin
autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris
deos alienos, coluerisque illos & adoraueris:
ecce nunc prædico tibi quòd omnino dispe-
20 reas. * Sicut Gentes, quas deleuit Dominus
in introitu tuo, ita & vos peribitis, si inobe-
dientes fueritis voci Domini Dei vestri.

CAP. IX.

1 AVdi Israel: Tu trāsgredieris hodie Ior-
A danē, vt possideas nationes maximas,
& fortiores te, ciuitates ingentes, & ad cœ-
2 lum vsque muratas, * populum magnum,
atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vi-
disti, & audisti, quibus nullus potest ex ad-
3 uerso resistere. * Scies ergo hodie quod Dn̄s
Deus tuus ipse transibit ante te, ignis deuo-
rans, atque consumens, qui conterat eos,
& deleat, atque disperdat ante faciem tuam
4 velociter, sicut locutus est tibi. * Ne dicas in
corde tuo, cum deleuerit eos Dominus Deus
tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam
meam introduxit me Dominus, vt terram
hanc possiderem, cum propter impietates
5 suas istæ deletæ sint nationes. * Neque enim
propter iustitias tuas, & æquitatē cordis tui
ingredieris, vt possideas terras earum: sed
quia

quia illæ egerunt impiè, introeunte te deletę
sunt: & vt compleret verbum suum Domi-
nus, quod sub iuramento pollicitus est patri-
bus tuis Abraham, Isaac & Iacob. *Scito er- 6
go quòd non propter iustitias tuas Dominus B
Deus tuus dederit tibi terrã hanc optimam
in possessionem, cum durissimæ ceruicis sis
populus. * Memento, & ne obliuiscaris quo- 7
modo ad iracundiam prouocaueris Domi-
num Deum tuum in solitudine. Ex eo die,
quo egressus es ex Aegypto vsque ad locum
istum, semper aduersum Dominum conten-
" Exod.17.b.6.19.a.3.31.d.18.32.d.15.
disti. * " Nam & in Horeb prouocasti eum, 8
& iratus delere te voluit, * quando ascendi 9
in montẽ, vt acciperem tabulas lapideas, ta-
bulas pacti quod pepigit vobiscum Domi-
nus: & perseueraui in mõte quadraginta die-
bus ac noctibus panẽ non comedens, & aquã
nõ bibens. * Deditq; mihi Dñs duas tabulas 10
lapideas scriptas digito Dei, & cõtinẽtes om-
nia verba quæ vobis locutus est in monte de
medio ignis, quãdo concio populi cõgrega-
ta est. *Cũque transissent quadraginta dies, 11
& totidem noctes, dedit mihi Dñs duas ta-
bulas lapideas, tabulas fœderis, *dixitq; mi- 12
" Exod.32.b.7.
hi. "Surge, & descẽde hinc cito: quia populus
tuus, quem eduxisti de Aegypto, deseruerũt
velociter viam, quam demonstrasti eis, fece- C
rũtq; sibi cõflatile. *Rursumq; ait Dominus 13
ad me: Cerno quòd populus iste durę cerui-
cis sit. *dimitte me, vt conteram eum, & de- 14
leam nomen eius de sub cœlo, & cõstituã te
super Gentem, quæ hac maior, & fortior sit.
*Cumque de monte ardente descenderẽ, & 15
duas tabulas fœderis vtraque tenerẽ manu,
* vidissemq; vos peccasse Dño Deo vestro, 16
& fecisse vobis vitulum conflatilem, ac dese-
ruisse velociter viam eius, quam vobis ostẽ-
derat, *proieci tabulas de manibus meis, cõ- 17
fregiq; eas in conspectu vestro. * Et procidi 18
ante Dominũ sicut prius, quadraginta die-
bus, & noctibus panem non comedens, &
aquam nõ bibẽs propter omnia peccata ve-
stra, quæ gessistis contra Dominum, & eum
ad iracundiã prouocastis: *timui enim indi- 19
gnationem, & iram illius, qua aduersum vos
cõcitatus, delere vos voluit. Et exaudiuit me
Dominus etiã hac vice: *Aduersum Aaron 20
quoque vehementer iratus, voluit eum con-
terere, & pro illo similiter deprecatus sum.
* Peccatum autem vestrum quod feceratis, 21
id est vitulum, arripiẽs, igne combussi, & in
frusta comminuens, omninoq; in puluerẽ re- D
" Nu.11.a.1.16.a.1.21.a.5.
digens, proieci in torrentẽ, qui de monte de-
scendit. * " In incendio quoque, & in tenta- 22
tione, & in Sepulchris concupiscentiæ pro-
uocastis Dominum: *& quãdo misit vos de 23
Cadesbarne, dicens: Ascendite, & possidete
Terrã, quã dedi vobis, & cõtempsistis impe-
rium Dñi Dei vestri, & nõ credidistis ei, neq;
24 vocem eius audire voluistis: sed semper fui-
25 stis rebelles, à die, qua nosse vos cœpi. * Et
iacui coram Domino quadraginta diebus, ac
noctibus, quibus eum suppliciter depreca-
bar, ne deleret vos vt fuerat comminatus:
26 * & orans dixi: Domine Deus, ne disperdas
populum tuum, & hereditatem tuam, quam
redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti
27 de Aegypto in manu forti. *Recordare ser-
uorũ tuorũ Abrahã, Isaac, & Iacob: ne aspi-
cias duritiam populi huius, & impietatẽ atq;
28 peccatum: *ne forte dicãt habitatores terræ,
de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus
introducere eos in terrã, quam pollicitus est
eis, & oderat illos: idcirco eduxit, vt interfi-
29 ceret eos in solitudine. * qui sunt populus
tuus, & hereditas tua, quos eduxisti in forti-
tudine tua magna, & in brachio tuo extẽto.

CAP. X.

1 IN *tẽpore illo dixit Dominus ad me: Do- " Exod.34.a.1.
A la tibi duas tabulas lapideas, sicut priores
fuerunt, & ascende ad me in montem: facies-
2 que arcam ligneam, * & scribam in tabulis
verba quæ fuerũt in his, quas ante confregi-
3 sti, ponesq; eas in arca. *Feci igitur arcam de
lignis Setim. Cumque dolassem duas tabulas
lapideas instar priorum, ascendi in montem,
4 habens eas in manibus. *Scripsitq; in tabulis
iuxta id, quod prius scripserat, verba decem,
quæ locutus est Dominus ad vos in mõte de
medio ignis, quando populus congregatus
5 est: & dedit eas mihi. *Reuersusq; de monte,
descendi, & posui tabulas in arcã, quam fe-
B cerã, quæ hucusq; ibi sunt, sicut mihi præce-
6 pit Dominus.* "Filij autem Israel mouerunt " Nu.33.d.31.
castra ex Beroth filiorum Iacan in Mosera,
vbi "Aaron mortuus, ac sepultus est, pro quo " Nu.20.d.28.
7 sacerdotio fũctus est Eleazar filius eius. * In-
de venerũt in Gadgad: de quo loco profecti,
castrametati sũt in Ietebatha, in terra aqua-
8 rum, atque torrentium. *Eo tempore separa-
uit tribum Leui, vt portaret arcam fœderis
Dñi, & staret corã eo in ministerio, ac bene-
diceret in nomine illius vsque in præsentem
9 diem. *Quam ob rem non habuit Leui par-
tem, neque possessionem cum fratribus suis:
quia ipse Dominus possessio eius est, sicut
10 promisit ei Dñs Deus tuus. *Ego autem ste-
C ti in monte, sicut prius, quadraginta diebus
ac noctibus: exaudiuitque me Dñs etiam
11 hac vice, & te perdere noluit. *Dixitq; mihi:
Vade, & præcede populũ, vt ingrediatur, &
possideat Terram, quam iuraui patribus eo-
12 rum vt traderem eis. * Et nunc Israel, quid
Dñs Deus tuus petit à te, nisi vt timeas Do-
minum Deum tuum, & ambules in vijs eius,
& diligas eũ, ac seruias Dño Deo tuo in to-
13 to corde tuo, & in tota anima tua, * custo-
diasque mandata Dñi, & ceremonias eius,
quas ego hodie præcipio tibi, vt benè sit ti-

bi.* En Dñi Dei tui cœlum eſt,& cęlum cę- 14
li,terra & nomina,quæ in ea ſunt: *& tamē 15
patribus tuis conglutinatus eſt Dñs,& ama-
uit eos,elegitq; ſemen eorum poſt eos , id eſt
vos,de cunctis gentibus,ſicut hodie compro- D
batur.* Circumcidite igitur pręputiū cordis 16
veſtri , & ceruicē veſtram ne induretis am-
plius : * quia Dñs Deus veſter ipſe eſt Deus 17
deorum , & Dominns dominantium , Deus
magnus, & potens , & terribilis, qui " perſo-
nam nō accipit,nec munera. * Facit iudiciū 18
pupillo, & viduæ, amat peregrinū, & dat ei
victum,atque veſtitum;*& vos ergo amate 19
peregrinos,quia & ipſi fuiſtis aduenę inTer-
ra Aegypti.* " Dominum Deum tuū time- 20
bis,& ei ſoli ſeruies : ipſi adhærebis, iurabiſq;
in nomine illius . * Ipſe eſt laus tua,& Deus 21
tuus, qui fecit tibi hæc magnalia , & terribi-
lia,quæ viderunt oculi tui.* " In ſeptuagin- 22
ta animabus deſcēderūt patres tui in Aegy-
ptum : & ecce nunc multiplicauit te Domi-
nus Deus tuus ſicut aſtra cœli .

a Act.10. b 34. 2. Par. 19. c.7 Iob. 34. b. 19. Sap.6.b 9. Eccl.35.c. 15. Ro.2.b.11. Gal.2.b 6. a Sup. 6.c. 13. Matt. 4.b. 10. Luc.4.b.8. a Gen.46.c 27. Exod.1 a.5

CAP. XI.

AMa itaque Dominum Deum tuum,& 1
obſerua præcepta eius & ceremonias, A
iudicia atque mandata omni tempore. *Co- 2
gnoſcite hodie,quæ ignorant filij veſtri, qui
non viderunt diſciplinam Domini Dei ve-
ſtri,magnalia eius, & robuſtam manum, ex-
tentumque brachium, *ſigna,& opera quæ 3
fecit in medio Aegypti Pharaoni regi , &
vniuerſę terrę eius,*omniq;exercitui Aegy- 4
ptiorū,& equis ac curribus : quo modo ope-
ruerint eos aquæ maris rubri , cū vos perſe-
querentur , & deleuerit eos Dominus vſque
in præſentem diem : * vobiſque quæ fecerit 5
in ſolitudine donec veniretis ad hūc locum :
* & " Dathan, atque Abiron filijs Eliab, qui 6
fuit filius Ruben: quos " aperto ore ſuo terra
abſorbuit cum domibus, & tabernaculis , &
vniuerſa ſubſtantia eorum, quam habebant
in medio Iſrael. *Oculi veſtri viderunt om- 7
nia opera Domini magna quæ fecit,*vt cu- 8
ſtodiatis vniuerſa mandata illius , quæ ego
hodie præcipio vobis, & poſſitis introire, & B
poſſidere Terram , ad quam ingredimini ,
*multoque in ea viuatis tempore: quam ſub 9
iuramento pollicitus eſt Dominus patribus
veſtris,& ſemini eorum, lacte & melle ma-
nantem. *Terra enim, ad quam ingrederis 10
poſſidendam, non eſt ſicut Terra Aegypti ,
de qua exiſti, vbi iacto ſemine in hortorum
morem aquæ ducuntur irriguæ: *ſed mon- 11
tuoſa eſt , & campeſtris, de cœlo expectans
pluuias , * quam Dominus Deus tuus ſem- 12
per inuiſit, & oculi illius in ea ſunt à princi-
pio anni vſque ad finem eius.* " Si ergo obe- 13
dieritis mandatis meis , quæ ego hodie præ-
cipio vobis, vt diligatis Dñm Deum veſtrū,
& ſeruiatis ei in toto corde veſtro , & in tota

a Nu. 16. a 1. a Sup. 16.e 32. a Sup.10.e 12.

14 anima veſtra: * dabit pluuiam terræ veſtræ
tēporaneam, & ſerotinam, vt colligatis fru-
15 mentum , & vinum, & oleum , * fęnumque
ex agris ad paſcenda iumenta , & vt ipſi co-
16 medatis,ac ſaturemini. * Cauete ne forte de-
cipiatur cor veſtrum , & recedatis à Domi-
no , ſeruiatiſque dijs alienis, & adoretis eos :
17 *iratuſq; Dñs claudat cœlū, & pluuiæ non
deſcendant, nec terra det germen ſuum, pe-
C reatiſque velociter de Terra optima , quam
18 Dñs daturus eſt vobis.* " Ponite hæc verba a Sup.6.b. 6.
mea in cordibus, & in animis veſtris , & ſu-
ſpendite ea pro ſigno in manibus , & inter
19 oculos veſtros collocate . * Docete filios ve-
ſtros, vt illa meditentur, quando ſederitis in
domo tua , & ambulaueris in via , & accu-
20 bueris,atq; ſurrexeris. * Scribes ea ſuper po-
21 ſtes,& ianuas domus tuæ : * vt multiplicen-
tur dies tui , & filiorum tuorum in Terra ,
quam iurauit Dñs patribus tuis,vt daret eis,
22 quādiu cœlum imminet terræ.*Si enim cu-
ſtodieritis mandata quæ ego pręcipio vobis,
& feceritis ea , vt diligatis Dñm Deum ve-
ſtrum,& ambuletis in omnibus vijs eius, ad-
23 hærentes ei , * diſperdet Dñs omnes gentes
iſtas ante faciem veſtram,& poſſidebitis eas ,
24 quæ maiores,& fortiores vobis ſunt.* " Om- a Ioſ.1.a.3
nis locus, quem calcauerit pes veſter , veſter
erit. A deſerto,& à Libano,à flumine magno
Eufrate vſque ad mare occidentale erūt ter-
25 mini veſtri . * Nullus ſtabit contra vos: ter-
rorem veſtrum , & formidinem dabit Dñs
D Deus veſter ſuper omnem terrā quam cal-
26 caturi eſtis,ſicut locutus eſt vobis . En pro-
pono in conſpectu veſtro hodie benedictio-
27 nem,& maledictionem : *benedictionem, ſi
obedieritis mādatis Dñi Dei veſtri,quæ ego
28 hodie præcipio vobis:*maledictionem,ſi nō
obedieritis mandatis Dñi Dei veſtri , ſed re-
ceſſeritis de via, quam ego nūc oſtendo vo-
bis, & ambulaueritis poſt deos alienos , quos
29 ignoratis. * Cùm verò introduxerit te Dñs
Deus tuus in Terram, ad quam pergis habi-
tandam, pones benedictionem ſuper mōtem
Garizim,maledictionem ſuper montem He-
30 bal:*qui ſunt trans Iordanem poſt viā,quæ
vergit ad ſolis occubitum in Terra Chana-
nęi,qui habitat in campeſtribus contra Gal-
galam, quæ eſt iuxta vallem tendentem, &
31 intrātem procul. *Vos enim tranſibitis Ior-
danem,vt poſſideatis Terram,quam Domi-
nus Deus veſter daturus eſt vobis,vt habea-
32 tis & poſſideatis illam. *Videte ergo vt im-
pleatis ceremonias, atque iudicia , quæ ego
hodie ponam in conſpectu veſtro .

CAP. XII.

1 HAec ſunt pręcepta atque iudicia quæ
A facere debetis in Terra, quam Domi-
nus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi ,
vt poſſideas eam cunctis diebus, quibus ſu-
per

per humum gradieris. * Subuertite omnia 2
loca, in quibus coluerunt gẽtes, quas poſſeſ-
ſuri eſtis, deos ſuos ſuper montes excelſos, &
colles, & ſubter omne lignum frondoſum.
" Sup. 7. d. 25. 2 Mac. 12. g. 40. * " Diſſipate aras eorum, & confringite ſta- 3
tuas, lucos igne comburite, & idola commi-
nuite: diſperdite nomina eorũ de locis illis.
* Non facietis ita Domino Deo veſtro, * ſed 4
ad locum, quem elegerit Dominus Deus ve- 5
ſter de cunctis tribubus veſtris, vt ponat no-
men ſuum ibi, & habitet in eo, venietis: * & 6
offeretis in loco illo holocauſta & victimas
veſtras, decimas & primitias manuum ve-
ſtrarum, & vota, atque donaria, primogeni-
ta boum & ouium. * Et comedetis ibi in con- 7
ſpectu Domini Dei veſtri: ac lętabuntur in
cunctis, ad quæ miſeritis manum vos, & do-
mus veſtrę, in quibus benedixerit vobis Do-
minus Deus veſter. * Non facietis ibi quæ 8
nos hic facimus hodie, ſinguli quod ſibi re-
ctum videtur. * Neque enim vſque in præ- 9
ſens tempus veniſtis ad requiem, & poſſeſ-
ſionem, quam Dominus Deus veſter datu-
rus eſt vobis. * Tranſibitis Iordanem, & ha- 10
bitabitis in Terra, quam Dominus Deus ve-
ſter daturus eſt vobis, vt requieſcatis à cũctis
hoſtibus per circuitum: & abſque vllo timo-
re habitetis * in loco, quem elegerit Domi- 11
nus Deus veſter, vt ſit nomen eius in eo: illuc
omnia, quæ præcipio, conferetis, holocauſta,
& hoſtias, ac decimas, & primitias manuum
veſtrarum, & quidquid præcipuũ eſt in mu-
neribus, quæ vouebitis Domino. * Ibi epula 12
bimini coram Domino Deo veſtro vos & fi-
li ac filiæ veſtræ, famuli & famulæ atq; Le-
uites, qui in vrbibus veſtris cõmorantur: ne-
que enim habet aliam partem, & poſſeſſionẽ
inter vos. * Caue ne offeras holocauſta tua 13
in omni loco, quem videris, * ſed in eo, quem 14
elegerit Dñs: in vna tribuum tuarũ offeres
hoſtias, & facies quæcumque præcipio ti-
bi. * Sin autem comedere volueris, & te eſus 15
carnium delectauerit, occide & comede iux-
ta benedictionẽ Domini Dei tui, quam de-
dit tibi in vrbibus tuis: ſiue immundum fue-
rit, hoc eſt, maculatum & debile: ſiue mun-
dũ, hoc eſt, integrum & ſine macula, quod
offerri licet, ſicut capream & ceruum come-
des, * abſque eſu dumtaxat ſanguinis, quem 16
ſuper terram, quaſi aquam effundes. * Non C
poteris comedere in oppidis tuis decimam 17
frumenti & vini, & olei tui, primogenita ar-
mẽtorum, & pecorum, & omnia quæ voue-
ris, & ſponte offerre volueris, & primitias
manuum tuarũ. * ſed coram Domino Deo 18
tuo comedes ea in loco, quẽ elegerit Domi-
nus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, &
ſeruus & famula, atque Leuites, qui manent
in vrbibus tuis: & lætaberis & reficieris corã
Domino Deo tuo in cunctis, ad quæ exten-
19 deris manum tuam. * Caue ne derelinquas
Leuitem in omni tempore quo verſaris in
20 terra. * " Quando dilatauerit Dominus Deus " Gen 28. c. 14.
tuus terminos tuos, " ſicut locutus eſt tibi, & " Inf. 15. b. 8.
volueris veſci carnibus, quas deſiderat ani-
21 ma tua: * locus autem, quem elegerit Domi- Exod. 34. c. 24.
nus Deus tuus vt ſit nomen eius ibi, ſi pro-
cul fuerit, occides de armentis, & pecoribus,
quæ habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes
22 in oppidis tuis, vt tibi placet. * Sicut comedi-
tur caprea, & ceruus, ita veſceris eis: & mun-
dus & immundus in commune veſcentur.
23 * Hoc ſolum caue, ne ſanguinem comedas,
ſanguis enim eorum pro anima eſt: & idcir-
co non debes animam comedere cum carni-
24 bus: * ſed ſuper terram fundes quaſi aquam,
25 * vt bene ſit tibi, & filijs tuis poſt te, cum fe-
D ceris quod placet in conſpectu Domini.
26 * Quæ autem ſanctificaueris, & voueris Do-
mino, tolles, & venies ad locum, quem elege-
27 rit Dominus: * & offeres oblationes tuas car-
nem, & ſanguinem ſuper altare Domini Dei
tui: ſanguinem hoſtiarum fundes in altari:
28 carnibus autem ipſe veſceris. * Obſerua &
audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt bene
ſit tibi, & filijs tuis poſt te in ſempiternum,
cum feceris quod bonum eſt, & placitum in
29 conſpectu Domini Dei tui. * " Quando di- " Inf. 19. a. 1.
ſperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem
tuam gentes, ad quas ingredieris poſſidẽdas,
& poſſederis eas, atque habitaueris in terra
30 earum: * caue ne imiteris eas, poſtquam te
fuerit introeunte ſubuerſæ, & requiras ce-
remonias earum, dicens: Sicut coluerũt gen-
31 tes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam. * Non
facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes
enim abominationes, quas auerſatur Domi-
nus, fecerunt dijs ſuis, offerentes filios, & fi-
32 lias, & comburentes igni. * Quod præcipio
tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas
quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui prophetes, aut
A qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prędixe-
2 rit ſignum atque portentum, * & euenerit
quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, &
ſequamur deos alienos quos ignoras, & ſer-
3 uiamus eis: * non audies verba prophetæ il-
lius, aut ſomniatoris: quia tentat vos Domi-
nus Deus veſter, vt palam fiat vtrum diliga-
tis eum an non, in toto corde, & in tota ani-
4 ma veſtra. * Dominum Deum veſtrum ſe-
quimini, & ipſum timete, & mandata illius
cuſtodite, & audite vocem eius: ipſi ſeruietis
5 & ipſi adhærebitis. * Propheta autẽ ille, aut
B fictor ſomniorum interficietur: quia locutus
eſt vt vos auerteret à Domino Deo veſtro,
qui eduxit vos de Terra Aegypti, & rede-
mit vos de domo ſeruitutis: vt errare te fa-
ceret de via, quam tibi præcepit Dominus

Deus tuus: & auferes malum de medio tui.
* Si tibi voluerit persuadere frater tuus fi- 6
lius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, siue
vxor, quę est in sinu tuo, aut amicus, quẽ di-
ligis vt animam tuam, clam dicens: Eamus,
& seruiamus diis alienis, quos ignoras tu, &
patres tui, *cunctarum in circuitu gentium, 7
quæ iuxta, vel procul sunt, ab initio vsque
ad finem terræ, * non acquiescas ei, nec au- 8
dias, neque parcat ei oculus tuus, vt miserea-
[a] Inf. 17. b. 7. ris, & occultes eum, * sed statim interficies. [a] 9
sit primum manus tua super eum, & postea
omnis populus mittat manum. *Lapidibus 10
obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere C
à Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra
Aegypti, de domo seruitutis: *vt omnis Is- 11
rael audiens timeat, & nequaquam vltra fa-
ciat quippiam huius rei simile. * Si audieris 12
in vna vrbium tuarũ, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
quos: *Egressi sunt filij Belial de medio tui, 13
& auerterunt habitatores vrbis suæ, atq; di-
xerunt: Eamus, & seruiamus dijs alienis, quos
ignoratis: * quære solicitè, & diligenter, rei 14
veritate perspecta, si inueneris certum esse
quod dicitur, & abominationem hanc ope-
re perpetratam, *statim percuties habitato- 15
res vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, D
ac omnia, quæ in illa sunt, vsque ad pecora.
*quidquid etiam supellectilis fuerit, cõgre- 16
gabis in medio platearum eius, & cum ipsa
ciuitate succendes, ita vt vniuersa consumas
Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiter-
nus: non ædificabitur amplius, *& non ad- 17
hærebit de illo anathemate quidquã in ma-
nu tua: vt auertatur Dominus ab ira furoris
sui, & misereatur tui, multiplicetque te sicut
iurauit patribus tuis, *quando audieris vo- 18
cẽ Dñi Dei tui, custodiens omnia præcepta
eius, quæ ego præcipio tibi hodie, vt facias
quod placitum est in cõspectu Dñi Dei tui.

CAP. XIV.

Filij estote Domini Dei vestri: non vos in- 1
cidetis, nec facietis caluitium super mor- A
[a] Sup. 7. a. 6. tuo. * [a] quoniam populus sanctus es Domi- 2
no Deo tuo: & te elegit vt sis ei in populum
Inf. 26. d. 18. peculiarẽ de cunctis gentibus, quę sunt super
[a] Leu. 11. a. 4. terrã. * [a] Ne comedatis quæ immunda sunt. 3
*Hoc est animal, quod comedere debetis, bo- 4
uem & ouem & capram, *ceruũ, & capreã, 5
bubalum, tragelaphũ, pygargum, orygem,
camelopardalum. *Omne animal, quod in 6
duas partes findit vngulam, & ruminãt, co-
medetis. *De his autem, quę ruminat, & vn- 7
gulam non findunt, comedere non debetis,
vt camelum, leporem, chœrogryllum: hæc
quia ruminant, & non diuidunt vngulam,
immunda erunt vobis. *Sus quoque quoniã 8
diuidit vngulam, & non ruminat, immunda B
erit, carnibus eorum non vescemini, & cada-
9 uera nõ tangetis. * Hæc comedetis ex omni-
bus, quæ morantur in aquis: Quæ habẽt pin-
10 nulas, & squamas, comedite: *quæ absq; pin-
nulis, & squamis sunt, ne comedatis, quia im-
11 munda sunt. *Omnes aues mundas comedi-
12 te. *Immundas ne comedatis: aquilam scili-
13 cet, & gryphẽ, & haliæetum, *ixion, & vultu-
14 rẽ, ac miluum iuxta genus suum: * & omne
15 coruini generis, *& struthionem, ac noctuã,
16 & larum, atque accipitrẽ iuxta genus suũ:
17 *herodium ac cygnum, & ibin, *ac mergu-
18 lum, porphyrionem, & nycticoracẽ, *ono-
19 crotalum, & charadrium, singula in genere
C suo: vpupã quoq; & vespertilionẽ. *Et omne
quod reptat, & pennulas habet, immundum
20 erit, & non comedetur. *Omne quod mun-
21 dum est, comedite. *Quidquid autem mor-
ticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino,
qui intra portas tuas est, da vt comedat, aut
vende ei: quia tu populus sanctus Dñi Dei
tui es. [a] Non coques hœdum in lacte matris [a] Exod. 23.
22 suæ. *Decimam partem separabis de cunctis d. 19. 34. c.
fructibus tuis, qui nascuntur in terra per an- 26.
23 nos singulos, * & comedes in cõspectu Dñi
Dei tui in loco, quem elegerit, vt in eo nomẽ
illius inuocetur, decimam frumenti tui, &
vini, & olei, & primogenita de armentis, &
ouibus tuis: vt discas timere Dñm Deũ tuũ
24 omni tempore. *Cùm autem longior fuerit
D via, & locus, quem elegerit Dñs Deus tuus,
tibique benedixerit, nec potueris ad eum hęc
25 cuncta portare, * vende omnia, & in pretiũ
rediges, portabisque manu tua, & proficisce-
ris ad locum, quem elegerit Dominus Deus
26 tuus: *& emes ex eadem pecunia quidquid
tibi placuerit, siue ex armentis, siue ex oui-
bus, vinum quoque, & siceram, & omne
quod desiderat anima tua: & comedes corã
Domino Deo tuo, & epulaberis tu, & domus
27 tua; *& Leuites qui intra portas tuas est, ca-
ue ne derelinquas eum, quia nõ habet aliam
28 partem in possessione tua. *Anno tertio se-
parabis aliam decimam ex omnibus, quę na-
scuntur tibi eo tempore: & repones intra ia-
29 nuas tuas. *Venietque Leuites, qui aliã non
habet partem nec possessionem tecũ, & pe-
regrinus, ac pupillus & vidua, qui intra por-
tas tuas sunt, & comedent & saturabũtur: vt
benedicat tibi Dominus Deus tuus in cun-
ctis operibus manuum tuarum, quæ feceris.

CAP. XV.

1 Septimo anno facies remissionẽ, *quę hoc
2 ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid
A ab amico, vel proximo, ac fratre suo, repetere
3 non poterit, quia annus remissionis est Dñi.
*A peregrino, & aduena exiges: ciuẽ, & pro-
4 pinquũ repetendi nõ habebis potestatẽ. * Et
omnino indigẽs, & mẽdicus nõ erit inter vos,
vt benedicat tibi Dñs Deꝰ tuus in terra, quã
5 traditurus est tibi in possessionẽ. * Si tamen
audieris

audieris vocē Domini Dei tui, & custodieris
vniuersa quæ iussit,& quæ ego hodie præci-
pio tibi,benedicet tibi,vt pollicitus est. * Fœ- 6
nerabis gentibus multis, & ipse à nullo acci-
pies mutuum. Dominaberis nationibus plu-
rimis,& tui nemo dominabitur. * Si vnus de 7
fratribus tuis, qui morantur intra portas ci-
uitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus B
tuus daturus est tibi, ad paupertatem vene-
rit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes
n Matt. 5. g.43. Luc. 6. e. 34. manum, * sed aperies eam pauperi, n & da- 8
bis mutuum, quo eum indigere perspexeris.
* Caue ne forte subrepat tibi impia cogita- 9
tio,& dicas in corde tuo: Appropinquat se-
ptimus annus remissionis, & auertas oculos
tuos à paupere fratre tuo,nolens ei, quod po-
stulat mutuum commodare: ne clamet con-
tra te ad Dominum,& fiat tibi in peccatum.
* Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in 10
eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat
tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, &
n Mat. 26. a.10. in cunctis ad quæ manū miseris. * n Non dee- 11
runt pauperes in terra habitationis tuæ: id-
circo ego præcipio tibi, vt aperias manum
fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum ver-
n Exo. 21. a.2. Ier. 34. c.14. satur in terra. * n Cùm tibi vēditus fuerit fra- 12
ter tuus Hebræus, aut Hebræa, & sex annis C
seruierit tibi, in septimo anno dimittes eum
liberum: * & quem libertate donaueris, ne- 13
quaquam vacuum abire patieris: * sed dabis 14
viaticum de gregibus, & de area, & torcula-
ri tuo,quibus Dominus Deus tuus benedixe-
rit tibi. * Memento quòd & ipse seruieris in 15
terra Aegypti, & liberauerit te Dominus
Deus tuus,& idcirco ego nunc præcipio tibi.
* Sin autem dixerit:Nolo egredi:eo quod di- 16
ligat te,& domum tuam,& bene sibi apud te
esse sentiat:* assumes subulam, & perforabis 17
aurem eius in ianua domus tuæ, & seruiet ti-
bi vsque in æternum. ancillæ quoq; similiter
facies. * Nō auertas ab eis oculos tuos,quādo 18
dimiseris eos liberos: quoniam iuxta merce-
dem mercenarij per sex annos seruiuit tibi:
vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in cū-
ctis operibus quæ agis. * De primogenitis, 19
quę nascuntur in armentis,& in ouibus tuis, D
quidquid est sexus masculini, sanctificabis
Domino Deo tuo. Non operaberis in primo-
genito bouis, & non tondebis primogenita
ouium. * In cōspectu Domini Dei tui come- 20
des ea per annos singulos in loco, quem ele-
n Leu. 22. c.20. Eccl. 35. b. 14. gerit Dominus,tu & domus tua. * n Sin autē 21
habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel
cæcum,aut in aliqua parte deforme, vel de-
bile,non immolabitur Dn̄o Deo tuo * sed in- 22
tra portas vrbis tuæ comedes illud: tam
mundus, quàm immundus similiter vescen-
tur eis quasi caprea,& ceruo. * Hoc solum 23
obseruabis, vt sanguinem eorum non come-
das, sed effundens in terram quasi aquam.

CAP. XVI.

1 OBserua mensem nouarum frugum, &
A verni primū temporis, vt facias Pha-
se Domino Deo tuo: quoniam in isto mense
eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto
2 nocte. * Immolabisque Phase Domino Deo
tuo de ouibus,& de bobus in loco, quem ele-
gerit Dominus Deus tuus,vt habitet nomen
3 eius ibi. * Non comedes in eo panem fermē-
tatum: Septem diebus comedes absque fer-
mento,afflictionis panem,quoniam in pauo-
re egressus es de Aegypto: vt memineris diei
egressionis tuæ de Aegypto,omnibus diebus
4 vitæ tuæ. * Non apparebit fermētum in om-
nibus terminis tuis septem diebus, & non re-
manebit de carnibus eius, quod immolatum
5 est vespere in die primo vsque mane. * Non
B poteris immolare Phase in qualibet vrbium
tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus
6 est tibi;* sed in loco, quem elegerit Dominus
Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi: immo-
labis Phase vespere ad solis occasum, quan-
7 do egressus es de Aegypto. * Et coques, &
comedes in loco, quem elegerit Dn̄s Deus
tuus, maneque consurgens vade in taberna-
8 cula tua. * Sex diebus comedes azyma: & in
die septima, quia collecta est Dn̄i Dei tui,
9 non facies opus. * Septem hebdomadas nu-
merabis tibi ab ea die, qua falcem in segetem
10 miseris. * & celebrabis diem festum hebdo-
madarum Domino Deo tuo, oblationē spō-
taneam manus tuæ, quam offeres iuxta be-
11 nedictionem Domini Dei tui:* & epulaberis
coram Domino Deo tuo, tu,filius tuus, & fi-
lia tua, seruus tuus, & ancilla tua, & Leuites
qui est intra portas tuas, aduena ac pupillus
C & vidua, qui morantur vobiscum: in loco
quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habi-
12 tet nomen eius ibi: * & recordaberis quoniā
seruus fueris in Aegypto:custodiesque,ac fa-
13 cies quæ pręcepta sunt. * Solemnitatē quo-
que tabernaculorum celebrabis per septem
dies, quando collegeris de area, & torculari
14 fruges tuas: * & epulaberis in festiuitate tua,
tu, filius tuus, & filia,seruus tuus, & ancilla,
Leuites quoq; & aduena, pupillus, ac vidua,
15 qui intra portas tuas sunt. * Septem diebus
Domino Deo tuo festa celebrabis in loco,
quem elegerit Dn̄s: benedicetque tibi Dn̄s
Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in om-
ni opere manuum tuarum, erisque in læti-
16 tia. * Tribus vicibus per annum apparebit
omnē masculinū tuū in cōspectu Dn̄i Dei
tui in loco, quē elegerit: in solemnitate azy-
D morū,in solemnitate hebdomadarū,& in so-
lemnitate tabernaculorū. n Nō apparebit an- n Exo. 23. 34. c.20. Eccl. 35. a. 6.
17 te Dn̄m vacuus: * sed offeret vnusquisq; se-
cundum quòd habuerit iuxta benedictionē
18 Domini Dei sui, quam dederit ei. * Iudices
& magistros constitues in omnibus portis
tuis,

tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi,
per singulas tribus tuas: vt iudicent populũ
iusto iudicio, nec in alteram partem decli- 19
Sup. 1. c. 17. nent. " Non accipies personam,nec munera:
Leu. 19. c. 15. quia munera excæcant oculos sapientum, &
mutant verba iustorũ. *Iuste quod iustũ est 20
Exo. 23. b. 8. persequeris: vt viuas & possideas Terrã, quã
Eccl. 20. d. 31. Dominus Deus tuus dederit tibi.*Nõ plãta- 21
bis lucum, & omnem arborem iuxta altare
Domini Dei tui. *Nec facies tibi,neque con- 22
stitues statuã:quæ odit Dominus Deus tuus.

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo tuo ouẽ, 1
& bouem,in quo est macula,aut quip- A
piã vitij: quia abominatio est Domino Deo
tuo. *Cum reperti fuerint apud te intra vnã 2
portarum tuarum,quas Dominus Deus tuus
dabit tibi,vir aut mulier qui faciant malum
in conspectu Domini Dei tui, & transgre-
diantur pactum illius, * vt vadant & seruiãt 3
dijs alienis, & adorent eos, solem, & lunam,
& omnem militiam cœli, quæ non præcepi:
* & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque 4
inquisieris diligenter, & verum esse repere-
ris, & abominatio facta est in Israel: * edu- 5
ces virum ac mulierem, qui rem sceleratissi-
mam perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuæ,
Inf. 19. d. 15. & lapidibus obruentur. * " In ore duorum, 6
Matt. 18. b. 16. aut trium testium peribit qui interficietur.
Nemo occidatur, vno contra se dicente testi-
2. Cor. 13. a. 1. monium. * Manus testium prima interficiet 7
Sup. 13. c. 9. eum,& manus reliqui populi extrema mitte- B
tur:vt auferas malum de medio tui. * Si diffi- 8
cile, & ambiguum apud te iudiciũ esse per-
spexeris inter sanguinem & sanguinem,cau-
sam & causam,lepram & lepram: & iudiciũ
intra portas tuas videris verba variari: sur-
ge,& ascende ad locum, quem elegerit Do-
2. Par. 19. c. 10. minus Deus tuus. * " Veniesq; ad sacerdotes 9
Leuitici generis, & ad iudicem,qui fuerit illo
tempore: quæresq; ab eis,qui indicabunt tibi
iudicij veritatem. * Et facies quodcumque 10
dixerint,qui præsunt loco, quẽ elegerit Do-
minus,& docuerint te * iuxta legem eius; se- 11
querisque sententiam eorum, nec declinabis
ad dexteram,neque ad sinistram. * Qui au- 12
tem superbierit,nolens obedire sacerdotis im- C
perio, qui eo tempore ministrat Domino
Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo
ille,& auferes malum de Israel: * cunctusq; 13
populus audiens timebit, vt nullus deinceps
intumescat superbia. * Cùm ingressus fue- 14
ris Terram,quam Dominus Deus tuus dabit
tibi, & possederis eam, habitauerisque in il-
la,& dixeris: Constituam super me regem,
sicut habent omnes per circuitum nationes.
* eum constitues,quem Dominus Deus tuus 15
elegerit de numero fratrum tuorum.Nõ po-
teris alterius gentis hominem regem facere,
qui non sit frater tuus.*Cumque fuerit con- 16
stitutus,non multiplicabit sibi equos, nec re-
D ducet populum in Aegyptũ, equitatus nu-
mero subleuatus, præsertim cùm Dominus
præceperit vobis, vt nequaquã amplius per
17 eamdem viam reuertamini. * Non habebit
vxores plurimas, quæ alliciant animũ eius,
neque argenti, & auri immensa pondera.
18 * Postquam autẽ sederit in solio regni sui,
describet sibi Deuteronomium legis huius in
volumine,accipiens exemplar à sacerdotibus
19 Leuiticæ tribus; * & habebit secum,legetq;
illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat ti-
mere Dominum Deum suum, & custodire
verba, & ceremonias eius, quæ in lege præ-
20 cepta sunt. *Nec eleuetur cor eius in super-
biam super fratres suos, neque declinet in
partem dexteram,vel sinistram,vt longo tẽ-
pore regnet ipse, & filij eius super Israel.

CAP. XVIII.

1 NOn " habebunt sacerdotes, & Leuitæ,& *Sup. 10. b. 9.*
A omnes, qui de eadem tribu sunt, par- *Nu. 18. c. 20.*
tem,& hereditatem cum reliquo Israel, quia
sacrificia Domini, & oblationes eius come- *1. Cor. 9. b. 13.*
2 dent, *& nihil aliud accipient de possessione
fratrum suorum: Dominus enim ipse est he-
3 reditas eorum, sicut locutus est illis. * Hoc
erat iudicium sacerdotũ à populo, & ab his
qui offerunt victimas,siue bouem,siue ouem
immolauerint, dabunt sacerdoti armum ac
4 ventriculum: * " primitias frumenti, vini, & *Nu. 18. c. 21.*
olei,& lanarum partem ex ouium tonsione.
5 * Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de
cunctis tribubus tuis,vt stet, & ministret no-
mini Domini ipse, & filij eius in sempiter-
6 num. *Si exierit Leuites ex vna vrbium tua-
B rum ex omni Israel in qua habitat, & volue-
rit venire, desiderans locum, quem elegerit
7 Dominus, * ministrabit in nomine Domini
Dei sui, sicut omnes fratres eius Leuitæ, qui
8 stabunt eo tempore coram Domino. * Par-
tem ciborum eamdem accipiet, quam & ce-
teri: excepto eo,quod in vrbe sua ex paterna
9 ei successione debetur. * Quando ingressus
fueris Terram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, caue ne imitari velis abominatio-
10 nes illarum gentium, *" nec inueniatur in te *Le. 20. d. 27.*
qui lustret filium suum, aut filiã, ducens per
ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obser-
uet somnia atque auguria, nec sit maleficus,
11 * nec incantator, nec qui pythones cõsulat,
nec diuinos," aut quærat à mortuis veritatẽ. *1. Reg. 28. a. 7.*
12 * omnia enim hęc abominatur Dominus,&
C propter istiusmodi scelera delebit eos in in-
13 troitu tuo. * perfectus eris, & absq; macula
14 cum Domino Deo tuo. * Gentes istæ, qua-
rum possidebis terram, augures, & diuinos
audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter
15 institutus es. * " PROPHETAM de gente *Ioa. 1. g. 45.*
tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit *Act. 3. d. 22.*
16 tibi Dominus Deus tuus; ipsum audies, * vt
petisti.

petisti à Domino Deo tuo " in Horeb, quan-
Exo.20.d. do concio congregata est,atque dixisti: Vltra
non audiam vocem Domini Dei mei,& ignē
hunc maximum amplius non videbo, ne
moriar. *Et ait Dominus mihi: Bene omnia 17
...2.g.45. sunt locuti. * " Prophetam suscitabo eis de 18
medio fratrum suorum similem tui: & ponā
verba mea in ore eius, loqueturque ad eos
omnia quæ præcepero illi: * qui autem ver- 19
ba eius, quæ loquetur in nomine meo, audi-
dire noluerit,ego vltor existam. * Propheta 20
autem qui arrogātia deprauatus voluerit lo-
qui in nomine meo,quæ ego non præcepi il-
li vt diceret; aut ex nomine alienorum deo-
rum,interficietur.*Quod si tacita cogitatio- 21
ne responderis: Quomodo possum intelli-
gere verbum, quod Dominus non est locu-
tus? hoc habebis signum. Quod in nomine
Domini propheta ille prædixerit, & non
euenerit: hoc Dominus non est locutus, sed
per tumorem animi sui propheta confinxit:
& idcirco non timebis eum.

CAP. XIX.

CVm disperdiderit Dominus Deus tuus 1
gentes, quarū tibi traditurus est terrā, A
& possederis eam, habitauerisque in vrbibus
Nu 35.b. eius & in ædibus * " tres ciuitates separabis ti- 2
bi in medio Terræ, quam Dominus Deus
...20.a.2. tuus dabit tibi in possessionem, * sternens 3
diligenter viam: & in tres æqualiter partes
totam Terræ tuæ Prouinciam diuides vt ha-
beat è vicino qui propter homicidium pro-
fugus est,quo possit euadere. * Hæc erit lex 4
homicidæ fugiētis,cuius vita seruāda est:Qui
percusserit proximum suum nesciens, & qui
heri, & nudiusterius nullum contra eum
odium habuisse comprobatur:*sed abijsse cū 5
eo simpliciter in siluam ad ligna cędenda, &
in succisione lignorū securis fugerit manu,
ferrumq; lapsum de manubrio amicum eius B
percusserit,& occiderit: hic ad vnam supra-
dictarum vrbium confugiet, & viuet: * nc 6
forsitam proximus eius, cuius effusus est san-
guis, dolore stimulatus, persequatur, & ap-
prehendat eum si longior via fuerit, & per-
cutiat animam eius, qui non est reus mortis:
quia nullum contra eum, qui occiscus est,
odium prius habuisse monstratur. * Idcirco 7
præcipio tibi, vt tres ciuitates æqualis inter
Gen.28.c. 4. se spatij diuidas. * " Cum autem dilatauerit 8
Dominus Deus terminos tuos, sicut iurauit
...p. 12.c. patribus tuis, & dederit tibi cunctam Ter-
ram,quam eis pollicitus est, (* si tamen cu-
stodieris mandata eius, & feceris quæ ho- 9
die pręcipio tibi,vt diligas Dominum Deum
...o.34.e. tuum, & ambules in vijs eius omni tempo-
re) addes tibi tres alias ciuitates, & supradi-
ctarum trium vrbium numerum duplica-
bis: *vt non effundatur sanguis innoxius in 10
medio Terræ, quam Dominus Deus tuus C
dabit tibi possidēdam, ne sis sanguinis reus.
11 * " Si quis autem odio habens proximum " Nu.35.e. 20.
suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque
percusserit illum, & mortuus fuerit, fuge-
12 ritque ad vnā de supradictis vrbibus, * mit-
tent seniores ciuitatis illius, & arripient eum
de loco effugij, tradentque in manu proxi-
mi, cuius sanguinis effusus est, & morietur
13 * Non misereberis eius, & auferes innoxium
14 sanguinem de Israel,vt bene sit tibi. * Non
assumes, & transferes terminos proximi tui,
quos fixerunt priores in possessione tua, " Sup.17.a. 6.
quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Ter-
15 ra,quam acceperis possidendam. *"Non sta- Matt.18.b. 15.
D bit testis vnus contra aliquem, quidquid il- 2 Cor. 13. a.1.
lud peccati, & facinoris fuerit: sed in ore
duorum, aut trium testium stabit omne ver- Sup.13.e 9
16 bum. * Si steterit testis mendax contra ho- " Dan. 13. g.62.
17 minem,accusans eum pręuaricationis * sta-
bunt ambo,quorum causa est, ante Dominū
in conspectu sacerdotum, & iudicum, qui
18 fuerint in diebus illis. * " Cumque diligentis-
sime perscrutantes,inuenerint falsum testem
dixisse contra fratrem suum mendacium:
19 * reddent ei sicut fratri suo facere cogita-
20 uit,& auferes malum de medio tui: * vt au-
dientes ceteri timorem habeant, & nequa-
21 quam talia audeant facere. * Non miserebe-
ris eius," sed animam pro anima,oculum pro " Exo.21.c. 23.24.
oculo, dentem pro dente, manum pro ma- Leu. 24 e. 10.
nu, pedem pro pede exiges. Mat. 5. f. 19.

CAP. XX.

1 SI exieris ad bellum contra hostes tuos, &
A videris equitatus, & currus, & maiorem,
quam tu habeas aduersarij exercitus multi-
tudinem, non timebis eos: quia Dominus
Deus tuus tecum est, qui eduxit te de Terra
2 Aegypti.*Appropinquante autem iam prę-
lio, stabit sacerdos ante aciem, & sic loque-
3 tur ad populum:*Audi Israel,vos hodie con-
tra inimicos vestros pugnam committitis,
non pertimescat cor vestrum, nolite metue-
4 re, nolite cedere, nec formidetis eos: * quia
Dominus Deus vester in medio vestri est,
& pro vobis contra aduersarios dimicabit,
5 vt eruat vos de periculo. * Duces quoque
per singulas turmas audiente exercitu pro-
clamabunt: " Quis est homo, qui ædifica- " 1. Mach. 3.g.56.
uit domum nouam, & non dedicauit eam?
vadat,& reuertatur in domum suam, ne for-
te moriatur in bello, & alius dedicet eam.
6 * Quis est homo qui plantauit vineā, & nec-
dum fecit eam esse communem, de qua ve-
sci omnibus liceat? vadat, & reuertatur in
domum suam: ne forte moriatur in bello,
7 & alius homo eius fungatur officio. * Quis
est homo, qui despondit vxorem, & non ac-
cepit eam? vadat, & reuertatur in domum
suam, ne forte moriatur in bello, & alius
8 homo accipiat eam. * His dictis addent reli-
qua,

a Iudi.7.a.3.

qua, & loquentur ad populum. * Quis est ho- 8
mo formidolosus, & corde pauido? vadat,
& reuertatur in domum suam, ne pauere fa-
ciat corda fratrum suorum, sicut ipse timo-
re perterritus est. * Cumque siluerint duces 9
exercitus, & finem loquendi fecerint, vnus- C
quisque suos ad bellandum cuneos præpara-
bit. * Si quando accesseris ad expugnandam 10
ciuitatem, offeres ei primum pacem. * Si re- 11
ceperit, & aperuerit tibi portas, cunctus popu-
lus, qui in ea est, saluabitur, & seruiet tibi
sub tributo. * Sin autem fœdus inire nolue- 12
rit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis
eam. * Cumque tradiderit Dominus Deus 13
tuus illã in manu tua, percuties omne, quod in
ea generis masculini est, in ore gladij, * absq; 14
mulieribus, & infantibus, iumentis, & cete-
ris, quæ in ciuitate sunt. Omnem prædam
exercitui diuides, & comedes de spolijs ho-
stium tuorum, quæ Dominus Deus tuus
dederit tibi. * Sic facies cunctis ciuitati- 15
bus, quæ à te procul valde sunt, & non sunt
de his vrbibus, quas in possessionem acce-
pturus es. * De his autem ciuitatibus, quæ 16
dabuntur tibi, nullum omnino permittes vi- D
uere, * sed interficies in ore gladij, He- 17
thæum videlicet, & Amorrhæum, & Cha-
nanæum, Pherezæum, & Heuæum, & Ie-
busæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus: * ne forte doceant vos facere cunctas 18
abominationes, quas ipsi operati sunt dijs
suis, & peccetis in Dominum Deum vestrum.
* Quando obsederis ciuitatem multo tem- 19
pore, & munitionibus circumdederis vt expu-
gnes eam, non succides arbores, de quibus vesci
potest, nec securibus per circuitum debes va-
stare regionem: quoniam lignum est, &
non homo, nec potest bellantium contra te
augere numerum. * Si qua autem ligna non 20
sunt promifera, sed agrestia, & in ceteros ap-
ta vsus, succide, & instrue machinas, donec
capias ciuitatem, quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

QVando inuentum fuerit in terra, quam 1
Dominus Deus tuus daturus est tibi, A
hominis cadauer occisi, & ignorabitur cædis
reus, * egredientur maiores natu, & iudices 2
tui, & metiẽtur à loco cadaueris singularum
per circuitum spatia ciuitatum: * & quam vi- 3
ciniorem ceteris esse perspexerint, seniores
ciuitatis illius tollent vitulam de armento,
quæ non traxit iugum, nec terram scidit vo-
mere, * & ducent eam ad vallem asperam, at- 4
que saxosam, quæ numquam arata est, nec
sementem recepit: & cædent in ea ceruices
vitulæ: * accedentq; sacerdotes filij Leui, quos 5
elegerit Dominus Deus tuus, vt ministrent
ei, & benedicant in nomine eius, & ad ver-
bum eorum omne negotium, & quidquid
mundum, vel immundum est, iudicetur. * Et 6
B venient maiores natu ciuitatis illius ad in-
terfectum, lauabuntq; manus suas super vi-
7 tulam, quæ in valle percussa est, * & dicent,
Manus nostræ nõ effuderũt sanguinẽ hunc:
8 nec oculi viderũt: * propitius esto populo tuo
Israel, quem redemisti Domine, & ne repu-
tes sanguinem innocentem in medio populi
tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sangui-
9 nis: * tu autem alienus eris ab innocentis
cruore, qui fusus est, cum feceris, quod præce-
10 pit Dominus. * Si egressus fueris ad pugnam
contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dñs
Deus tuus, in manu tua, captiuosque duxe-
11 ris, * & videris in numero captiuorũ mulierẽ
pulchrã, & adamaueris eã, voluerisq; habere
12 vxorem, * introduces eam in domum tuam:
quæ radet cæsariem, & circumcidet vngues,
13 * & deponet vestẽ, in qua capta est: sedensq;
in domo tua, flebit patrem, & matrem suam
C vno mense: & postea intrabis ad eam, dor-
14 miesq; cum illa, & erit vxor tua. Si autem po-
stea non sederit animo tuo, dimittes eam li-
beram, nec vendere poteris pecunia, nec op-
primere per potentiam: quia humiliasti eam.
15 * Si habuerit homo vxores duas, vnam dile-
ctam, & alteram odiosam, genuerintq; ex eo
liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus,
16 * volueritq; substantiã inter filios suos diui-
dere: nõ poterit filiũ dilectæ facere primoge-
17 nitum, & præferre filio odiosæ, * a sed filium a 1. Par.5.a.1.
odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei
de his quæ habuerit cuncta duplicia: iste est
enim principiũ liberorũ eius, & huic debẽtur
17 primogenita. * Si genuerit homo filium con-
tumacem, & proteruum, qui non audiat pa-
D tris, aut matris imperium, & coercitus obe-
19 dire contẽpserit: * apprehendent eum, & du-
cent ad seniores ciuitatis illius, & ad portam
20 iudicij, * dicentque ad eos: Filius noster iste
proteruus, & cõtumax est, monita nostra au-
dire contemnit, commessationibus vacat, &
21 luxuriæ, atq; conuiuijs: * lapidibus eũ obruet
populus ciuitatis: & morietur, vt auferatis
malũ de medio vestri, & vniuersus Israel au-
22 diens pertimescat. * Quando peccauerit ho-
mo quod morte plectendũ est, & adiudicatus
23 morti appensus fuerit in patibulo: * non per-
manebit cadauer eius in ligno, sed in eadem
die sepelietur: quia a maledictus à Deo est, a Gal.3.b.13.
quod pẽdet in ligno, & nequaquã cõtamina-
bis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus
dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

1 NOn a videbis bouem fratris tui, aut ouẽ a Ex.23.a.4.
A errãtem, & præteribis: sed reduces fra-
2 tri tuo, * etiamsi non est propinquus frater
tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, &
erunt apud te, quandiu quærat ea frater tuus,
3 & recipiat. * Similiter facies de asino, & de
vestimento, & de omni re fratris tui, quæ pe-
rie-

rierit: si inueneris eã. ne negligas quasi alie-
nam. * Si videris asinum fratris tui, aut bo- 4
uem cecidisse in via, non despicies, sed suble-
uabis cum eo. * Non induetur mulier veste 5
virili, nec vir vtetur veste feminea: abomina-
bilis enim apud Deum est, qui facit hæc. * Si 6
ambulans per viam, in arbore, vel in terra ni-
dum auis inueneris, & matrem pullis, vel
ouis desuper incubantem, non tenebis eam cũ
filijs, * sed abire patieris, captos tenens fi- 7
lios: vt bene sit tibi, & longo viuas tempore.
* Cum ædificaueris domum nouam, facies 8
murum tecti per circuitũ: ne effundatur san- B
guis in domo tua, & sis reus labente alio, &
in pręceps ruente. * Non seres vineam tuam 9
altero semine: ne & sementis quam seuisti,
& quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctifi-
centur. * Non arabis in boue, simul, & asino. 10
* Non indueris vestimento, quod ex lana li- 11
‖ Nu. 15. d. 38. noque contextum est. * ‖ Funiculos in fim- 12
brijs facies per quatuor angulos pallij tui,
quo operieris. * Si duxerit vir vxorem, & 13
postea odio habuerit eam, * quęsieritque oc- 14
casiones, quibus dimittat eam, obijciens ei no-
men pessimum, & dixerit: Vxorem hanc ac-
cepi, & ingressus ad eam non inueni virginẽ:
* tollent eam pater, & mater eius, & ferent 15
secum signa virginitatis eius ad seniores vr-
bis qui in porta sunt: * & dicet pater: Filiam 16
meam dedi huic vxorem: quam quia odit,
* imponit ei nomen pessimum, vt dicat: Nõ 17
inueni filiam tuam virginem: & ecce hęc sũt C
signa virginitatis filiæ meæ: expandent vesti-
mentum coram senioribus ciuitatis: * appre- 18
hendentque senes vrbis illius virum, & ver-
berabunt illum, condemnantes insuper ce- 19
tum siclis argenti, quos dabit patri puellæ:
quoniam diffamauit nomen pessimum super
virginem Israel: habebitque eam vxorem, &
nõ poterit dimittere eam omnibus diebus vi-
tæ suæ. * Quod si verum est, quod obijcit, & 20
non est in puella inuenta virginitas: * eij- 21
cient eam extra fores domus patris sui, & la-
pidibus obruent viri ciuitatis illius, & mo-
rietur: quoniam fecit nefas in Israel, vt forni-
caretur in domo patris sui: & auferes malum
‖ Leu. 20. b. 11 de medio tui. * ‖ Si dormierit vir cum vxore 22
alterius, vterque morietur, id est, adulter, &
adultera: & auferes malũ de Israel. * Si puel- 23
lam virginem desponderit vir, & inuenerit eã
aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea,
* educes vtrumque ad portã ciuitatis illius, 24
& lapidibus obruẽtur: puella, quia nõ clama- D
uit, cum esset in ciuitate, vir, quia humiliauit
vxorẽ proximi sui, & auferes malũ de medio
tui. * Sin autem in agro repererit vir puellã, 25
quæ desponsata est, & apprehendens concu-
buerit cum ea, ipse morietur solus: * puella 26
nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam si-
cut latro consurgit contra fratrem suum, &
occidit animã eius, ita & puella perpessa est.
27 * sola erat in agro: clamauit, & nullus affuit,
28 qui liberaret eam. * Si inuenerit vir puellam
virginem, quæ non habet sponsum, & ap-
prehendens concubuerit cum illa, & res ad
29 iudicium venerit. * ‖ dabit, qui dormiuit cum ‖ Exo. 22. ᵭ. 17.
ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti,
& habebit eam vxorem, quia humiliauit il-
lam: non poterit dimittere eam cunctis die-
30 bus vitæ suæ. * Non accipiet homo vxorem
patris sui, nec reuelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus attritis, vel am-
A putatis testiculis, & absciſſo veretro, ec-
2 clesiam Domini. * Non ingredietur mamzer
hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini,
3 vsque ad decimam generationem. * ‖ Ammo- ‖ Neh. 13. a. 2.
nites, & Moabites etiam post decimam gene- Nu. 22. a. 5.
rationem non intrabunt ecclesiã Domini, in
4 æternum: * quia noluerunt vobis occurrere
cum pane, & aqua in via quando egressi estis
de Aegypto: & quia conduxerunt contra te
Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ,
5 vt malediceret tibi: * & noluit Dominus Deus
B tuus audire Balaam, vertitque maledictionẽ
eius in benedictionem tuam, eo quòd dilige-
6 ret te. * Non facies cum eis pacem, nec quæ-
ras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sem-
7 piternum. * Non abominaberis Idumæum,
quia frater tuus est: nec Aegyptium, quia
8 aduena fuisti in terra eius. * Qui nati fue-
rint ex eis, tertia generatione intrabunt in
9 ecclesiam Domini. * Quando egressus fueris
aduersus hostes tuos in pugnam, custodies te
10 ab omni re mala. * Si fuerit inter vos homo,
qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur
11 extra castra, * & non reuertetur, priusquam
ad vesperam lauetur aqua: & post solis occa-
12 sum regredietur in castra. * Habebis locum
extra castra, ad quem egrediaris ad requisita
13 naturæ, * gerens paxillum in balteo, cumq;
C sederis, fodies per circuitum, & egesta humo
14 operies, * quo releuatus es (Dominus enim
Deus tuus ambulat in medio castrorum, vt
eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & sint
castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœ-
15 ditatis ne derelinquat te. * Non trades seruũ
16 Dño suo, qui ad te cõfugerit. * habitabit te-
cum in loco, qui ei placuerit, & in vna vrbiũ
17 tuarum requiescet: ne contristes eum. * Non
erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator
18 de filijs Israel. * Non offeres mercedem pro-
stibuli, nec pretium canis in domo Dñi Dei
tui, quidquid illud est quod voueris: quia abo-
minatio est vtrumque apud Dominum Deũ
19 tuum. * Non fęnerabis fratri tuo ad vsuram
D pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam
20 rem, * sed alieno. Fratri autem tuo absque
vsura id, quo indiget, commodabis, vt bene-
dicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere tuo
in

in Terra, ad quam ingredieris possidẽdam.
* Cùm votum voueris Dño Deo tuo, non 21
tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus,& si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. *Si nolueris polliceri, 22
absq; peccato eris. * Quod autẽ semel egres- 23
sum est de labijs tuis, obseruabis, & facies sicut promisisti Dño Deo tuo, & propria voluntate,& ore tuo locutus es. * Ingressus vi- 24
neã proximi tui, comede vuas quantum tibi placuerit, foras autẽ ne efferas tecum. *Si in- 25
traueris in segetem amici tui, franges spicas, & manu conteres: falce autem non metes.

CAP. XXIV.

n Mat. 5. e. 32. 19. a. 7. Marc. 10. a. 4.

SI n acceperit homo vxorem, & habuerit 1
eam,& non inuenerit gratiam ante ocu- A
los eius propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, &
dimittet eã de domo sua. * Cumque egressa 2
alterum maritum duxerit, * & ille quoque 3
oderit eam, dederitq; ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, * non poterit prior maritus recipere eam 4
in vxorem: quia polluta est, & abominabilis facta est coram Dño: ne peccare facias Terram tuã, quam Dñs Deus tuus tradiderit tibi possidendam. * Cùm acceperit homo nu- 5
per vxorem, non procedet ad bellum, nec ei B
quippiam necessitatis iniungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, vt vno
anno lætetur cum vxore sua. *Non accipies 6
loco pignoris inferiorem, & superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi. * Si 7
deprehensus fuerit homo solicitans fratrem suum de filijs Israel, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum
de medio tui. * Obserua diligenter ne incur- 8
ras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint te sacerdotes Leuitici generis iuxta
Nu. 12. c. 10.
id, quod præcepi eis,& imple solicite. * n Me- 9
mentote, quæ fecerit Dominus Deus vester Mariȩ in via cùm egrederemini de Aegyto.
* Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam, 10
quam debet tibi, non ingredieris domum C
eius, vt pignus auferas: * sed stabis foris,& 11
ille tibi proferet quod habuerit. * sin autem 12
pauper est, non pernoctabit apud te pignus,
* sed statim reddes ei ante solis occasum: vt 13
dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas iustitiã coram Domino Deo tuo.
n Leu. 19. c. 13. Tob. 4. c. 15.
* n Non negabis mercedem indigentis, & 14
pauperis fratris tui, siue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est.
* sed eadem die reddes ei pretium laboris sui 15
ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatũ.
n 4. Reg. 14. b. 6. 2. Par. 25. a. 4.
* n Non occidentur patres pro filijs, nec filij 16
pro patribus, sed vnusquisque pro peccato suo morietur. * Non peruertes iudicium ad- 17
uenæ, & pupilli, nec auferes pignoris loco Exec. 18. d. 20.
18 viduæ vestimentum. * Memento quòd ser-
uieris in Aegypto, & eruerit te Dñs Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi vt facias hãc
19 rem. * Quando messueris segetem in agro
tuo,& oblitus manipulum reliqueris, nõ reuerteris vt tollas illum: sed aduenã,& pupillum, & viduam auferre patieris, vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere ma-
20 nuum tuarum. * Si fruges collegeris oliuarũ,
quidquid remanserit in arboribus, non reuerteris vt colligas: sed relinques aduenæ, pupillo, ac viduæ. * Si vindemiaueris vineã
21 pupillo, ac viduæ. *Si vindemiaueris vineã
tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in vsus aduenæ, pupilli, ac viduæ.
22 * Memẽto quod & tu seruieris in Aegypto,
& idcirco præcipio tibi, vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

1 SI fuerit causa inter aliquos,& interpella-
A uerint iudices: quem iustum esse perspexerint, illi iustitiæ palmã dabunt: quem im-
2 pium, condemnabunt impietatis. * Sin autem
eum, qui peccauit, dignum viderint plagis: prosternent, & coram se facient verberari. Pro mẽsura peccati erit, & plagarũ modus:
3 * ita dumtaxat, n vt quadragenarium nume- n 2. Cor. 11. f. 24.
rum non excedant: ne fœde laceratus ante n 1. Cor. 9. b. 9.
4 oculos tuos abeat frater tuus. * n Non ligabis
5 os bouis terentis in area fruges tuas. * n Quã- 1. Tim. 5. c. 18.
do habitauerint fratres simul, & vnus ex eis n Mat. 22. c. 24.
absque liberis mortuus fuerit, vxor defun-
cti non nubet alteri: sed accipiet eam fra- Marc. 12. b. 19.
6 ter eius, & suscitabit semen fratris sui, * & Luc. 20. d. 28.
B primogenitum ex ea filium nomine illius
appellabit, vt non deleatur nomen eius ex
7 Israel. * Sin autem noluerit accipere vxo-
rem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque: n Non vult frater vi- n Rut. 4. b. 5.
ri mei suscitare nomen fratris sui in Israel:
8 nec me in coniugem sumere. * Statimq; ac-
cersiri eum facient, & interrogabunt. Si responderit: Nolo eam vxorem accipere:
9 * accedet mulier ad eum coram senioribus,
& tollet calceamentũ de pede eius, spuetque
C in faciem illius,& dicat: Sic fiet homini, qui
10 non ædificat domum fratris sui. * Et vo-
cabitur nomen illius in Israel, Domus discal-
11 ceati. * Si habuerint inter se iurgium viri
duo,& vnus contra alterum rixari cœperit, volensq; vxor alterius eruere virum suũ de manu fortioris, miseritq; manũ,& apprehẽ-
12 derit verenda eius: * abscides manum illius,
nec flecteris super eam vlla misericordia.
13 * Non habebis in sacculo diuersa pondera,
14 maius & minus: * nec erit in domo tua mo-
15 dius maior,& minor. * pondus habebis iustũ
& verum,& modius æqualis,& verus erit tibi: vt multo viuas tempore super Terram,
16 quam Dñs Deus tuus dederit tibi. * abomi-

natur

natur enim Dñs Deus tuus eũ, qui facit hæc,
& auersatur omnem iniustitiam. *ⁿMemen- 17
to, quæ fecerit tibi Amalec in via, quando
egrediebaris ex Aegypto: *quomodo occur- 18
rerit tibi: & extremos agminis tui, qui lassi re-
sidebant, ceciderit, quando tu eras fame & la-
bore confectus, & non timuerit Deũ. * Cum 19
ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiẽ,
& subiecerit cunctas per circuitum nationes
in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis no-
men eius sub cęlo. Caue ne obliuiscaris.

CAP. XXVI.

CVmq; intraueris Terram, quam Domi- 1
nus Deus tuus tibi daturus est possiden- A
dam, & obtinueris eam, atque habitaueris in
ea: * tolles de cunctis frugibus tuis primitias, 2
& pones in cartallo, pergesq; ad locum, quem
Dñs Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur no-
men eius: * accedesq; ad sacerdotem, qui fue- 3
rit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor
hodie coram Domino Deo tuo, quod ingres-
sus sum in Terram, pro qua iurauit patribus
nostris, vt daret eam nobis. *Suscipiensque sa- 4
cerdos cartallum de manu tua, ponet ante al-
tare Dñi Dei tui: * & loqueris in conspectu 5
Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem
meum, qui descendit in Aegyptum, & ibi
peregrinatus est in paucissimo numero: cre-
uitque in gentem magnam, ac robustã, & in- B
finitæ multitudinis. * Afflixeruntque nos 6
Aegypti, & persecuti sunt imponentes onera
grauissima: * & clamauimus ad Dominum 7
Deum patrum nostrorũ: qui exaudiuit nos,
& respexit humilitatem nostram, & laborem,
atq; angustiam: *& eduxit nos de Aegypto in 8
manu forti, & brachio extento: in ingenti
pauore, in signis, atq; portentis: *& introdu- 9
xit ad locum istum, & tradidit nobis Terram
lacte, & melle manantem. * Et idcirco nunc 10
offero primitias frugum Terræ, quam Do-
minus dedit mihi. Et dimittes eas in conspe-
ctu Domini Dei tui, & adorato Dño Deo
tuo. * Et epulaberis in omnibus bonis, quæ 11
Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui
tuæ, tu, & Leuites, & aduena, qui tecum est.
*Quando cõpleueris decimam cunctarũ fru- 12
gum tuarum, anno decimarum tertio dabis C
Leuitæ, & aduenæ, & pupillo, & viduæ, vt
comedant intra portas tuas, & saturentur:
* loquerisque in conspectu Domini Dei tui: 13
Abstuli quod sanctificatum est de domo mea,
Sup. 14. d. & ⁿ dedi illud Leuitæ, & aduenæ, & pupillo,
ac viduæ, sicut iussisti mihi: non præteriui
mandata tua, nec sum oblitus imperij tui.
* Non comedi ex eis in luctu meo, nec sepa- 14
raui ea in qualibet immunditia, nec expendi
Isa. 63. d. ex his quidquam in re funebri. Obediui voci
Dñi Dei mei, & feci omnia sicut præcepisti
uc. 2. d. mihi. * ⁿ Respice de sanctuario tuo, & de 15
excelso cœlorum habitaculo, & benedic po-
pulo tuo Israel, & Terræ, quam dedisti nobis,
D sicut iurasti patribus nostris, terræ lacte, &
16 melle mananti. * Hodie Dñs Deus tuus præ-
cepit tibi, vt facias mandata hæc, atque iudi-
cia: & custodias, & impleas ex toto corde
17 tuo, & ex tota anima tua. * ⁿ Dñm elegisti ⁿ Sup. 7. a. 6.
hodie, vt sit tibi Deus, & ambules in vijs eius,
& custodias ceremonias illius, & mandata,
18 atque iudicia, & obedias eius imperio. * &
Dominus elegit te hodie, vt sis ei populus
peculiaris, sicut locutus est tibi, & custodias
19 omnia pręcepta illius: *& faciat te excelsio-
rem cunctis gentibus quas creauit, in laudem,
& nomen, & gloriam suam: vt sis populus
sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAP. XXVII.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores Is-
A rael, populo dicentes: Custodite omne
2 mãdatum quod præcipio vobis hodie. *Cũ-
que transieritis Iordanem in Terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingen-
3 tes lapides, & calce lęuigabis eos, * vt possis
in eis scribere omnia verba legis huius, Ior-
dane transmisso: vt introeas Terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte
& melle manantem. sicut iurauit patribus
4 tuis. *ⁿQuando ergo transieritis Iordanem, ⁿ Exo. 20. c. 25.
erigite lapides, quos ego hodie præcipio vo-
5 bis in monte Hebal, & lęuigabis eos calce: *& Ios. 8. f. 32.
B ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de la-
6 pidibus, quos ferrum non tetigit, *& de saxis
informibus & impolitis: & offeres super eo
7 holocausta Domino Deo tuo, * & immola-
bis hostias pacificas, comedesque ibi, & epu-
8 laberis coram Domino Deo tuo. * Et scribes
super lapides omnia verba legis huius plane
9 & lucide. *Dixeruntque Moyses & sacerdo-
tes Leuitici generis ad omnem Israelem: At-
tende, & audi Israel: Hodie factus es populus
10 Domini Dei tui: * audies vocem eius, & fa-
cies mandata, atque iustitias, quas ego præ-
11 cipio tibi. * Præcepitque Moyses populo
12 in die illo, dicens: *Hi stabunt ad benedicen-
dum populo super montem Garizim, Ior-
dane transmisso: Simeon, Leui, Iudas, Issa-
13 char, Ioseph, & Beniamin. * Et è regione isti
C stabunt ad maledicendum in monte Hebal:
Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon, Dan, &
14 Nephthali. * ⁿEt pronunciabunt Leuitæ, di- ⁿ Dan. 9. 11.
centque ad omnes viros Israel excelsa voce:
15 *Maledictus homo, qui facit sculptile, & cõ-
flatile, abominationem Domini, opus ma-
nuum artificũ, ponetq; illud in abscondito.
& respondebit omnis populus, & dicet: Amẽ.
16 * Maledictus, qui nõ honorat patrem suum,
& matrem, & dicet omnis populus: Amen.
17 * Maledictus, qui transfert terminos proxi-
mi sui. & dicet omnis populus: Amen.
18 * Maledictus, qui errare facit cęcum in itine-
19 re, & dicet omnis populus: Amen. * Ma-
ledi-

ledictus qui peruertit iudicium aduenæ, pu-
pilli, & viduæ, & dicet omnis populus:
Amen. *Maledictus qui dormit cum vxore 20
patris sui, & reuelat operimentum lectuli D
eius, & dicet omnis populus: Amen. * Ma- 21
ledictus qui dormit cum omni iumento, &
dicet omnis populus: Amen. * Maledictus 22
qui dormit cum sorore sua, filius patris sui,
vel matris suę, & dicet omnis populus: Amẽ.
*Maledictus qui dormit cũ socru sua, & di- 23
cet omnis populus: Amen. * Maledictus 24
qui clam percusserit proximum suum, & di-
cet omnis populus: Amen. * Maledictus qui 25
accipit munera, vt percutiat animã sangui-
nis innocentis, & dicet omnis populus: A-
men. * Maledictus, qui non permanet in ser- 26
monibus legis huius, nec eos opere perficit.
& dicet omnis populus: Amen.

CAP. XXVIII.

SI autem audieris vocem Domini Dei tui, 1
vt facias atque custodias omnia mãdata A
eius, quæ ergo præcipio tibi hodie, faciet te
Dominus Deus tuus excelsiorem cũctis gẽ-
tibus, quę versantur in terra. * Venientq; su- 2
per te vniuersæ benedictiones istæ, & ap-
prehẽdẽt te: si tamen præcepta eius audieris.
* Benedictus tu in ciuitate, & benedictus in 3
agro. * Benedictus fructus ventris tui, & fru- 4
ctus terræ tuæ, fructusque iumentorum tuo-
rum, greges armentorum tuorum, & caulæ
ouiũ tuarũ. * Benedicta horrea tua, & bene- 5
dictæ reliquiæ tuę. * Benedictus eris tu ingre- 6
diens, & egrediens. * Dabit Dominus inimi- 7
cos tuos, qui cõsurgunt aduersum te, corruẽ-
tes in conspectu tuo: per vnam viam ve-
nient contra te, & per septem fugient à facie
tua. * Emittet Dominus benedictionem su- 8
per cellaria tua, & super omnia opera ma-
nuum tuarum: benedicetque tibi in terra,
quam acceperis. * Suscitabit te Dominus 9
sibi in populum sanctum, sicut iurauit tibi:
si custodieris mandata Domini Dei tui, &
ambulaueris in vijs eius. * Videbuntque 10
omnes terrarum populi quod nomen Do-
mini inuocatum sit super te, & timebunt B
te. * Abundare te faciet Dominus omnibus 11
bonis, fructu vteri tui, & fructu iumento-
rum tuorum, fructu terræ tuæ, quam iura-
uit Dominus patribus tuis, vt daret tibi.
* Aperiet Dominus thesaurum suum opti- 12
mum, cœlum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ
in tempore suo: benedicetque cunctis ope-
ribus manuum tuarum. Et fœnerabis gen-
tibus multis, & ipse à nullo fœnus accipies.
* Constituet te Dominus in caput, & non in 13
caudam: & eris semper supra, & non sub-
ter: si tamen audieris mandata Domini Dei
tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodie-
ris, & feceris, * ac non declinaueris ab eis 14
nec ad dextram, nec ad sinistram, nec secu-
tus fueris deos alienos, neque colueris eos.
15 * u Quod si audire nolueris vocem Domini u Leu. 26. 14.
Dei tui, vt custodias, & facias omnia manda- Thren. 2. 17.
ta eius, & ceremonias, quas ego præcipio ti-
bi hodie, venient super te omnes maledictio- Malac. 2. 2.
16 nes istæ, & apprehendent te. * Maledictus eris Baruc. 1. 20.
17 in ciuitate, maledictus in agro. * Maledi-
ctum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ
18 tuæ. * Maledictus fructus ventris tui, & fru-
ctus terræ tuæ, armenta boum tuorum, &
19 greges ouium tuarum. * Maledictus eris in-
20 grediens, & maledictus egrediens. * Mit-
tet Dominus super te famem, & esuriem, &
increpationem in omnia opera tua, quæ tu
C facies: donec conterat te, & perdat velociter
propter adinuentiones tuas pessimas, in qui-
21 bus reliquisti me. * Adiungat tibi Dominus
pestilentiam, donec consumat te de terra,
22 ad quam ingredieris possidendam. * Percu-
tiat te Dominus egestate, febri, & frigore,
ardore, & æstu, & aere corrupto, ac rubigine:
23 & persequatur donec pereas. * Sit cœlum,
quod supra te est, æneum: & terra, quam
24 calcas, ferrea. * Det Dominus imbrem
terræ tuæ puluerem, & de cęlo descendat
25 super te cinis, donec conteraris. * Tradat te
Dominus corruentem ante hostes tuos. per
vnam viam egrediaris contra eos, & per se-
ptem fugias, & dispergaris per omnia regna
26 terræ. * sitque cadauer tuum in escam cũctis
volatilibus cęli, & bestijs terræ, & non sit qui
27 abigat. * Percutiat te Dominus vlcere Aegy-
pti, & partem corporis, per quam stercora
egeruntur, scabie quoque, & prurigine: ita vt
28 curari nequeas. * Percutiat te Dominus amẽ-
29 tia & cæcitate, ac furore mentis, * & palpes in
meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris,
& non dirigas vias tuas. Omnique tempo-
re calumniam sustineas, & opprimaris violẽ-
30 tia, nec habeas, qui liberet te. * Vxorem acci-
pias, & alius dormiat cum ea. Domum ędifi-
ces, & non habites in ea. Plantes vineam, &
31 non vindemies eã: * Bos tuus immoletur co-
E ram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus ra-
piatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi.
Oues tuæ dentur inimicis tuis, & non sit, qui
32 te adiuuet. * Filij tui, & filiæ tuæ tradãtur al-
teri populo, videntibus oculis tuis, & deficien-
tibus ad conspectum eorum tota die, & non
33 sit fortitudo in manu tua. * Fructus terræ
tuæ, & omnes labores tuos comedat populus,
quẽ ignoras: & sis semper calũniã sustinens, &
34 oppressus cunctis diebus, * & stupens ad ter-
35 rorem eorum, quę videbũt oculi tui. * Percu-
tiat te Dñs vlcere pessimo in genibus, & in
suris, sanariq; nõ possis planta pedis vsque ad
36 verticẽ tuũ. * Ducet te Dñs, & regem tuum,
quem cõstitueris super te, in gentẽ, quã igno-
ras tu, & patres tui: & seruies ibi dijs alienis,
37 ligno, & lapidi. * Et eris perditus in prouer-
bium,

bium ac fabulam omnibus populis, ad quos
u Mich. 6. d. 15. Aggæi. 1. b. 6. te introduxerit Dñs.* " Sementem multam 38
iacies in terrã, & modicũ congregabis: quia
locustæ deuorabũt omnia. * Vineam plãta- 39
bis, & fodies: & vinum non bibes, nec colli-
ges ex ea quippiam: quoniã vastabitur ver-
mibus. * Oliuas habebis in omnibus termi- 40
nis tuis, & non vngeris oleo: quia defluent,
& peribunt. * Filios generabis, & filias, & 41
non frueris eis: quoniã ducentur in captiui-
tatem. *Omnes arbores tuas, & fruges terræ 42
tuæ rubigo consumet. * Aduena, qui tecum E
versatur in terra, ascẽdet super te, eritq; sub- 43
limior: tu autem descendes, & eris inferior.
*Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. 44
Ipse erit in caput, & tu eris in caudam. * Et 45
venient super te omnes maledictiones istæ,
& persequentes apprehendent te, donec in-
tereas: quia non audisti vocem Domini Dei
tui, nec seruasti mãdata eius & ceremonias,
quas pręcepit tibi.* Et erunt in te signa atq; 46
prodigia, & in semine tuo vsque in sẽpiter-
num: *eo quòd non seruieris Domino Deo 47
tuo in gaudio, cordisq; lętitia propter rerum
omniũ abundantiam: * seruies inimico tuo, 48
quem immittet tibi Dñs, in fame, & siti, &
nuditate, & omni penuria: & ponet iugum
ferreum super ceruicem tuam, donec te con-
terat. * Adducet Dominus super te Gen- 49
tem de longinquo, & de extremis terræ fini-
bus in similitudinem aquilæ volantis cum
impetu: cuius linguam intelligere nõ possis:
*Gentem procacissimã, quæ non deferat se- 50
ni, nec misereatur paruuli, * & deuoret fru- 51
ctũ iumentorum tuorũ, ac fruges Terrę tuę:
donec intereas, & nõ relinquat tibi triticum,
vinum, & oleum, armenta boum, & greges
ouium: donec te disperdat, * & conterat in 52
cunctis vrbibus tuis, & destruantur muri tui
firmi, atque sublimes, in quibus habebas fi-
u Baruc. 2. a. 2. Tren. 4. b. 10. duciam in omni Terra tua, "Obsideberis in-
tra portas tuas in omni Terra tua, quam da- F
bit tibi Dñs Deus tuus: * & comedes fructũ 53
vteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filia-
rum tuarum, quas dederit tibi Dñs Deus
tuus in angustia, & vastitate qua opprimet
te hostis tuus. * Homo delicatus in te, & 54
luxuriosus valde inuidebit fratri suo, & vxo-
ri, quæ cubat in sinu suo, * ne det eis de car- 55
nibus filiorum suorum, quas comedet, eo
quòd nihil aliud habeat in obsidione, & pe-
nuria, qua vastauerint te inimici tui intra
omnes portas tuas. *Tenera mulier, & deli- 56
cata, quæ super terram ingredi non valebat,
nec pedis vestigium figere propter mollitiẽ,
& teneritudinem nimiã, inuidebit viro suo,
qui cubat in sinu eius super filij, & filiæ car-
nibus, *& illuuie secundarũ, quæ egrediun- 57
tur de medio feminum eius, & super liberis
qui eadem hora nati sunt; comedent enim
eos clam propter rerum omnium penuriam
in obsidione, & vastitate, qua opprimet te
58 inimicus tuus intra portas tuas.* Nisi custo-
dieris, & feceris omnia verba legis huius, quę
scripta sunt in hoc volumine, & timueris
nomen eius gloriosum, & terribile, hoc est,
59 Dñm Deum tuum: * augebit Dominus pla-
gas tuas, & plagas seminis tui, plagas ma-
gnas, & perseuerantes, infirmitates pessimas,
60 & perpetuas: * & conuertet in te omnes af-
G flictiones Aegypti, quas timuisti, & adhære-
61 bunt tibi. * Insuper & vniuersos languores,
& plagas, quę non sunt scriptæ in volumine
legis huius, inducet Dñs super te, donec te
62 conterat: *& remanebitis pauci numero, qui
prius eratis sicut astra cœli præ multitudi-
ne, quoniam non audisti vocem Dñi Dei
63 tui. * Et sicut ante lætatus est Dominus su-
per vos, bene vobis faciens, vosque multipli-
cans: sic lætabitur disperdens vos, atque sub-
uertẽs, vt auferamini de Terra, ad quam in-
64 gredieris possidendam. * Disperget te Dñs
in omnes populos à summitate terræ vsque
ad terminos eius: & seruies ibi dijs alienis,
quos & tu ignoras, & patres tui, lignis, & la-
65 pidibus. *In gentibus quoque illis non quie-
sces, neque erit requies vestigio pedis tui. Da-
bit enim tibi Dominus ibi cor pauidum, &
deficientes oculos, & animam consumptam
66 mœrore: * Et erit vita tua, quasi pẽdens an-
te te, *Timebis nocte & die, & non credes vi-
67 tæ tuæ. * Mane dices: Quis mihi det vespe-
rum? & vespere: Quis mihi det mane? propter
cordis tui formidinem, qua terreberis, & pro-
68 pter ea, quæ tuis videbis oculis. *Reducet te
Dominus classibus in Aegyptum per viam,
de qua dixit tibi vt eam amplius non vide-
res. Ibi venderis inimicis tuis in seruos, & an-
cillas, & non erit, qui emat.

CAP. XXIX.

1 HAec sũt verba fœderis, quod præcepit
A Dominus Moysi vt feriret cum filijs
Israel in Terra Moab: præter illud fœdus,
2 quod cum eis pepigit in Horeb. * Vocauitq;
Moyses omnem Israel, & dixit ad eos. " Vos u Exod. 19. a. 4.
vidistis vniuersa, quę fecit Dñs coram vobis
in terra Aegypti Pharaoni, & omnibꝰ seruis
3 eius, vniuersæq; terræ illius, *tentationes ma-
gnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, por-
4 tentaque ingentia, * & non dedit vobis Dñs
cor intelligens, & oculos videntes, & aures,
quæ possunt audire, vsq; in præsentem diẽ. u Sup 8. a. 2.
5 *"Adduxit vos quadraginta annis per deser-
tum, non sunt attrita vestimenta vestra, nec
calceamenta pedum vestrorum vetustate
consumpta sunt. * Panem nõ comedistis, vi-
num, & siceram non bibistis, vt sciretis quia
7 ego sum Dominus Deus vester. * Et venistis u Sup. 3. a. 2.
ad hunc locũ: " egressus est Sehon rex Hese-
bon, & Og rex Basan, occurrentes nobis ad

pugnā. Et percussimus eos, *& tulimus ter- 8
ram eorum, ac tradidimus possidēdam Ru- B
ben,& Gad,& dimidiæ tribui Manasse.*Cu- 9
stodite ergo verba pacti huius,& implete ea:
vt intelligatis vniuersa,quę facitis.* Vos sta- 10
tis hodie cuncti corā Dño Deo vestro, prin-
cipes vestri, & tribus, ac maiores natu,atque
doctores, omnis populus Israel, * liberi, & 11
vxores vestræ, & aduena qui tecū moratur
in castris,exceptis lignorum cęsoribus,& his,
qui cōportant aquas:*vt transeas in fœdere 12
Dñi Dei tui, & in iureiurando quod hodie
Dñs Deus tuus percutit tecum, * vt suscitet 13
te sibi in populū, & ipse sit Deus tuus sicut
locutus est tibi, & sicut iurauit patribus tuis,
Abraham, Isaac, & Iacob. * Nec vobis solis 14
ego hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta con-
firmo, * sed cunctis præsentibus,& absenti- 15
bus. * Vos enim nostis,quo modo habitaue- 16
rimus in terra Aegypti, & quo modo trāsie- C
rimus per mediū nationum, quas trāseuntes
*vidistis abominationes,& sordes,id est,ido- 17
la eorum,lignum, & lapidem, argentum, &
aurum,quę colebant.*Ne forte sit inter vos 18
vir, aut mulier, familia,aut tribus, cuius cor
auersum est hodie à Dño Deo nostro : vt
vadat, & seruiat dijs illarum Gentium:& sit
inter vos radix germinans fel, & amaritudi-
nē.*Cumq;audierit verba iuramenti huius, 19
benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit
mihi, & ambulabo in prauitate cordis mei:
& absumat ebria sitientē, * & Dñs nō igno- 20
scat ei:sed tunc quam maxime furor eius fu-
met,& zelus cōtra hominē illum, & sedeant
super eum omnia maledicta,quæ scripta sūt
in hoc volumine: & deleat Dñs nomen eius
sub cœlo, * & cōsumat eum in perditionem 21
ex omnibus tribubus Israel, iuxta maledi-
ctiones, quæ in Libro legis huius, ac fœderis
continentur. * Dicetque sequens generatio, 22
& filij,qui nascentur deinceps, & peregrini,
qui de longe venerint, videntes plagas Ter-
ræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixe- D
rit Dñs,*sulphure,& salis ardore comburēs, 23
ita vt vltra non seratur, nec virens quippiā
" Gen. 19. d. 24. germinet,in exemplum " subuersionis Sodo-
mæ & Gomorrhæ, Adamæ,& Seboim, quas
subuertit Dñs in ira,& furore suo. *Et dicēt 24
" 3. Reg. 9. b. 8. Ier. 22. b. 5. omnes Gentes: " Quare sic fecit Dñs Terræ
huic? quæ est hæc ira furoris eius immensa?
*Et respondebunt: Quia dereliquerunt pa- 25
ctum Dñi,quod pepigit cum patribus eorū,
quādo eduxit eos de terra Aegypti: *& ser- 26
uierunt dijs alienis,& adorauerunt eos,quos
nesciebant,& quibus non fuerant attributi:
* idcirco iratus est furor Dñi contra Terrā 27
istam, vt induceret super eam omnia male-
dicta,quæ in hoc volumine scripta sunt:*& 28
eiecit eos de terra sua in ira,& in furore,& in
indignatione maxima, proiecitq; in terram
29 alienam, sicut hodie comprobatur. * Ab-
scondita, Dño Deo nostro: quæ manifesta
sunt,nobis,& filijs nostris vsque in sempiter-
nū, vt faciamus vniuersa verba legis huius.

CAP. XXX.

1 CVm ergo venerint super te omnes ser-
A mones isti, benedictio, siue maledictio,
quam proposui in conspectu tuo: & ductus
pœnitudine cordis tui in vniuersis gentibus,
2 in quas disperserit te Dñs Deus tuus, * & re-
uersus fueris ad eum, & obedieris eius impe-
rijs, sicut ego hodie præcipio tibi cum filijs
tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:
3 *reducet Dñs Deus tuus captiuitatem tuā,
ac miserebitur tui,& rursum congregabit te
de cunctis populis, in quos te ante dispersit.
4 *Si ad cardines cœli fueris dissipatus, inde te
5 retrahet Dominus Deus tuus,*& " assumet, " 2 Mach. 1. f. 29.
atque introducet in Terram,quam possede-
B runt patres tui, & obtinebis eam: & benedi-
cens tibi,maioris numeri te esse faciet, quàm
6 fuerunt patres tui.* Circumcidet Dñs Deus
tuus cor tuum, & cor seminis tui: vt diligas
Dominū Deum tuū in toto corde tuo, & in
7 tota anima tua,vt possis viuere.*Omnes au-
tem maledictiones has conuertet super ini-
micos tuos, & eos, qui oderunt te, & perse-
8 quuntur. * Tu autem reuerteris, & audies
vocem Dñi tui: faciesque vniuersa manda-
9 ta,quę ego præcipio tibi hodie: *& abunda-
re te faciet Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum, in sobole vteri
tui,& in fructu iumentorū tuorū,in vberta-
te terræ tuæ,& in rerum omnium largitate.
Reuertetur enim Dominus, vt gaudeat su-
per te in omnibus bonis, sicut gauisus est in
10 patribus tuis: *si tamē audieris vocem Do-
mini Dei tui, & custodieris præcepta eius, &
C ceremonias, quæ in hac lege cōscripta sunt:
& reuertaris ad Dominum Deum tuū in to-
11 to corde tuo,& in tota anima tua. *Manda-
tū hoc, quod ego præcipio tibi hodie, nō su-
12 pra te est,neq;procul positū,*nec in cęlo si-
tum,vt possis dicere: " Quis nostrū valet ad " Ro. 10. b. 6.
cœlum ascendere, vt deferat illud ad nos, &
13 audiamus,atq;opere compleamus? * Neque
trans mare positū, vt causeris,& dicas: Quis
ex nobis poterit transfretare mare, & illud
ad nos vsque deferre: vt possimus audire, &
14 facere, quod præceptū est? * Sed iuxta te est
sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, vt
15 facias illum. * Cōsidera quòd hodie propo-
suerim in conspectu tuo vitam,& bonum,&
16 è contrario mortem,& malū:vt diligas Do-
minum Deum tuū, & ambules in vijs eius,
& custodias mandata illius, ac ceremonias,
atque iudicia:& viuas,atq; multiplicet te,be-
nedicatq; tibi in Terra, ad quam ingredieris
17 possidendam. *Si autem auersum fuerit cor
tuum, & audire nolueris,atque errore dece-
ptus

ptus adoraueris deos alienos, & seruieris eis:
*prædico tibi hodie, quòd pereas, & paruo 18
tempore moreris in Terra, ad quam Iordane
transmisso, ingredieris possidendam. * Te- 19
stes inuoco hodie cœlum, & terram, quod
proposuerim vobis vitam, & mortem, bene-
dictionem, & maledictionem. Elige ergo vi-
tam, vt & tu viuas, & semen tuum: *& dili- 20
gas Dominum Deum tuum, atque obedias
voci eius, & illi adhæreas (ipse est enim vita
tua, & longitudo dierum tuorum) vt habites
in terra, pro qua iurauit Dñs patribus tuis,
Abraham, Isaac, & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABijt itaq; Moyses, & locutus est omnia 1
verba hæc ad vniuersũ Israel, * & di- A
xit ad eos: *Cẽtum viginti annorũ sum ho- 2
die, non possum vltra egredi, & ingredi, prę-
a Sup. 3. d. 21. Num. 27. c. 13. sertim cum & Dñs dixerit mihi: "Non tran-
sibis Iordanem istum. *Dñs ergo Deus tuus 3
transibit ante te: ipse delebit omnes gentes
has in cõspectu tuo, & possidebis eas: & Iosue
iste transibit ante te, sicut locutus est Dñs.
a Nu. 21. e. 24. *Facietque Dñs eis " sicut fecit Sehon, & Og 4
regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, de-
lebitq; eos. *Cũ ergo & hos tradiderit vobis, 5
similiter facietis eis sicut pręcepi vobis. *"Vi- 6
a Sup. 7. a. 2. riliter agite, & confortamini: nolite timere, B
nec paueatis ad conspectum eorũ: quia Dñs
Deus tuus ipse est ductor tuus, & non dimit-
tet, nec derelinquet te. *Vocauitque Moyses 7
a Iosi. 1. b. 6. 3. Reg. 2. a. 2. Iosue, & dixit ei coram omni Israel: " Con-
fortare, & esto robustus: tu enim introduces
populum istum in Terram, quã daturum se
patribus eorum iurauit Dñs, & tu eam sorte
diuides. * Et Dñs, qui ductor est vester, ipse 8
erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te:
noli timere, nec paueas. *Scripsit itaq; Moy- 9
ses legẽ hanc, & tradidit eã sacerdotibus filijs
Leui, qui portabant arcam fœderis Dñi, &
cunctis senioribus Israel. * Præcepitque eis, 10
dicens: Post septem annos, anno remissionis, C
in sollemnitate tabernaculorũ, *conuenien- 11
tibus cunctis ex Israel, vt appareant in con-
spectu Dñi Dei tui in loco, quẽ elegerit Do-
minus, leges verba legis huius coram omni
Israel, audiẽtibus eis, *& in vnum omni po- 12
pulo cõgregato, tã viris, quã mulieribus, par-
uulis, & aduenis, qui sunt intra portas tuas:
vt audientes discant, & timeant Dñm Deũ
vestrũ, & custodiant, impleantq; omnes ser-
mones regis huius: *filij quoq; eorũ, qui nũc 13
ignorãt; vt audire possint, & timeant Dñm
Deum suũ cunctis diebus, quibus versantur
in Terra, ad quam vos, Iordane transmisso,
pergitis obtinendam. *Et ait Dñs ad Moy- 14
sen: Ecce prope sunt dies mortis tuę: voca D
Iosue, & state in tabernaculo testimonij, vt
præcipiam ei. Abierunt ergo Moyses, & Io-
sue, & steterunt in tabernaculo testimonij:
15 *apparuitq; Dñs ibi in columna nubis, quæ
16 stetit in introitu tabernaculi. *Dixitq; Dñs
ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus
tuis, & populus iste consurgens fornicabitur
post deos alienos in Terra, ad quam ingredi-
tur, vt habitet in ea: ibi dereliquet me, & ir-
17 ritum faciet fœdus, quod pepigit cũ eo. *Et
irascetur furor meus cõtra eum in die illo: &
derelinquã eum, & abscondã faciem meã ab
eo, & erit in deuoratione: inueniẽt eum om-
nia mala, & afflictiones, ita vt dicat in illo
die: Vere quia non est Deus mecum, inuene-
18 rũt me hæc mala. *Ego autem abscondam,
E & celabo faciem meã in die illo propter om-
nia mala, quę fecit, quia secutus est deos alie-
19 nos. * Nunc itaque scribite vobis canticum
istud, & docete filios Israel: vt memoriter te-
neãt, & ore decãtent, & sit mihi carmẽ istud
20 pro testimonio inter filios Israel. * Introdu-
cam enim eum in Terrã, pro qua iuraui pa-
tribus eius, lacte, & melle manantẽ. Cumque
comederint, & saturati, crassiq; fuerint, auer-
tentur ad deos alienos, & seruient eis: detra-
hentq; mihi, & irritum facient pactum meũ.
21 *Postquam inuenerint eum mala multa, &
afflictiones, respondebit ei canticũ istud pro
F testimonio, quod nulla delebit obliuio ex ore
seminis sui. Scio enim cogitationes eius, quæ
facturus sit hodie, antequã introducam eum
22 in Terrã, quam ei pollicitus sum. * Scripsit
ergo Moyses cãticum, & docuit filios Israel.
23 *Præcepitq; Dñs Iosue filio Nun, & ait: Cõ-
fortare, & esto robustus: tu enim introduces
filios Israel in Terram, quam pollicitus sum,
24 & ego ero tecum. * Postquam ergo scripsit
Moyses verba legis huius in volumine, atq;
25 compleuit: *præcepit Leuitis, qui portabant
26 arcam fœderis Dñi, dicens: *Tollite librum
istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis
G Dñi Dei vestri: vt sit ibi cõtra te in testimo-
27 nium. *Ego enim scio contentionem tuam,
& ceruicem tuam durissimã. Adhuc viuen-
te me, & ingrediente vobiscum, semper cõn-
tentiosè egistis contra Dñm: quanto magis
28 cũ mortuus fuero? *Congregate ad me om-
nes maiores natu per tribus vestras, atq; do-
ctores, & loquar audientibus eis sermones
istos, & inuocabo cõtra eos cœlũ, & terram.
29 Noui enim quòd post mortẽ meam iniquè
agetis, & declinabitis citò de via, quam præ-
cepi vobis: & occurrent vobis mala in extre-
mo tempore, quando feceritis malum in cõ-
spectu Dñi, vt irritetis eũ per opera manuũ
30 vestrarũ. *Locutus est ergo Moyses, audien-
te vniuerso cœtu Israel, verba carminis hu-
ius, & ad finem vsque compleuit.

CAP. XXXII.

1 AVdite cœli, quæ loquor, audiat terra
A verba oris mei.
2 * Concrescat, vt pluuia doctrina mea, fluat

vt ros eloquium meum, quasi imber super
herbam, & quasi stillæ super gramina.
* Quia nomen Domini inuocabo: date 3
magnificentiam Deo nostro.
* Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ 4
eius iudicia: Deus fidelis, & absque vlla ini-
quitate, iustus, & rectus.
* Peccauerunt ei, & non filij eius in sordi- 5
bus: generatio praua, atque peruersa.
* Hæccine reddis Domino popule stulte 6
& insipiens? numquid non ipse est pater
tuus, qui possedit te, & fecit & creauit te?
n Iob. 3. b. * n Memēto dierū antiquorū, cogita gene- 7
8. rationes singulas: interroga patrem tuū, &
annunciabit tibi; maiores tuos, & dicēt tibi.
* Quando diuidebat Altissimus gentes: 8
quando separabat filios Adā, cōstituit termi- B
nos populorū iuxta numerū filiorū Israel.
* Pars autem Domini, populus eius: Ia- 9
cob funiculus hereditatis eius.
* Inuenit eū in terra deserta, in loco hor- 10
roris, & vastæ solitudinis: circūduxit eum, &
docuit: & custodiuit quasi pupillā oculi sui.
* Sicut aquila prouocās ad volādū pullos 11
suos, & super eos volitās, expādit alas suas, &
assumpsit eum, atq; portauit in humeris suis.
* Dominus solus dux eius fuit: & non 12
erat cum eo Deus alienus.
* Constituit eum super excelsam terram: 13
vt comederet fructus agrorum, vt sugeret
mel de petra, oleumque de saxo durissimo.
* Butyrum de armento, & lac de ouibus 14
cum adipe agnorum, & arietum filiorum C
Basan: & hircos cum medulla tritici, &
sanguinem vuæ biberet meracissimum.
* Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: 15
incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereli-
quit Deum factorem suum, & recessit à
Deo salutari suo.
* Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in 16
abominationibus ad iracūdiā cōcitauerunt.
* Immolauerunt dæmonijs, & non Deo, 17
dijs, quos ignorabant: noui, recentesque ve-
nerunt, quos non coluerunt patres eorum.
* Deum, qui te genuit dereliquisti, & obli- 18
tus es Domini creatoris tui.
* Vidit Dñs, & ad iracundiam concitatus 19
est: quia prouocauerunt eum filij sui, & filiæ.
* Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, 20
& considerabo nouissima eorum: generatio
enim peruersa est, & infideles filij.
* Ipsi me prouocauerūt in eo, qui nō erat 21
Deus, & irritauerunt in vanitatibus suis: & D
n Ro. 10. d. n ego prouocabo eos in eo, qui non est popu-
19. lus, & in gente stulta irritabo illos.
Ier. 15. c. * Ignis succensus est in furore meo, & ar- 22
14. debit vsque ad inferni nouissima: deuora-
bitque terram cum germine suo, & mon-
tium fundamenta comburet.
* Congregabo super eos mala, & sagittas 23
meas complebo in eis.
24 * Consumentur fame, & deuorabunt eos
aues morsu amarissimo: dentes bestiarū im-
mittā in eos, cum furore trahentium super
terram, atque serpentium.
25 * Foris vastabit eos gladius, & intus pa-
uor, iuuenem simul ac virginem, lactentem
cum homine sene.
26 * Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum distuli:
ne forte superbirent hostes eorum, & dice-
rent: Manus nostra excelsa, & non Domi-
nus fecit hæc omnia.
28 * Gens absq; cōsilio est, & sine prudentia.
29 * n Vtinam saperent, & intelligerent, ac n Ier. 9. c.
nouissima prouiderent. 12.
30 * Quo modo persequatur vnus mille, &
duo fugent decem millia? nonne ideo, quia
Deus suus vendidit eos, & Dominus con-
E clusit illos?
31 * Non enim est Deus noster, vt dij eo-
rum: & inimici nostri sunt iudices.
32 * De vinea Sodomorum, vinea eorum, &
de suburbanis Gomorrhæ: vua eorum vua
fellis, & botri amarissimi.
33 * Fel draconum vinum eorum, & vene-
num aspidum insanabile.
34 * Nonne hæc condita sunt apud me, &
signata in thesauris meis.
35 * n Mea est vltio, & ego retribuam in tē- n Eccl. 28.
pore, vt labatur pes eorum: iuxta est dies a. 1.
perditionis, & adesse festinant tempora. Ro. 12. d.
36 * Iudicabit Dominus populum suum, & 19.
in seruis suis miserebitur: videbit quòd in- Heb. 10. f.
firmata sit manus, & clausi quoque defece- 30.
runt, residuique consumpti sunt.
37 * Et dicet: n Vbi sunt dij eorum, in qui- n Ier. 2. f.
bus habebant fiduciam? 28.
38 * De quorum victimis comedebant adi-
pes, & bibebant vinum libaminum: surgant,
F & opitulentur vobis, & in necessitate vos
protegant.
39 * n Videte quòd ego sim solus, & non sit n 1. Reg. 2.
alius Deus præter me: ego occidam, & ego a. 6.
viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, n & Tob. 13. a.
non est, qui de manu mea possit eruere. 2.
Sap. 16. b.
13.
40 * Leuabo ad cœlum manum meam, & n Iob. 10.
dicam: Viuo ego in æternum. b. 7.
41 * Si acuero vt fulgur gladium meum, &
arripuerit iudicium manus mea: reddam vl-
tionem hostibus meis, & his qui oderunt
me retribuam.
42 * Inebriabo sagittas meas sāguine, & gla-
di⁹ me⁹ deuorabit carnes, de cruore occisorū,
& de captiuitate, nudati inimicorū capitis.
43 * n Laudate gentes populū eius, quia san- n 2. Mac.
guinem seruorum suorū vlciscetur: & vin- 7. b. 6.
dictam retribuet in hostes eorum, & propi-
tius erit terræ populi sui.

*Venit

* Venit ergo Moyses, & locutus est om- 44
nia verba cātici huius in auribus populi,ipse C
& Iosue filius Nun. *Compleuitque omnes 45
sermones istos,loquens ad vniuersum Israel.
*& dixit ad eos: Ponite corda vestra in om- 46
nia verba,quæ ego testificor vobis hodie: vt
mandetis ea filijs vestris custodire & facere,
& implere vniuersa quæ scripta sunt legis
huius:*quia non incassū præcepta sunt vo- 47
bis,sed vt singuli in eis viuerent:quæ facien-
tes longo perseueretis tempore in Terra, ad
quam,Iordane transmisso, ingredimini pos-
sidendam. * Locutusq; est Dñs ad Moysen 48
in eadem die,dicens: * Ascende in montem 49
istum Abarim,id est,transituum,in montem
Nebo, qui est in Terra Moab cōtra Iericho:
& vide Terram Chanaan, quam ego tradā
filijs Israel obtinendam,& morere in monte.
* Quem conscendens iungeris populis tuis, 50
" Nu. 27. c.13.& 20 d.26. "sicut mortuus est Aaron frater tuus in mō-
te Hor,& appositus populis suis:*"quia prę- 51
" Nu.20.a 4.& 27.c. 14. uaricati estis contra me in medio filiorum
Israel ad Aquas cōtradictionis in Cades de-
serti Sin: & non sanctificastis me in filios Is-
rael. * E contra videbis terram,& nō ingre- 52
dieris in eam, quam ego dabo filijs Israel.

CAP. XXXIII.

Haec est benedictio, qua benedixit 1
Moyses, homo Dei, filijs Israel ante A
mortem suam.
* Et ait: Dominus de Sinai venit, & de 2
Seir ortus est nobis:apparuit de monte Pha-
ran,& cum eo sanctorum millia. In dextera
eius ignea lex.
" Sap.3.a. 1. * Dilexit populos, " omnes sancti in ma- 3
nu illius sunt:& qui appropinquant pedibus
eius, accipient de doctrina illius.
* Legem præcepit nobis Moyses, heredi- 4
tatem multitudinis Iacob.
* Erit apud rectissimum rex, congregatis 5
principibus populi cum tribubus Israel.
* Viuat Ruben, & non moriatur, & sit 6
paruus in numero.
* Hæc est Iudæ benedictio:Audi Domine 7
vocem Iudæ,& ad populum suum introduc B
eum:manus eius pugnabunt pro eo,& adiu-
tor illius contra aduersarios eius erit.
* Leui quoq; ait: Perfectio tua, & doctri- 8
na tua viro sancto tuo, quem probasti in tē-
tatione, & iudicasti ad Aquas contradictio-
nis. * Qui dixit patri suo,& matri suæ: Ne- 9
scio vos; & fratribus suis: Ignoro vos: & ne-
scierunt filios suos. Hi custodierunt eloquiū
tuum,& pactum tuum seruauerunt, * iudi- 10
cia tua,ò Iacob,& legem tuam, ò Israel: po-
nēt thymiama in furore tuo, & holocaustū
super altare tuum. *Benedic Domine forti- 11
tudini eius, & opera manuum illius suscipe.
Percute dorsa inimicorum eius: & qui ode-
runt eum, non consurgant.

12 * Et Beniamin ait: Amantissimus Domi-
ni habitabit confidenter in eo: quasi in tha-
lamo tota die morabitur, & inter humeros
illius requiescet.
13 * Ioseph quoq; ait: De benedictione Do-
C mini terra eius, de pomis cœli, & rore, atque
14 abysso subiacente. *De pomis fructuum so-
15 lis,ac lunæ.*de vertice antiquorū mōtium,
16 de pomis collium æternorum: *& de frugi-
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedictio
illius,"qui apparuit in rubo,veniat super ca- " Exod. 3.
put Ioseph, & super verticē Nazaræi inter a.2.
17 fratres suos. * Quasi primogeniti tauri pul-
chritudo eius, cornua rhinocerotis cornua
illius:in ipsis ventilabit Gentes vsque ad ter-
minos terrę:hæ sunt multitudines Ephraim:
& hæc millia Manasse.
18 * Et Zabulon,ait:Lętare Zabulon in exi-
19 tu tuo,& Issachar in tabernaculis tuis. *Po-
pulos vocabunt ad montem: ibi immolabūt
victimas iustitię.Qui inūdationē maris quasi
lac sugent, & thesauros abscōditos arenarū.
20 * Et Gad ait: Benedictus in latitudine
Gad:quasi leo requieuit,cępitque brachium
21 & verticem. * Et vidit principatum suum,
quòd in parte sua doctor esset repositus: qui
fuit cum principibus populi, & fecit iustitias
Domini,& iudicium suum cum Israel.
22 * Dan quoq; ait: Dan catulus leonis,fluet
D largiter de Basan.
23 *Et Nephthali dixit: Nepththali abun-
dantia perfruetur, & plenus erit benedictio-
nibus Domini:mare & meridiem possidebit.
24 * Aser quoque ait: Benedictus in filijs
Aser; sit placens fratribus suis, & tingat in
25 oleo pedē suum.*Ferrum & ęs calceamentū
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ,ita & senectus
26 tua.*Non est Deus alius,vt Deus rectissimi:
ascensor cœli auxiliator tuus.Magnificentia
27 eius discurrunt nubes, * habitaculum eius
sursum,& subter brachia sempiterna, eijciet
à facie tua inimicum, dicetque: Conterere.
28 * Habitabit Israel confidenter, & solus.
Oculus Iacob in terra frumenti & vini, cœ-
lique caligabunt rore.
29 * Beatus es tu Israel:quis similis tui popu-
le, qui saluaris in Domino? scutum auxilij
tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te ini-
mici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIV.

1 Ascendit" ergo Moyses de campestribus " 2. Mac. 2. a.4.
A Moab super Montem Nebo: in verti- Sap. 3. ..
cem Phasga contra Iericho: ostenditque ei 26.
Dominus omnem Terram Galaad vsque
2 Dan, & vniuersum Nephthali, terramque
Ephraim & Manasse, & omnem terrā Iuda
3 vsque ad mare nouissimum, * & australem
partem, & latitudinem campi Iericho ciui- " Gen.12.
4 tatis palmarum vsque Segor. *Dixitq; Do- b.7.& 15.
minus ad eum: " Hæc est terra, pro qua iu- d.18.

raui Abraham, Isaac, & Iacob, dicens: Semi- B
ni tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, &
non transibis ad illam. * Mortuusque est ibi 5
Moyses seruus Domini, in terra Moab, iu-
bente Domino: * & sepeliuit eum in valle 6
Terræ Moab contra Phagor: & non cogno-
uit homo sepulchrum eius vsque in præsen-
tem diem. * Moyses cẽtum, & viginti anno- 7
rum erat quando mortuus est: non caligauit
oculus eius, nec dentes illius moti sunt. * Fle- 8
ueruntque eum filij Israel in campestribus C
Moab triginta diebus: & completi sunt dies
9 planctus lugentium Moysen. * Iosue vero
filius Nun repletus est Spiritu sapiẽtiæ, quia
Moyses posuit super eum manus suas. Et
obedierunt ei filii Israel, feceruntque sicut
10 præcepit Dominus Moysi. * Et non surrexit
vltra propheta in Israel sicut Moyses, quem
11 nosset Dominus facie ad faciem, * in omni-
D bus signis, atq; portentis, quæ misit per eum,
vt faceret in Terra Aegypti Pharaoni, &
12 omnibus seruis eius, vniuersæq; terræ illius,
*& cunctam manũ robustã, magnaq; mira-
bilia, quæ fecit Moyses corã vniuerso Israel.

LIBER IOSVE,

HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est post mortem 1
Moysi serui Domini, vt lo- A
queretur Dominus ad Iosue
filium Nun, ministrũ Moy-
si, & diceret ei: *Moyses ser- 2
uus meus mortuus est: sur-
ge, & transi Iordanem istum tu, & omnis
populus tecum, in Terram, quam ego dabo
filijs Israel. * a Omnem locum, quem calca- 3
uerit vestigium pedis vestri, vobis tradam,
sicut locutus sum Moysi. * A deserto, & Li- 4
bano vsque ad fluuium magnum Euphra-
tem, omnis terra Hethæorum vsque ad ma-
re magnum contra solis occasum erit termi-
nus vester. * Nullus poterit vobis resistere 5
cunctis diebus vitæ tuæ: a sicut fui cũ Moy-
se, ita ero tecum: non dimittam, nec dere-
linquam te. * a Confortare, & esto robustus: 6
tu enim sorte diuides populo huic Terram, B
pro qua iuraui patribus suis, vt traderem eã

a Deut. 11. e. 24.

a Heb. 13. a. c.
Inf. 3. b. 7.
a Deut. 31. b. 6. f. 22.
3. Reg. 3. a. 2.

7 illis. * Cõfortare igitur, & esto robustus val-
de: vt custodias, & facias omnem legem quã
præcepit tibi Moyses seruus meus: ne decli-
nes ab ea ad dexteram, vel ad sinistrã, vt in-
8 telligas cuncta quæ agis. * Non recedat vo-
lumẽ legis huius ab ore tuo: sed meditaberis
in eo diebus ac noctibus: vt custodias, & fa-
cias omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diri-
9 ges viam tuam, & intelliges eam. * Ecce præ-
C cipio tibi, confortare, & esto robustus. Noli
metuere, & noli timere: quoniã tecũ est Dñs
Deus tuus in omnibus ad quæcumq; perre-
10 xeris. * Præcepitque Iosue principibus popu-
li, dicens: Transite per medium castrorum,
11 & imperate populo, ac dicite: * Præparate
vobis cibaria: quoniam post diem tertium
transibitis Iordanem, & intrabitis ad possi-
dendam Terram, quam Dominus Deus ve-
13 ster daturus est vobis. * Rubenitis quoque,
& Gaditis, & dimidiæ tribui Manasse ait:
*Me-

*Mementote sermonis, quem præcepit vo- 13
bis Moyses famulus Domini, dicens: Domi-
nus Deus vester dedit vobis requiem, & om-
n Nu. 37. b 27. nem Terram. * " Vxores vestræ, & filij, ac 14
iumenta manebunt in Terra, quam tradidit
vobis Moyses trans Iordanem: vos autem
transite armati ante fratres vestros, omnes
fortes manu, & pugnate pro eis: *donec det 15
Dominus requiem fratribus vestris, sicut & D
vobis dedit, & possideant ipsi quoq; Terrã,
quam Dominus Deus vester daturus est eis:
& sic reuertemini in Terrã possessionis ve-
stræ, & habitabitis in ea, quam vobis dedit
Moyses famulus Domini trans Iordanem
contra solis ortum. * Responderuntque ad 16
Iosue, atque dixerunt: Omnia, quæ præcepi-
sti nobis, faciemus: & quocumque miseris,
ibimus. *Sicut obediuimus in cunctis Moy- 17
si, ita obediemus & tibi: tãtum sit Dominus
Deus tuus tecum, sicut fuit cũ Moyse. *Qui 18
contradixerit ori tuo, & non obedierit cun-
ctis sermonibus, quos præceperis ei, moria-
tur: tu tantum confortare, & viriliter age.

CAP. II.

MIsit igitur Iosue filius Nun de Setim 1
duos viros exploratores in abscõdito: A
& dixit eis: Ite, & considerate Terrã vrbem-
n Iac. 2. d. 25. Heb. 11. f. 31. que Iericho. " Qui pergentes ingressi sunt
domũ mulieris meretricis, nomine Rahab,
& quieuerunt apud eam. *Nunciatũque est 2
regi Iericho, & dictũ: Ecce viri ingressi sunt
huc per noctem de filijs Israel, vt explora-
rent Terrã. *Misitque rex Iericho ad Rahab 3
dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, & in-
gressi sunt domum tuã: exploratores quippe
sunt, & omnem Terrã considerare venerũt.
n Inf. 6. c. 17. * " Tollensq; mulier viros, abscondit, & ait: 4
Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam vnde
essent: * cumque porta clauderetur in tene- 5
bris, & illi pariter exierunt, nescio quo abie-
runt: persequimini cito, & comprehendetis
eos. * Ipsa autẽ fecit ascendere viros in sola- 6
riũ domus suę, operuitq; eos stipula lini, quæ
ibi erat. * Hi autem, qui missi fuerant, secuti 7
sunt eos per viã, quæ ducit ad vadum Iorda- B
nis: illisque egressis statim porta clausa est.
*Necdũ obdormierant qui latebant, & ecce 8
mulier ascẽdit ad eos, & ait: *Noui quod Dñs 9
tradiderit vobis Terrã: etenim irruit in nos
terror vester, & elãguerũt omnes habitato-
res Terrę. *Audiuim⁹ quod " siccauerit Dñs 10
n Exod. 14 e 21. n Nu. 21. c. 24. aquas Maris rubri ad vestrũ introitũ, quan-
do egressi estis ex Aegypto: "& quæ feceritis
duobus Amorrhæorum regibus, qui erant
trans Iordanem, Sehon, & Og, quos interfe-
cistis. * Et hæc audientes pertimuimus, & 11
elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis
spiritus ad introitum vestrum: Dñs enim
n Inf. 6. d. 22. Deus vester ipse est Deus in cœlo sursum, &
in terra deorsum. * "Nunc ergo iurate mihi 12
per Dominum, vt quomodo ego misericor-
diam feci vobiscum, ita & vos faciatis cũ do-
13 mo patris mei: detisq; mihi verũ signũ, *vt
saluetis patrem meum, & matrem, fratres, ac
C sorores meas, & omnia quæ illorum sunt, &
14 eruatis animas nostras à morte. *Qui respõ-
derũt ei: Anima nostra sit pro vobis in mor-
tem, si tamen non prodideris nos, cumque
tradiderit nobis Dominus terram, faciemus
15 in te misericordiam, & veritatem. *Demisit
ergo eos per funem de fenestra: domus enim
16 eius hærebat muro. * Dixitque ad eos: Ad
montana conscendite, ne forte occurrãt vo-
bis reuertentes: ibique latitate tribus diebus,
donec redeant, & sic ibitis per viam vestrã.
17 *Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus à iu-
18 ramento hoc, quo adiurasti nos: si ingrediẽ-
tibus nobis Terram, signum fuerit funiculus
iste coccineus, & ligaueris eum in fenestra,
per quam dimisisti nos: & patrem tuum, ac
D matrem, fratresque, & omnem cognationem
19 tuam cõgregaueris in domum tuam. * Qui
ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis
ipsius erit in caput eius, & nos erimus alieni.
Cunctorum autẽ sanguis, qui tecũ in domo
fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos
20 aliquis tetigerit. * Quòd si nos prodere vo-
lueris, & sermonem istum proferre in me-
dium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo
21 adiurasti nos. * Et illa respondit: Sicut locuti
estis, ita fiat, dimittensq; eos vt pergerent, ap-
22 pendit funiculum coccineũ in fenestra. *Illi
vero ambulantes peruenerunt ad montana,
& manserunt ibi tres dies, donec reuerteren-
tur, qui fuerant persecuti: quærentes enim
23 per omnẽ viam, nõ repererunt eos. *Quibus
vrbem ingressis, reuersi sunt, & descenderũt
exploratores de monte: & transmisso Ior-
dane, venerunt ad Iosue filium Nun, narra-
ueruntque ei omnia quæ acciderant sibi,
24 *atque dixerũt: Tradidit Dominus omnem
terram hanc in manus nostras, & timore
prostrati sunt cuncti habitatores eius.

CAP. III.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens mouit
A castra: egredientesq; de Setim, venerũt ad
Iordanem ipse, & omnes filij Israel, & mo-
2 rati sunt ibi tres dies. * Quibus euolutis, trã-
3 sierunt præcones per castrorum mediũ, *&
clamare cęperunt: Quando videritis arcam
fœderis Domini Dei vestri, & sacerdotes stir-
pis Leuiticæ portantes eam, vos quoq; con-
4 surgite, & sequimini præcedentes: * sitq; in-
ter vos, & arcam spatium cubitorum duum
milliũ: vt procul videre possitis, & nosse per
quam viã ingrediamini: quia prius non am-
B bulastis per eã: & cauete ne appropinquetis
5 ad arcam. *Dixitque Iosue ad populum: Sã-
ctificamini: cras enim faciet Dominus inter
6 vos mirabilia. * Et ait ad sacerdotes: Tollite

arcam fęderis, & præcedite populum. Qui
iussa complentes, tulerunt, & ambulauerunt
ante eos. * Dixitq; Dominus ad Iosue: Ho- 7
die incipiam exaltare te coram omni Israel:
vt sciant quòd sicut cũ Moyse fui, ita & te-
cum sim. * Tu autem præcipe sacerdotibus, 8
qui portant arcam fęderis: & dic eis: Cum
ingressi fueritis partem aquæ Iordanis, state
in ea.* Dixitque Iosue ad filios Israel: Acce- 9
dite huc, & audite verbum Dñi Dei vestri.
* Et rursum: In hoc, inquit, scietis quòd 10
Dominus Deus viuens in medio vestri est, C
& disperdet in conspectu vestro Chana-
næum, & Hethæum, Heuæum, & Phere-
zæum, Gergesæum quoque, & Iebusæum,
Act. 7.f. 45. Eccl. 24.c. 36. & Amorrhæum. * " Ecce, arca fœderis 11
Domini omnis terræ antecedet vos per Ior-
danem.* Parate duodecim viros de tribubus 12
Israel, singulos per singulas tribus. * Et cum 13
posuerint vestigia pedum suorum sacerdo-
tes qui portant arcam Domini Dei vniuer-
sæ terræ in aquis Iordanis, aquę, quę inferio-
res sunt, decurrent, atq; deficient: quę autem
desuper veniũt, in vna mole cõsistent. * Igi- 14
tur egressus est populus de tabernaculis suis,
vt transiret Iordanem: & sacerdotes, qui por-
tabant arcam fęderis, pergebant ante eum.
* Ingressisq; eis Iordanẽ, & pedibus eorum 15
in parte aquæ tinctis (Iordanis autem ripas D
aluei sui tempore messis impleuerat) * ste- 16
terunt aquæ descendentes in loco vno, & ad
instar montis intumescẽtes apparebant pro-
cul ab vrbe, quę vocatur Adom vsque ad lo-
cum Sarthan: quæ autem inferiores erant, in
Mare solitudinis (quod nunc vocatur mor-
tuum) descenderunt, vsquequo omnino de-
ficerent.* Populus autẽ incedebat contra Ie- 17
richo: & sacerdotes, qui portabant arcam fę-
deris Domini, stabant super siccam humum
in medio Iordanis accincti, omnisque popu-
lus per arentem alueum transibat.

CAP. IV.

QVibus transgressis, dixit Dominus ad 1
Iosue: * Elige duodecim viros singulos 2
per singulas tribus: * & præcipe eis vt tol- 3
lant de medio Iordanis alueo, vbi steterunt A
pedes sacerdotum, duodecim durissimos la-
pides, quos ponetis in loco castrorum, vbi fi-
xeritis hac nocte tentoria. * Vocauitq; Iosue 4
duodecim viros, quos elegerat de filijs Is-
rael, singulos de singulis tribubus, * & ait ad 5
eos: Ite ante arcam Dñi Dei vestri ad Iorda-
nis medium, & portate inde singuli singulos
lapides in humeris vestris, iuxta numerũ fi-
liorum Israel, * vt sit signũ inter vos: & quã- 6
do interrogauerint vos filij vestri cras, dicen-
tes: Quid sibi volunt isti lapides? * responde- 7
bitis eis: Defecerunt aquæ Iordanis ante ar-
cam fęderis Domini, cum transiret eum: id- B
circo positi sunt lapides isti in monimentum
8 filiorum Israel vsque in æternum.* Fecerunt
ergo filij Israel sicut præcepit eis Iosue, por-
tantes de medio Iordanis alueo duodecim la-
pides, vt Dñs ei imperarat, iuxta numerum
filiorum Israel, vsque ad locum, in quo ca-
9 strametati sunt, ibique posuerunt eos. * Alios
quoq; duodecim lapides posuit Iosue in me-
dio Iordanis alueo, vbi steterunt sacerdotes,
qui portabant arcam fęderis: & sunt ibi vsq;
10 in præsentem diem. * Sacerdotes autem, qui
portabant arcam, stabant in Iordanis medio,
donec omnia complerentur, quæ Iosue, vt
loqueretur ad populum, præceperat Domi-
nus, & dixerat ei Moyses. Festinauitq; popu-
11 lus, & transijt.* Cumque transissent omnes,
C transiuit & arca Domini, sacerdotesque per-
12 * gebant ante populum.* Filij quoq; Rubẽ,
& Gad, & dimidia tribus Manssẽ, armati prę-
cedebant filios Israel, " sicut eis præceperat Nu. 32.c. 28.
13 Moyses: * & quadraginta pugnatorum
millia per turmas, & cuneos, incedebant per
14 plana, atque campestria vrbis Iericho. * In
die illo magnificauit Dominus Iosue coram
omni Israel, vt timerent eum, sicut timuerãt
15 Moysen: dum adhuc viueret.* Dixitq; ad eũ:
16 * Pręcipe sacerdotibus, qui portant arcam
17 fęderis, vt ascendãt de Iordane. * Qui præce-
18 pit eis, dicens: Ascendite de Iordane.* Cumq;
ascendissent portantes arcam fęderis Domi-
ni, & siccam humum calcare cępissent, re-
D uersæ sunt aquæ in alueum suum, & fluebãt
19 sicut ante consueuerant. * Populus autem
ascendit de Iordane, decimo die mensis pri-
mi, & castrametati sunt in Galgalis contra
20 Orientalem plagam vrbis Iericho. * Duode-
cim quoque lapides, quos de Iordanis alueo
21 sumpserant, posuit Iosue in Galgalis, * & di-
xit ad filios Israel: Quando interrogauerint
filij vestri cras patres suos, & dixerint eis:
22 Quid sibi volunt lapides isti? * docebitis eos,
atque dicetis: Per arentem alueum transiuit
23 Israel Iordanem istum, * siccante Domino
Deo vestro aquas eius in conspectu vestro,
24 donec trãsiretis: * " sicut fecerat prius in ma- Exo. 14.c. 21.
ri rubro, quod siccauit donec transiremus:
25 * vt discant omnes terrarum populi fortissi-
mam Domini manum, vt & vos timeatis
Dominum Deum vestrum omni tempore.

CAP. V.

1 POstquam ergo audierunt omnes reges
A Amorrhæorũ, qui habitabant trans Ior-
danem ad Occidentalem plagam, & cuncti
reges Chanann, qui propinqua possidebant
magni maris loca, quòd siccasset Dominus
fluenta Iordanis coram filijs Israel donec
transirent, dissolutum est cor eorum, & non
remansit in eis spiritus, timentium introitum
2 filiorum Israel. * Eo tempore ait Dominus
ad Iosue: Fac tibi cultros lapideos, & circum-
3 cide secundo filios Israel. * Fecit quod iusse-
rat

rat Dominus, & circumcidit filios Israel in
colle præputiorum. *Hæc autem causa est se- 4
cundæ circumcisionis: Omnis populus, qui B
egressus est de Aegypto generis masculini,
vniuersi bellatores viri, mortui sunt in deser-
to per longissimos viæ circuitus, * qui omnes 5
circumcisi erant. Populus autem qui natus
est in deserto, * per quadraginta annos itine- 6
ris latissimæ solitudinis incircumcisus fuit:
donec consumerentur, qui non audierãt vo-
cem Domini, & quibus ante iurauerat, vt nõ
ostenderet eis terram lacte, & melle manan-
tem. * Horum filij in locum successerunt pa- 7
trum, & circũcisi sunt à Iosue: quia sicut nati C
fuerant, in præputio erant, nec eos in via ali-
quis circumciderat. * Postquam autem omnes 8
circumcisi sunt, manserunt in eodem castro-
rũ loco, donec sanarentur. * Dixitque Dñs ad 9
Iosue: Hodie abstuli opprobrium Aegypti à
vobis. * Vocatumq; est nomen loci illius Gal-
10 gala, vsq; in præsentẽ diẽ. * Manseruntq; filij
Israel in Galgalis, & fecerunt Phase, quarta-
decima die mensis ad vesperum in campe-
11 stribus Iericho: * & comederunt de frugibus
D Terræ die altero, azymos panes, & polentam
12 eiusdem anni. * Defecitque manna postquam
comederunt de frugibus Terræ, nec vsi sunt
vltra cibo illo filij Israel, sed comederunt de
13 frugibus præsentis anni Terræ Chanaã. * Cũ
autem esset Iosue in agro vrbis Iericho, leua-
uit oculos, & vidit virum stantem contra se,
euaginatũ tenentẽ gladiũ, perrexitq; ad eum,
14 & ait: Noster es, an aduersariorum? * Qui re-
spõdit: Nequaquã, sed sum princeps exercitus
15 Domini, & nunc venio. * Cecidit Iosue pro-
nus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus
16 meus loquitur ad seruum suum? * a Solue, in- a Exo. 3. b.
quit, calceamentum tuum de pedibus tuis: f. Act. 7. d.
locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque 33.
Iosue, vt sibi fuerat imperatum.

CAP. VI.

IEricho autem clausa erat atque munita, ti- 1
more filiorum Israel, & nullus egredi au- A
debat, aut ingredi. * Dixitq; Dominus ad Io- 2
sue: Ecce dedi in manu tua Iericho, & regem
eius, omnesque fortes viros. * Circuite vrbem 3
cuncti bellatores semel per diem: sic facie-
tis sex diebus. * Septimo autem die sacerdo- 4
tes tollant septem buccinas, quarum vsus est
in iubileo, & præcedant arcam fœderis: se-
ptiesque circuibitis ciuitatem, & sacerdotes
clangent buccinis. * Cumq; insonuerit vox 5
tubæ longior, atq; concisior, & in auribus ve-
stris increpuerit, conclamabit omnis popu-
lus vociferatione maxima, & muri funditus
corruent ciuitatis, ingredieturq; singuli per
locum, contra quem steterint. * Vocauit ergo 6
Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos:
Tollite arcam fœderis: & septem alij sacer-
dotes tollant septem iubileorum buccinas, &
incedant ante arcam Domini. * Ad populum 7
quoque ait: Ite & circuite ciuitatem, armati
8 præcedentes arcam Domini. * Cumque Io-
F sue verba finisset, & septem sacerdotes septẽ
buccinis clangerent ante arcam fœderis Do-
9 mini, * omnisque præcederet armatus exer-
citus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac
10 buccinis omnia concrepabant. * Præcepe-
rat autem Iosue populo, dicens: Non clama-
bitis, nec audietur vox vestra, neq; vllus ser-
mo ex ore vestro egredietur: donec veniat
dies, in quo dicam vobis: Clamate, & voci-
11 feramini. * Circuiuit ergo arca Domini ci-
uitatem semel per diem, & reuersa in castra,
12 mansit ibi. * Igitur Iosue de nocte consurgẽ-
13 te, tulerũt sacerdotes arcam Domini, * & se-
ptem ex eis septem buccinas, quarum in iubi-
leo vsus est: præcedebantque arcam Domini
ambulantes, atque clangentes: & armatus po-
pulus ibat ante eos, vulgus autem reliquum
sequebatur arcam, & buccinis personabat.
14 * Circuieruntque ciuitatem secundo die se-

mel,

mel, & reuersi sunt in castra. Sic fecerunt sex
diebus. * Die autem septimo, diluculò con-
surgentes, circuierunt vrbem, sicut dispositū C
erat, septies. * Cumque septimo circuitu 16
clangerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue
ad omnem Israel: Vociferamini: tradidit enim
vobis Dominus ciuitatem: * sitque ciuitas 17
hæc anathema: & omnia quæ in ea sunt Do-
mino. Sola Rahab meretrix viuat cum vni-
uersis, qui cum ea in domo sunt. ‖ abscondit
‖ Sup. 2. b. 7. enim nuncios quos direximus. * Vos autem 18
Hebr 11. f. 31. cauete ne de his, quæ præcepta sunt, quid piã
cōtingatis, & sitis præuaricationis rei, & om-
nia castra Israel sub peccato sint atq; turbē-
tur. * Quidquid autem auri & argenti fue- 19
rit, & vasorum æneorum ac ferri, Domino
consecretur, repositum in thesauris eius.
‖ Heb. 11. f. 30. * ‖ Igitur omni populo vociferante, & clan- 20
gentibus tubis, postquam in aures multitu-
dinis vox sonitusque increpuit, muri illicò
corruerunt: & ascendit vnusquisque per lo-
‖ 2. Mach. 12. c. 15. cum, qui contra se erat: ‖ ceperuntq; ciuita-
tem, * & interfecerunt omnia quæ erant in 21
ea à viro vsque ad mulierem, ab infante vsq;
ad senem. Boues quoque, & oues, & asinos
in ore gladij percusserunt. * Duobus autem 22
‖ Sup. 2. b. 7. viris, ‖ qui exploratores missi fuerant, dixit
Iosue: Ingredimini domum mulieris mere- D
tricis, & producite eam, & omnia quæ illius
‖ Heb. 11. f. 31. sunt, sicut illi iuramento firmastis. * ‖ Ingres- 23
sique iuuenes, eduxerunt Rahab, & parentes
eius, fratres quoque, & cunctam supellecti-
lem, ac cognationem illius, & extra castra
‖ Inf. 8. a. 2. Israel manere fecerunt. * ‖ Vrbem autem, & 24
omnia quæ erant in ea, succenderunt; absque
auro, & argento, & vasis æneis, ac ferro, quæ
in ærarium Domini consecrarunt. * Rahab 25
vero meretricem, & domum patris eius, &
omnia, quæ habebat, fecit Iosue viuere, & ha-
bitauerunt in medio Israel vsque in præsen-
tem diem: eo quod absconderit nuncios, quos
miserat vt explorarent Iericho. In tempore
illo, imprecatus est Iosue, dicens: * ‖ Maledi- 26
‖ 1 Reg. 16. g. 34. ctus vir coram Domino, qui suscitauerit, &
ædificauerit ciuitatem Iericho. In primogeni-
to suo fundamenta illius iaciat, & in nouissi-
mo liberorum ponat portas eius. * Fuit ergo 27
Dominus cum Iosue, & nomen eius vulga-
tum est in omni terra.

CAP. VII.

Filij * autem Israel præuaricati sunt man- 1
datum, & vsurpauerunt de anathemate. A
‖ Inf. 22. d. 16. ‖ Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, fi-
lij Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de ana-
‖ 1. Par. 2. a. 7. themate: iratusque est Dominus contra filios
Israel. * Cumq; mitteret Iosue de Iericho vi- 2
ros contra Hai, quæ est iuxta Bethauen, ad
Orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis:
Ascēdite, & explorate Terram. Qui pręcepta
cōplentes explorauerunt Hai. * Et reuersi di- 3
xerūt ei: * Nō ascēdat omnis populus, sed duo,
vel tria millia virorū pergant, & deleāt ciui-
tatē: quare omnis populus frustra vexabitur
4 contra hostes paucissimos? * Ascenderunt er-
go tria millia pugnatorum. Qui statim ter-
5 ga vertentes, * percussi sunt à viris vrbis Hai,
& corruerūt ex eis triginta sex homines: per-
secutique sunt eos aduersarij de porta vsq; ad
Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes:
pertimuitq; cor populi: & instar aquę lique-
6 factum est. * Iosue vero scidit vestimenta sua,
& pronus cecidit in terram coram arca Do-
mini vsque ad vesperam, tam ipse quam om-
nes senes Israel: miseruntque puluerem super
7 capita sua, * & dixit Iosue: Heu Dñe Deus,
B quid voluisti traducere populum istum Ior-
danem fluuium, vt traderes nos in manus
Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cœpimus,
8 mansissemus trans Iordanem. * Mi Domine
Deus quid dicam, videns Israelē hostibus suis
9 terga vertētem? * Audient Chananæi, & om-
nes habitatores Terræ, & pariter conglobati
circumdabunt nos, atq; delebunt nomen no-
strum de terra: & quid facies magno nomini
10 tuo? * Dixitque Dominus ad Iosue: Surge,
11 cur iaces pronus in terra? * Peccauit Israel,
& pręuaricatus est pactū meum: tuleruntque
de anathemate, & furati sunt atque mētiti, &
12 absconderunt inter vasa sua. * Nec poterit Is-
rael stare ante hostes suos, eosque fugiet: quia
pollutus est anathemate, non ero vltra vobi-
scum, donec conteratis eum, qui huius sceleris
13 reus est. * Surge, sanctifica populū, & dic eis,
‖ Sanctificamini in crastinum: hæc enim di- ‖ Sup. 3. b. 5.
cit Dominus Deus Israel: Anathema in me- Leu. 20. b. 8.
dio tui est Israel: non poteris stare contra ho- Nu. 11. b. 18.
stibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc cōta-
14 minatus est scelere. * Accedetisque mane sin- ‖ 1 Reg. 16. b. 5.
C guli per tribus vestras: & quācumq; tribū sors
inuenerit, accedet per cognationes suas, &
15 cognatio per domos, domusq; per viros: * Et
quicumque ille in hoc facinore fuerit depre-
hensus, comburetur igni cum omni substan-
tia sua: quoniam præuaricatus est pactum
16 Domini, & fecit nefas in Israel. * Surgens
itaque Iosue mane, applicuit Israel per tribus
17 suas & inuenta est tribus Iuda. * Quę cū iux-
ta familias suas esset oblata, inuenta est fami-
lia Zare. Illam quoque per domos offerens,
18 reperit Zabdi: * cuius domum in singulos di-
uidens viros, inuenit Achan filium Charmi,
19 filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda. * Et ait
Iosue ad Achā: Fili mi, da gloriam Dño Deo
Israel, & cōfitere, atq; indica mihi quid fece-
20 ris, ne abscondas. * Responditq; Achan Iosue,
& dixit ei: Vere ego peccaui Domino Deo
21 Israel, & sic, & sic feci. * vidi enim inter spo-
lia palliū coccineū valde bonū, & ducētos si-
clos argenti, regulamq; auream quinquagin-
ta siclorum: & cōcupiscens abstuli, & abscon-

di

di in terra cōtra mediū tabernaculi mei, ar-
gētumq; fossa humo operui. *Misit ergo Io- 22
sue ministros: qui currentes ad tabernaculū D
illius, repererunt cuncta abscondita in eodē
loco, & argētū simul. *Auferētesq; de tēto- 23
rio tulerūt ea ad Iosue, & ad omnes filios Is-
a 2 Reg. 18. d. 17. rael, proiecerūtq; ante Dñm. *a Tollens itaq; 24
Iosue Achan filiū Zare, argentūq; & palliū,
& auream regulam, filios quoq; & filias eius,
boues, & asinos, & oues, ipsumq; tabernacu-
lum, & cunctam supellectilem: (& omnis Is-
rael cum eo) duxerūt eos ad Vallem Achor:
*vbi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet 25
te Dominus in die hac. Lapidauitq; eū om-
nis Israel: & cuncta quæ illius erāt, igne cō-
sumpta sunt. *Cōgregaueruntq; super eum 26
aceruum magnum lapidum, qui permanet
vsque in præsentem diem. Et auersus est fu-
ror Domini ab eis. Vocatumque est nomen
loci illius, Vallis Achor, vsque hodie.

CAP. VIII.

DIxit autem Dominus ad Iosue: Ne ti- 1
meas, neque formides: tolle tecum A
omnem multitudinem pugnatorum, & cō-
surgens ascende in oppidum Hai. ecce tradi-
di in manu tua regem eius, & populū, vrbē-
que, & terrā. *Faciesq; vrbi Hai, & regi eius, 2
a Sup. 6. d. 24. a sicut fecisti Iericho, & regi illius: prædam
vero, & omnia animātia diripietis vobis: po-
ne insidias vrbi post eam. *Surrexitque Io- 3
sue, & omnis exercitus bellatorum cum eo,
vt ascenderent in Hai: & electa triginta mil-
lia virorum fortiū misit nocte, *præcepitq; 4
eis, dicens: Ponite insidias post ciuitatem:
nec longius recedatis: & eritis omnes parati.
a Sup. 7. a. 4. *a ego autē, & reliqua multitudo, quæ mecū 5
est accedemus ex aduerso cōtra vrbem. Cū- B
que exierint cōtra nos, sicut ante fecimus, fu-
giemus, & terga vertemus: *donec persequē- 6
tes ab vrbe longius protrahantur: putabunt
enim nos fugere sicut prius: *Nobis ergo fu- 7
gientibus, & illis persequentibus, consurge-
tis de insidijs, & vastabitis ciuitatem: tradet-
que eam Dominus Deus vester in manus
8 vestras; *cūq; ceperitis, succendite eam, & sic
9 omnia facietis, vt iussi. *Dimisitq; eos, & per-
rexerūt ad locum insidiarum, sederuntq; in-
ter Bethel, & Hai, ad Occidentalem plagam
vrbis Hai: Iosue autē nocte illa in medio mā-
10 sit populi, *surgensque diluculò recensuit
socios, & ascendit cum senioribus in fron-
te exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
11 *Cumq; venissent, & ascēdissent ex aduerso
C ciuitatis, steterunt ad Septentrionalem vrbis
plagam, inter quam & eos erat vallis media.
12 *Quinque autem millia viros elegerat, &
posuerat in insidijs inter Bethel, & Hai ex
13 occidentali parte eiusdem ciuitatis: *omnis
vero reliquus exercitus ad aquilonē aciē di-
rigebat, ita vt nouissimi illius multitudinis
occidētalem plagam vrbis attingerēt. Abijt
ergo Iosue nocte illa, & stetit in vallis me-
14 dio. *Quod cum vidisset rex Hai, festinauit
mane, & egressus est cū omni exercitu ciui-
tatis, direxitq; aciem cōtra desertū, ignorans,
15 quod post tergum laterent insidiæ. *Iosue
vero, & omnis Israel cesserunt loco, simu-
lantes metum, & fugientes per solitudinis
16 viam. *At illi vociferantes pariter, & se mu-
tuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque
17 recessissent à ciuitate, *& ne vnus quidē in
D vrbe Hai, & Bethel remāsisset qui nō perse-
queretur Israel (sicut eruperant aperta oppi-
18 da relinquentes,) *dixit Dñs ad Iosue: Le-
ua clypeum, qui in manu tua est, cōtra vrbē
19 Hai, quoniam tibi tradam eam. *Cumq; ele-
uasset clypeum ex aduerso ciuitatis, insidiæ,
quæ latebant, surrexerunt confestim, & per-
gentes ad ciuitatem, ceperunt, & succēderūt
20 eam. *Viri autē ciuitatis, qui persequeban-
tur Iosue, respicientes, & videntes fumum
vrbis ad cęlum vsque conscendere, non po-
tue-

tuerunt vltra huc illucque diffugere: præ-
ſertim cum hi, qui ſimulauerant fugam,
& tendebant ad ſolitudinẽ, cõtra perſequen- E
tes fortiſſimè reſtitiſſent. *Videnſq; Ioſue, & 21
omnis Iſrael, quòd capta eſſet ciuitas, & fu-
mus Vrbis aſcenderet, reuerſus percuſſit vi-
ros Hai. * Siquidem & illi, qui ceperant, & 22
ſuccenderant ciuitatem, egreſſi ex vrbe cõ-
tra ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt.
Cũ ergo ex vtraq; parte aduerſarij cęderen-
tur, ita vt nullus de tanta multitudine ſalua-
retur, *regem quoque vrbis Hai apprehen- 23
derunt viuentem, & obtulerunt Ioſue. *Igi- 24
tur omnibus interfectis, qui Iſraelem ad de-
ſerta tendentem fuerant perſecuti, & in eo-
dem loco gladio corruentibus, reuerſi filij
Iſrael percuſſerunt ciuitatem. * Erant au- 25
tem, qui in eodem die conciderant à viro vſ-
que ad mulierem duodecim millia hominũ,
omnes vrbis Hai.*Ioſue vero non contraxit 26
manum, quã in ſublime porrexerat, tenens
clypeum, donec interficerentur omnes ha-
bitatores Hai. * Iumenta autem, & prædam 27
ciuitatis diuiſerunt ſibi filij Iſrael, ſicut præ- F
ceperat Dominus Ioſue.*Qui ſuccendit vr- 28
bem, & fecit eam tumulum ſempiternum: 29
* regem quoque eius ſuſpendit in patibulo
vſque ad veſperam, & ſolis occaſum. Præce-
pitque Ioſue, & depoſuerunt cadauer eius de
cruce: proieceruntq; in ipſo introitu ciuita-
tis, congeſto ſuper eum magno aceruo lapi-
dum, qui permanet vſque in præſentem diẽ.
*Tũc ædificauit Ioſue altare Domino Deo 30
Iſrael in monte Hebal: * ꞃ ſicut præceperat 31
Moyſes famulus Domini filijs Iſrael, & ſcri-
ptum eſt in volumine legis Moyſi: Altare
vero de lapidibus impolitis, quos ferrum
non tetigit: & obtulit ſuper eo holocauſta
Domino, immolauitque pacificas victimas.
* Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomium 32
legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filijs
Iſrael. * Omnis autem populus, & maiores 33
natu, duceſq; ac iudices ſtabant ex vtraque
parte arcæ, in conſpectu ſacerdotum, qui
portabant arcam fœderis Domini, vt adue-
na, ita & indigena. Media pars eorum iuxta
montem Garizim, & media iuxta montem
Hebal, ſicut præceperat Moyſes famulus
Domini. Et primum quidem benedixit po-
pulo Iſrael:*poſt hęc legit omnia verba be- 34
nedictionis, & maledictionis, & cuncta quæ
ſcripta erant in legis volumine. * Nihil ex 35
his, quæ Moyſes iuſſerat, reliquit intactum,
ſed vniuerſa replicauit coram omni multi-
tudine Iſrael, mulieribus ac paruulis, & ad-
uenis, qui inter eos morabantur.

ꞃ Exo.20. d 25. Deu.27. a. 4.

CAP. IX.

QVibus auditis, cuncti reges trans Ior- 1
danem, qui verſabantur in montanis A
& campeſtribus, in maritimis, ac littore ma-
gni maris, hi quoque qui habitabant iuxta
Libanum: Hethæus, & Amorrhæus, Cha-
nanæus, Pherezæus, & Heuæus, & Iebu-
2 ſeus * congregati ſunt pariter, vt pugnarent
cõtra Ioſue, & Iſrael vno animo, eademque
3 ſententia.*At hi, qui habitabant in Gabaon,
audientes cuncta quæ fecerat Ioſue, Iericho
4 & Hai: * & callide cogitantes tulerunt ſi-
bi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes,
5 & vtres vinarios ſciſſos, atque cõſutos, *cal-
ceamẽtaque perantiqua, quæ ad indiciũ ve-
tuſtatis pittacijs conſuta erant, induti veteri-
bus veſtimentis: panes quoque, quos porta-
bant ob viaticũ, duri erant, & in fruſta con-
6 minuti: *perrexeruntque ad Ioſue, qui tunc
morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt
ei, atque ſimul omni Iſraeli: De terra longin-
qua venimus, pacem vobiſcum facere cupiẽ-
tes. Reſponderuntque viri Iſrael ad eos, atq;
7 dixerunt: *Ne forte in terra, quæ nobis ſorte
B debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus
8 inire vobiſcum. * At illi ad Ioſue, Serui, in-
quiunt, tui ſumus. Quibus Ioſue ait: Qui
9 nam eſtis vos? & vnde veniſtis? * Reſpon-
derunt: de terra longinqua valde venerunt
ſerui tui in nomine Domini Dei tui. Audiui-
mus enim famam potentiæ eius, cuncta quæ
10 fecit in Ægypto, *ꞃ & duobus regibus Amor-
rhæorum, qui fuerunt trans Iordanem, Sehõ
regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui erant in
11 Aſtaroth: *dixeruntq; nobis ſeniores, & om-
nes habitatores Terræ noſtrę: Tollite in ma-
nibus cibaria ob lõgiſſimam viam, & occur-
rite eis, & dicite: Serui veſtri ſumus, fœdus
12 inite nobiſcũ. *En, panes quando egreſſi ſu-
mus de domibus noſtris, vt veniremus ad
vos, calidos ſumpſimus, nũc ſicci facti sũt, &
13 vetuſtate nimia comminuti: *vtres vini no-
uos impleuimus, nunc rupti ſunt, & ſoluti:
veſtes & calceamenta quibus induimur, &
quæ habemus in pedibus, ob lõgitudinẽ lon-
14 gioris vię trita ſunt, & pene conſumpta.*Su-
C ſceperunt igitur de cibariis eorum, & os Do-
15 mini non interrogauerunt. *ꞃ Fecitq; Ioſue
cum eis pacem, & inito fędere pollicitus eſt,
quòd non occiderentur: principes quoque
16 multitudinis iurauerunt eis. * Poſt dies autẽ
tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino
17 habitarẽt, & inter eos futuri eſſent. *Moue-
runtq; caſtra filij Iſrael, & venerunt in ciui-
tates eorum die tertio, quarũ hæc vocabula
ſunt, Gabaõ, & Caphira, & Beroth, & Caria-
18 thiarim. * Et non percuſſerunt eos, eo quòd
iuraſſent eis principes multitudinis in nomi-
ne Domini Dei Iſrael: Murmurauit itaque
19 omnis vulgus contra principes.*Qui reſpõ-
derunt eis. Iurauimus illis in nomine Domi-
ni Dei Iſrael, & idcircò nõ poſſumus eos cõ-
20 tingere. *Sed hoc faciemus eis: Reſeruentur
quidem vt viuant, ne contra nos ira Domi-
ni

ꞃ Nu.21. e. 23.

ꞃ 2.Re.21. a.2.

ni concitetur, si peccauerimus: * sed sic vi- 21
uant, vt in vsus vniuersæ multitudinis ligna D
cædant, aquasq; comportent. Quibus hæc lo-
quentibus, * vocauit Gabaonitas Iosue, & di- 22
xit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, vt
diceretis: Procul valde habitamus à vobis, cũ
in medio nostri sitis? * Itaque sub maledictio- 23
ne eritis, & non deficiet de stirpe vestra ligna
cædens, aquasq; comportans in domum Dei
mei. * Qui responderunt: Nunciatum est no- 24
bis seruis tuis, quòd promisisset Dominus
Deus tuus Moysi seruo suo, vt traderet vobis
omnem Terram, & disperderet cunctos ha-
bitatores eius. Timuimus igitur valde, &
prouidimus animabus nostris, vestro terrore
25 cõpulsi, & hoc consilium iniuimus. * Nunc
autem in manu tua sumus: quod tibi bonũ,
26 & rectum videtur, fac nobis. * Fecit ergo Io-
sue vt dixerat, & liberauit eos de manu filio-
27 rum Israel, vt non occiderentur. * Decre-
uitque in illo die eos esse in ministerio cuncti
populi, & altaris Domini, cędentes ligna, &
aquas comportantes, vsque in præsens tem-
pus, in loco, quem Dominus elegisset.

CAP. X.

QVæ cum audisset Adonisedec rex Ieru- 1
salem, quòd scilicet cepisset Iosue Hai, A
& subuertisset eam (sicut enim fecerat Ieri-
cho, & regi eius, sic fecit Hai, & regi illius) &
quod transfugissent Gabaonitæ ad Israel, &
essent fœderati eorum, * timuit valde. Vrbs 2
enim magna erat Gabaon, & vna ciuitatum
regalium, & maior oppido Hai, omnesque
bellatores eius fortissimi. * Misit ergo Adoni- 3
sedec rex Ierusalem ad Ohã regem Hebron,
& ad Pharã regem Ierimoth, ad Iaphia quo-
que regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon,
dicens: * Ad me ascendite, & ferte præsidium, 4
vt expugnemus Gabaon, quare transfugerit
ad Iosue, & ad filios Israel. * Cõgregati igitur 5
ascenderunt quinque reges Amorrhæorum:
rex Ierusalem, rex Hebron, rex Ierimoth, rex
Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus
suis, & castrametati sunt circa Gabaõ, oppu-
gnantes eam. * Habitatores autem Gabaon 6
vrbis obsessæ miserunt ad Iosue, qui tũc mo- B
rabatur in castris apud Galgalã, & dixerunt
ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruo-
rum tuorũ: ascende cito, & libera nos, ferque
præsidiũ: cõuenerunt enim aduersũ nos om-
nes reges Amorrhęorũ, qui habitãt in mõta-
nis. * Ascenditq; Iosue de Galgalis, & omnis 7
exercitus bellatorũ cũ eo, viri fortissimi. * Di- 8
xitq; Dñs ad Iosue: Ne timeas eos: in manus
enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resi-
9 stere poterit. * Irruit itaque Iosue super eos
repente, tota nocte ascendens de Galgalis:
10 * Et conturbauit eos Dominus à facie Israel:
contriuitque plaga magna in Gabaon, ac
persecutus est eos per viam ascensus Beth
horon, & percussit vsque Azeca, & Maceda.
11 * Cumque fugerent filios Israel, & essent in
C descensu Beth horon, Dominus misit super
eos lapides magnos de cęlo vsque ad Azeca:
& mortui sunt multo plures lapidibus gran-
dinis, quàm quos gladio percusserant filij
12 Israel. * Tunc locutus est Iosue Domino in
die, qua tradidit Amorrhæum in conspectu
filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra
Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem
13 Aialon. * Steteruntque a Sol, & Luna, donec a Isa. 28. f.
vlcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne 22.
scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit Ecc. 46. a.
itaque Sol in medio cœli, & non festinauit 5.
14 occumbere spatio vnius diei. * Non fuit
antea, nec postea tã longa dies, obediente Do-
mino voci hominis, & pugnante pro Israel.
15 * Reuersusque est Iosue cum omni Israel in
16 castra Galgalæ. * Fugerãt enim quinque re-
ges, & se absconderat in spelunca vrbis Ma-
17 ceda. * Nunciatumque est Iosue, quòd in-
uenti essent quinque reges latentes in spe-
lunca

lunca vrbis Maceda. * Qui præcepit socijs, 18
& ait: Voluite saxa ingentia ad os spelun- D
cæ, & ponite viros industrios, qui clausos
custodiant: * vos autem nolite stare, sed 19
persequimini hostes, & extremos quosque
fugientium cædite: nec dimittatis eos vr-
bium suarum intrare præsidia, quos tradidit
Dominus Deus in manus vestras. * Cæsis 20
ergo aduersarijs plaga magna, & vsque ad
internecionē pene consumptis, hi, qui Israel
effugere potuerūt, ingressi sūt ciuitates mu-
nitas. * Reuersusque est omnis exercitus ad 21
Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra, sani
& integro numero: nullusque contra filios
Israel mutire ausus est. * Præcepitque Iosue, 22
dicens: Aperite os speluncæ, & producite ad
me quinque reges, qui in ea latitant. * Fece- 23
runtque ministri, vt sibi fuerat imperatum:
& eduxerunt ad eum quinque reges de spe-
lunca, regem Ierusalem, regem Hebron, re-
gem Ierimoth, regem Lachis, regem Eglon.
* Cumque educti essent ad eum, vocauit 24
omnes viros Israel, & ait ad principes exer- E
citus qui secum erant: Ite, & ponite pedes
super colla regum istorum. Qui cum perre-
xissent, & subiectorum colla pedibus calca-
rent, * rursum ait ad eos: Nolite timere, nec 25
paueatis, confortamini, & estote robusti: sic
enim faciet Dominus cunctis hostibus ve-
stris, aduersum quos dimicatis, * Percussit- 26
que Iosue, & interfecit eos, atque suspendit
super quinque stipites: fueruntque suspensi
n Deut. 21. d 23. vsque ad vesperum. * n Cūque occumberet 27
sol, præcepit socijs, vt deponerent eos de pati-
bulis. Qui depositos proiecerunt in speluncā,
in qua latuerāt, & posuerunt super os eius sa-
xa ingentia, quæ permanent vsque in præ-
sens. * Eodem quoque die Macedam cepit 28
Iosue, & percussit eam in ore gladij, regem-
que illius interfecit, & omnes habitatores
eius: non dimisit in ea saltem paruas reli- F
quias. Fecitque regi Maceda, sicut fecerat re-
gi Iericho. * Transiuit autem cum omni Is- 29
rael de Maceda in Lebna, & pugnabat con-
tra eam: * quam tradidit Dominus cum re- 30
ge suo in manus Israel: percusseruntque vrbē
in ore gladij, & omnes habitatores eius, non
dimiserūt in ea vllas reliquias. Feceruntq; re-
n Sup. 6. a. 21. gi Lebna, n sicut fecerant regi Iericho. * De 31
Lebna transiuit in Lachis cum omni Israel:
& exercitu per gyrū disposito oppugnabat
eā. * Tradiditque Dominus Lachis in manus 32
Israel, & cepit eam die altero, atque percussit
in ore gladij, omnēque animā, quæ fuerat in
ea, sicut fecerat Lebna. * Eo tempore ascen- 33
dit Horā rex Gazer, vt auxiliaretur Lachis:
quem percussit Iosue cum omni populo eius
vsque ad internecionē. * Trāsiuitque de La- 34
chis in Eglon, & circumdedit, * atque expu- 35
gnauit eā eadem die: percussitque in ore gla-
dij omnes animas, quæ erant in ea iuxta om-
36 nia quæ fecerat Lachis. * Ascendit quoque
cum omni Israel de Eglon in Hebron, & pu-
37 gnauit contra eam: * cepit eam, & percussit
G in ore gladij, regem quoque eius, & omnia
oppida regionis illius, vniuersasque animas
quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit
in ea vllas reliquias, sicut fecerat Eglō, sic fe-
cit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit, cō-
38 sumens gladio. * Inde reuersus in Dabir,
39 * cepit eā atque vastauit: regē quoque eius,
atque omnia per circuitum oppida percussit
in ore gladij: nō dimisit in ea vllas reliquias:
sicut fecerat Hebron, & Lebna, & regibus ea-
40 rum, sic fecit Dabir, & regi illius. * Percussit
itaque Iosue omnem Terram montanam, &
meridianam atque campestrem, & Asedoth
cum regibus suis: non dimisit in ea vllas reli-
quias, sed omne quod spirare poterat interfe-
cit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel,
41 * à Cadesbarne vsque Gazam. Omnem Ter-
42 ram Gosen vsque Gabaon, * vniuersosque
reges, & regiones eorum vno impetu cepit,
atque vastauit: Dominus enim Deus Israel
pugnauit pro eo. * reuersusque est cum om-
ni Israel ad locum castrorum in Galgala.

CAP. XI.

1 QVæ cum audisset Iabin rex Asor, misit
A ad Iobab regem Madon, & ad regem
2 Semeron, atque ad regem Acsaph: * ad re-
ges quoque Aquilonis, qui habitabāt in mō-
tanis, & in planitie contra meridiem Cene-
roth, in campestribus quoque, & in regioni-
3 bus Dor iuxta mare: * Chananæum quoque
ab Oriente, & Occidente, & Amorrhæū, at-
que Hethæum, ac Pherezæum, & Iebusæum
in montanis: Heuæum quoque qui habita-
bat ad radices Hermon in Terra Maspha.
4 * Egressique sunt omnes cū turmis suis, po-
pulus multus nimis sicut arena, quæ est in
B littore maris, equi quoque, & currus immen-
5 sæ multitudinis. * Conuenerūtque omnes re-
ges isti in vnū ad Aquas Merom, vt pugna-
6 rent cōtra Israel. * Dixitque Dominus ad Io-
sue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora
ego tradam omnes istos vulnerandos in cō-
spectu Israel: equos eorum subneruabis, &
7 currus igne combures. * Venitque Iosue, &
omnis exercitus cum eo aduersus illos ad
Aquas Merom subito, & irruerūt super eos,
8 * tradiditque illos Dn̄s in manus Israel. Qui
percusserunt eos, & persecuti sunt vsque ad
Sidonem magnam, & Aquas Maserephoth,
campumque Masphe, qui est ad Orienta-
lem illius partē. Ita percussit omnes, vt nul-
9 las dimitteret ex eis reliquias: * fecitque si-
cut præceperat ei Dn̄s, equos eorū subnerua-
uit, currusq; cōbussit igni. * Reuersusq; statim
10 cepit Asor: & regē eius percussit gladio. Asor
enim antiquitus inter omnia regna hęc prin-
cipa-

eipa tũ tenebat. *Percuſſitq; omnes animas, 11
quæ ibidem morabantur: non dimiſit in ea
vllas reliquias, ſed vſque ad internecionem
vniuerſa vaſtauit, ipſamque vrbem peremit C
incendio. *Et omnes per circuitũ ciuitates, 12
regeſq; earum cepit, percuſſit, atque deleuit,
u Deu.7.a.1. uſicut præceperat ei Moyſes famulus Domi-
ni. *Abſque vrbibus, quæ erant in collibus, 13
& in tumulis ſitæ, ceteras ſuccendit Iſrael:
vnam tãtum Aſor munitiſſimã flamma cõ-
ſumpſit. *Omnemque prædam iſtarum vr- 14
bium, ac iumenta diuiſerunt ſibi filij Iſrael,
u Exo.34.b.11. cũctis hominibus interfectis. *uSicut præce- 15
Deu.7.a.1. perat Dominus Moyſi ſeruo ſuo, ita præce-
pit Moyſes Ioſue, & ille vniuerſa comple-
uit: non præterijt de vniuerſis mandatis,
nec vnũ quidem verbũ, quod iuſſerat Do-
minus Moyſi. * Cepit itaque Ioſue omnem 16
Terrã montanam, & meridianã, terramque
Goſen, & planitiem, & Occidentalem pla-
gam, montemque Iſrael, & campeſtria eius:
* & partem montis, quæ aſcendit Seir vſque 17
Baalgad per planitiem Libani ſubter mon-
tem Hermon: omnes reges eorum cepit, per-
cuſſit, & occidit. *Multo tempore pugnauit 18
Ioſue contra reges iſtos. * Non fuit ciuitas D
quæ ſe traderet filijs Iſrael, præter Heuæũ, 19
qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellã-
do cepit. * Domini enim ſententia fuerat, 20
vt indurarentur corda eorum, & pugnarent
contra Iſrael, & caderent, & non mererentur
vllam clemẽtiam, ac perirent, ſicut præcepe-
rat Dominus Moyſi. *In illo tempore venit 21
Ioſue, & interfecit Enacim de montanis, He-
bron, & Dabir, & Anab, & de omni monte
Iuda, & Iſrael, vrbeſq; eorum deleuit. *Non 22
reliquit vllum de ſtirpe Enacim, in Terra fi-
liorum Iſrael: abſq; ciuitatibus Gaza, & Geth,
& Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt. * Ce- 23
pit ergo Ioſue omnem Terram, ſicut locutus
eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eam in
poſſeſſionem filijs Iſrael ſecundum partes, &
tribus ſuas. quieuitque Terra à prælijs.

C A P. XII.

HI sũt reges, quos percuſſerũt filij Iſrael 1
& poſſederũt Terram eorum trãs Ior- A
danem ad ſolis ortum, à torrente Arnon vſ
que ad montem Hermon, & omnem Orien-
talem plagam, quæ reſpicit ſolitudinem. *Se- 2
hon rex Amorrhæorũ, qui habitauit in He-
ſebon, dominatus eſt ab Aroer, quæ ſita eſt
ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ par-
tis in valle, dimidięque Galaad, vſque ad tor-
rentem Iaboc, qui eſt terminus filiorum Am-
mon. * & à ſolitudine vſque ad Mare Cene- 3
roth contra Orientem, & vſque ad Ma- B
re deſerti, quod eſt mare ſalſiſſimum, ad
Orientalem plagam per viam, quæ ducit
Bethſimoth, & ab auſtrali parte, quæ ſubia-
cet Aſedoth, Phaſga. * Terminus Og regis 4
Baſan, de reliquijs Raphaim, qui habitauit
in Aſtaroth, & in Edrai, & dominatus eſt in
monte Hermon, & in Salecha, atque in
5 vniuerſa Baſan, vſque ad terminos. *Geſſu-
ri, & Machati, & dimidiæ partis Galaad:
6 terminos Sehon regis Heſebon. * Moyſes
famulus Domini, & filij Iſrael percuſſerunt
eos, tradiditque Terram eorum Moyſes in
C poſſeſſionem Rubenitis, & Gaditis, & dimi-
7 diæ tribui Manaſſe. * Hi ſunt reges Terræ
quos percuſſit Ioſue, & filij Iſrael trans Ior-
danem ad Occidentalem plagam, à Baalgad
in campo Libani, vſque ad montem, cuius
pars aſcendit in Seir: tradiditque eam Ioſue
in poſſeſſionem tribubus Iſrael, ſingulis par-
8 tes ſuas, * tam in montanis, quam in planis,
atque campeſtribus. In Aſedoth, & in ſoli-
tudine, ac in meridie Hethæus fuit, & Amor-
rhæus, Chananæus, & Pherezæus, Heuæus,
9 & Iebuſæus. * Rex Iericho vnus: rex Hai,
D quæ eſt ex latere Bethel vnus: * rex Ieruſa-
10 lem vnus; rex Hebron vnus. * rex Ierimoth
11 vnus, rex Lachis vnus, rex Eglon vnus,
12 rex Cazer vnus, * rex Dabir vnus, rex
13 Gader vnus, * rex Herma vnus, rex Hered
14 vnus, *rex Lebna vnus, rex Odullam vnus,
15 * rex Maceda vnus, rex Bethel vnus, * rex
16 Taphua vnus, rex Opher vnus, rex Aphec
17 vnus, rex Saron vnus, * rex Madõ vnus, rex
18 Aſor vnus, *rex Semerõ vnus, rex Achſaph
19 vnus, rex Thenac vnus, rex Mageddo
20 vnus, * rex Cades vnus, rex Iachanan Car-
21 meli vnus, *rex Dor, & prouinciæ Dor vnus
22 rex Gentium Galgal vnus, * rex Therſa
23 vnus, omnes reges triginta vnus.

C A P. XIII.

1 IOſue ſenex, prouectæq; ętatis erat, & di-
A xit Dominus ad eum: Senuiſti, & longę-
uus es, terraque latiſſima derelicta eſt, quæ
2 necdum ſorte diuiſa eſt: * omnis videlicet
Galilæa, Philiſthijm, & vniuerſa Geſſuri.
3 * A fluuio turbido, qui irrigat Aegyptum,
vſque ad terminos Accaron contra Aquilo-
nem: Terra Chanaan, quæ in quinque re-
gulos Philiſthijm diuiditur, Gazęos, & Azo-
tios, Aſcalonitas, Gethæos, & Accaronitas.
4 *Ad meridiem vero ſunt Heuæi, omnis Ter-
ra Chanaan, & Maara Sidoniorum vſque
5 Apheca & terminos Amorrhæi, *eiuſq; con-
finia. Libani quoque regio contra Orientem
à Baalgad ſub monte Hermon, donec ingre-
6 diaris Emath. * Omnium qui habitant in
monte à Libano vſque ad Aquas Maſere-
photh, vniuerſique Sidonij. Ego ſum qui de-
lebo eos à facie filiorũ Iſrael. Veniat ergo in
partem hereditatis Iſrael, ſicut præcepi tibi.
7 * Et nunc diuide terram in poſſeſſionem
nouem tribubus, & dimidiæ tribui Manaſſe,
8 *cum qua Ruben & Gad poſſederunt ter- u Nu 31.f.31.
ram, uquam tradidit eis Moyſes famulus Do-
mini

mini trans fluenta Iordanis, ad orientalem
plagam.* Ab Aroer, quæ sita est in ripa tor- 9
rentis Arnon, & in vallis medio, vniuersa-
que campestria Medaba, vsque Dibon. * & 10
cunctas ciuitates Sehon, regis Amorrhæi, qui
regnauit in Hesebon vsque ad terminos fi-
liorum Ammon. * & Galaad, ac termi- 11
num Gessuri & Machati, & omnem mon-
tem Hermon, & vniuersam Basan: vsque
ad Salecha,* omne regnũ Og in Basan, qui 12
regnauit in Astaroth & Edrai, ipse fuit de
reliquijs Raphaim: percussitque eos Moyses,
atque deleuit. * Nolueruntque disperdere 13
filij Israel Gessuri & Machati: & habitaue-
runt in medio Israel vsq; in præsentem diẽ.
[" Num. 18. a. 1.] *"Tribui autem Leui non dedit possessionẽ 14
sed sacrificia & victimæ Domini Dei Israel,
ipsa est eius hereditas, sicut locutus est illi.
* Dedit ergo Moyses possessionem tribui fi- 15
liorũ Ruben iuxta cognationes suas. *Fuit- 16
que terminus eorum ab Aroer, quæ sita est
in ripa torrentis Arnon, & in valle eiusdem
torrentis media: vniuersam planitiem, quæ 17
ducit Medaba, * & Hesebon, cunctosque vi- C
culos earum, qui sunt in campestribus: Di-
bon quoque, & Bamothbaal, & oppidum
Baalmaon, * & Iassa, & Cedimoth, & Me- 18
phaat, * Cariathaim, & Sabama, & Sa- 19
rathasar in mõte conuallis. *Bethphogor & 20
Asedoth, Phasga & Bethiesimoth, * & om- 21
nes vrbes campestres, vniuersaq; regna Se-
hon regis Amorrhæi, qui regnauit in Hese-
[" Nu. 31. c. 8.] bon, "quem percussit Moyses cum principi-
bus Madian: Heuæum, & Recem, & Sur, &
Hur, & Rebe duces Sehon habitatores Ter-
ræ.* Et Balaam filium Beor ariolum occide- 22
rũt filij Israel gladio cum ceteris interfectis.
*Factusq; est terminus filiorum Ruben Ior- 23
danis fluuius. Hæc est possessio Rubenitarũ
per cognationes suas vrbium & viculorum.
*Deditq; Moyses tribui Gad & filijs eius per 24
cognationes suas possessionem, cuius hęc di-
uisio est. * Terminus Iaser, & omnes ciuita- 25
tes Galaad, & dimidiam partem terræ filio- D
rum Ammon, vsq; ad Aroer, quæ est contra
Rabba, * & ab Hesebon vsq; Ramoth, Mas- 26
phe, & Betonim: & à Manaim vsq; ad termi-
nos Dabir. * in valle quoque Betharan, & 27
Bethnemra, & Socoth, & Saphon reliquam
partem regni Sehon regis Hesebon: huius
quoque finis, Iordanis est vsq; ad extremam
partem maris Cenereth trans Iordanem ad
orientalem plagam,* hæc est possessio filio- 28
rum Gad per familias suas, ciuitates, & villæ
earum.* Dedit & dimidię tribui Manasse, fi- 29
lijsque eius iuxta cognationes suas possessio-
nem,* cuius hoc principium est: à Manaim 30
vniuersam Basan, & cuncta regna Og regis
Basan, omnesque vicos Iair, qui sunt in Ba-
san, sexaginta oppida.* & dimidiam partem 31
Galaad, & Astaroth, & Edrai vrbes regnĩ
Og in Basan: filijs Machir, filij Manasse di-
midiæ parti filiorum Machir iuxta cogna-
32 tiones suas.* Hanc possessionẽ diuisit Moy-
ses in campestribus Moab trans Iordanem
contra Iericho ad Orientalem plagam.
33 * "Tribui autem Leui non dedit possessio- [" Nu. 18. b. 8.]
nem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est
possessio eius, vt locutus est illi.

CAP. XIV.

1 HOc est, quod possederunt filij Israel in
A Terra Chanaan, quam dederunt eis E-
leazar sacerdos, & Iosue filius Nun, & prin-
2 cipes familiarum per tribus Israel: *sorte om-
nia diuidentes, " sicut præceperat Dominus [" Nu. 34. c. 13.]
in manu Moysi, nouem tribubus, & dimidię
3 tribui. * Duabus enim tribubus, & dimidiæ
dederat Moyses trans Iordanẽ possessionẽ:
absque Leuitis, qui nihil terræ acceperũt in-
4 ter fratres suos: * sed in eorum successerunt
B locum filij Ioseph in duas diuisi tribus, Ma-
nasse & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ
aliam in Terra partem, nisi vrbes ad habitã-
dum, & suburbana earum ad alenda iumen-
5 ta & pecora sua. * Sicut præceperat Domi-
nus Moysi, ita fecerunt filij Israel, & diuise-
6 runt Terram.* Accesserũt itaq; filij Iuda ad
Iosue in Galgala, locutusq; est ad eum Caleb
filius Iephone Cenezæus; " Nosti quid locu- [" Nu. 14. d. 22.]
tus sit Dominus ad Moysen hominẽ Dei de
7 me & te in Cadesbarne. * Quadraginta an-
norum eram quãdo misit me Moyses famu-
lus Domini de Cadesbarne, vt considerarem
C Terram, nunciauique ei quod mihi verum
8 videbatur. *Fratres autem mei, qui ascende-
rant mecum, dissoluerunt cor populi: & ni-
hilominus ego secutus sum Dominum Deũ
9 meum. * Iurauitque Moyses in die illo, di-
cens: Terra, quam calcauit pes tuus, erit pos-
sessio tua, & filiorum tuorum in æternum:
quia secutus es Dominum Deum meum.
10 Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut
pollicitus est vsque in præsentẽ diem. Qua-
draginta & quinque anni sunt, ex quo locu-
tus est Dñs verbum istud ad Moysen, quan-
do ambulabat Israel per solitudinem: hodie
11 octoginta quinque annorum sum, *sic va-
D lens, vt eo valebam tempore quando ad ex-
plorandum missus sum: " illius in me tem- [" Ec. 46. 11.]
poris fortitudo vsque hodie perseuerat, tam
12 ad bellandum quam ad gradiendum. * Da
ergo mihi montem istum, quẽ pollicitus est
Dñs, te quoq; audiente, in quo Enacim sunt,
& vrbes magnę, atq; munitæ: si forte sit Do-
minus mecum, & potuero delere eos, sicut
13 promisit mihi. *Benedixitq; ei Iosue: & tra-
14 didit ei Hebron in possessionem. * atque ex
eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Cene-
zæo vsque in præsentem diem: quia secutus
15 est Dominum Deum Israel. * Nomen He-
bron

bron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam
maximus ibi inter Enacim situs est: & Terra cessauit à prælijs.

CAP. XV.

a Nu. 34. a. 3.
Igitur a sors filiorum Iudæ per cognatio- 1
nes suas ista fuit: A termino Edom, deser- A
tum Sin cõtra Meridiem, & vsque ad extre-
mam partem australis plagæ: * initium eius 2
à summitate maris salsissimi, & à lingua
eius, quæ respicit Meridiem. * Egrediturque 3
contra Ascensum Scorpionis, & pertransit
in Sina: ascenditque in Cadesbarne, & per-
uenit in Esron, ascendens ad Addar, & cir-
cuiens Caarcaa, * atque inde pertransiens in 4
Asemona, & perueniens ad torrentẽ Aegy-
pti: eruntque termini eius mare magnum:
hic erit finis meridianę plagæ. * Ab Oriente 5
vero erit initium, mare salsissimum vsque
ad extrema Iordanis: & ea quæ respiciunt ad
Aquilonem à lingua maris vsque ad eumdẽ B
Iordanis fluuium. * ascenditque terminus in 6
Beth Hagla, & transit ab Aquilone in Beth
Araba: ascendens ad lapidem Boen filij Ru-
ben. * & tendens vsque ad terminos Debera 7
de Valle Achor, contra Aquilonem respiciẽs
Galgala, quæ est ex aduerso Ascensionis
Adommim, ab australi parte torrentis: tran-
sitq; aquas, quæ vocantur Fons solis: & erũt
exitus eius ad Fontem Rogel. * ascenditque 8
per conuallem filij Ennom ex latere Iebu-
sæi ad Meridiem, hæc est Ierusalem: & inde
se erigens ad verticem montis, qui est contra
Geennom ad Occidẽtem in summitate Val-
lis Raphaim contra Aquilonem. * pertran- 9
sitque à vertice montis vsque ad fontẽ aquę
Nephtoa: & peruenit vsque ad vicos mon- C
tis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ est
Cariathiarim, id est, vrbs siluarum. * & cir- 10
cuit de Baala contra Occidentem, vsque ad
montem Seir: transitque iuxta latus montis
Iarim ad Aquilonem in Chesson: & descen-
dit in Bethsames, transitque in Thamna. * & 11
peruenit contra Aquilonem partis Accaron
ex latere: inclinaturque Sechrona, & transit
montem Baala: peruenitque in Iebneel, &
magni maris contra occidentẽ fine cõcludi-
tur. * hi sunt termini filiorũ Iuda per circui- 12
tũ in cognationibus suis. * Caleb vero filio 13
Iephone dedit partem in medio filiorum Iu-
da, sicut præceperat ei Dñs: Cariath Arbe D
a Iud. 1. c. 10.
patris Enac, ipsa est Hebron. * a Deleuitq; ex 14
ea Caleb tres filios Enac, Sesai, & Ahiman, &
Tholmai de stirpe Enac. * Atque inde con- 15
scendens venit ad habitatores Dabir, quæ
prius vocabatur Cariath Sepher, id est, ciui-
tas litterarum. * Dixitq; Caleb: Qui percus- 16
serit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei
Axam filiam meam vxorem. * Cepitque eã 17
Othioniel filius Cenez frater Caleb iunior:
deditq; ei Axam filiam suam vxorẽ. * Quę, 18
cum pergerent simul, suasa est à viro suo, vt
peteret à patre suo agrum, suspirauitque vt
sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, in-
19 quit? * At illa respõdit: Da mihi benedictio-
nem: Terram australem, & arentem dedisti
mihi, iunge, & irriguam. Dedit itaq; ei Caleb
20 irriguum superius & inferius. * Hæc est pos-
sessio tribus filiorum Iuda per cognationes
21 suas. * Erantque ciuitates ab extremis parti-
E bus filiorum Iuda iuxta terminos Edom à
22 Meridie: Cabseel & Eder & Iagur, * & Ci-
23 na & Dimona & Ada, * & Cades, & Asor,
24 & Iethnam, * Ziph & Telem & Baloth,
25 * Asor noua & Carioth, Hesron, hæc est
26 Asor, * Amam, Sama, & Molada, * & Aser-
27 gadda & Hassemon & Bethphelet, * & Ha-
28 sersual & Bersabee & Baziothia, * & Baala
29 & Iim & Esem, * & Eltholad & Cesil &
30 Harma & Siceleg & Medemena & Sensen-
31 na, * Lebaoth & Selim & Aen & Remon:
omnes ciuitates vigintinouem, & villæ ea-
32 rum. * In cãpestribus vero: Estaol & Sarea
33 & Asena, * & Zanoe & Aenagãnim, & Ta-
F phua & Enaim, * & Ierimoth, & Adullã, So-
34 cho & Azeca, * & Saraim & Adithaim &
35 Gedera & Gederothaim: vrbes quattuor-
36 decim, & villæ earũ. * Sanan & Hadassa &
37 Magdalgad, * Delean & Masepha & Iecthel,
38 * Lachis & Bascath & Eglon, * Chebbon &
39 Lehemã & Cethlis, * & Gideroth & Betha-
40 gõ & Naama & Maceda: ciuitates sedecim,
41 & villæ earum. * Labana & Ether & Asan,
42 Iephtha & Esna & Nesib, * & Ceila & Ach-
43 zib & Maresa: ciuitates nouem, & villæ ea-
44 rũ. * Accaron cum vicis, & villulis suis. * Ab
45 Accaron vsq; ad mare: omnia quæ vergunt
46 ad Azotũ & viculos eius. * Azotus cũ vicis,
47 & villulis suis. Gaza cũ vicis, & villulis suis,
vsque ad torrentem Aegypti, & mare ma-
48 gnũ terminus eius. * Et in monte: Samir &
49 Iether & Socoth. * & Danna & Cariathsen-
50 na, hæc est Dabir: * & Anab & Istemo & A-
51 nim, * Gosen & Olõ & Gilo: ciuitates vnde-
G cim, & villæ earũ. * Arab & Ruma & Esaan.
52 * & Ianũ & Beththaphua & Apheca, * Ath-
53 matha & Cariatharbe, hæc est Hebron, &
54 Sior: ciuitates nouem, & villæ earũ. * Maon
55 & Carmel & Ziph & Iotá, * Iezrael & Iu-
56 cadã & Zanoe, * Accain, Gabaa & Thamna:
57 ciuitates decem, & ville earum. * Halhul, &
58 Bessur, & Gedor, * Mareth, & Bethanoth,
59 & Eltecon: ciuitates sex, & villæ earũ. * Ca-
60 riathbaal, hæc est Cariathiarim vrbs silua-
rũ, & Arebba: ciuitates duæ, & villæ earum.
61 * In deserto Betharaba, Meddin, & Sachacha
62 * & Nebsan, & ciuitas salis, & Engaddi: ciui-
63 tates sex, & villæ earum. * Iebusæum autem
habitatorẽ Ierusalem non potuerũt filij Iu-
da delere: habitauitq; Iebusæus cũ filijs Iu-
da in Ierusalem vsque in præsentem diem.

CAP. XVI.

Cecidit quoque sors filiorum Ioseph ab 1
Iordane cõtra Iericho,& aquas eius ab A
Oriente: solitudo quæ ascendit de Iericho
ad montem Bethel: & egreditur de Bethel 2
Luza:trãsitq; terminũ Archi,Atharoth. *& 3
descendit ad Occidentẽ iuxta terminum Ie- B
phleti,vsq; ad terminos Beth horon inferio-
ris,& Gazer: finiunturq; regiones eius mari
magno:*possederũtq; filij Ioseph Manasses, 4
& Ephraim. * Et factus est terminus filiorũ 5
Ephraim per cognationes suas: & possessio
eorũ contra Orientem Ataroth addar vsq;
Beth horon superiorẽ. *Egrediunturq; con- 6
finia in mare: Machmethath vero Aquilo- C
nem respicit, & circuit terminos contra
Orientem in Thanathselo: & pertransit ab
Oriente Ianoe. * descẽditq; de Ianoe in Ata- 7
roth, & Naaratha: & peruenit in Iericho,
egrediturq; ad Iordanẽ.*De Taphua pertrã- 8
sit contra mare in Vallem arũdineti, suntq;
egressus eius in mare salsissimũ: hæc est pos- D
sesio tribus filiorum Ephraim per familias
suas.* Vrbesq; separatæ sunt filijs Ephraim 9
in medio possessionis filiorum Manasse, &
villæ earum. * Et non interfecerunt filij 10
Ephraim Chananæum, qui habitabat in
Gazer: habitauitque Chananæus in medio
Ephraim vsque in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

Cecidit autem sors tribui Manasse:(ipse 1
enim est primogenitus Ioseph)Machir A
primogenito Manasse patri Galaad,qui fuit
vir pugnator, habuitq; possessionẽ Galaad
u Nu. 26. d 30. & Basan:* u & reliquis filiorũ Manasse iux- 2
ta familias suas, filijs Abiezer, & filijs He-
lec,& filijs Esriel, & filijs Sechen, & filijs He-
pher,& filijs Semida: isti sunt filij Manasse,
filij Ioseph, mares, per cognationes suas.
u Nu. 27. a 1. & 36. d. 11. * u Salphaad vero filio Hepher,filij Galaad, 3
filij Machir, filij Manasse non erant filij,sed
solæ filiæ: quarum ista sunt nomina,Maala
& Noa & Hegla & Melcha & Thersa. *Ve- 4
neruntque in conspectu Eleazari sacerdotis,
& Iosue filij Nun, & principum dicentes:
Dominus præcepit per manum Moysi, vt
daretur nobis possessio in medio fratrũ no-
strorum. Deditque eis iuxta imperium Do-
mini possessionem in medio fratrum patris
earum. *Et ceciderunt funiculi Manasse,de- 5
cem, absque Terra Galaad & Basan trans B
Iordanem. * Filiæ enim Manasse possede- 6
runt hereditatem in medio filiorum eius.
Terra autem Galaad cecidit in sorte filiorũ
Manasse qui reliqui erant. * Fuitque termi- 7
nus Manasse ab Aser, Machmethath quæ
respicit Sichen:& egreditur ad dextram iux-
ta habitatores Fontis Taphue. * Etenim in 8
sorte Manasse ceciderat Terra Taphuæ,
quæ est iuxta terminos Manasse filiorum
9 Ephraim. * Descenditque terminus Vallis
arundineti in meridiem torrentis ciuitatum
Ephraim, quæ in medio sunt vrbium Ma-
nasse: terminus Manasse ab Aquilone tor-
10 rentis,& exitus eius pergit ad mare: * ita vt
possessio Ephraim sit ab Austro,& ab Aqui-
C lone Manasse,& vtramque claudat mare, &
coniungantur sibi in tribu Aser ab Aquilo-
11 ne, & in tribu Issachar ab Oriente.*Fuitque
hereditas Manasse in Issachar, & in Aser,
Bethsan, & viculis eius, & Ieblaam cum vi-
culis suis, & habitatores Dor cum oppidis
suis, habitatores quoque Endor cum viculis
suis:similiterq; habitatores Thenac cũ vicu-
lis suis, & habitatores Mageddo cum vicu-
12 lis suis,& tertia pars vrbis Nopheth. * Nec
potuerũt filij Manasse has ciuitates subuer-
tere, sed cępit Chananæus habitare in terra
13 sua. * Postquam autem conualuerunt filij
Israel, subiecerunt Chananæos, & fecerunt
14 sibi tributarios, nec interfecerunt eos. * Lo-
D cutique sunt filij Ioseph ad Iosue,& dixerũt:
Quare dedisti mihi possessionem sortis, &
funiculi vnius, cum sim tantæ multitudinis,
15 & benedixerit mihi Dñs? * Ad quos Iosue
ait: Si populus multus es,ascende in siluam,
& succide tibi spatia in Terra Pherezæi, &
Raphaim: quia angusta est tibi possessio
16 montis Ephraim. * Cui responderunt filij
Ioseph: Non poterimus ad montana conscẽ-
dere: cũ ferreis curribus vtantur Chananæi,
qui habitant in terra campestri, in qua sitæ
sunt Bethsan cum viculis suis,& Iezrael me-
17 diam possidens vallem. *Dixitque Iosue ad
domum Ioseph, Ephraim,& Manasse: Popu-
lus multus es,& magnæ fortitudinis,non ha-
18 bebis sortem vnam, * sed transibis ad mon-
tem,& succides tibi, atque purgabis ad habi-
tandum spatia: & poteris vltra procedere,
cum subuerteris Chananæum, quem dicis
ferreos habere currus, & esse fortissimum.

CAP. XVIII.

1 Congregatiq; sunt omnes filij Israel in
A Silo,ibiq; fixerũt tabernaculũ testimo-
2 nij,& fuit eis Terra subiecta. *Remanserant
autẽ filiorum Israel septẽ tribus, quæ necdũ
3 acceperãt possessiones suas.* Ad quos Iosue
ait: Vsquequo marcetis ignauia,& nõ intra-
tis ad possidendã Terram, quam Dñs Deus
4 patrũ vestrorũ dedit vobis? * Eligite de sin-
gulis tribubus ternos viros,vt mittam eos,&
pergant, atque circumeant Terram, & de-
scribant eam iuxta numerum vniuscuiusq;
multitudinis, referantq; ad me,quod descri-
5 pserint. * Diuidite vobis terram in septem
partes: Iudas sit in terminis suis ab Australi
6 plaga, & domus Ioseph ab Aquilone: * me-
diam inter hos Terram in septem partes de-
scribite: & huc venietis ad me, vt corã Do-
mino Deo vestro mittam vobis hic sortem:
quia

* quia non est inter vos pars Leuitarum, sed 7
sacerdotium Dñi est eorum hereditas. Gad
autem & Ruben, & dimidia tribus Manasse B
iam acceperant possessiones suas trans Ior-
danem ad Orientalē plagam: quas dedit eis
Moyses famulus Dñi. * Cumq; surrexissent 8
viri, vt pergerent ad describendam terram,
præcepit eis Iosue, dicens: Circuite Terram,
& describite eā, ac reuertimini ad me: vt hic
coram Domino, in Silo mittam vobis sortē.
*Itaq; perrexerunt: & lustrantes eā, in septē 9
partes diuiserunt, scribētes in volumine. Re-
uersique sunt ad Iosue in castra Silo. * Qui 10
misit sortes coram Dño in Silo: diuisitque
Terrā filijs Israel in septem partes. *Et ascē- 11
dit sors prima filiorum Beniamin per fami-
lias suas, vt possiderent Terram inter filios
Iuda, & filios Ioseph. *Fuitque terminus eo- 12
rum contra Aquilonem à Iordane: pergens
iuxta latus Iericho Septentrionalis plagæ, &
inde contra Occidentem ad montana con-
scendens, & perueniens ad solitudinē Betha-
u Gen. 18. d. 19. uen, *atque pertransiens iuxta u Luzam ad 13
Meridiē, ipsa est Bethel: descenditq; in Ata-
roth addar in montem, qui est ad Meridiem
Beth horon inferioris: * Et inclinatur cir- 14
cuiens contra mare ad Meridiē montis, qui
respicit Beth horon contra Africum: suntq;
exitus eius in Cariath baal, quæ vocatur &
Cariathiarim, vrbem filiorum Iuda: hæc est
plaga contra mare, ad Occidētem. * A Me- 15
ridie autem ex parte Cariathiarim egre-
ditur terminus cōtra mare, & peruenit vsq;
ad fontem aquarum Nephtoa. *Descendit- 16
que in partem montis, qui respicit Vallē fi-
liorum Ennom: & est cōtra Septētrionalem
plagam in extrema parte Vallis Raphaim.
Descēditq; in Geenom (id est, Vallē Ennon)
iuxta latus Iebusæi ad Austrū: & peruenit ad
Fontē Rogel, * transiens ad Aquilonem, & 17
egrediens ad Ensemes, id est fontē solis: * & 18
pertransit vsq; ad tumulos, qui sunt è regio- D
ne Ascensus Adommim: descēditq; ad Abē-
boen, id est, lapidē Boen filij Rubē: & pertrā-
sit ex latere Aquilonis ad cāpestria: descen-
ditq; in planitiem, * & prætergreditur con- 19
tra Aquilonem Beth hagla: suntque exitus
eius contra linguā maris salsissimi ab Aqui-
lone in fine Iordanis ad Australem plagam:
* qui est terminus illius ab Oriente. hæc est 20
possessio filiorum Beniamin per terminos
suos in circuitu, & familias suas. *Fuerunt- 21
que ciuitates eius, Iericho & Beth hagla, &
Vallis Casis, * Beth Araba, & Samaraim, & 22
Bethel * & Auim, & Aphara, & Ophera, 23
*Villa Emona, & Ophni, & Gabee: ciuitates 24
duodecim, & villæ earū. *Gabaon, & Rama, 25
& Beroth, *& Mesphe, & Caphara, & Amo- 26
sa *& Recem, Iarephel, & Tharela, * & Se- 27
la, Eleph, & Iebus, quæ est Ierusalem, Ga- 28
baath, & Cariath: ciuitates quattuordecim,
& villæ earum. Hæc est possessio filiorum
Beniamin iuxta familias suas.

CAP. XIX.

1 ET egressa est sors secunda filiorum Si-
A meon per cognationes sua: fuitq; here-
2 ditas *eorum in medio possessionis filiorum
3 Iuda: Bersabee, & Sabee, & Molada, *& Ha-
4 sersual, Bala & Asem * & Eltholad Bethul,
5 & Harma, * & Siceleg, & Bethmarchaboth
6 & Hasersula, * & Bethlebaoth, & Sarohen,
7 ciuitates tredecim, & villæ earum. * Ain &
Remmon, & Athar & Asan: ciuitates quat-
8 tuor, & villæ earum: * omnes viculi per cir-
cuitū vrbiū istarum vsque ad Baalath Beer
Ramath contra Australem plagam. Hæc est
hereditas filiorum Simeon iuxta cognatio-
9 nes suas, * in possessione, & funiculo filiorū
Iuda: quia maior erat, & idcirco filij Simeon
possederunt in medio hereditatis eorum.
10 * Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon
per cognationes suas: & factus est terminus
11 possessionis eorum vsque Sarid. * Ascen-
ditq; de Nari & Merala, & peruenit in Deb-
baseth, vsque ad torrētem, qui est contra Ie-
12 conā. *Et reuertitur de Sareth contra Oriē-
tem in fines Ceseleththabor: & egreditur ad
13 Dabereth, ascenditque contra Iaphie. * Et
inde pertransit vsque ad Orientalem plagā
Gethhepher, & Thacasin: & egreditur in
14 Remmon, Amthar & Noa. * Et circuit ad
B Aquilonem Hanathon: suntq; egressus eius
15 Vallis Iephtahel, * & Cateth, & Naalol, &
Semeron, & Iedala, & Bethlehem: ciuitates
16 duodecim, & villæ earum. *Hæc est heredi-
tas tribus filiorum Zabulon per cognatio-
17 nes suas, vrbes, & viculi earum. * Issachar
egressa est sors quarta per cognationes suas,
18 *fuitque eius hereditas Iezrael, & Casaloth,
19 & Sunem, *& Hapharaim, & Seon, & Ana-
20 harath, *& Rabboth, & Cesion, Abes, * &
21 Rameth, & Engannim, & Enhadda, &
22 Bethpheses. *Et peruenit terminus eius vsq;
Thabor, & Sehesima & Bethsames: eruntq;
exitus eius Iordanis: ciuitates sedecim, & vil-
23 læ earū. * Hæc est possessio filiorū Issachar
per cognationes suas, vrbes, & viculi earum.
24 *Ceciditq; sors quinta tribui filiorum Aser
25 per cognationes suas: *fuitque terminus eo-
rum Halcath & Chali, & Beten, & Axaph,
26 & Elmelech & Amaad & Messal: & perue-
nit vsque ad Carmelum maris, & Sihor, &
27 Labanath. * Ac reuertitur contra orientem
Bethdagon: & pertransit vsque Zabulon, &
C Vallem Iephthael contra Aquilonem in Be-
themec, & Nehiel, egrediturque ad læuam
28 Cabul, *& Abran, & Rohob & Hamon,
29 & Cana, vsque ad Sidonem magnam. * re-
uertiturque in Horma vsque ad ciuitatem
munitissimam Tyrū, & vsque Hosa: erūtq;
30 exitus eius in mare de funiculo Achziba: *&
Amma, & Apehec, & Rohob. ciuitates vi-

gintiduæ, & villæ earum. * Hæc est pos- 31
sessio filiorum Aser per cognationes suas, vr-
besq; & viculi earum. * Filiorum Nephthali 32
sexta sors cecidit per familias suas: * & cœpit 33
terminus de Heleph & Elon in Saananim, &
Adami, quæ est Neceb, & Iebnael vsq; Lecũ:
& egressus eorum vsque ad Iordanem: * re- 34
uertiturq; terminus contra Occidentem in
Azanotthabor, atque inde egreditur in Hu-
cuca, & pertransit in Zabulon contra Meri-
diem, & in Aser contra Occidentẽ, & in Iuda
ad Iordanem contra ortum solis, * ciuitates 35
munitissimę Assedim, Ser, & Emath & Rec- D
cath, & Cenereth, * & Edema, & Arama, 36
Asor, * & Cedes, & Edrai, Enhasor, * & Ierõ, 37
& Magdalel, Horẽ & Bethanath & Bethsa-
mes: * ciuitates decem & nouem, & villæ ea- 38
rum. * Hęc est possessio tribus filiorũ Neph- 39
thali per cognationes suas, vrbes & viculi
earum. * Tribui filiorum Dan per familias 40
suas egressa est sors septima. * & fuit termi- 41
nus possessionis eius Sara & Esthaol, & Hir-
semes, id est ciuitas solis: * Selebin & Aialon 42
& Iethela, * Elon & Themna & Acrõ, * El- 43
thece, Gebbethon & Balaath, * & Iud & Ba- 44
ne & Barach & Gethremmon: * & Meiarcõ 45
& Arecon, cum termino, qui respicit Iop- 46
pen, * & ipso fine concluditur. Ascẽderunt- 47
que filii Dan, & pugnauerunt cõtra Lesem,
ceperuntque eam: & percusserunt eã in ore
gladij, & posséderunt, & habitauerunt in ea,
vocantes nomen eius Lesem Dan, ex nomi-
ne Dan patris sui. * Hæc est possessio tribus 48
filiorum Dan, per cognationes suas, vrbes &
viculi earum. * Cumque complesset sorte 49
diuidere Terram singulis per tribus suas, de-
derunt filij Israel possessionem Iosue filio
Nun in medio sui, * iuxta præceptum Dñi, 50
vrbem quam postulauit, Thamnath Saraa
in monte Ephraim: & ædificauit ciuitatem,
habitauitque in ea. * Hæ sunt possessiones, 51
quas sorte diuiserunt Eleazar sacerdos, & Io-
sue filius Nun, & principes familiarum, ac
tribuum filiorum Israel in Silo, coram Do-
mino ad ostium tabernaculi testimonij, par-
titique sunt Terram.

CAP. XX.

ET locutus est Dominus ad Iosue, dicens: 1
Loquere filijs Israel, & dic eis: * Sepa- A
rate vrbes fugitiuorum, " de quibus locutus 2
sum ad vos per manum Moysi; * vt confu- 3
giat ad eas quicumque animam percusserit
nescius: & possit euadere iram proximi, qui
vltor est sanguinis: * cum ad vnam harum 4
confugerit ciuitatem, stabit ante portam ci- B
uitatis, & loquetur senioribus vrbis illius ea,
quæ se comprobent innocentem: sicque su-
scipient eum, & dabunt ei locũ ad habitan-
dum. * Cumque vltor sanguinis eum fuerit 5
persecutus, non tradant in manus eius: quia
ignorans percussit proximum eius, nec ante

" Nu. 35. a. 9. Deut. 19. a. 2.

biduum, triduumve eius probatur inimicus:
6 * Et habitabit in ciuitate illa, donec stet an-
C te iudicium causam reddens facti sui, & mo-
riatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo
tempore: tunc reuertetur homicida, & in-
gredietur ciuitatem, & domum suam, de qua
7 fugerat. * Decreueruntque Cedes in Galilęa
montis Nephthali, & Sichem in monte
Ephraim, & Cariatharbe, ipsa est Hebron,
8 in monte Iuda. * Et trans Iordanem contra
D Orientalem plagam Iericho, " statuerunt
Bosor, quę sita est in campestri solitudine de
tribu Ruben, & Ramoth in Galaad de tri-
bu Gad, & Gaulon in Basan de tribu Ma-
9 nasse. * Hæ ciuitates constitutæ sunt in cun-
ctis filijs Israel, & aduenis, qui habitabant
inter eos: vt fugeret ad eas, qui animam ne-
scius percussisset, & non moreretur in ma-
nu proximi, effusum sanguinem vindicare
cupientis, donec staret ante populum expo-
siturus causam suam.

" Deut. 4. g. 43.

CAP. XXI.

1 ACcesseruntque principes familiarum
A Leui ad Eleazarum sacerdotem, & Io-
sue filium Nun, & ad duces cognationũ per
2 singulas tribus filiorum Israel: * locutique
sunt ad eos in Silo Terræ Chanaan, atque
dixerunt: " Dominus præcepit per manum
Moysi, vt darentur nobis vrbes ad habitan-
dum, & suburbana earum ad alenda iumen-
3 ta. * Dederuntque filii Israel de possessioni-
bus suis iuxta imperium Domini, ciuitates
4 & suburbana earum. * Egressaque est sors
in familiam Caath filiorum Aaron sacerdo-
tis de tribubus Iuda, & Simeon, & Benia-
5 min, ciuitates tredecim. * Et reliquis filio-
rum Caath, id est, Leuitis, qui superfuerant
de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia tri-
6 bu Manasse, ciuitates decem. * Porro filijs
Gerson egressa est sors, vt acciperent de tri-
bubus Issachar & Aser, & Nephthali, dimi-
diaque tribu Manasse in Basan ciuitates
7 numero tredecim. * Et filijs Merari per co-
gnationes suas de tribubus Ruben, & Gad, &
8 Zabulon vrbes duodecim. * Dederuntque
filijs Israel Leuitis ciuitates & suburbana ea-
rum, sicut præcepit Dominus per manum
9 Moysi, singulis sorte tribuentes. * De tribu-
B bus filiorum Iuda, & Simeon dedit Iosue ci-
10 uitates: " quarum ista sunt nomina, * filijs
Aaron per familias Caath Leuitici generis
11 (prima enim sors illis egressa est) * Caria-
tharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron,
in monte Iuda, & suburbana eius per cir-
12 cuitum. * " Agros vero, & villas eius de-
derat Caleb filio Iephone ad possidendum.
13 * Dedit ergo filijs Aaron sacerdotis Hebron
confugij ciuitatem, ac suburbana eius: &
14 Lobnam cum suburbanis suis: * & Iether,
15 & Estemo, * & Holon, & Dabir, * &
16 Ain, & Ieta, & Bethsames, cum suburbanis
suis:

" Nu. 35. a. 2.

" 1. Par. 6. a. 2.

" Sup. 14. d. 14.

suis:ciuitates nouem de tribubus, vt dictum
est,duabus. *De tribu autem filiorũ Benia- 17
min,Gabaon,& Gabae, *& Anatoth & Al- 18
mon, cũ suburbanis suis: ciuitates quattuor.
*Omnes simul ciuitates filiorum Aaron sa- 19
cerdotis, tredecim, cũ suburbanis suis. *Re- 20
liquis vero per familias filiorum Caath Le-
uitici generis hęc est data possessio.*De tri- 21
bu Ephraim vrbes confugij, Sichem cum
suburbanis suis in monte Ephraim,& Gazer
*& Cibsaim, & Beth horon, cum suburba- 22
nis suis, ciuitates quattuor. * De tribu quo- 23
que Dan, Eltheco, & Gabathon, *& Aialon C
& Gethremmon, cum suburbanis suis, ciui- 24
tates quattuor.*Porro de dimidia tribu Ma- 25
nasse, Thanach,& Gethremmon,cũ subur-
banis suis ciuitates duæ. * Omnes ciuitates 26
decem, & suburbana earum, datæ sunt filijs
Caath inferioris gradus.*Filijs quoque Ger- 27
son Leuitici generis dedit de dimidia tribu
Manasse confugij ciuitates, Gaulõ in Basan,
& Bosram,cũ suburbanis suis,ciuitates duas.
*Porro de tribu Issachar, Cesion,& Dabe- 28
reth, *& Iaramoth, & Enganin, cũ subur- 29
banis suis,ciuitates quattuor.*De tribu autẽ 30
Aser,Masal, & Abdon, *& Helcath, & Ro- 31
hob, cũ suburbanis suis, ciuitates quattuor.
*De tribu quoq; Nepththali ciuitates con- 32
fugij, Cedes in Galilæa, & Hammoth Dor,
& Carthan, cum suburbanis suis, ciuitates
tres. *Omnes vrbes familiarum Gerson,tre- 33
decim,cum suburbanis suis.*Filijs autẽ Me- 34
rari Leuitis inferioris gradus per familias
suas data est de tribu Zabulon, Iecnam, &
Cartha,& Damnã,& Naalol,ciuitates quat- 35
tuor cum suburbanis suis. *De tribu Ruben 36
vltra Iordanem contra Iericho ciuitates re- D
fugij, Bosor in solitudine, Misor, & Iaser, &
Iethson,& Mephaath,ciuitates quattuor cũ
suburbanis suis. *De tribu Gad ciuitates cõ- 37
fugij,Ramoth in Galaad,& Manaim,& He-
sebon, & Iazer, ciuitates quattuor cũ subur-
banis suis. * Omnes vrbes filiorum Merari 38
per familias, & cognationes suas,duodecim.
*Itaque ciuitates vniuersæ Leuitarũ in me- 39
dio possessionis filiorum Israel fuerunt qua-
draginta octo*cum suburbanis suis,singulę 40
per familias distributæ.* Deditque Domi- 41
nus Deus Israeli omnem Terram,quam tra-
diturum se patribus eorũ iurauerat: & pos-
sederunt illam,atq; habitauerũt in ea.*Da- 42
taque est ab eo pax in omnes per circuitum
nationes: nullusque eis hostium resistere au-
sus est, sed cuncti in eorum ditionem reda-
cti sunt. *Ne vnum quidem verbum, quod 43
illis præstiturum se esse promiserat, irritum
fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAP. XXII.

EOdem tempore vocauit Iosue Rubeni- 1
tas,& Gaditas, & dimidiam tribũ Ma- A
2 nasse, *dixitque ad eos: Fecistis omnia quæ
præcepit vobis Moyses famulus Domini:
3 mihi quoque in omnibus obedistis,*nec reli-
quistis fratres vestros longo tempore, vsque
in præsentem diem, custodientes imperium
4 Domini Dei vestri. * Quia igitur dedit Do-
minus Deus vester fratribus vestris quietem
& pacem,sicut pollicitus est: reuertimini, &
ite in tabernacula vestra, & in terrã posses-
sionis, [a] quam tradidit vobis Moyses famu- a Nu.32. 31.
5 lus Domini trans Iordanem: *ita dumtaxat,
vt custodiatis attente, & opere compleatis Sup.13. 8.
mandatum,& legem, quam præcepit vobis
Moyses famulus Domini,vt diligatis Domi-
num Deum vestrum,& ambuletis in omni-
bus vijs eius, & obseruetis mandata illius,
B adhæreatisque ei,ac seruiatis in omni corde,
6 & in omni anima vestra. * Benedixitque eis
Iosue,& dimisit eos. Qui reuersi sunt in ta-
7 bernacula sua. * Dimidiæ autem tribui Ma-
nasse possessionẽ Moyses dederat in Basan:
& idcirco mediæ,quæ superfuit, dedit Iosue
sortem inter ceteros fratres suos trans Iorda-
nẽ ad Occidentalem plagam. Cumq; dimit-
teret eos in tabernacula sua, & benedixisset
8 eis. * dixit ad eos:In multa substantia, atque
diuitijs reuertimini ad sedes vestras, cum ar-
gento, & auro, ære, ac ferro,& veste multi-
plici: diuidite prædam hostium cũ fratribus
9 vestris. *Reuersiq; sunt,& abierunt filij Ru-
ben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse,
à filijs Israel de Silo,quę sita est in Chanaan,
vt intrarẽt Galaad Terram possessionis suę,
quam obtinuerant iuxta imperium Domini
10 in manu Moysi. *Cumque venissent ad tu-
C mulos Iordanis in Terram Chanaan, ædifi-
cauerũt iuxta Iordanem altare infinitæ ma-
11 gnitudinis. * Quod cũ audissent filij Israel
& ad eos certi nuncij detulissent ædificasse
filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Ma-
nasse altare in Terra Chanaan,super Iorda-
12 nis tumulos,contra filios Israel: * conuene-
runt omnes in Silo,vt ascenderẽt, & dimica-
13 rent contra eos. *Et interim miserunt ad il-
los in Terram Galaad Phinees filium Elea-
14 zari sacerdotis,*& decem principes cum eo,
15 singulos de singulis tribubus.*Qui venerũt
ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus
Manasse in Terram Galaad, dixeruntq; ad
16 eos: Hæc mandat omnis populus Dñi: Quæ
est ista transgressio? Cur reliquistis Domi-
num Deum Israel,ædificantes altare sacrile-
17 gum,& à cultu illius recedentes? *An parũ
D vobis est [a] quòd peccastis in Beelphegor, & a Nu.25.4.
vsque in præsentem diem macula huius sce-
leris in vobis permanet? multique de popu- Deut.4.3.
18 lo corruerunt.*Et vos hodie reliquistis Do-
minum, & cras in vniuersum Israel ira eius
19 desæuiet. *Quòd si putatis immundam esse
terram possessionis vestræ, transite ad Ter-

ram, in qua tabernaculum Domini est, &
habitate inter nos: tantum vt à Domino, &
à nostro consortio non recedatis, ædificato
a Sup. 7. a. 1. altari præter altare Dñi Dei nostri.* a Non- 20
ne Achan filius Zare præterijt mandatum
Domini, & super omnẽ populum Israel ira
eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atque
vtinã solus perijsset in scelere suo.* Respon- 21
deruntque filij Ruben, & Gad, & dimidia
tribus Manasse principibus legationis Israel:
*Fortissimus Deus Dominus, ipse nouit, & 22
Israel simul intelliget: si præuaricationis ani- E
mo hoc altare construximus, non custodiat
nos, sed puniat nos in præsenti: * & si ea 23
mente fecimus vt holocausta, & sacrificium,
& pacificas victimas super eo imponeremus,
ipse quærat, & iudicet:* & non ea magis co- 24
gitatione, atque tractatu, vt diceremus: Cras
dicent filij vestri Filijs nostris: Quid vobis,
& Domino Deo Israel? * terminum posuit 25
Dominus inter nos, & vos, ò filij Ruben, &
filij Gad, Iordanem fluuium: & idcirco par-
tem non habetis in Dño. Et per hanc occa-
sionem auertẽt filij vestri filios nostros à ti-
more Dñi. Putauimus itaque melius, *& di- 26
ximus: Extruamus nobis altare, non in ho-
locausta, neque ad victimas offerendas, * sed F
in testimonium inter nos, & vos, & sobolem 27
nostram vestramque progeniem, vt seruia-
mus Dño, & iuris nostri sit offerre & holo-
causta, & victimas, & pacificas hostias: & ne-
quaquam dicant cras filij vestri filijs nostris:
Nõ est vobis pars in Domino.* Quòd si vo- 28
luerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare
Domini, quod fecerunt patres nostri, non in
holocausta, neque in sacrificium, sed in testi-
monium nostrum ac vestrum.* Absit à no- 29
bis hoc scelus, vt recedamus à Dño, & eius
vestigia relinquamus extructo altari ad ho-
locausta, & sacrificia, & victimas offerendas,
præter altare Domini Dei nostri, quod ex-
tructum est ante tabernaculũ eius.* Quibus 30
auditis, Phinees sacerdos, & principes lega-
tionis Israel, qui erant cum eo, placati sunt:
& verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidię
tribus Manasse, libentissimè susceperunt. G
*Dixitque Phinees filius Eleazari sacerdos 31
ad eos: Nũc scimus quòd nobiscum sit Dñs:
quoniam alieni estis à præuaricatione hac,
& liberastis filios Israel de manu Dñi. *Re- 32
uersusq; est cum principibus à filijs Ruben,
& Gad de Terra Galaad, finiũ Chanaan ad
filios Israel, & retulit eis: *Placuitque sermo 33
cunctis audientibus. Et laudauerunt Deum
filij Israel, & nequaquam vltra dixerunt, vt
ascenderent contra eos, atque pugnarent, &
delerent Terram possessionis eorum.* Vo- 34
caueruntque filij Ruben, & filij Gad altare,
quod extruxerant, Testimonium nostrum,
quod Dominus ipse sit Deus.

CAP. XXIII.

1 A EVoluto autem multo tempore, postquã
pacem dederat Dominus Israeli, subie-
ctis in gyro nationibus vniuersis, & Iosue
2 iam longæuo, & persenilis ætatis: * vocauit
Iosue omnem Israelem, maioresque natu, &
principes, ac duces, & magistros, dixitque ad
eos: Ego senui, & progressioris ætatis sum:
3 *vosque cernitis omnia, quæ fecerit Domi-
nus Deus vester cũctis per circuitum natio-
nibus, quo modo pro vobis ipse pugnaue-
4 rit: * & nunc quia vobis sorte diuisit om-
nem Terram, ab Oriẽtali parte Iordanis vs-
que ad mare magnum, multæque adhuc su-
5 persunt nationes:* Dominus Deus vester di-
B sperdet eas, & auferet à facie vestra, & possi-
6 debitis Terrã, sicut vobis pollicitus est:* tan-
tum confortamini, & estote soliciti, vt custo-
diatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine
legis Moysi: & non declinetis ab eis, neque
7 ad dexteram, neq; ad sinistram: *ne postquã
intraueritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ
sunt, iuretis in nomine deorũ earum, & ser-
8 uiatis eis, & adoretis illos: * sed adhæreatis
Domino Deo vestro: quod fecistis vsque in
9 diem hanc.* Et tunc auferet Dominus Deus
in conspectu vestro gentes magnas, & robu-
C stissimas, & nullus vobis resistere poterit.
10 *Vnus è vobis persequetur hostiũ mille vi-
ros: quia Dominus Deus vester pro vobis ip-
11 se pugnabit, sicut pollicitus est. *Hoc tantũ
diligentissime præcauete, vt diligatis Domi-
12 num Deum vestrum. * Quòd si volueritis
gentium harum, quæ inter vos habitant er-
roribus adhærere, & cum eis miscere connu-
13 bia, atque amicitias copulare:* iam nunc sci-
tote quòd Dominus Deus vester non eas de-
leat ante faciem vestram, sed sint vobis in
foueam, ac laqueum, & offendiculum ex la-
D tere vestro, & sudes in oculis vestris, donec
vos auferat, atque disperdat de Terra hac
14 optima, quam tradidit vobis.* a En ego ho- a 3. Reg. 2. a. 2.
die ingredior viam vniuersæ terræ, & toto
animo cognoscetis, quòd de omnibus verbis,
quæ se Dñs præstiturum vobis esse pollici-
15 tus est, vnũ non præterierit incassum.* Si-
cut ergo impleuit opere, quod promisit, &
prospera cũcta venerunt: sic adducet super
vos quidquid malorum cõminatus est, do-
nec vos auferat, atq; disperdat de Terra hac
16 optima, quam tradidit vobis, *eo quòd prę-
terieritis pactum Domini Dei vestri, quod
pepigit vobiscum, & seruieritis dijs alienis,
& adoraueritis eos: cito, atq; velociter cõsur-
get in vos furor Domini, & auferemini ab
hac Terra optima, quam tradidit vobis.

CAP. XXIV.

1 A COngregauitque Iosue omnes tribus Is-
rael in Sichem, & vocauit maiores na-
tu, ac principes, & iudices, & magistros: ste-
terunt-

teruntque in conspectu Domini: *& ad po- 2
pulum sic locutus est: Hæc dicit Dominus
Deus Israel: Trans fluuium habitauerũt pa-
Gen. 11. d.26. tres vestri ab initio, Thare pater Abraham,
& Nachor, seruierũtq; dijs alienis. * Tuli er- 3
go patrem vestrum Abraham de Mesopota-
miæ finibus: & adduxi eum in Terram Cha-
Gen. 21. a.2. naan: multiplicauique semen eius, * & dedi 4
Gen. 25. d.26. ei Isaac: * Illiq; rursum dedi Iacob, & Esau.
E quibus, Esau dedi montem Seir ad possi-
Gen. 36. a.8. dendum: Iacob vero, & filij eius descende-
Gen. 46. a.6. runt in Aegyptum. * Misique Moysen, & 5
Aaron, & percussi Aegyptum multis signis, B
Exod. 3. c.10 & 12 f.37. atque portẽtis. *Eduxique vos, & patres ve- 6
stros de Aegypto, & venistis ad mare, perse-
cutiq; sunt Aegyptij patres vestros cum cur-
ribus, & equitatu, vsque ad Mare rubrum.
* Clamauerunt autem ad Dominum filij Is- 7
Exod. 14 b.9. rael: qui posuit tenebras inter vos, & Aegy-
ptios, & adduxit super eos mare, & operuit
eos. Viderunt oculi vestri cuncta, quę in Ae-
gypto fecerim, & habitastis in solitudine
multo tempore: *& introduxi vos in Terrã 8
Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem.
Nu. 21. e. 29. Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos
Nu. 22. a 5. in manus vestras, & possedistis Terram eo-
rum, atque interfecistis eos. * Surrexit au- 9
tẽ Balac filius Sephor rex Moab, & pugna-
uit contra Israelem. Misitque & vocauit Ba- C
laam filium Beor, vt malediceret vobis: * & 10
ego nolui audire eum, sed è contrario per il-
lum benedixi vobis, & liberaui vos de manu
Sup. 3. d. 14. & 6. a. 1. & 11 a. 3. eius. * Transistisq; Iordanem, & venistis ad 11
Iericho. Pugnaueruntq; contra vos viri ciui-
tatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Cha-
nanæus, & Hethæus, & Gergesæus, & He-
uæus, & Iebusæus: & tradidi illos in manus
vestras. * Misique ante vos crabrones: & 12
Sup. 11. d.20. eieci eos de locis suis, duos reges Amor-
Exod. 23. f 28. rhæorũ, nõ in gladio nec in arcu tuo. * De- 13
Deut. 7. c. 20. dique vobis Terram, in qua nõ laborastis, &
vrbes, quas non ædificastis, vt habitaretis in
eis: vineas, & olíueta, quæ non plantastis.
1. Reg. 7. a.3. Tob. 14. c. 10. * Nũc ergo timete Dominum, & seruite ei 14
perfecto corde, atque verissimo: & auferte
deos, quibus seruierunt patres vestri in Me- D
sopotamia, & in Aegypto, ac seruite Domi-
no. * Sin autem malum vobis videtur, vt 15
Domino seruiatis, optio vobis datur: eligi-
te hodie quod placet, cui seruire potissi-
mum debeatis, vtrum dijs, quibus seruie-
runt patres vestri in Mesopotamia, an dijs
Amorrhæorum, in quorum Terra habita-
tis: ego autem, & domus mea seruiemus Do-
mino. *Responditque populus & ait: Absit 16
à nobis, vt relinquamus Dominum, & ser-

17 uiamus dijs alienis. * Dominus Deus noster
ipse eduxit nos, & patres nostros de Terra
Aegypti, de domo seruitutis: fecitque vi-
dentibus nobis signa ingentia, & custodiuit
nos in omni via, per quam ambulauimus,
& in cunctis populis, per quos transiuimus.
18 *Et eiecit vniuersas gentes, Amorrhæorum
E habitatorem Terræ, quam nos intrauimus.
Seruiemus igitur Domino, quia ipse est
19 Deus noster. *Dixitque Iosue ad populum:
Non poteritis seruire Domino: Deus enim
sanctus, & fortis æmulator est, nec ignoscet
20 sceleribus vestris, atque peccatis. * Si dimi-
seritis Dominum, & seruieritis dijs alienis,
conuertet se, & affliget vos, atque subuertet
21 postquam vobis præstiterit bona. * Dixit-
que populus ad Iosue: Nequaquam ita vt
22 loqueris, erit, sed Domino seruiemus. * Et
Iosue ad populum: Testes, inquit, vos estis,
quia ipsi elegeritis vobis Dominum vt ser-
23 uiatis ei. Responderuntque Testes. *Nunc
ergo, ait, auferte deos alienos de medio ve-
F stri, & inclinate corda vestra ad Dominum
24 Deum Israel. * Dixitque populus ad Iosue:
Domino Deo nostro seruiemus, & obedien-
25 tes erimus præceptis eius. * Percussit ergo
Iosue in die illo fœdus, & proposuit populo
26 præcepta, atque iudicia in Sichem. * Scri-
psit quoque omnia verba hæc in volumine
legis Domini: & tulit lapidem pergrandem,
posuitque eum subter quercum, quæ erat in
27 Sanctuario Domini: * & dixit ad omnem
populum: En lapis iste erit vobis in testimo-
nium, quòd audierit omnia verba Domini,
quæ locutus est vobis: ne forte postea nega-
re velitis, & mentiri Domino Deo vestro.
28 *Dimisitque populum, singulos in posses-
29 sionem suam. *Et post hæc mortuus est Io-
sue filius Nun seruus Domini, centum &
30 decem annorum: * sepelieruntque eum in
finibus possessionis suæ in Thamnathsare,
G quæ est sita in monte Ephraim, à Septen-
31 trionali parte montis Gaas. * Seruiuitque
Israel Domino cunctis diebus Iosue, & se-
niorum, qui longo vixerunt tempore post
Iosue, & qui nouerunt omnia opera Do-
32 mini, quæ fecerat in Israel. * Ossa quo- *Gen. 20. d.25.*
que Ioseph quæ tulerant filij Israel de *Exod. 13. d 19.*
Aegypto, sepelierunt in Sichem, in par- *Gen. 33. d.19.*
te agri, quem emerat Iacob à filijs He-
mor patris Sichem, centum nouellis oui-
bus, & fuit in possessionem filiorum Io-
33 seph. * Eleazar quoque filius Aaron mor-
tuus est, & sepelierunt eum in Gabaath
Phinees filij eius, quæ data est ei in monte
Ephraim.

LIBER IVDICVM,

HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

POST mortem Iosue consul- 1
uerunt filij Israel Dominum, A
dicentes: Quis ascendet ante
nos contra Chananæum, &
erit dux belli?*Dixitque Do- 2
minus: Iudas ascendet: ecce tradidi Terram
in manus eius. * Et ait Iudas Simoni fratri 3
suo: Ascende mecum in sortem meam, &
pugna contra Chananæum, vt & ego per-
gam tecum in sortem tuam. Et abijt cum eo
Simeon.* Ascenditque Iudas, & tradidit Do- 4
minus Chananæum, ac Pherezæum in ma-
nus eorum: & percusserunt in Bezec decem
millia virorum. * Inueneruntque Adonibe- 5
zec in Bezec, & pugnauerunt contra eum, ac B
percusserunt Chananæum, & Pherezæum.
*Fugit autem Adonibezec: quem persecuti 6
comprehenderunt, cęsis summitatibus ma-
nuum eius ac pedum. * Dixitque Adonibe- 7
zec: Septuaginta reges amputatis manuum,
ac pedum summitatibus colligebant sub
mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita
reddidit mihi Deus. Adduxeruntq; eũ in Ie-
rusalem, & ibi mortuus est. * Oppugnantes 8
ergo filij Iuda Ierusalem, ceperunt eam, &
percusserunt in ore gladij, tradentes cunctã
incendio ciuitatem. * Et postea descendentes 9
pugnauerunt cõtra Chananæum, qui habi-
tabat in montanis, & ad meridiem, & in cã-
a Iof. 15 c. 15. pestribus.* a Pergensque Iudas contra Cha- 10
nanæum, qui habitabat in Hebron, (cuius C
nomen fuit antiquitus Cariath Arbe) per-
cussit Sesai, & Ahiman, & Tholmai: *atque 11
inde profectus abijt ad habitatores Dabir,
cuius nomen vetus erat Cariath Sepher, id
12 est, ciuitas litterarum.*Dixitque Caleb: Qui
percusserit Cariath Sepher, & vastauerit eã,
13 dabo ei Axam filiam meam vxorem. * Cũ-
que cepisset eam Othoniel filius Cenez fra-
ter Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam
14 coniugem. Quam pergentẽ in itinere mo-
nuit vir suus, vt peteret à patre suo agrum.
Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei
15 Caleb: Quid habes? * At illa respondit: Da
D mihi benedictionem, quia terram arentem
dedisti mihi: da & irriguam aquis. Dedit er-
go ei Caleb irriguum superius, & irriguum
16 inferius. * Filij autem Cinæi cognati Moysi
ascenderunt de ciuitate palmarum, cum fi-
lijs Iuda in desertum sortis eius, quod est ad
meridiem Arad, & habitauerunt cum eo.
17 *Abijt autem Iudas cum Simeone fratre
suo, & percusserunt simul Chananæum, qui
habitabat in Sephaath, & interfecerunt eũ.
Vocatumq; est nomen vrbis, Horma, id est,
18 anathema.*Cepitque Iudas Gazam cũ fini-
bus suis, & Ascalonem, atque Accaron cum
19 terminis suis.*Fuitque Dominus cum Iuda,
E & montana possedit: nec potuit delere habi-
tatores vallis, quia falcatis curribus abunda-
20 bant. *Dederuntque Caleb Hebron, a sicut a Nu. 14. d. 24. Iof. 15. c. 14.
dixerat Moyses, qui deleuit ex ea tres filios
21 Enac.*Iebusæum autem habitatorẽ Ierusa-
lem non deleuerũt filij Beniamin: habitauit-
que Iebusęus cum filijs Beniamin in Ierusa-
22 lem, vsque in præsentem diẽ. *Domus quo-
que Ioseph ascẽdit in Bethel, fuitque Domi-
23 nus cum eis. *Nam cum obsiderent vrbem,
quæ

quæ prius Luza vocabatur,*viderũt homi- 24
nem egredientem de ciuitate, dixeruntque
ad eum. Oſtẽde nobis introitum ciuitatis, &
faciemus tecum miſericordiam. * Qui cum 25
oſtendiſſet eis, percuſſerunt vrbẽ in ore gla-
dij: hominem autẽ illũ, & omnẽ cognationẽ
eius dimiſerunt.*Qui dimiſſus,abijt in Ter- 26
ram Hethim, & ædificauit ibi ciuitatem, vo- F
cauitq; eam Luzam:quæ ita appellatur vſq;
in præſentem diem. * Manaſſes quoq; non 27
deleuit Bethſan,& Thanac cũ viculis ſuis, &
habitatores Dor,& Ieblaã,&Mageddo cũ vi-
culis ſuis,cępitq; Chananæus habitare cũ eis.
* Poſtquã autẽ cõfortatus eſt Iſrael, fecit eos 28
tributarios,& delere noluit.*Ephraim etiam 29
non interfecit Chananæum,qui habitabat in
Gazer,ſed habitauit cum eo. *Zabulon non 30
deleuit habitatores Cetron,& Naalol,ſed ha-
bitauit Chananæus in medio eius,factuſq;eſt
ei tributarius.*Aſer quoque non deleuit ha- 31
bitatores Accho,& Sidonis,Ahalab,& Acha-
zib, & Helba,& Aphec,& Rohob:* habita-
uitque in medio Chananæi habitatoris illius
terrę,nec interfecit eum. * Nephthali quoq; 33
non deleuit habitatores Bethſames,& Betha-
nath: & habitauit inter Chananæum habi-
torem Terræ,fueruntque ei Bethſamitæ, &
Bethanitæ tributarij. * Arctauitque Amor- 34
rhæus filios Dan in monte, nec dedit eis lo-
cum,vt ad planiora deſcenderent:*habita- 35
uitq; in monte Hares, quod interpretatur te-
ſtaceo,in Aialon & Salebim.Et aggrauata eſt
manus domus Ioſeph, factuſque eſt ei tribu-
tarius. *Fuit autem terminus Amorrhæi ab 36
Aſcenſu Scorpionis, petra, & ſuperiora loca.

CAP. II.

Aſcenditq;Angelus Domini de Galgalis 1
ad Locum flentiũ,& ait: Eduxi vos de A
Aegypto,& introduxi in Terrã, pro qua iu-
raui patribus veſtris:& pollicitus ſum vt non
facerem irritum pactum meum vobiſcum in
ſempiternum: *ita dumtaxat,vt non feriretis 2
fędus cũ habitatoribus Terræ huius, ſed aras
eorũ ſubuerteretis: & noluiſtis audire vocem
meã:cur hoc feciſtis? *Quã ob rẽ nolui delere 3
eos à facie veſtra: vt habeatis hoſtes,& dij eo-
rum ſint vobis in ruinã. *Cumq; loqueretur 4
Angelus Domini hæc verba ad omnes filios
Iſrael,eleuauerũt ipſi vocẽ ſuam,& fleuerũt.
* Et vocatũ eſt nomen loci illius:Locus flen- 5
tiũ,ſiue lacrymarũ: immolaueruntq; ibi ho- B
a Ioſ.24. g. 28. ſtias Domino. *a Dimiſit ergo Ioſue populũ, 6
& abierunt filij Iſrael vnuſquiſque in poſeſ-
ſionem ſuam,vt obtinerent eã:*ſeruieruntq; 7
Domino cunctis diebus eius,& ſeniorum, qui
longo poſt eum vixerunt tempore, & noue-
rant omnia opera Domini, quæ fecerat cum
Iſrael. *Mortuus eſt autem Ioſue filius Nun, 8
famulus Domini, centum & decem annorũ,
* & ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis 9
ſuæ in Thamnathſare in monte Ephraim, à
10 Septentrionali plaga montis Gaas. * Omniſ-
que illa generatio congregata eſt ad patres
ſuos: & ſurrexerunt alij, qui non nouerant
Dominum,& opera quæ fecerat cum Iſrael.
11 * Feceruntque filij Iſrael malum in conſpe-
12 ctu Domini,& ſeruierunt Baalim.*Ac dimi-
C ſerunt Dominum Deum patrum ſuorum,
qui eduxerat eos de Terra Aegypti: & ſecuti
ſunt deos alienos, deoſq; populorum,qui ha-
bitabant in circuitu eorũ,& adorauerunt eos:
& ad iracundiã concitauerunt Dominum,
13 * dimittẽtes eum,& ſeruientes Baal, & Aſta-
14 roth. * Iratuſque Dominus contra Iſrael,
tradidit eos in manus diripientium: qui cepe-
runt eos,& vendiderunt hoſtibus, qui habi-
tabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere
15 aduerſarijs ſuis: * ſed quocumque pergere
voluiſſent,manus Domini ſuper eos erat, ſi-
cut locutus eſt, & iurauit eis & vehementer
16 afflcti ſunt. *Suſcitauitq; Dominus iudices,
qui liberarent eos de vaſtantium manibus:
17 ſed nec eos audire voluerunt, * fornicantes
cum dijs alienis,& adorantes eos. Citò deſe-
ruerunt viam,per quã ingreſſi fuerant patres
eorum:& audientes mandata Domini,omnia
18 fecere contraria.*Cumque Dominus iudices
D ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur miſe-
ricordia,& audiebat afflictorum gemitus, &
19 liberabat eos de cæde vaſtantium. *Poſtquã
autem mortuus eſſet iudex,reuertebantur,&
multo faciebant peiora,quam fecerant patres
eorum,ſequentes deos alienos,ſeruientes eis,&
adorantes illos. Non dimiſerunt adinuentio-
nes ſuas,& viam duriſſimam, per quam am-
20 bulare conſueuerunt. * Iratuſque eſt furor
Domini in Iſrael,& ait: Quia irritum fecit
gens iſta pactum meum,quod pepigeram cũ
patribus eorum,& vocem meam audire con-
21 tempſit. * & ego non delebo gentes,quas di-
22 miſit Ioſue,& mortuus eſt: *vt in ipſis expe-
riar Iſrael, vtrum cuſtodiant viam Domini,
& ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres
23 eorum,an non.*Dimiſit ergo Dominus om-
nes nationes has, & citò ſubuertere noluit,
nec tradidit in manus Ioſue.

CAP. III.

1 HAe ſunt gentes, quas Dominus dereli-
A quit,vt erudiret in eis Iſraelem, & om-
nes,qui non nouerant bella Chananæorum,
2 * vt poſtea diſcerent filij eorum certare cum
hoſtibus,& habere conſuetudinem præliãdi:
3 *quinque ſatrapas Philiſthinorum,omnẽque
Chananæum,& Sidonium, atque Heuæum,
qui habitabat in monte Libano, de mõte Ba-
4 al Hermon vſque ad introitum Emath. *Di-
miſitque eos,vt in ipſis experiretur Iſraelem,
vtrum audiret mandata Dñi, quæ præcepe-
rat patribus eorum per manum Moyſi, an
5 non.*Itaq; filij Iſrael habitauerunt in medio
Cha-

Chananæi,& Hethæi, & Amorrhæi,& Phe-
rezæi, & Heuæi, & Iebusæi: * & duxerunt 6
vxores filias eorum, ipsiq; filias suas filijs eo-
rum tradiderunt, & seruierunt dijs eorum.
* Feceruntq; malũ in conspectu Domini, & 7
obliti sunt Dei sui, seruientes Baalim, & Asta-
roth. * Iratusq; contra Israel Dñs, tradidit eos 8
in manus Chusan Rasathaim regis Mesopo-
tamiæ, seruieruntq; ei octo annis. * Et clama- 9
uerunt ad Dominum: qui suscitauit eis salua-
torem, & liberauit eos, Othoniel videlicet fi-
lium Cenez, fratrem Caleb minorem: * fuitq; 10
in eo spiritus Dñi, & iudicauit Israel. Egres-
susq; est ad pugnam, & tradidit Dominus in
manus eius Chusan Rasathaim regem Syriæ,
& oppressit eum * Quieuitq; terra quadra- 11
ginta annis & mortuus est Othoniel filius
Cenez * Addiderunt autem filij Israël facere 12
malum in conspectu Domini, qui conforta-
uit aduersum eos Eglon regem Moab: quia
fecerũt malũ in conspectu eius. * Et copula- 13
uit ei filios Ammon, & Amalec: abijtque, &
percussit Israel, atque possedit Vrbẽ palma-
rũ. * Seruierũtq; filij Israel Eglon regi Moab 14
decẽ, & octo annis: * & postea clamauerũt ad 15
Dominum: qui suscitauit eis saluatorem vo-
cabulo, Aod, filiũ Gera, filij Iemini, qui vtra-
que manu pro dextera vtebatur. Miserunt-
que filij Israel per illum munera Eglon regi C
Moab. * Qui fecit sibi gladium ancipitem, 16
habentem in medio capulum longitudinis
palmæ manus, & accinctus est eo subter sa-
gum in dextero femore. * Obtulitq; mune- 17
ra Eglon regi Moab. Erat autem Eglon cras-
sus nimis. * Cumque obtulisset ei munera, 18
prosecutus est socios, qui cum eo venerant.
* Et reuersus de Galgalis, vbi erãt idola, dixit 19
ad Regem: Verbum secretum habeo ad te, ò
Rex. Et ille imperauit silentium: egressis-
20 que omnibus, qui circa eum erant, * ingres-
sus est Aod ad eum: sedebat autem in æstiuo.
cœnaculo solus, dixitque: Verbũ Dei habeo
21 ad te. Qui statim surrexit de throno. * Extẽ-
ditque Aod sinistram manum, & tulit sicam
de dextero femore suo, infixitq; eã in ventre
22 eius * tã valide, vt capulus sequeretur ferrũ
in vulnere, ac pinguissimo adipe stringere-
tur. Nec eduxit gladium, sed ita vt percusse-
rat, reliquit in corpore: statimque per secreta
23 naturæ alui stercora proruperũt. * Aod autẽ
clausis diligẽtissimè ostijs cęnaculi, & obfir-
24 matis sera, * per posticum egressus est. Ser-
D uiq; regis ingressi viderunt clausas fores cœ-
naculi, atque dixerunt: Forsitan purgat aluũ
25 in æstiuo cubiculo. * Expectantesque diu do-
nec erubescerent, & videntes quòd nullus
aperiret, tulerunt clauem, & aperientes inue-
nerunt dominum suum in terra iacẽtẽ mor-
26 tuum. * Aod autem, dum illi turbarẽtur, effu-
git, & pertransijt Locum idolorum, vnde re-
27 uersus fuerat. Venitq; in Seirath: * & statim
insonuit buccina in monte Ephraim: descen-
deruntque cum eo filij Israel, ipso in fronte
28 gradiente. * Qui dixit ad eos: Sequimini
me, tradidit enim Dominus inimicos nostros
Moabitas in manus nostras. Descenderunt-
que post eum, & occupauerunt vada Iorda-
nis, quæ transmittunt in Moab: & non dimi-
29 serunt transire quemquam: * sed percusse-
runt Moabitas in tempore illo, circiter decẽ
millia, omnes robustos, & fortes viros. nullus
30 eorũ euadere potuit. * Humiliatusq; est Moab
in die illo sub manu Israel: & quieuit Terra
31 octoginta annis. * Post hũc fuit Samgar filius
Anath, qui percussit de Philisthijm sexcẽtos
viros vomere: & ipse quoque defendit Israel.

C A P. IV.

Addiderunt que filij Israel facere ma- 1
lum in conspectu Domini post mor- A
2 tem Aod, * u & tradidit illos Dominus in ma-
nus Iabin regis Chanaan, qui regnauit in u 1. Reg. 12. b. 9.
Asor: habuitque ducẽ exercitus sui nomine
Sisa-

Sisaram, ipse autem habitabat in Haroseth
gentium. * Clamaueruntque filij Israel ad 3
Dominum: nongentos enim habebat falca-
tos currus, & per viginti annos vehementer
oppresserat eos. * Erat autem Debbora pro- 4
phetis vxor Lapidoth,quę iudicabat populū
in illo tempore. * Et sedebat sub palma,quæ 5
nomine illius vocabatur,inter Rama, & Be-
thel in monte Ephraim: ascendebantque ad
eam filij Israel in omne iudicium: *Quæ mi- 6
sit, & vocauit Barac filium Abinoem de Ce-
des Nephthali:dixitque ad eum: Pręcepit ti-
bi Dominus Deus Israel,vade, & duc exerci- B
tum in montē Tabor, tollesq; tecum decem
millia pugnatorum de filijs Nephthali,& de
filijs Zabulon: * ego autem adducam ad 7
te in loco torrentis Cison, Sisaram princi-
pem exercitus Iabin, & currus eius, atque
omnem multitudinem, & tradam eos in
manu tua. * Dixitque ad eam Barac: Si ve- 8
nis mecum, vadam: si nolueris venire me-
cum,non pergam. * Quæ dixit ad eum: Ibo 9
quidem tecum, sed in hac vice victoria non
reputabitur tibi, quia in manu mulieris tra-
detur Sisara. Surrexit itaq; Debbora,& per-
rexit cum Barac in Cedes. * Qui,accitis Za- 10
bulō,& Nephthali,ascendit cum decem mil-
libus pugnatorum,habens Debboram in co-
mitatu suo. * Haber autē Cinæus recesserat 11
quondam à ceteris Cinęis fratribus suis filijs
Hobab,cognati Moysi: & tetenderat taber-
nacula vsque ad vallē,quæ vocatur Sennim,
& erat iuxta Cedes. *Nunciatumque est Si- 12
saræ quod ascendisset Barac filius Abinoem,
in montē Thabor: *& cōgregauit nongētos 13
falcatos currus, & omnem exercitum de Ha-
roseth gentium ad torrentē Cison. *Dixitq; 14
Debbora ad Barac: Surge,hæc est enim dies,
in qua tradidit Dominus Sisaram in manus C
tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit ita-
que Barac de monte Thabor, & decem mil-
u Psal. 28. 6,10. lia pugnatorum cum eo. * u Perterruitque 15
Dominus Sisaram, & omnes currus eius,
vniuersamque multitudinē in ore gladij ad
conspectum Barac: in tantum, vt Sisara de
curru desiliens, pedibus fugeret, * & Barac 16
persequeretur fugientes currus,& exercitum
vsque ad Haroseth gentium, & omnis ho-
stium multitudo vsque ad internecionem
caderet. * Sisara autem fugiens peruenit ad 17
tentorium Iahel vxoris Haber Cinæi: Erat
enim pax inter Iabin regem Azor, & do-
mum Haber Cinæi. * Egressa igitur Iahel 18
in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad
me domine mi: intra,ne timeas. Qui ingres-
sus tabernaculum eius, & opertus ab ea pal-
lio,* dixit ad eam: Da mihi,obsecro,paulu- 19
lū aquę,quia sitio valde.Quæ aperuit vtrem
lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
* Dixitq; Sisara ad eam.Sta ante ostium ta- 20
bernaculi: & cum venerit aliquis interro-
gans te,& dicens: Numquid hic est aliquis?
21 Respondebis:Nullus est.*Tulit itaque Iahel
vxor Haber clauū tabernaculi, assumēs pa-
riter & malleum: & ingressa absconditè, &
cum silentio posuit supra tempus capitis eius
clauum, percussumque malleo defixit in ce-
rebrum vsque ad terram: qui soporem morti
22 consocians defecit, & mortuus est. * Et ecce
Barac sequens Sisaram veniebat: egressaque
Iahel in occursum eius,dixit ei: Veni,& ostē-
dam tibi virum, quem quæris. Qui cum in-
trasset ad eam, vidit Sisaram iacentem mor-
tuum, & clauum infixum in tempore eius.
23 * Humiliauit ergo Deus in die illo Iabin re-
24 gem Chanaā coram filijs Israel:*qui cresce-
bant quotidie, & forti manu opprimebant
Iabin regem Chanaan, donec delerent eum.

CAP. V.

1 CEcineruntque Debbora & Barac filius
A Abinoem in illo die, dicentes:
2 * Qui sponte obtulistis de Israel animas ve-
stras ad periculum, benedicite Domino.
3 * Audite reges, auribus percipite princi-
pes:Ego sum,ego sum,quæ Domino canam,
psallam Domino Deo Israel.
4 * Domine cum exires de Seir, & transires
per regiones Edom,terra mota est,cęlique ac
nubes distillauerunt aquis.
5 * Montes fluxerūt à facie Domini, & Sinai
à facie Domini Dei Israel.
6 * In diebus Samgar filij Anath, in diebus
Iahel quieuerunt semitæ:& qui ingredieban-
tur per eas, ambulauerunt per calles deuios.
7 * Cessauerunt fortes in Israel, & quieue-
runt: donec surgeret Debbora, surgeret ma-
ter in Israel.
8 * Noua bella elegit Dominus, & portas
hostium ipse subuertit: clypeus, & hasta si
apparuerint in quadraginta millibus Israel
9 * Cor meum diligit principes Israel: qui
B propria voluntate obtulistis vos discrimini
benedicite Domino:
10 * Qui ascēditis super nitētes asinos,& sede-
tis in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.
11 * Vbi collisi sunt currus, & hostium suffo-
catus est exercitus, ibi narrētur iustitię Dñi,
& clmentia in fortes Israel: tūc descendit po-
pulus Dñi ad portas,& obtinuit principatū.
12 * Surge, surge Debbora, surge,surge, & lo-
quere canticum: surge Barac, & apprehen-
de captiuos tuos fili Abineon.
13 * Saluatæ sunt reliquiæ populi, Dominus
in fortibus dimicauit.
14 * Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, &
post eū ex Beniamin in populos tuos ò Ama-
lec:de Machir principes descenderunt, & de
Zabulon qui exercitū ducerent ad bellandū.
15 * Duces Issachar fuere cū Debbora, & Ba-
rac vestigia sunt secuti,qui quasi in præceps
ac

ac Barathrũ se discrimini dedit:diuiso contra
se Rubẽ,magnanimorũ reperta est cõtentio.
* Quare habitas inter duos terminos, vt 16
audias sibilos gregum? diuiso contra se Ru- C
ben, magnanimorum reperta est contentio.
* Galaad trans Iordanẽ quiescebat, & Dã 17
vacabat nauibus: Aser habitabat in littore
maris, & in portubus morabatur.
* Zabulon vero,& Nephthali obtulerunt 18
animas suas morti in regione Merome.
* Venerunt reges,& pugnauerũt.pugna- 19
uerũt reges Chanaã in Thanach iuxta aquas
Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.
* De cęlo dimicatum est contra eos:stellæ 20
manentes in ordine, & cursu suo, aduersus
Sisaram pugnauerunt.
* Torrens Cison traxit cadauera eorum, 21
torrens Cadumim, torrens Cison: conculca
anima mea robustos.
* Vngulæ equorum ceciderunt, fugien- 22
tibus impetu,& per pręceps ruentibus fortis-
simis hostium.
* Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus 23
Domini: maledicite habitatoribus eius, quia
non venerunt ad auxilium Domini in adiu-
torium fortissimorum eius.

24 * Benedicta inter mulieres Iahel vxor Ha-
D ber Cinęi,& benedicatur in tabernaculo suo.
25 * Aquam petenti lac dedit, & in phiala
principum obtulit butyrum.
26 * Sinistram manum misit ad clauum, &
dexteram ad fabrorum malleos.percussitque
Sisaram quærens in capite vulneri locum, &
tempus validè perforans.
27 * Inter pedes eius ruit: defecit, & mor-
tuus est: voluebatur ante pedes eius, & ia-
cebat exanimis, & miserabilis.
28 * Per fenestram respiciens, vlulabat ma-
ter eius:& de cęnaculo loquebatur: Cur mo-
ratur regrędi currus eius? quare tardaue-
runt pedes quadrigarum illius?
29 * Vna sapientior ceteris vxoribus eius,hęc
socrui verba respondit.
30 * Forsitan nunc diuidit spolia,& pulcher-
rima feminarum eligitur ei: vestes diuer-
sorum colorum. Sisaræ traduntur in præ-
dam,& supellex varia ad ornanda colla con-
geritur.
31 * Sic pereant omnes inimici tui Domine:
qui autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo
splendet, ita rutilent.
32 * Quieuitq; terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

FEcerunt autem filij Israel malum in con- 1
spectu Domini: qui tradidit illos in ma- A
nu Madian septem annis, * & oppressi sunt 2
valde ab eis. Feceruntq; sibi antra,& spelun-
cas in mõtibus,& munitissima ad repugnan-
dum loca. * Cumque seuisset Israel,ascende- 3
bat Madian, & Amalec, ceterique Orienta-
lium nationum: * & apud eos figentes ten- 4
toria, sicut erant in herbis cuncta vastabant
vsque ad introitum Gazæ: nihilque omnino
ad vitam pertinens relinquebant in Israel,nõ
oues,nõ boues,non asinos. *Ipsi enim & vni- 5
uersi greges eorum veniebant cum taberna-
culis suis,& instar locustarum vniuersa com-
plebant,innumera multitudo hominum, &
camelorum, quidquid tetigerant deuastan-
6 tes. * Humiliatusque est Israel valde in con-
7 spectu Madian. * Et clamauit ad Dominum
8 postulans auxilium cõtra Madianitas. *Qui
B misit ad eos virum prophetam,& locutus est:
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vos feci
conscendere de Aegypto.& eduxi vos de do-
9 mo seruitutis, * & liberaui de manu Aegy-
ptiorum,& omniũ inimicorum, qui affige-
bant vos: eiecitque eos ad introitum vestrũ,
10 & tradidi vobis Terram eorum. * Et dixi:
Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos
Amorrhæorũ,in quorum terra habitatis. Et
11 noluistis audire vocem meam. * Venit autẽ
An-

Angelus Domini, & sedit sub quercu, quæ
erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas patrem
familiæ Ezri Cumque Gedeon filius eius ex-
cuteret atque purgaret frumenta in torcula-
ri, vt fugeret Madian, * apparuit ei Ange- 12
lus Domini, & ait: Dominus tecum viro-
rum fortissime. * Dixitque ei Gedeon: Obse- 13
cro mi Domine, si Dominus nobiscum est,
cur apprehenderunt nos hęc omnia? vbi sunt
mirabilia eius, quæ narrauerũt patres nostri,
atq; dixerunt: De Aegypto eduxit nos Dñs?
Nunc autem dereliquit nos Dominus & tra-
didit in manu Madian. * Respexitq; ad eum 14
a 1. Reg 12. c. 11. Dominus, & ait: a Vade in hac fortitudine
tua, & liberabis Israel de manu Madian: scito
quod miserim te. * Qui respõdẽs ait: Obsecro, 15
mi Dñe, in quo liberabo Israel? ecce familia
mea infima est in Manasse, & ego minimus
in domo patris mei. * Dixitq; ei Dñs: Ego ero 16
tecum: & percuties Madian quasi vnum vi-
rum. * Et ille: Si inueni, inquit, gratiam corã 17
te, da mihi signum quòd tu sis, qui loqueris
ad me. * Nec recedas hinc, donec reuertar ad 18
te, portans sacrificium, & offerens tibi. Qui re-
spondit: Ego præstolabor aduentum tuum.
* Ingressus est itaq; Gedeon, & coxit hędum, 19
& de farinæ modio azymos panes: carnesque
ponens in canistro, & ius carnium mittens in
ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei.
* Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes, 20
& azymos panes, & pone supra petrã illam,
& ius desuper funde. Cumque fecisset ita,
* extendit Angelus Domini summitatem 21
virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit car-
nes, & panes azymos: ascenditque ignis de pe-
tra, & carnes, azymosque panes consumpsit:
Angelus autem Domini euanuit ex oculis
eius. * Vidensq; Gedeon quòd esset Angelus 22
Domini, ait: Heu mi Domine Deus: quia vi-
di Angelum Domini facie ad faciem. * Di- 23
xitq; ei Dominus: Pax tecum, ne timeas, non
morieris. * Aedificauit ergo ibi Gedeon alta- 24
re Dño, vocauitque illud, Domini pax, vsque E
in præsentem diem. Cumque adhuc esset in
Ephra, quæ est familiæ Ezri, * nocte illa di- 25
xit Dominus ad eum: Tolle taurum patris
tui, & alterum taurum annorum septem, de-
struesque aram Baal, quæ est patris tui: & ne-
mus, quod circa aram est, succides: * & ædifi- 26
cabis altare Dño Deo tuo in sũmitate petrę
huius, super quã ante sacrificiũ posuisti: tol-
lesque taurũ secũdum, & offeres holocaustũ
super struem lignorum, quæ de nemore suc-
cideris. * Assumptis ergo Gedeon decem vi- 27
ris de seruis suis, fecit sicut pręceperat ei Dñs.
Timens autẽ domum patris sui, & homines
illius ciuitatis, per diem noluit id facere, sed
omnia nocte cõpleuit. * Cũque surrexissent 28
viri oppidi eius mane, viderunt destructam F
aram Baal: lucumque succisum, & taurũ alte-
rum impositũ super altare, quod tunc ædifi-
29 catũ erat. * Dixeruntque ad inuicẽ: Quis hoc
fecit? Cumque perquirerent auctorẽ facti, di-
ctum est: Gedeon filius Ioas fecit hæc om-
30 nia. * Et dixerunt ad Ioas: Produc filium tuũ
huc, vt moriatur: quia destruxit aram Baal,
31 & succidit nemus. * Quibus ille respondit:
Numquid vltores estis Baal, vt pugnetis pro
eo? qui aduersarius est eius, moriatur antequã
lux crastina veniat: si Deus est, vindicet se
32 de eo, qui suffodit aram eius. * Ex illo die vo-
catus est Gedeon, Ierobaal, eo quòd dixisset
Ioas: Vlciscatur se de eo Baal, qui suffodit
33 aram eius. * Igitur omnis Madian, & Ama-
lec, & Orientales populi congregati sunt si-
mul, & trãseuntes Iordanẽ, castrametati sunt
34 in valle Iezrael. * Spiritus autem Domini
G induit Gedeon, qui clangens buccina conuo-
35 cauit domũ Abiezer, vt sequeretur se. * Mi-
sitque nuncios in vniuersum Manassen, qui
& ipse secutus est eum, & alios nuncios in
Aser, & Zabulon, & Nephthali, qui occur-
36 rerunt ei. * Dixitq; Gedeon ad Deum: Si sal-
uum facis per manum meam Israel, sicut lo-
37 cutus es, * ponam hoc vellus lanæ in area:
si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra
siccitas, sciam quod per manum meam, sicut
38 locutus es, liberabis Israel. * Factumque est
ita. Et de nocte consurgens expresso vellere,
39 concham rore impleuit. * Dixitque rursus
ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra
me si adhuc semel tentauero, signum quæ-
rens in vellere. Oro vt solum vellus siccum
40 sit, & omnis terra rore madens: * Fecitque
Deus nocte illa, vt postulauerat: & fuit sic-
citas in solo vellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de nocte
A consurgens, & omnis populus cũ eo, venit
ad fontem, qui vocatur Harad: erant autem
castra Madian in valle ad Septentrionalem
2 plagam collis excelsi. * Dixitque Dñs ad Ge-
deõ: Multus tecum est populus, nec tradetur
Madian in manus eius, ne glorietur contra
me Israel, & dicat: Meis viribus liberatus
3 sum. Loquere ad populum, & cunctis au-
dientibus prædica: a Qui formidolosus, & ti- a Deu. 20. b 8
midus est, reuertatur. Recesserũtque de mõte
Galaad, & reuersi sunt de populo viginti- 1 Mac. 3. g. 56.
duo millia virorum, & tantum decem millia
4 remanserunt. * Dixitque Dominus ad Ge-
B deon: Adhuc populus multus est, duc eos ad
aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixe-
ro tibi vt tecum vadat, ipse pergat: quem ire
5 prohibuero, reuertatur. * Cumq; descendisset
populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeõ:
Qui lingua lambuerint aquas, sicut solẽt ca-
nes lambere, separabis eos seorsum: qui autem
curuatis genibus biberint, in altera part
6 erunt. * Fuit itaque numerus eorum, qui
manu

manu ad os proijciente, lambuberant aquas,
trecenti viri: omnis autem reliqua multitu-
do flexo poplite biberat. * Et ait Domi- 7
nus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lam- C
berunt aquas, liberabo vos, & tradam in
manu tua Madian: omnis autem reliqua
multitudo reuertatur in locũ suum. * Sum- 8
ptis itaque pro numero cibarijs, & tubis, om-
nem reliquam multitudinem abire pręcepit
ad tabernacula sua: & ipse cũ trecentis vi-
ris se certamini dedit. Castra autem Madian
erãt subter in valle. * Eadem nocte dixit Do- 9
minus ad eum: Surge, & descende in castra:
quia tradidi eos in manu tua: * sin autem 10
solus ire formidas, descendat tecum Phara
puer tuus. * Et cum audieris quid loquan- 11
tur, tunc confortabũtur manus tuæ, & secu-
rior ad hostium castra descendes. Descendit
ergo ipse, & Phara puer eius in partẽ castro-
rum, vbi erãt armatorum vigiliæ. * Madian 12
autẽ, & Amalec, & omnes Orientales populi D
fusi iacebant in valle, vt locustarum multi-
tudo: cameli quoq; innumerabiles erant, si-
cut arena, quæ iacet in littore maris * Cumq; 13
venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium
proximo suo: & in hunc modum referebat,
quod viderat: Vidi somnium, & videbatur
mihi, quasi subcinericius panis ex hordeo
volui, & in castra Madiam descendere: cũq;
peruenisset ad tabernaculũ, percussit illud,
atque subuertit, & terræ funditus coæqua-
uit. * Respondit is, cui loquebatur: Non est 14
hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filij Ioas
viri Israelitæ: tradidit enim Dominus in
manus eius Madian, & omnia castra eius.
* Cumque audisset Gedeon somnium, & 15
interpretationem eius, adorauit: & reuersus E
est ad castra Israel, & ait: Surgite, tradidit
enim Dñs in manus nostras castra Madian.
* Diuisitque trecentos viros in tres partes, 16
& dedit tubas in manibus eorum, lagenasq;
vacuas, ac lampades in medio lagenarum.
* Et dixit ad eos: Quod me facere videri- 17
tis, hoc facite: ingrediar partem castrorum,
& quod fecero sectamini. * Quando perso- 18
nuerit tuba in manu mea, vos quoque per
castrorum circuitum clangite, & cõclamate
Domino, & Gedeoni. * Ingressusq; est Ge- 19
deon, & trecenti viri, qui erant cũ eo in par- F
tem castrorum, incipientibus vigilijs noctis
mediæ, & custodibus suscitatis, cœperunt
buccinis clãgere, & complodere inter se la-
genas. * Cumque per gyrum castrorum in 20
tribus personarent locis, & hydrias confre-
gissent, tenuerunt sinistris manibus lampa-
des, & dextris sonãtes tubas, clamaueruntq;
Gladius Domini, & Gedeonis: * stantes sin- 21
guli in loco suo per circuitũ castrorum ho-
stilium. Omnia itaque castra turbata sunt,
& vociferantes, vlulantesq; fugerũt: * & ni- 22
hilominus insistebant trecenti viri buccinis
personantes. a Immisitque Dominus gladiũ a Psal. 82. c.12.
in omnibus castris, & mutua se cæde trunca-
23 bant, * fugientes vsque ad Bethsetta, & cre-
pidinem Abelmehula in Tebbath. Concla-
G mantes autem viri Israel de Nephthali, &
Aser, & omni Manasse persequebãtur Ma-
24 dian. * Misitque Gedeon nuncios in omnẽ
montem Ephraim, dicens: Descendite in oc-
cursum Madiã, & occupate aquas vsq; Beth-
bera atque Iordanem. Clamauitque omnis
Ephraim, & pręoccupauit aquas, atque Ior-
25 danem vsque Bethbera. * a Apprehensosq; a Psal. 82 c.
duos viros Madian, Oreb, & Zeb, interfecit 10.
Oreb in Petra Oreb, Zeb vero in Torculari Isa. 10. f.
Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb 26.
& Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta
Iordanis.

CAP. VIII.

1 DIxeruntque ad eum viri Ephraim: Quid
A est hoc, quod facere voluisti, vt nos non
vocares, cum ad pugnam pergeres contra
Madian? iurgantes fortiter, & prope vim in-
2 ferentes. * Quibus ille respondit: Quid enim
tale facere potui, quale vos fecistis? nonne
melior est racemus Ephraim, vindemijs
3 Abiezer? * In manus vestras Dominus tradi-
dit principes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale
facere potui, quale vos fecistis? Quod cũ locu-
tus esset, requieuit spiritus eorũ, quo tume-
4 bãt cõtra eum. * Cumq; venisset Gedeon ad
Iordanẽ, transiuit eum cũ trecentis viris, qui
secũ erãt: & præ lassitudine fugientes perse-
5 qui non poterãt. * Dixitq; ad viros Soccoth.
B Date, obsecro, panes populo, qui mecum est,
quia valde defecerunt: vt possimus persequi
6 Zebee, & Salmana reges Madian. * Respon-
derunt principes Soccoth: Forsitan palmæ
manũ Zebee, & Salmana in manu tua sũt, &
idcirco postulas, vt demus exercitui tuo pa-
7 nes. * Quibus ille ait: Cũ ergo tradiderit Dñs
Zebee, & Salmana in manus meas, conteram
8 carnes vestras cũ spinis, tribulisq; deserti. * Et
inde conscendens, venit in Phanuel: locutus-
que est ad viros loci illius similia. Cui & illi
responderũt sicut respõderunt viri Soccoth.
9 * Dixit itaque & eis: Cum reuersus fuero vi-
10 ctor in pace, destruam turrim hanc. * Zebee
C autem, & Salmana requiescebant cum omni
exercitu suo. Quindecim enim millia viri re-
manserant ex omnibus turmis Orietaliũ po-
pulorum, cæsis centum viginti millibus bel-
11 latorum educentium gladiũ. * a Ascendẽsque a Dsic. 10.
Gedeon per viam eorum, qui in tabernaculis d.14.
morabantur, ad Orientalem partem Nobe,
& Iegbaa, percussit castra hostium, qui securi
12 erant, & nihil aduersi suspicabantur. * Fuge-
runtque Zebee, & Salmana, quos persequens
Gedeon comprehendit, turbato omni exer-
13 citu eorum. * Reuertẽsque de bello ante solis
ortum.

ortum. * apprehendit puerum de viris Soc- 14
coth: interrogauitq; eum nomina principum
& seniorū Soccoth, & descripsit septuagin-
ta septem viros.* Venitque ad Soccoth,& di- 15
xit eis: En Zebee,& Salmana super quibus ex-
probrastis mihi, dicētes: Forsitam manus Ze-
bee,& Salmana in manibus tuis sunt,& idcir-
co postulas, vt demus viris, qui lassi sūt,& de- D
fecerunt panes.*Tulit ergo seniores ciuitatis 16
& spinas deserti ac tribulos, & contriuit cum
eis, atque comminuit viros Soccoth. * Tur- 17
rim quoque Phanuel subuertit, occisis habi-
tatoribus ciuitatis. Dixitq; * ad Zebee & Sal- 18
mana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in
Thabor? Qui responderunt: Similes tui, &
vnus ex eis quasi filius regis.*Quibus ille re- 19
spondit: Fratres mei fuerunt, filij matris meæ.
viuit Dominus, quia si seruassetis eos, non
vos occiderē. *Dixitque Iether primogenito 20
suo: Surge, & interfice eos. Qui non edu- E
xit gladium: timebat enim, quia adhuc puer
erat. * Dixeruntque Zebee,& Salmana: Tu 21
surge,& irrue in nos: quia iuxta ætatem ro-
a Psal. 82. c. 12. bur est hominis. Surrexit Gedeō, a & interfe-
cit Zebee,& Salmna: & tulit ornamenta, ac
bullas, quibus colla regalium camelorum de-
corari solent. *Dixeruntq; omnes viri Israel 22
ad Gedeon: Dominare nostri tu, & filius
tuus,& filius filij tui: quia liberasti nos de ma-
nu Madian.*Quibus ille ait: Nō dominabor 23
vestri, nec dominabitur in vos filius meus,
sed dominabitur vobis Dominus.*Dixitque 24
ad eos: Vnam petitionē postulo à vobis: Da-
te mihi inaures ex preda vestra. Inaures enim
aureas Ismaelitę habere cōsueuerāt.*Qui re- 25
sponderūt: Libentissime dabimus. Expanden- F
tesque super terram pallium, proiecerūt in eo
inaures de præda: * & fuit pondus postula- 26
tarum inaurium, milla septingenti sicli, abs-
que ornamentis, & monilibus, & veste pur-
purea quibus reges Madiā vti soliti erant, &
præter torques aureas camelorum * Fecitque 27
ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in ciui-
tate sua Ephra. Fornicatusq; est omnis Israel
in eo, & factum est Gedeoni,& omni domui
eius in ruinā.*Humiliatus est autē Madiā co- 28
ram filijs Israel, nec potuerunt vltra ceruices
eleuare: sed quieuit terra per quadraginta
annos, quibus Gedeon pręfuit. *Abijt itaque 29
Ierobaal filius Ioas,& habitauit in domo sua:
*habuitq; septuaginta filios, qui egressi sunt 30
de femore eius, eo quòd plures haberet vxo-
res*Concubina autē illius, quam habebat in 31
Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech. G
* Mortuusque est Gedeon filius Ioas in sene- 32
ctute bona, & sepultus est in sepulcro Ioas
patris sui in Ephra de familia Ezri. * Post- 33
quam autem mortuus est Gedeon, auersi sūt
filij Israel,& fornicati sunt cum Baalim. Per-
cusseruntque cum Baal fœdus, vt esset eis in
34 deum: * nec recordati sunt Domini Dei sui,
qui eruit eos de manibus inimicorum suorū
35 omnium per circuitum: * nec fecerunt mi-
sericordiam cum domo Ierobaal Gedeon
iuxta omnia bona, quæ fecerat Israëli.

CAP. IX.

1 ABijt autem Abimelech filius Ierobaal
A in Sichem ad fratres matris suæ,& lo-
cutus est ad eos, & ad omnem cognationem
2 domus patris matris suæ, dicens: *Loquimi-
ni ad omnes viros Sichem: Quid vobis est
melius, vt dominētur vestri septuaginta viri
omnes filij Ierobaal, an vt dominetur vnus
vir? simulq; considerate quòd os vestrum,
3 & caro vestra sum. * Locutiq; sunt fratres
matris eius de eo ad omnes viros Sichē vni-
uersos sermones istos, & inclinauerunt cor
eorum post Abimelech, dicentes: Frater no-
4 ster est. * Dederuntq; illi septuaginta pondo
argenti de fano Baalberit. Qui conduxit si-
bi ex eo viros inopes & vagos, secutique sunt
5 eum. *Et venit in domū patris sui in Ephra,
& occidit fratres suos filios Ieroboal septua-
ginta viros, super lapidem vnum: reman-
sitque Ioatham filius Ieroboal minimus, &
6 absconditus est. * Congregati sunt autem
omnes viri Sichem, & vniuersæ familiæ vr-
bis Mello: abieruntque & constituerunt re-
gem Abimelech iuxta quercum, quæ sta-
7 bat in Sichem. *Quod cum nunciatum esset
B Ioatham, iuit, & stetit in vertice montis Ga-
rizim: eleuataque voce, clamauit, & dixit:
Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.
8 *Ierunt ligna, vt vngerent super se regem:
9 dixeruntque oliuæ: Impera nobis. * Quæ
respondit: Numquid possum deserere pin-
guedinem meam, qua & dij vtuntur,& ho-
mines, & venire vt inter ligna promouear?
10 * Dixeruntque ligna ad arborem ficum:
11 Veni; & super nos regnum accipe. * Quæ
respondit eis: Numquid possum deserere
dulcedinem meam, fructusque suauissimos,
12 & ire vt inter cetera ligna promouear?*Lo-
cutaque sunt ligna ad vitem: Veni,& impe-
13 ra nobis. *Quæ respondit eis: Numquid pos-
sum deserere vinum meum, quod lætificat
Deum & homines,& inter ligna cetera pro-
14 moueri?*Dixeruntq; omnia ligna ad rham-
15 num: Veni, & impera super nos. *Quæ res-
pondit eis: Si vere me regem vobis consti-
tuitis, venite, & sub vmbra mea requiescite,
si autem non vultis, egrediatur ignis de rhā-
16 mno & deuoret cedros Libani.*Nūc igitur
C si rectè, & absque peccato constituistis super
vos regem Abimelech, & bene egistis cum
Ierobaal,& cum domo eius, & reddidistis vi-
cem beneficijs eius, qui pugnauit pro vobis,
17 * & animam suam dedit periculis, vt erueret
18 vos de manu Madian, * qui nunc surrexi-
stis contra domum patris mei, & interfeci-
stis

ſtis filios eius ſeptuaginta viros ſuper vnum
lapidem,& conſtituiſtis regem Abimelech fi-
lium ancillæ eius ſuper habitatores Sichem,
eo quòd frater veſter ſit: * ſi ergo rectè, & 19
abſq; vitio egiſtis cũ Ierobaal, & domo eius,
hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur
in vobis. Sin autẽ peruersè:egrediatur ignis 20
ex eo,& conſumat habitatores Sichem,& op-
pidum Mello: egrediaturque ignis de viris
Sichem,& de oppido Mello, & deuoret Abi-
melech. * Quæ cumdixiſſet,fugit,& abijt in 21
Bera:habitauitque ibi ob metum Abimelech
fratris ſui. *Regnauit itaque Abimelech ſu- 22
per Iſrael tribus annis. * Miſitque Dominus 23
ſpiritum peſſimum inter Abimelech, & ha-
bitatores Sichem: qui cęperunt eum deteſta-
ri, & ſcelus interfectionis ſeptuaginta filio- 24
rum Ierobaal, & effuſionẽ ſanguinis eorum
conferre in Abmielech fratrem ſuũ, & in ce-
teros Sichimorum principes, qui eum adiu-
uerant. * Poſueruntque inſidias aduerſus eũ 25
in ſummitate montium: & dum illius præ- D
ſtolabantur aduentũ, exercebant latrocinia,
agentes prædas de prætereuntibus:nũciatũq;
eſt Abimelech. * Venit autem Gaal filius 26
Obed cum fratribus ſuis,& tranſiuit in Sichi-
mam. Ad cuius aduẽtũ erecti habitatores Si-
chem, *egreſſi ſunt in agros vaſtãtes vineas, 27
vuaſq;calcantes:& factis cantantium choris,
ingreſſi ſunt fanum dei ſui,& inter epulas,&
pocula maledicebant Abimelech, * claman- 28
te Gaal filio Obed: Quis eſt Abimelech, &
quæ eſt Sichẽ,vt ſeruiamus ei? numquid non
eſt filius Ierobaal, & conſtituit principem
Zebul ſeruum ſuum ſuper viros Emor patris
Sichem? Cur ergo ſeruiemus ei? * vtinam 29
daret aliquis populum iſtum ſub manu mea,
vt auferrem de medio Abimelech. Dictum-
que eſt Abimelech:Congrega exercitus mul-
titudinem, & veni. * Zebul enim princeps 30
ciuitatis auditis ſermonibus Gaal filij Obed,
iratus eſt valde, * & miſit clam ad Abime- 31
lech nuncios, dicens: Ecce,Gaal filius Obed
venit in Sichimam cum fratribus ſuis, & op-
pugnat aduerſum te ciuitatem. * Surge ita- E
que nocte cum populo,qui tecum eſt,& lati- 32
ta in agro: * & primo mane oriente ſole, ir- 33
rue ſuper ciuitatẽ: illo autem egrediente ad-
uerſum te cũ populo ſuo, fac ei quod potue-
ris. * Surrexit itaque Abimelech cum omni 34
exercitu ſuo nocte, & tetendit inſidias iuxta
Sichimam in quatuor locis. * Egreſſuſq; eſt 35
Gaal filius Obed, & ſtetit in introitu portæ
ciuitatis. Surrexit autem Abimelech, &
omnis exercitus cum eo de inſidiarum lo-
co. * Cumque vidiſſet populum Gaal,dixit 36
ad Zebul: Ecce de montibus multitudo de-
ſcendit.Cui ille reſpondit: Vmbras montium
vides quaſi capita hominum, & hoc errore
deciperis. *Rurſumq; Gaal ait:Ecce populus 37
de vmbilico terræ deſcendit, & vnus cuneus
38 venit per viam,quæ reſpicit quercum. * Cui
dixit Zebul: Vbi eſt nunc os tuum, quo lo-
quebaris: Quis eſt Abimelech,vt ſeruiamus
ei? Nonne hic populus eſt,quem deſpiciebas?
39 Egredere,& pugna contra eum.*Abijt ergo
Gaal, ſpectante Sichimorum populo, & pu-
40 gnauit cõtra Abimelech, *qui perſecutus eſt
eum fugientem,& in vrbem compulit: ceci-
deruntq; ex parte eius plurimi,vſque ad por-
41 tam ciuitatis:*& Abimelech ſedit in Ruma:
F Zebul autem, Gaal, & ſocios eius expulit de
42 vrbe,nec in ea paſſus eſt cõmorari.*Sequen-
ti ergo die egreſſus eſt populus in campum.
43 Quod cũ nũciatum eſſet Abimelech, * tulit
exercitũ ſuum, & diuiſit in tres turmas, ten-
dens inſidias in agris. Videnſq; quòd egrede-
retur populus de ciuitate, ſurrexit, & irruit
44 in eos*cũ cuneo ſuo,oppugnans,& obſidens
ciuitatem: duæ autẽ turmæ palantes per cã-
45 pum aduerſarios perſequebantur. * Porro
Abimelech omni die illo oppugnabat vrbẽ:
quam cepit, interfectis habitatoribus eius,
ipſaque deſtructa,ita vt ſal in ea diſpergeret.
46 *Quod cũ audiſſent,qui habitabant in turre
Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum dei ſui Be-
rith, vbi fędus cũ eo pepigerant, & ex eo lo-
cus nomẽ acceperat,qui erat munitus valde:
47 *Abimelech quoque audiens viros turris Si-
48 chimorum pariter conglobatos, * aſcendit
in montem Selmon cum omni populo ſuo:&
arrepta ſecuri, præcidit arboris ramum, im-
poſitumque ferens humero, dixit ad ſocios:
49 Quod me videtis facere, cito facite. * Igitur
G certatim ramos de arboribus præcidentes,
ſequebantur ducem. Qui circumdantes præ-
ſidium,ſuccenderunt: atque ita factum eſt,
vt fumo, & igne mille homines necarentur,
viri pariter, & mulieres, habitatorum turris
50 Sichem. * Abimelech autem inde proficiſcẽs
venit ad oppidum Thebes, quod circũdans
51 obſidebat exercitu. * Erat autem turris ex-
celſa in media ciuitate, ad quam confuge-
rant ſimul viri,ac mulieres, & omnes princi-
pes ciuitatis, clauſa firmiſſimè ianua, & ſu-
per turris tectum ſtantes per propugnacula.
52 * Accedenſq; Abimelech iuxta turrim, pu-
gnabat fortiter: & appropinquans oſtio,
53 ignem ſupponere nitebatur: * ‖ & ecce vna ‖ 2. Reg. 11. d. 21.
mulier fragmen molæ deſuper iaciens, illiſit
capiti Abimelech,& confregit cerebrum eius.
54 * ‖ Qui vocauit cito armigerum ſuum, & ait ‖ 1. Reg. 31. b. 4. 1. Par. 10. a. 4.
ad eum: Euagina gladium tuum, & percute
me: ne forte dicatur quòd à femina interfe-
ctus ſim.Qui iuſſa perficiens, interfecit eum.
55 * Illoq; mortuo, omnes qui cum eo erant de
56 Iſrael,reuerſi ſunt in ſedes ſuas: * & reddidit
Deus malum, quod fecerat Abimelech cõtra
patrẽ ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus
57 ſuis. *Sichimitis quoque quod operati erant,
retri-

retributum est,& venit super eos maledictio
Ioatham filij Ierobaal.

CAP. X.

POst Abimelech surrexit dux in Israel 1
Thola filius Phua patrui Abimelech: A
vir de Issachar,qui habitauit in Samir mõtis
Ephraim:*& iudicauit Israelẽ viginti,& tri- 2
bus annis, mortuusque est, ac sepultus in Sa-
mir. * Huic successit Iair Galaadites, qui iu- 3
dicauit Israelem per viginti & duos annos,
*habens triginta filios sedẽtes super triginta 4
pullos asinarum,& principes triginta ciuita-
tum,quæ ex nomine eius sunt appellatę Ha-
uoth Iair, id est, oppida Iair, vsque in præ- B
sentem diem in terra Galaad.*Mortuusq;est 5
Iair; ac sepultus in loco, cui est vocabulum
Camon. * Filij autẽ Israel peccatis veteribus 6
iungentes noua, fecerunt malum in conspe-
ctu Dñi, & seruierũt idolis,Baalim,& Asta-
roth, & dijs Syriæ,ac Sidonis,& Moab, & fi-
liorum Ammon,& Philisthijm: dimiserũtq;
Dominum,& non coluerunt eum * Contra 7
quos Dominus iratus, tradidit eos in manus
Philisthijm,& filiorum Ammon. * Afflicti- 8
que sunt, & vehementer oppressi per annos
decem & octo, omnes qui habitabant trans
Iordanẽ in Terra Amorrhæi, qui est in Ga-
laad. * in tantum, vt filij Ammon Iordane 9
transmisso,vastarent Iudam,& Beniamin,&
Ephraim: afflictusque est Israel nimis. * Et 10
clamantes ad Dñm, dixerunt: Peccauimus C
tibi, quia dereliquimus Dominum Deum
nostrum,& seruiuimus Baalim.*Quibus lo- 11
cutus est Dominus: Numquid nõ Aegyptij,
& Amorrhæi,filiiq;Ammon,& Philisthijm,
*Sidonij quoque & Amalec, & Chanaã op- 12
presserũt vos,& clamastis ad me,& erui vos
de manu eorum? * Et tamen reliquistis me, 13
& coluistis deos alienos: idcirco non addam,
vt vltra vos liberem: * ite,& inuocate deos, 14
quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore
angustię. *Dixerũtque filij Israel ad Dñm: 15
Peccauimus, redde tu nobis quidquid tibi D
placet: tantum nunc libera nos. *Quæ dicẽ- 16
tes,omnia de finibus suis alienorum deorum
idola proiecerunt, & seruierunt Dño Deo:
qui doluit super miserijs eorum. *Itaque fi- 17
lij Ammon conclamantes in Galaad fixere
tentoria: contra quos congregati filij Israel,
in Maspha castrametati sunt. *Dixerũtque 18
principes Galaad singuli ad proximos suos:
Qui primus ex nobis contra filios Ammon
cęperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAP. XI.

FVit illo tempore Iephte Galaadites vir 1
fortissimus atq; pugnator, filius mulie- A
ris meretricis, qui natus est de Galaad. * Ha- 2
buit autem Galaad vxorem, de qua susce-
pit filios: qui postquam creuerant, eiecerunt
Iephte, dicentes: Heres in domo patris no-
stri esse nõ poteris, quia de altera matre na-
3 tus es. *Quos ille fugiens,atque deuitans,ha-
bitauit in Terra Tob: cõgregatique sunt ad
eũ viri inopes, & latrocinãtes,& quasi prin-
4 cipem sequebantur. * In illis diebus pugna-
5 bant filij Ammon contra Israel. * Quibus
acriter instantibus perrexerunt maiores na-
tu de Galaad, vt tollerẽt in auxilium sui Ie-
6 phte de terra Tob: *dixeruntq; ad eum: Ve-
ni, & esto princeps noster, & pugna contra
7 filios Ammon.*Quibus ille respõdit: „ Non- „ Gen. 6. f. 17.
B ne vos estis, qui odistis me, & eiecistis de do-
mo patris mei, & nunc venistis ad me neces-
8 sitate compulsi? *Dixeruntq; principes Ga-
laad ad Iephte: Ob hanc igitur causam nũc
ad te venimus, vt proficiscaris nobiscum, &
pugnes contra filios Ammon, sisq; dux om-
9 nium,qui habitant in Galaad. *Iephte quo-
que dixit eis. Si vere venistis ad me, vt pu-
gnẽ pro vobis cõtra filios Ammon, tradide-
ritq; eos Dñs in manus meas, ego ero vester
10 princeps? * Qui responderunt ei: Dominus,
qui hæc audit, ipse mediator, ac testis est,
11 quòd nostra promissa faciemus. * Abijt ita-
que Iephte cum principibus Galaad, fecitq;
eum omnis populus principẽ sui. Locutusq;
est Iephte omnes sermones suos corã Dño in
12 Maspha.*Et misit nuncios ad regem filiorũ
Ammon,qui ex persona sua dicerent: Quid
mihi, & tibi est, quia venisti contra me, vt
13 vastares terram meam?*Quibus ille respon-
C dit: „ Quia tulit Israel terram meam quando „ Nu. 21. c. 13.
ascendit de Aegypto à finibus Arnon vsque
Iacob atque Iordanem: nunc ergo cum pace
14 redde mihi eam: *Per quos rursum manda-
uit Iephte & imperauit eis, vt dicerent regi
15 Ammon: *Hæc dicit Iephte: non tulit Israel
Terram Moab, nec Terram filiorũ Ammon.
16 * sed quando de Aegypto conscenderunt,
ambulauit per solitudinem vsque ad Mare
17 rubrũ,& venit in Cades.* „ Misitq; nuncios „ Nu. 20. c. 14.
ad regem Edom, dicens: Dimitte me, vt tran-
seam per terram tuã. Qui noluit acquiesce-
re precibus eius. Misit quoque ad regem
Moab, qui & ipse transitum præbere contẽ-
18 psit. Mansit itaque in Cades,*& circuiuit ex
latere Terram Edom,& Terram Moab: ve-
nitque contra Orientalẽ plagã Terræ Moab
& castrametatus est trans Arnõ: „ nec voluit „ Nu. 21. c. 13.
D intrare terminos Moab: Arnon quippe con-
19 finiũ est Terræ Moab. * Misit itaque Israel
nuncios ad Sehon regẽ Amorrhæorum, qui
habitabat in Hesebon,& dixerunt ei: Dimit-
te, vt transeam per terram tuam vsque ad
20 fluuium. *Qui & ipse Israel verba despiciẽs,
non dimisit eum transire per terminos suos:
sed infinita multitudine congregata egres-
sus est contra eum in Iasa, & fortiter resiste-
21 bat. *Tradiditque eum Dominus in manus
Israel cum omni exercitu suo, qui percussit

eum,& possedit omnem Terram Amorrhęi
habitatoris regionis illius, * & vniuersos fi- 22
nes eius de Arnon vsq; Iacob, & de solitudi-
ne vsq; ad Iordanem. *Dominus ergo Deus 23
Israel subuertit Amorrhæũ,pugnante cõtra
illum populo suo Israel, & tu nũc vis possi-
dere terram eius? * Nonne ea quæ possidet 24
Chamos Deus tuus,tibi iure debentur? Quæ
autem Dñs Deus noster victor obtinuit, in
a Nu. 22. a. 2. nostram cedent possessionẽ: *[a]nisi forte me- 25
lior es Balaac filio Sephor rege Moab: aut E
docere potes, quod iurgatus sit cõtra Israel,
& pugnauerit cõtra eum, *quando habita- 26
uit in Hesebon, & viculis eius, & in Aroer,
& villis illius, vel in cunctis ciuitatibus iux-
ta Iordanem,per trecẽtos annos. Quare tan-
to tempore nihil super hac repetitione ten-
tastis? *Igitur non ego pecco in te,sed tu cõ- 27
tra me male agis,indicens mihi bella non iu-
sta. Iudicet Dominus arbiter huius diei in-
ter Israel,& inter filios Ammon. * Noluit- 28
que acquiescere rex filiorum Ammon ver-
bis Iephte, quæ per nuncios mandauerat.
* Factus est ergo super Iephte Spiritus Dñi, 29
& circuiens Galaad, & Manasse, Maspha
quoque Galaad, & inde transiens ad filios
Ammon, *votum vouit Dño,dicens:Si tra- 30
dideris filios Ammon in manus meas, * qui- F
cumque primus fuerit egressus de foribus 31
domus meæ,mihiq; occurrerit reuertenti cũ
pace à filijs Ammon, eum holocaustum of-
feram Dño. * Transiuitque Iephte ad filios 32
Ammon, vt pugnaret contra eos: quos tra-
didit Dñs in manus eius. * Percussitque ab 33
Aroer vsque dum venias in Mennith,vigin-
ti ciuitates, & vsque ad Abel, quæ est vineis
consita, plaga magna nimis, humiliatique
sunt filij Ammon à filijs Israel. *Reuerten- 34
te autem Iephte in Maspha domũ suam,oc-
currit ei vnigenita filia sua cũ tympanis, &
choris : non enim habebat alios liberos.
*Qua visa,scidit vestimenta sua,& ait: Heu 35
me filia mea decepisti me, & ipsa decepta
es: aperui enim os meum ad Dñm, & aliud
facere non potero. * Cui illa respondit: Pa- 36
ter mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, G
fac mihi quodcumque pollicitus es, conces-
sa tibi vltione atq; victoria de hostibus tuis.
* Dixitque ad patrẽ: Hoc solum mihi præ- 37
sta quod deprecor: Dimitte me vt duobus
mensibus circumeam montes, & plangam
virginitatem meam cum sodalibus meis.
Cui ille respondit: Vade. * Et dimisit eam 38
duobus mensibus. Cumque abijsset cum so-
cijs, ac sodalibus suis, flebat virginitatem
suã in montibus. *Expletisque duobus mẽ- 39
sibus, reuersa est ad patrem suum, & fecit ei
sicut vouerat,quę ignorabat virum.Exinde
mos increbuit in Israel, & consuetudo ser-
uata est: *vt post anni circulum conueniant 40
in vnum filiæ Israel, & plangant filiam
Iephte Galaaditæ diebus quattuor.

CAP. XII.

1 A ECce autem in Ephraim orta est seditio:
nam transeuntes cõtra Aquilonem, di-
xerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnã
contra filios Ammon vocare nos noluisti,
vt pergeremus tecum? Igitur incendemus
2 domum tuam. * Quibus ille respondit: Di-
sceptatio erat mihi,& populo meo contra fi-
lios Ammon vehemens: vocauique vos, vt
præberetis mihi auxilium, & facere nolui-
3 stis. *Quod cernens posui animam meam in
manibus meis, trãsiuique ad filios Ammon,
& tradidit eos Dominus in manus meas.
Quid commerui,vt aduersum me consurga-
4 tis in prælium? * Vocatis itaque ad se cun-
B ctis viris Galaad,pugnabat contra Ephraim:
percusseruntque viri Galaad Ephraim,quia
dixerat: Fugitiuus est Galaad de Ephraim,
& habitat in medio Ephraim, & Manasse.
5 * Occupaueruntque Galaaditę vada Iorda-
nis,per quæ Ephraim reuersurus erat.Cum-
que venisset ad ea de Ephraim numero, fu-
giens, atque dixisset: Obsecro vt me transi-
re permittatis:dicebant ei Galaaditæ:Num-
quid Ephrathæus es? quo dicente:Non sum:
6 *interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth,
C quod interpretatur Spica. Qui responde-
bat, Sibboleth: eadem littera spicam expri-
mere non valens.Statimq; apprehensum iu-
gulabant in ipso Iordanis trãsitu. Et cecide-
runt in illo tẽpore de Ephraim quadragin-
7 ta duo millia. * Iudicauit itaque Iephte Ga-
laadites Israel sex annis:& mortuus est,ac se-
8 pultus in ciuitate sua Galaad. * Post hunc
9 iudicauit Israel Abesan de Bethlehem: *qui
habuit triginta filios, & totidem filias, quas
emittens foras, maritis dedit, & eiusdem nu-
meri filijs suis accepit vxores, introducens
in domum suam.Qui septem annis iudicauit
10 Israel, *mortuusq; est,ac sepultus in Bethle-
11 hem. * Cui succedit Ahialon Zabulonites:
12 & iudicauit Israel decem annis: * mortuus-
13 que est,ac sepultus in Zabulõ.*Post hũc iu-
dicauit Israel Abdon, filius Illel Pharatho-
14 nites: * qui habuit quadraginta filios,& tri-
ginta ex eis nepotes,ascendẽtes super septua-
ginta pullos asinarũ,& iudicauit Israel octo
15 annis: *mortuusque est, ac sepultus in Pha-
rathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

1 A RVrsumque [a]filij Israel fecerunt malum a Sup. 10.
in conspectu Dñi: qui tradidit eos in b. 6.
manus Philisthinorum quadraginta annis.
2 *Erat autem quidã vir de Saraa, & de stirpe a 1. Reg. 1.
Dan, nomine Manue, habens vxorem steri- e 20.
3 lem.*Cui apparuit Angelus Dñi,& dixit ad Gen. 16. c.
eam: Sterilis es,& absque liberis: [a]sed conci- 11. Luc. 1 c. 31
4 pies, & paries filium: * caue ergo ne bibas Nu. 6. c. 34
vinum,

vinum, ac siceram, nec immundum quid-
quam comedas: *quia concipies,& paries fi- 5
lium,cuius non tanget caput nouacula: erit
enim nazaræus Dei ab infãtia sua,& ex ma-
tris vtero, & ipse incipiet liberare Israel de
manu Philisthinorum. * Quæ cum venisset 6
ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad B
me, habens vultum angelicum,terribilis ni-
mis. Quem cum interrogassem, quis esset,
& vnde venisset, & quo nomine vocaretur,
noluit mihi dicere: * sed hoc respondit: Ec- 7
ce concipies & paries filium: caue ne vinum
bibas, nec siceram, & ne aliquo vescaris im-
mundo: erit enim puer nazaræus Dei ab in-
fantia sua, ex vtero matris suæ vsq; ad diem
mortis suæ. * Orauit itaque Manue Domi- 8
num, & ait: Obsecro Domine, vt vir Dei,
quem misisti, veniat iterum, & doceat nos,
quid debeamus facere de puero, qui nasci-
turus est. * Exaudiuitque Dominus depre- 9
cantem Manue, & apparuit rursum Ange-
lus Dei vxori eius sedenti in agro. Manue
autem maritus eius non erat cum ea. Quæ
cum vidisset Angelum, * festinauit, & cu- 10
currit ad virum suum: nunciauitque eis di-
cens: Ecce apparuit mihi vir,quem ante vi-
deram. *Qui surrexit,& secutus est vxorem 11
suam, veniensque ad virum, dixit ei: Tu es
qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego
sum. *Cui Manue: Quando, inquit, sermo 12
tuus fuerit expletus, quid vis,vt faciat puer?
aut à quo se obseruare debebit? * Dixitque 13
Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus,
quæ locutus sum vxori tuæ,abstineat se: *& 14
quidquid ex vinea nascitur, non comedat:
vinum, & siceram non bibat, nullo vesca-
tur immundo, & quod ei præcepi, impleat
atque custodiat. * Dixitq; Manue ad Ange- 15
lum Dñi: Obsecro te vt acquiescas precibus
meis,& faciamus tibi hœdũ de capris. * Cui 16
respondit Angelus: Si me cogis, non come-
dam panes tuos: si autem vis holocaustum
facere,offer illud Domino. Et nesciebat Ma-
17 nue quòd Angelus Domini esset: * Dixitq;
ad eum: Quod est tibi nomen, vt, si sermo
18 tuus fuerit expletus, honoremus te? * Cui
ille respondit: a Cur quæris nomen meum,
19 quod est mirabile? * Tulit itaque Manue a Gen. 32. b. 29.
hœdum de capris, & libamenta, & posuit
D super petram, offerens Domino, qui facit
mirabilia: ipse autem,& vxor eius intueban-
20 tur. * Cumque ascenderet flamma altaris in
cœlum, Angelus Domini pariter in flamma
ascendit. Quod cũ vidissent Manue,& vxor
21 eius, proni ceciderunt in terrã, * & vltra eis
non apparuit Angelus Domini. Statimq; in-
22 tellexit Manue, Angelum Dñi esse, * & di-
xit ad vxorem suam: Morte moriemur, quia
23 vidimus Deum. * Cui respondit mulier: Si
Dominus nos vellet occidere, de manibus
nostris holocaustum,& libamenta nõ susce-
pisset, nec ostendisset nobis hæc omnia, ne-
24 que ea,quæ sunt ventura,dixisset. * Peperit
itaque filium, & vocauit nomen eius Sam-
son. Creuitque puer,& benedixit ei Domi-
25 nus. * Cœpitque Spiritus Domini esse cum
eo in castris Dan inter Saraa, & Esthaol.

CAP. XIV.

1 DEscendit ergo Samson in Tamnatha:
A vidensq; ibi mulierem de filiabus Phi-
2 listhijm, * ascendit,& nunciauit patri suo,&
matri suæ,dicens: Vidi mulierem in Tham-
natha de filiabus Philisthinorum: quã quæ-
3 so,vt mihi accipiatis vxorem. * Cui dixerunt
pater,& mater sua: Numquid nõ est mulier
in filiabus fratrum tuorum, & in omni po-
pulo meo, quia vis accipere vxorẽ de Phili-
sthijm, qui incircũcisi sunt? Dixitque Sam-
son ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia
4 placuit oculis meis. * Parentes autem eius ne-
B sciebant, quòd res à Domino fieret, & quæ-
reret occasionem cõtra Philisthijm: eo enim

tempore Philisthijm dominabantur Israeli.
*Descendit itaque Samson cum patre suo & 5
matre in Thamnatha.Cũq; venissent ad vi-
neas oppidi,apparuit catulus leonis sæuus,&
rugiens, & occurrit ei. * Irruit autem Spiri- 6
tus Domini in Samson, & dilacerauit leo-
nem,quasi hędum in frusta discerpens,nihil
omnino habẽs in manu: & hoc patri,& ma-
tri noluit indicare. * Descenditque,& locu- 7
tus est mulieri.quę placuerat oculis eius.*Et 8
post aliquot dies reuertens,vt acciperet eam,
declinauit vt videret cadauer leonis, & ecce
examen apũ in ore leonis erat,ac fauus mel-
lis. * Quem cum sumpsisset in manibus, co- 9
medebat in via: veniensq; ad patrem suũ,&
matrem, dedit eis partem, qui & ipsi come-
derunt: nec tamen eis voluit indicare quòd
mel de corpore leonis assumpserat. * De- 10
scendit itaque pater eius ad mulierem, & fe-
cit filio suo Samson conuiuium: sic enim iu- C
uenes facere cõsueuerant.* Cũ ergo ciues lo- 11
ci illius vidissent eũ, dederunt ei sodales tri-
ginta,vt essent cum eo.*Quibus locutus est 12
Samson: Proponam vobis problema: quod
si solueritis mihi intra septem dies conuiuij,
dabo vobis triginta sindones,& totidem tu-
nicas: * sin autem non potueritis soluere, 13
vobis dabitis mihi triginta sindones, & eius-
dem numeri tunicas. Qui responderunt ei:
Propone problema, vt audiamus. * Dixitq; 14
eis: De comedente exiuit cibus, & de forti
egressa est dulcedo: nec potuerunt per tres
dies propositionem soluere.* Cumq; adesset 15
dies septimus, dixerunt ad vxorem Samson:
Blandire viro tuo, & suade ei, vt indicet tibi
quid significet problema,quod si facere no-
lueris, incendemus te, & domum patris tui,
an idcirco vocastis nos ad nuptias, vt spolia-
retis? * Quæ fundebat apud Samson lacry- 16
mas, & querebatur dicens: Odisti me,& non D
diligis: idcirco problema, quod proposuisti
filijs populi mei.non vis mihi exponere. At
ille respondit: Patri meo, & matri nolui di-
cere:& tibi indicare potero? *Septem igitur 17
diebus conuiuij flebat ante eũ: tandemq;die
septimo cum ei esset molesta,exposuit. Quæ
statim indicauit ciuibus suis.*Et illi dixerũt 18
die septimo ante solis occubitum. Quid dul-
cius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad
eos:Si non arassetis in vitula mea, non inue-
nissetis propositionem meam.* Irruit itaq; 19
in eum Spiritus Domini,descenditq; Ascalo-
nem,& percussit ibi triginta viros, quorum
ablatas vestes dedit ijs, qui problema solue-
rant. Iratusque nimis ascendit in domum
patris sui: * vxor autem eius accepit mari- 20
tum vnum de amicis eius & pronubis.

CAP. XV.

POst aliquantulum autem temporis,cum 1
dies triticeæ messis instaret, venit Sam- A
son, inuisere volens vxorem suam, & attulit
ei hœdum de capris. Cumq; cubiculum eius
solito vellet intrare, prohibuit eum pater il-
2 lius,dicens:*Putaui quòd odisses eam,& ideo
tradidi illam amico tuo: sed habet sororem,
quæ iunior, & pulchrior illa est, sit tibi pro
3 ea vxor. * Cui Samson respondit: Ab hac
die non erit culpa in me contra Philisthęos:
4 faciam enim vobis mala. *Perrexitq;& cepit
trecentas vulpes,caudasque earum iunxit ad
5 caudas,& faces ligauit in medio: * quas igne
succẽdens,dimisit, vt huc illucque discurre-
rent. Quæ statim perrexerũt in segetes Phi-
listhinorum. Quibus succensis, & compor-
tatæ iam fruges, & adhuc stantes in stipula,
B concrematę sunt,in tantum,vt vineas quoq;
6 & oliueta flãma consumeret.*Dixeruntque
Philisthijm: Quis fecit hanc rem? Quibus
dictum est: Samson gener Thamnathæi:
quia tulit vxorem eius,& alteri tradidit,hęc
operatus est. Ascenderuntq; Philisthijm, &
combusserunt tam mulierem,quam patrem
7 eius. *Quibus ait Samson: Licet hæc feceri-
tis, tamen adhuc ex vobis expetam vltionẽ,
8 & tunc quiescam. *Percussitque eos ingenti
plaga, ita vt stupẽtes suram femori impone-
rent. Et descendens habitauit in spelũca pe-
9 træ Etam. * Igitur ascendentes Philisthijm
in terram Iuda castrametati sunt in loco,qui
postea vocatus est Lechi, id est,maxilla, vbi
10 eorum effusus est exercitus. * Dixeruntque
ad eos de tribu Iuda: Cur ascendistis aduer-
C sum nos? Qui respõderunt:Vt ligemus Sam-
son, venimus, & reddamus ei, quæ in nos
11 operatus est. * Descenderũt ergo tria millia
virorum de Iuda,ad specum silicis Etam,di-
xerũtq;ad Samson: Nescis quòd Philisthijm
imperent nobis? quare hoc facere voluisti?
Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci
12 eis. *Ligare,inquiunt,te venimus,& tradere
in manus Philisthinorum. Quibus Samson,
Iurate, ait, & spondete mihi quòd non occi-
13 datis me. *Dixerunt: Non te occidemus,sed
vinctum trademus. Ligaueruntque eũ duo-
bus nouis funibus, & tulerunt eum de petra
14 Etam. * Qui cũ venissent ad locum Maxil-
læ, & Philisthijm vociferantes occurrissent
ei,irruit Spiritus Domini in eum: & sicut so-
lent ad odorem ignis lina consumi, ita vin-
cula quibus ligatus erat,dissipata sunt,& so-
15 luta. *Inuentamque maxillam, id est,man-
D dibulam asini, quæ iacebat,arripiẽs, interfe-
16 cit in ea mille viros,*& ait:In maxilla asini,
in mandibula pulli asinarum deleui eos, &
17 percussi mille viros. * Cumque hæc verba
canens complesset, proiecit mandibulam de
manu,& vocauit nomen loci illius Ramath-
lechi, quod interpretatur eleuatio maxillæ:
18 *Sitiensque valde, clamauit ad Dominum,
& ait: Tu dedisti in manu serui tui salutem

hanc maximam atque victoriam : en siti
morior , incidamque in manus incircumci-
sorum . * Aperuit itaque Dominus mola- 19
rem dentem in maxilla asini , & egressæ
sunt ex eo aquæ . Quibus haustis, refocilla-
uit spiritum , & vires recepit . Idcirco ap-
pellatum est nomen loci illius , Fons inuo-
cantis de maxilla,vsque in præsentem diem.
20 *Iudicauitque Israel in diebus Philisthijm
viginti annis .

CAP. XVI.

ABijt quoque in Gazā , & vidit ibi mu- 1
lierem meretricem,ingressusque est ad A
eam . * Quod cum audissent Philisthijm,& 2
percrebuisset apud eos,intrasse vrbem Sam-
son,circumdederunt eum,positis in porta ci-
uitatis custodibus:& ibi tota nocte cum silē-
tio præstolantes,vt facto mane exeūtem oc-
ciderent . * Dormiuit autem Samson vsque 3
ad medium noctis, & inde consurgēs appre-
hendit ambas portæ fores cum postibus suis
& sera , impositasque humeris suis portauit
ad verticem montis, qui respicit Hebron .
*Post hæc amauit mulierem,quæ habitabat 4
in Valle Sorec,& vocabatur Dalila.* Vene- 5
runtque ad eam principes Philisthinorum ,
atque dixerunt: Decipe eum,& disce ab illo,
in quo habeat tantam fortitudinem , & quo
modo eum superare valeamus , & vinctum B
affligere.quod si feceris, dabimus tibi singuli
mille & centum argenteos.*Locuta est ergo 6
Dalila ad Samson : Dic mihi,obsecro in quo
sit tua maxima fortitudo , & quid sit,quo li-
gatus erumpere nequeas ? * Cui respondit 7
Samson : Si septem neruiceis funibus necdū
siccis,& adhuc humentibus ligatus fuero,in-
firmus ero,vt ceteri homines . * Attulerunt- 8
que ad eam satrapæ Philisthinorum septem
funes,vt dixerat: quibus vinxit eum,*laten- 9
tibus apud se insidijs , & in cubiculo finem
rei expectantibus,clamauitque ad eum: Phi-
listhijm super te Samson. Qui rupit vincula
quo modo si rumpat quis filum de stuppæ
tortum putamine , cum odorē ignis accepe-
rit:& non est cognitum,in quo esset fortitu-
do eius.*Dixitque ad eum Dalila:Ecce illu- 10
C sisti mihi, & falsum locutus es : saltem nunc
11 indica mihi,quo ligari debeas. * Cui ille re-
spondit : Si ligatus fuero nouis funibus , qui
numquam fuerunt in opere, infirmus ero,&
12 aliorum hominum similis:*Quibus rursum
Dalila vinxit eum,& clamauit : Philisthijm
super te Samson,in cubiculo insidijs præpa-
ratis. Qui ita rupit vincula,quasi fila telarū.
13 *Dixitque Dalila rursum ad eū: Vsquequo
decipis me , & falsum loqueris ? ostende quo
vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si se-
ptem crines capitis mei cum licio plexueris ,
& clauum his circumligatum terræ fixeris ,
14 infirmus ero.*Quod cum fecisset Dalila,di-
xit ad eū : Philisthiim super te Samson. Qui
consurgēs de somno extraxit clauum cum
15 crinibus, & licio. *Dixitque ad eum Dalila:
Quo modo dicis quod amas me,cum animus
tuus non sit mecum ? Per tres vices menti-
tus es mihi, & noluisti dicere in quo sit ma-
16 xima fortitudo tua. *Cumque molesta esset
ei, & per multos dies iugiter adhęreret, spa-
tium ad quietem non tribuens , defecit ani-
17 ma eius,& ad mortē vsque lassata est. *Tūc
aperiens veritatem rei, dixit ad eam:Ferrum
numquam ascendit super caput meum,quia
Nazaræus;id est,cōsecratus Deo sum de vte-
ro matris meæ : si rasum fuerit caput meum
recedet à me fortitudo mea,& deficiam,ero-
18 que sicut ceteri homines . * Vidensque illa
quod confessus ei esset omnē animum suum
misit ad principes Philisthinorū,ac manda-
uit : Ascendite adhuc semel , quia nunc mi-
E hi aperuit cor suum. Qui ascēderunt assum-
19 pta pecunia,quam promiserāt:*At illa dor-
mire eū fecit super genua sua, & in sinu suo

reclinare caput. Vocauitq; tonſorem, & ra-
ſit ſeptem crines eius,& cœpit abigere eum,
& à ſe repellere: ſtatim enim ab eo fortitudo
diſceſſit. *dixitq; Philiſthijm ſuper te Sam- 20
ſon. Qui de ſomno conſurgens, dixit in ani-
mo ſuo:Egrediar ſicut ante feci.& me excu-
tiam. neſciens quòd receſſiſſet ab eo Domi-
nus. *Quẽ cũ apprehendiſſent Philiſthijm, 21
ſtatim eruerunt oculos eius. & duxerũt Ga-
zam vinctum catenis, & clauſum in carcere
molere fecerunt. *Iamque capilli eius rena- 22
ſci cœperant, *& principes Philiſthinorum 23
conuenerunt in vnum, vt immolarent ho-
ſtias magnificas Dagon deo ſuo, & epularẽ-
tur, dicentes: Tradidit Deus noſter inimicũ
noſtrum Samſon in manus noſtras. * Quod F
etiam populus videns, laudabat Deum ſuũ, 24
eademque dicebat:Tradidit Deus noſter ad-
uerſarium noſtrũ in manus noſtras, qui de-
leuit terram noſtram, & occidit plurimos.
*Lętanteſque per conuiuia, ſumptis iã epu- 25
lis, pręceperunt, vt vocaretur Samſon,& an-
te eos luderet.Qui adductus de carcere lude-
bat ante eos feceruntque eũ ſtare inter duas
columnas. *Qui dixit puero regenti greſſus 26
ſuos: Dimitte me, vt tangã columnas, quibus
omnis imminet domus,& recliner ſuper eas,
& paululum requieſcam.*Domus autẽ erat 27
plena virorum ac mulierum, et erãt ibi om-
nes principes Philiſthinorum, ac de tecto, &
ſolario circiter tria millia vtriuſque ſexus G
ſpectantes ludentem Samſon. *At ille inuo- 28
cato Dño ait: Dñe Deus, memento mei, &
redde mihi nunc fortitudinẽ priſtinã Deus
meus, vt vlciſcar me de hoſtibus meis, et pro
amiſſione duorum luminum vnam vltionẽ
recipiam. * Et apprehendens ambas colum- 29
nas, quibus innitebatur domus, alteramque
earum dextera,& alteram læua tenens,*ait: 30
Moriatur anima mea cum Philiſthijm:con-
cuſſiſque fortiter colũnis, cecidit domus ſu-
per omnes principes, & ceteram multitudi-
nem, quæ ibi erat: multoq; plures interfecit
moriens, quam ante viuus occiderat. * De- 31
ſcendentes autem fratres eius, & vniuerſa
cognatio tulerunt corpus eius,& ſepelierunt
inter Saraa, & Eſthaol in ſepulchro patris
ſui Manue, iudicauitque Iſrael viginti annis.

CAP. XVII.

FVit eo tempore vir quidam de monte 1
Ephraim nomine Michas, * qui dixit 2
matri ſuæ: mille & centũ argenteos, quos ſe- A
parauerãs tibi, & ſuper quibus me audiente
iuraueras, ecce ego habeo, & apud me ſunt,
cui illa reſpõdit: Benedictus filius meus Do-
mino. *Reddidit ergo eos matri ſuæ, quę di- 3
xerat ei: Conſecraui,& voui hoc argentum
Domino, vt de manu mea ſuſcipiat filius B
meus, & faciat ſculptile, atque conflatile: &
nunc trado illud tibi. * Reddidit igitur eos 4
matri ſuæ: quæ tulit ducentos argenteos, &
dedit eos argẽtario, vt faceret ex eis ſculpti-
le, atque cõflatile, quod fuit in domo Michę.
5 *Qui ædiculam quoque in ea Deo ſepara-
uit,& fecit ephod, et theraphim, id eſt, veſtẽ
ſacerdotalem,& idola: impleuitque vnius fi-
liorum ſuorum manũ, & factus eſt ei ſacer-
6 dos. * In diebus illis non erat rex in Iſrael,
C ſed vnuſquiſq; quod ſibi rectum videbatur
7 hoc faciebat. * Fuit quoque alter adoleſcens
de Bethlehem Iuda, ex cognatione eius: erat-
8 que ipſe Leuites, & habitabat ibi.*Egreſſuſ-
que de ciuitate Bethlehem, peregrinari vo-
luit vbicumque ſibi commodum reperiſſet.
Cumque veniſſet in montem Ephraim, iter
faciens, & declinaſſet parumper in domum
9 Michæ, * interrogatus eſt ab eo, vnde veniſ-
D ſet. Qui reſpondit: Leuita ſum de Bethle-
hem Iuda,& vado, vt habitem vbi potuero,
10 & vtile mihi eſſe perſpexero. * Dixitq; Mi-
chas: Mane apud me,& eſto mihi parens, ac
ſacerdos: daboque tibi per annos ſingulos
decem argenteos, ac veſtem duplicem, &
11 quæ ad victum ſunt neceſſaria.*Acquieuit,
& manſit apud hominem, fuitque illi quaſi
12 vnus de filijs: * impleuitque Michas manũ
eius, & habuit puerum ſacerdotem apud ſe.
13 *Nunc ſcio, dicens, quod benefaciet mihi
Deus habenti Leuitici generis ſacerdotem.

CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael,& tri-
A bus Dan quęrebat poſſeſſionẽ ſibi, vt ha-
bitaret in ea: vſque ad illum enim diem inter
2 ceteras tribus ſortem non acceperat. *Miſe-
rũt ergo filij Dã, ſtirpis,& familiæ ſuæ quin-
que viros fortiſſimos de Saraa, et Eſthaol, vt
explorarent terram, & diligenter inſpice-
rent: dixeruntque eis:Ite,& conſiderate ter-
ram. Qui cum pergentes veniſſent in mon-
tem Ephraim,& intraſſent domum Michæ,
3 requieuerunt ibi: * & agnoſcentes vocem
adoleſcentis Leuitæ, vtenteſque illius diuer-
B ſorio, dixerunt ad eum: Quis te huc addu-
xit? quid hic agis? quã ob cauſam huc veni-
4 re voluiſti? * Qui reſpondit eis: Hæc,& hæc
præſtitit mihi Michas, & me mercede con-
5 duxit vt ſim ei ſacerdos. * Rogauerunt autẽ
eum, vt conſuleret Dominum, vt ſcire poſ-
ſent, an proſpero itinere pergerent,& res ha-
6 beret effectum. *Qui reſpondit eis: Ite in pa-
ce: Dominus reſpicit viam veſtram, & iter
7 quo pergitis. * Euntes igitur quinq; viri ve-
nerunt Lais, videruntque populũ habitantẽ
in ea abſque vllo timore, iuxta conſuetudinẽ
Sidoniorum, ſecurum,& quietũ, nullo ei pe-
nitus reſiſtente, magnarũque opum, & pro-
C cul à Sidone, atque à cunctis hominibus ſe-
8 paratũ.*Reuerſique ad fratres ſuos in Saraa
& Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitãtibus re-
9 ſponderunt: *Surgite, aſcendamus ad eos: vi-

dimus

dimus enim terram valde opulentã ,& vbe-
rem : nolite negligere, nolite cessare, eamus,
& possideamus eam,nullus erit labor . * In- 10
trabimus ad securos, in regionẽ latissimam ,
tradetque nobis Dominus locũ, in quo nul-
lius rei est penuria eorum,quę gignuntur in
terra . * Profecti igitur sunt de cognatione 11
Dan, id est, de Saraa,& Esthaol sexcenti viri
accincti armis bellicis, *ascendentesq; man- 12
serunt in Cariathiarim Iudę:qui locus ex eo
tempore Castrorum Dan nomen accepit,
& est post tergũ Cariathiarim. * Inde tran- 13
sierunt in mõtẽ Ephraim . Cumq; venissent D
ad domum Michæ,*dixerunt quinque viri, 14
qui prius missi fuerãt ad considerandã Ter-
ram Lais,ceteris fratribus suis: Nostis quòd
in domibus istis sit ephod , & theraphim, &
sculptile,atq;cõflatile:videte quid vobis pla-
ceat. * Et cũ paululum declinassent,ingressi 15
sunt domũ adolescẽtis Leuitę,qui erat in do-
mo Michæ:salutauerũtque eũ verbis pacifi-
cis. *Sexcẽti autẽ viri ita vt erãt armati,sta- 16
bant ante ostiũ.* At illi,qui ingressi fuerant 17
domũ iuuenis, sculptile, & ephod, & thera-
phim,atque cõflatile tollere nitebãtur,& sa-
cerdos stabat ante ostium, sexcentis viris for- E
tissimis haud procul expectantibus. *Tule- 18
runt igitur qui intrauerant,sculptile,ephod,
& idola,atque conflatile.Quibus dixit sacer-
dos:Quid facitis? *Cui responderunt : Tace, 19
& pone digitum super os tuũ,venique nobi-
scum, vt habeamus te patrem, ac sacerdotẽ.
Quid tibi melius est, vt sis sacerdos in domo
vnius viri, an in vna tribu , et familia in Is-
rael? *Quod cum audisset,acquieuit sermo- 20
nibus eorũ, & tulit ephod, & idola , ac scul-
ptile, et profectus est cum eis. * Qui cũ per- 21
gerent,& ante se ire fecissent paruulos,ac iu-
mẽta, & omne quod erat pretiosum, & iam 22
à domo Michæ essent procul, viri qui habi-
tabant in ędibus Michæ conclamantes secu-
23 ti sunt, *& post tergum clamare cœperunt.
F Qui cum respexissent dixerunt ad Micham:
24 Quid tibi vis? cur clamas? * Qui respondit:
deos meos, quos mihi feci,tulistis,& sacerdo-
tem, et omnia , quæ habeo, & dicitis : Quid
25 tibi est? * Dixeruntque ei filij Dan : Caue ne
vltra loquaris ad nos , & veniant ad te viri
animo cõcitati, & ipse cum omni domo tua
26 pereas . * Et sic cœpto itinere perrexerunt .
Videns autem Michas , quòd fortiores se es-
27 sent,reuersus est in domum suam.* Sexcenti
autem viri tulerunt sacerdotem , et quæ su-
pra diximus : veneruntque in Lais ad popu-
lum quiescentem,atque securũ, & percussẽ-
runt eos in ore gladij: vrbẽque incendio tra-
28 diderũt, *nullo penitus ferente præsidium ,
G eo quòd procul habitarent à Sidone, et cum
nullo hominum haberent quidquã societa-
tis ac negotij. Erat autẽ ciuitas sita in regio-
ne Rohob:quam rursum extruentes habita-
29 uerunt in ea, *vocato nomine ciuitatis Dan
iuxta vocabulum patris sui, quem genuerat
30 Israel,quæ prius Lais dicebatur. *Posuerũt-
que sibi sculptile,et Ionathan filium Gersan
filij Moysi , ac filios eius sacerdotes in tribu
31 Dan,vsque ad diem captiuitatis suæ.*Man-
sitque apud eos idolum Michæ omni tem-
pore, quo fuit domus Dei in Silo . in diebus
illis non erat rex in Israel .

CAP. XIX.

1 FVit quidam vir Leuites habitans in late-
A re montis Ephraim,qui accepit vxorem
2 de Bethlehem Iuda : * quæ reliquit eum , &
reuersa est in domũ patris sui in Bethlehem ,
mansitque apud eum quattuor mensibus .
3 *Secutusque est eam vir suus, volens recon-
ciliari ei,atque blandiri , & secum reducere ,
habens in comitatu puerum, & duos asinos :
quæ suscepit eum , & introduxit in domum
patris sui. Quod cũ audisset socer eius, eum-
4 que vidisset,occurrit ei lætus , * & amplexa-

tus est hominem. Mansitque gener in domo
soceri tribus diebus,comedens cum eo, & bi-
bens familiariter. *Die autem quarto de no- 5
cte consurgens, proficisci voluit. Quem te-
nuit socer, & ait ad eum: Gusta prius pau- B
xillum panis, & conforta stomachum,& sic
proficisceris. * Sederuntque simul, ac come- 6
derunt,& biberũt.Dixitque pater puellæ ad
generum suum: Quæso te vt hodie hic ma-
neas, pariterque lætemur. *At ille cõsurgẽs, 7
cœpit velle proficisci. Et nihilominus obni-
xe eũ socer tenuit, & apud se fecit manere.
* Mane autem facto, parabat Leuites iter. 8
Cui socer rursum:Oro te,inquit, vt paululũ
cibi capias,& assumptis viribus,donec incre-
scat dies, postea proficiscaris. Comederunt
ergo simul.*Surrexitque adolescens, vt per- 9
geret cum vxore sua & puero. Cui rursum
locutus est socer:Considera quod dies ad oc-
casum decliuior sit,& propinquat ad vespe-
rũ: mane apud me etiam hodie,& duc lætũ C
diẽ, & cras proficisceris vt vadas in domum
tuam. * Noluit gener acquiescere sermoni- 10
bus eius: sed statim perrexit,& venit contra
Iebus, quæ altero nomine vocatur Ierusalẽ,
ducens secum duos asinos onustos, & con-
cubinam. * Iamque erant iuxta Iebus, & 11
dies mutabatur in noctem:dixitque puer ad
dominum suum: Veni,obsecro, declinemus
ad vrbem Iebusæorum, & maneamus in ea.
*Cui respõdit dominus: Non ingrediar op- 12
pidum gentis alienæ,quæ non est de filijs Is-
rael,sed transibo vsque Gabaa: *& cũ illuc 13
peruenero,manebimus in ea,aut certe in vr-
be Rama. * Transierunt ergo Iebus, & cœ- 14
ptum carpebãt iter, occubuitque eis sol iux- D
ta Gabaa,quę est in tribu Beniamin:*diuer- 15
teruntque ad eã,vt manerent ibi. Quo cum
intrassent, sedebãt in platea ciuitatis,& nul-
lus eos recipere voluit hospitio.*Et ecce ap- 16
paruit homo senex, reuertens de agro, & de
opere suo vesperi, qui & ipse de monte erat
Ephraim,& peregrinus habitabat in Gabaa.
homines autem regionis illius erant filij Ie-
mini.*Eleuatisque oculis, vidit senex seden- 17
tem hominem cum sarcinulis suis in platea
ciuitatis:& dixit ad eum: Vnde venis? & quò
vadis? * Qui respondit ei:Profecti sumus de 18
Bethlehem Iuda, & pergimus ad locum no-
strum qui est in latere montis Ephraim,vn-
de ieramus in Bethlehem: & nunc vadimus
ad domum Dei,nullusque sub tectum suum
nos vult recipere,*habentes paleas,& fœnũ 19
in asinorum pabulum, & panem, ac vinum E
in meos,& ancillæ tuæ vsus & pueri,qui me-
cũ est:nulla re indigemꝰ nisi hospitio. *Cui 20
respondit senex: Pax tecum sit,ego præbebo
omnia quæ necessaria sunt: tantum,quæso,
ne in platea maneas. * Introduxitq; eum in 21
domum suam,& pabulum asinis præbuit:ac
postquam lauerunt pedes suos,recepit eos in
22 conuiuium.*Illis epulantibus,& post laborẽ
itineris, cibo & potu reficientibus corpora,
venerunt viri ciuitatis illius, filij Belial, (id
est,absque iugo)& circumdantes domum se-
nis,fores pulsare cęperunt, clamantes ad do-
minum domus,atque dicentes: " Educ virũ, " Gen. 19.
qui ingressus est domũ tuam, vt abutamur b. 5.
23 eo. *Egressusque est ad eos senex,& ait:No-
lite fratres,nolite facere malum hoc:quia in-
gressus est homo hospitium meũ, & cessate
24 ab hac stultitia: *habeo filiam virginem, &
hic homo habet cõcubinam, educam eas ad
vos, vt humilietis eas, & vestram libidinem
compleatis: tantum, obsecro, ne scelus hoc
25 contra naturam operemini in virum.*No-
lebant acquiescere sermonibus illius, quod
cernens homo, eduxit ad eos concubinam
suam, & eis tradidit illudendam: qua cum
tota nocte abusi essent, dimiserunt eam ma-
26 ne. *At mulier, recedentibus tenebris, venit
ad ostiũ domus, vbi manebat dominus suus,
27 & ibi corruit: * Mane facto,surrexit homo,
& aperuit ostium, vt cæptam expleret viã:
& ecce concubina eius iacebat ante ostium
28 sparsis in limine manibus. *Cui ille, putans
G eam quiescere, loquebatur: Surge,& ambu-
lemus. Qua nihil respondente, intelligens
quòd erat mortua,tulit eam,& imposuit asi-
29 no,reuersusque est in domum suam. * Quã
cum esset ingressus,arripuit gladium & ca-
dauer vxoris cum ossibus suis in duodecim
partes, ac frusta concidens, misit in omnes
30 terminos Israel: * Quod cum vidissent sin-
guli, conclamabant: Nunquam res talis fa-
cta est in Israel ex eo die, quo ascenderunt
patres nostri de Aegypto, vsque in præsens
tempus:ferte sententiam,& in commune de-
cernite quid facto opus sit.

CAP. XX.

1 EGressi itaque sunt omnes filij Israel, &
A pariter congregati, quasi vir vnus, " de " Ose. 9. b.
Dan, vsque Bersabee, & Terra Galaad ad 9.
2 Dñm in Maspha:*Omnesque anguli popu-
lorum, & cunctæ tribus Israel in ecclesiam
populi Dei conuenerunt quadringenta mil-
3 lia peditum pugnatorum. *Nec latuit filios
Beniamin quòd ascendissent filij Israel in
Maspha.) Interrogatusque Leuita, maritus
mulieris interfectæ,quomodo tantum scelus
4 perpetratum esset, * respondit: Veni in Ga-
baa Beniamin cum vxore mea, illucque di-
5 uerti: *& ecce homines ciuitatis illius circũ-
dederunt nocte domum, in qua manebam,
volentes me occidere, & vxorem meam in-
credibili furore libidinis vexantes, denique
6 mortua est.*Quam arreptam, in frusta con-
cidi, misique partes in omnes terminos pos-
sessionis vestræ:quia numquam tantum ne-
fas, & tam grande piaculum factum est in
Israel.

Iſrael. * Adeſtis omnes filij Iſrael, decernite 7
quid facere debeatis. * Stanſque omnis po- 8
pulus, quaſi vnius hominis ſermone reſpon- B
dit. Non recedemus in tabernacula noſtra,
nec ſuam quiſpiam intrabit domum: * ſed 9
hoc contra Gabaa in commune faciamus.
* Decem viri eligantur è centum ex omni- 10
bus tribubus Iſrael, & centum de mille, &
mille de decem millibus, vt comportẽt exer-
citui cibaria, & poſſimus pugnare cõtra Ga-
baa Beniamin, & reddere ei pro ſcelere, quod
meretur. * Conuenitque vniuerſus Iſrael ad 11
ciuitatem, quaſi homo vnus eadem mente,
vnoque conſilio. * & miſerunt nuncios ad 12
omnem tribum Beniamin, qui dicerent:
Cur tantum nefas in vobis repertum eſt?
* Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagi- 13
tium perpetrarunt, vt moriantur, & aufera-
tur malum de Iſrael. Qui noluerunt fra-
trum ſuorum filiorum Iſrael audire manda-
tum; * ſed ex cunctis vrbibus, quæ ſortis ſuæ 14
erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent
auxilium, & contra vniuerſum populum Iſ-
rael dimicarent. * Inuentique ſunt viginti- 15
quinque millia de Beniamin educẽtium gla-
dium, præter habitatores Gabaa, * qui ſe- 16
ptingenti erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra, vt C
dextra præliantes: & ſic fundis lapides ad
certum iacientes: vt capillum quoque poſ-
ſent percutere, & nequaquam in alterã par-
tem ictus lapidis deferretur. * Virorum quo- 17
que Iſrael, abſque filijs Beniamin, inuenta
ſunt quadringenta millia educentium gla-
dios, & paratorum ad pugnam. * Qui ſurgen- 18
tes venerunt in domum Dei, hoc eſt, in Silo:
conſuleruntque Deum, atque dixerunt: Quis
erit in exercitu noſtro princeps certaminis
contra filios Beniamin? Quibus reſpondit
Dominus: Iudas ſit dux veſter. * Statim- 19
que filij Iſrael ſurgentes mane, caſtrameta-
ti ſunt iuxta Gabaa: * & inde procedentes 20
ad pugnam contra Beniamin, vrbem oppu-
gnare cœperunt. * Egreſſique filij Benia- 21
min de Gabaa, occiderunt de filijs Iſrael die
illo viginti duo millia virorum. * Rurſum 22
filij Iſrael & fortitudine, & numero confidẽ-
tes, in eodem loco, in quo prius certauerant,
aciem direxerunt: * ita tamen vt prius aſcen- 23
derent, & flerent coram Domino vſque ad D
noctem: conſulerentque eum, & dicerent:
Debeo vltra procedere ad dimicandum cõ-
tra filios Beniamin fratres meos, an non?
Quibus ille reſpondit: Aſcendite ad eos, &
inite certamen. * Cumque filij Iſrael alte- 24
ra die contra filios Beniamin ad prælium
proceſſiſſent, * eruperunt filij Beniamin 25
de portis Gabaa: & occurrentes eis tanta in
illos cæde bacchati ſunt, vt decem & octo
millia virorum educẽtium gladium proſter-
nerent. * Quamobrem omnes filij Iſrael ve- 26
nerunt in domum Dei, & ſedentes flebant
coram Dño: ieiunaueruntque die illo vſq; ad
veſperam, & obtulerunt ei holocauſta, atque
27 pacificas victimas, * & ſuper ſtatu ſuo inter-
rogauerunt. Eo tempore ibi erat arca fœde-
28 ris Dei, * & Phinees filius Eleazari filij Aa-
ron præpoſitus domus. Conſuluerunt igitur
Dñm, atq; dixerunt: Exire vltra debemus ad
pugnam contra filios Beniamin fratres no-
ſtros, an quieſcere? Quibus ait Dñs: Aſcẽdite:
29 cras enim tradã eos in manus veſtras. * Po-
ſueruntque filij Iſrael inſidias per circuitum
30 vrbis Gabaa: * & tertia vice, ſicut ſemel &
bis, contra Beniamin exercitum produxerũt.
31 * Sed & filij Beniamin audacter eruperunt
E de ciuitate, & fugientes aduerſarios longius
perſecuti ſunt, ita vt vulnerarent ex eis ſicut
primo die, & ſecũdo, & cęderent per duas ſe-
mitas vertẽtes terga, quarũ vna ferebatur in
Bethel, & altera in Gabaa, atq; proſternerent
32 triginta circiter viros: * putauerũt enim ſoli-
to eos more cedere. Qui fugã arte ſimulantes
inierunt conſiliũ, vt abſtraherent eos de ci-
uitate, & quaſi fugiẽtes ad ſupradictas ſemi-
33 tas perducerent. * Omnes itaque filij Iſrael
ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciẽ in
loco, qui vocatur Baalthamar. Inſidię quoq;
quæ circa vrbẽ erant, paulatim ſe aperire cę-
34 perunt, * & ab Occidentali vrbis parte pro-
cedere. Sed & alia decem millia virorum de
vniuerſo Iſrael, habitatores vrbis ad certa-
mina prouocabant. Ingrauatumq; eſt bellum
contra filios Beniamin: & non intellexerunt
quod ex omni parte illis inſtaret interitus.
35 * Percuſſitq; eos Dominus in conſpectu fi-
liorũ Iſrael, & interfecerunt ex eis in illo die
viginti quinq; millia, & centum viros, om-
36 nes bellatores & educentes gladium. * Filij
F autem Beniamin cum ſe inferiores eſſe vidiſ-
ſent, cęperunt fugere. Quod cernentes filij
Iſrael, dederunt eis ad fugiendum locũ, vt ad
præparatas inſidias deuenirent, quas iuxta
37 vrbem poſuerant. * Qui cum repente de la-
tibulis ſurrexiſſent, & Beniamin terga cædẽ-
tibus daret, ingreſſi ſunt ciuitatem, & percuſ-
38 ſerũt eam in ore gladij. * Signum autẽ dede-
rant filij Iſrael his, quos in inſidijs colloca-
uerãt, vt poſtquam vrbem cępiſſent, ignẽ ac-
cẽderẽt: vt aſcendente in altũ fumo captã vr-
39 bem demonſtrarent. * Quod cum cernerent
filij Iſrael in ipſo certamine poſiti (putauerũt
enim filij Beniamin eos fugere, & inſtantius
perſequebãtur cęſis de exercitu eorũ triginta
40 viris.) * & viderẽt quaſi columnã fumi de ci-
uitate conſcẽdere: Beniamin quoque aſpiciẽs
retro, cum captam cerneret ciuitatem & flã-
41 mas in ſublime ferri: * qui prius ſimulaue-
rant fugam, verſa facie fortius reſiſtebant.
Quod cum vidiſſent filij Beniamin, in fugã
42 verſi ſunt, * & ad viam deſerti ire cæperunt.

illuc

illuc quoque eos aduersarijs persequentibus:
sed & hi, qui vrbem succenderant, occurre-
runt eis. *Atque ita factum est,vt ex vtraq; 43
parte ab hostibus cęderētur, nec erat vlla re- G
quies morientium.Ceciderūt, atque prostra-
ti sunt ad Orientalem plagam vrbis Gabaa.
* Fuerunt autem qui in eodem loco interfe- 44
cti sunt, decem & octo millia virorum, om-
nes robustissimi pugnatores.* Quod cum vi- 45
dissent, qui remanserant de Beniamin: fuge-
runt in solitudinem: & pergebant ad Petram,
cuius vocabulum est Remmon. In illa quoq;
fuga palantes,& in diuersa tendentes,cecide-
derunt quinq; millia virorum. Et cum vltra
tenderent,persecuti sunt eos, & interfecerunt
etiam alia duo millia. *Et sic factum est,vt 46
omnes qui ceciderant de Beniamin in diuer-
sis locis,essent vigintiquinq; millia pugnato-
res ad bella prōptissimi.*Remanserunt itaq; 47
de omni numero Beniamin, qui euadere, &
fugere in solitudinem potuerunt,sexcenti vi-
ri: sederuntque in Petra Remmon mensibus
quattuor.*Regressi autem filij Israel,omnes 48
reliquias ciuitatis à viris vsque ad iumenta
gladio percusserunt, cunctasque vrbes,& vi-
tulos Beniamin vorax flamma consumpsit.

CAP. XXI.

IVrauerunt quoque filij Israel in Maspha 1
& dixerunt: Nullus nostrū dabit filijs Be- A
niamin de filiabus suis vxorem. *Venerunt- 2
que omnes ad domum Dei in Silo, & in con-
spectu eius sedentes vsq; ad vesperum, leua-
uerunt vocem,& magno vlulatu cœperunt
flere,dicentes: * Quare Domine Deus Israel 3
factum est hoc malum in populo tuo,vt ho-
die vna tribus auferretur ex nobis? * Altera 4
autem die diluculo consurgentes,extruxerūt
altare:obtuleruntq; ibi holocausta, & pacifi-
cas victimas,& dixerunt: * Quis non ascen- 5
dit in exercitu Domini de vniuersis tribubus
Israel? Grandi enim iuramento se constrinxe-
rant cum essent in Maspha, interfici eos, qui
defuissent. * Ductique pœnitentia filij Israel 6
super fratre suo Beniamin, cœperunt dicere: B
Ablata est tribus vna de Israel, * vnde vxo- 7
res accipient? omnes enim in commune iu-
rauimus, non daturos nos his filias nostras.
* Idcirco dixerunt: Quis est de vniuersis tri- 8
bubus Israel, qui non ascendit ad Dominum
in Maspha? Et ecce inuenti sunt habitatores
Iabes Galaad in illo exercitu non fuisse. * (Eo 9
quoque tempore cum essent in Silo, nullus
10 ex eis ibi repertus est.) * Miserunt itaque
decem millia viros robustissimos,& pręcepe-
runt eis: Ite, & percutite habitatores Iabes
Galaad in ore gladij,tam vxores, quam par-
11 uulos eorum. * Et hoc erit, quod obseruare
debebitis: " Omne generis masculini,& mu- " Nu. 31. c. 17.
lieres,quę cognouerunt viros,interficite,vir-
12 gines autem reseruate. *Inuentęque sunt de
Iabes Galaad quadringentę virgines,quę ne-
scierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad
13 castra in Silo, in Terram Chanaan. * Mise-
runtq; nuncios ad filios Beniamin, qui erant
in Petra Remmon, & pręceperunt eis, vt eos
14 susciperent in pace.*Veneruntq; filij Benia-
min in illo tempore, & datæ sunt eis vxores
de filiabus Iabes Galaad: alias autem non re-
C pererunt, quas simili modo traderent.* Vni-
15 uersusq; Israel valde doluit,& egit pęniten-
tiā super interfectione vnius tribus ex Israel.
16 * Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus
reliquis,qui non acceperunt vxores? omnes in
17 Beniamin feminæ conciderunt, * & magna
nobis cura, ingentique studio prouidendum
18 est,ne vna tribus deleatur ex Israel. * Filias
enim nostras eis dare non possumus,cōstricti
iuramento & maledictione, qua diximus:
Maledictus qui dederit de filiabus suis vxorē
19 Beniamin.*Ceperuntq; consilium,atq; dixe-
runt: Ecce sollēnitas Domini est in Silo anni-
uersaria, quæ sita est ad Septentrionalē vrbis
Bethel,& ad Orientalem plagam vię,quæ de
D Bethel tendit ad Sichimam, & ad meridiem
20 oppidi Lebona. * Præceperuntq; filij Benia-
min,atque dixerunt: Ite,& latitate in vineis.
21 * Cūq; videritis filias Silo ad ducendos cho-
ros ex more procedere,exite repēte de vineis,
& rapite ex eis singuli vxores singulas, &
22 pergite in Terram Beniamin.*Cumq; vene-
rint patres earum,ac fratres,& aduersum vos
queri cęperint,atque iurgari,dicemus eis: Mi-
seremini eorum: non enim rapuerunt eas iure
bellantium, atque victorum, sed rogantibus
vt acciperent, non dedistis, & à vestra parte
23 peccatum est. * Feceruntque filij Beniamin,
vt sibi fuerat imperatum: & iuxta numerum
suum rapuerunt sibi de his, quæ ducebant
choros, vxores singulas: abieruntque in pos-
sessionem suam, ædificantes vrbes, & habi-
24 tantes in eis.*Filij quoq; Israel reuersi sūt per
tribus,& familias in tabernacula sua. In die-
bus illis non erat rex in Israel: sed vnusquisq;
quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus vnius iudicis, quando 1
iudices præerant, facta est fa- A
mes in Terra. Abijtque homo
de Bethlehem Iuda, vt pere-
grinaretur in regione Moa-
bitide cum vxore sua, ac duobus liberis:
* ipse vocabatur Elimelech, & vxor eius 2
Noemi: & duo filij, alter Mahalon, & alter
Chelion, Ephrarhæi de Bethlehem Iuda.
Ingressique regionem Moabitidem, mora-
bantur ibi. *Et mortuus est Elimelech mari- 3
tus Noemi: remansitq; ipsa cum filijs. * Qui 4
acceperunt vxores Moabitidas, quarum vna
vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manse-
runtq; ibi decem annis, *& ambo mortui sũt, 5
Mahalõ videlicet, & Cheliõ: remansitq; mu-
lier orbata duobus liberis, ac marito. *Et sur- 6
rexit vt in patriam pergeret cum vtraq; nu-
ru sua de regione Moabitide: audierat enim
quod respexisset Dominus populum suum, B
& dedisset eis escas. * Egressa est itaque de 7
loco peregrinationis suæ, cum vtraque nuru:
& iam in via reuertẽdi posita in Terram Iu-
da, *dixit ad eas: Ite in domum matris vestrę, 8
faciat vobiscum Dominus misericordiam, si-
cut fecistis cum mortuis, & mecum. * Det vo- 9
bis inuenire requiem in domibus virorum,
quos sortituræ estis. Et osculata est eas. Quæ
eleuata voce flere cęperunt, * & dicere: Te- 10
cum pergemus ad populum tuum. *Quibus 11
illa respondit: Reuertimini filiæ meæ, cur
venitis mecum? num vltra habeo filios in
vtero meo, vt viros ex me sperare possitis?
* Reuertimini filiæ meæ, & abite: iam enim 12
senectute confecta sum, nec apta vinculo cõ-
iugali. etiam si possem hac nocte concipere,
13 & parere filios, * si eos expectare velitis do-
C nec crescant, & annos pubertatis impleant,
ante eritis vetulæ, quàm nubatis. Nolite, quę-
so, filiæ meæ: quia vestra angustia magis me
premit, & egressa est manus Domini contra
14 me. *Eleuata igitur voce, rursum flere cæ-
perunt, Orpha osculata est socrum, ac reuer-
15 sa est: Ruth adhæsit socrui suæ, *cui dixit
Noemi: En reuersa est cognata tua ad po-
pulum suum, & ad deos suos: vade cum ea.
16 * Quæ respondit: Ne aduerseris mihi, vt re-
linquam te, & abeam: quocumque enim
perrexeris, pergam: & vbi morata fueris, &
ego pariter morabor. Populus tuus populus
17 meus, & Deus tuus Deus meus. * Quæ te
terra morientem susceperit, in ea moriar:
ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi
faciat Dominus, & hæc addat, si non sola
18 mors me, & te separauerit. * Videns ergo
D Noemi, quòd obstinato animo Ruth decre-
uisset secum pergere, aduersari noluit, nec
19 ad suos vltra reditum persuadere: * profe-
ctæque sunt simul, & venerunt in Bethle-
hem. Quibus vrbem ingressis, velox apud
cunctos fama percrebuit: dicebantque mu-
20 lieres: Hæc est illa Noemi. * Quibus ait: Ne
vocetis me Noemi (id est, pulchram) sed vo-
cate me Mara (id est, amaram) quia ama-
ritudine valde repleuit me Omnipotens.
21 *Egressa sum plena, & vacuam reduxit me
Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi,
quam Dominus humiliauit, & afflixit Om-
22 nipotens? * Venit ergo Noemi cum Ruth
Moabitide nuru sua, de terra peregrinatio-
nis suæ: ac reuersa est in Bethlehem, quando
primum hordea metebantur.

CAP. II.

ERat autem vir Elimelech consanguine- 1
us, homo potens,& magnarum opum, A
nomine Booz. *Dixitque Ruth Moabitis ad 2
socrum suam: Si iubes,vadam in agrum, &
colligam spicas,quæ fugerint manus meten-
tium, vbicumque clementis in me patris fa-
milias reperero gratiam. Cui illa respondit:
Vade filia mea. Abijt itaque & colligebat 3
spicas post terga metentium. Accidit autem
vt ager ille haberet dominum nomine Booz,
qui erat de cognatione Elimelech. * Et ecce, 4
ipse veniebat de Bethlehem,dixitque messo-
ribus: Dominus vobiscum. Qui responde-
runt ei: Benedicat tibi Dominus. * Dixitque 5
Booz iuueni, qui messoribus præerat: Cuius
est hæc puella? *Cui respondit:Hæc est Moa- 6
bitis,quæ venit cum Noemi,de regione Moa- B
bitide, * & rogauit vt spicas colligeret rema- 7
nentes,sequens messorum vestigia:& de ma-
ne vsq; nunc stat in agro,& ne ad momentũ
quidem domum reuersa est. * Et ait Booz ad 8
Ruth: Audi filia,ne vadas in alterum agrum
ad colligendum,nec recedas ab hoc loco: sed
iungere puellis meis, * & vbi messuerint, se- 9
quere. Mandaui enim pueris meis, vt nemo
molestus sit tibi: sed etiam si sitieris,vade ad
sarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri
bibunt. * Quę cadens in faciem suam & ado- 10
rans super terram,dixit ad eum: Vnde mihi
hoc,vt inuenirem gratiam ante oculos tuos,
& nosse me dignareris peregrinam mulie-
rem? * Cui ille respondit: Nunciata sunt 11
mihi omnia,quæ feceris socrui tuæ post mor- C
tem viri tui:& quòd reliqueris parentes tuos,
& terram, in qua nata es, & veneris ad po-
pulum, quem antea nesciebas. * Reddat tibi 12
Dominus pro opere tuo, & plenam merce-
dem recipias à Domino Deo Israel, ad quem
venisti, & sub cuius confugisti alas. * Quæ 13
ait: Inueni gratiam apud oculos tuos domi-
ne mi, qui consolatus es me, & locutus es ad
cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis vnius
puellarum tuarum.*Dixitque ad eam Booz: 14
Quando hora vescendi fuerit, veni huc, &
comede panem, & intinge buccellã tuam in
aceto. Sedit itaque ad messorum latus, &
congessit polentam sibi, comeditque & satu-
rata est, & tulit reliquias. * Atque inde sur- 15
rexit,vt spicas ex more colligeret; Præcepit
autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vo-
biscum metere voluerit,ne prohibeatis eam:
* & de vestris quoque manipulis proijcite 16
de industria,& remanere permittite, vt absq;
rubore colligat, & colligentem nemo corri- D
piat. *Collegit ergo in agro vsque ad vespe- 17
ram:& quæ collegerat virga cędens,& excu-
tiens,inuenit hordei quasi ephi mensuram,id
est,tres modios. *Quos portans reuersa est in 18
ciuitatem,& ostendit socrui suæ:insuper pro-
tulit, & dedit ei de reliquijs cibi sui, quo sa-
19 turata fuerat. * Dixitque ei socrus sua: Vbi
hodie collegisti,& vbi fecisti opus? sit benedi-
ctus,qui misertus est tui.Indicauitque ei apud
quem fuisset operata: & nomen dixit viri,
20 quod Booz vocaretur. *Cui respondit Noe-
mi. Benedictus sit à Domino: a quoniam a Psal. 82.
eamdem gratiam, quam præbuerat viuis, c.10.
seruauit & mortuis. Rursumque ait: Pro-
21 pinquus noster est homo. * Et Ruth, Hoc
quoque, inquit, præcepit mihi, vt tamdiu
messoribus eius iungerer, donec omnes sege-
22 tes meterentur. * Cui dixit socrus: Melius
est,filia mea,vt cum puellis eius exeas ad me-
tendum, ne in alieno agro quispiam resistat
23 tibi. * Iuncta est itaque puellis Booz,& tam-
diu cum eis messuit, donec hordea, & tri-
ticum in horreis conderentur.

CAP. III.

1 POstquam autem reuersa est ad socrum
A suam,audiuit ab ea: Filia mea, quæram
tibi requiem, & prouidebo, vt bene sit tibi.
2 * Booz iste, cuius puellis in agro iuncta es,
propinquus noster est, & hac nocte aream
3 hordei ventilat. *Lauare igitur,& vngere,&
induere cultioribus vestimentis, & descende
in areã,non te videat homo,donec esum,po-
4 tumq; finierit. *Quando autem ierit ad dor-
miendum, nota locum in quo dormiat, ve-
niesque & discooperies pallium,quo operitur
à parte pedum, & proijcies te,& ibi iacebis:
5 ipse autem dicet tibi,quid agere debeas.*Quę
respondit: Quidquid præceperis, faciam.
6 * Descenditque in aream,& fecit omnia,quæ
B sibi imperauerat socrus. * Cumque come-
7 disset Booz,& bibisset,& factus esset hilarior,
issetque ad dormiendum iuxta aceruum ma-
nipulorum,venit abscondite, & discooperto
8 pallio, à pedibus eius se proiecit. * Et ecce
nocte iam media expauit homo, & contur-
batus est:viditque mulierem iacentem ad pe-
9 des suos,*& ait illi:Quæ es? Illaque respondit:
Ego sum Ruth ancilla tua:expande pallium
tuum super famulam tuam,quia propinquus
10 es. * Et ille, Benedicta, inquit, es à Domino
C filia, & priorem misericordiam posteriore
superasti: quia non es secuta iuuenes paupe-
11 res, siue diuites: * Noli ergo metuere, sed
quidquid dixeris mihi,faciam tibi. Scit enim
omnis populus, qui habitat intra portas vr-
12 bis meæ,mulierem te esse virtutis. * Nec ab-
nuo me propinquum, sed est alius me pro-
13 pinquior. * Quiesce hac nocte: & facto ma-
ne,si te voluerit propinquitatis iure retinere,
bene res acta est: sin autem ille noluerit, ego
D te absque vlla dubitatione suscipiam, viuit
14 Dominus, dormi vsque mane. * Dormiuit
itaque ad pedes eius vsque ad noctis absces-
sum. Surrexit itaque antequam homines se
cognoscerent mutuo,& dixit Booz:Caue, ne
quis

quis nouerit quòd huc veneris.*Et rursum: 15
Expande,inquit pallium tuum,quo operiris,
& tene vtraque manu. Qua extendente, &
tenente,mensus est sex modios hordei, & po-
suit super eam. Quæ portans ingressa est ci-
uitatem, *& venit ad socrum suam.Quæ di- 16
xit ei: Quid egisti filia? Narrauitque ei om-
nia,quæ sibi fecisset homo. * Et ait:Ecce sex 17
modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo va-
cuam te reuerti ad socrum tuam. *Dixitque 18
Noemi: Expecta filia,donec videamus,quem
res exitum habeat: neq; enim cessabit homo,
nisi compleuerit quod locutus est.

CAP. IV.

Ascendit ergo Booz ad portam, & sedit 1
ibi.Cumq; vidisset propinquum præ- A
terire,de quo prius sermo habitus est,dixit ad
eum: Declina paulisper, & sede hic: vocans
eum nomine suo.Qui diuertit,& sedit. *Tol- 2
lens autem Booz decem viros de senioribus
ciuitatis, dixit ad eos: Sedete hic. * Quibus 3
sedentibus, locutus est ad propinquum. Par-
tem agri fratris nostri Elimelech vendet
Noemi, quæ reuersa est de regione Moabi-
tide: * quod audire te volui, & tibi dicere 4
coram cunctis sedentibus & maioribus natu
de populo meo. Si vis possidere iure propin-
quitatis, eme, & posside: sin autem displi-
cet tibi, hoc ipsum indica mihi, vt sciam,
quid facere debeam, nullus enim est propin-
quus, excepto te, qui prior es: & me, qui se- B
cundus sum. At ille respondit: Ego agrum 5
emam. * Cui dicit Booz: Quando emeris
agrum de manu mulieris, Ruth quoque
Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes
accipere: vt suscites nomen propinqui tui
in herediate sua. * Qui respondit: Cedo iuri 6
propinquitatis: neque enim posteritatem fa-
miliæ meæ delere debeo: tu meo vtere priui-
legio,quo me libenter carere profiteor.* "Hic 7 *Deut. 25. 7.*
autem erat mos antiquitus in Israel inter
propinquos, vt si quando alter alteri suo iuri
cedebat: vt esset firma concessio, soluebat
homo calceamentum suum, & dabat proxi-
mo suo: hoc erat testimonium cessionis in
8 Israel. * Dixit ergo propinquo suo Booz:
Tolle calceamentum tuum. Quod statim
9 soluit de pede suo. * At ille maioribus natu,
C & vniuerso populo, Testes vos, inquit,estis
hodie,quòd possederim omnia, quæ fuerunt
Elimelech; & Chelion,& Mahalon,tradente
10 Noemi: * & Ruth Moabitidem, vxorem
Mahalon,in coniugium sumpserim,vt susci-
tem nomen defuncti in hereditate sua,ne vo-
cabulum eius de familia sua, ac fratribus &
populo deleatur.Vos,inquam,huius rei testes
11 estis. * Respondit omnis populus,qui erat in
porta,& maiores natu: Nos testes sumus: fa-
ciat Dominus hanc mulierem, quæ ingre-
ditur domum tuam, sicut Rachel, & Liam,
quæ ædificauerunt domum Israel,vt sit exē-
plum virtutis in Ephratha,& habeat celebre
12 nomen in Bethlehem.* fiatque domus tua,
sicut domus Phares, "quem Thamar peperit *Gen. 38. c.29.*
Iudæ de semine, quod tibi dederit Dominus
13 ex hac puella. * Tulit itaque Booz Ruth, &
accepit vxorem: ingressusque est ad eam, &
D dedit illi Dominus,vt conciperet, & pareret
14 filium. * Dixeruntque mulieres ad Noemi:
Benedictus Dominus, qui non est passus, vt
deficeret successor familiæ tuæ, & vocaretur
15 nomen eius in Israel.* Et habeas qui conso-
letur animam tuam,& enutriat senectutem:
de nuru enim tua natus est, quæ te diligit, &
multo tibi melior est, quam si septem habe-
16 res filios. * Susceptumque Noemi puerum
posuit in sinu suo, & nutricis,ac gerulæ fun-
17 gebatur officio.* Vicinę autē mulieres cōgra-
tulantes ei,& dicentes: Natus est filius Noe-
mi,vocauerunt nomen eius Obed:hic est pa-
18 ter Isai,patris Dauid. *Hæ sunt generationes
19 Phares: "Phares genuit Esron,*Esron genuit *1. Par. 2. a.4.&4.1.*
20 Aram,Aram genuit Aminadab,*Aminadab
genuit Nahasson,Nahasson genuit Salmon; *Matt. 1. d. 3.*
21 * Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed,
22 * Obed genuit Isai, Isai genuit Dauid.

LIBER

LIBER PRIMVS SAMVELIS, Quem Nos PRIMVM REGVM Dicimus.

CAPVT PRIMVM.

FVit vir vnus de Ramathaim so- 1
phim, de monte Ephraim, & A
nomen eius Elcana, filius Iero-
ham, filij Eliu, filij Tohu, filij
Suph, Ephrathæus: *& habuit 2
duas vxores, nomen vni Anna, & nomen se-
cundæ Phenenna. Fueruntque Phenennę fi-
lij: Annæ autem non erant liberi. *Et ascen- 3
debat vir ille de ciuitate sua statutis diebus,
vt adoraret, & sacrificaret Domino exerci-
tuum in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli,
Ophni, & Phinees, sacerdotes Domini. *Ve- 4
nit ergo dies, & immolauit Elcana, deditque
Phenennæ vxori suæ, & cunctis filiis eius,
& filiabus partes. *Annæ autem dedit par- 5
tem vnam tristis, quia Annam diligebat.
Dominus autem concluserat vuluam eius.
*Affligebat quoque eam æmula eius, & 6
vehementer angebat, in tãtum, vt exprobra-
ret quòd Dominus conclusisset vuluam eius.
*sicque faciebat per singulos annos, cum 7
redeunte tempore ascenderent ad templum B
Domini: & sic prouocabat eam: porrò illa
flebat, & non capiebat cibum. *Dixit ergo 8
ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? & quare
non comedis? & quam ob rem affligitur cor
tuum? numquid non ego melior tibi sum
9 quàm decem filij? *Surrexit autem Anna
postquam comederat, & biberat in Silo. Et
Heli sacerdote sedente super sellam ante po-
10 stes templi Domini, *cum esset Anna ama-
ro animo, orauit ad Dominum, flens largi-
11 ter, *& votum vouit, dicens: Domine exer-
cituum, si respiciens videris afflictionem fa-
mulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec
oblitus ancillæ tuæ, dederisque seruæ tuæ
sexum virilem: dabo eum Domino omni-
bus diebus vitæ eius, & nouacula non ascen-
12 det super caput eius. *Factum est autem cũ
illa multiplicaret preces coram Domino, vt
13 Heli obseruaret os eius. *Porrò Anna loque-
batur in corde suo, tantũque labia illius mo-
C uebantur, & vox penitus non audiebatur.
14 Aestimauit ergo eam Heli temulentam, *di-
xitque ei: Vsquequo ebria eris? digere pauli-
15 sper vinum, quo mades. *Respondens An-
na, Nequaquam, inquit, domine mi: nam
mulier infelix nimis ego sum, vinũq; & om-
ne quod inebriare potest, non bibi, sed effu-
di animam meam in conspectu Domini.

*Ne

* Ne reputes ancillam tuam, quasi vnam de 16
filiabus Belial: quia ex multitudine doloris,
& mœroris mei locuta sum vsq; in præsens.
* Tunc Heli ait ei. Vade in pace: & Deus If- 17
rel det tibi petitionem tuam, quam rogasti
eum. * Et illa dixit: Vtinam inueniat ancilla 18
tua gratiam in oculis tuis. Et abijt mulier in
viam suam, & comedit, vultusque illius non
sunt amplius in diuersa mutati. * Et surrexe- 19
runt mane, & adorauerũt corã Domino: re-
uersiq; sunt, & venerunt in domum suã Ra-
matha: Cognouit autẽ Elcana Annam vxo-
rem suam, & recordatus est eius Dominus.
* Et factum est post circulum dierum, cõce- 20
pit Anna, & peperit filium, vocauitq; nomen
eius Samuel: eo quòd à Domino postulasset
eum. * Ascendit autẽ vir eius Elcana, & om- 21
nis domus eius, vt immolaret Dño hostiam D
sollemnem, & votum suum, * & Anna non 22
ascẽdit: dixit enim viro suo: Non vadam, do-
nec ablactetur infans, & ducã eum, vt appa-
reat ante conspectum Domini, & maneat
ibi iugiter. * Et ait ei Elcana vir suus: Fac 23
quod bonum tibi videtur, & mane donec
ablactes eum, precorq; vt impleat Dominus
verbum suũ. Mansit ergo mulier, & lactauit
filium suum, donec amoueret eum à lacte.
* Et adduxit eum secum, postquam ablacta- 24
uerat, in vitulis tribus, & tribus modijs fari-
næ, & amphora vini, & adduxit eum ad do-
mum Domini in Silo. Puer autẽ erat adhuc
infantulus: * & immolauerunt vitulũ, & ob- 25
tulerunt puerum Heli. * Et ait Anna: Obse- 26
cro mi domine, viuit anima tua domine: ego
sum illa mulier, quæ steti coram te hic orans
Dominum. * Pro puero oraui, & dedit mihi 27
Dominus petitionem meam, quam postula-
ui eum. * Idcirco & ego commodaui eum 28
Domino cunctis diebus, quibus fuerit com-
modatus Domino. Et adorauerunt ibi Do-
minum. Et orauit Anna, & ait.

C A P. II.

EXultauit cor meum in Domino, & exal- 1
tatum est cornu meum in Deo meo: di- A
latatum est os meum super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.
* Non est sanctus, vt est Dominus: neque 2
enim est alius extra te, & non est fortis, sicut
Deus noster.
* Nolite multiplicare loqui sublimia, glo- 3
riantes: recedant vetera de ore vestro: quia
Deus scientiarum, Dominus est, & ipsi præ-
parantur cogitationes.
* Arcus fortium superatus est, & infirmi 4
accincti sunt robore.
Deu. 32. 39. * Repleti prius pro panibus se locauerunt: 5
Iob. 13. a. & famelici saturati sunt, donec sterilis pepe-
rit plurimos: & quæ multos habebat filios,
Sap. 16. b. 3. infirmata est.
* a Dominus mortificat, & viuificat, dedu- 6
B cit ad inferos, & reducit.
7 * Dominus pauperem facit, & ditat, humi-
liat, & subleuat.
8 * Suscitat de puluere egenum, & de sterco-
re eleuat pauperẽ: vt sedeat cum principibus,
& solium gloriæ teneat. Domini enim sunt
cardines terræ, & posuit super eos orbem.
9 * Pedes sanctorum suorum seruabit, & im-
pij in tenebris conticescent: quia non in for-
titudine sua roborabitur vir.
10 * Dominum formidabunt aduersarij eius,
C & super ipsos in cęlis tonabit: Dominus iu-
dicabit fines Terræ, & dabit imperium regi
suo, & sublimabit cornu Christi sui.
11 * Et abijt Elcana Ramatha, in domum suã,
puer autem erat minister in conspectu Do-
mini ante faciem Heli sacerdotis.
12 * Porro filij Heli, filij Belial, nescientes Do-
13 minum, * neque officium sacerdotum ad po-
pulum: sed quicumque immolasset victimã,
veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur
carnes, & habebat fuscinulam tridentem in
14 manu sua, * & mittebat eam in lebetem, vel
in caldariam, aut in ollam, siue in cacabum:
& omne, quod leuabat fuscinula, tollebat Sa-
cerdos sibi: sic faciebant vniuerso Israeli ve-
15 nientium in Silo. * Etiam antequam adole-
rent adipem, veniebat puer sacerdotis, & di-
cebat immolanti: Da mihi carnem, vt coquã
D Sacerdoti: non enim accipiam à te carnem
16 coctam, sed crudam. * Dicebatque illi immo-
lans: Incendatur primum iuxta morem ho-
die adeps, & tolle tibi quantumcumque de-
siderat anima tua. Qui respondens aiebat
ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin
17 tollam vi. * Erat ergo peccatum puerorum
grande nimis coram Domino: quia extra-
18 hebant homines à sacrificio Domini. * Sa-
muel autem ministrabat ante faciem Domi-
19 ni, puer, accinctus ephod lineo. * Et tu-
nicam paruam faciebat ei mater sua, quam
afferebat statutis diebus, ascendens cum vi-
ro suo, vt immolaret hostiam sollemnem.
20 * Et benedixit Heli Elcanæ, & vxori eius:
dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de
muliere hac, pro fœnore quod commodasti
21 Domino. Et abierunt in locum suum. * Visi-
E tauit ergo Dominus Annam, & concepit, &
peperit tres filios, & duas filias: & magnifica-
22 tus est puer Samuel apud Dominum. * Heli
autẽ erat senex valdè, & audiuit omnia quæ
faciebant filij sui vniuerso Israeli: & quomo-
do dormiebant cum mulieribus quæ obser-
23 uabant ad ostium tabernaculi: * & dixit eis:
Quare facitis res huiuscemodi, quas ego
24 audio, res pessimas, ab omni populo? * Nolite
filij mei: non enim est bona fama, quam ego
audio, vt transgredi faciatis populum Domi-
25 ni. * Si peccauerit vir in virum, placari ei
potest Deus: si autem in Dominum pecca-
uerit

uerit vir, quis orabit pro eo? Et non audierũt
vocem patris sui: quia voluit Dominus occi-
dere eos. * Puer autem Samuel proficiebat, 26
atque crescebat, & placebat tam Domino, F
quam hominibus. * Venit autem vir Dei ad 27
Heli, & ait ad eum: Hęc dicit Dominus: Nun-
quid non apertè reuelatus sum domui patris
tui, cum essent in Aegypto in domo Pha-
raonis? * Et elegi eum ex omnibus tribubus 28
Israel mihi in sacerdotem, vt ascenderet ad
altare meum, & adoleret mihi incensum, &
portaret ephod coram me: & dedi domui pa-
tris tui omnia de sacrificijs filiorum Israel.
* Quare calce abiecistis victimam meam, & 29
munera mea quæ præcepi, vt offerentur in
templo: & magis honorasti filios tuos, quam
me, vt comederetis primitias omnis sacrificij
Israel populi mei? * Propterea ait Dominus 30
" 3 Reg. 2. c. 27. Deus Israel? " Loquens locutus sum, vt do-
mus tua, & domus patris tui ministraret in
conspectu meo, vsque in sempiternum: Nunc
autem dicit Dominus: Absit hoc à me: sed
quicumq; glorificauerit me, glorificabo eum:
qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.
* Ecce dies veniunt, & præcidam brachium 31
tuum, & brachium domus patris tui, vt non G
sit senex in domo tua. * Et videbis æmulum 32
tuum in templo, in vniuersis prosperis Israel:
& non erit senex in domo tua omnibus die-
bus. * Verumtamen non auferam penitus vi- 33
rum ex te ab altari meo: sed vt deficiãt oculi
tui, & tabescat anima tua, & pars magna do-
mus tuæ morietur, cum ad virilem ætatem
venerit. Hoc autem erit tibi signum, quod 34
venturum est duobus filijs tuis, Ophni, & Phi-
nees. In die vno morientur ambo. * Et susci- 35
tabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor
meum, & animam meam faciet: & ædificabo
ei domũ fidelem, & ambulabit coram Chri-
sto meo cunctis diebus. * Futurum est autem, 36
vt quicumque remanserit in domo tua, ve-
niat, vt oretur pro eo, & offerat nummum
argenteum, & tortam panis, dicatque: Dimit-
te me obsecro ad vnam partem sacerdota-
lem, vt comedam buccellam panis.

CAP. III.

PVer autem Samuel ministrabat Domino 1
coram Heli, & sermo Domini erat pre- A
tiosus in diebus illis, non erat visio manife-
sta. * Factum est ergo in die quadam, Heli 2
iacebat in loco suo, & oculi eius caligaue-
rant, nec poterat videre: * lucerna Dei ante- 3
quam extingueretur, Samuel dormiebat in
templo Domini, vbi erat arca Dei. * Et vo- 4
cauit Dominus Samuel. Qui respondens, ait:
Ecce ego. * Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce 5
ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non voca-
ui: reuertere, & dormi. Et abijt, & dormiuit.
* Et adiecit Dominus rursum vocare Samue- 6
lem. Consurgensque Samuel, abijt ad Heli, &
dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respon-
B dit: Non vocaui te fili mi: reuertere, & dor-
7 mi. * Porrò Samuel necdum sciebat Domi-
num, neque reuelatus fuerat ei sermo Domi-
8 ni. * Et adiecit Dominus, & vocauit adhuc
Samuelem tertiò. Qui consurgens abijt ad
9 Heli, * & ait? Ecce ego? quia vocasti me. In-
tellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret
puerum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi:
& si deinceps vocauerit te, dices: Loquere
Domine, quia audit seruus tuus. Abijt ergo
10 Samuel, & dormiuit in loco suo. * Et venit
Dominus, & stetit: & vocauit, sicut voca-
uerat secundò, Samuel, Samuel. Et ait Sa-
muel: Loquere Domine: quia audit seruus
11 tuus. * Et dixit Dominus ad Samuelem: Ec-
C ce ego facio verbum in Israel: quod quicum-
12 que audierit, tinnient ambæ aures eius. * In
die illa suscitabo aduersum Heli omnia, quæ
locutus sum super domum eius: incipiam,
13 & complebo. * Prædixi enim ei quòd iudi-
caturus essem domum eius in æternum, pro-
pter iniquitatem, eo quòd nouerat indigne
14 agere filios suos, & non corripuerit eos. * Id-
circo iuraui domui Heli quòd non expietur
iniquitas domus eius victimis, & muneribus
15 vsque in æternum. * Dormiuit autẽ Samuel
vsque mane, aperuitque ostia domus Domi-
ni. Et Samuel timebat indicare visionem He-
16 li. * Vocauit ergo Heli Samuelem, & dixit:
Samuel fili mi? Qui respondens, ait: Præsto
17 sum. * Et interrogauit eum: Quis est sermo,
D quem locutus est Dominus ad te? oro te, ne
celaueris me. hæc faciat tibi Deus, & hæc ad-
dat, si absconderis à me sermonem ex omni-
18 bus verbis, quæ dicta sunt tibi. * Indicauit
itaque ei Samuel vniuersos sermones, & non
abscõdit ab eo. Et ille respondit: Dominus est;
19 quod bonum est in oculis suis faciat. * Cre-
uit autem Samuel, & Dominus erat cum eo,
& non cecidit ex omnibus verbis eius in ter-
20 ram. * Et cognouit vniuersus Israel à Dan,
vsque Bersabee, quòd fidelis Samuel pro-
21 pheta esset Domini. * Et addidit Dominus vt
appareret in Silo, quoniam reuelatus fuerat
Dñs Samueli in Silo, iuxta verbum Domini.
Et euenit sermo Samuelis vniuerso Israeli.

CAP. IV.

1 ET factum est in diebus illis, conuenerunt
A Philisthijm in pugnam: & egressus est
Israel obuiam Philisthijm in prælium, & ca-
strametatus est iuxta Lapidẽ adiutorij. Por-
2 rò Philisthijm venerũt in Aphec, * & instru-
xerunt aciem contra Israel. Inito autem cer-
tamine, terga vertit Israel Philisthæis: & cę-
sa sunt in illo certamine passim per agros,
3 quasi quatuor millia virorum. * Et reuersus
est populus ad castra: dixeruntq; maiores na-
tu de Israel: Quare percussit nos Dñs hodie
coram Philisthijm? Afferamus ad nos de Silo
arcam

arcam fęderis Domini,& veniat in medium
noſtri, vt ſaluet nos de manu inimicorũ no-
ſtrorũ. * Miſit ergo populus in Silo,& tule- 4
rũt inde arcam fœderis Dñi exercituum ſe-
dentis ſuper Cherubim: erantq; duo filii He-
li cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.
* Cũque veniſſet arca fœderis Dñi in caſtra, 5
vociferatus eſt omnis Iſrael clamore grandi,
& perſonuit terra. * Et audierũt Philiſthiim 6
vocem clamoris, dixeruntque: Quænam eſt B
hæc vox clamoris magni in caſtris Hebræo-
rum? Et cognouerunt quòd arca Dñi veniſ-
ſet in caſtra. * Timueruntq; Philiſthijm, di- 7
centes: Venit Deus in caſtra. Et ingemuerũt,
dicentes: * Vę nobis: nõ enim fuit tanta exul- 8
tatio heri, & nudiuſtertius: væ nobis. Quis
nos ſaluabit de manu Deorũ ſublimiũ iſto-
rum? hi ſunt Dii, qui percuſſerunt Aegyptũ
omni plaga in deſerto. * Cõfortamini,& eſto- 9
te viri Philiſthiim: ne ſeruiatis Hebræis, ſi-
cut & illi ſeruierunt vobis: confortamini,
& bellate. * Pugnauerunt ergo Philiſthijm, 10
& cęſus eſt Iſrael, & fugit vnuſquiſque in
tabernaculũ ſuum: & facta eſt plaga magna
nimis: & ceciderunt de Iſrael triginta millia
peditum. * Et arca Dei capta eſt: duo quoq; 11
filij Heli mortui ſunt, Ophni, & Phinees. C
* Currẽs autem vir de Beniamin ex acie, ve- 12
nit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & cõſperſus
puluere caput. * Cumque ille veniſſet, Heli 13
ſedebat ſuper ſellam contra viam ſpectans.
Erat enim cor eius pauens pro arca Dei. Vir
autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nũciauit
vrbi,& vlulauit omnis ciuitas. * Et audiuit 14
Heli ſonitum clamoris, dixitque: Quis eſt hic
ſonitus tumultus huius? At ille feſtinauit, &
venit, & nunciauit Heli. * Heli autem erat 15
nonaginta, & octo annorũ, & oculi eius ca-
ligauerant,& videre non poterat. * Et dixit 16
ad Heli: Ego ſum, qui veni de prælio,& ego,
qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actũ
17 eſt fili mi? * Reſpondens autem ille, qui nũ-
ciabat: Fugit, inquit, Iſrael coram Phili-
ſthijm, & ruina magna facta eſt in populo:
D inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni,
18 & Phinees, & arca Dei capta eſt. * Cumque
ille nominaſſet arcã Dei, cecidit de ſella re-
trorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus
mortuus eſt. Senex enim erat vir, & gran-
dęuus: & ipſe iudicauit Iſrael quadraginta
19 annis. * Nurus autẽ eius, vxor Phinees, præ-
gnans erat, vicinaque partui: & audito nun-
cio, quòd capta eſſet arca Dei,& mortuus eſ-
ſet ſocer ſuus,& vir ſuus, incuruauit ſe,& pe-
perit, irruerant enim in eam dolores ſubiti.
20 * In ipſo autem momento mortis eius, dixe-
runt ei, quæ ſtabant circa eã: Ne timeas, quia
filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, ne-
21 que animaduertit. * Et vocauit puerum,
Ichabod, dicens. Tranſlata eſt gloria de Iſ-
rael, quia capta eſt arca Dei, & pro ſocero
22 ſuo,& pro viro ſuo, * & ait: Trãſlata eſt glo-
ria ab Iſrael, eo quòd capta eſſet arca Dei.

CAP. V.

1 PHiliſthijm autẽ tulerunt arcam Dei, &
A aſportauerũt eam à Lapide adiutorij in
2 Azotum. * Tuleruntque Philiſthijm arcam
Dei, & intulerunt eam in templum Dagon,
3 & ſtatuerũt eam iuxta Dagon. * Cumq; ſur-
rexiſſet diluculò Azotij altera die, ecce Da-
gon iacebat pronus in terra ante arcam Do-
mini: & tulerunt Dagon,& reſtituerunt eũ
4 in locum ſuum. * Ruruſumque mane die al-
tera conſurgens, inuenerunt Dagon iacen-
tem ſuper faciem ſuam in terra coram arca
Domini: caput autem Dagon, & duæ pal-
B mæ manuum eius abſciſſæ erant ſuper limẽ:
5 * porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in
loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant
ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediun-
tur templũ eius, ſuper limen Dagon in Azo-
6 to, vſque in hodiernum diem. * Aggrauata

est autem manus Domini super Azotios, &
a Psal. 77. g. 66. demolitus est eos: a & percussit in secretiori
parte natium Azotum, & fines eius. Et ebu-
lierunt villæ, & agri in medio regionis illius,
& nati sunt mures, & facta est cõfusio mor-
tis magnæ in ciuitate. * Videntes autem viri 7
Azotij huiuscemodi plagam, dixerunt: Non
maneat arca Dei Israel apud nos: quoniam C
dura est manus eius super nos, & super Da-
gon deum nostrũ. * Et mittentes congrega- 8
uerunt omnes satrapas Philisthinorũ ad se,
& dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Is-
rael? Responderuntq; Gethæi: Circumduca-
tur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcã
Dei Israel. * Illis autẽ circumducentibus eã, 9
fiebat manus Dñi per singulas ciuitates in-
terfectionis magnæ nimis: & percutiebat vi-
ros vniuscuiusque vrbis, à paruo vsque ad
maiorem, & computrescebant prominentes
extales eorũ. Inieruntq; Gethæi consilium, &
fecerunt sibi sedes pelliceas. * Miserunt ergo 10
arcam Dei in Accarõ. Cumque venisset ar- D
ca Dei in Accaron, exclamauerunt Accaro-
nitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcã Dei
Israel, vt interficiat nos & populum nostrũ.
* Miserunt itaque, & congregauerũt omnes 11
satrapas Philisthinorũ, qui dixerunt: Dimit-
tite arcam Dei Israel, & reuertatur in locum
suum, & nõ interficiat nos cum populo no-
stro. * Fiebat enim pauor mortis in singulis 12
vrbibus, & grauissima valde manus Dei: viri
quoque, qui mortui non fuerant, percutie-
bantur in secretiori parte natiũ: & ascende-
bat vlulatus vniuscuiusq; ciuitatis in cœlũ.

CAP. VI.

FVit ergo arca Domini in regione Phili- 1
sthinorum septem mensibus. * Et voca- 2
uerunt Philisthijm sacerdotes, & diuinos, A
dicentes: Quid faciemus de arca Domini?
indicate nobis quomodo remittamus eam in
locum suum: Qui dixerunt: * Si remittitis ar- 3
cam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuã,
sed quod debetis, reddite ei pro peccato, &
tunc curabimini: & scietis quare non rece-
dat manus eius à vobis. * Qui dixerunt: 4
Quid est quod pro delicto reddere debea-
mus ei? Responderuntque illi: * Iuxta nume- 5
rũ prouinciarum Philisthinorum quinque
anos aureos facietis, & quinq; mures aureos:
quia plaga vna fuit omnibus vobis, & satra-
pis vestris. Facietisque similitudines anorum
vestrorum, & similitudines murium, qui de-
moliti sunt terram, & dabitis Deo Israel glo-
riam: si forte releuet manũ suam à vobis, & B
à dijs vestris, & à terra vestra. * Quare ag- 6
grauatis corda vestra, sicut aggrauauit Ae-
a Exod. 12. a. gyptus, & Pharao cor suum? a nonne post-
quam percussus est, tunc dimisit eos, & abie-
runt? * Nunc ergo arripite, & facite plaustrũ 7
nouum vnum: & duas vaccas fœtas, quibus
non est impositum iugum, iungite in plau-
8 stro, & recludite vitulos earum domi. * Tol-
letisque arcam Dñi, & ponetis in plaustro, &
vasa aurea, quæ exoluistis ei pro delicto, po-
netis in capsellã ad latus eius: & dimittite eã,
9 vt vadat. * Et aspicietis: & si quidẽ per viam
finium suorum ascẽderit contra Bethsames,
ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autẽ,
minime: sciemus quia nequaquã manus eius
10 tetigit nos, sed casu accidit. * Fecerunt ergo
illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ
lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum,
11 vitulosque earũ cõcluserunt domi. * Et po-
C suerunt arcam Dei super plaustrum, & ca-
psellam quæ habebat mures aureos, & simi-
12 litudines anorum. * Ibant autem in directũ
vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames. & iti-
nere vno gradiebantur, pergentes & mugiẽ-
tes, & non declinabãt neque ad dextrã, neq;
ad sinistram: sed & satrapæ Philisthijm se-
quebantur vsque ad terminos Bethsames.
13 * Porrò Bethsamitæ metebant triticum in
valle: & eleuantes oculos suos, viderunt ar-
14 cam, & gauisi sunt cum vidissent. * Et plau-
strum venit in agrum Iosuæ Bethsamitæ, &
stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, &
cõciderunt ligna plaustri, vaccasq; imposue-
15 runt super ea holocaustum Domino. * Leui-
tæ autem deposuerunt arcam Dei, & capsel-
lam, quæ erat iuxta eam, in qua erant vasa
aurea, & posuerunt super lapidem grandẽ.
Viri autem Bethsamitæ obtulerũt holocau-
sta, & immolauerũt victimas in die illa Do-
16 mino. * Et quinque satrapæ Philisthinorum
viderunt, & reuersi sunt in Accaron in die
17 illa. * Hi sunt autem ani aurei, quos reddide-
D runt Philisthijm pro delicto, Dño: Azotus
vnum, Gaza vnum, Ascalon vnum, Geth
18 vnum, Accaron vnum: * & mures aureos se-
cundũ numerũ vrbium Philisthijm, quinq;
prouinciarũ, ab vrbe murata, vsq; ad villã,
quæ erat absque muro, & vsq; ad Abel ma-
gnum, super quem posuerunt arcã Dñi, quę
erat vsque in illũ diem in agro Iosue Beth-
19 samitis. * Percussit autem de viris Bethsami-
tibus, eo quòd vidissent arcam Dñi, & per-
cussit de populo septuaginta viros, & quin-
quaginta millia plebis. Luxitq; populus, eo
quòd Dñs percussisset plebẽ plaga magna.
20 * Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit
stare in conspectu Domini Dei sancti huius?
21 & ad quem ascendet à nobis? * Miseruntque
nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicen-
tes: Reduxerunt Philisthijm arcam Domi-
ni, descendite, & reducite eam ad vos.

CAP. VII.

1 VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & re-
A duxerunt arcã Domini, & intulerunt
eam in domum Abinadab in Gabaa: Elea-
zarum autem filium eius sanctificauerũt, vt
custo-

custodiret arcam Domini.*Et factum est,ex 2
qua die mansit arca Dñi in Cariathiarim,
multiplicati sũt dies (erat quippe iam annus
vigesimus) & requieuit omnis domus Israel
post Dñm. * Ait autem Samuel ad vniuer- 3
ᵘ Deut. 6. c. 13. Matth. 4. b. 11. sam domum Israel,dicens: ᵘ Si in toto corde
vestro reuertimini ad Dñm, auferte deos
alienos de medio vestri,Baalim,& Astaroth:
& præparate corda vestra Dño, & seruite ei
soli,& eruet vos de manu Philisthijm. *Ab- 4
stulerũt ergo filij Israel Baalim,& Astaroth, B
& seruierunt Dño soli. *Dixit autẽ Samuel: 5
Cõgregate vniuersum Israel in Masphat, vt
orem pro vobis Dominum. *Et conuenerũt 6
in Masphat: hauserũtque aquam,& effude-
runt in cõspectu Dñi,& ieiunauerunt in die
illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus Dño.
Iudicauitque Samuel filios Israel in Ma-
sphath.*Et audierunt Philisthijm,quòd cõ- 7
gregati essent filij Israel in Masphath, &
ascenderunt satrapę Philisthinorũ ad Israel.
Quod cum audissent filii Israel,timuerunt à
facie Philisthinorum. * Dixeruntque ad Sa- 8
muelẽ:Ne cesses pro nobis clamare ad Dñm
Deum nostrum,vt saluet nos de manu Phi- C
listhinorum.*Tulit autẽ Samuel agnum la- 9
ctentem vnum, & obtulit illum holocaustũ
integrum Domino, & clamauit Samuel ad
Dominum pro Israel,& exaudiuit eum Do-
minus.*Factum est autem,cum Samuel of- 10
ferret holocaustum, Philisthijm iniere præ-
lium contra Israel: intonuit autem Domi-
nus fragore magno in die illa super Phili-
sthijm, & exterruit eos,& cęsi sũt à facie Is-
ᵘ Exod 46. d. 21. rael. * ᵘ Egressique viri Israel de Masphath 11
persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt
eos vsque ad locũ,qui erat subter Bethchar.
*Tulit autẽ Samuel lapidẽ vnum,& posuit 12
eũ inter Masphath, & inter Sen: & vocauit
nomen loci illius, Lapis adiutorij. Dixitque: D
Huc vsq; auxiliatus est nobis Dñs. * Et hu- 13
miliati sunt Philisthijm, nec apposuerũt vl-
tra,vt venirent in terminos Israel. Facta est
itaque manus Dñi super Philisthæos, cũctis
diebus Samuelis. * Et redditæ sunt vrbes, 14
quas tulerant Philisthijm ab Israel, Israeli,
ab Accaron vsque Geth,& terminos suos,li-
berauitque Israel de manu Philisthinorum,
eratque pax inter Israel, & Amorrhæum.
*Iudicabat quoque Samuel Israelem cũctis 15
diebus vitæ suæ:*& ibat per singulos annos 16
circuiens Bethel,& Galgala,& Masphath,&
iudicabat Israelem in supradictis locis. *Re- 17
uertebaturque in Ramatha: ibi enim erat
domus eius,& ibi iudicabat Israelem: ædifi-
cauit etiam ibi altare Domino.

CAP. VIII.

FActum est autem cũ senuisset Samuel, 1
posuit filios suos iudices Israel.*Fuitque A
nomen filij eius primogeniti Ioel: & nomen 2
3 secundi Abia, iudicum in Bersabee.*Et non
ambulauerunt filij illius in vijs eius: sed de-
clinauerunt post auaritiam, acceperuntque
4 munera,& peruerterunt iudicium. *Cõgre-
gati ergo vniuersi maiores natu Israel,vene-
5 runt ad Samuelẽ in Ramatha. *Dixeruntq;
ei: Ecce tu senuisti,& filij tui non ambulant
in vijs tuis. ᵘ constitue nobis regem, vt iudi- ᵘ Ose 13. c. 16. Act. 13. e. 21.
cet nos, sicut & vniuersæ habent nationes.
6 * Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo
B quòd dixissent: Da nobis regem, vt iudicet
7 nos. Et orauit Samuel ad Dñm.*Dixit autẽ
Dominus ad Samuelem: Audi vocem popu-
li in omnibus quæ loquuntur tibi,non enim
te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos.
8 *Iuxta omnia opera sua,quæ fecerunt à die,
qua eduxi eos de Aegypto vsque ad diem
hanc: sicut dereliquerunt me, & seruierunt
9 dijs alienis,sic faciunt etiam tibi. *Nunc vo-
cem eorũ audi: verumtamen contestare eos,
& prædic eis ius regis, qui regnaturus est su-
10 per eos. *Dixit itaque Samuel omnia verba
Domini ad populũ,qui petierat à se regem,
11 *& ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus
C est vobis. Filios vestros tollet, & ponet in
curribus suis, facietque sibi equites, & præ-
12 cursores quadrigarum suarũ,*& constituet
sibi tribunos,& cẽturiones,& aratores agro-
rum suorum, & messores segetum, & fabros
13 armorum, & curruum suorũ. *Filias quoq;
vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias,
14 & panificas. * Agros quoque vestros,& vi-
neas, & olíueta optima tollet, & dabit seruis
15 suis. *Sed & segetes vestras, & vinearũ red-
ditus addecimabit,vt det eunuchis & famu-
16 lis suis. * Seruos etiam vestros, & ancillas, &
iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet
17 in opere suo. * Greges quoq; vestros addeci-
D mabit,vosq; eritis ei serui. * Et clamabitis in
18 die illa à facie regis vestri, quẽ elegistis vo-
bis: & non exaudiet vos Dñs in die illa,quia
19 petistis vobis regem. * Noluit autẽ pupulus
audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Ne-
20 quaquã: rex enim erit super nos,*& erimus
nos quoque,sicut omnes gentes: & iudicabit
nos rex noster,& egredietur ante nos,& pu-
21 gnabit bella nostra pro nobis. * Et audiuit
Samuel omnia verba populi, & locutus est
22 ea in auribus Dñi. * Dixit autem Dñs ad
Samuelem. Audi vocem eorum,& constitue
super eos regem. Et ait Samuel ad viros Is-
rael: Vadat vnusquisque in ciuitatem suam.

CAP. IX.

1 ET erat vir de Beniamin nomine Cis, fi-
A lius Abiel, filij Seror, filij Bechorath,
2 filij Aphia,filij viri Iemini,fortis robore. *Et
erat ei filius vocabulo Saul,electus & bonus,
& non erat vir de filijs Israel melior illo, ab
humero, & sursum eminebat super omnem
3 populum.*Perierant autem asinæ Cis patris

Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle
tecum vnum de pueris, & consurgens vade,
& quęre asinas. Qui cũ transissent per mon-
tem Ephraim, * & per terram Salisa, & non 4
inuenissent, transierunt etiã per Terram Sa-
lim, & non erant: sed & per Terram Iemi-
ni, & minime repererunt. * Cum autem ve- 5
nissent in Terrã Suph, dixit Saul ad puerũ,
qui erat cũ eo: Veni, & reuertamur, ne forte
dimiserit pater meus asinas, & solicitus sit
pro nobis. * Qui ait ei: Ecce vir Dei est in ci- 6
uitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur,
sine ambiguitate venit: nunc ergo eamus il-
luc, si forte indicet nobis de via nostra, pro-
pter quã venimus. * Dixitque Saul ad puerũ 7
suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum B
Dei? panis defecit in sitarcijs nostris, & spor-
tulam non habemus, vt demus homini Dei,
nec quidquam aliud. * Rursum puer respon- 8
dit Sauli, & ait: Ecce inuenta est in manu
mea quarta pars stateris argenti, demus ho-
mini Dei, vt indicet nobis viam nostram.
* (Olim in Israel sic loquebatur vnusquis- 9
que vadens consulere Deum: Venite, & ea-
mus ad Videntem. Qui enim Propheta di-
citur hodie, vocabatur olim Videns.) * Et 10
dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo
tuus, Veni, eamus. Et ierunt in ciuitatem,
in qua erat vir Dei. * Cumque ascenderent 11
cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egrediẽ-
tes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis:
Num hic est Videns? * Quæ respondentes 12
dixerunt illis: Hic est: ecce ante te, festina
nunc: hodie enim venit in ciuitatem, quia
sacrificium est hodie populi in excelso. * In- 13
gredientes vrbem, statim inuenietis eum an-
tequam ascendat excelsum ad vescendum.
neque enim comesurus est populus donec
ille veniat: quia ipse benedicit hostiæ, & de-
inceps comedunt qui vocati sunt. Nunc er-
go conscendite, quia hodie reperietis eum.
* Et ascenderunt in ciuitatẽ. Cumq; illi am- 14
bularent in medio vrbis, apparuit Samuel C
egrediens obuiam eis, vt ascẽderet in excel-
a Act. 13. c. 21. sum. * a Dñs autem reuelauerat auriculam 15
Samuelis ante vnam diem, quam veniret
Saul, dicens: * Hac ipsa hora, quæ nunc est, 16
cras mittam virũ ad te de Terra Beniamin,
& vnges eum ducem super populum meũ
Israel: & saluabit populum meum de manu
Philisthinorum: quia respexit populũ meũ,
venit enim clamor eorum ad me. * Cumq; 17
aspexisset Samuel Saulem, Dñs dixit ei: Ecce
vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur po-
pulo meo. * Accessit autem Saul ad Samue- 18
lem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi,
vbi est domus Videntis. * Et respondit Sa- 19
muel Sauli dicens: Ego sum Videns, ascende
ante me in excelsum, vt comedatis mecum
hodie, & dimittam te mane: & omnia, quæ
20 sunt in corde tuo, indicabo tibi. * Et de asi-
nis, quas nudiustertius perdidisti, ne solici-
tus sis, quia inuentæ sunt. Et cuius erunt op-
tima quæque Israel? nonne tibi, & omni do-
21 mui patris tui? * Respondens autem Saul, ait:
Numquid non filius Iemini ego sum de mi-
nima tribu Israel, & cognatio mea nouissi-
ma inter omnes familias de tribu Beniamin?
quare ergo locutus es mihi sermonem istũ?
22 Assumens itaque Samuel Saulem, & puerũ
D eius, introduxit eos in triclinium, & dedit eis
locum in capite eorum, qui fuerant inuitati,
23 erant enim quasi triginta viri. * Dixitq; Sa-
muel coco: Da partem, quã dedi tibi, & præ-
24 cepi, vt reponeres seorsum apud te. * Leua-
uit autem cocus armũ, & posuit ante Saul.
Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone
ante te, & comede: quia de industria seruatũ
est tibi, quãdo populum vocaui. Et comedit
25 Saul cum Samuele in die illa. * Et descende-
runt de excelso in oppidum, & locutus est
cũ Saule in solario, strauitq; Saul in solario,
26 & dormiuit. * Cũque mane surrexissent, &
iam elucesceret, vocauit Samuel Saulem in
solario, dicens: Surge, & dimittã te. Et surre-
xit Saul: egressiq; sunt ambo, ipse videlicet, &
27 Samuel. * Cũq; descenderẽt in extrema parte
ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero, vt
antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste
paulisper, vt indicem tibi verbum Domini.

CAP. X.

1 TVlit a autem Samuel lenticulam olei, & a Act. 13.
A effudit super caput eius, & deosculatus c. 21.
est eum, & ait: Ecce vnxit te Dominus super
hereditatem suam in principem, & liberabis
populum suum de manibus inimicorũ eius,
qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum,
2 quia vnxit te Deus in principem. * Cũ abie-
ris hodie à me, inuenies duos viros iuxta se-
pulchrum Rachel in finibus Beniamin, in
Meridie, dicentque tibi: Inuentæ sunt asinæ,
ad quas ieras perquirẽdas: & intermissis pa-
ter tuus asinis, sollicitus est pro vobis, & di-
3 cit: Quid faciam de filio meo? * Cũque abie-
ris inde, & vltra trãsieris, & veneris ad quer-
cum Thabor, inuenient te ibi tres viri ascen-
dentes ad Deũ in Bethel, vnus portans tres
hœdos, & alius tres tortas panis, & alius por-
4 tans lagenam vini. * Cumque te salutaue-
rint, dabunt tibi duos panes, & accipies de
5 manu eorum. * Post hæc venies in collem
Dei, vbi est statio Philisthinorũ: & cum in-
gressus fueris ibi vrbem, obuiũ habebis gre-
gem prophetarum descendentium de excel-
so, & ante eos psalterium & tympanum, &
tibiam, & citharam, ipsosque prophetantes.
6 * Et insiliet in te Spiritus Domini, & prophe-
B tabis cum eis, & mutaberis in virum alium.
7 * Quando ergo euenerint signa hæc omnia
tibi, fac quæcumque inuenerit manus tua,

quia

quia Dominus tecum est. *Et descendes an- 8
te me in Galgala, (ego quippe descendam
ad te) vt offeras oblationem, & immoles vi-
ctimas pacificas: septem diebus expectabis,
donec veniam ad te, & ostendam tibi quid
facias. *Itaque cum auertisset humerū suum 9
vt abiret à Samuele, immutauit ei Deus cor
aliud, & venerunt omnia signa hęc in die il-
la. *Veneruntque ad prædictum collem, & 10
ecce cuneus prophetarum obuius ei: & insi-
luit super eum Spiritus Domini, & prophe-
tauit in medio eorum. *Videntes autem om- 11
nes qui nouerant eū heri, & nudiustertius,
quòd esset cū prophetis, & prophetaret, di-
xerunt ad inuicem: Quęnam res accidit filio
Cis? num & Saul inter prophetas? *Respō- 12
ditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater C
eorum? propterea versum est in prouerbiū:
u Inf 19. d 24. "Num & Saul inter prophetas? *Cessauit 13
autem prophetare, & venit ad excelsum.
*Dixitque patruus Saul ad eum, & ad pue- 14
rum eius: Quo abistis? Qui responderunt:
Quærere asinas: quas cum nō reperissemus,
venimus ad Samuelem. *Et dixit ei patruus 15
suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel.
*Et ait Saul ad patruum suū: Indicauit no- 16
bis, quia inuentæ essent asinæ. De sermone
autē regni non indicauit ei, quē locutus fue-
rat ei Samuel. *Et cōuocauit Samuel popu- 17
lum ad Dñm in Maspha: *& ait ad filios Is- 18
rael: Hæc dicit Dñs Deus Israel: Ego eduxi
Israel de Aegypto, & erui vos de manu
Aegyptiorum, & de manu omnium regum,
qui affligebant vos. *Vos autē hodie proie- 19
cistis Deum vestrū, qui solus saluauit vos de
vniuersis malis, & tribulationibus vestris: &
n Sup. 8 d. 19. dixistis: "Nequaquā: sed regem cōstitue su-
per nos. Nūc ergo state coram Domino per D
tribus vestras, & per familias. *Et applicuit 20
Samuel omnes tribus Israel, & cecidit sors
tribus Beniamin. *Et applicuit tribum Be- 21
niamin, & cognationes eius. & cecidit co-
gnatio Metri, & peruenit vsq; ad Saul filiū
Cis. Quæsierunt ergo eum, & non est inuen-
22 tus. *Et consuluerunt post hæc Dominum
vtrumnam venturus esset illuc. Respōditq;
23 Dominus: Ecce absconditus est domi. *Cu-
currerunt itaque, & tulerunt eum inde: ste-
titq; in medio populi, & altior fuit vniuerso
24 populo ab humero, & sursū. *Et ait Samuel
ad omnem populū: Certe videtis, quem ele-
git Dominus, quoniam non sit similis illi in
omni populo. Et clamauit omnis populus, &
25 ait: Viuat rex. *Locutus est autem Samuel
ad populū legem regni, & scripsit in libro,
& reposuit coram Dño, & dimisit Samuel
omnem populum, singulos in domum suā.
26 *Sed & Saul abiit in domum suam in Ga-
baa: & abiit cum eo pars exercitus, quorum
27 tetigerat Deus corda. *Filij vero Belial di-
xerunt: Num saluare nos poterit iste? Et
despexerunt eum, & non attulerunt ei mu-
nera: ille verò dissimulabat se audire.

CAP. XI.

1 ET factum est quasi post mensem, ascen-
A dit Naas Ammonites, & pugnare cępit
aduersum Iabes Galaad. Dixeruntque om-
nes viri Iabes ad Naas: Habeto nos fœdera-
2 tos, & seruiemus tibi. *Et respondit ad eos
Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum
fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos
dextros, ponamque vos opprobrium in vni-
3 uerso Israel. *Et dixerunt ad eum seniores
Iabes: Concede nobis septem dies, vt mitta-
mus nuncios ad vniuersos terminos Israel:
& si nō fuerit, qui defendat nos, egrediemur
4 ad te. *Venerunt ergo nuncij in Gabaa Sau-
B lis: & locuti sunt verba hæc, audiente popu-
lo: & leuauit omnis populus vocem suam, &
5 fleuit: *Et ecce Saul veniebat, sequens boues
de agro, & ait: Quid habet populus quòd
plorat? Et narrauerūt ei verba virorum Ia-
bes.

bes. * Et insiliuit Spiritus Dñi in Saul, cum 6
audisset verba hæc, & iratus est furor eius
nimis. * Et assumens vtrumque bouem, con- 7
cidit in frusta, misitq; in omnes terminos Is-
rael per manum nũciorum, dicens: Quicũq;
non exierit, & secutus fuerit Saul & Samuel,
sic fiet bobus eius. Inuasit ergo timor Dñi
populum, & egressi sunt quasi vir vnus. * Et 8
recensuit eos in Bezech: fueruntque filiorum
Israel treceta millia: virorum autẽ Iuda tri-
ginta millia: * Et dixerunt nuncijs, qui vene- 9
rãt: Sic dicetis viris, qui sunt in Iabes Galaad:
Cras erit vobis salus, cũ incaluerit sol. Vene-
runt ergo nuncij, & annuntiauerũt viris Ia-
bes: qui lætati sunt. * Et dixerunt: Mane exi- 10
bimus ad vos: & facietis nobis omne quod
placuerit vobis. * Et factũ est, cũ dies crasti- 11
nus venisset, constituit Saul populum in tres D
partes: & ingressus est media castra in vigi-
lia matutina, & percussit Ammon, vsq; dum
incalesceret dies: reliqui autem dispersi sunt,
ita vt non relinquerentur in eis duo pariter.
‖ Sup. 10. d. 27. * Et ait populus ad Samuelem: ‖ Quis est iste, 12
qui dixit: Saul num regnabit super nos? Da-
te viros, & interficiemꝰ eos. * Et ait Saul: Nõ 13
occidetur quisquã in die hac, quia hodie fe-
cit Dñs salutem in Israel. * Dixit autem Sa- 14
muel ad populum: Venite, & eamus in Gal-
gala & innouemus ibi regnũ. * Et perrexit 15
omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi re-
gem Saul corã Dño in Galgala, & immola-
uerũt ibi victimas pacificas coram Dño: Et
lætatus est ibi Saul, & cũcti viri Israel nimis.

CAP. XII.

DIxit autẽ Samuel ad vniuersum Israel: 1
Ecce audiui vocem vestram iuxta om- A
nia quæ locuti estis ad me, & constitui super
vos regem. * Et nunc rex graditur ante vos: 2
ego autem senui, & incanui: porrò filij mei
vobiscum sunt: itaque conuersatus corã vo-
bis ab adolescentia mea vsque ad hanc diẽ,
‖ Eccl. 46. d. 2. ecce præsto sum. * ‖ Loquimini de me corã 3
Domino, & coram Christo eius: vtrum bo-
uem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quẽ-
piam calumniatus sum, si oppressi aliquem,
si de manu cuiusquam munus accepi: & cõ-
temnam illud hodie, restituamque vobis.
* Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neq; 4
oppressisti, neque tulisti de manu alicuius
quippiam. * Dixitque ad eos: Testis est Do- 5
minus aduersum vos, & testis Christus eius
in die hac, quia nõ inueneritis in manu mea
quippiam. Et dixerũt: Testis. * Et ait Samuel 6
ad populum: Dominus qui fecit Moysen, &
Aaron, & eduxit patres nostros de Terra
Aegypti. * Nũc ergo state, vt iudicio contẽ- 7
dam aduersum vos coram Domino de om- B
nibus misericordijs Domini, quas fecit vo-
‖ Gen. 46. a. 5. biscum, & cum patribus vestris: * ‖ quo mo- 8
do Iacob ingressus est in Aegyptum, & cla-
mauerunt patres vestri ad Dominum: &
misit Dominus Moysen, & Aaron, & eduxit
patres vestros de Aegypto: & collocauit eos
9 in loco hoc. * Qui obliti sunt Domini Dei
sui, ‖ & tradidit eos in manu Sisaræ magistri ‖ Iudic. 4. a. 1.
militiæ Hasor, & in manu Philisthinorum,
& in manu regis Moab: & pugnauerunt ad-
10 uersum eos. * Postea autem clamauerunt ad
Dominum, & dixerunt: Peccauimus, quia
dereliquimus Dominum, & seruiuimus Baa-
lim, & Astaroth; nunc ergo erue nos de ma-
nu inimicorum nostrorũ, & seruiemus tibi.
11 * ‖ Et misit Dominus Ierobaal, & Badan, & ‖ Iud. 6. e. 14.
Iephte, & Samuel, & eruit vos de manu ini-
micorum vestrorum per circuitum, & habi-
12 tastis confidenter. * Videntes autem quòd
C Naas rex filiorum Ammon venisset aduersũ
vos, dixistis mihi: ‖ Nequaquam, sed rex im-
perabit nobis: cum Dominus Deus vester ‖ Sup. 8. d. 19. & 10. c. 19.
13 regnaret in vobis. * Nunc ergo præsto est
rex vester, quem elegistis, & petistis: ecce de-
14 dit vobis Dominus regẽ: * Si timueritis Do-
minum, & seruieritis ei, & audieritis vocem
eius, & non exasperaueritis os Domini: eritis
& vos, & rex qui imperat vobis, sequentes
15 Dominum Deum vestrum: * si autem non
audieritis vocem Domini, sed exasperaueri-
tis sermones eius, erit manus Domini super
16 vos, & super patres vestros. * Sed & nũc sta-
te, & videte rem istam grandem, quam fa-
17 cturus est Dñs in conspectu vestro. * Num-
quid non messis tritici est hodie? inuocabo
Dominum, & dabit voces, & pluuias: & scie-
tis, & videbitis quia grande malum feceritis
vobis in conspectu Domini, petentes super
18 vos regem. * Et clamauit Samuel ad Domi-
D num, & dedit Dominus voces, & pluuias in
19 illa die. * Et timuit omnis populus nimis
Dominum, & Samuelem, & dixit vniuer-
sus populus ad Samuelem: Ora pro seruis
tuis ad Dominum Deum tuum, vt non mo-
riamur; addidimus enim vniuersis peccatis
nostris malum, vt peteremus nobis regem.
20 * Dixit autem Samuel ad populum: Nolite
timere, vos fecistis vniuersum malum hoc:
verumtamen nolite recedere à tergo Domi-
ni, sed seruite Domino in omni corde ve-
21 stro. * Et nolite declinare post vana, quæ
non proderunt vobis, neque eruent vos,
22 quia vana sunt. * Et non derelinquet Do-
minus populum suum propter nomen suũ
magnum: quia iurauit Dominus facere vos
23 sibi populum. * Absit autem à me hoc pec-
catum in Dominum, vt cessem orare pro
vobis, & docebo vos viam bonam, & rectã.
24 * Igitur timete Dominum, & seruite ei in
veritate, & ex toto corde vestro: vidistis
enim magnifica, quæ in vobis gesserit.
25 * Quòd si perseueraueritis in malitia: &
vos, & rex vester pariter peribitis.

CAP.

CAP. XIII.

Filius vnius anni erat Saul cum regnare 1
cœpisset, duobus autem annis regnauit A
super Israel. * Et elegit sibi Saul tria millia 2
de Israel: & erant cũ Saul duo millia in Ma-
chmas,& in monte Bethel: mille autẽ cũ Io-
natha in Gabaa Beniamin: porrò ceterũ po-
pulum remisit vnũquemque in tabernacu-
la sua. * Et percussit Ionathas statione Phi- 3
listhinorũ, quæ erat in Gabaa. Quod cũ au-
dissent Philisthijm, Saul cecinit buccina in
omni terra, dicẽs: Audiant Hebræi. *Et vni- 4
uersus Israel audiuit huiuscemodi famã: Per-
cussit Saul stationem Philisthinorũ: & ere-
xit se Israel aduersus Philisthijm. Clamauit
ergo populus post Saul in Galgala. *Et Phi- 5
listhijm congregati sunt ad præliandũ con-
tra Israel, triginta millia curruũ,& sex mil-
lia equitũ,& reliquũ vulgus, sicut arena quę
est in littore maris plurima. Et ascendentes
castrametati sunt in Machmas ad Orientem
Bethauen. * Quod cũ vidissent viri Israel se 6
in arcto positos, (afflictus enim erat populus) B
absconderunt se in speluncis, & in abditis, in
petris quoq; & in antris, & in cisternis: *He- 7
bræi autem transierunt Iordanem in Terrã
Gad,& Galaad. Cũque adhuc esset Saul in
Galgala, vniuersus populus perterritus est,
qui sequebatur eũ. *Et expectauit septẽ die- 8
bus iuxta placitũ Samuelis, & non venit Sa-
muel in Galgala, dilapsusque est populus ab
eo. *Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustũ, 9
& pacifica. Et obtulit holocaustũ. * Cumq; 10
complesset offerens holocaustũ, ecce Samuel
veniebat: & egressus est Saul obuiã ei, vt sa-
lutaret eum. *Locutusque est ad eũ Samuel: 11
Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quòd
populus dilaberetur à me; & tu non veneras
iuxta placitos dies, porrò Philisthijm cõgre-
gati fuerant in Machmas, *dixi: Nunc de- 12
scenderunt Philisthijm ad me in Galgala,& C
faciem Dñi non placaui. Necessitate cõpul-
sus, obtuli holocaustum. *Dixitque Samuel 13
ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata
Dñi Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non
fecisses, iam nunc præparasset Dñs regnum
tuum super Israel in sempiternum, *sed ne- 14
quaquam regnum tuum vltra consurget.
„ Act. 13. d. 22. „ Quæsiuit Dñs sibi virum iuxta cor suũ: &
pręcepit ei Dñs vt esset dux super populum
suum, eo quòd non seruaueris quæ præcepit
Dominus. *Surrexit autẽ Samuel, & ascen- 15
dit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reli-
qui populi ascenderunt post Saul obuiã po-
pulo, qui expugnabãt eos venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recẽsuit
Saul populum, qui inuenti fuerant cum eo,
quasi sexcentos viros. * Et Saul,& Ionathas 16
filius eius, populusque qui inuẽtus fuerat cũ
eis, erat in Gabaa Beniamin: porrò Phili- D
17 sthijm cõsederant in Machmas. * Et egressi
sunt ad prędandum de castris Philisthinorũ
tres cunei. Vnus cuneus pergebat contra viã
18 Ephra ad Terram Saul: *porrò alius ingre-
diebatur per viam Beth horon: tertius autẽ
verterat se ad iter termini imminentis valli
19 Seboim contra desertum. * Porrò faber fer-
rarius non inueniebatur in omni Terra Is-
rael, cauerant enim Philisthijm, ne forte fa-
20 cerent Hebræi gladium, aut lanceam. *De-
scendebat ergo omnis Israel ad Philisthijm,
vt exacueret vnusquisque vomerem suũ, &
21 ligonẽ,& securim,& sarculũ. *Retusæ itaq;
erant acies vomerum,& ligonũ,& tridentũ,
& securium, vsque ad stimulum corrigẽdũ.
22 Cumque venisset dies prælij, non est inuen-
tus ensis & lãcea in manu totius populi, qui
erat cum Saule & Ionatha, excepto Saul &
23 Ionatha filio eius. *Egressa est autem statio
Philisthijm, vt transcenderet in Machmas.

CAP. XIV.

1 Et accidit quadã die, vt diceret Ionathas
A filius Saul ad adolescentem armigerum
suum: Veni, & transeamus ad statione Phi-
listhinorum, quę est trans locum illũ. Patri
2 autem suo hoc ipsum non indicauit. *Porrò
Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub
malogranato, quę erat in Magrõ: & erat po-
pulus cum eo, quasi sexcentorum virorum.
3 *Et Achias filius Achitob fratris, Ichabod fi-
lij Phinees, „ qui ortus fuerat ex Heli sacer- „ Sup. 4. d.
dote Dñi in Silo, portabat ephod. Sed & po- 11.
4 pulus ignorabat, quò isset Ionathas. *Erant
autem inter ascensus, per quos nitebatur Io-
nathas transire ad stationẽ Philisthinorum,
eminentes petræ ex vtraq; parte, & quasi in
modum dentiũ scopuli hinc & inde præru-
pti, nomen vni Boses, & nomen alteri Sene:
5 * vnus scopulus prominens ad Aquilonem
ex aduerso Machmas, & alter ad Meridiem
6 contra Gabaa. *Dixit autẽ Ionathas ad ado-
B lescentem armigerum suum: Veni, transea-
mus ad stationem incircumcisorum horum,
si forte faciat Dominus pro nobis: quia non
est Dño difficile saluare vel in multis, vel in
7 paucis. *Dixitque ei armiger suus: Fac om-
nia, quæ placet animo tuo: perge quo cupis,
8 & ero tecum, vbicũque volueris. * Et ait Io-
nathas: Ecce nos transimus ad viros istos.
9 Cumque apparuerimus eis, *si taliter locuti
fuerint ad nos, manete donec veniamus ad
vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus
10 ad eos. *Si autem dixerint: Ascendite ad nos:
ascẽdamus, quia tradidit eos Dñs in manibus
11 nostris, hoc erit nobis signũ. *Apparuit igi-
tur vterq; stationi Philisthinorũ, dixeruntq;
Philisthijm: En Hebræi egrediuntur de ca-
12 uernis, in quibus abscõditi fuerãt. *Et locuti
sunt viri de statione ad Ionathã, & ad armi-
gerum eius, dixeruntque. Ascẽdite ad nos,&

ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad
armigerum suum: Ascendamus, sequere me:
1. Mac.4 * tradidit enim Dñs eos in manus Israel.
30. *Ascendit autẽ Ionathas manibus, & pedi- 13
bus reptans, & armiger eius post eum. Itaq;
alij cadebant ante Ionatham, alios armiger C
eius interficiebat sequens eum. *Et facta est 14
plaga prima, qua percussit Ionathas & ar-
miger eius, quasi viginti virorum in media
parte iugeri, quã par boum in die arare con-
sueuit. * Et factum est miraculum in castris 15
per agros: sed & omnis populus stationis eo-
rum, qui ierant ad prædandum, obstupit, &
conturbata est terra, & accidit quasi mira-
culum à Deo. *Et respexerunt speculatores 16
Saul, qui erant in Gabaa Beniamin, & ecce
multitudo prostrata, & huc illucque diffu-
giens. *Et ait Saul populo, qui erat cum eo: 17
Requirite, & videte, quis abierit ex nobis.
Cũque requisissent, repertum est nõ adesse
Ionatham, & armigerũ eius. *Et ait Saul ad 18
Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi
arca Dei in die illa cum filijs Israel.) * Cũq; 19
loqueretur Saul ad sacerdotẽ, tumultus ma-
gnus exortus est in castris Philisthinorum:
crescebatque paulatim, & clarius resonabat.
Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manũ
tuam. * Conclamauit ergo Saul, & omnis 20
populus qui erat cum eo, & venerunt vsq; ad
locum certaminis: & ecce versus fuerat gla-
dius vniuscuiusq; ad proximum suum, & cę-
des magna nimis. *Sed & Hebræi qui fuerãt 21
cũ Philisthijm heri, & nudiustertius, ascẽde- D
rantque cũ eis in castris, reuersi sunt, vt es-
sent cũ Israel, qui erant cũ Saul, & Ionatha.
*Omnes quoque Israelitæ, qui se abscõderãt 22
in monte Ephraim, audientes, quòd fugis-
sent Philisthæi, sociauerunt se cum suis in
prælio. Et erant cum Saul, quasi decem mil-
lia virorum. *Et saluauit Dñs in die illa Is- 23
rael. pugna autem peruenit vsque ad Betha-
uen. *Et viri Israel sociati sunt sibi in die il- 24
la: adiurauit autem Saul populum, dicens:
Maledictus vir, qui comederit panem vsque
ad vesperã, donec vlciscar de inimicis meis.
Et non mãducauit vniuersus populus panẽ.
*omneque terræ vulgus venit in saltum, in 25
quo erat mel super faciem agri. * Ingressus 26
est itaque populus saltum, & apparuit fluens
mel, nullusque applicuit manum ad os suũ.
timebat enim populus iuramentum. *Porrò 27
Ionathas non audierat, cum adiuraret pater
eius populum: extẽditque summitatem vir-
gę, quam habebat in manu, & intinxit in fa-
uum mellis: & conuertit manum suam ad os
suum, & illuminati sunt oculi eius. *Respõ- 28
densque vnus de populo, ait: Iureiurãdo cõ-
strinxit pater tuus populum, dicens: Maledi-
ctus vir, qui comederit panem hodie. (defe-
cerat autem populus.) *Dixitque Ionathas: 29

E Turbauit pater meus terram: vidistis ipsi,
quia illuminati sunt oculi mei, eo quòd gu-
30 stauerim paululum de melle isto: * quanto
magis si comedisset populus de præda ini-
micorum suorum, quã reperit? nonne maior
31 plaga facta fuisset in Philisthijm? * Percus-
serũt ergo in die illa Philisthæos à Machmis
vsq; in Aialon. Defatigatus est autẽ populus
32 nimis: * & versus ad prædam tulit oues, &
boues, & vitulos, & mactauerunt in terra: co-
33 meditque populus cũ sanguine. *Nũciaue-
rũt autem Sauli, dicentes quòd populus pec-
casset Dño, comedens cum sanguine. Qui
ait: Præuaricati estis: voluite ad me iam nũc
34 saxum grãde. *Et dixit Saul: Dispergimini
in vulgus, & dicite eis vt adducat ad me
vnusquisque bouem suum, & arietẽ, & occi-
dite super istud & vescimini, & non pecca-
bitis Dño comedentes cum sanguine. Addu-
xit itaque omnis populus vnusquisque bouẽ
in manu sua vsque ad noctem: & occiderunt
35 ibi. * Aedificauit autẽ Saul altare Domino:
tuncque primũ cœpit ędificare altare Dño.
36 *Et dixit Saul. Irruamus super Philisthæos
nocte, & vastemus eos. vsque dum illucescat
mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitq;
F populus: Omne quod bonũ videtur in ocu-
lis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc
37 ad Deum. * Et consuluit Saul Dñm: Num
persequar Philisthijm? si trades eos in manus
38 Israel? Et non respondit ei in die illa. *Dixit-
que Saul: Applicate huc vniuersos angulos
populi: & scitote, & videte, per quem accide-
39 rit peccatum hoc hodie. * Viuit Dñs salua-
tor Israel, quia si per Ionatham filium meũ
factũ est, absque retractatione morietur. Ad
quod nullus contradixit ei de omni populo:
40 *Et ait ad vniuersum Israel: Separamini vos
in partẽ vnã, & ego cum Ionatha filio meo
ero in parte altera. Respõditque populus ad
Saul: Quod bonũ videtur in oculis tuis, fac.
41 *Et dixit Saul ad Dñm Deum Israel: Do-
mine Deus Israel da indiciũ: quid est, quòd
non responderis seruo tuo hodie? Si in me,
aut in Ionatha filio meo est iniquitas hęc, da
ostensionem: aut si hæc iniquitas est in po-
pulo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est
42 Ionathas, & Saul, populus autem exiuit. *Et
ait Saul: Mittite sortem inter me, & inter
Ionatham filium meum. Et captus est Iona-
43 thas. *Dixit autem Saul ad Ionatham: Indi-
ca mihi, quid feceris. Et indicauit ei Iona-
thas, & ait: Gustans gustaui in summitate
virgæ, quæ erat in manu mea, paululũ mel-
44 lis, & ecce ego morior. *Et ait Saul: Hæc fa-
ciat mihi De⁹, & hæc addat, quia morte mo-
45 rieris Ionatha. *Dixitq; populus ad Saul: Er-
G gone Ionathas morietur, qui fecit salutem
hanc magnam in Israel? hoc nefas est: viuit
Dñs, si ceciderit capillus de capite eius in
terram,

terram, quia cum Deo operatus est hodie.
Liberauit ergo populus Ionatham, vt non
moreretur. * Recessitq; Saul,nec persecutus 46
est Philisthijm: porrò Philisthijm abierũt in
loca sua. * Et Saul,confirmato regno super 47
Israel, pugnabat per circuitum aduersum
omnes inimicos eius, contra Moab, & filios
Ammon, & Edom, & reges Soba, & Phili-
sthæos,& quocumque se verterat, superabat.
*Congregatoq; exercitu, percussit Amalec, 48
& eruit Israel de manu vastatorum eius.
*Fuerunt autem filij Saul,Ionathas,& Iessui,49
& Melchisua: & nomina duarum filiarum
eius, nomen primogenitæ Merob, & nomen
minoris Michol. * Et nomen vxoris Saul, 50
Achinoã filia Achimaas: & nomen principis
militię eius Abner, filius Ner, patruelis Saul.
* Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater 51
Abner,filius Abiel. *Erat autem bellum po- 52
tens aduersum Philisthæos omnibus diebus
Saul.Num quemcumq;viderat Saul virũ for
tem,& aptum ad prelium,sociabat eum sibi.

CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul: Me misit Dñs, 1
vt vngerẽ te in regẽ super populũ eius A
Israel:nunc ergo audi vocẽ Dñi: * Hæc dicit 2
Dñs exercituũ: Recẽsui quæcũq; fecit Ama-
a Ex.17.c.8. lec Israeli " quomodo restitit ei in via cum
ascenderet de Aegypto.*Nunc ergo vade,& 3
percute Amalec, & demolire vniuersa eius,
non parcas ei, & non concupiscas ex rebus
ipsius aliquid:sed interfice à viro vsq; ad mu-
lierẽ,& paruulum,atq; lactentem, bouem &
ouẽ,camelũ & asinum. * Præcepit itaq; Saul 4
populo,& recensuit eos quasi agnos:ducenta
millia peditum,& decẽ millia virorum Iuda.
* Cumq;venisset Saul vsq; ad ciuitatẽ Ama- 5
lec,tetendit insidias in torrente. * Dixitque B
Saul Cinæo:Abite,recedite,atq; descendite ab 6
Amalec:ne forte inuoluam te cũ eo. tu enim
fecisti misericordiam cum omnibus filijs Is-
rael,cum ascenderent de Aegypto. Et reces-
sit Cinęus de medio Amalec. * Percussitque 7
Saul Amalec ab Heuila,donec venias ad Sur,
quæ est è regione Aegypti. *Et apprehendit 8
Agag regẽ Amalec viuũ: omne autem vul-
gus interfecit in ore gladij.*Et pepercit Saul, 9
& populus Agag, & optimis gregibus ouiũ:
& armentorũ,& vestibus & arietibus,& vni-
uersis,quę pulchra erãt,nec voluerũt disper-
dere ea:quidquid vero vile fuit,& reprobum,
hoc demoliti sunt.*Factum est autem verbũ 10
Dñi ad Samuel,dicens: * Pœnitet me quòd 11
constituerim Saul regẽ:quia dereliquit me,& C
verba mea opere non impleuit.Cõtristatusq;
est Samuel, & clamauit ad Dominum tota
nocte.* Cũq; de nocte surrexisset Samuel,vt 12
iret ad Saul mane,nunciatum est Samueli, eo
quòd venisset Saul in Carmelũ, & erexisset
sibi fornicem triumphalem,& reuersus trãsis-
set,descendissetq; in Galgala. Venit ergo Sa-
muel ad Saul,& Saul offerebat holocaustum
Dño de initijs prædarum, quæ attulerat ex
13 Amalec. *Et cũ venisset Samuel ad Saul,di-
xit ei Saul:Benedictus tu Dño,impleui verbũ
14 Domini. *Dixitque Samuel:Et quæ est hæc
D vox gregũ, quæ resonat in auribus meis, &
15 armentorum,quam ego audio?*Et ait Saul:
De Amalec adduxerũt ea:pepercit enim po-
pulus melioribus ouibus, & armentis, vt im-
molarentur Domino Deo tuo, reliqua vero
16 occidimus.*Ait autem Samuel ad Saul: Sine
me,& indicabo tibi quæ locutus sit Dominus
17 ad me nocte. Dixitq; ei:Loquere. *Et ait Sa-
muel: Nonne cũ paruulus esses in oculis tuis,
caput in tribubus Israel factus es? vnxitq; te
18 Dominus in regem super Israel, * & misit te
Dominus in viam, & ait: Vade,& interfice
peccatores Amalec, & pugnabis contra eos
vsque ad internecionem eorum?*Quare ergo
19 non audisti vocẽ Domini,sed versus ad præ-
dam es, & fecisti malum in oculis Domini?
20 *Et ait Saul ad Samuelem:Immo audiui vo-
cem Domini, & ambulaui in via per quam
misit me Dominus, & adduxi Agag regem
21 Amalec,& Amalec interfeci. * Tulit autem
de pręda populus oues & boues,primitias eo-
rũ quæ cæsa sunt, vt immolet Domino Deo
22 suo in Galgalis. * Et ait Samuel: " Numquid a Eccl. 4. d.17.
vult Dominus holocausta & victimas, & nõ Osee 6.b.6.
potius vt obediatur voci Domini? MELIOR Matth.9.b.
est enim obedientia quã victimæ: & auscul- 13. & 12.
tare magis quam offerre adipem arietum. a.7.
23 * quoniam quasi peccatum ariolandi est,re-
pugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle
acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti ser-
monem Domini, abiecit te Dominus, ne sis
24 rex. * Dixitq; Saul ad Samuelem: Peccaui,
quia pręuaricatus sum sermonem Domini,&
verba tua,timens populum, & obediens voci
25 eorum. * Sed nunc porta,quæso, peccatum
F meum,& reuertere mecum,vt adorem Domi-
26 num. * Et ait Samuel ad Saul: Non reuertar
tecum, quia proiecisti sermonem Domini, &
proiecit te Dominus, ne sis rex super Israel.
27 * Et conuersus est Samuel vt abiret: ille au-
tem apprehendit summitatem pallij eius,quę
28 & scissa est.*Et ait ad eum Samuel: * " Scidit a Inf.28.c.
Dominus regnũ Israel à te hodie, & tradidit 17.
29 illud proximo tuo meliori te. * Porrò Triũ-
phator in Israel non parcet,& pęnitudine nõ
flectetur, neq; enim homo est vt agat pœni-
30 tentiam.*At ille ait:Peccaui:sed nunc hono-
G ra me coram senioribus populi mei,& coram
Israel,& reuertere mecum,vt adorẽ Dominũ
31 Deum tuum. * Reuersus ergo Samuel secu-
tus est Saulem: & adorauit Saul Dominum.
32 * Dixitq; Samuel: Adducite ad me Agag re-
gem Amalec.Et oblatus est ei Agag pinguis-
simus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine

ſeparat amara mors? *Et ait Samuel: Sicut fe- 33
cit abſq; liberis mulieres gladius tuus, ſic abſq;
liberis erit inter mulieres mater tua. Et in fru-
ſta cõcidit eũ Samuel corã Domino in Gal-
galis. *Abijt autẽ Samuel in Ramatha: Saul 34
vero aſcendit in domũ ſuam in Gabaa. *Et 35
non vidit Samuel vltra Saul vſque ad diem
mortis ſuæ: verumtamen lugebat Samuel
Saulem, quoniam Dominum pœnitebat
quòd conſtituiſſet eum regem ſuper Iſrael.

CAP. XVI.

DIxitq; Dominus ad Samuelẽ. Vſquequò 1
tu luges Saul, cũ ego proiecerim eũ, ne A
regnet ſuper Iſrael? imple cornu tuum oleo,
& veni, vt mittã te ad Iſai Bethlehemitem:
prouidi enim in filijs eius mihi regem. *Et ait 2
Samuel: Quomodo vadã? audiet enim Saul,
& interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum
de armento tolles in manu tua, & dices: Ad
immolandum Domino veni. *Et vocabis 3
Iſai ad victimam, & ego oſtendam tibi quid
facias, & vnges quemcumq; mõſtrauero tibi.
*Fecit ergo Samuel, ſicut locutus eſt ei Dñs. 4
Venitq; in Bethlehem, & admirati ſunt ſenio-
res ciuitatis, occurrẽtes ei, dixeruntque: Paci-
ficusne eſt ingreſſus tuus? *Et ait: Pacificus: ad 5
immolandum Domino veni, ſanctificamini, B
& venite mecum, vt immolem. Sanctificauit
ergo Iſai, & filios eius, & vocauit eos ad ſacri-
ficium. *Cumq; ingreſſi eſſent, vidit Eliab, 6
& ait: Num coram Domino eſt Chriſtus
eius? *Et dixit Dominus ad Samuelem: 7
Ne reſpicias vultum eius, neque altitudinem
ſtaturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta
a Pſ. 7. c. 10. intuitum hominis ego iudico: homo enim
videt ea quę parent, *Dominus autẽ intuetur
cor. *Et vocauit Iſai Abinadab, & adduxit 8
eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc
elegit Dominus. *Adduxit autem Iſai Sam- 9
ma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Do-
minus. *Adduxit itaque Iſai ſeptem filios 10
ſuos coram Samuele: & ait Samuel ad Iſai:
Non elegit Dominus ex iſtis. *Dixitque Sa- 11
muel ad Iſai: Numquid iam completi ſunt C
filij? Qui reſpondit: Adhuc reliquus eſt par-
uulus, & paſcit oues. Et ait Samuel ad Iſai:
Mitte, & adduc eum: nec enim diſcumbemus
prius quàm huc ille veniat. *Miſit ergo, & 12
adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher
aſpectu, decoraque facie, & ait Dominus: Sur-
ge, vnge eum, ipſe eſt enim. *Tulit ergo Sa- 13
muel cornu olei, & vnxit eum in medio fra-
a 2. Reg. 7. b. 8. Pſ. 77. g. 76. 88. c. 21. Act. 7. f. 46. & 13. c. 36. trum eius: & a directus eſt Spiritus Domini
à die illa in Dauid, & deinceps: ſurgenſque
Samuel abijt in Ramatha. *Spiritus autem 14
Domini receſſit à Saul, & exagitabat eũ ſpi-
ritus nequam, à Domino. *Dixeruntque ſer- 15
ui Saul ad eum: Ecce ſpiritus Dei malus ex-
agitat te. *Iubeat dominus noſter, & ſerui 16
tui, qui coram te ſunt, quærent hominẽ ſcien-
tem pſallere cithara, vt quando arripuerit te
ſpiritus Domini malus, pſallat manu ſua, &
17 leuius feras. *Et ait Saul ad ſeruos ſuos: Pro-
uidete ergo mihi aliquẽ bene pſallentem, &
18 adducite eum ad me. *Et reſpondens vnus
de pueris, ait: Ecce vidi filium Iſai Bethlehe-
D mitem ſcientem pſallere, & fortiſſimum ro-
bore, & virum bellicoſum, & prudentem in
verbis, & virum pulchrum: & Dominus eſt
19 cum eo. *Miſit ergo Saul nuncios ad Iſai, di-
cens: Mitte ad me Dauid filium tuum, qui
20 eſt in paſcuis. *Tulit itaque Iſai aſinum ple-
num panibus, & lagenam vini, & hœdum de
capris vnum, & miſit per manũ Dauid filij
21 ſui Sauli. *Et venit Dauid ad Saul, & ſtetit
coram eo: at ille dilexit eũ nimis, & factus eſt
22 eius armiger. *Miſitque Saul ad Iſai, dicens:
Stet Dauid in conſpectu meo: inuenit enim
23 gratiam in oculis meis. *Igitur quandocum-
que ſpiritus Domini malus arripiebat Saul,
Dauid tollebat citharam, & percutiebat ma-
nu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habe-
bat, recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

CAP. XVII.

1 COngregantes autem Philiſthijm agmi-
A na ſua in prælium, conuenerunt in So-
cho Iudę: & caſtrametati ſunt inter Socho, &
2 Azeca in finibus Dommim. *Porrò Saul, &
filij Iſrael congregati venerũt in Vallem te-
rebinthi, & direxerunt aciem ad pugnan-
3 dum contra Philiſthijm: *Et Philiſthijm ſta-
bant ſuper montem ex parte hac, & Iſrael
ſtabat ſupra montem ex altera parte, valliſ-
4 que erat inter eos. *Et egreſſus eſt vir ſpu-
rius de caſtris Philiſthinorum nomine Go-
liath, de Geth, altitudinis ſex cubitorum &
5 palmi: *& caſſis ærea ſuper caput eius, & lo-
rica ſquamata induebatur: porrò pondus lo-
ricæ eius quinque millia ſiclorum æris erat:
6 *& ocreas æreas habebat in cruribus: & cly-
7 peus æreus tegebat humeros eius, *haſtile
autem haſtæ eius erat quaſi liciatorium te-
xentium, ipſum autem ferrum haſtę eius ſex-
centos ſiclos habebat ferri: & armiger eius
8 antecedebat eum: *Stanſque clamabat aduer-
ſum phalangas Iſrael, & dicebat eis: Quare
veniſtis parati ad prælium? Nũquid ego non
ſum Philiſthæus, & vos ſerui Saul? Eligite ex
B vobis virum, & deſcendat ad ſingulare cer-
9 tamen. *ſi quiuerit pugnare mecum, & per-
cuſſerit me, erimus vobis ſerui: ſi autem ego
præualuero, & percuſſero eũ, vos ſerui eritis,
10 & ſeruietis nobis. *Et aiebat Philiſthęus: Ego
exprobraui agminibus Iſrael hodie: Date mi-
hi virũ, & ineat mecum ſingulare certamen.
11 *Audiens autẽ Saul, & omnes Iſraelitæ ſer-
mones Philiſthæi huiuſmodi, ſtupebant, &
12 metuebant nimis. *Dauid autem erat fi- a Sup. 16. a. 1.
lius viri Ephratæi, de quo a ſupra dictum eſt,
de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Iſai, qui
habe-

habebat octo filios, & erat vir in diebus
Saul senex,& grãdæuus inter viros. * Abie- 13
runt autem tres filij eius maiores post Saul
in prælium: & nomina trium filiorum eius,
qui perrexerunt ad bellum, Eliab primoge-
nitus,& secundus Abinadab,tertiusque Sam-
ma. * Dauid autẽ erat minimus. Tribus ergo 14
maioribus secutis Saulem, * abijt Dauid, & 15
reuersus est à Saul, vt pasceret gregem pa-
tris sui in Bethlehem.*Procedebat vero Phi- 16
listhæus mane, & vespere, & stabat quadra-
ginta diebus.*Dixit autem Isai ad Dauid fi- 17
lium suum: Accipe fratribus tuis ephi polen-
tæ, & decem panes istos, & curre in castra
ad fratres tuos, * & decem formellas casei 18
has deferes ad tribunum: & fratres tuos vi- C
sitabis,si recte agant: & cum quibus ordina-
ti sunt,disce. *Saul autem,& illi,& omnes fi- 19
lij Israel in Valle terebinthi pugnabant ad-
uersum Philisthijm.*Surrexit itaque Dauid 20
mane,& cõmẽdauit gregem custodi: & onu-
stus abijt,sicut præceperat ei Isai. Et venit ad
locum Magala, & ad exercitum, qui egres-
sus ad pugnã vociferatus erat in certamine.
* Direxerat enim aciem Israel, sed & Phili- 21
sthijm ex aduerso fuerant præparati.* Dere- 22
linquens ergo Dauid vasa,quæ attulerat,sub
manu custodis ad sarcinas,cucurrit ad locum
certaminis, & interrogabat si omnia recte
agerentur erga fratres suos. * Cumque ad- 23
huc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spu-
rius ascendens,Goliath nomine,Philisthæus,
de Geth, de castris Philisthinorum, & lo-
quente eo hæc eadem verba audiuit Dauid.
* Omnes autem Israelitæ, cum vidissent vi- 24
rum,fugerunt à facie eius, timentes eum val-
de. * Et dixit vnusquispiam de Israel: Num 25
vidistis virum hunc,qui ascendit? ad expro-
brandum enim Israeli ascendit. Virum ergo,
qui percusserit eum, ditabit rex diuitijs ma- D
gnis, filiam suam dabit ei, & domum patris
eius faciet absq; tributo in Israel. *Et ait Da- 26
uid ad viros, qui stabant secum,dicens:Quid
dabitur viro, qui percusserit Philisthæum
hunc, & tulerit opprobrium de Israel? quis
enim est hic Philisthæus incircumcisus, qui
27 exprobrauit acies Dei viuentis? * Referebat
autẽ ei populus eumdem sermonem, dicens:
Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum.
28 * Quod cum audisset Eliab frater eius ma-
ior,loquente eo cũ alijs,iratus est contra Da-
uid,& ait: Quare venisti,& quare dereliqui-
sti pauculas oues illas in deserto?ego noui su-
perbiam tuam,& nequitiam cordis tui: quia
29 vt videres prælium, descendisti. * Et dixit
Dauid: Quid feci? numquid non verbum est?
30 *Et declinauit paululum ab eo ad alium,di-
xitq;eumdem sermonem. Et respondit ei po-
31 pulus verbũ sicut prius. * Audita sunt autẽ
verba,quæ locutus est Dauid, & annunciata
32 in cõspectu Saul. *Ad quem cum fuisset ad-
ductus, locutus est ei: Non concidat cor cu-
iusquam in eo,ego seruus tuus vadam,& pu-
33 gnabo aduersus Philisthæũ. * Et ait Saul ad
Dauid: Non vales resistere Philisthæo isti,
nec pugnare aduersus eum: quia puer es: hic
34 autẽ vir bellator est ab adolescẽtia sua. * Di-
E xitque Dauid ad Saul: „Pascebat seruus tuus „Eccl. 47. a.2.
patris sui gregem,& veniebat leo,vel vrsus,&
35 tollebat arietem de medio gregis: * & perse-
quebar eos,& percutiebam,eruebamq; de ore
eorum:& illi consurgebant aduersum me, &
apprehendebam mẽtum eorũ, & suffocabã,
36 interficiebamq; eos. * Nam & leonẽ,& vrsũ
interfeci ego seruus tuus: erit igitur & Phili-
sthæus hic incircumcisus, quasi vnus ex eis.
Nunc vadã, & auferam opprobrium popu-
li: quoniam quis est iste Philistæus incircum-
cisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei
37 viuentis? * Et ait Dauid: Dominus qui eripuit
me de manu leonis,& de manu vrsi, ipse me
liberabit de manu Philisthæi huius. Dixit
autẽ Saul ad Dauid: Vade,& Dominus tecũ
38 sit. * Et induit Saul Dauid vestimentis suis,
& im-

& imposuit galeam æream super caput eius,
& vestiuit eum lorica.* Accinctus ergo Da- 39
uid gladio eius super vestem suam, cępit ten-
tare si armatus posset incedere: non enim ha-
bebat cōsuetudinem. Dixitq; Dauid ad Saul:
Non possum sic incedere, quia vsum nō ha-
beo. Et deposuit ea, *& tulit baculum suum, 40
quē semper habebat in manibus: & elegit si-
bi quinque limpidissimos lapides de torrēte,
& misit eos in perā pastoralem, quam habe-
bat secum, & fundam manu tulit: & proces-
sit aduersum Philisthęum: *ibat autem Phi- 41
listhæus incedens, & appropinquans aduersū F
Dauid, & armiger eius ante eum. *Cumque 42
inspexisset Philisthęus, & vidisset Dauid, de-
spexit eū. Erat enim adolescens, rufus, & pul-
cher aspectu. *Et dixit Philisthęus ad Dauid: 43
Numquid ego canis sum, quòd tu venis ad
me cum baculo? Et maledixit Philisthæus
Dauid in dijs suis. *dixitque ad Dauid: Veni 44
ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli
& bestijs terræ. *Dixit autem Dauid ad Phi- 45
listhæum: Tu venis ad me cum gladio, & ha-
sta, & clypeo, ego autem venio ad te in no-
mine Domini exercituum, Dei agminum
Israel, quibus exprobrasti * hodie, & dabit 46
te Dominus in manu mea, & percutiam te,
& auferam caput tuum à te: & dabo cadaue-
ra castrorum Philisthiim hodie volatilibus
cęli, & bestijs terræ: vt sciat omnis terra, quia
est Deus in Israel. * Et nouerit vniuersa ec- 47
clesia hæc, quia nō in gladio, nec in hasta sal-
uat Dominus: ipsius enim est bellum, & tra-
det vos in manus nostras. *Cum ergo surre 48
xisset Philisthęus, & veniret, & appropin-
quaret cōtra Dauid, festinauit Dauid, & cu-
currit ad pugnā ex aduerso Philisthæi. * Et 49
misit manū suam in peram, tulitque vnū la-
pidem, & funda iecit, & circumducens per G
cussit Philisthæum in fronte: & infixus est
lapis in fronte eius, & cecidit in faciem su-
per terram. * n Præualuitque Dauid aduer- 50
sum Philisthæum in funda, & lapide, per-
cussumque Philisthæum interfecit. Cumque
gladium non haberet in manu Dauid, * cu- 51
currit, & stetit super Philisthæū, & tulit gla-
dium eius, & eduxit eū de vagina sua, & in-
terfecit eum, præciditque caput eius. Viden-
tes autem Philisthijm, quòd mortuus esset
fortissimus eorum, fugerunt. Et consurgen- 52
tes viri Israel, & Iuda vociferati sunt, & per-
secuti sunt Philisthæos, vsque dum venirent
in vallem, & vsque ad portas Accaron, ce-
cideruntque vulnerati de Philisthijm in via
Saraim, & vsque ad Geth, & vsque ad Ac-
caron. * Et reuertentes filij Israel postquam 53
persecuti fuerant Philisthæos, inuaserunt ca-
stra eorum. * Assumens autem Dauid caput 54
Philisthæi, attulit illud in Ierusalem: arma
vero eius posuit in tabernaculo suo. *Eo au- 55
tem tempore, quo viderat Saul Dauid egre-
dientem contra Philisthæum, ait ad Abner
principem militiæ: De qua stirpe descendit
hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Viuit
56 anima tua, rex, si noui. * Et ait rex: Inter-
57 roga tu, cuius filius sit iste puer. * Cumque
regressus esset Dauid, percusso Philisthæo,
tulit eum Abner, & introduxit coram Sau-
le, caput Philisthæi habentem in manu.
58 * Et ait ad eum Saul: De qua progenie es
ò adolescens? Dixitque Dauid: Filius serui
tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

n Eccl. 47. a. 4.
1. Mach. 4. d. 30.

CAP. XVIII.

1 ET factum est cum complesset loqui ad
A Saul, anima Ionathæ conglutinata est
animæ Dauid, & dilexit eum Ionathas, quasi
2 animam suā. *Tulitq; eum Saul in die illa, &
non concessit ei vt reuerteretur in domum
3 patris sui. * Inierunt autē Dauid, & Ionathas
fœdus: diligebat enim eum quasi animam
4 suam. * Nam expoliauit se Ionathas tunica,
qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & re-
liqua vestimenta sua vsque ad gladium, &
5 arcum suum, & vsq; ad balteum. * Egredieba-
B tur quoque Dauid ad omnia quæcumq; mi-
sisset eū Saul, & prudenter se agebat: posuit-
que eum Saul super viros belli, & acceptus
erat in oculis vniuersi populi, maximeque in
6 cōspectu famulorū Saul. *Porrò cum reuer-
teretur percusso Philisthæo Dauid, egressæ
sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israel, cā-
tantes, chorosque ducentes in occursum Saul
7 regis, in tympanis lętitię, & in sistris. *Et prę-
cinebant mulieres ludētes, atq; dicentes: * Per-
8 cussit Saul mille, & Dauid decē millia. * Ira-
tus est autem Saul nimis, & displicuit in ocu-
C lis eius sermo iste: dixitque: Dederunt Da-
uid decē millia, & mihi mille dederunt: quid
9 ei superest, nisi solum regnum? Non rectis
ergo oculis Saul aspiciebat Dauid à die illa,
10 & deinceps. * Post diem autem alteram, inua-
sit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat
in medio domus suæ: Dauid autem psallebat
manu sua, sicut per singulos dies: tenebatque
11 Saul lanceam, * & misit eam, putans quòd cō-
figere posset Dauid cum pariete: & declina-
12 uit Dauid à facie eius secundò. * Et timuit
Saul Dauid, eo quòd Dn̄s esset cum eo, & à
13 se recessisset. * Amouit ergo eum Saul à se,
D & fecit eum tribunum super mille viros, &
egrediebatur, & intrabat in conspectu popu-
14 li. * In omnibus quoque vijs suis Dauid pru-
15 denter agebat: & Dn̄s erat cū eo. * Vidit ita-
que Saul quòd prudens esset nimis, & cœpit
16 cauere eum. * Omnis autem Israel, & Iuda
diligebat Dauid: ipse enim ingrediebatur, &
17 egrediebatur ante eos. * Dixitq; Saul ad Da-
uid: Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo
tibi vxorem: tantummodo esto vir fortis, &
prœliare bella Dn̄i. Saul autem reputabat, di-
cens:

o Eccl. 47. a. 7.

cens: Non sit manus mea in eum, sed sit su-
per eum manus Philisthinorum. * Ait autẽ 18
Dauid ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vi- E
ta mea, aut cognatio patris mei in Israel, vt
fiã gener regis? * Factum est autem tempus 19
cum deberet dari Merob filia Saul Dauid,
data est Hadrieli Molathitæ vxor. * Dilexit 20
autem Dauid Michol filia Saul altera. Et nũ-
ciatum est Saul, & placauit ei. * Dixitq; Saul, 21
Dabo eam illi, vt fiat ei in scandalum, & sit
super eum manus Philisthinorum. Dixitque
Saul ad Dauid: In duabus rebus gener meus
eris hodie. * Et mandauit Saul seruis suis: 22
Loquimini ad Dauid clam me, dicentes: Ec-
ce places regi, & omnes serui eius diligunt
te. Nunc ergo esto gener regis. * Et locuti 23
sunt serui Saul in auribus Dauid omnia ver- F
ba hæc. Et ait Dauid: Num parum videtur
vobis, generum esse regis? Ego autem sum
vir, pauper, & tenuis. * Et renunciauerunt 24
serui Saul, dicentes: Huiuscemodi verba lo-
cutus est Dauid. * Dixit autem Saul: Sic lo- 25
quimini ad Dauid: Non habet rex sponsalia
necesse, nisi tantum centum præputia Phili-
sthinorum, vt fiat vltio de inimicis regis.
Porrò Saul cogitabat tradere Dauid in ma-
26 nus Philisthinorum. * Cumque renuncias-
sẽt serui eius Dauid verba, quæ dixerat Saul,
placuit sermonem in oculis, vt fieret ge-
27 ner regis. * Et post paucos dies surgens Da-
D uid, abijt cum viris, qui sub eo erant. Et per-
cussit ex Philisthijm ducentos viros, & attu-
lit eorum præputia, & annumerauit ea regi,
vt esset gener eius. Dedit itaque Saul ei Mi-
28 chol filiam suam vxorem. * Et vidit Saul, &
intellexit quòd Dominus esset cum Dauid.
29 Michol autem filia Saul diligebat eum. * Et
Saul magis cępit timere Dauid: factusque est
30 Saul inimicus Dauid cunctis diebus. * Et
egressi sunt principes Philisthinorum, à
principio autem egressionis eorum, pruden-
tius se gerebat Dauid, quàm omnes serui
Saul, & celebre factum est nomen eius ni-
mis.

CAP. XIX.

Locutus est autẽ Saul ad Ionatham filiũ 1
suum, & ad omnes seruos suos, vt occi- A
deret Dauid. Porrò Ionathas filius Saul dili-
gebat Dauid valde. * Et indicauit Ionathas 2
Dauid, dicens: Quærit Saul pater meus occi-
dere te: quapropter obserua te, quæso, mane,
& manebis clam, & absconderis. * Ego autem 3
egrediens stabo iuxta patrem meum, in agro
vbicumque fueris: & ego loquar de te ad pa-
trem meum, & quodcumque videro, nuncia-
bo tibi. * Locutus est ergo Ionathas de Dauid 4
bona ad Saul patrem suum, dixitque ad eũ:
Ne pecces rex in seruum tuum Dauid, quia
non peccauit tibi, & opera eius bona sunt tibi
valde. * Et posuit animam suam in mauu sua, 5
& percussit Philisthæum, & fecit Dominus
salutem magnam vniuerso Israeli, vidisti, &
lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine in-
noxio, interficiens Dauid, qui est absque cul-
6 pa? * Quod cum audisset Slau, placatus voce
B Ionathæ, iurauit: Viuit Dominus, quia non
7 occidetur. * Vocauit itaque Ionathas Dauid,
& indicauit ei omnia verba hæc, & introdu-
xit Ionathas Dauid ad Saul, & fuit ante eũ,
8 sicut fuerat heri, & nudiustertius. * Motũ est
autẽ rursũ bellũ, & egressus Dauid, pugna-
uit aduersũ Philisthijm, percussitq; eos pla-
9 ga magna, & fugerũt à facie eius. * Et factus
est spiritus Dñi malus in Saul: sedebat autem
in domo sua, & tenebat lanceam: porrò Da-
10 uid psallebat manu sua. * Nisusq; est Saul cõ-
figere Dauid lancea in pariete, & declinauit
Dauid à facie Saul: lãcea autem casso vulne-
re perlata est in parietem, & Dauid fugit, &
11 saluatus est nocte illa: * Misit ergo Saul satel-
lites suos in domũ Dauid, vt custodirent eũ,
& interficeretur mane. Quod cũ annuncias-
set Dauid Michol vxor sua dicẽs: Nisi salua-
12 ueris te nocte hac, cras morieris: * deposuit

eum

eum per fenestram, porrò ille abijt, & aufu-
git,atq; saluatus est.*Tulit autē Michol sta- 13
tuā,& posuit eā super lectū, & pellē pilosam C
caprarū posuit ad caput eius, & operuit eam
vestimentis.*Misit autem Saul apparitores, 14
qui raperent Dauid: & responsum est quòd
ægrotaret.*Rursūq; misit Saul nūcios,vt vi- 15
derent Dauid,dicens: Afferte eū ad me in le-
cto,vt occidatur.*Cūq; venissent nuncij,in- 16
uentum est simulacrum super lectum,& pel-
lis caprarum ad caput eius.*Dixitq; Saul ad 17
Michol: Quare sic illusisti mihi, & dimisisti
inimicum meum, vt fugeret? Et respondit
Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi:
Dimitte me,alioquin interficiam te. *Dauid 18
autem fugiens, saluatus est, & venit ad Sa-
muel in Ramatha,& nūciauit ei omnia quæ
fecerat sibi Saul: & abierūt ipse,& Samuel,&
morati sunt in Naioth: * Nunciatū est autē 19
Salui à dicentibus: Ecce Dauid in Naioth in
Ramatha.*Misit ergo Saul lictores, vt rape- 20
rent Dauid: qui cum vidissent cunum pro- D
phetarum vaticinantiū, & Samuelem stan-
tem super eos, factus est etiam Spiritus Do
mini in illis,& prophetare cęperunt etiā ipsi.
* Quod cum nunciatum esset Sauli, misit & 21
alios nuncios: prophetauerunt autem & il-
li. Et rursum misit Saul tertios nuncios: qui
& ipsi prophetauerunt. Et iratus iracundia
Saul, *abijt etiam ipse in Ramatha, & venit 22
vsque ad cisternam magnam, quæ est in So-
cho,& interrogauit,& dixit:In quo loco sunt
Samuel,& Dauid? Dictumque est ei: Ecce in
Naioth sūt in Ramatha.*Et abijt in Naioth 23
in Ramatha, & factus est etiam super eum
Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens,
& prophetabat vsque dum veniret in Na-
ioth in Ramatha. * Et expoliauit etiam ipse 24
se vestimentis suis, & prophetauit cum cete-
ris coram Samuele, & cecinit nudus tota die
" Sup. 10. c.12. illa,& nocte. Vnde & exiuit prouerbium: "
Num & Saul inter prophetas?

CAP. XX.

FVgit autem Dauid de Naioth, quę est in 1
Ramatha,veniensque locutus est coram A
Ionatha: Quid feci? quæ est iniquitas mea,
& quod peccatum meum in patrem tuum,
quia quærit animam meam? * Qui dixit ei: 2
Absit,non morieris: neque enim faciet pater
meus quidquam grande,vel paruū,nisi prius
indicauerit mihi:hunc ergo celauit me pater
meus sermonem tantummodo? nequaquam
erit istud.* Et iurauit rursum Dauidi. Et il- 3
le ait: Scit profecto pater tuus, quia inueni
gratiam in oculis tuis, & dicet: Nesciat hoc
Ionathas, ne forte tristetur. Quinimmo vi-
uit Dominus, & viuit anima tua, quia vno
tātū(vt ita dicam) gradu,ego morsque diui-
dimur.*Et ait Ionathas ad Dauid: Quodcū- 4
que dixerit mihi anima tua,faciam tibi. *Di- 5
xit autē Dauid ad Ionathā:Ecce calendæ sūt
crastino, & ego ex more sedere soleo iuxta
regem ad vescēdum: dimitte ergo me,vt ab-
scondar in agro vsq; ad vesperam diei tertię,
6 * Si respiciens requisierit me pater tuus, re- " Ge. 19. b. 5.
B spondebis ei: Rogauit me Dauid,vt iret cele-
riter in Bethlehem ciuitatem suam: quia vi-
ctimæ sollemnes ibi sunt vniuersis contribu-
7 libus suis.*Si dixerit,Bene:pax erit seruo tuo.
si autē fuerit iratus,scito,quia cōpleta est ma.
8 litia eius.*Fac ergo misericordiam in seruum
tuū:quia fędus Dñi me famulū tuū tecū inire
fecisti,si autē est iniquitas aliqua in me,tu me
interfice,& ad patrem tuū ne introducas me.
9 * Et ait Ionathas: Absit hoc à te:neque enim
fieri potest,vt si certe cognouero cōpletā esse
patris mei malitiā contra te, non annunciem
10 tibi. * Responditque Dauid ad Ionathan:
Quis renunciabit mihi, si quid forte respon-
11 derit tibi pater tuus dure de me? * Et ait Io-
C nathas ad Dauid: Veni,& egrediamur foras
in agrum.Cumque exissent ambo in agrum,
12 * ait Ionathas ad Dauid: Domine Deus Is-
rael,si inuestigauero sententiā patris mei cra-
stino, vel perendie: & aliquid boni fuerit su-
per Dauid,& non statim misero ad te, & no-
13 tum tibi fecero, *hæc faciat Dominus Iona-
thæ, & hæc addat. Si autem perseuerauerit
patris mei malitia aduersum te, reuelabo au-
rem tuam, & dimittam te, vt vadas in pace,
& sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre
14 meo. * Et si vixero, facies mihi misericor-
15 diam Domini: si vero mortuus fuero, * non
auferes misericordiam tuam à domo mea vs-
que in sempiternum, quando eradicauerit
Dominus inimicos Dauid, vnumquemque
de terra: auferat Ionathan de domo sua, &
requirat Dominus de manu inimicorū Da-
18 uid. * Pepigit ergo Ionathas fœdus cum
D domo Dauid: & requisiuit Dominus de ma-
17 nu inimicorum Dauid.*Et addidit Ionathas
deierare Dauid,eo quòd diligeret illum:sicut
18 enim animam suam,ita diligebat eum.* Di-
xitque ad eum Ionathas: Cras calendæ sunt,
19 & requireris: *requiretur enim sessio tua vs-
que perendie. Descendes ergo festinus,& ve-
nies in locum vbi celandus es in die,qua ope-
rari licet,& sedebis iuxta lapidem,cui nomen
20 est Ezel. * Et ego tres sagittas mittam iuxta
eum, & iaciam quasi exercens me ad signū.
21 * Mittam quoq; & puerum,dicens ei: Vade,
22 & affer mihi sagittas.*Si dixero puero: Ecce
sagittæ intra te sunt,tolle eas: tu veni ad me,
quia pax tibi est, & nihil est mali, viuit Do-
minus. Si autem sic locutus fuero puero: Ec-
ce sagittæ vltra te sunt: vade in pace,quia di-
23 misit te Dominus. * De verbo autem,quod
locuti sumus ego & tu,sit Dominus inter me,
24 & te vsque in sempiternum. * Abscondi-
tus est ergo Dauid in agro, & venerunt ca-
lendæ,

lendæ, & sedit rex ad comedendum panem. E
* Cumque sedisset rex super cathedram 25
suam (secundum consuetudinem) quæ erat
iuxta parietem, surrexit Ionathas, & sedit
Abner ex latere Saul, vacuusq; apparuit lo-
cus Dauid. * Et non est locutus Saul quid- 26
quam in die illa: cogitabat enim quòd forte
euenisset ei, vt non esset mundus, nec purifi-
catus. Cumque illuxisset dies secunda post 27
calẽdas, rursus apparuit vacuus locus Dauid.
Dixitq; Saul ad Ionathan filiũ suũ: Cur non
venit filius Isai nec heri, nec hodie ad vescen-
dum? * Respondítque Ionathas Sauli: Ro- 28
gauit me obnixè, vt iret in Bethlehẽ, & ait: 29
Dimitte me, quoniam sacrificium solemne
est in ciuitate, vnus de fratribus meis accer-
siuit me: nunc ergo si inueni gratiam in ocu-
lis tuis, vadam citò, & videbo fratres meos.
Ob hanc causam non venit ad mensam re-
gis. * Iratus autem Saul aduersum Ionathã, 30
dixit ei: Fili mulieris virum vltro rapientis, F
numquid ignoro quia diligis filium Isai in
confusionem tuam, & in confusionem igno-
miniosæ matris tuæ? * Omnibus enim diebus 31
quibus filius Isai vixerit super terram, non
stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaq; iam
nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius
mortis est. * Respondens autem Ionathas 32
Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fe-
cit? * Et arripuit Saul lanceam, vt percute- 33
ret eum. Et intellexit Ionathas quòd defini-
tum esset à patre suo, vt interficeret Dauid.
* Surrexit ergo Ionathas à mẽsa in ira furo- 34
ris, & non comedit in die calendarum secun-
da panem. Contristatus est enim super Da-
uid, eo quòd cõfudisset eũ pater suus. * Cũq; 35
illuxisset mane, venit Ionathas in agrũ iuxta
placitum Dauid, & puer paruulus cum eo,
* & ait ad puerum suũ: Vade, & affer mihi 36
sagittas, quas ego iacio. Cumq; puer cucur- G
risset, iecit aliam sagittam trans puerũ. * Ve- 37
nit itaq; puer ad locũ iaculi, quod miserat Io-
nathas: & clamauit Ionathas post tergũ pue-
ri, & ait: Ecce ibi est sagitta porrò vltra te.
* Clamauitq; iterum Ionathas post tergum 38
pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris.
Collegit autẽ puer Ionathæ sagittas, & attu-
lit ad dominum suum: * & quid ageretur, 39
penitus ignorabat: tantummodo enim Iona-
thas, & Dauid rem nouerant. * Dedit ergo 40
Ionathas arma sua puero, & dixit ei: Vade,
& defer in ciuitatem. * Cumq; abijsset puer, 41
surrexit Dauid de loco, qui vergebat ad Au-
strum, & cadens pronus in terram, adorauit
tertiò: & osculantes se alterutrum, fleuerunt
pariter, Dauid autem amplius. * Dixit ergo 42
Ionathas ad Dauid: Vade in pace: quæcum-
que iurauimus ambo in nomine Domini, di-
centes: Dominus sit inter me, & te, & inter
semen meum, & semen tuum vsque in sem-
43 piternum. * Et surrexit Dauid, & abijt: sed
& Ionathas ingressus est ciuitatem.

CAP. XXI.

1 A VEnit autem Dauid in Nobe ad Achi-
melech sacerdotẽ: & obstupuit Achi-
melech, eo quòd venisset Dauid. Et dixit
2 ei: Quare tu solus, & nullus est tecum? * Et
ait Dauid ad Achimelech sacerdotem: Rex
præcepit mihi sermonem, & dixit: Nemo
sciat rem, propter quam missus es à me, &
cuiusmodi præcepta tibi dederim: nam &
3 pueris condixi in illum, & illũ locum. * Nũc
ergo si quid habes ad manum, vel quinque
4 panes, da mihi, aut quidquid inueneris. * Et
respondens sacerdos ad Dauid, ait illi: Non
habeo laicos panes ad manum, sed tantum
panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxi-
5 me à mulieribus? * Et respondit Dauid sacer-
B doti, & dixit ei: Equidem, si de mulieribus
agitur, cõtinuimus nos ab heri, & nudiuster-
tius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa
puerorum sancta: porrò via hæc polluta est,
sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis.
6 * [a] Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum pa- [a] Mat. 12. a. 3.
nem: neque enim erat ibi panis, nisi tantum
panes propositionis, qui sublati fuerant à fa-
7 cie Domini, vt ponerẽtur panes calidi. * Erat
autem ibi vir quidam de seruis Saul, in die il-
la, intus in tabernaculo Dñi: & nomen eius
Doeg Idumæus, potentissimus pastorũ Saul.
8 * Dixit autem Dauid ad Achimelech: Si ha-
C bes hic ad manum hastam, aut gladiũ? quia
gladium meũ, & arma mea nõ tuli mecum:
9 sermo enim regis vrgebat. * Et dixit sacerdos:
Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quem
percussisti in Valle terebinthi, est inuolutus
pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle.
neq; enim hic est alius absque eo. Et ait Da-
uid: Non est huic alter similis, da mihi eum.
10 * Surrexit itaque Dauid, & fugit in die illa à
11 facie Saul: & venit ad Achis regẽ Geth: * Di-
D xeruntque serui Achis ad eum, cũ vidissent
Dauid: Numquid non iste est Dauid rex ter-
ræ? nonne huic cantabãt per choros, dicentes:
[a] Percussit Saul mille, & Dauid decem mil- [a] Su. 18. b. 7.
12 lia? * Posuit autem Dauid sermones istos in Eccl. 47. a.
corde suo, & extimuit valde à facie Achis re- 7.
13 gis Geth. * Et immutauit os suum coram
eis, & collabebatur inter manus eorum: &
impingebat in ostia portæ, defluebantque
14 saluæ eius in barbam. * Et ait Achis ad ser-
uos suos: Vidistis hominem insanum? quare
15 adduxistis eum ad me? * An desunt nobis
furiosi, quòd introduxistis istũ, vt fureret me
præsente? hiccine ingredietur domum meã.

CAP. XXII.

1 ABiit ergo Dauid inde, & fugit in spe-
A luncam Odollam. Quod cũ audissent
fratres eius, & omnis domus patris eius, de-
2 scenderunt ad eum illuc. * Et conuenerunt
ad

ad eum omnes, qui erant in angustia cõstituti,
ti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, &
factus est eorum princeps, fuerũtq; cum eo
quasi quadringẽti viri. * Et profectus est Da- 3
uid inde in Maspha, quæ est Moab: & dixit
ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus &
mater mea vobiscum, donec sciam quid fa-
ciat mihi Deus. * Et reliquit eos ante faciem 4
regis Moab; manseruntque apud eum cun-
ctis diebus, quibus Dauid fuit in præsidio.
* Dixitque Gad propheta ad Dauid: No- 5
li manere in præsidio, proficiscere, & vade
in Terram Iuda. Et profectus est Dauid, &
venit in saltum Haret. * Et audiuit Saul 6
quòd apparuisset Dauid, & viri qui erant
cum eo. Saul autẽ cum maneret in Gabaa, &
esset in nemore, quod est in Rama, hastam
manu tenens, cunctique serui eius circumsta-
rent eum, * ait ad seruos suos, qui assiste- 7
bant ei: Audite nunc filij Iemini: numquid B
omnibus vobis dabit filius Isai agros, & vi-
neas, & vniuersos vos faciet tribunos, & cẽtu-
riones: * quoniam coniurastis omnes aduer- 8
sum me, & non est qui mihi renunciet, maxi-
me cum & filius meus fœdus inierit cum fi-
lio Isai? Non est, qui vicem meam doleat ex
vobis, nec qui annũciet mihi: eo quòd suscita-
uerit filius meus seruum meum aduersum
me, insidiantem mihi vsque hodie. * Respon- 9
dens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, &
erat primus inter seruos Saul, Vidit, inquit
filium Isai in Nobe apud Achimelech filium
Achitob sacerdotem. * Qui consuluit pro eo 10
Dñm, & cibaria dedit ei: sed & gladium Go-
liath Philisthæi dedit illi. * Misit ergo rex 11
ad accersendum Achimelech sacerdotem fi-
lium Achitob, & omnem domum patris eius,
sacerdotum, qui erant in Nobe, qui vniuersi
venerunt ad regem. * Et ait Saul ad Achi- 12
melech: Audi fili Achitob. Qui respondit: C
Præsto sum Domine. * Dixitque ad eũ Saul: 13
Quare coniurastis aduersum me, tu & filius
Isai, & dedisti ei panes, & gladium, & consu-
luisti pro eo Deum, vt consurgeret aduer-
sum me, insidiator vsque hodie permanens?
14 * Respondensque Achimelech regi, ait: Et
quis in omnibus seruis tuis, sicut Dauid fi-
delis, & gener regis, & pergens ad imperium
15 tuum, & gloriosus in domo tua? * Num ho-
die cœpi pro eo consulere Deum? absit hoc
à me: ne suspicetur rex aduersus seruum suũ
rem huiuscemodi, in vniuersa domo patris
mei: non enim sciuit seruus tuus quidquam
super hoc negotio, vel modicum, vel grande.
16 * Dixitq; rex: Morte morieris Achimelech
17 tu & omnis domus patris tui. * Et ait rex
emissarijs, qui circumstabant eum: Conuerti-
D mini, & interficite sacerdotes Domini: nam
manus eorum cum Dauid est: scientes quòd
fugisset, & non indicauerunt mihi. Noluе-
runt autem serui regis extendere manus suas
18 in sacerdotes Domini. * Et ait rex ad Doeg:
Conuertere tu, & irrue in sacerdotes. Con-
uersusque Doeg Idumæus, irruit in sacerdo-
tes, & trucidauit in die illa octoginta quinq;
19 viros vestitos ephod lineo. * Nobe autem ci-
uitatem sacerdotum percussit in ore gladij
viros, & mulieres, & paruulos, & lactentes,
bouemque & asinum, & ouem in ore gladij.
20 * Euadens autem vnus filius Achimelech,
filij Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fu-
21 git ad Dauid, * & annunciauit ei, quòd occi-
22 disset Saul sacerdotes Domini. * Et ait Dauid
ad Abiathar: Sciebam in die illa, quòd cum
ibi esset Doeg Idumæus, proculdubio an-
nunciaret Sauli: ego sum reus omnium ani-
23 marum patris tui. * Mane mecum, ne timeas:
si quis quæsierit animam meam, quæret &
animam tuam, mecumque seruaberis.

CAP. XXIII.

1 A ET annunciauerunt Dauid, dicentes: Ec-
ce Philisthijm oppugnant Ceilã, & diri-
piunt

piunt areas. * Consuluit ergo Dauid Domi- 2
num,dicēs : Num vadam,& percutiam Phi-
listhæos istos ? Et ait Dñs ad Dauid: Vade,&
percuties Philisthæos,& Ceilā saluabis. * Et 3
dixerunt viri , qui erant cum Dauid ad eū :
Ecce nos hic in Iudæa cōsistentes timemus :
quāto magis si ierimus in Ceilam aduersum
agmina Philisthinorū ? * Rursum ergo Da- 4
uid consuluit Dñm . Qui respondens,ait ei :
Surge,& vade in Ceilam : ego enim tradam
Philisthæos in manu tua . * Abijt ergo Da- 5
uid, & viri eius in Ceilā, & pugnauit aduer-
sum Philisthæos, & abegit iumenta eorū,&
percussit eos plaga magna , & saluauit Da-
uid habitatores Ceilæ . * Porrò eo tempore , 6
quo fugiebat Abiathar filius Achimelech
ad Dauid in Ceilam, ephod secū habens de-
scenderat. * Nunciatum est autem est Sauli 7
quòd venisset Dauid in Ceilam:& ait Saul :
Tradidit eum Deus in manus meas, conclu- B
susque est introgressus vrbem,in qua portæ,
& seræ sunt. * Et præcepit Saul omni popu- 8
lo,vt ad pugnam descenderet in Ceilam : &
obsideret Dauid,& viros eius . * Quod cum 9
Dauid rescisset , quia præpararet ei Saul clā
malum,dixit ad Abiathar sacerdotem : Ap-
plica ephod . * Et ait Dauid : Domine Deus 10
Israel,audiuit famā seruus tuus, quòd dispo-
nat Saul venire in Ceilam , vt euertat vrbē
propter me: * Si tradēt me viri Ceilæ in ma- 11
nus eius ? & si descendet Saul, sicut audiuit
seruus tuus ? Dñe Deus Israel indica seruo
tuo. Et ait Dñs: Descendet . * Dixitque Da- 12
uid: Si tradent me viri Ceilę,& viros qui sūt
mecū,in manus Saul? Et dixit Dñs:Tradent.
* Surrexit ergo Dauid & viri eius quasi sex- 13
centi,& egressi de Ceila,huc, atque illuc va-
gabātur incerti:nunciatumq; est Sauli quòd
fugisset Dauid de Ceila,& saluatus esset: quā
ob rem dissimulauit exire. * Morabatur au- 14
tē Dauid in deserto in locis firmissimis , mā-
sitque in monte solitudinis Ziph , in monte
opaco: quærebat eū tamen Saul cunctis die-
bus : & non tradidit eū Deus in manus eius .
* Et vidit Dauid quòd egressus esset Saul,vt 15
quæreret animam eius. Porrò Dauid erat in C
deserto Ziph in silua. * Et surrexit Ionathas 16
filius Saul,& abijt ad Dauid in siluā,& con-
fortauit manus eius in Deo: dixitq; ei: * Ne 17
timeas : neque enim inueniet te manus Saul
patris mei, & tu regnabis super Israel, & ego
ero tibi secundus, sed & Saul pater meus scit
hoc. * Percussit ergo vterque fœdus coram 18
Dño:mansitq;Dauid in silua:Ionathas autē
reuersus est in domum suā. * a Ascenderunt 19
autē Ziphæi ad Saul in Gabaa,dicētes:Non-
ne ecce Dauid latitat apud nos in locis tutis-
simis siluæ,in Colle Hachila,quę est ad dex-
teram deserti? * Nunc ergo,sicut desiderauit 20
anima tua, vt descenderes, descende : nostrū

a Inf. 26. a. 1.

autem erit,vt tradamus eum in manus regis.
21 * Dixitque Saul : Benedicti vos à Dño, quia
22 doluistis vicem meam . * Abite ergo,oro, &
diligentius præparate , & curiosius agite, &
cōsiderate locum vbi sit pes eius,vel quis vi-
D derit eū ibi, recogitat enim de me quòd cal-
23 lide insidier ei. * Cōsiderate,& videte omnia
latibula eius,in quib⁹ abscōditur: & reuerti-
mini ad me ad rē certam,& vadam vobiscū,
quòd si etiā in terrā se abstruserit,perscruta-
24 bor eū in cunctis millibus Iuda. * At illi sur-
gētes abierunt in Ziph ante Saul: Dauid au-
tē, & viri eius erāt in deserto Maon,in cāpe-
25 stribus ad dexterā Iesimon. * Iuit ergo Saul,
& socij eius ad quærendū eum : & nunciatū
est Dauid,statimq; descēdit ad petrā, & ver-
sabatur in deserto Maon , quod cū audisset
Saul,persecutus est Dauid in deserto Maon .
26 * Et ibat Saul ad latus montis ex parte vna :
Dauid autē, & viri eius erāt in latere montis
ex parte altera : porrò Dauid desperabat se
posse euadere à facie Saul: itaq; Saul, & viri
eius in modū coronę cingebāt Dauid,& vi-
27 ros eius,vt caperent eos. * Et nūcius venit ad
Saul dicēs : Festina,& veni,quoniam infude-
28 rūt se Philisthijm super terrā. * Reuersus est
ergo Saul desistens persequi Dauid,& perre-
xit in occursum Philisthinorū, propter hoc
vocauerunt locū illū,Petram diuidentem .

CAP. XXIV.

1 AScendit ergo Dauid inde, & habitauit
2 in locis tutissimis Engaddi. * Cumque
A reuersus esset Saul, postquam persecutus est
Philisthęos,nunciauerunt ei dicentes : Ecce,
3 Dauid in deserto est Engaddi. * Assumēs er-
go Saul tria millia electorum virorū ex om-
ni Israel , perrexit ad inuestigandum Dauid
& viros eius , etiam super abruptissimas pe-
4 tras,quæ solis ibicibus peruiæ sunt . * Et ve-
nit ad caulas ouium, quæ se offerebāt viāti .
eratque ibi spelunca, quā ingressus est Saul ,
vt purgaret ventrem : porrò Dauid, & viri
5 eius in interiore parte speluncæ latebāt. * Et
dixerunt serui Dauid ad eum : Ecce dies , de
qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam
tibi inimicum tuum , vt facias ei , sicut pla-
cuerit in oculis tuis : Surrexit ergo Dauid,&
B præcidit oram chlamydis Saul silenter. * Post
6 hæc percussit cor suum Dauid, eo quòd ab-
7 scidisset oram chlamydis Saul . * Dixitque
ad viros suos : Propitius sit mihi Dominus ,
ne faciam hanc rem domino meo , christo
Domini , vt mittat manum meam in eum ,
8 quia christus Domini est. * Et confregit Da-
uid viros suos sermonibus , & non permisit
eos,vt cōsurgerent in Saul:porrò Saul exur-
gens de spelunca pergebat cœpto itinere .
9 * Surrexit autem & Dauid post eum : &
egressus de spelunca , clamauit post tergum
Saul,dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul

post se: & inclinans se Dauid pronus in ter-
rã, adorauit, * dixitque ad Saul: Quare audis 10
verba hominum loquentium, Dauid quęrit
malum aduersum te? Ecce hodie viderunt 11
oculi tui quòd tradiderit te Dñs in manu
mea in spelũca: & cogitaui vt occiderem te,
sed pepercit tibi oculus meus. dixi enim: Nõ C
extẽdam manum meam in dominum meũ,
quia christus Dñi est. * Quin potius pater 12
mi, vade, & cognosce oram chlamydis tuæ
in manu mea: quoniam cum præscinderem
summitatem chlamydis tuæ, nolui extende-
re manum meam in te, animaduerte & vide,
quoniam non est in manu mea malum, neq;
iniquitas, neque peccaui in te: tu autem insi-
diaris animæ meæ, vt auferas eam. *Iudicet 13
Dñs inter me & te, & vlciscatur me Domi-
nus ex te, manus autem mea nõ sit in te. *Si- 14
cut & in prouerbio antiquo dicitur: AB IM-
PIIS egredietur impietas: manus ergo mea
non sit in te. *Quem persequeris, rex Israel? 15
quem persequeris? canem mortuum perse-
queris, & pulicẽ vnũ. *Sit Dñs iudex, & iu- 16
dicet inter me & te: & videat, & iudicet cau-
sam meam, & eruat me de manu tua. *Cum 17
autem complesset Dauid loquens sermones
huiuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid D
vox hæc tua est fili mi Dauid? Et leuauit
Saul vocem suã, & fleuit: *dixitque ad Da- 18
uid: Iustior tu es quàm ego: tu enim tribuisti
mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. *Et 19
tu indicasti hodie, quæ feceris mihi bona:
quomodo tradiderit me Dñs in manum
tuã, & nõ occideris me. *Quis enim cum in- 20
uenerit inimicum suum, dimittet eum in via
bona? Sed Dñs reddat tibi vicissitudinẽ hãc
pro eo, quod hodie operatus es in me. * Et 21
nunc quia scio, quòd certissime regnaturus
sis, & habiturus in manu tua regnum Israel:
* iura mihi in Dño, ne deleas semen meum 22
post me, neque auferas nomen meum de do-
mo patris mei. * Et iurauit Dauid Sauli.
Abijt ergo Saul in domum suam, & Dauid,
& viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

a Eccl. 46. d. 23. Inf. 28. a. 3.

MOrtuus a est autẽ Samuel, & congre- 1
gatus est vniuersus Israel, & plãxerũt A
eum, & sepelierunt eum in domo sua in Ra-
matha. Consurgensq; Dauid descẽdit in de-
sertum Pharan. * Erat autem vir quispiã in 2
solitudine Maõ, & possessio eius in Carme-
lo, & homo ille magnus nimis: erantque ei
oues tria millia, & mille capræ: & accidit, vt
tonderetur grex eius in Carmelo. * Nomen 3
autẽ viri illius erat Nabal: & nomen vxoris
eius Abigail, eratq; mulier illa prudẽtissima,
& speciosa: porrò vir eius durus, & pessimus,
& malitiosus: erat autem de genere Caleb.
*Cum ergo audisset Dauid in deserto quòd 4
tonderet Nabal gregem suum, * misit decẽ 5
iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelũ, &
venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex no-
6 mine meo pacificè. * Et dicetis: Sit fratribus
B meis & tibi pax, & domui tuæ pax, & omni-
7 bus quæcũque habes, sit pax. *Audiui quòd
tonderẽt pastores tui, qui erant nobiscum in
deserto: nũquam eis molesti fuimus, nec ali-
quando defuit quidquam eis de grege, omni
tẽpore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo.
8 *Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi.
Nunc ergo inueniant pueri tui gratiam in
oculis tuis: in die enim bona venimus, quod-
cumq; inuenerit manus tua, da seruis tuis, &
9 filio tuo Dauid. * Cũq; venissent pueri Da-
uid, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc
10 ex nomine Dauid, & siluerũt. *Respondens
autem Nabal pueris Dauid, ait: Quis est Da-
uid? & quis est filius Isai? hodie increuerunt
11 serui, qui fugiũt dominos suos. * Tollã ergo
panes meos, & aquas meas, & carnes pecorũ,
quę occidi tõsoribus meis, & dabo viris, quos
12 nescio vnde sint? *Regressi sunt itaq; pueri
Dauid per viam suam, & reuersi venerũt, &
nunciauerunt ei omnia verba, quæ dixerat.
13 * Tunc ait Dauid pueris suis: Accingatur
C vnusquisq; gladio suo. Et accincti sũt singuli
gladijs suis, accinctusq; est & Dauid ense suo:
& secuti sunt Dauid quasi quadringẽti viri:
14 porrò ducẽti remanserũt ad sarcinas. *Abi-
gail autem vxori Nabal nunciauit vnus de
pueris suis, dicens: Ecce Dauid misit nuncios
de deserto, vt benediceret domino nostro: &
15 auersatus est eos, *homines isti, boni satis fue-
runt nobis, & nõ molesti: nec quidquam ali-
quando perijt omni tẽpore, quo fuimus con-
16 uersati cum eis in deserto: *pro muro erant
nobis tã in nocte, quàm in die, omnibus die-
17 bus, quibus pauimus apud eos greges. * Quã
ob rẽ considera, & recogita quid facias: quo-
niam completa est malitia aduersum virum
tuũ, & aduersum domum tuã, & ipse est fi-
18 lius Belial, ita vt nemo possit ei loqui. * Fe-
stinauit igitur Abigail, & tulit ducentos pa-
nes, & duos vtres vini, & quinque arietes co-
ctos, & quinq; sata polentæ, & centũ ligatu-
D ras vuæ passæ, & ducentas massas caricarũ,
19 & posuit super asinos: *dixitque pueris suis:
Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar
vos: viro autem suo Nabal non indicauit.
20 *Cũ ergo ascendisset asinum, & descẽderet
ad radices montis, Dauid, & viri eius descen-
debant in occursũ eius: quibus & illa occur-
21 rit. *Et ait Dauid: Vere frustra seruaui om-
nia, quæ huius erant in deserto, & non perijt
quidquam de cunctis, quæ ad eum pertine-
22 bant, & reddidit mihi malũ pro bono. *Hęc
faciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, si
reliquero de omnibus, quæ ad ipsum perti-
nent vsque mane, mingentem ad parietem.
23 *Cum autem vidisset Abigail Dauid festi-

stina-

nauit,& descendit de asino, & procidit corā
Dauid super faciem suam, & adorauit super
terram,* & cecidit ad pedes eius,& dixit: In 24
me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur
obsecro, ancilla tua in auribus tuis, & audi
verba famulæ tuæ. *Ne ponat,oro,dominus 25
meus rex cor suū super virū istum iniquum
Nabal: quoniā secundū nomē suum stultus
est,& stultitia est cum eo: ego autem ancilla
tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos
misisti. *Nunc ergo, domine mi,viuit Dn̄s, 26
& viuit anima tua,qui prohibuit te ne veni- E
res in sanguinem, & saluauit manum tuam
tibi: & nunc fiant sicut Nabal, inimici tui,
& qui quęrūt domino meo malum. *Qua- 27
propter suscipe benedictionem hanc,quā at-
tulit ancilla tua tibi domino meo:& da pue-
ris,qui sequuntur te dominū meū. * Aufer 28
iniquitatem famulæ tuæ:faciens enim faciet
Dn̄s tibi Domino meo domū fidelem, quia
prælia Dn̄i,domine mi,tu præliaris: malitia
ergo non inueniatur in te omnibus diebus
vitæ tuæ. *Si enim surrexerit aliquādo ho- 29
mo persequens te,& quęrens animam tuam,
erit anima domini mei custodita,quasi in fa-
sciculo viuētium, apud Dn̄m Deum tuum:
porrò inimicorum tuorū anima rotabitur,
quasi impetu,& circulo fūdæ. *Cū ergo fe- 30
cerit Dn̄s tibi domino meo omnia,quę locu-
tus est bona de te, & constituerit te ducē su-
per Israel, *nō erit tibi hoc in singultum,& 31
in scrupulū cordis domino meo, quòd effu-
deris sanguinem innoxium,aut ipse te vltus
fueris: & cum benefecerit Dn̄s domino meo,
recordaberis ancillæ tuæ. * Et ait Dauid ad 32
Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel,
qui misit hodie te in occursū meū, & bene-
dictum eloquiū tuū,* & benedicta tu, quæ 33
prohibuisti me hodie, ne irē ad sanguinem,
& vlciscerer me manu mea. * Alioquin vi- 34
uit Dn̄s Deus Israel, qui prohibuit me, ne
malum facerem tibi: nisi citò venisses in oc-
cursum mihi, nō remansisset Nabal vsq; ad
lucē matutinā,minges ad parietem. *Susce- 35
pit ergo Dauid de manu eius omnia,quę at-
tulerat ei,dixitq; ei: Vade pacifice in domū
tuā, ecce audiui vocē tuam, & honoraui fa-
ciem tuam. *Venit autē Abigail ad Nabal: 36
& ecce erat ei cōuiuium in domo eius, quasi
conuiuiū regis,& cor Nabal iucūdum: erat
enim ebrius nimis,& non indicauit ei verbū
pusillum,aut grande vsque mane.*Dilucu- 37
lò autem cum digessisset vinum Nabal, in- G
dicauit ei vxor sua verba hæc,& emortuum
est cor eius intrinsecus, & factus est quasi la-
pis. *Cumque pertrāsissent decem dies,per- 38
cussit Dn̄s Nabal,& mortuus est.*Quod cū 39
audisset Dauid mortuum Nabal,ait:Benedi-
ctus Dn̄s, qui iudicauit causā opprobrij mei
de manu Nabal, & seruum suum custodiuit
à malo, & malitiam Nabal reddidit Dn̄s in
caput eius. Misit ergo Dauid & locutus est
ad Abigail, vt sumeret eam sibi in vxorem.
40 *Et venerunt pueri Dauid ad Abigail in
Carmelū,& locuti sunt ad eam,dicētes: Da-
uid misit nos ad te, vt accipiat te sibi in
41 vxorem. *Quæ consurgens adorauit prona
in terram, & ait: Ecce famula tua sit in an-
cillam, vt lauet pedes seruorū domini mei.
42 *Et festinauit, & surrexit Abigail,& ascen-
dit super asinum, & quinque puellæ ierunt
cum ea, pedissequæ eius, & secuta est nun-
43 cios Dauid, & facta est illi vxor. * Sed &
Achinoam accepit Dauid de Iezrael, & fuit
44 vtraque vxor eius. * Saul autem dedit Mi-
chol filiam suam vxorem Dauid, Phalti, fi-
lio Lais, qui erat de Gallim.

CAP. XXVI.

1 ET a venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, a Sup. 23. c.19.
A dicentes: Ecce,Dauid absconditus est in
colle Hachila,quę est ex aduerso solitudinis.
2 *Et surrexit Saul, & descendit in desertum
Ziph,& cum eo tria millia virorū de electis
Israel, vt quæreret Dauid in deserto Ziph.
3 *Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachi-
la,quę erat ex aduerso solitudinis in via:Da-
uid autem habitabat in deserto. Videns autē,
4 quòd venisset Saul post se in desertū, *misit
exploratores, & didicit, quòd illuc venisset
5 certissimè.*Et surrexit Dauid clam,& venit
ad locum,vbi erat Saul: cumq; vidisset locū,
in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner,
princeps militiæ eius, & Saulem dormientē
in tētorio, & reliquum vulgus per circuitū
6 eius, * ait Dauid ad Achimelech Hethæū,&
Abisai filium Saruiæ, fratrem Ioab, dicens:
Quis descendet mecum ad Saul in castra? Di-
7 xitq; Abisai:Ego descendam tecum. * Vene-
runt ergo Dauid,& Abisai ad populum no-
cte; & inuenerunt Saul iacentē & dormien-
tem in tentorio, & hastam fixam in terra ad
B caput eius:Abner autem,& populū dormiē-
8 tes in circuitu eius. * Dixitq; Abisai ad Da-
uid: Conclusit Deus inimicum tuum hodie
in manus tuas:nunc ergo perfodiam eū lan-
cea in terra semel, & secundo opus non erit.
9 *Et Dixit Dauid ad Abisai: Ne interficias
eū: quis enim extendet manū suam in chri-
10 stum Dn̄i,& innocens erit?*Et dixit Dauid:
Viuit Dn̄s, quia nisi Dominus percusserit
eum,aut dies eius venerit,vt moriatur,aut in
11 prælium descendens perierit: * propitius sit
mihi Dn̄s ne extendam manum meam in
christum Dn̄i: nunc igitur tolle hastā,quæ
est ad caput eius,& scyphum aquæ,& abea-
12 mus. * Tulit igitur Dauid hastā,& scyphū
aquæ,qui erat ad caput Saul,& abierunt:&
non erat quisquam,qui videret, & intellige-
ret,& euigilaret,sed omnes dormiebant,quia
13 sopor Dn̄i irruerat super eos.*Cūque tran-

fiſſet Dauid ex aduerſo,& ſtetiſſet in vertice
montis de longe, & eſſet grãde interuallum
inter eos,*clamauit Dauid ad populũ,& ad 14
Abner filium Ner,dicens:Nõne reſpondebis
Abner? Et reſpondens Abner,ait:Quis es tu,
qui clamas,& inquietas regẽ? *Et ait Dauid 15
ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis C
alius ſimilis tui in Iſrael? quare ergo non cu-
ſtodiſti dñm tuũ regem? ingreſſus eſt enim
vnus de turba vt interficeret regem, dñm
tuũ. * Non eſt bonũ hoc,quod feciſti: viuit 16
Dñs, quoniam filij mortis eſtis vos, qui non
cuſtodiſtis dñm veſtrum, chriſtum Dñi.
nunc ergo vide vbi ſit haſta regis, & vbi ſit
ſcyphus aquæ, qui erat ad caput eius. *Co- 17
gnouit autem Saul vocem Dauid, & dixit:
Numquid vox hæc tua,fili mi Dauid? Et ait
Dauid:Vox mea,dñe mi rex. *Et ait:Quam 18
ob cauſam dominus meus perſequitur ſeruũ
ſuum: Quid feci? aut quod eſt malũ in ma-
nu mea? * Nunc ergo audi,oro,dñe mi rex, 19
verba ſerui tui:Si Dñs incitat te aduersũ me,
odoretur ſacrificium: ſi autem filij hominũ,
maledicti ſunt in conſpectu Dñi, qui eiece-
runt me hodie, vt nõ habitem in hereditate D
Dñi,dicẽtes: Vade,ſerui dijs alienis: *Et nũc 20
non effundatur ſanguis meus in terram co-
ram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſrael,vt
quærat pulicẽ vnũ,ſicut perſequitur perdix
in montibus. *Et ait Saul:Peccaui,reuertere 21
fili mi Dauid: nequaquam enim vltra tibi
malefaciam, eo quòd pretioſa fuerit anima
mea in oculis tuis hodie:apparet enim quòd
ſtultè egerim, & ignorauerim multa nimis.
*Et reſpondens Dauid,ait: Ecce haſta regis 22
tranſeat vnus de pueris regis, & tollat eam.
*Dominus autem retribuet vnicuiq; ſecun- 23
dum iuſtitiã ſuam,& fidem: tradidit enim te
Dñs hodie in manum meã, & nolui exten-
dere manum meam in chriſtum Domini.
*Et ſicut magnificata eſt anima tua hodie 24
in oculis meis, ſic magnificetur anima mea
in oculis Dñi, & liberet me de omni angu-
ſtia. *Ait ergo Saul ad Dauid:Benedictus tu 25
fili mi Dauid:& quidem faciens facies,& po-
tens poteris. Abijt autem Dauid in viam
ſuam, & Saul reuerſus eſt in locum ſuum.

CAP. XXVII.

ET ait Dauid in corde ſuo: Aliquãdo in- 1
cidã vna die in manus Saul: nonne me- A
lius eſt, vt fugiam, & ſaluer in Terra Phili-
ſthinorũ, vt deſperet Saul, ceſſetq; me quæ-
rere in cunctis finibus Iſrael: fugiam ergo
manus eius. * Et ſurrexit Dauid, & abijt ip- 2
ſe, & ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium
Maoch regẽ Geth. * Et habitauit Dauid cũ 3
Achis in Geth,ipſe,& viri eius; vir,& domus
eius: & Dauid, & duæ vxores eius,Achinoã
Iezrahelitis, & Abigail vxor Nabal Carme-
li. *Et nunciatũ eſt Sauli quòd fugiſſet Da- 4
B uid in Geth, & non addidit vltra quærere
5 eũ. *Dixit autem Dauid ad Achis: Si inueni
gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in
vna vrbium regionis huius, vt habitem ibi:
cur enim manet ſeruus tuus in ciuitate regis
6 tecũ? *Dedit itaq; ei Achis in die illa Siceleg:
propter quã cauſam facta eſt Siceleg regum
7 Iuda,vſq; in diem hanc. *Fuit autem nume-
rus dierũ,quibus habitauit Dauid in regione
8 Philiſthinorũ,quattuor menſium. *Et aſcẽ-
dit Dauid, & viri eius, & agebant prædas de
C Geſſuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi
enim pagi habitabantur in terra antiquitus,
9 eũtibus Sur vſque ad Terram Aegypti. *Et
percutiebat Dauid omnem terrã, nec relin-
quebat viuentem virum, & mulierem: tol-
lenſq; oues, & boues,& aſinos, & camelos,&
veſtes, reuertebatur, & veniebat ad Achis.
10 Dicebat autẽ ei Achis: In quẽ irruiſti hodie?
D Reſpondebat Dauid: Contra meridiẽ Iudæ,
& contra meridiem Ierameel, & cõtra meri-
11 diem Ceni.*Virũ & mulierem nõ viuifica-
bat Dauid, nec adducebat in Geth,dicẽs: Ne
forte loquãtur aduerſum nos: Hæc fecit Da-
uid: & hoc erat decretũ illi omnibus diebus,
quibus habitauit in regione Philiſthinorũ.
12 *Credidit ergo Achis Dauid,dicens: Multa
mala operatus eſt contra populum ſuum Iſ-
rael: erit igitur mihi ſeruus ſempiternus.

CAP. XXVIII.

1 FActum eſt autem in diebus illis,congre-
A gauerunt Philiſthijm agmina ſua, vt
præpararentur ad bellum contra Iſrael: di-
xitque Achis ad Dauid: Sciens nunc ſcito,
quoniam mecum egredieris in caſtris tu, &
2 viri tui. * Dixitque Dauid ad Achis: Nunc
ſcies quæ facturus eſt ſeruus tuus. Et ait
Achis ad Dauid: Et ego cuſtodẽ capitis mei
3 ponã te cunctis diebus.* ⁿSamuel autẽ mor- ⁿ Sup.25.a.1.
tuus eſt,planxitq; eũ omnis Iſrael,& ſepelie- Eccl.46.d.23.
runt eum in Ramatha vrbe ſua. Et Saul ab-
4 ſtulit magos, & hariolos de terra. *Congre-
gatique ſunt Philiſthijm,& venerunt,& ca-
ſtrametati ſunt in Sunam: congregauit autẽ
& Saul vniuerſũ Iſrael, & venit in Gelboe.
5 *Et vidit Saul caſtra Philiſthijm, & timuit,
6 & expauit cor eius nimis. *Conſuluitq; Do-
minum, & non reſpondit ei,neque per ſom-
B nia, neque per ſacerdotes, neq; per prophe-
7 tas. *Dixitque Saul ſeruis ſuis: Quærite mi-
hi mulierem habentem ⁿ pythonem, & va- ⁿ Le.20.d.27.
dam ad eã,& ſciſcitabor per illam. Et dixe- Deut.18.b.11.
runt ſerui eius ad eum: Eſt mulier pythonẽ
8 habens in Endor. * Mutauit ergo habitum Act.16.c.16.
ſuum: veſtituſque eſt alijs veſtimentis, &
abijt ipſe, & duo viri cum eo, veneruntq; ad
mulierem nocte, & ait illi: Diuina mihi in
pythone, & ſuſcita mihi, quem dixero tibi.
9 *Et ait mulier ad eum:Ecce,tu noſti quanta
fecerit Saul, & quo modo eraſerit magos &
hario-

hariolos de terra: quare ergo insidiaris ani-
mæ meæ, vt occidar? * Et iurauit ei Saul in 10
Dño,dicens: Viuit Dñs,quia non eueniet ti-
bi quidquã mali propter hãc rem. *Dixitq; 11
ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Sa-
muelem mihi suscita. *Cum autem vidisset 12
mulier Samuelẽ, exclamauit voce magna,&
dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es
enim Saul.*Dixitq; ei rex: Noli timere: quid 13
vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascẽ-
dentes de terra. *Dixitque ei: Qualis est for- 14
ma eius? Quæ ait: Vir senex ascendit,& ipse C
amictus est pallio. Et intellexit Saul, quod
Samuel esset, & inclinauit se super faciẽ suã
in terra,& adorauit. * Dixit autẽ Samuel ad 15
Saul. " Quare inquietasti me,vt suscitarer. Et
" Eccl. 42. d.23. ait Saul: Coarctor nimis: siquidẽ Philisthijm
pugnãt aduersum me,& Deus recessit à me,
& exaudire me noluit, neque in manu pro-
phetarũ,neq; per somnia: vocaui ergo te,vt
ostẽderes mihi quid faciam. Et ait Samuel: 16
Quid interrogas me, cũ Dñs recesserit à te,
& transierit ad æmulũ tuum? *Faciet enim 17
tibi Dñs sicut locutus est in manu mea, &
scindet regnum tuum de manu tua,& dabit
illud proximo tuo Dauid: *quia nõ obedisti 18
voci Dñi,neq; fecisti irã furoris eius in Ama-
lec,idcirco quod pateris,fecit tibi Dñs hodie.
*Et dabit Dñs etiam Israel tecum in manus 19
Philisthijm: cras autem tu,& filij tui mecum D
eritis: sed & castra Israel tradet Dñs in ma-
nus Philisthijm. *Statimq; Saul cecidit por- 20
rectus in terram: extimuerat enim verba Sa-
muelis,& robur non erat in eo, quia non co-
mederat panẽ tota die illa. *Ingressa est ita- 21
que mulier illa ad Saul,(conturbatus enim
erat valde) dixitq; ad eũ: Ecce obediuit ancil-
la tua voci tuæ,& posui animã meã in ma-
nu mea,& audiui sermones tuos,quos locutus
es ad me. *Nunc igitur audi,& tu vocẽ an- 22
cillę tuę,& ponam corã te buccellã panis,vt
comedens conualescas, & possis iter agere.
*Qui renuit,& ait: Nõ comedam. Coegerũt 23
autẽ eum serui sui,& mulier, & tãdem audi-
ta voce eorũ surrexit de terra,& sedit super
lectum. *Mulier autem illa habebat vitulũ 24
pascualem in domo, & festinauit,& occidit
eum: tollensque farinam,miscuit eam,& co-
xit azyma, *& posuit ante Saul,& ante ser- 25
uos eius. Qui cum comedissent,surrexerunt,
& ambulauerunt per totam noctem illam.

CAP. XXIX.

Congregata sunt ergo Philisthijm vni- 1
uersa agmina in Aphec: sed & Israel A
castrametatus est super fõtẽ, qui erat in Iez-
rahel.*Et satrapæ quidem Philisthijm ince- 2
debant in centurijs,& millibus: Dauid autẽ,
& viri eius erant in nouissimo agmine cum
Achis. * Dixeruntque principes Philisthijm 3
ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et
ait Achis ad Principes Philisthijm: Num
ignoratis Dauid, qui fuit seruus Saul regis
Israel,& est apud me multis diebus, vel an-
nis,& non inueni in eo quidquã ex die qua
4 transfugit ad me,vsq; ad diem hanc: * " Irati " 1.Par.12 d.19.
B sunt autem aduersus eum principes Phili-
sthijm,& dixerunt ei: Reuertatur vir iste,&
sedeat in loco suo, in quo constituisti eũ, &
non descendat nobiscum in prælium,ne fiat
nobis aduersarius, cum præliari ceperimus:
quomodo enim aliter poterit placare domi-
5 num suum,nisi in capitibus nostris? Nonne
iste est Dauid,cui cantabant in choris,dicen-
tes: Percussit Saul in millibus suis,& Dauid
6 in decẽ millibus suis? * Vocauit ergo Achis
C Dauid,& ait ei: Viuit Dñs,quia rectus es tu,
& bonus in conspectu meo: & exitus tuus,&
introitus tuus mecum est in castris: & nõ in-
ueni in te quidquam mali ex die,qua venisti
ad me, vsque in diem hanc: sed satrapis non
7 places. * Reuertere ergo,& vade in pace,&
nõ offendas oculos satraparum Philisthijm.
8 *Dixitque Dauid ad Achis: Quid enim feci,
& quid inuenisti in me seruo tuo à die, qua
fui in conspectu tuo,vsq; in diẽ hanc,vt non
D veniam,& pugnem contra inimicos domini
9 mei regis? *Respõdens autem Achis,locutus
est ad Dauid: Scio quia bonus es tu in oculis
meis, sicut Angelus Dei: sed principes Phili-
sthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscũ
10 in prælium. * Igitur consurge mane tu,&
serui domini tui,qui venerũt tecum: & cum
de nocte surrexeritis,& ceperit dilucescere,
11 pergite. * Surrexit itaque de nocte Dauid
ipse,& viri eius,vt proficiscerentur mane,&
reuerterentur ad Terram Philisthijm: Phi-
listhijm autem asenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

1 Cumque " venissent Dauid,& viri eius " 1.Par.12 d.20.
A in Siceleg die tertia, Amalecitę impetũ
fecerant ex parte australi in Siceleg,& per-
cusserant Siceleg,& succenderant eam igni.
2 *Et captiuas duxerant mulieres ex ea, à mi-
nimo vsque ad magnũ: & non interfecerant
quemquam,sed secũ duxerant,& pergebant
3 itinere suo. *Cum ergo venissent Dauid,&
viri eius ad ciuitatem,& inuenissent eã suc-
censam igni,& vxores suas,& filios suos,&
4 filias ductas esse captiuas, * leuauerunt Da-
uid,& populus qui erat cum eo voces suas,
& planxerunt,donec deficerent in eis lacry-
5 mæ. *Siquidẽ & duæ vxores Dauid captiuæ
B ductæ fuerant, Achinoam Iezrahelites,&
6 Abigail vxor Nabal Carmeli. *Et contrista-
tus est Dauid valde: volebat enim eũ popu-
lus lapidare, quia amara erat anima vnius-
cuiusque viri super filijs suis,& filiabus: con-
fortatus est autem Dauid in Dño Deo suo.
7 *Et ait ad Abiathar sacerdotem filiũ Achi-
melech: Applica ad me ephod. Et applica-

uit Abiathar ephod ad Dauid,*& consuluit 8
Dauid Dominum,dicens: Persequar latrun-
culos hos, & comprehendam eos, an non?
Dixitq; ei Dñs:Persequere: absq;dubio enim
cõprehendes eos,& excuties prædam. *Abijt 9
ergo Dauid ipse, & sexcẽti viri qui erant cũ
eo,& venerunt vsque ad Torrentẽ Besor: &
lassi quidã substiterunt. * Persecutus est au- 10
tem Dauid ipse,& quadringenti viri: substi-
terant enim ducẽti,qui lassi trãsire non po-
terant Torrentẽ Besor.*Et inuenerunt virũ 11
Aegyptium in agro,& adduxerunt eum ad
Dauid,dederuntq; ei panẽ, vt comederet, &
biberet aquam,*sed & fragmen massæ cari- 12
carum,& duas ligaturas vuæ passæ.Quæ cũ
comedisset, reuersus est spiritus eius, & refo-
cillatus est: non enim comederat panẽ,neq;
biberat aquã tribus diebus, & tribus nocti-
bus. *Dixit itaque ei Dauid:Cuius es tu? vel 13
vnde?& quo pergis?Qui ait:Puer Aegyptius
ego sum, seruus viri Amalecitæ, dereliquit D
autem me dominus meus,quia ægrotare cœ-
pi nudiustertius: * Si quidẽ nos erupimus ad 14
australem plagam Cerethi, & cõtra Iudam,
& ad Meridiẽ Caleb,& Siceleg succendimus
igni. *Dixitq; ei Dauid:Potes me ducere ad 15
cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per Deũ,
quòd nõ occidas me, & nõ tradas me in ma-
nus domini mei, & ego ducã te ad cuneum
istum.Et iurauit ei Dauid.*Qui cum duxis- 16
set eum, ecce illi discumbebant super faciem
vniuersæ terræ comedentes & bibentes, &
quasi festum celebrantes diẽ, pro cũcta præ-
da,& spolijs quæ ceperant de Terra Phili-
sthijm,& de Terra Iuda. * Et percussit eos 17
Dauid à vespere vsq; ad vesperam alterius
diei,& non euasit ex eis quispiam, nisi qua-
dringenti viri adolescentes, qui ascenderant
camelos,& fugerãt. *Eruit ergo Dauid om- 18
nia,quæ tulerant Amalecitæ, & duas vxores
suas eruit. * Nec defuit quidquam à paruo 19
vsque ad magnũ,tam de filijs,quàm de filia-
bus,& de spolijs,& quæcũque rapuerãt, om-
nia reduxit Dauid. *Et tulit vniuersos gre- 20
ges,& armenta, & minauit ante faciem suã:
dixeruntque: Hæc est præda Dauid. * Venit 21
autẽ Dauid ad ducentos viros, qui lassi sub-
stiterant,nec sequi potuerant Dauid,& resi-
dere eos iusserat in Torrẽte Besor: qui egres-
si sunt obuiam Dauid,& populo,qui erat cũ F
eo. Accedens autem Dauid ad populũ, salu-
tauit eos pacifice. *Respondensq; omnis vir 22
pessimus, & iniquus de viris, qui ierant cum
Dauid,dixit: Quia non venerũt nobiscũ,nõ
dabimus eis quidquam de prẹda,quam erui-
mus:sed sufficiat vnicuique vxor sua,& filij:
quos cum acceperint,recedant. * Dixit autẽ 23
Dauid: Nõ sic facietis fratres mei de his,quæ
tradidit nobis Dñs, & custodiuit nos, & de-
dit latrunculos,qui eruperãt aduersum nos,
24 in manus nostras: * nec audiet vos quisquã
G super sermone hoc: æqua enim pars erit de-
scendentis ad prælium,& remanentis ad sar-
25 cinas, & similiter diuident. * Et factum est
hoc ex die illa, & deinceps constitutum, &
præfinitum, & quasi lex in Israel vsque in
26 diem hanc. Venit ergo Dauid in Siceleg, &
misit dona de præda senioribus Iuda proxi-
mis suis,dicẽs: Accipite benedictionẽ de præ-
27 da hostium Dñi: * His,qui erant in Bethel,
& qui in Ramoth ad Meridiem, & qui in
28 Iether, * & qui in Aroer, & qui in Sepha-
29 moth,& qui in Esthamo, * & qui in Rachal,
& qui in vrbibus Ierameel,& qui in vrbibus
30 Ceni, * & qui in Arama,& qui in lacu Asan,
31 & qui in Athach, * & qui in Hebron,& reli-
quis qui erant in his locis,in quibus commo-
ratus fuerat Dauid ipse, & viri eius.

CAP. XXXI.

1 A Philisthijm autem pugnabant aduersum
Israel: & fugerunt viri Israel ante faciẽ
Philisthijm,& ceciderunt interfecti in mon-
2 te Gelboe: * a Irruerũtq;Philisthijm in Saul, a 1.Par.10
& in filios eius,& percusserunt Ionathan, & a.3.
3 Abinadab, & Melchisua filios Saul, * totũq;
pondus prælij versum est in Saul:& cõsecuti
sunt eũ viri sagittarij, & vulneratus est ve-
4 hementer à sagittarijs. * a Dixitque Saul ad
armigerum suum: Euagina gladium tuũ,& a 1.Par.10. b.5.
percute me, ne forte veniant incircũcisi isti,
B & interficiant me,illudentes mihi. Et noluit
armiger eius:fuerat enim nimio terrore per-
territus,arripuit itaque Saul gladiũ,& irruit
5 super eũ. * Quod cum vidisset armiger eius,
videlicet quòd mortuus esset Saul,irruit etiã
ipse super gladium suum, & mortuus est cũ
6 eo.* Mortuus est ergo Saul,& tres filij eius,&
armiger illius,& vniuersi viri eius in die illa
7 pariter. *Videntes autem viri Israel,qui erãt
trans vallẽ, & trans Iordanẽ, quòd fugissent
C viri Israelitæ, & quòd mortuus esset Saul, &
filij eius,reliquerũt ciuitates suas,& fugerũt:
venerũtque Philisthijm,& habitauerũt ibi.
8 *Facta autẽ die altera, venerũt Philisthijm,
vt spoliarẽt interfectos, & inuenerunt Saul,
& tres filios eius iacentes in monte Gelboe.
9 *Et præciderunt caput Saul,& spoliauerunt
eum armis, & miserũt in Terram Philisthi-
norum per circulum, vt annũciaretur in tẽ-
10 plo idolorum, & in populis. * Et posuerunt
arma eius in templo Astaroth, corpus vero
11 eius suspenderũt in muro Bethsan. * a Quod a 2.Reg.2.
cũ audissent habitatores Iabes Galaad,quæ- a.4.
12 cumque fecerant Philisthijm Saul, * surre-
xerunt omnes viri fortissimi, & ambulaue-
runt tota nocte,& tulerunt cadauer Saul, &
cadauera filiorum eius de muro Bethsan:ve-
nerũtq;Iabes Galaad,& combusserũt ea ibi:
13 *& tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in
nemore Iabes,& ieiunauerũt septem diebus.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS, Quem Nos SECVNDVM REGVM Dicimus.

CAPVT PRIMVM.

FACTVM est autem, post- 1
quam mortuus est Saul, vt A
Dauid reuerteretur à cæde
Amalec,& maneret in Siceleg
duos dies. * In die autem ter-
tia apparuit homo veniens de 2
castris Saul veste conscissa, & puluere con-
spersus caput: & vt venit ad Dauid, cecidit
super faciem suam,& adorauit. * Dixitque 3
ad eum Dauid: Vnde venis? Qui ait ad eum.
De castris Israel fugi. * Et dixit ad eum Da- 4
uid: Quod est verbum quod factum est?
indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex præ-
lio,& multi corruentes è populo mortui sũt:
sed & Saul,& Ionathas filius eius interierũt.
*Dixitque Dauid ad adolescentem, qui nũ- 5
ciabat ei: Vnde scis,quia mortuus est Saul,&
Ionathas filius eius? * Et ait adolescens, qui 6
nunciabat ei: Casu veni in montem Gelboe,
& Saul incumbebat super hastã suam:porrò
currus, & equites appropinquabant ei, * & 7
conuersus post tergum suum, vidensque me B
vocauit. Cui cum respondissem: Adsum:
*dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: 8
Amalecites ego sum. * Et locutus est mihi: 9
Sta super me, & interfice me: quoniam te-
nent me angustiæ,& adhuc tota anima mea
10 in me est. *Stansque super eum, occidi illũ:
sciebam enim quòd viuere non poterat post
ruinam: & tuli diadema quod erat in capite
eius, & armillam de brachio illius, & attuli
11 ad te dominum meum huc. *Apprehendẽs
autem Dauid vestimenta sua scidit,omnesq;
12 viri, qui erant cum eo, * & planxerunt, &
fleuerunt, & ieiunauerunt vsque ad vespe-
ram super Saul, & super Ionathan filiũ eius,
& super populum Domini,& super domum
13 Israel,eo quòd corruissent gladio.* Dixitq;
Dauid ad iuuenem, qui nunciauerat ei: Vn-
de es tu? Qui respondit: Filius hominis ad-
14 uenæ Amalecitæ ego sum. * Et ait ad eum
C Dauid: " Quare non timuisti mittere manũ " Ps. 104. b. 25.
15 tuam, vt occideres christum Dñi? * Vo-
cansque Dauid vnum de pueris suis,ait: Ac-
cedens irrue in eum. Qui percussit illum, &
16 mortuus est. *Et ait ad eum Dauid:Sanguis
tuus super caput tuum: os enim tuum locu-
tum est aduersum te, dicens: Ego interfeci
17 christum Domini. * Planxit autem Dauid
planctum huiuscemodi super Saul, & super

Ionathan filium eius, (* & præcepit vt do- 18
cerent filios Iuda arcum , ſicut ſcriptũ eſt in
Libro iuſtorum.) Et ait : Conſidera Iſrael
pro his , qui mortui ſunt ſuper excelſa tua
vulnerati.* Inclyti, Iſrael, ſuper montes tuos 19
interfecti ſunt: quo modo ceciderunt fortes?
*Nolite annunciare in Geth, neque aunun- 20
cietis in compitis Aſcalonis : ne forte læten- D
tur filiæ Philiſthijm, ne exultent filiæ incir-
cumciſorum . * Montes Gelboe, nec ros, nec 21
pluuia veniat ſuper vos, neque ſint agri pri-
mitiarum : quia ibi abiectus eſt clypeus for-
tiũ, clypeus Saul, quaſi nõ eſſet vnctus oleo.
*A ſanguine interfectorum, ab adipe fortiũ, 22
ſagitta Ionathæ numquam redijt retrorſũ ,
& gladius Saul nõ eſt reuerſus inanis. *Saul 23
& Ionathas amabiles , & decori in vita ſua ,
in morte quoque non ſunt diuiſi: aquilis ve-
lociores, leonibus fortiores. * Filiæ Iſrael ſu- 24
per Saul flete , qui veſtiebat vos coccino in
delicijs, qui præbebat ornamenta aurea cul-
tui veſtro. *Quo modo ceciderunt fortes in 25
prælio ? Ionathas in excelſis tuis occiſus eſt ?
*Doleo ſuper te frater mi Ionatha decore 26
nimis, & amabilis ſuper amorem mulierum.
Sicut mater vnicum amat filium ſuum , ita
ego te diligebam . * Quo modo ceciderunt 27
robuſti, & perierunt arma bellica ?

CAP. II.

IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Domi- 1
num, dicẽs: Num aſcẽdam in vnam de ci- A
uitatibus Iuda? Et ait Dñs ad eum: Aſcende.
Dixitque Dauid: Quo aſcendam? Et reſpon-
dit ei: In Hebron . * Aſcendit ergo Dauid, & 2
duæ vxores eius , Achinoam Iezraelites , &
Abigail vxor Nabal Carmeli: *ſed & viros, 3
qui erant cum eo , duxit Dauid ſingulos cũ
domo ſua: & manſerunt in oppidis Hebron .
* a Veneruntque viri Iuda , & vnxerunt ibi 4
a 1. Mac. 2. f. 57.
Dauid, vt regnaret ſuper domum Iuda . Et
nunciatũ eſt Dauid, quòd viri Iabes Galaad
ſepeliſſent Saul. *Miſit ergo Dauid nuncios 5
ad viros Iabes Galaad, dixitq; ad eos: Benedi-
cti vos Dño, qui feciſtis miſericordiam hanc
cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eũ.* Et 6
nũc retribuet vobis quidem Dñs miſericor-
diam, & veritatem : ſed & ego reddam gra- B
tiam, eo quòd feciſtis verbum iſtud. * Con- 7
fortetur manus veſtræ, & eſtote filij fortitu-
dinis: licèt enim mortuus ſit dominus veſter
Saul, tamen me vnxit domus Iuda in regem
ſibi. *Abner autẽ filius Ner princeps exerci- 8
tus Saul tulit Isboſeth filium Saul, & circũ-
duxit eum per caſtra, *regemq; cõſtituit ſu- 9
per Galaad, & ſuper Geſſuri , & ſuper Iez-
rael, & ſuper Ephraim , & ſuper Beniamin ,
& ſuper Iſrael vniuerſũ. *Quadraginta an- 10
norum erat Isboſeth filius Saul cũ regnare
cepiſſet ſuper Iſrael, & duobus annis regna-
uit: ſola autem domus Iuda ſequebatur Da- C
11 uid.*Et fuit numerus dierum, quos commo-
ratus eſt Dauid , imperans in Hebron ſuper
domum Iuda, ſeptem annorum, & ſex men-
12 ſium. * Egreſſuſque eſt Abner filius Ner, &
pueri Isboſeth filij Saul de caſtris in Gabaõ.
13 * Porrò Ioab filius Saruiæ , & pueri Dauid
egreſſi ſunt, & occurrerunt eis iuxta piſcinã
Gabaon . Et cum in vnum conueniſſent, è
regione ſederunt: hi ex vna parte piſcinæ, &
14 illi ex altera. Dixitq; Abner ad Ioab: Surgãt
pueri, & ludant coram nobis : Et reſpondit
15 Ioab: Surgant. *Surrexerunt ergo, & trãſie-
rũt numero duodecim de Beniamin, ex par-
D te Isboſeth filij Saul , & duodecim de pueris
16 Dauid. *Apprehenſoque vnuſquiſq; capite
comparis ſui, defixit gladium in latus cõtra-
rij, & ceciderunt ſimul: vocatumque eſt no-
men loci illius: Ager robuſtorũ, in Gabaon .
17 *Et ortum eſt bellum durum ſatis in die il-
la: fugatuſq; eſt Abner, & viri Iſrael à pueris
18 Dauid. *Erant autẽ ibi tres filij Saruię Ioab,
& Abiſai, & Aſael : porrò Aſael curſor velo-
ciſſimus fuit, quaſi vnus de capreis, quę mo-
19 rantur in ſiluis. * Perſequebatur autẽ Aſael
Abner, & nõ declinauit ad dexteram neque
20 ad ſiniſtrã omittens perſequi Abner. * Re-
ſpexit itaque Abner poſt tergum ſuũ, & ait:
Tune es Aſael ? Qui reſpondit . Ego ſum .
21 *Dixitq; ei Abner: Vade ad dextram, ſiue ad
E ſiniſtram, & apprehende vnum de adoleſcẽ-
tibus, & tolle tibi ſpolia eius . Noluit autem
22 Aſael omittere, quin vrgeret eum. *Rurſũ-
que locutus eſt Abner ad Aſael : recede, noli
me ſequi, ne compellar confodere te in terrã,
& leuare non potero faciem meam ad Ioab
23 fratrem tuum. * Qui audire contempſit, &
noluit declinare : percuſſit ergo eum Abner
auerſa haſta in inguine, & trãsfodit, & mor-
tuus eſt in eodem loco : omneſque qui tran-
ſibant per locũ illũ, in quo ceciderat Aſael ,
24 & mortuus erat, ſubſiſtebant. *Perſequenti-
F bus autem Ioab , & Abiſai fugientem Ab-
ner, ſol occubuit: & venerunt vſque ad Col-
lem aquæ ductus , qui eſt ex aduerſo vallis
25 itineris deſerti in Gabaon. *Congregatique
ſunt filij Beniamin ad Abner : & congloba-
ti in vnum cuneum , ſteterunt in ſummita-
26 te tumuli vnius. * Et exclamauit Abner ad
Ioab , & ait : Num vſque ad internecionem
tuus mucro deſæuiet : an ignoras , quòd pe-
riculoſa ſit deſperatio ? vſquequò non dicis
27 populo, vt omittat perſequi fratres ſuos? *&
ait Ioab : Viuit Dominus, ſi locutus fuiſſes,
mane receſſiſſet populus perſequens fra-
28 trem ſuum . * Inſonuit ergo Ioab buccina ,
C & ſtetit omnis exercitus , nec perſecuti ſunt
29 vltra Iſrael, neque iniere certamen. *Abner
autem , & viri eius abierunt per campeſtria
tota nocte illa : & tranſierunt Iordanem, &
luſtrata omni Beth horon , venerunt ad ca-
ſtra .

ſtra. * Porrò Ioab reuerſus, omiſſo Abner, 30
congregauit omnem populum, & defue-
runt de pueris Dauid decem & nouem viri
excepto Aſael. * Serui autem Dauid percuſ- 31
ſerunt de Beniamin, & de viris, qui erant
cum Abner trecentos ſexaginta, & mortui
ſunt. * Tuleruntque Aſael, & ſepelierunt 32
eum in ſepulchro patris ſui in Bethlehem,&
ambulauerunt tota nocte Ioab & viri qui
erant cum eo, & in ipſo crepuſculo peruene-
runt in Hebron.

CAP. III.

FActa eſt ergo longa concertatio inter 1
domum Saul, & inter domum Dauid: A
Dauid proficiſcens, & ſemper ſeipſo robu-
ſtior, domus autem Saul decreſcens quoti-
1.Par. 2. a. 3. die. * Natique ſunt filij Dauid in Hebron: 2
fuitque primogenitus eius Amnon de Achi-
noam Iezrahelitide. * Et poſt eum Che- 3
leab de Abigail vxore Nabal Carmeli: por-
rò tertius Abſalon filius Maacha filiæ Thol-
mai regis Geſſur. * Quartus autem Ado- 4
nias, filius Haggith: & quintus Sephathia,
filius Abital. * Sextus quoque Iethraam de 5
Egla vxore Dauid. hi nati ſunt Dauid in
Hebron. * Cum ergo eſſet prælium inter 6
domum Saul & domum Dauid, Abner fi-
lius Ner regebat domum Saul. * Fuerat au- 7
tem Sauli concubina nomine Reſpha, fi- B
lia Aia. Dixitque Isboſeth ad Abner: * Qua- 8
re ingreſſus es ad concubinam patris mei?
Qui iratus nimis propter verba Isboſeth,
ait: Numquid caput canis ego ſum aduer-
ſus Iudam hodie, qui fecerim miſericordiam
ſuper domum Saul patris tui, & ſuper fra-
tres & proximos eius, & non tradidi te in
manus Dauid, & tu requiſiſti in me quod
argueres pro muliere hodie? * Hæc faciat 9
Deus Abner, & hęc addat ei, niſi quomo-
do iurauit Dominus Dauid, ſic faciam cum
eo, * vt transferatur regnum de domo Saul, 10
& eleuetur thronus Dauid ſuper Iſrael, &
ſuper Iudam, à Dan vſque Berſabee. * Et 11
non potuit reſpondere ei quidquam, quia
metuebat illum. * Miſit ergo Abner nun- 12
cios ad Dauid pro ſe dicentes: Cuius eſt ter-
ra? Et vt loquerentur: Fac mecum amicitias,
& erit manus mea tecum, & reducam ad te
vniuerſum Iſrael. * Qui ait: Optime: ego 13
faciam tecum amicitias: ſed vnam rem peto C
à te, dicens: Non videbis faciem meam
antequam adduxeris Michol filiam Saul, &
ſic venies, & videbis me. * Miſit autem 14
Dauid nuncios ad Isboſeth filium Saul, di-
1.Reg.18. g.27. cens: Redde vxorem meam Michol, quam
deſpondi mihi centum preputijs Philiſthijm.
* Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam à viro 15
ſuo Phatiel filio Lais. * Sequebaturque eam 16
vir ſuus, plorans vſque Bahurim: & dixit
ad eum Abner: Vade, & reuertere. Qui re-
17 uerſus eſt. * Sermonem quoq; intulit Abner
ad ſeniores Iſrael, dicens: Tam heri, quam
nudiuſtertius, quærebatis Dauid, vt regna-
18 ret ſuper vos. * Nunc ergo facite: quoniam
Dominus locutus eſt ad Dauid, dicẽs: In ma-
nu ſerui mei Dauid ſaluabo populum meum
D Iſrael de manu Philiſthijm, & omnium ini-
19 micorum eius. * Locutus eſt autem Abner
etiam ad Beniamin: Et abit, vt loqueretur
ad Dauid in Hebron omnia, quæ placuerant
20 Iſraeli, & vniuerſo Beniamin. * Venitque ad
Dauid in Hebron cum viginti viris: & fecit
Dauid Abner, & viris eius, qui venerant cũ
21 eo, conuiuium. * Et dixit Abner ad Dauid:
Surgam, vt congregem ad te dominum meũ
regem omnem Iſrael, & ineam tecum fœdus,
& imperes omnibus, ſicut deſiderat anima
tua. Cum ergo deduxiſſet Dauid Abner, &
22 ille iſſet in pace, * ſtatim pueri Dauid, & Ioab
venerunt, cæſis latronibus, cum præda ma-
gna nimis: Abner autem nõ erat cum Dauid
in Hebron, quia iam dimiſerat eum, profe-
23 ctus fuerat in pace. * Et Ioab, & omnis exer-
citus, qui erat cum eo, poſtea venerunt: nun-
E ciatum eſt itaque Ioab à narrantibus: Ve- 3. Reg. 2. a. 5.
nit Abner filius Ner ad regem, & dimiſit
24 eum, & abijt in pace. * Et ingreſſus eſt Ioab
ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit
Abner ad te: quare dimiſiſti eum, & abijt, &
25 receſſit? * ignoras Abner filium Ner, quo-
niam ad hoc venit ad te, vt deciperet te, &
ſciret exitum tuum, & introitum tuum, &
26 noſſet omnia, quæ agis? * Egreſſus itaque
Ioab à Dauid, miſit nuncios poſt Abner, &
reduxit eum à ciſterna Sira, ignorante Da-
27 uid. * Cumque rediſſet Abner in Hebron,
ſeorſum adduxit eum Ioab ad medium por-
tæ, vt loqueretur ei in dolo: & percuſſit il-
lum ibi in inguine, & mortuus eſt in vltio-
28 nem ſanguinis Aſael fratris eius. * Quod cum
audiſſet Dauid rem iam geſtam, ait: Mun-
dus ego ſum, & regnum meum apud Do-
minum vſque in ſempiternum à ſanguine
29 Abner filij Ner, * & veniat ſuper caput Io-
F ab, & ſuper omnem domum patris eius: nec
deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſti-
nens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens
30 gladio, & indigens pane. * Igitur Ioab, &
Abiſai frater eius interfecerunt Abner, eo
quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum in Ga-
31 baon in prælio. * Dixit autẽ Dauid ad Ioab,
& ad omnem populum, qui erat cum eo:
Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini
ſaccis, & plangite ante exequias Abner. porrò
32 rex Dauid ſequebatur feretrum. * Cumque
ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit rex Da-
uid vocem ſuam, & fleuit ſuper tumulum
33 Abner: fleuit autẽ & omnis populus. * Plan-
genſq; rex, & lugens Abner, ait: Nequaquam,
vt mori ſolent ignaui, mortuus eſt Abner.
* Ma-

* Manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes tui 34
nõ sunt compedibus aggrauati: sed sicut so-
lẽt cadere coram filijs iniquitatis,sic corruisti. C
Congeminansq; omnis populus fleuit super
eũ. *Cũq; venisset vniuersa multitudo cibũ 35
capere cum Dauid, clara adhuc die iurauit
Dauid,dicens: Hæc faciat mihi Deus,& hæc
addat,si ante occasum solis gustauero panẽ,
vel aliud quidquam. * Omnisque populus 36
audiuit, & placuerunt eis cuncta quæ fecit
rex in conspectu totius populi,*& cognouit 37
omne vulgus, & vniuersus Israel in die illa,
quoniam nõ actum fuisset à rege, vt occide-
retur Abner filius Ner *Dixit quoq; rex ad 38
seruos suos: Nũ ignoratis quoniã princeps,&
maximus cecidit hodie in Israel? * Ego autẽ 39
adhuc delicatus,& vnctus rex: porrò viri isti
filij Saruiæ duri sunt mihi: retribuat Domi-
nus facienti malum iuxta malitiam suam.

CAP. IV.

AVdiuit autẽ Isboseth filius Saul quòd 1
cecidisset Abner in Hebrõ,& dissolutæ A
sunt manus eius, omnisque Israel perturba-
tus est. *Duo autem viri principes latronum 2
erant filio Saul,nomen vni Baana,& nomen
alteri Rechab, filij Remmõ Berothitæ de fi-
lijs Beniamin: siquidem & Beroth reputata
est in Beniamin: * & fugerunt Berothitæ in 3
Gethaim, fueruntque ibi aduenæ vsque ad
tempus illud.*Erat autem Ionathę filio Saul 4
filius debilis pedibus:quinquennis enim fuit, B
quando venit nuncius de Saul,& Ionatha ex
Iezrahel, tollens itaque eum nutrix sua, fu-
git: cumque festinaret, vt fugeret,cecidit,&
claudus effectus est,habuitq;vocabulum Mi-
phiboseth. * Venientes igitur filij Remmon 5
Berothitæ, Rechab, & Baana, ingressi sunt
feruente die domum Isboseth: qui dormiebat
super stratum suũ meridie.Et ostiaria domus
purgans triticum,obdormiuit.*Ingressi sunt 6
autem domum latẽter assumentes spicas tri-
tici,& percusserunt eum in inguine Rechab,
& Baana frater eius,& fugerunt. * Cum au- 7
tem ingressi fuissent domum, ille dormiebat
super lectum suum in conclaui,& percutien- C
tes interfecerunt eum:sublatoque capite eius,
abierunt per viam deserti tota nocte, * & at- 8
tulerunt caput Isboseth ad Dauid in Hebrõ:
dixeruntq; ad regem: Ecce caput Isboseth fi-
lij Saul inimici tui, qui quærebat animam
tuam: & dedit Dominus domino meo regi
vltionem hodie de Saul, & de semine eius.
* Respondens autẽ Dauid Rechab, & Baana 9
fratri eius, filijs Remmon Berothitæ,dixit ad
eos:Viuit Dominus,qui eruit animam meam
" Sup. 1. c. 14. de omni angustia, * "quoniam eum,qui an- 10
nunciauerat mihi, & dixerat: Mortuus est D
Saul:qui putabat se prospera nunciare,tenui,
& occidi eum in Siceleg, cui oportebat mer-
cedem dare pro nuncio.*Quanto magis nũc 11
cum homines impij interfecerunt virum in-
noxium in domo sua, super lectum suum,
non quæram sanguinem eius de manu ve-
12 stra,& auferam vos de terra? *Præcepit itaq;
Dauid pueris suis,& interfecerunt eos:præci-
dentesque manus, & pedes eorum, suspen-
derunt eos super piscinam in Hebron, caput
autem Isboseth tulerunt, & sepelierunt in
sepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

1 ET venerunt vniuersæ tribus Israel ad " 1. Par. 11. a 1.
A Dauid in Hebron, dicentes: " Ecce nos,
2 os tuum, & caro tua sumus. * Sed & heri
& nudiustertius cũ esset Saul rex super nos,
tu eras educens & reducens Israel: dixit au-
tem Dominus ad te: Tu pasces populum
3 meum Israel,& tu eris dux super Israel.*Ve-
nerunt quoque & seniores Israel ad regem
in Hebrõ,& percussit cum eis rex Dauid fœ-
dus in Hebron coram Dño: vnxeruntq; Da-
4 uid in regem super Israel.* Filius triginta an-
norum erat Dauid,cum regnare cępisset,"& " 3. Reg. 2. b. 11.
5 quadraginta annis regnauit. * In Hebron
regnauit super Iudam septem annis, & sex
mensibus: in Ierusalem autem regnauit tri-
ginta tribus annis super omnem Israel,& Iu-
6 dam: * Et abijt rex,& omnes viri, qui erant
cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum habita-
torem terræ:dictumq; est Dauid ab eis: Non
B ingredieris huc,nisi abstuleris cæcos,& clau-
dos dicentes: Non ingredietur Dauid huc.
7 * Cepit autẽ Dauid arcem Sion,hæc est ciui-
8 tas Dauid: * proposuerat enim Dauid in die
illa præmium, qui percussisset Iebusæum,&
tetigisset domatum fistulas,& abstulisset cę-
cos & claudos odientes animam Dauid: id-
circo dicitur in prouerbio: Cęcus & claudus
9 non intrabunt in templum. * Habitauit au-
tem Dauid in arce, & vocauit eam, ciuita-
tem Dauid:& ędificauit per gyrum à Mello
10 & intrinsecus. *Et ingrediebatur proficiens,
atque succrescens, & Dominus Deus exer-
11 cituum erat cũ eo. * " Misit quoque Hiram " 1 Par. 14. a. 1.
rex Tyri nũcios ad Dauid,& ligna cedrina,
& artifices lignorum, artificesque lapidũ ad
parietes: & ædificauerunt domum Dauid.
12 *Et cognouit Dauid quoniam confirmasset
C eum Dominus regem super Israel, & quoniã
exaltasset regnum eius super populum suũ
13 Israel.*" Accepit ergo Dauid adhuc concu- " 1. Par. 3. 1.
binas, & vxores de Ierusalem, postquam ve-
nerat de Hebron: natique sunt Dauid & alij
14 filij & filiæ: * & hæc nomina eorum, qui
nati sunt ei in Ierusalem, Samua, & Sobab,
15 & Nathã,& Salomon,*& Iebahar,& Elisua,
16 & Nepheg,*& Iaphia,& Elisama,& Elioda,
17 & Eliphaleth. *Audierũt ergo Philisthijm
quòd vnxissent Dauid in regẽ super Israel,
& ascenderunt vniuersi vt quęrerẽt Dauid:
quod cum audisset Dauid, descendit in præ-
sidium.

sidium. * ǁ Philisthijm autem venientes dif- 18
ǁ 1.Par.14. b.10.
fusi sunt in valle Raphaim . * & consuluit 19
Dauid Dominum,dicēs:Si ascendam ad Phi-
listhijm ? & si dabis eos in manu mea ? Et di-
xit Dominus ad Dauid : Ascende , quia tra-
ǁ Psal. 28. b.21.
dens dabo Philisthijm in manu tua. * ǁ Ve- 20
nit ergo Dauid in Baal Pharasim,& percus- D
sit eos ibi,& dixit: Diuisit Dominus inimicos
meos coram me,sicut diuiduntur aquæ.Pro-
pterea vocatum est nomen loci illius, Baal
Pharasim.* Et reliquerunt ibi sculptilia sua: 21
quæ tulit Dauid,& viri eius.* Et addiderunt 22
adhuc Philisthijm vt ascenderent , & dif-
23 fusi sunt in Valle Raphaim. * Consuluit
autem Dauid Dominum : Si ascendam con-
tra Philisthæos,& tradas eos in manus meas?
Qui respondit : Non ascendas contra eos ,
sed gyra post tergum eorum , & veniens ad
24 eos ex aduerso pyrorum . * Et cum audie-
ris sonitum gradiētis in cacumine pyrorum ,
tunc inibis prælium : quia tunc egredietur
Dominus ante faciem tuam, vt percutiat ca-
25 stra Philisthijm . * Fecit itaque Dauid si-
cut præceperat ei Dominus , & percus-
sit Philisthijm de Gabaa, vsque dum venias
Gezer .

CAP. VI.

CONgregauit autem rursum Dauid om- 1
nes electos ex Israel triginta millia . A
ǁ 1.Reg.7. a.2.
* ǁ Surrexitq; Dauid,& abijt:& vniuersus po- 2
pulus , qui erat cū eo de viris Iuda , vt addu-
cerēt arcam Dei, super quam inuocatum est
nomen Domini exercituum,sedentis in che-
rubim super eā.* Et imposuerunt arcam Dei 3
super plaustrum nouum:tulerūtq; eā de do-
mo Abinadab,qui erat in Gabaa: Oza autē,
& Ahio filij Abinadab minabant plaustrum
nouum . * ǁ Cumque tulissent eam de domo 4
Abinadab qui erat in Gabaa, custodiens ar-
cam Dei.Ahio præcedebat arcam . * Dauid 5
ǁ 1. Par. 3. b. 5.
autem , & omnis Israel ludebant coram Do-
mino in omnibus lignis fabrefactis , & cithа-
ris & lyris & tympanis & sistris & cymba-
lis . * Postquam autem venerunt ad Aream 6
Nachon,extendit Oza manū ad arcam Dei ,
& tenuit eam : quoniam calcitrabant boues ;
& declinauerunt eam . * Iratusque est in- 7
dignatione Dominus contra Ozam , & per- B
cussit eum super temeritate: qui mortuus est
ǁ 1 Par. 13. b. 11.
ibi iuxta arcam Dei. * ǁ Contristatus est autē 8
Dauid, eo quòd percussisset Dominus Ozā ,
& vocatum est nomen loci illius : Percussio
Ozæ vsque in diem hanc .* Et extimuit Da- 9
uid Dominum in die illa , dicens : Quomo-
10 do ingredietur ad me arca Domini? * Et no-
luit diuertere ad se arcam Domini in ciuita-
tem Dauid : sed diuertit eā in domū Obede-
11 dom Gethæi. * Et habitauit arca Dn̄i in do-
mo Obededom Gethæi tribus mensibus , &
benedixit Dominus Obededom , & omnem
12 domum eius.* ǁ Nunciatumque est regi Da-
uid quòd benedixisset Dominus Obededom, ǁ 1.Par.15. d.25.
& omnia eius propter arcam Dei . Abijt er-
go Dauid , & adduxit arcam Dei de domo
Obededom in ciuitatem Dauid cū gaudio :
& erāt cum Dauid septem chori , & victima
13 vituli.* ǁ Cumque transcendissent qui por-
C tabant arcam Domini sex passus , immola-
14 bat bouem, & arietem , * & Dauid saltabat ǁ 1.Par.15. d.26.
totis viribus ante Dominum : porrò Dauid
15 erat accinctus ephod lineo . * Et Dauid, &
omnis domus Israel ducebant arcam testa-
menti Domini in iubilo, & in clangore buc-
16 cinæ.* Cumque intrasset arca Domini in ci-
uitatem Dauid, Michol filia Saul prospiciens
per fenestram , vidit regem Dauid subsilien-
tem atque saltantem coram Domino : & de-
17 spexit eum in corde suo. * Et introduxerunt
arcam Domini , & imposuerunt eam in loco
suo in medio tabernaculi , quod tetenderat
ei Dauid: & obtulit Dauid holocausta,& pa-
18 cifica coram Domixo . * Cumque comples-
set

ſet offerens holocauſta, & pacifica, benedi-
xit populo in nomine Domini exercituum.
*Et partitus eſt vniuerſæ multitudini Iſrael 19
tam viro, quàm mulieri ſingulis collyridam
panis vnam, & aſſaturã bubulæ carnis vnã, D
& ſimilam frixam oleo, & abijt omnis popu-
lus, vnuſquiſq; in domum ſuã. *Reuerſuſq; 20
eſt Dauid, vt benediceret domui ſuæ: &
egreſſa Michol filia Saul in occurſũ Dauid,
ait: Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael di-
ſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorũ ſuorum,
& nudatus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de ſcur-
ris. *Dixitque Dauid ad Michol: Ante Do- 21
minum, qui elegit me potius, quam patrem
tuum, & quàm omnem domũ eius, & præ-
cepit mihi, vt eſſem dux ſuper populum
Domini in Iſrael, * & ludam, & vilior fiam 22
plus quã factus ſum, & ero humilis in oculis
meis, & cum ancillis, de quibus locuta es, glo-
rioſior apparebo. *Igitur Michol filiæ Saul 23
non eſt natus filius vſq; in diem mortis ſuæ.

CAP. VII.

FActum eſt autem cum ſediſſet rex in do- 1
mo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem A
n 1. Par. 17. a. 1. vndique ab vniuerſis inimicis ſuis, * dixit ad 2
Nathan prophetã. n Videſne quòd ego habi-
tẽ in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in
medio pellium? * Dixitq; Nathan ad regem: 3
Omne quod eſt in corde tuo, vade fac: quia
Dominus tecum eſt. * Factum eſt autem in 4
illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Nathã,
dicens: * Vade & loquere ad ſeruum meum 5
Dauid: Hæc dicit Dominus: Numquid tu
ædificabis mihi domũ ad habitandum? * Ne- 6
que enim habitaui in domo ex die illa, qua
eduxi filios Iſrael de Terra Aegypti, vſque in
diem hanc: ſed ambulabam in tabernaculo,
& in tentorio. * Per cuncta loca, quæ tran- 7
ſiui cum omnibus filijs Iſrael, numquid lo-
quens locutus ſum ad vnam de tribubus Iſ-
rael, cui præcepi, vt paſceret populum meũ
Iſrael, dicens: Quare non ædificaſtis mihi do-
mum cedrinam? * Et nunc hæc dices ſeruo 8
n Su. 1. Reg. 16. b. 11. Pſ. 77 & 76 meo Dauid: Hęc dicit Dñs exercituum: n Ego B
tuli te de paſcuis ſequentem greges, vt eſſes
dux ſuper populum meum Iſrael: * & fui 9
tecum in omnibus vbicumque ambulaſti, &
interfeci vniuerſos inimicos tuos à facie tua:
fecique tibi nomen grande iuxta nomen
magnorum, qui ſunt in terra. *Et ponam lo- 10
cum populo meo Iſrael, & plantabo eum, &
habitabit ſub eo, & non turbabitur amplius:
nec addent filij iniquitatis, vt affligant eum,
ſicut prius, * ex die qua conſtitui iudices 11
ſuper populum meum Iſrael, & requiem da-
bo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædicitque
tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Do-
n 3. Reg. 8. b. 19. minus. * n Cumque completi fuerint dies 12
tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcita-
bo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de
13 vtero tuo, & firmabo regnum eius, * n ipſe
ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam n 3. Re. 5. a. 5.
thronum regni eius vſque in ſempiternum.
14 * n Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in n 1. Par. 22. c. 10.
filium, qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam
eum in virga virorum, & in plagis filiorum
15 hominum. * n Miſericordiam autem meam n Pſ. 88. a. 3.
non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem
16 amoui à facie mea. * Et fidelis erit domus
C tua, & regnum tuum vſque in æternum an-
te faciem tuam, & n thronus tuus erit fir- n Heb. 1. b. 5.
17 mus iugiter. * Secundum omnia verba hęc,
& iuxta vniuerſam viſionem iſtam, ſic locu-
18 tus eſt Nathan ad Dauid. *Ingreſſus eſt au-
tẽ rex Dauid, & ſedit coram Domino, & di-
xit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ do-
19 mus mea, quia adduxiſti me hucuſque? *Sed
& hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo
Domine Deus, niſi loquereris etiam de domo
ſerui tui in longinquum: iſta eſt enim lex
20 Adã, Dñe Deus. * Quid ergo addere poterit
adhuc Dauid, vt loquatur ad te? tu enim ſcis
21 ſeruum tuum Dñe Deus. * Propter verbum
tuum, & ſecundum cor tuum feciſti omnia
magnalia hæc, ita vt notum faceres ſeruo
22 tuo. Idcirco magnificatus es Domine Deus,
quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra
te in omnibus, quæ audiuimus auribus no-
23 ſtris. *Quę eſt autem vt populus tuus Iſrael,
gens in terra, propter quam iuit Deus, vt re-
D dimeret eam ſibi in populum, & poneret ſibi
nomen, faceretque ei magnalia, & horribilia
ſuper terrã, à facie populi tui, quem redemi-
ſti tibi ex Aegypto, gentem, & deum eius.
24 *Firmaſti enim tibi populum tuum Iſrael in
populum ſempiternum, & tu Domine Deus
25 factus es ei in Deũ. * Nunc ergo, Dñe Deus,
verbũ, quod locutus es ſuper ſeruum tuũ, &
ſuper domũ eius, ſuſcita in ſempiternum, &
26 fac ſicut locutus es, * vt magnificetur nomẽ
tuum vſque in ſempiternum, atque dicatur
Dominus exercituum, Deus ſuper Iſrael. Et
domus ſerui tui Dauid erit ſtabilita coram
27 Domino, * quia tu Domine exercituũ Deus
Iſrael reuelaſti aurem ſerui tui, dicens: Do-
mũ ædificabo tibi: propterea inuenit ſeruus
tuus cor ſuum, vt oraret te oratione hac.
28 * Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, &
verba tua erunt vera: locutus es enim ad ſer-
29 uum tuum bona hæc. Incipe ergo, & bene-
dic domui ſerui tui, vt ſit in ſempiternum
coram te: quia tu Domine Deus locutus es,
& benedictione tua benedicetur domus ſerui
tui in ſempiternum.

CAP. VIII.

1 FActum eſt autem poſt hęc percuſſit Da-
A uid Philiſthijm, & humiliauit eos, & tu-
lit Dauid Frenum tributi de manu Phili- n 1. Pa. 18. a. 1.
2 ſthijm. * Et percuſſit Moab, & menſus eſt
eos funiculo, coæquans terræ: menſus eſt au-
tem

tem duos funiculos, vnum ad occidendum,
& vnum ad viuificandum:factusq;est Moab
Dauid seruiẽs sub tributo. *Et percussit Da- 3
uid Adarezer filium Rohob regem Soba,
quando profectus est vt dominaretur super
flumẽ Euphraten. *Et captis Dauid ex par- 4
te eius mille septingẽtis equitibus, & viginti
millibus peditum, subneruauit omnes iuga- B
les curruum: dereliquit autem ex eis centum
currus. * Venit quoque Syria Damasci, vt 5
præsidium ferret Adarezer regi Soba: &
percussit Dauid de Syria viginti duo millia
virorũ. * Et posuit Dauid prẹsidium in Sy- 6
ria Damasci:factaq; est Syria Dauid seruiens
sub tributo: seruauitq; Dñs Dauid in omnib.
ad quæcumque profectus est. * Et tulit Da- 7
uid arma aurea, quæ habebant serui Adare-
zer, & detulit ea in Ierusalem. *Et de Bete, 8
& de Beroth ciuitatibus Adarezer tulit Rex
Dauid æs multum nimis. * Audiuit autem 9
Thou, rex Emath, quòd percussit Dauid
omne robur Adarezer, * & misit Thou Io- 10
ram filium suum ad regẽ Dauid, vt saluta-
ret eum congratulans, & gratias ageret: eo
quòd expugnasset Adarezer, & percussisset C
eum. Hostis quippe erat Thou Adarezer, &
in manu eius erant vasa aurea, & vasa argẽ-
tea, & vasa ærea: * quæ & ipsa sanctificauit 11
rex Dauid Domino cum argento & auro,
quæ sanctificauerat de vniuersis gentibus,
quas subegerat * de Syria, & Moab, & filijs 12
Ammõ, & Philisthijm, & Amalec, & de ma-
nubijs Adarezer filij Rohob regis Soba.*Fe- 13
cit quoq; sibi Dauid nomen, cum reuertere- D
tur capta Syria in Valle Salinarum, cęsis de-
cem, & octo millibus. *& posuit in Idumæa 14
custodes, stauitq; prẹsidium: & facta est vni-
uersa Idumæa seruiens Dauid, & seruauit
Dñs Dauid in omnibus ad quęcumque pro-
fectus est. * Et regnauit Dauid super omnẽ 15
Israel, faciebat quoque Dauid iudicium, &
iustitiam omni populo suo. *Ioab autem fi- 16
lius Saruiæ erat super exercitũ: porrò Iosa-
phat filius Ahilud erat à cõmẽtarijs: *& Sa- 17
doc filius Achitob, & Achimelech filius
Abiathar, erant sacerdotes, & Saraias, scriba:
* Banaias autem filius Ioiadę, super Cerethi, 18
& Phelethi: filij autẽ Dauid sacerdotes erãt.

CAP. IX.

ET dixit Dauid: Putasne est aliquis qui 1
remanserit de domo Saul, vt faciam cũ A
eo misericordiam propter Ionathan? * Erat 2
autẽ de domo Saul, seruus nomine Siba: quẽ
cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tune es Siba?
Et ille respondit: Ego sum seruus tuus. * Et 3
ait rex: Nunquid superest aliquis de domo
Saul, vt faciam cum eo misericordiam Dei?
Dixitq; Siba regi: Superest filius Ionathæ de-
bilis pedibus. * Vbi, inquit, est? Et Siba ad re- 4
gẽ, Ecce, ait in domo est Machir filij Ammiel B
5 in Lodabar. * Misit ergo rex Dauid, & tulit
eum de domo Machir filij Ammiel de Loda-
6 bar. * Cum autem venisset Miphiboseth fi-
lius Ionathæ filij Saul ad Dauid, corruit in
faciem suam, & adorauit. Dixitq; Dauid: Mi-
phiboseth? Qui respõdit: Adsum seruus tuus.
7 * Et ait ei Dauid: Ne timeas, quia faciens fa-
ciam in te misericordiam propter Ionathan
patrem tuum, & restituam tibi omnes agros
C Saul patris tui, & tu comedes panẽ in mensa
8 mea semper. * Qui adorans eum, dixit: Quis
ego sum seruus tuus, quoniam respexisti su-
9 per canem mortuum similem mei? * Vocauit
itaque rex Sibam puerum Saul, & dixit ei:
Omnia quęcũq; fuerunt Saul, & vniuersam
10 domum eius, dedi filio domini tui. * Operare
D igitur ei terram tu, & filij tui, & serui tui: &
inferes filio domini tui cibos, vt alatur: Mi-
phiboseth autem filius domini tui comedet
semper panem super mensam meam. Erant
autem Sibæ quindecim filij, & viginti serui.
11 Dixitq; Siba ad regem: Sicut iussisti, Domine
mi rex, seruo tuo, sic faciet seruus tuus: & Mi-
phiboseth comedet super mẽsam meam, qua-
12 si vnus de filijs regis. * Habebat autem Mi-
phiboseth filium paruulum nomine Micha:
omnis vero cognatio domus Sibæ seruiebat
13 Miphiboseth. * Porrò Miphiboseth habi-
tabat in Ierusalem, quia de mensa regis iu-
giter vescebatur: & erat claudus vtroque
pede.

CAP. X.

1 FActum est autem post hæc, vt moreretur
A rex filiorum Ammon, & regnauit Hanõ
2 filius eius pro eo: * Dixitq; Dauid: " Faciam " 1. Par. 19. a 2.
misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut
fecit pater eius mecum misericordiam. Misit
ergo Dauid, consolans eum per seruos suos
super patris interitu. Cum autem venissent
3 serui Dauid in terram filiorum Ammõ, * di-
xerunt principes filiorum Ammon ad Ha-
non dominum suũ: Putas quòd propter ho-
norem patris tui miserit Dauid ad te conso-
latores, & non ideo vt inuestigaret, & explo-
raret ciuitatem, & euerteret eam, misit Da-
4 uid seruos suos ad te? * Tulit itaque Hanon
seruos Dauid, rasitque dimidiam partem bar-
bæ eorum, & præscidit vestes eorum medias
5 vsq; ad nates, & dimisit eos. * Quod cũ nun-
B ciatum esset Dauid, misit in occursum eo-
rum: erant enim viri confusi turpiter valde,
& mandauit eis Dauid: Manete in Iericho,
donec crescat barba vestra, & tunc reuerti-
6 mini. * Videntes autem filij Ammon quòd
iniuriam fecissent Dauid, miserunt, & con-
duxerunt mercede Syrum Rohob, & Sy-
rum Soba, viginti millia peditum, & à rege
Maacha mille viros, & ab Istob duodecim
7 millia virorum. * Quod cum audisset Da-
uid, misit Ioab, & omnem exercitum bellato-
rum,

rum. * Egreſſi ſunt ergo filij Ammon, & di- 8
rexerunt aciem ante ipſum introitum portę:
Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, &
Maccha ſeorſum erant in campo. * Videns 9
igitur Ioab quòd præparatum eſſet aduer-
ſum ſe prælium, & ex aduerſo, & poſt ter-
gum, elegit ex omnibus electis Iſrael, & in- C
ſtruxit aciem contra Syrum: *reliquam au- 10
tem partem populi tradidit Abiſai fratri ſuo,
qui direxit aciem aduerſus filios Ammon.
* Et ait Ioab: Si præualuerint aduerſum me 11
Syris, eris mihi in adiutorium: ſi autem filij
Ammon præualuerint aduerſum te, auxilia-
bor tibi. * Eſto vir fortis, & pugnemus pro 12
populo noſtro, & ciuitate Dei noſtri: Do-
minus autem faciet, quod bonum eſt in con-
ſpectu ſuo. * Iniit itaque Ioab, & populus 13
qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui
ſtatim fugerunt à facie eius. * Filij autem 14
Ammon videntes, quia fugiſſent Syri, fuge-
runt & ipſi à facie Abiſai, & ingreſſi ſunt
ciuitatem: reuerſuſque eſt Ioab à filijs Am-
15 mon, & venit Ieruſalem. * Videntes igitur
D Syri quoniam corruiſſent coram Iſrael, cō-
16 gregati ſunt pariter. * Miſitq; Adarezer, &
eduxit Syros, qui erant trans fluuium, & ad-
duxit eorum exercitum: Sobach autem, ma-
giſter militię Adarezer, erat princeps eorũ.
17 * Quod cum nunciatũ eſſet Dauid, contra-
xit omnem Iſraelem, & tranſiuit Iordanem,
venitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri
ex aduerſo Dauid, & pugnauerunt cōtra eũ.
18 *Fugerũtq; Syri à facie Iſrael, & occidit Da-
uid de Syris ſeptingentos currus, & quadra-
ginta millia equitum: & Sobach principem
militiæ percuſſit: qui ſtatim mortuus eſt.
19 * Videntes autem vniuerſi reges, qui erant
in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael,
expauerunt, & fugerunt quinquaginta, &
octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem
cum Iſrael, & ſeruierunt eis, timueruntque
Syri auxilium præbere vltra filijs Ammon.

CAP. XI.

a 1. Par. 20. a. 1.

FActum eſt autẽ, a vertente anno, eo tem- 1
pore, quo ſolent reges ad bella procede- A
re, miſit Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cum eo, &
vniuerſũ Iſrael, & vaſtauerunt filios Ammō,
& obſederunt Rabba: Dauid autẽ remāſit in
Ieruſalem, *Dũ hæc agerētur, accidit, vt ſur- 2
geret Dauid de ſtrato ſuo poſt meridiẽ, & de-
ambularet in ſolario domus regiæ: viditque
mulierẽ ſe lauātem, ex aduerſo ſuper ſolariũ
ſuum: erat autẽ mulier pulchra valde. * Mi- 3
ſit ergo rex, & requiſiuit quæ eſſet mulier.
Nunciatumq; eſt ei quòd ipſa eſſet Bethſa-
bee filia Eliã, vxor Vriæ Hethæi.* Miſſis ita- 4
que Dauid nuncijs, tulit eam, quæ cum in-
greſſa eſſet ad illum, dormiuit cum ea: b ſta-
timq; ſanctificata eſt ab immunditia ſua:* & 5
reuerſa eſt in domũ ſuã concepto fœtu. Mit-
tenſq; nunciauit Dauid, & ait: Concepi. *Mi- 6
ſit autem Dauid ad Ioab, dicens: Mitte ad
me Vriam Hethæum. Miſitque Ioab Vriam
7 ad Dauid. * Et venit Vrias ad Dauid. Quæ-
B ſiuitque Dauid, quã recte ageret Ioab, & po-
pulus, & quomodo adminiſtraretur bellum,
8 * & dixit Dauid ad Vriam: Vade in domum
tuã, & laua pedes tuos. Et egreſſus eſt Vrias
de domo regis, ſecutuſque eſt eum cibus re-
9 gius. * Dormiuit autem Vrias ante portam
domus regiæ cum alijs ſeruis domini ſui, &
10 non deſcendit ad domum ſuam. * Nun-
ciatumque eſt Dauid à dicentibus: Non iuit
Vrias in domũ ſuam. Et ait Dauid ad Vriã:
Numquid non de via veniſti? quare non de-
11 ſcendiſti in domum tuam? * Et ait Vrias ad
Dauid: Arca Dei, & Iſrael, & Iuda habitant
in papilionibus, & dominus meus Ioab, &
ſerui domini mei ſuper faciem terræ ma-
nent, & ego ingrediar domum meam, vt co-
medam, & bibam, & dormiã cũ vxore mea?
per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ
non

b Leu. 15. d. 18.

non faciam rem hanc. * Ait ergo Dauid ad 12
Vriam: Mane hic etiam hodie, & cras dimit-
tam te. Mansit Vrias in Ierusalem in die illa
& altera: * & vocauit eum Dauid vt come- 13
deret coram se & biberet, & inebriauit eum,
qui egressus vespere, dormiuit in strato suo
cum seruis domini sui, & in domum suam C
non descendit. * Factum est ergo mane, & 14
scripsit Dauid epistolam ad Ioab: misitque
per manum Vriæ, *scribens in epistola: Po- 15
nite Vriam ex aduerso belli, vbi fortissimum
est prælium: & derelinquite eũ, vt percussus
intereat. *Igitur cum Ioab obsideret vrbem, 16
posuit Vriam in loco vbi sciebat viros esse
fortissimos. * Egressiq; viri de ciuitate, bel- 17
labant aduersum Ioab, & ceciderunt de po-
pulo seruorum Dauid, & mortuus est etiam
Vrias Hethęus. * Misit itaque Ioab, & nun- 18
ciauit Dauid omnia verba prælij: * præce- 19
pitq; nuncio, dicens: Cùm compleueris vni-
uersos sermones belli ad regem, * si eum vi- 20
deris indignari, & dixerit: Quare accessistis
ad murum, vt præliaremini? an ignorabatis
quòd multa desuper ex muro tela mittan-
tur? *Quis percussit Abimelech filium Iero- 21
" Iud. 9.g. 53.
boal? " nonne mulier misit super eum frag-
men molæ de muro, & interfecit eũ in The-
bes? quare iuxta murum accessistis? dices:
Etiam seruus tuus Vrias Hethæus occubuit. D
* Abijt ergo nuncius, & venit, & narrauit 22
Dauid omnia quæ ei præceperat Ioab. * Et 23
dixit nuncius ad Dauid: Præualuerunt ad-
uersum nos viri, & egressi sunt ad nos in
agrum: nos autem facto impetu persecuti eos
sumus vsq; ad portam ciuitatis. * Et direxe- 24
runt iacula sagittarij ad seruos tuos ex muro
desuper: mortuiq; sunt de seruis regis, quin
etiam seruus tuus Vrias Hethæus mortuus
est. *Et dixit Dauid ad nuncium: Hæc dices 25
Ioab: Non te frangat ista res: varius enim
euentus est belli, nunc hunc, & nunc illum
consumit gladius: conforta bellatores tuos
aduersus vrbem, vt destruas eam, & exhor-
tare eos. * Audiuit autem vxor Vriæ quòd 26
mortuus esset Vrias vir suus, & planxit eum.
*Trãsacto autẽ luctu misit Dauid, & intro- 27
duxit eã in domum suã, & facta est ei vxor,
peperitque ei filium, & displicuit verbum
hoc, quod fecerat Dauid, coram Domino.

CAP. XII.

MIsit ergo Dominus Nathã ad Dauid: 1
qui, cum venisset ad eũ, dixit ei: Duo A
viri erant in ciuitate vna, vnus diues & alter
pauper. *Diues habebat oues, & boues pluri- 2
mos valde. *Pauper autẽ nihil habebat om- 3
nino, præter ouem vnam paruulam, quam
emerat, & nutrierat, & quę creuerat apud eũ
cum filijs eius simul, de pane illius comedens,
& de calice eius bibens, & in sinu illius dor-
miens: eratque illi sicut filia. *Cum autem pe- 4
regrinus quidam venisset ad diuitem, parcẽs
ille sumere de ouibus & de bobus suis, vt ex-
hiberet cõuiuium peregrino, illi qui venerat
ad se, tulit ouem viri pauperis, & præparauit
5 cibos homini, qui venerat ad se. * Iratus au-
B tem indignatione Dauid aduersus hominem
illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Domi-
nus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit
6 hoc. *" Ouẽ reddet in quadruplum, eo quòd
" Exo. 22. a.1.
7 fecerit verbum istud, & non pepercerit. *Di-
xit autem Nathan ad Dauid: Tu es ille vir.
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vnxi
te in regem super Israel, & ego erui te de
8 manu Saul, * & dedi tibi domum domini tui,
& vxores dñi tui in sinu tuo, dediq; tibi do-
mum Israel & Iuda: & si parua sunt ista,
9 adijciam tibi multo maiora. *Quare ergo cõ-
C tempsisti verbum Dñi, vt faceres malum in
cõspectu meo? Vriã Hethęum percussisti gla-
dio, & vxorem illius accepisti in vxorẽ tibi, &
interfecisti eum gladio filiorum Ammon.
10 * Quam ob rem non recedet gladius de do-
mo tua vsque in sempiternũ, eò quòd despe-
xeris me, & tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt
11 esset vxor tua. *Itaq; hęc dicit Dñs: Ecce,
ego suscitabo super te malum de domo tua,
& tollam vxores tuas in oculis tuis, & " dabo
" Inf. 16. d. 22.
proximo tuo, & dormiet cũ vxoribus tuis in
12 oculis Solis huius. * Tu enim fecisti abscon-
ditè: ego autem faciã verbum istud in con-
spectu omnis Israel, & in conspectu Solis.
13 *Et dixit Dauid ad Nathan: Peccaui Domi-
no. Dixitque Nathan ad Dauid: " Dominus
" Ecc. 47. b. 13.
quoque transtulit peccatum tuum: non mo-
14 rieris. * Verumtamen quoniam blasphema-
D re fecisti inimicos Domini, propter verbum
hoc filius, qui natus est tibi, morte morietur.
15 * Et reuersus est Nathan in domum suam.
Percussit quoque Dominus paruulum, quẽ
pepererat vxor Vriæ Dauid, & desperatus
16 est. *Deprecatusque est Dauid Dominũ pro
paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & in-
17 gressus seorsum, iacuit super terram. *Vene-
runt autem seniores domus eius, cogentes
eum, vt surgeret de terra, qui noluit, nec co-
18 medit cum eis cibum. *Accidit autem die se-
ptima, vt moreretur infans: timuerũtque ser-
ui Dauid nunciare ei, quòd mortuus esset
paruulus, dixerũt enim: Ecce, cũ paruulus ad-
huc viueret, loquebamur ad eum, & non au-
diebat vocem nostram: quanto magis, si di-
19 xerimus, Mortuus est puer se affliget? *Cum
E ergo Dauid vidisset seruos suos mussitantes,
intellexit quòd mortuus esset infantulus: di-
xitque ad seruos suos: Num mortuus est
puer? Qui responderunt ei: Mortuus est.
20 * Surrexit ergo Dauid de terra: & lotus vn-
ctusque est: cumque mutasset vestem, in-
gressus est domum Domini: & adorauit, &
venit in domum suam, petiuitq; vt ponerent
ei

ei panem, & comedit. * Dixerunt autem ei 21
serui sui: Quis est sermo, quem fecisti? pro-
pter infantem, cum adhuc viueret, ieiuna-
sti, & flebas: mortuo autem puero surrexi-
sti, & comedisti panem. * Qui ait: Propter 22
infantem, dum adhuc viueret, ieiunaui, & F
fleui, dicebam enim: Quis scit si forte donet
eum mihi Dominus, & viuat infans? * Nunc 23
autem quia mortuus est, quare ieiunem?
Numquid potero reuocare eum amplius?
ego vadam magis ad eum, ille vero non
reuertetur ad me. * Et consolatus est Dauid 24
Bethsabee vxorem suam, ingressusque ad eã,
dormiuit cum ea, quæ genuit filium, & vo-
cauit nomen eius Salomon, & Dominus di-
lexit eũ. * Misitq; in manu Nathan prophe- 25
tæ, & vocauit nomen eius, Amabilis Domi-
a 1. Par. 20. a 1. no. eo quòd diligeret eũ Dominus. * a Igitur 26
pugnabat Ioab contra Rabbath filiorũ Am-
27 mon, & expugnabat vrbem regiam. * Mi-
C sitque Ioab nuncios ad Dauid, dicens: Dimi-
caui aduersum Rabbath, & capiẽda est Vrbs
28 aquarum. * Nunc igitur congrega reliquam
partem populi, & obside ciuitatem, & cape
eam: ne, cum à me vastata fuerit vrbs, nomi-
29 ni meo ascribatur victoria. * Congregauit
itaque Dauid omnem populum, & profectus
est aduersum Rabbath: cumque dimicasset,
30 cępit eam. * Et tulit diadema regis eorum
de capite eius, pondo auri talentum, habens
gemmas pretiosissimas, & impositum est su-
per caput Dauid. Sed & prædam ciuitatis
31 asportauit multam valde: * populum quoq;
eius adducens serrauit, & circumegit super
eos ferrata carpenta; diuisitque cultris, & tra-
duxit in typo laterum: sic fecit vniuersis ci-
uitatibus filiorum Ammon: & reuersus est
Dauid, & omnis exercitus in Ierusalem.

CAP. XIII.

FActum est autem post hæc, vt Absalom 1
filii Dauid sororem speciosissimam, vo- A
cabulo Thamar, adamaret Amnõ filius Da-
uid, * & deperiret eam valde, ita vt propter 2
amorem eius ægrotaret: quia cum esset vir-
go, difficile ei videbatur vt quippiam inho-
nestè ageret cum ea. * Erat autem Amnon 3
amicus, nomine Ionadab filius Semma fratris
Dauid, vir prudẽs valde. * Qui dixit ad eum: 4
Quare sic attenuaris macie fili regis per sin-
gulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei
Amnon: Thamar sororem fratris mei Absa-
lom amo. * Cui respondit Ionadab: Cuba su- 5
per lectum tuum, & languorem simula: cũq;
venerit pater tuus, vt visitet te, dic ei: Veniat,
oro, Thamar soror mea, vt det mihi cibum,
& faciat pulmentum, vt comedam de manu
eius. * Accubuit itaque Amnõ, & quasi ęgro- 6
tare cępit, cumque venisset rex ad visitan- B
dum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, ob-
secro, Thamar soror mea, vt faciat in oculis
meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de
7 manu eius. * Misit ergo Dauid ad Thamar
domũ, dicens: Veni in domũ Amnon fratris
8 tui, & fac ei pulmentũ. * Venitq; Thamar in
domum Amnon fratris sui: ille autem iace-
bat: quæ tollens farinam commiscuit: & li-
quefaciens in oculis coxit sorbitiunculas.
9 * Tollensque quod coxerat effudit, & posuit
coram eo, & noluit comedere: dixitq; Amnõ:
eijcite vniuersos à me. Cumque eiecissent
10 omnes, * dixit Amnon ad Thamar: Infer
cibum in conclaue, vt vescar de manu tua.
C Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fe-
cerat, & intulit ad Amnon fratrem suum in
11 conclaue. * Cumq; obtulisset ei cibum, ap-
prehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum
12 soror mea. * Quę respondit ei. Noli frater mi,
noli opprimere me, neque enim hoc fas est in
13 Israel: noli facere stultitiam hanc. * Ego
enim ferre non potero opprobrium meum,
& tu eris quasi vnus de insipientibus in Is-
rael: quin potius loquere ad regem, & non
nega-

negabit me tibi. *Noluit autem acquiescere 14
precibus eius, sed præualens viribus oppres-
sit eam,& cubauit cum ea.*Et exosam eam 15
habuit Amnon odio magno nimis: ita vt
maius esset odium , quo oderat eam , amore
quo ante dilexerat. Dixitq; ei Amnon:Surge,
& vade. * Quæ respondit ei:Maius est hoc 16
malũ, quod nunc agis aduersum me , quàm
quod ante fecisti,expellens me.Et noluit au-
dire eam : * sed vocato puero,qui ministra- 17
bat ei,dixit: Eijce hanc à me foras,& claude D
ostium post eam . * Quæ induta erat talari 18
tunica:huiuscemodi enim filię regis virgines
vestibus vtebantur.Eiecit itaque eã minister
illius foras,clausitque fores post eam. *Quæ 19
aspergens cinerem capiti suo,scissa talari tu-
nica,impositisque manibus super caput suũ,
ibat ingrediens,& clamans.* Dixit autem ei 20
Absalom frater suus:Nũquid Amnon frater
tuus concubuit tecum ? sed nunc soror tace,
frater tuus est : neq; affligas cor tuũ pro hac
re: Mansit itaque Thamar cõtabescẽs in do-
mo Absalom fratris sui.*Cum autem audis- 21
set rex Dauid verba hęc, cõtristatus est val-
de,& noluit contristare spiritum Amnon fi-
lij sui, quoniã diligebat eum, quia primoge-
nitus erat ei.*Porrò nõ est locutus Absalom 22
ad Amnon nec malum, nec bonum : oderat E
enim Absalom Amnon , eo quòd violasset
Thamar sororẽ suã. * Factum est autẽ post 23
tempus biennij , vt tonderentur oues Absa-
lom in Baalhasor,quæ est iuxta Ephraim:&
vocauit Absalõ omnes filios regis, *venitq; 24
ad regem,& ait ad eum: Ecce tondẽtur oues
serui tui:veniat,oro,rex cũ seruis suis ad ser-
uum suũ. *Dixitque rex ad Absalom: Noli 25
fili mi, noli rogare , vt veniamus omnes , &
grauemus te . Cum autem cogeret eum, &
noluisset ire,benedixit ei. * Et ait Absalom: 26
Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum
saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eũ
rex. Non est necesse,vt vadat tecum.*Coe- 27
git itaque Absalom eum , & dimisit cum eo
Amnon,& vniuersos filios regis. Feceratque
Absalom conuiuium, quasi conuiuiũ regis.
*Præceperat autem Absalom pueris suis,di- 28
cens: Obseruate,cum temulentus fuerit Am- F
non,& dixero vobis: Percutite eum,& inter-
ficite,nolite timere : ego enim sum, qui præ-
cipio vobis: roboramini,& estote viri fortes.
*Fecerunt ergo pueri Absalom aduersum 29
Amnon,sicut præceperat eis Absalom. Sur-
gentesq;omnes filij regis ascenderunt singu-
li mulas suas,& fugerunt. *Cũq;adhuc per- 30
gerẽt in itinere, fama peruenit ad Dauid,di-
cens : Percussit Absalom omnes filios regis,
& non remansit ex eis saltem vnus. * Sur- 31
rexit itaque rex, & scidit vestimenta sua : &
cecidit super terram , & omnes serui illius,
qui assistebant ei,sciderunt vestimenta sua .
*Respõdens autem Ionadab filius Semmaa 32
fratris Dauid , dixit : Ne æstimet dominus
meus rex, quòd omnes pueri filij regis occisi
sint : Amnon solus mortuus est,quoniam in
ore Absalõ erat positus ex die,qua oppressit
33 Thamar sororẽ eius. * Nunc ergo ne ponat
dñs meus rex super cor suum verbum istud,
G dicens : Omnes filij regis occisi sunt: quoniã
34 Amnon solus mortuus est. *Fugit autẽ Ab-
salõ:& eleuauit puer speculator oculos suos,
& aspexit : & ecce populus multus veniebat
35 per iter deuiũ ex latere montis. * Dixit autẽ
Ionadab ad regẽ:Ecce filij regis adsunt:iuxta
36 verbũ serui tui sic factũ est. *Cumq; cessas-
set loqui,apparuerunt & filij regis: & intrã-
tes leuauerunt vocem suam,& fleuerunt:sed
& rex, & omnes serui eius fleuerunt ploratu
37 magno nimis. *Porrò Absalom fugiẽs,abijt
ad Tholomai filium Ammiud regẽ Gessur.
Luxit ergo Dauid filium suum cunctis die-
38 bus. * Absalom autem cũ fugisset, & venis-
39 set in Gessur,fuit ibi tribus annis.*Cessauit-
que rex Dauid persequi Absalom , eo quòd
consolatus esset super Amnon interitu.

CAP. XIV.

1 INtelligẽs autem Ioab filius Saruiæ, quòd
A cor regis versum esset ad Absalom, *mi-
2 sit Thecuam,& tulit inde mulierem sapien-
tem : dixitque ad eã:Lugere te simula,& in-
duere veste lugubri , & ne vngaris oleo , vt
sis,quasi mulier iam plurimo tempore lugẽs
3 mortuũ, *& ingredieris ad regem, & loque-
ris ad eũ sermones huiuscemodi. Posuit au-
4 tem Ioab verba in ore eius. *Itaque cum in-
gressa fuisset mulier Thecuitis ad regem,ce-
cidit coram eo super terram , & adorauit, &
5 dixit : Serua me rex . * Et ait ad eam rex :
Quid causæ habes Quæ respondit: Heu,mu-
lier vidua ego sum : mortuus est enim vir
6 meus. * Et ancillæ tuæ erant duo filij:qui ri-
B xati sunt aduersũ se in agro,nullusque erat ,
qui eos prohibere posset : & percussit alter
7 alterũ, & interfecit eũ. * Et ecce consurgens
vniuersa cognatio aduersum ancillam tuã ,
dicit : Trade eum,qui percussit fratrem suũ,
vt occidamus eum pro anima fratris sui,quẽ
interfecit, & deleamus heredem : & quærũt
extinguere scintillam meam,quæ relicta est,
vt non supersit viro meo nomen & reliquię
8 super terram. * Et ait rex ad mulierem : Va-
de in domum tuam , & ego iubebo pro te .
9 Dixitque mulier Thecuitis ad regẽ : In me ,
domine mi rex, sit iniquitas , & in domum
patris mei : rex autem,& thronus eius sit in-
10 nocens. * Et ait rex : Qui contradixerit tibi,
adduc eum ad me, & vltra non addet,vt tã-
11 gat te . Quæ ait : Recordetur rex Domini
C Dei sui, vt non multiplicentur proximi san-
guinis ad vlciscẽdum , & nequaquam inter-
ficiant filiũ meum. Qui ait:Viuit Dominus,
quia non cadet de capillis filij tui super ter-
12 ram. *Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla

tu ad dominum meum regem verbum. Et
ait:Loquere. *Dixitq; mulier: Quare cogi- 13
tasti huiuscemodi rem cōtra populum Dei,
& locutus est rex verbum istud vt peccet, &
non reducat eiectum suum? *Omnes mori- 14
mur, & quasi aquę dilabimur in terram,quę
n Ezec.18. ſ.32.& 33 c.11. non reuertuntur: [n]nec vult Deus perire ani-
mam, sed retractat cogitans ne penitus pe-
reat,qui abiectus est. * Nunc igitur veni, vt 15
loquar ad dñm meũ regẽ verbum hoc,præ-
sente populo.Et dixit ancilla tua:Loquar ad
regẽ,si quo modo faciat rex verbum ancillę D
suæ. *Et audiuit rex,vt liberaret ancillā suā 16
de manu omniũ,qui volebant de hereditate
Dei delere me, & filium meum simul. *Di- 17
cat ergo ancilla tua, vt fiat verbum dñi mei
regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus
Dei, sic est Dñs meus rex,vt nec benedictio-
ne,nec maledictione moueatur:vnde & Dñs
Deus tuus est tecum. *Et respondens rex,di- 18
xit ad mulierem: Ne abscondas à me verbũ,
quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Lo-
quere Dñe mi rex. *Et ait rex:Nũquid ma- 19
nus Ioab tecum est in omnibus istis? Respō-
dit mulier,& ait: Per salutẽ animæ tuæ,dñe E
mi rex,nec ad sinistram,nec ad dexteram est
ex omnibus his, quæ locutus est dñs meus
rex:seruus enim tuus Ioab,ipse præcepit mi-
hi, & ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia
verba hæc.*Vt verterem figuram sermonis 20
huius,seruus tuus Ioab præcepit istud:tu au-
tem dñe mi rex, sapiens es,sicut habet sapiẽ-
tiam Angelus Dei,vt intelligas omnia super
terram. * Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus 21
feci verbum tuũ: Vade ergo,& reuoca pue-
rum Absalom.*Cadensq;Ioab super faciem 22
suam in terram,adorauit, & benedixit regi:
& dixit Ioab: Hodie intellexit seruus tuus,
quia inueni gratiam in oculis tuis, dñe mi
rex:fecisti enim sermonem serui tui. *Surre- 23
xit ergo Ioab, & abijt in Gessur, & adduxit F
Absalom in Ierusalem. *Dixit autẽ rex:Re- 24
uertatur in domum suā,& faciem meam nō
videat. Reuersus est itaq; Absalom in domũ
suam,& faciem regis nō vidit. *Porrò sicut 25
Absalō vir non erat pulcher in omni Israel,
& decorus nimis: à vestigio pedis vsque ad
verticẽ nō erat in eo vlla macula. * Et quā- 26
do tondebat capillũ (semel autẽ in anno tō-
debatur,quia grauabat eũ cæsaries) pōdera-
bat capillus capitis sui ducentis siclis pōdere
publico. *Nati sũt autẽ Absalom filij tres:& 27
filia vna nomine Thamar elegantis formæ.
*Mãsitq;Absalom in Ierusalem duobus an- 28
nis & faciem regis non vidit. *Misit itaq;ad 29
Ioab,vt mitteret eum ad regẽ,qui noluit ve-
nire ad eũ. Cumq;secũdo misisset,& ille no-
luisset venire ad eũ, *dixit seruis suis: Scitis 30
agrum Ioab iuxta agrum meũ, habẽte mes- G
sem hordei: ite igitur,& succẽdite eum igni.
Succẽderũt ergo serui Absalom segetẽ igni.
Et veniẽtes serui Ioab, scissis vestibus suis,di-
xerunt: Succẽderunt serui Absalō partẽ agri
31 igni. *Surrexitq;Ioab,& venit ad Absalō in
domũ eius,& dixit:Quare succenderũt serui
32 tui segetem meam igni? *Et respōdit Absa-
lom ad Ioab: Misi ad te,obsecrās,vt venires
ad me, & mitterem te ad regẽ, & diceres ei:
Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi
esse: obsecro ergo,vt videā faciẽ regis: quòd
si memor est iniquitatis meæ,interficiat me.
33 *Ingressus itaque Ioab ad regem,nunciauit
ei omnia: vocatusque est Absalom,& intra-
uit ad regem,& adorauit super faciem terræ
coram eo: osculatusque est rex Absalom.

CAP. XV.

1 IGitur post hęc fecit sibi Absalom currus,
A & equites, & quinquaginta viros, qui
2 præcederent eũ. * Et mane consurgens Ab-
salom, stabat iuxta introitum portæ,& om-
nem virum,qui habebat negotiũ, vt veniret
ad regis iudicium,vocabat Absalom ad se, &
dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respon-
dens aiebat:Ex vna tribu Israel ego sum ser-
3 uus tuus. * Respondebatq; ei Absalom: Vi-
dentur mihi sermones tui boni,& iusti. Sed
non est,qui te audiat cōstitutus à rege, dice-
4 batque Absalom: *Quis me constituat iudi-
cem super terram, vt ad me veniant omnes,
5 qui habent negotium,& iuste iudicem? *Sed
B & cum accederet ad eum homo,vt salutaret
illum,extendebat manum suā, & apprehen-
6 dens,osculabatur eum. *Faciebatq; hoc om-
ni Israel venienti ad iudicium, vt audiretur
à rege, & solicitabat corda virorum Israel.
7 * Post quadraginta autem annos dixit Ab-
salom ad regem Dauid: Vadam, & reddam
8 vota mea,quæ voui Dño in Hebron. * Vo-
uens enim vouit seruus tuus,cũ esset in Ges-
sur Syriæ,dicens: Si reduxerit me Dñs in Ie-
9 rusalẽ, sacrificabo Dño. *Dixitq; ei rex Da-
uid:Vade in pace. Et surrexit,& abijt in He-
10 bron. * Misit autẽ Absalom exploratores in
vniuersas tribus Israel,dicens: Statim vt au-
dieritis clangorem buccinę,dicite: Regnauit
11 Absalom in Hebron.*Porrò cũ Absalom ie-
runt ducenti viri de Ierusalẽ vocati, euntes
simplici corde, & causā penitus ignorantes.
12 *Accersiuit quoq; Absalō Achitophel Gi-
C lonitem consiliarium Dauid, de ciuitate sua
Gilo. Cumque immolaret victimas,facta est
coniuratio valida,populusq;concurrens au-
13 gebatur cũ Absalom.*Venit igitur nuncius
ad Dauid,dicẽs: Toto corde vniuersus Israel
14 sequitur Absalom. *Et ait Dauid seruis suis,
qui erãt cum eo in Ierusalem: Surgite,fugia-
mus: neque enim erit nobis effugium à facie
Absalom:festinate egredi,ne forte veniẽs oc-
cupet nos, & impellat super nos ruinam, &
15 percutiat ciuitatẽ in ore gladij.*Dixeruntq;
serui regis ad eum:omnia quæcũq;præcepe-
rit Dñs noster rex libenter exequemur serui
tui.

tui. * Egressus est ergo rex, & vniuersa do- 16
mus eius pedibus suis: & dereliquit rex decẽ
mulieres concubinas ad custodiendã domũ:
* Egressusq; rex, & omnis Israel pedibus suis, 17
stetit procul à domo: * & vniuersi serui eius D
ambulabant iuxta eum, & legiones Cerethi, 18
& Phelethi, & omnes Gethæi, pugnatores
validi, sexcenti viri, qui secuti eum fuerant
de Geth pedites, præcedebant regem.* Dixit 19
autẽ rex ad Ethai Gethæum: Cur venis no-
biscum? reuertere, & habita cum rege, quia
peregrinus es, & egressus es de loco tuo.* He- 20
ri venisti, & hodie compelleris nobiscũ egre-
di? ego autem vadam, quo iturus sum: reuer-
tere, & reduc tecum fratres tuos, & Dñs fa-
ciet tecum misericordiam, & veritatem, quia
ostendisti gratiam, & fidem. * Et respondit 21
Ethai regi, dicens: Viuit Dñs, & viuit domi-
nus meus rex: quoniã in quocumq; loco fue-
ris, domine mi rex, siue in morte, siue in vi-
ta, ibi erit seruus tuus. * Et ait Dauid Ethai: 22
veni, & transi: Et trãsiuit Ethai Gethæus, & E
omnes viri, qui cũ eo erant, & reliqua multi-
tudo.* Omnesq; flebant voce magna, & vni- 23
uersus populus transibat: rex quoque trans-
grediebatur Torrentem Cedron, & cunctus
populus incedebat contra viam, quæ respi-
cit ad desertum. * Venit autem, & Sadoc sa- 24
cerdos, & vniuersi Leuitę cũ eo, portãtes ar-
cam fęderis Dei, & deposuerunt arcã Dei: &
ascendit Abiathar, donec expletus esset om-
nis populus, qui egressus fuerat de ciuitate.
* Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei 25
in vrbem: si inuenero gratiã in oculis Domi-
ni, reducet me, & ostendet mihi eam, & ta-
bernaculum suum. * Si autem dixerit mihi: 26
Non places: præsto sum, faciat quod bonum F
est coram se.* Et dixit rex ad Sadoc sacerdo- 27
tem: O videns, reuertere in ciuitatẽ in pace:
& Achimaas filius tuus, & Ionathas filius
Abiathar duo filij vestri, sint vobiscũ.* Ecce 28
ego abscondar in campestribus deserti, do-
nec veniat sermo à vobis indicãs mihi.* Re- 29
portauerunt ergo Sadoc, & Abiathar arcam
Dei in Ierusalem, & manserunt ibi. * Porrò 30
Dauid ascendebat Cliuum oliuarum, scan-
dens, & flẽs, nudis pedibus incedens, & oper-
to capite, sed & omnis populus, qui erat cum
eo, operto capite ascẽdebat plorans. * Nun- 31
ciatum est autem Dauid quòd & Achito-
phel esset in coniuratione cum Absalom, di-
xitque Dauid: In fatua, quæso, Domine cõsi-
lium Achitophel. * Cũque ascenderet Da- 32
uid summitatem montis, in quo adoraturus G
erat Dominũ, ecce occurrit ei Chusai Ara-
chites, scissa veste, & terra pleno capite. * Et 33
dixit ei Dauid: Si veneris mecum, eris mihi
oneri: * si autem in ciuitatem reuertaris, & 34
dixeris Absalom: Seruus tuus sum, rex: sicut
fui seruus patris tui, sic ero seruus tuus: dis-
35 sipabis cõsilium Achitophel.* Habes autem
tecum Sadoc, & Abiathar sacerdotes: & om-
ne verbum quodcumque audieris de domo
regis, indicabis Sadoc, & Abiathar sacerdo-
36 tibus. * Sunt autem cum eis duo filij eorum
Achimaas filius Sadoc, & Ionathas filius
Abiathar: & mittetis per eos ad me omne
37 verbum, quod audieritis. * Veniente ergo
Chusai amico Dauid in ciuitatem, Absalom
quoque ingressus est Ierusalem.

CAP. XVI.

1 A CVmque Dauid trãsisset paululum mõ-
tis verticẽ, apparuit Siba puer Miphi-
boseth in occursum eius, cum duobus asinis,
qui onerati erant ducentis panibus, & centũ
alligaturis vuæ passę, & cẽtum massis pala-
2 tharũ, & vtre vini. * Et dixit rex Sibæ: Quid
sibi volunt hæc? Responditque Siba: Asini,
domesticis regis vt sedeant: panes, & palathæ
ad vescendum pueris tuis: vinum autem vt
3 bibat, si quis defecerit in deserto.* Et ait rex: „ Inf. 19. c.
Vbi est filius domini tui? „ Respondit; Siba 17.
regi: Remansit in Ierusalem, dicens: Hodie
restituet mihi domus Israel regnum patris
4 mei. * Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia, quæ
fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro
vt inueniam gratiam coram te, dñe mi rex.
5 * Venit ergo rex Dauid vsq; Bahurim: & ec-
ce egrediebatur inde vir de cognatione do-
mus Saul, nomine Semei, filius Gera, proce-
6 debatque egrediens, & „ maledicebat, * mit- „ 3. Reg. 2.
B tebatq; lapides contra Dauid, & contra vni- b. 8.
uersos seruos regis Dauid: omnis autem po-
pulus, & vniuersi bellatores à dextro, & à si-
7 nistro latere regis incedebant. * Ita autẽ lo-
quebatur Semei, cum malediceret regi: Egre-
dere, egredere vir sanguinum, & vir Belial.
8 * Reddidit tibi Dominus vniuersum sãgui-
nem domus Saul: quoniam inuasisti regnũ
pro eo, & dedit Dominus regnum in manu
Absalom filij tui, & ecce premunt te mala
9 tua, quoniam vir sanguinum es. * Dixit autẽ
Abisai filius Saruiæ, regi: Quare maledicit
canis hic mortuus domino meo regi? vadã,
10 & amputabo caput eius. * Et ait rex: Quid
mihi, & vobis est filius Saruiæ? dimittite eũ,
vt maledicat: Dñs enim præcepit ei, vt ma-
lediceret Dauid: & quis est, qui audeat dice-
11 re, quare sic fecerit? * Et ait rex Abisai, &
C vniuersis seruis suis: Ecce filius meus, qui
egressus est de vtero meo, quærit animam
meam: quanto magis nunc filius Iemini? di-
mittite eum, vt maledicat iuxta præceptum
12 Domini: * si forte respiciat Dñs afflictionẽ
meam, & reddat mihi Dominus bonum pro
13 maledictione hac hodierna. * Ambulabat
itaque Dauid & socij eius per viam cum eo.
Semei autem per iugum montis ex latere,
cõtra illum gradiebatur, maledicens, & mit-
tens lapides aduersum eũ, terramq; spargens.

*Venit itaq; rex, & vniuersus populus cum 14
eo lassus, & refocillati sũt ibi. *Absalom au- 15
tem, & omnis populus eius ingressi sunt Ie-
rusalem, sed & Achitophel cum eo. * Cum 16
autẽ venisset Chusai Arachites amicus Da-
uid ad Absalom, locutus est ad eũ: Salue rex,
salue rex. * Ad quem Absalom, Hæc est, in- 17
quit, gratia tua ad amicum tuum: quare non D
iuisti cum amico tuo? *Respónditque Chu- 18
sai ad Absalom: Nequaquam: quia illius ero,
quem elegit Dñs, & omnis hic populus, &
vniuersus Israel, & cum eo manebo. *Sed vt 19
& hoc inferam, cui ego seruiturus sum? non-
ne filio regis? sicut parui patri tuo, ita pare-
bo & tibi. *Dixit autem Absalom ad Achi- 20
tophel: Inite consilium quid agere debea-
mus. *Et ait Achitophel ad Absalõ: Ingre- 21
dere ad cõcubinas patris tui, quas dimisit ad
custodiẽdam domum: vt cum audierit om-
nis Israel quòd fœdaueris patrem tuũ, robo-
u Sup. 12. c. 12. rentur tecum manus eorum. * u Tetende- 22
runt ergo Absalom tabernaculum in sola-
rio, ingressúsque est ad concubinas patris sui
coram vniuerso Israel. * Consilium autem 23
Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi
si quis consuleret Deum: sic erat omne con-
silium Achitophel, & cum esset cum Da-
uid, & cum esset cum Absalom.

CAP. XVII.

Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eli- 1
gam mihi duodecim millia virorum, & A
consurgens persequar Dauid hac nocte. *Et 2
irruens super eum (quippe qui lassus est, &
solutis manibus) percutiam eum: cumq; fu-
gerit omnis populus, qui cum eo est, percu-
tiam regem desolatũ. * Et reducam vniuer- 3
sum populũ, quomodo vnus homo reuerti
solet: vnum enim virum tu quæris: & omnis
populus erit in pace. *Placuitque sermo eius 4
Absalom, & cunctis maioribus natu Israel.
*Ait autem Absalom: Vocate Chusai Ara- 5
chiten, & audiamus quid etiam ipse dicat.
*Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait 6
Absalom ad eum: Huiuscemodi sermonem B
locutus est Achitophel: facere debemus an
non? quod das consilium? * Et dixit Chusai 7
ad Absalom: Non est bonum consiliũ, quod
dedit Achitophel hac vice. * Et rursũ intu- 8
lit Chusai: Tu nosti patrem tuum, & viros,
qui cum eo sunt, esse fortissimos, & amaro
animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu
sæuiat: sed & pater tuus vir bellator est, nec
morabitur cũ populo. *Forsitan nũc latitat 9
in foueis aut in vno, quo voluerit, loco: & cũ
ceciderit vnus quilibet in principio, audiet
quicũque audierit, & dicet: Facta est plaga
in populo qui sequebatur Absalom. *& for- 10
tissimus quisque, cuius cor est quasi leonis, C
pauore soluetur: scit enim omnis populus Is-
rael fortẽ esse patrem tuum, & robustos om-
11 nes, qui cum eo sunt. *Sed hoc mihi videtur
rectum esse consilium: Congregetur ad te
vniuersus Israel à Dan vsque Bersabee, quasi
arena maris innumerabilis, & tu eris in me-
12 dio eorum. *Et irruemus super eum in quo-
cumque loco inuentus fuerit: & operiemus
eum, sicut cadere solet ros super terram, &
non relinquemus de viris, qui cum eo sunt,
13 ne vnum quidem. * Quòd si vrbem aliquã
fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel
ciuitati illi funes, & trahemus eã in torren-
tem, vt non reperiatur ne calculus quidem
14 ex ea. *Dixitque Absalom, & omnes viri Is-
D rael: Melius est consilium Chusai Arachitæ,
consilio Achitophel. Dñi autem nutu dissi-
patum est cõsilium Achitophel vtile, vt in-
duceret Dominus super Absalom malum.
15 *Et ait Chusai Sadoc, & Abiathar sacerdo-
tibus: Hoc & hoc modo consilium dedit
Achitophel Absalom, & senioribus Israel: &
16 ego tale & tale dedi consilium. *Nunc ergo
mittite citò, & nunciate Dauid, dicentes: Ne
moreris nocte hac in campestribus deserti,
sed absque dilatione transgredere: ne forte
absorbeatur rex & omnis populus, qui cum
17 eo est. *Ionathas autem, & Achimaas stabãt
E iuxta Fontem Rogel: abijt ancilla, & nũcia-
uit eis: & illi profecti sunt, vt referrent ad re-
gem Dauid nuncium: nõ enim poterant vi-
18 deri, aut introire ciuitatem. * Vidit autẽ eos
quidam puer, & indicauit Absalom: illi vero
cõcito gradu ingressi sunt domum cuiusdã
viri in Bahurim, qui habebat puteum in ve-
19 stibulo suo, & descenderunt in eum. * Tulit
autem mulier, & expandit velamen super os
putei quasi siccans ptisanas: & sic latuit res.
20 *Cumque venissent serui Absalom in do-
mum, ad mulierem dixerunt: Vbi est Achi-
maas, & Ionathas? Et respondit eis mulier:
Transierunt festinanter, gustata paululum
aqua. At hi, qui quærebant, cum nõ reperis-
21 sent, reuersi sunt in Ierusalem. * Cumque
F abijssent, ascenderũt illi de puteo & pergen-
tes nunciauerunt regi Dauid, & dixerunt:
Surgite, & transite citò fluuium: quoniam
huiuscemodi dedit consilium contra vos
22 Achitophel. *Surrexit ergo Dauid, & omnis
populus, qui cum erat, & transierunt Ior-
danẽ donec dilucesceret: & ne vnius quidem
23 residuus fuit, qui nõ transisset fluuiũ. *Por-
rò Achitophel vidẽs quod non fuisset factũ
cõsilium suum, strauit asinum suum, surre-
xitque, & abijt in domum suã, & in ciuita-
tem suam: & disposita domo sua, suspendio
interijt, & sepultus est in sepulchro patris
24 sui. *Dauid autem venit in Castra, & Absa-
G lom transiuit Iordanem, ipse & omnes viri
25 Israel cum eo. *Amasam vero cõstituit Ab-
salõ pro Ioab super exercitum: Amasa autẽ
erat filius viri: qui vocabatur Ietra de Iesrae-
li,

li, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas,
sororem Saruię,quę fuit mater Ioab.*Et ca- 26
strametatus est Israel cum Absalom in Ter-
ra Galaad.*Cumque venisset Dauid in Ca- 27
stra, Sobi filiꝰ Naas de Rabbath filiorũ Am-
mõ,& Machir filius Ammihel de Lodabar,
& Berzellai Galaadites de Rogelim, *obtu- 28
lerunt ei stratoria, & tapetia,& vasa fictilia,
frumentum, & hordeum, & farinam, & po-
lentam,& fabam,& lentem,& frixum cicer,
29 *& mel,& butyrum, oues, & pingues vitu-
los, dederuntque Dauid, & populo,qui cum
eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt,
populum fame, & siti fatigari in deserto.

CAP. XVIII.

IGitur considerato Dauid populo suo cõ- 1
stituit super eos tribunos, & centuriones, A
*& dedit populi tertiam partem sub manu 2
Ioab, & tertiam partem sub manu Abisai fi-
lij Saruiæ fratris Ioab,& tertiam partem sub
manu Ethai,qui erat de Geth, dixitq;rex ad
populũ: Egrediar & ego vobiscum. *Et re- 3
spõdit populus: Non exibis: siue enim fuge-
rimus,non magnopere ad eos de nobis perti-
nebit: siue media pars ceciderit è nobis, non
satis curabunt: quia tu vnus pro decẽ milli-
bus cõputaris: melius est igitur, vt sis nobis
in vrbe præsidio. * Ad quos rex ait: Quod 4
vobis videtur rectum, hoc faciã. Stetit ergo
rex iuxta portam, egrediebaturque populus
per turmas suas centeni,& milleni. *Et præ- 5
cepit rex Ioab,& Abisai,& Ethai,dicens:Ser- B
uate mihi puerũ Absalom. Et omnis popu-
lus audiebat præcipientẽ regẽ cunctis prin-
cipibus pro Absalom. *Itaq; egressus est po- 6
pulus in campum cõtra Israel, & factum est
prælium in saltu Ephraim. * Et cæsus est ibi 7
populus Israel ab exercitu Dauid, factaque
est plaga magna in die illa, viginti millium.
*Fuit autẽ ibi prælium dispersum super fa- 8
ciẽ omnis terræ, & multo plures erant, quos
saltus consumpserat de populo, quàm hi,
quos vorauerat gladius in die illa. * Accidit 9
autem,vt occurreret Absalom seruis Dauid,
sedẽs mulo: cumque ingressus fuisset mulus
subter cõdensam quercum, & magnam, ad-
hæsit caput eius quercui: & illo suspenso in-
ter cœlum, & terram, mulus, cui insederat,
10 pertransiuit.*Vidit autem hoc quispiam,&
nunciauit Ioab,dicẽs: Vidi Absalom pende-
11 re de quercu.*Et ait Ioab viro,qui nũciaue-
C rat ei:Si vidisti,quare non confodisti eũ cum
terra, & ego dedissem tibi decem argenti si-
12 clos,& vnum balteum? *Qui dixit ad Ioab:
Si appenderes in manibus meis mille argen-
teos, nequaquam mitterem manum meam
in filium regis: audientibus enim nobis præ-
cepit rex tibi,& Abisai,& Ethai,dicens: Cu-
13 stodite mihi puerum Absalom.*Sed & si fe-
cissem contra animam meam audacter, ne-
quaquam hoc regem latere potuisset, & tu
14 stares ex aduerso? *Et ait Ioab:Non sicut tu
vis,sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo
tres lãceas in manu sua, & infixit eas in cor-
de Absalom,cumq; adhuc palpitaret hærens
15 in quercu, *cucurrerunt decem iuuenes ar-
D migeri Ioab, & percutientes interfecerunt
16 eum. * Cecinit autem Ioab buccina, & reti-
nuit populum, ne persequeretur fugientem
17 Israel, volens parcere multitudini.*Et tule-
runt Absalom, & proiecerunt eum in saltu
in foueam grandem, & comportauerunt su-
per eum aceruum lapidum magnum nimis:
omnis autem Israel fugit in tabernacula sua.
18 *Porrò Absalom erexerat sibi, cum adhuc
viueret,titulũ, qui est in Valle regis, dixerat
enim: Non habeo filium, & hoc erit moni-
mentum nominis mei. Vocauitque titulum
nomine suo,& appellatur Manus Absalom,
19 vsque ad hanc diem. * Achimaas autem fi-
lius Sadoc, ait: Curram, & nunciabo regi,
quia iudicium fecerit ei Dominus de manu

inimicorum eius. *Ad quem Ioab dixit: Nō 20
eris nuncius in hac die, sed nunciabis in alia: E
hodie nolo te nunciare, filius enim regis est
mortuus. *Et ait Ioab Chusi: Vade, & nūcia 21
regi, quę vidisti. Adorauit Chusi Ioab, & cu-
currit: * Rursus autem Achimaas filius Sa- 22
doc dixit ad Ioab: Quid impedit si etiā ego
curram post Chusi? Dixitq; ei Ioab: Quid vis
currere fili mi? non eris boni nuncij baiulus.
*Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et 23
ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viā
compendij, transiuit Chusi. *Dauid autem 24
sedebat inter duas portas: speculator vero,
qui erat in fastigio portæ super murū, eleuās
oculos, vidit hominem currentem solū. *Et 25
exclamans indicauit regi: dixitq; rex: Si solus
est, bonus est nuncius in ore eius. Properante
autem illo, & accedente propius, *vidit spe- 26
culator hominem alterum currētem, & vo-
ciferans in culmine, ait: Apparet mihi alter F
homo currens solus. Dixitq; rex: Et iste bo-
nus est nuncius. *Speculator autē, Contem- 27
plor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achi-
maas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: &
nunciū portans bonum, venit. *Clamās au- 28
tē Achimaas, dixit ad regē: Salue rex. Et ado-
rans regem coram eo pronus in terram, ait:
Benedictus Dn̄s Deus tuus, qui cōclusit ho-
mines, qui leuauerūt man⁹ suas cōtra domi-
nū meū regē. * Et ait rex: Estne pax puero 29
Absalom? Dixitq; Achimaas: Vidi tumultū G
magnum, cum mitteret Ioab seruus tuus, ò
rex, me seruū tuū: nescio aliud. * Ad quem 30
rex: Transi, ait, & sta hic. *Cūque ille trāsis- 31
set, & staret, apparuit Chusi: & veniens ait:
Bonū apporto nuncium, dn̄e mi rex: iudica-
uit enim pro te Dn̄s hodie de manu omniū,
qui surrexerūt contra te. *Dixit autem rex 32
ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui re-
spondens Chusi. Fiant, inquit, sicut puer, ini-
mici dn̄i mei regis, & vniuersi, qui cōsurgūt
aduersus eum in malum. *Contristatus ita- 33
que rex, ascēdit cœnaculum portæ, & fleuit.
a Inf. 19. a. 1. Et sic loquebatur, vadens: a Fili mi Absalom,
Absalō fili mi: quis mihi tribuat, vt ego mo-
riar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?

CAP. XIX.

NVnciatum est autē Ioab, quòd rex fle- 1
ret, & lugeret filium suū: *& versa est A
victoria in luctum in die illa omni populo: 2
audiuit enim populus in die illa dici: Dolet
rex super filio suo. *Et declinauit populus in 3
die illa ingredi ciuitatem, quomodo declina-
re solet populus versus, & fugiens de prelio.
*Porrò rex operuit caput suū, & clamabat 4
voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili
mi. * Ingressus ergo Ioab ad regem in do- 5
mum, dixit: Confudisti hodie vultus omniū
seruorū tuorum, qui saluam fecerunt animā
tuam, & animam filiorū tuorum, & filiarum
tuarum, & animam vxorum tuarum, & ani-
6 mam concubinarum tuarū. * Diligis odien-
tes te, & odio habes diligentes te: & ostendi-
sti hodie, quia non curas de ducibus tuis, &
de seruis tuis, & vere cognoui modo, quia si
B Absalom viueret, & omnes nos occubuisse-
7 mus tunc placeret tibi. * Nunc igitur surge,
& procede, & alloquens satisfac seruis tuis:
iuro enim tibi per Dn̄m, quòd si nō exieris,
ne vnus quidem remāsurus sit tecum nocte
hac: & peius erit hoc tibi, quā omnia mala,
quæ venerunt super te ab adolescentia tua
8 vsque in præsens. *Surrexit ergo rex, & sedit
in porta, & omni populo nunciatū est quòd
rex sederet in porta, venitq; vniuersa multi-
tudo corā rege: Israel autē fugit in taberna-
9 cula sua. * Omnis quoque populus certabat
in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex libera-
uit nos de manu inimicorū nostrorum, ipse
saluauit nos de manu Philisthinorū, & nūc
10 fugit de terra propter Absalom. * Absalom
autē, quē vnximus super nos, mortuus est in
bello: vsquequo siletis, & non reducitis regē?
11 *Rex vero Dauid misit ad Sadoc, & Abia-
thar sacerdotes, dicēs: Loquimini ad maiores
natu Iuda, dicentes: Cur venitis nouissimi ad
C reducendū regem in domum suam? (Sermo
autē omnis Israel peruenerat ad regē in do-
12 mo eius.) *Fratres mei vos, os meum, & caro
mea vos, quare nouissimi reducitis regem?
13 *Et Amasę dicite: Nōne os meū, & caro mea
es? Hæc faciat mihi Deus, & hęc addat, si non
magister militiæ fueris corā me omni tēpore
14 pro Ioab. * Et inclinauit cor omniū virorū
Iuda, quasi viri vnius: miseruntque ad regē,
15 dicētes: Reuertere tu, & omnes serui tui. *Et
reuersus est rex: & venit vsque ad Iordanē,
& omnis Iuda venit vsque in Galgalam, vt
occurreret regi, & traduceret eū Iordanem.
16 * a Festinauit autē Semei filius Gera filij Ie- a 3. Reg. 2.
mini de Bahurim, & descendit cū viris Iuda b. 8.
17 in occursū regis Dauid * cum mille viris de
Beniamin, & Siba puer de domo Saul: &
D quindecim filij eius, ac viginti serui erant cū
18 eo: & irrumpentes Iordanē, ante regē* tran-
sierunt vada, vt traducerēt domum regis, &
facerent iuxta iussionem eius: Semei autē fi-
lius Gera prostratus coram rege, cum iam
19 transisset Iordanē, *dixit ad eum: Ne repu-
tes mihi, dn̄e mi, iniquitatem, neq; memineris
iniuriarum serui tui in die, qua egressus es,
dn̄e mi rex, de Ierusalem, neque ponas rex in
20 corde tuo. *Agnosco enim seruus tuus pec-
catū meum: & idcirco hodie primus veni de
omni domo Ioseph, descēdiq; in occursū dn̄i
21 mei regis. * Respōdēs vero Abisai filius Sar-
uię, dixit: Nūquid pro his verbis nō occide-
22 tur Semei, quia maledixit Christo Dn̄i? *Et
ait Dauid: Quid mihi, & vobis filij Saruiæ?
cur efficimini mihi hodie in satan? ergone
hodie

hodie interficietur vir in Israel? an ignoro
hodie me factum regem super Israel?*Et ait 23
rex Semei: Nō morieris. Iurauitque ei.*Mi- 24
phiboseth quoque filius Saul descēdit in oc- E
cursum regis illotis pedibus, & intonsa bar-
ba:vestesq; suas non lauerat à die,qua egres-
sus fuerat rex, vsque ad diē reuersionis eius
in pace. *Cumque Ierusalē occurrisset regi, 25
dixit ei rex: Quare nō venisti mecū Miphi-
boseth? *Et respondens ait: Dñe mi rex,ser- 26
uus meus contēpsit me: dixiq; ei ego famu-
lus tuus vt sterneret mihi asinū, & ascendēs
abirem cum rege: claudus enim sum seruus
„ Sup. 16. a. 3. tuus. * „ Insuper & accusauit me seruū tuū 27
ad te dñm meum regem: tu autem domine
mi rex, sicut angelus Dei es, fac quod pla-
citū est tibi. *Neque enim fuit domus patris 28
mei, nisi morti obnoxia dño meo regi: tu
autē posuisti me seruum tuum inter conui-
uas mēsæ tuæ: quid ergo habeo iustæ quere-
læ? aut quid possum vltra vociferari ad re-
gē? *Ait ergo ei rex:Quid vltra loqueris? fi- 29
xū est quod locutus sum: tu,& Siba diuidite
possessiones.*Responditq; Miphiboseth re- 30
gi: Etiā cuncta accipiat,postquā reuersus est
dñs meus rex pacifice in domum suā. *Ber- 31
zellai quoque Galaadites, descēdēs de Ro- F
gelim, traduxit regē Iordanem, paratus etiā
„ 3. Reg. 2. b. 7. vltra fluuiū prosequi eum. * „ Erat autem 32
Berzellai Galaadites senex valde,id est,octo-
genarius,& ipse præbuit alimenta regi, cum
moraretur in Castris: fuit quippe vir diues
nimis. * Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni 33
mecum, vt requiescas securus mecū in Ieru-
salem. *Et ait Berzellai ad regē: Quot sunt 34
dies annorum vitæ meæ,vt ascendā cum re-
„ Sup. 27. g. 17. ge in Ierusalē? * „ Octogenarius sum hodie: 35
numquid vigent sensus mei ad discernendū
suaue,aut amarum? aut delectare potest ser-
uum tuū cibus,& potus? vel audire possum
vltra vocem cantorum,atque cantatricum?
quare seruus tuus sit oneri domino meo re-
gi? * Paululum procedam famulus tuus ab 36
Iordane tecum:non indigeo hac vicissitudi-
ne, * sed obsecro vt reuertar seruus tuus,& 37
moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta se-
pulchrum patris mei,& matris meæ. Est au-
tem seruus tuus Chamaam, ipse vadat tecū,
domine mi rex, & fac ei quidquid tibi bonū
videtur. *Dixit itaque ei rex:Mecū transeat 38
Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi G
placuerit,& omne quod petieris à me,impe-
trabis. *Cumq; trāsisset vniuersus populus, 39
& rex Iordanem,osculatus est rex Berzellai,
& benedixit ei: & ille reuersus est in locum
suum. *Transiuit ergo rex in Galgalam,& 40
Chamaam cum eo,omnis autē populus Iu-
da traduxerat regē, & media tātum pars af-
fuerat de populo Israel. *Itaque omnes viri 41
Israel cōcurrentes ad regē dixerunt ei: Qua-
re te furati sunt fratres nostri viri Iuda, &
traduxerunt regem & domum eius Iorda-
42 nem, omnesque viros Dauid cum eo? * Et
respondit omnis vir Iuda ad viros Israel:
Quia mihi propior est rex: cur irasceris su-
per hac re? numquid comedimus aliquid ex
43 rege,aut munera nobis data sunt?*Et respō-
dit vir Israel ad viros Iuda,& ait:Decē parti-
bus maior ego sum apud regem, magisq; ad
me pertinet Dauid, quam ad te: cur fecisti
mihi iniuriam, & non mihi nunciatum est
priori, vt reducerem regem meum? Durius
autem responderunt viri Iuda viris Israel.

CAP. XX.

1 ACcidit quoq; vt ibi esset vir Belial,no-
A mine Seba,filius Bochri,vir Iemineus:
& cecinit buccina,& ait: Non est nobis pars
in Dauid,neq; hereditas in filio Isai: reuerte-
2 re in tabernacula tua Israel. *Et separat⁹ est
omnis Israel à Dauid,secutusq; est Seba filiū
à Bochri: viri autē Iuda adhæserūt regi suo
3 Iordane vsque Ierusalem. * Cūque venisset
rex in domum suā in Ierusalem,tulit decem
mulieres cōcubinas,quas dereliquerat ad cu-
stodiendā domum, & tradidit eas in custo-
diā,alimenta eis præbens, & nō est ingressus
B ad eas,sed erant clausæ vsque in diem mortis
4 suæ in viduitate viuentes. *Dixit autem rex
Amasæ: Conuoca mihi omnes viros Iuda in
5 diē tertium,& tu adesto præsens.*Abijt ergo
Amasa,vt conuocaret Iudam,& moratus est
6 extra placitum,quod ei cōstituerat rex.*Ait
autem Dauid ad Abisai: Nunc magis affli-
cturus est nos Seba filius Bochri, quàm Ab-
salom:tolle igitur seruos dñi tui,& perseque-
re eum, ne forte inueniat ciuitates munitas,
7 & effugiat nos. *Egressi sunt ergo cū eo viri
C Ioab,Cerethi quoq;& Phelethi:& omnes ro-
busti exierunt de Ierusalē ad persequendum
8 Seba filiū Bochri. *Cumque illi essent iuxta
lapidem grandem,qui est in Gabaon,Amasa
veniens occurrit eis. Porrò Ioab vestitus erat
tunica stricta ad mensurā habitus sui, & de-
super accinctus gladio dependente vsque ad
illa,in vagina, qui fabricat⁹ leui motu egre-
9 di poterat,& percutere. * Dixit itaque Ioab
ad Amasā:Salue mi frater. „ Et tenuit manu „ 2. Reg. 7.
dextera mentum Amasæ,quasi osculans eū. a. 5.
10 * Porrò Amasa non obseruauit gladium,
quem habebat Ioab,qui percussit eum in la-
tere, & effudit intestina eius in terram, nec
secundum vulnus apposuit, & mortuus est.
D Ioab autem, & Abisai frater eius persecuti
11 sunt Seba filium Bochri. * Interea quidam
viri,cum stetissent iuxta cadauer Amasæ,de
socijs Ioab,dixerūt: Ecce,qui esse voluit pro
12 Ioab comes Dauid.*Amasa autem consper-
sus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc
quidam vir,quòd subsisteret omnis populus
ad videndū eum, & amouit Amasam de via

in agrum, operuitque eum vestimento, ne
subsisterent trāseuntes propter eũ. *Amoto 13
ergo illo de via, transibat omnis vir sequens
Ioab ad persequendum Seba filium Bochri.
*Porrò ille trāsierat per omnes tribus Israel 14
in Abelam,& Bethmaacha:omnesq; viri ele-
cti congregati fuerant ad eum.* Venerunt 15
itaque & oppugnabant eum in Abela, & in E
Bethmaacha, & circumdederũt munitioni-
bus ciuitatē,& obsessa est vrbs: omnis autem
turba,quæ erat cũ Ioab,moliebatur destrue-
re muros. *Et exclamauit mulier sapiens de 16
ciuitate: Audite,audite,dicite Ioab: Appro-
pinqua huc,& loquar tecũ. * Qui cũ acces- 17
sisset ad eā,ait illi. Tu es Ioab? Et ille respō-
dit: Ego. Ad quē sic locuta est: Audi sermo- F
nes ancillæ tuæ. Qui respōdit:Audio.*Rur- 18
sumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in ve-
teri prouerbio: Qui interrogant, interrogēt
in Abela:& sic perficiebāt. *Nonne ego sũ, 19
quæ respōdeo veritatem in Israel,& tu quæ-
ris subuertere ciuitatem,& euertere matrem
in Israel? Quare præcipitas hereditatē Dñi?
Respondensque Ioab,ait: Absit, absit hoc à 20
me: non præcipito,neq;demolior. *Non sic 21
se habet res, sed homo de mōte Ephraim Se-
ba,filius Bochri cognomine,leuauit manum
suam contra regem Dauid:tradite illum so- G
lũ,& recedemus à ciuitate. Et ait mulier ad
Ioab:Ecce caput eius mittetur ad te per mu-
rum. *Ingressa est ergo ad omnem populũ, 22
& locuta est eis sapienter: qui abscissum ca-
put Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab,&
ille cecinit tuba, & recesserũt ab vrbe,vnus-
quisq; in tabernacula sua:Ioab autē reuersus
u Sup. 8.d. 18. est Ierusalē ad regē,* u Fuit ergo Ioab super 23
omnem exercitum Israel: Banaias autem fi-
lius Ioiadæ super Cerethæos,& Phelethæos:
*Adurā vero super tributa: porrò Iosaphat 24
filius Ahilud,à commentarijs. *Siua autem, 25
scriba: Sadoc vero,& Abiathar, sacerdotes.
* Ira autem Iairites erat sacerdos Dauid. 26

CAP. XXI.

FActa est quoque fames in diebus Dauid 1
tribus annis iugiter, & consuluit Dauid A
oraculũ Domini. Dixitque Dominus: Pro-
pter Saul, & domum eius sanguinum, quia
occidit Gabaonitas. * Vocatis ergo Gabao- 2
nitis rex, dixit ad eos(Porrò Gabaonitæ non
erant de filijs Israel, sed reliquię Amorrhęo-
u Iosu. 9. c. 16. rum:u filij quippe Israel iurauerant eis,& vo-
luit Saul percutere eos zelo, quasi pro filijs
Israel,& Iuda.) * Dixit ergo Dauid ad Ga- 3
baonitas: Quid faciā vobis: & quod erit ve-
stri piaculum,vt benedicatis hereditati Dñi?
*Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis 4
super argēto,& auro quęstio,sed cōtra Saul,
& contra domum eius: neque volumus, vt
interficiatur homo de Israel. Ad quos rex
ait Quid ergo vultis,vt faciam vobis? * Qui 5
dixerunt regi:Virum,qui attriuit nos,& op-
pressit inique,ita delere debemus,vt ne vnus
quidē residuus sit de stirpe eius in cunctis fi-
6 nibus Israel.* Dentur nobis septē viri de filijs
B eius,vt crucifigam⁹ eos Dño in Gabaa Saul,
quondam electi Domini. Et ait rex: Ego da-
7 bo. * u Pepercitq; rex Miphiboseth filio Io- u 1. Reg. 18 a. 3.
nathæ filij Saul, propter iusiurandum Dñi,
quod fuerat inter Dauid, & inter Ionathan
8 filiũ Saul.*Tulit itaq; rex duos filios Respha
filiæ Aia, quos peperit Sauli,Armoni,& Mi-
phiboseth: & quinq; filios Michol filiæ Saul,
quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui
9 fuit de Molathi, *& dedit eos in manus Ga-
baonitarum, qui crucifixerunt eos in monte
coram Dño, & ceciderunt hi septem simul
occisi in diebus messis primis, incipiēte mes-
10 sione hordei. * Tollens autem Respha filia
Aia, cilicium substrauit sibi supra petrā ab
initio messis, donec stillaret aqua super eos
de cœlo: & non dimisit aues lacerare eos per
11 diem,neque bestias per noctem.*Et nuncia-
C ta sunt Dauid quæ fecerat Respha, filia Aia,
12 cōcubina Saul. *Et abijt Dauid & tulit ossa
Saul, & ossa Ionathæ filij eius à viris Iabes
Galaad,u qui furati fuerāt ea de platea Beth- u 1. Reg. 31. c. 19.
san, in qua suspenderant eos Philisthijm, cũ
13 interfecissent Saul in Gelboe:*& asportauit
inde ossa Saul,& ossa Ionathæ filij eius: &
14 colligētes ossa eorũ,qui affixi fuerant,*sepe-
lierũt ea cũ ossibus Saul,& Ionathę filij eius
in Terra Beniamin, in latere, in sepulchro
Cis patris eius:fecerũtq; omnia,quę pręcepe-
rat rex, & repropitiatus est Deus terræ post
15 hęc. *Factũ est autē rursũ præliũ Philisthi-
norũ aduersum Israel,& descendit Dauid,&
serui eius cum eo, & pugnabāt contra Phili-
16 sthijm. Deficiente autē Dauid, *Iesbibenob
qui fuit de genere arapha, u cuius ferrũ hastę u 1. Reg. 17 a. 7.
trecētas vncias appendebat,& accinctus erat
17 ense nouo,nisus est percutere Dauid. *Præ-
D sidioque ei fuit Abisai filius Saruiæ, & per-
cussum Philisthæum interfecit.Tũc iuraue-
runt viri Dauid,dicentes:Iam non egredieris
nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam
18 Israel. * u Secundum quoq; bellũ fuit in Gob
contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai u 1. Par. 20 c. 6.
de Husati, Saph de stirpe arapha de genere
19 gigantũ. *Tertiũ quoq; fuit bellum in Gob
cōtra Philisthæos,in quo percussit Adeoda-
tus filius Saltus polymitarius Bethlehemites
Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat
20 quasi liciatorium texentium. *Quartũ bel-
lum fuit in Geth:in quo vir fuit excelsus,qui
senos in manibus,pedibusq; habebat digitos,
id est viginti quattuor, & erat de origine
21 arapha. * Et blasphemauit Israel: percussit
autē eũ Ionathan filius Samaa fratris Dauid.
22 *Hi quattuor nati sũt de arapha in Geth,&
ceciderunt in manu Dauid, & seruorũ eius.

CAP. XXII.

LOcutus est autem Dauid Domino, ver- 1
ba carminis huius, in die qua liberauit A
eum Dominus de manu omnium inimico-
rum suorum, & de manu Saul. * & ait: 2
‖ Ps.17.a.8. ‖ Dominus petra mea, & robur meum, &
saluator meus.
* Deus fortis meus sperabo in eum: scutum 3
meum, & cornu salutis meæ: eleuator meus,
& refugium meum: saluator meus, de ini-
quitate liberabis me.
‖ Ps.17.a.3. * ‖ Laudabilem inuocabo Dominum: & 4
ab inimicis meis saluus ero.
* Quia circumdederunt me contritiones 5
mortis: torrentes Belial terruerunt me.
* Funes inferni circumdederunt me: præ- 6
uenerunt me laquei mortis.
* In tribulatione mea inuocabo Domi- 7
num, & ad Deum meum clamabo: & exau-
diet de templo suo vocem meam, & clamor
meus veniet ad aures eius.
* Commota est, & contremuit terra: fun- 8
damenta montium concussa sunt, & con-
quassata, quoniam iratus est eis.
* Ascẽdit fumus de naribus eius, & ignis de 9
ore eius vorabit: carbones succẽsi sunt ab eo.
* Inclinauit cœlos, & descendit: & caligo 10
sub pedibus eius.
* Et ascendit super cherubim, & volauit: 11
& lapsus est super pennas venti. B
* Posuit tenebras in circuitu suo latibulũ: 12
cribrans aquas de nubibus cælorum.
* Præ fulgore in conspectu eius, succensi 13
sunt carbones ignis.
* Tonabit de cœlo Dominus: & excelsus 14
dabit vocem suam.
* Misit sagittas, & dissipauit eos: fulgur, & 15
consumpsit eos.
* Et apparuerunt effusiones maris, & re- 16
uelata sunt fundamenta orbis ab increpatio-
ne Dñi, ab inspiratione spiritus furoris eius.
* Misit de excelso, & assumpsit me: & ex- 17
traxit me aquis de multis.
* Liberauit me ab inimico meo potentissi- 18
mo, & ab his qui oderant me: quoniam ro-
bustiores me erant.
* Præuenit me in die afflictionis meæ, & 19
factus est Dominus firmamentum meum.
* Et eduxit me in latitudinem: liberauit 20
me, quia complacui ei.
* Retribuet mihi Dominus secundum iu- 21
stitiam meam, & secundum munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi.
* Quia custodiui vias Domini, & non egi 22
impie, à Deo meo.
* Omnia enim iudicia eius in conspectu 23
meo: & præcepta eius non amoui à me.
* Et ero perfectus cum eo: & custodiam 24
me ab iniquitate mea. C
* Et restituet mihi Dominus secundũ iu- 25
stitiam meam: & secundũ munditiã manuũ
mearum, in conspectu oculorum suorum.
26 * Cum sancto sanctus eris: & cum robusto
perfectus.
27 * Cum electo electus eris: & cum peruer-
so peruerteris.
28 * Et populum pauperem saluum facies:
oculisque tuis excelsos humiliabis.
29 * Quia tu lucerna mea Domine: & tu Do-
mine illuminabis tenebras meas.
30 * In te enim curram accinctus: in Deo
meo transiliam murum.
31 * Deus, immaculata via eius, eloquium
Domini igne examinatum: scutum est om-
nium sperantium in se.
32 * Quis est Deus præter Dominum, & quis
fortis præter Deum nostrum?
33 * Deus, qui accinxit me fortitudine: &
complanauit perfectam viam meam.
34 * Coæquans pedes meos ceruis, & super
excelsa mea statuens me.
35 * ‖ Docens manus meas ad prælium, & com- ‖ Psal.143.a.1.
ponens quasi arcum æreum brachia mea.
36 * Dedisti mihi clypeum salutis tuæ: &
mansuetudo tua multiplicauit me.
37 * Dilatabis gressus meos subtus me: & non
D deficient tali mei.
38 * Persequar inimicos meos, & conteram: &
non conuertar donec consumam eos.
39 * Consumam eos, & confringam, vt non
consurgant: cadent sub pedibus meis.
40 * Accinxisti me fortitudine ad prælium:
incuruasti resistentes mihi subtus me.
41 * Inimicos meos dedisti mihi dorsum:
odientes me, & disperdam eos.
42 * Clamabunt, & non erit qui saluet, ad Do-
minum, & non exaudiet eos.
43 * Delebo eos, vt puluerem terræ: quasi lutũ
plateарũ comminuã eos, atque confringam.
44 * Saluabis me à contradictionibus populi
mei: custodies me in caput Gentium: popu-
lus, quem ignoro, seruiet mihi.
45 * Filij alieni resistent mihi, auditu auris
obedient mihi.
46 * Filij alieni defluxerunt, & contrahentur
in angustijs suis.
47 * Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus: & exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 * Deus, qui das vindictas mihi, & deijcis
populos sub me.
49 * Qui educis me ab inimicis meis, & à resistẽ-
tibꝰ mihi eleuas me: ‖ à viro iniquo liberabis me. ‖ Psal.17.d.52.
50 * ‖ Propterea confitebor tibi Domine in ‖ Ro.15.b.9.
gentibus: & nomini tuo cantabo.
51 * Magnificans salutes regis sui, & faciens
misericordiam Christo suo Dauid, & semini
eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

1 HAec autẽ sunt verba Dauid nouissima.
A Dixit Dauid filius Isai: Dixit vir, cui cõ-
stitu-

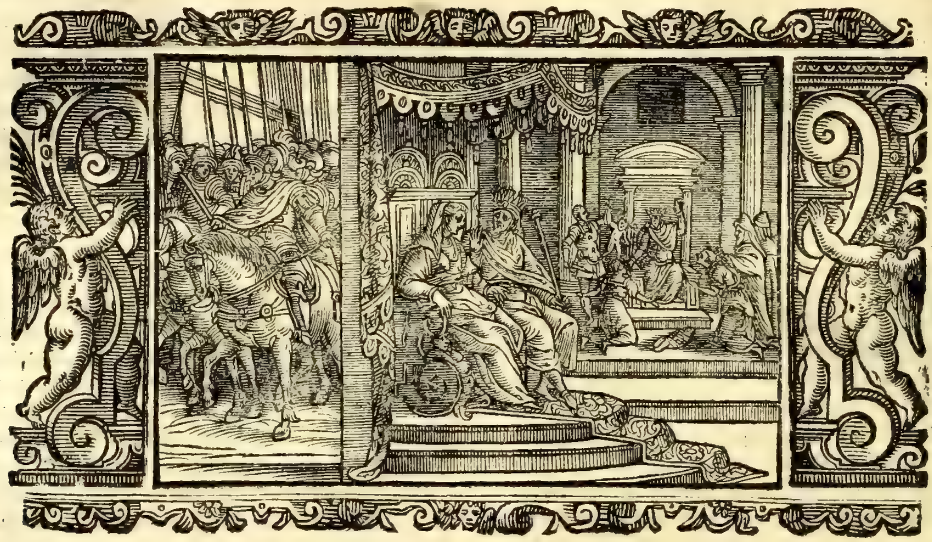
ſtitutum eſt de Chriſto Dei Iacob, egregius
pſaltes Iſrael: * Spiritus Domini locutus eſt 2
per me, & ſermo eius per linguam meam.
* Dixit Deus Iſrael mihi, locutus eſt Fortis 3
Iſrael, Dominator hominum, iuſtus domina-
tor in timore Dei: * Sicut lux auroræ, oriente 4
ſole mane abſque nubibus rutilat, & ſicut
pluuijs germinat herba de terra. * Nec tanta 5
eſt domus mea apud Deum, vt pactum æter-
num iniret mecum firmum in omnibus,
atque munitum. Cuncta enim ſalus mea, &
omnis voluntas: nec eſt quidquam ex ea,
quod non germinet. * Præuaricatores au- 6
tem, quaſi ſpinæ, euellentur vniuerſi: quæ
non tolluntur manibus. * Et ſi quis tangere 7
voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lãcea-
to, igneque ſuccenſæ cõburentur, vſque ad
n 1. Par. 11. b. 10. nihilum. * n Hæc nomina fortium Dauid. 8
Sedens in cathedra ſapientiſſimus princeps
inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni ver-
miculus, qui octingentos interfecit impetu
vno. * Poſt hunc, Eleazar filius patrui eius 9
Ahohites inter tres fortes, qui erant cum Da-
uid quando exprobrauerunt Philiſthijm, & B
congregati ſunt illuc in prælium. * Cumque 10
aſcendiſſent viri Iſrael, ipſe ſtetit, & percuſſit
Philiſthæos donec deficeret manus eius, &
obrigeſceret cum gladio: fecitque Dominus
ſalutem magnam in die illa: & populus, qui
fugerat, reuerſus eſt ad cæſorum ſpolia de-
trahenda. * Et poſt hunc Semma filius Age 11
de Arai: & congregati ſunt Philiſthijm in
ſtatione: erat quippe ibi ager lente plenus.
Cumq; fugiſſet populus à facie Philiſthijm,
* ſtetit ille in medio agri, & tuitus eſt eum, 12
percuſſitque Philiſthæos: & fecit Dominus
ſalutem magnam. * Necnon & ante deſcen 13
derant tres, qui erant principes inter triginta,
& venerant tempore meſſis ad Dauid in ſpe-
luncã Odollam: caſtra autem Philiſthinorũ
erant poſita in Valle gigantum. * Et Dauid 14
erat in præſidio: porrò ſtatio Philiſthinorum
tunc erat in Bethlehem. * Deſiderauit ergo 15
Dauid, & ait: O ſi quis mihi daret potum C
aquę de ciſterna, quę eſt in Bethlehem iuxta
portam! Irruperunt ergo tres fortes caſtra 16
Philiſthinorum, & hauſerunt aquam de ci-
ſterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, &
attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, ſed
libauit eam Domino, * dicens: Propitius ſit 17
mihi Dominus, ne faciam hoc: num ſan-
guinem hominum iſtorũ, qui profecti ſunt,
& animarum periculum bibam: Noluit ergo
bibere, hæc fecerunt tres robuſtiſſimi. * Abi- 18
ſai quoque frater Ioab filius Saruiæ, princeps
erat de tribus: ipſe eſt, qui leuauit haſtam ſuã
contra trecentos, quos interfecit, nominatus
in tribus, * & inter tres nobilior, eratque eo- 19
rum princeps, ſed vſque ad tres primos non
peruenerat: * Et Banaias filius Ioiadæ viri 20
fortiſſimi, magnorũ operum, de Cabſeel: ipſe
percuſſit duos leones Moab, & ipſe deſcen-
dit, & percuſſit leonem in media ciſterna in
21 diebus niuis. * Ipſe quoque interfecit virum
Aegyptium, virum dignũ ſpectaculo, habẽ-
tem in manu haſtam: itaq; cum deſcendiſſet
ad eũ in virga, vi extorſit haſtam de manu
22 Aegyptii, & interfecit eũ haſta ſua: hæc fe-
23 cit Banaias filius Ioiadæ. * Et ipſe nominatus
D inter tres robuſtos, qui erãt inter triginta no-
biliores: verũtamen vſq; ad tres non perue-
nerat: fecitq; eum ſibi Dauid auricularium,
24 à ſecreto. * Aſael frater Ioab inter triginta,
25 Elehanã filiꝰ patrui eius de Bethlehẽ. * Sẽma
26 de Harodi, Elica de Harodi, * Heles de Phal-
27 ti, Hira filius Acces de Thecua, * Abiezer de
28 Anathoth, Mobonnai de Huſati, * Selmon
29 Ahobites, Maharai Netophatites, * Heled
filius Baana, & ipſe Netophathites, Ithai fi-
30 lius Ribai de Gabaath filiorũ Beniamin. * Ba-
naia Pharathonites, Heddai de Torrente
31 Gaas, * Abialbon Aebathites, Azmaueth de
32 Beromi, * Eliaba de Salaboni. Filij Iaſſen, Io-
33 nathã. * Sema de Orori, Aiã filius Sarar Aro-
34 rites, * Eliphelet filius Aasbai filij Machati,
35 Eliã filiꝰ Achithophel Gelonites. * Heſrai de
36 Carmelo, Pharai de Arbi, * Igaal filius Na-
37 thã de Soba, Bonni de Gadi, * Selec de Am-
moni, Naharai Berothites armiger Ioab filij
38 Saruiæ, * Ira Iethrites Gareb, & ipſe Iethri-
39 tes, * Vrias Hethæus. Omnes triginta ſeptem.

CAP. XXIV.

1 ET u addidit furor Dñi iraſci cõtra Iſrael, u 1. Par. 21. a. 1.
A commouitq; Dauid in eis dicẽtem: Vade,
2 numera Iſrael, & Iudam. * Dixitque rex ad
Ioab principem exercitus ſui: Perambula
omnes tribus Iſrael à Dam vſque Berſabee, &
numerate populum, vt ſciam numerum eius.
3 Dixitq; Ioab regi: Adaugeat Dñs Deus tuus
ad populum tuum, quãtus nunc eſt, iterumq;
cẽtuplicet in cõſpectu Domini mei regis: ſed
quid ſibi dominus meus rex vult in re huiu-
4 ſcemodi? * Obtinuit autem ſermo regis verba
Ioab, & principum exercitus: egreſſuſque eſt
Ioab, & principes militũ à facie regis, vt nu-
5 merarent populum Iſrael. * Cumq; pertrãſiſ-
ſent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexte-
6 rã vrbis, quæ eſt in Valle Gad: * & per Iazer
tranſierunt in Galaad, & in terram inferio-
rem Hodſi, & venerunt in Dan ſilueſtria.
7 Circumeunteſq; iuxta Sidonem, * trãſierunt
prope mœnia Tyri, & omnem terrã Heuæi,
& Chananæi, veneruntq; ad meridiẽ Iuda in
8 Berſabee: * & luſtrata vniuerſa terra, affuerũt
B poſt nouẽ menſes, & viginti dies in Ieruſalẽ:
9 * Dedit ergo Ioab numerũ deſcriptionis po-
puli regi, & inuenta ſunt de Iſrael octingenta
millia virorũ fortium, qui educerent gladiũ:
& de Iuda quingenta millia pugnatorum.
10 * Percuſſit autem cor Dauid eum, poſt-
quam

quam numeratus est populus:& dixit Dauid
ad Dominũ: Peccaui valde in hoc facto:sed
precor Domine,vt transferas iniquitatẽ serui
tui,quia stultè egi nimis.* Surrexit itaq; Da- 11
uid mane,& sermo Domini factus est ad Gad
prophetam & Videntẽ Dauid,dicens:*Vade 12
& loquere ad Dauid: Hæc dicit Dominus:
Trium tibi datur optio, elige vnũ quod vo-
lueris ex his,vt faciã tibi.*Cũq; venisset Gad 13
ad Dauid,nunciauit ei, dicẽs: Aut septẽ annis
veniet tibi fames in terra tua:aut tribus men-
sibus fugies aduersarios tuos, & illi persequẽ-
tur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in
terra tua. Nunc ergo delibera,& vide quem C
respondeam ei,qui me misit,sermonẽ. * Di- 14
xit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis:
a 1.Pa.21.b.13. Dan.13.c.23. a sed melius est, vt incidam in manus Domi-
ni(multæ enim misericordiæ eius sunt)quam
in manus hominum.*Immisitque Dominus 15
pestilentiam in Israel,de mane vsque ad tem-
pus constitutum, & mortui sunt ex populo
à Dã vsq; ad Bersabee septuaginta millia vi-
rorum.* Cumque extendisset manum suam 16
Angelus Domini super Ierusalem, vt disper-
deret eam, misertus est Dominus super af-
flictione,& ait Angelo percutienti populum:
Sufficit:nunc cõtine manum tuam: erat au-
tẽ Angelus Domini iuxta aream Areuna Ie-
busęi.* Dixitq; Dauid ad Dominum cum vi- 17
disset Angelum cædentem populum: Ego
sum,qui peccaui,ego iniquè egi: isti qui oues
sunt, quid fecerunt? vertatur,obsecro, ma-
nus tua contra me, & contra domum pa-
18 tris mei. * Venit autem Gad ad Dauid in die
D illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare
19 Domino in area Areuna Iebusæi.* Et ascẽdit
Dauid iuxta sermonem Gad,quem pręcepe-
20 rat ei Dominus. * Conspiciensque Areuna,
animaduertit regem, & seruos eius transire
21 ad se: *& egressus adorauit regẽ prono vul-
tu in terram,& ait: Quid causæ est,vt veniat
dominus meus rex ad seruũ suum? Cui Da-
uid ait: Vt emam à te aream,& ædificem al-
tare Domino,& cesset interfectio, quæ gras-
22 satur in populo. * Et ait Areuna ad Dauid:
accipiat, & offerat Dominus meus rex, sicut
placet ei: habes boues in holocaustum, &
plaustrum,& iuga boum in vsum lignorum.
23 * Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque
Areuna ad regem: dominus Deus tuus susci-
24 piat votum tuum. *Cui respondens rex,ait:
Nequaquam vt vis, sed emam pretio à te, &
non offeram Domino Deo meo holocausta
gratuita. Emit ergo Dauid aream, & boues
25 argenti siclis quinquaginta*& ædificauit ibi
Dauid altare Domino, & obtulit holocausta
& pacifica: & propitiatus est Dominus ter-
ræ, & cohibita est plaga ab Israel.

LIBER TERTIVS REGVM;
SECVNDVM HEBRÆOS
PRIMVS MALACHIM.

CAPVT PRIMVM.

ET rex Dauid ſenuerat, habe- 1
batque ætatis plurimos dies: A
cumque operiretur veſtibus,
non calefiebat. * Dixerunt 2
ergo ei ſerui ſui: Quæramus
domino noſtro regi adoleſcentulam virginẽ,
& ſtet coram rege,& foueat eum, dormiatq;
in ſinu ſuo, & calefaciat dominum noſtrum
regem. * Quæſierunt igitur adoleſcentulam 3
ſpecioſam in omnibus finibus Iſrael,& inue-
nerunt Abiſag Sunamitidem,& adduxerunt
eã ad regem.* Erat autem puella pulchra ni- 4
mis,dormiebatque cum rege, & miniſtrabat
ei,rex vero non cognouit eã. * Adonias au- 5
tem filius Haggith eleuabatur,dicens: Ego re-
gnabo. Fecitque ſibi currus, & equites, &
quinquaginta viros,qui currerent ante eum.
* Nec corripuit eum pater ſuus aliquando, 6
dicens: Quare hoc feciſti? Erat autem & ipſe
pulcher valde, ſecundus natu poſt Abſalon.
* Et ſermo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum 7
Abiathar ſacerdote, qui adiuuabant patres B
Adoniæ.* Sadoc vero ſacerdos, & Banaias fi- 8
lius Ioiadę, & Nathan propheta, & Semei,
& Rei, & robur exercitus Dauid non erat 9
cum Adonia.* Immolatis ergo Adonias arie-
tibus,& vitulis, & vniuerſis pinguibus iuxta
Lapidem zoheleth, qui erat vicinus Fonti
rogel, vocauit vniuerſos fratres ſuos filios re-
gis,& omnes viros Iuda ſeruos regis.* Nathã 10
autem prophetam, & Banaiam, & robuſtos
quoſq;& Salomonem fratrem ſuum non vo-
11 cauit. * Dixit itaque Nathan ad Bethſabee
matrem Salomonis. Num audiſti, quòd re-
gnauerit Adonias filius Haggith,& dominus
12 noſter Dauid hoc ignorat? * Nunc ergo ve-
ni, accipe conſilium à me, & ſalua animam
13 tuam, filiique tui Salomonis. * Vade,& in-
gredere ad regem Dauid,& dic ei: Nonne tu
domine mi rex iuraſti mihi ancillæ tuæ, di-
cens: Salomon filius tuus regnabit poſt me,
& ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo re-
14 gnat Adonias? * Et adhuc ibi te loquente
cum rege,ego veniam poſt te, & complebo
15 ſermones tuos. * Ingreſſa eſt itaque Beth-
C ſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſe-
nuerat nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtra-
16 bat ei. * inclinauit ſe Bethſabee, & adorauit
regem. Ad quam rex: Quid tibi,inquit,vis?
17 * Quæ reſpondens, ait Domine mi, tu iura-
ſti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ,
Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe
18 ſedebit in ſolio meo. * Et ecce nunc Adonias
19 regnat,te domine mi rex,ignorãte. * Macta-
uit boues,& pinguia quæque, & arietes plu-
rimos, & vocauit omnes filios regis, Abia-
thar quoque ſacerdotem, & Ioab principem
militiæ: Salomonem autem ſeruũ tuum non
20 vocauit. * Veruntamen domine mi rex,in te
oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis,
quis ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi
21 rex poſt te.* Eritq; cùm dormierit dominus
meus

meus rex cum patribus suis, erimus ego, &
filius meus Salomon peccatores. * Adhuc 22
illa loquēte cum rege, Nathan propheta ve-
nit. * Et nunciauerunt regi,dicentes: Adest 23
Nathan propheta. Cumq; introisset in con-
spectu regis, & adorasset eum pronus in ter-
ram,*dixit Nathan:Domine mi rex,tu dixi- 24
sti: Adonias reget post me, & ipse sedeat su- D
per thronum meum? * Quia descendit ho- 25
die, & immolauit boues, & pinguia, & arie-
tes plurimos, & vocauit vniuersos filios re-
gis,& principes exercitus,Abiathar quoq; sa-
cerdotem: illisque vescētibus & bibētibus co-
ram eo, & dicentibus: viuat rex Adonias:
* Me seruum tuum,& Sadoc sacerdotem, & 26
Banaiam filium Ioiadæ, & Salomonem fa-
mulum tuum non vocauit.* Nunquid à do- 27
mino meo rege exiuit hoc verbum, & mihi
non indicasti seruo tuo quis sessurus esset su-
per thronum domini mei regis post eū? * Et 28
respondit rex Dauid, dicens: Vocate ad me
Bethsabee. Quæ cum fuisset ingressa coram
rege, & stetisset ante eum, * iurauit rex, & 29
ait: Viuit Dominus,qui eruit animam meam
de omni angustia, *quia sicut iuraui tibi per 30
Dominum Deum Israel,dicens: Salomon fi-
lius tuus regnabit post me, & ipse sedebit su-
per solium meum pro me: sic faciam hodie.
* Summissoq; Bethsabee in terrā vultu,ado- 31
rauit regem, dicens: Viuat dominus meus E
Dauid in ęternū.* Dixit quoque rex Dauid: 32
Vocate mihi Sadoc sacerdotē & Nathan pro-
phetam,& Banaiam filium Ioiadæ. Qui cùm
ingressi fuissent coram rege, * dixit ad eos. 33
Tollite vobiscum seruos domini vestri, &
imponite Salomonem filiū meum super mu-
lam meam:& ducite eū in Gihon. *& vngat 34
eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathā propheta
in regem super Israel: & canetis buccina,atq;
dicetis: Viuat rex Salomon. * Et ascendetis 35
post eum, & veniet, & sedebit super solium
meum,& ipse regnabit pro me:illique præci-
piam,vt sit dux super Israel,& super Iudam.
* Et respondit Banaias filius Ioiadæ, regi,di- 36
cens: Amen: sic loquatur Dn̄s Deus domini
mei regis. * Quomodo fuit Dominus cum 37
domino meo rege,sic sit cum Salomone, &
sublimius faciat solium eius à solio domini
mei regis Dauid. * Descendit ergo Sadoc sa- 38
cerdos,& Nathan propheta, & Banaias filius
Ioiadæ,& Cerethi, & Phelethi: & imposue-
runt Salomonem super mulam regis Dauid,
& adduxerunt eum in Gihon.*Sumpsitque 39
Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, &
vnxit Salomonem:& cecinerunt buccina, &
dixit omnis populus: Viuat rex Salomon.
* Et ascendit vniuersa multitudo post eum, 40
& populus canentium tibiis, & lætantium F
gaudio magno, & insonuit terra à clamore
eorum. * Audiuit autem Adonias, & om- 41
nes,qui inuitati fuerant ab eo,iamque conui-
uium finitum erat: sed & Ioab,audita voce
tubæ,ait: Quid sibi vult clamor ciuitatis tu-
42 multantis? * Adhuc illo loquente,Ionathas
filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit
Adonias:Ingredere,quia vir fortis es,& bona
43 nuncians.*Respondit que Ionathas Adoniæ:
Nequaquam: Dominus enim noster Rex
44 Dauid regem constituit Salomonem: * mi-
sitque cum eo Sadoc sacerdotem, & Nathan
prophetam,& Banaiam filiū Ioiadæ,& Cere-
thi, & Phelethi, & imposuerunt eum super
45 mulam regis. *Vnxerūtq; eum Sadoc sacer-
dos,& Nathan propheta regem in Gihon:&
ascenderunt inde lętantes,& insonuit ciuitas:
46 hæc est vox,quam audistis.*sed & Salomon
47 sedet super solium regni. * Et ingressi serui
C regis benedixerunt domino nostro regi Da-
uid,dicentes: Amplificet Deus nomen Salo-
monis super nomen tuū,& magnificet thro-
num eius super thronum tuum. Et adorauit
48 rex in lectulo suo,*& locutus est:Benedictus
Dominus Deus Israel,qui dedit hodie seden-
tem in solio meo, videntibus oculis meis.
49 * Territi sunt ergo, & surrexerunt omnes,
qui inuitati fuerant ab Adonia, & iuit vnu-
50 squisque in viam suam. * Adonias autem ti-
mens Salomonem,surrexit,& abijt,tenuitque
51 cornu altaris.*Et nūciauerunt Salomoni,di-
centes: Ecce Adonias timens regem Salomo-
nem,tenuit cornu altaris,dicens: Iuret mihi
rex Salomon hodie, quòd non interficiat
52 seruum suum gladio. * Dixitq; Salomon:Si
fuerit vir bonus, non cadet ne vnus quidem
capillus eius in terram: sin autem malum
53 inuentum fuerit in eo,morietur.*Misit ergo
rex Salomon,& eduxit eum ab altari: & in-
gressus adorauit regem Salomonem: dixitq;
ei Salomon: Vade in domum tuam.

CAP. II.

1 APpropinquauerunt autem dies Dauid,
A vt moreretur,præcepitq; Salomoni fi-
2 lio suo,dicēs: *Ego ingredior viam vniuersæ
3 terræ:confortare,& esto vir. *Et obserua cu-
stodias Dn̄i Dei tui, vt ambules in vijs eius,
vt custodias ceremonias eius, & præcepta
eius,& iudicia,& testimonia," sicut scriptum " Deu. 17.
est in lege Moysi:vt intelligas vniuersa, quæ d.16.
4 facis,& quocumq; te verteris. * vt confirmet
Dominus sermones suos, quos locutus est
de me, dicens: Si custodierint filij tui vias
suas, & ambulauerint coram me in veritate,
in omni corde suo,& in omni anima sua,non
5 auferetur tibi vir de solio Israel.*Tu quoque
nosti,quæ fecerit mihi Ioab filius Saruię,quæ
fecerit duobus principibus exercitus Israel,
" Abner filio Ner, & " Amasæ filio Iether: " 2. Reg. 3.
B quos occidit,& effudit sanguinem belli in pa- c.27.
ce,& posuit cruorem prelij in balteo suo, qui " 2. Re. 20.
erat circa lumbos eius,& in calceamento suo, c.10.

quod

quod erat in pedibus eius.* Facies ergo iux- 6
ta sapientiam tuam,& non deduces canitiem
eius pacifice ad inferos. * Sed & filij Berzel- 7
lai Galaaditis reddes gratiam,eruntq; come-
" 2. Reg. 19. f. 31. dentes in mensa tua:"occurrerunt enim mihi
quādo fugiebam à facie Absalom fratris tui.
" 2. Reg. 16. b. 5. & 19. d. 19. * " Habes quoque apud te Semei filium Gera 8
filij Iemini de Bahurim, qui maledixit mihi
maledictione pessima,quando ibā ad Castra,
sed quia descendit mihi in occursum cū trā-
sirem Iordanem,& iuraui ei per Dominum,
dicens:Non te interficiā gladio: *tu noli pati 9
eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, vt
" Act. 2. e. 29. 1. Par. 29. f. 23. scias,quæ facies ei, deducesq; canos eius cum
sanguine ad inferos. * "Dormiuit igitur Da- 10
uid cum patribus suis, & sepultus est in ciui-
tate Dauid. * Dies autem, quibus regnauit 11
Dauid super Israel, quadraginta anni sunt:
in Hebron regnauit septē annis:in Ierusalem,
triginta tribus. *Salomon autem sedit super 12
thronum Dauid patris sui, & firmatum est
regnum eius nimis. * Et ingressus est Ado- 13
nias filius Haggith ad Bethsabee matrem Sa- C
lomonis.Quæ dixit ei: Pacificusne est ingres-
sus tuus? Qui respondit: Pacificus.*Addidit- 14
que: Sermo mihi est ad te.Cui ait: Loquere.
Et ille:*Tu,inquit,nosti,quia meum erat re- 15
gnum, & me præposuerat omnis Israel sibi
in regem: sed translatum est regnum, & fa-
ctum est fratris mei: à Domino enim consti-
tutum est ei.* Nunc ergo petitionem vnam 16
precor à te;ne confundas faciem meam. Quæ
dixit ad eum:Loquere.*Et ille ait: Precor vt 17
dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi
quidquam potest) vt det mihi Abisag Suna-
mitidem vxorem. * Et ait Bethsabee: Bene, 18
ego loquar pro te regi.* Venit ergo Bethsa- 19
bee ad regem Salomonem, vt loqueretur ei
pro Adonia:& surrexit rex in occursum eius,
adorauitq; eam, & sedit super thronū suum:
positusque est thronus matri regis, quæ sedit D
ad dexteram eius.* Dixitque ei:Petitionem 20
vnam paruulā ego deprecor à te;ne confun-
das faciem meam.Et dixit ei rex: Pete mater
mea:neq; enim fas est,vt auertā faciem tuam.
* Quæ ait:Detur Abisag Sunamitis Adoniæ 21
fratri tuo vxor.*Respónditque rex Salomō, 22
& dixit matri suæ: Quare postulas Abisag
Sunamitidem Adoniæ? postula ei & regnū:
ipse est enim frater meus maior me, & ha-
bet Abiathar sacerdotem,& Ioab filium Sar-
uiæ. * Iurauit itaque rex Salomon per Do- 23
minum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia contra animam suam locu-
tus est Adonias verbum hoc.*Et nunc viuit 24
Dominus,qui firmauit me, & collocauit me
super solium Dauid patris mei, & qui fecit
mihi domum, sicut locutus est, quia hodie
occidetur Adonias.*Misitq; rex Salomō per 25
manum Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit

26 eum,& mortuus est.* Abiathar quoque sa-
cerdoti dixit rex:Vade in Anathoth ad agrū
tuum equidem vir mortis es: sed hodie te
E non interficiam, quia portasti arcam Domi-
ni Dei coram Dauid patre meo,& sustinuisti
laborem in omnibus,in quibus laborauit pa-
27 ter meus.*Eiecit ergo Salomon Abiathar,vt
non esset sacerdos Domini, " vt impleretur " 1. Reg. 2. f. 31.
sermo Domini, quem locutus est super do-
28 mum Heli in Silo. *Venit autem nuncius ad
Ioab, quòd Ioab declinasset post Adoniam,
& post Salomonem non declinasset:fugit er-
go Ioab in tabernaculum Domini, & appre-
29 hendit cornu altaris.*Nunciatumque est re-
gi Salomoni, quòd fugisset Ioab in taberna-
culum Domini,& esset iuxta altare:misitque
Salomon Banaiam filium Ioiadæ,dicens: Va-
30 de, interfice eum. * Et venit Banaias ad ta-
bernaculum Domini, & dixit ei: Hæc dicit
rex: Egredere.Qui ait:Non egrediar, sed hic
moriar. Renunciauit Banaias regi sermonē,
dicens: Hæc locutus est Ioab, & hæc respon-
31 dit mihi.*Dixitque ei rex: Fac sicut locutus
est: & interfice eum, & sepeli, & amouebis
sanguinem innocentem, qui effusus est à
32 Ioab, à me,& domo patris mei. * Et reddet
Dominus sanguinem eius super caput eius,
quia interfecit duos viros iustos, melioref-
que se: & occidit eos gladio, patre meo Da-
F uid ignorante, " Abner filium Ner princi- " 2. Reg. 3. e. 27.
pem militiæ Israel, & " Amasam filium Ie- " 2 Re. 20. c. 9.
33 ther principem exercitus Iuda: * & reuerte-
tur sanguis illorum in caput Ioab, & in ca-
put seminis eius in sempiternum. Dauid au-
tem, & semini eius,& domui, & throno il-
34 lius sit pax vsq;in æternū à Domino.*Ascē-
dit itaque Banaias filius Ioiadæ, & aggres-
sus eum interfecit: sepultusque est in domo
35 sua in deserto.*Et constituit rex Banaiam fi-
liū Ioiadæ pro eo super exercitum, & Sadoc
36 sacerdotē posuit pro Abiathar.*Misit quoq;
rex,& vocauit Semei, dixitq; ei Aedifica tibi
domū in Ierusalē,& habita ibi: & non egre-
37 dieris inde huc,atq; illuc.*Quacumq; autem
die egressus fueris, & transieris Torrentem
Cedrō,scito te interficiendum: sanguis tuus
38 erit super caput tuum.* Dixitque Semei re-
gi: Bonus sermo, sicut locutus est dominus
meus rex,sic faciet seruus tuus.Habitauit ita-
39 que Semei in Ierusalem diebus multis.* Fa-
ctum est autem post annos tres, vt fugerent
serui Semei ad Achis filium Maacha regem
Geth:nunciatumq; est Semei,quòd serui eius
40 issent in Geth. *Et surrexit Semei,& strauit
asinum suum: iuitq; ad Achis in Geth ad re-
quirēdū seruos suos, & adduxit eos de Geth.
41 * Nūciatum est autem Salomoni, quòd isset
42 Semei in Geth de Ierusalem,& redisset. * Et
mittens vocauit eum,dixitq; illi:Nonne testi-
ficatus sum tibi per Dominū,& prædixi tibi:
Qua-

Quacumque die egreſſus, ieris huc, & illuc,
ſcito te eſſe moriturum? Et reſpondiſti mihi:
Bonus ſermo, quem audiui. * Quare ergo 43
non cuſtodiſti iuſiurandum Domini, & præ-
ceptum, quod præceperam tibi? * Dixitque 44
rex ad Semei: Tu noſti omne malum, cuius
tibi conſcium eſt cor tuum, quod feciſti Da-
uid patri meo: reddidit Dominus malitiam
tuam in caput tuum. * Et rex Salomon be- 45
nedictus, & thronus Dauid erit ſtabilis co-
ram Domino vſque in ſempiternum. * Iuſ- 46
ſit itaque rex Banaiæ filio Ioiadæ: qui egreſ-
ſus, percuſſit eum, & mortuus eſt.

CAP. III.

CONfirmatum eſt igitur regnum in ma- 1
nu Salomonis, & Affinitate coniunctus A
2. Par. 1. a 3. eſt Pharaoni regi Aegypti: accepit namque
filiã eius, & adduxit in ciuitatem Dauid, do-
nec cõpleret ædificans domum ſuam, & do-
mum Domini, & murum Ieruſalem per cir-
cuitum. * Attamen populus immolabit in ex- 2
celſis: non enim ædificatum erat templũ no-
mini Domini vſque in diem illum. * Dilexit 3
autem Salomon Dominum, ambulans in
præceptis Dauid patris ſui, excepto quòd in
excelſis immolabat, & accendebat thymia-
ma. * Abijt itaque in Gabaon, vt immolaret 4
ibi: illud quippe erat excelſum maximum:
mille hoſtias in holocauſtum obtulit Salo-
mon ſuper altare illud in Gabaon. * Appa- 5
ruit autem Dominus Salomoni per ſomniũ
nocte, dicens: Poſtula quod vis, vt dem tibi.
* Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſeruo tuo 6
Dauid patre meo miſericordiam magnam,
ſicut ambulauit in conſpectu tuo in verita-
te, & iuſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti
ei miſericordiam tuam grandem, & dediſti
ei filium ſedentem ſuper thronum eius, ſicut
eſt hodie. * Et nunc Domine Deus, tu regna- 7
re feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre tuo: B
ego autem ſum puer paruulus, & ignorans
egreſſum, & introitum meum. * Et ſeruus 8
tuus in medio eſt populi, quem elegiſti, po-
puli infiniti, qui numerari, & ſupputari non
n 2. Par. 1. c 10. poteſt præ multitudine. * n Dabis ergo ſeruo 9
tuo cor docile, vt populum tuum iudicare
poſſit, & diſcernere inter bonum, & malum:
quis enim poterit iudicare populum iſtum,
populum tuum hunc multum? * Placuit 10
ergo ſermo coram Domino, quòd Salo-
mon poſtulaſſet huiuſcemodi rem. * Et di- 11
xit Dominus Salomoni: Quia poſtulaſti
verbum hoc, & non petiſti tibi dies mul-
tos, nec diuitias, aut animas inimicorum
tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiam ad
diſcernendum iudicium: * ecce feci tibi ſe- 12
o Sup. 7. b. 11. Matth. 5. d. 29. cundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſa-
piens, & intelligens, in tantum, vt nullus an-
te te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrectu-
rus ſit. * n Sed & hæc, quæ non poſtulaſti de- 13
C di tibi: diuitias ſcilicet, & gloriam, vt nemo
fuerit ſimilis tui in regibus cunctis retro die-
14 bus. * Si autem ambulaueris in vijs meis, &
cuſtodieris præcepta mea, & mandata mea
ſicut ambulauit pater tuus, longos faciam
15 dies tuos. * Igitur euigilauit Salomon, &
intellexit quòd eſſet ſomnium: cumque ve-
niſſet Ieruſalem, ſtetit coram arca fœderis
Domini, & obtulit holocauſta, & fecit victi-
mas pacificas, & grande conuiuium vniuer-
16 ſis famulis ſuis. * Tunc venerunt duæ mu-
lieres meretrices ad regem, ſteteruntque co-
17 ram eo, * quarum vna ait: Obſecro, mi Do-
mine: ego & mulier hæc habitabamus in do-
mo vna, & peperi apud eam in cubiculo:
18 * Tertia autem die poſt quam ego peperi,
peperit & hęc, & eramus ſimul, nullуſque
alius nobiſcum in domo, exceptis nobis dua-
19 bus. * Mortuus eſt autẽ filius mulieris huius
20 nocte. dormiens quippe oppreſſit eum. * Et
conſurgens intempeſtæ noctis ſilentio, tulit
filium meum de latere meo ancillæ tuæ
dormientis, & collocauit in ſinu ſuo: ſuum
autẽ filium, qui erat mortuus, poſuit in ſinu
21 meo. * Cumque ſurrexiſſem mane, vt darem
lac filio meo, apparuit mortuus: quem diligẽ-
D tius intuens clara luce, deprehendi non eſſe
22 meum, quem genueram. * Reſponditque al-
tera mulier: Nõ eſt ita, vt dicis, ſed filius tuus
mortuus eſt, meus autem viuit. E contrario
illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vi-
uit, & filius tuus mortuus eſt. Atque in hunc
23 modum contendebant coram rege. * Tunc
rex ait: Hæc dicit, Filius meus viuit, & filius
tuus mortuus eſt. Et iſta reſpondit, Non, ſed
filius tuus mortuus eſt, meus autem viuit.
24 * Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cũ-
25 que attuliſſent gladium coram rege. * Diui-
dite, inquit, infantem viuum in duas partes,
& date dimidiam partem vni, & dimidiam
26 partem alteri. * Dixit autem mulier, cuius
filius erat viuus, ad regem: (commota ſunt
quippe viſcera eius ſuper filio ſuo) Obſecro
domine, date illi infantem viuum, & noli-
te interficere eum. E contrario illa dicebat:
27 Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur. * Reſpõ-
dit rex, & ait: Date huic infantẽ viuũ, & non
28 occidatur: hęc eſt enim mater eius. * Audiuit
itaque omnis Iſrael iudicium, quod iudicaſſet
rex, & timuerunt regem, videntes ſapientiam
Dei eſſe in eo ad faciendum iudicium.

CAP. IV.

1 ERat autem rex Salomon regnans ſuper
2 omnem Iſrael: * & hi principes, quos
A habebat: Azarias filius Sadoc ſacerdotis:
3 * Elihoreph, & Aia filij Siſa ſcribę: Ioſaphat
filius Ahilud à commentarijs: * Banaias filius
Ioiade ſuper exercitum: Sadoc autẽ, & Abia-
4 thar ſacerdotes. * Azarias filius Nathan ſuper
eos, qui aſſiſtebant regi: Zabud filius Nathã
ſa-

sacerdos,amicus regis:* & Ahisar prępositus 6
domus:& Adoniram filius Abda super tribu-
ta. * Habebat autē Salomon duodecim præ- 7
fectos super omnem Israel,qui prębebant an-
nonam regi,& domui eius:per singulos enim
menses in anno, singuli necessaria ministra-
bant. * Et hæc nomina eorum: Benhur,in 8
monte Ephraim. * Bendecar,in Macces,& in 9
Salebim, & in Bethsames, & in Elon, & in
Bethanan. * Benhesed in Aruboth: ipsius 10
erat Socho,& omnis terra Epher. * Benabina- 11
dab,cuius omnis Nephathdor, Tapheth fi- B
liam Salomonis habebat vxorem. * Bana fi- 12
lius Ahilud regebat Thanac,& Mageddo,&
vniuersam Bethsan, quæ est iuxta Sarthana
subter Iezrahel, à Bethsan vsque Abel me-
hula è regione Iecmaan. * Bengaber in Ra- 13
moth Galaad: habebat Auothiair filij Ma-
nasse in Galaad, ipse præerat in omni regio-
ne Argob,quæ est in Basan,sexaginta ciuita-
tibus magnis, atque muratis, quæ habebant
seras æreas. * Ahinadab filius Addo præerat 14
in Manaim. * Achimas in Nephthali: sed & 15
ipse habebat Basemath filiam Salomonis in
coniugio. * Baana filius Husi, in Aser,& in 16
Baloth. * Iosaphat filius Pharue,in Issachar. 17
* Semei filius Ela, in Beniamin. * Gaber fi- 18
lius Vri,in terra Galaad, in terra Sehō regis 19
Amorrhæi,& Og regis Basan, super omnia,
quæ erant in illa terra. * Iuda & Israel innu- 20
merabiles, sicut arena maris in multitudine: C
comedentes, & bibentes, atque lætantes.
n Eccl. 47. c. 16. * n Salomō autem erat in ditione sua,habens 21
omnia regna à flumine terræ Philisthijm vs-
que ad terminum Aegypti: offerentium sibi
munera, & seruientium ei cunctis diebus vi-
tæ eius. * Erat autem cibus Salomonis per- 22
dies singulos triginta cori similæ, & sexa-
ginta cori farinæ, * decem boues pingues, & 23
viginti boues pascuales, & centum arietes,
excepta venatione ceruorum, caprearum,
atque bubalorum,& auium altilium. * Ipse 24
enim obtinebat omnem regionem, quæ erat
trans flumen,à Thapsa vsque ad Gazan, &
cunctos reges illarum regionum: & habebat
pacem ex omni parte in circuitu. * Habita- 25
batq; Iuda,& Israel absq; timore vllo, vnus-
quisque sub vite sua, & sub ficu sua,à Dan
n 2. Par. 9 f. 25. vsq; Bersabee cunctis diebus Salomonis. * n Et 26
habebat Salomon quadraginta millia præ-
sepia equorum currilium,& duodecim millia
equestrium. * Nutriebantque eos supradicti 27
regis præfecti: sed & necessaria mensæ re- D
gis Salomonis cum ingenti cura præbebant
in tempore suo. * Hordeum quoque, & pa- 28
leas equorum, & iumentorum deferebant in
locum vbi erat rex, iuxta constitutum sibi.
* Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, 29
& prudētiam multam nimis, & latitudinem
cordis quasi arenam,quæ est in littore maris.

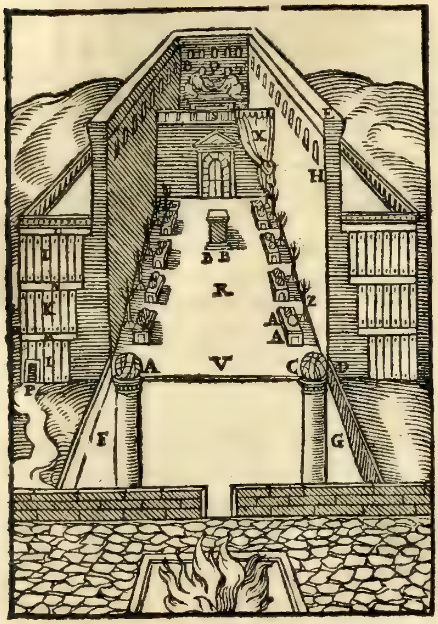
30 * Et præcedebat sapientia Salomonis sa-
pientiam omnium Oriētaliū, & Aegyptio-
31 rum, * n & erat sapientior cunctis hominibus: n Eccl. 47. c. 16.
sapientior Ethan Ezrahita, & Heman, &
Chalcol,& Dorda filijs Mahol:& erat nomi-
natus in vniuersis gentibus per circuitum.
32 * Locutus est quoque Salomon tria millia
parabolas: & fuerunt carmina eius quinque
33 & mille. * Et disputauit super lignis à cedro,
quæ est in Libano, vsque ad hyssopum,quę
egreditur de pariete: & disseruit de iumen-
tis & volucribus, & reptilibus, & piscibus.
34 * Et veniebant de cunctis populis ad audiē-
dam sapientiam Salomonis, & ab vniuersis
regibus terræ,qui audiebant sapientiam eius.

CAP. V.

1 A MIsit quoq; Hiram rex Tyri seruos suos
ad Salomonē: audiuit enim quòd ip-
sum vnxissent regem pro patre eius: quia
amicus fuerat Hiram Dauid omni tempore.
2 * Misit autem Salomon ad Hiram, dicens:
3 * Tu scis voluntatē Dauid patris mei,& quia
non potuerit ædificare domum nomini Do-
mini Dei sui propter bella imminentia per
circuitum, donec daret Dominus eos sub ve-
4 stigio pedum eius. * Nunc autem requiē dedit
Dominus Deus meus mihi per circuitum, &
5 non est satan,neque occursus malus. * n Quā- n 2. Reg. 7. b. 13. 1. Par. 22. c. 10.
obrem cogito ædificare templum nomini
Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus
Dauid patri meo,dicēs: Filius tuus,quem da-
B bo pro te super solium tuum, ipse ædifica-
6 bit domum nomini meo. * Pręcipe igitur,vt
præcidant mihi serui tui cedros de Libano,
& serui mei sint cum seruis tuis: mercedem
autem seruorum tuorum dabo tibi quamcū-
que petieris: scis enim quomodo non est in
populo meo vir,qui nouerit ligna cędere, si-
7 cut Sidonij: * Cum ergo audisset Hirā verba
Salomonis, lætatus est valde,& ait: Benedi-
ctus Dominus Deus hodie, qui dedit Da-
uid filium sapientissimum super populum
8 hunc plurimum. * Et misit Hiram ad Salo-
monem, dicens: Audiui quæcumque man-
dasti mihi: ego faciam omnem voluntatem
9 tuam in lignis cedrinis, & abiegnis. * Serui
mei deponent ea de Libano ad mare: & ego
componā ea in ratibus in mari vsque ad lo-
cum, quem significaueris mihi, & applicabo
ea ibi,& tu tolles ea: præbebisque necessaria
10 mihi, vt detur cibus domui meæ. * Itaque
C Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & li-
gna abiegna,iuxta omnem voluntatem eius.
11 * Salomon autem præbebat Hiram coros tri-
tici,viginti millia,in cibum domui eius,& vi-
ginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Sa-
12 lomon Hiram per singulos annos. * n De- n Sup. 3. b. 12.
dit quoque Dominus sapientiam Salomoni,
sicut locutus est ei: & erat pax inter Hiram
& Salomonem, & percusserunt ambo fœ-
dus.

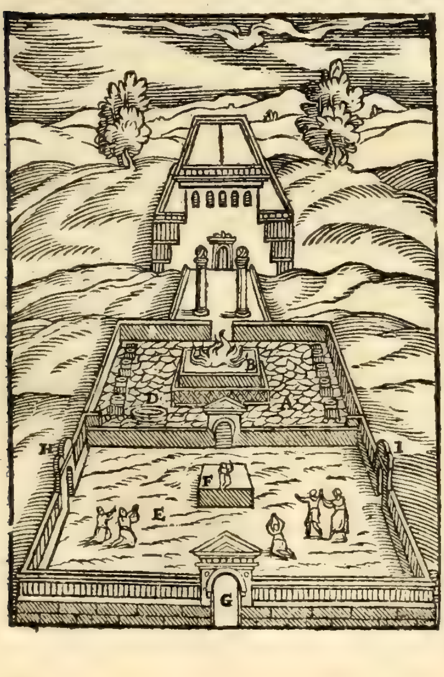
dus. * Elegitque rex Salomon operarios de 13
omni Iſrael, & erat indictio triginta millia
virorum. * Mittebatque eos in Libanum, de- 14
cem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita
vt duobus menſibus eſſent in domibus ſuis:
& Adoniram erat ſuper huiuſcemodi indi-
ctione. * Fueruntque Salomoni ſeptuaginta 15
millia eorum, qui onera portabant, & octo-
ginta millia latomorum in monte. * abſque 16
præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus,
numero trium millium, & trecẽtorum præ-
cipiẽtium populo, & his, qui faciebant opus.
17 * Pręcepitque rex, vt tollerent lapides gran-
des, lapides pretioſos in fundamentum tem-
18 pli, & quadrarent eos: quos dolauerunt cę-
mentarij Salomonis, & cęmentarij Hiram:
porrò Giblij præparauerunt ligna, & lapi-
des ad ædificandam domum.

TEMPLVM SINE TECTO, CVM PORTICV SVA.

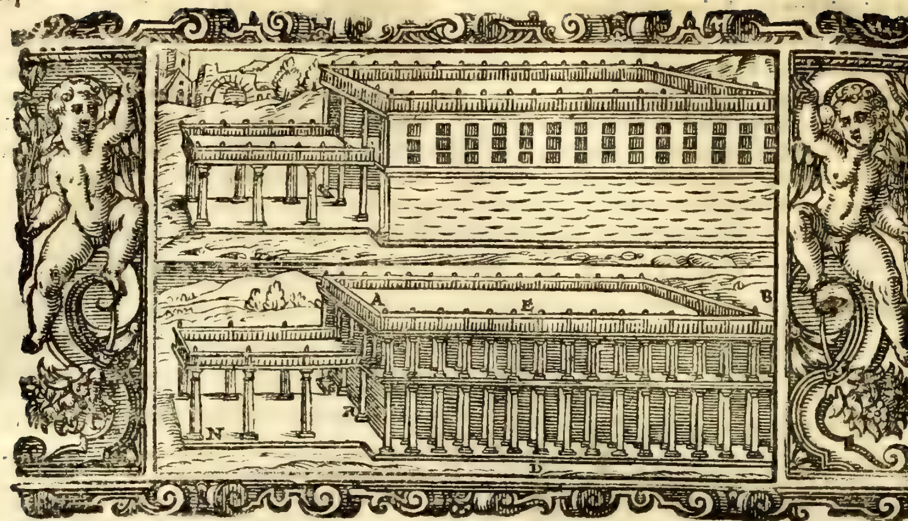

- ab Longitudo LX. cubitorum.
- ac Latitudo XX. cubitorum.
- de Altitudo XXX cubitorum.
- fg Porticus ante templum XX. cubitorum longitudinis, & X. cubitorum latitudinis.
- h Feneſtræ obliquæ, ſiue laxiores intrinſecus, & extrinſecus arctæ.
- K Tabulata per gyrum tria, ſiue appendices: quarum vna quinque cubitos latitudinis habebat: media, ſex ſuprema, ſeptem, ſingulæ altitudinis quinque cubitorum.
- mno Retractationes, ſiue reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè retraiectis. Pro quibus trabes vertit Interpres.
- p Cochlea.
- q Sanctum ſanctorum, ſiue oraculum, cuius longitudo, & latitudo erant XX. cubitorum: altitudo autem cubitorum XX. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus, quæ ſolo auro erat tecta: nam alij decem cubiti erant tecti lapillis pretioſis, & auro.
- r Templum ſiue ſanctum, pro foribus oraculi, XL. cubitorum longitudinis.
- ſ Arca fœderis.
- t Cherubim duo, X. cubitorum altitudinis.
- v Oſtiola, ſiue valuæ in introitu oraculi.
- x Velum, quo diſtinguebatur Sanctum à Sancto ſanctorum, 2 Par.3. Matt.27.
- y Locus oſtij templi: quod ideo non expreſſit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
- z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram, 2. Paral. 4.
- aa Menſæ decem.
- bb Altare Thymiamatis.

TEMPLVM TECTVM CVM PORTICV SVA,
atrio Sacerdotum, & atrio Populi.

- a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.
- b Altare holocauſti, longitudinis, & latitudinis, viginti cubitorum, & decem latitudinis.
- c Labra, ſiue luteres, 2. Paral. 4.
- d Mare. 2. Paral. 4.
- e Atrium populi, quod baſilica, ſiue baſilica grãdis 1. Paralip. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpe intelligitur in Nouo teſtamẽto, vt Matt. 2. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTVS, & ex eo vendentes, & ementes eiecit.
- f Baſis ænea, ſiue ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium. 2. Paral. 6.
- g Porta Orientalis, quæ porta Sur. 4. Reg. 2. & Porta fundamenti. 2. Paralip. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant eſſe, quæ Actorum tertio dicitur Porta ſpecioſa: quòd omnium portarum Orientalis eſſet pulcherrima.
- h Porta Meridionalis.
- i Porta Septentrionalis.

CAP. VI.

FActum est ergo quadringentesimo, & 1
octogesimo anno egressionis filiorũ Is- A
rael de Terra Aegypti, in anno quarto, mẽ-
se Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salo-
monis super Israel, ædificari cœpit domus
Domino. * Domus autem, quam ædificabat 2
rex Salomõ Domino, habebat sexaginta cu-
bitos in longitudine, & viginti cubitos in la-
titudine, & triginta cubitos in altitudine.
* Et porticus erat ante templum viginti cu- 3
bitorum longitudinis, iuxta mensuram lati-
tudinis templi: & habebat decem cubitos la-
titudinis ante faciem templi. * Fecitque in 4
templo fenestras obliquas. * Et ædificauit 5
super parietem templi tabulata per gyrum
in parietibus domus per circuitum templi,
& oraculi, & fecit latera in circuitu. * Tabu- 6
latum, quod subter erat, quinque cubitos ha-
bebat latitudinis, & medium tabulatum sex
cubitorum latitudinis, & tertium tabula-
tum septem habens cubitos latitudinis. Tra-
bes autem posuit in domo per circuitum fo-
rinsecus, vt non hærerẽt muris templi. * Do- 7
mus autem cum ædificaretur, de lapidibus
dolatis, atque perfectis ædificata est: & mal-
leus, & securis, & omne ferramentum non
sunt audita in domo, cum ædificaretur.
* Ostium lateris medij in parte erat domus 8
dextræ: & per cochleam ascendebat in me- B
dium cœnaculum, & à medio in tertium.
* Et ædificauit domum, & consummauit 9
eam: texit quoque domum laquearibus ce-
drinis. * Et ædificauit tabulatum super om- 10
nem domum quinque cubitis altitudinis, &
operuit domum lignis cedrinis. * Et factus 11
est sermo Domini ad Salomonem, dicens:
* Domus hæc, quam ędificas, si ambulaueris 12
in præceptis meis, & iudicia mea feceris, &
custodieris omnia mandata mea, gradiens
per ea, firmabo sermonẽ meum tibi, „ quem
13 locutus sum ad Dauid patrem tuum. * „ Et „ 2. Reg. 7. c. 17.
habitabo in medio filiorum Israel, & nõ de- „ 1. Par. 28
14 relinquam populum meum Israel. * Igitur b. 9.
ædificauit Salomon domum, & consumma-
15 uit eam. * Et ædificauit parietes domus in-
trinsecus, tabulatis cedrinis, à pauimento do-
mus vsque ad summitatem parietum, & vs-
que ad laquearia, operuit lignis cedrinis in-
trinsecus: & texit pauimentum domus tabu-
16 lis abiegnis. * Aedificauitque viginti cubito-
rum ad posteriorem partem templi tabula-
ta cedrina, à pauimento vsq; ad superiora: &
fecit interiorem domum oraculi in sanctum
17 Sanctorum. * Porrò quadraginta cubito-
rum erat ipsum templum pro foribus ora-
18 culi. * Et cedro omnis domus intrinsecus ve-
D stiebatur, habens tornaturas, & iuncturas
suas fabrefactas, & cælaturas eminentes: om-
nia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omni-
19 no lapis apparere poterat in pariete. * Ora-
culũ autẽ in medio domus, in interiori parte
fecerat, vt poneret ibi arcã fœderis Domini.
20 * Porrò oraculũ habebat viginti cubitos lõ-
gitudinis, & viginti cubitos latitudinis, &
viginti cubitos altitudinis: & operuit illud,
atque vestiuit auro purissimo. sed & altare
21 vestiuit cedro. * Domum quoque ante ora-
culum operuit auro purissimo, & affixit la-
22 minas clauis aureis. * Nihilque erat in tem-
plo quod non auro tegeretur: sed & totũ al-
23 tare oraculi texit auro. * Et fecit in oraculo
duos cherubim de lignis oliuarum, decem
24 cubitorum altitudinis. * Quinque cubitorũ
ala cherub vna, & quinque cubitorum ala
cherub altera: id est, decẽ cubitos habentes à
summitate alæ vnius vsque ad alæ alterius
25 summitatem. * Decem quoque cubitorum
erat cherub secundus: in mensura pari, &
26 opus vnũ erat in duobus cherubim, * id est,
altitudinẽ habebat vnus cherub decẽ cubito
27 rũ, & similiter cherub secundus. * Posuitque
che-

cherubim in medio templi interioris: exten- D
debant autem alas suas cherubim, & tange-
bat ala vna parietem, & ala cherub secundi
tangebat parietem alterum: alæ autem alte-
ræ in media parte templi se inuicē continge-
bāt. *Texit quoq; cherubim auro. *Et om- 28
nes parietes tēpli per circuitum sculpsit va- 29
rijs cælaturis & torno: & fecit in eis cheru-
bim, & palmas, & picturas varias, quasi pro-
minentes de pariete, & egredientes. *Sed & 30
pauimentum domus texit auro intrinsecus,
& extrinsecus. *Et in ingressu oraculi fecit 31
ostiola de lignis oliuarum, postesq; angulorū
quinque. *Et duo ostia de lignis oliuarum: 32
& sculpsit in eis picturam cherubim, & pal-
marum species, & anaglypha valde promi-
nentia: & texit ea auro: & operuit tā cheru-
33 bim, quàm palmas, & cetera, auro. *Fecitq;
in introitu templi postes de lignis oliuarum
34 quadrāgulatos: *& duo ostia de lignis abie-
gnis altrinsecus: & vtrūque ostium duplex
35 erat, & se inuicē tenēs aperiebatur. *Et scul-
psit cherubim, & palmas, & cęlaturas valde
eminentes: operuitque omnia laminis aureis
36 opere quadro ad regulam. *Et ædificauit
atriū interius tribus ordinibus lapidum po-
37 litorum, & vno ordine lignorū cedri. *An-
no quarto fundata est domus Dñi in men-
38 se Zio: *& in anno vndecimo, mense Bul
(ipse est mensis octauus) perfecta est domus
in omni opere suo, & in vniuersis vtensili-
bus suis: ædificauitque eam annis septem.

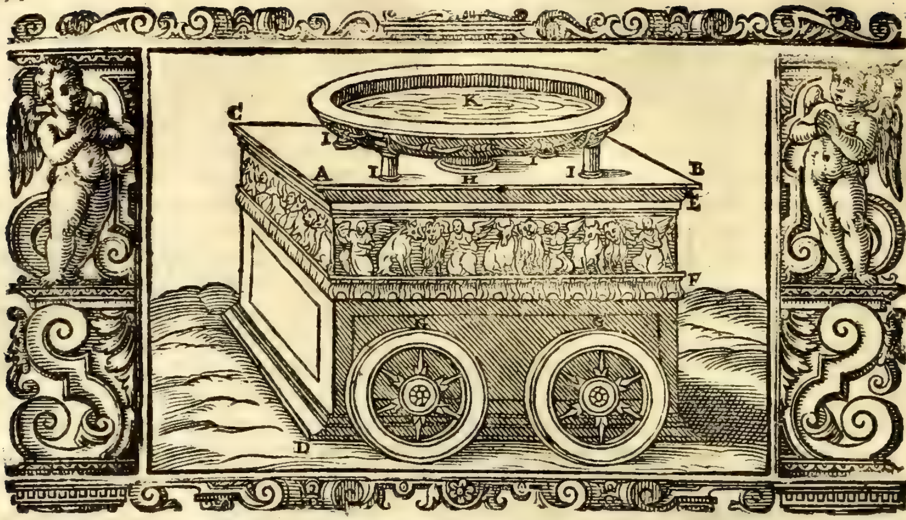
CAP. VII.

DOmum autem suam ædificauit Salo- 1
mon [a] tredecim annis, & ad perfectum A
vsque perduxit. *Aedificauit quoque domū 2
saltus Libani centum cubitorum longitudi-
nis, & quinquaginta cubitorum latitudinis,
& triginta cubitorū altitudinis, & quattuor
deambulacra inter columnas cedrinas: ligna
quippe cedrina exciderat in columnas. *Et 3
tabulatis cedrinis vestiuit totam cameram,
quæ quadragintaquinque columnis susten-
tabatur. Vnus autem ordo habebat colum-
nas quindecim *contra se inuicem positas, 4
*& è regione se respicientes æquali spatio 5
inter columnas, & super columnas quadran-
gulata ligna in cunctis æqualia. *Et porti- 6
cum columnarum fecit quinquaginta cubi-
torum longitudinis, & triginta cubitorum
latitudinis: & alteram porticum in facie ma-
ioris porticus: & columnas, & epistylia su-
per columnas. *Porticum quoque solij, in 7
qua tribunal est, fecit: & texit lignis cedri-
nis à pauimento vsque ad summitatem. *Et 8
domuncula, in qua sedebatur ad iudicandū,
erat in media porticu, simili opere. Domū
quoque fecit filiæ Pharaonis ([a] quam vxo-
rem duxerat Salomon) tali opere, quali &
9 hanc porticum. *Omnia lapidibus pretiosis,
B qui ad normam quandam, atque mensuram
tam intrinsecus, quam extrinsecus serrati
erant: à fundamento vsque ad summitatem
parietum, & extrinsecus vsque ad atrium
10 maius. *Fundamenta autem de lapidibus
pretiosis, lapidibus magnis decem siue octo
11 cubitorum. *Et desuper lapides pretiosi
æqualis mensuræ secti erant, similiterque de
12 cedro. *Et atrium maius rotundum trium
ordinum de lapidibus sectis, & vnius ordi-
nis de dolata cedro: necnō & in atrio domus
13 Dñi interiori, & in porticu domus. *Misit
quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Ty-
14 ro, *filium mulieris viduæ de tribu Neph-
thali, patre Tyrio, artificem ærarium, & ple-
num sapientia, & intelligentia, & doctrina
ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum
venisset ad regem Salomonem, fecit omne
15 opus eius. *Et finxit duas columnas æreas,
decem & octo cubitorum altitudinis colū-
C nam vnā: [a] & linea duodecim cubitorū am-
16 biebat columnā vtramque. *Duo quoq; ca-

[a] Inf. 9. b. 10.

[a] Sup. 3. a. 4.

[a] Ier. 52. e. 21.

pitella fecit, quæ ponerentur super capita
columnarũ, fusilia ex ære: quinque cubitorũ
altitudinis capitellum vnum, & quinq; cu-
bitorum altitudinis capitellum alterũ: * & 17
quasi in modum retis, & catenarum sibi in-
uicem miro opere contextarum. Vtrumque
capitellum columnarum fusile erat: septena
versum retiacula in capitello vno, & septe-
na retiacula in capitello altero. *Et perfecit 18
columnas, & duos ordines per circuitum re-
tiaculorum singulorũ, vt tegerẽt capitella,
quę erant super summitatem malogranato-
rum: eodem modo fecit & capitello secũdo.
*Capitella autem, quæ erãt super capita co- 19
lumnarum, quasi opere lilij fabricata erãt in
porticu quattuor cubitorũ. *Et rursum alia 20
capitella in summitate colũnarum desuper
iuxta mensuram columnę contra retiacula:
malogranatorũ autẽ ducenti ordines erant
in circuitu capitelli secundi. *Et statuit duas 21
columnas in porticu templi: cumq; statuis-
set columnam dexteram, vocauit eã nomi-
ne Iachin: similiter erexit columnam secun-
dam: & vocauit nomẽ eius Booz. *Et super 22
capita columnarum opus in modũ lilij po- D
suit: perfectumq; est opus columnarũ. * a Fe- 23
a 2. Par 4. a. 2. cit quoque mare fusile decẽ cubitorum à la-
bio vsque ad labium, rotundum in circuitu,
quinque cubitorum altitudo eius, & resticu-
la triginta cubitorũ cingebant illud per cir-
cuitum. *Et sculptura subter labium circui- 24
bat illud decem cubitis ambiens mare: duo
ordines sculpturarum striatarum erãt fusi-
les. *Et stabat super duodecim boues, è qui- 25
bus tres respiciebant ad Aquilonem, & tres
ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres
ad Oriẽtem, & mare super eos desuper erat;
quorum posteriora vniuersa intrinsecus la-
titabãt. * Grossitudo autẽ luteris, trium vn- 26
ciarum erat: labiũque eius, quasi labium ca-
licis, & folium repandi lilij: duo millia batos
27 capiebat. * Et fecit decem bases æneas, quat-
tuor cubitorum longitudinis bases singulas,
& quattuor cubitorum latitudinis, & trium
28 cubitorum altitudinis. * Et ipsum opus ba-
sium, interrasile erat: & sculpturæ inter iun-
29 cturas. * Et inter coronulas, & plectas, leo-
nes, & boues & cherubim: & in iuncturis si-
militer desuper: & subter leones, & boues
30 quasi lora ex ęre dependentia. *Et quattuor
rotæ per bases singulas, & axes ærei: & per
quattuor partes quasi humeruli subter lute-
rem fusiles, contra se inuicem respectantes.
31 *Os quoq; luteris intrinsecus erat in capitis
E summitate: & quod forinsecus apparebat,
vnius cubiti erat totum rotundum, pariterq;
habebat vnum cubitum, & dimidium: in
angulis autem columnarum variæ cęlaturę
erãt: & media intercolumnia, quadrata non
32 rotunda. * Quattuor quoque rotæ, quæ per
quattuor angulos basis erant, cohęrebant si-
bi subter basim: vna rota habebat altitudinis
33 cubitum, & semis. * Tales autem rotæ erant
quales solent in curru fieri: & axes earum, &
radij, & canthi, & modioli, omnia fusilia.
34 *Nam & humeruli illi quattuor per singu-
los angulos basis vnius, ex ipsa basi fusiles, &
35 coniuncti erant. *In summitate autem basis
erat quædam rotunditas dimidij cubiti, ita
fabrefacta, vt luter desuper posset imponi,
habens cælaturas suas, variasque sculpturas
36 ex semetipsa. *Sculpsit quoq; in tabulatis il-
F lis, quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim
& leones, & palmas, quasi in similitudinem
hominis stantis, vt non cælata, sed apposita
37 per circuitum viderẽtur. *In hunc modum
fecit decem bases, fusura vna, & mensura,
38 sculpturaq; cõsimili. *Fecit quoq; decem lu-
teres æneos: quadraginta batos capiebat lu-
ter vnus, eratq; quattuor cubitorum: singu-
los quoque luteres per singulas, id est, decem
39 bases, posuit. * Et constituit decem bases,
quin-

quinque ad dexteram partē templi,& quin-
que ad ſiniſtrā: mare autem poſuit ad dex-
teram partem templi contra Orientem ad
Meridiem. * Fecit ergo Hirā lebetes,& ſcu- 40
tras, & hamulas, & perfecit omne opus re-
gis Salomonis in templo Domini. *Colum- 41
nas duas,& funiculos capitellorum ſuper ca-
pitella columnarum duos: & retiacula duo,
vt operirent duos funiculos, qui erant ſuper
capita columnarū. * Et malogranata qua- 42
dringenta in duobus retiaculis: duos verſus
malogranatorum in retiaculis ſingulis, ad
operiendos funiculos capitellorū, qui erant
ſuper capita columnarum. *Et baſes decem, 43
& luteres decem ſuper baſes. * Et mare vnū, 44
& boues duodecim ſubter mare. * Et lebetes 45
& ſcutras,& hamulas, omnia vaſa, quæ fecit G
Hiram regi Salomoni in domo Domini, de
aurichalco erāt. In campeſtri regione Ior- 46
danis fudit ea rex in argilloſa terra inter So-
choth,& Sarthan. * Et poſuit Salomon om- 47
nia vaſa: propter multitudinē autem nimiā
non erat pondus æris. * Fecitque Salomon 48
omnia vaſa in domo Domini: altare aureū,
& menſam, ſuper quam ponerentur panes
propoſitionis, auream: * & candelabra au- 49
rea, quinq; ad dexterā, & quinq; ad ſiniſtrā
contra oraculum ex auro puro:& quaſi lilij
flores, & lucernas deſuper aureas: & forci-
pes aureos, * & hydrias, & fuſcinulas, & 50
phialas,& mortariola, & thuribula, de auro
puriſſimo:& cardines oſtiorum domus inte-
rioris Sancti ſanctorum, & oſtiorum domus
‖ 2. Par. 5. a. 1. templi, ex auro erant. * ‖ Et perfecit omne 51
opus, quod faciebat Salomon in domo Do-
mini,& intulit,quę ſāctificauerat Dauid pa-
ter ſuus, argentum, & aurum,& vaſa, repo-
ſuitque in theſauris domus Domini.

CAP. VIII.

‖ 2. Par. 5. a. 2. TVnc ‖ congregati ſunt omnes maiores 1
natu Iſrael cum principibus tribuum, A
& duces familiarum filiorum Iſrael ad regē
Salomonem in Ieruſalem: vt deferrent arcā
fœderis Domini de ciuitate Dauid, id eſt, de
Sion. * Conuenitque ad regem Salomonem 2
vniuerſus Iſrael in mēſe Ethanim,in ſollem-
ni die,ipſe eſt menſis ſeptimus. * Veneruntq; 3
cuncti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam ſa-
cerdotes, & portauerunt arcam Dñi, & ta- 4
bernaculum fœderis,& omnia vaſa Sāctua-
rij,quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea
ſacerdotes,& Leuitæ. *Rex autē Salomon,& 5
omnis multitudo Iſrael, quæ conuenerat ad
eū, gradiebatur cum illo ante arcam, & im-
molabant oues, & boues abſque æſtimatio-
ne,& numero. *Et intulerunt ſacerdotes ar- 6
cam fœderis Dñi in locum ſuū,in oraculum
templi, in Sanctum ſanctorum ſubter alas
cherubim. * Si quidem cherubim expande- 7
bant alas ſuper locum arcæ, & protegebant
8 arcā,& vectes eius deſuper. * Cūque emine-
rent vectes, & apparerent ſummitates eorū
foris Sanctuariū ante oraculum, nō appare-
bant vltra extrinſecus, qui & fuerūt ibi vſq;
9 in præſentem diem. * In arca autem nō erat
aliud ‖ niſi duæ tabulæ lapideæ,quas poſue- ‖ Ex. 34. d.
rat in ea Moyſes in Horeb, quando pepigit 27. Heb. 9. a. 4.
Dñs fœdus cum filijs Iſrael, cum egrederen-
10 tur de terra Aegypti. * Factū eſt autem,cū
B exiſſent ſacerdotes de Sāctuario, nebula im-
11 pleuit domum Dñi,*& non poterant ſacer-
dotes ſtare, & miniſtrare propter nebulam:
impleuerat enim gloria Dñi domum Dñi.
12 *Tūc ait Salomon: ‖ Dñs dixit,vt habitaret ‖ 1. Par. 6.
13 in nebula. *Aedificans ædificaui domum in a. 1.
habitaculum tuum, firmiſſimum ſoliū tuū
14 in ſempiternum. * Conuertitque rex faciem
ſuā,& benedixit omni eccleſiæ Iſrael: omnis
15 enim eccleſia Iſrael ſtabat. *Et ait Salomon:
Benedictus Dñs Deus Iſrael, qui locutus
eſt ore ſuo ad Dauid patrem meū, & in ma-
16 nibus eius perfecit,dicens: * A die, qua edu-
xi populū meum Iſrael de Aegypto nō ele-
gi ciuitatem de vniuerſis tribubus Iſrael, vt
ædificaretur domus, & eſſet nomen meum
ibi: ſed elegi Dauid, vt eſſet ſuper populum
17 meum Iſrael: * ‖ Voluitq; Dauid pater meus ‖ 1. Reg. 7.
ædificare domum nomini Dñi Dei Iſrael: a. 5.
18 * & ait Dominus ad Dauid patrem meum:
Quod cogitaſti in corde tuo ędificare domū
nomini meo, bene feciſti, hoc ipſum mente
19 tractans. *Verūtamen tu non ędificabis mi-
hi domum, ſed filius tuus, qui egredietur de
renibus tuis, ipſe ædificabit domum nomini
20 meo. * Confirmauit Dñs ſermonem ſuum,
quem locutus eſt: ſtetique pro Dauid patre
meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut lo-
cutus eſt Dñs: & ædificaui domum nomini
21 Domini Dei Iſrael. * Et conſtitui ibi locum
arcæ, in qua fœdus Dñi eſt, quod percuſſit
cum patribus noſtris,quando egreſſi ſunt de
22 terra Aegypti. *Stetit autem Salomon ante
C altare Dñi in cōſpectu eccleſiæ Iſrael,& ex-
23 pandit manus ſuas in cœlum, * & ait: Domi-
ne Deus Iſrael,nō eſt ſimilis tui Deus in cœ-
lo deſuper, & ſuper terram deorſum: qui
cuſtodis pactum, & miſericordiā ſeruis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde ſuo.
24 Qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid patri meo,
quæ locutus es ei: ore locutus es, & manibus
25 perfeciſti,vt hæc dies probat. *Nunc igitur,
Dñe Deus Iſrael, conſerua famulo tuo Da-
uid patri meo,quæ locutus es ei,dicens: ‖ Non ‖ 2 Reg. 7.
auferetur de te vir coram me, qui ſedeat ſu- b. 11.
per thronū Iſrael:ita tamē ſi cuſtodierint fi-
lij tui viam ſuā,vt ambulent corā me, ſicut
26 tu ambulaſti in conſpectu meo. * Et nunc,
Dñe Deus Iſrael, firmentur verba tua, quæ
27 locutus es ſeruo tuo Dauid patri meo. * Er-
gone putandū eſt, quòd verè Deus habitet

ſuper terram? ſi enim cœlum,& cœli cœlo-
rum te capere non poſſunt, quanto magis
domus hæc, quam ædificaui? Sed reſpice 28
ad orationem ſerui tui,& ad preces eius, Do-
mine Deus meus, audi hymnum, & oratio-
nem, quam ſeruus tuus orat coram te hodie,
*vt ſint oculi tui aperti ſuper domum hãc 29
nocte ac die: ſuper domum, de qua dixiſti:
u Deut.12. b.11. u Erit nomen meum ibi: vt exaudias oratio-
nem, quã orat in loco iſto ad te ſeruus tuus.
* Vt exaudias deprecationẽ ſerui tui, & po- 30
puli tui Iſrael, quodcũque orauerint in loco
iſto. & exaudies in loco habitaculi tui in cę-
lo,& cum exaudieris, propitius eris. *Si pec- 31
cauerit homo in proximũ ſuum,& habuerit D
aliquod iuramẽtum, quo teneatur aſtrictus,
& venerit propter iuramentum coram al-
tari tuo in domum tuam, * tu exaudies in 32
cœlo: & facies, & iudicabis ſeruos tuos, con-
demnans impium,& reddens viam ſuam ſu-
per caput eius, iuſtificanſque iuſtum, & re-
tribuens ei ſecũdum iuſtitiam ſuam. * Si fu- 33
gerit populus tuus Iſrael inimicos ſuos (quia
peccaturus eſt tibi) & agentes pœnitentiã,
& confitentes nomini tuo, venerint, & ora-
uerint, & deprecati te fuerint in domo hac,
*exaudi in cœlo, & dimitte peccatum po- 34
puli tui Iſrael, & reduces eos in terrã, quam
dediſti patribus eorum. * Si clauſum fuerit 35
cœlum, & non pluerit propter peccata eo-
rum,& orantes in loco iſto, pœnitentiã ege-
rint nomini tuo, & à peccatis ſuis conuerſi
fuerint propter afflictionem ſuam: *exaudi 36
eos in cœlo, & dimitte peccata ſeruorũ tuo-
rum,& populi tui Iſrael: & oſtende eis viam
bonam per quam ambulent, & da pluuiam
ſuper terram tuam, quã dediſti populo tuo
in poſſeſſionem. * Fames ſi oborta fuerit in 37
terra, aut peſtilentia, aut corruptus aer, aut
ærugo, aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit
eũ inimicus eius portas obſidens, omnis pla-
ga, vniuerſa infirmitas, * cuncta deuoratio, 38
& imprecatio, quę acciderit omni homini de
populo tuo Iſrael: ſi quis cognouerit plagã
cordis ſui,& expanderit manus ſuas in domo
hac, * tu exaudies in cœlo in loco habita- 39
tionis tuæ, & repropitiaberis, & facies, vt des
vnicuique ſecundum omnes vias ſuas, ſicut
videris cor eius (quia tu noſti ſolus cor om- E
nium filiorũ hominum) *vt timeant te cũ- 40
ctis diebus, quibus viuunt ſuper faciem ter-
ræ, quam dediſti patribus noſtris. * Inſuper 41
& alienigena, qui non eſt de populo tuo Iſ-
rael, cum venerit de terra lõginqua propter
nomen tuum (audient enim nomen tuum
magnum, & manus tua fortis, & brachium
tuum *extentum vbique) cũ venerit ergo,& 42
orauerit in hoc loco, * tu exaudies in cœlo, 43
in firmamento habitaculi tui, & facies om-
nia, pro quibus inuocauerit te alienigena: vt
diſcãt vniuerſi populi terrarum nomen tuũ
timere, ſicut populus tuus Iſrael, & probent,
quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper do-
44 mum hãc, quam ædificaui. *Si egreſſus fue-
rit populus tuus ad bellum contra inimicos
ſuos, per viã, quocũque miſeris eos, orabũnt
te contra viã ciuitatis, quam elegiſti,& con-
45 tra domũ, quam ædificaui nomini tuo, * &
exaudies in cœlo orationes eorum, & preces
46 eorum,& facies iudicium eorum. * Quod ſi
peccauerint tibi (u non eſt enim homo qui u 2.Par.6. g 36. 1.Ioan.1. d 8 Eccl.7.c.21
non peccet) & iratus tradideris eos inimicis
ſuis,& captiui ducti fuerint in terram inimi-
47 corum longe, vel prope, *& egerint pœnitẽ-
tiã in corde ſuo in loco captiuitatis, & con-
uerſi deprecati te fuerint in captiuitate ſua,
dicentes: Peccauimus, inique egimus, impie
48 geſſim⁹: * & reuerſi fuerint ad te in vniuer-
ſo corde ſuo, & tota anima ſua in terra ini-
F micorum ſuorum, ad quã captiui ducti fue-
rint: & orauerint te contra viam terræ ſuæ,
quam dediſti patribus eorũ, & ciuitatis, quã
elegiſti,& tẽpli, quod ædificaui nomini tuo:
49 exaudies in cœlo, in firmamẽto ſolij tui ora-
tiones eorum,& preces eorũ,& facies iudiciũ
50 eorũ: *& propitiaberis populo tuo, qui pec-
cauit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum,
quibus præuaricati ſunt in te: & dabis miſe-
ricordiã corã eis, qui eos captiuos habuerint,
51 vt miſereantur eis. *Populus enim tuus eſt,
& hereditate tua, quos eduxiſti de terra
52 Aegypti, de medio fornacis ferreæ. *Vt ſint
oculi tui aperti ad deprecationem ſerui tui,
& populi tui Iſrael, & exaudies eos in vni-
53 uerſis, pro quib⁹ inuocauerint te. *Tu enim
ſeparaſti eos tibi in hereditatem de vniuerſis
populis terræ, ſicut locutus es per Moyſen
ſeruum tuũ, quando eduxiſti patres noſtros
54 de Aegypto Dñe Deus. * Factum eſt autẽ,
cum cõpleſſet Salomon orans Dñm omnem
orationẽ,& deprecationem hãc, ſurrexit de
cõſpectu altaris Dñi: vtrumque enim genu
in terra fixerat,& manus expãderat in cęlũ.
55 *Stetit ergo, & benedixit omni eccleſiæ Iſ-
56 rael voce magna, dicens: * Benedictus Dñs,
qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, iuxta
omnia, quæ locutus eſt: non cecidit ne vnus
quidẽ ſermo ex omnibus bonis, quæ locutus
57 eſt per Moyſen ſeruũ ſuum. *Sit Dñs Deus
noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patribus no-
ſtris, non derelinquens nos, neque proijciens.
58 *Sed inclinet corda noſtra ad ſe, vt ambule-
mus in vniuerſis vijs eius, & cuſtodiamus
mandata eius,& ceremonias eius, & iudicia
59 quæcũque mandauit patribus noſtris. * Et
G ſint ſermones mei iſti, quibus deprecatus ſũ
corã Dño, appropinquantes Dño Deo no-
ſtro die ac nocte, vt faciat iudiciũ ſeruo ſuo,
60 & populo ſuo Iſrael per ſingulos dies: * vt
ſciant omnes populi terræ, quia Dñs ipſe eſt
Deus,

Deus,& non est vltra absque eo. * Sit quoq; 61
cor nostrum perfectum cum Dño Deo no-
stro,vt ambulemus in decretis eius,& custo-
diamus mandata eius,sicut & hodie. * Igi- 62
tur rex,& omnis Israel cum eo, immolabant
victimas coram Dño.*Mactauitq;Salomon 63
hostias pacificas, quas immolauit Dño, boũ
vigintiduo millia,& ouium,centum viginti
millia:& dedicauerunt templum Dñi rex,&
filij Israel. * In die illa sanctificauit rex me- 64
dium atrij,quod erat ante domum Dñi:fecit
quippe holocaustum ibi,& sacrificiũ, & adi-
pem pacificorũ: quoniam altare æreũ,quod
erat corã Dño,minus erat,& capere non po-
terat holocaustum,& sacrificiũ,& adipẽ pa-
cificorum.*Fecit ergo Salomõ in tẽpore illo 65
festiuitatem celebrem, & omnis Israel cũ eo,
multitudo magna ab introitu Emath vsque
ad Riuum Aegypti, corã Dño Deo nostro,
septem diebus, & septem diebus, id est,quat-
tuordecim diebus. *Et in die octaua dimisit 66
populos: qui benedicentes regi profecti sunt
in tabernacula sua lætantes, & alacri corde
super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus
Dauid seruo suo, & Israel populo suo.

CAP. IX.

FActum est autem cum perfecisset Salo- 1
mon ædificium domus Domini, & ædi- A
ficium regis,& omne quod optauerat & vo-
luerat facere, * apparuit ei Dñs secundò, 2
" sicut apparuerit ei in Gabaon. * Dixitque 3
Dñs ad eum: Exaudiui orationem tuam, &
deprecationem tuã, quam deprecatus es co-
ram me:sanctificaui domũ hanc,quam ædi-
ficasti, vt ponerem nomẽ meum ibi in sem-
piternum, & erunt oculi mei, & cor meũ ibi
cunctis diebus. * Tu quoque si ambulaueris 4
corã me, sicut ambulauit pater tuus, in sim-
plicitate cordis,& in æquitate: & feceris om-
nia, quæ præcepi tibi,& legitima mea, & iu-
dicia mea seruaueris,* " ponam thronum re- 5
gni tui super Israel in sempiternum,sicut lo-
cutus sum Dauid patri tuo,dicẽs: Non aufe-
retur vir de genere tuo de solio Israel. * Si 6
autẽ auersione auersi fueritis vos, & filij ve-
stri,nõ sequentes me, nec custodientes man-
data mea, & ceremonias meas, quas propo-
sui vobis, sed abieritis, & colueritis deos alie-
nos, & adoraueritis eos: * auferam Israel de 7
superficie terræ,quam dedi eis: & templum, B
quod sanctificaui nomini meo, proijciam à
conspectu meo, eritq; Israel in prouerbium,
& in fabulam cunctis populis. * Et domus 8
hæc erit in exemplum: omnis,qui transierit
per eam,stupebit,& sibilabit,& dicet: "Qua-
re fecit Dominus sic terræ huic, & domui
huic?* Et respondebunt:Quia dereliquerunt 9
Dominum Deum suum, qui eduxit patres
eorum de Terra Aegypti,& secuti sunt deos
alienos, & adorauerunt eos, & coluerunt

" 2. Par.7. c.18. Sup.3.a.5.

" 2. Reg.7. b.12.c.16.

" Deu.29. d.24. Ier.22.c.8.

eos: idcirco induxit Dominus super eos om-
10 ne malum hoc. * " Expletis autem annis
viginti postquã ædificauerat Salomon duas
domos, id est domum Domini, & domum
11 regis, * (Hiram rege Tyri præbente Salo-
moni ligna cedrina, & abiegna, & aurum
iuxta omne,quod opus habuerat) tunc dedit
Salomon Hiram viginti oppida in Terra
12 Galilææ. * Et egressus est Hiram de Tyro,
vt videret oppida, quæ dederat ei Salomon,
13 & non placuerunt ei, * & ait: Hæccine sunt
C ciuitates, quas dedisti mihi, frater? Et appel-
lauit eas terram chabul, vsque in diem hãc.
14 Misit quoque Hiram ad regem Salomonem
15 centum viginti talenta auri. * Hæc est sum-
ma expensarum,quam obtulit rex Salomon
ad ædificandam domum Domini, & do-
mum suam, & Mello,& murum Ierusalem,
16 & Heser, & Mageddo, & Gazer. * Pharao
rex Aegypti ascendit, & cepit Gazer, suc-
cenditque eam igni: & Chananæum, qui
habitabat in ciuitate, interfecit,& dedit eam
17 in dotem filiæ suæ vxori Salomonis.* Aedi-
ficauit ergo Salomõ Gazer, & Bethoron in-
18 feriorem, *& Baalath,& Palmiram in Ter-
19 ra solitudinis. * Et omnes vicos, qui ad se
pertinebant,& erant absque muro,muniuit,
& ciuitates curruum, & ciuitates equitum,
& quodcumque ei placuit, vt ædificaret in
Ierusalem, & in Libano, & in omni terra
20 potestatis suæ. * Vniuersum populum, qui
remanserat de Amorrhæis, & Hethæis, &
Pherezæis, & Heuæis, & Iebusæis, qui non
21 sunt de filijs Israel: * horum filios,qui remã-
D serant in terra, quos scilicet non potuerant
filij Israel exterminare: fecit Salomon tribu-
22 tarios, vsque in diem hanc. * De filijs au-
tem Israel non constituit Salomon seruire
quemquam, sed erant viri bellatores,& mi-
nistri eius, & principes,& duces, & præfecti
23 curruum,& equorum. * Erant autem prin-
cipes super omnia opera Salomonis proposi-
ti quingenti quinquaginta, qui habebant
subiectum populum, & statutis operibus
24 imperabant. * " Filia autem Pharaonis ascẽ-
dit de ciuitate Dauid in domum suam, quã
ædificauerat ei Salomon: tunc ædificauit
25 Mello. * Offerebat quoque Salomon tribus
vicibus per annos singulos holocausta, &
pacificas victimas super altare, quod ædifi-
cauerat Domino,& adolebat thymiama co-
ram Domino: perfectumque est templum.
26 * Classem quoque fecit rex Salomon in
Asiongaber, quæ est iuxta Ailath in littore
27 Maris rubri, in Terra Idumææ. * Misitque
Hiram in classe illa seruos suos viros nauti-
cos, & gnaros maris, cum seruis Salomonis.
28 * Qui cũ venissent in Ophir, sumptum in-
de aurum quadringentorum viginti talen-
torum, detulerunt ad regem Salomonem.

" 2 Par.8. a.1.

" 2.Par.8. b.11.

CAP. X.

SEd n & Regina Saba, audita fama Salo- 1
n 1 Par. 9. a. monis in nomine Domini, venit tentare A
Matt. 12. d 32. eum in ęnigmatibus.*Et ingressa Ierusalem 2
multo cū comitatu, & diuitijs, camelis por-
tantibus aromata, & aurum infinitū nimis,
& gemmas pretiosas, venit ad regem Salo-
monem,& locuta est ei vniuersa, quæ habe-
Luc. 11. d. 1, 3 bat in corde suo. * Et docuit eam Salomon 3
omnia verba,quæ proposuerat, non fuit ser-
mo, qui regem posset latere, & non respon-
deret ei:*Videns autem regina Saba omnem 4
sapiētiam Salomonis,& domum, quam ædi-
ficauerat, * & cibos mensæ eius,& habitacu- 5
la seruorum, & ordines ministrantium, ve-
stesque eorum, & pincernas, & holocausta,
quæ offerebat in domo Domini: non habe-
bat vltra spiritum. *dixitque ad regē: Verus 6
est sermo, quem audiui in terra mea, *super 7
sermonibus tuis, & super sapientia tua: &
non credebam narrantibus mihi, donec ipsa
veni, & vidi oculis meis, & probaui quòd
media pars mihi nunciata non fuerit: maior B
est sapientia, & opera tua,quàm rumor, quē
audiui. *Beati viri tui, & beati serui tui, qui 8
stant coram te semper, & audiunt sapiētiam
tuam. * Sit Dominus Deus tuus benedictus, 9
cui complacuisti, & posuit te super thronū
Israel, eo quòd dilexerit Dominus Israel in
sempiternum,& constituit te regem,vt face-
res iudicium,& iustitiam. * Dedit ergo regi 10
centum viginti talēta auri,& aromata mul-
ta nimis, & gemmas pretiosas: non sunt al-
lata vltra aromata tam multa,quàm ea,quę
dedit regina Saba regi Salomoni. (* Sed & 11
n 1. Par. 1. 4.14. n classis Hirā, quæ portabat aurū de Ophir,
attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis,
& gemmas pretiosas.*Fecitque rex de lignis 12
thyinis fulcra domus Dñi, & domus regiæ,
& citharas, lyrasque cantoribus: non sunt
allata huiuscemodi ligna thyina: neq; visa
13 vsque in præsentem diem.)*Rex autem Sa-
lomon dedit reginę Saba omnia,quę voluit,
& petiuit ab eo: exceptis his, quæ vltro ob-
tulerat ei munere regio. Quæ reuersa est,&
14 abijt in terram suam cum seruis suis. * Erat
C autem pondus auri, quod afferebatur Salo-
moni per annos singulos,sexcentorum sexa-
15 ginta sex talentorū auri: *excepto eo, quòd
afferebant viri, qui super vectigalia erant,
& negotiatores, vniuersique scuta venden-
tes, & omnes reges Arabiæ, ducesq; terræ.
16 *Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta
de auro purissimo, sexcentos auri siclos de-
17 dit in laminas scuti vnius.*Et trecentas pel-
tas ex auro probato:trecentæ minę auri vnā
peltam vestiebant: posuitq; eas rex in domo
18 saltus Libani. * Fecit etiam rex Salomon
thronum de ebore grandem:& vestiuit eum
19 auro fuluo nimis, *qui habebat sex gradus:
& summitas throni rotūda erat in parte po-
steriori: & duæ manus hinc, atquę inde te-
nentes sedile: & duo leones stabāt iuxta ma-
20 nus singulas. *Et duodecim leunculi stātes
super sex gradus hinc, atque inde: non est
21 factum tale opus in vniuersis regnis.*Sed &
omnia vasa,de quibus potabat rex Salomon,
erāt aurea: & vniuersa supellex dom⁹ saltus
Libani de auro purissimo:non erat argentū,
nec alicuius pretij putabatur in diebus Salo-
22 monis, *quia classis regis per mare cū classe
D Hirā semel per tres annos ibat in Tharsis,de-
ferens inde aurū, & argentum,& dentes ele-
23 phantorum,& simias,& pauos.*Magnifica-
tus est ergo rex Salomon super omnes reges
24 terræ diuitijs,& sapientia. *Et vniuersa ter-
ra desiderabat vultū Salomonis, vt audiret
sapiētiam eius, quam dederat Deus in corde
25 eius. *Et singuli deferebant ei munera,vasa
argētea,& aurea,vestes, & arma bellica, aro-
mata quoque, & equos, & mulos per annos n 2. Par. 9. c.10.
26 singulos, * nCōgregauitq; Salomon currus,
& equi-

& equites,& facti sunt ei mille quadringenti
currus,& duodecim millia equitũ: & dispo-
suit eos per ciuitates munitas, & cum rege in
Ierusalem.* Fecitq; vt tanta esset abundantia 27
argẽti in Ierusalem,quanta & lapidum:& ce-
drorum prębuit multitudinẽ quasi sycomo-
mores,quę nascuntur in campestribus . * Et 28
educebantur equi Salomoni de Aegypto ,&
de Coa. Negotiatores enim regis emebant de
29 Coa,& statuto pretio perducebant . * Egre-
diebatur autẽ quadriga ex Aegypto sexcen-
tis siclis argenti , & equus centum quinqua-
ginta . Atque in hunc modum cuncti reges
Hethæorum & Syriæ equos venundabant .

CAP. XI.

a Deu. 17. 17. Eccl. 47. c. 21.
REx autem Salomon [a] adamauit mulie- 1
res alienigenas multas , filiam quoque A
Pharaonis,& Moabitidas, & Ammonitidas ,
Idumæas,& Sidonias,& Hethæas: * de gen- 2
tibus , super quibus dixit Dominus filijs If-
rael : [a] Non ingrediemini ad eas,neque de il- *a Exo. 34. b. 16.*
lis ingredientur ad vestras: certissime enim
auertẽt corda vestra,vt sequamini deos earũ.
His itaque copulatus est Salomon ardentissi-
mo amore.*Fuerũtque ei vxores quasi regi- 3
næ septingentæ, & concubinæ trecentæ: &
auerterunt mulieres cor eius. * Cumque iam 4
esset senex, deprauatum est cor eius per mu-
lieres,vt sequeretur deos alienos: nec erat cor
eius perfectum cum Domino Deo suo , sicut
Dauid patris eius: * Sed colebat Salomon 5
Astarthen deam Sidoniorũ , & Moloch ido-
lum Ammonitarum *Fecitq;Salomon quod 6
non placuerat coram Domino,& non adim-
pleuit,vt sequeretur Dominum, sicut Dauid B
pater eius.*Tunc ædificauit Salomon fanum 7
Chamos, idolo Moab, in monte qui est con-
tra Ierusalem , & Moloch idolo filiorũ Am-
mon.* Atque in hunc modum fecit vniuersis 8
vxoribus suis alienigenis,quę adolebant thu-
ra, & immolabant dijs suis. * Igitur iratus est 9
Dominus Salomoni quòd auersa esset mens
a Sup. 9. a. 6. eius à Dño Deo Israel,qui [a] apparuerat ei se-
cundo, * & pręceperat de verbo hoc ne se- 10
queretur deos alienos,& non custodiuit quæ
mãdauit ei Dñs.* Dixit itaq; Dñs Salomoni: 11
Quia habuisti hoc apud te , & non custodisti
pactum meũ,& præcepta mea,quæ mandaui
tibi,disrũpẽs scindã regnũ tuũ,& dabo illud
12 seruo tuo. * [a] Verumtamen in diebus tuis nõ *a Inf. 12. d. 15.*
C faciã propter Dauid patrẽ tuũ:de manu filij
13 tui scindam illud,*nec totũ regnum auferã ,
sed tribũ vnã dabo filio tuo propter Dauid
14 seruum meũ, & Ierusalẽ quã elegi.*Suscita-
uit autem Dominus aduersarium Salomoni
Adad Idumæum de semine regio,qui erat in
15 Edom. * [a] Cum enim esset Dauid in Idumęa, *a 2. Reg. 8. d. 14.*
& ascẽdisset Ioab princeps militię ad sepeliẽ-
dum eos , qui fuerant interfecti,& occidisset
16 omne masculinum in Idumæa (* sex enim
mensibus ibi moratus est Ioab , & omnis If-
rael,donec interimeret omne masculinum in
17 Idumæa) * fugit Adad ipse, & viri Idumæi
de seruis patris eius cum eo , vt ingrederetur
Aegyptum:erat autem Adad puer paruulus.
18 *Cumq;surrexissent de Madian, venerũt in
Pharan , tuleruntq; secum viros de Pharan ,
& introierunt Aegyptum ad Pharaonẽ regẽ
Aegypti:qui dedit ei domum,& cibos consti-
19 tuit,& terram delegauit . * Et inuenit Adad
D gratiam coram Pharaone valde , in tantum
vt daret ei vxorem, sororem vxoris suæ ger-
20 manam Taphnes reginæ. *Genuitque ei so-
ror Taphnes Genubath filium , & nutriuit
eum Taphnes in domo Pharaonis:eratq;Ge-
nubath habitãs apud Pharaonem cum filijs
21 eius . *Cũq; audisset Adad in Aegypto,dor-
misse Dauid cum patribus suis ,& mortuum
esse Ioab principem militiæ , dixit Pharao-
ni : Dimitte me, vt vadam in terram meam .
22 * Dixitque ei Pharao : Qua enim re apud
me indiges , vt quæras ire ad terram tuam?

At ille respondit: Nulla: sed obsecro te, vt
dimittas me. * Suscitauit quoque ei Deus 23
aduersarium Razon filium Eliada, qui fuge-
rat ad Adarezer regem Soba dominũ suum:
* & congregauit contra eum viros, & factus 24
est princeps latronum, cum interficeret eos E
Dauid: abieruntque Damascum, & habita-
uerunt ibi, & constituerunt eum regem in
Damasco, *eratq; aduersarius Israeli cunctis 25
diebus Salomonis, & hoc est malum Adad,
2.Par.13.a.6. & odium cõtra Israel regnauitque in Syria.
* Ieroboam quoque filius Nabath, Ephra- 26
thæus, de Sareda, seruus Salomonis, cuius
mater erat nomine Sarua, mulier vidua, le-
uauit manum cõtra regem. * Et hæc est cau- 27
sa rebellionis aduersus eum, quia Salomon
ædificauit Mello, & coæquauit voraginem
ciuitatis Dauid patris sui. * Erat autem Ie- 28
roboam vir fortis, & potens: vidensque Sa-
lomon adolescentem bonæ indolis, & indu-
strium, constituerat eum præfectum super
2.Par.10.a.15. tributa vniuersæ domus Ioseph. * Factũ est 29
igitur in tempore illo, vt Ieroboam egredere-
tur de Ierusalem, & inueniret eũ Ahias Silo-
nites propheta in via, opertus pallio nouo:
erant autem duo tantũ in agro. * Apprehen- 30
densq; Ahias pallium suũ nouum, quo coo-
pertus erat, scidit in duodecim partes. Et 31
ait ad Ieroboam: Tolle tibi decẽ scissuras: hæc F
enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego
scindam regnum de manu Salomonis, &
dabo tibi decem tribus. * Porrò vna tribus 32
remanebit ei propter seruum meum Dauid,
& Ierusalem ciuitatem, quam elegi ex omni-
bus tribubus Israel: *eo quòd dereliquerit me, 33
& adorauerit Astarthen deam Sidoniorum,
& Chamos deum Moab, & Moloc deum fi-
liorum Ammon: & non ambulauerit in viis
meis, vt faceret iustitiam coram me, & præ-
cepta mea, & iudicia sicut Dauid pater eius.
* Nec auferam omne regnũ de manu eius, 34
sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ
suæ, propter Dauid seruum meum, quem
elegi, qui custodiuit mandata mea & præ-
cepta mea. * Auferam autem regnum de 35
manu filij eius, & dabo tibi decem tribus. * fi- 36
lio autem eius dabo tribum vnam, vt rema-
neat lucerna Dauid seruo meo cunctis diebus
coram me in Ierusalem ciuitate, quam elegi, G
vt esset nomen meum ibi. * Te autem assũ- 37
mam, & regnabis super omnia, quæ desiderat
anima tua, erisque rex super Israel. * Si igitur 38
audieris omnia, quæ præcepero tibi, & ambu-
laueris in viis meis, & feceris quod rectum est
coram me, custodiens mandata mea, & præ-
cepta mea, sicut fecit Dauid seruus meus: ero
tecum, & ædificabo tibi domum fidelem,
quomodo ædificaui Dauid domum, & tra-
dam tibi Israel: * & affligam semen Dauid 39
super hoc veruntamen non cunctis diebus.

40 * Voluit ergo Salomon interficere Ieroboã:
qui surrexit, & aufugit in Aegyptũ ad Sesac
regem Aegypti, & fuit in Aegypto vsque ad
41 mortem Salomonis. * Reliquum autem ver-
borum Salomonis, & omnia quæ fecit, & sa-
pientia eius: ecce vniuersa scripta sunt in Li-
42 bro verborum dierum Salomonis. * Dies au-
tẽ, quos regnauit Salomon in Ierusalem super
43 omnem Israel, quadraginta anni sunt. * Dor-
miuitque Salomon cum patribus suis, & se-
pultus est in Ciuitate Dauid patris sui, re-
gnauitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. XII.

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc 2.Par.10.a.1.
A enim congregatus erat omnis Israel ad
2 constituendum eum regem. * At vero Iero-
boam filius Nabath, cũ adhuc esset in Ægy-
pto profugus à facie regis Salomonis, audita
3 morte eius, reuersus est de Aegypto. * Mise-
rũtq; & vocauerunt eũ: venit ergo Ieroboã,
& omnis multitudo Israel, & locuti sunt ad
4 Roboam, dicentes: Pater tuus durissimum
iugum imposuit nobis: tu itaque nunc immi-
nue paululũ de imperio patris tui durissimo,
& de iugo grauissimo, quod imposuit nobis,
5 & seruiemus tibi. * Qui ait eis: Ite vsque ad
B tertium diem, & reuertimini ad me. Cumque
6 abijsset populus, * inijt consilium rex Ro-
boam cum senioribus, qui assistebant co-
ram Salomone patre eius, cum adhuc viue-
ret, & ait: Quod datis mihi consilium, vt re-
7 spondeam populo huic? * Qui dixerunt ei: Si
hodie obedieris populo huic, & seruieris,
& petitioni eorum cesseris, locutusque fueris
ad eos verba lenia, erunt tibi serui cunctis
8 diebus. * Qui dereliquit consilium senum,
quod dederant ei, & adhibuit adolescentes,
qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant il-
9 li, * dixitque ad eos: Quod mihi datis con-
silium, vt respondeam populo huic, qui di-
xerunt mihi: Leuius fac iugum, quod impo-
10 suit pater tuus super nos? * Et dixerunt ei
C iuuenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic lo-
queris populo huic, qui locuti sunt ad te, di-
centes: Pater tuus aggrauauit iugum no-
strum, tu releua nos. Sic loqueris ad eos:
Minimus digitus meus grossior est dorso pa-
11 tris mei. * Et nunc pater meus posuit super
vos iugum graue, ego autem addam super
iugum vestrum: pater meus cecidit vos fla-
gellis, ego autem cædam vos scorpionibus.
12 * Venit ergo Ieroboam, & omnis populus ad
Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex
13 dicens: Reuertimini ad me die tertia. * Respõ-
ditq; rex populo dura, derelicto consilio se-
14 niorum, quod ei dederant, * & locutus est eis
secundum consilium iuuenum, dicens: Pater
meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem
D addam iugo vestro: pater meus cecidit vos
flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

*Et non acquieuit rex populo: quoniā auer- 15
satus fuerat eum Dominus, vt suscitaret ver-
n Sup. 11. e. 31. bum suum, " quod locutus fuerat in manu
Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium Nabat.
* Videns itaque populus quòd noluisset eos 16
audire rex, respondit ei dicens: Quæ nobis
pars in Dauid? vel quæ hereditas in filio Isai?
Vade in tabernacula tua Israel, nunc vide
domum tuam Dauid. Et abijt Israel in taber-
nacula sua. * Super filios autem Israel, qui- 17
cūque habitabant in ciuitatibus Iuda, regna-
uit Roboā. * Misit ergo rex Roboam, Adu- 18
ram, qui erat super tributa: & lapidauit eum
omnis Israel, & mortuus est. Porrò rex Ro- E
boam festinus ascendit currum, & fugit in
Ierusalem: * recessitque Israel à domo Dauid, 19
vsque in præsentem diem. * Factum est autē 20
cum audisset omnis Israel, quòd reuersus esset
Ieroboam, miserunt & vocauerunt eum con-
gregato cœtu, & constituerunt eum regem
super omnem Israel, nec secutus est quisquā
domum Dauid præter tribum Iuda solam.
* Venit autem Roboam Ierusalem, & con- 21
gregauit vniuersam domum Iuda, & tribum
Beniamin, centum octoginta millia electo-
rum virorum bellatorum, vt pugnarent cō-
tra domum Israel, & reducerent regnū Ro-
n 2. Par. 11. a. 2. boam filio Salomonis. * " Factus est autem 22
sermo Domini ad Semeiam virum Dei, di-
cens: * Loquere ad Roboam filium Salomo- 23
nis regem Iuda, & ad omnem domū Iuda, & F
Beniamin, & reliquos de populo, dicēs: Hæc 24
dicit Dominus. Non ascendetis, neque bella-
bitis contra fratres vestros filios Israel: reuer-
tatur vir in domū suam, à me enim factū est
verbum hoc. Audierunt sermonem Domini,
& reuersi sunt de itinere sicut eis præcepe-
rat Dominus. * Aedificauit autem Ieroboam 25
Sichē in monte Ephraim, & habitauit ibi: &
egressus inde ædificauit Phanuel. * Dixitque 26
Ieroboam in corde suo: Nunc reuertetur re-
gnum ad domum Dauid, * si ascenderit po- 27
pulus iste, vt faciat sacrificia in domo Do-
mini in Ierusalem: & conuertetur cor popu-
li huius ad dominum suum Roboam regem
Iuda, interficientq; me, & reuertentur ad eū.
n Tob. 1. a. 5. * " Et excogitato consilio fecit duos vitu- 28
los aureos, & dixit eis: Nolite vltra ascende-
n Exo. 32. b. 6. re in Ierusalem: " Ecce dij tui Israel, qui te G
eduxerunt de terra Aegypti. * Posuitq; vnū 29
in Bethel, & alterum in Dan: * & factum est 30
verbum hoc in peccatum: ibat enim populus
ad adorandum vitulum vsque in Dan. * Et 31
n 2. Par. 11. c. 15. fecit fana in excelsis, & " sacerdotes de extre-
mis populi, qui non erāt de filijs Leui. * Con- 32
stituitque diem solemnem in mense octauo,
quintadecima die mensis, in similitudinem
solemnitatis, quæ celebrabatur in Iuda. Et
ascendens altare, similiter fecit in Bethel, vt
immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat:
constituitque in Bethel sacerdotes excelso-
33 rum, quæ fecerat. * Et ascendit super alta-
re, quod extruxerat in Bethel, quintadecima
die mensis octaui, quem finxerat de corde
suo: & fecit sollemnitatem filijs Israel, &
ascendit super altare, vt adoleret incensum.

CAP. XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in sermo-
A ne Domini in Bethel, Ieroboam stante
2 super altare, & thus faciente. * Et exclama-
uit contra altare in sermone Domini, & ait:
Altare, altare, hæc dicit Dominus: " Ecce fi- n 4. Reg. 23. d. 17.
lius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, &
immolabit super te sacerdotes excelsorū, qui
nunc in te thura succendunt, & ossa hominū
3 super te incendet. * Deditq; in illa die signum
dicēs: Hoc erit signum, quod locutus est Do-
minus: Ecce altare scindetur, & effūdetur ci-
4 nis, qui in eo est. * Cumque audisset rex ser-
monem hominis Dei, quē inclamauerat con-
tra altare in Bethel, extendit manum suam
B de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exa-
ruit manus eius, quam extenderat contra eū
5 nec valuit retrahere eam ad se. * Altare quo-
que scissum est, & effusus est cinis de altari,
iuxta signū, quod prædixerat vir Dei in ser-
6 mone Domini. * Et ait rex ad virum Dei: De-
precare faciem Domini Dei tui, & ora pro
me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitq;
vir Dei faciem Domini, & reuersa est ma-
nus regis ad eum, & facta est sicut prius fue-
7 rat. * Locutus est autem rex ad virum Dei:
Veni mecum domum, vt prandeas, & dabo
8 tibi munera. * Respondítq; vir Dei ad regem.
Si dederis mihi mediam partem domus tuæ,
non veniam tecum, nec comedam panem,
9 neque bibam aquam in loco isto: * sic enim
C mādatum est mihi in sermone Domini præ-
cipientis: Non comedes panem, neque bibes
aquam, nec reuerteris per viam, qua venisti.
10 * Abijt ergo per aliā viā, & non est reuersus
11 per iter, quo venerat in Bethel. * Prophetes
autem quidam senex habitabat in Bethel, ad
quem venerunt filij sui, & narrauerunt ei
omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in
Bethel: & verba, quæ locutus fuerat ad re-
12 gem, narrauerunt patri suo. * Et dixit eis
pater eorum: Per quam viam abijt? Osten-
derunt ei filij sui viam, per quam abierat vir
13 Dei, qui venerat de Iuda. * Et ait filijs suis:
Sternite mihi asinum. Qui cum strauissent,
14 ascēdit, * & abijt post virum Dei, & inuenit
eum sedentem subtus terebinthum: & ait
D illi: Tu ne es vir Dei, qui venisti de Iuda?
15 Respōdit ille: Ego sum. * Dixitque ad eum:
Veni mecum domum, vt comedas panem.
16 * Qui ait: Nō possum reuerti, neque venire
tecum, nec cōmedam panem, neque bibam
17 aquam in loco isto: * quia locutus est Do-
minus ad me in sermone domini, dicens:
Non

Non comedes panem, & non bibes aquã ibi,
nec reuerteris per viã, qua ieris. *Qui ait illi: 18
Et ego propheta sũ similis tui: & Angelus lo-
cutus est mihi in sermone Dñi, dicens: Reduc
eum tecum in domum tuam, vt comedat pa-
nem, & bibat aquam. Fefellit eũ, * & reduxit 19
secũ: comedit ergo panẽ in domo eius, & bibit
aquã. * Cumque sederẽt ad mẽsam, factus est 20
sermo Domini ad prophetam, qui reduxerat
eum. * Et exclamauit ad virum Dei, qui ve- 21
nerat de Iuda, dicens: Hæc dicit Dñs: Quia E
non obediens fuisti ori Domini, & non custo-
disti mandatum, quod præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus, * & reuersus es, & comedisti 22
panem, & bibisti aquam in loco, in quo præ-
cepit tibi ne comederes panem, neque bibe-
res aquam, non inferetur cadauer tuum in
sepulchrum patrum tuorum. * Cũq; come- 23
disset, & bibisset, strauit asinum suum pro-
phetæ, quem reduxerat. * Qui cum abijsset, 24
inuenit eũ leo in via, & occidit, & erat cada-
uer eius proiectum in itinere: asinus autem
stabat iuxta illũ, & leo stabat iuxta cadauer.
* Et ecce, viri transeuntes viderunt cadauer 25
proiectum in via, & leonem stantem iuxta
cadauer. Et venerunt, & diuulgauerunt in
ciuitate, in qua prophetes ille senex habita-
bat. * Quod cum audisset propheta ille, qui 26
F reduxerat eũ de via, ait: Vir Dei est, qui ino-
bediens fuit ori Domini, & tradidit eum Do-
minus leoni, & confregit eum, & occidit iux-
ta verbum Domini, quod locutus est ei.
27 * Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asi-
28 num. Qui cũ strauissent, * & ille abijsset, in-
uenit cadauer eius proiectũ in via, & asinum
& leonem stantes iuxta cadauer: non come-
29 dit leo de cadauere, nec lęsit asinum. * Tulit
ergo prophetes cadauer viri Dei, & posuit
illud super asinũ, & reuersus intulit in ciuita-
30 tẽ prophetæ senis, vt plangeret eũ. * Et posuit
cadauer eius in sepulchro suo: & planxerunt
31 eum: Heu heu mi frater. * Cumque plan-
G xissent eum, dixit ad filios suos: Cum mor-
tuus fuero, sepelite me in sepulchro, in quo
vir Dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite
32 ossa mea. * Profecto enim veniet sermo,
quem prædixit in sermone Domini contra
altare, quod est in Bethel, & contra omnia
fana excelsorũ, quæ sunt in vrbibus Samarię.
33 * Post verba hæc non est reuersus Ieroboam
de via sua pessima, sed è contrario fecit de
nouissimis populi sacerdotes excelsorum:
quicumque volebat, implebat manum suam,
34 & fiebat sacerdos excelsorum. * Et propter
hanc causam peccauit domus Ieroboam, &
euersa est, & deleta de superficie terræ.

CAP. XIV.

IN tempore illo ęgrotauit Abia filius Iero- 1
boam. * Dixitq; Ieroboam vxori suæ. Sur- 2
ge, & commuta habitum, ne cognoscaris A
quòd sis vxor Ieroboam: & vade in Silo, vbi
a Sup. 11. f. 31. est Ahias propheta, qui locutus est mihi, quod
regnaturus essem super populũ hunc. * Tol- 3
le quoque in manu tua decem panes, & cru-
stulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipse
enim indicabit tibi quid euenturũ sit puero
huic. * Fecit vt dixerat, vxor Ieroboam: & 4
consurgens abijt in Silo, & venit in domum
Ahiæ: at ille non poterat videre, quia caliga-
5 uerant oculi eius præ senectute. * Dixit au-
B tem Dominus ad Ahiã: Ecce vxor Ieroboã
ingreditur vt consulat te super filio suo, qui
ægrotat hæc, & hæc loqueris ei. Cũ ergo illa
6 intraret, & dissimularet se esse quæ erat, * au-
diuit Ahias sonitum pedum eius introeuntis
per ostium, & ait: Ingredere vxor Ieroboam:
quare aliam te esse simulas? ego autem mis-
7 sus sum ad te durus nuncius. * Vade, & dic
Ieroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel:
Quia exaltaui te de medio populi, & dedi
8 te ducẽ super populum meum Israel: * & sci-
di regnum Ddomus auid, & dedi illud tibi,

& non

& nõ fuisti sicut seruus meus Dauid, qui cu-
stodiuit mãdata mea,& secutus est me in to-
to corde suo, faciens quod placitum esset in C
conspectu meo: * sed operatus es mala su- 9
per omnes, qui fuerunt ante te, & fecisti ti-
bi deos alienos, & conflatiles, vt me ad ira-
cundiam prouocares, me autem proiecisti
post corpus tuum: * idcirco ecce ego indu- 10
Inf.15.f.29. cam mala super domum Ieroboam, & " per-
cutiã de Ieroboam mingentem ad parietem,
& clausum,& nouissimum in Israel:& mun-
dabo reliquias domus Ieroboam, sicut mun-
dari solet fimus vsque ad purum.* Qui mor- 11
tui fuerint de Ieroboam in ciuitate,comedẽt
eos canes: qui autem mortui fuerint in agro,
vorabunt eos aues cœli: quia Dñs locutus
est. * Tu igitur surge, & vade in domum 12
tuam: & in ipso introitu pedum tuorum in
vrbem,morietur puer,* & planget eum om- 13
nis Israel, & sepeliet: iste enim solus infere- D
tur de Ieroboam in sepulchrum,quia inuen-
tus est super eo sermo bonus à Domino Deo
Israel,in domo Ieroboam. *Cõstituet autem 14
sibi Dominus regem super Israel, qui percu-
tiet domum Ieroboam in hac die, & in hoc
tempore,& percutiet Dominus Deus Israel, 15
sicut moueri solet arundo in aqua: & euellet
Israel de terra bona hac,quam dedit patribus
eorum,& ventilabit eos trans Flumen: quia
fecerunt sibi lucos,vt irritarent Dñm. * Et 16
tradet Dominus Israel propter peccata Ie-
roboam, qui peccauit, & peccare fecit Is-
rael. * Surrexit itaque vxor Ieroboam, & 17
abijt,& venit in Thersa :cumq; illa ingrede-
retur limẽ domus,puer mortuus est, * & se- 18
pelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel
iuxta sermonem Domini, quẽ locutus est in
manu serui sui Ahiæ prophetę.*Reliqua au- 19
tem verborum Ieroboam, quomodo pugna-
uerit, & quomodo regnauerit, ecce scripta
sunt in Libro verborum dierum regũ Israel.
* Dies autem, quibus regnauit Ieroboam, 20
viginti duo anni sunt: & dormiuit cũ patri- E
bus suis: regnauitq; Nadab filius eius pro eo,
2.Par.12.e.13. * "Porrò Roboam filius Salomonis regnauit 21
in Iuda.Quadraginta,& vnius anni erat Ro-
boam, cùm regnare cępisset: decem & se-
ptem annos regnauit in Ierusalem ciuitate,
quam elegit Dominus, vt poneret nomẽ suũ
ibi,ex omnibus tribubus Israel. Nomen au- F
tem matris eius Naama Ammanitis. * Et fe- 22
cit Iudas malum coram Domino, & irrita-
uerunt eum super omnibus,quæ fecerant pa-
tres eorum in peccatis suis, qui peccauerunt.
* Aedificauerunt enim & ipsi sibi aras,& sta- 23
tuas,& lucos super omnem collem excelsum,
& subter omnem arborem frondosam:
* sed & effeminati fuerunt in terra, fece- 25
runtque omnes abominationes gentium,
quas attriuit Dominus ante faciem filiorum
25 Israel. * In quinto autem anno regni Ro-
boam, ascendit Sesac rex Aegypti in Ierusa-
26 lem, * & tulit thesauros domus Domini,
& thesauros regios,& vniuersa diripuit: scu-
27 ta quoq; aurea,quæ fecerat Salomon:* " pro Sup.6.c.16.
G quibus fecit rex Roboam scuta ærea, & tra-
didit ea in manum ducum scutariorum, &
eorum, qui excubabant ante ostium domus
28 regis. * Cumque ingrederetur rex in domũ
Domini, portabant ea qui præeundi habe-
bant officium: & postea reportabant ad ar-
29 mamentarium scutariorum. * Reliqua au-
tem sermonum Roboam, & omnia,quæ fe-
cit,ecce scripta sunt in Libro sermonum die-
30 rum regum Iuda. * Fuitque bellum inter
31 Roboam,& Ieroboam cunctis diebus.* Dor-
miuitq;Roboam cum patribus suis, & sepul-
tus est cum eis in ciuitate Dauid: nomen au-
tem matris eius Naama Ammanitis: & re-
gnauit Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Iero-
A boam filij Nabat, regnauit Abiam super
2 Iudam. * Tribus annis regnauit in Ierusa-
lem. " nomen matris eius Maacha filia Abes- 2.Par.13.a.2.
3 salom. * Ambulauitque in omnibus pecca-
tis patris sui, quæ fecerat ante eum: nec
erat cor eius perfectum cum Domino Deo
4 suo, sicut cor Dauid patris eius. * Sed pro-
pter Dauid dedit ei Dominus Deus suus lu-
cernam in Ierusalem,vt suscitaret filium eius
5 post eum,& statueret Ierusalem: * eo quòd
B fecisset Dauid rectum in oculis Domini, &
non declinasset ab omnibus, quæ præcepe-
rat ei cunctis diebus vitæ suæ, " excepto ser- 2.Re.11.a.4.
6 mone Vriæ Hethæi. * Attamen bellum fuit
inter Roboam, & Ieroboam omni tempo-
7 re vitæ eius. * Reliqua autem sermonum
Abiam, & omnia quæ fecit, nonne hæc
" scripta sunt in Libro verborum dierum re-
gum Iuda? Fuitque prælium inter Abiam,& 2.Par.13.a.1.
8 inter Ieroboam. * Et dormiuit Abiam cum
patribus suis, & sepelierunt eum in ciuita-
te Dauid: " regnauitq; Asa filius eius pro eo. 2.Par.14.a.2.
9 * In anno ergo vigesimo Ieroboam regis
10 Israel regnauit Asa rex Iuda,* & quadragin-
ta & vno anno regnauit in Ierusalem. No-
men matris eius Maacha, filia Abessalom.
11 * Et fecit Asa rectum ante conspectum Do-
12 mini, sicut Dauid pater eius: * & abstulit
C effeminatos de terra, purgauitque vniuersas
sordes idolorum, quæ fecerant patres eius.
13 * Insuper & Maacham matrẽ suam amouit,
ne esset princeps in sacris Priapi, & in luco
eius,quem consecrauerat:subuertitq; specum
eius,& confregit simulachrum turpissimum,
14 & combussit in Torrente Cedron: * excelsa
autem non abstulit. Verumtamen cor Asa
perfectum erat cum Domino cunctis diebus
15 suis: * & intulit ea,quæ sanctificauerat pater
suus,

suus, & vouerat, in domum Domini, argen-
tum, & aurum, & vasa. * Bellum autem erat 16
inter Asa, & Baasa regem Israel cunctis die-
a 2.Par.16. a.1. bus eorum. * a Ascendit quoque Baasa rex 17
Israel in Iudam, & ædificauit Rama, vt non
posset quispiam egredi, vel ingredi de parte
Asa regis Iuda. * Tollēs itaque Asa omne ar- 18
gentū, & aurum, quod remanserat in thesau-
ris domus Domini, & in thesauris domus D
regiæ, & dedit illud in manus seruorum suo-
rum: & misit ad Benadad filium Tabremon
filij Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in
Damasco, dicens: Fœdus est inter me & te, 19
& inter patrem meum, & patrem tuum: ideo
misi tibi munera, argētum & aurum: & peto,
vt venias, & irritum facias fœdus, quod ha-
bes cum Baasa rege Israel, & recedat à me.
* Acquiescēs Benadad regi Asa, misit princi- 20
pes exercitus sui in ciuitates Israel, & percus-
serunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maa-
cha, & vniuersam Cenneroth, omnē scilicet
Terram Nephthali. * Quod cū audisset Baa- 21
sa, intermisit ædificare Rama, & reuersus est
in Thersa. * Rex autem Asa nuncium misit 22
in omnem Iudam dicens: Nemo sit excusa-
tus: & tulerunt lapides de Rama, & ligna
eius; quibus ædificauerat Baasa, & extruxit
de eis rex Asa Gabaa Beniamin, & Maspha.
* Reliqua autem omnium sermonum Asæ, 23
& vniuersæ fortitudines eius, & cuncta quæ
fecit, & ciuitates, quas extruxit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum re-
gum Iuda? Verumtamen in tempore sene-
ctutis suæ doluit pedes. * Et dormiuit cum 24
patribus suis, & sepultus est cum eis in Ciui-
a 2.Pa.17. a.1. tate Dauid patris sui. Regnauitque Iosaphat
filius eius pro eo. * Nadab vero filius Iero- 25
boam regnauit super Israel anno secūdo Asa F
regis Iuda, regnauitque super Israel duobus
annis. * Et fecit quod malum est in con- 26
spectu Domini, & ambulauit in vijs patris
sui, & in peccatis eius, quibus peccare fe-
cit Israel. * Insidiatus est autem ei Baasa fi- 27
lius Ahiæ de domo Issachar, & percussit
eum in Gebbethon, quę est vrbs Philisthino-
rum: siquidem Nadab, & omnis Israel ob-
sidebant Gebbethon. * Interfecit ergo illum 28
Baasa in anno tertio Asa regis Iuda, & re-
a Inf.22.f. 21. gnauit pro eo. * Cumque regnasset, a percus- 29
sit omnem domum Ieroboam: non dimisit
ne vnam quidem animam de semine eius, do-
a Sup.14.c. 10. nec deleret eum iuxta verbū Domini, a quod
locutus fuerat in manu serui sui Ahię Siloni-
tis, * propter peccata Ieroboam, quæ pecca- 30
uerat, & quibus peccare fecerat Israel: & pro-
pter delictum, quo irritauerat Dominū Deū
Israel. * Reliqua autem sermonem Nadab, 31
& omnia, quæ operatus est, nōne hęc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Is-
rael? * Fuitque bellum inter Asa, & Baasa re- 32
33 gem Israel cunctis diebus eorum. * Anno
tertio Asa regis Iuda regnauit Baasa filius
Ahiæ, super omnem Israel in Thersa vigin-
tiquatuor annis. * Et fecit malum coram Do-
mino, ambulauitque in via Ieroboam, & in
peccatis eius, quibus peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

1 Factus est autem sermo Domini ad Iehu
A filium Hanani contra Baasa, dicens:
2 * Pro eo quòd exaltaui te de puluere, & po-
sui te ducem super populum meum Israel, tu
autem ambulasti in via Ieroboam, & pecca-
re fecisti populum meum Israel, vt me irrita-
3 res in peccatis eorum: * ecce, ego demetam
posteriora Baasa, & posteriora domus eius, &
faciam domum tuam sicut domum Ieroboā,
4 filij Nabat. * a Qui mortuus fuerit de Baa- a Sup.15.g. 29.
sa in ciuitate, comedent eum canes: & qui
mortuus fuerit ex eo in regione, comedent
5 eum volucres cœli. * a Reliqua autem sermo- a 2.Pa.16. a.2.
num Baasa, & quæcumque fecit, & prælia
B eius, nonne hæc scripta sunt in Libro verbo-
6 rum dierum regum Israel? * Dormiuit ergo
Baasa cum patribus suis, sepultusque est in
Thersa: & regnauit Ela filius eius pro eo.
7 * Cum autem in manu Iehu filij Hanani pro-
phetæ verbum Domini factum esset contra
Baasa, & contra domum eius, & contra omne
malum, quod fecerat coram Domino, ad ir-
ritandum eum in operibus manuum sua-
rum, vt fieret sicut domus Ieroboam: ob
hanc causam occidit eum, hoc est, Iehu fi-
8 lium Hanani, prophetam. * Anno vigesimo
sexto Asa regis Iuda, regnauit Ela filius Baa-
9 sa super Israel in Tersa duobus annis. * Et re-
bellauit contra eum seruus suus Zambri, dux
mediæ partis equitum: erat autem Ela in
Thersa bibens, & temulentus in domo Asa
10 præfecti Thersa. * a Irruens ergo Zambri, a 4.Re.9.f. 31.
C percussit, & occidit eum anno vigesimo se-
ptimo Asa regis Iuda, & regnauit pro eo.
11 * Cumque regnasset, & sedisset super solium
eius, percussit omne domum Baasa, & nō de-
reliquit ex ea mingentem ad parietē, & pro-
12 pinquos, & amicos eius. * Deleuitque Zambri
omnem domum Baasa, iuxta verbum Do-
mini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu
13 Iehu prophetæ, * propter vniuersa peccata
Baasa, & peccata Ela filij eius, qui peccaue-
runt, & peccare fecerunt Israel prouocantes
Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.
14 * Reliqua autem sermonum Ela, & omnia,
D quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
15 verborum dierum regum Israel? * Anno vi-
gesimo septimo Asa regis Iuda, regnauit Zā-
bri septem diebus in Thersa: porro exercitus
obsidebat Gebbethon vrbem Philisthinorū.
16 * Cumq; audisset rebellasse Zambri, & occi-
disse regem, fecit sibi regem omnis Israel
Amri, qui erat princeps militiæ super Israel
in

in die illa in castris. *Ascendit ergo Amri,& 17
omnis Israel cũ eo de Gebbethon, & obside-
bant Thersa. *Videns autem Zambri quòd 18
expugnanda esset ciuitas, ingressus est pala-
tium,& succendit se cum domo regia, & mor-
tuus est * in peccatis suis,quæ peccauerat fa- 19
ciens malum coram Domino,& ambulans in
via Ieroboam, & in peccato eius, quo fecit
peccare Israel. *Reliqua autẽ sermonũ Zã- 20
bri,& insidiarum eius,& tyrãnidis, nõne hęc E
scripta sunt in Libro verborum dierum re-
gum Israel? *Tunc diuisus est populus Israel 21
in duas partes: media pars populi sequebatur
Tebni filium Gineth,vt constitueret eum re-
gem:& media pars Amri.*Præualuit autem 22
populus, qui erat cum Amri, populo qui se-
quebatur Thebni filiũ Gineth: mortuusque
est Thebni,& regnauit Amri. *Anno trige- 23
simo primo Asa regis Iuda regnauit Amri
super Israel, duodecim annis: in Thersa re-
gnauit sex annis.* Emitq; montem Samariæ 24
à Somer duobus talentis argenti: & ædifica-
uit eum, & vocauit nomen ciuitatis, quam
extruxerat, nomine Semer Domini montis
Samariam. *Fecit autẽ Amri malũ in cõspe- 25
ctu Dñi,& operatus est nequiter super omnes F
qui fuerũt ante eũ.*Ambulauitque in omni 26
via Ieroboam filij Nabat, & in peccatis eius,
quibus peccare fecerat Israel:vt irritaret Do-
27 minũ Deum Israel in vanitatibus suis. * Re-
liqua autem sermonum Amri,& prælia eius,
quæ gessit, nonne hæc scripta sunt in Libro
28 verborũ dierum regum Israel? *Dormiuitq;
Amri cum patribus suis,& sepultus est in Sa-
maria:regnauitque Achab filius eius pro eo.
29 * Achab vero filius Amri regnauit super Is-
rael anno trigesimo octauo Asa regis Iuda.
Et regnauit Achab filius Amri super Israel
30 in Samaria viginti,& duobus annis.*Et fecit
G Achab filius Amri malũ in cõspectu Dñi su-
31 per omnes,qui fuerũt ante eũ. * Nec suffecit
ei, vt ambularet in peccatis Ieroboam filij
Nabat: insuper duxit vxorem Iezabel filiam
Ethbaal regis Sidoniorũ.Et abijt, & seruiuit
32 Baal,& adorauit eum. *Et posuit aram Baal
in templo Baal, quod ædificauerat in Sama-
33 ria, *& plantauit locũ, & addidit Achab in
opere suo, irritans Dominum Deum Israel
super omnes reges Israel, qui fuerunt ante
34 eum. * a In diebus eius ædificauit Hiel de a Io. 6. d. 26.
Bethel, Iericho: in Abiram primitiuo suo
fundauit eam,& in Segub nouissimo suo po-
suit portas eius:iuxta verbum Domini,quod
locutus fuerat in manu Iosue filij Nun.

CAP. XVII.

Eccl. 48. a. 1. Iac. 5. d. 17.
ET dixit Elias Thesbites de habitatori- 1
bus Galaad ad Achab: Viuit Dominus A
Deus Israel,in cuius conspectu sto, si erit an-
nis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei ver-
ba.*Et factum est verbum Domini ad eum, 2
dicens: *Recede hinc,& vade contra Orien- 3
tem, & abscondere in Torrente carith, qui
est contra Iordanem, * & ibi de torrente bi- 4
bes, coruisque præcepi, vt pascant te ibi.
* Abijt ergo, & fecit iuxta verbum Domini: 5
cumque abijsset,sedit in Torrente carith,qui
est contra Iordanem. *Corui quoque defere- 6
bant ei panem,& carnes mane,similiter panẽ
& carnes vesperi, & bibebat de torrente.
7 * Post dies autem siccatus est torrens: non
8 enim pluerat super terram. * Factus est ergo
B sermo Domini ad eum,dicens: *Surge,& va-
9 de in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi:
pręcepi enim ibi mulieri viduæ, vt pascat te.
10 * a Surrexit, & abijt in Sarephta. Cumque a Luc 4. d 26.
venisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mu-
lier vidua colligens ligna, & vocauit eam,
dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in va-
11 se,vt bibam. * Cumque illa pergeret,vt af-
ferret,clamauit post tergum eius,dicens: Af-
fer mihi,obsecro,& buccellam panis in manu
12 tua. * Quæ respondit: Viuit Dominus Deus
tuus,

tuus,quia non habeo panem, nisi quantum
pugillus capere potest farinæ in hydria, &
paululum olei in lecytho: en colligo duo li-
gna vt ingrediar, & faciam illum mihi & fi-
lio meo,vt comedamus,& moriamur. * Ad 13
quam Elias ait: Noli timere,sed vade,& fac C
sicut dixisti: veruntamen mihi primum fac
de ipsa farinula subcineritiū panem paruu-
lum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo
facies postea. * Hæc autem dicit Dominus 14
Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec
lecythus olei minuetur vsq; ad diem, in qua
Dominus daturus est pluuiam super faciem
terræ. * Quæ abijt, & fecit iuxta verbum 15
Eliæ, & comedit ipse, & illa, & domus eius:
& ex illa die. * hydria farinæ non defecit, 16
& lecythus olei non est imminutus, iuxta
verbum Domini,quod locutus fuerat in ma-
nu Eliæ.* Factum est autem post hæc, ægro- 17
tauit filius mulieris matris familias, & erat
languor fortissimus,ita vt non remaneret in
eo halitus:* Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, 18
& tibi vir Dei? Ingressus es ad me, vt reme-
morarentur iniquitates meæ: & interficeres D
filium meum? * Et ait ad eam Elias: Da mi- 19
hi filium tuum. Tulitque eum de sinu eius,
& portauit in cœnaculum, vbi ipse mane-
bat,& posuit super lectulum suum * Et cla- 20
mauit ad Dominum,& dixit: Domine Deus
meus, etiam ne viduam, apud quam ego vt-
cumque sustentor,afflixisti,vt interficeres fi-
lium eius? * Et expandit se, atque mensus 21
est super puerum tribus vicibus, & clama-
uit ad Dñm,& ait: Domine Deus meus, re-
uertatur obsecro anima pueri huius in vi-
scera eius. * Et exaudiuit Dominus vocem 22
Eliæ:& reuersa est anima pueri intra eum,&
reuixit.*Tulitque Elias puerum,& deposuit 23
eum de cęnaculo in inferiorem domum, &
tradidit matri suæ, & ait illi: En viuit filius
tuus. *Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in 23
isto cognoui quoniam vir Dei es tu, & ver-
bum Domini in ore tuo verum est.

CAP. XVIII.

Post dies multos factum est verbum Do- 1
mini ad Eliam,in anno tertio dicens: Va- A
de, & ostende te Achab, vt dem pluuiam su-
per faciem terræ. * Iuit ergo Elias, vt osten- 2
deret se Achab: erat autem fames vehemens
in Samaria. * Vocauitque Achab Abdiam 3
dispensatorem domus suæ: Abdias autem
timebat Dominum valde. * Nam cum in- 4
terficeret Iezabel prophetas Domini, tulit
ille centū prophetas, & abscondit eos quin-
quagenos & quinquagenos in speluncis, &
pauit eos pane & aqua. * Dixit ergo Achab 5
ad Abdiam: Vade in terrā ad vniuersos fon-
tes aquarū & in cunctas valles, si forte pos-
simus inuenire herbam, & saluare equos &
mulos,& non penitus iumenta intereāt. * Di- 6
B uiseruntque sibi regiones, vt circuirent eas:
Achab ibat per viā vnam,& Abdias per viā
7 alteram seorsum: * Cumque esset Abdias in
via, Elias occurrit ei: qui cum cognouisset
eum, cecidit super faciem suam,& ait: Num
8 tu es,domine mi,Elias? * Cui ille respondit:
Ego. Vade,& dic domino tuo: Adest Elias.
9 * Et ille: Quid peccaui,inquit,quoniam tra-
dis me seruum tuum in manu Achab, vt
10 interficiat me? * Viuit Dominus Deus tuus,
quia non est gens aut regnum, quò non mi-
serit dominus meus te requirens: & respon-
dentibus cunctis, Non est hic: adiurauit re-
gna singula & gentes,eo quòd minime repe-
11 rireris. * Et nunc tu dicis mihi: Vade,& dic
12 domino tuo: Adest Elias * Cumque reces-
sero à te,Spiritus Domini asportabit te in lo-
cum,quem ego ignoro: & ingressus nuncia-
bo Achab,& non inueniens te,interficiet me:
seruus autem tuus timet Dominū ab infan-
13 tia sua.* Numquid nō indicatum est tibi do-
mino meo, quid fecerim cum interficeret Ie-
C zabel prophetas Domini, quod absconderim
de prophetis Domini centum viros, quin-
quagenos & quinquagenos in speluncis, &
14 pauerim eos pane & aqua?* Et nunc tu dicis:
Vade,& dic domino tuo: Adest Elias: vt in-
17 terficiat me? * Et dixit Elias: Viuit Dominus
exercituum, ante cuius vultū sto, quia hodie
16 apparebo ei.* Abijt ergo Abdias in occursum
Achab,& indicauit ei: venitq; Achab in oc-
17 cursum Eliæ. * Et cum vidisset eum, ait:
18 Tu ne es ille, qui conturbas Israel? * Et ille
ait: Non ego turbaui Israel,sed tu,& domus
patris tui, qui dereliquistis mandata Domi-
19 ni, & secuti estis Baalim.* Veruntamen nunc
mitte, & cōgrega ad me vniuersum Israel in
monte Carmeli, & prophetas Baal quadrin-
gentos quinquaginta, prophetasque lucorū
quadringentos, qui comedunt de mēsa Ieza-
20 bel. * Misit Achab ad omnes filios Israel, &
congregauit prophetas in monte Carmeli:
21 * Accedens autem Elias ad omnē populum,
D ait: Vsquequo claudicatis in duas partes?
si Dominus est Deus, sequimini eum: si au-
tem Baal, sequimini illum: Et non respon-
22 dit ei populus verbum. * Et ait rursus Elias
ad populum: Ego remansi propheta Domi-
ni solus: prophetæ autem Baal quadringenti
23 & quinquaginta viri sunt. * Dentur nobis
duo boues, & illi eligant sibi bouem vnum,
& in frusta cędentes ponant super ligna,ignē
autem nō supponant: & ego faciam bouem
alterum,& imponam super ligna,ignem au-
24 tem non supponam.* Inuocate nomina deo-
rum vestrorū, & ego inuocabo nomen Do-
mini mei: & Deus qui exaudierit per ignem,
ipse sit Deus: Respondens omnis populus
25 ait: Optima propositio. * Dixit ergo Elias
prophetis Baal: Eligite vobis bouem vnū,&
fa-

facite primi,quia vos plures estis: & inuoca-
te nomina deorum vestrorũ, igneq; nõ sup- E
ponatis. * Qui cum tulissent bouem, quem 26
dederat eis, fecerunt: & inuocabant nomen
Baal de mane,vsque ad meridiem, dicentes:
Baal exaudi nos: Et non erat vox, nec qui
respõderet: transiliebantque altare quod fe-
cerant. *Cumq;esset iam meridies,illudebat 27
illis Elias,dicẽs: Clamate voce maiore: Deus
enim est,& forsitan loquitur, aut in diuerso-
rio est,aut in itinere,aut certe dormit, vt ex-
citetur.*Clamabãt ergo voce magna,& in- 28
cidebant se iuxta ritum suum cultris & lan-
ceolis,donec perfunderẽtur sãguine. * Post- 29
quam autem transijt meridies, & illis pro-
phetantibus venerat tempus, quo sacrificiũ
offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis
respondebat,nec attendebat orantes: *dixit 30
Elias omni populo:Venite ad me.Et accedẽ-
te ad se populo,curauit altare Dñi,quod de-
structum fuerat. *Et tulit duodecim lapides 31
iuxta numerũ tribuũ filiorum Iacob,ad quẽ
n Gen.38. f.28. factus est sermo Dñi,dicens: n Israel erit no-
men tuum.*Et ædificauit de lapidibus alta- 32
re in nomine Dñi:fecitque aquęductũ quasi F
per duas aratiunculas in circuitu altaris,*& 33
composuit ligna:diuisitque per membra bo-
uem, & posuit super ligna, *& ait: Implete 34
quatuor hydrias aqua, & fundite super ho-
locaustũ,& super ligna.Rursumq;dixit:Etiã
secundò hoc facite.Qui cum fecissent secun-
dò, ait: Etiam tertiò, idipsum facite. Fece-
runtque tertiò, * & currebant aquæ cir- 35
cum altare,& fossa aquæductus repleta est.
*Cũque iam tẽpus esset vt offerretur holo- 36
caustum, accedens Elias propheta, ait: Dñe
Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende
hodie quia tu es Deus Israel, & ego seruus
tuus, & iuxta præceptum tuum feci omnia
verba hæc. *Exaudi me Dñe,exaudi me:vt 37
discat populus iste, quia tu es Dñs Deus, &
tu conuertisti cor eorum iterum. * Cecidit 38
autẽ ignis Domini,& vorauit holocaustum,
& ligna, & lapides, puluerem quoque, &
aquam, quæ erat in aquæductu lambens.
*Quòd cum vidisset omnis populus, cecidit 39
in faciem suam, & ait: Dñs ipse est Deus,
Dñs ipse est Deus. * Dixitque Elias ad eos: 40
Apprehendite prophetas Baal, & ne vnus G
quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehẽ-
dissent,duxit eos Elias ad Torrentem cison,
& interfecit eos ibi. * Et ait Elias ad Achab: 41
Ascende,comede, & bibe: quia sonus multæ
pluuiæ est. * Ascendit Achab vt comederet 42
& biberet: Elias autem ascendit in verticem
Carmeli, & pronus in terram posuit faciem
suam inter genua sua, * & dixit ad puerum 43
suum: Ascende,& prospice cõtra mare. Qui
cum ascendisset, & contemplatus esset, ait:
Nõ est quidquam. Et rursum ait illi: Reuer-
44 tere septem vicibus. * In septima autem vi-
ce, Ecce nubecula parua quasi vestigiũ ho-
minis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende,
& dic Achab: Iunge currum tuũ & descen-
45 de,ne occupet te pluuia.*Cumque se verte-
ret huc atque illuc, ecce cœli contenebrati
sunt, & nubes, & ventus, & facta est pluuia
grãdis.Ascendens itaq;Achab abijt in Iezra-
46 hel: & manus Domini facta est super Eliã,
accinctisque lumbis currebat ante Achab,
donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

1 NVnciauit autẽ Achab Iezabel omnia,
A quæ fecerat Elias, & quo modo occi-
2 disset vniuersos prophetas gladio.*Misitque
Iezabel nuncium ad Eliam,dicens: Hæc mi-
hi faciant dij, & hæc addant, nisi hac hora
cras posuero animam tuam sicut animam
3 vnius ex illis. *Timuit ergo Elias,& surgens
abijt quocumque eum ferebat voluntas:ve-
nitque in Bersabee Iuda, & dimisit ibi pue-
4 rum suum, * & perrexit in desertum, viam
vnius diei. Cũque venisset,& sederet subter
vnam iuniperum,petiuit animæ suæ vt mo-
reretur,& ait: Sufficit mihi Dñe,tolle animã
meam:neque enim melior sum,quam patres
5 mei. * Proiecitque se,& obdormiuit in vm-
bra iuniperi: & ecce Angelus Domini teti-
git eum, & dixit illi: Surge, & comede.
6 *Respexit, & ecce ad caput suum subcineri-
B cius panis,& vas aquæ: comedit ergo, & bi-
7 bit, & rursum obdormiuit. * Reuersusq; est
Angelus Domini secundò, & tetigit eum,
dixitque illi:Surge,comede: grãdis enim tibi
8 restat via. * Qui cum surrexisset,comedit &
bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius
quadraginta diebus, & quadraginta nocti-
9 bus,vsq;ad montem Dei Horeb.*Cumq; ve-
nisset illuc,mansit in spelunca:& ecce sermo
Domini ad eum,dixitque illi: Quid hic agis
10 Elia? * At ille respondit: Zelo zelatus sum
pro Dño Deo exercituum, quia dereliquer-
unt pactum tuum filij Israel:altaria tua de-
struxerũt, prophetas tuos occiderũt gladio,
derelictus sum ego solus, & quærunt animã
11 meam vt auferant eam. *Et ait ei:Egredere,
C & sta in mõte coram Domino: & ecce Do-
minus transit, & spiritus grandis, & fortis
subuertens montes, & conterens petras ante
Dominum: non in spiritu Dominus,& post
spiritum commotio: non in commotione
12 Dominus,*& post commotionem ignis: nõ
in igne Dominus, & post ignem sibilus au-
13 ræ tenuis. * Quod cum audisset Elias, ope-
ruit vultum suum pallio,& egressus stetit in
ostio speluncæ, & ecce vox ad eum dicens:
14 Quid hic agis Elia? * Et ille respondit: Ze-
lo zelatus sum pro Domino Deo exercituũ:
n quia dereliquerunt pactum tuum filij Is- n Rom.11. a.3.
rael: altaria tua destruxerunt, prophetas

tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego
solus, & quærunt animã meam vt auferant
eam. *Et ait Dominus ad eum: Vade, & re- 15
uertere in viam tuam per desertum in Da-
mascum: cumque perueneris illuc, vnges
Hazael regem super Syriam, *& Iehu fi- 16
lium Namsi vnges regem super Israel: Eli-
seum autem filium Saphat, qui est de Abel D
u 4. Reg. 9. a. 1. meula, vnges prophetam pro te. *u Et erit, 17
quicumque fugerit gladium Hazael, occi-
det eum Iehu: & quicumque fugerit gladiũ
Iehu, interficiet eum Eliseus. *u Et derelin- 18
u Rom. 11. a. 4. quam mihi in Israel septem millia virorum,
quorũ genua non sunt incuruata ante Baal,
& omne os, quod nõ adorauit eum osculans
manum. *Profectus ergo inde Elias, repe- 19
rit Eliseum filium Saphat, arantem in duo-
decim iugis boum, & ipse in duodecim iugis
boum arantibus vnus erat: cumque venisset
Elias ad eum, misit palliũ suum super illum.
*Qui statim relictis bobus cucurrit post 20
Eliã, & ait: Osculer, oro, patrem meũ, & ma-
trẽ meam, & sic sequar te. Dixitq; ei: Vade, &
reuertere: quod enim meum erat feci tibi.
*Reuersus autẽ ab eo, tulit par boũ, & ma- 21
ctauit illud, & in aratro boũ coxit carnes, &
dedit populo, & comederunt: consurgensq;
abijt, & secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAP. XX.

PORrò Benadad rex Syriæ, congregauit 1
omnem exercitum suũ, & triginta duos A
reges secũ, & equos, & currus: & ascendens
pugnabat contra Samariam, & obsidebat
eam. *Mittensque nuncios ad Achab regem 2
Israel in ciuitatem, *ait: Hæc dicit Benadad: 3
Argẽtum tuum, & aurum tuum meum est:
& vxores tuæ, & filij tui optimi, mei sunt.
*Responditq; rex Israel: Iuxta verbũ tuum, 4
dñe mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.
*Reuertentesq; nuncij, dixerunt: Hæc dicit 5
Benadad, qui misit nos ad te: Argentũ tuũ,
& aurum tuum, & vxores tuas, & filios tuos
dabis mihi. *Cras igitur hac eadẽ hora mit- 6
tam seruos meos ad te, & scrutabũtur domũ
tuam, & domum seruorũ tuorum: & omne,
quod eis placuerit, ponent in manibus suis, &
auferent. *Vocauit autem rex Israel omnes 7
seniores terræ, & ait: Animaduertite, & vide-
te quoniam insidietur nobis: misit enim ad
me pro vxoribus meis, & filijs, & pro argen-
to, & auro: & non abnui. *Dixeruntque om- B
nes maiores natu, & vniuersus populus ad 8
eum: Non audias, neque acquiescas illi. *Re- 9
spondit itaq; nuncijs Benadad: Dicite Dño
meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me
seruum tuum in initio, faciam: hanc autem
rem facere nõ possum. *Reuersique nuncij 10
retulerunt ei. Qui remisit, & ait: Hæc faciant
mihi dij, & hæc addant, si suffecerit puluis
Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur
11 me. *Et respondens rex Israel, ait: Dicite ei:
Ne glorietur accinctus æquè, vt discinctus.
12 *Factum est autem, cum audisset Benadad
verbũ istud, bibebat ipse & reges in vmbra-
culis, & ait seruis suis: Circumdate ciuitatem.
13 Et circumdederunt eam. *Et ecce prophe-
ta vnus accedens ad Achab regem Israel, ait
ei: Hæc dicit Dñs: Certe vidisti omnẽ multi-
tudinem hanc nimiam? ecce, ego tradã eam
in manu tua hodie: vt scias, quia ego sum
14 Dñs. *Et ait Achab: Per quem? Dixitq; ei:
Hæc dicit Dominus: Per pedissequos prin-
C cipum prouinciarum. Et ait: Quis incipiet
15 præliari? Et ille dixit: Tu. *Recensuit ergo
pueros principũ prouinciarũ, & reperit nu-
merum ducentorũ triginta duorum: & re-
censuit post eos populũ, omnes filios Israel,
16 septem millia, *& egressi sunt meridie. Be-
nadad autem bibebat temulentus in vmbra-
culo suo, & reges triginta duo cum eo, qui
17 ad auxilium eius venerãt. *Egressi sunt au-
tẽ pueri principum prouinciarum in prima
fronte. Misit itaque Benadad. Qui nuncia-
uerunt ei, dicentes. Viri egressi sunt de Sa-
18 maria. *Et ille ait: Siue pro pace veniũt, ap-
prehendite eos viuos: siue vt prælientur, vi-
19 uos eos capite. *Egressi sũt ergo pueri prin-
D cipum prouinciarum, ac reliquus exercitus
20 sequebatur: *& percussit vnusquisq; virum,
qui contra se veniebat: fugeruntque Syri, &
persecutus est eos Israel. Fugit quoq; Bena-
dad rex Syriæ in equo cum equitibus suis:
21 *Necnõ egressus rex Israel percussit equos
& currus, & percussit Syriam plaga magna.
22 *(Accedens autem propheta ad regem Is-
rael, dixit ei: Vade, & confortare, & scito, &
vide quid facias: sequenti enim anno rex Sy-
23 riæ ascendet contra te. *Serui vero regis Sy-
riæ dixerunt ei: Dij montium sunt dij eorũ,
ideo superauerunt nos: sed melius est, vt pu-
gnemus contra eos in campestribus, & ob-
24 tinebimus eos. *Tu ergo verbum hoc fac:
Amoue reges singulos ab exercitu tuo, &
25 pone principes pro eis: *& instaura numerũ
militũ, qui ceciderunt de tuis, & equos secũ-
dũ equos pristinos, & currus secũdũ currus,
quos ante habuisti: & pugnabimus cõtra eos
in cãpestribus, & videbis, quòd obtinebimus
26 eos. Credidit cõsilio eorum, & fecit ita. *Igi-
E tur postquam annus transierat, recensuit Be-
nadad Syros, & ascẽdit in Aphec, vt pugna-
27 ret contra Israel. *Porrò filij Israel recensiti
sunt, & acceptis cibarijs profecti ex aduerso,
castraq; metati sunt cõtra eos, quasi duo par-
ui greges caprarum: Syri autẽ repleuerunt
28 terram. (*Et accedens vnus vir Dei, dixit
ad regẽ Israel: Hæc dicit Dñs: Quia dixerunt
Syri: Deus mõtium est Dñs, & non est Deus
Vallium: dabo omnẽ multitudinẽ hanc grã-
dem in manu tua, & scietis, quia ego sum
Domi-

Dominus.) * Dirigebantque septem diebus 29
ex aduerso hi, atque illi acies. septima autem
die commissum est bellum: percusseruntque
filij Israel de Syris cētum millia peditum in
die vna. * Fugerunt autem qui remanserant 30
in Aphec, in ciuitatē: & cecidit murus super
viginti septem millia hominum, qui reman-
serant. Porrò Benadad fugiens ingressus est
ciuitatem, in cubiculum, quod erat intra cu-
biculum: * dixeruntq; ei serui sui: Ecce au- 31
diuimus quòd reges domus Israel clementes
sint: ponamus itaque saccos in lumbis no-
stris, & funiculos in capitibus nostris, &
egrediamur ad regem Israel: forsitā saluabit I
animas nostras. * Accinxerunt saccis lumbos 32
suos, & posuerunt funiculos in capitibus suis,
veneruntque ad regem Israel, & dixerūt ei:
Seruus tuus Benadad dicit: Viuat, oro te, ani-
ma mea. Et ille ait: Si adhuc viuit, frater meꝰ
est. * Quod acceperūt viri pro omine: & fe- 33
stinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atq;
dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis:
Ite, & adducite eum ad me. Egressus est ergo
ad eum Benadad, & leuauit eum in currum
suum. * Qui dixit ei. Ciuitates, quas tulit pa- 34
ter meus à patre tuo, reddam: & plateas fac
tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Sa-
maria, & ego fœderatus recedam à te. Pepi-
git ergo fœdus, & dimisit eum. * Tunc vir 35
quidam de filijs prophetarum dixit ad so-
cium suum in sermone Domini: Percute me.
36 At ille noluit percutere. * Cui ait: Quia no-
luisti audire vocem Domini, ecce recedes à
me, & percutiet te leo. Cumque paululum
recessisset ab eo, inuenit eum leo, atque per-
37 cussit. * Sed & alterum inueniens virum di-
G xit ad eum: Percute me. Qui percussit eum,
38 & vulnerauit. * Abijt ergo propheta, &
occurrit regi in via, & mutauit aspersione
39 pulueris, os, & oculos suos. * Cumque rex
transisset, clamauit ad regem, & ait: Seruus
tuus egressus est ad præliandum cominus:
cumque fugisset vir vnus, adduxit eum qui-
dam ad me, & ait: Custodi virum istum: qui
si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima
40 eius, aut talentum argenti appendes. * Dum
autem ego turbatus huc illucque me verte-
rem, subito non comparuit. Et ait rex Israel
ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse
41 decreuisti. * At ille statim abstersit puluerē
de facie sua, & cognouit eū rex Israel, quòd
42 esset de prophetis. * Qui ait ad eum: Hæc di-
cit Dominus: [n] quia dimisisti virum dignū n Inf. 22. f. 3.
morte de manu tua, erit anima tua pro ani-
ma eius, & populus tuus pro populo eius.
43 * Reuersus est igitur rex Israel in domum
suam, audire contemnens, & furibundus ve-
nit in Samariam.

CAP. XXI.

POst verba autem hęc, tempore illo vinea 1
erat Naboth Iezrahelitæ, qui erat in A
Iezrahel, iuxta palatium Achab regis Sama-
rię. * Locutus est ergo Achab ad Naboth, di- 2
cēs: Da mihi vineā tuam, vt faciā mihi hor-
tum olerum, quia vicina est, & prope domū
meam, daboque tibi pro ea vineam melio-
rem: aut si commodius tibi putas, argenti
pretium, quanto digna est. * Cui respondit 3
Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dē
hereditatem patrum meorum tibi. * Venit 4
ergo Achab in domum suam indignans, &
frendēs super verbo, quod locutus fuerat ad
B eum Naboth Iezrahelites, dicens: Non dabo
tibi hereditatem patrum meorum. Et proij-
ciens se in lectulum suū, auertit faciem suam
5 ad parietem, & non comedit panem. * In-
gressa est autem ad eū Iezabel vxor sua, di-
xitque ei: Quid est hoc, vnde anima tua cō-
tristata est? & quare non comedis panem?
6 * Qui respōdit ei: Locutus sum Naboth Iez-
rahelitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam,
accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi

vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non da-
bo tibi vineam meam. * Dixit ergo ad eum 7
Iezabel vxor eius: Grandis auctoritatis es, &
bene regis regnum Israel. Surge, & comede
panem, & æquo animo esto, ego dabo tibi vi- C
neam Naboth Iezrahelitæ. * Scripsit itaque 8
litteras ex nomine Achab, & signauit eas an-
nulo eius, & misit ad maiores natu, & opti-
mates, qui erãt in ciuitate eius, & habitabant
cum Naboth. * Litterarum autem hæc erat 9
sententia: Prædicate ieiunium, & sedere faci-
te Naboth inter primos populi, * & submit- 10
tite duos viros filios Belial contra eũ, & fal-
sum testimonium dicant: Benedixit Deum
& regem: & educite eum, & lapidate, sicque
moriatur. * Fecerunt ergo ciues eius maiores 11
natu, & optimates, qui habitabãt cum eo in
vrbe, sicut præceperat eis Iezabel, & sicut
scriptum erat in litteris, quas miserat ad eos:
* prædicauerunt ieiuniũ, & sedere fecerunt 12
Naboth inter primos populi. Et adductis D
duobus viris filijs diaboli, fecerũt eos sedere 13
contra eũ: at illi, scilicet vt viri diabolici, di-
xerunt cõtra eũ testimonium corã multitu-
dine: Benedixit Naboth Deum, & regẽ: quã
ob rem eduxerunt eũ extra ciuitatem, & la-
pidibus interfecerunt. * Miseruntq; ad Ieza- 14
bel, dicentes: Lapidatus est Naboth, & mor-
tuus est. * Factũ est autem, cum audisset Ie- 15
zabel lapidatũ Naboth, & mortuum, locuta
est ad Achab: Surge, & possíde vineam Na-
both Iezrahelitæ, qui noluit tibi acquiescere,
& dare eã accepta pecunia: non enim viuit
Naboth, sed mortuus est. * Quòd cũ audisset 16
Achab, mortuũ videlicet Naboth surrexit,
& descẽdebat in vineã Naboth Iezrahelitæ,
vt possideret eam. * Factus est igitur sermo 17
Dñi ad Eliam Thesbyten, dicens: Surge & 18
descẽde in occursum Achab regis Israel, qui
est in Samaria: ecce ad vineam Naboth de- E
scendit, vt possideat eã: * & loqueris ad eum, 19
dicens: Hæc dicit Dñs: Occidisti, insuper &
possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dñs.
" In loco hoc, in quo linxerunt canes sangui-
nem Naboth, lambent quoq; sanguinẽ tuũ.
* Et ait Achab ad Eliam: Num inuenisti me 20
inimicũ tibi? Qui dixit: Inueni, eo quòd ve-
nundatus sis, vt faceres malum in conspectu
Dñi. * " Ecce ego inducam super te malũ, & 21
demetam posteriora tua, & interficiam de
Achab mingentẽ ad parietem, & clausum, &
vltimũ in Israel. * Et dabo domum tuam si- 22
cut " domum Ieroboam filij Nabat, & sicut F
domũ " Baasa filij Achia: quia egisti, vt me
ad iracũdiã prouocares, & peccare fecisti Is-
rael. * " Sed & de Iezabel locutus est Dñs, di- 23
cens: Canes comedent Iezabel in agro Iezra-
hel. * Si mortuus fuerit Achab in ciuitate, 24
comedent eum canes: si autem mortuus fue-
rint in agro, comedent eum volucres cœli:

" Inf. 22. f. 38.

" 4. Reg. 9. b. 8.

" Sup. 15. f. 29.

" Sup. 16. a. 3.

" 4. Reg. 9. g. 36.

Hebræi benedictionem vocant [illegible], siue [illegible]. [illegible] pag. 153.

25 * Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui
venundatus est, vt faceret malum in conspe-
ctu Domini: concitauit enim eum Iezabel
26 vxor sua, * & abominabilis factus est, in
G tantum vt sequeretur idola, quæ fecerant
Amorrhæi, quos consumpsit Dominus à fa-
27 cie filiorum Israel. * Itaque cum audisset
Achab sermones istos, scidit vestimenta sua,
& operuit cilicio carnem suam, ieiunauitq;
& dormiuit in sacco, & ambulauit demisso
28 capite. * Et factus est sermo Domini ad Eliã
29 Thesbiten, dicens: * Nonne vidisti humilia-
tum Achab coram me? quia igitur humilia-
tus est mei causa, non inducam malum in
diebus eius, sed " in diebus filij sui inferam
malum domui eius.

" 4. Reg. 9. f. 26.

CAP. XXII.

1 TRansierunt igitur tres anni absq; bello
2 inter Syriam & Israel. * In anno autem
A tertio, descendit Iosaphat rex Iuda ad regem
3 Israel. (* Dixitque rex Israel ad seruos suos:
Ignoratis quòd nostra sit Ramoth Galaad,
& negligimus tollere eã de manu regis Sy-
4 riæ?) * Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum
5 ad præliandum in Ramoth Galaad? * Dixitq;
Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita
& tu: populus meus, & populus tuus vnum
sunt: & equites mei, equites tui. Dixitq; Iosa-
phat ad regem Israel: Quære, oro te, hodie
6 sermonem Domini: * Congregauit ergo rex
Israel prophetas, quadringentos circiter vi-
ros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Ga-
laad ad bellandũ, an quiescere? Qui respon-
derunt: Ascende, & dabit eam Dominus in
7 manu regis. * Dixit autem Iosaphat: Non est
hic propheta Domini quispiam, vt interro-
8 gemus per eum? * Et ait rex Israel ad Iosa-
phat. Remansit vir vnus, per quem possu-
B mus interrogare Dominum: sed ego odi eũ
quia non prophetat mihi bonum, sed malũ,
Michæas filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne
9 loquaris ita rex. * Vocauit ergo rex Israel eu-
nuchum quendam, & dixit ei: Festina addu-
10 cere Michæam filium Iemla. * Rex autem
Israel, & Iosaphat rex Iuda sedebant vnus-
quisq; in solio suo vestiti cultu regio, in area
iuxta ostiũ portæ Samariæ, & vniuersi pro-
11 phetæ prophetabant in cõspectu eorũ. * Fe-
cit quoq; sibi Sedecias filius Chanaana cor-
nua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His
12 ventilabis Syriam, donec deleas eam. * Om-
nesq; prophetæ similiter prophetabant, di-
centes: Ascende in Ramoth Galaad, & vade
prospere, & tradet Dominus in manus re-
13 gis. * Nuncius vero, qui ierat vt vocaret Mi-
chæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce ser-
mones prophetarum ore vno regi bona præ-
dicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, &
14 loquere bona. * Cui Michæas ait: Viuit Do-
minus, quia quodcũq; dixerit mihi Domi-
nus,

" 2. Par. 18. a. 1.

nus, hoc loquar. * Venit itaque ad regem, & 15
ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth
Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille
respondit: Ascende, & vade prospere & tra- C
det eam Dominus in manus regis. * Dixit 16
autē rex ad eam: Iterū atque iterum adiuro
te, vt non loquaris mihi nisi quod verū est,
in nomine Domini. * Et ille ait: Vidi cunctū 17
Israel dispersum in montibus, quasi oues nō
habentes pastorē, & ait Dominus: Non ha-
bent isti dominum: reuertatur vnusquisq;
in domum suam in pace. (* Dixit ergo rex 18
Israel ad Iosaphat: Numquid non dixi tibi,
quia non prophetat mihi bonum, sed sem-
per malum?) * Ille vero addens, ait: Propte- 19
rea audi sermonem Domini: Vidi Dominū
sedentē super solium suum, & omnem exer-
citum cœli assistentem ei à dextris, & à sini-
stris: * & ait Dñs: Quis decipiet Achab regē 20
Israel, vt ascendat, & cadat in Ramoth Ga-
laad? Et dixit vnus verba huiuscemodi, &
alius aliter. * Egressus est autem spiritus, & 21
stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam
illum. Cui locutus est Dñs: In quo? * Et 22
ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in D
ore omnium prophetarū eius. Et dixit Do-
minus: Decipies, & præualebis: egredere, &
fac ita. * Nunc igitur ecce dedit Dominus 23
spiritum mendacij in ore omnium prophe-
tarum tuorum, qui hic sunt, & Dominus lo-
cutus est contra te malum. * Accessit autem 24
Sedecias filius Chanaana, & percussit Mi-
chæam in maxillam, & dixit: Me ne ergo di-
misit Spiritus Dñi, & locutus est tibi? * Et 25
ait Michæas: Visurus es in die illa, quando
ingredieris cubiculum, intra cubiculum vt
abscondaris: * Et ait rex Israel: Tollite Mi- 26
chæam, & maneat apud Amon principē ci-
uitatis, & apud Ioas filium Amelech, * & di- 27
cite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum
in carcerem, & sustentate eum pane tribu-
lationis, & aqua angustiæ, donec reuertar in
pace. * Dixitque Michæas: Si reuersus fueris 28
in pace, non est locutus in me Dominus. Et
ait: Audite populi omnes. * Ascendit itaque 29
rex Israel, & Iosaphat rex Iuda in Ramoth
Galaad. * Dixit itaq; rex Israel ad Iosaphat: 30
Sume arma, & ingredere prælium, & indue-
re vestibus tuis: porrò rex Israel mutauit ha-
bitum suum, & ingressus est bellum. * Rex 31
autem Syriæ præceperat principibus cur- E
ruum triginta duobus, dicens: Non pugna-
bitis contra minorem, & maiorem quem-
piam, nisi contra regem Israel solum. * Cum 32
ergo vidissent principes curruum Iosaphat,
suspicati sunt, quòd ipse esset rex Israel, &
impetu facto pugnabant contra eum: & ex-
clamauit Iosaphat. * Intellexeruntq; princi- 33
pes curruum quòd non esset rex Israel, &
cessauerūt ab eo. * Vir autem quidam teten- 34
dit arcum, in incertum sagittam dirigens, &
casu percussit regem Israel inter pulmonem
& stomachum. At ille dixit aurigę suo: Ver-
te manum tuam, & eijce me de exercitu,
35 quia grauiter vulneratus sum. * Cōmissum
est ergo prælium in die illa, & rex Israel sta-
bat in curru suo contra Syrios, & mortuus
est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in
36 sinum currus, * & pręco insonuit in vniuer-
so exercitu antequam sol occumberet, di-
cens: Vnusquisque reuertatur in ciuitatē, &
37 in terram suam. * Mortuus est autem rex, &
perlatus est in Samariam: sepelieruntque re-
38 gem in Samaria, * & [n] lauerūt currum eius n Sup. 19. a. 21.
F in piscina Samariæ, & linxerunt canes san-
guinem eius, & habenas lauerunt, iuxta ver-
39 bum Dñi, quod locutus fuerat. * Reliqua
autem sermonū Achab, & vniuersa, quæ fe-
cit, & domus eburnea, quam ędificauit, cun-
ctarumq; vrbium, quas extruxit, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum re-
40 gum Israel? * Dormiuit ergo Achab cum
patribus suis, & regnauit Ochozias filius
41 eius pro eo. * Iosaphat vero filius Asa re-
gnare cœperat super Iudam anno quarto
42 Achab regis Israel. * Triginta quinque an-
norum erat, cum regnare cœpisset, & vigin-
tiquinque annis regnauit in Ierusalem: no-
43 men matris eius Azuba filia Salai. * Et am-
bulauit in omnia via Asa patris sui, & nō de-
clinauit ex ea: fecitque quod rectum erat in
44 conspectu Domini. * Verumtamen excelsa
non abstulit: adhuc enim populus sacrifica-
45 bat, & adolebat incensum in excelsis. * Pa-
cemque habuit Iosaphat cum rege Israel.
46 * Reliqua autem verborum Iosaphat, &
G opera eius, quæ gessit, & prælia, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum re-
47 gum Iuda? * Sed & reliquias effeminatorū,
qui remanserant in diebus Asa patris eius,
48 abstulit de terra. Nec erat tunc rex consti-
49 tutus in Edom. * Rex vero Iosaphat fecerat
classes in mari, quæ nauigarēt in Ophir pro-
pter aurum: & ire non potuerunt, quia con-
50 fractæ sunt in Asiongaber. * Tūc ait Ocho-
zias filius Achab ad Iosaphat: Vadant serui
mei cum seruis tuis in nauibus. Et noluit Io-
51 saphat. * Dormiuitque Iosaphat cum patri-
bus suis, & sepultus est cum eis in ciuitate
Dauid patris sui: regnauitque Ioram filius
52 eius pro eo. * Ochozias autem filius Achab
regnare cœperat super Israel in Samaria,
anno septimodecimo Iosaphat regis Iuda,
53 regnauitque super Israel duobus annis. Et
fecit malum in conspectu Dñi, & ambula-
uit in via patris sui, & matris suæ, & in via
Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Is-
54 rael. * Seruiuit quoque Baal, & adorauit eū,
& irritauit Dominum Deum Israel, iuxta
omnia, quæ fecerat pater eius.

LIBER QVARTVS REGVM,
SECVNDVM HEBRÆOS
MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

PRÆVARICATVS est au- 1
tem Moab in Israel, postquā A
mortuus est Achab. *Cecidit- 2
que Ochozias per cancellos
cœnaculi sui, quod habebat
in Samaria,& ægrotauit: misitque nuncios,
dicens ad eos: Ite,consulite Beelzebub deum
Accarō,vtrum viuere queam de infirmitate
mea hac. *Angelus autē Dñi locutus est ad 3
Eliam Thesbiten, dicens: Surge,& ascēde in
occursum nunciorum regis Samarię,& dices
ad eos: Nūquid nō est Deus in Israel,vt eatis
ad consulendū Beelzebub Deum Accaron?
*Quam ob rem hæc dicit Dñs: De lectulo, 4
super quē ascendisti,non descendes,sed mor-
te morieris. Et abijt Elias. *Reuersique sunt 5
nuncij ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare re- B
uersi estis? *At illi respōderunt ei: Vir occur- 6
rit nobis, & dixit ad nos: Ite, & reuertimini
ad regē,qui misit vos,& dicetis ei: Hæc dicit
Dñs: Numquid,quia nō erat Deus in Israel,
mittis, vt consulatur Beelzebub deus Acca-
ron? Idcirco de lectulo,super quem ascendi-
sti,non descendes,sed morte morieris. *Qui 7
dixit eis: Cuius figuræ,& habitus est vir ille,
qui occurrit vobis,& locutus est verba hæc?
*At illi dixerunt. Vir pilosus,& zona pelli- 8
cea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbi-
tes est. *Misitque ad eum quinquagenarium 9
principē,& quinquaginta,qui erant sub eo.
Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice
montis, ait: Homo Dei,rex præcepit, vt de-
10 scendas. *Respondensque Elias,dixit quin-
C quagenario: Si homo Dei sū,descendat ignis
de cœlo,& deuoret te,& quinquaginta tuos.
Descendit itaque ignis de cœlo,& deuorauit
eum, & quinquaginta, qui erant cum eo.
11 *Rursumq; misit ad eum principem quin-
quagenarium alterum, & quinquaginta cū
eo. Qui locutus est illi: Homo Dei,hæc dicit
12 rex: Festina, descende. *Respondens Elias
ait: Si homo Dei ego sum,descendat ignis de
cœlo, & deuoret te, & quinquaginta tuos.
Descendit ergo ignis de cœlo, & deuorauit
13 illum,& quinquaginta eius. *Iterum misit
principē quinquagenarium tertiū, & quin-
quaginta,qui erant cum eo. Qui cum venis-
set,curuauit genua cōtra Eliam,& precatus
est eum,& ait: Homo Dei, noli despicere ani-
mam meam,& animas seruorum tuorū, qui
14 mecum sunt. *Ecce descendit ignis de cœlo,
& deuorauit duos principes quinquagena-
D rios primos,& quinquagenos,qui cū eis erāt:
sed nunc obsecro,vt miserearis animæ meæ.
15 *Locutus est autem Angelus Dñi, ad Eliā,
dicens: Descende cum eo,ne timeas. Surrexit
16 igitur,& descendit cum eo ad regem,*& lo-
cutus est ei: Hæc dicit Dñs: Quia misisti nū-
cios ad consulendū Beelzebub deum Acca-
ron,quasi nō esset Deus in Israel, à quo pos-
ses interrogare sermonē, ideo de lectulo, su-
per quē ascendisti, non descendes,sed morte
mori-

morieris. *Mortuus est ergo iuxta sermonẽ 17
Dñi, quem locutus est Elias. & regnauit Io-
ram frater eius pro eo, anno secundo Ioram
filij Iosaphat regis Iudæ: non enim habebat
filium. *Reliqua autem verborũ Ochoziæ, 18
quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Israel?

CAP. II.

FActum est autem, cũ leuare vellet Dñs 1
Eliam per turbinem in cœlum, ibant A
Elias, & Eliseus de Galgalis. *Dixitque Elias 2
ad Eliseum: Sede hic, quia Dñs misit me vs-
que in Bethel. Cui ait Eliseus: Viuit Dñs, &
viuit anima tua, quia non derelinquam te.
Cumq; descendissent Bethel, *egressi sunt fi- 3
lij prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eli-
seum, & dixerũt ei: Numquid nosti, quia ho-
die Dñs tollet dominum tuum à te? Qui re-
spõdit: Et ego noui: silete. *Dixit autẽ Elias 4
ad Eliseũ: Sede hic, quia Dñs misit me in Ie-
richo. Et ille ait: Viuit Dñs, & viuit anima
tua, quia nõ derelinquã te. Cumq; venissent
Iericho, *accesserunt filij prophetarum, qui 5
erant in Iericho, ad Eliseum, & dixerunt ei:
Nũquid nosti, quia Dñs hodie tollet domi-
num tuũ à te? Et ait: Et ego noui: silete. *Di- 6
xit autem ei Elias: Sede hic, quia Dñs misit B
me vsq; ad Iordanem: Qui ait: Viuit Dñs, &
viuit anima tua, quia non derelinquam te.
Ierũt igitur ambo pariter, * & quinquagin- 7
ta viri de filijs prophetarum secuti sunt eos,
qui & steterunt è contra, longe: illi autẽ am-
bo stabant super Iordanem: *Tulitque Elias 8
pallium suum, & inuoluit illud, & percussit
aquas, quę diuisæ sunt in vtramq; partem, &
transierunt ambo per siccum. *Cumq; tran- 9
sissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula, quod
vis, vt faciam tibi, antequã tollar à te. Dixit-
que Eliseus: Obsecro vt fiat in me duplex
spiritus tuus. *Qui respondit: Rem difficilẽ 10
postulasti: attamen si videris me, quãdo tol-
lar à te, erit tibi, quod petisti: si autem nõ vi-
deris, nõ erit. *Cumq; pergerent, & incedẽtes 11
sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi
ignei diuiserunt vtrumq; & ᵘ ascendit Elias
per turbinem in cœlum, *Eliseus autem vi- 12
debat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus C
Israel, & auriga eius. Et nõ vidit eũ amplius:
apprehenditq; vestimẽta sua, & scidit illa in
duas partes. *Et leuauit pallium Eliæ, quòd 13
ceciderat ei: reuersusq; stetit super ripã Ior-
danis, *& pallio Eliæ, quod ceciderat ei, per- 14
cussit aquas, & non sunt diuisæ, & dixit: Vbi
est Deus Eliæ etiã nunc? Percussitq; aquas,
& diuisæ sunt huc, atq; illuc, & transijt Eli-
seus. *Videntes autem filij prophetarum, 15
qui erant in Iericho è contra, dixerunt: Re-
quieuit spiritus Eliæ super Eliseũ. Et veniẽ-
tes in occursum eius, adorauerũt eum proni
in terram, *dixerũtque illi: Ecce cum seruis 16

u 1. Mach. 2. c 28. Eccl. 48. b. 13.

tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui pos-
sunt ire, & quærere dñm tuum, ne forte tu-
lerit eum Spiritus Dñi, & proiecerit eum in
vnum montium, aut in vnam vallium. Qui
17 ait: Nolite mittere. *Coegeruntque eũ, do-
nec acquiesceret, & diceret: Mittite. Et mise-
runt quinquaginta viros: qui cum quæsis-
18 sent tribus diebus, non inuenerunt. * Et re-
D uersi sunt ad eum: at ille habitabat in Ieri-
cho, & dixit eis: Nũquid non dixi vobis: No-
19 lite mittere? *Dixerunt quoq; viri ciuitatis
ad Eliseũ: Ecce habitatio ciuitatis huius op-
tima est, sicut tu ipse domine perspicis: sed
20 aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. * At ille
ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite in il-
21 lud sal. *Quod cum attulissent, egressus ad
fontem aquarũ, misit in illum sal, & ait: Hęc
dicit Dñs: Sanaui aquas has, & nõ erit vltra
22 in eis mors, neque sterilitas. *Sanatę sunt er-
go aquæ vsque in diem hanc, iuxta verbum
23 Elisei, quod locutus est. *Ascendit autem in-
de in Bethel: cumq; ascenderet per viã, pueri
parui egressi sunt de ciuitate, & illudebant
ei, dicentes: Ascende calue, ascende calue.
24 *Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit
eis in nomine Dñi: egressique sunt duo vrsi
de saltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta
25 duos pueros. *Abijt autem inde in montem
Carmeli, & inde reuersus est in Samariam.

CAP. III.

1 IOram vero filius Achab regnauit super
A Israel in Samaria anno decimo octauo
Iosaphat regis Iudæ. Regnauitq; duodecim
2 annis. *Et fecit malum coram Dño, sed non
sicut pater suus, & mater: tulit enim statuas
3 Baal, quas fecerat pater eius. * Verumta-
men in peccatis Ieroboã filij Nabat, qui pec-
care fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.
4 *Porrò Mesa rex Moab, nutriebat pecora
multa, & soluebat regi Israel centum millia
agnorum, & centũ millia arietum cũ velle-
5 ribus suis. * Cũque mortuus fuisset Achab,
præuaricatus est fœdus, quod habebat cum
6 rege Israel. *Egressus est igitur rex Ioram in
die illa de Samaria, & recensuit vniuersum
7 Israel. *Misitq; ad Iosaphat regem Iuda, di-
cens: Rex Moab recessit à me, veni mecum
contra eum ad prælium. Qui respondit:
Ascendam: qui meus est, tuus est: populus
meus populus tuus: & equi mei, equi tui.
8 *Dixitque: Per quam viam ascendemus? at
9 ille respondit: Per desertum Idumææ. * Per-
B rexerunt igitur rex Israel, & rex Iuda, & rex
Edom, & circuierunt per viam septem die-
rum, nec erat aqua exercitui, & iumentis,
10 quę sequebãtur eos. *Dixitq; rex Israel: Heu
heu heu, congregauit nos Dominus tres re-
11 ges, vt traderet in manus Moab. * Et ait Io-
saphat: Est ne hic propheta Domini, vt de-
precemur Dominum per eum? Et respondit

vnus de seruis regis Israel: Est hic Eliseus fi-
lius Saphat, qui fundebat aquam super ma-
nus Eliæ. * Et ait Iosaphat: Est apud eum 12
sermo Domini. Descenditque ad eum rex Is-
rael, & Iosaphat rex Iuda, & rex Edom. * Di- 13
xit autem Eliseus ad regem Israel: Quid mi-
hi & tibi est? vade ad prophetas patris tui, &
matris tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare con-
gregauit Dñs tres reges hos, vt traderet eos
in manus Moab? * Dixitque ad eum Eliseus: 14
Viuit Dñs exercituũ, in cuius conspectu sto,
quòd si non vultũ Iosaphat regis Iudæ eru-
bescerem, nõ attendissem quidem te, nec re-
spexissem. * Nunc autẽ adducite mihi psal- 15
tem. Cumque caneret psaltes, facta est super C
eum manus Dñi, & ait: * Hæc dicit Dñs; Fa- 16
cite alueum torrentis huius fossas, & fossas.
* Hæc enim dicit Dñs: Non videbitis ventũ, 17
neque pluuiã: & alueus iste replebitur aquis,
& bibetis vos, & familiæ vestræ, & iumenta
vestra. * Parumque est hoc in conspectu 18
Dñi: insuper tradet etiam Moab in manus
vestras. * Et percutietis omnem ciuitatem 19
munitam, & omnem vrbem electam, & vni-
uersum lignum fructiferum succidetis, cun-
ctosq; fontes aquarum obturabitis, & omnẽ
agrum egregiũ operietis lapidibus. * Factũ 20
est igitur mane, quando sacrificium offerri
solet, & ecce aquæ veniebant per viã Edom,
& repleta est terra aquis. * Vniuersi autem 21
Moabitæ audientes quòd ascendissent reges,
vt pugnarent aduersum eos, conuocauerunt
omnes, qui accincti erant balteo desuper, &
steterunt in terminis. * Primoque mane sur- 22
gentes, & orto sole ex aduersum aquarũ, vi-
derunt Moabitę è cõtra aquas rubras quasi
sanguinem, * dixerũtque: Sanguis gladij est: 23
pugnauerunt reges contra se, & cæsi sunt D
mutuo: nunc perge ad prædã Moab. * Per- 24
rexeruntque in castra Israel: porrò consur-
gens Israel, percussit Moab: at illi fugerunt
coram eis. Venerunt igitur, qui vicerant, &
percusserunt Moab, * & ciuitates destruxe- 25
runt: & omnẽ agrũ optimum, mittentes sin-
guli lapides, repleuerunt: & vniuersos fontes
aquarũ obturauerũt: & omnia ligna fructi-
fera succiderunt, ita vt muri tantum fictiles
remanerẽt: & circumdata est ciuitas à fundi-
bulariis, & magna ex parte percussa. * Quod 26
cum vidisset rex Moab, præualuisse scilicet
hostes, tulit secum septingentos viros educẽ-
tes gladiũ, vt irrumperent ad regem Edom:
& non potuerunt. * Arripiensq; filium suum 27
primogenitum, qui regnaturus erat pro eo,
obtulit holocaustum super murum: & facta
est indignatio magna in Israel, statimq; re-
cesserunt ab eo, & reuersi sunt in terrã suã.

CAP. IV.

MVlier autẽ quædam de vxoribus pro- 1
phetarũ clamabat ad Eliseum, dicens: A
Seruus tuus vir meus mortuus est, & tu no-
sti, quia seruus tuus fuit timens Dominum:
& ecce creditor venit, vt tollat duos filios
2 meos ad seruiendum sibi. * Cui dixit Eliseus:
Quid vis, vt faciam tibi? dic mihi, quid habes
in domo tua? At illa respondit: Non habeo
ancilla tua quidquã in domo mea, nisi parũ
3 olei, quo vngar. * Cui ait: Vade, pete mutuo
ab omnibus vicinis tuis vasa vacua nõ pau-
4 ca. * Et ingredere, & claude ostium tuũ, cum
intrinsecus fueris tu, & filij tui, & mitte inde
in omnia vasa hæc: & cũ plena fuerint, tol-
5 les. * Iuit itaq; mulier, & clausit ostium super
se, & super filios suos: illi offerebant vasa, &
6 illa infundebat. * Cumque plena fuissent va-
sa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc
vas. Et ille respondit. Non habeo. Stetitque
7 oleum. * Venit autẽ illa, & indicauit homini
B Dei. Et ille Vade, inquit, vende oleũ, & red-
de creditori tuo: tu autem, & filij tui viuite
8 de reliquo. * Facta est autem quædam dies, &
transibat Eliseus super Sunam: erat autem
ibi mulier magna, quæ tenuit eum vt come-
deret panem: cumque frequenter inde trãsi-
ret, diuertebat ad eam vt comederet panem.
9 * Quæ dixit ad virum suum: animaduerto,
quòd vir Dei sanctus est iste, qui transit per
10 nos frequenter. * Faciamus ergo ei cœna-
culum paruum, & ponamus ei in eo lectulũ,
mensam, & sellam, & candelabrum, vt cum
11 venerit ad nos maneat ibi. * Facta est ergo
dies quædam, & veniens diuertit in cœna-
12 culum, & requieuit ibi. * Dixitque ad Giezi
puerum suum: Voca Sunamitidem istã. Qui
cum vocasset eam, & illa stetisset coram eo,
13 * dixit ad puerum suum: Loquere ad eam:
Ecce, sedule in omnibus ministrasti nobis,
quid vis, vt faciam tibi? nũquid habes nego-
C tiũ, & vis, vt loquar regi, siue principi mili-
tiæ? Quę respondit: In medio populi mei ha-
14 bito. * Et ait: Quid ergo vult vt faciam ei?
Dixitq; Giezi: Ne quæras: filiũ enim nõ ha-
15 bet, & vir eius senex est. * Præcepit itaq; vt
vocaret eã: quę cũ vocata fuisset, & stetisset
16 ante ostiũ, * dixit ad eã: In tẽpore isto, & in
hac eadẽ hora, si vita comes fuerit, habebis in
vtero filium. At illa respondit: Noli quæso,
17 dñe mi, vir Dei, noli mẽtiri ancillæ tuæ. * Et
concepit mulier, & peperit filiũ in tẽpore, &
18 in hora eadem, qua dixerat Eliseus. * Creuit
autẽ puer. Et cũ esset quędã dies, & egressus
19 isset ad patrẽ suũ, ad messores, * ait patri suo:
Caput meum doleo, caput meũ doleo. At il-
le dixit puero: Tolle, & duc eũ ad matrẽ suã.
20 * Qui cum tulisset, & duxisset eũ ad matrẽ
D suã, posuit eum illa super genua sua vsq; ad
21 meridiẽ, & mortuus est? * Ascendit autem, &
collocauit eum super lectulũ hominis Dei,
22 & clausit ostium: & egressa, * vocauit virũ
suum, & ait: Mitte mecum, obsecro, vnum de
pueris,

pueris,& asinam,vt excurram vsq; ad homi-
nem Dei,& reuertar. *Qui ait illi: Quam ob 23
causam vadis ad eum? hodie non sunt Calē-
dæ:neq; Sabbatū.Quæ respōdit: Vadā.*Stra- 24
uitque asinam, & præcepit puero: Mina,&
propera,ne mihi moram facias in eundo: &
hoc age, quod præcipio tibi. *Profecta est 25
igitur,& venit ad virum Dei in montē Car-
meli: cumq; vidisset eā vir Dei è cōtra,ait ad
Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa.
*Vade ergo in occursū eius,& dic ei: Recte 26
ne agitur circa te,& circa virū tuum,& circa
filium tuum? Quæ respondit: Recte.*Cum- 27
que venisset ad virū Dei in montem, appre-
hendit pedes eius,& accessit Giezi, vt amo- E
ueret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam:
anima enim eius in amaritudine est, & Do-
minus celauit à me, & nō indicauit mihi.
*Quę dixit illi: Nūquid petiui filiū à domino 28
meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?
*Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, 29
& tolle baculum meum in manu tua, & va-
de.Si occurrerit tibi homo, non salutes eum:
& si salutauerit te quispiam, non respondeas
illi, & pones baculum meum super faciem
pueri. *Porrò mater pueri ait:Viuit Domi- 30
nus, & viuit anima tua, non dimittam te.
Surrexit ergo, & secutus est eam. *Giezi 31
autē pręcesserat ante eos, & posuerat bacu-
lum super faciē pueri, & non erat vox,neque
sensus: reuersusq; est in occursum eius,& nū-
ciauit ei,dicens:Non surrexit puer. *Ingres- 32
sus est ergo Eliseus domū, & ecce puer mor-
tuus iacebat in lectulo eius: *ingressusque 33
clausit ostium super se,& super puerum: &
orauit ad Dominū. *Et ascendit,& incubuit 34
super puerū: posuitq; os suum super os eius, F
& oculos suos super oculos eius, & manus
suas super manus eius: & incuruauit se su-
per eum,& calefacta est caro pueri. *At ille 35
reuersus deambulauit in domo, semel huc,
atque illuc:& ascendit, & incubuit super eū:
& oscitauit puer septies, aperuitque oculos.
*At ille vocauit Giezi,& dixit ei: Voca Su- 36
namitidem hanc.Quæ vocata,ingressa est ad
eum.Qui ait: Tolle filium tuum. *Venit il- 37
la, & corruit ad pedes eius, & adorauit super
terram:tulitq; filiū suū,& egressa est,*& Eli- 38
seus reuersus est in Galgala. Erat autem fa-
mes in terra,& filij prophetarum habitabant
coram eo, dixitque vni de pueris suis: Pone
ollam grandem, & coque pulmentum filijs
prophetarū.*Et egressus est vnus in agrum, 39
vt colligeret herbas agrestes:inuenitque qua- G
si vitem siluestrem, & collegit ex ea colo-
cynthidas agri,& impleuit pallium suum, &
reuersus concidit in ollam pulmenti: nescie-
bat enim quid esset. *Infuderunt ergo socijs, 40
vt comederent:cumq; gustassent de coctione,
clamauerunt,dicentes: Mors in olla vir Dei.
41 Et non potuerunt comedere. *At ille: Affer-
te,inquit,farinam.Cumque tulissent,misit in
ollam,& ait:Infunde turbæ,vt comedant. Et
non fuit amplius quidquam amaritudinis in
42 olla. *Vir autem quidam venit de Baalsalisa
deferens viro Dei panes primitiarum,viginti
panes hordaceos, & frumentum nouum in
pera sua. At ille dixit: Da populo,vt come-
43 dat.*Responditq; ei minister eius: Quantum
est hoc, vt apponam centum viris? Rursum
ille ait:Da populo,vt comedat: hæc enim di-
44 cit Dominus: Comedent,& supererit. *Po-
suit itaque coram eis: qui comederunt,& su-
perfuit iuxta verbum Domini.

CAP. V.

1 NAaman princeps militiæ regis Syriæ,
A erat vir magnus apud dominū suum,
& honoratus: per illum enim dedit Domi-
nus salutem Syriæ: erat autem vir fortis, &
2 diues, sed leprosus. *Porro de Syria egres-
si fuerant latrunculi, & captiuam duxerant
de Terra Israel puellam paruulam, quæ erat
3 in obsequio vxoris Naaman,*quæ ait ad do-
minam suam: Vtinā fuisset dominus meus ad
prophetam,qui est in Samaria: profectò cu-
4 rasset eum à lepra,quā habet. *Ingressus est
itaque Naaman ad dominum suum,& nun-
ciauit ei,dicens: Sic & sic locuta est puella de
5 Terra Israel. *Dixitq; ei rex Syriæ: Vade,&
B mittam litteras ad regem Israel: Qui cum
profectus esset, & tulisset secum decem ta-
lenta argenti, & sex millia aureos, & decem
6 mutatoria vestimentorum, *detulit litteras
ad regem Israel,in hæc verba: Cum accepe-
ris epistolam hanc scito, quòd miserim ad te
Naaman seruum meum, vt cures eum à le-
7 pra sua. *Cumque legisset rex Israel litte-
ras, scidit vestimenta sua, & ait: Numquid
Deus ego sum, vt occidere possim,& viuifi-
care,quia iste misit ad me, vt curem hominē
à lepra sua? animaduertite,& videte quòd oc-
8 casiones quærat aduersum me. *Quod cum
audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet re-
C gem Israel vestimenta sua, misit ad eum, di-
cens. Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad
9 me,& sciat esse prophetam in Israel. *Venit
ergo Naaman cum equis, & curribus & stetit
10 ad ostium domus Elisei: *misitque ad eum
Eliseus nuncium, dicens: Vade, & lauare
septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro
11 tua,atq; mundaberis. *Iratus Naaman rece-
debat,dicens: Putabam,quod egrederetur ad
me, & stans inuocaret nomen Domini Dei
sui,& tangeret manu sua locum lepræ,& cu-
12 raret me. *Numquid non meliores sunt
Abana,& Pharphar fluuij Damasci omnibus
D aquis Israel,vt lauer in eis,& munder? Cum
13 ergo vertisset se,& abiret indignans, *acces-
serunt ad eum serui sui,& locuti sunt ei: Pa-
ter,& si rem grandem dixisset tibi propheta,
certe

certe facere debueras:quanto magis,quia nũc
Luc. 4. c. 25. dixit tibi:Lauare,& mundaberis. * Descen- 14
dit, & lauit in Iordane septies iuxta sermo-
nẽ viri Dei,& restituta est caro eius, sicut ca-
ro pueri paruuli,& mundatus est. * Reuer- 15
susque ad virum Dei cũ vniuerso comitatu
suo,venit,& stetit coram eo, & ait: Vere scio
quòd non sit alius Deus in vniuersa terra,
nisi tantum in Israel.Obsecro itaque,vt acci-
pias benedictionem à seruo tuo. * At ille re- 16
spondit:Viuit Dominus,ante quem sto, quia E
non accipiam.Cũq; vim faceret,penitus non
acquieuit. * Dixitq; Naamã: Vt vis:sed,obse- 17
cro, concede mihi seruo tuo, vt tollam onus
duorum burdonum de terra:non enim faciet
vltra seruus tuus holocaustum, aut victimã
dijs alienis,nisi Domino. *Hoc autem solum 18
est, de quo depreceris Dominum pro seruo
tuo,quando ingredietur dominus meus tem-
plum Remmon, vt adoret: & illo innitente
super manum meam,si adorauero in templo
Remmon,adorante eo in eodẽ loco, vt igno-
scat mihi Dominus seruo tuo pro hac re.
* Qui dixit ei: Vade in pace. Abijt ergo ab 19
eo electo terræ tempore. * Dixitque Giezi 20
puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naa-
man Syro isti,vt non acciperet ab eo,quæ at-
tulit: viuit Dominus,quia curram post eum,
& accipiam ab eo aliquid. * Et secutus est 21
Giezi post tergum Naamã:quẽ cum vidisset
ille currentẽ ad se, desilijt de curru in occur-
sum eius,& ait:Rectè ne sunt omnia? *Et ille 22
ait: Rectè dominus meus misit me ad te, di-
cens: Modo venerunt ad me duo adolescen-
tes de monte Ephraim,ex filijs prophetarum:
da eis talentum argenti, & vestes mutatorias
duplices. * Dixitque Naaman: Melius est, 23
vt accipias duo talenta. Et coegit eum, liga-
uitque duo talenta argenti in duobus saccis, &
duplicia vestimenta, & imposuit duobus
pueris suis, qui & portauerunt coram eo.
* Cumque venisset iam vesperi,tulit de ma- 24
nu eorum, & reposuit in domo, dimisitque G
viros, & abierunt. * ipse autem ingressus, 25
stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus:
Vnde venis Giezi? Qui respondit: Non iuit
seruus tuus quoquam. * At ille ait: Nonne 26
cor meum in præsenti erat, quando reuersus
est homo de curru suo in occursum tui?Nunc
igitur accepisti argentum, & accepisti vestes,
vt emas olíueta,& vineas,& oues,& boues, &
seruos, & ancillas. * Sed & lepra Naaman 27
adhærebit tibi,& semini tuo,vsq; in sempiter-
num.Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAP. VI.

DIxerunt autem filij prophetarum ad 1
Eliseum: Ecce locus,in quo habitamus A
coram te,angustus est nobis. * Eamus vsque 2
ad Iordanem, & tollant singuli de silua ma-
terias singulas,vt ædificemus nobis ibi locum
3 ad habitandum.Qui dixit: Ite. * Et ait vnus
ex illis: Veni ergo & tu cum seruis tuis. Re-
4 spondit:Ego veniam.*Et abijt cũ eis. Cumq;
5 venissent ad Iordanem,cædebant ligna.*Ac-
cidit autem, vt cũ vnus materiã succidisset,
caderet ferrum securis in aquam: exclama-
uitque ille,& ait.Heu heu heu, domine mi,&
6 hoc ipsum mutuo acceperam. * Dixit au-
B tem homo Dei:Vbi cecidit? At ille monstra-
uit ei locum: præcidit ergo lignum,& misit
7 illuc: natauitque ferrum, * & ait: Tolle.
8 Qui extendit manum, & tulit illud. * Rex
autem Syriæ pugnabat contra Israel, consi-
liumque inijt cum seruis suis,dicens: In loco
9 illo,& illo ponamus insidias. * Misit itaque
vir Dei ad regem Israel, dicẽs: Caue ne tran-
seas in locum illum, quia ibi Syrij in insidijs
10 sunt. * Misit itaque rex Israel ad locum quẽ
dixerat ei vir Dei,& præoccupauit eum, &
11 obseruauit se ibi non semel neque bis. * Con-
turbatumq; est cor regis Syriæ pro hac re: &
conuocatis seruis suis,ait: Quare nõ indicatis
mihi, quis proditor mei sit apud regẽ Israel?
12 * Dixitq; vnus seruorum eius: Nequaquam,
C domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est
in Israel, indicat regi Israel omnia verba
quæcumque locutus fueris in conclaui tuo.
13 * Dixitq; eis: Ite,& videte,vbi sit: vt mittã,&
capiam eum. Annunciaueruntque ei,dicen-
14 tes:Ecce in Dothan.*Misit ergo illuc equos,
& currus,& robur exercitus:qui cũ venissent
15 nocte,circũdederunt ciuitatem. *Consurgẽs
autem diluculo minister viri Dei, egressus,
vidit exercitum in circuitu ciuitatis,& equos,
& currus:nunciauitq; ei, dicẽs: Heu heu heu,
16 domine mi,quid faciemus? * At ille respon-
dit:Noli timere: plures enim nobiscum sunt,
17 quam cum illis. * Cumque orasset Eliseus,
D ait:Domine,aperi oculos huius, vt videat.Et
aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: &
ecce mons plenus equorum, & curruum
18 igneorum, in circuitu Elisei. * Hostes vero
descenderunt ad eum: porrò Eliseus orauit
ad Dominum,dicens: Percute,obsecro, gen-
tem hanc cæcitate. Percussitque eos Domi-
19 nus,ne viderẽt,iuxta verbum Elisei. * Dixit
autem ad eos Elisæus. Non est hæc via,neq;
ista est ciuitas: sequimini me, & ostendam
vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo
20 eos in Samariam: * Cumque ingressi fuis-
sent in Samariam,dixit Eliseus:Domine aperi
oculos istorum,vt videant. Aperuitque Do-
minus oculos eorum, & viderunt se esse in
21 medio Samariæ. * Dixitq; rex Israel ad Eli-
seum,cum vidisset eos: Numquid percutiam
22 eos,pater mi? * At ille ait:Non percuties,ne-
E que enim cepisti eos gladio, & arcu tuo, vt
percutias:sed pone panẽ,& aquam coram eis,
vt comedant,& bibant, & vadant ad domi-
23 num suum.* Appositaq; est eis ciborum ma-

gna præparatio,& comederunt,& biberunt,
& dimisit eos, abieruntq; ad dominum suũ,
& vltra non venerunt latrones Syriæ in Ter-
ram Israel. *Factum est autem post hæc, cõ- 24
gregauit Benadad rex Syriæ, vniuersũ exer-
citum suum, & ascendit, & obsidebat Sama-
riam. *Factaq; est fames magna in Samaria: 25
& tandiu obsessa est, donec venũdaretur ca-
put asini octoginta argenteis, & quarta pars
cabi stercoris columbarũ quinque argenteis.
* Cumq; rex Israel transiret per murũ, mu- 26
lier quædam exclamauit ad eũ, dicens: Salua F
me, domine mi rex. * Qui ait: Non te saluat 27
Dominus: vnde te possum saluare? de area,
vel de torculari? Dixitq; ad eam rex: Quid ti-
bi vis? Quæ respondit: *Mulier ista dixit mi- 28
hi: Da filium tuum, vt comedamus eũ hodie,
& filium meum comedemus cras. * Coximus 29
ergo filium meum, & comedimus. Dixique
ei die altera: Da filium tuum, vt comeda-
30 mus eum. Quæ abscõdit filium suũ. *Quod
cum audisset rex, scidit vestimenta sua, &
transibat per murum. Viditq; omnis popu-
lus ciliciũ, quo vestitus erat ad carnẽ intrin-
31 secus. * Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, &
G hæc addat, si steterit caput Elisei filij Saphat
32 super ipsum hodie. * Eliseus autem sedebat
in domo sua, & senes sedebant cum eo. Præ-
misit itaque virum: & antequam veniret
nuncius ille, dixit ad senes: Numquid scitis,
quòd miserit filius homicidæ hic, vt præcida-
tur caput meum? videte ergo, cum venerit
nuncius, claudite ostium, & non sinatis eum
introire: ecce enim sonitus pedum domini
33 eius post eum est. * Adhuc illo loquente eis,
apparuit nuncius, qui veniebat ad eum. Et
ait: Ecce tantum malum à Domino est, quid
amplius expectabo à Domino?

CAP. VII.

Dixit autẽ Eliseus: Audite verbum Domi- 1
ni: Hæc dicit Dominus: In tẽpore hoc A
cras modius similæ vno statere erit, & duo
modij hordei statere vno in porta Samariæ.
* Respondens vnus de ducibus, super cuius 2
manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si
Dñs fecerit etiam cataractas in cœlo, num-
quid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Vide-
bis oculis tuis, & inde non comedes. * Qua- 3
tuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum
portæ: qui dixerũt ad inuicem. Quid hic esse
volumus donec moriamur? * siue ingredi vo- 4
luerimus ciuitatem, fame moriemur: siue
manserimus hic, moriendum nobis est: ve- B
nite ergo, & transfugiamus ad castra Syriæ,
si pepercerint nobis, viuemus: si autem occi-
dere voluerint, nihilominus moriemur. * Sur- 5
rexerunt ergo vesperi, vt venirent ad castra
Syriæ. Cũq; venissent ad principium castro-
rum Syriæ, nullum ibidem repererunt. * Si- 6
quidem Dominus sonitum audiri fecerat in
castris Syriæ, currum, & equorum, & exer-
citus plurimi; dixerũtq; ad inuicẽ: Ecce mer-
cede conduxit aduersum nos rex Israel reges
7 Hethæorum, & Aegyptiorum, * & venerunt
super nos. Surrexerunt ergo, & fugerunt in
tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, &
equos, & asinos in castris, fugeruntq; animas
8 tantum suas saluare cupientes. * Igitur cum
venissent leprosi illi ad principium castro-
rum, ingressi sunt vnum tabernaculum, &
comederunt, & biberunt: tuleruntq; inde ar-
gentum, & aurum, & vestes, & abierunt, &
abscõderunt: & rursum reuersi sunt ad aliud
tabernaculum, & inde similiter auferentes
9 absconderunt. * Dixeruntq; ad inuicem: Non
C recte facimus: hæc enim dies boni nuncij est.
Si tacuerimus, & noluerimus nunciare vsque
mane, sceleris arguemur: venite, eamus, &
10 nunciemus in aula regis. * Cumque venissent
ad portam ciuitatis, narrauerunt eis, dicen-
tes: Iuimus ad castra Syriæ, & nullum ibi-
dem reperimus hominem, nisi equos, &
asinos

asinos alligatos,& fixa tentoria. * Ierunt er- 11
go portarij, & nunciauerunt in palatio re-
gis intrinsecus. * Qui surrexit nocte, & ait 12
ad seruos suos: Dico vobis quid fecerint no-
bis Syri: Sciunt quia fame laboramus, & id-
circo egressi sunt de castris, & latitant in
agris, dicentes: Cum egressi fuerint de ciui-
tate, capiemus eos viuos, & tunc ciuitatem
ingredi poterimus. * Respondit autem vnus 13
seruorum eius: Tollamus quinque equos,
qui remanserunt in vrbe (quia ipsi tantum
sunt in vniuersa multitudine Israel, alij enim
consumpti sunt (& mittentes, explorare po-
terimus. * Adduxerunt ergo duos equos, mi- 14
sitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite, &
videte. * Qui abierunt post eos vsque ad Ior- 15
danem: ecce autẽ omnis via plena erat vesti- D
bus, & vasis, quæ proiecerant Syri, cum tur-
barentur: reuersique nuncij indicauerunt re-
gi. * Et egressus populus diripuit castra Sy- 16
riæ: factusque est modius similæ statere vno,
& duo modij hordei statere vno, iuxta ver-
bum Domini. * Porrò rex ducem illum, in 17
cuius manu incumbebat, constituit ad por-
tam: quẽ conculcauit turba in introitu por-
tæ, & mortuus est, iuxta quod locutus fue-
rat vir Dei, quando descenderat rex ad eum.
* Factumq; est secundum sermonẽ viri Dei, 18
quem dixerat regi, quando ait: Duo modij
hordei statere vno erunt, & modius similæ
statere vno, hoc eodem tempore cras in por-
ta Samariæ: * quando responderat dux ille 19
viro Dei & dixerat: Etiamsi Dominus fece-
rit cataractas in cœlo, numquid poterit fieri
quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis
tuis, & inde non comedes. * Euenit ergo ei 20
sicut prædictum fuerat, & conculcauit eum
populus in porta, & mortuus est.

CAP. VIII.

Sup. 4. f. 35. ELiseus autem locutus est ad mulierem, 1
" cuius viuere fecerat filium, dicens: Sur- A
ge, vade tu, & domus tua, & peregrinare
vbicumque repereris: vocauit enim Dominus
famem, & veniet super terram septem an-
nis. * Quæ surrexit, & fecit iuxta verbum ho- 2
minis Dei: & vadens cum domo sua, pere-
grinata est in Terra Philisthijm diebus mul-
tis. * Cumq; finiti essent anni septem, reuer- 3
sa est Mulier de Terra Philisthijm: & egres-
sa est, vt interpellaret regem pro domo sua,
& pro agris suis. * Rex autem loqueba- 5
tur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Nar-
ra mihi omnia magnalia, quæ fecit Elisæus.
* Cumque ille narraret regi, quo modo mor- 5
tuum suscitasset, apparuit mulier, cuius vi- B
uificauerat filium, clamans ad regem pro do-
mo sua, & pro agris suis. Dixitq; Giezi: Do-
mine mi rex, hæc est mulier, & hic est filius
eius, quem suscitauit Eliseus. * Et interroga- 6
uit rex mulierem, quæ narrauit ei. Deditque
ei rex eunuchum vnum, dicens: Restitue ei
omnia, quæ sua sunt, & vniuersos reditus
agrorum à die, qua reliquit terram vsque ad
7 præsens. * Venit quoque Eliseus Damascum,
& Benadad rex Syriæ ægrotabat: nunciaue-
8 runtq; ei, dicentes: Venit vir Dei huc. * Et ait
rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade
C in occursum viri Dei, & consule Dominum
per eum, dicens: Si euadere potero de infir-
9 mitate mea hac? * Iuit igitur Hazael in occur-
sum eius, habens secum munera, & omnia
bona Damasci, onera quadraginta camelo-
rum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius
tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, di-
cens: Si sanari potero de infirmitate mea hac?
10 * Dixitque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanabe-
ris: porrò ostendit mihi Dominus, quia mor-
11 te morietur. * Stetitq; cum eo, & conturbatus
est vsque ad suffusionẽ vultus: fleuitque vir
12 Dei. * Cui Hazael ait: Quare dominus
D meus flet? At ille dixit: Quia scio, quæ factu-
rus sis filijs Israel mala. Ciuitates eorum mu-
nitas igne succendes, & iuuenes eorum in-
terficies gladio, & paruulos eorum elides, &
13 prægnantes diuides: * Dixitq; Hazael: Quid
enim sum seruus tuus canis, vt faciam rem
istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi
14 Dominus te regem Syriæ fore. * Qui cũ re-
cessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum.
Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille re-
spondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem.
15 * Cumq; venisset dies altera, tulit stragulũ,
& infudit aquam, & expandit super faciem
eius: quo mortuo, regnauit Hazael pro eo.
16 * Anno quinto Iorã filii Achab regis Israel,
& Iosaphat regis Iuda regnauit Ioram filius 2. Par. 21. b. 5.
17 Iosaphat rex Iuda. * " Triginta duorũ anno-
rũ erat cũ regnare cœpisset, & octo annis re-
18 gnauit in Ierusalẽ. * Ambulauitq; in vijs re-
E gũ Israel, sicut ambulauerat domus Achab:
filia enim Achab erat vxor eius: & fecit, quod
19 malum est in conspectu Domini. * " Noluit 2. Reg. 7. c. 16.
autem Dominus disperdere Iudam, propter
Dauid seruũ suũ, sicut promiserat ei, vt da-
ret illi lucernam, & filijs eius cunctis diebus.
20 * " In diebus eius recessit Edom, ne esset sub 2. Par. 21. b. 8.
21 Iuda, & constituit sibi regẽ. * Venitq; Ioram
F Seira, & omnes currus cum eo, & surrexit no-
cte, percussitque Idumæos, qui eũ circũdede-
rant, & principes curruum, populus autem
22 fugit in tabernacula sua. * Recessit ergo
Edom ne esset sub Iuda, vsque ad diem hanc.
23 Tunc recessit & Lobna in tẽpore illo. * Reli-
qua autem sermonum Ioram, & vniuersa,
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
24 verborum dierum regum Iuda? * Et dormi-
uit Ioram cum patribus suis, sepultusque est
cum eis in ciuitate Dauid, & regnauit Ocho-
25 zias filius eius pro eo. * Anno duodecimo Io- 2. Par. 22. a. 2.
ram filij Achab regis Israel regnauit Ocho-

zias

zias filius Ioram regis Iudæ. * Viginti duo- 26
rum annorum erat Ochozias cum regnare G
cœpisset, & vno anno regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Athalia filia Amri regis
Israel. * Et ambulauit in vijs domus Achab: 27
& fecit quod malum est coram Domino,
sicut domus Achab: gener enim domus
Achab fuit. * Abijt quoque cum Ioram filio 28
Achab ad prœliandum contra Hazael regem
Syriæ in Ramoth Galaad, & vulnerauerunt
Syri Ioram: * qui reuersus est vt curaretur, 29
in Iezrahel: quia vulnerauerant eum Syri in
Ramoth præliantem contra Hazael regem
Syriæ. Porrò Ochozias filius Ioram rex Iu-
da, descendit inuisere Ioram filium Achab in
Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

Eliseus autem prophetes vocauit vnum 1
de filijs prophetarum, & ait illi: Accin- A
ge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc
3. Reg. 19. 16. in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.
* Cumque veneris illuc, videbis Iehu fi- 2
lium Iosaphat filij Namsi, & ingressus susci-
tabis eum de medio fratrum suorum, & in-
troduces in interius cubiculum. * Tenensque 3
lenticulam olei, fundes super caput eius, &
dices: Hæc dicit Dominus: Vnxi te regem
super Israel. Aperiesque ostium, & fugies,
& non ibi subsistes. * Abiit ergo adolescens 4
puer prophetæ in Ramoth Galaad, * & in- 5
gressus est illuc: ecce autem principes exer-
citus sedebant, & ait: Verbum mihi ad te, ò
princeps. Dixitq; Iehu: Ad quem ex omnibus
nobis? At ille dixit: Ad te ò princeps. * Et 6
surrexit, & ingressus est cubiculum: at ille fu-
dit oleum super caput eius, & ait: Hæc dicit B
Dominus Deus Israel: vnxi te regem super
populum Domini Israel, * & percuties do- 7
mum Achab domini tui, & vlciscar sangui-
nem seruorum meorum prophetarũ, & san-
3. Reg. 21. 20. guinem omnium seruorum Domini de ma-
nu Iezabel. * Perdamque omnem domum 8
Achab: & interficiam de Achab mingentem
ad parietem, & clausum, & nouissimum in
3. Reg. 15. 29. Israel. * Et dabo domũ Achab, sicut domum 9
3. Reg. 16. 3. Ieroboam filij Nabat, & sicut domum Baa-
se filij Ahia. * Iezabel quoque comedent ca- 10
nes in agro Iezrahel, nec erit, qui sepeliat eã.
Aperuitq; ostiũ, & fugit. * Iehu autem egres- 11
sus est ad seruos domini sui: qui dixerunt ei:
Recte ne sunt omnia? quid venit insanus
iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem,
& quid locutus sit. * At illi responderunt: 12
Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait C
eis: Hæc, & hæc locutus est mihi, & ait: Hæc
dicit Dominus: Vnxi te regem super Israel.
* Festinauerunt itaque, & vnusquisque tol- 13
lens pallium suum posuerunt sub pedibus
eius, in similitudinẽ tribunalis, & cecinerunt
tuba, atque dixerunt: Regnauit Iehu. * Con- 14
iurauit ergo Iehu filius Iosaphat filij Namsi
contra Ioram: porrò Ioram obsederat Ra- Sup. 8. [illegible] 23.
moth Galaad, ipse, & omnis Israel cõtra Ha-
15 zael regem Syriæ: & reuersus fuerat vt
curaretur in Iezrahel propter vulnera, quia
percusserãt eum Syri, præliantẽ contra Ha-
zael regem Syriæ: Dixitq; Iehu: Si placet vo-
bis, nemo egrediatur profugus de ciuitate, ne
16 vadat, & nunciet in Iezrahel. * Et ascendit,
& profectus est in Iezrahel: Iorã enim ægro-
tabat ibi, & Ochozias rex Iuda descenderat
17 ad visitandum Ioram. * Igitur speculator,
D qui stabat super turrim Iezrahel vidit globũ
Iehu venientis, & ait: Video ego globum.
Dixitq; Ioram: Tolle currum, & mitte in oc-
cursum eorum, & dicat vadens: Recte ne
18 sunt omnia? * Abijt ergo, qui ascenderat
currum, in occursum eius, & ait: Hæc dicit
rex: Paccata ne sũt omnia? Dixitq; Iehu: Quid
tibi & paci? transi, & sequere me: Nunciauit
quoque speculator, dicens: Venit nuncius ad
19 eos, & non reuertitur. * Misit etiam currum
equorum secundum: venitque ad eos, & ait:
Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Iehu
20 Quid tibi & paci? transi, & sequere me. * Nũ-
E ciauit autem speculator, dicens: Venit vsque
ad eos, & non reuertitur: est autem inces-
sus, quasi incessus Iehu filij Namsi, præceps
21 enim graditur. * Et ait Ioram: Iunge cur-
rum. Iunxeruntque currum eius, & egressus
est Ioram rex Israel, & Ochozias rex Iuda,
singuli in curribus suis, egressique sunt in oc-
cursum Iehu, & inuenerunt eum in agro Na-
22 both Iezrahelitæ. * Cumque vidisset Ioram
Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille respondit:
Quæ pax? adhuc fornicationes Iezabel ma-
23 tris tuæ, & veneficia eius multa vigent. * Cõ-
uertit autem Ioram manum suam, & fugiens
24 ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia. * Porrò
Iehu tetendit arcum manu, & percussit Io-
ram inter scapulas: & egressa est sagitta per
25 cor eius, statimque corruit in curru suo. * Di-
xitq; Iehu ad Badacer ducem: Tolle, proijce
eum in agro Naboth Iezrahelitæ: memini
enim quando ego, & tu sedentes in curru se-
quebamur Achab patrem huius, quòd Dñs
26 onus hoc leuauerit super eum, dicens: * Si 3. Re. [illegible] f. 22.
non pro sanguine Naboth, & pro sanguine
F filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus,
reddam tibi in agro isto, dicit Dominus.
Nunc ergo tolle, & proijce eum in agrum
27 iuxta verbum Domini. * Ochozias autem
rex Iuda videns hoc, fugit per viam domus
horti: persecutusque est eum Iehu, & ait:
Etiam hunc percutite in curru suo. Et per-
cusserunt eum in ascensu Gauer, qui est iuxta
Ieblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus
28 est ibi. * Et imposuerunt eum serui eius su-
per currum suum, & tulerunt in Ierusalem:
sepelieruntque eum in sepulchro cum patri-
bus

bus suis in Ciuitate Dauid. * Anno vndeci- 2
mo Ioram filij Achab, regnauit Ochozias
super Iudam, * venitque Iehu in Iezrahel. 30
Porrò Iezabel introitu eius audito, depinxit
oculos suos stibio, & ornauit caput suum, &
respexit per fenestram * ingredientem Iehu 31
n 3. Re. 16. c. 10. per portam, & ait. " Numquid pax potest es-
se Zambri, qui interfecit dominum suũ? * Le- G
uauitque Iehu faciem suam ad fenestram, &
ait: Quæ est ista? & inclinauerunt se ad eum
duo, vel tres eunuchi. * At ille dixit eis: Præ- 32
cipitate eam deorsum, & præcipitauerunt
eam, aspersusque est sanguine paries, & equo-
rum vngulæ conculcauerunt eam. * Cum- 33
que introgressus esset, vt comederet, biberet-
que ait: Ite, & videte maledictam illam, &
sepelite eam: quia filia regis est. * Cumq; is- 34
sent, vt sepelirent eam, non inuenerunt nisi
caluaria, & pedes, & summas manus. * Re- 35
n 3. Re. 21. f. 23. uersiq; nunciauerunt ei. Et ait Iehu. " Sermo 36
Domini est, quem locutus est per seruum
suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Iez-
rahel comedent canes carnes Iezabel, * & 37
erunt carnes Iezabel sicut stercus super fa-
ciem terræ in agro Iezrahel, ita vt præte-
reuntes dicant: Hæccine est illa Iezabel?

CAP. X.

ERant autem Achab septuaginta filij in 1
Samaria: scripsit ergo Iehu litteras, & A
misit in Samariam, ad optimates ciuitatis, &
ad maiores natu, & ad nutritios Achab, di-
cens: * Statim vt acceperitis litteras has, 2
qui habetis filios domini vestri, & currus, &
equos, & ciuitates firmas, & arma, * eligite 3
meliorem, & eum qui vobis placuerit de
filijs domini vestri, & eum ponite super so-
lium patris sui, & pugnate pro domo domi-
ni vestri. * Timuerũt illi vehemẽter, & dixe- 4
runt: Ecce duo reges nõ potuerunt stare co-
ram eo, & quomodo nos valebimus resistere?
* Miserunt ergo pręposīti domus, & pręfecti 5
ciuitatis, & maiores natu, & nutritij, ad Ie-
hu, dicentes: Serui tui sumus, quæcumq; ius-
seris, faciemus, nec constituemus nobis re-
gem: quæcumque tibi placent, fac. * Rescri- 6
psit autem eis litteras secundò, dicens: Si mei B
estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum
domini vestri, & venite ad me hac eadẽ ho-
ra cras in Iezrahel. Porrò filij regis, septua-
ginta viri apud optimates ciuitatis nutrie-
bantur. * Cumq; venissent litteræ ad eos, tu- 7
lerunt filios regis, & occiderunt septuaginta
viros, & posuerunt capita eorum in cophi-
nis, & miserunt ad eum in Iezrahel. * Venit 8
autem nuncius, & indicauit ei, dicens: Attu-
lerunt capita filiorum regis. Qui respõdit: Po-
nite ea ad duos aceruos iuxta introitum por-
tæ vsque mane. * Cumq; diluxisset, egressus 9
est, & stans dixit ad omnem populum: Iusti
estis: si ego coniuraui contra dñm meum, &
interfeci eum, quis percussit omnes hos?
10 * " Videte ergo nunc, quoniam nõ cecidit de n 3. Re. 21. g. 29.
sermonibus Dñi in terram, quos locutus est
Dominus super domum Achab, & Domi-
C nus fecit quod locutus est in manu serui sui
11 Eliæ. * Percussit igitur Iehu omnes, qui reli-
qui erant de domo Achab in Iezrahel, &
vniuersos optimates eius, & notos, & sacer-
dotes, donec non remanerent ex eo reliquię.
12 * Et surrexit, & venit in Samariam: cumque
13 venisset ad Cameram pastorũ in via, * inue-
nit fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitque ad
eos. Quinam estis vos? Qui responderunt: Fra-
tres Ochoziæ sumus, & descendimus ad sa-
14 lutandos filios regis, & filios reginæ. * Qui
ait: Comprehendite eos viuos. Quos cum
comprehendissent viuos, iugulauerunt eos
in cisterna iuxta Cameram, quadraginta
duos viros, & non reliquit ex eis quemquam.
15 * Cumque abijsset inde, inuenit Ionadab fi-
lium Rechab in occursum sibi, & benedixit
ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum re-
ctum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait
Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam.
Qui dedit ei manum suam. At ille leuauit eũ
16 ad se in currũ. * dixitque ad eum: Veni me-
D cum, & vide zelum meum pro Domino. Et
17 impositum in curru suo, * duxit in Sama-
riam. Et percussit omnes, qui reliqui fue-
rant de Achab in Samaria vsque ad vnum,
iuxta verbum Domini, quod locutus est per
18 Eliam. * Congregauit ergo Iehu omnẽ po-
pulum, & dixit ad eos: " Achab coluit Baal n 3. Re. 16. g. 31.
19 parum, ego autem colam eũ amplius. * Nunc
igitur omnes prophetas Baal, & vniuersos
seruos eius, & cunctos sacerdotes ipsius vo-
cate ad me; nullus sit, qui non veniat, sacrifi-
cium enim grande est mihi Baal: quicumque
defuerit, non viuet. Porrò Iehu faciebat
E hoc insidiosè, vt disperderet cultores Baal
20 * Et dixit: Sanctificate diem sollemnem
21 Baal. * Vocauitque & misit in vniuersos ter-
minos Israel, & venerunt cuncti serui Baal:
non fuit residuus, ne vnus quidem, qui non
veniret. Et ingressi sunt templum Baal: & re-
pleta est domus Baal, à sũmo vsque ad sum-
22 mum. * Dixitque his, qui erant super vestes:
Proferte vestimenta vniuersis seruis Baal. Et
23 protulerunt eis vestes. * Ingressusque Iehu,
& Ionadab filius Rechab templum Baal, ait
cultoribus Baal: Perquirite, & videte, ne quis
forte vobiscum sit de seruis Dñi, sed vt sint
24 serui Baal soli. Ingressi sũt igitur, vt facerẽt
victimas, & holocausta: Iehu autem præpa-
rauerat sibi foris octoginta viros, & dixerat
eis: Quicumq; fugerit de hominibus his, quos
ego adduxero in manus vestras, anima eius
25 erit pro anima illius. * Factum est autem, cũ
F completum esset holocaustum, præcepit
Iehu militibus & ducibus suis: Ingredimini,
& per.

& percutite eos, nullus euadat. Percusse-
runtque eos in ore gladij, & proiecerunt mi-
lites, & duces: & ierunt in ciuitatem templi
Baal, *& protulerunt statuam de fano Baal, 26
& combusserunt, *& comminuerunt eam. 27
Destruxerunt quoque ædem Baal, & fece-
runt pro ea latrinas vsque in diem hãc.*De- 28
leuit itaque Iehu Baal de Israel: * verumta- 29
men à peccatis Ieroboã filij Nabat, qui pec-
care fecit Israel, non recessit, nec dereliquit
vitulos aureos, qui erant in Bethel, & in Dã.
* Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia stu- 30
diose egisti quod rectum erat, & placebat
in oculis meis, & omnia quæ erant in corde
n Inf. 15. c. 8. meo fecisti contra domum Achab: n filij tui
vsque ad quartam generationem sedebunt
super thronum Israel. * Porrò Iehu non cu- 31
stodiuit, vt ambularet in lege Domini Dei G
Israel in toto corde suo: non enim recessit à
peccatis Ieroboã, qui peccare fecerat Israel.
*In diebus illis cœpit Dñs tędere super Israel: 32
percussitq; eos Hazael in vniuersis finibus Is-
rael,* à Iordane contra Orientalem plagam, 33
omnem Terram Galaad, & Gad, & Ruben,
& Manasse, ab Aroer, quæ est super Torren-
tem Arnon, & Galaad, & Basan. * Reliqua 34
autem verborum Iehu, & vniuersa quę fecit,
& fortitudo eius, nonne hæc scripta sunt in
Libro verborũ dierũ regũ Israel? *Et dormi- 35
uit Iehu cum patribus suis, sepelieruntq; eum
in Samaria: & regnauit Ioachaz filius eius
pro eo. * Dies autẽ, quos regnauit Iehu super
Israel, viginti & octo anni sunt, in Samaria.

CAP. XI.

ATHalia vero mater Ochozię, vidẽs mor- 1
tuum filium suum, surrexit, & interfe- A
2. Par. 22. d. 10. cit omne semen regium. * Tollens autẽ Iosa- 2
ba filia regis Ioram, soror Ochoziæ, Ioas
filium Ochoziæ, furata est eum de medio
filiorum regis, qui interficiebantur, & nutri-
cem eius de triclinio: & abscondit eum à fa-
cie Athaliæ, vt non interficeretur. * Eratque 3
cum ea sex annis clam in domo Domini:
n 2 Par. 23. a. 1. porrò Athalia regnauit super terram. *n An- 4
no autem septimo misit Ioiada, & assumens
centuriones, & milites introduxit ad se in
templum Domini, pepigitque cum eis fœ-
dus: & adiurans eos in domo Domini, osten-
dit eis filium regis: * & præcepit illi, dicens: 5
Iste est sermo, quem facere debetis: * Ter- 6
tia pars vestrum introeat sabbato, & obser- B
uet excubias domus regis. Tertia autem
pars sit ad portam Sur: & tertia pars sit ad
portam, quæ est post habitaculum scutario-
rum: & custodietis excubias domus Messa.
* Duæ verò partes è vobis, omnes egredien- 7
tes sabbato, custodiant excubias domus Do-
mini circa regem. * Et vallabitis eum, ha- 8
bentes arma in manibus vestris: si quis au-
tem ingressus fuerit septum templi, interfi-
ciatur: eritisque cum rege introeunte, &
9 egrediente: * Et fecerunt centuriones iuxta
omnia, quæ præceperat eis Ioiada sacerdos,
& assumentes singuli viros suos, qui ingre-
diebantur sabbatum, cum his, qui egredie-
bantur sabbato, venerunt ad Ioiadam sacer-
10 dotem. * Qui dedit eis hastas, & arma regis
11 Dauid, quæ erant in domo Domini. * Et
C steterunt singuli habentes arma in manu sua
à parte templi dextra, vsque partem sini-
12 stram altaris, & ædis, circum regem. * Pro-
duxitque filium regis, & posuit super eum
diadema, & testimonium, feceruntque eum
regem, & vnxerunt, & plaudentes manu, di-
13 xerunt: Viuat rex. *Audiuit autem Athalia
vocem populi currentis, & ingressa ad tur-
14 bas in templum Domini, *vidit regem stan-
tem super tribunal iuxta morẽ, & cantores,
& tubas prope eum, omnemque populum
terræ lætantem, & canentem tubis: & scidit
vestimenta sua, clamauitque Coniuratio, cõ-
15 iuratio. * Præcepit autem Ioiada centurio-
nibus qui erant super exercitũ, & ait eis: Edu-
cite eam extra septa templi, & quicumque
eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat
enim sacerdos: Non occidatur in templo Do-
16 mini. *Imposuerũtque ei manus, & impege-
runt eam per viam introitus equorum, iuxta
17 palatium, & interfecta est ibi. * Pepigit ergo
D Ioiada fœdus inter Dominum, & inter re-
gem, & inter populum, vt esset populus Do-
18 mini, & inter regem, & populum. *Ingressus-
que est omnis populus terræ templum Baal,
& destruxerunt aras eius, & imagines con-
triuerunt valde: Mathan quoque sacerdotem
Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacer-
19 dos custodias in domo Domini. *Tulitq; cen-
turiones, & Cerethi, & Phelethi legiones, &
omnem populum terræ, deduxeruntq; regem
de domo Domini: & venerunt per viam por-
tæ scutariorum in palatium, & sedit super
20 thronum regum. *Lætatusque est omnis po-
pulus terrę, & ciuitas conquieuit: Athalia au-
21 tem occisa est gladio in domo regis. * Septẽ-
que annorũ erat Ioas, cum regnare cępisset.

CAP. XII.

1 ANno septimo Iehu regnauit Ioas: &
A quadraginta annis regnauit in Ierusa-
lem: nomen matris eius Sebia de Bersabee.
2 * Fecitq; Ioas rectũ coram Dño cunctis die-
3 bus, quibus docuit eum Ioiada sacerdos. * Ve-
rumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat in excelsis
4 incensum. * Dixitque Ioas ad sacerdotes: Om-
nem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit
in templum Domini à prætereuntibus, quæ
offertur pro pretio animæ, & quam sponte
& arbitrio cordis sui inferunt in templũ Do-
5 mini: * accipiant illam sacerdotes iuxta ordi-
nem suum, & instaurent sarta tecta domus,
si qui-

si quid necessarium viderint instauratione.
* Igitur vsq; ad vigesimum tertium annum 6
regis Ioas, non instaurauerūt sacerdotes sar-
tatecta tēpli. *Vocauitq; rex Ioas Ioiadā pō- 7
tificem, & sacerdotes, dicens eis: Quare sarta- B
tecta non istauratis templi? nolite ergo am-
plius accipere pecuniam iuxta ordinem ve-
strum, sed ad instaurationem templi reddite
eam. * Prohibitiq; sunt sacerdotes vltra acci- 8
pere pecuniam à populo, & instaurare sarta-
tecta domus. * Et tulit Ioiada pontifex ga- 9
zophylacium vnum, aperuitque foramē de-
super, & posuit illud iuxta altare ad dexterā
ingredientiū domum Domini, mittebantque
in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, om-
nem pecuniam, quæ deferebatur ad templū
Domini. *Cumq; viderent nimiam pecuniā 10
esse in gazophylacio, ascendebat scriba re-
gis, & pōtifex, effundebantq; & numerabant
pecuniā, quæ inueniebatur in domo Dñi: * 11
& dabant eam iuxta numerum, atq; mensurā G
in manu eorum, qui præerant cæmentarijs
domus Dñi: qui impendebant eam in fabris
lignorum, & in cęmentarijs ijs, qui opera-
bantur in domo Dñi, *& sartatecta faciebāt: 12
& in ijs, qui cædebant saxa, & vt emerent li-
gna, & lapides, qui excidebantur, ita vt im-
pleretur instauratio domus Dñi in vniuersis,
quæ indigebant expensa ad muniendam do-
mum. * Verumtamen non fiebant ex eadem 13
pecunia hydriæ templi Domini, & fuscinu-
læ, & thuribula, & tubæ, & omne vas aureū,
& argenteum de pecunia, quæ inferebatur in
templum Domini. * ijs enim, qui faciebant 14
opus dabatur, vt instauraretur templum
Domini: *& non fiebat ratio ijs hominibus, 15
qui accipiebant pecuniam, vt distribuerent
eam artificibus, sed in fide tractabant eam. * 16
Pecuniam vero pro delicto, & pecuniam pro
peccatis non inferebant in templum Domi-
ni, quia sacerdotum erat. * Tunc ascendit 17
Hazael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth, D
cepitq; eam: & direxit faciem suam, vt ascen-
deret in Ierusalem. *Quam ob rem tulit Ioas 18
rex Iuda omnia sanctificata, quæ consecra-
uerant Iosaphat, & Ioram, & Ochozias patres
eius reges Iuda, & quæ ipse obtulerat: & vni-
uersum argentum, quod inueniri potuit in
thesauris templi Domini, & in palatio regis:
misitque Hazaeli regi Syrię, & recessit ab Ie-
rusalem. *Reliqua autem sermonum Ioas, & 19
vniuersa quę fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro verborum dierum regum Iuda? *Sur- 20
rexerunt autem serui eius, & coniurauerunt
inter se, percusseruntq; Ioas in Domo Mello
in descensu Sella. * Iosachar namque filius 21
Semaath, & Iozabad filius Somer serui eius,
percusserunt eum & mortuus est: & sepelie-
runt eum cum patribus suis in Ciuitate Da-
uid, regnauitque Amasias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno vigesimotertio Ioas filij Ochozię
A regis Iuda, regnauit Ioachaz filius Ie-
hu super Israel in Samaria decem, & septem
2 annis. * Et fecit malum coram Domino, se-
cutusque est peccata Ieroboā filij Nabat, qui
peccare fecit Israel, & non declinauit ab eis.
3 * Iratusq; est furor Domini contra Israel, &
tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, &
in manu Benadad filij Hazael cūctis diebus.
4 * Deprecatus est autem Ioachaz faciem Do-
mini, & audiuit eū Dominus: vidit enim an-
gustiam Israel, quia attriuerat eos rex Sy-
5 riæ: * & dedit Dominus saluatorem Israeli,
& liberatus est de manu regis Syriæ: habita-
ueruntque filij Israel in tabernaculis suis si-
6 cut heri & nudiustertius. *Verumtamen non
B recesserunt à peccatis domus Ieroboam, qui
peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaue-
runt: siquidē & lucus permansit in Samaria.
7 * Et non sunt derelicti Ioachaz de populo
nisi quinquaginta equites, & decem currus,
& decem millia peditum: interfecerat enim
eos rex Syriæ, & redegerat quasi puluerem
8 in tritura areæ. *Reliqua autem sermonum
Ioachaz, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo
eius nonne hæc scripta sunt in Libro sermo-
9 num dierum regum Israel? * Dormiuitque
Ioachaz cum patribus suis, & sepelierunt eū
in Samaria: regnauitque Ioas filius eius pro
10 eo. * Anno trigesimo septimo Ioas regis Iu-
da regnauit Ioas filius Ioachaz super Israel
11 in Samaria sedecim annis, * & fecit quod
malum est in conspectu Domini: non decli-
nauit ab omnibus peccatis Ieroboā filij Na-
bat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis am-
12 bulauit. * Reliqua autem sermonū Ioas, &
vniuersa quę fecit, & fortitudo eius, quo mo-
do pugnauerit contra Amasiā regem Iuda,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum
13 dierum regum Israel? *Et dormiuit Ioas cum
patribus suis: Ieroboam autem sedit super
solium eius. Porrò Ioas sepultus est in Sama-
14 ria cum regibus Israel. *Eliseus autem ęgro-
C tabat infirmitate, qua & mortuus est, descen-
ditque ad eum Ioas rex Israel, & flebat coram
eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Is-
15 rael, & auriga eius. * Et ait illi Eliseus: Af-
fer arcum & sagittas. Cumque attulisset ad
16 eum arcum, & sagittas, * dixit ad regem
Israel: Pone manum tuam super arcum. Et
cum posuisset ille manum suam, superposuit
17 Eliseus manus suas manibus regis, * & ait:
Aperi fenestram orientalem. Cumque ape-
ruisset, dixit Eliseus: Iace sagittam. Et iecit.
Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, & sa-
gitta salutis contra Syriam: percutiesque Sy-
18 riam in Aphec, donec consumas eam. * Et
ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum
dixit ei: Percute iaculo terram. Et cum per-
cus-

cuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, * iratus 19
eſt vir Dei contra eum,& ait: Si percuſſiſſes
quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſſiſ-
ſes Syriam vſque ad conſumptionem: nunc
autem tribus vicibus percuties eam. * Mor- 20
tuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. La- D
trunculi autem de Moab venerunt in terrã
‟ Eccl. 48. b. 14. in ipſo anno. * ‟ Quidam autem ſepelientes 21
hominem, viderunt latrunculos,& proiece-
runt cadauer in ſepulchro Eliſei. Quod cum
tetigiſſet oſſa Eliſei, reuixit homo, & ſtetit
ſuper pedes ſuos. * Igitur Hazael rex Syriæ 22
afflixit Iſrael cũctis diebus Ioachaz:* & mi- 23
ſertus eſt Dñs eorum, & reuerſus eſt ad eos
propter pactũ ſuũ, quod habebat cũ Abra-
ham, & Iſaac, & Iacob: & noluit diſperdere
eos, neq; proijcere penitus vſque in præſens
tẽpus. *Mortuus eſt autẽ Hazael rex Syriæ, 24
& regnauit Benadad filius eius pro eo. *Por- 25
rò Ioas filius Ioachaz tulit vrbes de manu
Benadad filij Hazael, quas tulerat de manu
Ioachaz patris ſui iure prælij, tribus vicibus
percuſſit eũ Ioas,& reddidit ciuitates Iſrael.

CAP. XIV.

‟ 1. Par. 25 a. 1. IN anno ſecũdo Ioas filij Ioachaz regis Iſ- 1
rael regnauit Amaſias filius Ioas regis Iu- A
da. * ‟ Vigintiquinque annorum erat, cum 2
regnare cœpiſſet: viginti autem, & nouem
annis regnauit in Ieruſalem, nomen matris
eius Ioadan de Ieruſalem. * Et fecit rectum 3
coram Domino, verumtamen nõ vt Dauid
pater eius. Iuxta omnia, quæ fecit Ioas pater
ſuus, fecit: * niſi hoc tamen quod excelſa nõ 4
abſtulit: adhuc enim populus immolabat,&
adolebat incenſum in excelſis. *Cumq; obti- 5
nuiſſet regnum, percuſſit ſeruos ſuos, qui in- B
terfecerant regem patrem ſuum: * filios au- 6
tem eorum, qui occiderant, nõ occidit iuxta
quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut
‟ Deut. 24 c. 16. Ezec. 18. e. 20. præcepit Dominus, dicens: ‟ Non morien-
tur patres pro filijs, neque filij morientur
pro patribus: ſed vnuſquiſq; in peccato ſuo
morietur. *Ipſe percuſſit Edom in Valle Sa- 7
linarũ decem millia, & apprehendit petram
in prelio, vocauitq; nomẽ eius Iectehel vſque
in præſentem diem. * Tunc miſit Amaſias 8
nuncios ad Ioas filium Ioachaz, filij Iehu re-
gis Iſrael, dicẽs:*Veni,& videamus nos. *Re- 9
miſitque Ioas rex Iſrael ad Amaſiã regẽ Iu- C
da, dicens: Carduus Libani miſit ad cedrum,
quæ eſt in Libano, dicens: Da filiam tuã filio
meo vxorẽ. Tranſieruntq; beſtiæ ſaltus, quæ
ſunt in Libano,& cõculcauerunt carduum.
*Percutiẽs inualuiſti ſuper Edom, & ſuble- 10
uauit te cor tuum: contentus eſto gloria, &
ſede in domo tua: quare prouocas malum, vt
cadas tu, & Iudas tecum? * Et non acquie- 11
uit Amaſias: Aſcenditque Ioas rex Iſrael,&
viderunt ſe, ipſe & Amaſias rex Iuda in
Bethſames oppido Iudæ. * Percuſſuſque eſt 12
Iuda coram Iſrael, & fugerunt vnuſquiſque
13 in tabernacula ſua. * Amaſiam vero regem
D Iuda filiũ Ioas filij Ochoziæ cepit Ioas rex
Iſrael in Bethſames,& adduxit eum in Ieru-
ſalem: & interrupit murum Ieruſalẽ, à por-
ta Ephraim vſque ad portam anguli, qua-
14 dringentis cubitis.*Tulitque omne aurum,
& argentum,& vniuerſa vaſa, quæ inuenta
ſunt in domo Domini, & in theſauris regis,
& obſides, & reuerſus eſt in Samariam.
15 * Reliqua autem verborum Ioas, quæ fe-
cit, & fortitudo eius, qua pugnauit contra
Amaſiam regem Iuda, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſ-
16 rael? *Dormiuitque Ioas cũ patribus ſuis, &
E ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael:
17 & regnauit Ieroboã filius eius pro eo. * Vi-
xit autem Amaſias, filius Ioas, rex Iuda, poſt-
quam mortuus eſt Ioas filius Ioachaz regis
18 Iſrael quindecim annis. * Reliqua autẽ ſer-
monum Amaſiæ, nonne hæc ſcripta ſunt in
19 Libro ſermonum dierum regum Iuda?*Fa-
ctaque eſt contra eum coniuratio in Ieruſa-
lem: at ille fugit in Lachis. Miſeruntq; poſt
20 eũ in Lachis, & interfecerunt eum ibi. * Et
aſportauerunt in equis, ſepultuſque eſt in Ie-
ruſalem cũ patribus ſuis in ciuitate Dauid.
21 * ‟ Tulit autem vniuerſus populus Iudæ *‟ 2. Par. 26 a. 1.*
F Azariam annos natum ſedecim,& cõſtitue-
22 runt eum regẽ pro patre eius Amaſia.*Ipſe
ædificauit Ælath,& reſtituit eam Iudę, poſt-
23 quam dormiuit rex cum patribus ſuis.*An-
no quintodecimo Amaſiæ filij Ioas regis Iu-
da, regnauit Ieroboã filius Ioas regis Iſrael
24 in Samaria, quadraginta & vno anno: * &
fecit quod malum eſt coram Dño. Non re-
ceſſit ab omnibus peccatis Ieroboã filij Na-
25 bat, quia peccare fecit Iſrael. * Ipſe reſtituit
terminos Iſrael ab introitu Emath, vſque ad
G Mare ſolitudinis, iuxta ſermonem Dñi Dei
Iſrael, quem locutus eſt per ſeruum ſuũ ‟ Io- *‟ Ioan. 1. a. 1.*
nam filium Amathi prophetam, qui erat de
26 Geth, quæ eſt in Opher. * Vidit enim Dñs
afflictionem Iſrael amaram nimis, & quod
cõſumpti eſſent vſque ad clauſos carcere, &
extremos, & non eſſet, qui auxiliaretur Iſ-
27 raeli.*Nec locutus eſt Dñs, vt deleret nomẽ
Iſrael de ſub cœlo, ſed ſaluauit eos in manu
28 Ieroboam filij Ioas. *Reliqua autem ſermo-
num Ieroboam, & vniuerſa quę fecit,& for-
titudo eius, qua præliatus eſt, & quomodo
reſtituit Damaſcũ, & Emath Iudæ in Iſrael,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
29 dierum regum Iſrael? * Dormiuitque Iero-
boam cum patribus ſuis regibus Iſrael, &
regnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 ANno vigeſimo ſeptimo Ieroboam re-
A gis Iſrael regnauit Azarias filius Ama-
2 ſiæ regis Iuda. *Sedecim annorum erat cum

regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
eius Iechelia de Ieruſalem. * Fecitque quod 3
era placitum coram Dño, iuxta omnia quæ
fecit Amaſias pater eius. * Verumtamen ex- 4
celſa non eſt demolitus: adhuc populus ſa-
crificabat, & adolebat incenſum in excelſis.
u 2. Par. 26 *u Percuſſit autē Dñs regem, & fuit leproſus 5
a 21. vſque in diē mortis ſuæ, & habitabat in do-
mo libera ſeorſū: Ioat han vero filius regis
gubernabat palatiū, & iudicabat populum
terræ. * Reliqua autem ſermonum Azarię, & 6
vniuerſa quę fecit, nonne hęc ſcripta ſunt in B
libro verborum dierum regum Iuda? * Et 7
dormiuit Azarias cum patribus ſuis: ſepelie-
runtq; eum cū maioribus ſuis in ciuitate Da-
uid, & regnauit Ioathan filius eius pro eo.
* Anno trigeſimo octauo Azarię regis Iuda, 8
regnauit Zacharias filius Ieroboam ſuper Iſ-
rael in Samaria ſex menſibus: * & fecit quod 9
malum eſt coram Dño, ſicut fecerant patres
eius: non receſſit à peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Iſrael. * Coniura- 10
uit autem contra eum Sellum filius Iabes:
percuſſitque eum palā, & interfecit, regna-
uitque pro eo. * Reliqua autē verborū Za- 11
charię, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
u Sup. 10. monum dierū regum Iſrael? u Iſte eſt ſermo 12
30. Dñi, quem locutus eſt ad Iehu, dicēs: Filij tui C
vſque ad quartam generationem ſedebunt
ſuper thronum Iſrael. Factūq; eſt ita. * Sellū 13
filius Iabes regnauit trigeſimo nono anno
Azariæ regis Iuda: regnauit autē vno men-
ſe in Samaria. * Et aſcendit Manahem filius 14
Gadi de Therſa: venitq; in Samariā, & per-
cuſſit Sellum filium Iabes in Samaria, & in-
terfecit eū, regnauitq; pro eo. * Reliqua autē 15
verborū Sellum, & cōiuratio eius, per quam
tetendit inſidias, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierū regum Iſrael? * Tūc 16
percuſſit Manahem Thapſam, & omnes, qui
erant in ea, & terminos eius de Therſa: no-
luerant enim aperire ei: & interfecit omnes
prægnantes eius, & ſcidit eas. * Anno trigeſi- 17
monono Azariæ regis Iuda regnauit Mana- D
hem filius Gadi ſuper Iſrael decem annis in
Samaria. * Fecitque quod erat malum corā 18
Dño: non receſſit à peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Iſrael cunctis diebus
eius. * Veniebat Phul rex Aſſyriorū in ter- 19
rā, & dabat Manahem Phul mille talēta ar-
genti, vt eſſet ei in auxiliū, & firmaret regnū
eius. * Indixitq; Manahem argentum ſuper 20
Iſrael cunctis potentibus, & diuitibus, vt da-
ret regi Aſſyriorum quinquaginta ſiclos ar-
genti per ſingulos: reuerſuſque eſt rex Aſſy-
riorum, & non eſt moratus in terra. * Reli- 21
qua autē ſermonum Manahem, & vniuerſa,
quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonū dierum regū Iſrael? * Et dormiuit 22
E Manahem cum patribus ſuis: regnauitque
23 Phaceia filius eius pro eo. * Anno quinquageſi-
mo Azariæ regis Iuda regnauit Phaceia fi-
lius Manahem ſuper Iſrael in Samaria bien-
24 nio: * & fecit quod erat malum corā Dño:
non receſſit à peccatis Ieroboam filij Nabat,
25 qui peccare fecit Iſrael. * Coniurauit autem
aduerſus eum Phacee filius Romeliæ, dux
eius, & percuſſit eū in Samaria in turre do-
mus regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie, &
cum eo quinquaginta viros de filijs Galaa-
ditarum, & interfecit eum, regnauitque pro
26 eo. * Reliqua autem ſermonum Phaceia, &
vniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonum dierum regum Iſrael?
27 * Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ
F regis Iuda regnauit Phacee filius Romeliæ
28 ſuper Iſrael in Samaria viginti annis. * Et
fecit quod erat malum corā Dño: non receſ-
ſit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pec-
29 care fecit Iſrael. * In diebus Phacee regis Iſ-
rael venit Theglathphalaſar rex Aſſur, &
cepit Aion, & Abel Domum, Maacha, & Ia-
noe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilęā,
& vniuerſam Terrā Nephthali: & tranſtu-
30 lit eos in Aſſyrios. * Coniurauit autē, & te-
tendit inſidias Oſee filius Ela contra Phacee
filium Romeliæ, & percuſſit eum, & interfe-
cit: regnauitque pro eo vigeſimo anno Ioa-
31 tham filij Oziæ. * Reliqua autem ſermonū
Phacee, & vniuerſa quæ fecit, nōne hæc ſcri-
pta ſunt in Libro ſermonum dierum regum
32 Iſrael? * Anno ſecundo Phacee, filij Romelię u 2. Par. 27
regis Iſrael, regnauit Ioatham filius Ozię re- a. 1.
33 gis Iuda. * Vigintiquinque annorum erat
G cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis re-
gnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Ie-
34 ruſa, filia Sadoc. * Fecitque quod erat placi-
tum coram Dño: iuxta omnia quæ fecerat
35 Ozias pater ſuus, operatus eſt. * Verumtamē
excelſa non abſtulit: adhuc populus immo-
labat, & adolebat incenſum in excelſis: ipſe
ædificauit portam domus Dñi ſublimiſſi-
36 mā. * Reliqua autem ſermonum Ioatham,
& vniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta sūt
37 in Libro verborum dierū regum Iuda? * In
diebus illis cœpit Dñs mittere in Iudam Ra-
ſin regē Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.
38 Et dormiuit Ioatham cum patribus ſuis, ſe-
pultuſque eſt cum eis in Ciuitate Dauid pa-
tris ſui, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee filij Ro-
A meliæ regnauit Achaz filius Ioatham
2 regis Iuda. * u Viginti annorum erat Achaz u 2. Par.
cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis re- 28. a. 1.
gnauit in Ieruſalem: nō fecit quod erat pla-
citum in conſpectu Dñi Dei ſui, ſicut Dauid
3 pater eius. * ſed ambulauit in via regum Iſ-
rael: inſuper & filiū ſuum conſecrauit, tranſ-
ferens

ferens per ignem secundum idola Gentium:
quę dissipauit Dñs coram filiis Israel. *Im- 4
molabat quoq; victimas, & adolebat incen-
sum in excelsis,& in collibus. & sub omni li-
u Isai.7.a.1. gno frondoso. * u Tunc ascendit Rasin rex 5
Syriæ,& Phacee filius Romeliæ rex Israel in
Ierusalem ad pręliandũ:cumque obsiderent
Achaz,non valuerunt superare eum.* In tẽ- 6
pore illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailã Sy-
riæ,& eiecit Iudęos de Aila:& Idumęi vene-
runt in Ailam, & habitauerunt ibi vsque in
diem hanc. Misit autem Achaz nuncios ad 7
Theglathphalasar regem Assyriorum, di-
cens: Seruus tuus,& filius tuus ego sũ; ascen-
de,& saluum me fac de manu regis Syriæ,&
de manu regis Israel,qui consurrexerunt ad-
uersum me. *Et cũ collegisset argentum, & 8
aurum, quod inueniri potuit in domo Dñi,
& in thesauris regis, misit regi Assyriorum
munera. * Qui & acquieuit voluntati eius: 9
ascendit enim rex Assyriorũ in Damascũ,&
vastauit eã: & trãstulit habitatores eius Cy-
renen,Rasin autem interfecit. *Perrexitque 10
rex Achaz in occursum Theglathphalasar
regi Assyriorum in Damascũ. cumq; vidis-
set altare Damasci, misit rex Achaz ad Vriã
sacerdotem exemplar eius, & similitudinem
iuxta omne opus eius. * Extruxitque Vrias 11
sacerdos altare iuxta omnia quæ præceperat C
rex Achaz de Damasco, ita fecit sacerdos
Vrias, donec veniret rex Achaz de Dama-
sco. *Cũque venisset rex de Damasco,vidit 12
altare, & veneratus est illud: ascenditque &
immolauit holocausta,& sacrificium suum,
*& libauit libamina,& fudit sanguinem pa- 13
cificorũ,quæ obtulerat super altare. *Porrò 14
altare æreum,quod erat coram Dño,trãstu-
lit de facie templi,& de loco altaris, & de lo-
co templi Dñi: posuitque illud ex latere al-
taris ad Aquilonem. *Præcepit quoque rex 15
Achaz Vriæ sacerdoti, dicens: Super altare
maius offer holocaustum matutinum, & sa-
crificium vespertinum, & holocaustũ regis,
& sacrificium eius, & holocaustum vniuersi D
populi terræ,& sacrificia eorum,& libamina
eorum,& omnẽ sanguinẽ holocausti,& vni-
uersum sanguinẽ victimæ super illud effun-
des:altare vero ęreũ erit paratum ad volun-
tatem meã.*Fecit igitur Vrias sacerdos iux- 16
ta omnia,quæ præceperat rex Achaz.*Tu- 17
lit autem rex Achaz cælatas bases, & luterẽ,
qui erat desuper: & mare deposuit de bobus
æreis, qui sustentabant illud, & posuit super
pauimentũ stratum lapide.*Musach quoq; 18
sabbati, quod ædificauerat in templo:& in-
gressum regis exterius conuertit in tẽplum
Dñi propter regem Assyriorum. *Reliqua 19
autẽ verborũ Achaz, quæ fecit nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum re-
gum Iuda? *Dormiuitq; Achaz cũ patribus 20
suis, & sepultus est cum eis in Ciuitate Da-
uid,& regnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda re-
A gnauit Osee filius Ela in Samaria su-
2 per Israel nouem annis.*Fecitq; malum corã
Domino, sed non sicut reges Israel, qui ante
3 eum fuerant. * u Contra hunc ascendit Sal-
manasar rex Assyriorũ, & factus est ei Osee u Inf.18.b.9.
4 seruus, reddebatque illi tributa. *Cumq; de- Tob.1.a.2.
prehendisset rex Assyriorum Osee,quòd re-
bellare nitens misisset nũcios ad Sua regem
Aegypti,ne præstaret tributa regi Assyrio-
rum sicut singulis annis solitus erat; obsedit
5 eum,& vinctum misit in carcerem. *Perua-
gatusque est omnem terram: & ascendens
6 Samariam, obsedit eam tribus annis. * u An- u Inf.18.b.10.
no autem nono Osee, cepit rex Assyriorum
Samariam, & transtulit Israel in Assyrios:
posuitq; eos in Hala, & in Habor iuxta flu-
7 uium Gozan,in ciuitatibus Medorum. *Fa-
ctum est enim, cũ peccassent filij Israel Do-
mino Deo suo, qui eduxerat eos de Terra
B Aegypti,de manu Pharaonis regis Aegypti,
8 coluerunt deos alienos. * Et ambulauerunt
iuxta ritum Gentium, quas consumpserat
Dñs in conspectu filiorum Israel, & regum
9 Israel:quia similiter fecerãt.*Et offenderunt
filij Israel verbis non rectis Dominũ Deum
suum: & ædificauerunt sibi excelsa in cũctis
vrbibus suis à Turre custodum vsq; ad Ci-
10 uitatem munitã.*Feceruntque sibi statuas,
& lucos in omni colle sublimi,& subter om-
11 ne lignũ nemorosum: *& adolebant ibi in-
censum super aras in morem Gentium,quas
transtulerat Dñs à facie eorum:feceruntque
12 verba pessima irritantes Dominum, * &
coluerunt immunditias, de quibus præcepit
13 eis Dominus,ne facerent verbum hoc. * Et
testificatus est Dominus in Israel, & in Iuda
per manum omniũ Prophetarum,& Viden-
C tiũ, dicens: u Reuertimini à vijs vestris pes-
simis, & custodite præcepta mea,& ceremo- u Ier.25.a.5.
nias iuxta omnem legem, quam precepi pa-
tribus vestris: & sicut misi ad vos in manu
14 seruorum meorum Prophetarum. *Qui nõ
audierunt,sed indurauerunt ceruicem suam
iuxta ceruicem patrum suorum, qui nolue-
15 runt obedire Domino Deo suo. *Et abiece-
runt legitima eius, & pactum, quod pepigit
cum patribus eorũ, & testificationes, quibus
contestatus est eos: secutiq; sunt vanitates,
& vane egerunt: & secuti sunt Gentes,quæ
erant per circuitum eorũ, super quibus præ-
ceperat Dominus eis,vt nõ facerent, sicut &
16 illæ faciebant.*Et dereliquerũt omnia præ-
cepta Domini Dei sui: feceruntque sibi con-
flatiles duos vitulos,& lucos,& adorauerunt
vniuersam malitiam cœli:seruieruntq; Baal,
17 *& consecrauerunt filios suos, & filias suas

per ignem, & diuinationibus inseruiebant,
& augurijs: & tradiderũt se, vt facerent ma-
lum coram Dño, vt irritarẽt eum. *Iratusq; 18
est Dñs vehementer Israeli, & abstulit eos à
conspectu suo, & non remãsit nisi tribus Iu-
da tãtummodo. *Sed nec ipse Iuda custodi- 19
uit mandata Dñi Dei sui: verum ambulauit
in erroribus Israel, quos operatus fuerat.
*Proiecitq; Dñs omne semẽ Israel, & afflixit 20
eos, & tradidit eos in manu diripentium, do- D
nec proijceret eos à facie sua: * „ex eo iam 21 „3. Reg. 12. c. 19.
tẽpore, quo scissus est Israel à domo Dauid,
& cõstituerunt sibi regem Ieroboam filium
Nabat: separauit enim Ieroboã Israel à Do-
mino, & peccare eos fecit peccatum magnũ.
*Et ambulauerunt filij Israel in vniuersis 22
peccatis Ieroboam quæ fecerat: & non reces-
serunt ab eis, * „vsq; quo Dñs auferret Israel 23
à facie sua, sicut locutus fuerat in manu om- „Ier. 25. b. 9.
nium seruorum suorum Prophetarũ: trans-
latusq; est Israel de terra sua in Assyrios vs-
que in diem hanc. *Adduxit autem rex As- 24
syriorum de Babylone, & de Cutha, & de
Auah, & de Emath, & de Sapharuaim: &
collocauit eos in ciuitatibus Samariæ pro fi-
lijs Israel: qui possederũt Samariã, & habita-
uerunt in vrbibus eius. *Cũque ibi habitare 25
cępissent, non timebant Dñm: & immisit in
eos Dñs leones, qui interficiebant eos. *Nũ- 26
ciatũque est regi Assyriorum, & dictũ: Gen- E
tes, quas trãstulisti, & habitare fecisti in ciui-
tatibus Samariæ, ignorant legitima Dei ter-
ræ: & immisit in eos Dñs leones, & ecce in-
terficiunt eos, eo quòd ignorent ritum Dei
terræ. *Præcepit autem rex Assyriorum, di- 27
cens: Ducite illuc vnũ de sacerdotibus, quos
inde captiuos adduxistis, & vadat, & habitet
cum eis: & doceat eos legitima Dei terræ.
*Igitur cum venisset vnus de sacerdotibus 28
his, qui captiui ducti fuerant de Samaria, ha-
bitauit in Bethel, & docebat eos quomodo
colerent Dñm. *Et vnaquæq; Gens fabrica- 29
ta est deũ suum: posueruntq; eos in fanis ex-
celsis, quę fecerant Samaritæ, Gens & Gens in
vrbibus suis, in quibus habitabat. *Viri enim 30
Babylonij fecerũt Sochothbenoth: viri autẽ
Chutæi fecerunt Nergel: & viri de Emath
fecerunt Asima. *Porrò Heuæi fecerũt Ne- 31
bahaz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de
Sepharuaim, comburebant filios suos igni, F
Adramelech & Anamelech dijs Sephar-
uaim, & nihilominus colebãt Dñm. Fecerũt 32
autẽ sibi de nouissimis sacerdotes excelso-
rũ, & ponebant eos in fanis sublimibus. * Et 33
cum Dñm colerent, dijs quoq; suis seruiebãt
iuxta cõsuetudinẽ Gentiũ, de quibus trãslati
fuerant Samariam: * vsq; in præsentem diẽ 34
morem sequuntur antiquum: non timent
Dñm, neq; custodiunt ceremonias eius, iudi-
cia, & legem, & mandatũ, quod præceperat
Dñs filijs Iacob, „ quẽ cognominauit Israel: „Gen. 35. f. 28.
35 *& percusserat cum eis pactum, & manda-
uerat eis, dicens: Nolite timere deos alienos,
& non adoretis eos, neque colatis eos, & non
36 immoletis eis: * Sed Dñm Deum vestrum,
qui eduxit vos de Terra Aegypti in fortitu-
dine magna, & in brachio extento, ipsum ti-
37 mete, & illũ adorate, & ipsi immolate. * Ce-
remonias quoque, & iudicia, & legẽ, & man-
datũ, quod scripsit vobis, custodite, vt facia-
tis cũctis diebus: & nõ timeatis deos alienos.
38 *Et pactum, quod percussit vobiscũ, nolite
39 obliuisci: nec colatis deos alienos, *sed Dñm
Deum vestrum timete, & ipse eruet vos de
40 manu omniũ inimicorum vestrorum. * Illi
vero non audierunt, sed iuxta consuetudinẽ
41 suam pristinã perpetrabant. *Fuerũt igitur
Gentes istæ timentes quidem Dñm, sed nihi-
lominus & idolis suis seruientes: nam & filij
eorum, & nepotes, sicut fecerunt patres sui,
ita faciunt vsque in præsentem diem.

CAP. XVIII.

1 ANno „tertio Osee filij Ela regis Israel, „2. Par. 28. d. 27. & 29. a. 1.
A regnauit Ezechias filius Achaz regis
2 Iuda. * Vigintiquinque annorũ erat, cũ re-
gnare cœpisset: & vigintinouẽ annis regna-
uit in Ierusalem: nomen matris eius Abi filia
3 Zachariæ. *Fecitque quod erat bonum corã
Dño, iuxta omnia, quę fecerat Dauid pater
4 eius. *Ipse dissipauit excelsa, & contriuit sta-
tuas, & succidit lucos, confregitque serpen-
tem æneum, „ quem fecerat Moyses: siqui-
dem vsque ad illud tempus filij Israel adole- „Nu. 21. c. 9.
bant ei incensum: vocauitque nomen eius
5 Nohestan. *In Domino Deo Israel sperauit:
itaque post eum non fuit similis ei de cun-
ctis regibus Iuda, sed neque in his, qui ante
6 eum fuerunt: *& adhæsit Domino, & nõ re-
B cessit à vestigijs eius, fecitque mandata eius,
7 quæ præceperat Dominus Moysi. * Vnde &
erat Dominus cum eo, & in cunctis, ad quæ
procedebat sapienter se agebat. Rebellauit
quoque contra regem Assyriorum, & non
8 seruiuit ei. *Ipse percussit Philisthæos vsque
ad Gazam, & omnes terminos eorũ, à Tur-
re custodum vsque ad Ciuitatem munitam.
9 * „ Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat an- „Sup. 17. a. 3.
nus septimus Osee filij Ela regis Israel, ascẽ-
dit Salmanasar rex Assyriorum in Samariã, Tob. 1. a. 2.
10 & oppugnauit eam, & cepit. *Nam post an-
nos tres, anno sexto Ezechię, id est, nono an-
11 no Osee regis Israel, capta est Samaria: * &
trãstulit rex Assyriorum Israel in Assyrios,
collocauitque eos in Hala, & in Habor flu-
12 uijs Gozan in ciuitatibus Medorum: * quia
non audierunt vocem Domini Dei sui, sed
C prætergressi sunt pactum eius: omnia, quæ „2. Pa. 32. a. 1.
præceperat Moyses seruus Domini, non au- Isa. 36. a. 1.
13 dierunt, neque fecerunt. * Anno quartode- Eccl. 48.
cimo regis Ezechiæ ascendit Sennacherib rex 20.
Assy-

Aſſyriorũ ad vniuerſas ciuitates Iuda mu-
nitas:& cepit eas. *Tunc miſit Ezechias rex 14
Iuda nuncios ad regem Aſſyriorum in La-
chis,dicens: Peccaui,recede à me : & omne,
quod impoſueris mihi, feram.Indixit itaque
rex Aſſyriorum Ezechię regi Iudę trecenta
talenta argenti,& triginta talẽta auri. *De- 15
ditque Ezechias omne argentum quod re-
pertum fuerat in domo Domini, & in the-
ſauris regis.*In tempore illo confregit Eze- 16
chias valuas templi Domini, & laminas au-
ri, quas ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſy-
riorum.*Miſit autẽ rex Aſſyriorum Thar- 17
than,& Rabſaris, & Rabſacen de Lachis ad
regem Ezechiam cum manu valida Ieruſa-
lem: qui cum aſcendiſſent,venerunt Ieruſa-
lem,& ſteterunt iuxta aquęductum piſcinæ D
ſuperioris,quę eſt in via Agri fullonis. *Vo- 18
caueruntque regem : egreſſus eſt autem ad
eos Eliacim filius Helcię præpoſitus domus,
& Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à cõ-
mentarijs. * Dixitque ad eos Rabſaces: Lo- 19
quimini Ezechię: Hæc dicit rex magnus,rex
Aſſyriorũ : Quæ eſt iſta fiducia,qua niteris?
*Forſitan iniſti cõſilium, vt præpares te ad 20
prælium. In quo confidis, vt audeas rebella-
re?*an ſperas in baculo arundineo,atq; con- 21
fracto Aegypto,ſuper quẽ,ſi incubuerit ho-
mo, comminutus ingredietur manum eius,
& perforabit eam?ſic eſt Pharao rex Aegy-
pti omnibus,qui cõfidunt in ſe.*Quòd ſi di- 22
xeritis mihi : In Domino Deo noſtro habe- E
mus fiduciam : nonne iſte eſt, cuius abſtulit
Ezechias excelſa, & altaria : & præcepit Iu-
dæ,& Ieruſalem : Ante altare hoc adorabitis
in Ieruſalem?*Nunc igitur trãſite ad Dñm 23
meum regem Aſſyriorũ, & dabo vobis duo
millia equorum, & videte an habere valea-
tis aſcenſores eorum. *Et quomodo poteſtis 24
reſiſtere ante vnum ſatrapam de ſeruis dñi
mei minimis? An fiduciã habes in Aegypto
25 propter currus,& equites? * Numquid ſine
Dñi voluntate aſcendi ad locum iſtum, vt
demolirer eum? Dñs dixit mihi:Aſcende ad
26 terrã hãc,& demolire eam. *Dixerunt autẽ
Eliacim filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe
Rabſaci : Precamur, vt loquaris nobis ſeruis
tuis Syriacè : ſiquidem intelligimus hãc lin-
guam: & non loquaris nobis Iudaicè,audiẽ-
27 te populo,qui eſt ſuper murum. * Reſpon-
ditque eis Rabſaces, dicens: Numquid ad
F dñm tuum, & ad te miſit me Dñs meus, vt
loquerer ſermones hos, & non potius ad vi-
ros, qui ſedent ſuper murum, vt comedant
ſtercora ſua,& bibãt vrinam ſuam vobiſcũ?
28 *Stetit itaque Rabſaces, & exclamauit voce
magna Iudaicè, & ait: Audite verba regis
29 magni, regis Aſſyriorum. * Hæc dicit rex:
Non vos ſeducat Ezechias:non enim poterit
30 eruere vos de manu mea.*Neq; fiduciã vo-
bis tribuat ſuper Dñm, dicens: Eruens libe-
rabit nos Dñs, & non tradetur ciuitas hęc in
31 manu regis Aſſyriorũ. *Nolite audire Eze-
chiam. Hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Fa-
cite mecũ, quod vobis eſt vtile,& egredimi-
ni ad me: & comedet vnuſquiſque de vinea
ſua, & de ficu ſua : & bibetis aquas de ciſter-
32 nis veſtris, * donec veniam, & transferam
vos in terram,quæ ſimilis eſt terræ veſtræ,in
G terram fructiferam, & fertilem vini, terram
panis,& vinearum, terram oliuarum,& olei
ac mellis,& viuetis, & non moriemini. No-
lite audire Ezechiam,qui vos decipit,dicens:
33 Dominus liberabit nos.* Nũquid liberaue-
runt dij Gentium terram ſuam de manu re-
34 gis Aſſyriorũ?*Vbi eſt Deus Emath,& Ar-
phad? vbi eſt Deus Sepharuaim, Ana, &
Aua? nũquid liberauerunt Samariã de ma-
35 nu mea? Quinam illi ſunt in vniuerſis diis
terrarum, qui eruerũt regionẽ ſuam de ma-
nu mea,vt poſſit eruere Dominus Ieruſalem
36 de manu mea? * Tacuit itaque populus, &

non respondit ei quidquam: siquidem præ-
ceptũ regis acceperant, vt non responderent
ei. *Venitque Eliacim filius Helciæ, pręposi- 37
tus domus, & Sobna scriba, & Ioahe filius
Asaph à commentarijs ad Ezechiam scissis
vestibus, & nunciauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XIX.

Is. 37.a.2 QVæ cũ audisset Ezechias rex, scidit 1
vestimenta sua, & opertus est sacco, in- A
gressusque est domum Domini. * Et misit 2
Eliacim prępositum domus, & Sobnam scri-
bam, & senes de sacerdotibus opertos sac-
cis, ad Isaiam prophetam filium Amos. *Qui 3
dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribula-
tionis, & increpationis, & blasphemiæ dies
iste: venerunt filij vsque ad partum, & vires
non habet parturiens. * Si forte audiat Do- 4
minus Deus tuus vniuersa verba Rabsacis,
quem misit rex Assyriorum dominus suus,
vt exprobraret Deum viuẽtem, & argueret
verbis quæ audiuit Dominus Deus tuus: &
fac orationẽ pro reliquijs, quæ repertæ sunt.
*Venerũt ergo serui regis Ezechiæ ad Isaiã. 5
*Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino ve- 6
stro: Hæc dicit Dominus: Noli timere à B
facie sermonum, quos audisti, quibus bla-
sphemauerunt pueri regis Assyriorum me.
*Ecce, ego immittam ei spiritum, & audiet 7
nuncium, & reuertetur in terram suam, &
deijciam eum gladio in terra sua. *Reuersus 8
est ergo Rabsaces, & inuenit regem Assyrio-
rum expugnantem Lobnam: Audierat enim
quòd recessisset de Lachis. *Cumque audis- 9
set de Tharaca rege Aethiopiæ, dicentes: Ec-
ce, egressus est, vt pugnet aduersũ te: & iret
contra eum, misit nuncios ad Ezechiam, di-
cens: * Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda: Non 10
te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciã:
neque dicas: Non tradetur Ierusalem in ma-
nus regis Assyriorũ. *Tu enim ipse audisti, 11
quæ fecerunt reges Assyriorũ vniuersis ter- C
ris, quo modo vastauerunt eas: num ergo so-
lus poteris liberari? * Nũquid liberauerunt 12
dij Gentium singulos, quos vastauerunt pa-
tres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Re-
seph, & filios Eden, qui erant in Thelassar?
*Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & rex 13
ciuitatis Sepharuaim, Ana, & Aua? * Itaque 14
cũ accepisset Ezechias litteras de manu nũ-
ciorum, & legisset eas, ascendit in domum
Domini, & expandit eas coram Domino,
*& orauit in conspectu eius, dicens: Domine 15
Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu
es Deus solus regum omnium terræ: tu feci-
sti cœlum, & terram. *Inclina aurem tuam, 16
& audi: aperi Domine oculos tuos, & vide:
audi omnia verba Sennacherib, qui misit, vt D
exprobraret nobis Deum viuentem. *Verè, 17
Domine dissipauerunt Reges Assyriorum
Gẽtes, & terras omnium. *Et miserunt deos 18
eorum in ignẽ: non enim erant dij, sed ope-
ra manuum hominum ex ligno, & lapide, &
19 perdiderũt eos. *Nũc igitur, Dñe Deus no-
ster, saluos nos fac de manu eius, vt sciãt om-
nia regna terræ, quia tu es Dñs Deus solus.
20 *Misit autẽ Isaias filius Amos ad Ezechiam,
dicens: Hæc dicit Dñs Deus Israel: Quæ de-
precatus es me super Sennacherib rege As-
21 syriorum, audiui. * Iste est sermo, quẽ locu-
tus est Dominus de eo: Spreuit te, & subsan-
nauit te virgo filia Sion: post tergum tuum
22 caput mouit, filia Ierusalẽ. * Cui exprobra-
E sti, & quem blasphemasti? cõtra quem exal-
tasti vocem tuam, & eleuasti in excelsũ ocu-
23 los tuos? contra sanctum Israel. * Per manũ
seruorum tuorum exprobrasti Dño, & dixi-
sti: In multitudine curruum meorũ ascendi
excelsa montiũ in summitate Libani, & suc-
cidi sublimes cedros eius, & electas abietes il-
lius. Et ingressus sum vsq; ad terminos eius,
24 & saltum carmeli eius * ego succidi. Et bibi
aquas alienas, & siccaui vestigijs pedũ meo-
25 rum omnes aquas clausas. * Numquid non
audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus an-
tiquis plasmaui illud, & nunc adduxi: erũtq;
in ruinã collium pugnantium ciuitates mu-
26 nitę. *Et qui sedent in eis, humiles manu, cõ-
tremuerunt, & confusi sunt, facti sunt velut
fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ
arefacta est antequam veniret ad maturita-
27 tem. *Habitaculum tuum, & egressum tuũ,
F & introitũ tuum, & viã tuam ego præsciui,
28 & furorem tuũ contra me. *Insanisti in me,
& superbia tua ascendit in aures meas: ponã
itaq; circulum in naribus tuis, & camum in
labijs tuis, & reducam te in viam, per quam
29 venisti. *Tibi autẽ Ezechia hoc erit signũ:
Comede hoc anno, quæ repereris: in secũdo
autem anno, quæ sponte nascuntur: porrò in
tertio anno seminate, & metite: plantate vi-
30 neas, & comedite fructũ earum. * Et quod-
cũque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet
radicem deorsum, & faciet fructum sursum.
31 *De Ierusalem quippe egrediẽtur reliquiæ,
& quod saluetur de monte Sion, zelus Dñi
32 exercituum faciet hoc. *Quam ob rem hæc
dicit Dominus de rege Assyriorum: Non in-
gredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sa-
gittam, nec occupabit eam clypeus, nec cir-
G cumdabit eam munitio. * Per viam, qua ve-
33 nit, reuertetur: & ciuitatem hanc nõ ingre-
34 dietur, dicit Dñs. *Protegamq; vrbem hanc, a Tob. 1. d. 21.
& saluabo eam propter me, & propter Da-
35 uid seruum meum. * a Factum est igitur in Eccl. 48. d. 28.
nocte illa, venit Angelus Dñi, & percussit in Is. 37. g. 36.
castris Assyriorum centum octogintaquin- 1. Mac. 7. f. 41.
que millia. Cũque diluculo surrexisset, vidit
omnia corpora mortuorum, & recedẽs abijt, 2 Mac. 8. d. 19.
36 *& reuersus est Sennacherib rex Assyriorũ, a Tob. 1. d. 24.
& mansit in Niniue. * a Cumque adoraret
in tem-

in templo Nesroch deum suum, Adrame-
lech, & Sarasar filij eius percusserunt eum
gladio, fugeruntq; in terram Armeniorum,
& regnauit Asarhaddon filius eius pro eo.

CAP. XX.

2. Par. 32. f. 19. Isa. 38. a. 1

IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsq; ad 1
mortem:& venit ad eũ Isaias filius Amos, A
propheta,dixitque ei: Hæc dicit Dñs Deus:
Pręcipe domui tuæ:morieris enim tu,& non
viues.*Qui cõuertit faciem suã ad parietem, 2
& orauit Dñm, dicens: * Obsecro Dñe,me- 3
mento quæso quomodo ambulauerim corã
te in veritate, & in corde perfecto, & quod
placitum est coram te,fecerim.Fleuitq; Eze-
chias fletu magno. *Et antequam egredere- 4
tur Isaias mediam partem atrij,factus est ser-
mo Dñi ad eũ,dicẽs: *Reuertere,& dic Eze- 5
chiæ duci populi mei: Hæc dicit Dñs Deus
Dauid patris tui: Audiui orationẽ tuam, &
vidi lacrymas tuas, & ecce sanaui te, die ter-
tio ascendes templum Dñi. *Et addã diebus 6
tuis quindecim annos: sed & de manu regis B
Assyriorum liberabo te, & ciuitatem hanc,
& protegam vrbem istã propter me,& pro-
pter Dauid seruum meum.*Dixitque Isaias: 7
Afferte massam ficorum. Quam cum attu-
lissent,& posuissent super vlcus eius,curatus
est.*Dixerat autem Ezechias ad Isaiã:Quod 8
erit signum, quia Dñs me sanabit, & quia
ascensurus sum die tertia templũ Domini?
*Cui ait Isaias: Hoc erit signũ à Dño, quod 9
facturus sit Dñs sermonem, quem locutus
est: Vis vt ascendat vmbra decem lineis, an
vt reuertatur totidẽ gradibus? * Et ait Eze- 10
chias: Facile est,vmbrã crescere decẽ lineis:
nec hoc volo, vt fiat, sed vt reuertatur re-
trorsum decem gradibus.*Inuocauit itaque 11
Isaias propheta Dñm,& reduxit vmbrã per C
lineas, quibus iam descenderat in horologio
n Is. 39. a. 1 Achaz,retrorsum decem gradibus.* "In tẽ- 12
pore illo misit Berodach Baladan, filius Ba-
ladan,rex Babyloniorum litteras,& munera
ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotas-
set Ezechias.*Lætatus est autem in aduentu 13
eorum Ezechias,& ostendit eis domum aro-
matum,& aurum,& argentum,& pigmenta
varia,vnguenta quoque, & domum vasorũ
suorũ, & omnia quæ habere poterat in the-
sauris suis. Non fuit quod non monstraret
eis Ezechias in domo sua, & in omni pote-
state sua.* Venit autẽ Isaias propheta ad re- 14
gẽ Ezechiã,dixitq;ei:Quid dixerunt viri isti?
aut vnde venerunt ad te? Cui ait Ezechias:
De terra longinqua venerunt ad me de Ba-
bylone.*At ille respondit:Quid viderunt in 15
domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumq;
sunt in domo mea, viderunt: nihil est quod D
nõ mõstrauerim eis in thesauris meis.*Dixit 16
itaque Isaias Ezechiæ: Audi sermonẽ Dñi: 17
*Ecce dies venient,& auferentur omnia,quę
sunt in domo tua, & quæ condiderunt pa-
tres tui vsque in diem hanc, in Babylonem:
18 non remanebit quidam,ait Dñs. *Sed & de
filijs tuis, qui egredientur ex te,quos genera-
bis,tollẽtur, & erũt eunuchi in palatio regis
19 Babylonis.*Dixit Ezechias ad Isaiã: Bonus
sermo Dñi, quẽ locutus es: sit pax,& veritas
20 in diebus meis. * Reliqua autem sermonum
Ezechię,& omnis fortitudo eius,& quomodo
fecerit piscinam, & aquæductũ, & introdu-
xerit aquas in ciuitatem, nonne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum regum Iu-
21 da?*Dormiuitq;Ezechias cum patribus suis,
& regnauit Manasses filius eius pro eo.

CAP. XXI.

1 DVodecim annorũ erat Manasses cũ re- 2. Par. 33. a. 1.
A gnare cępisset, & quinquaginta quin-
que annis regnauit in Ierusalem: nomẽ ma-
2 tris eius Haphsiba. * Fecitque malũ in con-
spectu Dñi, iuxta idola Gentium, quas de-
3 leuit Dominus à facie filiorũ Israel: * "Con- n 2. Par. 33. a. 3.
uersusq;est,& ędificauit excelsa,quę dissipa-
uerat Ezechias pater eius:& erexit aras Baal,
& fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel,
& adorauit omnem militiam cœli, & coluit
4 eam. * Extruxitque aras in domo Dñi, de
qua dixit Dominus: "In Ierusalẽ ponam no- n 2. Reg. 7. a. 10.
5 men meum. * Et extruxit altaria vniuersæ
6 militiæ cœli in duobus atrijs tẽpli Dñi. * Et
traduxit filium suũ per ignem: & ariolatus
est,& obseruauit auguria,& fecit pythones,
& aruspices multiplicauit,vt faceret malum
7 coram Dño,& irritaret eum. * Posuit quo-
B que idolum luci, quẽ fecerat in templo Do-
mini, " super quod locutus est Dominus ad
Dauid, " & ad Salomonem filium eius: In n 2. Reg. 7. d. 10
templo hoc, & in Ierusalem, quam elegi de
cunctis tribubus Israel, ponam nomen meũ n 3. Reg. 8. b. 16 & 9. a. 3.
8 in sempiternum.*Et vltra non faciam com-
moueri pedem Israel de terra,quam dedi pa-
tribus eorum: si tamen custodierint opere
omnia, quæ præcepi eis, & vniuersam legẽ,
9 quam mãdauit eis seruus meus Moyses. * Il-
li vero non audierunt:sed educti sunt à Ma-
nasse,vt facerent malum super Gentes, quas
10 contriuit Dñs à facie filiorum Israel. * Lo-
cutusque est Dominus in manu seruorum
11 suorum Prophetarum,dicens: * " Quia fecit n Ier. 15. a. 4.
Manasses rex Iuda abominationes istas pes-
simas,super omnia quæ fecerunt Amorrhæi
ante eum, & peccare fecit etiam Iudam in
12 immunditijs suis: *propterea hæc dicit Do-
C minus Deus Israel: Ecce ego inducam mala
super Ierusalem,& Iudam: vt quicũque au-
13 dierit,tinniant ambæ aures eius. * Et exten-
dam super Ierusalem funiculum Samarię,&
pondus domus Achab: & delebo Ierusalem,
sicut deleri solent tabulę: & delẽs vertam,&
ducam crebrius stylum super faciem eius.
14 *Dimittam vero reliquias hereditatis meæ,

 & tra-

& tradam eas in manus inimicorum eius:
eruntq; in vastitatem, & in rapinam cunctis
aduersarijs suis: * eo quòd fecerint malum 15
corā me, & perseuerauerūt irritantes me, ex
die qua egressi sūt patres eorū ex Aegypto,
vsque ad hanc diem. * Insuper & sanguinē 16
innoxiū fudit Manasses multū nimis, donec
impleret Ierusalem vsque ad os: absq; pec-
catis suis, quibus peccare fecit Iudā, vt face-
ret malum coram Dño. * Reliqua autē ser- 17
monum Manasse, & vniuersa quæ fecit, &
peccatum eius, quòd peccauit, nōne hęc scri-
pta sunt in Libro sermonum dierum regum
Iuda? * Dormiuitque Manasses cū patribus 18
suis, & sepultus est in horto domus suæ, in
horto Oza, & regnauit Amon filius eius pro
eo. * Viginti duorum annorū erat Amon cū 19
regnare cępisset, duobus quoq; annis regna- D
uit in Ierusalem, nomen matris eius Messa-
meleth filia Harus de Ieteba. * Fecitq; malū 20
in conspectu Dñi, sicut fecerat Manasses pa-
ter eius. * Et ambulauit in omni via, per 21
quā ambulauerat pater eius: seruiuitq; im-
munditijs, quibus seruierat pater eius, & ado-
rauit eas, * & dereliquit Dñm Deum patrū 22
suorum, & non ambulauit in via Dñi. * Te- 23
tenderuntque ei insidias serui sui, & interfe-
cerūt regē in domo sua. * Percussit autē po- 24
pulus terræ omnes, qui coniurauerāt, contra
regem Amon: & constituerunt sibi regē Io-
siam filium eius pro eo. * Reliqua autē ser- 25
monum Amon, quæ fecit, nonne hęc scripta
sunt in Libro sermonū dierū regum Iuda?
* Sepelieruntq; eū in sepulchro suo, in horto 26
Oza: & regnauit Iosias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

2. Par. 34. a. 1.

OCto annorum erat Iosias, cum regnare 1
cœpisset, triginta & vno anno regna- A
uit in Ierusalem: nomen matris eius Idida,
filia Hadaia de Besechath. * Fecitque quòd 2
placitum erat coram Domino, & ambula-
uit per omnes vias Dauid patris sui: non
declinauit ad dexteram, siue ad sinistram.
* Anno autem octauo decimo regis Iosiæ, 3
misit rex Saphan filium Aslia, filij Messulā
scribam templi Domini, dicens ei: * Vade ad 4
Helciam sacerdotem magnum, vt confletur
pecunia, quæ illata est in templum Domi-
ni, quam collegerunt ianitores templi à po-
pulo, * deturq; fabris per præpositos domus 5
Domini: qui & distribuant eam his, qui ope-
rantur in templo Domini ad instauranda
sartatecta templi: * tignarijs videlicet & 6
cæmentarijs, & ijs, qui interrupta compo- B
nunt: & vt emantur ligna, & lapides de lapi-
cidinis ad instaurandum templum Domi-
ni. * Verumtamen non supputetur eis ar- 7
gentum quod accipiunt, sed in potestate ha-
beant, & in fide. * Dixit autem Helcias pon- 8
tifex ad Saphan scribam: Librum Legis re-
peri in domo Domini: deditq; Helcias volu-
9 men Saphan, qui & legit illud. * Venit quo-
que Saphan scriba ad regem, & renunciauit
ei quod præceperat, & ait: Conflauerunt ser-
ui tui pecuniam, quæ reperta est in domo
Domini: & dederūt, vt distribueretur fabris
10 à præfectis operum templi Domini. * Nar-
rauit quoque Saphan scriba regi, dicens: Li-
brum dedit mihi Helcias sacerdos. Quem
11 cum legisset Saphan coram rege, * & audis-
set rex verba Libri Legis Domini, scidit ve-
12 stimenta sua. * Et præcepit Helciæ sacerdo-
ti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio
Micha, & Saphan scribæ, & Asaiæ seruo re-
13 gis, dicens: * Ite & consulite Dominum su-
C per me, & super populo, & super omni Iu-
da, de verbis voluminis istius, quod inuen-
tum est: magna enim ira Domini succēsa est
contra nos: quia nō audierunt patres nostri
verba Libri huius, vt facerent omne quod
14 scriptum est nobis. * Ierunt itaque Helcias
sacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan,
& Asaia ad Holdam prophetidem vxorem
Sellum filij Thecuæ, filij Araas custodis ve-
stium, quæ habitabat in Ierusalem in Secun-
15 da: locutique sunt ad eam. * Et illa respon-
dit eis: Hæc dicit Dñs Deus Israel: Dicite vi-
16 ro, qui misit vos ad me: * Hæc dicit Dñs: Ec-
ce, ego adducam mala super locum istum,
D & super habitatores eius, omnia verba Le-
17 gis, quæ legit rex Iuda: * quia dereliquerunt
me, & sacrificauerunt dijs alienis, irritantes
me in cunctis operibus manuū suarū: & suc-
cendetur indignatio mea in loco hoc, & non
18 extinguetur. * Regi autem Iuda, qui misit
vos, vt consuleretis Dñm, sic dicetis: Hæc di-
cit Dñs Deus Israel: Pro eo quòd audisti
19 verba voluminis, * & perterritum est cor
tuum, & humiliatus es coram Domino, au-
ditis sermonibus contra locum istum, & ha-
bitatores eius, quòd videlicet fierēt in stupó-
rem, & in maledictum: & scidisti vestimenta
tua, & fleuisti coram me, & ego audiui, ait
20 Dominus. * idcirco colligam te ad patres
tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in
pace, vt non videant oculi tui omnia mala,
quæ inducturus sum super locum istum.

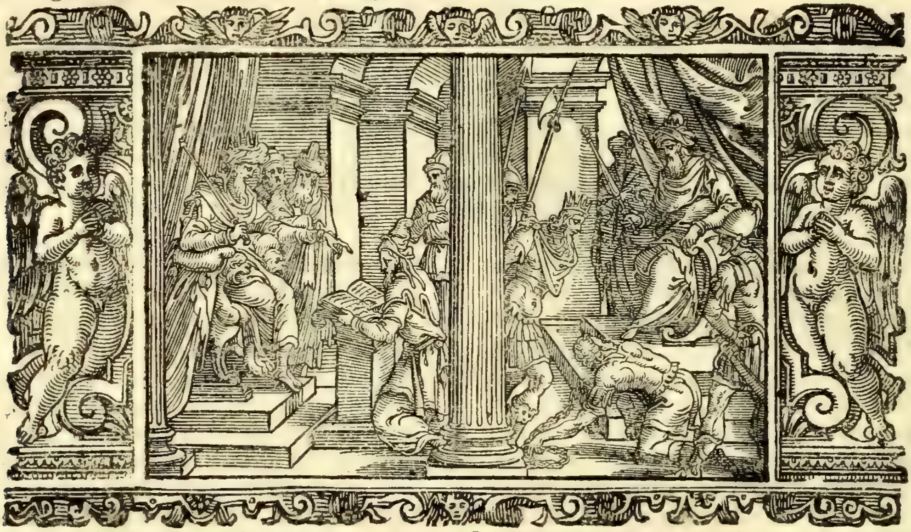
CAP. XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod dixerat.
A Qui misit: & congregati sunt ad eum
2 omnes senes Iuda, & Ierusalem. * Ascenditq;
rex templum Dñi, & omnes viri Iuda, vni-
uersique qui habitabant in Ierusalē cum eo
sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus à
paruo vsque ad magnum: legitq; cunctis au-
dientibus omnia verba libri fœderis, qui in-
3 uentus est in domo Domini. * Stetitq; rex su-
per gradum, & fœdus percussit coram Do-
mino, vt ambularent post Dominum, &
custodirent præcepta eius, & testimonia, &
cere-

2. Par. 34. f. 29.

ceremonias in omni corde, & in tota anima,
& suscitarent verba fęderis huius, quæ scri-
pta erant in libro illo: acquieuitque populus
pacto. * Et præcepit rex Helciæ pontifici, & 4
Eccl.49. a. 3. sacerdotibus secundi ordinis, & ianitoribus,
" vt proijcerent de templo Dñi omnia vasa, B
quæ facta fuerant Baal, & in luco, & vniuer-
sæ militiæ cœli: & combussit ea foris Ierusalẽ
in Conualle cedron, & tulit puluerem eorum
in Bethel. * Et deleuit aruspices, quos posue- 5
rãt reges Iuda ad sacrificandũ in excelsis per
ciuitates Iuda, & in circuitu Ierusalem: & eos,
qui adolebant incensum Baal, & Soli, & Lu-
næ, & duodecim signis, & omni militiæ cœli.
*Et efferri fecit lucum de domo Dñi foras Ie- 6
rusalem in Conualle cedron, & combussit
eum ibi, & redegit in puluerẽ, & proiecit su-
per sepulchra vulgi. *Destruxit quoque ędi- 7
culas effeminatorum, quæ erãt in domo Do-
mini, pro quibus mulieres texebant quasi do-
munculas luci. *Congregauitq; omnes sacer- 8
dotes de ciuitatibus Iuda: & cõtaminauit ex-
celsa, vbi sacrificabant sacerdotes de Gabaa G
vsq; Bersabee: & destruxit aras portarum in
introitu ostij Iosue principis ciuitatis, quod
erat ad sinistram portæ ciuitatis.* Verumta- 9
men non ascendebant sacerdotes excelsorum
ad altare Domini in Ierusalem: sed tantum
comedebant azyma in medio fratrum suo-
rum. *Contaminauit quoque Tophet, quod 10
est in Conualle filij Ennom: vt nemo conse-
craret filiũ suum, aut filiam per ignem, Mo-
loch. * Abstulit quoque equos, quos dede- 11
rant reges Iuda, Soli, in introitu templi Do-
mini iuxta exedrã Nathanmelech eunuchi,
qui erat in Pharurim: currus autem Solis
combussit igni. * Altaria quoque, quæ erant 12
super tecta cęnaculi Achaz, quæ fecerant re-
ges Iuda, & altaria quæ fecerat Manasses,
in duobus atrijs templi Domini, destruxit
rex: & cucurrit inde, & dispersit cinerem eo-
rum in Torrentẽ cedron. *Excelsa quoque, 13
quæ erant in Ierusalem ad dexteram par-
" 3.Reg.11. b.7. tem Montis offensionis, " quæ ædificauerat
Salomon rex Israel Astaroth Idolo Sidonio-
rum, & Chamos offensioni Moab, & Mel-
chom abominationi filiorũ Ammon, polluit
rex. * Et contriuit statuas, & succidit lucos: 14
" 3.Reg.13. g.32. repleuitq; loca eorum ossibus mortuorum,
* " Insuper & altare, quod erat in Bethel, & 15
excelsum, quod fecerat Ieroboam filius Na- D
bat, qui peccare fecit Israel: & altare illud,
& excelsum destruxit, atque combussit, &
comminuit in puluerem, succenditque
etiam lucum. * Et conuersus Iosias, vidit 16
ibi sepulchra, quæ erant in monte: misitq;
& tulit ossa de sepulchris, & combussit ea
super altare, & polluit illud iuxta verbum
Domini, quod locutus est vir Dei, qui præ-
" 2.Par.35. a.1. dixerat verba hæc. * " Et ait: Quis est titu- 17
lus ille, quem video? Responderuntque ei ci-
ues vrbis illius: Sepulchrum est hominis
Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba
18 hæc, quæ fecisti super altare Bethel. * Et
ait: Dimittite eum, nemo commoueat ossa
eius. Et intacta manserunt ossa illius cum
ossibus prophetæ, qui venerat de Samaria.
19 * Insuper & omnia fana excelsorum, quæ
erant in ciuitatibus Samariæ, quæ fecerant
reges Israel ad irritandum Dominum, ab-
stulit Iosias, & fecit eis secundum omnia ope-
20 ra, quæ fecerat in Bethel. * Et occidit vni-
uersos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi
super altaria: & combussit ossa humana su-
21 per ea: reuersusque est Ierusalem. *" Et præ- " 3.Reg.13. a.1.
E cepit omni populo, dicens: Facite Phase Do-
mino Deo vestro, secundum quod scri-
22 ptum est in libro fœderis huius. * Nec
enim factum est Phase tale à diebus iudicum,
qui iudicauerunt Israel, & omnium dierum
23 regum Israel, & regum Iuda, *sicut in octa-
uo decimo anno regis Iosiæ factum est Pha-
24 se istud Domino in Ierusalem. * Sed & py-
thones, & ariolos, & figuras idolorum, &
immunditias, & abominationes, quæ fue-
rant in terra Iuda & Ierusalem, abstulit Io-
sias, vt statueret verba legis, quæ scripta
sunt in Libro, quem inuenit Helcias sacer-
25 dos in templo Domini. * Similis illi non fuit
ante eum rex, qui reuerteretur ad Domi-
num in omni corde suo, & in tota anima
sua, & in vniuersa virtute sua iuxta omnem
F legem Moysi: neque post eum surrexit simi-
26 lis illi. * Verumtamen nõ est auersus Domi-
nus ab ira furoris sui magni, quo iratus est
furor eius contra Iudã: propter irritationes,
27 quibus prouocauerat eũ Manasses. * " Dixit " Inf.24. a.1.
itaq; Dominus: Etiam Iudam auferam à fa-
cie mea, sicut abstuli Israel: & proijciam ci-
uitatem hanc, quam elegi Ierusalem, & do-
mum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.
28 * Reliqua autẽ sermonum Iosiæ, & vniuer-
sa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Li-
29 bro verborum dierum regum Iuda? * " In " 2.Par.35. a.1.
diebus eius ascendit Pharao Nechao rex Ae-
gypti, contra regem Assyriorum ad flumen
Euphraten: & abijt Iosias rex in occursum
eius: & occisus est in Mageddo: cum vi-
34 disset eum. * Et portauerunt eum serui
sui mortuum de Mageddo: & pertulerunt
in Ierusalem, & sepelierunt eum in sepul-
chro suo: Tulitque populus terræ Ioachaz
filium Iosiæ: & vnxerunt eum, & constitue-
31 runt eum regem pro patre suo. * " Viginti " 2.Par.36. a.1.
trium annorũ erat Ioachaz cum regnare cę-
pisset, & tribus mẽsibus regnauit in Ierusalẽ:
nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ, de
32 Lobna. *Et fecit malum corã Domino, iux-
33 ta omnia quę fecerãt patres eius. *Vinxitq; eũ
G Pharao Nechao in Rebla, quæ est in terra
Emath,

Emath, ne regnaret in Ierusalem: & imposuit
multam terræ, centum talentis argenti, &
talento auri. * Regemq; constituit Pharao 34
Nechao Eliacim filium Iosiæ pro Iosia patre
eius: vertitque nomen eius Ioakim. porrò
Ioachaz tulit, & duxit in Aegyptum, & mor-
tuus est ibi. * Argentum autem, & aurum 35
dedit Ioakim Pharaoni cum indixisset ter-
ræ per singulos, vt conferretur iuxta præ-
ceptum Pharaonis: & vnumquemque iuxta
vires suas exegit, tam argentum, quam
aurum de populo terræ, vt daret Pharaoni
36 Nechao. * Vigintiquinque annorum erat
Ioakim cum regnare cœpisset: & vndecim
annis regnauit in Ierusalem: nomen matris
37 eius Zebida filia Phadaia de Ruma. * Et fe-
cit malum coram Domino iuxta omnia, quę
fecerant patres eius.

CAP. XXIV.

IN diebus eius ascendit Nabuchodonosor 1
rex Babylonis, & factus est ei Ioakim A
seruus tribus annis: & rursum rebellauit con-
tra eum. * Immisitq; ei Dominus latrunculos 2
Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & latrũ-
culos Moab, & latrunculos filiorum Ammõ:
& immisit eos in Iudam, vt disperderent
a Sup. 23. f. 27. eum, a iuxta verbum Domini, quod locutus
fuerat per seruos suos prophetas. * Factum 3
est autem hoc per verbũ Domini contra Iu-
dam, vt auferret eum corã se propter pecca-
ta Manasse vniuersa quæ fecit, * & propter 4
sanguinẽ innoxiũ, quem effudit, & impleuit
Ierusalem cruore innocentium: & ob hanc
rem noluit Dominus propitiari. * Reliqua 5
autem sermonum Ioakim, & vniuersa quæ B
fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermo-
nũ dierũ regũ Iuda? Et dormiuit Ioakim cũ
patribus suis: * & regnauit Ioachin filius eius 6
pro eo. * Et vltra non addidit rex Aegypti, vt 7
egrederetur de terra sua: tulerat enim rex Ba-
bylonis à riuo Aegypti vsq; ad fluuium Eu-
phraten, omnia quæ fuerant regis Aegypti.
* Decẽ & octo annorũ erat Ioachin cũ regna- 8
re cœpisset, & tribus mẽsibus regnauit in Ie-
rusalem: nomen matris eius Nohesta filia El-
nathan de Ierusalem. * Et fecit malum corã 9
Domino, iuxta omnia quę fecerat pater eius.
a Dan. 1. a. 4. * a In tẽpore illo ascenderunt serui Nabucho- 10
donosor regis Babylonis in Ierusalẽ, & circũ-
data est vrbs munitionibus. * Venitque Na- 11
C buchodonosor rex Babylonis ad ciuitatem
12 cum seruis suis, vt oppugnarent eam. * Egres-
susque est Ioachin rex Iuda ad regem Ba-
bylonis, ipse & mater eius, & serui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: & suscepit
eum rex Babylonis anno octauo regni sui.
13 * Et protulit inde omnes thesauros domus
Dñi, & thesauros domus regiæ: & concidit
vniuersa vasa aurea, quæ fecerat Salomõ rex
14 Israel in templo Dñi iuxta verbũ Dñi. * Et
transtulit omnem Ierusalem, & vniuersos
principes, & omnes fortes exercitus, decem
millia, in captiuitatem: & omnem artificẽ, &
clusorem: nihilq; relictum est, exceptis paupe-
15 ribus populi terræ. * a Transtulit quoque Ioa- a 2. Par. 36. b. 10. Ezech. 2. a. 6 & 11. b. 4.
D chin in Babylonem, & matrẽ regis, & vxores
regis, & eunuchos eius: & iudices terræ duxit
in captiuitatem de Ierusalem in Babylonem.
16 * Et omnes viros robustos, septem millia, &
artifices, & clusores mille, omnes viros fortes,
& bellatores: duxitque eos rex Babylonis ca-
17 ptiuos in Babylonem. * a Et constituit Mat- a Ier. 37. a. 1. & 52. a. 1.
thaniam patruũ eius pro eo: imposuitq; nomẽ
18 ei Sedeciam. * Vigesimum & primum annũ
ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpis-
set, & vndecim annis regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius erat Amital, filia Ieremiæ
19 de Lobna: * Et fecit malum coram Domino,
20 iuxta omnia, quæ fecerat Ioakim. * Irasceba-
tur enim Dominus contra Ierusalem, & con-
tra Iudam, donec proijceret eos à facie sua:
recessitque Sedecias à rege Babylonis.

CAP.

CAP. XXV.

Ier. 39. a. 4. & 52. a. 4.

FActum est autem anno nono regni eius, 1
mense decimo, decima die mensis, ve- A
nit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse &
omnis exercitus eius in Ierusalem, & circum-
dederunt eã: & extruxerunt in circuitu eius
munitiones. *Et clausa est ciuitas, atque val- 2
lata vsque ad vndecimum annum regis Se-
deciæ, * nona die mensis: præualuitque fa- 3
mes in ciuitate, nec erat panis populo terræ.
* Et interrupta est ciuitas: & omnes viri bel- 4
latores nocte fugerunt per viam portæ, quæ
est inter duplicem murum ad hortum regis B
(porrò Chaldæi obsidebant in circuitu ciui-
tatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ
ducit ad campestria solitudinis. * Et perse- 5
cutus est exercitus Chaldæorũ regem, com-
prehenditq; eum in planitie Iericho: & om-
nes bellatores, qui erant cũ eo, dispersi sunt,
& reliquerunt eum. * Apprehensum ergo 6
regem duxerunt ad regem Babylonis in Re-
blatha: qui locutus est cum eo iudicium.
* Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & 7
oculos eius effodit, vinxitque eum catenis,
& adduxit in Babylonem. * Mense quinto, 8
septima die mensis, ipse est annus nonus de-
cimus regis Babylonis: venit Nabuzardan
princeps exercitus, seruus regis Babylonis,
a Ps. 73. a. 7. in Ierusalem. *a Et succendit domum Domi- 9
ni, & domum regis: & domos Ierusalem,
omnemq; domum combussit igni. * Et mu- 10
ros Ierusalem in circuitu destruxit omnis C
exercitus Chaldæorum, qui erat cum prin-
cipe militum. * Reliquam autem populi 11
partem, quæ remanserat in ciuitate, & per-
fugas, qui transfugerant ad regem Babylo-
nis, & reliquum vulgus transtulit Nabuzar-
dan princeps militię. *Et de pauperibus terrę 12
a Ier. 27. d. 15. reliquit vinitores, & agricolas. *a Columnas 13
autem æreas, quæ erant in templo Domini,
& bases, & mare æreum, quod erat in domo
Domini, confregerunt Chaldæi, & transtu-
lerunt æs omne in Babylonem. * Ollas quo- 14
que æreas, & trullas, & tridentes, & scyphos,
& mortariola, & omnia vasa ærea, in qui-
bus ministrabant, tulerunt. * Necnon & 15
thuribula, & phialas: quæ aurea, aurea: & D
quæ argentea, argentea, tulit princeps mili-
tiæ, *id est colũnas duas, mare vnum, & ba- 16
ses, quas fecerat Salomon in templo Domi-
ni, non erat pondus æris omnium vasorum.
a 3. Reg. 7. b 15. Ier. 52. c. 17. 2. Par. 3. d. 15. * a Decem & octo cubitos altitudinis habe- 17
bat columna vna: & capitellum æreum su-
per se altitudinis trium cubitorum: & retia-
culum, & malogranata super capitellum co-
lumnæ, omnia ærea: similem & columna se-
18 cunda habebat ornatum. *Tulit quoq; prin-
ceps militiæ Saraiam sacerdotem primum, &
Sophoniam sacerdotem secundum, & tres
19 ianitores. *Et de ciuitate eunuchum vnum,
qui erat præfectus super bellatores viros: &
quinque viros de his, qui steterant coram re-
ge, quos reperit in ciuitate: & Sopher prin-
E cipem exercitus, qui probabat tyrones de
populo terræ: & sexaginta viros è vulgo,
20 qui inuenti fuerant in ciuitate. * Quos tol-
lens Nabuzardan princeps militum, duxit
21 ad regẽ Babylonis in Reblatha. *Percussit-
que eos rex Babylonis, & interfecit eos in Re-
blatha in terra Emath: & translatus est Iuda
22 de terra sua. * Populo autem, qui relictus
erat in Terra Iuda, quem dimiserat Nabu-
chodonosor rex Babylonis, præfecit Godo-
23 liam filium Ahicam filij Saphan. * Quod
cum audissent omnes duces militum, ipsi &
F viri qui erant cum eis, videlicet quòd consti-
tuisset rex Babylonis Godoliam: venerunt ad
Godoliam in Maspha, Ismahel filius Natha-
niæ, & Iohanam filius Caree, & Saraia filius
Thanehumeth Netophathites, & Iezonias
24 filius Maachathi, ipsi & socij eorum. * Iura-
uitque Godolias, ipsis & socijs eorum, dicens:
Nolite timere seruire Chaldæis: manete in
terra, & seruite regi Babylonis, & bene erit
25 vobis. *Factum est autem in mense septimo,
venit Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama
de semine regio, & decem viri cum eo: per-
cusseruntque Godoliam, qui & mortuus est:
sed & Iudæos & Chaldæos, qui erant cum
26 eo in Maspha. * Consurgensque omnis po-
pulus à paruo vsque ad magnum, & princi-
pes militum venerunt in Aegyptum timen-
27 tes Chaldæos. *Factum est vero in anno tri-
gesimo septimo transmigrationis Ioachin
regis Iuda mense duodecimo, vigesima septi-
ma die mensis: subleuauit Euilmerodach rex
Babylonis, anno, quo regnare cęperat, caput
28 Ioachin regis Iuda de carcere. * Et locutus
est ei benigne: & posuit thronum eius super
thronum regum, qui erant cum eo in Baby-
29 lone. * Et mutauit vestes eius, quas habuerat
in carcere, & comedebat panem semper in
30 conspectu eius cunctis diebus vitæ suæ. * An-
nonam quoque constituit ei sine intermis-
sione, quæ & dabatur ei à rege per singulos
dies omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIN.

CAPVT PRIMVM.

Gen.2.b.15. 4.d.23.5. b.16. ADAM, Seth, Enos, * Cainan, 1
Malaleel, Iared, * Henoch, 2
Mathuſale, Lamech, * Noe, 3
Sem, Cham, & Iapheth. * Fi- 4
lij Iapheth: Gomer, & Magog, A
& Madai, & Iauan, Thubal, Moſoch, Thiras.
* Porrò filij Gomer: Aſcenez, & Riphath, & 5
Thogorma. * Filij autem Iauan: Eliſa, & 6
Tharſis, Cethim, & Dodanim. * Filij Chan: 7
Chus, & Meſraim, & Phur, & Chanaan * Fi- 8
lij autem Chus: Saba, & Heuila, Sabatha, & 9
Regma, & Sabathacha. Porrò filij Regma:
n Gen.10.b. 8. Saba, & Dadan. * Chus autē genuit n Nērod: 10
iſte cępit eſſe potens in terra. * Meſraim vero 11
genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, &
Nephtuim, * Phetruſim quoq; & Caſſuim: 12
de quibus egreſſi ſunt Philiſthijm, & Caph-
torim. * Chanaan vero genuit Sidonē primo- 13
genitū ſuum, Hethæum quoque, * & Iebuſęū, B
& Amorrhæum, & Gergeſæum, * Heuæum- 14
que & Aracæū, & Sinęum. * Aradium quoq; 15
n Gen.10.d. 22.11.b.10 & Samaręum, & Hamathæum. * Filij n Sem: 16
Aelā, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Arā, 17
& Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. * Ar- 18
phaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit
Heber. * Porrò Heber nati ſunt duo filij, no- 19
mē vni Phaleg, quia in diebus eius diuiſa eſt
terra, & nomen fratris eius Iectan. * Iectan 20
autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſar-
moth, & Iare, * Adorā quoque, & Huzal, & 21
22 Decla, * Hebal etiam, & Abimael, & Saba,
23 necnon * & Ophir, & Heuila, & Iobab: om-
24 nes iſti filij Iectan: * Sem, Arphaxad, Sale,
25 * Heber, Phaleg, Ragau, * Serug, Nachor,
26 Tare, * Abrā, iſte eſt Abraham. * Filij n autem
27 Abrahā, Iſaac, & Iſmahel. Et hæ generatio-
28 nes eorum. * Primogenitus n Iſmahelis, Na- n Gen. 11.d. 26.
29 baioth, & Cedar, & Adbeel, & Mabſam, &
30 Maſma, & Duma, Maſſa, Hadad, & Thema n Gen.25.b. 12.
31 * Iethur, Naphis, Cedma. hi ſunt filij Iſ-
C mahelis. Filij autem Ceturæ concubinæ
32 Abraham, quos genuit: Zamrā, Iecſan, Ma-
dan, Madian, Ieſboc, & Sue. Porrò filij Iec-
ſan: Saba, & Dadan. Filij autem Dadan: Aſ-
33 ſurim, & Latuſſim, & Laomim. * Filij n autē
Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abi- n Gen. 25. a.3.
34 da, & Eldaa omnes hi filij Ceturæ. * Genuit
n autem Abraham Iſaac: cuius fuerunt filij
35 Eſau, & Iſrael. * Filij n Eſau: Eliphaz, Rahuel, n Gen.25.c. 18.
36 Iehus, Ihelom, & Core. Filij Eliphaz: n Gen.36.b. 11.
Themā, Omar, Sephi, Gathan, Genez, Than-
37 na, Amalech. * Filij Rahuel: Nahath, Za-
38 ra, Samma, Meza. * Filij Seir: Lotan, Sobal,
39 Sebeon, Ana, Diſon, Eſer, Diſan. * Filij Lotā:
Hori, Homam. Soror autem Lotā fuit Thā-
40 na. * Filij Sobal: Aliā, & Manahath, & Ebal,
Sephi, & Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana.
41 Filij Ana: Diſon. * Filij Diſon: Hamaram,
42 & Eſeban, & Iethran, & Charan. * Filij Eſer:
Balaan, & Zauan, & Iacan. Filij Diſan: Hus
& Aran.

& Aran. * Isti sunt reges, qui imperauerunt 43
in Terra Edom antequam esset rex super fi- D
lios Israel: Bale filius Beor: & nomen ciuita-
tis eius, Denaba. * Mortuus est autem Ba- 44
le, & regnauit pro eo Iobab filius Zare de
Bosra. Cumq; & Iobab fuisset mortuus, re- 45
gnauit pro eo Husã de Terra Themanorum.
*Obijt quoque & Husam, & regnauit pro eo 46
Adad filius Badad, qui percussit Madian in
Terra Moab: & nomen ciuitatis eius Auith.
* Cumq; & Adad fuisset mortuus, regnauit 47
pro eo Semla de Masreca. *Sed & Semla mor- 48
tuus est, & regnauit pro eo Saul de Roho-
both, quæ iuxta amnem sita est. * Mortuo 49
quoque Saul, regnauit pro eo Balaham filius
Achobor. *Sed & hic mortu⁹ est, & regnauit 50
pro eo Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, &
appellata est vxor eius Meetabel filia Ma-
tred filiæ Mezaab. * Adad autem mortuo, 51
duces pro regibus in Edom esse cœperunt
dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth, *dux 52
Oolibama, dux Ela, dux Phinõ, *dux Cenez, 53
dux Theman, dux Mabsar, * dux Magdiel, 54
dux Hiram: hi duces Edom.

CAP. II.

Gen. 29. g. 32. 30. a. 5. 35. c. d. Filij autẽ Israel: Ruben, Simeon, Leui, Iu- 1
da, Issachar, & Zabulon, * Dan, Ioseph, 2
n Gen. 38. a. 2. 46. b. 12. Inf 4. a. 1. Matt. 1. a. 3. Beniamin, Nephtali, Gad, & Aser: * Filij A
n Iuda: Her, Onan, & Sela, hi tres nati sunt ei 3
de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her pri-
mogenitus Iuda, malus corã Domino, & oc-
cidit eum. *Thamar autem nurus eius pepe- 4
rit ei Phares, & Zara, omnes ergo filij Iuda,
quinque. * Filij autem Phares: Hesron & 5
Hamul. * Filij quoque Zaræ: Zamri, & 6
Ethan, & Eman, Chalchal quoque, & Data,
n Ios. 7. a. 1. simul quinque. * Filij n Charmi: Achar, qui 7
turbauit Israel, & peccauit in furto anathe-
n Ruth. 4. d. 19. matis. * Filij Ethan: Azarias. * Filij n autem 8
Hesron qui nati sunt ei: Ierameel, & Ram, 9
& Calubi. * Porrò Ram genuit Aminadab, 10
Aminadab autem genuit Nahasson, princi- B
pem filiorum Iuda. * Nahasson quoque 11
genuit Salma, de quo ortus est Booz. * Booz 12
n 1. Reg. 16. b. 10. 17. b. 12. vero genuit Obed, qui & ipse genuit Isai.
* n Isai autem genuit primogenitũ Eliab, se- 13
cundum Abinadab, tertium Simmaa, *quar- 14
tum Nathanael, quintum Roddai, * sexum 15
Asom, septimum Dauid. * quorum soro- 16
res fuerunt Saruia, & Abigail. Filij Sar- C
uiæ: Abisai, Ioab, & Asael, tres, * Abigail 17
autem genuit Amasa, cuius pater fuit Iether
Ismaelites. * Caleb vero filius Hesron acce- 18
pit vxorẽ nomine Azuba, de qua genuit Ie-
rioth: fueruntque filij eius Iaser, & Sobab, &
Ardon* Cumq; mortua fuisset Azuba, acce- 19
pit vxorem Caleb, Ephrata, quæ peperit ei
Hur. * Porrò Hur genuit Vri, & Vri genuit 20
Bezeleel. * Post hæc ingressus est Hesron ad 21
filiam Machir patris Galaad, & accepit eam,
cum esset annorũ sexaginta, quæ peperit ei
22 Segub. * Sed & Segub genuit Iair, & posse-
dit viginti tres ciuitates in Terra Galaad.
23 * Cepitque Gessur, & Aram oppida Iair, &
Canath, & viculos eius sexaginta ciuitatum.
24 omnes isti, filij Machir patris Galaad. * Cum
D autẽ mortuus esset Hesron, ingressus est Ca-
leb ad Ephrata. Habuit quoque Hesrõ vxo-
rem Abia, quæ peperit ei Ashur patrẽ The-
25 cuæ. *Nati sunt autem filii Ierameel primo-
geniti Hesrõ, Ram primogenitus eius, & Bu-
26 na, & Aram, & Ason, & Achia. *Duxit quo-
que vxorem alteram Ierameel, nomine Ata-
27 ra, quæ fuit mater Onam. * Sed & filij Ram
primogeniti Ierameel, fuerunt Moos, Iamin,
28 & Achar. * Onam autem habuit filios Se-
mei: & Iada. Filij autem Semei: Nadab,
29 & Abisur. * Nomen vero vxoris Abisur,
Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Mo-
30 lid. *Filij autem Nadab fuerũt Saled, & Ap-
phaim. Mortuus est autem Saled absq; libe-
31 ris. * Filius vero Apphaim, Iesi: qui Iesi ge-
32 nuit Sesan. Porrò Sesã genuit Oholai. * Filij
E autẽ Iada fratris Semei: Iether, & Ionathan.
33 Sed & Iether mortuus est absq; liberis. *Por-
rò Ionathan genuit Phaleth, & Ziza. Isti fue-
34 runt filij Ierameel. * Sesan autem non ha-
buit filios, sed filias: & seruum Aegyptium
35 nomine Ieraa. *Deditq; ei filiam suam vxo-
36 rem: quæ peperit ei Ethei. *Ethei autem ge-
37 nuit Nathan, & Nathan genuit Zabad. *Za-
bad quoq; genuit Ophlal, & Ophlal genuit
38 Obed, * Obed genuit Iehu, Iehu genuit
39 Azariam, * Azarias genuit Helles, & Helles
40 genuit Elasa, * Elasa genuit Sisamoi, Sisa-
41 moi genuit Sellum, * Sellum genuit Ica-
42 miam, Icamia autem genuit Elisama. * Fi-
F lij autem Caleb fratris Ierameel: Mesa pri-
mogenitus eius, ipse est pater Ziph: & filij
43 Maresa patris Hebron. * Porrò filij Hebron,
44 Core, & Taphua, & Recem, & Samma. * Sã-
ma autẽ genuit Raham, patrem Iercaam, &
45 Recem genuit Sammai. * Filius Sammai,
46 Maon: & Maon pater Bethsur. * Epha autem
concubina Caleb peperit Haran, & Mosa, &
47 Gezez. Porrò Harã genuit Gezez. *Filij autẽ
Iahaddai, Regom, & Ioathan, & Gesan, &
48 Phalet, & Epha, & Saaph. *Concubina Ca-
49 leb Maacha, peperit Saber, & Tharana. *Ge-
nuit autẽ Saaph pater Madmena, Sue patrem
Machbena, & patrẽ Gabaa. Filia vero Caleb
50 fuit Achsa. *Hi erant filij Caleb, filij, Hur pri-
C mogeniti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim,
51 * Salma pater Bethlehem, Hariph pater Be-
52 thgader. * Fuerunt autem filij Sobal patris
Cariathiarim, Qui videbat dimidium requie-
53 tionum. *Et de cognatione Cariathiarim, Ie-
threi, & Aphuthei, & Semathei, & Maserei.
54 Ex his egressi sũt Saraitæ, & Esthaolitæ. *Fi-
lij Salma, Bethlehem, & Netophathi, Coronę
do-

domus Ioab, & dimidium requietionis Sarai.
*Cognationes quoque ſcribarũ habitantium 55
in Iabes, Canentes atque Raſonantes, & in
tabernaculis commorantes. Hi ſunt Cinæi,
qui venerũt de calore patris domus Rechab.

CAP. III.

2. Reg. 3. a. 2. Dauid vero hos habuit filios, qui ei nati 1
ſunt in Hebron, primogenitũ Amnon A
ex Achinoam Iezrahelitide, ſecundum Da-
niel de Abigail Carmelitide, *tertium Abſa- 2
lom filium Maacha filię Tholmai regis Geſ-
ſur, quartum Adoniam filiũ Aggith, *quin- 3
tum Saphatiam ex Abital, ſextum Iethrahã
de Egla vxore ſua. * Sex ergo nati ſunt ei 4
in Hebron, vbi regnauit ſeptem annis, & ſex
menſibus. Triginta autem & tribus annis re-
a 2. Reg. 5. c. 24. gnauit in Ieruſalem. * a Porrò in Ieruſalem 5
nati ſunt ei filij Simmaa, & Sobab, & Na- B
than, & Salomon, quatuor de Bethſabee fi-
lia Ammiel, * Iebaar quoque, & Eliſama, 6
* & Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & 7
Iaphia, * necnon Eliſama, & Eliada, & Eli- 8
pheleth, nouem: * omnes hi, filij Dauid abſ- 9
que filijs concubinarum: habueruntque ſo-
rorem Thamar. * Filius autem Salomonis, 10
Roboam: cuius Abia filius genuit Aſa. De
hoc quoque natus eſt Ioſaphat, * pater Io- 11
ram: qui Ioram genuit Ochoziã, ex quo or-
tus eſt Ioas: * & huius Amaſias filius genuit 12
Azariam. Porrò Azariæ filius Ioathan *pro- 13
creauit Achaz patrem Ezechiæ, de quo na- C
tus eſt Manaſſes. * Sed & Manaſſes genuit 14
Amon patrem Ioſiæ. *Filij autem Ioſiæ fue- 15
runt, primogenitus Iohanan, ſecundus Ioa-
a Matt. 1. b. 38. kim, tertius Sedecias, quartus Sellum. * a De 16
Ioakim natus eſt Iechonias, & Sedecias. *Filij 17
Iechoniæ fuerunt, Aſir, Salathiel, * Melchi- 18
ram, Phadaia, Senneſer & Iecemia, Sama,
& Nadabia. *De Phadaia orti ſunt Zoroba- 19
bel, & Semei. Zorobabel genuit Moſollam,
Hananiam, & Salomith ſororem eorũ: *Ha- 20
ſaban quoque, & Ohol, & Barachian, & Ha-
ſadian, Ioſabheſed, quinque. * Filius autem 21
Hananiæ, Phalthias, pater Ieſeiæ, cuius filius D
Raphaia. huius quoque filius, Arnã, de quo
natus eſt Obdia, cuius filius fuit Sechenias.
* Filius Secheniæ, Semeia: cuius filij Hat- 22
tus, & Ieggal, & Baria, & Naaria, & Saphat,
ſex numero. * Filius Naariæ, Elioenai, & 23
Ezechias, & Ezricam, tres. * Filij Elioenai, 24
Oduia, & Eliaſub, & Pheleia, & Accub, & Io-
hanan, & Dalaia, & Anani, ſeptem.

CAP. IV.

Sup. 2. a. 4. Gen. 38. a. 3. 46. b. 12. Filij Iuda: Phares, Heſron, & Charmi, & 1
Hur, & Sobal. * Raia vero filius Sobal 2
genuit Iahath, de quo nati ſunt Ahumai, & A
Laad: hæ cognationes Sarathi. * Iſta quoque 3
ſtirps Etam: Iezrahel, & Ieſema, & Iedebos.
Nomen quoque ſororis eorum, Aſalelphu-
ni. * Phanuel autem pater Gedor, & Ezer 4
pater Hoſa: iſti ſunt filij Hur primogeniti
5 Ephrata patris Bethlehem. * Aſſur vero pa-
tri Thecuæ erant duę vxores, Halaa, & Naa-
6 ra. *Peperit autem ei Naara, Oozam, & He-
pher, & Themani, & Ahaſthari: iſti ſunt fi-
7 lij Naara. * Porrò filij Halaa, Sereth, Iſaar,
B & Ethnan. * Cos autem genuit Anob, &
8 Soboba, & cognationem Aharehel filij
9 Arum. *Fuit autem Iabes inclytus prę fratri-
bus ſuis, & mater eius vocauit nomen illius
Iabes, dicens: Quia peperi eum in dolore.
10 * Inuocauit vero Iabes Deum Iſrael, dicens:
Si benedicens benedixeris mihi, & dilataue-
ris terminos meos, & fuerit manus tua me-
cum, & feceris me à malitia non opprimi, Et
11 præſtitit Deus, quæ precatus eſt. * Caleb au-
tem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater
12 Eſthon. * Porrò Eſthon genuit Beth rapha,
& Pheſſe, & Theinna patrem vrbis Naas: hi
13 ſunt viri Recha. * Filij autem Cenez, Otho-
C niel, & Saraia. Porrò filij Othoniel, Hathath,
14 & Maonathi. * Maonathi genuit Ophra,
Saraia autem genuit Ioab patrem Vallis arti-
15 ficum: ibi quippe artifices erant. * Filij vero
Caleb filij Iephone, Hir, & Ela, & Naham.
16 Filij quoque Ela: Genez. * Filij quoque Ia-
17 leleel: Siph, & Zipha, Thiria, & Aſrael. * Et
filij Ezra, Iether, & Mered, & Epher, & Ialon,
genuitq; Mariã, & Sammai, & Ieſba patrem
18 Eſthamo. * Vxor quoque eius Iudaida, pe-
perit Iared patrem Gedor, & Heber patrem
Socho, & Icuthiel patrem Zanoe. hi autem
filij Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit
19 Mered. * Et filij vxoris Odaiæ ſororis Nahã
D patris Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de
20 Machathi. * Filij quoque Simon, Amnon, &
Rinna filius Hanan, & Thilon. Et filij Ieſi,
21 Zoheth, & Benzoheth. * Filij a Sela, filij a Gen. 38. a. 5.
Iuda: Her pater Lecha, & Laada pater Ma-
reſa, & cognationes domus operantium byſ-
22 ſum in Domo iuramenti. * Et qui ſtare fe-
cit Solem, virique Mendacij, & Securus, &
Incendens, qui principes fuerunt in Moab,
& qui reuerſi ſunt in Lahem. hæc autem
23 verba vetera. * Hi ſunt figuli habitantes in
Plantationibus, & in Sepibus apud regem in
24 operibus eius, commoratique ſunt ibi. *Filij
a Simeon: Namuel, & Iamin, Iarib, Zara, a Gen. 46. a. 12.
25 Saul. * Sellum filius eius, Mapſam filius eius,
26 Maſma filius eius. * Filij Maſma: Hamuel
E filius eius, Zachur filius eius, Semei filius
27 eius. * Filij Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres
autem eius non habuerunt filios multos, &
vniuerſa cognatio non potuit adæquare
28 ſummam filiorum Iuda. *Habitauerũt autẽ
29 in Berſabee, & Molada, Haſarſuhal, * & in
30 Bala, & in Aſom, & in Tholad, * & in Ba-
31 thuel, & in Horma, & in Siceleg, * & in
Bethmarchaboth, & in Haſarſuſim, & in
Bethberai, & in Saarim. hæc ciuitates eorum

vſque

vsque ad regem Dauid. *Villæ quoque eo- 32
rum: Etam,& Aen,Remmon,& Thochen,&
Asan,ciuitates quinque. *Et vniuersi viculi 33
eorum per circuitum ciuitatum istarum vsq;
ad Baal. hæc est habitatio eorum, & sedium
distributio. * Mosobab quoque & Iemlech, 34
& Iosa filius Amasiæ, * & Ioel,& Iehu filius 35
Iosabiæ filij Saraiæ filij Asiel, * & Elioenai, 36
& Iacoba, & Isuhaia, & Asaia, & Adiel, &
Ismiel,& Banaia,*Ziza quoque filius Sephei 37
filij Allon filij Idaia filij Semri filij Samaia.
* Isti sunt nominati principes in cognatio- 38
nibus suis, & in domo affinitatum suarum
multiplicati sunt vehementer. * Et profecti 39
sunt, vt ingrederentur in Gador vsque ad
Orientem vallis,& vt quærerent pascua gre-
gibus suis. * Inueneruntque pascuas vberes, 40
& valde bonas,& terram latissimam,& quie- G
tam, & fertilem, & in qua ante habitauerant
de stirpe Cham.*Hi ergo venerunt,quos su- 41
pra descripsimus nominatim, in diebus Eze-
chiæ regis Iuda;& percusseru nt tabernacula
eorum,& habitatores,qui inuenti fuerant ibi,
& deleuerunt eos vsque in præsentem diem:
habitaueruntque pro eis,quoniam vberrimas
pascuas ibidem repererunt.*De filijs quoque 42
Simeon abierunt in montem Seir viri quin-
genti,habentes principes Phlathiam,& Naa-
riã & Raphaiam,& Oziel filios Iesi:*percus- 43
serunt reliquias, quæ euadere & potuerant
Amalecitarum, & habitauerunt ibi pro eis
vsque ad diem hanc.

CAP. V.

Gen. 35. d. 24. 49. a. 4.

Filij quoque Ruben primogeniti Israel 1
(ipse quippe fuit primogenitus eius: sed A
cum violasset thorum patris sui, data sunt
primogenita eius filijs Ioseph filij Israel, &
non est ille reputatus in primogenitũ. * Por- 2
rò Iudas, qui erat fortissimus inter fratres
suos,de stirpe eius principes germinati sunt:
primogenita autem reputata sunt Ioseph.)
Gen 46. b. 9 Exo 6. c. 14. Nu. 26. a. 5.
* filij ergo Ruben primogeniti Israel:Enoch, 3
& Phallu,Esron,& Carmi.*Filij Ioel: Samaia 4
filius eius, Gog filius eius, Semei filius eius,
* Micha filius eius, Reia filius eius, Baal fi 5
lius eius, * Beera filius eius, quem captiuum 6
duxit Thelgathphainasar rex Assyriorum,
& fuit princeps in tribu Ruben. * Fratres au- 7
tem eius, & vniuersa cognatio eius, quando
numerabantur per familias suas, habuerunt
principes Iehiel,& Zachariam. * Porrò Bala 8
filius Azaz, filij Samma, filij Ioel, ipse ha- B
bitauit in Aroer vsque ad Nebo, & Beelmeõ.
* Contra orientalem quoque plagam habita- 9
uit vsque ad introitum eremi, & flumen
Euphratem. Multum quippe iumentorum
numerum possidebant in Terra Galaad.*In 10
diebus autem Saul præliati sunt contra Aga-
reos,& interfecerunt illos, habitaueruntque
pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga,
11 quæ respicit ad Orientem Galaad. * Filij
vero Gad è regione eorum habitauerunt in
12 Terra Basan vsque Selcha: * Ioel in capite,
& Saphan secundus: Ianai autem,& Saphat
13 in Basan. * Fratres vero eorum secundum
domos cognationum suarum, Michael, &
Mosollam,& Sebe,& Iorai,& Iachan, & Zie,
14 & Heber,septem. *Hi filij Abihail,filij Huri,
filij,Iara,filij Galaad,filij Michael,filij Iesesi,
15 filij Ieddo, filij Buz. * Fratres quoque filij
Abdiel,filij Guni, princeps domus in familijs
16 suis. * Et habitauerunt in Galaad, & in Ba-
san, & in viculis eius, & in cunctis suburba-
17 nis Saron, vsque ad terminos. * Omnes hi,
C numerati sunt in diebus Ioathan regis Iuda,
18 & in diebus Ieroboam regis Israel. * Filij
Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse
viri bellatores,scuta portantes, & gladios, &
tendentes arcum, eruditique ad prælia qua-
dragintaquatuor millia, & septingenti sexa-
19 ginta procedentes ad pugnam. *Dimicaue-
runt contra Agareos: Ituræi vero,& Naphis,
20 & Nodab * præbuerunt eis auxilium. Tra-
ditique sunt in manus eorum Agarei,& vni-
uersi,qui fuerant cum eis, quia Deum inuo-
cauerunt cum præliarentur : & exaudiuit
21 eos,eo quod credissent in eum. Ceperuntq;
omnia,quæ possederant, camelorum quin-
quaginta millia,& ouium ducenta quinqua-
ginta millia, & asinos duo millia, & anima-
22 mas hominum centum millia. * Vulnerati
D autem multi corruerunt: fuit enim bellum
Domini.Habitauerũtq;pro eis vsque ad trãs-
23 migrationem. *Filij quoque dimidiæ tribus
Manasse possederunt terram à finibus Basan
vsque Baal, Hermon, & Sanir,& montem
24 Hermon,ingens quippe numerus erat.*Et hi
fuerunt principes domus cognationis eo-
rum ,Epher, & Iesi, & Eliel, & Ezriel, &
Ieremia,& Odoia, & Iediel viri fortissimi,&
potentes, & nominati duces in familijs suis.
25 * Reliquerunt autem Deum patrum suo-
rum, & fornicati sunt post deos populorum
26 terræ, quos abstulit Deus coram eis. * & su-
scitauit Deus Israel spiritum Phul regis As-
syriorum, & spiritum Thelgathphainasar
regis Assur: & transtulit Rubem, & Gad,&
dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos
in Lahela,& in Habor, & fluuium Gozan,
vsque ad diem hanc.

CAP. VI.

Gen. 46. c. 11. Inf. 13. b. 6.

1 Filij Leui: Gerson,Caath,& Merari. * Fi-
2 lij Caath: Amram, Isaar, Hebron, &
3 Oziel. *Filij Amrã:Aaron,Moyses,& Maria:
A Filij Aarõ:Nadab & Abiu,Eleazar, & Itha-
4 mar.*Eleazar genuit Phinees,& Phinees ge-
5 nuit Abisue, * Abisue vero genuit Bocci, &
6 Bocci genuit Ozi. * Ozi genuit Zaraiam, &
7 Zaraias genuit Meraioth. * Porrò Meraioth
genuit Amariam,& Amarias genuit Aachi-
tob.

tob. * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit 8
Achimaas, * Achimaas genuit Azariā, Aza- 9
rias genuit Iohanan, * Iohanan genuit Aza- 10
riā; ipse est qui sacerdotio functus est in do-
mo, quam ædificauit Salomon in Ierusalem.
* Genuit autem Azarias Amariam, & Ama- 11
rias genuit Achitob, * Achitob genuit Sa- 12
doc, & Sadoc genuit Sellū, * Sellum genuit 13
Helciā, & Helcias genuit Azariā, * Azarias 14
genuit Saraiam, & Saraias genuit Iosedec. B
* Porrò Iosedec egressus est, quando trāstu- 15
lit Dominus Iudam, & Ierusalem per manus
Nabuchodonosor. * Filij ‖ ergo Leui: Gersō, 16
‖ Exo. 6. c. 27.
Caath, & Merari. * Et hæc nomina filiorum 17
Gersō: Lobni, & Semei. * Filij Caath: Amrā, 18
& Isaar, & Hebron, & Oziel. * Filij Merari: 19
Moholi & Musi. Hæ autē cognationes Leui
secundum familias eorum. * Gerson, Lobni 20
filius eius, Iahath filius eius, Zamma filius
eius, * Ioah filius eius, Addo filius eius, Zara 21
filius eius, Iethrai filius eius, * Filij Caath, 22
Aminadab filius eius, Core filius eius, Asir fi-
lius eius, * Elcana filius eius, Abiasaph filius 23
eius, Asir filius eius. * Thahath filius eius, 24
Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul filius
eius. * Filij Elcana, Amasai, & Achimoth, & 25
* Elcana: Filij Elcana: Sophai filius eius, Na- 26
hath filius eius, * Eliab filius eius, Ieroham fi- 27
lius eius, Elcana filius eius. * Filij Samuel pri- 28
mogenitus Vasseni, & Abia. * Filij autē Me- 29
rari, Moholi: Lobni filius eius, Semei filius C
eius, Oza filius eius, * Sāmaa filius eius, Hag- 30
gia filius eius, Asaia filius eius. * Isti sunt, 31
quos constituit Dauid super cantores domus
Domini, ex quo collocata est arca: * & mini- 32
strabant coram tabernaculo testimonij, ca-
nentes donec ędificaret Salomō domum Dñi
in Ierusalem: stabant autem iuxta ordinem
suū in ministerio. * Hi vero sunt, qui assiste- 33
bant cum filijs suis, de filijs Caath, Hemam
cantor filius Iohel, filij Samuel, * filij Elcana, 34
filij Ieroham, filij Eliel, filij Thohu, * filij 35
Suph, filij Elcana, filij Mahath, filij Amasai,
* filij Elcana, filij Iohel, filij Azariæ, filiæ So- 36
phoniæ, * filij Thahath, filij Asir, filij Abia- 37
saph, filij Core, * Filij Isaar, filij Caath, filij 38
Leui, filij Israel. * Et frater eius Asaph, qui 39
stabat à dextris eius, Asaph filius Barachiæ,
filij Samaa, * filij Michael, filij Basalæ, filij 40
Melchiæ, * filij Athanai, filij Zara, filij Ada- 41
ia, * filij Etham, filij Zamma, filij Semei, * filij 42
Ieth, filij Gersom, filij Leui. * Filij autē Mera- 43
ri fratres eorū, ad sinistrā. * Ethan filius Cu- 44
si, filij Abdi, filij Maloch, filij Hasabiæ, filij D
Amasiæ, filij Helciæ, * filij Amasai, filij Bo- 45
ni, filij Somer, * filij Moholi, filij Musi, filij 46
Merari, filij Leui. * Fratres quoq; eorū Leui- 47
tæ, qui ordinati sunt in cunctū ministerium 48
tabernaculi domus Dñi. * Aarō vero & filij 49
eius adolebant incensum super altare holo-
causti, & super altare thymiamatis, in om-
ne opus Sancti sanctorum: & vt precaren-
tur pro Israel iuxta omnia, quæ præceperat
50 Moyses seruus Dei. * Hi sunt autem filij Aa-
ron: Eleazar filius eius, Phinees filius eius,
51 Abisue filius eius, * Bocci filius eius, Ozi filius
52 eius, Zarahia filius eius, * Meraioth filius
eius, Amarias filius eius, Achitob filius eius,
53 * Sadoc filius eius, Achimaas filius eius. * Et
54 hæc habitacula eorum per vicos atque con-
finia, filiorum scilicet Aaron, iuxta cogna-
tiones Caathitarū: ipsis enim sorte cōtigerāt.
55 * Dederunt igitur eis Hebron in terra Iuda,
E & suburbana eius per circuitum: * ‖ agros au-
‖ Iof. 21. b. 10.
56 tem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iephone.
57 * Porrò filijs Aaron dederunt ciuitates ad
confugiendum Hebron, & Lobna, & su-
58 burbana eius, * Iether quoque, & Esthemo
cum suburbanis suis, sed & Helon, & Dabir
59 cū suburbanis suis, * Asan quoque, & Beth-
60 semes, & suburbana earum. * De tribu autem
Beniamin, Gabee, & suburbana eius, & Al-
math cum suburbanis suis, Anathoth quo-
que cum suburbanis suis: omnes ciuitates
61 tredecim, per cognationes suas. * Filijs autem
Caath residuis de cognatione sua dederunt
ex dimidia tribu Manasse in possessionē vr-
62 bes decem. * Porrò filijs Gersom per cogna-
tiones suas de tribu Issachar, & de tribu
Asser, & de tribu Nephthali, & de tribu Ma-
63 nasse in Basan, vrbes tredecim. * Filijs autē
Merari per cognationes suas de tribu Ruben,
& de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dede-
64 runt sorte ciuitates duodecim. * Dederunt
F quoque filij Israel Leuitis ciuitates, & subur-
65 bana earum: * dederuntque per sortem,
ex tribu filiorum Iuda, & ex tribu filiorum
Simeon, & ex tribu filiorum Beniamin vrbes
66 has, quas vocauerunt nominibus suis, * &
his, qui erant de cognatione filiorum Caath, ‖
‖ Iof. 21. b. 10.
fuerūtq; ciuitates in terminis eorum de tribu
67 Ephraim. * Dederunt ergo eis vrbes ad con-
fugiendum, Sichem cum suburbanis suis in
monte Ephraim, & Guzer cum suburbanis
68 suis, * Iecmam quoque cum suburbanis suis,
69 & Bethoron similiter, * necnon & Helon
cum suburbanis suis, & Gethremmon in eun-
70 dem modum. * Porrò ex dimidia tribu Ma-
nasse, Aner, & suburbana eius, Baalam, &
suburbana eius: his videlicet, qui de cogna-
71 tione filiorum Caath reliqui erant. * Filijs
autem Gersom de cognatione dimidiæ tribus
Manasse Gaulon in Basan, & suburbana
72 eius, & Astaroth cum suburbanis suis. * De
G tribu Issachar, Cedes, & suburbana eius, &
73 Dabereth cum suburbanis suis, * Ramoth
quoque, & suburbana eius, & Anem cum
74 suburbanis suis. * De tribu vero Aser: Masal
cum suburbanis suis, & Abdon similiter,
75 * Hucac quoque, & suburbana eius, &

Rohob

Rohob cũ ſuburbanis ſuis. * Porrò de tribu 76
Nephthali, Cedes in Galilæa & ſuburbana
eius, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Caria-
thaim,& ſuburbana eius.*Filijs autẽ Merari 77
reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono, &
ſuburbana eius, & Thabor cum ſuburbanis
ſuis:*trans Iordanem quoq; ex aduerſo Ieri- 78
cho contra Orientẽ Iordanis,de tribu Rubẽ,
Boſor in ſolitudine cũ ſuburbanis ſuis,& Iaſ-
ſa cum ſuburbanis ſuis, * Cademoth quoq; 79
& ſuburbana eius, & Mephaat cũ ſuburba-
nis ſuis.*Necnõ & de tribu Gad,Ramoth in 80
Galaad, & ſuburbana eius, & Manaim cum
ſuburbanis ſuis,*ſed & Heſebon cum ſubur- 81
banis ſuis, & Iezer cum ſuburbanis ſuis.

CAP. VII.

Gen. 46. b. 13.

PORrò filij Iſſachar:Thola,& Phua,Iaſub, 1
& Simeron,quatuor. * Filij Thola: Ozi 2
& Raphaia, & Ieriel, & Iemai, & Iebsẽ, & A
Samuel, principes per domos cognationum
ſuarũ.De ſtirpe Thola viri fortiſſimi nume-
rati ſunt in diebus Dauid,viginti duo millia
ſexcenti. *Filij Ozi:Izrahia,de quo nati ſunt 3
Michael,& Obadia,& Ioel,& Ieſia, quinque
omnes principes. * Cumque eis per fami- 4
lias,& populos ſuos,accincti ad prælium, vi-
ri fortiſſimi,triginta ſex millia: multas enim
habuerunt vxores,& filios. *Fratres quoque 5
eorum per omnem cognationẽ Iſſachar ro- B
buſtiſſimi ad pugnãdum, octoginta ſeptem
millia numerati ſunt. * Filij " Beniamin: 6
Gen. 46. 11.
Bela, & Bechor, & Iadiel, tres. * Filij Bela: 7
Esbon,& Ozi,& Oziel,& Ierimoth, & Vrai,
quinque principes familiarũ,& ad pugnan-
dum robuſtiſſimi: numerus autem eorum,
viginti duo millia,& triginta quatuor.*Por- 8
rò filij Bechor: Zamira, & Ioas,& Eliezer,
& Elioenai, & Amri, & Ierimoth,& Abia,&
Anathoth,& Almath:omnes hi,filij Bechor.
*Numerati ſunt autẽ per familias ſuas prin- 9
cipes cognationum ſuarum ad bella fortiſſi-
mi,viginti millia,& ducenti. *Porrò filij Ia- 10
dihel:Balan. Filij autem Balan:Iehus,& Be- C
niamin, & Aod, & Chanana, & Zetham,&
Tharſis,& Ahiſahar: * Omnes hi filij Iadi- 11
hel,principes cognationũ ſuarũ viri fortiſſi-
mi, decẽ & ſeptem millia,& ducenti ad præ-
lium procedentes. *Sepham quoque,& Ha- 12
pham filij Hir: & Haſim filij Aher. * Filij 13
autẽ Nephthali: Iaſiel,& Guni, & Ieſer, &
Sellum,filij Bala.*Porrò filius Manaſſe, Eſ- 14
riel: cõcubinaque eius Syra peperit Machir
patrem Galaad. * Machir autem accepit 15
vxores filijs ſuis Happhim, & Saphan,& ha-
buit ſororem nomine Maacha:nomẽ autem
ſecundi Salphaad,nateq; ſunt Salphaad filię.
*& peperit Maacha vxor Machir filiũ,vo- 16
cauitq; nomẽ eius Phares: porrò nomen fra- D
tris eius, Sares: & filij eius, Vlam,& Recen.
*Filius autem Vlam,Badan:hi ſunt filij Ga- 17
18 laad,filij Machir,filij Manaſſe. * Soror autẽ
eius regina peperit Virum decorũ, & Abie-
19 zer, & Mohola. *Erant autem filij Semida,
20 Ahin,& Sechem, & Leci,& Aniam. *Filij
autem Ephraim: Suthala, Bared filius eius,
Thahath filiꝰ eius,Elada filiꝰ eius, Thahath
21 filius eius,huius filius Habad,*& huius filius
E Suthala,& huius filius Ezer,& Elad:occide-
runt autem eos viri Geth indigenæ,quia de-
ſcenderant, vt inuaderent poſſeſſiones eorũ.
22 *Luxit igitur Ephraim pater eorum multis
diebus,& venerunt fratres eius vt conſolarẽ-
23 tur eum. *Ingreſſuſque eſt ad vxorẽ ſuam:
quæ concepit,& peperit filiũ,& vocauit no-
men eius Beria, eo quòd in malis domus eius
24 ortus eſſet: * filia autem eius fuit Sara, quæ
ędificauit Bethorõ inferiorẽ, & ſuperiorẽ,&
25 Ozenſara. * Porrò filius eius Rapha,& Re-
26 ſeph,& Thale, de quo natus eſt Thaã,*qui
genuit Laadã:huius quoque filius Ammiud
27 qui genuit Eliſama, *de quo ortus eſt Nun,
28 qui habuit filium Ioſue. *Poſſeſſio autẽ eo-
F rum, & habitatio, Bethel cum filiabus ſuis,
& contra orientem Noran, ac Occidentalẽ
plagam Gazer, & filiæ eius, Sichem quoque
cum filiabus ſuis, vſque ad Aza cum filiabus
29 eius. *Iuxta filios quoque Manaſſe Bethſan
& filias eius,Thanach,& filias eius, Maged-
do & filias eius: Dor & filias eius: in his ha-
30 bitauerunt filij Ioſeph,filij Iſrael.*Filij " A- " Gen. 46. b. 17.
ſer:Iemna,& Ieſua, & Ieſſui,& Baria,& Sara
31 ſoror eorũ.*Filij autẽ Baria: Heber,& Mel-
32 chiel: ipſe eſt pater Barſait. * Heber autem
genuit Iephlat, & Somer, & Hothã, & Suaa
33 ſororẽ eorũ.*Filij Iephlat: Phoſech,& Cha-
G maal, & Aſoth: hi filij Iephat. * Porrò filij
34 Somer:Ahi,& Roaga,& Haba,& Arã. *Filij
35 autem Helẽ fratris eius: Sulpha, & Iemna,
36 & Selles, & Amal. * Filij Supha: Sue, Har-
37 napher, & Saul, & Beri, & Iamra, * Boſor,
& Hod, & Samma, & Saluſa, & Iethran, &
38 Bera. *Filij Iether: Iephone,& Phaſpha, &
39 Ara. * Filij autem Olla, Aree, & Haniel, &
40 Reſia. * Omnes hi filij Aſer, principes co-
gnationum,electi,atque fortiſſimi duces du-
cum: numerus autem eorum ætatis,quę ap-
ta eſſet ad bellum, viginti ſex millia.

CAP. VIII.

1 BEniamin autẽ genuit Bale primogeni-
A tum ſuũ, Asbel ſecundum, Ahara ter- Gen. 46. 21.
2 tium, *Nohaa quartum,& Rapha quintũ. ſup. 7. b. 6.
3 *Fueruntque filij Bale: Addar, & Gera, &
4 Abiud, *Abiſue quoque, & Naaman, & A-
5 hoe, * ſed & Gera, & Sephuphan, & Hurã.
6 *Hi ſunt filij Ahod, principes cognationum
habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in
7 Manahath. *Naamã autem,& Achia,& Ge-
ra ipſe trãſtulit eos,& genuit Oza,& Ahiud.
8 *Porrò Saharaim genuit in regione Moab,
poſtquã dimiſit Huſim,& Bara vxores ſuas.

*Genuit autem de Hodes vxore sua Iobab, 9
& Sebia,& Mosa,& Molchom. *Iehus quo- 10
que, & Sechia , & Marma : hi sunt filij eius
principes in familijs suis.*Mehusim vero ge- 11
nuit Abitob,& Elphaal.*Porrò filij Elpha- 12
al : Heber,& Misaam, & Samad:hic ædifica- B
uit Ono,& Lod,& filias eius. * Baria autem, 13
& Sama principes cognationum habitãtium
in Aialon : hi fugauerunt habitatores Geth.
*Et Ahio, & Sesac, & Ierimoth , * & Zaba- 14
dia, & Arod, & Heder . * Michael quoque, 15
& Iespha,& Iona filij Baria. *Et Zabadia,& 16
Mosollam, & Hezeci, & Heber, *& Iesama- 17
ri,& Iezlia,& Iobab filij Elphaal, *& Iacim, 18
& Zechri , & Zabdi , * & Elioenai, & Sele- 19
thai,& Eliel, *& Adaia, & Baraia, & Sama- 20
rath filij Semei. * Et Iespham, & Heber , & 21
Eliel , *& Abdon, & Zechri, & Hanan, *& 22
Hanania,& Aelã, & Anathothia, *& Ieph- 23
daia,& Phanuel filij Sesac. * & Samsari , & 24
Sohoria , & Otholia , * & Iersia , & Elia, & 25
Zechri, filij Ieroham. * hi patriarchæ,& co- 26
gnationum principes,qui habitauerũt in Ie- C
rusalem.*in „ Gabaon autem habitauerunt 27
„ Inf. 9. f. 35.
Abigabaon, *& nomẽ vxoris eius Maacha: 28
*filiusq; eius primogenitus Abdon , & Sur, 29
& Cis , & Baal , & Nadab . * Gedor quo- 30
que, & Ahio,& Zacher, & Macelloth : * & 31
Macelloth genuit Samaa : * habitauerunt- 32
que ex aduerso fratrum suorum in Ierusa-
lem cum fratribus suis. * „ Ner autem ge- 33
„ 1. Reg. 24 g 51. Inf 9 g. 39
nuit Cis, & Cis genuit Saul . Porrò Saul ge-
nuit Ionathan, & Melchisua , & Abinadab,
& Esbaal. * Filius autem Ionathan, Merib- 34
baal:& Meribbaal genuit Micha. *Filij Mi- 35
cha,Phithõ,& Melech,& Tharaa,& Ahaz .
*& Ahaz genuit Ioada: & Ioada genuit A- 36
lamath,& Azmoth,& Zãri: porrò Zãri ge- D
nuit Mosa,*& Mosa genuit Baana, cuius fi- 37
lius fuit Rapha,de quo ortus est Elasa;qui ge-
nuit Asel . * Porrò Asel sex filij fuerunt his 38
nominibus, Ezricam,Bocru, Ismahel, Saria ,
Obdia,& Hanan : omnes hi filij Asel. * Filij 39
autem Esec fratris eius, Vlam primogenitus,
& Iehu secundus,& Eliphalet tertius.*Fue- 40
runtque filij Vlam viri robustissimi, & ma-
gno robore tendentes arcum : & multos ha-
bentes filios, ac nepotes, vsque ad centum
quinquaginta . Omnes hi filij Beniamin .

CAP. IX.

VNiuersus ergo Israel dinumeratus est: 1
& summa eorum scripta est in Libro A
regum Israel, & Iuda : translatique sunt in
Babylonem propter delictum suum . * Qui 2
autem habitauerũt primi in possessionibus,
& in vrbibus suis: Israel,& Sacerdotes,& Le-
uitæ,& Nathinæi . * Commorati sunt in Ie- 3
rusalem de filijs Iuda , & de filijs Beniamin ,
de filijs quoque Ephraim, & Manasse . * O- 4
thei filius Ammiud, filij Amari, filij Omrai ,
5 filij Bonni, de filijs Phares filij Iuda . * Et de
Siloni : Asaia primogenitus , & filij eius .
6 * De filijs autem Zara : Iehuel, & fratres eo-
7 rum,sexcenti nonaginta. * Porrò de filijs Be-
B niamin : Salo filius Mosollã, filij Oduia, filij
8 Asana:*& Iobania filius Ieroboam:& Ela fi-
lius Ozi, filij Mochori : & Mosollã filius Sa-
9 phatiæ,filij Rahuel,filij Iebaniæ, * & fratres
eorum per familias suas, nongenti quinqua-
ginta sex. Omnes hi principes cognationum
10 per domos patrum suorum. * De sacerdoti-
11 bus autem: Iedaia,Ioiarib,& Iachin : *Aza-
rias quoque filius Helciæ , filij Mosollã , filij
Sadoc,filij Maraioth, filij Achitob, pontifex
12 domus Dei . * Porrò Adaias filius Ieroham,
filij Phassur, filij Melchiæ : & Maasai filius
Adiel, filij Iezra, filij Mosollam, filij Mosol-
13 lamith,filij Emmer . * fratres quoq; eorum
C principes per familias suas, mille septingen-
ti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum
14 opus ministerij in domo Dei . * De Leuitis
autẽ : Semeia filius Hassub filij Ezricam, filij
15 Hasebia de filijs Merari. * Bacbacar quoque
carpẽtarius,& Galal, & Mathania filius Mi-
16 cha,filij Zechri,filij Asaph : *& Obdia filius
Semeię,filij Galaal,filij Idithum:& Barachię
filius Asa , filij Elcana, qui habitauit in atrijs
17 Netophati.*Ianitores autem: Sellum,& Ac-
cub,& Telmon, & Ahimam : & frater eorũ
18 Sellum princeps, *vsque ad illud tempus in
porta regis ad orientem,obseruabant per vi-
19 ces suas de filijs Leui. *Sellũ vero filius Core
filij Abiasaph, filij Core, cum fratribus suis ,
D de domo patris sui,hi sunt Coritę super ope-
ra ministerij , custodes vestibulorũ taberna-
culi : & familiæ eorum per vices castrorum
20 Dñi custodientes introitum . * Phinees autẽ
filius Eleazari , erat dux eorũ coram Domi-
21 no. * Porrò Zacharias filius Mosollamia,ia-
22 nitor portæ tabernaculi testimonij.*Omnes
hi electi in ostiarios per portas, ducenti duo-
decim,& descripti in villis proprijs: quos cõ-
stituerunt Dauid, & Samuel Videns , in fide
23 sua * tam ipsos, quam filios eorum in ostijs
domus Domini , & in tabernaculo vicibus
24 suis . * Per quatuor ventos erant ostiarij : id
est , ad Orientem , & ad Occidentem, & ad
25 Aquilonem,& ad Austrum. *Fratres autem
eorum in viculis morabantur , & veniebant
in sabbatis suis de tempore vsque ad tempus.
26 *His quatuor Leuiticis creditus erat omnis
E numerus ianitorum, & erant super exedras,
27 & thesauros domus Domini . * Per gyrum
quoque templi Domini morabantur in cu-
stodijs suis : vt cum tempus fuisset,ipsi mane
28 aperirent fores. *De horum genere erant,&
super vasa ministerij : ad numerum enim &
29 inferebantur vasa,& efferebantur. *De ipsis
& qui credita habebant vtensilia sanctuarij,
præerant similæ, & vino,& oleo,& thuri, &

aroma-

aromatibus. * Filij autem sacerdotum vn- 30
guenta ex aromatibus cōficiebant. * Et Ma- 31
thathias Leuites primogenitus Sellum Cori-
tæ, præfectus erat eorū, quæ in sartagine fri-
gebantur. * Porrò de filijs Caath fratribus 32
eorum, super panes erant propositionis, vt F
semper nouos per singula sabbata præpara-
rent. *Hi sunt principes cantorum per fami- 33
lias Leuitarum, qui in exedris morabātur, vt
die, ac nocte iugiter suo ministerio deserui-
rent. * Capita Leuitarum, per familias suas 34
a Sup. 8. c. 29. principes, manserunt in Ierusalē. * In a Ga- 35
baon autem commorati sunt pater Gabaon
Iehiel, & nomē vxoris eius Maacha. * Filius 36
primogenitus eius Abdon, & Sur, & Cis, &
Baal, & Ner, & Nadab, * Gedor quoque & 37
Adio, & Zacharias, & Macelloth. * Porrò 38
Macelloth genuit Saaman: isti habitauerunt G
è regione fratrum suorum in Ierusalem, cū
b Sup. 8. c. 33. fratribus suis. * b Ner autem genuit Cis: & 39
Cis genuit Saul: & Saul genuit Ionathan, &
Melchisua, & Abinadab, & Esbaal. * Filius 40
autem Ionathan, Meribbaal: & Meribbaal
genuit Micha. * Porrò filii Micha, Phiton, 41
Melech, & Tharaa, & Ahaz. *Ahaz autem 42
genuit Iara, & Iara genuit Alamath, & Az-
moth, & Zamri. Zamri autem genuit Mosa.
*Mosa vero genuit Banaa: cuius filius Ra- 43
phaia, genuit Elasa: de quo ortus est Asel.
*Porrò Asel sex filios habuit his nominibus, 44
Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Ha-
nan hi sunt filij Asel.

CAP. X.

a 1. Reg. 31. a 3. Philisthijm autem pugnabant contra Is- 1
rael, fugeruntq; viri Israel Palæsthinos, A
& ceciderunt vulnerati in monte Gelboe.
*Cumque appropinquassent Philisthęi per- 2
sequentes Saul, & filios eius, percusserunt Io-
nathā, & Abinadab; & Melchisua filios Sa-
ul. *Et aggrauatum est prælium cōtra Saul, 3
inuenerūtq; eū sagittarij, & vulnerauerūt ia-
culis. *Et dixit Saul ad armigerum suū: Eua- 4
gina gladium tuum, & interfice me: ne for- B
te veniant incircumcisi isti, & illudant mihi.
Noluit autem armiger eius hoc facere, timo-
re perterritus: arripuit ergo Saul ensem, &
irruit in eum. * Quod cum vidisset armiger 5
eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiā
ipse in gladium suum, & mortuus est. *Inte- 6
rijt ergo Saul, & tres filij eius, & omnis do-
mus illius pariter concidit. * Quod cum vi- 7
dissent viri Israel, qui habitabant in campe-
stribus, fugerunt: & Saul ac filijs eius mor- C
tuis, dereliquerūt vrbes suas, & huc, illucque
dispersi sunt: venerūtque Philisthijm, & ha-
bitauerunt in eis. * Die igitur altero detra- 8
hentes Philisthijm spolia cæsorum, inuene-
runt Saul, & filios eius iacentes in mōte Gel-
boe. *Cumque spoliassent eum, & amputas- 9
sent caput, armisque nudassent, miserunt in
terram suam, vt circumferretur, & ostende-
10 retur idolorum templis, & populis: * arma
autem eius consecrauerūt in fano dei sui, &
11 caput affixerūt in templo Dagon. *Hoc cū
audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet
12 quæ Philisthijm fecerāt super Saul, *cōsur-
D rexerūt singuli virorum fortium, & tulerūt
cadauera Saul, & filiorū eius: attuleruntque
ea in Iabes, & sepelierunt ossa eorum subter
quercum, quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt
13 septem diebus. *Mortuus est ergo Saul pro-
pter iniquitates suas, eo quòd præuaricatus a 1. Reg. 15. a 3.
sit a mandatum Dñi, quod præceperat, & nō
custodierit illud: sed b insuper etiam pytho- Exod 1.
14 nissam consuluerit, *nec sperauerit in Dño: b 1. Reg. 28. b. 3.
propter quod interfecit eum, & transtulit
regnum eius ad Dauid filium Isai.

CAP. XI.

1 Congregatus est igitur omnis Israel ad a 2. Reg. 5. a 1.
A Dauid in Hebron, dicens: Os tuum su-
2 mus, & caro tua. * Heri quoque, & nudius-
tertius, cū adhuc regnaret Saul, tu eras, qui
educebas, & introducebas Israel: tibi enim
dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces popu-
lum meum Israel, & tu eris princeps super
3 eum. * Venerunt ergo omnes maiores natu
Israel ad regem in Hebron, & inijt Dauid cū
eis fœdus coram Domino: vnxeruntq; eum
B regem super Israel, iuxta sermonem Domi-
4 ni, quem locutus est in manu Samuel. * Abijt
quoque Dauid, & omnis Israel in Ierusalē.
hæc est Iebus, vbi erant Iebusæi habitatores
5 terræ. * Dixerūtque qui habitabant in Iebus
ad Dauid: Non ingredieris huc. Porrò Da-
uid cepit arcem Sion, quę est Ciuitas Dauid,
6 dixitque: *Omnis, qui percusserit Iebusæum
in primis, erit princeps & dux. Ascendit igi-
tur primus Ioab filius Saruiæ, & factus est
7 princeps. * Habitauit autem Dauid in arce,
8 & idcirco appellata est Ciuitas Dauid. * Æ-
dificauitq; vrbem in circuitu à Mello vsque
ad regem, Ioab autem reliqua vrbis extru-
9 xit. *Proficiebatque Dauid vadēs, & crescēs,
10 & Dñs exercituum erat cum eo. * a Hi prin-
C cipes virorum fortium Dauid, qui adiuue-
runt eum, vt rex fieret super omnem Israel
iuxta verbū Dñi, quod locutus est ad Israel.
11 *Et iste numerus robustorum Dauid: Ies-
baam filius Hachamoni princeps inter tri-
ginta: iste leuauit hastā suam super trecētos
12 vulneratos vna vice. * Et post eum Eleazar
filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres
13 potētes. *Iste fuit cū Dauid in Phesdomim,
quādo Philisthijm congregati sunt ad locū
illum in prælium: & erat ager regionis illius
plenus hordeo, fugeratq; populꝰ à facie Phi-
14 listhinorum. *Hi steterunt in medio agri, &
defenderūt eum: cumq; percussissent Phili-
sthæos, dedit Dñs salutem magnam populo
15 suo. * Descenderunt autem tres de triginta

principibus ad petram, in qua erat Dauid, D
ad speluncam Odollam, quando Philisthijm
n 2. Re. 23. b. 14. fuerāt castrametati in Valle raphaim.* n Por-
rò Dauid erat in præsidio, & statio Phili- 16
sthinorū in Bethlehem.* Desiderauit igitur 17
Dauid, & dixit: O si quis daret mihi aquam
de cisterna Bethlehem, quæ est in porta.
*Tres ergo isti per media castra Philisthi- 18
norum perrexerunt, & hauserunt aquam de
cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & at-
tulerunt ad Dauid, vt biberet: qui noluit, sed
magis libauit illam Dño, * dicēs: Absit, vt in 19
conspectu Dei mei hoc faciam, & sanguinē
istorum virorum bibā: quia in periculo ani- E
marum suarū attulerunt mihi aquam. Et ob
hanc causam noluit bibere: hęc fecerunt tres
robustissimi. Abisai quoq; frater Ioab ipse 20
erat princeps triū, & ipse leuauit hastam suā
contra trecētos vulneratos, & ipse erat inter
tres nominatissimus. * & inter tres secundus 21
inclytus, & princeps eorum: verumtamen
vsq; ad tres primos nō peruenerat. * Banaias 22
filiꝰ Ioiadę viri robustissimi, qui multa ope-
ra perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos
ariel Moab: & ipse descēdit, & interfecit leo-
nem in media cisterna tempore niuis. * Et 23
ipse percussit virum Aegyptiū, cuius statu-
ra erat quinq; cubitorū, & habebat lanceā,
vt liciatorium texentium: descēdit igitur ad
eum cum virga, & rapuit hastam, quā tene-
bat manu, & interfecit eum hasta sua. * Hæc 24
fecit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter tres F
robustos nominatissimus, * inter triginta 25
primus, verumtamen ad tres vsq; non perue-
nerat: posuit autem eum Dauid ad auriculā
suā. * Porrò fortissimi viri in exercitu, Asa- 26
hel frater Ioab, & Elchanā filius patrui eius
de Bethlehem, * Sammoth Arorites, Helles 27
Phalonites, * Ira filius Acces Thecuites, A- 28
biezer Anathothites, * Sobbochai Husathi- 29
tes, Ilai Ahohites, * Maharai Netophathi- 30
tes, Heled filiꝰ Baana Netophathites, * Ethai 31
filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin,
Banaia Pharatonites, * Hurai de Torrente 32
Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Baurami-
tes, Eliaba Salabonites. * Filij Assem Gezo- 33
nites, Ionathā filius Sage Ararites, * Ahiam G
filius Sachar Ararites, * Eliphal filius Vr, 34
*Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites, 35
*Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai, * Io- 36
el frater Nathā, Mibahar filius Agarai. * Se- 37
lec Ammonites, Naarai Berothites armiger 38
Ioab filij Saruiæ. * Ira Iethræus, Gareb Ie- 39
thræus, * Vrias Hethęus, Zabad filius Oholi, 40
* Adina filius Siza, Rubenites princeps Ru- 41
benitarum, & cum eo triginta: * Hanan fi- 42
lius Maacha, & Iosaphat Mathanites. * O- 43
xia Astarothites, * Sāma, & Iehiel filij Hothā 44
Arorites, * Iedihel filius Samri, & Ioha fra- 45
ter eius Thosaites, * Eliel Mahumites, & Ie- 46
ribai, & Iosaia filij Elnaem, & Iethma Moa-
bites, Eliel, & Obed, & Iasiel de Masobia.

CAP. XII.

1 HI quoq; venerunt ad Dauid in Siceleg,
A cum adhuc fugeret Saul filiū Cis, qui
2 erant fortissimi, & egregij pugnatores, * ten-
dentes arcum, & vtraq; manu fundis saxa ia-
cientes, & dirigētes sagittas: de fratribus Saul
3 ex Beniamin. * Princeps Ahiezer, & Ioas fi-
lij Samaa Gabaathites, & Iaziel, & Phallet
filij Azmoth, & Baracha, & Iehu, Anathoti-
4 tes. * Samaias quoque Gabaonites fortissimus
inter triginta, & super triginta. Ieremias, &
Ieheziel, & Iohanam, & Iezabad Gaderothi-
5 tes. * & Eluzai & Ierimuth, & Baalia, & Sa-
6 maria, & Sephatia Haruphites. * Elcana, &
B Ieesia, & Azareel, & Ioezer, & Iesbaā de Ca-
7 rehim: * Ioela quoque & Zabadia filij Ierohā
8 de Gedor. * Sed & de Gaddi trāsfugerunt ad
Dauid, cū lateret in deserto, viri robustissimi
& pugnatores optimi, tenentes clypeum, &
hastam: facies eorū quasi facies leonis, & ve-
9 loces quasi capreę in montibus: * Ezer prin-
10 ceps, Obdias secundus, Eliab tertius, * Mas-
11 mania quartus, Ieremias quintus, * Ethi sex-
12 tus, Eliel septimus, * Iohanam octauus, El-
13 zebad nonus, * Ieremias decimus, Machba-
14 nai vndecimus. * hi de filijs Gad principes
exercitus: nouissimus cētum militibus pręe-
15 rat, & maximus, mille. * Isti sunt, qui tran-
sierunt Iordanem mense primo, quando
inundare consueuit super ripas suas: & om-
nes fugauerunt qui morabantur in valli-
bus ad orientalem plagam, & occidentalē.
16 * Venerunt autem & de Beniamin, & de Iu-
C da ad præsidium, in quo morabatur Dauid.
17 * Egressusque est Dauid obuiam eis, & ait:
Si pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mi-
hi, cor meum iungatur vobis: si autem in-
sidiamini mihi pro aduersarijs meis, cum
ego iniquitatem in manibus non habeam,
videat Deus patrum nostrorum, & iudi-
18 cet. * Spiritus vero induit Amasai princi-
pem inter triginta, & ait: Tui sumus, ò
Dauid, & tecum filij Isai: pax, pax tibi,
& pax adiutoribus tuis; te enim adiuuat
Deus tuus. Suscepit ergo eos Dauid, &
19 constituit principes turmæ. * Porrò de Ma-
nasse transfugerunt ad Dauid, quando ve-
niebat cum Philisthijm aduersus Saul, vt
pugnaret: & non dimicauit cum eis, n quia
inito consilio remiserunt eum principes n 1. Reg. 29 b. 4.
D Philisthinorum, dicentes: Periculo capi-
tis nostri reuertetur ad Dominum suum
20 Saul. * Quando igitur reuersus est in Sice-
leg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ed-
nas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael, &
Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Salathi, prin-
21 cipes millium in Manasse. * hi præbue-
runt auxilium Dauid aduersus latruncu-
los:

los: omnes enim erant viri fortiſſimi, & facti
ſũt principes in exercitu. *Sed & per ſingu- 22
los dies veniebãt ad Dauid ad auxiliandum
ei, vſque dum fieret grandis numerus, quaſi
exercitus Dei.*Iſte quoq; eſt numerus prin- 23
cipum exercitus, qui venerunt ad Dauid,cũ
eſſet in Hebron, vt transferrent regnũ Saul
ad eum,iuxta verbum Domini. * Filij Iuda 24
portantes clypeũ, & haſtã, ſex millia octin-
genti expediti ad prælium. * De filijs Si- 25
meon virorũ fortiſſimorum ad pugnandũ,
ſeptem millia centum. * De filijs Leui,qua- 26
tuor millia ſexcenti. * Ioiada quoque prin- 27
ceps de ſtirpe Aaron, & cum eo tria millia E
ſeptingenti. *Sadoc etiã puer egregiæ indo- 28
lis, & domus patris eius, principes viginti
duo. * De filijs autem Beniamin fratribus 29
Saul,tria millia:magna enim pars eorum ad-
huc ſequebatur domum Saul. *Porrò de fi- 30
lijs Ephraim viginti millia octingenti,fortiſ-
ſimi robore, viri nominati in cognationibus
ſuis.*Et ex dimidia tribu Manaſſe,decem & 31
octo millia,ſinguli per nomina ſua venerũt,
vt conſtituerẽt regẽ Dauid. * De filijs quo- 32
que Iſſachar viri eruditi,qui nouerãt ſingu- F
la tẽpora ad præcipiendũ quid facere debe-
ret Iſrael, principes ducenti:omnis autẽ reli-
qua tribus eorũ conſiliũ ſequebatur.*Porrò 33
de Zabulon qui egrediebantur ad præliũ,&
ſtabant in acie inſtructi armis bellicis, quin-
quaginta millia venerunt in auxilium, non
in corde duplici. * Et de Nephthali,princi- 34
pes mille: & cum eis inſtructi clypeo, & ha-
ſta,triginta & ſeptem millia. * De Dan etiã 35
præparati ad prælium, viginti octo millia
ſexcenti. *Et de Aſer egredientes ad pugnã, 36
& in acie prouocantes, quadraginta millia.
*Trans Iordanem autem de filijs Ruben,& 37
de Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe in-
ſtructi armis bellicis, centum viginti millia.
*Omnes iſti viri bellatores expediti ad pu- 38
gnandum, corde perfecto venerunt in He- G
bron, vt conſtituerent regem Dauid ſuper
vniuerſum Iſrael: ſed & omnes reliqui ex
Iſrael,vno corde erant, vt rex fieret Dauid.
*Fueruntque ibi apud Dauid tribus diebus 39
comedentes, & bibentes: præparauerant
enim eis fratres ſui. * Sed & qui iuxta eos 40
erant, vſque ad Iſſachar, & Zabulon, &
Nephthali, afferebant panes in aſinis, & ca-
melis, & mulis, & bobus ad veſcendum: fa-
rinam, palathas, vuam paſſam, vinum,
oleum, boues, arietes ad omnem copiam,
gaudium quippe erat in Iſrael.

CAP. XIII.

INijt autem conſiliũ Dauid cum tribunis, 1
& centurionibus, & vniuerſis principi- A
bus,*& ait ad omnem cœtum Iſrael: Si pla- 2
cet vobis, & à Dño Deo noſtro egreditur
ſermo, quẽ loquor: mittamus ad fratres no-
ſtros reliquos in vniuerſas regiones Iſrael,
& ad Sacerdotes, & Leuitas, qui habitant in
ſuburbanis vrbium, vt cõgregentur ad nos,
3 *& reducamus arcam Dei noſtri ad nos:non
4 enim requiſiuimus eam in diebus Saul. * Et
B reſpondit vniuerſa multitudo, vt ita fieret:
5 placuerat enim ſermo omni populo. * Con-
gregauit ergo Dauid cũctum Iſrael à Sihor
Aegypti, vſq; dum ingrediaris Emath, " vt " 2. Reg. 6. a. 2.
6 adduceret arcam Dei de Cariathiarim. * Et
aſcẽdit Dauid, & omnis vir Iſrael ad collem
Cariathiarim,qui eſt in Iuda,vt afferret inde
arcam Dñi Dei ſedentis ſuper cherubim,
7 vbi inuocatum eſt nomen eius. * Impoſue-
runtque arcam Dei ſuper plauſtrũ nouum,
C de domo Abinadab: Oza autem, & frater
8 eius minabant plauſtrum. * Porrò Dauid,&
vniuerſus Iſrael ludebant coram Deo omni
virtute in canticis,& in citharis,& pſalterijs,
9 & tympanis,& cymbalis,& tubis.*Cum au-
tem perueniſſent ad Aream Chidon, teten-
dit Oza manum ſuam, vt ſuſtentaret arcã:
bos quippe laſciuiens paululum inclinaue-
10 rat eam. *Iratus eſt itaque Dominus contra
Ozam, & percuſſit eum, eo quòd tetigiſſet
11 arcam:& mortuus eſt ibi coram Dño. *Cõ-
D triſtatuſque eſt Dauid, eo quòd diuiſiſſet
Dominus Ozam: vocauitque locum illum:
12 Diuiſio Ozæ vſque in præſentem diem.*Et
timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo
modo poſſum ad me introducere arcã Dei?
13 *Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad
ſe, hoc eſt,in Ciuitatem Dauid,ſed auertit in
14 domum Obededom Gethæi. *Manſit ergo
arca Dei in domo Obededom tribus menſi-
bus: & benedixit Dominus domui eius, &
omnibus quæ habebat.

CAP. XIV.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri nuncios 2. Reg. 16. b. 11.
A ad Dauid,& ligna cedrina, & artifi-
ces parietũ, lignorũque: vt ædificarẽt ei do-
2 mũ.*Cognouitq; Dauid,quòd confirmaſſet
eum Dñs in regẽ ſuper Iſrael,& ſubleuatum
eſſet regnũ ſuũ ſuper populum eius Iſrael.
3 *"Accepit quoq; Dauid alias vxores in Ieru- " 2. Reg. 5. c. 13.
4 ſalẽ:genuitq;filios,& filias. * Et hæc nomina
B eorũ, qui nati ſunt ei in Ieruſalẽ: Samua, &
5 Sobad,Nathan,& Salomon,*Iebahar,& Eli-
6 ſua,& Eliphalet. *Nola quoq;& Napheg,&
7 Iaphia, * Eliſama,& Baaliada, & Eliphalet.
8 *"Audiẽtes autẽ Philiſthijm eo quòd vnctus " 2. Reg. 5. c. d
eſſet Dauid in regem ſuper vniuerſũ Iſrael,
aſcenderunt omnes,vt quærerent eum:quod
cum audiſſet Dauid,egreſſus eſt obuiam eis.
9 *Porrò Philiſthijm venientes,diffuſi ſunt in
10 Valle Raphaim.*Conſuluitq;Dauid Dñm,
C dicens: ſi aſcendam ad Philiſthæos,& ſi tra-
des eos in manu mea? Et dixit ei Dñs:Aſcen-
11 de, & tradam eos in manu tua. * Cumque
illi aſcendiſſent in Baalpharaſim, percuſſit

eos ibi Dauid,& dixit: Diuisit Deus inimicos
meos per manum meam , sicut diuiduntur
aquæ : & idcirco vocatũ est nomen illius lo-
ci Baalpharasim. *Dereliqueruntq; ibi deos 12
suos,quos Dauid iussit exuri. * Alia etiã vi- 13
ce Philisthijm irruerunt, & diffusi sunt in
valle. * Cõsuluitque rursum Dauid Deum, 14
& dixit ei Deus : Non ascendas post eos, re- D
cede ab eis , & venies contra illos ex aduer-
so pyrorum. * Cumq;audieris sonitum gra- 15
dientis in cacumine pyrorum, tunc egredie-
ris ad bellum . Egressus est enim Deus ante
te,vt percutiat castra Philisthijm. *Fecit er- 16
go Dauid sicut præceperat ei Deus, & per-
cussit castra Philisthijnorũ, de Gabaon vsq;
Gazera. * Diuulgatumq; est nomen Dauid 17
in vniuersis regionibus , & Dominus dedit
pauorem eius super omnes gentes .

CAP. XV.

FEcit quoque sibi domos in Ciuitate Da- 1
uid:& ædificauit locum arcæ Dei,teten- A
ditque ei tabernaculum. *Tũc dixit Dauid: 2
illicitum est vt à quocumque portetur arca
Dei nisi à Leuitis , quos elegit Dominus ad
portandum eam, & ad ministrãdum sibi vs-
que in æternum. *Congregauitque vniuer- 3
sum Israel in Ierusalem , vt afferretur arca
Dei in locum suum, quem præparauerat ei.
* Necnon & filios Aaron, & Leuitas, * de fi- 4
lijs Caath, Vriel princeps fuit, & fratres eius 5
centum viginti,* de filijs Merari, Asaia prin- 6
ceps, & fratres eius ducenti viginti . * De fi- 7
lijs Gersom , Ioel princeps : & fratres eius
centum triginta. * De filijs Elisaphan,Seme- 8
ias princeps, & fratres eius ducenti . * De fi- 9
lijs Hebron , Eliel princeps , & fratres eius
octoginta: * De filijs Oziel,Aminadab prin- 10
ceps;& fratres eius centum duodecim.* Vo- 11
cauitque Dauid Sadoc , & Abiathar Sacer- B
dotes & Leuitas,Vriel,Asaiã,Ioel,Someiam ,
Eliel, & Aminadab : * & dixit ad eos: Vos 12
qui estis principes familiarum Leuiticarum,
sanctificamini cum fratribus vestris,& affer-
te arcam Domini Dei Israel ad locum , qui
Sub. 13. d.10. ei præparatus est : * ne vt à principio,quia 13
non eratis præsentes, percussit nos Domi-
nus,sic & nunc fiat,illicitũ quid nobis agen-
tibus . * Sanctificati sunt ergo Sacerdotes,& 14
Leuitæ, vt portarent arcam Domini Dei Is-
Num. 4. b 15. rael. * Et tulerũt filij Leui arcam Dei,sicut 15
præceperat Moyses iuxta verbum Domini
humeris suis in vectibus. * Dixitque Dauid 16
principibus Leuitarum , vt constituerent de
fratribus suis cantores in organis musicorũ ,
nablis videlicet,& lyris,& cymbalis,vt reso-
naret in excelsis sonitus lætitię. * Constitue- 17
runtque Leuitas: Hemam filium Ioel , & de
fratribus eius Asaph filium Barachiæ, de fi-
lijs vero Merari,fratribus eorum : Ethan fi-
lium Casaiæ. * vt cum eis fratres eorum : in 18
secũdo ordine,Zachariam,& Ben, & Iaziel ,
& Semiramoth, & Iahiel , & Ani , Eliab, &
Banaiam,& Maasiam, & Mathathiã,& Eli-
C phalu, & Maceniam, & Obededõ, & Iehiel ,
19 ianitores . * Porrò cantores, Heman,Asaph,
& Ethan ; in cymbalis æneis concrepantes .
20 *Zacharias autẽ, & Oziel, & Semiramoth ,
& Iahiel,& Ani, & Eliab, & Maasias, & Ba-
21 naias in nablis arcana cantabant . * Porrò
Mathathias, & Eliaphalu , & Macenias, &
Obededom , & Iehiel, & Ozaziu, in citharis
22 pro octaua canebant epinicion.* Chonenias
autem princeps Leuitarũ , prophetiæ præe-
rat,ad præcinendam melodiam: erat quippe
23 valde sapiens.* Et Barachias,& Elcana iani-
24 tores arcæ. * Porrò Sebenias, & Iosaphat, &
Nathanael, & Amasai, & Zacharias , & Ba-
naias,& Eliezer sacerdotes, clangebant tubis
coram arca Dei : & Obededom , & Iehias
25 erant ianitores arcæ.* Igitur Dauid,& om- 2. Reg. 6 c. 12.
D nes maiores natu Israel,& tribuni ierunt ad
deportandam arcam fœderis Domini de do-
26 mo Obededom cum lætitia . * Cũque adiu-
uisset Deus Leuitas,qui portabant arcam fę-
deris Domini, immolabantur septem tauri ,
27 & septem arietes. * Porrò Dauid erat indu-
tus stola byssina , & vniuersi Leuitæ, qui
portabant arcam,cantoresque & Chonenias
princeps prophetiæ inter cantores : Dauid
28 autẽ etiam indutus erat ephod lineo: * Vni-
uersusque Israel deducebant arcam fœderis
Domini in iubilo , & sonitu buccinæ, & tu-
bis, & cymbalis, & nablis,& citharis concre-
29 pantes . * Cumque peruenisset arca fœderis
Domini vsque ad Ciuitatem Dauid,Michol
filia Saul prospiciens per fenestram, vidit re-
gem Dauid saltantem , atque ludentem , &
despexit eum in corde suo .

CAP. XVI.

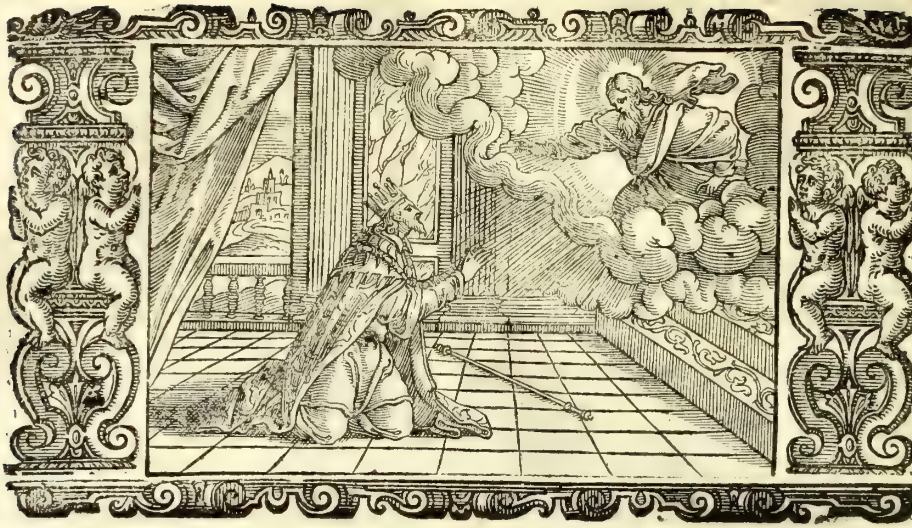
1 ATtulerunt igitur arcam Dei,& consti-
A tuerunt eã in medio tabernaculi,quod 2. Reg. 6 c. 17.
tetenderat ei Dauid:& obtulerunt holocau-
2 sta, & pacifica corã Deo. * Cũque comples-
set Dauid offerens holocausta , & pacifica ,
3 benedixit populo in nomine Domini . * Et
diuisit vniuersis per singulos, à viro vsq; ad
mulierem tortam panis, & partẽ assæ carnis
4 bubalæ,& frixam oleo similam. * Cõstituit-
que coram arca Domini de Leuitis, qui mi-
nistrarent,& recordarentur operum eius, &
glorificarent , atque laudarent Dñm Deum
5 Israel : * Asaph principem,& secundum eius
Zachariam : Porrò Iohiel , & Semiramoth ,
& Iehiel , & Mathathiam, & Eliab , & Bana-
iam,& Obededom:Iehiel super organa psal-
terij,& lyras:Asaph autẽ vt cymbalis perso-
6 naret, * Banaiã vero,& Iaziel sacerdotes, ca-
nere tuba iugiter coram arca fęderis Domi-
7 ni. * In illo die fecit Dauid principẽ ad con-
fitendum Domino Asaph, & fratres eius .

Con-

Pſ.104. * „Confitemini Domino, & inuocate no- 8
1 Iſa.22.b. men eius: notas facite in populis adinuen-
tiones eius.
* Cantate ei, & pſallite ei: & narrate om- 9
nia mirabilia eius.
* Laudate nomen ſanctum eius: lætetur 10
cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum, & virtutem eius: 11
quærite faciem eius ſemper. B
* Recordamini mirabiliũ eius, quæ fecit: 12
ſignorum illius, & iudiciorum oris eius.
* Semen Iſrael ſerui eius: filij Iacob electi 13
eius.
* Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuerſa 14
terra iudicia eius.
* Recordamini in ſempiternum pacti 15
eius: ſermonis, quem præcepit in mille ge-
nerationes.
* Quem pepigit cum Abraham: & iura- 16
menti illius cum Iſaac.
* Et conſtituit illud Iacob in præceptum, 17
& Iſrael in pactum ſempiternum.
* Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, fu- 18
niculum hereditatis veſtræ.
* Cum eſſent pauci numero, parui, & co- 19
loni eius.
* Et tranſierunt de gente in gentem, & de 20
regno ad populum alterum.
* Non dimiſit quemquã calumniari eos, 21
ſed increpauit pro eis reges.
* Nolite tangere chriſtos meos: & in pro- 22
phetis meis nolite malignari. C
Pſ.95.a.5. * Cantate Domino omnis terra: annun- 23
ciate ex die in diem ſalutare eius.
* Narrate in gentibus gloriam eius: in 24
cunctis populis mirabilia eius.
* Quia magnus Dominus, & laudabilis 25
nimis: & horribilis ſuper omnes deos.
* Omnes enim dij populorum, idola: Do- 26
minus autem cœlos fecit.
* Confeſſio, & magnificentia coram eo: 27
fortitudo, & gaudium in loco eius.
* Afferte Domino familiæ populorum: 28
afferte Domino gloriam, & imperium.
* Date Domino gloriam, nomini eius, le- 29
uate ſacrificium, & venite in conſpectu eius:
& adorate Dominum in decore ſancto.
* Commoueatur à facie eius omnis terra: 30
ipſe enim fundauit orbem immobilem.
* Lætentur cœli, & exultet terra: & di- 31
cant in nationibus, Dominus regnauit.
* Tonet mare, & plenitudo eius: exultent 32
agri, & omnia quæ in eis ſunt.
* Tunc laudabũt ligna ſaltus coram Do- 33
mino: quia venit iudicare terram.
* Confitemini Domino, quoniam bonus: 34
quoniam in æternum miſericordia eius.
* Et dicite: Salua nos Deus ſaluator no- 35
ſter, & congrega nos, & erue de gentibus, vt D
confiteamur nomini ſancto tuo, & exulte-
mus in carminibus tuis.
36 * Benedictus Dominus Deus Iſrael ab æter-
no vſque in æternum: & dicat omnis po-
pulus: Amen, & hymnum Domino.
37 * Reliquit itaque ibi coram arca fœderis
Dñi Aſaph, & fratres eius, vt miniſtrarent
in conſpectu arcæ iugiter per ſingulos dies,
38 & vices ſuas. * Porrò Obededom, & fratres
eius ſexaginta octo, & Obededom filium
39 Idithun, & Hoſa conſtituit ianitores. * Sa-
doc autem ſacerdotem, & fratres eius ſacer-
dotes, corã tabernaculo Domini in excelſo,
40 quod erat in Gabaõ. * vt offerrent holocau-
ſta Domino ſuper altare holocautomatis iu-
giter, mane & veſpere, iuxta omnia quę ſcri-
pta ſunt in lege Domini, quam præcepit Iſ-
41 raeli. * Et poſt eum Heman, & Idithun, &
reliquos electos, vnumquemque vocabulo
ſuo ad confitendum Domino: Quoniam in
42 æternum miſericordia eius. * Heman quo-
que, & Idithun canentes tuba, & quatientes
cymbala, & omnia muſicorum organa ad
canendum Deo: filios autem Idithun fecit
43 eſſe portarios. * Reuerſuſque eſt omnis po-
pulus in domum ſuam, & Dauid, vt bene-
diceret etiam domui ſuæ.

CAP. XVII.

1 CVm autem habitaret Dauid in domo 2.Reg.7.a.1.
A ſua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce
ego habito in domo cedrina: arca autem fœ-
2 deris Domini ſub pellibus eſt. * Et ait Nathã
ad Dauid: Omnia quę in corde tuo ſunt, fac:
3 Deus enim tecum eſt. * Igitur nocte illa fa-
4 ctus eſt ſermo Dei ad Nathã, dicens: * Vade,
& loquere Dauid ſeruo meo: Hæc dicit Do-
minus: Non ædificabis tu mihi domum ad
5 habitandum. * Neque enim manſi in domo
ex eo tẽpore, quo eduxi Iſrael, vſq; ad diem
hanc: ſed fui ſemper mutans loca tabernacu-
6 li, & in tentorio * manens cum omni Iſrael.
Nũquid locutus ſum ſaltem vni Iudicũ Iſ-
rael, quibus præceperam, vt paſcerẽt populũ
meũ, & dixi: Quare non ędificaſtis mihi do-
7 mum cedrinam? * Nunc itaq; ſic loqueris ad
ſeruum meum Dauid: Hæc dicit Dominus
exercituum: Ego tuli te, cũ in paſcuis ſeque-
reris gregem, vt eſſes dux populi mei Iſrael.
8 * Et fui tecũ quocumque perrexiſti: & inter
B feci omnes inimicos tuos coram te, feciq; tibi
nomen quaſi vnius magnorũ, qui celebran-
9 tur in terra. * Et dedi locum populo meo
Iſrael: plantabitur, & habitabit in eo, &
vltra nõ commouebitur: nec filij iniquitatis
10 atterẽt eos, ſicut à principio, ex diebus qui-
bus dedi iudices populo meo Iſrael, & hu-
miliaui vniuerſos inimicos tuos. Annuncio
ergo tibi, quòd ædificaturus ſit tibi Domi-
11 nus domum. * Cumque impleueris dies tuos,
vt vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen
tuum poſt te, quod erit de filijs tuis: & ſta-

biliam regnum eius. * Ipse ædificabit mihi 12
domum, & firmabo solium eius vsque in
æternum. *Ego ero ei in patrem,& ipse erit 13
mihi in filium: & misericordiam meam non
auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante
te fuit.*Et statuam eum in domo mea,& in 14
regno meo vsque in sempiternum : & thro-
nus eius erit firmissimus in perpetuũ. * Iux- C
ta omnia verba hęc,& iuxta vniuersam vi- 15
sionem istam,sic locutus est Nathan ad Da-
uid. *Cumque venisset rex Dauid, & sedis- 16
set coram Domino,dixit: Quis ego sum Do-
mine Deus, & quæ domus mea, vt præsta-
res mhi talia? * Sed hoc parum visum est in 17
conspectu tuo, ideoque locutus es super do-
mum serui tui etiam in futurum: & feci-
sti me spectabilem super omnes homines,
Domine Deus. * Quid vltra addere potest 18
Dauid, cum ita glorificaueris seruum tuum,
& cognoueris eum? * Domine propter fa- 19
mulum tuum iuxta cor tuum fecisti om-
nem magnificentiam hanc, & nota esse vo-
luisti vniuersa magnalia. * Domine, non 20
est similis tui: & non est alius Deus absque
te, ex omnibus, quos audiuimus auribus no-
stris. * Quis enim est alius, vt populus tuus 21
Israel, gens vna in terra, ad quam perrexit D
Deus, vt liberaret, & faceret populum sibi,
& magnitudine sua,atque terroribus eijceret
nationes à facie eius,quem de Aegypto libe-
raret? *Et posuisti populum tuum Israel ti- 22
bi in populum vsque in æternum,& tu Do-
mine factus es Deus eius. *Nunc igitur Do- 23
mine, sermo, quem locutus es famulo tuo,&
super domum eius; confirmetur in perpe-
tuum, & fac sicut locutus es. * Permaneat- 24
que & magnificetur nomen tuum vsque in
sempiternum: & dicatur: Dominus exerci-
tuum Deus Israel,& domus Dauid serui eius
permanens coram eo. * Tu enim Domine 25
Deus meus reuelasti auriculam serui tui, vt
ædificares ei domum: & idcirco inuenit ser- 1. Reg. 8. a.1.
26 uus tuus fiduciam,vt oret coram te. *Nunc
ergo Domine tu es Deus: & locutus es ad
27 seruum tuum tanta beneficia. * Et cœpisti
benedicere domui serui tui, vt sit semper
coram te: te enim Domine benedicente, be-
nedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

1 A FActum est autẽ post hæc, vt percuteret
Dauid Philisthijm,& humiliaret eos,&
tolleret Geth, & filias eius de manu Phili-
2 sthijm,*percuteretq; Moab,& fieret Moabi-
3 tæ serui Dauid,offerẽtes ei munera. * Eo tẽ-
pore percussit Dauid etiam Adarezer regẽ
Soba regionis Hemath, quando perrexit, vt
dilataret imperium suũ vsque ad flumẽ Eu-
4 phraten. * Cepit ergo Dauid mille quadri-
gas eius, & septem millia equitum,ac vigin-
ti millia virorum peditũ,subneruauitq; om-
nes equos curruum, exceptis centum qua-
5 drigis, quas reseruauit sibi. * Superuenit au-
B tem & Syrus Damascenus,vt auxilium prę-
beret Adarezer regi Soba: sed & huius per-
6 cussit Dauid vigintiduo millia virorũ. * Et
posuit milites in Damasco, vt Syria quoque
seruiret sibi,& offerret munera. Audiuitque
eum Dominus in cũctis, ad quę perrexerat.
7 *Tulit quoq; Dauid pharetras aureas, quas
habuerãt serui Adarezer,& attulit eas in Ie-
8 rusalem. *Necnõ de Thebath, & Chũ vrbi-
bus Adarezer æris plurimũ, de quo fecit Sa-
lomon mare æneum, & columnas, & vasa
9 ęnea.*Quod cũ audisset Thou rex Hemath,
C percussisse videlicet Dauid omnem exerci-
10 tum Adarezer regis Soba, * misit Adorã fi-
lium suũ ad regem Dauid, vt postularet ab
eo pacem, & congratularentur ei quòd per-
cussisset,& expugnasset Adarezer: aduersa-
11 rius quippe erat Thou Adarezer. * Sed &
omnia vasa aurea,& argentea, & ænea con-
secrauit Dauid rex Domino, cũ argento, &
auro,

auro, quod tulerat ex vniuersis gētibus, tam
de Idumæa, & Moab, & filijs Ammon, quā
de Philisthijm, & Amalec. * Abisai vero 12
filius Saruiæ percussit Edom in Valle Sali- D
narū, decē & octo millia: * & cōstituit in Edō 13
prēsidium, vt seruiret Idumęa Dauid: saluauitq; Dn̄s Dauid in cunctis, ad quæ perrexe-
rat. * Regnauit ergo Dauid super vniuer- 14
sum Israel, & faciebat iudiciū, atque iustitiā
cūcto populo suo. * Porrò Ioab filius Saruiæ 15
erat super exercitū, & Iosaphat filius Ahilud
à cōmentarijs. * Sadoc autem filius Achitob, 16
& Ahimelec, filius Abiathar, sacerdotes: &
Susa, scriba. * Banaias quoque filius Ioiadæ 17
super legiones Cerethi, & Phelethi: porrò
filij Dauid, primi ad manum regis.

CAP. XIX.

ACcidit autem, vt moreretur Naas rex 1
filiorum Ammō, & regnaret filius eius A
pro eo. * Dixitq; Dauid: Faciam misericordiā 2
cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi
pater eius gratiam. Misitq; Dauid nūcios ad
consolandū eum super morte patris sui. Qui
cū peruenissent in terrā filiorum Ammō, vt
cōsolarentur Hanō, * dixerūt principes filio- 3
rum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas,
quòd Dauid honoris causa in patrem tuum
miserit, qui cōsolentur te: nec animaduertis
quòd vt explorēt, & inuestigēt, & scrutentur
terram tuam, venerint ad te serui eius. * Igi- 4
tur Hanon pueros Dauid decaluauit, & rasit, B
& præcidit tunicas eorum à natibus vsq; ad
pedes, & dimisit eos. * Qui cum abijssent, & 5
hoc mandassent Dauid, misit in occursum
eorum (grandem enim cōtumeliā sustinuerant) & præcepit, vt manerent in Iericho, do-
nec cresceret barba eorum, & tunc reuerte-
rentur. * Videntes autem filij Ammon, quòd 6
iniuriam fecissent Dauid, tam Hanon, quàm
reliquus populus, miserunt mille talēta argē-
ti, vt conducerēt sibi de Mesopotamia, & de
Syria Maacha, & de Soba currus, & equites.
* Conduxeruntque triginta duo millia cur- 7
ruum, & regem Maacha cum populo eius.
Qui cum venissent, castrametati sunt è regione Medaba. Filij quoque Ammon con-
gregati de vrbibus suis, venerunt ad bellum. C
* Quod cum audisset Dauid, misit Ioab, & 8
omnem exercitum virorum fortium: * egres- 9
sique filij Ammon, direxerunt aciem iuxta
portam ciuitatis: reges autem, qui ad auxilium eius venerant, separatim in agro stete-
runt. * Igitur Ioab intelligēs bellū ex aduer- 10
so, & post tergum contra se fieri, elegit viros
fortissimos de vniuerso Israel, & perrexit
cōtra Syrū. * Reliquam autem partem po- 11
puli dedit sub manu Abisai fratris sui: & per-
rexerunt contra filios Ammon. * Dixitque: 12
Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autē
superauerint te filij Ammon, ero tibi in præ-

13 sidium. * Cōfortare, & agamus viriliter pro
populo nostro, & pro vrbibus Dei nostri:
Dominus autem quod in conspectu suo bo-
14 num est, faciet. * Perrexit ergo Ioab, & po-
D pulus, qui cum eo erat, contra Syrū ad præ-
15 lium, & fugauit eos. * Porrò filij Ammō videntes quòd fugisset Syrus, ipsi quoq; fuge-
rūt Abisai fratrem eius, & ingressi sunt ciui-
tatem: reuersusque est etiam Ioab in Ierusa-
16 lem. * Videns autem Syrus quòd cecidisset
coram Israel, misit nuncios, & adduxit Sy-
rum, qui erat trans fluuium: Sophach autem
princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.
17 * Quod cum nunciatum esset Dauid, con-
gregauit vniuersum Israel, & transiuit Ior-
danem, irruitque in eos, & direxit ex aduer-
18 so aciem, illis cōtra pugnantibus. * Fugit au-
tem Syrus Israel: & interfecit Dauid de Sy-
ris septem millia curruum, & quadraginta
millia peditum, & Sophach exercitus prin-
19 cipem. * Videntes autem serui Adarezer se
ab Israel esse superatos, transfugerunt ad
Dauid, & seruierunt ei: noluitque vltra Sy-
ria auxilium præbere filijs Ammon.

CAP. XX.

1 FActū est autē post anni circulū, eo tem-
A pore, quo solent reges ad bella procede-
re, congregauit Ioab exercitum, & robur
militiæ, & vastauit terram filiorū Ammon;
perrexitque & obsedit Rabba: porrò Dauid
manebat in Ierusalem, quando Ioab percus-
2 sit Rabba, & destruxit eam. * Tulit autem
B Dauid coronam Melchom de capite eius, &
inuenit in ea auri pondo talētum, & pretio-
sissimas gemmas, fecitq; sibi inde diadema:
3 manubias quoq; vrbis plurimas tulit: * po-
pulum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit
super eos tribulas, & trahas, & ferrata car-
penta transire, ita vt dissecarentur, & conte-
rerentur: sic fecit Dauid cūctis vrbibus filio-
rum Ammon: & reuersus est cum omni po-
4 pulo suo in Ierusalem. * Post hæc initum est
bellum in Gazer aduersum Philisthæos: in
C quo percussit Sobochai Husathites, Saphai
de genere Raphaim, & humiliauit eos.
5 * Aliud quoq; bellū gestū est aduersus Phi-
listhæos, in quo percussit Adeodatus filius
Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Ge-
thęi, cuius hastæ lignum erat quasi liciato-
6 rium texentium. * Sed & aliud bellum acci-
dit in Geth, in quo fuit homo longissimus,
senos habens digitos, id est, simul viginti-
quatuor: qui & ipse de Rapha fuerat stirpe
7 generatus. * Hic blasphemauit Israel: & per-
cussit eum Ionathan filius Samaa fratris Da-
uid. Hi sunt filij Rapha in Geth, qui ceci-
derunt in manu Dauid, & seruorum eius.

CAP. XXI.

1 COnsurrexit autē Satan contra Israel: &
A cōcitauit Dauid vt numeraret Israel.

*Di-

2. Reg. 10. a. 1.

2. Reg. 12. b. 7. & 11. a. 1.

2. Re. 21. d. 18.

2. Reg. 24. a. 1. Inf. 27. 2. 24.

* Dixitq; Dauid ad Ioab,& ad principes po- 2
puli : Ite & numerate Israel à Bersabee vsq;
Dan:& afferte mihi numerũ,vt sciam:*Re- 3
sponditq; Ioab: Augeat Dominus populum
suum centuplum,quàm sunt: nonne, domi-
ne mi rex, omnes serui tui sunt? quare hoc
quęrit dominus meus,quod in peccatum re-
putetur Israel? * Sed sermo regis magis præ- 4
ualuit:egressusque est Ioab, & circuiuit vni-
uersum Israel: & reuersus est Ierusalem:
*Deditq; Dauidi numerum eorum,quos cir- 5
cuierat: & inuentus est omnis numerus Is-
rael, mille millia,& centum millia virorum
educentiũ gladium:de Iuda autem quadrin-
genta septuaginta millia bellatorum.*Nam 6
Leui, & Beniamin non numerauit: eo quòd
Ioab inuitus exequeretur regis imperium.
*Displicuit autem Deo quod iussum erat;& 7
percussit Israel.*Dixitq; Dauid ad Deũ:Pec- 8
caui nimis,vt hoc facerem:obsecro aufer ini-
quitatem serui tui,quia insipienter egi. * Et 9
locutus est Dominus ad Gad Videntem Da- B
uidis,dicens: * Vade, & loquere ad Dauid, 10
& dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi
optionem do: vnum,quod volueris,elige, &
faciam tibi:*Cumq; venisset Gad ad Dauid, 11
dixit ei: Hæc dicit Dominus,Elige quod vo-
lueris: * aut tribus annis famem: aut tribus 12
mensibus te fugere hostes tuos, & gladium
eorum non posse euadere: aut tribus diebus
gladium Domini, & pestilentiam versari in
terra,& angelum Domini interficere in vni-
uersis finibus Israel: nunc igitur vide quid
respondeam ei,qui misit me. * Et dixit Da- 13
uid ad Gad: Ex omni parte me angustiæ
premunt: sed melius mihi est, vt incidam in
manus Domini, quia multæ sunt misera-
tiones eius,quàm in manus hominum. *Mi- 14
sit ergo Dominus pestilentiam in Israel: &
ceciderũt de Israel septuaginta millia viro-
rum.*Misit quoque angelum in Ierusalem, 15
vt percuteret eam: cumq; percuteretur, vi-
dit Dominus, & misertus est super magni-
tudine mali: & imperauit angelo, qui per-
cutiebat: Sufficit, iam cesset manus tua.
Porrò angelus Domini stabat iuxta aream C
Ornan Iebusæi. * Leuansque Dauid ocu- 16
los suos, vidit angelum Domini stantem
inter cęlum, & terram,& euaginatum gla-
dium in manu eius, & versum contra Ieru-
salem: & ceciderunt tam ipse, quàm maio-
res natu vestiti cilicijs,proni in terram. *Di- 17
xitq; Dauid ad Deum: Nonne ego sum, qui
iussi,vt numeraretur populus? Ego,qui pec-
caui:ego,qui malum feci: iste grex quid cõ-
meruit? Domine Deus meus vertatur obse-
cro manus tua in me, & in domum patris
mei: populus autem tuus non percutiatur:
* Angelus autem Domini præcepit Gad,vt 18
diceret Dauid,vt ascẽderet, extrueretque al-
19 tare Domino Deo in area Ornan Iebusæi.
Ascendit ergo Dauid iuxta sermonem Gad,
quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
20 * Porrò Ornan cum suspexisset, & vidisset
angelũ,quatuorq; filij eius cũ eo, absconde-
runt se: nam eo tempore terebat in area tri-
21 ticum. * Igitur cum veniret Dauid ad Or-
nan, conspexit eum Ornan, & processit ei
obuiam de area, & adorauit eum pronus in
22 terram. * Dixitque ei Dauid: Da mihi lo-
cum areæ tuæ, vt ædificem in ea altare Do-
mino:ita vt quantum valet argenti accipias,
23 & cesset plaga à populo.*Dixit autẽ Ornan
D ad Dauid: Tolle, & faciat dominus meus
rex quodcumque ei placet: sed & boues do
in holocaustum, & tribulas in ligna, & tri-
ticum in sacrificium: Omnia libens præbe-
24 bo. * Dixitque ei rex Dauid: Nequaquam
ita fiet, sed argentum dabo quantum valet:
neque enim tibi auferre debeo, & sic offerre
25 Domino holocausta gratuita. * Dedit ergo
Dauid Ornan pro loco siclos auri iustissimi
26 ponderis sexcentos. * " Et ædificauit ibi al- " 2 Par. 3.
tare Domino:obtulitq; holocausta,& pacifi a. 1.
ca, & inuocauit Dominum, & exaudiuit
eum in igne de cœlo super altare holocausti.
27 * Præcepitq; Dominus angelo, & conuertit
28 gladiũ suũ in vaginam.*Protinus ergo Da-
uid, videns quod exaudisset eum Dominus
in area Ornan Iebusæi, immolauit ibi vi-
29 ctimas. * Tabernaculum autem Domini,
" quod fecerat Moyses in deserto, & altare " Exo. 36.
holocaustorum, ea tempestate erat in excel- a. 1.
30 so Gabaon. * Et non præualuit Dauid ire
ad altare, vt ibi obsecraret Deum: nimio
enim fuerat in timore perterritus, videns
gladium angeli Domini.

CAP. XXII.

1 Dixitque Dauid: Hæc est domus Dei, &
2 hoc altare in holocaustum Israel. * Et
A præcepit vt congregarẽtur omnes proselyti
de Terra Israel, & constituit ex eis latomos
ad cædendos lapides & poliendos,vt ædifica-
3 retur domus Dei. * Ferrum quoque pluri-
mum ad clauos ianuarum, & ad commissu-
ras, atque iuncturas præparauit Dauid, &
4 æris pondus innumerabile.*Ligna quoq; ce-
drina non poterant æstimari,quæ Sidonij,&
5 Tyri deportauerant ad Dauid. * Et dixit
Dauid: Salomon filius meus puer paruulus
est,& delicatus; domus autẽ, quam ædificari
volo Domino, talis esse debet, vt in cunctis
regionibus nominetur: præparabo ergo ei
necessaria. Et ob hanc causam ante mortem
6 suam omnes præparauit impensas. * Voca-
B uitque Salomonem filium suum:& pręcepit
ei,vt ędificaret domum Domino Deo Israel.
7 * Dixitq; Dauid ad Salomonẽ: Fili mi,volũ-
tatis meæ fuit, vt ædificarem domũ nomini
8 Domini Dei mei, * sed factus est sermo Do-
mini

mini ad me dicens: Multum sanguinem ef-
fudisti, & plurima bella bellasti: non pote-
ris ædificare domum nomini meo, tãto effu-
so sanguine coram me: * filius, qui nascetur 9
tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum
requiescere ab omnibus inimicis suis per cir-
cuitum: & ob hãc causam Pacificus vocabi-
tur: & pacem & otium dabo in Israel cũctis
a 2 Re. 7 b. 71. diebus eius: * a Ipse ædificabit domum no- 10
Heb. 1. a. 5. mini meo, & ipse erit mihi in filium, & ego
3. Re. 5. a. 5 ero illi in patrem: firmaboque solium regni C
eius super Israel in æternum. * Nunc er- 11
go, fili mi, sit Dominus tecum, & prosperare,
& ædifica domũ Domino Deo tuo, sicut lo-
cutus est de te. * Det quoque tibi Dominus 12
prudẽtiã, & sensum, vt regere possis Israel, &
custodire legẽ Domini Dei tui. *Tunc enim 13
proficere poteris, si custodieris mandata, &
iudicia, quę pręcepit Dominus Moysi vt do-
ceret Israel: confortare, & viriliter age, ne ti-
meas, neq; paueas. * Ecce ego in paupertate 14
mea præparaui impensas domus Dñi, auri
talenta centũ millia, & argenti mille millia
talentorũ: æris vero, & ferri non est pondus,
vincitur enim numerus magnitudine: ligna,
& lapides præparaui ad vniuersa impendia.
* Habes quoq; plurimos artifices: latomos, & 15
cæmentarios, artificesque lignorũ, & omniũ D
artium ad faciendum opus prudentissimos,
* in auro, & argento, & ęre, & ferro, cuius nõ 16
est numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dñs
tecũ. * Præcepit quoq; Dauid cunctis prin- 17
cipibus Israel, vt adiuuarent Salomonẽ filiũ
suum. * Cernitis, inquiens, quòd Dominus 18
Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis
requiem per circuitum, & tradiderit omnes
inimicos vestros in manus vestras, & subie-
cta sit terra coram Domino, & coram popu-
lo eius. *Præbete igitur corda vestra, & ani- 19
mas vestras, vt quæratis Dominum Deũ ve-
strum, & consurgite, & ædificate sanctuariũ
Domino Deo, vt introducatur arca fœderis
Domini, & vasa Domino consecrata in do-
mum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAP. XXIII.

IGitur Dauid senex, & plenus dierum, re- 1
gem constituit Salomonem filium suum A
super Israel. *Et congregauit omnes princi- 2
pes Israel, & Sacerdotes atque Leuitas. *Nu- 3
meratiq; sunt Leuitæ à triginta annis, & su-
pra: & inuẽta sunt triginta octo millia viro-
rũ. * Ex his electi sunt, & distributi in mini- 4
sterium domus Dñi viginti quatuor millia:
præpositorum autem & iudicum sex millia.
*Porrò quatuor millia ianitores: & totidem 5
psaltæ canentes Domino in organis, quæ fe-
Su 26 a. cerat ad canendum. * a Et distribuit eos Da- 6
uid per vices filiorum Leui, Gerson videli-
cet, & Caath, & Merari. * Filij Gerson: Lee- 7
dan, & Semei, *Filij Leedam: princeps Iahiel 8
9 & Zethan, & Ioel, tres. * Filij Semei: Salo-
B mith, & Hosiel, & Aran, tres: isti principes
10 familiarum Leedan. * Porrò filij Semei,
Leheth, & Ziza, & Iaus, & Baria: isti filij Se-
11 mei, quatuor. * Erat autem Letheth prior,
Ziza secundus: porrò Iaus, & Baria non ha-
buerunt plurimos filios, & idcircò in vna
familia, vnaque domo computati sunt.
12 * Filij Caath: Amram, & Isaar, Hebron,
13 & Oziel, quatuor. * a Filij Amram, Aaron, a Sup. 6. a. 1.
& Moyses. a Separatusq; est Aaron vt mini- a Heb. 5. b. 6.
straret in Sancto sanctorum, ipse, & filij eius
in sempiternum, & adoleret incensum Do-
mino secundum ritum suum, ac benediceret
14 nomini eius in perpetuum. *Moysi quoque
hominis Dei filij annumerati sunt in tribu
15 Leui. * Filij a Moysi Gersom, & Eliezer. a Exo 2. d. 22 & 18. a. 3.
16 * Filij Gersom: Subuel primus. * Fuerunt
17 autem filij Eliezer: Rohobia primus: & non
erant Eliezer filij alij. Porrò filii Rohobia
18 multiplicati sũt nimis. *Filij Isaar: Salomith
19 primus. * Filij Hebron: Ieriau primus,
C Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iecmaã
20 quartus. * Filij Oziel: Micha primus, Iesia
21 secundus. *Filij Merari: Moholi, & Musi. Fi-
22 lij Moholi: Eleazar, & Cis. *Mortuus est au-
tem Eleazar, & non habuit filios, sed filias:
acceperuntque eas filij Cis fratres earum.
23 * filij Musi: Moholi, & Eder, & Ierimoth,
24 tres. *Hi filij Leui in cognationibus, & fami-
lijs suis, principes per vices, & numerum
capitum singulorum, qui faciebant opera
ministerij domus Domini à viginti annis, &
25 supra. * Dixit enim Dauid: Requiem de-
dit Dominus Deus Israel populo suo, &
habitationem Ierusalem vsque in æternum.
26 *Nec erit officij Leuitarum, vt vltra portet
tabernaculum, & omnia vasa eius ad mini-
27 strandum. * Iuxta præcepta quoque Da-
uid nouissima supputabitur numerus filio-
28 rum Leui à viginti annis, & supra. * Et
D erũt sub manu filiorũ Aaron in cultum do-
mus Domini, in vestibulis, & in exedris, &
in loco purificationis, & in sanctuario, & in
vniuersis operibus ministerij templi Domi-
29 ni. * Sacerdotes autem, super panes propo-
sitionis, & ad similæ sacrificium, & ad laga-
na azyma, & sartaginem, & ad torrendum,
& super omne pondus atque mensuram.
30 * Leuitæ vero, vt stent mane ad confitedũ,
& canendum Domino: similiterque ad ve-
31 speram. * tam in oblatione holocaustorum
Domini, quam in sabbatis & Calendis, & so-
lemnitatibus reliquis iuxta numerum, & ce-
remonias vniuscuiusque rei, iugiter coram
32 Domino. Et custodiant obseruationes ta-
bernaculi fœderis, & ritum sanctuarij, &
obseruationem filiorum Aaron fratrũ suo-
rum, vt ministrent in domo Domini.

CAP.

CAP. XXIV.

Leu. 10. 2.
a Nu. 3. a. 4.

Porrò filijs Aaron hæ partitiones erant: 1
Filij Aaron: Nadab, & Abiu, & Elea- A
zar, & Ithamar. * Mortui sunt autē Nadab, 2
& Abiu ante patrem suum absque liberis: sa-
cerdotioque functus est Eleazar, & Ithamar.
* Et diuisit eos Dauid, id est Sadoc de filijs 3
Eleazari, & Ahimelech de filijs Ithamar, se-
cundum vices suas, & ministerium. * Inuen- 4
tiq; sunt multo plures filij Eleazar in prin-
cipibus viris: quam filij Ithamar. Diuisit au-
tem eis, hoc est filijs Eleazar principes per fa-
milias sedecim: & filijs Ithamar per familias
& domos suas octo * Porrò diuisit vtrasque 5
inter se familias sortibus. erant enim princi- B
pes sanctuarij, & principes Dei, tam de fi-
lijs Eleazar, quam de filijs Ithamar. *Descri- 6
psitque eos Semeias filius Nathanael scriba
Leuites, coram rege, & principibus, & Sadoc
sacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, prin-
cipibus quoque familiarum sacerdotalium,
& Leuiticarum: vnam domum, quæ ceteris
præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ
sub se habebat ceteros, Ithamar. Exiuit au- 7
tem sors prima Ioiarib, secunda Iedei, *tertia 8
Harim, quarta Seorim, quinta Melchia, 9
sexta Maimā, *septima Accos, octaua Abia, 10
nona Iesua, decima Sechenia, * vndecima 11
Eliasib, duodecima Iacim, * tertiadecima 12
Hoppha, decimaquarta Isbaab, * decima- 13
quinta Belga, decimasexta Emmer, * deci- 14
maseptima Hezir, decimaoctaua Aphses,
* decimanona Pheteia, vigesima Hezechiel, 15
* vigesimaprima Iachin, vigesimasecunda 16
Camul, *vigesimatertia Dalaiau, vigesima- 17
quarta Maaziau. * Hæ vices eorum secun- 18
dum ministeria sua, vt ingrediantur domum C
Domini, & iuxta ritum suum sub manu 19
Aaron patris eorum: sicut præceperat Do-
minus Deus Israel * Porrò filiorum Leui, 20
qui reliqui fuerant, de filijs Amram erat Su-
bael, & de filijs Subael, Iehedeia, * De filijs
quoq; Robobiæ princeps Iesias. * Isaari vero 21
filius Salemoth, filiusq; Salemoth Iahath: *fi- 22
liusque eius Ieriau primus, Amarias secun-
dus. Iahaziel tertius, Iecmaan quartus. * Fi- 23
lius Oziel, Micha: filius Micha, Samir. *Fra- 24
ter Micha, Iesia: filiusq; Iesiæ, Zacharias. * Fi- 25
lij Merari Moholi, & Musi. Filius Oziau: D
Benno. * Filius quoque Merari: Oziau, & 26
Soam & Zachur & Hebri. * Porrò Moholi 27
filius: Eleazar, qui non habebat liberos. 28
* Filius vero Cis, Ierameel. * Filij Musi, Mo- 29
holi, Eder, & Ierimoth: isti filij Leui secun- 30
dum domos familiarū suarum. * Miserunt- 31
que & ipsi sortes contra fratres suos filios
Aaron coram Dauid rege, & Sadoc, & Ahi-
melech, & principibus familiarum Sacerdo-
talium, & Leuiticarum, tam maiores, quàm
minores. omnes sors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

1 A Igitur Dauid, & magistratus exercitus se-
gregauerunt in ministeriū filios Asaph,
& Heman, & Idithun: qui prophetarent in
citharis, & psalterijs, & cymbalis secundum
numerum suum dedicato sibi officio seruiē-
2 tes. * De filijs Asaph: Zacchur, & Ioseph, &
Nathania, & Asarela, filij Asaph: sub ma-
3 nu Asaph prophetantis iuxta regem. * Por-
rò Idithun: filij Idithun, Godolias, Sori, Ie-
seias, & Hasabias, & Mathathias, sex, sub ma-
nu patris sui Idithun, qui in cithara prophe-
tabat super confitentes, & laudantes Domi-
4 nū. * Heman quoque: filij Heman, Bocciau,
B Mathaniam, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Ha-
nanias, Hanani, Eliata, Geddelthi, & Ro-
memthiezer, & Iesbacassa, Melothi, Othir,
5 Mahazioth: omnes isti filij Heman videntis
regis in sermonibus Dei, vt exaltaret cornu:
deditq; Deus Heman filios quatuordecim, &
6 filias tres. * Vniuersi sub manu patris sui ad
cantandū in templo Domini distributi erāt,
in cymbalis, & psalterijs, & citharis, in mini-
steria domus Domini iuxta regem: Asaph
7 videlicet, & Idithun, & Heman: * Fuit
autem numerus eorum cum fratribus suis,
qui erudiebant canticum Domini, cuncti
8 doctores, ducenti octogintaocto. * Miserunt-
que sortes per vices suas, ex æquo tam ma-
ior, quam minor, doctus pariter, & indoctus.
9 * Egressaque est sors prima Ioseph, qui erat
C de Asaph. Secunda Godolię, ipsi, & filijs eius,
10 & fratribns eius duodecim. Tertia Zachur,
11 filijs, & fratribus eius duodecim. * Quarta
12 Isari, filijs, & fratribus eius duodecim. *Quin-
ta Nathaniæ, filijs, & fratribus eius duode-
13 cim. * Sexta Bocciau, filijs, & fratribus eius
14 duodecim. * Septima Isreela, filijs, & fratri-
15 bus eius duodecim. * Octaua Iesaiæ, filijs, &
16 fratribus eius duodecim. *Nona Mathaniæ,
17 filijs, & fratribus eius duodecim. * Decima
Semeiæ, filijs, & fratribus eius duodecim.
18 * Vndecima Azareel, filijs, & fratribus eius
19 duodecim. * Duodecima Hasabiæ, filijs, &
20 fratribus eius duodecim. *Tertiadecima Su-
21 bael, filijs, & fratribus eius duodecim.
22 * Quartadecima Mathathiæ, filijs, & fratri-
23 bus eius duodecim. * Quintadecima Ieri-
moth, filijs, & fratribus eius duodecim.
24 * Sextadecima Hananiæ, filijs, & fratribus
D eius duodecim. * Septimadecima Iesbacassæ,
25 filijs, & fratribus eius duodecim. * Octaua-
decima Hanani, filijs, & fratribus eius duo-
26 decim. * Nonadecima Mellothi, filijs, &
27 fratribus eius duodecim. * Vigesima Elia-
28 tha, filijs, & fratribus eius duodecim. *Vige-
simaprima Othir, filijs, & fratribus eius duo-
29 decim. * Vigesimasecunda Geddelthi, filijs,
30 & fratribus eius duodecim. * Vigesimater-
tia Mahazioth, filijs, & fratribus eius duode-
cim.

duodecim. *Vigesimaquarta Romethiezer, 31
filijs, & fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

DIuisiones autem ianitorum: De Coritis 1
Meselemia, filius Core, de filijs Asaph. A
*Filij Meselemiæ: Zacharias primogenitus, 2
Iadhiel secundus, Zabadias tertius, Iatha-
nael quartus, *Aelam quintus, Iohanam sex- 3
tus, Elioenai septimus. *Filij autem Obede- 4
dom: Semeias primogenitus, Iozabad secun-
dus, Ioaha tertius, Sachar quartus, Natha-
nael quintus, *Ammiel sextus, Issachar septi- 5
mus, Phollathi octauus: quia benedixit illi
Dominus. *Semei autem filio eius nati sunt 6
filij, præfecti familiarum suarum: erant enim
viri fortissimi. *Filij ergo Semeiæ: Othni, & 7
Raphael, & Obed, Elzabad, fratres eius vi-
ri fortissimi: Eliu quoque, & Samachias.
*Omnes hi de filijs Obededom: ipsi, & filij, 8
& fratres eorum fortissimi ad ministrandum
sexaginta duo de Obededom: *Porrò Mese- 9
lemiæ filij, & fratres eorum robustissimi, de-
cem, & octo. *De Hosa autem, id est, de filijs 10
Merari: Semri princeps (non enim habue- B
rat primogenitum, & idcircò posuerat eum
pater eius in principem.) *Helcias secundus, 11
Tadelias tertius, Zacharias quartus: omnes
hi filij, & fratres Hosa, tredecim. *Hi diuisi 12
sunt in ianitores, vt semper principes custo-
diarum, sicut & fratres eorum ministrarent
in domo Domini. *Missæ sunt ergo sortes 13
ex æquo, & paruis, & magnis, per familias
suas in vnamquamq; portarum. *Cecidit er- 14
go sors Orientalis, Selemiæ. Porrò Zachariæ
filio eius, viro prudētissimo, & erudito, sorti-
to obtigit plaga Septentrionalis. *Obededō 15
vero, & filijs eius ad Austrum: in qua parte
domus erat seniorum concilium. *Sephim, 16
& Hosa ad Occidentem, iuxta portam, quæ
ducit ad viam ascensionis: custodia contra
custodiam. *Ad Orientem vero Leuitæ sex: 17
& ad Aquilonem quatuor per diem: atq; ad
Meridiem similiter in die quatuor: & vbi
erat concilium bini, & bini. *In cellulis quo- 18
que ianitorum ad Occidentem quatuor in C
via, biniq; per cellulas. *Hæ sunt diuisiones 19
ianitorum filiorum Core, & Merari. *Porrò 20
Achias erat super thesauros domus Dei, &
vasa sanctorum. *Filij Ledan, filij Gersonni: 21
de Ledan principes familiarum, Ledan, &
Gersonni, Iehieli: *Filij Iehieli: Zathan, & 22
Ioel fratres eius super thesauros domus Dñi,
*Amramitis, & Isaaritis, & Hebronitis, & 23
Ozihelitis: *Subael autem filius Gersom, fi- 24
lij Moysi, præpositus thesauris. *Fratres 25
quoq; eius Eliezer, cuius filius Rahabia, &
huius filius Isaias, & huius filius Ioram, hu-
ius quoque filius Zechri, & huius filius Sele-
mith. *Ipse Selemith, & fratres eius super 26
thesauros sanctorū, quæ sanctificauit Dauid
rex, & principes familiarum, & tribuni, &
27 centuriones, & duces exercitus *de bellis, &
D manubijs præliorum, quæ cōsecrauerant ad
instaurationem, & supellectilem templi Do-
28 mini. *Hæc autem vniuersa sanctificauit Sa-
muel Videns, & Saul filius Cis, & Abner fi-
lius Ner, & Ioab filius Saruiæ: omnes, qui
sanctificauerant ea per manum Semelith, &
29 fratrum eius. *Isaaritis vero præerat Cho-
nenias, & filij eius ad opera forinsecus super
30 Israel ad docendum, & iudicandū eos. *Por-
rò de Hebronitis Hasabias, & fratres eius vi-
ri fortissimi, mille septingenti præerant Is-
raeli trans Iordanem contra Occidentem, in
cunctis operibus Domini, & in ministerium
31 regis. *Hebronitarum autem princeps fuit
Ieria secundum familias, & cognationes eo-
rū. Quadragesimo anno regni Dauid recen-
siti sunt, & inuenti sunt viri fortissimi in Ia-
32 zer Galaad, *fratresque eius robustioris æta-
tis, duo millia septingenti principes familia-
rum. Præposuit autem eos Dauid rex Rube-
nitis, & Gadditis, & dimidiæ tribui Manas-
se, in omne ministerium Dei, & regis.

CAP. XXVII.

1 FIlij autem Israel secundum numerū suū,
A principes familiarum, tribuni, & centu-
riones, & præfecti, qui ministrabant regi iu-
xta turmas suas, ingredientes, & egredien-
tes per singulos menses in anno, vigintiqua-
2 tuor millibus singuli præerant. *Primæ tur-
mæ in primo mēse Iesboā præerat filius Zab-
3 diel, & sub eo vigintiquatuor millia. *De fi-
lijs Phares, princeps cunctorum principum
4 in exercitu mense primo. *Secundi mensis
habebat turmam Dudia Ahodites, & post se
alter nomine Marcelloth, qui regebat partē
5 exercitus viginti quatuor millium. *Dux
quoque turmæ tertiæ in mense tertio, erat
Banaias filius Ioiadæ sacerdos, & in diuisio-
6 ne sua viginti quatuor millia. *Ipse est Ba-
naias fortissimus inter triginta, & super tri-
B ginta: præerat autē turmæ ipsius Amizabad
7 filius eius. *Quartus, mense quarto, Asahel
frater Ioab, & Zabadias filius eius post eum:
& in turma eius vigintiquatuor millia.
8 *Quintus, mense quinto, princeps Samaoth
Iezerites: & in turma eius vigintiquatuor
9 millia. *Sextus, mense sexto, Hira filius Ac-
ces Thecuites: & in turma eius vigintiqua-
10 tuor millia. *Septimus, mense septimo, Helles
Phallonites de filijs Ephraim: & in turma
11 eius vigintiquatuor millia. *Octauus, men-
se octauo, Sobochai Husathites de stirpe Za-
rahi: & in turma eius vigintiquatuor millia.
12 *Nonus, mēse nono, Abiezer Anathothites
de filijs Iemini: & in turma eius vigintiqua-
13 tuor millia. *Decimus, mense decimo, Ma-
rai, & ipse Netophathites de stirpe Zarai:
14 & in turma eius vigintiquatuor millia. *

Vnde-

Vndecimus, mense vndecimo, & Banaias Pha-
rathonites de filijs Ephraim : & in turma
eius vigintiquatuor millia. * Duodecimus, 15
mense duodecimo, Holdai Netophathites,
de stirpe Gothoniel : & in turma eius vigin-
tiquatuor millia. *Porrò tribubus præerant 16
Israel, Rubenitis dux Eliezer filius Zechri :
Simeonitis dux Saphathias filius Maacha : C
* Leuitis, Hasabias filius Camuel: Aaronitis, 17
Sadoc:*Iuda, Eliud, frater Dauid : Issachar, 18
Amri filius Michael. * Zabulonitis, Iesma- 19
ias filius Abdiæ : Nephthalitibus, Ierimoth
filius Ozriel : * Filijs Ephraim, Osee filius 20
Ozaziu : dimidiæ tribui Manasse, Ioel filius
Phadaiæ : * & dimidiæ tribui Manasse in 21
Galaad, Iaddo filius Zachariæ : Beniamin
autem, Iasiel filius Abner. * Dan vero, Ez- 22
rihel filius Ieroham : hi principes filiorum
Israel. * Noluit autem Dauid numerare 23
eos à viginti annis inferius : quia dixerat
Dominus, vt multiplicaret Israel quasi stel-
a Sup. 21. a. 2. las cœli. * [a] Ioab filius Saruiæ cœperat 24
numerare, nec compleuit : quia super hoc
ira irruerat in Israel : & idcircò numerus eo-
rum, qui fuerant recensiti, non est relatus in
fastos regis Dauid. * Super thesauros autem 25
regis fuit Azmoth filius Adihel: his autē the- D
sauris, qui erant in vrbibus, & in vicis, & in
turribus, præsidebat Ionathan filius Oziæ.
* Operi autem rustico, & agricolis, qui exer- 26
cebant terram, præerat Ezri filius Chelub :
* vinearumque cultoribus, Semeias Roma- 27
thites : cellis autem vinarijs, Zabdias Apho-
nites.* Nam super olíueta, & ficeta, quæ erāt 28
in campestribus, Balanam Gederites : super
apothecas autem olei, Ioas : * Porrò armen- 29
tis, quæ pascebantur in Saron, præpositus
fuit Setrai Saronites : & super boues in valli-
bus Saphat filius Adli: *super camelos vero, 30
Vbil Ismahelites : & super asinos, Iadias Me-
ronathites. * super oues quoque Iaziz Aga- 31
reus : omnes hi, principes substantiæ regis
Dauid. * Ionathan autem patruus Dauid, 32
consiliarius, vir prudens, & litteratus : Ipse &
Iahiel filius Hachamoni erant cum filijs re-
gis. * Achitophel etiam consiliarius regis, & 33
Chusai Arachites amicus regis. * Post Achi- 34
tophel fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar.
Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

Conuocauit igitur Dauid omnes princi- 1
pes Israel, duces tribuum, & præposi- A
tos turmarum, qui ministrabant regi : tribu-
nos quoque & centuriones, & qui præerant
substantiæ, & possessionibus regis, filiosque
suos cum eunuchis, & potentes, & robustis-
simos quosque in exercitu Ierusalē. * Cumq; 2
surrexisset rex, & stetisset, ait: Audite me, fra-
tres mei, & populus meus : Cogitaui vt ædi-
ficarem domum, in qua requiesceret arca fœ-
deris Domini, & scabellum pedum Dei no-
stri : & ad ædificandum, omnia præparaui.
3 * Deus autē dixit mihi: [a] Non ædificabis do- a 2. Re 7. b. 13.
mum nomini meo, eo quòd sis vir bellator,
4 & sanguinem fuderis. * Sed elegit Dñs Deus
Israel me de vniuersa domo patris mei, vt
essem rex super Israel in sempiternū : de Iu-
da enim elegit principes: porrò de domo Iu-
da, domum patris mei : & de filijs patris mei,
placuit ei vt me eligeret regem super cun-
5 ctum Israel.* Sed & de filijs meis (filios enim a Su. 9. b.
mihi multos dedit Dominus) elegit Salomo-
B nem filium meum, vt sederet in throno regni
6 Dñi super Israel, * dixitque mihi: Salomon
filius tuus ædificabit domum meam, & atria
mea: ipsum enim elegi mihi in filium, & ego
7 ero ei in patrem. * Et firmabo regnum eius
vsque in æternum, si perseuerauerit facere
præcepta mea, & iudicia, sicut & hodie.
8 * Nunc ergo coram vniuerso cætu Israel au-
diente Deo nostro, custodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei nostri : vt pos-
sideatis Terram bonam, & relinquatis eam
filijs vestris post vos vsque in sempiternum.
9 * Tu autem Salomon fili mi, scito Deum pa-
tris tui, & seruito ei corde perfecto, & animo
voluntario : [a] omnia enim corda scrutatur a Ps. 7. b. 10.
Dominus, & vniuersas mentiū cogitationes
intelligit. Si quæsieris eum, inuenies: si autem
dereliqueris eum, proijciet te in æternum.
10 *Nunc ergo quia elegit te Dominus, vt ędi-
ficares domū Sanctuarij, confortare, & per-
11 fice. * Dedit autem Dauid Salomoni filio
C suo descriptionem porticus, & templi, & cel-
lariorum, & cęnaculi, & cubiculorū in ady-
12 tis, & domus propitiationis, *necnon & om-
nium, quæ cogitauerat atriorum, & exedra-
rum per circuitum in thesauros domus Do-
13 mini, & in thesauros sanctorū, * diuisionum-
que Sacerdotalium & Leuiticarū, in omnia
opera domus Domini, & in vniuersa vasa
14 ministerij templi Domini.* Aurū in pondere
per singula vasa ministerij. Argenti quoque
pondus pro vasorum, & operum diuersitate.
15 * Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas
eorum, aurum pro mensura vniuscuiusque
candelabri, & lucernarum. Similiter & in cā-
delabra argentea, & in lucernas eorum, pro
diuersitate mensurę, pondus argenti tradi-
16 dit. * Aurum quoque dedit in mensas pro-
positionis pro diuersitate mensarum: simili-
ter & argentum in alias mensas argenteas.
17 * Ad fuscinulas quoque, & phialas, & thuri-
D bula ex auro purissimo, & leunculos aureos
pro qualitate mensuræ pondus distribuit in
leunculum, & leunculū. Similiter & in Leo-
nes argenteos diuersum argenti pondus se-
18 parauit.* Altari autē, in quo adoletur incen-
sum, aurum purissimum dedit: vt ex ipso fie-
ret similitudo quadrigæ cherubim extendē-
tium

tium alas, & velantium arcam fœderis Do-
mini. * Omnia, inquit, venerunt scripta 19
manu Domini ad me, vt intelligerē vniuer-
sa opera exemplaris. * Dixit quoque Dauid 20
Salomoni filio suo: Viriliter age, & conforta-
re, & fac: ne timeas, & ne paueas: Domi-
nus enim Deus meus tecum erit, & non di-
mittet te, nec derelinquet, donec perficias
omne opus ministerij domus Dñi. * Ecce di- 21
uisiones Sacerdotum, & Leuitarum, in omne
ministerium domus Domini assistunt tibi, &
parati sunt, & nouerunt tam principes, quā
populus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

LOcutusq; est Dauid rex ad omnē eccle- 1
siam: Salomonem filium meum vnum A
elegit Deus, adhuc puerum, & tenellū: opus
namque grāde est, neque enim homini præ-
paratur habitatio, sed Deo. * Ego autē totis 2
viribus meis præparaui impensas domus Dei
mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in
argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna
ad lignea: & lapides onychinos, & quasi sti-
binos, & diuersorum colorum, omnemque
pretiosum lapidem, & marmor Pariū abun-
dantissimè: * & super hæc, quæ obtuli in do- 3
mum Dei mei de peculio meo aurum, & ar-
gentum, do in templum Dei mei, exceptis
his, quæ præparaui in ædem sanctam. * Tria 4
millia talenta auri de auro Ophir: & septem
millia talentorum argenti probatissimi ad B
deaurandos parietes templi. * Et, vbicum- 5
que opus est aurum de auro, & vbicumque
opus est argentum de argento, opera fiant
per manus artificum: & si quis sponte offert,
impleat manū suam hodie, & offerat quod
voluerit Domino. * Polliciti sunt itaq; prin- 6
cipes familiarum, & proceres tribuum Israel,
tribuni quoque, & centuriones, & principes
possessionum regis. * Dederuntque in opera 7
domus Dei auri talenta quinque millia, &
solidos decem millia: argenti talenta decem
millia, & æris talenta decem, & octo millia:
ferri quoque centum millia talentorum. * Et 8
apud quemcumq; inuenti sunt lapides, dede- C
runt in thesauros domus Domini, per manū
Iahiel Gersonitis. * Lætatusque est populus, 9
cum vota sponte promitterēt: quia corde to-
to offerebant ea Domino: sed & Dauid rex
lætatus est gaudio magno. * Et benedixit 10
Domino coram vniuersa multitudine, & ait:
Benedictus es Domine Deus Israel patris no-
stri ab æterno in æternum. * Tua est, Domi- 11
ne magnificentia, & potentia, & gloria, atq;
victoria, & tibi laus: cuncta enim quæ in cęlo
sunt, & in terra, tua sunt: tuum Domine re-
gnum, & tu es super omnes principes. * Tuę 12
diuitiæ, & tua est gloria: tu dominaris om-
nium, in manu tua virtus, & potentia: in ma-
nu tua magnitudo, & imperium omnium.
13 * Nunc igitur Deus noster confitemur tibi,
14 & laudamus nomen tuum inclytum. * Quis
D ego, & quis populus meus, vt possimus hæc
tibi vniuersa promittere? tua sunt omnia: &
quæ de manu tua accepimus dedimus tibi.
15 * Peregrini enim sumus coram te, & adue-
næ, sicut omnes patres nostri. ª Dies nostri ª Sa. 1. b. 5.
quasi vmbra super terrā, & nulla est mora.
16 * Domine Deus noster, omnis hæc copia,
quam parauimus vt ædificaretur domus no-
mini sancto tuo, de manu tua est, & tua sunt
17 omnia. * Scio Deus meus quòd probes cor-
da, & simplicitatem diligas, vnde & ego in
simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuer-
sa hæc: & populum tuum, qui hic repertus
E est, vidi cum ingēti gaudio tibi offerre dona-
18 ria. * Domine Deus Abraham, & Isaac, &
Israel patrum nostrorum, custodi in æter-
num hāc voluntatem cordis eorum, & sem-
per in venerationem tui mens ista perma-
19 neat. * Salomoni quoque filio meo da cor
perfectū, vt custodiat mandata tua, testimo-
nia tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuer-
sa; & ædificet ædem, cuius impensas paraui.
20 * Præcepit autem Dauid vniuersæ ecclesię:
Benedicite Domino Deo nostro. Et benedi-
xit omnis ecclesia Domino Deo patrum
suorum: & inclinauerunt se, & adorauerunt
21 Deum, & deinde regem. * Immolaueruntq;
victimas Domino: & obtulerunt holocau-
F sta die sequenti, tauros mille, arietes mille,
agnos mille cum libaminibus suis, & vniuer-
22 so ritu abundantissimè in omnē Israel. * Et
comederunt, & biberunt coram Domino in
die illo cum grandi lætitia. ª Et vnxerunt ª 3. Reg. 1.
secundò Salomonem filium Dauid. Vnxe- c. 34.
runt autem eum Domino in principem, &
23 Sadoc in pontificem. * Seditque Salomon
super solium Domini in regem pro Dauid
patre suo, & cunctis placuit: & paruit illi
24 omnis Israel. * Sed & vniuersi principes,
& potentes, & cuncti filij regis Dauid dede-
runt manum, & subiecti fuerunt Salomoni
25 regi. * Magnificauit ergo Dominus Salo-
G monem super omnem Israel: & dedit illi
gloriam regni, qualem nullus habuit ante
26 eum rex Israel. * Igitur Dauid filius Isai re-
27 gnauit super vniuersum Israel. * Et dies,
quibus regnauit super Israel, fuerunt qua-
draginta anni: in Hebron regnauit septem
annis, & in Ierusalem annis triginta tribus.
28 * Et mortuus est in senectute bona, plenus
dierum, & diuitijs, & gloria, & regnauit Sa-
29 lomon filius eius pro eo. * ª Gesta autem Da- ª 3. Reg. 2.
uid regis priora, & nouissima scripta sunt in c. 11.
Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan
prophetæ, atque in volumine Gad Videntis:
30 * Vniuersique regni eius, & fortitudinis, &
temporum, quæ transierunt sub eo, siue in
Israel, siue in cunctis regnis terrarum.

LIBER

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON;

HEBRAICE DIBRE HAIAMIN.

CAPVT PRIMVM.

COnfortatus eſt ergo Salomon 1 [n 3.Reg. 3. a. 1.]
filius Dauid in regno ſuo, & A
Dominus Deus eius erat cum
eo, & magnificauit eum in
excelſum. * Præcepitque Sa- 2
lomon vniuerſo Iſraeli, tribunis, & centurio-
nibus, & ducibus, & iudicibus omnis Iſrael,
& principibus familiarum: * & abijt cũ vni- 3
uerſa multitudine in Excelſum Gabaon, vbi
erat tabernaculum fœderis Domini, quod
fecit Moyſes famulus Dei in ſolitudine. * Ar- 4
cam autem Dei adduxerat Dauid de Caria-
thiarim in locum, quem præparauerat ei, B
& vbi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt, in
n Exo. 38. a. 8. Ieruſalem. * Altare quoque æneum n quod 5
fabricatus fuerat Beſeleel filius Vri, filij
Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini:
quod & requiſiuit Salomon, & omnis ec-
cleſia. * Aſcenditque Salomon ad altare 6
æneum, coram tabernaculo fœderis Domi-
ni, & obtulit in eo mille hoſtias. * Ecce au- 7
tem in ipſa nocte apparuit ei Deus, dicens:
Poſtula quod vis, vt dem tibi. * Dixitque 8
Salomon Deo: Tu feciſti cum Dauid patre
meo miſericordiam magnam, & conſtituiſti
me regem pro eo. * Nunc ergo, Domine 9
Deus, impleatur ſermo tuus, quem pollicitus C
es Dauid patri meo: tu enim me feciſti re-
gem ſuper populum tuum multum, qui tam
n Sap. 9. a. 10. innumerabilis eſt, quàm puluis terræ. * n Da 10
mihi ſapientiam, & intelligentiam, vt ingre-
diar, & egrediar coram populo tuo: quis
enim poteſt hunc populum tuum dignè, qui
tam grandis eſt, iudicare? * Dixit autem 11
Deus ad Salomonem: Quia hoc magis pla-
cuit cordi tuo, & non poſtulaſti diuitias, &
ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eorũ,
qui te oderãt, ſed nec dies vitæ plurimos: pe-
tiſti autem ſapientiam, & ſcientiam, vt iudi-
care poſſis populum meum, ſuper quem co-
ſtitui te regem. * Sapientia, & ſcientia data 12
ſunt tibi: diuitias autem, & ſubſtantiam, & D
gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus
nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis tui. * n 13
n 3. Re. 10. d. 26. Venit ergo Salomon ab Excelſo Gabaon in
Ieruſalem coram tabernaculo fęderis, & re-
14 gnauit ſuper Iſrael. * Congregauitque ſibi
currus, & equites, & facti ſunt ei mille qua-
dringenti currus, & duodecim millia equitũ:
& fecit eos eſſe in vrbibus quadrigarum, &
15 cum rege in Ieruſalem. * Præbuitque rex ar-
gentum, & aurum in Ieruſalem quaſi lapi-
des, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcun-
16 tur in cãpeſtribus multitudine magna. * Ad-
ducebantur autem ei equi de Aegypto, & de
Coa à negotiatoribus regis, qui ibant, & eme-
17 bant pretio, * quadrigam equorum ſexcentis
argenteis, & equum centum quinquaginta:
ſimiliter de vniuerſis regnis Hethęorum, &
à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAP. II.

1 A DEcreuit autem Salomon ædificare do-
mum nomini Domini, & palatiũ ſibi.
2 * Et numerauit ſeptuaginta millia virorum
portantiũ humeris, & octoginta millia, qui
cæderent lapides in montibus, præpoſitoſq;
3 eorum tria millia ſexcentos. * n Miſit quoque [n 3.Reg. 5. a. 2.]
ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egiſti cũ
Dauid patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina,
vt ædificaret ſibi domum, in qua & habita-
4 uit: * ſic fac mecum, vt ædificem domum no-
mini Domini Dei mei, vt conſecrem eam ad
adolendum incenſum coram illo, & fumigã-
da aromata, & ad propoſitionem panum
ſempiternã, & ad holocauſtomata mane, &
veſpere, ſabbatis quoque, & neomenijs, &
ſolemnitatibus Domini Dei noſtri in ſempi-
5 ternum, quæ mandata ſunt Iſraeli. * Domus
B enim, quam ædificare cupio, magna eſt: ma-
gnus eſt enim Deus noſter ſuper omnes deos
6 * quis ergo poterit præualere, vt ædificet ei
dignam domum? ſi cœlum, & cęli cęlorum
capere eum nequeunt: quantus ego ſum, vt
poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tan-
7 tum, vt adoleatur incẽſum coram illo. * Mit-
te ergo mihi virum eruditum, qui nouerit
operari in auro, & argento, ære, & ferro, pur-
pura, coccino, & hyacintho, & qui ſciat ſcul-
pere cælaturas cum his artificibus, quos me-
cum habeo in Iudæa, & Ieruſalẽ, quos præ-
8 parauit Dauid pater meus. * Sed & ligna ce-
drina mitte mihi, & arceuthina, & pinea de

Liba-

Libano: ſcio enim quòd ſerui tui nouerint
cædere ligna de Libano, & erunt ſerui mei
cum ſeruis tuis, *vt parētur mihi ligna plu- 9
rima. Domus enim, quam cupio ædificare, C
magna eſt nimis, & inclyta. *Præterea ope- 10
rarijs, qui cæſuri ſunt ligna, ſeruis tuis dabo
in cibaria tritici coros viginti millia, & hor-
dei coros totidem, & vini viginti millia me-
tretas, olei quoque ſata viginti millia. *Di- 11
xit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas
miſerat Salomoni: Quia dilexit Dn̄s popu-
lū ſuum, idcirco te regnare fecit ſuper eum.
*Et addidit, dicens: Benedictus Dominus 12
Deus Iſrael, qui fecit cœlum, & terram, qui
dedit Dauid regi filium ſapientem, & erudi-
tum, & ſenſatum, atque prudentē, vt ædifi-
caret domū Dn̄o: & palatium ſibi. *Miſi er- 13
go tibi virum prudentem, & ſcientiſſimum
Hiram, patrem meū, *filium mulieris de fi- 14
liabus Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui no-
uit operari in auro, & argento, ære, & ferro,
& marmore, & lignis, in purpura quoque &
hyacintho, & byſſo, & coccino: qui ſcit cæ- D
lare omnem ſculpturam, & adinuenire pru-
denter quodcumque in opere neceſſarium
eſt cum artificibus tuis, & cum artificibus
Dn̄i mei Dauid patris tui. *Triticum ergo, 15
& hordeum, & oleum, & vinum, quæ polli-
citus es domine mi, mitte ſeruis tuis. *Nos 16
autem cædemus ligna de Libano, quot ne-
ceſſaria habueris, & applicabimus ea rati-
bus per mare in Ioppe: tuū autem erit tranſ-
ferre in Ieruſalem: *Numerauit igitur Sa- 17
lomon omnes viros proſelytos, qui erant in
terra Iſrael, poſt dinumerationem, quam di-
numerauit Dauid pater eius, & inuenti ſunt
cētū quinquaginta millia, & tria millia ſex-
centi. *Fecitque ex eis ſeptuaginta millia, 18
qui humeris onera portarent, & octoginta
millia, qui lapides in montibus cæderent:
tria autem millia, & ſexcentos præpoſitos
operum populi.

CAP. III.

3. Re. 6. a. 1. ET cępit Salomō ædificare domum Do- 1
mini in Ieruſalem in monte Moria, qui A
demonſtratus fuerat Dauid patri eius, in lo-
n 2. Re 24 d. 25. 1. Par. 21 d. 26. co, quem parauerat Dauid in "area Ornan
Iebuſæi. *Cœpit autem ædificare menſe ſe- 2
cundo, anno quarto regni ſui. *Et hæc ſunt 3
fundamenta, quæ iecit Salomon, vt ædifica-
ret domum Dei, longitudinis cubitos in mē-
ſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos vi-
ginti. Porticum vero ante frontem, quæ tē- 4
debatur in longum iuxta menſuram latitu-
dinis domus, cubitorum viginti: porrò alti-
tudo centum viginti cubitorum erat: & de- B
aurauit eam intrinſecus auro mundiſſimo.
*Domum quoque maiorem texit tabulis li- 5
gneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit
per totum, ſculpſitque in ea palmas, & quaſi
6 catenulas ſe inuicem complectentes. *Stra-
uit quoque pauimentum templi pretioſiſſi-
7 mo marmore, decore multo. *Porrò aurum
erat probatiſſimū, de cuius laminis texit do-
mum, & trabes eius, & poſtes, & parietes, &
8 oſtia: & cælauit cherubim in parietibus. *Fe-
cit quoque domum Sancti ſanctorū: longi-
tudinem iuxta latitudinē domus cubitorum
viginti: & latitudinē ſimiliter viginti cubi-
torum, & laminis aureis texit eam, quaſi ta-
9 lentis ſexcentis. *Sed & clauos fecit aureos,
C ita vt ſinguli claui ſiclos quinquagenos ap-
10 penderent: cœnacula quoq; texit auro. *Fe-
cit etiam in domo Sancti ſanctorum cheru-
bim duos, opere ſtatuario, & texit eos auro.
11 *Alæ cherubim viginti cubitis extēdeban-
tur, ita vt vna ala haberet cubitos quinq: &
tangeret parietem domus: & altera quinque
cubitos habens, alam tangeret alterius che-
12 rub. *Similiter cherub alterius ala, quinq;
habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala
eius altera quinque cubitorum, alam cherub
13 alterius coniungebat. *Igitur alæ vtriuſque
D cherubim expanſæ erant, & extendebantur
per cubitos viginti: ipſi autem ſtabant ere-
ctis pedibus, & facies eorum erant verſæ ad
14 exteriorem domum. *"Fecit quoque velum n Mat. 27. f. 51.
ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo: & in
15 texuit ei cherubim. *"Ante fores etiam tem-
pli duas columnas, quæ triginta, & quinque n Ier. 52. c. 20.
cubitos habebant altitudinis: porrò capita
16 earum, quinque cubitorū. *Necnon & qua-
ſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas
capitibus columnarum: malogranata etiam
17 centum, quæ catenulis interpoſuit. *Ipſas
quoque columnas poſuit in veſtibulo tem-
pli, vnam à dextris, & alteram à ſiniſtris:
eam, quæ à dextris erat, vocauit Iachin, &
ad læuam, Booz.

CAP. IV.

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubi-
A torum longitudinis, & viginti cubitorū
latitudinis, & decem cubitorum altitudinis.
2 *"Mare etiam fuſile decē cubitis à labio vſ-
que ad labium, rotūdum per circuitū: quin- n 3. Reg. 7. d. 23.
que cubitos habebat altitudinis, & funiculus
triginta cubitorum ambiebat gyrum eius.
3 *Similitudo quoq; boum erat ſubter illud, &
decem cubitis quædam extrinſecus cęlatu-
ræ, quaſi duobus verſibus aluum maris cir-
4 cuibant. Boues autē erant fuſiles: *& ipſum
Mare ſuper duodecim boues impoſitū erat,
quorum tres reſpiciebant ad Aquilonem, &
alij tres ad Occidentem: porrò tres alij Meri-
B diem, & tres, qui reliqui erant, Orientem, ha-
bentes mare ſuperpoſitum: poſteriora autē
5 boum erāt intrinſecus ſub mari. *Porrò va-
ſtitas eius habebat menſuram palmi, & la-
bium illius erat quaſi labium calicis, vel re-
pandi lilij: capiebatque tria millia metretas.

*Fecit quoq;conchas decem: & posuit quin- 6
que à dextris,& quinque à sinistris, vt laua-
rent in eis omnia,quæ in holocaustum obla-
turi erant: porrò in mari sacerdotes lauabã-
tur. *Fecit autem & cãdelabra aurea decem 7
secundum speciem, qua iussa erant fieri: &
posuit ea in templo, quinque à dextris, &
quinque à sinistris. * Necnon & mensas de- 8
cem:& posuit eas in templo,quinque à dex-
tris,& quinq,à sinistris: Phialas quoque au-
reas centum. *Fecit etiã atrium sacerdotum, 9
& basilicam grandem: & ostia in basilica, C
quæ texit ære. *Porrò mare posuit in latere 10
dextro contra Orientem ad Meridiem:*Fe- 11
cit autem Hiram lebetes,& creagras,& phia-
las:& compleuit omne opus regis in domo
Dei: *hoc est,columnas duas,& epistylia,& 12
capita, & quasi quædam retiacula, quæ ca-
pita tegerent super epistylia. *Malogranata 13
quoque quadringẽta,& retiacula duo,ita vt
bini ordines malogranatorũ singulis retia-
culis iungerentur, quæ protegerẽt epistylia,
& capita columnarum. * Bases etiam fecit, 14
& conchas,quas superposuit basibus: * ma- 15
re vnũ, boues quoque duodecim sub mari.
*Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia 16
vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in do-
mo Domini ex ære mundissimo. *In regio- 17
ne Iordanis fudit ea rex in argillosa terra in- D
ter Sochot,& Saredatha. *Erat autem mul- 18
titudo vasorũ innumerabilis, ita vt ignora-
retur pondus æris. *Fecitque Salomon om- 19
nia vasa domus Dei, & altare aureum, &
mensas, & super eas panes propositionis:
*cãdelabra quoque cum lucernis suis,vt lu- 20
cerẽt ante oraculũ iuxta ritum ex auro pu-
rissimo:& florentia quædam,& lucernas,& 21
forcipes aureos: omnia de auro mundissimo
facta sunt. *Thymiateria quoque,& thuri- 22
bula,& phialas,& mortariola ex auro puris-
simo. Et ostia cęlauit templi interioris,id est,
in Sancta sanctorum,& ostia templi forinse-
cus aurea. Sicque completũ est omne opus,
quod fecit Salomon in domo Domini.

CAP. V.

3 Reg. 7. 51. &c. 8. a. 1.

INtulit igitur Salomon omnia,quæ voue- 1
rat Dauid pater suus,argentum, & aurũ, A
& vniuersa vasa posuit in thesauris domus
Dei. * Post quæ congregauit maiores natu 2
Israel,& cunctos principes tribuum, & capi-
ta familiarum de filijs Israel in Ierusalem, vt
adducerent arcam fœderis Domini de Ciui-
tate Dauid,quæ est Sion.*Venerunt itaq; ad 3
regem omnes viri Israel in die solemni mẽ-
sis septimi. *Cumque venissent cũcti senio- 4
rum Israel, portauerunt Leuitæ arcam, * & 5
intulerũt eam, & omnem paraturam taber-
naculi.Porrò vasa sanctuarij,quæ erãt in ta-
bernaculo portauerunt Sacerdotes cum Le- B
uitis. *Rex autem Salomon,& vniuersus cę- 6
tus Israel, & omnes, qui fuerunt congregati
ante arcam, immolabãt arietes,& boues abs-
que vllo numero: tãta enim erat multitudo
7 victimarum.*Et intulerunt Sacerdotes arcã
fœderis Domini in locum suum, id est, ad
oraculum templi, in Sancta sanctorum sub-
8 ter alas cherubim: *ita vt cherubim expan-
derent alas suas super locum, in quo posita
erat arca, & ipsam arcam tegerent cum ve-
9 ctibus suis. * Vectium autem,quibus porta-
C batur arca, quia paululum longiores erant,
capita parebant ante oraculum: si vero quis
paululum fuisset extrinsecus,eos videre non
poterat.Fuit itaque arca ibi vsque in pręsen-
10 tem diem. *Nihilque erat aliud in arca, nisi
duę tabulę, quas posuerat Moyses in Horeb,
quando legem dedit Dominus filijs Israel
11 egredientibus ex Aegypto.*Egressis autem
Sacerdotibus de sanctuario (omnes enim Sa-
cerdotes,qui ibi potuerant inueniri, sanctifi-
cati sunt: nec adhuc in illo tempore vices,&
ministeriorum ordo inter eos diuisus erat)
12 *tam Leuitæ, quàm cantores, id est,& qui
sub Asaph erant, & qui sub Emã,& qui sub
D Idithum, filij, & fratres eorum vestiti byssi-
nis,cymbalis,& psalterijs,& citharis concre-
pabant, stantes ad Orientalem plagam alta-
ris,& cum eis Sacerdotes centum viginti ca-
13 nentes tubis. *Igitur cũctis pariter,& tubis,
& voce, & cymbalis, & organis, & diuersi
generis musicorũ concinentibus, & vocem
in sublime tollentibus: longe sonitus audie-
batur, ita vt cum Dominum laudare cœpis-
sent,& dicere:Cõfitemini Domino,quoniam
bonus, quoniam in æternum misericordia
14 eius: impleretur domus Dei nube,*nec pos-
sent Sacerdotes stare, & ministrare propter
caliginem. Compleuerat enim gloria Do-
mini domum Dei.

CAP. VI.

3. Reg. 8. b. 12.

1 TVnc Salomon ait: Dominus pollicitus
A est,vt habitaret in caligine: * ego autẽ
2 ædificaui domum nomini eius, vt habitaret
3 ibi in perpetuum. * Et conuertit rex faciem
suam, & benedixit vniuersæ multitudini Is-
rael (nam omnis turba stabat intenta) & ait:
4 *Benedictus Dñs Deus Israel, qui quod lo-
cutus est Dauid patri meo,opere compleuit,
5 dicens: * A die, qua eduxi populum meum
de Terra Aegypti, non elegi ciuitatẽ de cũ-
B ctis tribubus Israel, vt ædificaretur in ea do-
mus nomini meo: neque elegi quemquam
alium virum,vt esset dux in populo meo Is-
6 rael, *sed elegi Ierusalem, vt sit nomen meũ
in ea,& elegi Dauid, vt constituerem eũ su-
7 per populum meum Israel. *Cumque fuisset
voluntas Dauid patris mei,vt ædificaret do-
8 mum nomini Domini Dei Israel,*dixit Do-
minus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua,
vt ędificares domum nomini meo,bene qui-
dem

dem fecisti huiuscemodi habere voluntatẽ:
*sed non tu ædificabis domum,verum filius 9
tuus,qui egredietur de lumbis tuis,ipse ędifi-
cabit domum nomini meo. *Compleuit er- 10
go Dñs sermonem suum,quem locutus fue-
rat: & ego surrexi pro Dauid patre meo, &
sedi super thronum Israel, sicut locutus est
Dominus: & ædificaui domum nomini Do-
mini Dei Israel. * Et posui in ea arcam, in 11
qua est pactum Domini, quod pepigit cum
filijs Israel.*Stetit ergo coram altari Domi- 12
ni ex aduerso vniuersæ multitudinis Israel,
& extendit manus suas. * Siquidem fecerat 13
Salomon basim æneam,& posuerat eam in
medio basilicæ, habentem quinque cubitos
longitudinis,& quinque cubitos latitudinis,
& tres cubitos altitudinis:stetitque super eã:
& deinceps flexis genibus contra vniuersã
multitudinem Israel, & palmis in cęlum le- C
uatis, *ait: „ Dominus Deus Israel,nõ est si- 14
milis tui Deus in cœlo,& in terra: qui custo- „ 2.Mac.2 b.8.
dis pactum, & misericordiã cum seruis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde suo:
*Qui præstitisti seruo tuo Dauid patri meo 15
quæcũque locutus fueras ei: & quæ ore pro-
miseras,opere complesti, sicut & præsens tẽ-
pus probat. * Nunc ergo Domine Deus Is- 16
rael,imple seruo tuo patri meo Dauid quæ-
cumque locutus es,dicens:Non deficiet ex te
vir coram me, qui sedeat super thronum Is-
rael: ita tamen si custodierint filij tui vias
suas,& ambulauerint in lege mea,sicut & tu
ambulasti coram me. * Et nunc, Domine 17
Deus Israel,firmetur sermo tuus,quem locu-
tus es seruo tuo Dauid. * Ergo ne credibile 18
est,vt habitet Deus cũ hominibus super ter-
ram? Si cœlum,& cœli cœlorum non te ca-
piunt,quanto magis domus ista,quam ędifi-
caui? *Sed ad hoc tantum facta est,vt respi- 19
cias orationem serui tui, & obsecrationem
eius, Domine Deus meus: & audias preces,
quas fundit famulus tuus coram te:*vt ape- 20
rias oculos tuos super domum istam diebus, D
ac noctibus super locum, in quo pollicitus
es,vt inuocaretur nomen tuum,*& exaudi- 21
res orationem, quam seruus tuus orat in eo:
& exaudias preces famuli tui, & populi tui
Israel. Quicũque orauerit in loco isto,exau-
di de habitaculo tuo,id est,de cęlis,& propi-
tiare.*Si peccauerit quispiam in proximum 22
suum,& iurare contra eum paratus venerit,
seque maledicto constrinxerit coram altari
in domo ista: * tu audies de cœlo, & facies 23
iudicium seruorum tuorũ, ita vt reddas ini-
quo viam suam in caput proprium, & vlci-
scaris iustum, retribuens ei secundum iusti-
tiam suã. * Si superatus fuerit populus tuus 24
Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi) &
conuersi egerint pœnitentiam,& obsecraue-
rint nomen tuum,& fuerint deprecati in lo-
25 co isto, *tu exaudies de cœlo, & propitiare
peccato populi tui Israel,& reduc eos in ter-
26 ram, quam dedisti eis,& patribus eorum.*Si
E clauso cęlo pluuia non fluxerit propter pec-
cata populi, & deprecati te fuerint in loco
isto,& confessi nomini tuo, & cõuersi à pec-
27 catis suis,cum eos afflixeris, *exaudi de cęlo
Domine & dimitte peccata seruis tuis,& po-
puli tui Israel, & doce eos viam bonam, per
quã ingrediantur,& da pluuiam terræ, quã
28 dedisti populo tuo ad possidẽdum * „Fames „ Inf.2.b. 8.
si orta fuerit in terra,& pestilentia,ærugo,&
aurugo,& locusta,& bruchus, & hostes, va-
statis regionibus,portas obsederint ciuitatis,
29 omnisque plaga & infirmitas presserit: * si
quis de populo tuo, Israel fuerit deprecatus,
cognoscens plagam & infirmitatem suam,
30 & expanderit manus suas in domo hac, *tu
exaudies de cœlo, de sublimi scilicet habita-
culo tuo, & propitiare, & redde vnicuique
secundum vias suas, quas nosti eum habere
in corde suo:(tu enim solus nosti corda filio-
31 rum hominum.) *vt timeant te,& ambulẽt
F in vijs tuis cunctis diebus, quibus viuunt su-
per faciem terræ, quam dedisti patribus no-
32 stris.*Externum quoque,qui non est de po-
pulo tuo Israel,si venerit de terra lõginqua,
propter nomen tuum magnum, & propter
manum tuam robustam,& brachium tuum
33 extentũ,& adorauerit in loco isto,*tu exau-
dies de cęlo firmissimo habitaculo tuo,& fa-
cies cũcta,pro quibus inuocauerit te ille pe-
regrinus: vt sciant omnes populi terræ no-
men tuum, & timeant te sicut populus tuus
Israel,& cognoscant,quia nomen tuũ inuo-
catum est super domũ hanc, quam ædifica-
34 ui. *Si egressus fuerit populus tuus ad bellũ
contra aduersarios suos per viam,in qua mi-
seris eos, adorabunt te contra viam, in qua
ciuitas hæc est, quam elegisti,& domus,quã
35 ædificaui nomini tuo: * tu exaudies de cęlo
preces eorum, & obsecrationẽ,& vlciscaris.
36 *Si autem peccauerint tibi(„neque enim est „ 3.Reg.8.
homo,qui non peccet) & iratus fueris eis, & c.16.
tradideris hostibus & captiuos duxerint eos Ecc.7.c.21 1.Ioan.1.d
in terram longinquam, vel certè quæ iuxta 8.
37 est, *& cõuersi in corde suo in terra,ad quã
G captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiam,
& deprecati te fuerint in terra captiuitatis
suæ, dicentes: Peccauimus, inique fecimus,
38 iniuste egimus: * & reuersi fuerint ad te in
toto corde suo, & in tota anima sua,in terra
captiuitatis suæ,ad quam ducti sunt, adora-
bunt te contra viam terræ suæ,quam dedisti
patribus eorum, & vrbis, quam elegisti, &
39 domus,quã ædificaui nomini tuo:*tu exau-
dies de cœlo, hoc est, de firmo habitaculo
tuo preces eorum,& facias iudiciũ, & dimit-
40 tas populo tuo, quamuis peccatori: * tu es „ Ps.131.
enim Deus meus: „ aperiantur,quæso, oculi c.8.

tui, & aures tuæ intentæ sint ad orationem,
quæ fit in loco isto.*Nunc igitur consurge, 41
Domine Deus, in requiem tuam, tu & arca
fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine
Deus, induantur salutem,& sancti tui lętentur
tur in bonis. *Domine Deus ne auerteris fa- 42
ciem christi tui: memento misericordiarum
Dauid serui tui.

CAP. VII.

a 2. Mac. 2.c. 10. CVmque complesset Salomon fundens 1
preces, ignis descẽdit de cœlo, & deuo- A
rauit holocausta, & victimas: & maiestas
Dñi impleuit domum. * a Nec poterant sa- 2
cerdotes ingredi templum Domini, eo quòd
implesset maiestas Domini templum Domi-
ni. *Sed & omnes filij Israel videbant descẽ- 3
dẽtem ignem, & gloriam Domini super do-
mum: & corruentes proni in terram super
pauimentum stratum lapide, adorauerũt,&
laudauerunt Dominum: Quoniam bonus,
quoniam in sæculũ misericordia eius. *Rex 4
autem, & omnis populus immolabant victi-
a 3. Reg. 8. g. 65. mas coram Domino. * a Mactauit igitur rex 5
Salomon hostias boum vigintiduo millia,
arietum centum viginti millia: & dedicauit
domum Dei rex, & vniuersus populus. *Sa- 6
cerdotes autem stabant in officijs suis: & Le- B
uitæ in organis carminum Domini, quæ fe-
cit Dauid rex ad laudandum Dñm: Quoniã
in æternum misericordia eius, hymnos Da-
uid canentes per manus suas: porrò Sacer-
dotes canebant tubis ante eos, cunctusq; Is-
rael stabat. * Sanctificauit quoque Salomon 7
medium atrij ante templum Domini: obtu-
lerat enim ibi holocausta,& adipes pacifico-
rum: quia altare æneum, quod fecerat, non
poterat sustinere holocausta,& sacrificia, &
adipes. * Fecit ergo Salomon solemnitatem 8
in tempore illo septem diebus, & omnis Is-
rael cum eo, ecclesia magna valde, ab introi-
tu Emath vsque ad Torrentẽ Aegypti.*Fe- 9
citque die octauo collectam, eo quòd dedi-
casset altare septem diebus, & solemnitatem
celebrasset diebus septem. *Igitur in die vi- 10
gesimotertio mensis septimi dimisit popu-
los ad tabernacula sua, lætantes, atque gau-
dentes super bono, quod fecerat Dominus
Dauidi, & Salomoni, & Israeli populo suo.
* a Compleuitque Salomon domum Domi- 11
ni, & domum regis,& omnia quæ disposue-
rat in corde suo, vt faceret in domo Domi-
ni,& in domo sua,& prosperatus est. * Ap- 12
paruit autem ei Dñs nocte, & ait: Audiui C
a 3. Re. 9. a. 3. orationem tuam, & elegi locum istum mihi
in domum sacrificij. * Si clausero cœlum, 13
& pluuia non fluxerit, & mandauero, &
præcepero locustæ, vt deuoret terram, &
misero pestilentiam in populũ meũ: *con- 14
uersus autẽ populus meus, super quos inuo-
catum est nomen meum, deprecatus me fue-
rit,& exquisierit faciem meam,& egerit pœ-
nitentiam à vijs suis pessimis: & ego exau-
diam de cœlo, & propitius ero peccatis eo-
15 rum,& sanabo terrã eorum. *Oculi quoque
mei erũt aperti,& aures meæ erectæ ad ora-
16 tionem eius, qui in loco isto orauerit. * Ele-
gi enim,& sanctificaui locũ istum, vt sit no-
men meum ibi in sempiternum, & perma-
neant oculi mei, & cor meum ibi cũctis die-
17 bus.*Tu quoque si ambulaueris coram me,
D sicut ambulauit Dauid pater tuus, & fece-
ris iuxta omnia quæ præcepi tibi,& iustitias
18 meas, iudiciaque seruaueris:*suscitabo thro-
nũ regni tui, sicut pollicitus sum Dauid pa-
tri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua
19 vir, qui sit princeps in Israel. * Si autẽ auer-
si fueritis, & dereliqueritis iustitias meas, &
pręcepta mea, quę proposui vobis,& abeun-
tes seruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos,
20 * euellam vos de terra mea, quam dedi
vobis,& domum hãc, quam sanctificaui no-
mini meo, proijciam à facie mea, & tradam
eam in parabolam, & in exemplum cunctis
21 populis. *Et domus ista erit in prouerbium
vniuersis transeuntibus,& dicent stupentes:
Quare fecit Dominus sic terræ huic, & do-
22 mui huic? Respondebuntque: *Quia dereli-
querũt Dominum Deum patrum suorum,
qui eduxit eos de Terra Aegypti, & appre-
henderunt deos alienos, & adorauerunt eos,
& coluerunt: idcirco venerunt super eos
vniuersa hæc mala.

CAP. VIII.

1 EXpletis autem viginti annis postquam
A ædificauit Salomõ domum Domini, & 3. Reg. 9. b, 10.
2 domum suam: *ciuitates, quas dederat Hirã
Salomoni, ædificauit, & habitare ibi fecit fi-
3 lios Israel.*Abijt quoque in Emath Suba, &
4 obtinuit eam. * Et ædificauit Palmiram in
deserto,& alias ciuitates munitissimas ædifi-
5 cauit in Emath. * Extruxitq; Bethoron su-
periorem, & Bethoron inferiorem, ciuitates
muratas habentes portas, & vectes, & seras:
6 *Balaath etiam,& omnes vrbes firmissimas,
quæ fuerunt Salomonis, cunctasque vrbes
quadrigarum, & vrbes equitũ, omnia quæ-
cumque voluit Salomon, atq; disposuit, ædi-
B ficauit in Ierusalem, & in Libano,& in vni-
7 uersa terra potestatis suæ. * Omnẽ populũ,
qui derelictus fuerat de Hethæis, & Amor-
rhæis,& Pherexæis, & Heuæis, & Iebusæis,
8 qui non erãt de stirpe Israel, * de filijs eorũ:
& de posteris, quos non interfecerant filij
Israel, subiugauit Salomon in tributarios,
9 vsq; in diem hanc. *Porrò de filijs Israel non
posuit vt seruirent operibus regis: ipsi enim
erant viri bellatores, & duces primi,& prin-
10 cipes quadrigarum,& equitum eius. * Om-
nes autem principes exercitus regis Salomo-
nis fuerunt ducenti quinquaginta, qui eru-
diebant

diebant populum. *Filiam vero Pharaonis 11
tráſtulit de Ciuitate Dauid in domum, quã
ædificauerat ei. Dixit enim rex: Non habi-
tabit vxor mea in domo Dauid regis Iſrael,
eo quòd ſanctificata ſit: quia ingreſſa eſt in
eam arca Domini. *Tunc obtulit Salomon 12
holocauſta Domino ſuper altare Domini, C
quod extruxerat ante porticũ, * vt per ſin- 13
gulos dies offerretur in eo iuxta præceptum
Moyſi in ſabbatis, & in calendis, & in feſtis
diebus, ter per annum, id eſt, in ſolemnitate
azymorum: & in ſolemnitate hebdomada-
rum: & in ſolemnitate tabernaculorũ. * Et 14
conſtituit iuxta diſpoſitionem Dauid patris
ſui officia Sacerdotum in miniſterijs ſuis: &
Leuitas in ordine ſuo, vt laudarent, & mini-
ſtrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum
vniuſcuiuſque diei: & ianitores in diuiſioni-
bus ſuis per portam, & portam: ſic enim pręce-
perat Dauid homo Dei. *Nec prętergreſ- 15
ſi ſunt de mandatis regis tã Sacerdotes, quã D
Leuitæ, ex omnibus, quæ præceperat, & in
cuſtodijs theſaurorum. * Omnes impenſas 16
præparatas habuit Salomon ex eo die, quo
fundauit domum domini vſque in diẽ, quo
perfecit eã. * Tunc abijt Salomon in Aſiõ- 17
gaber, & in Ailath ad orã Maris rubri, quæ
eſt in Terra Edom. *Miſit autem ei Hiram 18
per manus ſeruorum ſuorum naues, & nau-
tas gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Sa-
lomonis in Ophir, tuleruntque inde qua-
dringenta quinquaginta talenti auri, & at-
tulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

3.Reg. 10. a i. Mac. 12. d. 42. Luc. 1. d. 31.

Regina quoque Saba, cum audiſſet fa- 1
mam Salomonis, venit vt tẽtaret eum A
in ænigmatibus in Ieruſalem, cum magnis
opibus, & camelis, qui portabant aromata,
& auri plurimum, gemmaſque pretioſas.
Cumque veniſſet ad Salomonem, locuta eſt
ei quæcumque erant in corde ſuo. *Et expo- 2
ſuit ei Salomõ omnia, quæ propoſuerat: nec
quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fe-
cerit. *Quę poſtquam vidit, ſapientiam ſcili- 3
cet Salomonis, & domum, quam ædificaue-
rat, *necnon & cibaria menſæ eius, & habi- 4
tacula ſeruorum, & officia miniſtrorũ eius,
& veſtimenta eorum, pincernas quoque, &
veſtes eorum, & victimas, quas immolabat
in domo Domini: non erat præ ſtupore vl-
tra in ea ſpiritus. *Dixitque ad regem: Verus 5
eſt ſermo, quem audieram in terra mea de B
virtutibus, & ſapientia tua. *Non credebam 6
narrãtibus donec ipſa veniſſem, & vidiſſent
oculi mei, & probaſſem vix medietatem ſa-
pientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti fa-
mam virtutibus tuis. *Beati viri tui, & beati 7
ſerui tui, qui aſſiſtunt coram te omni tẽpo-
re, & audiunt ſapientiam tuam. * Sit Domi- 8
nus Deus tuus benedictus, qui voluit te or-
dinare ſuper thronum ſuum, regem Domi-
ni Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult
ſeruare eũ in æternũ, idcirco poſuit te ſuper
eum regem, vt facias iudicia, atque iuſtitiã.
9 *Dedit autem regi cẽtum viginti talẽta au-
ri, & aromata multa nimis, & gemmas pre-
C tioſiſſimas: non fuerũt aromata talia, vt hęc,
10 quæ dedit regina Saba regi Salomoni. * Sed
& ſerui Hiram cum ſeruis Salomonis attule-
runt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gẽ-
11 mas pretioſiſſimas: *de quibus fecit rex, de
lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Dñi,
& in domo regia, citharas quoque, & pſal-
teria cãtoribus: numquam viſa ſunt in Ter-
12 ra Iuda ligna talia. *Rex autem Salomõ de-
dit reginæ Saba cuncta, quæ voluit, & quæ
poſtulauit, & multo plura, quã attulerat ad
eum: quæ reuerſa, abijt in terram ſuam cum
13 ſeruis ſuis. * Erat autem pondus auri, quòd
afferebatur Salomoni per ſingulos annos,
14 ſexcenta ſexaginta ſex talẽti auri: *excepta
D ea ſumma, quam legati diuerſarum gentiũ,
& negotiatores afferre cõſueuerant, omneſ-
que reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui
comportabant aurum, & argẽtum Salomo-
15 ni. *Fecit igitur rex Salomon ducentas ha-
ſtas aureas de ſumma ſexcẽtorum aureorũ,
16 qui in ſingulis haſtis expẽdebantur: *trecẽ-
ta quoque ſcuta aurea trecentorũ aureorũ,
quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitque
ea rex in armamentario, quod erat conſitũ
17 nemore. *Fecit quoq; rex ſolium eburneum
grande, & veſtiuit illud auro mundiſſimo.
18 *Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur
E ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachio-
la duo altrinſecus, & duos leones ſtantes iux-
19 ta brachiola, *ſed & alios duodecim leuncu-
los ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraque par-
te, non fuit tale ſolium in vniuerſis regnis.
20 *Omnia quoque vaſa conuiuij regis erant
aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro
puriſſimo. Argentũ enim in diebus illis pro
21 nihilo reputabatur. * Siquidem naues regis
ibant in Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in
annis tribus: & deferebant inde aurum &
22 argentum, & ebur, & ſimias, & pauos. *Ma-
gnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes
23 reges terræ præ diuitijs, & gloria. * Omneſ-
E que reges terrarũ deſiderabant videre faciẽ
Salomonis: vt audirent ſapientiam, quam
24 dederat Deus in corde eius: * & deferebant
ei munera, vaſa argentea, & aurea, & veſtes,
& arma, & aromata, equos, & mulos, per ſin-
25 gulos annos. *Habuit quoque Salomõ qua-
draginta millia equorum in ſtabulis, & cur-
ruũ, equitũque duodecim millia, cõſtituitq;
eos in vrbibus quadrigarum, & vbi erat rex
26 in Ieruſalem. *Exercuit etiam poteſtatẽ ſu-
per cunctos reges à flumine Euphrate vſque
ad terrã Philiſthinorum, & vſque ad termi-
nos

nos Aegypti.*Tantamque copiam præbuit 27
argenti in Ierusalem quasi lapidum : & ce- G
drorum tantã multitudinem,velut sycomo-
rorum , quæ gignuntur in campestribus .
*Adducebantur autẽ ei equi de Aegypto, 28
cunctisque regionibus . * Reliqua autẽ ope- 29
rum Salomonis priorum , & nouissimorum
scripta sunt in verbis Nathan Prophetæ , &
in libris Ahiæ Silonitis , in visione quoque
Addo Videntis contra Ieroboam filiũ Na-
bat . * Regnauit autem Salomon in Ierusa- 30
lem super omnem Israel quadraginta annis
*Dormiuitque cum patribus suis, & sepelie- 31
runt eum in Ciuitate Dauid : regnauitque
Roboam filius eius pro eo .

CAP. X.

" 3 Re.12. a.1. PRofectus est autem Roboam in Sichem: 1
illuc enim cunctus Israel conuenerat vt A
constituerent eum regem. * Quod cũ audis- 2
set Ieroboam filius Nabat,qui erat in Aegy-
pto (fugerat quippe illuc ante Salomonem)
statim reuersus est . * Vocaueruntque eum, 3
& venit cũ vniuerso Israel, & locuti sunt ad
Roboam, dicentes : * Pater tuus durissimo 4
iugo nos pressit,tu leuiora impera patre tuo,
qui nobis imposuit grauem seruitutem , &
paululum de onere subleua,vt seruiamus ti-
bi . * Qui ait : Post tres dies reuertimini ad 5
me.Cumq;abijsset populus,*inijt consilium 6
cum senibus , qui steterant coram patre eius B
Salomone dum adhuc viueret,dicens : Quid
datis consilii vt respondeam populo : * Qui 7
dixerunt ei:Si placueris populo huic,& leni-
ueris eos verbis clementibus, seruiẽt tibi om-
ni tempore.*At ille reliquit consiliũ senum, 8
& cum iuuenibus tractare cœpit,qui cum eo
nutriti fuerant , & erant in comitatu illius .
*Dixitq; ad eos: Quid vobis videtur ? vel re- 9
spondere quid debeo populo huic , qui dixit
mihi : Subleua iugum quod imposuit nobis
pater tuus? *At illi responderũt,vt iuuenes, 10
& nutriti cum eo in delicijs,atque dixerunt :
Sic loqueris populo,qui dixit tibi: Pater tuus C
aggrauauit iugum nostrũ,tu subleua : & sic
respondebis ei : Minimus digitus meus gros-
sior est lumbis patris mei . * Pater meus im- 11
posuit vobis graue iugum, & ego maius põ-
dus apponam:pater meus cęcidit vos flagel-
lis,ego vero cædam vos scorpionibus. *Ve- 12
nit ergo Ieroboam, & vniuersus populus ad
Roboã die tertio, sicut præceperat eis. *Re- 13
sponditque rex dura, derelicto cõsilio senio-
rum: *locutusque est iuxta iuuenũ volũta- 14
tem:Pater meus graue vobis imposuit iugũ ,
quod ego grauius faciam:pater meus cęcidit
vos flagellis,ego vero cędã vos scorpionibus.
*Et nõ acquieuit populi precibus:erat enim 15
voluntatis Dei vt compleretur sermo eius, D
" 3.Re.11. c.29. " quem locutus fuerat per manũ Ahiæ Silo-
nitis ad Ieroboam filiũ Nabat.*Populus au- 16
tem vniuersus rege duriora dicente,sic locu-
tus est ad eum: Non est nobis pars in Dauid,
neque hereditas in filio Isai. Reuertere in ta-
bernacula tua Israel , tu autem pasce domũ
tuã Dauid.Et abijt Israel in tabernacula sua.
17 *Super filios autem Israel , qui habitabãt in
18 ciuitatibus Iuda,regnauit Roboam.*Misit-
que rex Roboam Aduram , qui præerat tri-
butis, & lapidauerunt eũ filij Israel, & mor-
tuus est:porrò rex Roboam currum festina-
19 uit ascẽdere, & fugit in Ierusalem . * Reces-
sitq;Israel à domo Dauid,vsq;ad diem hãc .

CAP. XI.

1 VEnit autem Roboam in Ierusalem, & 3. Reg. 12. 21.
A conuocauit vniuersam domũ Iuda &
Beniamin , centum octoginta millia electo-
rum, atque bellantium, vt dimicaret contra
2 Israel,& conuerteret ad se regnum suũ. *Fa-
ctusque est sermo Domini ad Semeiam ho-
3 minem Dei,dicens:*Loquere ad Roboam fi-
lium Salomonis regẽ Iuda, & ad vniuersum
4 Israel , qui est in Iuda , & Beniamin : * Hæc
dicit Dominus: Non ascendetis,neq; pugna-
bitis contra fratres vestros: reuertatur vnus-
quisque in domum suam, quia mea hoc ge-
B stum est voluntate. Qui, cum audissent ser-
monem Dñi, reuersi sunt , nec perrexerunt
5 contra Ieroboam. *Habitauit autẽ Roboam
in Ierusalem , & ædificauit ciuitates mura-
6 tas in Iuda. *Extruxitq; Bethlehem, & Etã,
7 & Thecue, * Bethsur quoque , & Socho, &
8 Odollam , * necnon & Geth, & Maresa , &
9 Ziph , * sed & Aduram , & Lachis, & Aze-
10 ca : *Saraa quoque , & Asalon, & Hebron ,
quæ erãt in Iuda, & Beniamin ciuitates mu-
11 nitissimas . * Cumque clausisset eas muris ,
posuit in eis principes , ciborumque horrea ,
12 hoc est , olei , & vini . * Sed & in singulis
vrbibus fecit armamentarium scutorum, &
hastarum , firmauitque eas summa diligen-
tia,& imperauit super Iudam,& Beniamin .
13 *Sacerdotes autem, & Leuitæ , qui erant in
C vniuerso Israel, venerunt ad eum de cunctis
14 sedibus suis, *relinquẽtes suburbana, & pos-
sessiones suas, & trãseuntes ad Iudam , & Ie-
rusalem : eo quòd abiecisset eos Ieroboam ,
& posteri eius, ne sacerdotio Domini funge-
15 rentur. *Qui cõstituit sibi sacerdotes excel-
sorum,& dæmoniorum, vitulorũq; quos fe-
16 cerat. *Sed & de cunctis tribubus Israel,qui-
cumque dederant cor suum , vt quærerent
Dñm Deum Israel , venerunt in Ierusalem
ad immolandum victimas suas coram Dño
17 Deo patrũ suorum. *Et roborauerũt regnũ
D Iuda , & confirmauerunt Roboam filiũ Sa-
lomonis per tres annos: ambulauerunt enim
in vijs Dauid, & Salomonis, annis tantũ tri-
18 bus. *Duxit autẽ Roboã vxorẽ Mahalath ,
filiam Ierimoth,filij Dauid·Abigail quoque
19 filiã Eliab filij Isai, * quæ peperit ei filios Ie-
hus,

hus,& Somoriam,& Zoom. *Post hæc quo- 20
que accepit Maacha filiã Absalom, quæ pe-
perit ei Abia,& Ethai,& Ziza, & Salomith.
*Amauit autem Roboam Maacha filiam 21
Absalom super omnes vxores suas,& concu-
binas: nam vxores decem & octo duxerat,
concubinas autẽ sexaginta:& genuit viginti
octo filios,& sexaginta filias. *Cõstituit ve- 22
ro in capite, Abiam filiũ Maacha ducem su-
per omnes fratres suos: ipsum enim regẽ fa-
cere cogitabat,*quia sapientior fuit,& potẽ- 23
tior super omnes filios eius,& in cunctis fini-
bus Iuda, & Beniamin, & in vniuersis ciui-
tatibus muratis: præbuitque eis escas pluri-
mas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

CVmq; roboratum fuisset regnũ Roboã 1
& confortatum, dereliquit legem Dñi, A
& omnis Israel cum eo: *Anno autẽ quinto 2
regni Roboam, ascendit Sesac rex Aegypti
in Ierusalem (quia peccauerant Domino.)
*cum mille ducentis curribus, & sexagin- 3
ta millibus equitum: nec erat numerus vul-
gi, quod venerat cum eo ex Aegypto, Li-
byes scilicet, & Troglodite, & Aethiopes.
*Cepitq; ciuitates munitissimas in Iuda, & 4
venit vsque in Ierusalem. * Semeias autem 5
propheta ingressus est ad Roboam, & prin-
cipes Iuda,qui congregati fuerant in Ierusa-
lem fugiẽtes Sesac,dixitque ad eos: Hæc dicit
Dñs: Vos reliquistis me,& ego reliqui vos B
in manu Sesac. * Consternatique principes 6
Israel,& rex dixerunt: Iustus est Dominus.
*Cumq; vidisset Dominus, quòd humiliati 7
essent, factus est sermo Domini ad Semeiã,
dicens: Quia humiliati sunt,non disperdam
eos,daboq; eis pauxillum auxilij,& non stil-
labit furor meus super Ierusalẽ per manũ Se-
sac. * Verũtamen seruiẽt ei, vt sciant distãtiã 8
seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum.
*Recessit itaq; Sesac rex Aegypti ab Ierusa- 9
lẽ,sublatis thesauris domus Dñi, & domus re-
gis,omniaque secum tulit,& clypeos aureos,
quos fecerat Salomon, *pro quibus fecit rex 10
æneos, & tradidit illos principibus scutario- C
rũ,qui custodiebat vestibulũ palatij: *Cũq; 11
introiret rex domum Dñi, veniebãt scruta-
rij,& tollebãt eos,iterũq; referebãt eos ad ar-
mamẽtarium suum. *Verũtamen quia hu- 12
miliati sunt, auersa est ab eis ira Dñi,nec de-
leti sunt penitus: siquidem & in Iuda in-
" 3. Re. 15. f. 21. uenta sunt opera bona. * " Confortatus est 13
ergo rex Roboam in Ierusalẽ, atque regna-
uit: quadraginta autem & vnius anni erat
cum regnare cœpisset, & decem & septem D
annis regnauit in Ierusalẽ,vrbe, quam elegit
Dominus, vt confirmaret nomen suum ibi,
de cunctis tribubus Israel: nomen autem
matris eius Naama Ammanitis. * Fecit au- 14
tem malum, & non præparauit cor suum,
15 vt quæreret Dominum. *Opera vero Ro-
boam prima, & nouissima scripta sũt in Li-
bris Semeiæ prophetæ, & Addo videntis, &
diligenter exposita: pugnaueruntque ad-
uersum se Roboam,& Ieroboam cunctis die-
16 bus. * Et dormiuit Roboam cum patribus
suis, sepultusque est in Ciuitate Dauid. Et
regnauit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno octauodecimo regis Ieroboã, re- 3 Reg. 15. a. 1.
2 gnauit Abia super Iudã. * Tribus an-
A nis regnauit in Ierusalem,nomenque matris
eius Michaia,filia Vriel de Gabaa: & erat bel-
3 lum inter Abiam,& Ieroboam. * " Cumque " 3 Re. 15. a. 7.
inijsset Abia certamen,& haberet bellicosis-
simos viros,& electorum quadringenta mil-
lia: Ieroboam instruxit è contra aciem octin-
genta millia virorum,qui & ipsi electi erant,
4 & ad bella fortissimi. * Stetit ergo Abia su-
per montem Semeron, qui erat in Ephraim,
5 & ait: Audi Ieroboam,& omnis Israel. *Nũ
ignoratis, quòd Dominus Deus Israel dede-
rit regnum Dauid super Israel in sempiter-
6 num, ipsi & filijs eius in pactum salis? * Et
surrexit Ieroboam filius Nabat, seruus Salo-
monis filij Dauid: "& rebellauit cõtra domi-
7 num suum. *Congregatique sunt ad eũ viri " 3 Re. 11. e. 26.
B vanissimi,& filij Belial: & præualuerunt cõ-
tra Roboam filium Salomonis: porrò Ro-
boam erat rudis, & corde pauido,nec potuit
8 resistere eis. * Nunc ergo vos dicitis quòd
resistere possitis regno Domini, quod possi-
det per filios Dauid, habetisque grãdem po-
puli multitudinẽ, atque vitulos aureos, quos
9 fecit vobis Ieroboam in deos. * " Et eiecistis " 3. Re. 12. g. 31.
Sacerdotes Domini, filios Aaron, atq; Leui-
tas: & fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes
populi terrarum: quicumque venerit,& ini-
tiauerit manũ suam in tauro de bobus, & in
arietibus septem, fit sacerdos eorum, qui non
10 sunt dij. * Noster autem Dominus, Deus
est,quem non relinquimus,Sacerdotesq; mi-
nistrant Domino de filijs Aaron, & Leuitæ
11 sunt in ordine suo: *Holocausta quoque of-
ferunt Domino per singulos dies mane, &
vespere, & thymiama iuxta legis præcepta
confectum, & proponuntur panes in mensa
mundissima, estque apud nos candelabrum
aureum,& lucernæ eius, vt accẽdantur sem-
C per ad vesperam: nos quippe custodimus
præcepta Domini Dei nostri,quem vos reli-
12 quistis. * Ergo in exercitu nostro dux Deus
est, & Sacerdotes eius, qui clangunt tubis,
& resonant contra vos: filij Israel nolite pu-
gnare contra Dominum Deum patrum ve-
13 strorum,quia non vobis expedit. * Hæc illo
loquente,Ieroboã retrò moliebatur insidias.
Cumq; ex aduerso hostium staret, ignoran-
14 tem Iudam suo ambiebat exercitu: *Respi-
ciensq; Iudas vidit instare bellum ex aduer-

so,& post tergum, & clamauit ad Dominũ:
ac Sacerdotes tubis canere cęperunt. * Om- 15
nesq; viri Iuda vociferati sunt: & ecce illis
clamantibus, perterruit Deus Ieroboam, &
omnem Israel,qui stabat ex aduerso Abia,&
Iuda. *Fugeruntq; filij Israel Iudam,& tra- 16
didit eos Deus in manu eorũ. *Percussit er- 17
go eos Abia, & populus eius plaga magna: D
& corruerunt vulnerati ex Israel quingenta
millia virorum fortium. *Humiliatique sũt 18
filij Israel in tempore illo, & vehementissi-
me cõfortati filij Iuda eo quòd sperassent in
Domino Deo patrum suorum. *Persecutus 19
est autem Abia fugientem Ieroboam, & ce-
pit ciuitates eius, Bethel, & filias eius, & Ie-
sana cum filiabus suis, Ephron quoque,& fi-
lias eius: *nec valuit vltra resistere Ieroboã 20
in diebus Abia:quem percussit Dominus, &
mortuus est. * Igitur Abia, confortato im- 21
perio suo,accepit vxores quatuordecim:pro-
creauitque viginti duos filios, & sedecim fi-
lias. * Reliqua autem sermonum Abia,via- 22
rumq; & operum eius, scripta sunt diligen-
tissime in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIV.

Dormiuit autem Abia cũ patribus suis, 1
3. Reg. 15. b. 8. & sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: A
regnauitq;Asa filius eius pro eo,in cuius die-
bus quieuit terra annis decem. *Fecit autem 2
Asa quod bonum, & placitum erat in con-
spectu Dei sui, & subuertit altaria peregrini
cultus,& excelsa, * & confregit statuas, lu- 3
cosq; succidit: *& præcepit Iudæ,vt quære- 4
ret Dominum Deum patrum suorũ,& face-
ret legem,& vniuersa mandata: *& abstulit 5
de cunctis vrbibus Iuda aras, & fana, & re-
gnauit in pace. * Aedificauit quoque vrbes 6
munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla
temporibus eius bella surrexerant, pacem
Domino largiente. *Dixit autem Iudæ: Ae- 7
dificemus ciuitates istas, & vallemus mu- B
ris, & roboremus turribus, & portis, & seris,
donec à bellis quieta sunt omnia, eo quòd
quæsierimus Dominum Deum patrum no-
strorum,& dederit nobis pacem per gyrum.
Aedificauerũt igitur, & nullum in extruen-
do impedimentum fuit. * Habuit autem 8
Asa in exercitu suo portantium scuta,& ha-
stas de Iuda trecenta millia,de Beniamin ve-
ro scutariorum, & sagittariorum ducenta
octoginta millia, omnes isti viri fortissimi.
*Egressus est autẽ cõtra eos Zara Aethiops 9
cum exercitu suo,& decies centena millia,& C
curribus trecentis: & venit vsque Maresa.
*Porrò Asa perrexit obuiam ei, & instruxit 10
aciẽ ad bellũ in Valle Sephata, quæ est iux-
ta Maresa: *& inuocauit Dñm Deum, & 11
a 1. Re. 14. a. 6. ait: a Domine non est apud te vlla distantia
vtrum in paucis auxilieris, an in pluribus:
adiuua nos, Dñe Deus noster: in te enim,& D
in tuo nomine habentes fiduciam venimus
contra hanc multitudinem. Domine Deus
noster tu es,non præualeat contra te homo.
12 *Exterruit itaque Dñs Aethiopes coram
13 Asa,& Iuda: fugeruntq; Aethiopes.*Et per-
secutus est eos Asa, & populus, qui cum eo
erat,vsq; Gerara, & ruerunt Aethiopes vsq;
ad internecionẽ,quia Domino cædente con-
triti sunt,& exercitu illius præliãte.Tulerũt
14 ergo spolia multa, & percusserunt ciuita-
tes omnes per circuitum Geraræ: grandis
quippe cunctos terror inuaserat: & diripue-
runt vrbes, & multam prædam asportaue-
15 runt. * Sed & caulas ouium destruentes,tu-
lerunt pecorum infinitam multitudinem, &
camelorum, reuersique sunt in Ierusalem.

CAP. XV.

1 Azarias autẽ filius Oded, facto in se spi-
2 ritu Dei, * egressus est in occursum
Asa,& dixit ei: Audite me Asa,& omnis Iu-
A da, & Beniamin: Dominus vobiscum, quia
fuistis cũ eo. Si quæsieritis eum, inuenietis:
si autem dereliqueritis eũ, derelinquet vos.
3 *Transibunt autem multi dies in Israel abs-
que Deo vero, & absq; sacerdote,doctore, &
4 absque lege. * Cumque reuersi fuerint in
angustia sua ad Dominum Deum Israel, &
5 quęsierint eum,reperient eum. *In tempore
illo non erit pax egredienti, & ingredienti,
sed terrores vndique in cũctis habitatoribus
6 terrarum:*pugnabit enim gens contra gen-
B tem, & ciuitas contra ciuitatem, quia Dñs
7 conturbabit eos in omni angustia: * Vos er-
go confortamini, & non dissoluãtur manus
8 vestrę:erit enim merces operi vestro.*Quod
cum audisset Asa, verba scilicet, & prophe-
tiam Azariæ filij Oded prophetæ, conforta-
tus est, & abstulit idola de omni terra Iuda,
& de Beniamin,& ex vrbibus,quas ceperat,
montis Ephraim, & dedicauit altare Do-
9 mini,quod erat ante porticum Dñi. *cõgre-
gauitque vniuersum Iudam, & Beniamin,
& aduenas cũ eis de Ephraim, & de Manas-
se,& de Simeon: plures enim ad eum confu-
C gerant ex Israel; videntes quòd Dominus
10 Deus illius esset cum eo. * Cũque venissent
in Ierusalẽ mense tertio, anno decimoquin-
11 to regni Asa, * immolauerunt Domino in
die illa de manubijs, & præda, quã adduxe-
rant,boues septingentos, & arietes septẽ mil-
12 lia. *Et intrauit ex more ad corroborãdum
fœdus,vt quærerent Dñm Deum patrũ suo-
13 rum in toto corde, & in tota anima sua: *Si
quis autem inquit, non quæsierit Dñm Deũ
Israel,moriatur,à minimo vsq; ad maximũ,
14 à viro vsque ad mulierẽ. *Iurauerũtq; Do-
mino voce magna in iubilo, & in clangore
15 tubæ,& in sonitu buccinarum, * omnes qui
erãt in Iuda cum execratione: in omni enim
D corde suo iurauerunt, & in tota voluntate
quæ-

quæsierunt eum,& inuenerunt:præstititque
eis Dominus requiem per circuitum. * Sed 16
& Maacham matrem Asa regis ex angusto
deposuit imperio,eo quod fecisset in luco si-
mulacrum Priapi: quòd omne contriuit,&
in frusta comminuens combussit in Torren-
te Cedron: *Excelsa autem derelicta sunt in 17
Israel:attamen cor Asa erat perfectum cun-
ctis diebus eius. * Eaque,quæ vouerat pater 18
suus, & ipse, intulit in domum Domini, ar-
gentum, & aurum,vasorumq; diuersam su-
pellectilem. * Bellum vero non fuit vsque 19
ad trigesimum quintum annum regni Asa.

CAP. XVI.

Anno autem trigesimo sexto regni eius, 1
ascendit Baasa rex Israel in Iudam, & A
muro circũdabat Rama, vt nullus tute pos-
set egredi,& ingredi de regno Asa.*Protulit 2
ergo Asa argẽtum,& aurum de thesauris do-
mus Domini, & de thesauris regis, misit-
que ad Benadad regem Syriæ,qui habitabat
in Damasco, dicens: * Fœdus inter me, & te 3
est,pater quoque meus, & pater tuus habue-
re concordiam: quam ob rem misi tibi argẽ-
tum, & aurum,vt rupto fœdere, quod habes
cum Baasa rege Israel, facias eum à me rece-
dere. * Quo comperto, Benadad misit prin- 4
cipes exercituũ suorum ad vrbes Israel: qui
percusserunt Ahion,& Dan, & Abelmaim,
& vniuersas vrbes Nephthali muratas.
* Quod cum audisset Baasa, desijt ædificare 5
Rama,& intermisit opus suum. * Porrò Asa 6
rex assumpsit vniuersum Iudam,& tulerunt B
lapides de Rama, & ligna, quæ ædificationi
præparauerat Baasa,ędificauitque ex eis Ga-
baa,& Maspha.*In tempore illo venit Hana- 7
ni propheta ad Asa regem Iuda, & dixit ei:
Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ,& nõ
in Domino Deo tuo,idcircò euasit Syriæ re- C
u Sup. 14. c. 9.
gis exercitus de manu tua.*u Nonne Aethio- 8
pes,& Libyes multo plures erant, quadrigis,
& equitibus,& multitudine nimia:quos,cum
Domino credidisses, tradidit in manu tua?
* Oculi enim Domini contemplantur vni- 9
uersam terram, & præbent fortitudinem
his, qui corde perfecto credunt in eum.
Stulte igitur egisti, & propter hoc ex præ-
senti tempore aduersum te bella consurgẽt.
*Iratusq; Asa aduersus Vidẽtem, iussit eum 10
mitti in neruũ: valde quippe super hoc fue-
rat indignatus, & interfecit de populo in tẽ-
pore illo plurimos. * Opera autem Asa pri- 11
ma, & nouissima scripta sunt in Libro regũ
Iuda,& Israel. *Aegrotauit etiam Asa anno 12
trigesimo nono regni sui,dolore pedum ve- D
hementissimo,& nec in infirmitate sua quæ-
siuit Dominum, sed magis in medicorũ ar-
te cõfisus est. *Dormiuitq; cũ patribus suis: 13
& mortuus est anno quadragesimo primo
regni sui. * Et sepelierunt eum in sepulchro 14
suo,quod fecerat sibi in Ciuitate Dauid: po-
sueruntque eum super lectum suum plenum
aromatibus, & vnguentis meretricis, quæ
erant pigmentariorum arte confecta, & cõ-
busserunt super eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

1 Regnauit autẽ Iosaphat filius eius pro
A eo,& inualuit contra Israel.*Cõstituit-
2 que militum numeros in cunctis vrbibus
Iuda,quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque
disposuit in terra Iuda, & in ciuitatibus
3 Ephraim, quas ceperat Asa pater eius. * Et
fuit Dominus cũ Iosaphat, quia ambulauit
in vijs Dauid patris sui primis: & non spera-
4 uit in Baalim,*sed in Deo patris sui,& perre-
xit in præceptis illius, & non iuxta peccata
5 Israel. * Confirmauitq; Dñs regnũ in manu
eius, & dedit omnis Iuda munera Iosaphat:
factæq;sunt ei infinitæ diuitiæ,& multa glo-
6 ria. *Cumque sumpsisset cor eius audaciam
B propter vias Domini,etiam excelsa, & lucos
7 de Iuda abstulit. * Tertio autem anno regni
sui misit de principibus suis Benhail, & Ob-
diam,& Zachariam, & Nathanael, & Mi-
8 chæam, vt docerent in ciuitatibus Iuda, * &
cum eis Leuitas Semeiam, & Nathaniam,&
Zabadiam,Asael quoque,& Semiramoth,&
Ionatham, Adoniamque & Thobiam, &
Thobadoniam Leuitas, & cum eis Elisama,
9 & Ioran Sacerdotes, * docebantque popu-
lum in Iuda, habentes librum legis Domini,
& circuibant cunctas vrbes Iuda, atque eru-
10 diebãt populum.*Itaq;factus est pauor Do-
C mini super omnia regna terrarũ, quæ erant
per gyrum Iuda, nec audebant bellare con-
11 tra Iosaphat. * Sed & Philisthæi Iosaphat
munera deferebant,& vectigal argenti,Ara-
bes quoque adducebant pecora, arietum se-
ptem millia septingenta, & hircorum toti-
12 dem. * Creuit ergo Iosaphat, & magnifi-
catus est vsque in sublime: atque ædificauit
in Iuda, domos ad instar turrium, vrbesque
13 muratas. * Et multa opera parauit in vrbi-
bus Iuda: viri quoque bellatores, & robusti
14 erant in Ierusalem, * quorum iste numerus
per domos, atque familias singulorum. In
Iuda principes exercitus, Ednas dux, & cum
D eo robustissimi viri trecenta millia. * Post
15 hunc Iohanan princeps, & cum eo ducenta
16 octoginta millia.* Post istum quoque Ama-
sias filius Zechri, consecratus Domino, &
cum eo ducenta millia virorum fortium.
17 * Hunc sequebatur robustus ad prælia Elia-
da,& cum eo tenentium arcum, & clypeum
18 ducenta millia. * Post istum etiam Iozabad,
& cum eo centum octoginta millia expedi-
19 torum militum. * Hi omnes erant ad ma-
num regis, exceptis alijs, quos posuerat in
vrbibus muratis,in vniuerso Iuda.

CAP. XVIII.

FVit ergo Iosaphat diues,& inclytus mul- 1
tum, & affinitate coniunctus est Achab. A
* Descéditq; post annos ad eum in Samariã: 2
ad cuius aduentum mactauit Achab arietes,
& boues plurimos ipsi, & populo qui vene-
rat cũ eo: persuasitq; illi, vt ascenderet in Ra-
moth Galaad. * Dixitq; Achab rex Israel ad 3
Iosaphat regem Iuda: Veni mecum in Ra-
moth Galaad. Cui ille respondit: Vt ego, &
tu: sicut populus tuus, sic & populus meus:
tecumq; erimus in bello. * Dixitq; Iosaphat 4
ad regem Israel: Consule obsecro in præsen-
tiarum sermonem Domini. * Congregauit 5
igitur rex Israel prophetarum quadringen- B
tos viros, & dixit ad eos: in Ramoth Galaad
ad bellandum ire debemus, an quiescere? At
illi, Ascende, inquiunt, & tradet Deus in ma-
nu regis. * Dixitq; Iosaphat: Nũquid non est 6
hic prophetes Domini, vt ab illo etiam re-
quiramus? * Et ait rex Israel ad Iosaphat: Est 7
vir vnus, à quo possimus quærere Domini
voluntatem: sed ego odi eum, quia non pro-
phetat mihi bonum, sed malum omni tem-
pore: est autem Michæas filius Iemla. Di-
xitque Iosaphat: Ne loquaris rex hoc modo.
* Vocauit ergo rex Israel vnũ de eunuchis, 8
& dixit ei: Voca cito Michæam filiũ Iemla.
* Porrò rex Israel, & Iosaphat rex Iuda vter- 9
que sedebant in solio suo, vestiti cultu regio: C
sedebant autem in area iuxta portam Sama-
riæ, omnesq; prophetæ vaticinabantur corã
eis. * Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi 10
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus:
His ventilabis Syriam, donec conteras eam.
* Omnesq; prophetæ similiter prophetabãt, 11
atq; dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, &
prosperaberis, & tradet eos Dominus in ma-
nu regis. * Nuncius autẽ, qui ierat ad vocãdũ 12
Michæam, ait illi: En verba omnium pro-
phetarum vno ore bona regi annunciant:
quæso ergo te, vt & sermo tuus ab eis nõ dis-
sentiat, loquarisq; prospera. * Cui respondit 13
Michæas: Viuit Dominus, quia quodcũque
dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. * Ve- 14
nit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa,
ire debemus in Ramoth Galaad ad bellan- D
dum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascẽ-
dite: cuncta enim prospera euenient, & tra-
dentur hostes in manus vestras. * Dixitque 15
rex: Iterum, atque iterum te adiuro, vt mihi
non loquaris, nisi quod verum est in nomine
Domini. * At ille ait: Vidi vniuersum Israel 16
dispersum in montibus, sicut oues absque
pastore, & dixit Dominus: Non habent isti
dominos: reuertatur vnusquisque in domũ
suam in pace. * Et ait rex Israel ad Iosaphat: 17
Nonne dixi tibi, quòd non prophetaret iste
mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt?
* At ille: Idcirco, ait, audite verbum Do- 18
mini: Vidi Dominum sedentem in solio suo,
& omnem exercitũ cęli assistẽtem ei à dex-
19 tris, & à sinistris. * Et dixit Dominus: Quis
decipiet Achab regem Israel, vt ascendat, &
E corruat in Ramoth Galaad? Cumque dice-
20 ret vnus hoc modo, & alter alio: * proces-
sit spiritus, & stetit coram Domino, & ait:
Ego decipiã eum. Cui Dominus, In quo, in-
21 quit, decipies? * At ille respondit: Egrediar,
& ero spiritus mendax in ore omnium pro-
phetarum eius. Dixitq; Dominus: Decipies,
22 & præualebis: egredere, & fac ita. * Nũc igi-
tur, ecce Dominus dedit spiritum mendacij
in ore omnium prophetarũ tuorum, & Do-
23 minus locutus est de te mala. * Accedit autẽ
Sedecias filius Chanaana, & percussit Mi-
chæę maxillam, & ait: Per quam viam tran-
siuit Spiritus Domini à me, vt loqueretur ti-
24 bi? * Dixitq; Michęas: * Tu ipse videbis in die
illo, quãdo ingressus fueris cubiculum, de cu-
25 biculo vt abscondaris. * Præcepit autem rex
F Israel, dicens: Tollite Michæam, & ducite
eum ad Amon principem ciuitatis, & ad Ioas
26 filium Amelech. * Et dicetis: Hæc dicit rex:
Mittite hunc in carcerẽ, & date ei panis mo-
dicum, & aquæ pauxillum, donec reuertar
27 in pace. * Dixitq; Michæas: Si reuersus fue-
ris in pace, non est locutus Dominus in me.
28 Et ait: Audite omnes populi. * Igitur ascen-
derũt rex Israel, & Iosaphat rex Iuda in Ra-
29 moth Galaad. * Dixitque rex Israel ad Iosa-
phat: Mutabo habitum, & sic ad pugnã va-
dam, tu autẽ induere vestibus tuis. Mutatoq;
30 rex Israel habitu, venit ad bellum. * Rex
autem Syriæ præceperat ducibus equitatus
G sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum,
aut contra maximum, nisi contra solũ regẽ
31 Israel. * Itaque cum vidissent principes equi-
tatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste.
Et circumdederunt eum dimicantes: at ille
clamauit ad Dominum, & auxiliatus est ei,
32 atq; auertit eos ab illo. * Cum enim vidissent
duces equitatus, quod nõ esset rex Israel, re-
33 liquerũt eũ. * Accidit autẽ, vt vnus è populo
sagittã in incertum iaceret, & percuteret re-
gẽ Israel inter ceruicẽ, & scapulas, at ille au-
rigæ suo ait: Cõuerte manum tuam, & educ
34 me de acie, quia vulneratus sum. * Et finita
est pugna in die illo: porrò rex Israel stabat
in curru suo contra Syrios vsque ad vespe-
ram, & mortuus est occidente sole.

CAP. XIX.

1 REuersus est autem Iosaphat rex Iuda in
A domum suam pacifice in Ierusalem.
2 * Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, &
ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt Dominum amicitia iungeris, &
3 idcircò iram quidem Dñi merebaris: * sed
bona opera inuẽta sunt in te, eo quòd abstu-
leris lucos de terra Iuda, & pręparaueris cor
tuum,

tuum,vt requireres Dominum Deum patrũ
tuorum.*Habitauit ergo Iosaphat in Ierusa- 4
lẽ:rursumq; egressus est ad populum de Ber- B
sabee vsque ad montem Ephraim,& reuoca-
uit eos ad Dominum Deum patrum suorũ.
* Constituitq;iudices terrę in cunctis ciuita- 5
tibus Iuda munitis per singula loca,*& præ- 6
cipiens iudicibus, Videte,ait,quid facietis: nõ
enim hominis exercetis iudicium,sed Domi-
ni: & quodcũque iudicaueritis,in vos redũ-
dabit. * Sit timor Domini vobiscum,& cum 7
diligentia cuncta facite: non est enim apud
Dominum Deum nostrum iniquitas, "nec
personarum acceptio,nec cupido munerum.
* In Ierusalem quoq; constituit Iosaphat Le- 8
uitas, & Sacerdotes, & Principes familiarum C
ex Israel,vt iudicium, & causam Domini iu-
dicarent habitatoribus eius. *Præcepitq; eis, 9
dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter
& corde perfecto. * Omnẽ causam, quæ ve- 10
nerit ad vos fratrum vestrorum, qui habi-
tant in vrbibus suis inter cognationẽ, & co-
gnationem,vbicũque quæstio est de lege, de
mandato,de ceremonijs, de iustificationibus
ostendite eis, vt non peccent in Dñm, & ne D
veniat ira super vos, & super fratres vestros:
sic ergo agentes nõ peccabitis.*Amarias au- 11
tem sacerdos & pontifex vester, in his, quæ
ad Deum pertinent,præsidebit: porrò Zaba-
dias filius Ismahel,qui est dux in domo Iuda,
super ea opera erit, quæ ad regis officium
pertinent: habetisque magistros Leuitas co-
ram vobis, confortamini,& agite diligenter,
& erit Dominus vobiscum in bonis.

" Deut. 10. d.17. Ro.2.b.12. Gal.2.b.6. Eph.6.b.9. Colo.3.d.25. Act.10.d.34. 1 Pet.1.c.17. Sap.6.b.8. Eccl.35.b.16.

CAP. XX.

POst hæc cõgregati sunt filij Moab, & fi- 1
lij Ammon,& cum eis de Ammonitis ad A
Iosaphat,vt pugnarent contra eũ.* Venerũt- 2
que nuncij,& indicauerunt Iosaphat, dicen-
tes: Venit contra te multitudo magna de his
locis, quæ trans mare sunt, & de Syria, &
ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est
Engaddi. * Iosaphat autem timore per- 3
territus, totum se contulit ad rogandum
Dominum, & prædicauit ieiunium vniuer-
so Iuda. *Congregatusq; est Iudas ad depre- 4
candum Dñm: sed & omnes de vrbibus suis
venerunt ad obsecrandum eum.*Cumq; ste-
tisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, & Ieru- 5
salem,in domo Dñi ante atriũ nouum, * ait: 6
Dñe Deus patrum nostrorum, tu es Deus in
cęlo,& dominaris cunctis regnis Gentiũ, in
manu tua est fortitudo,& potentia,nec quis- B
quã tibi potest resistere. * Nõne tu Deus no- 7
ster interfecisti omnes habitatores terræ hu-
ius corã populo tuo Israel,& dedisti eã semini
Abrahã amici tui in sempiternũ? *Habitaue- 8
runtq;in ea,& extruxerunt in illa sanctuariũ
nomini tuo,dicentes: * Si irruerint super nos 9
mala,gladius iudicij,pestilentia, & fames,sta-
bimus coram domo hac in conspectu tuo,in
qua inuocatum est nomen tuum: & clama-
bimus ad te in tribulationibus nostris: &
10 exaudies,saluosq; facies.*Nũc igitur ecce fi-
lij Ammon,& Moab,& mons Seir,"per quos
non concessisti Israel, vt transirent quando
egrediebãtur de Aegypto,sed declinauerunt
11 ab eis, & non interfecerunt illos: * è con-
trario agunt, & nituntur eijcere nos de pos-
12 sessione,quam tradidisti nobis. * Deus no-
ster,ergo non iudicabis eos?In nobis quidem
nõ est tãta fortitudo, vt possimus huic mul-
titudini resistere, quæ irruit super nos. Sed
cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc
solum habemus residui,vt oculos nostros di-
13 rigamus ad te. * Omnis vero Iuda stabat
coram Domino cum paruulis, & vxoribus,
14 & liberis suis. * Erat autem Iahaziel filius
C Zachariæ,filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Ma-
thaniæ, Leuites de filijs Asaph, super quem
factus est Spiritus Domini in medio turbæ,
15 * & ait:Attendite omnis Iuda, & qui habi-
tatis Ierusalem, & tu rex Iosaphat: Hæc di-
cit Dñs vobis: Nolite timere, nec paueatis
hãc multitudinẽ:nõ est enim vestra pugna,
16 sed Dei.*Cras descendetis contra eos: ascen-
suri enim sũt per cliuum nomine Sis,& inue-
nietis illos in summitate torrentis,qui est cõ-
17 tra solitudinem Ieruel. * Non eritis vos,qui
dimicabitis,sed tantummodo confidẽter sta-
te, & videbitis auxilium Domini super vos,
ò Iuda, & Ierusalem, nolite timere, nec pa-
D ueatis: cras egrediemini contra eos, & Do-
18 minus erit vobiscum.*Iosaphat ergo, & Iu-
da,& omnes habitatores Ierusalẽ ceciderunt
proni in terram corã Dño,& adorauerũt eũ.
19 *Porrò Leuitę de filijs Caath,& de filijs Co-
re laudabant Dñm Deũ Israel voce magna
20 in excelsũ. *Cũq; mane surrexissent,egressi
sunt per desertum Thecue: profectisq; eis,
stans Iosaphat in medio eorum,dixit: Audi-
te me viri Iuda, & omnes habitatores Ieru-
salẽ:credite in Domino Deo vestro, & securi
eritis: credite prophetis eius, & cuncta eue-
21 nient prospera.*Deditq; consiliũ populo,&
statuit cantores Domini, vt laudarent eũ in
turmis suis, & antecederent exercitum, ac
voce consona dicerent: " Confitemini Do-
mino,quoniam in æternũ misericordia eius.
22 * Cumq; cępissent laudes canere,vertit Do-
F minus insidias eorum in semetipsos,filiorum
scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir,
qui egressi fuerant vt pugnarent contra Iu-
23 dam,& percussi sunt.*Namq; filij Ammon,
& Moab cõsurrexerunt aduersum habitato-
res montis Seir, vt interficerent, & delerent
eos,cumque hoc opere perpetrassent, etiam
in semetipsos versi,mutuis concidere vulne-
24 ribus.*Porro Iuda cum venisset ad speculã,
quæ respicit solitudinem, vidit procul om-
nem

" Deu.2.a.8. " Ps.135.a.1.

nem late regionem plenam cadaueribus, nec
ſupereſse quemquam, qui necem potuiſset
euadere. * Venit ergo Ioſaphat, & omnis po- 25
pulus cum eo ad detrahenda ſpolia mortuo-
rum: inueneruntque inter cadauera variam
ſupellectilem, veſtes quoque, & vaſa pretio-
ſiſſima, & diripuerunt, ita vt omnia portare
non poſsent, nec per tres dies ſpolia auferre
præ prædę magnitudine. * Die autem quar- 26
to congregati ſunt in Valle benedictionis: F
etenim quoniam ibi benedixerant Domino,
vocauerunt locum illum Vallis benedictio-
nis vſque in præſentem diem. * Reuerſuſq; 27
eſt omnis vir Iuda, & habitatores Ieruſalē,
& Ioſaphat ante eos in Ieruſalem cum læti-
tia magna, eo quòd dediſset eis Dominus
gaudium de inimicis ſuis. * Ingreſſique ſunt 28
in Ieruſalem cum pſalterijs, & citharis, &
tubis in domum Domini. * Irruit autem pa- 29
uor Domini ſuper vniuerſa regna terrarum
cum audiſsent quòd pungnaſſet Dominus
contra inimicos Iſrael. * Quieuitque regnum 30
Ioſaphat, & præbuit ei Deus pacem per cir-
cuitum. * Regnauit igitur Ioſaphat ſuper 31
Iudam, & erat triginta quinque annorum G
cum regnare cœpiſſet: viginti autē, & quin-
que annis regnauit in Ieruſalem, & nomen
matris eius Azaba filia Selahi. * Et ambula- 32
uit in via patris ſui Aſa, nec declinauit ab ea,
faciens quæ placita erant coram Domino.
* Verumtamē excelſa non abſtulit, & adhuc 33
populus non direxerat cor ſuum ad Domi-
num Deum patrum ſuorum. * Reliqua autē 34
geſtorum Ioſaphat priorum, & nouiſſimo-
rum, ſcripta ſunt in verbis Iehu filij Hanani,
quæ digeſſit in Libros regum Iſrael. * Poſt 35
hæc inijt amicitias Ioſaphat rex Iuda cum
Ochozia rege Iſrael, cuius opera fuerunt im-
pijſſima. * Et particeps fuit, vt facerent naues, 36
quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in
Aſiongaber. * Prophetauit autem Eliezer fi- 37
lius Dodau de Mareſa ad Ioſaphat, dicens:
Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit
Dominus opera tua, contritæque ſunt na-
ues, nec poterunt ire in Tharſis.

CAP. XXI.

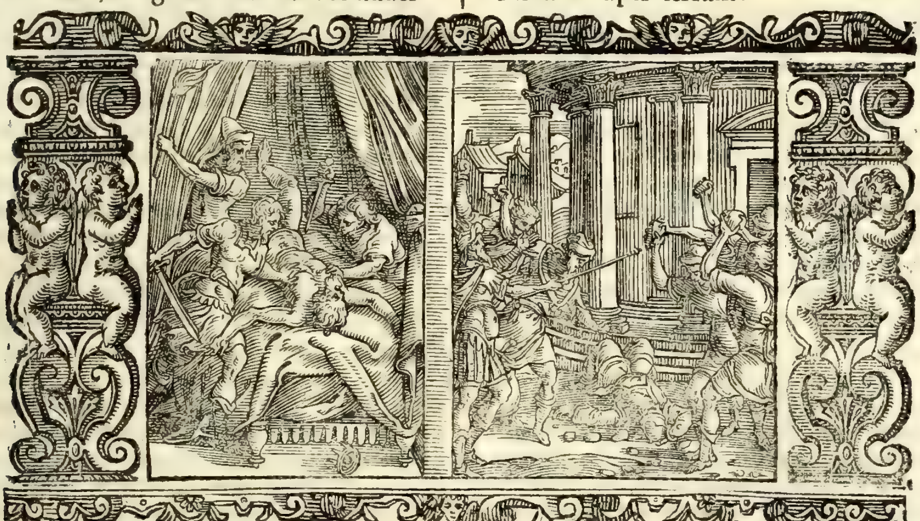
3. Reg. 22. g. 51.

DOrmiuit autem Ioſaphat cum patribus 1
ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Ciuitate A
Dauid: regnauitque Ioram filius eius pro eo.
* Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariam, 2
& Iahiel, & Zachariam, & Azariam, & Mi-
chael, & Saphatiam, omnes hi filij Ioſa-
phat regis Iuda. * Deditq; eis pater ſuus mul- 3
ta munera argenti, & auri, & penſitationes,
cum ciuitatibus munitiſſimis in Iuda: regnū
autem tradidit Ioram, eo quòd eſſet primo-
genitus. * Surrexit ergo Iorā ſuper regnum 4
patris ſui: cumque ſe confirmaſſet, occidit
omnes fratres ſuos gladio, & quoſdā de prin-
cipibus Iſrael. * Triginta duorum annorum 5
B erat Iorā cum regnare cœpiſſet: & octo an-
6 nis regnauit in Ieruſalem. * Ambulauitq; in
vijs regū Iſrael, ſicut egerat domus Achab:
filia quippe Achab erat vxor eius, & fecit
7 malum in conſpectu Domini. * Noluit autē
Dominus diſperdere domum Dauid pro-
pter pactum, quod inierat cum eo: & quia
promiſerat, vt daret ei lucernam, & filijs
8 eius omni tempore. * In diebus illis rebella-
uit Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ, & con-
9 ſtituit ſibi regem. * Cumq; tranſiſſet Ioram
cum principibus ſuis, & cuncto equitau, qui
erat ſecū, ſurrexit nocte, & percuſſit Edom
qui ſe circumdederat, & omnes duces equi-
10 tatus eius. * Attamen rebellauit Edō, ne eſ-
ſet ſub ditione Iuda vſque ad hanc diem: eo
tēpore & Lobna receſſit, ne eſſet ſub manu
illius. Dereliquerat enim Dominum Deum
11 patrum ſuorum: * inſuper & excelſa fabri-
C catus eſt in vrbibus Iuda, & fornicari fe-
cit habitatores Ieruſalem, & præuaricari Iu-
12 dam. * Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia
propheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc
dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Quo-
niam non ambulaſti in vijs Ioſaphat patris
13 tui, & in vijs Aſa regis Iuda, * ſed inceſſiſti
per iter regum Iſrael, & fornicari feciſti Iu-
dam, & habitatores Ieruſalem, imitatus for-
nicationē domus Achab, inſuper, & fratres
tuos domum patris tui meliores te occidiſti:
14 * Ecce Dominus percutiet te plaga magna
cum populo tuo, & filijs, & vxoribus tuis,
15 vniuerſaq; ſubſtantia tua: * tu autē ægrota-
bis peſſimo languore vteri tui, donec egre-
diantur vitalia tua paulatim per ſingulos
16 dies. * Suſcitauit ergo Dominus contra Io-
ram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum,
17 qui confines ſunt Aethiopibus. * & aſcende-
D runt in terram Iuda, & vaſtauerūt eam, di-
ripueruntq; cunctam ſubſtantiā, quæ inuen-
ta eſt in domo regis, inſuper & filios eius, &
vxores: nec remanſit ei filius, niſi Ioachaz,
18 qui minimus natu erat. * Et ſuper hęc omnia
percuſſit eū Dominus alui languore inſana-
19 bili. * Cumq; diei ſuccederet dies, & tempo-
rum ſpatia voluerentur, duorum annorum
expletus eſt circulus: & ſic longa conſum-
ptus tabe, ita vt egereret etiam viſcera ſua,
languore pariter, & vita caruit. Mortuuſque
eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei po-
pulus ſecundum morem combuſtionis, exe-
20 quias, ſicut fecerat maioribus eius. * Trigin-
ta duorum annorum fuit, cum regnare cœ-
piſſet, & octo annis regnauit in Ieruſalem.
Ambulauitq; non recte, & ſepelierunt eum
in Ciuitate Dauid: verumtamen non in ſe-
pulchro regum.

CAP. XXII.

1 COnſtituerunt autem habitatores Ieru-
A ſalem Ochoziam filium eius minimū, 4. Reg. 8. f. 24.
regem

regem pro eo: omnes enim maiores natu,
qui ante eum fuerant, interfecerant latrones
Arabum,qui irruerant in castra: regnauitq;
Ochozias filius Ioram regis Iuda. * Quadra- 2
ginta duorum annorum erat Ochozias,cum
regnare cępisset, & vno anno regnauit in
Ierusalem ,& nomen matris eius Athalia fi-
lia Amri. * Sed & ipse ingressus est per vias 3
domus Achab: mater enim eius impulit eum, B
vt impie ageret. Fecit igitur malum in con- 4
spectu Domini, sicut domus Achab: ipsi
enim fuerunt ei consiliarij post mortem pa-
tris sui,in interitum eius. * Ambulauitque in 5
consilijs eorum. Et perrexit cum Ioram filio
Achab rege Israel, in bellum contra Hazael
regem Syrię in Ramoth Galaad:vulneraue-
rũtq;Syri Ioram. * Qui reuersus est,vt cura- 6
retur in Iezrahel: multas enim plagas acce- C
perat in supradicto certamine. Igitur Ocho-
zias filius Ioram rex Iuda, descendit vt inui-
seret Ioram filium Achab in Iezrahel ægro-
tantem. *Voluntatis quippe fuit Dei aduer- 7
sus Ochoziam, vt veniret ad Ioram: &
cum venisset, & egrederetur cum eo aduer-
sum Iehu filium Namsi, quem vnxit Domi-
8 nus,vt deleret domum Achab. * Cum ergo
euerteret Iehu domum Achab,inuenit prin-
cipes Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui
9 ministrabant ei, & interfecit illos. * Ipsum
quoque perquirens Ochoziam, compre-
hendit latitantem in Samaria:adductumque
D ad se, occidit, & sepelierunt eum eo quòd
esset filius Iosaphat, qui quæsierat Domi-
num in toto corde suo,nec erat vltra spes ali-
10 qua, vt de stirpe quis regnaret Ochoziæ:" * si " 4 Re. 11. a. 10
quidem Athalia mater eius videns quòd
mortuus esset filius suus, surrexit, & inter-
fecit omnem stirpem regiam domus Ioram.
11 * Porrò Iosabeth filia regis tulit Ioas filium
Ochoziæ, & furata est eum de medio filio-
rum regis,cum interficerentur: absconditq;
eum cum nutrice sua in cubiculo lectulo-
rum: Iosabeth autem, quæ absconderat
eum,erat filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pon-
tificis,soror Ochoziæ,& idcircò Athalia non
12 interfecit eum. * Fuit ergo cum eis in domo
Dei absconditus sex annis, quibus regnauit
Athalia super terram.

4. Re. 12. a. 4.

CAP. XXIII.

ANno autẽ septimo confortatus Ioiada, 1
assumpsit cẽturiones,Azariam videli- A
cet filiũ Ierohã, & Ismahel filium Iohanan,
Azariam quoque filium Obed, & Maasia fi-
lium Adaiæ,& Elisaphat filium Zechri: &
inijt cum eis fœdus. * Qui circumeuntes Iu- 2
dam congregauerunt Leuitas de cunctis vr-
bibus Iuda, & principes familiarum Israel,
veneruntq; in Ierusalem. * Inijt ergo omnis 3
multitudo pactum in domo Dei cũ rege: di-
xitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regna-
bit, sicut locutus est Dñs super filios Dauid.
* Iste est ergo sermo,quem facietis: * Tertia 4
pars vestrum qui veniunt ad Sabbatum, Sa- 5
cerdotum,& Leuitarum, & ianitorum erit
in portis: tertia vero pars ad domum regis:
& tertia ad portam, quæ appellatur Funda-
menti: omne vero reliquum vulgus sit in
6 atrijs domus Domini. *Nec quispiã alius in-
B grediatur domum Domini, nisi Sacerdotes,
& qui ministrant de Leuitis:ipsi tantummo-
do ingrediãtur,quia sanctifieati sunt:& om-
ne reliquum vulgus obseruet custodias Do-
7 mini. * Leuitæ autem circumdent regem,
habẽtes singuli arma sua:(& si quis alius in-
gressus fuerit templum,interficiatur) sintq;
8 cum rege,& intrante,& egrediente. * Fece-
rũt ergo Leuitę,& vniuersus Iuda iuxta om.
nia, quæ præceperat Ioiada pontifex: & as-
sumpserunt singuli viros, qui sub se erant,&
veniebant per ordinem sabbati, cum his qui
impleuerant sabbatum,& egressuri erant: si-
quidem Ioiada pontifex non dimiserat abire
tur-

turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas
succedere consueuerant. * Deditque Ioiada 9
sacerdos centurionibus lanceas, clypeosq; &
peltas regis Dauid, quas consecrauerat in do-
mo Domini. * Constituitq; omnem populũ 10
tenentium pugiones à parte templi dextera,
vsque ad partem templi sinistram, coram al-
tari, & templo, per circuitum regis. *Et edu- 11
xerunt filium regis, & imposuerunt ei diade- C
ma, & testimonium, dederuntque in manu
eius tenendam legem, & constituerunt eũ re-
gem: vnxit quoque illum Ioiada pontifex, &
filij eius: imprecatiq; sunt ei, atque dixerunt:
Viuat rex. *Quod cum audisset Athalia, vo- 12
cem scilicet currentium, atque laudantium
regem, ingressa est ad populum in templum
Domini. * Cumque vidisset regem stantem 13
super gradum in introitu, & principes, tur-
masq; circa eum, omnemque populum terræ
gaudentem, atque clangentem tubis, & di-
uersi generis organis concinentem, vocemq;
laudantium, scidit vestimẽta sua, & ait: Insi-
diæ, insidiæ. * Egressus autem Ioiada ponti- 14
fex ad centuriones, & principes exercitus,
dixit eis: Educite illam extra septa templi, &
interficiatur foris gladio. Præcepitq; sacer-
dos ne occideretur in domo Domini. *Et im- 15
posuerunt ceruicibus eius manus: cumq; in-
trasset portam equorum domus regis, in-
terfecerunt eam ibi. * Pepigit autem Ioiada 16
fœdus inter se, vniuersumque populum, &
regem, vt esset populus Domini. *Itaq; in- 17
gressus est omnis populus domum Baal, & D
destruxerunt eam: & altaria, ac simulacra il-
lius confregerunt: Mathan quoque sacerdo-
tem Baal interfecerunt ante aras. * Consti- 18
tuit autem Ioiada præpositos in domo Do-
mini, sub manibus Sacerdotum, & Leuita-
rũ, quos distribuit Dauid in domo Domini:
vt offerrent holocausta Domino, sicut scri-
ptum est in lege Moysi, in gaudio & canti-
cis, iuxta dispositionem Dauid. * Consti- 19
tuit quoque ianitores in portis domus Do-
mini, vt non ingrederetur eam immundus
in omni re. * Assumpsitque centuriones, & 20
fortissimos viros, ac principes populi, & om-
ne vulgus terræ, & fecerunt descendere re-
gem de domo Domini, & introire per me-
dium portæ superioris in domum regis, &
collocauerunt eum in solio regali. * Læta- 21
tusque est omnis populus terræ, & vrbs quie-
uit: porrò Athalia interfecta est gladio.

CAP. XXIV.

4. Reg. 11 a. 21 & c 12. a. 1.

Septem annorum erat Ioas cum regnare 1
cœpisset: & quadraginta annis regnauit A
in Ierusalem, nomen matris eius Sebia de
Bersabee. * Fecitque quod bonum est coram 1
Domino cunctis diebus Ioiadæ sacerdotis.
* Accepit autem ei Ioiada vxores duas, è qui- 3
bus genuit filios, & filias. * Post quæ placuit 4
5 Ioas, vt instauraret domum Domini. * Con-
gregauitque Sacerdotes, & Leuitas, & dixit
eis: Egredimini ad ciuitates Iuda, & colligi-
te de vniuerso Israel pecuniam ad sartatecta
tẽpli Dei vestri, per singulos annos, festina-
B toq; hoc facite: porrò Leuitę egere negligen-
6 tius. * Vocauitq; rex Ioiadã principẽ, & dixit
ei: Quare tibi non fuit curæ, vt cogeres Le-
uitas inferre de Iuda, & de Ierusalem pecu-
niam, quæ constituta est à Moyse seruo Do-
mini, vt inferret eam omnis multitudo Is-
7 rael in tabernaculum testimonij? * Atha-
lia enim impijssima, & filij eius destruxe-
runt domum Dei, & de vniuersis, quæ san-
ctificata fuerant in templo Domini, ornaue-
8 runt fanum Baalim. * Præcepit ergo rex, &
fecerunt arcam: posueruntq; eam iuxta por-
9 tam domus Dñi forinsecus. *Et prædicatum
est in Iuda, & Ierusalem, vt deferrent singuli
C pretium Domino, " quod constituit Moyses " Exo. 30. b. 12.
seruus Dei super omnem Israel in deserto.
10 * Lętatiq; sũt cuncti principes, & omnis po-
pulus: & ingressi contulerunt in arcam Do-
11 mini, atq; miserũt ita vt impleretur. *Cum-
que tempus esset, vt deferrent arcam coram
rege per manus Leuitarum (videbant enim
multam pecuniã) ingrediebatur scriba regis,
& quem primus sacerdos cõstituerat, effun-
debantq; pecuniam, quæ erat in arca: porrò
arcam reportabant ad locũ suum: sicq; facie-
bant per singulos dies, & congregata est in-
12 finita pecunia. *Quam dederũt rex, & Ioia-
da his, qui præerant operibus domus Domi-
ni: at illi conducebant ex ea cęsores lapidum,
D & artifices operũ singulorum, vt instaura-
rent domum Domini: fabros quoque ferri,
& æris, vt quod cadere cœperat, fulciretur.
13 * Egeruntq; hi, qui operabantur industrię, &
obducebatur parietum cicatrix per manus
eorum, ac suscitauerunt domum Dñi in sta-
tũ pristinum, & firmiter eam stare fecerunt.
14 * Cũq; complessent omnia opera, detulerunt
coram rege, & Ioiada reliquam partem pe-
cuniæ: de qua facta sunt vasa templi inmini-
sterium, & ad holocausta phialę quoq; & ce-
tera vasa aurea, & argentea: & offerebantur
holocausta in domo Dñi iugiter cunctis die-
15 bus Ioiadæ. * Senuit autẽ Ioiada plenus die-
E rum, & mortuus est, cum esset centũ trigin-
16 ta annorum. * sepelierũtq; eũ in ciuitate Da-
uid cum regibus, eo quòd fecisset bonũ cum
17 Israel, & cum domo eius. * Postquam autem
obijt Ioiada, ingressi sunt principes Iuda, &
adorauerunt regem, qui delinitus obsequijs
18 eorum, acquieuit eis. * Et dereliquerunt tem-
plum Dñi Dei patrũ suorum, seruieruntque
lucis, & sculptilibus, & facta est ira cõtra Iu-
dam, & Ierusalem propter hoc peccatum.
19 * Mittebatq; eis prophetas, vt reuerterentur
ad Dominum, quos protestantes, illi audire

no-

nolebāt.*Spiritus itaq; Dei induit Zachariā 20
filiū Ioiadæ sacerdotem, & stetit in conspe-
ctu populi,& dixit eis: Hæc dicit Dñs Deus: F
quare transgredimini præceptum Domini,
quod vobis nō proderit, & dereliquistis Do-
minum,vt derelinqueret vos?*Qui congre- 21
gati aduersus eum, miserunt lapides iuxta
regis imperium in atrio domus Domini.*Et 22
non est recordatus Ioas rex misericordiæ,
quam fecerat Ioiada pater illius secum ", sed
u Mat. 23. d. 35. interfecit filium eius. Qui cum moreretur,
ait: Videat Dominus,& requirat.*Cumque 23
euolutus esset annus, ascendit contra eum
exercitus Syriæ: venitq; in Iudam,& Ierusa-
lem, & interfecit cunctos principes populi,
atque vniuersam prædam miserunt regi in
Damascum.* Et certe cum permodicus ve- 24
nisset numerus Syrorum, tradidit Dominus
in manibus eorum infinitam multitudinem, G
eo quòd dereliquissent Dominum Deū pa-
trum suorum: in Ioas quoque ignominiosa
exercuere iudicia.* Et abeuntes dimiserunt 25
eum in languoribus magnis:surrexerunt au-
tem cōtra eum serui sui in vltionem sangui-
nis filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum
in lectulo suo,& mortuus est: sepelieruntque
eum in Ciuitate Dauid,sed non in sepulchris
regum.* Insidiati vero sunt ei Zabad filius 26
Semmaath Ammanitidis, & Iozabad filius
Semarith Moabitidis.* Porrò filij eius, ac 27
summa pecuniæ,quæ adunata fuerat sub eo,
& instauratio domus Dei scripta sunt dili-
gentius in Libro regum: regnauit autem
Amasias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

4. Reg. 14. a. 2. VIgintiquinque annorum erat Amasias 1
cum regnare cæpisset, & vigintinouē A
annis regnauit in Ierusalem, nomen matris
eius Ioadan de Ierusalem.* Fecitque bo- 2
num in conspectu Domini:verumtamen nō
in corde perfecto.*Cumque roboratum sibi 3
videret imperium, iugulauit seruos, qui oc-
ciderant regem patrem suum,* sed filios eo- 4
rum non interfecit, sicut scriptum est in Li-
bro Legis Moysi, vbi præcepit Dominus,di-
u 4. Re. 14 b. 6. cens: " Non occidentur patres pro filijs, ne-
u Deu. 24. c. 16. que filij pro patribus suis, sed vnusquisque
Ezec. 18. d. 20. in suo peccato morietur.* Congregauit igi- 5
tur Amasias Iudam, & constituit eos per fa-
milias, tribunosq; & centuriones in vniuerso B
Iuda,& Beniamin: & recensuit à viginti an-
nis supra,inuenitq; trecēta millia iuuenum,
qui egrederentur ad pugnam, & tenerēt ha-
stam,& clypeum:*Mercede quoque condu- 6
xit de Israel centum millia robustorum,cen-
tum talentis argenti.* Venit autem homo 7
Dei ad illum,& ait: O rex, ne egrediatur te-
cum exercitus Israel: non est enim Domi-
nus cum Israel, & cunctis filijs Ephraim:
* quòd si putas in robore exercitus bella cō- 8
sistere, superari te faciet Deus ab hostibus:
Dei quippe est & adiuuare,& in fugam con-
9 uertere.*Dixitq; Amasias ad hominem Dei:
C Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi
militibus Israel? Et respondit ei homo Dei:
Habet Dominus vnde tibi dare possit mul-
10 to his plura. *Separauit itaq; Amasias exer-
citum, qui venerat ad eum ex Ephraim, vt
reuerteretur in locum suum: at illi contra
Iudam vehementer irati, reuersi sunt in re-
11 gionem suam.* Porrò Amasias confidenter
eduxit populum suum,& abijt in Vallem sa-
linarum,percussitq; filios Seir decem millia.
12 * Et alia decem millia virorum ceperūt filij
Iuda, & adduxerunt ad præruptum cuius-
dam petræ, præcipitaueruntque eos de sum-
13 mo in præceps,qui vniuersi crepuerunt.*At
D ille exercitus, quem remiserat Amasias ne
secum iret ad prælium, diffusus est in ciui-
tatibus Iuda à Samaria vsque ad Bethoron,
& interfectis tribus millibus, diripuit præ-
14 dam magnam.* Amasias vero post cædem
Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir,
statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, &
15 illis adolebat incensum.* Quam ob rem
iratus Dominus contra Amasiam misit ad
illum prophetam,qui diceret ei: Cur adora-
E sti deos, qui non liberauerunt populū suum
16 de manu tua?*Cumque hęc ille loqueretur,
respondit ei:Num consiliarius regis es? quie-
sce,ne interficiam te. Discedensq; propheta,
Scio,inquit, quòd cogitauerit Deus occide-
re te,quia fecisti hoc malum, & insuper non
17 acquieuisti consilio meo.* Igitur Amasias
rex Iuda inito pessimo cōsilio, misit ad Ioas
filium Ioachaz filij Iehu, regem Israel, di-
18 cens: Veni, videamus nos mutuo.* At ille
remisit nuncios, dicens: Carduus, qui est in
Libano,misit ad cedrum Libani,dicens: Da
filiam tuam filio meo vxorem: & ecce be-
stiæ,quæ erant in silua Libani, transierunt,
19 & conculcauerunt carduum.* Dixisti:Per-
cussi Edom, & idcircò erigitur cor tuum in
F superbiam: sede in domo tua,cur malum ad-
uersum te prouocas, vt cadas & tu,& Iuda
20 tecum?* Noluit audire Amasias, eo quòd
Domini esset voluntas, vt traderetur in ma-
21 nus hostium propter deos Edom.*Ascendit
igitur Ioas rex Israel,& mutuos sibi præbue-
re conspectus: Amasias autem rex Iuda erat
22 in Bethsames Iuda:*corruitque Iuda coram
23 Israel, & fugit in tabernacula sua.* Porrò
Amasiam regem Iuda, filium Ioas filij Ioa-
chaz, cepit Ioas rex Israel in Bethsames, &
adduxit in Ierusalem: destruxitque murum
G eius à porta Ephraim vsque ad portā angu-
24 li quadringentis cubitis.* Omne quoque
aurū,& argentum,& vniuersa vasa, quæ re-
pererat in domo Dei, & apud Obededom in
thesauris etiam domus regiæ, necnon & fi-
lios

lios obsidum reduxit in Samariam. * Vixit 25
autem Amasias filius Ioas rex Iuda, postquã
mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israel,
quindecim annis. * Reliqua autem sermo- 26
nũ Amasiæ priorũ, & nouissimorum scripta
sunt in Libro regum Iuda, & Israel. * Qui 27
postquam recessit à Domino, tetenderunt ei
insidias in Ierusalem. Cumq; fugisset in La-
chis, miserunt, & interfecerunt eum ibi.
* Reportantesque super equos, sepelierunt 28
eum cum patribus suis in ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

4. Re. 14. c OMnis autem populus Iuda filium eius 1
Oziam annorum sedecim, constituit A
regem pro Amasia patre suo. * Ipse ædifica- 2
uit Ailath, & restituit eam ditioni Iuda, post
quam dormiuit rex cum patribus suis. * Se- 3
decim annorum erat Ozias cum regnare cę-
pisset, & quinquaginta duobus annis regna-
uit in Ierusalem, nomen matris eius Iechelia
de Ierusalem. * Fecitque quod erat rectum 4
in oculis Domini iuxta omnia, quæ fece-
rat Amasias pater eius. * Et exquisiuit Do- 5
minum in diebus Zachariæ intelligentis, &
videntis Deum: cumque requireret Domi-
num, direxit eum in omnibus. * Denique 6
egressus est, & pugnauit cõtra Philisthijm,
& destruxit murum Geth, & murũ Iabniæ,
murumque Azoti: ędificauit quoque oppida
in Azoto, & in Philisthijm. * Et adiuuit eum 7
Deus contra Philisthijm, & contra Ara-
bes, qui habitabant in Gurbaal, & contra
Ammonitas. * Appendebantque Ammonitæ 8
munera Oziæ: & diuulgatum est nomen B
eius vsque ad introitũ Aegypti propter cre-
bras victorias. * Aedificauitque Ozias turres 9
in Ierusalem super portam anguli, & su-
per portam vallis, & reliquas in eodem mu-
ri latere, firmauitque eas. * Extruxit etiam 10
turres in solitudine, & effodit cisternas pluri-
mas, eo quòd haberet multa pecora tam in
campestribus, quàm in eremi vastitate: vi-
neas quoque habuit, & vinitores in monti-
bus, & in Carmelo: erat quippe homo agri-
culturæ deditus. * Fuit autem exercitus 11
bellatorum eius, qui procedebant ad prælia
sub manu Iehiel scribæ, Maasiæque docto-
ris, & sub manu Hananiæ, qui erat de duci-
bus regis. * Omnisque numerus principum 12
per familias virorum fortium, duorum mil-
lium sexcentorũ. * Et sub eis vniuersus exer- 13
citus trecentorum, & septem milliũ quingẽ-
torum: qui erant apti ad bella, & pro rege
contra aduersarios dimicabant. * Prępara- 14
uit quoque eis Ozias, id est, cuncto exerci- C
tui clypeos, & hastas, & galeas, & loricas, ar-
cusque, & fundas ad iaciendos lapides. * Et 15
fecit in Ierusalem diuersi generis machinas,
quas in turribus collocauit, & in angulis mu-
rorum, vt mitterent sagittas, & saxa gran-
dia: egressumque est nomen eius procul, eo
quòd auxiliaretur ei Dominus, & corrobo-
16 rasset illum. * Sed cum roboratus esset, ele-
uatum est cor eius in interitum suum, & ne-
glexit Dominum Deum suum: ingressusque
templum Domini, adolere voluit incensum
17 super altare thymiamatis. * Statimq; ingres-
sus post eum Azarias sacerdos, & cum eo Sa-
cerdotes Domini, octoginta viri fortissimi,
18 * restiterunt regi, atque dixerunt: Nõ est tui
officij Ozia, vt adoleas incensum Domino,
sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui
consecrati sunt ad huiuscemodi ministe-
riũ: egredere de sanctuario, ne contempseris:
quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à
19 Domino Deo. * Iratusq; Ozias, tenens in ma-
nu thuribulum, vt adoleret incensum, mi-
D nabatur Sacerdotibus. Statimq; orta est lepra
in fronte eius coram Sacerdotibus, in domo
20 Domini super altare thymiamatis. * Cumq;
respexisset eum Azarias pontifex, & omnes
reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fron-
te eius, & festinato expulerunt eũ. Sed & ipse
perterritus, accelerauit egredi, eo quòd sensis-
21 set illicò plagam Domini. * a Fuit igitur a 4. Re. 15. a. 5.
Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suę,
& habitauit in domo separata plenus lepra,
ob quam eiectus fuerat de domo Domini.
Porrò Ioatham filius eius rexit domum re-
22 gis, & iudicabat populum terræ. * Reliqua
autem sermonum Oziæ priorum, & nouis-
simorum scripsit Isaias filius Amos prophe-
23 ta. * Dormiuitque Ozias cum patribus suis,
& sepelierunt eum in agro regalium sepul-
chrorum, eo quòd esset leprosus: regnauitque
Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

1 VIgintiquinque annorum erat Ioathã a 4. Re. 15. g. 32.
A cum regnare cœpisset, & sedecim an-
nis regnauit in Ierusalem: nomen matris eius
2 Ierusa filia Sadoc. * Fecitque quod rectum
erat coram Domino. Iuxta omnia quæ fece-
rat Ozias pater suus, excepto quòd non est
ingressus templum Domini, & adhuc popu-
3 lus delinquebat. * Ipse ædificauit portam
B domus Domini excelsam, & in muro Ophel
4 multa construxit. * Vrbes quoque ædificauit
in montibus Iuda, & in saltibus castella, &
5 turres. * Ipse pugnauit contra regem filio-
rum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei fi-
C lij Ammon in tempore illo centum talenta
argenti, & decem millia coros tritici, ac to-
tidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filij
6 Ammon in anno secundo, & tertio. * Cor-
roboratusque est Ioatham, eo quòd direxis-
7 set vias suas coram Domino Deo suo. * Reli-
qua autem sermonum Ioatham, & omnes
pugnæ eius, & opera, scripta sunt in Libro
8 regum Israel, & Iuda. * Vigintiquinq; anno-
D rum erat cum regnare cœpisset, & sedecim
annis

annis regnauit in Ierusalem. *Dormiuitque 9
Ioatham cum patribus suis, & sepelierunt
eum in Ciuitate Dauid: & regnauit Achaz
filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

4. Reg.16. a. 3.

Viginti annorum erat Achaz cũ regna- 1
re cœpisset: & sedecim annis regnauit A
in Ierusalem: non fecit rectum in conspe-
ctu Domini, sicut Dauid pater eius: *sed am- 2
bulauit in vijs regũ Israel, insuper & statuas
fudit Baalim. *Ipse est, qui adoleuit in- 3
censum in Vallebenennom, & lustrauit fi-
lios suos in igne iuxta ritum gentium, quas
interfecit Dominus in aduentu filiorum Is-
rael. *Sacrificabat quoque, & thymiama 4
succendebat in excelsis, & in collibus, & sub
omni ligno frondoso. *Tradiditq; eum Do- 5
minus Deus eius in manu regis Syriæ, qui
percussit eum, magnamque prædã cepit de
eius imperio, & adduxit in Damascum: ma-
nibus quoque regis Israel traditus est, & per-
cussus plaga grandi: *Occiditque Phacee, 6
filius Romeliæ, de Iuda centum viginti mil-
lia in die vno, omnes viros bellatores: eo
quòd reliquissent Dñm Deum patrum suo-
rum. *Eodem tempore occidit Zechri, vir 7
potens ex Ephraim, Maasiam filium regis,
& Ezricam ducem domus eius, Elcanam
quoque secundum à rege. *Ceperuntque fi- 8
lij Israel de fratribus suis ducenta millia mu-
lierum, puerorum, & puellarum, & infinitã
prædam: pertuleruntque eam in Samariam.
*Ea tempestate erat ibi propheta Domini, 9
nomine Oded: qui egressus obuiam exerci- B
tui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce ira-
tus Dominus Deus patrum vestrorum con-
tra Iuda tradidit eos in manibus vestris, &
occidistis eos atrociter, ita vt ad cœlum per-
tingeret vestra crudelitas. *Insuper filios Iu- 10
da & Ierusalem vultis vobis subijcere in ser-
uos, & ancillas, quod nequaquam facto opus
est: peccastis enim super hoc Domino Deo
vestro. *Sed audite consiliũ meum, & redu- 11
cite captiuos, quos adduxistis de fratribus
vestris, quia magnus furor Domini imminet
vobis. *Steterunt itaque viri de principibus 12
filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan,
Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius
Sellum, & Amasa filius Adali, contra eos qui
veniebant de prælio, *& dixerunt eis: Non 13
introducetis huc captiuos, ne peccemus Do-
mino. Quare vultis adijcere super peccata
nostra, & vetera cumulare delicta? grande
quippe peccatum est, & ira furoris Domini
imminet super Israel. *Dimiseruntque viri 14
bellatores prædam, & vniuersa, quæ ceperãt
coram principibus, & omni multitudine.
*Steteruntque viri, quos supra memoraui- 15
mus, & apprehendentes captiuos, omnesq; C
qui nudi erant, vestierunt de spolijs: cũque
vestissent eos, & calceassent, & refecissent ci-
bo, ac potu, vnxissentque propter laborem,
& adhibuissent eis curam: quicumq; ambu-
lare non poterant, & erant imbecillo corpo-
re, imposuerunt eos iumentis, & adduxerunt
Iericho Ciuitatem palmarum ad fratres eo-
16 rum ipsique reuersi sunt in Samariã. *Tẽ-
pore illo misit rex Achaz ad regẽ Assyrio-
17 rũ, postulans auxilium. *Veneruntque Idu-
mæi, & percusserũt multos ex Iuda, & cepe-
18 runt prædã magnam. *Philisthijm quoque
diffusi sunt per vrbes campestres, & ad Me-
ridiẽ Iuda: ceperuntque Bethsames, & Aia-
lon, & Gaderoth, Socho quoque, & Tham-
nan, & Camzo, cum viculis suis, & habitaue-
19 runt in eis. *Humiliauerat enim Dominus
Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quòd
nudasset eum auxilio, & cõtemptui habuis-
20 set Dominum. *Adduxitque contra eum
D Thelgathphalnasar regem Assyriorum, qui
& afflixit eum, & nullo resistente vastauit.
21 *Igitur Achaz spoliata domo Domini, &
domo regum, ac principũ, dedit regi Assy-
riorum munera, & tamen nihil ei profuit.
22 *Insuper & tempore angustię suę auxit cõ-
temptum in Dominum, ipse per se rex A-
23 chaz *immolauit dijs Damasci victimas
percussoribus suis, & dixit: Dij regum Syriæ
auxiliantur eis, quos ego placabo hostijs, &
aderunt mihi, cũ è cõtrario ipsi fuerint rui-
24 næ ei, & vniuerso Israel. *Direptis itaque
Achaz omnibus vasis domus Dei, atque cõ-
fractis, clausit ianuas templi Dei, & fecit sibi
25 altaria in vniuersis angulis Ierusalem. *In
omnibus quoque vrbibus Iuda extruxit aras
ad cremandum thus, atque ad iracundiam
prouocauit Dominum Deum patrum suo-
26 rum. *Reliqua autem sermonum eius, &
omniũ operũ suorũ priorum, & nouissimo-
rum scripta sunt in Libro regum Iuda, &
27 Israel. *Dormiuitque Achaz cum patribus
suis, & sepelierunt eum in ciuitate Ierusa-
lem, neque enim receperunt eum in sepul-
chra regum Israel. Regnauitque Ezechias
filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 Igitur Ezechias regnare cępit, cum vigin- 4. Reg.18. a. 1.
A tiquinque esset annorum, & vigintinouẽ
annis regnauit in Ierusalem: nomen matris
2 eius Abia, filia Zachariæ. *Fecitq; quod erat
placitum in cõspectu Domini iuxta omnia,
3 quæ fecerat Dauid pater eius. *Ipse anno, &
mẽse primo regni sui aperuit valuas domus
4 Domini, & instaurauit eas, *adduxitque Sa-
cerdotes, atque Leuitas, & congregauit eos
5 in plateam Orientalem. *Dixitque ad eos:
Audite me Leuitæ, & sanctificamini, mun-
date domum Dñi Dei patrum vestrorum,
& auferte omnem immũditiam de sanctua-
6 rio. *Peccauerunt patres nostri, & fecerunt

malum in conspectu Domini Dei nostri, de-
relinquētes eum : auerterunt facies suas à ta-
bernaculo Domini, & præbuerunt dorsum.
*Clauserunt ostia, quæ erant in porticu ; & 7
extinxerunt lucernas, incensumque nō ado- B
leuerunt, & holocausta nō obtulerūt in san-
ctuario Deo Israel. * Concitatus est itaque 8
furor Domini super Iudam & Ierusalē, tra-
diditque eos in commotionem, & in interi-
tum, & in sibilū, sicut ipsi cernitis oculis ve-
stris. * En, corruerunt patres nostri gladijs, 9
filij nostri, & filiæ nostræ, & coniuges capti-
uę ductę sunt propter hoc scelus.*Nunc er- 10
go placet mihi, vt ineamus fœdus cum Do-
mino Deo Israel, & auertet à nobis furorem
iræ suæ.*Filij mei nolite negligere: vos ele- 11
git Dn̄s, vt stetis coram eo, & ministretis il-
li, colatisque eum, & cremetis ei incensum.
*Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius 12
Amasai, & Ioel filius Azarię de filijs Caath:
Porrò de filijs Merari, Cis filius Abdi, & Aza- C
rias filius Ialaleel. De filiis autem Gersom,
Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. *At 13
vero de filijs Elisaphan, Samri, & Iahiel: De
filijs quoque Asaph, Zacharias, & Matha-
nias: *Necnon de filijs Heman, Iahiel, & Se- 14
mei: Sed & de filijs Idithun, Semeias, &
Oziel. *Congregaueruntque fratres suos, & 15
sanctificati sunt, & ingressi sunt iuxta man-
datum regis, & imperium Domini, vt expia-
rent domum Dei. * Sacerdotes quoque in- 16
gressi templum Domini, vt sanctificarent il-
lud, extulerunt omnem immunditiam, quā
intro repererant in vestibulo domus Domi-
ni, quam tulerunt Leuitæ, & asportauerunt
ad Torrentem Cedron foras. *Cęperunt au- 17
tem prima die mensis primi mundare, & in D
die octauo eiusdem mēsis ingressi sunt por-
ticum templi Domini, expiaueruntque tem-
plum diebus octo, & in die sextadecima mē-
sis eiusdem, quod cœperant impleuerunt.
*Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, 18
& dixerunt ei: Sanctificauimus omnem do-
mum Domini, & altare holocausti, vasaque
eius, necnon & mensam propositionis cum
omnibus vasis suis, *cunctamque templi su- 19
pellectilem, quā polluerat rex Achaz in re-
gno suo, postquam præuaricatus est: & ecce
exposita sunt omnia coram altari Domini.
*Consurgensq; diluculo Ezechias rex, adu- 20
nauit omnes principes ciuitatis, & ascendit
in domum Domini: *obtuleruntque simul 21
tauros septem, & arietes septē, agnos septē,
& hircos septem pro peccato, pro regno, pro
sanctuario, pro Iuda, dixitque sacerdotibus
filijs Aaron, vt offerrent super altare Domi-
ni.*Mactauerūt igitur tauros, & susceperūt 22
sanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum su- E
per altare, mactauerunt etiam arietes, & illo-
rum sanguinem super altare fuderūt immo-
lauerunt que agnos, & fuderunt super altare
23 sanguinem. *Applicauerūt hircos pro pec-
cato corā rege, & vniuersa multitudine, im-
24 posueruntq; manus suas super eos: *& im-
molauerunt illos Sacerdotes, & asperserunt
sanguinem eorum coram altari pro piaculo
vniuersi Israelis: pro omni quippe Israel
præceperat rex vt holocaustū fieret, & pro
25 peccato. *Constituit quoque Leuitas in do-
mo Dn̄i cum cymbalis, & psalterijs, & citha-
F ris secundum dispositionem Dauid regis, &
Gad Videntis, & Nathan prophetæ: siquidē
Domini præceptum fuit per manū prophe-
26 tarum eius. *Steteruntque Leuitæ tenentes
27 organa Dauid, & Sacerdotes tubas. *Et ius-
sit Ezechias, vt offerrent holocausta super
altare: cūque offerrentur holocausta, cœpe-
runt laudes canere Domino, & clangere tu-
bis, atq; in diuersis organis, quæ Dauid rex
28 Israel præparauerat, concrepare. *Omni au-
tem turba adorante, cantores, & ij qui tene-
bant tubas, erant in officio suo donec com-
29 pleretur holocaustum. *Cūque finita esset
oblatio, incuruatus est rex, & omnes qui erāt
30 cum eo, & adorauerunt.* Præcepitque Eze-
chias, & principes Leuitis, vt laudarent Do-
minum sermonibus Dauid, & Asaph Vidē-
tis: qui laudauerunt eum magna lætitia, &
31 incuruato genu adorauerunt*Ezechias au-
G tem etiam hæc addidit: Implestis manus ve-
stras Domino, accedite, & offerte victimas,
& laudes in domo Dn̄i. Obtulit ergo vni-
uersa multitudo hostias, & laudes, & holo-
32 causta mēte deuota. *Porrò numerus holo-
caustorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit,
Tauros septuaginta, arietes centum, agnos
33 ducentos. *Sanctificaueruntq; Domino bo-
34 ues sexcentos, & oues tria millia. *Sacerdo-
tes vero pauci erant, nec poterant sufficere
vt pelles holocaustorum detraherent: vnde
& Leuitæ fratres eorum adiuuerunt eos, do-
nec impleretur opus, & sanctificarentur an-
tistites: Leuitæ quippe faciliori ritu sanctifi-
35 cantur, quam Sacerdotes. * Fuerunt ergo
holocausta plurima, adipes pacificorum, &
libamina holocaustorum: & completus est
36 cultus domus Domini. * Lætatusque est
Ezechias, & omnis populus eo quòd mini-
sterium Domini esset expletum. De repen-
te quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

1 MIsit quoque Ezechias ad omnē Israel
A & Iudam: scripsitque epistolas ad
Ephraim, & Manassen, vt venirent ad do-
mum Dn̄i in Ierusalem, & facerent Phase
2 Dn̄o Deo Israel. * Inito ergo consilio regis
& principum, & vniuersi cœtus Ierusalem,
decreuerunt, vt facerent Phase mense secun-
3 do. *Non enim potuerant facere in tempore
suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere,
sancti-

ſanctificati non fuerant,& populus nondum
congregatus fuerat in Ieruſalem: *Placuitq; 4
ſermo regi, & omni multitudini. *Et decre- 5
uerunt, vt mitterent nuncios in vniuerſum
Iſrael de Berſabee vſque Dan, vt venirent,&
facerent Phaſe Dño Deo Iſrael in Ieruſalẽ:
multi enim non fecerant ſicut lege præſcri-
ptum eſt. *Perrexeruntque curſores cum 6
epiſtolis ex regis imperio, & principum eius,
in vniuerſum Iſrael,& Iudam iuxta id,quod
rex iuſſerat,prædicantes: Filij Iſrael reuerti-
mini ad Dominũ Deum Abraham,& Iſaac,
& Iſrael: & reuertetur ad reliquias, quæ effu- B
gerunt manum regis Aſſyriorum. *Nolite 7
fieri ſicut patres veſtri, & fratres,qui receſſe-
runt à Domino Deo patrũ ſuorum, qui tra-
didit eos in interitum,vt ipſi cernitis. *Noli- 8
te indurare ceruices veſtras, ſicut patres ve-
ſtri: tradite manus Domino,& venite ad sã-
ctuariũ eius,quod ſanctificauit in æternum:
ſeruite Domino Deo patrum veſtrorum,&
auertetur à vobis ira furoris eius. *Si enim 9
vos reuerſi fueritis ad Dominũ: fratres ve-
ſtri, & filij habebunt miſericordiam coram
Dominis ſuis, qui illos duxerunt captiuos,&
reuertentur in terram hãc:pius enim & cle-
mens eſt Dominus Deus veſter,& non auer-
tet faciem ſuam à vobis, ſi reuerſi fueritis ad
eum. *Igitur curſores pergebant velociter 10
de ciuitate in ciuitatem per terrã Ephraim,
& Manaſſe vſque ad Zabulon, illis irridẽti-
bus & ſubſannantibus eos. *Attamen quidã 11
viri ex Aſer & Manaſſe & Zabulon acquie-
ſcientes conſilio,venerunt Ieruſalẽ. *In Iu- 12
da vero facta eſt manus Dñi,vt daret eis cor
vnum,vt facerent iuxta præceptum regis,&
principũ,verbum Dñi. *Congregatiq; ſunt 13
in Ieruſalem populi multi, vt facerẽt ſolem-
nitatem azymorum,in menſe ſecundo: *& 14
ſurgentes deſtruxerunt altaria,quæ erant in
Ieruſalem: atque vniuerſa, in quibus idolis C
adolebatur incenſum, ſubuertentes, proie-
cerunt in Torrentem Cedron. *Immolaue- 15
runt autem Phaſe quartadecima die menſis
ſecundi. Sacerdotes quoque, atque Leuitæ
tandem ſanctificati, obtulerunt holocauſta
in domo Domini: *Steterunque in ordine 16
ſuo iuxta diſpoſitionem, & legẽ Moyſi ho-
minis Dei: ſacerdotes vero ſuſcipiebãt effun-
dendum ſanguinem de manibus Leuitarũ,
*eo quòd multa turba ſanctificata nõ eſſet: 17
& idcirco immolarent Leuitæ Phaſe his,qui
non occurrerant ſanctificari Domino. *Ma- 18
gna etiã pars populi de Ephraim,& Manaſ-
ſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctificata
non fuerat, comedit Phaſe, non iuxta quod
ſcriptum eſt: & orauit pro eis Ezechias, di-
cens: Dominus bonus propitiabitur *cunctis, 19
qui in toto corde requirũt Dñm Deum pa-
trum ſuorũ: & non imputabit eis,quòd mi-
20 nus ſanctificati ſunt. *Quem exaudiuit Do-
21 minus,& placatus eſt populo. *Feceruntque
filij Iſrael, qui inuenti ſunt in Ieruſalẽ, ſolẽ-
nitatem azymorum ſeptem diebus in læti-
tia magna,laudãtes Dñm per ſingulos dies:
Leuitæ quoq; & Sacerdotes per organa, quæ
22 ſuo officio cõgruebant. *Et locutus eſt Eze-
D chias ad cor omnium Leuitarum, qui habe-
bant intelligentiam bonam ſuper Domino:
& comederunt ſeptem diebus ſolemnitatis,
immolantes victimas pacificorum,& laudã-
23 tes Dominum Deum patrum ſuorũ. *Pla-
cuitque vniuerſæ multitudini, vt celebrarẽt
etiam alios dies ſeptem: quod & fecerunt cũ
24 ingenti gaudio. *Ezechias enim rex Iuda
præbuerat multitudini mille tauros, & ſe-
ptem millia ouium: principes vero dederant
populo tauros mille, & oues decem millia:
sãctificata eſt ergo ſacerdotũ plurima mul-
25 titudo. *Et hilaritate perfuſa omnis turba
Iuda,tam Sacerdotum,& Leuitarum, quàm
vniuerſæ frequentiæ,quæ venerat ex Iſrael,
proſelytorum quoq; de Terra Iſrael, & ha-
26 bitãtium in Iuda. *Factaque eſt grandis ce-
lebritas in Ieruſalem, qualis à diebus Salo-
monis filij Dauid regis Iſrael in ea vrbe non
27 fuerat. *Surrexerunt autem Sacerdotes, at-
que Leuitæ benedicentes populo: & exau-
dita eſt vox eorum: peruenitque oratio in
habitaculum ſanctum cœli.

CAP. XXXI.

1 A CVmq; hæc fuiſſent rite celebrata,egreſ-
ſus eſt omnis Iſrael, qui inuentus fue-
rat in vrbibus Iuda,& fregerunt ſimulacra,
ſuccideruntq;lucos,demoliti ſunt excelſa, &
altaria deſtruxerunt, nõ ſolum de vniuerſo
Iuda & Beniamin, ſed & de Ephraim quoq;
& Manaſſe,donec penitus euerterent: reuer-
ſiq; ſunt omnes filij Iſrael in poſſeſſiones, &
2 ciuitates ſuas. *Ezechias autẽ conſtituit tur-
mas Sacerdotales, & Leuiticas per diuiſiones
ſuas,vnumquemq; in officio proprio, tã Sa-
cerdotum videlicet, quã Leuitarum, ad ho-
locauſta,& pacifica,vt miniſtrarẽt,& cõfite-
rentur,canerentq; in portis caſtrorum Dñi.
3 *Pars autẽ regis erat, vt de propria eius ſub-
ſtãtia offerretur holocauſtum,mane ſemper
& veſpere. Sabbatis quoq; & Calendis,& ſo-
lẽnitatibus ceteris, ſicut ſcriptum eſt in lege
4 Moyſi. *Præcepit etiam populo habitãtium
Ieruſalem, vt darent partes Sacerdotibus,&
5 Leuitis, vt poſſent vacare legi Dñi. *Quod
B cum percrebuiſſet in auribus multitudinis,
plurimas obtulere primitias filij Iſrael fru-
menti,vini,& olei,mellis quoq; & omnium,
6 quæ gignit humus, decimas obtulerũt. *Sed
& filij Iſrael,& Iuda,qui habitabant in vrbi-
bus Iuda, obtulerunt decimas boũ, & ouiũ,
decimaſque ſanctorum, quæ vouerãt Dño
Deo ſuo: atque vniuerſa portantes,fecerunt

aceruos plurimos. * Mense tertio cœperunt 7
aceruorum iacere fundamenta, & mense se-
ptimo compleuerunt eos. * Cumq; ingressi 8
fuissent Ezechias,& principes eius, viderunt
aceruos, & benedixerunt Dño ac populo Is-
rael. * Interrogauitque Ezechias Sacerdotes, 9
& Leuitas,cur ita iacerent acerui. * Respon- 10
dit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sa-
doc,dicens: Ex quo cœperunt offerri primi-
tiæ in domo Domini,comedimus,& saturati
sumus,& remanserunt plurima,eo quòd be-
nedixerit Dñs populo suo:reliquiarum autẽ C
copia est ista,quam cernis. * Præcepit igitur 11
Ezechias, vt præpararent horrea in domo
Dñi. Quod cum fecissent, * intulerunt tam 12
primitias,quàm decimas,& quęcumq; voue-
rant,fideliter. Fuit autem præfectus eorum
Chonenias Leuita, & Semei frater eius,secũ-
dus, * post quem Iahiel, & Azarias, & Na- 13
hath, & Asael,& Ierimoth,Iozabad quoque
& Eliel, & Iesmachias, & Mahath, & Bana-
ias, præpositi sub manibus Choneniæ, & Se-
mei fratris eius,ex imperio Ezechiæ regis, &
Azariæ pontificis domus Dei, ad quos om-
nia pertinebãt. * Core vero filius Iemna Le- 14
uites,& ianitor Orientalis portæ, prępositus
erat ijs,quæ sponte offerebãtur Dño, primi-
tijsq;& cõsecratis in Sancta sanctorum. * Et 15
sub cura eius Eden,& Beniamin,Iosue,& Se-
meias,Amarias quoq; & Sechenias in ciuita-
tibus Sacerdotum, vt fideliter distribuerent
fratribus suis partes, minoribus, atq; maiori-
bus * exceptis maribus ab annis tribus & su- 16
pra, cunctis qui ingrediebãtur templũ Dñi, D
& quidquid per singulos dies conducebat in
ministerio, atq; obseruationibus iuxta diui-
siones suas, * Sacerdotibus per familias,& Le- 17
uitis à vigesimo anno,& supra, per ordines
& turmas suas, * vniuersæque multitudini 18
tam vxoribus,quàm liberis eorum vtriusq;
sexus, fideliter cibi de his, quæ sanctificata
fuerant,præbebantur. * Sed & filiorum Aa- 19
ron per agros, & suburbana vrbium singu-
larũ dispositi erant viri,qui partes distribue-
rent vniuerso sexui masculino de Sacerdoti-
bus,& Leuitis. * Fecit ergo Ezechias vniuer- 20
sa, quæ diximus in omni Iuda: operatusque
est bonum, & rectum, & verum coram Do-
mino Deo suo, * in vniuersa cultura mini- 21
sterij domus Dñi, iuxta legem & ceremo-
nias, volens requirere Deum suum in toto
corde suo: fecitque & prosperatus est.

CAP. XXXII.

4.Reg. 18. c. 13. Isai. 36.a.1 Eccl. 48.c. 20.

POst quæ & huiuscemodi veritatem, ve- 1
nit Sennacherib rex Assyriorum,& in- A
gressus Iudam,obsedit ciuitates munitas,vo-
lens eas capere. * Quod cum vidisset Eze- 2
chias, venisse scilicet Sennacherib, & totum
belli impetum verti contra Ierusalem, * ini- 3
to cum principibus cõsilio, virisque fortissi-
mis,vt obturarent capita fontium, qui erant
extra vrbẽ: & hoc omnium decernente sen-
4 tentia, * congregauit plurimam multitudi-
nem, & obturauerunt cunctos fontes, & ri-
uum, qui fluebat in medio terræ, dicentes:
Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant
5 aquarum abundantiam. * Aedificauit quoq;
agens industriè, omnem murum, qui fuerat
dissipatus, & extruxit turres desuper, & fo-
rinsecus alterum murum:instaurauitq; Mel-
lo in Ciuitate Dauid, & fecit vniuersi gene-
6 ris armaturam,& clypeos: * Cõstituitq; prin-
B cipes bellatorum in exercitu: & conuocauit
vniuersos in platea portæ ciuitatis, ac locu-
7 tus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite,
& confortamini: nolite timere, nec paueatis
regem Assyriorum, & vniuersam multitu-
dinẽ, quæ est cum eo:multo enim plures no-
8 biscum sunt,quàm cum illo. * Cũ illo enim
est brachium carneum: nobiscum Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster, pu-
gnatque pro nobis. * Confortatusque est po-
pulus huiuscemodi verbis Ezechiæ regis Iu-
9 da. * Quæ postquam gesta sunt,misit Senna-
cherib rex Assyriorũ seruos suos in Ierusa-
lem (ipse enim cum vniuerso exercitu obsi-
debat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, &
C ad omnem populũ, qui erat in vrbe,dicens.
10 * Hęc dicit Sennacherib rex Assyriorum:In
quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ie-
11 rusalẽ? * Nũ Ezechias decipit vos,vt tradat
morti in fame,& siti,affirmans quòd Domi-
nus Deus vester liberet vos de manu regis
12 Assyriorum? * Numquid non iste est Eze-
chias,qui destruxit excelsa illius, & altaria,
& præcepit Iuda & Ierusalẽ, dicens: Coram
altari vno adorabitis, & in ipso comburetis
13 incensum? * An ignoratis,quæ ego fecerim,
& patres mei cunctis terrarum populis? nũ-
quid præualuerunt dij gentiũ, omniumque
terrarum, liberare regionem suam de manu
14 mea? * Quis est de vniuersis dijs gentium,
quas vastauerunt patres mei, qui potuerit
eruere populum suum de manu mea,vt pos-
sit etiam Deus vester eruere vos de hac ma-
15 nu? * Non vos ergo decipiat Ezechias, nec
D vana persuasione deludat,neque credatis ei.
Si enim nullus potuit Deus cunctarum gen-
tiũ,atque regnorũ liberare populum suũ de
manu mea,& de manu patrum meorũ,con-
sequẽter nec Deus vester poterit eruere vos
16 de mauu mea. * Sed & alia multa locuti sunt
serui eius contra Dominum Deum, & con-
17 tra Ezechiam seruum eius, * epistolas quoq;
scripsit plenas blasphemiæ in Dñm Deum
Israel,& locutus est aduersus eum. Sicut dij
gentium ceterarum non potuerunt liberare
populum suum de manu mea, & sic Deus
Ezechiæ eruere non poterit populum suum
18 de manu ista. * Insuper & clamore magno,

lingua

lingua Iudaica contra populum,qui sedebat
in muris Ierusalem, personabat, vt terreret
eos, & caperet ciuitatem. * Locutusque est 19
contra Deum Ierusalẽ,sicut aduersum Deos E
populorum terræ, opera manuũ hominum.
*Orauerunt igitur Ezechias rex,& Isaias fi- 20
lius Amos prophetes, aduersum hanc blas-
phemiam, ac vociferati sunt vsque in cœlũ.
" Tob.1.d.21. * " Et misit Dominus angelum,qui percus- 21
sit omnem virum robustum,& bellatorem,
& principem exercitus regis Assyriorũ: Re-
uersusque est cum ignominia in terram suã.
Cumque ingressus esset domum Dei sui,filij
qui egressi fuerant de vtero eius, interfece-
runt eum gladio. * Saluauitque Dominus 22
Ezechiam, & habitatores Ierusalem de ma-
nu Sennacherib regis Assyriorum,& de ma-
nu omnium,& præstitit eis quietem per cir-
cuitum. *Multi etiam deferebant hostias,& 23
sacrificia Domino in Ierusalem, & munera
Ezechię regi Iuda:qui exaltatus est post hęc F
" 4.Re.20.a.1. coram cunctis gentibus. * " In diebus illis 24
ægrotauit Ezechias vsq; ad mortem, & ora-
Is.38.a.1. uit Dominum: exaudiuitque eum, & dedit
ei signum. *Sed non iuxta beneficia,quę ac- 25
ceperat,retribuit,quia eleuatum est cor eius:
& facta est contra eum ira, & contra Iudam
& Ierusalem. *Humiliatusque est postea, eo 26
quòd exaltatum fuisset cor eius, tam ipse,
quàm habitatores Ierusalem: & idcirco non
venit super eos ira Domini in diebus Eze-
chiæ. *Fuit autem Ezechias diues, & incly- 27
tus valde,& thesauros sibi plurimos congre-
gauit argenti, & auri,& lapidis pretiosi,aro-
matum,& armorum vniuersi generis,& va-
sorum magni pretij. * Apothecas quoque 28
frumenti, vini, & olei, & præsepia omnium
iumentorum, caulasque pecorum, *& vr- 29
bes ædificauit sibi: habebat quippe greges
ouium, & armentorum innumerabiles, eo
quòd dedisset ei Dominus substãtiam mul-
tam nimis. * Ipse est Ezechias, qui obtura- 30
uit superiorem fontem aquarum Gihon, G
& auertit eas subter ad Occidentem Vrbis
Dauid: in omnibus operibus suis fecit pro-
spere, quæ voluit. * Attamen in legatione 31
principum Babylonis, qui missi fuerant ad
eum,vt interrogarent de portento, quod ac-
ciderat super terram, dereliquit eum Deus
vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ
erant in corde eius. * Reliqua autem sermo- 32
num Ezechiæ, & misericordiarum eius scri-
pta sunt in visione Isaiæ filij Amos prophe-
tæ,& in libro regum Iuda, & Israel. * Dor- 33
miuitque Ezechias cum patribus suis, & se-
pelierũt eum super sepulchra filiorum Da-
uid: & celebrauit eius exequias vniuersus
Iuda, & omnes habitatores Ierusalem: re-
gnauitque Manasses filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

1 DVodecim annorum erat Manasses cum 4.Reg.21.
A regnare cępisset,& quinquagintaquin- a.1.
2 que annis regnauit in Ierusalem. *Fecit autẽ
malũ coram Domino iuxta abominationes
gentium,quas subuertit Dominus coram fi-
3 lijs Israel: *& conuersus instaurauit excelsa,
quæ demolitus fuerat Ezechias pater eius:
construxitque aras Baalim, & fecit lucos, &
adorauit omnem militiam cœli, & coluit eã.
4 *Aedificauit quoque altaria, in domo Do-
5 mini, de qua dixerat Dominus: * " In Ierusa- " 2.Reg.7.
lem erit nomen meum in æternum. Aedifi- b.10.
cauit autem ea cuncto exercitui cęli in duo-
6 bus atrijs domus Domini. *Transireque fe-
cit filios suos per ignem in Vallebenennom:
obseruabat somnia, sectabatur auguria, ma-
leficis artibus inseruiebat, habebat secũ ma-
gos,& incãtatores: multaque mala operatus
7 est coram Domino, vt irritaret eum. *Scul-
B ptile quoque, & conflatile signum posuit in
domo Dei, " de qua locutus est Deus ad Da-
uid,& ad Salomonem filium eius, dicens: In " 2.Reg.8.
domo hac & in Ierusalem,quã elegi de cun- b.17.
ctis tribubus Israel, ponam nomen meum in
8 sempiternum. * Et moueri non faciam pe-
dem Israel de terra, quam tradidi patribus
eorum: ita dumtaxat si custodierint facere
quæ præcepi eis,cunctamque legem,& cere-
monias, atque iudicia per manum Moysi.
9 *Igitur Manasses seduxit Iudam, & habita-
tores Ierusalem,vt facerẽt malum super om-
nes gentes, quas subuerterat Dominus à fa-
10 cie filiorum Israel. *Locutusque est Domi-
nus ad eum, & ad populum illius,& atten-
11 dere noluerunt. * Idcirco superinduxit eis
principes exercitus regis Assyriorum: cępe-
runtque Manassen, & vinctum catenis, atq;
12 compedibus duxerunt in Babylonem.*Qui
postquam coangustatus est,orauit Dominũ
Deum suum:& egit pœnitentiam valde co-
13 ram Deo patrum suorum. *Deprecatusque
C est eum, & obsecrauit intentè: & exaudiuit
orationem eius, reduxitque eum Ierusalem
in regnũ suum,& cognouit Manasses, quòd
14 Dominus ipse esset Deus. * Post hæc ædifi-
cauit murum extra ciuitatem Dauid ad Oc-
cidentem Gihon in cõualle,ab introitu por-
tæ piscium per circuitum vsque ad Ophel,
& exaltauit illum vehementer: constituitq;
principes exercitus in cunctis ciuitatibus Iu-
15 da munitis: * & abstulit deos alienos,simu-
lacrum de domo Domini: aras quoq; quas
fecerat in monte domus Domini, & in Ieru-
16 salem,& proiecit omnia extra vrbem.*Por-
rò instaurauit altare Domini, & immolauit
super illud victimas, & pacifica, & laudem:
præcepitque Iudæ,vt seruiret Domino Deo
17 Israel. * Attamen adhuc populus immola-
18 bat in excelsis Domino Deo suo. * Reliqua

autem gestorum Manasse, & obsecratio eius
ad Deum suum: verba quoque Videntium,
qui loquebantur ad eum in nomine Domini
Dei Israel, continētur in sermonibus regum
Israel. * Oratio quoque eius, & exauditio, & 19
cuncta peccata, atque contemptus, loca D
etiam, in quibus ædificauit excelsa, & fecit
lucos, & statuas, antequam ageret pœniten-
tiā, scripta sunt in sermonibus Hozai. * Dor- 20
miuit ergo Manasses cum patribus suis, &
sepelierunt eum in domo sua: regnauitque
pro eo filius eius Amon. * Vigintiduorum 21
annorum erat Amon cum regnare cępisset,
& duobus annis regnauit in Ierusalem. * Fe- 22
citque malum in conspectu Domini, sicut
fecerat Manasses pater eius: & cunctis ido-
lis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immola-
uit, atque seruiuit. * Et non est reueritus fa- 23
ciem Domini, sicut reueritus est Manasses
pater eius: & multo maiora deliquit. * Cum- 24
que coniurassent aduersus eum serui sui, in-
terfecerunt eum in domo sua. * Porrò reli- 25
qua populi multitudo cæsis ijs, qui Amon
percusserant, constituit regem Iosiam fi-
lium eius pro eo.

CAP. XXXIV.

4. Reg. 22. a. 1.

OCto annorum erat Iosias cum regnare 1
cœpisset, & triginta, & vno anno re- A
gnauit in Ierusalem. * Fecitque quod erat 2
rectum in conspectu Domini, & ambulauit
in vijs Dauid patris sui: non declinauit ne-
que ad dextram, neque ad sinistram. * Octa- 3
uo autem anno regni sui, cum adhuc esset
puer cœpit quærere Deum patris sui Dauid,
& duodecimo anno, postquam regnare cę-
perat, mundauit Iudam, & Ierusalem ab ex-
celsis, & lucis, simulacrisque & sculptilibus.
* Destruxeruntque coram eo aras Baalim: & 4
simulacra, quæ superposita fuerant, demo-
liti sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit,
atque comminuit: & super tumulos eorum,
qui eis immolare consueuerat, fragmenta di-
spersit: * Ossa præterea sacerdotum combus- 5
sit in altaribus idolorum, mūdauitq; Iudam, B
& Ierusalem. * Sed & in vrbibus Manasse, & 6
Ephraim, & Simeon, vsque Nephthali, cun-
cta subuertit. * Cumque altaria dissipasset, 7
& lucos, & sculptilia contriuisset in frusta,
cunctaque delubra demolitus esset de vni-
uersa Terra Israel, reuersus est in Ierusalem.
* Igitur anno octauodecimo regni sui, mun- 8
data iam terra, & templo Domini, misit Sa-
phan filium Eseliæ, & Maasiam principem
ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à commen-
tarijs, vt instaurarent domum Domini Dei
sui. * Qui venerunt ad Helciam Sacerdotem 9
magnum: acceptamque ab eo pecuniam,
quæ illata fuerat in domum Domini, & quā
congregauerunt Leuitæ, & ianitores de Ma- C
nasse, & Ephraim, & vniuersis reliquijs Is-
rael, ab omni quoque Iuda, & Beniamin, &
10 habitatoribus Ierusalem, * tradiderunt in
manibus eorum, qui præerant operarijs in
domo Domini, vt instaurarent templum, &
11 infirma quæque sarcirent. * At illi dederunt
eam artificibus, & cæmentarijs, vt emerent
lapides de lapicidinis, & ligna ad commissu-
ras ædificij, & ad contignationem domorū,
12 quas destruxerant reges Iuda. * Qui fideliter
cuncta faciebant. Erant autem præpositi
operantium, Iahath & Abdias de filijs Me-
rari, Zacharias, & Mosollam de filijs Caath,
qui vrgebant opus, omnes Leuitæ scientes
13 organis canere. * Super eos vero, qui ad di-
uersos vsus onera portabant, erant scribæ, &
14 magistri de Leuitis ianitores: * Cumque ef-
ferrent pecuniam, quæ illata fuerat in tem-
D plum Domini, reperit Helcias Sacerdos Li-
15 brum legis Domini per manum Moysi. * Et
ait ad Saphan scribam: Librum legis inueni
16 in domo Domini: Et tradidit ei. * At ille in-
tulit volumen ad regem, & nunciauit ei di-
cens: Omnia, quæ dedisti in manu seruorum
17 tuorum, ecce complentur. * Argētumquod
repertum est in domo Domini, conflauerūt:
datumque est præfectis artificum, & diuersa
18 opera fabricantium. * Præterea tradidit mi-
hi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cum
19 rege præsente recitasset, * audissetque ille
20 verba legis, scidit vestimenta sua: * & præ-
cepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Ab-
don filio Micha, Saphan quoque scribæ, &
21 Asaæ seruo regis, dicens: * Ite, & orate Do-
minum pro me, & pro reliquijs Israel, & Iu-
da, super vniuersis sermonibus Libri istius,
qui repertus est: magnus enim furor Domi-
ni stillauit super nos, eo quòd non custodie-
rint patres nostri verba Domini, vt facerent
omnia, quæ scripta sunt in isto volumine,
22 * Abijt ergo Helcias, & hi, qui simul à re-
ge missi fuerant, ad Oldam prophetidem,
vxorem Sellum filij Thecuath, filij Hasra
custodis vestium: quæ habitabat in Ierusa-
lem in Secunda: & locuti sunt ei verba, quæ
23 supra narrauimus. * At illa respondit eis:
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro,
24 qui misit vos ad me: * Hæc dicit Dominus:
Ecce ego inducam mala super locum istum,
& super habitatores eius, cunctaq; maledi-
cta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem le-
25 gerunt coram rege Iuda. * Quia dereliquе-
F runt me, & sacrificauerunt dijs alienis, vt me
ad iracundiam prouocarent in cunctis ope-
ribus manuum suarum, idcirco stillabit fu-
ror meus super locum istum, & non extin-
26 guetur. * Ad regem autem Iuda, qui misit
vos pro Domino deprecando, sic loquimini:
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam
27 audisti verba voluminis, * atque emollitum
est cor tuum, & humiliatus es in conspectu
Dei

Dei super his, quæ dicta sunt contra locum
hunc, & habitatores Ierusalem, reuerituſq;
faciem meam, scidisti vestimenta tua, & fle-
uisti coram me: ego quoque exaudiui te, di-
cit Dominus. *Iam enim colligam te ad pa- 28
tres tuos, & infereris in sepulchrum tuum in
pace: nec videbunt oculi tui omne malum,
quod ego inducturus sum super locum istũ,
4.Re.23. a.1. & super habitatores eius. ‖ Retulerunt ita-
que regi cũcta, quæ dixerat. *At ille cõuo- 29
catis vniuersis maioribus natu Iuda & Ieru-
salem, * ascendit in domum Domini, vna- 30
que omnes viri Iuda & habitatores Ierusa- G
lem, Sacerdotes & Leuitæ, & cunctus popu-
lus à minimo vsque ad maximum. Quibus
audientibus in domo Domini, legit rex om-
nia verba voluminis: * & stans in tribunali 31
suo, percussit fœdus coram Domino, vt am-
bularet post eum, & custodiret præcepta, &
testimonia, & iustificationes eius in toto cor-
de suo, & in tota anima sua, faceretque, quæ
scripta sunt in volumine illo quod legerat.
*Adiurauit quoq; super hoc omnes, qui re- 32
perti fuerant in Ierusalem, & Beniamin: &
fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactũ
Domini Dei patrum suorum. *Abstulit er- 33
go Iosias cunctas abominationes de vniuer-
sis regionibus filiorum Israel: & fecit om-
nes, qui residui erant in Israel, seruire Do-
mino Deo suo. Cunctis diebus eius non re-
cesserunt à Domino Deo patrum suo-
rum.

CAP. XXXV.

4. Reg. 23. c.21. FEcit autem Iosias in Ierusalem Phase 1
Domino, quod immolatum est quarta- A
decima die mensis primi: * & constituit Sa- 2
cerdotes in officijs suis, hortatusque est eos,
vt ministrarent in domo Domini. * Leuitis 3
quoque, ad quorum eruditionem omnis Is-
rael sanctificabatur Domino, locutus est: Po-
nite arcam in sanctuario templi, quod ædifi-
cauit Salomon filius Dauid rex Israel, ne-
quaquam enim eam vltra portabitis: nunc
autem ministrate Domino Deo vestro, &
populo eius Israel. * Et præparate vos per 4
domos, & cognationes vestras in diuisioni-
bus singulorum, sicut præcepit Dauid rex
Israel, & descripsit Salomon filius eius. * Et 5
ministrate in sanctuario per familias, tur-
masque Leuiticas. * & sanctificati immolate 6
Phase: fratres etiam vestros, vt possint iux-
ta verba quæ locutus est Dominus in manu
Moysi facere, præparate. * Dedit præterea 7
Iosias omni populo, qui ibi fuerat inuentus
in solemnitate Phase, agnos & hædos de
gregibus, & reliqui pecoris triginta millia,
boum quoque tria millia: hæc de regis vni-
uersa substantia. *Duces quoque eius, spon- 8
te, quòd vouerant, obtulerunt, tam popu-
lo, quàm sacerdotibus, & Leuitis. Porrò Hel-
B cias, & Zacharias, & Iahiel principes domus
Domini, dederunt sacerdotibus ad facien-
dum Phase pecora commixtim duo millia
9 sexcenta, & boues trecentos. * Chonenias
autem, & Semeias, etiam Nathanael fratres
eius, necnon Hasabias, & Iehel, & Iozabad
principes Leuitarum, dederunt ceteris Leui-
tis ad celebrandum Phase quinque millia
10 pecorum, & boues quingentos. * Præpara-
tumque est ministerium, & steterunt Sacer-
dotes in officio suo: Leuitæ quoque in tur-
11 mis, iuxta regis imperium. *Et immolatum
est Phase: asperseruntque Sacerdotes manu
sua sanguinem, & Leuitæ detraxerunt pel-
12 les holocaustorum: * & separauerunt ea,
vt darent per domos, & familias singulo-
rum, & offerrentur Domino, sicut scriptum
est in Libro Moysi: de bobus quoque fece-
13 runt similiter. * Et assauerunt Phase super
ignem, iuxta quod in lege scriptum est: pa-
cificas vero hostias coxerunt in lebetibus, &
cacabis, & ollis, & festinato distribuerunt
14 vniuersæ plebi: * sibi autem, & Sacerdoti-
bus postea parauerunt: nam in oblatione
holocaustorum, & adipum vsque ad no-
ctem Sacerdotes fuerunt occupati: vnde Le-
C uitæ sibi, & Sacrrdotibus filijs Aaron para-
15 uerunt nouissimis. * Porrò cantores filij
Asaph stabant in ordine suo, iuxta præce-
ptum Dauid, & Asaph, & Heman, & Idi-
thun prophetarum regis: Ianitores vero per
portas singulas obseruabãt, ita vt ne pũcto
quidem discederent à ministerio: quam ob
rem & fratres eorum Leuitæ parauerunt eis
16 cibos. * Omnis igitur cultura Domini rite
completa est in die illa vt facerent Phase, &
offerrent holocausta super altare Domini,
17 iuxta præceptum regis Iosiæ. * Feceruntque
filij Israel, qui reperti fuerant ibi, Pha-
se in tempore illo, & solemnitatem azymo-
18 rum septem diebus. *Non fuit Phase simile
huic in Israel à diebus Samuelis Prophetæ:
sed nec quisquam de cunctis regibus Israel
fecit Phase sicut Iosias, Sacerdotibus, & Le-
uitis, & omni Iudæ, & Israel, qui repertus
19 fuerat, & habitantibus in Ierusalem. *Octa-
uodecimo anno regni Iosiæ hoc Phase cele-
20 bratum est. * ‖ Postquam instaurauerat Io- ‖ 4. Re. 23. f.29.
sias templum, ascendit Nechao rex Ægypti
ad pugnandum in Charcamis iuxta Eu-
phraten: & processit in occursum eius Io-
21 sias. * At ille, missis ad eum nuncijs, ait:
D Quid mihi, & tibi est rex Iuda? non aduer-
sum te hodie venio, sed contra aliam pu-
gno domum, ad quam me Deus festinato
ire præcepit: desine aduersum Deum fa-
cere, qui mecum est, ne interficiat te.
22 * Noluit Iosias reuerti, sed præparauit
contra eum bellum, nec acquieuit sermo-
nibus Nechao ex ore Dei: ‖ verum perre- ‖ Zac. 12. d.11.

xit, vt dimicaret in campo Mageddo. *Ibi- 23
que vulneratus à sagittarijs, dixit pueris
suis: Educite me de prælio, quia oppido
vulneratus sum. * Qui transtulerunt eum 24
de curru in alterum currum, qui sequeba-
tur eum more regio, & asportauerunt eum
in Ierusalem, mortuusque est, & sepultus in
mausoleo patrum suorum: & vniuersus Iu-
da, & Ierusalem luxerunt eum, * Ieremias 25
maxime: cuius omnes cantores atque canta-
trices, vsque in præsentem diem lamentatio-
nes super Iosiam replicant, & quasi lex obti-
nuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamē-
tationibus. * Reliqua autem sermonum Io- 26
siæ, & misericordiarum eius: quæ lege præ-
cepta sunt Domini: * opera quoque illius 27
prima, & nouissima, scripta sunt in Libro re-
gum Iuda, & Israel.

CAP. XXXVI.

4 Reg. 23. f. 30. TVlit ergo populus terræ Ioachaz fi- 1
lium Iosiæ, & constituit regem pro pa- A
tre suo in Ierusalem. * Vigintitrium anno- 2
rum erat Ioachaz, cum regnare cœpisset, &
tribus mensibus regnauit in Ierusalem. * A- 3
mouit autem eum rex Aegypti, cum venis-
set in Ierusalem, & condemnauit terram
centum talentis argenti, & talento auri.
" Matt. 1. b. 14. * Constituitque pro eo regem, " Eliakim 4
fratrem eius, super Iudam, & Ierusalem: &
vertit nomen eius Ioakim: ipsum vero Ioa-
chaz tulit secum, & abduxit in Ægyptum.
*Vigintiquinq; annorum erat Ioakim, cum 5
regnare cœpisset, & vndecim annis regna-
uit in Ierusalem: fecitque malum coram
Domino Deo suo. * Contra hunc ascendit 6
Nabuchodonosor rex Chaldæorum, & vin- B
ctum catenis duxit in Babylonem. * Ad 7
quam & vasa Domini transtulit, & posuit
ea in templo suo. Reliqua autem verbo-
rum Ioakim, & abominationum eius, quas 8
operatus est, & quæ inuenta sunt in eo, con-
tinentur in libro regum Iuda & Israel. Re-
gnauit autem Ioachin filius eius pro eo.
*Octo annorum erat Ioachin cum regna- 9
re cœpisset, & tribus mensibus, ac decem
diebus regnauit in Ierusalem, fecitque ma-
lum in conspectu Domini. * Cumque anni 10
circulus volueretur, misit Nabuchodono-
sor rex, qui adduxerunt eum in Babylo-
" 4. Re. 24. d. 25. nem, asportatis simul pretiosissimis vasis
domus Domini. " Regem vero constituit
Ier. 37. a. 1 Sedeciam patruum eius super Iudam & Ie-
11 rusalem. *Viginti & vnius anni erat Sede-
cias cum regnare cępisset, & vndecim annis
12 regnauit in Ierusalem. *Fecitque malum in
C oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem
Ieremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore
13 Domini. * A rege quoque Nabuchodono-
sor recessit, qui adiurauerat eum per Deum:
& indurauit ceruicem suam, & cor, vt non
reuerteretur ad Dominum Deum Israel.
14 *Sed & vniuersi principes sacerdotum, &
populus, præuaricati sunt inique iuxta vni-
uersas abominationes Gentium, & pollue-
runt domum Domini, quam sanctificauerat
15 sibi in Ierusalem. * Mittebat autem Domi-
nus Deus patrum suorum ad illos per ma-
num nunciorum suorum de nocte consur-
gens, & quotidie cōmonens: eo quòd parce-
16 ret populo & habitaculo suo. * At illi subsā-
nabant nuncios Dei, & paruipendebant ser-
mones eius, illudebantque prophetis, donec
ascenderet furor Domini in populum eius,
17 & esset nulla curatio. * Adduxit eum su-
per eos regem Chaldæorum, & interfecit iu-
uenes eorum gladio in domo sanctuarij sui,
non est misertus adolescentis, & virginis, &
senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradi-
18 dit in manibus eius. * Vniuersaque vasa do-
D mus Domini tam maiora, quàm minora, &
thesauros templi, & regis, & principum trā-
19 stulit in Babylonem. * Incenderunt hostes
domum Dei, destruxeruntque murum Ie-
rusalem, vniuersas turres combusserunt, &
quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt.
20 *Si quis euaserat gladium, ductus in Baby-
lonem seruiuit regi, & filijs eius, donec im-
21 peraret rex Persarum, & compleretur ser-
mo Domini ex ore Ieremiæ, & celebraret
terra sabbata sua: cunctis enim diebus deso-
lationis egit sabbatum vsque dum comple-
22 rentur septuaginta anni. * " Anno autem " Ier. 25. c.
primo Cyri regis Persarum ad explendum 12. & 29.
sermonem Domini, quem locutus fuerat c. 11.
per os Ieremiæ, suscitauit Dominus spiri- 1 Esd. 1. a.
tum Cyri regis Persarum: qui iussit prædi- 1. & 6. a. 3.
cari in vniuerso regno suo, etiam per scri-
23 pturam, dicens: * Hæc dicit Cyrus rex
Persarum: omnia regna terræ dedit mihi
Dominus Deus cœli, & ipse præcepit mi-
hi, vt ædificarem ei domum in Ierusalem,
quæ est in Iudæa: quis ex vobis est in omni
populo eius? sit Dominus Deus suus cum
eo, & ascendat.

LIBER PRIMVS ESDRÆ.

CAPVT PRIMVM.

Ier.25.c.12. & 29.c.19. 1.Pa 36.d.22.

IN anno primo Cyri regis Per- 1
sarum, vt compleretur ver- A
bum Domini ex ore Ieremiæ,
suscitauit Dominus spiritum
Cyri regis Persarum: & tra-
duxit vocem in omni regno suo, etiam per
scripturam, dicens: * Hæc dicit Cyrus rex 2
Persarũ: Omnia regna terræ dedit mihi Do- B
minus Deus cœli, & ipse præcepit mihi, vt
ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est
in Iudæa. *Quis est in vobis de vniuerso po- 3
pulo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat
in Ierusalem, quæ est in Iudæa, & ædificet
domum Domini Dei Israel, ipse est Deus,
qui est in Ierusalem. * Et omnes reliqui in 4
cunctis locis vbicumque habitant, adiuuent
eum viri de loco suo argento, & auro, & sub-
stantia, & pecoribus, excepto quod volunta-
rie offerunt templo Dei, quod est in Ierusa-
lem. * Et surrexerunt principes patrum de 5
Iuda, & Beniamin, & Sacerdotes, & Leuitæ, & C
omnis, cuius Deus suscitauit spiritũ, vt ascen-
derent ad ædificandum templum Domini,
quod erat in Ierusalem. * Vniuersique qui 6
erant in circuitu, adiuuerunt manus eorum
in vasis argenteis, & aureis, in substantia, &
iumentis, in supellectili, exceptis his, quæ spõ-
te obtulerant. * Rex quoq; Cyrus protulit 7
vasa templi Domini, quæ tulerat Nabucho-
donosor de Ierusalem, & posuerat ea in tem-
plo Dei sui. * Protulit autem ea Cyrus rex 8
Persarum per manum Mithridatis filij Ga-
zabar, & annumerauit ea Sassabasar principi D
Iuda. * Et hic est numerus eorum: Phialæ 9
aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri
10 viginti nouẽ, scyphi aurei triginta, * scyphi
argentei secundi quadringenti decem: vasa
11 alia mille. * Omnia vasa aurea, & argen-
tea quinque millia quadringenta: vniuersa
tulit Sassabasar cum his, qui ascendebant de
transmigratione Babylonis in Ierusalem.

CAP. II.

2.Esd.7.b.6.

1 HI sunt autem prouinciæ filij, qui ascen-
A derunt de captiuitate, quam trãstule-
rat Nabuchodonosor rex Babylonis in Ba-
bylonẽ, & reuersi sunt in Ierusalem, & Iudã,
2 vnusquisque in ciuitatem suam. *Qui vene-
runt cum Zorobabel, Iosue, Nehemia, Saraia,
Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Be-
guai, Rehum, Baana. Numerus virorum po-
3 puli Israel: * Filij Pharos duo millia cen-
4 tum septuagintaduo. *Filij Sephatia, trecen-
5 ti septuagintaduo. * Filij Area, septingenti
6 septuagintaquinque. *Filij Phahath Moab,
filiorum Iosue: Ioab duo millia octingenti
7 duodecim. * Filij Aelam mille ducentiquin-
8 quagintaquatuor. *Filij Zethua, nõgẽti qua-
9 dragintaquinque. * Filij Zachai, septingenti
10 sexaginta. *Filij Bani, sexcenti quadraginta
11 duo. *Filij Bebai, sexcenti viginti tres. * Filij
12 Azgad, mille ducẽti viginti duo. *Filij Ado-
13 nicam, sexcenti sexagintasex. * Filij Beguai,
14 duo millia quinquaginta sex. * Filij Adin,
15 quadringenti quinquagintaquatuor. * Fili
16 Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto:
17 * Filij Besai, trecenti vigintitres. * Filij Iora,
18 centum duodecim. *Filij Hasum, ducenti vi-
B ginti tres. *Filij Gebbar, nonagintaquinque.
19 * Filij Bethlehem centum vigintitres. *Viri
20 Netupha, quinquagintasex. * Viri Anathoth
cen-

centum vigintiocto. * Filij Azmaueth,qua- 21
draginta duo. * Filij Cariathiarim, Cephi- 22
ra, & Beroth, septingenti quadraginta tres. 23
*Filij Rama, & Gabaa,sexcẽti vigintiunus. 24
* Viri Machmas, centum vigintiduo. * Vi- 25
ri Bethel,& Hai, ducenti vigintitres. * Filij 26
Nebo,quinquagintaduo.*Filij Megbis,cẽtũ 27
quinquagintasex. * Filij Aelã alterius,mille 28
ducenti quinquagintaquatuor.* Filij Harim,29
trecẽti viginti.* Filij Lod Hadid,& Ono, se- 30
ptingenti vigintiquinque.*Filij Iericho,tre- 31
centi quadragintaquinque.*Filij Senna,tria 32
millia sexcenti triginta. * Sacerdotes: Filij 33
Iadaia in domo Iosue, nõgenti septuaginta-
tres. *Filij Emmer,mille quinquaginta duo. 34
* Filij Pheshur, mille ducenti quadraginta 35
septem. *Filij Harim,mille decem & septem.36
* Leuitæ: Filij Iosue,& Cedmihel filiorum 37
Odouiæ septuagintaquatuor.*Cantores:Fi- 38
lij Asaph,centum vigintiocto. *Filij ianito- 39
rũ:Filij Sellum,Filij Ater,Filij Telmon,Filij 40
Accub,filij Hatita,Filij Sobai: vniuersi cen- 41
tũ trigintanouẽ. * Nathinæi: Filij Siha,Filij 42
Hasupha,Filij Tabbaoth, * Filij Ceros,Filij 43
Siaa,filij Phadõ,Filij Lebana,Filij Hagaba,fi- C
lij Accub, *filij Hagab, filij Sẽlai, filij Hanã, 44
* filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia, * Filij 45
Rasin,filij Necoda,filij Gazã, *filij Aza,filij 46
Phasea,filij Besee,*filij Asena,filij Munim,fi-47
lij Nephusim,*filij Bacbuc,filij Hacupha,fi- 48
lij Harhur, * filij Besluth,filij Mahida, filij 49
Harsa, * filij Bercos,filij Sisara,filij Thema, 50
* filij Nasia,filij Hatipha, filij seruorũ Salo- 51
monis,filij Sotai,filij Sophereth, filij Pharu- 52
da,*filij Iala,filij Dercõ filij Geddel,*filij Sa- 53
phatia,filij Hatil,filij Phochereth, qui erant 54
de Asebaim,filij Ami. * omnes Nathinæi,& 55
filij seruorum Salomonis, trecenti nonagin-
taduo.* Et hi,qui ascenderunt de Thelmala, 56
Thelharsa,Cherub,& Adon,& Emer: & nõ 57
potuerunt indicare domum patrum suo- 58
rum, & semen suum,vtrum ex Israel essent. 59
*filii Dalaia,filij Tobia,filij Necoda,sexcen- 60
ti quinquagintaduo. *Et de filijs Sacerdotũ: 61
Filij Hobia,Filij Accos,Filij Berzellai, qui ac-
cepit de filiabus Berzellai Galaaditis, vxorẽ, D
& vocatus est nomine eorum:*hi quæsierũt 62
scripturam genealogiæ suæ,& nõ inuenerũt,
& eiecti sunt de sacerdotio. *Et dixit Ather- 63
satha eis, vt non comederẽt de Sãcto sancto-
rũ,donec surgeret sacerdos doctus,atque per-
fectus. * Omnis multitudo quasi vnus, qua- 64
draginta duo millia trecenti sexaginta: *ex- 65
ceptis seruis eorum, & ancillis, qui erant se-
ptem millia trecenti trigintaseptem: & in
ipsis cantores,atq; cantatrices ducenti.*Equi 66
eorum septingenti trigintasex, muli eorum
ducenti quadragintaquinque, * cameli eo- 67
rum quadringenti trigintaquinque asini eo-
rũ,sex millia septingenti viginti.* Et de prin-68
cipibus patrum, cum ingrederentur tem-
plum Domini,quod est in Ierusalem, sponte
obtulerunt in domum Dei ad extruendam
69 eam in loco suo. Secundum vires suas de-
derunt impẽsas operis, auri solidos sexaginta
millia, & mille, argenti mnas quinq; millia,
70 & vestes sacerdotales centum.*Habitauerũt
ergo Sacerdotes,& Leuitæ, & de populo, &
cantores:& ianitores,& Nathinæi in vrbibus
suis,vniuersusque Israel in ciuitatibus suis.

CAP. III.

1 IAmq; venerat mensis septimus,& erãt fi-
A lij Israel in ciuitatibus suis: cõgregatus est
2 ergo populus quasi vir vnus in Ierusalẽ.* Et
surrexit Iosue filius Iosedec,& fratres eius sa-
cerdotes,& Zorobabel filius Salathiel, & fra-
tres eius, & ædificauerunt altare Dei Israel,
vt offerrẽt in eo holocaustomata, sicut scri-
3 ptũ est in lege Moysi viri Dei: * Collocaue-
runt autẽ altare Dei super bases suas deter-
rentibus eos per circuitum populis terrarum,
& obtulerunt super illud holocaustũ Domi-
4 no mane,& vespere: *Feceruntq; solemnita-
tem tabernaculorum, sicut scriptum est, &
holocaustum diebus singulis per ordinem
B secundum præceptum opus diei in die suo.
5 * Et post hæc holocaustũ iuge tam in Calẽ-
dis,quàm in vniuersis solemnitatibus Domi-
ni,quæ erant consecratæ, & in omnibus, in
quibus vltro offerebatur munus Domino.
6 * A primo die mensis septimi cęperũt offer-
re holocaustum Domino: porrò templũ Dei
7 nondum fundatum erat. * Dederunt autem
pecunias latomis,& cæmentarijs: cibũ quoq;
& potum,& oleum Sidonijs, Tyrijsque, vt
deferrent ligna cedrina de Libano ad mare
Ioppe, iuxta quod præceperat Cyrus rex
8 Persarum eis. *Anno autẽ secundo aduentus
eorũ ad templum Dei in Ierusalẽ mense se-
C cũdo,cęperunt Zorobabel filius Salathiel, &
Iosue filius Iosedec,& reliqui de fratribus eo-
rũ Sacerdotes,& Leuitæ,& omnes, qui vene-
rant de captiuitate in Ierusalem, & consti-
tuerunt Leuitas à viginti annis, & supra, vt
9 vrgerẽt opus Dñi.*Stetitq; Iosue,& filij eius,
& fratres eius,Cedmihel, & filij eius, & filij
Iuda,quasi vir vnus, vt instarent super eos,
qui faciebant opus in templo Dei: filij Hena-
dad,& filij eorum, & fratres eorum Leuitæ.
10 * Fundato igitur à cęmentarijs templo Do-
mini,steterunt sacerdotes in ornatu suo cum
tubis: & Leuitæ filij Asaph in cymbalis, vt
laudarẽt Deũ per manus Dauid regis Israel.
11 * Et cõcinnebant in hymnis, & confessione
Dño:Quoniam bonus,quoniam in æternum
D misericordia eius super Israel.Omnis quoque
populus vociferabatur clamore magno lau-
dando Dominum, eo quòd fundatum esset
12 templum Domini:*plurimi etiam de Sacer-
dotibus, & Leuitis, & principes patrum, &
senio-

seniores, qui viderant templum prius cum
fundatum esset, & hoc templũ in oculis eo-
rum, flebant voce magna: & multi vociferã-
tes in lętitia, eleuabant vocem. *Nec poterat 13
quisquam agnoscere vocem clamoris lætan-
tium, & vocem fletus populi: commixtim
enim populus vociferabatur clamore ma-
gno, & vox audiebatur procul.

CAP. IV.

AVdierunt autem hostes Iudæ, & Benia- 1
min, quia filij captiuitatis ædificarent A
tẽplũ Domino Deo Israel: *& accedentes ad 2
Zorobabel, & ad principes patrum dixerunt
eis: Ædificemus vobiscũ, quia ita vt vos, quę-
rimus Deũ vestrum: ecce nos immolauimus
victimas à diebus Asor Haddam regis Assur,
qui adduxit nos huc. *Et dixit eis Zorobabel, 3
& Iosue, & reliqui principes patrum Israel:
Non est vobis, & nobis, vt ędificemus domũ
Deo nostro, sed nosipsi soli ędificabimus Do-
mino Deo nostro, sicut pręcepit nobis Cyrus
rex Persarum: *Factum est igitur vt populus 4
terræ impediret manus populi Iudæ, & tur-
baret eos in ædificãdo. * Cõduxerunt autem 5
aduersus eos consiliatores, vt destruerent cõ-
siliũ eorũ omnibus diebus Cyri regis Persa-
rum, & vsq; ad regnũ Darij regis Persarum.
* In regno autem Assueri, in principio regni 6
eius, scripserũt accusationẽ aduersus habita-
tores Iudę, & Ierusalẽ. *Et in diebus Artaxer- 7
xis scripsit Beselam Mithridates, & Thabeel, B
reliqui, qui erant in cõsilio eorũ, ad Artaxer-
xem regem Persarum: epistola autem accu-
sationis scripta erat Syriace, & legebatur ser-
mone Syro. *Reũ Beelteem, & Samsai scriba 8
scripserũt epistolam vnam de Ierusalẽ Arta-
xerxi regi, huiuscemodi: *Reum Beelteem, & 9
Samsai scriba, & reliqui consiliatores eorum,
Dinæi, & Aphrsathachęi, Terphalęi, Aphar-
sæi, Erchuæi, Babylonij, Susanechęi, Dieui, &
Aelamitę, *& ceteri de Gentibus, quas trãstu- 10
lit Asenaphar magnus, & gloriosus: & habi-
tare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, & in
reliquis regionibus trans Flumen in pace:
(* Hoc est exemplar epistolæ, quam mise- 11
runt ad eum) Artaxerxi regi, serui tui, viri
qui sunt trans Fluuiũ, salutem dicunt. *No- 12
tum sit regi, quia Iudęi, qui ascenderunt à te
ad nos, venerunt in Ierusalem ciuitatem re-
bellem, & pessimam, quã ædificant extruen-
tes muros eius, & parietes componentes.
* Nunc igitur notum sit regi, quia si ciuitas 13
illa ædificata fuerit, & muri eius instaurati, C
tributum, & vectigal, & annuos reditus non
dabunt, & vsq; ad reges hæc noxa perueniet.
* Nos autem memores salis, quod in palatio 14
comedimus, & quia læsiones regis videre
nefas ducimus, idcircò misimus, & nuncia-
uimus regi, * vt recenseas in libris historia- 15
rum patrum tuorum, & inuenies scriptum in
commentarijs, & scies quoniã vrbs illa, vrbs
rebellis est, & nocens regibus, & prouincijs,
& bella concitantur in ea ex diebus antiquis:
quam ob rem & ciuitas ipsa destructa est.
16 * Nunciamus nos regi, quoniam si ciuitas
illa ædificata fuerit, & muri ipsius instaura-
ti, possessionem trans Fluuium non habebis.
17 * Verum misit rex ad Reum Beelteem, &
Samsai scribam, & ad reliquos, qui erant in
consilio eorum habitatores Samariæ, & cæ-
teris trans Fluuium, salutem dicens & pacẽ.
18 * Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste
19 lecta est coram me, * & à me præceptũ est:
D & recensuerunt, inueneruntq; quoniam ci-
uitas illa à diebus antiquis aduersum reges
rebellat, & seditiones, & prælia concitantur
20 in ea: * nam & reges fortissimi fuerunt in
Ierusalem, qui & dominati sunt omni regio-
ni, quæ trans Fluuium est: tributum quoque
21 & vectigal, & reditus accipiebant. * Nunc
ergo audite sententiam: Prohibeatis viros il-
los vt vrbs illa non ædificetur, donec si for-
22 te à me iussum fuerit. * Videte ne negligen-
ter hoc impleatis, & paulatim crescat malum
23 contra reges. *Itaq; exemplum edicti Arta-
xerxis regis lectum est coram Reum Beel-
teem, & Samsai scriba, & consiliarijs eorum:
& abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos,
& prohibuerunt eos in brachio, & robore.
24 * Tunc intermissum est opus domus Domi-
ni in Ierusalem, & non fiebat vsque ad an-
num secundum regni Darij regis Persarum.

CAP. V.

1 PRophetauerunt autem Aggęus Prophe-
A ta, & Zacharias filius Addo prophetan-
tes ad Iudęos, qui erãt in Iudæa, & Ierusalẽ,
2 in nomine Dei Israel. *Tũc surrexerũt Zoro-
babel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec,
& ceperunt ædificare templum Dei in Ieru-
salẽ, & cũ eis prophetæ Dei adiuuantes eos.
3 * In ipso autem tempore venit ad eos Tha-
thanai, qui erat dux trans Flumen, & Sthar-
buzanai, & cõsiliarij eorũ: sicq; dixerunt eis:
Quis dedit vobis consilium, vt domum hanc
4 ædificaretis, & muros eius instauraretis? *Ad
quod respõdimus eis, quæ essent nomina ho-
5 minum auctorũ ædificationis illius. *Oculus
autem Dei eorum factus est super senes Iu-
dæorum, & non potuerunt inhibere eos. Pla-
cuitque vt res ad Darium referretur, & tunc
B satisfacerent aduersus accusationem illam.
6 * Exemplar epistolæ, quam misit Thatha-
nai dux regionis trans Flumen, & Stharbu-
zanai, & consiliatores eius Arphasachæi, qui
7 erant trans Flumen ad Darium regem. *Ser-
mo, quam miserant ei, sic scriptus erat: Dario
8 regi pax omnis. * Notum sit regi, isse nos ad
Iudęam prouinciam, ad domum Dei magni,
quæ ædificatur lapide impolito, & ligna po-
nuntur in parietibus: opusque illud diligen-
ter

ter extruitur, & crescit in manibus eorum.
* Interrogauimus ergo senes illos,& ita dixi- 9
mus eis: Quis dedit vobis potestatem,vt do-
mum hanc ædificaretis,& muros hos instau-
raretis?*Sed & nomina eorũ quæsiuimus ab 10
eis,vt nunciaremus tibi:scripsimusq; nomina C
eorũ virorũ,qui sunt principes in eis.*Huiu- 11
scemodi autem sermonem responderunt no-
bis,dicentes: Nos sumus serui Dei cęli,& ter-
ræ,& ędificamus templum,quod erat extru-
ctum ante hos annos multos, quodque rex
Israel magnus ædificauerat, & extruxerat.
* Postquam autem ad iracundiam prouo- 12
cauerunt patres nostri Deum cœli, tradidit
eos in manus Nabuchodonosor regis Baby-
lonis Chaldęi,domum quoq;hanc destruxit,
& populum eius transtulit in Babylonem:
* Anno autem primo Cyri regis Babylonis, 13
Cyrus rex proposuit edictum, vt domus Dei
hæc ædificaretur. *Nam & vasa templi Dei 14
aurea,& argentea,quę Nabuchodonosor tu- D
lerat de tẽplo,quod erat in Ierusalẽ,& aspor-
tauerat ea in tẽplũ Babylonis, protulit Cy-
rus rex de tẽplo Babylonis,& data sunt Sas-
sabasar vocabulo,quẽ & principem cõstituit,
*dixitq; ei: Hæc vasa tolle,& vade, & pone 15
ea in tẽplo, quod est in Ierusalem, & domus
Dei ędificetur in loco suo.*Tunc itaq;Sassa- 16
basar ille venit,& posuit fundamenta templi
Dei in Ierusalem, & ex eo tempore vsque
nunc ædificatur,& necdum completum est.
* Nunc ergo,si videtur regi bonũ,recenseat 17
in bibliotheca regis, quæ est in Babylone,
vtrumnam à Cyro rege iussum fuerit, vt
ædificaretur domus Dei in Ierusalem,& vo-
luntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

TVnc Darius rex præcepit: & recensue- 1
runt in bibliotheca librorum;qui erant A
repositi in Babylone, * & inuentum est in 2
Ecbatanis, quod est castrũ in Medema pro-
uincia volumen vnum,talisque scriptus erat
in eo commentarius: * Anno primo Cyri 3
regis: Cyrus rex decreuit,vt domus Dei ędi-
ficaretur, quæ est in Ierusalem, in loco vbi
immolent hostias,& vt ponant fundamen-
ta supportantia altitudinem cubitorum se-
xaginta,& latitudinem cubitorum sexagin-
ta, * ordines de lapidibus impolitis tres: & 4
sic ordines de lignis nouis: sumptus autem
de domo regis dabuntur. * Sed & vasa tem- 5
pli Dei aurea,& argentea,quę Nabuchodo-
nosor tulerat de templo Ierusalem, & attu-
lerat ea in Babylonem, reddantur, & refe-
rantur in templum in Ierusalem in locum
suum, quæ & posita sunt in templo Dei.
* Nunc ergo Thathanai dux regionis,quæ 6
est trans Flumen,Stharbuzanai, & consilia-
rij vestri Apharsachæi, qui estis trans Flu-
men, procul recedite ab illis, * & dimittite 7
B fieri tẽplum Dei illud à duce Iudæorum,& à
senioribus eorum,vt domum Dei illam ædi-
8 ficent in loco suo. * Sed & à me præceptum
est quid oporteat fieri à presbyteris Iudæo-
rum illis,vt ædificetur domus Dei,scilicet vt
de arca regis,id est,de tributis,quæ dantur de
regione trans flumen, studiose sumptus den-
9 tur viris illis,ne impediatur opus. *Quod si
necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hædos
in holocaustum Deo cęli,frumentum,sal vi-
num,& oleum,secundum ritum Sacerdotũ,
qui sunt in Ierusalem, detur eis per singulos
10 dies,ne sit in aliquo querimonia.*Et offerat
oblationes Deo cęli,orentque pro vita regis,
11 & filiorum eius.*A me ergo positum est de-
cretum: Vt omnis homo,qui hanc mutauerit
iussionem, tollatur lignum de domo ipsius,
& erigatur,& cõfigatur in eo, domus autem
12 eius publicetur. * Deus autem,qui habitare
C fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna,
& populum,qui extenderit manum suam,vt
repugnet,& dissipet domum Dei illam, quæ
est in Ierusalẽ. Ego Darius statui decretum,
13 quod studiose impleri volo. * Igitur Tha-
thanai dux regionis trans Flumen, & Sthar-
buzanai, & consiliarij eius,secundum quod
præceperat Darius rex,sic diligenter executi
14 sunt. * Seniores autem Iudæorum ædifica-
bant, & prosperabantur iuxta prophetiam
Aeggæi prophetæ,& Zachariæ filij Addo:&
ædificauerunt, & construxerunt iubẽte Deo
Israel, & iubẽte Cyro,& Dario,& Artaxerxe
15 regibus Persarum:*& compleuerunt domũ
Dei istam, vsque ad diem tertium mensis
Adar,qui est annus sextus regni Darij regis.
16 * Fecerunt autem filij Israel Sacerdotes, &
Leuitæ,& reliqui filiorum transmigrationis,
17 dedicationem domus Dei in gaudio.*Et ob-
D tulerunt in dedicationem domus Dei,vitulos
centum,arietes ducentos, agnos quadringen-
tos,hircos caprarum pro peccato totius Israel
duodecim, iuxta numerum tribuum Israel.
18 * Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis,
& Leuitas in vicibus suis super opera Dei in
Ierusalem, [a] sicut scriptũ est in libro Moysi. [a] Nu. 3. b. 6.& 8.b.9.
19 * Fecerunt autem filij Israel transmigratio-
nis,Pascha, quartadecima die mensis primi.
20 * Purificati enim fuerant Sacerdotes,& Le-
uitæ quasi vnus: omnes mundi ad immolan-
dum pascha vniuersis filijs transmigrationis,
21 & fratribus suis Sacerdotibus,& sibi. * Et co-
mederunt filij Israel, qui reuersi fuerant de
transmigratione, & omnes, qui se separaue-
rant à coinquinatione Gentium terrę ad eos,
22 vt quærerent Dominum Deum Israel. * Et
fecerunt solemnitatem azymorum septem
diebus in lætitia, quoniam lætificauerat eos
Dominus, & conuerterat cor regis Assur ad
eos, vt adiuuaret manus eorum in opere do-
mus Domini Dei Israel.

CAP. VII.

POst hæc autem verba in regno Artaxer- 1
xis regis Persarum, Esdras filius Saraiæ, A
filij Azariç, filij Helciç, * filij Sellum, filij Sa- 2
doc, filij Achitob, *filij Amariæ, filij Azariæ, 3
filij Maraioth, *filij Zaraiæ, filij Ozi, filij Boc- 4
ci, *filij Abisue, filij Phinees, filij Eleazar, filij 5
Aaron sacerdotis ab initio. *Ipse Esdras ascẽ- 6
dit de Babylone, & ipse scriba velox in lege
Moysi, quã Dñs Deus dedit Israel: & dedit ei
rex secundũ manum Dñi Dei eius super eũ,
omnẽ petitionẽ eius. *Et ascenderunt de filijs 7
Israel, & de filijs Sacerdotũ, & de filijs Leuita-
rum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de
Nathinæis in Ierusalem anno septimo Arta-
xerxis regis. * Et venerunt in Ierusalẽ mense 8
quinto, ipse est annus septimus regis. * Quia 9
in primo die mẽsis primi cępit ascendere de
Babylone, & in primo die mensis quinti ve-
nit in Ierusalẽ, iuxta manum Dei sui bonam
super se. *Esdras enim parauit cor suũ, vt in- 10
uestigaret legẽ Domini, & faceret & doceret
in Israel præceptũ, & iudicium. *Hoc est au- 11
tẽ exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex B
Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribę erudito in
sermonibus, & præceptis Dñi, & ceremonijs
eius in Israel. *Artaxerxes rex regum Esdræ 12
sacerdoti, scribæ legis Dei cęli doctissimo, sa-
lutẽ. *A me decretũ est, vt cuicũq; placuerit 13
in regno meo de populo Israel, & de Sacer-
dotibus eius, & de Leuitis ire in Ierusalẽ, tecũ
vadat. *A facie enim regis, & septẽ cõsiliato- 14
rum eius, missus es, vt visites Iudæã, & Ierusa-
lem in lege Dei tui, quæ est in manu tua: *& 15
vt feras argẽtũ, & aurum, quod rex, & consi-
liatores eius sponte obtulerũt Deo Israel, cu-
ius in Ierusalẽ tabernaculũ est. *Et omne ar- 16
gẽtũ, & aurũ quodcũq; inueneris in vniuer-
sa prouincia Babylonis, & populus offerre
voluerit, & de Sacerdotibus quæ spõte obtu-
lerint domui Dei sui, quæ est in Ierusalem,
* libere accipe, & studiose eme de hac pecu- 17
nia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia, & liba- C
mina eorũ, & offer ea super altare tẽpli Dei
vestri, quod est in Ierusalem. *Sed & si quid 18
tibi, & fratribus tuis placuerit de reliquo ar-
gento, & auro vt faciatis, iuxta voluntatem
Dei vestri facite. * Vasa quoque, quæ dan- 19
tur tibi in ministerium domus Dei tui, tra-
de in conspectu Dei in Ierusalem. * Sed & 20
cetera: quibus opus fuerit in domum Dei tui,
quantumcunq; necesse est, vt expendas, da-
bitur de thesauro, & de fisco regis, * & à me. 21
Ego Artaxerxes rex, statui, atq; decreui om-
nibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans
Flumen, vt quodcumque petierit à vobis Es-
dras sacerdos, scriba legis Dei cœli, absq; mo-
ra detis, *vsq; ad argẽti talẽta cẽtũ, & vsq; ad 22
frumenti coros cẽtũ, & vsq; ad vini batos cẽ-
tũ, & vsq; ad batos olei cẽtum, sal vero, absq;
23 mensura. * Omne, quod ad ritum Dei cęli
D pertinet, tribuatur diligẽter in domo Dei cę-
li: ne forte irascatur contra regnũ regis, & fi-
24 liorum eius. *Vobis quoq; notam facimus de
vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis, & canto-
ribus, & ianitoribus, & Nathinæis, & mini-
stris domus Dei huius, vt vectigal, & tribu-
tum, & annonas non habeatis potestatem
25 imponẽdi super eos. *Tu autem Esdra secũ-
dum sapientiã Dei tui, quæ est in manu tua,
constitue iudices, & præsides, vt iudicẽt om-
ni populo, qui est trans Flumẽ, his, videlicet
qui nouerunt legem Dei tui, sed & imperitos
26 docete libere. *Et omnis qui non fecerit legẽ
Dei tui, & legem regis diligenter, iudicium
erit de eo siue in mortem, siue in exiliũ, siue
in condemnationem substantiæ eius, vel cer-
27 te in carcerem. *Benedictus Dominus Deus
patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde
regis, vt glorificaret domum Domini, quæ
28 est in Ierusalem, *& in me inclinauit miseri-
cordiam suam coram rege, & consiliatoribus
eius, & vniuersis principibus regis potenti-
bus: & ego confortatus manu Domini Dei
mei, quæ erat in me, congregaui de Israel
principes, qui ascenderent mecum.

CAP. VIII.

1 HI sunt ergo principes familiarũ, & ge-
A nealogia eorum, qui ascenderunt me-
cũ in regno Artaxerxis regis de Babylone.
2 * De filijs Phinees, Gersõ. De filijs Ithamar
3 Daniel. De filijs Dauid, Hattus. * De filijs
Secheniæ, filijs Pharaos, Zacharias: & cum
eo numerati sunt viri centum, quinqua-
4 ginta. * De filijs Phahath Moab Elioenai fi-
5 lius Zarehe, & cum eo ducenti viri. *De filijs
Sechenię filius Ezechiel, & cum eo trecenti
6 viri. *De filijs Adã, Abed filius Ionathan, &
7 cum eo quinquaginta viri. * De filijs Alam,
Isaias filius Athaliæ, & cum eo septuaginta
8 viri. * De filijs Saphatiæ, Zebedia filius Mi-
9 chael, & cum eo octoginta viri. * De filijs Io-
B ab, Obedia filius Iaiel, & cum eo ducenti de-
10 cem & octo viri. * De filijs Selomith, filius
Iosphiæ, & cum eo centum sexaginta viri.
11 * De filijs Bebai, Zacharias filius Bebai, & cũ
12 eo viginti octo viri. * De filijs Azgad, Ioha-
nan filius Eccetan, & cum eo cẽtum, & decẽ
13 viri. *De filijs Adonicam, qui erant nouissi-
mi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Ie-
14 hiel, & Samaias, & cũ eis sexaginta viri. *De
filijs Begui, Vthai, & Zachur, & cum eis se-
15 ptuaginta viri. *Cõgregaui autẽ eos ad flu-
uiũ, qui decurrit ad Ahaua, & mansimus ibi
tribus diebus: quæsiuiq; in populo, & in sa-
16 cerdotib⁹ de filijs Leui & nõ inueni ibi. *Itaq;
C misi Eliezer, & Ariel, & Semeiã, & Elnathã,
& Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, &
Zachariam, & Mosollam principes: & Ioia-
17 rib, & Elnathan sapientes. * Et misi eos ad
Eddo,

Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, &
posui in ore eorũ verba, quæ loquerentur ad
Eddo, & fratres eius Nathinęos in loco Chas-
phiæ, vt adducerent nobis ministros domus
Dei nostri. *Et adduxerunt nobis per manũ 18
Dei nostri bonã super nos, virũ doctissimũ
de filijs Moholi filij Leui, filij Israel, & Sara-
biã, & filios eius, & fratres eius decem & octo,
* & Hasabiã, & cũ eo Isaiã de filijs Merari, 19
fratresq; eius, & filios eius viginti: * & de Na- 20
thinæis, quos dederat Dauid, & principes ad D
ministeria Leuitarum, Nathinæos ducentos
viginti: omnes hi suis nominibus vocabãtur.
* Et prædicaui ibi ieiunium iuxta fluuium 21
Ahaua, vt affligeremur corã Dño Deo no-
stro, & peteremus ab eo viã rectã nobis, & fi-
lijs nostris, vniuersæque substantiæ nostræ.
* Erubui enim petere à rege auxilium, & 22
equites, qui defẽderẽt nos ab inimico in via:
quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est
super omnes, qui quærũt eum in bonitate: &
imperiũ eius, & fortitudo eius, & furor super
omnes, qui derelinquũt eum. * Ieiunauimus 23
autẽ, & rogauimus Deum nostrũ per hoc: & E
euenit nobis prospere. *Et separaui de princi- 24
pibus Sacerdotũ duodecim, Sarabiã, & Hasa-
biã, & cũ eis de fratribus eorũ decẽ, *appẽdiq; 25
eis argẽtũ, & aurũ, & vasa consecrata domus
Dei nostri, quæ obtulerat rex, & cõsiliatores
eius, & principes eius, vniuersusq; Israel eorũ,
qui inuẽti fuerãt: * & appendi in manibus eo- 26
rũ argẽti talẽta sexcẽta quinquaginta, & va-
sa argẽtea cẽtũ, auri cẽtũ talẽta: * & crateres 27
aureos viginti, qui habebant solidos mille-
nos, & vasa æris fulgentis optimi duo, pul- F
chra, vt aurũ. * Et dixi eis: Vos sancti Dñi, & 28
vasa sancta, & argentũ, & aurũ, quod sponte
oblatum est Domino Deo patrum nostrorũ:
* vigilate & custodite, donec appendatis co- 29
rã principibus Sacerdotum, & Leuitarum, &
ducibus familiarum Israel in Ierusalem, in
thesaurum domus Dñi. * Susceperunt autẽ 30
Sacerdotes, & Leuitę pondus argenti, & auri,
& vasorum, vt deferrent Ierusalem in domũ
Dei nostri. * Promouimus ergo à flumine 31
Ahaua duodecimo die mensis primi, vt per-
geremus Ierusalem: & manus Dei nostri fuit
super nos, & liberauit nos de manu inimici,
& insidiatoris in via. * Et venimus Ierusalẽ, 32
& mansimus ibi tribus diebus. * Die autem 33
quarta appensum est argentum, & aurum, & G
vasa in domo Dei nostri per manum Mere-
moth filij Vriæ Sacerdotis, & cũ eo Eleazar
filius Phinees, cumq; eis Iozabed filius Iosue,
& Noadia filius Bennoi Leuitæ, * iuxta nu- 34
merum, & pondus omnium: descriptumque
est omne põdus in tempore illo. * Sed & qui 35
venerant de captiuitate filij transmigratio-
nis, obtulerunt holocaustomata Deo Israel,
vitulos duodecim pro omni populo Israel,
arietes nonaginta sex, agnos septuaginta se-
ptem, hircos pro peccato, duodecim: omnia
36 in holocaustum Domino. * Dederunt au-
tem edicta regis satrapis, qui erant de conspe-
ctu regis, & ducibus trans Flumen, & eleua-
uerunt populum & domum Dei.

CAP. IX.

1 POstquam autẽ hæc completa sunt, acces-
A serunt ad me principes, dicentes: Non est
separatus populus Israel, Sacerdotes & Leui-
tę à populis terrarũ, & abominationibus eo-
rũ, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Phere-
zæi, & Iebusæi, & Ammonitarũ, & Moabita-
2 rum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorũ: *tu-
lerunt enim de filiabus eorũ sibi, & filijs suis,
& commiseuerũt semen sanctũ cum populis
terrarũ manus: etiam principũ, & magistra-
3 tuum fuit in transgressione hac prima. *Cũ-
que audissem sermonem istum, scidi palliũ
meum, & tunicam, & euelli capillos capitis
4 mei, & barbæ, & sedi męrens. *Conuenerunt
autẽ ad me omnes, qui timebãt verbum Dei
Israel, pro transgressione eorum, qui de cap-
B tiuitate venerãt, & ego sedebã tristis vsq; ad
5 sacrificium vespertinum: * & in sacrificio
vespertino surrexi de afflictione mea, & scis-
so pallio & tunica, curuaui genua mea, &
expandi manus meas ad Dñm Deum meũ,
6 * & dixi: Deus meus confundor, & erubesco
leuare faciẽ meã ad te: quoniam iniquitates
nostræ multiplicatæ sunt super caput no-
strum, & delicta nostra creuerunt vsq; ad cę-
7 lũ * à diebus patrũ nostrorum: sed & nos ipsi
peccauimus grauiter vsq; ad diem hanc, &
in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, &
reges nostri, & Sacerdotes nostri in manum
regũ terrarũ, & in gladiũ, & in captiuitatẽ, &
in rapinam, & in confusionem vultus, sicut
8 & die hac. * Et nunc quasi parum & ad mo-
C mẽtũ facta est deprecatio nostra apud Dñm
Deũ nostrũ, vt dimitterentur nobis reliquię,
& daretur nobis pax illius in loco sãcto eius,
& illuminaret oculos nostros Deus noster, &
daret nobis vitam modicam in seruitute no-
9 stra, *quia serui sumus, & in seruitute nostra
non dereliquit nos Deus noster, sed incli-
nauit super nos misericordiã corã rege Per-
sarum, vt daret nobis vitã, & sublimaret do-
mũ Dei nostri, & extrueret solitudines eius,
10 & daret nobis sepẽ in Iuda, & Ierusalẽ. *Et
nunc quid dicemus Deus noster post hæc?
11 quia dereliquimus mandata tua, *quæ præ-
cepisti in manu seruorũ tuorũ prophetarũ,
dicẽs: "Terra, ad quã vos ingredimini, vt pos- " Deu 7. a.
sideatis eã, terra immũda est iuxta immundi- 3.
tiã populorũ, ceterarũq; terrarũ, abomina-
tionibus eorum, qui repleuerunt eam, ab ore
12 vsq; ad os in coinquinatione sua. *Nunc er-
D go filias vestras ne detis filijs eorum, & filias
eorũ ne accipiatis filijs vestris, & non quæ-
ratis

ratis pacem eorum, & prosperitatem eorum
vsq; in æternum: vt confortemini, & come-
datis quæ bona sunt terræ, & heredes habea-
tis filios vestros vsque in sæculum. * Et post 13
omnia quæ venerunt super nos in operibus
nostris pessimis, & in delicto nostro magno,
quia tu Deus noster liberasti nos de iniqui-
tate nostra, & dedisti nobis salutem sicut est
hodie, *vt nõ conuerteremur, & irrita face- 14
remus mandata tua, neq; matrimonia iunge-
remus cum populis abominationum istarũ.
Nũquid iratus es nobis vsque ad cõsumma-
tionẽ, ne dimitteres nobis reliquias ad salu-
tem? *Domine Deus Israel iustus es tu: quo- 15
niam derelicti sumus, qui saluaremur sicut
die hac. Ecce coram te sumus in delicto no-
stro: non enim stari potest corã te super hoc.

CAP. X.

SIc ergo orante Esdra, & implorante eo, & 1
flente, & iacente ante templum Dei, col- A
lectus est ad eũ de Israel cętus grandis nimis
virorũ, & mulierũ, & puerorũ, & fleuit po-
pulus fletu multo. *Et respondit Sechenias fi- 2
lius Iehiel de filijs Aelam, & dixit Esdræ: Nos
præuaricati sumus in Deũ nostrũ, & duxi-
mus vxores alienigenas de populis terræ: &
nunc, si est pęnitentia in Israel super hoc,
* percutiamus fędus cũ Dño Deo nostro, vt 3
proijciamus vniuersas vxores, & eos, qui de
his nati sunt, iuxta voluntatẽ Dñi, & eorum,
qui timent præceptũ Dñi Dei nostri: secun-
dũ legẽ fiat. *Surge, tuũ est decernere, nosq; 4
erimus tecũ: cõfortare, & fac. * Surrexit ergo 5
Esdras, & adiurauit principes Sacerdotũ, &
Leuitarũ, & omnẽ Israel, vt facerent secundũ
verbũ hoc, & iurauerũt. *Et surrexit Esdras 6
ante domũ Dei, & abijt ad cubiculũ Iohanã
filij Eliasib, & ingressus est illuc, panem non
comedit, & aquam non bibit: lugebat enim
trãsgressionẽ eorũ, qui venerãt de captiuita-
te. * & missa est vox in Iuda, & in Ierusalem 7
omnibus filijs transmigrationis, vt cõgrega- B
rẽtur in Ierusalẽ: * & omnis, qui non venerit 8
in tribus diebus iuxta consilium principũ, &
seniorũ, auferetur vniuersa substantia eius,
& ipse abijcietur de cœtu transmigrationis.
* Conuenerunt igitur omnes viri Iuda, & 9
Beniamin in Ierusalem tribus diebus, ipse est
mensis nonus, vigesimo die mensis: & sedit
omnis populus in platea domus Dei, tremen-
tes pro peccato, & pluuijs. *Et surrexit Esdras 10
sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis,
& duxistis vxores alienigenas vt adderetis
super delictum Israel. *Et nunc date confes- 11
sionem Domino Deo patrum vestrorum, &
facite placitum eius, & separamini à populis
terræ, & ab vxoribus alienigenis. *Et respon- 13
dit vniuersa multitudo, dixitque voce ma-
gna: Iuxta verbum tuum ad nos, sic fiat.
* Verumtamen, quia populus multus est & 13
tempus pluuiæ, & non sustinemus stare fo-
ris, & opus nõn est diei vnius vel duorũ (ve-
hementer quippe peccauimus in sermone
14 isto) constituantur principes in vniuersa
multitudine: & omnes in ciuitatibus nostris,
qui duxerunt vxores alienigenas veniant in
C temporibus statutis, & cum his seniores per
ciuitatem, & ciuitatem, & iudices eius donec
auertatur ira Dei nostri à nobis super pecca-
15 to hoc. * Igitur Ionathan filius Azahel, &
Iaasia filius Thecue steterunt super hoc, &
Mesollã, & Sebethai Leuites adiuuerũt eos:
16 *Feceruntq; sic filij trãsmigrationis. Et abie-
runt Esdras Sacerdos, & viri principes fami-
liarũ in domos patrum suorũ, & omnes per
nomina sua, & sederunt in die primo men-
17 sis decimi, vt quærerent rẽ. * Et consumma-
ti sunt omnes viri, qui duxerant vxores alie-
nigenas, vsque ad diem primam mensis pri-
18 mi. * Et inuenti sunt de filijs sacerdotum
qui duxerant vxores alienigenas. De filijs
Iosue filij Iosedech, & fratres eius, Maasia, &
19 Eliezer, & Iarib, & Godolia. * Et dederunt
manus suas, vt eijcerent vxores suas, & pro
delicto suo arietem de ouibus offerrent.
20 * Et de filijs Emmer, Hanani, & Zebedia.
21 * Et de filijs Harim, Maasia, & Elia, & Seme-
22 ia, & Iehiel, & Ozias. * Et de filijs Pheshur,
Elionai, Maasia, Ismael, Nathanael, Ioza-
23 bed, & Elasa. * Et de filijs Leuitarum, Ioza-
D bed, & Semei, & Celaia, ipse est Calita, Pha-
24 taia, Iuda, & Eliezer. *Et de cãtoribus, Elia-
sib. Et de ianitoribus, Sellum, & Telem, &
25 Vri. * Et ex Israel, de filijs Pharos, Remeia,
& Iezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer,
26 & Melchia, & Banea. * Et de filijs Ælam,
Mathania, Zacharias, & Iehiel, & Abdi, &
27 Ierimoth, & Elia. *Et de filijs Zethua, Elioe-
nai, Eliasib, Mathania, & Ierimuth, & Za-
28 bad, & Aziza. * Et de filijs Bebai, Iohanan,
29 Hanania, Zabbai, Athalai. *Et de filijs Bani,
Mosollam, & Melluch, & Adaia, Iasub, &
30 Saul, & Ramoth. * Et de filijs Phahath, Mo-
ab, Edna, & Chalal, Banaias, & Maasias, Ma-
31 thanias, Beseleel, Bennui, & Manasse. * Et
de filijs Herem, Eliezer, Iosue, Melchias,
32 Semeias, Simeon, * Beniamin, Maloch, Sa-
33 marias. * Et de filijs Hasom, Mathanai, Ma-
thatha. Zabad, Eliphelet, Iermai, Manasse,
34 Semei, * De filijs Bani, Maaddi, Amram, &
35 Vel, * Baneas, & Badaias, Cheliau, * Vania,
36 Marimuth, & Eliasib, * Mathanias, Matha-
37 nai, & Iasi. * & Bani, & Bennui, Semei, * &
38 Salmias, & Nathan, & Adaias, * & Mechne-
39 debai, Sisai, Sarai, * Ezrel, & Selemaiu, Se-
40 meria, * Sellum, Amaria, Ioseph. * De filijs
41 Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina,
42 Ieddu, & Ioel, & Banaia. * Omnes hi acce-
43 perant vxores alienigenas, * & fuerunt ex
44 eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ, QVI ET ESDRÆ SECVNDVS DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

VErba Nehemiæ filij Helchiæ. 1
Et factum est in mense Casleu,
anno vigesimo, & ego eram in
Susis castro. * Et venit Hana- 2
ni vnus de fratribus meis, ipse
& viri ex Iuda, & interrogaui eos de Iudæis,
qui remanserant, & supererant de captiuita-
te, & Ierusalem. * Et dixerunt mihi: Qui re- 3
manserunt, & relicti sunt de captiuitate ibi in B
prouincia, in afflictione magna sunt, &
opprobrio, & murus Ierusalem dissipatus
est, & portę eius combustæ sunt igni.
* Cumque audissem verba huiuscemodi, se- 4
di, & fleui, & luxi diebus multis: ieiuna-
bam, & orabam, ante faciem Dei cœli.
" Dan. 9. c. 4. * Et dixi: " Quæso Domine Deus cœli for- 5
tis, magne, atque terribilis, qui custodis
pactum, & misericordiam cum his, qui te
diligunt, & custodiunt mandata tua: * fiant 6
aures tuæ ausculantes, & oculi tui aperti,
vt audias orationem serui tui, quam ego oro C
coram te hodie, nocte, & die pro filijs Is-
rael seruis tuis: & confitebor pro peccatis fi-
liorum Israel, quibus peccauerunt tibi: ego
& domus patris mei peccauimus, * vanitate 7
seducti sumus, & non custodiuimus manda-
tum tuum, & ceremonias, & iudicia, quæ
præcepisti Moysi famulo tuo. * Memen- 8
to verbi, quod mandasti Moysi seruo tuo
dicens. Cum transgressi fueritis, ego di-
spergam vos in populos: * & si reuertamini 9
ad me, & custodiatis præcepta mea, & fa- D
ciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema
cęli, inde congregabo vos, & reducam in lo-
cum, quem elegi, vt habitaret nomen meum
ibi. * Et ipsi serui tui, & populus tuus, 10
quos redemisti in fortitudine tua magna, &
in manu tua valida. * Obsecro Domine, sit 11
auris tua attendens ad orationem serui tui,
& ad orationem seruorum tuorum, qui vo-
lunt timere nomen tuum: & dirige seruum
tuum hodie, & da ei misericordiam ante vi-
rum hunc; ego enim eram pincerna regis.

CAP. II.

FActum est autem in mense Nisan, anno 1
vigesimo Artaxerxis regis: & vinũ erat A
ante eum, & leuaui vinũ, & dedi regi: & erã
2 quasi lãguidus ante faciẽ eius. * Dixitq; mihi
rex: Quare vultus tuus tristis est, cũ te ęgro-
tum non videam? nõ est hoc frustra, sed ma-
lũ nescio quod in corde tuo est. Et timui val-
3 de, ac nimis: * & dixi regi: Rex in æternum
viue: quare non męreat vultus meus, quia ci-
uitas domus sepulchrorũ patris mei deserta
4 est, & portæ eius combustæ sunt igni? * Et ait
mihi rex: Pro qua re postulas? Et oraui Deũ
5 cęli, * & dixi ad regẽ: Si videtur regi bonum,
& si placet seruus tuus ante faciem tuam, vt
mittas me in Iudæam ad ciuitatem sepulchri
6 patris mei, & ædificabo eam. * Dixitq; mihi
B rex, & regina, quæ sedebat iuxta eum: Vsque
ad quod tempus erit iter tuũ, & quando re-
uerteris? Et placuit ante vultum regis, & mi-
7 sit me: & constitui ei tempus. * Et dixi regi:
Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad
duces regionis trans Flumẽ, vt traducãt me,
8 donec veniam in Iudæam: * & epistolam ad
Asaph custodẽ saltus regis, vt det mihi ligna,
vt tegere possim portas turris domus, & mu-
ros ciuitatis, & domum, quam ingressus fue-
ro. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei
9 bonã mecũ. * Et veni ad duces regionis trans
Flumen, dedique eis epistolas regis. Mise-
rat autem rex mecum principes militum, &
10 equites. * Et audierunt Sanaballat Horoni-
tes, & Tobias seruus Ammanites: & contri-
C stati sunt afflictione magna, quòd venisset
homo, qui quæreret prosperitatem filiorum
11 Israel. * Et veni Ierusalem, & eram ibi tribus
12 diebus, * & surrexi nocte ego, & viri pauci
mecum, & non indicaui cuiquam quid Deus
dedisset in corde meo, vt facerem in Ierusa-
lem, & iumentum non erat mecum, nisi ani-
13 mal, cui sedebam. * Et egressus sum per por-
tam vallis nocte, & ante fontem draconis, &
ad portam stercoris, & considerabam murũ
Ierusalem, dissipatũ, & portas eius consum-
14 ptas igni. * Et transiui ad portam fontis, &
ad aquæ ductum regis, & non erat locus iu-
15 mento, cui sedebam, vt transiret. * Et ascendi
per torrentẽ nocte, & considerabam murũ,
& reuersus veni ad portam vallis, & redij.
* Ma-

*Magistratus autem nesciebant quò abijs- 16
sem, aut quid ego facerem: sed & Iudæis, &
sacerdotibus, & optimatibus, & magistrati-
bus, & reliquis qui faciebant opus, vsque ad
id loci nihil indicaueram. * Et dixi eis: Vos 17
nostis afflictionem, in qua sumus; quia Ie-
rusalem deserta est, & portæ eius consumptę
sunt igni: venite, & ædificemus muros Ieru-
salem, & non simus vltra opprobrium. * Et 18
indicaui eis manũ Dei mei, quòd esset bona D
mecũ, & verba regis, quæ locutus esset mihi,
& aio: Surgamus, & ædificemus. Et confor-
tatæ sunt manus eorũ in bono. *Audierunt 19
autem Sanaballat Horonites, & Tobias ser-
uus Ammanites, & Gosem Arabs, & subsan-
nauerunt nos, & despexerunt, dixeruntque:
Quæ est hæc res quam facitis? numquid cõ-
tra regem vos rebellatis? *Et reddidi eis ser- 20
monem, dixique ad eos: Deus cœli ipse nos
iuuat, & nos serui eius sumus: surgamus, &
ædificemus: vobis autem non est pars, &
iustitia, & memoria in Ierusalem.

C A P. III.

ET surrexit Eliasib sacerdos magnus, & 1
fratres eius sacerdotes, & ædificauerunt A
portam gregis: ipsi sanctificauerunt eam, &
statuerunt valuas eius, & vsq; ad turrim cen-
tum cubitorum sanctificauerunt eam, vsque
ad turrim Hananeel. *Et iuxta eum ædifica- 2
uerunt viri Iericho: & iuxta eum ædificauit
Zachur filius Amri. * Portam autẽ piscium 3
ædificauerunt filij Asnaa: ipsi texerunt eam,
& statuerunt valuas eius, & seras, & vectes.
Et iuxta eos ædificauit Marimuth filius V-
riæ, filij Accus. *Et iuxta eũ ædificauit Mo- 4
sollã filius Barachiæ, filij Mesezebel: & iux- B
ta eos ædificauit Sadoc filius Baana: *Et iux- 5
ta eos ædificauerũt Thecueni: optimates au-
tem eorum non supposuerunt colla sua in
opere Domini sui. *Et portam veterem ædi- 6
ficauerũt Ioiada filius Phasea, & Mosollam
filius Besodia: ipsi texerunt eã, & statuerunt
valuas eius, & seras, & vectes: * Et iuxta eos 7
ædificauerunt Meltias Gabaonites, & Iadon
Meronathites, viri de Gabaon, & Maspha,
pro duce, qui erat in regione trans Flumen.
*Et iuxta eum ædificauit Eziel filius Araia 8
aurifex: & iuxta eum ędificauit Ananias fi-
lius pigmentarij: & dimiserunt Ierusalem
vsque ad murũ plateæ latioris. *Et iuxta eũ 9
ædificauit Raphaia filius Hur, princeps vici C
Ierusalem. * Et iuxta eum ædificauit Iedaia 10
filius Haromaph contra domum suam: &
iuxta eum ædificauit Hattus filius Hasebo-
niæ. * Mediam partem vici ædificauit Mel- 11
chias filius Herem, & Hasub filius Phahath
Moab, & turrim furnorum. *Et iuxta eum 12
ędificauit Sellum filius Alohes princeps me-
diæ partis vici Ierusalẽ, ipse, & filiæ eius. *Et 13
portã vallis ædificauit Hanun, & habitato-
res Zanoe: ipsi ædificauerunt eam, & statue-
runt valuas eius, & seras, & vectes, & mille
cubitos in muro vsque ad portam sterquili-
14 nij. *Et portam sterquilinij ædificauit Mel-
D chias filius Rechab, princeps vici Bethacha-
ram: ipse ædificauit eã, & statuit valuas eius,
15 & seras, & vectes. * Et portam fontis ædifi-
cauit Sellum filius Cholhoza, princeps pa-
gi Maspha: ipse ædificauit eam, & texit, &
statuit valuas eius, & seras, & vectes, & mu-
ros piscinæ Siloe in hortum regis, & vsque
ad gradus, qui descendunt de Ciuitate Da-
16 uid. * Post eum ædificauit Nehemias filius
Azboc princeps dimidiæ partis vici Bethsur
vsque contra sepulchrum Dauid, & vsq; ad
piscinam, quæ grandi opere constructa est,
17 & vsque ad domum fortium. *Post eũ ædi-
ficauerunt Leuitæ, Rehum filius Benni: post
eum ædificauit Hasebias princeps dimidiæ
18 partis vici Ceilæ in vico suo.* Post eum ędi-
ficauerunt fratres eorum Banai filius Ena-
19 dad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.*Et ædi-
E ficauit iuxta eum Azer filius Iosue princeps
Maspha mensuram secundam, contra ascẽ-
20 sum firmissimi anguli.* Post eum in monte
ædificauit Baruch filius Zachai mensurã se-
cundam, ab angulo vsque ad portam domus
21 Eliasib sacerdotis magni.*Post eum ędifica-
uit Merimuth filius Vriæ filij Haccus, men-
suram secundam, à porta domus Eliasib, do-
22 nec extẽderetur domus Eliasib. * Et post eũ
ædificauerunt sacerdotes viri de campestri-
23 bus Iordanis. * Post eum ædificauit Benia-
min, & Hasub contra domum suam, & post
eum ædificauit Azarias filius Maasiæ filij
24 Ananię contra domũ suam.*Post eum ędi-
F ficauit Bennui filius Henadad mensuram se-
cundam, à domo Azariæ vsque ad flexurã,
25 & vsq; ad angulum. *Phalel filius Ozi con-
tra flexurã, & turrim, quæ eminet de domo
regis excelsa, id est, in atrio carceris: post eum
26 Phadaia filius Pharos. * Nathinæi autẽ ha-
bitabant in Ophel vsq; cõtra portam aqua-
rum ad Orientem, & turrim, quæ promine-
27 bat.*Post eũ ędificauerunt Thecueni men-
suram secũdam è regione, à turre magna, &
28 eminente vsque ad murũ templi. * Sursum
autem à porta equorũ ædificauerunt sacer-
29 dotes, vnusquisq; contra domum suã. *Post
eos ædificauit Sadoc filius Emmer cõtra do-
G mum suam. Et post eum ædificauit Semaia
filius Secheniæ, custos portæ Orientalis.
30 *Post eũ ædificauit Hanania filius Selemia,
& Hanun filius Seleph sextus, mẽsuram se-
cundam, post eum ædificauit Mosollã filius
Barachiæ, contra gazophylacium suũ. Post
eum ædificauit Melchias filius artificis vsq;
ad domum Nathinæorũ, & scruta venden-
tium contra portam iudicialem, & vsque ad
31 cœnaculum anguli. * Et inter cœnaculum

anguli in porta gregis ædificauerunt aurifices & negotiatores.

CAP. IV.

FActum est autem, cum audisset Sanabal- 1
lat quòd ædificaremus murũ, iratus est A
valde: & motus nimis subsannauit Iudeos
*& dixit coram fratribus suis, & frequentia 2
Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt imbe-
cilles? Num dimittent eos gentes? Num sa-
crificabunt, & complebũt in vna die? Num-
quid ædificare poterunt lapides de aceruis
pulueris, qui combusti sunt? * Sed & Tobias 3
Ammanites proximus eius, ait: Ædificent: si
ascenderit vulpes, transiliet murum eorum
lapideum. *Audi Deus noster, quia facti su- 4
mus despectui: conuerte opprobrium super
caput eorum, & da eos in despectionem in
terra captiuitatis. *Ne operias iniquitatẽ eo- 5
rum, & peccatum eorum corã facie tua non
deleatur, quia irriserunt ædificantes. * Itaq; 6
ædificauimus murum, & coniunximus totũ B
vsq; ad partem dimidiam: & prouocatum est
cor populi ad operãdum. *Factum est autẽ, 7
cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Ara-
bes, & Ammanitæ, & Azotij, quòd obducta
esset cicatrix muri Ierusalẽ, & quòd cœpis-
sent interrupta cõcludi, irati sunt nimis *Et 8
congregati sunt omnes pariter, vt venirẽt, &
pugnarent contra Ierusalem, & molirentur
insidias. * Et orauimus Deum nostrũ, & po- 9
suimus custodes super murum die, ac nocte
contra eos. *Dixit autẽ Iudas: Debilitata est 10
fortitudo portãtis, & humus nimia est & nos
non poterimus ædificare murum. *Et dixe- 11
rũt hostes nostri: Nesciant, & ignorent, do- C
nec veniamus in medium eorum, & interfi-
ciamus eos, & cessare faciamus opus. * Fa- 12
ctũ est autẽ venientibus Iudæis, qui habita-
bant iuxta eos, & dicentibus nobis per decẽ
vices ex omnibus locis quibus venerant ad
nos, * statui in loco post murũ per circuitũ 13
populum in ordinẽ cum gladijs suis, & lan-
ceis, & arcubus. *Et perspexi, atque surrexi: 14
& aio ad optimates, & magistratus, & ad re-
liquam partem vulgi: Nolite timere à facie
eorum. Dñi magni, & terribilis mementote,
& pugnate pro fratribus vestris, filijs vestris,
& filiabus vestris, & vxoribus vestris, & do-
mibus vestris. * Factũ est autẽ, cũ audissent 15
inimici nostri nunciatũ esse nobis, dissipauit
Deus consilium eorũ. Et reuersi sumus om-
nes ad muros, vnusquisque ad opus suum.
*Et factũ est à die illa, media pars iuuenum 16
eorũ faciebat opus, & media parata erat ad
bellũ, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ,
& principes post eos in omni domo Iuda.
*ædificantium in muro, & portantium one- 17
ra, & imponentium: vna manu sua faciebat D
opus, & altera tenebat gladiũ: *ædificãtium 18
enim vnusquisque gladio erat accinctus re-
nes. Et ædificabant, & clangebant buccina
19 iuxta me. *Et dixi ad optimates, & ad magi-
stratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus
grande est, & latum, & nos separati sumus in
20 muro procul alter ab altero: *in loco quo-
cumq; audieritis clangorem tubæ, illuc con-
currite ad nos: Deus noster repugnabit pro
21 nobis. * Et nosipsi faciamus opus: & media
pars nostrũ teneat lãceas ab ascensu auroræ,
22 donec egrediantur astra * In tempore quo-
que illo dixi populo: Vnusquisq; cum pue-
ro suo maneat in medio Ierusalẽ, & sint no-
bis vices per noctem, & diem ad operãdum.
23 *Ego autem, & fratres mei, & pueri mei, &
custodes, qui erant post me, non deponeba-
mus vestimenta nostra: vnusquisque tãtum
nudabatur ad baptismum.

CAP. V

1 ET factus est clamor populi, & vxorum
A eius magnus aduersus fratres suos Iu-
2 dæos. *Et erant, qui dicerent: Filij nostri, &
filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus
pro pretio eorum frumentum, & comeda-
3 mus, & viuamus. *Et erant, qui dicerent: A-
gros nostros, & vineas, & domos nostras op-
ponamus, & accipiamus frumentũ in fame.
4 *Et alij dicebant: Mutuo sumamus pecunias
in tributa regis, demusque agros nostros, &
5 vineas: *& nũc sicut carnes fratrum nostro-
rũ, sic carnes nostræ sunt: & sicut filij eorũ,
ita & filij nostri: ecce nos subiugamus filios
nostros, & filias nostras in seruitutem, & de
filiabus nostris sũt famulæ, nec habemus vn-
de possint redimi, & agros nostros, & vineas
6 nostras alij possident. * Et iratus sum nimis
B cum audissem clamorem eorum secundum
7 verba hæc: *cogitauitq; cor meum mecum:
& increpaui optimates, & magistratus, & di-
xi eis: Vsurasne singuli à fratribus vestris exi-
gitis? Et congregaui aduersum eos concionẽ
8 magnam, * & dixi eis: Nos, vt scitis, redemi-
mus fratres nostros Iudæos, qui venditi fue-
rant gentibus secundum possibilitatem no-
stram: & vos igitur vendetis fratres vestros,
& redimemus eos? Et siluerunt, nec inuene-
9 runt quid responderent. * Dixique ad eos:
Non est bona res, quam facitis: quare non
in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobre-
10 tur nobis à gentibus inimicis nostris? * Et
ego, & fratres mei, & pueri mei commoda-
uimus plurimis pecuniam, & frumentum:
non repetamus in cõmune istud, æs alienum
11 concedamus, quod debetur nobis. *Reddite
eis hodie agros suos, & vineas suas, & oliue-
ta sua, & domos suas: quin potius & centesi-
mã pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quã exi-
12 gere soletis ab eis, date pro illis. *Et dixerũt:
C Reddemus, & ab eis nihil quæremus: sicque
faciemus, vt loqueris. Et vocaui Sacerdotes,
& adiuraui eos, vt facerent iuxta quod dixe-
ram.

ram.*Inſuper excuſſi ſinum meum,& dixi: 13
Sic excutiat Deus omnẽ virũ, qui non com-
pleuerit verbum iſtud,de domo ſua & de la-
boribus ſuis:ſic excutiatur,& vacuus fiat. Et
dixit vniuerſa multitudo: Amẽ. Et laudaue-
rũt Deũ.Fecit ergo populus ſicut erat dictũ.
*A die autẽ illa,qua pręceperat rex mihi vt 14
eſſem dux in terra Iuda, ab anno vigeſimo
vſq;ad annũ trigeſimum ſecundũ Artaxer-
xis regis per annos duodecim ,ego & fratres
mei annonas, quæ ducibus debebantur, non
comedimus. *Duces autẽ primi,qui fuerant 15
ante me, grauauerunt populũ, & acceperũt
ab eis in pane, & vino, & pecunia quotidie
ſiclos quadraginta : ſed & miniſtri eorũ de-
preſſerunt populum . Ego autẽ non feci ita
propter timorem Dei:*quin potius in opere 16
muri ædificaui.& agrum non emi.& omnes D
pueri mei congregati ad opus erant. *Iudæi 17
quoq; & magiſtratus centum quinquaginta
viri.& qui veniebant ad nos de gẽtibus,quæ
in circuitu noſtro ſunt,in menſa mea erant.
*Parabatur autẽ mihi per dies ſingulos bos 18
vnus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus,
& inter dies decẽ vina diuerſa, & alia multa
tribuebam: inſuper & annonas ducatus mei
nõ quæſiui : valde enim attenuatus erat po-
pulus.*Memento mei Deus meus in bonum 19
ſecundum omnia, quæ feci populo huic.

C A P. VI.

FActum eſt autem , cũ audiſſet Sanabal- 1
lat,& Tobias, & Goſſem Arabs,& cete- A
ri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego mu-
rum,& non eſſet in ipſo reſidua interruptio
(vſq;ad tempus autem illud valuas non po-
ſueram in portis) * miſerunt Sanaballat, & 2
Goſſẽ ad me,dicentes: Veni, & percutiamus
fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipſi
autem cogitabant,vt facerent mihi malum.
*Miſi ergo ad eos nuncios,dicens:Opus grã- 3
de ego facio, & non poſſum deſcendere : ne
forte negligatur,cum venero, & deſcendero
ad vos. *Miſerũt autem ad me ſecundũ ver- 4
bum hoc per quatuor vices: & reſpondi eis
iuxta ſermonẽ priorẽ.*Et miſit ad me Sana- 5
ballat iuxta verbũ prius quinta vice puerũ
ſuum, & epiſtolã habebat in manu ſua ſcri- B
ptam hoc modo: * IN GENTIBVS auditũ 6
eſt,& Goſſem dixit, quòd tu, & Iudæi cogi-
tetis rebellare , & propterea ædifices murũ ,
& leuare te velis ſuper eos regem : propter
quam cauſam * & prophetas poſueris , qui 7
prædicent de te in Ieruſalẽ,dicentes : Rex in
Iudæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc : id-
circo nunc veni,vt ineamus conſilium pari-
ter. * Et miſi ad eos, dicens : Non eſt factum 8
ſecundum verba hæc , quæ tu loqueris : de
corde enim tuo tu componis hæc . * Omnes 9
enim hi terrebant nos , cogitantes quòd ceſ-
ſarent manus noſtræ ab opere , & quieſcere-
mus. Quam ob cauſam magis confortaui
10 manus meas: *& ingreſſus ſum domum Se-
C maiæ filij Dalaiæ,filii Metabeel ſecreto.Qui
ait : Tractemus nobiſcum in domo Dei in
medio templi , & claudamus portas ædis:
quia venturi ſunt, vt interficiant te , & no-
11 cte venturi ſunt ad occidendum te . *Et di-
xi: Num quiſquam ſimilis mei fugit? & quis
vt ego ingredietur templum, & viuet? non
12 ingrediar . * Et intellexi quòd Deus nõ mi-
ſiſſet eum , ſed quaſi vaticinans locutus eſ-
ſet ad me , & Tobias , & Sanaballat condu-
13 xiſſent eum : * acceperat enim pretium , vt
territus facerem , & peccarem, & haberent
14 malum,quod exprobrarent mihi. *Memen-
to mei Domine pro Tobia , & Sanaballat ,
iuxta opera eorum talia: ſed & Noadiæ pro-
phetæ, & ceterorum prophetarũ, qui terre-
15 bant me. * Completus eſt autem murus vi-
D geſimoquinto die mẽſis Elul,quinquaginta
16 duobus diebus . * Factum eſt ergo cũ audiſ-
ſent omnes inimici noſtri , vt timerent vni-
uerſæ gentes , quæ erant in circuitu noſtro ,
& conciderent intra ſemetipſos , & ſcirent
17 quòd à Deo factum eſſet opus hoc. * Sed &
in diebus illis multæ optimatum Iudæorum
epiſtiolæ mittebantur ad Tobiam , & à To-
18 bia veniebant ad eos : *Multi enim erant in
Iudæa habentes iuramentum eius , quia ge-
ner erat Secheniæ filij Area , & Iohanan fi-
lius eius acceperat filiam Moſollam filij Ba-
19 rachiæ : * ſed & laudabant eum coram me ,
& verba mea nunciabant ei : & Tobias mit-
tebat epiſtolas, vt terreret me .

C A P. VII.

1 POſtquam autẽ ædificatus eſt murus , & Eccl. 49. 15.
A poſui valuas, & recenſui ianitores,& cã-
2 tores , & Leuitas : * præcepi Hanani fratri
meo, & Hananiæ principi domus de Ieruſa-
lẽ (ipſe enim quaſi vir verax, & timens Deũ
3 plus ceteris videbatur) *& dixi eis: Non ape-
riantur portæ Ieruſalem vſque ad calorem
ſolis.Cumque adhuc aſſiſterent,clauſæ por-
tæ ſunt,& oppilatæ:& poſui cuſtodes de ha-
bitatoribus Ieruſalẽ, ſingulos per vices ſuas,
4 & vnumquẽque contra domum ſuam. *Ci-
B uitas autem erat lata nimis,& grandis,& po-
pulus paruus in medio eius,& non erant do-
5 mus ædificatæ. * Deus autem dedit in corde
meo, & congregaui optimates, & magiſtra-
tus, & vulgus, vt recenſerem eos : & inueni
librum cenſus eorum , qui aſcenderant pri-
6 mum,& inuentum eſt ſcriptum in eo. * aIſti a 1. Eſd. 2.
filij prouincię,qui aſcenderunt de captiuita- 1.
te migrantium, quos trãſtulerat Nabucho-
donoſor rex Babylonis,& reuerſi ſunt in Ie-
ruſalem,& in Iudæam, vnuſquiſque in ciui-
7 tatem ſuam . * Qui venerunt cum Zoroba-
bel,Ioſue, Nehemias, Azarias, Raamias, Na-
hamani,Mardochæus,Belſam, Meſpharath ,

Begoai,Nahum,Baana . Numerus virorum
populi Iſrael: * Filij Pharos,duo millia cen- 8
tum ſeptuaginta duo: *Filij Saphatia,trecē- 9
ti ſeptuaginta duo:*Filij Area,ſexcēti quin- 10
quaginta duo : *Filij Phahathmoab filiorū 11
Ioſue & Ioab, duo millia octingenti decem 12
& octo: *Filij Aelam,mille ducēti quinqua- C
gintaquatuor:*Filij Zethua,octingēti qua- 13
dragintaquinque: *Filij Zachai,ſeptingenta 14
ſexaginta: *Filij Bannui,ſexcēti quadragin- 15
taocto: * Filij Bebai , ſexcenti vigintiocto : 16
*Filij Azgad,duo millia trecēti vigintiduo: 17
*Filij Adonicam,ſexcenti ſexagintaſeptem: 18
*Filij Beguai , duo millia ſexagintaſeptem: 19
*Filij Adin, ſexcēti quinquagintaquinque: 20
*Filij Ater , filij Hezeciæ , nonagintaocto: 21
*Filij Haſem , trecenti vigintiocto : * Filij 22
Beſai,trecēti vigintiquatuor: *Filij Hareph 23
centum duodecim:* Filij Gabaon,nonagin- 24
taquinque : * Filij Bethlehem, & Netupha, 25
centum octogintaocto.* Viri Anathoth,cē- 26
tū vigintiocto. * Viri Bethazmoth,quadra- 27
gintaduo · * Viri Cariathiarim,Cephira, & 28
Beroth, ſeptingenti quadragintatres. * Viri 29
Rama, & Geba, ſexcenti vigintiunus. *Viri 30
Machmas,centum vigintiduo. *Viri Bethel 31
& Hai,centum vigintitres. *Viri Nebo alte- D
rius, quinquagintaduo . * Viri Aelam alte- 32
rius , mille ducenti quinquagintaquatuor. 33
*Filij Harem, trecēti viginti. *Filij Iericho, 34
trecēti quadragintaquinque.*Filij Lod Ha- 35
did & Ono, ſeptingenti vigintiunus. * Filij 36
Senna,tria millia nongenti triginta.*Sacer- 37
dotes: Filij Idaia in domo Ioſue , nongenti 38
ſeptuagintatres. * Filij Emmer,mille quin- 39
quagintaduo. *Filij Phashur, mille ducenti 40
quadragintaſeptem . *Filij Arem,mille de- 41
cem,& ſeptem. Leuitę : *Filij Ioſue,& Ced- 42
mihel filiorum : * Oduiæ, ſeptuagintaqua- 43
tuor. Cantores. * Filij Aſaph, centum qua- 44
dragintaocto. * Ianitores : filij Sellum, filij 45
Ater, filij Telmon , filij Accub, filij Hatita, 46
filij Sobai: centum trigintaocto. *Nathinæi: E
filij Soha, filij Haſupha, filij Tebbaoth, *fi- 47
lij Ceros, filij Siaa, filij Phadō, filij Lebana, 48
filij Hagaba , filij Selmai, * filij Hanan , filij 49
Geddel, filij Gaher, *filij Raaia, filij Raſin, 50
filij Necoda, *filij Gezē, filij Aza, filij Pha- 51
ſea , * filij Beſai , filij Munim, filij Nephuſ- 52
ſim, * filij Bacbuc, filij Hacupha , filij Ha- 53
rhur, * filij Beſloth, filij Mahida, filij Harſa, 54
*filij Bercos , filij Siſara, filij Thema , * filij 55
Naſia,filij Hatipha, *filij ſeruorum Salomo- 56
nis, filij Sothai, filij Sophereth , filij Phari- 57
da, *filij Iahala, filij Darcō, filij Ieddel,*filij 58
Saphatia , filij Hatil , filij Phochereth , qui 59
erat ortus ex Sabaim,filio Amon . * Omnes 60
Nathinæi,& filij ſeruorū Salomonis, trecēti
nonagintaduo. *Hi ſunt autem, qui aſcēde- 61
runt de Thelmela, Thelharſa, Cherub,Ad-
don, & Emmer: & non potuerunt indicare
domum patrum ſuorum , & ſemen ſuum ,
62 vtrū ex Iſrael eſſent. *Filij Dalaia,filij To-
bia,filij Necoda, ſexcenti quadragintaduo .
63 *Et de Sacerdotibꝰ filij Habia,filij Accos, fi-
F lij Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai
Galaaditis vxorē: & vocatus eſt nomine eo-
64 rum . * Hi quæſierunt ſcripturam ſuam in
cenſu,& non inuenerūt : & eiecti ſunt de ſa-
65 cerdotio. *Dixitque Atherſatha eis, vt non
manducarent de Sanctis ſanctorum , donec
66 ſtaret Sacerdos doctus,& eruditus. * Omnis
multitudo quaſi vir vnus quadragintaduo
67 millia trecenti ſexaginta,*abſq; ſeruis,& an-
cillis eorum,qui erant ſeptem millia trecenti
trigintaſeptē, & inter eos cantores, & canta-
68 trices, ducenti quadragintaquinque. * Equi
eorum,ſeptingenti triginta ſex:muli eorum,
69 ducenti quadragintaquinque : * cameli eo-
rum, quadringenti trigintaquinque : aſini ,
ſex millia ſeptingenti viginti .

Hucuſq; refertur quid in cōmētario ſcriptum fuerit , exin Nehemiæ hiſtoria texitur .

70 *Nonnulli autem de principibus familiarū
G dederūt in opus. Atherſatha dedit in theſau-
rū auri drachmas mille,phialas quinquagin-
ta,tunicas ſacerdotales quingentas triginta .
71 *Et de principibus familiarum dederunt in
theſaurū operis auri drachmas viginti mil-
72 lia,& argēti mnas duo millia ducentas. *Et
quod dedit reliquus populus,auri drachmas
viginti millia,& argenti mnas duo millia,&
73 tunicas ſacerdotales ſexaginta ſeptem.*Ha-
bitauerunt autem Sacerdotes, & Leuitæ , &
ianitores,& cantores,& reliquum vulgus, &
Nathinæi,& omnis Iſrael in ciuitatibus ſuis.

CAP. VIII.

1 ET venerat menſis ſeptimus : filij autem
A Iſrael erant in ciuitatibus ſuis. Congre-
gatuſque eſt omnis populus, quaſi vir vnus,
ad plateam, quæ eſt ante portam aquarum :
& dixerunt Eſdræ ſcribæ , vt afferret Librū
legis Moyſi , quam pręceperat Dn̄s Iſraeli .
2 *Attulit ergo Eſdras ſacerdos legem coram
multitudine virorum , & mulierum , cun-
ctiſq; qui poterant intelligere , in die prima
3 menſis ſeptimi. *Et legit in eo aperte in pla-
tea,quæ erat ante portā aquarum , de mane
vſque ad mediā diem in conſpectu virorū ,
& mulierum, & ſapientium : & aures omnis
4 populi erant erectæ ad Librū. *Stetit autem
Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum, quem
B fecerat ad loquendum: & ſteterunt iuxta eū
Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria , &
Helcia,& Maaſia, ad dexteram eius: & ad ſi-
niſtram,Phadaia,Miſael, & Melchia, & Ha-
ſum,& Hasbadana, Zacharia,& Moſollam .
5 *Et aperuit Eſdras Librum corā omni po-
pulo: ſuper vniuerſum quippe populū emi-
nebat : & cū aperuiſſet eum,ſtetit omnis po-
pulus ,

pulus. * Et benedixit Esdras Domino Deo 6
magno: & respondit omnis populus: Amen,
Amen, eleuans manus suas, & incuruati sũt,
& adorauerunt Deum proni in terrã. *Por- 7
rò Iosue, & Bani, & Serebia, Iamin, Accub,
Septhai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Ioza-
bed, Hanan, Phalaia, Leuitæ, silentium facie-
bant in populo ad audiendam legem: popu-
lus autem stabat in gradu suo. * Et legerunt 8
in Libro legis Dei distinctè, & apertè ad in-
telligendum: & intellexerunt cũ legeretur.
*Dixit autem Nehemias (ipse est Athersa- 9
tha) & Esdras sacerdos, & scriba, & Leuitæ C
interpretantes vniuerso populo: Dies sancti-
ficatus est Domino Deo nostro, nolite luge-
re, & nolite flere. Flebat enim omnis popu-
lus, cũ audiret verba legis. *Et dixit eis: Ite, 10
comedite pinguia, & bibite mulsum, & mit-
tite partes his, qui non præparauerunt sibi:
quia sanctus dies Domini est, & nolite con-
tristari: gaudium etenim Domini est forti-
tudo nostra. *Leuitę autẽ silentiũ faciebant 11
in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies
sanctus est, & nolite dolere. * Abijt itaque 12
omnis populus, vt comederet, & biberet, &
mitteret partes, & faceret lætitiam magnã:
quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.
*Et in die secundo congregati sunt princi- 13
pes familiarum vniuersi populi, Sacerdotes,
& Leuitæ ad Esdram scribam, vt interpreta-
retur eis verba Legis. * Et inuenerunt scri- 14
ptum in Lege præcepisse Dominum in ma-
nu Moysi, vt habitent filij Israel in taberna-
culis, in die solemni, mense septimo: * & vt 15
prædicent, & diuulgent vocem in vniuersis D
vrbibus suis, & in Ierusalem, dicentes: Egre-
dimini in montem, & afferte frondes oliuæ,
& frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti,
& ramos palmarum, & frondes ligni nemo-
rosi, vt fiant tabernacula, sicut scriptum est.
*Et ingressus est populus, & attulerunt. Fe- 16
ceruntq; sibi tabernacula vnusquisq; in do-
mate suo, & in atrijs suis, & in atrijs domus
Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea
portæ Ephraim. *Fecit ergo vniuersa eccle- 17
sia eorum, qui redierãt de captiuitate, taber-
nacula, & habitauerunt in tabernaculis: non
enim fecerant à diebus Iosue filij Nun, tali-
ter filij Israel vsque ad diem illum. Et fuit
lætitia magna nimis. * Legit autem in Li- 18
bro legis Dei per dies singulos, à die primo
vsque ad diem nouissimum, & fecerunt so-
lemnitatem septem diebus, & in die octauo
collectam iuxta ritum.

CAP. IX.

IN die autem vigesimoquarto mensis hu- 1
ius conuenerũt filij Israel in ieiunio, & in A
saccis, & humus super eos. * Et separatum 2
est semen filiorum Israel ab omni filio alie-
nigena, & steterunt, & confitebantur pecca-
3 ta sua, & iniquitates patrum suorum. * Et
cõsurrexerunt ad standũ: & legerunt in vo-
lumine Legis Dñi Dei sui, quater in die, &
quater confitebãtur: & adorabãt Dñm Deũ
4 suum. *Surrexerunt autẽ super gradũ Leui-
tarum Iosue, & Bani, & Cedmihel, Sabania,
Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani: & clama-
uerunt voce magna ad Dñm Deum suum.
5 *Et dixerũt Leuitæ Iosue, & Cedmihel, Bõ-
ni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phatha-
hia: Surgite, benedicite Dño Deo vestro ab
æterno vsq; in ęternũ: & benedicant nomini
gloriæ tuæ excelso in omni benedictione, &
6 laude. *Tu ipse, Dñe, solus tu fecisti cœlum,
B & cœlum cœlorũ, & omnem exercitum eo-
rum: terram, & vniuersa, quę in ea sunt: ma-
ria, & omnia, quæ in eis sunt, & tu viuificas
7 omnia hæc, & exercitus cœli te adorat. *Tu
ipse, Dñe Deus, qui elegisti Abram, & a edu-
xisti eum de igne Chaldæorum, & posuisti a Gen. 11. d. 31.
8 nomen eius Abraham. *Et inuenisti cor eius
fidele coram te: & percussisti cum eo fœdus
vt dares ei Terram Chananæi, Hethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Iebusæi, & Ger-
gesæi, vt dares semini eius: & implesti verba
9 tua, quoniã iustus es. *Et vidisti afflictionem
patrum nostrorum in Ægypto: clamorẽque
10 eorũ audisti super Mare rubrũ. *Et dedisti
signa, atq; portẽta in Pharaone, & in vniuer-
sis seruis eius, & in omni populo terrę illius:
cognouisti enim quia superbè egerãt contra
eos: & fecisti tibi nomen, sicut & in hac die.
11 *Et mare diuisisti ante eos, & transierunt
per medium maris in sicco: persecutores au-
tem eorum proiecisti in profundum, quasi
12 lapidẽ in aquas validas. *Et in columna nu-
C bis ductor eorum fuisti per diem, & in colũ-
na ignis per noctem, vt appareret eis via, per
13 quam ingrediebantur. *Ad montem quoq;
Sinai descẽdisti, & locutus es cum eis de cœ-
lo, & dedisti eis iudicia recta, & legem verita-
14 tis, ceremonias, & præcepta bona: *& sabba-
tũ sanctificatum tuũ ostendisti eis & mãda-
ta, & ceremonias, & legem præcepisti eis in
15 manu Moysi serui tui. *Panẽ quoq; de cœlo
dedisti eis in fame eorum, & aquam de petra
eduxisti eis sitientibus, & dixisti eis, vt ingre-
derentur, & possiderent terram, super quam
16 leuasti manum tuam, vt traderes eis. * Ipsi
vero, & patres nostri superbè egerunt, & in-
durauerunt ceruices suas, & non audierunt
17 mandata tua. *Et noluerunt audire, & non
sunt recordati mirabilium tuorũ, quæ fece-
rat eis. Et indurauerunt ceruices suas, & de-
derunt caput, vt cõuerterentur ad seruitutẽ
D suam, quasi per contẽtionem. Tu autẽ Deus
propitius, & clemens, & misericors, & longa-
nimis, & multæ miserationis nõ dereliquisti
18 eos, *& quidẽ cum fecissent sibi vitulũ con-
flatilem, & dixissent: Iste est Deus tuus, qui

eduxit te de Aegypto:feceruntque blasphe-
mias magnas. * Tu autem in misericordijs 19
tuis multis non dimisisti eos in deserto : co-
lumna nubis non recessit ab eis per diem, vt
duceret eos in viam & columna ignis per
noctem, vt ostenderet eis iter per quod in-
grederetur. * Et spiritum tuum bonum de- 20
disti, qui doceret eos, & manna tuum non
prohibuisti ab ore eorum , & aquam dedisti
eis in siti. *Quadraginta annis pauisti eos in 21
deserto , nihilque eis defuit : vestimenta eo-
rum non inueterauerunt , & pedes eorum
non sunt attriti. *Et dedisti eis regna,& po- 22
pulos, & partitus es eis sortes, & possederunt
terram Sehon ,& terram regis Hesebon , &
terram Og regis Basan.* Et multiplicasti fi- 23
lios eorum sicut stellas cœli, & adduxisti
eos ad terram , de qua dixeras patribus eo-
rum,vt ingrederentur,& possiderent . * Et 24
venerunt filij,& possederunt terram, & hu- E
miliasti coram eis habitatores terræ Chana-
næos, & dedisti eos in manu eorum, & reges
eorum, & populos terræ,vt facerent eis , si-
cut placebat illis . * Ceperunt itaque vrbes 25
munitas & humum pinguem , & possede-
runt domos plenas cunctis bonis , cisternas
ab alijs fabricatas , vineas , & oliueta , & li-
gna pomifera multa : & comederunt, & sa-
turati sunt, & impinguati sunt , & abunda-
uerũt delicijs in bonitate tua magna. *Pro- 26
uocauerunt autem te ad iracundiam , & re-
cesserunt à te , & proiecerunt legem tuam
post terga sua : & prophetas tuos occide-
runt, qui contestabantur eos,vt reuerteren-
tur ad te: feceruntque blasphemias grandes .
*Et dedisti eos in manu hostium suorum, 27
& afflixerunt eos. Et in tempore tribulatio-
nis suæ clamauerunt ad te,& tu de cœlo au-
disti , & secundum miserationes tuas multas
dedisti eis saluatores , qui saluarent eos de
manu hostium suorum. *Cũque requieuis- 28
sent,reuersi sunt vt facerent malum in con- F
spectu tuo : & dereliquisti eos in manu ini-
micorum suorum, & possederunt eos. Con-
uersique sunt & clamauerunt ad te : tu autẽ
de cœlo exaudisti , & liberasti eos in miseri-
cordijs tuis, multis temporibus . * Et conte- 29
status es eos,vt reuerterentur ad Legem tuã.
Ipsi vero superbè egerunt,& non audierunt
mandata tua,& in iudicijs tuis peccauerunt,
quæ faciet homo , & viuet in eis : & dede-
runt humerum recedentem , & ceruicem
suam indurauerunt,nec audierunt. *Et pro 30
traxisti super eos annos multos, & contesta-
tus es eos in spiritu tuo per manum prophe-
tarum tuorum:& non audierunt,& tradidi-
sti eos in manu populorum terrarum . * In 31
misericordijs autem tuis plurimis non feci-
sti eos in consumptionem , nec dereliquisti
eos : quoniam Deus miserationum, & cle-
32 mens es tu. * Nunc itaque Deus noster ma-
gne,fortis, & terribilis,custodiens pactum,&
misericordiam , ne auertas à facie tua omnẽ
laborem , qui inuenit nos, reges nostros, &
G principes nostros , & sacerdotes nostros , &
prophetas nostros , & patres nostros , & om-
nem populum tuũ à diebus regis Assur vs-
33 que in diem hanc . * Et tu iustus es in om-
nibus,quæ venerunt super nos : quia verita-
34 tem fecisti, nos autem impie egimus . * Re-
ges nostri , principes nostri , sacerdotes no-
stri,& patres nostri non fecerunt legẽ tuam ,
& non attenderunt mãdata tua, & testimo-
35 nia tua , quæ testificatus es in eis. *Et ipsi in
regnis suis,& in bonitate tua multa , quam
dederas eis , & in terra latissima , & pingui ,
quam tradideras in conspectu eorum , non
seruierunt tibi , nec reuersi sunt à studijs suis
36 pessimis . * Ecce nosipsi hodie serui sumus :
& terra,quam dedisti patribus nostris,vt co-
mederent panem eius,& quę bona sunt eius ,
37 & nosipsi serui sumus in ea . * Et fruges eius
multiplicantur regibus, quos posuisti super
nos propter peccata nostra , & corporibus
nostris dominantur, & iumentis nostris se-
cundum voluntatem suam, & in tribulatio-
38 ne magna sumus. * Super omnibus ergo his
nosipsi percutimus fędus, & scribimus, & si-
gnant principes nostri, Leuitæ nostri, & Sa-
cerdotes nostri .

CAP. X.

1 Signatores autem fuerunt , Nehemias,
A Athersatha filius Hachelai , & Sedecias ,
2 Saraias, Azarias, Ieremias, * Pheshur,Ama-
3 rias, Melchias , * Hattus,Sebenia, Melluch ,
4 * Harem, Marimuth , Obdias , * Daniel ,
5 Genthon, Baruch, * Mosollam, Abia, Mia-
6 min, * Maazia, Belgai , Semeia : hi sacerdo-
7 tes . * Porrò Leuitæ, Iosue filius Azaniæ ,
8 Bennui de filijs Henadad, Cedmihel , * &
9 fratres eorum , Sebenia , Odaia , Celitha ,
10 Phalaia, Hanan , * Micha , Rohob , Hase-
11 bia , * Zachur, Serebia,Sanabia , * Odaia ,
12 Bani, Baninu .
13 * Capita populi,Pharos, Phathathmoab ,
14 Aelam, Zethu,Bani,*Bonni, Azgad,Bebai,
15 *Adonai, Begoai , Adin , * Ater, Hezecia,
16 Azur , Odaia , Hasum, Besai , * Hareph ,
17 Anathoth, Nebai, *Megphias , Mosollam ,
18 Hazir , * Mesizabel, Sadoc, Ieddua, *Phel-
19 tia, Hanan, Anaia, *Osee, Hanania, Hasub ,
20 *Alohes, Phalea , Sobec, * Rehum , Haseb-
21 nat,Maasia, *Echaia, Hanan,Anan , *Mel-
22 luc , Haran , Baana : & reliqui de populo ,
23 Sacerdotes, Leuitæ , ianitores , & cantores ,
24 Nathinæi, & omnes, qui se separauerunt de
25 populis terrarum ad legẽ Dei, vxores eorũ ,
26 filij eorum, & filiæ eorum, * omnes,qui po-
27 terant sapere spondentes pro fratribus suis,
28 optimates eorum , & qui veniebant ad pol-
licen-

licendum, & iurandum vt ambularent in B
lege Dei, quam dederat in manu Moysi ser-
ui Dei, vt facerent & custodirent vniuersa
mandata Domini Dei nostri, & iudicia eius,
& ceremonias eius, * & vt non daremus fi- 30
lias nostras populo terræ, & filias eorum non
acciperemus filijs nostris. * Populi quoque 31
terræ, qui important venalia, & omnia ad
vsum, per diem sabbati, vt vendant, non ac-
cipiemus ab eis in sabbato, & in die sanctifi-
cato. Et dimittemus annum septimum, &
exactionem vniuersę manus.* Et statuemus 32
super nos præcepta, vt demus tertiam par- C
tem sicli per annũ ad opus domus Dei no-
stri, *ad panes propositionis, & ad sacrificiũ 33
sempiternum, & in holocaustũ sempiternũ
in sabbatis, in calẽdis, in solemnitatibus, & in
sanctificatis, & pro peccato: vt exoretur pro
Israel, & in omnem vsum domus Dei nostri.
* Sortes ergo misimus super oblationem li- 34
gnorũ inter Sacerdotes, & Leuitas, & popu-
lum, vt inferrentur in domũ Dei nostri per
domos patrum nostrorum, per tempora, à
temporibus anni vsque ad annum: vt arde-
rent super altare Domini Dei nostri, sicut
scriptum est in lege Moysi: * & vt afferre- 35
mus primogenita terræ nostræ, & primitiua
vniuersi fructus omnis ligni, ab anno in an-
num, in domo Domini, *& primitiua filio- 36
rum nostrorum, & pecorum nostrorum, si- D
cut scriptum est in lege, & primitiua boum
nostrorum, & ouium nostrarum, vt offer-
rentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus qui
ministrant in domo Dei nostri: * & primi- 37
tias ciborum nostrorum, & libaminum no-
strorum, & poma omnis ligni, vindemiæ
quoq; & olei afferemus Sacerdotibus ad ga-
zophylacium Dei nostri, & decimam par-
tem terræ nostræ Leuitis. Ipsi Leuitæ deci-
mas accipient ex omnibus ciuitatibus ope-
rum nostrorum.* Erit autem Sacerdos filius 38
Aaron cum Leuitis in decimis Leuitarum, &
Leuitæ offerent decimam partem decimæ
suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium
in domum thesauri. * Ad gazophylacium 39
enim deportabunt filij Israel, & filij Leui
primitias frumenti, vini, & olei, & ibi erunt
vasa sanctificata, & Sacerdotes, & cantores,
& ianitores, & ministri, & non dimittemus
domum Dei nostri.

CAP. XI.

HAbitauerunt autem principes populi 1
in Ierusalem: reliqua vero plebs misit A
sortem, vt tolleret vnam partem de decem,
qui habitaturi essent in Ierusalẽ ciuitate sã-
cta, nouem vero partes in ciuitatibus.* Bene- 2
dixit autẽ populus omnibus viris, qui se spõ-
te obtulerant, vt habitarent in Ierusalẽ. * Hi 3
sunt itaque principes prouinciæ, qui habita-
uerunt in Ierusalem, & in ciuitatibus Iuda.
Habitauit autem vnusquisque in possessio-
ne sua, in vrbibus suis, Israel, Sacerdotes,
Leuitæ, Nathinæi, & filij seruorum Salomo-
4 nis. * Et in Ierusalem habitauerunt de filijs
Iuda, & de filijs Beniamin: de filijs Iuda,
Athaias filius Aziam, filij Zachariæ, filij
Amariæ, filij Saphatiæ, filij Malaleel: de filijs
5 Phares, *Maasia filius Barucha, filius Chol-
hoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioia-
6 rib, filius Zachariæ, filius Silonitis: * omnes
hi filij Phares, qui habitauerunt in Ierusa-
lem, quadringenti sexaginta octo viri for-
7 tes. * Hi sunt autem filij Beniamin: Sellum
B filius Mosollam, filius Ioed, filius Phadaia,
filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius
8 Isaia, * & post eum Gebbai, Sellai, nongenti
9 vigintiocto, * & Ioel filius Zechri præposi-
tus eorum, & Iudas filius Senua super ciuita-
10 tem secundus. * Et de sacerdotibus, Idaia fi-
11 lius Ioarib, Iachin, * Saraia filius Helciæ, fi-
lius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth,
12 filius Achitob princeps domus Dei, *& fra-
tres eorum facientes opera templi: octingen-
ti viginti duo. Et Adaia filius Ieroham, fi-
lius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, fi-
13 lius Pheshur, filius Melchiæ, *& fratres eius
principes patrum: ducẽti quadraginta duo.
Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius
14 Mosollamoth, filius Emmer, * & fratres eo-
rum potentes nimis: centum vigintiocto, &
15 præpositus eorum Zabdiel filius potentiũ.
Et de Liuitis Semeia filius Hasub, filius Aza-
16 ricam, filius Hasabia, filius Boni, * & Saba-
C thai, & Iozabed, super omnia opera, quæ
erant forinsecus in domo Dei, à principi-
17 bus Leuitarum. * Et Mathania filius Mi-
cha, filius Zebedei, filius Asaph princeps ad
laudandum, & ad confitendum in oratione,
& Bechecia secundus de fratribus eius, &
Abda filius Samua, filius Galaa, filius Idi-
18 thum: *omnes Leuitę in ciuitate sancta du-
19 cẽti octogintaquatuor. *Et ianitores, Acub,
Telmon, & fratres eorum, qui custodiebant
20 ostia, centum septuaginta duo. * Et reliqui
ex Israel Sacerdotes, & Leuitæ in vniuersis
ciuitatibus Iuda, vnusquisque in possessione
21 sua. * Et Nathinæi, qui habitabãt in Ophel,
22 & Siaha, & Gaspha de Nathinæis. * Et epi-
scopus Leuitarum in Ierusalem, Azzi filius
Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius
Michæ. De filijs Asaph, cantores in ministe-
23 rio domus Dei. * Præceptum quippe regis
super eos erat, & ordo in cantoribus per dies
24 singulos, & de Phathahia filius Mesezebel,
D de filijs Zara filij Iuda in manu regis, iuxta
25 omne verbum populi, * & in domibus per
omnes regiones eorum. * De filijs Iuda habi-
tauerunt in Cariatharbe & in filiabus eius:
& in Dibon, & in filiabus eius: & in Cabseel,
26 & in viculis eius, *& in Iesue, & in Molada,

& in Bethphaleth, & in Haſerſual, & in 27
Berſabee,& in filiabus eius, *& in Siceleg,& 28
in Mochona,& in filiabus eius, *& in Ram- 29
mon, & in Saraa, & in Ierimuth, * Zanoa, 30
Odollam, & in villis earum, Lachis, & re-
gionibus eius, & Azeca, & filiabus eius. Et
manſerunt in Berſabee vſq; ad vallem En-
nom.*Filij autem Beniamin,à Geba,Mech- 31
mas,& Hai,& Bethel, & filiabus eius. *Ana- 32
thot,Nob,Anania, *Aſor, Rama,Gethaim, 33
Hadid, Seboim, & Neballat, Lod,& Ono 34
valle artificum.*Et de Leuitis portiones Iu- 35
dæ, & Beniamin.

CAP. XII.

HI ſunt autem Sacerdotes, & Leuitæ, 1
qui aſcenderunt cum Zorobabel filio A
Salathiel, & Ioſue: Saraia, Ieremias, Eſdras,
*Amaria, Melluch,Hattus,*Sebenias,Rheū, 2
Merimuth, *Addo, Genthon, Abia, *Mia- 3
mim,Madia,Belga, *Semeia,& Ioarib, Idaia, 4
Sellum, Amoc,Helcias, *Idaia. Iſti principes 5
Sacerdotum, & fratres eorum in diebus Io- 6
ſue. * Porrò Leuitæ, Ieſua, Bennui, Cedmi- 7
hel, Sarebia, Iuda, Mathanias, ſuper hym- 8
nos ipſi, & fratres eorum: * & Becbecia at- 9
que Hanni, & fratres eorum vnuſquiſque in
officio ſuo. *Ioſue autem genuit Ioacim, & 10
Ioacim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Io-
iada. * & Ioiada genuit Ionathan, & Iona- 11
than genuit Ieddoa. *In diebus autem Ioa- 12
cim erant Sacerdotes, & principes familia-
rum: Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania: 13
*Eſdræ,Moſollam: Amariæ,Iohanan. *Mi- 14
licho, Ionathan,Sebeniæ, Ioſeph: *Haram, 15
Edna: Maraioth,Helci. *Adaiæ, Zacharia, 16
Genthon,Moſollam: * Abiæ, Zechri, Mia- 17
min,& Moadiæ, Phelti: *Belgæ, Sammua: 18
Semaiæ,Ionathan, * Ioiarib, Mathanai: Io- 19
daiæ,Azzi: *Sellai,Celai: Amoc,Heber:Hel- 20
ciæ, Haſebia: Idaiæ, Nathanael * Leuitæ in 21
diebus Eliaſib, & Ioiada,& Iohanan,& Ied- 22
doa ſcripti principes familiarum, & Sacer- B
dotes in regno Darij Perſę.*Filij Leui prin- 23
cipes familiarum, ſcripſit in Libro verbo-
rum dierum, & vſque ad dies Ionathan, filij
Eliaſib. * Et principes Leuitarum,Haſebia, 24
Serebia, & Ioſue filius Cedmihel: & fratres
eorum per vices ſuas, vt laudarent, & con-
fiterentur iuxta præceptum Dauid viri Dei,
& obſeruarent æque per ordinem. *Matha- 25
nia, & Becbecia, Obedia, Moſollam, Tel-
mon, Accub cuſtodes portarum & veſtibu-
lorum ante portas. * Hi in diebus Ioacim 26
filii Ioſue, filij Ioſedech, & in diebus Nehe-
miæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis ſcribæque.
*In dedicatione autem muri Ieruſalem re- 27
quiſierunt Leuitas de omnibus locis ſuis, vt
adducerent eos in Ieruſalem, & facerent de-
dicationem & lætitiā in actione gratiarum,
& cantico, & in cymbalis, & pſalterijs, & ci-
28 tharis. *Congregati ſunt autem filij canto-
rum de campeſtribus circa Ieruſalem, & de
29 villis Nethuphati, * & de domo Galgal, &
de regionibus Geba,& Azmaueth: quoniam
villas ædificauerunt ſibi cantores in circui-
30 tu Ieruſalem. * Et mundati ſunt Sacerdo-
C tes, & Leuitæ, & mundauerunt populum,
31 & portas,& murum. *Aſcendere autem fe-
ci principes Iuda ſuper murum, & ſtatui
duos magnos choros laudantium. Et ierunt
ad dexteram ſuper murum ad portam ſter-
32 quilinij. * Et iuit poſt eos Oſaias, & media
33 pars principum Iuda, * & Azarias, Eſdras,
& Moſollam, Iudas,& Beniamin,& Semeia,
34 & Ieremias. * Et de filijs ſacerdotum in tu-
bis, Zacharias filius Ionathan,filius Semeia,
filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Ze-
35 chur, filius Aſaph, *& fratres eius Semeia,
& Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Natha-
nael, & Iudas, & Hanani, in vaſis cantici
Dauid viri Dei: & Eſdras ſcriba ante eos in
36 in porta Fontis. *Et contra eos aſcenderunt
in gradibus ciuitatis Dauid in aſcenſu muri
ſuper domum Dauid, & vſque ad portam
37 Aquarum ad Orientem. * Et chorus ſecun-
dus gratias referentium ibat ex aduerſo, &
& ego poſt eum, & media pars populi ſuper
murum,& ſuper turrim furnorum,& vſque
38 ad murum latiſſimum, & ſuper portam
Ephraim, & ſuper portam antiquam, & ſu-
per portam piſcium, & turrim Hananeel, &
turrim Emath, & vſque ad portam gregis:
39 & ſteterunt in porta cuſtodiæ, * ſteterunt-
que duo chori laudantium in domo Dei, &
ego, & dimidia pars magiſtratuum mecum.
40 *Et ſacerdotes, Eliachim,Maaſia, Miamin,
Michea,Elioenai, Zacharia, Hanania in tu-
41 bis, * & Maaſia, & Semeia, & Eleazar, &
Azzi, & Iohanam, & Melchia, & Aelam, &
Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Iez-
42 raia præpoſitus: * & immolauerunt in die
illa victimas magnas, & lætati ſunt: Deus
enim lætificauerat eos lætitia magna, ſed &
vxores eorum,& liberi gauiſi ſunt,& audita
43 eſt lætitia Ieruſalem procul.*Recenſuerunt
quoque in die illa viros ſuper gazophylacia
theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad
decimas, vt introferrent per eos principes
ciuitatis in decore gratiarum actionis, Sa-
cerdotes,& Leuitas: quia lætificatus eſt Iuda
44 in Sacerdotibus, & Leuitis aſtantibus. * Et
cuſtodierunt obſeruationem Dei ſui, & ob-
ſeruationem expiationis, & cantores, & ia-
nitores iuxta præceptum Dauid,& Salomo-
45 nis filij eius,*quia in diebus Dauid & Aſaph
ab exordio erant principes conſtituti can-
torum in carmine laudantium, & confiten-
46 tium Deo.*Et omnis Iſrael,in diebus Zoro-
babel, & in diebus Nehemiæ dabant partes
cantoribus & ianitoribus per dies ſingulos,

& ſan-

& sanctificabant Leuitas, & Leuitæ sanctifi-
cabant filios Aaron.

C A P. XIII.

IN die autem illo lectum est in volumi- 1
ne Moysi audiente populo: & inuentum A
est scriptum in eo, quòd non debeant intro-
ire Ammonites, & Moabites in ecclesiam
Dei vsque in æternum: *eo quòd non occur- 2
rerint filijs Israel cum pane & aqua: & con-
duxerint aduersum eos Balaam, ad maledi-
cendum eis: & conuertit Deus noster ma-
ledictionem in benedictionem. * Factum 3
est autem, cum audissent legem, separaue-
runt omnem alienigenam ab Israel. * Et su- 4
per hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præ-
positus in gazophylacio domus Dei nostri,
& proximus Tobiæ. * Fecit ergo sibi gazo- 5
phylacium grande, & ibi erant ante eum re-
ponentes munera, & thus, & vasa, & de-
cimam frumenti, vini, & olei, & partes
Leuitarum, & cantorum, & ianitorum, &
primitias sacerdotales. * In omnibus au- 6
tem his non fui in Ierusalem, quia anno tri-
gesimo secundo Artaxerxis regis Babylo-
nis veni ad regem, & in fine dierum rogaui
regem. * Et veni in Ierusalem, & intellexi 7
malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ vt fa-
ceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei.
* Et malum mihi visum est valde. Et proie- 8
ci vasa domus Tobiæ foras de gazophyla- B
cio: *præcepiq; & emundauerunt gazophy- 9
lacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificiũ,
& thus. * Et cognoui quòd partes Leuitarũ 10
non fuissent datæ: & fugisset vnusquisque
in regionem suam de Leuitis, & cantoribus,
& de his, qui ministrabant: * & egi causam 11
aduersus magistratus, & dixi: Quare dere-
liquimus domum Dei? Et congregaui eos,
& feci stare in stationibus suis. * Et omnis 12
Iuda apportabat decimam frumenti, vini,
& olei in horrea. * Et cõstituimus super hor- 13
rea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc scribam,
& Phadaiam de Leuitis, & iuxta eos Hanan
filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam
fideles comprobati sunt, & ipsis creditæ sunt
partes fratrum suorum. * Memento mei 14
Deus meus pro hoc, & ne deleas miseratio-
nes meas, quas feci in domo Dei mei, & in
ceremonijs eius. * In diebus illis vidi in Iu- 15
da calcantes torcularia in sabbato, portantes
aceruos, & onerantes super asinos vinum,
& vuas, & ficus, & omne onus, & inferen-
tes in Ierusalem die sabbati. Et contestatus
sum vt in die qua vendere liceret, venderent.
* Et Tyrij habitauerunt in ea inferentes pi- 16
C sces, & omnia venalia: & vendebant in sab-
17 batis filijs Iuda in Ierusalem: * & obiurga-
ui optimates Iuda, & dixi eis: Quare est hæc
res mala, quam vos facitis & profanatis
18 diem Sabbati? * Numquid non hæc fecerunt
patres nostri, & adduxit Deus noster super
nos omne malum hoc, & super ciuitatem
hanc? Et vos additis iracundiam super Is-
19 rael violando Sabbatum. * Factum est au-
tem, cum quieuissent portæ Ierusalem in die
Sabbati, dixi: & clauserunt ianuas, &
præcepi vt non aperirent eas vsque post Sab-
batum: & de pueris meis constitui super
portas, vt nullus inferret onus in die Sabba-
20 ti. * Et manserunt negotiatores, & ven-
dentes vniuersa venalia foris Ierusalem se-
21 mel & bis. * Et contestatus sum eos, & di-
xi eis: Quare manetis ex aduerso muri? si se-
cundo hoc feceritis, manum mittam in vos.
Itaque ex tempore illo nõ venerunt in Sab-
22 bato. * Dixi quoque Leuitis vt mundaren-
tur, & venirent ad custodiendas portas, &
D sanctificandum diem Sabbati: & pro hoc
ergo memento mei Deus meus, & parce mi-
hi secundum multitudinem miserationum
23 tuarum. * & in diebus illis vidi Iudæos du-
centes vxores Azotidas, Ammonitidas, &
24 Moabitidas. * Et filij eorum ex media parte
loquebantur Azotice, & nesciebant loqui
Iudaice, & loquebantur iuxta linguam po-
25 puli, & populi. * Et obiurgaui eos, & ma-
ledixi. Et cecidi ex eis viros, & decaluaui
eos, & adiuraui in Deo, vt non darent filias
suas filijs eorum, & non acciperent de fi-
liabus eorum filijs suis, & sibimetipsis, di-
26 cens: * a Numquid non in huiuscemodi (a 3. Reg. 13. b. 7.)
re peccauit Salomon rex Israel? & certe in
gentibus multis non erat rex similis ei, & di-
lectus Deo suo erat, & posuit eum Deus re-
gem super omnem Israel: b & ipsum ergo (b 3. Reg. 11. a. 1.)
duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.
27 * Numquid & nos inobedientes faciemus
omne malum grande hoc vt præuaricemur
in Deo nostro, & ducamus vxores peregri-
28 nas? * De filijs autem Ioiada filij Eliasib sa-
cerdotis magni, gener erat Sanaballat Horo-
29 nites, quem fugaui à me. * Recordare Domi-
ne Deus meus aduersum eos, qui polluunt
sacerdotium, iusque Sacerdotale, & Leuiti-
30 cum. * Igitur mundaui eos ab omnibus alie-
nigenis, & constitui ordines Sacerdotum, &
Leuitarum, vnumquemque in ministerio
31 suo: * & in oblatione lignorum in tempori-
bus constitutis, & in primitiuis: memento
mei Deus meus in bonum. Amen.

Liber 3. & 4. Esdræ extra seriem librorum Canonicorum habentur infra. pag. 937.

LIBER

LIBER TOBIÆ.

CAPVT PRIMVM.

TObias ex tribu, & ciuitate Ne- 1
phthali (quæ est in superio- A
ribus Galilææ supra Naasson,
post viam, quæ ducit ad Occi-
dentem, in sinistro habens ci-
a 4. Reg. 17. a. 3. & 18. 9. uitatem Sephet) * a cum captus esset in die- 2
bus Salmanasar regis Assyriornm, in capti-
uitate tamen positus, viam veritatis non de-
seruit, * ita vt omnia, quæ habere poterat, 3
quotidie concaptiuis fratribus, qui erant ex
eius genere, impertiret. * Cumq; esset iunior 4
omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen
puerile gessit in opere. * Deniq; cum irent 5
a 2. Reg. 12. f. 28. omnes ad vitulos aureos. a quos Ieroboam
fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consor-
tia omnium, * sed pergebat in Ierusalem ad 6
templum Domini, & ibi adorabat Dominũ
Deum Israel, omnia primitiua sua, & deci- B
mas suas fideliter offerens, * ita vt in tertio 7
anno proselytis, & aduenis ministraret om-
nem decimationem. * Hæc, & his similia se- 8
cundum legem Dei puerulus obseruabat.
* Cum vero factus esset vir, accepit vxorem 9
Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium,
nomen suum imponens ei, * quem ab infan- 10
tia timere Deum docuit, & abstinere ab om-
ni peccato. * Igitur, cum per captiuitatem 11
deuenisset cum vxore sua, & filio in ciuita-
tem Niniuem cum omni tribu sua, (* cum 12
omnes ederent ex cibis Gentilium) iste custo-
diuit animam suam, & numquam contami-
natus est in escis eorum. * Et quoniam me- 13
mor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi C
Deus gratiam in conspectu Salmanasar re-
gis, * & dedit illi potestatem quocumque 14
vellet ire, habens libertatem quæcumque
15 facere voluisset. * Pergebat ergo ad omnes,
qui erant in captiuitate, & monita salutis
16 dabat eis. * Cum autem venisset in Rages
ciuitatem Medorum, & ex his, quibus hono-
ratus fuerat à rege, habuisset decem talenta
17 argenti: * & cum in multa turba generis sui
Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu
eius, sub chirographo dedit illi memoratum
18 pondus argenti. * Post multum vero tem-
poris, mortuo Salmanasar rege, cum regna-
ret Sennacherib filius eius pro eo, & filios Is-
19 rael exosos haberet in conspectu suo: * To-
bias quotidie pergebat per omnem cognatio-
nem suam, & consolabatur eos, diuidebat-
que vnicuique, prout poterat, de facultatibus
20 suis: * esurientes alebat, nudisq; vestimenta
D præbebat, & mortuis, atque occisis sepultu-
21 ram solicitus exhibebat. * a Denique cum
reuersus esset rex Sennacherib fugiens à Iu- a 4. Reg. 19. g. 35.
dæa plagam, quam circa eum fecerat Deus Eccl. 48. d.
propter blasphemiam suam, & iratus multos 24.
occideret ex filijs Israel, Tobias sepeliebat
22 corpora eorum. * At vbi nunciatum est regi,
iussit eum occidi, & tulit omnem substan-
23 tiam eius. * Tobias verò cum filio suo, &
cum vxore fugiens, nudus latuit, quia mul-
24 ti diligebant eum. * a Post dies vero quadra- a Es. 37. g.
gintaquinque occiderunt regem filij ipsius, 38.
25 * & reuersus est Tobias in domum suam, 2. Mac. 8.
omnisque facultas eius restituta est ei. c. 19.
2. Par. 32. e. 21.

CAP. II.

1 POsthæc verò, cum esset dies festus Domi-
A ni, & factum esset prandium bonum in
2 domo Tobiæ, * dixit filio suo: Vade, & adduc
aliquos

aliquos de tribu nostra,timẽtes Deũ, vt epu-
lentur nobiscum. *Cumque abijsset, reuersus 3
nũciauit ei,vnũ ex filijs Israel iugulatũ iace-
re in platea. Statimque exiliens de accubitu
suo,relinquens prandium, ieiunus peruenit
ad corpus: *tollensq; illud portauit ad domũ 4
suam occultè,vt dum sol occubuisset, cautè
sepeliret eum. *Cumque occultasset corpus, 5
manducauit panem cum luctu, & tremore,
* memorans illum sermonem, quem dixit 6
ª Amos 8. c. 20. 2. Mac. 1. d. 24. Dominus ª per Amos prophetam: Dies festi B
vestri conuertentur in lamentationem,& lu-
ctum. *Cum verò sol occubuisset,abijt,& se- 7
peliuit eum. *Arguebant autem eum omnes 8
proximi eius, dicentes: Iam huius rei causa
interfici iussus es, & vix effugisti mortis im-
ª Sup. 1. d. 23. perium,& iterum sepelis mortuos? *ª Sed To- 9
bias plus timens Deum,quã regem, rapiebat
corpora occisorum, & occultabat in domo
sua,& medijs noctibus sepeliebat ea. * Con- 10
tigit autem vt quadam die fatigatus à sepul-
tura veniens in domum suã,iactasset se iuxta
parietem,& obdormisset, & ex nido hirun- 11
dinum dormienti illi calida stercora incide-
rent super oculos eius,fieretq; cæcus. *Hanc 12
autem tentationem ideo permisit Dominus
euenire illi, vt posteris daretur exemplum
patientię eius,sicut & sancti Iob.*Nam cum 13
ab infantia sua semper Deum timuerit, &
mandata eius custodierit,non est contristatus C
contra Deum, quòd plaga cęcitatis euenerit
ei. * Sed immobilis in Dei timore perman- 14
sit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ
suæ. * Nam sicut beato Iob insultabant re- 15
ges,ita isti parentes, & cognati eius irridebãt
vitam eius,dicẽtes: *Vbi est spes tua,pro qua 16
eleemosynas,& sepulturas faciebas? *Tobias 17
vero increpabat eos,dicens: Nolite ita loqui:
*quoniã filij sanctorũ sumus,& vitam illam 18
expectamus,quã Deus daturus est his, qui fi-
dem suam numquam mutant ab eo. *Anna 19
vero vxor eius ibat ad opus textrinum quo-
tidie,& de labore manuũ suarũ victum, quẽ
consequi poterat,deferebat. * Vnde factum 20
est, vt hędum caprarum accipiens detulisset
domi. * Cuius cum vocem balantis vir eius 21
Deu. 22. a. 1. audisset, dixit: ª Videte,ne forte furtiuus sit,
reddite eum dominis suis, quia non licet no-
bis aut edere ex furto aliquid, aut continge-
ª Iob. 2. c. 9. re. * ª Ad hæc vxor eius irata respondit: 22
Manifestè vana facta est spes tua, & eleemo-
synæ tuæ modo apparuerunt. * Atq; his,& 23
alijs huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

CAP. III.

TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare 1
cum lacrymis, *dicens: Iustus es Domi- 2
ne,& omnia iudicia tua iusta sunt, & omnes A
vitę tuę,misericordia,& veritas,& iudicium.
* Et nunc Domine memor esto mei, & ne 3
vindictam sumas de peccatis meis, neque re-
minisciaris delicta mea, vel parentum meo-
4 rum. * ª Quoniam non obediuimus præce- ª Deu. 28. e. 15.
ptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem,
& captiuitatem, & mortem, & in fabulam,
& in improperium omnibus nationibus, in
5 quibus dispersisti nos. * Et nunc Domine
magna iudicia tua, quia non egimus secun-
dum præcepta tua, & non ambulauimus
6 synceriter coram te. * Et nunc Domine se-
cundum voluntatem tuam fac mecũ,& prę-
cipe in pace recipi spiritum meum: expedit
B enim mihi mori magis,quam viuere. * Eadẽ
7 itaque die contigit, vt Sara filia Raguelis in
Rages ciuitate Medorũ, & ipsa audiret im-
8 properiũ ab vna ex ancillis patris sui, * quo-
niam tradita fuerat septem viris, & dæmo-
nium nomine Asmodæus occiderat eos,mox
9 vt ingressi fuissent ad eam. * Ergo cum pro
culpa sua increparet puellam, respondit ei,
dicens: Amplius ex te non videamus filium,
aut filiam super terrã, interfectrix virorum
10 tuorum. * Numquid & occidere me vis, si-
cut iam occidisti septem viros? Ad hanc vo-
cem perrexit in superius cubiculum domus
suæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non
11 manducauit, neque bibit: * sed in oratione
persistens cum lacrymis deprecabatur Deũ
12 vt ab isto improperio liberaret eam. * Fa-
ctum est autem die tertia, dum compleret
13 orationem, benedicens Dominum, * dixit:
C Benedictum est nomen tuum, Deus patrum
nostrorum: qui cum iratus fueris,misericor-
diam facies, & in tempore tribulationis pec-
14 cata dimittis his, qui inuocant te. * Ad te,
Domine, faciem meam conuerto, ad te ocu-
15 los meos dirigo. * Peto Domine vt de vin-
culo improperij huius absoluas me, aut cer-
16 te desuper terram eripias me. * Tu scis, Do-
mine,quia numquam concupiui virum, &
mundam seruaui animã meam ab omni cõ-
17 cupiscẽtia. *Nũquã cum ludentibus miscui
me: neque cum his,qui in leuitate ambulãt,
18 participẽ me prębui. *Virum autem cum ti-
more tuo,non cum libidine mea consensi su-
19 scipere. *Et,aut ego indigna fui illis, aut illi
forsitã me nõ fuerũt digni: quia forsitã viro
20 alij conseruasti me. *Nõ est enim in hominis
21 potestate consilium tuum. *Hoc autem pro
D certo habet omnis, qui te colit, quòd vita
eius,si in probatione fuerit, coronabitur: si
autẽ in tribulatione fuerit,liberabitur:& si in
correptione fuerit, ad misericordiam tuam
22 venire licebit. * Non enim delectaris in per-
ditionibus nostris:quia post tempestatẽ,tran-
quillum facis:& post lacrymationem, & fle-
23 tum, exultationem infundis. *Sit nomẽ tuũ
24 Deus Israel benedictũ in sæcula. * In illo tẽ-
pore exauditæ sunt preces amborum in con-
25 spectu gloriæ summi Dei: *& missus est An-
gelus Domini sanctus Raphael, vt curaret
eos

eos ambos, quorum vno tempore sunt ora-
tiones in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IV.

IGitur cum Tobias putaret orationem suā 1
exaudiri, vt mori potuisset, vocauit ad se A
Tobiam filium suum, *dixitque ei: „Audi fi- 2 [„Eccl. 7. c. 29.]
li mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi
fundamentum construe. *Cū acceperit Deus 3
animam meam, corpus meum sepeli: „& ho- [„Exo. 20. b. 12.]
norem habebis matri tuæ omnibus diebus
vitæ eius: *memor enim esse debes, quæ, & 4
quanta pericula passa sit propter te in vtero
suo. *Cum autem & ipsa compleuerit tem- 5
pus vitæ suæ, sepelias eā circa me. *Omnibus 6
autem diebus vitæ tuę in mente habeto Deū: B
& caue ne aliquando peccato consentias, &
prætermittas præcepta Domini Dei nostri.
*„Ex substātia tua fac eleemosynam, & noli 7 [„Luc. 14. c. 13. Prou. 3. b. 9. Eccl. 4. a. 1. & 14. b. 13. Eccl. 35. a. 4.]
auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita
enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domi-
ni. *Quo modo potueris, ita esto misericors. 8
*Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si 9
exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter
impertiri stude. *Præmiū enim bonum tibi 10
thesaurizas in die necessitatis. * „quoniam 11 [„Eccl. 29. c. 13.]
eleemosyna ab omni peccato, & à morte li-
berat, & non patietur animā ire in tenebras.
*Fiducia magna erit coram summo Deo 12
eleemosyna omnibus facientibus eam. *„At- 13 [„1. Thes. 4. a. 3.]
tende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, & C
præter vxorem tuam numquā patiaris cri-
men scire. *Superbiam numquā in toto sen- 14
su, aut in tuo verbo dominari permittas: „in
ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.
*„Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, 15 [„Gen. 3. a. 5.]
statim ei mercedē restitue, & merces merce- [„Leu. 19. c. 13. Deu. 24. c. 14.]
narij tui apud te omnino non remaneat.
*„Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu 16
aliquando alteri facias. *„Panem tuum cum 17 [Mat. 7. b. 12.]
esurientibus, & egenis comede, & de vestimē-
tis tuis nudos tege. *Panem tuum, & vinum 18 [„Luc. 6. d. 31.]
tuum super sepulturā iusti constitue, & noli [„Luc. 14. c. 24.]
ex eo manducare, & bibere cū peccatoribus,
*consilium semper à sapiente perquire. 19
*Omni tempore benedic Deum: & pete ab 20
eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua
in ipso permaneant. *Indico etiam tibi, fili 21
mi, dedisse me decē talenta argenti, dū adhuc
infantulus esses, Gabelo, in Rages ciuitate
Medorum, & chirographum eius apud me
habeo: *& ideo perquire quo modo ad eum 22
peruenias, & recipias ab eo supra memora-
tum pondus argenti, & restituas ei chirogra-
phum suum. *Noli timere, fili mi: pauperem 23
quidem vitam gerimus, sed multa bona ha- [„Ro. 8. d. 17.]
bebimus, si timuerimus Deum, & recesseri-
mus ab omni peccato, & fecerimus bene.

CAP. V.

TVnc respondit Tobias patri suo, & di- 1
xit: Omnia quæcumque præcepisti mihi A
2 faciam pater. *Quomodo autem pecuniam
hanc requiram, ignoro: ille me nescit, & ego
eum ignoro, quod signū dabo ei? Sed neque
viam, per quam pergatur illuc, aliquando
3 cognoui. *Tunc pater suus respondit illi,
& dixit: Chirographum quidem illius penes
me habeo: quod dum illi ostenderis, statim
4 restituet. *Sed perge nunc, & inquire tibi ali-
quem fidelem virum, qui eat tecum salua
mercede sua: vt dum adhuc viuo, recipias
5 eam. *Tunc egressus Tobias, inuenit iuuenē
splendidum, stantem præcinctum, & quasi
6 paratum ad ambulandū. *Et ignorans quòd
B Angelus Dei esset, salutauit eum, & dixit:
7 Vnde te habemus bone iuuenis? *At ille re-
spondit: Ex filijs Israel. Et Tobias dixit ei:
Nosti viam, quæ ducit in regionē Medorū?
8 *Cui respondit: Noui: & omnia itinera eius
frequenter ambulaui, & mansi apud Gabe-
lum fratrem nostrum: qui moratur in Rages
ciuitate Medorum, quæ posita est in monte
9 Ecbatanis. *Cui Tobias ait: Sustine me obse-
10 cro, donec hæc ipsa nunciē patri meo, *Tūc
ingressus Tobias, indicauit vniuersa hæc pa-
tri suo. Super quæ admiratus pater, rogauit,
11 vt introiret ad eum. *Ingressus itaque saluta-
uit eum, & dixit: Gaudium tibi sit semper.
12 *Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit,
qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non vi-
13 deo? *Cui ait iuuenis: *Forti animo esto, in
14 proximo est, vt à Deo cureris. *Dixit itaque
C illi Tobias: Numquid poteris perducere fi-
lium meum ad Gabellum in Rages ciuita-
tem Medorū? & cum redieris, restituam tibi
15 mercedem tuam. *Et dixit ei Angelus: Ego
16 ducam, & reducam eum ad te. *Cui Tobias
respōdit: Rogo te, indica mihi, de qua domo,
17 aut de qua tribu es tu? *Cui Raphael Ange-
lus dixit: Genus quęris mercenarij, an ipsum
18 mercenarium, qui cum filio tuo eat? *Sed ne
forte solicitum te reddam, ego sum Azarias
19 Ananiæ magni filius. *Et Tobias respondit:
Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris,
quòd voluerim cognoscere genus tuum.
20 *Dixit autem illi Angelus: Ego sanum du-
cam, & sanum tibi reducam filium tuum.
21 *Respondens autem Tobias ait: Bene am-
D buletis, & sit Deus in itinere vestro, & An-
22 gelus eius comitetur vobiscum. *Tunc pa-
ratis omnibus, quæ erant in via portanda, fe-
cit Tobias vale patri suo, & matri suæ, & am-
23 bulauerunt ambo simul. *„Cumque profe-
cti essent, cæpit mater eius flere, & dicere: Ba- [„Inf. 10. a. 4.]
culum senectutis nostræ tulisti, & transmisi-
24 sti à nobis. *Numquam fuisset ipsa pecunia,
25 pro qua misisti eum. *Sufficiebat enim no-
bis paupertas nostra, vt diuitias computare-
mus hoc, quod videbamus filium nostrum.
26 *Dixitque ei Tobias: Noli flere, saluus per-
ueniet filius noster, & saluus reuertetur ad
nos

ad nos,& oculi tui videbunt illum. *Credo 27
enim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei,
& bene disponat omnia,quæ circa eũ gerun-
tur,ita vt cũ gaudio reuertatur ad nos. *Ad 28
hãc vocẽ cessauit mater eius flere,& tacuit.

CAP. VI.

PRofectus est autẽ Tobias,& canis sequu- 1
tus est eum, & mansit prima mansione A
iuxta fluuiũ Tigris.*Et exiuit,vt lauaret pe- 2
des suos, & ecce piscis immanis exiuit ad de-
uorandum eum.*Quem expauescens Tobias 3
clamauit voce magna,dicens:Domine,inua-
dit me.*Et dixit ei Angelus:Apprehẽde brã- 4
chiam eius,& trahe eum ad te. Quod cũ fe-
cisset,attraxit eum in siccũ, & palpitare cę-
pit ante pedes eius. *Tunc dixit ei Angelus: 5
Exentera hunc piscẽ,& cor eius,& fel,& ie-
cur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad
medicamenta vtiliter. *Quod cum fecisset, 6
assauit carnes eius,& secum tulerunt in via:
cetera salierunt,quæ sufficerent eis, quousq;
peruenirent in Rages ciuitatem Medorum.
*Tunc interrogauit Tobias Angelum, & 7
dixit ei:Obsecro te Azaria frater,vt dicas mi-
hi, quod remedium habebunt ista, quæ de B
pisce seruare iussisti. *Et respondens Ange- 8
lus,dixit ei: Cordis eius particulam, si super
carbonrs ponas, fumus eius extricat omne
genus dęmoniorũ siue à viro,siue à muliere,
ita vt vltra non accedat ad eos. *Et fel valet 9
ad vngendos oculos,in quibus fuerit albugo,
& sanabuntur. *Et dixit ei Tobias: Vbi vis, 10
vt maneamus? *Respondensq; Angelus,ait: 11
Est hic Raguel nomine, vir propinquus de
tribu tua,& hic habet filiam nomine Saram,
sed neque masculum,neque feminam vllam
n Nu. 27. a. 8. & 36. a. 8. habet aliam præter eam. *n Tibi debetur om- 12
nis substantia eius,& oportet eam te accipe-
re coniugem. *Pete ergo eam à patre eius, 13
& dabit tibi eam in vxorem. *Tunc respon- 14
dit Tobias,& dixit:Audio quia tradita est se- C
ptem viris,& mortui sunt: sed & hoc audiui,
quia dæmonium occidit illos. *Timeo ergo, 15
ne forte & mihi hæc eueniant: & cum sim
vnicus parentibus meis, deponam senectutẽ
illorum cum tristitia ad inferos. *Tunc an- 16
gelus Raphael dixit ei: Audi me,& ostendã
tibi qui sunt,quibus præualere potest dęmo-
nium. *Hi namq; qui coniugium ita susci- 17
piũt,vt Deum à se,& à sua mente excludãt,
& suæ libidini ita vacent,sicut equus,& mu-
lus,quibus non est intellectus:habet potesta-
tem dæmonium super eos. *Tu autem cũ ac- 18
ceperis eam,ingressus cubiculũ, per tres dies
continens esto ab ea, & nihil aliud,nisi ora- D
tionibus vacabis cum ea. *Ipsa autem nocte, 19
incenso iecore piscis, fugabitur dæmonium.
*Secunda vero nocte in copulatione sancto- 20
rum patriarcharum admitteris. *Tertia au- 21
tem nocte benedictionẽ consequeris, vt filij
22 ex vobis procreentur incolumes. *Transa-
cta autem tertia nocte, accipies virginem
cum timore Domini,amore filiorum magis,
quàm libidine ductus, vt in semine Abrahæ
benedictionem in filijs consequaris.

CAP. VII.

1 INgressi sunt autem ad Raguelẽ,& susce-
A pit eos Raguel cum gaudio. *Intuensque
2 Tobiam Raguel: dixit Annæ vxori suæ:
Quàm similis est iuuenis iste consobrino
3 meo? *Et cum hæc dixisset,ait: Vnde estis
iuuenes fratres nostri? At illi dixerũt:Ex tri-
bu Nephthali sumus,ex captiuitate Niniue.
4 *dixitq;illis Raguel:Nostis Tobiam fratrem
5 meum? Qui dixerunt: Nouimus. *Cumque
multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem: Tobias,de quo interrogas,pa-
6 ter istius est. *Et misit se Raguel,& cum la-
B crimis osculatus est eum, & plorans supra
7 collum eius,*dixit:Benedictio sit tibi, fili mi,
8 quia boni,& optimi viri filius es. *Et Anna
vxor eius, & Sara ipsorum filia lacrymatæ
9 sunt. *Postquam autem locuti sunt, præce-
pit Raguel occidi arietẽ,& parari conuiuiũ.
Cumq; hortaretur eos discumbere ad pran-
10 dium, *Tobias dixit: Hic ego hodie non
manducabo,neque bibam, nisi prius petitio-
nem meam confirmes,& promittas mihi da-
11 re Saram filiam tuam. *Quo audito verbo
Raguel expauit, sciens quid euenerit illis se-
ptem viris,qui ingressi sunt ad eam; & time-
re cœpit ne forte & huic similiter continge-
C ret:& cum nutaret,& nõ daret petenti vllum
12 responsum, *dixit ei Angelus: Noli timere
dare eam isti, quoniam huic timenti Deum
debetur coniux filia tua:propterea alius non
13 potuit habere illã. *Tunc dixit Raguel:Nõ
dubito quòd Deus preces & lacrymas meas
14 in cõspectu suo admiserit. *Et credo quoniã
ideo fecit vos venire ad me,vt ista coniunge-
retur cognationi suæ n secundum legem n Nu. 26.b. 6.
Moysi:& nunc noli dubium gerere,quòd ti-
15 bi eam tradã. *Et apprehendens dexterã fi-
D liæ suæ,dextræ Tobiæ tradidit,dicens: Deus
Abraham, & Deus Isaac,& Deus Iacob vo-
biscũ sit, & ipse coniungat vos, impleatque
16 benedictionem suam in vobis. *Et accepta
charta, fecerunt conscriptionem coniugij.
17 *Et post hæc epulati sunt, benedicentes
18 Deũ.*Vocauitq;Raguel ad se Annam vxo-
rem suam,& præcepit ei,vt præpararet alte-
19 rum cubiculum.*Et introduxit illuc Saram
20 filiam suam,& lacrymata est.*Dixitque ei:
Forti animo esto filia mea: Dominus cęli det
tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

CAP. VIII.

1 POstquam vero cœnauerunt, introduxe-
2 runt iuuenem ad eam. *Recordatus ita-
A que Tobias sermonum Angeli, protulit de
cassidili suo partẽ iecoris,posuitq; eam super
car-

carbones viuos.*Tunc Raphael Angelus ap- 3
prehendit dæmoniū,& religauit illud in de-
serto superioris Ægypti.*Tunc hortatus est 4
virginem Tobias,dixitque ei: Sara, exurge,
& deprecemur Deum hodie,& cras, & secū-
dum cras: quia his tribus noctibus Deo iun-
gimur: tertia autem transacta nocte, in no- B
stro erimus cōiugio.* Filij quippe sanctorum 5
sumus, & non possumus ita coniungi, sicut
gentes,quæ ignorant Deum. *Surgentes au- 6
tem pariter, instanter orabant ambo simul,
vt sanitas daretur eis.*Dixitq; Tobias: Do- 7
mine Deus patrum nostrorum, benedicant
te cœli,& terræ,mareque & fontes, & flumi-
na & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.
a Ge.2.a.7. * aTu fecisti Adam de limo terræ,dedistiq;ei 8
adiutorium Heuam. * Et nunc Domine tu 9
scis,quia non luxuriæ causa accipio sororem
meā coniugem,sed sola posteritatis dilectio-
ne,in qua benedicatur nomen tuum in sęcu-
la sęculorū.*Dixit quoq; Sara: Miserere no- 10
bis Domine, miserere nobis, & consenesca-
mus ambo pariter sani. * Et factum est circa 11
pullorum cātum,accersiri iussit Raguel ser-
uos suos, & abierunt cum eo pariter, vt fo-
derent sepulchrum. *Dicebat enim:ne forte 12
simili modo euenerit ei, quo & ceteris illis C
septem viris,qui sunt ingressi ad eam. * Cū- 13
que parassent fossam, reuersus Raguel ad
vxorem suam,dixit ei; *Mitte vnā ex ancil- 14
lis tuis, & videat si mortuus est, vt sepeliam
eum,antequam illucescat dies.*At illa misit 15
vnam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubicu-
lum, reperit eos saluos, & incolumes, secum
pariter dormientes. * Et reuersa nunciauit 16
bonum nuncium:& benedixerunt Dominū,
Raguel videlicet, & Anna vxor eius, *& 17
dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Is-
rael,quia nō contigit quemadmodū putaba-
mus. *Fecisti enim nobiscum misericordiam 18
tuam,& exclusisti à nobis inimicū persequē-
tem nos. * Misertus es autem duobus vnicis. 19
Fac eos Dñe plenius benedicere te, & sacri- D
ficiū tibi laudis tuæ, & suæ sanitatis offerre,
vt cognoscat vniuersitas gentium,quia tu es
Deus solus in vniuersa terra.*Statimq; præ- 20
cepit seruis suis Raguel, vt replerent fossam,
quam fecerāt,priusquam elucesceret.*Vxo- 21
ri autem suæ dixit,vt instrueret conuiuium,
& præpararet omnia, quæ in cibos erant iter
agentibus necessaria. *Duas quoq; pingues 22
vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, &
parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisq;
amicis. * Et adiurauit Raguel Tobiam, vt 23
duas hebdomadas moraretur apud se. * De 24
omnibus autem,quæ possidebat Raguel, di-
midiam partem dedit Tobię,& fecit scriptu-
ram,vt pars dimidia,quæ supererat post obi-
tum eorum Tobiæ domino deueniret.

CAP. IX.

1 TVnc vocauit Tobias Angelū ad se,quē
A quidem hominem existimabat, dixitq;
ei: Azaria frater, peto vt auscultes verba
2 mea: * Si meipsum tradam tibi seruum,non
3 ero condignus prouidentiæ tuæ.*Tamē ob-
secro te, vt assumas tibi animalia, siue serui-
tia, & vadas ad Gabelum in Rages ciuitatē
Medorum:reddasq; ei chirographum suum,
& recipias ab eo pecuniam,& roges eum ve-
4 nire ad nuptias meas. * Scis enim ipse, quo-
B niam numerat pater meus dies:& si tradaue-
5 ro vna die plus,cotristatur anima eius. * Et
certe vides, quomodo adiurauit me Raguel,
cuius adiuramentum spernere non possum.
6 * Tunc Raphael assumens quatuor ex seruis
Raguelis,& duos camelos, in Rages ciuita-
tem Medorum perrexit: & inueniens Gabe-
lum,reddidit ei chirographum suum, & re-
7 cepit ab eo omnem pecuniam. * Indicauitq;
C ei de Tobia filio Tobię omnia quę gesta sūt:
8 fecitq; eum secum venire ad nuptias. * Cūq;
ingressus esset domū Raguelis, inuenit To-
biam discūbentē: & exiliens,osculati sunt se
inuicem: & fleuit Gabelus,benedixitq; Deū,
9 * & dixit:Benedicat te Deus Israel,quia filius
es optimi viri, & iusti, & timentis Deum, &
10 eleemosynas faciētis: *& dicatur benedictio
D super vxorē tuam,& super parentes vestros:
11 * & videatis filios vestros, & filios filiorum
vestrorum,vsque in tertiam,& quartam ge-
nerationem, & sit semen vestrum benedi-
ctum à Deo Israel, qui regnat in sæcula sæ-
12 culorū. * Cumq;omnes dixissent,Amen,ac-
cesserunt ad conuiuium: sed & cum timore
Domini nuptiarum conuiuium exercebāt.

CAP. X.

1 CVm verò moras faceret Tobias, causa
A nuptiarum, solicitus erat pater eius
Tobias, dicens: Putas quare moratur filius
2 meus, aut quare detentus est ibi? * Putasne
Gabelus mortuus est,& nemo reddet illi pe-
3 cuniam? * Cępit autem contristari nimis ip-
se, & Anna vxor eius cum eo: & cęperunt
ambo simul flere: eo quòd die statuto mini-
4 me reuerteretur filius eorum ad eos. * Flebat
igitur mater eius irremediabilibus lacrymis,
atque dicebat: Heu heu me fili mi, vt quid
te misimus peregrinari, lumen oculorū no-
B strorum, baculum senectutis nostræ, solatiū
5 vitæ nostræ,spem posteritatis nostræ Om-
nia simul in te vno habentes, te non debui-
6 mus dimittere à nobis. * Cū dicebat To-
bias: Tace,& noli turbari,sanus est filius no-
ster:satis fidelis est vir ille,cum quo misimus
7 eum. *Illa autem nullo modo cōsolari pote-
rat,sed quotidie exiliens circumspiciebat,&
circuibat vias omnes, per quas spes remean-
di videbatur, vt procul videret eum, si fieri
8 posset,venientem. *At verò Raguel dicebat
ad

ad generum suum: Mane hic,& ego mittam
nuncium salutis de te ad Tobiam patrem C
tuum. *Cui Tobias ait: Ego noui quia pater 9
meus & mater mea modo dies computāt, &
cruciatur spiritus eorum in ipsis. *Cumque 10
verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & il-
le eum nulla ratione vellet audire,tradidit ei
Saram,& dimidiam partem omnis substātiæ
suæ in pueris, in puellis, in pecudibus,in ca-
melis, & in vaccis, & in pecunia multa: &
saluum atque gaudentem dimisit eum à se,
*dicens: Angelus Domini sanctus sit in iti- 11
nere vestro,perducatq; vos incolumes,& in- D
ueniatis omnia recte circa parentes vestros,
& videant oculi mei filios vestros priusquā
moriar.*Et apprehendentes parentes filiam 12
suam, osculati sunt eam, & dimiserunt ire:
*monentes eam honorare soceros, diligere 13
maritum,regere familiam,& gubernare do-
mum,& seipsam irreprehēsibilem exhibere.

CAP. XI.

CVmque reuerterentur,peruenerunt ad 1
Charan,quæ est in medio itinere cōtra A
Niniuen,vndecimo die.*Dixitque Angelus: 2
Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti
patrem tuū. *Si placet itaque tibi, præceda- 3
mus, & lento gradu sequantur iter nostrum
familiæ,simul cum coniuge tua,& cum ani-
malibus. * Cumque hoc placuisset vt irent, 4
dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex
felle piscis: erit enim necessarium. Tulit ita-
que Tobias ex felle illo,& abierunt. *Anna 5
autem sedebat secus viam,quotidie in super- B
cilio montis, vnde respicere poterat de lon-
ginquo. * Et dum ex eodem loco speculare- 6
tur aduentū eius,vidit à lōge,& illico agno-
uit venientem filium suum: currensque nū-
ciauit viro suo,dicens: Ecce venit filius tuus.
*Dixitque Raphael ad Tobiam: At vbi in- 7
troieris domum tuam, statim adora Dñm
Deum tuū: & gratias agens ei,accede ad pa-
trem tuum,& osculare eum. * Statimq; lini 8
super oculos eius ex felle isto piscis quod
portas tecum:scias enim,quoniam mox ape-
rientur oculi eius, & videbit pater tuus lu-
men cœli,& in aspectu tuo gaudebit.*Tunc 9
præcucurrit canis,qui simul fuerat in via:& C
quasi nuncius adueniens, blandimento suæ
caudæ gaudebat.*Et consurgens cæcus pa- 10
ter eius, cępit offendens pedibus currere: &
data manu puero,occurrit obuiam filio suo.
*Et suscipiens osculatus est eum cum vxore 11
sua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.
*Cumque adorasset Deum, & gratias egis- 12
sent,consederunt. *Tunc sumens Tobias de 13
felle piscis,liniuit oculos patris sui.*Et susti- 14
nuit quasi dimidiam fere horam, & cœpit
albugo ex oculis eius, quasi membrana oui,
egredi.*Quam apprehendens Tobias traxit 15
ab oculis eius,statimque visum recepit. *Et 16
glorificabant Deum, ipse videlicet, & vxor
17 eius, & omnesqui sciebant eum. * Dicebat-
D que Tobias: Benedico te, Domine Deus Is-
rael, quia tu castigasti me,& tu saluasti me:
& ecce ego video Tobiam filium meum.
18 *Ingressa est etiam post septem dies Sara
vxor filij eius, & omnis familia sana, & pe-
cora,& cameli,& pecunia multa vxoris: sed
& illa pecunia, quam receperat à Gabelo,
19 *& narrauit parētibus suis omnia beneficia
Dei, quæ fecisset circa eum per hominem,
20 qui eum duxerat.*Veneruntque Achior,&
Nabath consobrini Tobiæ,gaudētes ad To-
biam, & congratulantes ei de omnibus bo-
21 nis, quæ circa illum ostenderat Deus. * Et
per septem dies epulantes, omnes cum gau-
dio magno gauisi sunt.

CAP. XII.

1 TVnc vocauit ad se Tobias filium suum,
A dixitque ei: Quid possumus dare viro
2 isti sancto,qui venit tecū? *Respondens To-
bias,dixit patri suo: Pater, quam mercedem
dabimus ei? aut quid dignū poterit esse be-
3 neficijs eius? * Me duxit,& reduxit sanum,
pecuniam à Gabelo ipse recepit,vxorem ip-
se me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse
compescuit, gaudium parentibus eius fecit,
meipsū à deuoratione piscis eripuit, te quo-
que videre fecit lumē cęli, & bonis omnibus
per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc po-
4 terimus dignū dare? *Sed peto te; pater mi,
B vt roges eum, si forte dignabitur medietatē
de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.
5 *Et vocantes eum,pater scilicet, & filius,tu-
lerunt eum in partem: & rogare cœperunt
vt dignaretur dimidiam partē omniū, quæ
6 attulerant,acceptam habere. *Tūc dixit eis
occultè: Benedicite Deum cęli, & corā om-
nibus viuentibus cōfitemini ei,quia fecit vo-
7 biscum misericordiam suam.*Etenim sacra-
mentum regis abscondere bonum est: opera
autem Dei reuelare, & cōfiteri honorificum
8 est. *Bona est oratio cum ieiunio,& eleemo-
syna magis,quàm thesauros auri recondere:
9 *quoniam eleemosyna à morte liberat, &
ipsa est,quæ purgat peccata, & facit inueni-
10 re misericordiā,& vitam æternā. * Qui au-
C tem faciūt peccatum, & iniquitatem,hostes
11 sunt animæ suæ.*Manifesto ergo vobis ve-
ritatē, & non abscondam à vobis occultum
12 sermonem. *Quando orabas cum lacrymis,
& sepeliebas mortuos, & derelinquebas prā-
dium tuum, & mortuos abscondebas per diē
in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego ob-
13 tuli orationē tuam Domino. *Et qui aacce-
ptus eras Deo,necesse fuit, vt tētatio proba-
14 ret te.*Et nunc misit me Dominus,vt cura-
rem te, & Saram vxorem filij tui à dęmonio
15 liberarem. *Ego enim sum Raphael Ange-
lus,vnus ex septem,qui astamus ante Domi-
num.

num.* Cumque hæc audissent, turbati sunt, 16
& trementes ceciderunt super terram in fa-
ciem suam. * Dixitque eis Angelus: Pax vo- 17
bis, nolite timere.* Etenim cum essem vobis- 18
cum, per voluntatem Dei eram: ipsum bene- D
dicite, & cantate illi. * Videbar quidem vo- 19
biscum manducare, & bibere: sed ego cibo
inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri
non potest, vtor. * Tempus est ergo, vt re- 20
uertar ad eum, qui me misit: vos autem be-
nedicite Deum, & narrate omnia mirabilia
eius.* Et cum hęc dixisset, ab aspectu eorum 21
ablatus est, & vltra eum videre non potue-
runt. * Tunc prostrati per horas tres in fa- 22
ciem, benedixerunt Deum: & exurgentes
narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAP. XIII.

APeriens autem Tobias senior os suum, 1
benedixit Dominũ, & dixit: Magnus A
es Domine, in æternum, & in omnia sæcula
„Deu. 32. f.39. regnum tuum:* „quoniam tu flagellas, & sal- 2
1. Re. 2. a. 6. uas: deducis ad inferos, & reducis, & non est
qui effugiat manum tuam. * Confitemini 3
Sap. 16. a. 13. Domino filij Israel, & in conspectu gentium
laudate eum: * quoniam ideo dispersit vos in- 4
ter gentes, quę ignorant eum, vt vos enarre-
tis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia
non est alius Deus omnipotens præter eum.
* Ipse castigauit nos propter iniquitates no- 5
stras: & ipse saluabit nos propter misericor-
diam suam. * Aspicite ergo, quæ fecit nobis- 6
cum, & cum timore, & tremore confitemini B
illi: regemq; sæculorum exaltate in operibus
vestris: * Ego autem in terra captiuitatis 7
meæ confitebor illi: quoniam ostendit maie-
statem suam in gentem peccatricem. * Con- 8
uertimini itaq; peccatores, & facite iustitiam
coram Deo, credentes quòd faciat vobiscum
misericordiam suam: * Ego autem & anima 9
mea in eo lætabimur. * Benedicite Dominũ 10
omnes electi eius: agite dies lætitiæ, & con-
fitemini illi. * Ierusalem ciuitas Dei, castiga- 11
uit te Dominus in operibus manuum tuarũ.
* Confitere Domino in bonis tuis, & bene- 12
dic Deũ sęculorum, vt reædificet in te taber- C
naculum suum, & reuocet ad te omnes ca-
ptiuos, & gaudeas in omnia sæcula sæculo-
rum. * Luce splendida fulgebis: & omnes fi- 13
„Is. 60. a. 5. nes terræ adorabunt te. * „Nationes ex lon- 14
ginquo ad te venient, & munera deferentes,
adorabunt in te Dominum, & terram tuam
in sanctificationem habebũt.* Nomen enim 15
magnum inuocabunt in te.* Maledicti erũt 16
qui contempserint te: & condemnati erunt
omnes qui blasphemauerint te: benedictique
erunt qui ædificauerint te.* Tu autẽ lętabe- 17
ris in filijs tuis, quoniam omnes benedicen- D
tur, & congregabuntur ad Dominum.* Bea- 18
ti omnes, qui diligunt te, & qui gaudent su-
per pace tua. * Anima mea benedic Domi- 19
num, quoniam liberauit Ierusalem ciuita-
tem suam à cunctis tribulationibus eius, Do-
20 minus Deus noster. * Beatus ero si fuerint
reliquiæ seminis mei ad videndam clarita-
21 tem Ierusalem. * „ Portæ Ierusalem ex sap- „Ap. 21. e. 12.
phiro, & smaragdo ædificabuntur: & ex la-
de pretioso omnis circuitus murorum eius.
22 * Ex lapide candido, & mundo omnes pla-
teæ eius sternentur: & per vicos eius alleluia
23 cantabitur. * Benedictus Dominus, qui exal-
tauit eam, & sit regnum eius in sæcula sæcu-
lorum super eam. Amen.

CAP. XIV.

1 ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et
A postquam illuminatus est Tobias, vixit
annis quadraginta duobus, & vidit filios ne-
2 potum suorum. * Completis itaque annis
centum duobus, sepultus est honorifice in
3 Niniue. * Quinquaginta namque & sex an-
norum lumen oculorum amisit, sexagena-
4 rius vero recepit. * Reliquum vero vitæ suæ
in gaudio fuit, & cum bono profectu timo-
5 ris Dei perrexit in pace. * In hora autẽ mor-
tis suę vocauit ad se Tobiam filium suum, &
septem iuuenes filios eius nepotes suos, di-
6 xitque eis: * Prope erit interitus Niniue: non
B enim excidit verbum Domini: & „fratres no- „1. Esd. 3. a. 2.
stri, qui dispersi sunt à terra Israel, reuerten-
7 tur ad eam. * Omnis autem deserta terra eius
replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa
est, iterum reædificabitur: ibique reuertentur
8 omnes timentes Deum, * & relinquent gen-
tes idola sua, & veniẽt in Ierusalem; & inha-
9 bitabunt in ea, * & gaudebunt in ea omnes
10 reges terrę, adorantes regem Israel. * Audite
ergo filij mei patrem vestrum: Seruite Do-
mino in veritate, & inquirite, vt faciatis quæ
11 placita sunt illi: * & filijs vestris mandate,
C vt faciãt iustitias, & eleemosynas, vt sint me-
mores Dei, & benedicant eum in omni tem-
12 pore in veritate, & in tota virtute sua.* Nũc
ergo filij audite me, & nolite manere hic: sed
quacumque die sepelieritis matrem vestram
circa me in vno sepulchro, ex eo dirigite
13 gressus vestros, vt exeatis hinc: * video enim
14 quia iniquitas eius finem dabit ei. * Factum
D est autem post obitũ matris suæ, Tobias ab-
scessit ex Niniue cum vxore sua, & filijs, &
filiorum filijs, & reuersus est ad soceros suos:
15 * inuenitq; eos incolumes in senectute bona:
& curam eorum gessit, & ipse clausit oculos
eorum: & omnem hereditatem domus Ra-
guelis ipse percepit: viditque quintam gene-
16 rationem, filios filiorum suorum. * Et com-
pletis annis nonagintanouem in timore Do-
17 mini, cum gaudio sepelierunt eum. * Omnis
autem cognatio eius, & omnis generatio
eius in bona vita, & in sancta conuersatione
permansit, ita vt accepti essent tam Deo, quã
hominibus, & cunctis habitantibus in terra,

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

ARPHAXAD itaque rex Me- 1
dorum, ſubiugauerat multas A
gentes imperio ſuo, & ipſe
ędificauit ciuitatem potentiſ-
ſimam, quam appellauit Ec-
batanis, *ex lapidibus quadratis, & ſectis:fe- 2
cit muros eius in latitudinem cubitorum ſe-
ptuaginta, & in altitudinem cubitorum tri-
ginta, turres vero eius poſuit in altitudinem
cubitorum centum: *Per quadrum vero ea- 3
rum latus vtrumque vicenorum pedũ ſpa- B
tio tendebatur, poſuitque portas eius in alti-
tudinem turrium: *& gloriabatur quaſi po- 4
tens in potẽtia exercitus ſui, & in gloria qua-
drigarum ſuarum. *Anno igitur duodecimo 5
regni ſui: Nabuchodonoſor rex Aſſyriorũ,
qui regnabat in Niniue ciuitate magna, pu-
gnauit cõtra Arphaxad, & obtinuit eum *in 6
campo magno, qui appellatur Ragau, circa C
Euphraten, & Tigrin, & Iadaſon in campo
Erioch regis Elicorum. *Tũc exaltatum eſt 7
regnũ Nabuchodonoſor, & cor eius eleuatũ
eſt: & miſit ad omnes, qui habitabant in Ci-
licia, & Damaſco, & Libano, * & ad gentes, 8
quæ ſunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitã-
tes Galilęam in campo magno Eſdrelon, *& 9
ad omnes, qui erant in Samaria, & trans flu-
men Iordanem vſq; ad Ieruſalem, & omnem
terram Ieſſe quouſque perueniatur ad ter-
minos Aethiopiæ. * Ad hos omnes miſit 10
nuncios Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum:
* qui omnes vno animo contradixerunt, & 11
remiſerũt eos vacuos, & ſine honore abiece-
runt. * Tunc indignatus Nabuchodonoſor 12
rex aduerſus omnem terram illam, iurauit
per thronum, & regnum ſuum, quòd defen-
deret ſe de omnibus regionibus his.

CAP. II.

ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor 1
regis, vigeſima, & ſecunda die menſis A
primi, factũ eſt verbum in domo Nabucho-
donoſor regis Aſſyriorum, vt defenderet ſe:
*Vocauitque omnes maiores natu, omneſ- 2
que duces, & bellatores ſuos, & habuit cum
eis myſterium conſilii ſui: *dixitque cogita- 3
tionem ſuam in eo eſſe, vt omnem terrã ſuo
ſubiugaret imperio. * Quod dictum cũ pla- 4
cuiſſet omnibus, vocauit Nabuchodonoſor
rex Holofernem principem militiæ ſuæ, * & 5
dixit ei: Egredere aduerſus omne regnũ Oc-
cidentis, & contra eos præcipuè, qui cõtem-
pſerunt imperium meum. *Non parcet ocu- 6
lus tuus vlli regno, omnemque vrbem mu- B
7 nitã ſubiugabis mihi. *Tunc Holofernes vo-
cauit duces, & magiſtratus virtutis Aſſyrio-
rum, & dinumerauit viros in expeditionem,
ſicut præcepit ei rex, centum viginti millia
peditum pugnatorum, & equitũ ſagittario-
8 rum duodecim millia. *Omnemque expedi-
tionem ſuam fecit præire in multitudine in-
numerabilium camelorum, cũ his, quę exer-
citibus ſufficerent copioſe, boum quoque ar-
menta, gregeſque ouium, quorum non erat
9 numerus. * Frumentum ex omni Syria in
10 tranſitu ſuo parari conſtituit. *Aurum ve-
C ro, & argentũ de domo regis aſſumpſit mul-
11 tum nimis. * Et profectus eſt ipſe, & omnis
exercitus cum quadrigis, & equitibus, & ſa-
gittarijs, qui cooperuerunt faciẽ terræ, ſicut
12 locuſtæ. *Cũq; pertrãſiſſet fines Aſſyriorũ,
venit ad magnos mõtes Ange, qui ſunt à ſi-
niſtro Ciliciæ, aſcẽditque omnia caſtella eo-
13 rum, & obtinuit omnem munitionẽ. *Effre-
git autem ciuitatẽ opimiſſimam Melothi,
prædauitq; omnes filios Tharſis, & filios Iſ-
mael, qui erant contra faciem deſerti, & ad
14 auſtrum terræ Cellon. *Et trãſiuit Euphra-
D tem, & venit in Meſopotamiã: & fregit om-
nes ciuitates excelſas, quæ erant ibi, à torren-
te Mambre vſquequo perueniatur ad mare:
15 *& occupauit terminos eius, à Cilicia vſque
16 ad fines Iapheth, qui ſunt ad auſtrum. *Ab-
duxitque omnes filios Madian, & prædauit
omnem locupletationem eorum, omneſque
17 reſiſtentes ſibi occidit in ore gladij. *Et poſt
hæc deſcendit in campos Damaſci in diebus
meſſis, & ſuccendit omnia ſata, omneſque
18 arbores, & vineas fecit incidi: *& cecidit ti-
mor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

1 TVnc miſerunt legatos ſuos vniuerſarũ
A vrbium, ac prouinciarũ reges, ac prin-
cipes, Syriæ ſcilicet, Meſopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atque Cilicię, qui venientes
2 ad Holofernem, dixerunt: *Deſinat indigna-
tio tua circa nos: Melius eſt enim, vt viuẽtes
ſeruiamus Nabuchodonoſor regi magno, &
ſubditi ſimus tibi, quàm morientes cum in-
teritu noſtro ipſi ſeruitutis noſtræ dãna pa-
3 tiamur. *Omnis ciuitas noſtra, omniſq; poſ-
B ſeſſio, omnes montes, & colles, & campi, &
armenta boum, gregeſque ouium, & capra-
rum, equorũque, & camelorum, & vniuer-
ſæ facultates noſtræ, atque familiæ in con-
4 ſpectu tuo ſunt: *ſint omnia noſtra ſub lege
5 tua. *Nos, & filij noſtri, ſerui tui ſumus. *Ve-

ni nobis pacificus Dominus, & vtere serui- 6
tio nostro,sicut placuerit tibi. *Tunc descē- 7
dit de montibus cū equitibus in virtute ma-
gna, & obtinuit omnem ciuitatē, & omnem
inhabitantem terram. *De vniuersis autem 8
vrbibus assūpsit sibi auxiliarios viros fortes, C
& electos ad bellum. *Tantusq; metus pro- 9
uincijs illis incubuit, vt vniuersarum vrbiū
habitatores principes, & honorati simul cū
populis exirent obuiam venienti, *excipiē- 10
tes eum cum coronis,& lampadibus, ducen-
tes choros in tympanis, & tibijs. *Nec ista 11
tamen faciētes, ferocitatem eius pectoris mi-
tigare potuerunt: *nam & ciuitates eorum 12
destruxit,& lucos eorum excidit: *præcepe- 13
rat enim illi Nabuchodonosor rex, vt om- D
nes deos terrę exterminaret,videlicet,vt ipse
solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ
potuissent Holofernis potentia subiugari.
*Pertransiens autem Syriam Sobal,& om- 14
nem Apameam,omnemque Mesopotamiā,
venit ad Idumæos in terram Gabaa, *acce- 15
pitque ciuitates eorum, & sedit ibi per tri-
ginta dies, in quibus diebus adunari præce-
pit vniuersum exercitum virtutis suæ.

CAP. IV.

TVnc audientes hæc filij Israel,qui habi- 1
tabant in Terra Iuda,timuerunt valde A
à facie eius. *Tremor, & horror inuasit sen- 2
sus eorum,ne hoc faceret Ierusalem, & tem-
plo Domini,quod fecerat ceteris ciuitatibus,
& templis earum. *Et miserunt in omnem 3
Samariam per circuitum vsque Iericho, &
præoccupauerunt omnes vertices mōtium:
*& muris circumdederunt vicos suos, & cō- 4
gregauerūt frumēta in præparationem pu-
gnæ. *Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad 5
vniuersos, qui erāt contra Esdrelon, quæ est B
contra faciem cāpi magni iuxta Dothain,&
vniuersos, per quos viæ transitus esse pote-
rat, *vt obtinerent ascensus montium, per 6
quos via esse poterat ad Ierusalē, & illic cu-
stodirent vbi angustum iter esse poterat in-
ter montes. *Et fecerunt filij Israel secundū 7
quod constituerat ei sacerdos Domini Elia-
chim. *Et clamauit omnis populus ad Do- 8
minum instantia magna, & humiliauerunt
animas suas in ieiunijs,& orationibus,ipsi &
mulieres eorū. *Et induerunt se Sacerdotes 9
cilicijs, & infantes prostrauerunt contra fa-
ciem templi Domini,& altare Domini ope-
ruerunt cilicio: *& clamauerunt ad Domi- 10
num Deum Israel vnanimiter,ne darētur in C
prędam infantes eorum,& vxores eorum in
diuisionem, & ciuitates eorum in extermi-
nium,& sācta eorum in pollutionem, & fie-
rent opprobriū Gentibus. *Tunc Eliachim, 11
sacerdos Domini magnus, circuiuit omnem
Israel, allocutusque est eos, *dicens: Scitote 12
quoniam exaudiet Dominus preces vestras,
si manentes permanseritis in ieiunijs, & ora-
13 tionibus in conspectu Domini. *[a] Memores [a] Exod.17. d.11.
estote Moysi serui Domini, qui Amalec cō-
fidentem in virtute sua,& in potentia sua,&
D in exercitu suo, & in clypeis suis, & in cur-
ribus suis, & in equitibus suis, non ferro pu-
gnando, sed precibus sanctis orando deiecit:
14 *sic erūt vniuersi hostes Israel: si perseuera-
15 ueritis in hoc opere,quod cępistis. *Ad hanc
igitur exhortationem eius deprecantes Do-
minum, permanebant in conspectu Domi-
16 ni, *ita vt etiam hi, qui offerebant Domino
holocausta, præcincti cilicijs offerrent sacri-
ficia Domino, & erat cinis super capita eo-
17 rum. *Et ex toto corde suo omnes orabant
Deum, vt visitaret populum suum Israel.

CAP. V.

1 NVnciatumque est Holoferni principi
A militiæ Assyriorum, quòd filij Israel
præpararent se ad resistendum,ac montium
2 itinera cōclusissent, *& furore nimio exarsit
in iracundia magna, vocauitq; omnes prin-
3 cipes Moab, & duces Ammon, *& dixit eis:
Dicite mihi quis sit populus iste,qui monta-
na obsidet: aut quæ,& quales,& quantæ sint
ciuitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum,
aut quæ sit multitudo eorū: vel quis rex mi-
4 litiæ illorū: *& quare præ omnibus,qui ha-
bitant in Oriente, isti contempserunt nos, &
non exierunt obuiā nobis,vt susciperent nos
5 cum pace? *Tunc Achior dux omniū filio-
rum Ammon respondēs, ait: Si digneris au-
dire, dñe mi, dicam veritatem in conspectu
tuo de populo isto,qui in montanis habitat,
& non egredietur verbum falsum ex ore
6 meo. *Populus iste ex progenie Chaldæorū
7 est. *[a] hic primum in Mesopotamia habita- [a] Gen. 11. d.31.
B uit, quoniam noluerunt sequi deos patrum
8 suorū,qui erāt in Terra Chaldæorum. *De-
serentes itaq; ceremonias patrum suorū,quæ
9 in multitudine deorū erant, *vnum Deum
cœli coluerunt, [a] qui & præcepit eis,vt exi- [a] Gen. 12. a.1.
rent inde, & habitarent in Charan. Cūque
operuisset omnem terram fames, [a] descende- [a] Gen.46. a.2.
runt in Aegyptum, illicq; per quadringētos
annos sic multiplicati sunt, vt dinumerari
10 eorum non posset exercitus. *Cumq; graua-
ret eos rex Aegypti, atq; in ædificationibus
vrbium suarum in luto & latere subiugasset
eos, clamauerūt ad Dñm suum, & percussit
11 totā terram Aegypti plagis varijs. *[a] Cum- [a] Exod. 14 a.1.
que eiecissent eos Aegyptij à se, & cessasset
plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, &
12 ad suum seruitium reuocare, *[a] fugientibus
his Deus cœli mare aperuit, ita vt hinc inde [a] Exod. 14 c.29.
aquæ quasi murus solidarentur, & isti pede
sicco fundū maris perambulando transirēt.
13 *In quo loco dum innumerabilis exercitus
Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis
coopertus est, vt non remaneret vel vnus,
qui

qui factum posteris nunciaret. * Egressi ve- 14
ro mare rubrum, deserta Sina montis occu-
pauerunt, in quibus numquam homo habi-
tare potuit, vel filius hominis requieuit. * Il- 15
lic fontes amari obdulcati sunt eis ad biben- C
dum, & per annos quadraginta annonam de
cœlo consecuti sunt. * Vbicumque ingressi 16
sunt sine arcu, & sagitta, & absque scuto, &
gladio, Deus eorũ pugnauit pro eis, & vicit.
*Et non fuit, qui insultaret populo isti, nisi 17
quando recessit à cultu Dñi Dei sui. * Quo- 18
tiescumq; autem præter ipsum Deum suũ,
alterum coluerunt, dati sunt in prædam, &
in gladium, & in opprobrium. * Quotiescũ- 19
que autem pœnituerunt se recessisse à cul-
tura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem re-
sistendi. * Denique Chananæum regem, & 20
Iebusæum, & Pherezæum, & Hethæum, &
Heuæum, & Amorrhæum, & omnes poten-
tes in Hesebon prostrauerunt, & terras eorũ,
& ciuitates eorum ipsi possederunt: * & vsq; 21
dum non peccaret in conspectu Dei sui, erat
cum illis bona: Deus enim illorum odit ini-
quitatem. * Nam & ante hos annos cum re- 22
cessissent à via, quam dederat illis Deus, vt
ambularent in ea, exterminati sunt prælijs à
multis nationibus, & plurimi eorum captiui
abducti sunt in terrã non suam. * Nuper au- 23
tem reuersi ad Dñm Deum suum, ex disper- D
sione, qua dispersi fuerant, adunati sunt, &
ascenderunt montana hæc omnia, & iterum
possident Ierusalem, vbi sunt sancta eorum.
*Nunc ergo mi domine, perquire si est ali- 24
qua iniquitas eorum in cõspectu Dei eorũ:
ascendamus ad illos, quoniam tradens tra-
det illos Deus eorum tibi, & subiugati erunt
sub iugo potentię tuę. * Si vero nõ est offen- 25
sio populi huius coram Deo suo, non pote-
rimus resistere illis: quoniam Deus eorũ de-
fendet illos, & erimus in opprobriũ vniuer-
sę terræ. * Et factum est, cum cessasset loqui 26
Achior verba hæc, irati sunt omnes magna-
tes Holofernis, & cogitabãt interficere eum,
dicentes ad alterutrum: * Quis est iste, qui 27
filios Israel posse dicat resistere regi Nabu-
chodonosor, & exercitibus eius, homines in-
ermes, & sine virtute, & sine peritia artis pu-
gnæ? * Vt ergo agnoscat Achior quoniam 28
fallit nos, ascendamus in montana: & cum
capti fuerint potentes eorum, tunc cum eis-
dem gladio trãsuerberabitur: * vt sciat om- 29
nis gens, quoniam Nabuchodonosor Deus
terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

Factum est autem cum cessassent loqui, 1
indignatus Holofernes vehemẽter, dixit A
ad Achior: * Quoniam prophetasti nobis di- 2
cens, quod gẽs Israel defendatur à Deo suo,
vt ostendam tibi, quoniã non est Deus, nisi
Nabuchodonosor, * cum percusserimus eos 3
omnes, sicut hominẽ vnum, tunc & ipse cũ
illis Assyriorũ gladio interibis, & omnis Is-
4 rael tecum perditione disperiet, * & probabis
quoniam Nabuchodonosor Dñs sit vniuer-
sæ terrę: tuncq; gladius militiæ meæ transiet
per latera tua, & confixus cades inter vulne-
ratos Israel, & non respirabis vltra, donec
5 extermineris cum illis. * Porrò autem si pro-
phetiam tuam veram existimas, non conci-
dat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam
obtinet, abscedat à te, si verba mea hęc putas
6 impleri non posse. * Vt autem noueris quia
B simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac
hora illorum populo sociaberis, vt, dum di-
gnas mei gladij pœnas exceperint, ipse simul
7 vltioni subiaceas. * Tunc Holofernes præce-
pit seruis suis, vt comprehenderent Achior,
& perducerent eum in Bethuliam, & trade-
8 rent eum in manus filiorum Israel. * Et acci-
pientes eũ serui Holofernis, profecti sunt per
cãpestria: sed cum appropinquassent ad mõ-
9 tana, exierunt contra eos fundibularij. * Illi
autem diuertentes à latere montis, ligauerũt
Achior ad arborem manibus, & pedibus, &
sic vinctũ de restibus dimiserunt eum, & re-
10 uersi sunt ad dñm suum. * Porrò filij Israel
descendentes de Bethulia, venerunt ad eum:
C Quẽ soluentes duxerunt ad Bethuliã, atq; in
medium populi illum statuentes, percuncta-
ti sunt quid rerũ esset, quòd illũ vinctũ As-
11 syrij reliquissent. * In diebus illis erant illic
principes, Ozias filius Micha de tribu Simeõ,
12 & Charmi, qui & Gothoniel: * In medio ita-
que seniorũ, & in conspectu omniũ, Achior
dixit omnia, quæ locutus ipse fuerat ab Ho-
loferne interrogatus: & qualiter populus
Holofernis voluisset propter hoc verbũ in-
13 terficere eum, * & quemadmodum ipse Ho-
lofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de
causa tradi: vt, dum vicerit filios Israel, tunc
& ipsũ Achior diuersis iubeat interire sup-
plicijs, propter hoc quòd dixisset: Deus cœli
14 defensor eorum est. * u Cũq; Achior vniuersa u Sup. 5. b. 12.
hæc exposuisset, omnis populus cecidit in fa-
ciem, adorantes Dñm, & communi lamen-
tatione, & fletu vnanimes preces suas Dño
15 effunderunt, * dicentes: Domine Deus cœli,
& terræ, intuere superbiam eorum, & respice
D ad nostram humilitatem, & faciem sanctorũ
tuorum attende, & ostende, quoniam nõ de-
relinquis præsumentes de te, & præsumẽtes
de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.
16 Finito itaq; fletu, & per totam diẽ oratione
populorum completa, cõsolati sunt Achior,
17 * dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu
virtutẽ prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicis-
situdinẽ, vt eorum magis tu interitũ videas.
18 * Cum vero Dñs Deus noster dederit hanc
libertatẽ seruis suis, sit & tecũ Deus in medio
nostri: vt sicut placuerit tibi, ita cũ tuis om-

nibus conuerseris nobiscum. * Tunc Ozias, 19
finito consilio, suscepit eum in domum suã,
& fecit ei cœnam magnã. * Et vocatis om- 20
nibus presbyteris, simul expleto ieiunio refe-
cerunt. * Postea vero conuocatus est omnis 21
populus, & per totam noctem intra ecclesiã
orauerunt petentes auxilium à Deo Israel.

CAP. VII.

HOlofernes autem altera die præcepit 1
exercitibus suis, vt ascenderent contra A
Bethuliam. * Erant autem pedites bellatorũ 2
centum viginti millia, & equites viginti duo
millia, prẹter præparationes virorũ illorum,
quos occupauerat captiuitas, & abducti fue-
rãt de prouincijs & vrbibus vniuersæ iuuẽ-
tutis. * Omnes parauerunt se pariter ad pu- 3
gnam cõtra filios Israel, & venerũt per cre-
pidinem montis vsque ad apicem, qui respi-
cit super Dothain, à loco, qui dicitur Belma
vsque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon.
* Filij autem Israel, vt viderunt multitudinẽ 4
illorum, prostrauerunt se super terrã, mittẽ-
tes cinerem super capita sua, vnanimes orã-
tes, vt Deus Israel misericordiam suam ostẽ-
deret super populum suum. * Et assumentes 5
arma sua bellica, sederũt per loca, quẹ ad an-
gusti itineris tramitem dirigunt inter mõto-
sa, & erant custodientes ea tota die, & nocte.
* Porrò Holofernes, dum circuit per gyrũ, 6
reperit quòd fons, qui influebat, aquæductũ B
illorum à parte australi extra ciuitatẽ diri-
geret: & incidi præcepit aquæductũ illorũ.
* Erant tamen non longe à muris fontes, ex 7
quibus furtim videbãtur, haurire aquam ad
refocillandum potius quàm ad potandum.
* Sed filij Ammon, & Moab accesserunt ad 8
Holorfernem, dicentes: Filij Israel non in lã-
cea, nec in sagitta confidunt, sed montes de-
fendunt illos, & muniunt illos colles in prẹ-
cipitio constituti. * Vt ergo sine congressio- 9
ne pugnæ possis superare eos, pone custodes
fontium, vt nõ hauriant aquam ex eis, & si-
ne gladio interficies eos, vel certe fatigati
tradent ciuitatẽ suam, quã putant in monti-
bus positam superari non posse. * Et placue- 10
runt verba hẹc coram Holoferne, & coram
satellitibus eius, & constituit per gyrum cẽ-
tenarios per singulos fontes. * Cumque ista 11
custodia per dies viginti fuisset expleta, defe- C
cerunt cisternæ, & collectiones aquarũ om-
nibus habitantibus Bethuliam, ita vt non es-
set intra ciuitatem vnde satiarentur vel vna
die, quoniam ad mensuram dabatur populis
aqua quotidie. * Tunc ad Oziam cõgregati 12
omnes viri, feminæque, iuuenes, & paruuli,
omnes simul vna voce * dixerunt: " Iudicet 13
Deus inter nos, & te, quoniam fecisti in nos
mala, nolens loqui pacificè cum Assyrijs, &
propter hoc vendidit nos Deus in manibus
eorũ. * Et ideo nõ est, qui adiuuet, cum pro- 14

u Exod. 5. d. 21.

sternamur ante oculos eorum in siti, & per-
15 ditione magna. * Et nunc cõgregate vniuer-
sos, qui in ciuitate sunt, vt sponte tradamus
16 nos omnes populo Holofernis. * Melius est
enim, vt captiui benedicamus Dominũ, vi-
uẽtes, quàm moriamur, & simus opprobriũ
omni carni, cũ viderimus vxores nostras, &
infantes nostros mori ante oculos nostros.
17 * Contestamur hodie cœlum, & terram, &
D Deum patrum nostrorũ, qui vlciscitur nos
secundũ peccata nostra, vt iam tradatis ciui-
tatem in manu militiæ Holofernis, & sit fi-
nis noster breuis in ore gladij, qui longior
18 efficitur in ariditate sitis. * Et cũ hæc dixis-
sent, factus est fletus, & vlulatus magnus in
ecclesia ab omnib⁹, & per multas horas vna
19 voce clamauerũt ad Deum, dicentes: * u Pec-
cauimus cũ patribus nostris, iniuste egimus,
20 iniquitatem fecimus. * Tu quia pius es, mi-
serere nostri, aut in tuo flagello vindica ini-
quitates nostras, & noli tradere cõfitentes te
21 populo, qui ignorat te, * vt non dicant inter
22 Gentes: Vbi est Deus eorum? * Et cũ fatigati
his clamoribus, & his fletibus lassati siluis-
23 sẽt, * exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit:
Aequo animo estote fratres, & hos quinque
24 dies expectemus à Dño misericordiã. * For-
sitan enim indignationem suam abscindet,
25 & dabit gloriam nomini suo. * Si autẽ tran-
sactis quinque diebus non venerit adiuto-
rium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

u Ps. 105. a. 6.

CAP. VIII.

1 ET factũ est, cum audisset hæc verba Iu-
A dith vidua, quæ erat filij Merari filij
Idox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iã-
nor, filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achi-
tob, filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ,
2 filij Salathiel, filij Simeon, filij Rubẽ: * & vir
eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus
3 messis hordeaceæ: * instabat enim super al-
ligantes manipulos in campo; & venit æstus
super caput eius, & mortuus est in Bethulia
ciuitate sua, & sepultus est illic cum patribus
4 suis. * Erat autem Iudith relicta eius vidua
5 iam annis tribus, & mensibus sex. * Et in su-
perioribus domus suæ fecit sibi secretum cu-
biculũ, in quo cum puellis suis clausa mora-
6 batur, * & habẽs super lumbos suos cilicium,
ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter
sabbata, & neomenias, & festa domus Israel.
7 * Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir
suus reliquerat diuitias multas, & familiã co-
piosam, ac possessiones armentis boũ, & gre-
8 gibus ouiũ plenas. * Et erat hæc in omnibus
famosissima, quoniam timebat Dñm valde,
nec erat, qui loqueretur de illa verbum ma-
9 lum. * Hæc itaq; cum audisset quoniã Ozias
promisisset, quòd transacto quinto die tra-
deret ciuitatẽ, misit ad presbyteros Chabri,
10 & Charmi. * Et venerũt ad illam, & dixit il-
lis:

ſtis: Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit B
Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra
quinque dies non venerit vobis adiutorium?
*Et qui eſtis vos, qui tentatis Dñm? * Non 11
eſt iſte ſermo, qui miſericordiã prouocet, ſed 12
potius qui iram excitet, & furorem accẽdat.
*Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, 13
& in arbitrium veſtrum, diem cõſtituiſtis ei.
*Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo 14
pœniteamus, & indulgentiam eius fuſis la-
crymis poſtulemus: *nõ enim quaſi homo, 15
ſic Deus comminabitur, neq; ſicut filius ho-
minis ad iracundiam inflãmabitur. *Et ideo 16
humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu
conſtituti humiliato, ſeruientes illi, * dica- 17
mus flentes Dño, vt ſecundum voluntatem
ſuam ſic faciat nobiſcũ miſericordiam ſuã:
vt ſicut cõturbatum eſt cor noſtrum in ſu-
perbia eorum, ita etiã de noſtra humilitate
gloriemur: *quoniam nõ ſumus ſecuti pec- 18
cata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt
Deum ſuum, & adorauerunt deos alienos,
*pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in 19
rapinam, & in cõfuſionem inimicis ſuis: nos
autem alterum Deum neſcimus prȩter ipſũ.
*Expectemus humiles conſolationem eius, 20
& exquiret sãguinem noſtrum de afflictio- C
nibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit
omnes Gentes quæcumque inſurgunt con-
tra nos, & faciet illas ſine honore Dñs Deus
noſter. * Et nunc fratres, quoniam vos eſtis 21
presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet
anima illorum, ad eloquium veſtrum corda
eorum erigite, vt memores ſint, quia tentati
ſunt patres noſtri, vt probarẽtur, ſi vere co-
[u Gen. 22. a. 3.] lerent Deum ſuum. *[u]Memores eſſe debent, 22
quomodo pater noſter Abrahã tentatus eſt,
& per multas tribulationes probatus, Dei
amicus effectus eſt. * Sic Iſaac, ſic Iacob, ſic 23
Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per
multas tribulationes tranſierunt fideles. *Il- 24
li autem, qui tentationes non ſuſceperunt
cum timore Dñi, & impatientiam ſuam, &
improperium murmurationis ſuæ contra
[u 1. Cor. 10. b. 9.] Dñm protulerunt, * [u] exterminati ſunt ab 25
exterminatore, & à ſerpentibus perierunt.
*Et nos ergo non vlciſcamur nos pro his, 26
quæ patimur, * ſed reputantes peccatis no- D
ſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe flagella 27
Dñi, quibus quaſi ſerui corripimur ad emẽ-
dationem, & non ad perditionem noſtram
euenisse credamus. * Et dixerunt illi Ozias, 28
& presbyteri: Omnia, quȩ locuta es, vera sũt,
& non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehen-
ſio. *Nunc ergo ora pro nobis, quoniã mu- 29
lier ſancta es, & timens Deum. *Et dixit illis 30
Iudith: Sicut quod potui loqui, Dei eſſe co-
gnoſcitis: *ita quod facere diſpoſui, probate, 31
ſi ex Deo eſt, & orate, vt firmũ faciat Deus
conſilium meum. * Stabitis vos ad portam 32
nocte iſta, & ego exeam cum Abra mea: &
orate, vt ſicut dixiſtis, in diebus quinque re-
33 ſpiciat Dñs populum ſuum Iſrael. *Vos au-
tem nolo, vt ſcrutemini actũ meum, & vſq;
dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, niſi
34 oratio pro me ad Dñm Deum noſtrũ. * Et
dixit ad eã Ozias princeps Iuda: Vade in pa-
ce, & Dñs ſit tecum in vltionem inimico-
rum noſtrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

1 A QVibus abſcendentibus, Iudith ingreſſa
eſt oratorium ſuum, & induens ſe cili-
cio, poſuit cinerem ſuper caput ſuũ; & pro-
ſternens ſe Domino, clamabat ad Dñm, di-
2 cens: *Dñe Deus patris mei Simeon, [u]qui de- [u Gen. 34. d. 29.]
diſti illi gladium in defenſionem alienige-
narum, qui violatores extiterũt in coinqui-
natione ſua, & denudauerunt femur virgi-
3 nis in cõfuſionem: *& dediſti mulieres illorũ
in prædã, & filias illorum in captiuitatem,
omnem prædam in diuiſionem ſeruis tuis,
qui zelauerunt zelum tuum: ſubueni quæſo
4 te Dñe Deus meus mihi viduæ. * Tu enim
B feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti: & hoc
5 factum eſt quod ipſe voluiſti. *Omnes enim
viæ tuæ paratæ ſunt, & tua iudicia in tua
6 prouidentia poſuiſti. *[u]Reſpice caſtra Aſſy- [u Exod. 14. b. 9.]
riorum nunc, ſicut tunc caſtra Aegyptiorũ
videre dignatus es, quando poſt ſeruos tuos
armati currebant, confidentes in quadrigis,
& in equitatu ſuo, & in multitudine bella-
7 torum. *Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, &
8 tenebræ fatigauerunt eos. *Tenuit pedes eo-
9 rum abyſſus, & aquæ operuerunt eos. * Sic
C fiant & iſti, Dñe, qui confidunt in multitu-
dine ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in
ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis glorian-
10 tur, *& neſciunt quia tu ipſe es Deus noſter,
qui conteris bella ab initio, & Dñs nomen
11 eſt tibi. *Erige brachium tuum ſicut ab ini-
tio, & allide virtutem illorũ in virtute tua:
cadat virtus eorum in iracũdia tua, qui pro-
mittunt ſe violare ſancta tua, & polluere ta-
bernaculum nominis tui, & deijcere gladio
12 ſuo cornu altaris tui. * Fac Dñe, vt gladio
13 proprio eius ſuperbia amputetur: *capiatur
laqueo oculorum ſuorũ in me, & percuties
14 eum ex labijs charitatis meæ. * Da mihi in
animo conſtantiam, vt cõtemnam illum, &
15 virtutem, vt euertam illũ. * [u] Erit enim hoc [u Iud. 4. d.
D memoriale nominis tui, cum manus feminæ 21. & 5. d.
16 deiecerit eum. *Nõ enim in multitudine eſt 26.]
virtus tua, Dñe, neque in equorum viribus
voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio pla-
cuerunt tibi: ſed humilium, & manſueto-
17 rum ſemper tibi placuit deprecatio. * Deus
cœlorũ, creator aquarum, & Dominus to-
tius creaturæ, exaudi me miſeram deprecã-
tem, & de tua miſericordia præſumentem.
18 *Memento Dñe teſtamenti tui, & da ver-

bum in ore meo, & in corde meo consilium
corrobora, vt domus tua in sanctificatione
tua permaneat, *& omnes Gẽtes agnoscant, 19
quia tu es Deus, & non est alius præter te.

C A P. X.

FActum est autem, cum cessasset clamare 1
ad Dominũ, surrexit de loco, in quo ia- A
cuerat prostrata ad Dominũ. * Vocauitque 2
Abram suã, & descendens in domum suam,
abstulit à se cilicium, & exuit se vestimentis
viduitatis suæ, *& lauit corpus suum, & vn- 3
xit se myro optimo, & discriminauit crinem
capitis sui, & imposuit mitram super caput
suum, & induit se vestimentis iucunditatis
suæ, induitque sandalia pedibus suis, assum-
psitque dextraliola, & lilia, & inaures, & an-
nulos, & omnibus ornamẽtis suis ornauit se.
* Cui etiam Dñs contulit splendorem: quo- 4
niam omnis ista compositio non ex libidine,
sed ex virtute pendebat: & ideo Dñs hãc in
illam pulchritudinem ampliauit, vt incom-
parabili decore omnium oculis appareret.
* Imposuit itaq; Abræ suę ascoperam vini, & 5
vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & B
caseum, & profecta est. * Cũque venissent ad 6
portam ciuitatis, inuenerunt expectantem
Oziam, & presbyteros ciuitatis. * Qui cũ vi- 7
dissent eam, stupentes mirati sunt nimis pul-
chritudinem eius. * Nihil tamen interrogã- 8
tes eã, dimiserunt transire, dicentes: Deus pa-
trum nostrorũ det tibi gratiam, & omne cõ-
silium tui cordis sua virtute corroboret, vt
glorietur super te Ierusalẽ, & sit nomen tuũ
in numero sãctorum, & iustorum. * Et dixe- 9
runt hi, qui illic erant, omnes vna voce: fiat,
fiat. * Iudith vero orans Dñm, transiuit per 10
portas ipsa, & Abra eius. * Factum est autẽ, 11
cum descenderet montem, circa ortum diei,
occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & C
tenuerũt eam, dicentes: Vnde venis? aut quo
vadis? * Quæ respondit: Filia sum Hebręorũ, 12
ideo ego fugi à facie eorum, quoniã futurũ
agnoui, quòd dentur vobis in deprædationẽ,
pro eo quod contemnentes vos, noluerunt
vltro tradere seipsos, vt inuenirẽt misericor-
diam in cõspectu vestro. * Hac de causa co- 13
gitaui mecum, dicens: Vadam ad faciẽ prin-
cipis Holofernis, vt indicẽ illi secreta illorũ,
& ostendã illi quo aditu possit obtinere eos,
ita vt non cadat vir vnus de exercitu eius.
* Et cum audissent viri illi verba eius, consi- 14
derabant faciem eius, & erat in oculis eorum
stupor, quoniam pulchritudinem eius mira-
bantur nimis. * Et dixerunt ad eam: Conser- 15
uasti animam tuã eo quòd tale reperisti cõ-
siliũ, vt descẽderes ad Dñm nostrum. * Hoc 16
autem scias, quoniam cum steteris in con- D
spectu eius, bene tibi faciet, & eris gratissi-
ma in corde eius. Duxerũtq; illam ad taber-
naculum Holofernis, annunciantes eam.
17 * Cumque intrasset ante faciem eius, statim
18 captus est in suis oculis Holofernes. * Dixe-
runtque ad eum satellites eius: Quis contem-
nat populum Hebræorum, qui tam decoras
mulieres habent, vt non pro his meritò pu-
19 gnare contra eos debeamus? * Videns itaque
Iudith Holofernem sedentem in conopœo,
quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo,
20 & lapidibus pretiosis intextum: *& cum in
faciem eius intendisset, adorauit eum, pro-
sternens se super terram. Et eleuauerunt eam
serui Holofernis, iubente domino suo.

C A P. XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Aequo animo
A esto, & noli pauere in corde tuo: quo-
niam ego numquam nocui viro, qui voluit
2 seruire Nabuchodonosor regi. * Populus au-
tem tuus, si nõ contempsisset me, non leuas-
3 sem lanceam meam super eum. * Nunc au-
tẽ dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, &
4 placuit tibi vt venires ad nos? * Et dixit il-
li Iudith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniã si
secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam
5 rem faciet Dñs tecum. * Viuit enim Nabu-
chodonosor rex terræ, & viuit virtus eius,
quæ est in te ad correptionem omnium ani-
marum errantium: quoniam non solum ho-
mines seruiunt illi per te, sed & bestiæ agri
6 obtemperant illi. * Nunciatur enim animi
B tui industria vniuersis gentibus, & indicatũ
est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, &
potẽs es in omni regno eius, & disciplina tua
7 omnibus prouincijs prædicatur. * „ Nec hoc
latet, quod locut⁹ est Achior, nec illud igno- „ Sup. 5. a. 5.
8 ratur, quod ei iusseris euenire. * Cõstat enim,
Deum nostrũ sic peccatis offensum, vt man-
dauerit per prophetas suos ad populũ, quòd
9 tradat eum pro peccatis suis. * Et quoniam
sciunt se offendisse Deum suum filij Israel,
10 tremor tuus super ipsos est. * Insuper etiam
fames inuasit eos, & ab ariditate aquæ iã in-
11 ter mortuos computantur. * Denique hoc
ordinant, vt interficiant pecora sua, & bibãt
12 sanguinem eorum: * & sancta Domini Dei
C sui, quæ præcepit Deus non contingi, in fru-
mento, vino, & oleo, hæc cogitauerunt im-
pendere, & volunt consumere, quæ nec ma-
nibus deberent contingere: ergo quoniã hæc
faciunt, certum est quòd in perditionem da-
13 buntur. * Quod ego ancilla tua cognoscens,
fugi ab illis, & misit me Dñs hæc ipsa nun-
14 ciare tibi. * Ego enim ancilla tua Deũ colo,
etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, &
15 orabo Deum, *& dicet mihi quando eis red-
dat peccatum suum, & veniens nũciabo tibi,
ita vt ego adducam te per mediam Ierusalẽ,
& habebis omnẽ populum Israel, sicut oues,
D quibus nõ est pastor, & nõ latrabit vel vnus
16 canis contra te: * quoniam hæc mihi dicta
17 sunt per prouidentiam Dei. * Et quoniam
iratus

iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nun-
ciare tibi. * Placuerunt autem omnia verba 18
hæc corã Holoferne, & coram pueris eius, &
mirabantur sapientiam eius, & dicebant al-
ter ad alterum: *Non est talis mulier super 19
terram in aspectu, in pulchritudine, & in sẽ-
su verborum.*Et dixit ad illam Holofernes: 20
Bene fecit Deus, qui misit te ante populum,
vt des illum tu in manibus nostris: *& quo- 21
niam bona est promissio tua, si fecerit mihi
hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in
domo Nabuchodonosor magna eris, & no-
men tuum nominabitur in vniuersa terra.

CAP. XII.

TVnc iussit eã introire vbi repositi erãt 1
thesauri eius, & iussit illic manere eam, A
& constituit quid daretur illi de conuiuio
suo. Cui respondit Iudith, & dixit. *Nunc 2
nõ potero mãducare ex his, quæ mihi pręci-
pis tribui, ne veniat super me offensio: ex
his autem, quæ mihi detuli, manducabo.
*Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, 3
quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? *Et 4
dixit Iudith: Viuit anima tua, domine meus,
quoniam non expendet omnia hæc ancilla
tua, donec faciat Deus in manu mea hæc,
quæ cogitaui. Et induxerunt illam serui eius B
in tabernaculum, quod præceperat. * Et pe- 5
tijt dum introiret, vt daretur ei copia nocte,
& ante lucem egrediendi foras ad orationẽ,
& deprecandi Dñm. *Et præcepit cubicula- 6
rijs suis, vt sicut placeret illi, exiret, & introi-
ret ad adorandum Deũ suum, per triduum:
*& exhibat noctibus in vallem Bethuliæ, & 7
8 baptizabat se in fonte aquæ.*Et vt ascende-
bat, orabat Dominum Deum Israel, vt diri-
geret viam eius ad liberationem populi sui.
9 *Et introiens, munda manebat in taberna-
C culo, vsque dum acciperet escam suam in
10 vespere. *Et factum est, in quarto die Holo-
fernes fecit cęnam seruis suis, & dixit ad Va-
gao eunuchũ suũ: Vade, & suade Hebræam
illam vt sponte consentiat habitare mecum
11 *Fœdum est enim apud Assyrios, si femina
irrideat virum agẽdo, vt immunis ab eo trã-
12 seat. * Tunc introiuit Vagao ad Iudith, &
dixit: Non vereatur bona puella introire
D ad dominum meum, vt honorificetur ante
faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat
13 vinum in iucunditate. *Cui Iudith respon-
dit: Quæ ego sum, vt contradicam domino
14 meo? *Omne quod erit ante oculos eius bo-
num, & optimum faciam. Quidquid autem
illi placuerit, hoc mihi erit optimum omni-
15 bus diebus vitæ meæ. *Et surrexit, & orna-
uit se vestimento suo, & ingressa stetit ante
16 faciem eius.*Cor autem Holofernis concus-
sum est: erat enim ardens in concupiscen-
17 tia eius. * Et dixit ad eam Holofernes: Bibe
nunc, & accumbe in iucunditate, quoniam
18 inuenisti gratiam coram me. * Et dixit Iu-
dith: Bibam domine, quoniam magnificata
est anima mea hodie præ omnibus diebus
19 meis. * Et accepit, & manducauit, & bibit
coram ipso ea, quę parauerat illi ancilla eius.
20 *Et iucundus factus est Holofernes ad eam,
bibitque vinum multum nimis, quantum
numquam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

VT autem sero factum est, festinauerunt 1
serui illius ad hospitia sua, & conclusit A
Vagao ostia cubiculi, & abijt: *erant autem 2
omnes fatigati à vino: *eratq; Iudith sola in 3
cubiculo.*Porrò Holofernes iacebat in lecto, 4
nimia ebrietate sopitꝰ. *Dixitq; Iudith puel- 5
lę suæ, vt staret foris ante cubiculũ, & obser-
6 uaret. *Stetitque Iudith ante lectũ, orans cũ
7 lacrymis, & labiorum motu in silentio, * di-
cẽs: Confirma me Dñe Deus Israel, & respi-
ce in hac hora ad opera manuum mearũ, vt,
sicut promisisti Ierusalem ciuitatẽ tuam eri-
gas: & hoc quod credẽs per te posse fieri co-

gitaui,perficiã.*Et cum hęc dixiſſet,acceſſit 8
ad columnã, quæ erat ad caput lectuli eius,
& pugionẽ eius, qui in ea ligatus pendebat,
exoluit.*Cumq;euaginaſſet illum,apprehẽ- 9
dit comam capitis eius, & ait: Confirma me
Dñe Deus in hac hora, * & percuſſit bis in 10
ceruicem eius, & abſcidit caput eius, & ab-
ſtulit conopęum eius à columnis, & euoluit
corpus eius trũcum. *Et poſt puſillum exi- 11
uit,& tradidit caput Holofernis ancillæ ſuæ,
& iuſſit vt mitteret illud in peram ſuã. * Et 12
exierunt duæ, ſecundũ conſuetudinẽ ſuam,
quaſi ad orationẽ,& tranſierũt caſtra,& gy- B
rantes vallem,venerunt ad portam ciuitatis.
*Et dixit Iudith à lõge cuſtodibus murorũ: 13
Aperite portas, quoniã nobiſcum eſt Deus,
qui fecit virtutem in Iſrael: *Et factum eſt, 14
cum audiſſent viri vocem eius, vocauerunt
presbyteros ciuitatis. * Et concurrerunt ad 15
eam omnes, à minimo vſque ad maximum:
quoniam ſperabant eam iam nõ eſſe ventu-
ram. *Et accendentes luminaria cõgyraue- 16
runt circa eam vniuerſi: illa autem aſcendẽs
in eminentiorem locum,iuſſit fieri ſilentiũ.
Cumque omnes tacuiſſent, * dixit Iudith: 17
Laudate Dominum Deum noſtrum, qui nõ
deſeruit ſperantes in ſe: * & in me ancilla 18
ſua adimpleuit miſericordiam ſuã, quã pro-
miſit domui Iſrael: & interfecit in manu
mea hoſtem populi ſui hac nocte. * Et pro- 19
ferẽs de pera caput Holofernis oſtendit illis,
dicens:Ecce caput Holofernis principis mili-
tiæ Aſſyriorum,& ecce conopœum illius,in
quo recũbebat in ebrietate ſua, vbi per ma-
num feminæ percuſſit illum Dñs Deus no-
ſter. * Viuit autem ipſe Dominus,quoniam 20
cuſtodiuit me Angelus eius,& hinc euntem, C
& ibi commorantem, & inde huc reuerten-
tem,& non permiſit me Dñs ancillam ſuam
coinquinari, ſed ſine pollutione peccati re-
uocauit me vobis gaudẽtem in victoria ſua,
in euaſione mea, & in liberatione veſtra.
*a Pſ. 105. a. 1. & 106. 1a. *a Confitemini illi omnes,quoniam bonus, 21
quoniam in ſæculũ miſericordia eius.*Vni- 22
uerſi autem adorantes Dñm, dixerunt ad
eam: Benedixit te Dominus in virtute ſua,
quia per te ad nihilum redegit inimicos no-
ſtros. * Porrò Ozia princeps populi Iſrael, 23
dixit ad eã: Benedicta es tu filia à Dño Deo
excelſo præ omnibus mulieribus ſuper ter-
ram.*Benedictus Dominus, qui creauit cœ- 24
lum,& terram, qui te direxit in vulnera ca-
pitis principis inimicorum noſtrorũ: *quia 25
hodie nomen tuum ita magnificauit, vt nõ D
recedat laus tua de ore hominum, qui me-
mores fuerint virtutis Domini in æternum,
pro quibus non pepercisti animæ tuæ pro-
pter anguſtias,& tribulationem generis tui,
ſed ſubueniſti ruinæ ante conſpectum Dei
noſtri. * Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. 26
27 *Porrò Achior vocatus venit,& dixit ei Iu-
dith: Deus Iſrael,cui tu teſtimonium dediſti
quòd vlciſcatur ſe de inimicis ſuis,ipſe caput
omnium incredulorum incidit hac nocte in
28 manu mea. * Et vt probes quia ita eſt, ecce
caput Holofernis, qui in contemptu ſuper-
biæ ſuæ Deum Iſrael contempſit, & tibi in-
teritum minabatur,dicens: Cum captus fue-
rit populus Iſrael, gladio perforari præcipiã
29 latera tua. *Vidẽs autem Achior caput Ho-
lofernis, anguſtiatus præ pauore, cecidit in
faciem ſuam ſuper terram, & æſtuauit ani-
30 ma eius. * Poſtea vero quàm reſumpto ſpi-
ritu recreatus eſt, procidit ad pedes eius, &
31 adorauit eam,& dixit: *Benedicta tu à Deo
tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in
omni gente,quæ audierit nomen tuum, ma-
gnificabitur ſuper te Deus Iſrael.

CAP. XIV.

1 DIxit autem Iudith ad omnem populũ:
A audite me fratres, ſuſpendite caput
2 hoc ſuper muros noſtros: *Et erit,cum exie-
rit Sol,accipiat vnuſquiſq; arma ſua,& exite
cum impetu, non vt deſcendatis deorſũ, ſed
3 quaſi impetum facientes.*Tunc explorato-
res neceſſe erit vt fugiant ad principem ſuũ
4 excitandum ad pugnam. * Cumque duces
eorum cucurrerint ad tabernaculum Holo-
fernis, & inuenerint eũ truncum in ſuo ſan-
guine volutatum, decidet ſuper eos timor.
5 * Cumque cognoueritis fugere eos, ite poſt
B illos ſecuri, quoniam Dñs conteret eos ſub
6 pedibus veſtris.*Tunc Achior videns virtu-
tem, quam fecit Deus Iſrael, relicto gentili-
tatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnẽ
pręputij ſui,& appoſitus eſt ad populum Iſ-
rael,& omnis ſucceſſio generis eius vſque in
7 hodiernũ diem.*Mox autẽ vt ortus eſt dies,
ſuſpenderunt ſuper muros caput Holofer-
nis,accepitque vnuſquiſque vir arma ſua, &
egreſſi ſunt cũ grandi ſtrepitu, & vululatu.
8 * Quòd videntes exploratores, ad taberna-
9 culum Holofernis cucurrerunt. * Porrò hi,
qui in tabernaculo erant, venientes, & ante
C ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitandi
gratia, inquietudinem arte moliebantur, vt
non ab excitandis,ſed à ſonantibus Holofer-
10 nes euigilaret. *Nullus enim audebat cubi-
culum virtutis Aſſyriorũ pulſando, aut in-
11 trando aperire.*Sed cum veniſſent eius du-
ces, ac tribuni, & vniuerſi maiores exercitus
12 regis Aſſyriorũ,dixerunt cubicularijs. *In-
trate,& excitate illum,quoniã egreſſi mures
de cauernis ſuis, auſi ſunt prouocare nos ad
13 prælium.*Tunc ingreſſus Vagao cubiculũ
eius,ſtetit ante cortinã, & plauſum fecit ma-
nibus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Iu-
14 dith dormire. *Sed cum nullum motum ia-
D centis ſenſu aurium caperet, acceſſit proxi-
mans ad cortinam, & eleuans eam, videnſq;
cada-

cadauer absque capite Holofernis in suo san-
guine tabefactum iacere super terram, ex-
clamauit voce magna cũ fletu, & scidit ve-
stimenta sua. *Et ingressus tabernaculũ Iu- 15
dith, non inuenit eã, & exilijt foras ad popu-
lum, *& dixit: Vna mulier Hebræa fecit cõ- 16
fusionem in domo regis Nabuchodonosor:
ecce enim Holofernes iacet in terra, & caput
eius non est in illo. * Quod cum audissent 17
principes virtutis Assyriorum, sciderunt
omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor
& tremor cecidit super eos, & turbati sunt
animi eorum valde. * Et factus est clamor 18
incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAP. XV.

CVmq; omnis exercitus decollatum Ho- 1
lofernem audisset, fugit mens, & consi- A
lium ab eis, & solo tremore, & metu agitati
fugæ pręsidiũ sumunt, *ita vt nullus loque- 2
retur cum proximo suo, sed inclinato capite
relictis omnibus, euadere festinabant He-
bræos, quos armatos super se venire audie-
bant, fugiẽtes per viam camporum, & semi-
tas collium. * Videntes itaque filij Israel fu- 3
gientes, secuti sunt illos. Descenderuntque
clangentes tubis, & vlulantes post ipsos. *Et 4
quoniam Assyrij nõ adunati, in fugam ibãt
præcipites: filij autem Israel vno agmine per- B
sequentes, debilitabant omnes, quos inueni-
re potuissent. * Misit itaque Ozias nuncios 5
per omnes ciuitates, & regiones Israel. *Om- 6
nis itaque regio, omnisque vrbs electam iu-
uentutem armatam misit post eos, & perse-
cuti sunt eos in ore gladij quousque perue-
nirent ad extremitatẽ finium suorum. *Reli- 7
qui autẽ, qui erant in Bethulia, ingressi sunt
castra Assyriorum, & prædam, quam fu-
gientes Assyrij reliquerant, abstulerunt, &
onustati sunt valde. * Hi vero, qui victores 8
reuersi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant C
illorum attulerunt secum, ita vt non esset
numerus in pecoribus, & iumentis, &
vniuersis mobilibus eorum, vt à minimo vs-
que ad maximum omnes diuites fierent de
prædationibus eorum. * Ioachim autem 9
summus pontifex de Ierusalem venit in Be-
thuliam cum vniuersis presbyteris suis, vt
videret Iudith. *Quæ cum exisset ad illum, 10
benedixerunt eam omnes vna voce, dicẽtes:
Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu ho-
norificentia populi nostri: *quia fecisti viri- 11
liter, & confortatum est cor tuum, eo quòd
castitatem amaueris, & post virum tuum, al-
terum nescieris: ideo & manus Domini con- C
fortauit te, & ideo eris benedicta in æternũ.
*Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. *Per dies 12
autem triginta: vix collecta sunt spolia As- 13
syriorum à populo Israel. *Porrò autẽ vni- 14
uersa, quæ Holofernis peculiaria fuisse pro-
bata sunt, dederũt Iudith in auro, & argen-
to, & vestibus & gemmis, & omni supellecti-
15 li, & tradita sũt omnia illi à populo. *Et om-
nes populi gaudebãt cum mulieribus, & vir-
ginibus, & iuuenibus, in organis, & citharis.

CAP. XVI.

1 TUnc cantauit canticum hoc Domino
A Iudit, dicens:
2 * Incipite Domino in tympanis, cantate
Domino in cymbalis, modulamini illi psal-
mũ nouũ, exaltate, & inuocate nomẽ eius.
3 * Dominus conterens bella, Dominus no-
men est illi.
4 * Qui posuit castra sua in medio populi
sui, vt eriperet nos de manu omnium inimi-
corum nostrorum.
5 * Venit Assur ex montibus ab Aquilone
in multitudine fortitudinis suæ: cuius multi-
tudo obturauit torrentes, & equi eorum coo-
peruerunt valles.
6 * Dixit se incensurum fines meos, & iuue-
nes meos occisurũ gladio, infantes meos da-
re in prædam, & virgines in captiuitatem.
7 * Dominus autem omnipotens nocuit eũ,
& tradidit eum in manibus feminæ, & con-
fodit eum.
8 * Non enim cecidit potens eorum à iuue-
B nibus, nec filij Titan percusserunt eum, nec
excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Iu-
dith filia Merari in specie faciei suæ dissol-
uit eum.
9 * Exuit enim se vestimento viduitatis, &
induit se vestimento lętitiæ in exultatione
filiorum Israel.
10 * Vnxit faciem suam vnguento, & colli-
gauit cincinnos suos mitra, accepit stolam
nouam ad decipiendum illum.
11 * Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pul-
chritudo eius captiuam fecit animam eius,
amputauit pugione ceruicem eius.
12 * Horruerunt Persæ constantiam eius, &
Medi audaciam eius.
13 * Tunc vlulauerunt castra Assyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, arescen-
tes in siti.
14 * Filij puellarum compunxerunt eos, & si-
cut pueros fugientes occiderunt eos: perie-
runt in prælio à facie Domini Dei mei.
15 * Hymnum cantemus Domino, hymnum
nouum cantemus Deo nostro.
16 * Adonai Domine magnus es tu, & præ-
C clarus in virtute tua, & quem superare ne-
mo potest.
17 * Tibi seruiat omnis creatura tua: [a] quia di- [a] Gen. 1.
xisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & Ps. 32. b. 3.
creata sunt, & non est, qui resistat voci tuæ.
18 * Montes à fundamentis mouebuntur cũ
aquis: petræ sicut cera liquescent, ante fa-
ciem tuam.
19 * Qui autem timent te, magni erunt apud
te per omnia.

Væ

* Vę genti insurgenti super genus meum: 20
Dominus enim omnipotens vindicabit in
eis, in die iudicij visitabit illos.
* Dabit ignem, & vermes in carnes eorũ, 21
vt vrãtur, & sentiant vsq; in sempiternum.
* Et factum est post hæc, omnis populus 22
post victoriam venit in Ierusalem adorare
dominũ: & mox vt purificati sũt, obtulerũt
omnes holocausta, & vota, & repromissiones
suas. * Porrò Iudith vniuersa vasa bellica 23
Holofernis, quæ dedit illi populus, & cono-
pœum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, D
obtulit in anathema obliuionis. * Erat autẽ 24
populus iucundus secundum faciem sancto-
rum, & per tres menses gaudium huius vi-
ctoriæ celebratum est cũ Iudith. * Post dies 25
autem illos vnusquisque redijt in domum
suam, & Iudith magna facta est in Bethulia,
& præclarior erat vniuersæ terræ Israel.
26 * Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita vt
non cognosceret virum omnibus diebus vi-
tæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir
27 eius. * Erat autem diebus festis procedens
28 cum magna gloria. * Mansit autem in do-
mo viri sui annos centum quinque, & dimi-
sit Abram suam liberam, & defuncta est, ac
29 sepulta cum viro suo in Bethulia. * Luxitq;
30 illam omnis populus diebus septem. * In om-
ni autem spatio vitæ eius non fuit, qui per-
turbaret Israel, & post mortem eius annis
31 multis. * Dies autem victoriæ huius festiui-
tatis, ab Hebræis in numero sanctorum die-
rum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo
tempore vsque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus Assueri, qui regnauit 1
ab India vsque Aethiopiam A
super centum viginti septem
prouincias: * quando sedit in 2
solio regni sui, Susan ciuitas
regni eius exordiũ fuit. * Tertio igitur anno 3
imperij sui fecit grande conuiuium cunctis
principibꝰ, & pueris suis, fortissimis Persarũ,
& Medorũ inclytis, & præfectis prouinciarũ
coram se, * vt ostenderet diuitias glorię regni 4
sui, ac magnitudinem, atque iactantiam po-
tentię suę, multo tempore, centum videlicet
& octoginta diebus. * Cumque implerentur 5
dies conuiuij, inuitauit omnem populum,
qui inuentus est in Susan, à maximo vsque
ad minimum: & iussit septem diebus conui-
uium præparari in vestibulo horti, & nemo-
ris, quod regio cultu & manu consitum erat.
6 * Et pendebant ex omni parte tentoria aerij
B coloris, & carbasini, ac hyacinthini, sustẽtata
funibus byssinis, atq; purpureis, qui eburneis
circulis inserti erãt, & columnis marmoreis
fulciebãtur. Lectuli quoq; aurei, & argentei,
super pauimẽtũ smaragdino, & pario stratũ
lapide, dispositi erant: quod mira varietate
7 pictura decorabat. * Bibebãt autẽ, qui inuita-
ti erãt, aureis poculis, & alijs, atque alijs vasis
cibi inferebãtur. Vinũ quoq; vt magnificẽtia
regia dignũ erat, abũdãs, & præcipuũ pone-
8 batur. * Nec erat qui nolẽtes cogeret ad bibẽ-
dũ, sed sicut rex statuerat, præponens mẽsis
singulos de principibus suis, vt sumeret vnu-
9 quisq; quod vellet. * Vasthi quoq; regina fe-
cit cõuiuiũ feminarũ in palatio, vbi rex As-
10 suerus manere consueuerat. * Itaque die se-
ptimo, cũ rex esset hilarior, & post nimiam
pota-

potationē incaluiſſet mero, præcepit Mau- C
mam,& Bazatha,& Harbona,& Bagatha,&
Abgatha, & Zethar, & Charchas,ſeptem
eunuchis,qui in cōſpectu eius miniſtrabant.
*vt introduceret reginā Vaſthi coram rege, 11
poſito ſuper caput eius diademate, vt oſten-
deret cunctis populis,& principibus pulchri-
tudinē illius:erat enim pulchra valde.*Quę 12
renuit,& ad regis imperium,quod per eunu-
chos mandauerat,venire cōtēpſit. Vnde ira-
tus rex,& nimio furore ſuccenſus, *interro- 13
gauit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei
aderāt,& illorū faciebat cuncta cōſilio, ſciē-
tium leges,ac iura maiorum: (*erant autem 14
primi, & proximi, Charſena, & Sethar, &
Admatha, & Tharſis,& Mares,& Marſana,
& Mamuchan,ſeptē duces Perſarū,atq; Me-
dorū, qui videbant faciē regis, & primi poſt
eum reſidere ſoliti erant)*cui ſententiæ Va- 15
ſthi regina ſubiaceret,quæ Aſſueri regis im-
periū,quod per eunuchos mandauerat,face-
re noluiſſet.*Reſpōditq;Mamuchā, audiēte 16
rege,atq;principibus:Non ſolū regē lęſit re-
gina Vaſthi,ſed & omnes populos,& princi-
pes,qui sūt in cūctis prouincijs regis Aſſueri.
*Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes 17
mulieres,vt cōtēnāt viros ſuos,& dicant:Rex D
Aſſuerus iuſſit, vt regina Vaſthi intraret ad
eū,& illa noluit.*Atq; hoc exemplo omnes 18
principum coniuges Perſarū, atq; Medorū,
paruipendent imperia maritorū: vnde regis
iuſta eſt indignatio. *Si tibi placet,egredia- 19
tur edictū à facie tua,& ſcribatur iuxta legē
Perſarum,atq; Medorum,quā præteriri illi-
citum eſt, vt nequaquā vltra Vaſthi ingre-
diatur ad regē,ſed regnum illius,altera, quæ
melior eſt illa, accipiat. *Et hoc in omne 20
(quod latiſſimum eſt) prouinciarū tuarum
diuulgetur imperiū, & cunctæ vxores tam
maiorum, quā minorū deferant maritis ſuis
honorē:*placuit cōſilium eius regi, & prin- 21
cipibus, fecitque rex iuxta cōſilium Mamu-
chā,*& miſit epiſtolas ad vniuerſas prouin- 22
cias regni ſui,vt quæque gēs audire, & lege-
re poterat,diuerſis linguis,& litteris, eſſe vi-
ros principes,ac maiores in domibus ſuis: &
hoc per cunctos populos diuulgari.

CAP. II.

HIs ita geſtis,poſtquam regis Aſſueri in- 1
dignatio deferbuerat, recordatus eſt A
Vaſthi, & quæ feciſset,vel quæ paſsa eſset: * 2
dixeruntq;pueri regis,ac miniſtri eius: Quæ-
rantur regi puellæ virgines ac ſpecioſæ, * & 3
mittantur qui cōſiderent per vniuerſas pro-
uincias puellas ſpecioſas & virgines: & ad-
ducant eas ad ciuitatem Suſan, & tradant
eas in domum feminarum ſub manu Egei
eunuchi, qui eſt prępoſitus & cuſtos mulie-
rum regiarum: & accipiant mundum mu-
liebrē, & cetera ad vſus neceſsaria. * Et quę- 4
cumque inter omnes oculis regis placuerit,
ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi:
5 & ita, vt ſuggeſserant, iuſſit fieri. * Erat vir
Iudæus in Suſan ciuitate, vocabulo Mardo-
chæus filius Iair, filij Semei,filij Cis, de ſtirpe a 4. Reg.
6 Iemini, * aqui translatus fuerat de Ieruſalem 24. d. 15.
eo tempore,quo Iechoniam regem Iuda Na- Infr. 11. b 41
buchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat,
7 *qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſsę,quæ
altero nomine vocabatur Eſther: & vtrum-
que parentem amiſerat: pulchra nimis, &
decora facie. Mortuiſq; patre eius ac matre,
Mardochæus ſibi eam adoptauit in filiam.
8 *Cumq;percrebuiſset regis imperium,& iux-
B ta mandatum illius multæ pulchræ virgines
adducerentur Suſan, & Egeo traderentur
Eunucho; Eſther quoque inter ceteras puel-
las ei tradita eſt, vt ſeruaretur in numero fe-
9 minarum. * Quæ placuit ei, & inuenit gra-
tiam in conſpectu illius. Et præcepit eunu-
cho, vt acceleraret mundum muliebrem, &
traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpe
cioſiſſimas de domo regis,& tam ipſam, quā
pediſsequas eius ornaret atque excoleret.
10 Quę noluit indicare ei populum & patriam
ſuam: Mardochæus enim præceperat ei, vt
11 de hac re omnino reticeret: *qui deambula-
bat quotidie ante veſtibulum domus,in qua
electę virgines ſeruabantur, curam agens ſa-
lutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.
12 * Cum autem veniſset tempus ſingularum
per ordinem puellarum, vt intrarent ad re-
gem, expletis omnibus, quæ ad cultum mu-
liebrem pertinebant, mēſis duodecimus ver-
tebatur : ita dumtaxat,vt ſex menſibus oleo
vngerentur myrrhino, & alijs ſex quibuſdā
13 pigmentis & aromatibus vterentur.*Ingre-
C dienteſq; ad regem,quidquid poſtulaſsent ad
ornatum pertinens,accipiebant,& vt eis pla-
cuerat,compoſitę de triclinio feminarum ad
14 regis cubiculum tranſibant. *Et quæ intra-
uerat veſpere, egrediebatur mane, atque in-
de in ſecundas ædes deducebatur, quæ ſub
manu Suſagazi eunuchi erant, qui concubi-
nis regis præſidebat:nec habebat poteſtatem
ad regem vltra redeūdi,niſi voluiſset rex, &
15 eā venire iuſſiſſet ex nomine.*Euoluto au-
tem tempore per ordinem,inſtabat dies,quo
Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quā
ſibi adoptauerat in filiā, deberet intrare ad
regē.Quæ nō quæſiuit muliebrē cultum,ſed
quæcūq; voluit Egeus Eunuchus cuſtos vir-
ginū, hæc ei ad ornatū dedit.Erat enim for-
moſa valde, & incredibili pulchritudine,
omniū oculis gratioſa,& amabilis videbatur
16 * Ducta eſt itaq; ad cubiculū regis Aſſueri
menſe decimo,qui vocatur Tebeth, ſeptimo
17 anno regni eius.*Et adamauit eam rex plus
quā omnes mulieres,habuitq;gratiā & miſe-
ricordiam corā eo ſuper omnes mulieres, &
po-

posuit diadema regni in capite eius, fecitq;
eã regnare in loco Vasthi.*Et iussit cõuiuiũ 18
præparari permagnificũ cũctis principibus,
& seruis suis pro coniunctione, & nuptijs
Esther. Et dedit requiẽ vniuersis prouincijs,
ac dona largitus est iuxta magnificentiam
principalẽ.*Cũq;secundo quęrerentur vir- 19
gines & cõgregarẽtur, Mardochæus mane-
bat ad ianuam regis: * necdum prodiderat 20
Esther patriã, & populũ suũ,iuxta mãdatũ
eius. Quidquid enim ille præcipiebat,obser-
uabat Esther: & ita cũcta faciebat vt eo tẽ-
pore solita erat, quo eã paruulã nutriebat.
* Eo igitur tẽpore,quo Mardochæus ad re- 21
gis ianuã morabatur,irati sunt Bagathan,&
Thares duo eunuchi regis,qui ianitores erãt,
& in primo palatij limine pręsidebãt:volue-
runtq; insurgere in regem,& occidere eum.
* Quod Mardochæum non latuit,statimq; 22
nunciauit reginæ Esther: & illa regi ex no-
mine Mardochæi, qui ad se rem detulerat.
* Quæsitum est,& inuentum: & appensus 23
est vterq; eorum in patibulo. Mandatumq;
est historijs,& annalibus traditũ corã rege.

CAP. III.

POst hęc rex Assuerus exaltauit Aman fi- 1
lium Amadathi,qui erat de stirpe Agag: A
& posuit solium eius super omnes principes,
quos habebat. *Cũctiq; serui regis,qui in fo- 2
ribus palatij versabãtur,flectebant genua,&
adorabant Aman: sic enim præceperat eis
imperator:solus Mardochæus non flectebat
genu,neq; adorabat eũ.*Cui dixerunt pueri 3
regis,qui ad fores palatij præsidebant: Cur
præter ceteros non obseruas mãdatũ regis?
* Cũq;hoc crebrius dicerẽt,& ille nollet au- 4
dire,nunciauerũt Aman, scire cupiẽtes vtrũ
perseueraret in sententia: dixerat enim eis se
esse Iudæũ.*Quod cũ audisset Aman,& ex- 5
perimẽto probasset,quòd Mardochæus non
flecteret sibi genu: nec se adoraret, iratus est
valde, * & pro nihilo duxit in vnũ Mardo- 6
chæum mittere manus suas: audierat enim B
quòd esset gẽtis Iudææ, magisq; voluit om-
nẽ Iudæorũ,qui erãt in regno Assueri, per-
dere nationem. * Mense primo (cuius voca- 7
bulũ est Nisan) anno duodecimo regni As-
sueri,missa est sors in vrnam, quæ Hebraicè
dicitur phur,corã Aman,quo die & quo mẽ-
se gẽs Iudęorũ deberet interfici,& exiuit mẽ-
sis duodecimus,qui vocatur Adar. *Dixitq; 8
Aman regi Assuero: Est populus per omnes
prouincias regni tui dispersus, & à se mutuo
separatus,nouis vtens legibus,& ceremonijs,
insuper & regis scita contemnens.Et optime C
nosti,quòd non expediat regno tuo vt inso-
lescat per licentiã: * si tibi placet,decerne,vt 9
pereat, & decem millia talentorum appẽdã
arcarijs gazæ tuæ. *Tulit ergo rex annulũ, 10
quo vtebatur,de manu sua,& dedit eũ Amã
filio Amadathi de progenie Agag, hosti
11 Iudæorũ,*dixitq; ad eũ: Argentũ,quod tu
polliceris,tuum sit, de populo age quod tibi
12 placet. * Vocatiq; sunt scribæ regis mense
primo Nisan,tertiadecima die eiusdẽ mẽsis:
& scriptum est,vt iusserat Aman, ad omnes
satrapas regis, & iudices prouinciarum, di-
uersarumq;gentium,vt quæque gens legere
D poterat, & audire pro varietate linguarum
ex nomine regis Assueri: & litteræ signatæ
13 ipsius annulo, * missæ sunt per cursores re-
gis ad vniuersas prouincias, vt occiderent,
atq; delerent omnes Iudæos,à puero vsq; ad
senem,paruulos,& mulieres,vno die,hoc est
tertiodecimo mensis duodecimi,qui vocatur
14 Adar,& bona eorum diriperent. * Summa
autem epistolarum hæc fuit, vt omnes pro-
uinciæ scirent, & pararent se ad prædictam
15 diem.*Festinabant cursores,qui missi erant,
regis imperiũ explere.Statimq;in Susã pepẽ-
dit edictũ, rege, & Aman celebrãte cõuiuiũ,
& cũctis Iudæis,qui in vrbe erant, flentibus.

CAP. IV.

1 QVæ cum audisset Mardochæus, scidit
A vestimenta sua, & indutus est sacco,
spargens cinerẽ capiti:& in platea mediæ ci-
uitatis voce magna clamabat,ostendẽs ama-
2 ritudinẽ animi sui,*& hoc eiulatu vsquè ad
fores palatij gradiens. Non enim erat licitũ
3 indutum sacco aulam regis intrare.*In om-
nibus quoque prouincijs,oppidis,ac locis, ad
quæ crudele regis dogma peruenerat, plan-
ctus ingens erat apud Iudæos,ieiuniũ,vlula-
tus,&fletus,sacco,& cinere multis pro strato
4 vtẽtibus.*Ingressæ autẽ sunt puellæ Esther,
& eunuchi,nunciaueruntq; ei. Quod audiẽs
cõsternata est:& vestẽ misit, vt ablato sacco
5 induerent eũ:quã accipere noluit.*Accitoq;
B Athach eunucho, quem rex ministrum ei
dederat, præcepit ei vt iret ad Mardochæũ,
6 & disceret ab eo cur hoc faceret.*Egressusq;
Athach, iuit ad Mardochænm stantem in
7 platea ciuitatis,ante ostium palatij: * qui in-
dicauit ei omnia,quæ acciderant,quo modo
Aman promisisset, vt in thesauros regis pro
8 Iudæorum nece inferret argentum:*exẽplar
quoque edicti,quod pẽdebat in Susan, dedit
ei,vt reginæ ostenderet, & moneret eam, vt
C intraret ad regem, & deprecaretur eum pro
9 populo suo. * Regressus Athach,nunciauit
Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat.
10 * Quæ respondit ei,& iussit,vt diceret Mar-
11 dochæo: *Omnes serui regis,& cunctæ,quæ
sub ditione eius sunt,norũt prouinciæ, quòd
siue vir, siue mulier non vocatus, interius
atrium regis intrauerit, absque vlla cuncta-
ctione statim interficiatur: nisi forte rex au-
ream virgam ad eum tetenderit pro signo
clementiæ,atque ita possit viuere. Ego igi-
tur quo modo ad regem intrare potero, quæ
tri-

triginta iam diebus nõ sum vocata ad eum? D
* Quod cum audisset Mardochæus, * rur- 12
sum mandauit Esther, dicens: Ne putes 13
quòd animam tuam tantum liberes, quia in
domo regis es præ cunctis Iudæis: * si enim 14
nunc silueris, per aliam occasionem libera-
buntur Iudæi:& tu,& domus patris tui peri-
bitis. Et quis nouit vtrum idcircò ad regnũ
veneris, vt in tali tempore parareris? * Rur- 15
súq; Esther hæc Mardochæo verba mãda-
uit:* Vade,& congrega omnes Iudæos, quos 16
in Susan repereris,& orate pro me. Non co-
medatis,& non bibatis tribus diebus,& tribus
noctib⁹,& ego cũ ancillis meis similiter ieiu-
nabo, & tũc ingrediar ad regem contra legẽ
faciens, non vocata, tradensque me morti,&
periculo. * Iuit itaque Mardochæus,& fecit 17
omnia, quæ ei Esther præceperat.

CAP. V.

Die autẽ tertio induta est Esther regali- 1
bus vestimẽtis,& stetit in atrio domus A
regiæ, quod erat interius contra basilicam
regis: at ille sedebat super solium suũ in cõ-
sistorio palatij contra ostium domus. * Cũ- 2
que vidisset Esther reginam stãtem, placuit
oculis eius, & extendit contra eam virgam
auream, quam tenebat manu. Quæ accedẽs,
osculata est summitatẽ virgæ eius. * Dixitq; 3
ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est
petitio tua? etiam si dimidiam partem regni
petieris, dabitur tibi. * At illa respondit: Si 4
regi placet obsecro, vt venias ad me hodie, B
& Amã tecum ad conuiuium, quod paraui.
* Statimq; rex, vocate, inquit, cito Aman, vt 5
Esther obediat voluntati. Venerunt itaque
Rex,& Aman ad cõuiuium, quod eis regina
parauerat. * Dixitque ei rex, postquam vinũ 6
biberat abundanter: Quid petis, vt detur tibi,
& pro qua re postulas? etiã si dimidiam par-
tem regni mei petieris, impetrabis. * Cui re- 7
spondit Esther: Petitio mea, & preces sunt
istæ: * Si inueni in conspectu regis gratiã,& 8
si regi placet, vt det mihi quod postulo, &
meã impleat petitionem: veniat rex,& Amã
ad conuiuium, quod paraui eis,& cras aperiã
regi voluntatem meã. * Egressus est itaque 9
illo die Amã lætus,& alacer. Cumq; vidisset
Mardochæum sedentẽ ante fores palatij, &
non solũ non assurrexisse sibi, sed nec motũ
quidem de loco sessionis suæ, indignatus est
valde: * & dissimulata ira, reuersus in domũ 10
suam, conuocauit ad se amicos suos, & Zares
vxorẽ suã: * & exposuit illis magnitudinem 11
diuitiarũ suarum, filiorumq; turbam,& quã-
ta eũ gloria super omnes principes, & seruos
suos rex eleuasset. * Et post hæc ait: Regina 12
quoque Esther nullum alium vocauit ad cõ- D
uiuium cum rege præter me, apud quam
etiã cras cũ rege pransurus sum. * Et cum hęc 13
omnia habeã, nihil me habere puto, quan-
diu videro Mardochæum Iudæum sedẽtem
14 ante fores regias. * Responderuntque ei Za-
res vxor eius,& ceteri amici: Iube parari ex-
celsam trabem, habentem altitudinis quin-
quaginta cubitos,& dic mane regi, vt appen-
datur super eam Mardochęus,& sic ibis cum
rege lætus ad conuiuium. Placuit ei consi-
lium, & iussit excelsam parari crucem.

CAP. VI.

1 Noctem illam duxit rex insomnem, ius-
A sitque sibi afferri historias, & annales
priorum tẽporũ. Quæ cũ illo præsente lege-
2 rentur, * ventum est ad illum locũ vbi scri-
ptũ erat, quo modo nunciasset Mardochæus
insidias Bagathã, & Thares eunuchorũ re-
3 gẽ Assuerũ iugulare cupientiũ. * Quod cum
audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris,
ac præmij Mardochæus cõsecutus est? Dixe-
runt ei serui illius, ac ministri: Nihil omnino
4 mercedis accepit: * Statimque rex: Quis est,
B inquit, in atrio? Aman quippe interius atriũ
domus regiæ intrauerat, vt suggereret regi,
& iuberet Mardochæũ affigi patibulo, quod
5 ei fuerat pręparatum. * Respõderunt pueri:
Aman stat in atrio. Dixitq; rex Ingrediatur.
6 * Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet
fieri viro, quẽ rex honorare desiderat? Co-
gitans autẽ in corde suo Aman,& reputans,
quòd nullũ aliũ rex, nisi se, vellet honorare,
7 * respondit: Homo, quẽ rex honorare cupit,
8 * debet indui vestibus regijs,& imponi super
C equũ, qui de sella regis est, & accipere regiũ
9 diadema super caput suum, * & primus de
regijs principibus, ac tyrannis teneat equum
eius,& per plateã ciuitatis incedens clamet,&
dicat: Sic honorabitur quemcumq; voluerit
10 rex honorare. * Dixitq; ei rex Festina,& sũ-
pta stola,& equo, fac vt locutus es, Mardo-
cheo Iudeo, qui sedet ante fores palatij. Caue
ne quidquã de his, quæ locutus es, pretermit-
11 tas. * Tulit itaque Aman stolam,& equum,
indutumq; Mardochæum in platea ciuitatis,
& impositũ equo præcedebat, atque clama-
bat: Hoc honore condignus est, quemcumq;
12 rex voluerit honorare. * Reuersusq; est Mar-
dochæus ad ianuam palatij; & Amã festina-
D uit ire in domum suam, lugens,& operto ca-
13 pite. * narrauitq; Zares vxori suæ,& amicis
omnia quæ euenissent sibi. Cui responderũt
sapientes, quos habebat in consilio, & vxor
eius: Si de semine Iudæorum est Mardo-
chæus, ante quem cadere cœpisti, non pote-
ris ei resistere, sed cades in conspectu eius.
14 * Adhuc illis loquẽtibus, venerunt eunuchi
regis, & citò eum ad conuiuium, quod regi-
na parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

1 Intrauit itaque rex & Aman, vt biberent
A cum regina. * Dixitq; ei rex etiam secun-
da die, postquã vino incaluerat: Quæ est pe-
titio

titio tua Esther,vt detur tibi? & quid vis fie-
ri? etiam si dimidiam partẽ regni mei petie-
ris,impetrabis. * Ad quem illa respondit: Si 3
inueni gratiam in oculis tuis, o rex, & si tibi
placet, dona mihi animam meam, pro qua
rogo, & populum meum, pro quo obsecro.
* Traditi enim sumus ego, & populus meus, 4
vt conteramur,iugulemur,& pereamus. At- B
que vtinam in seruos, & famulas vendere-
mur:esset tolerabile malum,& gemens tace-
rem,nunc autem hostis noster est, cuius cru-
delitas redundat in regem.* Respondensque 5
rex Assuerus ait: Quis est iste,& cuius potẽ-
tiæ,vt hæc audeat facere? * Dixitque Esther: 6
Hostis, & inimicus noster pessimus iste est
Aman. Quod ille audiens, illico obstupuit,
vultum regis,ac reginæ ferre non sustinens.
* Rex autem iratus surrexit, & de loco con- 7
uiuij intrauit in hortum arboribus cõsitum. C
Amã quoq; surrexit,vt rogaret Esther regi-
nã pro anima sua, intellexit enim à rege sibi
paratum malum.* Qui cum reuersus esset de 8
horto nemoribus cõsito, & intrasset cõuiuij
locũ, reperit Aman super lectulum corruis-
se,in quo iacebat Esther,& ait: Etiam reginã
vult opprimere me præsente,in domo mea.
Necdum verbũ de ore regis exierat, & sta- D
tim operuerunt faciem eius.* Dixitque Har- 9
bona,vnus de eunuchis,qui stabant in mini-
sterio regis: En lignũ,quod parauerat Mar-
dochæo,qui locutus est pro rege, stat in do-
mo Aman, habens altitudinis quinquaginta
cubitos.Cui dixit rex:Appendite eum in eo.
* Suspẽsus est itaq; Aman in patibulo,quod 10
parauerat Mardochæo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

DIe illo dedit rex Assuerus Esther regi- 1
næ domũ Aman aduersarij Iudęorum, A
& Mardochęus ingressus est ante faciem re-
gis.Cõfessa est enim ei Esther,quòd esset pa-
truus suus. * Tulitque rex annulum,quẽ ab 2
Aman recipi iusserat, & tradidit Mardo-
chæo.Esther autem cõstituit Mardochæum
super domum suam.* Nec his contenta,pro- 3
cidit ad pedes regis,fleuitque & locuta ad eũ
orauit,vt malitiam Aman Agagitæ, & ma-
chinationes eius pessimas, quas excogitaue-
rat contra Iudæos,iuberet irritas fieri.* At il- 4
le ex more sceptrum aureum protendit ma-
nu,quo signum clementiæ monstrabatur,il-
laque consurgens stetit ante eum, * & ait: Si 5
placet regi, & si inueni gratiam in oculis
eius, & deprecatio mea non ei videtur esse
contraria,obsecro, vt nouis epistolis, veteres B
Aman litteræ, insidiatoris, & hostis Iudæo-
rum, quibus eos in cunctis regis prouincijs
perire præceperat,corrigantur. *Quo modo 6
enim potero sustinere necem, & interfectio-
nem populi mei? * Respondítque rex Assue- 7
rus Esther reginę,& Mardochęo Iudęo:Do-
mum Amã cõcessi Esther, & ipsum iussi af-
figi cruci, quia ausus est manum mittere in
8 Iudæos. * Scribite ergo Iudæis, sicut vobis
placet,regis nomine,signantes litteras annu-
lo meo.Hæc enim cõsuetudo erat, vt episto-
lis, quæ ex regis nomine mittebantur, & il-
lius annulo signatæ erant,nemo auderet cõ-
9 tradicere. * Accitisque scribis,& librarijs re-
gis (erat autem tempus tertij mensis,qui ap-
pellatur Siban) vigesima, & tertia die illius
scriptę sunt epistolæ,vt Mardochęus volue-
rat, ad Iudæos, & ad principes, procurato-
resque & iudices, qui centum vigintiseptem
C prouincijs ab India vsque ad Aethiopiã prę-
sidebant:prouinciæ atque prouinciæ, popu-
lo & populo iuxta linguas,& litteras suas,&
10 Iudæis,prout legere poterãt,& audire.* Ip-
sæque epistolæ,quæ regis nomine mitteban-
tur,annulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ
per veredarios:qui per omnes prouincias di-
scurrentes, veteres litteras nouis nũcijs præ-
11 uenirent. *Quibus imperauit rex,vt conue-
nirent Iudæos per singulas ciuitates, & in
vnum præciperẽt congregari,vt starent pro
animabus suis, & omnes inimicos suos cum
coniugibus, ac liberis, & vniuersis domibus,
interficerent,atque delerent,& spolia eorum
12 diriperent. * Et cõstituta est per omnes pro-
uincias vna vltionis dies, id est, tertiadecima
13 mensis duodecimi Adar. * Sũmaque episto-
læ hæc fuit, vt in omnibus terris,ac populis,
qui regis Assueri subiacebant imperio, notũ
fieret, paratos esse Iudæos ad capiendã vin-
14 dictã de hostibus suis. * Egressique sunt ve-
D redarii celeres nuncia perferentes, & edictũ
15 regis pependit in Susan. * Mardochęus autẽ
de palatio, & de conspectu regis egrediens,
fulgebat vestibus regis, hyacinthinis videli-
cet & aerijs, coronam auream portans in ca-
pite,& amictus serico pallio, atq; purpureo.
16 * Omnisque ciuitas exultauit, atque lætata
17 est. * Iudæis autem noua lux oriri visa est,
18 gaudium,honor,& tripudium. * Apud om-
nes populos,vrbes, atque prouincias, quocũ-
que regis iussa veniebãt,mira exultatio,epu-
læ,atque conuiuia, & festus dies: in tantum
vt plures alterius gentis, & sectæ eorum reli-
gioni,& ceremonijs iũgerẽtur.Grandis enim
cunctos Iudaici nominis terror inuaserat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adri vo-
A cari ante iam diximus, tertiadecima die,
quando cunctis Iudæis interfectio paraba-
tur,& hostes eorum inhiabant sanguini,ver-
sa vice Iudæi superiores esse cœperunt, &
2 se de aduersarijs vindicare. *Congregatique
sunt per singulas ciuitates, oppida,& loca,vt
extenderent manum contra inimicos,& per-
secutores suos. Nullusque ausus est resistere,
eo quòd omnes populos magnitudinis eorũ
for-

formido penetrarat.*Nam & prouinciarum 3
iudices, & duces, & procuratores, omnisque
dignitas,quæ singulis locis,ac operibus præ-
erat, extollebāt Iudæos timore Mardochæi:
*quem principem esse palatij, & plurimum 4
posse cognouerant: fama quoque nominis B
eius crescebat quotidie, & per cūctorum ora
volitabat.*Itaque percusserunt Iudæi inimi- 5
cos suos plaga magna,& occiderunt eos,red-
dentes eis, quod sibi parauerant facere: * in 6
tantum vt etiam in Susan quingentos viros
interficerent,extra decem filios Aman Aga-
gitæ hostis Iudæorum: quorum ista sunt no-
mina:*Pharsandatha & Delphon,& Espha- 7
tha, * & Phoratha, & Adalia, & Aridatha, 8
* & Phermesta,& Arisai, & Aridai, & Ieza- 9
tha. *Quos cum occidissent, prædas de sub- 10
stantijs eorum tangere noluerunt. *Statim- 11
que numerus eorum, qui occisi erant in Su-
san,ad regem relatus est. *Qui dixit reginæ: 12
in vrbe Susan interfecerunt Iudæi quingen-
tos viros,& alios decem filios Aman: quan-
tam putas eos exercere cædem in vniuersis
prouinciis? Quid vltra postulas, & quid vis
vt fieri iubeam? * Cui illa respondit: Si regi 13
placet,detur potestas Iudæis,vt sicut fecerūt C
hodie in Susan, sic & cras faciant, & decem
filij Aman in patibulis suspendantur.* Præ- 14
cepitque rex,vt ita fieret. Statimq; in Susan
pependit edictum, & decem filij Aman su-
spensi sunt. *Congregatis Iudæis quartade- 15
cima die mensis Adar, interfecti sunt in Su-
san trecenti viri: nec eorum ab illis direpta
substantia est. * Sed & per omnes prouin- 16
cias, quæ ditioni regis subiacebant, pro ani-
mabus suis steterunt Iudæi, interfectis hosti-
bus,ac persecutoribus suis: in tantum vt se-
ptuaginta quinque millia occisorum imple-
rentur, & nullus de substantijs eorum quid-
quam contingeret. *Dies autem tertiusdeci- 17
mus mensis Adar primus apud omnes inter-
fectionis fuit, & quartadecima die cædere
desierunt. Quem constituerunt esse solem- D
nem, vt in eo omni tempore deinceps vaca-
rent epulis,gaudio,atque conuiuijs. * At hi, 18
qui in vrbe Susan cædem exercuerāt,tertio-
decimo, & quartodecimo die eiusdem men-
sis in cęde versati sunt:quintodecimo autem
die percutere desierunt. Et idcircò eumdem
diem constituerunt solemnem epularum at-
que lætitiæ. * Hi vero Iudæi,qui in oppidis 19
non muratis,ac villis morabantur,quartum-
decimum diē mensis Adar conuiuiorum &
gaudij decreuerunt,ita vt exultent in eo, &
mittant sibi mutuo partes epularū, & cibo-
rum. * Scripsit itaque Mardochæus omnia 20
hæc,& litteris comprehensa misit ad Iudęos,
qui in omnibus regis prouincijs moraban-
tur,tam in vicino positis,quàm procul, * vt 21
quartamdecimam, & quintādecimam diem E
mensis Adar pro festis susciperent, & reuer-
tente semper anno solemni celebrarent ho-
22 nore: * quia in ipsis diebus se vlti sunt Iu-
dæi de inimicis suis,& luctus, atque tristitia
in hilaritatem gaudiumque cōuersa sunt,es-
sentque dies isti epularum, atque lætitiæ, &
mitterent sibi inuicem ciborum partes, &
23 pauperibus munuscula largirentur. *Susce-
peruntque Iudæi in solemnem ritum cun-
cta quæ eo tempore facere cœperant,& quæ
Mardochæus litteris facienda mandauerat,
24 * Amā enim,filius Amadathi stirpis Agag,
hostis, & aduersarius Iudæorum, cogitauit
contra eos malum,vt occideret illos,atq; de-
leret:& misit phur,quod nostra lingua ver-
25 titur in sortē. * Et postea ingressa est Esther
F ad regem,obsecrans, vt conatus eius, litteris
regis irriti fierent,& malum, quod cōtra Iu-
dęos cogitauerat,reuerteretur in caput eius.
Deniq; & ipsum,& filios eius affixerunt cru-
26 ci, * atque ex illo tempore dies isti appellati
sunt phurim,id est,sortium: eo quòd phur,
id est, sors, in vrnam missa fuerit. Et cuncta,
quæ gesta sunt,epistolę,id est,libri huius vo-
27 lumine continentur:*quęque sustinuerunt,
& quæ deinceps immutata sunt,susceperunt
Iudæi super se,& semen suum, & super cun-
ctos, qui religioni eorum voluerunt copula-
ri, vt nulli liceat duos hos dies absq; solem-
nitate transigere: quos scriptura testatur,&
certa expetunt tēpora,annis sibi iugiter suc-
28 cedentibus. * Isti sunt dies, quos nulla vm-
quā delebit obliuio: & per singulas genera-
tiones cūctæ in toto orbe prouinciæ celebra-
G būt:nec est vlla ciuitas, in qua dies phurim,
id est,sortium, non obseruentur à Iudæis, &
ab eorū progenie, quæ his ceremonijs obli-
29 gata est.*Scripseruntque Esther regina filia
Abihail,& Mardochæus Iudæus etiam secū-
dam epistolam, vt omni studio dies ista so-
30 lemnis sanciretur in posterum.*& miserunt
ad omnes Iudæos, qui in centum viginti se-
ptem prouincijs regis Assueri versabantur,
vt haberent pacem,& susciperēt veritatem,
31 * obseruantes Dies sortium,& suo tēpore cū
gaudio celebrarent: sicut constituerāt Mar-
dochæus & Esther,& illi obseruāda suscepe-
runt à se, & à semine suo ieiunia, & clamo-
32 res,& Sortiū dies, * & omnia,quæ libri hu-
ius,qui vocatur Esther, historia continētur.

CAP. X.

1 REx vero Assuerus omnem terram, &
A cunctas maris insulas fecit tributarias:
2 * cuius fortitudo, & imperium, & dignitas,
atq; sublimitas,qua exaltauit Mardochęum,
scripta sunt in libris Medorum,atque Persa-
3 rum:*& quomodo Mardochæus Iudaici ge-
neris secundus à rege Assuero fuerit: & ma-
gnus apud Iudæos, & acceptabilis plebi fra-
trum suorum, quærens bona populo suo, &
lo-

loquens ea, quæ ad pacem seminis sui perti-
nerent.
Quæ habentur in Hebræo, plena fide ex- B
pressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta re-
peri in editione vulgata, quæ Græcorum lin-
gua, litteris continentur: & interim post
finem libri hoc capitulum ferebatur: quod
iuxta consuetudinem nostram obelo, idest,
veru prænotauimus.
* Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt 4
ista. * Recordatus sum somnij, quod viderā, 5
hæc eadem significātis: nec eorū quidquā ir-
ritū fuit. * Paruus fons, qui creuit in fluuium, 6
& in lucē, solemque cōuersus est, & in aquas
plurimas redūdauit: Esther est, quam rex ac-
cepit vxorē, & voluit esse reginā. * Duo au- 7
tem dracones: ego sum, & Aman. * Gentes, 8
quæ conuenerant: hi sunt, qui conati sunt C
delere nomen Iudęorū. * Gens autem mea: 9
Israel est, quæ clamauit ad Dominum, & sal-
uum fecit Dominus populum suum: libera-
uitque nos ab omnibus malis, & fecit signa
magna, atq; portenta inter Gentes: * & duas 10
sortes esse præcepit, vnā Populi Dei, & alte-
ram cūctarū Gentium. * Venitque vtraque 11
sors in statutum ex illo iam tempore co- D
ram Deo vniuersis gentibus: * & recordatus 12
est Dominus populi sui, ac misertus est hęre-
ditatis suæ. * Et obseruabūtur dies isti in mē- 13
se Adar quartadecima, & quintadecima die
eiusdem mensis, cum omni studio, & gaudio
in vnum cœtum populi congregati, in cun-
ctas deinceps generationes populi Israel.

CAP. XI.

ANno quarto regnantibus Ptolemæo, 1
& Cleopatra, attulerunt Dositheus, A
qui se Sacerdotem, & Leuitici generis fere-
bat, & Ptolemæus filius eius hanc epistolam
phurim, quam dixerunt interpretatum esse
Lysimachum Ptolemęi filium in Ierusalem.
Hoc quoque principium erat in editione
vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud
vllum fertur interpretum.
* Anno secundo, regnante Artaxerxe maxi- 2
mo, prima die mensis Nisan, vidit somnium B
Mardochæus filius Iairi, filij Semei, filij Cis,
de tribu Beniamin: * homo Iudæus, qui habi- 3
tabat in vrbe Susis, vir magnus, & inter pri-
4. Re. 24. d. 15. Sup. 2. a. 6. mos aulæ regiæ. * Erat autem de eo numero 4
captiuorum, quos transtulerat Nabuchodo-
nosor rex Babylonis de Ierusalem cum Ieco-
nia rege Iuda: * & hoc eius somniū fuit: Ap- 5
paruerūt voces, & tumultus, & tonitrua, &
terræmotus, & conturbatio super terram: C
* & ecce duo dracones magni, paratique cō- 6
tra se in prælium. * Ad quorum clamorem 7
cunctę concitatæ sunt nationes, vt pugnarēt
contra gentem iustorum. * Fuitque dies illa 8
tenebrarum, & discriminis, tribulationis, &
angustiæ, & ingens formido super terram.
9 * Conturbataque est gens iustorum timen-
tium mala sua, & pręparata ad mortem.
10 * Clamaueruntque ad Deum: & illis vocife-
D rantibus, fons paruus creuit in fluuium ma-
ximum, & in aquas plurimas redundauit.
11 * Lux & sol ortus est, & humiles exaltati
12 sunt, & deuorauerunt inclytos. * Quod cum
vidisset Mardochæus, & surrexisset de stra-
to, cogitabat quid Deus facere vellet: & fi-
xum habebat in animo scire cupiens quid si-
gnificaret somnium.

CAP. XII.

1 MOrabatur autem eo tempore in aula Sup. 2.
A regis cū Bagatha, & Thara eunuchis 21.
2 regis, qui ianitores erant palatij. * Cūq; intel- & 6. a. 1
B lexisset cogitationes eorū, & curas diligētius
peruidisset, didicit, quod conarētur in regem
Artaxerxē manus mittere, & nūciauit super
3 eo regi. * Qui de vtroque habita quæstione,
4 confessos iussit duci ad mortem. * Rex autē
quod gestum erat, scripsit in commentarijs:
C sed & Mardochæus rei memoriā litteris tra-
5 didit. * Præcepitque ei rex, vt in aula palatij
moraretur, datis ei pro delatione muneribus.
6 * Aman vero filius Amadathi bugæus erat
D gloriosissimus coram rege, & vult nocere
Mardochæo, & populo eius pro duobus eu-
nuchis regis, qui fuerant interfecti.
Hucusque procemium.
Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, vbi
scriptum est in volumine.
Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.
Quæ in sola vulgata editione reperimus.
Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vsq;
A Aethiopiam centum vigintiseptē pro-
uinciarum principibus, & ducibus, qui eius
2 imperio subiecti sunt, salutem. * Cum pluri-
mis gentibus imperarem, & vniuersum or-
bem meæ ditioni subiugassem, volui nequa-
quam abuti potentiæ magnitudine, sed cle-
mentia, & lenitate gubernare subiectos, vt
absque vllo terrore vitam silentio transigē-
tes, optata cunctis mortalibus pace fruerен-
3 tur. * Quærente autem me à consiliarijs meis
quomodo posset hoc impleri, vnus, qui sa-
pientia, & fide ceteros præcellebat, & erat
4 post regem secundus, Aman nomine, * indi-
B cauit mihi in toto orbe terrarū populū esse
dispersum, qui nouis vteretur legibus, & cō-
tra omnium Gentiū consuetudinem faciēs,
Regum iussa contemneret, & vniuersarum
concordiam nationū sua dissensione viola-
5 ret. * Quod cum didicissemus videntes vnā
gentem rebellem aduersus omne hominum
genus peruersis vti legibus, nostrisq; iussio-
nibus contraire, & turbare subiectarum no-
bis prouinciarum pacem, atque cōcordiam,
* ius-

*iussimus vt quoscunque Aman, qui omni- 6
bus prouincijs præpositus est, & secundus à
rege, & quem patris loco colimus, monstra-
uerit, cũ coniugibus, ac liberis deleantur ab
inimicis suis, nullusque eorum misereatur
quartadecima die duodecimi mensis Adar
anni præsentis: *vt nefarij homines vno die 7
ad inferos descendentes, reddant imperio C
nostro pacem, quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, vbi legitur,

Pergensque Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

*Mardochæus autem deprecatus est Domi- 8
num, memor omnium operum eius, * & di- 9
xit: Domine, Domine rex omnipotens, in di-
tione enim tua cuncta sunt posita, & non est
qui possit tuę resistere voluntati, si decreue-
ris saluare Israel. *Tu fecisti cęlũ, & terram, 10
& quidquid cęli ambitu cõtinetur. *Domi- 11
nus omnium es, nec est, qui resistat maiestati
tuæ. *Cuncta nosti, & scis quia non pro su- 12
perbia, & contumelia, & aliqua gloriæ cupi- D
ditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman
superbissimum, *(Libenter enim pro salute 13
Israel etiam vestigia pedum eius deosculari
paratus essem,) *sed timui ne honorem Dei 14
mei transferrem ad hominem, & ne quem-
quam adorarem, excepto Deo meo. * Et 15
nunc Domine rex Deus Abraham misere-
re populi tui, quia volunt nos inimici no-
stri perdere, & hereditatem tuam delere.
*Ne despicias partem tuam, quam redemi- 16
sti tibi de Ægypto. *Exaudi deprecationem 17
meam, & propitius esto sorti, & funiculo
tuo, & conuerte luctum nostrum in gau-
dium, vt viuentes laudemus nomen tuum
Domine, & ne claudas ora te canentium.
*Omnis quoque Israel pari mente, & obse- 18
cratione clamauit ad Dominum, eo quòd
eis certa mors impenderet.

CAP. XIV.

ESther quoque regina cõfugit ad Domi- 1
num, pauens periculum, quod immine- A
bat. *Cumque deposuisset vestes regias, fleti- 2
bus, & luctui apta indumẽta suscepit, & pro
vnguentis varijs, cinere, & stercore impleuit
caput, & corpus suum humiliauit ieiunijs:
omniaque loca, in quibus antea lætari con-
sueuerat, crinium laceratione compleuit. *Et 3
deprecabatur Dominũ Deum Israel, dicens:
Domine mi, qui rex noster es solus, adiuua
me solitariam, & cuius præter te nullus est
auxiliator alius. *Periculum meum in mani- 4
bus meis est. * "Audiui à patre meo, quòd tu, 5
Domine, tulisses Israel de cunctis Gentibus,
& patres nostros ex omnibus retro maiori- B

" Deut. 4. a. 3.

bus suis, vt possideres hereditatem sempiter-
6 nam, fecistique eis sicut locutus es. * Pecca-
uimus in conspectu tuo, & idcirco tradidisti
7 nos in manus inimicorum nostrorũ: *colui-
8 mus enim deos eorũ. Iustus es Domine: * &
nunc nõ eis sufficit, quòd durissima nos op-
primunt seruitute, sed robur manuum sua-
9 rum, idolorum potentiæ deputantes, * vo-
lunt tua mutare promissa, & delere heredi-
tatem tuam, & claudere ora laudantium te,
atque extinguere gloriam templi, & altaris
10 tui, * vt aperiant ora Gentium, & laudent
idolorum fortitudinem, & prædicent carna-
11 lem regem in sempiternũ. * Ne tradas Do-
mine sceptrum tuum his, qui nõ sunt, ne ri-
C deant ad ruinam nostram: sed conuerte con-
silium eorum super eos, & eum, qui in nos
12 cœpit sæuire, disperde: Memento Domine,
& ostende te nobis in tempore tribulationis
nostræ, & da mihi fiduciam, Dñe rex deorũ,
13 & vniuersæ potestatis: * tribue sermonem
compositum in ore meo in conspectu leonis,
& transfer cor illius in odium hostis nostri,
vt & ipse pereat, & ceteri, qui ei consentiunt.
13 * Nos autẽ libera manu tua, & adiuua me,
nullum aliud auxilium habentem, nisi te,
15 Dñe, qui habes omnium scientiam, * & no-
sti, quia oderim gloriam iniquorum, & dete-
ster cubile incircumcisorum, & omnis alie-
16 nigenæ. *Tu scis necessitatem meam, quòd
D abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ,
quod est super caput meum in diebus osten-
tationis meę, & detester illud quasi pannum
menstruatæ, & non portem in diebus silen-
17 tij mei, * & quòd non comederim in mensa
Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis,
18 & non biberim vinum libaminum: *& nũ-
quam lætata sit ancilla tua, ex quo huc trãs-
lata sum vsque in præsentem diem, nisi in
19 te Domine Deus Abraham. * Deus fortis
super omnes, exaudi vocem eorum, qui nul-
lam aliam spem habent, & libera nos de ma-
nu iniquorum, & erue me à timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin esset
A Mardochæus) vt ingrederetur ad regẽ
& rogaret pro populo suo & pro patria sua.
2 *Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ,
quomodo nutrita sis in manu mea, quia
Aman secundus à rege locutus est contra
3 nos in mortẽ: *& tu inuoca Dñm, & loque-
re regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista, quæ subdita sunt.

4 * Die autẽ tertio deposuit vestimẽta orna-
5 tus sui, & circumdata est gloria sua. *Cũque

regio fulgeret habitu,& inuocasset omnium B
rectorem, & saluatorem Deum, assumpsit
duas famulas, *& super vnam quidem inni- 6
tebatur,quasi præ delicijs,& nimia teneritu-
dine corpus suum ferre non sustinens: *alte- 7
ra autem famularum sequebatur dominam,
defluentia in humum indumenta sustẽtans.
*Ipsa autem roseo colore vultum perfusa,& 8
gratis, ac nitentibus oculis tristem celabat
animum,& nimio timore contractum. * In- 9
gressa igitur cuncta per ordinem ostia,stetit
contra regem,vbi ille residebat super solium
regni sui, indutus vestibus regijs, auroque
fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terri-
bilis aspectu. * Cumque eleuasset faciem,& 10
ardentibus oculis furorem pectoris indicas- C
set,regina corruit,& in pallorem colore mu-
tato, lassum super ancillulam reclinauit ca-
put. *Conuertitq; Deus spiritũ regis in mã- 11
suetudinem, & festinus, ac metuens exiliuit
de solio,& sustentans eam vlnis suis, donec
rediret ad se,his verbis blandiebatur: *Quid 12
habes Esther? Ego sum frater tuus, noli me-
tuere. * Non morieris: non enim pro te,sed 13
pro omnibus hæc lex constituta est. *Acce- 14
de igitur,& tange septrum. * Cumque illa 15
reticeret, tulit auream virgam, & posuit su- D
per collum eius,& osculatus est eam, & ait:
Cur mihi non loqueris? Quę respondit: *Vi- 16
di te, domine quasi Angelum Dei, & con-
turbatum est cor meum præ timore gloriæ
tuæ. * Valde enim mirabilis es, Domine, & 17
facies tua plena est gratiarum.*Cumque lo- 18
queretur, rursus corruit, & pene exanimata
est.*Rex autem turbabatur,& omnes mini- 19
stri eius consolabantur eam.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

REx magnus Artaxerxes ab India vsq; 1
Aethiopiam centum viginti septem A
Sup. 11. a. 2.
prouinciarum ducibus, ac principibus, qui
nostræ iussioni obediũt,salutem dicit.*Mul- 2
ti bonitate principum, & honore, qui in eos
collatus est,abusi sunt in superbiam: *& nõ 3
solum subiectos regibus nituntur opprime-
re, sed datam sibi gloriam non ferentes, in
ipsos,qui dederunt,moliuntur insidias. * Nec 4
contenti sunt gratias non agere beneficijs,
& humanitatis in se iura violare, sed Dei
quoque cuncta cernentis arbitrãtur se posse
fugere sententiam. * Et in tantum vesaniæ 5
prorumperunt,vt eos,qui credita sibi officia
diligenter obseruant,& ita cuncta agunt, vt
omnium laude digni sint,mendaciorum cu-
6 niculis conentur subuertere, * dum aures
B principum simplices, & ex sua natura alios
7 æstimantes,callida fraude decipiunt. * Quæ
res, & ex veteribus probatur historijs, & ex
his, quæ geruntur quotidie, quo modo ma-
lis quorumdam suggestionibus regum stu-
8 dia deprauentur. * Vnde prouidendum est
9 paci omnium prouinciarum. * Nec putare
debetis, si diuersa iubeamus,ex animi nostri
venire leuitate, sed pro qualitate,& necessi-
tate temporum, vt reipublicæ poscit vtili-
10 tas, ferre sententiam. * Et vt manifestius
quod dicimus, intelligatis, a Aman filius a Sup. 3. a. 1.
Amadathi, & animo, & gente Macedo,alie-
nusq; à Persarum sanguine, & pietatem no-
stram sua crudelitate commaculãs, peregri-
11 nus à nobis susceptus est: * & tantam in se
expertus humanitatem, vt pater noster vo-
caretur, & adoraretur ab omnibus post re-
12 gem secundus: * qui in tantum arrogantiæ
tumorem sublatus est, vt regno priuare nos
13 niteretur,& spiritu. *Nam Mardochæum,
C cuius fide, & beneficijs viuimus, & consortẽ
regni nostri Esther cum omni gente sua no-
uis quibusdam,atque inauditis machinis ex-
14 petiuit in mortem: *hoc cogitans,vt illis in-
terfectis, insidiaretur nostrę solitudini,& re-
gnum Persarum transferret in Macedonas.
15 * Nos autem à pessimo mortalium Iudæos
neci destinatos, in nulla penitus culpa repe-
rimus, sed è contrario iustis vtentes legibus,
16 *& filios altissimi, & maximi, semperque
viuentis Dei,cuius beneficio, & patribus no-
stris,& nobis regnum est traditum, & vsque
17 hodie custoditur. * Vnde eas litteras, quas
sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse
18 irritas. * Pro quo scelere ante portas huius
vrbis, id est, Susan, & ipse qui machinatus
est, & omnis cognatio eius pendet in pati-
bulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod
19 meruit. * Hoc autem edictum, quod nunc
D mittimus,in cunctis vrbibus proponatur, vt
20 liceat Iudæis vti legibus suis. *Quibus debe-
tis esse adminiculo, vt eos, qui se ad necem
eorum parauerant, possint interficere ter-
tiadecima die mensis duodecim, qui voca-
21 tur Adar: * hanc enim diem,Deus omnipo-
tens, mœroris, & luctus, eis vertit in gau-
22 dium.*Vnde & vos inter ceteros festos dies,
hanc habetote diem, & celebrate eam cum
omni lætitia, vt & in posterum cognosca-
23 tur, * omnes qui fideliter Persis obediunt,
dignam pro fide recipere mercedem: qui au-
tem insidiantur regno eorum, perire pro
24 scelere. * Omnis autem prouincia, & ciui-
tas,quę noluerit solemnitatis huius esse par-
ticeps,gladio, & igne pereat,& sic deleatur,
vt non solum hominibus, sed etiam bestijs
inuia sit in sempiternum, pro exemplo con-
temptus, & inobedientiæ.

LIBER IOB.

CAPVT PRIMVM.

VIR erat in Terra Hus,nomine 1
Iob,& erat vir ille simplex,& A
rectus, ac timens Deum,& re-
cedens à malo: *Natique sunt 2
ei septem filij,& tres filiæ,*Et 3
fuit possessio eius septem millium ouium,&
tria millia camelorum, quingenta quoque
iuga boum, & quingentæ asinæ, ac familia
multa nimis: eratque vir ille magnus inter
omnes Orientales. * Et ibant filij eius,& fa- 4
ciebant conuiuium per domos, vnusquisq;
in die suo. Et mittentes vocabant tres soro-
res suas,vt comederent, & biberent cum eis.
*Cumque in orbem trãsissent dies conuiuij, 5
mittebat ad eos Iob,& sanctificabat illos, cõ-
surgensq; diluculo offerebat holocausta pro
singulis. Dicebat enim.Ne forte peccauerint
filij mei, & benedixerint Deo in cordibus
suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. *Quadã 6
autem die cum venissent filij Dei,vt assiste- B
rent coram Dño, affuit inter eos etiam Sa-
tans. *Cui dixit Dñs: Vnde venis? Qui re- 7
spondens, ait: Circuiui terram,& perambu-
laui eam.*Dixitq; Dominus ad eum: Num- 8
quid considerasti seruum meum Iob, quòd
non sit ei similis in terra, homo simplex,&
rectus,ac timens Deum, & recedens à malo?
* Cui respondens Satan, ait: Numquid Iob 9
frustra timet Deum? *nõne tu vallasti eum, 10
ac domum eius, vniuersamque substantiam
per circuitum, operibus manuum eius bene-
dixisti,& possessio eius creuit in terra? *Sed 11
extende paululum manum tuam, & tange
cuncta, quæ possidet nisi in faciem benedi-
xerit tibi. * Dixit ergo Dominus ad Satan: 12
Ecce,vniuersa quæ habet,in manu tua sunt: C
tantum in eum ne extendas manum tuam.
13 Egressusque est Satan à facie Domini. * Cũ
autem quadam die filij,& filiæ eius comede-
rent, & biberent vinum in domo fratris sui
14 primogeniti, *nuncius venit ad Iob, qui di-
ceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur
15 iuxta eos,* & irruerunt Sabæi,tuleruntque
omnia,& pueros percusserũt gladio,& eua-
16 si ego solus,vt nunciarem tibi. * Cũque ad-
huc ille loqueretur,venit alter,& dixit:Ignis
Dei cecidit è cœlo, & tactas oues, puerosque
consumpsit, & effugi ego solus, vt nuncia-
17 rem tibi. *Sed & illo adhuc loquente, venit
alius,& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas,
D & inuaserunt camelos, & tulerunt eos, nec-
non & pueros percusserunt gladio, & ego
18 fugi solus, vt nunciarem tibi. * Adhuc lo-
quebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit:
Filijs tuis, & filiabus vescentibus & bibenti-
bus vinum in domo fratris sui primogeniti.
19 *repente ventus vehemens irruit à regione
deserti, & concussit quatuor angulos do-
mus, quæ corruens oppressit liberos tuos,
& mortui sunt,& effugi ego solus, vt nun-
20 ciarem tibi. * Tunc surrexit Iob, & scidit
vestimenta sua, & tonso capite corruens in
21 terram, adorauit, * & dixit: Nudus egres-
sus sum de vtero matris meæ, & nudus re-
uertar illuc: Dominus dedit, Dominus ab-
stulit: sicut Domino placuit,ita factum est:
22 sit nomen Domini benedictum.* a In omni- a Eccl. 5.c.14. 1. Tim. 6. b.7.
bus his non peccauit Iob labijs suis,neq; stul-
tum quid contra Deum locutus est.

CAP. II.

1 A FActum est autem, cum quadam die ve-
nissent filij Dei,& starent coram Domi-

 no.

no, venisset quoque Satan inter eos, & staret
in conspectu eius, * vt diceret Dominus ad 2
Satan: Vnde venis? Qui respondens ait: Cir-
cuiui terram, & perambulaui eam: * Et dixit 3
Dñs ad Satan: Numquid considerasti ser-
uum meũ Iob, quòd nõ sit ei similis in terra,
vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & re-
cedens à malo, & adhuc retinens innocen-
tiam? Tu autem commouisti me aduersus
eum, vt affligerem eum frustra. * Cui respõ- 4
dens Satan, ait: Pellem pro pelle, & cuncta B
quę habet homo, dabit pro anima sua: * alio- 5
quin mitte manum tuam, & tãge os eius &
carnem, & tunc videbis, quòd in faciem be-
nedicat tibi. * Dixit ergo Dominus ad Satan: 6
Ecce in manu tua est, verumtamen animam
illius serua. * Egressus igitur Satan à facie 7
Domini, percussit Iob vlcere pessimo, à plã-
ta pedis vsq; ad verticem eius: * qui testa sa- 8
niem radebat, sedens in sterquilinio. * Dixit 9
autem illi vxor sua: Adhuc tu permanes in
simplicitate tua? benedic Deo, & morere.
* Qui ait ad illã: Quasi vna de stultis mulie- 10
ribus locuta es: si bona suscepimus de manu
Dei, mala quare nõ suscipiamus? in omnibus
his non peccauit Iob labijs suis. * Igitur au- 11
diẽtes tres amici Iob omne malum, quod ac-
cidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eli-
phaz Themanites, & Baldad Suhites, & So-
phar Namathites. Condixerant enim, vt pa-
riter venientes visitarent eum, & consolarẽ-
tur. * Cũque eleuassent procul oculos suos, 12
non cognouerunt eum, & exclamantes plo- D
rauerunt, scissisq; vestibus sparserunt pulue-
rem super caput suũ in cœlum. * Et sederũt 13
cum eo in terra septem diebus, & septem no-
ctibus, & nemo loquebatur ei verbum: vide-
bant enim dolorem esse vehementem.

CAP. III.

POst hæc aperuit Iob os suum, & maledi- 1
xit diei suo, * & locutus est. A
* "Pereat dies in qua natus sum, & nox, in 2
qua dictum est: Conceptus est homo. 3
* Dies ille vertatur in tenebras, non re- 4
quirat eum Deus desuper, & non illustretur
lumine.
* Obscurent eum tenebræ, & vmbra mor- 5
tis, occupet eum caligo, & inuoluatur ama-
ritudine. * Noctem illam tenebrosus turbo 6
possideat, non computetur in diebus anni, B
nec numeretur in mensibus.
* Sit nox illa solitaria, nec laude digna: 7
* Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui 8
parati sunt suscitare Leuiathan:
* Obtenebrentur stellæ caligine eius: ex- 9
pectet lucem, & non videat, nec ortum sur-
gentis auroræ:
* Quia nõ conclusit ostia vẽtris, qui por- 10
tauit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
* Quare nõ in vulua mortuus sum, egres- 11
sus ex vtero non statim perij?
12 * Quare exceptus genibus? cur lactatus
13 vberibus? * Nunc enim dormiens silerem,
& somno meo requiescerem:
14 * Cum regibus, & consulibus terræ, qui
C ædificant sibi solitudines:
15 * Aut cum principibus, qui possident au-
rum, & replent domus suas argento:
16 * Aut sicut abortiuũ absconditũ nõ sub-
sisterẽ, vel qui concepti non viderunt lucẽ.
17 * Ibi impij cessauerunt à tumultu, & ibi
requieuerunt fessi robore.
18 * Et quondam vincti pariter sine mole-
stia, non audierunt vocem exactoris.
19 * Paruus, & magnus ibi sunt, & seruus li-
20 ber à domino suo. * Quare misero data est
D lux, & vita his, qui in amaritudine animæ
21 sunt? * qui expectant mortem, & non venit,
quasi effodientes thesaurum:
22 * Gaudentque vehementer cum inuene-
rint sepulchrum.
23 * Viro, cuius abscondita est via, & circum-
dedit eum Deus tenebris?
24 * Antequam comedam suspiro: & tam-
quam inundantes aquæ, sic rugitus meus:
25 * Quia timor, quem timebam, euenit mi-
hi: & quod verebar accidit.
26 * Nonne dissimulaui? nonne silui? nonne
quieui? & venit super me indignatio.

CAP. IV.

2 REspondens autem Eliphaz Themani-
A tes, dixit:
2 * Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste
accipies, sed conceptum sermonem tenere
quis poterit?
3 * Ecce docuisti multos, & manus lassas ro-
borasti:
4 * Vacillantes confirmauerunt sermones
tui, & genua trementia confortasti:
5 * Nunc autem venit super te plaga, & de-
B fecisti: tetigit te, & conturbatus es.
6 * Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patien-
tia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 * Recordare obsecro te, quis vmquam in-
nocens perijt? aut quando recti deleti sunt?
8 * Quin potius vidi eos, qui operantur ini-
quitatẽ, & seminant dolores, & metunt eos.
9 * Flante Deo perisse, & spiritu iræ eius es-
se consumptos:
10 * Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes
catulorum leonum contriti sunt.
11 * Tigris perijt, eo quòd non haberet præ-
C dam, & catuli leonis dissipati sunt.
12 * Porrò ad me dictum est verbum abscõ-
ditum, & quasi furtiue suscepit auris mea
venas susurri eius.
13 * In horrore visionis nocturnæ, quando
solet sopor occupare homines.
14 * Pauor tenuit me, & tremor, & omnia
ossa mea perterrita sunt:

" Ier.29,d. 24.

*Et

* Et cum spiritus me præsente transiret, 15
inhorruerunt pili carnis meæ.
* Stetit quidam, cuius non agnoscebam 16
vultum, imago coram oculis meis, & vocem
quasi auræ lenis audiui.
a Inf. 15. a. 4. * a Numquid homo, Dei cõparatione iu- 17
stificabitur, aut factore suo purior erit vir? D
a Inf. 15. b. 15. 2. Pet. 8. a. 4. * a Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, 18
& in angelis suis reperit prauitatem:
* Quanto magis hi, qui habitant domos 19
luteas, qui terrenum habent fundamentum,
consumentur velut à tinea?
* De mane vsque ad vesperã succidẽtur: 20
& quia nullus intelligit, in æternũ peribunt.
* Qui autem reliqui fuerint, auferentur 21
ex eis: morientur, & non in sapientia.

CAP. V.

VOca ergo, si est qui tibi respondeat, & 1
ad aliquem sanctorum conuertere. A
* Vere stultum interficit iracũdia, & par- 2
uulum occidit inuidia.
* Ego vidi stultum firma radice, & male- 3
dixi pulchritudini eius statim.
* Longe fient filij eius à salute, & conte- 4
rentur in porta, & non erit qui eruat.
* Cuius messem famelicus comedet, & 5
ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes di-
uitias eius. * Nihil in terra sine causa fit, & 6
de humo non oritur dolor.
* Homo nascitur ad laborem, & auis ad 7
volatum. B
* Quam ob rem ego deprecabor Dñm, & 8
ad Deum ponam eloquium meum:
* Qui facit magna, & inscrutabilia, & mi- 9
rabilia absque numero:
* Qui dat pluuiam super faciem terræ, & 10
irrigat aquis vniuersa:
* Qui ponit humiles in sublime, & mœrẽ- 11
tes erigit sospitate: * Qui dissipat cogitatio- 12
nes malignorum, ne possint implere manus
eorum, quod cœperant:
a 1. Cor. 3. d. 19. * a Qui apprehendit sapientes in astutia 13
eorum & consilium prauorum dissipat: C
* Per diem incurrent tenebras, & quasi in 14
nocte sic palpabunt in meridie.
* Porrò saluum faciet egenũ à gladio oris 15
eorum, & de manu violenti pauperem.
* Et erit egeno spes, iniquitas autem con- 16
trahet os suum.
* Beatus homo, qui corripitur à Deo: in- 17
crepationem ergo Domini ne reprobes:
* Quia ipse vulnerat, & medetur: percu- 18
tit, & manus eius sanabunt.
* In sex tribulationibus liberabit te, & in 19
septima non tanget te malum.
* In fame eruet te de morte, & in bello de 20
manu gladij.
* A flagello linguæ absconderis, & non 21
timebis calamitatem, cum venerit. D
* In vastitate, & fame ridebis, & bestias 22
terræ non formidabis.
23 * Sed cum lapidibus regionum pactum
tuum, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 * Et scies quòd pacẽ habeat tabernaculũ
tuum, & visitans speciem tuã, non peccabis.
25 * Scies quoque quoniam multiplex erit se-
mẽ tuũ, & progenies tua quasi herba terræ.
26 * Ingredieris in abundantia sepulchrũ, si-
cut infertur aceruus tritici in tempore suo.
27 * Ecce, hoc, vt inuestigauimus, ita est:
quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 REspondens autem Ioab, dixit:
2 * Vtinam appenderẽtur peccata mea,
A quibus iram merui, & calamitas, quam pa-
tior in statera.
3 * Quasi arena maris hæc grauior appare-
ret: vnde & verba mea dolore sunt plena:
4 * Quia sagittæ Domini in me sunt, qua-
rum indignatio ebibit spiritum meum, &
terrores Domini militant contra me.
5 * Numquid rugiet onager, cum habuerit
herbam? aut mugiet bos, cum ante præsepe
plenum steterit.
6 * Aut poterit comedi insulsum, quod non
B est sale conditum? aut potest aliquis gustare,
quod gustatum affert mortem?
7 * Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 * Quis det, vt veniat petitio mea: & quod
expecto, tribuat mihi Deus?
9 * Et qui cœpit, ipse me conterat: soluat
manum suam, & succidat me?
10 * Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens
me dolore non parcat, nec contradicam ser-
monibus Sancti.
11 * Quę est enim fortitudo mea, vt sustineã?
aut quis finis meus, vt patienter agam?
12 * Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,
nec caro mea ænea est.
13 * Ecce, non est auxilium mihi in me, &
C necessarij quoque mei recesserunt à me.
14 * Qui tollit ab amico suo misericordiam,
timorem Domini derelinquit.
15 * Fratres mei præterierunt me, sicut tor-
rens, qui raptim transit in conuallibus.
16 * Qui timent pruinã, irruet super eos nix.
17 * Tẽpore quo fuerint dissipati, peribunt:
& vt incaluerit, soluentur de loco suo.
18 * Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum:
ambulabunt in vacuum, & peribunt.
19 * Considerate semitas Thema, itinera Sa-
ba, & expectate paulisper.
20 * Cõfusi sunt, quia speraui: venerunt quo-
que vsque ad me, & pudore cooperti sunt.
21 * Nunc venistis: & modo videntes pla-
gam meam timetis.
22 * Numquid dixi: Afferte mihi, & de sub-
stantia vestra donate mihi?
23 * Vel, Liberate me de manu hostis, & de

manu robuſtorum eruite me? D
* Docete me & ego tacebo:& ſi quid for- 24
te ignoraui, inſtruite me.
* Quare deſtruxiſtis ſermonib⁹ veritatis, 25
cũ è vobis nullus ſit, qui poſſit arguere me?
* Ad increpandum tantum eloquia con- 26
cinnatis,& in ventum verba profertis.
* Super pupillum irruitis, & ſubuertere 27
nitimini amicum veſtrum.
* Verumtamen quod cœpiſtis explete: 28
præbete aurem, & videte an mentiar.
* Reſpondete obſecro abſq; contentione: 29
& loquentes id quod iuſtum eſt, iudicate.
* Et non inuenietis in lingua mea iniqui- 30
tatẽ,nec in faucib⁹ meis ſtultitia perſonabit.

CAP. VII.

MIlitia eſt vita hominis ſuper terram: 1
& ſicut dies mercenarij, dies eius. A
* Sicut ſeruus deſiderat vmbram,& ſicut 2
mercenarius præſtolatur finem operis ſui:
* Sic & ego habui menſes vacuos, & no- 3
ctes laborioſas enumeraui mihi.
* Si dormiero dicam: Quando cõſurgã? 4
& rurſum expectabo veſperam, & replebor
doloribus vſque ad tenebras.
* Induta eſt caro mea putredine, & ſordi- 5
bus pulueris,cutis mea aruit,& cõtracta eſt.
* Dies mei velocius tranſierunt, quàm à 6
texente tela ſucciditur, & conſumpti ſunt B
abſque vlla ſpe.
* Memento quia ventus eſt vita mea, & 7
non reuertetur oculus meus,vt videat bona.
* Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui 8
in me, & non ſubſiſtam.
* Sicut cõſumitur nubes,& pertranſit: ſic 9
qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet.
* Nec reuertetur vltra in domum ſuã,ne- 10
que cognoſcet eum amplius locus eius.
* Quapropter & ego non parcã ori meo, 11
loquar in tribulatione ſpiritus mei:confabu- C
labor cum amaritudine animæ meæ.
* Numquid mare ego ſum,aut cetus,quia 12
circumdediſti me carcere?
* Si dixero: Conſolabitur me lectulus 13
meus,& releuabor loquens mecum in ſtrato
meo:
* Terrebis me per ſomnia, & per viſiones 14
horrore concuties.
* Quam ob rem elegit ſuſpendium anima 15
mea, & mortem oſſa mea.
* Deſperaui, nequaquam vltra iam viuã: 16
parce mihi, nihil enim ſunt dies mei. D
* Quid eſt homo, quia magnificas eum? 17
aut quid apponis erga eum cor tuum?
* Viſitas eum diluculò, & ſubito probas 18
illum:
* Vſquequo non parcis mihi,nec dimittis 19
me, vt glutiam ſaliuam meam?
* Peccaui,quid faciam tibi,ò cuſtos homi- 20
num? quare poſuiſti me contrarium tibi, &
factus ſum mihimetipſi grauis?
21 * Cur non tollis peccatum meum,& qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce nunc
in puluere dormiam: & ſi mane me quæſie-
ris, non ſubſiſtam.

CAP. VIII.

1 REſpondens autẽ Baldad Suhites, dixit:
A * Vſquequo loqueris talia, & ſpiritus
2 multiplex ſermones oris tui?
3 * Numquid Deus ſupplantat iudiciũ? aut
Omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt?
4 * Etiam ſi filij tui peccauerunt ei,& dimi-
ſit eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 * Tu tamen ſi diluculò conſurrexeris ad
Deum, & omnipotentem fueris deprecatus:
6 * Si mundus, & rectus inceſſeris, ſtatim
B euigilabit ad te, & pacatum reddet habita-
culum iuſtitiæ tuæ:
7 * In tãtum, vt ſi priora tua fuerint parua,
& nouiſſima tua multiplicentur nimis.
8 * Interroga enim generationem priſtinã,
& diligenter inueſtiga patrum memoriam:
9 * (Heſterni quippe ſumus, & ignoramus,
quoniam ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper
terram.)
10 * Et ipſi docebunt te: loquentur tibi,& de
corde ſuo proferent eloquia.
11 * Numquid virere poteſt ſcirpus abſque
C humore? aut creſcere carectum ſine aqua?
12 * Cum adhuc ſit in flore, nec carpatur
manu, ante omnes herbas areſcit:
13 * Sic viæ omnium, qui obliuiſcũtur Deũ,
& ſpes hypocritæ peribit:
14 * Non ei placebit vecordia ſua,& ſicut te-
la aranearum fiducia eius.
15 * Innitetur ſuper domum ſuam, & non
ſtabit; fulciet eam, & non conſurget:
16 * Humectus videtur antequã veniat Sol,
& in ortu ſuo germen eius egredietur.
17 * Super aceruum petrarum radices eius
D denſabuntur, & inter lapides cõmorabitur.
18 * Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit
eum, & dicet: Non noui te.
19 * Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſum
de terra alij germinentur.
20 * Deus non proijciet ſimplicem, nec por-
riget manum malignis.
21 * Donec impleatur riſu os tuum, & labia
tua iubilo.
22 * Qui oderunt te, induentur confuſione:
& tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

CAP. IX.

1 ET reſpondens Ioab, ait:
2 * Verè ſcio quòd ita ſit, & quòd non
A iuſtificetur homo compoſitus Deo.
3 * Si voluerit contendere cum eo, non po-
terit ei reſpondere vnum pro mille.
4 * Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis
reſtitit ei, & pacem habuit?
5 * Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi,
quos

quos subuertit in furore suo.
* Qui commouet terram de loco suo, & 6
columnæ eius concutiuntur.
* Qui præcipit Soli, & non oritur: & stel- 7
las claudit quasi sub signaculo.
* Qui extendit cœlos solus,& graditur su- 8
per fluctus maris.
* Qui facit Arcturum,& Oriona,& Hya- 9
das, & interiora Austri. * Qui facit magna, 10
& incomprehensibilia, & mirabilia, quo- B
rum non est numerus.
* Si venerit ad me, non videbo eum: si 11
abierit, non intelligam.
Eccl. 4.4. * Si repente interroget, quis respondebit 12
ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?
* Deus,cuius iræ nemo resistere potest, & 13
sub quo curuantur, qui portant orbem.
* Quantus ergo sum ego, vt respondeam 14
ei, & loquar verbis meis cum eo?
* Qui etiamsi habuero quippiam iustum, 15
nõ respõdebo,sed meum iudicẽ deprecabor.
* Et cum inuocantem exaudierit me,non 16
credo, quòd audierit vocem meam.
* In turbine enim conteret me, & multi- 17
plicabit vulnera mea etiam sine causa.
* Non cõcedit requiescere spiritũ meum, 18
& implet me amaritudinibus.
* Si fortitudo quęritur, robustissimus est: 19
si æquitas iudicij, nemo audet pro me testi- C
monium dicere.
* Si iustificare me voluero,os meum con- 20
demnabit me: si innocentem ostendero,pra-
uum me comprobabit.
* Etiamsi simplex fuero,hoc ipsum igno- 21
rabit anima mea,& tædebit me vitæ meæ.
* Vnum est quod locutus sum, & inno- 22
centem, & impium ipse consumit.
* Si flagellat,occidat semel, & non de pę- 23
nis innocentium rideat.
* Terra data est in manus impij, vultum 24
iudicium eius operit: quòd si nõ ille est,quis
ergo est?
* Dies mei velociores fuerunt cursore: fu- 25
gerunt, & non viderunt bonum.
* Pertransierunt quasi naues poma por- 26
tantes,sicut aquila volans ad escam.
* Cum dixero: Nequaquam ita loquar: 27
commuto faciem meam,& dolore torqueor. D
* Verebar omnia opera mea sciens quòd 28
non parceres delinquenti. * Si autem & sic 29
impius sum, quare frustra laboraui?
* Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulse- 30
rint velut mundissimæ manus meæ:
* Tamen sordibus intinges me, & abomi- 31
nabuntur me vestimenta mea.
* Neque enim viro,qui similis mei est,re- 32
spondebo: nec qui mecũ in iudicio ex æquo
possit audiri.
* Non est, qui vtrumque valeat arguere, 33
& ponere manum suam in ambobus.

34 * Auferet à me virgam suam, & pauor
eius non me terreat.
35 * Loquar,& non timebo eum: neq; enim
possum metuens respondere.

CAP. X.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimit-
A tam aduersum me eloquium meum,
loquar in amaritudine animæ meæ.
2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indi-
ca mihi, cur me ita iudices.
3 * Numquid bonum tibi videtur, si calũ-
nieris me, & opprimas me opus manuum
tuarum, & consilium impiorum adiuues?
4 * Numquid oculi carnei tibi sunt: aut si-
cut videt homo, & tu videbis?
5 * Numquid sicut dies hominis dies tui, &
B anni tui sicut humana sunt tempora.
6 * Vt quæras iniquitatem meam, & pecca-
tum meum scruteris?
7 * Et scias quia nihil impium fecerim,cum
sit nemo, qui de manu tua possit eruere.
8 * Manus tuæ fecerunt me,& plasmauerũt
me totum in circuitu:& sic repente præcipi-
9 tas me? * Memento quæso quòd sicut lutũ
10 feceris me,& in puluerẽ reduces me. * Non-
ne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me
11 coagulasti? * Pelle, & carnibus vestisti me:
ossibus, & neruis compegisti me:
12 * Vitam, & misericordiam tribuisti mihi,
C & visitatio tua custodiuit spiritum meum.
13 * Licet hæc celes in corde tuo,tamen scio,
quia vniuersorum memineris.
14 * Si peccaui,& ad horam pepercisti mihi:
cur ab iniquitate mea mundum me esse non
15 pateris? * Et si impius fuero, væ mihi est: &
si iustus, non leuabo caput, saturatus affli-
ctione, & miseria.
16 * Et propter superbiam,quasi leænam ca-
pies me, reuersusque mirabiliter me crucias.
17 * Instauras testes tuos contra me, & mul-
tiplicas iram tuam aduersum me, & pœnæ
militant in me.
18 * Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam
D consumptus essem ne oculus me videret.
19 * Fuissem quasi nõ essem, de vtero trans-
latus ad tumulum.
20 * Numquid non paucitas dierum meorũ
finietur breui? dimitte ergo me,vt plangam
paululum dolorem meum:
21 * Antequam vadam, & non reuertar, ad
terrã tenebrosam,& opertã mortis caligine:
22 * Terram miserię,& tenebrarum,vbi vm-
bra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus
horror inhabitat.

CAP. XI.

1 RESpondens autem Sophar Naamathi-
A tes, dixit:
2 * Numquid qui multa loquitur, non &
audiet? aut vir verbosus iustificabitur?
3 * Tibi soli tacebunt homines? & cum ce-

teros irriseris, à nullo confutaberis?
* Dixisti enim: Purus est sermo meus, & 4
mundus sum in conspectu tuo.
* Atque vtinam Deus loqueretur tecum, 5
& aperiret labia sua tibi.
* Vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, & 6
quòd multiplex esset lex eius, & intelligeres B
quòd multo minora exigaris ab eo, quàm
meretur iniquitas tua.
* Forsitan vestigia Dei comprehendes, 7
& vsque ad perfectum Omnipotentem re-
peries?
* Excelsior cœlo est, & quid facies? pro- 8
fundior inferno, & vnde cognosces?
* Lõgior terra mẽsura eius, & latior mari. 9
* Si subuerterit omnia, vel in vnum coar- 10
ctauerit, quis contradicet ei?
* Ipse enim nouit hominum vanitatem, 11
& videns iniquitatem, nonne considerat? C
* Vir vanus in superbiã erigitur, & tam- 12
quam pullũ onagri se liberum natũ putat.
* Tu autem firmasti cor tuum, & expan- 13
disti ad eum manus tuas.
* Si iniquitatem, quæ est in manu tua, ab- 14
stuleris à te, & non manserit in tabernaculo
tuo iniustitia:
* Tunc leuare poteris faciem tuam absq; 15
macula, & eris stabilis, & non timebis.
* Miseriæ quoque obliuisceris, & quasi 16
aquarum, quæ præterierunt, recordaberis. D
* Et quasi meridianus fulgor cõsurget ti- 17
bi ad vesperam: & cum te consumptum pu-
taueris, orieris, vt lucifer.
* Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, 18
& defossus securus dormies.
* Requiesces, & non erit qui te exterreat: 19
& deprecabuntur faciem tuam plurimi.
u Leu. 26. a 5. * u Oculi autem impiorum deficient, & 20
effugium peribit ab eis, & spes illorum abo-
minatio animæ.

CAP. XII.

RESpondens autem Ioab, dixit: 1
* Ergo vos estis soli homines, & vobi- 2
scum morietur sapientia? A
u Inf. 20. a. 2. * u Et mihi est cor, sicut & vobis, nec infe- 3
rior vestri sum: quis enim hæc, quæ nostis,
ignorat?
u Prou. 14. a. 2. * u Qui deridetur ab amico suo, sicut ego 4
inuocabit Deum, & exaudiet eum: deride-
tur enim iusti simplicitas.
* Lampas contempta apud cogitationes 5
diuitum, parata ad tempus statutum.
* Abundant tabernacula prædonum, & 6
audacter prouocant Deum, cum ipse dede-
rit omnia in manus eorum.
* Nimirum interroga iumenta, & doce- 7
bunt te: & volatilia cœli, & indicabunt tibi. B
* Loquere terræ, & respondebit tibi: & 8
narrabunt pisces maris.
* Quis ignorat quòd omnia hæc manus 9
Domini fecerit?
10 * In cuius manu anima omnis viuentis, &
spiritus vniuersæ carnis hominis.
11 * u Nonne auris verba dijudicat, & fauces u Inf. 34. a. 3.
comedentis, saporem?
12 * In antiquis est sapientia, & in multo
tempore prudentia.
13 * Apud ipsum est sapientia, & fortitudo,
ipse habet consilium, & intelligentiam.
14 * u Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si u Isa. 22. d. 22.
C incluserit hominem, nullus est, qui aperiat. Apoc. 3. b. 7.
15 * Si continuerit aquas, omnia siccabun-
tur: & si emiserit eas, subuertent terram.
16 * Apud ipsũ est fortitudo, & sapientia: ipse
nouit & decipientem & eum, qui decipitur.
17 * Adducit consiliarios in stultum finem,
& iudices in stuporem.
18 * Balteum regum dissoluit, & præcingit
funes renes eorum.
19 * Ducit sacerdotes inglorios, & optimates
supplantat:
20 * Commutans labium veracium, & do-
D ctrinam senum auferens.
21 * Effundit despectionem super principes,
eos, qui oppressi fuerant, reuelans.
22 * Qui releuat profunda de tenebris, &
producit in lucem vmbram mortis.
23 * Qui multiplicat gentes, & perdit eas, &
subuersas in integrum restituit.
24 * Qui immutat cor principum populi
terræ, & decipit eos, vt frustra incedant per
inuium:
25 * Palpabunt quasi in tenebris, & non in
luce, & errare eos faciet, quasi ebrios.

CAP. XIII.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, &
A audiuit auris mea, & intellexi singula.
2 * Secundum scientiam vestram, & ego
noui; nec inferior vestri sum.
3 * Sed tamen ad Omnipotentem loquar,
& disputare cum Deo cupio:
4 * Prius vos ostendens fabricatores menda-
cij, & cultores peruersorum dogmatum.
5 * Atque vtinam taceretis, vt putaremini
esse sapientes.
6 * Audite ergo correptionem meam, & iu-
B dicium labiorum meorum attendite.
7 * Numquid Deus indiget vestro menda-
cio, vt pro illo loquamini dolos?
8 * Numquid faciem eius accipitis, & pro
Deo iudicare nitimini?
9 * Aut placebit ei quẽ celare nihil potest? aut
decipietur, vt homo, vestris fraudulentijs?
10 * Ipse vos arguet, quoniam in abscondito
faciem eius accipitis.
11 * Statim vt se commouerit, turbabit vos,
& terror eius irruet super vos.
12 * Memoria vestra comparabitur cineri, &
redigentur in lutum ceruices vestræ.
13 * Tacete paulisper, vt loquar quodcumq;
mihi

mihi mens suggesserit.
* Quare lacero carnes meas dẽtibus meis, 14
& animam meam porto in manibus meis? C
* Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: 15
verũtamẽ vias meas in cõspectu eius arguã.
* Et ipse erit saluator meus: non enim ve- 16
niet in conspectu eius omnis hypocrita.
* Audite sermonem meum, & ænigmata 17
percipite auribus vestris.
* Si fuero iudicatus, scio quòd iustus in- 18
ueniat.
* Quis est, qui iudicetur mecum? veniat: 19
quare tacens consumor?
* Duo tantum ne facias mihi, & tunc à fa- 20
cie tua non abscondar:
* Manum tuam longe fac à me, & formi- 21
do tua non me terreat.
* Voca me, & ego respondebo tibi: aut 22
certe loquar, & tu responde mihi.
* Quantas habeo iniquitates, & peccata, 23
scelera mea, & delicta ostende mihi. D
* Cur faciem tuam abscondis, & arbitra- 24
ris me inimicum tuum?
* Contra folium, quod vento rapitur, 25
ostẽdis potentiam tuam, & stipulam siccam
persequeris:
* Scribis enim contra me amaritudines, & 26
cõsumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
* Posuisti in neruo pedem meum, & ob- 27
seruasti omnes semitas meas, & vestigia pe-
dum meorum considerasti:
* Qui quasi putredo consumẽdus sum, & 28
quasi vestimẽtum, quod comeditur à tinea.

CAP. XIV.

HOmo natus de muliere, breui viuens 1
tempore, repletur multis miserijs. A
* "Qui quasi flos egreditur, & conteritur, 2
& fugit velut vmbra, & numquam in eo-
dem statu permanet.

" Sup. 8. b. 9. Ps. 143. a. 4.

* Et dignum ducis super huiuscemodi 3
aperire oculos tuos, & adducere eum tecum
in iudicium?
* " Quis potest facere mundũ de immun- 4
do conceptũ semine: nonne tu, qui solus es?

" Ps. 50. a. 4.

* Breues dies hominis sunt, numerus men- 5
sium eius apud te est: constituisti terminos
eius, qui præteriri non poterunt.
* Recede paululum ab eo, vt quiescat, do- 6
nec optata veniat, sicut mercenarij dies eius. B
* Lignum habet spem: si præcisum fuerit, 7
rursum virescit, & rami eius pullulant.
* Si senuerit in terra radix eius: & in pul 8
uere emortuus fuerit truncus illius,
* Ad odorem aquæ germinabit, & facite 9
comam, quasi cum primum plantatum est:
* Homo vero cum mortuus fuerit, & nu- 10
datus, atque consumptus, vbi quæso est?
* Quomodo si recedant aquæ de mari, & 11
fluuius vacuefactus arescat;
* Sic homo cum dormierit, non resurget, 12
C donec atteratur cœlum, non euigilabit, nec
consurget de somno suo.
13 * Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno pro-
tegas me, & abscondas me, donec pertran-
seat furor tuus, & constituas mihi tempus, in
quo recorderis mei?
14 * Putasne mortuus homo rursum viuat:
cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
15 * Vocabis me, & ego respondebo tibi: ope-
ri manuum tuarum porriges dexteram.
16 * " Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed parce peccatis meis.

" Pro. 5. 21.

17 * Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed
D curasti iniquitatem meam.
18 * Mons cadens defluit, & saxum transfer-
tur de loco suo.
19 * Lapides excauant aquæ, & alluuione
paulatim terra consumitur: & hominem er-
go similiter perdes.
20 * Roborasti eum paululum, vt in perpe-
tuum transiret: immutabis faciem eius, &
emittes eum.
21 * Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobi-
les, non intelliget.
22 * Attamen caro eius dum viuet dolebit, &
anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

1 RESpondens autem Eliphaz Themani-
A tes, dixit:
2 * Numquid sapiens respondebit quasi in-
uentum loquens, & implebit ardore stoma-
chum suum?
3 * Arguis verbis eum, qui non est æqualis
tibi, & loqueris quod tibi non expedit.
4 * Quantum in te est, euacuasti timorem,
& tulisti preces coram Deo.
5 * Docuit enim iniquitas tua os tuum, &
imitaris linguam blasphemantium.
6 * Condemnabit te os tuum, & non ego:
& labia tua respondebunt tibi.
7 * Numquid primus homo tu natus es, &
ante colles formatus?
8 * Numquid consilium Dei audisti, & in-
ferior te erit eius sapientia?
9 * Quid nosti quod ignoremus? quid in-
telligis quod nesciamus?
10 * " Et senes, & antiqui sunt in nobis mul-
to vetustiores, quàm patres tui.

" Ecc. 18. b. 8.

11 * Numquid grande est vt consoletur te
Deus? sed verba tua praua hoc prohibent.
12 * Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna
cogitans, attonitos habes oculos?
13 * Quid tumet cõtra Deum spiritus tuus, vt
proferas de ore tuo huiuscemodi sermones?
14 * Quid est homo, vt immaculatus sit, &
vt iustus appareat natus de muliere?
15 * " Ecce inter sanctos eius nemo immuta-
bilis, & cęli non sunt mũdi in conspectu eius.

" Sup. 4. d. 18.

16 * Quanto magis abominabilis, & inutilis
homo,

homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?
* Ostendam tibi, audi me: quod vidi nar- 17
rabo tibi. C
* Sapientes confitentur, & non abscon- 18
dunt patres suos.
* Quibus solis data est terra, & non tran- 19
siuit alienus per eos.
* Cunctis diebus suis impius superbit, & 20
numerus annorũ incertus est tyrannidis eiꝰ.
* Sonitus terroris semper in auribus illius: 21
& cũ pax sit, ille semper insidias suspicatur.
* Non credit quòd reuerti possit de tene- 22
bris ad lucẽ, circumspectans vndiq; gladiũ.
* Cum se mouerit ad quærendum panem, 23
nouit quòd paratus sit in manu eius tene-
brarum dies.
* Terrebit eum tribulatio, & angustia 24
vallabit eum, sicut regem, qui præparatur
ad prælium.
* Tetendit enim aduersus Deum manum 25
suam, & contra Omnipotentem robora-
tus est.
* Cucurrit aduersus eum erecto collo, & 26
pingui ceruice armatus est.
* Operuit faciem eius crassitudo, & de la- 27
teribus eius à ruina dependet. D
* Habitauit in ciuitatibus desolatis, & in 28
domibus desertis, quæ in tumulos sunt re-
dactæ.
* Non dilabitur, nec perseuerabit substã- 29
tia eius, nec mittet in terra radicem suam.
* Non recedet de tenebris: ramos eius are- 30
faciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.
* Nõ credet frustra errore deceptus, quòd 31
aliquo pretio redimendus sit.
* Antequam dies eius impleantur, peribit: 32
& manus eius arescent.
* Lædetur quasi vinea in primo flore bo- 33
trus eius, & quasi oliua proijciens florẽ suũ.
* Congregatio enim hypocritæ sterilis, & 34
ignis deuorabit tabernacula eorum, qui mu-
nera libenter accipiunt.
n Isa. 59. a. 4. Ps. 7. d. 15. * n Concepit dolorem, & peperit iniqui- 35
tatem, & vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

RESpondens autem Iob, dixit: 1
* Audiui frequenter talia, consolato- 2
res onerosi omnes vos estis. A
* Nũquid habebunt finem verba ventosa? 3
aut aliquid tibi molestũ est, si loquaris? *Po- 4
teram, & ego similia vestri loqui: atque vti-
nam esset anima vestra pro anima mea:
* Consolarer & ego vos sermonibus, & 5
mouerem caput meum super vos:
* Roborarem vos ore meo: & mouerem 6
labia mea, quasi parcens vobis.
* Sed quid agam? Si locutus fuero, non 7
quiescet dolor meus: & si tacuero, non rece- B
det à me.
* Nunc autem oppressit me dolor meus, 8
& in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 * Rugæ meæ testimonium dicunt contra
me, & suscitatur falsiloquus aduersus faciem
meam contradicens mihi.
10 * Collegit furorem suum in me, & com-
minans mihi, infremuit contra me dentibus
suis: hostis meus terribilibus oculis me in-
tuitus est.
11 * Aperuerunt super me ora sua, & expro-
C brantes percusserunt maxillam meam, satia-
ti sunt pœnis meis.
12 * Conclusit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 * Ego ille quondã opulentus repente con-
tritus sum: tenuit ceruicem meam, confregit
me, & posuit me sibi quasi in signum.
14 * Circumdedit me lanceis suis, conuulne-
rauit lumbos meos, non pepercit, & effudit
in terra viscera mea.
15 * Cõcidit me vulnere super vulnus, irruit
in me quasi gigas.
16 * Saccum consui super cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 * Facies mea intumuit à fletu, & palpe-
bræ meæ caligauerunt.
18 * Hæc passus sum absq; iniquitate manus
D meæ, cum haberem mundas ad Deũ preces.
19 * Terra ne operias sanguinem meũ, neq;
inueniat in te locum latendi clamor meus.
20 * Ecce enim in cœlo testis meus, & con-
scius meus in excelsis.
21 * Verbosi amici mei: ad Deum stillat ocu-
lus meus.
22 * Atque vtinam sic iudicaretur vir cum
Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum
collega suo.
23 * Ecce enim breues anni transeunt, & se-
mitam, per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei bre-
A uiabuntur, & solum mihi superest se-
puclhrum.
2 * Non peccaui, & in amaritudinibus mo-
ratur oculus meus.
3 * Libera me Domine, & pone me iuxta
te, & cuiusuis manus pugnet contra me.
4 * Cor eorum longe fecisti à disciplina: pro-
pterea non exaltabuntur.
5 * Prædam pollicetur socijs, & oculi filio-
B rum eius deficient.
6 * Posuit me, quasi in prouerbium vulgi, &
exemplum sum coram eis.
7 * Caligauit ab indignatione oculus meus,
& mẽbra mea, quasi in nihilũ redacta sunt.
8 * Stupebunt iusti super hoc, & innocens
C contra hypocritam suscitabitur.
9 * Et tenebit iustus viam suam, & mundis
manibus addet fortitudinem.
10 * Igitur omnes vos conuertimini, & veni-
te, & non inueniam in vobis vllũ sapientem.
* Dies

* Dies mei transierunt, cogitationes meæ 11
dissipatæ sunt, torquentes cor meum:
* Noctem verterunt in diem, & rursum 12
post tenebras spero lucem.
* Si sustinuero, infernus domus mea est, 13
& in tenebris straui lectulum meum. D
* Putredini dixi: Pater meus es, mater 14
mea, & soror mea, vermibus.
* Vbi est ergo nunc præstolatio mea, & 15
patientiam meam quis considerat?
* In profundissimũ infernũ descendẽt om-
nia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi?

CAP. XVIII.

RESpondens autẽ Baldad Suhites, dixit: 1
* Vsq; ad quem finem verba iactabitis? A
intelligite prius, & sic loquamur. 2
* Quare reputati sumus vt iumenta, & 3
sorduimus coram vobis?
* Qui perdis animam tuam in furore tuo, 4
numquid propter te derelinquetur terra, &
transferentur rupes de loco suo?
* Nonne lux impij extinguetur, nec splen- 5
debit flamma ignis eius?
* Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, 6
& lucerna, quæ super eum est, extinguetur. B
* Arctabuntur gressus virtutis eius, & præ- 7
cipitabit eum consilium suum.
* Immisit enim in rete pedes suos, & in 8
maculis eius ambulat.
* Tenebitur planta illius laqueo, & exar- 9
descet contra eum sitis.
* Abscondita est in terra pedica eius, & 10
decipula illius super semitam.
* Vndique terrebunt eum formidines, & 11
inuoluent pedes eius. C
* Attenuetur fame robur eius, & inedia 12
inuadat costas illius.
* Deuoret pulchritudinem cutis eius, con- 13
sumat brachia illius primogenita mors.
* Auellatur de tabernaculo suo fiducia 14
eius, & calcet super eum, quasi rex, interitus.
* Habitent in tabernaculo illius socij eius, 15
qui non est, aspergatur in tabernaculo eius
sulphur.
* Deorsum radices eius siccentur, sursum 16
autem atteratur messis eius. D
u Prou. 4. d. * u Memoria illius pereat de terra, & non 17
22. celebretur nomen eius in plateis.
* Expellet eum de luce in tenebras, & de 18
orbe transferet eum. * Non erit semen eius, 19
neque progenies in populo suo, nec vllæ reli-
quiæ in regionibus eius.
* In die eius stupebunt nouissimi, & pri- 20
mos inuadet horror.
* Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste
locus eius, qui ignorat Deum.

CAP. XIX.

REspondens autem Iob, dixit: 1
* Vsquequo affligitis animam meam, 2
& atteritis me sermonibus. A
3 * En, decies confunditis me, & non erube-
scitis opprimentes me.
4 * Nempe, etsi ignoraui, mecum erit igno-
rantia mea.
5 * At vos contra me erigimini, & arguitis
me opprobrijs meis.
6 * Saltem nunc intelligite quia Deus non
æquo iudicio afflixerit me, & flagellis suis
me cinxerit.
7 * Ecce clamabo vim patiens, & nemo au-
diet: vociferabor, & non est, qui iudicet.
8 * Semitam meam circumsepsit, & transire
B non possum, & in calle meo tenebras posuit.
9 * Spoliauit me gloria mea, & abstulit co-
ronam de capite meo.
10 * Destruxit me vndique & pereo, & quasi
euulsæ arbori abstulit spem meam.
11 * Iratus est contra me furor eius, & sic me
habuit, quasi hostem suum.
12 * Simul venerunt latrones eius, & fece-
runt sibi viam per me, & obsederũt in gyro
tabernaculum meum.
13 * Fratres meos longe fecit à me, & noti
mei quasi alieni recesserunt à me.
14 * Dereliquerunt me propinqui mei: & qui
me nouerant, obliti sunt mei.
15 * Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ,
C sicut alienum habuerunt me, & quasi pere-
grinus fui in oculis eorum.
16 * Seruum meum vocaui, & non respon-
dit, ore proprio deprecabar illum.
17 * Halitum meum exhorruit vxor mea, &
orabam filios vteri mei.
18 * Stulti quoque despiciebant me, & cum
ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 * Abominati sunt me quondam consilia-
rij mei: & quem maxime diligebam, auersa-
tus est me.
20 * Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit
os meum, & derelicta sunt tantummodo la-
bia circa dentes meos.
21 * Miseremini mei, miseremini mei, saltem
vos amici mei, quia manus Dñi tetigit me.
22 * Quare persequimini me, sicut Deus, &
carnibus meis saturamini?
23 * Quis mihi tribuat, vt scribantur sermo-
D nes mei? quis mihi det, vt exarentur in libro
24 * stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte
sculpantur in silice?
25 * Scio enim quòd Redemptor meus viuit,
& in nouissimo die de terra surrecturus sum:
26 * Et rursum circumdabor pelle mea, &
in carne mea videbo Deum meum.
27 * Quẽ visurus sum ego ipse, & oculi mei
conspecturi sunt, & non alius: reposita est
hæc spes mea in sinu meo.
28 * Quare ergo nunc dicitis: Persequamur
eũ, & radicem verbi inueniamus contra eũ?
29 * Fugite ergo à facie gladij, quoniã vltor
iniquitatũ gladius est: & scitote esse iudiciũ.

CAP.

CAP. XX.

R Espon dens autem Sophar Naamathi- 1
tes, dixit: A
* Idcirco cogitationes meæ variæ succe- 2
dunt sibi,& mens in diuersa rapitur.
* Doctrinam, qua me arguis, audiam, & 3
spiritus intelligentiæ meę respondebit mihi.
* Hoc scio à principio, ex quo positus est 4
homo super terram,
* Quòd laus impiorum breuis sit, & gau- 5
dium hypocritæ ad instar puncti.
* Si ascenderit vsque ad cœlum superbia, 6
eius, & caput eius nubes tetigerit:
* Quasi sterquilinium in fine perdetur: 7
& qui eum viderant, dicent: Vbi est?
* Velut somnium auolans non inuenietur, 8
transiet sicut visio nocturna. B
* Oculus, qui eum viderat, non videbit. 9
neque vltra intuebitur eum locus suus.
* Filij eius atterentur egestate, & manus 10
illius reddent ei dolorem suum.
* Ossa eius implebuntur vitijs adolescen- 11
tiæ eius,& cum eo in puluere dormient.
* Cum enim dulce fuerit in ore eius ma- 12
lum, abscondet illud sub lingua sua.
* Parcet illi, & non derelinquet illud, & 13
celabit in gutture suo.
* Panis eius in vtero illius vertetur in fel 14
aspidum intrinsecus.
* Diuitias, quas deuorauit, euomet,& de 15
ventre illius extrahet eas Deus.
* Caput aspidum suget, & occidet eũ lin- 16
gua viperæ. * (Non videat riuulos fluminis, 17
torrentes mellis,& butyri.) C
* Luet quę fecit omnia, nec tamẽ consum- 18
metur: iuxta multitudinem adinuentionum
suarum, sic & sustinebit.
* Quoniã confringens nudauit pauperes: 19
domum rapuit,& non ædificauit eam.
* "Nec est satiatus vẽter eius:& cũ habue- 20 ("Eccl. 5. c. 9.)
rit, quæ concupierat, possidere non poterit.
* Non remansit de cibo eius,& propterea 21
nihil permanebit de bonis eius.
* Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, 22
& omnis dolor irruet super eum.
* Vtinam impleatur venter eius, vt emit- 23
tat in eum iram furoris sui, & pluat super
illum bellum suum.
* Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum 24
ęreum. D
* Eductus, & egrediens de vagina sua, & 25
fulgurans in amaritudine sua: vadent,& ve-
nient super eum horribiles.
* Omnes tenebrę absconditę sunt in occul- 26
tis eius: deuorabit eum ignis, qui non succen-
ditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.
* Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & 27
terra consurget aduersus eum.
* Apertum erit germen domus illius, de- 28
trahetur in die furoris Dei.
29 * Hæc est pars hominis impij à Deo,& he-
reditas verborum eius à Domino.

CAP. XXI.

1 R Espondens autem Iob, dixit:
2 * Audite quæso sermones meos,& agi-
A te pœnitentiam.
3 * Sustinete me,& ego loquar,& post mea,
si videbitur, verba ridete.
4 * Numquid contra hominem disputatio
mea est, vt merito non debeam contristari?
5 * Attendite me,& obstupescite, & super-
ponite digitum ori vestro:
6 * Et ego quando recordatus fuero, perti-
mesco, & concutit carnem meam tremor.
7 * "Quare ergo impij viuunt, subleuati ("Ier. 12. a. 1.)
sunt, confortatique diuitijs?
8 * Semen eorum permanet coram eis, pro- ("Abac. 1. a. 3.)
pinquorum turba,& nepotum in conspectu
eorum.
9 * Domus eorum securæ sunt,& pacatæ,&
B non est virga Dei super illos.
10 * Bos eorum concepit, & non abortiuit:
vacca peperit, & non est priuata fœtu suo.
11 * Egrediuntur quasi greges paruuli eorũ,
& infantes eorum exultant lusibus.
12 * Tenent tympanum,& citharam,& gau-
dent ad sonitum organi.
13 * Ducunt in bonis dies suos, & in puncto
ad inferna descendunt.
14 * Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, &
scientiam viarum tuarum nolumus.
15 * "Quis est Omnipotens, vt seruiamus ei? ("Mala. 3. d. 14.)
& quid nobis prodest, si orauerimus illum?
16 * Verumtamen quia non sunt in manu
eorum bona sua, consilium impiorum longe
sit à me.
17 * Quoties lucerna impiorum extinguetur,
C & superueniet eis inundatio, & dolores di-
uidet furoris sui?
18 * Erunt, sicut paleæ ante faciem venti, &
sicut fauilla, quam turbo dispergit.
19 * Deus seruabit filijs illius dolorem patris:
& cum reddiderit, tunc sciet.
20 * Videbunt oculi eius interfectionẽ suam,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 * Quid enim ad eum pertinet de domo
sua post se? & si numerus mensium eius di-
midietur?
22 * Numquid Deum docebit quispiam sciẽ-
tiam, qui excelsos iudicat?
23 * Iste moritur robustus,& sanus, diues, &
24 felix. * Viscera eius plena sunt adipe,& me-
dullis ossa illius irrigantur:
25 * Alius vero moritur in amaritudine ani-
mæ absque vllis opibus.
26 * Et tamen simul in puluere dormient, &
vermes operient eos.
27 * Certe noui cogitationes vestras, & sen-
tentias contra me iniquas.
28 * Dicitis enim: vbi est domus principis?
& vbi

& vbi tabernacula impiorum?
* Interrogate quemlibet de viatoribus, & 29
hæc eadem illum intelligere cognoscetis.
* Quia in diem perditionis seruatur ma- 30
lum, & ad diem furoris ducetur.
* Quis arguet coram eo viam eius? & quę 31
fecit, quis reddet illi?
* Ipse ad sepulchra ducetur, & in conge- 32
rie mortuorum vigilabit.
* Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se om- 33
nem hominem trahet, & ante se innumera-
biles.
* Quomodo igitur consolamini me fru- 34
stra, cum responsio vestra repugnare osten-
sa sit veritati.

CAP. XXII.

Respondens autem Eliphaz Themani- 1
tes, dixit: A
* Numquid Deo potest comparari homo, 2
etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?
* Quid prodest Deo, si iustus fueris? aut 3
quid ei confers, si immaculata fuerit via
tua?
* Numquid timens arguet te, & veniet te- 4
cum in iudicium?
* Et non propter malitiam tuam pluri- 5
mam, & infinitas iniquitates tuas?
* Abstulisti enim pignus fratrum tuorum 6
sine causa, & nudos spoliasti vestibus.
* Aquam lasso non dedisti, & esurienti sub- 7
traxisti panem.
* In fortitudine brachij tui possidebas ter- 8
ram, & potentissimus obtinebas eam. B
* Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pu- 9
pillorum comminuisti.
* Propterea circumdatus es laqueis, & cō- 10
turbat te formido subita.
* Et putabas te tenebras non visurum, & 11
impetu aquarum inundantium non oppres-
sum iri?
* An non cogitas quod Deus excelsior 12
cœlo sit, & super stellarum verticem subli-
metur?
* Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quasi 13
per caliginem iudicat.
* Nubes latibulum eius, nec nostra consi- 14
derat, & circa cardines cœli perambulat.
* Numquid semitam sæculorum custodi- 15
re cupis, quam calcauerunt viri iniqui?
* Qui sublati sunt ante tempus suum, & 16
fluuius subuertit fundamentum eorum:
* Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & 17
quasi nihil posset facere Omnipotens, æsti-
mabant eum:
* Cum ille impleßet domos eorum bonis: 18
quorum sententia procul sit à me.
a Ps. 106. d. 41. * a Videbunt iusti, & lætabuntur, & inno- 19
cens subsannabit eos.
* Nonne succisa est erectio eorum, & re- 20
liquias eorum deuorauit ignis?
21 * Acquiesce igitur ei, & habeto pacem: &
per hæc habebis fructus optimos.
22 * Suscipe ex ore illius legem, & pone ser-
mones eius in corde tuo.
23 * Si reuersus fueris ad Omnipotentem,
D ædificaberis, & longe facies iniquitatem à
tabernaculo tuo.
24 * Dabit pro terra silicem, & pro silice tor-
rentes aureos.
25 * Eritq; Omnipotens contra hostes tuos,
& argentum coaceruabitur tibi.
26 * Tunc super Omnipotentem delicijs af-
flues, & eleuabis ad Deum faciem tuam.
27 * Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua
reddes.
28 * Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs
tuis splendebit lumen.
29 * a Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos: ipse salua- a Pro. 29. d. 23.
bitur.
30 * Saluabitur innocens, saluabitur autem
in munditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

1 Respondens autem Iob, ait:
2 * Nunc quoque in amaritudine est ser-
A mo meus, & manus plagæ meæ aggrauata
est super gemitum meum.
3 * Quis mihi tribuat, vt cognoscā, & inue-
niam illum, & veniam vsq; ad solium eius?
4 * Ponam coram eo iudicium, & os meum
replebo increpationibus.
5 * Vt sciam verba, quæ mihi respondeat,
B & intelligam quid loquatur mihi.
6 * Nolo multa fortitudine contendat me-
cū, nec magnitudinis suæ mole me premat.
7 * Proponat æquitatem contra me, & per-
ueniat ad victoriam iudicium meum.
8 * Si ad Orientem iero, non apparet: si ad
occidentem, non intelligam eum.
9 * Si ad sinistram, quid agam? non appre-
C hendam eum: si me vertam ad dexteram,
non videbo illum.
10 * Ipse vero scit viam meam, & probauit
me, quasi aurum, quod per ignem transit:
11 * Vestigia eius secutus est pes meus, viam
eius custodiui, & non declinaui ex ea.
12 * A mandatis labiorum eius non recessi,
& in sinu meo abscondi verba oris eius.
13 * Ipse enim solus est, & nemo auertere po-
D test cogitationem eius: & anima eius, quod-
cumque voluit, hoc fecit.
14 * Cum expleuerit in me voluntatē suam,
& alia multa similia præsto sunt ei.
15 * Et idcirco à facie eius turbatus sum, &
considerans eum, timore solicitor.
16 * Deus molliuit cor meum, & Omnipo-
tens conturbauit me.
17 * Non enim perij propter imminentes te-
nebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP.

CAP. XXIV.

AB Omnipotente non ſunt abſcondita 1
tempora: qui autem nouerunt eum, A
ignorant dies illius.
* Alij terminos tranſtulerunt,diripuerunt 2
greges, & pauerunt eos.
* Aſinum pupillorum abegerunt, & ab- 3
ſtulerunt pro pignore bouem viduæ.
* Subuerterunt pauperũ viam, & oppreſ- 4
ſerunt pariter manſuetos terræ.
* Alij quaſi onagri in deſerto egrediun- 5
tur ad opus ſuum: vigilantes ad prædam,
præparant panem liberis.
* Agrum non ſuum demetunt:& vineam 6
eius, quem vi oppreſſerint, vindemiant. B
* Nudos dimittunt homines, indumenta 7
tollentes, quibus non eſt operimentum in
frigore:
* Quos imbres montium rigant: & non 8
habentes velamen, amplexantur lapides.
* Vim fecerunt deprędantes pupillos, & 9
vulgum pauperem ſpoliauerunt.
* Nudis, & incedentibus abſque veſtitu,& 10
eſurientibus tulerunt ſpicas.
* Inter aceruos eorum meridiati ſunt, qui 11
calcatis torcularibus ſitiunt.
* De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & 12
anima vulneratorum clamauit,& Deus inul- C
tum abire non patitur.
* Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt 13
vias eius,nec reuerſi ſunt per ſemitas eius.
* Mane primo conſurgit homicida, inter- 14
ficit egenum,& pauperem: per noctem vero
erit quaſi fur.
* Oculus adulteri obſeruat caliginem, di- 15
cens: Non me videbit oculus:& operiet vul-
tum ſuum.
* Perfodit in tenebris domos, ſicut in die 16
condixerant ſibi, & ignorauerunt lucem.
* Si ſubito apparuerit aurora,arbitrantur 17
vmbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in
luce, ambulant.
* Leuis eſt ſuper faciem aquæ: maledicta 18
ſit pars eius in terra, nec ambulet per viam
vinearum.
* Ad nimium calorẽ tranſeat ab aquis ni- 19
uium, & vſque ad inferos peccatum illius.
* Obliuiſcatur eius miſericordia: dulcedo 20
illius vermes: non ſit in recordatione, ſed
conteratur quaſi lignum infructuoſum.
* Pauit enim ſterilem, quæ non parit, & 21
viduæ bene non fecit.
* Detraxit fortes in fortitudine ſua: & 22
cum ſteterit,non credet vitæ ſuæ.
u Apoc. 2. 21.
* u Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & 23
ille abutitur eo in ſuperbiam: oculi autem
eius ſunt in vijs illius.
* Eleuati ſũt ad modicũ, & non ſubſiſtẽt, 24
& humiliabuntur ſicut omnia,& auferẽtur,
& ſicut ſummitates ſpicarum conterentur.
25 * Quod ſi non eſt ita, quis me poteſt ar-
guere eſſe mentitum, & ponere ante Deum
verba mea?

CAP. XXV.

1 REſpōdens autem Baldad Suhites,dixit:
2. * Poteſtas,& terror apud eum eſt, qui
A facit concordiam in ſublimibus ſuis.
3 * Numquid eſt numerus militum eius? &
ſuper quem non ſurget lumen illius.
4 * Numquid iuſtificari poteſt homo com-
paratus Deo, aut apparere mundus natus
de muliere?
5 * Ecce luna etiam non ſplendet, & ſtel-
læ non ſunt mundæ in conſpectu eius:
6 * Quanto magis homo putredo, & filius
hominis vermis?

CAP. XXVI.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A * Cuius adiutor es? numquid imbecil-
2 lis? & ſuſtentas brachium eius, qui non eſt
fortis?
3 * Cui dediſti conſilium? forſitan illi, qui
B non habet ſapientiam, & prudentiam tuam
oſtendiſti plurimam.
4 * Quem docere voluiſti? nonnę eum, qui
fecit ſpiramentum?
5 * Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui
habitant cum eis.
6 * Nudus eſt infernus coram illo, & nullũ
eſt operimentum perditioni.
7 * Qui extendit Aquilonem ſuper vacuũ,
C & appendit terram ſuper nihilum.
8 * Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt non
erumpant pariter deorſum.
9 * Qui tenet vultum ſolij ſui, & expandit
ſuper illud nebulam ſuam.
10 * Terminum circumdedit aquis,vſq; dum
finiantur lux, & tenebræ.
11 * Columnę cęli contremiſcunt, & pauent
D ad nutum eius.
12 * In fortitudine illius repente maria con-
gregata ſunt, & prudentia eius percuſſit ſu-
perbum.
13 * Spiritus eius ornauit cęlos: & obſtetricã-
te manu eius, eductus eſt coluber tortuoſus.
14 * Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum
eius: & cum vix paruam ſtillam ſermonis
eius audierimus, quis poterit tonitruum ma-
gnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, aſſumens parabo-
A lam ſuam, & dixit:
2 * Viuit Deus, qui abſtulit iudicium meũ,
& Omnipotens,qui ad amaritudinem addu-
xit animam meam.
3 * Quia donec ſupereſt halitus in me,& ſpi-
ritus Dei in naribus meis.
4 * Non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 * Abſit à me,vt iuſtos vos eſſe iudicẽ: do-
nec

nec deficiam,non recedã ab innocentia mea.
* Iustificationem meam,quam cœpi tene- 6
re,non deseram: neq; enim reprehendit me B
cor meum in omni vita mea.
* Sit vt impius, inimicus meus: & aduer- 7
sarius meus,qua si iniquus.
* Quæ est enim spes hypocritæ, si auare 8
rapiat, & non liberet Deus animam eius?
* Numquid Deus audiet clamorem eius, 9
cum venerit super eum angustia?
* Aut poterit in Omnipotente delectari, 10
& inuocare Deum omni tempore?
* Docebo vos per manum Dei, quæ Om- 11
nipotens habeat,nec abscondam.
* Ecce,vos omnes nostis,& quid sine cau- 12
sa vana loquimini. C
* Hæc est pars hominis impij apud Deum, 13
& hereditas violentorum, quam ab Omni-
potente suscipient.
* Si multiplicati fuerint filij eius,in gladio 14
erunt,& nepotes eius nõ saturabuntur pane.
* Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in 15
interitu, & viduæ illius non plorabunt.
* Si comportauerit quasi terrã argentum, 16
& sicut lutum præparauerit vestimenta:
* Præparabit quidem, sed iustus vestietur 17
illis: & argentum innocens diuidet.
* Aedificauit sicut tinea domum suam,& 18
sicut custos fecit vmbraculum.
Ps. 48. d. 8. * a Diues cum dormierit, nihil secum au- 19
feret: aperiet oculos suos,& nihil inueniet. D
* Apprehendet eum quasi aqua inopia, 20
nocte opprimet eum tempestas.
* Tollet eum ventus vrens, & auferet, & 21
velut turbo rapiet eum de loco suo.
* Et mittet super eum, & non parcet: de 22
manu eius fugiens fugiet.
* Stringet super eum manus suas, & sibi- 23
labit super illum, intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

HAbet argentum,venarũ suarum prin- 1
cipia:& auro locus est,in quo cõflatur. A
* Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus 2
calore, in æs vertitur.
* Tempus posuit tenebris,& vniuersorum 3
finem ipse considerat, lapidem quoque cali-
ginis,& vmbram mortis.
* Diuidit torrens à populo peregrinante, 4
eos, quos oblitus est pes egentis hominis, &
inuios.
* Terra,de qua oriebatur panis in loco suo, 5
igni subuersa est.
* Locus sapphiri lapides eius, & glebæ il- 6
lius aurum.
Semitam ignorauit auis,nec intuitus est eam
oculus vulturis.
* Non calcauerunt eam filij institorum, 7
nec pertransiuit per eam leæna.
* Ad silicem extendit manum suam, sub- 8
uertit à radicibus montes.
9 * In petris riuos excidit, & omne pretio-
sum vidit oculus eius.
10 * Profunda quoque fluuiorum scrutatus
est,& abscondita in lucem produxit.
11 * Sapientia vero vbi inuenitur? & quis est
locus intelligentiæ?
12 * Nescit homo pretiũ eius, nec inuenitur
in terra suauiter viuentium.
14 * Abyssus dicit: Non est in me: & mare
loquitur: Non est mecum.
15 * a Non dabitur aurum obrizum pro ea, a Sap. 7. a. 9.
C nec appendetur argentum in commutatio-
ne eius.
16 * Non conferetur tinctis Indiæ coloribus,
nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel
sapphiro.
17 * Non adęquabitur ei aurum vel vitrum,
nec commutabuntur pro ea vasa auri:
18 * Excelsa,& eminentia non memorabun-
tur comparatione eius, trahitur autem sa-
pientia de occultis.
19 * Nõ adęquabitur ei topazius de Aethio-
pia,nec tincturæ mundissimæ componetur.
20 * Vnde ergo sapientia venit?& quis est lo-
cus intelligentiæ?
21 * Abscõdita est ab oculis omnium viuen-
D tium,volucres quoque cęli latet.
22 * Perditio,& mors dixerunt: Auribus no-
stris audiuimus famam eius.
23 * Deus intelligit viam eius, & ipse nouit
locum illius.
24 * Ipse enim fines mundi intuetur: & om-
nia,quæ sub cœlo sunt, respicit.
25 * Qui fecit ventis pondus,& aquas appen-
dit in mensura.
26 * Quando ponebat pluuijs legem,& viam
procellis sonantibus:
27 * Tunc vidit illam,& enarrauit,& præpa-
rauit, & inuestigauit.
28 * Et dixit homini: Ecce timor Domini,
ipsa est sapientia: & recedere à malo,intelli-
gentia.

CAP. XXIX.

1 ADdidit quoque Iob, assumens parabo-
A lam suam & dixit:
2 * Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses
pristinos secundum dies,quibus Deus custo-
diebat me?
3 * Quando splendebat lucerna eius super
caput meum, & ad lumen eius ambulabam
in tenebris?
4 * Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ,
quãdo secreto Deus erat in tabernaculo meo?
5 * Quando erat Omnipotens mecum: &
in circuitu meo pueri mei:
6 * Quando lauabam pedes meos butyro,
& petra fundebat mihi riuos olei?
7 * Quando procedebam ad portam ciuita-
B tis, & in platea parabant cathedram mihi?
8 * Videbant me iuuenes, & abscondeban-
tur:

tur: & senes assurgentes stabant.
* Principes cessabant loqui, & digitum su- 9
perponebant ori suo.
* Vocem suam cohibebant duces, & lin- 10
gua eorum gutturi suo adhærebat.
* Auris audiens beatificabat me, & oculus 11
videns testimonium reddebat mihi.
* Eo quòd liberassem pauperē vociferan- 12
tem, & pupillum, cui non esset adiutor.
* Benedictio perituri super me veniebat, 13
& cor viduæ consolatus sum.
* Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut 14
vestimento, & diademate, iudicio meo.
* Oculus fui cæco, & pes claudo. 15
* Pater eram pauperum: & causam, quam 16
nesciebam, diligentissimè inuestigabam.
* Cōterebam molas iniqui, & de dentibus 17
illius auferebam prædam.
* Dicebamque: In nidulo meo moriar, & 18
sicut palma multiplicabo dies.
* Radix mea aperta est secus aquas, & ros 19
morabitur in messione mea.
* Gloria mea semper innouabitur, & ar- 20
cus meus in manu mea instaurabitur.
* Qui me audiebant, expectabant senten- 21
tiam, & intenti tacebant ad consiliū meum.
* Verbis meis addere nihil audebant, & 22
super illos stillabat eloquium meum.
* Expectabāt me, sicut pluuiam, & os suū 23
aperiebant, quasi ad imbrem serotinum.
* Si quando ridebā ad eos, non credebant: 24
& lux vultus mei non cadebat in terram.
* Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: 25
cumq; sederem, quasi rex, circumstante exer-
citu, eram tamen mœrentium consolator.

CAP. XXX.

NVnc autem derident me iuniores tem- 1
pore, quorum non dignabar patres A
ponere cum canibus gregis mei:
* Quorum virtus manuum mihi erat pro 2
nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
* Egestate, & fame steriles, qui rodebant in 3
solitudine, squallētes calamitate, & miseria.
* Et mandebant herbas, & arborum corti- 4
ces, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
* Qui de conuallibus ista rapientes, cum 5
singula reperissent, ad ea cum clamore cur-
rebant.
* In desertis habitabant torrentium, & in 6
cauernis terræ, vel super glaream.
* Qui inter huiuscemodi lætabantur, & es- 7
se sub sentibus delicias computabant. B
* Filij stultorum, & ignobilium, & in terra 8
penitus non parentes.
* Nunc in eorum canticum versus sum, & 9
factus sum eis in prouerbium.
* Abominātur me, & longe fugiunt à me, 10
& faciem meam conspuere non verentur.
* Pharetram enim suam aperuit, & affli- 11
xit me, & frenum posuit in os meum.
12 * Ad dexteram orientis calamitates meæ
illicò surrexerunt: pedes meos subuerterunt,
& oppresserunt, quasi fluctibus semitis suis.
13 * Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt
mihi, & præualuerunt, & non fuit, qui ferret
auxilium.
14 * Quasi rupto muro, & aperta ianua ir-
C ruerunt super me, & ad meas miserias deuo-
luti sunt.
15 * Redactus sum in nihilum: abstulisti
quasi ventus desiderium meum: & velut
nubes pertransijt salus mea.
16 * Nunc autem in memetipso marcescit
anima mea, & possident me dies afflictionis.
17 * Nocte os meum perforatur doloribus:
& qui me comedunt, non dormiunt.
18 * In multitudine eorum consumitur ve-
stimentum meum, & quasi capitio tunicæ
succinxerunt me.
19 * Comparatus sum luto, & assimilatus
sum fauillæ, & cineri.
20 * Clamo ad te, & non exaudis me: sto, &
non respicis me.
21 * Mutatus es mihi in crudelem, & in du-
ritias manus tuæ aduersaris mihi.
22 * Eleuasti me, & quasi super ventum po-
nens elisisti me valide.
23 * Scio quia morti trades me, vbi constitu-
D ta est domus omni viuenti.
24 * Verumtamen non ad consumptionem
eorum emittis manum tuam: & si corrue-
rint, ipse saluabis.
25 * Flebam quondam super eo, qui afflictus
erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
26 * Expectabā bona, & venerūt mihi mala:
præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 * Interiora mea efferbuerunt absque vlla
requie, præuenerunt me dies afflictionis.
28 * Mœrens incedebam, sine furore, consur-
gens, in turba clamabam.
29 * Frater fui draconum, & socius struthio-
num.
30 * Cutis mea denigrata est super me, & os-
sa mea aruerunt præ caumate.
31 * Versa est in luctum cithara mea, & or-
ganum meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogi-
A tarem quidem de virgine.
2 * Quam enim partem haberet in me Deus
desuper, & hereditatem Omnipotens de ex-
celsis?
3 * Numquid non perditio est iniquo, &
alienatio operantibus iniustitiam?
4 * Nonne ipse considerat vias meas, & cū-
ctos gressus meos dinumerat?
5 * Si ambulaui in vanitate, & festinauit in
dolo pes meus:
6 * Appendat me in statera iusta, & sciat
Deus simplicitatem meam.

* Si

* Si declinauit gressus meus de via, & si 7
secutum est oculos meos cor meum, & si
manibus meis adhæsit macula:
* Seram, & alius comedat: & progenies 8
mea eradicetur.
* Si deceptum est cor meũ super muliere, 9
& si ad ostium amici mei insidiatus sum:
* Scortum alterius sit vxor mea, & super 10
illam incuruentur alij. B
* Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima. 11
* Ignis est vsque ad perditionem deuorãs, 12
& omnia eradicans genimina.
* Si contempsi subire iudicium cum seruo 13
meo, & ancilla mea, cum disceptarent ad-
uersum me.
* Quid enim faciam, cum surrexerit ad 14
iudicandum Deus? & cum quæsierit, quid
respondebo illi?
* Numquid non in vtero fecit me, qui & 15
illum operatus est: & formauit me in vulua
vnus?
* Si negaui, quod volebant, pauperibus, 16
& oculos viduæ expectare feci:
* Si comedi buccellam meam solus, & nõ 17
comedit pupillus ex ea:
* (Quia ab infantia mea creuit mecum 18
miseratio: & de vtero matris meæ egressa
est mecum.)
* Si despexi pereuntem, eo quòd non ha- 19
buerit indumentum, & absque operimento
pauperem:
* Si non benedixerunt mihi latera eius, & 20
de velleribus ouium mearum calefactus est: C
* Si leuaui super pupillum manũ meam, 21
etiã cum viderem me in porta superiorem:
* Humerus meus à iunctura sua cadat, & 22
brachium meum cum suis ossibus confrin-
gatur.
* Semper enim quasi tumentes super me 23
fluctus timui Deum, & pondus eius ferre
non potui.
* Si putaui aurum robur meum, & obrizo 24
dixi: Fiducia mea.
* Si lætatus sũ super multis diuitijs meis, 25
& quia plurima reperit manus mea.
* Si vidi solem, cum fulgeret, & lunam in- 26
cedentem clare:
* Et lætatum est in abscondito cor meum, 27
& osculatus sum manum meam ore meo.
* Quæ est iniquitas maxima, & negatio 28
contra Deum altissimum.
* Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me 29
oderat, & exultaui quòd inuenisset eũ malũ.
* Non enim dedi ad peccandum guttur 30
meũ, vt expeterẽ maledicens animam eius. D
* Si non dixerunt viri tabernaculi mei: 31
Quis det de carnibus eius, vt saturemur?
* Foris non mansit peregrinus, ostium 32
meum viatori patuit.
* Si abscondi quasi homo peccatum meũ, 33
& celaui in sinu meo iniquitatem meam.
34 * Si expaui ad multitudinem nimiam, &
despectio propinquorum terruit me: & non
magis tacui, nec egressus sum ostium.
35 * Quis mihi tribuat auditorem, vt deside-
rium meum audiat Omnipotens: & librum
scribat ipse, qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem illum, & cir-
cumdem illum quasi coronam mihi?
37 * Per singulos gradus meos pronunciabo
illum, & quasi principi offeram eum.
38 * Si aduersum me terra mea clamat, & cum
ipsa sulci eius deflent:
39 * Si fructus eius comedi absque pecunia,
& animam agricolarum eius afflixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi tribulus, &
pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 O Miserunt autem tres viri isti respõde-
A re Iob, eo quòd iustus sibi videretur.
2 * Et iratus, indignatusque est Eliu filius
Barachel Buzites, de cognatione Ram: ira-
tus est autem aduersum Iob, eo quòd iustum
se esse diceret coram Deo.
3 * Porrò aduersum amicos eius indignatus
est, eo quòd non inuenissent responsionem
rationabilem, sed tantummodo condemnas-
sent Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob loquentem:
eo quòd seniores essent, qui loquebantur.
5 * Cum autem vidisset, quòd tres respõde-
B re non potuissent, iratus est vehementer.
6 * Respondensque Eliu filius Barachel Bu-
zites, dixit:
Iunior sum tempore, vos autem antiquio-
res, idcirco demisso capite, veritus sum vo-
bis indicare meam sententiam.
7 * Sperabam enim, quòd ætas prolixior lo-
queretur, & annorum multitudo doceret
sapientiam.
8 * Sed, vt video, Spiritus est in homini-
bus, & inspiratio Omnipotentis dat intelli-
gentiam.
9 * Non sunt longæui sapientes, nec senes
intelligunt iudicium.
10 * Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis
C etiam ego meam sapientiam.
11 * Expectaui enim sermones vestros, audi-
ui prudentiam vestram, donec disceptare-
mini sermonibus:
12 * Et donec putabam vos aliquid dicere,
considerabam: sed, vt video, non est, qui pos-
sit arguere Iob, & respondere ex vobis ser-
monibus eius.
13 * Ne forte dicatis: Inuenimus sapientiam,
Deus proiecit eum, non homo.
14 * Nhil locutus est mihi, & ego non secun-

dum ſermones veſtros reſpondebo illi.
* Extimuerunt, nec reſponderunt vltra, 15
abſtuleruntque à ſe eloquia.
* Quoniam igitur expectaui, & non ſunt 16
locuti: ſteterunt, nec vltra reſponderunt: D
* Reſpondebo & ego partem meam, & 17
oſtendam ſcientiam meam.
* Plenus ſum enim ſermonibus, & coar- 18
ctat me ſpiritus vteri mei.
* En venter meus, quaſi muſtũ abſque ſpi- 19
raculo, quod lagunculas nouas diſrumpit.
* Loquar, & reſpirabo paululum: aperiam 20
labia mea, & reſpondebo.
* Non accipiam perſonam viri, & Deum 21
homini non æquabo.
* Neſcio enim quamdiu ſubſiſtam, etſi 22
poſt modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes 1
ſermones meos auſculta. A
* Ecce aperui os meum, loquatur lingua 2
mea in faucibus meis.
* Simplici corde meo ſermones mei, & 3
ſententiam puram labia mea loquentur.
* Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum 4
Omnipotentis viuificauit me.
* Si potes, reſponde mihi, & aduerſus fa- 5
ciem meam conſiſte.
* Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & de 6
eodem luto ego quoque formatus ſum.
* Verumtamen miraculum meum non te 7
terreat, & eloquentia mea nõ ſit tibi grauis.
* Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem 8
verborum tuorum audiui:
* Mundus ſum ego, & abſque delicto: im- 9
maculatus, & non eſt iniquitas in me. B
* Quia querelas in me reperit, ideo arbi- 10
tratus eſt me inimicum ſibi.
* Poſuit in neruo pedes meos, cuſtodiuit 11
omnes ſemitas meas.
* Hoc eſt ergo, in quo non es iuſtificatus: 12
reſpõdebo tibi, quia maior ſit Deus homine.
* Aduerſus eum contendis, quòd non ad 13
omnia verba reſponderit tibi?
* Semel loquitur Deus, & ſecundò id ip- 14
ſum non repetit.
* Per ſomnium in viſione nocturna, quã- 15
do irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt
in lectulo:
* Tunc aperit aures virorum, & erudiens 16
eos inſtruit diſciplina. C
* Vt auertat hominem ab his, quę facit, & 17
liberet eum de ſuperbia:
* Eruens animam eius à corruptione: & 18
vitam illius, vt non tranſeat in gladium.
* Increpat quoque per dolorem in le- 19
ctulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit.
* Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & 20
animæ illius cibus ante deſiderabilis.
* Tabeſcet caro eius, & oſſa, quæ tecta fue- 21
rant, nudabuntur.
22 * Appropinquauit corruptioni anima
eius, & vita illius mortiferis.
23 * Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus
de millibus, vt annunciet hominis ęquitatẽ:
24 * Miſerebitur eius, & dicet: Libera eum,
vt non deſcendat in corruptionem: inueni,
in quo ei propitier.
25 * Conſumpta eſt caro eius à ſupplicijs, re-
uertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
26 * Deprecabitur Deum, & placabilis eis
D erit: & videbit faciem eius in iubilo, & red-
det homini iuſtitiam ſuam.
27 * Reſpiciet homines, & dicet: Peccaui, &
vere deliqui, &, vt eram dignus, non recepi.
28 * Liberauit animam ſuam ne pergeret in
interitum, ſed viuens lucem videret.
29 * Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus
vicibus per ſingulos.
30 * Vt reuocet animas eorum à corruptio-
ne, & illuminet luce viuentium.
31 * Attende Iob, & audi me: & tace, dum
ego loquor.
32 * Si autem habes quod loquaris, reſponde
mihi, loquere: volo enim te apparere iuſtũ.
33 * Quòd ſi non habes, audi me: tace, & do-
cebo te ſapientiam.

CAP. XXXIV.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc lo-
A cutus eſt:
2 * Audite ſapientes verba mea, & eruditi
auſcultate me: a Sup. 12. b. 11.
3 * a Auris enim verba probat, & guttur
eſcas guſtu dijudicat.
4 * Iudicium eligamus nobis, & inter nos vi-
deamus, quid ſit melius.
5 * Quia dixit Iob: Iuſtus ſum, & Deus ſub-
uertit iudicium meum.
6 * In iudicando enim me, mendacium eſt:
violenta ſagitta mea abſque vllo peccato.
7 * Quis eſt vir, vt eſt Iob, qui bibit ſubſan-
nationem, quaſi aquam:
8 * Qui graditur cum operantibus iniqui-
tatem, & ambulat cum viris impijs?
9 * Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam
ſi cucurrerit cum eo.
10 * Ideo viri cordati audite me, abſit à Deo
impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 * Opus enim hominis reddet ei, & iuxta
B vias ſingulorum reſtituet eis.
12 * Vere enim Deus non condemnabit fru-
ſtra, nec Omnipotens ſubuertet iudicium.
13 * Quem conſtituit alium ſuper terram?
aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabrica-
tus eſt?
14 * Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum
illius, & flatum ad ſe trahet.
15 * Deficiet omnis caro ſimul, & homo in
cinerem reuertetur.
16 * Si habes ergo intellectum, audi quod di-
citur,

citur, & auſculta vocem eloquij mei.
* Numquid qui non amat iudicium, ſana- 17
ri poteſt? & quomodo tu eum, qui iuſtus eſt,
in tantum condemnas?
* Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat duces 18
impios:
eut.10. * a Qui non accipit perſonas principum: 19
7. nec cognouit tyrannum, cum diſceptaret
Par.19. contra pauperem: opus enim manuum eius
.6.b.8. ſunt vniuerſi.
l.35.b. * Subito morietur, & in media nocte tur- 20
2.b 11. babuntur populi, & pertranſibunt, & aufe-
.2.b.6. rent violentem abſque manu.
6.b.9. * Oculi enim eius ſuper vias hominum, & 21
3 d.26 omnes greſſus eorum conſiderat. C
t.10.e. * Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra 22
Pet.1.e. mortis, vt abſcondantur ibi, qui operantur
iniquitatem.
* Neque enim vltra in hominis poteſtate 23
eſt, vt veniat ad Deum in iudicium.
* Conteret multos, & innumerabiles, & 24
ſtare faciet alios pro eis.
* Nouit enim opera eorum: & idcirco in- 25
ducet noctem, & conterentur.
* Quaſi impios percuſſit eos in loco vi- 26
dentium.
* Qui quaſi de induſtria receſſerũt ab eo, 27
& omnes vias eius intelligere noluerunt.
* Vt peruenire faceret ad eum clamorem 28
egeni, & audiret vocem pauperum.
* Ipſo enim concedente pacem, quis eſt, 29
qui condemnet? ex quo abſconderit vultum,
quis eſt, qui contempletur eum, & ſuper gẽ- D
tes, & ſuper omnes homines?
* Qui regnare facit hominem hypocri- 30
tam propter peccata populi.
* Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te 31
quoque non prohibebo.
* Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem lo- 32
cutus ſum, vltra non addam.
* Numquid à te Deus expetit eam, quia 33
diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, &
non ego: quòd ſi quid noſti melius, loquere.
* Viri intelligentes loquantur mihi, & vir 34
ſapiens audiat me.
* Iob autem ſtultè locutus eſt, & verba il- 35
lius non ſonant diſciplinam.
* Pater mi, probetur Iob vſque ad finem: 36
ne deſinas ab homine iniquitatis.
* Quia addit ſuper peccata ſua blaſphe- 37
miã, inter nos interim conſtringatur: & tunc
ad iudiciũ prouocet ſermonibus ſuis Deum.

CAP. XXXV.

IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt: 1
* Numquid æqua tibi videtur tua co- 2
gitatio, vt diceres: iuſtior ſum Deo?
* Dixiſti enim: Non tibi placet quod rectũ 3
eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
* Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, 4
& amicis tuis tecum.
5 * Suſpice cœlum, & intuere, & contempla-
B re æthera, quod altior te ſit.
6 * Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi mul-
tiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
7 * Porrò ſi iuſtè egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet?
8 * Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit im-
pietas tua: & filium hominis adiuuabit iu-
ſtitia tua.
9 * Propter multitudinem calumniatorum
C clamabunt: & eiulabunt propter vim bra-
chij tyrannorum.
10 * Et non dixit: Vbi eſt Deus, qui fecit me,
qui dedit carmina in nocte?
11 * Qui docet nos ſuper iumenta terræ, &
ſuper volucres cœli erudit nos.
12 * Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter
ſuperbiam malorum.
13 * Non ergo fruſtra audiet Deus, & Om-
D nipotens cauſas ſingulorum intuebitur.
14 * Etiam cum dixeris: Non conſiderat: iu-
dicare coram illo, & expecta eum.
15 * Nunc enim non infert furorem ſuum,
nec vlciſcitur ſcelus valde.
16 * Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſ-
que ſcientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt:
2 * Suſtine me paululũ, & indicabo ti-
A bi, adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 * Repetam ſcientiam meam à principio,
& operatorem meum probabo iuſtum.
4 * Vere enim abſque mendacio ſermones
mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 * Deus potentes non abijcit, cum & ipſe
ſit potens.
6 * Sed non ſaluat impios, & iudicium pau-
peribus tribuit.
7 * Non auferet à iuſto oculos ſuos, & reges
in ſolio collocat in perpetuũ, & illi erigũtur.
8 * Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur fu-
B nibus paupertatis.
9 * Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eo-
rum, quia violenti fuerunt.
10 * Reuelabit quoq; aurem eorum, vt corri-
piat: & loquetur, vt reuertãtur ab iniquitate.
11 * Si audierint, & obſeruauerint, cõplebunt
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria:
12 * Si autem non audierint, tranſibunt per
gladium, & conſumentur in ſtultitia.
13 * Simulatores, & callidi prouocant iram
Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint.
14 * Morietur in tempeſtate anima eorum,
& vita eorum inter effeminatos.
15 * Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & re-
uelabit in tribulatione aurem eius.
16 * Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſſi-
C me: & non habẽte fundamentũ ſubter ſe: re-
quies autẽ menſę tuę erit plena pinguedine.

* Causa tua quasi impij iudicata est,cau- 17
sam, iudiciumque recipies.
* Non te ergo superet ira, vt aliquem op- 18
primas:nec multitudo donorum inclinet te.
* Depone magnitudinem tuam absq; tri- 19
bulatione,& omnes robustos fortitudine.
* Ne protrahas noctem, vt ascendant po- 20
puli pro eis.
* Caue ne declines ad iniquitatem: hanc 21
enim cœpisti sequi post miseriam.
* Ecce,Deus excelsus in fortitudine sua, & 22
nullus ei similis in legislatoribus.
* Quis poterit scrutari vias eius? aut quis 23
potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?
* Memento quòd ignores opus eius, de 24
quo cecinerunt viri. D
* Omnes homines vident eum, vnusquis- 25
que intuetur procul.
* Ecce,Deus magnus vincens scientiã no- 26
stram: numerus annorũ eius inæstimabilis.
* Qui aufert stillas pluuiæ, & effũdit im- 27
bres ad instar gurgitum.
* Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt 28
cuncta desuper.
* Si voluerit extendere nubes, quasi ten- 29
torium suum.
* Et fulgurare lumine suo desuper,cardi- 30
nes quoque maris operiet.
* Per hæc enim iudicat populos, & dat 31
escas multis mortalibus.
* In manibus abscondit lucem, & præci- 32
pit ei, vt rursus adueniat.
* Annũciat de eo amico suo,quòd posses- 33
sio eius sit, & ad eam possit ascendere.

CAP. XXXVII.

SVper hoc expauit cor meum, & emo- 1
tum est de loco suo. A
* Audite auditionem in terrore vocis eius, 2
sonum de ore illius procedentem.
* Subter omnes cœlos ipse considerat, & 3
lumen illius super terminos terræ.
* Post eũ rugiet sonitus,tonabit voce ma- 4
gnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cum
audita fuerit vox eius.
* Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, 5
qui facit magna, & inscrutabilia.
* Qui præcipit niui,vt descẽdat in terram 6
& hiemis pluuijs, & imbri fortitudinis suæ. B
* Qui in manu omnium hominum signat, 7
vt nouerint singuli opera sua.
* Ingredietur bestia latibulum, & in an- 8
tro suo morabitur.
* Ab interioribus egredietur tempestas, & 9
ab Arcturo frigus.
* Flante Deo concrescit gelu, & rursum 10
latissimæ funduntur aquæ.
* Frumentum desiderat nubes, & nubes 11
spargunt lumen suum.
* Quæ lustrant per circuitum, quocum- 12
que eas voluntas gubernantis duxerit, ad
omne, quod præceperit illis super faciem
orbis terrarum:
13 * Siue in vna tribu, siue in terra sua, siue
C in quocumque loco misericordiæ suæ eas
iusserit inueniri.
14 * Ausculta hæc Iob: sta, & considera mi-
rabilia Dei.
15 * Numquid scis quando prę̨ceperit Deus
pluuijs, vt ostenderent lucem nubium eius?
16 * Numquid nosti semitas nubium ma-
gnas, & perfectas scientias?
17 * Nonne vestimenta tua calida sunt, cum
perflata fuerit terra Austro?
18 * Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos,
qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
19 * Ostende nobis quid dicamus illi: nos
D quippe inuoluimur tenebris.
20 * Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si
locutus fuerit homo,deuorabitur.
21 * At nũc nõ vident lucem: subito aer co-
getur in nubes,& vẽtus trãsiens fugabit eas.
22 * Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidolosa laudatio.
23 * Dignè eum inuenire non possumus:ma-
gnus fortitudine, & iudicio, & iustitia, &
enarrari non potest.
24 * Ideo timebunt eum viri, & non aude-
bunt contemplari omnes, qui sibi videntur
esse sapientes.

CAP. XXXVIII.

1 REspondens autem Dominus Iob de
A turbine dixit:
2 * Quis est iste inuoluens sententias sermo-
nibus imperitis?
3 * Accinge sicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & responde mihi.
4 * Vbi eras quando ponebam fundamenta
terrę? indica mihi si habes intelligentiam.
5 * Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel
quis tetendit super eam lineam?
6 * Super quo bases illius solidatæ sunt? aut
quis demisit lapidem angularem eius.
7 * Cum me laudarent simul astra matuti-
na, & iubilarent omnes filij Dei?
8 * Quis conclusit ostijs mare, quando erũ-
pebat, quasi de vulua procedens:
9 * Cum ponerem nubem vestimentum
eius, & caligine illud, quasi pannis infantiæ
obuoluerem?
10 * Circumdedi illud terminis meis, & posui
vectem, & ostia:
11 *Et dixi:Vsq;huc venies,&nõ procedes am-
B plius,& hic confringes tumẽtes fluctus tuos.
12 * Numquid post ortum tuum præcepisti
diluculo, & ostendisti auroræ locum suum?
13 * Et tenuisti concutiens extrema terræ, &
excussisti impios ex ea?
14 * Restituetur vt lutum signaculum, &
stabit sicut vestimentum:
15 * Auferetur ab impijs lux sua, & brachiũ
excel-

excelsum confringetur.
* Numquid ingressus es profunda maris, 16
& in nouissimis abyssi deambulasti?
* Numquid apertæ sunt tibi portæ mor- 17
tis, & ostia tenebrosa vidisti?
* Numquid considerasti latitudinem ter- 18
ræ? indica mihi, si nosti, omnia.
* In qua via lux habitet, & tenebrarum 19
quis locus sit:
* Vt ducas vnumquodque ad terminos 20
suos, & intelligas semitas domus eius.
* Sciebas tunc quòd nasciturus esses? & 21
numerum dierum tuorum noueras? C
* Numquid ingressus es thesauros niuis, 22
aut thesauros grandinis aspexisti?
* Quæ præparaui in tempus hostis, in diē 23
pugnæ, & belli?
* Per quam viam spargitur lux, diuiditur 24
æstus super terram?
* Quis dedit vehementissimo imbri cur- 25
sum, & viam sonantis tonitrui:
* Vt plueret super terram absq; homine 26
in deserto, vbi nullus mortaliū cōmoratur.
* Vt impleret inuiam, & desolatam, & 27
produceret herbas virentes?
* Quis est pluuiæ pater? vel quis genuit 28
stillas roris?
* De cuius vtero egressa est glacies? & ge- 29
lu de cœlo quis genuit?
* In similitudinem lapidis aquæ durātur, 30
& superficies abyssi constringitur. D
* Nūquid cōiūgere valebis micātes stellas 31
Pleiadas, aut gyrū Arcturi poteris dissipare?
* Nūquid producis Luciferū in tēpore suo, 32
& vesperū super filios terræ cōsurgere facis?
* Numquid nosti ordinem cœli, & pones 33
rationem eius in terra?
* Numquid eleuabis in nebula vocē tuā, 34
& impetus aquarum operiet te?
* Numquid mittes fulgura, & ibunt, & 35
reuertentia dicent tibi: Adsumus?
* Quis posuit in visceribus hominis sapiē- 36
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
* Quis enarrabit cœlorum rationem, & 37
concentum cœli quis dormire faciet?
* Quando fundebatur puluis in terra, & 38
glebæ compingebantur?
* Numquid capies leænæ prędam, & ani- 39
mam catulorum eius implebis:
* Quando cubant in antris, & in specubus 40
insidiantur?
* ‖ Quis præparat coruo escam suam, 41
quando pulli eius clamant ad Deum, va-
gantes, eo quòd non habeant cibos?

C A P. XXXIX.

NVmquid nosti tēpus part⁹ ibi cū in pe- 1
tris, vel parturiētes ceruas obseruasti? A
* Dinumerasti menses conceptus earum, 2
& scisti tempus partus earum?
* Incuruantur ad fętum, & pariunt, & ru- 3
gitus emittunt.
4 * Separantur filij earum, & pergūt ad pa-
stū: egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.
5 * Quis dimisit onagrum liberum, & vin-
cula eius quis soluit?
6 * Cui dedi in solitudine domum, & taber-
nacula eius in terra salsuginis.
7 * Contemnit multitudinem ciuitatis, cla-
morem exactoris non audit.
8 * Circumspicit montes pascuæ suæ, & vi-
rentia quæque perquirit.
9 * Numquid volet rhinoceros seruire tibi,
aut morabitur ad præsepe tuum?
10 * Nūquid alligabis rhinocerota ad arandū
loro tuo? aut cōfringet glebas valliū post te?
11 * Nūquid fiduciam habebis in magna for-
titudine eius, & derelinques ei labores tuos?
12 * Numquid credes illi quòd sementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
13 * Penna struthionis similis est pennis he-
rodij, & accipitris.
14 * Quando derelinquit oua sua in terra, tu
forsitan in puluere calefacies ea?
15 * Obliuiscitur quòd pes conculcet ea, aut
bestia agri conterat.
16 * Duratur ad filios suos quasi non sint sui,
C frustra laborauit nullo timore cogente.
17 * Priuauit enim eam Deus sapientia, nec
dedit illi intelligentiam.
18 * Cum tempus fuerit, in altum alas erigit:
deridet equum, & ascensorem eius.
19 * Numquid præbebis equo fortitudinem,
aut circumdabis collo eius hinnitum?
20 * Numquid suscitabis eum quasi locustas?
gloria narium eius terror.
21 * Terram vngula fodit, exultat audacter:
in occursum pergit armatis.
22 * Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
23 * Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit
hasta, & clypeus.
24 * Feruens, & fremens sorbet terram, nec
reputat tubæ sonare clangorem.
25 * Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, pro-
cul odoratur bellum, exhortationem du-
cum, & vlulatum exercitus.
26 * Numquid per sapientiam tuam plume-
D scit accipiter, expādens alas suas ad Austrū?
27 * Numquid ad præceptum tuum eleuabi-
tur aquila, & in arduis ponet nidum suum?
28 * In petris manet, & in præruptis silicibus
commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 * Inde contemplatur escam, & de longe
oculi eius prospiciunt.
30 * Pulli eius lambent sanguinem: & vbi-
cumque cadauer fuerit, statim adest.
31 * Et adiecit Dñs, & locutus est ad Iob:
32 * Numquid qui contendit cum Deo, tam
facile conquiescit? vtique qui arguit Deum,
debet respondere ei.
33 * Respondens autem Iob Domino, dixit:

* Qui leuiter locutus sum, respõdere quid 34
possum? manum meã ponam super os meũ.
* Vnum locutus sum, quod vtinam nõ di- 35
xissem: & alterum, quibus vltra non addam.

C A P. X L.

R Espondẽs autem Dominus Iob de tur- 1
bine, dixit: A
* Accinge sicut vir lumbos tuos: interro- 2
gabo te: & indica mihi.
* Numquid irritum facies iudicium meũ: 3
& condemnabis me, vt iustificeris?
* Et si habes brachium, sicut Deus, & si 4
voce simili tonas?
* Circumda tibi decorem, & in sublime 5
erigere, & esto gloriosus, & speciosis indue-
re vestibus.
* Disperge superbos in furore tuo, & re- 6
spiciens omnem arrogantem humilia.
* Respice cunctos superbos, & confunde 7
eos, & contere impios in loco suo. B
* Absconde eos in puluere simul, & facies 8
eorum demerge in foueam:
* Et ego confitebor quòd saluare possit 9
dextera tua.
* Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœ- 10
num quasi bos comedet:
* Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus 11
illius in vmbilico ventris eius.
* Stringit caudam suam quasi cedrum, 12
nerui testiculorum eius perplexi sunt.
* Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago il- 13
lius, quasi laminæ ferreæ.
* Ipse est principium viarum Dei, qui fe- 14
cit eum, applicabit gladium eius. C
* Huic montes herbas ferunt: omnes be- 15
stiæ agri ludent ibi.
* Sub vmbra dormit in secreto calami, & 16
in locis humentibus.
* Protegunt vmbræ vmbram eius, cir- 17
cumdabunt eum salices torrentis.
* Ecce, absorbebit fluuium, & non mira- 18
bitur: & habet fiduciam quòd influat Ior-
danis in os eius.
* In oculis eius quasi hamo capiet eum, & 19
in sudibus perforabit nares eius.
* An extrahere poteris Leuiathan hamo, 20
& fune ligabis linguam eius?
* Numquid pones circulum in naribus 21
eius, aut armilla perforabis maxillam eius? D
* Numquid multiplicabit ad te preces, 22
aut loquetur tibi mollia?
* Numquid feriet tecum pactum, & acci- 23
pies eum seruum sempiternum?
* Numquid illudes ei, quasi aui, aut liga- 24
bis eum ancillis tuis?
* Concident eum amici, diuident illum 25
negotiatores?
* Numquid implebis sagenas pelle eius, & 26
gurgustium piscium capite illius?
* Pone super eum manum tuam: memẽ- 27
to belli, nec vltra addas loqui.
28 * Ecce, spes eius frustrabitur eum, & vi-
dentibus cunctis præcipitabitur.

C A P. X L I.

1 N On quasi crudelis suscitabo eum: quis
A enim resistere potest vultui meo?
2 * Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? om-
nia quæ sub cœlo sunt, mea sunt.
3 * Non parcam ei, & verbis potentibus, &
ad deprecandum compositis.
4 * Quis reuelabit faciem indumenti eius? &
in medium oris eius quis intrabit?
5 * Portas vultus eius quis aperiet? per gy-
rum dentium eius formido.
6 * Corpus illius quasi scuta fusilia, compa-
ctum squamis se prementibus.
7 * Vna vni coniungitur, & ne spiraculum
quidem incedit per eas:
8 * Vna alteri adhærebit, & tenentes se ne-
quaquam separabuntur.
9 * Sternutatio eius splendor ignis, & oculi
eius, vt palpebræ diluculi.
10 * De ore eius lampades procedunt, sicut
tedæ ignis accensæ.
11 * De naribus eius procedit fumus, sicut ol-
læ succensæ aquæ feruentis.
12 * Halitus eius prunas ardere facit, & flam-
ma de ore eius egreditur.
13 * In collo eius morabitur fortitudo, & fa-
ciem eius præcedit egestas.
14 * Membra carnium eius cohærentia sibi:
C mittet contra eum fulmina, & ad locum
alium non ferentur.
15 * Cor eius indurabitur tamquam lapis, &
stringetur, quasi malleatoris incus.
16 * Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, &
territi purgabuntur.
17 * Cum apprehenderit eum gladius, subsi-
stere non poterit neque hasta, neq; thorax:
18 * Reputabit enim quasi paleas ferrum, &
quasi lignum putridum, æs.
19 * Non fugabit eum vir sagittarius, in sti-
pulam versi sunt ei lapides fundæ.
20 * Quasi stipulam æstimabit malleum, &
D deridebit vibrantem hastam.
21 * Sub ipso erunt radij solis, & sternet sibi
aurum, quasi lutum.
22 * Feruescere faciet quasi ollam profundũ
mare, & ponet quasi cum vnguẽta bulliũt.
23 * Post eum lucebit semita, æstimabit abys-
sum quasi senescentem.
24 * Nõ est super terram potestas, quæ com-
paretur ei, qui factus est, vt nullum timeret.
25 * Omne sublime videt, ipse est rex super
vniuersos filios superbiæ.

C A P. X L I I.

1 R Espondens autem Iob Domino, dixit:
2 * Scio, quia omnia potes, & nulla te la-
A tet cogitatio.
3 * Quis est iste, qui celat consilium absque
scien-

ſcientia: ideo inſipienter locutus ſum,& quæ
vltra modum excederent ſcientiam meam.
* Audi, & ego loquar: interrogabo te, & 4
reſponde mihi.
* Auditu auris audiui te,nunc autem ocu- 5
lus meus videt te.
* Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœ- 6
nitentiam in fauilla, & cinere.
* Poſtquam autem locutus eſt Dominus 7
verba hæc ad Iob,dixit ad Eliphaz Thema- B
nitem: Iratus eſt furor meus in te,& in duos
amicos tuos,quoniam non eſtis locuti coram
me rectum, ſicut ſeruus meus Iob.
* Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & ſe- 8
ptem arietes, & ite ad ſeruum meum Iob, &
offerte holocauſtum pro vobis: Iob autem
ſeruus meus orabit pro vobis: faciem eius
ſuſcipiam, vt non vobis imputetur ſtultitia:
neque enim locuti eſtis ad me recta, ſicut
ſeruus meus Iob.
* Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & 9
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites,&
fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad
eos,& ſuſcepit Dominus faciem Iob.
* Dominus quoque conuerſus eſt ad pœ- 10
nitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis C
ſuis. Et addidit Dominus omnia quæcum-
que fuerant Iob, duplicia.
11 * Venerunt autem ad eum omnes fratres
ſui,& vniuerſæ ſorores ſuæ, & cũcti qui no-
uerant eum prius, & comederũt cum eo pa-
nem in domo eius: & mouerunt ſuper eum
caput,& cõſolati ſunt eum ſuper omni ma-
lo, quod intulerat Dominus ſuper eum: Et
dederunt ei vnuſquiſque ouem vnam, & in-
aurem auream vnam.
12 * Dñs autẽ benedixit nouiſſimis Iob ma-
D gis,quã principio eius. Et facta ſunt ei qua-
tuordecim millia ouium,& ſex millia came-
lorum,& mille iuga boum, & mille aſinæ.
13 * Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.
14 * Et vocauit nomen vnius Diem, & no-
men ſecundæ Caſſiam, & nomen tertiæ
Cornuſtibij.
15 * Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpe-
cioſæ ſicut filię Iob in vniuerſa terra: deditq;
eis pater ſuus hereditatẽ inter fratres earum.
16 * Vixit autem Iob poſt hæc, centum qua-
draginta annis, & vidit filios ſuos, & filios
filiorum ſuorum vſque ad quartam gene-
rationem, & mortuus eſt ſenex, & plenus
dierum.

LIBER PSALMORVM.

Psal. I.

BEATVS vir, qui non abijt 1
in consilio impiorum, & in A
via peccatorum non stetit,
& in cathedra pestilentię non
sedit:
„Iosu.1.b.8 * „Sed in lege Domini voluntas eius, & 2
in lege eius meditabitur die ac nocte.
„Ier.17.b.8. * „Et erit tamquam lignum, quod plan- 3
tatum est secus decursus aquarum, quod fru-
ctum suum dabit in tempore suo:
Et folium eius non defluet: & omnia,
quæcumque faciet, prosperabuntur.
* Non sic impij, nõ sic: sed tamquam pul- 4
uis, quem proijcit ventus à facie terræ.
* Ideo non resurgent impij in iudicio: ne- 5
que peccatores in concilio iustorum.
* Quoniam nouit Dominus viam iusto- 6
rum: & iter impiorum peribit.

Psal. II.

Act.4.c.25. QVare fremuerunt Gentes, & populi 1
meditati sunt inania? A
* Astiterunt reges terræ, & principes con- 2
uenerunt in vnum aduersus Dominum, &
aduersus Christum eius.
* Dirumpamus vincula eorum: & proij- 3
ciamus à nobis iugum ipsorum.
* Qui habitat in cœlis irridebit eos: & 4
Dominus subsannabit eos.
* Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in fu- 5
rore suo conturbabit eos. B
* Ego autem constitutus sum rex ab eo 6
„Act.13.e.33. super Sion montem sanctum eius: prædi-
Heb.1.b.5. cans præceptum eius.
& 5.b.5. * „Dominus dixit ad me: Filius meus es 7
tu, ego hodie genui te.
8 * „Postula à me: & dabo tibi Gentes he- „Apoc.2.g.27.& 19.c.15.
C reditatem tuam, & possessionem tuam ter-
minos terræ.
9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam
vas figuli confringes eos.
10 * „Et nunc reges intelligite: erudimini
qui iudicatis terram.
11 * Seruite Domino in timore: & exultate
ei cum tremore.
12 * Apprehendite disciplinam: nequando
irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.
13 * Cum exarserit in breui ira eius, beati
omnes, qui confidunt in eo.

1 Psalmus Dauid, cum fugeret à facie Absalõ
filij sui. (2.Reg.15.c.14.) III.

2 DOmine quid multiplicati sunt, qui tri-
A bulant me? multi insurgunt aduer-
sum me.
3 * Multi dicunt animæ meæ: Non est salus
ipsi in Deo eius.
4 * Tu autem Domine susceptor meus es,
gloria mea, & exaltans caput meum.
5 * Voce mea ad Dominum clamaui: &
exaudiuit me de monte sancto suo.
6 * Ego dormiui, & soporatus sum: & exur-
rexi, quia Dominus suscepit me.
7 * Non timebo millia populi circumdantis
me: exurge Domine, saluum me fac Deus
meus.
8 * Quoniam tu percussisti omnes aduer-
santes mihi sine causa: dentes peccatorum
contriuisti.
9 * Domini est salus: & super populum
tuum benedictio tua.

In

In finem in carminibus, Psalmus 1
Dauid. IV.

CVm inuocarẽ exaudiuit me Deus iusti- 2
tiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi. A
Miserere mei, & exaudi orationem meã.
* Filij hominum vsquequo graui corde? 3
vt quid diligitis vanitatem, & quæritis men-
dacium?
* Et scitote quoniam mirificauit Domi- 4
nus sanctum suum: Dominus exaudiet me,
cum clamauero ad eum.
* [a] Irascimini, & nolite peccare: quæ dici- 5
tis in cordibus vestris, in cubilibus vestris
compungimini.

[a] Eph. 4. f. 26.

* Sacrificate sacrificium iustitiæ, & spera- 6
te in Domino, multi dicunt: Quis ostendit
nobis bona?
* Signatum est super nos lumẽ vultus tui 7
Domine: dedisti lætitiam in corde meo. B
* A fructu frumenti, vini, & olei sui: mul- 8
tiplicati sunt.
* In pace in idipsum: dormiam, & requie- 9
scam.
* Quoniam tu Domine singulariter in 10
spe constituisti me.

In finem pro ea, quæ hereditatem conse- 1
quitur, Psalmus Dauid. V.

VErba mea auribus percipe Domine: 2
intellige clamorem meum. A
* Intende voci orationis meę: Rex meus, & 3
Deus meus.
* Quoniam ad te orabo: Domine mane 4
exaudies vocem meam.
* Mane astabo tibi & videbo: quoniam 5
non Deus volens iniquitatem tu es.
* Neque habitabit iuxta te malignus: neq; 6
permanebunt iniusti ante oculos tuos.
* Odisti omnes qui operantur iniquitatẽ: 7
perdes omnes qui loquuntur mendacium. B
Virum sanguinum, & dolosum abomina-
bitur Dominus: *ego autem in multitudine 8
misericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam: adorabo ad
templum sanctum tuum in timore tuo.
* Domine deduc me in iustitia tua: pro- 9
pter inimicos meos dirige in conspectu tuo C
viam meam.
* Quoniam non est in ore eorum veritas: 10
cor eorum vanum est.
* [a] Sepulchrum patens est guttur eorum: 11
linguis suis dolose agebãt, iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus suis, secundum
multitudinem impietatum eorum expelle
eos: quoniam irritauerunt te Domine.

[a] Psal. 13. a. Rom. 3. b. 13.

* Et lætentur omnes qui sperant in te, in 12
æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt
nomen tuum, *quoniam tu benedices iusto. 13
Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ: co-
ronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus Dauid,
pro octaua. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me: ne-
A que in ira tua corripias me.
3 * Miserere mei Domine quoniam infirmus
sum: sana me Domine quoniam conturba-
ta sunt ossa mea.
4 * Et anima mea turbata est valde: sed tu
Domine vsquequo?
5 * Conuertere Domine, & eripe animam
B meam: saluum me fac propter misericordiam
tuam.
6 * Quoniam non est in morte, qui memor
sit tui: in inferno autẽ quis confitebitur tibi?
7 * Laboraui in gemitu meo, lauabo per sin-
gulas noctes lectum meum; lacrymis meis
stratum meum rigabo.
8 * Turbatus est à furore oculus meus: inue-
teraui inter omnes inimicos meos.
9 * [a] Discedite à me omnes qui operamini
iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus
vocem fletus mei.
10 * Exaudiuit Dominus deprecationẽ meã:
Dominus orationem meam suscepit.
11 * Erubescant, & conturbentur vehemen-
ter omnes inimici mei: conuertantur, & eru-
bescant valde velociter.

[a] Mat. 7. d. 23. & 25. d. 41. Luc. 13. f. 27.

1 Psalmus Dauid, quem cantauit Domi-
no pro verbis Chusi filij Iemini.
(2. Reg. 16.) VII.

2 DOmine Deus meus in te speraui: sal-
A uum me fac ex omnibus persequenti-
bus me, & libera me.
3 * Ne quando rapiat vt leo animam
meam: dum non est qui redimat, neque qui
saluum faciat.
4 * Domine Deus meus si feci istud: si est
iniquitas in manibus meis.
5 * Si reddidi retribuentibus mihi mala: de-
cidam meritò ab inimicis meis inanis.
6 * Persequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meã, & gloriam meam in puluerẽ deducat.
7 * Exurge Domine in ira tua: & exaltare
in finibus inimicorum meorum.
8 * Et exurge Domine Deus meus in præce-
pto quod mandasti: & synagoga populo-
rum circumdabit te.
9 * Et propter hanc in altum regredere: *Do-
minus iudicat populos.
B Iudica me Domine secundum iustitiam
meam: & secũdum innocẽtiã meã super me.
10 * Cõsumetur nequitia peccatorũ, & diri-
ges iustum: [a] scrutans corda, & renes Deus.
11 * Iustum adiutorium meum à Domino:
qui saluos facit rectos corde.

[a] 1. Paral. 28. b. 9. Ier. 11. d. 20. & 17. b. 10. & 20. c. 12.

* Deus

* Deus iudex iustus,fortis,& patiens:num- 12
quid irascitur per singulos dies?
* Nisi conuersi fueritis gladiũ suũ vibra- 13
bit: arcum suum tetendit,& parauit illum.
* Et in eo parauit vasa mortis : sagittas 14
suas ardentibus effecit.
‖ Is. 59. a. 4. * ‖ Ecce parturijt iniustitiam : concepit 15
dolorem, & peperit iniquitatem.
Ib. 15. d. 35. * Lacum aperuit,& effodit eum:& incidit 16
in foueam, quam fecit.
* Cõuertetur dolor eius in caput eius: & 17
in verticem ipsius iniquitas eius descendet.
* Confitebor Domino secundum iustitiã 18
eius:& psallam nomini Domini altissimi.

In finem pro torcularibus, Psalmus. 1
Dauid. VIII.

DOmine Dominus noster:quàm admira- 2
bile est nomen tuum in vniuersa terra! A
Quoniam eleuata est magnificentia tua:
super cœlos.
* Ex ore infantium,& lactentium perfeci- 3
sti laudem propter inimicos tuos:vt destruas
inimicum, & vltorem.
* Quoniam videbo cœlos tuos, opera di- 4
gitorum tuorum: lunam,& stellas, quæ tu
fundasti.
* Quid est homo, quòd memor es eius? 5
aut filius hominis, quoniam visitas eum?
‖ Heb. 2. a. 7. * ‖ Minuisti eum paulominus ab angelis, 6
gloria & honore coronasti eum: * & consti- 7
tuisti eum super opera manuum tuarum. B
‖ Gen. 1. d. 28. 1. Cor. 15. d. 26. * ‖ Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues 8
& boues vniuersas:insuper & pecora campi.
* Volucres cęli,& pisces maris, qui peram- 9
bulant semitas maris.
* Domine Dominus noster:quàm admira- 10
bile est nomen tuum in vniuersa terra!

In finem pro occultis filij, Psalmus 1
Dauid. IX.

COnfitebor tibi Domine in toto corde 2
meo: narrabo omnia mirabilia tua. A
* Lætabor,& exultabo in te: psallam no- 3
mini tuo Altissime,
* In conuertendo inimicum meum retror- 4
sum: infirmabuntur,& peribunt à facie tua.
* Quoniam fecisti iudicium meum,& cau- 5
sam meam: sedisti super thronum,qui iudi-
cas iustitiam.
* Increpasti Gentes, & perijt impius: no- 6
men eorum delesti in æternum, & in sæcu-
lum sæculi.
* Inimici defecerunt frameæ in finem: & 7
ciuitates eorum destruxisti.
Perijt memoria eorum cum sonitu: * & 8
Dominus in æternum permanet.
Parauit in iudicio thronum suum:*& ipse 9
iudicabit orbem terræ in æquitate, iudica- B
bit populos in iustitia.

10 * Et factus est Dominus refugium paupe-
ri: adiutor in opportunitatibus, in tribula-
tione.
11 * Et sperent in te, qui nouerunt nomen
tuum: quoniam non dereliquisti quærentes
te, Domine.
12 * Psallite Domino,qui habitat in Sion: an-
nunciate inter Gentes studia eius.
13 * Quoniam requirens sanguinem eorum
C recordatus est: non est oblitus clamorem
pauperum.
14 * Miserere mei Domine: vide humilitatem
meam de inimicis meis.
15 * Qui exaltas me de portis mortis, vt an-
nunciem omnes laudationes tuas in portis fi-
liæ Sion.
16 * Exultabo in salutari tuo:infixæ sunt Gẽ-
tes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo isto, quem absconderunt: com-
prehensus est pes eorum.
17 * Cognoscetur Dominus iudicia faciens:
in operibus manuum suarum comprehen-
sus est peccator.
18 * Conuertantur peccatores in infernum:
omnes Gentes quæ obliuiscuntur Deum.
19 * Quoniam non in finem obliuio erit pau-
peris: patientia pauperum non peribit in fi-
nem.
20 * Exurge Domine,non confortetur homo:
iudicentur Gentes in conspectu tuo.
21 * Constitue Domine legislatorem super
eos:vt sciant gentes quoniam homines sunt.

Psalmus X. secundum Hebr.

1 * Vt quid Domine recessisti longe, despi-
A cis in opportunitatibus, in tribulatione?
2 * Dum superbit impius, incenditur pau-
per: comprehenduntur in consilijs quibus
cogitant.
3 * Quoniam laudatur peccator in deside-
rijs animæ suæ:& iniquus benedicitur.
4 * Exacerbauit Dominum peccator:secun-
dum multitudinem iræ suæ non quæret.
5 * Non est Deus in conspectu eius: inqui-
B natæ sunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur iudicia tua à facie eius:omnium
inimicorum suorum dominabitur.
6 * Dixit enim in corde suo: Non mouebor
à generatione in generationem, sine malo.
7 * ‖ Cuius maledictione os plenum est, & ‖ Infr. 13. a. 3. Rom. 3. b. 14.
amaritudine,& dolo: sub lingua eius labor,
& dolor.
8 * Sedet in insidijs cum diuitibus in occul-
tis, vt interficiat innocentem.
9 * Oculi eius in pauperem respiciunt: insi-
C diatur in abscõdito,quasi leo in speluca sua.
Insidiatur vt rapiat pauperem:rapere pau-
perem dum attrahit eum.
10 * In laqueo suo humiliabit eum, inclina-
bit se: & cadet cum dominatus fuerit pau-
perum.

* Dixit

* Dixit enim in corde ſuo : Oblitus eſt 11
Deus, auertit faciem ſuam ne videat in finē.
* Exurge Domine Deus, exaltetur ma- 12
nus tua: ne obliuiſcaris pauperum.
* Propter quid irritauit impius Deum? di- 13
xit enim in corde ſuo: Non requiret. D
* Vides quoniam tu laborem, & dolorem 14
conſideras: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu
eris adiutor.
* Contere brachiū peccatoris, & maligni: 15
quæretur peccatum illius, & nō inuenietur.
* Dominus regnabit in æternum, & in ſæ- 16
culum ſæculi: peribitis Gentes de terra illius.
* Deſiderium pauperum exaudiuit Do- 17
minus: pręparationem cordis eorum audiuit
auris tua.
* Iudicare pupillo & humili, vt nō appo- 18
nat vltra magnificare ſe homo ſuper terrā.

In finem, Pſalmus Dauid. X. 1

IN Domino confido: quomodo dicitis ani- 2
mæ meæ: Tranſmigra in montem ſicut A
paſſer?
* Quoniam ecce peccatores intenderunt 3
arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra,
vt ſagittent in obſcuro rectos corde.
* Quoniam quæ perfeciſti deſtruxerunt: 4
iuſtus autem quid fecit?
Aba. 2.d. * „ Dominus in templo ſancto ſuo, Domi- 5
nus in cęlo ſedes eius:
Oculi eius in pauperem reſpiciunt: pal-
pebræ eius interrogant filios hominum.
* Dominus interrogat iuſtum, & impium: 6
qui autem diligit iniquitatem, odit animam
ſuam.
* Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, 7
& ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars cali-
cis eorum.
* Quoniam iuſtus Dominus, & iuſtitias 8
dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

In finem pro octaua, Pſalmus 1
Dauid. XI.

SAluum me fac Domine, quoniam defecit 2
ſanctus: quoniam diminutæ ſunt verita- A
tes à filijs hominum.
* Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad pro- 3
ximum ſuum: labia doloſa, in corde & cor-
de locuti ſunt.
* Diſperdat Dominus vniuerſa labia do- 4
loſa, & linguam magniloquam.
* Qui dixerunt: Linguam noſtram ma- 5
gnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt: quis
noſter Dominus eſt?
* Propter miſeriam inopum, & gemitum 6
pauperum: nunc exurgam, dicit Dominus. B
Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
Pro. 20. * „ Eloquia Domini, eloquia caſta: argen- 7
tum igne examinatum, probatum terrę, pur-
gatum ſeptuplum.
8 * Tu Domine ſeruabis nos: & cuſtodies
nos à generatione hac in æternum.
9 * In circuitu impij ambulant: ſecundum
altitudinē tuā multiplicaſti filios hominū.

1 In finem, Pſalmus Dauid. XII.

A VSquequo Domine obliuiſceris me in
finem? Vſquequo auertis faciem tuam
à me?
2 * Quamdiu ponam conſilia in anima
mea; dolorem in corde meo per diem?
3 * Vſquequo exaltabitur inimicus meus ſu-
4 per me? * reſpice, & exaudi me Domine
Deus meus.
Illumina oculos meos, ne vmquam obdor-
5 miam in morte: * ne quando dicat inimicus
meus: Præualui aduerſus eum.
Qui tribulant me, exultabūt ſi motus fue-
6 ro: * ego autem in miſericordia tua ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: canta-
bo Domino qui bona tribuit mihi, & pſal-
lam nomini Domini altiſſimi.

1 In finem, Pſalmus Dauid. XIII.

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt
Deus.
Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt
in ſtudijs ſuis: non eſt qui faciat bonum, non
eſt vſque ad vnum.
2 * Dominus de cęlo proſpexit ſuper filios
hominum: vt videat ſi eſt intelligens, aut re-
quirens Deum.
3 * Omnes declinauerunt, ſimul inutiles
facti ſunt: non eſt, qui faciat bonum, non eſt
vſque ad vnum.
Sepulchrum patens eſt guttur eorum: lin-
guis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidum
ſub labijs eorum.
Quorum os maledictione, & amaritudine
plenum eſt: veloces pedes eorum ad effun-
dendum ſanguinem.
Contritio, & infelicitas in vijs eorum, &
viam pacis non cognouerunt: non eſt timor
Dei ante oculos eorum.
4 * Nonne cognoſcent omnes, qui operan-
B tur iniquitatem, qui deuorant plebem meam
ſicut eſcam panis?
5 * Doinum non inuocauerunt, illic tre-
pidauemnt timore, vbi non erat timor.
6 * Quoniam Dominus in generatione iuſta
eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam
Dominus ſpes eius eſt.
7 * Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cum
auerterit Dominus captiuitatem plebis ſuæ,
exultabit Iacob, & lętabitur Iſrael.

1 Pſalmus Dauid. XIV.

A DOmine quis habitabit in tabernaculo
tuo? aut quis requieſcet in monte ſan-
cto

cto tuo?

* Qui ingreditur sine macula: & operatur 2
iustitiam:

* Qui loquitur veritatem in corde suo: qui 3
non egit dolum in lingua sua:

Nec fecit proximo suo malum: & oppro-
brium non accepit aduersus proximos suos.

* Ad nihilum deductus est in conspectu 4
eius malignus: timentes autem Dominum B
glorificat.

Qui iurat proximo suo, & non decipit:
* qui pecuniam suam non dedit ad vsurã, 5
& munera super innocentem non accepit:

Qui facit hæc: non mouebitur in æternũ.

Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV. 1

CONserua me Domine: quoniam spera- A
ui in te.

* Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam 2
bonorum meorum non eges.

* Sanctis, qui sunt in terra eius: mirifica- 3
uit omnes voluntates meas in eis.

* Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: 4
postea accelerauerunt.

Non congregabo conuenticula eorum de
sanguinibus: nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.

* Dominus pars hereditatis meæ, & calicis 5
mei: tu es qui restitues hereditatẽ meã mihi.

* Funes ceciderunt mihi in præclaris: ete- 6
nim hereditas mea præclara est mihi.

* Benedicam Dominum qui tribuit mihi 7
intellectum: insuper & vsque ad noctem in- B
crepuerunt me renes mei.

n Act. 2. d. 25. * n Prouidebam Dominum in conspectu 8
meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne
commouear.

* Propter hoc lætatum est cor meum, & 9
exultauit lingua mea: insuper & caro mea
requiescet in spe.

n Act. 2. d. 38. & 13. c. 35. * n Quoniam non dereliques animam 10
meam in inferno: nec dabis sanctum tuum
videre corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes in
dextera tua vsque in finem.

Oratio Dauid. XVI. 1

EXaudi Domine iustitiam meam: inten- A
de deprecationem meam.

Auribus percipe orationem meam, non in
labijs dolosis.

* De vultu tuo iudicium meum prodeat: 2
oculi tui videant æquitates.

* Probasti cor meum, & visitasti nocte: 3
igne me examinasti, & non est inuenta in
me iniquitas.

* Vt non loquatur os meum opera homi- 4
num: propter verba labiorum tuorum ego
custodiui vias duras.

5 * Perfice gressus meos in semitis tuis: vt
B non moueantur vestigia mea.

6 * Ego clamaui, quoniam exaudisti me
Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi
verba mea.

7 * Mirifica misericordias tuas: qui saluos fa-
cis sperantes in te.

8 * A resistentibus dexteræ tuæ custodi me:
vt pupillam oculi.

Sub vmbra alarum tuarum protege me:

9 * à facie impiorum qui me afflixerunt.

C Inimici mei animam meam circumdede-
10 runt, * adipem suum concluserunt: os eo-
rum locutum est superbiam.

11 * Proijcientes me, nunc circumdederunt
me: oculos suos statuerunt declinare in ter-
ram.

12 * Susceperunt me sicut leo paratus ad prę-
dam: & sicut catulus leonis habitans in ab-
ditis.

13 * Exurge Domine, præueni eũ, & supplã-
D ta eum: eripe animam meam ab impio, fra-
14 meam tuam * ab inimicis manus tuæ.

Domine à paucis de terra diuide eos in vi-
ta eorum: de absconditis tuis adimpletus est
venter eorum.

Saturati sunt filijs: & dimiserunt reliquias
suas paruulis suis.

15 * Ego autem in iustitia apparebo conspe-
ctui tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui locutus
est Domino verba cantici huius, in die, qua
eripuit eum Dominus de manu omnium ini-
micorum eius, & de manu Saul, & dixit:*
(2. Reg. 22. 2.) XVII.

DIligam te, Domine, fortitudo mea: Hebr. 2. c. 13.
2 * Dominus firmamẽtum meum, & re-
A fugium meum, & liberator meus.

3 * Deus meus adiutor meus: & sperabo in
eum.

Protector meus, & cornu salutis meæ: &
susceptor meus.

4 * Laudans inuocabo Dominum: & ab ini-
micis meis saluus ero.

5 * Circumdederunt me dolores mortis: &
torrentes iniquitatis conturbauerunt me.

6 * Dolores inferni circumdederunt me:
præoccupauerunt me laquei mortis.

7 * In tribulatione mea inuocaui Domi-
num, & ad Deum meum clamaui:

Et exaudiuit de templo sancto suo vocem
meam: & clamor meus in conspectu eius
introiuit in aures eius.

8 * Commota est, & contremuit terra: fun-
damenta montium conturbata sunt, & com-
mota sunt, quoniam iratus est eis.

9 * Ascendit fumus in ira eius: & ignis à fa-
cie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.

10 * Inclinauit cœlos, & descendit: & caligo
sub pedibus eius.

* Et

* Et ascendit super cherubim, & volauit: 11
volauit super pennas ventorum.
* Et posuit tenebras latibulum suum, in 12
circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa B
aqua in nubibus aeris.
* Prę fulgore in conspectu eius nubes trã- 13
sierunt: grando, & carbones ignis.
* Et intonuit de cęlo Dominus, & Altissi- 14
mus dedit vocem suam: grando, & carbones
ignis.
* Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: 15
fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
* Et apparuerũt fontes aquarum, & reue- 16
lata sunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine, ab inspira-
tione spiritus iræ tuæ.
* Misit de summo, & accepit me: & assum- 17
psit me de aquis multis.
* Eripuit me de inimicis meis fortissimis, 18
& ab his, qui oderunt me: quoniam confor-
tati sunt super me.
* Præuenerunt me in die afflictionis meæ: 19
& factus est Dominus protector meus.
* Et eduxit me in latitudinem: saluum me 20
fecit, quoniam voluit me.
* Et retribuet mihi Dominus secundum 21
iustitiam meam, & secundum puritatem
manuum mearum retribuet mihi:
* Quia custodiui vias Domini, nec impie 22
gessi à Deo meo.
* Quoniam omnia iudicia eius in conspe- 23
ctu meo: & iustitias eius non repuli à me.
* Et ero immaculatus cum eo: & obserua- 24
bo me ab iniquitate mea. C
* Et retribuet mihi Dominus secundum 25
iustitiam meã: & secundum puritatem ma-
nuum mearum in conspectu oculorum eius.
* Cum sancto sanctus eris, & cum viro in- 26
nocente innocens eris:
* Et cum electo electus eris: & cum per- 27
uerso peruerteris.
* Quoniam tu populum humilem saluũ 28
facies, & oculos superborum humiliabis.
* Quoniam tu illuminas lucernam meam, 29
Domine: Deus meus illumina tenebras meas.
* Quoniam in te eripiar à tentatione, & in 30
Deo meo transgrediar murum.
* Deus meus impolluta via eius: eloquia 31
Domini igne examinata: protector est om-
nium sperantium in se.
* Quoniam quis Deus præter Dominum? 32
aut quis Deus præter Deum nostrum?
* Deus, qui pręcinxit me virtute: & posuit 33
immaculatam viam meam.
Reg. 22. c. 35. * " Qui perfecit pedes meos tamquam cer- 34
uorum, & super excelsa statuens me.
* Qui docet manus meas ad prælium: & 35
posuisti, vt arcum æreum, brachia mea.
* Et dedisti mihi protectionem salutis 36
tuæ: & dextera tua suscepit me.
Et disciplina tua correxit me in finem: &
disciplina tua ipsa me docebit.
37 * Dilatasti gressus meos subtus me: & non
D sunt infirmata vestigia mea:
38 * Persequar inimicos meos, & compre-
hendam illos: & non conuertar, donec de-
ficiant.
39 * Confringam illos, nec poterunt stare:
cadent subtus pedes meos.
40 * Et præcinxisti me virtute ad bellum:
& supplantasti insurgentes in me subtus
me.
41 * Et inimicos meos dedisti mihi dorsum,
& odientes me disperdisti.
42 * Clamauerunt, nec erat qui saluos face-
ret ad Dominum: nec exaudiuit eos.
43 * Et comminuam eos, vt puluerem an-
te faciem venti: vt lutum platearum dele-
bo eos.
44 * Eripies me de contradictionibus populi:
constitues me in caput Gentium.
45 * Populus, quem non cognoui, seruiuit mi-
hi: in auditu auris obediuit mihi.
46 * Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni
inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis
suis.
47 * Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus: & exaltetur Deus salutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi, & subdis
populos sub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
49 * Et ab insurgentibus in me exaltabis me:
à viro iniquo eripies me.
50 * " Propterea cõfitebor tibi in nationibus " 2. Re. 22. d. 50.
Domine: & nomini tuo psalmum dicam. Ro. 15. b. 9.
51 * Magnificans salutes regis eius, & faciens
misericordiam Christo suo Dauid: & semi-
ni eius vsque in sæculum.

1 In finem, Psalmus Dauid. XVIII.

2 COeli enarrãt gloriam Dei: & opera ma-
A nuum eius annunciat firmamentum.
3 * Dies diei eructat verbum: & nox nocti
indicat scientiam.
4 * Non sunt loquelæ, neque sermones: quo-
rum non audiantur voces eorum.
5 * " In omnem terram exiuit sonus eorum: " Ro. 10. c. 18.
& in fines orbis terræ verba eorum.
6 * In sole posuit tabernaculum suum: " & " Luc. 14. g. 46.
ipse tamquam sponsus procedens de thala-
mo suo:
7 Exultauit, vt gigas, ad currendam viam: * à
B summo cęlo egressio eius;
Et occursus eius vsque ad summum eius:
nec est, qui se abscondat à calore eius.
8 * Lex Domini immaculata conuertens
animas: testimonium Domini fidele, sapien-
tiam præstans paruulis.
9 * Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes cor-
da:

da: prçceptum Domini lucidum, illuminans
oculos.
* Timor Domini sanctus, permanens in 10
sæculum sæculi: iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa.
* Desiderabilia super aurum, & lapidem 11
pretiosum multum: & dulciora super mel,
& fauum.
* Etenim seruus tuus custodit ea, in custo- 12
diendis illis retributio multa. C
* Delicta quis intelligit? ab occultis meis 13
munda me: * & ab alienis parce seruo tuo: 14
Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emũdabor à delicto maximo.
* Et erunt vt complaceant eloquia oris 15
mei: & meditatio cordis mei in conspectu
tuo semper.
Domine adiutor meus: & redẽptor meus.

In finem, Psalmus Dauid. XIX. 1

EXaudiat te Dominus in die tribulatio- 2
nis: protegat te nomen Dei Iacob. A
* Mittat tibi auxilium de sancto: & de 3
Sion tueatur te.
* Memor sit omnis sacrificij tui: & holo- 4
caustum tuum pingue fiat.
* Tribuat tibi secundum cor tuum: & om- 5
ne consilium tuum confirmet.
* Lætabimur in salutari tuo: & in nomine 6
Dei nostri magnificabimur. B
* Impleat Dominus omnes petitiones, 7
tuas, nunc cognoui: quoniam saluum fecit
Dominus Christum suum.
Exaudiet illum de cęlo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ eius.
* Hi in curribus, & hi in equis: non autem 8
in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.
* Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos au- 9
tem surreximus, & erecti sumus.
* Domine saluum fac regem: & exaudi 10
nos in die qua inuocauerimus te.

In finem, Psalmus Dauid. XX. 1

DOmine in virtute tua lætabitur rex: & 2
super salutare tuum exultabit vehe- A
menter.
* Desiderium cordis eius tribuisti ei: & vo- 3
luntate labiorum eius non fraudasti eum.
* Quoniam præuenisti eum in benedictio- 4
nibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso.
* Vitam petiit à te: & tribuisti ei lõgitudi- 5
nem dierum in sæculum, & in sæculũ sæculi.
* Magna est gloria eius in salutari tuo: 6
gloriam, & magnum decorem impones super eum.
* Quoniam dabis eum in benedictionem 7
in sęculum sæculi: lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
* Quoniam rex sperat in Domino: & in 8
misericordia Altissimi non commouebitur.
9 * Inueniatur manus tua omnibus inimicis
tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt.
10 * Pones eos, vt clibanum ignis in tempore
C vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 * Fructum eorum de terra perdes: & semen eorum à filijs hominum.
12 * Quoniam declinauerunt in te mala, co-
gitauerunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.
13 * Quoniam pones eos dorsum: in reliquijs
tuis præparabis vultum eorum.
14 * Exaltare Domine in virtute tua: cantabimus, & psallemus virtutes tuas.

1 In finem pro susceptione matutina,
Psalmus Dauid. XXI.

2 DEus Deus meus respice in me: quare me Matt. 27. c.46.
A dereliquisti? longe à salute mea verba Mar. 15. d. 34.
delictorum meorum.
3 * Deus meus clamabo per diem, & non
exaudies: & nocte, & non ad insipientiam
mihi.
4 * Tu autem in sancto habitas: Laus Israel.
5 * In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt, & liberasti eos.
6 * Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in
te sperauerunt, & non sunt confusi.
7 * Ego autem sum vermis, & non homo:
opprobrium hominum, & abiectio plebis.
8 * " Omnes videntes me, deriserunt me: lo- " Mat. 27. d. 39.
cuti sunt labijs, & mouerunt caput. Marc 15. c. 29.
9 * " Sperauit in Domino, eripiat eum: sal- " Matt. 27 c. 43.
uum faciat eum, quoniam vult eum.
10 * Quoniam tu es, qui extraxisti me de vẽ-
B tre: spes mea ab vberibus matris meæ.
11 * In te proiectus sum ex vtero: de ventre
12 matris me Deus meus es tu, * ne discesseris
à me.
Quoniam tribulatio proxima est: quoniam
non est qui adiuuet.
13 * Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obsederunt me.
14 * Aperuerunt super me os suum, sicut leo
rapiens, & rugiens.
15 * Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt
omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.
16 * Aruit tamquam testa virtus mea, & lin-
gua mea adhæsit faucibus meis: & in puluerem mortis deduxisti me.
17 * Quoniam circumdederunt me canes
C multi: concilium malignantium obsedit me.
" Foderunt manus meas, & pedes meos: " Mat. 27. d.39.
18 * dinumerauerunt omnia ossa mea. " Io. 19. d. 25.
Ipsi vero considerauerunt, & inspexerunt
19 me: * " diuiserunt sibi vestimenta mea, & su-
per

per vestem meam miserunt sortem.
* Tu autem Dñe ne elõgaueris auxilium 20
tuum à me:ad defensionem meam conspice.
* Erue à framea Deus animam meam: & 21
de manu canis vnicam meam:
* Salua me ex ore leonis: & à cornibus 22
vnicornium humilitatem meam.
ob. 2. c. * " Narrabo nomen tuum fratribus meis: 23
in medio ecclesiæ laudabo te.
* Qui timetis Dominum, laudate eum: 24
vniuersum semen Iacob glorificate eum:
* Timeat eum omne semen Israel: quo- 25
niam non spreuit, neque despexit depreca-
tionem pauperis:
Nec auertit faciem suam à me:& cum cla-
marem ad eum exaudiuit me.
* Apud te laus mea in ecclesia magna:vo- 26
ta mea reddam in conspectu timentium eũ. D
* Edent pauperes,& saturabuntur:& lau- 27
dabunt Dominum,qui requirunt eũ: viuent
corda eorum in sæculum sæculi.
* Reminiscentur,& conuertentur ad Do- 28
minum vniuersi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu eius: vniuersæ
familię Gentium.
* Quoniam Domini est regnum: & ipse 29
dominabitur Gentium.
* Manducauerunt,& adorauerunt omnes 30
pingues terræ: in conspectu eius cadent om-
nes qui descendunt in terram.
* Et anima mea illi viuet:& semen meum 31
seruiet ipsi.
* Annunciabitur Domino generatio vẽ- 32
tura: & annunciabunt cęli iustitiam eius po-
pulo,qui nascetur,quem fecit Dominus.

Psalmus Dauid. XXII. 1

DOminus regit me, & nihil mihi deerit: A
* in loco pascuæ ibi me collocauit. 2
. 40. b. Super aquam refectionis educauit me:ani- 3
mam meam conuertit.
23. a. 5. Deduxit me super semitas iustitię,propter
ec 34. c. c 23. nomen suum.
et. 2. d. * Nam,& si ambulauero in medio vmbræ 4
& 5. a. mortis,non timebo mala: quoniã tu mecũ es. B
Virga tua,& baculus tuus: ipsa me conso-
lata sunt.
* Parasti in conspectu meo mensam:aduer- 5
sus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians,quàm præclarus est?
* Et misericordia tua subsequetur me:om- 6
nibus diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in domo Domini:in lon-
gitudinem dierum.

Prima sabbati, Psalmus Dauid. 1
XXIII.

Cor. 10. 6 DOmini est terra, & plenitudo eius: A
9 b. 12. orbis terrarum, & vniuersi, qui ha-
bitant in eo.
2 * Quia ipse super maria fundauit eum: &
super flumina præparauit eum.
3 * Quis ascendet in montem Domini? aut
quis stabit in loco sancto eius?
4 * Innocens manibus, & mundo corde, qui
non accepit in vano animam suam,nec iura-
uit in dolo proximo suo.
5 * Hic accipiet benedictionem à Domino:
B & misericordiam à Deo salutari suo.
6 * Hæc est generatio quærentium eum:
quærentium faciem Dei Iacob.
7 * Attollite portas principes vestras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit rex
gloriæ.
8 * Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis
& potens: Dominus potens in prælio.
9 * Attollite portas principes vestras,& ele-
uamini portæ æternales: & introibit rex
gloriæ.
10 * Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtu-
tum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus Dauid.
XXIV.

A AD te Domine leuaui animam meam:
2 * Deus meus in te confido,non erube-
scam.
3 * Neq; irrideant me inimici mei: etenim
vniuersi,qui sustinent te,non confundentur.
4 * Confundantur omnes iniqua agentes:su-
peruacue.
Vias tuas Domine demonstra mihi: & se-
mitas tuas edoce me.
5 * Dirige me in veritate tua, & doce me:
quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui
tota die.
6 * Reminiscere miserationum tuarum Do-
mine,& misericordiarum tuarum, quæ à sæ-
culo sunt.
7 * Delicta iuuentutis meæ: & ignorantias
meas ne memineris.
B Secundum misericordiam tuam memento
mei tu: propter bonitatem tuam Domine
8 * Dulcis & rectus Dominus: propter hoc
legem dabit delinquentibus in via.
9 * Diriget mansuetos in iudicio: & docebit
mites vias suas.
10 * Vniuersæ viæ Domini, misericordia &
veritas: requirentibus testamentum eius &
testimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Domine propitia-
C beris peccato meo: multum est enim.
12 * Quis est homo,qui timet Dominum? le-
gem statuit ei in via,quam eliget.
13 * Anima eius in bonis demorabitur: & se-
men eius hereditabit terram.
14 * Firmamentum est Dominus timentibus
eum: & testamentum ipsius,vt manifestetur
illis.

* Oculi mei ſemper ad Dominum: quo- 15
niam ipſe euellet de laqueo pedes meos.
* Reſpice in me, & miſerere mei: quia vni- 16
cus, & pauper ſum ego.
* Tribulationes cordis mei multiplicatæ 17
ſunt: de neceſſitatibus meis erue me. D
* Vide humilitatem meam, & laborem 18
meum: & dimitte vniuerſa delicta mea.
a Io. 15. d. 25. * Reſpice inimicos meos, quoniam multi- 19
plicati ſunt: & a odio iniquo oderunt me.
* Cuſtodi animam meam, & erue me: non 20
erubeſcam, quoniam ſperaui in te.
* Innocentes, & recti adhæſerunt mihi: 21
quia ſuſtinui te.
* Libera Deus Iſrael: ex omnibus tribula- 22
tionibus ſuis.

In finem, Pſalmus Dauid. XXV. 1

IVdica me Domine, quoniam ego in inno- A
centia mea ingreſſus ſum: & in Domino
ſperans non infirmabor.
* Proba me Domine, & tenta me: vre re- 2
nes meos, & cor meum.
* Quoniam miſericordia tua ante oculos 3
meos eſt: & complacui in veritate tua.
* Non ſedi cum concilio vanitatis: & cum 4
iniqua gerentibus non introibo. B
* Odiui eccleſiam malignantium: & cum 5
impijs non ſedebo.
* Lauabo inter innocentes manus meas: 6
& circumdabo altare tuum Domine:
* Vt audiam vocem laudis: & enarrem 7
vniuerſa mirabilia tua.
* Domine dilexi decorem domus tuæ: & 8
locum habitationis gloriæ tuæ.
* Ne perdas cũ impijs Deus animã meam: 9
& cum viris ſanguinum vitam meam: C
* In quorum manibus iniquitates ſunt: 10
dextera eorum repleta eſt muneribus.
* Ego autem in innocentia mea ingreſſus 11
ſum: redime me, & miſerere mei.
* Pes meus ſtetit in directo: in eccleſijs be- 12
nedicam te Domine.

Pſalmus Dauid priuſquam liniretur. 1
XXVI.

DOminus illuminatio mea, & ſalus mea, A
quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ: à quo tre-
pidabo?
* Dum appropiant ſuper me nocentes: vt 2
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei: ipſi infirma-
ti ſunt, & ceciderunt.
* Si conſiſtant aduerſum me caſtra: non ti- 3
mebit cor meum.
Si exurgat aduerſum me prælium: in hoc B
ego ſperabo.
* Vnam petij à Domino, hanc requiram, 4
vt inhabitem in domo Domini: omnibus
diebus vitæ meæ:
Vt videam voluptatem Domini: & viſitem
templum eius.
5 * Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo: in die malorum protexit me in abſcon-
dito tabernaculi ſui:
6 * In petra exaltauit me: & nunc exaltauit
caput meum ſuper inimicos meos.
C Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius
hoſtiam vociferationis: cantabo, & pſalmum
dicam Domino.
7 * Exaudi Domine vocem meam, qua cla-
maui ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 * Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies
mea: faciem tuam Domine requiram.
9 * Ne auertas faciem tuam à me: ne decli-
nes in ira à ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto: ne derelinquas me, ne-
que deſpicias me Deus ſalutaris meus.
10 * Quoniã pater meus, & mater mea dere-
liquerunt me: Dominus autẽ aſſumpſit me.
11 * Legem pone mihi Domine in via tua:
D & dirige me in ſemitam rectam propter ini-
micos meos.
12 * Ne tradideris me in animas tribulantiũ
me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes ini-
qui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 * Credo videre bona Domini: in terra vi-
uentium.
14 * Expecta Dominum, viriliter age: & con-
fortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Pſalmus ipſi Dauid. XXVII.

1 AD te Domine clamabo, Deus meus ne
A ſileas à me: ne quando taceas à me, &
aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
2 * Exaudi Domine vocem deprecationis
meæ, dum oro ad te: dum extollo manus
meas ad templum ſanctum tuum.
3 * Ne ſimul trahas me cum peccatoribus:
& cum operantibus iniquitatẽ ne perdas me.
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo:
mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis ſecundum opera eorum: & ſe-
cundum nequitiam adinuentionũ ipſorum.
Secundum opera manuum eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipſis.
5 * Quoniam non intellexerunt opera Do-
B mini: & in opera manuum eius deſtrues illos,
& non ædificabis eos.
6 * Benedictus Dominus: quoniam exaudi-
uit vocem deprecationis meæ.
7 * Dominus adiutor meus, & protector
meus: in ipſo ſperauit cor meum, & adiutus
ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea
confitebor ei.
8 * Dominus fortitudo plebis ſuæ: & prote-
ctor ſaluationum Chriſti ſui eſt.
9 * Saluum fac populum tuum Domine, &
be-

benedic hereditati tuæ: & rege eos, & ex-
tolle illos vſque in æternum.

Pſalmus Dauid,
In conſummatione tabernaculi. 1

XXVIII.

AFferte Domino filij Dei: afferte Domi- A
no filios arietum:
* Afferte Domino gloriam, & honorem, 2
afferte Domino gloriam nomini eius: ado-
rate Dominum in atrio ſancto eius.
* Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſta- 3
tis intonuit: Dominus ſuper aquas multas. B
* Vox Domini in virtute: vox Domini in 4
magnificentia.
* Vox Domini confringentis cedros: & 5
confringet Dominus cedros Libani.
* Et comminuet eas tamquam vitulum 6
Libani: & dilectus quemadmodum filius
vnicornium.
* Vox Domini intercidẽtis flãmam ignis: 7
* Vox Domini concutientis deſertum: & 8
commouebit Dominus deſertum Cades.
* Vox Domini præparantis ceruos, & re- 9
uelabit condenſa: & in templo eius omnes C
dicent gloriam.
* Dominus diluuium inhabitare facit: & 10
ſedebit Dominus rex in æternum.
* Dominus virtutem populo ſuo dabit: 11
Dominus benedicet populo ſuo in pace.

Pſalmus Cantici.
In dedicatione domus Dauid. 1

XXIX.

EXaltabo te Dñe quoniã ſuſcepiſti me: 2
nec delectaſti inimicos meos ſuper me.
* Domine Deus meus clamaui ad te: & 3
ſanaſti me.
* Dñe eduxiſti ab inferno animam meam: 4
ſaluaſti me à deſcendentibus in lacum.
* Pſallite Domino ſancti eius: & confite- 5
mini memoriæ ſanctitatis eius.
* Quoniam ira in indignatione eius: & 6
vita in voluntate eius. B
Ad veſperum demorabitur fletus: & ad
matutinum lætitia.
* Ego autem dixi in abundantia mea: Non 7
mouebor in æternum.
* Domine in voluntate tua: præſtitiſti de- 8
cori meo virtutem.
Auertiſti faciem tuam à me: & factus ſum C
conturbatus.
* Ad te Domine clamabo: & ad Deum 9
meum deprecabor.
* Quæ vtilitas in ſanguine meo: dum de- 10
ſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis: aut
annunciabit veritatem tuam?
* Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei: 11
Dominus factus eſt adiutor meus.
12 * Conuertiſti planctum meum in gau-
dium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & cir-
cumdediſti me lætitia:
13 * Vt cantet tibi gloria mea; & non com-
pungar: Domine Deus meus in æternum
confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus Dauid pro extaſi.

XXX.

2 IN te Domine ſperaui, non confundar in
A æternum: in iuſtitia tua libera me.
3 * Inclina ad me aurem tuam: accelera vt
eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem: & in
domum refugij, vt ſaluum me facias.
4 * Quoniam fortitudo mea, & refugium
meum es tu: & propter nomen tuum dedu-
ces me, & enutries me.
5 * Educes me de laqueo hoc, quem abſcon-
derunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 * a In manus tuas commendo ſpiritum
meũ: redemiſti me Domine Deus veritatis. a Luc. 23. f. 46.
7 * Odiſti obſeruãtes vanitates, ſuperuacue.
8 Ego autem in Domino ſperaui: *exultabo,
& lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam:
ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 * Nec concluſiſti me in manibus inimici:
ſtatuiſti in hoc ſpatioſo pedes meos.
10 * Miſerere mei Domine, quoniam tribu-
B lor: conturbatus eſt in ira oculus meus, ani-
ma mea, & venter meus:
11 * Quoniam defecit in dolore vita mea: &
anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea: &
oſſa mea conturbata ſunt.
12 * Super omnes inimicos meos factus ſum
opprobrium & vicinis meis valde, & timor
notis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt à me:
13 *obliuioni datus ſum, tamquam mortuus à
corde.
14 Factus ſum tãquam vas perditum: *quo-
niam audiui vituperationem multorum cõ-
morantium in circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduerſum
me: accipere animam meam conſiliati ſunt.
15 * Ego autem in te ſperaui Dñe: dixi: Deus
16 meus es tu: * in manibus tuis ſortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum:
& à perſequentibus me.
17 * Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruũ tuum,
18 ſaluum me fac in miſericordia tua: *Domi-
ne non confundar, quoniam inuocaui te.
Erubeſcant impij, & deducantur in infer-
19 num: * muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniqui-
tatem, in ſuperbia, & in abuſione.
20 * Quã magna multitudo dulcedinis tuæ,
Domine, quam abſcondiſti timentibus te.

Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspe-
ctu filiorum hominum.
* Abscondes eos in abscondito faciei tuæ 21
à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à contra-
dictione linguarum.
* Benedictus Dominus: quoniam mirifi- 22
cauit misericordiam suam mihi in ciuitate
munita.
* Ego autem dixi in excessu mentis meæ: 23
Proiectus sum à facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dũ
clamarem ad te.
* Diligite Dominum omnes sancti eius: 24
quoniã veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus superbiam.
* Viriliter agite, & confortetur cor vestrũ, 25
omnes qui speratis in Domino.

Ipsi Dauid intellectus. XXXI.

Ro.4.a.7.
BEati, quorum remissæ sunt iniquitates: 1
& quorum tecta sunt peccata. A
* Beatus vir, cui non imputauit Dominus 2
peccatum, nec est in spiritu eius dolus.
* Quoniam tacui, inueterauerunt ossa 3
mea, dum clamarem tota die.
* Quoniam die, ac nocte grauata est super 4
me manus tua: conuersus sum in ærumna
mea, dum configitur spina.
* Delictum meum cognitum tibi feci: & 5
iniustitiam meam non abscondi. B
a Is.65.d.24.
a Dixi: Confitebor aduersum me iniusti-
tiam meam Domino: & tu remisisti impie-
tatem peccati mei.
* Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in 6
tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum mul-
tarum, ad eum non approximabunt.
* Tu es refugium meum à tribulatione, 7
quæ circumdedit me: exultatio mea erue me C
à circumdantibus me.
* Intellectum tibi dabo, & instruam te in 8
via hac, qua gradieris: firmabo super te ocu-
los meos.
* Nolite fieri sicut equus, & mulus: qui- 9
bus non est intellectus. D
In camo, & fræno maxillas eorum con-
stringe: qui non approximant ad te.
* Multa flagella peccatoris: sperantem au- 10
tem in Domino misericordia circumdabit.
* Lætamini in Domino & exultate iusti: 11
& gloriamini omnes recti corde.

Psalmus Dauid. XXXII.

EXultate iusti in Domino: rectos decet 1
collaudatio. A
* Confitemini Domino in cithara: in psal- 2
terio decem chordarum psallite illi.
* Cantate ei canticum nouum: bene psal- 3
lite ei in vociferatione.
4 * Quia rectum est verbum Domini: &
omnia opera eius in fide.
5 * Diligit misericordiam, & iudicium: mi-
sericordia Domini plena est terra.
6 * Verbo Domini cœli firmati sunt: & spi-
B ritu oris eius omnis virtus eorum.
7 * Congregans sicut in vtre aquas maris:
ponens in thesauris abyssos.
8 * Timeat Dñm omnis terra: ab eo autem
commoueantur omnes inhabitantes orbem.
9 * a Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse
mandauit, & creata sunt.
a Iud.16.c.17.
10 * Dominus dissipat consilia gentium: re-
probat autem cogitationes populorum, &
reprobat consilia principum.
11 * Consilium autem Domini in æternum
C manet: cogitationes cordis eius in genera-
tione & generationem.
12 * Beata gens, cuius est Dñs Deus eius: po-
pulus, quem elegit in hereditatem sibi.
13 * De cælo respexit Dominus, vidit omnes
filios hominum.
14 * De præparato habitaculo suo: respexit
super omnes, qui habitant terram.
15 * Qui finxit sigillatim corda eorum: qui
intelligit omnia opera eorum.
16 * Non saluatur rex per multam virtu-
tem: & gigas non saluabitur in multitudi-
ne virtutis suæ.
17 * Fallax equus ad salutem: in abundan-
D tia autem virtutis suæ non saluabitur.
18 * Ecce oculi Dñi super metuentes eum:
& in eis, qui sperant super misericordia eius.
19 * Vt eruat à morte animas eorum: & alat
eos in fame.
20 * Anima nostra sustinet Dominum: quo-
niam adiutor, & protector noster est.
21 * Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in
nomine sancto eius sperauimus.
22 * Fiat misericordia tua Domine super nos:
quemadmodum sperauimus in te.

1 Dauid, cum immutauit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum, & abijt. (1.*Reg*.21.) XXXIII.

2 BEnedicam Dominum in omni tempore:
A semper laus eius in ore meo.
3 * In Domino laudabitur anima mea: au-
diant mansueti, & lætentur.
4 * Magnificate Dominum mecum: & exal-
temus nomen eius in idipsum.
5 * Exquisiui Dñm, & exaudiuit me: & ex
omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 * Accedite ad eum, & illuminamini: & fa-
cies vestræ non confundentur.
7 * Iste pauper clamauit, & Dominus exau-
B diuit eum: & de omnibus tribulationibus
eius saluauit eum.
8 * Immittet angelus Domini in circuitu
timen-

timentium eum: & eripiet eos.
* Gustate, & videte quoniam suauis est 9
Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.
* Timete Dominum omnes sancti eius: 10
quoniam non est inopia timentibus eum.
" Luc. 1. f. 53. * " Diuites eguerunt, & esurierunt: inqui- 11
rentes autem Dominum non minuentur C
omni bono.
* Venite filij, audite me: timorem Domi- 12
ni docebo vos.
" 1. Pet. 3. b. 10. * " Quis est homo, qui vult vitam: diligit 13
dies videre bonos.
* Prohibe linguam tuam à malo: & labia 14
tua ne loquantur dolum.
* Diuerte à malo, & fac bonum: inquire 15
pacem, & persequere eam.
* Oculi Domini super iustos: & aures eius 16
in preces eorum.
" Eccl. 15. d 21. Heb. 4. c. 13 * " Vultus autem Domini super facientes 17
mala: vt perdat de terra memoriam eorum.
* Clamauerunt iusti, & Dominus exau- 18
diuit eos: & ex omnibus tribulationibus eo- D
rum liberauit eos.
* Iuxta est Dominus ijs, qui tribulato sunt 19
corde: & humiles spiritu saluabit.
* Multæ tribulationes iustorum: & de om- 20
nibus his liberabit eos Dominus.
* Custodit Dominus omnia ossa eorum: 21
vnum ex his non conteretur.
* Mors peccatorum pessima: & qui ode- 22
runt iustum delinquent.
* Redimet Dominus animas seruorum 23
suorum: & non delinquent omnes qui spe-
rant in eo.

Ipsi Dauid. XXXIV. 1

IVdica Domine nocentes me, expugna A
impugnantes me.
* Apprehende arma, & scutum: & exur- 2
ge in adiutorium mihi.
* Effunde frameam, & conclude aduersus 3
eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ:
Salus tua ego sum.
* Confundantur, & reuereantur, quæren- 4
tes animam meam.
Auertantur retrorsum, & confundantur
cogitantes mihi mala.
* Fiant tamquam puluis ante faciem ven- 5
ti: & angelus Domini coarctans eos.
* Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: 6
& angelus Domini persequens eos. B
* Quoniam gratis absconderunt mihi in- 7
teritum laquei sui: superuacue exprobraue-
runt animam meam.
* Veniat illi laqueus, quem ignorat: & ca- 8
ptio, quam abscondit, apprehendat eum: &
in laqueum cadat in ipsum.
* Anima autem mea exultabit in Domi- 9
no: & delectabitur super salutari suo.

10 * Omnia ossa mea dicent: Domine, quis
similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius:
egenum, & pauperem à diripientibus eum.
11 * Surgentes testes iniqui: quæ ignorabam
interrogabant me.
12 * Retribuebant mihi mala pro bonis: ste-
rilitatem animæ suæ.
13 * Ego autem cum mihi molesti essent: in-
C duebar cilicio.
Humiliabam in ieiunio animam meam:
& oratio mea in sinu meo conuertetur.
14 * Quasi proximum, & quasi fratrem no-
strum, sic complacebam: quasi lugens, &
contristatus sic humiliabar.
15 * Et aduersum me lætati sunt, & conue-
nerunt: congregata sunt super me flagella,
& ignoraui.
16 * Dissipati sunt, nec compuncti, tentaue-
runt me, subsannauerunt me subsannatione:
frenduerunt super me dentibus suis.
17 * Domine quando respicies? restitue ani-
mam meam à malignitate eorum: à leoni-
bus vnicam meam.
18 * Confitebor tibi in ecclesia magna: in po-
pulo graui laudabo te.
19 * Non supergaudeant mihi, qui aduersan-
tur mihi inique: " qui oderunt me gratis, & " Ioan 15. d. 25.
annuunt oculis.
20 * Quoniam mihi quidem pacifice loque-
bantur: & in iracundia terræ loquentes, do-
los cogitabant.
21 * Et dilatauerunt super me os suum: dixe-
runt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.
22 * Vidisti, Domine, ne sileas: Domine ne
discedas à me.
23 * Exurge, & intende iudicio meo: Deus
D meus, & Dominus meus in causam meam.
24 * Iudica me secundũ iustitiam tuam, Do-
mine Deus meus, & nõ supergaudeãt mihi.
25 * Non dicant in cordibus suis: Euge, euge,
animæ nostræ: nec dicãt: Deuorauimus eum.
26 * Erubescant, & reuereantur simul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confusione, & reuerentia, qui
magna loquuntur super me.
27 * Exultent, & lætentur, qui volunt iusti-
tiam meam: & dicant semper: Magnificetur
Dominus, qui volunt pacem serui eius.
28 * Et lingua mea meditabitur iustitiam
tuam: tota die laudem tuam.

1 In finem, seruo Domini ipsi Dauid.
XXXV.

2 DIxit iniustus, vt delinquat in semetipso:
A non est timor Dei ante oculos tuos.
3 * " Quoniam dolose egit in conspectu eius: " Sup. 13. a. 3.
vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
4 * Verba oris eius iniquitas, & dolus: noluit
intelligere, vt bene ageret.

* Iniquitatem meditatus est in cubili suo: 5
astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem
non odiuit.
* Domine in cœlo misericordia tua: & ve- 6
ritas tua vsque ad nubes.
* Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia tua 7
abyssus multa.
Homines, & iumenta saluabis Domine:
* quemadmodum multiplicasti misericor- 8
diam tuam Deus.
Filij autem hominum: in tegmine alarum B
tuarum sperabunt.
* Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: 9
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
* Quoniam apud te est fons vitæ: & in lu- 10
mine tuo videbimus lumen.
* Prætende misericordiam tuam sciētibus 11
te, & iustitiā tuam his, qui recto sunt corde.
* Non veniat mihi pes superbiæ: & ma- 12
nus peccatoris non moueat me.
* Ibi ceciderunt qui operantur iniquita- 13
tem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

Psalmus ipsi Dauid. XXXVI. 1

Noli æmulari in malignantibus: neque A
zelaueris facientes iniquitatem.
* Quoniam tamquam fœnum velociter 2
arescent: & quemadmodum olera herba-
rum cito decident.
* Spera in Domino, & fac bonitatem: & in- 3
habita terram, & pasceris in diuitijs eius.
* Delectare in Domino: & dabit tibi peti- 4
tiones cordis tui.
* Reuela Domino viam tuam, & spera in 5
eo: & ipse faciet.
* Et educet quasi lumen iustitiam tuam: 6
& iudicium tuum tamquā meridiem: * sub- 7
ditus esto Domino, & ora eum.
Noli ęmulari in eo, qui prosperatur in via
sua: in homine faciente iniustitias.
* Desine ab ira, & derelinque furorem, 8
noli æmulari, vt maligneris.
* Quoniam, qui malignantur, extermina- 9
buntur: sustinentes autem Dominum, ipsi
hereditabunt terram.
* Et adhuc pusillum, & nō erit peccator: 10
& quæres locum eius, & non inuenies.
* ᵘ Mansueti autem hereditabunt terram: 11 (ᵘ Matt. 5. a. 1.)
& delectabuntur in multitudine pacis. B
* Obseruabit peccator iustum: & stridebit 12
super eum dentibus suis.
* Dominus autem irridebit eū: quoniam 13
prospicit quòd veniet dies eius.
* Gladium euaginauerunt peccatores: in- 14
tenderunt arcum suum.
Vt deijciant pauperem, & inopem: vt
trucident rectos corde.
* Gladius eorum intret in corda ipsorum: 15
& arcus eorum confringatur.

16 * Melius est modicum iusto: super diuitias
peccatorum multas.
17 * Quoniam brachia peccatorum conterē-
tur: confirmat autem iustos Dominus.
18 * Nouit Dominus dies immaculatorum:
& hereditas eorum in æternum erit.
19 * Non confundentur in tempore malo, &
20 in diebus famis saturabuntur: * quia pecca-
C tores peribunt.
Inimici vero Dominī mox vt honorifica-
ti fuerint, & exaltati: deficientes, quemad-
modum fumus deficient.
21 * Mutuabitur peccator, & non soluet: iu-
stus autem miseretur, & tribuet.
22 * Quia benedicentes ei hereditabunt ter-
ram: maledicentes autem ei disperibunt.
23 * Apud Dominum gressus hominis diri-
gentur: & viam eius volet.
24 * Cum ceciderit, non collidetur: quia Do-
minus supponit manum suam.
25 * Iunior fui, etenim senui: & non vidi iu-
stum derelictum, nec semen eius quærens
panem.
29 * Tota die miseretur, & commodat: & se-
men illius in benedictione erit.
27 * Declina à malo, & fac bonum: & inha-
bita in sæculum sæculi.
28 * Quia Dominus amat iudicium, & non
derelinquet sanctos suos: in æternum con-
seruabuntur.
Iniusti punientur: & semen impiorum pe-
ribit.
29 * Iusti autem hereditabunt terram: & in-
D habitabunt in sæculum sæculi super eam.
30 * ᵘ Os iusti meditabitur sapientiam: & lin- (ᵘ Prou. 36. d. 21.)
gua eius loquetur iudicium.
31 * ᵘ Lex Dei eius in corde ipsius: & non (ᵘ Is. 51. c. 8)
supplantabuntur gressus eius.
32 * Considerat peccator iustum: & quærit
mortificare eum.
33 * Dominus autem non derelinquet eum
in manibus: nec damnabit eum cum iudi-
cabitur illi.
34 * Expecta Dominū, & custodi viam eius:
& exaltabit te, vt hereditate capias terram:
cum perierint peccatores videbis.
35 * Vidi impium superexaltatum, & eleua-
tum sicut cedros Libani.
36 * Et transiui, & ecce non erat, & quæsiui
eum, & non est inuentus locus eius.
37 * Custodi innocentiam, & vide æquitatē:
quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
37 * Iniusti autem disperibunt simul: reli-
quiæ impiorum interibunt.
39 * Salus autem iustorum à Domino: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 * Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit
eos: & eruet eos à peccatoribus, & saluabit
eos: quia sperauerunt in eo.

Pſalmus Dauid, in rememorationem 1
de ſabbato. XXXVII.

Pſ.6.à.1. DOmine ne in furore tuo arguas me, ne- 2
que in ira tua corripias me. A
* Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: 3
& confirmaſti ſuper me manum tuam.
* Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ 4
tuę: non eſt pax oſſibus meis à facie peccato-
rum meorum.
* Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ 5
ſunt caput meum: & ſicut onus graue gra-
uatæ ſunt ſuper me.
* Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices 6
meæ, à facie inſipientiæ meæ.
* Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque 7
in finem: tota die contriſtatus ingrediebar.
* Quoniam lumbi mei impleti ſunt illu- 8
ſionibus: & non eſt ſanitas in carne mea. B
* Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: 9
rugiebam à gemitu cordis mei.
* Domine, ante te omne deſideriũ meum: 10
& gemitus meus à te non eſt abſconditus.
* Cor meum conturbatum eſt, dereliquit 11
me virtus mea: & lumen oculorum meorũ,
& ipſum non eſt mecum.
* Amici mei, & proximi mei: aduerſum 12
me appropinquauerunt, & ſteterunt. C
Et qui iuxta me erant, de longe ſteterunt:
*& vim faciebant, qui quærebant animam 13
meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.
* Ego autem tamquam ſurdus non audie- 14
bam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum.
* Et factus ſum ſicut homo non audiens: 15
& non habens in ore ſuo redargutiones.
* Quoniam in te Domine ſperaui: tu exau- 16
dies me Domine Deus meus.
* Quia dixi: Ne quando ſupergaudeant 17
mihi inimici mei: & dum commouentur pe-
des mei, ſuper me magna locuti ſunt.
* Quoniam ego in flagella paratus ſum: 18
& dolor meus in conſpectu meo ſemper. D
* Quoniam iniquitatem meam annun- 19
ciabo: & cogitabo pro peccato meo.
* Inimici autem mei viuunt, & confir- 20
mati ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt,
qui oderunt me inique.
* Qui retribuunt mala pro bonis, detrahe- 21
bant mihi: quoniam ſequebar bonitatem.
* Ne derelinquas me Domine Deus 22
meus: ne diſceſſeris à me.
* Intende in adiutorium meum, Domine 23
Deus ſalutis meæ.

In finem, ipſi Idithun, Canticum 1
Dauid. XXXVIII.

DIxi: Cuſtodiam viam meas: vt non de- 2
linquam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam; cum conſiſteret
peccator aduerſum me.
3 * Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à
bonis: & dolor meus renouatus eſt.
4 * Concaluit cor meum intra me: & in
meditatione mea exardeſcet ignis.
5 * Locutus ſum in lingua mea: Notum fac
mihi Domine finem meum.
B Et numerum dierum meorum quis eſt, vt
ſciam, quid deſit mihi.
6 * Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: &
ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen vniuerſa vanitas, omnis ho-
mo viuens.
7 * Verumtamen in imagine pertranſit ho-
mo: ſed & fruſtra conturbatur.
Theſaurizat: & ignorat cui cõgregabit ea.
8 * Et nunc quæ eſt expectatio mea? nonne
Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
9 * Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium inſipienti dediſti me.
10 * Obmutui, & non aperui os meum, quo-
11 niam tu feciſti: * amoue à me plagas tuas.
12 * A fortitudine manus tuæ ego defeci in
C increpationibus: propter iniquitatem corri-
puiſti hominem.
Et tabeſcere feciſti, ſicut araneam, animam
eius: verumtamen vane conturbatur omnis
homo.
13 * Exaudi orationem meam Domine, &
deprecationem meam: auribus percipe la-
crymas meas.
Ne ſileas: quoniam aduena ego ſum apud
te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.
14 * Remitte mihi: vt refrigerer priuſquam
abeam; & amplius non ero.

1 In finem, Pſalmus ipſi Dauid.
XXXIX.

2 EXpectans expectaui Dominum: & in-
A tendit mihi.
3 * Et exaudiuit preces meas: & eduxit me
de lacu miſeriæ, & de luto fęcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: & di-
rexit greſſus meos.
4 * Et immiſit in os meum canticum no-
uum, carmen Deo noſtro.
Videbunt multi: & timebunt: & ſpera-
bunt in Domino.
5 * Beatus vir, cuius eſt nomen Domini
ſpes eius: & non reſpexit in vanitates, & in-
ſanias falſas.
6 * Multa feciſti tu Domine Deus meus
mirabilia tua: & cogitationibus tuis non
eſt qui ſimilis ſit tibi.
Annunciaui, & locutus ſum: multiplicati
ſunt per numerum.
7 * a Sacrificium, & oblationem noluiſti: au- a Heb. 10. b. 5.
B res autem perfeciſti mihi.

Holocaustũ & pro peccato non postula-
sti : *tunc dixi : Ecce venio. 8
In capite libri scriptum est de me,* vt fa- 9
cerem voluntatem tuam : Deus meus volui,
& legem tuam in medio cordis mei.
* Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia 10
magna, ecce labia mea non prohibebo : Do-
mine tu scisti.
* Iustitiam tuam non abscondi in corde 11
meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam, & C
veritatem tuam à concilio multo.
* Tu autem Domine ne longe facias mi- 12
serationes tuas à me: misericordia tua,& ve-
ritas tua semper susceperunt me.
* Quoniam circũdederunt me mala,quo- 13
rum non est numerus: comprehenderũt me
iniquitates meæ, & non potui, vt viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis
mei : & cor meum dereliquit me.
* Complaceat tibi Domine vt eruas me: 14
Domine, ad adiuuandum me respice.
„ Inf. 69. a. 2. Sup. 34. a. 4. * „ Cõfundantur, & reuereãtur simul,qui 15
quærunt animam meam,vt auferant eam. D
Conuertantur retrorsum,& reuereantur,
qui volunt mihí mala.
* Ferant confestim confusionem suam, 16
qui dicunt mihi : Euge, euge.
* Exultẽt, & lætẽtur super te omnes quę- 17
rentes te : & dicant semper : Magnificetur
Dominus : qui diligunt salutare tuum.
* Ego autem mendicus sum, & pauper: 18
Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu es:
Deus meus ne tardaueris.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. XL. 1

B Eatus qui intelligit super egenũ,& pau- 2
perem : in die mala liberabit eum Dñs. A
* Dominus conseruet eum, & viuificet 3
eum, & beatum faciat eum in terra : & non
tradat eum in animam inimicorum eius.
* Dominus opem ferat illi super lectum 4
doloris eius : vniuersum stratum eius versa-
sti in infirmitate eius.
* Ego dixi : Domine miserere mei : sana 5
animam meam, quia peccaui tibi.
* Inimici mei dixerunt mala mihi: Quan- 6
do morietur, & peribit nomen eius?
* Et si ingrediebatur, vt videret, vana lo- 7
quebatur, cor ei⁹ cõgregauit iniquitatẽ sibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur * in 8
idipsum.
Aduersum me susurrabant omnes inimi-
ci mei: aduersum me cogitabant mala mihi.
* Verbũ iniquũ cõstituerunt aduersũ me: 9
Nũquid qui dormit nõ adijciet,vt resurgat?
* Etenim homo pacis meæ, in quo spera- 10
ui : qui edebat panes meos, magnificauit su-
per me supplantationem.
11 * Tu autem Domine miserere mei, &
C resuscita me : & retribuam eis.
12 * „ In hoc cognoui, quoniam voluisti me : „ Act. 1. c. 16.
quoniam non gaudebit inimicus meus super
me.
13 * Me autem propter innocentiam suscepi-
sti : & confirmasti me in conspectu tuo in
æternum.
14 * Benedictus Dominus Deus Israel à sæ-
culo, & vsque in sæculum : fiat, fiat.

In finem,
1 Intellectus filijs Core. XLI.
2 Q Vemadmodũ desiderat ceruus ad fon-
A tes aquarum : ita desiderat anima mea
ad te Deus.
3 * Sitiuit anima mea ad Deũ fontẽ viuum :
quando veniam,& apparebo ante faciẽ Dei?
4 * Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die,
ac nocte : dum dicitur mihi quotidie : Vbi
est Deus tuus?
5 * Hæc recordatus sum,& effudi in me ani-
B mam meam : quoniam transibo in locũ ta-
bernaculi admirabilis, vsque ad domũ Dei :
In voce exultationis,& confessionis : sonus
epulantis.
6 * Quare tristis es anima mea? & quare con-
turbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
7 illi : salutare vultus mei, *& Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est :
propterea memor ero tui de terra Iordanis :
& Hermonijm à monte modico.
8 * Abyssus abyssum inuocat : in voce ca-
taractarum tuarum.
Omnia excelsa tua,& fluctus tui: super me
transierunt.
9 * In die mandauit Dominus misericordiã
C suam : & nocte canticum eius.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ, * dicam
Deo : Susceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contrista-
tus incedo, dum affligit me inimicus?
11 * Dũ confringuntur ossa mea, exprobra-
uerunt mihi, qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per singulos dies : Vbi
12 est Deus tuus? * quare tristis es anima mea?
& quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi : salutare vultus mei, & Deus meus.

1 Psalmus Dauid. XLII.

A I Vdica me Deus, & discerne causam meã
de gente non sancta : ab homine iniquo,
& doloso erue me.
2 * Quia tu es Deus fortitudo mea : quare
me repulisti? & quare tristis incedo, dum
affligit me inimicus?

* Emitte

* Emitte lucem tuam,& veritatem tuam: 3
ipsa me deduxerunt,& adduxerunt in mon-
tem sanctum tuum, & in tabernacula tua.
* Et introibo ad altare Dei: ad Deum,qui 4
lætificat iuuentutem meam. B
Confitebor tibi in cithara Deus Deus
meus: * quare tristis es anima mea? & qua- 5
re conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

In finem, Filijs Core ad intellectum. 1
XLIII.

DEus auribus nostris audiuimus: patres 2
nostri annunciauerunt nobis. A
Opus, quod operatus es in diebus eorum:
& in diebus antiquis.
Manus tua gentes disperdidit, & planta- 3
sti eos: afflixisti populos, & expulisti eos:
* Nec enim in gladio tuo possederũt ter- 4
ram, & brachium eorum non saluauit eos:
Sed dextera tua & brachium tuũ, & illu-
minatio vultus tui: quoniã cõplacuisti in eis.
* Tu es ipse rex meus, & Deus meus: qui 5
mandas salutes Iacob.
* In te inimicos nostros ventilabimus cor- 6
nu: & in nomine tuo spernemus insurgentes B
in nobis.
* Non enim in arcu meo sperabo: & gla- 7
dius meus non saluabit me.
* Saluasti enim nos de affligentibus nos: 8
& odientes nos confudisti.
* In Deo laudabimur tota die:& in nomi- 9
ne tuo confitebimur in sæculum.
* Nunc autem repulisti & confudisti nos: 10
& non egredieris Deus in virtutibus nostris.
* Auertisti nos retrorsũ post inimicos no- 11
stros: & qui oderunt nos,diripiebant sibi.
* Dedisti nos tamquam oues escarum: & 12
in gentibus dispersisti nos.
* Vendidisti populum tuũ sine pretio: & 13
non fuit multitudo in cõmutationibus eorũ.
* Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, 14
subsannationem & derisum his, qui sunt in
circuitu nostro.
* Posuisti nos in similitudinem Gentibus: 15
commotionem capitis in populis. C
* Tota die verecundia mea contra me est, 16
& confusio faciei meæ cooperuit me.
* A voce exprobrantis, & obloquentis: à 17
facie inimici, & persequentis.
* Hæc omnia venerunt super nos,nec ob- 18
liti sumus te: & iniquè non egimus in testa-
mento tuo.
* Et non recessit retro cor nostrum:& de- 19
clinasti semitas nostras à via tua:
* Quoniam humiliasti nos in loco affli- 20
ctionis: & cooperuit nos vmbra mortis.
* Si obliti sumus nomen Dei nostri: & si 21
expandimus manus nostras ad Deũ alienũ: D
22 * Nonne Deus requiret ista? ipse enim
nouit abscondita cordis.
" Quoniam propter te mortificamur tota " Rom. 8. d. 36.
die: æstimati sumus sicut oues occisionis.
23 * Exurge,quare obdormis Domine? exur-
ge, & ne repellas in finem.
24 * Quare faciem tuam auertis: obliuisceris
inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ?
25 * Quoniam humiliata est in puluere ani-
ma nostra: conglutinatus est in terra ven-
ter noster.
26 * Exurge Domine, adiuua nos: & redime
nos propter nomen tuum.

1 In finem,pro ijs,qui commutabuntur fi-
lijs Core, ad intellectum, Canticum
pro dilecto. XLIV.

2 ERuctauit cor meum verbum bonum:
A dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ: velociter scri-
bentis.
3 * Speciosus forma præ filijs hominum dif-
fusa est gratia in labijs tuis: propterea bene-
dixit te Deus in æternum.
4 * Accingere gladio tuo super femur tuũ:
potentissime.
5 * Specie tua & pulchritudine tua:intende,
prosperè procede, & regna.
B Propter veritatem,& mansuetudinẽ,& iu-
stitiã: & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 * Sagittæ tuæ acutę,populi sub te cadent,
in corda inimicorum regis.
7 * " Sedes tua Deus in sæculum sæculi: vir- " Heb. 1. b. 8.
ga directionis virga regni tui.
8 * Dilexisti iustitiam,& odisti iniquitatem:
propterea vnxit te Deus,Deus tuus oleo læ-
titiæ præ consortibus tuis.
9 * Mirrha, & gutta, & casia à vestimentis
C tuis, à domibus eburneis: ex quibus delecta-
10 uerunt te * filiæ regum in honore tuo.
Astitit regina à dextris tuis in vestitu de-
aurato: circumdata varietate.
11 * Audi filia,& vide, & inclina aurẽ tuam:
& obliuiscere populum tuum, & domum
patris tui.
12 * Et concupiscet rex decorem tuum: quo-
niam ipse est Dominus Deus tuus, & adora-
bunt eum.
13 * Et filiæ Tyri in muneribus vultũ tuum
D deprecabuntur: omnes diuites plebis.
14 * Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in
15 fimbrijs aureis * circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam: pro-
ximæ eius afferentur tibi.
16 * Afferentur in lætitia,& exultatione: ad-
ducentur in templum regis.
17 * Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: con-
stitues eos principes super omnem terram.
18 * Memores erunt nominis tui:in omni ge-
neratione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in
æternum: & in sæculum sæculi.

In finem, filijs Core pro arcanis, 1
Psalmus. XLV.

DEus noster refugium, & virtus; adiutor 2
in tribulationibus, quæ inuenerunt nos A
nimis.

Propterea non timebimus dum turba- 3
bitur terra: & transferentur montes in cor
maris.

* Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorũ: 4
conturbati sunt montes in fortitudine eius.

* Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei: 5
sanctificauit tabernaculum suũ Altissimus.

* Deus, in medio eius, nõ commouebitur: 6
adiuuabit eam Deus mane diluculo. B

* Conturbatæ sunt gẽtes, & inclinata sunt 7
regna: dedit vocem suam, mota est terra.

* Dominus virtutum nobiscum: susceptor 8
noster Deus Iacob.

* Venite, & videte opera Domini: quæ po- 9
suit prodigia super terram: * auferens bella 10
vsque ad finem terræ. C

Arcum conteret, & confringet arma: &
scuta comburet igni:

* Vacate, & videte, quoniã ego sum Deus: 11
exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

* Dominus virtutum nobiscum: susceptor 12
noster Deus Iacob.

In finem, pro filijs Core Psalmus. 1
XLVI.

OMnes Gentes plaudite manibus: iubi- 2
late Deo in voce exultationis. A

* Quoniam Dominus excelsus, terribilis: 3
Rex magnus super omnem terram.

* Subiecit populos nobis: & gentes sub pe- 4
dibus nostris.

* Elegit nobis hereditatem suam: speciem 5
Iacob, quam dilexit.

* " Ascendit Deus in iubilo: & Dominus 6
in voce tubæ. " 2. Reg. 6. c. 15.

* Psallite Deo nostro, psallite: psallite Re- 7
gi nostro, psallite. B

* Quoniam Rex omnis terræ Deus: psalli- 8
te sapienter.

* Regnabit Deus super gentes: Deus se- 9
det super sedem sanctam suam.

* Principes populorum congregati sunt 10
cum Deo Abraham: quoniam dij fortes ter-
ræ, vehementer eleuati sunt.

Psalmus Cantici filijs Core secunda sab- 1
bati. XLVII.

MAgnus Dominus, & laudabilis nimis: 2
in ciuitate Dei nostri, in monte san- A
cto eius.

* Fũdatur exultatione vniuersæ terræ mõs 3
Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.

4 * Deus in domibus eius cognoscetur, cum
suscipiet eam.

5 * Quoniam ecce reges terræ congregati
sunt: conuenerunt in vnum.

6 * Ipsi vidẽtes sic admirati sunt, conturbati
7 sunt, commoti sũt: * tremor apprehendit eos.
8 Ibi dolores, vt parturientis: * in spiritu ve-
hementi conteres naues Tharsis.

9 * Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate
B Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri:
Deus fundauit eam in æternum.

10 * Suscepimus Deus misericordiam tuam:
in medio templi tui.

11 * Secundum nomen tuum Deus, sic &
laus tua in fines terræ: iustitia plena est dex-
tera tua.

12 * Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iu-
dæ: propter iudicia tua Domine.

13 * Circumdate Sion, & complectimini eam:
narrate in turribus eius.

14 * Ponite corda vestra in virtute eius: &
distribuite domos eius, vt enarretis in pro-
genie altera.

15 * Quoniam hic est Deus, Deus noster in
æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget
nos in sæcula.

1 In finem, filijs Core Psalmus.
XLVIII.

2 AVdite hæc omnes Gentes: auribus per-
A cipite omnes, qui habitatis orbem:

3 * Quique terrigenæ, & filij hominum: si-
mul in vnum diues, & pauper.

4 * Os meum loquetur sapientiam: & medi-
tatio cordis mei prudentiam.

5 * Inclinabo in parabolam aurem meam:
aperiam in psalterio propositionem meam. " Ps. 77. a. 2. Matt. 13. c. 35.

6 * " Cur timebo in die mala? iniquitas calcá-
nei mei circumdabit me:

7 * Qui confidunt in virtute sua: & in mul-
titudine diuitiarum suarum gloriantur.

8 * Frater non redimit, redimet homo: non
dabit Deo placationem suam.

9 * Et pretium redemptionis animæ suæ: &
10 laborabit in æternum, * & viuet adhuc in
finem.

11 * Non videbit interitum, cum viderit sa-
pientes morientes: simul insipiens, & stultus
peribunt.

12 Et relinquent alienis diuitias suas: * & se-
pulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & proge-
nie: vocauerunt nomina sua in terris suis.

13 * Et homo, cum honore esset, non intel-
C lexit: comparatus est iumentis insipienti-
bus, & similis factus est illis.

14 * Hæc via illorum scandalum ipsis: & po-
stea in ore suo complacebunt.

15 * Sicut oues in inferno positi sunt: mors
depascet eos.

Et

Et dominabuntur eorum iusti in matuti-
no: & auxilium eorum veterascet in infer-
no à gloria eorum.
* Verumtamen Deus redimet animam 16
meam de manu inferi: cum acceperit me.
* Ne timueris,cū diues factus fuerit homo: 17
& cū multiplicata fuerit gloria domus eius. D
* Quoniam cum interierit,non sumet om- 18
nia: neque descendet cum eo gloria eius.
* Quia anima eius in vita ipsius benedice- 19
tur:confitebitur tibi, cum benefeceris ei.
* Introibit vsq; in progenies patrū suorū: 20
& vsque in æternum non videbit lumen.
* Homo,cum in honore esset,non intelle- 21
xit: comparatus est iumentis insipientibus,
& similis factus est illis.

Psalmus Asaph. XLIX. 1

DEus deorum Dominus locutus est: & A
vocauit terram.
A solis ortu vsque ad occasum: * ex Sion 2
species decoris eius.
* Deus manifestè veniet: Deus noster, & 3
non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet: & in
circuitu eius tempestas valida.
* Aduocabit cęlum desursum, & terram 3
discernere populum suum.
* Congregate illi sanctos eius: qui ordi- 5
nant testamentum eius super sacrificia. B
* Et annunciabunt cœli iustitiam eius: 6
quoniam Deus iudex est.
* Audi populus meus,& loquar; Israel, & 7
testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
* Nō in sacrificijs tuis arguam te:holocau- 8
sta autem tua in cōspectu meo sunt semper.
* Non accipiam de domo tua vitulos: ne- 9
que de gregibus tuis hircos.
* Quoniam meæ sunt omnes feræ silua- 10
rum: iumenta in montibus, & boues.
* Cognoui omnia volatilia cœli: & pul- 11
chritudo agri mecum est.
* Si esuriero, non dicam tibi: meus est 12
enim orbis terrę,& plenitudo eius. C
* Numquid manducabo carnes tauro- 13
rum? aut sanguinem hircorum potabo?
* Immola Deo sacrificium laudis, & red- 14
de Altissimo vota tua.
* Et inuoca me in die tribulationis:eruam 15
te,& honorificabis me.
* Peccatori autem dixit Deus: Quare tu 16
enarras iustitias meas, & assumis testamen-
tum meum per os tuum?
* Tu vero odisti disciplinam: & proiecisti 17
sermones meos retrorsum.
* Si videbas furem,currebas cum eo: & cū 18
adulteris portionem tuam ponebas.
* Os tuum abundauit malitia: & lingua 19
tua concinnabat dolos.
* Sedens aduersus fratrem tuum loqueba- 20
ris, & aduersus filium matris tuæ ponebas
21 scandalum:* hæc fecisti,& tacui.
Existimasti inique quòd ero tui similis:
arguam te, & statuam contra faciem tuam.
22 * Intelligite hæc,qui obliuiscimini Deum:
ne quando rapiat, & non sit,qui eripiat.
23 * Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter,quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus Dauid,
2 * Cum venit ad eum Nathan Propheta,
quando intrauit ad Bethsabee.
(2.Reg.12.)

Psalmus. L.

3 MIserere mei Deus: secundum magnam
A misericordiam tuam.
Et secundum multitudinem miserationum
tuarum: dele iniquitatem meam.
4 * Amplius laua me ab iniquitate mea:& à
peccato meo munda me.
5 * Quoniam iniquitatem meā ego cogno-
sco:& peccatum meum cōtra me est semper.
6 * Tibi soli peccaui,& malum coram te fe- u Ro.3. a.
ci: u vt iustificeris in sermonibus tuis,& vin- 4.
cas cum iudicaris.
7 * Ecce enim in iniquitatibus conceptus
B sum: & in peccatis concepit me mater mea.
8 * Ecce enim veritatem dilexisti: incerta,
& occulta sapientiæ tuę manifestasti mihi.
9 * u Asperges me hyssopo,& mundabor:la- u Leu. 14.
uabis me, & super niuem dealbabor. Num.29.
10 * Auditui meo dabis gaudium, & læti-
tiam: & exultabunt ossa humiliata.
11 * Auerte faciem tuam à peccatis meis: &
omnes iniquitates meas dele.
12 * Cor mundum crea in me Deus: & spiri-
tum rectum innoua in visceribus meis.
13 * Ne proijcias me à facie tua: & spiritum
sanctum tuum ne auferas à me.
14 * Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spi-
ritu principali confirma me.
15 * Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te
conuertentur.
16 * Libera me de sanguinibus Deus, Deus
salutis meæ: & exultabit lingua mea iusti-
tiam tuam.
17 * Domine, labia mea aperies: & os meum
D annunciabit laudem tuam.
18 * Quoniam si voluisses sacrificium, dedis-
sem vtique: holocaustis non delectaberis.
19 * Sacrificium Deo spiritus contribulatus:
cor contritum, & humiliatum Deus non
despicies.
20 * Benignè fac Domine in bona volunta-
te tua Sion: vt ædificentur muri Ierusalem.
21 * Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ,ob-
lationes,& holocausta:tunc imponent super
altare tuum vitulos.

In finem, Intellectus Dauid, 1
*Cum venit Doeg Idumæus, & nunciauit 2
Sauli: Venit Dauid in domum A
Achimelech.
(1-*Reg.*22.9.) LI.

QVid gloriaris in malitia: qui potens es 3
in iniquitate?
* Tota die iniustitiam cogitauit lingua 4
tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum.
* Dilexisti malitiam super benignitatem: 5
iniquitatem magis, quàm loqui æquitatem.
* Dilexisti omnia verba præcepitationis: 6
lingua dolosa.
* Propterea Deus destruet te in finẽ, euel- 7
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & B
radicem tuam de terra viuentium.
* Videbunt iusti, & timebunt, & super 8
eum ridebunt, & dicent. * ecce homo, qui 9
non posuit Deum adiutorem suum:
Sed sperauit in multitudine diuitiarum
suarum: & præualuit in vanitate sua.
* Ego autem, sicut oliua fructifera in do- 10
mo Dei, speraui in misericordia Dei in æter-
num: & in sæculum sæculi.
* Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti: 11
& expectabo nomen tuum, quoniam bo-
num est in conspectu sanctorum tuorum.

In finem,
Pro Maeleth intelligentiæ Dauid. 1
LII.

DIxit insipiẽs in corde suo: Non est Deus. A
* Corrupti sunt, & abominabiles facti 2
sunt in iniquitatibus: nõ est qui faciat bonũ.
u Ps. 13.a. 1. * u Deus de cęlo prospexit super filios ho- 3
minum: vt videat, si est intelligens, aut requi-
rens Deum.
u Rom.3 b. 11. * u Omnes declinauerunt, simul inutiles 4
facti sunt: non est qui faciat bonum, non est
vsque ad vnum.
* Nonne scient omnes, qui operantur ini- 5
quitatem; qui deuorant plebem meam vt ci- B
bum panis?
* Deum non inuocauerunt: illic trepida- 6
uerunt timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum, qui
hominibus placent: confusi sunt, quoniam
Deus spreuit eos.
* Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum 7
conuerterit Deus captiuitatem plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

In finem,
In carminibus intellectus Dauid, 1
* Cũ venissēt Ziphæi, & dixissent ad Saul: 2
Nonne Dauid absconditus est apud nos?
(1.*Reg.*23.19.& 26.1.)
LIII.

DEus in nomine tuo saluum me fac: & 3
in virtute tua iudica me. A
4 * Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 * Quoniã alieni insurrexerunt aduersum
me, & fortes quæsierunt animã meã: & non
proposuerunt Deum ante conspectũ suum.
6 * Ecce enim Deus adiuuat me: & Domi-
B nus susceptor est animæ meæ.
7 * Auerte mala inimicis meis: & in verita-
te tua disperde illos.
8 * Voluntariè sacrificabo tibi, & cõfitebor
nomini tuo Domine: quoniam bonum est.
9 * Quoniã ex omni tribulatione eripuisti me:
& super inimicos meos despexit oculus meus.
1 In finem, In carminibus intellectus
Dauid. LIV.

2 EXaudi Deus orationem meam, & ne de-
A spexeris deprecationem meam: * inten-
3 de mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea: &
4 conturbatus sum * à voce inimici, & à tribu-
latione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniquita-
tes: & in ira molesti erant mihi.
5 * Cor meum conturbatum est in me: &
formido mortis cecidit super me.
6 * Timor, & tremor venerunt super me: &
contexerunt me tenebræ:
7 * Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut co-
B lumbæ, & volabo, & requiescam?
8 * Ecce elongaui fugiens: & mansi in soli-
tudine.
9 * Expectabam eum, qui saluum me fecit à
pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 * Præcipita Domine, diuide linguas eo-
rum: quoniam vidi iniquitatem, & contra-
dictionem in ciuitate.
11 * Die ac nocte circumdabit eam super mu-
12 ros eius iniquitas: & labor in medio eius, * &
iniustitia.
Et non defecit de plateis eius vsura, & do-
lus.
13 * Quoniam si inimicus meus maledixisset
mihi, sustinuissem vtique.
C Et si is, qui oderat me, super me magna lo-
cutus fuisset: abscondissem me forsitã ab eo.
14 * Tu vero homo vnanimis: dux meus, &
notus meus:
15 * Qui simul mecũ dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulauimus cum consensu.
16 * Veniat mors super illos: & descendant in
infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum:
in medio eorum.
17 * Ego autem ad Deum clamaui: & Domi-
nus saluabit me.
18 * Vespere, & mane, & meridie narrabo
& annunciabo: & exaudiet vocem meam.
19 * Redimet in pace animam meam ab his,
qui appropinquant mihi: quoniam inter
multos erant mecum.

* Exau-

* Exaudiet Deus, & humiliabit illos: qui 20
est ante sæcula. D
Non enim est illis commutatio, & non
timuerunt Deum: *extendit manum suam 21
in retribuendo.
Contaminauerunt testamẽtum eius, *di- 22
uisi sunt ab ira vultus eius: & appropinqua-
uit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super oleum:
& ipsi sunt iacula.
* a Iacta super Dominum curam tuam, 23
& ipse te enutriet: non dabit in æternum flu-
ctuationem iusto.
* Tu vero Deus deduces eos: in puteum 24
interitus.
Viri sanguinũ, & dolosi nõ dimidiabunt
dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

a Mat. 6. 25. Luc. 12. c. 22. 1 Pet. 5. b. 7

In finem,
Pro populo, qui à Sanctis longe factus est, 1
Dauid in tituli inscriptionem, cum tenue-
runt eum Allophyli in Geth.
(1. *Reg.* 21. 12.) LV.

MIserere mei Deus, quoniam conculca- 2
uit me homo: tota die impugnans A
tribulauit me.
* Cõculcauerunt me inimici mei tota die: 3
quoniam multi bellantes aduersum me.
* Ab altitudine diei timebo: ego vero in 4
te sperabo.
* In Deo laudabo sermones meos, in Deo 5
speraui: non timebo quid faciat mihi caro.
* Tota die verba mea execrabãtur: aduer- 6
sum me omnes cogitationes eorum, in malũ.
* Inhabitabunt & abscondent: ipsi calca- 7
neum meum obseruabunt. B
Sicut sustinuerunt animam meam, * pro 8
nihilo saluos facies illos: in ira populos con-
fringes.
Deus, *vitam meam annunciaui tibi: po- 9
suisti lacrymas meas in conspectu tuo,
Sicut & in promissione tua: * tunc con- 10
uertentur inimici mei retrorsum:
In quacumque die inuocauero te: ecce co-
gnoui quoniam Deus meus es.
* In Deo laudabo verbum, in Domino 11
laudabo sermonem: * in Deo speraui, non 12
timebo quid faciat mihi homo.
* In me sunt Deus vota tua, quæ reddam; 13
laudationes tibi.
* Quoniam eripuisti animam meam de 14
morte, & pedes meos de lapsu: vt placeam
coram Deo in lumine viuentium.

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, 1
cum fugeret à facie Saul in speluncam.
(2. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.) LVI.

MIserere mei Deus, miserere mei: quo- 2
niam in te confidit anima mea. A
Et in vmbra alarum tuarum sperabo, do-
nec transeat iniquitas.
3 * Clamabo ad Deum altissimum: Deum
qui benefecit mihi.
4 * Misit de cœlo, & liberauit me: dedit in
opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, & verita-
5 tem suam, * & eripuit animam meam de
medio catulorum leonum: dormiui con-
turbatus.
Filij hominum dentes eorum arma & sa-
gittæ: & lingua eorum gladius acutus.
6 * Exaltare super cœlos Deus: & in om-
B nem terram gloria tua.
7 * Laqueum parauerunt pedibus meis: &
incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & in-
ciderunt in eam.
8 * Paratum cor meum Deus, paratum cor
meum: cantabo, & psalmum dicam.
9 * Exurge gloria mea, exurge psalterium
& cithara: exurgam diluculo.
10 * Confitebor tibi in populis Domine: &
psalmum dicam tibi in gentibus:
11 * Quoniam magnificata est vsque ad cœ-
los misericordia tua, & vsque ad nubes ve-
ritas tua.
12 * Exaltare super cœlos Deus: & super om-
nem terram gloria tua.

In finem,
1 Ne disperdas, Dauid in tituli inscri-
ptionem. LVII.

2 SI vere vtique iustitiam loquimini: recta
A iudicate filij hominum.
3 * Etenim in corde iniquitates operamini:
in terra iniustitias manus vestræ concin-
nant.
4 * Alienati sunt peccatores à vulua, erra-
uerunt ab vtero: locuti sunt falsa.
5 * Furor illis secundum similitudinem ser-
pentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis au-
res suas,
6 * Quæ non exaudiet vocem incantãtium:
& venefici incantantis sapienter.
7 * Deus conteret dentes eorum in ore ipso-
B rum: molas leonum confringet Dominus.
8 * Ad nihilum deuenient tamquam aqua
decurrens: intendit arcum suum donec in-
firmentur.
9 * Sicut cera, quæ fluit, auferentur: super-
cecidit ignis, & non viderunt solem.
10 * Priusquam intelligerent spinæ vestræ
rhamnum: sicut viuentes, sic in ira absor-
bet eos.
11 * Lætabitur iustus, cum viderit vindictã:
Manus suas lauabit in sanguine peccatoris.
12 * Et dicet homo: Si vtique est fructus iu-
sto: vtique est Deus iudicans eos in terra.
In

In finem.

Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, 1
quando misit Saul, & custodiuit domum
eius, vt eum interficeret.

(1.Reg.19.11.) LVIII.

ERipe me de inimicis meis Deus meus: 2
& ab insurgentibus in me libera me. A
* Eripe me de operantibus iniquitatem: & 3
de viris sanguinum salua me.
* Quia ecce ceperunt animam meam: ir- 4
ruerunt in me fortes.
* Neque iniquitas mea, neque peccatum 5
meum Domine: sine iniquitate cucurri, &
direxi.
* Exurge in occursum meum, & vide: & 6
tu Domine Deus virtutum, Deus Israel, B
Intende ad visitandas omnes gentes: non
miserearis omnibus qui operãtur iniquitatẽ.
* Conuertentur ad vesperam: & famẽ pa- 7
tientur vt canes, & circuibunt ciuitatem.
* Ecce loquentur in ore suo, & gladius in 8
labiis eorum: quoniam quis audiuit?
* Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum 9
deduces omnes gentes.
* Fortitudinem meam ad te custodiam, 10
quia Deus susceptor meus es: * Deus meus 11
misericordia eius præueniet me.
* Deus ostendet mihi super inimicos meos, 12
ne occidas eos: ne quando obliuiscantur po- C
puli mei.
Disperge illos in virtute tua: & depone
eos protector meus Domine:
* Delictum oris eorum, sermonem labio- 13
rum ipsorum: & comprehendantur in su-
perbia sua.
Et de execratione, & mendacio annuncia-
buntur * in consummatione: in ira consum- 14
mationis, & non erunt.
Et scient, quia Deus dominabitur Iacob,
& finium terræ.
* Conuertentur ad vesperam, & famẽ pa- 15
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem. D
Ipsi dispergentur ad manducandũ: si ve- 16
ro non fuerint saturati, & murmurabunt.
* Ego autem cantabo fortitudinem tuam: 17
& exaltabo mane misericordiam tuam:
Quia factus es susceptor meus, & refu-
gium meum: in die tribulationis meæ.
Adiutor me tibi psallã, quia Deus susce- 18
ptor meus es: Deus meus misericordia mea.

In finem,

Pro his, qui immutabuntur, in tituli inscri- 1
[illegible]tionem ipsi Dauid in doctrinam, * cum suc- 2
[illegible] d[illegible] [illegible]potamiam Syriæ, & Sobal, &
[illegible] uertit Ioab, & percussit Idumæam in val-
[illegible] [illegible] duodecim millia
[illegible] 0.7. & 1.Par.18.1.) LIX.
[illegible]s repulisti nos, & destruxisti nos: 3
[illegible]us es, & misertus es nobis.

4 * Commouisti terram, & conturbasti eam:
sana contritiones eius, quia commota est.
5 * Ostendisti populo tuo dura: potasti nos
B vino compunctionis.
6 * Dedisti metuentibus te significationem:
vt fugiant à facie arcus.
7 Vt liberentur dilecti tui *: saluum fac dex-
tera tua, & exaudi me.
8 * Deus locutus est in sancto suo: Lætabor,
& partibor Sichimam: & conuallem taber-
naculorum metibor.
9 * Meus est Galaad, & meus est Manasses:
& Ephraim fortitudo capitis mei.
10 Iuda rex meus: * Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11 * Quis deducet me in ciuitatem munitam?
C quis deducet me vsque in Idumæam?
12 * Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non
egredieris Deus in virtutibus nostris?
13 * Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana salus hominis.
14 * In Deo faciemus virtutem: & ipse ad ni-
hilum deducet tribulantes nos.

In finem,

1 In hymnis Dauid. LX.

2 EXaudi Deus deprecationem meam: in-
A tende orationi meæ.
3 * A finibus terræ ad te clamaui: dum an-
xiaretur cor meum, in petra exaltasti me.
4 Deduxisti me, * quia factus es spes mea:
turris fortitudinis à facie inimici.
5 * Inhabitabo in tabernaculo tuo in sęcula:
protegar in velamento alarum tuarum.
6 * Quoniam tu Deus meus exaudisti ora-
B tionem meam: dedisti hereditatem timenti-
bus nomen tuum.
7 * Dies super dies regis adiicies: annos eius
vsque in diem generationis, & generationis.
8 * Permanet in æternum in conspectu Dei:
misericordiam, & veritatẽ eius quis requiret?
9 * Sic psalmum dicam nomini tuo in sæcu-
lũ sęculi: vt reddam vota mea de die in diẽ.

In finem,

1 Pro Idithum, Psalmus Dauid. LXI.

2 NOnne Deo subiecta erit anima mea? ab
A ipso enim salutare meum.
3 * Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus:
susceptor meus, non mouebor amplius.
4 * Quousque irruitis in hominem? interfi-
citis vniuersi vos: tamquam parieti inclina-
to, & maceriæ depulsæ?
5 * Verumtamen pretium meum cogitaue-
runt repellere, cucurri in siti: ore suo bene-
dicebant, & corde suo maledicebant.
6 * Verumtamen Deo subiecta esto anima
mea:

mea: quoniam ab ipso patientia mea.
* Quia ipse Deus meus, & saluator meus: 7
adiutor meus non emigrabo.
* In Deo salutare meum, & gloria mea: 8
Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est.
* Sperate in eo omnis congregatio popu- 9
li, effundite coram illo corda vestra: Deus
adiutor noster in æternum.
* Verumtamen vani filij hominum, men- 10
daces filijs hominum in stateris: vt decipiant
ipsi de vanitate in idipsum.
* Nolite sperare in iniquitate, & rapinas 11
nolite concupiscere: diuitiæ si affluant, noli-
te cor apponere.
* Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, 12
quia potestas Dei est, * & tibi Domine mi- 13
sericordia: " quia tu reddes vnicuique iuxta
opera sua.

" Mat. 16. d. 27. Ro. 2. b. 6. 1. cor. 3. b. 8. Gal. 6. b. 5.

Psalmus Dauid,
Cum esset in deserto Idumææ. 1
(1. *Reg.* 22. 5.) LXII.

DEus Deus meus ad te de luce vigilo. 2
Sitiuit in te anima mea, quàm multipli- A
citer tibi caro mea.
* In terra deserta, & inuia, & inaquosa: sic 3
in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem
tuam, & gloriam tuam.
* Quoniam melior est misericordia tua su- 4
per vitas: labia mea laudabunt te.
* Sic benedicam te in vita mea: & in no- 5
mine tuo leuabo manus meas.
* Sicut adipe & pinguedine repleatur ani- 6
ma mea: & labijs exultationis laudabit os
meum.
* Si memor fui tui super stratum meum, in 7
matutinis meditabor in te: * quia fuisti adiu- 8
tor meus. C
Et in velamento alarum tuarum exultabo,
* adhæsit anima mea post te: me suscepit 9
dextera tua.
* Ipsi vero in vanum quæsierunt animã 10
meam, introibunt in inferiora terræ: * tradẽ- 11
tur in manus gladij, partes vulpium erunt.
* Rex vero lętabitur in Deo, laudabuntur 12
omnes qui iurant in eo: quia obstructum est
os loquentium iniqua.

In finem.
Psalmus Dauid. LXIII. 1

EXaudi Deus orationem meam, cum de- 2
precor: à timore inimici eripe animam A
meam.
* Protexisti me à conuentu malignãtium: 3
à multitudine operantium iniquitatem.
* Quia exacuerunt vt gladium linguas 4
suas: intenderunt arcum rem amaram, * vt 5
sagittent in occultis immaculatum.
* Subito sagittabunt eum, & non time- 6
bunt: firmauerunt sibi sermonem nequam.
Narrauerunt vt absconderent laqueos: di-
xerunt: Quis videbit eos?
7 * Scrutati sunt iniquitates: defecerunt
B scrutantes scrutinio.
8 Accedet homo ad cor altum: * & exaltabi-
tur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eo-
9 rum: * & infirmatæ sunt contra eos linguæ
eorum.
Conturbati sunt omnes, qui videbant eos:
10 * & timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei: & facta
eius intellexerunt.
11 * Lætabitur iustus in Domino, & sperabit
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus Dauid,
1 Canticum Hieremiæ, & Ezechie-
lis populo transmigrationis,
cum inciperent exire.
LXIV.

2 TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi
A reddetur votum in Ierusalem.
3 * Exaudi orationem meam: ad te omnis
caro veniet.
4 * Verba iniquorũ preualuerunt super nos:
& impietatibus nostris tu propitiaberis.
5 * Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: in-
habitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum
6 est templum tuum, * mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus salutaris noster: spes om-
nium finium terræ, & in mari longe.
7 * Præparans montes in virtute tua, accin-
8 ctus potentia: * qui conturbas profundum
maris sonum fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, * & timebunt qui ha-
bitant terminos à signis tuis: exitus matuti-
ni, & vespere delectabis.
10 * Visitasti terram, & inebriasti eam: mul-
tiplicasti locupletare eam.
C Flumen Dei repletum est aquis, parasti
cibum illorum: quoniam ita est præparatio
eius.
11 * Riuos eius inebria, multiplica genimi-
na eius: in stillicidijs eius lætabitur germi-
nans.
12 * Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:
& campi tui replebuntur vbertate.
13 * Pinguescent speciosa deserti: & exulta-
tione colles accingentur.
14 * Induti sunt arietes ouium, & valles abun-
dabunt frumento: clamabunt, etenim hym-
num dicent.
In finem.
1 Canticum Psalmi resurrectionis.
LXV.

2 IVbilate Deo omnis terra, * psalmum dici-
A te nomini eius: date gloriam laudi eius.
* Di-

* Dicite Deo quàm terribilia sunt opera 3
tua Domine? in multitudine virtutis tuæ
mentientur tibi inimici tui.
* Omnis terra adoret te, & psallat tibi: 4
psalmum dicat nomini tuo.
* Venite, & videte opera Dei: terribilis in 5
consilijs super filios hominum.
* Qui conuertit mare in aridam, in flumi- 6
ne pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
* Qui dominatur in virtute sua in æternũ, 7
oculi eius super gentes respiciunt: qui exa- B
sperant non exaltentur in semetipsis.
* Benedicite Gentes Deum nostrum: & au- 8
ditam facite vocem laudis eius.
* Qui posuit animam meam ad vitam: & 9
non dedit in commotionem pedes meos.
* Quoniam probasti nos Deus: igne nos 10
examinasti, sicut examinatur argentum.
* Induxisti nos in laqueum, posuisti tribu- 11
lationes in dorso nostro: * imposuisti ho- 12
mines super capita nostra. C
Trãsiuimus per ignem, & aquam: & edu-
xisti nos in refrigerium.
* Introibo in domum tuam in holocau- 13
stis: reddam tibi vota mea, * quæ distinxe- 14
runt labia mea.
Et locutum est os meũ, in tribulatione mea.
* Holocausta medullata offeram tibi cum 15
incenso arietum: offeram tibi boues cum
hircis.
* Venite, audite, & narrabo, omnes qui ti- 16
metis Deum: quanta fecit animæ meæ. C
* Ad ipsum ore meo clamaui; & exaltaui 17
sub lingua mea.
* Iniquitatem si aspexi in corde meo: non 18
exaudiet Dominus.
* Propterea exaudiuit Deus: & attendit 19
voci deprecationis meæ.
* Benedictus Deus, qui non amouit ora- 20
tionem meam: & misericordiam suam à me.

In finem.
In hymnis, Psalmus Cantici Dauid. 1

LXVI.

DEus misereatur nostri, & benedicat no- 2
bis: illuminet vultum suum super nos, A
& misereatur nostri.
* Vt cognoscamus in terra viam tuam: in 3
omnibus gentibus salutare tuum.
* Confiteantur tibi populi Deus: confi- 4
teantur tibi populi omnes.
* Lætentur, & exultent gentes: quoniam 5
iudicas populos in æquitate, & gentes in ter-
ra dirigis.
* Confiteantur tibi populi Deus: confi- 6
teantur tibi populi omnes: * terra dedit fru- 7
ctum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster, * bene- 8
dicat nos Deus: & metuant eum omnes fi-
nes terræ.

In finem,
1 Psalmus Cantici ipsi Dauid.

LXVII.

2 EXurgat Deus, & dissipentur inimici eius:
A & fugiant qui oderunt eum, à facie eius.
3 * Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit
cera à facie ignis, sic pereant peccatores à fa-
cie Dei.
4 * Et iusti epulentur, & exultent in conspe-
ctu Dei: & delectentur in lætitia.
5 * Cantate Deo, psalmum dicite nomini
eius: iter facite ei, qui ascendit super occa-
sum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu eius, turbabuntur
6 à facie eius, * patris orphanorum, & iudicis
viduarum.
7 Deus in loco sancto suo: * Deus, qui inha-
bitare facit vnius moris in domo.
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter
eos, qui exasperãt: qui habitant in sepulchris.
8 * Deus cum egredereris in conspectu po-
puli tui, cum pertransires in deserto:
9 * Terra mota est, etenim cęli distillauerunt
à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.
10 * Pluuiam voluntariam segregabis Deus
B hereditati tuæ: & infirmata est, tu vero per-
fecisti eam.
11 * Animalia tua habitabunt in ea: parasti
in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 * Dominus dabit verbum euangelizanti-
bus: virtute multa.
13 * Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei
domus diuidere spolia.
14 * Si dormiatis inter medios cleros, pennæ
columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi
eius in pallore auri.
15 * Dum discernit cęlestis reges super eam,
16 niue dealbabuntur in Selmon: * mons Dei,
mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis? * vt quid
suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habi-
tare in eo: etenim Dominus habitabit finem.
18 * Currus Dei decem millibus multiplex,
millia lætantium: Dominus in eis in Sina in
sancto.
19 * Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem:
accepisti dona in hominibus:
C Etenim non credentes: inhabitare Domi-
num Deum.
20 * Benedictus Dominus die quotidie: pro-
sperum iter faciet nobis Deus salutarium no-
strorum.
21 * Deus noster, Deus saluos faciendi: & Do-
mini Domini exitus mortis.
22 * Verumtamen Deus confringet capita
inimicorum suorũ: verticem capilli peram-
bulantium in delictis suis.
23 * Dixit Dominus: Ex Basan conuertam:
con-

conuertam in profundum maris:
* Vt intingatur pes tuus in sanguine: lin- 24
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
* Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus 25
Dei mei: regis mei, qui est in sancto.
* Præuenerunt principes coniuncti psal- 26
lentibus, in medio iuuencularum tympani-
striarum.
* In ecclesijs benedicite Deo Domino, de 27
fontibus Israel.
* Ibi Beniamin adolescentulus, in mentis 28
excessu. D
Principes Iuda, duces eorum: principes
Zabulon, principes Nephthali.
* Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc 29
Deus, quod operatus es in nobis.
* A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent 30
reges munera.
* Increpa feras arundinis, cõgregatio tau- 31
rorum in vaccis populorum: vt excludant
eos, qui probati sunt argento.
Dissipa gẽtes, quæ bella volunt: *venient 32
legati ex Aegypto: Aethiopia pręueniet ma-
nus eius Deo.
* Regna terræ, cantate Deo: psallite Do- 33
mino: psallite Deo, * qui ascendit super cę- 34
lum cęli, ad Orientem.
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, *da- 35
te gloriam Deo super Israel, magnificentia
eius, & virtus eius in nubibus.
* Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Is- 36
rael ipse dabit virtutem, & fortitudinem ple-
bi suæ: benedictus Deus.

In finem, pro ijs, qui commutabuntur, 1
Dauid. LXVIII.

SAluum me fac Deus: quoniam intraue- 2
runt aquæ vsque ad animam meam. A
* Infixus sum in limo profundi: & non est 3
substantia.
Veni in altitudinem maris: & tempestas
demersit me.
* Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fau- 4
ces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in
Deum meum.
* Multiplicati sunt super capillos capitis 5
mei, qui oderunt me gratis.
Cõfortati sũt qui persecuti sũt me inimici
mei iniustè: quæ nõ rapui, tunc exoluebam.
* Deus tu scis insipientiam meam: & deli- 6
cta mea à te non sunt abscondita.
* Non erubescant in me, qui expectant te 7
Domine: Domine virtutum.
Non confundantur super me qui quęrunt
te: Deus Israel.
* Quoniam propter te sustinui oppro- 8
brium: operuit confusio faciem meam. B
* Extraneus factus sum fratribus meis: & 9
peregrinus filijs matris meæ.
* Quoniam zelus domus tuæ comedit me: 10
& " opprobria exprobrantium tibi, cecide-
runt super me. " Io. 2. d. 17. Ro. 15. a. 3.
11 * Et operui in ieiunio animam meam: &
factum est in opprobrium mihi.
12 * Et posui vestimentum meum cilicium:
& factus sum illis in parabolam.
13 * Aduersum me loquebantur, qui sedebant
in porta: & in me psallebant, qui bibebant
vinum.
14 * Ego vero orationem meam ad te Domi-
ne: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi
me: in veritate salutis tuæ.
15 * Eripe me de luto, vt non infigar: libera
me ab ijs, qui oderunt me, & de profundis
aquarum.
16 * Non me demergat tempestas aquæ, ne-
que absorbeat me profundum: neque vrgeat
super me puteus os suum.
17 * Exaudi me Domine, quoniam benigna
est misericordia tua: secundum multitu-
dinem miserationum tuarum respice in me.
18 * Et ne auertas faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 * Intende animæ meæ, & libera eam: pro-
C pter inimicos meos eripe me.
20 * Tu scis improperium meum: & confusio-
nem meam, & reuerentiam meam.
21 * In conspectu tuo sunt omnes, qui tribu-
lant me: improperium expectauit cor
meum, & miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, & non
fuit: & qui consolaretur, & non inueni:
22 * " Et dederunt in escam meam fel: & in " Ma. 27. f. 82.
siti mea potauerunt me aceto.
23 * Fiat mensa eorum coram ipsis in la-
queum: & in retributiones, & in scandalum.
24 * Obscurentur oculi eorum ne videant: &
dorsum eorum semper incurua.
25 * Effunde super eos iram tuam: & furor
iræ tuæ comprehendat eos.
26 * " Fiat habitatio eorum deserta: & in ta- " Act. 1. d. 20.
bernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 * Quoniam quem tu percussisti, persecuti
sunt: & super dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 * Appone iniquitatem super iniquitatem
D eorum: & non intrent in iustitiam tuam.
29 * Deleantur de Libro viuentium, & cum
iustis non scribantur.
30 * Ego sum pauper, & dolens: salus tua
Deus suscepit me.
31 * Laudabo nomen Dei cum cantico: &
magnificabo eum in laude:
32 * Et placebit Deo super vitulum nouel-
lum: cornua producentem, & vngulas.
33 * Videant pauperes, & lætentur: quærite
Deum, & viuet anima vestra:
34 * Quoniam exaudiuit pauperes Dominus:
& vinctos suos non despexit.

* Lau-

* Laudent illum cœli, & terra: mare, & 35
omnia reptilia in eis.
* Quoniam Deus saluam faciet Sion: & 36
ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi: & hereditate acquirent eam.
* Et semen seruorum eius possidebit eam: 37
& qui diligunt nomẽ eius habitabunt in ea.

In finem, Psalmus Dauid. 1
In rememorationem, quòd saluum fecerit eum Dominus. LXIX.

DEus in adiutorium meum intende: Do- 2
mine ad adiuuandum me festina. A
* Confundantur, & reuereantur: qui quæ- 3
runt animam meam:
* Auertantur retrorsum, & erubescant, qui 4
volunt mihi mala:
Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge,
* Exultent, & lętentur in te omnes, qui 5
quærunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
* Ego vero egenus, & pauper sum: Deus 6
adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

Psalmus Dauid. 1
Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

IN te Domine speraui, non confundar in A
æternum: *in iustitia tua libera me, & eri- 2
pe me.
Inclina ad me aurem tuam: & salua me.
* Esto mihi in Deum protectorem, & in 3
locum munitum: vt saluum me facias:
Quoniam firmamentum meum: & refugium meum es tu.
* Deus meus eripe me de manu peccato- 4
ris, & de manu contra legẽ agentis, & iniqui:
* Quoniam tu es patientia mea Domine: 5
Domine spes mea à iuuentute mea.
* In te confirmatus sum ex vtero: de ven- 6
tre matris meæ tu es protector meus. B
In te cantatio mea semper: *tamquã pro- 7
digiũ factus sum multis, & tu adiutor fortis.
* Repleatur os meum laude, vt cantem 8
gloriam tuam: tota die magnitudinem tuã.
* Ne proijcias me in tempore senectutis: 9
cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
* Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui 10
custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum.
* Dicentes: Deus dereliquit eum, persequi- 11
mini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
* Deus ne elongeris à me: Deus meus in 12
auxilium meum respice.
* Confundantur, & deficiant detrahentes 13
C animæ meæ: operiantur confusione, & pudore, qui quærunt mala mihi.
14 * Ego autem semper sperabo: & adijciam super omnem laudem tuam.
15 * Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
16 Quoniam non cognoui litteraturam, * introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
17 * Deus docuisti me à iuuentute mea, & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 * Et vsque in senectam, & senium: Deus ne derelinquas me.
Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est:
19 Potentiam tuam, *& iustitiam tuam Deus
D vsq; in altissima, quæ fecisti magnalia: Deus quis similis tibi?
20 * Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & malas: & conuersus viuificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me.
21 * Multiplicasti magnificentiam tuam: & conuersus consolatus es me.
22 * Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23 * Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: & anima mea, quam redemisti.
24 * Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam, cum confusi, & reueriti fuerint, qui quærunt mala mihi.

Psalmus.
1 In Salomonem. LXXI.

2 DEus iudicium tuum regi da: & iustitiam
A tuam filio regis:
Iudicare populum tuum in iustitia: & pauperes tuos in iudicio.
3 * Suscipiant montes pacem populo: & colles iustitiam.
4 * Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 * Et permanebit cum Sole, & ante Lunam in generatione, & generationem.
6 * Descendet sicut pluuia in vellus: & sicut
B stillicidia stillantia super terram.
7 * Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
8 * Et dominabitur à mari vsq; ad mare: & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
9 * Coram illo procident Aethiopes: & inimici eius terram lingent:
10 * Reges Tharsis, & insulæ munera offerẽt: reges Arabum, & Saba dona adducent.
11 * Et adorabunt eum omnes reges terræ:
C omnes gentes seruient ei.
12 * Quia liberabit pauperem à potente: & pauperem, cui non erat adiutor.

* Parcet

* Parcet pauperi & inopi:& animas pau- 13
perum saluas faciet.
* Ex vsuris, & iniquitate redimet animas 14
eorũ:& honorabile nomẽ eorum coram illo.
* Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, 15
& adorabunt de ipso semper, tota die bene-
dicent ei.
* Et erit firmamentum in terra in summis 16
montium, superextolletur super Libanum D
fructus eius: & florebunt de ciuitate, sicut
fænum terræ.
* Sit nomen eius benedictum in sæcula, 17
ante solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus ter-
ræ, omnes gentes magnificabunt eum.
* Benedictus Dominus Deus Israel, qui 18
fecit mirabilia solus.
* Et benedictum nomen maiestatis eius in 19
æternum: & replebitur maiestate eius om-
nis terra: fiat, fiat.
* Defecerunt laudes Dauid filij Iesse. 20

Psalmus Asaph. LXXII. 1

QVam bonus Israel Deus his: qui recto A
sunt corde.
* Mei autem penè moti sunt pedes: penè 2
effusi sunt gressus mei.
* Quia zelaui super iniquos: pacem pec- 3
catorum videns.
* Quia non est respectus morti eorum, & 4
firmamentum in plaga eorum.
* In labore hominum non sunt: & cum 5
hominibus non flagellabuntur.
* Ideo tenuit eos superbia: operti sunt ini- 6
quitate & impietate sua. B
* Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum: 7
transierunt in affectum cordis.
* Cogitauerunt,& locuti sunt nequitiam: 8
iniquitatem in excelso locuti sunt.
* Posuerunt in cœlum os suum: & lingua 9
eorum transiuit in terra.
* Ideo conuertetur populus meus hic: & 10
dies pleni inuenientur in eis.
* Et dixerunt: Quomodo scit Deus: & si 11
est scientia in excelso?
* Ecce ipsi peccatores,& abundantes in sę- 12
culo, obtinuerunt diuitias.
* Et dixi: Ergo sine causa iustificaui cor 13
meum,& laui inter innocentes manus meas:
* Et fui flagellatus tota die, & cogitatio 14
mea in matutinis.
* Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem 15
filiorum tuorum reprobaui. C
* Existimabam, vt cognoscerem hoc, la- 16
bor est ante me:
* Donec intrem in Sanctuarium Dei: & 17
intelligam in nouissimis eorum.
* Verumtamen propter dolos posuisti eis: 18
deiecisti eos, dum alleuarentur.

19 * Quomodo facti sunt in desolationem,
subito defecerunt: perierunt propter iniqui-
tatem suam.
20 * Velut somnium surgentium Domine in
ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum
rediges.
21 * Quia inflammatum est cor meum,& re-
22 nes mei commutati sunt: * & ego ad nihi-
lum redactus sum, & nesciui.
23 * Vt iumentum factus sum apud te:& ego
semper tecum.
24 * Tenuisti manum dexteram meam: & in
D voluntate tua deduxisti me, & cum gloria
suscepisti me.
25 * Quid enim mihi est in cœlo? & à te quid
volui super terram?
26 * Defecit caro mea, & cor meum: Deus
cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 * Quia ecce,qui elongant se à te, peribunt:
perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
28 * Mihi autem adhærere Deo bonum est:
ponere in Domino Deo spem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas:
in portis filij Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

A VT quid Deus repulisti in finem: iratus
est furor tuus super oues pascuæ tuæ?
2 * Memor esto congregationis tuæ: quam
possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ: mons
Sion, in quo habitasti in eo.
3 * Leua manus tuas in superbias eorum in
finem: quanta malignatus est inimicus in
sancto?
4 * Et gloriati sunt, qui oderunt te: in me-
dio solemnitatis tuæ.
5 Posuerunt signa sua,signa: *& non cogno-
uerunt sicut in exitu super summum.
6 Quasi in silua lignorum securibus * exci-
derunt ianuas eius in idipsum: in securi, &
ascia deiecerunt eam.
7 * a Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in a 4.Re.25.
terra polluerũt tabernaculum nominis tui. c.9.
8 * Dixerunt in corde suo cognatio eorum
B simul: quiescere faciamus omnes dies festos
Dei à terra.
9 * Signa nostra non vidimus, iam non est
propheta: & nos non cognoscet amplius.
10 * Vsquequo Deus improperabit inimicus:
irritat aduersarius nomen tuum in finem?
11 * Vt quid auertis manum tuam, & dexte-
ram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12 * a Deus autem rex noster ante sęcula:ope- a Luc.1.g.
ratus est salutem in medio terræ. 70.
13 * Tu confirmasti in virtute tua mare:con-
C tribulasti capita draconum in aquis.
14 * Tu confregisti capita draconis: dedisti
eum escam populis Æthiopum.

* Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu sic- 15
casti fluuios Ethan.
* Tuus est dies, & tua est nox: tu fabrica- 16
tus es auroram, & solem.
* Tu fecisti omnes terminos terræ: æsta- 17
tem & ver tu plasmasti ea.
* Memor esto huius, inimicus impropera- 18
uit Domino: & populus insipiens incitauit
nomen tuum.
* Ne tradas bestijs animas confitentes ti- 19
bi: & animas pauperum tuorum ne obliui- D
scaris in finem.
* Respice in testamentum tuum: quia re- 20
pleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus
iniquitatum.
* Ne auertatur humilis factus confusus: 21
pauper, & inops laudabunt nomen tuum.
* Exurge Deus, iudica causam tuam: me- 22
mor esto improperiorum tuorum, eorum
quæ ab insipiente sunt tota die.
* Ne obliuiscaris voces inimicorum tuo- 23
rum: superbia eorum, qui te oderunt, ascen-
dit semper.

In finem,
Ne Corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. 1
LXXIV.

COnfitebimur tibi Deus: confitebimur, 2
& inuocabimus nomen tuum.
Narrabimus mirabilia tua: * cum accepe- 3
ro tempus, ego iustitias iudicabo.
* Liquefacta est terra, & omnes, qui habi- 4
tant in ea: ego confirmaui columnas eius,
* Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & de- 5
linquentibus: Nolite exaltare cornu:
* Nolite extollere in altũ cornu vestrum: 6
nolite loqui aduersus Deum iniquitatem.
* Quia neque ab Oriente, neque ab Occi- 7
dente, neque à desertis montibus: quoniam B
* Deus iudex est. 8
Hunc humiliat, & hunc exaltat: * quia ca- 9
lix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen
fæx eius non est exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.
* Ego autem annunciabo in sæculum: 10
cantabo Deo Iacob.
* Et omnia cornua peccatorum confrin- 11
gam: & exaltabuntur cornua iusti.

In finem, in Laudibus, 1
Psalmus Asaph.
Canticum ad Assyrios. LXXV.

NOtus in Iudæa Deus: in Israel ma- 2
gnum nomen eius. A
* Et factus est in pace locus eius: & habi- 3
tatio eius in Sion.
* Ibi confregit potentias arcuum: scutum, 4
gladium, & bellum.
* Illuminans tu mirabiliter à montibus 5
6 æternis: * turbati sunt omnes insipientes
corde.
B Dormierunt somnum suũ: & nihil inuene-
runt omnes viri diuitiarum in manibus suis.
7 * Ab increpatione tua Deus Iacob dormi-
tauerunt: qui ascenderunt equos.
8 * Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex
tunc ira tua.
9 * De cœlo auditum fecisti iudicium: terra
tremuit, & quieuit.
10 * Cum exurgeret in iudicium Deus, vt sal-
C uos faceret omnes mansuetos terræ.
11 * Quoniam cogitatio hominis confitebi-
tur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum
agent tibi.
12 * Vouete, & reddite Domino Deo vestro:
omnes qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili * & ei, qui aufert spiritum prin-
cipium: terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun,
Psalmus Asaph. LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui: voce
A mea ad Deum, & intendit mihi.
3 * In die tribulationis meæ Deum exquisi-
ui manibus meis nocte contra eum: & non
sum deceptus.
4 Renuit consolari anima mea, * memor fui
Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: &
defecit spiritus meus.
5 * Anticipaueruut vigilias oculi mei: tur-
batus sum, & non sum locutus.
6 * Cogitaui dies antiquos: & annos æter-
nos in mente habui.
7 * Et meditatus sum nocte cum corde meo,
B & exercitabar, & scopebam spiritum meum.
8 * Numquid in æternum proijciet Deus:
aut non apponet, vt complacitior sit adhuc?
9 * Aut in finem misericordiam suam ab-
scindet, à generatione in generationem?
10 * Aut obliuiscetur misereri Deus? aut con-
tinebit in ira sua misericordias suas?
11 * Et dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dexte-
ræ Excelsi.
12 * Memor fui operum Domini: quia me-
C mor ero ab initio mirabilium tuorum.
13 * Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in adinuentionibus tuis exercebor.
14 * Deus in sancto in via tua: quis Deus ma-
15 gnus sicut Deus noster? * tu es Deus, qui fa-
cis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam:
16 * redemisti in brachio tuo populum tuum,
filios Iacob, & Ioseph.
17 * Viderũt te aquæ Deus, viderunt te aquæ:
& timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.
18 * Multitudo sonitus aquarum: vocem de-
derunt nubes.
19 Etenim sagittæ tuæ transeunt: * vox to-
nitrui tui in rota.

Illu-

Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ:
commota eſt, & contremuit terra.
* In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis 20
multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
" Exod. 34 c. 19. * " Deduxiſti ſicut oues populum tuum, 21
in manu Moyſi, & Aaron.

Intellectus Aſaph. 1
LXXVII.

ATtendite popule meus legem meam: A
inclinate aurem veſtram in verba oris
mei.
* Aperiam in parabolis os meum: loquar 2
propoſitiones ab initio.
* Quanta audiuimus, & cognouimus ea: 3
& patres noſtri narrauerunt nobis.
* Non ſunt occultata à filijs eorum: in ge- 4
neratione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius:
& mirabilia eius quæ fecit.
* Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob: & 5
legem poſuit in Iſrael.
Quanta mandauit patribus noſtris nota
facere ea filijs ſuis: * vt cognoſcat genera- 6
tio altera.
Filii qui naſcentur, & exurgent: & nar-
rabunt filijs ſuis.
* Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & non 7
obliuiſcantur operum Dei: & mandata eius
exquirant.
* Ne fiant ſicut patres eorum: generatio 8
praua, & exaſperans.
Generatio quæ non direxit cor ſuum: &
non eſt creditus cum Deo ſpiritus eius.
* Filij Ephrem intendentes: & mittentes 9
arcum: conuerſi ſunt in die belli. B
* Non cuſtodierunt teſtamentum Dei: & 10
in lege eius noluerunt ambulare.
* Et obliti ſunt benefactorum eius: & mi- 11
rabilium eius, quæ oſtendit eis.
* Coram patribus eorum fecit mirabilia 12
in terra Aegypti, in campo Taneos.
" Exod. 14 c. 21. * " Interrupit mare, & perduxit eos: & ſta- 13
tuit aquas quaſi in vtre.
* Et deduxit eos in nube diei: & tota no- 14
cte in illuminatione ignis.
" Exod. 17 b. 6. Pſ. 104. d. 38. * " Interrupit petram in eremo: & adaqua- 15
uit eos, velut in abyſſo multa.
* Et eduxit aquam de petram: & deduxit 16
tamquam flumina aquas.
* Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in irã 17
excitauerunt Excelſum in inaquoſo.
* Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis: 18
vt peterent eſcas animabus ſuis.
* Et male locuti ſunt de Deo: dixerunt: 19
Numquid poterit Deus parare menſam in C
deſerto?
* Quoniam percuſſit petram, & fluxe- 20
runt aquæ: & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare: aut pa-
rare menſam populo ſuo?
21 * " Ideo audiuit Dñs, & diſtulit: & ignis ac- " Nu. 11. a. 2.
cenſus eſt in Iacob, & ira aſcendit in Iſrael:
22 * Quia non crediderunt in Deo: nec ſpe-
rauerunt in ſalutari eius.
23 * Et mandauit nubibus deſuper: & ianuas
cœli aperuit.
24 * " Et pluit illis manna ad manducandum: " Exod. 16 a. 4.
& panem cœli dedit eis.
25 * " Panem Angelorum manducauit homo: " Nu. 11. b. 7. Io. 6. d. 31. 1. Cor. 10. a. 3.
cibaria miſit eis in abundantia.
26 * " Tranſtulit Auſtrum de cœlo: & indu-
xit in virtute ſua Africum.
27 * " Et pluit ſuper eos ſicut puluerẽ carnes: " Nu. 11 g. 31.
& ſicut arenam maris volatilia pennata.
28 * Et ceciderunt in medio caſtrorum eo-
rum: circa tabernacula eorum.
29 * Et manducauerunt, & ſaturati ſunt ni-
D mis, & deſiderium eorum attulit eis: * non
30 ſunt fraudati à deſiderio ſuo.
" Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum: " Nu. 11. g. 33.
31 & ira Dei aſcendit ſuper eos.
Et occidit pingues eorum: & electos Iſrael
impediuit.
32 * In omnibus his peccauerunt adhuc: &
non crediderunt in mirabilibus eius.
33 * Et defecerunt in vanitate dies eorum: &
anni eorum cum feſtinatione.
34 * Cum occideret eos, quærebant eum: &
reuertebantur, & diluculo veniebant ad eũ.
35 * Et rememorati sũt quia Deus adiutor eſt
eorũ: & Deus excelſus redemptor eorũ eſt.
36 * Et dilexerunt eum in ore ſuo: & lingua
ſua mentiti ſunt ei.
37 * Cor autem eorum non erat rectum cum
eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamẽto eius.
38 * Ipſe autem eſt miſericors, & propitius
fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos.
Et abundauit, vt auerteret iram ſuam: &
non accendit omnem iram ſuam:
39 * Et recordatus eſt, quia caro ſunt: ſpiritus
vadens, & non rediens.
40 * Quoties exacerbauerunt eum in deſerto:
in iram concitauerunt eum in inaquoſo?
41 * Et conuerſi ſunt, & tentauerunt Deum:
& ſanctum Iſrael exacerbauerunt.
42 * Non ſunt recordati manus eius: die, qua
redemit eos de manu tribulantis.
43 * Sicut poſuit in Aegypto ſigna ſua: &
E prodigia ſua in campo Taneos.
44 * " Et conuertit in ſanguinem flumina eo- " Exod. 7. d. 20.
rum, & imbres eorum, ne biberent.
45 * " Miſit in eos cœnomyiam, & comedit " Exod. 8. a. 6 f. 24.
eos: & ranam, & diſperdidit eos.
46 * " Et dedit ærugini fructus eorum: & la- " Exod 10. c. 15.
bores eorum locuſtæ.
47 * " Et occidit in grandine vineas eorum: " Exod. 9. f. 25.
& moros eorum in pruina.
48 * Et tradidit grandini iumenta eorum: &
poſſeſſionem eorum igni.

* Misit in eos iram indignationis suę, indi- 49
gnationem, & iram, & tribulationem: im-
missiones per angelos malos.
* Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit 50
à morte animabus eorum: & iumenta eorum F
in morte conclusit.
u Exod. 12. d. 29.
* u Et percussit omne primogenitum in 51
terra Aegypti: primitias omnis laboris eo-
rum in tabernaculis Cham.
* Et abstulit sicut oues populum suum: & 52
perduxit eos tamquam gregem in deserto.
u Exod. 14 c. 27.
* u Et deduxit eos in spe, & non timuerũt: 53
& inimicos eorum operuit mare.
* Et induxit eos in montẽ sanctificationis 54
suæ: montem, quem acquisiuit dextera eius.
u Ios 13. b. b. 8.
u Et eiecit à facie eorum Gentes: & sorte
diuisit eis terram in funiculo distributionis.
* Et habitare fecit in tabernaculis eorum: 55
tribus Israel.
* Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deũ 56
excelsum: & testimonia eius nõ custodierũt.
* Et auerterunt se, & non seruauerunt pa- 57
ctum: quemadmodum patres eorum, & con-
uersi sunt in arcum prauum.
* In iram concitauerunt eum in collibus 58
suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem
eum prouocauerunt.
* Audiuit Deus, & spreuit: & ad nihilum 59
redegit valde Israel.
u 1. Reg. 4. a. 2. Ier. 7. b. 11.
* u Et repulit tabernaculum Silo, taberna- 60
culum suum: vbi habitauit in hominibus.
* Et tradidit in captiuitatem virtutẽ eo- 61
rũ: & pulchritudinẽ eorũ in manus inimici.
* Et conclusit in gladio populum suum: 62
& hereditatem suam spreuit.
* Iuuenes eorum comedit ignis: & virgi- 63
nes eorum non sunt lamentatæ.
* Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: 64
& viduæ eorum non plorabuntur.
* Et excitatus est, tamquam dormiẽs, Do- 65
minus: tamquam potens crapulatus à vino.
* Et percussit inimicos suos in posteriora: 66
opprobrium sempiternum dedit illis.
* Et repulit tabernaculum Ioseph: & tri- 67
bum Ephraim non elegit:
* Sed elegit tribum Iuda, montem Sion, 68
quem dilexit.
* Et ædificauit sicut vnicornium sanctifi- 69
cium suum in terra, quã fundauit in sæcula.
* Et elegit Dauid seruum suum, & sustulit 70
eum de egregibus ouium: de post fætantes
accepit eum.
* Pascere Iacob seruum suum, & Israel 71
hereditatem suam.
* Et pauit eos in innocentia cordis suis: & 72
in intellectibus manuũ suarum deduxit eos.

Psalmus Asaph. LXXVIII. 1

DEus venerũt Gentes in hereditatẽ tuã, A
polluerũt templum sanctũ tuum: po-
suerunt Ierusalem in pomorum custodiam.
2 * Posuerunt morticina seruorum tuorum,
escas volatilibus cœli: carnes sanctorum tuo-
rum bestijs terræ.
3 * Effuderunt sanguinem eorum, tam-
quam aquam, in circuitu Ierusalem: & non
erat, qui sepeliret.
4 * Facti sumus opprobrium vicinis nostris:
subsannatio, & illusio his, qui in circuitu
B nostrò sunt.
5 * Vsquequo Domine irasceris in finem:
accendetur velut ignis zelus tuus?
6 * u Effunde iram tuam in Gentes, quæ te u Ier. 10. d. 25.
non nouerunt, & in regna, quæ nomen tuũ
non inuocauerunt:
7 * Quia comederunt Iacob: & locum eius
desolauerunt.
8 * u Ne memineris iniquitatum nostrarum u Isa. 64. c. 9.
C antiquarum, citò anticipẽt nos misericordiæ
tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.
9 * Adiuua nos Deus salutaris noster: &
propter gloriam nominis tui Domine libera
nos: & propitius esto peccatis nostris, pro-
pter nomen tuum.
10 * Ne forte dicant in Gentibus: Vbi est
Deus eorum? & innotescat in nationibus co-
ram oculis nostris.
Vltio sanguine seruorum tuorum, qui ef-
11 fusus est: * introeat in conspectu tuo gemi-
D tus compeditorum.
Secundum magnitudiuem brachij tui,
posside filios mortificatorum.
12 * Et redde vicinis nostris septuplum in si-
nu eorum: improperium ipsorum, quòd ex-
probrauerunt tibi Domine.
13 * Nos autem populus tuus, & oues pa-
scuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum:
In generationem, & generationem annun-
ciabimus laudem tuam.

1 In finem, Pro ijs, qui commutabuntur,
testimonium Asaph. Psalmus.
LXXIX.

2 QVi regis Israel, intende: qui deduces ve-
A lut ouem Ioseph.
Qui sedes supes cherubim, manifestare
3 *coram Ephraim, Beniamin, & Manasse.
Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos
facias nos.
4 * Deus conuerte nos: & ostende faciem
tuam, & salui erimus.
5 * Domine Deus virtutum, quousque ira-
sceris super orationem serui tui?
6 * Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
B dabis nobis in lacrymis in mensura?
7 * Posuisti nos in contradictionibus vicinis
nostris: & inimici nostri subsannauerũt nos.
8 * Deus virtutum conuerte nos: & osten-
de faciem tuam: & salui erimus.
9 * Vineam de Aegypto transtulisti: eiecisti
Gentes,

Gentes, & plantasti eam .
* Dux itineris fuisti in conspectu eius:plā- 10
tasti radices eius, & impleuit terram . C
* Operuit montes vmbra eius: & arbusta 11
eius cedros Dei .
* Extendit palmites suos vsque ad mare: 12
& vsque ad flumen propagines eius.
* Vt quid destruxisti maceriā eius: & vin- 13
demiant omnes, qui prætergrediuntur viam?
* Exterminauit eam aper de silua: & sin- 14
gularis ferus depastus est eam .
* Deus virtutum conuertere: respice de 15
cœlo, & vide, & visita vineam istam .
* Et perfice eam, quam plantauit dextera 16
tua: & super filium hominis, quem confir- D
masti tibi.
* Incensa igni,& suffossa: ab increpatione 17
vultus tui peribunt.
* Fiat manus tua super virum dexteræ 18
tuæ: & super filium hominis, quem confir-
masti tibi.
* Et non discedimus à te, viuificabis nos: 19
& nomen tuum inuocabimus.
* Domine Deus virtutum conuerte nos:
& ostende faciem tuam, & salui erimus.

In finem,
Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph. 1
LXXX.

EXultate Deo adiutori nostro: iubilate 2
Deo Iacob: A
* Sumite psalmum,& date tympanū; psal- 3
terium iucundum cum cithara.
* Buccinate in Neomenia tuba: in insigni 4
die solemnitatis vestræ:
* Quia præceptum in Israel est: & iudi- 5
cium Deo Iacob.
ǁ Gen. 41. f.29. * ǁ Testimonium in Ioseph posuit illud, 6
cum exiret de Terra Aegypti: linguam,
quam non nouerat, audiuit.
* Diuertit ab oneribus dorsum eius: ma- 7
nus eius in cophino seruierunt. B
* In tribulatione inuocasti me,& liberaui 8
te: exaudiui te in abscondito tempestatis:
ǁ Exo. 17. b.5. ǁ probaui te apud aquam contradictionis.
ǁ Exo. 20. a.2. * ǁ Audi populus meus, & contestabor te: 9
Israel si audieris me, *non erit in te deus re- 10
cens, neque adorabis deum alienum.
* Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui 11
eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum, C
& implebo illud.
* Et non audiuit populus meus vocem 12
meam: & Israel non intendit mihi.
ǁ Act. 14. c.16. * ǁ Et dimisi eos secundum desideria cor- 13
dis eorum, ibunt in adiuentionibus suis.
ǁ Baruc. 3. e.13. * ǁ Si populus meus audisset me: Israel si 14
in vijs meis ambulasset:
* Pro nihilo forsitan inimicos eorum hu- 15
miliassem: & super tribulantes eos misissem D
manum meam.
16 * Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit
tempus eorum in sæcula.
17 * Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de
petra, melle saturauit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXXI.

A DEus stetit in synagoga deorum: in me-
dio autem Deos dijudicat.
2 * Vsquequo iudicatis iniquitatem: & fa-
cies peccatorum sumitis?
3 * Iudicate egeno, & pupillo: humilem, &
pauperem iustificate.
4 * ǁ Eripite pauperem: & egenum de ma- ǁ Prou. 24. a.11.
nu peccatoris liberate.
5 * Nescierunt, neque intellexerunt, in te-
B nebris ambulant: mouebuntur omnia fun-
damenta terræ.
6 * ǁ Ego dixi: Dij estis, & filij excelsi om- ǁ Ioan. 10. g.34.
nes.
7 * Vos autem sicut homines moriemini: &
sicut vnus de principibus cadetis.
8 * Surge Deus, iudica terram: quoniam tu
hereditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Psalmi Asaph. LXXXII.

2 DEus, quis similis erit tibi? ne taceas, ne-
A que compescaris Deus.
3 * Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: &
qui oderunt te, extulerunt caput.
4 * Super populum tuū malignauerunt con-
siliū: & cogitauerunt aduersus sanctos tuos.
5 * Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de
gente: & nō memoretur nomen Israel vltra.
6 * Quoniā cogitauerunt vnanimiter: simul
B aduersum te testamentum disposuerunt, *ta-
7 bernacula Idumæorum & Ismahelitæ.
8 Moab, & Agareni, *Gebal, & Ammon, &
Amalec: alienigenæ cū habitantibus Tyrū.
9 * Etenim Assur venit cum illis: facti sunt
in adiutorium filijs Lot.
10 * Fac illis sicut Madian, ǁ & Sisaræ; sicut ǁ Iud. 7. g. 22.
Iabin in torrente Cisson. Iud. 4. d. 15
11 * Disperierunt in Endor: facti sunt, vt
stercus terræ.
12 * ǁ Pone principes eorum: sicut Oreb, & ǁ Iud. 7. g. 25.
C Zeb, & Zebee, & Salmana:
13 Omnes principes eorum: * qui dixerunt:
Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.
14 * Deus meus pone illos vt rotam: & sicut
stipulam ante faciem venti.
15 * Sicut ignis, qui comburit siluam: & sicut
flamma comburens montes:
16 * Ita persequeris illos in tempestate tua: &
in ira tua turbabis eos.
17 * Imple facies eorum ignominia: & quæ-
D rent nomen tuum Domine.
18 * Erubescant, & conturbentur in sæculum
sæculi: & confundantur, & pereant.
19 * Et cognoscant, quia nomen tibi Domi-
nus tu solus Altissimus in omni terra.

In finem,
Pro torcularibus filijs Core, Psalmus. 1
LXXXIII.

QVam dilecta tabernacula tua Domine 2
virtutum: *concupiscit, & deficit ani- 3
ma mea in atria Domini. A
Cor meum, & caro mea exultauerunt
in Deum viuum.
* Etenim passer inuenit sibi domum: & 4
turtur nidum sibi, vbi ponat pullos suos.
Altaria tua Domine virtutum: rex meus, B
& Deus meus.
* Beati, qui habitant in domo tua Domi- 5
ne: in sæcula sæculorum laudabunt te.
* Beatus vir, cuius est auxilium abs te: as- 6
censiones in corde suo disposuit, * in valle 7
lacrymarum in loco, quem posuit.
* Etenim benedictionem dabit legislator, 8
ibũt de virtute in virtutem: videbitur Deus C
deorum in Sion.
* Domine Deus virtutum exaudi oratio- 9
nem meam: auribus percipe Deus Iacob.
* Protector noster aspice Deus: & respice 10
in faciem Christi tui:
* Quia melior est dies vna in atrijs tuis 11
super millia.
Elegi abiectus esse in domo Dei mei: ma-
gis quã habitare in tabernaculis peccatorũ.
* Quia misericordiam, & veritatem dili- 12
git Deus: gratiam, & gloriã dabit Dominus.
* Non priuabit bonis eos, qui ambulant 13
in innocentia: Domine virtutum, beatus
homo, qui sperat in te.

In finem, Filijs Core, Psalmus. 1
LXXXIV.

BEnedixisti Domine terram tuam: auer- 2
tisti captiuitatem Iacob. A
* Remisisti iniquitatem plebis tuæ: ope- 3
ruisti omnia peccata eorum.
* Mitigasti omnem iram tuam: auertisti 4
ab ira indignationis tuæ.
* Conuerte nos Deus salutaris noster: & 5
auerte iram tuam à nobis.
* Numquid in æternum irasceris nobis? 6
aut extendes iram tuam à generatione in B
generationem?
* Deus tu conuersus viuificabis nos: & 7
plebs tua lætabitur in te.
* Ostende nobis Domine misericordiam 8
tuam: & salutare tuum da nobis.
* Audiã quid loquatur in me Dñs Deus: 9
quoniam loquetur pacem in plebem suam. C
Et super sanctos suos: & in eos, qui con-
uertuntur ad cor.
* Verũtamen prope timentes eum saluta- 10
re ipsius: vt inhabitet gloria in terra nostra.
* Misericordia, & veritas obuiauerunt si- 11
bi: iustitia, & pax osculatæ sunt.
12 * Veritas de terra orta est: & iustitia de
cœlo prospexit.
13 * Etenim Dominus dabit benignitatem:
D & terra nostra dabit fructum suum.
14 * Iustitia ante eum ambulabit: & ponet
in via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

1 INclina Domine aurem tuam, & exaudi
A me: quoniam inops, & pauper sum ego.
2 * Custodi animam meam, quoniam san-
ctus sum: saluum fac seruum tuum, Deus
meus, sperantem in te.
3 * Miserere mei Domine, quoniam ad te
4 clamaui tota die: * lætifica animã serui tui,
quoniam ad te Dñe animam meam leuaui.
5 * a Quoniã tu Dñe suauis, & mitis: & mul-
tæ misericordiæ omnibus inuocantibus te.
6 * Auribus percipe Domine orationem
B meam: & intende voci deprecationis meæ.
7 * In die tribulationis meæ clamaui ad te:
quia exaudisti me.
8 * Non est similis tui in dijs Domine: &
non est secundum opera tua.
9 * Omnes gentes quascumque fecisti, ve-
nient, & adorabunt coram te Domine: &
glorificabunt nomen tuum.
10 * Quoniam magnus es tu, & faciens mi-
C rabilia: tu es Deus solus.
11 * Deduc me Domine in via tua, & ingre-
diar in veritate tua: lætetur cor meum, vt
timeat nomen tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus meus in
toto corde meo, & glorificabo nomen tuum
in æternum.
13 * Quia misericordia tua magna est super
me: & eruisti animam meam ex inferno in-
feriori.
14 * Deus, iniqui insurrexerũt super me, & sy-
D nagoga potentiũ quæsierunt animam meã:
& non proposuerunt te in conspectu suo.
15 * Et tu Dñe Deus miserator, & misericors;
patiens, & multæ misericordiæ, & verax.
16 * Respice in me, & miserere mei, da im-
perium tuum puero tuo: & saluum fac fi-
lium ancillæ tuæ.
17 * Fac mecũ signũ in bonũ, vt videant qui
oderunt me, & confundantur: quoniam tu
Domine adiuuisti me, & consolatus es me.

a Ioel. 2. 13.

1 Filijs Core, Psalmus Cantici.
LXXXVI.

2 FVndamenta eius in montibus sanctis:
A * diligit Dominus portas Sion super
omnia tabernacula Iacob.
3 * Gloriosa dicta sunt de te: ciuitas Dei.
4 * Memor ero Rahab, & Babylonis: scien-
tium me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus
Aethiopum, hi fuerunt illic.

*Num-

* Numquid Sion dicet: Homo, & homo 5
natus est in ea: & ipse fundauit eam Altis-
simus?
* Dominus narrabit in scripturis populo- 6
rum:& principum: horũ, qui fuerunt in ea.
* Sicut lætantiũ omniũ habitatio est in te. 7

Canticum Psalmi, Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII. 1

DOmine Deus salutis meæ, in die clama- 2
ui, & nocte coram te. A
* Intret in conspectu tuo oratio mea: in- 3
clina aurem tuam ad precem meam:
* Quia repleta est malis anima mea: & vi- 4
ta mea inferno appropinquauit.
* Aestimatus sum cum descendentibus in 5
lacum: factus sum sicut homo sine adiuto-
rio, *inter mortuos liber. 6
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipsi de
manu tua repulsi sunt.
* Posuerunt me in lacu inferiori: in tene- 7
brosis, & in vmbra mortis.
* Super me confirmatus est furor tuus: & 8
omnes fluctus tuos induxisti super me.
* Longe fecisti notos meos à me: posue- 9
runt me abominationem sibi.
Traditus sum, & non egrediebar: * oculi 10
mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.
* Numquid mortuis facies mirabilia: aut 11
medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? C
* Numquid narrabit aliquis in sepulchro 12
misericordiam tuam, & veritatem tuam in
perditione?
* Nũquid cognoscentur in tenebris mira- 13
bilia tua: & iustitia tua in terra obliuionis?
* Et ego ad te Domine clamaui: & mane 14
oratio mea præueniet te.
* Vt quid Domine repellis orationem 15
meam: auertis faciem tuam à me?
* Pauper sum ego, & in laboribus à iu- 16
uentute mea: exaltatus autem, humiliatus D
sum & conturbatus.
* In me transierunt iræ tuæ: & terrores 17
tui conturbauerunt me.
* Circumdederunt me sicut aqua tota 18
die: circumdederunt me simul.
* Elongasti à me amicum, & proximum: 19
& notos meos à miseria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII. 1

MIsericordias Dñi in æternũ cantabo. 2
In generationem & generationẽ an- A
nunciabo veritatem tuam in ore meo.
3 * Quoniam dixisti: In æternum misericor-
dia ædificabitur in cœlis: præparabitur ve-
ritas tua in eis.
4 * Disposui testamentum electis meis, a iu-
5 raui Dauid seruo meo: * vsque in æternum
præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem: & genera-
tionem sedem tuam.
6 * Confitebuntur cœli mirabilia tua Dñe:
etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorũ.
7 * Quoniam quis in nubibus æquabitur
B Domino: similis erit Deo in filijs Dei?
8 * Deus, qui glorificatur in consilio sancto-
rum: magnus, & terribilis super omnes, qui
in circuitu eius sunt.
9 * Dñe Deus virtutũ, quis similis tibi? po-
tens es Dñe, & veritas tua in circuitu tuo.
10 * Tu dominaris potestati maris: motum
autem fluctuum eius tu mitigas.
11 * Tu humiliasti sicut vulneratum, super-
bum: in brachio virtutis tuæ dispersisti ini-
micos tuos.
12 * a Tui sunt cœli, & tua est terra, orbem
terræ, & plenitudinem eius tu fundasti:
13 *aquilonem, & mare tu creasti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo exul-
14 tabunt: *tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera
15 tua: *iustitia, & iudiciũ pręparatio sedis tuę.
Misericordia, & veritas præcedent faciem
16 tuã: *beatus populus, qui scit iubilationem.
Dñe, in lumine vultus tui ambulabunt,
17 *& in nomine tuo exultabunt tota die: &
in iustitia tua exaltabuntur.
18 * Quoniam gloria virtutis eorũ tu es:& in
beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.
19 * Quia Domini est assumptio nostra: &
sancti Israel regis nostri.
20 * Tunc locutus es in visione sanctis tuis,
& dixisti: Posui adiutorium in potente: &
exaltaui electum de plebe mea.
21 * a Inueni Dauid seruum meum: oleo
sancto meo vnxi eum.
22 * Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
D chium meum confortabit eum.
23 * Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
iniquitatis non apponet nocere ei.
24 * Et concidam à facie ipsius inimicos eius:
& odientes eum in fugam conuertam.
25 * Et veritas mea, & misericordia mea cũ ip-
so: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.
26 * Et ponam in mari manum eius: & in
fluminibus dexteram eius.
27 * Ipse inuocabit me: Pater meus es tu:
Deus meus, & susceptor salutis meæ:
28 * Et ego primogenitum ponam illum ex-
celsum: præ regibus terræ.
29 * In æternum seruabo illi misericordiam
meam: & testamentum meum fidele ipsi.
30 * Et ponam in sæculum sæculi semen eius:

a 2. Re.7. c.12.

a Gen.1 a. 2.

a 1 Reg.16 a.1 c 12. Act.13. d. 22.

& thronum eius sicut dies cœli. E
* Si autem dereliquerint filij eius legem 31
meã: & in iudicijs meis non ambulauerint:
* Si iustitias meas profanauerint: & man- 32
data mea non custodierint:
* Visitabo in virga iniquitates eorum: & 33
in verberibus peccata eorum.
* Misericordiam autem meam nõ disper- 34
gam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
* Neque profanabo testamentum meũ: & 35
quæ procedunt de labijs meis nõ faciã irrita.
* Semel iuraui in sancto meo, si Dauid 36
mentiar: *semen eius in æternum manebit. 37
* Et thronus eius sicut Sol in conspectu 38
n 2. Reg. 7. d. 16. meo, „ & sicut Luna perfecta in æternum: F
& testis in cœlo fidelis.
* Tu vero repulisti, & despexisti; distulisti 39
Christum tuum.
* Euertisti testamentum serui tui: profa- 40
nasti in terra Sanctuarium eius.
* Destruxisti omnes sepes eius: posuisti 41
firmamentum eius formidinem.
* Diripuerunt eum omnes transeuntes 42
viam: factus est opprobrium vicinis suis.
* Exaltasti dexteram deprimentium eum; 43
lætificasti omnes inimicos eius.
* Auertisti adiutorium gladij eius, & non 44
es auxiliatus ei in bello. G
* Destruxisti eum ab emundatione: & se- 45
dem eius in terram collisisti.
* Minorasti dies temporis eius: perfudisti 46
eum confusione.
* Vsquequo Domine auertis in finem: 47
exardescet sicut ignis ira tua?
* Memorare quæ mea substantia: nũquid 48
enim vane constituisti omnes filios hominũ?
* Quis est homo, qui viuet, & non videbit 49
mortẽ: eruet animam suam de manu inferi?
* Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Do- 50
n 2. Reg. 7. c. 11. mine, „ sicut iurasti Dauid in veritate tua?
* Memor esto Domine opprobrij seruo- 51
rum tuorum (quod continui in sinu meo)
multarum gentium.
* Quod exprobrauerunt inimici tui Do- 52
mine, quod exprobrauerunt commutatio-
nem Christi tui.
* Benedictus Dñs in æternum; fiat, fiat. 53

Oratio Moysi hominis Dei. 1
LXXXIX.

DOmine, refugium factus es nobis: à ge- A
neratione in generationem.
* Priusquam montes fierent, aut formare- 2
tur terra, & orbis: à sæculo & vsque in sæ-
culum tu es Deus.
* Ne auertas hominem in humilitatem: & 3
dixisti: Conuertimini filij hominum.
* Quoniam mille anni ante oculos tuos, 4
tamquam dies hesterna, quæ præterijt.
Et custodia in nocte, *quæ pro nihilo ha- 5
bentur, eorum anni erunt.
6 * Mane sicut herba transeat, mane floreat, &
B transeat: vespere decidat, induret, & arescat.
7 * Quia defecimus in ira tua: & in furore
tuo turbati sumus.
8 * Posuisti iniquitates nostras in conspectu
tuo: sæculum nostrum in illuminatione
vultus tui.
9 * Quoniam omnes dies nostri defecerunt:
& in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
10 * „ dies annorum nostrorum in ipsis, septua- n Eccl. 18. a. 2.
ginta anni.
C Si autem in potentatibus octoginta anni:
& amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo: & cor-
ripiemur.
11 * Quis nouit potestatem iræ tuæ; & præ
12 timore tuo iram tuam * dinumerare?
Dexteram tuam sic notam fac; & erudi-
tos corde in sapientia.
13 * Conuertere Domine vsquequo: & de-
precabilis esto super seruos tuos.
14 * Repleti sumus mane misericordia tua:
D & exultauimus, & delectati sumus omnibus
diebus nostris.
15 * Lætati sumus pro diebus, quibus nos hu-
miliasti: annis, quibus vidimus mala.
16 * Respice in seruos tuos, & in opera tua, &
dirige filios eorum.
17 * Et sit splendor Domini Dei nostri super
nos, & opera manuum nostrarum dirige su-
per nos, & opus manuum nostrarum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC.

1 QVi habitat in adiutorio Altissimi: in
A protectione Dei cœli commorabitur.
2 * Dicet Domino; Susceptor meus es tu, &
refugium meũ: Deus meus sperabo in eum.
3 * Quoniam ipse liberauit me de laqueo
venantium: & à verbo aspero.
4 * Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pen-
nis eius sperabis.
5 * Scuto circumdabit te veritas eius: non
B timebis à timore nocturno.
6 * A sagitta volante in die, à negotio peram-
bulante in tenebris: ab incursu, & dæmonio
meridiano.
7 * Cadẽt à latere tuo mille, & decem millia
à dextris tuis: ad te autẽ nõ appropinquabit.
8 * Verumtamen oculis tuis considerabis: &
retributionem peccatorum videbis.
9 * Quoniam tu es Domine spes mea; Al-
C tissimum posuisti refugium tuum.
10 * Non accedet ad malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 * „ Quoniam angelis suis mandauit de te: n Matt. 4. a. 6. Luc. 4. a. 10
vt custodiant te in omnibus vijs tuis.
12 * In manibus portabunt te: ne forte offen-
das

das ad lapidem pedem tuum.
* Super aspidem,& basiliscum ambulabis, 13
& conculcabis leonem,& draconem.
* Quoniam in me sperauit,liberabo eum: 14
protegam eum,quoniã cognouit nomẽ meũ.
* Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: 15
cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum
& glorificabo eum.
* Longitudine dierum replebo eum, & 16
ostendam illi salutare meum.

Psalmus Cantici, In die sabbati. XCI. 1

BOnum est confiteri Domino: & psallere 2
nomini tuo Altissime. A
* Ad annunciandum mane misericordiam 3
tuam: & veritatem tuam per noctem.
* In decachordo psalterio: cum cantico, 4
in cithara.
* Quia delectasti me Domine, in factura 5
tua:& in operibus manuum tuarũ exultabo.
* Quã magnificata sunt opera tua Domi- 6
ne!nimis profũdæ factæ sũt cogitationes tuæ. B
* Vir insipiens non cognoscet: & stultus 7
non intelliget hæc.
* Cum exorti fuerint peccatores, sicut fœ- 8
num: & apparuerint omnes, qui operantur
iniquitatem.
Vt intereant in sęculum sęculi: *tu autem 9
Altissimus in æternum Domine.
* Quoniã ecce inimici tui Domine, quo- 10
niam ecce inimici tui peribunt: & dispergen-
tur omnes, qui operantur iniquitatem.
* Et exaltabitur sicut vnicornis cornu 11
meũ: & senectus mea in misericordia vberi. C
* Et despexit oculus meus inimicos meos: 12
& in insurgentibus in me malignantibus au-
diet auris mea.
* Iustus,vt palma florebit:sicut cedrus Li- 13
bani multiplicabitur.
* Plantati in domo Domini: in atrijs do- 14
mus Dei nostri florebunt.
* Adhuc multiplicabũtur in senecta vbe- 15
ri:& benè patientes erunt, * vt annuntient: 16
Quoniam rectus Dominus Deus noster:
& non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi Dauid in die ante
sabbatum, quando fundata
est terra. XCII.

DOminus regnauit,decorem indutus est: 1
indutus est Dominus fortitudinem, & A
præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
* Parata sedes tua ex tunc: à sæculo tu es. 2
* Eleuauerunt flumina Domine: eleuaue- 3
runt flumina vocem suam.
Eleuauerunt flumina fluctus suos, à vo- 4
cibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis
Dominus.
5 * Testimonia tua credibilia facta sunt ni-
mis: domum tuam decet sanctitudo Domi-
ne in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi Dauid.
Quarta sabbati. XCIII.

1 DEus vltionum Dominus: Deus vltio-
A num libere egit.
2 * Exaltare,qui iudicas terram: redde retri-
butionem superbis.
3 * Vsquequo peccatores Domine: vsque-
quo peccatores gloriabuntur:
4 * Effabuntur, & loquentur iniquitatem:
loquentur omnes, qui operantur iniustitiã?
5 * Populum tuum Domine humiliaue-
runt: & hereditatem tuam vexauerunt.
6 * Viduam, & aduenam interfecerunt: &
pupillos occiderunt.
7 * Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec
B intelliget Deus Iacob.
8 * Intelligite insipientes in populo; & stul-
ti aliquando sapite.
9 * Qui plantauit aurem, non audiet? aut
qui finxit oculum, non considerat?
10 * Qui corripit gentes, non arguet: qui do-
cet hominem scientiam?
11 * Dominus scit cogitationes hominum;
quoniam vanæ sunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudieris Domi-
ne: & de lege tua docueris eum.
13 * Vt mitiges ei à diebus malis: donec fo-
C diatur peccatori fouea.
14 * Quia non repellet Dominus plebem suã:
& hereditatem suam non derelinquet.
15 * Quoadusque iustitia conuertatur in iu-
dicium: & qui iuxta illam omnes, qui recto
sunt corde.
16 * Quis consurget mihi aduersus malignan-
tes? aut quis stabit mecum aduersus operan-
tes iniquitatem?
17 * Nisi quia Dominus adiuuit me: paulo-
minus habitasset in inferno anima mea.
18 * Si dicebam: Motus est pes meus: miseri-
D cordia tua Domine adiuuabat me.
19 * Secundum multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo: consolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam.
20 * Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto?
21 * Captabunt in animam iusti: & sangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 * Et factus est mihi Dominus in refugium:
& Deus meus in adiutorium spei meæ.
23 * Et reddet illis iniquitatem ipsorum: &
in malitia eorum disperdet eos: disperdet il-
los Dominus Deus noster.

Laus

Laus Cantici ipsi Dauid.
XCIV.

VEnite, exultemus Domino: iubilemus 1
Deo salutari nostro: A
* Præoccupemus faciem eius in confessio- 2
ne: & in psalmis iubilemus ei.
* Quoniam Deus magnus Dominus: & 3
rex magnus super omnes deos.
* Quia in manu eius sunt omnes fines ter- 4
ræ: & altitudines montium ipsius sunt.
* Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit il- 5
lud: & siccam manus eius formauerunt.
* Venite adoremus, & procidamus: & plo- 6
remus ante Dominum, qui fecit nos.
* Quia ipse est Dominus Deus noster: & 7
nos populus pascuæ eius, & oues manus eius. B
u Heb.3.b.7. * u Hodie si vocem eius audieritis: nolite 8
obdurare corda vestra;
* Sicut in irritatione secūdū diem tētatio- 9
nis in deserto: vbi tentauerunt me patres ve-
stri, probauerunt me, & viderūt opera mea.
u Nu.14.f. 35. u Heb.4. a. * u Quadraginta annis offensus fui gene- 10
rationi illi, & dixi: Semper hi errant corde.
* Et isti nō cognouerūt vias meas: u vt iura- 11
ui in ira mea: Si introibūt in requiem meam.

Canticum ipsi Dauid, 1
Quando domus ædificabatur post capti-
uitatem. (1.*Par.*15.) XCV.

CAntate Domino canticum nouum: A
cantate Domino omnis terra.
* Cantate Domino, & benedicite nomini 2
eius: annunciate de die in diem salutare eius.
* Annunciate inter Gentes gloriam eius, 3
in omnibus populis mirabilia eius.
* Quoniam magnus Dominus, & lauda- 4
bilis nimis: terribilis est super omnes deos.
* Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: 5
Dominus autem cęlos fecit.
* Confessio, & pulchritudo in conspectu 6
eius: sanctimonia, & magnificentia in sancti- B
ficatione eius.
* Afferte Domino patriæ gentium, afferte 7
Domino gloriam, & honorem: * afferte Do- 8
mino gloriam nomini eius.
Tollite hostias, & introite in atria eius:
* adorate Dominum in atrio sancto eius. 9
Cōmoueatur à facie eius vniuersa terra:
* dicite in Gentibus quia Dn̄s regnauit. 10
Etenim correxit orbem terræ, qui non cō- C
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
* Lætentur cęli, & exultet terra, commo- 11
ueatur mare, & plenitudo eius: * gaudebunt 12
campi: & omnia, quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna siluarum * à 13
facie Domini, quia venit: quoniam venit iu-
dicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in veritate sua.

1 Huic Dauid,
Quando terra eius restituta est.
XCVI.

A DOminus regnauit, exultet terra: læten-
tur insulæ multæ.
2 * Nubes, & caligo in circuitu eius: iustitia,
& iudicium correctio sedis eius.
3 * Ignis ante ipsum præcedet: & inflamma-
bit in circuitu inimicos eius.
4 * Illuxerunt fulgura eius orbi terrę: vidit,
& commota est terra.
5 * Montes, sicut cera fluxerunt à facie Do-
mini: à facie Domini omnis terra.
6 * Annunciauerunt cęli iustitiam eius: &
viderunt omnes populi gloriam eius.
7 * u Confundantur omnes, qui adorāt scul- *u Exo 20.a.*
B ptilia: & qui gloriantur in simulachris suis. *4.*
8 u Adorate eum omnes angeli eius: * audi- *Leu 26.a.1. Deut 5.a 1.*
uit, & læta est Sion. *u Heb.1.c.6.*
Et exultauerunt filiæ Iudę: propter iudi-
cia tua Domine:
9 * Quoniam tu Dominus altissimus super
omnem terram: nimis exaltatus es super om-
nes deos.
10 * u Qui diligitis Dominum, odite malum: *u Amos. 5 d.15.*
custodit Dominus animas sanctorum suo- *Rom.12. b.*
rum, de manu peccatoris liberabit eos. *9.*
11 * Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.
12 * Lætamini iusti in Domino: & confitemi-
ni memoriæ sanctificationis eius.

1 Psalmus ipsi Dauid. XCVII.

A CAntate Domino canticum nouum:
quia mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius: & brachium san-
ctum eius.
2 * u Notum fecit Dominus salutare suū: in *u Isa 52. c. 10.*
cōspectu gentium reuelauit iustitiam suam. *& 63. b.8.*
3 * Recordatus est misericordiæ suæ: & ve-
ritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ: salutare
Dei nostri.
4 * Iubilate Deo omnis terra: cantate, &
B exultate, & psallite.
5 * Psallite Domino in cithara, in cithara, &
6 voce psalmi: * in tubis ductilibus, & voce tu-
bæ corneæ.
7 Iubilate in conspectu regis Domini: * mo-
ueatur mare, & plenitudo eius: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
8 * Flumina plaudent manu, simul montes
9 exultabunt * à conspectu Domini: quoniam
venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia, &
populos in æquitate.

1 Psalmus ipsi Dauid. XCVIII.

A DOminus regnauit, irascātur populi: qui
sedet super cherubim, moueatur terra.
* Do-

* Dominus in Sion magnus: & excelsus 2
super omnes populos.
* Confiteantur nomini tuo magno: quo- 3
niam terribile,& sanctum est: * & honor re- 4
gis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium,& iusti-
tiam in Iacob tu fecisti.
* Exaltate Dominum Deum nostrum, & 5
adorate scabellum pedum eius: quoniam
sanctum est.
* Moyses,& Aaron in sacerdotibus eius:& 6
Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius: B
Inuocabant Dominũ, & ipse exaudiebat
eos: * in columna nubis loquebatur ad eos. 7
Custodiebant testimonia eius: & præce-
ptum quod dedit illis.
* Domine Deus noster tu exaudiebas eos: 8
Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in
omnes adinuentiones eorum.
* Exaltate Dominum Deum nostrum, & 9
adorate in monte sancto eius: quoniam san-
ctus Dominus Deus noster.

Psalmus in confessione. XCIX. 1

IVbilate Deo omnis terra: seruite Domino 2
in lætitia. A
Introite in conspectu eius: in exultatione.
* Scitote quoniã Dominus ipse est Deus: 3
ipse fecit nos, & non ipsi nos.
Populus eius,& oues pascuæ eius: * introi- 4
te portas eius in confessione, atria eius in
hymnis: confitemini illi.
Laudate nomen eius: * quoniam suauis 5
est Dominus, in æternum misericordia eius, B
& vsque in generationem & generationem
veritas eius.

Psalmus ipsi Dauid. C. 1

MIsericordiam, & iudicium cantabo ti- A
bi Domine:
Psallam, *& intelligam in via immacula- 2
ta, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei,
in medio domus meæ.
* Non proponebam ante oculos meos rem 3
iniustam: facientes præuaricationes odiui.
Non adhæsit mihi * cor prauum: declinan- 4
tem à me malignum non cognoscebam.
* Detrahentem secreto proximo suo, hunc 5
persequebar. B
Superbo oculo, & insatiabili corde, cum
hoc non edebam.
* Oculi mei ad fideles terrę, vt sedeant me- 6
cum: ambulans in via immaculata, hic mihi
ministrabat.
* Nõ habitabit in medio domus meæ, qui 7
facit superbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conspectu oculorum meorum.
* In matutino interficiebam omnes pecca- 8
tores terræ: vt disperderem de ciuitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,
Cum anxius fuerit, & in conspectu Domini
effuderit precem suam. CI.

2 DOmine exaudi orationem meam: &
A clamor meus ad te veniat.
3 * Non auertas faciem tuã à me: in quacũ-
que die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die inuocauero te: velociter
exaudi me:
4 * Quia defecerunt sicut fumus dies mei:
& ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 * Percussus sum vt fęnũ,& aruit cor meũ:
quia oblitus sum comedere panem meum:
6 * A voce gemitus mei adhæsit os meum
carni meæ.
7 * Similis factus sum pellicano solitudinis:
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 * Vigilaui:& factus sum sicut passer solita-
B rius in tecto.
9 * Tota die exprobrabãt mihi inimici mei:
& qui laudabãt me aduersum me iurabant.
10 * Quia cinerem tamquam panem mandu-
cabam,& potũ meum cum fletu miscebam.
11 * A facie iræ & indignationis tuæ: quia
eleuans allisisti me.
12 * Dies mei sicut vmbra declinauerunt: &
ego sicut fœnum arui.
13 * Tu autem Domine in æternum perma-
nes: & memoriale tuum in generationem &
generationem.
14 * Tu exurgens misereberis Sion: quia tem-
C pus miserendi eius, quia venit tempus.
15 * Quoniam placuerunt seruis tuis lapides
eius: & terræ eius miserebuntur.
16 * Et timebunt Gentes nomen tuum Do-
mine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 * Quia ædificauit Dominus Sion: & vide-
bitur in gloria sua.
18 * Respexit in orationem humilium: & non
spreuit precem eorum.
19 * Scribantur hæc in generatione altera: &
populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
20 * Quia prospexit de excelso sancto suo:
Dominus de cœlo in terram aspexit.
21 * Vt audiret gemitus compeditorum: vt
solueret filios interemptorum:
22 * Vt annuncient in Sion nomen Domini:
D & laudem eius in Ierusalem.
23 * In conueniendo populos in vnum: & re-
ges, vt seruiant Domino.
24 * Respondit ei in via virtutis suæ: Paucita-
tem dierum meorum nuncia mihi.
25 * Ne reuoces me in dimidio dierum meo-
rũ: in generationẽ & generationem anni tui.
26 * Initio tu Domine terram fundasti: &
opera manuum tuarum sunt cœli.
27 * Ipsi peribunt, tu autem permanes: &
omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & muta-
28 buntur: * tu autem idem ipse es, & anni tui
non

non deficient.
* Filij seruorum tuorum habitabunt: & 29
semen eorum in sæculum dirigetur.

Ipsi Dauid. CII. 1

BEnedic anima mea Domino: & omnia, A
quæ intra me sunt, nomini sancto eius.
* Benedic anima mea Domino:& noli ob- 2
liuisci omnes retributiones eius.
* Qui propitiatur omnibus iniquitatibus 3
tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
* Qui redimit de interitu vitam tuam: qui 4
coronat te in misericordia, & miserationib⁹.
* Qui replet in bonis desiderium tuum: 5
renouabitur,vt aquilæ, iuuentus tua.
* Faciens misericordias Dominus: & iudi- 6
cium omnibus iniuriam patientibus. B
* Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israel 7
voluntates suas.
a Num.14.c.18. * a Miserator,& misericors Dominus: lon- 8
ganimis, & multum misericors.
* Non in perpetuum irascetur: neque in 9
æternum cominabitur.
* Non secundum peccata nostra fecit no- 10
bis: neque secundum iniquitates nostras re-
tribuit nobis.
* Quoniam secundum altitudinem cęli à 11
terra, corroborauit misericordiam suam su-
per timentes se.
* Quantum distat Ortus ab Occidente: 12
longe fecit à nobis iniquitates nostras.
* Quomodo miseretur pater filiorum,mi- 13
sertus est Dominus timentibus se:*quoniam 14
ipse cognouit figmentum nostrum.
Recordatus est quoniam puluis sumus:
* homo, sicut fęnum dies eius, tamquam 15
flos agri sic efflorebit.
* Quoniam spiritus pertransibit in illo, 16
& non subsistet: & non cognoscet amplius
locum suum.
* Misericordia autem Domini ab æterno: 17
& vsque in æternum super timentes eum.
Et iustitia illius in filios filiorum:*his,qui 18
seruant testamentum eius.
Et memores sunt mandatorum ipsius: ad D
faciendum ea.
* Dominus in cœlo parauit sedem suam: 19
& regnum ipsius omnibus dominabitur.
* Benedicite Domino omnes angeli eius: 20
potentes virtute,facientes verbum illius, ad
audiendam vocem sermonum eius.
* Benedicite Domino omnes virtutes eius: 21
ministri eius, qui facitis voluntatem eius.
* Benedicite Domino omnia opera eius: 22
in omni loco dominationis eius, benedic ani-
ma mea Domino.

Ipsi Dauid. CIII. 1

BEnedic anima mea Domino: Domine A
Deus meus magnificatus es vehemẽter.
2 Confessionem,& decorem induisti: * ami-
ctus lumine sicut vestimento:
3 Extendens cœlum sicut pellem: * qui tegis
aquis superiora eius.
Qui ponis nubem ascensum tuum: qui
ambulas super pennas ventorum.
4 * a Qui facis angelos tuos spiritus, & mi- a Heb.1.a.7.
nistros tuos ignem vrentem.
5 * Qui fundasti terram super stabilitatem
suam: non inclinabitur in sæculum sæculi.
6 * Abyssus,sicut vestimentum,amictus eius
super montes stabunt aquæ.
7 * Ab increpatione tua fugient: à voce to-
nitrui tui formidabunt.
8 * Ascendunt montes: & descendunt cam-
pi in locum quem fundasti eis.
9 * Terminum posuisti,quem non transgre-
dietur: neque conuertentur operire terram.
10 * Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montium pertransibunt aquæ.
11 * Potabunt omnes bestiæ agri: expecta-
bunt onagri in siti sua.
12 * Super ea volucres cęli habitabunt: de
medio petrarum dabunt voces.
13 * Rigans montes de superioribus suis: de
fructu operum tuorum satiabitur terra:
14 * Producens fœnum iumentis, & herbam
seruituti hominum:
15 Vt educas panem de terra: * & vinum læ-
tificet cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor
hominis confirmet.
16 * Saturabuntur ligna campi,& cedri Liba-
17 ni,quas plantauit:*illic passeres nidificabũt.
18 Herodij domus dux est eorum: * montes
excelsi ceruis: petra refugium herinacijs.
19 * Fecit lunam in tempora: sol cognouit oc-
C casum suum.
20 * Posuisti tenebras,& facta est nox: in ipsa
pertransibunt omnes bestiæ siluæ.
21 * Catuli leonum rugientes: vt rapiant,&
quærant à Deo escam sibi.
22 * Ortus est sol,& congregati sunt: & in cu-
bilibus suis collocabuntur.
23 * Exibit homo ad opus suum: & ad opera-
tionem suam vsque ad vesperum.
24 * Quàm magnificata sunt opera tua Do-
mine! omnia in sapientia fecisti: impleta est
terra possessione tua.
25 * Hoc mare magnum, & spatiosum mani-
bus: illic reptilia,quorum non est numerus.
26 Animalia pusilla cum magnis: * illic naues
pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illudendum
27 ei: * omnia à te expectant, vt de illis escam
D in tempore.
28 * Dante te illis, colligent: aperiente te ma-
num tuam,omnia implebuntur bonitate.
29 * Auertente autem te faciem, turbabũtur:
auferes spiritum eorum, & deficient, & in
pul-

puluerem suum reuertentur.
* Emitte spiritum tuum,& creabuntur:& 30
renouabis faciem terræ.
* Sit gloria Domini in sęculum:lætabitur 31
Dominus in operibus suis:
* Qui respicit terram, & facit eam treme- 32
re: qui tangit montes,& fumigant.
Inf.145. 2. * ‖ Cantabo Domino in vita mea:psallam 33
Deo meo quamdiu sum.
* Iucundum sit ei eloquium meum: ego 34
vero delectabor in Domino.
* Deficiāt peccatores à terra: & iniqui ita 35
vt non sint: benedic anima mea Domino.

Alleluia. (1.*Par.*16.8.) CIV.

Par.16.a. *12. a.4.* CONfitemini Dño, & inuocate nomen 1
eius:annunciate inter Gētes opera eius. A
* Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia 2
mirabilia eius.
* Laudamini in nomine sancto eius: læte- 3
tur cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum, & confirmamini: 4
quærite faciem eius semper.
* Mementote mirabilium eius, quæ fecit: 5
prodigia eius, & iudicia oris eius.
* Semen Abraham, serui eius: filij Iacob 6
electi eius.
* Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa 7
terra iudicia eius.
* Memor fuit in sæculum testamenti sui: 8
verbi,quod mandauit in mille generationes:
Gen.22.e. * ‖ Quod disposuit Abraham: & iuramen- 9
menti sui ad Isaac.
* Et statuit illud Iacob in præceptum: & 10
Israel in testamentum æternum:
* Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan,fu- 11
niculum hereditatis vestræ:
* Cum essent numero breui: paucissimi, 12
& incolæ eius:
* Et pertransierunt de gente in gentem: 13
& de regno ad populum alterum.
* Non reliquit hominem nocere eis: & 14
Par.16. 2. corripuit pro eis reges.
Reg.1. c. * ‖ Nolite tangere christos meos: & in 15
prophetis meis nolite malignari.
* Et vocauit famem super terram: & om- 16
ne firmamentum panis contriuit.
Gen.37. f. * Misit ante eos ‖ virum: in seruum ve- 17
nundatus est Ioseph.
39. d. * ‖ Humiliauerunt in compedibus pedes 18
eius, ferrum pertransijt animam eius, * do- 19
nec veniret verbum eius.
Gen.41.c. Eloquium Domini inflammauit eum: * ‖ 20
misit rex,& soluit eum;princeps populorum,
& dimisit eum.
* Constituit eum dominum domus suæ: 21
& principem omnis possessionis suæ:
* Vt erudiret principes eius sicut semetip- 22
sum: & senes eius prudentiam doceret.

23 * ‖ Et intrauit Israel in Aegyptum: & Ia- *‖ Gen. 46. a.6*
C cob accola fuit in terra Cham.
24 * Et auxit populum suum vehementer: & *‖ Exo. 1. b. 7*
firmauit eum super inimicos eius.
25 * Conuertit cor eorum, vt odirent popu- *Act. 7. b. 17.*
lum eius: & dolum facerent in seruos eius.
26 * ‖ Misit Moysen seruum suum: Aaron, *‖ Exo. 3. b. 10. & 4. d. 29.*
quem elegit ipsum.
27 * ‖ Posuit in eis verba signorum suorum *‖ Exo. 7. a. 10.*
& prodigiorum in Terra Cham.
28 * ‖ Misit tenebras, & obscurauit: & non *‖ Exo. 10. f. 21.*
exacerbauit sermones suos.
29 * ‖ Conuertit aquas eorum in sanguinem: *‖ Exo. 7. d. 20.*
& occidit pisces eorum.
30 * ‖ Edidit terra eorum ranas in penetrali- *‖ Exo. 8. b. 6.*
bus regum ipsorum.
31 * ‖ Dixit, & venit cęnomya: & cinifes in *‖ Ex. c. 8. & 9.*
omnibus finibus eorum.
32 * Posuit pluuias eorum grandinem: ignem
comburentem in terra ipsorum.
33 * Et percussit vineas eorum, & ficulneas
eorum: & contriuit lignum finium eorum.
34 * ‖ Dixit,& venit locusta,& bruchus: cuius *‖ Exo. 10. c.12.*
D non erat numerus:
35 * Et comedit omne fęnum in terra eorum:
& comedit omnem fructum terræ eorum.
36 * ‖ Et percussit omne primogenitum in *‖ Exo. 12. d. 19.*
terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
37 * ‖ Et eduxit eos cum argento, & auro: & *‖ Exo. 13. d.21.*
non erat in tribubus eorum infirmus.
38 * Lætata est Aegyptus in profectione eo-
rum: quia incubuit timor eorum super eos.
39 * ‖ Expandit nubem in protectionem eo- *‖ Psal. 77. b.14.*
rum, & ignem, vt luceret eis per noctem.
40 * ‖ Petierunt, & venit coturnix: & pane *1.Cor.10.a. 1.*
cęli saturauit eos.
41 * ‖ Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: *‖ Exo. 16. c.13.*
abierunt in sicco flumina;
42 * ‖ Quoniam memor fuit verbi sancti sui: *‖ Nu 20.c. 11.*
quod habuit ad Abraham puerum suum.
43 * Et eduxit populum suum in exultatione, *‖ Gen. 17. a.7.*
& electos suos in lætitia.
44 * Et dedit illis regiones Gentium: & labo-
res populorum possederunt.
45 * Vt custodiant iustificationes eius, & le-
gem requirant.

Alleluia. (*Iudit.*13.21.) CV.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus:
A quoniam in sęculum misericordia eius.
2 * ‖ Quis loquetur potentias Domini, au- *‖ Iudit. 13. c.23.*
ditas faciet omnes laudes eius? *Eccl. 43. d. 35.*
3 * Beati, qui custodiunt iudicium, & fa-
ciunt iustitiam in omni tempore.
4 * Memento nostri Domine in beneplaci-
to populi tui: visita nos in salutari tuo:
5 * Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt
lauderis cum hereditate tua.

* ‖ Pec-

* „ Peccauimus cum patribus nostris: iniu- 6
„ Iud. 7. d. 19. ste egimus, iniquitatem fecimus.
* Patres nostri in Aegypto non intellexe- 7
runt mirabilia tua: non fuerunt memores
multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritauerunt ascendentes in mare, Ma- B
re rubrum.
* Et saluauit eos propter nomen suum: vt 8
notam faceret potentiam suam.
„ Exo. 14. e. 22. * „ Et increpuit mare rubrum, & exicca- 9
tum est: & deduxit eos in abyssis sicut in
deserto.
* Et saluauit eos de manu odientium: & 10
redemit eos de manu inimici.
„ Exo. 14. g. 27. * „ Et operuit aqua tribulantes eos: vnus 11
ex eis non remansit.
* Et crediderunt verbis eius: & laudaue- 12
runt laudem eius.
* Cito fecerunt, obliti sunt operum eius: 13
& non sustinuerunt consilium eius.
„ Exo. 17. a. 2. * „ Et concupierunt concupiscentiam in 14
deserto: & tentauerunt Deum in inaquoso. C
„ Num. 11. g. 31. * „ Et dedit eis petitionem ipsorum: & mi- 15
sit saturitatem in animas eorum.
* Et irritauerũt Moysen in castris: Aaron 16
sanctum Domini.
„ Nu. 16. c. 32. * „ Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: 17
& operuit super congregationem Abiron.
* Et exarsit ignis in synagoga eorum: 18
flamma combussit peccatores.
„ Ex. 32. a. 4. * „ Et fecerunt vitulum in Horeb: & ado- 19
rauerunt sculptile.
* Et mutauerunt gloriam suam in simi- 20
litudinem vituli comedentis fœnum.
* Obliti sunt Deum, qui saluauit eos, qui 21
fecit magnalia in Aegypto: * mirabilia in 22
Terra Cham, terribilia in mari rubro.
„ Exo. 32. c. 10. * „ Et dixit vt disperderet eos: si non Moy- 23
ses electus eius stetisset in confractione in D
conspectu eius.
Vt auerteret iram eius ne disperderet eos:
* & pro nihilo habuerunt terram deside- 24
rabilem:
Non crediderunt verbo eius, * & murmu- 25
rauerunt in tabernaculis suis: non exaudie-
runt vocem Domini.
„ Nu. 14. e. 22. * „ Et eleuauit manum suam super eos: vt 26
prosterneret eos in deserto:
* Et vt deijceret semen eorum in Nationi- 27
bus: & disperderet eos in regionibus.
* Et initiati sunt Beelphegor: & comede- 28
runt sacrificia mortuorum.
* Et irritauerunt eum in adinuentionibus 29
suis: multiplicata est in eis ruina. E
„ Nu. 25. b. 7. * „ Et stetit Phinees, & placauit: & cessauit 30
quassatio:
* Et reputatum est ei in iustitiam, in gene- 31
rationem & generationem vsque in sempi-
„ Nu. 20. a. 10. ternum.
* „ Et irritauerunt eum ad Aquas contra- 32
dictionis: & vexatus est Moyses propter eos:
33 * quia exacerbauerunt spiritum eius.
34 Et distinxit in labijs suis: * non disperdi-
derunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 * Et commisti sunt inter gentes, & didice-
36 runt opera eorum: * & seruierunt sculptili-
bus eorum: & factum est illis in scandalum.
37 * Et immolauerunt filios suos, & filias suas
dæmonijs.
38 * Et effuderunt sanguinem innocentem:
F sanguinem filiorum suorum, & filiarum sua-
rum, quas sacrificauerunt sculptilibus Cha-
naan.
39 Et infecta est terra in sanguinibus, * & con-
taminata est in operibus eorum: & fornica-
ti sunt in adinuentionibus suis.
40 * Et iratus est furore Dominus in populum
suum: & abominatus est hereditatem suam.
41 * Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati sunt eorum, qui oderunt eos.
42 * Et tribulauerunt eos inimici eorum, &
43 humiliati sunt sub manibus eorum: * sæpe
liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in cõsilio
suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44 * Et vidit cum tribularentur: & audiuit
orationem eorum.
45 * „ Et memor fuit testamenti sui: & pæni- „ Deu. 30. a. 1.
G tuit eum secundum multitudinem miseri-
cordiæ suæ.
46 * Et dedit eos in misericordias in conspectu
omnium qui ceperant eos.
47 * Saluos nos fac Domine Deus noster: &
congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini sancto tuo: & glo-
riemur in laude tua.
48 * Benedictus Dominus Deus Israel à sæcu-
lo, & vsque in sæculum; & dicet omnis po-
pulus; Fiat, fiat.

Alleluia. (*Iudith. 13. 21.*) CVI.

1 CONfitemini Domino, quoniam bonus:
A quoniam in sæculum misericordia eius.
2 Dicãt, qui redempti sunt à Domino, quos re-
demit de manu inimici: & de regionibus
congregauit eos:
3 * A solis ortu, & occasu: ab aquilone, &
mari.
4 * Errauerunt in solitudine in inaquoso:
viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 * Esurientes, & sitientes: anima eorum in
ipsis defecit.
6 * Et clamauerunt ad Dñm cum tribularẽ-
tur; & de necessitatibus eorum eripuit eos.
7 * Et deduxit eos in viam rectam: vt irent
in ciuitatem habitationis.
8 * Confiteantur Domino misericordiæ eius:
& mirabilia eius filijs hominum.
9 * Quia satiauit animam inanem: & ani-
mam

mam esurientem satiauit bonis.
* Sedentes in tenebris, & vmbra mortis: 10
vinctos in mendicitate, & ferro.
* Quia exacerbauerunt eloquia Dei: & 11
consilium Altissimi irritauerunt.
* Et humiliatum est in laboribus cor eo- 12
rum: infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret.
* Et clamauerunt ad Dominum cum tri- 13
bularentur: & de necessitatibus eorum libe- B
rauit eos.
* Et eduxit eos de tenebris, & vmbra mor- 14
tis: & vincula eorum disrupit.
* Confiteantur Domino misericordię eius: 15
& mirabilia eius filijs hominum.
* Quia contriuit portas æreas: & vectes 16
ferreos confregit.
* Suscepit eos de via iniquitatis eorum: 17
propter iniustitias enim suas humiliati sunt.
* Omnem escam abominata est anima eo- 18
rum: & appropinquauerunt vsque ad portas
mortis.
* Et clamauerunt ad Dominum cum tri- 19
bularentur: & de necessitatibus eorum libe-
rauit eos.
* Misit verbum suum, & sanauit eos: & 20
eripuit eos de interitionibus eorum.
* Confiteantur Domino misericordiæ 21
eius: & mirabilia eius filijs hominum: C
* Et sacrificent sacrificium laudis: & an- 22
nuncient opera eius in exultatione.
* Qui descendunt mare in nauibus, facien 23
tes operationem in aquis multis.
* Ipsi viderunt opera Domini, & mirabi- 24
lia eius in profundo.
* Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exal- 25
tati sunt fluctus eius.
* Ascendunt vsq; ad cœlos, & descendunt 26
vsque ad abyssos: anima eorum in malis ta-
bescebat.
* Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: 27
& omnis sapientia eorum deuorata est.
* Et clamauerunt ad Dominum cum tri- 28
bularentur, & de necessitatibus eorum edu-
xit eos.
* Et statuit procellam eius in auram: & 29
siluerunt fluctus eius.
* Et lætati sunt quia siluerunt: & deduxit 30
eos in portum voluntatis eorum.
* Confiteantur Domino misericordiæ 31
eius: & mirabilia eius filijs hominum.
* Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in 32
cathedra seniorum laudent eum.
* Posuit flumina in desertum: & exitus 33
aquarum in sitim;
* Terram fructiferam in salsuginem: à ma- 34
litia inhabitantium in ea.
* Posuit desertum in stagna aquarum: & 35
terram sine aqua in exitus aquarum.
* Et collocauit illic esurientes: & consti- 36
tuerunt ciuitatem habitationis.

37 * Et seminauerunt agros, & plantauerunt
vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
38 * Et benedixit eis, & multiplicati sunt ni-
mis: & iumenta eorum non minorauit.
39 * Et pauci facti sunt: & vexati sunt à tribu-
latione malorum, & dolore.
40 * Effusa est contemptio super principes: &
errare fecit eos in inuio, & non in via.
41 * Et adiuuit pauperem de inopia: & posuit
sicut oues familias.
42 * [a] Videbunt recti, & lætabuntur: & om-
nis iniquitas oppilabit os suum.
43 * Quis sapiens, & custodiet hæc; & intelli-
get misericordias Domini?

[a] Nu. 22.c. 19.

1 Canticum Psalmi ipsi Dauid.
(Sup. 56.8.) CVII.

2 PAratum cor meum Deus, paratum cor
A meum: cantabo, & psallā in gloria mea.
3 * Exurge gloria mea, exurge psalterium,
& cithara: exurgam diluculo.
4 * Confitebor tibi in populis Domine: &
psallam tibi in Nationibus.
5 * Quia magna est super cęlos misericordia
tua, & vsque ad nubes veritas tua.
6 * Exaltare super cęlos Deus, & super om-
7 nem terram gloria tua: * vt liberentur dile-
cti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
8 * Deus locutus est in sancto suo: Exultabo,
B & diuidam Sichimam, & conuallem taber-
naculorum dimetiar.
9 * Meus est Galaad, & meus est Manasses:
& Ephraim susceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus: * Moab lebes spei meæ:
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ amici facti sunt.
11 * Quis deducet me in ciuitatem munitam?
quis deducet me vsque in Idumæam?
12 * Nonne tu Deus, qui repulisti nos, & non
exibis Deus in virtutibus nostris?
13 * Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana salus hominis.
14 * In Deo faciemus virtutem, & ipse ad ni-
hilum deducet inimicos nostros.

1 In finem, Psalmus Dauid.
CVIII.

2 DEus laudem meam ne tacueris: quia os
A peccatoris, & os dolosi super me aper-
tum est.
3 * Locuti sunt aduersum me lingua dolosa,
& sermonibus odij circumdederunt me: &
expugnauerunt me gratis.
4 * Pro eo vt me diligerent, detrahebant mi-
hi: ego autem orabam.
5 * Et posuerunt aduersum me mala pro bo-
nis: & odium pro dilectione mea.
6 * Constitue super eum peccatorem: &
diabolus stet à dextris eius.

* Cum

* Cum iudicatur, exeat condemnatus: & 7
oratio eius fiat in peccatum.
* Fiant dies eius pauci: & episcopatum 8
eius accipiat alter.
* Fiant filij eius orphani: & vxor eius 9
vidua.
* Nutantes transferantur filij eius, & men- 10
dicent: & eijciantur de habitationibus suis. B
* Scrutetur fœnerator omnem substan- 11
tiam eius, & diripiant alieni labores eius.
* Non sit illi adiutor: nec sit qui miserea- 12
tur pupillis eius.
* Fiant nati eius in interitum: in genera- 13
tione vna deleatur nomen eius.
* In memoriam redeat iniquitas patrum 14
eius in conspectu Domini: & peccatum ma-
tris eius non deleatur.
* Fiat contra Dominum semper, & dispe- 15
reat de terra memoria eorum: *pro eo quòd 16
non est recordatus facere misericordiam.
* Et persecutus est hominem inopem, & 17
mendicum, & compunctum corde mortifi-
care.
* Et dilexit maledictionem, & veniet 18
ei: & noluit benedictionem, & elongabitur C
ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimen-
tum, & intrauit sicut aqua in interiora eius,
& sicut oleum in ossibus eius.
* Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: 19
& sicut zona, qua semper præcingitur.
* Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi 20
apud Dominum: & qui loquuntur mala ad-
uersus animam meam.
* Et tu Domine, Domine, fac mecum pro- 21
pter nomen tuum: quia suauis est misericor-
dia tua.
Libera me * quia egenus, & pauper ego 22
sum: & cor meũ conturbatum est intra me.
* Sicut vmbra, cum declinat, ablatus sum: 23
& excussus sum sicut locustæ.
* Genua mea infirmata sunt à ieiunio: & 24
caro mea immutata est propter oleum.
* Et ergo factus sum opprobrium illis: vi- 25
derunt me, & mouerunt capita sua. D
* Adiuua me, Domine Deus meus: saluum 26
me fac secundum misericordiam tuam.
* Et sciant, quia manus tua hæc: & tu Do- 27
mine fecisti eam.
* Maledicent illi, & tu benedices: qui in- 28
surgunt in me, confundantur: seruus autem
tuus lætabitur.
* Innuantur, qui detrahunt mihi, pudore: 29
& operantur sicut diploide confusione sua.
* Confitebor Domino nimis in ore meo: 30
& in medio multornm laudabo eum.
* Quia astitit à dextris pauperis, vt saluam 31
faceret à persequentibus animam meam.

1 Psalmus Dauid. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Sede à
dextris meis:
" Donec ponam inimicos tuos, scabellum Matt.22.d.
pedum tuorum. 24.
2 * Virgam virtutis tuæ emittet Dominns " 1. Cor.15.
d.25.
ex Sion: dominare in medio inimicorum Hebr. 1. d.
tuorum. 13.& 10.c.
3 * Tecum principium in die virtutis tuæ 23.
in splendoribus sanctorum: ex vtero ante
luciferum genui te.
4 * "Iurauit Dominus, & non pęnitebit eum: " Heb.5.b.6.
B Tu es Sacerdos in æternum secundum ordi- & 7. c.17.
nem Melchisedech. Io.12.e.34.
5 * Dominus à dextris tuis, confregit in die
iræ suæ reges.
6 * Iudicabit in nationibus implebit ruinas:
conquassabit capita in terra multorum.
7 * De torrente in via bibet: propterea exal-
tabit caput.

Alleluia. CX.

1 COnfitebor tibi Domine in toto corde
A meo: in consilio iustorum, & congre-
gatione.
2 * Magna opera Domini: exquisita in om-
nes voluntates eius.
3 * Confessio, & magnificentia opus eius: &
iustitia eius manet in sæculum sæculi.
4 * Memoriam fecit mirabilium suorum,
5 misericors, & miserator Dominus: * escam
dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui:
6 * virtutem operum suorum annunciabit
populo suo:
7 * Vt det illis hereditatem gentium: opera
B manuum eius veritas, & iudicium.
8 * Fidelia omnia mandata eius: confirmata
in sæculum sæculi, facta in veritate, & æqui-
tate.
9 * Redemptionem misit populo suo: man-
dauit in æternum testamentum suum.
10 Sanctum, & terribile nomeu eius: * " ini- " Prou.1.a.
tium sapientiæ timor Domini. 7.& 9 e.17.
Intellectus bonus omnibus faciētibus eum: Eccli.1.b.c.
laudatio eius manet in sæculum sæculi. 16.

Alleluia, Reuersionis Aggæi,
& Zachariæ. CXI.

1 BEatus vir, qui timet Dominum: in man-
A datis eius volet nimis.
2 * Potens in terra erit semen eius: genera-
tio rectorum benedicetur.
3 * Gloria, & diuitiæ in domo eius: & iusti-
tia eius manet in sæculum sæculi.
4 * Exortus est in tenebris lumen rectis: mi-
sericors, & miserator, & iustus.

* Iucundus homo, qui miseretur, & com- 5
modat, disponet sermones suos in iudicio: B
*quia in æternum non commouebitur. 6
* In memoria æterna erit iustus: ab audi- 7
tione mala non timebit.
Paratũ cor eius sperare in Domino,*con- 8
firmatum est cor eius: non commouebitur
donec despiciat inimicos suos.
* Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius 9
manet in sæculum sæculi, cornu eius exalta-
bitur in gloria.
* Peccator videbit, & irascetur, dentibus 10
suis fremet, & tabescet: desiderium peccato-
rum peribit.

Alleluia. CXII.

LAudate pueri Dominum: laudate no- 1
men Domini. A
* Sit nomen Domini benedictum, ex hoc 2
nunc, & vsque in sæculum.
* A solis ortu vsque ad occasum, laudabi- 3
le nomen Domini.
u Ma. 5. c. 11. * u Excelsus super omnes gentes Dominus, 4
& super cœlos gloria eius.
* Quis sicut Dominus Deus noster, qui 5
in altis habitat, * & humilia respicit in cœlo 6
& in terra?
* Suscitans à terra inopem, & de stercore 7
erigens pauperem: B
* Vt collocet eum cum principibus, cum 8
principibus populi sui.
* Qui habitare facit sterilem in domo, ma- 9
trem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

Exod. 13. a. 3. IN exitu Israel de Aegypto, domus Iacob 1
de populo barbaro: A
* Facta est Iudæa sanctificatio eius, Israel 2
potestas eius.
* Mare vidit, & fugit: Iordanis conuer- 3
sus est retrorsum.
* Montes exultauerunt vt arietes: & col- 4
les sicut agni ouium.
* Quid est tibi mare, quod fugisti: & tu 5
Iordanis, quia conuersus es retrorsum?
* Montes exultastis sicut arietes, & colles 6
sicut agni ouium.
* A facie Domini mota est terra, à facie 7
Dei Iacob.
* Qui conuertit petram in stagna aquarũ, 8
& rupem in fontes aquarum.
* NON NOBIS DOMINE, NON NO- 1
BIS: sed nomini tuo da gloriam. B
* Super misericordia tua, & veritate tua: 2
ne quando dicant Gentes: Vbi est Deus eo-
rum?
* Deus autem noster in cœlo: omnia quæ- 3
cumque voluit fecit.

4 * u Simulachra gentium argentum, & au- u Inf. 154 e. 15.
rum, opera manuum hominum.
5 * u Os habent, & non loquentur: oculos u Sap. 15. d. 15.
habent, & non videbunt.
6 * Aures habent, & non audient: nares ha-
bent, & non odorabunt.
7 * Manus habent, & non palpabunt: pedes
habent, & non ambulabunt: non clama-
bunt in gutture suo.
8 * Similes illis fiant, qui faciunt ea: & om-
nes qui confidunt in eis.
9 * Domus Israel sperauit in Domino: adiu-
C tor eorum, & protector eorum est.
10 * Domus Aaron sperauit in Domino:
adiutor eorum, & protector eorum est.
11 * Qui timent Dominum, sperauerunt in
Domino: adiutor eorum, & protector eo-
rum est.
12 * Dominus memor fuit nostri: & benedi-
xit nobis:
Benedixit domui Israel: benedixit domui
Aaron.
13 * Benedixit omnibus, qui timent Domi-
num, pusillis cum maioribus.
14 * Adijciat Dominus super vos, super vos,
& super filios vestros.
15 * Benedicti vos à Domino: qui fecit cœ-
D lum, & terram.
16 * Cœlum cœli Domino: terram autem
dedit filijs hominum.
17 * u Non mortui laudabunt te Domine: ne- u Bar. 2. d. 17.
que omnes, qui descendunt in infernum.
18 * Sed nos, qui viuimus, benedicimus Do-
mino, ex hoc nunc, & vsque in sæculum.

Alleluia. CXIV.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vo-
A cem orationis meæ.
2 * Quia inclinauit aurem suam mihi: & in
diebus meis inuocabo.
3 * Circumdederunt me dolores mortis: &
pericula inferni inuenerunt me.
4 Tribulationem, & dolorem inueni: * &
nomen Domini inuocaui.
5 * O Domine libera animam meam: * mi-
B sericors Dominus, & iustus, & Deus noster
miseretur.
6 * Custodiens paruulos Dominus: humi-
liatus sum, & liberauit me.
7 * Conuertere anima mea in requiem tuã:
quia Dominus benefecit tibi.
8 * Quia eripuit animam meam de morte,
oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu.
9 * Placebo Domino: in regione viuorum.

Alleluia. CXV.

10 CRedidi, propter quod locutus sum: ego 1. Cor. 4. e. 13.
A autem humiliatus sum nimis.
11 * Ego dixi in excessu meo: Omnis homo Ro. 3. a. 4.
mendax.

* Quid retribuam Domino, pro omnibus, 12
quæ retribuit mihi.
* Calicem salutaris accipiam: & nomen 13
Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam coram om- 14
ni populo eius: * pretiosa in conspectu Do- 15
mini mors Sanctorum eius:
* O Domine quia ego seruus tuus: ego ser- 15
uus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea: * tibi sacrificabo 16
hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddã in conspectu 18
omnis populi eius: *in atrijs domus Domi- 19
ni, in medio tui Ierusalem.

Alleluia. CXVI. 1

Rom. 15 c. 11.
LAudate Dominum omnes Gentes: lau- 1
date eum omnes populi:
* Quoniam confirmata est super nos mise- 2
" Ioan. 12. c. 34. ricordia eius: " & veritas Domini manet in
æternum.

Alleluia. CXVII.

COnfitemini Domino quoniam bonus: 1
quoniã in sæculum misericordia eius. A
* Dicat nunc Israel quoniam bonus: quo- 2
niam in sæculum misericordia eius.
* Dicat nunc domus Aaron: quoniam in 3
sæculum misericordia eius.
* Dicant nunc, qui timent Dominum: 4
quoniam in sæculum misericordia eius.
* De tribulatione inuocaui Dominum: & 5
exaudiuit me in latitudine Dominus.
* Dominus mihi adiutor: non timebo 6
quid faciat mihi homo.
* " Dominus mihi adiutor: & ego despi- 7
" Heb. 13. a. 6. ciam inimicos meos.
* Bonum est confidere in Domino, quàm 8
confidere in homine. B
* Bonum est sperare in Domino, quàm 9
sperare in principibus.
* Omnes gentes circuierunt me: & in no- 10
mine Domini, quia vltus sum in eos.
* Circumdantes circumdederunt me: & 11
in nomine Domini, quia vltus sum in eos.
* Circumdederunt me sicut apes, & exar- 12
serunt sicut ignis in spinis: & in nomine Do-
mini, quia vltus sum in eos.
* Impulsus euersus sum, vt caderem, & 13
Dominus suscepit me.
* " Fortitudo mea, & laus mea Dominus: 14
" Exod. 15. a. 2. & factus est mihi in salutem. C
* Vox exultationis, & salutis in taberna- 15
culis iustorum.
* Dextera Domini fecit virtutem: dexte- 16
ra Domini exaltauit me, dextera Domini
fecit virtutem.
* Non moriar, sed viuam: & narrabo ope- 17
ra Domini.
* Castigans castigauit me Dominus: & 18
morti non tradidit me.
19 * Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in
20 eas confitebor Domino: *hæc porta Domi-
ni, iusti intrabunt in eam.
21 * Confitebor tibi, quoniam exaudisti me:
& factus es mihi in salutem.
22 * " Lapidem, quem reprobauerunt ædifi-
cantes: hic factus est in caput anguli. *" Mat. 21. d. 42.*
23 * A Domino factum est istud: & est mira- *Luc. 20. c. 17.*
bile in oculis nostris. *Act. 4. b. 11.*
24 * Hæc est dies, quam fecit Dominus: exul- *Rom. 9. g. 33.*
D temus, & lætemur in ea. *1. Pet. 2. a. 6.*
25 * O Domine saluum me fac, ò Domine *Is. 28. d. 16*
26 bene prosperare: * benedictus qui venit in
nomine Domini.
27 Benediximus vobis de domo Dñi: *Deus
Dominus, & illuxit nobis.
Constituite diem solemnem in condensis,
vsque ad cornu altaris.
28 * Deus meus es tu, & cõfitebor tibi: Deus
meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me: &
factus es mihi in salutem.
29 * Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia eius.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via: qui ambulant
A in lege Domini.
2 * Beati, qui scrutantur testimonia eius: in
toto corde exquirunt eum.
3 * Non enim qui operantur iniquitatem,
in viis eius ambulauerunt.
4 *Tu mãdasti mãdata tua custodiri nimis tui.
5 * Vtinam dirigantur viæ meæ, ad custo-
diendas iustificationes tuas.
6 * Tunc non confundar, cum perspexero
in omnibus mandatis tuis.
7 * Confitebor tibi in directione cordis: in
eo quòd didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 * Iustificationes tuas custodiam: non me
derelinquas vsquequaque.

BETH.

9 * In quo corrigit adolescentior viam suam?
B in custodiendo sermones tuos.
10 * In toto corde meo exquisiui te: ne repel-
las me à mandatis tuis.
11 * In corde meo abscondi eloquia tua: vt
non peccem tibi.
12 * Benedictus es Domine: doce me iustifi-
cationes tuas.
13 * In labijs meis, pronunciaui omnia iudi-
cia oris tui.
14 * In via testimoniorum tuorum delecta-
tus sum, sicut in omnibus diuitijs.
15 * In mandatis tuis exercebor: & conside-
rabo vias tuas.
16 * In iustificationibus tuis meditabor: non
obliuiscar sermones tuos.

*Retri-

GIMEL.

* Retribue seruo tuo, viuifica me: & cu- 17
stodiam sermones tuos. C
* Reuela oculos meos: & considerabo 18
mirabilia de lege tua.
* Incola ego sum in terra: non abscondas 19
à me mandata tua.
* Concupiuit anima mea desiderare iu- 20
stificationes tuas, in omni tempore.
* Increpasti superbos: maledicti qui decli- 21
nant à mandatis tuis.
* Aufer à me opprobrium, & contem- 22
ptum: quia testimonia tua exquisiui.
* Etenim sederunt principes, & aduer- 23
sum me loquebantur: seruus autem tuus
exercebatur in iustificationibus tuis.
* Nam & testimonia tua meditatio mea 24
est: & consilium meum iustificationes tuæ.

DALETH.

* Adhæsit pauimento anima mea: viuifi- 25
ca me secundum verbum tuum. D
* Vias meas enunciaui, & exaudisti me: 26
doce me iustificationes tuas.
* Viam iustificationũ tuarum instrue me: 27
& exercebor in mirabilibus tuis.
* Dormitauit anima mea præ tædio: con- 28
firma me in verbis tuis.
* Viam iniquitatis amoue à me: & de le- 29
ge tua miserere mei.
* Viam veritatis elegi: iudicia tua non 30
sum oblitus.
* Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli 31
me confundere.
* Viam mandatorum tuorum cucurri, 32
cum dilatasti cor meum.

HE.

* Legem pone mihi Dñe viam iustifica- 33
tionum tuarum: & exquiram eam semper. E
* Da mihi intellectũ, & scrutabor legem 34
tuã: & custodiam illam in toto corde meo.
* Deduc me in semitam mandatorũ tuo- 35
rum: quia ipsam volui.
* Inclina cor meum in testimonia tua: & 36
non in auaritiam.
* Auerte oculos meos, ne videant vanita- 37
tem: in via tua viuifica me.
* Statue seruo tuo eloquium tuum, in ti- 38
more tuo.
* Amputa opprobrium meum, quod su- 39
spicatus sum: quia iudicia tua iucunda.
* Ecce concupiui mandata tua: in æqui- 40
tate tua viuifica me.

VAV.

* Et veniat super me misericordia tua 41
Dñe: salutare tuum secundũ eloquium tuũ. F
* Et respondebo exprobrãtibus mihi ver- 42
bum: quia speraui in sermonibus tuis.
* Et ne auferas de ore meo verbum veri- 43
tatis vsquequaque: quia in iudicijs tuis su-
persperaui.
44 * Et custodiam legem tuam semper in sę-
culum: & in sæculum sæculi.
45 * Et ambulabam in latitudine: quia man-
data tua exquisiui.
46 * Et loquebar de testimonijs tuis in con-
spectu regum: & non confundebar.
47 * Et meditabar in mandatis tuis: quę dilexi.
48 * Et leuaui manus meas ad mandata, quæ
dilexi: & exercebar in iustificationibus tuis.

ZAIN.

49 * Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo
G mihi spem dedisti.
50 * Hæc me cõsolata est in humilitate mea:
quia eloquium tuum viuificauit me.
51 * Superbi inique agebant vsquequaque: à
lege autem tua non declinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuorum à sæcu-
lo Domine: & consolatus sum.
53 * Defectio tenuit me, pro peccatoribus de-
relinquentibus legem tuam.
54 * Cantabiles mihi erant iustificationes tuę,
in loco peregrinationis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis tui Domine:
& custodiui legem tuam.
56 * Hæc facta est mihi: quia iustificationes
tuas exquisiui.

HETH.

57 * Portio mea Dñe, dixi custodire legẽ tuã.
58 * Deprecatus sum faciẽ tuam in toto cor-
H de meo: miserere mei secundũ eloquiũ tuũ.
59 * Cogitaui vias meas: & conuerti pedes
meos in testimonia tua.
60 * Paratus sum, & non sum turbatus: vt cu-
stodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circumplexi sunt me:
& legem tuam non sum oblitus.
62 * Media nocte surgebam ad confitendum
tibi, super iudicia iustificationis tuæ.
63 * Particeps ego sum omnium timentium
te: & custodientium mandata tua.
64 * Misericordia tua Domine plena est ter-
ra: iustificationes tuas doce me.

TETH.

65 * Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domi-
I ne, secundum verbum tuum.
66 * Bonitatem, & disciplinam, & scientiam
doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 * Priusquam humiliarer ego deliqui: pro-
pterea eloquium tuum custodiui.
68 * Bonus es tu: & in bonitate tua doce me
iustificationes tuas.
69 * Multiplicata est super me iniquitas su-
perborum: ego autem in toto corde meo
scrutabor mandata tua.
70 * Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego
vero legem tuam meditatus sum.
71 * Bonum mihi, quia humiliasti me: vt di-
scam iustificationes tuas.
72 * Bonum mihi lex oris tui, super millia au-
ri, & argenti.

I O D.

* Manus tuæ fecerunt me,& plaſmauerũt 73
me:da mihi intellectũ,& diſcã mandata tua. K
* Qui timent te,videbunt me, & lætabun- 74
tur : quia in verba tua ſuperſperaui.
* Cognoui Domine quia æquitas iudicia 75
tua : & in veritate tua humiliaſti me.
* Fiat miſericordia tua, vt conſoletur me, 76
ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo.
* Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuã: 77
quia lex tua meditatio mea eſt.
* Confundantur ſuperbi,quia iniuſtè ini- 78
quitatem fecerunt in me: ego autem exerce-
bor in mandatis tuis.
* Conuertantur mihi timentes te : & qui 79
nouerunt teſtimonia tua.
* Fiat cor meum immaculatum in iuſtifi- 80
cationibus tuis, vt non confundar.

C A P H.

* Defecit in ſalutare tuum anima mea: & 81
in verbum tuum ſuperſperaui. L
* Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuum, 82
dicentes: Quando conſolaberis me?
* Quia factus ſum, ſicut vter in pruina: 83
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
* Quot ſunt dies ſerui tui : quando facies 84
de perſequentibus me iudicium?
* Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: 85
ſed non vt lex tua.
* Omnia mandata tua veritas:inique per- 86
ſecuti ſunt me, adiuua me.
* Paulominus cõſummauerũt me in ter- 87
ra : ego autem non dereliqui mandata tua.
* Secũdum miſericordiam tuam viuifica 88
me : & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

L A M E D.

* In æternum Domine; verbum tuum 89
permanet in cœlo. M
* In generationem & generationem veri- 90
tas tua : fundaſti terram, & permanet.
* Ordinatione tua perſeuerat dies : quo- 91
niam omnia ſeruiunt tibi.
* Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt: 92
tunc forte periiſſem in humilitate mea.
* In æternum non obliuiſcar iuſtificatio- 93
nes tuas : quia in ipſis viuificaſti me.
* Tuus ſum ego, ſaluum me fac : quoniã 94
iuſtificationes tuas exquiſiui.
* Me expectauerunt peccatores, vt per- 95
derent me : teſtimonia tua intellexi.
* Omnis conſummationis vidi finem : la- 96
tum mandatum tuum nimis.

M E M.

* Quomodo dilexi legem tuam Domine? 97
tota die meditatio mea eſt. N
* Super inimicos meos prudentem me fe- 98
ciſti mãdato tuo:quia in æternum mihi eſt.
* Super omnes docentes me intellexi: quia 99
teſtimonia tua meditatio mea eſt.
* Super ſenes intellexi:quia mandata tua 100
quæſiui.
101 * Ab omni via mala prohibui pedes
meos : vt cuſtodiam verba tua.
102 * A iudicijs tuis non declinaui : quia tu
legem poſuiſti mihi.
103 * Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua,
ſuper mel ori meo!
104 * A mandatis tuis intellexi : propterea
odiui omnem viam iniquitatis.

N V N.

105 * Lucerna pedibus meis verbum tuum,
O & lumen ſemitis meis.
106 * Iuraui, & ſtatui cuſtodire : iudicia iu-
ſtitiæ tuæ.
107 * Humiliatus ſum vſquequaque Domi-
ne : viuifica me ſecundum verbum tuum.
108 * Voluntaria oris mei beneplacita fac Do-
mine : & iudicia tua doce me.
109 * Anima mea in manibus meis ſemper :
& legem tuam non ſum oblitus.
110 * Poſuerunt peccatores laqueum mihi :
& de mandatis tuis non erraui.
111 * Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in
æternum : quia exultatio cordis mei ſunt.
112 * Inclinaui cor meũ ad faciẽdas iuſtificatio-
nes tuas in ęternum,propter retributionem.

S A M E C H.

113 * Iniquos odio habui:& legẽ tuam dilexi.
P * Adiutor, & ſuſceptor meus es tu : & in
114 verbum tuum ſuperſperaui.
115 * Declinate à me maligni : & ſcrutabor
mandata Dei mei.
116 * Suſcipe me ſecundum eloquium tuum,
& viuam: & non confundas me ab expecta-
tione mea.
117 * Adiuua me, & ſaluus ero : & meditabor
in iuſtificationibus tuis ſemper.
118 * Spreuiſti omnes diſcedentes à iudicijs
tuis : quia iniuſta cogitatio eorum.
119 * Præuaricantes reputaui omnes pecca-
tores terræ : ideo dilexi teſtimonia tua.
120 * Confige timore tuo carnes meas: à iu-
dicijs enim tuis timui.

A I N.

121 * Feci iudicium, & iuſtitiam : non tradas
Q me calumniantibus me.
122 * Suſcipe ſeruum tuum in bonum : non
calumnientur me ſuperbi.
123 * Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum:
& in eloquium iuſtitiæ tuæ.
124 * Fac cum ſeruo tuo ſecundũ miſericor-
diam tuam : & iuſtificationes tuas doce me.
125 * Seruus tuus ſum ego : da mihi intelle-
ctum, vt ſciam teſtimonia tua.
126 * Tempus faciendi Domine : diſſipaue-
runt legem tuam.
127 * Ideo dilexi mandata tua, ſuper aurum
& topazion.
128 * Propterea ad omnia mandata tua diri-
gebar : omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

* Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata 129
eſt ea anima mea. R
* Declaratio ſermonum tuorum illumi- 130
nat: & intellectum dat paruulis.
* Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: 131
quia mandata tua deſiderabam.
* Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundū 132
iudicium diligentium nomen tuum.
* Greſſus meos dirige ſecundū eloquiū 133
tuū: & non dominetur mei omnis iniuſtitia.
* Redime me à calumnijs hominum: vt 134
cuſtodiam mandata tua.
* Faciem tuam illumina ſuper ſeruum 135
tuum: & doce me iuſtificationes tuas.
* Exitus aquarum deduxerūt oculi mei: 136
quia non cuſtodierunt legem tuam.

SADE.

* Iuſtus es Domine: & rectum iudicium 137
tuum. S
* Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & 138
veritatem tuam nimis.
* Tabeſcere me fecit zelus meus: quia 139
obliti ſunt verba tua inimici mei.
* Ignitum eloquium tuum vehementer: 140
& ſeruus tuus dilexit illud.
* Adoleſcentulus ſum ego, & contēptus: 141
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
* Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex 142
tua veritas.
* Tribulatio, & anguſtia inuenerunt me: 143
mandata tua meditatio mea eſt:
* Aequitas teſtimonia tua in æternum: 144
intellectum da mihi, & viuam.

COPH.

* Clamaui in toto corde meo, exaudi me 145
Domine: iuſtificationes tuas requiram. T
* Clamaui ad te, ſaluum me fac: vt cuſto- 146
diam mandata tua.
* Præueni in maturitate, & clamaui: 147
quia in verba tua ſuperſperaui.
* Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: 148
vt meditarer eloquia tua.
* Vocem meam audi ſecundum miſeri- 149
cordiam tuam, Domine: & ſecundum iudi-
cium tuum viuifica me.
* Appropinquauerunt perſequentes me 150
iniquitati: à lege autem tua longe facti ſunt.
* Prope es tu Domine: & omnes viæ tuę 151
veritas.
* Initio cognoui de teſtimonijs tuis: quia 152
in æternum fundaſti ea.

RES.

* Vide humilitatem meam, & eripe me: 153
quia legem tuam non ſum oblitus. V
* Iudica iudicium meum, & redime me: 154
propter eloquium tuum viuifica me.
* Longe à peccatoribus ſalus: quia iuſti- 155
ficationes tuas non exquiſierunt.
* Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſe- 156
cundum iudicium tuum viuifica me.
157 * Multi qui perſequuntur me, & tribu-
lant me: à teſtimonijs tuis non declinaui.
158 * Vidi præuaricantes, & tabeſcebam: quia
eloquia tua non cuſtodierunt.
159 * Vide, quoniam mandata tua dilexi Do-
mine: in miſericordia tua viuifica me.
160 * Principium verborum tuorum, veritas:
in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

SIN.

161 * Principes perſecuti ſunt me gratis: &
X à verbis tuis formidauit cor meum.
162 * Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut
qui inuenit ſpolia multa.
163 * Iniquitatem odio habui, & abomina-
tus ſum: legem autem tuam dilexi.
164 * Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iu-
dicia iuſtitiæ tuæ.
165 * Pax multa diligentibus legem tuam: &
non eſt illis ſcandalum.
166 * Expectabam ſalutare tuum Domine: &
mandata tua dilexi.
167 * Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua:
& dilexit ea vehementer.
168 * Seruaui mandata tua, & teſtimonia tua:
quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

TAV.

169 * Appropinquet deprecatio mea in con-
Y ſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 * Intret poſtulatio mea in cōſpectu tuo:
ſecundum eloquium tuum eripe me.
171 * Eructabunt labia mea hymnum, cum
docueris me iuſtificationes tuas.
172 * Pronunciabit lingua mea eloquium
tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 * Fiat manus tua, vt ſaluet me: quoniam
mandata tua elegi.
174 * Concupiui ſalutare tuum Domine: &
lex tua meditatio mea eſt.
175 * Viuet anima mea, & laudabit te: & iu-
dicia tua adiuuabunt me.
276 * Erraui, ſicut ouis, quæ perijt: quære
ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum
oblitus.

1 Canticum graduum. CXIX.

A AD Dominum cum tribularer clama-
ui: & exaudiuit me.
2 * Domine libera animam meam à labijs
iniquis, & à lingua doloſa.
3 * Quid detur tibi, aut quid apponatur ti-
bi ad linguam doloſam?
4 * Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatorijs.
5 * Heu mihi, quia incolatus meus prolon-
B gatus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar:
multum incola fuit anima mea.
6 * Cū his, qui oderūt pacē, eram pacificus:
cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Canticum graduum. CXX.

1 LEuaui oculos meos in montes, vnde ve-
A niet auxilium mihi.
2 * Auxilium meum à Domino, qui fecit
cœlum & terram.
3 * Non det in commotionem pedem tuum:
neque dormitet qui custodit te.
4 * Ecce non dormitabit, neque dormiet qui
custodit Israel.
5 * Dominus custodit te, Dominus prote-
B ctio tua, super manum dexteram tuam.
6 * Per diem sol non vret te: neque luna
per noctem.
7 * Dominus custodit te ab omni malo: cu-
stodiat animam tuam Dominus.
8 * Dñs custodiat introitum tuum, & exi-
tum tuum: ex hoc nunc, & vsque in sæculũ.

1 Canticum graduum. CXXI.

A LÆtatus sum in his, quæ dicta sunt mihi:
In domum Domini ibimus.
2 * Stantes erant pedes nostri: in atrijs tuis
Ierusalem.
3 * Ierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas:
cuius participatio eius in idipsum.
4 * Illuc enim ascenderunt tribus, tribus
Domini, testimonium Israel ad confiten-
dum nomini Domini.
5 * Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes
super domum Dauid.
6 * Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem:
B & abundantia diligentibus te.
7 * Fiat pax in virtute tua: & abundantia in
turribus tuis.
8 * Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te.
9 * Propter domum Domini Dei nostri,
quęsiui bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

1 AD te leuaui oculos meus, qui habitas in
A cœlis.
2 * Ecce sicut oculi seruorum, in manibus
dominorum suorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum
nostrum, donec misereatur nostri.
3 * Miserere nostri Domine, miserere nostri:
quia multum repleti sumus despectione:
4 * Quia multum repleta est anima nostra:
opprobrium abundantibus & despectio su-
perbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

A NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat
2 nunc Israel: * nisi quia Dominus erat
in nobis.
3 Cum exurgerent homines in nos, * forte
viuos deglutissent nos.
4 Cum irasceretur furor eorum in nos, * for-
sitan aqua absorbuisset nos.
5 * Torrentem pertransiuit anima nostra:
forsitan pertransisset anima nostra aquam
intolerabilem.
6 * Benedictus Dominus, qui non dedit nos
B in captionem dentibus eorum.
7 * Anima nostra sicut passer erepta est de
laqueo venantium: Laqueus contri ... est,
& nos liberati sumus.
8 * Adiutorium nostrum in nomine Domi-
ni, qui fecit cœlum terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

A QVi confidunt in Domino, sicut mons
Sion: non commouebitur in ęternum,
2 qui habitat * in Ierusalem.
Montes in circuitu eius: & Dominus in
circuitu populi sui, ex hoc nunc, & vsque in
sæculum.
3 * Quia non relinquet Dominus virgam
peccatorum super sortem iustorum: vt non
extendant iusti ad iniquitatem manus suas.
4 * Benefac Domine bonis, & rectis corde.
5 * Declinantes autem in obligationes, ad-
ducet Dominus cum operantibus iniquita-
tem: pax super Israel.

1 Canticum graduum. CXXV.

A IN conuertendo Dominus captiuitatem
Sion: facti sumus sicut consolati.
2 * Tunc repletum est gaudio os nostrum:
& lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnificauit
Dominus facere cum eis.
3 * Magnificauit Dominus facere nobiscum:
facti sumus lætantes.
4 * Conuerte Domine captiuitatem nostram:
sicut torrens in Austro.
5 * Qui seminant in lacrymis: in exultatio-
ne metent.
6 * Euntes ibant, & flebant: mittentes semi-
na sua.
Venientes autem venient cum exultatio-
ne: portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis.
CXXVI.

A NIsi Dominus ędificauerit domũ, in va-
num laborauerũt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem, fru-
stra vigilat, qui custodit eam.
2 * Vanum est vobis ante lucem surgere:
surgite postquam sederitis, qui manducatis
panem doloris.
3 Cum dederit dilectis suis somnum: * ecce
heredi-

hereditas Domini, filij : merces, fructus ven-
tris.
* Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij 4
excuſſorum.
* Beatus vir, qui impleuit deſiderium ſuũ 5
ex ipſis: non confundetur cum loquetur ini-
micis ſuis in porta.

Canticum graduum. CXXVII. 1

A Beati omnes, qui timent Dominum, qui
ambulant in vijs eius.
* Labores manuum tuarum quia mandu- 2
cabis: beatus es, & bene tibi erit.
* Vxor tua ſicut vitis abundans: in lateri- 3
bus domus tuæ. B
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum : in cir-
cuitu menſæ tuę.
* Ecce ſic benedicetur homo ; qui timet 4
Dominum.
* Benedicat tibi Dominus ex Sion : & vi- 5
deas bona Ieruſalẽ omnibus diebus vitę tuę.
* Et videas filios filiorum tuorum: pacem 6
ſuper Iſrael.

Canticum graduum. CXXVIII. 1

A Sæpe expugnauerunt me à iuuentute
mea, dicat nunc Iſrael.
* Sæpe expugnauerunt me à iuuentute 2
mea : etenim non potuerunt mihi.
* Supra dorſum meum fabricauerũt pec- 3
catores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.
* Dominus iuſtus concidit ceruices pecca- 4
torum: *confundantur, & conuertantur re- 5
trorſum omnes qui oderunt Sion.
* Fiant ſicut fœnum tectorũ: quod priuſ- 6
quam euellatur, exaruit. B
* De quo non impleuit manum ſuam qui 7
metit, & ſinũ ſuum, qui manipulos colligit.
* Et non dixerunt, qui præteribant: Bene- 8
dictio Domini ſuper vos: benediximus vo-
bis in nomine Domini.

Canticum graduum. CXXIX. 1

A De profundis clamaui ad te Domine:
*Domine exaudi vocem meam : 2
Fiant aures tuę intendentes, in vocem de-
precationis meæ.
* Si iniquitates obſeruaueris Domine : Do- 3
mine, quis ſuſtinebit?
* Quia apud te propitiatio eſt ; & propter 4
legem tuam ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo eius : *ſpe- 5
rauit anima mea in Domino.
* A cuſtodia matutina vſque ad noctem : 6
ſperet Iſrael in Domino.
* Quia apud Dominum miſericordia : & 7
copioſa apud eum redemptio.
8 * Et ipſe redimet Iſrael, ex omnibus ini-
quitatibus eius.

1 Canticum graduum Dauid. CXXX.

A Domine non eſt exaltatum cor meum :
neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis : neque in mi-
rabilibus ſuper me.
2 * Si non humiliter ſentiebam : ſed exalta-
ui animam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita re-
tributio in anima mea.
3 * Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc,
& vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

A Memento Domine Dauid, & omnis 2. Reg. 7.
manſuetudinis eius.
2 * Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo
Iacob :
3 * Si introiero in tabernaculum domus
meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
4 * Si dedero ſomnis oculis meis, & palpe-
bris meis dormitationem.
5 * Et requiem temporibus meis : donec in-
ueniam locum Domino, tabernaculum Deo
Iacob :
6 * Ecce audiuimus eam in Ephrata : inue-
nimus eam in campis ſiluæ.
7 * Introibimus in tabernaculum eius : ado-
B rabimus in loco, vbi ſteterunt pedes eius.
8 * ** Surge Domine in requiem tuam, tu & ** 2 Par. 6.
arca ſanctificationis tuæ. g. 41.
9 * Sacerdotes tui induantur iuſtitiam : &
ſancti tui exultent.
10 * Propter Dauid ſeruum tuum: non auer-
C tas faciem Chriſti tui.
11 * Iurauit Dominus Dauid veritatem, &
non fruſtrabitur eam: ** de fructu ventris tui ** 2. Reg. 7.
ponam ſuper ſedem tuam. c. 12.
12 * Si cuſtodierint filij tui teſtamentum Luc. 1. e. 55
meum : & teſtimonia mea hæc, quæ doce- 55. Act. 2. e.
bo eos. 30.
Et filij eorum vſque in ſæculum : ſedebunt
ſuper ſedem tuam.
13 * Quoniam elegit Dominus Sion : elegit
D eam in habitationem ſibi.
14 * Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hic
habitabo, quoniam elegi eam.
15 * Viduam eius benedicens benedicam :
pauperes eius ſaturabo panibus.
16 * Sacerdotes eius induam ſalutari : & ſan-
cti eius exultatione exultabunt.
17 * ** Illuc producam cornu Dauid, paraui ** Luc. 1. g.
lucernam Chriſto meo. 69.
18 * Inimicos eius induam confuſione : ſuper Malac. 3. a
ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. 1.

Canticum graduum Dauid. CXXXII. 1

ECce quàm bonum,& quàm iucundum: A
habitare fratres in vnum:
* Sicut vnguentum in capite: quod de- 2
scendit in barbam, barbam Aaron.
Quod descendit in oram vestimenti eius:
*sicut ros Hermon, qui descendit in mon- 3
tem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus bene-
dictionem, & vitam vsque in sæculum.

Canticum graduum. CXXXIII. 1

ECce nunc benedicite Dominum, omnes A
serui Domini:
Quis statis in domo Domini: in atrijs do-
mus Dei nostri.
* In noctibus extollite manus vestras in 2
sancta: & benedicite Dominum.
* Benedicat te Dominus ex Sion: qui fecit 3
cœlum, & terram.

Alleluia. CXXXIV. 1

LAudate nomen Domini, laudate serui A
Dominum.
* Qui statis in domo Domini, in atrijs do- 2
mus Dei nostri.
* Laudate Dominum, quia bonus Domi- 3
nus: psallite nomini eius, quoniam suaue.
* Quoniam Iacob elegit sibi Dominus If- 4
rael in possessionem sibi.
* Quia ego cognoui quòd magnus est Do- 5
minus: & Deus noster præ omnibus dijs.
* Omnia quæcumque voluit, Dominus 6
fecit in cœlo, in terra, in mari: & in omnibus B
ab yssis.
ıı Ier. 10 c. 13. * ıı Educens nubes ab extremo terræ: ful- 7
gura in pluuiam fecit.
Qui producit ventos de thesauris suis:
*ıı qui percussit primogenita Aegypti ab 8
ıı Exod. 12. d. 29. homine vsque ad pecus.
* Et misit signa, & prodigia in medio tui 9
Aegypte: in Pharaonem, & in omnes seruos
eius.
* ıı Qui percussit gentes multas: & occidit 10
ıı Iof. 12. a. 1. c. 7. reges fortes:
* ıı Sehon regem Amorrhæorum, & Og 11
ıı Nu. 21. e 24. g. 33. regem Basan, & omnia regna Chanaan.
* Et dedit terram eorum hereditatem, he- 12
reditatem Israel populo suo. C
* Domine nomen tuum in æternum: Do- 13
mine, memoriale tuum in generationem &
generationem.
* Quia iudicabit Dominus populũ suum: 14
& in seruis suis deprecabitur.
ıı Su. 113. a. 4. * ıı Simulachra Gentium argentum, & au- 15
rum opera manuum hominum.

16 * ıı Os habent, & non loquentur: oculos ıı Sap. 15. d. 15.
habent, & non videbunt.
17 * Aures habent, & non audient: neque
D enim est spiritus in ore ipsorum.
18 * Similes illis fiant, qui faciunt ea: & om-
ne qui confidunt in eis.
19 * Domus Israel benedicite Domino: do-
mus Aaron benedicite Domino.
20 * Domus Leui benedicite Domino: qui
timetis Dominum, benedicite Domino.
21 * Benedictus Dominus ex Sion, qui habi-
tat in Ierusalem.

1 Alleluia. CXXXV.

A COnfitemini Domino quoniam bonus:
quoniã in æternum misericordia eius.
2 * Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum misericordia eius.
3 * Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum misericordia eius.
4 * Qui facit mirabilia magna solus: quoniã
in æternum misericordia eius.
5 * ıı Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam ıı Gen. 1. a. 1.
in æternum misericordia eius.
6 * Qui firmauit terram super aquas: quo-
niam in æternum misericordia eius.
7 * Qui fecit luminaria magna: quoniam in
æternum misericordia eius.
8 * Solem in potestatem diei: quoniam in
B æternum misericordia eius.
9 * Lunam, & stellas in potestatem noctis:
quoniam in æternum misericordia eius.
10 * ıı Qui percussit Aegyptum cum primo- ıı Exod. 12 d. 29.
genitis eorum: quoniam in æternum mise-
ricordia eius.
11 * ıı Qui eduxit Israel de medio eorum: quo- ıı Exod. 13. d. 17.
niam in æternum misericordia eius.
12 * In manu potenti, & brachio excelso: quo-
niam in æternum misericordia eius.
13 * Qui diuisit mare rubrum in diuisiones:
quoniam in æternum misericordia eius.
14 * Et eduxit Israel per medium eius: quo-
niam in æternum misericordia eius.
15 * ıı Et excussit Pharaonem, & virtutem ıı Exo. 14. g. 28.
C eius in Mari rubro: quoniam in æternum
misericordia eius.
16 * Qui traduxit populum suum per deser-
tum: quoniam in æternũ misericordia eius.
17 * Qui percussit reges magnos: quoniam
in æternum misericordia eius.
18 * ıı Et occidit reges fortes: quoniam in ıı Nu. 21. e. 24.
æternum misericordia eius.
19 * Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum misericordia eius.
20 * ıı Et Og regem Basan: quoniam in æter- ıı Nu 21. e 33.
num misericordia eius.
21 * ıı Et dedit terram eorum hereditatem: ıı Iof 13. a. 7.
quoniam in æternum misericordia eius.
22 * Hereditatem Israel seruo suo: quoniam
D in æternum misericordia eius.

*Quia

* Quia in humilitate nostra memor fuit 23
nostri: quoniam in ęternū misericordia eius.
* Et redemit nos ab inimicis nostris: quo- 24
niam in æternum misericordia eius.
* Qui dat escam omni carni: quoniam in 25
æternum misericordia eius.
* Confitemini Deo cęli: quoniam in æter- 26
num misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum misericordia eius.

Psalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

SVper flumina Babylonis, illic sedimus, & 1
fleuimus: cum recordaremur Sion: A
* In salicibus in medio eius: suspendimus 2
organa nostra.
* Quia illic interrogauerunt nos, qui ca- 3
ptiuos duxerunt nos: verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum canta-
te nobis de canticis Sion.
* Quomodo cantabimus canticum Domi- 4
ni: in terra aliena?
* Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni 5
detur dextera mea.
* Adhæreat lingua mea faucibus meis, si 6
non meminero tui.
Si non proposuero Ierusalem in principio
lætitiæ meæ. B
* Memor esto Domine filiorum Edom: in 7
die Ierusalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite: vsq; ad
fundamentum in ea.
* Filia Babylonis misera: beatus, qui retri- 8
buet tibi retributionem tuam, quam retri-
buisti nobis.
* Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos 9
tuos ad petram.

Ipsi Dauid. CXXXVII.

COnfitebor tibi Domine in toto corde 1
meo: quoniam audisti verba oris mei. A
In conspectu angelorum psallam tibi:
* adorabo ad templum sanctum tuum, 2
& confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua, & veritate tua:
quoniam magnificasti super omne, nomen
sanctum tuum.
* In quacumq; die inuocauero te, exaudi 3
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
* Confiteantur tibi Domine omnes reges 4
terræ: quia audierunt omnia verba oris tui.
* Et cantent in vijs Domini: quoniam ma- 5
gna est gloria Domini.
* Quoniam excelsus Dominus, & humilia 6
respicit: & alta à longe cognoscit.
* Si ambulauero in medio tribulationis, vi- 7
uificabis me: & super iram inimicorum meo-
rum extendisti manum tuam, & saluum me
fecit dextera tua.
8 * Dominus retribuet pro me: Domine mi-
sericordia tua in sæculum: opera manuum
tuarum ne despicias.

In finem, Psalmus Dauid. CXXXVIII.

1 DOmine probasti me, & cognouisti me:
2 * tu cognouisti sessionem meam, & re-
A surrectionem meam.
3 * Intellexisti cogitationes meas de lōge: se-
mitam meam, & funiculū meū inuestigasti:
4 * Et omnes vias meas præuidisti: quia non
est sermo in lingua mea.
5 * Ecce Domine tu cognouisti omnia no-
uissima, & antiqua: tu formasti me, & posui-
sti super me manum tuam.
6 * Mirabilis facta est scientia tua ex me: con-
fortata est, & non potero ad eam.
7 * Quo ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua
fugiam.
8 * a Si ascendero in cœlum, tu illic es: si de- a Amos 9. a. 2.
B scendero in infernum, ades.
9 * Si sumpsero pennas meas diluculo: & ha-
bitauero in extremis maris:
10 * Et enim illuc manus tua deducet me: &
tenebit me dextera tua.
11 * Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 * Quia tenebræ non obscurabuntur à te,
& nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebrę
eius, ita & lumen eius.
13 * Quia tu possedisti renes meos: suscepisti
C me de vtero matris meæ.
14 * Confitebor tibi, quia terribiliter magni-
ficatus es: mirabilia opera tua, & anima mea
cognoscit nimis.
15 * Non est occultatum os meum à te, quod
fecisti in occulto: & substantia mea in infe-
rioribus terræ.
16 * Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes scribentur: dies forma-
buntur, & nemo in eis.
17 * Mihi autem nimis honorificati sunt ami-
ci tui, Deus: nimis confortatus est principa-
tus eorum.
18 * Dinumerabo eos, & super arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum.
19 * Si occideris Deus peccatores: viri sangui-
D num declinate à me:
20 * Quia dicitis in cogitatione: accipient in
vanitate ciuitates tuas.
21 * Nonne, qui oderunt te domine oderam:
& super inimicos tabescebam?
22 * Perfecto odio oderam illos: & inimici fa-
cti sunt mihi.
23 * Proba me Deus, & scito cor meum: inter
roga me, & cognosce semitas meas.
24 * Et vide, si via iniquitatis in me est: & de-
duc me in via æterna.

In finem, Psalmus Dauid. 1

CXXXIX.

ERripe me Domine ab homine malo: à vi- 2
ro iniquo eripe me. A
* Qui cogitauerunt iniquitates in corde: 3
tota die constituebant prælia.
(a Sup. 5. c. 11. Ro. 3. b. 13.) * a Acuerunt linguas suas, sicut serpentis: 4
venenum aspidum sub labijs eorum.
* Custodi me Domine de manu peccato- 5
ris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerũt supplãtare gressus meos:
*absconderunt superbi laqueum mihi: 6
Et funes extenderunt in laqueum: iuxta
iter scandalum posuerunt mihi.
* Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi 7
Domine vocem deprecationis meæ.
* Domine, Domine virtus salutis meæ: 8
obumbrasti super caput meum in die belli: B
* Ne tradas me Domine à desiderio meo 9
peccatori: cogitauerunt contra me, ne dere-
linquas me, ne forte exaltentur.
* Caput circuitus eorum: labor labiorum 10
ipsorum operiet eos.
* Cadent super eos carbones, in ignem de- 11
ijcies eos, in miserijs non subsistent.
* Vir linguosus non dirigetur in terra: 12
virum iniustum mala capient in interitu.
* Cognoui, quia faciet Dominus iudicium 13
inopis: & vindictam pauperum.
* Verumtamen iusti confitebuntur no- 14
mini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus Dauid. CXL. 1

DOmine clamaui ad te, exaudi me: inten- A
de voci meæ, cum clamauero ad te.
* Dirigatur oratio mea sicut incensum in 2
conspectu tuo: eleuatio manuum mearum
sacrificium vespertinum.
* Pone Domine custodiam ori meo: & 3
ostium circumstantiæ labijs meis.
* Non declines cor meum in verba mali- 4
tiæ: ad excusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatẽ:
& non communicabo cum electis eorum.
* Corripiet me iustus in misericordia, & 5
increpabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in bene- B
placitis eorum: * absorpti sunt iuncti petræ 6
iudices eorum.
Audient verba mea, quoniã potuerũt: * si- 7
cut crassitudo terræ erupta est super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernũ:
*quia ad te Domine, Domine oculi mei: in 8
te speraui, non auferas animam meam.
* Custodi me à laqueo, quem statuerunt 9
mihi: & à scãdalis operantium iniquitatem.
* Cadent in retiaculo eius peccatores, sin- 10
gulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus Dauid,

Cum esset in spelunca, oratio.

(1. Reg. 24.) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui: voce (Sup. 76. a. 1.)
A mea ad Dominum deprecatus sum.
3 * Effundo in conspectu eius orationem
meam, & tribulationem meam ante ipsum
pronuncio.
4 * In deficiendo ex me spiritum meum, &
tu cognouisti semitas meas.
In via hac, qua ambulabam, absconderunt
laqueum mihi.
5 * Considerabam ad dexteram, & vide-
B bam & non erat qui cognosceret me.
Perijt fuga à me, & non est qui requirat
animam meam.
6 * Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es spes
mea, portio mea in terra viuentium.
7 * Intende ad deprecationem meam, quia
humiliatus sum nimis.
Libera me à persequentibus me: quia con-
fortati sunt super me.
8 * Educ de custodia animam meam ad cõ-
fitendum nomini tuo: me expectant iusti,
donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid,

1 Quando persequebatur eum Absalom

filius eius. (2. Reg. 17.) CXLII.

A DOmine exaudi orationem meam:
auribus percipe obsecrationem meam
in veritate tua: exaudi me in tua iustitia.
2 * Et non intres in iudicium cum seruo
tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo
omnis viuens.
3 * Quia persecutus est inimicus animam
meam: humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obscuris sicut mortuos
4 sæculi: * & anxiatus est super me spiritus
B meus, in me turbatum est cor meum.
5 * Memor fui dierum antiquorum, medi-
tatus sum in omnibus operibus tuis: in fa-
ctis manuum tuarum meditabar.
6 * Expandi manus meas ad te: anima mea
sicut terra sine aqua tibi:
7 * Velociter exaudi me Domine: defecit spi-
ritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: & similis
ero descendentibus in lacum.
8 * Auditam fac mihi mane misericordiam
tuam: quia in te speraui.
C Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
9 * Eripe me de inimicis meis Domine, ad
10 te confugi: * doce me facere voluntatem
tuam, quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram
11 rectam: * propter nomen tuum Domine, vi-
uificabis me, in æquitate tua.

Edu-

Educes de tribulatione animã meam: *& 12
in misericordia tua disperdes inimicos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam: quoniam ego seruus tuus sum.

Psalmus Dauid.
Aduersus Goliath. CXLIII. 1

Benedictus Dominus Deus meus, qui A
docet manus meas ad prælium, & digi-
tos meos ad bellum.
* Misericordia mea, & refugium meum: 2
susceptor meus,& liberator meus.
Protector meus,& in ipso speraui: qui sub-
dit populum meum sub me.
* Domine quid est homo, quia innotuisti 3
ei? aut filius hominis,quia reputas eum? B
Tob. 8. b. 9. & 14. a. 2. * Homo vanitati similis factus est: " dies 4
eius sicut vmbra prætereunt.
* Domine inclina cœlos tuos,& descende: 5
tange montes, & fumigabunt.
* Fulgura coruscationẽ, & dissipabis eos: 6
emitte sagittas tuas,& conturbabis eos:
* Emitte manum tuam de alto, eripe me, 7
& libera me de aquis multis: de manu filio-
rum alienorum.
* Quorum os locutum est vanitatem: & 8
dextera eorum,dextera iniquitatis. C
* Deus canticum nouum cantabo tibi: in 9
psalterio,decachordo psallam tibi.
* Qui das salutem regibus: qui redemisti 10
Dauid seruum tuum de gladio maligno: * 11
eripe me.
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum est vanitatem:& dexte-
ra eorum,dextera iniquitatis.
* Quorum filij, sicut nouellæ plantatio- 12
nes in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ:circumornatę,vt
similitudo templi.
* Promptuaria eorum plena, eructantia 13
ex hoc in illud. D
Oues eorum fętosæ, abundantes in egres-
sibus suis: *boues eorum crassæ. 14
Non est ruina maceriæ, neque transitus:
neque clamor in plateis eorum.
* Beatum dixerunt populũ,cui hæc sunt: 15
beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

Laudatio ipsi Dauid. CXLIV. 1

Exaltabo te Deus meus rex: & benedi- A
cam nomini tuo in sęculum,& in sęcu-
lum sæculi.
* Per singulos dies benedicam tibi: & lau- 2
dabo nomen tuum in sæculum, & in sæcu-
lum sæculi.
* Magnus Dominus, & laudabilis nimis: 3
& magnitudinis eius non est finis.
* Generatio, & generatio laudabit opera 4
tua: & potentiam tuam pronunciabunt.
5 * Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ
loquentur: & mirabilia tua narrabunt.
6 * Et virtutem terribilium tuorum dicent,
B & magnitudinem tuam narrabunt.
7 * Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ
eructabunt: & iustitia tua exultabunt.
8 * Miserator, & misericors Dominus: pa-
tiens, & multum misericors.
9 * Suauis Dominus vniuersis, & miseratio-
nes eius super omnia opera eius.
10 * Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua: & sancti tui benedicant tibi.
11 * Gloriam regni tui dicent: & potentiam
tuam loquentur.
12 * Vt notã faciant filijs hominũ potentiam
C tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.
13 * Regnum tuum, regnum omnium sæcu-
lorum: & dominatio tua in omni genera-
tione & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis:
& sanctus in omnibus operibus suis.
14 * Alleuat Dominus omnes, qui corruunt:
& erigit omnes elisos.
15 * Oculi omnium in te sperant Domine: &
tu das escam illorum in tempore opportuno.
16 * Aperis tu manum tuam:& imples omne
animal benedictione.
17 * Iustus Dominus in ominbus vijs suis: &
D sanctus in omnibus operibus suis.
18 * Prope est Dominus omnibus inuocan-
tibus eum: omnibus inuocantibus eum in
veritate.
19 * Voluntatem timentium se faciet, & de-
precationem eorum exaudiet: & saluos fa-
ciet eos.
20 * Custodit Dominus omnes diligentes se:
& omnes peccatores disperdet.
21 * Laudationem Domini loquetur os meũ:
& benedicat omnis caro nomini sancto eius
in sæculum, & in sæculum sæculi.

1 Alleluia, Aggæi,& Zachariæ. CXLV.

2 Lauda anima mea Dominum, laudabo Ps. 118. & 144.
A Dominum in vita mea: psallam Deo
meo quamdiu fuero.
3 Nolite confidere in principibus.*in filijs ho-
minum, in quibus non est salus.
4 * Exibit spiritus eius, & reuertetur in ter-
ram suam:in illa die peribunt omnes cogita-
tiones eorum.
5 * Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius, Act. 14. c. 15.
6 spes eius in Domino Deo ipsius: * qui fecit Apo. 14. b. 7.
cœlum& terram, mare, & omnia quæ in eis
sunt.
7 * Qui custodit veritatem in sæculum, facit
B iudicium iniuriam patientibus: dat escam
esurientibus.
8 Dominus soluit compeditos: * Dominus il-
luminat cæcos.
Dñs erigit elisos, Dominus diligit iustos.
* Domi-

9 * Dominus custodit aduenas, pupillum, & viduam suscipiet: & vias peccatorum disperderet.

10 * Regnabit Dominus in sęcula Deus tuus Sion in generationem & generationem.

Alleluia. CXLVI. 1

A Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio.

2 * Ædificans Ierusalem Dominus: dispersionem Israelis congregabit.

3 * Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.

4 * Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocat.

5 * Magnus Dominus noster, & magna virtus eius: & sapientiæ eius non est numerus.

6 * Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores vsque ad terram.

7 * Præcinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara.

8 * Qui operit cęlum nubibus: & parat terræ pluuiam.

Qui producit in montibus fęnum: & herbam seruituti hominum.

9 * Qui dat iumentis escam ipsorum: & pullis coruorum inuocantibus eum.

10 * Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.

11 * Beneplacitum est Domino super timentes eum: & in eis qui sperant super misericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

12 Lauda Ierusalem Dominum: lauda Deum tuum Sion. A

13 * Quoniam confortauit seras portarum tuarum. benedixit filijs tuis in te.

14 * Qui posuit fines tuos pacem: & adipe frumenti satiat te.

15 * Qui emittit eloquium suum terræ: velociter currit sermo eius.

16 * Qui dat niuem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit. B

17 * Mittit crystallum suam sicut buccellas: ante faciem frigoris eius qui sustinebit?

18 * Emittet verbum suum, & liquefaciet ea: flabit spiritus eius, & fluent aquæ.

19 * Qui annunciat verbum suum Iacob: iustitias, & iudicia sua Israel.

20 * Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestauit eis.

Alleluia. CXLVIII. 1

A Laudate Dominum de cęlis: laudate eum in excelsis.

2 * Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius.

3 * Laudate eum sol, & luna: laudate eum omnes stellæ, & lumen.

4 * [a] Laudate eum cœli cęlorum: & aquæ omnes quæ super cęlos sunt, * laudent nomen Domini.

[a] Dan. 3. & 59. 60.

5 Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt.

6 * Statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi: præceptum posuit, & non præteribit.

B

7 * Laudte Dominum de terra, dracones, & omnes abyssi.

8 * Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: quæ faciunt verbum eius.

9 * Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri.

10 * Bestiæ, & vniuersa pecora: serpentes, & volucres pennatæ.

11 * Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes iudices terræ.

12 * Iuuenes, & virgines: senes cum iunioribus laudent nomen Domini: * quia exaltatum est nomen solius.

13

14 * Confessio eius super cœlum, & terram: & exaltauit cornu populi sui.

Hymnus omnibus sanctis eius: filijs Israel, populo appropinquanti sibi.

1 Alleluia. CXLIX.

A Cantate domino canticum nouum: laus eius in ecclesia sanctorum.

2 * Lætetur Israel in eo, qui fecit eum: & filij Sion exultent in rege suo.

3 * Laudent nomen eius in choro: in tympano, & psalterio psallant ei.

4 * Quia beneplacitum est Domino in populo suo: & exaltabit mansuetos in salutem.

5 * Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis.

6 * Exaltationes Dei in gutture eorum: &

B gladij ancipites in manibus eorum.

7 * Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.

8 * Ad alligandos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 * Vt faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis eius.

1 Alleluia. CL.

A Laudate Dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.

2 * Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secũdũ multitudinẽ magnitudinis eius.

3 * Laudate eum in sono tubæ: laudate eum

B in psalterio, & cithara.

4 * Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.

5 * Laudate eum in cymbalis benesonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis,

6 * omnis spiritus laudet dominum.

LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

PArabolæ Salomonis, filij Dauid, 1
regis Israel. * Ad sciendam 2
sapientiam, & disciplinam: A
* ad intelligenda verba pru- 3
dentiæ: & suscipiendam erudi-
tionem doctrinæ, iustitiam, & iudicium, &
æquitatem: * vt detur paruulis astutia, ado- 4
lescenti scientia, & intellectus. * Audiens sa- 5
piens, sapientior erit: & intelligens, guberna-
cula possidebit. * Animaduertet parabolam, 6
& interpretationem, verba sapiētum, & æni-
a Psal.110.d.10. gmata eorum. * a Timor Domini principium 7
Eccl.1.b.16. sapientię. Sapientiam, atque doctrinam stulti
despiciunt. * Audi, fili mi, disciplinam patris 8
tui, & ne dimittas legem matris tuæ: * vt ad- 9
datur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.
* Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne ac- 10
quiescas eis. * Si dixerint: Veni nobiscum, in- 11
sidiemur sanguini, abscondamus tendiculas
contra insontem frustra: * deglutiamus eum 12
sicut infernus viuentem, & integrum quasi B
descendentem in lacum. * Omnem pretio- 13
sam substātiam reperiemus, implebimus do-
mos nostras spolijs. * Sortem mitte nobiscū, 14
marsupium vnum sit omnium nostrum.
* Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem 15
b Isa.59.b.7. tuum à semitis eorum. * b Pedes enim illo- 16
rum ad malum currunt, & festinant, vt ef-
fundant sanguinem. * Frustra autem iacitur 17
rete ante oculos pennatorum. * Ipsi quoque 18
contra sanguinem suum insidiantur, & mo-
liuntur fraudes contra animas suas. * Sic se- 19
mitæ omnis auari, animas possidentium ra-
piunt. * Sapientia foris prædicat, in plateis 20
dat vocem suam: * in capite turbarum cla- 21
mitat, in foribus portarum vrbis profert ver- C
ba sua, dicens: * Vsquequo paruuli diligitis 22
infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia,
cupient, & imprudentes odibunt scientiam?
c Isa.56.b.11. & 64.a.4. Ier.7.c.13. * c Conuertimini ad correptionem meam: 23
en proferam vobis spiritum meum, & osten-
dam vobis verba mea. * Quia vocaui, & 24
renuistis: extendi manum meam, & non
fuit qui aspiceret. * Despexistis omne con- 25
silium meum, & increpationes meas negle-
xistis. * Ego quoque in interitu vestro ride- 26
bo, & subsannabo, cum vobis id, quod ti-
27 mebatis, aduenerit. * Cum irruerit repen-
D tina calamitas, & interitus quasi tempestas
ingruerit: quando venerit super vos tribula-
28 tio, & angustia: * Tunc inuocabunt me,
& non exaudiam: mane consurgent, & non
29 inuenient me: * eo quòd exosam habuerint
disciplinam, & timorem Domini non susce-
30 perint, * nec acquieuerint consilio meo, &
detraxerint vniuersæ correptioni meæ.
31 * Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque
32 consilijs saturabuntur. * Auersio paruulo-
rum interficiet eos, & prosperitas stultorum
33 perdet illos. * Qui autem me audierit, absque
terrore requiescet, & abundantia perfruetur,
timore malorum sublato.

CAP. II.

1 Fili mi, si susceperis sermones meos, &
A mandata mea absconderis penes te, * vt
2 audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuū
3 ad cognoscendam prudentiam. * Si enim sa-
pientiā inuocaueris, & inclinaueris cor tuum
4 prudentiæ: * si quæsieris eam quasi pecuniā,
5 & sicut thesauros effoderis illam: * tunc in-
telliges timorem Domini, & scientiam Dei
6 inuenies: * quia Dominus dat sapientiam: &
7 ex ore eius prudentia, & scientia. * Custodiet
rectorū salutem, & proteget gradientes sim-
8 pliciter, * seruans semitas iustitiæ, & vias san-
B ctorum custodiens. * Tunc intelliges iustitiā,
9 & iudicium, * & æquitatem, & omnem semi-
10 tam bonam. * Si intrauerit sapientia cor tuū,
11 & scientia animæ tuæ placuerit: * consilium
12 custodiet te, & prudētia seruabit te, * vt erua-
C ris à via mala, & ab homine, qui peruersa lo-
13 quitur: * qui relinquunt iter rectū, & ambu-
14 lant per vias tenebrosas: * qui lætantur, cum
malefecerint, & exultant in rebus pessimis:
15 * quorū vię peruersę sunt, & infames gressus
16 eorum. * Vt eruaris à muliere aliena, & ab
17 extranea, quæ mollit sermones suos, * & re-
18 linquit ducem pubertatis suæ, * & pacti Dei
D sui oblita est: inclinata est enim ad mortē do-
19 mus eius, & ad inferos semitæ ipsius. * omnes,
qui ingrediuntur ad eā, non reuertentur, nec
20 apprehendent semitas vitæ. * Vt ambules in

via bona:& calles iustorum custodias. *Qui 21
enim recti sunt,habitabunt in terra, & sim-
plices permanebunt in ea. * ‖ Impij vero de 22
‖ Iob.18.d. 17. terra perdentur: & qui iniquè agunt, aufe-
rentur ex ea.

CAP. III.

FIlii mi, ne obliuiscaris legis meæ, & præ- 1
cepta mea cor tuum custodiat. * lõgitu- A
dinem enim dierum,& annos vitæ,& pacem 2
apponent tibi. * Misericordia, & veritas te 3
non deserant, circumda eas gutturi tuo, &
describe in tabulis cordis tui: * & inuenies 4
gratiam, & disciplinam bonam coram Deo
& hominibus. * Habe fiduciam in Domino 5
ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ
tuæ. * In omnibus vijs tuis cogita illum, & 6
‖ Ro.12.d. 16. ipse diriget gressus tuos. * ‖ Ne sis sapiens 7
apud temetipsum: time Deum, & recede à
malo: * sanitas quippe erit vmbilico tuo,& 8
‖ Tob.4.b. 7. irrigatio ossium tuorum. * ‖ Honora Domi- 9
num de tua substantia,& de primitijs omniũ
Luc.14.e. 13. frugum tuarum da ei:* & implebuntur hor- 10
rea tua saturitate, & vino torcularia tua re-
‖ Heb.12.b. 5. dũdabũt.*‖Disciplinam Dñi,fili mi,ne abij- 11
cias:nec deficias cum ab eo corriperis: *quẽ 12
Apoc.3.d. 19. enim diligit Dñs, corripit: & quasi pater in
filio complacet sibi.*Beatus homo,qui inue- 13
nit sapientiã,& qui affluit prudentia: * me- 14
lior est acquisitio eius negotiatione argenti,
& auri primi, & purissimi fructus eius:prę- 15
tiosior est cunctis opibus:& omnia,quę desi-
derantur,huic nõ valent comparari. *Lon- 16
gitudo dierum in dextera eius, & in sinistra
illius diuitię,& gloria.*Vię eius vię pulchrę, 17
& omnes semitę illius pacificę.*Lignum vi- 18
tæ est his,qui apprehenderint eam: & qui te- C
nuerit eam,beatus.*Dñs sapientia fundauit 19
terram,stabiliuit cęlos prudentia.*Sapientia 20
illius eruperunt abyssi,& nubes rore concre-
scunt. *Fili mi,ne effluãt hæc ab oculis tuis: 21
Custodi legem,atque cõsilium: *& erit vita 22
animæ tuę,& gratia faucibus tuis:*tunc am- 23
bulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus nõ
impinget: * si dormieris,non timebis: quie- 24
sces, & suauis erit somnus tuus: * ne paueas 25
repentino terrore, & irruentes tibi potentias
impiorum. * Dñs enim erit in latere tuo,& 26
custodiet pedem tuũ ne capiaris. * Noli pro- D
hibere benefacere eum,qui potest: si vales, 27
& ipse benefac: *Ne dicas amico tuo. Vade, 28
& reuertere: cras dabo tibi:cum statim possis
dare. *Ne moliaris amico tuo malum, cum 29
ille in te habeat fiduciam. *Ne cõtendas ad- 30
uersus hominem frustra, cum ipse tibi nihil
‖ Psal.36.a.1. mali fecerit. *‖Ne æmuleris hominem iniu- 31
stũ,nec imiteris vias eius:* quia abominatio 32
Domini est omnis illusor, & cũ simplicibus
sermocinatio eius. * Egestas à Domino in 33
domo impij: habitacula autem iustorum be-
nedicentur. * Ipse deludet illusores,& man- 34
35 suetis dabit gratiam. * Gloriam sapientes
possidebũt:stultorum exaltatio,ignominia.

CAP. IV.

1 AVdite filij disciplinam patris, & atten-
A dite,vt sciatis prudentiam.*Donũ bo-
2 num tribuam vobis, legem meam ne dere-
3 linquatis.* Nam & ego filius fui patris mei,
tenellus, & vnigenitus coram matre mea:
4 *& docebat me,atque dicebat: Suscipiat ver-
ma mea cor tuum, custodi præcepta mea,&
5 viues. * Posside sapientiam,posside pruden-
tiam: ne obliuiscaris,neque declines à verbis
6 oris mei. * Ne dimittas eam, & custodiet te:
7 dilige eam,& cõseruabit te. * Principium sa-
B pientiæ posside sapientiam, & in omni pos-
8 sessione tua acquire prudentiam: *arripe il-
lam,& exaltabit te: glorificaberis ab ea,cum
9 eam fueris amplexatus:*dabit capti tuo aug-
menta gratiarũ, & corona inclyta proteget
10 te. * Audi fili mi, & suscipe verba mea, vt
11 multiplicentur tibi anni vitæ. *Viam sapiẽ-
tiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas
12 æquitatis:*quas cum ingressus fueris,nõ ar-
ctabuntur gressus tui, & currens non habe-
13 bis offendiculum. *Tene disciplinam,ne di-
mittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita
14 tua. * Ne delecteris in semitis impiorũ,nec
15 tibi placeat malorum via. * Fuge ab ea, nec
C transeas per illam: declina,& desere eã. *non
16 enim dormiunt nisi malefecerint:& rapitur
17 somnus ab eis nisi supplantauerint: * come-
dunt panem impietatis, & vinum iniquita-
18 tis bibunt. * Iustorum autem semita, quasi
lux splendens, procedit, & crescit vsque ad
19 perfectam diem. *Via impiorum tenebrosa:
20 nesciunt,vbi corruant. *Fili mi,ausculta ser-
mones meos, & ad eloquia mea inclina aurẽ
21 tuam: *ne recedant ab oculis tuis,custodi ea
22 in medio cordis tui: * vita enim sunt inue-
23 nientibus ea,& vniuersæ carni sanitas.*Om-
D ni custodia serua cor tuum, qui ex ipso vita
24 procedit.*Remoue à te os prauum,& detra-
25 hẽtia labia sint procul à te. *Oculi tui recta
videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus
26 tuos. * Dirige semitam pedibus tuis, & om-
27 nes viæ tuæ stabilientur. * Ne declines ad
dexteram,neque ad sinistram: auerte pedem
tuum à malo: vias enim,quæ à dextris sunt,
nouit Dominus: peruersæ vero sunt, quæ à
sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus
tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAP. V.

1 FIli mi, attende ad sapientiam meam, &
A prudentię meæ inclina aurem tuam,*vt
2 custodias cogitationes, & disciplinam labia
tua conseruent. Ne attendas fallaciæ mulie-
3 ris:*fauus enim distillans labia meretricis,&
4 nitidius oleo guttur eius: *nouissima autem
illius amara quasi absynthiũ, & acuta qua
5 si gladius biceps. * Pedes eius descendunt in
mor-

mortem, & ad inferos gressus illius pene- B
trant. *Per semitam vitæ non ambulant,va- 6
gi sunt gressus eius,& inuestigabiles. * Nunc 7
ergo, fili mi, audi me, & ne recedas à verbis
oris mei.*Longe fac ab ea viam tuã,& ne ap- 8
propinques foribus domus eius. *Ne des alie- 9
nis honorẽ tuum,& annos tuos crudeli: * ne 10
forte impleãtur extranei viribus tuis,& labo-
res tui sint in domo aliena, *& gemas in no- 11
uissimis,quando consumpseris carnes tuas,& C
corpus tuum,& dicas: * Cur detestatus sum 12
disciplinam & increpationibus nõ acquieuit
cor meum,*nec audiui vocem docentiũ me, 13
& magistris non inclinaui aurem meã? * Pe- 14
nè fui in omni malo,in medio ecclesiæ,& sy-
nagogæ.*Bibe aquã de cisterna tua,& fluen- 15
ta putei tui: * Deriuentur fontes tui foras,& 16
in plateis aquas tuas diuide. * Habeto eas so- 17
lus, nec sint alieni participes tui. * Sit vena 18
tua benedicta, & lætare cum muliere adole- D
scẽtiæ tuæ: *ceruia charissima,& gratissimus 19
hinnulus, vbera eius inebrient te in omni tẽ-
pore, in amore eius delectare iugiter. * Qua- 20
re seduceris, fili mi,ab aliena, & foueris in si-
u Iob.31.4. nu alterius? * u Respicit Dominus vias ho- 21
minis,& omnes gressus eius considerat.*u Ini- 22
u Iob.34.21. quitates suæ capiunt impium,& funibus pec-
catorum suorum constringitur.*Ipse morie- 23
tur, quia non habuit disciplinam, & in mul-
titudine stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

FIlli mi, si spoponderis pro amico tuo, de- 1
fixisti apud extraneum manũ tuam,*il- A
laqueatus es verbis oris tui,& captus proprijs 2
sermonibus. * Fac ergo quod dico,fili mi, & 3
temetipsum libera: quia incidisti in manum
proximi tui.Discurre,festina,suscita amicum
tuum: * ne dederis somnum oculis tuis, nec 4
dormitent palpebræ tuæ. * Eruere quasi da- 5
mula de manu, & quasi auis de manu aucu-
pis. *Vade ad formicam ò piger,& considera 6
vias eius,& disce sapientiam: * quæ cum non 7
habeat ducem,nec præceptorem, nec princi-
pem,*parat in ęstate cibum sibi & congregat 8
u Inf.24.d.33. in messe quod comedat: * u Vsquequo piger 9
dormies? quando consurges à somno tuo?
* Paululum dormies,paululum dormitabis, 10
paululum conseres manus, vt dormias: & B
*veniet tibi,quasi viator,egestas,& pauperies, 11
quasi vir armatus: Si vero impiger fueris,ve-
niet vt fons,messis tua,& egestas longe fugiet
à te. * Homo apostata, vir inutilis,graditur 12
ore peruerso,*annuit oculis,terit pede,digito 13
loquitur, * prauo corde machinatur malum, 14
& omni tempore iurgia seminat: * huic ex- 15
templo veniet perditio sua, & subito conte-
retur, nec habebit vltra medicinam. * Sex 16
sunt,quæ odit Dominus, & septimum dete-
statur anima eius:*Oculos sublimes,linguam 17
mendacem, manus effundentes innoxium
18 sanguinem, * cor machinans cogitationes
C pessimas,pedes veloces ad currendum in ma-
19 lum, * proferentem mendacia, testem falla-
cem, & eum qui seminat inter fratres discor-
20 dias.*Conserua fili mi præcepta patris tui,&
21 ne dimittas legem matris tuæ. * Liga ea in
corde tuo iugiter, & circumda gutturi tuo.
22 * Cum ambulaueris gradiantur tecum:cum
dormieris, custodiant te,& euigilans loquere
23 cum eis: *quia mandatum lucerna est,& lex
24 lux, & via vitæ increpatio disciplinæ: * vt
custodiant te à muliere mala,& à blanda lin-
25 gua extraneæ.*Non concupiscat pulchritu-
dinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus
26 illius: * pretium enim scorti vix est vnius
panis: mulier autem viri pretiosam animam
27 capit. *Numquid potest homo abscondere
D ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non
28 ardeant?*aut ambulare super prunas,vt non
29 conburantur plantæ eius? * sic qui ingre-
ditur ad mulierem proximi sui, non erit
30 mundus,cum tetigerit eam. * Non grandis
est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur
31 enim, vt esurientem impleat animam: * de-
prehensus quoque reddet septulum, & om-
32 nem substantiam domus suæ tradet. * Qui
autem adulter est, propter cordis inopiam
33 perdet animam suam: * turpitudinem, &
ignominiam congregat sibi, & opprobrium
34 illius non delebitur: * quia zelus, & furor
35 viri non parcet in die vindictæ,*nec acquie-
scet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro
redemptione dona plurima.

CAP. VII.

1 FIlli mi, custodi sermones meos, & præce-
2 pta mea reconde tibi. Fili,*serua manda-
A ta mea,& viues: & legem meam, quasi pu-
3 pillam oculi tui:*liga eam in digitis tuis,scri-
4 be illam in tabulis cordis tui. * Dic sapien-
tiæ, soror mea es: & prudentiam voca ami-
5 cam tuam, * vt custodiat te à muliere extra-
nea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.
6 * De fenestra enim domus meæ per cancel-
7 los prospexi, * & video paruulos, considero
8 vercordem iuuenem, *qui transit per plateã
B iuxta angulum, & prope viam domus illius,
9 graditur * in obscuro,aduesperascente die, in
10 noctis tenebris, & caligine. * Et ecce occur-
rit illi mulier ornatu meretricio, præparata
11 ad capiẽdas animas,garrula,& vaga, * quie-
tis impatiens, nec valens in domo consistere
12 pedibus suis, *nunc foris,nunc in plateis,nũc
13 iuxta angulos insidians. *Apprehensumque
C deosculatur iuuenem,& procaci vultu blan-
14 ditur,dicens: * Victimas pro salute voui,ho-
15 die reddidi vota mea: * idcircò egressa sũ in
occursum tuum, desiderans te videre, & re-
16 peri. *Intexui funibus lectulum meum, stra-
17 ui tapetibus pictis ex Aegypto, * aspersi cu-
bile meum myrrha,& aloe, & cinnamomo.
* Veni,

* Veni,inebriemur vberibus,& fruamur cu- 18
pitis amplexibus,donec illucescat dies: * non 19
est enim vir in domo sua, abijt via longissi-
ma, * sacculum pecuniæ secum tulit: in die 20
plenæ lunæ reuersus est in domum suam.
* Irretiuit eũ multis sermonibus, & blãditijs 21
labiorum protraxit illum. * Statim eã sequi- 22
tur quasi bos ductus ad victimam, & quasi D
agnus lasciuiens,& ignorans,quòd ad vincu-
la stultus trahatur,*donec transfigat sagitta 23
iecur eius: velut si auis festinet ad laqueum,
& nescit, quòd de periculo animæ illius agi-
tur. * Nunc ergo,fili mi,audi me,& attende 24
verbis oris mei. * Ne abstrahatur in vijs il- 25
lius mens tua: neque decipiaris semitis eius.
* multos enim vulneratos deiecit:& fortissi- 26
mi quique interfecti sunt ab ea. * Viæ inferi 27
domus eius, penetrantes in interiora mortis.

CAP. VIII.

NVmquid non sapientia clamitat,& pru- 1
dentia dat vocem suam? * In summis, 2
excelsisque verticibus supra viam, in medijs A
semitis stans, * iuxta portas ciuitatis in ipsis 3
foribus loquitur,dicens: * O viri,ad vos cla- 4
mito,& vox mea ad filios hominum * Intel- 5
ligite paruuli astutiam, & insipientes ani-
maduertite. * Audite,quoniam de rebus ma- 6
gnis locutura sum: & aperientur labia mea,
vt recta prædicent.* Veritatem meditabitur 7
guttur meum, & labia mea detestabũtur im-
pium. * Iusti sunt omnes sermones mei, non 8
est in eis prauum quid, neque peruersum.
* recti sunt intelligentibus,& æqui inuenien- 9
tibus scientiam. * Accipite disciplinam 10
meam,& non pecuniam: doctrinam magis, B
quàm aurum eligite. * Melior est enim sa- 11
pientia cunctis pretiosissimis, & omne desi-
derabile ei non potest comparari. * Ego sa- 12
pientia habito in consilio, & eruditis inter-
sum cogitationibus. * Timor Domini odit 13
malum: arrogantiam,& superbiam,& viam
prauam,& os bilingue detestor. * Meum est 14
consilium,& æquitas,mea est prudentia,mea
est fortitudo. * Per me reges regnant, & le- 15
gum conditores iusta decernunt: * Per me 16
principes imperant, & potentes decernunt
iustitiam. * Ego diligentes me diligo: & qui 17
mane vigilant ad me,inueniẽt me. * Mecum 18
sunt diuitiæ, & gloria, opes superbæ, & iusti-
tia. * Melior est enim fructus meus auro, & 19
lapide pretioso,& genimina mea argẽto ele- C
cto,*In vijs iustitiæ ambulo, in medio semi- 20
tarum iudicij,* vt ditem diligẽtes me,& the- 21
sauros eorum repleam. * Dominus possedit 22
me in initio viarum suarum, antequã quid-
quam faceret à principio. * Ab æterno ordi- 23
nata sum, & ex antiquis antequam terra fie-
ret. * Nondum erant abyssi,& ego iam con- 24
cepta eram: necdum fontes aquarum erupe-
rant: * necdum montes graui mole consti- 25
26 terant:ante colles ego parturiebar: * adhuc
terram non fecerat, & flumina, & cardines
27 orbis terræ. * Quando præparabat cœlos,
D aderam: quando certa lege,& gyro vallabat
28 abyssos: * quando æthera firmabat sursum,
29 & librabat fontes aquarum: * quando cir-
cumdabat mari terminum suum, & legẽ po-
nebat aquis,ne transirent fines suos: quando
30 appendebat fundamenta terræ. * Cum eo
eram cuncta componens: & delectabar per
singulos dies, ludens coram eo omni tempo-
31 re:*ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ
32 esse cum filiis hominum. * Nunc ergo filij
audite me: Beati, qui custodiunt vias meas.
33 * Audite disciplinam, & estote sapientes, &
34 nolite abijcere eam. * Beatus homo,qui au-
dit me, & qui vigilat ad fores meas quoti-
35 die, & obseruat ad postes ostij mei. * Qui
me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet sa-
36 lutem à Domino: * qui autem in me pecca-
uerit, lędet animam suam. Omnes, qui me
oderunt,diligunt mortem.

CAP. IX.

1 SApientia ædificauit sibi domum, excidit
2 columnas septem. * Immolauit victi-
A mas suas, miscuit vinum,& proposuit men-
3 sam suam. * Misit ancillas suas,vt vocarent
4 ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: * Si quis
est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus
5 locuta est: *Venite,comedite panem meum,
6 & bibite vinũ,quod miscui vobis.*Relinqui-
B te infantiam, & viuite, & ambulate per vias
7 prudentiæ. * Qui erudit derisorem,ipse iniu-
riam sibi facit:& qui arguit impium,sibi ma-
8 culam generat. * Noli arguere derisorem,ne
9 oderit te. Argue sapientem,& diliget te. * Da
C sapienti occasionem, & addetur ei sapientia.
10 Doce iustum,& festinabit accipere. * a Prin- *a Sup. 1. a.*
cipium sapientiæ timor Domini: & scientia 7.
11 sanctorum,prudentia. * Per me enim multi- *Ps. 110. d.*
plicabuntur dies tui,& addentur tibi anni vi- 10. *Eccl. 1. b.*
12 tæ.*Si sapiens fueris,tibimetipsi eris:si autem 16.
13 illusor,solus portabis malum. *Mulier stulta
D & clamosa, plenaque illecebris, & nihil om-
14 nino sciens, * sedit in foribus domus suæ su-
15 per sellam in excelso vrbis loco, * vt vocaret
transeuntes per viam, & pergentes itinere
16 suo:*Qui est paruulus,declinet ad me.Et ve-
17 cordi locuta est: * Aquæ furtiuæ dulciores
18 sunt,& panis absconditus suauior. *Et igno-
rauit,quòd ibi sint gigantes, & in profundis
inferni conuiuæ eius.

Parabolæ Salomonis.

CAP. X.

1 FIlius sapiens lætificat patrem: filius vero
A stultus mœstitia est matris suæ.
2 * Nil proderunt thesauri impietatis: iusti-
tia vero liberabit à morte.

* Non

* Non affliget Dominus fame animam 3
iusti, & insidias impiorum subuertet.
* Egestatem operata est manus remissa: 4
manus autem fortium diuitias parat.
Qui nititur mendacijs, hic pascit ventos:
idem autem ipse sequitur aues volantes.
* Qui congregat in messe, filius sapiẽs est: 5
qui autem stertit æstate, filius confusionis.
* Benedictio Domini super caput iusti: os 6
autem impiorum operit iniquitas.
* Memoria iusti cum laudibus: & nomen 7
impiorum putrescet.
* Sapiens corde præcepta suscipit: stultus 8
cæditur labijs. B
* Qui ambulat simpliciter, ambulat con- 9
fidenter: qui autem deprauat vias suas, ma-
nifestus erit.
ꝟ Eccl. 27. c.25. * ꝟ Qui annuit oculo, dabit dolorem: & 10
stultus labijs verberabitur.
* Vena vitæ, os iusti: & os impiorum ope- 11
rit iniquitatem.
ꝟ 1. Pet. 4. b.8. * Odium suscitat rixas: ꝟ & vniuersa deli- 12
2. Cor. 13. b.4. cta operit charitas.
* In labijs sapientis inuenitur sapientia: & 13
virga in dorso eius qui indiget corde.
* Sapientes abscondunt scientiam: os au- 14
tem stulti confusioni proximum est.
* Substantia diuitis, vrbs fortitudinis eius: 15
pauor pauperum, egestas eorum. C
* Opus iusti ad vitam: fructus autem im- 16
pij ad peccatum.
* Via vitæ, custodienti disciplinam: qui 17
autem increpationes relinquit, errat.
* Abscondunt odium labia mendacia: qui 18
profert contumeliam, insipiens est:
* In multiloquio non deerit peccatũ: qui 19
autẽ moderatur labia sua prudẽtissimus est.
* Argentum electum, lingua iusti: cor 20
autem impiorum pro nihilo.
* Labia iusti erudiunt plurimos: qui autẽ 21
indocti sunt, in cordis egestate morientur.
* Benedictio Domini diuites facit, nec so- 22
ciabitur eis afflictio.
* Quasi per risum stultus operatur scelus: 23
sapientia autem est viro prudentia. D
* Quod timet impius, veniet super eum: 24
desiderium suum iustis dabitur.
* Quasi tempestas transiens non erit im- 25
pius: iustus autem quasi fundamentum sem-
piternum.
* Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, 26
sic piger his, qui miserunt eum.
* Timor Domini apponet dies: & anni 27
impiorum breuiabuntur.
* Expectatio iustorum lætitia: spes autem 28
impiorum peribit.
* Fortitudo simplicis via Domini: & pa- 29
uor his, qui operantur malum.
* Iustus in æternum non commouebitur: 30
impij autem non habitabunt super terram.

31 * Os iusti parturiet sapientiam: lingua
prauorum peribit.
32 * Labia iusti considerant placita: & os
impiorum peruersa.

CAP. XI.

1 STatera dolosa, abominatio est apud Do-
A minũ: & pondus æquum, volũtas eius.
2 * Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia:
vbi autem est humilitas, ibi & sapientia.
3 * Simplicitas iustorum diriget eos: & sup-
plantatio peruersorum vastabit illos.
4 * Non proderunt diuitiæ in die vltionis:
iustitia autem liberabit à morte.
5 * Iustitia simplicis diriget viam eius: & in
impietate sua corruet impius.
6 * Iustitia rectorum liberabit eos: & in insi-
dijs suis capientur iniqui.
7 * Mortuo homine impio, nulla erit vltra
spes: & expectatio solicitorum peribit.
8 * Iustus de angustia liberatus est: & trade-
tur impius pro eo.
9 * Simulator ore decipit amicum suum: iu-
B sti autem liberabuntur scientia.
10 * In bonis iustorum exultabit ciuitas: & in
perditione impiorum erit laudatio.
11 * Benedictione iustorum exaltabitur ciui-
tas: & ore impiorum subuertetur.
12 * Qui despicit amicum suum, indigens
corde est: vir autem prudens tacebit.
13 * Qui ambulat fraudulenter, reuelat arca-
na: qui autem fidelis est animi, celat amici
commissum.
14 * Vbi non est gubernator, populus cor-
ruet: salus autem, vbi multa consilia.
15 * Affligetur malo, qui fidem facit pro ex-
traneo: qui autẽ cauet laqueos, securus erit.
16 * Mulier gratiosa inueniet gloriam: & ro-
busti habebunt diuitias.
17 * Benefacit animæ suæ vir misericors: qui
C autem crudelis est, etiam propinquos abijcit.
18 * Impius facit opus instabile: seminanti
autem iustitiam merces fidelis.
19 * Clementia præparat vitam: & sectatio
malorum mortem.
20 * Abominabile Dño cor prauum: & vo-
luntas eius in ijs, qui simpliciter ambulant.
21 * Manus in manu non erit innocens ma-
lus: semen autem iustorum saluabitur.
22 * Circulus aureus in naribus suis, mulier
pulchra, & fatua.
23 * Desiderium iustorum omne bonum est:
præstolatio impiorum furor.
24 * Alij diuidunt propria, & ditiores fiũt: alij
rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
25 * Anima, quæ benedicit, impinguabitur:
& qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 * Qui abscondit frumenta, maledicetur
D in populis: benedictio autem super caput
vendentium.
27 * Bene consurgit diluculo, qui quærit bo-

nia:qui autem inuestigator malorum est,op-
primetur ab eis.
* Qui cõfidit in diuitijs suis,corruet: iusti 28
autem quasi virens folium germinabunt.
* Qui conturbat domum suã, possidebit 29
ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti.
* Fructus iusti lignum vitæ: & qui susci- 30
pit animas, sapiens est.
n 1. Pet. 4. d. 18. * n Si iustus in terra recipit,quanto magis 31
impius, & peccator?

CAP. XII.

QVi diligit disciplinã,diligit scientiã:qui 1
autẽ odit increpationes, insipiens est. A
* Qui bonus est,hauriet gratiam à Domi- 2
no:qui autem confidit in cogitationibus suis,
impie agit.
* Non roborabitur homo ex impietate:& 3
radix iustorum non commouebitur.
* Mulier diligens, corona est viro suo: & 4
putredo in ossibus eius, quæ confusione res
dignas gerit.
* Cogitationes iustorum iudicia: & consi- 5
lia impiorum fraudulenta.
* Verba impiorum insidiantur sanguini: 6
os iustorum liberabit eos.
* Verte impios, & non erunt: domus au- 7
tem iustorum permanebit. B
* Doctrina sua noscetur vir:qui autem va- 8
nus & excors est, patebit contemptui.
n Eccl. 10. c. 30. * n Melior est pauper, & sufficiens sibi, 9
quam gloriosus, & indigens pane.
* Nouit iustus iumentorum suorum ani- 10
mas: viscera autem impiorum crudelia.
n Eccl. 10. d. 30. * n Qui operatur terrã suã,satiabitur pani- 11
bus:qui autem sectatur otiũ,stultissimus est.
Qui suauis est in vini demorationibus,in
suis munitionibus relinquit contumeliam.
* Desiderium impij munimẽtum est pes- 12
simorum: radix autem iustorum proficiet.
* Propter peccata labiorum ruina proxi- 13
mat malo: effugiet autẽ iustus de angustia.
* De fructu oris sui vnusquisque replebi- 14
tur bonis, & iuxta opera manuum suarum C
retribuetur ei.
* Via stulti recta in oculis eius: qui autem 15
sapiens est, audit consilia.
* Fatuus statim indicat iram suam : qui 16
autem dissimulat iniuriam, callidus est.
* Qui quod nouit loquitur,iudex iustitiæ 17
est: qui autẽ mẽtitur,testis est fraudulentus.
* Est qui promittit,& quasi gladio pungi- 18
tur cõsciẽtiæ:lingua autẽ sapiẽtiũ sanitas est.
* Labium veritatis firmum erit in perpe- 19
tuum: qui autem testis est repentinus, con-
cinnat linguam mendacij.
* Dolus in corde cogitãtiũ mala: qui au- 20
tẽ pacis ineunt consilia,sequitur eos gaudiũ.
* Non contristabit iustum quidquid ei ac- 21
ciderit: impij autem replebuntur malo.
* Abominatio est Dño labia mendacia: 22
D qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 * Homo versutus celat scientiam : & cor
insipientium prouocat stultitiam.
24 * Manus fortium dominabitur : quæ au-
tem remissa est, tributis seruiet.
25 * Mœror in corde viri humiliabit illum,
& sermone bono lætificabitur.
26 * Qui negligit damnum propter amicum,
iustus est:iter autem impiorum decipiet eos.
27 * Non inueniet fraudulentus lucrum : &
substantia hominis erit auri pretium.
28 * In semita iustitiæ, vita : iter autem de-
uium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

1 FIlius sapiens, doctrina patris: qui autem
A illusor est, non audit, cum arguitur.
2 * De fructu oris sui homo satiabitur bo-
nis: anima autem præuaricatorum iniqua.
3 * Qui custodit os suum, custodit animam
suam : cui autem inconsideratus est ad lo-
quendum, sentiet mala.
4 * Vult & non vult piger : anima autem
operantium impinguabitur.
5 * Verbum mendax iustus detestatur: im-
pius autem confundit, & confundetur.
6 * Iustitia custodit innocentis viam: impie-
tas autem peccatorum supplantat.
7 * Est quasi diues cum nihil habeat: & est
B quasi pauper, cum in multis diuitijs sit.
8 * Redemptio animæ viri,diuitiæ suæ: qui
autẽ pauper est,increpationem non sustinet.
9 * Lux iustorum lætificat: lucerna autem
impiorum extinguetur.
10 * Inter superbos semper iurgia sunt: qui
autem agunt omnia cum consilio,reguntur
sapientia.
11 * Substantia festinata minuetur: quæ autẽ
paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 * Spes, quæ differtur, affligit animam: li-
gnum vitæ desiderium veniens.
13 * Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum
C obligat: qui autem timet præceptum, in
pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti au-
tem misericordes sunt, & miserantur.
14 * Lex sapientis fons vitæ, vt declinet à
ruina mortis.
15 * Doctrina bona dabit gratiam: in itinere
contemptorum vorago.
16 * Astutus omnia agit cum consilio : qui
autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 * Nuncius impij cadet in malum: legatus
autem fidelis, sanitas.
18 * Egestas, & ignominia ei, qui deserit di-
sciplinam: qui autem acquiescit arguenti,
glorificabitur.
19 * Desideriũ si cõpleatur, delectat animã:
D detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.
20 * Qui cum sapientibus graditur, sapiens
erit: amicus stultorum similis efficietur.
*Pec-

* Peccatores persequitur malum: & iustis 21
retribuentur bona.
* Bonus relinquit heredes filios, & nepo- 22
tes: & custoditur iusto substantia peccatoris.
* Multi cibi in noualibus patrum: & alijs 23
congregantur absque iudicio.
* Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui 24
autem diligit illum, instanter erudit.
* Iustus comedit, & replet animam suam: 25
venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XIV.

Sup.12.a.4 SApiens mulier ędificat domũ suam: insi- 1
piens extructã quoq; manibus destruet. A
* Ambulans recto itinere, & timens Deũ, 2
despicitur ab eo, qui infami graditur via.
* In ore stulti virga superbiæ: labia autem 3
sapientium custodiunt eos.
* Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est: 4
vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est
fortitudo bouis.
* Testis fidelis non mentitur: profert au- 5
tem mendacium dolosus testis.
* Quærit derisor sapientiam, & non inue- 6
nit: doctrina prudentium facilis.
* Vade contra virum stultum, & nescit la- 7
bia prudentiæ.
* Sapientia callidi est intelligere viam 8
suam: & imprudentia stultorum errans.
* Stultus illudet peccatum, & inter iustos 9
morabitur gratia.
* Cor quod nouit amaritudinem animæ 10
suæ, in gaudio eius nõ miscebitur extraneus. B
* Domus impiorum delebitur: tabernacu- 11
la vero iustorum germinabunt.
* Est via, quę videtur homini iusta: nouis- 12
sima autem eius deducunt ad mortem.
* Risus dolore miscebitur, & extrema 13
gaudij luctus occupat.
* Vijs suis replebitur stultus, & super 14
eum erit vir bonus.
* Innocens credit omni verbo: astutus 15
considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni: seruo autẽ sa-
piẽti prosperi erũt actus, & dirigetur via ei⁹.
* Sapiens timet, & declinat à malo: stultus 16
transilit, & confidit.
* Impatiens operabitur stultitiam: & vir 17
versutus odiosus est. C
* Possidebunt paruuli stultitiam, & expe- 18
ctabunt astuti scientiam.
* Iacebunt mali ante bonos: & impij an- 19
te portas iustorum.
* Etiam proximo suo pauper odiosus erit: 20
amici vero diuitum multi.
* Qui despicit proximũ suum, peccat: qui 21
autem miseretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Dño, misericordiam diligit.
* Errant, qui operantur malum: miseri- 22
cordia, & veritas præparant bona.
* In omni opere erit abundantia: vbi autẽ 23
verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24 * Corona sapientium, diuitiæ eorum: fa-
tuitas stultorum, imprudentia.
25 * Liberat animas testis fidelis: & profert
mendacia versipellis.
26 * In timore Domini fiducia fortitudinis,
& filijs eius erit spes.
27 * Timor Domini fons vitæ, vt declinent
à ruina mortis.
28 * In multitudine populi dignitas regis, &
in paucitate plebis ignominia principis.
29 * Qui patiens est, multa gubernatur pru-
dentia: qui autem impatiens est, exaltat
stultitiam suam.
30 * Vita carnium, sanitas cordis: putredo
ossium, inuidia.
31 * „ Qui calumniatur egentem, exprobrat „ Inf.17.a.5.
factori eius: honorat autem eum, qui mise-
retur pauperis.
32 * In malitia sua expelletur impius: sperat
autem iustus in morte sua.
33 * In corde prudentis requiescit sapientia,
& indoctos quosque erudiet.
34 * Iustitia eleuat gentem: miseros autem
facit populos peccatum.
35 * Acceptus est regi minister intelligens:
iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

1 REsponsio mollis frangit iram: sermo Inf.25.c.15
A durus suscitat furorem.
2 * Lingua sapientium ornat scientiam: os
fatuorum ebullit stultitiam.
3 * In omni loco oculi Domini contem-
plantur bonos, & malos.
4 * Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ au-
tem immoderata est, conteret spiritum.
5 * Stultus irridet disciplinam patris sui: qui
autem custodit increpationes, astutior fiet.
In abundanti iustitia virtus maxima est:
cogitationes autẽ impiorum eradicabuntur.
6 * Domus iusti plurima fortitudo: & in
fructibus impij conturbatio.
7 * Labia sapientium disseminabunt scien-
B tiam: cor stultorum dissimile erit.
8 * „ Victimæ impiorum abominabiles Do- „ Eccl.34.c.21.
mino: vota iustorum placabilia.
9 * Abominatio est Domino via impij: qui
sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
10 * Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui
increpationes odit, morietur.
11 * Infernus, & perditio coram Domino:
quantò magis corda filiorum hominum?
12 * Non amat pestilens eum, qui se corripit:
nec ad sapientes graditur.
13 * „ Cor gaudens exhilarat faciem: in mœ- „ Inf.17.d.22.
rore animi deijcitur spiritus.
14 * Cor sapientis quærit doctrinam: & os
stultorum pascitur imperitia.
15 * Omnes dies pauperis, mali: secura mens
quasi iuge conuiuium.

* Melius est parum cum timore Domini, 16
quam thesauri magni, & insatiabiles.
* Melius est vocari ad olera cum charita- 17
te: quam ad vitulum saginatum cum odio. C
* Vir iracundus prouocat rixas: qui pa- 18
tiens est, mitigat suscitatas.
* Iter pigrorum quasi sepes spinarum: 19
via iustorum absque offendiculo.
* Filius sapiens lætificat patrem: & stultus 20
homo despicit matrem suam.
* Stultitia gaudium stulto: & vir pru- 21
dens dirigit gressus suos.
* Dissipantur cogitationes vbi non est 22
consilium: vbi vero sunt plures consiliarij,
confirmantur.
* Lætatur homo in sententia oris sui: & 23
sermo opportunus est optimus.
* Semita vitæ super eruditum, vt decli- 24
net de inferno nouissimo.
* Domum superborũ demolietur Domi- 25
nus: & firmos faciet terminos viduæ. D
* Abominatio Dñi cogitationes malæ: & 26
purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
* Conturbat domum suam qui sectatur 27
auaritiam: qui autem odit munera, viuet.
" Per misericordiam, & fidem purgantur
peccata: per timorem autem Domini decli-
nat omnis à malo.

" Inf. 16. a. 6.

* Mens iusti meditatur obedientiam: os 28
impiorum redundat malis.
* Longe est Dominus ab impijs: & ora- 29
tiones iustorum exaudiet.
* Lux oculorum lætificat animam: fama 30
bona impinguat ossa.
* Auris, quæ audit increpationes vitæ, in 31
medio sapientium commorabitur.
* Qui abijcit disciplinam, despicit animam 32
suam: qui autem acquiescit increpationi-
bus, possessor est cordis.
* Timor Domini, disciplina sapientiæ: & 33
gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

HOminis est animam pręparare: & Do- 1
mini gubernare linguam. A
* Omnes viæ hominis patent oculis eius: 2
spirituum ponderator est Dominus.
* Reuela Domino opera tua, & dirigen- 3
tur cogitationes tuæ.
* Vniuersa propter semetipsum operatus 4
est Dominus: impium quoq; ad diem malũ.
* Abominatio Domini est omnis arro- 5
gans: etiam si manus ad manum fuerit, non
est innocens.
Initium viæ bonæ, facere iustitiam: acce-
pta est autem apud Deum magis, quàm im-
molare hostias.
* " Misericordia, & veritate redimitur ini- 6
quitas: & in timore Dñi declinatur à malo.

" Sup. 15. d 27.

* Cum placuerint Domino viæ hominis, 7
inimicos quoque eius conuertet ad pacem.
8 * Melius est parum cum iustitia, quam mul-
B ti fructus cum iniquitate.
9 * Cor hominis disponit viam suam: sed
Domini est dirigere gressus eius.
10 * Diuinatio in labijs regis, in iudicio non
errabit os eius.
11 * Pondus, & statera iudicia Domini sunt:
& opera eius omnes lapides sacculi.
12 * Abominabiles regi qui agunt impie:
quoniam iustitia firmatur solium.
13 * Voluntas regum labia iusta: qui recta
loquitur, diligetur.
14 * Indignatio regis, nuncij mortis: & vir
sapiens placabit eam.
15 * In hilaritate vultus regis, vita: & cle-
mentia eius quasi imber serotinus.
16 * Posside sapientiã, quia auro melior est: &
C acquire prudẽtiã, quia pretiosior est argẽto.
17 * Semita iustorum declinat mala: custos
animæ suæ seruat viam suam.
18 * Contritionem præcedit superbia, & an-
te ruinam exaltatur spiritus.
19 * Melius est humiliari cum mitibus, quàm
diuidere spolia cum superbis.
20 * Eruditus in verbo reperiet bona: & qui
sperat in Domino, beatus est.
21 * Qui sapiens est corde, appellabitur pru-
dens: & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.
22 * Fons vitæ eruditio possidentis: doctri-
na stultorum, fatuitas.
23 * Cor sapientis erudiet os eius: & labijs
eius addet gratiam.
24 * Fauus mellis, composita verba: dulcedo
animæ, sanitas ossium.
25 * Est via quæ videtur homini recta: &
D nouissima eius ducunt ad mortem.
26 * Anima laborantis laborat sibi, quia com-
pluit eum os suum.
27 * Vir impius fodit malum, & in labijs
eius ignis ardescit.
28 * Homo peruersus suscitat lites: & verbo-
sus separat principes.
29 * Vir iniquus lactat amicum suum: & du-
cit eum per viam non bonam.
30 * Quia attonitis oculis cogitat praua, mor-
dens labia sua perficit malum.
31 * Corona dignitatis senectus, quæ in vijs
iustitiæ reperietur.
32 * Melior est patiens viro forti: & qui do-
minatur animo suo, expugnatore vrbium.
33 * Sortes mittuntur in sinum, sed à Domi-
no temperantur.

CAP. XVII.

1 MElior est buccella sicca cum gaudio,
A quã domus plena victimis cũ iurgio.

" Eccl. 10. d. 28.

2 * " Seruus sapiens dominabitur filijs stultis,
& inter fratres hereditatem diuidet.
3 * Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.
4 * Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax
obtem-

obtemperat labijs mendacibus.
„ Sup. 14. d.31. * „ Qui despicit pauperem, exprobrat fa- 5
ctori eius: & qui ruina lætatur alterius, non
erit impunitus.
* Corona senum filij filiorum: & gloria 6
filiorum patres eorum.
* Non decent stultum verba composita: 7
nec principem labium mentiens.
* Gemma gratissima, expectatio præstolã- 8
tis: quocumq; se vertit, prudenter intelligit. B
* Qui celat delictum, quærit amicitias: qui 9
altero sermone repetit, separat fœderatos.
* Plus proficit correptio apud prudẽtem, 10
quàm centum plagæ apud stultum.
* Semper iurgia quærit malus: angelus 11
autem crudelis mittetur contra eum.
* Expedit magis vrsę occurrere raptis fę- 12
tibus, quàm fatuo confidenti in stultitia sua.
„ Re. 12. d. 17. 1.Pet. 3.b. 9. * „ Qui reddit mala pro bonis, non recedet 13
malum de domo eius.
1.The.5.d. 15. * Qui dimittit aquã, caput est iurgiorũ: & 14
antequã patiatur cõtumeliã, iudiciũ deserit.
„ Isa.5.c. 25. * „ Qui iustificat impiũ, & qui condemnat 15
iustũ, abominabilis est vterque apud Deum. C
* Quid prodest stulto habere diuitias, cum 16
sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domum suã, quærit rui-
nam: & qui euitat discere, incidet in mala.
* Omni tempore diligit, qui amicus est: & 17
frater in angustijs comprobatur.
* Stultus homo plaudet manibus, cũ spo- 18
ponderit pro amico suo.
* Qui meditatur discordias, diligit rixas: 19
& qui exaltat ostium, quærit ruinam.
* Qui peruersi cordis est, non inueniet bo- 20
nũ: & qui vertit linguã, incidet in malum. D
* Natus est stultus in ignominiam suam: 21
sed nec pater in fatuo lætabitur.
„ Sup. 15. b.13. * „ Animus gaudens ætatem floridam fa- 22
cit: spiritus tristis exiccat ossa.
* Munera de sinu impius accipiet, vt per- 23
uertat semitas iudicij.
„ Eccl. 2.c. 14. & 8.a. 1. * „ In facie prudentis lucet sapientia: oculi 24
stultorum in finibus terræ.
* Ira patris, filius stultus: & dolor matris 25
quæ genuit eum.
* Non est bonum, damnum inferre iusto: 26
nec percutere principem, qui recta iudicat.
„ Iac. 1. c. 19. * „ Qui moderatur sermones suos, doctus 27
& prudẽs est: & pretiosi spirit⁹ vir eruditus.
* Sultus quoq; si tacuerit, sapiens reputa- 28
bitur: & si compresserit labia sua, intelligens.

CAP. XVIII.

Occasiones quęrit, qui vult recedere ab 1
amico: omni tẽpore erit exprobrabilis. A
* Non recipit stultus verba prudẽtiæ, nisi 2
ea dixeris, quæ versantur in corde eius.
* Impius, cum in profundum venerit pec- 3
catorum, contemnit: sed sequitur eum igno-
minia, & opprobrium.
4 * Aqua profunda verba ex ore viri: & tor-
rens redundans fons sapientiæ.
5 * Accipere personam impij nõ est bonum,
vt declines à veritate iudicij.
6 * Labia stulti miscent se rixis: & os eius
B iurgia prouocat.
7 * Os stulti contritio eius: & labia ipsius,
ruina animæ eius.
8 * Verba bilinguis quasi simplicia: & ipsa
perueniunt vsque ad interiora ventris.
Pigrum deijcit timor: animæ autem effe-
minatorum esurient.
9 * Qui mollis, & dissolutus est in opere suo,
frater est sua opera dissipantis.
10 * Turris fortissima, nomen Domini: ad
ipsum currit iustus, & exaltabitur.
11 * Substantia diuitis vrbs roboris eius, &
quasi murus validus circumdans eum.
12 * Antequam conteratur, exaltatur cor ho-
minis: & antequam glorificetur, humiliatur.
13 * „ Qui prius respondet, quam audiat, stul- „ Eccl. 11.
tum se esse demõstrat, & confusione dignũ. a.8.
14 * Spiritus viri sustentat imbecillitatem
C suam: spiritum vero ad irascendum faci-
lem quis poterit sustinere?
15 * Cor prudens possidebit scientiam: &
auris sapientium quærit doctrinam.
16 * Donum hominis dilatat viam eius, &
ante principes spatium ei facit.
17 * Iustus, prior est accusator sui: venit
amicus eius, & inuestigabit eum.
18 * Contradictiones comprimit sors, & in-
terponentes quoque dijudicat.
19 * Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciui-
tas firma: & iudicia quasi vectes vrbium.
20 * De fructu oris viri replebitur vẽter eius:
D & genimina labiorum ipsius saturabunt eũ.
21 * Mors, & vita in manu linguæ: qui dili-
gunt eam, comedent fructus eius.
22 * Qui inuenit mulierem bonã, inuenit bo-
num: & hauriet iucunditatem à Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit
bonum: qui autem tenet adulteram, stultus
est, & impius.
23 * Cum obsecrationibus loquetur pauper:
& diues effabitur rigide.
24 * Vir amabilis ad societatem, magis ami-
cus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

1 Melior est pauper, qui ambulat in sim-
A plicitate sua, quàm diues torquens
labia sua, & insipiens.
2 * Vbi non est scientia animæ, non est bonũ:
& qui festinus est pedibus, offendet.
3 * Stultitia hominis supplãtat gressus eius:
& contra Deum feruet animo suo.
4 * Diuitiæ addunt amicos plurimos: à pau-
pere autem & hi, quos habuit, separantur.
5 * „ Testis falsus non erit impunitus: & qui „ Dan. 13. g.
mendacia loquitur, non effugiet. 61.

*** Multi colunt personam potentis,& ami- 6**
ci sunt dona tribuentis.
* Fratres hominis pauperis oderunt eum: 7
insuper & amici procul recesserunt ab eo.
Qui tantum verba sectatur,nihil habebit: B
*qui autem possessor est mentis, diligit ani- 8
mam suã,& custos prudẽtiæ inueniet bona.
* Falsus testis non erit impunitus: & qui 9
loquitur mendacia, peribit.
* Non decent stultum delitiæ: nec ser- 10
uum dominari principibus.
* Doctrina viri per patientiam noscitur: 11
& gloria eius est iniqua prætergredi.
* Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & 12
sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius.
* Dolor patris,filius stultus: & tecta iugi- 13
ter perstillantia, litigiosa mulier.
* Domus,& diuitiæ dantur à parentibus: 14
à Domino autem propriè vxor prudens.
* Pigredo immittit soporem,& anima dis- 15
soluta esuriet. C
* Qui custodit mandatum, custodit ani- 16
mam suam: qui autem negligit viam suam,
mortificabitur.
* Fœneratur Domino,qui miseretur pau- 17
peris: & vicissitudinem suam reddet ei.
* Erudi filium tuum,ne desperes: ad inter- 18
fectionem autem eius ne ponas animã tuã.
* Qui impatiens est, sustinebit damnum: 19
& cum rapuerit, aliud apponet.
* Audi consilium, & suscipe disciplinam, 20
vt sis sapiens in nouissimis tuis.
* Multæ cogitationes in corde viri: vo- 21
luntas autem Domini permanebit. D
* Homo indigens misericors est: & me- 22
lior est pauper, quàm vir mendax.
* Timor Dñi ad vitam: & in plenitudine 23
commorabitur, absque visitatione pessima.
* Abscõdit piger manum suam sub ascel- 24
la, nec ad os suum applicat eam.
" Inf. 21. b. 1. * " Pestilente flagellato stultus sapientior 25
erit: si autem corripueris sapientem, intel-
liget disciplinam.
* Qui affligit patrem, & fugat matrem, 26
ignominiosus est, & infelix.
* Non cesses fili audire doctrinam, nec 27
ignores sermones scientiæ.
* Testis iniquus deridet iudicium: & os 28
impiorum deuorat iniquitatem.
* Parata sunt derisoribus iudicia: & mal- 29
lei percutientes stultorum corporibus.

CAP. XX.

LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa 1
ebrietas: quicumque his delectatur, A
non erit sapiens.
* Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: 2
qui prouocat eum, peccat in animam suã.
* Honor est homini, qui separat se à con- 3
tentionibus: omnes autem stulti miscentur
contumelijs.

4 *** Propter frigus piger arare noluit: men-**
dicabit ergo æstate, & non dabitur illi.
5 * Sicut aqua profunda, sic cõsilium in cor-
de viri: sed homo sapiens exhauriet illud.
6 * Multi homines misericordes vocantur:
virum autem fidelem quis inueniet?
7 * Iustus, qui ambulat in simplicitate sua,
beatos post se filios derelinquet.
8 * Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat
omne malum intuitu suo.
9 * " Quis potest dicere: Mundum est cor *" 1. Ioa. 1. a. 8.*
meum, purus sum à peccato?
10 * " Pondus, & pondus, mensura, & mensu- *3. Reg. 8. e. 46. 2. Par. 6. g. 36.*
ra: vtrumque abominabile est apud Deum.
11 * Ex studijs suis intelligitur puer, si mun-
da, & recta sint opera eius. *" Sup. 11. a. 1. Inf. 20. d. 23.*
12 * Aurem audientem,& oculum videntem,
Dominus fecit vtrumque.
13 * Noli diligere somnũ, ne te egestas oppri-
mat: aperi oculos tuos,& saturare panibus.
14 * Malum est, malum est, dicit omnis em-
C ptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur.
15 * Est aurum, & multitudo gemmarum:
& vas pretiosum labia scientiæ.
16 * " Tolle vestimẽtũ eius, qui fideiussor exti- *" Inf. 27. c. 13.*
tit alieni,& pro extraneis aufer pign⁹ ab eo.
17 * Suauis est homini panis mendacij: &
postea implebitur os eius calculo.
18 * Cogitationes consilijs roborantur: &
gubernaculis tractanda sunt bella.
19 * Ei, qui reuelat mysteria,& ambulat frau-
dulenter,& dilatat labia sua, ne cõmiscearis.
20 * " Qui maledicit patri suo,& matri, extin- *" Exod. 21. c. 16. Leu. 20. b. 9. Mat. 15. a. 4.*
guetur lucerna eius in medijs tenebris.
21 * Hereditas, ad quam festinatur in princi-
pio, in nouissimo benedictione carebit.
22 * " Ne dicas: Reddam malum: expecta *" Ro. 12. d. 17. 1. Pe. 3. b. 9. 1. Thess. 5. d. 15.*
D Dominum, & liberabit te.
23 * Abominatio est apud Dominũ pondus,
& pondus: statera dolosa non est bona.
24 * A Domino diriguntur gressus viri: quis
autem hominũ intelligere potest viã suam?
25 * Ruina est homini deuorare sanctos, &
post vota retractare.
26 * Dissipat impios rex sapiens, & incuruat
super eos fornicem.
27 * Lucerna Domini spiraculum hominis,
quæ inuestigat omnia secreta ventris.
28 * Misericordia, & veritas custodiunt regẽ,
& roboratur clementia thronus eius.
29 * Exultatio iuuenum, fortitudo eorum: &
dignitas senum canities.
30 * Liuor vulneris absterget mala: & plagæ
in secretioribus ventris.

CAP. XXI.

1 SIcut diuisiones aquarum, ita cor regis in
A manu Domini: quocumque voluerit,
inclinabit illud.
2 * Omnis via viri recta sibi videtur: appen-
dit autem corda Dominus.

* Face-

* Facere misericordiam, & iudicium, ma- 3
gis placet Domino, quàm victimæ.
* Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: 4
lucerna impiorum peccatum.
* Cogitationes robusti semper in abundã- 5
tia: omnis autẽ piger semper in egestate est.
* Qui congregat thesauros lingua men- 6
dacij, vanus & excors est, & impingetur ad
laqueos mortis.
* Rapinæ impiorum detrahent eos, quia 7
noluerunt facere iudicium.
* Peruersa via viri, aliena est: qui autem 8
mundus est, rectum opus eius.
* Melius est sedere in angulo domatis, quã 9
cum muliere litigiosa, & in domo communi. B
* Anima impij desiderat malum, non mi- 10
serebitur proximo suo.
*Mulctato pestilẽte sapientior erit paruu- 11
lus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.
* Excogitat iustus de domo impij, vt de- 12
trahat impios à malo.
* Qui obturat aurẽ suam ad clamorẽ pau- 13
peris, & ipse clamabit, & non exaudietur.
* Munus absconditum extinguit iras: & 14
donum in sinu indignationem maximam.
* Gaudium iusto est facere iudicium: & 15
pauor operantibus iniquitatem. C
* Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cæ- 16
tu gigantium commorabitur.
* Qui diligit epulas, in egestate erit: qui 17
amat vinum, & pinguia, non ditabitur.
* Pro iusto datur impius: & pro rectis 18
iniquus.
n Eccl.25. c.22. Inf.25.d. 24. * n Melius est habitare in terra deserta, quã 19
cum muliere rixosa, & iracunda.
* Thesaurus desiderabilis, & oleum in ha- 20
bitaculo iusti: & imprudens homo dissipa-
bit illud.
* Qui sequitur iustitiam, & misericordiã, 21
inueniet vitam, iustitiam, & gloriam.
* Ciuitatem fortium ascendit sapiens, & 22
destruxit robur fiduciæ eius.
* Qui custodit os suum, & linguam suam, 23
custodit ab angustijs animam suam. D
* Superbus, & arrogans vocatur indoctus, 24
qui in ira operatur superbiam.
* Desideria occidunt pigrum: noluerunt 25
enim quidquam manus eius operari: * tota 26
die concupiscit, & desiderat: qui autem iu-
stus est, tribuet, & non cessabit.
* Hostiæ impiorum abominabiles, quia 27
offeruntur ex scelere.
* Testis mendax peribit: vir obediens 28
loquetur victoriam.
* Vir impius procaciter obfirmat vultum 29
suum: qui autem rectus est, corrigit viã suã.
* Non est sapientia, non est prudentia, 30
non est consilium contra Dominum.
* Equus paratur ad diem belli: Dominus 31
autem salutem tribuit.

CAP. XXII.

1 MElius est nomẽ bonũ, quã diuitię mul- Eccl.7.a.2
A tæ: super argẽtũ, & aurũ, gratia bona.
2 * Diues, & pauper obuiauerunt sibi: vtriusque operator est Dominus.
3 * Callidus vidit malum, & abscondit se: in-
nocens pertransijt, & afflictus est damno:
4 * Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ,
& gloria, & vita.
5 * Arma, & gladij in via peruersi: custos au-
tem animæ suæ longe recedit ab eis.
6 * Prouerbium est: Adolescens iuxta viam
suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.
7 * Diues pauperibus imperat: & qui accipit
mutuum, seruus est fœnerantis.
8 * Qui seminat iniquitatem, metet mala, &
virga iræ suæ consummabitur.
9 * n Qui pronus est ad misericordiam, bene- n Ecc. 31. c.28.
B dicetur: de panibus enim suis dedit pauperi.
Victoriã, & honorẽ acquiret, qui dat mu-
nera: animam autem aufert accipientium.
10 * Eijce derisorem, & exibit cũ eo iurgium,
cessabuntque causæ, & contumeliæ.
11 * Qui diligit cordis munditiã, propter gra-
tiã labiorum suorum habebit amicũ regem.
12 * Oculi Domini custodiunt scientiam: &
supplantantur verba iniqui.
13 * Dicit piger: Leo est foris, in medio pla-
tearum occidendus sum.
14 * Fouea profunda, os alienæ: cui iratus
est Dominus, incidet in eam.
15 * Stultitia colligata est in corde pueri, &
C virga disciplinæ fugabit eam.
16 * Qui calumniatur pauperem, vt augeat
diuitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
17 * Inclina aurẽ tuam, & audi verba sapien-
tium: appone autem cor ad doctrinam meã.
18 *quæ pulchra erit tibi, cum seruaueris eam
in ventre tuo, & redundabit in labijs tuis:
19 * Vt sit in Domino fiducia tua, vnde &
ostendi eam tibi hodie.
20 * Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in co-
21 gitationibus, & scientia: *vt ostenderem ti-
bi firmitatem, & eloquia veritatis, responde-
re ex his illi, qui miserunt te.
22 * Non facias violentiam pauperi, quia pau-
D per est: neque conteras egenum in porta:
23 *quia iudicabit Dominus causã eius, & con-
figet eos, qui confixerunt animam eius.
24 * Noli esse amicus homini iracundo, neq;
25 ambules cum viro furioso: * ne forte discas
semitas eius, & sumas scandalum animæ tuę.
26 * Noli esse cum his, qui defigunt manus
suas, & qui vades se offerunt pro debitis:
27 *si enim nõ habes vnde restituas, quid cau-
sæ est, vt tollat operimentum de cubili tuo?
28 * Ne transgrediaris terminos antiquos,
quos posuerunt patres tui.
29 * Vidisti virum velocem in opere suo: co-
ram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

QVando sederis, vt comedas cum princi- 1
pe, diligenter attende quæ opposita A
sunt ante faciem tuam: * & statue cultrum 2
in gutture tuo, si tamen habes in potestate
animam tuam, * ne desideres de cibis eius, 3
in quo est panis mendacij.
Noli laborare, vt diteris: sed prudentiæ 4
tuæ pone modum.
* Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non 5
potes habere: quia facient sibi pennas, quasi
aquilæ, & volabunt in cœlum.
* Ne comedas cũ homine inuido, & ne de- 6
sideres cibos eius: *quoniã in similitudinem 7
arioli, & coniectoris, æstimat quod ignorat.
Comede, & bibe, dicet tibi: & mens eius
non est tecum.
* Cibos, quos comederas, euomes: & per- 8
des pulchros sermones tuos.
* In auribus insipientium ne loquaris: quia 9
despicient doctrinam eloquij tui.
* Ne attingas paruulorum terminos: & 10
agrum pupillorum ne introeas: B
* Propinquus enim illorum fortis est: & 11
ipse iudicabit contra te causam illorum.
* Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: & 12
aures tuæ ad verba scientiæ.
* " Noli subtrahere à puero disciplinam: 13
" Sup. 13. d 24. si enim percusseris eum virga, nõ morietur.
Ecc. 24. a. 1 * Tu virga percuties eum: & animam eius 14
de inferno liberabis.
* Fili mi, si sapiẽs fuerit animus tuus, gau- 15
debit tecum cor meum: * & exultabũt renes 16
mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.
" Inf. 24. a 1. * " Non æmuletur cor tuum peccatores: 17
sed in timore Domini esto tota die: * quia 18
habebis spem in nouissimo, & præstolatio
tua non auferetur.
* Audi fili mi, & esto sapiens: & dirige in 19
via animum tuum.
* Noli esse in conuiuii potatorum, nec in 20
comessationibus eorum, qui carnes ad ve- C
scendum cõferunt: *quia vacantes potibus, 21
& dantes symbola consumentur, & vestie-
tur pannis dormitatio.
* Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne 22
contemnas cum senuerit mater tua.
* Veritatem eme, & noli vendere sapien- 23
tiam, & doctrinam, & intelligentiam.
* Exultat gaudio pater iusti: qui sapien- 24
tem genuit, lætabitur in eo.
* Gaudeat pater tuus, & mater tua, & 25
exultet, quæ genuit te.
* Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui 26
vias meas custodiant.
* Fouea enim profunda est meretrix, & 27
puteus angustus, aliena.
* Insidiatur in via quasi latro, & quos in- 28
cautos viderit, interficiet.
* Cui væ? cuius patri vę? cui rixę? cui foueę? 29
D cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorũ?
30 * Nonne his, qui commorantur in vino,
& student calicibus epotandis?
31 * Ne intuearis vinum, quando flauescit,
cum splenduerit in vitro color eius: ingredi-
32 tur blandè, *sed in nouissimo mordebit, vt
coluber, & sicut regulus venena diffundet.
33 * Oculi tui videbunt extranea, & cor
tuum loquetur peruersa.
34 * Et eris sicut dormiens in medio mari, &
35 quasi sopitus gubernator, amisso clauo: *&
dices: Verberauerunt me, sed non dolui: tra-
xerunt me, & ego non sensi: quando euigi-
labo, & rursus vina reperiam?

CAP. XXIV.

1 NE æmuleris viros malos, nec desideres
2 esse cum eis: *quia rapinas meditatur Sup. 23. d. 17.
A mens eorũ, & fraudes labia eorũ loquuntur.
3 * Sapientia ædificabitur domus, & pru-
dentia roborabitur.
4 * In doctrina replebũtur cellaria, vniuer-
sa substantia pretiosa, & pulcherrima.
5 * Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, ro-
bustus, & validus.
6 * Quia cum dispositione initur bellum: &
erit salus vbi multa consilia sunt.
7 * Excelsa stulto sapientia, in porta non
aperiet os suum.
8 * Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
9 * Cogitatio stulti peccatum est: & abomi-
natio hominum detractor.
10 * Si desperaueris lassus in die angustiæ:
imminuetur fortitudo tua.
11 * " Erue eos, qui ducuntur ad mortem: &
qui trahũtur ad interitum liberare ne cesses. " Ps. 81. a. 4.
12 * Si dixeris: Vires non suppetunt: qui in-
B spector est cordis, ipse intelligit, & seruato-
rem animæ tuę nihil fallit, reddetque homi-
ni iuxta opera sua.
13 * Comede, fili mi, mel, quia bonum est, &
fauum dulcissimum gutturi tuo.
14 * Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ:
quam cum inueneris, habebis in nouissimis
spem, & spes tua non peribit.
15 * Ne insidieris, & quæras impietatem in
domo iusti, neque vastes requiem eius.
16 * Septies enim cadet iustus, & resurget:
impij autem corruent in malum.
17 * Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas
18 & in ruina eius ne exultet cor tuum: * ne
C forte videat Dominus, & displiceat ei, &
auferat ab eo iram suam.
19 * Ne contendas cum pessimis, nec æmule-
20 ris impios: *quoniam non habent futurorũ
spẽ mali, & lucerna impiorum extinguetur.
21 * Time Dominum, fili mi, & regem: & " Leu. 19. d. 15.
22 cum detractoribus non commiscearis: *quo- Deut 1. c. 17. & 16. d. 19.
niam repente consurget perditio eorum: &
ruinam vtriusque quis nouit? Eccl. 42. a. 1.
23 * Hęc quoq; sapientibus. " Cognoscere per-
sonam

sonam in iudicio non est bonum.
* Qui dicunt impio: Iustus es: maledicent 24
eis populi, & detestabuntur eos tribus.
* Qui arguunt eum, laudabuntur: & super 25
ipsos veniet benedictio.
* Labia deosculabitur, qui recta verba re- 26
spondet.
* Præpara foris opus tuum, & diligenter 27
exerce agrum tuum: vt postea ædifices do-
mum tuam.
* Ne sis testis frustra contra proximum 28
tuum: nec lactes quemquam labijs tuis.
Sup.10.d. 3. * " Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciã 29
ei: reddam vnicuique secundum opus suum.
* Per agrum hominis pigri transiui, & per 30
vineam viri stulti: * & ecce totum repleue- 31
rant vrticæ, & operuerant superficiem eius
spinæ, & maceria lapidum destructa erat.
* Quod cum vidissem, posui in corde meo, 32
& exemplo didici disciplinam.
* Parum, inquam, dormies, modicum dor- 33
mitabis, pauxillum manus conferes, vt quie-
scas: * & veniet tibi quasi cursor egestas, & 34
mendicitas quasi vir armatus.

CAP. XXV.

HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas 1
transtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda. A
* Gloria Dei est celare verbum, & gloria 2
regum inuestigare sermonem.
* Cœlum sursum, & terra deorsum, & cor 3
regum inscrutabile.
* Aufer rubiginem de argento, & egredie- 4
tur vas purissimum:
* Aufer impietatem de vultu regis, & fir- 5
mabitur iustitia thronus eius.
* Ne gloriosus appareas coram rege, & in 6
loco magnorum ne steteris.
* Melius est enim, vt dicatur tibi: Ascende 7
huc; quàm vt humilieris coram principe.
* Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in 8
iurgio cito: ne postea emendare non possis, B
cum dehonestaueris amicum tuum.
* Causam tuam tracta cum amico tuo, & 9
secretũ extraneo ne reueles: * ne forte insul- 10
tet tibi cũ audierit, & exprobare non cesset.
Gratia, & amicitia liberant: quas tibi ser-
ua, ne exprobrabilis fias.
* Mala aurea in lectis argenteis, qui loqui- 11
tur verbum in tempore suo.
* Inauris aurea, & margaritum fulgens, 12
qui arguit sapientem, & aurem obedientem.
* Sicut frigus niuis in die messis, ita lega- 13
tus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius re-
quiescere facit.
* Nubes, & ventus, & pluuiæ non sequen- 14
tes, vir gloriosus, & promissa non complens.
Su.15.a. 1. * " Patientia lenietur princeps, & lingua 15
mollis confringet duritiam. C
* Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, 16
ne forte satiatus euomas illud:
17 * Subtrahe pedem tuum de domo proximi
tui, ne quando satiatus oderit te.
18 * Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, ho-
mo qui loquitur contra proximum suum
falsum testimonium.
19 * Dens putridus, & pes lassus, qui sperat
20 super infideli in die angustiæ, * & amittit
pallium in die frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat carmina cor-
di pessimo.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno:
ita tristitia viri nocet cordi.
21 * " Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ: si sitie- Ro. 12.d. 20.
22 rit, da ei aquã bibere: * prunas enim cõgrega-
D bis super caput eius, & Dominus reddet tibi.
23 * Ventus Aquilo dissipat pluuias, & facies
tristis linguam detrahentem.
24 * " Melius est sedere in angulo domatis, quã Sup.21 b. 9.
cum muliere litigiosa, & in domo communi.
25 * Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius
bonus de terra longinqua.
26 * Fons turbatus pede, & vena corrupta, iu-
stus cadens coram impio.
27 * Sicut qui mel multum comedit, non est ei
bonum: " sic qui scrutator est maiestatis, op- Eccl. 3.c. 22.
primetur à gloria.
28 * Sicut vrbs patens, & absque murorum
ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo
cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

1 QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in
A messe: sic indecens est stulto gloria.
2 * Sicut auis ad alia transuolans, & passer
quolibet vadens, sic maledictum frustra pro-
latum in quempiam superueniet.
3 * Flagellum equo, & camus asino, & virga
in dorso imprudentium.
4 * Ne respondeas stulto iuxta stultitiam
suam, ne efficiaris ei similis.
5 * Responde stulto iuxta stultitiam suam,
ne sibi sapiens esse videatur.
6 * Claus pedibus, & iniquitatem bibens, qui
mittit verba per nuncium stultum.
7 * Quomodo pulchras frustra habet claudus
B tibias: sic indecẽs est in ore stultorũ parabola.
8 * Sicut qui mittit lapidem in aceruũ Mer-
curij: ita qui tribuit insipienti honorem.
9 * Quomodo si spina nascatur in manu te-
mulenti: sic parabola in ore stultorum.
10 * Iudicium determinat causas: & qui im-
ponit stulto silentium, iras mitigat.
11 * " Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum 1.Pet.2.d. 22.
suum, sic imprudens, qui iterat stultitiã suã.
12 * Vidisti hominem sapientem sibi videri?
magis illo spem habebit insipiens.
13 * Dicit piger: Leo est in via, & leæna in iti-
14 neribus: * sicut ostium vertitur in cardine
suo, ita piger in lectulo suo.
15 * " Abscondit piger manum sub ascella sua, Sup.19 d. 24.
C & laborat si ad os suum eam conuerterit.

* Sa-

* Sapientior sibi piger videtur septem vi- 16
ris loquentibus sententias.
* Sicut qui apprehẽdit auribus canẽ, sic qui 17
trãsit impatiẽs, & commiscetur rixæ alterius.
* Sicut noxius est qui mittit sagittas, & 18
lanceas in mortem: *ita vir, qui fraudulenter 19
nocet amico suo: & cum fuerit deprehensus,
dicit: Ludens feci.
* Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: 20
& susurrone subtracto, iurgia conquiescent.
* Sicut carbones ad prunas, & ligna ad 21
ignem, " sic homo iracundus suscitat rixas.
" Sup. 15. c. 18.
* Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa 22
perueniunt ad intima ventris. D
* Quomodo si argento sordido ornare ve- 23
lis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo
corde sociata.
* Labijs suis intelligitur inimicus, cum in 24
corde tractauerit dolos.
* Quãdo submiserit vocẽ suã, ne credideris 25
ei: quoniã septẽ nequitiæ sunt in corde illius.
* Qui operit odium fraudulenter, reuela- 26
bitur malitia eius in concilio.
* Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui 27
voluit lapidem, reuertetur ad eum.
* Lingua fallax non amat veritatem: & os 28
lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

NE glorieris in crastinum, ignorans quid 1
superuentura pariat dies. A
* Laudet te alienus, & non os tuum: extra- 2
neus, & non labia tua.
" Eccl. 22. b. 17.
* " Graue est saxum, & onerosa arena: sed 3
ira stulti vtroque grauior.
* Ira nõ habet misericordiã, nec erumpens 4
furor: & impetũ concitati ferre quis poterit?
* Melior est manifesta correptio, quàm 5
amor absconditus.
* Meliora sunt vulnera diligentis, quàm 6
fraudulenta oscula odientis.
" Iob. 6. b. 7.
* " Anima saturata calcabit fauum: & ani- 7
ma esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
* Sicut auis transmigrans de nido suo, sic 8
vir, qui derelinquit locum suum. B
* Vnguẽto, & varijs odorib⁹ delectatur cor: 9
& bonis amici consilijs anima dulcoratur.
* Amicum tuum, & amicum patris tui ne 10
dimiseris: & domum fratris tui ne ingredia-
ris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus iuxta, quã frater procul.
* Stude sapiẽtiæ fili mi, & lętifica cor meũ, 11
vt possis exprobrãti respondere sermonem.
* Astutus videns malum, absconditus est: 12
paruuli transeuntes sustinuerunt dispendia. C
" Sup. 20. c. 16.
* " Tolle vestimentum eius, qui spopondit 13
pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.
* Qui benedicit proximo suo voce grandi, 14
de nocte consurgens maledicenti similis erit.
" Sup. 19. b. 13.
* " Tecta perstillantia in die frigoris, & li- 15
tigiosa mulier comparantur: * qui retinet 16
eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dex-
teræ suæ vocabit.
17 * Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit
faciem amici sui.
18 * Qui seruat ficum, comedet fructus eius:
& qui custos est domini sui, glorificabitur.
19 * Quomodo in aquis resplendent vultus
prospicientium, sic corda hominum manife-
sta sunt prudentibus.
20 * " Infernus & perditio numquam implen-
tur: similiter & oculi hominum insatiabiles.
" Eccl. 14. d. 10.
21 * " Quomodo probatur in conflatorio ar-
gentum, & in fornace aurum: sic probatur
homo ore laudantis.
" Sup. 17. a. 3. 1. Tim. 6. b. 8.
D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum
inquirit scientiam.
22 * Si contuderis stultum in pila quasi ptisa-
nas feriente desuper pilo, non auferetur ab
eo stultitia eius.
23 * Diligenter agnosce vultum pecoris tui,
tuosque greges considera.
24 * Non enim habebis iugiter potestatem: sed
corona tribuetur in generationem & gene-
rationem.
25 * Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ
virentes, & collecta sunt fœna de montibus.
26 * Agni ad vestimentum tuum: & hœdi, ad
agri pretium.
27 *Sufficiat tibi lac caprarũ in cibos tuos, & in
necessaria dom⁹ tuę: & ad victũ ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

FVgit impius, nemine persequẽte: iustus au-
A tẽ quasi leo confidẽs, absque terrore erit.
2 * Propter peccata terræ multi principes
eius: & propter hominis sapientiã, & horum
scientiã quæ dicũtur, vita ducis longior erit.
3 * Vir pauper calumnians pauperes, similis
est imbri vehementi, in quo paratur fames.
4 * Qui derelinquunt legem, laudant impiũ:
qui custodiunt, succenduntur contra eum.
5 * Viri mali non cogitant iudicium: qui au-
tem inquirunt Dñm, animaduertunt omnia.
6 * " Melior est pauper ambulans in simpli-
citate sua, quàm diues in prauis itineribus.
" Sup. 19. a. 1.
7 * Qui custodit legem, filius sapiens est: qui
B autem commessatores pascit, confundit pa-
trem suum.
8 * Qui coaceruat diuitias vsuris & fœnore
liberali, in pauperes congregat eas.
9 * Qui declinat aures suas ne audiat legem,
ratio eius erit execrabilis.
10 * Qui decipit iustos in via mala, in interitu
suo corruet: & simplices possidebũt bona ei⁹.
11 * Sapiens sibi videtur vir diues: pauper au-
tem prudens scrutabitur eum.
12 * In exultatione iustorum multa gloria
est: regnantibus impijs ruinæ hominum.
13 * Qui abscondit scelera sua, non dirigetur:
qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea,
misericordiam consequetur.

* Bea-

* Beatus homo, qui semper est pauidus: 14
qui vero mentis est duræ, corruet in malum.
* Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps 15
impius super populum pauperem.
* Dux indigens prudentia, multos oppri- 16
met per calumniam: qui autem odit auari- C
tiam, longi fient dies eius.
* Hominē, qui calūniatur animæ sangui- 17
nem, si vsq; ad lacum fugerit, nemo sustinet.
* Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui 18
peruersis graditur vijs, concidet semel.
a Sup.12.b.11. * a Qui operatur terrā suā, satiabitur pani- 19
bus: qui autē sectatur otiū, replebitur egestate.
Eccl.20.d.30. * Vir fidelis multum laudabitur, a qui au- 20
tem festinat ditari, non erit innocens.
a Sup.13.b.11.& 20.c.21. * Qui cognoscit in iudicio faciē, nō benefa- 21
cit: iste & pro buccella panis deserit veritatē.
* Vir, qui festinat ditari, & alijs inuidet, 22
ignorat quòd egestas superueniet ei. D
* Qui corripit hominem, gratiam postea 23
inueniet apud eum magis quàm ille, qui per
linguæ blandimenta decipit.
* Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à 24
matre: & dicit hoc non esse peccatum, parti-
ceps homicidæ est.
* Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: 25
qui vero sperat in Domino, sanabitur.
* Qui confidit in corde suo, stultus est: qui 26
autem graditur sapienter, ipse saluabitur.
* Qui dat pauperi, non indigebit: qui de- 27
spicit deprecantem, sustinebit penuriam.
* Cum surrexerint impij, abscondentur 28
homines: cum illi perierint, multiplicabun-
tur iusti.

CAP. XXIX.

VIro, qui corripientem dura ceruice con- 1
temnit, repentinus ei superueniet inte- A
ritus: & eum sanitas non sequetur.
* In multiplicatione iustorum lætabitur 2
vulgus: cum impij sumpserint principatum,
gemet populus.
* Vir, qui amat sapiētiā, lætificat patrē suū: 3
a Luc.15.c.13. a qui autē nutrit scorta, perdet substantiam.
* Rex iustus erigit terram, vir auarus de- 4
struet eam.
* Homo, qui blādis, fictisq; sermonibꝰ loqui- 5
tur amico suo, rete expandit gressibus eius.
* Peccantem virum iniquum inuoluet la- 6
queus: & iustus laudabit, atque gaudebit.
* Nouit iustus causam pauperum: impius 7
ignorat scientiam. B
* Homines pestilentes dissipant ciuitatem: 8
sapientes vero auertunt furorem.
* Vir sapiens, si cum stulto contenderit, si- 9
ue irascatur, siue rideat, non inueniet requiē.
* Viri sanguinum oderunt simplicem: iu- 10
sti autem quærunt animam eius.
* Totum spiritum suum profert stultus: 11
sapiens differt, & reseruat in posterum.
* Princeps, qui libenter audit verba men- 12
dacij, omnes ministros habet impios.
13 * Pauper, & creditor obuiauerunt sibi:
vtriusque illuminator est Dominus.
14 * Rex, qui iudicat in veritate pauperes,
thronus eius in æternum firmabitur.
15 * Virga, atq; correptio tribuit sapientiam:
C puer autem, qui dimittitur voluntati suæ,
confundit matrem suam.
16 * In multiplicatione impiorum multiplica-
buntur scelera: & iusti ruinas eorū videbunt.
17 * Erudi filium tuum, & refrigerabit te, &
dabit delicias animæ tuæ.
18 * Cum prophetia defecerit, dissipabitur po-
pulus: qui vero custodit legem, beatus est.
19 * Seruus verbis nō potest erudiri: quia quod
dicis, intelligit, & respondere contemnit.
20 * Vidisti hominem velocem ad loquen-
dum? stultitia magis speranda est, quàm il-
lius correptio.
21 * Qui delicate à pueritia nutrit seruum
suum, postea sentiet eum contumacem.
22 * Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad
D indignandum facilis est, erit ad peccandum
procliuior.
23 * a Superbum sequitur humilitas: & humi- a Iob.22.d.29.
lem spiritu suscipiet gloria.
24 * Qui cum fure participat, odit animam
suam: adiurantem audit, & non indicat.
25 * Qui timet hominem, cito corruet: qui
sperat in Domino, subleuabitur.
26 * Multi requirunt faciem principis: & iu-
dicium à Domino egreditur singulorum.
27 * Abominantur iusti virū impium: & abo-
minantur impij eos, qui in recta sunt via.
Verbū custodiens filius, extra perditionē erit.

CAP. XXX.

1 VErba Cōgregantis filij Vomētis. Visio,
A quam locutus est vir, cū quo est Deus,
& qui Deo secum morante confortatus, ait.
2 * Stultissimus sum virorum, & sapientia
hominum non est mecum.
3 * Non didici sapientiam, & non noui scien-
tiam sanctorum.
4 * Quis ascendit in cœlum, atque descēdit?
quis cōtinuit spiritū in manibus suis? quis col-
ligauit aquas, quasi in vestimento? quis susci-
tauit omnes terminos terræ? quod nomen est
eius, & quod nomen filij eius, si nosti?
5 * a Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est a Ps.11.b.7.
6 sperantibus in se. * a ne addas quidquam ver- a Deu.4.a.2.& 12.d.32.
bis illius, & arguaris, inueniarisque mendax.
7 * Duo rogaui te, ne deneges mihi ante-
B quam moriar.
8 * Vanitatem, & verba mendacia longe fac
à me.
Mendacitatem, & diuitias ne dederis mihi:
9 tribue tantum victui meo necessaria: * ne
forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam:
Quis est Dominus? aut egestate compulsus
furer, & periurem nomen Dei mei.

* Ne

* Ne accuſes ſeruum ad dominum ſuum, 10
ne forte maledicat tibi, & corruas.
* Generatio, quæ patri ſuo maledicit, & 11
quæ matri ſuæ non benedicit.
* Generatio, quę ſibi munda videtur, & ta- 12
men non eſt lota à ſordibus ſuis.
* Generatio, cuius excelſi ſunt oculi, & 13
palpebræ eius in alta ſurrectæ.
* Generatio, quæ pro dentibus gladios ha- 14
bet, & cõmandit molaribus ſuis, vt comedat
inopes de terra, & pauperes ex hominibus.
* Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Af- 15
fer, Affer.
Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod C
numquam dicit: Sufficit.
* Infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non 16
ſatiatur aqua: ignis vero numquam dicit:
Sufficit.
* Oculum, qui ſubſannat patrẽ, & qui de- 17
ſpicit partũ matris ſuæ, effodiant eum corui
de torrentibus, & comedãt eum filij aquilæ.
* Tria ſunt difficilia mihi, & quartum pe- 18
nitus ignoro.
* Viam aquilæ in cęlo, viam colubri ſuper 19
petram, viam nauis in medio mari, & viam
viri in adoleſcentia.
* Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ 20
comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum
operata malum.
* Per tria mouetur terra, & quartum non 21
poteſt ſuſtinere.
* Per ſeruum, cum regnauerit: per ſtultũ, 22
cum ſaturatus fuerit cibo: *per odioſam mu- 23
lierem, cum in matrimonio fuerit aſſumpta:
& per ancillã, cum fuerit hæres dominæ ſuæ.
* Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt 24
ſapientiora ſapientibus. D
* Formicæ, populus infirmus, qui prępara- 25
rat in meſſe cibum ſibi: * lepuſculus, plebs 26
inualida, qui collocat in petra cubile ſuum:
* regem locuſta non habet, & egreditur vni- 27
uerſa per turmas ſuas: * ſtellio manibus ni- 28
titur, & moratur in ædibus regis.
* Tria ſunt, quę bene gradiuntur, & quar- 29
tum, quod incedit feliciter.
* Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pa- 30
uebit occurſum: * gallus ſuccinctus lumbos: 31
& aries: nec eſt rex, qui reſiſtat ei.
* Eſt, qui ſtultus apparuit, poſtquam ele- 32
uatus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori
ſuo impoſuiſſet manum.
* Qui autem fortiter premit vbera ad eli- 33
ciendum lac, exprimit butyrum: & qui ve-
hementer emungit, elicit ſanguinem: & qui
prouocat iras, producit diſcordias.

CAP. XXXI.

VErba Lamuelis regis. Viſio, qua erudi- 1
uit eum mater ſua. A
* Quid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, 2
quid dilecte votórum meorum?
3 * Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam,
& diuitias tuas ad delendos reges.
4 * Noli regibus, ò Lamuel, noli regibus da-
5 re vinum: *quia nullum ſecretum eſt, vbi re-
gnat ebrietas: & ne forte bibant, & obliui-
ſcantur iudiciorum, & mutent cauſam filio-
rum pauperis.
6 * Date ſiceram mœrentibus, & vinum
7 his, qui amaro ſunt animo: * bibant, & obli-
uiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non re-
cordentur amplius.
8 * Aperi os tuum muto, & cauſis omnium
9 filiorum, qui pertranſeunt: * aperi os tuum,
decerne quod iuſtum eſt, & iudica inopem,
& pauperem.
10 * Mulierem fortem quis inueniet? procul,
B & de vltimis finibus pretium eius.
11 * Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non
indigebit.
12 * Reddet ei bonum, & non malum, omni-
bus diebus vitæ ſuæ.
13 * Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt
conſilio manuum ſuarum.
14 * Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe
portans panem ſuum.
15 * Et de nocte ſurrexit, deditque prędam do-
meſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 * Conſiderauit agrum, & emit eum: de
fructu manuum ſuarum plantauit vineam.
17 * Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ro-
borauit brachium ſuum.
18 * Guſtauit, & vidit quia bona eſt negotiatio
eius: non extinguetur in nocte lucerna eius.
19 * Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti
C eius apprehenderunt fuſum.
20 * Manum ſuam aperuit inopi, & palmas
ſuas extendit ad pauperem.
21 * Non timebit domui ſuæ à frigoribus ni-
uis: omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt
duplicibus.
22 * Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus, &
purpura indumentum eius.
23 * Nobilis in portis vir eius, quando ſederit
cum ſenatoribus terræ.
24 * Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum
D tradidit Chananęo.
25 * Fortitudo, & decor indumentum eius, &
ridebit in die nouiſſimo.
26 * Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clemen-
tiæ in lingua eius.
27 * Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & pa-
nem otioſa non comedit.
28 * Surrexerunt filij eius, & beatiſſimam
prædicauerunt, vir eius, & laudauit eam.
29 * Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu
ſupergreſſa es vniuerſas.
30 * Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo:
mulier timens Dominum ipſa laudabitur.
31 * Date ei de fructu manuum ſuarum: &
laudent eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES

Qui ab Hebræis, COHELETH APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ecclesiastæ, filij Da- 1
uid, regis Ierusalem. * Vanitas 2
vanitatum, dixit Ecclesiastes: A
vanitas vanitatum, & omnia
vanitas. * Quid habet amplius 3
homo de vniuerso labore suo, quo laborat
sub sole? * Generatio præterit, & generatio 4
aduenit: terra autem in æternum stat. * Ori- 5
tur sol, & occidit, & ad locum suum reuer- B
titur: ibique renascens, * gyrat per Meridiem, 6
& flectitur ad Aquilonem: lustrans vniuer-
sa in circuitu pergit spiritus, & in circulos
suos reuertitur. * Omnia flumina intrant in 7
mare, & mare non redundat: ad locum, vnde
exeunt flumina, reuertuntur vt iterum fluāt.
* Cunctæ res difficiles: non potest eas homo 8
explicare sermone. Non saturatur oculus
visu, nec auris auditu impletur. * Quid est 9
quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid
est quod factum est? ipsum quod faciendum
est. * Nihil sub sole nouum, nec valet quis- 10
quam dicere: Ecce hoc recens est: iam enim C
præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.
* Non est priorum memoria: sed nec eorum 11
quidem, quæ postea futura sunt, erit recorda-
tio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo.
* Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem, 12
* & proposui in animo meo quærere, & inue- 13
stigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub
sole. Hanc occupationem pessimam dedit
Deus filijs hominum, vt occuparentur in ea.
* Vidi cuncta, quę fiunt sub sole, & ecce vni- 14
uersa vanitas, & afflictio spiritus. * Peruersi 15
difficile corriguntur, & stultorum infinitus D
est numerus. * Locutus sum in corde meo, 16
dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi
omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Ieru-
salem: & mens mea contemplata est multa
sapienter, & didici. * Dedique cor meum, 17
vt scirem prudentiam, atque doctrinam, er-
roresq;, & stultitiam: & agnoui, quòd in his
quoque esset labor, & afflictio spiritus, * eo 18
quòd in multa sapientia multa sit indigna-
tio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

CAP. II.

DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluā 1
delicijs, & fruar bonis. Et vidi quòd A
hoc quoque esset vanitas. * Risum reputaui 2
errorem: & gaudio dixi: Quid frustra decipe-
3 ris? * Cogitaui in corde meo abstrahere à vi-
no carnem meam, vt animum meum trans-
ferrem ad sapientiam, deuitaremque stulti-
tiam, donec viderē quid esset vtile filijs ho-
minum: quo facto opus est sub sole numero
4 dierum vitæ suæ. * Magnificaui opera mea,
ædificaui mihi domos, & plantaui vineas,
5 * feci hortos, & pomaria, & conseui ea cun-
6 cti generis arboribus, * & extruxi mihi pisci-
nas aquarum, vt irrigarem siluam lignorum
7 germinantium, * possedi seruos, & ancillas,
B multamque familiam habui: armenta quo-
que, & magnos ouium greges vltra omnes
8 qui fuerunt ante me in Ierusalem: * coacer-
uaui mihi argentum, & aurum, & substantias
regum, ac prouinciarum: feci mihi cantores,
& cantatrices, & delicias filiorum hominum,
scyphos, & vrceos in ministerio ad vina fun-
9 denda: * & supergressus sum opibus omnes,
qui ante me fuerunt in Ierusalem: sapientia
10 quoq; perseuerauit mecum. * Et omnia, quæ
desiderauerunt oculi mei, non negaui eis: nec
prohibui cor meum quin omni voluptate
frueretur, & oblectaret se in his, quæ præpa-
raueram, & hanc ratus sum partem meam,
11 si vterer labore meo. * Cumque me conuer-
C tissem ad vniuersa opera, quæ fecerant ma-
nus meæ, & ad labores, in quibus frustra su-
daueram, vidi in omnibus vanitatem, & af-
flictionem animi, & nihil permanere sub so-
12 le. * Transiui ad contemplandam sapiētiam,
erroresque, & stultitiam (quid est, inquam,
homo, vt sequi possit regem Factorem suū?)
13 * & vidi quòd tantum præcederet sapientia
stultitiam, quantum differt lux à tenebris.
14 * [a] Sapientis oculi in capite eius: stultus in te- [a] Inf. 8. a. 1. Prou. 17. d. 24.
nebris ambulat, & didici quòd vnus vtrius-
15 que esset interitus. * Et dixi in corde meo: Si
vnus, & stulti, & meus occasus erit, quid mi-
hi prodest quòd maiorem sapientię dedi ope-
ram? Locutusque cum mente mea, animad-
16 uerti, quòd hoc quoque esset vanitas. * Non
enim erit memoria sapientis similiter vt stul-
ti in perpetuum, & futura tempora obliuio-
ne cuncta pariter operient: moritur doctus
17 similiter, vt indoctus. * Et idcirco tæduit me
D vitæ meæ videntē mala vniuersa esse sub so-
le,

le,& cuncta vanitatem, & afflictionem spiri-
tus. * Rursus detestatus sum omnem indu- 18
striam meã, qua sub sole studiosissime labo-
raui,habiturus heredem post me,*quẽ igno- 19
ro,vtrum sapiens an stultus futurus sit,& do-
minabitur in laboribus meis, quibus desuda-
ui,& solicitus fui, & est quidquam tam va-
num? * Vnde cessaui, renunciauitque cor 20
meum vltra laborare sub sole. * Nam cum 21
alius laboret in sapientia,& doctrina, & soli-
citudine,homini otioso quæsita dimittit: hoc
ergo vanitas,& magnum malum. * Quid 22
enim proderit homini de vniuerso labore
suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cru-
ciatus est? * Cuncti dies eius doloribus, & 23
ærumnis pleni sunt, nec per noctẽ mente re-
quiescit: & hoc nonne vanitas est? * Nonne 24
melius est comedere, & bibere, & ostendere
animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de
manu Dei est. * Quis ita deuorabit,& deli- 25
cijs affluet,vt ego? *Homini bono in conspe- 26
ctu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam,
& lætitiam: peccatori autem dedit afflictio-
nem,& curam superfluam, vt addat, & con-
greget,& tradat ei,qui placuit Deo:sed & hoc
vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

CAP. III.

OMnia tempus habent,& suis spatijs tran- 1
seunt vniuersa sub cœlo. A
* Tempus nascendi, & tempus moriendi. 2
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum est.
* Tempus occidendi, & tempus sanandi: 3
Tempus destruendi,& tempus ędificandi.
* Tempus flendi, & tempus ridendi. 4
Tempus plangendi, & tempus saltandi.
* Tempus spargendi lapides, & tempus 5
colligendi:
Tempus amplexandi,& tempus longe fie-
ri ab amplexibus.
* Tempus acquirendi,& tempus perdendi. 6
Tempus custodiendi,& tempus abijciendi. B
* Tempus scindendi,& tempus consuendi. 7
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
* Tempus dilectionis, & tempus odij. 8
Tempus belli, & tempus pacis.
* Quid habet amplius homo de labore suo? 9
* Vidi afflictionem, quam dedit Deus fi- 10
lijs hominum, vt distendantur in ea. * Cun- 11
cta fecit bona in tempore suo, & mundum
tradidit disputationi eorum, vt non inue-
niat homo opus, quod operatus est Deus ab
initio vsque ad finem. * Et cognoui quòd 12
non esset melius nisi lætari, & facere bene in
vita sua. * Omnis enim homo, qui comedit, 13
& bibit, & videt bonum de labore suo, hoc C
donum Dei est. * Didici quòd omnia opera, 14
quæ fecit Deus, perseuerent in perpetuum:
non possumus eis quidquam addere, nec au-
ferre, quæ fecit Deus, vt timeatur. * Quod 15
factum est, ipsum permanet: quæ futura
sunt, iam fuerunt, & Deus instaurat quod
16 abijt. * Vidi sub sole in loco iudicij impieta-
17 tem, & in loco iustitiæ iniquitatem. * Et
dixi in corde meo: Iustum, & impium iudi-
cabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.
18 * Dixi in corde meo de filijs hominum, vt
probaret eos Deus, & ostenderet similes esse
19 bestijs. * Idcircò vnus interitus est hominis,
D & iumentorum, & æqua vtriusque condi-
tio: sicut moritur homo, sic & illa moriun-
tur: similiter spirant omnia, & nihil habet
homo iumento amplius: cuncta subiacent
20 vanitati, * & omnia pergunt ad vnum lo-
cum: de terra facta sunt, & in terram pariter
21 reuertuntur. * Quis nouit, si spiritus filio-
rum Adam ascendat sursum, & si spiritus
22 iumentorum descendat deorsum? * Et de-
prehendi nihil esse melius, quàm lætari ho-
minem in opere suo, & hanc esse partem il-
lius. Quis enim eum adducet, vt post se fu-
tura cognoscat?

CAP. IV.

1 VErti me ad alia,& vidi calumnias, quæ
A sub sole geruntur,& lacrymas innocẽ-
tium,& neminem consolatorem: nec posse
resistere eorum violentię,cunctorum auxilio
2 destitutos. *Et laudaui magis mortuos,quam
3 viuentes: * & feliciorem vtroque iudicaui,
qui necdum natus est,nec vidit mala,quę sub
4 sole fiunt. *Rursum contemplatus sum om-
nes labores hominum, & industrias animad-
uerti patere inuidiæ proximi: & in hoc ergo
5 vanitas,& cura superflua est. * Stultus com-
plicat manus suas,& comedit carnes suas, di-
6 cens: *Melior est pugillus cum requie, quam
B plena vtraque manus cum labore, & affli-
7 ctione animi. * Considerans reperi, & aliam
8 vanitatem sub sole: * vnus est, & secundum
non habet,non filium,non fratrem, & tamen
laborare non cessat, nec satiantur oculi eius
diuitijs: nec recogitat,dicens: Cui laboro, &
fraudo animam meam bonis? in hoc quoque
9 vanitas est, & afflictio pessima. * Melius est
ergo duos esse simul, quàm vnum: habent
10 enim emolumentum societatis suæ: * si vnus
C ceciderit,ab altero fulcietur:væ soli,quia cum
11 ceciderit, non habet subleuantem se. * Et si
dormierint duo,fouebũtur mutuo:vnus quo-
12 modo calefiet? * Et si quispiam præualuerit
contra vnum,duo resistunt ei: funiculus tri-
13 plex difficile rũpitur. * Melior est puer pau-
per & sapiens, rege sene & stulto, qui nescit
14 præuidere in posterum. * Quod de carcere,
catenisque interdum quis egrediatur ad re-
gnum: & alius natus in regno, inopia consu-
15 matur. * Vidi cunctos viuentes, qui ambu-
D lant sub sole cum adolescente secundo, qui
16 consurget pro eo. *Infinitus numerus est po-
puli omnium, qui fuerunt ante eum: & qui
postea

postea futuri sunt, non lætabuntur in eo, sed
& hoc vanitas, & afflictio spiritus. * Custodi 17
pedem tuum ingrediens domum Dei, & ap-
" 1. Reg. 15. c. 22. Osee. 6. c. 6. propinqua, vt audias. " Multo enim melior
est obedientia, quam stultorum victimæ, qui
nesciunt quid faciunt mali.

CAP. V.

NE temere quid loquaris, neq; cor tuũ sit 1
velox ad proferendum sermonẽ coram A
Deo. Deus enim in cœlo, & tu super terram:
idcirco sint pauci sermones tui. * Multas curas 2
sequuntur somnia, & in multis sermonibus
inuenietur stultitia. * Si quid vouisti Deo, ne 3
moreris reddere: displicet enim ei infidelis, &
stulta promissio, sed quodcũq; voueris, redde:
* multoque melius est nõ vouere, quàm post 4
votum promissa non reddere. * Ne dederis os 5
tuũ, vt peccare facias carnem tuam: neque B
dicas coram angelo: Non est prouidentia: ne
forte iratus Deus contra sermones tuos, dissi-
pet cuncta opera manuũ tuarum. * Vbi mul- 6
ta sunt somnia, plurimę sunt vanitates, & ser-
mones innumeri: tu vero Deum time. * Si vi- 7
deris calumnias egenorum, & violenta iudi-
cia, & subuerti iustitiam in prouincia, non mi-
reris super hoc negotio: quia excelso excel-
sior est alius, & super hos quoque eminen-
tiores sunt alij, * & insuper vniuersæ terræ 8
rex imperat seruienti. * Auarus non imple- 9
bitur pecunia: & qui amat diuitias, fructum C
non capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. * Vbi 10
multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas.
Et quid prodest possessori, nisi quòd cernit
diuitias oculis suis. * Dulcis est somnus ope- 11
ranti, siue parum, siue multum comedat: sa-
turitas autem diuitis non sinit eum dormire.
" Iob. 20. c. 20. * " Est & alia infirmitas pessima, quam vidi 12
sub sole: diuitiæ cõseruatæ in malum Domi-
ni sui. * Pereunt enim in afflictione pessima: 13
generauit filium, qui in summa egestate erit.
* " Sicut egressus est nudus de vtero matris 14
" Iob. 1. d. 21. suæ, sic reuertetur, & nihil auferet secum de
1. Tim. 6. b. 7. labore suo. * Miserabilis prorsus infirmitas: 15
quo modo venit, sic reuertetur. Quid ergo D
prodest ei, quòd laborauit in vẽtum? * Cunctis 16
diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in cu-
ris multis, & in ærumna, atq; tristitia. * Hoc 17
itaque visum est mihi bonũ, vt comedat quis,
& bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo
laborauit ipse sub sole numero dierum vitæ
suæ, quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius.
* Et omni homini, cui dedit Deus diuitias, 18
atque substantiã, potestatemque ei tribuit, vt
comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lętetur
de labore suo: hoc est donum Dei. * Non 19
enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo
quòd Deus occupet delicijs cor eius.

CAP. VI.

EST & aliud malum, quod vidi sub sole, & 1
quidem frequens apud homines: * Vir, 2
A cui dedit Deus diuitias, & substantiam, &
honorem, & nihil deest animæ suæ ex om-
nibus, quæ desiderat: nec tribuit ei potestatẽ
Deus, vt comedat ex eo, sed homo extraneus
vorabit illud: hoc vanitas, & miseria magna
3 est. * Si genuerit quispiam centum liberos, &
B vixerit multos annos, & plures dies ætatis
habuerit, & anima illius nõ vtatur bonis sub-
stantiæ, sepulturaque careat: de hoc ego
pronuncio, quòd melior illo sit abortiuus.
4 * Frustra enim venit, & pergit ad tenebras,
5 & obliuione delebitur nomẽ eius. * Non vidit
C solem, neq; cognouit distantiam boni, & ma-
6 li: * etiam si duobus millibus annis vixerit, &
non fuerit perfruitus bonis: nonne ad vnum
7 locum properant omnia? * Omnis labor ho-
minis in ore eius: sed anima eius non imple-
8 bitur. * Quid habet amplius sapiens à stulto?
& quid pauper nisi vt pergat illuc, vbi est vi-
9 ta? * Melius est videre quod cupias, quã de-
D siderare quod nescias: sed & hoc vanitas est,
10 & præsumptio spiritus. * Qui futurus est, iam
vocatum est nomen eius: & scitur quòd ho-
mo sit, & non possit contra fortiorem se in
11 iudicio cõtẽdere. * Verba sunt plurima, mul-
tamque in disputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

1 QVid necesse est homini maiora se quæ-
A rere, cum ignoret quid conducat sibi
in vita sua numero dierum peregrinationis
suæ, & tempore, quod velut vmbra præ-
terit? Aut quis ei poterit indicare quid post
2 eum futurum sub sole sit? * " Melius est " Pro. 22. a. 1.
nomen bonum, quam vnguenta pretiosa:
3 & dies mortis die natiuitatis. * Melius est ire
ad domum luctus, quam ad domum cõuiuij:
in illa enim finis cunctorum admonetur ho-
minum, & viuens cogitat, quid futurum sit.
4 * Melior est ira risu: quia per tristitiam vul-
5 tus, corrigitur animus delinquentis. * Cor sa-
pientium vbi tristitia est, & cor stultorum vbi
6 lætitia. * Melius est à sapiente corripi, quam
7 stultorum adulatione decipi: * quia sicut so-
nitus spinarum ardentium sub olla, sic risus
8 stulti: Sed & hoc vanitas. * Calumnia contur-
bat sapientem, & perdet robur cordis illius.
9 * Melior est finis orationis, quàm principiũ.
B Melior est patiens arrogante. * Ne sis velox
10 ad irascendum: quia ira in sinu stulti requie-
11 scit. * Ne dicas: Quid putas causæ est quòd
priora tempora meliora fuere, quàm nunc
sunt? stulta enim est huiuscemodi interroga-
12 tio. * Vtilior est sapientia cum diuitijs, & ma-
13 gis prodest videntibus solẽ. * Sicut enim pro-
tegit sapientia, sic protegit pecunia: hoc autẽ
plus habet eruditio & sapientia, quòd vitam
14 tribuunt possessori suo. * Considera opera
Dei, quòd nemo possit corrigere, quem ille
15 despexerit. * In die bona fruere bonis, & ma-
lam diem præcaue: sicut enim hanc, sic & il-
lam

lā fecit Deus,vt non inueniat homo cōtra eū
iustas querimonias.*Hęc quoq; vidi in diebus 16
vanitatis meæ: Iustus perit in iustitia sua, &
impius multo viuit tempore in malitia sua.
* Noli esse iustus multum: neque plus sa- 17
pias, quàm necesse est, ne obstupescas.
* Ne impie agas multum: & noli esse stul- 18
tus, ne moriaris in tempore non tuo. C
* Bonum est te sustentare iustum, sed & 19
ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui
timet Deum, nihil negligit. * Sapientia con- 20
fortauit sapientē super decem principes ciui-
3.Reg.8.e. 46. tatis. * a Non est enim homo iustus in terra, 21
qui faciat bonum, & non peccet. *Sed & cū- 22
2.Par.6.g. 36. ctis sermonibus, qui dicūtur, ne accommodes
Prou. 20.b. 9. cor tuū: ne forte audias seruum tuum male-
dicentem tibi. *scit enim cōscientia tua, quia 23
1.Io.1.c.8. & tu crebro maledixisti alijs. *Cūcta tentaui 24
in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa lon-
gius recessit à me*multo magis quā erat: & 25
alta profunditas, quis inueniet eam? *Lustra- 26
ui vniuersa animo meo, vt scirē, & cōsidera- D
rem, & quærerem sapientiam, & rationem: &
vt cognoscerem impietatem stulti, & errorē
imprudentium: *& inueni amariorem mor- 27
te mulierem, quæ laqueus venatorum est, &
sagena cor eius, vincula sunt manus illius, qui
placet Deo, effugiet illam: qui autem pecca-
tor est, capietur ab illa. *Ecce hoc inueni, di- 28
xit Ecclesiastes, vnum & alterum, vt inue-
nirem rationem, *quam adhuc quęrit anima 29
mea, & non inueni. Virum de mille vnum
reperi, mulierem ex omnibus non inueni.
* Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus 30
hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit
quæstionibus. Quis talis, vt sapiens est? & quis
cognouit solutionem verbi?

Sup.2.c.24.

CAP. VIII.

SApientia hominis lucet in vultu eius, & 1
potentissimus faciem illius commutabit. A
* Ego os regis obseruo, & pręcepta iuramenti 2
Dei. * Ne festines recedere à facie eius, neque 3
permaneas in opere malo: quia omne, quod
voluerit, faciet: *& sermo illius potestate ple- 4
nus est: nec dicere ei quisquam potest: Qua-
Iob. 9. ia. re ita facis? * Qui custodit præceptum, non 5
experietur quidquam mali. Tempus & re-
sponsionem cor sapientis intelligit. * Omni 6
negotio tempus est, & opportunitas, & mul-
ta hominis afflictio: * quia ignorat præterita, 7
& futura nullo scire potest nuncio. * Non 8
est in hominis potestate prohibere spiritum, B
nec habet potestatem in die mortis, nec sini-
tur quiescere ingruente bello, neque saluabit
impietas impium. * Omnia hæc considera- 9
ui, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ
fiunt sub sole. Interdum dominatur homo
homini in malum suum. * Vidi imipios sepul- 10
tos: qui etiam cum adhuc viuerent, in loco
sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi
iustorum operum, sed & hoc vanitas est.
11 * Etenim quia non profertur citò contra
C malos sententia, absque timore vllo filij ho-
12 minum perpetrant mala. * Attamen pecca-
tor ex eo quòd centies facit malum, & per pa-
tientiam sustentatur, ego cognoui quòd erit
bonum timentibus Deum, qui verentur fa-
13 ciem eius. * Non sit bonum impio, nec pro-
longentur dies eius, sed quasi vmbra trāseant
14 qui non timent faciem Domini. * Est & alia
vanitas, quę fit super terram, sunt iusti, quibus
mala proueniunt, quasi opera egerint impio-
D rum: & sunt impij, qui ita securi sunt, qua-
D si iustorum facta habeant, sed & hoc vanissi-
15 mum iudico. *Laudaui igitur lętitiam quòd
non esset homini bonum sub sole, nisi quòd
comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc
solum secum auferret de labore suo in diebus
16 vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub sole. *Et ap-
posui cor meum, vt scirem sapientiam, & in-
telligerem distentionem, quæ versatur in ter-
ra: est homo, qui diebus & noctibus somnum
17 non capit oculis. *Et intellexi quòd omnium
operum Dei nullam possit homo inuenie ra-
tionem eorum, quæ fiunt sub sole, & quan-
to plus laborauerit ad quærendum, tanto
minus inueniat: etiam si dixerit sapiens se
nosse, non poterit reperire.

CAP. IX.

1 OMnia hęc tractaui in corde meo, vt cu-
A riosè intelligerem: Sunt iusti atque sa-
pientes, & opera eorum in manu Dei: & ta-
men nescit homo vtrum amore, an odio di-
2 gnus sit: * sed omnia in futurum seruantur
incerta, eo quòd vniuersa æque eueniant iu-
sto, & impio, bono & malo, mundo, & im-
mundo, immolanti victimas, & sacrificia con-
temnenti, sicut bonus, sic & peccator: vt per-
3 iurus, ita & ille, qui verum deierat. * Hoc est
pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt,
quia eadem cunctis eueniunt: vnde & corda
filiorum hominum implentur malitia, & cō-
B temptu in vita sua, & post hæc ad inferos de-
4 ducentur. * Nemo est qui semper viuat, &
qui huius rei habeat fiduciam: melior est ca-
5 nis viuus leone mortuo. *Viuentes enim sciūt
se esse morituros, mortui vero nihil noue-
runt amplius, nec habent vltra mercedem:
quia obliuioni tradita est memoria eorum.
6 * Amor quoque, & odium, & inuidiæ simul
perierunt, nec habent partem in hoc sęculo,
7 & in opere, quod sub sole geritur. *Vade ergo
C & comede in lætitia panem tuum, & bibe
cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent
8 opera tua. * Omni tempore sint vestimenta
tua candida, & oleum de capite tuo non de-
9 ficiat. * Perfruere vita cum vxore, quam
diligis, cunctis diebus vitę instabilitatis tuæ,
qui dati sunt tibi sub sole omni tempore va-
nitatis tuæ: hæc est enim pars in vita, & in la-
bore

bore tuo,quo laboras sub sole. *Quodcum- 10
que facere potest manus tua, instãter opera-
re:quia nec opus,nec ratio, nec sapientia,nec
scientia erũt apud inferos, quo tu properas.
*Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec ve- 11
locium esse cursum,nec fortium bellum,nec
sapientium panem, nec doctorum diuitias,
nec artificum gratiam: sed tempus,casumq;
in omnibus.*Nescit homo finẽ suum: sed si- 12
cut pisces capiuntur hamo, & sicut aues la-
queo cõprehenduntur, sic capiuntur homi-
nes in tẽpore malo, cum eis extemplo super-
uenerit.*Hanc quoq;sub sole vidi sapientiã, 13
& probaui maximã: *Ciuitas parua,& pau- 14
ci in ea viri: venit cõtra eam rex magnus,& D
vallauit eam,extruxitq; munitiones per gy-
rum, & perfecta est obsidio. *Inuentusq; est 15
in ea vir pauper,& sapiens, & liberauit vrbẽ
per sapientiam suam, & nullus deinceps re-
cordatus est hominis illius pauperis. *Et di- 16
cebam ego,meliorem esse sapiẽtiam fortitu-
dine:quomodo ergo sapientia pauperis con-
tempta est, & verba eius non sunt audita?
*Verba sapientiũ audiũtur in silentio plus 17
quã clamor principis inter stultos. *Melior 18
est sapientia, quàm arma bellica: & qui in
vno peccauerit, multa bona perdet.

CAP. X.

MVscæ morientes perdunt suauitatem 1
vnguenti. Pretiosior est sapientia, & A
gloria,parua & ad tempus stultitia. *Cor sa- 2
piẽtis in dextera eius, & cor stulti in sinistra
illius. *Sed & in via stultus ambulans, cum 3
ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. *Si 4
spiritus potestatẽ habentis ascenderit super
te,locum tuum ne dimiseris:quia curatio fa-
ciet cessare peccata maxima. *Est malum 5
quod vidi sub sole, quasi per errorem egre-
diens à facie principis: *positum stultum in 6
dignitate sublimi,& diuites sedere deorsum.
*Vidi seruos in equis: & principes ambulan- 7
Prou.26.27. Eccl.27.d.9. tes super terram quasi seruos.* "Qui fodit fo- B
ueam, incidit in eam: & qui dissipat sepem, 8
mordebit eum coluber. *Qui transfert lapi- 9
des,affligetur in eis: & qui scindit ligna,vul-
nerabitur ab eis. *Si retusum fuerit ferrum, 10
& hoc non vt prius, sed hebebatum fuerit,
multo labore exacuetur, & post industriam C
sequetur sapientia. *Si mordeat serpens in 11
silentio,nihil eo minus habet qui occultè de-
trahit. *Verba oris sapientis gratia: & labia 12
insipientis pręcipitabunt eũ: *Initiũ verbo- 13
rum eius stultitia,& nouissimũ oris illius er-
ror pessimus. *Stultus verba multiplicat. 14
Ignorat homo quid ante se fuerit: & quid
quod se futurum sit;quis ei poterit indicare?
*Labor stultorũ affliget eos,qui nesciunt in 15
vrbẽ pergere. *Væ tibi terra,cuius rex puer 16
est,& cuius principes mane comedũt. *Bea- 17
ta terra,cuius rex nobilis est,& cuius princi- D
pes vescuntur in tempore suo ad reficiendũ,
18 & nõ ad luxuriã. *In pigritijs humiliabitur
cõtignatio, & in infirmitate manuũ perstil-
19 labit domus. *In risum faciũt panẽ,& vinũ,
vt epulentur viuentes: & pecuniæ obediunt
20 omnia. *In cogitatione tua regi ne detra-
has, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris
diuiti:quia & aues cœli portabunt vocẽ tuã,
& qui habet pennas annunciabit sententiã.

CAP. XI.

1 MItte panem tuum super transeuntes
A aquas: quia post tempora multa in-
2 uenies illum. *Da partem septem,necnon &
octo:quia ignoras quid futurũ sit mali super
3 terram. *Si repletæ fuerint nubes,imbrẽ su-
per terram effundent.Si ceciderit lignum ad
Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumq;
4 loco ceciderit,ibi erit. *Qui obseruat ventũ,
non seminat:& qui considerat nubes,nũquã
5 metet. *Quomodo ignoras, quæ sit via spi-
B ritus, & qua ratione compingantur ossa in
ventre prægnantis: sic nescis opera Dei, qui
6 fabricator est omnium. *Mane semina semẽ
tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia
nescis quid magis oriatur,hoc aut illud: & si
7 vtrumque simul, melius erit. *Dulce lumẽ,
8 & delectabile est oculis videre solem. *Si an-
nis multis vixerit homo, & in his omnibus
C lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi tẽ-
poris,& dierum multorum: qui cum vene-
9 rint,vanitatis arguentur præterita. *Lætare
D ergo iuuenis in adolescentia tua, & in bono
sit cor tuum in diebus iuuentutis tuę,& am-
bula in vijs cordis tui, & in intuitu oculorũ
tuorum: & scito, quòd pro omnibus his ad-
10 ducet te Deus in iudicium. *Aufer iram à
corde tuo, & amoue malitiam à carne tua.
Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

CAP. XII.

1 MEmento creatoris tui in diebus iuuẽ-
A tutis tuæ, antequam veniat tempus
afflictionis, & appropinquent anni, de qui-
2 bus dicas: Nam mihi placent, *antequam
tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ,
3 & reuertantur nubes post pluuiam: *quan-
do commouebuntur custodes domus,& nu-
tabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt mo-
B lentes in minuto numero, & tenebrescent
4 videntes per foramina: * & claudent ostia
in platea, in humilitate vocis molentis, &
consurgent ad vocem volucris, & obsurde-
5 scent omnes filiæ carminis. *Excelsa quo-
que timebunt, & formidabunt in via, flore-
bit amygdalus, impinguabitur locusta, &
dissipabitur cappatis: quoniam ibit homo
in domum æternitatis suæ, & circuibunt in
6 platea plangentes. *Antequam rumpatur
funiculus argenteus,& recurrat vitta aurea,
& conteratur hydria super fontem, & con-
7 fringatur rota super cisternam, *& reuer-

tatur puluis in terram suam vnde erat, C
& spiritus redeat ad Deum, qui dedit il-
lum. * Vanitas vanitatum, dixit Ecclesia- 8
stes, & omnia vanitas. * Cumque esset sa- 9
pientissimus Ecclesiates, docuit populum,
& enarrauit quæ fecerat: & inuestigans
composuit parabolas multas. * Quæsiuit 10
verba vtilia, & conscripsit sermones rectis- D
simos, ac veritate plenos. * Verba sapien- 11
tium sicut stimuli, & quasi claui in altum
defixi, quæ per magistrorum consilium da-
12 ta sunt à pastore vno. * His amplius fili mi
ne requiras. Faciendi plures libros nullus
est finis: frequensque meditatio, carnis af-
13 flictio est. * Finem loquendi pariter om-
nes audiamus. Deum time, & mandata
eius obserua: hoc est enim omnis homo:
14 *& cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iu-
dicium pro omni errato, siue bonum, siue
malum illud sit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur Sir Hasirim.

CAPVT PRIMVM.

OSCVLETVR me osculo 1
oris sui: quia meliora sunt A
vbera tua vino, * fragrantia 2
vnguentis optimis. Oleum ef-
fusum nomẽ tuum: ideo ado-
lescentulæ dilexerunt te. * Trahe me post 3
te, curremus in odorem vnguentorum tuo-
rum. Introduxit me rex in cellaria sua: exul- B
tabimus, & lætabimur in te, memores vbe-
rum tuorum super vinum: recti diligunt te.
* Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem, si- 4
cut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomo-
nis: * Nolite me considerare quòd fusca sim, 5
quia decolorauit me sol: filij matris meæ
pugnauerunt contra me, posuerunt me cu-
stodem in vineis: vineam meam non custo-
diui. * Indica mihi, quem diligit anima mea, 6
vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari
incipiam post greges sodalium tuorum. * Si 7
ignoras te ò pulcherrima inter mulieres,
egredere, & abi post vestigia gregum, & pa-
sce hędos tuos iuxta tabernacula pastorum.
* Equitatui meo in curribus Pharaonis assi- 8
milaui te amica mea. * Pulchræ sunt genæ C
tuæ sicut turturis: collum tuum sicut mo- 9
nilia. * Murenulas aureas faciemus tibi, ver- 10
miculatas argento. * Dum esset rex in accu- 11
bitu suo, nardus mea dedit odorem suum.
* Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, in- 12
ter vbera mea commorabitur. * Botrus Cy- 13
pri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.
* Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pul- 14
chra es, oculi tui columbarum. * Ecce tu D
15 pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus
16 noster floridus: * tigna domorum nostra-
rum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAP. II.

1 EGo flos campi, & lilium conuallium.
2 *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea
3 inter filias. * Sicut malus inter ligna silua-
A rum, sic dilectus meus inter filios. Sub vm-
bra illius, quem desideraueram, sedi: & fru-
4 ctus eius dulcis gutturi meo. * Introduxit
me in cellam vinariã, ordinauit in me cha-
5 ritatem. * Fulcite me floribus, stipate me
6 malis: quia amore langueo. * Læua eius sub
B capite meo, & dextera illius amplexabitur
7 me. * Adiuro vos filiæ Ierusalẽ per capreas,
ceruosque camporum, ne suscitetis, neque
euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa
8 velit. * Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens
9 in montibus, transiliens colles: * similis est
dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorũ:
en ipse stat post parietem nostrum, respi-
ciens per fenestras, prospiciens per cancel-
10 los. * En dilectus meus loquitur mihi: Surge,
B propera amica mea, columba mea, formosa
11 mea, & veni. * Iam enim hiems transijt, im-
12 ber abijt, & recessit. * Flores apparuerunt in
terra nostra, tempus putationis aduenit: vox
13 turturis audita est in terra nostra: * ficus
protulit grossos suos: vineæ florentes de-
derunt odorem suum. Surge, amica mea, spe-
14 ciosa mea, & veni: * columba mea in fora-
D minibus petræ, in cauerna maceriæ, ostende
mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus
meis:

meis: vox enim tua dulcis, & facies tua de-
cora. * Capite nobis vulpes paruulas, quæ 15
demoliuntur vineas: nam vinea nostra flo-
ruit.* Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pa- 16
scitur inter lilia * donec aspiret dies, & in- 17
clinentur vmbræ. Reuertere: similis esto,
dilecte mi, capreæ, hinnuloque ceruorum
super montes Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæsiui quem 1
diligit anima mea: quæsiui illum, & non A
inueni. *Surgam, & circuibo ciuitatem: per 2
vicos, & plateas quæram quem diligit anima
mea: quæsiui illum, & non inueni. *Inuene- 3
runt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem: B
Num quem diligit anima mea, vidistis?*Pau- 4
lulum cum pertransissem eos, inueni quem
diligit anima mea: tenui eum; nec dimit-
tam, donec introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
*Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas, 5
ceruosque camporum, ne suscitetis, neque
euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. C
*Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, 6
sicut virgula fumi ex aromatibus myr-
rhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmen-
tarij? * En lectulum Salomonis sexaginta 7
fortes ambiunt ex fortissimis Israel, *omnes 8
tenẽtes gladios, & ad bella doctissimi: vnius-
cuiusque ensis super femur suum propter ti-
mores nocturnos. * Ferculum fecit sibi rex 9
Salomon de lignis Libani: * columnas eius D
fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascẽ- 10
sum purpureum: media charitate constra-
uit propter filias Ierusalem: * Egredimini, 11
& videte filiæ Sion regem Salomonem in
diademate, quo coronauit illum mater sua
in die desponsationis illius, & in die lætitiæ
cordis eius.

CAP. IV.

QVàm pulchra es amica mea, quàm pul- 1
chra es! Oculi tui columbarum, abs- A
que eo, quod intrinsecus latet. Capilli tui
sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de
monte Galaad. *Dentes tui sicut greges tõ- 2
sarum, quæ ascenderunt de lauacro, omnes
gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.
*Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium 3
tuum dulce. Sicut fragmen mali punici, ita B
genæ tuæ, absque eo, quod intrinsecus latet.
*Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædi- 4
ficata est cum propugnaculis: mille clypei
pendent ex ea, omnis armatura fortium.
*Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ 5
gemelli, qui pascuntur in lilijs, *donec aspi- 6
ret dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad
montem myrrhæ, & ad collem thuris.*To- 7
ta pulchra es amica mea, & macula non est
in te. * Veni de Libano sponsa mea, veni de 8
Libano, veni: coronaberis de capite Amana, C
de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus
9 leonum, de montibus pardorum. * Vulne-
rasti cor meum in vno oculorum tuorum,
10 & in vno crine colli tui. * Quã pulchræ sũt
mammæ tuæ soror mea sponsa! pulchriora
sunt vbera tua vino, & odor vnguentorum
11 tuorum super omnia aromata. * Fauus di-
stillans labia tua, sponsa, mel, & lac sub lin-
gua tua: & odor vestimentorum tuorum
12 sicut odor thuris. * Hortus conclusus soror
mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.
13 *Emissiones tuæ paradisus malorum puni-
D corum cum pomorũ fructibus. Cypri cum
14 nardo, * nardus & crocus, fistula & cinna-
momum cum vniuersis lignis Libani, myr-
rha & aloe cum omnibus primis vnguen-
15 tis. *Fons hortorum: puteus aquarum vi-
uentium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 *Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hor-
tum meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

1 VEniat dilectus meus in hortum suum,
A & comedat fructum pomorum suo-
rum. Veni in hortum meum soror mea spõ-
sa, messui myrrham meam cum aromati-
bus meis: comedi fauum cum melle meo,
bibi vinum meum cũ lacte meo: & comedi-
te amici, & bibite, & inebriamini charissi-
2 mi. *Ego dormio, & cor meum vigilat: vox
B dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea,
amica mea, columba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum est rore, & cin-
3 cinni mei guttis noctium. * Expoliaui me
tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes
4 meos, quomodo inquinabo illos? * Dilectus
meus misit manum suam per foramen, &
5 venter meus intremuit ad tactum eius.*Sur-
rexi, vt aperirem dilecto meo: manus meæ
stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni
6 myrrha probatissima. * Pessulum ostij mei
aperui dilecto meo: at ille declinauerat, at-
que transierat. Anima mea liquefacta est,
vt locutus est: quæsiui, & non inueni illum:
7 vocaui, & non respondit mihi. * Inuenerunt
C me custodes, qui circumeunt ciuitatem: per-
cusserunt me, & vulnerauerunt me: tule-
runt pallium meum mihi custodes muro-
8 rum. * Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inue-
neritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia
9 amore langueo. *Qualis est dilectus tuus ex
dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est
dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti
10 nos? * Dilectus meus candidus & rubicun-
11 dus, electus ex millibus. *Caput eius aurum
optimum: Comæ eius sicut elatæ palma-
12 rum, nigræ quasi coruus. * Oculi eius sicut
columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte
sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissi-
13 ma. * Genæ illius, sicut areolæ aromatum
consitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia di-

stillantia myrrham primam. *Manus illius 14
tornatiles aureæ,plenæ hyacinthis. Venter D
eius eburneus, distinctus sapphiris. * Crura 15
illius colũnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt
super bases aureas.Species eius,vt Libani,ele-
ctus vt cedri.* Guttur illius suauissimum,& 16
totus desiderabilis: talis est dilectus meus,&
ipse est amicus meus,filiæ Ierusalem. * Quo 17
abijt dilectus tuus ô pulcherrima mulie-
rum? quo declinauit dilectus tuus, & quæ-
remus eum tecum?

CAP. VI.

Dilectus meus descendit in hortum suũ 1
ad areolam aromatum, vt pascatur in A
hortis, & lilia colligat. * Ego dilecto meo, 2
& dilectus meus mihi, qui pascitur inter li-
lia. *Pulchra es amica mea,suauis, & decora 3
sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies
ordinata.*Auerte oculos tuos à me,quia ipsi 4
me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex B
caprarum,quæ apparuerũt de Galaad.* Dẽ- 5
tes tui sicut grex ouium,quę ascenderunt de
lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis
non est in eis. * Sicut cortex mali punici, sic 6
genæ tuæ absque occultis tuis. * Sexaginta 7
sunt reginæ,& octoginta concubinę,& ado-
lescentularum non est numerus. * Vna est 8
columba mea, perfecta mea, vna est matris C
suæ,electa genitricis suæ. Viderunt eam fi-
liæ, & beatissimam prædicauerunt: reginæ
& concubinæ,& laudauerunt eam. * Quæ 9
est ista, quæ progreditur quasi aurora con-
surgens, pulchra vt luna,electa vt sol, terri-
bilis vt castrorum acies ordinata? *Descen- 10
di in hortum nucum,vt viderem poma con- D
uallium, & inspicerem si floruisset vinea,&
germinassent mala punica. *Nesciui: anima 11
mea conturbauit me propter quadrigas A-
minadab. * Reuertere, reuertere Sulamitis: 12
reuertere reuertere, vt intueamur te.

CAP. VII.

QVid videbis in Sulamite,nisi choros ca- 1
strorum? Quàm pulchri sunt gressus A
tui in calceamentis,filia principis! Iuncturę
femorum tuorum, sicut monilia,quæ fabri-
cata sunt manu artificis. * Vmbilicus tuus 2
crater tornatilis, numquam indigens pocu-
lis. Venter tuus sicut aceruus tritici, valla- B
tus lilijs. *Duo vbera tua, sicut duo hinnu- 3
li gemelli capreæ. *Collum tuum sicut tur- 4
ris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hese-
bon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis.
Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit
contra Damascum. * Caput tuum vt Car- 5
melus: & comæ capitis tui,sicut purpura re-
gis vincta canalibus. *Quàm pulchra es, & 6
7 quã decora charissima, in delicijs. * Statura
tua assimilata est palmæ,& vbera tua botris.
8 *Dixi: ascendam in palmam, & apprehen-
dam fructus eius: & erunt vbera tua sicut
C botri vineæ,& odor oris tui sicut malorum.
9 *Guttur tuum, sicut vinum optimum, di-
D gnum dilecto meo ad potandum,labijsque,
10 & dentibus illius ad ruminandũ.*Ego dile-
11 cto meo,& ad me conuersio eius. * Veni di-
lecte mi, egrediamur in agrum, commore-
12 mur in villis. * Mane surgamus ad vineas,
videamus si floruit vinea, si flores fructus
parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi
13 dabo tibi vbera mea. * Mandragoræ dede-
runt odorem. In portis nostris omnia poma:
noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

1 QVis mihi det te fratrem meum, sugen-
A tem vbera matris meæ, vt inueniam
te foris, & deosculer te, & iam me nemo de-
2 spiciat? * Apprehendam te, & dicam in do-
mum matris meæ: ibi me docebis, & dabo
tibi oculum ex vino condito, & mustum
3 malorum granatorum meorum.*Lęua eius
sub capite meo, & dextera illius amplexa-
4 bitur me. * Adiuro vos filiæ Ierusalem, ne
suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam
5 donec ipsa velit. * Quæ est ista, quæ ascen-
B dit de deserto, delicijs affluens, innixa super
dilectum suum? Sub arbore malo suscitaui
te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est
6 genitrix tua. * Pone me vt signaculum su-
per cor tuum,vt signaculũ super brachium
tuum: quia fortis est vt mors dilectio; dura
sicut infernus æmulatio,lampades eius lam-
7 pades ignis, atque flammarum.*Aquę mul-
tæ non potuerunt extinguere charitatem,
C nec flumina obruent illam: si dederit homo
omnem substantiam domus suæ pro dile-
8 ctione, quasi nihil despiciet eam. * Soror
nostra parua, & vbera non habet; quid fa-
ciemus sorori nostræ in die quando allo-
9 quenda est? * Si murus est, ædificemus su-
per eum propugnacula argentea: si ostium
est, compingamus illud tabulis cedrinis.
10. *Ego murus: & vbera mea sicut turris, ex
D quo facta sum coram eo quasi pacem repe-
11 riens. *Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet
populos: tradidit eam custodibus, vir affert
12 pro fructu eius mille argenteos. * Vinea
mea coram me est. Mille tui pacifici, & du-
13 centi his,qui custodiunt fructus eius. *Quæ
habitas in hortis, amici auscultant: fac me
14 audire vocem tuam. * Fuge dilecte mi, &
assimilare capreæ, hinnuloque ceruorum
super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPVT PRIMVM.

DILIGITE "iustitiam, qui 1
3. Re.3. iudicatis terram. " Sentite de A
a.9. Domino in bonitate, & in
Is.56.a.1 simplicitate cordis quærite il-
lum:* "quoniam inuenitur ab 2
his, qui non tentant illum: apparet autem
2.Par.15 a.2. eis, qui fidem habent in illum: * peruersæ 3
enim cogitationes separant à Deo: proba-
ta autem virtus corripit insipientes: * quo- 4
niam in maleuolam animam non introibit B
sapientia, nec habitabit in corpore subdito
peccatis. * Spiritus enim sanctus disciplinæ 5
effugiet fictum, & auferet se à cogitationi-
bus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur
Gal.5.c.22. à superueniente iniquitate. * " Benignus est 6
enim spiritus sapientiæ, & non liberabit ma-
Ier.17.b.10. ledicum à labiis suis. " quoniam renum il-
lius testis est Deus, & cordis illius scruta-
tor est verus, & linguæ eius auditor.* "Quo- 7
Is.6.a.3. niam spiritus Domini repleuit orbem terra-
rum: & hoc, quod continet omnia, scien-
tiam habet vocis. * Propter hoc qui loqui- 8
tur iniqua, non potest latere, nec præteriet
illum corripiens iudicium. * In cogitationi- 9
bus enim impii interrogatio erit: sermonum
autem illius auditio ad Deum veniet, ad
correptionem iniquitatum illius. * Quo- 10
niam auris zeli audit omnia, & tumultus C
murmurationum non abscondetur. * Cu- 11
stodite ergo vos à murmuratione, quæ ni-
hil prodest, & à detractatione parcite lin-
guæ, quoniam sermo obscurus in vacuum
non ibit: os autem, quod mentitur, occidit
animam. * Nolite zelare mortem in errore 12
vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem
Eze 18.g 32. & 33.c 11. in operibus manuum vestrarum. * " Quo- 13
niam Deus mortem non fecit, nec lætatur in
perditione viuorum. * Creauit enim, vt es- 14
sent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis D
terrarum: & non est in illis medicamen-
tum exterminii, nec inferorum regnum in
terra.* Iustitia enim perpetua est, & immor- 15
talis. * Impii autem manibus & verbis ac- 16
cersierunt illam: & æstimantes illam ami-
cam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt
ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex
parte illius.

CAP. II.

Iob 7.a.1 & 14.a.1. 1.Co.15.d.32. DIxerunt enim cogitantes apud se non 1
recte. "Exiguum, & cum tędio est tem- A
pus vitæ nostrę, & non est refrigerium in fi-
ne hominis, & non est qui agnitus sit reuer-
2 sus ab inferis: * quia ex nihilo nati sumus, &
post hoc erimus tamquam non fuerimus:
quoniã fumus flatus est in naribus nostris: &
sermo scintilla ad commouendum cor no-
3 strũ: *qua extincta, cinis erit corpus nostrũ,
& spiritus diffundetur tamquam mollis aer,
& transibit vita nostra tamquam vestigium
nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fuga-
ta est à radiis solis, & à calore illius aggraua-
4 ta: *& nomen nostrum obliuionem accipiet
per tempus, & nemo memoriã habebit ope-
5 rum nostrorum. * " Vmbræ enim transitus 1.Par.29 d.15.
B est tempus nostrum, & non est reuersio finis
nostri: quoniam consignata est, & nemo re- Isa.22.b.13 & 56.d.12.
6 uertitur. * " Venite ergo, & fruamur bonis,
quæ sunt, & vtamur creatura tamquã in iu-
7 uentute celeriter: *Vino pretioso, & vnguẽ-
tis nos impleamus: & non prætereat nos flos
8 temporis. *Coronemus nos rosis, antequam
marcescant: nullum pratum sit, quod non
9 pertranseat luxuria nostra. *Nemo nostrum
exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinqua-
mus signa lætitię: quoniam hæc est pars no-
10 stra, & hæc est sors. * Opprimamus paupe-
rem iustum, & non parcamus viduæ, nec ve-
terani reuereamur canos multi temporis.
11 *Sit autẽ fortitudo nostra lex iustitiæ: quod
12 enim infirmum est, inutile inuenitur. * Cir-
cumueniamus ergo iustum, quoniam inuti-
C lis est nobis, & cõtrarius est operibus nostris,
& improperat nobis peccata legis, & diffa-
13 mat in nos peccata disciplinę nostrę.* "Pro- Matt.27 c.43.
mittit se scientiam Dei habere, & filium Dei
14 se nominat.* " Factus est nobis in traductio- Ioan.7.a.7.
15 nem cogitationum nostrarum. * Grauis est
nobis etiam ad vidẽdum, quoniam dissimi-
lis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ
16 eius. *Tamquã nugaces æstimati sumus ab
illo, & abstinet se à viis nostris tamquam ab
immunditiis, & præfert nouissima iustorũ,
17 & gloriatur patrem se habere Deum. * Vi-
D deamus ergo si sermones illius veri sint, &
tentemus, quæ ventura sunt illi, & sciemus,
18 quæ erũt nouissima illius. * "Si enim est ve-
rus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eũ Ps.21.a.9.
19 de manibus contrariorum. *Contumelia, & Ier.11.d.19.
tormento interrogemus eum, vt sciamus re-
uerentiam eius, & probemus patientiam il-
lius.

lius. * Morte turpissima condemnemus eũ: 20
erit enim ei respectus ex sermonibus illius.
*Hæc cogitauerunt,& errauerũt:excæcauit 21
enim illos malitia eorum.*Et nescierunt sa- 22
cramenta Dei, neque mercedem sperauerũt
iustitię,nec iudicauerunt honorem animarũ
[n] Gen. 1. d. 27. 2. b. 7. 5. a. 1.
sanctarum.*[n]Quoniam Deus creauit homi- 23
nem inexterminabilem,& ad imaginē simi-
[n] Eccl. 17. a. 1. Gen. 3. a. 1.
litudinis suæ fecit illum.*[n]Inuidia autē dia- 24
boli mors introiuit in orbē terrarum : *imi- 25
tantur autem illum,qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

Deut. 33. a. 3. Inf. 5. a. 4.
IVstorum autē animæ in manu Dei sunt, 1
& nõ tanget illos tormentũ mortis.*Vi- A
si sunt oculis insipientium mori: & æstima- 2
ta est afflictio exitus illorum: & quod à no- 3
bis est iter, exterminium : illi autem sunt in
pace. *Et si corã hominibus tormenta passi 4
sunt, spes illorum immortalitate plena est.
*In paucis vexati, in multis bene disponen- 5
tur : quoniam Deus tentauit eos, & inuenit
illos dignos se. *Tamquam aurũ in fornace 6
probauit illos, & quasi holocausti hostiam
accepit illos, & in tempore erit respectus il-
lorum, * Fulgebunt iusti, & tamquam scin- 7
[n] Matt. 13. f. 43. 1. Cor. 6. a. 2.
tillæ in arundineto discurrent.*[n]Iudicabunt B
nationes,& dominabũtur populis, & regna- 8
bit Dñs illorum in perpetuum. *Qui confi- 9
dunt in illo,intelligent veritatem: & fideles
in dilectione acquiescēt illi: quoniam donũ,
& pax est electis eius. *Impij autem secun- 10
dum quę cogitauerunt,correptionem habe-
bunt: qui neglexerunt iustum,& à Dño re-
cesserunt.*Sapientiam enim,& disciplinam 11
qui abijcit, infelix est: & vacua est spes illo-
rum,& labores sine fructu, & inutilia opera
eorum. *Mulieres eorum insensatæ sunt, & 12
nequissimi filij eorum. * Maledicta creatu- C
ra eorum,quoniam felix est sterilis: & inco 13
inquinata,quæ nesciuit thorum in delicto,
habebit fructum in respectione animarum
[n] Isa. 56. a. 4.
sanctarum:*[n]& spado,qui non operatus est 14
per manus suas iniquitatē,nec cogitauit ad- D
uersus Deum nequissima: dabitur enim illi
fidei donum electum,& sors in tēplo Dei ac-
ceptissima. *Bonorum enim laborũ glorio- 15
sus est fructus,& quę non concidat radix sa-
pientiæ. * Filij autem adulterorum in con- 16
summatione erunt, & ab iniquo thoro semē
exterminabitur. *Et si quidem longæ vitæ 17
erũt,in nihilum computabũtur, & sine ho-
nore erit nouissima senectus illorum. *Et si 18
celerius defuncti fuerint, non habebunt spē,
nec in die agnitionis allocutionem.*Natio- 19
nes enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IV.

O Quàm pulchra est casta generatio cũ 1
claritate : immortalis est enim memo- A
ria illius: quoniam & apud Deum nota est,
& apud homines. *Cum præsens est, imitã- 2
tur illam:& desiderãt eam cum se eduxerit,
& in perpetuum coronata triumphat inco-
inquinatorum certaminum præmium vin-
3 cens.*Multigena autē impiorum multitudo
non erit vtilis,& spuria vitulamina non da-
bunt radices altas, nec stabile firmamentum
4 collocabũt. *[b]Et si in ramis in tempore ger- *[b] Ier. 17. b. 4. Matt. 7. c. 27.*
B minauerint, infirmiter posita à vento com-
mouebuntur, & à nimietate ventorũ eradi-
5 cabuntur. *Cõfringentur enim rami incon-
summati,& fructus illorum inutiles,& acer-
6 bi ad manducãdum,& ad nihilum apti. *Ex
iniquis enim somnis filij, qui nascuntur, te-
stes sunt nequitię aduersus parentes in inter-
7 rogatione sua. * Iustus autem si morte præ-
8 occupatus fuerit, in refrigerio erit. *Senectus
enim venerabilis est nõ diuturna,neq; anno-
rũ numero computata:cani autem sunt sen-
9 sus hominis, * & ætas senectutis vita imma-
10 culata. * [n] Placens Deo factus est dilectus,& *[n] Heb. 11. a. 5.*
C viuens inter peccatores translatus est. * rap-
11 tus est ne malitia mutaret intellectum eius,
12 aut ne fictio deciperet animam illius.*Fasci-
natio enim nugacitatis obscurat bona,& in-
constantia concupiscentię trãsuertit sensum
13 sine malitia.*Consummatus in breui exple-
14 uit tempora multa: *placita enim erat Deo
anima illius: propter hoc properauit educe-
re illum de medio iniquitatum : populi autē
videntes,& non intelligentes, nec ponentes
15 in præcordijs talia: * quoniam gratia Dei,
D & misericordia est in sanctos eius, & respe-
16 ctus in electos illius. * Condemnat autem
iustus mortuus viuos impios, & iuuentus
celerius consummata,longam vitam iniusti.
17 *Videbunt enim finem sapientis, & non in-
telligent quid cogitauerit de illo Deus, &
18 quare munierit illum Dominus.*Videbunt
& contemnent eũ: illos autem Dominus ir-
19 ridebit, * & erunt post hæc decidentes sine
honore, & in contumelia inter mortuos in
perpetuum : quoniam disrumpet illos infla-
tos sine voce, & commouebit illos à funda-
mentis, & vsque ad supremum desolabun-
tur : & erunt gementes,& memoria illorum
20 peribit. * Venient in cogitatione peccato-
rum suorum timidi, & traducent illos ex
aduerso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

1 TVnc stabunt iusti in magna constantia
A aduersus eos,qui se angustiauerunt, &
2 qui abstulerunt labores eorũ.* Videntes tur-
babuntur timore horribili,& mirabuntur in
3 subitatione insperatæ salutis, * dicentes in-
tra se, pœnitentiam agentes,& præ angustia
spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus
aliquando in derisum, & in similitudinem
4 improperij. * [n] Nos insensati vitam illorum *[n] Sup. 3. a. 2.*
æstimabamus insaniam, & finem illorũ sine
5 honore:*Ecce quomodo cõputati sunt inter
filios

filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.
*Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ 6
lumen nō luxit nobis,& Sol intelligētię non
est ortus nobis. *Lassati sumus in via iniqui- 7
tatis & perditionis,& ambulauimus vias dif-
ficiles, viam autem Domini ignorauimus.
*Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarū 8
iactantia quid contulit nobis? *Transierunt 9
omnia illa tamquam vmbra, & tamquam
„ 1. Par. nuncius percurrens, * „ & tamquam nauis, 10
29. c. 15. quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius,
Sup. 2. a. 5. cum præterierit non est vestigium inueni-
„ Prou. 30. re, neque semitam carinę illius in fluctibus:
c. 19. *aut tamquam auis,quæ transuolat in aere, 11
cuius nullum inuenitur argumentum itine- B
ris, sed tantum sonitus alarum verberans le-
uem ventum: & scindens per vim itineris
aerem: commotis alis transuolauit, & post
hoc nullum signum inuenitur itineris illius:
*aut tamquam sagitta emissa in locum de- 12
stinatum, diuisus aer continuo in se reclu-
sus est, vt ignoretur transitus illius: * sic & 13
nos nati continuo desiuimus esse: & virtutis
quidem nullum signum valuimus ostende-
re: in malignitate autem nostra consumpti
sumus. * Talia dixerunt in inferno hi, qui 14
„ Prou 10. peccauerunt:*„quoniam spes impij tamquā 15
d. 28. & 11 lanugo est,quæ à vento tollitur:& tamquā C
a. 7. spuma gracilis, quæ à procella dispergitur:
Ps. 1. b. 5. & tamquam fumus, qui à vēto diffusus est:
& tamquam memoria hospitis vnius diei
prætereuntis. * Iusti autē in perpetuum vi- 16
uent, & apud Dominū est merces eorum, &
cogitatio illorum apud Altissimum. * Ideo 17
accipient regnum decoris, & diadema spe-
ciei de manu Domini: quoniam dextera sua
teget eos, & brachio sancto suo defendet il-
los. *„Accipiet armaturam zelus illius,& ar- 18
„ Psal. 17. mabit creaturam ad vltionem inimicorum.
Eph. 6. b. *Induet pro thorace iustitiā, & accipiet pro 19
13. galea iudicium certum. *sumet scutū inex- 20
pugnabile æquitatem:*acuet autem duram 21
iram in lanceam,& pugnabit cum illo orbis D
terrarum contra insensatos. * Ibunt directè 22
emissiones fulgurum, & tamquam à bene
curuato arcu nubiū exterminabuntur,& ad
certum locum insiliēt.* Et à petrosa ira ple- 23
næ mittentur grandines,excandescet in illos
aqua maris, & flumina concurrent duriter.
*Contra illos stabit spiritus virtutis,& tam- 24
quam turbo venti diuidet illos: & ad eremū
perducet omnem terram iniquitas illorum,
& malignitas euertet sedes potentium.

CAP. VI.

Ecc 9. d. 18 MElior est sapientia,quàm vires: & vir 1
prudens quàm fortis. * Audite ergo 2
reges,& intelligite, discite iudices finiū ter- A
ræ. *Præbete aures vos, qui continetis mul- 3
„ Rom. 13. titudines,& placetis vobis in turbis nationū:
a. 1. * „ quoniam data est à Domino potestas vo- 4
bis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit
opera vestra, & cogitationes scrutabitur:
5 *quoniā cum essetis ministri regni illius, nō
recte iudicastis,nec custodistis legem iustitię,
neque secundum voluntatem Dei ambula-
6 stis. *Horrendè,& cito apparebit vobis,quo-
niam iudicium durissimum his,qui præsunt
7 fiet.*Exiguo enim conceditur misericordia:
B potentes autem potenter tormenta patien-
8 tur. * „ Non enim subtrahet personam cu- „ Deut. 10
iusquam Deus, nec verebitur magnitudinē d. 17.
cuiusquam: quoniam pusillū,& magnū ip- 2. Par. 19.
se fecit,& ęqualiter cura est illi de omnibus. b. 7.
9 *Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Eccl. 35.
10 *Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, 16.
11 vt discatis sapientiam,& nō excidatis. *Qui Ro 2. b. 11.
enim custodierint iusta iustè, iustificabūtur: Gal. 2. b. 6.
& qui didicerint ista,inuenient quid respon- Eph. 6. b. 9.
12 deant. *Concupiscite ergo sermones meos, Col 3. d. 25.
13 diligite illos,& habebitis disciplinam. *Cla- Act. 10. e. 34.
ra est,& quæ numquam marcescit sapientia, 1. Pet. 1. c.
C & facile videtur ab his, qui diligūt eā, & in- 17.
14 uenitur ab his,qui quærūt illam.* Pręoccu-
pat qui se concupiscūt,vt illis se prior osten-
15 dat. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non
laborabit: assidentē enim illā foribus suis in-
16 ueniet. *Cogitare ergo de illa, sensus est cō-
summatus: & qui vigilauerit propter illam,
17 citò securus erit. * Quoniam dignos se ipsa
circuit quærens, & in vijs ostendit se illis hi-
lariter,& in omni prouidentia occurrit illis.
18 *Initium enim illius verissima est disciplinę
19 concupiscentia. * Cura ergo disciplinæ, di-
lectio est: & dilectio,custodia legū illius est,
custoditio autem legū, consummatio incor-
20 ruptionis est: *incorruptio autem facit esse
21 proximum Deo. * Concupiscentia itaq; sa-
D pientiæ deducit ad regnū perpetuum. * Si
22 ergo delectamini sedibus,& sceptris, ò reges
populi, diligite sapientiam,vt in perpetuum
23 regnetis. * diligite lumen sapientiæ omnes
24 qui præestis populis. * quid est autē sapien-
tia,& quemadmodum facta sit referā: & nō
abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab
initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in
lucem scientiā illius, & non præteribo veri-
25 tatem: * neque cum inuidia tabescente iter
habebo: quoniam talis homo non erit parti-
26 ceps sapientiæ.*Multitudo autem sapientiū
sanitas est orbis terrarū: & rex sapiens stabi-
27 limentum populi est. * Ergo accipite disci-
plinā per sermones meos, & proderit vobis.

CAP. VII.

1 SVm quidem & ego mortalis homo, simi-
A lis omnibus, & ex genere terreni illius,
qui prior factus est,& in ventre matris figu-
2 ratus sum caro, * decem mensium tempo-
re „ coagulatus sum in sanguine, ex semine „ Iob. 10. a. 10.
hominis,& delectamento somni conuenien-
3 te. *Et ego natus accepi communem aerem,

& in similiter factam decidi terram, & pri-
mam vocem similẽ omnibus emisi plorans.
*in inuolumentis nutritus sum, & curis ma- 4
gnis. * Nemo enim ex regibus aliud habuit 5
n Iob. 1. e. 21. natiuitatis initium. * n Vnus ergo introitus 6
1. Tim. 6. est omnibus ad vitã,& similis exitus. * Pro- 7
pter hoc optaui, & datus est mihi sensus, &
inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ:
*& præposui illam regnis, & sedibus, & di- 8
uitias nihil esse duxi in comparatione illius.
n Iob 18. d. 15. *n nec cõparaui illi lapidẽ pretiosum: quoniã 9
Prou. 8 b. 11. omne aurum in comparatione illius, arena
est exigua, & tamquam lutum æstimabitur
argentum in conspectu illius. *Super salutẽ 10
& speciem dilexi illam, & proposui pro lu- B
n 3. Re 3. b. 5. ce habere illam: quoniam inextinguibile est
Matt. 6. c. 33. lumẽ illius.*n Venerũt autẽ mihi omnia bo- 11
na pariter cum illa, & innumerabilis hone-
stas per manus illius,*& lætatus sum in om- 12
nibus: quoniam antecedebat me ista sapien-
tia, & ignorabam, quoniã horum omnium
mater est. * Quã sine fictione didici,& sine 13
inuidia communico, & honestatẽ illius non
abscondo.*Infinitus enim thesaurus est ho- 14
minibus: quo qui vsi sunt, participes facti sũt
amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona com-
mendati.*Mihi autem dedit Deus dicere ex 15
sententia, & præsumere digna horum, quæ
mihi dantur: quoniam ipse sapiẽtiæ dux est,
& sapientiũ emẽdator: * In manu enim il- 16
lius, & nos, & sermones nostri, & omnis sa-
pientia, & operũ scientia, & disciplina. *Ip- 17
se enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiã
veram: vt sciam dispositionem orbis terra-
rũ,& virtutes elementorũ,*initium,& con- 18
summationem, & medietatem temporũ, vi- C
cissitudinum permutationes, & cõmutatio-
nes temporum, *anni cursus, & stellarũ di- 19
spositiones, *naturas animalium, & iras be- 20
stiarum, vim ventorum, & cogitationes ho-
minum, differẽtias virgultorum, & virtutes
radicum, * & quæcumque sunt absconsa,& 21
improuisa, didici: omnium enim artifex do-
cuit me sapientia. * est enim in illa spiritus 22
intelligentiæ, sanctus, vnicus, multiplex, sub-
tilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus,
suauis, amãs, bonum, acutus, quem nihil ve-
tat, benefaciens, *humanus, benignus, stabi- 23
lis, certus, securus, omnem habens virtutem,
omnia prospiciẽs, qui capiat omnes spiritus:
intelligibilis, mundus, subtilis. * Omnibus 24
enim mobilibus mobilior est sapientia: attin-
git autem vbique propter suam mũditiam.
* Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio 25
quędã est claritatis omnipotentis Dei since- D
ra: & ideo nihil inquinatũ in eam incurrit.
*n candor est enim lucis æternæ, & speculũ 26
n Heb. 1. a. 3. sine macula Dei maiestatis, & imago boni-
tatis illius.* Et cũ sit vna, omnia potest: & in 27
se permanẽs omnia innouat, & per nationes
in animas sanctas se transfert, amicos Dei, &
28 prophetas constituit. *Neminem enim dili-
git Deus, nisi eum, qui cum sapientia inha-
29 bitat: *est enim hæc speciosior sole,& super
omnem dispositionem stellarum, luci com-
30 parata inuenitur prior. * Illi enim succedit
nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo à fine vsq; ad finem for-
A titer, & disponit omnia suauiter.*Hãc
2 amaui, & exquisiui à iuuẽtute mea, & quæ-
siui sponsam mihi eam assumere, & amator
3 factus sum formæ illius. * Generositatem
illius glorificat, contubernium habens Dei:
4 sed & omnium Dominus dilexit illam. *do-
ctrix enim est disciplinę Dei, & electrix ope-
5 rum illius. * Et si diuitiæ appetuntur in vi-
ta, quid sapientia locupletius, quæ operatur
6 omnia? *Si autem sensus operatur: quis ho-
7 rum, quæ sunt, magis quã illa est artifex? *Et
si iustitiã quis diligit: labores huius magnas
B habent virtutes: sobrietatem enim, & pru-
dentiam docet, & iustitiam, & virtutem,
quibus vtilius nihil est in vita hominibus.
8 *Et si multitudinem scientię desiderat quis,
scit præterita, & de futuris ęstimat: scit ver-
sutias sermonũ,& dissolutiones argumento-
rum: signa & monstra scit antequam fiant,
9 & euentus temporum & sæculorum. * Pro-
posui ergo hanc adducere mihi ad conuiuẽ-
dum: sciens quoniam mecum communi-
cabit de bonis, & erit allocutio cogitationis
10 & tædij mei. * Habebo propter hanc clari-
C tatem ad turbas, & honorem apud seniores
11 iuuenis: * & acutus inueniar in iudicio, &
in conspectu potentium admirabilis ero, &
12 facies principum mirabuntur me: *tacentẽ
me sustinebunt,& loquentem me respicient,
& sermocinante me plura, manus ori suo
13 imponent. *Præterea habebo per hanc, im-
mortalitatem: & memoriã æternam his, qui
14 post me futuri sunt, relinquam. *Disponam
15 populos: & nationes mihi erũt subditę. *Ti-
mebũt me audientes reges horrẽdi: in mul-
titudine videbor bonus, & in bello fortis.
16 *Intrans in domũ meã, conquiescã cum il-
la: non enim habet amaritudinem conuersa-
tio illius, nec tædium conuictus illius, sed læ-
17 titiam,& gaudium. *Hæc cogitãs apud me,
D & commemorans in corde meo: quoniam
immortalitas est in cognatione sapientiæ,
18 *& in amicitia illius delectatio bona, & in
operibus manuum illius honestas sine defe-
ctione, & in certamine loquelæ illius sapien-
tia, & præclaritas in cõmunicatione sermo-
nũ ipsius: circuibam quærẽs, vt mihi illã as-
19 sumerem. *Puer autem eram ingeniosus, &
20 sortitus sum animam bonam. * Et cum es-
sem magis bonus, veni ad corpus incoinqui-
21 natum. *Et vt sciui, quoniam aliter nõ pos-
sem

sem esse continens, nisi Deus det, & hoc ip-
sum erat sapientia, scire cuius esset hoc do-
num: adij Dominum, & deprecatus sum il-
lum, & dixi ex totis præcordijs meis.

CAP. IX.

3.Re.3.b.9. DEus patrum meorum, & Domine mi- 1
sericordię, qui fecisti omnia verbo tuo, A
* & sapientia tua constituisti hominem, vt 2
dominaretur creaturæ, quę à te facta est, * vt 3
disponat orbē terrarum in ęquitate & iusti-
tia, & in directione cordis iudicium iudicet:
* da mihi sediū tuarū assistricem sapientiam, 4
" Ps. 115 b. 16. & noli me reprobare à pueris tuis: * " quo- 5
niam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ
tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & B
minor ad intellectū iudicij & legum. * Nam 6
& si quis erit consummatus inter filios homi-
num, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihi-
" 1 Par. 28. b. 4. 5. lum computabitur. * " Tu elegisti me regem 7
2. Par. 1. b. 9. populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, &
filiarum: * & dixisti me ædificare templum 8
in monte sancto tuo, & in ciuitate habitatio-
nis tuæ altare, similitudinē tabernaculi san-
" Prou. 8. c. 22. d. 27. cti tui, quod præparasti ab initio: * " & tecum 9
Ioan. 1. a. 1. sapientia tua, quæ nouit opera tua, quæ & af-
fuit tunc cum orbem terrarū faceres, & scie-
bat quid esset placitū oculis tuis, & quid di- C
rectum in præceptis tuis. * Mitte illā de cęlis 10
sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt
mecum sit, & mecū laboret, vt sciā quid acce-
ptū sit apud te: * scit enim illa omnia, & intel- 11
ligit, & deducet me in operibus meis sobriè,
& custodiet me in sua potētia. * Et erunt ac- 12
cepta opera mea, & disponam populum
tuum iustè, & ero dignus sedium patris mei.
" Isa. 40. d. 13. * " Quis enim hominum poterit scire con- 13
Rom. 11. d. 34. silium Dei? aut quis poterit cogitare quid
velit Deus? * Cogitationes enim mortalium 14
1. Cor. 2. d. 16. timidæ, & incertæ prouidētiæ nostræ. * Cor- D
pus enim, quod corrumpitur, aggrauat ani- 15
mam, & terrena inhabitatio deprimit sen-
sum multa cogitantem. * Et difficile æstima- 16
mus, quæ in terra sunt: & quæ in prospectu
sunt, inuenimus cum labore. Quę autē in cęlis
sunt quis inuestigabit? * Sensum autem tuum 17
quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & mise-
ris spiritum sanctum tuum de altissimis: * & 18
sic correctę sint semitæ eorū, qui sunt in ter-
ris, & quæ tibi placent didicerint homines?
* Nam per sapientiam sanati sunt quicum- 19
que placuerunt tibi Domine, à principio.

CAP. X.

Gen. 1. d. 27. HÆc illum, qui primus formatus est à 1
Deo pater orbis terrarum, cū solus es- A
Gen. 2. b. 7. set creatus, custodiuit, * " & eduxit illum à 2
Gen. 4. b. delicto suo, & dedit illi virtutē continēdi om-
Gen. 7. b. nia. * " Ab hac vt recessit iniustus in ira sua, 3
per iram homicidij fraterni deperijt. * " Pro- 4
pter quem, cum aqua deleret terram, sanauit
iterum sapientia, per contemptibile lignum
5 iustū gubernās. * " Hęc & in cōsensu nequitiæ " Gen. 11. a. 2.
cum se nationes contulissent, sciuit iustum,
& conseruauit sine querela Deo, & in filij mi-
6 sericordia fortem custodiuit. * " Hæc iustum à " Gen. 19. c. 17.
B pereuntibus impijs liberauit fugiētem, descē-
7 dente igne in Pētapolim: * quibus in testimo-
nium nequitiæ fumigabunda constat deserta
terra, & incerto tempore fructus habentes ar-
bores, & incredibilis animæ memoria stans
8 figmentū salis. * Sapientiā enim prætereuntes
nō tantū in hoc lapsi sūt, vt ignorarēt bona,
sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus
memoriam, vt in his, quæ peccauerunt, nec
9 latere potuissent. * Sapientia autem hos, qui
10 se obseruāt, à doloribus liberauit: * " Hęc pro- " Gen. 28. a. 5. b. 10.
fugum iræ fratris iustum deduxit per vias re-
ctas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi
scientiam sanctorum: honestauit illum in la-
11 boribus, & compleuit labores illius. * In frau-
de circumuenientium illum affuit illi, & ho-
12 nestum fecit illum. * Custodiuit illum ab ini-
C micis, & à seductoribus tutauit illum, & cer-
tamen forte dedit illi, vt vinceret, & sciret,
quoniam omnium potentior est sapientia:
13 * " Hæc venditum iustum non dereliquit, sed " Gen. 37. f. 26.
à peccatoribus liberauit eum: descēditq; cum
14 illo in foueam, * " & in vinculis nō dereliquit " Act. 7. b. 9.
illum, donec afferret illi sceptrum regni, & Gen. 41. f. 40.
potentiam aduersus eos, qui eum deprime-
bant: & mendaces ostendit, qui maculauerūt
15 illum, & dedit illi claritatem æternam. * " Hęc " Exod. 1. b. 11.
populum iustum, & semen sine querela libe-
rauit à nationibus, quæ illum deprimebant.
16 * Intrauit in animam serui Dei, & stetit con-
tra reges horrendos in portentis & signis.
17 * Et reddidit iustis mercedem laborum suo-
rum: & deduxit illos in via mirabili: & fuit
D illis in velamento diei, & in luce stellarum
18 per noctem: * " transtulit illos per Mare ru- " Exo. 14. e. 22.
brum, & transuexit illos per aquam nimiam. Ps. 77. b. 14.
19 * Inimicos autem illorum demersit in mare,
& ab altitudine inferorum eduxit illos. " Ideo " Exo. 12. e. 35.
20 iusti tulerunt spolia impiorum, * " & decan-
tauerunt, Domine nomen sanctum tuum, & " Exo. 15. a. 1.
victricem manum tuam laudauerunt pari-
21 ter: * quoniam sapientia aperuit os muto-
rum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophe- Exo. 16. a. 1.
2 tæ sancti. * Iter fecerunt per deserta,
A quæ non habitabantur: & in locis desertis fi-
3 xerunt casas. * " Steterunt contra hostes, &
4 de inimicis se vindicauerunt. * Sitierunt, " Exo. 17. c. 12.
& inuocauerunt te, & data est illis aqua de Nu. 20. b. 11.
petra altissima, & requies sitis de lapide du-
5 ro. * Per quæ enim pœnas passi sunt inimici
illorum, à defectione potus sui, & in eis, cum
6 abundarent filij Israel, lætati sunt, * per hæc,
cum illis deessent, bene cum illis actum est.
7 * Nam pro fonte quidem sempiterni flumi-
nis,

nis, humanum sanguinem dedisti iniustis.
* Qui cum minuerentur in traductione in- 8
fantium occisorum, dedisti illis abundantem
aquam insperatè, * ostendens per sitim, quæ 9
tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, &
aduersarios illorum necares. *Cum enim tē- 10
tati sunt, & quidem cũ misericordia discipli- B
nam accipientes, scierũt quemadmodum cũ
ira iudicati impij tormenta paterentur. *Hos 11
quidem tamquam pater monens probasti:
illos autem tamquam durus rex interrogans
cōdemnasti. *Absentes enim & præsentes si- 12
militer torquebātur. *Duplex enim illos ac- 13
ceperat tædium, & gemitus cum memoria
præteritorum. *Cum enim audirent per sua 14
tormenta bene secum agi, commemorati sũt
Dñm, admirantes in finem exitus. * Quem 15
enim in expositione praua proiectum derise-
runt, in finem euentus mirati sunt: non si-
militer iustis sitientes. * Pro cogitationibus 16
Inf. 12. c. 24. autem insensatis iniquitates illorum, quòd
quidam errantes colebant mutos serpentes, & C
bestias superuacuas, immisisti illis multitudi-
nē mutorum animaliũ in vindictã: *vt sciret 17
quia per quæ peccat quis, per hæc & torque-
Leu. 26. d. 22. tur. * Non enim impossibilis erat omnipo- 18
Inf. 16. a. 1. tens manus tua, quæ creauit orbem terrarum
Ier. 8. c. 17. ex materia inuisa, immittere illis multitudinē
vrsorum, aut audaces leones, * aut noui ge- 19
neris ira plenas ignotas bestias, aut vapo-
rem ignium spirantes, aut fumi odorem pro-
ferentes, aut horrendas ab oculis scintillas
emittentes: *quarum non solum læsura pote- 20
rat illos exterminare, sed & aspectus per ti-
morem occidere. *Sed & sine his vno spiritu 21
poterant occidi persecutionem passi ab ipsis
factis suis, & dispersi per spiritum virtutis
tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & D
pondere disposuisti. *Multum enim valere, 22
tibi soli supererat semper: & virtuti brachij
tui quis resistet? * Quoniam tamquam mo- 23
mentum stateræ, sic est ante te orbis terra-
rum, & tamquam gutta roris antelucani, quę
descendit in terram. *Sed misereris omnium, 24
quia omnia potes, & dissimulas peccata ho-
minum propter pęnitentiam. * Diligis enim 25
omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ
fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti,
aut fecisti. * Quomodo autem posset aliquid 26
permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te
vocatum non esset, conseruaretur? * Parcis 27
autem omnibus: quoniam tua sunt, Domi-
ne qui amas animas.

CAP. XII.

O Quã bonus, & suauis est Domine spi- 1
ritus tuus in omnibus: * Ideoque eos, 2
Deut. 9. a. 3. qui exerrant, partibus corripis: & de quibus A
12. d. 29. peccant, admones, & alloqueris: vt relicta
18. b. 12. malitia, credant in te Domine. * Illos enim 3
antiquos inhabitatores terrę sãctæ tuæ, quos
4 exhorruisti, quoniã odibilia opera tibi facie-
5 bãt per medicamina, & sacrificia iniusta, *&
filiorũ suorum necatores sine misericordia,
& comestores viscerum hominũ, & deuora-
6 tores sanguinis à medio sacramento tuo, * &
auctores parentes animarũ inauxiliatarum,
perdere voluisti per manus parentũ nostro-
7 rum, *vt dignam perciperent peregrinationē
puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est
8 terra. * Sed & his tamquam hominibus pe-
percisti, & misisti antecessores exercitus tui
vespas, vt illos paulatim exterminarent.
9 * Non quia impotens eras in bello subijcere
B impios iustis, aut bestijs sæuis, aut verbo duro
10 simul exterminare: * sed partibus iudicans Exod. 23.
dabas locum pęnitentiæ, non ignorans, quo- d. 30.
niam nequã est natio eorũ, & naturalis ma- Deut. 7. d.
litia ipsorum, & quoniã non poterat mutari 22.
11 cogitatio illorum in perpetuum. * Semen
enim erat maledictum ab initio: nec timens
12 aliquē, veniam dabas peccatis illorum. *Quis
enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit
contra iudiciũ tuum? aut quis in conspectu
tuo veniet vindex iniquorum hominũ? aut
quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas
13 tu fecisti? * Non enim est alius Deus quã tu,
cui cura est de omnibus, vt ostendas quoniã 1. Pet. 5. b.
14 non iniustè iudicas iudicium. * Neque rex, 7.
neq; tyrannus in conspectu tuo inquirent de
15 his, quos perdidisti. * Cũ ergo sis iustus, iustè
omnia disponis: ipsum quoque, qui non de-
bet puniri, condemnare, exterum æstimas à
16 tua virtute. * Virtus enim tua iustitiæ initiũ
C est: & ob hoc quòd omnium Dominus es,
17 omnibus te parcere facis. * Virtutem enim
ostendis tu, qui non crederis esse in virtute
consummatus, & horum, qui te nesciunt,
18 audaciam traducis. * Tu autem dominator
virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum
magna reuerentia disponis nos: subest enim
19 tibi, cum volueris, posse. * Docuisti autem
populum tuum per talia opera, quoniam
oportet iustum esse, & humanum, & bonæ
spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das
20 locum in peccatis pœnitentiæ. *Si enim ini-
micos seruorum tuorum, & debitos morti,
cum tanta cruciasti attentione, dans tempus,
& locum, per quæ possent mutari à malitia,
21 * cum quanta diligentia iudicasti filios tuos,
quorum parentibus iuramenta, & conuētio-
22 tiones dedisti bonarum promissionum? *Cũ
D ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros
multipliciter flagellas, vt bonitatem tuam
cogitemus iudicantes: & cum de nobis iudica-
23 tur, speremus misericordiam tuam. * Vnde
& illis, qui in vita sua insensatè, & iniustè vi-
xerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti sum- Sup. 11. c.
24 ma tormenta. * Etenim in erroris via diu- 24.
tius errauerunt, deos æstimantes hæc, quæ in Ro. 1. c. 23.
animamalibus sunt superuacua, infantium
insen-

inſenſatorum more viuentes. * Propter hoc 25
tamquam pueris inſenſatis iudicium in de-
riſum dediſti. * Qui autem ludibrijs, & in- 26
crepationibus non ſunt correcti, dignum
Dei iudicium experti ſunt. * In quibus 27
enim patientes indignabantur, per hæc
quos putabant deos, in ipſis cum extermina-
rentur videntes, illum, quem olim nega-
bant ſe noſſe, verum Deum agnouerunt:
propter quod & finis condemnationis eo-
rum venit ſuper illos.

CAP. XIII.

1.b.18. VAni autem ſunt omnes homines,in qui- 1
bus non ſubeſt ſcientia Dei: & de his, A
quę videntur bona,non potuerunt intellige-
re eum, qui eſt, neque operibus attendentes
Deut.4.c. agnouerunt quis eſſet artifex: *‖ſed aut ignē 2
5.17.a.3. aut ſpiritum, aut citatum aerem,aut gyrum
ſtellarum, aut nimiam aquam, aut ſolem,&
lunam, rectores orbis terrarum deos puta-
uerunt. * Quorum ſi ſpecie delectati, deos 3
putauerunt:ſciant quanto his dominator eo-
rum ſpecioſior eſt, ſpeciei enim generator
hæc omnia conſtituit. * Aut ſi virtutem, & 4
opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis,
quoniam, qui hæc fecit, fortior eſt illis: * à 5
magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ co-
gnoſcibiliter poterit creator horum videri.
* ſed tamen adhuc in his minor eſt querela. 6
Et hi enim fortaſſe errant,Deum quęrentes, B
‖Rog.1.c.21. & volentes inuenire.*‖Etenim cum in operi- 7
bus illius conuerſentur, inquirunt: & per-
ſuaſum habent, quoniam bona ſunt,quæ vi-
dentur. * Iterum autem nec his debet igno- 8
ſci. * Si enim tantum potuerunt ſcire, vt 9
poſſent æſtimare ſæculum: quomodo huius
Dominum non facilius inuenerunt? * Infe- 10
lices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illo-
rum eſt, qui appellauerunt deos opera ma-
nuum hominum, aurum & argentum, artis
inuentionem, & ſimilitudines animalium,
aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.
‖Iſ.44.b.9. * ‖ Aut ſi quis artifex faber de ſilua lignum 11
Ier.10.a.3. rectum ſecuerit, & huius docte eradat om- C
nem corticem,& arte ſua vſus, diligentér fa-
bricet vas vtile in conuerſationem vitæ, *re- 12
liquiis autem eius operis, ad præparationem
eſcæ abutatur: * & reliquum horum, quod 13
ad nullos vſus facit,lignum curuum, & ver-
ticibus plenum,ſculpat diligenter per vacui-
tatem ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figu-
ret illud, & aſſimilet illud imagini hominis,
* aut alicui ex animalibus illud comparet, 14
perliniens rubrica, & rubicundū faciens fuco
colorem illius, & omnem maculam, quæ in
illo eſt,perliniens: * & faciat ei dignam ha- 15
bitationem, & in pariete ponens illud, & D
confirmans ferro,*ne forte cadat,proſpiciens 16
illi, ſciens, quoniam non poteſt adiuuare ſe:
imago enim eſt, & opus eſt illi adiutorium.
17 * Et de ſubſtantia ſua, & de filijs ſuis, & de
nuptijs votum faciens inquirit. Non erube-
18 ſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt: * &
pro ſanitate quidem infirmum deprecatur,
& pro vita rogat mortuum, & in adiutoriū
19 inutilē inuocat: * & pro itinere petit ab eo,
qui ambulare non poteſt: & de acquirendo,
& de operando, & de omnium rerum euen-
tu petit ab eo, qui in omnibus eſt inutilis.

CAP. XIV.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per fe-
A ros fluctus iter facere incipiens,ligno por-
2 tante ſe, fragilius lignum inuocat. * Illud
enim cupiditas acquirendi excogitauit, &
3 artifex ſapientia fabricauit ſua.* Tua autem,
Pater, prouidentia gubernat: ‖ quoniam ‖Exo.14.d.12.
dediſti, & in mari viam,& inter fluctus ſemi-
4 tam firmiſſimam, *& oſtendēs,quoniam po-
tens es ex omnibus ſaluare, etiam ſi ſine arte
5 aliquis adeat mare. *Sed vt non eſſent vacua
ſapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam, &
exiguo ligno credunt homines animas ſuas,
& tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt.
6 * ‖ ſed & ab initio cū perirent ſuperbi gigan- ‖Gen.6.b.
tes, ſpes orbis terrarum ad ratem confu- 4.7.b.7.
giens, remiſit ſæculo ſemen natiuitatis, quę
7 manu tua erat gubernata. * Benedictum eſt ‖Pſ.113.
8 enim lignum, per quod fit iuſtitia. * ‖ Per Baruc.6.a.
manus autem quod fit idolum, maledictum 3.
eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille qui-
dem operatus eſt: illud autem cum eſſet fra-
9 gile, Deus cognominatus eſt. * Similiter
autem odio ſunt Deo impius, & impietas
10 eius. * Etenim quod factum eſt, cum illo,
11 qui fecit, tormenta patietur. * Propter hoc
B & in idolis nationum non erit reſpectus:
quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt,
& in tentationem animabus hominum, & in
12 muſcipulam pedibus inſipientium.*Initium
enim fornicationis eſt exquiſitio idolorum:
& adinuentio illorum corruptio vitæ eſt.
13 * neque enim erant ab initio, neque erunt in
14 perpetuum.*Superuacuitas enim hominum
hæc adinuenit in orbem terrarum: & ideo
15 breuis illorum finis eſt inuentus. * Acerbo
enim luctu dolens pater, cito ſibi rapti filij
fecit imaginem: & illum,qui tunc quaſi ho-
mo mortuus fuerat, nunc tamquam Deum
colere cœpit, & conſtituit inter ſeruos ſuos
16 ſacra, & ſacrificia. * Deinde interueniente
tempore, conualeſcente iniqua conſuetudi-
ne, hic error tamquam lex cuſtoditus eſt, &
tyrannorum imperio colebantur figmenta.
17 * Et hos, quos in palam homines honorare
non poterant propter hoc, quod longe eſ-
ſent,è longinquo figura eorum allata, euidē-
tem imaginem regis, quem honorare vole-
bant,fecerunt: vt illum,qui aberat,tamquam
18 pręſentem colerent ſua ſolicitudine. *Proue-
xit autem ad horū culturā & hos, qui igno-
rabant,

rabant, artificis eximia diligentia. * Ille enim 19
volens placere illi, qui se assumpsit, elabora-
uit arte sua, vt similitudinem in melius fi-
guraret. * Multitudo autem hominũ abdu- 20
cta per speciem operis, eum, qui ante tem- C
pus tamquam homo honoratus fuerat, nunc
deum æstimauerunt. * Et hæc fuit vitæ hu- 21
manę deceptio: quoniam aut affectui, aut re-
gibus deseruientes homines, incommunica-
bile nomen lapidibus, & lignis imposuerunt.
* Et non suffecerat errasse eos circa Dei sciẽ- 22
tiam, sed & in magno viuentes inscientiæ
bello, tot & tam magna mala pacem appel-
n Deu. 18. b. 10. lant. * Aut enim filios suos sacrificantes, aut 23
Ier. 7. a. 6. obscura sacrificia facientes, aut insaniæ ple-
nas vigilias habentes, * neq; vitam, neq; nu- 24
ptias mundas iam custodiunt, sed alius alium
per inuidiam occidit, aut adulterans contri-
stat: * & omnia commista sunt, sanguis, ho- 25
micidium, furtum & fictio, corruptio & in- D
fidelitas, turbatio & periurium, tumultus bo-
norum, * Dei immemoratio, animarum in- 26
quinatio, natiuitatis nuptiarum inconstan-
tia, inordinatio mœchiæ, & impudicitiæ.
* Infandorum enim idolorum cultura, om- 27
nis mali causa est, & initium, & finis. * Aut 28
enim dum lætantur, insaniunt: aut certe va-
ticinantur falsa, aut viuunt iniustè, aut peie-
rant cito. * Dum enim confidunt in idolis, 29
quæ sine anima sunt, male iurantes noceri se
non sperant. * Vtraque ergo illis euenient 30
dignè, quoniam malè senserunt de Deo, at-
tendentes idolis, & iurauerunt iniustè, in do-
lo contemnentes iustitiam. * Non enim iu- 31
ratorum virtus, sed peccatorum pœna per-
ambulat semper iniustorum præuaricationẽ.

CAP. XV.

TV autem Deus noster, suauis & verus es, 1
patiens, & in misericordia disponẽs om- A
nia. * Etenim si peccauerimus, tui sumus, 2
scientes magnitudinem tuam: & si non pec-
cauerimus, scimus, quoniam apud te sumus
computati. * Nosse enim te, consummata iu- 3
stitia est: & scire iustitiam, & virtutem tuam,
radix est immortalitatis. * Non enim in er-
rorem induxit nos hominum malæ artis ex-
cogitatio, nec vmbra picturæ labor sine fru-
ctu, effigies sculpta per varios colores, * cu- 5
ius aspectus insensato dat concupiscentiam,
& diligit mortuæ imaginis effigiem sine ani-
ma. * Malorum amatores, digni sunt qui 6
spem habeant in talibus, & qui faciunt illos,
n Ro. 9. d. 21. & qui diligunt, & qui colunt. * Sed & fi- 7
gulus mollem terram premens laboriose fin- B
git ad vsus nostros vnumquodque vas, &
de eodem luto fingit, quæ munda sunt in
vsum vasa, & similiter quæ his sunt contra-
ria: horum autem vasorum quis sit vsus, iu-
dex est figulus. * Et cum labore vano Deum 8
fingit de eodem luto: ille qui paulò antè de
terra factus fuerat, & post pusillum reducit
se, vnde acceptus est, repetitus animæ debi-
9 tum, quam habebat. * Sed cura est illi, non
quia laboraturus est, nec quoniam breuis il-
li vita est, sed concertatur aurificibus, & ar-
gentarijs: sed & ærarios imitatur, & gloriam
præfert, quoniam res superuacuas fingit.
10 * Cinis est enim cor eius, & terra superua-
11 cua spes illius, & luto vilior vita eius: * quo-
C niam ignorauit, qui se finxit, & qui inspira-
uit illi animam, quę operatur, & qui insuffla-
12 uit ei spiritum vitalem. * Sed & æstimauerũt
lusum esse vitam nostram, & conuersationẽ
vitæ compositam ad lucrũ, & oportere vn-
13 decumque etiam ex malo acquirere. * Hic
enim scit se super omnes delinquere, qui
ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia
14 fingit. * Omnes enim insipientes, & infeli-
ces supra modum animæ superbi, sunt ini-
15 mici populi tui, & imperantes illi: * quoniam n Psal. 113. b. 4. & 134. c. 15.
omnia idola nationum deos æstimauerunt,
quibus neque oculorum vsus est ad viden-
dum, neque nares ad percipiendum spiri-
tum, neque aures ad audiendum, neque di-
D gitum manuum ad tractandum, sed & pedes
16 eorum pigri ad ambulandum. * homo enim
fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is
finxit illos. Nemo enim sibi similem homo
17 poterit Deum fingere. * Cum enim sit mor-
talis, mortuum fingit manibus iniquis. Me-
lior enim est ipse his, quos colit, quia ipse qui-
dem vixit, cum esset mortalis, illi autem nũ-
18 quam. * Sed & animalia miserrima colunt:
insensata enim comparata his, illis sunt dete-
19 riora. * Sed nec aspectu aliquis ex his anima-
libus bona potest conspicere. Effugerunt au-
tem Dei laudem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt
A digne tormenta, & per multitudinẽ be-
2 stiarum exterminati sunt. * Pro quibus tor-
mentis bene disposuisti populum tuum, qui- n Nu. 11. g. 31.
bus dedisti concupiscentiam delectamenti sui
nouum saporem, escam parans eis ortygo-
3 metram: * vt illi quidem concupiscentes escã
propter ea, quæ illis ostensa, & missa sunt,
etiam à necessaria concupiscentia auerteren-
tur. Hi autem in breui inopes facti, nouam
4 gustauerunt escam. * Oportebat enim illis
sine excusatione quidem superuenire inte-
ritum exercentibus tyrannidem: his autem
tantum ostendere quemadmodum inimici
5 eorum exterminabantur. * Etenim cum illis n Nu. 21. b. 6.
superuenit sæua bestiarum ira, morsibus per-
uersorum colubrorum exterminabantur.
6 * Sed non in perpetuum ira tua permansit,
sed ad correptionem in breui turbati sunt,
signum habentes salutis ad commemoratio-
7 nem mandati legis tuæ. * Qui enim conuer-
sus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur,

ſed per te omnium ſaluatorem? *in hoc autẽ 8
n Exo.10.a. oſtendiſti inimicis noſtris, quia tu es,qui libe-
4.& 8 f 24. ras ab omni malo. * n Illos enim locuſtarum, 9
Apo.9.b.7. & muſcarum occiderunt morſus, & non eſt
inuenta ſanitas animæ illorũ:quia digni erãt
ab huiuſcemodi exterminari. * Filios autem 10
tuos, nec draconũ venenatorũ vicerũt dẽtes
miſericordia enim tua adueniens ſanabat il-
los. *In memoria enim ſermonũ tuorũ exa- 11
minabantur, & velociter ſaluabantur, ne in
altã incidentes obliuionem, non poſſent tuo
vti adiutorio.*Etenim neq;herba, neque ma- 12
lagma ſanauit eos, ſed tuus Dñe ſermo, qui
ſanat omnia.*n Tu es enim Domine,qui vitę, 13
n Deu.32.f. 39. & mortis habes poteſtatẽ,& deducis ad portas
1.Re 5.a.6. mortis, & reducis: * homo autem occidit 14
Tob.13.a.2. quidem per malitiam,& cum exierit ſpiritus, C
nõ reuertetur,nec reuocabit animam,quę re-
cepta eſt:*ſed tuam manum effugere impoſ- 15
ſibile eſt.*n Negantes enim te noſſe impij per 16
n Ex.9.c.23. fortitudinem brachij tui flagellati ſunt:nouis
aquis, & grandinibus, & pluuijs perſecutio-
nem paſſi,& per ignem conſumpti. * Quod 17
enim mirabile erat,in aqua, quæ omnia ex-
tinguit, plus ignis valebat: vindex eſt enim
orbis iuſtorum. * Quodam enim tempore, 18
manſuetabatur ignis,ne comburerentur,quę
ad impios miſſa erãt,animalia: ſed vt ipſi vi-
dentes ſcirent, quoniam Dei iudicio patiun-
tur perſecutionem. *Et quodam tempore in 19
aqua ſupra virtutẽ ignis exardeſcebat vndi-
que,vt iniquæ terræ nationem exterminaret.
* n Pro quibus angelorum eſca nutriuiſti 20
n Exo.16.c. 14. populum tuum, & paratum panem de cœlo
Nu.11.b.7. præſtitiſti illis ſine labore,omne delectamen-
Pſ.77 c.25. tum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſua-
Ioã.6 d.31. uitatem. * Subſtantia enim tua dulcedinem 21
tuam, quam in filios habes, oſtendebat: &
deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati,ad quod
n Ex.9.c.13. quiſque volebat, conuertebatur. * n Nix 22
autem & glacies ſuſtinebant vim ignis, &
non tabeſcebant: vt ſcirent quoniam fru- D
ctus inimicorum exterminabat ignis ardens
in grandine, & pluuia coruſcans. * Hic au- 23
tem iterum, vt nutrirentur iuſti, etiam ſuæ
virtutis oblitus eſt. * Creatura enim tibi Fa- 24
ctori deſeruiens, exardeſcit in tormentum
aduerſus iniuſtos: & lenior fit ad benefacien-
dum pro his, qui in te confidunt. * Propter 25
hoc & tunc in omnia transfigurata omnium
nutrici gratiæ tuæ deſeruiebat, ad volun-
tatem eorum, qui à te deſiderabant: * vt 26
n Deu. 8.a. 3. ſcirent filij tui,quos dilexiſti, Domine, n quo-
niam non natiuitatis fructus paſcunt homi-
Mat.4.a.4. nes, ſed ſermo tuus hos, qui in te credide-
rint,conſeruat. * Quod enim ab igne nõ po- 27
terat exterminari, ſtatim ab exiguo radio ſo-
lis calefactum tabeſcebat: * vt notum omni- 28
bus eſſet, quoniam oportet præuenire ſo-
lem ad benedictionem tuam, & ad ortum
lucis te adorare. * Ingrati enim ſpes tam-
quam hybernalis glacies tabeſcet, & diſpe-
riet tamquam aqua ſuperuacua.

CAP. XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua Domine,
A & inenarrabilia verba tua: propter
2 hoc indiſciplinatæ animæ errauerunt. * n Dũ n Ex.10.f 25.
enim perſuaſum habent iniqui poſſe domi-
nari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum,&
longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis,
fugitiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt.
3 * Et dum putant ſe latere in obſcuris pecca-
tis, tenebroſo obliuionis velamento diſperſi
ſunt, pauentes horrendè,& cum admiratio-
4 ne nimia perturbati.*Neque enim quæ con-
tinebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodie-
bat: quoniam ſonitus deſcendens perturba-
bat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes
5 pauorem illis præſtabant. * Et ignis qui-
dem nulla vis poterat illis lumen præbere,
nec ſiderũ limpidæ flammæ illuminare po-
6 terant illam noctem horrendam. * n Appare- n Exo.7.d. 22 & 8.b.7.
B bat autem illis ſubitaneus ignis, timore ple-
nus: & timore perculſi illius, quæ non vide-
batur, faciei,æſtimabant deteriora eſſe, quæ
7 videbantur: * & magicæ artis appoſiti erant
deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum
8 contumelia. * Illi enim, qui promittebant
timores, & perturbationes expellere ſe ab
anima languente, hi cum deriſu pleni timore
9 languebant. * Nã etſi nihil illos ex monſtris
perturbabat: tranſitu animalium, & ſerpen-
tium ſibilatione commoti, tremebundi pe-
ribant:& aerem: quẽ nulla ratione quis effu-
10 gere poſſet, negantes ſe videre. * Cum ſit
C enim timida nequitia, dat teſtimonium con-
demnationis: ſemper enim præſumit ſæua,
11 perturbata conſcientia. * Nihil enim eſt ti-
mor niſi proditio cogitationis auxiliorum.
12 * Et dum ab intus minor eſt expectatio, ma-
iorem computat in ſcientiam eius cauſæ, de
13 qua tormentum præſtat.*illi autem,qui im-
potentem vere noctem, & ab infimis, & ab
altiſſimis inferis ſuperuenientem, eundem
14 ſomnum dormientes, * aliquando monſtro-
rum exagitabantur timore, aliquando ani-
mæ deficiebant traductione: ſubitaneus
etenim illis,& inſperatus timor ſuperuenerat.
15 * Deinde ſi quiſquã ex illis decidiſſet, cuſto-
16 diebatur in carcere ſine ferro recluſus. * Si
D enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri
laborum operarius præoccupatus eſſet, ineſ-
17 fugibilem ſuſtinebat neceſſitatem. * Vna
enim catena tenebrarum omnes erant colli-
gati. * Siue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos
arborum ramos auium ſonus ſuauis, aut vis
18 aquæ decurrentis nimium, * aut ſonus vali-
dus præcipitatarum petrarum, aut ludentiũ
animalium curſus inuiſus, aut mugientium
valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſ-
ſimis

simis montibus Echo: deficientes faciebant
illos præ timore. * Omnis enim orbis ter- 19
rarum limpido illuminabatur lumine, & nõ
impeditis operibus continebatur. * Solis au- 20
tem illis superposita erat grauis nox, imago
tenebrarum, quæ superuentura illis erat. Ipsi
ergo sibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

[Exo. 10. f. 23.] SAnctis autem tuis maxima erat lux, & 1
horum quidem vocem audiebant, sed A
figuram non videbant. Et quia non & ipsi
eadem passi erant, magnificabant te: *& qui 2
ante læsi erant, quia non lædebantur, gratias
agebant: & vt esset differentia, donum pete-
[Exo. 14. c. 24.] bant. * Propter quod ignis ardentem colũ- 3
nam ducem habuerunt ignotæ viæ, & solem
[Ps. 77. b. 14. & 104. d. 39.] sine læsura boni hospitij præstitisti. * Digni 4
quidem illi carere luce, & pati carcerem te-
nebrarum, qui inclusos custodiebant filios
tuos, per quos incipiebat incorruptum legis
lumen sæculo dari. * Cum cogitarent iusto- 5
[Exo. 1. c. 16. & 2. a 3.] rum occidere infantes: & vno exposito filio,
& liberato, in traductionem illorum, mul-
titudinem filiorum abstulisti, & pariter il-
los perdidisti in aqua valida. * Illa enim nox 6
antè cognita est à patribus nostris, vt vere
scientes, quibus iuramentis crediderunt, ani-
mæquiores essent. * Suscepta est autem à po- 7
pulo tuo sanitas quidem iustorum, iniusto-
rum autem exterminatio. * Sicut enim læsi- 8
sti aduersarios: sic & nos prouocans magni-
ficasti. * Abscõsè enim sacrificabãt iusti pue- 9
ri bonorum, & iustitiæ legem in concordia
disposuerunt: similiter & bona, & mala rece-
pturos iustos, patrum iam decantantes lau-
des. * Resonabat autem inconueniens inimi- 10
corum vox, & flebilis audiebatur planctus
[Exo. 14. f. 27.] ploratorum infantium. * Simili autem pę- 11
na seruus cum domino afflictus est, & po-
pularis homo regi similia passus. * Similiter 12
ergo omnes vno nomine mortis mortuos ha-
bebant innumerabiles. Nec enim ad sepelien-
dum viui sufficiebãt: quoniam vno momen-
to, quæ erat præclarior natio illorum, exter-
minata est. * De omnibus enim non creden- 13
tes propter veneficia, tũc vero primum cum
fuit exterminium primogenitorũ, spoponde-
runt populum Dei esse. * Cum enim quietũ 14
silentium contineret omnia, & nox in suo
cursu medium iter haberet, * omnipotens 15
sermo tuus de cœlo à regalibus sedibus, durus
debellator in mediam exterminij terrã pro-
siliuit, * gladius acutus insimulatum impe- 16
rium tuum portans, & stans repleuit omnia
morte, & vsque ad cęlum attingebat stans in
terra. * Tunc continuo visus somniorũ ma- 17
lorum turbauerunt illos, & timores superue-
nerunt insperati. * Et alius alibi proiectus se- 18
miuiuus, propter quam moriebatur, causam
demonstrabat mortis. * Visiones enim, quæ 19
illos turbauerũt, hæc præmonebãt, ne inscij,
20 quare mala patiebantur, perirent. * Tetigit
autem tunc & iustos tentatio mortis, & com-
motio in eremo facta est multitudinis: sed
21 non diu permansit ira tua. * Properans [Num. 16]
D enim homo sine querela deprecari pro po-
pulis, proferens seruitutis suæ scutum, ora-
tionem, & per incensum deprecationem alle-
gans, restitit iræ, & finem imposuit necessita-
22 ti, ostendẽs quoniam tuus est famulus. * Vicit
autem turbas, non in virtute corporis, nec
armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se
vexabat, subiecit, iuramenta parentum, &
23 testamentum commemorans. * Cum enim
iam aceruatim cecidissent super alterutrum
mortui, interstitit, & amputauit impetum, &
diuisit illam, quæ ad viuos ducebat viam.
24 * In veste enim poderis, quam habebat, to- [Exo. 28. b 6.]
tus erat orbis terrarum: & parentum magna-
lia in quatuor ordinibus lapidum erant scul-
pta, & magnificentia tua in diademate capi-
25 tis illius sculpta erat. * His autem cessit, qui
exterminabat, & hæc extimuit: erat enim so-
la tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vsque in nouissimum sine
A misericordia ira superuenit. Præsciebat
2 enim & futura illorum: * quoniam cum ipsi
permisissent, vt se educerent, & cum ma-
gna solicitudine præmisissent illos, conse-
3 quebantur illos pœnitentia acti. * Ad- [Exo. 14. a 5.]
huc enim inter manus habentes luctum, &
deplorantes ad monumenta mortuorum,
aliam sibi assumpserunt cogitationẽ inscien-
tiæ: & quos rogantes proiecerant, hos tam-
4 quam fugitiuos persequebantur: * duce-
bat enim illos ad hunc finem digna necessi-
tas: & horum, quæ acciderant, comme-
morationem amittebant, vt quæ deerant
5 tormentis, repleret punitio: * & populus
quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem
6 nouam mortem inuenirent. * Omnis enim
B creatura ad suum genus ab initio refigura-
batur, deseruiens tuis præceptis, vt pueri
7 tui custodirentur illæsi. * Nam nubes castra
eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ ante
erat, terra arida apparuit, & in mari rubro
via sine impedimento, & campus germi-
8 nans de profundo nimio: * per quem om-
nis natio transiuit, quæ tegebatur tua manu,
9 videntes tua mirabilia, & monstra. * Tam-
quam agni exultauerunt, magnificantes te
10 Domine, qui liberasti illos. * Memores
enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu il-
lorum facta fuerant, quemadmodum pro na-
tione animalium eduxit terra muscas, & pro [Exo. 16. c. 13.]
piscibus eructauit fluuius multitudinem ra- [Nu. 11. g. 31.]
11 narum. * Nouissimè autem viderunt no- [Sup. 16. a. 1.]
uam creaturam auium, cum adducti concu-
12 piscentia postulauerũt escas epulationis. * In
allocu-

allocutione enim desiderij. ascendit illis de 12
mari ortygometra, & vexationes peccato- C
ribus superuenerunt, non sine illis, quæ antè
facta erant, argumentis per vim fulminum:
iuste enim patiebantur secundum suas ne-
quitias. * Etenim detestabiliorem inhospi- 13
talitatem instituerunt: alij quidem ignotos
non recipiebant aduenas, alij autem bonos
hospites in seruitutem redigebant. * Et non 14
solum hæc, sed & alius quidam respectus il-
lorum erat: quoniã inuiti recipiebant extra-
neos. * Qui autem cum lętitia receperũt hos, 15
qui eisdem vsi erant iustitijs, sæuissimis affli-
xerunt doloribus. * Percussi sunt autem cæ- 16
citate: sicut illi in foribus iusti, cum subitaneis
cooperti essent tenebris, vnusquisque transi- D
17 tum ostij sui quærebat. * In se enim elementa
dum conuertuntur, sicut in organo qualita-
tis sonus immutatur, & omnia suum sonum
custodiunt: vnde æstimari ex ipso visu certo
18 potest. * Agrestia enim in aquatica conuer-
tebantur: & quęcumque erãt natantia, in ter-
19 ram transibant. * Ignis in aqua valebat su-
pra suam virtutem, & aqua extinguentis na-
20 turæ obliuiscebatur. * Flammæ è contrario,
corruptibilium animalium non vexauerunt
carnes coambulantium, nec dissoluebant il-
lam, quæ facilè dissoluebatur sicut glacies,
bonam escam. In omnibus enim magnifi-
casti populum tuum Domine & honorasti,
& non despexisti, in omni tempore, & in
omni loco assistens eis.

IN
ECCLESIASTICVM
IESV FILII SIRACH
PROLOGVS.

MVLTORVM nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est; in quibus oportet laudare Israel doctrinæ, & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est eße peritos, sed etiam extraneos posse, & dicentes, & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam, & sapientiam pertinent: vt desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorum, non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Ægyptum: & cum multum temporis ibi fuißem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum, & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam, & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporeat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

OMNIS sapientia à Domino 1
Deo est, & cum illo fuit sem- A
per, & est ante æuum. * Are- 2
nam maris & pluuiæ guttas, &
dies sæculi quis dinumerauit?
Altitudinem cœli, & latitudinem terræ, &
profundum abyssi quis dimensus est? * Sa- 3
pientiam Dei pręcedentem omnia quis inue-
stigauit? * Prior omnium creata est sapientia, 4
& intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons sa- 5
pientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus
illius mandata æterna. * Radix sapientiæ, cui 6
reuelata est, & astutias illius quis agnouit?
* Disciplina sapiētiæ cui reuelata est, & mani-
festata? & multiplicationem ingressus illius
quis intellexit? * Vnus est altissimus Crea- 8
tor omnipotens, & Rex potens, & metuen-
dus nimis, sedens super thronum illius, & do-
minans Deus. * Ipse creauit illam in Spiritu 9
sancto, & vidit, & dinumerauit, & mensus B
est. * Et effudit illam super omnia opera sua, 10
& super omnem carnem secundum datum
suum, & præbuit illam diligentibus se. * Ti- 11
mor Domini gloria, & gloratio, & lætitia, &
corona exultationis. * Timor Domini dele- 12
ctabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, &
longitudinem dierum. * Timenti Dominum 13
bene erit in extremis, & in die defunctionis
suæ benedicetur. * Dilectio Dei honorabilis 14
sapientia. * Quibus autem apparuerit in 15
visu diligunt eam in visione, & in agnitione
magnalium suorum. * [a] Initium sapientiæ, 16
timor Domini, & cum fidelibus in vulua cō- C
creatus est, cum electis feminis graditur, &
cum iustis, & fidelibus agnoscitur. * Timor 17
Domini, scientiæ religiositas. * Religiositas 18
custodiet, & iustificabit cor, iucunditatem at-
que gaudium dabit. * Timenti Dominum be- 19
ne erit, & in diebus consummationis illius
benedicetur. * Plenitudo sapientiæ est time- 20
re Deum, & plenitudo à fructibus illius.
* Omnem domum illius implebit à genera- 21
tionibus, & receptacula à thesauris illius.
* Corona sapiētiæ timor Domini, replens pa- 22
cē, & salutis fructū: * & vidit, & dinumerauit 23
eam: vtraque autem sunt dona Dei. * Scien- 24
tiam, & intellectum prudentiæ sapientia cō-
partietur: & gloriam tenentium se, exaltat.
* Radix sapientiæ est timere Dominum: & 25
rami illius longæui. * In thesauris sapientiæ 26
intellectus, & scientiæ religiositas: execratio
autem peccatoribus sapientia. * Timor Dñi 27
expellit peccatum: * nam qui sine timore est, 28
non poterit iustificari: iracundia enim ani-
27 mositatis illius, subuersio illius est. * Vsq; in
tempus sustinebit patiens, & postea redditio
30 iucūditatis. * Bonus sensus vsq; in tempus ab-
D scondet verba illius, & labia multorum enar-
31 rabunt sensum illius. * In thesauris sapientiæ
32 significatio disciplinę: * execratio autē pec-
33 catori, cultura Dei. * Fili concupiscens sapiē-
tiam, conserua iustitiam, & Deus præbebit il-
34 lam tibi. * Sapientia enim, & disciplina timor
35 Domini: & quod beneplaciti est illi, * fi-
des, & mansuetudo, & adimplebit thesauros
36 illius. * Ne sis incredibilis timori Domini: &
37 ne accesseris ad illū duplici corde. * Ne fue-
ris hypocrita in conspectu hominum, & non
38 scandalizeris in labijs tuis. * Attende in illis,
ne forte cadas, & adducas animę tuę inhono-
39 rationem, * & reuelet Deus absconsa tua, &
40 in medio Synagogæ elidat te: * quoniam ac-
cessisti malignè ad Dominum, & cor tuum
plenum est idolo, & fallacia.

[a] Pro. 1. a. 7. Ps 110. d. 10.

CAP. II.

1 FIlli accedens ad seruitutem Dei, sta in iu-
A stitia, & timore, & præpara animam tuā
2 ad tentationem. * Deprime cor tuum, & su-
stine: inclina aurē tuam, & suscipe verba in-
tellectus: & ne festines in tempore obductio-
3 nis. * Sustine sustentationes Dei: coniungere
Deo, & sustine, vt crescat in nouissimo vita
4 tua. * Omne, quod tibi applicitum fuerit, ac-
cipe: & in dolore sustine, & in humilitate
5 tua patientiam habe: * [a] quoniam in igne pro-
batur aurum, & argentum, homines vero re-
6 ceptibiles in camino humiliationis. * Crede
B Deo, & recuperabit te: & dirige viā tuam, &
spera in illum. Serua timorem illius, & in il-
7 lo veterasce. * Metuentes Dominum sustine-
te misericordiam eius: & non deflectatis ab
8 illo, ne cadatis. * Qui timetis Dominum, cre-
dite illi: & non euacuabitur merces vestra.
9 * Qui timetis Dominum, sperate in illum:
& in oblectationem veniet vobis misericor-
10 dia. * Qui timetis Dominum diligite illum,
11 & illuminabuntur corda vestra. * Respicite
filij nationes hominum: & scitote, quia nul-
lus sperauit in Domino, & confusus est.
12 * [a] Quis enim permansit in mandatis eius, &
derelictus est? aut quis inuocauit eum, & de-
13 spexit illum? * Quoniam pius, & misericors
C est Deus, & remittit in die tribulationis pec-
cata: & protector est omnibus exquirentibus
14 se in veritate. * Væ duplici corde, & labijs sce-
lestis, & manibus malefacentibus, & pecca-
tori

Matt. 4. a. 1. 2. Tim. 3. c. 12.

[a] Su. 3. a. 6.

[a] Ps. 30. a. 1.

3.Reg.12 tori " terram ingredienti duabus vijs. * Væ 15
dissolutis corde, qui non credunt Deo: &
ideo nõ protegentur ab eo.* Vę his, qui per- 16
diderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt
vias rectas, & diuerterũt in vias prauas. *Et 17
quid facient, cum inspicere cœperit Domi-
nus? *Qui timent Dominum, non erunt in- 18
Ioan.14 credibiles verbo illius: " & qui diligunt illũ,
23. conseruabunt viam illius. *Qui timent Do- 19
minum, inquirent quæ beneplacita sunt ei, D
& qui diligunt eum, replebũtur lege ipsius.
*Qui timent Dñm, pręparabunt corda sua, 20
& in conspectu illius sanctificabunt animas
suas. *Qui timent Dñm, custodiunt mãdata 21
illius, & patiẽtiã habebunt vsq; ad inspectio-
nẽ illius, dicentes. Si pœnitentiã non egeri- 22
mus, & incidemus in manus Dñi, & non in
man⁹ hominũ. *Secũdũ enim magnitudinẽ 23
ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAP. III.

FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: & natio 1
illorum, obedientia & dilectio. * Iudiciũ A
patris audite filij, & sic facite, vt salui sitis. 2
*Deus enim honorauit patrẽ in filijs: & iu- 3
dicium matris exquirens, firmauit in filios.
*Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & 4
continebit se ab illis, & in oratione dierum
exaudietur. *Et sicut qui thesaurizat, ita & 5
qui honorificat matrem suam, *qui honorat 6
patrem suum, iucundabitur in filijs, & in die
orationis suæ exaudietur. *Qui honorat pa- 7
trem suum, vita viuet longiore: & qui obedit B
patri, refrigerabit matrem. *Qui timet Dñm 8
Exod.20. honorat parentes, & quasi dominis seruiet
12. his, qui se genuerunt: *"In opere & sermone, 9
Deut.5.b. & omni patiẽtia honora patrem tuum, * vt 10
16. Matt.15.a superueniat tibi benedictio ab eo, & benedi-
4. ctio illius in nouissimo maneat. *Benedictio 11
Marc.7.b.10. patris firmat domos filiorũ: maledicti autem
Eph.6.a.2. matris eradicat fundamẽta. *Ne glorieris in 12
Gen.27.d. contumelia patris tui: non enim est tibi glo-
27. & 49. ria, ei⁹ cõfusio: *gloria enim hominis ex ho- 13
a.2. nore patris sui, & dedecus filij pater sine ho-
nore. *Fili suscipe senectã patris tui, & nõ cõ- 14
tristes eũ in vita illius: *& si defecerit sensu, 15
veniam da, & ne spernas eum in virtute tua:
eleemosyna enim patris non erit in obliuio-
ne: * Nã pro peccato matris restituetur tibi 16
bonum, *& in iustitia ædificabitur tibi, & in 17
die tribulationis cõmemorabitur tui: & sicut
in sereno glacies, soluẽtur peccata tua: *Quã 18
malę famæ est, qui derelinquit patrem: & est
maledictus à Deo, qui exasperat matrem.
*Fili in mansuetudine opera tua perfice, & 19
Phil.2.a.3. super hominum gloriam diligeris.* "Quãto 20
magnus es, humilia te in omnibus, & coram
Deo inuenies gratiam: *quoniã magna po- 21
P.r.15.d tẽtia Dei solius, & ab humilibus honoratur.
8. * " Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne 22
scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus,

illa cogita semper, & in pluribus operibus
23 eius ne fueris curiosus. * Non est enim tibi
necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre
24 oculis tuis. *In superuacuis rebus noli scru-
tari multipliciter, & in plurib⁹ operibus eius
25 non eris curiosus. *Plurima enim super sen-
26 sum hominum ostensa sunt tibi. * Multos
quoque supplantauit suspicio illorum, & in
27 vanitate detinuit sensus illorum. * Cor du-
D rum habebit malè in nouissimo: & qui amat
28 periculum, in illo peribit. * Cor ingrediens
duas vias, non habebit successus, & prauus
29 corde in illis scandalizabitur. *Cor nequam
grauabitur in doloribus, & peccator adijciet
30 ad peccandum. * Synagogæ superborum
non erit sanitas: frutex enim peccati radica-
31 bitur in illis, & non intelligetur. *Cor sapiẽ-
tis intelligitur in sapientia, & auribus audiet
32 cum omni concupiscentia sapientiam. * Sa-
piens cor, & intelligibile abstinebit se à pec-
catis, & in operibus iustitiæ successus habe-
33 bit. * " Ignem ardentem extinguit aqua, & Dan.4.f.
34 eleemosyna resistit peccatis: *& Deus pro- 24.
spector est eius, qui reddit gratiam: memi-
nit eius in posterum, & in tempore casus sui
inueniet firmamentum.

CAP. IV.

1 FIli eleemosynam pauperis ne defraudes, Tob.4.b.7.
A & oculos tuos ne trãsuertas à paupere.
2 *Animam esurientem ne despexeris: & non
3 exasperes pauperẽ in inopia sua: *Cor inopis
ne afflixeris, & non protrahas datum angu-
4 stianti. * Rogationem contribulati ne abij-
cias, & non auertas faciem tuam ab egeno.
5 *Ab inope ne auertas oculos tuos propter
iram: & non relinquas quærẽtibus tibi retro
6 maledicere: *maledicẽtis enim tibi in amari-
tudine animæ exaudietur deprecatio illius:
7 exaudiet autẽ eum, qui fecit illũ. *Cõgrega-
tioni pauperũ affabilẽ te facito, & presbyte-
ro humilia animã tuã, & magnato humilia
8 caput tuum. * Declina pauperi sine tristitia
B aurẽ tuã, & redde debitũ tuum, & respõde illi
9 pacifica in mansuetudine. *Libera eũ, qui in-
iuriã patitur de manu superbi, & nõ accidè
10 feras in anima tua. *In iudicãdo esto pupil-
lis misericors vt pater, & pro viro matri illo-
11 rũ: *& eris tu velut filius Altissimi obediẽs,
12 & miserebitur tui magis quã mater. *Sapiẽ-
tia filijs suis vitã inspirat, & suscipit inquirẽ-
13 tes se, & præibit in via iustitiæ, * & qui illã
diligit, diligit vitã, & qui vigilauerint ad illã,
14 cõplectẽtur placorẽ eius. *Qui tenuerint il-
lam, vitã hereditabũt: & quò introibit, bene-
15 dicet Deus. *Qui seruiũt ei, obsequẽtes erunt
sancto: & eos, qui diligũt illam, diligit Deus.
16 *Qui audit illam, iudicabit Gẽtes: & qui in-
17 tuetur illam, permanebit confidens. *Si cre-
diderit ei, hereditabit illã, & erunt in confir-
18 matione creaturæ illius: *quoniã in tẽtatio-

ne ambulat cum eo, & in primis eligit eum. C
*Timorē & metum, & probationem indu- 19
cet super illum:& cruciabit illum in tribula-
tione doctrinæ suæ, donec tentet eū in cogi-
tationibus suis, & credat animæ illius. * Et 20
firmabit illū, & iter adducet directum ad il-
lum,& lætificabit illū,*& denudabit abscō- 21
sa sua illi,& thesaurizabit super illum scien-
tiam & intellectū iustitię.*Si autem oberra- 22
uerit,derelinquet eum, & tradet eum in ma-
nus inimici sui.*Fili conserua tempus,& de- 23
uita à malo.*Pro anima tua ne confundaris 24
dicere verū.*Est enim cōfusio adducēs pec- 25
catum, & est confusio adducens gloriam, &
gratiam. * Ne accipias faciem aduersus fa- 26
ciem tuam,nec aduersus animam tuam mē-
dacium.*Ne reuerearis proximum tuum in 27
casu suo: *Nec retineas verbum in tempore 28
salutis. Non abscondas sapientiam tuam in D
decore suo. *In lingua enim sapiētia digno- 29
scitur:& sensus,& sciētia, & doctrina in ver-
bo sēsati, & firmamētū in operibus iustitiæ.
*Non contradicas verbo veritatis vllo mo- 30
do,& de mēdacio ineruditionis tuæ confun-
dere. * Non confundaris confiteri peccata 31
tua, & ne subijcias te omni homini pro pec-
cato.*Noli resistere contra faciem potentis, 32
nec coneris contra ictū fluuij: *Pro iustitia 33
agonizare pro anima tua,& vsque ad mortē
certa pro iustitia,& Deus expugnabit pro te
inimicos tuos. * Noli citatus esse in lingua 34
tua, & inutilis,& remissus in operibus tuis.
*Noli esse sicut leo in domo tua,euertēs do- 35
mesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.
*Non sit porrecta manus tua ad accipien- 36
dum,& ad dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad possessiones iniquas, 1
& ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: A
nihil enim proderit in tempore vindictæ, &
obductionis. *Ne sequaris in fortitudine tua 2
concupiscentiam cordis tui: * & ne dixeris: 3
Quomodo potui? aut quis me subijciet
propter facta mea? Deus enim vindicans
vindicabit.*Ne dixeris: Peccaui,& quid mi- 4
hi accidit triste? Altissimus enim est patiens B
redditor.*De propitiato peccato noli esse si- 5
ne metu, neq; adijcias peccatum super pec-
catū. * Et ne dicas: Miseratio Domini ma- 6
gna est, multitudinis peccatorum meorum
ʺ Pro 10.a 4. miserebitur.* ʺ Misericordia enim, & ira ab 7
illo citò proximant, & in peccatores respicit
ira illius.*Non tardes conuerti ad Dominū, 8
& ne differas de die in diem: * subito enim 9
veniet in ira illius, & in tēpore vindictæ di-
sperdet te. * ʺNoli anxius esse in diuitijs in- 10
ʺ Prou 11. a 26. iustis: non enim proderunt tibi in die obdu- C
ctionis & vindictæ.*Non ventiles te in om- 11
nem ventum,& non eas in omnem viam:sic
enim omnis peccator probatur in duplici
12 lingua. * Esto firmus in via Domini, & in
veritate sensus tui & scientia,& prosequatur
13 te verbum pacis & iustitiæ. * Esto mansue-
tus ad audiendum verbum, vt intelligas: &
cum sapientia proferas responsum verum,
14 *Si est tibi intellectus, responde proximo:
D sin autem, sit manus tua super os tuum, ne
capiaris in verbo indisciplinato, & cōfunda-
15 ris. *Honor & gloria in sermone sensati,lin-
gua vero imprudentis subuersio est ipsius.
16 *Non appelleris susurro, & lingua tua ne
17 capiaris,& confundaris. *Super furem enim
est confusio,& pœnitentia,& denotatio pes-
sima superbilinguem: susurratori autem
18 odium, & inimicitia, & contumelia. *Iusti-
fica pusillum, & magnum similiter.

CAP. VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo:
A improperium enim & contumeliam
malus hereditabit, & omnis peccator inui-
2 dus,& bilinguis. * ʺ Non te extollas in cogi-
tatione animæ tuæ velut taurus:ne forte eli- ʺ Ro.12 c. 16.
3 datur virtus tua per stultitiam, *& folia tua Philip.2.a. 3.
comedat,& fructus tuos perdat, & relinqua-
4 ris velut lignum aridum in eremo. * Anima
enim nequam disperdet, qui se habet,& in
gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 sortem impiorum.*Verbum dulce multipli-
cat amicos,& mitigat inimicos:& lingua eu-
6 charis in bono homine abundat. *Multi pa-
cifici sint tibi,& consiliarius sit tibi vnus de
7 mille.*Si possides amicum,in tentatione pos-
8 side eū,& ne facile credas ei. *Est enim ami-
B cus secundum tempus suum: & non perma-
9 nebit in die tribulationis. *Et est amicus qui
cōuertitur ad inimicitiam: & est amicus qui
10 odium & rixam,& conuitia denudabit. *Est
autem amicus socius mensæ, & non perma-
11 nebit in die necessitatis. *Amicus si permā-
serit fixus,erit tibi quasi coæqualis, & in do-
12 mesticis tuis fiducialiter aget: * si humilia-
uerit se contra te, & à facie tua absconderit
se, vnanimem habebis amicitiam bonam.
13 * Ab inimicis tuis separare, & ab amicis
14 tuis attende. *Amicus fidelis, protectio for-
tis: qui autem inuenit illū,inuenit thesaurū.
15 *Amico fideli nulla est cōparatio,& non est
digna pōderatio auri,& argēti cōtra bonita-
16 tem fidei illius. * Amicus fidelis,medicamē-
tum vitæ,& immortalitatis:& qui metuunt
17 Dominum, inuenient illum. * Qui timet
Deum,æquè habebit amicitiam bonā: quo-
18 niam secūdum illum erit amicus illius.*Fili
à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque
19 ad canos inuenies sapientiam. *Quasi is, qui
arat, & seminat, accede ad eam, & sustine
20 bonos fructus illius. * in opere enim ipsius
C exiguū laborabis, & cito edes de generatio-
21 nibus illius. * Quam aspera est nimium sa-
pientia indoctis hominibus, & non perma-

nebit

nebit in illa excors. * Quasi lapidis virtus 22
probatio erit in illis, & non demorabuntur
proiicere illam. * Sapientia enim doctrinæ 23
secundum nomen est eius, & non est mul-
tis manifesta: quibus autem cognita est, per-
manet vsque ad conspectũ Dei. * Audi fili, 24
& accipe consilium intellectus, & ne abijcias
consilium meum. * Inijce pedem tuum in 25
compedes illius, & in torques illius collum
tuum: * subijce humerum tuum, & porta il- 26
lam, & ne accedieris vinculis eius. * In omni 27
animo tuo accede ad illã, & in omni virtu-
te tua conserua vias eius. * Inuestiga illam, 28
& manifestabitur tibi, & continens factus ne
derelinquas eam: * in nouissimis enim in- 29
uenies requiem in ea, & conuertetur tibi in
oblectationem. * Et erũt tibi compedes eius 30
in protectionem fortitudinis, & bases virtu- D
tis, & torques illius in stolam gloriæ: * de- 31
cor enim vitæ est in illa, & vincula illius al-
ligatura salutaris. * Stolã glorię indues eam, 32
& coronam gratulationis superpones tibi.
* Fili, si attenderis mihi, disces: & si accõmo- 33
daueris animum tuum, sapiens eris. * Si in- 34
clinaueris aurem tuam, excipies doctrinam:
" Inf. 8. a. 9. & si dilexeris audire, sapiens eris. * "In mul- 35
titudine presbyterorum prudentium sta, &
sapientiæ illorum ex corde coniungere, vt
omnem narrationem Dei possis audire, &
prouerbia laudis nõ effugiãt à te. * Et si vi- 36
deris sensatũ, euigila ad eũ, & gradus ostio-
" Ps. 1. a. 2. rũ illius exterat pes tuũ. * " Cogitatũ tuum 37
habe in præceptis Dei, & in mandatis illius
maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor,
& concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

NOli facere mala, & non te apprehen- 1
dent. * Discede ab iniquo, & deficient 2
mala abs te. * Fili, non semines mala in sul- 3
cis iniustitiæ, & non metes ea in septuplum. A
* Noli quærere à domino ducatum, neque à 4
" Ps. 142. a. 2. rege cathedram honoris. * "Non te iustifices 5
ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est:
Ecc. 7 c. 17 & penes regem noli velle videri sapiens.
Iob. 9. a. 2. c. 20. * Noli quęrere fieri iudex, nisi valeas virtute 6
Lu. 18. b. 11. irrumpere iniquitates: ne forte extimescas
faciem potẽtis, & ponas scandalum in æqui-
tate tua. * Non pecces in multitudinem ciui- 7
tatis, nec te immittas in populum, * " neque 8
" Inf. 11. a. 3. alliges duplicia peccata: nec enim in vno eris
immunis. * Noli esse pusillanimis in animo 9
tuo: * exorare, & facere eleemosynã ne de- 10
spicias. * Ne dicas: In multitudine mune- 11
rum meorum respiciet Deus, & offerente B
me Deo altissimo, munera mea suscipiet.
* Nõ irrideas hominem in amaritudine ani- 12
" 1. Reg. 2. b. 7. mæ: " est enim qui humiliat, & exaltat, cir-
cumspector Deus. * Noli arare mendacium 13
aduersus fratrem tuũ: neque in amicum si-
militer facias. * Noli velle mẽtiri omne mẽ- 14
dacium: assiduitas enim illius non est bona.
15 * Noli verbosus esse in multitudine presby-
terorum, & non iteres verbum in oratione
16 tua. * Non oderis laboriosa opera, & rustica-
17 tionẽ creatam ab Altissimo. * Nõ te reputes
18 in multitudine disciplinatorum. * Memen-
19 to irę, quoniam non tardabit. * Humilia val-
de spiritum tuum: quoniam vindicta carnis
20 impij, ignis, & vermis. * Noli præuaricari in
amicum pecuniã differentem, neq; fratrem
21 charissimum auro spreueris. * Noli discede-
C re à muliere sensata, & bona, quam sortitus
es in timore Domini: gratia enim verecũdiæ
22 illius super aurum. * " Non lædas seruum in " Leu. 19. c. 13.
veritate operantem, neq; mercenarium dan-
23 tem animam suam. * Seruus sensatus sit tibi
dilectus, quasi anima tua, non defraudes illũ
libertate, neque inopem derelinquas illum.
24 * Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt vti-
25 lia, perseuerent apud te. * Filij tibi sunt? eru-
26 di illos, & curua illos à pueritia illorũ. * Fi-
liæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non
27 ostendas hilarẽ faciem tuam ad illas. * Tra-
de filiam, & grande opus feceris, & homini
28 sensato da illam. * Mulier si est tibi secun-
dum animam tuam, non proijcias illam: &
29 odibili nõ credas te. In toto corde tuo: * "ho-
nora patrem tuum, & gemitus matris tuæ " Tob. 4. a. 3.
30 ne obliuiscaris: * memento quoniam nisi per
D illos natus non fuisses: & retribue illis, quo-
31 modo & illi tibi. * In tota anima tua time
32 Dominum, & sacerdotes illius sanctifica. * In
omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: &
33 ministros eius ne derelinquas. * " Honora " Deu. 12. c. 18.
Deum ex tota anima tua, & honorifica sa-
34 cerdotes, & propurga te cum brachijs. * Da
illis partem, " sicut mandatum est tibi, pri- " Leu 2. a. 1. Nu 18. b. 16.
mitiarum, & purgationis: & de negligentia
35 tua purga te cum paucis. * Datum brachio-
rum tuorum, & sacrificium sanctificationis
36 offeres Domino, & initia sanctorum: * &
pauperi porrige manum tuam, vt perficia-
37 tur propitiatio, & benedictio tua. * Gratia
dati in conspectu omnis viuentis, & mortuo
38 non prohibeas gratiam. * Non desis ploran-
tibus in consolatione, & cũ lugentibus am-
39 bula. * "Non te pigeat visitare infirmum: ex " Ro. 12. c. 15.
40 his enim in dilectione firmaberis. * In omni- Matt. 25. d. 26.
bus operibus tuis memorare nouissima tua,
& in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

1 NOn litiges cum homine potẽte, ne for-
A te incidas in manus illius. * "Non con- " Matt. 15. c. 25.
2 tendas cum viro locuplete, ne forte contra
3 te constituat litem tibi. * " multos enim per- " Inf. 31. a. 6.
didit aurum & argentum, & vsq; ad cor re-
4 gum extendit, & conuertit. * Non litiges
cum homine linguato, & non strues in ignẽ
5 illius ligna. * Non communices homini in-
docto, ne male de progenie tua loquatur.

*Ne despicias hominem auertentē se à pec- 6
n Gal. 6. a. 1. cato, " neque improperes ei: memento quo-
niā omnes in correptione sumus.* "Ne sper- 7
1. Cor. 2. b. 6. nas hominem in sua senectute:etenim ex no- B
n Leu. 19. g. 37. bis senescunt. * Noli de mortuo inimico tuo 8
gaudere: sciens, quoniam omnes morimur,
n Sup. 6. d. 4. & in gaudium nolumus venire.* "Ne despi- 9
cias narrationem presbyterorum sapientiū,
& in prouerbijs eorum conuersare: * ab ip- 10
sis enim disces sapientiam, & doctrinam in-
tellectus, & seruire magnatis sine querela.
*Non te prætereat narratio seniorum: ipsi 11
enim didicerunt à patribus suis: * quoniam 12
ab ipsis disces intellectum, & in tempore
necessitatis dare responsum.*Non incendas 13
carbones peccatorum arguens eos, & ne in-
cendaris flamma ignis peccatorum illorum.
*Ne contra faciem stes contumeliosi, ne se- 14
n Inf. 29. a. 4. deat quasi insidiator ori tuo. * " Noli fœne- C
rari homini fortiori te:quòd si fœneraueris, 15
quasi perditum habe. *Non spondeas super 16
virtutem tuam: quòd si spoponderis, quasi
restituens cogita. *Non iudices contra iudi- 17
cem:quoniam secūdum quod iustum est iu-
dicat:* " Cum audace non eas in via,ne for- 18
n Ge. 4. b. 3 te grauet mala sua in te: ipse enim secūdum
n Prou. 22. d. 24. voluntatem suam vadit, & simul cum stul-
titia illius peries.* " Cum iracundo non fa- 19
cies rixam, & cum audace non eas in deser- D
tum: quoniā quasi nihil est ante illum san-
guis, & vbi non est adiutorium, elidet te.
*Cum fatuis consilium non habeas: non 20
enim poterunt diligere,nisi quæ eis placent.
*Coram extraneo ne facias consilium: ne- 21
scis enim quid pariet. * Non omni homini 22
cor tuum manifestes: ne forte inferat tibi
gratiam falsam, & conuitietur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinus tui,ne osten- 1
dat super te malitiam doctrinę nequā. A
*Non des mulieri potestatem animæ tuæ, 2
ne ingrediatur in virtutem tuam, & cōfun-
daris. * Ne respicias mulierem multiuolam: 3
ne forte incidas in laqueos illius. * Cum sal- 4
tatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne
n Ge. 6. a. 2. forte pereas in efficacia illius. * " Virginem 5
ne conspicias, ne forte scandalizeris in deco-
n Prou. 5. a. 2. re illius.* " Ne des fornicarijs animam tuam 6
in vllo: ne perdas te, & hereditatem tuam.
*Noli circumspicere in vicis ciuitatis, nec 7
n Mat. 5. e. 28. oberraueris in plateis illius. * " Auerte fa- 8
Gen. 34. a. 2. ciem tuam à muliere compta, & ne circum-
spicias speciem alienam. * Propter speciem 9
2. Reg. 11. a. 4. & 13. a. 1. mulieris multi perierunt: & ex hoc cōcupi- B
scentia,quasi ignis,exardescit. * Omnis mu- 10
lier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via
conculcabitur. * Speciem mulieris alienæ 11
multi admirati,reprobi facti sunt, colloquiū
enim illius, quasi ignis, exardescit. * Cum 12
aliena muliere ne sedeas omnino, nec accū-
13 bas cum ea super cubitum: *& non alterce-
ris cū illa in vino,ne forte declinet cor tuum
in illam, & sanguine tuo labaris in perditio-
14 nem. *Ne derelinquas amicum antiquum:
C nouus enim nō erit similis illi. * Vinum no-
15 uum, amicus nouus: * veterascet, & cum
16 suauitate bibes illud. * " Non zeles gloriam, n Iudic. 9. a. 4.
& opes peccatoris: non enim scis quæ futura
17 sit illius subuersio.*Non placeat tibi iniuria 2. Reg. 15. a. 18.
iniustorum, sciens quoniam vsque ad infe-
18 ros non placebit impius. * Longe abesto ab
homine potestatē habente occidendi, & non
19 suspicaberis timorem mortis, * & si accesse-
ris ad illum, noli aliquid committere,ne for-
20 te auferat vitam tuam. * Communionem
D mortis scito: quoniam in medio laqueorum
ingredieris,& super dolentium arma ambu-
21 labis. *Secundum virtutem tuam caue à te
proximo tuo,& cum sapientibus & pruden-
22 tibus tracta. * Viri iusti sint tibi conuiuæ, &
23 in timore Dei sit tibi gloriatio, *& in sensu
sit tibi cogitatus Dei,& omnis enarratio tua
24 in præceptis Altissimi. *In manu artificum
opera laudabuntur,& princeps populi in sa-
pientia sermonis sui, in sensu vero seniorum
25 verbum. * Terribilis est in ciuitate sua ho-
mo linguosus: & temerarius in verbo suo
odibilis erit.

CAP. X.

1 IVdex sapiens iudicabit populum suum,&
A principatus sensati stabilis erit.* " Secun- n Pro. 29. b. 12.
2 dum iudicem populi, sic & ministri eius: &
qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitan-
3 tes in ea. * " Rex insipiens perdet populum
suum, & ciuitates inhabitabuntur per sen- n 3. Reg. 12. b. 13.
4 sum potentium. *In manu Dei potestas ter-
ræ, & vtilem rectorem suscitabit in tempus
5 super illam. * In manu Dei prosperitas ho-
minis,& super faciem scribæ imponet hono-
6 rem suum. * Omnis iniuriæ proximi ne me-
mineris, " & nihil agas in operibus iniuriæ. n Leu. 19. e. 17.
7 *Odibilis coram Deo est, & hominibus su-
perbia: & execrabilis omnis iniquitas gen-
8 tium.* "Regnum à gente in gētem transfer-
tur propter iniustitias, & iniurias, & contu- n Dan. 4. c. 14.
9 melias,& diuersos dolos. * Auaro autem ni-
hil est scelestius. Quid superbit terra, & ci-
10 nis? * Nihil est iniquius quàm amare pecu-
B niam hic enim & animā suam venalem ha-
bet:quoniam in vita sua proiecit intima sua.
11 *Omnis potentatus breuis vita. Languor
12 prolixior grauat medicum.*Breuē languo-
rem præcidit medicus: sic & rex hodie est,
13 & cras morietur. *Cum enim morietur ho-
mo,hereditabit serpentes, & bestias, & ver-
14 mes. *Initiū superbiæ hominis,apostatare à
15 Deo: *quoniam ab eo,qui fecit illum, reces-
sit cor eius:quoniā initium omnis peccati est
superbia: qui tenuerit illā,adimplebitur ma-
16 ledictis,& subuertet eum in finem. *Propter-
rea

rea exhonorauit Dominus conuentus malo-
rum, & destruxit eos vsque in finem. * Se- C
des ducum superborum destruxit Deus, *& 17
sedere fecit mites pro eis. *Radices gentium 18
superbarum arefecit Deus,& plãtauit humi-
les ex ipsis gentibus. *Terras gentium euer- 19
tit Dominus,& perdidit eas vsque ad funda-
mentũ. * arefecit ex ipsis,& disperdidit eos, 20
& cessare fecit memoriam eorum à terra.
*Memoriam superborum perdidit Deus, & 21
reliquit memoriam humilium sensu. * Non 22
est creata hominibus superbia: neque iracũ-
dia nationi mulierum.*Semen hominũ ho- 23
norabitur hoc,quod timet Deum:semen au-
tem hoc exhonorabitur,quod pręterit man-
data Domini.*In medio fratrũ rector illorũ 24
in honore: & qui timent Dominum, erunt
in oculi illius. * Gloria diuitũ,honoratorũ, 25
& pauperum,timor Dei est: *noli despicere 26
hominẽ iustum pauperẽ, & noli magnifica-
re virum peccatorem diuitem. * Magnus, 27
& iudex, & potens est in honore: & non est D
ıı Pro. 17. a. 2. maior illo, qui timet Deum. * ıı Seruo sen- 28
ıı 2. Reg. 11 c. 13. sato liberi seruient: ıı & vir prudens, & di-
sciplinatus non murmurabit correptus, &
inscius non honorabitur. * Noli extollere 29
te in faciendo opere tuo, & noli cunctari
ıı Pro. 12. b. 9. in tempore angustiæ.* ıı Melior est,qui ope- 30
ratur,& abundat in omnibus,quàm qui glo-
riatur,& eget pane. * Fili in mansuetudine 31
serua animam tuam,& da illi honorẽ secun-
dum meritum suum. *Peccantem in animã 32
suam quis iustificabit? & quis honorificabit
exhonorãtem animam suam? *Pauper glo- 33
riatur per disciplinam & timorem suum: &
est homo,qui honorificatur propter substã-
tiam suam. * Qui autẽ gloriatur in pauper- 34
tate,quanto magis in substantia? & qui glo-
riatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

Gen. 41. a. 4. Dan. 6. a. 3 Io. 7. c. 18. SApiẽtia humiliati exaltabit caput illius, 1
& in medio magnatorum consedere illũ A
faciet. * Non laudes virum in specie sua,ne- 2
que spernas hominem in visu suo: * breuis 3
in volatilibus est apis, & initiũ dulcoris ha-
ıı Act. 12. d. 21. 22. bet fructus illius. * ıı In vestitu ne glorieris 4
vmquam, nec in die honoris tui extollaris:
quoniã mirabilia opera Altissimi solius, &
gloriosa, & absconsa, & inuisa opera illius.
*Multi tyranni sederunt in throno, & insu- 5
ıı 1. Reg. 15 f. 28. Esth. 6. b. 7. spicabilis portauit diadema.* ıı Multi poten- 6
tes oppressi sũt valide, & gloriosi traditi sũt
in manus alterorũ. * Priusquam interroges, 7
ne vituperes quemquam: & cum interroga-
ıı Prou. 18. c. 13. ueris,corripe iustè. * ıı Priusquam audias, ne 8
respondeas verbum, & in medio sermonum
ne adijcias loqui. *De ea re,quæ te nõ mole- 9
stat,ne certeris: & in iudicio peccantium ne B
ıı 1. Ti. 6. b. 9. consistas. * Fili ne in multis sint actus tui:& 10
ıı si diues fueris, non eris immunis à delicto.

si enim secutus, fueris non apprehendes: &
11 non effugies, si præcucurreris.* ıı Est homo ıı Prou. 10. c. 23.
laborans, & festinans, & dolens impius, & Iob. 42. c. 10
12 tanto magis nõ abundabit.*Est homo mar-
cidus egẽs recuperatione, plus deficiens vir-
13 tute, & abundans paupertate: * & oculus
Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab
humilitate ipsius,& exaltauit caput eius: &
mirati sunt in illo multi, & honorauerunt
14 Deum. * ıı Bona & mala,vita & mors, pau- ıı Iob. 1. c. 22.
15 pertas & honestas à Deo sunt. * Sapientia
& disciplina, & scientia legis apud Deũ. Di-
16 lectio,& vię bonorũ apud ipsum. *Error,&
tenebrę peccatoribus concreata sunt:qui au-
tem exultant in malis,cõsenescunt in malo.
17 *Datio Dei permanet iustis, & profectus il-
18 lius successus habebit in æternum. * Est qui
C locupletatur parce agendo, & hæc est pars
19 mercedis illius * in eo, quod dicit: ıı Inueni
requiem mihi,& nunc manducabo de bonis ıı Lu. 12. c. 19.
20 meis solus. *& nescis quod tẽpus præteriet,
& mors appropinquet, & relinquat omnia
21 alijs,& morietur. *Sta in testamento tuo, &
in illo colloquere, & in opere mandatorum
22 tuorum veterasce.*Ne manseris in operibus
peccatorum. Confide autem in Deo, & ma-
23 ne in loco tuo.*Facile est enim in oculis Dei
24 subito honestare pauperem. * Benedictio
Dei in mercedẽ iusti festinat, & in hora ve-
25 loci processus illius fructificat. * Ne dicas:
Quid est mihi opus, & quæ erunt mihi ex
26 hoc bona? * Ne dicas: Sufficiẽs mihi sum: &
27 quid ex hoc pessimabor?* ıı In die bonorum ıı Inf. 18. c. 25.
ne immemor sis malorum: & in die malorũ
28 ne immemor sis bonorum:*quoniam facile
est coram Deo in die obitus retribuere vni-
29 cuique secundum vias suas. * Malitia horæ
D obliuionem facit luxuriæ magnæ, & in fine
30 hominis denudatio operum illius. * Ante
mortem ne laudes hominem quemquam,
31 quoniam in filijs suis agnoscitur vir. * Non
omnem hominem inducas in domũ tuam:
32 multæ enim sũt insidiæ dolosi. *Sicut enim
eructant pręcordia fœtentiũ,& sicut perdix
inducitur in caueam,& vt caprea in laqueũ:
sic & cor superborũ, & sicut prospector vi-
33 dẽs casum proximi sui.*Bona enim in mala
conuertens insidiatur, & in electis imponet
34 maculam. *A scintilla vna augetur ignis,&
ab vno doloso augetur sanguis: homo verò
35 peccator sanguini insidiatur. * Attende tibi
à pestifero, fabricat enim mala: ne forte in-
ducat super te subsannationẽ in perpetuũ.
36 *Admitte ad te alienigenã, & subuertet te
in turbine,& abalienabit te à tuis proprijs.

CAP. XII.

1 SI benefeceris, scito, cui feceris, & erit gra-
A tia in bonis tuis multa. *Benefac iusto,&
2 inuenies retributionem magnam: & si non
3 ab ipso, certe à Domino. * Non est enim ei

bene,qui assiduus est in malis, & eleemosy-
nas non danti: quoniã & Altissimus odio ha-
bet peccatores, & misertus est pœnitenti-
„Gal.6.b. 10. bus.* „ Da misericordi,& ne suscipias pecca- 4
torem: & impijs,& peccatoribus reddet vin-
dictam, custodiens eos in diem vindictæ:
*Da bono,& non receperis peccatorẽ. * Be- 5
nefac humili,& non dederis impio: prohibe 6
panes illi dari,ne in ipsis potentior te sit:*nã 7
duplicia mala inuenies in omnibus bonis, B
quæcumque feceris illi: quoniam & Altissi-
mus odio habet peccatores, & impijs reddet
vindictam. * Non agnoscetur in bonis ami- 8
cus,& non abscõdetur in malis inimicus.*In 9
bonis viri,inimici illius in tristitia: & in ma-
litia illius, amicus agnitus est. * Non credas 10
inimico tuo in æternum: sicut enim æramẽ-
tũ æruginat nequitia illius:*& si humiliatus 11
vadat curuus,adijce animum tuũ,& custodi
te ab illo. * Non statuas illum penes te, nec 12
sedeat ad dexteram tuã, ne forte conuersus C
in locum tuum,inquirat cathedram tuã: &
in nouissimo agnoscas verba mea, & in ser-
monibus meis stimuleris. *Quis miserebitur 13
incantatori à serpente percusso, & omnibus,
qui appropiant bestijs? & sic qui comitatur
cum viro iniquo,& obuolutus est in peccatis
eius. * Vna hora tecum permanebit: si autẽ 14
„Ier.41.b. declinaueris,nõ supportabit. *„In labiis suis 15
indulcat inimicus: & in corde suo insidiatur D
vt subuertat te in foueam. * In oculis suis 16
lacrymatur inimicus: & si inuenerit tẽpus,
non satiabitur sanguine: * & si incurrerint 17
tibi mala, inuenies eum illuc priorem. * In 18
oculis suis lacrymatur inimicus,& quasi ad-
iuuans suffodiet plantas tuas. *Caput suum 19
mouebit, & plaudet manu: & multa susur-
rans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

„Deut.7.a. QVi tetigerit picem,inquinabitur ab ea: 1
„& qui cõmunicauerit superbo induet A
superbiam. * Pondus super se tollet, qui ho- 2
nestiori se communicat. *Et ditiori te ne so-
cius fueris. * Quid communicabit cacabus 3
ad ollam? quando enim se colliserint, cõfrin-
getur.*Diues iniustè egit,& fremet: pauper 4
autem læsus tacebit. *Si largitus fueris, assu- 5
met te: & si nõ habueris,derelinquet te. *Si 6
habes,conuiuet tecum,& euacuabit te, & ip-
se non dolebit super te. * Si necessarius illi 7
fueris,supplantabit te, & subridens spem da-
bit,narrans tibi bona,& dicet: Quid opus est
tibi? * Et confundet te in cibis suis,donec te 8
exinaniat bis,& ter: & in nouissimo deride-
bit te: & postea videns derelinquet te,& ca-
put suum mouebit ad te. * Humiliare, Deo, 9
& expecta manus eius. * Attende, ne sedu- 10
ctus in stultitiam humilieris. * Noli esse hu- B
milis in sapientia tua, ne humiliatus in stul- 11
titiam seducaris. * Aduocatus à potentiore 12
discede, ex hoc enim magis te aduocabit.
13 *Ne improbus sis,ne impingaris: & ne lon-
14 ge sis ab eo, ne eas in obliuionem. * Ne reti-
neas ex æquo loqui cũ illo: nec credas multis
verbis illius, ex multa enim loquela tentabit
te, & subridẽs interrogabit te de absconditis
15 tuis.*Immitis animus illius conseruabit ver-
ba tua:& non parcet de malitia,& de vincu-
16 lis. * Caue tibi, & attende diligenter audi-
tui tuo: quoniã cum subuersione tua ambu-
17 las. * Audiens vero illa quasi in somnis vi-
18 de,& vigilabis. *Omni vita tua dilige Deũ,
19 & inuoca illum in salute tua. * Omne ani-
C mal diligit simile sibi: sic & omnis homo
20 proximũ sibi. * Omnis caro ad similem si-
bi coniungetur,& omnis homo simili sui so-
21 ciabitur. * „ Si cõmunicabit lupus agno ali- „1.Cor.6.c 14.
22 quando,sic peccator iusto. * Quæ commu-
nicatio sancto homini ad carnem? aut quæ
23 pars diuiti ad pauperem? * Venatio leonis
onager in eremo: sic & pascua diuitum, sunt
24 pauperes. *Et sicut abominatio est superbo
25 humilitas: sic & execratio diuitis pauper.
Diues commotus cõfirmatur ab amicis suis:
humilis autẽ cũ ceciderit expelletur & à no-
26 tis.*Diuiti decepto multi recuperatores: lo-
D cutus est superba, & iustificauerunt illum.
27 *humilis deceptus est, insuper & arguitur:
locutus est sensatè,& non est datus ei locus:
28 *Diues locutus est, & omnes tacuerunt, &
29 verbum illius vsq;ad nubes perducẽt.*Pau-
per locutus est, & dicunt: Quis est hic? & si
30 offenderit,subuertent illũ.*Bona est substã-
tia,cui nõ est peccatum in conscientia:& ne-
31 quissima paupertas in ore impij. * Cor ho-
minis immutat faciẽ illius, siue in bona, siue
32 in mala. * Vestigium cordis boni,& faciem
bonam difficile inuenies, & cum labore.

CAP. XIV.

1 BEatus vir,qui nõ est lapsus verbo ex ore Inf.19.c. 16.
A suo, & nõ est stimulatus in tristitia de-
2 licti.*Felix,qui nõ habuit animi sui tristitiã,
3 & non excidit à spe sua. * Viro cupido,& te-
naci sine ratione est substãtia, & homini li-
4 uido ad quid aurum? * Qui aceruat ex ani-
mo suo iniustè, alijs congregat,& in bonis il-
5 lius alius luxuriabitur. * Qui sibi nequã est,
cui alij bonus erit? & non iucundabitur in
6 bonis suis.*Qui sibi inuidet,nihil est illo ne-
7 quius,& hæc redditio est malitiæ illius: * &
si bene fecerit, ignoranter, & non volens fa-
cit:& in nouissimo manifestat malitiã suam.
8 *Nequam est oculus liuidi,& auertens faciẽ
B suam, & despiciẽs animam suam. *Insatiabi-
9 lis oculus cupidi in parte iniquitatis: non sa-
tiabitur donec consumat arefaciens animã
10 suã. *Oculus malus ad mala,& non satiabi-
tur pane,sed indigẽs, & in tristitia erit super
11 mensam suam.*Fili si habes,benefac tecũ &
12 Deo dignas oblationes offer. * Memor est

quoniam mors non tardat, & testamentum
inferorum, quia demonstratum est tibi: te-
stamētū enim huius mūdi morte morietur.
" Su.4.a.1 * "Ante mortē benefac amico tuo,& secun- 13
Tob.4.b.7. dum vires tuas exporrigēs da pauperi. * Nō 14
Luc.16.b.9 defrauderis à die bono, & particula boni nō
te prætereat. * Nonne alijs relinques dolores 15
& labores tuos in diuisione sortis? * Da,& ac- C
cipe,& iustifica animam tuam. * Ante obitū 16
tuum operare iustitiam: quoniam non est 17
" Is.40.b.7 apud inferos inuenire cibum. * "Omnis caro 18
Iac.1.b.10 sicut fœnū veterascet, & sicut foliū fructifi-
1.Pet.1.d.24. cans in arbore viridi. * Alia generantur, & 19
alia deijciuntur: sic generatio carnis & san-
guinis, alia finitur,& alia nascitur. * Omne 20
opus corruptibile in fine deficiet:& qui illud
operatur,ibit cum illo. * Et omne opus ele- 21
ctum iustificabitur: & qui operatur illud,
" Ps.1.a.2. honorabitur in illo. * " Beatus vir,qui in sa- 22
pientia morabitur,& qui in iustitia sua me-
ditabitur, & in sensu cogitabit circumspe-
ctionem Dei. * Qui excogitat vias illius in 23
corde suo, & in absconditis suis intelligens,
vadens post illā quasi inuestigator, & in vijs D
illius consistens: * qui respicit per fenestras 24
illius,& in ianuis illius audiens: * qui requie- 25
scit iuxta domum illius, & in parietibus il-
lius figens palum statuet casulam suam ad
manus illius, & requiescent in casula illius
bona per æuum: * statuet filios suos sub teg- 26
mine illius, & sub ramis eius morabitur:
* protegetur sub tegmine illius à feruore, & 27
in gloria eius requiescet.

CAP. XV.

QVi timet Deum,faciet bona: & qui cō- 1
tinens est iustitiæ, apprehendet illam, A
* & obuiabit illi quasi mater honorificata,& 2
quasi mulier à virginitate suscipiet illum.
" Io.4.b.10 * Cibabit illum pane vitæ,& intellectus, " & 3
aqua sapientiæ salutaris potabit illum:& fir-
mabitur in illo,& nō flectetur: * & contine- 4
bit illum,& nō confundetur: & exaltabit il-
lū apud proximos suos, * & in medio Eccle- 5
siæ aperiet os eius, & adimplebit illū spiritu
sapientiæ, & intellectus, & stola gloriæ ve-
stiet illum. * Iucunditatem,& exultationem 6
thesaurizabit super illum,& nomine æterno B
hereditabit illum. * Homines stulti non ap- 7
prehendent illam, & homines sensati obuia-
bunt illi,homines stulti non videbunt eam:
longe enim abest à superbia, & dolo. * viri 8
mendaces non erunt illius memores: & viri
veraces inuenientur in illa,& successum ha-
bebunt vsque ad inspectionē Dei. * Non est 9
speciosa laus in ore peccatoris: * quoniam C
à Deo profecta est sapientia,sapientiæ enim 10
Dei astabit laus,& in ore fidelis abundabit,
& dominator dabit eam illi. * Non dixeris: 11
Per Deum abest: quæ enim odit ne feceris:
* Non dicas: Ille me implanauit: non enim 12
13 necessarij sunt ei homines impij. * Omne
execramentum erroris odit Dominus, &
14 non erit amabile timentibus eum. * Deus ab
initio constituit hominem, & reliquit illum
15 in manu consilij sui. * Adiecit mandata &
16 præcepta sua: * " si volueris mandata serua- " Mat.19.
re, conseruabunt te, & in perpetuum fidem c.17.
17 placitam facere. * Apposuit tibi aquam, &
D ignem: ad quod volueris, porrige manum
18 tuam. * " Ante hominem vita & mors, bo- " Ier.21.b.7.
nū,& malum: quod placuerit ei,dabitur illi:
19 * quoniam multa sapientia Dei, & fortis in
potentia, videns omnes sine intermissione.
20 * "Oculi Dñi ad timentes eum,& ipse agno- " Ps.33.c.
21 scit omnem operam hominis. * Nemini mā- 10.
dauit impiè agere, & nemini dedit spatium Heb.4.c.10
22 peccandi: * non enim concupiscit multitu-
dinem filiorum infidelium, & inutilium.

CAP. XVI.

1 NE iucunderis in filijs impijs, si multi-
A plicentur: nec oblecteris super ipsos,si
2 non est timor Dei in illis. * Non credas vitæ
illorum, & ne respexeris in labores eorum.
3 * Melior est enim vnus timēs Deū, quā mil-
4 le filij impij. * Et vtile est mori sine filijs,quā
5 relinquere filios impios. * Ab vno sensato
inhabitabitur patria, tribus impiorum dese-
6 retur. * Multa talia vidit oculus meus,& for-
7 tiora horum audiuit auris mea. * " In syna- " Ios.21.b.
goga peccantium exardebit ignis,& in gen- 10.
8 te incredibili exardescet ira. * " Non exora- " Ge.6.a.4. pag. 5
uerunt pro peccatis suis antiqui gigantes,
qui destructi sunt confidentes suæ virtuti:
9 * & nō pepercit peregrinationi Loth,& exe-
cratus est eos præ superbia verbi illorum.
10 * Non misertus est illis, gentem totam per-
B dens,& extollentem se in peccatis suis. * " Et " Nu.14.c.
11 sicut sexcentę millia peditum,qui cōgrega- 20 & 26.f.
ti sunt in duritia cordis sui: & si vnus fuisset 51.
12 ceruicatus,mirum si fuisset immunis. * mi-
sericordia enim, & ira est cum illo. Potens
13 exoratio,& effundens iram: * secundum mi-
sericordiam suam, sic correptio illius homi-
14 nem secundum opera sua iudicat. * Non ef-
fugiet in rapina peccator, & non retardabit
15 sufferentia misericordiam facientis: * Omnis
misericordia faciet locum "vnicuique secun- " Ro.2.a.6.
dum meritum operum suorum, & secūdum
16 intellectum peregrinationis ipsius. * Nō di-
C cas: A Deo abscondar, & ex summo quis
17 mei memorabitur? * In populo magno non
agnoscar: quæ est enim anima mea in tam
18 immensa creatura? * Ecce cęlum,& cœli cę-
lorum, abyssus, & vniuersa terra, & quæ in
eis sunt, in conspectu illius cōmouebuntur,
19 * montes simul,& colles,& fundamenta ter-
ræ: cum conspexerit illa Deus,tremore con-
20 cutientur. * Et in omnibus his insensatum
21 est cor: & omne cor intelligitur ab illo: * &
vias illius, quis intelligit,& procellam,quam

nec oculus videbit hominis?*Nam plurima 22
illius opera sunt in absconsis:sed opera iusti-
tiæ eius quis enunciabit? aut quis sustinebit?
Longe enim est testamentum à quibusdam,
& interrogatio omnium in consummatione
est.*Qui minoratur corde,cogitat inania:& 23
vir imprudẽs,& errans cogitat stulta. *Audi D
me fili,& disce disciplinam sensus,& in ver- 24
bis meis attende in corde tuo, * & dicam in 25
æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare
sapientiam: & in verbis meis attende in cor-
de tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes,
quas posuit Deus in opera sua ab initio, &
in veritate enuncio scientiã eius.*In iudicio 26
Dei opera eius ab initio, & ab institutione
ipsorũ distinxit partes illorum, & initia eo-
rum in gentibus suis. *Ordinauit in æternũ 27
opera illorum,nec esurierunt, nec laboraue-
runt, & non destiterunt ab operibus suis.
*Vnusquisq; proximũ sibi non angustiabit 28
vsque in æternum. *Nõ sis incredibilis ver- 29
bo illius.*Post hęc Deus in terram respexit, 30
& impleuit illam bonis suis. *Anima omnis 31
vitalis denunciauit ante faciem ipsius, & in
ipsam iterum reuersio illorum.

CAP. XVII.

Gen.1.d.27 DEus creauit de terra hominẽ, & secun- 1
dum imaginem suã fecit illũ. * Et ite- A
rũ cõuertit illum in ipsam,& secundũ se ve- 2
stiuit illum virtute. *Numerũ dierum,& tẽ- 3
pus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum,
quæ sunt super terram. *Posuit timorem il- 4
lius super omnem carnem, & dominatus est
bestiarum,& volatilium. * " Creauit ex ipso 5
" Gen.2.b.7.& 5.a.1 adiutorium simile sibi:consilium,& linguã,
& oculos, & aures, & cor dedit illis excogi-
tandi: & disciplina intellectus repleuit illos.
*Creauit illis scientiam spiritus,sensu imple- 6
uit cor illorũ,& mala, & bona ostendit illis.
*Posuit oculum suum super corda illorum 7
ostendere illis magnalia operum suorũ, *vt 8
nomen sanctificationis collaudent: & glo- B
riari in mirabilibus illius, vt magnalia enar-
rent operũ eius.*Addidit illis disciplinam,& 9
legem vitæ hereditauit illos. *Testamẽtum 10
æternum constituit cum illis, & iustitiam &
iudicia sua ostendit illis. * Et magnalia ho- 11
noris eius vidit oculus illorum, & honorem
vocis audierunt aures illorum, & dixit illis:
Attendite ab omni iniquo. * Et mandauit 12
illis vnicuique de proximo suo. * Viæ illo- 13
rum corã ipso sunt semper, non sunt abscõ-
sæ ab oculis ipsius.* "In vnamquamque gẽ- 14
" Ro.13.a.2. tem pręposuit rectorem: *& pars Dei Israel 15
facta est manifesta. * Et omnia opera illorũ 16
velut sol in conspectu Dei: & oculi eius sine C
intermissione inspiciẽtes in vijs eorũ. *Non 17
sunt absconsa testamẽta per iniquitatem il-
lorũ,& omnes iniquitates eorum in conspe-
" Inf.29.b.16. ctu Dei.*Eleemosyna viri quasi signaculũ 18
cum ipso, & gratiam hominis, quasi pupil-
19 lam conseruabit:* " & postea resurget,& re- " Matt.25.c.35.
tribuet illis retributionem, vnicuique in ca-
put ipsorum, & conuertet in interiores par-
20 tes terræ. *Pœnitentibus autem dedit viam
iustitiæ, & confirmauit deficientes sustinere,
21 & destinauit illis sortem veritatis. * Con-
uertere ad Dominum, & relinque peccata
22 tua:*precare ante faciem Domini,& minue
23 offendicula. *Reuertere ad Dominum, &
auertere ab iniustitia tua, & nimis odito
24 execrationẽ: * & cognosce iustitias,& iudi-
cia Dei, & sta in sorte propositionis, & ora-
25 tionis altissimi Dei. * In partes vade sæcu-
D li sancti, " cum viuis, & dantibus confessio- " Ps.6.a.6
26 nem Deo. *Non demoreris in errore impio- Isa.38.d.
rum,ante mortẽ confitere. A mortuo quasi 19.
27 nihil,perit confessio. *Confiteberis viuens,
viuus,& sanus confiteberis,& laudabis Deũ,
28 & gloriaberis in miserationibus illius.*Quã
magna misericordia Domini, & propitiatio
29 illius conuertentibus ad se? *Nec enim om-
nia possunt esse in hominibus, quoniam nõ
est immortalis filius hominis, & in vanitate
30 malitiæ placuerunt.*Quid lucidius sole? &
hic deficiet. Aut quid nequius, quàm quod
excogitauit caro, & sanguis? & hoc argue-
31 tur. *Virtutem altitudinis cœli ipse conspi-
cit: & omnes homines terra, & cinis.

CAP. XVIII.

1 QVi viuit in æternum, creauit omnia si-
A mul. Deus solus iustificabitur, & ma-
2 net inuictus rex in æternum. * Quis sufficit
3 enarrare opera illius? *Quis enim inuestiga- Gen.1.a.1.
4 bit magnalia eius?*Virtutem autem magni-
tudinis eius quis enunciabit? aut quis adij-
5 ciet enarrare misericordiam eius? * Non est
minuere, neque adijcere, nec est inuenire
6 magnalia Dei. * Cum consummauerit ho-
mo, tunc incipiet: & cum quieuerit, aporia-
7 bitur. *Quid est homo, & quæ est gratia il-
lius? & quid est bonum,aut quid nequam il-
8 lius?* "Numerus dierum hominum,vt mul- " Psal.89.
tum centũ anni:quasi gutta aquæ maris de- c.10.
putati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exi-
9 gui anni in die æui.*Propter hoc patiens est
B Deus in illis, & effundit super eos misericor-
10 diam suam. * Vidit præsumptionem cordis
eorum, quoniam mala est, & cognouit sub-
11 uersionẽ illorum,quoniã nequam est. *Ideo
adimpleuit propitiationem suam in illis, &
12 ostẽdit eis viam æquitatis.*Miseratio homi-
nis circa proximum suum: misericordia au-
13 tem Dei super omnem carnem. *Qui mise-
ricordiam habet, docet, & erudit quasi pa-
14 stor gregem suum. * Miseretur excipientis
doctrinam miserationis,& qui festinat in iu-
15 dicijs eius. *Fili in bonis non des querelã, &
in omni dato non des tristitiam verbi mali.
16 *Nonne ardorẽ refrigerabit ros? sic & ver-

bum

bum melius, quàm datum. * Nonne ecce 17
verbum super datum bonum? sed vtraque
cum homine iustificato. *Stultus acriter im- 18
properabit: & datus indisciplinati tabescere C
facit oculos. *Ante iudicium para iustitiã ti- 19
bi,& antequam loquaris disce. *Ante lãguo- 20
1. Cor. 11. d. 28. rem adhibe medicinam, & ante iudicium
interroga teipsum, & in conspectu Dei inue-
nies propitiationem. * Ante languorem hu- 21
milia te, & in tempore infirmitatis ostende
Lu. 18. a. 1. conuersationẽ tuam. * Non impediaris ora- 22
1. Thes. 5. d. 17. re semper, & ne verearis vsq; ad mortẽ iusti-
ficari: quoniam merces Dei manet in ęternũ.
* Ante orationẽ prępara animã tuam:& no- 23
Sup. 7. b. 15. li esse quasi homo,qui tentat Deũ. *Memẽ- 24
to iræ in die consummationis, & tẽpus retri-
Sup. 11. c. 27. butionis in conuersatione faciei. *Memento 25
paupertatis in tempore abundantiæ, & ne-
cessitatũ paupertatis in die diuitiarũ. * A ma- 26
ne vsq; ad vesperam immutabitur tempus,& D
hæc omnia citata in oculis Dei. * Homo sa- 27
piens in omnibus metuet, & in diebus deli-
ctorum attendet ab inertia. * Omnis astutus 28
agnoscit sapientiam, & inuenienti eam da-
bit confessionem. * Sensati in verbis, & ipsi 29
sapienter egerunt: & intellexerunt verita-
tem & iustitiam, & impleuerunt prouerbia
Ro. 6. b. 13 & 13. d. 14. & iudicia. * Post concupiscẽtias tuas nõ eas, 30
& à voluntate tua auertere. * Si præstes ani- 31
mæ tuæ concupiscentias eius,faciet te in gau-
dium inimicis tuis: * Ne oblecteris in turbis 32
nec immodicis: assidua enim est commissio
illorum. * Ne fueris mediocris in conten- 33
tione ex fœnore, & est tibi nihil in sacculo:
eris enim inuidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabitur: 1
& qui spernit modica, paulatim deci- A
Gen. 16. det. * Vinũ & mulieres apostatare faciũt sa- 2
3. Reg. 11. pientes,& arguent sensatos: *& qui se iungit 3
fornicarijs, erit nequam: putredo & vermes
hereditabunt illum,& extolletur in exemplũ
maius, & tolletur de numero anima eius.
Ios. 22. c. 11. * Qui credit cito, leuis corde est, & mino- 4
rabitur: & qui delinquit in animam suam,
insuper habebitur. * Qui gaudet iniquitate, 5
denotabitur: & qui odit correptionẽ, minue-
tur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit
malitiam. * Qui peccat in animam suam,pę- 6
nitebit: & qui iucundatur in malitia, deno- B
tabitur. * Ne iteres verbum nequam, & du- 7
rum,& non minoraberis. * Amico & inimi- 8
co noli narrare sensum tuum: & si est tibi de-
lictũ,noli denudare: *audiet enim te,& custo- 9
diet te, & quasi defendens peccatum odiet
te,& sic aderit tibi semper. * Audisti ver- 10
bum aduersus proximum tuum? commoria-
tur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.
* A facie verbi parturit fatuus,tamquam ge- 11
mitus partus infantis. * Sagitta infixa femori 12
13 carnis,sic verbum in corde stulti. * Corripe Leu. 19. d. 17. Matt. 18. b. 15. Luc. 17. a. 3.
amicũ,ne forte non intellexerit,& dicat:Non
feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere.
14 Corripe proximum, ne forte non direxit:
15 & si dixerit, ne forte iteret. * Corripe ami-
16 cum: sæpe enim fit commissio. *Et non om-
C ni verbo credas, est qui labitur lingua,sed nõ
17 ex animo. * Quis est enim,qui non delique- Iac. 3. a. 3.
rit in lingua sua? Corripe proximum, ante-
18 quam commineris. * Et da locum timori
Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei,&
in illa timere Deum, & in omni sapientia di-
19 spositio legis. * Et non est sapientia nequitiæ
disciplina: & non est cogitatus peccatorum
20 prudentia. * Est nequitia, & in ipsa execra-
tio: & est insipiens, qui minuitur sapientia,
21 * Melior est homo, qui minuitur sapientia,
& deficiens sensu in timore, quàm qui abun-
dat sensu & transgreditur legem Altissimi.
22 * Est solerita certa, & ipsa iniqua. Et est qui
23 emittit verbum certum enarrans veritatem.
D * Est qui nequiter humiliat se, & interiora
24 eius plena sunt dolo: * & est qui se nimium
submittit à multa humilitate: & est qui in-
clinat faciem suam, & fingit se non videre
25 quod ignoratum est: * & si ab imbecillitate
virium vetetur peccare, si inuenerit tempus
26 malefaciendi, malefaciet. * Ex visu cogno-
scitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur
27 sensatus. * Amictus corporis, & risus den-
tium, & ingressus hominis enunciant de il-
28 lo. * Est correptio mendax in ira contume-
liosi: & est iudicium, quod non probatur es-
se bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

1 O Quàm bonum est arguere,quàm irasci,
A & cõfitentem in oratione nõ prohibe-
2 re? * Concupiscentia spadonis deuirginabit
3 iuuenculam: * sic qui facit per vim iudicium
4 iniquum. * Quàm bonum est correptum ma-
nifestare pœnitentiam? sic enim effugies vo-
5 luntarium peccatum. * Est tacens, qui inue-
nitur sapiens: & est odibilis, qui procax est
6 ad loquendum. * Est tacens non habens sen-
sum loquelæ: & est tacens sciens tempus ap-
7 tum. * Homo sapiens tacebit vsque ad tem-
pus: lasciuum autem, & imprudens non ser-
8 uabunt tempus. * Qui multis vtitur verbis,
B lædet animam suam: & qui potestatem sibi
9 sumit iniustè,odietur. * Est processio in ma-
lis viro indisciplinato, & est inuentio in de-
10 trimentũ. * Est datum,quod non est vtile: &
11 est datum,cuius retributio duplex. * Est pro-
pter gloriã minoratio: & est qui ab humili-
12 tate leuabit caput. * Est qui multa redimat
modico pretio, & restituens ea in septuplum.
13 * Sapiens in verbis seipsum amabilem facit:
14 gratiæ autem fautorum effũdentur. * Datus
insipientis non erit vtilis tibi: oculi enim il-
15 lius septemplices sunt: *exigua dabit,& mul-

ta

ta improperabit, & apertio oris illius inflam-
matio est. * Hodie feneratur quis,& cras ex- 16
petit: odibilis est homo huiusmodi. * Fatuo 17
non erit amicus,& nõ erit gratia bonis illius.
* qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ 18
sunt. Quoties,& quãti irridebunt eum? *Ne- 19
que enim quod habendũ erat, directo sensu C
distribuit: similiter & quod non erat haben-
dum. * Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pa- 20
uimento cadens: sic casus malorũ festinanter
veniet. * Homo acharis quasi fabula vana, 21
in ore indisciplinatorum assidua erit. * Ex 22
ore fatui reprobabitur parabola: non enim
dicit illam in tempore suo. * Est, qui veta- 23
tur peccare præ inopia, & in requie sua sti-
mulabitur. * Est qui perdet animam suam 24
præ confusione, & ab imprudenti persona
perdet eam: personæ autem acceptione per-
det se.*Est qui præ cõfusione promittit ami- 25
co,& lucratus est eum inimicũ gratis. * Op- 26
probrium nequam in homine mendacium,
& in ore indisciplinatorum assidue erit. *Po- 27
tior fur, quàm assiduitas viri mendacis, per- D
ditionem autẽ ambo hereditabunt. * Mores 28
hominum mendacium sine honore: & con-
fusio illorum cum ipsis sine intermissione.
* Sapiens in verbis producet seipsum, & ho- 29
mo prudens placebit magnatis. *Qui opera- 30
tur terram suam, inaltabit aceruum frugum:
& qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur:
qui vero placet magnatis, effugiet iniquita-
tem. *[u]Xenia & dona excæcant oculos iudi- 31
cum,& quasi mutus in ore auertit correptio-
nes eorum. * Sapientia absconsa, & thesau- 32
rus inuisus: quæ vtilitas in vtrisque? *Melior 33
est, qui celat insipientiam suam, quàm homo
qui abscondit sapientiam suam.

u Exo. 23. a. 8. Deut. 16. d. 19. Inf. 41. c. 18.

CAP. XXI.

FIlii peccasti? non adijcias iterum: sed & 1
de pristinis deprecare, vt tibi dimittãtur. A
* Quasi à facie colubri fuge peccata: & si ac- 2
cesseris ad illa, suscipient te. * Dentes leonis, 3
dentes eius, interficientes animas hominum.
* Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas, 4
plagæ illius non est sanitas. * Obiurgatio, 5
& iniuriæ annullabunt substantiam: & do-
mus quæ nimis locuples est, annullabitur su-
perbia: sic substantia superbi eradicabitur.
* Deprecatio pauperis ex ore vsque ad aures 6
eius perueniet, & iudicium festinato adue-
niet illi. * Qui odit correptionem, vestigium 7
est peccatoris: & qui timet Deum, conuerte-
tur ad cor suum. * Notus à longe potens lin- 8
gua audaci, & sensatus scit labi se ab ipso.
* Qui ædificat domum suam impendijs alie- 9
nis, quasi qui colligit lapides suos in hieme. B
* [u] Stuppa collecta synagoga peccantium, 10
& consummatio illorum flamma ignis. *Via 11
peccantium complanata lapidibus, & in fine
illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. * Qui 12
custodit iustitiam, continebit sensum eius.
13 Consummatio timoris Dei, sapientia & sen-
14 sus. * Non erudietur, qui non est sapiens
15 in bono. * Est autem sapientia, quæ abundat
in malo: & non est sensus, vbi est amaritudo.
16 Scientia sapiẽtis tamquam inundatio abun-
dabit, & consilium illius sicut fons vitæ per-
17 manet. * Cor fatui quasi vas confractum,&
18 omnem sapientiam non tenebit. * Verbum
C sapiens quodcumque audierit scius lauda-
bit,& ad se adijciet: audiuit luxuriosus,& di-
splicebit illi, & proijciet illud post dorsum
19 suum. * Narratio fatui quasi sarcina in via:
20 nam in labijs sensati inuenietur gratia. * Os
prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius
21 cogitabunt in cordibus suis.* Tamquam do-
mus exterminata, sic fatuo sapientia: & scien-
22 tia insensati inenarrabilia verba. * Compe-
des in pedibus, stulto doctrina, & quasi vin-
23 cula manuum super manum dexteram.*Fa-
D tuus in risu exaltat vocem suam: vir autem
24 sapiens vix tacite ridebit. *Ornamentum au-
reum prudenti doctrina, & quasi brachiale
25 in brachio dextro. * Pes fatui facilis in domũ
proximi:& homo peritus confundetur à per-
26 sona potentis. * Stultus à fenestra respiciet
in domum: vir autem eruditus foris stabit.
27 * Stultitia hominis auscultare per ostium: &
28 prudens grauabitur contumelia. *Labia im-
prudentium stulta narrabunt: verba autem
29 prudentium statera ponderabuntur.*In ore
fatuorum cor illorum: & in corde sapientiũ
30 os illorum. * Dum maledicit impius diabo-
31 lum, maledicit ipse animam suam. * Susur-
ro coinquinabit animam suam, & in omni-
bus odietur: & qui cum eo manserit, odio-
sus erit: tacitus, & sensatus honorabitur.

u Sup. 16. a. 7.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & om-
A nes loquentur super aspernationem illius.
2 * De stercore boum lapidatus est piger: &
omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 * Confusio patris est de filio indisciplinato:
4 filia autem in deminoratione fiet. *Filia pru-
dens hereditas viro suo: nam quæ confundit,
5 in contumeliam fit genitoris. * Patrem & vi-
rum confundit audax, & ab impijs non mi-
norabitur: ab vtrisque autem inhonorabitur.
6 * Musica in luctu importuna narratio: fla-
gella & doctrina in omni tempore sapientia.
7 *Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat te-
8 stam. * Qui narrat verbum non audienti,
quasi qui excitat dormientem de graui som-
9 no. * Cum dormiente loquitur qui enarrat
stulto sapientiam: & in fine narrationis di-
10 cit: Quis est hic? [u] Supra mortuum plora,
defecit enim lux eius: & supra fatuum plora,
11 defecit enim sensus. * Modicum plora supra
12 mortuum, quoniam requieuit. * Nequissimi
enim nequissima vita super mortem fatui.
*[u] Lu-

u Inf. 38. b. 16.

Gen.50.b. * " Luctus mortui septem dies, fatui autem 13
o. & impij omnes dies vitæ illorum. * Cum 14
stulto ne multum loquaris, & cum insensato B
ne abieris. * Serua te ab illo, vt non molestiã 15
habeas, & non coinquinaberis peccato illius.
* Deflecte ab illo, & inuenies requiem, & nõ 16
acediaberis in stultitia illius. * Super plum- 17
bum quid grauabitur? & quod illi aliud no-
Prou. 27. men, quàm fatuus? * " Arenam, & salem, & 18
.3. massam ferri facilius est ferre, quã hominem
imprudentem, & fatuum, & impium. * Lo- 19
ramentum ligneum colligatum in fundamẽ-
to ædificij non dissoluetur: sic & cor confir-
matum in cogitatione consilij. * Cogitatus 20
sensati in omni tempore, metu non deprauа-
bitur. * Sicut pali in excelsis, & cęmenta sine 21
impensa posita contra faciem venti non per- C
manebunt: * sic & cor timidum in cogitatio- 22
ne stulti contra impetum timoris non resi-
stet. * Sicut cor trepidum in cogitatione fa- 23
tui, omni tempore non metuet, sic & qui in
præceptis Dei permanet semper. * Pungens 24
oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor,
profert sensum. * Mittens lapidem in volati- 25
lia, deijciet illa: sic & qui conuitiatur amico,
dissoluit amicitiam. * Ad amicũ etsi produ- 26
xeris gladium, non desperes: est enim regres-
sus. Ad amicum * si aperueris os triste, non ti- 27
meas: est enim concordatio: excepto conui-
tio, & improperio, & superbia, & mysterij re-
uelatione, & plaga dolosa: in his omnibus ef-
fugiet amicus: * Fidem posside cum amico 28
in paupertate illius, vt & in bonis illius læte- D
ris. * In tẽpore tribulationis illius permane il- 29
li fidelis, vt & in hereditate illius coheres sis.
* Ante ignem camini vapor, & fumus ignis 30
inaltatur: sic & ante sanguinem maledicta,
& contumeliæ, & minæ. * Amicum salutare 31
non confundar, à facie illius non me abscon-
dam: & si mala mihi euenerint per illum, su-
stinebo. * Omnis qui audiet, cauebit se ab eo. 32
Psal 140.a. * " Quis dabit ori meo custodiam, & super la- 33
bia mea signaculum certum, vt non cadam
ab ipsis, & lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

DOmine pater, & dominator vitæ meæ 1
ne derelinquas me in cõsilio eorum: nec A
sinas me cadere in illis. * Quis superponet 2
in cogitatu meo flagella, & in corde meo do-
ctrinam sapientiæ, vt ignorationibus eorum
non parcant mihi, & non appareant delicta
eorum, * & ne adincrescant ignorantię meæ, 3
& multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu ad-
uersariorum meorum, & gaudeat super me
inimicus meus? Domine pater, & Deus vi- 4
tæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illo-
rum. * Extollentiam oculorum meorum ne 5
dederis mihi, & omne desiderium auerte à
me. * Aufer à me ventris concupiscentias, & 6
concubitus concupiscentię ne apprehendant
me, & animæ irreuerenti, & infrunitæ ne tra-
7 das me. * Doctrinam oris audite filij: & qui
custodierit illam, non periet labijs, nec scan-
8 dalizabitur in operibus nequissimis. * In va-
nitate sua apprehenditur peccator, & super-
bus & maledicus scandalizabitur in illis.
9 * " Iurationi non assuescat os tuum, multi " Ex.20 b. 7.
10 enim casus in illa. * Nominatio vero Dei non Mat. 5. d.
B sit assidua in ore tuo, & nominibus Sancto- 33.
rum non admiscearis: quoniam non eris im-
11 munis ab eis. * Sicut enim seruus interro-
gatus assiduè, à liuore non minuitur: sic om-
nis iurans, & nominans, in toto à peccato nõ
12 purgabitur. * Vir multum iurans implebitur
iniquitate, & non discedet à domo illius pla-
13 ga. * Et si frustrauerit, delictum illius super
ipsum erit: & si dissimulauerit, delinquit du-
14 pliciter: * & si in vacuum iurauerit, nõ iusti-
ficabitur: replebitur enim retributione do-
15 mus illius. * Est & alia loquela cõtraria mor-
16 ti, non inueniatur in hereditate Iacob. * Ete-
nim à misericordibus omnia hęc auferentur,
17 & in delictis non volutabuntur. * Indiscipli-
natæ loquelæ nõ assuescat os tuum: est enim
18 in illa verbum peccati. * Memento patris,
& matris tuæ, in medio enim magnatorum
19 consistis: * ne forte obliuiscatur te Deus in
conspectu illorum & assiduitate tua infatua-
tus, improperium patiaris, & maluisses non
20 nasci, & diẽ natiuitatis tuę maledicas. * " Ho- " 2.Re.1
C mo assuetus in verbis improperij, in omni- b.7.
21 bus diebus suis non erudietur: * Duo gene-
ra abundant in peccatis, & tertium adducit
22 iram, & perditionem. * Anima calida quasi
ignis ardens non extinguetur, donec aliquid
23 glutiat: * & homo nequam in ore carnis
24 suæ non desinet, donec incendat ignẽ. * Ho-
mini fornicario omnis panis dulcis, non fa-
25 tigabitur transgrediens vsq; ad finem. * " Om- " Is. 29. c.
nis homo, qui transgreditur lectũ suum, con- 15.
temnens in animam suam, & dicens: Quis
26 me videt? * tenebræ circumdant me, & pa-
rietes cooperiunt me, & nemo circumspicit
me: quem vereor? delictorum meorum
27 non memorabitur Altissimus. * Et non in-
telligit, quoniam omnia videt oculus illius,
quoniã expellit à se timorem Dei huiusmo-
di hominis timor, & oculi hominum timen-
28 tes illum: & non cognouit, quoniam ocu-
li Domini multo plus lucidiores sunt super
solem, circumspicientes omnes vias homi-
num, & profundũ abyssi, & hominum cor-
29 da intuentes in absconditas partes. * Domi-
D no enim Deo antequam crearentur, omnia
sunt agnita: sic & post perfectũ respicit om-
30 nia. * Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, &
quasi pullus equinus fugabitur: & vbi non
31 sperauit, apprehendetur. * Et erit dedecus
omnibus, eo quòd non intellexerunt timorẽ
Domi-

n Leu. 20. b.10. Deut.22.c. 28. Domini. * n Sic & mulier omnis relinquens 32
virum suum,& statuens hereditatem ex alie-
no matrimonio: * primò enim in lege Altis- 33
simi incredibilis fuit: secundò in virum suum
deliquit: tertiò in adulterio fornicata est, &
ex alio viro filios statuit sibi. * Hæc in eccle- 34
siam adducetur, & in filios eius respicietur.
* Non tradent filij eius radices, & rami eius 35
non dabunt fructum. * derelinquet in male- 36
dictum memoriam eius,& dedecus illius non
delebitur. * Et agnoscent,qui derelicti sunt, 37
quoniam nihil melius est,quàm timor Dei:&
nihil dulcius,quam respicere in mãdatis Do-
mini. * Gloria magna est sequi Dominum: 38
longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIV.

SApientia laudabit animam suam, & in 1
Deo honorabitur, & in medio populi sui A
gloriabitur, *& in ecclesijs Altissimis aperiet 2
os suum,& in conspectu virtutis illius gloria-
bitur, * & in medio populi sui exaltabitur,& 3
in plenitudine sancta admirabitur, * & in 4
multitudine electorum habebit laudem, &
inter benedictos benedicetur, dicens: * Ego 5
ex ore Altissimi prodiui primogenita ante
omnem creaturam: * Ego feci in cœlis,vt ori- 6
retur lumen indeficiens, & sicut nebula texi
omnem terram: * Ego in altissimis habita- 7
ui,& thronus meus in columna nubis. * Gy- 8
rum cœli circuiui sola, & profundum abyssi
penetraui,in fluctibus maris ambulaui, * & 9
in omni terra steti: & in omni populo, * & 10
in omni gente primatum habui: * & omniũ 11
excellẽtium, & humilium corda virtute cal-
caui: & in his omnibus requiem quæsiui, &
in hereditate Domini morabor. * Tunc præ- 12
cepit,& dixit mihi Creator omnium: & qui
creauit me, requieuit in tabernaculo meo,
* & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Is- 13
rael hereditare, & in electis meis mitte radi-
n Prou.8.c. 22. ces. * n Ab initio, & ante sæcula creata sum, 14
& vsque ad futurum sæculum non desinam, B
& in habitatione sancta coram ipso ministra-
ui. * Et sic in Sion firmata sum, & in ciui- 15
tate sanctificata similiter requieui,& in Ieru-
salem potestas mea. * Et radicaui in popu- 16
lo honorificato, & in parte Dei mei heredi-
tas illius, & in plenitudine sanctorum deten-
tio mea.* Quasi cedrus exaltata sum in Liba- 17
no,& quasi cypressus in monte Sion: * quasi 18
palma exaltata sum in Cades,& quasi plãta-
tio rosæ in Iericho: * Quasi oliua speciosa in 19
campis,& quasi platanus exaltata sum iuxta
aquam in plateis. * Sicut cinnamomum,& 20
balsamum aromatizans odorem dedi: quasi
myrrha electa dedi suauitatem odoris: * & 21
quasi storax, & galbanus,& vngula,& gut-
ta,& quasi Libanus non incisus vaporaui ha-
bitationem meam, & quasi balsamum non
mistum odor meus. * Ego quasi terebinthus 22
extendi ramos meos, & rami mei honoris
23 & gratiæ.* Ego quasi vitis fructificaui suaui-
C tatem odoris: & flores mei fructus honoris,
24 & honestatis. * Ego mater pulchræ dilectio-
nis,& timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.
25 * In me gratia omnis viæ & veritatis, in me
26 omnis spes vitæ & virtutis. * Transite ad me
omnes qui cõcupiscitis me, & à generationi-
27 bus meis implemini: * Spiritus enim meus
super mel dulcis, & hereditas mea super mel
28 & fauum: * Memoria mea in generationes
29 sæculorum. * Qui edunt me,adhuc esurient:
30 & qui bibunt me,adhuc sitient. * Qui audit
me, non confundetur: & qui operantur in
31 me,non peccabunt. * Qui elucidant me, vi-
32 tam æternam habebunt. * Hæc omnia liber
vitæ,& testamẽtum Altissimi, & agnitio ve-
33 ritatis. * Legem mandauit Moyses in præce-
ptis iustitiarum, & hereditatem domui Ia-
34 cob, & Israel promissiones. * Posuit Dauid
puero suo excitare regẽ ex ipso fortissimum,
& in throno honoris sedentem in sempiter-
35 num. * n Qui implet,quasi Phison sapiẽtiam, *n Ge. 21. b. 11.*
36 & sicut Tigris in diebus nouorum. * Qui ad-
implet,quasi Euphrates sensum: n qui multi- *n Ios.3.d.15.*
37 plicat quasi Iordanis in tẽpore messis. * Qui
mittit disciplinam, sicut lucem, & assistens,
38 quasi Gehon, in die vindemiæ. * Qui per-
ficit primus scire ipsam, & infirmior non in-
39 uestigabit eam. * Amari enim abundauit co-
D gitatio eius, & consiliũ illius ab abysso ma-
40 gna. * Ego sapientia effudi flumina. * Ego
41 quasi trames aquæ immensæ de fluuio, ego
quasi fluuij Dyorix, & sicut aquæductus
42 exiui de paradiso. * Dixi: Rigabo hortum
meum plantationum, & inebriabo prati mei
43 fructũ. * Et ecce factus est mihi trames abun-
dans, & fluuius meus appropinquauit ad
44 mare: * quoniam doctrinam, quasi antelu-
canum,illumino omnibus, & enarrabo illam
45 vsque ad longinquum. * Penetrabo omnes
inferiores partes terræ, & inspiciã omnes dor-
mientes, & illuminabo omnes sperantes in
46 Domino. * Adhuc doctrinam,quasi prophe-
tiam effundam, & relinquam illam quæren-
tibus sapientiam, & non desinam in proge-
47 nies illorum vsque in æuum sanctum. * n Vi- *n Inf.33.c. 18.*
dete quoniam non soli mihi laboraui,sed om-
nibus exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ
A sunt probata coram Deo, & hominibus:
2 * Concordia fratrum,& amor proximorum,
& vir & mulier bene sibi consentientes.
3 * Tres species odiuit anima mea, & aggra-
4 uor valde animæ illorum: * Pauperem super-
bum: diuitem mendacem: senem fatuum, &
5 insensatum. * Quæ in iuuentute tua non con-
gregasti, quomodo in senectute tua inuenies?
6 * Quàm speciosum canticiei iudiciũ, & pres-
byte-

byteris cognoscere consilium? * Quàm spe- 7
ciosa veteranis sapientia, & gloriosis intelle-
ctus, & consilium? * Corona senum multa 8
peritia, & gloria illorum timor Dei. * Nouem 9
insuspicabilia cordis magnificaui, & decimũ B
dicam in lingua hominibus: * Homo, qui iu- 10
cundatur in filijs, viuens & videns subuersio-
Inf 26.a. nem inimicorum suorum. * "Beatus, qui ha- 11
bitat cum muliere sensata, " & qui lingua
up.14. a. 19.c.16. sua non est lapsus, & qui non seruiuit indi-
Iac. 2.a. gnis se. * Beatus, qui inuenit amicum verum, 12
& qui enarrat iustitiam auri audienti. * Quã 13
magnus, qui inuenit sapientiam & scientiã?
sed non est super timentem Dominum: * ti- 14
mor Dei super omnia se superposuit. * Bea- 15
tus homo, cui donatum est habere timorem
Dei, qui tenet illum, cui assimilabitur? * Ti- 16
mor Dei initium dilectionis eius: fidei au-
tem initium agglutinandum est ei. * Omnis 17
plaga tristitia cordis est: & omnis malitia, ne- C
quitia mulieris. * Et omnem plagam, & non 18
plagam videbit cordis: * & omnem nequi- 19
tiam, & non nequitiam mulieris: * & omnẽ 20
obductum, & non obductum odientium:
* & omnem vindictam, & non vindictam 21
inimicorum. * Non est caput nequius super 22
caput colubri: * & non est ira super iram 23
Pro.21.c.9. mulieris. " Commorari leoni, & draconi pla-
cebit, quàm habitare cum muliere nequam.
* Nequitia mulieris immutat faciem eius: & 24
obcæcat vultum suum tamquam vrsus: &
quasi saccum ostendit. In medio proximo-
rum eius * ingemuit vir eius, & audiens 25
suspirauit modicum. * Breuis omnis mali- 26
tia super malitiam mulieris, sors peccatorum
cadat super illam. * Sicut ascensus areno- 27
sus in pedibus veterani, sic mulier linguata D
Inf.42.b. homini quieto. * " Ne respicias in mulieris 28
speciem, & non concupisces mulierem in spe-
cie. * Mulieris ira, & irreuerentia, & con- 29
fusio magna. Mulier si primatum habeat, 30
contraria est viro suo. * Cor humile, & fa- 31
cies tristis, & plaga cordis, mulier nequam.
* Manus debiles, & genua dissoluta, mulier 32
Gen.3.b. quæ non beatificat virum suum. * " A mu- 33
liere initium factum est peccati, & per illam
omnes morimur. * Non des aquæ tuæ exi- 34
tum, nec modicum: nec mulieri nequam ve-
niam prodeundi. * Si non ambulauerit ad 35
manum tuam, confundet te in conspectu ini-
micorum: * A carnibus tuis abscinde illam, ne 36
semper te abutatur.

CAP. XXVI.

MVlieris bonæ beatus vir: numerus 1
enim annorum illius duplex. * Mulier 2
fortis oblectat virum suum, & annos vitæ A
illius in pace implebit. * Pars bona, mulier 3
bona, in parte timentium Deum dabitur vi-
ro pro factis bonis: * diuitis autem, & pau- 4
peris cor bonum, in omni tempore vultus il-
5 lorum hilaris. * A tribus timuit cor meum,
6 & in quarto facies mea metuit: * Delaturam
7 ciuitatis: & collectionem populi: * calumniã
mendacem, & super mortem, omnia grauia:
8 * dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.
9 * In muliere zelotypa flagellum linguę, om-
10 nibus communicans. * Sicut bonum iugum,
B quod mouetur, ita & mulier nequam: qui te-
net illam, quasi qui apprehendit scorpionẽ.
11 * Mulier ebriosa ira magna: & contumelia,
12 & turpitudo illius non tegetur. * Fornicatio
mulieris in extollentia oculorum, & in pal-
13 pebris illius agnoscetur. * "In filia non auer-
tente se, firma custodiam: ne inuenta occasio- *Inf.42.b.11.*
14 ne vtatur se. * Ab omni irreuerentia oculo-
rum eius caue, & ne mireris, si te neglexerit.
15 * Sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet,
& ab omni aqua proxima bibet, & cõtra om-
nem palum sedebit, & contra omnem sagit-
17 tam aperiet pharetrã donec deficiat. * Gra-
C tia mulieris sedulæ delectabit virum suum,
17 & ossa illius impinguabit. * Disciplina illius
18 datum Dei est. * Mulier sensata, & tacita,
19 non est immutatio eruditæ animæ. * Gratia
super gratiam mulier sancta, & pudorata.
20 * Omnis autem ponderatio nõ est digna cõ-
21 tinentis animæ. * Sicut sol oriens mundo in
altissimis Dei, & sic mulieris bonæ species in
22 ornamentum domus eius: * lucerna splen-
dens super candelabrum sanctum, & species
23 faciei super ætatem stabilem. * Columnæ au-
D reæ super bases argenteas, & pedes firmi su-
24 per plantas stabilis mulieris. * Fundamenta
æterna supra petram solidam, & mandata
25 Dei in corde mulieris sanctæ. In duobus con-
tristatum est cor meum, & in tertio iracun-
26 dia mihi aduenit: * Vir bellator deficiens per
27 inopiam: & vir sensatus contemptus: * & qui
transgreditur à iustitia ad peccatum, Deus
28 parauit eum ad romphæam. * Duæ species
difficiles & periculosæ mihi apparuerunt,
difficile exuitur negotians à negligentia: &
nõ iustificabitur caupo à peccatis labiorum.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiã multi deliquerunt: & qui
A quærit locupletari, auertit oculum suũ.
2 * Sicut in medio cõpaginis lapidũ palus figi-
tur, sic & inter mediũ venditionis & emptio-
3 nis angustiabitur peccatũ. * Conteretur cum
4 delinquente delictum. * Si non in timore Dñi
tenueris te instanter, cito subuertetur domus
5 tua. * Sicut ĩ percussura cribri remanebit pul-
6 uis, sic aporia hominis in cogitatu illius. * Va-
sa figuli probat fornax, & homines iustos tẽ-
7 tatio tribulationis. * Sicut rusticatio de ligno
ostẽdit fructum illius, sic verbum ex cogitatu
8 cordis hominis. * Ante sermonem non laudes
9 virum: hæc enim tentatio est hominum. * Si
sequaris iustitiam, apprehendes illam: & in-
dues quasi poderem honoris, & inhabitabis
cum

cum ea, & proteget te in sempiternum, & in
die agnitionis inuenies firmamentum. * Vo- 10
latilia ad sibi similia conueniunt: & veritas B
ad eos, qui operantur illam, reuertetur. *Leo 11
venationi insidiatur semper: sic peccata ope-
rantibus iniquitates. * Homo sanctus in sa- 12
pientia manet, sicut sol: nã stultus sicut luna
mutatur. * In medio insensatorũ serua ver- 13
bum tempori: in medio autem cogitantium
assiduus esto. *Narratio peccantium odiosa, 14
& risus illorum in delicijs peccati. * Loque- 15
la multum iurans, horripilationẽ capiti sta-
tuet: & irreuerentia ipsius obturatio aurium.
* Effusio sanguinis in rixa superborum: & 16
maledictio illorũ auditus grauis. * Qui denu- 17
dat arcana amici, fidem perdit, & non inue-
niet amicum ad animum suum. *Dilige pro- 18
ximum, & cõiungere fide cum illo. * Quòd si 19
denudaueris absconsa illius, non persequeris C
post eum. * Sicut enim homo, qui perdit ami- 20
cum suum, sic & qui perdit amicitiam proxi-
mi sui. * Et sicut qui dimittit auem de manu 21
sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non
eum capies: *non illum sequaris, quoniam lõ- 22
ge abest: effugit enim quasi caprea de laqueo:
quoniam vulnerata est anima eius. * vltra 23
eum non poteris colligare: & maledicti est
concordatio: * denudare autem amici my- 24
steria, desperatio est animæ infelicis. * An- 25
nuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum
abijciet: * in conspectu oculorum tuorum 26
conculcabit os suum, & super sermones tuos D
admirabitur: nouissimè autem peruertet os
suum, & in verbis tuis dabit scandalum.
* Multa odiui, & non coæquaui ei, & Domi- 27
nus odiet illum. * Qui in altum mittit lapi- 28
dem, super caput eius cadet: & plaga dolosa
dolosi diuidet vulnera. * Et qui foueã fodit, 29
incidet in eã: & qui statuit lapidẽ proximo,
offendet in eo: & qui laqueũ alij ponit, peri-
bit in illo. *Facienti nequissimum consilium, 30
super ipsũ deuoluetur, & non agnoscet, vnde
adueniat illi. *Illusio, & improperium super- 31
borum, & vindicta, sicut leo, insidiabitur illi.
* Laqueo peribunt, qui oblectantur casu iu- 32
storum: dolor autem consumet illos, antequã
moriantur. *Ira & furor, vtraque execrabilia 33
sunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

De. 32. e. 35. Mat. 6. d. 14. Marc. 11. c. 25. Ro. 12. d. 19.

QVi vindicari vult, à Domino inueniet 1
vindictam, & peccata illius seruans ser- A
uabit. *Relinque proximo tuo nocenti te: & 2
tunc deprecãti tibi peccata soluẽtur. *Homo 3
homini reseruat iram, & à Deo quærit mede-
lam? * In hominem similem sibi non habet 4
misericordiam, & de peccatis suis deprecatur?
* Ipse cum caro sit, reseruat iram, & propitia- 5
tionem petit à Deo? quis exorabit pro delictis
illius? * Memento nouissimorum, & desine 6
inimicari: *tabitudo enim, & mors imminent 7
8 in mandatis eius. * Memorare timorem Dei,
9 & non irascaris proximo. * Memorare testa-
mentum Altissimi, & despice ignorantiam
10 proximi. * Abstine te à lite, & minues pecca-
11 ta: * homo enim iracundus incendit litem,
B & vir peccator turbabit amicos, & in medio
12 pacem habentium immittet inimicitiã. * Se-
cundum enim ligna siluæ, sic ignis exarde-
scit: & secundũ virtutem hominis, sic iracun-
dia illius erit, & secundum substantiam suam
13 exaltabit iram suam. *Certamen festinatum
incendit ignem: & lis festinans effundit san-
guinem: & lingua testificans adducit mortẽ.
14 * Si sufflaueris in scintillam, quasi ignis exar-
debit: & si expueris super illam, extinguetur:
15 vtraque ex ore proficiscuntur. * Susurro, &
bilinguis maledictus: multos enim turbabit
16 pacem habẽtes. *Lingua tertia multos com-
C mouit, & dispersit illos de gente in gentem.
17 *Ciuitates muratas diuitum destruxit, & do-
18 mos magnatorum effodit. * Virtutes popu-
lorum concidit, & gentes fortes dissoluit.
19 * Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & pri-
20 uauit illas laboribus suis, * qui respicit illam,
non habebit requiem, nec habebit amicum, in
quo requiescat. * Flagelli plaga liuorẽ facit:
22 plaga autem linguę comminuet ossa. *Mul-
ti ceciderunt in ore gladij, sed non sic, quasi
23 qui interierunt per linguam suam. * Beatus,
qui tectus est à lingua nequam, qui in iracun-
diam illius non transiuit, & qui non attraxit
iugum illius, & in vinculis eius non est liga-
24 tus: * iugum enim illius, iugum ferreum est:
& vinculum illius, vinculum æreum est.
25 * Mors illius, mors nequissima: & vtilis po-
26 tius infernus, quàm illa. * Perseuerantia il-
D lius non permanebit, sed obtinebit vias in-
iustorum: & in flamma sua non comburet
27 iustos. * Qui relinquunt Deum, incident
in illam, & exardebit in illis, & non extin-
guetur, & immittetur in illos, quasi leo, &
28 quasi pardus lædet illos. * Sepi aures tuas
spinis, linguam nequam noli audire, & ori
29 tuo facito ostia, & seras. * Aurum tuum, &
argentum tuum confla, & verbis tuis faci-
30 to stateram, & frenos ori tuo rectos: * & at-
tende ne forte labaris in lingua, & cadas in
conspectu inimicorum insidiantium tibi, &
sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 QVi facit misericordiam, fęneratur pro-
A ximo suo: & qui præualet manu, man-
2 data seruat. * Fęnerare proximo tuo in
tempore necessitatis illius, & iterum redde
3 proximo in tempore suo. * Confirma ver-
bum, & fideliter age cum illo: & in omni tẽ-
pore inuenies quod tibi necessarium est.
4 *Multi quasi inuentionem æstimauerunt fę-
nus, & præstiterunt molestiam his, qui se
5 adiuuerũt. *Donec accipiat, osculãtur manus
dantis,

dantis, & in promiſſionibus humiliant vocē
ſuam: * & in tempore redditionis poſtulabit 6
tēpus, & loquetur verba tædij & murmura-
tionū, & tempus cauſabitur: * ſi autem potue- 7
rit reddere, & aduerſabitur, ſolidi vix reddet
dimidiū, & cōputabit illud quaſi inuētionē:
* ſin autem fraudabit illū pecunia ſua, & poſ- 8
ſidebit illū inimicū gratis: * & cōuitia, & ma- 9
ledicta reddet illi, & pro honore & beneficio, B
reddet illi cōtumeliā. * Multi nō cauſa nequi- 10
tiæ non fœnerati ſunt, ſed fraudari gratis ti-
muerūt. * Verumtamē ſuper humilē animo 11
fortior eſto, & pro eleemoſyna non trahas
illum. * Propter mandatū aſſume pauperem: 12
& propter inopiam eius ne dimittas eum va-
cuum. * Perde pecuniam propter fratrem, & 13
amicū tuū: & non abſcōdas illam ſub lapide
in perditionem. * Pone theſaurum tuum in 14
Tob 4. b. 10. præceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis,
Su. 17. c. 18. quàm aurum. * Conclude eleemoſynam in 15
corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab
omni malo. * Super ſcutum potentis, & ſuper 16
lanceā aduerſus inimicū tuū pugnabit. * Vir 17
bonus fidem facit pro proximo ſuo, * & qui 18
perdiderit cōfuſionē, derelinquet ſibi. * Gra- 19
tiā fideiuſſoris ne obliuiſcaris: dedit enim pro C
te animam ſuam. * Repromiſſionem fugit 20
peccator, & immundus. * Bona repromiſſio- 21
ris ſibi aſcribit peccator: & ingratus ſenſu de- 22
relinquet liberātē ſe. Vir repromittit de pro- 23
ximo ſuo: & cum perdiderit reuerentiam, de-
relinquetur ab eo. * Repromiſſio nequiſſima 24
multos perdidit dirigētes, & commouit illos,
quaſi fluctus maris. * Viros potentes gyrans 25
migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus alie-
nis. * Peccator tranſgrediens mandatum Do- 26
mini incidet in promiſſionem nequam, &
qui conatur multa agere, incidet in iudiciū.
* Recupera proximum ſecundum virtutem 27
Inf 39. a. 1. tuam, & attende tibi, ne incidas: * Initium 28
vitæ hominis aqua, & panis, & veſtimentum, D
& domus protegens turpitudinem. * Melior 29
eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum, quā
epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio.
* Minimum pro magno placeat tibi, & im- 30
properium peregrinationis non audies. * Vi- 31
ta nequam hoſpitandi de domo in domum:
& vbi hoſpitabitur, non fiducialiter aget,
nec aperiet os. * Hoſpitabitur, & paſcet, & 32
potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.
* Tranſi hoſpes, & orna menſa: & quæ in 33
manu habes, ciba ceteros. * Exi à facie ho- 34
noris amicorum meorum: neceſſitudine do-
mus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater.
* Grauia hæc homini habenti ſenſum: Cor- 35
reptio domus, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

25. d. & 23. QVi diligit filiū ſuū, aſſiduat illi flagel- 1
la, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & non A
palpet proximorū oſtia. * Qui docet filiū ſuū, 2
laudabitur in illo, & in medio domeſticorū
3 in illo gloriabitur. * Qui docet filium ſuum, Deu. 6. a. 7.
in zelum mittit inimicum, & in medio ami-
4 corum gloriabitur in illo. * Mortuus eſt pater
eius, & quaſi non eſt mortuus: ſimilem enim
5 reliquit ſibi poſt ſe. * In vita ſua vidit, & læta-
tus eſt in illo: in obitu ſuo nō eſt contriſtatus,
6 nec cōfuſus eſt corā inimicis. * Reliquit enim
defenſorem domus cōtra inimicos, & amicis
7 reddentē gratiam. * Pro animabus filiorum
colligabit vulnera ſua, & ſuper omnē vocem
8 turbabuntur viſcera eius. * Equus indomitus
B euadit durus, & filius remiſſus euadet præ-
9 ceps. * Lacta filiū, & pauentē te faciet: lude cū
10 eo, & contriſtabit te. * Non corrideas illi: ne
doleas, & in nouiſſimo obſtupeſcent dentes
11 tui. * Nō des illi poteſtatem in iuuentute, &
12 ne deſpicias cogitatus illius. * Curua ceruicē Sup. 7. c. 25.
eius in iuuentute, & tunde latera eius, dum
infans eſt, ne forte induret, & non credat tibi,
13 & erit tibi dolor animæ. * Doce filium tuū, &
operare in illo, ne in turpitudinē illius offen-
14 das. * Melior eſt pauper ſanus, & fortis viri-
bus, quàm diues imbecillis, & flagellatus ma-
15 litia. * Salus animæ in ſāctitate iuſtitię melior
C eſt omni auro & argēto, & corpus validum,
16 quàm cēſus immēſus. * Nō eſt cēſus ſuper cē-
ſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentū
17 ſuper cordis gaudiū. * Melior eſt mors, quàm
vita amara: & requies æterna, quàm languor
18 perſeuerās. * Bona abſcondita in ore clauſo,
quaſi appoſitiones epularum circūpoſitæ ſe-
19 pulchro. * Quid proderit libatio idolo? nec Dan. 14 a. 6.
20 enim māducabit, nec odorabit: * ſic qui effu-
gatur à Domino, portans mercedes iniquita-
21 tis: * vidēs oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado
22 complectens virginem, & ſuſpirans. * Triſti- Pro. 12. d. 25. & 15.
D tiam non des animæ tuæ, & non affligas te- b. 13. & 17.
23 metipſum in cōſilio tuo. * Iucunditas cordis d. 22.
hæc eſt vita hominis, & theſaurus ſine defe-
ctione ſanctitatis: & exultatio viri eſt longæ-
24 uitas. * Miſerere animæ tuæ placens Deo, &
contine: congrega cor tuum in ſanctitate
25 eius, & triſtitiam longe repelle à te. * Multos 2. Cor. 7.
enim occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in c. 10.
26 illa. * Zelus, & iracundia minuunt dies, &
ante tempus ſenectam adducet cogitatus.
27 * Splendidum cor, & bonum in epulis eſt:
epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

1 VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, &
A cogitatus illius auferet ſomnū. * Cogi-
2 tatus præſciētiæ auertit ſenſum, & infirmitas
3 grauis ſobriam facit animā. * Laborauit diues
in congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua
4 replebitur bonis ſuis. * Laborauit pauper in
5 diminutione victus, & in fine inops fit. * Qui
aurum diligit, non iuſtificabitur: & qui inſe- Sup. 8. a. 3.
quitur conſumptionem, replebitur ex ea.
6 * Multi dati ſunt in auri caſus, & facta eſt
in

in specie ipsius perditio illorũ.*Lignũ offen- 7
sionis est aurũ sacrificãtiũ: væ illis,qui sectã-
tur illud,& omnis imprudẽs deperiet in illo.
* Beatus diues,qui inuentus est sine macula: 8
& qui post aurũ nõ abijt, nec sperauit in pe-
cunia & thesauris. * Quis est hic,& laudabi- 9
mus eũ?fecit enim mirabilia in vita sua.*Qui 10
probatus est in illo, & perfectus est, erit illi
gloria æterna: qui potuit trãsgredi,& nõ est
trãsgressus:facere mala,& nõ fecit:*ideo sta- 11
bilita sũt bona illius in Dño, & eleemosynas B
illius enarrabit omnis Ecclesia sãctorũ. * Su- 12
pra mensã magnã sedisti? nõ aperias super il-
lam faucẽ tuam prior.*Non dicas sic:Multa 13
sunt,quæ super illã sunt: *memento, quoniã 14
malus est oculus nequam. * Nequius oculo 15
quid creatũ est?ideo ab omni facie sua lacry-
mabitur:cum viderit,* ne extendas manum 16
tuã prior, & inuidia cõtamina tus erubescas.
* Ne cõprimaris in conuiuio.*Intellige, quæ 17
sunt proximi tui ex teipso, * vtere quasi ho- 18
mo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cum
manducas multũ,odio habearis.*Cessa prior 19
causa disciplinæ: & noli nimius esse,ne forte 20
offendas. * Et si in medio multorum sedisti, 21
prior illis ne extendas manũ tuam, nec prior C
poscas bibere. *Quã sufficiẽs est homini eru- 22
dito vinum exiguũ,& in dormiendo non la-
borabis ab illo,& nõ senties dolorẽ. *Vigilia, 23
cholera,& tortura viro infrunito: * somnus 24
sanitatis in homine parco,dormiet vsq;mane,
& anima illius cum ipso delectabitur. * Et si 25
coactus fueris in edẽdo multũ,surge è medio,
euome:& refrigerabit te,& non adduces cor-
pori tuo infirmitatẽ.* Audi me,fili,& ne sper- 26
nas me: & in nouissimo inuenies verba mea.
*In omnibus operibus tuis esto velox,& om- 27
nis infirmitas non occurret tibi. * Splendidũ 28
in panibus benedicent labia multorum,& te-
stimoniũ veritatis illius fidele. * Nequissimo 29
in pane murmurabit ciuitas, & testimonium
nequitiæ illius verũ est. * Diligentes in vino 30
a Iudi. k. 3. noli prouocare: a multos enim exterminauit D
vinum. *Ignis probat ferrum durũ:sic vinũ 31
corda superborũ arguet in ebrietate potatũ.
*Æqua vitæ hominibus vinum in sobrietate, 32
si bibas illud moderatè,eris sobrius. * Quæ 33
vita est ei,qui minuitur vino?*Quid defrau- 34
a Psal. 103. b. dat vitã? Mors.* a Vinũ in iucunditatẽ creatũ 35
15. est,& nõ in ebrietatem,ab initio. * Exultatio 36
Prou. 31. a. animæ,& cordis vinum moderate potatum.
4. * Sanitas est animæ,& corpori sobrius potus. 37
*Vinum multũ potatum irritationẽ,& iram, 38
& ruinas multas facit. * Amaritudo animæ 39
vinũ multũ potatũ. *Ebrietatis animositas, 40
imprudentis offensio,minorans virtutem, &
faciens vulnera.* In conuiuio vini nõ arguas 41
proximum: & non despicias eum in iucundi-
tate illius: * verba improperij non dicas illi: 42
& non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

1 REctorem te posuerunt? noli extolli:esto
A in illis,quasi vnus ex ipsis. * Curam il-
2 lorum habe,& sic conside, & omni cura tua
3 explicita recumbe: * vt læteris propter illos,
& ornamentum gratiæ accipias coronam,
& dignationem consequaris corrogationis.
4 * Loquere maior natu: decet enim te * pri-
5 mum verbum diligenti scientia, & nõ impe-
6 dies musicam. * Vbi auditus non est,non ef-
fundas sermonem, & importunè noli extolli
7 in sapientia tua: *Gemmula carbũculi in or-
namento auri, & comparatio musicorum in
8 conuiuio vini. *Sicut in fabricatione auri si-
B gnum est smaragdi,sic numerus musicorum
9 in iucundo,& moderato vino. *Audi tacens,
& pro reuerentia accedet tibi bona gratia.
10 *Adolescens loquere in tua causa vix.*Si bis
11 inrerrogatus fueris,habeat caput responsum
12 tuum. * In multis esto quasi inscius, & audi
13 tacens simul,& quærens.*In medio magna-
torum non præsumas: & vbi sunt senes,non
14 multum loquaris.* Ante grandinem præibit
coruscatio:& ante verecundiam præibit gra-
tia, & pro reuerentia accedet tibi bona gra-
15 tia.*Et hora surgẽdi non te trices: præcurre
C autem prior in domum tuam, & illic auoca-
16 re, & illic lude, * & age conceptiones tuas,
17 & non in delictis,& verbo superbo. * Et su-
per his omnibus benedicito Dominum, qui
fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis
18 suis. *Qui timet Dominum, excipiet doctri-
nam eius: & qui vigilauerint ad illum,inue-
19 niẽt benedictionem. * Qui quærit legem,re-
plebitur ab ea: & qui insidiosè agit,scandali-
20 zabitur in ea. * Qui timet Dñm, inuenient
iudicium iustum,& iustitias,quasi lumen,ac-
21 cendent. *Peccator homo vitabit correptio-
D nem,& secundũ voluntatem suam inueniet
23 comparationem.*Vir consilij non disperdet
intelligentiam,alienus, & superbus nõ perti-
23 mescet timorem:*etiam postquam fecit cum
eo sine cõsilio,& suis insectationib⁹ arguetur.
24 *Fili sine consilio nihil facias,& post factum
25 non pœnitebis. * In via ruinæ non eas, &
non offendes in lapides: nec credas te viæ
laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum:
26 * & à filijs tuis caue, & à domesticis tuis at-
27 tende. *In omni opere tuo crede ex fide ani-
mæ tuæ: hoc est enim conseruatio mandato-
28 rum.*Qui credit Deo,attendit mandatis: &
qui confidit in illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

1 TImenti Dominum non occurrent mala,
A sed in tentatione Deus illum conserua-
2 bit, & liberabit à malis. * Sapiens non odit
mandata & iustitias, & non illidetur quasi in
3 procella nauis. * Homo sensatus credit legi
4 Dei, & lex illi fidelis. * Qui interrogatio-
nem manifestat,parabit verbũ, & sic depre-
catus

catus exaudietur, & cõseruabit disciplinam,
Sup. 21. b 17. & tunc respondebit.* Pręcordia fatui quasi 5
rota carri: & quasi axis versatilis cogitat⁹ il-
lius.*Equus emissarius,sic & amicus subsan- 6
nator,sub omni suprasedente hinnit.*Quare 7
dies diem superat,& iterũ lux lucẽ, & annus
annum à sole?*A Dñi scientia separati sunt, 8
facto sole,& præceptum custodiẽte. *Et im- 9
mutauit tempora,& dies festos ipsorum,& in B
illis dies festos celebrauerunt ad horam.* Ex 10
ipsis exaltauit, & magnificauit Deus, & ex
ipsis posuit in numerũ dierũ. Et omnes ho-
Gen. 2. mines de solo, „ & ex terra, vnde creatus est
Adam. *In multitudine disciplinæ Dñs se- 11
parauit eos,& immutauit vias eorũ.*Ex ip- 12
sis benedixit,& exaltauit: & ex ipsis sanctifi-
cauit,& ad se applicauit: & ex ipsis maledi-
xit,& humiliauit,& conuertit illos à separa-
tione ipsorum.*„Quasi lutũ figuli in manu 13
Rom. 9. c 11. ipsius,plasmare illud & disponere: *Omnes 14
viæ eius secundũ dispositionẽ eius:sic homo
in manu illi⁹,qui se fecit,& reddet illi secũdũ
iudicium suum. *Cõtra malũ bonum est,& 15
contra mortem vita:sic & contra virũ iustũ
peccator. Et sic intuere in omnia opera Al-
tissimi.Duo & duo,& vnũ contra vnũ.*Et 16
ego nouissimus euigilaui,& quasi qui colli-
git acinos post vindemiatores. * In benedi- 17
ctione Dei,& ipse speraui: & quasi qui vin- C
Sup. 25. d 17. demiat,repleui torcular.*„Respicite quoniã 18
nõ mihi soli laboraui, sed omnibus exquirẽ-
tibus disciplinam. *Audite me magnates,& 19
omnes populi & rectores Ecclesiæ auribus
percipite. * Filio & mulieri,fratri & amico 20
nõ des potestatẽ super te in vita tua: & non
dederis alij possessionẽ tuã:ne forte pęniteat
te,& depreceris pro illis. *Dũ adhuc superes 21
& aspiras, non immutabit te omnis caro.
*Melius est enim, vt filij tui te rogẽt,quã te 22
respicere in manus filiorũ tuorũ. *In omni- 23
bus operibus tuis pręcellẽs esto. *Ne dederis 24
maculã in gloriã tuã. In die consumationis
dierũ vitę tuę,& in tẽpore exit⁹ tui distribue
hereditatẽ tuã.*Cibaria,& virga,& on⁹ asi- 25
no:panis,& disciplina,& op⁹ seruo.*Opera- 26
tur in disciplina,& quærit requiescere: laxa D
manus illi,& quærit libertatẽ.*Iugũ,& lorũ 27
curuant collũ durũ,& seruũ inclinãt opera-
tiones assiduæ. * Seruo maleuolo tortura & 28
cõpedes, mitte illũ in operationẽ, ne vacet:
multam enim malitiã docuit otiositas. In 29
opere cõstitue eũ: sic enim condecet illum. 30
Quod si nõ obaudierit,curua illũ cõpedibus,
& non amplifices super omnẽ carnem: verũ
sine iudicio nihil facias graue.*Si est tibi ser- 31
uus fidelis,sit tibi quasi anima tua:quasi fra-
trẽ sic eũ tracta: quoniã in sanguine animæ
Sup. 7. c. 23. cõparasti illũ.* „ Si lęseris eũ iniustè,in fugã 32
conuertetur: *& si extollens discesserit,quẽ 33
quæras, & in qua via quæras illum nescis.

CAP. XXXIV.

1 VAna spes,& mendacium viro insensa-
A to: & somnia extollunt imprudentes.
2 *Quasi qui apprehendit vmbram, & perse-
quitur vẽtũ,sic & qui attendit ad visa men-
3 dacia.*hoc secundũ hoc visio somniorũ:an-
4 te faciem hominis similitudo hominis. * Ab
immundo quid mundabitur? & à mendace
5 quid verũ dicetur?*Diuinatio erroris, & au-
guria mendacia,& somnia malefacientium,
6 vanitas est. *Et sicut parturientis, cor tuum
phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit
emissa visitatio,ne dederis in illis cor tuum
7 *multos enim errare fecerunt somnia,& ex-
8 ciderunt sperãtes in illis.*Sine mẽdacio con-
summabitur verbum legis,& sapiẽtia in ore
9 fidelis complanabitur. *Qui nõ est tentatus,
B quid scit: *Vir in multis expertus, cogitabit
multa: & qui multa didicit, enarrabit intel-
10 lectũ.*Qui nõ est expertus,pauca recogno-
scit: qui autẽ in multis factus est,multiplicat
11 malitiam.*Qui tentatus non est,qualia scit?
qui implanatus est, abundabit nequitia.
12 *Multa vidi errãdo, & plurimas verborum
13 consuetudines. *Aliquoties vsque ad mortẽ
periclitatus sum horũ causa, & liberatus sũ
14 gratia Dei. *Spiritus timẽtium Deum quæ-
15 ritur,& in respectu illius benedicetur. *Spes
enim illorũ in saluantẽ illos, & oculi Dei in
16 diligẽtes se. *Qui timet Dñm nihil trepida-
C bit,& nõ pauebit: quoniam ipse est spes eius.
17 *Timentis Dñm beata est anima eius. * Ad
18 quem respicit, & quis est fortitudo eius?
19 „ Oculi Dñi super timentes eum, protector Ps. 33. 18.
potẽtiæ,firmamentũ virtutis,tegimen ardo-
20 ris, & vmbraculum meridiani, * deprecatio
offensionis,& adiutorium casus, exaltãs ani-
mam,& illminans oculos, dans sanitatem, &
21 vitã & benedictionem.* „ Immolãtis ex ini- Prou. 21.
quo oblatio est maculata, & non sunt bene- d 27.
22 placitæ subsannationes iniustorum. * Dñs
solus sustinẽtibus se in via veritatis, & iusti-
23 tiæ.*„Dona iniquorum non probat Altissi- Prou 15. b. 8.
mus,nec respicit in oblationes iniquorũ: nec
in multitudine sacrificiorum eorum propi-
24 tiabitur peccatis. *Qui offert sacrificium ex
D substantia pauperũ,quasi qui victimat filiũ
25 in conspectu patris sui *Panis egentium vi-
ta pauperum est: qui defraudat illũ, homo
26 sanguinis est. *Qui aufert in sudore panem,
27 quasi qui occidit proximũ suum. * Qui ef-
fundit sanguinem, „ & qui fraudẽ facit mer- Deut. 24 c. 14.
28 cenario,fratres sunt.*Vnus ædificãs,& vnus Sup. 7. c 22
29 destruẽs:quid prodest illis nisi labor? *Vnus
orans,& vnus maledicẽs: cuius vocem exau-
30 diet Deus? * Qui baptizatur à mortuo, &
iterum tangit eum, quid proficit lauatio il-
31 lius?*„sic homo qui ieiunat in peccatis suis, 2 Pet. 2.
& iterum eadem faciens, quid proficiet hu- d. 3.
miliando se? orationem illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

u Ier. 7. a. 3 QVi conseruat legem, multiplicat obla- 1
tionem.* "Sacrificiũ salutare est atten- 2
dere mãdatis, & discedere ab omni iniquita- A
te. * Et propitiationem litare sacrificij super 3
iniustitias,& deprecatio pro peccatis,recede-
re ab iniustitia. * Retribuet gratiã qui offert 4
similaginẽ: & qui facit misericordiam,offert
sacrificiũ. *Beneplacitum est Dño recedere 5
ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis re-
u Exod. 23. cedere ab iniustitia.* "Nõ apparebis ante cõ- 6
b 15. & 34 c. 22. spectũ Dñi vacuus. *Hæc enim omnia pro- 7
Deut. 16. d 16. pter mãdatum Dei fiunt. *Oblatio iusti im- 8
pinguat altare, & odor suauitatis est in con-
spectu Altissimi. * Sacrificium iusti acceptũ 9
est, & memoriam eius non obliuiscetur Dñs. B
*Bono animo gloriam redde Deo : & non 10
u 2. Cor. 9. minuas primitias manuum tuarũ.* "In om- 11
b. 7. ni dato hilarem fac vultum tuũ, & in exul-
Tob. 4. b. 9. tatione sãctifica decimas tuas.* "Da Altissi- 12
u Leu. 22. c 27. mo secundum datum eius, & in bono oculo
Deut. 15. d 41. adinuẽtionem facito manuũ tuarum:*quo- 13
niam Dñs retribuẽs est, & septies tantũ red-
det tibi. * "Noli offerre munera praua, non 14
u Deut. 10. d. 16. enim suscipiet illa.*Et noli inspicere sacrifi- 15
2. Par. 19. e 7. cium iniustum, quoniam Dñs iudex est, &
"non est apud illum gloria personæ. * Non 16
Iob 34. b 19 accipiet Dñs personã in pauperem,& depre- C
Sap. 6. b. 8. cationẽ læsi exaudiet. *Non despiciet preces 17
Ro. 2 b 11 pupilli; nec viduam,si effundat loquelã ge-
u Gal. 2. b 6. mitus.*Non ne lacrymę viduæ ad maxillã 18
Col. 3. d. 25. descendunt, & exclamatio eius super dedu-
Act 10. e. 34. centem eas? *A maxilla enim ascendũt vsq; 19
2 Pet. 1. e. 17. ad cœlũ,& Dñs exauditor non delectabitur
in illis. *Qui adorat Deum in oblectatione, 20
suscipietur,& deprecatio illius vsq; ad nubes
propinquabit. * Oratio humiliantis se,nu- 21
bes penetrabit:& donec propinquet nõ con-
solabitur: & non discedet donec Altissimus
aspiciat. *Et Dñs non elongabit,sed iudica- 22
bit iustos, & faciet iudicium : & Fortissimus D
non habebit in illis patientiã,vt contribulet
dorsum ipsorum: *& Gẽtibus reddet vindi- 23
ctam,donec tollat plenitudinem superborũ:
& sceptra iniquorũ cõtribulet: *donec red- 24
dat hominibus secundũ actus suos,& secun-
dum opera Adæ,& secundum præsumptio-
nẽ illius, * donec iudicet iudiciũ plebis suæ, 25
& oblectabit iustos misericordia sua. * Spe- 26
ciosa misericordia Dei, in tẽpore tribulatio-
nis, quasi nubes pluuiæ in tẽpore siccitatis.

CAP. XXXVI.

MIserere nostri Deus omnium,& respi- 1
ce nos, & ostende nobis lucem mise- A
rationum tuarũ: & immitte timorem tuum 2
super Gentes,quæ non exquisierũt te,vt co-
gnoscant, quia non est Deus nisi tu,& enar-
rent magnalia tua. *Alleua manũ tuam su- 3
per Gentes alienas,vt videãt potentiã tuam.
*Sicut enim in conspectu eorum sanctifica- 4
tus es in nobis, sic in conspectu nostro ma-
5 gnificaberis in eis,*vt cognoscant te,sicut &
nos cognouimus,quoniam nõ est Deus prę-
6 ter te Dñe. *Innoua signa,& immuta mira-
7 bilia.*Glorifica manũ, & brachium dextrũ:
8 *Excita furorẽ,& effunde irã. *Tolle aduer-
9 sarium,& afflige inimicum. *Festina tẽpus,
10 & memento finis,vt enarrent mirabilia tua.
11 *In ira flammæ deuoretur qui saluatur: &
B qui pessimant plebẽ tuam, inueniãt perditio-
12 nem.*Contere caput principũ inimicorum,
13 dicentiũ:Non est alius præter nos. *Cõgre-
ga omnes tribus Iacob:vt cognoscãt quia nõ
est Deus nisi tu,& enarrent magnalia tua:&
14 hereditabis eos,sicut ab initio.* Miserere ple-
bi tuæ, super quam inuocatum est nomen *u Exod. 4.*
tuum,& Israel, " quem coæquasti primoge- *f. 22.*
14 nito tuo. * Miserere ciuitati sanctificationis
16 tuæ Ierusalẽ,ciuitati requiei tuæ. * Reple
Siõ inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua
17 populum tuum. * Da testimonium his, qui
C ab initio creaturæ tuæ sunt,& suscita prædi-
cationes, quas locuti sũt in nomine tuo pro-
18 phetæ priores. * Da mercedem sustinenti-
bus te,vt prophetę tui fideles inueniantur:&
19 exaudi orationes seruorum tuorum* " secũ- *u Num. 6. d*
dum benedictionem Aaron de populo tuo, *24.*
& dirige nos in viam iustitiæ, & sciant om-
nes, qui habitant terrã, quia tu es Deus con-
20 spector sæculorum. *Omnem escam mãdu-
21 cabit vẽter,& est cibus cibo melior. *Fauces
contingunt cibum ferę,& cor sensatum ver-
22 ba mendacia.*Cor prauum dabit tristitiam,
23 & homo peritus resistet illi.*Omnẽ mascu-
lum excipiet mulier: & est filia melior filia.
D *Species mulieris exhilarat faciem viri sui,&
24 super omnem concupiscentiam hominis su-
25 per ducit desideriũ. * Si est lingua curatio-
nis, est & mitigationis,& misericordiæ: non
26 est vir illius secundũ filios hominum. *Qui
possidet mulierẽ bonã, inchoat possessionẽ:
adiutorium secũdum illũ est,& columna vt
27 requies.*Vbi non est sepes,diripietur posses-
sio: & vbi non est mulier, ingemiscit egens:
28 *Quis credit ei,qui non habet nidum,& de-
flectens vbicumque obscurauerit, quasi suc-
cinctus latro exiliens de ciuitate in ciuitatẽ?

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam
A copulaui: sed est amicus solo nomine
amicus. Nonne tristitia inest vsque ad mor-
2 tem? * Sodalis autem, & amicus ad inimici-
3 tiam cõuertentur. * O præsumptio nequissi-
ma,vnde creata es cooperire aridam malitia,
4 & dolositate illius? *Sodalis amico coniucũ-
datur in oblectationibus, & in tẽpore tribu-
5 lationis aduersarius erit.*Sodalis amico con-
dolet causa ventris, & contra hostẽ accipiet
6 scutũ. * Non obliuiscaris amici tui in animo
tuo,& non immemor sis illius in opibus tuis.

*Noli

*Noli cõsiliari cum eo,qui tibi insidiatur,& 7
à zelantibus te absconde cõsiliũ.*Omnis cõ- 8
siliarius prodit consiliũ, sed est cõsiliarius in
semetipso. *A cõsiliario serua animam tuã : 9
pri⁹ scito quę sit illius necessitas:& ipse enim B
animo suo cogitabit : * ne forte mittat sudẽ 10
in terrã,& dicat tibi:*Bona est via tua,&stet 11
è cõtrario videre quid tibi eueniat: * Cũ vi- 12
ro irreligioso tracta de sãctitate,& cũ iniusto
de iustitia, & cũ muliere de ea, quæ æmula-
tur , cũ timido de bello, cum negotiatore de
traiectione,cũ emptore de vẽditione,cũ viro
liuido de gratiis agẽdis, *cũ impio de pieta- 13
te,cũ inhonesto de honestate, cum operario
agrario de omni opere,*cũ operario annua- 14
li de consummatione anni,cũ seruo pigro de
multa operatione: non attendas his in omni
cõsilio. *Sed cum viro sancto assiduus esto, 15
quemcumq; cognoueris obseruãtem timorẽ
Dei, *cuius anima est secũdũ animã tuã: & 16
qui, cũ titubaueris in tenebris,cõdolebit tibi. C
*Cor boni consilij statue tecũ;non est enim 17
tibi aliud pluris illo. *Anima viri sãcti enũ- 18
ciat aliquando vera,quàm septẽ circumspe-
ctores sedẽtes in excelso ad speculandũ. *Et 19
in his omnibus deprecare Altissimum,vt di-
rigat in veritate viã tuã.*Ante omnia ope- 20
ra verbũ verax præcedat te, & ante omnem
actum consilium stabile.*Verbũ nequã im- 21
mutabit cor:ex quo partes quatuor oriũtur,
bonũ & malum,vita & mors:& dominatrix
illorũ est assidua lingua. Est vir astut⁹ mul-
torũ eruditor,& animę suæ inutilis est.*Vir 22
peritus multos erudiuit,& animæ suæ suauis
est. * Qui sophisticè loquitur,odibilis est: in 23
omni re defraudabitur : * non est illi data à 24
Dño gratia:omni enim sapiẽtia defraudatus
est.*Est sapiens animæ suæ sapiẽs:& fructus 25
sensus illius laudabilis. * Vir sapiens plebem D
suã erudit, & fructus sensus illius fideles sũt. 26
*Vir sapiens implebitur benedictionibus, & 27
vidẽtes illũ laudabũt. *Vita viri in numero 28
dierũ:dies autem Israel innumerabiles sunt.
*Sapiẽs in populo hereditabit honorẽ,&no- 29
mẽ illius erit viuens in æternũ. *Fili in vita 30
tua tenta animã tuã : & si fuerit nequam ,
non des illi potestatẽ: *nõ enim omnia om- 31
nibus expediunt, & non omni animæ omne
genus placet.*Noli auidus esse in omni epu- 32
latione,& nõ te effundas super omnẽ escam:
*in multis enim escis erit infirmitas, & aui- 33
ditas appropinquabit vsque ad choleram .
*Propter crapulam multi obierunt:qui au- 34
tem abstinens est, adijciet vitam .

CAP. XXXVIII.

HOnora medicũ propter necessitatem : 1
etenim illũ creauit Altissim⁹.*A Deo A
est enim omnis medela , * & à rege accipiet 2
donationẽ. *Disciplina medici exaltabit ca- 3
put illius,& in cõspectu magnatorũ collau-
4 dabitur. * Altissimus creauit de terra medi-
camenta,& vir prudens nõ abhorrebit illa .
5 *a Nonne à ligno indulcata est aqua amara? a Exod. 15. d.25.
6 *Ad agnitionem hominum virtus illorũ,&
dedit hominibus scientiã Altissimus, hono-
7 rari in mirabilibus suis. * In his curans miti-
gabit dolorem , & vnguentarius faciet pig-
menta suauitatis , & vnctiones cõficiet sani-
tatis,& non consummabuntur opera eius.
8 *Pax enim Dei super faciem terræ.* b Fili in b Isa.38.c.3.
9 tua infirmitate ne despicias te ipsum,sed ora
10 Dñm,& ipse curabit te : *Auerte à delicto,
& dirige manus , & ab omni delicto munda
11 cor tuum. *Da suauitatẽ & memoriã simi-
laginis, & impingua oblationem, & da locũ
12 medico:*etenim illũ Dñs creauit:& non di-
B scedat à te , quia opera eius sunt necessaria .
13 *Est enim tempus quando in manus illorũ
14 incurras: *ipsi vero Dñm deprecabũtur,vt
dirigat requiem eorum, & sanitatẽ , propter
15 conuersationem illorum. *Qui delinquit in
conspectu eius,qui fecit eũ,incidet in manus
16 medici. * Fili in mortuũ produc lacrymas ,
& quasi dira passus incipe plorare,& secun-
dũ iudiciũ contege corpus illius , & non de-
17 spicias sepulturam illius. *Propter delaturã
autẽ amare fer luctum illius vno die,& con-
18 solare propter tristitiã, *& fac luctum secũ-
dũ meritũ eius vno die, vel duobus propter
19 detractionem . * c A tristitia enim festinat c Prou. 15. b.13.& 37
mors,& cooperit virtutem, & tristitia cordis
20 flectit ceruicem . * In abductione permanet c.22.
tristitia: & substãtia inopis secundũ cor eius.
21 *Ne dederis in tristitia cor tuum,sed repelle
22 eã à te: & memẽto nouissimorũ,*noli obli-
uisci : neq; enim est conuersio, & huic nihil
23 proderis,& te ipsũ pessimabis.*Memor esto
iudicij mei:sic enim erit & tuũ : mihi heri,&
24 tibi hodie. * d In requie mortui requiescere d 2.Reg.12
C fac memoriã eius , & consolare illũ in exitu c.28.
25 spiritus sui. *Sapiẽtia scribæ in tempore va-
cuitatis : & qui minoratur actu,sapiẽtiã per-
26 cipiet : quã sapientia replebitur * qui tenet
aratrum, & qui gloriatur in iaculo , stimulo
boues agitat, & conuersatur in operibus eo-
27 rũ, & enarratio eius in filijs taurorũ . * Cor
suũ dabit ad versandos sulcos,& vigilia eius
28 in sagina vaccarum. *Sic omnis faber,& ar-
chitectus, qui noctẽ tamquã diẽ trãsigit,qui
sculpit signacula sculptilia,& assiduitas eius
variat picturã: cor suũ dabit in similitudinẽ
29 picturæ,& vigilia sua perficiet opus.*Sic fa-
ber ferrarius sedẽs iuxta incudem, & cõside-
rans opus ferri:Vapor ignis vret carnes eius,
30 & in calore fornacis cõcertatur:*Vox mal-
D lei innouat aurem eius,& cõtra similitudinẽ
31 vasis oculus eius: * Cor suum dabit in con-
summationẽ operum, & vigilia sua ornabit
32 in perfectionem.*Sic figulus sedens ad opus
suum, conuertens pedibus suis rotam, qui in

solicitudine positus est semper propter opus
suum,& in numero est omnis operatio eius.
*In brachio suo formabit lutum,& ante pe- 33
des suos curuabit virtutem suam. *Cor suũ 34
dabit vt consũmet linitionem, & vigilia sua
mundabit fornacẽ. * Omnes hi in manibus 35
suis sperauerunt, & vnusquisque in arte sua
sapiens est,*sine his omnibus nõ ædificatur 36
ciuitas. *Et non inhabitabunt,nec inambu- 37
labunt,& in ecclesiam non transilient. *Su- 38
per sellam iudicis nõ sedebunt, & testamen-
tum iudicij non intelligent,neque palam fa-
cient disciplinam, & iudicium,& in parabo-
lis non inuenientur: *sed creaturã æui con- 39
firmabunt, & deprecatio illorum in opera-
tione artis, accommodantes animam suam ,
& conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omniũ antiquorum exquiret 1
sapiens,& in prophetis vacabit. *Narra- A
tionem virorum nominatorum cõseruabit, 2
& in versutas parabolarum simul introibit.
*Occulta prouerbiorũ exquiret,& in abscõ- 3
ditis parabolarũ conuersabitur. * In medio 4
magnatorũ ministrabit, & in cõspectu prę-
sidis apparebit. *In terrã alienigenarum gẽ- 5
tiũ pertransiet:bona enim & mala in homi-
nibus tentabit. * Cor suum tradet ad vigilã- 6
dum diluculo ad Dñm,qui fecit illum, & in
conspectu Altissimi deprecabitur. *Aperiet 7
os suũ in oratione, & pro delictis suis depre-
cabitur. *Si enim Dñs magnus voluerit,spi- 8
ritu intelligentiæ replebit illum: *& ipse tã- 9
quã imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, &
in oratione confitebitur Dño : & ipse diri- 10
get cõsilium eius,& disciplinam,& in abscõ- B
ditis suis consiliabitur.*Ipse palam faciet di- 11
sciplinã doctrinæ suæ, & in lege testamenti
Dñi gloriabitur.*Collaudabũt multi sapiẽ- 12
tiam eius,& vsque in sæculum nõ delebitur.
*Non recedet memoria eius, & nomen eius 13
requiretur à generatione in generationem.
*Sapientiã eius enarrabunt gentes, & laudẽ 14
eius enunciabit ecclesia. * Si permãserit,no- 15
men derelinquet plus quàm mille: & si re-
quieuerit,proderit illi. *Adhuc consiliabor, 16
vt enarrẽ: vt furore enim repletus sum.*In 17
voce dicit: Obaudite me diuini fructus, &
quasi rosa plãtata super riuos aquarum fru-
ctificate. *Quasi libanus odorem suauitatis 18
habete. *Florete flores, quasi lilium, & date 19
odorem,& frõdete in gratiam, & collaudate
canticũ,& benedicite Dñm in operibus suis.
*Date nomini eius magnificentiam, & cõ- 20
fitemini illi in voce labiorũ vestrorum,& in
canticis labiorum,& citharis,& sic dicetis in
„Gen. 1. d. 31. confessione: * „Opera Dñi vniuersa bona 21
„Mar. 7. d. 37. valde. *„In verbo eius stetit aqua sicut con- 22
geries:& in sermone oris illius sicut excepto- C
Gen. 8. a. 3. ria aquarum : * quoniam in præcepto ip- 23
sius placor sit, & non est minoratio in sa-
24 lute ipsius. * Ope ra omnis carnis corã illo,
& non est quidquam absconditum ab oculis
25 eius. *A sæculo vsq;in sæculũ respicit,& ni-
26 hil est mirabile in cõspectu eius. *Nõ est di-
cere: Quid est hoc,aut quid est istud? omnia
27 enim in tẽpore suo quærentur. * Benedictio „Gen. 7. d. 27
28 illius,quasi fluuius,inundauit.* „Quomodo
cataclysmus aridam inebriauit, sic ira ipsius „Exod. 14 d. 28.
gentes, quæ non exquisierunt eũ, heredita-
29 bit.*„Quomodo conuertit aquas in siccita-
tẽ,& siccata est terra: & viæ illius vijs illorũ
directæ sunt: sic peccatoribus offensiones in
30 tra eius. *Bona bonis creata ab initio,sic ne-
31 quissimis bona & mala.* „Initiũ necessariæ „Sup. 29. d. 28.
rei vitæ hominum,aqua,ignis,& ferrum,sal,
lac, & panis similagineus, & mel, & botrus
32 vuæ,& oleum,& vestimẽtum. *Hæc omnia
D sanctis in bona, sic & impijs, & peccatoribus
33 in mala conuertentur.*Sunt spiritus,qui ad
vindictam creati sunt,& in furore suo cõfir-
34 mauerunt tormenta sua: *in tẽpore cõsum-
mationis effundẽt virtutẽ: & furorẽ eius,qui
35 fecit illos,placabunt.*Ignis,grando,fames,&
mors,omnia hæc ad vindictam creata sunt:
36 *bestiarum dentes,& scorpij, & serpentes,&
romphæa vindicans in exterminiũ impios.
37 *In mandatis eius epulabũtur, & super ter-
ram in necessitatem præparabuntur, & in
38 tẽporibus suis non præterient verbũ. *Pro-
pterea ab initio confirmatus sũ, & cõsiliatus
39 sum,& cogitaui,& scripta dimisi.* „Omnia „Gen. 1. d. 31.
opera Dñi bona,&omne opus hora sua sub-
40 ministrabit.*Nõ est dicere:Hoc illo nequius
est: omnia enim in tempore suo comproba-
41 buntur. *Et nunc in omni corde,& ore col-
laudate, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

1 OCcupatio magna creata est omnibus
A hominibus, & iugũ graue super filios
Adam,à die exitus de ventre matris eorum,
vsque in diem sepulturæ,in matrem omniũ.
2 *Cogitationes eorũ, & timores cordis, adin-
3 uentio expectationis,& dies finitionis: *à re-
sidẽte super sedem gloriosam, vsq; ad humi-
4 liatum in terra,& cinere: *ab eo, qui vtitur
hyacintho,& portat coronã, vsq; ad eũ, qui
operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus,
fluctuatio, & timor mortis, iracundia perse-
5 uerans,& contentio,*& in tempore refectio-
nis in cubili somnus noctis immutat scientiã
6 eius. * Modicũ tamquam nihil in requie, &
7 ab eo in somnis,quasi in die respectus.*Con-
B turbatus est in visu cordis sui, tãquã qui eua-
serit in die belli. In tempore salutis suæ exur-
8 rexit,& admirans ad nullũ timorem: *cum
omni carne, ab homine vsq; ad pecus, & su-
9 per peccatores septuplum.* „Ad hæc mors, „Sup. 39. d. 34.
sanguis,cõtentio,& romphæa, oppressiones,
10 fames,& cõtritio,& flagella: *super iniquos
creata

Gen.7.d. 10. creata sunt hæc omnia, & propter illos fa-
ctus est cataclysmus. *Omnia, quæ de terra 11
Ecc.1.b.7 sunt,in terram conuertētur, & omnes aquæ
in mare reuertentur. *Omne munus,& ini- 12
quitas delebitur, & fides in sæculum stabit.
*Substantiæ iniustorum sicut fluuius sicca- 13
buntur,& sicut tonitruum magnum in plu-
uia personabunt. *In aperiendo manus suas 14
lætabitur: sic præuaricatores in consumma-
tione tabescent. *Nepotes impiorū nō mul- 15
tiplicabunt ramos, & radices immundæ su- C
per cacumen petræ sonant. * Super omnem 16
aquam viriditas, & ad oram fluminis ante
omne fęnum euelletur. *Gratia sicut para- 17
disus in benedictionibus, & misericordia in
sæculum permanet. * Vita sibi sufficientis 18
operarij cōculcabitur, & in ea inuenies the-
saurum. *Filij,& ædificatio ciuitatis confir- 19
mauit nomen,& super hęc mulier immacu-
lata cōputabitur. *Vinum & musica lætifi- 20
cant cor: & super vtraq; dilectio sapientiæ.
*Tibiæ, & psalteriū suauē faciunt melodiā, 21
& super vtraq;lingua suauis.*Gratiā,& spe- 22
ciē desiderabit oculus tuus, & super hæc vi-
rides sationes. *Amicus,& sodalis in tempo- 23
re conuenientes, & super vtrosque mulier D
cum viro. * Fratres in adiutorium in tēpore 24
tribulationis, & super eos misericordia libe-
rabit. *Aurum & argentum est constitutio 25
pedum: & super vtrumq;cōsilium benepla-
citum. *Facultates,& virtutes exaltant cor, 26
& super hęc timor Dñi.*Non est in timore 27
Dñi minoratio, & non est in eo inquirere
adiutoriū. * Timor Dñi sicut paradisus be- 28
nedictionis, & super omnem gloriā operue-
runt illū.*Fili in tempore vitę tuæ ne indi- 29
geas:melius est enim mori,quā indigere.*Vir 30
respiciens in mensam alienā, nō est vita eius
in cogitatione victus: alit enim animam suā
cibis alienis. * Vir autē disciplinatus, & eru- 31
ditus custodiet se. *In ore imprudētis cōcul- 32
cabitur inopia,& in vētre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

O Mors quàm amara est memoria tua 1
homini pacem habenti in substantiis A
suis: * viro quieto,& cuius viæ directæ sunt 2
in omnibus, & adhuc valenti accipere cibū.
*O mors,bonum est iudicium tuum homini 3
indigenti,& qui minoratur viribus,*defecto 4
ætate, & cui de omnibus cura est,& incredi-
bili,qui perdit patiētiam. *Noli metuere iu- 5
diciū mortis. Memento quæ ante te fuerunt,
& quæ superuentura sunt tibi:hoc iudicium
à Dño omni carni: *& quid superueniet tibi 6
in beneplacito Altissimi siue decem,siue cē-
tū,siue mille anni.*Non est enim in inferno 7
accusatio vitæ. * Filij abominationum fiunt 8
filij peccatorum, & qui conuersantur secus B
domos impiorum. * Filiorū peccatorum pe- 9
ribit hereditas, & cum semine illorū assidui-
10 tas opprobrij. * De patre impio quæruntur
filij, quoniam propter illum sunt in oppro-
11 brio. * Væ vobis viri impij, qui dereliquistis
12 legem Dñi Altissimi. * Et si nati fueritis, in
maledictione nascemini: & si mortui fueri-
13 tis,in maledictione erit pars vestra. * Om- Sup.40.b 11.
nia quę de terra sunt,in terram conuertētur,
14 sic impij à maledicto in perditionē:*Luctus
hominum in corpore ipsorum, nomē autem
15 impiorum delebitur.*Curam habe de bono
C nomine: hoc enim magis permanebit tibi,
16 quā mille thesauri pretiosi & magni.*Bonę
vitę numerus dierū: bonū autē nomen per-
17 manebit in æuū.*Disciplinā in pace conser-
uate filij. Sapientia enim abscondita,& the- Sup.20.d 32.
18 saurus inuisus quę vtilitas in vtrisq;*Melior
est homo,qui abscondit stultitiā suam,quàm
19 homo,qui abscōdit sapientiā suā. * Verum-
tamen reueremini in his, quæ procedunt de
20 ore meo:*Non est enim bonū omnē reuerē-
tiam obseruare:& non omnia omnibus bene
21 placent in fide.*Erubescite à patre,& à ma-
tre de fornicatione:& à pręsidēte & à potēte
22 de mendacio:*à principe & à iudice de deli-
D cto: à synagoga & plebe de iniquitate:*à so-
23 cio & amico de iniustitia: & de loco,in quo
24 habitas, *de furto, de veritate Dei, & testa-
mēto:de discubitu in panibus, & ab obfusca-
25 tione dati & accepti:*à salutantibus de silē-
tio:à respectu mulieris fornicarię:& ab auer-
26 sione vultus cognati. * Ne auertas faciem à
proximo tuo, & ab auferēdo partē, & nō re-
27 stituendo.* Ne respicias mulierē alieni viri, Matt.5.e 28.
& ne scruteris ancillā eius,neq; steteris ad le-
28 ctum eius. * Caue ab amicis de sermonibus
improperij:& cum dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

1 NOn duplices sermonem auditus de re-
A uelatione sermonis absconditi, & eris
vere sine confusione, & inuenies gratiam in
conspectu omnium hominū:ne pro his om-
nibus confundaris, & ne accipias personam Leu.19.c 15.
2 vt delinquas.*De lege Altissimi,& testamē-
3 to,& de iudicio iustificare impium, *de ver- Deut.1.c. 17.& 16.d. 19.
bo sociorum, & viatorum, & de datione he-
4 reditatis amicorum. * de æqualitate stateræ Prou.24.c. 23.
& ponderum, de acquisitione multorum, &
5 paucorū, *de corruptione emptionis, & ne- Iac.2.a.2.
gotiatorū,& de multa disciplina filiorum,&
6 seruo pessimo latus sanguinare. *Super mu-
7 lierem nequam bonum est signū. * Vbi ma-
nus multæ sunt,claude,& quodcumque tra-
des,numera,& appende: datum vero, & ac-
8 ceptum omne describe. * De disciplina in-
B sensati & fatui, & de senioribus, qui iudican-
tur ab adolescētibus: & eris eruditus in om-
nibus, & probabilis in conspectu omniū vi-
9 uorum. * Filia patris abscondita est. vigilia
& solicitudo eius aufert somnū, ne forte in
adolescentia sua adulta efficiatur,& cū viro

commorata odibilis fiat: * ne quando pol- 10
luatur in virginitate sua, & in paternis suis
grauida inueniatur: ne forte cum viro com-
morata transgrediatur, aut certe sterilis effi-
ciatur. * Super filiam luxuriosam confirma 11
custodiam:ne quando faciat te in opprobriũ C
venire inimicis, à detractione in ciuitate, &
obiectione plebis, & cõfundat te in multitu-
dine populi. *Omni homini noli intendere 12
in specie: & in medio mulierũ noli commo-
rari:*de vestimentis enim procedit tinea, & 13
à muliere iniquitas viri. * Melior est enim 14
iniquitas viri, quã mulier benefaciẽs, & mu-
lier cõfundens in opprobrium.*Memor ero 15
igitur operũ Dñi,& quæ vidi annunciabo.
In sermonibus Dñi opera eius. * Sol illumi- 16
nans per omnia respexit, & gloria Dñi ple-
num est opus eius. *Nõne Dñs fecit sanctos 17
enarrare omnia mirabilia sua, quę cõfirma-
uit Dñs omnipotens stabiliri in gloria sua?
*Abyssũ,& cor hominũ inuestigauit: & in 18
astutia eorum excogitauit.*Cognouit enim D
Dñs omnẽ scientiam, & inspexit in signum 19
æui,annunciãs,quæ preterierunt,& quæ su-
peruentura sunt, reuelans vestigia occulto-
rũ.*Non præterit illum omnis cogitatus,& 20
non abscõdit se ab eo vllus sermo.*Magna- 21
lia sapiẽtiæ suæ decorauit:qui est ante sæcu-
lum,& vsq;in sæculum,neque adiectum est,
*neq;minuitur,& non eget alicuius cõsilio. 22
*Quã desiderabilia omnia opera eius,& tã- 23
quam scintilla,quę est considerare!*Omnia 24
hæc viuunt,& manent in sęculũ,& in omni
necessitate omnia obaudiũt ei. *Omnia du- 25
plicia,vnum cõtra vnum,& non fecit quid-
quam deesse. * Vniuscuiusque confirmauit 26
bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudinis firmamentum pulchritudo 1
eius est, species cœli in visione gloriæ. A
*Sol in aspectu annuncians in exitu, vas ad- 2
mirabile opus excelsi. * in meridiano exurit 3
terrã, & in conspectu ardoris eius quis pote-
rit sustinere? Fornacẽ custodiens in operibus
ardoris: * tripliciter sol exurens montes, ra- 4
dios igneos exsufflans, & refulgens radijs suis
obcæcat oculos.*Magnus Dñs qui fecit illũ, 5
& in sermonibus eius festinauit iter.*Et luna 6
in omnibus in tempore suo,ostensio tẽporis,
& signum ęui.*A luna signum diei festi,lu- 7
minare quod minuitur in consummatione.
*Mensis secundum nomen eius est, crescens 8
mirabiliter in consummatione. *Vas castro- 9
rum in excelsis, in firmamento cœli resplẽ-
dẽs gloriosè. *Species cœli gloria stellarum, 10
mundum illuminans in excelsis Dominus. B
*In verbis sanctis stabũt ad iudicium, & nõ 11
deficiẽt in vigilijs suis. * a Vide arcum,& be- 12
a Gen.9.b.13. nedic eum qui fecit illum:valde speciosus est
in splẽdore suo. * Gyrauit cœlum in circui- 13
tu gloriæ suæ,manus Excelsi aperuerunt il-
14 lum.*Imperio suo accelerauit niuem,& ac-
celerat coruscationes emittere iudicij sui.
15 *Propterea aperti sunt thesauri,& euolaue-
16 rũt nebulæ sicut aues.*In magnitudine sua
posuit nubes,& confracti sunt lapides grãdi-
17 nis. *In conspectu eius cõmouebuntur mõ-
18 tes,& in volũtate eius aspirabit Notus.*Vox
tonitrui eius verberabit terram, tempestas
19 Aquilonis,& congregatio spiritus: *& sicut
auis deponens ad sedendum,aspergit niuẽ,&
20 sicut locusta demergens descẽsus eius.*Pul-
C chritudinẽ cãdoris eius admirabitur oculus,
21 & super imbrem eius expauescet cor. *Gelu
sicut salem effundet super terram: & dum
22 gelauerit, fiet tãquã cacumina tribuli.*Fri-
gidus ventus Aquilo flauit, & gelauit cry-
stallus ab aqua, super omnẽ congregationẽ
aquarum requiescet,& sicut lorica induet se
23 aquis. *Et deuorabit mõtes,& exuret deser-
24 tũ,& extinguet viride,sicut ignẽ. * Medici-
na omniũ in festinatione nebulæ: & ros ob-
uiãs ab ardore venienti humilem efficiet eũ.
25 *In sermone eius siluit ventus,& cogitatio-
ne sua placauit abyssum,& plantauit in illa
26 Dñs insulas. *Qui nauigant mare,enarrent
pericula eius:& audientes auribus nostris ad-
27 mirabimur. * Illic præclara opera,& mira-
bilia: varia bestiarum genera,& omniũ pe-
28 corũ, & creatura belluarũ. *Propter ipsum
D confirmatus est itineris finis, & in sermone
29 eius cõposita sunt omnia. *Multa dicemus,
& deficiemus in verbis: cõsummatio autem
30 sermonum,ipse est in omnibus. *Gloriantes
ad quid valebimus? ipse enim omnipotens
31 super omnia opera sua. * Terribilis Dñs,
& magnus vehemẽter, & mirabilis potentia
32 ipsius.*Glorificantes Dñm quantumcũque
potueritis,superualebit enim adhuc,& admi-
33 rabilis magnificẽtia eius.*Benedicẽtes Dñm,
exaltate illum,quãtum potestis: maior enim
34 est omni laude.*Exaltantes eum replemini
virtute,ne laboretis: non enim cõprehende-
35 tis.* a Quis videbit eum,& enarrabit?& quis a Psal.105.
36 magnificabit eũ sicut est ab initio? *Multa
abscondita sunt maiora his: pauca enim vi-
37 dimus operum eius. * Omnia autem Dñs
fecit, & pie agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIV.

1 LAudemus viros gloriosos, & parẽtes no-
2 stros in generatione sua.*Multã gloriã
A fecit Dominus magnificentia sua à sæculo.
3 *Dominantes in potestatibus suis, homines
magni virtute, & prudẽtia sua præditi,nun-
ciãtes in prophetis dignitatem prophetarũ,
4 *& imperantes in præsenti populo,& virtu-
5 te prudentiæ populis sanctissima verba. *In
peritia sua requirẽtes modos musicos,& nar-
6 rantes carmina scripturarum. * Homines di-
uites in virtute, pulchritudinis studium ha-
bentes:

bentes: pacificantes in domibus suis.*Omnes 7
isti in generationibus gentis suæ gloriā ade-
pti sunt,& in diebus suis habentur in laudi-
bus.*Qui de illis nati sunt,reliquerunt nomē 8
narrandi laudes eorum. *& sunt quorū non 9
est memoria:perierūt quasi qui non fuerint: B
& nati sunt, quasi nō nati, & filij ipsorū cū
ipsis. *Sed illi viri misericordiæ sunt, quorū 10
pietates non defuerunt:*cum semine eorum 11
permanent bona, *hereditas sancta nepotes 12
eorum,& in testamentis stetit semen eorum:
*& filij eorum propter illos vsq; in æternū 13
manent: semen eorum,& gloria eorū nō de-
relinquetur. * Corpora ipsorum in pace se- 14
pulta sunt, & nomē eorum viuit in genera-
tionem & generationē. *Sapientiam ipsorū 15
narrent populi, & laudem eorū nunciet ec-
‖ Gen. 5. c. 22. clesia.* ‖ Henoch placuit Deo,& translatus 16
Heb. 11. b. 5. est in paradisum,vt det gētibus pœnitentiā.
*Noe inuentus est perfectus, iustus, & in tē- 17
pore iracūdiæ factus est reconciliatio. *Ideo 18
dimissū est reliquū terræ, cum factū est di-
‖ Gen. 6. b. 9. & 7. a. 1. luuiū.*‖Testamēta sæculi posita sunt apud 19
Heb. 11. b. 7 illum, ne deleri possit diluuio omnis caro.
‖ Gen. 9. b. 9. *‖Abrahā magnus pater multitudinis gen- 20
‖ Gen. 12. a. 2. & 15. a. 5. tiū, & non est inuentus similis illi in gloria,
qui conseruauit legē Excelsi,& fuit in testa-
mēto cum illo.*‖In carne eius stare fecit te- 21
Gen. 17. c. 10. stamentū, & in tētatione inuētus est fidelis. D
Gen 22. a. 1 *Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gēte 22
Gal. 3. b. 6. sua,crescere illū quasi terræ cumulū,*& vt 23
stellas exaltare semen eius,& hereditare illos
à mari vsq;ad mare,& à flumine vsq;ad ter-
minos terræ. *Et in Isaac eodem modo fecit 24
propter Abrahā patrē eius. * Benedictionē 25
omniū Gentiū dedit illi Dn̄s, & testamentū
cōfirmauit super caput Iacob. *Agnouit eū 26
in benedictionibus suis,& dedit illi heredita-
tē,& diuisit illi partē in tribubus duodecim.
*Et conseruauit illi homines misericordiæ, 27
inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

Exod. 11. a. 3. Dilectus Deo,& hominibus Moyses: cu- 1
ius memoria in benedictione est. * Si- A
milem illum fecit in gloria sanctorū, & ma- 2
gnificauit eum in timore inimicorum, & in
verbis suis monstra placauit.* ‖ Glorificauit 3
‖ Exod. 6. 7 8. illum in conspectu regum, & iussit illi corā
populo suo,& ostēdit illi gloriam suam. *In 4
fide,& lenitate ipsius sanctum fecit illum, &
elegit eū ex omni carne. *Audiuit enim eū, 5
& vocem ipsius,& induxit illū in nubē. * Et 6
dedit illi corā præcepta,& legem vitæ & di-
sciplinæ, docere Iacob testamētum suum, &
‖ Num. 12. 3. 7. iudicia sua Israel. * ‖ Excelsum fecit Aaron 7
fratrem eius, & similem sibi de tribu Leui:
*statuit ei testamentum æternū, & dedit illi 8
sacerdotiū gentis: & beatificauit illū in glo-
ria,*& circumcinxit eum zona gloriæ,& in- 9
duit eum stolam gloriæ, & coronauit eū in
10 vasis virtutis.* ‖ Circumpedes,& femoralia, ‖ Exod. 28. f. 35.
B & humerale posuit ei, & cinxit illum tintin-
11 nabulis aureis plurimis in gyro, *dare soni-
tum in incessu suo, auditum facere sonitum
12 in templo in memoriā filijs gentis suę.*Sto-
lam sanctā,auro, & hyacintho,& purpura,
opus textile,viri sapientis,iudicio & veritate
13 præditi: *torto cocco opus artificis,gemmis
pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere
lapidarij sculptis in memoriā secundū nu-
14 merum tribuū Israel: *Corona aurea super
mitrā eius expressa signo sanctitatis, & glo-
ria honoris:opus virtutis,& desideria oculo-
15 rū ornata. *Sic pulchra ante ipsum nō fue-
16 runt alia vsq; ad originem. *Non est indu-
tus illa alienigena aliquis, sed tātum filij ip-
sius soli, & nepotes eius per omne tempus.
17 *Sacrificia ipsius consūpta sunt igne quoti- ‖ Leu. 8. b. 22.
C die.* ‖Cōpleuit Moyses manus eius,& vnxit
18 illum oleo sancto. *Factum est illi in testa-
19 mentū æternū, & semini eius sicut dies cœ-
li,fungi sacerdotio, & habere laudē & glori-
20 ficare populū suum in nomine eius.*Ipsum
elegit ab omni viuēte; offerre sacrificiū Deo,
incensum,& bonum odorem, in memoriam
21 placare pro populo suo:*& dedit illi in prę-
ceptis suis potestatē,in testamentis iudiciorū,
docere Iacob testimonia,& in lege sua lucem
22 dare Israel.*‖Quia contra illū steterūt alie- ‖ Num. 16. a. 1.
ni,& propter inuidiā circumdederunt illum
homines in deserto, qui erant cū Dathan &
23 Abirō,& cōgregatio Core in iracūdia. *Vi-
dit Dn̄s Deus, & non placuit illi,& consūpti
24 sunt in impetu iracundiæ. * Fecit illis mon-
25 stra,& consūpsit illos in flāma ignis.*Et ad-
didit Aaron gloriā,& dedit illi hereditatē,&
26 primitias frugū terræ diuisit illi.*Panē ipsis
D in primis parauit in satietatē: nā & sacrificia
27 Dn̄i edent,quę dedit illi,& semini eius.*Ce-
terum in terra gentes nō hereditabit, & pars
non est illi in gente:ipse est enim pars eius,&
28 hereditas.*‖Phinees filius Eleazari tertius in ‖ Nu. 25. b. 7.
29 gloria est,imitando eum in timore Dn̄i: *& 1. Mac. 2. f. 14.
stare in reuerentia gentis: in bonitate & ala-
critate animæ suæ placuit Deo pro Israel.
30 *Ideo statuit illi testamentum pacis,princi-
pē sanctorū & gentis suæ,vt sit illi & semini
31 eius sacerdotij dignitas in æternū.*Et testa-
mentū Dauid regi filio Iessæ de tribu Iuda,
hereditas ipsi & semini eius, vt daret sapien-
tiam in cor nostrum iudicare gentem suā in
iustitia,ne abolerētur bona ipsorum, & glo-
riā ipsorum in gentē eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Iesus Naue successor Moy-
A si in prophetis, qui fuit magnus secun-
2 dū nomen suum, *maximus in salutem ele-
ctorum Dei, expugnare insurgentes hostes,
3 vt cōsequeretur hereditatem Israel. * Quam
gloriā adeptus est in tollendo manus suas,&

iactando contra ciuitates romphæas? *Quis 4
ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dñs
perduxit.* " An non in iracundia eius impe- 5 [" Ios. 10. c. 14.]
ditus est sol, & vna dies facta est quasi duo?
*Inuocauit Altissimum potentem in oppu- 6
gnando inimicos vndique, & audiuit illum
magnus & sanctus Deus in saxis grandinis
virtutis valde fortis. *Impetũ fecit cõtra gẽ- 7
tem hostilem, & in descensu perdidit contra-
rios,*vt cognoscant Gentes potentiam eius, 8
quia contra Deũ pugnare non est facile. Et B
secutus est à tergo potentis: * " & in diebus 9
Moysi misericordiã fecit ipse, & Caleb filius [t Num. 14. a, 6.]
Iephone, stare contra hostem, & prohibere
gentem à peccatis, & perfringere murmur
malitiæ. *Et ipsi duo cõstituti, à periculo li- 10
berati sunt à numero sexcentorum millium
peditum, inducere illos in hereditatẽ, in ter-
rã quę manat lac & mel. *Et dedit Dñs ipsi 11
Caleb fortitudinem, & vsque in senectutem
permansit illi virtus, vt ascenderet in excel-
sũ terræ locum, & semen ipsius obtinuit he-
reditatẽ: *vt viderent omnes filij Israel quia 12
bonum est obsequi sancto Deo. * Et iudices 13
singuli suo nomini, quorũ non est corruptũ
cor: qui non auersi sunt à Dño, *vt sit me- 14
moria illorum in benedictione, & ossa eorũ
pullulent de loco suo, *& nomẽ eorum per- 15
maneat in æternum, permanens ad filios il-
lorum, sãctorum virorum gloria. *Dilectus 16
à Dño Deo suo Samuel propheta Dñi, re-
nouauit imperium, & vnxit principes in gẽ-
te sua. *In lege Dñi cõgregationem iudica- 17
uit, & vidit Deus Iacob, & in fide sua proba-
tus est propheta. * Et cognitus est in verbis 18
suis fidelis, quia vidit Deũ lucis: *& inuoca- 19
uit Dñm omnipotentem, in oppugnando D
hostes circumstantes vndique in oblatione
agni inuiolati. * Et intonuit de cœlo Dñs, 20
& in sonitu magno auditam fecit vocẽ suã,
*& cõtriuit principes Tyriorum, & omnes 21
duces Philisthijm: *& ante tempus finis vi- 22
tę suæ & sęculi, testimonium præbuit in cõ-
spectu Dñi, & Christi, pecunias & vsque ad
calceamenta ab omni carne non accepit, &
non accusauit illum homo. * Et post hoc 23
dormiuit, & notum fecit regi, & ostendit illi
finem vitæ suæ, & exaltauit vocem suam de
terra in prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

POst hęc surrexit Nathã propheta in die- 1 [2. Reg. 12. a 1.]
bus Dauid. * Et quasi adeps separatus à 2
carne, sic Dauid à filijs Israel. * " Cum leo- A [u 1. Re. 17. d. 34.]
nibus lusit, quasi cum agnis: & in vrsis simi- 3
liter fecit, sicut in agnis ouium in iuuentute
sua. * " Numquid non occidit gigantem, & 4 [x 1. Reg. 17 f. 49.]
abstulit opprobrium de gente? *In tollendo 5
manum, saxo fundæ deiecit exultationẽ Go-
liç: *nam inuocauit Dñm omnipotentem, & 6
dedit in dextera eius tollere hominem fortẽ
7 in bello, & exaltare cornu gẽtis suæ. * " Sic in [" 1. Reg. 18 b. 7.]
decem millibus glorificauit eum, & laudauit
eum in benedictionibus Dñi in offerendo il-
8 li coronam gloriæ: *contriuit enim inimicos
vndiq; & extirpauit Philisthijm contrarios
vsq; in hodiernũ diem: contriuit cornu ipso-
9 rũ vsq; in æternũ. *In omni opere dedit con-
fessionem Sãcto, & Excelso in verbo gloriæ.
B *De omni corde suo laudauit Dñm, & dile-
10 xit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra
11 inimicos potentiam: *& stare fecit cantores
contra altare, & in sono eorum dulces fecit
12 modos. *Et dedit in celebrationibus decus, &
ornauit tempora vsque ad consummationẽ
vitæ, vt laudarent nomẽ sanctũ Dñi, & am-
13 plificarent mane Dei sanctitatem. * " Dñs [" 2. Re. 12. 13.]
purgauit peccata ipsius, & exaltauit in ęter-
nũ cornu eius: & dedit illi testamentũ regni,
14 & sedem gloriæ in Israel. * Post ipsum sur-
rexit filius sensatus, & propter illum deiecit
15 omnem potentiam inimicorum. *"Salomon [" 3. Reg. 3. a. 1.]
imperauit in diebus pacis, cui subiecit Deus
omnes hostes, vt conderet domũ in nomine
suo, & pararet sanctitatem in sempiternum:
quemadmodũ eruditus es in iuuentute tua,
16 *"& impletus es, quasi flumen, sapientia, &
17 terrã retexit anima tua. * Et replesti in cõ- [" 3. Reg. 4. d. 31.]
C parationibus ænigmata: ad insulas longe di-
uulgatum est nomen tuum, & dilectus es in
18 pace tua. *In cantilenis, & prouerbijs, & cõ-
parationibus, & interpretationibus miratæ
19 sunt terræ, * & in nomine Dñi Dei, cui est
20 cognomen, Deus Israel. * " Collegisti quasi [" 3. Reg. 10. c. 27.]
aurichalcum aurum, & vt plumbum com-
21 plesti argentum, * & inclinasti femora tua
mulieribus: potestatem habuisti in corpore
22 tuo, *dedisti maculam in gloria tua, & pro-
fanasti semen tuum inducere iracundiã ad
23 liberos tuos, & incitari stultitiam tuam, *vt
faceres imperium bipartitũ, "& ex Ephraim [" 3. Reg. 12 c. 16.]
24 imperare imperium durum. *Deus autẽ nõ
D derelinquet misericordiam suam, & nõ cor-
rumpet, nec delebit opera sua, neque perdet
à stirpe nepotes electi sui: & semen eius, qui
25 diligit Dñm non corrumpet te. *Dedit autẽ
26 reliquum Iacob, & Dauid de ipsa stirpe. *Et
27 finem habuit Salomon cũ patribus suis. *Et
dereliquit post se de semine suo gentis stul-
28 titiã, * " & imminutum à prudentia, Roboã, [" 3. Reg. 1. d. 28.]
29 qui auertit gentem consilio suo: * & Iero-
boam filium Nabat, qui peccare fecit Israel,
& dedit viam peccãdi Ephraim, & plurima
30 redundauerũt peccata ipsorũ. *Valde auer-
31 terunt illos à terra sua. *Et quæsiuit omnes
nequitias vsque dum perueniret ad illos de-
fensio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis. [3. Reg. 17. a. 1.]
A & verbum ipsius quasi facula ardebat.
2 *Qui induxit in illos famem, & irritantes il-
lum

lum inuidia sua pauci facti sunt:nõ enim po-
a 3.Re.18. terant sustinere præcepta Domini. * a Verbo 3
4.Reg.1. Domini continuit cœlum, & deiecit de cęlo
ignem ter.* sic amplificatus est Elias in mira- 4
bilibus suis.Et quis potest similiter sic gloria-
a 3.Re.17. c.22. ri tibi? * a Qui sustulisti mortuum ab inferis de 5
sorte mortis in verbo Domini Dei. * Qui de- 6
iecisti reges ad perniciem,& confregisti facile
potentiam ipsorum,& gloriosos de lecto suo.
* Qui audis in Sina iudicium, & in Horeb iu- 7
dicia defensionis. * Qui vngis reges ad pęni- 8
tentiam,& prophetas facis successores post te.
a 4.Reg.2. b.11. * a Qui receptus es in turbine ignis, in curru 9
Mal.4 a.6. equorum igneorum. * Qui scriptus es in iudi- 10
cijs temporum lenire iracundiam Domini: B
conciliare cor patris ad filium, & restituere
tribus Iacob. * Beati sunt,qui te viderunt, & 11
in amicitia tua decorati sunt: * nam nos vita 12
viuimus tantum, post mortem autem non
a 4.Reg.2. c.12. erit tale nomen nostrum. * a Elias quidem in 13
turbine tectus est,& in Eliseo cõpletus est spi-
ritus eius: in diebus suis non pertimuit prin-
cipem,& potentia nemo vicit illum: * nec su- 14
a 4.Re.13. d.21. perauit illum verbum aliquod a & mortuum
prophetauit corpus eius. * In vita sua fecit 15
monstra, & in morte mirabilia operatus est.
* In omnibus istis non pęnituit populus, & 16
non recesserunt à peccatis suis vsque dum C
eiecti sunt de terra sua,& dispersi sunt in om-
nem terram: * & relicta est gens perpauca,& 17
princeps in domo Dauid.* Quidam ipsorum 18
fecerunt quod placeret Deo:alij autem multa
commiserunt peccata. * Ezechias muniuit 19
ciuitatem suam, & induxit in medium ipsius
aquam,& fodit ferro rupem, & ædificauit ad
a 4 Re 18. 13. aquam puteum. * a In diebus ipsius ascendit 20
Senacherib,& misit Rabsacen,& sustulit ma-
num suam contra illos, & extulit manum
suam in Sion, & superbus factus est potentia
sua. * Tunc mota sunt corda,& manus ipso- 21
rum: & doluerunt quasi parturientes mulie-
res. * Et inuocauerunt Dominum misericor- 22
dem,& expandentes manus suas, extulerunt D
ad cœlum: & sanctus Dñs Deus audiuit cito
vocẽ ipsorum.* Non est cõmemoratus pecca- 23
torum illorum,neque dedit illos inimicis suis,
sed purgauit eos in manu Isaię sancti prophe-
a 4.Re.19. g.35. tæ. * a Deiecit castra Assyriorum,& contriuit 24
Tob. 1. d. 21. illos Angelus Domini: * nam fecit Ezechias 25
quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Da-
Is.37 g.36. uid patris sui, quam mandauit illi Isaias pro-
1 Mac.7.f.41. pheta magnus, & fidelis in conspectu Dei.
2.Mac.8.c.16. * a In diebus ipsius retro redijt Sol, & addidit 26
regi vitam. * Spiritu magno vidit vltima, & 27
a 4 Re.22. a 1. consolatus est lugentes in Sion. Vsque in
Is 38.a.1. sempiternum * ostendit futura,& abscondita, 28
antequam euenirent.

CAP. XLIX.

4.Reg.22. a.1. MEmoria Iosiæ in compositionem odo- 1
ris facta opus pigmẽtarij.* In omni ore A
2 quasi mel indulcabitur eius memoria, * & vt
3 musica in cõuiuio vini.* Ipse est directus diui-
nitus in pęnitentiam gentis,& tulit abomina-
4 tiones impietatis. * Et gubernauit ad Dñm
cor ipsius, & in diebus peccatorum corrobo-
5 rauit pietatem.* Præter Dauid,& Ezechiam,
& Iosiam, omnes peccatum commiserunt:
6 * nã reliquerunt legem Altissimi reges Iuda,
7 & contempserunt timorem Dei. * Dederunt
B enim regnum suum alijs, & gloriam suam
8 alienigenę genti.* a Incenderunt electam san-
ctitatis ciuitatẽ, & desertas fecerũt vias ipsius a 4.Re.25. b.9.
9 in manu Ieremiæ. * Nam male tractauerunt
illũ, qui à ventre matris consecratus est pro-
pheta,euertere,& eruere,& perdere,& iterum
10 ædificare,& renouare. * a Ezechiel,qui vidit a Eze.1.a.4.
conspectũ gloriæ,quam ostendit illi in curru
11 Cherubim.* Nam commemoratus est inimi-
C corum in imbre,benefacere illis,qui ostende-
12 runt rectas vias.* Et duodecim prophetarum
ossa pullulent de loco suo:nam corroboraue-
runt Iacob, & redemerunt se in fide virtutis.
13 * a Quomodo amplificemus Zorobabel nam a 1.Esd.3. a.2
14 & ipse quasi signum in dextera manu, * sic Agg.1. & 2.
& Iesum filiũ Iosedec, qui in diebus suis ædi-
ficauerunt domum, & exaltauerunt templũ
sanctũ Domino, patrũ in gloriam sempiter-
15 nam.* a Et Nehemias in memoria multi tem-
D poris,qui erexit nobis muros auersos,& stare a Zac.3.a.1.
fecit portas,& seras,qui erexit domos nostras.
16 * Nemo natus est in terra qualis Henoch:
17 nam & ipse receptus est à terra. * a Neque vt
Ioseph,qui natus est homo,princeps fratrũ,
firmamentũ gentis, rector fratrum, stabili- a Gen.41.
18 mẽtum populi: * & ossa ipsius visitata sunt, f.40.42.a.3.
19 & post mortem prophetauerunt. * a Seth,& 45.a.5.50.
Sem apud homines gloriam adepti sunt: & d.20
super omnem animam in origine Adam. a Gen.4. Ge 5.d 32.

CAP. L.

1 SImon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui 1.Mac 1.. a.8.
A in via sua suffulsit domum, & in diebus 2.Mac.3.& 4.
2 suis corroborauit templum. * Templi etiam
altitudo ab ipso fundata est, duplex ædifica-
3 tio,& excelsi parietes templi. * In diebus ip-
sius emanauerunt putei aquarũ,& quasi ma-
4 re adimpleti sunt supra modum. * Qui cu-
rauit gentem suam, & liberauit eam à perdi-
5 tione. * Qui præualuit amplificare ciuitatẽ,
qui adeptus est gloriam in cõuersatione gen-
tis: & ingressum domus, & atrij amplifica-
6 uit. * Quasi stella matutina in medio nebu-
læ, & quasi luna plena in diebus suis lucet.
7 * Et quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in tẽ-
8 plo Dei. * Quasi arcus refulgens inter nebu-
las gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus
vernis, & quasi lilia, quæ sunt in transitu
aquæ, & quasi thus redolens in diebus æsta-
9 tis. * Quasi ignis effulgens, & thus ardens in
10 igne.* Quasi vas auri solidum,ornatum om-
B ni lapide pretioso. * Quasi oliua pullulans,&
cypres-

cypressus in altitudinem se extollēs,* in acci- 11
piendo ipsum stolam glorię,& vestiri eum in
consummationē virtutis.* In ascensu altaris 12
sancti,gloriam dedit sanctitatis amictum.*In 13
accipiendo autem partes de manu sacerdotū,
& ipse stans iuxta aram. Et circa illum coro-
na fratrum:quasi plantatio cedri in mōte Li-
bano,* sic circa illum steterunt, quasi rami 14
palmę,& omnes filij Aarō in gloria sua.*Ob- 15
latio autem Domini in manibus ipsorum,co-
ram omni synagoga Israel:& consummatio-
ne fungens in ara,amplificare oblationem ex-
celsi regis*porrexit manum suam in libatio- 16
ne, & libauit de sanguine vuæ. * Effudit in 17
fundamento altaris odorem diuinum excelso C
principi.* Tunc exclamauerunt filij Aaron, 18
in tubis productilibus sonuerunt, & auditam
fecerūt vocem magnam in memoriam corā
Deo.*Tūc omnis populus simul properaue- 19
runt, & ceciderunt in faciem super terram,
adorare Dñm Deū suum, & dare preces om-
nipotenti Deo excelso. * Et amplificauerunt 20
psallentes in vocibus suis, & in magna domo
auctus est sonus suauitatis plenus.* Et roga- 21
uit populus Dominum excelsum in prece,vs-
que dum perfectus est honor Domini,& mu-
nus suum perfecerunt. * Tunc descendens, 22
manus tua extulit in omnē congregationem
filiorum Israel dare gloriā Deo à labijs suis,&
in nomine ipsius gloriari:*& iterauit oratio- 23
nem suam,volens ostendere virtutē Dei:* Et 24
nunc orate Deum omniū,qui magna fecit in D
omni terra,qui auxit dies nostros à vētre ma-
tris nostræ,& fecit nobiscum secundum suam
misericordiam:*det nobis iucunditatem cor- 25
dis, & fieri pacē in diebus nostris in Israel per
dies sempiternos, * credere Israel nobiscum 26
esse Dei misericordiam, vt liberet nos in die-
bus suis.* Duas gentes odit anima mea:tertia 27
autem non est gens,quam oderim:*qui sedēt 28
in monte Seir,& Philisthijm, & stultus popu-
lus, qui habitat in Sichimis. * Doctrinam sa- 29
pientiæ,& disciplinę scripsit in codice isto Ie-
sus filius Sirach Ierosolymita, qui renouauit
sapientiam de corde suo. * Beatus,qui in istis 30
versatur bonis: qui ponit illa in corde suo,sa-
piens erit semper. * Si enim hæc fecerit, ad 31
omnia valebit: quia lux Dei,vestigiū eius est.

CAP. LI.

ORatio Iesu filij Sirach: Confitebor tibi 1
Domine rex, & collaudabo te Deū sal- A
uatorem meū.* Confitebor nomini tuo:quo- 2
niam adiutor, & protector factus es mihi,*& 3
liberasti corpus meum à perditione, à laqueo
linguæ iniquæ, & à labijs operantiū menda-
cium,& in conspectu astantium factus es mi-
hi adiutor:* Et liberasti me secundum multi- 4
tudinem misericordię nominis tui à rugienti-
bus, præparatis ad escam,* de manibus quæ- 5
rentium animam meam, & de portis tribula-
6 tionum,quę circumdederunt me:* à pressura
flammæ, quæ circumdedit me, & in medio
7 ignis non sum æstuatus:* de altitudine ven-
tris inferi,& à lingua coinquinata, & à verbo
mendacij, à rege iniquo, & à lingua iniusta:
8 * laudabit vsq; ad mortem anima mea Do-
9 minum, * & vita mea appropinquans erat in
10 inferno deorsum.* Circumdederunt me vn-
B dique, & non erat, qui adiuuaret: Respiciens
eram ad adiutorium hominum, & non erat.
11 * Memoratus sum misericordiæ tuæ Domi-
ne, & operationis tuæ, quæ à sæculo sunt:
12 * quoniam eruis sustinentes te Domine,& li-
13 beras eos de manib. gentium. * Exaltasti su-
per terram habitationē meam, & pro morte
14 defluente deprecatus sum.* Inuocaui Domi-
num patrē Domini mei, vt non derelinquat
me in die tribulationis meæ, & in tempore
15 superborum sine adiutorio. * Laudabo no-
men tuum assiduè,& collaudabo illud in cō-
16 fessione,& exaudita est oratio mea.* Et libe-
rasti me de perditione, & eripuisti me de tē-
17 pore iniquo.* Propterea confitebor,& laudē
dicam tibi, & benedicam nomini Domini.
18 *Cum adhuc iunior essem,priusquam ober-
C rarem,quæsiui sapientiam palam in oratione
19 mea. * Ante templum postulabam pro illa,
& vsque in nouissimis inquiram eam. Et ef-
20 floruit tamquam præcox vua, * lætatum est
cor meum in ea. Ambulauit pes meus iter re-
ctum, à iuuentute mea inuestigabam eam.
21 *Inclinaui modicè aurē meā,& excepi illam.
22 Multam inueni in meipso sapientiā, & mul-
23 tum profeci in ea. * Danti mihi sapientiam,
24 dabo gloriam.* Consiliatus sum enim,vt fa-
cerem illam: zelatus sum bonum,& non con-
25 fundar.* Colluctata est anima mea in illa,&
26 in faciendo eam confirmatus sum. * Manus
meas extendi in altum, & insipientiam eius
27 luxi.*Animā meā direxi ad illam,& in agni-
28 tione inueni eam.* Possedi cum ipsa cor ab
29 initio:propter hoc non derelinquar.* Venter
D meus conturbatus est quęrendo illā: propte-
30 rea bonam possidebo possessionem.* Dedit
mihi Dominus linguam mercedem meam:&
31 in ipsa laudabo eum.* Appropiate ad me in-
docti,& congregate vos in domū disciplinæ.
32 *quid adhuc retardatis?& quid dicitis in his?
33 animæ vestræ sitiunt vehementer. * Aperui
os meum, & locutus sum: Comparate vobis
34 sine argento, * & collum vestrum subijcite
iugo,& suscipiat anima vestra disciplinam:in
35 proximo est enim inuenire eā: * Videte ocu-
lis vestris, quia modicum laboraui, & inueni
36 mihi multam requiem.* Assumite disciplinā
in multo numero argenti, & copiosum aurū
37 possidete in ea. * Lætetur anima vestra in
misericordia eius,& nō cōfundemini in laude
38 ipsius. * Operamini opus vestrū ante tēpus,
& dabit vobis mercedē vestrā in tēpore suo.

PRO-

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPVT PRIMVM.

VISIO Iſaiæ filij Amos, quam 1
vidit ſuper Iudam, & Ieruſa- A
lem in diebus Oziæ, Ioathan,
Achaz, & Ezechiæ regum Iu-
da. * Auditæ cœli, & auribus 2
percipe terra, quoniam Dominus locutus
eſt. Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem
ſpreuerunt me. * Cognouit bos poſſeſſorem 3
ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael
autem me non cognouit, & populus meus
non intellexit. * Væ genti peccatrici, po- 4
pulo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs B
ſceleratis: dereliquerunt Dominum, blaſ-
phemauerunt ſanctum Iſrael, abalienati
ſunt retrorſum. * Super quo percutiam vos 5
vltra, addentes præuaricationem? omne ca-
put languidum, & omne cor mœrens. * A 6
planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo
ſanitas: vulnus, & liuor, & plaga tumens,
non eſt circumligata nec curata medicami-
Inf. 5. b. 6. ne, neque fota oleo. * Terra veſtra deſerta, 7
ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni: regionem ve-
ſtram coram vobis alieni deuorant, & deſola-
bitur ſicut in vaſtitate hoſtili. * Et derelin- 8
quetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, & C
ſicut tugurium in cucumerario, & ſicut ciui-
tas, quæ vaſtatur. * Niſi Dominus exercituũ 9
Ro. 9 f 29. reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſ-
Gen. 19. c. 24. ſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.
* Audite verbum Dñi principes Sodomorũ, 10
percipite auribus legem Dei noſtri populus
Ier. 6 e 29. Gomorrhæ. * Quò mihi multitudinem vi- 11
Amos 5. f. 28. ctimarum veſtrarum, dicit Dñs? plenus ſum:
holocauſta arietum, & adipem pinguium, &
ſanguinem vitulorum, & agnorum, & hir-
corũ nolui. * Cum veniretis ante conſpectũ 12
meum, quis quæſiuit hæc de manibus veſtris,
13 vt ambularetis in atrijs meis? * ne offeratis
D vltra ſacrificiũ fruſtra: incenſum abomina-
tio eſt mihi. Neomeniam, & ſabbatum, & fe-
ſtiuitates alias non ferã, iniqui ſunt cœtus ve-
14 ſtri: * calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras
odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, la-
15 boraui ſuſtinens. * Et cum extenderitis ma-
nus veſtras, auertam oculos meos à vobis: &
cum multiplicaueritis orationẽ, non exaudiã:
manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. *Inf. 59. a 2.*
16 * Lauamini, mundi eſtote, auferte malũ co- *1. Pet. 3. d.*
gitationum veſtrarum ab oculis meis: quie- *11.*
17 ſcite agere peruerſè, * diſcite benefacere: *Ier. 5. g. 25*
E quærite iudiciũ, ſubuenite oppreſſo, iudicate
18 pupillo, defendite viduã. * Et venite, & argui
te me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata ve-
ſtra, vt coccinũ, quaſi nix dealbabuntur: & ſi
fuerint rubra, quaſi vermiculus, velut lana
19 alba erunt. * Si volueritis, & audieritis me,
20 bona terræ Comedetis. * Quod ſi nolueritis,
& me ad iracundiam prouocaueritis: gladius
deuorabit vos, quia os Domini locutum eſt.
21 * Quomodo facta eſt meritrix ciuitas fide-
lis, plena iudicij: iuſtitia habitauit in ea, nunc
22 autem homicidæ. * Argẽtum tuum verſum
F eſt in ſcoriam: vinum tuum miſtum eſt aqua.
23 * Principes tui infideles, ſocij furum: omnes
diligunt munera, ſequuntur retributiones.
Pupillo non iudicant: & cauſa viduæ non
24 ingreditur ad illos. * Propter hoc ait Domi-
nus Deus exercituum fortis Iſrael: Heu, con-
ſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor
25 de inimicis meis. * Et conuertam manum
meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam
26 tuam, & auferam omne ſtannum tuum. * Et
re-

restituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & G
consiliarios tuos, sicut antiquitus: post hæc
vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. * Sion in iu- 27
dicio redimetur, & reducent eam in iustitia:
* & conteret scelestos, & peccatores simul: & 28
qui dereliquerunt Dominum, cõsumentur.
* Cõfundentur enim ab idolis, quibus sacrifi- 29
cauerunt: & erubescetis super hortis, quos
elegeratis, * cũ fueritis velut quercus defluen- 30
tibus folijs, & velut hortus absq; aqua. * Et 31
erit fortitudo vestra, vt fauilla stuppæ, &
opus vestrum, quasi scintilla: & succendetur
vtrumque simul, & non erit qui extinguat.

CAP. II.

Mic. 4. a. 1.
VErbum, quod vidit Isaias, filius Amos, 1
super Iuda, & Ierusalem. * Et erit in no- 2
uissimis diebus præparatus mons domus Do- A
mini in vertice montium, & eleuabitur su-
per colles, & fluent ad eum omnes gentes.
* Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, & 3
ascendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, &
ambulabimus in semitis eius: quia de Sion
exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.
* Et iudicabit Gentes, & arguet populos mul- 4
tos: & conflabunt gladios suos in vomeres,
& lanceas suas in falces: non leuabit gens con-
tra gentem gladium, nec exercebuntur vltra B
ad prælium. * Domus Iacob venite, & ambu- 5
lemus in lumine Domini. * Proiecisti enim 6
populum tuum, domum Iacob: quia repleti
sunt, vt olim, & augures habuerunt, vt Phili-
sthijm, & pueris alienis adhæserunt. * Re- 7
pleta est terra argento & auro: & non est fi-
nis thesaurorum eius: * & repleta est terra 8
eius equis, & innumerabiles quadrigæ eius.
Et repleta est terra eius idolis: opus manuum
suarum adorauerunt, quod fecerũt digiti eo-
rum. * Et incuruauit se homo, & humiliatus 9
est vir: ne ergo dimittas eis. * Ingredere in 10
petram, & abscondere in fossa humo à facie C
timoris Domini, & à gloria maiestatis eius.
* Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & 11
incuruabitur altitudo virorum: exaltabitur
autem Dominus solus in die illa. * Quia dies 12
Domini exercituum super omnẽ superbum,
& excelsum, & super omnem arrogantem:
& humiliabitur. * Et super omnes cedros Li- 13
bani sublimes, & erectas, & super omnes quer-
cus Basan. * Et super omnes montes excelsos, 14
& super omnes colles eleuatos, * & super 15
omnem turrim excelsam, & super omnem
murum munitum, * & super omnes naues 16
Tharsis, & super omne, quod visu pulchrum D
est. * Et incuruabitur sublimitas hominũ, & 17
‖ Osee 10 b. 8. Luc. 23. d. 38. Apoc. 9 d. 17.
humiliabitur altitudo virorum, & eleuabitur
Dominus solus in die illa, * & idola penitus 18
conterentur: * ‖ & introibunt in speluncas 19
petrarum, & in voragines terræ à facie formi-
dinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum
20 surrexerit percutere terrã. * In die illa proij-
ciet homo idola argenti sui, & simulachra
auri sui, quæ fecerat sibi, vt adoraret, talpas
21 & vespertiliones. * Et ingredietur scissuras
petrarum, & in cauernas saxorum à facie for-
midinis Domini, & à gloria maiestatis eius,
22 cum surrexerit percutere terram. * Quiesci-
te ergo ab homine, cuius spiritus in naribus
eius est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus exerci-
A tuum auferet à Ierusalem, & à Iuda va-
lidum, & fortem, omne robur panis, & om-
2 ne robur aquæ; * fortem, & virum bellatorẽ,
iudicem, & prophetam, & ariolum, & senem:
3 * Principem super quinquaginta, & honora-
bilem vultu, & consiliarium, & sapientem de
architectis, & prudentem eloquij mystici.
4 * Et dabo pueros principes eorum, & effemi-
5 nati dominabuntur eis. * Et irruet populus,
vir ad virum, & vnusquisque ad proximum
suum: tumultuabitur puer contra senem, &
6 ignobilis contra nobilem. * Apprehendet
B enim vir fratrem suum domesticũ patris sui:
Vestimentum tibi est, princeps esto noster,
7 ruina autem hæc sub manu tua. * Responde-
bit in die illa, dicens: Non sum medicus, &
in domo mea non est panis, neque vestimen-
tum, nolite constituere me principem popu-
8 li. * Ruit enim Ierusalem, & Iudas concidit:
quia lingua eorum, & adinuentiones eorum
contra Dominum, vt prouocarent oculos
9 maiestatis eius. * Agnitio vultus eorum re-
spondit eis, & peccatum suum, quasi Sodoma,
prædicauerunt, nec absconderunt: væ animæ
10 eorũ, quoniam reddita sunt eis mala. * Dicite
iusto quoniam bene, quoniam fructum ad-
11 inuentionum suarum comedet. * Væ im-
pio in malum: retributio enim manuum
12 eius fiet ei. * Populum meum exactores sui
C spoliauerunt, & mulieres dominatæ sunt eis.
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te
decipiunt, & viam gressuum tuorum dis-
13 sipant. * Stat ad iudicandum Dominus, &
14 stat ad iudicandos populos. * Dominus
ad iudicium veniet cum senibus populi sui,
& principibus eius: vos enim depasti estis
vineam, & rapina pauperis in domo vestra.
15 * Quare atteritis populum meum, & facies
pauperum commolitis, dicit Dominus Deus
16 exercituũ. * Et dixit Dominus: Pro eo quòd
eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt ex-
tento collo, & nutibus oculorũ ibant, & plau-
debant, ambulabant pedibus suis, & compo-
17 sito gradu incedebant: * Decaluabit Domi-
D nus verticem filiarum Sion, & Dominus
18 crimen earum nudabit. * In die illa auferet
Dominus ornamentum calceamentorum, &
19 lunulas, * & torques, & monilia, & armil-
20 las, & mitras, * & discriminalia, & perisceli-
das,

das,& murenulas, & olfactoriola, & inaures,
* & annulos, & gemmas in fronte penden- 21
tes, *& mutatoria,& palliola, & linteamina, 22
& acus, * & specula,& sindones, & vittas,& 23
theristra. * Et erit pro suaui odore fœtor,& 24
pro zona funiculus, & pro crispāti crine cal-
uitium, & pro fascia pectorali cilicium.
*Pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadēt, & 25
fortes tui in prælio.*Et mærebunt,atq; luge- 26
bunt portæ eius, & desolata in terra sedebit.

CAP. IV.

ET apprehendent septem mulieres virum 1
vnum in die illa,dicētes:Panem nostrum A
comedemus, & vestimentis nostris operie-
mur: tantummodo inuocetur nomen tuum
super nos, aufer opprobrium nostrum. * In 2
die illa erit germen Domini in magnificen-
tia, & gloria, & fructus terræ sublimis, &
exultatio his,qui saluati fuerint de Israel.*Et 3
erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, &
residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur
omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem.
* Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, 4
& sanguinem Ierusalem lauerit de medio
eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. * Et 5
creabit Dominus super omnem locum Mon-
tis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per
diem, & fumum, & splendorem ignis flam-
mantis in nocte: super omnem enim gloriam
protectio. * Et tabernaculum erit in vmbra- 6
culum diei ab æstu, & in securitatem, &
absconsionem à turbine, & à pluuia.

CAP. V.

Ie 2. d. 21. Mart. 21. d. 33.

CAntabo dilecto meo canticum patrue- 1
lis mei vineæ suæ. Vinea facta est dile- A
cto meo in cornu filio olei. * Et sepiuit eam, 2
& lapides elegit ex illa, & plantauit eam ele-
ctam, & ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit vt fa-
ceret vuas,& fecit labruscas.*Nunc ergo ha- 3
bitatores Ierusalem, & viri Iuda, iudicate in-
ter me,& vineā meam. *Quid est quod debui 4
vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? an B
quod expectaui vt faceret vuas, & fecit la-
bruscas? * Et nunc ostendam vobis quid ego 5
faciam vineæ meæ: auferam sepem eius, &
erit in direptionem, diruam maceriam eius,
& erit in conculcationem. * Et ponam eam 6
desertam, non putabitur, & non fodietur, &
ascendent vepres & spinæ, & nubibus man-
dabo, ne pluant super eam imbrem. * Vinea 7
enim Domini exercituum domus Israel est:
& vir Iuda germen eius delectabile: & expe-
ctaui, vt faceret iudicium, & ecce iniquitas,
& iustitiam, & ecce clamor.*Væ qui coniun- 8
gitis domum ad domū,& agrum agro copu-
latis vsq; ad terminum loci:numquid habita-
bitis vos soli in medio terræ? *In auribus meis 9
sunt hęc,dicit Dominus exercituum:Nisi do- C
mus multæ desertæ fuerint grandes, & pul-
10 chræ absq; habitatore.*Decem enim iugera
vinearum facient lagunculam vnam, & tri-
11 ginta modij semētis facient modios tres.*Væ
qui consurgitis mane ad ebrietatē sectandā,
& potandū vsq; ad vesperam,vt vino æstue-
12 tis. * Cithara,& lyra,& tympanum,& tibia,
& vinum in conuiuijs vestris, & opus Domi-
ni nō respicitis,nec opera manuum eius con-
13 sideratis.*Propterea captiuus ductus est po-
pulus meus,quia non habuit scientiam,& no-
biles eius interierunt fame, & multitudo eius
14 siti exaruit. * Propterea dilatauit infernus
D animam suam,& aperuit os suum absq; vllo
termino:& descendent fortes eius,& populus
15 eius,& sublimes,gloriosique eius ad eum.*Et
incuruabitur homo,& humiliabitur vir, &
16 oculi sublimium deprimentur.*Et exaltabi-
tur Dominus exercituum in iudicio, & Deus
17 sanctus sanctificabitur in iustitia. * Et pascē-
tur agni iuxta ordinem suum, & deserta in
18 vbertatē versa aduenæ comedent. * Væ qui
trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, &
19 quasi vinculū plaustri peccatum. *Qui dici-
E tis: Festinet,& cito veniat opus eius,vt videa-
mus:& appropiet,& veniat consiliū sancti Is-
20 rael,& sciemus illud. *Væ qui dicitis malum
bonū,& bonū malum: ponentes tenebras lu-
cem,& lucem tenebras: ponentes amarum in
21 dulce,& dulce in amarum.*aVæ qui sapien- a Pro. 3. a. 7.
tes estis in oculis vestris,& corā vobismetipsis Ro. 12. d. 16.
22 prudentes. * Væ qui potentes estis ad biben-
dum vinū,& viri fortes ad miscēdam ebrieta-
23 tem. * Qui iustificatis impium pro muneri-
24 bus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. * Pro-
F pter hoc,sicut deuorat stipulam lingua ignis,
& calor flammæ exurit,sic radix eorū, quasi
fauilla erit,& germē eorum, vt puluis ascen-
det. Abiecerunt enim legem Domini exerci-
tuum, & eloquium sancti Israel blasphema-
25 uerunt. *Ideo iratus est furor Domini in po-
pulum suum, & extendit manum suam su-
per eum, & percussit eum: & conturbati sūt
mōtes, & facta sunt morticina eorum, quasi
stercus in medio platearum. In his omnibus
non est auersus furor eius, sed adhuc manus
26 eius extenta.*Et eleuabit signum in nationi-
bus procul, & sibilabit ad eum de finibus ter-
27 ræ: & ecce festinus velociter veniet. * Non
G est deficiens, neque laborans in eo: non dor-
mitabit,neque dormiet, neque soluetur cin-
gulum renum eius, nec rūpetur corrigia cal-
28 ceamenti eius. *Sagittæ eius acutæ,& omnes
arcus eius extenti. Vngulæ æquorum eius vt
silex, & rotæ eius, quasi impetus tempestatis.
29 *Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leo-
num: & frendet, & tenebit predam: & am-
30 plexabitur,& non erit,qui eruat.*Et sonabit
super eum in die illa sicut sonitus maris:aspi-
ciemus in terram, & ecce tenebræ tribula-
tionis,& lux obtenebrata est in caligine eius.

CAP. VI.

IN anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi 1
Dominum sedentem super solium excel- A
sum,& eleuatum: & ea,quæ sub ipso erant,
replebant templum. * Seraphim stabant su- 2
per illud:sex alæ vni, & sex alæ alteri: dua-
bus velabant faciem eius,& duabus velabant
pedes eius,& duabus volabant. * Et clama- 3
bant alter ad alterum,& dicebant: ‖ Sanctus, B
‖ Apo.4.b.8. sanctus,sanctus,Dominus Deus exercituum,
plena est omnis terra gloria eius. * Et com- 4
mota sunt superliminaria cardinum à voce
clamantis,& domus repleta est fumo.* Et di- 5
xi: Væ mihi,quia tacui,quia vir pollutus la-
bijs ego sum, & in medio populi polluta la-
bia habentis ego habito, & regem Dominũ
exercituum vidi oculis meis. * Et volauit ad 6
me vnus de Seraphim,& in manu eius calcu- C
lus, quem forcipe tulerat de altari. * Et teti- 7
git os meum,& dixit: Ecce tetigit hoc labia
tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum
tuum mundabitur.*Et audiui vocem Domi- 8
ni dicentis: Quem mittam; & quis ibit no-
bis. Et dixi:Ecce ego,mitte me.*Et dixi:Va- 9
‖ Mat.13.b.14. de,& dices populo huic:‖ Audite audientes,
& nolite intelligere,& videte visionẽ, & no-
Mar.4.b.12. lite cognoscere. * Excæca cor populi huius, 10
& aures eius aggraua: & oculos eius claude: D
Lu.8.b.10. Ioan.12.f.40 ne forte videat oculis suis, & auribus suis au-
Act.28.f.26. diat,& corde suo intelligat,& conuertatur,&
sanem eum. * Et dixi: Vsquequo Domine? 11
Ro.11.b.8. Et dixit. Donec desolentur ciuitates absque
habitatore, & domus sine homine, & terra
relinquetur deserta. * Et longe faciet Domi- 12
nus homines,& multiplicabitur, quæ dereli-
cta fuerat in medio terræ. * Et adhuc in ea 13
decimatio,& conuertetur, & erit in ostensio-
nem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ
expandit ramos suos: semen sanctum erit id,
quod steterit in ea.

CAP. VII.

4.Re 16.a.5. ET factum est in diebus Achaz filij Ioa- 1
than,filij Oziæ regis Iuda, ascendit Ra- A
sin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex
Israel, in Ierusalem, ad præliandum contra
eam: & non potuerunt debellare eam. *Et 2
renunciauerunt domui Dauid,dicentes: Re-
quieuit Syria super Ephraim,& commotum
est cor eius,& cor populi eius, sicut mouen-
tur ligna siluarum à facie venti. * Et dixit 3
Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum
Achaz tu, & qui derelictus est Iasub filius
tuus ad extremum aquæductus piscinę supe-
rioris in via agri fullonis. *Et dices ad eũ: Vi- 4
de,vt sileas: noli timere, & cor tuum ne for-
midet à duabus caudis titionum fumigantiũ
istorum in ira furoris Rasin regis Syriæ, &
filij Romeliæ: * eo quòd consilium inierit 5
contra te Syria in malum Ephraim, & filius B
Romeliæ,dicentes: * Ascendamus ad Iudam, 6
& suscitemus eum, & auellamus eum ad nos,
& ponamus regem in medio eius filium Ta-
7 beel. * Hæc dicit Dominus Deus: Non sta-
8 bit, & non erit istud: * sed caput Syriæ Da-
mascus,& caput Damasci Rasin:& adhuc se-
xaginta & quinque anni,& desinet Ephraim
9 esse populus: * & caput Ephraim Samaria,&
caput Samariæ filius Romelię.*Si non credi-
10 deritis,non permanebitis. *Et adiecit Domi-
11 nus loqui ad Achaz,dicens: *Pete tibi signũ
à Domino Deo tuo in profundũ inferni, si-
12 ue in excelsum supra.*Et dixit Achaz: Non
13 petam,& non tentabo Dominum.*Et dixit:
Audite ergo domus Dauid: Numquid parũ
vobis est, molestos esse hominibus,quia mo-
14 lesti estis, & Deo meo? * Propter hoc dabit
C Dominus ipse vobis signum.‖Ecce virgo cõ- ‖ Mat.1.d.23.
cipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen Lu.1.c.31.
15 eius Emmanuel.*Butyrum & mel comedet,
vt sciat reprobare malum,& eligere bonum.
16 * Quia antequam sciat puer reprobare ma-
lum,& eligere bonum, derelinquetur terra,
quam tu detestaris à facie duorum regũ suo-
17 rum. * Adducet Dominus super te, & super
populum tuum, & super domum patris tui
dies, qui non venerunt à diebus separationis
18 Ephraim à Iuda cum rege Assyriorum. *Et
erit in die illa: Sibilabit Dominus muscæ,
quæ est in extremo fluminum Ægypti, &
19 api,quæ est in terra Assur,*& venient,& re-
quiescent omnes in torrentibus vallium, &
in cauernis petrarũ, & in omnibus frutetis,&
20 in vniuersis foraminibus. * in die illa radet
D Dominus in nouacula conducta in his, qui
trans flumen sunt, in rege Assyriorum, ca-
put, & pilos pedum, & barbam vniuersam.
21 * Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam
22 boum,& duas oues, * & præ vbertate lactis
comedet butyrum: butyrum enim, & mel
manducabit omnis, qui relictus fuerit in me-
23 dio terræ. * Et erit in die illa: Omnis locus
vbi fuerint mille vites, mille argenteis in spi-
24 nas,& in vepres erunt. * Cum sagittis & ar-
cu ingredientur illuc: vepres enim, & spinæ
25 erunt in vniuersa terra. * Et omnes mon-
tes,qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc
terror spinarum,& veprium,& erit in pascua
bouis, & in conculcationem peccoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librũ
A grandem, & scribe in eo stylo hominis:
2 Velociter spolia detrahe, cito prædare. * Et
adhibui mihi testes fideles, Vriam sacerdo-
3 tem,& Zachariam filium Barachiæ: * & ac-
cessi ad prophetissiam,& concepit,& peperit
filium. Et dixit Dominus ad me: Voca no-
men eius, Accelera, spolia detrahere, festina
4 prædari. * Quia antequam sciat puer vocare
patrem suum, & matrẽ suam, auferetur for-
titudo Damasci, & spolia Samariæ coram re-
ge

ge Aſſyriorũ. *Et adiecit Dominus loqui a d 5
me adhuc,dicens:* Pro eo quòd abiecit popu- 6
lus iſte aquas Siloe,quæ vadunt cum ſilentio, B
& aſſumpſit magis Raſin & filium Rome-
liæ: * propter hoc ecce Dominus adducet 7
ſuper eos aquas fluminis fortes,& multas, re-
gem Aſſyriorum,& omnem gloriam eius: &
aſcendet ſuper omnes riuos eius,& fluet ſuper
vniuerſas ripas eius,*& ibit per Iudam . inũ- 8
dans,& tranſiens vſque ad collum veniet. Et
erit extenſio alarum eius, implens latitudi-
nem terræ tuæ ò Emmanuel . * Congrega- 9
mini populi,& vincimini,& audite vniuerſæ
procul terræ: confortamini, & vincimini,
accingite vos,& vincimini: *inite conſilium, 10
& diſſipabitur: loquimini verbum,& nõ fiet:
quia nobiſcũ Deus.*Hæc enim ait Dominus 11
ad me: ſicut in manu forti erudiuit me, ne
irem in via populi huius,dicens; *Non dica- 12
tis,coniuratio:omnia enim quæ loquitur po- C
pulus iſte,coniuratio eſt: & timorem eius ne
timeatis neq; paueatis. * Dominum exerci- 13
tuum ipſum ſanctificate:ipſe pauor veſter,&
ipſe terror veſter.*Et erit vobis in ſanctifica- 14
Lu. 2. e. 4. tionem: „ In lapidem autem offenſionis,& in
petrã ſcandali duabus domibus Iſrael, in la-
Ro. 9. g. 32. 1. Pe. 2. b. 6. queum,& in ruinam habitantibus Ieruſalẽ.
*Et offendent ex eis plurimi,& cadent,& cõ- 15
terentur,& irretientur,& capientur. * Liga 16
teſtimoniũ, ſigna legẽ in diſcipulis meis.*Et 17
expectabo Dominum, qui abſcondit faciem
ſuam à domo Iacob, & præſtolabor eum. D
*Ecce ego,& pueri mei,quos dedit mihi Do- 18
minus in ſignum, & in portentum Iſrael à
Domino exercituum, qui habitat in monte
Sion. * Et cum dixerint ad vos: Quærite à 19
phythonibus,& à diuinis quo ſtrident in cã-
tationibus ſuis: Numquid nõ populus à Deo
ſuo requiret pro viuis à mortuis? *Ad legem 20
magis,& ad teſtimonium. Quod ſi non dixe-
rint iuxta verbum hoc,non erit eis matutina
lux.*Et trãſibit per eã,corruet, & eſuriet: & 21
cũ eſurierit,iraſcetur,& maledicet regi ſuo;&
Deo ſuo,& ſuſpiciet ſurſum. * Et ad terram 22
intuebitur,& ecce tribulatio & tenebræ, diſ-
ſolutio,& anguſtia, & caligo perſequens,&
non poterit auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata eſt terra Zabu- 1
lon, & Terra Nephtali: & nouiſſimo A
aggrauata eſt via maris trans Iordanem Ga-
lilææ Gentium. * Populus, qui ambulabat in 2
tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus
in regione vmbræ mortis. lux orta eſt eis.
* Multiplicaſti Gentem, & non magnificaſti 3
lætitiã. Lętabuntur coram te,ſicut qui lætã-
tur in meſſe, ſicut exultant victores capta
præda, quando diuidunt ſpolia. * Iugum 4
Iud. 7. f. enim oneris eius, & virgam humeri eius, &
ſceptrũ exactoris eius ſuperaſti „ ſicut in die
5 Madian. * Quia omnis violenta prædatio
cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſan-
guine, erit in combuſtionem, & cibus ignis.
6 * PARVVLVS enim NATVS eſt nobis,
B & filius datus eſt nobis, & factus eſt princi-
patus ſuper humerum eius: & vocabitur no-
men eius,Admirabilis,conſiliarius,Deus, for-
7 tis,pater futuri ſæculi, princeps pacis. *Mul-
tiplicabitur eius imperiũ,& pacis non erit fi-
nis: ſuper ſoliũ Dauid, & ſuper regnum eius
ſedebit: vt confirmet illud, & corroboret in
iudicio,& iuſtitia,amodo & vſq; in ſempiter-
num zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 * Verbum miſit Dominus in Iacob, & ceci-
9 dit in Iſrael. *Et ſciet omnis populus Ephra-
im, & habitantes Samariam in ſuperbia, &
10 magnitudine cordis dicẽtes: *Lateres cecide-
runt,ſed quadris lapidibus ædificabimus: ſy-
comoros ſucciderunt, ſed cedros immutabi-
11 mus. * Et eleuabit Dominus hoſtes Raſin
ſuper eum, & inimicos eius in tumultũ ver-
12 tet: * Syriam ab Oriente, & Philiſthijm ab
C Occidente: & deuorabunt Iſrael toto ore.
In omnibus his non eſt auerſus furor eius,
13 ſed adhuc manus eius extenta. * & populus
non eſt reuerſus ad percutiẽtem ſe, & Domi-
14 num exercituũ non inquiſierũt. * Et diſper-
det Dominus ab Iſrael caput,& caudam, in-
15 curuantẽ,& refrenãtem die vna.*Longęuus
& honorabilis,ipſe eſt caput:& propheta do-
16 cens mendaciũ,ipſe eſt cauda. *Et erunt,qui
beatificãt populũ iſtũ, ſeducẽtes: & qui bea-
17 tificãtur,pręcipitati.*propter hoc ſuper ado-
leſcentulis eius non lætabitur Dñs: & pupil-
D lorũ eius,& viduarum non miſerebitur: quia
omnis hypocrita eſt, & nequam, & vniuer-
ſum os locutum eſt ſtultitiam. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc ma-
18 nus eius extenta. * Succenſa eſt enim quaſi
ignis impietas,veprem,& ſpinam vorabit, &
ſuccendetur in denſitate ſaltus,& conuolue-
19 tur ſuperbia fumi. * In ira Dñi exercituum
conturbata eſt terra, & erit populus quaſi
20 eſca ignis: viri fratri ſuo non parcet. * Et de-
clinabit ad dexteram, & eſuriet: & comedet
ad ſiniſtram,& non ſaturabitur: vnuſquiſq;
carnem brachij ſui vorabit; Manaſſes Eph-
raim,& Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi cõtra
21 Iudam. * In omnibus his non eſt auerſus fu-
ror eius, ſed adhuc manus eius extenta.

CAP. X.

1 VÆ, qui condunt leges iniquas: & ſcri-
A bentes, iniuſtitiã ſcripſerunt: * vt op-
2 primerent in iudicio pauperes, & vim facerẽt
cauſæ humilium populi mei:vt eſſent viduæ
3 præda eorum, & pupillos diriperent. * Quid
facietis in die viſitationis, & calamitatis de
longe venientis? ad cuius confugietis auxi-
lium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram,
4 * ne incuruemini ſub vinculo, & cum inter-
fectis

fectis cadatis? Super omnibus his non est
auersus furor eius, sed adhuc manus eius ex-
tenta: * Væ Assur, virga furoris mei, & bacu- 5
lus ipse est, in manu eorum indignatio mea.
*Ad gentem fallacem mittam eum, & contra 6
populum furoris mei mandabo illi, vt aufe- B
rat spolia, & diripiat prædam, & ponat il-
lum in conculcationem, quasi lutum platea-
rum. *Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor 7
eius non ita existimabit: sed ad conterendum
erit cor eius, & ad internecionem gentium
non paucarũ. *Dicet enim: * Numquid non 8
principes mei simul reges sunt? numquid 9
non vt Charcamis, sic Calano: & vt Arphad,
sic Emath? numquid non vt Damascus, sic
Samaria? * Quomodo inuenit manus mea 10
regna idoli, sic & simulachra eorum de Ieru-
salem, & de Samaria. * Numquid non sicut 11
feci Samariæ, & idolis eius, sic faciã Ierusalem C
& simulachris eius? * Et erit: cum impleuerit 12
Dominus cuncta opera sua in monte Sion, &
ª 4. Re. 19. g. 35. in Ierusalem, visitabo super fructum magni-
fici cordis regis ª Assur, & super gloriam al-
Is. 37. g. 36. titudinis oculorũ eius. * Dixit enim: In for- 13
titudine manus meæ feci, & in sapientia mea
intellexi; & abstuli terminos populorum, &
principes eorum deprædatus sum, & detra-
xi quasi potẽs in sublimi residẽtes. * Et inue- 14
nit quasi nidum manus mea fortitudinẽ po-
pulorũ: & sicut colliguntur oua, quæ dereli-
cta sunt, sic vniuersam terrã ego congrega- D
ui: & non fuit, qui moueret pennã, & aperi-
ret os, & gãniret. *Nũquid gloriabitur secu- 15
ris contra eũ, qui secat in ea? aut exaltabitur
serra contra eum, à quo trahitur? quomodo
si eleuetur virga cõtra eleuantem se, & exal-
tetur baculus, qui vtique lignum est. * Pro- 16
pter hoc mittet dominator Dominus exer-
cituũ in pinguibus eius tenuitatem: & subtus
gloriam eius succensa ardebit quasi combu-
stio ignis. *Et erit lumẽ Israel in igne, & san- 17
ctus eius in flamma: & succendetur, & deuo-
rabitur spina eius, & vepres in die vna. * Et 18
gloria saltus eius, & carmeli eius ab anima E
vsque ad carnem consumetur, & erit terrore
profugus. * Et reliquiæ ligni saltus eius præ 19
paucitate numerabuntur, & puer scribet eos.
* Et erit in die illa: non adijciet residuum Is- 20
rael, & hi, qui fugerint de domo Iacob, in-
niti super eo, qui percutit eos: sed innite-
tur super Dominum sanctum Israel in veri-
tate. *Reliquiæ conuertẽtur, reliquiæ, inquã, 21
ª Ro. 9. f. 27. Iacob ad Deum fortem. * ª Si enim fuerit po- 22
Inf. 11. c. 11. pulus tuus Israel, quasi arena maris, reliquiæ
conuertentur ex eo, consummatio abbreuia-
ta inundabit iustitiam. * Consummationem 23
enim & abbreuiationẽ Dominus Deus exer- F
cituum faciet in medio omnis terræ. * Pro- 24
pter hoc, hæc dicit Dominus Deus exerci-
tuum: Noli timere populus meus habitator

Sion, ab Assur: in virga percutiet te, & bacu-
lum suum leuabit super te in via Ægypti.
25 * Adhuc enim paululum modicumque &
consummabitur indignatio, & furor meus
26 super scelus eorum. * ª Et suscitabit super eũ *ª Inf. 37. g. 36.*
Dominus exercituum flagellum ª iuxta pla-
gam Madian in Petra Oreb, & virgam suam *ª Iud. 7. g. 25.*
super mare, & leuabit eam in via Ægypti.
27 * Et erit in die illa: Auferetur onus eius de
G humero tuo, & iugũ eius de collo tuo, & con-
28 putrescet iugũ à facie olei. *Veniet in Aiath,
transibit in Magron: apud Machmas com-
29 mẽdabit vasa sua. * Trãsierũt cursim Gaba
sedes nostra: obstupuit Rama, Gabaath Sau-
30 lis fugit. *Hinni voce tua filia Gallim, atten-
31 de Laisa, paupercula Anathoth. * Migrauit
Medemena: habitatores Gabim confortami-
32 ni. *Adhuc dies est, vt in Nobe stetur: agita-
bit manum suam super montem filiæ Sion,
33 collem Ierusalem. * Ecce dominator Dñs
exercituum cõfringet lagunculam in terro-
re, & excelsi statura succidentur, & sublimes
34 humiliabuntur. *Et subuertentur condensa
saltus ferro: & Libanus cum excelsis cadet.

CAP. XI.

1 ET egredietur virga de radice Iesse, & flos *Act. 13. d. 33.*
2 de radice eius ascendet. *Et requiescet su-
A per eum spiritus Domini: spiritus sapiẽtiæ, &
intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis,
3 spiritus scientiæ, & pietatis, * & replebit eum
spiritus timoris Dñi. Non secundũ visionem
oculorum iudicabit, neque secundum audi-
4 tum aurium arguet: *sed iudicabit in iustitia
pauperes, & arguet in æquitate pro mansue-
tis terræ: & percutiet terram virga oris sui, *ª 1. Thess. 2. c. 8.*
& spiritu labiorum suorum interficiet im-
5 pium. * Et erit iustitia cingulum lumborum
6 eius: & fides cinctorium renum eius. * ª Ha- *ª Inf. 65. d. 25.*
B bitabit lupus cũ agno: & pardus cum hœdo
accubabit: vitulus & leo, & ouis simul mora-
7 buntur, & puer paruulus minabit eos. *Vitu-
lus, & vrsus pascẽtur: simul requiescent catu-
li eorum: & leo quasi bos comedet paleas.
8 * Et delectabitur infans ab vbere super fora-
mine aspidis: & in cauerna reguli, qui abla-
9 ctatus fuerit, manum suam mittet.* Non no-
cebunt, & non occident in vniuerso monte
sancto meo: quia repleta est terra sciẽtia Do-
10 mini, sicut aquæ maris operientes. * ª In die *ª Ro. 15. c. 12.*
C illa radix Iesse, qui stat in signum populorũ,
ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepul-
11 chrum eius gloriosum. * Et erit in die illa:
Adijciet Dominus secundò manum suam ad
possidendum residuum populi sui, quod re-
linquetur ab Assyrijs, & ab Aegypto, & à
Phetros, & ab Aethiopia, & ab Aelam, & à
Sennaar, & ab Emath, & ab insulis maris.
12 * Et leuabit signum in nationes, & congre-
gabit profugos Israel, & dispersos Iuda colli-
13 get à quatuor plagis terræ. * Et auferetur ze-
lus

lus Ephraim, & hostes Iuda peribunt: D
Ephraim non æmulabitur Iudã,& Iudas nõ
pugnabit contra Ephraim.*Et volabunt in 14
humeros Philisthijm per mare, simul præ-
dabuntur filios Orientis. Idumæa & Moab
præceptũ manus eorũ, & filij Ammon obe-
dientes erunt. * Et desolabit Dñs linguam 15
maris Aegypti,& leuabit manum suã super
flumẽ in fortitudine spiritus sui: & percutiet
eum in septem riuis, ita vt transeãt per eum
calceati. * Et erit via residuo populo meo, 16
qui relinquetur ab Assyrijs: sicut fuit Israeli
in die illa, qua ascendit de Terra Aegypti.

CAP. XII.

ET dices in die illa: Confitebor tibi Dñe, 1
quoniam iratus es mihi: cõuersus est fu- A
ror tuus,& consolatus es me.*Ecce Deus sal- 2
uator meus,fiducialiter agam,& nõ timebo:
"quia fortitudo mea, & laus mea Dñs, & fa-
" Exod.15.a.2. ctus est mihi in salutem. *Haurietis aquas in 3
Ps.117.c.14. gaudio de fõtibus saluatoris:*& dicetis in die B
illa: Confitemini Dño, & inuocate nomen 4
eius: notas facite in populis adinuentiones
eius: mementote quoniam excelsum est no-
men eius. * Cantate Domino quoniam ma- 5
gnifice fecit: annunciate hoc in vniuersa
terra. *Exulta,& lauda habitatio Sion: quia 6
magnus in medio tui sanctus Israel.

CAP. XIII.

ONus Babylonis,quod vidit Isaias filius 1
Amos. * Super montem caliginosum 2
leuate signum,exaltate vocẽ, leuate manũ, A
& ingrediantur portas duces. *Ego mãdaui 3
sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in
ira mea, exultãtes in gloria mea. *Vox mul- 4
titudinis in montibus,quasi populorum fre-
quentium: vox sonitus regum,gentium cõ-
gregatarum:Dominus exercituum pręcepit
militiæ belli, *venientibus de terra procul, à 5
summitate cœli: Dominus, & vasa furoris
eius,vt disperdat omnem terram. * Vlulate, 6
quia prope est dies Domini: quasi vastitas à
Domino veniet. * Propter hoc, omnes ma- 7
nus dissoluentur,& omne cor hominis con-
tabescet, *& conteretur. Torsiones & dolo- 8
res tenebunt;quasi parturiens,dolebũt:vnus- B
quisque ad proximum suum stupebit,facies
combustæ vultus eorum.*Ecce dies Dñi ve- 9
niet,crudelis,& indignationis plenus, & iræ,
furorisque ad ponendã terram in solitudinẽ,
" Eze.32.b.7. & peccatores eius cõterendos de ea.* "Quo- 10
niam stellę cœli,& splendor earũ non expã-
Ioel.3.c.15. dent lumen suum:obtenebratus est sol in or-
Matt.24.c.29. tu suo,& luna nõ splendebit in lumine suo.
Marc.13.e.24. *Et visitabo super orbis mala,& contra im- 11
Luc.21.c.25. pios iniquitatem eorum, & quiescere faciam
superbiam infidelium, & arrogantiam for-
tium humiliabo.*Pretiosior erit vir auro,& 12
homo mũdo obrizo. * Super hoc cœlũ tur- 13
babo:& mouebitur terra de loco suo propter C
indignationem Domini exercituum,& pro-
14 pter diem iræ furoris eius.*Et erit quasi da-
mula fugiens, & quasi ouis: & non erit qui
congreget:vnusquisq;ad populum suũ con-
uertetur,& singuli ad terram suam fugient.
15 *Omnis, qui inuentus fuerit, occidetur: &
16 omnis, qui superuenerit, cadet in gladio.
*"Infantes eorum allidentur in oculis eorũ: " Ps.136.b.9.
diripientur domus eorũ & vxores eorũ vio-
17 labũtur. *Ecce ego suscitabo super eos Me-
dos,qui argentum non quærant,nec aurum
18 velint: *sed sagittis paruulos interficient,&
D lactantibus vteris non miserebuntur, & su-
19 per filios non parcet oculus eorum. *Et erit
Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta su-
perbia Chaldæorum, " sicut subuertit Dñs " Gen.19.c.24.
20 Sodomam & Gomorrham.*Non habitabi-
tur vsque in finẽ, & non fundabitur vsq; ad
generationem & generationem: nec ponet
ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent
21 ibi. * Sed requiescent ibi bestiæ, & reple-
buntur domus eorum draconibus: & habi-
tabunt ibi struthiones, & pilosi saltabũt ibi:
22 *& respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius,
& sirenes in delubris voluptatis.

CAP. XIV.

1 PRope est, vt veniat tempus eius, & dies
A eius nõ elongabũtur. Miserebitur enim
Dominus Iacob,& eliget adhuc de Israel,&
requiescere eos faciet super humũ suam: ad-
iungetur aduena ad eos,& adhęrebit domui
2 Iacob. *Et tenebunt eos populi,& adducent
eos in locum suum: & possidebit eos domus
Israel super terrã Dñi in seruos, & ancillas:
& erunt capientes eos, qui se ceperant, &
3 subijcient exactores suos. *Et erit in die illa:
cum requiem dederit tibi Deus à labore tuo,
& à confusione tua,& à seruitute dura, qua
4 ante seruisti: * sumes parabolam istam con-
tra regẽ Babylonis, & dices: Quomodo ces-
5 sauit exactor, quieuit tributum? *Contriuit
Dominus baculum impiorum, virgã domi-
6 nantium,*cędentem populos in indignatio-
B ne, plaga insanabili, subijcientem in furore
7 gentes,persequentem crudeliter. * Conquie-
uit & siluit omnis terra,gauisa est & exulta-
8 uit: * abietes quoque lætatæ sunt super te,
& cedri Libani: ex quo dormisti;non ascen-
9 det, qui succidat nos. * Infernus subter con-
turbatus est in occursum aduẽtus tui, susci-
tabit tibi gigantes. Omnes principes terræ
surrexerunt de solijs suis, omnes principes
10 nationum. * Vniuersi responderunt, &
dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut & nos,
11 nostri similis effectus es.*Detracta est ad in-
C feros superbia tua, concidit cadauer tuum:
subter te sternetur tinea, & operimentum
12 tuum erunt vermes.*Quomodo cecidisti de
cœlo lucifer, qui mane oriebaris? corruisti
13 in terram,qui vulnerabas gentes? *qui dice-

bas in corde tuo. In cœlum conſcendam,ſu-
per aſtra Dei exaltabo ſolium meum,ſedebo
in monte teſtamenti,in lateribus Aquilonis.
*Aſcendam ſuper altitudinem nubium , ſi- 14
milis ero Altiſſimo. *Verumtamē ad infer- 15
num detraheris in profundum laci : *qui te 16
viderint,ad te inclinabũtur,teq; proſpicient:
Numquid iſte eſt vir, qui conturbauit ter- D
ram,qui cõcuſſit regna, * qui poſuit orbem 17
deſertum,& vrbes eius deſtruxit,vinctis eius
non aperuit carcerem ? * Omnes reges gen- 18
tiũ vniuerſi dormierunt in gloria,vir in do-
mo ſua . * Tu autem proiectus es de ſepul- 19
chro tuo , quaſi ſtirpis inutilis pollutus , &
obuolutus cum his , qui interfecti ſunt gla-
dio,& deſcenderũt ad fundamēta laci, quaſi
cadauer putridum . * Non habebis conſor- 20
tium,neq; cum eis in ſepultura:tu enim ter- E
ram tuam diſperdidiſti,tu populum tuũ oc-
cidiſti: non vocabitur in æternum ſemen
peſſimorum. *Præparate filios eius occiſio- 21
ni in iniquitate patrum ſuorum: nõ conſur-
gent, nec hereditabũt terram, neque imple-
bunt faciem orbis ciuitatum. *Et cõſurgam 22
ſuper eos, dicit Dñs exercituum : & perdam
Babylonis nomen,& reliquias, & germen,&
progeniem, dicit Dñs . * Et ponam eam in 23
poſſeſſionem ericij,& in paludes aquarum , B
& ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dñs
exercituum. * Iurauit Dñs exercituum, di- 24
cens : Si non,vt putaui,ita erit : & quomodo
mente tractaui,* ſic eueniet. * Vt conteram 25
Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis
conculcem eum : & auferetur ab eis iugum
eius,& onus illius ab humero eorũ tolletur .
*Hoc conſilium,quod cogitaui ſuper omnē 26
terram,& hæc eſt manus extenta ſuper vni-
uerſas gentes . * Dñs enim exercituum de- 27
creuit : & quis poterit infirmare ? & manus
eius extenta : & quis auertet eam?*In anno, 28
quo mortuus eſt rex Achaz,factum eſt onus
iſtud : *ne læteris Philiſthæa omnis tu,quo- 29
niam comminuta eſt virga percuſſoris tui : C
de radice enim colubri egredietur regulus ,
& ſemen eius abſorbens volucrem . *Et pa- 30
ſcentur primogeniti pauperum, & pauperes
fiducialiter requieſcent:& interire faciam in
fame radicem tuam , & reliquias tuas inter-
ficiam. *Vlula porta,clama ciuitas:proſtra- 31
ta eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim
fumus veniet,& non eſt,qui effugiet agmen
eius. *Et quid reſpondebitur nuncijs gentis? 32
quia Dominus fundauit Sion, & in ipſo ſpe-
rabunt pauperes populi eius .

CAP. XV.

ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar 1
Moab,cõticuit: quia nocte vaſtatus eſt A
murus Moab, conticuit . * Aſcendit domus, 2
& Dibon ad excelſa in planctum ſuper Na-
bo , & ſuper Medaba , Moab vlulauit : a in
cunctis capitibus eius caluitium , & omnis a Ier.48.f.37.
3 barba radetur . * In triuijs eius accincti ſunt Eze.7.e.18
B ſacco : ſuper tecta eius, & in plateis eius om-
4 nis vlulatus deſcendit in fletum . *Clamabit
Heſebon,& Eleale,vſque Iaſa audita eſt vox
eorum , ſuper hoc expediti Moab vlula-
5 bunt, anima eius vlulabit ſibi . * Cor meum
C ad Moab clamabit , vectes eius vſque ad Se-
gor vitulam conternantem : per aſcenſum
enim Luith flens aſcēdet, & in via Oronaim
6 clamorē contritionis leuabunt.*Aquę enim
Nemrim deſertæ erũt, quia aruit herba, de-
7 fecit germen,viror omnis interijt. *Secundũ
D magnitudinem operis & viſitatio eorum:ad
8 torrentem ſalicum ducent eos . * Quoniam
circuiuit clamor terminum Moab, vſque ad
Gallim vlulatus eius , & vſque ad Puteum
9 Elim clamor eius . * Quia aquæ Dibon re-
pletæ ſunt ſanguine:ponam enim ſuper Di-
bon additamenta: his,qui fugerint de Moab
leonem, & reliquijs terræ .

CAP. XVI.

1 EMitte agnum Domine dominatorē ter-
A ræ , de Petra deſerti ad montem filiæ
2 Sion. *Et erit : Sicut auis fugiens, & pulli de
nido auolantes,ſic erunt filię Moab in tran-
3 ſcenſu Arnon . * Ini conſilium, coge conci-
lium : pone quaſi noctem vmbram tuam in
meridie : abſcõde fugientes,& vagos ne pro-
4 das.*Habitabũt apud te profugi mei : Moab
eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris:fini-
tus eſt enim puluis, conſummatus eſt miſer :
5 defecit,qui conculcabat terram. *Et præpa-
B rabitur in miſericordia ſolium,& ſedebit ſu-
per illud in veritate in tabernacula Dauid ,
iudicans & quærens iudicium , & velociter
6 reddens,quod iuſtum eſt. * a Audiuimus ſu- a Ier.48.e.
perbiam Moab,ſuperbus eſt valde : ſuperbia 29.
eius , & arrogantia eius , & indignatio eius
7 pluſquam fortitudo eius . * Idcirco vlulabit
Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit : his qui
lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimi-
8 ni plagas ſuas. * Quoniam ſuburbana Heſe-
C bon deſerta ſunt , & vineam Sabama domi-
ni Gentium exciderunt : flagella eius vſque
ad Iazer peruenerunt : errauerunt in deſer-
to,propagines eius relictæ ſunt , tranſierunt
9 mare. * Super hoc plorabo in fletu Iazer vi-
neam Sabama : inebriabo te lacryma mea
Heſebon , & Eleale : quoniam ſuper vinde-
miam tuam,& ſuper meſſem tuam vox cal-
10 cãtium irruit.*Et auferetur lætitia,& exul-
tatio de Carmelo,& in vineis non exultabit,
neque iubilabit.vinum in torculari non cal-
cabit,qui calcare cõſueuerat: vocem calcan-
11 tium abſtuli . * Super hoc venter meus ad
D Moab quaſi cithara ſonabit , & viſcera mea
12 ad murum cocti lateris. *Et erit:cum appa-
ruerit , quod laborauit Moab ſuper excelſis
ſuis,ingredietur ad ſancta ſua,vt obſecret, &

non valebit. * Hoc verbum, quod locutus 13
est Dñs ad Moab ex tunc: * & nunc locu- 14
tus est Dominus, dicens: In tribus annis qua-
si anni mercenarij auferetur gloria Moab
super omni populo multo, & relinquetur
paruus, & modicus, nequaquam multus.

CAP. XVII.

ONus Damasci. Ecce Damascus desinet 1
esse ciuitas, & erit sicut aceruus lapi- A
dum in ruina. * Derelictæ ciuitates Aroer 2
gregibus erunt, & requiescent ibi, & non
erit, qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab 3
Ephraim, & regnum à Damasco: & reliquię
Syrię sicut gloria filiorum Israel erunt: dicit
Dominus exercituum. * Et erit in die illa: at- 4
tenuabitur gloria Iacob, & pinguedo car-
nis eius marcescet. * Et erit sicut congre- 5
gans in messe quod restiterit, & brachium B
eius spicas leget: & erit sicut quærens spicas
in valle Raphaim. * Et relinquetur in eo 6
sicut racemus, & sicut excussio oleę duarũ,
vel trium oliuarum in summitate rami, siue
quatuor, aut quinq; in cacuminibus eius fru-
ctus eius: dicit Dominus Deus Israel. * In die 7
illa inclinabitur homo ad Factorem suum,
& oculi eius ad sanctum Israel respicient:
* & non inclinabitur ad altaria, quæ fece- 8
runt manus eius: & quæ operati sunt digiti
eius non respiciet, lucos & delubra. * In die 9
illa erunt ciuitates fortitudinis eius dereli- C
ctæ sicut aratra, & segetes, quæ derelictæ sũt
à facie filiorum Israel, & eris deserta. * Quia 10
oblita es Dei saluatoris tui, & fortis adiuto-
ris tui non es recordata: propterea plantabis
plantationem fidelem, & germen alienum
seminabis. * In die plantationis tuę labrusca, 11
& mane semen tuum florebit: ablata est mes-
sis in die hereditatis, & dolebit grauiter.
* Vę multitudini populorum multorum, vt 12
multitudo maris sonantis: & tumultus tur- D
barum, sicut sonitus aquarũ multarũ. * So- 13
nabunt populi, sicut sonitus aquarum inũ-
dantiũ, & increpabit eum, & fugiet procul:
& rapietur sicut puluis montium à facie vẽ-
ti, & sicut turbo coram tempestate. * In tẽ- 14
pore vespere, & ecce turbatio: in matutino,
& non subsistet: hæc est pars eorum, qui va-
stauerunt nos, & sors diripentium nos.

CAP. XVIII.

VÆ terræ cymbalo alarũ, quæ est trans 1
flumina Æthiopiæ, * qui mittit in ma- 2
re legatos, & in vasis papyri super aquas. Ite A
angeli veloces ad gentem conuulsam, & di-
laceratã: ad populum terribilem, post quem
non est alius: ad gentem expectantẽ, & con-
culcatam, cuius diripuerunt flumina terram
eius. * Omnes habitatores orbis, qui morami- 3
ni in terra, cum eleuatũ fuerit lignũ in mõ- B
tibus videbitis, & clangorem tubæ audietis:
* quia hæc dicit Dominus ad me: Quiescam, 4
& considerabo in loco meo sicut meridiana
C lux clara est, & sicut nubes roris in die mes-
5 sis. * Ante messem enim totus effloruit, &
immatura perfectio germinabit, & præci-
dentur ramusculi eius falcibus: & quæ dere-
licta fuerint, abscindentur, & excutientur.
6 * Et relinquentur simul auibus montium,
& bestijs terræ: & æstate perpetua erunt su-
per eum volucres, & omnes bestiæ terræ su-
7 per illum hiemabunt. * In tempore illo de-
D feretur munus Domino exercituũ à popu-
lo diuulso, & dilacerato: à populo terribili,
post quem non fuit alius, à gente expectan-
te, expectante & conculcata, cuius diripue-
runt flumina terram eius, ad locum nominis
Domini exercituum montem Sion.

CAP. XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce Dominus ascendet
A super nubem leuem, & ingredietur
Aegyptum, & commouebũtur simulachra
Aegypti à facie eius, & cor Aegypti tabescet
2 in medio eius. * Et concurrere faciam Aegy-
ptios aduersus Aegyptios: & pugnabit vir
contra fratrẽ suum, & vir cõtra amicũ suũ,
ciuitas aduersus ciuitatẽ, regnum aduersus
3 regnum. * Et dirumpetur spiritus Aegypti
in visceribus eius, & consilium eius præcipi-
tabo: & interrogabunt simulachra sua, & di-
4 uinos suos, & pythones, & ariolos. * Et tradã
Aegyptũ in manu dominorũ crudelium, &
rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus
5 Deus exercituum. * Et arescet aqua de ma-
ri, & fluuius desolabitur, atque siccabitur.
6 * Et deficient flumina: attenuabuntur, & sic-
B cabuntur riui aggerum. Calamus & iuncus
7 marcescet: * nudabitur alueus riui à fonte
suo, & omnis sementis irrigua siccabitur,
8 arescet, & non erit. * Et mœrebunt piscato-
res, & lugebunt omnes mittentes in flumen
hamum, & expandentes rete super faciem
9 aquarum emarcescent. * Confundentur qui
operabantur lignum, pectentes, & texentes
10 subtilia. * Et erunt irrigua eius flaccentia:
omnes qui faciebant lacunas ad capiendos
11 pisces. * Stulti principes Taneos, sapientes
cõsiliarij Pharaonis dederũt consilium insi-
piens: quomodo dicetis Pharaoni: Filius sa-
12 pientium ego, filius regũ antiquorum? * Vbi
nunc sunt sapientes tui? annuncient tibi, &
indicent quid cogitauerit Dñs exercituum
13 super Aegyptum. * Stulti facti sunt principes
Taneos, emarcuerunt principes Mempheos,
deceperunt Aegyptũ angulum populorum
14 eius. * Dominus miscuit in medio eius spiri-
C tum vertiginis: & errare fecerunt Aegyptũ
in omni opere suo, sicut errat ebrius & vo-
15 mens. * Et non erit Aegypto opus, quod fa-
ciat caput, & caudam incuruantem, & refre-
16 nantẽ. * In die illa erit Aegyptus, quasi mu-
lieres, & stupebunt, & timebunt à facie com-

motionis manus Domini exercituum;quam
ipse mouebit super eam. * Et erit terra Iuda 17
Aegypto in pauorem: omnis, qui illius fue-
rit recordatus, pauebit à facie consilij Do-
mini exercituum, quod ipse cogitauit super
eam. *In die illa erunt quinque ciuitates in 18
Terra Aegypti,loquentes lingua Chanaan,
& iurantes per Dominum exercituum. Ci-
uitas solis vocabitur vna.*In die illa erit al- 19
tare Dñi in medio Terræ Aegypti, & titu-
lus Domini iuxta terminum eius:* erit in 20
signum,& in testimonium Domino exerci-
tuũ in Terra Aegypti. Clamabunt enim ad D
Dominũ à facie tribulantis, & mittet eis sal-
uatorem,& propugnatorem, qui liberet eos.
*Et cognoscetur Dominus ab Aegypto, & 21
cognoscent Aegyptij Dominum in die illa,
& colent eum in hostijs & in muneribus, &
vota vouebunt Domino, & soluent. * Et 22
percutiet Dominus Aegyptum plaga,& sa-
nabit eam, & reuertentur ad Dominum, &
placabitur eis,& sanabit eos. *In die illa erit 23
via de Aegypto in Assyrios, & intrabit As-
syrius Aegyptum, & Aegyptius in Assy-
rios & seruient Aegyptij Assur. * In die illa 24
erit Israel tertius Aegyptio,& Assyrio:bene-
dictio in medio terræ,*cui benedixit Domi- 25
nus exercituum,dicens: Benedictus populus
meus Aegypti, & opus manuum mearum
Assyrio: hereditas autem mea Israel.

CAP. XX.

IN anno, quo ingressus est Tharthan in 1
Azotũ,cum misisset eum Sargon rex As- A
syriorum,& pugnasset contra Azotũ,& ce-
pisset eam: * in tempore illo locutus est Do- 2
minus in manu Isaiæ filij Amos,dicens: Va-
de,& solue saccum de lumbis tuis, & calcea-
mẽta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic va-
dens nudus,& discalceatus. * Et dixit Dñs: 3
Sicut ambulauit seruus meus Isaias nudus,&
discalceatus,trium annorũ signũ & portẽtũ
erit super Aegyptum,& super Aethiopiam: B
*sic minabit rex Assyriorum captiuitatem 4
Aegypti,& trãsmigrationem Aethiopiæ,iu-
uenũ,& senum, nudam, & discalceatam,di-
scoopertis natibus ad ignominiam Aegypti.
*Et timebunt,& confundẽtur ab Aethiopia 5
spe sua,& ab Aegypto gloria sua. * Et dicet 6
habitator insulæ huius in die illa: Ecce hæc
erat spes nostra, ad quos confugimus in au-
xiliũ,vt liberarent nos à facie regis Assyrio-
rum: & quomodo effugere poterimus nos?

CAP. XXI.

ONus deserti maris. Sicut turbines ab 1
Aphrico veniunt, de deserto venit,de A
terra horribili.*Visio dura nũciata est mihi: 2
qui incredulus est,infideliter agit: & qui de-
populator est,vastat.Ascende Aelam,obside
Mede: omnem gemitum eius cessare feci.
*Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, 3
angustia possedit me sicut angustia partu-
rientis: corrui, cum audirem, conturbatus
4 sum, cum viderem. * Emarcuit cor meum;
B tenebræ stupefecerunt me: Babylon dilecta
5 mea posita est mihi in miraculum. * Pone
mensam, contemplare in specula comeden-
tes & bibentes:surgite principes,arripite cly-
6 peum. *Hæc enim dixit mihi Dñs: vade, &
pone speculatorem: & quodcumq; viderit,
7 annunciet. *Et vidit currum duorum equi-
tum, ascensorem asini,& ascensorem came-
li: & contemplatus est diligenter multo in-
8 tuitu.*Et clamauit leo:Super speculam Dñi
ego sum,stans iugiter per diem:& a super cu- a Heb.2.a.1
stodiã meam ego sum, stans totis noctibus.
9 *Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum,
C & respondit,& dixit: b Cecidit,cecidit Baby- b Ier. 51.a.
lon,& omnia sculptilia deorum eius contri- 1. Apoc. 14.b
10 ta sunt in terram.*Tritura mea,& filii areæ 8.
meæ,quę audiui à Dño exercituum Deo Is-
11 rael,annunciaui vobis. *Onus Duma ad me
clamat ex Seir: Custos quid de nocte? custos
12 quid de nocte? *Dixit custos:Venit mane,&
nox: si quæritis,quærite: conuertimini, ve-
13 nite.*Onus in Arabia. In saltu ad vesperam
14 dormietis,in semitis Dedanim. * Occurren-
tes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram
15 Austri,cum panibus occurrite fugienti. * A
D facie enim gladiorũ fugerunt, à facie gladij
imminentis, à facie arcus extenti,à facie gra-
16 uis prælij:*quoniam hæc dicit Dominus ad
me:Adhuc in vno anno,quasi in anno mer-
cenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.
17 *Et reliquiæ numeri sagittariorum fortium
de filijs Cedar imminuentur: Dominus
enim Deus Israel locutus est.

CAP. XXII.

1 ONus vallis visionis. Quidnam quoque
A tibi est, quia ascendisti & tu omnis in
2 tecta? * clamoris plena, vrbs frequens, ciui-
tas exultans: interfecti tui, nõ interfecti gla-
3 dio, nec mortui in bello. * Cuncti principes
tui fugerunt simul,dureq;ligati sunt:omnes
qui inuenti sunt, vincti sunt pariter, procul
4 fugerunt. *Propterea dixi: Recedicite à me,
B amare flebo: nolite incumbere,vt consolemi-
5 ni me super vastitate filiæ populi mei. *Dies
enim interfectionis, & conculcationis, &
fletuum Domino Deo exercituum in valle
visionis scrutans murum, & magnificus su-
6 per montem. * Et Aelam sumpsit phare-
tram, currum hominis equitis, & parietem
7 nudauit clypeus.*Et erunt electæ valles tuę
plenæ quadrigarum, & equites ponent sedes
8 suas in porta. *Et reuelabitur operimentum
Iudæ, & videbis in die illa armamentarium
9 domus saltus.*Et scissuras ciuitatis Dauid vi-
C debitis,quia multiplicatę sunt: & congrega-
10 stis aquas piscinæ inferioris, * & domos Ie-
rusalẽ numerastis, & destruxistis domos ad
munien-

munιendum murum. * Et lacum fecistis in- 11
ter duos muros ad aquam piscinæ veteris: &
non suspexistis ad eum, qui fecerat eam, &
operatorē eius de longe nō vidistis. * Et vo- 12
cabit Dominus Deus exercituum in die illa
ad fletum, & ad planctū, ad caluitium,& ad
cingulum sacci:*& ecce gaudium,& lętitia, 13
occidere vitulos, & iugulare arietes, come- D
dere carnes,& bibere vinum:, Comedamus,
u Sap. 2. b. 6. 1. Cor. 15. d. 32. & bibamus:cras enim moriemur. * Et reue- 14
lata est in auribus meis vox Domini exerci-
tuum : Si dimittetur iniquitas hæc vobis,do-
nec moriamini, dicit Dominus Deus exer-
cituum : *Hæc dicit Dominus Deus exerci- 15
tuum : Vade,ingredere ad eū, qui habitat in
tabernaculo, ad Sobnam præpositum tem-
pli,& dices ad eum: *Quid tu hic, aut quasi 16
quis hic? quia excidisti tibi hic sepulchrum, E
excidisti in excelso memoriale diligenter, in
petra tabernaculum tibi. * Ecce Dominus 17
asportari te faciet,sicut asportatur gallꝰ gal-
linaceus,& quasi amictum sic subleuabit te.
*Coronans coronabit te tribulatione, quasi 18
pilam mittet te in terram latā,& spatiosam :
ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ,
ignominia domus Domini tui. * Et expel- 19
lam te de statione tua, & de ministerio tuo
deponam te. *Et erit in die illa:Vocabo ser- 20
uum meū Eliacim filium Helciæ, * & induā F
illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo 21
eum, & potestatem tuam dabo in manu
eius: & erit quasi pater habitantibus Ierusa-
n Apoc. 3. b. 7. Iob. 12. b. 14 lem,& domui Iuda. * n Et dabo clauem do- 22
mus Dauid super humerum eius:& aperiet,
& non erit, qui claudat : & claudet, & non
erit,qui aperiat. * Et figam illum paxillum 23
in loco fideli, & erit in solium gloriæ domui
patris eius. * Et suspendent super eum om- 24
nem gloriam domus patris eius,vasorum di- G
uersa genera, omne vas paruulū à vasis cra-
terarum vsq; ad omne vas musicorum. *In 25
die illa dicit Dominus exercituum : Aufere-
tur paxillus,qui fixus fuerat in loco fideli: &
frangetur, & cadet, & peribit, quod pepen-
derat in eo, quia Dominus locutus est.

CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris: quia 1
vastata est domus, vnde venire con- A
sueuerant : de terra Cethim reuelatum est
eis. *Tacete,qui habitatis in insula: negotia- 2
tores Sidonis transfretantes mare, repleue-
runt te. * In aquis multis semen Nili, messis 3
fluminis fruges eius: & facta est negotiatio
gentium. * Erubesce Sidon: ait enim mare, 4
fortitudo maris dicens: Non parturiui, &
non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad
incrementum perduxi virgines. * Cū audi- 5
tum fuerit in Aegypto,dolebūt cum audie-
rint de Tyro : * Transite maria,vlulate,qui 6
habitatis in insula:*Nūquid non vestra hęc 7
B est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in an-
tiquitate sua?ducent eam pedes sui longe ad
8 peregrinandum. * Quis cogitauit hoc super
Tyrū quondam coronatā, cuius negotiato-
res principes, institores eius inclyti terræ?
9 *Dn̄s exercituū cogitauit hoc,vt detraheret
superbiā omnis gloriæ, & ad ignominiā de-
10 duceret vniuersos inclitos terræ.*Trāsi ter-
rā tuā quasi flumen filia maris, non est cin-
11 gulū vltra tibi.*Manum suam extendit su-
C per mare,conturbauit regna: Dn̄s mandauit
aduersus Chanaan,vt contereret fortes eius,
12 *& dixit:Non adijcies vltra,vt glorieris,ca-
lūniā sustinēs virgo filia Sidonis: in Cethim
consurgens transfreta, ibi quoq; non erit re-
13 quies tibi. * Ecce terra Chaldæorū talis po-
pulus non fuit,Assur fundauit eā:in captiui-
tatē traduxerunt robustos eius, suffoderunt
14 domos eius,posuerūt eam in ruinā.* Vlulate
naues maris,quia deuastata est fortitudo ve-
15 stra. * Et erit in die illa : In obliuione eris ò
Tyre septuaginta annis,sicut dies regis vniꝰ:
post septuaginta autem annos erit Tyro
16 quasi cāticum meretricis.*Sume citharam,
D circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita:
bene cane, frequenta canticum, vt memoria
17 tui sit.*Et erit post septuaginta annos:Visi-
tabit Dn̄s Tyrum, & reducet eam ad mer-
cedes suas: & rursum fornicabitur cum vni-
18 uersis regnis terræ super faciem terræ. * Et
erunt negotiationes eius,& mercedes eius sā-
ctificate Dn̄o: non condentur, neque repo-
nentur:quia his,qui habitauerint corā Dn̄o,
erit negotiatio eius, vt manducent in saturi-
tatem, & vestiantur vsque ad vetustatem.

CAP. XXIV.

1 ECce Dominus dissipabit terram, & nu-
A dabit eam, & affliget faciem eius, & di-
2 sperget habitatores eius. * o Et erit sicut po- *o Osee 4. b. 8.*
pulus, sic sacerdos: & sicut seruus, sic dn̄s
eius:sicut ancilla,sic domina eius:sicut emēs,
sic ille,qui vendit: sicut fęnerator, sic is, qui
mutuum accipit: sicut, qui repetit, sic qui
3 debet.*Dissipatione dissipabitur terra,& di-
reptione prædabitur. Dominus enim locu-
4 tus est verbū hoc. * Luxit,& defluxit terra,
& infirmata est: defluxit orbis,infirmata est
5 altitudo populi terræ. * Et terra infecta est
ab habitatoribus suis: quia transgressi sunt
leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus
6 sempiternum. * Propter hoc maledictio vo-
B rabit terram, & peccabunt habitatores eius:
ideoq; insanient cultores eius, & relinquen-
7 tur homines pauci. * Luxit vindemia,infir-
mata est vitis,ingemuerunt omnes,qui læta-
8 bātur corde. *Cessauit gaudiū tympanorū,
quieuit sonitus lætantium, cōticuit dulcedo
9 citharæ. * Cum cantico non bibent vinum:
10 amara erit potio bibentibus illam. * Attrita
est ciuitas vanitatis, clausa est omnis domus

nullo introeunte. * Clamor erit super vino 11
in plateis, deserta est omnis lætitia, translatũ
est gaudiũ terræ. * Relicta est in vrbe solitu- 12
do, & calamitas opprimet portas: * Quia 13
hæc erunt in medio terræ, in medio populo-
rum: quomodo si paucæ oliuæ, quæ reman-
serunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum
fuerit finita vindemia. * Hi leuabunt vocem 14
suam, atque laudabũt: cum glorificatus fue- C
rit Dñs, hinnient de mari. * Propter hoc in 15
doctrinis glorificate Dominũ, in insulis ma-
ris nomen Dñi Dei Israel. * A finibus ter- 16
ræ laudes audiuimus, gloriam iusti. * Et dixi:
Secretum meum mihi, secretum meũ mihi,
væ mihi: præuaricantes præuaricati sunt, &
præuaricatione transgressorum præuaricati
sunt. * Formido, & fouea, & laqueus super 17
te, qui habitator es terræ. * Et erit: " Qui fu- 18
" Ier. 48. g. 44. gerit à voce formidinis, cadet in foueam: &
qui se explicauerit de fouea, tenebitur la-
queo: quia cataractę de excelsis apertæ sunt,
& concutientur fundamenta terræ. * Con- 19
fractione confringetur terra, contritione cõ- D
teretur terra, commotione commouebitur
terra, * agitatione agitabitur terra sicut 20
ebrius, & auferetur quasi tabernaculũ vnius
noctis: & grauabit eam iniquitas sua, & cor-
ruet, & non adijciet vt resurgat. * Et erit: In 21
die illa visitabit Dñs super militiam cœli in
excelso: & super reges terræ, qui sunt super
terram. * Et congregabuntur in congrega- 22
tione vnius fascis in lacum, & claudentur
ibi in carcere: & post multos dies visitabun-
tur. * Et erubescet luna, & confundetur sol, 23
cum regnauerit Dñs exercituum in monte
Sion, & in Ierusalem, & in conspectu senum
suorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, 1
& confitebor nomini tuo: quoniam fe- A
cisti mirabilia, cogitationes antiquas fide-
les, amen. * Quia posuisti ciuitatem in tumu- 2
lum, vrbẽ fortem in ruinam, domum alie-
norũ: vt non sit ciuitas, & in sempiternũ nõ
ædificetur. * Super hoc laudabit te populus 3
fortis, ciuitas gentium robustarũ timebit te.
* Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu- 4
do egeno in tribulatione sua: spes à turbine,
vmbraculũ ab æstu, spiritus enim robustorũ
quasi turbo impellens parietem. * Sicut ęstus 5
in siti, tumultum alienorum humiliabis: & B
quasi calore sub nube torrente propaginem
fortium marcescere facies. * Et faciet Domi- 6
nus exercituũ omnibus populis in mõte hoc
conuiuium pinguium, conuiuium vinde-
miæ, pinguium medullatorum, vindemiæ
defæcatæ. * Et præcipitabit in monte isto 7
faciem vinculi colligati super omnes popu-
los, & telam quam orditus est super omnes C
nationes. * Præcipitabit mortem in sempi- 8
ternum: " & auferet Dominus Deus lacry- " Apoc 7. d. 27 & 21. b. 4.
mam ab omni facie, & opprobrium populi
sui auferet de vniuersa terra: quia Dominus
9 locutus est. * Et dicet in die illa: Ecce Deus
noster iste, expectauimus eum, & saluabit
nos: iste Dñs, sustinuimus eum, exultabimus,
10 & lætabimur in salutari eius. * Quia requie-
D scet manus Domini in monte isto: & tritu-
rabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ
11 in plaustro. * Extendet manus suas sub eo,
sicut extendit natans ad natandum: & hu-
miliabit gloriam eius cum allisione manuũ
12 eius. * Et munimenta sublimium murorum
tuorum concident, & humiliabuntur, & de-
trahentur in terram vsque ad puluerem.

CAP. XXVI.

1 IN die illa cantabitur canticum istud in
A terra Iuda:
Vrbs fortitudinis nostræ Sion saluator,
ponetur in ea murus, & antemurale.
2 * Aperite portas, & ingrediatur gens iusta,
custodiens veritatem.
3 * Vetus error abijt: seruabis pacem; pacem,
quia in te sperauimus.
4 * Sperastis in Domino in sæculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 * Quia incuruabit habitantes in excelso,
ciuitatem sublimem humiliabit.
Humiliabit eam vsque ad terram, detrahet
eam vsque ad puluerem.
6 * Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
gressus egenorum.
7 * Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad
B ambulandum.
8 * Et in semita iudiciorum tuorum Domine
sustinuimus te: nomen tuum, & memoria-
le tuum in desiderio animæ.
9 * Anima mea desiderauit te in nocte: sed &
spiritu meo in præcordijs meis de mane vi-
gilabo ad te.
Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam
discent habitatores orbis.
10 * Misereantur impio, & non discet iusti-
tiam: in terra sanctorum iniqua gessit, &
non videbit gloriam Domini.
11 * Domine exaltetur manus tua, & non vi-
deant: videant, & confundantur zelantes
populi: & ignis hostes tuos deuoret.
12 * Domine dabis pacem nobis: omnia enim
C opera nostra operatus es nobis.
13 * Domine Deus noster, possederunt nos
domini absque te, tantum in te recordemur
nominis tui.
14 * Morientes non viuant, gigantes non re-
surgant: propterea visitasti, & contriuisti
eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.
15 * Indulsisti genti Domine, indulsisti gen-
ti: numquid glorificatus es? elongasti om-
nes terminos terræ.
16 * Domine in angustia requisierunt te, in
tribu-

tribulatione murmuris doctrina tua eis.
* Sicut quæ concipit, cum appropinqua- 17
uerit ad partum, dolens clamat in doloribus
suis: sic facti sumus à facie tua Domine.
* Concepimus, & quasi parturiuimus, & 18
peperimus spiritum: salutes non fecimus D
in terra, ideo non ceciderunt habitatores
terræ.
* Viuent mortui tui, interfecti mei resur- 19
gent: expergiscimini, & laudate qui habita-
tis in puluere: quia ros lucis, ros tuus, & ter-
ram gigantum detrahes in ruinam.
* Vade populus meus, intra in cubicula 20
tua, claude ostia tua super te, abscondere
modicum ad momentum, donec pertranseat
indignatio.
a Mic.1.a.3. * a Ecce enim Dñs egredietur de loco suo, 21
vt visitet iniquitatem habitatoris terræ cõ-
tra eum: & reuelabit terra sanguinem suũ,
& non operiet vltra interfectos suos.

CAP. XXVII.

IN die illa visitabit Dominus in gladio 1
suo duro, & grandi, & forti, super Leuia- A
than serpentem vectem, & super Leuiathan
serpentem tortuosum, & occidet cetũ, qui in
mari est. *In die illa vinea meri cantabit ei. 2
*Ego Dñs, qui seruo eam, repẽte propinabo 3
ei: ne forte visitetur contra eam, nocte, & die
seruo eam. * Indignatio non est mihi: quis 4
dabit me spinam & veprẽ in prælio: gradiar B
super eã, succendam eam pariter? *An potius 5
tenebit fortitudinem meam, faciet pacẽ mi-
hi, pacem faciet mihi? *Qui ingrediũtur im- 6
petu ad Iacob, florebit, & germinabit Israel:
& implebunt faciem orbis semine. * Num- 7
quid iuxta plagam percutientis se percussit
eum? aut sicut occidit interfectos eius, sic oc-
cisus est? * In mensura contra mensuram, cũ 8
abiecta fuerit, iudicabis eam: meditatus est
in spiritu suo duro per diem æstus. * Idcirco 9
super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: C
& iste omnis fructus, vt auferatur peccatum
eius, cum posuerit omnes lapides altaris, si-
cut lapides cineris allisos, non stabunt luci,
& delubra. * Ciuitas enim munita desolata 10
erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi
desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accu-
babit, & consumet summitates eius. *In sic- 11
citate messes illius conterentur, mulieres ve- D
nientes, & docentes eam: non est enim po-
pulus sapiens, propterea non miserebitur
eius, qui fecit eum, & qui formauit eum,
non parcet ei: * Et erit: In die illa percutiet 12
Dominus ab alueo fluminis vsque ad tor-
rentem Aegypti, & vos congregabimini
vnus, & vnus filij Israel. * Et erit: In die illa 13
clangetur in tuba magna, & veniẽt, qui per-
diti fuerant de terra Assyriorum, & qui eie-
cti erant in Terra Aegypti, & adorabunt
Dominum in monte sancto in Ierusalem.

CAP. XXVIII.

1 VÆ coronæ superbiæ, ebrijs Ephraim,
A & flori decidenti, gloriæ exultationis
eius, qui erant in vertice vallis pinguissimæ,
2 errantes à vino. * Ecce validus & fortis Do-
minus sicut impetus grãdinis, turbo confrin-
gens, sicut impetus aquarum multarũ inun-
dantium, & emissarum super terram spatio-
3 sam. *Pedibus conculcabitur corona super-
4 biæ ebriorum Ephraim. *Et erit flos decidẽs
gloriæ exultationis eius, qui est super verti-
cem vallis pinguium, quasi tẽporaneũ ante
maturitatem autumni: quod cum aspexerit
videns, statim vt manu tenuerit, deuorabit
5 illud. * In die illa erit Dominus exercituum
corona gloriæ, & sertũ exultationis residuo
6 populi sui: * & spiritus iudicij sedenti super
iudicium, & fortitudo reuertentibus de bel-
7 lo ad portã. * Verum hi quoq; præ vino ne-
scierunt, & præ ebrietate errauerunt: sacer-
dos, & propheta nescierũt præ ebrietate, ab-
sorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate,
nescierunt videntẽ, ignorauerunt iudicium.
8 *Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu,
9 sordiumq; ita vt non esset vltra locus. * Quẽ
C docebit scientiam? & quem intelligere fa-
ciet auditum? ablactatos à lacte, auulsos ab
10 vberibus. * Quia manda remanda, manda
remanda, expecta reexpecta, expecta reex-
11 pecta, modicum ibi, modicum ibi. * a In lo- a 1 Cor.14.d 21.
quela enim labij, & lingua altera loquetur
12 ad populum istum. *Cui dixit: Hæc est re-
quies mea, reficite lassum, & hoc est meum
13 refrigerium: & noluerunt audire. * Et erit
eis verbum Domini: Manda remanda, man-
da remanda, expecta reexpecta, expacta re-
expecta, modicũ ibi, modicũ ibi: vt vadant,
& cadant retrorsum, & conterantur, & illa-
14 queentur, & capiantur. *Propter hoc auditẽ
D verbum Domini viri illusores, qui domina-
mini super populum meum, qui est in Ieru-
15 salem. * Dixistis enim: Percussimus fœdus
cum morte, & cum inferno fecimus pactũ.
Flagellum inundans, cum transierit, nõ ve-
niet super nos: quia posuimus mendaciũ spẽ
16 nostrã, & mendacio protecti sumus. * Idcir-
co hæc dicit Dominus Deus: a Ecce ego mit- a Psal.117.d 22.
tam in fundamentis Sion lapidem, lapidem Matt.21.d.42.
probatum, angularem, pretiosum in funda- Act.4.b.11
mento fundatum, qui crediderit, non festi- 1.Pet.2.a 6.
17 net. *Et ponam in pondere iudicium, & iu-
stitiã in mensura: & subuertet grando spem Rom 9.g.
mendacij: & protectionẽ aquæ inundabunt. 33.
18 * Et delebitur fędus vestrum cum morte, &
E pactum vestrum cum inferno nõ stabit: fla-
gellum inundans cum transierit, eritis ei in
19 conculcationem. *Quandocumq; pertran-
sierit, tollet vos: quoniã mane diluculo per-
transibit in die, & in nocte, & tantummodo
20 sola vexatio intellectũ dabit auditui. * Co-

anguſtatum eſt enim ſtratũ, ita vt alter de-
cidat:& pallium breue vtrumq; operire non
" 2.Reg.5. d.20. poteſt.*"Sicut enim in monte diuiſionũ ſta- 21
1.Par.14. a.11. bit Dñs: " ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, F
iraſcetur: vt faciat opus ſuum, alienum opus
" Ioſ.10.c. 10. eius: vt operetur opus ſuum, peregrinum eſt
opus eius ab eo. *Et nunc nolite illudere, ne 22
forte conſtringantur vincula veſtra: conſũ-
mationem enim & abbreuiationem audiui
à Dño Deo exercituũ ſuper vniuerſam ter-
ram. * Auribus percipite, & audite vocem 23
meam, attendite, & audite eloquium meum.
*Nũquid tota die arabit arans, vt ſerat, pro- 24
ſcindet, & ſarriet humum ſuam? * Nonne 25
cũ adæquauerit faciem eius, ſeret gith, & cy-
minũ ſparget, & ponet triticum per ordinẽ,
& hordeum, & milium, & viciam in finibus
ſuis? *Et erudiet illum in iudicio: Deus ſuus 26
docebit illum. *Nõ enim in ſerris triturabi- 27
tur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminũ cir- G
cuibit: ſed in virga excutietur gith, & cymi-
num in baculo. * Panis autem cõminuetur: 28
verum non in perpetuum triturans tritura-
bit illum, neque vexabit eum rota plauſtri,
nec vngulis ſuis comminuet eum. * Et hoc 29
à Dño Deo exercituum exiuit, vt mirabile
faceret conſilium, & magnificaret iuſtitiam.

CAP. XXIX.

VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam expugna- 1
uit Dauid: additus eſt annus ad annũ: A
ſolemnitates euolutæ ſunt. * Et circumual- 2
labo Ariel, & erit triſtis, & mœrens, & erit
mihi quaſi Ariel.*Et circũdabo quaſi ſphę- 3
ram in circuitu tuo, & iaciam cõtra te agge-
rem, & munimenta ponã in obſidionẽ tuã.
*Humiliaberis, de terra loqueris, & de hu- 4
mo audietur eloquiũ tuum: & erit quaſi py-
thonis de terra vox tua, & de humo eloquiũ
tuum muſſitabit.*Et erit ſicut puluis tenuis 5
multitudo vẽtilantiũ te: & ſicut fauilla per- B
tranſiens multitudo eorũ, qui contra te prę-
ualuerunt: eritq; repente confeſtim.*A Dño 6
exercituum viſitabitur in tonitruo, & com-
motione terrę, & voce magna turbinis, & tẽ-
peſtatis, & flammæ ignis deuorantis. *Et erit 7
ſicut ſomniũ viſionis nocturnæ multitudo
omnium Gẽtium, quæ dimicauerunt contra
Ariel, & omnes qui militauerunt, & obſede-
runt, & præualuerunt aduerſus eam. Et ſi- 8
cut ſomniat eſuriens, & comedit, cum autem C
fuerit expergefactus, vacua eſt anima eius:
& ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam
fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, &
anima eius vacua eſt: ſic erit multitudo om-
niũ Gentiũ, quę dimicauerunt contra mon-
tem Sion. *Obſtupeſcite, & admiramini, flu- 9
ctuate, & vacillate: inebriamini, & nõ à vino:
mouemini, & non ab ebrietate. * Quoniam 10
miſcuit vobis Dñs ſpiritum ſoporis, claudet D
oculos veſtros, prophetas, & principes ve-
11 ſtros, qui vidẽt viſiones, operiet. *Et erit vo-
bis viſio omnium ſicut verba libri ſignati,
quẽ cũ dederint ſcienti litteras, dicent: Lege
iſtũ: & reſpondebit: Nõ poſſum, ſignatus eſt
12 enim. *Et dabitur liber neſcienti litteras, di-
ceturq; ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litte-
13 ras.*Et dixit Dñs." Eo quòd appropinquat " Mat.15. a.8.
populus iſte ore ſuo, & labijs ſuis glorificat Mar.7.b.6
me, cor autem eius longe eſt à me, & timue-
runt me mandato hominum, & doctrinis:
14 *Ideo ecce ego addam, vt admirationẽ faciã
E populo huic miraculo grandi & ſtupendo:
" peribit enim ſapientia à ſapientibus eius, & " 1.Cor.1. c.19
15 intellectus prudẽtiũ eius abſcõdetur. * "Væ, " Abd.1.c. 8.
qui profundi eſtis corde, vt à Dño abſcõda-
tis conſilium: quorum ſunt in tenebris ope-
ra, & dicũt: Quis videt nos, & quis nouit nos?
16 *Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi
lutum contra figulum cogitet, & dicat opus
factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum di-
17 cat fictori ſuo: Non intelligis.*Nõne adhuc
F in modico, & in breui conuertetur Libanus
in charmel, & charmel in ſaltum reputabi-
18 tur? *Et audient in die illa ſurdi verba libri,
& de tenebris & caligine oculi cæcorum vi-
19 debunt.*Et addent mites in Dño lætitiam,
& pauperes homines in ſancto Iſrael exulta-
20 bunt: *quoniam defecit, qui præualebat, cõ-
ſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes,
21 qui vigilabant ſuper iniquitatem, *qui pec-
G care faciebant homines in verbo, & arguen-
tem in porta ſupplantabant, & declinaue-
22 runt fruſtra à iuſto.*Propter hoc, hæc dicit
Dñs ad domum Iacob, qui redemit Abrahã:
Non modo confundetur Iacob, nec modo
23 vultus eius erubeſcet: *ſed cum viderit filios
ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui
ſanctificantes nomen meum, & ſanctifica-
bunt ſanctum Iacob, & Deum Iſrael prædi-
24 cabunt: * & ſcient errantes ſpiritu intelle-
ctum, & muſſitatores diſcent legem.

CAP. XXX.

1 VAe filij deſertores, dicit Dñs, vt facere-
A tis conſilium, & non ex me: & ordire-
mini telam, & non per ſpiritum meum, vt
2 adderetis peccatũ ſuper peccatum: *qui am-
bulatis, vt deſcẽdatis in Aegyptũ, & os meũ
nõ interrogaſtis, ſperantes auxilium in forti-
tudine Pharaonis, & habẽtes fiduciã in vm-
3 bra Aegypti.* Et erit vobis fortitudo Pha-
raonis in confuſionẽ, & fiducia vmbræ Ae-
4 gypti in ignominiã. * Erant enim in Tani
principes tui, & nũcij tui vſq; ad Hanes per-
5 uenerunt.*Omnes cõfuſi ſunt ſuper populo,
qui eis prodeſſe nõ potuit: non fuerũt in au-
xiliũ, & in aliquam vtilitatẽ, ſed in confuſio-
6 nẽ, & in opprobriũ. *Onus iumentorũ Au-
B ſtri. In terra tribulationis, & anguſtię leęna,
& leo ex eis, vipera, & regulus volans por-
tãtes ſuper humeros iumẽtorũ diuitias ſuas,
& ſu-

& ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos
ad populum, qui eis prodeſſe non poterit.
*Ægyptus enim fruſtra & vane auxiliabitur: 7
ideo clamaui ſuper hoc: Superbia tantum eſt,
quieſce. * Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper 8
buxum,& in libro diligẽter extra illud,& erit
in die nouiſſimo in teſtimoniũ vſque in ę-
ternum: * Populus enim ad iracundiam prouo- 9
cans eſt,& filij mendaces, filij nolentes audire
legem Dei: * Qui dicunt videntibus: Nolite 10
videre, & aſpicientibus. Nolite aſpicere no-
bis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis pla-
centia, videte nobis errores. * Auferte à me 11
viã, declinate à me ſemitã, ceſſet à facie no- D
ſtra ſanctus Iſrael. * Propterea hæc dicit ſan- 12
ctus Iſrael: Pro eo quod reprobaſtis verbum
hoc,& ſperaſtis in calumnia,& in tumultu,&
innixi eſtis ſuper eo: * propterea erit vobis ini- 13
quitas hæc ſicut interruptio cadens,& requi-
ſita in muro excelſo,quoniam ſubito,dũ non
ſperatur,veniet contritio eius. * Et cõminue- 14
tur ſicut conteritur lagena figuli contritione
perualida: & non inuenietur de fragmentis
eius teſta,in qua portetur igniculus de incen-
dio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.
* Quia hæc dicit Dñs Deus ſanctus Iſrael: Si 15
reuertamini,& quieſcatis, ſalui eritis: in ſilen-
tio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et nolui-
ſtis: * & dixiſtis: Nequaquã ſed ad equos fugie- 16
mus: ideo fugietis. Et ſuper veloces aſcende- D
mus: ideo velociores erunt,qui perſequentur
vos. * Mille homines à facie terroris vnius: 17
& à facie terroris quinque fugietis, donec re-
linquamini quaſi malus nauis in vertice mõ-
tis,& quaſi ſignum ſuper collem. * Propterea 18
expectat Dominus vt miſereatur veſtri: &
ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus
iudicij Dominus: beati omnes, qui expectant
eum. * Populus enim Sion habitabit in Ieru- 19
ſalem: plorans nequaquam plorabis,miſerans
miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſta-
tim,vt audierunt,reſpondebit tibi. * Et dabit 20
vobis Dominus panem arctum, & aquã bre-
uem: & non faciet auolare à te vltra docto- E
rem tuum:& erunt oculi tui videntes præce-
ptorem tuum. * Et aures tuæ audient verbũ 21
poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambu-
late in ea: & non declinetis neque ad dexte-
ram, neque ad ſiniſtram. * Et contaminabis 22
laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimen-
tum conflatilis auris tui, & diſperges ea ſicut
immunditiam menſtruatæ. Egredere, dices
ei: * Et dabitur pluuia ſemini tuo, vbicum- 23
que ſeminaueris in terra:& panis frugum ter-
ræ erit vberrimus, & pinguis: paſcetur
in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſe:
* & tauri tui, & pulli aſinorum, qui ope- 24
rantur terram, commiſtum migma comedẽt
ſicut in area ventilatum eſt. * Et erunt ſuper 25
omnem montem excelſum, & ſuper omnem F
collem eleuatum riui currentium aquarum
in die interfectionis multorum cum cecide-
26 rint turres. * Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis,
& lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſe-
ptem dierum in die, qua alligauerit Domi-
nus vulnus populi ſui,& percuſſuram plagæ
27 eius ſanauerit. * Ecce nomen Domini venit
de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad
portandum: labia eius repleta ſunt indigna-
tione, & lingua eius, quaſi ignis deuorans.
28 * Spiritus eius velut torrens inundans vſque
ad medium colli ad perdendas gentes in ni-
hilum,& frenum erroris, quod erat in maxil-
29 lis populorum. * Canticũ erit vobis ſicut nox
G ſanctificatæ ſolemnitatis,& lætitia cordis, ſi-
cut qui pergit cum tibia,vt intret in montem
30 Domini ad fortem Iſrael. * Et auditam faciet
Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem
brachij ſui oſtẽdet in comminatione furoris,
& flamma ignis deuorantis: allidet in turbi-
31 ne,& in lapide grandinis. * A voce enim Do-
32 mini pauebit Aſſur virga percuſſus. * Et erit
tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere
faciet Dominus ſuper eum in tympanis, &
citharis:& in bellis præcipuis expugnabit eos.
33 * Præparata eſt enim ab heri Topheth,à rege
præparata,profunda,& dilatata. Nutrimenta
eius,ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut
torrens ſulphuris ſuccendens eam.

CAP. XXXI.

1 VÆ qui deſcendũt in Aegyptum ad au-
A xilium, in equis ſperantes, & habentes
fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt;
& ſuper equitibus, quia prævalidi nimis: &
non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael,& Do-
2 minũ non requiſierunt. * Ipſe autem ſapiens
B adduxit malum,& verba ſua non abſtulit: &
conſurget contra domum peſſimorum, &
contra auxilium operantium iniquitatem.
3 * Aegyptus,homo,& non Deus: & equi eo-
rum,caro,& non ſpiritus: & Dominus inclĩ-
nabit manum ſuam, & corruet auxiliator, &
cadet,cui præſtatur auxilium,ſimulq; omnes
4 conſumentur. * Quia hæc dicit Dominus ad
C me: Quomodo ſi rugiat leo,& catulus leonis
ſuper prædam ſuam, & cũ occurrerit ei mul-
titudo paſtorum,à voce eorum non formida-
bit, & à multitudine eorum non pauebit: ſic
deſcendet Dominus exercituum,vt prælietur
ſuper montem Sion, & ſuper collem eius.
5 * Sicut aues volantes, ſic proteget Dominus
exercituum Ieruſalem,protegens & liberans,
6 tranſiens,& ſaluans. * Conuertimini ſicut in
7 profundum receſſeratis filij Iſrael. * In die
D enim illa abijciet vir idola argenti ſui,& ido-
la auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ
8 in peccatum. * Et cadet Aſſur in gladio non
viri,& gladius non hominis vorabit eum, &
fugiet non à facie gladij: & iuuenes eius ve-
9 ctigales erunt: * & fortitudo eius à terrore
tranſi-

transibit, & pauebunt fugientes principes
eius: dixit Dominus; cuius ignis est in Sion,
& caminus eius in Ierusalem.

CAP. XXXII.

ECce in iustitia regnabit rex, & principes 1
in iudicio præerunt. * Et erit vir sicut 2
qui absconditur à vento, & celat se à tempe- A
state, sicut riui aquarum in siti, & vmbra pe-
træ prominentis in terra deserta. * Non ca- 3
ligabunt oculi videntium, & aures audientiũ
diligenter auscultabunt. * Et cor stultorum 4
intelliget scientiam, & lingua balborũ velo-
citer loquetur, & plane. * Non vocabitur vl- 5
tra is, qui insipiens est, princeps: neque frau-
dulentus appellabitur maior: * stultus enim 6
fatua loquetur, & cor eius faciet iniquitates,
vt perficiat simulationẽ, & loquatur ad Do- B
minum fraudulenter, & vacuam faciat ani-
mam esurientis, & potum sitienti auferat.
* Fraudulenti vasa pessima sunt: ipse enim 7
cogitationes concinnauit ad perdendos mi-
tes in sermone mendaci, cum loqueretur pau-
per iudicium. * Princeps vero ea, quæ digna 8
sunt principe, cogitabit, & ipse super duces
stabit. * Mulieres opulentæ surgite, & audite 9
vocem meam: filiæ confidentes percipite au-
ribus eloquium meum. * Post dies enim, & 10
annũ vos conturbabimini confidentes: con- C
summata est enim vindemia, collectio vltra
non veniet. * Obstupescite opulentæ, contur- 11
bamini confidentes: exuite vos, & confundi-
mini, accingite lumbos vestros. * Super vbe- 12
ra plangite, super regione desiderabili, super
vinea fertili. * Super humum populi mei spi- 13
næ, & vepres ascendent: quanto magis super
omnes domos gaudij ciuitatis exultantis?
* Domus enim dimissa est, multitudo vrbis 14
relicta est, tenebræ, & palpatio factæ sunt su-
per speluncas vsque in æternum. Gaudium
onagrorum pascua gregum, * donec effun- 15
datur super nos spiritus de excelso: & erit D
desertum in charmel, & charmel in saltum
reputabitur. * Et habitabit in solitudine iudi- 16
cium, & iustitia in charmel sedebit. * Et erit 17
opus iustitiæ pax, & cultus iustitię silentium,
& securitas vsque in sempiternum. * Et sede- 18
bit populus meus in pulchritudine pacis, &
in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulen-
ta. * Grando autem in descensione saltus, & 19
humilitate humiliabitur ciuitas. * Beati, qui 20
seminatis super omnes aquas, immittentes
pedem bouis, & asini.

CAP. XXXIII.

VÆ qui prædaris, nonne & ipse præda- 1
beris? & qui spernis, nonne & ipse sper- A
neris? cum consummaueris deprædationem,
deprædaberis: cum fatigatus desieris contem-
nere, contemneris. * Domine miserere nostri: 2
te enim expectauimus: esto brachium nostrũ
in mane, & salus nostra in tempore tribula-
3 tionis. * A voce angeli fugerunt populi, & ab
4 exaltatione tua dispersæ sunt gentes. * Et cõ-
gregabuntur spolia vestra sicut colligitur
bruchus, velut cum fossæ plenæ fuerint de
5 eo. * Magnificatus est Dominus, quoniã habi-
tauit in excelso: impleuit Siõ iudicio & iusti-
6 tia. * Et erit fides in tẽporibus tuis: diuitiæ sa-
lutis sapientia, & scientia: timor Domini ipse
7 est thesaurus eius. * Ecce videntes clamabunt
8 foris, angeli pacis amare flebunt. * Dissipatæ
B sunt viæ, cessauit transiens per semitam, irri-
tum factum est pactum, proiecit ciuitates, nõ
9 reputauit homines. * Luxit, & elanguit ter-
ra: confusus est Libanus, & obsorduit, & fa-
ctus est Saron sicut desertum: & concussa
10 est Basan, & Carmelus. * Nunc consurgam,
dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc suble-
11 uabor. * Concipietis ardorem, parietis stipu-
12 lam: spiritus vester vt ignis vorabit vos. * Et
erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ
13 congregatæ igni comburentur. * Audite qui
longe estis, quæ fecerim, & cognoscite vicini
14 fortitudinẽ meam. * Conterriti sunt in Sion
peccatores, possedit tremor hypocritas, quis
poterit habitare de vobis cum igne deuoran-
te? quis habitabit ex vobis cum ardoribus
15 sempiternis? * „ Qui ambulat in iustitiis, & „ Ps. 14. a. 1.
C loquitur veritatem, qui proiicit auaritiam
ex calumnia, & excutit manus suas ab omni
munere, qui obturat aures suas, ne audiat sã-
guinem, & claudit oculos suos, ne videat ma-
16 lum. * Iste in excelsis habitabit, munimenta
saxorum sublimitas eius: panis ei datus est,
17 aquæ eius fideles sunt. * Regem in decore
suo videbunt oculi eius, cernent terram de
18 longe. * Cor tuum meditabitur timorem:
* vbi est litteratus? vbi legis verba ponde-
19 rans? vbi doctor paruulorũ? * Populum im-
prudẽtem non videbis, populum alti sermo-
nis: ita vt non possis intelligere disertitudi-
nem linguæ eius, in quo nulla est sapientia.
20 „ Respice Sion ciuitatem solemnitatis no- „ 1. Cor. 1. e. 20.
D stræ: oculi tui videbunt Ierusalem, habitatio-
nem opulentam, tabernaculum, quod nequa-
quam transferri poterit: nec auferentur cla-
ui eius in sempiternum, & omnes funiculi
21 eius non rumpentur: * quia solummodo ibi
magnificus est Dominus noster: locus flu-
uiorum viri latissimi, & patentes: non transi-
bit per eum nauis remigum, neque trieris ma-
22 gna transgredietur eum. * Dominus enim iu-
dex noster, Dominus legifer noster, Domi-
23 nus rex noster: ipse saluabit nos. * Laxati sunt
funiculi tui, & non præualebunt: sic erit ma-
lus tuus, vt dilatare signum non queas. Tunc
diuidentur spolia prædarum multarum:
24 claudi diripient rapinam. * Nec dicet vici-
nus: Elangui: populus, qui habitat in ea,
auferetur ab eo iniquitas.

CAP.

CAP. XXXIV.

ACcedite gentes, & audite, & populi at- 1
tendite: audiat terra, & plenitudo eius, A
orbis, & omne germen eius. * Quia indigna- 2
tio Domini super omnes Gentes, & furor su-
per vniuersam militiam eorũ: interfecit eos,
& dedit eos in occisionem. * Interfecti eo- 3
rum proijcientur, & de cadaueribus eorum
ascendet fœtor: tabescent montes à sanguine
eorum.* Et tabescet omnis militia cęlorum, & 4
complicabũtur sicut liber cœli, & omnis mi-
litia eorũ defluet sicut defluit foliũ de vinea,
& de ficu. * Quoniam inebriatus est in cœlo 5
gladius meus: ecce super Idumæam descẽdet,
& super populum interfectionis meę ad iudi-
cium.*Gladius Domini repletus est sanguine, 6
incrassatus est adipe, de sanguine agnorum, B
& hircorum, de sãguine medullatorum arie-
tũ: victima enim Domini in Borsa, & interfe-
ctio magna in Terra Edom. * Et descendent 7
vnicornes cum eis, & tauri cum potentibus:
inebriabitur terra eorum sanguine, & humus
eorum adipe pinguium: * quia dies vltionis 8
Domini, annus retributionum iudicij Sion.
* Et conuertentur torrentes eius in picem, & 9
humus eius in sulphur: & erit terra eius in
picem ardentem. * Nocte & die non extin- 10
guetur, in sempiternum ascendet fumus eius; C
à generatione in generationem desolabitur,
in sæcula sæculorum non erit transiens per
eam. * Et possidebunt illam onocrotalus, & 11
ericius: ibis, & coruus habitabunt in ea: & ex-
tendetur super eam mensura, vt redigatur ad
nihilum, & perpendiculum in desolationem.
* Nobiles eius non erunt ibi: regem potius 12
inuocabunt, & omnes principes eius erunt in
nihilum.* Et orientur in domibus eius spinæ, 13
& vrticæ, & paliurus in munitionibus eius: &
erit cubile draconum, & pascua struthio-
num. * Et occurrent dæmonia onocentauris, 14
& pilosus clamabit alter ad alterum: ibi cuba- D
uit lamia, & inuenit sibi requiem.*Ibi habuit 15
foueam ericius, & enutriuit catulos, & cir-
cumfodit, & fodit in vmbra eius: illuc con-
gregati sunt milui, alter ad alterum.* Requi- 16
rite diligenter in libro Domini, & legite: vnũ
ex eis non defuit, alter alterum non quæsiuit:
quia quod ex ore meo procedit, ille manda-
uit, & spiritus eius ipse congregauit ea. * Et 17
ipse misit eis sortem, & manus eius diuisit
eam illis in mensuram: vsque in æternum
possidebunt eam, in generationem & gene-
rationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

LÆtabitur deserta & inuia, & exultabit 1
solitudo, & florebit quasi lilium. * Ger- 2
minans germinabit, & exultabit lætabunda A
& laudans: gloria Libani data est ei: decor
Carmeli, & Saron, ipsi videbunt gloriam B
Domini, & decorem Dei nostri. * Conforta- 3
te manus dissolutas, & genua debilia robo-
4 rate. *Dicite pusillanimis: Confortamini, &
nolite timere: ecce Deus vester vltionem ad-
ducet retributionis: Deus ipse veniet, & sal-
5 uabit vos.*Tunc aperientur oculi cæcorum,
6 & aures surdorum patebunt.*Tunc saliet si-
C cut ceruus claudus, & aperta erit lingua mu-
torum: quia scissæ sunt in deserto aquæ, &
7 torrentes in solitudine. * Et quæ erat arida,
erit in stagnum, & sitiens in fontes aquarum.
In cubilibus, in quibus prius dracones habi-
8 tabant, orietur viror calami, & iunci. * Et erit
ibi semita, & via, & via sancta vocabitur:
non transibit per eam pollutus, & hæc erit
vobis directa via, ita vt stulti non errent per
9 eam. * Non erit ibi leo, & mala bestia non
D ascendet per eam, nec inuenietur ibi: & am-
10 bulabunt, qui liberati fuerint. * Et redempti
à Domino conuertentur, & venient in Sion
cum laude: & lætitia sempiterna super ca-
put eorum: gaudium & lętitiam obtinebunt,
& fugiet dolor, & gemitus.

CAP. XXXVI.

1 ET factum est in quartodecimo anno re- 4. Reg. 18.
A gis Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex c. 13. 2. Par. 32.
Assyriorum super omnes ciuitates Iuda mu- a. 1.
2 nitas, & cepit eas. * Et misit rex Assyriorum
Rabsacen de Lachis in Ierusalem, ad regem
Ezechiã in manu graui, & stetit in aquædu-
ctu piscinæ superioris in via Agri fullonis.
3 * Et egressus est ad eum Eliacim filius Hel-
ciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba,
4 & Ioahe filius Asaph à commentarijs. * Et
dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ: Hæc
dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est
5 ista fiducia, qua confidis? * aut quo consilio
vel fortitudine rebellare disponis? super quem
6 habes fiduciam, quia recessisti à me? * Ecce
B confidis super baculum arundineum confra-
ctum istum, super Aegyptum: cui si innixus
fuerit homo, intrabit in manum eius, & per-
forabit eam: sic Pharao rex Aegypti omni-
7 bus, qui confidunt in eo. * Quòd si responde-
ris mihi: In Domino Deo nostro confidimus:
nonne ipse est, cuius abstulit Ezechias excel-
sa, & altaria, & dixit Iudæ, & Ierusalem: Co-
8 ram altari isto adorabitis? * Et nunc trade te
domino meo regi Assyriorum, & dabo tibi
duo millia equorum, nec poteris ex te præ-
9 bere ascensores eorum. * Et quomodo susti-
nebis faciem iudicis vnius loci ex seruis Do-
mini mei minoribus? Quòd si confidis in
10 Aegypto, in quadrigis, & in equitibus: * &
nũc nũquid sine Domino ascendi ad terram
istam, vt disperderem eam? Dominus dixit ad
C me: Ascende super terram istam, & disperde
11 eam. * Et dixit Eliacim, & Sobna, & Ioahe ad
Rabsacen: Loquere ad seruos tuos Syra lin-
gua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos
Iudaice in auribus populi, qui est super murũ.

* Et

* Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad do- 12
minum tuum, & ad te misit me dominus
meus, vt loquerer omnia verba ista; & non
potius ad viros, qui sedent in muro, vt come-
dant stercora sua, & bibant vrinam pedum
suorum vobiscũ? * Et stetit Rabsaces, & cla- 13
mauit voce magna Iudaice, & dixit: Audite
verba regis magni, regis Assyriorum. * Hæc 14
dicit rex: Nõ seducat vos Ezechias, quia non
potuerit eruere vos. * Et non vobis tribuat 15
fiduciam Ezechias super Domino, dicens:
Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur
ciuitas ista in manu regis Assyriorum. * No- 16
lite audire Ezechiam: hęc enim dicit rex As- D
syriorum: Facite mecum benedictionem, &
egredimini ad me, & comedite vnusquisque
vineam suam, & vnusquisque ficum suam: &
bibite vnusquisq; aquam cisternæ suæ, * do- 17
nec veniam, & tollam vos ad terram, quæ est
vt terra vestra, terram frumenti, & vini, ter-
ram panum, & vinearum. * Ne conturbet 18
vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos.
Numquid liberauerunt dij gentium vnus-
quisq; terram suã de manu regis Assyriorum?
* Vbi est Deus Emath, & Arphad? vbi est 19
Deus Sepharuiam? numquid liberauerunt Sa-
mariam de manu mea? * Quis est ex omnibus 20
diis terrarum istarum, qui eruerit terram suã
de manu mea, vt eruat Dominus Ierusalem
de manu mea? * Et siluerunt, & non respon- 21
derunt ei verbum. Mandauerat enim rex,
dicens: Ne respondeatis ei? * Et ingressus est 22
Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum,
& Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph à com-
mentarijs ad Ezechiam scissis vestibus, &
nunciauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XXXVII.

4. Re. 19. 1.

ET factum est, cum audisset rex Ezechias, 1
scidit vestimenta sua, & obuolutus est A
sacco, & intrauit in domum Domini. * Et 2
misit Eliacim, qui erat super domum, & Sob-
nã scribam, & seniores de sacerdotibus oper-
tos saccis ad Isaiam filium Amos prophetam,
* & dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: 3
Dies tribulationis, & correptionis, & blas-
phemiæ dies hæc: quia venerunt filij vsque
ad partum, & virtus non est pariendi. * Si 4
quo modo audiat Dominus Deus tuus ver-
ba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum
dominus suus ad blasphemandum Deum
viuentem, & exprobrandum sermonibus,
quos audiuit Dominus Deus tuus, leua
ergo orationem pro reliquijs, quæ repertæ B
sunt. * Et venerunt serui regis Ezechiæ ad 5
Isaiam. * & dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis 6
Domino vestro: Hæc dicit Dominus: Ne ti-
meas à facie verborum, quæ audisti, quibus
blasphemauerunt pueri regis Assyriorum
me. * Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet 7
nuncium, & reuertetur ad terram suam, &
8 corruere eum faciam gladio in terra sua. * Re-
uersus est autem Rabsaces, & inuenit regem
Assyriorum præliantem aduersus Lobnam.
Audierat enim, quia profectus esset de Lachis,
9 * audiuit de Tharaca rege Æthiopiæ, di-
centes: Egressus est, vt pugnet contra te.
Quod cum audisset, misit nuncios ad Eze-
10 chiam, dicens: * Hæc dicetis Ezechiæ regi Iu-
dæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus,
in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ieru-
11 salẽ in manu regis Assyriorum. * Ecce tu au-
C disti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum
omnibus terris, quas subuerterunt, & tu pote-
12 ris liberari? * Numquid eruerunt eos dij Gen-
tium, quos subuerterunt patres mei Gozam,
& Haram, & Reseph, & filios Eden, qui erant
13 in Thalassar? * Vbi est rex Emath, & rex Ar-
phad, & rex vrbis Sepharuaim, Ana, & Aua?
14 * Et tulit Ezechias libros de manu nunciorũ,
& legit eos, & ascendit in domum Domini,
& expandit eos Ezechias coram Domino.
15 * Et orauit Ezechias ad Dominum, dicens:
16 * Domine exercituum Deus Israel, qui sedes
super cherubim: tu es Deus solus omnium
regnorum terræ, tu fecisti cœlum, & terram.
17 * Inclina Domine aurem tuam, & audi: ape-
D ri Domine oculos tuos, & vide, & audi om-
nia verba Sẽnacherib, quæ misit ad blasphe-
18 mandum Deum viuentem. * Vere enim, Do-
mine, desertas fecerunt reges Assyriorũ ter-
19 ras, & regiones earum. * Et dederunt Deos
earum igni: non enim erant dij, sed opera
manuum hominum: lignum, & lapis, & com-
20 minuerunt eos. * Et nunc Domine Deus no-
ster, salua nos de manu eius: & cognoscant
omnia regna terræ, quia tu es Dominus so-
21 lus. * Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiã,
dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro
quibus rogasti me de Sennacherib rege As-
22 syriorum: * hoc est verbum, quod locutus est
Dominus super eum: Despexit te, & subsan-
nauit te virgo filia Sion: post te caput mouit
23 filia Ierusalem. * Cui exprobrasti, & quem
blasphemasti, & super quem exaltasti vocem,
& leuasti altitudinem oculorum tuorum? Ad
24 sanctum Israel. * In manu seruorum tuorum
E exprobrasti Domino: & dixisti: In multitu-
dine quadrigarum mearum ego ascendi al-
titudinem montium, iuga Libani: & succidã
excelsa cedrorum eius, & electas abietes il-
lius, & introibo altitudinem summitatis eius,
25 saltum Carmeli eius. * Ego fodi, & bibi aquã,
& exiccaui vestigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum. * Numquid non audisti, quæ olim
fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasmaui
illud: & nunc adduxi: & factum est in eradi-
cationem collium compugnantium, & ciui-
27 tatum munitarum. * Habitatores earum bre-
uiata manu contremuerunt, & confusi sunt:
facti sunt sicut fœnum agri, & gramen pa-
scuæ,

cuæ & herba tectorum, quæ exaruit ante-
quam matureſceret.* Habitationem tuam,& 28
egreſſum tuum,& introitum tuum cognoui, F
& inſaniam tuam contra me. * Cum fureres 29
aduerſum me, ſuperbia tua aſcendit in aures
meas: ponam ergo circulũ in naribus tuis,&
frenum in labijs tuis, & reducam te in viam,
per quam veniſti. * Tibi autem hoc erit ſi- 30
gnum: Comede hoc anno,quæ ſpōte naſcũ-
tur,& in anno ſecundo pomis veſcere: in an-
no autem tertio ſeminate, & metite, & plan-
tate vineas,& comedite fructum earum. *Et 31
mittet id, quod ſaluatum fuerit de domo Iu-
da,& quod reliquum eſt, radicem deorſum,
& faciet fructum ſurſum: *quia de Ieruſalem 32
exibunt reliquiæ, & ſaluatio de monte Sion:
zelus Domini exercituum faciet iſtud.* Pro- 33
pterea hæc dicit Dominus de rege Aſſyrio- G
rum: Non intrabit ciuitatem hanc,& non ia-
ciet ibi ſagittam, & non occupabit eam cly-
peus, & non mittet in circuitu eius aggerem.
* In via, qua venit,per eam reuertetur,& ci- 34
uitatem hanc non ingredietur, dicit Domi-
nus:*& protegam ciuitatem iſtam,vt ſaluem 35
eam propter me, & propter Dauid ſeruum
4.Reg.19. 35. meum.* Egreſſus eſt autem Angelus Domi- 36
ni, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum
Tob 1. d 21. octoginta quinque millia. Et ſurrexerunt
Eccl.48. d. mane, & ecce omnes,cadauera mortuorum.
4. 1.Mac.7 f. * Et egreſſus eſt, & abijt, & reuerſus eſt Sen- 37
1. nacherib rex Aſſyriorum, & habitauit in
2.Mac.8. e. 9. Niniue.*Et factum eſt,cum adoraret in tem- 38
plo Neſroch deum ſuum, Adramelech, &
Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio, fu-
geruntque in Terram Ararat, & regnauit
Aſarhaddon filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

4.Re.10.a. IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſque 1
2.Pa 32.f. 9. ad mortem: & introiuit ad eum Iſaias fi- A
lius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit
Dominus: Diſpone domui tuæ, quia morie-
ris tu,& non viues.*Et conuertit Ezechias fa- 2
ciem ſuam ad parietem, & orauit ad Domi-
num, * & dixit:Obſecro Domine, memento 3
quæſo, quomodo ambulauerim coram te in
veritate,& in corde perfecto,& quod bonum
eſt in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias
fletu magno. * Et factum eſt verbum Domi- 4
ni ad Iſaiam,dicens: * Vade,& dic Ezechiæ: 5
Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui:
Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas
tuas: ecce ego adijciam ſuper dies tuos quin-
decim annos: *& de manu regis Aſſyriorum 6
eruam te, & ciuitatem iſtam, & protegam
eam: * Hoc autem tibi erit ſignum à Domi- 7
no, quia faciet Dominus verbum hoc, quod B
locutus eſt: * Ecce ego reuerti faciam vm- 8
bram linearum, per quas deſcenderat in
horologio Achaz in ſole, retrorſum decem
lineis. Et reuerſus eſt ſol decem lineis per
9 gradus, quos deſcenderat. * Scriptura Eze-
chiæ regis Iuda cum ægrotaſſet, & conua-
luiſſet de infirmitate ſua.
10 * Ego dixi: In dimidio dierum meorum
vadam ad portas inferi.
Quæſiui reſiduum annorum meorum.
11 * dixi: Non videbo Dominum Deum in
terra viuentium.
Non aſpiciam hominem vltra, & habita-
torem quietis.
12 * Generatio mea ablata eſt: & conuoluta
C eſt à me,quaſi tabernaculum paſtorum.
Præciſa eſt velut à texente, vita mea: dum
adhuc ordirer,ſuccidit me: de mane vſque ad
veſperam finies me.
13 * Sperabam vſque ad mane, quaſi leo ſic
contriuit omnia oſſa mea.
14 De mane vſque ad veſperam finies me:* ſi-
cut pullus hirundinis ſic clamabo, medita-
bor vt colomba.
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in
excelſum.
Domine vim patior,reſponde pro me.
15 * Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi,
cum ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in ama-
ritudine animæ meæ.
16 * Domine ſi ſic viuitur, & in talibus vita
D ſpiritus mei, corripies me, & viuificabis me.
17 * Ecce in pace amaritudo mea amariſſima:
Tu autem eruiſti animam meam, vt non
periret, proieciſti poſt tergum tuum omnia
peccata mea.
18 * Quia non infernus confitebitur tibi,neque
mors laudabit te; non expectabunt, qui de-
ſcendunt in lacum, veritatem tuam.
19 * Viuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut
& ego hodie: pater filijs notam faciet verita-
tem tuam.
20 * Domine ſaluum me fac, & pſalmos no-
ſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ
in domo Domini.
21 * Et iuſſit Iſaias vt tollerēt maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus,& ſanaretur.
22 * Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum quia
aſcendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan 4. Reg. 20. c. 12.
A filius Baladā rex Babylonis, libros & mu-
nera ad Ezechiā: audierat enim quòd ægro-
2 taſſet,& conualuiſſet.* Lætatus eſt autem ſu-
per eis Ezechias, & oſtendit eis cellā aroma-
tum,& argenti, & auri, & odoramentorum,
B & vnguenti optimi, & omnes apothecas ſu-
pellectilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuenta ſunt
in theſauris eius. Non fuit verbum,quod non
oſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in
3 omni poteſtate ſua. * Introiuit autem Iſaias
propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei:
Quid dixerunt viri iſti, & vnde venerunt ad
te?

te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua ve-
nerunt ad me, de Babylone. * Et dixit: Quid 4
viderũt in domo tua? Et dixit Ezechias: Om- C
nia, quæ in domo mea ſunt, viderunt: non
fuit res, quam non oſtenderim eis in theſau-
ris meis. * Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi 5
verbum Domini exercituum. * Ecce dies ve- 6
nient, & auferentur omnia, quæ in domo tua
ſunt, & quæ theſaurizauerunt patres tui vſq;
ad diem hanc in Babylonem: non relinque- D
tur quidquam, dicit Dominus. * Et de filijs 7
tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent,
& erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
* Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum ver- 8
bum Domini, quod locutus eſt. Et dixit: Fiat
tantum pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

COnſolamini, conſolamini popule meus, 1
dicit Deus veſter. * Loquimini ad cor A
Ieruſalem, & aduocate eam: quoniam com- 2
pleta eſt malitia eius, dimiſſa eſt iniquitas il-
lius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro
omnibus peccatis ſuis. * " Vox clamantis in 3
" Mat. 3. a. 3. deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in
Mar. 1. a. 3. ſolitudine ſemitas Dei noſtri. * Omnis vallis 4
Luc. 3. a. 4. exaltabitur, & omnis mons & collis humi-
Ioã. 1. c. 25. liabitur, & erunt praua in directa, & aſpera B
in vias planas. * Et reuelabitur gloria Domi- 5
ni, & videbit omnis caro pariter quod os Do-
mini locutum eſt. * Vox dicentis: Clama. Et 6
" Eccl. 14. dixi: Quid clamabo? " Omnis caro fœnum,
c. 18. & omnis gloria eius, quaſi flos agri. * Exicca- 7
Iac. 1. b. 10. tum eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiritus
1. Pet. 1. d. 24. Domini ſufflauit in eo. Vere fœnum eſt po-
pulus: * exiccatum eſt fęnum, & cecidit flos: 8
Verbũ autem Domini noſtri manet in æter-
num. * Super montem excelſum aſcende tu, 9
qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine
vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalem:
exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iuda: Ec-
ce Deus veſter: * ecce Dominus Deus in for- 10
titudine veniet, & brachium eius dominabi-
tur: ecce merces eius cum eo, & opus illius C
" Ioã. 10. b. 11. coram illo. * " Sicut paſtor gregem ſuum pa- 11
Ezec. 34. f. ſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in
25. & 37. f. 24. ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. * Quis 12
mẽſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo pon-
derauit? quis appendit tribus digitis molem
terræ, & librauit in pondere montes, & colles
" Ro. 11. d. 34. in ſtatera? * " Quis adiuuit ſpiritum Domi- 13
1. Cor. 2. d. ni? aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit
26. illi? * Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit 14
Sap. 9. c. 13. eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & eru-
diuit eum ſcientiam, & viã prudentię oſten- D
dit illi? * Ecce Gẽtes quaſi ſtilla ſitulę, & qua- 15
ſi momentũ ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſu-
læ, quaſi puluis exiguus. * Et Libanus nõ ſuf- 16
ficiet ad ſuccendendum, & animalia eius non
ſufficient ad holocauſtum. * Omnes gentes 17
quaſi non ſint, ſic ſunt corã eo, & quaſi nihi-
18 lum, & inane reputatæ ſunt ei. * " Cui ergo
E ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem " Act. 17. f. 19.
19 ponetis ei? * Numquid ſculptile conflauit
faber? aut aurifex auro figurauit illud, & la-
20 minis argenteis argentarius? Forte lignũ, &
imputribile elegit: artifex ſapiens quęrit quo
modo ſtatuat ſimulachrũ, quod non mouea-
21 tur. * Numquid non ſcitis? numquid nõ au-
diſtis? numquid non annunciatum eſt vobis
ab initio? numquid non intellexiſtis funda-
22 menta terræ? * Qui ſedet ſuper gyrum terrę,
& habitatores eius ſunt quaſi locuſtę: qui ex-
tendit velut nihilum cœlos, & expandit eos
23 ſicut tabernaculum ad inhabitandum. * Qui
dat ſecretorum ſcrutatores, quaſi nõ ſint, iu-
24 dices terrę velut inane fecit: * & quidẽ neque
F plantatus, neque ſatus, neque radicatus in ter-
ra truncus eorum: repente flauit in eos, &
aruerunt, & turbo quaſi ſtipulã auferet eos.
25 * Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit
26 ſanctus? * Leuate in excelſum oculos ve-
ſtros, & videte, quis creauit hæc: qui educit
in numero militiam eorum, & omnes ex no-
mine vocat: præ multitudine fortitudinis &
roboris, virtutiſque eius, neque vnum reli-
27 quum fuit. * Quare dicis Iacob, & loqueris
G Iſrael: Abſcondita eſt via mea à Domino, &
28 à Deo meo iudicium meum trãſiuit? * Num-
quid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiter-
nus Dominus, qui creauit terminos terræ: nõ
deficiet, neque laborabit, nec eſt inueſtigatio
29 ſapientiæ eius. * Qui dat laſſo virtutem: &
his, qui non ſunt, fortitudinem & robur mul-
30 tiplicat. * Deficient pueri, & laborabunt, &
31 iuuenes in infirmitate cadent. * Qui autem
ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem,
aſſument pennas ſicut aquilę, current & non
laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAP. XLI.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutent
A fortitudinem: accedant, & tunc lo-
quantur, ſimul ad iudicium propinquemus.
2 * Quis ſuſcitauit ab Oriente iuſtum, voca-
uit eum, vt ſequeretur ſe? dabit in conſpectu
eius Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi
puluerem gladio eius, ſicut ſtipulam vento
3 raptam arcui eius. * Perſequetur eos, tranſibit
in pace, ſemita in pedibus eius non apparebit.
4 * Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans gene-
rationes ab exordio? Ego Dominus, " primus, " Inf. 44. a. 6. & 48. b. 12.
5 & nouiſſimus ego ſum. * Viderunt inſulæ, &
B timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, ap- Apo. 1. d. 18. & 22. c.
6 propinquauerunt, & acceſſerunt. * Vnuſquiſ- 13.
que proximo ſuo auxiliabitur, & fratri ſuo
7 dicet: Confortare. * Confortauit faber ærarius
percutiens malleo eum, qui cudebat tunc tẽ-
poris, dicens: Glutino bonum eſt: & conforta-
8 uit eum clauis, vt non moueretur. * Et tu Iſ-
rael ſerue meus, Iacob quem elegi, ſemen
9 Abrahã amici mei: * in quo apprehẽdi te ab

extre-

extremis terrę,& à longinquis eius vocaui te,
& dixi tibi: Seruus meus es tu,elegi te,& non
abieci te.*Ne timeas,quia ego tecum sum: ne 10
declines,quia ego Deus tuus:confortaui te,& C
auxiliatus sum tibi,& suscepit te dextera iusti
mei.*Ecce confundentur,& erubescēt omnes, 11
qui pugnant aduersum te:erūt quasi nō sint,
& peribūt viri,qui cōtradicūt tibi. * Quæres 12
eos,& non inuenies,viros rebelles tuos, erunt
quasi non sint: & veluti cōsumptio homines
bellantes aduersum te. * Quia ego Dominus 13
Deus tuus apprehendens manum tuam,dicē-
sque tibi:Ne timeas,ego adiuui te. * Noli ti- 14
mere vermis Iacob,qui mortui estis ex Israel: D
ego auxiliatus sum tibi,dicit Dominus, & re-
demptor tuus sanctus Israel. * Ego posui te 15
quasi plaustrum triturans nouum, habens
rostra serrantia:triturabis montes,& commi-
nues:& colles quasi puluerem pones.* Venti- 16
labis eos, & ventus tollet, & turbo disperdet
eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Is-
rael lætaberis. * Egeni,& pauperes quærunt 17
aquas,& non sunt: lingua eorum siti aruit.
Ego Dominus exaudiam eos,Deus Israel non
derelinquam eos. * Aperiam in supinis coli- 18
bus flumina, & in medio camporum fontes:
ponam desertum in stagna aquarum, & ter-
ram inuiam in riuos aquarum. * Dabo in so- E
litudinem cedrum, & spinam & myrtum, & 19
lignum oliuæ: ponam in deserto abietem,
vlmum,& buxum simul.* Vt videāt,& sciāt, 20
& recogitent,& intelligant pariter, quia ma-
nus Dñi fecit hoc, & sanctus Israel creauit il-
lud. * Prope facite iudicium vestrum, dicit 21
Dominus: afferte, si quid forte habetis, dixit
rex Iacob. * Accedant,& nunciēt nobis quæ- 22
cūq; ventura sunt: priora quæ fuerunt nun- F
ciate: & ponemus cor nostrū, & sciemus no-
uissima eorū,& quæ vētura sunt indicate no-
bis.* Annūciate,quæ ventura sunt in futurū, 23
& sciemus, quia dij estis vos: bene quoq; aut
male, si potestis, facite: & loquamur, & vi-
deamus simul. * Ecce, vos estis ex nihilo, & 24
opus vestrum ex eo,quòd non est: abomina-
tio est qui elegit vos.*Suscitaui ab Aquilone, 25
& veniet ab Ortu solis:vocabit nomen meū,
& adducet magistratus, quasi lutū, & velut
plastes conculcans humum. * Quis annun- 26
ciauit ab exordio,vt sciamus: & à principio G
vt dicamus: Iustus es? non est neque annun-
cians,neque prędicens, neque audiens sermo-
nes vestros. * Primus ad Sion dicet: Ecce ad- 27
sunt, & Ierusalem euangelistam dabo. * Et 28
vidi,& non erat neque ex istis quisquam, qui
iniret consilium, & interrogatus responde-
ret verbum. * Ecce omnes iniusti, & vana 29
opera eorū: vētus,& inane simulachra eorū.

CAP. XLII.

[illegible] b. ECce seruus meus, suscipiam eum: electus 1
meus,complacuit sibi in illo anima mea: A
dedi spiritum meum super eum, iudicium
2 Gentibus proferet. *Non clamabit, neq; ac-
cipiet personam, nec audietur vox eius foris.
3 *Calamum quassatum non conteret,& linū
fumigans non extinguet: in veritate educet
4 iudicium. * Non erit tristis,neque turbulen-
tus,donec ponat in terra iudicium: & legem
5 eius insulæ expectabunt. * Hæc dicit Domi-
nus Deus creans cœlos,& extendens eos: fir-
mans terram, & quæ germinant ex ea: dans
flatum populo, qui est super eam, & spiri-
6 tum calcantibus eam. *Ego Dominus voca-
B ui te in iustitia,& apprehendi manum tuam,
& seruaui te. ‖ Et dedi te in fœdus populi, in ‖ *Inf.49.b.6.*
7 lucem Gentium: * Vt aperires oculos cæco-
rum,& educeres de conclusione vinctum,de
8 domo carceris sedentes in tenebris. * ‖ Ego
Dominus, hoc est nomen meum: gloriam ‖ *Inf. 48. b.11.*
meam alteri non dabo, & laudem meam
9 sculptilibus. * Quæ prima fuerunt, ecce ve-
nerunt: noua quoque ego annuncio: ante-
10 quam oriantur,audita vobis faciam. *Can-
tate Domino canticum nouum, laus eius ab
extremis terræ: qui descenditis in mare, &
plenitudo eius; insulę,& habitatores earum.
11 *Subleuetur desertum, & ciuitates eius: in
domibus habitabit Cedar: laudate habitato-
res Petræ, de vertice montium clamabunt.
12 *Ponent Domino gloriam, & laudem eius
13 in insulis nunciabunt. * Dominus sicut for-
tis egredietur, sicut vir præliator suscitabit
zelum: vociferabitur,& clamabit: super ini-
14 micos suos confortabitur. * Tacui semper,
C silui,patiens fui, sicut parturiens loquar:dis-
15 sipabo, & absorbebo simul. * Desertos fa-
ciam montes,& colles, & omne gramen eo-
rum exiccabo, & ponam flumina in insulas,
16 & stagna arefaciam. * Et ducam cæcos in
viam, quam nesciunt, & in semitis, quas
ignorauerunt,ambulare eos faciam: ponam
tenebras coram eis in lucem, & praua in re-
cta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.
17 *Conuersi sunt retrorsum: confundantur
confusione, qui cōfidunt in sculptili,qui di-
18 cunt conflatili: Vos dij nostri: Surdi audi-
19 te, & cæci intuemini ad videndum. * Quis
cæcus, nisi seruus meus? & surdus, nisi ad
quem nuncios meos misi? quis cæcus, nisi
qui venundatus est? & quis cæcus, nisi ser-
20 uus Domini? * Qui vides multa,nonne cu-
stodies? qui apertas habes aures, nonne au-
21 dies? * Et Dominus voluit, vt sanctificaret
eum, & magnificaret legem, & extolleret.
22 *Ipse autem populus direptus, & vastatus:
D laqueus iuuenum omnes,& in domibus car-
cerum absconditi sunt: facti sunt in rapinā,
nec est, qui eruat;in direptionem,nec est qui
23 dicat: Redde. *Quis est in vobis, qui audiat
24 hoc,attendat & auscultet futura? * Quis de-
dit in direptionem Iacob, & Israel vastanti-
bus?

bus? nonne Dominus ipſe, cui peccauimus?
Et noluerunt in vijs eius ambulare, & non
audierunt legem eius. *Et effudit ſuper eum 25
indignationem furoris ſui, & forte bellum,
& combuſſit eum in circuitu, & non cogno-
uit: & ſuccendit eum, & non intellexit.

CAP. XLIII.

ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ia- 1
cob, & formans te Iſrael: Noli timere, A
quia redemi te, & vocaui te nomine tuo:
meus es tu.*Cum tranſieris per aquas,tecum 2
ero,& flumina nō operient te: cum ambula-
ueris in igne,non combureris,& flamma non
ardebit in te: *Quia ego Dominus Deus tuus 3
ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propitiatio-
nem tuam Ægyptum, Æthiopiam, & Saba
pro te. * Ex quo honorabilis factus es in ocu- 4
lis meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo
homines pro te, & populos pro anima tua.
* Noli timere,quia ego tecū ſum: ab Orien- 5
te adducam ſemen tuum,& ab Occidēte con-
gregabo te. * Dicam Aquiloni: Da; & Au- 6
ſtro: Noli prohibere: affer filios meos de
longinquo, & filias meas ab extremis terræ.
* Et omnē,qui inuocat nomen meum,in glo- 7
riam meam creaui eum,formaui eum, & feci
eum. * Educ foras populum cæcum,& ocu- 8
los habentem; ſurdum,& aures ei ſunt:*Om- 9
nes gentes congregatæ ſunt ſimul,& collectæ B
ſunt tribus: quis in vobis annunciet iſtud,&
quæ prima ſunt audire nos faciet? dent teſtes
eorum, iuſtificentur, & audiant, & dicant:
Vere. * Vos teſtes mei, dicit Dominus, & 10
ſeruus meus, quem elegi: vt ſciatis, & creda-
tis mihi, & intelligatis, quia ego ipſe ſum.
Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me
n Oſ. 13. b. 4. non erit. * n Ego ſum, ego ſum Dominus, 11
& non eſt abſque me ſaluator. *Ego annun- 12
ciaui, & ſaluaui: auditum feci,& non fuit in
vobis alienus: vos teſtes mei, dicit Domi-
nus,& ego Deus. * Et ab initio ego ipſe, & 13
non eſt qui de manu mea eruat: operabor,&
quis auertet illud? * Hæc dicit Dominus re- 14
demptor veſter,ſanctus Iſrael: * Propter vos
miſi in Babylonem,& detraxi vectes vniuer-
ſos, & Chaldæos in nauibus ſuis gloriantes:
* Ego Dn̄s ſanctus veſter, creans Iſrael rex 15
veſter. * Hæc dicit Dominus, qui dedit in 16
mari viā, & in aquis torrētibus ſemitā. * Qui C
eduxit quadrigam,& equum: agmen & ro- 17
buſtum; ſimul obdormierunt,nec reſurgent:
contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.
* Ne memineritis priorum,& antiqua ne in- 18
n 2. Cor. 5. 17. Apo. 21. b. 5. tueamini. * n Ecce ego facio noua, & tunc 19
orientur,vtique cognoſcetis ea:ponam in de-
ſerto viā,& in inuio flumina. * Glorificabit 20
me beſtia agri,dracones & ſtruthiones: quia
dedi in deſerto aquas,flumina in inuio,vt da-
rem potum populo meo,electo meo. *Popu- 21
lum iſtum formaui mihi, laudem meam nar-
22 rabit. *Non me inuocaſti Iacob,nec labora-
23 ſti in me Iſrael.* Non obtuliſti mihi arietem
D holocauſti tui,& victimis tuis non glorifica-
ſti me:non te ſeruire feci in oblatione,nec la-
24 borem tibi præbui in thure. *Nō emiſti mi-
hi argento calamum, & adipe victimarum
tuarum non inebriaſti me. Verumtamen ſer-
uire me feciſti in peccatis tuis,præbuiſti mihi
25 laborem in iniquitatibus tuis.*Ego ſum, ego
ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter
me,& peccatorum tuorum non recordabor.
26 * Reduc me in memoriam, & iudicemur
ſimul: narra ſi quid habes vt iuſtificeris.
27 * Pater tuus primus peccauit, & interpre-
28 tes tui præuaricati ſunt in me. * Et contami-
naui principes ſanctos, dedi ad internecio-
nem Iacob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAP. XLIV.

1 ET nunc audi Iacob ſerue meus,& Iſrael, Ier. 30. b. 10. & 46. g. 27.
2 quem elegi: * Hæc dicit Dominus fa-
A ciēs & formans te, ab vtero auxiliator tuus:
noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſſime,
3 quem elegi. * Effundam enim aquas ſuper
ſitientem,& fluenta ſuper aridam: effundam
ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & bene-
4 dictionem meam ſuper ſtirpem tuā. *Et ger-
minabūt inter herbas,quaſi ſalices iuxta præ-
5 terfluentes aquas. * Iſte dicet: Domini ego
ſum: & ille vocabit in nomine Iacob: & hic
ſcribet manu ſua: Domino: & in nomine
6 Iſrael aſſimilabitur. * n Hæc dicit Dominus n Sup. 41. b. 4. Inf. 48. b. 12. Apoc. 1. d. 18 & 22. c. 13.
rex Iſrael, & redemptor eius Dominus exer-
cituum: Ego primus, & ego nouiſſimus, &
7 abſque me non eſt Deus. * Quis ſimilis mei?
vocet, & annunciet: & ordinem exponat
mihi, ex quo conſtitui populum antiquum:
ventura & quæ futura ſunt annuncient eis.
8 * Nolite timere,neque cōturbemini: ex tunc
audire te feci, & annunciaui: vos eſtis teſtes
mei: numquid eſt Deus abſque me, & for-
9 mator,quem ego non nouerim? *Plaſtæ ido-
B li omnes nihil ſunt, & amantiſſima eorum
non proderunt eis, ipſi ſunt teſtes eorum,
quia non vident, neque intelligunt, vt con-
10 fundantur. * Quis formauit Deum,& ſcul-
11 ptile conflauit ad nihil vtile? * Ecce omnes
participes eius confundentur: fabri enim ſunt
ex hominibus: conuenient omnes, ſtabunt
12 & pauebunt,& confundentur ſimul. * n Fa- n Sa. 15. c. 11.
ber ferrarius lima operatus eſt: in prunis,
& in malleis formauit illud, & operatus eſt
in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet & defi-
13 ciet,non bibet aquam,& laſſeſcet. * Artifex
lignarius extendit normam, formauit illud
in runcina: fecit illud in angularibus, & in
circino tornauit illud: & fecit imaginem vi-
ri, quaſi ſpecioſum hominem habitantem in
14 domo. * Succidit cedros,tulit ilicem,& quer-
cum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plan-
15 tauit pinum, quā pluuia nutriuit. * Et facta

eſt

eſt hominibus in focum:ſumpſit ex eis,& ca- C
lefactus eſt: & ſuccendit, & coxit panes: de
reliquo autem operatus eſt Deum,& adora-
uit:fecit ſculptile,& curuatus eſt ante illud.
*Medium eius combuſſit igni, & de medio 16
eius carnes comedit: coxit pulmentum, &
ſaturatus eſt,& calefactus eſt, & dixit: Vah,
calefactus ſum, vidi focum. *Reliquum 17
autem eius deum fecit & ſculptile ſibi:cur-
uatur ante illud,& adorat illud,& obſecrat,
dicẽs:Libera me,quia deus meus es tu. *Ne- 18
ſcierunt, neque intellexerunt: obliti enim
ſunt, ne videant oculi eorum, & ne intelli-
gant corde ſuo. *Non recogitant in mente 19
ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, vt
dicant: Medietatem eius combuſſi igni, &
coxi ſuper carbones eius panes: coxi carnes
& comedi, & de reliquo eius idolũ faciam?
ante truncum ligni procidam?*Pars eius ci- 20
nis eſt: cor inſipiens adorauit illud, & non
liberabit animam ſuam, neque dicet: Fortè D
mendacium eſt in dextera mea. *Memento 21
horum Iacob, & Iſrael, quoniã ſeruus meus
es tu, formaui te, ſeruus meus es tu Iſrael, ne
obliuiſcaris mei. *Deleui,vt nubem iniqui- 22
tates tuas, & quaſi nebulam peccata tua: re-
uertere ad me, quoniam redemi te.*Lauda- 23
te cœli, quoniam miſericordiam fecit Dñs:
iubilate extrema terræ,reſonate montes lau-
dationem,ſaltus & omne lignum eius: quo-
niam redemit Dominus Iacob,& Iſrael glo-
riabitur. *Hæc dicit Dñs redemptor tuus,& 24
formator tuus ex vtero: Ego ſum Dominus,
faciens omnia, extendens cœlos ſolus, ſtabi-
liens terram,& nullus mecum. *Irrita faciẽs 25
ſigna diuinorum, & ariolos in furorem ver-
tens. Conuertens ſapientes retrorſum:& ſciẽ-
tiam eorum ſtultam faciens.*Suſcitans ver- 26
bum ſerui ſui, & conſilium nunciorum ſuo-
rum complens. Qui dico Ieruſalem: Habita-
beris, & ciuitatibus Iuda: Ædificabimini, &
deſerta eius ſuſcitabo. *Qui dico profundo: 27
Deſolare, & flumina tua arefaciam. *Qui 28
dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem vo-
luntatem meam complebis.Qui dico Ieruſa-
lem: Aedificaberis: & templo: Fundaberis.

CAP. XLV.

HÆc dicit Dñs Chriſto meo Cyro,cuius 1
apprehendi dexterã,vt ſubijciam ante A
faciem eius Gentes, & dorſa regum vertam,
& aperiam coram eo ianuas, & portæ non
claudẽtur. *Ego ante te ibo: & glorioſos ter- 2
ræ humiliabo: portas æreas conteram,& ve-
ctes ferreos cõfringam. *Et dabo tibi theſau- 3
ros abſcõditos,& arcana ſecretorum:vt ſcias,
quia ego Dñs, qui voco nomen tuum, Deus
Iſrael. *Propter ſeruum meum Iacob, & Iſ- 4
rael electum meũ, & vocaui te nomini tuo:
aſſimilaui te, & non cognouiſti me. *Ego 5
Dñs, & non eſt amplius; extra me non eſt
6 Deus: accinxi te,& non cognouiſti me: *Vt
ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab occidẽ-
te, quoniam abſque me non eſt:Ego Dñs,&
7 non eſt alter, *formans lucem, & creans te-
nebras,faciens pacem, & creans malum: ego
8 Dominus faciens omnia hæc. *Rorate cœli
B deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiatur
terra,& germinet ſaluatorẽ, & iuſtitia oria-
9 tur ſimul:ego Dñs creaui eũ. *Vę qui con-
tradicit fictori ſuo,teſta de ſamijs terræ: n nũ- n Rom. 9. d
quid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, & 20.
10 opus tuum abſque manibus eſt? *Væ qui Ier. 18. a. 6
dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid
11 parturis? *Hæc dicit Dominus ſanctus Iſ-
rael plaſtes eius:Ventura interrogate me ſu-
per filios meos,& ſuper opus manuum mea-
12 rum mandate mihi.*Ego feci terram,& ho-
minem ſuper eã creaui ego: manus meæ te-
tenderũt cœlos, & omni militiæ eorũ man-
13 daui. *Ego ſuſcitaui eum ad iuſtitiã,& om-
C nes vias eius dirigam: ipſe ædificabit ciuita-
tem meam, & captiuitatem meam dimittet,
non in pretio,neque in muneribus dicit Dñs
14 Deus exercituum. *Hæc dicit Dñs: Labor
Aegypti,& negotiatio Aethiopię,& Sabaim
viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt:
Poſt te ambulabunt,vincti manicis pergent:
& te adorabunt,neque deprecabuntur: Tã-
tum in te eſt Deus, & non eſt abſq; te Deus.
15 *Vere tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael
16 ſaluator. *Confuſi ſunt,& erubuerunt om-
nes: ſimul abierunt in confuſionem fabrica-
17 tores errorum. *Iſrael ſaluatus eſt in Dño
ſalute æterna: non confundemini,& nõ eru-
18 beſcetis vſque in ſæculum ſęculi. *Quia hęc
dicit Dñs creans cœlos, ipſe Deus formans
terram,& faciens eam, ipſe plaſtes eius: non
in vanum creauit eam, vt habitaretur, for-
19 mauit eam: ego Dñs,& non eſt alius. *Non
in abſcondito locutus ſum in loco terræ te-
nebroſo: nõ dixi ſemini Iacob:Fruſtra quæ-
rite me ego Dominus loquens iuſtitiam, an-
20 nuncians recta. *Congregamini, & venite,
& accedite ſimul, qui ſaluati eſtis ex Genti-
bus: neſcierunt qui leuant lignum ſculptu-
21 ræ ſuę,& rogant Deũ non ſaluantem.*An-
D nũciate,& venite,& cõſiliamini ſimul: quis
auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædi-
xit illud? numquid non ego Dominus,& nõ
eſt vltra Deus abſque me? Deus iuſtus,& ſal-
22 uans non eſt præter me. *Conuertimini ad
me,& ſalui eritis omnes fines terrę: quia ego
23 Deus,& non eſt alius. *In memetipſo iura-
ui, egredietur de ore meo iuſtitiæ verbũ, &
24 non reuertetur: n quia mihi curuabitur om- n Rom. 14.
25 ne genu,& iurabit omnis lingua. *Ergo in b. 11.
Domino, dicet, meæ ſunt iuſtitiæ, & impe- Phil. 2. b. 10
rium: ad eum veniẽt, & confundentur om-
26 nes, qui repugnant ei. *In Domino iuſtifi-
cabitur, & laudabitur omne ſemel Iſrael.

CAP. XLVI.

COnfractus est Bel, contritus est Nabo : 1
facta sunt simulachra eorum bestijs, & A
iumentis, onera vestra graui pondere vsque
ad lassitudinem.* Contabuerunt,& contrita 2
sunt simul:non potuerunt saluare portantẽ,
& anima eorum in captiuitatem ibit. * Au- 3
dite me domus Iacob,& omne residuum do- B
mus Israel, qui portamini à meo vtero, qui
gestamini à mea vulua . * Vsq; ad senectam 4
ego ipse,& vsque ad canos ego portabo: ego
feci, & ego feram : ego portabo , & saluabo .
*Cui assimilastis me,& adæquastis, & cõpa- 5
rastis me, & fecistis similem? * Qui confertis 6
aurum de sacculo,& argentum statera pon-
deratis:conducentes aurificem,vt faciat deũ:
& procidunt,& adorant.* ‖ Portant illum in 7
‖ Bar. 6. e. humeris gestantes,& ponentes in loco suo:& C
stabit, ac de loco suo non mouebitur, sed &
cum clamauerint ad eum,non audiet:de tri-
bulatione non saluabit eos . * Mementote 8
istud,& confundamini : redite præuaricato-
res ad cor.* Recordamini prioris sæculi,quo- 9
niam ego sum Deus , & non est vltra Deus,
nec est similis mei:* Annuncians ab exordio 10
nouissimum, & ab initio, quæ necdum facta D
sunt,dicens : Consilium meum stabit,& om-
nis voluntas mea fiet: * Vocans ab Oriente 11
autem, & de terra longinqua virum volun-
tatis meæ, & locutus sum, & adducam illud,
creaui , & faciam illud . * Audite me duro 12
corde, qui longe estis à iustitia. * Prope feci 13
iustitiam meam , non elongabitur , & salus
mea non morabitur . Dabo in Sion salutem,
& in Israel gloriam meam .

CAP. XLVII.

DEscende,sede in puluere virgo filia Ba- 1
bylon,sede in terra : non est solium fi- A
liæ Chaldæorum , quia vltra non vocaberis
mollis,& tenera. * Tolle molam,& mole fa- 2
rinam : denuda turpitudinem tuam,discoo-
peri humerum,reuela crura,transi flumina :
‖ Nah. 3. b. 5. * ‖ Reuelabitur ignominia tua, & videbitur 3
opprobrium tuum : vltionem capiam, &
non resistet mihi homo . * Redemptor no- 4
ster, Dominus exercituum nomen illius ,
sanctus Israel . * Sede tacens , & intra in te- 5
nebras filia Chaldæorum : quia non voca-
beris vltra domina regnorum . * Iratus sum 6
super populum meum,contaminaui heredi- B
tatem meam , & dedi eos in manu tua : non
posuisti eis misericordias : super senem ag-
grauasti iugum tuum valde. *Et dixisti : In 7
sempiternum ero domina : non posuisti hæc
super cor tuum, neque recordata es nouissi-
‖ Apoc. 18. b. 7. mi tui . * Et nunc audi hæc delicata, & ha- 8
bitans confidenter , quæ dicis in corde tuo :
‖ Inf. 51. f. 19. ‖ Ego sum , & non est præter me amplius:
non sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem. C
* ‖ Venient tibi duo hæc subito in die vna ; 9
sterilitas, & viduitas : vniuersa venerunt su-
per te , propter multitudinem maleficiorum
tuorum, & propter duritiam incantatorum
10 tuorum vehementem.* Et fiduciam habui-
sti in malitia tua , & dixisti : Non est qui vi-
deat me. sapientia tua & scientia tua hęc de-
cepit te. Et dixisti in corde tuo : Ego sum,&
11 præter me non est altera . * Veniet super te
D malum , & nescies ortum eius : & irruet su-
per te calamitas, quam non poteris expiare :
veniet super te repente miseria, quam ne-
12 scies . * Sta cum incantatoribus tuis, & cum
multitudine maleficiorum tuorũ, in quibus
laborasti ab adolescentia tua , si forte quid
13 prosit tibi,aut si possis fieri fortior. * Defeci-
sti in multitudine cõsiliorum tuorum: stent,
& saluent te augures cœli,qui contẽplaban-
tur sidera , & supputabant menses, vt ex eis
14 annunciarent ventura tibi. * Ecce facti sunt
quasi stipula , ignis combussit eos : non libe-
rabunt animã suam de manu flammæ : non
sunt prunæ,quibus calefiant,nec focus,vt se-
15 deant ad eum . * Sic facta sunt tibi , in qui-
buscumque laboraueras: negotiatores tui ab
adolescentia tua, vnusquisque in via sua er-
rauerunt : non est qui saluet te .

CAP. XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob,qui vocamini
A nomine Israel,& de aquis Iuda existis,
qui iuratis in nomine Dñi , & Dei Israel re-
cordamini non in veritate,neque in iustitia .
2 *De ciuitate enim sancta vocati sunt, & su-
per Deum Israel constabiliti sunt:Dñs exer-
3 cituum nomen eius. * Priora ex tunc annũ-
ciaui, & ex ore meo exierunt , & audita feci
4 ea : repente operatus sum,& venerunt. *Sci-
ui enim , quia durus es tu , & neruus ferreus
5 ceruix tua,& frons tua ærea.* Prędixi tibi ex
tunc:antequam venirẽt indicaui tibi,ne for-
te diceres : Idola mea fecerunt hæc , & scul-
ptilia mea, & conflatilia mandauerunt ista .
6 *Quæ audisti, vide omnia : vos autem num
B annunciastis ? Audita feci tibi noua ex tunc,
7 & conseruata sunt,quæ nescis: *nunc creata
sunt, & non ex tunc : & ante diem , & non
audisti ea , ne forte dicas : Ecce ego cognoui
8 ea. * Neque audisti,neque cognouisti,neque
ex tunc aperta est auris tua : scio enim quia
præuaricans præuaricaberis, & trangressorẽ
9 ex vtero vocaui te. * Propter nomen meum
longe faciam furorem meum , & laude mea
10 infrænabo te, ne intereas . * Ecce excoxi te,
sed non quasi argentum , elegi te in camino
11 paupertatis. * Propter me,propter me faciã ,
vt non blasphemer: ‖ & gloriam meam alte- ‖ Sup. 42. b. 8.
12 ri non dabo . * Audi me Iacob, & Israel quẽ
ego voco : ‖ ego ipse, ego primus, & ego no- ‖ Sup. 41. b. 4. & 44. a. 6.
13 uissimus . * Manus quoque mea fundauit
C terram,& dextera mea mensa est cœlos : ego
14 vocabo eos , & stabunt simul. * Congrega-
mini.

mini omnes vos, & audite: quis de eis an-
nunciauit hæc? Dñs dilexit eum, faciet vo-
luntatem suam in Babylone, & brachium
suum in Chaldæis. * Ego ego locutus sum, 15
& vocaui eum: adduxi eum, & directa est
via eius. * Accedite ad me, & audite hoc: 16
non à principio in abscondito locutus sum:
ex tempore antequam fieret, ibi eram: &
nunc Dñs Deus misit me, & spiritus eius.
*Hæc dicit Dñs redemptor tuus sanctus Is- 17
rael: Ego Dñs Deus tuus docens te vtilia, gu-
bernans te in via, qua ambulas. *Vtinam at- 18
tendisses mādata mea: facta fuisset sicut flu- D
men pax tua, & iustitia tua sicut gurgites
maris. * & fuisset quasi arena semen tuū, & 19
stirps vteri tui, vt lapilli eius non interijsset,
non fuisset attritum nomē eius à facie mea.
" Ier. 32. a. 6. * " Egredimini de Babylone, fugite à Chal- 20
dæis, in voce exultationis annunciate: audi-
tum facite hoc, & efferte illud vsque ad ex-
" Exod. 17. b. 6. Num. 20. b 12. trema terræ. Dicite: " Redemit Dñs ser-
uum suum Iacob. *Non sitierūt in deserto, 21
cum educeret eos: " aquam de petra produ-
" Inf. 57. d. 21. xit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.
*Non est pax impijs, dicit Dominus. 22

CAP. XLIX.

AVdite insulæ, & attēdite populi de lō- 1
ge: Dominus ab vtero vocauit me, de A
ventre matris meæ recordatus est nominis
" Inf. 51. c. 16. mei. * " Et posuit os meum quasi gladium 2
acutum: in vmbra manus suę protexit me, &
posuit me sicut sagittam electā: in pharetra
sua ascondit me. *Et dixit mihi: Seruus meus 3
es tu Israel, quia in te gloriabor. * Et ego di- 4
xi, In vacuū laboraui, sine causa, & vane for-
titudinem meam consumpsi: ergo iudicium
meum cum Domino, & opus meum cū Deo
meo. * Et nunc dicit Dominus, formans me 5
ex vtero seruum sibi, vt reducam Iacob ad
eum, & Israel non congregabitur: & glori-
ficatus sum in oculis Domini, & Deus meus B
factus est fortitudo mea. * Et dixit: Parum 6
est, vt sis mihi seruus ad suscitādas tribus Ia-
" Sup 42. 6. Act. 13. g. 47. cob, & fæces Israel conuertendas. " Ecce de-
di te in lucē Gentium, vt sis salus mea vsque
ad extremum terrę. *Hęc dicit Dominus re- 7
demptor Israel, sanctus eius, ad contēptibi-
lem animam, ad abominatam gentem, ad
seruum dominorum: Reges videbunt, &
consurgent principes, & adorabunt propter
Dominum, quia fidelis est, & sanctus Israel
" 2. Cor. 6. 2. qui elegit te. *" Hæc dicit Dominus: In tem- 8
pore placito exaudiui te, & in die salutis au- C
xiliatus sum tui: & seruaui te, & dedi te in fę-
dus populi, vt suscitares terrā, & possideres
hereditates dissipatas: * vt diceres his, qui 9
vincti sunt: Exite: & his, qui in tenebris: Re-
uelamini. Super vias pascētur, & in omnibus
" Apoc. 7. d. 16. planis pascua eorum. * " Non esurient, ne- 10
que sitient, & non percutiet eos æstus, & sol:
quia miserator eorum reget eos, & ad fon-
11 tes aquarum potabit eos. * Et ponam om-
nes montes meos in viam, & semitæ meæ
12 exaltabuntur. *Ecce isti de longe venient, &
D ecce illi ab Aquilone, & mari, & isti de terra
13 Australi. *Laudate cœli, & exulta terra, iu-
bilate montes laudem: quia consolatus est
Dñs populum suum, & pauperum suorum
14 miserebitur. * Et dixit Sion: Dereliquit me
15 Dominus, & Dñs oblitus est mei. * Num-
quid obliuisci potest mulier infantem suum,
vt non misereatur filio vteri sui? & si illa ob-
lita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.
16 *Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui
17 coram oculis meis semper. *Venerunt stru-
ctores tui: destruentes te, & dissipantes à te
18 exibunt. * " Leua in circuitu oculos tuos, & " Inf. 60. a. 4.
E vide, omnes isti congregati sunt, venerūt ti-
bi: viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus
his velut ornamento vestieris, & circumda-
19 bis tibi eos, quasi sponsa. * Quia deserta
tua, & solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ
nunc angusta erūt præ habitatoribus, & lō-
20 ge fugabuntur, qui absorbebant te. *Adhuc
dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ:
angustus est mihi locus, fac spatium mihi vt
21 habitem. *Et dices in corde tuo: Quis genuit
F mihi istos? ego sterilis, & non pariens, trans-
migrata, & captiua: & istos quis enutriuit?
22 ego destituta, & sola: & isti vbi erant? *Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce leuabo ad Gen-
tes manum meam, & ad populos exaltabo
signum meum. Et afferent filios tuos in vl-
nis, & filias tuas super humeros portabunt.
23 *Et erūt reges nutritij tui, & reginæ nutri-
ces tuæ: vultu in terram demisso adorabunt
G te, & puluerem pedum tuorum lingent. Et
scies, quia ego Dominus, super quo non con-
24 fundentur, qui expectant eum. * Numquid
tolletur à forti præda? aut quod captum fue-
25 rit à robusto, saluum esse poterit? *Quia hęc
dicit Dominus: Equidem, & captiuitas à for-
ti tolletur: & quod ablatū fuerit à robusto,
saluabitur. Eos vero, qui iudicauerūt te, ego
26 iudicabo, & filios tuos ego saluabo. * Et ci-
babo hostes tuos carnibus suis: & quasi mu-
sto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet om-
nis caro, quia ego Dominus saluans te, & re-
demptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

1 HÆc dicit Dominus: Quis est hic liber
A repudij matris vestrę, quo dimisi eam?
aut quis est creditor meus, cui venditi estis, &
ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, &
in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.
2 *Quia veni, & non erat vir: vocaui, & non
erat qui audiret: " numquid abbreuiata & " Inf. 59. a. 1.
paruula facta est manus mea, vt non possit
B redimere? aut non est in me virtus ad liberā-
dum? Ecce in increpatione mea desertū fa-

ciam mare,ponam flumina in ſiccum: com-
putreſcent piſces ſine aqua , & morientur in
ſiti . * Induā cœlos tenebris,& ſaccum ponā 3
operimentum eorum. * Dn̄s dedit mihi lin- 4
guam eruditam,vt ſciam ſuſtētare eum,qui
laſſus eſt verbo:erigit mane,mane erigit mi-
hi aurem,vt audiam quaſi magiſtrū : * Dn̄s 5
Deus aperuit mihi aurem , ego autem non
"Matt.26. contradico : retrorſum non abij . * "Corpus 6
g.67. meum dedi percutiētibus,& genas meas vel- C
lentibus : faciem meam non auerti ab incre-
pantibus,& cōſpuentibus in me. * Dn̄s Deus 7
auxiliator meus,ideo non ſum confuſus:ideo
poſui faciem meam, vt petram duriſſimam,
"Rom. 8. & ſcio quoniam non confundar.* "Iuxta eſt 8
f.33. qui iuſtificat me,quis contradicet mihi ? ſte-
mus ſimul, quis eſt aduerſarius meus ? acce-
dat ad me.* Ecce Dn̄s Deus auxiliator meus: 9
quis eſt,qui cōdemnet me?Ecce omnes quaſi
veſtimentum conterentur , tinea comedet
eos . * Quis ex vobis timens Dominum au- 10
diens vocem ſerui ſui ? qui ambulauit in te- D
nebris, & non eſt lumen ei , ſperet in nomi-
ne Domini,& innitatur ſuper Deum ſuum .
* Ecce vos omnes accendentes ignem accin- 11
cti flām̄is,ambulate in lumine ignis veſtri,&
in flām̄is,quas ſuccendiſtis: de manu mea fa-
ctum eſt hoc vobis , in doloribus dormietis .

CAP. LI.

AVdite me qui ſequimini quod iuſtum 1
eſt,& quęritis Dominum:attendite ad A
petram vnde exciſi eſtis,& ad cauernam la-
ci,de qua præciſi eſtis . * Attendite ad Abra- 2
ham patrem veſtrum,& ad Saram, quæ pe-
perit vos: quia vnum vocaui eum , & bene-
dixi ei,& multiplicaui eū.* Conſolabitur er- 3
go Dn̄s Sion , & conſolabitur omnes ruinas
eius:& ponet deſertum eius quaſi delicias, & B
ſolitudinem eius, quaſi hortum Dn̄i . Gau-
dium, & lætitia inuenietur in ea, gratiarum
actio,& vox laudis.* Attendite ad me popu- 4
le meus, & tribus mea me audite : quia lex à
me exiet,& iudicium meum in lucem popu-
lorum requieſcet : * Prope eſt iuſtus meus , 5
egreſſus eſt ſaluator meus, & brachia mea
populos iudicabunt:me inſulæ expectabūt ,
& brachium meum ſuſtinebunt. * Leuate in 6
cœlū oculos veſtros, & videte ſub terra de-
orſum:quia cœli ſicut fumus liqueſcent , &
terra ſicut veſtimentū atteretur , & habita-
"Pſ.36.e. tores eius ſicut hæc interibūt: "Salus autem
39. mea in ſempiternum erit, & iuſtitia mea nō C
deficiet . * Audite me, qui ſcitis iuſtum, po- 7
pulus meus lex mea in corde eorum : nolite
timere opprobrium hominum , & blaſphe-
mias eorum ne metuatis. * Sicut enim veſti- 8
mentum,ſic comedet eos vermis:& ſicut la-
nam , ſic deuorabit eos tinea : Salus autem
mea in ſempiternum erit, & iuſtitia mea in
generationes generationum .

9 * Conſurge, conſurge , induere fortitudi-
nem brachium Domini : conſurge ſicut in
diebus antiquis, in generationibus ſæculo-
rum . Numquid non tu percuſſiſti ſuper-
bum, vulneraſti draconem ?
10 * "Numquid non tu ſiccaſti mare aquam "Exod.14.
D abyſſi vehementis : qui poſuiſti profundum c.21.
maris viam, vt tranſirent liberati ?
11 * Et nunc qui redempti ſunt à Dn̄o , re-
uertentur, & venient in Sion laudantes , &
lætitia ſempiterna ſuper capita eorum,gau-
dium, & lætitiam tenebunt, fugiet dolor &
12 gemitus . * Ego , ego ipſe conſolabor vos:
quis tu vt timeres ab homine mortali , & à
13 filio hominis, qui quaſi fœnum ita areſcet ?
E * Et oblitus es Dn̄i factoris tui , qui tetendit
cœlos,& fundauit terrā : & formidaſti iugi-
ter tota die à facie furoris eius,qui te tribula-
bat,& parauerat ad perdendum:vbi non eſt
14 furor tribulantis ? * Cito veniet gradiens ad
aperiendum, & non interficiet vſque ad in-
15 ternecionem, nec deficiet panis eius . * Ego
autē ſum Dominus Deus tuus,qui conturbo
mare,& intumeſcunt fluctus eius:Dn̄s exer-
16 cituum nomen meum. * "Poſui verba mea "Sup.49.
F in ore tuo, & in vmbra manus meæ protexi a.2.
te,vt plantes cœlos , & fundes terrā, & dicas
17 ad Sion : Populus meus es tu. * Eleuare,ele-
uare, conſurge Ieruſalē,quæ bibiſti de manu
Dn̄i calicem iræ eius: vſque ad fundum ca-
licis ſoporis bibiſti , & potaſti vſq; ad fæces .
18 * Non eſt, qui ſuſtentet eam ex omnibus fi-
lijs,quos genuit: & non eſt,qui apprehendat
manū eius ex omnibus filijs, quos enutriuit .
19 * "Duo ſunt,quæ occurrerunt tibi;quis con- "Sup. 47.
triſtabitur ſuper te ? vaſtitas, & contritio, & b.9.
20 fames,& gladius; quis conſolabitur te? * Filij
G tui proiecti ſunt, dormierunt in capite om-
nium viarū,ſicut oryx illaqueatus:pleni in-
dignatione Domini, increpatione Dei tui .
21 * Idcirco audi hoc paupercula, & ebria non
22 à vino. * Hæc dicit dominator tuus Dn̄s, &
Deus tuus,qui pugnabit pro populo ſuo:Ec-
ce tuli de manu tua calicē ſoporis,fundū ca-
licis indignationis meę,non adijcies, vt bibas
23 illum vltra. * Et ponam illū in manu eorū,
qui te humiliauerunt,& dixerūt animę tuę:
Incuruare,vt tranſeamus:& poſuiſti vt terrā
corpus tuum,& quaſi viam tranſeuntibus.

CAP. LII.

1 COnſurge, conſurge , induere fortitu-
A dine tua Sion , induere veſtimentis
gloriæ tuæ Ieruſalem ciuitas ſancti : quia
non adijciet vltra , vt pertranſeat per te
2 incircumciſus, & immundus . * Excute-
re de puluere , conſurge , ſede Ieruſa-
lem : ſolue vincula colli tui captiua filia
3 Sion . * Quia hæc dicit Dominus : Gratis
venundati eſtis , & ſine argento redime-
4 mini . * Quia hæc dicit Dominus Deus:
In

Gen. 46. a. 6. In Aegyptum descendit populus meus in B
principio, vt colonus esset ibi: & Assur abs-
que vlla causa calumniatus est eũ.* Et num- 5
quid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam
ablatus est populus meus gratis? Dominato-
res eius inique agunt, dicit Dominus, & iu-
Rom. 2. d. 24. giter tota die nomen meum blasphematur.
Ier. 36. d. 20. * Propter hoc sciet populus meus nomen 6
meum in die illa: quia ego ipse, qui loque-
bar, ecce adsum.* Quàm pulchri super mō- 7
Rom. 10. c. 15. tes pedes annunciantis & prædicantis pacē:
Nah. 1. d. 15. annunciantis bonum, prædicantis salutem,
dicentis Sion: Regnabit Deus tuus. * Vox 8
speculatorum tuorum: leuauerũt vocem, si- C
mul laudabunt: quia oculo ad oculum vide-
bunt, cũ conuerterit Dñs Sion. *Gaudete, & 9
laudate simul deserta Ierusalem: quia conso-
latus est Dñs populum suum, redemit Ieru-
salem. *Parauit Dominus brachiũ sanctum 10
Ps. 97. a. 3. suum in oculis omnium Gentium: & vide-
bunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.
*Recedite, recedite, exite inde, pollutũ no- 11
2. Cor. 6. d. 17. lite tangere: exite de medio eius, mundamini
qui fertis vasa Domini. * Quoniam non in 12
tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: D
præcedet enim vos Dominus, & cōgregabit
vos Deus Israel. * Ecce intelliget seruus 13
meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis
erit valde. *Sicut obstupuerũt super te mul- 14
ti, sic inglorius erit inter viros aspectus eius,
& forma eius inter filios hominum. * Iste 15
asperget gentes multas, super ipsum conti-
Rom. 15. c. 21. nebunt reges os suum: quia quibus non est
narratum de eo, viderunt: & qui non audie-
runt, contemplati sunt.

CAP. LIII.

Io. 12. f. 38. QVis credidit auditui nostro? & brachiũ 1
Rom. 16. d. 16. Domini, cui reuelatum est? * & ascen- A
det sicut virgultum coram eo, & sicut radix 2
de terra sitienti: non est species ei, neque de-
cor, & vidimus eum, & non erat aspectus, &
Marc. 9. b. 12. desiderauimus eum:* Despectum, & nouis- 3
simum virorum, virum dolorum, & scientem
infirmitatem: & quasi absconditus vultus
eius, & despectus, vnde nec reputauimus eũ.
Marc. 8. c. 17. * Vere languores nostros ipse tulit, & do- 4
lores nostros ipse portauit: & nos putaui- B
mus eum, quasi leprosum, & percussum à
Deo, & humiliatum.* Ipse autem vulnera- 5
1. Cor. 15. a. 3. tus est propter iniquitates nostras, attritus
est propter scelera nostra: disciplina pacis
nostræ super eum, & liuore eius sanati su-
mus. * Omnes nos quasi oues errauimus, 6
vnusquisq; in viam suā declinauit: & posuit
Dñs in eo iniquitatem omnium nostrum.
* Oblatus est quia ipse voluit, & non ape- 7
ruit os suum: sicut ouis ad occisionem duce- C
Mat. 26. g. 6. tur, & quasi agnus coram tondēte se obmu-
Act. 8. f. 32. tescet, & non aperiet os suum. * De angu- 8
stia, & de iudicio sublatus est: generationem
eius quis enarrabit? quia abscissus est de ter-
ra viuentium, propter scelus populi mei per-
9 cussi eum.* Et dabit impios pro sepultura, &
diuitem pro morte sua: eo quòd iniquita- *1. Pet. 2. d. 22.*
tem non fecerit, neque dolus fuerit in ore *1. Ioan. 3. a. 5.*
10 eius. *Et Dominus voluit conterere eum in
infirmitate: si posuerit pro peccato animam
suam, videbit semen longæuum, & voluntas
11 Dñi in manu eius dirigetur. * Pro eo quòd
laborauit anima eius, videbit & saturabitur:
D in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus
meus multos, & iniquitates eorum ipse por-
12 tabit. *Ideo dispertiam ei plurimos, & for-
tium diuidet spolia, pro eo quòd tradidit in
mortem animam suam, & cum sceleratis *Mar. 15. c. 28.*
reputatus est, & ipse peccata multorum tu-
lit, & pro transgressoribus rogauit. *Luc. 22. d. 37.*

CAP. LIV.

1 LAuda sterilis, quę non paris: decāta lau- *Luc. 23. d. 29.*
A dem, & hinni, quæ non pariebas: quo-
niam multi filij desertæ magis quàm eius, *Gal. 4. d. 27*
2 quæ habet virũ, dicit Dñs. * Dilata locum
tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorũ
extende, ne parcas, longos fac funiculos tuos,
3 & clauos tuos consolida. * Ad dexteram
B enim, & ad læuam penetrabis, & semen tuũ
Gentes hereditabit, & ciuitates desertas in-
4 habitabit. * Noli timere, quia non confun-
deris, neque erubesces: non enim te pudebit,
quia confusionis adolescentiæ tuæ obliui-
sceris, & opprobrij viduitatis tuæ non re-
5 cordaberis amplius. * Quia dominabitur tui
C qui fecit te, Dominus exercituum nomen *Luc. 1. e. 31.*
eius: & redemptor tuus sanctus Israel, Deus
6 omnis terræ vocabitur. * Quia vt mulierem
derelictam & mœrentem spiritu vocauit te
Dñs, & vxorem ab adolescentia abiectam,
7 Dixit Deus tuus.* Ad punctũ in modico de-
reliqui te, & in miserationibus magnis con-
8 gregabo te. *In momento indignationis ab-
D scondi faciē meam parumper à te, & in mi-
sericordia sempiterna misertus sum tui: di-
9 xit redemptor tuus Dominus.* Sicut in die- *Gen. 9. b. 15.*
bus Noe istud mihi est, cui iuraui ne indu-
cerē aquas Noe vltra supra terram: sic iura-
ui, vt non irascar tibi, & non increpem te.
10 *Montes enim commouebuntur, & colles
E contremiscent: misericordia autem mea non
recedet à te, & fœdus pacis meæ non moue-
11 bitur: dixit miserator tuus Dñs. * Pauper-
cula tempestate conuulsa, absque vlla cōso-
latione. Ecce ego sternam per ordinem lapi-
12 des tuos, & fundabo te in sapphiris, * & po-
F nam iaspidem propugnacula tua, & portas
tuas in lapides sculptos, & omnes terminos
13 tuos in lapides desiderabiles:* Vniuersos fi- *Ioan. 6. c. 43.*
lios tuos doctos à Domino, & multitudinem
14 pacis filijs tuis. *Et in iustitia fundaberis, re-
cede procul à calumnia, quia non timebis, &
15 à pauore, quia nō appropinquabit tibi. *Ec-

ce accola veniet, qui non erat mecum,adue-
na quondam tuus adiungetur tibi. * Ecce 16
ego creaui fabrum sufflantem in igne pru- G
nas, & proferentem vas in opus suum, &
ego creaui interfectorem ad disperdendum.
*Omne vas, quod fictum est contra te, non 17
dirigetur, & omnem linguam resistentem
tibi in iudicio, iudicabis. Hæc est hereditas
seruorum Domini: & iustitia eorum apud
me, dicit Dominus.

CAP. LV.

Eccl.51.d.33. OMnes sitientes venite ad aquas, & qui 1
non habetis argẽtum, properate, emi- A
te,& comedite: venite, emite absq; argento,
& absque vlla commutatione vinum,& lac.
*Quare appenditis argentum non in pani- 2
bus, & laborem vestrum non in saturitate?
Audite audientes me, & comedite bonũ, &
delectabitur in crassitudine anima vestra.
*Inclinate aurem vestram,& venite ad me: 3
audite, & viuet anima vestra, & feriam vo- B
Act.13.e.34. biscum pactum sempiternum, misericordias
Dauid fideles. *Ecce testem populis dedi eũ, 4
ducem ac præceptorẽ Gentibus. * Ecce gen- 5
tem,quã nesciebas,vocabis:& Gentes quæ te
non cognouerũt, ad te currẽt propter Dñm
Deum tuum,& sanctum Israel, quia glorifi-
cauit te. * Quærite Dñm,dum inueniri po- 6
test: inuocate eum,dum prope est. *Derelin- 7
quat impius viam suam,& vir iniquus cogi-
tationes suas, & reuertatur ad Dñm,& mi-
serebitur eius,& ad Deum nostrum: quoniã C
multus est ad ignoscendum. *Non enim co- 8
gitationes meæ, cogitationes vestræ: neque
viæ vestræ,viæ meæ,dicit Dñs. *Quia sicut 9
exaltantur cœli à terra,sic exaltatę sunt vię
meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à co-
gitationibus vestris. * Et quomodo descen- 10
dit imber, & nix de cœlo, & illuc vltra non
reuertitur, sed inebriat terram, & infundit
eam,& germinare eam facit,& dat semen se- D
renti,& panem comedenti:*Sic erit verbum 11
meum,quod egredietur de ore meo: non re-
uertetur ad me vacuum,sed faciet quæcum-
que volui, & prosperabitur in his, ad quæ
misi illud. *Quia in lætitia egrediemini,& 12
in pace deducemini: montes, & colles can-
tabunt coram vobis laudem,& omnia ligna
regionis plaudẽt manu. *Pro saliunca ascẽ- 13
det abies,& pro vrtica crescet myrtus:& erit
Dominus nominatus in signum æternum,
quod non auferetur.

CAP. LVI.

Sap.2.a.1. HAec dicit Dñs: Custodite iudicium, 1
& facite iustitiam: quia iuxta est salus A
mea, vt veniat, & iustitia mea,vt reueletur,
*Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, 2
qui apprehendet illud: custodiens sabbatum
ne polluat illud, custodiens manus, suas ne
faciat omne malum. *Et non dicat filius ad- 3
B uenæ,qui adhæret Domino, dicens: Separa-
tione diuidet me Dominus à populo suo: Et
non dicat Eunuchus:Ecce ego lignũ aridũ.
4 *Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui
custodierint sabbata mea, & elegerint, quæ
5 ego volui,& tenuerint fœdus meum:*Dabo
eis in domo mea, & in muris meis locum, &
nomen melius à filijs, & filiabus: nomen sẽ-
6 piternum dabo eis,quod non peribit. * Et fi-
lios aduenæ, qui adhęrent Domino,vt colãt
C eum,& diligant nomen eius,vt sint ei in ser-
uos: omnem custodiẽtem sabbatum ne pol-
7 luat illud & tenentem fœdus meum: * Ad-
ducam eos in montẽ sanctum meum, & læ-
tificabo eos in domo orationis meæ: holo-
causta eorum, & victimæ eorum placebunt
mihi super altari meo: quia domus mea do-
mus orationis vocabitur cunctis populis. Mar.21.b.13.
8 *Ait Dñs Deus, qui congregat dispersos Is- Mar.11.c.
rael: Adhuc congregabo ad eũ congregatos 1.
9 eius. *Omnes bestię agri venite ad deuoran- Luc.19.g.
10 dum, vniuersæ bestiæ saltus. * Speculatores 46.
D eius cæci omnes, nescierunt vniuersi: canes
muti nõ valentes latrare, vidẽtes vana,dor-
11 miẽtes,& amantes somnia. *Et canes impu-
dentissimi nescierunt saturitatẽ: ipsi pastores
ignorauerunt intelligentiam: omnes in viã
suam declinauerunt, vnusquisq; ad auaritiã
12 suam à summo vsq; ad nouissimum.*Veni-
te,sumamus vinũ,& impleamur ebrietate:&
erit sicut hodie,sic & cras,& multo amplius.

CAP. LVII.

1 IVstus perit,& nõ est,qui recogitet in cor-
A de suo: & viri misericordiæ colliguntur,
quia non est,qui intelligat: à facie enim ma-
2 litię collectus est iustus. * Veniat pax:requie-
scat in cubili suo, qui ambulauit in directio-
3 ne sua. * Vos autẽ accedite huc filij augura-
4 tricis,semen adulteri, & fornicariæ. * Super
quem lusistis? super quem dilatastis os,& eie-
cistis linguam? numquid non vos filij scele-
5 sti,semen mendax? * qui consolamini in dijs
subter omne lignum frondosum, immolãtes
paruulos in torrentibus, subter eminẽtes pe-
6 tras? *In partibus torrentis pars tua,hæc est
sors tua: & ipsis effudisti libamen, obtulisti
sacrificium, numquid super his nõ indigna-
7 bor? *Super montem excelsum,& sublimen
B posuisti cubile tuum,& illuc ascẽdisti,vt im-
8 molares hostias. * Et post ostium, & retro
postem posuisti memoriale tuum: quia iux-
ta me discooperuisti, & suscepisti adulterũ:
dilatasti cubile tuum, & pepigisti cũ eis fœ-
dus: dilexisti stratum eorum manu aperta.
9 *Et ornasti te regi vnguẽto,& multiplicasti
pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul,&
10 humiliata es vsque ad inferos. *In multitu-
dine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescã:
vitã manus tuæ inuenisti, propterea non ro-
11 gasti. *Pro quo solicita timuisti,quia men-
tita

tita es, & mei nõ es recordata, neq; cogitasti C
in corde tuo: quia ego tacens,& quasi nõ vi-
dens,& mei oblita es. * Ego annunciabo iu- 12
stitiam tuam, & opera tua non proderunt
tibi. *Cum clamaueris, liberent te cõgrega- 13
ti tui,& omnes eos auferet ventus,tollet au-
ra:Qui autem fiduciam habet mei,heredita-
bit terram, & possidebit montem sanctum
n Inf.61.d. meum.*Et dicam:n viam facite,præbete iter, 14
10. declinate de semita, auferte offendicula de
via populi mei.*Quia hæc dicit Excelsus,& 15
sublimis habitans æternitatem: & sanctum
nomen eius in excelso & in sancto habitans,
& cum contrito,& humili spiritu: vt viuifi-
cet spiritum humiliũ,& viuificet cor contri- D
torum. *Non enim in sempiternum litiga- 16
bo,neque vsque ad finem irascar: quia spiri-
tus à facie mea egredietur, & flatus ego fa-
ciam. * Propter iniquitatem auaritiæ eius 17
iratus sum,& percussi eum: abscondi à te fa-
ciem meam,& indignatus sum: & abijt va-
gus in via cordis sui. * Vias eius vidi, & sa- 18
naui eum,& reduxi eum,& reddidi consola-
tiones ipsi,& lugentibus eius. * Creaui fru- 19
ctum labiorum pacem, pacem ei, qui longe
est, & qui prope, dixit Dominus, & sanaui
eum. *Impij autem quasi mare feruẽs,quod 20
quiescere non potest, & redundant fluctus
n Sup.48.d eius in conculcationem & lutum. * n Non 21
22. est pax impijs, dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

CLama,ne cesses, quasi tuba exalta vocẽ 1
tuam, & annuncia populo meo scelera A
eorum,& domui Iacob peccata eorum. *Me 2
etenim de die in diem quærunt,& scire vias
meas volunt: quasi gens,quæ iustitiam fece-
rit,& iudicium Dei sui non dereliquerit: ro-
gãt me iudicia iustitiæ: appropinquare Deo
volunt. *Quare ieiunauimus,& non aspexi- 3
sti? humiliauimus animas nostras,& nescisti?
Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas
vestra, & omnes debitores vestros repetitis.
*Ecce ad lites,& contentiones ieiunatis,& 4
percutitis pugno impie. * Nolite ieiunare si- B
cut vsque ad hanc diem, vt audiatur in ex-
celso clamor vester.* n Nũquid tale est ieiu- 5
n Zach. 7. nium, quod elegi, per diem affligere homi-
b.5. nem animam suam? numquid contorquere
quasi circulum caput suum,& saccum & ci-
nerem sternere? numquid istud vocabis ie-
iunium, & diem acceptabilem Domino?
*Nõne hoc est magis ieiunium, quod elegi? 6
dissolue colligationes impietatis, solue fasci-
culos deprimentes, dimitte eos, qui confra-
n Eze.18.b cti sunt,liberos,& omne onus dirũpe. * n Frã- 7
16. ge esurienti panem tuum,& egenos,vagosq; C
Matt.35.c. induc in domum tuam: cum videris nudũ,
35. operi eum, & carnem tuam ne de[illegible]
*T[illegible] mane lumen tuum,& 8
sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem
tuam iustitia tua,& gloria Domini colliget
9 te. *Tunc inuocabis,& Dominus exaudiet:
clamabis,& dicet: Ecce adsum, si abstuleris
de medio tui catenam,& desieris extendere
10 digitum,& loqui quod non prodest. *Cum
effuderis esurienti animam tuam,& animam
afflictam repleueris, orietur in tenebris lux
tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies.
11 *Et requiem tibi dabit Dominus semper,&
D implebit splendoribus animam tuam,& ossa
tua liberabit, & erit quasi hortus irriguus,
& sicut fons aquarum, cuius non deficient
12 aquæ.* n Et ędificabuntur in te deserta sęcu- n Inf.61.a
lorum: fundamenta generationis & genera- 4.
tionis suscitabis: & vocaberis ædificator se-
13 pium,auertens semitas in quietem.*Si auer-
teris à sabbato pedem tuum, facere volun-
tatem tuam in die sancto meo,& vocaueris
sabbatũ delicatum,& sanctum Dñi glorio-
sum, & glorificaueris eum, dum non facis
vias tuas,& non inuenitur voluntas tua, vt
14 loquaris sermonem: *Tunc delectaberis su-
per Domino, & sustollam te super altitudi-
nes terræ, & cibabo te hereditate Iacob pa-
tris tui: os enim Domini locutum est.

CAP. LIX.

1 ECce non est abbreuiata manus Domini Num.11.e.
A vt saluare nequeat, neq; aggrauata est 23.
2 auris eius,vt non exaudiat. * Sed iniquitates Sup.50.a.
vestræ diuiserunt inter vos & Deũ vestrũ, 2.
& peccata vestra absconderũt faciem eius à
3 vobis,ne exaudiret. * n Manus enim vestræ n Sup.1.d.
pollutæ sũt sanguine,& digiti vestri iniqui- 15.
tate: labia vestra locuta sunt mendacium,&
4 lingua vestra iniquitatem fatur.*Nõ est qui
inuocet iustitiã, neque est, qui iudicet vere:
sed confidunt in nihilo,& loquuntur vani-
tates: n conceperunt laborem,& pepererunt n Iob.15 d.
5 iniquitatem. *Oua aspidum ruperunt,& te- 35.
las araneæ texuerunt: qui comederit de ouis
eorum,morietur:& quod confotũ est,erum-
6 pet in regulum. * Telæ eorum non erunt
B in vestimentum, neque operientur operibus
suis: opera eorum opera inutilia, & opus
7 iniquitatis in manibus eorum. * n Pedes eo- n Prou.1.b.
rum ad malũ currunt,& festinant,vt effun- 16.
dant sanguinem innocentẽ: cogitationes eo- Rom.3.c.15.
rum cogitationes inutiles: vastitas & contri-
8 tio in vijs eorum. * Viam pacis nescierunt,
& nõ est iudicium in gressibus eorum. semi-
tæ eorum incuruatæ sunt eis: omnis,qui cal-
9 cat in eis,ignorat pacem.*Propter hoc elon-
gatum est iudicium à nobis, & nõ apprehẽ-
det nos iustitia: expectauimus lucem,& ecce
tenebræ, splendorem,& in tenebris ambula-
10 uimus. *Palpauimus sicut cæci parietem,&
quasi absque oculis attrectauimus: impegi-
mus meridie quasi in tenebris, in caliginosis
11 quasi mortui. * Rugiemus quasi vrsi om-
C nes, & quasi colũbæ meditantes gememus.

expectauimus iudicium,& non est. salutem,
& elongata est à nobis. *Multiplicatæ sunt 12
enim iniquitates nostrę coram te,& peccata
nostra responderunt nobis: quia scelera no-
stra nobiscum, & iniquitates nostras cogno-
uimus, * peccare, & mentiri contra Domi- 13
num: & auersi sumus ne iremus post tergũ
Dei nostri, vt loqueremur calumniam, &
transgressionem:cõcepimus,& locuti sumus
de corde verba mẽdacij. *Et conuersum est 14
retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit:
quia corruit in platea veritas, & æquitas nõ
potuit ingredi. * Et facta est veritas in obli- 15
uionem:& qui recessit à malo,prædę patuit:
& vidit Dñs,& malũ apparuit in oculis eius,
quia non est iudicium: *& vidit,quia nõ est 16
vir: & aporiatus est,quia non est qui occur- D
rat: & saluauit sibi brachium suum,& iusti-
tia eius ipsa confirmauit eum.* "Indutus est 17
iustitia, vt lorica, & galea salutis in capite
eius:indutus est vestimentis vltionis,& oper-
tus est quasi pallio zeli.* Sicut ad vindictam 18
quasi ad retributionem indignationis hosti-
bus suis,& vicissitudinẽ inimicis suis: insulis
vicem reddet. *Et timebunt qui ab Occidẽ- 19
te, nomen Dñi,& qui ab ortu solis, gloriam
eius: cum venerit quasi fluuius violentus,
quem spiritus Dñi cogit:* " & venerit Sion 20
redemptor, & eis, qui redeunt ab iniquitate
in Iacob,dicit Dñs. *Hoc fœdus meum cum 21
eis, dicit Dñs: Spiritus meus, qui est in te,
& verba mea, quæ posui in ore tuo, non re-
cedent de ore tuo, & de ore seminis tui,& de
ore seminis tui, dicit Dominus, amodo &
vsque in sempiternum.

" Eph 6.c. 17.
1 Thess.5.b 8.
" Rom.11. e.26.

CAP. LX.

SVrge illuminare Ierusalem: quia venit 1
lumen tuum,& gloria Dñi super te or- A
ta est. * Quia ecce tenebræ operient terram, 2
& caligo populos: super te autem orietur
Dñs,& gloria eius in te videbitur. * Et am- 3
bulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in
splendore ortus tui:* "Leua in circuitu ocu- 4
los tuos,& vide: omnes isti congregati sunt,
venerũt tibi: filij tui de longe venient,& fi-
liæ tuæ de latere surgent. * Tunc videbis,& 5
afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuũ,
quando cõuersa fuerit ad te multitudo ma-
ris,fortitudo Gentiũ venerit tibi: *Inunda- 6
tio camelorum operiet te, dromedarij Ma-
dian,& Epha: omnes de Saba venient, aurũ
& thus deferentes, & laudem Dño annun-
ciantes. * Omne pecus Cedar congregabi- 7
tur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi: B
offerentur super placabili altari meo, & do-
mum maiestatis meæ glorificabo.*Qui sunt 8
isti,qui vt nubes volãt,& quasi columbæ ad
fenestras suas? * Me enim insulæ expectãt,& 9
naues maris in principio, vt adducam filios
tuos de longe, argentum eorũ,& aurum eo-

" Sup.49.d 18.

rum cum eis nomini Domini Dei tui,& sã-
10 cto Israel, quia glorificauit te. * Et ædifica-
bunt filij peregrinorum muros tuos, & re-
ges eorum ministrabunt tibi: in indignatio-
ne enim mea percussi te:& in reconciliatio-
11 ne mea misertus sum tui. * " Et aperientur
portę tuæ iugiter:die ac nocte non clauden-
tur,vt afferatur ad te fortitudo Gentium, &
12 reges earum adducantur.*Gens enim & re-
gnũ,quod non seruierit tibi,peribit: & Gen-
13 tes solitudine vastabuntur. * Gloria Libani
C ad te veniet, abies & buxus, & pinus simul
ad ornandum locum sanctificationis meæ,
14 & locum pedum meorum glorificabo. * Et
venient ad te curui filij eorum,qui humilia-
uerunt te, & adorabũt vestigia pedum tuo-
rum omnes, qui detrahebant tibi, & voca-
bunt te Ciuitatem Dñi, Sion sancti Israel.
15 *Pro eo quòd fuisti derelicta, & odio habi-
ta,& non erat,qui per te transiret,ponã te in
superbiã sęculorũ, gaudiũ in generationem
16 & generationẽ:*& suges lac Gentiũ,& ma-
milla regũ lactaberis: & scies, quia ego Dñs
saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.
17 *Pro ære afferam aurum,& pro ferro afferã
D argentum: & pro lignis æs,& pro lapidibus
ferrum: & ponam visitationem tuam pacẽ,
18 & præpositos tuos iustitiam.*Non audietur
vltra iniquitas in terra tua,vastitas, & cõtri-
tio in terminis tuis,& occupabit salus muros
19 tuos,& portas tuas laudatio.* "Non erit tibi
amplius sol ad lucendum per diẽ, nec splen-
dor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Domi-
nus in lucem sempiternam, & Deus tuus in
20 gloriam tuã.*Non occidet vltra sol tuus,&
luna tua non minuetur:quia erit tibi Domi-
nus in lucem sempiternam, & complebun-
21 tur dies luctus tui. * Populus autẽ tuus om-
nes iusti, in perpetuum hereditabunt terrã,
germen plantationis meæ, opus manus meæ
22 ad glorificandum. * Minimus erit in mille,
& paruulus in gentem fortissimam: ego
Dñs in tempore eius subito faciam istud.

" Apoc.21. g.25.
" Apoc.21. g.23.& 22. a.5.

CAP. LXI.

1 SPiritus Dñi super me, eo quòd vnxerit
A Dominus me: ad annunciandum man-
suetis misit me, vt mederer contritis corde,
& prædicarem captiuis indulgentiã,& clau-
2 sis apertionem: * Vt prædicarẽ annum pla-
cabilem Domino, & diem vltionis Deo no-
3 stro: "vt cõsolarer omnes lugentes:*vt pone-
rem lugentibus Sion: & darem eis coronam
pro cinere,oleum gaudij pro luctu, pallium
B laudis pro spiritu mœroris: & vocabuntur
in ea fortes iustitiæ, plantatio Dñi ad glori-
4 ficandum.* " Et ædificabunt deserta à sæcu-
lo,& ruinas antiquas erigent, & instaurabũt
[illegible] tas in generationem
5 & generationem. * Et stabunt [illegible]
scent pecora vestra: & filij peregrinorũ
agrico-

Luc.4.c.18
" Marc.5. a.3.
" Sup.58.d 12.

agricolæ, & vinitores vestri erunt. *Vos au- 6
tē Sacerdotes Dñi vocabimini: Ministri Dei
nostri, dicetur vobis: Fortitudinem Gentium
comedetis, & in gloria earũ superbietis. *Pro 7
confusione vestra duplici, & rubore lauda- C
bunt partem suam: propter hoc in terra sua
duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit
eis. * Quia ego Dominus diligens iudicium, 8
& odio habens rapinā in holocausto: & da-
bo opus eorum in veritate, & fœdus perpe-
tuum feriam eis. * Et scient in Gentibus se- 9
men eorum, & germen eorum in medio po-
pulorum: omnes, qui viderint eos, cognoscent
illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Do-
minus. * Gaudens gaudebo in Domino, & 10
exultabit anima mea in Deo meo: quia in- D
duit me vestimentis salutis, & indumento iu-
stitię circumdedit me, quasi sponsum decora-
tum corona, & quasi sponsam ornatam mo-
nilibus suis. *Sicut enim terra profert germē 11
suum, & sicut hortus semen suum germinat;
sic Dominus Deus germinabit iustitiam, &
laudem coram vniuersis Gentibus.

CAP. LXII.

PRopter Sion non tacebo, & propter Ie- 1
rusalem non quiescam, donec egrediatur A
vt splendor iustus eius, & saluator eius, vt lā-
pas accendatur. *Et videbunt Gentes iustum 2
tuum, & cuncti reges inclytum tuum; & vo-
cabitur tibi nomen nouum, quod os Domini
nominabit. * Et eris corona gloriæ in manu 3
Domini, & diadema regni in manu Dei tui.
* Non vocaberis vltra Derelicta: & terra tua 4
non vocabitur amplius Desolata: sed voca-
beris Voluntas mea in ea, & terra tua inhabi-
tata: quia complacuit Domino in te: & ter- B
ra tua inhabitabitur. * Habitabit enim iuue- 5
nis cum virgine, & habitabunt in te filij tui.
Et gaudebit sponsus super sponsam, & gau-
debit super te Deus tuus. * Super muros 6
tuos Ierusalem constitui custodes, tota die C
& tota nocte in perpetuum non tacebunt.
Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, * & 7
ne detis silentium ei, donec stabiliat, & do-
nec ponat Ierusalem laudem in terra. *Iura- 8
uit Dñs in dextera sua, & in brachio fortitu-
dinis suæ: Si dedero triticum tuum vltra ci-
bum inimicis tuis: & si biberint filij alieni vi-
num tuum, in quo laborasti. * Quia qui con- 9
gregant illud, comedent, & laudabunt Do-
minum: & qui comportāt illud, bibēt in atrijs
sanctis meis. * Transite, transite per portas, 10
Sup. 57. d. 15. "præparate viam populo, planum facite iter, D
" Matt. 21. a. 5. eligite lapides, & eleuate signum ad Populos.
Zac. 9. b. 9. * " Ecce Dominus auditum fecit in extremis 11
terræ, dicite filiæ Sion: Ecce saluator tuus ve-
nit: ecce merces eius cum eo, & opus eius co-
ram illo. *Et vocabunt eos, Populus sanctus, 12
redempti à Domino. Tu autem vocaberis:
Quæsita ciuitas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

1 QVis est iste, qui venit de Edom, tinctis
A vestibus de Bosra? iste formosus in sto-
la sua, gradiens in multitudine fortitudinis
suæ. Ego, qui loquor iustitiā, & propugna-
2 tor sum ad saluandum.* "Quare ergo rubrũ
est indumentum tuum, & vestimenta tua " Apo. 19. c. 13.
3 sicut calcantiũ in torculari? *Torcular cal-
caui solus, & de Gentibus non est vir mecũ:
calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos
in ira mea: & aspersus est sanguis eorum su-
per vestimēta mea, & omnia indumēta mea
4 inquinaui. * " Dies enim vltionis in corde
5 meo annus redemptionis meę venit. *Circũ-
spexi, & non erat auxiliator: quæsiui & non
fuit qui adiuuaret: & saluauit mihi brachiũ
meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est
6 mihi. *Et cōculcaui populos in furore meo,
B & inebriaui eos in indignatione mea, & de-
7 traxi in terram virtutem eorũ. * Miseratio-
num Domini recordabor, laudem Domini
super omnibus, quæ reddidit nobis Dñs, &
super multitudinem bonorũ domui Israel,
quæ largitus est eis secundum indulgentiam
suam, & secundum multitudinem miseri-
8 cordiarum suarum. *Et dixit: Verumtamen
populus meus est, filij non negantes: & fa-
9 ctus est eis saluator. * In omni tribulatione
eorum non est tribulatus, & angelus faciei
C eius saluauit eos: in dilectione sua, & in in-
dulgentia sua ipse redemit eos, & portauit
10 eos, & eleuauit eos cũctis diebus sæculi. *Ipsi
autem ad iracundiam prouocauerunt, & af-
flixerunt spiritum sancti eius: & conuersus
est eis in inimicum, & ipse debellauit eos.
11 *Et recordatus est dierum sæculi Moysi, &
populi sui: " Vbi est qui eduxit eos de mari " Exo. 14. e.
cum pastoribus gregis sui? vbi est qui posuit 29.
12 in medio eius spiritum sancti sui? *Qui edu-
xit ad dexteram Moysen brachio maiestatis
suæ, qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi
13 nomen sempiternum: * Qui eduxit eos per
abyssos, quasi equum in deserto non impin-
14 gentem. * Quasi animal in campo descen-
dens, spiritus Domini ductor eius fuit: sic
adduxisti populum tuum, vt faceres tibi no-
15 men gloriæ. * " Attende de cœlo, & vide de
D habitaculo sancto tuo, & gloriæ tuæ: vbi est Deu. 26. d. 15.
zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo visce- Baru. 2. d.
rum tuorum, & miserationum tuarum? su- 16.
16 per me cōtinuerunt se. *Tu enim pater no-
ster, & Abrahā nesciuit nos, & Israel igno-
rauit nos, tu Domine pater noster, redēptor
17 noster, à sæculo nomē tuum. *Quare errare
nos fecisti Domine de vijs tuis: indurasti cor
nostrum ne timeremus te? conuertere pro-
pter seruos tuos, tribus hereditatis tuæ.
18 *Quasi nihilum possederunt populum san-
ctum tuũ: hostes nostri conculcauerunt san-
19 ctificationem tuam. * Facti sumus quasi in
princi-

principio, cum non dominareris nostri, neq;
inuocaretur nomen tuum super nos.

CAP. LXIV.

VTinam dirumperes cœlos, & descende- 1
res: à facie tua montes defluerent. * Si- A
cut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent 2
igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis
tuis: à facie tua gentes turbarentur. * Cum fe- 3
ceris mirabilia, non sustinebimus: descendi-
sti, & à facie tua montes defluxerunt. * "A sæ- 4
1.Cor.2.b.9. culo non audierunt, neque auribus percepe- B
runt: oculus non vidit, Deus absque te, quæ
præparasti expectantibus te. * Occurristi læ- 5
tanti, & facienti iustitiam: in vijs tuis recor-
dabuntur tui: ecce tu iratus es, & peccaui-
mus: in ipsis fuimus semper, & saluabimur.
* Et facti sumus, vt immundus omnes nos, 6
& quasi pannus menstruatæ vniuersæ iusti-
tiæ nostræ: & cecidimus quasi foliũ vniuersi,
& iniquitates nostræ, quasi ventus abstule- C
runt nos. * Non est, qui inuocet nomen tuum; 7
qui consurgat, & teneat te: abscondisti faciem
tuam à nobis, & allisisti nos in manu iniqui-
tatis nostræ. * Et nunc Domine, pater noster 8
es tu, nos vero lutum: & fictor noster, &
" Is.;3.b.9. opera manuũ tuarũ omnes nos. * "Ne irasca- 9
ris Domine satis, & ne vltra memineris ini-
quitatis nostræ: ecce respice, populus tuus
omnes nos. * Ciuitas sancti tui facta est deser- 10
ta, Sion deserta facta est, Ierusalem desolata
est. * Domus sanctificationis nostræ, & gloriæ 11
nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta D
est in exustionem ignis, & omnia desiderabi-
lia nostra versa sunt in ruinas. * Numquid 12
super his continebis te Domine, tacebis, & af-
fliges nos vehementer?

Ro.10 d.20.
CAP. LXV.

QVæsierunt me, qui ante non interroga- 1
bant, inuenerunt qui non quæsierunt A
me, dixi: Ecce ego, ecce ego ad Gentem, quæ
non inuocabat nomen meum. * Expandi ma- 2
nus meas tota die ad populum incredulum,
qui graditur in via non bona post cogitatio-
nes suas. * Populus qui ad iracundiam pro- 3
uocat me ante faciem meam semper: qui im-
molant in hortis, & sacrificant super lateres:
* qui habitant in sepulchris, & in delubris 4
idolorum dormiunt: qui comedunt carnem
suillam, & ius profanum in vasis eorum. * Qui 5
dicunt: Recede à me, non appropinques mi-
hi, quia immundus es: isti fumus erunt in fu-
rore meo, ignis ardens tota die. * Ecce scri- 6
ptum est coram me: non tacebo, sed reddam,
& retribuam in sinum eorum * iniquitates 7
vestras, & iniquitates patrum vestrorum si-
mul, dicit Dominus, qui sacrificauerunt su-
per montes, & super colles exprobrauerunt
mihi, & remetiar opus eorum primum in si-
nu eorum. * Hæc dicit Dominus: Quomodo 8
si inueniatur granum in botro, & dicatur: B
Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic
faciam propter seruos meos, non disperdam
9 totum. * Et educam de Iacob semen, & de
Iuda possidentem montes meos: & heredi-
tabunt eam electi mei, & serui mei habita-
10 bunt ibi. * Et erunt campestria in caulas gre-
gum, & vallis Achor in cubile armentorum
11 populo meo, qui requisierunt me. * Et vos,
qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis in
montem sanctum meum, qui ponitis Fortu-
12 næ mensam, & libatis super eam. * Numera-
bo vos in gladio, & omnes in cæde corrue-
tis: " pro eo quòd vocaui, & non respondi- " Prou.1.e.
stis: locutus sum, & non audistis: & facieba- 24.
tis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegi- Ier.7.c.23. Inf.66.b.4.
13 stis. * Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ec-
14 ce serui mei bibent, & vos sitietis: * Ecce ser-
C ui mei lętabuntur, & vos confundemini: Ecce
serui mei laudabunt præ exultatione cordis,
& vos clamabitis præ dolore cordis, & præ
15 contritione spiritus vlulabitis. * Et dimitte-
tis nomen vestrum in iuramentum electis
meis: & interficiet te Dominus Deus, & ser-
16 uos suos vocabit nomine alio. * In quo qui
benedictus est super terram, benedicetur in
Deo amen: & qui iurat in terra, iurabit in
Deo amen: quia obliuioni traditæ sunt angu-
stiæ priores, & quia absconditæ sunt ab ocu-
17 lis meis: * " Ecce enim ego creo cœlos nouos, " Inf.66 g.
& terram nouam: & non erunt in memoria 22.
18 priora, & non ascendent super cor. * Sed gau- Apo.21.a.
debitis, & exultabitis vsque in sempiternum 1.
in his, quæ ego creo: quia ecce ego creo Ieru-
salem exultationem, & populum eius gau-
19 dium. * Et exultabo in Ierusalem, & gaude-
D bo in populo meo: & non audietur in eo vl-
20 tra vox fletus, & vox clamoris. * Non erit ibi
amplius infans dierum, & senex qui non im-
pleat dies suos: quoniam puer centum anno-
rum morietur, & peccator centum annorum
21 maledictus erit. * Et ædificabunt domos, &
habitabunt: & plantabunt vineas, & come-
22 dent fructus earum. * Non ædificabunt, &
alius habitabit: non plantabũt, & alius come-
det: secundum enim dies ligni, erunt dies po-
puli mei, & opera manuum eorum inuetera-
23 bunt: * Electi mei nõ laborabunt frustra, ne-
que generabunt in conturbatione: quia semẽ
benedictorum Domini est, & nepotes eorum
24 cum eis. * " Eritque antequam clament, ego " Is.31.b.
exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego au- 5.
25 diam. * Lupus, & agnus pascentur simul, leo Sup.11.a.6
& bos comedent paleas: & serpenti puluis
panis eius: non nocebunt, neque occident in
omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

1 HÆc dicit Dominus: Cœlum sedes mea,
A terra autem scabellum pedum meorũ:
quæ est ista Domus, quam ædificabitis mihi?

& quis est iste locus quietis meæ? * Om- 2
nia hæc manus mea fecit, & facta sunt vni-
uersa ista, dicit Dominus, ad quem autem
respiciam, nisi ad pauperculum, & contri-
tum spiritu, & trementem sermones meos?
* Qui immolat bouem, quasi qui interficiat 3
virum: qui mactat pecus, quasi qui exce-
rebret canem: qui offert oblationem, quasi
qui sanguinem suillum offerat: qui recorda- B
tur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc
omnia elegerũt in vijs suis, & in abominatio-
nibus suis anima eorum delectata est. * Vnde 4
& ego eligam illusiones eorum: & quæ time-
bant, adducam eis: " quia vocaui, & non erat
qui responderet, locutus sum, & non audie-
runt, feceruntque malum in oculis meis: &
quæ nolui elegerunt. * Audite verbum Do- 5
mini, qui tremitis ad verbum eius, dixerunt
fratres vestri odientes vos, & abijcientes pro-
pter nomen meum glorificetur Dominus, &
videbimus in lætitia vestra, ipsi autem con-
fundentur. * Vox populi de ciuitate, vox de 6
templo, vox Domini reddentis retributio- C
nem inimicis suis. * Antequam parturiret, 7
peperit, antequam veniret partus eius, pepe-
rit masculum. * Quis audiuit vmquam tale? 8
& quis vidit huic simile? numquid parturiet
terra in die vna? aut parietur gens simul,
quia parturiuit, & peperit Sion filios suos?
* Numquid ego, qui alios parere facio, ipse 9
non pariam, dicit Dominus? si ego, qui ge-
nerationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Do-
minus Deus tuus? * Lętamini cum Ierusalem, 10
& exltate in ea omnes qui diligitis eam, gau-
dete cum ea gaudio vniuersi, qui lugetis su-
per eam, * vt sugatis, & repleamini ab vbere 11
consolationis eius, vt mulgeatis, & delicijs D
affluatis ab omnimoda gloria eius. * Quia 12
hęc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super
eam, quasi fluuium pacis, & quasi torren-
tem inundantem gloriam Gentium, quam
sugetis, ad vbera portabimini, & super genua
blandientur vobis. * Quomodo si cui mater 13

" Prou. 1. c. 24. Ier. 7. c. 13. Sup. 65. b. 12.

blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ie-
14 rusalem consolabimini. * Videbitis, & gau-
debit cor vestrum, & ossa vestra, quasi her-
ba germinabunt, & cognoscetur manus Do-
mini seruis eius, & indignabitur inimicis suis.
15 * Quia ecce Dominus in igne veniet, & qua-
E si turbo quadrigæ eius, reddere in indigna-
tione furorem suum, & increpationem suam
16 in flamma ignis: * quia in igne Dominus
dijudicabit, & in gladio suo ad omnem car-
nem, & multiplicabuntur interfecti à Domi-
17 no, * qui sanctificabantur, & mundos se pu-
tabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui
comedebant carnem suillam, & abominatio-
nem, & murem simul consumentur, dicit
18 Dominus. * Ego autem opera eorum, & co-
F gnationes eorum: venio vt congregem cum
omnibus gentibus, & linguis, & venient, &
19 videbunt gloriam meam. * Et ponam in eis
signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint
ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam
tendentes sagittam: in Italiam, & Græciam,
ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt
de me, & non viderunt gloriam meam. Et
20 annunciabunt gloriam meam Gentibus, * &
adducent omnes fratres vestros de cunctis
Gentibus donum Domino in equis, & in qua-
drigis, & in lecticis, & in mulis, & in carru-
cis, ad montem sanctum meum Ierusalem,
dicit Dominus, quomodo si inferant filij Is-
G rael munus in vase mundo in domum Do-
21 mini. * Et assumam ex eis in sacerdotes, &
22 leuitas; dicit Dominus. * " Quia sicut cœli
noui, & terra noua, quæ ego facio stare co-
ram me, dicit Dominus, sic stabit semen ve-
23 strum, & nomen vestrum. * Et erit mensis ex
mense, & sabbatum ex sabbato, veniet om-
nis caro, vt adoret coram facie mea, dicit Do-
24 minus. * Et egredientur, & videbunt cada-
uera virorum, qui præuaricati sunt in me, "
vermis eorum non morietur, & ignis eorum
non extinguetur, & erunt vsque ad satieta-
tem visionis omni carni.

" Apo. 21. a. 1.

" Mar. 9. g. 44.

P R O-

PROPHETIA IEREMIÆ.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ieremiæ filij Helciæ, 1
de sacerdotibus, qui fuerunt in A
Anathoth, in Terra Beniamin.
* Quod factũ est verbum Do- 2
ni ad eum in diebus Iosiæ filij
Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno regni
eius. * Et factum est in diebus Ioakim filij Io- 3
siæ regis Iuda, vsque ad consummationem
vndecimi anni Sedeciæ filij Iosiæ regis Iuda,
vsque ad transmigrationem Ierusalem, in
mense quinto. * Et factum est verbum Domi- 4
ni ad me, dicens: * Priusquam te formarem in 5
vtero, noui te: & antequam exires de vulua, B
sanctificaui te, & prophetam in Gentibus
dedi te. * Et dixi, A a a, Domine Deus: ecce 6
nescio loqui, quia puer ego sum. * Et dixit 7
Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum: quo-
niam ad omnia, quæ mittam te, ibis: & vni-
uersa, quæcumque mandauero tibi, loqueris.
* Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego 8
sum, vt eruam te, dicit Dominus. * Et misit 9
Dominus manum suam, & tetigit os meum,
& dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba
mea in ore tuo: * ecce constitui te hodie super 10
" Inf. 18. a. 7. Gentes, & super regna, " vt euellas, & destruas,
& disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. C
* Et factum est verbum Domini ad me, di- 11
cens: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Virgam
vigilantem ego video. * Et dixit Dominus ad 12
me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super ver-
bo meo, vt faciam illud. * Et factũ est verbũ 13
Domini secundò ad me, dicẽs: Quid tu vides?
Et dixi: Ollam succensam ego video, & fa-
" Inf. 4. b. 6. ciem eius à facie Aquilonis. * Et dixit Domi- 14
nus ad me: " Ab Aquilone pandetur malum
15 super omnes habitatores terræ. * quia ecce
ego conuocabo omnes cognationes regno-
rum Aquilonis, ait Dominus: & venient &
ponẽt vnusquisque solium suum in introitu
D portarum Ierusalem, & super omnes muros
eius in circuitu, & super vniuersas vrbes Iu-
16 da. * Et loquar iudicia mea cum eis super
omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt
me, & libauerunt dijs alienis, & adorauerunt
17 opus manuum suarum. * Tu ergo accinge
lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos om-
nia, quæ ego præcipio tibi. Ne formides à fa-
cie eorum: nec enim timere te faciam vultum
18 eorum. * " Ego quippe dedi te hodie in ci- " Inf. 6. 27.
uitatem munitam, & in columnam ferream,
& in murum æreum, super omnem terram,
regibus Iuda, principibus eius, & sacerdoti-
19 bus, & populo terræ. * Et bellabunt aduer-
sum te, & non præualebunt: quia ego tecum
sum, ait Dominus, vt liberem te.

CAP. II.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
2 cens: * Vade, & clama in auribus Ierusa-
A lem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recorda-
tus sum tui, miserans adolescentiam tuam,
& charitatem desponsationis tuæ, quando
secuta es me in deserto, in terra, quæ non se-
3 minatur. * Sanctus Israel Domino, primitiæ
frugum eius: omnes, qui deuorant eum, de-
linquunt: mala venient super eos, dicit Do-
4 minus. * Audite verbum Domini domus Ia-
cob, & omnes cognationes domus Israel:
5 * hæc dicit Dominus: " Quid inuenerunt pa- " Mich. 6. a 2.
tres vestri in me iniquitatis, quia elongaue-
runt à me, & ambulauerunt post vanitatem,
& vani

& vani facti sunt? * Et non dixerunt: Vbi est 6
Dominus, qui ascendere nos fecit de Terra B
Ægypti: qui traduxit nos per desertum, per
terram inhabitabilem & inuiam, per terram
sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua
non ambulauit vir, neque habitauit homo?
* Et induxi vos in terram Carmeli, vt come- 7
deretis fructum eius, & optima illius: & in-
gressi contaminastis terram meam, & here-
ditatem meam posuistis in abominationem.
* Sacerdotes non dixerunt: Vbi est Domi- 8
nus? & tenentes legem nescierunt me, & pa-
stores præuaricati sunt in me: & prophetæ
prophetauerunt in Baal, & idola secuti sunt.
* Propterea adhuc iudicio contendam vobi- 9
scum, ait Dominus, & cum filijs vestris disce-
ptabo. * Transite ad insulas Cethim, & vide- 10
te: & in Cedar mittite, & considerate vehe- C
mēter: & videte si factum est huiuscemodi.
* Si mutauit gens deos suos, & certe ipsi non 11
sunt dij: populus vero meus mutauit gloriā
suam in idolum. * Obstupescite cœli super 12
hoc, & portę eius desolamini vehementer, di-
cit Dominus. * Duo enim mala fecit populus 13
meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vi-
uæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissi-
patas, quæ continere nō valent aquas: * Nū- 14
quid seruus est Israel, aut vernaculus? quare
ergo factus est in prædam? * Super eum ru- 15
gierunt leones, & dederunt vocem suam, po-
suerūt terram eius in solitudinem: ciuitates
eius exustæ sunt, & non est qui habitet in eis.
* Filij quoque Mempheos, & Taphnes con- 16
stuprauerunt te vsque ad verticem. * Num- 17
quid non istud factum est tibi, quia dereli- D
quisti Dominum Deum tuum eo tempore,
quo ducebat te per viam? * Et nunc quid tibi 18
vis in via Æegypti, vt bibas aquam turbidā?
& quid tibi cum via Assyriorum, vt bibas
aquam fluminis? * Arguet te malitia tua, & 19
auersio tua increpabit te. Scito, & vide quia
malum, & amarum est reliquisse te Dominū
Deum tuum, & non esse timorem mei apud
te, dicit Dominus Deus exercituū. * A sæcu- 20
lo confregisti iugum meum, rupisti vincula
mea, & dixisti: Non seruiam. "In omni enim
Inf. 3. b. colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu
Isa. 5. a. 1. prosternebaris meretrix. * "Ego autem plan- 21
Mat. 21. 33. taui te vineam electam, omne semen verum: E
quomodo ergo conuersa es mihi in prauum
vinea aliena? * Si laueris te nitro, & multipli- 22
caueris tibi herbā borith, maculata es in ini-
quitate tua coram me, dicit Dominus Deus.
* Quomodo dicis: Non sum polluta, post 23
Baalim non ambulaui? vide vias tuas in con-
ualle, scito quid feceris: cursor leuis explicans
vias suas. * Onager assuetus in solitudine, in 24
desiderio animę suę attraxit ventum amoris
sui: nullus auertet eam: omnes, qui quærunt
eam, non deficient: in menstruis eius inue-
25 nient eam. * Prohibe pedem tuum à nudita-
te, & guttur tuum à siti. Et dixisti: Despera-
ui, nequaquam faciam: adamaui quippe alie-
26 nos, & post eos ambulabo. * Quomodo cōfū-
F ditur fur quando deprehenditur, sic confusi
sunt domus Israel, ipsi & reges eorum, prin-
27 cipes, & sacerdotes, & prophetæ eorum, * di-
centes ligno: Pater meus es tu: & lapidi: Tu
me genuisti. "verterūt ad me tergum, & non a Inf. 32. f.
faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: 33.
28 Surge, & libera nos. * Vbi sunt dij tui, quos
fecisti tibi? surgant & liberent te in tempore
afflictionis tuæ: "secundum numerum quip-
pe ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda. a Inf. 11. c. 13.
29 * Quid vultis mecum iudicio contendere?
30 omnes dereliquistis me, dicit Dominus. * Fru-
stra percussi filios vestros, disciplinam non
receperūt: deuorauit gladius vester prophe-
31 tas vestros, quasi leo vastator * generatio ve-
stra. Videte verbum Domini: Numquid so-
litudo factus sum Israeli, aut terra serotina?
quare ergo dixit populus meus: Recessimus,
32 nō veniemus vltra ad te? * Numquid obliui-
G scetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fascię
pectoralis suæ? populus vero meus oblitus
33 est mei diebus innumeris. * Quid niteris bo-
nam ostendere viam tuam ad quęrēdam di-
lectionem, quas insuper & malitias tuas do-
34 cuisti vias tuas, * & in alis tuis inuentus est
sanguis animarum pauperum, & innocen-
tum? non in fossis inueni eos, sed in omni-
35 bus, quæ supra memoraui. * Et dixisti: Absq;
peccato, & innocens ego sum: & propterea
auertatur furor tuus à me. Ecce ego iudicio
contendam tecum, eo quòd dixeris: Nō pec-
36 caui. * Quàm vilis facta es nimis, iterans vias
tuas, & ab Aegypto confunderis, sicut con-
37 fusa es ab Assur. * Nam & ab ista egredieris,
& manus tuæ erunt super caput tuum: quo-
niam obtriuit Dominus confidentiam tuam,
& nihil habebis prosperum in ea.

CAP. III.

1 VVlgo dicitur: Si dimiserit vir vxorem
A suam, & recedens ab eo, duxerit virum
alterum: Numquid reuertetur ad eam vltra?
numquid non polluta, & contaminata erit
mulier illa? tu autem fornicata es cum ama-
toribus multis: tamen reuertere ad me, dicit
2 Dominus, & ego suscipiam te. * Leua oculos
tuos in directum, & vide vbi non prostrata
sis: in vijs sedebas, expectans eos, quasi latro
in solitudine: & posuisti terram in fornica-
3 tionibus tuis, & in malitijs tuis. * Quam ob
rem prohibitæ sunt stillę pluuiarum, & sero-
tinus imber non fuit: frons mulieris meretri-
4 cis facta est tibi, noluisti erubescere. * Ergo
saltē à modo voca me: Pater meus, dux vir-
5 ginitatis meæ tu es: * Numquid irasceris in
B perpetuum aut perseuerabis in finem? Ecce
6 locuta es, & fecisti mala, & potuisti. * Et di-
xit

xit Dominus ad me in diebus Ioſiæ regis:
n Sup.2.d.20. "Numquid vidiſti,quæ fecerit auerſatrix Iſ-
rael? abijt ſibimet ſuper omnem mõtem ex-
celſum, & ſub omni ligno frondoſo, & for-
nicata eſt ibi. *Et dixi,cum feciſſet hæc om- 7
nia: Ad me reuertere: & non eſt reuerſa. Et
vidit præuaricatrix ſoror eius Iuda, * quia 8
pro eo, quod mœchata eſſet auerſatrix Iſ-
rael, dimiſiſſem eã, & dediſſem ei libellũ re-
pudij: & non timuit præuaricatrix Iuda ſo- C
ror eius,ſed abijt, & fornicata eſt etiam ipſa.
*Et facilitate fornicationis ſuæ contamina- 9
uit terram,& mœchata eſt cum lapide,& li-
gno. * Et in omnibus his non eſt reuerſa ad 10
me præuaricatrix ſoror eius Iuda in toto
corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dñs. *Et di- 11
xit Dominus ad me: Iuſtificauit animã ſuã
auerſatrix Iſrael comparatione præuarica-
tricis Iudæ. * Vade, & clama ſermones iſtos 12
contra Aquilonem,& dices:Reuertere auer- D
ſatrix Iſrael, ait Dominus, & non auertam
faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum,
dicit Dominus, & nõ iraſcar in perpetuum.
*Verumtamẽ ſcito iniquitatem tuam, quia 13
in Dominum Deum tuum præuaricata es:
& diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni li-
gno frondoſo, & vocem meam non audiſti,
ait Dominus. *Conuertimini filij reuerten- 14
tes,dicit Dominus: quia ero vir veſter:& aſ-
ſumam vos vnum de ciuitate,& duos de co-
gnatione,& introducam vos in Siõ. *Et da- 15
bo vobis paſtores iuxta cor meum, & paſcẽt
vos ſciẽtia, & doctrina. *Cumque multipli- 16
cati fueritis,& creueritis in terra in diebus il- E
lis,ait Dominus: nõ dicent vltra:Arca teſta-
menti Dñi: neque aſcendet ſuper cor, neq;
recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec
fiet vltra. *In tempore illo vocabũt Ieruſa- 17
lem Solium Domini: & congregabuntur ad
eam omnes Gentes in nomine Domini in Ie-
ruſalem, & non ambnlabunt poſt prauitatẽ
cordis ſui peſſimi. * In diebus illis ibit do- 18
mus Iuda ad domum Iſrael, & veniẽt ſimul
de terra Aquilonis ad terram, quã dedi pa-
tribus veſtris. *Ego autem dixi: Quomodo 19
ponam te in filios, & tribuam tibi terram
deſiderabilem,hereditatem prȩclaram exer-
cituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis F
me, & poſt me ingredi non ceſſabis. * Sed 20
quomodo ſi contemnat mulier amatorem
ſuum,ſic contempſit me domus Iſrael, dicit
Dominus. * Vox in vijs audita eſt,ploratus 21
& vlulatus filiorum Iſrael: quoniã iniquam
fecerunt viam ſuam,obliti ſunt Domini Dei
ſui.*Conuertimini filij reuertẽtes,& ſanabo 22
auerſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te:
tu enim es Dñs Deus noſter. *Vere menda- 23
ces erant colles,& multitudo montium: vere G
in Dño Deo noſtro ſalus Iſrael. * Confuſio 24
comedit laborem patrũ noſtrorũ ab adole-
ſcentia noſtra,greges eorum, & armenta eo-
25 rum,filios eorum,& filias eorum. *Dormie-
mus in confuſione noſtra, & operiet nos
ignominia noſtra: quoniam Dño Deo no-
ſtro peccauimus nos,& patres noſtri ab ado-
leſcentia noſtra vſque ad diem hanc: & non
audiuimus vocem Domini Dei noſtri.

CAP. IV.

1 SI reuerteris Iſrael,ait Dñs, ad me conuer-
A tere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie
2 mea,non commoueberis. * Et iurabis: Viuit
Dominus in veritate, & in iudicio, & in iu-
ſtitia: & benedicent eum Gentes, ipſumque
3 laudabunt. * Hæc enim dicit Dominus viro
Iuda,& Ieruſalem: " Nouate vobis nouale,& n Oſ.10.d.12.
4 nolite ſerere ſuper ſpinas: * circumcidimini
Dño, & auferte præputia cordium veſtro-
rum viri Iuda, & habitatores Ieruſalem: ne
forte egrediatur,vt ignis, indignatio mea, &
ſuccendatur, & non ſit, qui extinguat, pro-
5 pter malitiam cogitationũ veſtrarum.*An-
B nunciate in Iuda, & in Ieruſalem auditum
facite:loquimini,& canite tuba in terra: cla-
mate fortiter,& dicite: congregamini, & in-
6 grediamur ciuitates munitas,*Leuate ſignũ
in Sion. Confortamini, nolite ſtare, " quia n Sup.1.f.14.
malum ego adduco ab Aquilone, & contri-
7 tionem magnam. * Aſcendit leo de cubili
ſuo, & prædo Gentium ſe leuauit: egreſſus
eſt de loco ſuo, vt ponat terram tuam in ſo-
litudinem: ciuitates tuæ vaſtabuntur,rema-
8 nentes abſque habitatore. * Super hoc ac-
C cingite vos cilicijs,plangite, & vlulate: quia
non eſt auerſa ira furoris Domini à nobis.
9 *Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum: & obſtupeſcent
10 ſacerdotes,& prophetæ cõſternabũtur. *Et
dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergo ne
decepiſti populũ iſtum,& Ieruſalem,dicens:
Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius vſq;
11 ad animam? *In tempore illo dicetur popu-
lo huic, & Ieruſalem: Ventus vrens in vijs,
quæ ſunt in deſerto viæ filiæ populi mei,nõ
12 ad ventilandum,& ad purgandum. *Spiri-
tus plenus ex his veniet mihi: & nũc ego lo-
13 quar iudicia mea cum eis. * Ecce quaſi nu-
bes aſcendet,& quaſi tẽpeſtas currus eius:ve-
D lociores Aquilis equi illius: væ nobis,quoniã
14 vaſtati ſumus. * Laua à malitia cor tuũ Ie-
ruſalem,vt ſalua fias:vſquequo morabuntur
15 in te cogitationes noxiæ? *Vox enim annũ-
ciantis à Dan, & notum facientis idolum de
16 monte Ephraim. *Dicite gentibus:Ecce au-
ditũ eſt in Ieruſalẽ cuſtodes venire de terra
longinqua,& dare ſuper ciuitates Iuda vocẽ
17 ſuã.*Quaſi cuſtodes agrorũ facti ſunt ſuper
eam in gyro: quia me ad iracũdiam prouo-
18 cauit,dicit Dominus.* " Viæ tuæ,& cogita- n Sup.1.a.
tiones tuæ fecerunt hæc tibi:iſta malitia tua, 3.b.5.
19 quia amara,quia tetigit cor tuum. *Vẽtrem
meum,

meum, ventrem meum doleo, sensus cordis E
mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniam
vocem buccinæ audiuit anima mea, clamo-
rem prælij. * Contritio super contritionem 20
vocata est, & vastata est omnis terra: repen-
te vastata sũt tabernacula mea, subito pelles
meæ. * Vsquequo videbo fugiẽtem, audiam 21
vocẽ buccinæ? * Quia stultus populus meus 22
me non cognouit: filij insipientes sunt, &
vecordes: sapientes sunt, vt faciant mala, be-
ne autem facere nescierunt. * Aspexit terrã, 23
& ecce vacua erat, & nihil; & cœlos, & non
erat lux in eis. * Vidi mõtes, & ecce mouebã- 24
tur, & omnes colles conturbati sunt. * Intui- 25
tus sum, & non erat homo: & omne volatile F
recessit. * Aspexi, & ecce Carmelus deser- 26
tus: & omnes vrbes eius destructæ sunt à fa-
cie Domini, & à facie iræ furoris eius. * Hæc 27
enim dicit Dominus: Deserta erit omnis ter-
ra, sed tamen cõsummationem non faciam.
* Lugebit terra, & mœrebunt cœli desuper: 28
eo quòd locutus sum, cogitaui, & non pœni-
tuit me, nec auersus sum ab eo. * A voce 29
equitis, & mittentis sagittam fugit omnis ci- G
uitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt ru-
pes: vniuersæ vrbes derelictæ sunt, & non
habitat in eis homo. * Tu autẽ vastata quid 30
facies? cum vestieris te coccino, cum ornata
fueris monili aureo, & pinxeris stibio oculos
tuos, frustra componeris: contempserunt te
amatores tui, animam tuam quærent. * Vo- 31
cẽ enim quasi parturientis audiui, angustias
vt puerperæ: Vox filiæ Sion intermorientis,
expandentisque manus suas: væ mihi, quia
defecit anima mea propter interfectos.

CAP. V.

Circuite vias Ierusalem, & aspicite, & 1
considerate, & quærite in plateis eius, A
an inueniatis virum facientem iudicium, &
quærentẽ fidem: & propitius ero ei. * Quòd 2
si etiã Viuit Dñs, dixerint: & hoc falsò iu-
rabunt. * Dñe oculi tui respiciũt fidem: per- 3
cussisti eos, & nõ doluerũt: attriuisti eos, &
renuerunt accipere disciplinã: indurauerunt
facies suas supra petram, & noluerunt reuer-
ti. * Ego autẽ dixi: Forsitan pauperes sunt, & 4
stulti, ignorantes viam Dñi, iudicium Dei
sui. * Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: 5
ipsi enim cognouerunt viã Dñi, iudiciũ Dei B
sui, & ecce magis hi simul confregerunt iu-
gum, ruperũt vincula. * Idcirco percussit eos 6
leo de silua, lupus ad vesperam vastauit eos,
pardus vigilans super ciuitates eorũ: omnis,
qui egressus fuerit ex eis, capietur: quia mul-
tiplicatę sunt pręuaricationes eorũ, cõforta-
tæ sunt auersiones eorum. * Super quo pro- 7
pitius tibi esse potero? filij tui dereliquerunt
me, & iurant in his, qui non sunt dij: saturaui
eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis
luxuriabantur. * Equi amatores, & emissa- 8
rij facti sunt: „Vnusquisque ad vxorem pro- „Ezec. 22. c. 11.
9 ximi sui hinniebat. * Numquid super his nõ
C visitabo, dicit Dominus? & in gẽtẽ tali non
10 vlciscetur anima mea? * Ascendite muros
eius, & dissipate, consummationem autem
nolite facere: auferte propagines eius, quia
11 non sunt Dñi. * Præuaricatione enim præ-
uaricata est in me domus Israel, & domus
12 Iuda, ait Dominus. * Negauerunt Dñm,
& dixerunt: Non est ipse: neque veniet su-
per nos malum: gladium, & famem non vi-
13 debimus. * Prophetę fuerunt in ventũ locu-
ti, & responsum nõ fuit in eis: hæc ergo eue-
14 nient illis. * Hæc dicit Dominus Deus exer-
cituum: Quia locuti estis verbum istud: ecce
ego do verba mea in ore tuo in ignẽ, & po-
15 pulum istum in ligna, & vorabit eos. * Ecce
ego adducam super vos gentẽ de longinquo
D domus Israel, ait Dñs, gentem robustam,
gentem antiquam, gentem, cuius ignorabis
16 linguã, nec intelliges quid loquatur. * Pha-
retra eius quasi sepulchrum patens, vniuersi
17 fortes. * Et comedet segetes tuas, & panem
tuum: deuorabit filios tuos, & filias tuas: co-
medet gregem tuum, & armenta tua: come-
det vineam tuam, & ficum tuam: & conte-
ret vrbes munitas tuas, in quibus tu habes fi-
18 duciam, gladio. * Verumtamen in diebus il-
lis, ait Dñs, nõ faciam vos in consummatio-
19 nem. * „Quod si dixeritis: Quare fecit nobis „Inf. 16. b. 10.
E Dñs Deus noster hęc omnia? dices ad eos:
Sicut dereliquistis me, & seruistis Deo alieno
in terra vestra, sic seruietis alienis in terra nõ
20 vestra. * Annunciate hoc domui Iacob, &
21 auditũ facite in Iuda, dicentes: * Audi popu-
le stulte, qui non habes cor: qui habentes
oculos non videtis, & aures, & non auditis.
22 * Me ergo non timebitis, ait Dñs: & à fa-
cie mea non dolebitis? Qui posui arenã ter-
minũ mari, præceptum sempiternum, quod
non præteribit: & commouebuntur, & non
poterunt, & intumescent fluctus eius, & non
23 transibunt illud: * populo autem huic fa-
F ctum est cor incredulum, & exasperans, re-
24 cesserunt & abierunt. * Et non dixerunt in
corde suo: Metuamus Dominũ Deum no-
strum, qui dat nobis pluuiam temporaneã,
& serotinã in tempore suo, plenitudinẽ an-
25 nuę messis custodientem nobis. * Iniquitates
vestræ declinauerunt hæc: & peccata vestra
26 prohibuerunt bonum à vobis: * Quia inuẽ-
ti sunt in populo meo impij insidiãtes, qua-
si aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad
27 capiendos viros. * Sicut decipula plena aui-
bus, sic domus eorum plenæ dolo: ideo ma-
28 gnificati sunt, & ditati. * Incrassati sunt, &
G impinguati: & pręterierunt sermones meos
pessimè. „Causam viduæ non iudicauerunt, „Isa. 1. f. 23. Zach. 7. 10.
causam pupilli non direxerunt, & iudicium
29 pauperum non iudicauerunt. * Nũquid su-
per

per his non visitabo, dicit Dominus? aut su-
per gentem huiuscemodi nō vlciscetur ani-
ma mea? * Stupor & mirabilia facta sunt in 30
terra:*prophetæ prophetabant mendacium, 31
& sacerdotes applaudebant manibus suis: &
populus meus dilexit talia: quid igitur fiet
in nouissimo eius?

CAP. VI.

COnfortamini filij Beniamin in medio 1
Ierusalem, & in Thecua clangite buc- A
cina, & super Bethacarem leuate vexillum:
illa malū visum est ab Aquilone, & cōtritio
magna.*Speciosæ,& delicatę assimilaui filiā 2
Sion. *Ad eam veniēt pastores,& greges eo- 3
rum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: pa-
scet vnusquisque eos,qui sub manu sua sunt.
* Sanctificate super eam bellum: consurgite, 4
& ascendamus in meridie:væ nobis,quia de-
clinauit dies, quia longiores factæ sunt vm-
bræ vesperi. * Surgite,& ascendamus in no- 5
cte,& dissipemus domos eius. *Quia hæc di- 6
cit Dominus exercituū: Cædite lignum eius, B
& fundite circa Ierusalem aggerem: hæc est
ciuitas visitationis, omnis calumnia in me-
dio eius. * Sicut frigidam fecit cisterna aquā 7
suam,sic frigidam fecit malitiam suā:iniqui-
tas,& vastitas audietur in ea, coram me sem-
per infirmitas & plaga.*Erudire Ierusalem, 8
ne forte recedat anima mea à te,nō forte po-
nam te desertam terrā inhabitabilem. * Hæc 9
dicit Dominus exercituum: Vsque ad race-
mum colligent, quasi in vinea reliquias Is-
rael: cōuerte manum tuam,quasi vindemia-
tor ad cartallum.*Cui loquar? & quem cō- 10
testabor vt audiat? ecce incircumcisæ aures
eorum,& audire non possunt: ecce verbum
Domini factum est eis in opprobrium, & C
non suscipient illud. * Idcirco furore Do- 11
mini plenus sum, laboraui sustinens: effun-
de super paruulum foris, & super consilium
iuuenum simul: vir enim cū muliere capie-
tur,senex cum pleno dierum. *Et trāsibunt 12
domus eorum ad alteros, agri & vxores pa-
riter:quia extēdam manum meam super ha-
" Is.56.d.11. Inf. 8.d.10. bitantes terram, dicit Dominus. * " A mi- 13
nore quippe vsque ad maiorem omnes aua-
ritiæ student: & à propheta vsque ad sacer-
dotem cuncti faciunt dolum. * Et curabant 14
contritionem filiæ populi mei cum ignomi- D
nia, dicentes: Pax, pax: & non erat pax.
* Confusi sunt, quia abominationem fece- 15
runt: quin potius confusione non sunt cōfu-
si, & erubescere nescierunt: quam ob rem
cadent inter ruentes: in tempore visitationis
suæ corruēt, dicit Dominus. *Hæc dicit Do- 16
minus: State super vias,& videte,& interro-
gate de semitis antiquis, quæ sit via bona,
" Matth. 11.d.29. & ambulate in ea: " & inuenietis refrige-
rium animabus vestris. Et dixerunt: Non
ambulabimus.*Et constitui super vos specu- 17
latores. Audite vocem tubæ. Et dixerūt: Non
18 audiemus.*Ideo audite Gentes, & cognosce
E congregatio, quanta ego faciam eis. * Audi
19 terra: Ecce ego adducam mala super popu-
lum istum, fructum cogitationum eius: quia
verba mea non audierunt, & legem meam
20 proiecerūt.*"Vt quid mihi thus de Saba af- Is.1.d.11.
fertis,& calamum suaue olentē de terra lon-
ginqua?holocaustomata vestra non sunt ac-
cepta,& victimæ vestrę non placuerunt mi-
21 hi. *Propterea hæc dicit Dominus:Ecce ego
F dabo in populum istum ruinas, & ruent in
eis patres, * & filij simul, vicinus, & proxi-
22 mus peribunt. * Hæc dicit Dominus: Ecce
populus venit de terra Aquilonis,& gēs ma-
23 gna consurget à finibus terræ.*Sagittam,&
scutum arripiet: crudelis est, & non misere-
bitur: vox eius quasi mare sonabit, & super
equos ascendent, præparati quasi vir ad prę-
24 lium, aduersum te filia Sion.*Audiuimus fa-
mam eius, dissolutæ sunt manus nostræ: tri-
bulatio apprehendit nos, dolores vt partu-
25 rientem. * Nolite exire ad agros, & in via
ne ambuletis: quoniam gladius inimici pa-
26 uor in circuitu. *Filia populi mei accingere
G cilicio, & conspergere cinere: luctum vni-
geniti fac tibi, planctum amarum, quia repē-
27 te veniet vastator super nos. *Probatorē de-
di te in populo meo robustum: & scies, &
28 probabis viam eorum. * Omnes isti princi-
pes declinantes, ambulantes fraudulenter,
29 æs & ferrum: vniuersi corrupti sunt. *Defe-
cit sufflatorium, in igne consumptū est plū-
bum, frustra cōflauit conflator: malitię enim
30 eorum non sunt consumptæ. * Argentū re-
probum vocate eos, quia Dn̄s proiecit illos.

CAP. VII.

1 VErbum, quod factum est ad Ieremiam
2 à Domino, dicens: * Sta in porta do-
A mus Domini,& prædica ibi verbum istud,&
dic: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui
ingredimini per portas has, vt adoretis Do-
3 minum. * Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: "Bonas facite vias vestras,& stu- " Inf. 29. d. 29.
dia vestra: & habitabo vobiscū in loco isto.
4 * Nolite confidere in verbis mendacij, dicen-
tes: Templum Domini, templum Domini,
5 templum Domini est. *Quoniam si bene di-
rexeritis vias vestras,& studia vestra: si fece-
ritis iudicium inter virum, & proximū eius,
6 * aduenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis
B calumniam, nec sanguinem innocentem ef-
fuderitis in loco hoc,& post deos alienos non
7 ambulaueritis in malum vobismetipsis: *ha-
bitabo vobiscum in loco isto: in terra, quam
dedi patribus vestris à sæculo, & vsque in
8 sæculum. * Ecce vos confiditis vobis in ser-
monibus mendacij, qui non proderunt vo-
9 bis: * furari, occidere, adulterari, iurare, men-
daciter, libare Baalim, & ire post deos alie-
nos,

nos, quos ignoratis. * Et venistis, & stetistis 10
coram me in domo hac, in qua inuocatum
est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus
eo quòd fecerimus omnes abominationes
Matt.21 istas. * "Numquid ergo spelunca latronum 11
13. facta est domus ista, in qua inuocatũ est no-
ar.11.c. men meum in oculis vestris? ego, ego sum:
ic.19.g. ego vidi, dicit Dñs. * Ite ad locum meum 12
in Silo, vbi habitauit nomẽ meum à princi-
pio: & videte, quæ fecerim ei propter mali-
tiam populi mei Israel: * & nunc, quia feci- 13
stis omnia opera hæc, dicit Dñs: & locutus C
sum ad vos mane consurgens, & loquens, &
Prou.1.c. non audistis: " & vocaui vos, & non respon-
65.b.11 distis.* "Faciam domui huic, in qua inuoca- 14
.Reg.2. tum est nomen meum, & in qua vos habetis
b.10. fiduciam, & loco, quem dedi vobis, & patri-
bus vestris, sicut feci Silo. * Et proijciam vos 15
à facie mea, sicut proieci omnes fratres ve-
nf.14.b stros, vniuersum semen Ephraim.* " Tu er- 16
go noli orare pro populo hoc, nec assumas
pro eis laudem, & orationem, & non obsistas
mihi: quia non exaudiam te. * Nonne vides, 17
quid isti faciũt in ciuitatibus Iuda, & in pla- D
teis Ierusalem? * Filij colligunt ligna, & pa- 18
tres succendunt ignem, & mulieres consper-
gunt adipẽ, vt faciant placentas reginæ cœ-
li, & libent dijs alienis, & me ad iracundiam
prouocent. * Numquid me ad iracundiam 19
prouocant, dicit Dñs? nonne semetipsos in
confusionem vultus sui? * Ideo hæc dicit 20
Dñs Deus: Ecce furor meus, & indignatio
mea conflatur super locum istum, super vi-
ros, & super iumẽta, & super lignum regio-
nis, & super fruges terræ, & succẽdetur, & nõ
extinguetur. * Hæc dicit Dñs exercituum 21
Deus Israel: Holocaustomata vestra addite E
victimis vestris, & comedite carnes. * Quia 22
non sum locutus cum partibus vestris, & nõ
præcepi eis in die, qua eduxi eos de Terra
Aegypti, de verbo holocaustomatum, & vi-
ctimarum. *Sed hoc verbum præcepi eis, di- 23
cẽs, Audite vocem meam, & ero vobis Deus,
& vos eritis mihi populus: & ambulate in
omnia via, quam mandaui vobis, vt bene sit
vobis. *Et nõ audierunt, nec inclinauerunt 24
aurem suam: sed abierunt in voluntatibus,
& in prauitate cordis sui mali: factique sunt
retrorsum, & non in ante, à die qua egressi 25
sunt patres eorum de terra Ægypti, vsque F
ad diem hanc. Et misi ad vos omnes seruos
meos prophetas per diem, consurgens dilu-
culo, & mittens. * Et non audierunt me, 26
nec inclinauerunt aurem suam: sed indura-
Inf.16.c. uerunt ceruicem suã: "& peius operati sunt,
2. quàm patres eorũ. *Et loqueris ad eos om- 27
nia verba hæc, & non audient te: & vocabis
eos, & non respondebunt tibi. * Et dices ad 28
eos: Hæc est gens, quæ non audiuit vocem
Dñi Dei sui, nec recepit disciplinam: perijt
29 fides, & ablata est de ore eorum.*Tonde ca-
pillum tuum, & proijce, & sume in directum
planctum: quia proiecit Dominus, & reliquit
30 generationem furoris sui, *quia fecerũt filij
Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus.
Posuerunt offendicula sua in domo, in qua
inuocatum est nomen meum, vt pollucrent
31 eam: * & ædificauerunt excelsa Topheth,
G quæ est in valle filij Ennom: vt incederent
filios suos, & filias suas igni, quæ non præce-
32 pi, nec cogitaui in corde meo. * Ideo ecce
dies venient, dicit Dominus, & non dicetur
amplius Topheth, & Vallis filij Ennom, sed
Vallis interfectionis: & sepeliẽt in Topheth,
33 eo quòd non sit locus. *Et erit morticinum
populi huius in cibos volucribus cœli, & be-
34 stijs terræ, & non erit, qui abigat.* "Et quie- " Eze.26.
scere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ie- c.15.
rusalem vocem gaudij, & vocem lætitiæ,
vocem sponsi, & vocem sponsæ: in desola-
tionem enim erit terra.

CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Eijciẽt ossa
A regum Iuda, & ossa principum eius, &
ossa sacerdotũ, & ossa prophetarum, & ossa
eorum, qui habitauerunt Ierusalem, de se-
2 pulchris suis: & expandent ea ad solem, &
lunam, & omnem militiam cœli, quæ dile-
xerunt. & quibus seruierunt, & post quæ
ambulauerunt, & quæ quęsierunt, & adora-
uerunt, non colligentur, & non sepelientur,
in sterquilinium super faciem terræ erunt.
3 *Et eligent magis mortem, quam vitã om-
nes, qui residui fuerint de cognatione hac
pessima in vniuersis locis, quæ derelicta sũt,
ad quæ eieci eos, dicit Dominus exercituũ.
4 *Et dices ad eos: Hęc dicit Dominus: Num-
B quid qui cadit, non resurget? & quia auersus
5 est, non reuertetur? *Quare ergo auersus est
populus iste in Ierusalẽ auersione cõtẽtiosa?
Apprehenderunt mendaciũ, & noluerũt re-
6 uerti. * Attendi, & auscultaui, nemo, quòd
bonũ est, loquitur; nullus est qui agat pœni-
tentiam super peccato suo, dicens: Quid feci?
C Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi
7 equus impetu vadens ad prælium. * Miluus
in cœlo cognouit tempus suũ: turtur, & hi-
rundo, & ciconia custodierunt tẽpus aduen-
tus sui: populus autem meus non cognouit
8 iudicium Domini. * Quomodo dicitis: Sa-
pientes nos sumus, & lex Domini nobiscum
est? vere mendacium operatus est stylus
9 mendax Scribarum. *Cõfusi sunt sapientes,
perterriti, & capti sunt: verbum enim Do-
mini proiecerunt, & sapiẽtia nulla est in eis.
10 * " Propterea dabo mulieres eorum exteris, " Isa.56.d.
D agros eorũ heredibus: quia à minimo vsque 1.
ad maximum omnes auaritiam sequuntur: Sup.6.c.13
à propheta vsq; ad sacerdotem cũcti faciunt
11 mendacium. *Et sanabant contritionem fi-

lię populi mei ad ignominiam,dicentes:Pax,
pax: cum non esset pax.*Confusi sunt quia 12
abominationem fecerunt: quinimo confu-
sione non sunt confusi,& erubescere nescie-
runt: idcirco cadent inter corruentes, in tē-
pore visitationis suæ corruent, dicit Domi-
nus. * Congregans congregabo eos,ait Do- 13
minus:non est vua in vitibus,& non sunt fi- E
cus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis
quæ prętergressa sunt.*Quare sedemus?cō- 14
uenite, & ingrediamur ciuitatem munitam,
& sileamus ibi: quia Dn̄s Deus noster silere
nos fecit,& potum dedit nobis aquam fellis:
[n] Inf. 14 d 19. peccauimus enim Dn̄o.*[n]Expectauimus pa- 15
cem,& non erat bonum,tēpus medelæ,& ec-
ce formido. * A Dan auditus est fremitus 16
equorum eius,à voce hinnituum pugnatorū F
eius commota est omnis terra, & venerunt,
& deuorauerunt terram,& plenitudinē eius,
vrbem & habitatores eius. * Quia ecce ego 17
mittam vobis serpentes regulos, quibus non
est incantatio: & mordebunt vos, ait Dn̄s.
*dolor meus super dolorem,in me cor meū 18
mœrens. * Ecce vox clamoris filiæ populi 19
mei de terra longinqua:Numquid Dn̄s non G
est in Sion,aut rex eius non est in ea? Quare
ergo me ad iracundiā cōcitauerunt in scul-
ptilibus suis,& in vanitatibus alienis? *Trā- 20
siit messis, finita est æstas, & nos saluati non
sumus. * Super contritione filiæ populi mei 21
contritus sum, & contristatus, stupor obti-
nuit me. * Numquid resina non est in Ga- 22
laad? aut medicus non est ibi? quare igitur
non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam, & oculis 1
meis fontem lacrymarum? & plorabo A
die ac nocte interfectos filiæ populi mei.
*Quis dabit mihi in solitudine diuersorium 2
viatorum,derelinquam populum meum, &
recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt,
cœtus præuaricatorum. *Et extēderunt lin- 3
guam suam, quasi arcū mendacij, & nō ve-
ritatis: confortati sunt in terra, quia de ma-
lo ad malū egressi sunt, & me non cogno-
uerunt, dicit Dominus. * Vnusquisque se à 4
proximo suo custodiat,& in omni fratre suo
non habeat fiduciam:quia omnis frater sup- B
plantans supplātabit, & omnis amicus frau-
dulenter incedet. * Et vir fratrem suum de- 5
ridebit,& veritatem non loquentur: docue-
runt enim linguam suam loqui mēdacium:
vt inique agerent,laborauerunt. *Habitatio 6
tua in medio doli: in dolo renuerunt scire
me, dicit Dominus. * Propterea hæc dicit 7
Dominus exercituum:Ecce ego conflabo,&
probabo eos: quid enim aliud faciam à fa-
[n] Ps 27. a. 3. cie filiæ populi mei?*[n]Sagitta vulnerans lin- 8
gua eorum,dolum locuta est: in ore suo pa- C
cem cum amico suo loquitur,& occulte po-
9 nit ei insidias. * Numquid super his non vi-
sitabo, dicit Dn̄s? aut in gente huiuscemodi
10 non vlciscetur anima mea? * Super montes
assumam fletū,ac lamētum, & super specio-
sa deserti planctum, quoniam incensa sunt,
eo quòd non sit vir pertransiens, & non au-
dierunt vocem possidentis: à volucre cœli
vsq; ad pecora transmigrauerunt, & reces-
11 serunt. *Et dabo Ierusalē in aceruos arenæ,
& cubilia draconum, & ciuitates Iuda dabo
in desolationem, eo quòd non sit habitator.
12 *Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, &
D ad quem verbum oris Dn̄i fiat, vt annun-
ciet istud, quare perierit terra, & exusta sit
quasi desertum, eo quòd non sit,qui pertrā-
13 seat? * Et dixit Dominus: Quia dereliquе-
runt legem meam, quam dedi eis,& non au-
dierunt vocem meam, & non ambulauerūt
14 in ea: *& abierunt post prauitatē cordis sui,
& post Baalim: quod didicerunt à patribus
15 suis. *Idcirco hæc dicit Dominus exercituū
Deus Israel: [n]Ecce ego cibabo populum istū [n] Inf. 23. c. 15.
E absinthio, & potum dabo eis aquam fellis.
16 *Et dispergam eos in Gentibus, quas non
nouerunt ipsi, & patres eorum: & mittam
17 post eos gladium,donec cōsumantur. *Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israel: Cō-
templamini, & vocate lamentatrices,& ve-
niant, & ad eas, quæ sapientes sunt, mittite,
18 & properent: *festinent,& assumant super
nos lamentum, deducant oculi nostri lacry-
mas, & palpebræ nostræ defluant aquis.
19 *Quia vox lamētationis audita est de Sion:
Quomodo vastati sumus, & confusi vehe-
F menter? quia dereliquimus terram,quoniam
20 deiecta sūt tabernacula nostra. * Audite er-
go mulieres verbum Dn̄i,& assumant aures
vestræ sermonem oris eius: & docete filias
vestras lamentum,& vnaquæque proximā
21 suam planctum: * quia ascendit mors per
fenestras nostras, ingressa est domos no-
stras, disperdere paruulos deforis, iuuenes
22 de plateis. *Loquere:Hæc dicit Dn̄s: Et ca-
det morticinū hominis quasi stercus super
faciem regionis, & quasi fœnum post tergū
23 metentis,& non est qui colligat. *Hæc dicit
G Dn̄s: [n] Nō glorietur sapiens in sapientia sua, [n] 1. Cor. 1.
& non glorietur fortis in fortitudine sua, & d. 31.
24 non glorietur diues in diuitijs suis: * sed in 2. Cor. 10. d
hoc glorietur, qui gloriatur, scire, & nosse 17.
me, quia ego sum Dn̄s qui facio misericor-
diā,& iudicium,& iustitiā in terra:hęc enim
25 placent mihi,ait Dn̄s. *Ecce dies veniūt,di-
cit Dn̄s:& visitabo super omnem,qui circū-
26 cisum habet præputiū, *super Aegyptū, &
super Iuda,& super Edō,& super filios Am-
mon, & super Moab, & super omnes qui at-
tonsi sunt in comā,habitātes in deserto:quia
omnes gentes habent præputium,omnis au-
tem domus Israel incircumcisi sunt corde.

CAP.

CAP. X.

AVdite verbum, quod locutus eſt Dñs 1
ſuper vos domus Iſrael. * Hæc dicit A
Dominus: Iuxta vias Gentium nolite diſce- 2
re:& à ſignis cœli nolite metuere, quæ timēt
Gentes: * quia leges populorum vanæ ſunt: 3
quia lignū de ſaltu præcidit opus manus ar-
„ Sup. 13. tificis in aſcia.* „ Argento & auro decorauit 4
.11.& 14. illud, clauis & malleis compegit, vt non diſ-
.8. ſoluatur.* In ſimilitudinem palmę fabricata 5
ſunt, & non loquentur: portata tollentur,
quia incedere non valent,nolite ergo timere
ea, quia nec male poſſunt facere, nec bene.
„ Mic.7.d. *„Non eſt ſimilis tui Domine:magnus es tu, 6
18. & magnum nomen tuum in fortitudine.
*„Quis non timebit te ò rex Gentium? tuum 7
„ Apoc.15. eſt enim decus: Inter cunctos ſapientes Gen-
.4. tium,& in vniuerſis regnis eorum nullus eſt
ſimilis tui. * Pariter inſipientes & fatui pro- 8
babuntur:doctrina vanitatis eorum lignum
eſt. * Argētum inuolutum de Tharſis affer- 9
tur,& aurum de Ophaz:opus artificis,& ma- B
nus ærarij: hyacinthus & purpura indumē-
tum eorum, opus artificum vniuerſa hæc.
Dñs autem Deus verus eſt: ipſe Deus viuēs, 10
& rex ſempiternus, ab indignatione eius cō-
mouebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes
comminationem eius. * Sic ergo dicetis eis: 11
Dij,qui cœlos,& terram non fecerunt,pereāt
de terra,& de his,quæ ſub cœlo ſunt: * „Qui 12
Gen.1.a. facit terram in fortitudine ſua, præparat or-
nf. 51.d. bem ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit
5. cœlos. * Ad vocem ſuam dat multitudinem 13
aquarum in cęlo,& eleuat nebulas ab extre-
mitatibus terræ:„fulgura in pluuiam facit,&
Pſ.134. educit ventum de theſauris ſuis.* Stultus fa- 14
.7. nf. 51.b. ctus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt
6. artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum C
eſt quod conflauit, & non eſt ſpiritus in eis.
* Vana ſunt,& opus riſu dignum:in tempo- 15
re viſitationis ſuæ peribunt.* Non eſt his ſi- 16
milis pars Iacob: qui enim formauit omnia,
ipſe eſt: & Iſrael virga hereditatis eius: Do-
minus exercituum nomen illi. * Congrega 17
de terra confuſionem tuam, quæ habitas in
obſidione. * quia hæc dicit Dominus: Ecce 18
ego lōge proijciam habitatores terræ in hac
vice: & tribulabo eos, ita vt inueniantur.
* Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima 19
plaga mea. Ego autem dixi: Plane hæc in-
firmitas mea eſt,& portabo illā. * Taberna- 20
culum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi D
mei dirupti ſunt,filij mei exierūt à me,& nō
ſubſiſtunt:non eſt qui extendat vltra tento-
rium meū,& erigat pelles meas. * Quia ſtul- 21
te egerunt paſtores, & Dominum non quæ-
ſierunt:propterea non intellexerunt,& om-
nis grex eorum diſperſus eſt. * Vox auditio- 22
nis ecce venit, & commotio magna de terra
Aquilonis: vt ponat ciuitates Iuda ſolitudi-
23 nem,& habitaculum draconū. * Scio Dñe,
quia non eſt hominis via eius: nec viri eſt vt
24 ambulet,& dirigat greſſus ſuos. * „Corripe „ Pſ.6.a.1.
me Dñe, verumtamen in iudicio, & non in
furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me.
25 *„Effunde indignationē tuam ſuper Gētes, „ Pſ.78.b. 6.
quę nō cognouerunt te,& ſuper prouincias,
quę nomē tuū non inuocauerūt:quia come-
derunt Iacob, & deuorauerunt eū,& conſū-
pſerunt illum, & decus eius diſſipauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum quod factum eſt à Domino ad
2 Ieremiam,dicens: * Audite verba pacti
A huius,& loquimini ad viros Iuda, & habita-
3 tores Ieruſalem, * & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Maledictus vir, qui
4 non audierit verba pacti huius, * quod præ-
cepi patribus veſtris in die, qua eduxi eos de
Terra Aegypti,de fornace ferrea,dicēs: Au-
dite vocē meam,& facite omnia, quæ præci-
pio vobis, & eritis mihi in populum, & ego
5 ero vobis in Deum: * Vt ſuſcitem iuramentū
quod iuraui patribus veſtris daturū me eis
terram fluentem lacte,& melle,ſicut eſt dies
hæc. Et reſpondi, & dixi: Amen Domine.
6 * Et dixit Dominus ad me:Vociferare omnia
verba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris Ieru-
ſalem,dicēs: Audite verba pacti huius,& fa-
7 cite illa: * quia conteſtans cōteſtatus ſum pa-
B tres veſtros in die, qua eduxi eos de Terra
Ægypti vſq; ad diem hāc: mane conſurgens
conteſtatus ſum,& dixi: Audite vocē meam:
8 * & non audierunt, nec inclinauerūt aurem
ſuā: ſed abierūt vnuſquiſq; in prauitate cor-
dis ſui mali:& induxi ſuper eos omnia verba
pacti huius,quod præcepi, vt facerent,& nō
9 fecerunt. * Et dixit Dñs ad me: Inuenta eſt
coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus
10 Ieruſalem. * Reuerſi ſunt ad iniquitates pa-
trū ſuorū priores,qui noluerunt audire ver-
ba mea: & hi ergo abierūt poſt deos alienos,
vt ſeruirent eis: irritum fecerunt domus Iſ-
rael,& domus Iuda pactum meum,quod pe-
11 pigi cum patribus eorum. * Quam ob rem
hęc dicit Dominus:Ecce ego inducam ſuper
eos mala, de quibus exire non poterunt: &
12 clamabunt ad me,& non exaudiam eos. * Et
ibunt ciuitates Iuda,& habitatores Ieruſalē,
& clamabunt ad deos, quibus libant, & non
ſaluabunt eos in tempore afflictionis eorum.
13 * „Secundum numerum enim ciuitatū tua- „ Sup.2.f.
C rum erant dij tui Iuda: & ſecundum nume- 28.
rum viarū Ieruſalem poſuiſti aras confuſio-
14 nis,aras ad libandū Baalim. * „Tu ergo noli „ Sup.7.e.
orare pro populo hoc, & ne aſſumas pro eis 16.
laudem,& orationem: quia nō exaudiam in Inf.14.b.
tempore clamoris eorum ad me, in tempore 11.
15 afflictionis eorum. * Quid eſt,quòd dilectus
meus in domo mea fecit ſcelera multa? num-
quid carnes ſanctę auferēt à te malitias tuas,

in quibus gloriata es?*Oliuam vberem,pul- 16
chram, fructiferam, speciosam, vocauit Do-
minus nomen tuũ:ad vocem loquelæ gran-
dis exarsit ignis in ea,& combusta sũt frute-
ta eius.*Et Dñs exercituum,qui plãtauit te, 17
locutus est super te malum:pro malis domus
Israel,& domus Iuda,quę fecerunt sibi ad ir-
ritandum me,libantes Baalim . * Tu autem 18
Dñe demõstrasti mihi,& cognoui:tunc ostẽ- D
disti mihi studia eorũ. *Et ego quasi agnus 19
mansuetus, qui portatur ad victimam:& nõ
cognoui,quia cogitauerunt super me consi-
lia,dicentes: Mittamus lignum in panẽ eius,
& eradamus eum de terra viuentium,& no-
a Inf. 14.b. 10. & 20. c.12. men eius nõ memoretur amplius.* aTu au- 20
tẽ Dñe Sabaoth qui iudicas iustè, & probas
renes,& corda, videam vltionẽ tuam ex eis;
tibi enim reuelaui causam meam . *Propte- 21
rea hæc dicit Dñs ad viros Anathoth, qui
quærunt animã tuã,& dicunt:Non prophe-
tabis in nomine Dñi,& non morieris in ma-
nib9 nostris.*Propterea hæc dicit Dñs exer- 22
cituum:Ecce ego visitabo super eos: iuuenes
morientur in gladio, filij eorũ, & filiæ eorũ
morientur in fame . *Et reliquiæ non erunt 23
ex eis : inducam enim malum super viros
Anathoth , annum visitationis eorum .

CAP. XII.

IVstus quidem tu es Domine, si disputem 1
tecum, verumtamen iusta loquar ad te: A
a Iob.21.a. 7. Hab.1.a. 13. a Quare via impiorum prosperatur:bene est
omnibus,qui præuaricãtur,& inique agunt?
*Plantasti eos, & radicem miserunt : profi- 2
ciunt, & faciunt fructum:prope es tu ori eo-
rum, & longe à renibus eorum. * Et tu Do- 3
mine nosti me, vidisti me, & probasti cor
meum tecum: cõgrega eos quasi gregem ad
victimam, & sanctifica eos in die occisionis.
*Vsquequo lugebit terra,& herba omnis re- 4
gionis siccabitur propter malitiam habitan-
tium in ea? consumptum est animal,& vo-
lucre,quoniam dixerũt:Nõ videbit nouissi-
ma nostra. * Si cum peditibus currẽs labora- 5
sti: quomodo contendere poteris cum equis?
cum autẽ in terra pacis securus fueris, quid
facies in superbia Iordanis? *Nam & fratres 6
tui,& domus patris tui, etiam ipsi pugnaue- B
runt aduersum te,& clamauerũt post te ple-
na voce: ne credas eis,cum locuti fuerint tibi
bona. *Reliqui domum meam, dimisi here- 7
ditatem meam : dedi dilectam animam meã
in manu inimicorum eius. * Facta est mihi 8
hereditas mea, quasi leo in silua : dedit con-
tra me vocẽ,ideo odiui eam. *Numquid auis 9
discolor hereditas mea mihi? numquid auis
tincta per totum? venite,congregamini om-
nes bestiæ terræ, properate ad deuorandum.
*Pastores multi demoliti sunt vineam meã, 10
conculcauerunt partem meã, dederunt por- C
tionẽ meam desiderabilẽ in desertum solitu-
11 tudinis.*Posuerũt eã in dissipationẽ,luxitq;
super me:desolatione desolata est omnis ter-
12 ra: quia nullus est,qui recogitet corde. *Su-
per omnes vias deserti venerunt vastatores,
quia gladius Dñi deuorabit ab extremo ter-
ræ vsq;ad extremũ eius:non est pax vniuer-
13 sæ carni. *Seminauerunt triticum, & spinas
messuerunt: hereditatem acceperunt,& non
eis proderit : confundemini à fructibus ve-
D stris, propter iram furoris Dñi : * Hæc dicit
14 Dñs aduersum omnes vicinos meos pessi-
mos,qui tangunt hereditatem , quam distri-
bui populo meo Israel:Ecce ego euellam eos
de terra sua,& domum Iuda euellam de me-
15 dio eorum, *Et cum euulsero eos,cõuertar,
& miserebor eorum : & reducam eos,virum
ad hereditatem suam ; & virum in terram
16 suam. *Et erit: si eruditi didicerint vias po-
puli mei , vt iurent in nomine meo, Viuit
Dñs , sicut docuerunt populum meum iu-
rare in Baal: ædificabuntur in medio populi
17 mei. *Quod si non audierint, euellam gen-
tem illam euulsione, & perditione, ait Dñs.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me. Vade, &
A possidetibi lumbare lineum,& pones
illud super lumbos tuos, & in aquam nõ in-
2 feres illud. * Et possedi lumbare iuxta ver-
bum Domini , & posui circa lumbos meos.
3 * Et factus est sermo Domini ad me secun-
4 do,dicens: * Tolle lumbare,quod possedisti,
quod est circa lũbos tuos,& surgens vade ad
Euphraten , & absconde ibi illud in forami-
5 ne petrę.*Et abij,& abscõdi illud in Euphra-
6 te, sicut præceperat mihi Dñs. * Et factum
est post dies plurimos, dixit Dominus ad
me: Surge,vade ad Euphraten : & tolle inde
lumbare,quod præcepi tibi, vt abscõderes il-
7 lud ibi. * Et abij ad Euphraten , & fodi, &
tuli lumbare de loco,vbi absconderam illud:
& ecce cõputruerat lũbare, ita vt nulli vsui
8 aptum esset. *Et factum est verbum Domi-
9 ni ad me, dicens: * Hæc dicit Dominus : Sic
B putrescere faciam superbiam Iuda, & super-
10 biam Ierusalem multam. * Populum istum
pessimum, qui nolunt audire verba mea, &
ambulant in prauitate cordis sui: abieruntq;
post deos alienos, vt seruirẽt eis,& adorarent
eos: & erunt sicut lumbare istud,quod nulli
11 vsui aptum est. *Sicut enim adhęret lũbare
ad lumbos viri , sic agglutinaui mihi omnẽ
domũ Israel , & omnem domum Iuda, dicit
Dñs: vt essent mihi in populum , & in no-
men,& in laudem,& in gloriã : & nõ audie-
12 runt. * Dices ergo ad eos sermonem istum:
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Omnis la-
guncula implebitur vino . Et dicent ad te:
Numquid ignoramus quia omnis lagunc-
13 la implebitur vino ? * Et dices ad eos: Hæc
dicit Dñs : Ecce ego implebo omnes habita-
tores

tores terræ huius, & reges, qui sedent de stir-
pe Dauid super thronum eius,& sacerdotes,
& prophetas, & omnes habitatores Ierusalē,
ebrietate : *& dispergam eos virum à fratre 14
suo,& patres, & filios pariter, ait Dominus: C
non parcam,& non concedam: neque mise-
rebor,vt non disperdam eos. *Audite,& au- 15
ribus percipite. Nolite eleuari,quia Dñs lo-
cutus est. * Date Dño Deo vestro gloriam 16
antequam contenebrescat, & antequam of-
fendant pedes vestri ad montes caliginosos:
expectabitis lucem, & ponet eam in vmbrã
mortis, & in caliginem. * Quòd si hoc non 17
audieritis,in abscondito plorabit anima mea
Thre. 1. a à facie superbiæ: " plorans plorabit,& dedu-
cet oculus meus lacrymam, quia captus est
grex Dñi. *Dic regi,& dominatrici: Humi- 18
liamini,sedete: quoniam descendit de capite
vestro corona gloriç vestrç. *Ciuitates Au- 19
stri clausæ sunt,& non est,qui aperiat:trans-
lata est omnis Iuda transmigratione perfe-
cta.*Leuate oculos vestros,& videte qui ve- 20
nitis ab Aquilone: vbi est grex,qui datus est
tibi,pecus inclitum tuum? *Quid dices cum 21
visitauerit te? tu enim docuisti eos aduersũ D
te,& erudisti in caput tuum: numquid non
dolores apprehendent te, quasi mulierē par-
turientem? * Quòd si dixeris in corde tuo: 22
Inf. 30. c. 14. Quare venerunt mihi hæc: " Propter multi-
tudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt vere-
cundiora tua,pollutæ sunt plantæ tuæ. * Si 23
mutare potest Aethiops pellem suam, aut
pardus varietates suas: & vos poteritis bene-
facere, cum didiceritis malum. *Et dissemi- 24
nabo eos quasi stipulam, quæ vēto raptatur
in deserto. *Hæc sors tua, parsque mensuræ 25
tuæ à me,dicit Dñs,quia oblita es mei,& cō-
fisa es in mendacio:*vnde & ego nudaui fe- 26
mora tua contra faciē tuã & apparuit igno-
minia tua, *adulteria tua, & hinnitus tuus, 27
scelus fornicationis tuæ: super colles in agro
vidi abominationes tuas. Væ tibi Ierusalem,
non mundaberis post me: vsquequo adhuc?

CAP. XIV.

QVod factum est verbum Domini ad Ie- 1
remiam de sermonibus siccitatis. *Lu- A
xit Iudæa,& portæ eius corruerũt, & obscu- 2
ratæ sunt in terra,& clamor Ierusalem ascē-
dit.*Maiores miserũt minores suos ad aquã: 3
venerunt ad hauriendum, non inuenerunt
aquam, reportauerunt vasa sua vacua: con
fusi sunt, & afflicti, & operuerunt capita
sua.*Propter terræ vastitatē,quia non venit 4
pluuia in terram,confusi sunt agricolæ,ope-
ruerunt capita sua. *Nam & cerua in agro 5
peperit,& reliquit: quia non erat herba.*Et 6
onagri steterunt in rupibus, traxerunt vētũ
quasi dracones, defecerũt oculi eorum, quia
non erat herba. *Si iniquitates nostrę respõ- 7
derint nobis; Domine fac propter nomen
tuum, quoniam multæ sunt auersiones no-
8 stræ,tibi peccauimus. *Expectatio Israel,sal-
B uator eius in tēpore tribulationis:quare qua-
si colonus futurus es in terra,& quasi viator
9 declinans ad manendum? *Quare futurus es
velut vir vagus,vt fortis qui non potest sal-
uare? tu autē in nobis es Domine, & nomen
tuum inuocatum est super nos, ne derelin-
10 quas nos.*Hæc dicit Dominus populo huic,
qui dilexit mouere pedes suos, & non quie-
uit, & Dño non placuit: Nunc recordabi-
tur iniquitatum eorum,& visitabit peccata
11 eorũ.*Et dixit Dñs ad me: " Noli orare pro
12 populo isto in bonum. *Cum ieiunauerint, Sup. 7. c. 16.
non exaudiam preces eorum,& si obtulerint
holocaustomata, & victimas,non suscipiam
ea: quoniam gladio,& fame,& peste consu-
13 mã eos.*Et dixi,A a a,Dñe Deus:Prophetæ
dicunt eis: " Non videbitis gladium,& fames Inf. 23. d 17.
non erit in vobis, sed pacem verã dabit vo-
14 bis in loco isto. * Et dixit Dñs ad me: Falsò
C prophetæ vaticinantur in nomine meo: non
misi eos, & non præcepi eis, neque locutus
sum ad eos: visionem mendacem,& diuina-
tionem,& fraudulentiam,& seductionē cor-
15 dis sui prophetant vobis. *Idcirco hæc dicit
Dominus de prophetis, qui prophetant in
nomine meo, quos ego non misi, dicentes:
Gladius, & fames non erit in terra: In gla-
16 dio,& fame consumentur prophetæ illi.*Et
populi, quibus prophetant, erunt proiecti
in vijs Ierusalem præ fame, & gladio,& non
erit, qui sepeliat eos ipsi & vxores eorum, fi-
lij, & filiæ eorum, & effundã super eos ma-
17 lum suum. * Et dices ad eos verbum istud:
" Deducant oculi mei lacrymam per noctē, Thre. 1. f. 16. & 2. f. 18.
& diem, & non taceant: quoniam contritio-
ne magna cõtrita est virgo filia populi mei,
18 plaga pessima vehemēter. * Si egressus fue-
D ro ad agros, ecce occisi gladio: & si introie-
ro in ciuitatem, ecce attenuati fame. Pro-
pheta quoque,& sacerdos abierunt in terrã,
19 quam ignorabant. * Numquid proijciens
abiecisti Iudam? aut Sion abominata est ani-
ma tua? quare ergo percussisti nos, ita vt
nulla sit sanitas? " expectauimus pacem, & Sup. 18. c. 15.
non est bonum,& tempus curationis,& ecce
20 turbatio. * Cognouimus Domine impieta-
tes nostras, iniquitates patrum nostrorum,
21 quia peccauimus tibi.*Ne des nos in oppro-
brium propter nomen tuum, neque facias
nobis contumeliam solij gloriæ tuæ: recor-
dare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscũ,
22 *Numquid sunt in sculptilibus Gentium,
qui pluant? aut cœli possunt dare imbres?
nonne tu es Dominus Deus noster, quem
expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAP. XV.

1 ET dixit Domin⁹ ad me: Si steterit Moy-
A ses, & Samuel coram me,non est anima

mea ad populum istum : eijce illos à facie
mea, & egrediantur. * Quod si dixerint ad 2
te : Quo egrediemur ? dices ad eos: Hæc dicit
Zac. 11. b.9. Dñs: „ Qui ad mortem, ad mortem:& qui ad
gladium, ad gladium : & qui ad famem, ad
famem:& qui ad captiuitatem, ad captiuita-
tem. * Et visitabo super eos quatuor species, 3
dicit Dñs: Gladium ad occisionem, & canes
ad lacerandum, & volatilia cœli, & bestias
terræ ad deuorandum, & dissipandum. * & 4
dabo eos in feruorem vniuersis regnis terræ:
4. Reg. 21 a.12. „propter Manassem filiū Ezechiæ regis Iu-
da, super omnibus, quæ fecerit in Ierusalem.
*Quis enim miserebitur tui Ierusalem ? aut 5
quis cōtristabitur pro te ? aut quis ibit ad ro-
gandum pro pace tua?*Tu reliquisti me, di- 6
cit Dñs, retrorsum abijsti : & extendam ma-
num meam super te, & interficiā te: laboraui
rogans. *Et dispergam eos vētilabro in por- 7
tis terræ: interfeci, & disperdidi populū meū, B
& tamen à vijs suis non sunt reuersi. * Mul- 8
tiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenā
maris, induxi eis super matrem adolescentis
vastatorem meridie, misi super ciuitates re-
1. Reg. 2. b.5. pente terrorem. *„Infirmata est, quæ peperit 9
septem, defecit anima eius: „ occidit ei sol, cū
Amos 8. c.9. adhuc esset dies: confusa est, & erubuit: &
residuos eius in gladium dabo in conspectu
inimicorum eorum, ait Dominus: * Væ mi- 10
hi mater mea, quare genuisti me virum ri-
xæ, virum discordiæ in vniuersa terra ? non
fœneraui, nec fœnerauit mihi quisquam: C
omnes maledicunt mihi. * Dicit Dominus: 11
Si non reliquiæ tuę in bonum, si non occur-
ri tibi in tempore afflictionis, & in tempo-
re tribulationis aduersus inimicum.* Num- 12
quid fœnerabitur ferrum ferro ab Aquilo-
ne, & æs ? * Diuitias tuas, & thesauros tuos 13
in direptionem dabo gratis in omnibus pec-
catis tuis, & in omnibus terminis tuis. * Et 14
adducam inimicos tuos de terra, quam ne-
scis, quia ignis succensus est in furore meo,
super vos ardebit. * Tu scis Domine, recor- 15
dare mei, & visita me, & tuere me ab his,
qui persequuntur me, noli in patientia tua
suscipere me: scito quoniam sustinui pro-
pter te opprobrium. * Inuenti sunt sermo- 16
nes tui, & comedi eos, & factum est mihi D
verbum tuum in gaudium, & in lætitiā cor-
dis mei: quoniam inuocatum est nomen tuū
Ps 1.a.1. & 25.a.4. super me, Domine Deus exercituum.* „ Nō 17
sedi in concilio ludentium, & gloriatus sum
à facie manus tuæ: solus sedebam, quoniam
comminatione replesti me. * „ Quare factus 18
Inf 30.c. 15. est dolor meus perpetuus, & plaga mea de-
sperabilis renuit curari ? facta est mihi qua-
si mendacium aquarum infidelium. * Pro- 19
pter hoc hæc dicit Dominus: Si conuerteris,
conuertam te, & ante faciem meam stabis,
& si separaueris pretiosum à vili, quasi os
meum eris, conuertentur ipsi ad te, & tu non
20 conuerteris ad eos.*Et dabo te populo huic
in murum æreum, fortem, & bellabunt ad-
uersum te, & non præualebunt: quia ego te-
cum sum, vt saluem te, & eruā te, dicit Do-
21 minus. * Et liberabo te de manu pessimo-
rum, & redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Non accipies vxorem, & non
A erunt tibi filij, & filiæ in loco isto.*Quia hęc
3 dicit Dominus super filios, & filias, qui gene-
rantur in loco isto, & super matres eorum,
quæ genuerunt eos: & super patres eorum,
4 de quorū stirpe sūt nati in terra hęc: *Mor-
tibus ægrotationū morientur: non plangen-
tur, & non sepelientur, in sterquiliniū super
faciem terræ erunt: & gladio, & fame consu-
mentur: & erit cadauer eorum in escā vola-
5 tilibus cœli, & bestijs terræ. *Hæc enim dicit
Dominus: Ne ingrediaris domum conuiuij,
neque vadas ad plangendum, neque conso-
leris eos: quia abstuli pacem meam à popu-
lo isto, dicit Dñs, misericordiam, & misera-
6 tiones. * Et morientur grandes, & parui in
terra ista: non sepelientur, neque plangētur,
& non se incident, neque caluitium fiet pro
7 eis. * Et non frangent inter eos lugenti
B panem ad consolandum super mortuo : &
non dabunt eis potum calicis ad consolan-
8 dum super patre suo, & matre. * Et domum
conuiuij non ingrediaris, vt sedeas cum eis,
9 & comedas & bibas: * quia hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Israel: Ecce ego aufe-
ram de loco isto in oculis vestris, & in die-
bus vestris vocem gaudij, & vocem lætitiæ,
10 vocem sponsi, & vocem spōsæ.* Et cum an-
nunciaueris populo huic omnia verba hæc,
& dixerint tibi: „ Quare locutus est Dñs su- *Sup. 7. f. 26.*
per nos omne malum grande istud? quæ ini-
quitas nostra ? & quod peccatum nostrum,
11 quod peccauimus Dño Deo nostro ? * Di-
ces ad eos: Quia dereliquerūt me patres ve-
stri, ait Dñs: & abierunt post deos alienos, &
seruierunt eis, & adorauerunt eos: & me de-
C reliquerunt, & legem meam non custodie-
12 runt. * Sed & vos peius operati estis: quàm
patres vestri: ecce enim ambulat vnusquis-
que post prauitatem cordis sui mali, vt me
13 non audiat. * Et eijciam vos de terra hac in
terram, quam ignoratis vos, & patres vestri:
& seruietis ibi dijs alienis die ac nocte, qui
14 non dabunt vobis requiem. * Propterea ec-
ce dies veniunt dicit Dominus, & non dice-
tur vltra: viuit Dominus, qui eduxit filios
15 Israel de terra Aegypti, * sed, viuit Domi-
nus, qui eduxit filios Israel de Terra Aquilo-
nis, & de vniuersis terris, ad quas eieci eos:
& reducam eos in terram suam, quam dedi
16 patribus eorum. *Ecce ego mittam piscato-
res

res multos dicit Dñs, & piſcabuntur eos: & D
poſt hæc mittã eis multos venatores, & ve-
nabuntur eos de omni monte, & de omni
colle, & de cauernis petrarum. * Quia oculi 17
mei ſuper omnes vias eorum: nõ ſunt abſcõ-
ditæ à facie mea,& nõ fuit occultata iniqui-
tas eorum ab oculis meis. * Et reddam pri- 18
mum duplices iniquitates, & peccata eorũ:
quia contaminauerunt terram meã in mor-
ticinis idolorũ ſuorum, & abominationibus
ſuis impleuerunt hereditatem meam. *Do- 19
mine fortitudo mea, & robur meũ, & refu-
gium meum in die tribulationis: ad te Gen-
tes venient ab extremis terræ,& dicent:Verè
mendacium poſſederunt patres noſtri,vani-
tatem,quæ eis non profuit. *Nũquid faciet 20
ſibi homo deos,& ipſi non ſunt dij? *Idcir- 21
co ecce ego oſtendam eis per vicem hanc,
oſtendam eis manum meam, & virtutem
meam: & ſcient,quia nomẽ mihi Dominus.

C A P. XVII.

PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo 1
in vngue adamantino, exaratum ſuper A
latitudinem cordis eorũ, & in cornibus ara-
rum eorum. *Cum recordati fuerint filij eo- 2
rum ararum ſuarũ,& lucorũ ſuorum,ligno-
rumque frondentium in montibus excelſis,
*ſacrificantes in agro:fortitudinem tuam,& 3
omnes theſauros tuos in direptionem dabo,
excelſa tua propter peccata in vniuerſis fi-
nibus tuis. *Et relinqueris ſola ab hereditate 4
tua,quam dedi tibi: & ſeruire te faciã inimi-
cis tuis in terra, quam ignoras: quoniã ignẽ
ſuccendiſti in furore meo,vſq; in æternũ ar-
debit. * Hæc dicit Dñs: " Maledictus homo, 5
Iſ.30. a. qui cõfidit in homine, & ponit carnem bra-
chium ſuũ,& à Dño recedit cor eius.* "Erit 6
Iſ.31. a. enim quaſi myricæ in deſerto, & nõ videbit
cum venerit bonum:ſed habitabit in ſiccita-
te in deſerto, in terra ſalſuginis, & inhabita-
bili. * Benedictus vir,qui cõfidit in Dño, & 7
erit Dominus fiducia eius.* "Et erit quaſi li- 8
Pſ 1. a.3 gnũ,quod tranſplantatur ſuper aquas,quod B
ad humorẽ mittit radices ſuas: & nõ timebit
cum venerit æſtus. Et erit folium eius viri-
de,& in tempore ſiccitatis nõ erit ſolicitum,
nec aliquando deſinet facere fructum.*Pra- 9
uum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis
cognoſcet illud? * Ego Dñs ſcrutans cor,& 10
probans renes:qui do vnicuique iuxta viam
ſuam, & iuxta fructum adinuẽtionum ſua-
Apoc. 2. 23. rum: * " Perdix fouit,quæ non peperit: fecit 11
diuitias, & non in iudicio: in dimidio dierũ
7.c.10. ſuorum derelinquet eas, & in nouiſſimo ſuo
Reg.16. 7. erit inſipiens. * Solium gloriæ altitudinis à 12
principio locus ſanctificationis noſtrę:*Ex- 13
pectatio Iſrael, Domine: omnes qui te dere-
liquunt, confundentur: recedentes à te, in
terra ſcribentur:quoniam dereliquerunt ve-
nam aquarum viuentium Dominum. *Sa- 14

C na me Domine, & ſanabor: ſaluum me fac,
15 & ſaluus ero: quoniam laus mea tu es. *Ec-
ce ipſi dicunt ad me: Vbi eſt verbum Do-
16 mini? veniat. *Et ego non ſum turbatus, te
paſtorem ſequens: & diem hominis non de-
ſideraui,tu ſcis. Quod egreſſum eſt de labijs
17 meis, rectum in conſpectu tuo fuit.*Non ſis
tu mihi formidini, ſpes mea tu in die affli-
18 ctionis.*Confundantur,qui me perſequun-
tur, & non confundar ego, paueant illi, &
non paueam ego:induc ſuper eos diem affli-
ctionis, & duplici contritione contere eos.
19 *Hæc dicit Dñs ad me: Vade,& ſta in porta
filiorum populi, per quam ingrediuntur re-
ges Iuda,& egrediuntur, & in cunctis portis
20 Ieruſalem:*& dices ad eos: Audite verbum
Dñi reges Iuda,& omnis Iuda, cunctiq; ha-
bitatores Ieruſalẽ, qui ingredimini per por-
21 tas iſtas. *Hæc dicit Dñs: Cuſtodite animas
veſtras,& nolite portare pondera in die ſab-
22 bati: nec inferatis per portas Ieruſalem. *Et
D nolite eijcere onera de domibus veſtris in
die ſabbati,& omne opus nõ facietis:ſanctifi-
cate diem ſabbati, ſicut pręcepi patribus ve-
23 ſtris. *Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurẽ ſuã: ſed indurauerũt ceruicẽ ſuã ne au-
24 dirent me,& ne acciperent diſciplinam. *Et
erit: Si audieritis me,dicit Dñs, vt nõ infera-
tis onera per portas ciuitatis huius in die ſab-
bati: & ſi ſanctificaueritis diem ſabbati, ne
25 faciatis in eo omne opus. *Ingredientur per
portas ciuitatis huius reges, & principes, ſe-
dentes ſuper ſolium Dauid, & aſcendẽtes in
curribus,& equis, ipſi & principes eorũ, viri
Iuda,& habitatores Ieruſalẽ, & habitabitur
26 ciuitas hæc in ſempiternum.*Et venient de
ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ieruſalem,&
de terra Beniamin, & de campeſtribus, & de
montuoſis,& ab Auſtro,portantes holocau-
ſtũ,& victimam,& ſacrificium,& thus,& in-
27 ferent oblationem in domum Dñi. *Si autẽ
non audieritis me, vt ſanctificetis diem ſab-
bati, & ne portetis onus, & ne inferatis per
portas Ieruſalem in die ſabbati: ſuccendam
ignem in portis eius, & deuorabit domos
Ieruſalem, & non extinguetur.

C A P. XVIII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam
2 à Domino,dicens. *Surge,& deſcende
A in domum figuli, & ibi audies verba mea.
3 * Et deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe
4 faciebat opus ſuper rotam. * Et diſſipatum
eſt vas,quod ipſe faciebat è luto manibꝰ ſuis:
conuerſuſque fecit illud vas alterum, ſicut
5 placuerat in oculis eius,vt faceret. * Et factũ
6 eſt verbum Domini ad me,dicens:* " Num- " Iſa.45.b. 9.
quid ſicut figulus iſte, nõ potero vobis face-
re,domus Iſrael,ait Dominus? ecce ſicut lu-
tũ in manu figuli, ſic vos in manu mea, do-
7 mus Iſrael.*Repente loquar aduerſum gen-

[Sup. 1. b. 10.] tem, & aduersus regnum, vt eradicem, &
destruam,& disperdam illud.*Si pęnitētiam 8
egerit gens illa à malo suo, quod locutus sū
aduersus eam: agam & ego pęnitentiam su-
per malo, quod cogitaui,vt facerem ei. * Et 9
subito loquar de gente,& de regno,vt ædifi-
cem,& plantem illud. * Si fecerit malum in 10
oculis meis,vt non audiat vocem meam:pœ- B
nitentiam agam super bono, quod locutus
sum,vt facerem ei. *Nunc ergo dic viro Iu- 11
da, & habitatoribus Ierusalem, dicens: Hæc
[Inf. 25. b. 5. & 35. c. 12.] dicit Dn̄s: Ecce ego fingo contra vos malū,
& cogito contra vos cogitationem: reuer-
[Ioan 3. d. 8.] tatur vnusquisque à via sua mala,& dirigite
vias vestras,& studia vestra.*Qui dixerunt: 12
Desperauimus: post cogitationes enim no-
stras ibimus, & vnusquisq; prauitatem cor-
dis sui mali faciemus.*Ideo hęc dicit Domi- 13
nus: Interrogate Gentes: Quis audiuit talia
horribilia,quę fecit nimis virgo Israel?*Nū- 14
quid deficiet de petra agri nix Libani? aut C
euelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, &
defluentes? * Quia oblitus est mei populus 15
meus,frustra libantes, & impingentes in vijs
suis, in semitis sæculi, vt ambularent per eas
[Inf. 19. c. 8. & 46. c. 13. & 50. c. 13.] in itinere non trito: * vt fieret terra eorum 16
in desolationē, & in sibilum sempiternum:
omnis qui præterierit per eam obstupescet,
& mouebit caput suum. *Sicut ventus vrēs 17
dispergam eos coram inimico; dorsum, &
non faciem ostendam eis in die perditionis
eorum. *Et dixerunt: Venite,& cogitemus 18
contra Ieremiam cogitationes:non enim pe-
ribit lex à sacerdote,neq;consilium à sapien-
te, nec sermo à propheta: venite, & percu-
tiamus eū lingua,& nō attendamus ad vni-
uersos sermones eius. *Attende Domine ad 19
me,& audi vocem aduersariorum meorum.
*Numquid redditur pro bono malum,quia 20
foderunt foueam animæ meæ? Recordare D
quòd steterim in conspectu tuo, vt loquerer
pro eis bonum, & auerterem indignationē
tuam ab eis. * Propterea da filios eorum in 21
famem, & deduc eos in manus gladij: fiant
vxores eorum absque liberis, & viduæ: &
viri earum interficiantur morte:iuuenes eo-
rum cōfodiantur gladio in prælio. *Audia- 22
tur clamor de domibus eorū: adduces enim
super eos latronem repente: quia foderunt
foueam, vt caperent me, & laqueos ab-
sconderunt pedibus meis. * Tu autem Do-
mine, scis omne consilium eorum aduersum
me in mortem: ne propitieris iniquitati eo-
rum,& peccatum eorum à facie tua non de-
leatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in
tempore furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

HÆc dicit Dominus: Vade,& accipe la- 1
gunculam figuli testeam à senioribus A
populi,& à senioribus sacerdotum:*Et egre- 2
dere ad vallē filij Ennom, quæ est iuxta in-
troitū portæ fictilis:& prædicabis ibi verba,
3 quæ ego loquar ad te.*Et dices: Audite ver-
bum Domini reges Iuda, & habitatores Ie-
rusalem:hæc dicit Dn̄s exercituum Deus Is-
rael: Ecce ego inducam afflictionem super
locum istum, ita vt omnis, qui audierit illā,
4 tinniant aures eius: *Eo quòd dereliquerint
me,& alienum fecerint locum istum:& liba-
uerunt in eo dijs alienis, quos nescierunt ip-
si, & patres eorū, & reges Iuda: & repleue-
5 runt locum istum sanguine innocētum. *Et
B ædificauerunt excelsa Baalim ad comburen-
dos filios suos igni in holocaustum Baalim:
quæ non præcepi,nec locutus sum,nec ascē-
6 derunt in cor meum. * Propterea ecce dies
veniunt, dicit Dn̄s: & non vocabitur am-
plius locus iste, Topheth, & Vallis filij En-
7 nom: sed Vallis occisionis. *Et dissipabo cō-
silium Iuda,& Ierusalem in loco isto:& sub-
uertam eos gladio in conspectu inimicorum
suorum,& in manu quęrentium animas eo-
rum: & dabo cadauera eorum escam volati-
8 libus cœli,& bestijs terræ.* Et ponam ciui- [Sup. 18. c. 16.]
tatem hanc in stuporem,& in sibilum: om- [Inf. 49. c.]
nis, qui præterierit per eam, obstupescet, & [14. & 50.]
9 sibilabit super vniuersa plaga eius. *Et ciba- [c. 13.]
C bo eos carnibus filiorum suorum, & carni-
bus filiarum suarum: & vnusquisque carnē
amici sui comedet in obsidione, & in angu-
stia,in qua concludent eos inimici eorum, &
10 qui quærūt animas eorum. *Et conteres la-
gunculam in oculis virorum,qui ibūt tecū.
11 *Et dices ad eos:Hæc dicit Dn̄s exercituum:
Sic conteram populum istum & ciuitatem
istam, sicut conteritur vas figuli, quod non
potest vltra instaurari: & in Topheth sepe-
lientur,eo quòd nō sit alius locus ad sepeliē-
12 dum.*Sic faciam loco huic,ait Dn̄s,& habi-
tatoribus eius: & ponam ciuitatem istā sicut
13 Topheth: * Et erunt domus Ierusalem, &
D domus regum Iuda sicut locus Topheth,
immundæ; omnes domus,in quarū domati-
bus sacrificauerunt omni militiæ cœli, & li-
14 bauerunt libamina dijs alienis. *Venit autē
Ieremias de Topheth, quo miserat eū Dn̄s
ad prophetandum, & stetit in atrio domus
15 Dn̄i, & dixit ad omnem populū: Hæc dicit
Dn̄s exercituum Deus Israel: Ecce ego in-
ducam super ciuitatē hanc, & super omnes
vrbes eius vniuersa mala, quæ locutus sum
aduersum eam: quoniā indurauerunt ceruī-
cem suam, vt non audirent sermones meos.

CAP. XX.

1 ET audiuit Phassur filius Emmer sacer-
A dos, qui constitutus erat princeps in do-
mo Domini, Ieremiam prophetantem ser-
2 mones istos.*Et percussit Phassur Ieremiam
prophetam, & misit eum in neruum, quod
erat in porta Beniamin superiori, in domo
Domi-

Domini. * Cumque illuxiſſet in craſtinum, 3
eduxit Phaſſur Ieremiam de neruo, & dixit
ad eum Ieremias: Non Phaſſur vocauit Do-
minus nomen tuum, ſed pauorem vndique.
* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te 4
in pauorem, te & omnes amicos tuos: & cor-
ruent gladio inimicorum ſuorum, & oculi
tui videbunt, & omnem Iudam dabo in ma-
num regis Babylonis, & traducet eos in Ba-
bylonem, & percutiet eos gladio. * Et dabo 5
vniuerſam ſubſtãtiam ciuitatis huius, & om-
nem laborem eius, omnemq; pretium, & cun-
ctos theſauros regum Iuda dabo in manu
inimicorum eorum: & diripient eos, & tol-
lent, & ducent in Babylonem. * Tu autem 6
Phaſſur, & omnes habitatores domus tuæ
ibitis in captiuitatem: & in Babylonem ve-
nies, & ibi morieris, ibique ſepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus prophetaſti menda-
cium. * Seduxiſti me Domine, & ſeductus 7
ſum: fortior me fuiſti, & inualuiſti: factus
ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant
me. * Quia iam olim loquor, vociferans ini- 8
quitatem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt
mihi ſermo Domini in opprobrium, & in de-
riſum tota die. * Et dixi: Non recordabor eius, 9
neque loquar vltra in nomine illius, & factus
eſt in corde meo quaſi ignis exęſtuans, clau-
ſuſq; in oſſibus meis: & defeci, ferre non ſuſti-
nens. * Audiui enim contumelias multorum, 10
& terrorem in circuitu: Perſequimini, & per- C
ſequamur eum: ab omnibus viris, qui erant
pacifici mei, & cuſtodientes latus meum: ſi
quo modo decipiatur, & pręualeamus aduer-
ſus eum, & conſequamur vltionem ex eo.
* Dominus autem mecum eſt quaſi bellator 11
fortis: idcirco qui perſequuntur me, cadent,
& infirmi erunt: confundentur vehementer,
. 23. g. a quia non intellexerunt opprobrium ſempi-
ternum, quod nũquam delebitur. * Et tu Do- 12
11. d. mine exercituum a probator iuſti, qui vides
17. b. renes, & cor: videam quæſo vltionẽ tuam ex
eis: tibi enim reuelaui cauſam meã. * Cantate 13
Dño, laudate Dñm: quia liberauit animam
3 a. 2. pauperis de manu malorum. * a Maledicta 14
dies, in qua natus ſum: dies, in qua peperit me D
mater mea, nõ ſit benedicta. * Maledictus vir, 15
qui annunciauit patri meo, dicens: Natus eſt
tibi puer maſculus: & quaſi gaudio lætifica-
uit eum. * Sit homo ille, vt ſunt ciuitates, quas 16
ſubuertit Dñs, & non pœnituit eum: audiat
clamorem mane, & vlulatum in tẽpore meri-
diano: * qui non me interfecit à vulua, vt fie- 17
ret mihi mater mea ſepulchrum, & vulua
eius conceptus æternus. * Quare de vulua 18
egreſſus ſum, vt viderem laborem, & dolorẽ,
& conſumerentur in confuſione dies mei?

CAP. XXI.

VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam 1
à Domino, quando miſit ad eũ rex Se- A
decias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniã
2 filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens: * Interro-
ga pro nobis Dominum, quia Nabuchodo-
noſor rex Babylonis præliatur aduerſũ nos:
ſi forte faciat Dominus nobiſcum ſecundum
3 omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis. * Et
dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
4 * Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego
conuertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris
ſunt, & quibus vos pugnatis aduerſum regẽ
Babylonis, & Chaldæos, qui obſident vos in
circuitu murorum: & congregabo ea in me-
5 dio ciuitatis huius. * Et debellabo ego vos in
B manu extenta: & in brachio forti, & in furo-
6 re, & in indignatione, & in ira grandi. * Et
percutiam habitatores ciuitatis huius, & ho-
mines, & beſtiæ peſtilentia magna morientur.
7 * Et poſt hæc ait Dominus: dabo Sedeciam
regem Iuda, & ſeruos eius, & populum eius,
& qui derelicti ſunt in ciuitate hac à peſte, &
gladio, & fame, in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & in manu inimicorum eo-
rum, & in manu quærentium animã eorum,
& pecutiet eos in ore gladij, & non flecte-
8 tur, neque parcet, nec miſerebitur. * Et ad po-
C pulum hunc dices; hæc dicit Dominus: Ecce
ego do coram vobis viam vitę, & viam mor-
9 tis. * a Qui habitauerit in vrbe hac, morietur a Inf. 38. a. 2.
gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſſus
fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui obſi-
dent vos, viuet, & erit ei anima ſua, quaſi ſpo-
10 lium. * Poſui enim faciem meam ſuper ciui-
tatem hanc in malum, & non in bonum, ait
Dominus: in manu regis Babylonis dabitur,
11 & exuret eam igni. * Et domui regis Iuda:
12 Audite verbum Domini, * domus Dauid,
D hæc dicit Dominus: a Iudicate mane iudi- a Inf. 22. a. 3.
cium, & eruite vi oppreſſum de manu ca-
lumniantis: ne forte egrediatur vt ignis indi-
gnatio mea, & ſuccendatur, & non ſit, qui
extinguat propter malitiam ſtudiorum ve-
13 ſtrorum. * Ecce ego ad te habitatricem vallis
ſolidæ, atque campeſtris, ait Dominus: qui di-
citis: Quis percutiet nos? & quis ingredietur
14 domos noſtras? * Et viſitabo ſuper vos iuxta
fructum ſtudiorum veſtrorum, dicit Domi-
nus, ſuccendam ignem in ſaltu eius: & deuo-
rabit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in domũ
A regis Iuda, & loqueris ibi verbum hoc,
2 * & dices: Audi verbum Domini rex Iuda,
qui ſedes ſuper ſolium Dauid: tu & ſerui tui
& populus tuus, qui ingredimini per portas
3 iſtas. * Hæc dicit Dominus: a Facite iudicium a Sup. 21. d. 12.
& iuſtitiam, & liberate vi oppreſſum de ma-
nu calumniatoris: & aduenam, & pupillum,
& viduam nolite cõtriſtare, neque opprima-
tis iniquè: & ſanguinem innocentem ne ef-
4 fundatis in loco iſto. * Si enim facientes fece-
ritis

ritis verbum istud : ingredientur per portas
domus huius reges sedentes de genere Da- B
uid super thronum eius, & ascendentes cur-
rus,& equos,ipsi & serui, & populus eorum .
* Quod si non audieritis verba hæc : in me- 5
metipso iuraui,dicit Dominus,quia in solitu-
dinem erit domus hæc.*Quia hæc dicit Do- 6
minus super domum regis Iuda : Galaad tu
mihi caput Libani: si nõ posuero te solitudi-
nem,vrbes inhabitabiles.*Et sanctificabo su- 7
per te interficientem virum,& arma eius : &
succident electas cedros tuas,& præcipitabũt
in ignẽ. *Et pertransibunt gentes multæ per 8
ciuitatem hanc:& dicet vnusquisq; proximo C
suo : a Quare fecit Dominus sic ciuitati huic
grandi ? * Et respondebunt:Eo quòd dereli- 9
querint pactum Domini Dei sui,& adoraue-
rint deos alienos , & seruierint eis . * Nolite 10
flere mortuum, neq; lugeatis super eum fle-
tu:plangite eum, qui egreditur, quia non re-
uertetur vltra,nec videbit terram natiuitatis
suæ.*Quia hęc dicit Dominus ad Sellum fi- 11
lium Iosiæ regem Iuda,qui regnauit pro Io-
sia patre suo,qui egressus est de loco isto: Nõ
reuertetur huc amplius: *sed in loco,ad quẽ 12
transtuli eum, ibi morietur , & terram istam
non videbit amplius. * Væ qui ædificat do- 13
mum suam in iniustitia,& cęnacula sua non D
in iudicio : amicum suum opprimet frustra ,
& mercedem eius non reddet ei. *Qui dicit : 14
Ædificabo mihi domum latam,& cœnacula
spatiosa : qui aperit sibi fenestras,& facit la-
quearia cedrina,pingitque sinopide.*Num- 15
quid regnabis,quoniam confers te cedro?pa-
ter tuus numquid non comedit & bibit , &
fecit iudicium , & iustitiam tunc cum bene
erat ei ? *Iudicauit causam pauperis & egeni 16
in bonum suum:numquid non ideo,quia co-
gnouit me,dicit Dominus? * Tui vero oculi 17
& cor ad auaritiam , & ad sanguinem inno-
centem fundendum,& ad calumniam, & ad
cursum mali operis . * Propterea hæc dicit 18
Dominus ad Ioakim filium Iosiæ regẽ Iuda:
Non plangent eum : Væ frater & væ soror : E
non concrepabunt ei : Væ Domine , & væ
inclite. * Sepultura asini sepelietur,putrefa- 19
ctus , & proiectus extra portas Ierusalem .
*Ascende Libanum,& clama:& in Basan da 20
vocem tuam , & clama ad transeuntes , quia
contriti sunt omnes amatores tui. * Locutus 21
sum ad te in abundantia tua; & dixisti: Non
audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua,
quia non audisti vocem meam:*Omnes pa- 22
stores tuos pascet ventus , & amatores tui in F
captiuitatem ibunt : & tunc confunderis, &
erubesces ab omni malitia tua . * Quæ sedes 23
in Libano , & nidificas in cedris, quomodo
congemisti,cum venissent tibi dolores,quasi
dolores parturientis?*Viuo ego,dicit Domi- 24
nus:quia si fuerit Iechonias filius Ioakim re-

a Deu. 29. d. 24. 3. Reg. 9. b. 8.

gis Iuda,annulus in manu dextera mea,inde
25 euellam eum.*Et dabo te in manu quæren-
tium animam tuam,& in manu quorum tu
formidas faciem,& in manu Nabuchodono-
sor regis Babylonis , & in manu Chaldæo-
26 rum . *Et mittam te,& matrem tuam , quæ
G genuit te,in terram alienam,in qua nati non
27 estis,ibiq; moriemini:*& in terram,ad quam
ipsi leuant animam suam vt reuertantur
28 illuc:non reuertẽtur. *Numquid vas fictile,
atque contritũ vir iste Iechonias? numquid
vas absque omni voluptate ? quare abiecti
sunt ipse,& semen eius,& proiecti in terram ,
29 quam ignorauerũt? *Terra,terra,terra,audi
30 sermonem Domini . * Hæc dicit Dominus:
Scribe virum istum sterilem , virum , qui in
diebus suis non prosperabitur : nec enim erit
de semine eius vir , qui sedeat super solium
Dauid , & potestatem habeat vltra in Iuda .

CAP. XXIII.

1 VÆ pastoribus, qui disperdũt,& dilace-
A rant gregem pascuę meę,dicit Domi-
2 nus . * Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel
ad pastores, qui pascunt populum meum :
Vos dispersistis gregem meum , & eiecistis
eos,& non visitastis eos:ecce ego visitabo su-
per vos malitiam studiorum vestrorum , ait
3 Dominus. *Et ego cõgregabo reliquias gre-
gis mei de omnibus terris , ad aquas eiecero
eos illuc : & conuertam eos ad rura sua : &
4 crescent,& multiplicabuntur. * Et suscitabo
super eos pastores , & pascent eos : non for-
midabunt vltra,& non pauebunt : & nullus
5 quæretur ex numero,dicit Dominus. *a Ecce
dies veniũt,dicit Dominus : & suscitabo Da-
uid germẽ iustum:& regnabit rex,& sapiens
erit: & faciet iudicium & iustitiam in terra .
6 * In diebus illis saluabitur Iuda,& Israel ha-
bitabit confidenter: & hoc est nomen, quod
7 vocabunt eum,Dominus iustus noster.*Pro-
B pter hoc ecce dies veniunt , dicit Dominus ,
& non dicent vltra : Viuit Dominus , qui
8 eduxit filios Israel de terra Ægypti : * Sed :
a Viuit Dominus , qui eduxit, & adduxit se-
men domus Israel de Terra Aquilonis, & de
cunctis terris,ad aquas eieceram eos illuc : &
9 habitabunt in terra sua . * Ad prophetas :
Contritum est cor eum in medio mei , con-
tremuerunt omnia ossa mea:factus sum,qua-
si vir ebrius, & quasi homo madidus à vino
à facie Domini , & à facie verborum sancto-
10 rum eius . * Quia adulteris repleta est ter-
ra , quia à facie maledictionis luxit terra ,
arefacta sunt arua deserti : factus est cursus
eorum malus, & fortitudo eorum dissimilis .
11 *Propheta namque & sacerdos polluti sunt:
C & in domo mea inueni malum eorum , ait
12 Dominus. *Idcircò via eorum erit,quasi lu-
bricum in tenebris:impellentur enim,& cor-
ruent in ea : afferam enim super eos mala ,
annum

Eze. 13. a. 3. & 34. a. 2.

a Inf. 33. c. 14. Isa. 4. b. 2. & 40. c. 11. & 45. b. 8. Eze. 34. b. 11. Dan. 9. g. 24. Io. 1. g. 45.

a Sup. 16. c. 14. Deut. 33. d. 28.

annum visitationis eorum, ait Dominus.*Et 13
In prophetis Samariæ vidi fatuitatem: pro-
phetabant in Baal, & decipiebant populum
meum Israel.*Et in prophetis Ierusalem vi- 14
di similitudinem adulterãtium, & iter men-
dacij:& confortauerunt manus pessimorum
vt non conuerteretur vnusquisque à malitia
sua: facti sunt mihi omnes, vt Sodoma, & ha-
bitatores eius quasi Gomorrha. * Propterea 15
hæc dicit Dominus exercituum ad prophe-
...p. 9. c. tas: „ Ecce ego cibabo eos absinthio, & po- D
tabo eos felle: à prophetis enim Ierusalem
egressa est pollutio super omnem terram.
f. 27 b. * Hæc dicit Dominus exercituum: „ No- 16
& 29. b. lite audire verba prophetarum, qui prophe-
tant vobis, & decipiunt vos: visionem cor-
dis sui loquuntur, non de ore Domini. * Di- 17
cunt his, qui blasphemant me: Locutus est
...p. 5. c. Dominus: „ Pax erit vobis: & omni, qui am-
& 14. b. bulat in prauitate cordis sui, dixerunt: Non
veniet super vos malum. * Quis enim affuit 18
in cõsilio Domini, & vidit, & audiuit sermo-
nem eius? quis considerauit verbum illius,
f. 30. c. & audiuit? * „ Ecce turbo Dominicæ indi- 19
gnationis egredietur, & tempestas erumpens
super caput impiorum veniet. *Non reuer- 20
tetur furor Domini vsque dum faciat, &
vsque dum compleat cogitationem cordis E
sui: in nouissimis diebus intelligetis cõsilium
eius. *Non mittebam prophetas, & ipsi cur- 21
rebant: non loquebar ad eos: & ipsi prophe-
tabant.*Si stetissent in consilio meo, & nota 22
fecissent verba mea populo meo, auertissem
vtiq; eos à via sua mala, & à cogitationibus
suis pessimis. * Putasne Deus è vicino ego 23
sum, dicit Dominus? & non Deus de longe?
* Si occultabitur vir in absconditis: & ego 24
non videbo eum, dicit Dominus? numquid
non cœlum & terram ego impleo, dicit Do-
minus?*Audiui, quæ dixerũt prophetę, pro- 25
phetantes in nomine meo mẽdacium, atque
dicentes: Somniaui, somniaui. * Vsquequo 26
istud est in corde prophetarum vaticinantiũ F
mendacium, & prophetantium seductiones
cordis sui? * Qui volunt facere, vt obliuisca- 27
tur populus meus nominis mei propter som-
nia eorum, quæ narrat vnusquisque ad pro-
ximum suum: sicut obliti sunt patres eorum
nominis mei propter Baal. * Propheta, 28
qui habet somnium, narret somnium: &
qui habet sermonem meum, loquatur ser-
monem meum verè: quid paleis ad triticum,
dicit Dominus? * Numquid non verba 29
mea sunt quasi ignis, dicit Dominus: & qua-
si malleus conterens petram? * Propterea 30
ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui fu-
rantur verba mea vnusquisque à proximo
suo. * Ecce ego ad prophetas, ait Domi- 31
nus, qui assumunt linguas suas, & aiunt: Di-
cit Dominus. * Ecce ego ad prophetas som- 32
niantes mendacium, ait Dominus, qui nar-
rauerunt ea, & seduxerunt populum meum
in mendacio suo, & in miraculis suis: cum
ego non misissem eos, nec mandassem eis,
qui nihil profuerunt populo huic, dicit Do-
33 minus. * Si igitur interrogauerit te populus
G iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens: Quod
est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus:
34 proijciam quippe vos, dicit Dominus. * Et
propheta, & sacerdos, & populus, qui dicit:
Onus Domini: visitabo super virum illum,
35 & super domum eius. * Hæc dicetis vnus-
quisque ad proximum, & ad fratrem suum:
Quid respondit Dominus? & quid locutus
36 est Dominus? * Et onus Domini vltra non
memorabitur: quia onus erit vnicuiq; sermo
suus: & peruertistis verba Dei viuentis, Do-
39 mini exercituum Dei nostri. * Hæc dices ad
prophetam: Quid respondit tibi Dominus?
38 & quid locutus est Dominus? * Si autem
onus Domini dixeritis: propter hoc hæc di-
cit Dominus: Quia dixistis sermonem istum,
Onus Domini: & misi ad vos, dicens: Noli-
39 te dicere: Onus Domini: * Propterea ecce ego
tollam vos portans, & derelinquam vos, &
& ciuitatem, quam dedi vobis, & patribus
40 vestris à facie mea. * „ Et dabo vos in oppro- „ Sup. 20. c. 11.
brium sempiternum, & in ignominiam ęter-
nam, quæ numquam obliuione delebitur.

CAP. XXIV.

1 OStendit mihi Dominus: & ecce duo ca-
A lathi pleni ficis, positi ante templum
Domini, postquam trãstulit Nabuchodono-
sor rex Babylonis Iechoniam filium Ioakim
regem Iuda, & principes eius, & fabrum, &
inclusorem de Ierusalem, & adduxit eos in
2 Babylonẽ.*Calathus vnus ficus bonas habe-
bat nimis, vt solent ficus esse primi tempo-
ris: & calathus vnus ficus habebat malas ni-
mis, quę comedi nõ poterant, eo quòd essent
3 malæ.*Et dixit Dominus ad me: Quid tu vi-
B des Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas
valde, & malas, malas valde: quę comedi non
4 possunt, eo quòd sint malæ. * Et factum est
5 verbum Domini ad me, dicens. * Hæc dicit
Dominus Deus Israel: Sicut ficus hæ bonæ,
sic cognoscam transmigrationem Iuda, quã
emisi de loco isto in Terram Chaldæorum,
6 in bonum. * Et ponam oculos meos super
C eos ad placandum, & reducam eos in terram
hanc, & ædificabo eos, & non destruam, &
7 plantabo eos, & non euellam. * Et dabo eis
cor, vt sciant me, quia ego sum Dominus, „& „ Sa. 21. d.
erunt mihi in populum, & ego ero eis in 33.
Deum, quia reuertentur ad me in toto corde
8 suo. * „ Et sicut ficus pessimæ, quæ comedi nõ „ Inf. 29. d.
D possunt eo, quòd sint malæ, hæc dicit Domi- 17.
nus, sic dabo Sedeciam regem Iuda, & prin-
cipes eius, & reliquos de Ierusalem, qui re-
manserunt in vrbe hac, & qui habitant in
terra

terra Aegypti.*Et dabo eos in vexationem, 9
afflictionemq; omnibus regnis terræ, in op-
probrium, & in parabolam, & in prouer-
bium, & in maledictionem in vniuersis lo-
cis, ad quæ eieci eos. * Et mittam in eis gla- 10
dium,& famem,& pestem:donec consuman-
tur de terra,quã dedi eis, & patribus eorum.

CAP. XXV.

VErbum quod factum est ad Ieremiam 1
de omni populo Iuda in anno quarto A
Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, (ipse est annus
primus Nabuchodonosor regis Babylonis.)
*Quod locutus est Ieremias propheta ad om- 2
nem populum Iuda, & ad vniuersos habita-
tores Ierusalem,dicẽs: *A tertiodecimo anno 3
Iosiæ filij Ammon regis Iuda vsque ad diem
hanc:iste tertius & vigesimus annus,factum
est verbum Domini ad me, & locutus sum
ad vos de nocte consurgens & loquens:& nõ
audistis. * Et misit Dominus ad vos omnes 4
seruos suos prophetas, consurgens diluculo,
mittensq; & non audistis, neque inclinastis
aures vestras,vt audiretis,*cum diceret: "Re- 5
uertimini vnusquisque à via sua mala, & à
pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis
in terra,quã dedit Dominus vobis, & patri-
bus vestris à sæculo, & vsque in sæculum.
* Et nolite ire post deos alienos, vt seruiatis 6
eis, adoretisq; eos: neque me ad iracundiam
prouocetis in operibus manuum vestrarum, B
& nõ affligam vos. *Et non audistis me,dicit 7
Dominus,vt me ad iracundiam prouocaretis
in operibus manuum vestrarum in malum
vestrũ. *Propterea hæc dicit Dominus exer- 8
cituum:Pro eo quòd non audistis verba mea:
* ecce ego mittam,& assumam vniuersas co- 9
gnationes Aquilonis,ait Dominus, & Nabu-
chodonosor regẽ Babylonis seruum meũ: &
adducam eos super terrã istam,& super habi-
tatores eius, & super omnes nationes, quæ in
circuitu illius sunt: & interficiam eos,& po-
nam eos in stuporem,& in sibilum,& in soli-
tudines sempiternas. *Perdamque ex eis vo- 10
cem gaudij & vocem lætitiæ, vocem sponsi,
& vocem sponsæ,vocem molæ,& lumen lu- C
cernæ. * " Et erit vniuersa terra hæc in soli- 11
tudinem,& in stuporem: & seruient omnes
gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis.
* Cumque impleti fuerint septuaginta anni, 12
visitabo super regem Babylonis,& super gẽ-
tem illam, dicit Dominus, iniquitatem eo-
rum,& super terram Chaldæorum: & ponã
illam in solitudines sempiternas. * Et addu- 13
cam super terram illam, omnia verba mea,
quæ locutus sum contra eam, omne quod
scriptum est in libro isto,quæcumq; prophe-
tauit Ieremias aduersum omnes gẽtes: *Quia 14
seruierunt eis cum essent gentes multæ, &
reges magni: & reddam eis secundum opera
eorum, & secundum facta manuum sua-
15 rum. * Quia sic dicit Dominus exercituum
D Deus Israel:Sume calicem vini furoris huius
de manu mea: & propinabis de illo cunctis
16 gentibus,ad quas ego mittam te.*Et bibent,
& turbabuntur, & insanient à facie gladij,
17 quem ego mittam inter eos. * Et accepi ca-
licem de manu Domini, & propinaui cun-
ctis gentibus, ad quas misit me Dominus:
18 * Ierusalem, & ciuitatibus Iuda, & regibus
eius,& principibus eius: vt darem eos in soli-
tudinem, & in stuporem, & in sibilum, & in
19 maledictionem,sicut est dies ista: *Pharaoni
regi Ægypti,& seruis eius,& principibus eius,
20 & omni populo eius, * & vniuersis genera-
liter:cũctis regibus terræ Ausitidis,& cunctis
regibus terræ Philisthijm, & Ascaloni, &
21 Gazæ, & Accaron, & reliquijs Azoti, * &
22 Idumææ,& Moab,& filijs Ammõ: *Et cun-
ctis regibus Tyri, & vniuersis regibus Sido-
nis: & regibus terræ insularũ,qui sunt trans
23 mare: * Et Dedan,& Thema,& Buz,& vni-
24 uersis,qui attonsi sunt in comam: *Et cũctis
regibus Arabiæ, & cunctis regibus Occiden-
25 tis,qui habitant in deserto: * Et cunctis regi-
E bus Zambri,& cunctis regibus Elam, & cun-
26 ctis regibus Medorum: * cunctis quoque re-
gibus Aquilonis de prope, & de longe, vni-
cuique contra fratrem suum: & omnibus re-
gnis terræ,quæ super faciem eius sunt,& rex
27 Sesach bibet post eos.*& dices ad eos:Hęc di-
cit Dominus exercituum Deus Israel:Bibite,
& inebriamini, & vomite, & cadite, neque
surgatis à facie gladij, quem ego mittam in-
28 ter vos. * Cumque noluerint accipere calicẽ
F de manu tua, vt bibant, dices ad eos: Hæc
dicit Dominus exercituum: Bibentes bibe-
29 tis: * " quia ecce in ciuitate, in qua inuoca-
tum est nomen meum, ego incipiam affligere-
re,& vos, quasi innocentes, & immunes eri-
tis? non eritis immunes: gladium enim ego
voco super omnes habitatores terræ, dicit
30 Dominus exercituum. * Et tu prophetabis
ad eos omnia verba hæc, & dices ad illos:
" Dominus de excelso rugiet, & de habitacu-
lo sancto suo dabit vocem suam: rugiens ru-
giet super decorem suum: celeuma quasi cal-
cantium concinetur aduersus omnes habita-
31 tores terræ. * Peruenit sonitus vsq; ad extre-
ma terræ: quia iudicium Domino cum gen-
tibus: iudicatur ipse cum omni carne, im-
32 pios tradidi gladio,dicit Dominus. *Hæc di-
cit Dominus exercituum:Ecce afflictio egre-
dietur de gente in gentem, & turbo magnus
33 egredietur à summitatibus terræ. * Et erunt
interfecti Domini in die illa à summo terræ
G vsque ad summum eius, non plangentur, &
non colligentur,neque sepelietur: in sterqui-
34 linium super faciem terræ iacebunt. *Vlula-
te pastores, & clamate, & aspergite vos cine-
re optimates gregis: quia completi sunt dies
vestri:

a 4 Re. 17. d. 13. Sup. 18. b. 11. Inf. 35. c. 15.

a Dan. 9. a. 2. Inf. 26. b. 6. 2 Pa. 26. d. 22. 2. Esd. 1. a. 1.

a 1. Pet. 4. d. 17.

a Ioel. 3. d. 16. Amos 1. a. 2.

vestri:vt interficiamini; & dissipationes ve-
stræ,& cadetis quasi vasa pretiosa.* Et peri- 35
bit fuga à pastoribus, & saluatio ab optima-
tibus gregis. * Vox clamoris pastorũ,& vlu- 36
latus optimatum gregis: quia vastauit Do-
minus pascua eorum. * Et conticuerũt arua 37
pacis à facire iræ furoris Dñi: * Dereliquit 38
quasi leo vmbraculum suum, quia facta est
terra eorum in desolationem à facie iræ co-
lumbæ,& à facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

IN principio regni Ioakim filij Iosiæ regis 1
Iuda,factum est verbum istud à Domino, A
dicens: * Hæc dicit Dominus: Sta in atrio 2
domus Domini, & loqueris ad omnes ciuita-
tes Iuda,de quibus veniunt, vt adorẽt in do-
mo Domini, vniuersos sermones, quo ego
mandaui tibi,vt loquaris ad eos: noli subtra-
here verbum, *si forte audiant,& conuertã- 3
tur vnusquisque à via sua mala,& pœniteat
me mali, quod cogito facere eis propter ma-
litiam studiorum eorum. * Et dices ad eos, 4
Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me,vt B
ambuletis in lege mea, quam dedi vobis * vt 5
audiatis sermonem seruorum meorum Pro-
phetarum,quos ego misi ad vos de nocte cõ-
Re 4. b. 1 c. surgens,& dirigens,& non audistis: * „ Dabo 6
domum istam sicut Silo, & vrbem hanc da-
bo in benedictionem cunctis gentibus ter-
ræ. * Et audierunt Sacerdotes, & prophetæ, 7
& omnis populus Ieremiam loquentem ver-
ba hæc in domo Domini. *Cumq; comples- 8
set Ieremias loquens omnia,quæ præceperat
ei Dominus,vt loqueretur ad vniuersum po-
pulum, apprehenderunt eum sacerdotes,&
prophetæ,& omnis populus, dicens. Morte
moriatur. * Quare prophetauit in nomine 9
Domini,dicens: Sicut Silo erit domus hæc: C
& vrbs ista desolabitur, eo quòd non sit ha-
bitator? & congregatus est omnis populus
aduersus Ieremiam in domo Domini. * Et 10
audierũt principes Iuda verba hæc,& ascen-
derũt de domo regis in domum Domini, &
sederunt in introitu portæ domus Domini
nouæ. * Et locuti sunt sacerdotes & prophe- 11
tæ ad principes,& ad omnem populũ,dicen-
tes. Iudicium mortis est viro huic: quia pro-
phetauit aduersus ciuitatem istam, sicut au-
distis auribus vestris.* Et ait Ieremias ad om- 12
nes principes,& ad vniuersum populum, di- D
u.25.e. cens. „ Dominus misit me, vt prophetarem
ad domum istam, & ad ciuitatem hanc om-
up.7.a. nia verba,quæ audistis. * „Nunc ergo bonas 13
facite vias vestras,& studia vestra, & audite
vocẽ Dñi Dei vestri, & pænitebit Dñm ma-
li,quod locutus est aduersum vos. * Ego au- 14
tem ecce in manibus vestris sum, facite mi-
hi, quod bonum, & rectum est in oculis ve-
stris. * Verumtamen scitote, & cognoscite, 15
quòd,si occideritis me, sanguinem innocen-
tem tradetis contra vosmetipsos, & contra
E ciuitatem istam,& habitatores eius: in veri-
tate enim misit me Dominus ad vos, vt lo-
querer in auribus vestris omnia verba hæc.
16 * Et dixerunt principes, & omnis populus
ad sacerdotes & ad prophetas. Non est viro
huic iudiciũ mortis, quia in nomine Domi-
17 ni Dei nostri locutus est ad nos. * Surrexe-
runt ergo viri de senioribus terræ, & dixe-
runt ad omnem cœtum populi, loquentes:
18 *Micheas de Morasthi fuit propheta in die-
F bus Ezechię regis Iuda,& ait ad omnẽ popu-
lum Iuda,dicens: Hæc dicit Dominus exer-
cituum: „Sion quasi ager arabitur:& Ierusa- u Mic. 3. d. 18.
lem in aceruum lapidum erit, & mons do-
19 mus in excelsa siluarum. *Numquid morte
condemnauit eum Ezechias rex Iuda,& om-
nis Iuda? numquid non timuerunt Dñm, &
deprecati sunt faciem Domini: & pœnituit
Dñm mali, quod locutus fuerat aduersum
eos? Itaq; nos facimus malum grande contra
20 animas nostras.*Fuit quoque vir prophetãs
in nomine Dñi, Vrias filius Semei de Caria-
thiarim: & prophetauit aduersus ciuitatem
istam, & aduersus terram hanc iuxta omnia
21 verba Ieremiæ. * Et audiuit rex Ioakim, &
omnes potentes,& principes eius verba hæc:
G & quæsiuit rex interficere eum. Et audiuit
Vrias,& timuit,fugitq;& ingressus est Ægy-
22 ptum. * Et misit rex Ioakim viros in Ægy-
ptũ,Elnathan filiũ Achobo,& viros cũ eo in
23 Ægyptũ. *Et eduxerũt Vriam de Ægypto:
& adduxerunt eũ ad regẽ Ioakim,& percus-
sit eum gladio:& proiecit cadauer eius in se-
24 pulchris vulgi ignobilis.*Igitur manus Ahi-
cã filij Saphan fuit cũ Ieremia,vt non trade-
retur in manus populi,& interficerent eum.

CAP. XXVII.

1 IN principio regni Ioakim filij Iosiæ regis
A Iuda,factum est verbum istud ad Ieremiã
2 à Domino,dicens: * Hæc dicit Dominus ad
me: Fac tibi vincula,& catenas: & ponas eas
3 in collo tuo.*Et mittas eas ad regem Edom,
& ad regem Moab,& ad regẽ filiorum Am-
mon, & ad regem Tyri, & ad regem Sido-
nis: in manu nunciorum,qui venerunt Ieru-
4 salem ad Sedeciam regẽ Iuda. * Et præcipies
eis,vt ad Dominus suos loquantur: Hæc di-
cit Dominus exercituũ Deus Israel: Hæc di-
5 cetis ad dominos vestros: * Ego feci terram,
B & homines,& iumenta, quæ sunt super faciẽ
terræ, in fortitudine mea magna, & in bra-
chio meo extento:& dedi eam ei,qui placuit
6 in oculis meis.*Et nunc itaque ego dedi om-
nes terras istas in manu Nabuchodonosor
regis Babylonis serui mei: insuper & bestias
7 agri dedi ei,vt seruiant illi.* Et seruiẽt ei om-
nes gentes, & filio eius, & filio filij eius: do-
nec veniat tempus terræ eius,& ipsius:& ser-
8 uient ei gentes multæ,& reges magni.*Gens
autem

autem & regnum,quod non seruierit Nabu-
chodonosor regi Babylonis, & quicumq; nõ
curuauerit collum suum sub iugo regis Ba-
bylonis:in gladio,& in fame,& in peste visi-
tabo super gentem illam,ait Dominus:donec
n Su. 23. d. consumam eos in manu eius. * n Vos ergo no- 9
16. lite audire prophetas vestros, & diuinos , &
Inf. 29. b. 8. somniatores, & augures, & maleficos, qui
dicunt vobis : Non seruietis regi Babylonis.
* Quia mendaciũ prophetant vobis:vt lõge 10
vos faciãt de terra vestra,& eijciãt vos,& pe-
reatis. * Porrò gens,quæ subiecerit ceruicem 11
suã sub iugo regis Babylonis , & seruierit ei ;
dimittã eã in terra sua,dicit Dominus: & co-
let eam,& habitabit in ea . * Et ad Sedeciam 12
regem Iuda locutus sum secundum omnia
verba hæc, dicens : Subijcite colla vestra sub C
iugo regis Babylonis , & seruite ei , & popu-
lo eius, & viuetis . * Quare moriemini tu,& 13
populus tuus gladio, & fame, & peste , sicut
locutus est Dominus ad gentem, quæ serui-
re noluerit regi Babylonis ? * Nolite audire 14
verba prophetarum dicentium vobis: Non
seruietis regi Babylonis: quia mẽdacium ipsi
n Su. 14. c. 14. & 23. d. 21. loquuntur vobis . * n Quia non misi eos, ait 15
Dominus:& ipse prophetant in nomine meo
Inf. 29. b. 9. mendaciter : vt eijciant vos, & pereatis tam
vos , quàm prophetæ , qui vaticinantur vo-
bis. * Et ad sacerdotes, & ad populum istum 16
locutus sum,dicens:Hæc dicit Dominus:No-
lite audire verba prophetarum vestrorum ,
qui prophetant vobis,dicẽtes: Ecce vasa Do-
mini reuertentur de Babylone nũc cito, mẽ-
dacium enim prophetant vobis. * Nolite er- 17
go audire eos , sed seruite regi Babylonis, vt
viuatis : quare datur hæc ciuitas in solitudi-
nem ? * Et si prophetæ sunt , & est verbum 18
Domini in eis : occurrant Domino exerci- D
tuum,vt non veniãt vasa, quæ derelicta fue-
rant in domo Dñi , & in domo regis Iuda,&
in Ierusalem,in Babylonem.* Quia hęc dicit 19
u 4. Re. 25. c. 13. Dominus exercituũ u ad columnas, & ad ma-
re,& ad bases,& ad reliqua vasorum,quæ re-
manserunt in ciuitate hac: * quæ non tulit 20
Nabuchodonosor rex Babylonis, cũ trãsfer-
ret Iechoniam filium Ioakim regem Iuda &
Ierusalẽ in Babylonem , & omnes optimates
Iuda,& Ierusalẽ. * Quia hęc dicit Dñs exer- 21
cituum Deus Israel ad vasa,quę derelicta sũt
in domo Dñi,& in domo regis Iuda,& Ieru-
salem : * In Babylonem transferentur,& ibi 22
erunt vsq;ad diẽ visitationis suę dicit Domi-
nus:& afferri faciã ea, & restitui in loco isto.

CAP. XXVIII.

ET factũ est in anno illo,in principio re- 1
gni Sedeciæ regis Iuda, in anno quarto, A
in mense quinto, dixit ad me Hananias filius
Azur propheta de Gabaon , in domo Domi-
ni coram sacerdotibus & omni populo , di-
cens: * Hæc dicit Dominus exercituum Deus 2
Israel : Contriui iugum regis Babylonis :
3 * Adhuc duo anni dierum, & ego referri fa-
ciam ad locum istũ omnia vasa domus Do-
mini,quæ tulit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis de loco isto, & transtulit ea in Babylo-
4 nẽ . * Et Iechoniã filium Ioakim regẽ Iuda ,
& omnem transmigrationem Iuda , qui in-
gressi sunt in Babylonẽ,ego cõuertam ad lo-
cum istum,ait Dñs: conteram enim iugum
5 regis Babylonis. * Et dixit Ieremias prophe-
B ta ad Hananiam prophetam in oculis sacer-
dotum , & in oculis omnis populi,qui stabat
6 in domo Domini . * & ait Ieremias prophe-
ta:Amen,sic faciat Dominus: suscitet Domi-
nus verba tua,quæ prophetasti: vt referãtur
vasa in domum Domini , & omnis transmi-
7 gratio de Babylone ad locum istum.* Verũ-
tamen audi verbum hoc , quod ego loquar
in auribus tuis,& in auribus vniuersi populi:
8 * Prophetæ , qui fuerunt ante me, & ante te
ab initio,& prophetauerũt super terras mul-
tas,& super regna magna de pręlio, & de af-
9 flictione,& de fame . * Propheta,qui vatici-
natus est pacem: cũ venerit verbũ eius, scie-
C tur propheta, quem misit Dominus in veri-
10 tate . * Et tulit Hananias propheta catenam
de collo Ieremiæ prophetæ, & confregit eã .
11 * Et ait Hananias in conspectu omnis popu-
li,dicens : Hæc dicit Dominus : Sic confrin-
gam iugum Nabuchodonosor regis Baby-
lonis post duos annos dierum de collo om-
12 nium gentium.* Et abijt Ieremias Propheta
in viam suam:Et factum est verbum Domi-
ni ad Ieremiam , postquam confregit Hana-
nias propheta catenã de collo Ieremiæ pro-
13 phetæ,dicens: * Vade,& dices Hananiæ:Hæc
dicit Dominus : Catenas ligneas contriuisti :
14 & facies pro eis catenas ferreas . * Quia hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israel : Iu-
gum ferreum posui super collum cunctarũ
Gentium istarum,vt seruiãt Nabuchodono-
sor regi Babylonis, & seruient ei : insuper &
15 bestias terræ dedi ei. * Et dixit Ieremias pro-
D pheta ad Hananiam prophetam : Audi Ha-
nania : non misit te Dominus, & tu confide-
16 re fecisti populum istum in mẽdacio.* Idcir-
co hæc dicit Dominus:Ecce ego mittam te à
facie terrę: hoc anno morieris: aduersũ enim
17 Dominũ locutus es. * Et mortuus est Hana-
nias propheta in anno illo , mense septimo .

CAP. XXIX.

1 ET hæc sunt verba libri , quem misit Ie-
A remias propheta de Ierusalem ad reli-
quias seniorum transmigrationis,& ad sacer-
dotes,& ad prophetas,& ad omnẽ populum,
quem traduxerat Nabuchodonosor de Ieru-
2 salem in Babylonem : * Postquam egressus
est Iechonias rex , & domina, & eunuchi , &
principes Iuda, & Ierusalem , & faber, & in-
3 clusor de Ierusalem: * in manu Elasa filij Sa-
phan ,

phan,& Gamariæ filij Helciæ,quos misit Se-
decias rex Iuda ad Nabuchodonosor regem
Babylonis in Babylonem,dicens: * Hæc di- 4
cit Dominus exercituum Deus Israel omni
transmigrationi, quam transtulisti de Ieru-
salem in Babylonem: * Ædificate domos, & 5
habitate:& plantate hortos,& comedite fru-
ctum eorũ: *Accipite vxores, & generate fi- 6
lios & filias: & date filijs vestris vxores,& fi- B
lias vestras date viris, & pariãt filios,& filias:
& multiplicamini ibi,& nolite esse pauci nu-
mero. * Et quærite pacem ciuitatis,ad quam 7
transmigrare vos feci:& orate pro ea ad Do-
minum: quia in pace illius erit pax vobis.
* Hæc enim dicit Dominus exercituũ Deus 8
up. 14. c. Israel: a Non vos seducant prophetæ vestri,
& 21. d. qui sunt in medio vestrum, & diuini vestri:
& ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos
somniatis: *quia falso ipsi prophetant vobis 9
in nomine meo: & non misi eos,dicit Domi-
up. 15. c. nus. *a Quia hęc dicit Dominus:Cum cępe- 10
rint impleri in Babylone septuaginta anni, C
ar. 36. visitabo vos: & suscitabo super vos verbum
sdr. 1. meum bonum,vt reducam vos ad locũ istũ.
* Ego enim scio cogitationes,quas ego cogi- 11
u. 8. a. to super vos,ait Dominus;cogitationes pacis,
& non afflictionis,vt dem vobis finem,& pa-
tientiam.*Et inuocabitis me,& ibitis:& ora- 12
bitis me,& ego exaudiam vos.*Quæretis me, 13
& inuenietis:cum quæsieritis me in toto cor-
de vestro.*Et inueniar à vobis,ait Dominus: 14
& reducam captiuitatẽ vestram , & congre- D
gabo vos de vniuersis gentibus,& de cunctis
locis,ad quę expuli vos,dicit Dominus:& re-
uerti vos faciã de loco,ad quem transmigrare
vos feci.*Quia dixistis: Suscitauit nobis Do- 15
minus Prophetas in Babylone. * Quia hæc 16
dicit Dominus ad regem, qui sedet super so-
lium Dauid,& ad omnem populum habita-
torem vrbis huius ad fratres vestros, qui non
sunt egressi vobiscum in transmigrationem.
p. 24. * Hæc dicit Dominus exercituum: a Ecce 17
mittam in eos gladium,& famen,& pestem:
& ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi
non possunt,eo quòd pessimæ sint. *Et per- 18
sequar eos in gladio,& in fame,& in pestilen-
tia: & dabo eos in vexationẽ vniuersis regnis
terræ;in maledictionem,& in stuporem,& in E
sibilum,& in opprobrium cunctis Gentibus,
ad quas ego eieci eos: * eo quòd non audie- 19
rint verba mea, dicit Dominus: quæ misi
ad eos per seruos meos prophetas de nocte
consurgens,& mittens: & non audistis, dicit
Dominus. * Vos ergo audite verbum Domi- 20
ni omnis transmigratio,quam emisi de Ieru-
salem in Babylonem. * Hæc dicit Dominus 21
exercituum Deus Israel ad Achab, filiũ Co-
liæ,& ad Sedeciam filium Maasiæ, qui pro-
phetant in vobis in nomine meo mendaciter:
Ecce ego tradam eos in manus Nabucoho-
nosor regis Babylonis; & percutiet eos in
22 oculis vestris. * Et assumetur ex eis maledi-
ctio omni trãsmigrationi Iuda,quę est in Ba-
bylone,dicentium: Ponat te Dominus sicut
Sedeciam,& sicut Achab,quos frixit rex Ba-
23 bylonis in igne: * pro eo quòd fecerint stul-
titiam in Israel, & mœchati sunt in vxores
amicorũ suorum,& locuti sunt verbũ in no-
mine meo mẽdaciter,quod non mandaui eis:
24 ego sum iudex,& testis,dicit Dominus. * Et
25 ad Semeiam Nehelamiten dices: * Hæc di-
cit Dominus exercituum, Deus Israel: Pro
eo quòd misisti in nomine tuo libros ad om-
nem populum, qui est in Ierusalem, & ad
Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, &
26 ad vniuersos sacerdotes,dicens: * Dominus
dedit te sacerdotem pro Ioiade sacerdote, vt
sis dux in Domo Domini super omnem vi-
rum arrepetitium & prophetantem, vt mit-
27 tas eum in neruum,& in carcerem. * Et nũc
quare nõ increpasti Ieremiam Anathothitẽ,
28 qui prophetat vobis? *Quia super hoc misit
G in Babylonem ad nos dicens: Longum est:
ædificate domos,& habitate:& plantate hor-
29 tos,& comedite fructus eorum. *Legit ergo
Sophonias sacerdos librum istum in auribus
30 Ieremiæ prophetæ. * Et factum est verbum
31 Dñi ad Ieremiam,dicens: *Mittite ad omnẽ
transmigrationem,dicens: Hæc dicit Domi-
nus ad Semeiam Nehelamiten: Pro eo quod
prophetauit vobis Semeias, & ego non misi
32 eũ: & fecit vos cõfidere in mẽdacio: *idcircò
hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo su-
per Semiam Nehelamiten, & super semen
eius: non erit ei vir sedens in medio populi
huius,& non videbit bonum, quod ego fa-
ciam populo meo,ait Dominus:quia præua-
ricationem locutus est aduersus Dominum.

CAP. XXX.

1 HOc verbum, quod factum est ad Iere-
A miam à Domino, dicens: * Hæc dicit
2 Dominus Deus Israel,dicens: Scribe tibi om-
nia verba, quæ locutus sum ad te, in libro.
3 * Ecce enim dies veniunt,dicit Dominus: &
conuertam conuersionem populi mei Israel
& Iuda,ait Dominus: & conuertam eos ad
terram,quam dedi patribus eorum,& possi-
4 debunt eam. *Et hæc verba,quæ locutus est
5 Dominus ad Israel,& ad Iudam. *Quoniam
hæc dicit Dominus: Vocem terroris audiui-
6 mus:formido,& non est pax.*Interrogate,&
videte si generat masculus: quare ergo vidi
omnis viri manum super lumbum suum,
quasi parturientis,& conuersæ sunt vniuersę
7 facies in auruginem? * a Væ,quia magna dies a Ioel. 2. a.
illa,nec est similis eius:tempusq; tribulationis 2. e 11.
8 est Iacob,& ex ipso saluabitur. *Et erit in die Amos 5. c. 8.
B illa,ait Dominus exercituum:conteram iugũ Sop. 15. d.
eius de collo tuo, & vincula eius dirumpam, 15.
9 & non dominabuntur ei amplius alieni: *sed
serui-

ſeruiēt Domino Deo ſuo,& Dauid regi ſuo,
quē ſuſcitabo eis. *ⁿ Tu ergo ne timeas ſerue 10
ⁿ Iſ.43.a.1. & 44.a.2. Lu.1.g.70. meus Iacob,ait Dominus,neq; paueas Iſrael:
quia ecce ego ſaluabo te de terra longinqua,
& ſemen tuum de terra captiuitatis eorum:
& reuertetur Iacob,& quieſcet,& cunctis af-
fluet bonis,& non erit,quem formidet:*quo- 11
niam tecum ego ſum,ait Dominus, vt saluē
te:faciam enim conſummationem in cunctis
Gentibus,in quibus diſperſi te:te autem non
faciam in conſummationem: ſed caſtigabo
te in iudicio, vt non videaris tibi innoxius.
* Quia hæc dicit Dominus: Inſanabilis fra- 12
ctura,peſſima plaga tua.*Nō eſt,qui iudicet 13
iudicium tuum ad alligandum:curationum C
vtilitas non eſt tibi. * Omnes amatores tui 14
obliti ſunt tui, teque non quærent: ⁿ plaga
ⁿ Su.23.d.19. enim inimici percuſſi te caſtigatione crudeli:
propter multitudinem iniquitatis tuæ dura
facta ſunt peccata tua. * Quid clamas ſuper 15
contritione tua? inſanabilis eſt dolor tuus:
propter multitudinē iniquitatis tuæ, & pro-
pter dura peccata tua feci hæc tibi.*Propte- 16
rea omnes,qui comedunt te, deuorabuntur:
& vniuerſi hoſtes tui in captiuitatem ducē-
tur:& qui te vaſtant,vaſtabuntur,cunctoſq;
prædatores tuos dabo in prædam. *Obducā 17
enim cicatricem tibi, & à vulneribus tuis ſa-
nabo te,dicit Dn̄s.Quia eiectam vocauerunt
te Sion: Hæc eſt,quæ non habebat requiren-
tem.*Hæc dicit Dominus: Ecce ego conuer- 18
tam conuerſionem tabernaculorum Iacob, D
& tectis eius miſerebor, & ædificabitur ciui-
tas in excelſo ſuo, & templum iuxta ordinē
ſuum fundabitur.*Et egredietur de his laus, 19
voxq;ludentium:& multiplicabo eos,& non
minuentur: & glorificabo eos, & non atte-
nuabuntur. *Et erunt filij eius ſicut à prin- 20
cipio,& cœtus eius coram me permanebit: &
viſitabo aduerſum omnes, qui tribulant eū.
*Et erit dux eius ex eo:& princeps de medio 21
eius producetur: & applicabo eum,& acce-
det ad me,quis enim iſte eſt, qui applicet cor
ſuum,vt appropinquet mihi, ait Dominus?
* Et eritis mihi in populum, & ego ero vo- 22
bis in Deū.*Ecce turbo Domini,furor egre- 23
diens,procella ruens,in capite impiorum cō-
quieſcet. * Non auertet iram indignationis 24
Dn̄s:donec faciat,& compleat cogitationem
cordis ſui: in nouiſſimo dierū intelligetis ea.

CAP. XXXI.

IN tempore illo dicit Dominus: Ero Deus 1
vniuerſis cognationibus Iſrael, & ipſi A
erunt mihi in populum. * Hæc dicit Domi- 2
nus:Inuenit gratiam in deſerto populus, qui
remanſerat à gladio:vadet ad requiem ſuam
Iſrael. * Longe Dominus apparuit mihi. Et 3
in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi
te,miſerans. *Rurſumq; ædificabo te,& ædi- 4
ficaberis virgo Iſrael: adhuc ornaberis tym-
panis tuis, & egredieris in choro ludentium.
5 * Adhuc plantabis vineas in montibus Sa-
mariæ:plantabunt plantantes,& donec tem-
6 pus veniat, non vindemiabunt: * quia erit
dies, in qua clamabunt cuſtodes in monte
Ephraim: ⁿ Surgite, & aſcendamus in Sion ⁿ Iſa. 2.a.3. Mic.4.a.1.
7 ad Dn̄m Deum noſtrum. * Quia hæc dicit
Dominus: Exultate in lætitia Iacob,& hin-
nite contra caput Gentium:perſonate,& ca-
nite,& dicite:Salua Domine populum tuum
8 reliquias Iſrael. * Ecce ego adducam eos de
B terra Aquilonis,& congregabo eos ab extre-
mis terræ:inter quos erūt cæcus,& claudus,
prægnans,& pariens ſimul, cœtus magnus
9 reuertentium huc. * In fletu venient, & in
miſericordia reducam eos: & adducam eos
per torrentes aquarum in via recta, & non
impingent in ea: quia factus ſum Iſraeli pa-
ter, & Ephraim primogenitus meus eſt.
10 *Audite verbum Dn̄i Gentes, & annuncia-
te in inſulis,quæ procul ſunt, & dicite: Qui
diſperſit Iſrael, congregabit eum: & cuſto-
11 diet eum ſicut paſtor gregem ſuum.*Rede-
mit enim Dominus Iacob, & liberauit eum
12 de manu potentioris.*Et venient, & lauda-
bunt in monte Sion: & cōfluēt ad bona Do-
mini,ſuper frumento,& vino,& oleo,& fœtu
pecorum,& armentorum: eritque anima eo-
rum quaſi hortus irriguus,& vltra non eſu-
13 rient.*Tunc lætabitur virgo in choro,iuue-
C nes,& ſenes ſimul: & conuertam luctum eo-
rum in gaudium, & conſolabor eos, & læti-
14 ficabo à dolore ſuo. * Et inebriabo animam
ſacerdotum pinguedine: & populus meus
15 bonis meis adimplebitur,ait Dn̄s. * Hæc di-
cit Dominus: ⁿ Vox in excelſo audita eſt la- ⁿ Matt. 2.d.18.
mentationis,luctus, & fletus Rachel ploran-
tis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis,
16 quia non ſunt. * Hæc dicit Dominus: Quie-
ſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacry-
mis: quia eſt merces operi tuo,ait Dn̄s: & re-
17 uertentur de terra inimici. * Et eſt ſpes no-
uiſſimis tuis, ait Dn̄s: & reuertentur filij ad
18 terminos ſuos.*Audiēs audiui Ephraim trāſ-
migrantem. Caſtigaſti me,& eruditus ſum,
quaſi iuuenculus indomitus: conuerte me,&
19 cōuertar:quia tu Dn̄s Deus meus. *Poſtquā
D enim conuertiſti me, egi pœnitentiam: &
poſtquā oſtēdiſti mihi, percuſſi femur meū.
Cōfuſus ſum, & erubui, quoniā ſuſtinui op-
20 probriū adoleſcentiæ meæ. * Si filius hono-
rabilis mihi Ephraim, ſi puer delicatus: quia
ex quo locuta ſum de eo, adhuc recordabor
eius. *Idcirco cōturbata ſunt viſcera mea ſu-
per eum: miſerans miſerebor eius, ait Dn̄s.
21 *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudi-
nes:dirige cor tuū in viā rectā, in qua ambu-
laſti:reuertere virgo Iſrael,reuertere ad ciui-
22 tates tuas iſtas. * Vſquequo delicijs diſſol-
ueris filia vaga: quia creauit Dn̄s nouum ſu-
per

per terram: FEMINA CIRCVMDABIT
VIRVM. * Hæc dicit Dñs exercituũ Deus 23
Iſrael. Adhuc dicẽt verbũ iſtud in terra Iu-
da,& in vrbibus eius,cũ conuertero captiui-
tatem eorum: Benedicat tibi Dñs pulchri- E
tudo iuſtitiæ,mons ſanctus: *& habitabunt 24
in eo Iudas, & omnes ciuitates eius ſimul:
agricolę,& minantes greges.*Quia inebria- 25
ui animam laſſam, & omnẽ animã eſurien-
tem ſaturaui. *Ideo quaſi de ſomno ſuſcita- 26
tus ſum: & vidi, & ſomnus meus dulcis mi-
hi. *Ecce dies veniũt, dicit Dominus: & ſe- 27
minabo domum Iſrael, & domũ Iuda ſemi-
ne hominum,& ſemine iumẽtorum. *Et ſi- 28
cut vigilaui ſuper eos, vt euellerẽ, & demo-
lirer, & diſſiparem, & diſperderem, & affli-
gerem: ſic vigilabo ſuper eos, vt ædificem,
& plantem,ait Dominus.*In diebus illis nõ 29
ε.18. dicent vltra: „ Patres comederunt vuã acer-
bam,& dentes filiorum obſtupuerunt. *Sed 30
vnuſquiſque in iniquitate ſua morietur:om- F
nis homo, qui comederit vuam acerbã, ob-
eb.8.c. ſtupeſcent dentes eius.* „ Ecce dies venient, 31
dicit Dñs: & feriam domui Iſrael, & domui
Iuda fœdus nouum:*non ſecundum pactũ, 32
quod pepigi cum patribus eorum in die,qua
apprehẽdi manum eorum, vt educerem eos
Terra Aegypti,pactum, quod irritum fece-
rũt,& ego dominatus ſum eorum, dicit Do-
minus. * Sed hoc erit pactum, quod feriam 33
cum domo Iſrael: poſt dies illos dicit Dñs:
br.10. „Dabo legem meam in viſceribus eorum, &
in corde eorum ſcribã eã, & ero eis in Deũ,
& ipſi erunt mihi in populũ.*Et non doce- 34
bit vltra vir proximum ſuum,& vir fratrem
ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: omnes
enim cognoſcent me à minimo eorũ vſque
ſ.10. ad maximum,ait Dominus: „ quia propitia-
bor iniquitati eorũ,& peccati eorũ non me-
morabor amplius.*Hæc dicit Dominus,qui 35
dat ſolem in lumine diei, ordinem lunæ, & G
ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare
& ſonant fluctus eius, Dominus exercituũ,
nomen illi. * Si defecerint leges iſtæ coram 36
me,dicit Dominus: tũc & ſemen Iſrael defi-
ciet, vt non ſit gens corã me cunctis diebus.
*Hæc dicit Dominus: Si menſurari potue- 37
rint cœli ſurſum,& inueſtigari fundamenta
terræ deorſum: & ego abijciã vniuerſum ſe-
men Iſrael propter omnia, quę fecerunt, di-
cit Dominus.*Ecce dies veniunt,dicit Dñs: 38
& ædificabitur ciuitas Domino à turre Ha-
naneel vſque ad portam anguli. * Et exibit 39
vltra norma menſuræ in conſpectu eius ſu-
per collem Gareb; & circuibit Goatha, *& 40
omnem vallem cadauerũ, & cineris, & vni-
uerſam regionem mortis, vſque ad torrentẽ
Cedron,& vſque ad angulum portę equorũ
Orientalis,Sanctum Domini: non euelletur,
& non deſtruetur vltra in perpetuum.

CAP. XXXII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam
A à Domino in anno decimo Sedecię re-
gis Iuda,ipſe eſt annus decimus octauus Na-
2 buchodonoſor. * Tũc exercitus regis Baby-
lonis obſidebat Ieruſalem: & Ieremias pro-
pheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat
3 in domo regis Iuda. *Clauſerat enim eũ Se-
decias rex Iuda,dicens:Quare vaticinaris,di-
cens: Hæc dicit Dñs: Ecce ego dabo ciuitatẽ
iſtam in manus regis Babylonis,& capiet eã?
4 *Et Sedecias rex Iuda non effugiet de manu
Chaldæorũ: ſed tradetur in manus regis Ba-
bylonis: & loquetur os eius cũ ore illius, &
5 oculi eius oculos illius videbũt.*Et in Baby-
lonẽ ducet Sedeciam: & ibi erit donec viſitẽ
eum,ait Dñs,ſi autẽ dimicaueritis aduerſum
6 Chaldæos, nihil proſperũ habebitis. * Et di-
xit Ieremias:Factum eſt verbum Dñi ad me,
7 dicens:*Ecce Hanameel filius Sellũ patruelis
B tuus veniet ad te,dicens:Eme tibi agrũ meũ,
qui eſt in Anathoth: ibi enim competit ex
8 propinquitate,vt emas.*Et venit ad me Ha-
nameel filius patrui mei ſecundum verbum
Dñi ad veſtibulũ carceris,& ait ad me: Poſ-
ſide agrũ meũ, qui eſt in Anathoth in terra
Beniamin: quia tibi competit hereditas,& tu
propinquus es, vt poſſideas. Intellexi autem
9 quòd verbum Dñi eſſet. * Et emi agrum ab
Hanameel filio patrui mei, qui eſt in Ana-
thoth: & appendi ei argentũ ſeptẽ ſtateres,
10 & decẽ argẽteos.*Et ſcripſi in libro,& ſigna-
ui,& adhibui teſtes: & appendi argentum in
11 ſtatera. * Et accepi librũ poſſeſſionis ſigna-
tũ, & ſtipulationes, & rata,& ſigna forinſe-
12 cus. *Et dedi librũ poſſeſſionis Baruch filio
Neri filij Maaſiæ in oculis Hanameel pa-
truelis mei,in oculis teſtiũ,qui ſcripti erãt in
libro emptionis, & in oculis omnium Iudęo-
13 rum,qui ſedebant in atrio carceris.*Et præ-
14 cepi Baruch coram eis, dicens: * Hæc dicit
C Dñs exercituum Deus Iſrael: Sume libros
iſtos,librum emptionis hunc ſignatum,& li-
brum hunc, qui apertus eſt: & pone illos in
vaſe fictili,vt permanere poſſint diebꝰ mul-
15 tis:*Hęc enim dicit Dñs exercituũ Deus Iſ-
rael: Ad huc poſſidebũtur domus,& agri,&
16 vineæ in terra iſta.*Et oraui ad Dñm,poſt-
quã tradidi librum poſſeſſionis Baruch filio
17 Neri,dicẽs:*Heu,heu,heu,Dñe Deus:ecce tu
feciſti cęlum,& terrã in fortitudine tua ma-
gna,& in brachio tuo extẽto: nõ erit tibi dif-
18 ficile omne verbũ:* „Qui facis miſericordiã „ Exod. 34
in millibus, & reddis iniquitatem patrum in a.7.
ſinum filiorũ eorũ poſt eos: Fortiſſime,ma-
gne,& potens,Dñs exercituum nomen tibi:
19 *Magnus conſilio, & incõprehenſibilis co-
gitatu: cuius oculi aperti ſunt ſuper omnes
vias filiorũ Adam,vt reddas vnicuiq; ſecun-
dum vias ſuas,& ſecundũ fructum adinuen-

tionum eius. *Qui posuisti signa,& porten- 20
ta in terra Aegypti vsq; ad diem hanc, & in
Israel, & in hominibus, & fecisti tibi nomen
sicut est dies hæc. * Et eduxisti populũ tuũ 21
Israel de Terra Aegypti, in signis,& in por- D
tẽtis,& in manu robusta, & in brachio extẽ-
to,& in terrore magno.* Et dedistis eis terrã 22
hanc,quam iurasti patribus eorum, vt dares
eis terram fluentem lacte, & melle. * Et in- 23
gressi sunt,& possederunt eã,& non obedie-
runt voci tuæ,& in lege tua non ambulaue-
runt:omnia quę mãdasti eis,vt facerent,non
fecerunt: & euenerunt eis omnia mala hæc.
*Ecce munitiones extructæ sunt aduersum 24
ciuitatẽ vt capiatur: & vrbs data est in ma-
nus Chaldæorum, qui præliantur aduersus
eam à facie gladij,& famis,& pestilentiæ: &
quæcumque locutus es acciderunt, vt tu ip-
se cernis. *Et tu dicis mihi Dñe Deus: Eme 25
agrum argento, & adhibe testes: cum vrbs
data sit in manus Chaldæorũ? *Et factũ est 26
verbũ Dñi ad Ieremiam, dicens: *Ecce ego 27
Dñs Deus vniuersæ carnis: numquid mihi E
difficile erit omne verbũ? * Propterea hæc 28
dicit Dñs:Ecce ego tradã ciuitatem istam in
manus Chaldæorũ,& in manus regis Baby-
lonis,& capient eam. *Et venient Chaldæi 29
præliantes aduersum vrbem hanc, & succẽ-
dent eam igni,& comburent eam,& domos,
in quarum domatibus sacrificabant Baal, &
libabant dijs alienis libamina ad irritandum
me. *Erãt enim filij Israel,& filij Iuda iugi- 30
ter faciẽtes malũ in oculis meis ab adolescen-
tia sua: filij Israel,qui vsque nũc exacerbant
me in opere manuum suarum, dicit Dñs.
*Quia in furore,& in indignatione mea fa- 31
cta est mihi ciuitas hæc,à die qua ædificaue-
runt eã,vsque ad diem istã,qua auferetur de
conspectu meo. * Propter malitiam filiorũ 32
Israel,& filiorum Iuda, quã fecerunt ad ira-
cundiã me prouocantes, ipsi & reges eorũ,
principes eorum, & sacerdotes eorum, & F
prophetæ eorum, viri Iuda, & habitatores
Ierusalem.*Et verterunt ad me terga,& nõ 33
facies: cũ docerẽ eos diluculo, & erudirẽ, &
nollent audire, vt acciperent disciplinam.
n 4. Reg. 22 a.4. * n Et posuerunt idola sua in domo, in qua 34
inuocatum est nomen meũ,vt pollueret eã.
*Et ædificauerunt excelsa Baal, quę sunt in 35
valle filij Ennom,vt initiarent filios suos, &
filias suas Moloch: quod non mandaui eis,
nec ascendit in cor meum, vt facerẽt abomi-
nationem hãc & in peccatũ deducerent Iu-
dam. *Et nunc propter ista, hæc dicit Dñs 36
Deus Israel ad ciuitatem hãc, de qua vos di-
citis quòd tradetur in manus regis Babylo-
nis in gladio, & in fame,& in peste. * Ecce 37
ego congregabo eos de vniuersis terris, ad
quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea,&
in indignatione grandi: & reducam eos ad
locum istum, & habitare eos faciam confi-
38 denter.*Et erunt mihi in populũ,& ego ero
39 eis in Deũ. *Et dabo eis cor vnum, & viam
G vnam,vt timeant me vniuersis diebus:& be-
40 ne sit eis,& filijs eorũ post eos. * Et feriã eis
pactum sempiternũ, & non desinã eis bene-
facere:& timorẽ meũ dabo in corde eorũ, vt
41 non recedant à me.*Et lætabor super eis,cũ
bene eis fecero: & plãtabo eos in terra ista in
veritate, in toto corde meo,& in tota anima
42 mea.*Quia hæc dicit Dñs:Sicut adduxi su-
per populum istum omne malum hoc grã-
de: sic adducam super eos omne bonũ,quod
43 ego loquor ad eos. * Et possidebuntur agri
in terra ista: de qua vos dicitis,quod deserta
sit,eo quòd non remanserit homo & iumen-
44 tũ,& data sit in manus Chaldæorũ. * Agri
ementur pecunia, & scribentur in libro, &
imprimetur signum,& testis adhibebitur: in
terra Beniamin, & in circuitu Ierusalem, in
ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus montanis,
& in ciuitatibus campestribus, & in ciuitati-
bus, quæ ad Austrum sunt: quia conuertam
captiuitatem eorum, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Dñi ad Ieremiam
A secundo, cũ adhuc clausus esset in atrio
2 carceris dicens: *Hæc dicit Dñs,qui facturus
est, & formaturus illud, & paraturus, Dñs
3 nomen eius. *Clama ad me,& exaudiam te:
& annunciabo tibi grandia, & firma, quæ
4 nescis. * Quia hæc dicit Dñs Deus Israel ad
domos vrbis huius, & ad domos regis, quæ
destructæ sunt, & ad munitiones, & ad gla-
5 dium * venientium vt dimicent cum Chal-
dæis, & impleant eas cadaueribus hominũ,
quos percussi in furore meo & in indigna-
tione mea,abscondens faciẽ meam à ciuitate
6 hac propter omnẽ malitiam eorum. * Ecce
ego obducam eis cicatricem,& sanitatem,&
curabo eos:& reuelabo illis deprecationẽ pa-
7 cis,& veritatis. * Et conuertam conuersionẽ
Iuda,& conuersionẽ Ierusalem:& ædificabo
8 eos sicut à principio. * Et emundabo illos ab
omni iniquitate sua, in qua peccauerũt mi-
hi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eo-
rum,in quibus deliquerũt mihi,& spreuerũt
9 me. *Et erit mihi in nomen,& in gaudiũ, &
E in laudẽ,& in exultationem cunctis gẽtibus
terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego
facturus sum eis: & peribunt,& turbabũtur
in vniuersis bonis, & in omni pace,quã ego
10 faciam eis.*Hæc dicit Dñs: Adhuc audietur
in loco isto (quẽ vos dicitis esse desertum,eo
quòd nõ sit homo nec iumentum in ciuita-
tibus Iuda,& foris Ierusalem, quæ desolatæ
sunt absque homine,& absq; habitatore, &
11 absq; pecore) * vox gaudij, & vox lætitiæ,
vox sponsi & vox sponsæ, vox dicentium:
Cõfitemini Dño exercituum, quoniam bo-
nus

nus Dominus, quoniam in æternum miseri-
cordia eius: & portantium vota in domum
Dñi: reducam enim conuersionem terræ si-
cut à principio,dicit Dominus. * Hæc dicit 12
Dñs exercituum : Adhuc erit in loco isto
deserto absque homine, & absque iumento,
& in cunctis ciuitatibus eius, habitaculũ pa-
storũ accubantiũ gregum. * In ciuitatibus 13
montuosis, & in ciuitatibus campestribus,& C
in ciuitatibus quę ad Austrũ sunt; & in ter-
ra Beniamin, & in circuitu Ierusalẽ,& in ci-
uitatibus Iuda adhuc transibunt greges ad
manum numerantis,ait Dñs.*Ecce dies ve- 14
niunt,dicit Dñs: & suscitabo verbum bonũ,
quod locutus sum ad domũ Israel, & ad do-
mum Iuda. * In diebus illis,& in tẽpore illo 15
germinare faciam Dauid germen iustitiæ:&
faciet iudiciũ & iustitiam in terra. * In die- 16
bus illis saluabitur Iuda, & Ierusalem habi-
tabit cõfidenter:& hoc est nomen,quod vo-
cabunt eum, Dñs iustus noster. *Quia hæc 17
dicit Dñs: Non interibit de Dauid vir, qui
sedeat super thronum domus Israel: *Et de 18
Sacerdotibus & de Leuitis nõ interibit vir à
facie mea,qui offerat holocaustomata,& in-
cendat sacrificiũ,& cędat victimas omnibus
diebus.*Et factum est verbum Dñi ad Iere- 19
miam,dicẽs:*Hæc dicit Dñs: Si irritũ potest 20
fieri pactum meum cum die,& pactum meũ
cum nocte,vt non sit dies,& nox in tempore
suo: *Et pactum meum irritum esse poterit 21
cum Dauid seruo meo,vt nõ sit ex eo filius, D
qui regnet in throno eius, & Leuitæ & Sa-
cerdotes ministri mei. *Sicuti enumerari nõ 22
possunt stellæ cœli,& metiri arena maris:sic
multiplicabo semẽ Dauid serui mei,& Leui-
tas ministros meos.*Et factũ est verbũ Dñi 23
ad Ieremiam,dicens: * Nũquid non vidisti 24
quid populus hic locutus sit,dicens:Duę co-
gnationes,quas elegerat Dñs,abiectę sũt: &
populum meũ despexerunt,eo quòd non sit
vltra gens coram eis? * Hæc dicit Dñs: Si 25
pactum meum inter diem, & noctem,& le-
ges cœlo & terræ non posui: *equidem & 26
semen Iacob, & Dauid serui mei proijciam,
vt nõ assumam de semine eius principes se-
minis Abraham,Isaac,& Iacob:reducã enim
conuersionem eorum, & miserebor eis.

CAP. XXXIV.

VErbum, quod factum est ad Ieremiam 1
à Domino, quando Nabuchodonosor A
rex Babylonis, & omnis exercitus eius, vni-
uersaque regna terræ, quæ erant sub pote-
state manus eius, & omnes populi bellabant
contra Ierusalem,& cõtra omnes vrbes eius,
dicens: *Hæc dicit Dñs Deus Israel: Vade,& 2
loquere ad Sedeciam regem Iuda:& dices ad
eum: Hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam ciui-
tatem hãc in manus regis Babylonis,& suc-
cendet eam igni. *Et tu non effugies de ma- 3
nu eius: sed comprehensione capieris, & in
manu eius traderis: & oculi tui oculos regis
Babylonis videbunt, & os eius cum ore tuo
4 loquetur,& Babylonem introibis. * Attamẽ
audi verbum Domini Sedecia rex Iuda·Hęc
5 dicit Dñs ad te: Non morieris in gladio,*sed
in pace morieris,& secundum combustiones
patrum tuorum regum priorũ, qui fuerunt
ante te,sic comburent te:& væ Dñe,plangẽt
te: quia verbum ego locutus sum,dicit Dñs.
6 *Et locutus est Ieremias propheta ad Sede-
B ciam regem Iuda vniuersa verba hæc in Ie-
7 rusalem. * Et exercitus regis Babylonis pu-
gnabat contra Ierusalem,& cõtra omnes ci-
uitates Iuda,quæ reliquæ erãt cõtra Lachis,
& contra Azecha : hæ enim supererant de
8 ciuitatibus Iuda,vrbes munitæ. * Verbum,
quod factum est ad Ieremiam à Dño, post-
quam percussit rex Sedecias fœdus cũ omni
9 populo in Ierusalem,prædicans: *Vt dimit-
teret vnusquisq; seruũ suum,& vnusquisque
ancillã suam,Hebręum & Hebræã liberos:&
nequaquã dominarentur eis,id est,in Iudæo
10 & fratre suo. *Audierunt ergo omnes prin-
cipes, & vniuersus populus, qui inierant pa-
ctum,vt dimitteret vnusquisq; seruum suũ,
vt vnusquisq; ancillam suã liberos, & vltra
non dominarentur eis: audierunt igitur, &
11 dimiserunt. * Et conuersi sunt deinceps: &
C retraxerunt seruos, & ancillas suas, quos di-
miserant liberos, & subiugauerunt in famu-
12 los,& famulas. * Et factum est verbum Do-
13 mini ad Ieremiam à Domino,dicens: *Hæc
dicit Dñs Deus Israel: Ego percussi fœdus
cum patribus vestris in die, qua eduxi eos de
Terra Aegypti de domo seruitutis, dicens:
14 * a Cum completi fuerint septem anni, di- a Exod. 21.
mittat vnusquisque fratrem suũ Hebræum, a. 1. Deut. 15. c.
qui venditus est ei, & seruiet tibi sex annis: 12.
& dimittes eum à te liberum: & non audie-
runt patres vestri me:nec inclinauerũt aurẽ
15 suam.*Et conuersi estis vos hodie,& fecistis
quod rectum est in oculis meis, vt prædica-
retis libertatem vnusquisq; ad amicum suũ:
& inistis pactũ in conspectu meo in domo,
in qua inuocatum est nomen meum super
16 eam. *Et reuersi estis,& commaculastis no-
men meum: & reduxistis vnusquisque ser-
uum suum, & vnusquisque ancillam suam,
quos dimiseratis vt essent liberi & suæ pote-
statis: & subiugasti eos, vt sint vobis serui,
17 & ancillæ. *Propterea hæc dicit Dñs: Vos
D non audistis me, vt prædicaretis libertatem
vnusquisque fratri suo, & vnusquisq; amico
suo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait
Dominus, ad gladium, ad pestem, & ad fa-
mem: & dabo vos in commotionem cunctis
18 regnis terrę.*Et dabo viros, qui præuaricã-
tur fędus meũ, & non obseruauerunt verba
fœderis, quibus assẽsi sunt in cõspectu meo,

vitulum, quem conciderunt in duas partes,
& transierunt inter diuisiones eius: *Princi- 19
pes Iuda & principes Ierusalem, eunuchi, &
sacerdotes, & omnis populus terræ, qui tran-
sierunt inter diuisiones vituli: *Et dabo eos 20
in manus inimicorũ suorũ, & in manus quę-
rentium animam eorũ: & erit morticinum
eorũ in escam volatilibus cœli, & bestijs ter-
ræ. *Et Sedeciam regẽ Iuda, & principes eius 21
dabo in manus inimicorũ suorum, & in ma-
nus quærentium animas eorum, & in manus
exercituum regis Babylonis, qui recesserunt
à vobis. *Ecce ego pręcipio, dicit Dominus, 22
& reducam eos in ciuitatem hanc, & pręlia-
buntur aduersus eam, & capient eam, & in-
cendent igni: & ciuitates Iuda dabo in soli-
tudinem, eo quòd non sit habitator.

CAP. XXXV.

VErbum, quod factum est ad Ieremiam 1
à Domino in diebus Ioakim filij Iosiæ A
regis Iuda, dicens: * Vade ad domũ Recha- 2
bitarum: & loquere eis, & introduces eos in
domum Dñi in vnam exedrã thesaurorum,
& dabis eis bibere vinũ. * Et assumpsi Iezo- 3
niam filiũ Ieremiæ filij Habsaniæ, & fratres
eius, & omnes filios eius, & vniuersam domũ
Rechabitarum: * Et introduxi eos in domũ 4
Dñi ad gazophylacium filiorũ Hanan, filij
Iegedeliæ hominis Dei, quod erat iuxta ga-
zophylacium principum, super thesaurum
Maasiæ filij Sellũ, qui erat custos vestibuli.
* Et posui corã filijs domus Rechabitarum 5
scyphos plenos vino, & calices: & dixi ad
eos: Bibite vinum. *Qui responderunt: Nõ 6
bibemus vinũ: quia Ionadab filius Rechab:
pater noster, præcepit nobis, dicens: Non bi- B
betis vinum vos, & filij vestri vsq; in sempi-
ternum: *Et domum non ædificabitis, & se- 7
mentem non seretis, & vineas non plantabi-
tis, nec habebitis: sed in tabernaculis habita-
bitis cunctis diebus vestris, vt viuatis diebus
multis super faciem terræ, in qua vos pere-
grinamini. * Obediuimus ergo voci Iona- 8
dab filij Rechab, patris nostri, in omnibus,
quę pręcepit nobis, ita vt non biberemus vi-
nũ cunctis diebus nostris nos, & mulieres no-
stræ, filij, & filiæ nostræ: * & non ædificare- 9
mus domos ad habitandum: & vineam, &
agrum, & sementem nõ habuimus: *sed ha- 10
bitauimus in tabernaculis, & obedientes fui-
mus iuxta omnia, quæ præcepit nobis Iona-
dab pater noster. * Cũ autẽ ascendisset Na- 11
buchodonosor rex Babylonis ad terrã no-
strã, diximus: Venite, & ingrediamur Ierusa-
lem à facie exercitus Chaldęorum, & à facie
exercitus Syriæ: & mansimus in Ierusalem.
* Et factum est verbum Domini ad Iere- 12
miam, dicens. * Hæc dicit Dominus exerci- 13
tuum Deus Israel: Vade, & dic viris Iuda, & C
habitatoribus Ierusalem: Nũquid non reci-
pietis disciplinam, vt obediatis verbis meis,
14 dicit Dominus? *Pręualuerũt sermones Io-
nadab filij Rechab, quos præcepit filijs suis
vt non biberent vinum: & non biberunt vs-
que ad diẽ hanc, quia obedierunt præcepto
patris sui: ego autem locutus sum ad vos, de
mane consurgens, & locutus, & non obedi-
15 stis mihi. * Misique ad vos omnes seruos
meos prophetas, consurgens diluculo, mit-
tensq; & dicens: " Conuertimini vnusquisq; " Sup. 18.
à via sua pessima, & bona facite studia ve- b. 11. & 25
stra: & nolite sequi deos alienos, neq; colatis b. 5.
eos: & habitabitis in terra, quã dedi vobis, &
patribus vestris: & nõ inclinastis aurem ve-
16 stram, neq; audistis me. *Firmauerũt igitur
filij Ionadab filij Rechab præceptum patris
D sui, quod pręceperat eis: populus autẽ iste nõ
17 obediuit mihi. *Idcirco hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel: Ecce ego adducam
super Iuda, & super omnes habitatores Ieru-
salẽ vniuersam afflictionẽ, quam locutus sũ
aduersum illos: eo quòd locutus sum ad illos,
& non audierunt: vocaui illos, & non re-
18 sponderunt mihi. * Domui autem Recha-
bitarum dixit Ieremias: Hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Israel: Pro eo quòd
obedistis præcepto Ionadab patris vestri, &
custodistis omnia mandata eius, & fecistis
19 vniuersa, quæ præcepit vobis: * Propterea
hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel: Non
deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab,
stans in conspectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

1 ET factũ est in anno quarto Ioakim filij
A Iosiæ regis Iuda: factũ est verbum hoc
2 ad Ieremiam à Dño dicens: *Tolle volumen
libri, & scribes in eo omnia verba: quæ locu-
tus sum tibi aduersum Israel, & Iudã, & ad-
uersum omnes gentes; à die, qua locutus sũ
3 ad te ex diebus Iosiæ vsque ad diẽ hanc. *Si
forte audiente domo Iuda vniuersa mala,
quæ ego cogito facere eis, reuertatur vnus-
quisq; à via sua pessima: & propitius ero ini-
4 quitati, & peccato eorum. *Vocauit ergo Ie-
remias Baruch filium Neriæ: & scripsit Ba-
ruch ex ore Ieremiæ omnes sermones Dñi,
5 quos locutus est ad eũ in volumine libri: *&
præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clau-
6 sus sum, nec valeo ingredi domũ Dñi. * In-
gredere ergo tu, & lege de volumine, in quo
scripsisti ex ore meo verba Dñi, audiẽte po-
B pulo in domo Dñi, in die ieiunij: insuper &
audiẽte vniuerso Iuda, qui veniũt de ciuita-
7 tib⁹ suis, leges eis: *Si forte cadat oratio eorũ
in conspectu Dñi, & reuertatur vnusquisq;
à via sua pessima: quoniã magnus furor, &
indignatio est, quam locutus est Dñs aduer-
8 sus populũ hũc. *Et fecit Baruch filius Ne-
rię iuxta omnia, quę præceperat ei Ieremias
propheta, legẽs ex volumine sermones Do-
mini

mini in domo Domini. * Factum est autem 9
in anno quinto Ioakim filij Iosiæ regis Iu-
da, in mense nono: prædicauerunt ieiuniũ in
conspectu Dñi omni populo in Ierusalẽ, &
vniuersæ multitudini, quæ cõfluxerat de ci-
uitatibus Iuda in Ierusalẽ. * Legitq; Baruch 10
ex volumine sermones Ieremiæ in domo
Dñi in gazophylacio Gamariæ filij Saphan C
scribæ, in vestibulo superiori, in introitu por-
tæ nouæ domus Dñi, audiente omni popu-
lo. *Cũq; audisset Michæas filius Gamariæ 11
filij Saphan omnes sermones Dñi ex libro:
*descendit in domũ regis ad gazophylaciũ 12
scribæ: & ecce ibi omnes principes sedebant:
Elisama scriba, & Dalaias filius Semeiæ, &
Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius
Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & vni-
uersi principes. * Et nunciauit eis Michæas 13
omnia verba, quæ audiuit legente Baruch
ex volumine in auribus populi. * Miserunt 14
itaq; omnes principes ad Baruch, Iudi filium
Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chusi, dicentes:
Volumen, ex quo legisti audiente populo,
sume in manu tua, & veni. Tulit ergo Ba-
ruch filius Neriæ volumen in manu sua, &
venit ad eos: * Et dixerunt ad eum: Sede, & 15
lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch D
in auribus eorũ. *Igitur cum audissent om- 16
nia verba, obstupuerunt vnusquisq; ad pro-
ximum suum, & dixerunt ad Baruch: Nun-
ciare debemus regi omnes sermones istos.
*Et interrogauerunt eum, dicentes: Indica 17
nobis quomodo scripsisti omnes sermones
istos ore eius.*Dixit autẽ eis Baruch: Ex ore 18
suo loquebatur quasi legens ad me omnes
sermones istos: & ego scribebã in volumine
atramento. * Et dixerunt principes ad Ba- 19
ruch: Vade, & abscondere tu, & Ieremias, &
nemo sciat vbi sitis. *Et ingressi sunt ad re- 20
gem in atrium: porro volumen commenda-
uerunt in gazophylacio Elisamæ scribæ: &
nunciauerũt audiẽte rege omnes sermones.
*Misitq; rex Iudi, vt sumeret volumen: qui 21
tollens illud de gazophylacio Elisamæ scri- E
bæ, legit audiẽte rege, & vniuersis principi-
bus qui stabant circa regẽ. * Rex autẽ sede- 22
bat in domo hiemali in mẽse nono: & posita
erat arula corã eo plena prunis. * Cumque 23
legisset Iudi tres pagellas vel quatuor, scidit
illud scalpello scribæ, & proiecit in ignẽ, qui
erat super arulã, donec consumeretur omne
volumen igni, qui erat in arula. *Et non ti- 24
muerũt, neque sciderunt vestimenta sua rex,
& omnes serui eius, qui audierunt vniuersos
sermones istos. *Verumtamen Elnathan, & 25
Dalaias, & Gamarias contradixerũt regi ne
combureret librum: & non audiuit eos. * Et 26
præcepit rex Ieremiel filio Amelech, & Sa- F
raiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, vt
cõprehenderent Baruch scribam, & Ieremiã
prophetam: abscondit autem eos Dominus.
27 *Et factum est verbum Dñi ad Ieremiam
prophetam, postquam cõbusserat rex volu-
men, & sermones, quos scripserat Baruch ex
28 ore Ieremiæ, dicẽs: *Rursum tolle volumen
aliud: & scribe in eo omnes sermones prio-
res: qui erant in primo volumine, quod cõ-
29 bussit Ioakim rex Iuda. * Et ad Ioakim re-
gem Iuda, dices: *Hęc dicit Dñs: Tu combus-
sisti volumen illud, dicẽs: Quare scripsisti in
eo annuncians: Festinus veniet rex Babylo-
nis, & vastabit terrã hanc, & cessare faciet ex
30 illa hominem, & iumentũ? *Propterea hæc
G dicit Dñs contra Ioakim regem Iuda: Non
erit ex eo, qui sedeat super solium Dauid: &
cadauer eius proijcietur ad æstum per diem,
31 & ad gelu per noctẽ. *Et visitabo cõtra eũ,
& contra semen eius, & contra seruos eius
iniquitates suas; & adducam super eos & su-
per habitatores Ierusalẽ, & super viros Iuda
omne malum, quod locutus sum ad eos, &
32 non audierunt. *Ieremias autem tulit volu-
men aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ
scribæ: qui scripsit in eo ex ore Ieremiæ om-
nes sermones libri, quem combusserat Ioa-
kim rex Iuda igni: & insuper additi sunt ser-
mones multo plures, quàm antea fuerant.

CAP. XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias filius Iosiæ pro
A Iechonia filio Ioakim: quem constituit
regem Nabuchodonosor rex Babylonis in
2 terra Iuda. * Et non obediuit ipse, & serui
eius, & populus terræ verbis Dñi, quæ locu-
3 tus est in manu Ieremiæ prophetę. *Et misit
rex Sedecias Iuchal filiũ Selemiæ, & Sopho-
niam filium Maasiæ sacerdotẽ ad Ieremiam
prophetã, dicẽs: Ora pro nobis Dñm Deum
4 nostrum. *Ieremias autẽ liberè ambulabat in
medio populi: non enim miserãt eum in cu-
stodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis
egressus est de Ægypto: & audientes Chal-
dæi, qui obsidebãt Ierusalẽ, huiuscemodi nũ-
5 ciũ, recesserunt ab Ierusalem. *Et factum est
verbum Dñi ad Ieremiã prophetam, dicens:
6 * Hæc dicit Dñs Deus Israel: Sic dicetis regi
B Iuda, qui misit vos ad me interrogandũ: Ecce
exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in
auxiliũ, reuertetur in terrã suam in Aegy-
7 ptum. *& redient Chaldæi, & bellabunt cõ-
tra ciuitatem hanc: & capient eam, & succẽ-
8 dent eam igni. *Hæc dicit Dominus: Nolite
decipere animas vestras, dicentes: Euntes abi-
bunt, & recedẽt à nobis Chaldæi: quia non
9 abibunt. *Sed & si percusseritis omnẽ exer-
citum Chaldæorum, qui præliantur aduer-
sũ vos, & derelicti fuerint ex eis aliquis vul-
nerati: singuli de tentorio suo consurgent,
10 & incendent ciuitatem hanc igni. * Ergo
cum recessisset exercitus Chaldæorũ ab Ie-
11 rusalẽ propter exercitũ Pharaonis, * egres-

ſus eſt Ieremias de Ieruſalem vt iret in Ter-
ram Beniamin,& diuideret ibi poſſeſſionem
in conſpectu ciuium. *Cumque perueniſſet 12
ad portam Beniamin, erat ibi cuſtos por- C
tæ per vices, nomine Ierias, filius Selemiæ fi-
lij Hananię,& apprehendit Ieremiã prophe-
tam,dicens: Ad Chaldæos profugis. *Et reſ- 13
pondit Ieremias: Falſum eſt, non fugio ad
Chaldæos. Et non audiuit eum: ſed compre-
hendit Ierias Ieremiam, & adduxit eum ad
principes. *Quã ob rem irati principes con- 14
tra Ieremiam, cæſum eum miſerunt in car-
cerem, qui erat in domo Ionathan ſcribæ:
ipſe enim præpoſitus erat ſuper carcerem.
*Itaq; ingreſſus eſt Ieremias in domum la- 15
ci,& in ergaſtulum: & ſedit ibi Ieremias die-
bus multis. *Mittens autem Sedecias rex tu- 16
lit eũ: & interrogauit eum in domo ſua ab-
ſcondite, & dixit: Putaſne eſt ſermo à Dño? D
Et dixit Ieremias: Eſt. Et ait: In manus re-
gis Babylonis traderis: *Et dixit Ieremias ad 17
regem Sedeciam: Quid peccaui tibi,& ſeruis
tuis, & populo tuo,quia miſiſti me in domũ
carceris? *Vbi ſunt prophetæ veſtri,qui pro- 18
phetabant vobis,& dicebãt: Non veniet rex
Babylonis ſuper vos, & ſuper terram hanc?
*Nũc ergo audi obſecro dñe mi rex: Valeat 19
deprecatio mea in conſpectu tuo: & ne me
remittas in domũ Ionathã ſcribæ,ne moriar
ibi. * Præcepit ergo rex Sedecias,vt tradere- 20
tur Ieremias in veſtibulo carceris: & daretur
ei torta panis quotidie, excepto pulmento,
donec cõſumerentur omnes panes de ciuita-
te: & manſit Ieremias in veſtibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

AVdiuit autẽ Saphatias filius Mathan, 1
& Gedelias filius Phaſſur,& Iuchal fi- A
lius Selemiæ, & Phaſſur filius Melchię, ſer-
mones,quos Ieremias loquebatur ad omnem
" Sup. 21. a. 9. populum,dicens: *Hæc dicit Dñs: " Quicũq; 2
manſerit in ciuitate hac, morietur gladio,&
fame,& peſte: qui autẽ profugerit ad Chal-
dæos viuet,& erit anima eius ſoſpes & viuẽs.
*Hæc dicit Dñs: Tradendo tradetur ciuitas 3
hæc in manu exercitus regis Babylonis, &
capiet eam. *Et dixerunt principes regi: Ro- 4
gamus,vt occidatur homo iſte: de induſtria
enim diſſoluit manus virorum bellantium, B
qui remanſerunt in ciuitate hac, & manus
vniuerſi populi, loquens ad eos iuxta verba
hæc: ſiquidem homo iſte non quærit pacem
populo huic,ſed malum. *Et dixit rex Sede- 5
cias: Ecce ipſe in manibꝰ veſtris eſt: nec enim
fas eſt regem vobis quidquam negare. *Tu- 6
lerunt ergo Ieremiam, & proiecerũt eum in
lacũ Melchiæ filij Amelech, qui erat in ve-
ſtibulo carceris: & ſubmiſerunt Ieremiã fu-
nibus in lacum,in quo non erat aqua,ſed lu-
tum: deſcendit itaque Ieremias in cœnum.
*Audiuit autem Abdemelech Aethiops vir 7
eunuchus, qui erat in domo regis, quòd mi-
ſiſſent Ieremiã in lacũ: porro rex ſedebat in
8 porta Beniamin. * Et egreſſus eſt Abdeme-
lech de domo regis,& locutus eſt ad regem,
9 dicens: * Dñe mi rex, male fecerunt viri iſti
C omnia quęcumque perpetrarũt contra Iere-
miam prophetam,mittentes eum in lacũ, vt
moriatur ibi fame, non ſunt enim panes vl-
10 tra in ciuitate. *Præcepit itaq; rex Abdeme-
lech Aethiopi,dicẽs: Tolle tecũ hinc trigin-
ta viros, & leua Ieremiam prophetã de lacu
11 antequã moriatur. *Aſſumptis ergo Abde-
melech ſecũ viris, ingreſſus eſt domũ regis,
quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres
pãnos,& antiqua,quæ cõputruerant,& ſub-
miſit ea ad Ieremiã in lacum per funiculos:
12 *Dixitq; Abdemelech Aethiops ad Ieremiã:
pone veteres pannos, & hæc ſciſſa & putri-
da ſub cubito manuũ tuarũ: & ſuper funes,
13 fecit ergo Ieremias ſic. * Et extraxerunt Ie-
D remiam funibus,& eduxerunt eum de lacu:
manſit autem Ieremias in veſtibulo carceris.
14 *Et miſit rex Sedecias, & tulit ad ſe Ieremiã
prophetam ad oſtium tertium, quod erat in
domo Dñi:& dixit rex ad Ieremiam: Inter-
rogo ego te ſermonem, ne abſcondas à me
15 aliquid. *Dixit autem Ieremias ad Sedeciã:
Si annunciauero tibi, numquid non interfi-
cies me? & ſi conſilium dedero tibi, non me
16 audies? * Iurauit ergo rex Sedecias Ieremiæ
clam,dicens: Viuit Dominus, qui fecit nobis
animam hanc, ſi occidero te, & tradidero te
in manus virorũ iſtorum,qui quęrũt animã
17 tuam. *Et dixit Ieremias ad Sedeciam: Hæc
dicit Dñs exercituum Deus Iſrael: Si profe-
B ctus exieris ad principes regis Babylonis, vi-
uet anima tua: & ciuitas hæc non ſuccende-
18 tur igni:& ſaluus eris tu, & domus tua. * Si
autem non exieris ad principes regis Baby-
lonis, tradetur ciuitas hæc in manus Chal-
dæorũ,& ſuccẽdent eam igni: & tu nõ effu-
19 gies de manu eorum. *Et dixit rex Sedecias
ad Ieremiã: Solicitus ſũ propter Iudæos,qui
transfugerunt ad Chaldæos: ne forte tradar
20 in manus eorum, & illudant mihi. *Reſpõ-
dit autem Ieremias: Nõ te tradent,audi quæ-
ſo vocem Dñi,quam ego loquor ad te,& be-
21 ne tibi erit,& viuet anima tua. *Quod ſi no-
F lueris egredi: iſte eſt ſermo, quem oſtendit
22 mihi Dominus: *Ecce omnes mulieres,quæ
remanſerunt in domo regis Iuda, educentur
ad principes regis Babylonis:& ipſæ dicent:
Seduxerunt te, & præualuerunt aduerſum
te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno, &
23 in lubrico pedes tuos,& receſſerunt à te. *Et
omnes vxores tuæ, & filij tui educentur ad
Chaldæos: & non effugies manus eorum,ſed
in manu regis Babylonis capieris: & ciuita-
24 tem hanc comburet igni. *Dixit ergo Sede-
cias ad Ieremiam: Nullus ſciat verba hæc,&
non

non morieris.*Si autem audierint principes, 25
quia locutus sum tecum,& venerint ad te,&
dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis
cũ rege,ne celes nos, & non te interficiemus: G
& quid locutus est tecum rex:*Dices ad eos: 26
Prostraui ego preces meas coram rege,ne me
reduci iuberet in domũ Ionathan,& ibi mo-
rerer. * Venerunt ergo omnes principes ad 27
Ieremiam,& interrogauerunt eũ: & locutus
est eis iuxta omnia verba,quæ præceperat ei
rex, & cessauerunt ab eo: nihil enim fuerat
auditũ. *Mansit vero Ieremias in vestibulo 28
carceris vsque ad diem,quo capta est Ierusa-
lem: & factum est vt caperetur Ierusalem.

CAP. XXXIX.

4. Reg.25. a.1. Inf.52.a.4

ANno nono Sedeciæ regis Iuda, mense 1
decimo, venit Nabuchodonosor rex A
Babylonis,& omnis exercitus eius ad Ierusa-
lem,& obsidebant eã.*Vndecimo autẽ anno 2
Sedeciæ,mense quarto,quinta mensis aperta
est ciuitas.*Et ingressi sunt omnes principes 3
regis Babylonis,& sederunt in porta media:
Neregel,Sereser,Semergarnabu, Sarsachim,
Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag,& om-
nes reliqui principes regis Babylonis. *Cũq; 4
vidisset eos Sedecias rex Iuda, & omnes viri
bellatores,fugerunt: & egressi sunt nocte de
ciuitate per viã horti regis,& per portã,quæ
erat inter duos muros, & egressi sunt ad viã
deserti. * Persecutus est autem eos exercitus 5
Chaldæorum:& comprehẽderunt Sedeciam B
in campo solitudinis Ierichontinæ, & captũ
adduxerũt ad Nabuchodonosor regẽ Baby-
lonis in Reblatha,quæ est in Terra Emath:
& locutus est ad eum iudicia.*Et occidit rex 6
Babylonis filios Sedeciȩ in Reblatha,in ocu-
lis eius:& omnes nobiles Iuda occidit rex Ba-
bylonis. * Oculos quoque Sedeciæ eruit: & 7
vinxit eum compedibus,vt duceretur in Ba-
bylonem. *Domũ quoque regis, & domum 8
vulgi succenderunt Chaldæi igni, & murũ
Ierusalem subuerterunt.*Et reliquias popu- 9
li,qui remanserãt in ciuitate,& perfugas,qui
transfugerant ad eum, & superfluos vulgi,
qui remanserãt,transtulit Nabuzardan ma-
gister militum in Babylonem. *Et de plebe 10
pauperum,qui nihil penitus habebãt,dimisit C
Nabuzardan magister militũ in Terra Iu-
da: & dedit eis vineas,& cisternas in die illa.
*Præceperat autem Nabuchodonosor rex 11
Babylonis de Ieremia Nabuzardan magistro
militũ, dicens:* Tolle illum, & pone super 12
eum oculos tuos,nihilq;ei mali facias: sed,vt
voluerit,sic facias ei. *Misit ergo Nabuzar- 13
dan princeps militiȩ,&Nabusezban,& Rab-
sares, & Neregel, & Sereser, & Rebmag, &
omnes optimates regis Babylonis,*miserũt, 14
& tulerunt Ieremiam de vestibulo carceris,
& tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicã fi-
lij Saphan,vt intraret in domum,& habita-
15 ret in populo. * Ad Ieremiam autem factus
D fuerat sermo Dñi,cum clausus esset in vesti-
16 bulo carceris,dicens:*Vade,& dic Abdeme-
lech Aethiopi, dicens: Hæc dicit Dñs exer-
cituum Deus Israel: Ecce ego inducam ser-
mones meos super ciuitatẽ hanc in malũ, &
non in bonum:& erunt in conspectu tuo in
17 die illa.*Et liberabo te in die illa,ait Dñs: &
non traderis in manus virorum,quos tu for-
18 midas.*Sed eruens liberabo te,& gladio non
cades: sed erit tibi anima tua in salutem,quia
in me habuisti fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

1 SErmo, qui factus est ad Ieremiam à Do-
A mino,postquam dimissus est à Nabuzar-
dan magistro militiȩ de Rama,quando tulit
eum vinctum catenis in medio omniũ, qui
migrabant de Ierusalẽ, & Iuda, & duceban-
2 tur in Babylonem. * Tollens ergo princeps
militiæ Ieremiam, dixit ad eum: Dñs Deus
tuus locutus est malum hoc super locum
3 istum, * & adduxit:& fecit Dñs sicut locutus
est,quia peccastis Dño, & non audistis vocẽ
4 eius,& factus est vobis sermo hic. * Nunc er-
go ecce solui te hodie de catenis, quæ sunt in
manibus tuis: si placet tibi,vt venias mecum
in Babylonem,veni; & ponam oculos meos
super te: si autem displicet tibi venire mecũ
in Babylonẽ,reside: ecce omnis terra in con-
spectu tuo est:quod elegeris,& quo placuerit
5 tibi,vt vadas,illuc perge. *Et mecũ noli ve-
B nire: sed habita apud Godoliam filiũ Ahicã
filij Saphan, quem præposuit rex Babylonis
ciuitatibus Iuda:habita ergo cũ eo in medio
populi: vel quocũq;placuerit tibi,vt vadas,
vade. Dedit quoq; ei magister militiæ ciba-
6 ria,& munuscula,& dimisit eũ. *Venit autẽ
Ieremias ad Godoliam filiũ Ahicam in Ma-
sphath,& habitauit cum eo in medio popu-
7 li,qui relictus fuerat in terra. * Cumque au-
disset omnes principes exercitus,qui dispersi
fuerant per regiones,ipsi & socij eorũ, quòd
præfecisset rex Babylonis Godoliam filium
Ahicam terræ,& quòd commendasset ei vi-
ros, & mulieres, & paruulos, & de pauperi-
bus terræ, qui nõ fuerant translati in Baby-
8 lonem: * Venerunt ad Godoliam in Ma-
C sphath:& Ismahel filius Nathaniæ,& Ioha-
nan, & Ionathan filij Caree,& Sareas filius
Thanehumeth, & filij Ophi, qui erant de
Netophathi,& Iezonias filius Maachati,ipsi
9 & viri eorum. * a Et iurauit eis Godolias fi- *a 4.Reg.25. f.24.*
lius Ahicam filij Saphan,& comitibus eorũ,
dicens:Nolite timere seruire Chaldæis,habi-
tate in terra,& seruite regi Babylonis, & be-
10 ne erit vobis.*Ecce ego habito in Masphath
vt respondeam præcepto Chaldæorum, qui
mittũtur ad nos: vos autem colligite vinde-
miam,& messem,& oleum,& condite in va-
sis vestris, & manete in vrbibus vestris,quas

tenetis. * Sed & omnes Iudæi, qui erant in 11
Moab, & in filijs Ammon, & in Idumæa, &
in vniuersis regionibus, audito quòd dedis-
set rex Babylonis reliquias in Iudæa,& quòd
præposuisset super eos Godoliā filium Ahicā
filij Saphan: *reuersi sunt, inquā, omnes Iu- 12
dæi de vniuersis locis, ad quæ profugerāt, & D
venerunt in Terram Iuda ad Godoliam in
Masphath:& collegerunt vinum,& messem
multam nimis. * Iohanan autē filius Caree, 13
& omnes principes exercitus, qui dispersi
fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliā
in Masphath. *Et dixerunt ei: Scito quòd 14
Baalis rex filiorum Ammō misit Ismahel fi-
lium Nathaniæ percutere animā tuā. Et nō
credidit eis Godolias filius Ahicā. *Iohanan 15
autem filius Caree dixit ad Godoliam seor-
sum in Masphath, loquēs: Ibo,& percutiam
Ismahel filiū Nathaniæ nullo sciente, ne in-
terficiat animam tuam, & dissipētur omnes
Iudæi, qui congregati sunt ad te, & peribūt
reliquiæ Iuda. *Et ait Godolias filius Ahicā 16
ad Iohanan filium Caree: Noli facere verbū
hoc: falsum enim tu loqueris de Ismahel.

CAP. XLI.

ET factum est in mense septimo, venit 1
Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama A
de semine regali, & optimates regis, & decē
viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicā in
Masphath:& comederunt ibi panes simul in
Masphath. *Surrexit autē Ismahel filius Na- 2
thaniæ,& decem viri, qui cū eo erant,& per-
cusserunt Godoliam filium Ahicam filij Sa-
phan gladio,& interfecerunt eū, quem præ-
fecerat rex Babylonis terræ. *Omnes quoq; 3
Iudæos, qui erant cū Godolia in Masphath,
& Chaldæos, qui reperti sunt ibi,& viros bel-
latores percussit Ismahel. *Secundo autē die 4
postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc
sciente, * venerunt viri de Sichē, & de Silo, 5
& de Samaria octoginta viri: rasi barba, &
scissis vestibus, & squallentes: & munera,&
thus habebant in manu, vt offerrēt in domo
Dñi. * Egressus ergo Ismahel filius Natha- 6
niæ in occursum eorum de Masphath, ince-
dens & plorans ibat: cum autem occurrisset
eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium
Ahicam. * Qui cum venissent ad mediū ci- 7
uitatis, interfecit eos Ismahel filius Nathaniæ
circa medium laci, ipse & viri, qui erant cum
eo. * Decem autē viri reperti sunt inter eos, 8
qui dixerunt ad Ismahel: Noli occidere nos:
quia habemus thesauros in agro, frumēti, &
hordei,& olei,& mellis. Et cessauit: & nō in-
terfecit eos cum fratribus suis. * Lacus autē, 9
in quem proiecerat Ismahel omnia cadaue-
ra virorū, quos percussit propter Godoliam,
ipse est, quem fecit rex Asa propter Baasa re-
gē Israel: ipsum repleuit Ismahel filius Na-
thaniæ occisis. * Et captiuas duxit Ismahel 10
C omnes reliquias populi, qui erant in Ma-
sphath; filias regis, & vniuersum populum,
qui remanserat in Masphath: quos commē-
dauerat Nabuzardan princeps militiæ Go-
doliæ filio Ahicā. Et cepit eos Ismahel filius
Nathaniæ,& abijt vt transiret ad filios Am-
11 mon. * Audiuit autem Iohanan filius Ca-
ree, & omnes principes bellatorum, qui erāt
cum eo, omne malum, quod fecerat Ismahel
12 filius Nathaniæ. * Et assumptis vniuersis vi-
ris, profecti sunt vt bellarēt aduersum Isma-
hel filium Nathaniæ, & inuenerunt eum ad
13 aquas multas, quæ sunt in Gabaon. * Cumq;
13 vidisset omnis populus, qui erat cum Isma-
hel, Iohanan filiū Caree, & vniuersos prin-
cipes bellatorum, qui erant cū eo, lætati sūt.
14 *Et reuersus est omnis populus, quem cepe-
D rat Ismahel, in Masphath: reuersusq; abijt ad
15 Iohanan filium Caree. * Ismahel autē filius
Nathaniæ fugit cum octo viris à facie Ioha-
16 nan,& abiit ad filios Ammon. * Tulit ergo
Iohanā filius Caree, & omnes principes bel-
latorum, qui erant cū eo, vniuersas reliquias
vulgi, quas reduxerat ab Ismahel filio Na-
thaniæ de Masphath, postquā percussit Go-
doliam filiū Ahicam; fortes viros ad præliū,
& mulieres, & pueros, & eunuchos, quos re-
17 duxerat de Gabaon. * Et abierunt, & sede-
rūt peregrinātes in Chamaam, quæ est iux-
ta Bethlehem, vt pergerent, & introirent
18 Ægyptum * à facie Chaldæorum: timebant
enim eos, quia percusserat Ismahel filius Na-
thaniæ Godoliam filium Ahicam, quē præ-
posuerat rex Babylonis in Terra Iuda.

CAP. XLII.

1 ET accesserunt omnes principes bellato-
A rū, & Iohanan filius Caree, & Iezonias
filius Osaiæ,& reliquum vulgus à paruo vs-
2 que ad magnum: *Dixeruntq; ad Ieremiam
prophetam: Cadat oratio nostra in cōspectu
tuo: & ora pro nobis ad Dñm Deum tuum
pro vniuersis reliquijs istis; quia derelicti su-
mus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos
3 intuentur: * Et annunciet nobis Dñs Deus
tuus viam, per quam pergamus, & verbum,
4 quod faciamus. * Dixit autē ad eos Ieremias
propheta: Audiui: ecce ego oro ad Dominū
Deū vestrum secundum verba vestra omne
verbū, quodcumq; responderit mihi, indica-
5 bo vobis: nec celabo vos quidquam. *Et illi
dixerunt ad Ieremiam: Sit Dñs inter nos te-
stis veritatis,& fidei, si non iuxta omne ver-
bū, in quo miserit te Dñs Deus tuus ad nos
6 sic faciemus. * Siue bonum est, siue malum,
voci Dñi Dei nostri, ad quem mittimus te,
obediemus: vt bene sit nobis cū audierimus
7 vocem Dñi Dei nostri. * Cum autem com-
B pleti essent decem dies, factum est verbum
8 Domini ad Ieremiam. * Vocauitq; Iohanan
filium Caree, & omnes principes bellatorū,
qui

qui erant cum eo, & vniuersum populum à
minimo vsq; ad magnum. * Et dixit ad eos: 9
Hęc dicit Dominus Deus Israel, ad quem mi-
sistis me, vt prosternerem preces vestras in
conspectu eius: * Si quiescentes manseritis in 10
terra hac, ædificabo vos, & nō destruā; plan-
tabo, & non euellam: iam enim placatus sum
super malo, quod feci vobis. * Nolite timere 11
à facie regis Babylonis, quem vos pauidi for-
midatis: nolite metuere eum, dicit Dominus.
quia vobiscum sum ego, vt saluos vos faciā,
& eruā de manu eius. * Et dabo vobis mise- 12
ricordias, & miserebor vestri, & habitare
vos faciam in terra vestra: * Si autē dixeritis 13
vos: Non habitabimus in terra ista, nec au- C
diemus vocem Domini Dei nostri, * dicen- 14
tes: Nequaquam, sed ad Terram Ægypti
pergemus: vbi non videbimus bellū, & clan-
gorem tubæ non audiemus, & faciem non
sustinebimus: & ibi habitabimus: * Propter 15
hoc nunc audite verbū Domini reliquiæ Iu-
da: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Israel: Si posueritis faciem vestram, vt ingre-
diamini Ægyptum, & intraueritis vt ibi ha-
bitetis: * gladius, quem vos formidatis, ibi 16
comprehendet vos in Terra Ægypti: & fa-
mes, pro qua estis soliciti, adhærebit vobis in
Ægypto, & ibi moriemini. * Omnesque viri 17
qui posuerunt faciem suam, vt ingrediantur
Aegyptum, vt habitent ibi, moriētur gladio,
& fame, & peste: nullus de eis remanebit, nec
effugiet à facie mali, quod ego afferam super
eos. * Quia hæc dicit Dominus exercituum, 18
Deus Israel: Sicut conflatus est furor meus,
& indignatio mea super habitatores Ierusa- D
lem: sic cōflabitur indignatio mea super vos,
cum ingressi fueritis Aegyptum, & eritis in
iusiurandum, & in stuporem: & in maledi-
ctum, & in opprobrium: & nequaquam vl-
tra videbitis locum istum. * Verbum Domi- 19
ni super vos reliquiæ Iuda: Nolite intrare
Aegyptum: scientes scietis, quia obtestatus
sum vos hodie, * quia decepistis animas ve- 20
stras: vos enim misistis me ad Dominū Deū
nostrum dicentes: Ora pro nobis ad Domi-
num Deum nostrum, & iuxta omnia quęcū-
que dixerit tibi Dominus Deus noster, sic an-
nuncia nobis, & faciemus. * Et annunciaui 21
vobis hodie, & non audistis vocem Domini
Dei vestri super vniuersis, pro quibus misit
me ad vos. * Nunc ergo scientes scietis quia 22
gladio, & fame, & peste moriemini in loco,
ad quem voluistis intrare, vt habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

FActum est autem, cū cōplesset Ieremias 1
loquens ad populum vniuersos sermones A
Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum
Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba
hæc: * dixit Azarias filius Osaiæ, & Iohanā fi- 2
lius Caree, & omnes viri superbi, dicentes ad
Ieremiam: Mendacium tu loqueris: non misit
te Dominus Deus noster, dicēs: Ne ingredia-
3 mini Aegyptum vt habitetis illic. * Sed Ba-
B ruch filius Neriæ incitat te aduersum nos, vt
tradat nos in manus Chaldæorum, vt inter-
4 ficiat nos, & traduci faciat in Babylonē. * Et
non audiuit Iohanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum, & vniuersus populus
vocem Domini vt maneret in terra Iuda.
5 * Sed tollens Iohanan filius Caree, & vniuer-
si principes bellatorū vniuersos reliquiarum
Iuda, qui reuersi fuerant de cunctis Gētibus,
ad quas fuerant ante dispersi, vt habitarent
6 in Terra Iuda: * viros, & mulieres, & paruu-
los, & filias regis, & omnē animam, quā reli-
querat Nabuzardan princeps militiæ cum
Godolia filio Ahicam, filij Saphan, & Iere-
7 miā prophetā, & Baruch filium Neriæ. * Et
C ingressi sunt Terram Aegypti, quia non
obedierunt voci Domini: & venerunt vsq; ad
8 Taphnis. * factus est sermo Dñi ad Ieremiam
9 in Taphnis, dicens: * Sume lapides grandes in
manu tua, & abscondes eos in crypta, quæ est
sub muro latericio in porta domus Pharao-
10 nis in Taphnis, cernentibus viris Iudæis: * Et
dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Ecce ego mittam, & assumam
Nabuchodonosor regem Babylonis seruum
meum: & ponam thronum eius super lapides
istos, quos abscondi, & statuet solium suum
11 super eos. * Veniensque percutiet Terram
D Aegypti; quos in mortem, in mortē; & quos
in captiuitatem, in captiuitatem; & quos in
12 gladium, in gladium. * Et succendet ignem
in delubris deorū Aegypti, & comburet ea;
& captiuos ducet illos: & amicietur Terra
Aegypti, sicut amicitur pastor pallio suo: &
13 egredietur de in pace. * Et conteret statuas
domus Solis, quæ sunt in Terra Aegypti: &
delubra deorum Aegypti comburet igni.

CAP. XLIV.

1 VErbum, quod factum est per Ieremiam
A ad omnes Iudæos, qui habitabant in
Terra Aegypti, habitantes in Magdalo, & in
Taphnis, & in Memphis, & in Terra Phatu-
2 res, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Vos vidistis omne malum istud,
quod adduxi super Ierusalem, & super om-
nes vrbes Iuda: & ecce desertæ sunt hodie,
3 & non est in eis habitator: * Propter malitiā,
quam fecerunt, vt me ad iracundiam prouo-
carent, & irent, vt sacrificarent, & colerent
deos alienos, quos nesciebant & illi, & vos,
4 & patres vestri. * Et misi ad vos omnes ser-
uos meos prophetas de nocte consurgens
mittensque & dicens: Nolite facere verbum
abominationis huiuscemodi, quam odiui.
5 * Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem
suam, vt conuerterentur à malis suis, & non
6 sacrificarent dijs alienis. * Et conflata est in-
digna-

dignatio mea, & furor meus, & succensa est B
in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem:
& versæ sunt in solitudinem, & vastitatem
secũdum diem hanc. *Et nũc hæc dicit Do- 7
minus exercituum Deus Israel: Quare vos
facitis malum grande hoc contra animas ve-
stras, vt intereat ex vobis vir, & mulier, par-
uulus, & lactens de medio Iudæ, nec relin-
quatur vobis quidquam residuum: *Prouo- 8
cantes me in operibus manuum vestrarum,
sacrificandũ dijs alienis in Terra Ægypti, in
quam ingressi estis vt habitetis ibi: & dispe-
reatis, & sitis in maledictionem, & in oppro-
brium cunctis gentibus terræ? * Numquid 9
obliti estis mala patrum vestrorum, & mala
regum Iuda, & mala vxorum eius: & mala
vestra, & mala vxorum vestrarum, quæ fe-
cerunt in Terra Iuda, & in regionibus Ieru-
salem? * Non sunt mundati vsque ad diem 10
hanc: & non timuerunt, & non ambulaue-
runt in lege Domini, & in præceptis meis,
quę dedi coram vobis, & coram patribus ve-
stris. * Ideo hæc dicit Dominus exercituum 11
Amos.9.b.+. Deus Israel: "Ecce ego ponam faciem meam C
in vobis in malum: & disperdam omnem Iu-
dam. *Et assumã reliquias Iudæ, qui posue- 12
runt facies suas, vt ingrederentur Terram
Aegypti, & habitarent ibi: & consumentur
omnes in Terra Aegypti: cadent in gladio,
& in fame, & cõsumẽtur à minimo vsque ad
maximum in gladio, & in fame morientur:
& erunt in iusiurandum, & in miraculum,
& in maledictionem, & in opprobrium. *Et 13
visitabo super habitatores Terræ Aegypti,
sicut visitaui super Ierusalem in gladio, &
fame, & peste. * Et non erit qui effugiat, & 14
sit residuus de reliquijs Iudæorum, qui va-
dunt, vt peregrinentur in Terra Aegypti: &
reuertantur in Terram Iuda, ad quam ipsi D
eleuant animas suas, vt reuertantur, & habi-
tent ibi: non reuertentur, nisi qui fugerint.
* Responderunt autem Ieremiæ omnes viri 15
scientes, quòd sacrificarent vxores eorũ dijs
alienis: & vniuersæ mulieres, quarum stabat
multitudo grandis, & omnis populus habi-
tantium in Terra Aegypti in Phatures, dicẽ-
tes: * Sermonem, quem locutus es ad nos in 16
nomine Domini, non audiemus ex te: * sed 17
facientes faciemus omne verbũ, quod egre-
dietur de ore nostro, vt sacrificemus reginæ
cœli, & libemus ei libamina, sicut fecimus
nos, & patres nostri, reges nostri, & princi-
pes nostri in vrbibus Iuda, & in plateis Ieru-
salem: & saturati sumus panibus, & bene no-
bis erat, malumque non vidimus. * Ex eo 18
autem tempore, quo cessauimus sacrificare
reginæ cœli, & libare ei libamina, indigemus
omnibus, & gladio, & fame consumpti su-
mus. *Quòd si nos sacrificamus reginæ cœ- 19
li, & libamus ei libamina: numquid sine vi- E
ris nostris fecimus ei placentas ad colendum
20 eam, & libandum ei libamina? * Et dixit Ie-
remias ad omnẽ populũ aduersum viros, &
aduersum mulieres, & aduersum vniuersam
plebem, qui responderant ei verbum, dicens:
21 * Numquid non sacrificium, quod sacrifica-
stis in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalẽ
vos, & patres vestri, reges vestri, & princi-
pes vestri, & populus terræ, horum recorda-
tus est Dominus, & ascendit super cor eius?
22 * Et nõ poterat Dominus vltra portare pro-
pter malitiam studiorum vestrorum, & pro-
pter abominationes, quas fecistis: & facta est
terra vestra in desolationem, & in stuporem,
& in maledictum, eo quòd non sit habita-
23 tor, sicut est dies hæc. * Propterea quòd sa-
crificaueritis idolis, & peccaueritis Domi-
no: & non audieritis vocem Domini, & in le-
ge, & in præceptis, & in testimonijs eius non
F ambulaueritis: idcirco euenerunt vobis ma-
24 la hęc, sicut est dies hæc.* Dixit autem Iere-
mias ad omnẽ populum, & ad vniuersas mu-
lieres: Audite verbum Domini omnis Iuda,
25 qui estis in Terra Ægypti: *Hęc iniquit Do-
minus exercituum Deus Israel, dicens: Vos,
& vxores vestræ locuti estis ore vestro, &
manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus
vota nostra, quæ vouimus, vt sacrificemus
reginæ cæli, & libemus ei libamina, implestis
26 vota vestra, & opere perpetrastis ea. * Ideo
audite uerbum Domini omnis Iuda, qui ha-
bitatis in terra Aegypti: Ecce ego iuraui in
nomine meo magno, ait Dominus: quia ne-
quaquam vltra vocabitur nomen meum ex
ore omnis viri Iudæi, dicentis: Viuit Do-
27 minus Deus in omni terra Aegypti. * Ecce
ego vigilabo super eos in malum, & non in
G bonum: & consumentur omnes viri Iuda,
qui sunt in terra Aegypti, & gladio, & fame
28 donec penitus consumantur. * Et qui fuge-
rint gladium, reuertentur de terra Aegypti
in terram Iuda viri pauci: & scient om-
nes reliquiæ Iuda ingredientium terram
Aegypti, vt habitent ibi, cuius sermo com-
29 pleatur, meus, an illorum. * Et hoc vobis
signum, ait Dominus, quod visitẽ ego super
vos in loco isto: vt sciatis quia vere comple-
buntur sermones mei contra vos in malum.
30 * Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradã Pha-
raonẽ Ephree regem Aegypti in manu ini-
micorum eius, & in manu quærentium ani-
mam illius: sicut tradidi Sedeciam regem Iu-
da in manu Nabuchodonosor regis Babylo-
nis inimici sui, & quærentis animam eius.

CAP. XLV.

1 VErbum, quod locutus est Ieremias pro-
A pheta ad Baruch filium Nerię: cũ scri-
psisset verba hæc in libro ex ore Ieremiæ,
anno quarto Ioakim filij Iosię regis Iuda di-
2 cens: * Hæc dicit Dominus Deus Israel ad te
Baruch:

Baruch. *Dixisti: Væ misero mihi, quoniam 3
addidit Dominus dolorem dolori meo: labo-
raui in gemitu meo, & requiem non inueni.
* Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ec- 4
ce quos ædificaui, ego destruo: & quos plan- B
taui, ego euello, & vniuersam terram hanc.
* Et tu quæris tibi grandia? noli quærere: 5
quia ecce ego adducam malum super om-
nem carnem, ait Dominus, & dabo tibi ani-
mam tuam in salutem in omnibus locis, ad
quæcumque perrexeris.

CAP. XLVI.

QVod factum est verbum Domini ad Ie- 1
remiam prophetam contra Gentes *ad 2
Aegyptū aduersum exercitum Pharaonis A
Nechao regis Aegypti, qui erat iuxta fluuiū
Euphratem in Charcamis, quem percussit
Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto
anno Ioakim filij Iosiæ regis Iuda. *Præpa- 3
rate scutum, & clypeum, & procedite ad
bellum. *Iungite equos, & ascendite equites: 4
state in galeis, polite lanceas, induite vos lo-
ricis. *Quid igitur? vidi ipsos pauidos, & terga 5
vertentes, fortes eorum cæsos: fugerunt con-
citi, nec respexerunt: terror vndique ait Do-
minus. *Non fugiat velox, nec saluari se pu- 6
tet fortis: Ad Aquilonē iuxta flumē Euphra- B
tem victi sunt, & ruerunt. * Quis est iste, qui 7
quasi flumen ascendit: & veluti fluuiorū in-
tumescunt gurgites eius? *Aegyptus, flumi- 8
nis instar ascendit, & velut flumina moue-
būtur fluctus eius, & dicet: Ascendēs operiam
terrā; perdam ciuitatem, & habitatores eius.
* Ascendite equos, & exultate in curribus & 9
procedāt fortes, Aethiopia, & Libyes tenētes
scutū, & Lydij arripientes, & iaciētes sagittas.
* Dies autem ille Domini Dei exercituum 10
dies vltionis, vt sumat vindictam de inimi-
cis suis: deuorabit gladius, & saturabitur, C
& inebriabitur sanguine eorum: victima
enim Domini Dei exercituū in Terra Aqui-
lonis iuxta flumen Euphraten. *Ascende in 11
Galaad, & tolle resinam virgo filia Aegypti:
frustra multiplicas medicamina, sanitas non
erit tibi. * Audierunt Gentes ignominiam 12
tuam, & vlulatus tuus repleuit terram: quia
fortis impegit in fortē, & ambo pariter con-
ciderunt. *Verbum, quod locutus est Domi- 13
nus ad Ieremiam prophetam, super eo quòd
venturus est Nabuchodonosor rex Babylo-
nis, & percussurus Terrā Aegypti: *Annun- 14
ciate Aegypto, & auditum facite in Magda- D
lo, & resonet in Memphis, & in Taphnis, di-
cite: Sta, & præpara te: quia deuorabit gla-
dius ea, quæ per circuitum tuum sunt. *Qua- 15
re computruit fortis tuus? non stetit, quoniā
Dominus subuertit eū. *Multiplicauit ruen- 16
tes, ceciditque vir ad proximum suum: & di-
cent: Surge, & reuertamur ad populum no-
strum, & ad terram natiuitatis nostræ, à facie
17 gladij columbæ. *Vocate nomen Pharaonis
regis Aegypti, tumultum adduxit tempus.
18 * Viuo ego (inquit rex, Dominus exercituū
E nomen eius) quoniam sicut Thabor in mon-
19 tibus, & sicut Carmelus in mari, veniet. *Va-
sa transmigrationis fac tibi habitatrix filia
Aegypti: quia Memphis in solitudinem erit,
20 & deseretur, & inhabitabilis erit. * Vitula
elegās, atq; formosa Aegyptus: stimulator ab
21 Aquilone veniet ei. * Mercenarij quoque
eius, qui versabātur in medio eius, quasi vitu-
li saginati versi sunt, & fugerunt simul, nec
stare potuerūt: quia dies interfectionis eorū
venit super eos, tempus visitationis eorum.
22 * Vox eius quasi æris sonabit: quoniam cum
F exercitu properabunt, & cum securibus ve-
23 nient ei, quasi cædentes ligna. *Succiderunt
saltum eius, ait Dominus, qui supputari non
potest: multiplicati sunt super locustas, & nō
24 est eis numerus. *Confusa est filia Aegypti,
25 & tradita in manu populi Aquilonis. *Di-
xit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce
ego visitabo super tumultum Alexandrię, &
super Pharaonē, & super Aegyptum, & su-
per deos eius, & super reges eius, & super
Pharaonem, & super eos, qui confidunt in
26 eo. *Et dabo eos in manu quærentium ani-
G mam eorum, & in manu Nabuchodonosor
regis Babylonis, & in manu seruorum eius:
& post hæc habitabitur sicut diebus pristi-
27 nis, ait Dñs. *u Et tu ne timeas serue meus Ia- u Isa 43. a. 1. & 44. a. 2.
cob, & ne paueas Israel: quia ecce ego saluum
te faciam de longinquo, & semen tuum de
terra captiuitatis tuæ: & reuertetur Iacob, &
requiescet, & prosperabitur; & non erit, qui
28 exterreat eū. * Et tu noli timere serue meus
Iacob, ait Dominus: quia tecū ego sum, quia
ego consummam cūctas gentes, ad quas eieci
te: te vero non consumam, sed castigabo te in
iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 QVod factum est verbum Domini ad Ie-
A remiam prophetam contra Palæsthi-
nos, antequam percuteret Pharao Gazam:
2 * Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ ascendunt
ab Aquilone, & erūt quasi torrens inundans,
& operient terram, & plenitudinem eius, vr-
bem & habitatores eius: clamabunt homi-
3 nes, & vlulabūt omnes habitatores terræ, * à
B strepitu pompæ armorum, & bellatorū eius,
à commotione quadrigarum eius, & multi-
tudine rotarum illius. Non respexerunt pa-
4 tres filios manibus dissolutis? * pro aduentu
C diei, in quo vastabuntur omnes Philisthijm,
& dissipabitur Tyrus, & Sidon cū omnibus
reliquis auxilijs suis: depopulatus est enim
Dominus Palęsthinos, reliquias insulę Cap-
5 padociæ. *Venit caluitium super Gazā: con-
ticuit Ascalon, & reliquiæ vallis earum, vs-
6 quequo concideris? * O mucro Domini, vs-

quequo

quequo non quiesces? Ingredere in vaginam D
tuam, refrigerare, & sile. * Quomodo quie- 7
scet cum Dominus præceperit ei aduersus
Ascalonem, & aduersus maritimas eius re-
giones, ibique condixerit illi?

CAP. XLVIII.

AD Moab hęc dicit Dominus exercituũ 1
Deus Israel: Væ super Nabo, quoniam A
vastata est, & confusa: capta est Cariathaim:
confusa est fortis, & tremuit. * Non est vltra 2
exultatio in Moab cõtra Hesebon: cogitaue-
runt malum. Venite, & disperdamus eam de
gente, ergo silens conticesces, sequeturque te
gladius. * Vox clamoris de Oronaim: vasti- 3
tas, & contritio magna. * Contrita est Moab: 4
annunciate clamorem paruulis eius. * Per 5
ascensum enim Luith plorãs ascendet in fle-
tu: quoniam in descensu Orouaim hostes
vlulatum contritionis audierũt: * Fugite, sal- 6
uate animas vestras: & eritis quasi myricæ
‖ Sup. 17. a 6. in deserto. * ‖ Pro eo enim quòd habuisti fidu- 7
ciã in munitionibus tuis, & in thesauris tuis,
tu quoque capieris: & ibit Chamos in trans-
migrationem, sacerdotes eius, & principes
eius simul. * Et veniet prædo ad omnẽ vrbẽ, 8
& vrbs nulla saluabitur: & peribunt valles, B
& dissipabuntur campestria: quoniam dixit
Dominus: * Date florem Moab, quia florens 9
egredietur: & ciuitates eius desertæ erunt, &
inhabitabiles. * Maledictus, qui sciat opus 10
Domini fraudulẽter: & maledictus, qui pro-
phibet gladium suum à sanguine. * Fertilis 11
fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit
in fœcibus suis: nec transfusus est de vase in
vas, & in transmigrationem non abijt: idcir-
co permansit gustus eius in eo, & odor eius
non est immutatus. * Propterea ecce dies ve- 12
niunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinato-
res, & stratores laguncularum, & sternent
eum, & vasa eius exhaurient, & lagunculas
eorum collident. * Et confundetur Moab à 13
Chamos, ‖ sicut confusa est domus Israel à
‖ 4 Re. 12. g. 16. Bethel, in qua habebat fiduciam. * Quomodo 14
‖ Is. 16. b. 6. dicitis: ‖ Fortes sumus, & viri robusti ad prę- C
liandum? * Vastata est Moab, & ciuitates il- 15
lius succiderunt: & electi iuuenes eius descen-
derunt in occisionem: ait rex, Dominus exer-
cituum nomen eius. * Prope est interitus 16
Moab vt veniat: & malum eius velociter ac-
curret nimis. * Consolamini eum omnes, qui 17
estis in circuitu eius: & vniuersi, quia scitis
nomẽ eius, dicite: Quomodo cõfracta est vir-
ga fortis, baculus gloriosus? * Descende de 18
gloria, & sede in siti habitatio filiæ Dibon:
quoniam vastator Moab ascendet ad te, dis-
sipabit munitiones tuas. * In via sta, & pro- 19
spice habitatio Aroer: interroga fugientẽ: &
ei, qui euasit, dic: Quid accidit? * Confusus 20
est Moab, quoniam victus est: vlulate, & cla-
mate, annũciate in Arnon, quoniam vastata
21 est Moab. * Et iudicium venit ad terram cã-
pestrem: super Helon, & super Iasa, & super
22 Mephaath, * & super Dibõ, & super Nabo,
23 & super domũ Deblathaim, * & super Ca-
D riathaim, & super Bethgamul, & super Beth-
24 maon, * & super Carioth, & super Bosra: &
super omnes ciuitates terræ Moab, quæ lon-
25 ge, & quæ prope sunt. * Abscissum est cornu
Moab, & brachiũ eius contritum est, ait Do-
26 minus. * Inebriate eũ, quoniam contra Do-
minum erectus est: & allidet manum Moab
in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse.
27 * Fuit enim in derisũ tibi Israel, quasi inter
fures reperisset eum: propter verba ergo tua,
quæ aduersum illũ locutus es, captiuus du-
28 ceris. * Relinquite ciuitates, & habitate in
petra habitatores Moab: & estote quasi co-
lumba nidificans in summo ore foraminis.
29 * Audiuimus superbiam Moab, superbus est
valde; sublimitatem eius, & arrogantiam, &
30 superbiam, & altitudinem cordis eius. * Ego
E scio, ait Dominus, iactantiam eius: & quòd
non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod
31 poterat conata sit facere. * Ideo super Moab
eiulabo, & ad Moab vniuersam clamabo, ad
32 viros muri fictilis lamentantes. * De plãctu
Iazer plorabo tibi vinea Sabama: propagi-
nes tuæ transierunt mare, vsque ad mare Ia-
zer peruenerunt: super messem tuam, & vin-
33 demiam tuã prædo irruit. * ‖ Ablata est lęti- ‖ Is. 16. c. 10.
tia & exultatio de Carmelo, & de Terra
Moab, & vinum de torcularibus sustuli: ne-
quaquã calcator vuæ solitum celeuma cãta-
34 bit. * De clamore Hesebon vsque Eleale, &
Iasa, dederunt vocem suam: à Segor vsq; ad
Oronaim vitula conternante; aquæ quoque
35 Nemrim pessimæ erunt. * Et auferã de Mo-
F ab, ait Dominus, offerentem in excelsis, &
36 sacrificantem dijs eius. * Propterea cor meũ
ad Moab quasi tibiæ resonabit: & cor meum
ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum:
quia plus fecit, quã potuit, idcirco perierunt.
37 * ‖ Omne enim caput caluitium, & omnis ‖ Is. 15. a. 2.
barba rasa erit: in cunctis manibus colliga- Ezec. 7. c. 8.
38 tio, & super omne dorsum cilicium. * Super
omnia tecta Moab, & in plateis eius omnis
planctus: quoniam contriui Moab sicut vas
39 inutile, ait Dominus. * Quomodo victa est,
& vlulauerunt? quomodo deiecit ceruicem
Moab, & confusus est? eritque Moab in deri-
sum, & in exemplũ omnibus in circuitu suo.
40 * Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila vo-
41 labit, & extendet alas suas ad Moab. * Capta
G est Carioth, & munitiones comprehensæ
sunt: & erit cor fortium Moab in die illa, si-
42 cut cor mulieris parturientis. * Et cessabit
Moab esse populus: quoniam contra Domi-
43 num gloriatus est. * Pauor, & fouea, & la- ‖ Is. 24. c.
queus super te ô habitator Moab, dicit Do- 18.
44 minus. * ‖ Qui fugerit à facie pauoris, cadet
in

in foueā: & qui conſcenderit de fouea, capie-
tur laqueo: adducā enim ſuper Moab annū
viſitationis eorum, ait Dominus.* In vmbra 45
Heſebon ſteterunt de laqueo fugientes: quia
ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de
medio Sion, & deuorabit partē Moab, & ver-
ticē filiorū tumultus.* Væ tibi Moab, periiſti 46
popule Chamos: quia comprehenſi ſunt filij
tui, & filiæ tuæ in captiuitatem.* Et conuer- 47
tam captiuitatem Moab in nouiſſimis die-
bus, ait Dominus. Hucuſque iudicia Moab.

CAP. XLIX.

AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus: 1
Numquid non filij ſunt Iſrael? aut he- A
res non eſt ei? Cur igitur hereditate poſſedit
Melchom, Gad: & populus eius in vrbibus
eius habitauit?* Ideo ecce dies veniunt, dicit 2
Dominus: & auditum faciam ſuper Rabbath
filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in
tumultum diſſipata, filięque eius igni ſuccē-
dentur, & poſſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos,
ait Dominus.* Vlula Heſebon, quoniam va- 3
ſtata eſt Hai, clamate filij Rabbath, accingi-
te vos cilicijs: plangite, & circuite per ſepes:
quoniam Melchom in transmigrationē du-
cetur, ſacerdotes eius, & principes eius ſimul.
* Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis 4
tua filia delicata, quæ confidebas in theſau-
ris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me? * Ecce 5
ego inducam ſuper te errorem, ait Dominus
Deus exercituum, ab omnibus qui ſunt in B
circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli à con-
ſpectu veſtro, nec erit qui congreget fugien-
tes. * Et poſt hæc reuerti faciam captiuos fi- 6
liorum Ammon, ait Dominus. * Ad Idu- 7
mæam: Hæc dicit Dominus exercituum:
Numquid nō vltra eſt ſapientia in Themā?
Perijt conſilium à filijs, inutilis facta eſt ſa-
pientia eorū. * Fugite & terga vertite, deſcē- 8
dite in voraginem habitatores Dedan: quo-
niam perditionem Eſau adduxi ſuper eum,
tempus viſitationis eius. * Si vindemiatores 9
veniſſent ſuper te, non reliquiſſent racemū:
ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret
ſibi. * ego vero diſcooperui Eſau, reuelaui 10
abſcondita eius, & celari non poterit: vaſtatū
eſt ſemen eius, & fratres eius, & vicini eius, &
non erit. * Relinque pupillos tuos: ego fa- 11
ciam eos viuere: & viduæ tuæ in me ſpera- C
bunt. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce qui- 12
bus non erat iudicium vt biberent calicem,
bibentes bibent: & tu quaſi innocens relin-
queris? non eris innocens, ſed bibens bibes.
* Quia per memetipſum iuraui, dicit Domi- 13
nus, quod in ſolitudinem, & in opprobrium,
& in deſertum, & in maledictionem erit Boſ-
ra: & omnes ciuitates eius erunt in ſolitudi-
Abd. 1, a. net ſempiternas.* " Auditum audiui à Dño 14
& legatus ad Gentes miſſus eſt: Congrega-
mini, & venite contra eam, & conſurgamus
15 in prælium:* Ecce enim paruulum dedi te in
16 Gētibus contemptibilē inter homines. * Ar-
rogātia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui:
D qui habitas in cauernis petræ, & apprehēde-
re niteris altitudinem collis: " cum exaltaue- " Abd. 1. a.
ris quaſi aquila nidum tuum, inde detraham 4.
17 te, dicit Dominus.* Et erit Idumæa deſerta:
omnis qui tranſibit per eā, ſtupebit, & ſibila-
18 bit ſuper omnes plagas eius.* " Sicut ſubuer- " Gen. 19. c. 20.
ſa eſt Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ eius:
ait Dominus: non habitabit ibi vir, & nō in-
19 colet eā filius hominis. * Ecce quaſi leo aſcē-
det de ſuperbia Iordanis ad pulchritudinem
robuſtam: quia ſubito currere faciam eū ad
illam: & quis erit electus, quē pręponam ei?
quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me?
" & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui " Iob. 41. a. 1.
20 meo? * Propterea audite cōſilium Dñi, quod
inijt de Edō; & cogitationes eius, quas cogi-
tauit de habitatoribus Theman: Si non deie-
cerint eos paruuli gregis, niſi diſſipauerint
21 cū eis habitaculū eorū. * A voce ruinæ eorū
commota eſt terra: clamor in Mari rubro au-
22 ditus eſt vocis eius.* Ecce quaſi aquila aſcen-
E det, & auolabit: & expandet alas ſuas ſuper
Boſran: & erit cor fortium Idumęæ in die il-
23 la, quaſi cor mulieris parturientis. * Ad Da-
maſcum: Cōfuſa eſt Emath, & Arphad: quia
auditum peſſimum audierunt, turbati ſunt in
mari: præ ſolicitudine quieſcere non potuit.
24 * Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugā,
tremor apprehendit eā: anguſtia, & dolores
25 tenuerunt eam quaſi parturientē.* Quomo-
do dereliquerunt ciuitatem laudabilē, vrbem
26 lætitiæ! * Ideo cadent iuuenes eius in plateis
eius: & omnes viri pręlij conticeſcent in die
27 illa, ait Dominus exercituū. * Et ſuccendam
ignem in muro Damaſci, & deuorabit mœ-
28 nia Benadad. * Ad Cedar, & ad regna Aſor,
F quæ percuſſit Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcen-
29 dite ad Cedar, & vaſtate filios Orientis.* Ta-
bernacula eorū, & greges eorū capient: pel-
les eorū, & omnia vaſa eorū, & camelos eo-
rū tollent ſibi: & vocabunt ſuper eos formi-
30 dinē in circuitu. * Fugite, abite vehementer,
in voraginibus ſedete, qui habitatis Aſor, ait
Dominus: inijt enim cōtra vos Nabuchodo-
noſor rex Babylonis conſilium, & cogitauit
31 aduerſum vos cogitationes. * Conſurgite, &
aſcendite ad gentē quietā, & habitantē con-
fidenter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes
32 eis: ſoli habitant.* Et erunt cameli eorum in
direptionē, & multitudo iumentorū in præ-
dam: & diſpergā eos in omnē ventū, qui ſunt
attonſi in comā: & ex omni confinio eorum
adducam interitum ſuper eos, ait Dominus.
33 * Et erit Aſor in habitaculū draconū deſer-
ta vſq; in æternum: non manebit ibi vir, nec
34 incolet eam filius hominis. * Quod factū eſt
ver-

verbum Domini ad Ieremiā prophetam ad-
uersus Ælam in principio regni Sedeciæ re-
gis Iuda,dicens: * Hæc dicit Dominus exer- 35
cituum:Ecce ego confringam arcum Ælam, G
& summam fortitudinem eorum.*Et indu- 36
cam super Aelam quatuor ventos à quatuor
plagis cœli:& ventilabo eos in omnes ventos
istos: & non erit gens, ad quam non perue-
niant profugi Aelam : * Et pauere faciam 37
Aelam coram inimicis suis, & in conspectu
quærentium animam eorum : & adducam
super eos malum, iram furoris mei,dicit Do-
minus, & mittam post eos gladium donec
consummam eos. *Et ponam solium meum 38
in Aelam,& perdam inde reges,& principes,
ait Dominus. * In nouissimis autem diebus 39
reuerti faciā captiuos Aelam,dicit Dominus.

CAP. L.

Verbum, quod locutus est Dominus de 1
Babylone,& de terra Chaldæorum in A
manu Ieremiæ prophetæ. * Annunciate in 2
Gentibus,& auditum facite: leuate signum,
prædicate,& nolite celare, dicite: Capta est
Babylon, confusus est Bel, victus est Mero-
dach, confusa sunt sculptilia eius, superata
sunt idola eorum.*Quoniam ascendit contra 3
eam gens ab Aquilone, quæ ponet terrā eius
in solitudinem : & non erit, qui habitet in ea
ab homine vsque ad pecus: & moti sunt,&
abierunt. * In diebus illis,& in tempore illo, 4
ait Dominus:veniēt filij Israel,ipsi & filij Iu-
da simul: ambulantes,& flentes properabūt,
& Dominum Deum suum quærēt. *In Sion 5
inter rogabunt viam,huc facies eorum: Ve-
nient, & apponentur ad Dominum fœdere
sempiterno,quod nulla obliuione delebitur.
* Grex perditus factus est populus meus: pa- 6
stores eorum seduxerunt eos, feceruntq; va-
gari in montibus: de monte in collem tran-
sierunt, obliti sunt cubilis sui. * Omnes, 7
qui inuenerunt,comederunt eos:& hostes eo- B
rum dixerūt:Non peccauimus: pro eo quòd
peccauerūt Domino decori iustitiæ,& expe-
ctationi patrum eorum Domino. * Recedite 8
de medio Babylonis, & de terra Chaldæorū
egredimini: & estote quasi hædi ante gregem.
*Quoniā ecce ego suscito, & adducam in Ba- 9
bylonem congregationē Gentium magnarū
de terra Aquilonis,& præparabuntur aduer-
sus eam, & inde capietur: sagitta eius quasi
viri fortis interfectoris,nō reuertetur vacua.
*Et erit Chaldæa in prædam:omnes vastan- 10
tes eam replebuntur,ait Dominus. *Quoniā 11
exultatis, & magna loquimini, diripientes
hereditatem meam; quoniā effusi estis sicut
vituli super herbam,& mugistis sicut tauri.
*Confusa est mater vestra nimis,& adæqua- 12
ta pulueri,quæ genuit vos: ecce nouissima
erit in Gentibus,deserta,inuia,& arens. *Ab 13
ira Dñi nō habitabitur,sed redigetur tota in
solitudinem:omnis, qui transibit per Baby-
lonem, stupebit, & sibilabit super vniuersis
14 plagis eius. * Præparamini contra Babylonē
C per circuitum omnes, qui tenditis arcum:
debellate eam,non parcatis iaculis:quia Do-
15 mino peccauit. * Clamate aduersus eam,
vbique dedit manum,ceciderunt fundamen-
ta eius,destructi sunt muri eius, quoniā vltio
Domini est,vltionem accipite de ea; sicut fe-
16 cit,facite ei. *Disperdite satorem de Babylo-
ne,& tenentem falcem in tempore messis: à
facie gladij colūbæ vnusquisque ad populū
suum cōuertetur, & singuli ad terram suam
17 fugient. * Grex dispersus Israel, leones eie-
cerunt eum:primus comedit eum rex Assur:
iste nouissimus exossauit eum Nabuchodo-
18 nosor rex Babylonis. * Propterea hæc dicit
D Dñs exercituum Deus Israel: Ecce ego visi-
tabo regem Babylonis, & terram eius, sicut
19 visitaui regem Assur:*& reducam Israel ad
habitaculum suum : & pascetur Carmelum,
& Basan,& in monte Ephraim,& Galaad sa-
20 turabitur anima eius. * In diebus illis, & in
tempore illo,ait Dominus: quæretur iniqui-
tas Israel,& non erit; & peccatū Iuda,& non
inuenietur : quoniam propitius ero eis, quos
21 reliquero.*Super terrā dominantium ascen-
de,& super habitatores eius visita,dissipa, &
interfice, quæ post eos sunt,ait Dñs: & fac
22 iuxta omnia,quæ præcepi tibi.*Vox belli in
23 terra,& contritio magna. * Quomodo con-
fractus est,& contritus malleus vniuersę ter-
rę? quomodo versa est in desertum Babylon
24 in Gētibus? *Illaqueaui te,& capta es Baby-
lon, & nesciebas: inuenta es & apprehensa:
25 quoniam Dominum prouocasti. * Aperuit
Dominus thesaurum suum, & protulit vasa
iræ suæ: quoniam opus est Dño Deo exerci-
26 tuum in terra Chaldæorum. * Venite ad eā
E ab extremis finibus, aperite, vt exeant, qui
conculcent eam : tollite de via lapides,& re-
digite in aceruos, & interficite eam: nec sit
27 quidquā reliquū. * Dissipate vniuersos for-
tes eius,descendant in occisionē: væ eis, quia
venit dies eorum, tempus visitationis eorū.
28 * Vox fugientium,& eorum, qui euaserunt
de terra Babylonis, vt annuncient in Sion
vltionem Domini Dei nostri,vltionem tem-
29 pli eius. * Annunciate in Babylonem pluri-
mis omnibus, qui tendunt arcum : consistite
aduersum eam per gyrum, & nullus euadat:
reddite ei secundum opus suum : iuxta om-
nia,quæ fecit,facite illi: quia contra Domi-
num erecta est, aduersum sanctum Israel.
30 * Idcirco cadent iuuenes eius in plateis eius:
& omnes viri bellatores eius conticescent in
31 die illa,ait Dñs. * Ecce ego ad te superbe, di-
cit Dñs Deus exercituū:quia venit dies tuus,
32 tempus visitationis tuæ.*Et cadet superbus,
& corruet,& non erit,qui suscitet eū: & suc-

cen-

cendā ignē in vrbibus eius, & deuorabit om-
nia in circuitu eius. * Hęc dicit Dñs exerci- 23
tuum: Calumniam sustinent filij Israel,& fi- F
lij Iuda simul: omnes, qui ceperunt eos, te-
nent,nolunt dimittere eos. *Redemptor eo- 33
rum fortis, Dominus exercituum nomen
eius, iudicio defendet causam eorum, vt ex-
terreat terram, & commoueat habitatores
Babylonis. * Gladius ad Chaldæos,ait Dñs, 35
& ad habitatores Babylonis, & ad principes,
& ad sapientes eius.*Gladius ad diuinos eius,36
qui stulti erunt:gladius ad fortes illius,qui ti-
mebunt.*Gladius ad equos eius,& ad currus 37
eius, & ad omne vulgus, quod est in medio
eius: & erunt quasi mulieres: gladius ad the-
sauros eius, qui diripientur. * Siccitas super 38
aquas eius erit,& arescent:quia terra sculpti-
liū est,& in portentis gloriantur.*Propterea 39
habitabunt dracones cum faunis ficarijs: &
habitabunt in ea struthiones: & non inhabi-
tabitur vltra vsq; in sempiternū,nec extrue-
tur vsq; ad generationem & generationem.
19. * " Sicut subuertit Dominus Sodomam, & 40
Gomorrham, & vicinas eius, ait Dominus
non habitabit ibi vir, & non incolet eam fi-
lius hominis. *Ecce populus venit ab Aqui- 41
lone, & gens magna, & reges multi con- G
surgent à finibus terræ. * Arcum & scutum 42
apprehendent: crudeles sunt, & immiseri-
cordes,vox eorum quasi mare sonabit: & su-
per equos ascendēt, sicut vir paratus ad præ-
liū contra te filia Babylon.* Audiuit rex Ba- 43
bylonis famā eorū, & dissolutæ sunt manus
eius:angustia apprehēdit eū,dolor quasi par-
turientē.*Ecce quasi leo ascēdet de superbia 44
Iordanis ad pulchritudinē robustā: quia su-
bito currere faciam eum ad illam:& quis erit
electus,quem præponam ei, quis est enim si-
.41.a. milis mei? & quis sustinebit me? " & quis est
iste pastor,qui resistat vultui meo? *Propte- 45
rea audite consiliū Domini, quod mente cō-
cepit aduersum Babylonem; & cogitationes
eius,quas cogitauit super terrā Chaldęorum:
Nisi detraxerint eos paruuli gregū, nisi dis-
sipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorū.
* A voçe captiuitatis Babylonis commota 46
est terra, & clamor inter Gentes auditus est.

CAP. LI.

HAec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo 1
super Babylonem & super habitatores A
eius, qui cor suū leuauerunt contra me,qua-
si ventum pestilentem.*Et mittam in Baby-
lonem ventilatores, & ventilabunt eam, &
demolientur terram eius: quoniam vene-
runt super eam vndique in die afflictionis
eius.*Non tendat,qui tendit arcum suum,& 3
non ascēdat loricatus, nolite parcere iuueni-
bus eius,interficite omnem militiā eius. * Et 4
cadent interfecti in terra Chaldæorum, &
vulnerati in regionibus eius.*Quoniam non 5
fuit viduatus Israel, & Iuda à Deo suo Dño
exercituum: terra autem eorum repleta est
6 delicto à sancto Israel.*Fugite de medio Ba-
bylonis, & saluet vnusquisque animā suam:
nolite tacere super iniquitatem eius: quoniā
tempus vltionis est à Domino, vicissitudinē
7 ipse retribuet ei. * Calix aureus Babylon in
manu Dñi,inebrians omnem terram, de vi-
no eius biberunt Gentes, & ideo commotæ
8 sunt. * " Subito cecidit Babylon, & contrita
est; vlulate super eam,tollite resinam ad do- " Is.21.c.9.
9 lorem eius, si forte sanetur. * Curauimus Apo.14.a.8.
Babylonem, & non est sanata: derelinqua-
mus eam, & eamus vnusquisque in terram
suam: quoniam peruenit vsque ad cęlos iu-
dicium eius, & eleuatum est vsque ad nubes
10 Protulit Dominus iustitias nostras: venite,
B & narremus in Sion opus Dñi Dei nostri.
11 * Acuite sagittas,implete pharetras: suscita-
uit Dominus spiritum regum Medorum: &
contra Babylonem mens eius est, vt perdat
eam;quoniam vltio Domini est,vltio templi
12 sui.*Super muros Babylonis leuate signum,
augete custodiam: leuate custodes,præpara-
te insidias: quia cogitauit Dominus, & fecit
quęcumq; locutus est contra habitatores Ba-
13 bylonis: * Quæ habitas super aquas multas,
locuples in thesauris: venit finis tuus pedalis
14 præcisionis tuæ. * "Iurauit Dominus exerci- " Amos 6.
tuum per animam suam: Quoniam reple- c.9.
bo te hominibus, quasi brucho, & super te
15 celeuma cantabitur. * " Qui fecit terram in
fortitudine sua,præparauit orbem in sapien- " Gen. 1.a.1.
tia sua, & prudentia sua extendit cœlos.
16 * Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in
cœlo: qui leuat nubes ab extremo terræ;ful-
gura in pluuiam fecit: & produxit ventum
17 de thesauris suis. * Stultus factus est omnis
homo à scientia: confusus est omnis confla-
tor in sculptili:quia mendax est conflatio eo-
18 rum,nec est spiritus in eis: * Vana sunt ope-
ra, & risu digna, in tempore visitationis suæ
17 peribunt. * Non sicut hæc pars Iacob: quia
qui fecit omnia ipse est, & Israel sceptrū he-
C reditatis eius: Dominus exercituum nomen
20 eius. * Collidis tu mihi vasa belli,& ego col-
lidam in te Gentes,& disperdam in te regna:
21 * & collidam in te equum, & equitem eius:
& collidam in te currum,& ascensorem eius:
22 * & collidam in te virum, & mulierem: &
collidam in te senem, & puerum: & colli-
23 dam in te iuuenem, & virginem: * & colli-
dam in te pastorem,& gregem eius: & colli-
dam in te agricolam, & iugales eius & colli-
24 dam in te duces,& magistratus. *Et reddam
Babyloni, & cunctis habitatoribus Chaldeæ
omne malum suum, quod fecerunt in Sion,
25 in oculis vestris,ait Dominus. * Ecce ego ad
te,mons pestifer,ait Dominus. qui corumpis
vniuersam terram: & extendā manum meā
super

super te, & euoluam te de petris, & dabo te
in montem combustionis. * Et non tollent 26
de te lapidem in angulum, & lapdiem in fũ-
damenta, sed perditus in æternũ eris, ait Do-
minus.* Leuate signũ in terra: clangite buc- 27
cina in Gẽtibus, sanctificate super eã Gentes:
annunciate contra illam regionibus Ararat,
Menni, & Ascenez: numerate contra eã Ta-
phsar, adducite equũ, quasi bruchũ aculea-
tum. *Sanctificate contra eam Gentes reges 28
Mediæ, duces eius, & vniuersos magistratus
eius, cunctamq; terram potestatis eius. * Et 29
commouebitur terra, & conturbabitur: quia D
euigilabit cõtra Babylonẽ cogitatio Domi-
ni vt ponat Terram Babylonis desertam, &
inhabitabilem.*Cessauerunt fortes Babylo- 30
nis à prælio, habitauerunt in pręsidijs: deuo-
ratum est robur eorũ, & facti sunt quasi mu-
lieres: incensa sunt tabernacula eius, contriti
sunt vectes eius. * Currens obuiam currenti 31
veniet: & nuncius obuius nuncianti: vt an-
nunciet regi Babylonis, quia capta est ciuitas
eius à summo vsque ad summnm: * & vada 32
præoccupata sunt, & plaudes incensæ sunt
igni, & viri bellatores cõturbati sunt. *Quia 33
hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel:
Filia Babylonis quasi area, tẽpus trituræ eius:
adhuc modicum, & veniet tempus messionis
eius.*Comedit me, deuorauit me Nabucho- 34
donosor rex Babylonis: reddidit me, quasi
vas inane, absorbuit me, quasi draco, repleuit
ventrem suum teneritudine mea, & eiecit
me. * Iniquitas aduersũ me, & caro mea su- 35
per Babylonem, dicit habitatio Sion: & san-
guis meus super habitatores Chaldææ, dicit
Ierusalem. * Propterea hæc dicit Dominus: 36
Ecce ego iudicabo causam tuam, & vlciscar
vltionem tuam, & desertum faciã mare eius,
& siccabo venam eius. * Et erit Babylon in 37
tumulos, habitatio draconũ, stupor, & sibi-
lus, eo quòd nõ sit habitator. *Simul vt leo- 38
nes, rugient, excutient comas, veluti catuli
leonum. * In calore eorum ponam potus 39
eorum, & inebriabo eos, vt sopiantur, & dor-
miant somnum sempiternum, & non con-
surgant, dicit Dominus.* Deducam eos qua- 40
si agnos ad victimam, & quasi arietes cum F
hœdis. * Quomodo capta est Sesach, & con- 41
prehensa est inclyta vniuersæ terrę? quomo-
do facta est in stuporem Babylon inter Gen-
tes? * Ascendit super Babylonem mare, mul- 42
titudine fluctuum eius operta est. * Factæ 43
sunt ciuitates eius in stuporem, terra inhabi-
tabilis, & deserta, terra in qua nullus habitet,
nec transeat per eam filius hominis. * Et vi- 44
sitabo super Bel in Babylone, & eijciã quod
absorbuerat de ore eius, & non confluent ad
eum vltra Gentes, siquidem & murus Baby-
lonis corruet. * Egredimini de medio eius 45
populus meus: vt saluet vnusquisque ani-
46 mam suam ab ira furoris Domini. * Et ne
forte mollescat cor vestrum, & timeatis audi-
tum, qui audietur in terra: & veniet in anno
audito, & post hunc annum auditio: & ini-
quitas in terra, & dominator super domina-
47 torẽ.* Propterea ecce dies veniũt, & visitabo
super sculptilia Babylonis: & omnis terra
eius confundetur, & vniuersi interfecti eius
48 cadent in medio eius. * Et laudabunt super
Babylonem cœli, & terra, & omnia quæ in
eis sunt: quia ab Aquilone venient ei prædo-
49 nes, ait Dominus. * Et quomodo fecit Baby-
lon, vt caderent occisi in Israel: sic de Baby-
50 lone cadent occisi in vniuersa terra. * Qui
F fugistis gladium, venite, nolite stare: recorda-
mini procul Domini, & Ierusalem ascendat
51 super cor vestrum. * Confusi sumus, quoniã
audiuimus opprobrium: operuit ignominia
facies nostras: quia venerunt alieni super san-
52 ctificationem domus Domini. * Propterea
ecce dies veniunt, ait Dominus: & visitabo
super sculptilia eius, & in omni terra eius
53 mugiet vulneratus. * Si ascenderit Babylon
in cęlum, & firmauerit in excelso robur suũ:
à me venient vastatores eius, ait Dominus.
54 Vox clamoris de Babylone, & contritio ma-
55 gna de Terra Chaldæorum: * quoniam va-
stauit Dominus Babylonẽ, & perdidit ex ea
vocem magnam: & sonabunt fluctus eorum,
quasi aquæ multæ: dedit sonitum vox eorũ:
56 * Quia venit super eam, id est, super Baby-
lonem prędo, & apprehensi sunt fortes eius,
& emarcuit arcus eorum, quia fortis vltor
57 Dominus reddens retribuet. * Et inebriabo
principes eius, & sapientes eius, & duces eius,
& magistratus eius, & fortes eius: & dormierit
somnum sempiternum, & non expergiscen-
tur, ait rex, Dominus exercituum nomẽ eius.
58 * Hęc dicit Dominus exercituum: Murus Ba-
G bylonis ille latissimus suffossione suffodie-
tur, & portæ eius excelsæ igni comburentur,
& labores populorum ad nihilum, & gen-
59 tium in ignem erunt, & disperibunt. * Ver-
bũ, quod præcepit Ieremias propheta, Saraiæ
filio Neriæ filii Maasiæ cum pergeret cum
Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto
regni eius: Saraias autem erat princeps pro-
60 phetiæ. * Et scripsit Ieremias omne malum,
quod venturum erat super Babylonem in li-
bro vno: omnia verba hæc, quæ scripta sunt
61 contra Babylonem. * Et dixit Ieremias ad
Saraiam: Cum veneris in Babylonem, & vi-
62 deris, & legeris omnia verba hæc * dices: Do-
mine, tu locutus es contra locum istum, vt
disperderes eum: ne sit qui in eo habitet ab
homine vsque ad pecus, & vt sit perpetua
63 solitudo. * Cumque compleueris legre librũ
istum, ligabis ad eum lapidem, & proijcies il-
64 lum in medium Euphraten: * & dices: Sic
submergetur Babylon, & non consurget à

facie afflictionis, quam ego adduco super
eam , & dissoluetur. Hucusque verba Ie-
remiæ .

CAP. LII.

4. Reg. 24. d. 18. 2. Par. 36. b. 13.
Filius viginti & vnius anni erat Sedecias, 1
cum regnare cœpisset ; & vndecim an- A
nis regnauit in Ierusalem , & nomen matris
eius Amital , filia Ieremiæ de Lobna . * Et 2
fecit malum in oculis Domini,iuxta omnia ,
quæ fecerat Ioakim . * Quoniam furor Do- 3
mini erat in Ierusalem, & in Iuda vsquequo
proijceret eos à facie sua : & recessit Sede-
Sup. 39. a. 1 / 4. Reg. 25 a. 1.
cias à rege Babylonis . * Factum est autem 4
in anno nono regni eius , in mense decimo,
decima mensis: Venit Nabuchodonosor rex
Babylonis, ipse & omnis exercitus eius ad-
uersus Ierusalem,& obsederunt eam, & ædi-
ficauerunt cõtra eam munitiones in circui-
tu. *Et fuit ciuitas obsessa vsque ad vndeci- 5
mũ annum regis Sedeciæ. *Mẽse autẽ quar- 6
to, nona mensis obtinuit fames ciuitatem : B
& nõ erant alimẽta populo terræ. *Et diru- 7
pta est ciuitas, & omnes viri bellatores eius
fugerunt, exieruntque de ciuitate nocte per
viã portæ, quæ est inter duos muros,& du-
cit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus
vrbem in gyrũ)& abierunt per viã,quę du-
cit in eremum. *Persecutus est autem Chal- 8
dęorũ exercitus regem : & apprehenderunt
Sedeciam in deserto,quod est iuxta Iericho :
& omnis comitatus eius diffugit ab eo .
*Cumque comprehendissent regem, addu- 9
xerunt eũ ad regem Babylonis in Reblatha,
quæ est in terra Emath: & locutus est ad eũ
iudicia . * Et iugulauit rex Babylonis filios 10
Sedecię in oculis eius:sed & omnes principes
Iuda occidit in Reblatha. * Et oculos Sede- 11
ciæ eruit,& vinxit cũ cõpedibus,& adduxit C
eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit
eum in domo carceris vsque ad diem mortis
eius.*In mense autem quinto,decima men- 12
sis, ipse est annus nonusdecimus Nabucho-
donosor regis Babylonis : venit Nabuzardã
princeps militiæ,qui stabat corã rege Baby-
lonis in Ierusalem.*Et incẽdit domum Do- 13
mini, & domũ regis , & omnes domos Ieru-
salem,& omnem domum magnã igni com-
bussit.* Et totum murũ Ierusalem per cir- 14
cuitum destruxit, cunctus exercitus Chal-
dæorum, qui erat cum magistro militiæ.
*De pauperibus autẽ populi , & de reliquo 15
vulgo,quod remãserat in ciuitate,& de per
fugis,qui transfugerãt ad regem Babylonis,
& ceteros de multitudine, transtulit Nabu-
zardã princeps militiæ.* De pauperibus ve- 16
ro terræ reliquit Nabuzardã princeps mili
tiæ vinitores,& agricolas. *Columnas quo- 17
que æreas, quæ erant in domo Domini , &
bases, & mare æneum, quod erat in domo
Domini , confregerunt Chaldæi, & tule-
18 runt omne æs eorum in Babylonem . * Et
D lebetes , & creagras, & psalteria,& phialas ,
& mortariola & omnia vasa ærea , quæ in
19 ministerio fuerant,tulerunt, &*hydrias, &
thymiamateria, & vrceos,& pelues,& cãde-
labra,& mortaria,& clyathos:quotquot au-
rea, aurea ; & quotquot argentea, argentea
20 tulit magister militię: *& columnas duas,&
mare vnum, & vitulos duodecim æreos, qui
erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon
in domo Domini: non erat pondus ęris om-
21 nium horum vasorum . * De columnis au-
tem , decem & octo cubiti altitudinis erant
in columna vna, & funiculus duodecim cu-
bitorũ circuibat eam: porro grossitudo eius
quatuor digitorum,& intrinsecus caua erat.
22 *Et capitella super vtramque ærea : altitu-
E do capitelli vnius quinq;cubitorũ : & retia-
cula, & malogranata super coronam in cir-
cuitu omnia ęrea. Similiter columnę secun-
23 dæ,& malogranata.*Et fuerũt malograna-
ta nonagintasex dependentia: & omnia ma-
logranata centum, retiaculis circumdaban-
24 tur . * Et tulit magister militiæ Saraiam sa-
cerdotem primũ,& Sophoniam sacerdotem
25 secundum : & tres custodes vestibuli . * Et
de ciuitate tulit eunuchum vnum , qui erat
præpositus super viros bellatores : & septem
viros de his, qui videbant faciem regis, qui
inuenti sunt in ciuitate : & scribam princi-
pem militum , qui probabat tyrones, & se-
F xaginta viros de populo terræ, qui inuenti
26 sunt in medio ciuitatis . * Tulit autem eos
Nabuzardan magister militiæ , & duxit eos
27 ad regem Babylonis in Reblatha . * Et per-
cussit eos rex Babylonis , & interfecit eos in
Reblatha in terra Emath : & translatus est
28 Iuda de terra sua . * Iste est populus, quem
transtulit Nabuchodonosor : In anno septi-
29 mo Iudæos tria millia , & viginti tres : * In
anno octauodecimo Nabuchodonosor de
Ierusalẽ animas octingentas triginta duas:
30 *In anno vigesimotertio Nabuchodono-
sor, transtulit Nabuzardan magister militię
animas Iudæorum septingentas quadragin-
ta quinque : omnes ergo animæ , quatuor
31 millia sexcentæ . * Et factum est in trigesi-
G moseptimo anno transmigrationis Ioachin
regis Iuda, duodecimo mẽse, vigesimaquin-
ta mensis,eleuauit Euilmerodach rex Baby-
lonis ipso anno regni sui , caput Ioachin re-
gis Iuda , & eduxit eum de domo carceris .
32 Et locutus est cũ eo bona , & posuit thro-
num eius super thronos regũ,qui erant post
33 se in Babylone. Et mutauit vestimẽta car-
ceris eius , & comedebant panem coram eo
34 semper cunctis diebus vitæ suæ : *& cibaria
eius,cibaria perpetua dabantur ei à rege Ba-
bylonis statuta per singulos dies , vsque ad
diem mortis suæ cunctis diebus vitæ eius .

THRENI, IDEST LAMENTATIONES IEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est, postquam in captiuitatem
redactus est Israel, & Ierusalem deserta est,
sedit Ieremias propheta flens, & planxit la-
mentatione hac in Ierusalem, & amaro ani-
mo suspirans, & eiulans dixit:

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

QVomodo sedet sola ciuitas ple- 1
na populo: facta est quasi vi- A
dua domina Gentium: prin-
ceps prouinciarum facta est
sub tributo.

BETH.

a Ier. 13 a. 1. * a Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ 2
eius in maxillis eius: non est qui consoletur
eam ex omnibus charis eius: omnes amici
eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.

GHIMEL.

* Migrauit Iudas propter afflictionem, & 3
multitudinem seruitutis: habitauit inter gẽ-
tes, nec inuenit requiem: omnes persecuto-
res eius apprehenderunt eã inter angustias.

DALETH.

* Vię Sion lugent eo quòd nõ sint qui ve- 4
niant ad solemnitatẽ: omnes portæ eius de- B
structæ: sacerdotes eius gementes: virgines
eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HÆ.

* Facti sunt hostes eius in capite, inimici 5
eius locupletati sunt: quia Dominus locutus
est super eam propter multitudinem iniqui-
tatum eius: paruuli eius ducti sunt in capti-
uitatem ante faciem tribulantis.

VAV.

* Et egressus est à filia Sion omnis decor 6
eius: facti sunt principes eius velut arietes
non inuenientes pascua: & abierunt absque
fortitudine ante faciem subsequentis.

ZAIN.

* Recordata est Ierusalem dierũ afflictio- 7
nis suæ, & præuaricationis omnium deside- C
rabilium suorum, quę habuerat à diebus an-
tiquis, cum caderet populus eius in manu
hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam
hostes, & deriserunt sabbata eius.

HETH.

* Peccatũ peccauit Ierusalẽ, propterea insta- 8
bilis facta est: omnes, qui glorificabãt eã, spre-
uerunt illã, quia viderunt ignominiam eius:
ipsa autem gemens conuersa est retrorsum.

TETH.

9 * Sordes eius in pedibus eius, nec recorda-
ta est finis sui: deposita est vehementer, non
D habens consolatorem: vide Domine affli-
ctionem meam, quoniã erectus est inimicus.

IOD.

10 * Manum suam misit hostis ad omnia de-
siderabilia eius: quia vidit Gentes ingressas
sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne
intrarent in ecclesiam tuam.

CAPH.

11 * Omnis populus eius gemens, & quærens
panem: dederunt pretiosa quęque pro cibo
ad refocillandam animam: vide Domine,
& considera, quoniam facta sum vilis.

LAMED.

12 * O vos omnes qui transitis per viam, at-
tendite, & videte, si est dolor, sicut dolor
meus: quoniam vindemiauit me, vt locutus
est Dominus, in die iræ furoris sui.

MEM.

13 * De excelso misit ignem in ossibus meis,
E & erudiuit me: expandit rete pedibus meis,
conuertit me retrorsum: posuit me desola-
tam, tota die mœrore confectam.

NVN.

14 * Vigilauit iugum iniquitatum mearũ: in
manu eius cõuolutæ sunt, & impositæ collo
meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dñs
in manu, de qua non potero surgere.

SAMECH.

15 * Abstulit omnes magnificos meos Domi-
nus de medio mei: vocauit aduersum me
tempus, vt contereret electos meos: torcular
calcauit Dominus virgini filiæ Iuda.

AIN.

16 * a Idcirco ego plorãs, & oculus meus de- a Ier. 14. c.
F ducens aquas: quia longe factus est à me cõ- 17.
solator, conuertens animam meam: facti sũt
filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus.

PHE.

17 * Expandit Sion manus suas, non est qui
consoletur eam: mandauit Dñs aduersum
Iacob in circuitu eius hostes eius: facta est Ie-
rusalem, quasi polluta menstruis inter eos.

SADE.

18 * Iustus est Dñs, quia os eius ad iracũdiam
prouocaui: audite obsecro, vniuersi populi,
& videte dolorem meum: virgines meæ, &
iuuenes mei abierunt in captiuitatem.

COPH.

COPH.

* Vocaui amicos meos,& ipsi deceperunt 19
me: sacerdotes mei,& senes mei in vrbe con- G
sumpti sunt: quia quæsierunt cibum sibi,vt
refocillarent animam suam.

RES.

* Vide Domine quoniã tribulor: contur- 20
batus est vẽter meus: subuersum est cor meũ
in memetipsa, quoniam amaritudine plena
sum: foris interficit gladius, & domi mors
similis est.

SIN.

* Audierunt quia ingemisco ego, & non 21
est qui consoletur me:omnes inimici mei au-
dierunt malum meum,lætati sunt,quoniam
tu fecisti: adduxisti diem consolationes, &
fient similes mei.

THAV.

* Ingrediatur omne malum eorum co- 22
rã te: & vindemia eos,sicut vindemiasti me
propter omnes iniquitates meas: multi enim
gemitus mei,& cor meum mœrens.

CAP. II.

ALEPH.

QVomodo obtexit caligine in furore suo 1
Dñs filiam Sion: proiecit de cœlo in A
terram inclitam Israel,& non est recordatus
scabelli pedum suorum in die furoris sui.

BETH.

* Præcipitauit Dñs, nec pepercit, omnia 2
speciosa Iacob: destruxit in furore suo mu-
nitiones virginis Iuda, & deiecit in terram:
polluit regnum, & principes eius.

GHIMEL.

* Confregit in ira furoris sui omne cornu 3
Israel: auertit retrorsum dexteram suam à
facie inimici: & succendit in Iacob quasi
ignem flammæ deuorantis in gyro.

DALETH.

* Tetendit arcum suum quasi inimicus, 4
firmauit dexteram suam quasi hostis:& oc- B
cidit omne, quod pulchrum erat visu in ta-
bernaculo filiæ Sion, effudit quasi ignem,
indignationem suam.

HE.

* Factus est Dominus velut inimicus:præ- 5
cipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia
eius: dissipauit munitiones eius, & repleuit
in filia Iuda humiliatum, & humiliatam.

VAV.

* Et dissipauit quasi hortũ tẽtoriũ suum, 6
demolitus est tabernaculum suum:obliuioni
tradidit Dominus in Sion festiuitatẽ, & sab-
batum, & in opprobrium, & in indignatio-
nem furoris sui regem, & sacerdotem.

ZAIN.

* Repulit Dominus altare suum, maledi- 7
xit sanctificationi suæ:tradidit in manu ini- C
mici muros turrium eius: vocem dederunt
in domo Domini,sicut in die solemni.

HETH.

8 * Cogitauit Dominus dissipare murum
filiæ Sion: tetendit funiculum suum, & non
auertit manum suam à perditione: luxitque
antemurale, & murus pariter dissipatus est.

THETH.

9 * Defixæ sunt in terra portæ eius: perdi-
dit,& cõtriuit vectes eius:regẽ eius & princi-
pes eius in Gentibus: non est lex,& prophe-
tæ eius non inuenerunt visionem à Dño.

IOD.

10 * Sederunt in terra, conticuerunt senes fi-
liæ Sion: consperserunt cinere capita sua,
accincti sunt cilicijs, abiecerunt in terram
capita sua virgines Ierusalem.

CAPH.

11 * Defecerunt præ lacrymis oculi mei,con-
D turbata sunt viscera mea: effusum est in
terram iecur meum super contritione filiæ
populi mei, cum deficeret paruulus, & la-
ctens in plateis oppidi.

LAMED.

12 * Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum
& vinum? cum deficerent, quasi vulnerati
in plateis ciuitatis: cum exhalarent animas
suas in sinu matrum suarum.

MEM.

13 * Cui comparabo te? vel cui assimilabo te
filia Ierusalem? cui exæquabo te,& consola-
bor te virgo filia Sion? magna est enim ve-
lut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NVN.

14 * Prophetæ tui viderũt tibi falsa,& stulta,
E nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad
pœnitentiam prouocarent: viderunt autem
tibi assumptiones falsas, & eiectiones.

SAMECH.

15 * Plauserunt super te manibus omnes trã-
seuntes per viam: sibilauerunt,& mouerunt
caput suum super filiam Ierusalem:Hæccine
est vrbs,dicentes, perfecti decoris, gaudium
vniuersæ terræ.

PHE.

16 * Aperuerunt super te os suum omnes ini-
F mici tui:sibilauerunt,& fremuerũt dentibus,
& dixerunt: Deuorabimus: en ista est dies,
quam expectabamus: inuenimus, vidimus.

AIN.

17 * " Fecit Dominus quæ cogitauit,comple- " Leu. 26. b. 16.
uit sermonem suum,quem præceperat à die-
bus antiquis: destruxit, & non pepercit, & " Deut 28 b. 15. Ier. 14. c. 17
lætificauit super te inimicum, & exaltauit
cornu hostium tuorum.

SADE.

18 * Clamauit cor eorum ad Dominũ super
muros filiæ Sion: " Deduc quasi torrentem " Sup. 1 f. 16.
lacrymas per diem, & noctem: non des re-
quiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

COPH.

19 * Cõsurge, lauda in nocte in principio vi-

 gilia-

giliarum: effūde ſicut aquam cor tuum an-
te conſpectum Dñi:leua ad eum manus tuas
pro anima paruulorum tuorũ,qui defecerũt
in fame in capite omnium compitorum.

R E S.

* Vide Domine, & conſidera quem vin- 20
demiaueris ita: ergone comedent mulieres G
fructum ſuum, paruulos ad menſuram pal-
mæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini ſa-
cerdos, & propheta?

S I N.

* Iacuerunt in terra foris puer, & ſenex: 21
virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in
gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſ-
ſiſti, nec miſertus es.

T H A V.

* Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui 22
terrerent me de circuitu, & non fuit in die
furoris Domini, qui effugeret, & relinque-
retur, quos educaui, & enutriui, inimicus
meus conſumpſit eos.

CAP. III.

A L E P H.

EGo vir videns paupertatem meam in 1
virga indignationis eius. A

A L E P H.

* Me minauit, & adduxit in tenebras, & 2
non in lucem.

A L E P H.

* Tantum in me vertit, & conuertit ma- 3
num ſuam tota die.

B E T H.

* Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem 4
meam, contriuit oſſa mea.

B E T H.

* Ædificauit in gyro meo, & circumdedit 5
me felle, & labore.

B E T H.

* In tenebroſis collocauit me, quaſi mor- 6
tuos ſempiternos.

G H I M E L.

* Circumædificauit aduerſum me, vt non 7
egrediar: aggrauauit compedem meum.

G H I M E L.

* Sed & cum clamauero, & rogauero, ex- 8
cluſit orationem meam.

G H I M E L.

* Concluſit vias meas lapidibus quadris, 9
ſemitas meas ſubuertit. B

D A L E T H.

* Vrſus inſidians factus eſt mihi: leo in ab- 10
ſconditis.

D A L E T H.

* Semitas meas ſubuertit, & confregit me: 11
poſuit me deſolatam.

D A L E T H.

* Tetendit arcum ſuum, & poſuit me 12
quaſi ſignum ad ſagittam.

H E.

* Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuę. 13

H E.

14 * Factus ſum in deriſum omni populo
meo, canticum eorum tota die.

H E.

15 * Repleuit me amaritudinibus, inebria-
uit me abſynthio.

V A V.

16 * Et fregit ad numerum dentes meos, ci-
bauit me cinere.

V A V.

17 * Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus
ſum bonorum.

V A V.

18 * Et dixi: Perijt finis meus, & ſpes mea à
Domino.

C Z A I N.

19 * Recordare paupertatis, & tranſgreſſio-
nis meæ, abſynthij, & fellis.

Z A I N.

20 * Memoria memor ero, & tabeſcet in me
anima mea.

Z A I N.

21 * Hæc recolēs in corde meo, ideo ſperabo.

H E T H.

22 * Miſericordiæ Domini quia non ſumus
conſumpti: quia non defecerunt miſeratio-
nes eius.

H E T H.

23 * Noui diluculo, multa eſt fides tua.

H E T H.

24 * Pars mea Dominus, dixit anima mea:
propterea expectabo eum.

T E T H.

25 * Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum,
animæ quærenti illum.

T E T H.

26 * Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalu-
tare Dei.

T E T H.

27 * Bonum eſt viro, cum portauerit iugum
D ab adoleſcentia ſua.

I O D.

28 * Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia leua-
uit ſuper ſe.

I O D.

29 * Ponet in puluere os ſuũ, ſi forte ſit ſpes.

I O D.

30 * Dabit percutienti ſe maxillam, ſatura-
bitur opprobrijs.

C A P H.

31 * Quia non repellet in ſempiternũ Dñs.

C A P H.

32 * Quia ſi abiecit, & miſerebitur ſecundum
multitudinem miſericordiarum ſuarum.

C A P H.

33 * Non enim humiliauit ex corde ſuo, &
abiecit filios hominum.

L A M E D.

34 * Vt contereret ſub pedibus ſuis omnes
vinctos terræ.

L A-

LAMED.

* Vt declinaret iudicium viri in conspe- 35
ctu vultus Altissimi.

LAMED.

* Vt peruerteret hominem in iudicio suo, 36
Dominus ignorauit. E

MEM.

u Amos 3. 6.18. * u Quis est iste, qui dixit vt fieret, Domi- 37
no non iubente?

MEM.

* Ex ore Altissimi non egredientur nec 38
mala, nec bona?

MEM.

* Quid murmurauit homo viuens, vir 39
pro peccatis suis?

NVN.

* Scrutemur vias nostras, & quæramus, 40
& reuertamur ad Dominum.

NVN.

* Leuemus corda nostra cum manibus ad 41
Dominum in cœlos.

NVN.

* Nos inique egimus, & ad iracundiam 42
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

* Operuisti in furore, & percussisti nos: 43
occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

* Opposuisti nubem tibi, ne transeat 44
oratio.

SAMECH.

* Eradicationem, & abiectionem posuisti 45
me in medio populorum.

PHE.

* Aperuerunt super nos os suum omnes 46
inimici.

PHE.

* Formido, & laqueus facta est nobis vati- 47
cinatio, & contritio.

PHE.

* Diuisiones aquarum deduxit oculus 48
meus in contritione filiæ populi mei.

AIN.

* Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo 49
quòd non esset requies.

AIN.

* Donec respiceret, & videret Dominus 50
de cœlis.

AIN.

* Oculus meus deprædatus est animam 51
meam in cunctis filiabus vrbis meæ.

SADE.

* Venatione ceperunt me, quasi auem 52
inimici mei gratis.

SADE.

* Lapsa est in lacum vita mea, & posue- 53
runt lapidem super me.

SADE.

* Inundauerunt aquę super caput meum: 54
dixi: Perij.

COPH.

55 * Inuocaui nomen tuum Domine de la-
cu nouissimo.

COPH.

56 * Vocem meam audisti: ne auertas aurem
G tuam à singultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 * Appropinquasti in die, quando inuoca-
ui te: Dixisti: Ne timeas.

RES.

58 * Iudicasti Domine causam animæ meæ,
redemptor vitæ meæ.

RES.

59 * Vidisti Domine iniquitatem illorum ad-
uersum me: iudica iudicium meum.

RES.

60 * Vidisti omnem furorem, vniuersas co-
gitationes eorum aduersum me.

SIN.

61 * Audisti opprobrium eorum Domine,
omnes cogitationes eorum aduersum me.

SIN.

62 * Labia insurgentium mihi, & meditatio-
nes eorum aduersum me tota die.

SIN.

63 * Sessionem eorum, & resurrectionem eo-
rum vide, ego sum psalmus eorum.

THAV.

64 * Reddes eis vicem Domine iuxta opera
manuum suarum.

THAV.

65 * Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

THAV.

66 * Persequeris in furore, & conteres eos
sub cœlis Domine.

CAP. IV.

ALEPH.

1 QVomodo obscuratum est aurũ, muta-
A tus est color optimus, dispersi sũt lapi-
des sanctuarij in capite omnium platearũ?

BETH.

2 * Filij Sion incliti, & amicti auro primo:
quomodo reputati sunt in vasa testea, opus
manuum figuli?

GHIMEL.

3 * Sed & lamiæ nudauerunt mammam,
lactauerunt catulos suos: filia populi mei
crudelis, quasi struthio in deserto.

DALETH.

4 * Adhæsit lingua lactentis ad palatum
eius in siti: paruuli petierunt panem, & non
erat qui frangeret eis.

HE.

5 * Qui vescebantur voluptuose, interierunt
in viis: qui nutriebantur in croceis, ample-
xati sunt stercora.

VAV.

6 * Et maior effecta est iniquitas filiæ populi
mei peccato Sodomorum, x quæ subuersa est x Gen. 19.
in momento, & nõ ceperunt in ea manus. c.14.

ZAIN.
* Candidiores Nazarei eius niue, nitidio- 7
res lacte, rubicundiores ebore antiquo, sap- B
phiro pulchriores.
HETH.
* Denigrata est super carbones facies eorũ, 8
& non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis
eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignũ.
TETH.
* Melius fuit occisis gladio, quàm interfe- 9
ctis fame: quoniam isti extabuerunt con-
sumpti à sterilitate terræ.
IOD.
* Manus mulierum misericordiam coxe- 10
runt filios suos: facti sunt cibus earum, in
contritione filiæ populi mei.
CAPH.
* Compleuit Dominus furorem suum, ef- 11
fudit iram indignationis suæ: & succendit
ignem in Sion, & deuorauit fundaměta eius.
LAMED.
* Non crediderũt reges terræ, & vniuer- 12
si habitatores orbis, quoniam ingrederetur
hostis & inimicus per portas Ierusalem.
MEM.
* Propter peccata prophetarum eius, & 13
iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt C
in medio eius sanguinem iustorum.
NVN.
* Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt 14
in sanguine: cumque non possent, tenue-
runt lacinias suas.
SAMECH.
* Recedite polluti, clamauerunt eis: rece- 15
dite, abite, nolite tangere: iurgati quippe
sunt, & commoti dixerunt inter Gentes:
Non addet vltra vt habitet in eis.
PHE.
16 * Facies Domini diuisit eos, non addet vt
respiciat eos: facies sacerdotum non erubue-
runt, neque senum miserti sunt.
AIN.
17 * Cum adhuc subsisteremus, defecerunt
oculi nostri ad auxilium nostrum vanum,
cum respiceremus attenti ad gentem, quæ
saluare non poterat.
SADE.
18 * Lubricauerunt vestigia nostra in itinere
D platearum nostrarum, approquinquauit fi-
nis noster: completi sunt dies nostri, quia
venit finis noster.
COPH.
19 * Velociores fuerunt persecutores nostri
aquilis cœli: super montes persecuti sunt
nos, in deserto insidiati sunt nobis.
RES.
20 * Spiritus oris nostri Christus Dominus
captus est in peccatis nostris: cui diximus:
In vmbra tua viuemus in Gentibus.
SIN.
21 * Gaude, & lætare filia Edom, quæ habi-
tas in Terra Hus: ad te quoque perueniet
calix, inebriaberis, atque nudaberis.
THAV.
22 * Completa est iniquitas tua filia Sion,
non addet vltra vt transmigret te: visitauit
iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit
peccata tua.

ORATIO IEREMIÆ PROPHETÆ

CAPVT QVINTVM.

REcordare Domine quid acci- 1
derit nobis: intuere, & respi- A
ce opprobrium nostrũ. *He- 2
reditas nostra versa est ad
alienos: domus nostræ ad ex-
traneos. * Pupilli facti sumus, absque patre, 3
matres nostræ, quasi viduæ. * Aquã nostram 4
pecunia bibimus: ligna nostra pretio cõpa-
rauimus. * Ceruicibus nostris minabamur, 5
lassis non dabatur requies. * Aegypto dedi- 6
mus manũ, & Assyrijs, vt saturaremur pane. B
*Patres nostri peccauerunt, & non sunt, & 7
nos iniquitates eorum portauimus. * Serui 8
dominati sunt nostri: non fuit, qui redimeret
de manu eorum. *In animabus nostris affe- 9
rebamus panem nobis, à facie gladij in deser-
to. * Pellis nostra, quasi clibanus exusta est à 10
facie tempestatum famis. * Mulieres in Sion 11
humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iu- C
12 da. * Principes manu suspensi sunt: facies se-
13 num non erubuerunt. * Adolescentibus im-
pudicè abusi sunt: & pueri in ligno corrue-
14 runt. * Senes defecerunt de portis: iuuenes
15 de choro psallentium. * Defecit gaudiũ cor-
dis nostri: versus est in luctũ chorus noster:
16 * Cecidit corona capitis nostri: vę nobis, quia
17 peccauimus. * Propterea męstum factum
est cor nostrum, ideo contenebrati sunt ocu-
18 li nostri. * Propter montem Sion, quia dispe-
D rijt, vulpes ambulauerunt in eo. * Tu autem
19 Domine in æternum permanebis, solium
tuum in generationem & generationem.
20 * Quare in perpetuum obliuisceris nostri?
derelinques nos in longitudine dierum?
21 * Conuerte nos Domine ad te, & conuerte-
mur: innoua dies nostros, sicut à principio.
22 * Sed proijciens repulisti nos, iratus es con-
tra nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

ET hęc verba libri, quæ ſcripſit 1
Baruch filius Nerię, filij Maa- A
ſiæ, filij Sedeciæ, filij Sedei, fi-
lij Helciæ in Babylonia, * in 2
anno quinto, in ſeptimo die
menſis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi
Ieruſalem, & ſuccenderunt eam igni. * Et le- 3
git Baruch verba libri huius ad aures Iecho-
niæ filij Ioakim regis Iuda, & ad aures vni-
uerſi populi venientis ad librum, * & ad au- 4
res potentium filiorum regum, & ad aures
presbyterorum, & ad aures populi, à mini-
mo vſque ad maximum eorum omnium
habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.
* Qui audientes plorabant, & ieiunabant, 5
orabant in conſpectu Domini. * Et collige- 6
runt pecuniam ſecundũ quod potuit vniuſ- B
cuiuſque manus, * & miſerunt in Ieruſalem 7
ad Ioakim filium Helciæ filij Salom ſacer-
dotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem po-
pulum, qui inuenti ſunt cum eo in Ieruſa-
lem: * cum acciperet vaſa templi Domini, 8
quæ ablata fuerant de templo, reuocare in
Terrã Iuda decima die menſis Siuan, vaſa
argentea, quæ fecit Sedecias filius Ioſiæ rex
Iuda, * poſteaquam cepiſſet Nabuchodono- 9
ſor rex Babylonis Iechoniam, & principes,
& cunctos potentes, & populum terrę ab Ie-
ruſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.
* Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecu- 10
nias, de quibus emite holocauſtomata, &
thus, & facite manna, & offerte pro peccato
ad aram Domini Dei noſtri: * & orate pro 11
vita Nabuchodonoſor regis Babylonis, &
pro vita Balthaſar filij eius, vt ſint dies eo-
rum ſicut dies cœli ſuper terram: * & vt 12
det Dominus virtutem nobis, & illuminet C
oculos noſtros, vt viuamus ſub vmbra Na-
buchodonoſor regis Babylonis, & ſub vm-
bra Balthaſar filij eius, & ſeruiamus eis mul-
tis diebus, & inueniamus gratiam in conſpe-
13 ctu eorum. * Et pro nobiſipſis orate ad Do-
minum Deum noſtrum: quia peccauimus
Dño Deo noſtro, & non eſt auerſus furor
14 eius à nobis vſq; in hunc diem. * Et legite li-
brum iſtũ, quem miſimus ad vos recitari in
tẽplo Dñi, in die ſolemni, & in die opportu-
15 no: * „ & dicetis: Dño Deo noſtro iuſtitia, no- „ Inf. 2. b. 6.
bis autẽ confuſio faciei noſtræ: ſicut eſt dies
hæc omni Iuda, & habitantibus in Ieruſalẽ,
16 * Regibus noſtris, & principibus noſtris, &
ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris, &
17 patribus noſtris. * „ Peccauimus ante Dñm „ Dan. 9. a. 5.
Deũ noſtrũ, & nõ credidimus, diffidentes in
18 eum: * & non fuimus ſubiectibiles illi, & non
audiuimus vocem Dñi Dei noſtri, vt am-
D bularemus in mãdatis eius, quæ dedit nobis.
19 * A die, qua eduxit patres noſtros de Terra
Ægypti vſq; ad diẽ hãc, eramus incredibiles
ad Dñm Deum noſtrũ: & diſſipati receſſi-
20 mus, ne audiremus vocẽ ipſius. * „ Et adhæ- „ Deut. 28 b. 15.
ſerunt nobis multa mala, & maledictiones,
quę cõſtituit Dñs Moyſi ſeruo ſuo: qui edu-
xit patres noſtros de Terra Aegypti, dare
nobis terrã fluẽtẽ lac, & mel, ſicut hodierna
21 die. * Et nõ audiuimus vocẽ Dñi Dei noſtri
ſecundum omnia verba prophetarum, quos
22 miſit ad nos: * & abiuimus vnuſquiſq; in ſẽ-
ſũ cordis noſtri maligni, operari dijs alienis,
facientes mala ante oculos Dñi Dei noſtri.

CAP. II.

1 PRopter quod ſtatuit Dñs Deus noſter
A verbum ſuum, quod locutus eſt ad nos,
& ad iudices noſtros, qui iudicauerũt Iſrael,

& ad reges noſtros, & ad principes noſtros,
& ad omnem Iſrael, & Iuda : * vt adduceret 2
Dñs ſuper nos mala magna, quæ non ſunt
facta ſub cœlo,quemadmodum facta ſunt in
Deu.28. f.53. Ieruſalem,"ſecundũ quæ ſcripta ſunt in lege
Moyſi,*vt mãducaret homo carnes filij ſui, 3
& carnes filiæ ſuæ. * Et dedit eos ſub manu 4
regum omnium, qui ſunt in circuitu noſtro
in improperium, & in deſolationem in om-
nibus populis, in quibus nos diſperſit Dñs.
*Et facti ſumus ſubtus, & non ſupra: quia 5
peccauimus Dño Deo noſtro,non obaudiẽ-
Sup.1.c. 15. do voci ipſius. * " Dño Deo noſtro iuſtitia: 6
nobis autem, & patribus noſtris confuſio fa- B
ciei,ſicut eſt dies hæc.*Quia locutus eſt Dñs 7
ſuper nos omnia mala hæc, quæ venerunt
ſuper nos: * & non ſumus deprecati faciem 8
Dñi Dei noſtri,vt reuerteremur vnuſquiſq;
noſtrum à vijs noſtris peſſimis.*Et vigilauit 9
Dñs in malis, & adduxit ea ſuper nos: quia
iuſtus eſt Dñs in omnibus operibus ſuis,quæ
mandauit nobis: *& non audiuimus vocem 10
ipſius,vt iremus in pręceptis Dñi,quæ dedit
Dan.9. d.15. ante faciem noſtram.* "Et nunc Dñe Deus 11
Iſrael,qui eduxiſti populum tuum de Terra C
Aegypti in manu valida, & in ſignis, & in
prodigijs,& in virtute tua magna,& in bra-
chio excelſo, & feciſti tibi nomen, ſicut eſt
dies iſte: * peccauimus,impie egimus,inique 12
geſſimus, Dñe Deus noſter, in omnibus iu-
ſtitijs tuis. * Auertatur ira tua à nobis: quia 13
derelicti ſumus pauci inter gẽtes,vbi diſper-
ſiſti nos. * Exaudi Domine preces noſtras, 14
& orationes noſtras, & educ nos propter te:
& da nobis inuenire gratiam ante faciẽ eo-
rum, qui nos abduxerunt: * vt ſciat omnis 15
terra, quia tu es Dñs Deus noſter, & quia
Deu.26. d.15. nomen tuum inuocatum eſt ſuper Iſrael, &
ſuper genus ipſius.* "Reſpice Dñe de domo 16
Iſa.63.d. 15. ſancta tua in nos, & inclina aurem tuam, &
Iſ.64.c. 9. exaudi nos. * " Aperi oculos tuos, & vide: 17
quia non mortui,qui ſunt in inferno,quorũ D
Pſ.113. d.17. ſpiritus acceptus eſt à viſceribus ſuis,dabunt
honorem,& iuſtificationem Dño: *ſed ani- 18
ma, quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali,
& incedit curua,& infirma, & oculi deficiẽ-
tes, & anima eſuriens dat tibi gloriam,& iu-
ſtitiam Dño.*Quia non ſecundum iuſtitias 19
patrum noſtrorum nos fundimus preces, &
petimus miſericordiam ante cõſpectum tuũ
Dñe Deus noſter: * ſed quia miſiſti iram 20
tuam, & furorem tuum ſuper nos, ſicut lo-
cutus es in manu puerorũ tuorũ propheta-
rum, dicens. * Sic dicit Dominus: Inclinate 21
humerum veſtrum, & ceruicem veſtram,& E
opera facite regi Babylonis: & ſedebitis in
terra, quam dedi patribus veſtris. *Quod ſi 22
non audieritis vocem Dñi Dei veſtri opera-
ri regi Babyloniæ: defectionem veſtrã faciã
de ciuitatibus Iuda, & à foris Ieruſalem, *& 23
auferam à vobis vocem iucunditatis, & vo-
cem gaudij, & vocem ſponſi, & vocem ſpõ-
ſæ, & erit omnis terra ſine veſtigio ab inha-
24 bitantibus eam. * Et non audierunt vocem
tuã,vt operarẽtur regi Babylonis: & ſtatui-
ſti verba tua, quæ locutus es in manibus pue-
rũ tuorum prophetarum, vt transferrentur
oſſa regum noſtrorũ, & oſſa patrũ noſtro-
25 rum de loco ſuo: * & ecce proiecta ſunt in
calore ſolis,& in gelu noctis: & mortui ſunt
doloribus peſſimis, in fame, & in gladio, &
26 in emiſſione. * Et poſuiſti templum,in quò
F inuocatum eſt nomẽ tuum in ipſo,ſicut hęc
dies, propter iniquitatẽ domus Iſrael, & do-
27 mus Iuda.*Et feciſti in nobis Dñe Deus no-
ſter, ſecundum omnem bonitatem tuam, &
ſecundum omnem miſerationem tuam illã
28 magnam: * ſicut locutus es in manu pueri
tui Moyſi in die, qua præcepiſti ei ſcribere
29 legem tuã coram filijs Iſrael,*dicens. "Si nõ Leu.26. b.14.
audieritis vocẽ meã, multitudo hæc magna Deut.28.b.
conuertetur in minimam inter Gentes, quo 15.
29 ego eos diſpergam: *quia ſcio quòd me non
audiet populus: populus eſt enim dura cer-
uice:& conuertetur ad cor ſuum in terra ca-
31 ptiuitatis ſuæ: *& ſcient,quia ego ſum Dñs
G Deus eorum,& dabo eis cor,& intelligẽt;au-
32 res,& audient.*Et laudabũt me in terra ca-
ptiuitatis ſuæ,& memores erũt nominis mei.
33 *Et auertent ſe à dorſo ſuo duro, & à mali-
gnitatibus ſuis: quia reminiſcẽtur viã patrũ
34 ſuorũ, qui peccauerũt in me. *Et reuocabo
illos in terrã,quã iuraui patribus eorũ Abra-
ham,Iſaac,& Iacob,& dominabuntur eis: &
35 multiplicabo eos, & non minorabũtur. *Et
ſtatuam illis teſtamẽtum alterum ſempiter-
nũ, vt ſim illis in Deum,& ipſi erũt mihi in
populum: & nõ mouebo amplius populum
meum,filios Iſrael à terra, quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nunc Domine, omnipotens, Deus Iſ-
A rael, anima in anguſtijs, & ſpiritus an-
2 xius clamat ad te: *audi Domine,& miſere-
re, quia Deus es miſericors, & miſerere no-
3 ſtri:quia peccauimus ante te. * Quia tu ſedes
in ſempiternum,& nos peribimus in æuum?
4 *Domine omnipotens, Deus Iſrael,audi nũc
orationem mortuorum Iſrael, & filiorũ ip-
ſorũ,qui peccauerunt ante te, & non audie-
runt vocem Domini Dei ſui,& agglutinata
5 ſunt nobis mala. * Noli meminiſſe iniquita-
tum patrum noſtrorum, ſed memento ma-
6 nus tuę, & nominis tui in tẽpore iſto: *quia
tu es Dominus Deus noſter, & laudabimus
7 te Domine: *quia propter hoc dediſti timo-
rem tuum in cordibus noſtris, & vt inuoce-
mus nomẽ tuum, & laudemus te in captiui-
tate noſtra, quia conuertimur ab iniquitate
patrum noſtrorum,qui peccauerũt ante te.
8 *Et ecce nos in captiuitate noſtra ſumus ho-
die,

die,qua nos dispersisti in improperium,& in
maledictum,& in peccatum,secundum om-
nes iniquitates patrum nostrorum,qui reces- B
serunt à te, Domine Deus noster: * Audi Is- 9
rael mandata vitæ : auribus percipe, vt scias
prudentiam. * Quid est Israel,quod in terra 10
inimicorũ es? *inueterasti in terra aliena,co- 11
inquinatus es cum mortuis:deputatus es cum
descendentibus in infernum . * Dereliquisti 12
fontem sapientiæ: *nam si in via Dei ambu- 13
lasses, habitasses vtique in pace sempiterna .
* Disce vbi sit prudẽtia,vbi sit virtus,vbi sit 14
intellectus: vt scias simul vbi sit longiturni-
tas vitæ & victus,vbi sit lumen oculorum,&
pax.*Quis inuenit locum eius?& quis intra- 15
uit in thesauros eius?*Vbi sunt principes Gẽ- 16
tium,& qui dominantur super bestias, quæ
sunt super terram?*qui in auibus cœli ludũt, 17
qui argentum thesaurizant, & aurum, in 18
quo confidunt homines,& nõ est finis acqui-
sitionis eorum?qui argentum fabricãt,& sol-
liciti sunt, nec est inuentio operum illorum ?
* exterminati sunt,& ad inferos descenderũt, 19
& alij loco eorum surrexerunt.*Iuuenes vi- 20
derunt lumen,& habitauerunt super terram; C
viam autem disciplinæ ignorauerunt,*neq; 21
intellexerunt semitas eius, neque filij eorum
susceperunt eam,à facie ipsorum longe facta
est: *non est audita in Terra Chanaan,neq; 22
visa est in Theman . * Filij quoque Agar , 23
qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est,
negotiatores Merrhæ,& Theman,& fabula-
tores,& exquisitores prudentiæ & intelligen-
tiæ:viam autem sapientiæ nescierunt, neque
commemorati sunt semitas eius. * O Israel, 24
quam magna est domus Dei, & ingens locus
possessionis eius. * Magnus est,& non habet 25
finem : excelsus & immensus. * Ibi fuerunt 26
gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt,
statura magna, scientes bellum . * Non nos 27
elegit Dominus , neque viam disciplinæ in-
uenerunt:propterea perierunt.*Et quoniam 28
non habuerunt sapientiam, interierunt pro-
pter suam insipientiam . * Quis ascendit in 29
cęlũ,& accepit eam,& eduxit eã de nubibus? D
* Quis transfretauit mare, & inuenit illam ? 30
& attulit illam super aurum electum? *Non 31
est , qui possit scire vias eius , neque qui
exquirat semitas eius: * sed qui scit vniuersa, 32
nouit eam , & adinuenit eam prudentia sua :
qui præparauit terrã in æterno tempore, &
repleuit eam pecudibus, & quadrupedibus:
* qui emittit lumẽ, & vadit:& vocauit illud, 33
& obedit illi in tremore.*Stellæ autem dede- 34
runt lumen in custodijs suis , & lætatæ sunt:
* vocatæ sunt,& dixerunt: Adsumus : & lu- 35
xerunt ei cum iucũditate,qui fecit illas.*Hic 36
est Deus noster, & non æstimabitur alius
aduersus eum.*Hic adinuenit omnem viam 37
disciplinæ,& tradidit illam Iacob puero suo,
38 & Israel dilecto suo.*Post hæc in terris visus
est, & cum hominibus conuersatus est.

CAP. IV.

1 A HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ
est in æternum: omnes,qui tenet eam,
peruenient ad vitam ; qui autem derelique-
2 runt eam,in mortem. *Conuertere Iacob, &
apprehende eam,ambula per viam ad splen-
3 dorem eius contra lumen eius.*Ne tradas al-
teri gloriam tuam,& dignitatem tuam genti
4 alienæ. * Beati sumus Israel: quia,quæ Deo
5 placent,manifesta sunt nobis. *Animæquior
6 esto populus Dei, memorabilis Israel: * ve-
nundati estis Gentibus non in perditionem:
sed propter quod in ira ad iracũdiam prouo-
7 castis Deum, traditi estis aduersarijs. * Exa-
B crebastis enim eum,qui fecit vos,Deum ęter-
num , immolantes dæmonijs, & non Deo.
8 * Obliti enim estis Deum , qui nutriuit vos,
& contristatis nutricem vestram Ierusalem.
9 * Vidit enim iracundiam à Deo venientem
vobis,& dixit: Audite confines Sion , addu-
10 xit enim mihi Deus luctum magnum:*Vidi
enim captiuitatem populi mei , filiorũ meo-
rum,& filiarum, quam superduxit illis æter-
11 nus. * Nutriui enim illos cum iucunditate:
12 dimisi autem illos cum fletu,& luctu. * Ne-
mo gaudeat super me viduam,& desolatam:
à multis derelicta sum propter peccata filio-
rum meorum,quia declinauerunt à lege Dei.
13 * Iustitias autem ipsius nescierunt, nec am-
C bulauerunt per vias mandatorum Dei, neq;
per semitas veritatis eius cum iustitia ingres-
14 si sunt. * Veniant confines Sion,& memorẽ-
tur captiuitatem filiorum, & filiarũ mearũ,
15 quã superduxit illis æternus: Adduxit enim
super illos gentem de longinquo , gentem
16 improbam,& alterius linguæ:*qui non sunt
reueriti senem,neque puerorum miserti sunt,
& abduxerunt dilectos viduæ, & à filijs vni-
17 cã desolauerunt.*Ego autẽ quid possũ adiu-
18 uare vos? *Qui enim adduxit super vos ma-
la , ipse vos eripiet de manibus inimicorum
19 vestrorum. * Ambulate filij,ambulate: ego
20 enim derelicta sum sola. * Exui me stola pa-
D cis, indui autem me sacco obsecrationis, &
21 clamabo ad Altissimũ in diebus meis. *Ani-
mequiores estote filij,clamate ad Dominũ,&
eripiet vos de manu principum inimicorum.
22 * Ego enim speraui in æternum salutem ve-
stram:& venit mihi gaudium à sancto super
misericordia,quæ veniet vobis ab æterno sa-
23 lutari nostro. * Emisi enim vos cum luctu
& ploratu: reducet autem vos mihi Domi-
nus cum gaudio & iucunditate in sempiter-
24 num. *Sicut enim viderunt vicinæ Sion ca-
ptiuitatem vestram à Deo,sic videbũt,& in-
E celebritate salutẽ vestram à Deo, quę super
veniet vobis cum honore magno, & splẽdo-
25 re æterno. * Filij patienter sustinete irã, quæ
super-

superuenit vobis: persecutus est enim te ini-
mic⁹ tuus, sed cito videbitis perditionē ipsius:
& super ceruices ipsius ascendes. * Delicati 26
mei ambulauerūt vias asperas: ducti sūt enim
vt grex direptus ab inimicis. * Animæquio- 27
res estote filij: & proclamate ad Dominū: erit
enim memoria vestra ab eo, qui duxit vos.
*Sicut enim fuit sensus vester, vt erraretis à 28
Deo: decies tātum iterū cōuertētes requiretis
eū. *Qui enim induxit vobis mala, ipse rursū 29
adducet vobis sempiternā iucunditatē cū sa-
lute vestra. * Animæquior esto Ierusalē, ex- 30
hortatur enim te, qui te nominauit. *Nocētes 31
peribunt, qui te vexauerunt: & qui gratulati
sunt in tua ruina, punientur. *ciuitates, quibus 32
seruierunt filij tui, punientur, & quæ accepit
filios tuos. *Sicut enim gauisa est in tua rui- 33
na, & lætata est in casu tuo, sic contristabitur
in sua desolatione. *Et amputabitur exulta- 34
tio multitudinis eius, & gaudimoniū eius erit
in luctū. *Ignis enim superueniet ei ab æter- 35
no in longiturnis diebus, & habitabitur à dę- G
monijs in multitudine temporis. *Circumspi- 36
ce Ierusalē ad Orientem, & vide iucundita-
tem à Deo tibi venientem. * Ecce enim ve- 37
niunt filij tui, quos dimisisti dispersos; veniūt
collecti ab Oriente vsque ad Occidentem, in
verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

EXue te Ierusalē stola luctus, & vexatio- 1
nis tuæ: & indue te decore, & honore A
eius, quæ à Deo tibi est sempiternæ gloriæ.
* Circumdabit te Deus diploide iustitiæ, & 2
imponet mitrā capiti honoris æterni. * Deus 3
enim ostendet splendorem suum in te omni,
qui sub cœlo est. * Nominabitur enim tibi 4
nomen tuum à Deo in sempiternum. Pax iu- B
stitiæ, & honor pietatis. *Exurge Ierusalem, 5
n Sup. 4. g. 36. & sta in excelso: n & circumspice ad Orien-
tem, & vide collectos filios tuos ab Oriente
sole vsque ad Occidentem, in verbo sancti
gaudentes Dei memoria. * Exierunt enim 6
abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet au- C
tem illos Dominus ad te portatos in honore
sicut filios regni. *Constituit enim Deus hu- 7
miliare omnem montem excelsum, & rupes
perennes, & conualles replere in æqualitatē
terræ: vt ambulet Israel diligenter in honorē
Dei. * Obumbrauerunt autem & siluæ, & 8
omne lignum suauitatis Israel ex mandato D
Dei: *Adducet enim Deus Israel cum iucun- 9
ditate in lumine maiestatis suæ, cum miseri-
cordia, & iustitia, quæ est ex ipso.

CAP. VI.

EXemplar epistolæ, quam misit Ieremias A
ad abducendos captiuos in Babyloniam
à rege Babyloniorum, vt annunciaret illis se-
n Iere. 25. b. 9. cundū quod præceptū est illi à Deo. * n PRO- 1
PTER peccata, quæ peccastis ante Deum,
abducemini in Babyloniam captiui à Nabu-
2 chodonosor rege Babyloniorum. * Ingressi
itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis,
& temporibus longis vsque ad generationes
septem: post hoc autem educam vos inde
3 cum pace. * n Nunc autem videbitis in Ba- n Isa. 44. b. 12.
bylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos,
& ligneos in humeris portari, ostentantes
4 metum Gentibus. * Videte ergo ne & vos si-
miles efficiamini factis alienis, & metuatis, &
5 metus vos capiat in ipsis: * Visa itaque turba
de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordi-
bus vestris: Te oportet adorari Domine.
6 * Angelus enim meus vobiscum est: ipse au-
7 tem exquiram animas vestras. * Nam lin-
gua ipsorum polita à fabro, ipsa etiam in-
aurata, & inargentata falsa sunt, & non pos-
8 sunt loqui. *Et sicut virgini amanti ornamē-
9 ta: ita accepto auro fabricati sunt. *Coronas
certe aureas habent super capita sua dij illo-
rum: vnde subtrahunt sacerdotes ab eis au-
rum, & argentum, & erogant illud in semet-
10 ipsos. * Dant autem & ex ipso prostitutis, &
meretrices ornant: & iterum cum receperint
11 illud à meretricibus, ornant deos suos. * Hi
autem non liberantur ab ærugine, & tinea.
12 * Opertis autem illis veste purpurea, exter-
B gunt faciem ipsorum propter puluerem do-
13 mus, qui est plurimus inter eos. * Sceptrum
autem habet vt homo, sicut iudex regionis,
14 qui in se peccantem non interficit. * Habet
etiam in manu gladium, & securim, se au-
tem de bello, & à latronibus non liberat. Vn-
15 de vobis notum sit, quia non sunt dij. * Non
ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis
confractum inutile efficitur, tales sunt & dij
16 illorum. * Constitutis illis in domo, oculi eo-
rum pleni sunt puluere à pedibus introeun-
17 tium. *Et sicut alicui, qui regem offendit, cir-
cumseptæ sunt ianuæ, aut sicut ad sepulchrū
adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes
ostia clausuris, & seris, ne à latronibus expo-
18 lientur. *Lucernas accendunt illis, & quidem
multas, ex quibus nullam videre possunt:
19 sunt autem sicut trabes in domo. *Corda ve-
ro eorum dicunt elingere serpentes, qui de
terra sunt, dum comedunt eos, & vestimen-
20 tum ipsorum, & non sentiunt. *Nigræ fiunt
21 facies eorum à fumo, qui in domo fit. *Supra
corpus eorum, & supra caput eorum volant
noctuę, & hirundines, & aues etiam similiter,
22 & cattæ. *Vnde sciatis, quia non sunt dij. Ne
23 ergo timueritis eos. *Aurum etiam, quod ha-
bent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit
æruginem, non fulgebunt: neque enim, dum
24 conflarentur, sentiebant. * n Ex omni pretio Isa. 46. b. c.
empta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis.
25 * Sine pedibus in humeris portantur, osten-
tantes ignobilitatem suam hominibus. Con-
26 fundantur etiam, qui colunt ea. * Propterea,
si ceciderint in terram, à semetipsis non con-
sur-

surgunt, neque si quis eum statuerit rectum,
per semetipsum stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur. * Hostias illo- 27
rum vendunt Sacerdotes ipsorum, & abutũtur: similiter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid
impertiunt, * de sacrificijs eorum fœtæ, & 28
menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex
his, quia non sunt dij, ne timeatis eos. * Vn- 29
de enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt dijs argenteis, & aureis, & ligneis: * & 30
in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt. * Rugiunt 31
autem clamantes contra deos suos, sicut in
cœna mortui. * Vestimenta eorum auferunt 32
sacerdotes, & vestiunt vxores suas, & filios D
suos. * Neque si quid mali patiuntur ab ali- 33
quo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt, neque
auferre. * Similiter neque dare diuitias pos- 34
sunt, neque malum retribuere. Si quis illis
votum vouerit, & non reddiderit, neque hoc
requirunt. * Hominem à morte non liberant, 35
neque infirmum à potentiori eripiunt. * Ho- 36
minem cæcum ad visum non restituunt, de
necessitate hominem non liberabunt. * Vi- 37
duæ non miserebuntur, neque orphanis benefacient. * Lapidibus de monte similes sunt 38
dij illorum, lignei, & lapidei, & aurei, &
argentei. Qui autem colunt ea, confundentur. * Quomodo ergo æstimandum est, aut 39
dicendum, illos esse deos? * Adhuc enim 40
ipsis Chaldęis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum non posse loqui, offerunt
illud ad Bel, postulantes ab eo loqui: * quasi 41
possint sentire, qui non habent motum, &
ipsi cum intellexerint, relinquent ea: sensum
enim non habent ipsi dij illorum. * Mulie- 42
res autem circundatæ funibus in vijs sedent,
succendentes ossa oliuarum. * Cum autem 43
aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte
dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat,
quòd ea non sit digna habita, sicut ipsa, ne- E
que funis eius diruptus sit. * Omnia autem, 44
quę illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse Deos? * A 45
fabris autem, & ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes. * Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, 46
non sunt multi temporis. Numquid ergo
possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse
dij? * Reliquerunt autem falsa, & opprobri- 47
um postea futuris. * Nam cum superuenerit 48
illis prælium, & mala, cogitant sacerdotes
apud se, vbi abscondant cum illis. * Quomo- 49
do ergo sentiri debeant, quoniam dij sunt,
qui nec de bello se liberant, neque de malis
se eripiunt? * Nam cum sint lignea, inaura- 50
ta, & inargentata, scietur postea, quia falsa
sunt ab vniuersis Gentibus, & regibus: quæ
manifesta sunt, quia non sunt dij, sed opera
manuum hominum, & nullum Dei opus
51 cum illis. * Vnde ergo notum est, quia non
sunt dij, sed opera manuum hominum, &
52 nullum Dei opus in ipsis est? * Regem regioni non suscitant, neque pluuiam homini-
53 bus dabunt. * Iudicium quoque non discer-
F nent, neque regiones liberabunt ab iniuria:
quia nihil possunt, sicut corniculæ inter me-
54 dium cœli, & terræ. * Etenim cum inciderit
ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient, & liberabuntur: ipsi vero si-
55 cut trabes in medio comburentur. * Regi autem, & bello non resistent. Quomodo ergo
æstimandum est, aut recipiendum, quia dij
56 sunt? * Non à furibus, neque à latronibus se
liberabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, &
inargentati, quibus hi, qui fortiores sunt,
57 * aurum, & argentum, & vestimentum, quo
operti sunt, auferent illis, & abibunt, nec sibi
58 auxilium ferent. * Itaq; melius est esse regem
ostẽtantem virtutem suam; aut vas in domo
vtile, in quo gloriabitur, qui possidet illud;
vel ostiũ in domo, quod custodit, quæ in ipsa
59 sunt; quam falsi dij. * Sol quidem, & luna, ac
sidera, cum sint splẽdida, & emissa ad vtilita-
60 tes, obaudiunt. * Similter & fulgur cum apparuerit, perspicuum est: id ipsum autem &
61 spiritus in omni regione spirat. * Et nubes,
quibus cum imperatum fuerit à Deo perambulare vniuersum orbem, perficiunt quod
62 imperatum est eis. * Ignis etiam missus desuper, vt consumat montes, & siluas, facit, quod
G præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus neque virtutibus vni eorum similia sunt.
63 * Vnde neq; existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque iudicium iudicare, neq; quidquam face-
64 re hominibus. * Scientes itaq; quia non sunt
65 dij, ne ergo timueritis eos. * Neq; enim regib⁹
66 maledicent, neque benedicent. * Signa etiam
in cœlo Gentibus non ostendunt, neq; vt sol
67 lucebunt, neque illuminabunt, vt luna. * Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere
68 sub tectum, ac prodesse sibi. * Nullo itaque
modo nobis est manifestum, quia sunt dij:
69 propter quod ne timeatis eos. * Nam sicut in
cucumerario formido nihil custodit: ita sunt
70 dij illorũ lignei, & argentei, & inaurati. * Eodem modo & in horto spina alba, supra quã
omnis auis sedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris similes sunt dij illorum lignei,
71 & inaurati, & inargẽtati: * A purpura, quoq;
& murice, quę supra illos tineant; scietis itaq;
quia non sunt dij. Ipsi etiam postremo comeduntur, & erunt opprobrium in regione.
72 * Melior est homo iustus, qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobrijs.

PRO-

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est in trigesimo anno, 1
in quarto, in quinta mensis, A
cum essem in medio captiuo-
rum a iuxta fluuium Chobar,
aperti sunt cœli, & vidi visio-
nes Dei. * In quinta mensis, ipse est annus 2
quintus transmigrationis regis Ioachin.*Fa- 3
ctum est verbum Domini ad Ezechielem fi-
lium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorũ,
secus flumen Chobar: & facta est super eum
ibi manus Dñi. * Et vidi,& ecce ventus tur- 4
binis veniebat ab Aquilone;& nubes magna, B
& ignis inuoluẽs,& splendor in circuitu eius:
& de medio eius, quasi species electri, id est
de medio ignis: * & in medio eius similitudo 5
quatuor animalium: & hic aspectus eorum,
similitudo hominis in eis. Quatuor facies vni, 6
& quatuor pennæ vni. * Pedes eorum pedes 7
recti,& planta pedis eorum,quasi pluta pedis
vituli,& scintillæ, quasi aspectus æris candẽ-
tis. * Et manus hominis sub pennis eorum in 8
quatuor partibus: & facies,& pẽnas per qua-
tuor partes habebant. *Iunctęq; erãt pennæ 9
eorum alterius ad alterum: non reuerteban- C
tur cum incederẽt: sed vnumquodq; ante fa-
ciem suam gradiebatur. * Similitudo autem 10
vultus eorum: facies hominis,& facies leonis
à dextris ipsorũ quatuor,facies autem bouis,
à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ
desuper ipsorum quatuor. * Facies eorum,& 11
pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ
singulorum iungebantur, & duæ tegebant
corpora eorum: & vnumquodq; eorum co- 12
ram facie sua ambulabat: vbi erat impetus
spiritus, illuc gradiebantur, nec reuerteban-
tur,cũ ambularent.* Et similitudo animaliũ, 13
aspectus eorum,quasi carbonum ignis ardẽ- D
tium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc
erat visio discurrens in medio animalium,
splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.
14 * Et animalia ibant,& reuertebantur in si-
15 militudinem fulguris coruscantis. * Cumq;
aspicerem animalia,apparuit rota vna super
terram iuxta animalia, habens quatuor fa-
16 cies: * & aspectus rotarum,& opus earum,
quasi visio maris:& vna similitudo ipsarum
quatuor: & aspectus earũ,& opera,quasi sit
17 rota in medio rotæ. * Per quatuor partes ea-
rum euntes ibant:& non reuertebantur,cum
18 ambularent. * Statura quoque erat rotis, &
E & altitudo,& horribilis aspectus: & a totum
corpus oculis plenũ in circuitu ipsarũ qua-
19 tuor.*Cumq; ambularẽt animalia, ambula-
bãt pariter & rotæ iuxta ea:& cũ eleuarẽtur
animalia de terra,eleuabãtur simul & rotæ:
20 * Quocũque ibat spiritus,illuc eunte spiritu,
rotę pariter eleuabantur,sequentes eum. Spi-
21 ritus enim vitæ erat in rotis.*Cum euntibus
ibant,& cum stantibus stabãt: & cum eleua-
tis à terra,pariter eleuabantur & rotæ,sequẽ-
22 tes ea:quia spiritus vitæ erat in rotis. * Et si-
militudo super capita animalium firmamẽ-
F ti,quasi aspectus crystalli horribilis,& exten-
23 ti super capita eorũ desuper.*Sub firmamẽ-
to autem pennæ eorum rectæ alterius ad al-
terũ: vnumquodque duabus alis velabat cor-
24 pus suum,& alterũ similiter velabatur. * Et
audiebam sonum alarum, quasi sonũ aqua-
rum multarum, quasi sonum sublimis Dei:
cum ambularent quasi sonus erat multitudi-
nis, vt sonus castrorum,cumque starent, de-
25 mittebantur pennæ eorum. * Nam cum fie-
G ret vox super firmamentum,quod erat super
caput eorum, stabant, & submittebant alas
suas.

a Inf. 3. f. 23. 22. d 20.

a Inf. 10. c. 20.

suas. * Et super firmamentum, quod erat im- 26
minens capiti eorum, quasi aspectus lapidis
sapphiri similitudo throni: & super similitu-
dinem throni, similitudo, quasi aspectus ho-
minis desuper. * E vidi, quasi speciem ele- 27
ctri, velut aspectum ignis, intrinsecus eius
per circuitum: à lumbis eius & desuper, & à
lumbis eius vsque deorsum, vidi quasi speciẽ
ignis splendentis in circuitu. * Velut aspectũ 28
arcus, cum fuerit in nube in die pluuiæ: hic
erat aspectus splendoris per gyrum.

CAP. II.

HÆc visio similitudinis gloriæ Domini, 1
& vidi, & cecidi in faciem meam, & A
audiui vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili
hominis sta super pedes tuos, & loquar te-
cum. * Et ingressus est in me spiritus post- 2
quã locutus est mihi, & statuit me supra pe-
de meos: & audiui loquentem ad me, * & 3
dicentem. Fili hominis, mitto ego te ad fi- B
lios Israel, ad Gentes apostatrices, quæ reces-
serunt à me: ipsi & patres eorum præuarica-
ti sunt pactum meum vsq; ad diem hanc. * Et 4
filij dura facie, & indomabili corde sunt, ad
quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: * Si forte vel ipsi audiant, 5
& si forte quiescant, quoniam domus exaspe-
rans est: & scient, quia propheta fuerit in me-
dio eorum. * Tu ergo fili hominis ne timeas 6
eos, neq; sermones eorum metuas: quoniam C
increduli, & subuersores sunt tecum, & cum
scorpionibus habitas: verba eorũ ne timeas,
& vultus eorum ne formides, quia domus
exasperans est. * Loqueris ergo verba mea ad 7
eos, si forte audiant, & quiescant: quoniam
irritatores sunt. * Tu autem, fili hominis, au- 8
di quæcumque loquor ad te: & noli esse exa- D
sperans, sicut domus exasperatrix est: aperi
os tuum & comede quæcũq; ego do tibi. * Et 9
vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat
inuolutus liber: & expandit illum coram me,
(a Apo. 5. a.) a qui erat scriptus intus, & foris: & scriptæ
erant in eo lamentationes, & carmen, & væ.

CAP. III.

ET dixit ad me: Fili hominis, quodcumq; 1
inueneris, comede: comede volumẽ istud, A
& vadens loquere ad filios Israel. * Et aperui 2
os meum, & cibauit me volumine illo: * & di- 3
xit ad me: Fili hominis venter tuus comedet,
& viscera tua complebuntur volumine isto,
(a Apo. 10. 9.10.) quod ego do tibi. a Et comedi illud: & factum
est in ore meo sicut mel dulce. * Et dixit ad 4
me: Fili hominis vade ad domum Israel, & lo-
queris verba mea ad eos. * Non enim ad po- 5
pulum profundi sermonis, & ignotæ linguæ
tu mitteris ad domum Israel: * neq; ad popu- 6
los multos profundi sermonis, & ignotæ lin-
guæ, quorum non possis audire sermones: &
si ad illos mittereris, ipsi audirent te. * Domus 7
autem Israel nolunt audire te, quia nolũt au- B
dire me: omnis quippe domus Israel attrita
8 fronte est, & duro corde. * Ecce dedi faciem
tuam valentiorem faciebus eorũ, & frontem
9 tuam duriorem frontibus eorũ. * Vt adamã-
tem, & vt silicẽ dedi faciem tuam: ne timeas
eos, neque metuas à facie eorum: quia do-
10 mus exasperans est. * Et dixit ad me: Fili ho-
minis omnes sermones meos, quos ego lo-
quor ad te, assume in corde tuo, & auribus
11 tuis audi: * Et vade ingredere ad trãsmigra-
C tionẽ, ad filios populi tui, & loqueris ad eos,
& dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: si for-
12 te audiant, & quiescant. * Et assumpsit me
spiritus, & audiui post me vocem cõmotio-
nis magnæ: Benedicta gloria Domini de lo-
13 co suo: * & vocem alarum animalium per-
cutiẽtium alteram ad alteram, & vocem ro-
tarum sequentium animalia, & vocem com-
14 motionis magnæ. * Spiritus quoque leuauit
D me, & assumpsit me: & abij amarus in indi-
gnatione spiritus mei: manus enim Domini
15 erat mecum, cõfortans me. * Et veni ad trans-
migrationem, ad aceruum nouarum frugũ,
ad eos, qui habitabant iuxta flumen Chobar,
& sedi vbi illi sedebant: & mansi ibi septem
16 diebus mœrens in medio eorum. * Cum
autem pertransissent septem dies, factum est
17 verbum Domini ad me, dicens: * a Fili homi- (a Inf. 33. b. 9.)
nis speculatorem dedi te domui Israel: & au-
dies de ore meo verbum, & annunciabis eis
18 ex me. * Si dicente me ad impiũ: Morte mo-
rieris: non annunciaueris ei, neq; locutus fue-
E ris, vt auertatur à via sua impia, & viuat:
ipse impius in iniquitate sua morietur, san-
guinem autem eius de manu tua requiram.
19 * Si autem tu annunciaueris impio, & ille nõ
fuerit conuersus ab impietate sua, & à via sua
impia, ipse quidem in iniquitate sua morie-
20 tur, tu autem animam tuam liberasti. * Sed
& si conuersus iustus à iustitia sua fuerit, &
fecerit iniquitatem: ponam offendiculum co-
ram eo, ipse morietur, quia non annunciasti
ei: in peccato suo morietur, & non erunt in
memoria iustitiæ eius, quas fecit: sanguinem
21 vero eius de manu tua requiram. * Si autem
F tu annunciaueris iusto, vt non peccet iustus,
& ille non peccauerit: viuens viuet, quia an-
22 nunciasti ei, & tu animã tuam liberasti. * Et
facta est super me manus Domini, & dixit
ad me: Surgens egredere in campum, & ibi
23 loquar tecum. * Et surgens egressus sum in
campum: & ecce ibi gloria Domini stabat
quasi gloria, a quam vidi iuxta fluuium Cho- (a Sup. 1. c. 3.)
24 bar: & cecidi in faciem meam. * Et ingres-
G sus est in me spiritus, & statuit me super pe-
des meos: & locutus est mihi, & dixit ad me:
Ingredere, & includere in medio domus tuæ.
25 * Et tu fili hominis, ecce data sunt super te
vincula, & ligabunt te in eis: & non egredie-
26 ris de medio eorum. * Et linguam tuam ad-
hære-

hærere faciam palato tuo,& eris mutus, nec
quasi vir obiurgans, quia domus exasperans
est. * Cum autem locutus fuero tibi, ape- 27
riam os tuum,& dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus: Qui audit,audiat, & qui quie-
scit, quiescat: quia domus exasperans est.

CAP. IV.

ET tu fili hominis sume tibi laterē, & po- 1
nes eum coram te: & describes in eo ci- A
uitatem Ierusalem. * Et ordinabis aduersus 2
eam obsidionem,& ædificabis munitiones,&
comportabis aggerem, & dabis contra eā ca-
stra,& pones arietes in gyro.* Et tu sume tibi 3
sartaginem ferream,& pones eam in murum
ferreum inter te,& inter ciuitatem: & obfir-
mabis faciem tuam ad eā, & erit in obsidio-
nem,& circumdabis eam: signum est domui
Israel. * Et tu dormies super latus tuum sini- 4
strum, & pones iniquitates domus Israel su-
per eo numero dierum,quibus dormies super
illud, & assumes iniquitatem eorum. * Ego 5
autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, nu-
mero dierum trecentos,& nonaginta dies: & B
portabit iniquitatem domus Israel. *Et cum 6
compleueris hæc, dormies super latus tuum
u Num. 14. f. 54. dextrum secundo: u & assumes iniquitatem
domus Iuda quadraginta diebus, diem pro
anno,diem,inquam,pro anno dedi tibi. * Et 7
ad obsidionem Ierusalem conuertes faciem
tuam, & brachium tuum erit extentum: &
prophetabis aduersus eam. * Ecce circumde- 8
di te vinculis: & non te conuertes à latere
tuo in latus aliud, donec compleas dies obsi-
dionis tuæ. * Et tu sume tibi frumentum,& 9
hordeum, & fabam,& lentem,& milium, &
viciam:& mittes ea in vas vnum,& facies tibi
panes numero dierum, quibus dormies super
latus tuum: trecentis & nonaginta diebus
comedes illud. * Cibus autem tuus, quo ve- 10
sceris, erit in pondere viginti stateres in die:
à tempore vsque ad tempus comedes illud. C
* Et aquam in mensura bibes, sextam par- 11
tem hin, à tempore vsque ad tempus bibes
illud. * Et quasi subcinericium hordaceum 12
comedes illud: & stercore, quod egreditur
de homine, operies illud in oculis eorum.
* Et dixit Dominus: Sic comedent filij Israel 13
x Os. 9. a. 3. x panem suum pollutum inter Gentes, ad
aquas eijciam eos. * Et dixi: Aaa, Domine 14
Deus, ecce anima mea non est polluta, &
morticinum, & laceratum à bestijs non co-
medi ab infantia mea vsque nunc, & non D
est ingressa in os meum omnis caro immun-
da. * Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum 15
boum pro stercoribus humanis, & facies pa-
nem tuum in eo. * Et dixit ad me: Fili ho- 16
y Inf. 5. d. 16. & 14. d. 13. minis: y Ecce ego conteram baculum panis in
Ierusalem:& comedent panem in pondere,&
in solicitudine, & aquam in mensura, & in
angustia bibent: * Vt deficientibus pane,& 17
aqua,corruat vnusquisque ad fratrem suum:
& contabescant in iniquitatibus suis.

CAP. V.

1 ET tu fili hominis sume tibi gladium acu-
A tum, radentem pilos:& assumes eum, &
duces per caput tuum,& per barbam tuam:
& assumes tibi stateram ponderis, & diuides
2 eos. * Tertiam partem igni combures in me-
dio ciuitatis, iuxta completionem dierum
obsidionis: & assumes tertiam partem,& cō-
cides gladio in circuitu eius: tertiam vero
aliam disperges in ventum, & gladium nu-
3 dabo post eos. * Et sumes inde paruum nu-
merum:& ligabis eos in summitate pallij tui.
4 * Et ex eis rursum tolles, & proijcies eos in
medio ignis, & combures eos igni: & ex eo
egredietur ignis in omnem domum Israel.
5 * Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalē,
in medio Gentium posui eam, & in circuitu
6 eius terras. * Et contempsit iudicia mea, vt
B plus esset impia quàm Gentes: & præcepta
mea, vltra quàm terræ, quæ in circuitu eius
sunt: iudicia enim mea proiecerunt, & in
7 pręceptis meis non ambulauerunt. * Idcirco
hæc dicit Dominus Deus: Quia superastis
Gentes,quæ in circuitu vestro sunt,& in prę-
ceptis meis non ambulastis, & iudicia mea
non fecistis,& iuxta iudicia Gentium,quæ in
8 circuitu vestro sunt,non estis operati: * Ideo
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, &
ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis
9 Gentium:*& faciam in te quod non feci, &
quibus similia vltra non faciam propter om-
10 nes abominationes tuas. * Ideo patres co-
medent filios in medio tui, & filij comedent
patres suos, & faciam in te iudicia,& ventila-
bo vniuersas reliquias tuas in omnem ven-
11 tū. *Idcirco viuo ego,dicit Dominus Deus:
C Nisi pro eo quòd sanctum meum violasti in
omnibus offensionibus tuis, & in cūctis abo-
minationibus tuis: ego quoque confringam,
& non parcet oculus meus,& non miserebor.
12 * Tertia pars tui peste morietur, & fame
consumetur in medio tui: & tertia pars tui in
gladio cadet in circuitu tuo: tertiam vero
partem tuam in omnem ventum dispergam,
13 & gladium euaginabo post eos. * Et com-
plebo furorem meum, & requiescere faciam
indignationem meam in eis, & consolabor:
& scient quia ego Dominus locutus sum in
zelo meo, cum impleuero indignationem
14 meam in eis. * Et dabo te in desertum, & in
D opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo
15 sunt,in conspectu omnis prætereuntis. * Et
eris opprobrium, & blasphemia, exemplum
& stupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo
sunt, cum fecero in te iudicia in furore, & in
16 indignatione,& in increpationibus irę.* Ego
Dominus locutus sum: Quando misero sa-
gittas famis pessimas in eos: quæ erant mor-
tiferæ,

tiferæ, & quas mittam vt disperdam vos: &
Sup.4.d. famem congregabo super vos, & „ conteram
14.d. in vobis baculum panis. * Et immittam in 17
vos famem, & bestias pessimas vsque ad in-
ternecionem: & pestilentia, & sanguis tran-
sibunt per te, & gladium inducam super te:
ego Dominus locutus sum.

CAP. VI.

ET factus est sermo Domini ad me, di- 1
cens: * Fili hominis pone faciem tuam ad 2
montes Israel, & prophetabis ad eos, * & di- A
Inf.36.a. ces: * „Montes Israel audite verbum Domini 3
Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, &
collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego indu-
cam super vos gladium, & disperdam excel-
sa vestra, * & demoliar aras vestras, & con- 4
frigentur simulachra vestra: & deijciam in-
terfectos vestros ante idola vestra. * Et dabo 5
cadauera filiorũ Israel ante faciẽ simulachro-
rũ vestrorum: & dispergam ossa vestra cir-
cum aras vestras * in omnibus habitationibus 6
vestris. Vrbes desertę erunt, & excelsa demo- B
lientur, & dissipabuntur: & interibunt aræ
vestræ, & confringentur: & cessabunt idola
vestra, & conterentur delubra vestra, & dele-
buntur opera vestra. * Et cadet interfectus in 7
medio vestri: & scietis, quia ego sum Domi-
nus: * Et relinquam in vobis eos, qui fuge- 8
rint gladiũ in Gentibus, cum dispersero vos
in terris. * Et recordabuntur mei liberati ve- 9
stri in Gentibus, ad quas captiui ducti sunt:
quia contriui cor eorum fornicans, & rece- C
dens à me; & oculos eorum fornicantes post
idola sua: & displicebunt sibimet super ma-
lis, quæ fecerunt in vniuersis abominatio-
nibus suis. * Et scient quia ego Dominus nõ 10
frustra locutus sum, vt facerem eis malum
hoc. * Hæc dicit Dominus Deus: Percute 11
manum tuam, & allide pedem tuum, & dic:
Heu, ad omnes abominationes malorum do-
mus Israel: quia gladio, fame, & peste ruituri
sunt. * Qui longe est, peste morietur: qui 12
autem prope, gladio corruet: & qui relictus
fuerit, & obsessus, fame morietur: & comple-
bo indignationem meam in eis. * Et scietis 13
quia ego Dominus, cum fuerint interfecti D
vestri in medio idolorum vestrorum in cir-
cuitu ararum vestrarum, in omni colle excel-
so, & in cunctis summitatibus montium, &
subtus omne lignum nemorosum, & subtus
vniuersam quercum frondosam, locum vbi
accenderunt thura redolẽtia vniuersis idolis
suis. * Et extendam manum meam super eos: 14
& faciam terram desolatam, & destitutam à
deserto Deblatha in omnibus habitationibus
eorum: & scient quia ego Dominus.

CAP. VII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs:
* Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus 2
Deus terræ Israel: Finis venit, venit finis su- A
3 per quatuor plagas terræ. * Nunc finis su-
per te, & immittam furorem meum in te: &
iudicabo te iuxta vias tuas: & ponam contra
4 te omnes abominationes tuas. * Et non par-
cet oculus meus super te, & non miserebor:
sed vias tuas ponam super te, & abominatio-
nes tuæ in medio tui erunt: & scietis quia
5 ego Dominus. * Hæc dicit Dominus Deus:
6 Afflictio vna, afflictio ecce venit: * finis ve-
B nit, venit finis, euigilauit aduersum te: ecce
7 venit. * Venit contritio super te, qui habi-
tas in terra: venit tempus, prope est dies oc-
8 cisionis, & non gloriæ montium. * Nunc de
propinquo effundam iram meam super te, &
complebo furorem meum in te: & iudicabo
te iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia
9 scelera tua. * Et non parcet oculus meus,
C nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi,
& abominationes tuæ in medio tui erunt: &
scietis quia ego sum Dominus percutiens.
10 * Ecce dies, ecce venit: egressa est contritio,
11 floruit virga, germinauit superbia: * Iniqui-
tas surrexit in virga impietatis: non ex eis, &
non ex populo, neque ex sonitu eorum: &
12 non erit requies in eis. * Venit tempus, ap-
propinquauit dies: qui emit, non lætetur: &
qui vendit, non lugeat: quia ira super omnẽ
13 populũ eius. * Quia qui vendit, ad id, quod
D vendidit, non reuertetur, & adhuc in viuen-
tibus via eorum, visio enim ad omnem mul-
titudinem eius non egredietur: & vir in ini-
14 quitate vitæ suæ non confortabitur. * Canite
tuba, præparentur omnes, & non est, qui va-
dat ad prælium: ira enim mea super vniuer-
15 sum populum eius. * Gladius foris, & pestis,
& fames intrinsecus, qui in agro est, gladio
morietur, & qui in ciuitate, pestilentia, & fa-
16 me deuorabuntur. * Et saluabuntur qui fu-
gerint ex eis: & erunt in montibus, quasi co-
lumbæ conuallium, omnes trepidi; vnusquis-
17 que in iniquitate sua. * Omnes manus dissol-
18 uentur, & omnia genua fluent aquis. * Et Is.15.4.
E accingent se cilicijs, & operiet eos formido, Ie.49.f.37.
& in omni facie confusio, & in vniuersis ca- Prou 11.c.
19 pitibus eorum caluitium. * Argentum eorũ 4.
foras proijcietur, & aurum eorum in ster- Soph.1.d.
quilinum erit: Argentum eorum, & aurum 18.
eorum non valebit liberare eos in die furo- Eccl.5.c.
ris Domini. Animam suam non saturabunt, 10.13.
& ventres eorum non implebuntur: quia
20 scandalum iniquitatis eorum factum est. * Et
F ornamentum monilium suorum in superbiã
posuerunt, & imagines abominationum sua-
rum, & simulachrorum fecerunt ex eo: pro-
21 pter hoc dedi eis illud in immunditiam: * &
dabo illud in manus alienorum ad diripien-
dum, & impijs terræ in prædam: & conta-
22 minabunt illud. * Et auertam faciem meam
ab eis, & violabunt arcanum meum: & in-
troibunt in illud emissarij, & contaminabunt
illud.

illud.*Fac cōclusionem:quoniam terra ple- 23
na est iudicio sanguinū, & ciuitas plena ini-
quitate. * Et adducam pessimos de Genti- 24
bus,& possidebunt domos eorum,& quiesce- C
re faciam superbiam potentium, & posside-
bunt sanctuaria eorum.*Angustia superue- 25
niente,requirent pacem,& non erit. * Con- 26
turbatio super conturbationem veniet, &
auditus super auditum: & quærent visio-
nem de propheta, & lex peribit à sacerdote,
& consilium à senioribus. * Rex lugebit,& 27
princeps induetur mœrore, & manus popu-
li terræ conturbabuntur. Secundum viam
eorum faciam eis, & secundum iudicia eorū
iudicabo eos: & scient,quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factū est in anno sexto, in sexto men- 1
se,in quinta mensis: ego sedebam in do- A
mo mea,& senes Iuda sedebant coram me, &
cecidit ibi super me manus Domini Dei. *Et 2
vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis:
ab aspectu lumborum eius,& deorsum ignis:
& à lumbis eius, & sursum, quasi aspectus
n Dan. 14. 1. 35. splendoris,vt visio electri. * n Et emissa simi- 3
litudo manus apprehendit me in cincinno
capitis mei: & eleuauit me Spiritus inter ter- B
ram,& cœlum: & adduxit me in Ierusalē in
visione Dei, iuxta ostium interius, quod re-
spiciebat ad Aquilonem, vbi erat statutum
idolum zeli ad prouocandam æmulationē.
* Et ecce ibi gloria Dei Israel secundum vi- 4
sionem,quam videram in campo. * Et dixit 5
ad me:Fili hominis,leua oculos tuos ad viam
Aquilonis. Et leuaui oculos meos ad viam C
Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris
idolum zeli in ipso introitu.*Et dixit ad me: 6
Fili hominis,putasne,vides tu quid isti faciūt,
abominationes magnas, quas domus Israel
facit hic,vt procul recedā à sanctuario meo?
& adhuc conuersus videbis abominationes
maiores. * Et introduxit me ad ostium atrij: 7
& vidi,& ecce foramen vnum in pariete.*Et 8
dixit ad me:Fili hominis fode parietem. Et cū
fodissem parietem, apparuit ostium vnum. D
* Et dixit ad me:Ingredere,& vide abomina- 9
tiones pessimas quas isti faciunt hic. * Et in- 10
gressus vidi, & ecce omnis similitudo repti-
lium,& animalium,abominatio, & vniuersa
idola domus Israel depicta erant in pariete in
circuitu per totum. * Et septuaginta viri de 11
senioribus domus Israel, & Iezonias filius Sa-
phan stabat in medio eorum, stantium ante E
picturas: & vnusquisq; habebat thuribulum
in manu sua: & vapor nebulæ de thure con-
surgebat.*Et dixit ad me.Certe vides fili ho- 12
minis quæ seniores domus Israel faciunt in
tenebris vnusquisque in abscondito cubiculi
sui: dicunt enim: Non videt Dominus nos,
dereliquit Dominus terram.*Et dixit ad me: 13
Adhuc cōuersus videbis abominationes ma-
14 iores, quas isti faciunt. * Et introduxit me
F per ostium portæ domus Domini, quod re-
spiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi mulieres
15 sedebant plangentes Adonidem. * Et dixit
ad me: Certe vidisti fili hominis: adhuc con-
uersus videbis abominationes maiores his.
16 * Et introduxit me in atriū domus Domini
interius:& ecce in ostio templi Domini inter
vestibulum, & altare, quasi vigintiquinque
viri dorsa habentes contra templum Domi-
ni, & facies ad Orientem: & adorabant ad
17 ortum Solis.* Et dixit ad me:Certe vidisti fi-
G li hominis; numquid leue est hoc domui Iu-
da, vt facerent abominationes istas, quas fe-
cerunt hic: quia replentes terram iniquitate
conuersi sunt ad irritandum me? & ecce ap-
18 plicant ramum ad nares suas. * Ergo & ego
faciam in furore: non parcet oculus meus,
nec miserebor:& cum clamauerint ad aures
meas voce magna, non exaudiam eos.

CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis voce ma-
A gna,dicens:Appropinqauerūt visitatio-
nes vrbis,& vnusquisq;vas interfectionis ha-
2 bet in manu sua. * Et ecce sex viri veniebant
de via portę superioris,quę respicit ad Aqui-
lonem:& vniuscuiusque vas interitus in ma-
nu eius: vir quoque vnus in medio eorum
vestitus erat lineis, & atramentariū scripto-
ris ad renes eius: & ingressi sunt,& steterunt
3 iuxta altare ęreum:*Et gloria Domini Israel
B assumpta est de cherub, quæ erat super eum
ad limen domus:& vocauit virum,qui indu-
tus erat lineis, & atrementarium scriptoris
4 habebat in lumbis suis. * Et dixit Dominus
ad eum: Trāsi per mediam ciuitatem in me-
dio Ierusalem: u & signa thau super frontes u Exo. 12. c. 7.
virorum gementiū,& dolentium super cun- Apo. 7. a. 3.
ctis abominationibus, quæ fiunt in medio
5 eius.* Et illis dixit,audiente me: Transite per
ciuitatem sequentes eum, & percutite: non
6 parcat oculus vester,neq; misereamini. * Se-
nem,adolescētulum,& virginem,paruulum,
C & mulieres interficite vsque ad internecio-
nem: omnem autem, super quem videritis
thau, ne occidatis, & à sanctuario meo inci-
pite. Cœperunt ergo à viris senioribus, qui
7 erant ante faciem domus. * Et dixit ad eos:
Cōtaminate domum, & implete atria inter-
fectis: egredimini. Et egressi sunt, & percu-
8 tiebant eos,qui erāt in ciuitate. * Et cęde cō-
pleta,remansi ego:ruiq; super faciem meam,
& clamans aio;Heu,heu,heu Domine Deus:
ergo ne disperdes omnes reliquias Israel, ef-
fundens furorem tuum super Ierusalem?
9 * Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel, &
D Iuda, magna est nimis valde, & repleta est
terra sanguinibus & ciuitas repleta est auer-
sione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus
10 terram, & Dominus non videt. * Igitur &
meus

meus non parcet oculus, neque miserebor:
viam eorum super caput eorũ reddam. *Et 11
ecce vir,qui erat indutus lineis, qui habebat
atramentarium in dorso suo, respondit ver-
bum, dicens: Feci sicut præcepisti mihi.

CAP. X.

ET vidi,& ecce in firmamento,quod erat 1
super caput cherubim, quasi lapis sap- A
phirus,quasi species similitudinis solij,appa-
ruit super ea. * Et dixit ad virũ,qui indutus 2
erat lineis,& ait: Ingredere in medio rotarũ,
quę sunt subtus cherubim,& imple manum
tuam prunis ignis, quæ sunt inter cherubim,
& effunde super ciuitatem. Ingressusq; est in
conspectu meo: *cherubim autem stabant à 3
dextris domus cum ingrederetur vir, & nu-
bes impleuit atrium interius. *Et eleuata est 4
gloria Dñi desuper cherub ad limẽ domus:
& repleta est domus nube,& atrium repletũ
est splendore gloriæ Dñi. * Et sonitus alarũ 5
cherubim audiebatur vsq; ad atrium exte-
rius,quasi vox Dei omnipotentis loquentis.
*Cumque pręcepisset viro,qui indutus erat 6
lineis,dicens: Sume ignem de medio rotarũ, B
quæ sunt inter cherubim, ingressus ille ste-
tit iuxta rotam. * Et extendit cherub manũ 7
de medio cherubim ad ignem,qui erat inter
cherubim:& sumpsit,& dedit in manus eius,
qui indutus erat lineis,qui accipiens egressus
est. * Et apparuit in cherubim similitudo 8
manus hominis subtus pennas eorum. * & 9
vidi, & ecce quatuor rotæ iuxta cherubim:
rota vna iuxta cherub vnũ,& rota alia iux-
ta cherub vnum: species autem rotarũ erat
quasi visio lapidis chrysolithi: *& aspectus 10
earũ similitudo vna quatuor: quasi sit rota
in medio rotæ.*Cumq; ambularent,in qua- 11
tuor partes gradiebantur: & nõ reuerteban-
tur ambulantes,sed ad locũ, ad quem ire de-
clinabat,quæ prima erat,sequebãtur & cete-
ræ, nec conuertebantur. * Et omne corpus 12
earum,& colla,& manus,& pennæ,& circuli C
plena erant oculis, in circuitu quatuor ro-
tarum. *Et rotas istas vocauit volubiles,au- 13
diente me. * Quatuor autem facies habebat 14
vnũ:facies vna,facies cherub:& facies secun-
da,facies hominis: & in tertio facies leonis:&
in quarto facies aquilæ. * Et eleuata sunt 15
cherubim: ipsum est animal,quod videram
iuxta fluuium Chobar. *Cumque ambula- 16
rent cherubim,ibãt pariter & rotæ iuxta ea:
& cum eleuarẽt cherubim alas suas, vt exal-
tarentur de terra,non residebant rotę,sed &
ipsæ iuxta erant. *Stantibus illis,stabant: & 17
cum eleuatis eleuabãtur: spiritus enim vitæ
erat in eis.*Et egressa est gloria Dñi à limi- 18
ne templi: & stetit super cherubim. *Et ele- D
uantia cherubim alas suas, exaltata sunt à 19
terra coram me: & illis egredientibus, rotæ
quoq; subsecutæ sũt:& stetit in introitu por-
tę domus Dñi orientalis:& gloria Dei Israel
20 erat super ea. *Ipsum est animal, quod vidi
subter Deũ Israel [u] iuxta fluuium Chobar:&
21 intellexi, quia cherubim essent. * Quatuor
vultus vni,& quatuor alæ vni:& similitudo
22 manus hominis sub alis eorũ.*Et similitudo [u] Sup. 1.
vultum eorũ, ipsi vultus, quos viderã iuxta 3.
fluuiũ Chobar, & intuitus eorũ, & impetus
singulorum ante faciem suam ingredi.

CAP. XI.

1 A ET eleuauit me spiritus,& introduxit me
ad portam domus Domini orientalem,
quæ respicit ad solis ortũ: & ecce in introi-
tu portę viginti quinque viri:& vidi in me-
dio eorum Iezoniam filium Azur, & Phel-
2 tiam filium Banaię,principes populi.*Dixit-
que ad me: Fili hominis:hi sunt viri,qui co-
gitãt iniquitatem,& tractant consiliũ pessi-
3 mum in vrbe ista,*dicentes: Nonne dudum
ędificatę sunt domus? hæc est lebes,nos autẽ
4 carnes. *Idcirco vaticinare de eis, vaticinare
5 fili hominis. *Et irruit in me spiritus Domi-
ni,& dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dñs:
Sic locuti estis domus Israel, & cogitationes
6 cordis vestri ego noui. * Plurimos occidistis
in vrbe hac,& implestis vias eius interfectis.
7 *Propterea hæc dicit Dñs Deus: Interfecti
B vestri, quos posuistis in medio eius, hi sunt
carnes, & hæc est lebes: & educã vos de me-
8 dio eius. *Gladium metuistis,& gladium in-
9 ducam super vos,ait Dñs Deus. * Et eijciam
vos de medio eius,daboque vos in manu ho-
10 stium, & faciam in vobis iudicia. * Gladio
cadetis: in finibus Israel iudicabo vos,& scie-
11 tis quia ego Dominus. * Hæc non erit vo-
bis in lebetem, & vos non eritis in medio
eius in carnes: in finibus Israel iudicabo vos.
12 Et scietis quia ego Dominus: quia in præ-
ceptis meis non ambulastis, & iudicia mea
non fecistis, sed iuxta iudicia Gentium, quæ
13 in circuitu vestro sunt,estis operati. * Et fa-
ctum est, cum prophetarem, Pheltias filius
Banaiæ mortuus est: & cecidi in faciem meã
clamans voce magna,& dixi: Heu, heu,heu
Domine Deus: cõsummationem tu facis re-
14 liquiarum Israel? * Et factum est verbum
15 Domini ad me, dicens: *Fili hominis,fratres
C tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis
domus Israel, vniuersi, quibus dixerunt ha-
bitatores Ierusalem: Longe recedite à Do-
mino, nobis data est terra in possessionem.
16 *Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia
longe feci eos in Gentibus, & quia dispersi
eos in terris: ero eis in sanctificationem mo-
17 dicam in terris, ad quas venerunt.*Propte-
rea loquere: Hæc dicit Dominus Deus:Con-
gregabo vos de populis, & adunabo de ter-
ra, in quibus dispersi estis, daboque vobis
18 humum Israel. * Et ingredientur illuc, &
auferent omnes offensiones, cunctasque

Ier. 31. f. 33. Inf. 36. f. 26.
abominationes eius de illa. * Et dabo eis 19
cor vnum, & spiritũ nouum tribuam in vi- D
sceribus eorum: & auferam cor lapideum de
carne eorũ,& dabo eis cor carneum: * Vt in 20
præceptis meis ambulent,& iudicia mea cu-
stodiant,faciãtq; ea: & sint mihi in populũ,
& ego sim eis in Deum. * Quorum cor post 21
offendicula,& abominationes suas ambulat,
horũ viam in capite suo ponam, dicit Dñs
Deus. * Et eleuauerunt cherubim alas suas, 22
& rotæ cũ eis: & gloria Dei Israel erat super
ea. * Et ascendit gloria Dñi de medio ciui- 23
tatis,stetitq; super montem,qui est ad Orien-
tem vrbis. * Et spiritus leuauit me,adduxitq; 24
in Chaldæam ad trãsmigrationẽ, in visione
in spiritu Dei: & sublata est à me visio, quã
videram. * Et locutus sum ad trãsmigratio- 25
nẽ omnia verba Dñi, quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

ET factus est sermo Domini ad me,dicẽs: 1
* Fili hominis in medio domus exaspe- 2
rantis tu habitas: qui oculos habent ad vi- A
dendum,& non vident: & aures ad audien-
dum & non audiunt: quia domus exasperãs
est. * Tu ergo fili hominis,fac tibi vasa trans- 3
migrationis, & transmigrabis per diem co-
ram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad
locum alterum in conspectu eorum, si forte
aspiciant: quia domus exasperans est. * Et ef- 4
feres foras vasa tua quasi transmigrantis per B
diem in conspectu eorum: tu autem egredie-
ris vespere corã eis, sicut egredietur migrãs.
* Ante oculos eorum perfode tibi parietem: 5
& egredieris per eum. * In conspectu eorum 6
in humeris portaberis, in caligine efferreris:
faciem tuam velabis,& non videbis terram:
quia portentum dedi te domui Israel. * Feci 7
ergo sicut præceperat mihi Dñs: vasa mea
protuli,quasi vasa transmigrantis per diem:
& vespere perfodi mihi parietem manu: &
in caligine egressus sum,in humeris portatus C
in conspectu eorũ. * Et factus est sermo Dñi 8
mane ad me,dicens: * Fili hominis,numquid 9
nõ dixerunt ad te domus Israel, domus exa-
sperans: Quid tu facis? * Dic ad eos: Hæc di- 10
cit Dñs Deus: Super ducem onus istud, qui
est in Ierusalem, & super omnem domũ Is-
rael,quæ est in medio eorũ. * Dic: Ego por- 11
tentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis
in trãsmigrationem,& in captiuitatem ibũt.
* Et dux, qui est in medio eorum, in hume- 12
ris portabitur,in caligine egredietur: parietẽ
perfodient, vt educant eum: facies eius ope- D
rietur,vt non videat oculo terram. * Et ex- 13
Inf. 17. f. 20.
tendam rete meum super eum, & capietur
in sagena mea: & adducam eum in Babylo-
nem in terram Chaldæorum, & ipsam non
videbit,ibiq; morietur. * Et omnes qui circa 14
eum sunt, præsidium eius, & agmina eius
dispergam in omnem ventum: & gladium
15 euaginabo post eos. * Et scient,quia ego Do-
minus, quando dispersero illos in Gentibus,
16 & disseminauero eos in terris. * Et relinquã
ex eis viros paucos à gladio,& fame,& pesti-
lentia: vt enarrent omnia scelera eorum in
E Gentibus,ad quas ingredientur: & sciẽt quia
17 ego Dñs. * Et factus est sermo Domini ad
18 me,dicens: * Fili hominis, panem tuũ in cõ-
turbatione comede: sed & aquam tuam in
19 festinatione, & mœrore bibe. * Et dices ad
populum terræ: Hæc dicit Dñs Deus ad eos,
qui habitãt in Ierusalem in terra Israel: Pa-
nem suum in solicitudine comedent,& aquã
suam in desolatione bibent: vt desoletur ter-
ra à multitudine sua,propter iniquitatẽ om-
20 nium,qui habitant in ea. * Et ciuitates, quæ
F nunc habitãtur, desolatæ erũt, terraque de-
21 serta: & scietis quia ego Dñs. * Et factus est
22 sermo Domini ad me,dicens: * Fili hominis,
quod est prouerbium istud vobis in terra
Israel, dicentium: In longum differentur
23 dies,& peribit omnis visio? * Ideo dic ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Quiescere faciam
prouerbium istud, neq; vulgo dicetur vltra
in Israel: & loquere ad eos, quod appropin-
24 quauerint dies,& sermo omnis visionis. * Nõ
enim erit vltra omnis visio cassa, neq; diui-
25 natio ambigua in medio filiorũ Israel. * Quia
G ego Dominus loquar: & quodcumque locu-
tus fuero verbum, fiet, & non prolõgabitur
amplius: sed in diebus vestris domus exa-
sperans loquar verbum, & faciam illud, di-
26 cit Dominus Deus. * Et factus est sermo
27 Domini ad me, dicens: * Fili hominis, ec-
ce domus Israel dicentium: Visio,quam hic
videt, in dies multos: & in tempora longa
28 iste prophetat. * Propterea dic ad eos: Hæc
dicit Dñs Deus: Non prolongabitur vltra
omnis sermo meus: verbum, quod locutus
fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis vaticinare ad pro-
A phetas Israel, qui prophetant: & dices pro-
phetantibus de corde suo: Audite verbum
3 Dñi: * Hæc dicit Dñs Deus: Væ prophetis
Ier. 31. a. 1.
insipientibus,qui sequuntur spiritum suum,
4 & nihil vident. * Quasi vulpes in desertis,
Inf. 14. c. 9 & 34. a. 2.
5 prophetæ tui Israel erant. * Non ascendistis
ex aduerso, neque opposuistis murũ pro do-
mo Israel, vt staretis in prælio in die Domi-
6 ni. * Vident vana,& diuinant mendaciũ,di-
centes: Ait Dominus: cum Dominus nõ mi-
serit eos: & perseuerauerunt confirmare ser-
7 monem. * Nũquid nõ visionẽ cassam vidi-
stis, & diuinationem mendacẽ locuti estis?
& dicitis, ait Dominus: cũ ego nõ sim locu-
8 tus. * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Quia locuti estis vana,& vidistis mendaciũ:
ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:
* Et

*Et erit manus mea super prophetas,qui vi- 9
dent vana,& diuinant mendacium:in consi- B
lio populi mei non erunt, & in scriptura do-
mus Israel non scribentur,nec in terrã Israel
ingredientur : & scietis, quia ego Dominus
Deus:*Eo quòd deceperint populũ meum, 10
dicentes: Pax,& non est pax:& ipse ædifica-
bat parietem , illi autem liniebant eum luto
absque paleis. * Dic ad eos, qui liniunt abs- 11
que temperatura,quod casurus sit:erit enim
imber inundans, & dabo lapides prægran-
des desuper irruentes, & ventum procellæ
dissipantem. * Siquidem ecce cecidit paries: 12
numquid non dicetur vobis: Vbi est litura,
quã linistis?*Propterea hęc dicit Dñs Deus. 13
Et erumpere faciam spiritũ tempestatum in
indignatione mea, & imber inundans in fu-
rore meo erit:& lapides grandes in ira in cõ-
sumptionẽ.*Et destruam parietem,quem li- 14
nistis absq; temperamento, & adæquabo eũ C
terræ,& reuelabitur fundamentũ eius,& ca-
det,& consumetur in medio eius, & scietis
quia ego sum Dñs. *Et complebo indigna- 15
tionem meam in pariete, & in his, qui liniũt
eum absque temperamento, dicamq; vobis.
Non est paries,& non sunt qui liniunt eum.
*Prophetæ Israel, qui prophetãt ad Ierusa- 16
lem,& vident ei visionem pacis, & non est
pax,ait Dñs Deus.*Et tu fili hominis, pone 17
faciem tuã contra filias populi tui, quæ pro-
phetant de corde suo : & vaticinare super
eas, *& dic: Hæc dicit Dñs Deus: Væ, quæ 18
consuunt puluillos sub omni cubito manus:
& faciũt ceruicalia sub capite vniuersæ ęta-
tis ad capiendas animas: & cum caperẽt ani-
mas populi mei, viuificabant animas eorũ.
*Et violabant me ad populum meum pro- 19
pter pugillũ hordei, & fragmen panis,vt in-
terficerent animas, quæ non moriuntur, &
viuificarent animas, quæ non viuunt, men-
tientes populo meo credenti mẽdaciis.*Pro- 20
pter hoc hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego ad
puluillos vestros, quibus vos capitis animas D
volantes : & dirumpam eos de brachijs ve-
stris: & dimittam animas, quas vos capitis,
animas ad volãdum. *Et dirumpam cerui- 21
calia vestra,& liberabo populũ meũ de ma-
nu vestra, neque erunt vltra in manibus ve-
stris ad prædandum:& scietis,quia ego Dñs.
*Pro eo quòd mœrere fecistis cor iusti men- 22
daciter,quem ego non contristaui: & con-
fortastis manus impij, vt non reuerteretur à
via sua mala, & viueret: * propterea vana 23
non videbitis, & diuinationes non diuinabi-
tis amplius, & eruam populum meum de
manu vestra: & scietis, quia ego Dominus.

CAP. XIV.

ET venerunt ad me viri seniorum Israel, 1
& sederũt coram me. *Et factus est ser- 2
mo Dñi ad me,dicens: *Fili hominis,viri isti A
3 posuerunt immũditias suas in cordibus suis:
& scandalum iniquitatis suæ statuerunt cõ-
tra faciem suam : numquid interrogatus re-
4 spondebo eis? *Propter hoc loquere eis,& di-
ces ad eos: Hæc dicit Dñs Deus:Homo homo
de domo Israel, qui posuerit immunditias
B suas in corde suo,& scandalũ iniquitatis suæ
statuerit contra faciem suam , & venerit ad
prophetã interrogans per eum me: ego Dñs
respondebo ei in multitudine immunditia-
5 rum suarum: * vt capiatur domus Israel in
corde suo, quo recesserunt à me in cunctis
6 idolis suis. *Propterea dic ad domum Israel:
Hæc dicit Dñs Deus: Conuertimini,& rece-
dite ab idolis vestris, & ab vniuersis conta-
minationibus vestris auertite facies vestras.
7 *Quia homo homo de domo Israel , & de
proselytis quicumque aduena fuerit in Is-
rael,si alienatus fuerit à me,& posuerit idola
sua in corde suo,& scãdalum iniquitatis suę
statuerit contra faciem suam , & venerit ad
prophetam, vt interroget per eum me: ego
8 Dñs respondebo ei per me. *Et ponam faciẽ
C meam super hominem illum,& faciam eum
in exemplum, & in prouerbium,& disperdã
eum de medio populi mei,& scietis,quia ego
9 Dñs. * a Et propheta cum errauerit,& locu- a Sup. 13.
tus fuerit verbum : ego Dñs decepi prophe- a. 3.
tam illũ:& extendam manum meã super il-
lum, & delebo eum de medio populi mei Is-
10 rael.*Et portabunt iniquitatem suam:iuxta
iniquitatẽ interrogãtis,sic iniquitas prophe-
11 tæ erit: * vt non erret vltra domus Israel à
me,neq;polluatur in vniuersis pręuaricatio-
nibus suis: sed sint mihi in populum, & ego
sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.
12 *Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
13 *Fili hominis,terra cum peccauerit mihi,vt
D præuaricetur præuaricans,extendã manum
meam super eam,& b cõteram virgam panis b Sup. 4. d.
eius: & immittam in eã famem,& interficiã 16. & 5. d.
14 de ea hominem,& iumentum.*Et si fuerint 16.
tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel, &
Iob: ipsi iustitia sua liberabunt animas suas,
15 ait Dominus exercituũ. *Quod si & bestias
E pessimas induxero super terram, vt vastem
eam; & fuerit inuia,eo quòd non sit pertrã-
16 siens propter bestias: * Tres viri isti si fue-
rint in ea , viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi
soli liberabuntur, terra autem desolabitur.
17 *Vel si gladium induxero super terrã illã,
& dixero gladio:Trãsi per terram: & inter-
18 fecero de ea hominem, & iumentum: * &
tres viri isti fuerint in medio eius: viuo ego,
dicit Dñs Deus, non liberabunt filios,neque
19 filias: sed ipsi soli liberabuntur. * Si autem
F & pestilentiam immisero super terram il-
lam, & effudero indignationem meã super
eam in sanguine, vt auferam ex ea hominẽ,

& iumentum: * Et Noe, & Daniel, & Iob 20
fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dñs
Deus, quia filium, & filiam non liberabunt:
sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas.
*Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quod 21
& si quatuor iudicia mea pessima, gladium,
& famem, ac bestias malas, & pestilentiam
immisero in Ierusalem, vt interficiam de
ea hominem,& pecus: * tamen relinquetur 22
in ea saluatio educentium filios,& filias: ec- G
ce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viã
eorum,& adinuentiones eorum, & consola-
bimini super malo, quod induxi in Ierusa-
lem in omnibus, quæ importaui super eam.
*Et consolabuntur vos, cum videritis viam 23
eorum, & adinuentiones eorum: & cogno-
scetis, quòd non frustra fecerim omnia, quæ
feci in ea, ait Dominus Deus.

CAP. XV.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: 1
*Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex 2
omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter li- A
gna siluarum? *Numquid tolletur de ea li- 3
gnũ, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea pa-
xillus, vt dependeat in eo quodcumque vas?
*Ecce igni datum est in escam: vtramque 4
partem eius consumpsit ignis, & medietas
eius redacta est in fauillam: numquid vtile
erit ad opus? *Etiam cum esset integrum, nõ 5
erat aptũ ad opus: quanto magis cum illud B
ignis deuorauerit, & cõbusserit, nihil ex eo
fiet operis? * Propterea hæc dicit Dominus 6
Deus: Quomodo lignũ vitis inter ligna sil-
uarum, quod dedi igni ad deuorãdũ, sic tra-
dam habitatores Ierusalem. * Et ponam fa- 7
ciẽ meã in eos: de igne egredientur, & ignis
consumet eos: & scietis quia ego Dñs, cum
posuero faciem meam in eos, *& dedero ter- 8
ram inuiam, & desolatam: eo quòd præuari-
catores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

ET factus est sermo Dñi ad me, dicens: 1
*Fili hominis, notas fac Ierusalem abo- 2
minationes suas: * & dices: Hæc dicit Dñs 3
Deus Ierusalem: Radix tua,& generatio tua A
de terra Chanaã: pater tuus Amorrhæus,&
mater tua Cethæa. *Et quando nata es in die 4
ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus, &
aqua non es lota in salutem, nec sale salita,
nec inuoluta pannis. *Non pepercit super te 6
oculus, vt faceret tibi vnum de his misertus
tui; sed proiecta es super faciem terræ in am-
bitione animæ tuæ, in die qua nata es. * Trã- 7
siens autem per te, vidi te conculcari in san-
guine tuo, & dixi tibi cũ esse: in sanguine
tuo viue: dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo
viue. *Multiplicatã quasi germen agri dedi 7
te: & multiplicata es,& grandis effecta,& in-
gressa es, & peruenisti ad mundum mulie-
brem: vbera tua intumuerunt, & pilus tuus
germinauit: & eras nuda,& confusione ple-
8 na. *Et transiui per te, & vidi te: & ecce tẽ-
pus tuum, tẽpus amantium: & expandi ami-
ctum meum super te,& operui ignominiam
tuam. Et iuraui tibi, & ingressus sum pactũ
9 tecum: ait Dñs Deus: & facta es mihi. *Et la-
ui te aqua, & emundaui sanguinem tuũ ex
10 te: & vnxi te oleo. *Et vestiui te discoloribus,
& calceaui te ianthino: & cinxi te bysso, &
11 indui te subtilibus. *Et ornaui te ornamen-
B to,& dedi armillas in manibus tuis,& torquẽ
12 circa collum tuum. *Et dedi inaurem super
os tuum,& circulos auribus tuis,& coronam
13 decoris in capite tuo. * Et ornata es auro,&
argento, & vestita es bysso, & polymito, &
multicoloribus: similam,& mel,& oleum co-
medisti,& decora facta es vehementer nimis:
14 & profecisti in regnum. * Et egressum est
nomẽ tuum in Gentes propter speciem tuã:
quia perfecta eras in decore meo, quem po-
15 sueram super te, dicit Dñs Deus. *Et habens
fiduciã in pulchritudine tua fornicata es in
nomine tuo: & exposuisti fornicationẽ tuã
16 omni transeunti, vt eius fieres. * Et sumens
de vestimẽtis tuis fecisti tibi excelsa hinc in-
de consuta: & fornicata es super eis, sicut nõ
17 est factum, neq; futurum est. * Et tulisti va-
sa decoris tui de auro meo, atq; argẽto meo,
quæ dedi tibi: & fecisti tibi imagines mascu-
18 linas,& fornicata es in eis. *Et sumpsisti ve-
stimenta tua multicoloria,& operuisti illas:
& oleũ meum, & thymiama meum posuisti
19 coram eis. *Et panem meũ, quem dedi tibi,
similam, & oleũ, & mel, quibus enutriui te,
posuisti in conspectu eorum in odorem sua-
20 uitatis,& factum est, ait Dñs Deus. *Et tuli-
C sti filios tuos,& filias tuas, quas generasti mi-
hi: & immolasti eis ad deuorandum. Nũquid
21 parua est fornicatio tua? * Immolasti filios
22 meos,& dedisti illos consecrans eis. *Et post
omnes abominationes tuas, & fornicationes,
non es recordata dierum adolescentiæ tuæ,
quando eras nuda,& confusione plena, con-
23 culcata in sãguine tuo. *Et accidit post om-
nẽ malitiã tuam (væ, væ tibi, ait Dñs Deus) &
24 *ædificasti tibi lupanar,& fecisti tibi prosti-
25 bulũ in cunctis plateis. *Ad omne caput viæ
ædificasti signum prostitutionis tuæ: & abo-
minabilem fecisti decorẽ tuũ: & diuisisti pe-
des tuos omni transeũti,& multiplicasti for-
26 nicationes tuas. * Et fornicata es cum filijs
Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: &
multiplicasti fornicationem tuã ad irritãdũ
27 me. *Ecce ego extendã manũ meam super
te,& auferam iustificationem tuam: & dabo
te in animas odientium te filiarum Palæsti-
narum, quæ erubescunt in via tua scelerata.
28 *Et fornicata es in filijs Assyriorũ, eo quòd
necdũ fueris expleta: & postquam fornica-
29 ta es, nec sic es satiata. *Et multiplicasti for-
nica-

nicationem tuam in Terra Chanaam cum
Chaldæis: & nec sic satiata es. *In quo mũ- 30
dabo cor tuum,ait Dñs Deus; cũ facias om-
nia hæc opera mulieris meretricis, & proca-
cis *Quia fabricasti lupanar tuum in capite 31
omnis viæ,& excelsum tuum fecisti in omni D
platea : nec facta es quasi meretrix fastidio
augẽs pretium, *sed quasi mulier adultera, 32
quæ super virũ suum inducit alienos.*Om- 33
nibus meretricibus dantur mercedes : tu au-
tem dedisti mercedes cũctis amatoribus tuis,
& dona donabas eis,vt intrarent ad te vndi-
que ad fornicandum tecum. *Factumq; est 34
in te contra consuetudinem mulierũ in for-
nicationibus tuis, & post te non erit forni-
catio : in eo enim quòd dedisti mercedes,&
mercedes non accepisti, factũ est in te cõtra-
rium . * Propterea meretrix audi verbum 35
Dñi.*Hæc dicit Dominus Deus:Quia effu- 36
sum est ęs tuũ,& reuelata est ignominia tua
in fornicationibus tuis super amatores tuos,
&super idola abominationũ tuarum in san-
guine filiorum tuorũ,quos dedisti eis:*Ecce 37
ego congregabo omnes amatores tuos, qui-
bus commista es : & omnes,quos dilexisti cũ
vniuersis, quos oderas : & congregabo eos
super te vndique, & nudabo ignominiã tuã
coram eis, & videbunt omnem turpitudinẽ
tuam . * u Et iudicabo te iudicijs adultera- 38
u Inf.23. b 10. rum, & effundẽtium sanguinem: & dabo te
in sanguinem furoris,& zeli. * Et dabo te in 39
manus eorum, & destruent lupanar tuum :
& demolientur prostibulum tuum:& denu-
dabunt te vestimẽtis tuis, & auferẽt vasa de-
coris tui:& derelinquent te nudam; plenãq;
ignominia: *& adducẽt super te multitudi- 40
nem, & lapidabunt te lapidibus, & trucida-
bunt te gladijs suis.* uEt comburent domos 41
u 4. Reg. 25.a.9. tuas igni,& faciẽt in te iudicia in oculis mu-
lierum plurimarum: & desines fornicari, &
mercedes vltra non dabis.*Et requiescet in- 42
dignatio mea in te:& auferetur zelus meus à
te,& quiescã,nec irascar amplius. *Eo quòd 43
non fueris recordata dierum adolescentiæ
tuæ, & prouocasti me in omnibus his : qua-
propter & ego vias tuas in capite tuo dedi ,
ait Dominus Deus, & non feci iuxta scelera
tua in omnibus abominationibus tuis. *Ec- 44
ce omnis qui dicit vulgo prouerbium , in te
assumet illud,dicens : Sicut mater,ita & filia
eius. *Filia matris tuæ es tu,quæ proiecit vi- 45
rum suum,& filios suos: & soror sororũ tua-
rum es tu, quæ proiecerunt viros suos, & fi-
lios suos: mater vestra Cethæa , & pater ve-
ster Amorrhæus. * Et soror tua maior, Sa- 46
maria,ipsa & filiæ eius, quæ habitãt ad sini-
stram tuam : soror autem tua minor te,quæ
habitat à dexteis tuis Sodoma, & filiæ eius .
*Sed nec in vijs earum ambulasti, neque se- 47
cundum scelera earum fecisti pauxillũ mi- F
nus: pene sceleratiora fecisti illis in omnibus
48 vijs tuis . * Viuo ego, dicit Dñs Deus , quia
non fecit Sodoma soror tua ipsa,& filiæ eius,
49 sicut fecisti tu,& filiæ tuæ.* u Ecce hæc fuit u Gen.19.c 24.
iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia , sa-
turitas panis,& abundantia,& otium ipsius ,
& filiarũ eius : & manum egeno, & pauperi
50 non porrigebant : *Et eleuatæ sunt,& fece-
rũt abominationes coram me : & abstuli eas
51 sicut vidisti. *Et Samaria dimidiũ peccato-
rum tuorum nõ peccauit : sed vicisti eas sce-
leribus tuis,& iustificasti sorores tuas in om-
nibus abominationibus tuis, quas operata es.
52 *Ergo & tu porta confusionem tuam, quæ
vicisti sorores tuas peccatis tuis : sceleratius
agens ab eis : iustificatæ sunt enim à te: ergo
& tu confundere, & porta ignominiam tuã,
53 quæ iustificasti sorores tuas.*Et conuertam
restituens eas cõuersione Sodomorum cum
filiabus suis, & conuersione Samariæ , & fi-
liarum eius: & cõuertam reuersionem tuam
54 in medio earum,*vt portes ignominiã tuã ,
& confundaris in omnibus, quæ fecisti con-
55 solãs eas. *Et soror tua Sodoma, & filiæ eius
G reuertentur ad antiquitatem suam:& Sama-
ria,& filiæ eius reuertentur ad antiquitatem
suã:& tu,& filię tuę reuertimini ad antiqui-
56 tatem vestram. *Non fuit autẽ Sodoma so-
ror tua audita in ore tuo, in die superbiæ
57 tuę,*antequã reuelaretur malitia tua : sicut
hoc tempore in opprobrium filiarum Syrię,
& cunctarum in circuitu tuo filiarum Pa-
læsthinarum, quæ ambiunt te per gyrum .
58 scelus tuum,& ignominiam tuã tu portasti,
59 ait Dñs Deus . * Quia hæc dicit dominus
Deus: Et faciã tibi sicut despexisti iuramen-
60 tum,vt irritum faceres pactum: & recorda-
bor ego pacti mei tecum in diebus adolescẽ-
tiæ tuæ : & suscitabo tibi pactum sempiter-
61 num . * Et recordaberis viarum tuarum, &
confunderis : cum receperis sorores tuas te
maiores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi
62 in filias,sed non ex pacto tuo. *Et suscitabo
ego pactum meum tecum : & scies,quia ego
63 Dominus, vt recorderis, & confundaris, &
non sit tibi vltra aperire os præ confusione
tua,cum placatus tibi fuero in omnibus,quę
fecisti , ait Dominus Deus .

CAP. XVI.

1 ET factum est verbum Dñi ad me dicẽs:
2 *Fili hominis propone ænigma, & nar-
3 ra parabolam ad domum Israel , * & dices:
A Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis
magnarum alarum,longo membrorum du-
ctu,plena plumis,& varietate,venit ad Liba-
4 num,& tulit medullam cedri. *Summitatem
frondium eius auulsit:& transportauit eã in
Terram Chanaan, in vrbe negotiatorũ po-
5 suit illã. * Et tulit de semine terræ, & posuit
illud in Terra pro semine , vt firmaret ra-

dicem super aquas multas: in superficie po-
suit illud. * Cumque germinasset, creuit in 6
vineam latiorem humili statura,respicienti- B
bus ramis eius ad eam: & radices eius sub illa
erant: facta est ergo vinea,& fructificauit in
palmites,& emisit propagines. * Et facta est 7
aquila altera grandis, magnis alis,multisque
plumis: & ecce vinea ista quasi mittens ra-
dices suas ad eam, palmites suos extendit ad C
illam, vt irrigaret eam de areolis germinis
sui. *In terra bona super aquas multas plan- 8
tata est: vt faciat frondes,& portet fructum,
vt sit in vineam grandem. * Dic: Hæc dicit 9
Dñs Deus:Ergo ne prosperabitur?nonne ra-
dices eius euellet,& fructus eius distringet,&
siccabit omnes palmites germinis eius, &
arescet, & non in brachio grandi, neque in
populo multo, vt euelleret eam radicitus?
*Ecce plantata est: ergo ne prosperabitur? 10
nonne cum tetigerit eam vētus vrens sicca-
bitur,& in areis germinis sui arescet? *Et fa- 11
ctum est verbum Dñi ad me, dicens: * Dic 12
ad domum exasperantem: Nescitis quid ista D
significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis
in Ierusalem: & assumet regem,& principes
eius, & adducet eos ad semetipsum in Ba-
bylonem. * Et tollet de semine regni, fe- 13
rietque cū eo fœdus: & ab eo accipiet iusiu-
randum: sed & fortes terræ tollet,vt sit re- 14
gnum humile,& non eleuetur,sed custodiat
pactum eius,& seruet illud. * Qui recedens 15
ab eo misit nuncios ad Aegyptum vt daret
sibi equos, & populum multum. Numquid
prosperabitur, vt consequetur salutē qui fe-
cit hæc? & qui dissoluit pactum, numquid
effugiet? *Viuo ego,dicit Dñs Deus:quoniā 16
in loco regis,qui cōstituit eum regem, cuius E
fecit irritum iuramentum,& soluit pactum,
quod habebat cum eo, in medio Babylonis
morietur. * Et non in exercitu grandi,neq; 17
in populo multo faciet contra eum Pharao
prælium: in iactu aggeris,& in extructione
vallorum, vt interficiat animas multas.
*Spreuerat enim iuramentum, vt solueret 18
fœdus,& ecce dedit manum suam;& cū om-
nia hæc fecerit, non effugiet. * Propterea 19
hæc dicit Dñs Deus: Viuo ego,quoniam iu- F
ramētum,quod spreuit,& fœdus, quod præ-
" Sup. 12. uaricatus est, ponam in caput eius.* "Et ex- 20
d. 13. pandam super eum rete meum, & compre-
Inf. 32. a. 3 hendetur in sagena mea,& adducam eum in
Babylonē,& iudicabo eum ibi in prævarica-
tione,qua despexit me. * Et omnes profugi 21
eius cū vniuerso agmine suo gladio cadent:
residui autem in omnē ventū dispergentur:
& scietis,quia ego Dñs locutus sum. * Hæc 22
dicit Dñs Deus: Et sumam ego de medulla
cedri sublimis,& ponam: de vertice ramorū
eius tenerum distringam, & plantabo super
mōtem excelsum,& eminentem. * In mon- 23
G te sublimi Israel plantabo illud, & erumpet
in germen,& faciet fructum,& erit in cedrū
magnā:& habitabūt sub ea omnes volucres,
& vniuersum volatile sub vmbra frondium
24 eius nidificabit. *Et scient omnia ligna re-
gionis, quia ego Dñs humiliaui lignum su-
blime,& exaltaui lignum humile: & siccaui
lignum viride, & frondere feci lignum ari-
dum. Ego Dominus locutus sum,& feci.

CAP. XVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Quid est quod inter vos para-
A bolam vertitis in prouerbium istud in terra
Israel, dicentes: " Patres comederunt vuam " Ier. 31. e.
acerbam, & dentes filiorum obstupescunt? 39.
3 *Viuo ego,dicit Dominus Deus, si erit vltra
vobis parabola hæc in prouerbiū in Israel:
4 *Ecce omnes animę,meæ sunt:vt anima pa-
tris,ita & anima filij mea est: anima, quæ
5 peccauerit,ipsa morietur.*Et vir si fuerit iu-
6 stus,& fecerit iudiciū, & iustitiā, *in monti-
B bus non comederit, & oculos suos non leua-
uerit ad idola domus Israel: & vxorē proxi-
mi sui nō violauerit, & ad mulierē mēstrua-
7 tam non accesserit: & hominem non con-
tristauerit: pignus debitori reddiderit, per
vim nihil rapuerit: " panem suum esurienti " Isa. 58. b.
8 dederit,& nudum operuerit vestimēto: *ad 7.
vsurā non cōmodauerit,& amplius non ac- Matt. 25. c.
ceperit: ab iniquitate auerterit manū suam, 35.
& iudiciū verū fecerit inter virū, & virum:
9 * in præceptis meis ambulauerit, & iudicia
mea custodierit, vt faciat veritatem: hic iu-
10 stus est, vita viuet,ait Dñs Deus: * Quod si
C genuerit filium latronem effundentem san-
11 guinem, & fecerit vnum de istis: * & hæc
quidem omnia non facientem,sed in monti-
bus comedentē,& vxorem proximi sui pol-
12 luentem: *egenum,& pauperem contristā-
tem, rapientem rapinas,pignus non redden-
tem,& ad idola leuātem oculos suos, abomi-
13 nationem facientem: *ad vsuram dantem,
& amplius accipientem: numquid viuet? nō
viuet cum vniuersa hæc detestanda fecerit,
morte morietur, sanguis eius in ipso erit.
14 *Quod si genuerit filium, qui vidēs omnia
peccata patris sui, quæ fecit, timuerit, &
15 non fecerit simile eis. *supèr montes nō co-
mederit, & oculos suos nō leuauerit ad ido-
la domus Israel, & vxorem proximi sui non
16 violauerit: * & virum non contristauerit,
D pignus non retinuerit, & rapinam non ra-
puerit, panem suum esurienti dederit,& nu-
17 dum operuerit vestimento: * à pauperis in-
iuria auerterit manum suam, vsuram & su-
perabundantiam non acceperit, iudicia mea
fecerit, in præceptis meis ambulauerit: hic
non morietur in iniquitate patris sui, sed vi-
18 ta viuet: * Pater eius,quia calumniatus est,
& vim fecit fratri, & malum operatus est in
medio

medio populi sui, ecce mortuus est in iniqui-
tate sua. *Et dicitis: Quare non portauit fi- 19
lius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius
iudicium, & iustitiam operatus est, omnia
præcepta mea custodiuit, & fecit illa, viuet
u Deut. 24. c. 16. vita:* u Anima, quæ peccauerit, ipsa morie- 20
4. Reg. 14. b. 6. tur: filius non portabit iniquitatem patris, & E
pater non portabit iniquitatem filij: iustitia
2. Par. 25. b. 4. iusti super eum erit, & impietas impij erit su-
per eum. *Si autem impius egerit pœniten- 21
tiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus
est, & custodierit omnia præcepta mea, & fe-
cerit iudicium, & iustitiam: vita viuet, & nō
morietur. *Omnium iniquitatum eius, quas 22
operatus est, non recordabor: in iustitia sua,
a Ps. 19. a. 4. quam operatus est, viuet. * a Nūquid volun- 23
Inf. 33. c. 11. tis meæ est mors impij, dicit Dn̄s Deus, &
non vt conuertatur à vijs suis, & viuat? *Si 24
autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fe- F
cerit iniquitatem secūdum omnem abomi-
nationes, quas operari solet impius, numquid
viuet? omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non
recordabuntur: in præuaricatione, qua prę-
uaricatus est, & in peccato suo, quod pecca-
uit, in ipsis morietur. * Et dixistis: Non est 25
æqua via Dn̄i. Audite ergo domus Israel:
Nūquid via mea non est æqua, & nō magis
viæ vestrę prauæ sunt? *Cum enim auerte- 26
rit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquita-
tē, morietur in eis: in iniustitia, quā operatus
est morietur. *Et cum auerterit se impius ab 27
impietate sua, quā operatus est, & fecerit iu-
dicium, & iustitiam: ipse animā suam viui-
ficabit. *Considerans enim, & auertens se ab 28
omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est,
vita viuet, & non morietur. *Et dicunt filij 29
Israel: Non est æqua via Dn̄i. Numquid vię G
meæ nō sunt aquæ, domus Israel, & nō ma-
gis viæ vestræ prauæ? *Idcirco vnumquēq; 30
iuxta vias suas iudicabo domus Israel, ait
u Matt. 3. a. 2. Dn̄s Deus. u Conuertimini, & agite pœnitē-
tiā ab omnibus iniquitatibus vestris: & non
erit vobis in ruinam iniquitas. * Proijcite à 31
vobis omnes præuaricationes vestras, in qui-
bus præuaricati estis, & facite vobis cor no-
uum, & spiritum nouū: & quare moriemini
b Sup. 13. Inf. 33. c. 11. domus Israel? * b Quia nolo mortem morien- 32
tis, dicit Dn̄s Deus, reuertimini, & viuite.

CAP. XIX.

ET tu assume planctum super principes 1
Israel, *& dices: Quare mater tua leęna 2
inter leones cubauit, in medio leunculorum A
enutriuit catulos suos? *Et eduxit vnū de le- 3
unculis suis, & leo factus est, & didicit capere
prędā, hominemque comedere. *Et audierūt 4
de eo Gentes, & nō absq; vulneribus suis ce-
perunt eum: & adduxerūt eum in catenis in
Terrā Ægypti. *Quæ cum vidisset, quoniā 5
infirmata est, & perijt expectatio eius: tulit
vnum de leunculis suis, leonem cōstituit eū.
6 *Qui incedebat inter leones, & factus est leo:
& didicit prædam capere, & homines deuo-
7 rare: *Didicit viduas facere, & ciuitates eorū
in desertum adducere, & desolata est terra,
8 & plenitudo eius à voce rugitus illius. * Et
cōuenerūt aduersus eū Gētes vndiq; de pro-
uincijs, & expanderunt super eum rete suū,
9 in vulneribus eorum captus est. *Et miserūt
C eum in caueam, in catenis adduxerunt eū ad
regem Babylonis: miseruntq; eum in carce-
rē, ne audiretur vox eius vltra super montes
10 Israel. * Mater tua quasi vinea in sanguine
tuo super aquam plantata est: fructus eius, &
11 frondes eius creuerunt ex aquis multis. * Et
factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra domi-
D nantiū, & exaltata est statura eius inter frō-
des: & vidit altitudinē suam in multitudine
12 palmitum suorū. *Et euulsa est in ira, in ter-
ramque proiecta, u & ventus vrens siccauit u Osee 13. a. 15.
fructus eius: marcuerunt, & arefactæ sunt
13 virgę roboris eius: & ignis comedit eam. *Et
nunc transplantata est in desertum, in terra
14 inuia, & sitiēti. *Et egressus est ignis de vir-
ga ramorum eius, qui fructum eius comedit:
& non fuit in ea virga fortis, sceptrū domi-
nantium. Planctus est, & erit in planctum.

CAP. XX.

1 ET factū est in anno septimo, in quinto,
A in decima mensis: venerūt viri de senio-
ribus Israel, vt interrogarent Dominum, &
2 sederūt coram me. *Et factus est sermo Do-
3 mini ad me, dicens: * Fili hominis loquere
senioribus Israel, & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Numquid ad interrogandū
me vos venistis? viuo ego, quia nō responde-
4 bo vobis, ait Dominus Deus. * Si iudicas eos,
si iudicas fili hominis, abominationes patrū
5 eorum ostende eis. *Et dices ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus: in die qua elegi Israel, &
leuaui manum meam pro stirpe domus Ia-
cob, & apparui eis in Terra Aegypti, & le-
uaui manum meam pro eis, dicens: Ego Do-
6 minus Deus vester: * in die illa leuaui ma-
num meam pro eis, vt educerem eos de terra
Ægypti, in Terram, quam prouideram eis
fluētem lacte, & melle: quæ est egregia inter
7 omnes terras. *Et dixi ad eos: Vnusquisq; of-
fensiones oculorum suorum abijciat, & in
idolis Aegypti nolite pollui: ego Dn̄s Deus
8 vester. *Et irritauerunt me, noluerūtq; me
B audire; vnusquisque abominationes oculorū
suorum nō proiecit, nec idola Aegypti reli-
querunt, & dixi vt effunderē indignationē
meam super eos, & implerem iram meam in
9 eis, in medio Terrę Aegypti. *Et feci propter
nomen meum, vt non violaretur corā Gen-
tibus, in quarum medio erant, & inter quas
apparui eis, vt educerē eos de Terra Aegy- u Leu. 10. a. 5. Rom. 10 a. 5.
10 pti. * Eieci ergo eos de Terra Aegypti, &
11 eduxi eos in desertū. * u Et dedi eis præcepta

mea, & iudicia mea ostendi eis, quæ faciens
n Exod. 20 b. 8. & 31. c. 13. Deut. 5. b. homo, viuet in eis.* n Insuper & sabbata mea 12
dedi eis, vt essent signum inter me, & eos: &
scirent quia ego Dominus sanctificans eos.
*Et irritauerũt me domus Israel in deserto, 13
in præceptis meis non ambulauerunt, & iu-
dicia mea proiecerunt; quę faciens homo vi-
uet in eis: & sabbata mea violauerunt vehe-
menter: dixi ergo, vt effunderẽ furorẽ meũ
super eos in deserto, & consumerẽ eos. * Et 14
feci propter nomẽ meum, ne violaretur co-
ram Gentibus, de quibus eieci eos in conspe-
ctu earum.* Ego igitur leuaui manum meã 15
super eos in deserto, ne inducerẽ eos in Ter- C
ram, quam dedi eis fluentem lacte, & melle
præcipuam terrarum omnium: * Quia iudi- 16
cia mea proiecerunt, & in præceptis meis
non ambulauerunt, & sabbata mea violaue-
rũt: post idola enim cor eorum gradiebatur.
*Et pepercit oculus meus super eos, vt non 17
interficerem eos: nec cõsumpsi eos in deser-
to. *Dixi autem ad filios eorum in solitudi- 18
ne: In præceptis patrum vestrorũ nolite in-
cedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in
idolis eorum polluamini: * Ego Dñs Deus 19
vester: in præceptis meis ambulate, iudicia
mea custodite, & facite ea: *Et sabbata mea 20
sanctificate, vt sint signum inter me & vos,
& sciatis, quia ego sũ Dñs Deus vester. * Et 21
exacerbauerunt me filij: in præceptis meis
non ambulauerunt, & iudicia mea non cu-
stodierunt, vt facerent ea: quæ cũ fecerit ho-
mo, viuet in eis: & sabbata mea viui lauerũt: D
& comminatus sum, vt effunderem furorẽ
meum super eos, & implerem iram meam in
eis in deserto. * Auerti autẽ manum meam, 22
& feci propter nomen meũ, vt non violare-
tur corã Gentibus, de quibus eieci eos in ocu-
lis earum. *Iterũ leuaui manum meã in eos 23
in solitudine, vt dispergerẽ illos in nationes,
& ventilarem in terra: *eo quòd iudicia mea 24
non fecissent, & præcepta mea reprobassent,
& sabbata mea violassent, & post idola pa-
trum suorum fuissent oculi eorum. * Ergo 25
& ego dedi eis præcepta nõ bona, & iudicia,
in quibus non viuent.* Et pollui eos in mu- 26
neribus suis cum offerrent omne, quod ape-
rit vuluam propter delicta sua: & sciẽt, quia
ego Dñs. * Quamobrem loquere ad domũ 27
Israel, fili hominis: & dices ad eos: Hęc dicit
Dñs Deus: Adhuc & in hoc blasphemaue-
runt me patres vestri, cum spreuissent me
contemnentes: * & induxissem eos in Terrã, 28
super quam leuaui manum meam, vt darẽ
eis: viderunt omnem collẽ excelsum, & om-
ne lignum nemorosum, & immolauerũt ibi
victimas suas: & dederunt ibi irritationem
oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem sua- E
uitatis suæ, & libauerũt libationes suas. * Et 29
dixi ad eos: Quid est excelsum, ad quos vos
ingredimini? & vocatum est nomẽ eius Ex-
30 celsum vsque ad hanc diem. * Propterea dic
ad domum Israel: Hæc dicit Dñs deus: Cer-
te in via patrum vestrorum vos polluimini,
& post offendicula eorum vos fornicamini:
31 & in oblatione donorum vestrorum, cum
traducitis filios vestros per ignem, vos pol-
luimini in omnibus idolis vestris vsq; hodie:
& ego respondebo vobis domus Israel? Viuo
ego, dicit Dñs Deus, quia non respondebo
32 vobis.* Neque cogitatio mentis vestræ fiet,
dicentium: Erimus sicut Gentes, & sicut co-
gnationes terrę, vt colamus ligna, & lapides.
33 * Viuo ego dicit Dñs Deus, quoniã in ma-
nu forti, & in brachio extento, & in furore
34 effuso regnabo super vos. * Et educam vos
de populis, & cõgregabo vos de terris, in qui-
bus dispersi estis, in manu valida, & in bra-
chio extento, & in furore effuso regnabo su-
35 per vos. * Et adducã vos in desertum popu-
lorũ, & iudicabor vobiscũ ibi facie ad faciẽ.
36 *Sicut iudicio cõtendi aduersum patres ve-
F stros in deserto Terræ Aegypti, sic iudicabo
37 vos, dicit Dñs Deus. *Et subijciam vos sce-
ptro meo, & inducã vos in vinculis fœderis.
38 * Et eligã de vobis trangressores, & impios,
& de terra incolatus eorum educam eos, &
in terram Israel non ingredientur, & scietis,
39 quia ego Dñs.* Et vos domus Israel. Hęc di-
cit Dñs Deus: Singuli post idola vestra am-
bulate, & seruite eis. Quod si & in hoc non
audieritis me, & nomẽ meum sanctum pol-
lueritis vltra in muneribus vestris, & in ido-
40 lis vestris: * in monte sancto meo, in monte
excelso Israel, ait Dñs Deus, ibi seruiet mihi
omnis domus Israel; omnes, inquã, in terra,
in qua placebũt mihi, & ibi quæram primi-
tias vestras, & initium decimarum vestrarũ
41 in omnibus sanctificationibus vestris. * In
odorem suauitatis suscipiam vos, cũ eduxero
vos de populis, & congregauero vos de ter-
ris, in quas dispersi estis, & sanctificabor in
42 vobis in oculis nationũ. * Et scietis, quia ego
G Dñs, cum induxero vos ad terram Israel,
in terram, pro qua leuaui manum meam, vt
43 darem eam patribus vestris. * Et recordabi-
mini ibi viarum vestrarum, & omnium sce-
lerum vestrorum, quibus polluti estis in eis:
& displicebitis vobis in conspectu vestro in
44 omnibus malitijs vestris, quas fecistis. * Et
scietis, quia ego Dominus, cum benefecero
vobis propter nomen meum, & non secun-
dũ vias vestras malas, neque secundum sce-
lera vestra pessima domus Israel, ait Domi-
45 nus Deus. * Et factus est sermo Domini ad
46 me dicens: * Fili hominis, pone faciem tuam
contra viam Austri, & stilla ad Aphricũ, &
47 propheta ad saltum agri meridiani. * Et di-
ces saltui meridiano: Audi verbum Domini:
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succen-
dam

dam in te ignem, & comburã in te omne li-
gnum viride, & omne lignum aridũ:nõ ex-
tinguetur flamma ſuccenſionis:& cõburetur
in ea omnis facies ab Auſtro vſque ad Aqui-
lonem. * Et videbit vniuerſa caro,quia ego 48
Dominus ſuccẽdi eam,nec extinguetur. *Et 49
dixi: A a a,Domine Deus:ipſi dicunt de me:
Numquid non per parabolas loquitur iſte?

CAP. XXI.

ET factus eſt ſermo Domini ad me,dicens: 1
* Fili hominis pone faciem tuam ad Ie- 2
ruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & propheta A
contra humum Iſrael: Et dices terræ Iſrael: 3
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te,&
eijciam gladium meum de vagina ſua,& oc-
cidam in te iuſtum,& impium. * Pro eo au- 4
tem quòd occidi in te iuſtum, & impium,
idcirco egredietur gladius meus de vagina
ſua ad omnem carnem ab Auſtro vſque ad
Aquilonem: * Vt ſciat omnis caro,quia ego 5
Dominus eduxi gladium meum de vagina
ſua irreuocabilem. * Et tu fili hominis inge- 6
miſce in contritione lumborum,& in amari-
tudinibus ingemiſce corã eis. *Cũq; dixerint 7
ad te:Quare tu gemis? dices:Pro auditu:quia
venit, & tabeſcet omne cor, & diſſoluentur B
vniuerſæ manus, & infirmabitur omnis ſpi-
ritus,& per cũcta genua fluent aquæ:ecce ve-
nit,& fiet,ait Dominus Deus. * Et factus eſt 8
ſermo Domini ad me,dicens: * Fili hominis 9
propheta,& dices:Hæc dicit Dominus Deus:
Loquere: Gladius,gladius exacutus eſt,& li-
matus. * Vt cædat victimas,exacutus eſt:vt 10
ſplendeat,limatus eſt:qui moues ſceptrum fi-
lij mei,ſuccidiſti omne lignũ. * Et dedi eum 11
ad leuigandum,vt teneatur manu: iſte exa-
cutus eſt gladius,& iſte limatus eſt, vt ſit in
manu interficientis. *Clama,& vlula,fili ho- 12
minis,quia hic factus eſt in populo meo, hic C
in cunctis ducibus Iſrael,qui fugerant:gladio
traditi ſunt cum populo meo,idcirco plaude
ſuper femur, * quia probatus eſt:& hoc,cum 13
ſceptrum ſubuerterit,& non erit,dicit Domi-
nus Deus. * Tu ergo filij hominis propheta, 14
& percute manu ad manum, & duplicetur
gladius,ac triplicetur gladius interfectorum:
hic eſt gladius occiſionis magnæ, qui obſtu-
peſcere eos facit, *& corde tabeſcere,& mul- 15
tiplicat ruinas.In omnibus portis eorum dedi D
cõturbationem gladij acuti, & limati ad ful-
gendum,amicti ad cædem. *Exacuere,vade 16
ad dexteram,ſiue ad ſiniſtram,quocumq; fa-
ciei tuæ eſt appetitus.*Quin & ego plaudam 17
manu ad manũ, & implebo indignationem
meam,ego Dominus locutus ſum.*Et factus 18
eſt ſermo Domini ad me,dicẽs:*Et tu fili ho- 19
minis pone tibi duas vias, vt veniat gladius
regis Babylonis: de terra vna egredientur
ambæ:& manu capiet coniecturam,in capite
viæ ciuitatis conijciet. * Viam pones,vt ve- 20
E niat gladius ad Rabbath filiorum Ammõ,&
21 ad Iudam in Ieruſalẽ munitiſſimam. *Stetit
enim rex Babylonis in biuio,in capite duarũ
viarum,diuinationem quærens, commiſcens
ſagittas: interrogauit idola, exta conſuluit.
22 * Ad dexteram eius facta eſt diuinatio ſuper
Ieruſalem, vt ponat arietes, vt aperiat os in
cæde, vt eleuet vocem in vlulatu, vt ponat
arietes contra portas, vt comportet aggerẽ,
23 vt ędificet munitiones. *Eritq;quaſi conſu-
lens fruſtra oraculum in oculis eorũ, & ſab-
batorum otiũ imitans:ipſe autẽ recordabitur
24 iniquitatis ad capiendum.*Idcirco hæc dicit
F Dñs Deus:Pro eo quòd recordati eſtis iniqui-
tatis veſtræ,& reuelaſtis præuaricationes ve-
ſtras, & apparuerũt peccata veſtra in omni-
bus cogitationibus veſtris: pro eo, inquam,
25 quòd recordati eſtis,manu capiemini. * Tu
autem profane,impie dux Iſrael, cuius venit
26 dies in tempore iniquitatis præfinita: * Hæc
dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle
coronã:nonne hæc eſt, quæ humilem ſuble-
27 uauit,& ſublimem humiliauit? * Iniquitatẽ,
iniquitatem,iniquitatem ponam eam:& hoc
non factum eſt,donec veniret,cuius eſt iu-
28 diciũ,& tradam ei. * Et tu,fili hominis,pro-
G pheta, & dic: Hæc dicit Dñs Deus ad filios
Ammon & ad opprobrium eorum, & dices:
Mucro,mucro euaginate ad occidendum,li-
29 mate,vt interficias,& fulgeas, * cum tibi vi-
derentur vana,& diuinarentur mendacia: vt
daretis ſuper colla vulneratorum impiorum,
quorũ venit dies in tempore iniquitatis præ-
30 finita. * Reuertere ad vaginam tuã in loco,
in quo creatus es,in terra natiuitatis tuę iudi-
31 cabo te,*& effundam ſuper te indignationẽ
meam: in igne furoris mei ſufflabo in te, da-
boque te in manus hominum inſipientium,
32 & fabricantium interitum. * Igni eris cibus,
ſanguis tuus erit in medio terræ, obliuioni
traderis, quia ego Dominus locutus ſum.

CAP. XXII.

1 ET factũ eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens: * Et tu fili hominis nonne iudicas,
A nonne iudicas ciuitatem ſanguinum? *&
3 oſtendes ei omnes abominationes ſuas, & di-
ces: Hæc dicit Dominus Deus:Ciuitas effun-
dens ſanguinem in medio ſui,vt veniat tem-
pus eius, & quæ fecit idola contra ſemeti-
4 pſam,vt pollueretur. *In ſanguine tuo, qui à
te effuſus eſt,deliquiſti: & in idolis tuis, quæ
feciſti, polluta es: & appropinquare feciſti
dies tuos, & adduxiſti tempus annorum tuo-
rũ: propterea dedi te opprobrium Gentibus
5 & irriſionem vniuerſis terris. * Quæ iuxta
ſunt,& quæ procul à te,triumphabunt de te:
6 ſordida,nobilis,grandis interitu. * Ecce prin-
cipes Iſrael ſinguli brachio ſuo fuerunt in te
7 ad effundendum ſanguinem. * Patrem, &
B matrem contumelijs affecerunt in te,aduenã
ca-

calumniati sunt in medio tui, pupillũ, & vi-
duam contristauerunt apud te: * Sanctuaria 8
mea spreuisti, & sabbata mea polluisti. * Viri 9
detractatores fuerũt in te ad effundẽdũ san-
guinem, & super montes comederunt in te,
scelus operati sũt in medio tui. * Verecũdio- 10
ra patris discooperuerunt in te, immunditiã
n Ier. 5. c. 8. menstruatæ humiliauerunt in te. * n Et vnus- 11
quisque in vxorem proximi sui operatus est
abominationem, & socer nurum suam pol-
luit nefariè, frater sororem suam filiam pa-
tris sui oppressit in te. * Munera acceperunt 12
apud te ad effundendum sanguinem, vsurã,
& superabundantiam accepisti, & auare pro-
ximos tuos calumniabaris: meique oblita es, C
ait Dominus Deus. * Ecce complosi manus 13
meas super auaritiã tuam, quam fecisti; & su-
per sanguinem, qui effusus est in medio tui.
* Numquid sustinebit cor tuum, aut præua- 14
lebunt manus tuæ in diebus, quos ego faciã
tibi? ego Dominus locutus sum, & faciã. * Et 15
dispergã te in nationes, & ventilabo te in ter-
ras, & deficere faciam immunditiam tuam à
te. * Et possidebo te in cõspectu Gentium: & 16
scies, quia ego Dominus. * Et factum est ver- 17
bum Domini ad me, dicens: * Fili hominis, 18
versa est mihi domus Israel in scoriam: om-
nes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbũ
in medio fornacis: scoria argenti facti sunt.
* Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo 19
quòd versi estis omnes in scoriam, propterea
ecce ego congregabo vos in medio Ierusalẽ,
* congregatione argenti, & æris, & stanni, & 20
ferri, & plumbi in medio fornacis: vt succen-
dam in ea ignem ad conflandum: sic congre-
gabo in furore meo, & in ira mea, & requie-
scam: & conflabo vos. * Et congregabo vos, 21
& succendam vos in igne furoris mei, & con- E
flabimini in medio eius. * Vt conflatur argẽ- 22
tũ in medio fornacis, sic eritis in medio eius:
& scietis, quia ego Dominus, cũ effuderim in-
dignationem meam super vos. * Et factũ est 23
verbum Domini ad me, dicens: * Fili homi- 24
nis, dic ei: * Tu es terra immunda, & non cõ- 25
pluta in die furoris. Coniuratio prophetarũ
in medio eius, sicut leo rugiens, rapiensque
prædam, animas deuorauerunt, opes & pre-
tium acceperunt, viduas eius multiplicaue-
runt in medio illius. * Sacerdotes eius contẽ- 26
pserunt legem meam, & polluerunt sanctua- F
ria mea: inter sanctum & profanum non ha-
buerũt distantiam: & inter pollutum, & mũ-
dum non intellexerunt: & à sabbatis meis
auerterunt oculos suos, & coinquinabar in
n Mich. 3. d. 11. Soph. 3. a. 2. medio eorũ. * n Principes eius in medio illius, 27
quasi lupi facientes prædam ad effundendũ
sanguinem, & ad perdendas animas, & auare
ad sectanda lucra. * Prophetæ autem eius li- 28
niebant eos absque temperamento, videntes G
vana, & diuinantes eis mendacium, dicentes:
Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus
29 non sit locutus. * Populi terræ calumnia-
bantur calumniam, & rapiebant violenter:
egenum, & pauperem affligebant, & adue-
nam opprimebant calumnia absque iudicio.
30 * Et quæsiui de eis virum, qui interponeret
sepem, & staret oppositus contra me pro
31 terra, ne dissiparem eam: & non inueni. * Et
effudi super eos indignationem meam, in
igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum
in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAP. XXIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis, duæ mulieres filię
3 matris vnius fuerunt, * & fornicatæ sunt in
A Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt:
ibi subacta sunt vbera earum. & fractæ sunt
4 mammę pubertatis earum. * Nomina autem
earum Oolla maior, & Ooliba soror eius mi-
nor: & habui eas, & pepererunt filios, & fi-
lias. Porro earum nomina Samaria Oolla, &
5 Ierusalem Ooliba. * Fornicata est igitur su-
per me Oolla, & insaniuit in amatores suos,
6 in Assyrios propinquantes. * vestitos hya-
cintho, principes, & magistratus, iuuenes
cupidinis, vniuersos equites, ascẽsores equo-
7 rum. * Et dedit fornicationes suas super eos
electos, filios Assyriorum vniuersos: & in
omnibus, in quos insaniuit, in immunditijs
8 eorum polluta est. * Insuper & fornicationes
B suas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit:
nam & illi dormierunt cum ea in adolescen-
tia eius, & illi confregerunt vbera puberta-
tis eius, & effuderunt fornicationem suã su-
9 per eam. * Propterea tradidi eam in manus
amatorum suorum, in manus filiorũ Assur,
10 super quorum insaniuit libidine. * n Ipsi di- n Sup. 16. d. 38.
scooperuerunt ignominiam eius, filios, & fi-
lias eius tulerũt, & ipsam occiderunt gladio:
& factę sunt famosæ mulieres, & iudicia per-
11 petrauerunt in ea. * Quod cum vidisset so-
ror eius Ooliba, plusquam illa insaniuit libi-
dine, & fornicationẽ suam super fornicatio-
12 nẽ sororis suæ * ad filios Assyriorum prębuit
impudenter, ducibus, & magistratibus ad se
veniẽtibus indutis veste varia, equitibus qui
vectabantur equis, & adolescentibus forma
13 cunctis egregia. * Et vidi quòd polluta esset
14 via vna ambarum. * Et auxit fornicationes
C suas: cumque vidisset viros depictos in pa-
riete, imagines Chaldæorum expressas colo-
15 ribus. * & accinctos balteis renes, & tiaras tin-
ctas in capitibus eorum, formã ducum om-
nium, similitudinem filiorum Babylonis, ter-
16 ræque Chaldæorum, in qua orti sunt. * insa-
niuit super eos concupiscentia oculorũ suo-
rum, & misit nuncios ad eos in Chaldæam.
17 * Cumque venissent ad eam filij Babylonis
ad cubile mammarum, polluerunt eã stupris
suis, & polluta est ab eis, & saturata est ani-

ma

ma eius ab illis. * Denudauit quoq; fornica- 18
tiones suas,& discooperuit ignominiam suã :
& recessit anima mea ab ea , sicut recesserat
anima mea à sorore eius. *Multiplicauit enim 19
fornicationes suas, recordans dies adolescen-
tiæ suæ, quibus fornicata est in terra Ægy-
pti. *Et insaniuit libidine super concubitum 20
eorum, quorum carnes sunt,vt carnes asino- D
rum:& sicut fluxus equorum fluxus eorum.
* Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quan- 21
do subacta sunt in Ægypto vbera tua,& cõ-
fractæ sunt mammæ pubertatis tuæ. * Pro- 22
pterea Ooliba,hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce , ego suscitabo omnes amatores tuos con-
tra te,de quibus satiata est anima tua: & cõ-
gregabo eos aduersum te in circuitu; *Filios 23
Babylonis, & vniuersos Chaldæos , nobiles,
tyrannosq;& principes,omnes filios Assyrio-
rũ,iuuenes forma egregia,duces,& magistra-
tus vniuersos,principes principum, & nomi-
natos ascensores equorũ: *& veniẽt super te 24
instructi curru,& rota, multitudo populorũ
lorica,& clypeo , & galea armabuntur con-
tra te vndique : & dabo coram eis iudiciũ,&
iudicabũt te iudicijs suis. *Et ponam zelum 25
meum in te,quem exercent tecum in furore:
nasum tuum,& aures tuas præcident: & quæ
remanserint,gladio concident:ipsi filios tuos,
& filias tuas capient, & nouissimũ tuum de-
uorabitur igni. *Et denudabũt te vestimẽtis 26
tuis,& tollent vasa gloriæ tuę:*Et requiesce- 27
re faciam scelus tuum de te,& fornicationem
tuam de Terra Ægypti: nec leuabis oculos
tuos ad eos:& Ægypti non recordaberis am-
plius.*Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce 28
ego tradam te in manus eorum, quos odisti;
in manus, de quibus satiata est anima tua.
* Et agent tecum in odio, & tollent omnes 29
labores tuos,& dimittent te nudam , & igno-
minia plenam, & reuelabitur ignominia for-
nicationũ tuarum, scelus tuũ, & fornicatio-
nes tuæ. * Fecerũt hæc tibi,quia fornicata es 30
post Gentes,inter quas polluta es in idolis ea-
rum. * In via sororis tuæ ambulasti,& dabo 31
calicẽ eius in manu tua.*Hęc dicit Dominus 32
Deus:Calicem sororis tuæ bibes profundum,
& latum:eris in derisum,& in subsannationẽ,
quę est capacissima.*Ebrietate,& dolore re- 33
pleberis: calice mœroris,& tristitiæ,calice so-
roris tuæ Samariæ.*Et bibes illum,& epota- 34
bis vsq; ad fæces,& fragmenta eius deuorabis,
& vbera tua lacerabis: quia ego locutus sum,
ait Dominus Deus.*Propterea hæc dicit Do- 35
minus Deus: Quia oblita es mei,& proiecisti
me post corpus tuũ , tu quoque porta scelus
tuum & fornicationes tuas. * Et ait Domi- 36
nus ad me,dicens: Fili hominis numquid iu- F
dicas Oollam , & Oolibam, & annuncias eis
scelera earũ : * Quia adulteratæ sunt,& san- 37
guis in manibus earum,& cum idolis suis for-
nicatæ sunt: insuper & filios suos, quos ge-
nuerunt mihi,obtulerunt eis ad deuorandũ.
38 * Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt san-
ctuarium meum in die illa, & sabbata mea
39 profanauerunt.*Cumque immolarent filios
suos idolis suis,& ingrederentur sanctuarium
meum in die illa,vt pollurent illud:etiã hæc
40 fecerunt in medio domus meæ. * Miserunt
ad viros venientes de longe, ad quos nunciũ
miserant:itaque ecce venerunt: quibus te la-
uisti, & circũlinisti stibio oculos tuos, & or-
41 nata es mundo muliebri. * Sedisti in lecto
pulcherrimo,& mẽsa ornata est ante te:thy-
miama meum, & vnguẽtum meum posuisti
42 super eam. * Et vox multitudinis exultantis
erat in ea : & in viris,qui de multitudine ho-
minum adducebantur, & veniebãt de deser-
to, posuerunt armillas in manibus eorum, &
43 coronas speciosas in capitibus eorum. * Et
G dixi ei,quæ attrita est in adulterijs: Nũc for-
44 nicabitur in fornicatione sua etiam hæc.*Et
ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem me-
retricem: sic ingrediebantur ad Oollam , &
45 Oolibam mulieres nefarias. * Viri ergo iusti
sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum,
& iudicio effundentiũ sanguinẽ:quia adulte-
46 ratæ sunt, & sanguis in manibus earũ.*Hæc
enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas
multitudinem,& trade eas in tumultũ, & in
47 rapinam. * Et lapidentur lapidibus populo-
rum,& confodiantur gladijs eorum:filios, &
filias earum interficient, & domos earũ igne
48 succendent: * Et auferam scelus de terra, &
discent omnes mulieres,ne faciant secundum
49 scelus earum. *Et dabunt scelus vestrum su-
per vos,& peccata idolorum vestrorum por-
tabitis: & scietis,quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIV.

1 ET factũ est verbũ Domini ad me in anno
A nono,in mense decimo,decima die men-
2 sis,dicens: * Fili hominis scribe tibi nomẽ diei
huius, in qua confirmatus est rex Babylonis
3 aduersum Ierusalem hodie.*Et dices per pro-
uerbium ad domum irritatricem parabolam,
& loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Pone ollam ; pone, inquam, & mitte in eam
4 aquam, *Congere frusta eius in eam ; omnẽ
patrem bonam, femur & armum, electa &
5 ossibus plena. *Pinguissimum pecus assume,
B compone quoque strues ossium sub ea: effer-
buit coctio eius, & discocta sunt ossa illius in
6 medio eius. * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Væ ciuitati sanguinum,ollæ,cuius ru-
bigo in ea est,& rubigo eius non exiuit de ea:
per partes, & per partes suas eijce eam, non
7 cecidit super eam sors. * Sanguis enim eius in
medio eius est, super limpidissimam petram
effudit illum: non effudit illum super ter-
8 ram, vt possit operiri puluere. * Vt super-
C inducerem indignationem meam, & vindi-

cta

cta vlciſcerer: dedi ſanguinem eius ſuper ter-
ram limpidiſſimam, ne operiretur. * Pro- 9
pterea hæc dicit Dominus Deus: „ Væ ciui-
tati ſanguinum, cuius ego grandem faciam
pyram. Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: 10
conſumentur carnes, & coquetur vniuerſa
compoſitio, & oſſa tabeſcent. * Pone quo- 11
que eam ſuper prunas vacuã, vt incaleſcat, &
liqueſiat æs eius: & conſletur in medio eius in-
quinamentum eius, & conſumatur rubigo
eius: multo labore ſudatum eſt, & non exi- 12
uit de ea nimia rubigo eius: neq; per ignem.
* Immunditia tua execrabilis: quia munda- 13
re te volui: & non es mundata à ſordibus tuis: D
ſed nec mundaberis prius, donec quieſcere fa-
ciam indignationem meã in te. * Ego Domi- 14
nus locutus ſum: Veniet, & faciam: non tran-
ſeam, nec parcã, nec placabor: iuxta vias tuas,
& iuxta adinuentiones tuas iudicabo te, dicit
Dñs. * Et factum eſt verbũ Domini ad me, di- 15
cens: * Fili hominis, ecce ego tollo à te deſide- 16
rabile oculorum tuorum in plaga: & nõ plã-
ges, neq; plorabis, neq; fluent lacrymæ tuæ.
* Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non 17
facies: corona tua circumligata ſit tibi, & cal-
ceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec ami- E
ctu ora velabis, nec cibos lugẽtium comedes.
* Locutus ſum ergo ad populum manè, & 18
mortua eſt vxor mea veſpere, feciq; manè ſi-
cut præceperat mihi. * Et dixi ad me popu- 19
lus: Quare non indicas nobis, quid iſta ſigni-
ficent, quæ tu facis? * Et dixi ad eos: Sermo 20
Domini factus eſt ad me, dicens: * Loquere 21
domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego polluam ſanctuarium meum, ſuperbiam
imperij veſtri, & deſiderabile oculorum ve- F
ſtrorum, & ſuper quo pauet anima veſtra: fi-
lij veſtri, & filię veſtrę, quas reliquiſtis, gladio
cadent. * Et facietis ſicut feci: Ora amictu nõ 22
velabitis, & cibos lugentium non comedetis.
* Coronas habebitis in capitibus veſtris, & 23
calceamenta in pedibus: non plangetis, neque
flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris,
& vnuſquiſq; gemet ad fratrem ſuũ. * Eritq; 24
Ezechiel vobis in portentum: iuxta omnia,
quæ fecit, facietis cum venerit iſtud: & ſcietis
quia ego Dñs Deus. * Et tu fili hominis ecce 25
in die, qua tollam ab eis fortitudinẽ eorum,
& gaudium dignitatis, & deſideriũ oculorũ G
eorum, ſuper quo requieſcunt animæ eorum,
filios, & filias eorum: * In die illa cum venerit 26
fugiens ad te, vt anũnciet tibi: In die inquã, 27
illa aperietur os tuũ cum eo, qui fugit: & lo-
queris, & non ſilebis vltra: eriſque eis in por-
tentum, & ſcietis, quia ego Dominus.

a Nah. 3. a. 1. Hab. 2. c. 12.

CAP. XXV.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens: * Fili hominis pone faciem tuam 2
contra filios Ammon, & prophetabis de eis: A
Et dices filijs Ammon: Audite verbum Do- 3
mini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium
meum, quia pollutum eſt: & ſuper terram
Iſrael, quoniam deſolata eſt: & ſuper domum
Iuda, quoniam ducti ſunt in captiuitatẽ:
4 * Idcirco ego tradam te filijs orientalibus in
hereditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi come-
5 dent fruges tuas: & ipſi bibẽt lac tuum. * Da-
B boque Rabbath in habitaculum camelorũ,
& filios Ammon in cubile pecorum, & ſcie-
6 tis, quia ego Dominus. * Quia hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd plauſiſti manu,
& percuſſiſti pede: & gauiſa es ex toto affe-
7 ctu ſuper terram Iſrael: * Idcirco ecce ego ex-
tendam manum meam ſuper te, & tradã te
in direptionem Gentium, & interficiam te
de populis, & perdam de terris, & conteram:
8 & ſcies, quia ego Dominus. * Hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd dixerunt Moab,
& Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, domus
9 Iuda: * idcirco ecce ego aperiam humerum
Moab de ciuitatibus, de ciuitabus, inquam,
C eius, & de finibus eius inclitas terræ Bethie-
10 ſimoth, & Beelmeon, & Cariathaim. * filijs
orientis cũ filijs Ammõ, & dabo eã in heredi-
tatẽ: vt nõ ſit vltra memoria filiorũ Ammõ
11 in Gentibus. * Et in Moab faciam iudicia: &
12 ſcient, quia ego Dñs. * Hæc dicit Dominus
Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa vltionem,
vt ſe vindicaret de filijs Iuda, peccauitq; de-
13 linquens, & vindictam expetiuit de eis; * id-
circo hæc dicit Dominus Deus: Extendã ma-
nũ meam ſuper Idumæam, & auferam de ea
hominem, & iumentum, & faciam eam de-
ſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gla-
14 dio cadent. * Et dabo vltionem meam ſuper
Idumæam per manum populi mei Iſrael: &
facient in Edom iuxta iram meam, & furorẽ
D meum: & ſcient vindictam meam, dicit Dñs
15 Deus. * Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quòd fe-
cerunt Palæſthini vindictam, & vlti ſe ſunt
toto animo, interficientes, & implentes ini-
16 micitias veteres: * propterea hęc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego extendam manum meã
ſuper Palæſthinos, & interficiam interfecto-
res, & perdam reliquias maritimæ regionis:
17 faciamque in eis vltiones magnas arguens in
furore: & ſcient, quia ego Dominus, cum de-
dero vindictam meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum eſt in vndecimo anno, pri-
A ma menſis, factus eſt ſermo Domini
2 ad me, dicens: * Fili hominis, pro eo quòd di-
xit Tyrus de Ieruſalem: Euge confractæ
ſunt portæ populorum, conuerſa eſt ad me:
3 implebor, deſerta eſt. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Tyre, &
aſcendere faciam ad te gentes multas, ſi-
4 cut aſcendit mare fluctuans. * Et diſſipa-
bunt

bunt muros Tyri, & destruent turres eius: &
radam puluerem eius de ea, & dabo eam in
limpidissimam petram. * Siccatio sagena- 5
rum erit in medio maris, quia ego locutus
sum, ait Dominus Deus: & erit in direptio-
nem Gentibus. *Filiæ quoque eius, quæ sunt 6
in agro, gladio interficientur: & scient quia
ego Dominus. * Quia hæc dicit Dominus 6
Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabu-
chodonosor regem Babylonis ab Aquilone
regem regum, cũ equis, & curribus, & equi-
tibus, & cœtu, populoq; magno. *Filias tuas, 8
quæ sunt in agro, gladio interficiet, & circũ- B
dabit te munitionibus, & comportabit agge-
rem in gyro: & eleuabit contra te clypeum.
* Et vineas, & arietes temperabit in muros 9
tuos, & turres tuas destruet in armatura sua.
* Inundatione equorum eius operiet te pul- 10
uis eorum: à sonitu equitum, & rotarum, &
curruum mouebuntur muri tui, cum ingres-
sus fuerit portas tuas, quasi per introitum vr-
bis dissipatæ. * Vngulis equorum suorum cõ- 11
culcabit omnes plateas tuas: populũ tuũ gla-
dio cædet, & statuæ tuæ nobiles in terrã cor-
ruent. * Vastabunt opes tuas, diripient nego- 12
tiationes tuas: & destruent muros tuos, & do-
mos tuas præclaras subuertẽt: & lapides tuos,
& ligna tua, & puluerem tuũ in medio aqua-
n Ier. 7. g. rum ponent. *n Et quiescere faciam multitu- 13
34. dinem canticorum tuorum, & sonitus citha- C
rarum tuarum nõ audietur amplius. * Et da- 14
bo te in limpidissimam petrã, siccatio sage-
narum eris, nec ædificaberis vltra: quia ego
locutus sum, ait Dñs Deus. * Hæc dicit Domi- 15
nus Deus Tyro: Nũquid non à sonitu ruinæ
tuæ, & gemitu interfectorum tuorum cum
occisi fuerint, in medio tui commouebuntur
insulæ? * Et descendent de sedibus suis omnes 16
principes maris: & auferent exuuias suas, &
vestimenta sua varia abijcient, & induentur
stupore: in terra sedebunt, & attoniti super
repentino casu tuo admirabuntur. * Et assu- 17
mentes super te lamentum, dicent tibi: Quo-
modo peristi, quę habitas in mari, vrbs incly-
ta, quę fuisti fortis in mari cum habitatoribus
tuis, quos formidabant vniuersi? * Nũc stupe- 18
bunt naues in die pauoris tui: & turbabuntur
insulæ in mari, eo quòd nullus egrediatur ex D
te. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum de- 19
dero te vrbem desolatam, sicut ciuitates, quæ
non habitantur: & adduxero super te abys-
sum, & operuerint te aquæ multæ: * Et de- 20
traxero te cum his, qui descendunt in lacum
ad populum sempiternum, & collocauero
te in terra nouissima, sicut solitudines veteres
cum his, qui deducuntur in lacum, vt nõ ha-
biteris: porrò cum dedero gloriam in terra
viuentium, * in nihilum redigam te, & non 21
eris, & requisita non inuenieris vltra in sem-
piternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

1 ET factum est verbũ Domini ad me, di-
2 cens: * Tu ergo fili hominis, assume super
3 Tyrum lamentũ: * Et dices Tyro, quæ habi-
A tat in introitu maris, negotiationi populorũ
ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus:
O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum,
4 * & in corde maris sita. Finitimi tui, qui te
ædificauerunt, impleuerunt decorem tuum:
5 * abietibus de Sanir extruxerunt te cum om-
nibus tabulatis maris, cedrũ de Libano tule-
6 runt, vt facerent tibi malum. * Quercus de
Basan dolauerunt in remos tuos, & transtra
tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & præto-
7 riola de insulis Italię. * Byssus varia de Aegy-
B pto texta est tibi in velum vt poneretur in
malo: hyacinthus, & purpura de insulis Elisa
8 facta sunt operimentũ tuũ. * Habitatores Si-
donis, & Aradij fuerũt remiges tui: sapientes
9 tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. * Senes
Giblij, & prudẽtes eius habuerũt nautas ad mi-
nisteriũ variæ supellectilis tuæ: omnes naues
maris, & nautæ earum fuerunt in populo
10 negotiationis tuę. * Persę, & Lydij, & Libyes
erant in exercitu tuo viri bellatores tui: cly-
peũ, & galeam suspenderunt in te pro orna-
11 tu tuo. * Filij Aradij cũ exercitu tuo erãt su-
per muros tuos in circuitu: sed & Pigmæi,
qui erant in turribus tuis, pharetras suas su-
spenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi
12 compleuerunt pulchritudinem tuã. * Car-
C thaginenses negotiatores tui, à multitudine
cunctarum diuitiarum, argẽto, ferro, stanno,
13 plũboq; repleuerunt nundinas tuas. * Græ-
cia, Thubal, & Mosoch, ipsi institores tui:
mancipia, & vasa ærea adduxerunt populo
14 tuo. * De domo Thogorma, equos, & equites,
15 & mulos adduxerunt ad forum tuum. * Filij
Dedan negotiatores tui: insulæ multæ ne-
gotiatio manus tuæ: dentes eburneos, & ebe-
16 ninos commutauerunt in pretio tuo. * Syrus
negotiator tuus propter multitudinem ope-
rum tuorum, gemmam, & purpuram, &
scutulata, & byssum, & sericum, & chod-
17 chod proposuerunt in mercatu tuo: * Iuda,
D & terra Israel ipsi institores tui in frumento
primo, balsamum, & mel, & oleum, & re-
18 sinã proposuerunt in nundinis tuis. * Dama-
scenus negotiator tuus in multitudine ope-
rum tuorum, in multitudine diuersarum
opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.
19 * Dan, & Græcia, & Mosel in nundinis tuis
proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte, &
20 calamus in negotiatione tua. * Dedan insti-
21 tores tui in tapetibus ad sedendum. * Arabia,
& vniuersi principes Cedar, ipsi negotia-
tores manus tuæ: cum agnis, & arietibus,
& hœdis venerunt ad te negotiatores tui.
22 * Venditores Saba, & Reema, ipsi negotiato-
F res tui: cum vniuersis primis aromatibus, &
lapide

lapide pretioso, & auro quod proposuerunt
in mercatu tuo. * Haran, & Chene, & Eden 23
negotiatores tui: Saba, Assur, & Chelmad
vēditores tui. * Ipsi negotiatores tui multifa- 24
riam inuolucris hyacinthi, & polymitorum,
gazarumque pretiosarum, quæ obuolutæ, &
astrictæ erant funibus: cedros quoque habe-
bant in negotiationibus tuis. * Naues maris, 25
principes tui in negotiatione tua: & repleta
es, & glorificata nimis in corde maris. * In 26
aquis multis adduxerunt te remiges tui: ven-
tus auster contriuit te in corde maris. * Diui- 27
tiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instru- F
mentum tuum, nautæ tui, & gubernatores
tui, qui tenebant supellectilem tuam, & po-
pulo tuo præerant: viri quoque bellatores
tui, qui erant in te cum vniuersa multitudi-
ne tua, quæ est in medio tui: cadent in corde
maris in die ruinæ tuæ. * A sonitu clamoris 28
gubernatorum tuorum cōturbabuntur clas-
ses: * Et descendent de nauibus suis omnes, 29
qui tenebant remum: nautæ, & vniuersi gu-
bernatores maris in terra stabunt: * & eiula- 30
būt super te voce magna, & clamabūt ama-
re: & superiacient puluerem capitibus suis,
& cinere cōspergentur. * Et radent super te 31
caluitium, & accingentur cilicijs: & plora-
bunt te in amaritudine animæ ploratu ama-
rissimo. * Et assument super te carmen lugu- 32
bre, & plangent te: Quæ est vt Tyrus, quæ G
obmutuit in medio maris? * Quæ in exitu 33
negotiationū tuarū de mari implesti popu-
los multos: in multitudine diuitiarum tuarū
& populorum tuorum ditasti reges terræ.
* Nunc cōtrita es à mari, in profundis aqua- 34
rum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ
erat in medio tui, ceciderunt. * Vniuersi ha- 35
bitatores insularum obstupuerunt super te:
& reges earum omnes tempestate perculsi
mutauerunt vultus. * Negotiatores popu- 36
lorum sibilauerunt super te: ad nihilum de-
ducta es, & non eris vsque in perpetuum.

CAP. XXVIII.

ET factus est sermo Domini ad me, di- 1
cens: * Fili hominis, dic principi Tyri: 2
Hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd eleuatū A
est cor tuū, & dixisti: Deus ego sum, & in ca-
thedra Dei sedi in corde maris: cū sis homo,
& non Deus, & dedisti cor tuum, quasi cor
Dei. * Ecce sapientior es tu Daniele: omne se- 3
cretum non est abscōditum à te. * In sapien- 4
tia, & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem:
& acquisisti aurum, & argētum in thesauris
tuis. * In multitudine sapientiæ tuæ, & in ne- 5
gotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinē: B
& eleuatum est cor tuū in robore tuo. * Pro- 6
pterea hęc dicit Dominus Deus: Eo quòd ele-
uatum est cor tuum, quasi cor Dei: * idcirco 7
ecce ego adducam super te alienos robustis-
simos Gentium: & nudabūt gladios suos su-
per pulchritudinem sapientię tuę, & polluēt
8 decorem tuum. * Interficiēt, & detrahent te:
& morieris in interitu occisorum in corde
9 maris. * Numquid dicens loqueris Deus ego
sum, coram interficiētibus te: cum sis homo,
10 & non Deus, in manu occidentiū te? * Mor-
C te incircumcisorum morieris in manu alie-
norum: quia ego locutus sum, ait Dñs Deus.
11 * Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
Fili hominis leua planctum super regē Tyri:
12 * & dices ei: Hęc dicit Dominus Deus: Tu si-
gnaculum similitudinis, plenus sapientia, &
13 perfectus decore, * in delicijs paradisi Dei fui-
sti: omnis lapis pretiosus operimentū tuum:
D sardius, topazius, & iaspis, chrysolithus, &
onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus,
& smaragdus: aurum opus decoris tui: & fo-
ramina tua in die, qua conditus es, præparata
14 sunt. * Tu cherub extentus, & protegens, &
posui te in monte sancto Dei, in medio lapi-
15 dum ignitorū ambulasti. * Perfectus in viis
tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est
16 iniquitas in te. * In multitudine negotiatio-
nis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate,
& peccasti: & eieci te de mōte Dei, & perdidi
te ò cherub protegens, de medio lapidum
17 ignitorum. * Et eleuatū est cor tuum in de-
E core tuo: perdidisti sapientiam tuā in decore
tuo, in terram proieci te: ante faciem regum
18 dedi te vt cernerent te. * In multitudine ini-
quitatum tuarū, & iniquitate negotiationis
tuæ polluisti sanctificationem tuam: produ-
cam ergo ignem de medio tui, qui comedat
te, & dabo te in cinerem super terram in con-
19 spectu omnium videntium te. * Omnes, qui
viderint te in Gentibus, obstupescent super
te: nihili factus es, & non eris in perpetuum.
20 * Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
21 * Fili hominis pone faciem tuam contra Si-
22 donem: & prophetabis de ea, & dices: Hæc di-
F cit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, &
glorificabor in medio tui: & scient, quia ego
Dominus, cum fecero in ea iudicia, & sancti-
23 ficatus fuero in ea. * Et immittam ei pestilen-
tiam, & sanguinem in plateis eius: & corruēt
interfecti in medio eius gladio per circuitum:
24 & scient, quia ego Dominus. * Et non erit
vltra domui Israel offendiculū amaritudinis,
& spina dolorem inferens vndiq; per circui-
tum eorum, qui aduersantur eis: & sciēt quia
25 ego Dominus Deus. * Hæc dicit Dominus
G Deus: Quando congregauero domum Israel
de populis, in quibus dispersi sunt, sanctifica-
bor in eis coram Gentibus: & habitabunt in
26 terra sua, quam dedi seruo meo Iacob. * Et
habitabunt in ea securi: & ædificabunt do-
mos, & plantabunt vineas, & habitabunt
confidenter, cum fecero iudicia in omnibus,
qui aduersantur eis per circuitum: & scient
quia ego Dominus Deus eorum.

CAP.

CAP. XXIX.

IN anno decimo,decimo mense,vndecima 1
die mensis, factum est verbum Domini A
ad me,dicens: *Fili hominis pone faciem tuã 2
contra Pharaonem regẽ Ægypti,& prophe-
tabis de eo,& de Ægypo vniuersa : * Loque- 3
re,& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te Pharao rex Ægypti,draco magne,
qui cubas in medio fluminum tuorum,& di-
cis:Meus est fluuius,& ego feci memetipsum.
* Et ponam frænum in maxillis tuis: & ag- 4
lutinabo pisces fluminum tuorum squamis
tuis:& extraham te de medio fluminum tuo-
rum,& vniuersi pisces tui squamis tuis adhę-
rebunt. *Et proijciam te in desertum,& om- 5
nes pisces fluminis tui: super faciem terræ ca-
des,non colligeris,neque congregaberis: be-
stijs terræ, & volatilibus cœli dedi te ad de-
uorandum : * Et scient omnes habitatores 6
ª Isa.36.a. Aegypti, quia ego Dominus: ª pro eo quòd
fuisti baculus arũdineus domui Israel.*Quã- 7
do apprehenderunt te manu,& confractus es
& lacerasti omnem humerum eorum, & in-
nitentibus eis super te,comminutus es, & dis-
soluisti omnes renes eorum. *Propterea hæc 8
dicit Dominus Deus: Ecce ego adducã super
te gladium: & interficiam de te hominem,
& iumentum. *Et erit Terra Aegypti in de- 9
sertum,& in solitudinem: & scient,quia ego
Dominus: pro eo quòd dixeris: Fluuius
meus est, & ego feci eum. * Idcirco ecce 10
ego ad te,& ad flumina tua: daboque Terrã
Aegypti in solitudines, gladio dissipatam, à
turre Syenes, vsque ad terminos Aethiopiæ.
* Non pertransibit eam pes hominis, neque 11
pes iumenti gradietur in ea,& non habitabi- C
tur quadraginta annis. *Daboque Terram 12
Aegypti desertã in medio terrarũ desertarũ,
& ciuitates eius in medio vrbium subuersa-
rum,& erunt desolatæ quadraginta annis:&
dispergam Aegyptios in nationes,& ventila-
bo eos in terras. * Quia hæc dicit Dominus 13
Deus: Post finem quadraginta annorum cõ-
gregabo Aegyptum de populis,in quibus di-
spersi fuerant. * Et reducam captiuitatem 14
Aegypti,& collocabo eos in terra Phathures,
in terra natiuitatis suæ: & erunt ibi in regnũ
humile: * inter cetera regna erit humillima, 15
& nõ eleuabitur vltra super nationes, & im-
minuã eos ne imperẽt Gentibus. *Neq; erũt 16
vltra domui Israel in cõfidentia, docẽtis ini- D
quitatẽ,vt fugiant,& sequantur eos: & scient
quia eo Dñs Deus. *Et factum est in vigesi- 17
mo,& septimo anno,in primo,in vna mensis:
factum est verbum Domini ad me, dicens:
*Fili hominis Nabuchodonosor rex Babylo- 18
nis seruire fecit exercitum suũ seruitute ma-
gna aduersus Tyrum: omne caput de calua-
tũ, & omnis humerus depilatus est: & mer-
ces non est reddita ei, neque exercitui eius
de Tyro pro seruitute, qua seruiuit mihi ad-
19 uersus eam. * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor re-
gem Babylonis in Terra Aegypti:& accipiet
multitudinem eius, & deprædabitur manu-
bias eius, & diripiet spolia eius: & erit mer-
20 ces exercitui illius, * & operi, quo seruiuit
aduersus eam: dedi ei Terram Aegyti, pro
eo quòd laborauerit mihi,ait Domin⁹ Deus.
21 * In die illo pullulabit cornu domui Israel,
& tibi dabo apertum os in medio eorum: &
scient, quia ego Dominus.

CAP. XXX.

1 ET factum est verbum Domini ad me, di-
2 cens: *Fili hominis propheta,& dic:Hæc
A dicit Dominus Deus: Vlulatæ, væ,væ diei:
3 * quia iuxta est dies, & appropinquat dies
Domini: dies nubis, tempus Gentium erit.
4 Et veniet gladius in Ægyptum:& erit pauor
in Æthiopia, cum ceciderint vulnerati in
Ægypto,& ablata fuerit multitudo illius, &
5 destructa fundamenta eius.*Aethiopia,& Li-
bya, & Lydi, & omne reliquum vulgus, &
Chub, & filij terræ fœderis, cum eis gladio
6 cadent. *Hæc dicit Dominus Deus. Et cor-
B ruent fulcientes Aegyptũ, & destruetur su-
perbia imperij eius: à turre Syenes gladio ca-
7 dent in ea,ait Dominus Deus exercituũ. * &
dissipabuntur in medio terrarum desolata-
rum, & vrbes eius in medio ciuitatum deser-
8 tarum erunt. * Et scient quia ego Dominus:
cũ dedero ignẽ in Aegypto, & attriti fuerint
9 omnes auxiliatores eius.*In die illa egredien-
tur nuncij à facie mea in trieribus ad conte-
rendam Aethiopiæ confidentiam, & erit pa-
uor in eis in die Aegypti, quia absque dubio
10 veniet. * Hæc dicit Dominus Deus: cessare
C faciam multitudinem Aegypti in manu Na-
11 buchodonosor regis Babylonis. * Ipse & po-
pulus eius cum eo fortissimi Gentium addu-
centur ad disperdendam terram: & euagina-
bunt gladios suos super Aegyptum:& imple-
12 bunt terram interfectis: * Et faciam alueos
fluminũ aridos, & tradam terram in manu
pessimorum: & dissipabo terram,& plenitu-
dinem eius manu alienorum, ego Dominus
13 locutus sum. *ª Hæc dicit Dominus Deus: Et
D disperdam simulachra, & cessare faciã idola ª Zac. 13. a.3.
de Memphis: & dux de Terra Aegypti non
erit amplius: & dabo terrorem in Terra
14 Aegypti. * Et disperda terram Phathures,&
dabo ignem in Taphnis, & faciam iudicia in
15 Alexandria. * Et effundam indignationem
meam super Pelusium robur Aegypti,& in-
16 terficiam multitudinem Alexãdriæ, *& da-
bo ignẽ in Aegypto: quasi parturiens dole-
bit Pelusium,& Alexandria erit dissipata, &
17 in Memphis angustiæ quotidianæ.*Iuuenes
E Heliopoleos, & Bubasti gladio cadent, & ip-
18 sæ captiuæ ducentur. *Et in Taphnis nigre-
scet

scet dies,cum cōtriuero ibi sceptra Aegypti,
& defecerit in ea superbia potentiæ eius: ip-
sam nubes operiet, filiæ autem eius in capti-
uitatem ducentur. * Et iudicia faciam in 19
Aegypto:& sciēt quia ego Dominus.*Et fa- 20
ctum est in vndecimo anno,in primo mense,
in septima mensis, factum est verbum Dñi
ad me,dicens: *Fili hominis brachium Pha- 21
raonis regis Aegypti confregi:& ecce non est F
obuolutū vt restitueretur ei sanitas, vt liga-
retur pannis,& fasciaretur linteolis, vt rece-
pto robore posset tenere gladium. * Propte- 22
rea hęc dicit Dñs Deus:Ecce ego ad Pharao-
nem regem Aegypti, & cōminuam brachiū
eius forte,sed confractū:& deijciam gladium
de manu eius: * & dispergam Aegyptum in 23
Gentibus,& ventilabo eos in terris: *Et con- 24
fortabo brachia regis Babylonis,daboq; gla- G
dium meum in manu eius: & confringā bra-
chia Pharaonis,& gement gemitibus interfe-
cti corā facie eius. *Et cōfortabo brachia re- 25
gis Babylonis, & brachia Pharaonis conci-
dent:& scient quia ego Dñs,cum dedero gla-
dium meum in manu regis Babylonis, & ex-
tenderit eum super Terrā Aegypti. *Et di- 26
spergam Aegyptum in nationes,& vētilabo
eos in terras, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum est in anno vndecimo, tertio 1
mense, vna mensis, factum est verbum A
Domini ad me,dicēs: * Fili hominis dic Pha- 2
raoni regi Aegypti,& populo eius: Cui simi-
lis factus es in magnitudine tua? *Ecce Assur 3
quasi cedrus in Libano, pulcher ramis, &
frondibus nemorosus, excelsusq; altitudine,
& inter condensas frondes eleuatum est ca-
cumen eius. * Aquæ nutrierunt illū, abyssus 4
exaltauit illū: flumina eius manabant in cir-
cuitu radicum eius, & riuos suos emisit ad
vniuersa ligna regionis. * Propterea eleuata 5
est altitudo eius super omnia ligna regionis:
& multiplicata sunt arbusta eius, & eleuati
sunt rami eius præ aquis multis. *Cumq; ex- 6
tendisset vmbrā suam, in ramis eius fecerunt
nidos omnia volatilia cœli, & sub frondibus
eius genuerunt omnes bestię saltuum, & sub
vmbraculo illius habitabat cœtus Gentium
plurimarū. * Eratq; pulcherrimus in magni- 7
tudine sua,& in dilatatione arbustorum suo-
rū:erat enim radix illius iuxta aquas multas.
* Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso 8
Dei,abietes non adæquauerunt summitatem C
eius, & platani non fuerunt ęquæ frondibus
illius:omne lignum paradisi Dei nō est assi-
milatū illi,& pulchritudini eius. * Quoniam 9
speciosum feci eum, & multis, condensisque
frondibus:& æmulata sunt eum omnia ligna
voluptatis,quæ erant in paradiso Dei. *Pro- 10
pterea hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quòd su- D
blimatus est in altitudine,& dedit summitatē
suam virentē,atq; condensam, & eleuatū est
11 cor eius in altitudine sua: * Tradidi eum in
manu fortissimi Gētiū,faciens faciet ei:iuxta
12 impietatem eius eieci eum. *Et succident eū
alieni,& crudelissimi nationum, & proijciēt
eum super montes, & in cunctis conuallibus
corruent rami eius,& confringentur arbusta
eius in vniuersis rupibus terræ:& recedent de
vmbraculo eius omnes populi terræ,& relin-
13 quent eum.*In ruina eius habitauerunt om-
E nia volatilia cęli,& in ramis eius fuerunt vni-
14 uersæ bestiæ regionis. * Quam ob rem non
eleuabuntur in altitudine sua omnia ligna
aquarum,nec ponent sublimitatem suā inter
nemorosa,atq; frondosa,nec stabunt in subli-
mitate sua omnia,quæ irrigantur aquis: quia
omnes traditi sunt in mortem ad terrā vlti-
mā in medio filiorum hominum ad eos, qui
15 descēdunt in lacum.*Hęc dicit Dñs Deus:In
F die quādo descendit ad inferos,induxi luctū,
operui eum abysso: prohibui flumina eius,&
coercui aquas multas: contristatus est super
eum Libanus, & omnia ligna agri concussa
16 sunt, *A sonitu ruinæ eius commoui Gētes,
cum deducerem eū ad infernū cum his, qui
descendebant in lacum: & consolata sunt in
terra infima omnia ligna voluptatis egregia,
atq; pręclara in Libano,vniuersa quæ irriga-
17 bantur aquis. * Nam & ipsi cum eo descen-
G dent in infernum ad interfectos gladio: &
brachium vniuscuiusque sedebit sub vmbra-
18 culo eius in medio nationum.*Cui assimila-
tus es; ò inclyte, atque sublimis, inter ligna
voluptatis? Ecce deductus es cum lignis vo-
luptatis ad terram vltimam: in medio incir-
cumcisorum dormies, cum eis, qui interfecti
sunt gladio, ipse est Pharao, & omnis multi-
tudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

1 ET factum est, duodecimo anno, in men-
A se duodecimo,in vna mensis, factum est
2 verbum Domini ad me,dicens: * Fili homi-
nis assume lamentum super Pharaonem re-
gem Aegypti, & dices ad eum: Leoni Gen-
tium assimilatus es,& draconi,qui est in ma-
ri: ventilabas cornu in fluminibus tuis, &
conturbabas aquas pedibus tuis, & concul-
3 cabas flumina earum. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: " Expandam super te rete " Sup. 12. d.
meum in multitudine populorum multorū, 13. & 17. f.
4 & extraham te in sagena mea.*Et proijciam 20.
te in terram,super faciem agri abijciam te: &
habitare faciam super te omnia volatilia cœ-
li, & saturabo de te bestias vniuersæ terræ.
5 * Et dabo carnes tuas super montes,& imple-
6 bo colles tuos fame tua. * Et irrigabo terram " Isa. 13. b.
B fœtore sanguinis tui super montes, & valles 10.
7 implebuntur ex te. * " Et operiam, cum Ioel. 2. b. 10.
extinctus fueris, cœlum, & nigrescere fa- & 3. c. 15.
ciam stellas eius;solem nube tegam, & luna Matt. 24.
29.

non

non dabit lumen suum. * Omnia luminaria 8
cœli mœrere faciam super te: & dabo tene-
bras super terram tuam, dicit Dñs Deus, cũ
ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait
Dñs Deus. *Et irritabo cor populorũ mul- 9
torum cum induxero contritionem tuã in
Gentibus super terras, quas nescis. *Et stupe- 10
scere faciam super te populos multos: & re-
ges eorum horrore nimio formidabunt su-
per te, cũ volare cęperit gladius meus super
facies eorum: & obstupescẽt repente singu-
li pro anima sua in die ruinæ tuæ. * Quia 11
hęc dicit Dñs Deus: Gladius regis Babylonis
veniet tibi, *in gladijs fortium deijciã mul- 12
titudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gẽ-
tes hæ: & vastabunt superbiam Aegypti, & C
dissipabitur multitudo eius. *Et perdã om- 13
nia iumẽta eius, quæ erant super aquas plu-
rimas: & non conturbabit eas pes hominis
vltra, neq; vngula iumentorũ turbabit eas.
*Tunc purissimas reddam aquas eorum, & 14
flumina eorum quasi oleum adducam, ait
Dñs Deus: * Cum dedero Terram Aegypti 15
desolatam: deseretur autẽ terra à plenitu-
dine sua, quando percussero omnes habita-
tores eius: & scient quia ego Dñs. *Planctus 16
est, & plangent eum: filię Gentium plangẽt D
eum: super Aegyptum, & super multitudinẽ
eius plangent eum, ait Dñs Deus. * Et factũ 17
est in duodecimo anno, in quintadecima mẽ-
sis, factum est verbum Dñi ad me, dicens:
*Fili hominis cane lugubre super multitu- 18
dinem Aegypti: & detrahe eam ipsam, & fi-
lias Gentium robustarum ad terram vltimã
cum his, qui descendunt in lacum. * Quo 19
pulchrior es? descende, & dormi cum incir-
cumcisis. *In medio interfectorũ gladio ca- 20
dent: gladius datus est, attraxerunt eam, &
omnes populos eius. * Loquentur ei poten- 21
tissimi robustorum de medio inferni, qui cũ
auxiliatoribus eius descenderunt, & dormie-
rũt incircũcisi, interfecti gladio. *Ibi Assur, 22
& omnis multitudo eius: in circuitu illius se- E
pulchra eius: omnes interfecti, & qui ceci-
derunt gladio. *Quorũ data sunt sepulchra 23
in nouissimis laci: & facta est multitudo eius
per gyrũ sepulchri eius: vniuersi interfecti,
cadentesq; gladio, qui dederãt quondam for-
midinem in terra viuentium. *Ibi Ælam, & 24
omnis multitudo eius per gyrum sepulchri
sui: omnes hi interfecti, ruentesq; gladio: qui
descenderũt incircumcisi ad terram vltimã:
qui posuerunt terrorem suum in terra viuẽ-
tium, & portauerunt ignominiam suam cũ
his, qui descendunt in lacum. *In medio in- 25
terfectorũ posuerunt cubile eius in vniuersis
populis eius: in circuitu eius sepulchrum il- F
lius: omnes hi incircũcisi, interfectiq; gladio.
dederunt enim terrorem suũ in terra viuen-
tium, & portauerunt ignominiam suam cũ
his, qui descendunt in lacum: in medio in-
26 terfectorũ positi sunt. *Ibi Mosoch, & Thu-
bal, & omnis multitudo eius: in circuitu eius
sepulchrũ illius: omnes hi incircũcisi, interfe-
ctiq; & cadẽtes gladio: quia dederunt formi- [a] Sup. 3 d. 17.
27 dinem suam in terra viuentiũ. * Et nõ dor-
mient cum fortibus, cadentibusq; & incircũ-
cisis: qui descenderunt ad infernum cum ar-
mis suis, & posuerunt gladios suos sub capi-
tibus suis, & fuerunt iniquitates eorum in
ossibus eorum: quia terror fortium facti sunt
28 in terra viuentiũ. * Et tu ergo in medio in-
circumcisorũ contereris, & dormies cum in-
29 terfectis gladio. *Ibi Idumæa, & reges eius,
& omnes duces eius, qui dati sunt cũ exerci-
G tu suo cum interfectis gladio: & qui cum in-
circumcisis dormierũt, & cum his, qui descẽ-
30 dũt in lacũ. *Ibi principes Aquilonis omnes,
& vniuersi venatores: qui deducti sunt cum
interfectis, pauentes, & in sua fortitudine cõ-
fusi: qui dormierunt incircumcisi cum in-
terfectis gladio, & portauerunt cõfusionem
31 suam, cũ his, qui descendunt in lacum. *Vi-
dit eos Pharao, & consolatus est super vni-
uersa multitudine sua, quę interfecta est gla-
dio, Pharao, & omnis exercitus eius, ait Dñs
32 Deus: *quia dedi terrorem meum in terra
viuentium, & dormiuit in medio incircum-
cisorum cum interfectis gladio, Pharao &
omnis multitudo eius: ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbũ Domini ad me, di-
2 cens: *Fili hominis loquere ad filios po-
A puli tui, & dices ad eos: Terra cum induxe-
ro super eam gladiũ, & tulerit populus ter-
ræ virum vnum de nouissimis suis, & consti-
3 tuerit eum super se speculatorem: *& ille vi-
derit gladium venientem super terram, &
cecinerit buccina, & annunciauerit populo:
4 *Audiens autẽ, quisquis ille est, sonitum buc-
cinæ, & nõ se obseruauerit, veneritq; gladius,
& tulerit eũ: sanguis ipsius super caput eius
5 erit. * Sonum buccinæ audiuit, & non se ob-
seruauit, sanguis eius in ipso erit: si autem se
6 custodierit, animam suam saluabit. * Quòd
B si speculator viderit gladium venientem, &
nõ insonuerit buccina: & populus se non cu-
stodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis
animã: ille quidem in iniquitate sua captus
est, sanguinem autem eius de manu specula-
7 toris requiram.* [a]Et tu fili hominis, specula-
torem dedi te domui Israel: audiens ergo ex
ore meo sermonem, annunciabis eis ex me.
8 *Si me dicente ad impium: Impie, morte mo-
rieris, non fueris locutus vt se custodiat im-
pius à via sua: ipse impius in iniquitate sua
morietur, sanguinẽ autem eius de manu tua
9 requirã. *Si autẽ annũciante te ad impiũ vt
à vijs suis conuertatur, non fuerit conuer-
sus à via sua: ipse in iniquitate sua morietur:

porro tu animam tuam liberasti. *Tu ergo 10
fili hominis dic ad domum Israel: Sic locuti C
estis,dicentes: Iniquitates nostræ, & peccata
nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabesci-
„Sup.18 g 24. mus:quomodo ergo viuere poterim?*„Dic 11
ad eos: Viuo ego,dicit Dñs Deus:nolo mor-
tẽ impij, sed vt cõuertatur impius à via sua,
& viuat. Conuertimini,conuertimini à vijs
vestris pessimis: & quare moriemini domus
Israel?*Tu itaq; fili hominis dic ad filios po- 12
puli tui:iustitia iusti non liberabit eũ in qua-
cumq; die peccauerit: & impietas impij non
nocebit ei,in quacumq; die conuersus fuerit
ab impietate sua: & iustus nõ poterit viuere
in iustitia sua,in quacumque die peccauerit.
* Etiãsi dixero iusto quòd vita viuat,& cõ- 13
fisus in iustitia sua fecerit iniquitatem:omnes
iustitiæ eius obliuioni tradẽtur, & in iniqui-
tate sua,quam operatus est,in ipsa morietur.
*Si autem dixero impio,Morte morieris: & 14
egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritq; D
iudicium,& iustitiam,*& pignus restituerit 15
ille impius,rapinamq;reddiderit, in manda-
tis vitæ ambulauerit,nec fecerit quidquã in-
iustũ: vita viuet,& non morietur. *Omnia 16
peccata eius, quæ peccauit,non imputabun-
tur ei:iudicium,& iustitiam fecit,vita viuet.
*Et dixerunt filij populi tui: Non est æqui 17
ponderis via Domini,& ipsorum via iniusta
est. *Cũ enim recesserit iustus à iustitia sua, 18
feceritq; iniquitates, morietur in eis. * Et cũ 19
recesserit impius ab impietate sua,feceritque
„Sup.18. g.25. iudiciũ,& iustitiam,viuet in eis.*„Et dicitis: 20
Non est recta via Dñi. Vnumquemq; iuxta
vias suas iudicabo de vobis, domus Israel.
*Et factũ est in duodecimo anno, in deci- 21
mo mense, in quinta mẽsis transmigrationis
nostræ, venit ad me,qui fugerat de Ierusalẽ,
dicens: Vastata est ciuitas.*Manus autẽ Dñi 22
facta fuerat ad me vespere, antequam veni- F
ret,qui fugerat: aperuitque os meum,donec
veniret ad me mane, & aperto ore meo non
silui amplius. *Et factũ est verbum Dñi ad 23
me,dicens:*Fili hominis, qui habitãt in rui- 24
nosis his super humũ Israel,loquentes aiunt:
Vnus erat Abraham, & hereditate possedit
terram: nos autẽ multi sumus,nobis data est
terra in possessionem. *Idcirco dices ad eos: 25
Hæc dicit Dñs Deus:Qui in sanguine come- F
ditis,& oculos vestros leuatis ad immũditias
vestras,& sanguinem funditis:numquid ter-
ram hereditate possidebitis?*Stetistis in gla- 26
dijs vestris, fecistis abominationes, & vnus-
quisq; vxorem proximi sui polluit: & terrã
hereditate possidebitis?*Hęc dices ad eos:Sic 27
dicit Dñs Deus:Viuo ego,quia qui in ruino-
sis habitant, gladio cadent: & qui in agro
est,bestijs tradetur ad deuorãdum: qui autẽ
in præsidijs, & speluncis sunt, peste morien-
tur. * Et dabo terram in solitudinem, & in 28
desertum,& deficiet superba fortitudo eius:
& desolabuntur montes Israel,eo quòd nul-
29 lus sit, qui per eos transeat. * Et scient quia
ego Dñs,cũ dedero terrã eorum desolatam,
& desertam propter vniuersas abominatio-
30 nes suas,quas operati sunt. *Et tu fili homi-
G nis: filij populi tui,qui loquuntur de te iux-
ta muros, & in ostijs domorum, & dicunt
vnus ad alterum, vir ad proximũ suum lo-
quentes: Venite,& audiamus quis sit sermo
31 egrediens à Dño:*Et veniunt ad te,quasi si
ingrediatur populus, & sedent coram te po-
pulus meus:& audiũt sermones tuos, & non
faciunt eos: quia in canticum oris sui vertũt
illos,& auaritiam suam sequitur cor eorum.
32 *Et es eis,quasi carmen musicũ: quod sua-
ui,dulciq; sono canitur:& audiũt verba tua,
33 & non faciunt ea. * Et cum venerit quod
prædictum est (ecce enim venit) tunc scient
quod prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIV.

1 ET factum est verbũ Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis propheta de pasto-
A ribus Israel: propheta, & dices pastoribus:
Hæc dicit Dñs Deus: „Væ pastoribus Israel, „Ier.23 a. 1.
qui pascebant semetipsos: nõne greges à pa-
3 storibus pascuntur? *Lac comedebatis,& la- Sup.13.a.3
nis operiebamini, & quod crassũ erat occi-
debatis: gregem autem meum non pasceba-
4 tis. *Quod infirmum fuit,non consolidastis,
& quod ægrotum, non sanastis,quod cõfra-
ctũ est,nõ alligastis,& quod abiectũ est, non
reduxistis,& quod perierat,nõ quæsistis: sed
cum austeritate imperabatis eis, & cum po-
5 tentia. * Et dispersæ sunt oues meæ,eo quòd
nõ esset pastor: & factæ sunt in deuorationẽ
6 omnium bestiarũ agri,& dispersæ sunt.*Er-
B rauerunt greges mei in cunctis montibus, &
in vniuerso colle excelso: & super omnẽ fa-
ciẽ terræ dispersi sunt greges mei, & nõ erat
qui requireret, non erat,inquam, qui requi-
7 reret. * Propterea pastores audite verbum
8 Dñi: *Viuo ego,dicit Dominus Deus: quia
pro eo quòd facti sũt greges mei in rapinã,
& oues meæ in deuorationem omnium be-
stiarum agri,eo quòd non esset pastor: neq;
enim quæsierunt pastores mei gregem meũ,
sed pascebant pastores semetipsos, & greges
9 meos non pascebant: * propterea pastores
10 audite verbum Domini: *Hæc dicit Domi-
C nus Deus:Ecce ego ipse super pastores requi-
ram gregem meum de manu eorum, & ces-
sare faciam eos,vt vltra nõ pascant gregem,
nec pascant amplius pastores semetipsos, &
liberabo gregem meum de ore eorũ, & non
11 erit vltra eis in escam.*Quia hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ipse requiram oues
12 meas, & visitabo eas. * Sicut visitat pastor
gregem suum in die,quando fuerit in medio
ouium suarum dissipatarum: sic visitabo
oues

oues meas, & liberabo eas de omnibus locis,
in quibus dispersæ fuerant in die nubis, &
caliginis. * Et educam eas de populis, & con- 13
gregabo eas de terris, & inducã eas in terrã D
suam: & pascam eas in montibus Israel, in ri-
uis, & in cunctis sedibus terræ. * In pascuis 14
vberrimis pascam eas, & in montibus excel-
sis Israel erunt pascua earum: ibi requiescẽt
in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus
pascentur super mõtes Israel. * Ego pascam 15
oues meas, & ego eas accubare faciam, dicit
Dominus Deus. * Quod perierat, requiram, 16
& quod abiectum erat, reducã, & quod cõ-
fractum fuerat, alligabo, & quod infirmum
fuerat, consolidabo, & quod pingue, & forte,
custodiam, & pascam illas in iudicio. * Vos 17
autem greges mei, hæc dicit Dñs Deus: Ec-
ce ego iudico inter pecus, & pecus, arietũ, &
hircorum. * Nonne satis vobis erat pascua 18
bona depasci? insuper & reliquias pascuarũ E
vestrarum conculcastis pedibus vestris: &
cum purissimã aquã biberetis, reliquã pedi-
bus vestris turbabatis. * Et oues meę his, quæ 19
conculcata pedibus vestris fuerant, pascebã-
tur, & quæ pedes vestri turbauerant, hæc bi-
bebant. * Propterea hæc dicit Dñs Deus ad 20
vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue,
& macilentũ: * pro eo quòd lateribus, & hu- 21
meris impingebatis, & cornibus vestris vẽ-
tilabatis omnia infirma pecora, donec di-
spergerentur foras: * saluabo gregem meũ, 22
& non erit vltra in rapinã, & iudicabo inter
n Ian. 1. g. pecus & pecus. * n ET SVSCITABO SV- 23
45. & 10. b 11. PER EAS PASTOREM VNVM, qui
Isa. 40. e. 18. pascat eas, seruum meum Dauid: ipse pascet F
eas, & ipse erit eis in pastorem. * Ego autem 24
Dan. 9. g. 24. Dñs ero eis in Deum: & seruus meus Dauid
Osee 3. b. 5. princeps in medio eorum: ego Dñs locutus
sum. * Et faciam cum eis pactum pacis, & 25
cessare faciã bestias pessimas de terra: & qui
habitant in deserto, securi dormient in salti-
bus. * Et ponam eos in circuitu collis mei be- 26
nedictionem: & deducam imbrem in tẽpo-
re suo: pluuiæ benedictionis erunt. * Et dabit 27
lignũ agri fructũ suum, & terra dabit ger- G
men suum, & erunt in terra sua absq; timo-
re: & scietis quia ego Dominus, cum contri-
uero catenas iugi eorũ, & eruero eos de ma-
nu imperantium sibi. * Et non erunt vltra 28
in rapinam in Gentibus, neque bestiæ terræ
deuorabunt eos: sed habitabunt confidenter
absque vllo terrore. * Et suscitabo eis germẽ 29
nominatum: & nõ erunt vltra imminuti fa-
me in terra, neque portabunt vltra oppro-
brium Gentium. * Et scient quia ego Domi- 30
nus Deus eorum cum eis, & ipsi populus
meus domus Israel: ait Dominus Deus.
n Io 10. b. 11. * n Vos autem greges mei, greges pascuæ 31
meæ homines estis: & ego Dominus Deus
vester, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs:
2 * Fili hominis, pone faciẽ tuam aduersũ
A montem Seir, & prophetabis de eo, & dices
3 illi: * Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te mons Seir, & extendam manum meam
super te, & dabo te desolatum atque deser-
4 tum. * Vrbes tuas demoliar, & tu desertus
5 eris: & scies quia ego Dñs. * Eo quòd fueris
B inimicus sempiternus, & concluseris filios Is-
rael in manus gladij in tempore afflictionis
eorum, in tempore iniquitatis extremæ.
6 * Propterea viuo ego, dicit Dñs Deus: quo-
niam sanguini tradam te, & sanguis te per-
sequetur: & cum sanguinem oderis, sanguis
7 persequetur te. * Et dabo montem Seir deso-
latum, atq; desertum: & auferam de eo eun-
8 tem, & redeuntem. * Et implebo montes eius
occisorum suorum: in collibus tuis, & in val-
libus tuis, atque in torrẽtibus interfecti gla-
9 dio cadẽt. * In solitudines sempiternas tradã
C te, & ciuitates tuæ non habitabũtur: & scietis
10 quia ego Dñs Deus. * Eo quòd dixeris: Duæ
gentes, & duæ terræ meæ erunt, & heredita-
11 te possidebo eas, cum Dñs esset ibi: * Propte-
rea viuo ego, dicit Dñs Deus, quia faciã iux-
ta iram tuam, & secundum zelum tuum,
quem fecisti odio habẽs eos: & notus efficiar
12 per eos cũ te iudicauero. * Et scies quia ego
D Dñs audiui vniuersa opprobria tua, quę lo-
cutus es de montibus Israel, dicens: Deserti
13 nobis ad deuorandum dati sunt. * Et insur-
rexistis super me ore vestro, & derogastis
14 aduersũ me verba vestra: ego audiui. * Hæc
dicit Dominus Deus: Lætante vniuersa ter-
15 ra, in solitudinem te redigam. * Sicuti ga-
uisus es super hereditatem domus Israel, eo
quòd fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissi-
patus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

1 TV autem fili hominis propheta super
A montes Israel, & dices: n Montes Israel n Sup. 6. a. 3.
2 audite verbum Domini: * Hæc dicit Domi-
nus Deus: Eo quòd dixerit inimicus de vo-
bis: Euge, altitudines sempiternæ in heredi-
3 tatem datæ sunt nobis: * propterea vaticina-
re, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd desolati estis, & conculcati per circui-
tum, & facti in hereditatem reliquis Genti-
bus, & ascendistis super labiũ linguæ, & op-
4 probrium populi: * propterea montes Israel
audite verbum Dñi Dei: Hæc dicit Domi-
nus Deus mõtibus, & collibus, torrentibus,
vallibusq; & desertis, parietinis & vrbibus
derelictis, quæ depopulatę sunt, & subsanna-
5 tæ à reliquis Gentibus per circuitum. * Pro-
B pterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam
in igne zeli mei locutus sum, de reliquis Gẽ-
tibus, & de Idumæa vniuersa, quæ dederunt

terram meam sibi in hereditatem cum gau-
dio, & toto corde,& ex animo : & eiecerunt
eam vt vastarent : *idcirco vaticinare super 6
humum Israel, & dices montibus,& colli-
bus, iugis, & vallibus : Hæc dicit Dominus
Deus : Ecce ego in zelo meo, & in furore
meo locutus sum, eo quòd confusionẽ gen-
tium sustinueritis. * Idcirco hæc dicit Dñs 7
Deus: Ego leuaui manum meam vt Gentes,
quæ in circuitu vestro sunt, ipsę confusionẽ
suam portent.*Vos autem montes Israel ra- 8
mos vestros germinetis, & fructum vestrum
afferatis populo meo Israel: prope enim est
vt veniat:*Quia ecce ego ad vos,& conuer- 9
tar ad vos,& arabimini, & accipietis semen- C
tẽ. *Et multiplicabo in vobis homines,om- 10
nemq; domum Israel: & habitabuntur ciui-
tates,& ruinosa instaurabuntur.* Et replebo 11
vos hominibus,& iumentis:& multiplicabũ-
tur,& crescent: & habitare vos faciam sicut
à principio,bonisque donabo maioribus,quã
habuistis ab initio : & scietis quia ego Dñs.
*Et adducam super vos homines populum 12
meum Israel,& hereditate possidebunt te:&
eris eis in hereditatem, & non addes vltra vt
absque eis sis.*Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo 13
quòd dicunt de vobis:deuoratrix hominum
es,& suffocãs gentem tuam:*Propterea ho- 14
mines non comedes amplius, & gentem tuã
non necabis vltra,ait Dñs Deus: * Nec au- 15
ditã faciam in te amplius cõfusionem Gen- D
tium,& opprobrium populorũ nequaquam
portabis,& gentẽ tuã non amittes amplius,
ait Dominus Deus. *Et factum est verbum 16
Domini ad me, dicens : * Fili hominis do- 17
mus Israel habitauerũt in humo sua, & pol-
luerunt eam in vijs suis, & in studijs suis
iuxta immunditiam mẽstruatæ facta est via
eorum coram me. * Et effudi indignationẽ 18
meam super eos pro sanguine, quem fude-
runt super terrã, & in idolis suis polluerunt
eam. *Et dispersi eos in Gentes, & ventila- 19
ti sunt in terras: iuxta vias eorum, & adin-
n Isa. 52. b.5. Ro. 2. d. 24. uentiones eorum iudicaui eos.* n Et ingressi 20
sunt ad Gentes, ad quas introierunt, & pol-
luerunt nomen sanctum meum,cum dicere-
tur de eis: Populus Dñi iste est, & de terra
eius egressi sunt. *Et peperci nomini sancto 21
meo, quod polluerat domus Israel in Genti- E
bus,ad quas ingressi sunt. *Idcirco dices do- 22
mui Israel:Hæc dicit Dñs Deus: Nõ propter
vos ego faciam,domus Israel,sed propter no-
men sanctum meum, quod polluistis in Gẽ-
tibus,ad quas intrastis.* Et sanctificabo no- 23
men meũ magnum, quod pollutũ est inter
Gentes, quod polluistis in medio earum : vt
sciant Gentes quia ego Dñs, ait Dominus
exercituum, cum sãctificatus fuero in vobis
coram eis: *Tollam quippe vos de Gẽtibus, 24
& congregabo vos de vniuersis terris,& ad-
25 ducam vos in terrã vestram. *Et effundam
super vos aquam mundam,& mundabimini
ab omnibus inquinamẽtis vestris, & ab vni-
26 uersis idolis vestris mũdabo vos.* n Et dabo n Sup. 11. d.19.
vobis cor nouum, & spiritum nouum ponã
in medio vestri:& auferam cor lapideum de
27 carne vestra,& dabo vobis cor carneũ. * Et
F spiritum meum ponam in medio vestri : &
faciam,vt in præceptis meis ambuletis,& iu-
28 dicia mea custodiatis,& operemini. *Et ha-
bitabitis in terra,quam dedi patribus vestris:
& eritis mihi in populũ, & ego ero vobis in
29 Deũ.*Et saluabo vos ex vniuersis inquina-
mẽtis vestris:& vocabo frumentum,& mul-
tiplicabo illud,& non imponam vobis famẽ.
30 *Et multiplicabo fructũ ligni, & genimina
agri, vt non portetis vltra opprobrium fa-
31 mis in Gentibus. * Et recordabimini viarũ
vestrarum pessimarum, studiorumque non
bonorum, & displicebunt vobis iniquitates
32 vestræ,& scelera vestra. *Non propter vos
ego faciam, ait Dñs Deus, notum sit vobis:
cõfundimini,& erubescite super vijs vestris,
33 domus Israel. *Hæc dicit Dñs Deus: In die,
qua mundauero vos ex omnibus iniquitati-
G bus vestris, & inhabitari fecero vrbes, & in-
34 staurauero ruinosa, * & terra deserta fuerit
exculta, quæ quondã erat desolata in oculis
35 omnis viatoris,*dicẽt: Terra illa inculta,fa-
cta est vt hortus voluptatis : & ciuitates de-
sertæ,& destitutę atq; suffossę, munitę sede-
36 runt. *Et scient Gentes quæcumq; derelictæ
fuerint in circuitu vestro,quia ego Dñs ędi-
ficaui dissipata, plantauique inculta, ego
37 Dñs locutus sim,& fecerim.*Hæc dicit Dñs
Deus: Adhuc in hoc inuenient me domus
Israel, vt faciam eis : Multiplicabo eos sicut
38 gregem hominum, * vt gregem sanctum,
vt gregem Ierusalem in solemnitatibus eius:
Sic erunt ciuitates desertæ, plenæ gregibus
hominum : & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

1 FActa est super me manus Domini, &
A eduxit me in spiritu Domini: & dimisit
me in medio campi, qui erat plenus ossibus:
2 *Et circumduxit me per ea in gyro:erãt au-
tem multa valde super faciẽ campi, siccaq;
3 vehementer. * Et dixit ad me : Fili homi-
nis putasne viuent ossa ista? Et dixi : Do-
4 mine Deus,tu nosti. * Et dixit ad me : Vati-
cinare de ossibus istis: & dices eis: Ossa ari-
5 da audite verbum Domini. *Hæc dicit Dñs
Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in
6 vos spiritum, & viuetis. * Et dabo super vos
B neruos, & succrescere faciam super vos car-
nes,& superextendam in vobis cutem:& da-
bo vobis spiritum, & viuetis, & scietis quia
7 ego Dominus. * Et prophetaui sicut præce-
perat mihi: factus est autem sonitus,prophe-
tante me, & ecce commotio : & accesserunt
ossa.

ossa ad ossa, vnumquodq; ad iuncturā suam.
*Et vidi, & ecce super ea nerui, & carnes 8
ascēderūt: & extenta est in eis cutis desuper,
& spiritum non habebant. * Et dixit ad me: 9
Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili homi- C
nis, & dices ad spiritū: Hæc dicit Dn̄s Deus:
A quatuor vētis veni spiritus, & insuffla su-
per interfectos istos, & reuiuiscant. *Et pro- 10
phetaui sicut præceperat mihi: & ingressus
est in ea spiritus, & vixerunt: steteruntq; su-
per pedes suos exercitus grādis nimis valde.
*Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc vni- 11
uersa domus Israel est: ipsi dicunt: Aruerūt
ossa nostra, & periit spes nostra, & abscissi
sumus. *Propterea vaticinare, & dices ad eos: 12
Hæc dicit Dn̄s Deus: Ecce ego aperiam tu-
mulos vestros, & educam vos de sepulchris
vestris populus meus, & inducam vos in ter-
ram Israel. *Et scietis quia ego Dn̄s, cū ape- 13
ruero sepulchra vestra, & eduxero vos de
tumulis vestris popule meus: *Et dedero spi- 14
ritum meum in vobis, & vixeritis, & requie-
scere vos faciam super humum vestram: &
scietis quia ego Dn̄s locutus sum, & feci, ait
Dn̄s Deus. *Et factus est sermo Domini ad 15
me, dicens: * Et tu fili hominis sume tibi li- 16
gnum vnum: & scribe super illud: Iudæ, &
filiorum Israel sociorum eius: & tolle lignū
alterum, & scribe super illud: Ioseph ligno E
Ephraim, & cunctæ domui Israel, sociorum-
que eius. *Et adiunge illa, vnum ad alterum 17
tibi in lignum vnum: & erunt in vnionē in
manu tua. * Cum autem dixerint ad te filii 18
populi tui loquentes: Nonne indicas nobis
quid in his tibi velis? * loqueris ad eos: Hæc 19
dicit Dn̄s Deus: Ecce ego assumam lignum
Ioseph, quod est in manu Ephraim, & tri-
bus Israel, quæ sunt ei adiunctæ: & dabo eas
pariter cum ligno Iuda, & faciam eas in li-
gnum vnum: & erunt vnum in manu eius.
*Erunt autem ligna, super quæ scripseris in 20
manu tua, in oculis eorum. *Et dices ad eos: 21
Hæc dicit Dn̄s Deus: Ecce ego assumam fi- F
lios Israel de medio nationum, ad quas abie-
runt, & congregabo eos vndique, & adducā
u Ioh. 10 b 16. eos ad humum suam. *u Et faciam eos in gē- 22
tem vnam in terra in montibus Israel, & rex
vnus erit omnibus imperans: & nō erunt vl-
tra duæ gentes, nec diuidentur amplius in
duo regna. *Neq; polluentur vltra in idolis 23
suis, & abominationibus suis, & cunctis ini-
quitatibus suis: & saluos eos faciam de vni-
uersis sedibus, in quibus peccauerūt, & emū-
u Sup. 34. f. 23. dabo eos: & erunt mihi populus & ego ero
eis Deus. * u Et seruus meus Dauid rex super 24
Ioan. 1. g. 45. eos, & pastor vnus erit omniū eorum: in iu- G
Is. 40. c. 11 dicijs meis ambulabunt, & mandata mea cu-
Ier. 23. a. 5. stodient, & facient ea. *Et habitabunt super 25
Dan 9 g. 24. terram, quam dedi seruo meo Iacob, in qua
habitauerunt patres vestri: & habitabunt
super eam ipsi, & filij eorum, & filij filiorum
eorum, vsque in sempiternum: & Dauid ser-
uus meus princeps eorum in perpetuum.
26 * u Et percutiam illis fœdus pacis, pactum u Is. 10. e. 34.
sempiternū erit eis: & fundabo eos, & multi- Ps. 109. b 4
plicabo, & dabo sanctificationem meam in & 106. a. 2
27 medio eorum in perpetuum. *Et erit taber-
naculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipsi
28 erunt mihi populus. *Et scient Gentes quia
ego Dn̄s sāctificator Israel, cū fuerit sāctifi-
catio mea in medio eorum in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

1 ET factus est sermo Dn̄i ad me, dicens: Inf 39. a. 1
2 *Fili hominis pone faciem tuam contra Apoc. 20. c. 8.
A Gog, terram Magog, principem capitis Mo-
3 soch, & Thubal: & vaticinare de eo, *& di-
ces ad eū: Hęc dicit Dn̄s Deus: Ecce ego ad
te Gog principem capitis Mosoch, & Thu-
4 bal, * & circumagam te, & ponam frenū in
maxillis tuis: & educam te, & omnem exer-
citum tuum, equos & equites vestitos loricis
vniuersos, multitudinē magnam, hastam &
5 clypeum arripientium & gladium. * Persæ
B Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes scutati
6 & galeati. *Gomer, & vniuersa agmina eius,
domus Thogorma, latera Aquilonis, & totū
7 robur eius, populiq; multi tecum. *Præpara,
& instrue te, & omnem multitudinē tuā, quę
coaceruata est ad te: & esto eis in præceptū.
8 *Post dies multos visitaberis: in nouissimo
annorum venies ad terrā, quæ reuersa est à
gladio, & congregata est de populis multis
ad montes Israel, qui fuerūt deserti iugiter:
hęc de populis educta est, & habitabūt in ea
9 confidenter vniuersi. *Ascendens autē quasi
C tēpestas venies, & quasi nubes, vt operias ter-
rā tu, & omnia agmina tua, & populi multi
10 tecū. *Hæc dicit Dn̄s Deus: In die illa ascen-
dent sermones super cor tuum, & cogitabis
11 cogitationem pessimam: *& dices: Ascendā
ad terram absque muro: Veniā ad quiescen-
tes, habitantesq; secure: hi omnes habitāt sine
12 muro, vectes, & portę non sunt eis: *Vt diri-
D pias spolia, & inuadas prædā, vt inferas ma-
nū tuā super eos, qui deserti fuerāt, & postea
restituti, & super populū, qui est cōgregatus
ex Gentibus, qui possidere cœpit, & esse ha-
13 bitator vmbilici terræ. * Saba, & Dedan, &
negotiatores Tharsis, & omnes leones eius
dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu
venis? ecce ad diripiendam prædam congre-
gasti multitudinē tuam, vt tollas argentum,
& aurum, & auferas supellectilem, atque
substantiam, & diripias manubias infinitas.
14 *Propterea vaticinare fili hominis, & di-
E ces ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Nū-
quid non in die illo, cum habitauerit popu-
15 lus meus Israel confidenter, scies? * Et ve-
nies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu &
populi multi tecum, ascensores equorū vni-

uerſi, cętus magnus,& exercitus vehemens.
*Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael 16
quaſi nubes,vt operias terram.In nouiſſimis
diebus eris,& adducã te ſuper terram meam:
vt ſciant Gentes me,cum ſanctificatus fuero
in te in oculis corũ, ò Gog. *Hæc dicit Dñs 17
Deus: Tu ergo ille es,de quo locutus ſum in
diebus antiquis in manu ſeruorum meorum
prophetarum Iſrael, qui prophetauerunt in
diebus illorum temporum, vt adducerem te
ſuper eos. *Et erit in die illa,in die aduentus 18
Gog ſuper terrã Iſrael, ait Dñs Deus,aſcẽdet
indignatio mea in furore meo. * Et in zelo 19
meo,in igne iræ meæ locutus ſũ.Quia in die
illa erit commotio magna ſuper terrã Iſrael:
" Mat. 24. c. 29. Luc. 21. c. 26. *& " commouebũtur à facie mea piſces ma- 20
ris,& volucres cœli,& beſtiæ agri, & omne
reptile,quod mouetur ſuper humũ,cunctiq;
homines,qui ſunt ſuper faciem terrę: & ſub-
uertentur montes, & cadent ſepes, & omnis
murus corruet in terram.*Et cõuocabo ad- 21
uerſus eum in cunctis mõtibus meis gladiũ,
ait Dñs Deus: gladius vniuſcuiuſq;in fratrẽ G
ſuum dirigetur. * Et iudicabo eum peſte,& 22
ſanguine, & imbre vehementi, & lapidibus
immẽſis: ignem,& ſulphur pluam ſuper eũ,
& ſuper exercitũ eius,& ſuper populos mul-
tos, qui ſunt cum eo. * Et magnificabor,& 23
ſanctificabor: & notus ero in oculis multa-
rum gentium, & ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

TV autẽ fili hominis vaticinare aduer- 1
ſum Gog,& dices:Hæc dicit Dominus A
Deus: Ecce ego ſuper te Gog principẽ capi-
tis Moſoch,& Tubal:*& circumagam te, & 2
educam te, & aſcendere te faciam de lateri-
bus Aquilonis: & adducam te ſuper montes
Iſrael. * Et percutiã arcũ tuũ in manu ſini- 3
ſtra tua,& ſagittas tuas de manu dextera tua
deijciam. * Super montes Iſrael cades tu, & 4
omnia agmina tua, & populi tui, qui ſunt
tecum: feris,auibus, omnique volatili & be-
ſtijs terræ dedi te ad deuorandum. * Super 5
faciem agri cades: quia ego locutus ſum, ait
Dominus Deus. * Et immittam ignem in 6
Magog, & in his, qui habitant in inſulis cõ- B
fidenter: & ſcient quia ego Dominus. * Et 7
nomen ſanctum meũ notum faciam in me-
dio populi mei Iſrael,& non polluam nomẽ
ſanctũ meũ amplius: & ſcient Gentes quia
ego Dominus ſanctus Iſrael. * Ecce venit,& 8
factũ eſt,ait Dominus Deus: hæc eſt dies, de
qua locutus ſum.*Et egrediẽtur habitatores 9
de ciuitatibus Iſrael, & ſuccendent & com-
burent arma, clypeum, & haſtas, arcum, &
ſagittas, & baculos manuum & contos: &
ſuccendẽt ea igni ſeptem annis. *Et nõ por- 10
tabunt ligna de regionibus, neque ſuccident C
de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent igni,
& deprædabuntur eos, quibus prædæ fue-
rãt,& diripient vaſtatores ſuos,ait Dominus
11 Deus.*Et erit in die illa:dabo Gog locũ no-
minatum ſepulchrum in Iſrael: vallem via-
torum ad Oriẽtem maris, quæ obſtupeſcere
faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog, &
omnem multitudinẽ eius, & vocabitur val-
12 lis multitudinis Gog. * Et ſepelient eos do-
mus Iſrael,vt mundent terram ſeptem men-
13 ſibus. *Sepeliet autem eum omnis populus
terræ, & erit eis nominata dies, in qua glo-
14 rificatus ſum,ait Dominus Deus. * Et viros
iugiter cõſtituerint luſtrantes terram,qui ſe-
D peliant, & requirant eos, qui remanſerant
ſuper faciem terræ, vt emundent eam: poſt
15 menſes autẽ ſeptem quærere incipient. *Et
circuibunt peragrantes terram: cumq;vide-
rint os hominis, ſtatuent iuxta illud titulũ,
donec ſepeliant illud polinctores in valle
16 multitudinis Gog. *Nomen autem ciuitatis
17 Amona,& mundabunt terrã. *Tu ergo fili
hominis,hæc dicit Dñs Deus: Dic omni vo-
lucri, & vniuerſis auibus, cunctiſque beſtijs
E agri: Conuenite,properate, concurrite vndi-
que ad victimam meam, quam ego immolo
vobis, victimam grandem ſuper montes Iſ-
rael: vt comedatis carnem,& bibatis ſangui-
18 nem. *Carnes fortium comedetis,& ſangui-
nem principum terræ bibetis: arietum, &
agnorum, & hircorum, taurorumque & al-
19 tilium,& pinguium omnium. *Et comede-
tis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſangui-
nem in ebrietatem, de victima, quã ego im-
20 molabo vobis: *& ſaturabimini ſuper men-
ſam meã de equo, & equite forti, & de vni-
21 uerſis viris bellatoribus, ait Dñs Deus. * Et
ponam gloriam meam in Gentibus:& vide-
bunt omnes gẽtes iudicium meum quod fe-
cerim;& manum meam,quam poſuerim ſu-
22 per eos. * Et ſcient domus Iſrael quia ego
F Dominus Deus eorum à die illa,& deinceps.
23 *Et ſcient Gẽtes quoniam in iniquitate ſua
capta ſit domus Iſrael, eo quòd dereliq́ue-
rint me,& abſconderim faciem meam ab eis:
& tradiderim eos in manus hoſtiũ,& cecide-
24 rint in gladio vniuerſi. *Iuxta immunditiã
eorum, & ſcelus feci eis, & abſcondi faciem
25 meã ab illis.*Propterea hæc dicit Dominus
Deus:Nunc reducam captiuitatem Iacob,&
miſerebor omnis domus Iſrael: & aſſumam
26 zelum pro nomine ſancto meo. *Et porta-
G bunt confuſionẽ ſuam, & omnem pręuari-
cationem,qua præuaricati ſunt in me, cum
habitauerint in terra ſua confidenter nemi-
27 nẽ formidantes:*& reduxero eos de populis:
& congregauero de terris inimicorũ ſuorũ,
& ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentiũ
28 plurimarũ.* " Et ſcient quia ego Dñs Deus " Sup. 26. c. 33.
eorum, eo quòd trãſtulerim eos in nationes,
& congregauerim eos ſuper terram ſuam,&
29 non dereliquerim quemquam ex eis ibi. *Et
non

non abſcondam vltra faciem meam ab eis,
eo quòd effuderim ſpiritum meum ſuper
omnem domum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

IN vigeſimo quinto anno tranſmigratio- 1
nis noſtræ, in exordio anni, decima men- A
ſis, quartodecimo anno poſtquam percuſſa
eſt ciuitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me
manus Dñi, & adduxit me illuc. * In viſio- 2
nibus Dei adduxit me in terram Iſrael,& di-
miſit me ſuper montem excelſum nimis: ſu-
per quem erat quaſi ędificium ciuitatis ver-
gentis ad Auſtrum.* Et introduxit me illuc: 3
& ecce vir, cuius erat ſpecies quaſi ſpecies
æris, & funiculus lineus in manu eius: & ca-
lamus menſuræ in manu eius: ſtabat autem
in porta.* Et locutus eſt ad me idem vir: Fili 4
hominis, vide oculis tuis, & auribus tuis au-
di,& pone cor tuũ in omnia,quæ ego oſten-
dam tibi: quia vt oſtendantur tibi adductus
es huc: annũcia omnia,quæ tu vides,domui
Iſrael. * Et ecce murus forinſecus in circuitu 5
dom⁹ vndique,& in manu viri calamus mẽ-
ſuræ ſex cubitorum,& palmo: & menſus eſt
latitudinem ædificij calamo vno, altitudinẽ
quoq; calamo vno. *Et venit ad portã, quæ 6
reſpiciebat viam orientalem, & aſcendit per
gradus eius: & menſus eſt limen portæ cala- B
mo vno latitudinem, id eſt, limen vnũ cala-
mo vno in latitudine: * & thalamũ vno ca- 7
lamo in longum,& vno calamo in latum:&
inter thalamos,quinq; cubitos:*& limẽ por- 8
tæ iuxta veſtibulum portæ intrinſecus,cala-
mo vno. * Et menſus eſt veſtibulum portæ 9
octo cubitorum,& frõtem eius duobus cubi-
tis: veſtibulũ autem portæ erat intrinſecus.
*Porrò thalami portæ ad viam Orientalẽ, 10
tres hinc,& tres inde: menſura vna trium,&
menſura vna frontiũ ex vtraque parte. *Et 11
menſus eſt latitudinẽ liminis portæ,decẽ cu-
bitorum:& longitudinẽ portæ,tredecim cu-
bitorum: *Et marginẽ ante thalamos cubiti 12
vnius: & cubitus vnus finis vtrinque: thala-
mi autẽ ſex cubitorũ erant hinc & inde.*Et 13
menſus eſt portam à tecto thalami,vſque ad
tectum eius,latitudinem vigintiquinq; cubi-
torum: oſtium cõtra oſtium. * Et fecit fron- 14
tes per ſexaginta cubitos: & ad frõtem atriũ
portę vndique per circuitum.*Et ante faciẽ 15
portæ,quæ pertingebat vſq;ad faciem veſti-
buli portæ interioris,quinquaginta cubitos.
*Et feneſtras obliquas in thalamis,& in frõ- 16
tibus eorum,quæ erant intra portã vndique
per circuitũ: ſimiliter autẽ erant,& in veſti- C
bulis feneſtrę per gyrum intrinſecus,& ante
frontes pictura palmarũ. * Et eduxit me ad 17
atriũ exterius,& ecce gazophylacia,& paui-
mẽtum ſtratum lapide in atrio per circuitũ:
triginta gazophylacia in circuitu pauimẽti.
*Et pauimentum in fronte,portarum ſecũ- 18
dum longitudinem portarum erat inferius.
19 * Et menſus eſt latitudinem à facie portæ
inferioris vſq; ad frõtẽ atrij interioris extrin-
ſecus, centum cubitos ad Orientem, & ad
20 Aquilonem. * Portam quoq; quæ reſpicie-
bat viam Aquilonis atrij exterioris, menſus
21 eſt tã in longitudine, quã in latitudine. *Et
thalamos eius tres hinc,& tres inde:& frontẽ
eius, & veſtibulum eius ſecundũ menſuram
portæ prioris, quinquaginta cubitorum lõ-
gitudinem eius, & latitudinẽ viginti quinq;
22 cubitorum. *Feneſtræ autem eius, & veſti-
bulum, & ſculpturæ ſecundum menſuram
D portæ,quæ reſpiciebat ad Orientem:& ſeptẽ
graduum erat aſcenſus eius, & veſtibulum
23 ante eam. * Et porta atrij interioris contra
portã Aquilonis,& Orientalem: & menſus
eſt à porta vſq; ad portam centum cubitos.
24 *Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce
porta,quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & men-
ſus eſt frontem eius,& veſtibulum eius iuxta
25 mẽſuras ſuperiores. *Et feneſtras eius,& ve-
ſtibula in circuitu, ſicut feneſtras ceteras:
quinquaginta cubitorũ longitudine,& lati-
26 tudine vigintiquinq; cubitorũ. * Et in gra-
dibus ſeptẽ aſcendebatur ad eam:& veſtibu-
lum ante fores eius: & cælatæ palmæ erant,
27 vna hinc, & altera inde in fronte eius. * Et
porta atrij interioris in via auſtrali: & men-
ſus eſt à porta vſque ad portã in via auſtra-
28 li,centũ cubitos. *Et introduxit me in atriũ
interius ad portam auſtralem: & menſus eſt
29 portam iuxta menſuras ſuperiores.*Thala-
mum eius, & frontẽ eius, & veſtibulum eius
eiſdem menſuris:& feneſtras eius,& veſtibu-
lum eius in circuitu quinquaginta cubitos
longitudinis,& latitudinis vigintiquinq;cu-
30 bitos. * Et veſtibulũ per gyrũ longitudine
E vigintiquinq; cubitorũ,& latitudine quinq;
31 cubitorum. * Et veſtibulum eius ad atrium
exterius,& palmas eius in frõte: & octo gra-
32 dus erant,quibus aſcendebatur per eam.* Et
introduxit me in atrium interius per viam
Orientalem: & menſus eſt portam ſecundũ
33 menſuras ſuperiores. * Thalamum eius, &
frontem eius,& veſtibulum eius ſicut ſupra:
& feneſtras eius,& veſtibula eius in circuitu,
lõgitudine quiquaginta cubitorũ, & latitu-
34 dine vigintiquinq;cubitorum. *Et veſtibu-
lũ eius,id eſt atrij exterioris:& palmæ cęlatę
in fronte eius hinc & inde: & in octo gradi-
35 bus aſcẽſus eius. *Et introduxit me ad por-
tam,quæ reſpiciebat ad Aquilonẽ:& menſus
36 eſt ſecundum menſuras ſuperiores.*Thala-
mum eius,& frontem eius,& veſtibulũ eius,
& feneſtras eius per circuitum, longitudine
quinquaginta cubitorũ,& latitudine vigin-
37 tiquinq; cubitorũ. * Et veſtibulũ eius reſpi-
ciebat ad atriũ exterius:& cęlatura palmarũ
in fronte eius hinc & inde: & in octo gradi-

bus ascensus eius.*Et per singula gazophy- 38
lacia ostium in frontibus portarum: ibi laua- F
bant holocaustum. *Et in vestibulo portæ, 39
duæ mensæ hinc,& duæ mensæ inde:vt im-
moletur super eas holocaustũ, & pro pecca-
to,& pro delicto.*Et ad latus exterius,quod 40
ascendit ad ostiũ portæ,quę pergit ad Aqui-
lonem,duæ mensæ: & ad latus alterum ante
vestibulum portæ, duæ mensæ. * Quatuor 41
mensæ hinc,& quatuor mẽsæ inde:per late-
ra portæ octo mensę erãt,super quas immo-
labãt.*Quatuor autem mensæ ad holocau- 42
stum,de lapidibus quadris extructæ: lõgitu-
dine cubiti vnius & dimidij:& latitudine cu-
biti vnius, & dimidij: & altitudine cubiti
vnius, super quas ponent vasa,in quibus im-
molatur holocaustũ, & victima. * Et labia 43
earũ palmi vnius,reflexa intrinsecus per cir-
cuitũ: super mensas autẽ carnes oblationis.
*Et extra portã interiorẽ gazophylacia cã- 44
torum in atrio interiori, quod erat in latere
portæ respicientis ad Aquilonem : & facies
eorũ contra viam Australem, vna ex latere
portæ Orientalis, quæ respiciebat ad viam G
Aquilonis. * Et dixit ad me: Hoc est gazo- 45
phylacium, quod respicit viam Meridianã,
sacerdotũ erit, qui excubant in custodijs tẽ-
pli. *Porro gazophylaciũ, quod respicit ad 46
viam Aquilonis, sacerdotũ erit,qui excubãt
ad ministerium altaris: isti sunt filij Sadoc,
qui accedunt de filijs Leui ad Dñm vt mi-
nistrent ei. * Et mensus est atrium longitu- 47
dine centum cubitorum, & latitudine cen-
tum cubitorum per quadrum:& altare ante
faciem tẽpli. * Et introduxit me in vestibu- 48
lum templi: & mensus est vestibulum quin-
que cubitis hinc, & quinque cubitis inde: &
latitudinem portæ trium cubitorum hinc,
& trium cubitorum inde. * Longitudinem 49
autem vestibuli viginti cubitorum, & lati-
tudinem vndecim cubitorum,& octo gradi-
bus ascendebatur ad eam. Et colũnæ erant
in frontibus: vna hinc, & altera inde.

CAP. XLI.

ET introduxit me in templum,& mensus 1
est frõtes,sex cubitos latitudinis hinc,& A
sex cubitos inde,latitudinẽ tabernaculi. * Et 2
latitudo portæ,decẽ cubitorũ erat: & latera
portæ quinq; cubitis hinc, & quinq; cubitis
inde:& mensus est longitudinẽ eius quadra-
ginta cubitorũ,& latitudinẽ viginti cubito-
rũ. * Et introgressus intrinsecus mẽsus est in 3
fronte portę duos cubitos:& portam,sex cu-
bitorũ:& latitudinẽ portæ,septem cubitorũ.
*Et mensus est longitudinẽ eius viginti cu- 4
bitorũ,& latitudinem eius viginti cubitorũ,
ante faciẽ templi:& dixit ad me: Hoc est sã-
ctum sanctorum. *Et mensus est parietẽ do- 5
mus sex cubitorũ: & latitudinẽ lateris qua-
tuor cubitorũ vndiq; per circuitũ domus.
6 *Latera autẽ,latus ad latus,bis triginta tria:
& erant eminẽtia, quæ ingrederẽtur per pa-
rietẽ domus, in lateribus per circuitũ, vt cõ-
7 tinerent,& nõ attingerent parietẽ tẽpli. * Et
B platea erat in rotundũ, ascendens sursũ per
cochleam, & in cęnaculũ templi deferebat
per gyrum:idcirco latius erat templũ in su-
perioribus: & sic de inferioribus ascẽdebatur
8 ad superiora in mediũ.*Et vidi in domo alti-
tudinẽ per circuitũ, fundata latera ad mẽsu-
9 rã calami sex cubitorũ spatio: *& latitudinẽ
per parietem lateris forinsecus quinq; cubi-
torũ: & erat interior domus in lateribus do-
10 mus. *Et inter gazophylacia latitudinẽ vi-
ginti cubitorũ in circuitu domus vndique,
11 *& ostiũ lateris ad orationem : ostium vnũ
ad viã Aquilonis,& ostium vnũ ad viã Au-
stralẽ : & latitudinẽ loci ad orationẽ, quinq;
12 cubitorum in circuitu. *Et ædificium,quod
erat separatum,versumq;ad viam respicien-
tẽ ad mare,latitudinis septuaginta cubitorũ,
paries autem ædificij, quinq; cubitorum la-
titudinis per circuitũ : & longitudo eius no-
13 naginta cubitorum. * Et mensus est domus
C longitudinem, centum cubitorum : & quod
separatum erat ædificiũ,& parietes eius lon-
14 gitudinis centum cubitorũ. * Latitudo autẽ
ante faciem domus,& eius,quod erat separa-
tum contra Orientem, centum cubitorum.
15 *Et mensus est longitudinẽ ædificij contra
faciem eius, quod erat separatum ad dorsũ:
ethecas ex vtraq; parte centum cubitorũ: &
16 templum interius,& vestibula atrij. * Limi-
na, & fenestras obliquas,& ethecas in circui-
tu per tres partes,contra vniuscuiusq;limen,
stratumq;ligno per gyrum in circuitu:terra
autẽ vsq; ad fenestras, & fenestræ clausæ su-
17 per ostia.*Et vsq; ad domum interiorem,&
forinsecus per omnẽ parietem in circuitu in-
18 trinsecus, & forinsecus, ad mensuram. * Et
fabrefacta cherubim & palmæ: & palma in-
ter cherub & cherub, duasq; facies habebat
19 cherub.*Faciẽ hominis iuxta palmã ex hac
parte, & faciem leonis iuxta palmam ex alia
parte : expressam per omnẽ domũ in circui-
20 tu.*De terra vsque ad superiora portæ,che-
D rubim, & palmæ cælatæ erant in pariete tẽ-
21 pli.*Limen quadrangulũ, & facies sanctua-
22 rij,aspectus contra aspectum.*Altaris lignei
trium cubitorum altitudo:& longitudo eius
duorum cubitorum:& anguli eius,& longi-
tudo eius,& parietes eius lignei. Et locutus
23 est ad me: Hæc est mẽsa corã Dño. *Et duo
24 ostia erant in tẽplo,& in sanctuario. * Et in
duobus ostijs ex vtraque parte bina erant
ostiola,quæ in se inuicem plicabantur: bina
enim ostia erant ex vtraque parte ostiorum.
25 *Et cælata erãt in ipsis ostijs templi cheru-
bim, & sculpturæ palmarum, sicut in parie-
tibus quoque expressæ erant: quam ob rem
& gros-

& grossiora erant ligna in vestibuli fronte
forinsecus. * Super quæ fenestræ obliquæ, 26
& similitudo palmarum hinc, atque inde
in humerulis vestibuli: secundum latera
domus, latitudinemque parietum.

CAP. XLII.

ET eduxit me in atriũ exterius per viam 1
ducentem ad Aquilonem, & introdu- A
xit me in gazophylacium, quod erat contra
separatum ædificium, & contra ædem ver-
gentem ad Aquilonem. *In facie longitudi- 2
nis,centum cubitos ostij Aquilonis, & latitu-
dinis quinquaginta cubitos: *contra viginti 3
cubitos atrij interioris, & contra pauimentũ
stratum lapide atrij exterioris, vbi erat por-
ticus iuncta porticui triplici. * Et ante gazo- 4
phylacia deambulatio decem cubitorum la-
titudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti
vnius. Et ostia eorum ad Aquilonem: * Vbi 5
erãt gazophylacia in superioribus humiliora:
quia supportabant porticus,quę ex illis emi-
nebant de inferioribus, & de medijs ædificij.
*Tristega enim erãt,& nõ habebant colũnas 6
sicut erãt columnæ atriorum:propterea emi- B
nebãt de inferioribus,& de medijs à terra cu-
bitis quinquaginta.* Et peribolus exterior se- 7
cundũ gazophylacia, quæ erant in via atrij
exterioris ante gazophylacia: longitudo eius
quinquaginta cubitorum. * Quia longitudo 8
erat gazophylaciorum atrij exterioris,quin-
quaginta cubitorũ: & lõgitudo ante faciẽ tẽ-
pli,centũ cubitorũ.* Et erat subter gazophy- 9
lacia hæc introitus ab Oriente ingredientiũ
in ea de atrio exteriori.* In latitudine peribo- 10
li atrij, quod erat contra viã Orientalem, in
faciem ædificij separati, & erant ante ædifi-
ciũ gazophylacia. * Et via ante faciem eorũ 11
iuxta similitudinẽ gazophylaciorũ,quę erãt
in via Aquilonis: secundũ longitudinem eo-
rum,sic & latitudo eorũ: & omnis introitus
eorũ,& similitudines,& ostia eorũ:*secundũ 12
ostia gazophylaciorũ, quæ erant in via re- C
spiciente ad Notum:ostiũ in capite viæ: quæ
via erat ante vestibulũ separatum per viam
Orientalem ingredientibus.* Et dixit ad me: 13
Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia
Austri,quæ sunt ante ædificium separatum:
hæc sunt gazophylacia sancta: in quibus ve-
scuntur sacerdotes, qui appropinquant ad
Dominum in sancta sanctorum: ibi ponent
sancta sanctorum, & oblationem pro pecca-
to, & pro delicto: locus enim sanctus est.
* Cum autẽ ingressi fuerint sacerdotes, non 14
egredientur de sanctis in atrium exterius: &
ibi reponent vestimenta sua, in quibus mini-
strant,quia sancta sunt: vestienturque vesti-
mentis alijs, & sic procedent ad populum.
* Cũq; complesset mensuras domus interio- 15
ris,eduxit me per viam portæ, quæ respicie- D
bat ad viam Orientalem: & mensus est eam
16 vndique per circuitum.*Mensus est autẽ cõ-
tra ventum Orientalẽ calamo mẽsuræ,quin-
gentos calamos in calamo mensuræ per cir-
17 cuitum.*Et mẽsus est contra ventum Aqui-
lonis quingentos calamos in calamo mensu-
18 ræ per gyrum. * Et ad ventum Australem
mensus est quingentos calamos in calamo
19 mensuræ per circuitũ.*Et ad ventum Occi-
dentalem mensus est quingentos calamos in
20 calamo mensuræ. *Per quatuor ventos mẽ-
sus est murum eius vndique per circuitum,
longitudinem quingentorum cubitorum, &
latitudinem quingentorum cubitorum diui-
dentem inter sanctuarium,& vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portã, quæ respiciebat ad
2 viam Orientalem.*Et ecce gloria Dei Is-
A rael ingrediebatur per viã Orientalẽ: & vox
erat ei quasi vox aquarũ multarum,& terra
3 splendebat à maiestate eius.*[a]Et vidi visionẽ [a] Sup. 9.a. 1.
secundũ speciem,quam videram,quando ve-
nit,vt disperderet ciuitatẽ: & species secundũ
aspectũ,[b] quem viderã iuxta fluuiũ Chobar: [b] Sup. 1.a. 1.
4 & cecidi super faciem meam. * Et maiestas
Dñi ingressa est templum per viam portæ,
5 quæ respiciebat ad Oriẽtem.*Et eleuauit me
spiritus,& introduxit me in atrium interius:
& ecce repleta erat gloria Domini domus.
6 Et audiui loquẽtẽ ad me de domo, & vir qui
7 stabat iuxta me, * dixit ad me: Fili hominis,
B locus solij mei, & locus vestigiorum pedum
meorũ, vbi habito in medio filiorũ Israel in
æternum: & non polluẽt vltra domus Israel
nomen sanctũ meum, ipsi, & reges eorum in
fornicationibus suis, & in ruinis regũ suorũ,
8 & in excelsis. * Qui fabricati sunt limen suũ
iuxta limen meum, & postes suos iuxta po-
stes meos: & murus erat inter me & eos: &
polluerunt nomẽ sanctum meum in abomi-
nationibus quas fecerũt: propter quod cõsũ-
9 psi eos in ira mea. * Nũc ergo repellant pro-
C cul fornicationem suam, & ruinas regũ suo-
rum à me: & habitabo in medio eorum sem-
10 per. * Tu autem fili hominis ostende domui
Israel templum, & confundantur ab iniqui-
11 tatibus suis,& metiantur fabricam: * & eru-
bescant ex omnibus,quæ fecerunt: Figuram
domus, & fabricæ eius exitus, & introitus,
& omnem descriptionem eius, & vniuersa
præcepta eius,cunctumque ordinem eius, &
omnes leges eius ostende eis, & scribes in
oculis eorum:vt custodiãt omnes descriptio-
12 nes eius,& præcepta illius,& faciant ea.*Ista
est lex domus in summitate montis: Omnis
finis eius in circuitu,sanctum sanctorum est:
13 hæc est ergo lex domus.*Istæ autem mensu-
D ræ altaris in cubito verissimo, qui habebat
cubitum,& palmum: in sinu eius erat cubi-
tus & cubitus in latitudine, & definitio eius
vsque ad labium eius, & in circuitu, palmus
vnus:

vnus: hæc quoque erat foſſa altaris. * Et de 14
ſinu terrę vſque ad crepidinem nouiſſimam
duo cubiti,& latitudo cubiti vnius: & à cre-
pidine minore vſque ad crepidinem maiorē
quatuor cubiti,& latitudo cubiti vnius. * Ip- 15
ſe autem Ariel quatuor cubitorum: & ab
Ariel vſque ad ſurſum,cornua quatuor. * Et 16
Ariel duodecim cubitorum in longitudine E
per duodecim cubitos latitudinis: quadran-
gulatum æquis lateribus. * Et crepido qua- 17
tuordecim cubitorum longitudinis per qua-
tuordecim cubitos latitudinis in quatuor an-
gulis eius: & corona in circuitu eius dimidij
cubiti,& ſinus eius vnius cubiti per circuitū:
gradus autē eius verſi ad Orientem. * Et di- 18
xit ad me: Fili hominis,hæc dicit Dominus
Deus:Hi ſunt ritus altaris in quacumque die
fuerit fabricatum: vt offeratur ſuper illud
holocauſtum,& effundatur ſanguis. * Et da- 19
bis Sacerdotibus,& Leuitis, qui ſunt de ſemi-
ne Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dominus F
Deus, vt offerant mihi vitulum de armento
pro peccato. * Et aſſumens de ſanguine eius, 20
pones ſuper quatuor cornua eius, & ſuper
quatuor angulos crepidinis, & ſuper coronā
in circuitu: & mundabis illud, & expiabis.
* Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro 21
peccato: & combures eum in ſeparato loco
domus extra ſanctuarium. * Et in die ſecun- 22
da offeres hircum caprarum immaculatum
pro peccato:& expiabunt altare,ſicut expia-
uerunt in vitulo. * Cumque compleueris ex- 23
pians illud, offeres vitulum de armento im- G
maculatum, & arietem de grege immacula-
tum. * Et offeres eos in conſpectu Domini: & 24
mittēt ſacerdotes ſuper eos ſal,& offerent eos
holocauſtum Domino. * Septem diebus fa- 25
cies hircum pro peccato quotidie:& vitulum
de armento, & arietem de pecoribus imma-
culatos offerent. * Septem diebus expiabunt 26
altare,& mundabūt illud: & implebunt ma-
num eius. * Expletis autē diebus,in die octa- 27
ua & vltra: facient ſacerdotes ſuper altare
holocauſta veſtra,& quæ pro pace offerunt:
& placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAP. XLIV.

ET conuertit me ad viam portæ ſanctua- 1
rij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orien- A
tem:& erat clauſa. * Et dixit Dominus ad me: 2
Porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir
non tranſibit per eam: quoniam Dominus
Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritque
clauſa * principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, 3
vt comedat panem coram Domino: per viā
portæ veſtibuli ingredietur,& per viam eius
egredietur. * Et adduxit me per viam portæ 4
Aquilonis in cōſpectu domus: & vidi,& ecce
impleuit gloria Domini domum Domini:& B
cecidi in faciem meam. * Et dixit ad me Do- 5
minus: Fili hominis pone cor tuum,& vide
oculis tuis: & auribus tuis audi omnia, quæ
ego loquor ad te de vniuerſis ceremonijs do-
mus Domini, & de cunctis legibus eius: &
pones cor tuum in vijs templi per omnes
6 exitus ſanctuarij. * Et dices ad exaſperantem
me domū Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus:
Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus
7 Iſrael: * eo quòd inducitis filios alienos incir-
cumciſos corde, & incircumciſos carne, vt
ſint in ſanctuario meo, & polluant domum
meam:& offertis panes meos,adipem,& ſan-
guinē:& diſſoluitis pactum meum in omni
8 bus ſceleribus veſtris. * Et non ſeruaſtis præ-
C cepta ſanctuarij mei: & poſuiſti cuſtodes
obſeruationū mearū in ſanctuario meo vo-
9 biſmetipſis. * Hæc dicit Dn̄s Deus: Omnis
alienigena incircūciſus corde, & incircūci-
ſus carne,nō ingredietur ſanctuariū meum,
omnis filius alienus qui eſt in medio filiorū
10 Iſrael. * Sed & Leuitæ, qui longe receſſerunt
à me in errore filiorū Iſrael, & errauerunt à
me poſt idola ſua, & portauerunt iniquitatē
11 ſuā: * erūt in ſanctuario meo æditui,& iani-
tores portarū domus,& miniſtri domus: ipſi
mactabunt holocauſta, & victimas populi:
& ipſi ſtabunt in conſpectu eorum,vt mini-
12 ſtrēt eis. * Pro eo quòd miniſtrauerūt illis in
D conſpectu idolorū ſuorum,& facti ſunt do-
mui Iſrael in offendiculū iniquitatis: idcirco
leuaui manum meā ſuper eos, ait Dominus
13 Deus,& portabunt iniquitatē ſuā: * & non
appropinquabūt ad me vt ſacerdotio fūgā-
tur mihi, neq; accedent ad omne ſanctuariū
meū iuxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt
confuſionē ſuam,& ſcelera ſua quæ fecerūt.
14 * Et dabo eos ianitores domus in omni mi-
niſterio eius,& in vniuerſis, quæ fient in ea.
15 * Sacerdotes autē & Leuitæ filij Sadoc, qui
cuſtodierūt ceremonias ſāctuarij mei, cū er-
rarēt filij Iſrael à me, ipſi accedent ad me vt
E miniſtrēt mihi:& ſtabunt in conſpectu meo
vt offerāt mihi adipem,& ſanguinē, ait Dn̄s
16 Deus. * Ipſi ingrediētur ſanctuarium meum:
& ipſi accedent ad menſam meam vt mini-
ſtrent mihi: & cuſtodiant ceremonias meas.
17 * Cumq; ingredientur portas atrij interioris,
veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper
eos quidquā laneum, quando miniſtrant in
18 portis atrij interioris & intrinſecus. * Vittæ
lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia
linea erunt in lumbis eorū, & nō accingen-
19 tur in ſudore. * Cumq; egredientur atriū ex-
F terius ad populū, exuent ſe veſtimētis ſuis,in
quibus miniſtrauerant,& reponent ea in ga-
zophylacio ſanctuarij,& veſtient ſe veſtimē-
tis alijs: & nō ſanctificabūt populū in veſti-
20 bus ſuis. * Caput autē ſuum non radent,neq;
comam nutrient: ſed tondentes attondent
21 capita ſua. * Et vinum non bibet omnis ſa-
cerdos quando ingreſſurus eſt atrium inte-
rius.

‖ Le.21. c. 14. rius.*‖Et viduã,& repudiatam non accipiēt 22
vxores,sed virgines de semine domus Israel:
sed & viduam,quæ fuerit vidua à sacerdote,
accipient.*Et populũ meũ docebũt quid sit 23
inter sanctũ & pollutum,& inter mundũ &
immundũ ostendent eis.*Et cum fuerit con- 24
trouersia,stabunt in iudicijs meis, & iudica-
bunt: leges meas & præcepta mea in omni-
bus solemnitatibus meis custodiēt,& Sabbata
mea sanctificabũt.*Et ad mortuũ hominem 25
non ingredientur,ne polluantur, nisi ad pa-
trem & matrem,& filium & filiam,& fratrē G
& sororem,quæ alterũ virum non habuerit:
in quibus contaminabuntur. *Et postquam 26
fuerit emundatus, septē dies numerabuntur
ei.*Et in die introitus sui in sanctuarium ad 27
atrium interius, vt ministret mihi in sãctua-
rio, offeret pro peccato suo, ait Dñs Deus.
‖ Deut. 18. a.1. Nu. 18. c. 20. *‖ Non erit autem eis hereditas,ego heredi- 28
tas eorum: & possessionem non dabitis eis in
Israel,ego enim possessio eorum.*Victimam 29
& pro peccato & pro delicto ipsi comedent:
‖ Exo.32 d. 29. & omne votum in Israel ipsorum erit.* ‖ Et 30
primitiua omnium primogenitorum,& om-
nia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur,
sacerdotum erunt: & primitiua ciborum ve-
strorum dabitis sacerdoti, vt reponat bene-
‖ Leuit.22. b. 8. dictionem domui tuæ.*‖Omne morticinum,31
& captum à bestia de auibus & de pecori-
bus non comedent Sacerdotes.

CAP. XLV.

CVmque cęperitis terram diuidere sorti- 1
to,separate primitias Domino,sanctifi- A
catũ de terra, lõgitudine vigintiquinq; mil-
lia,& latitudine decem millia: sanctificatum
erit in omni termino eius per circuitum. *Et 2
erit ex omni parte sanctificatũ quingentos
per quingentos,quadrifariam per circuitum:
& quinquaginta cubitis in suburbana eius
per gyrũ. *Et à mensura ista mensurabis lõ- 3
gitudinem vigintique milliũ,& latitudinem B
decem millium,& in ipso erit templum, san-
ctumq; sanctorum. * Sanctificatum de terra 4
erit sacerdotibus ministris sanctuarij, qui ac-
cedũt ad ministeriũ Domini: & erit eis locus
in domos,& in sãctuariũ sanctitatis.*Vigin- 5
tiquinq; autem millia longitudinis,& decem
millia latitudinis erũt Leuitis,qui ministrant
domui: ipsi possidebunt viginti gazophyla-
cia. *Et possessionem ciuitatis dabitis quinq; 6
millia latitudinis, & longitudinis viginti-
quinq; millia secũdũ separationem sanctua-
rij,omni domui Israel.* Principi quoque hinc 7
& inde in separationem sanctuarij,& in pos- C
sessionem ciuitatis, contra faciē separationis
sanctuarij,& cõtra faciem possessionis vrbis:
à latere Maris vsque ad Mare, & à latere
Orientis vsq;ad Orientem:Longitudinis autē
iuxta vnam quamq; partem à termino Oc-
cidentali vsq; ad terminum Orientalē. * De 8
terra erit ei possessio in Israel: & non depo-
D pulabuntur vltra principes populũ meum:
sed terram dabunt domui Israel secundum
9 tribus eorum. * Hæc dicit Dominus Deus:
Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem
& rapinas intermittite, & iudicium, & iusti-
tiam facite. separate confinia vestra à popu-
10 lo meo,ait Dominus Deus. *Statera iusta, &
11 ephi iustum,& batus iustus erit vobis.*Ephi,
& batus æqualia,& vnius mensuræ erunt: vt
capiat decimam partem coribatus,& decimã
partem cori ephi: iuxta mensuram cori erit
12 æqua libratio eorum.*‖Siclus autem viginti ‖ Exo. 30. b 15.
obolos habet. Porro viginti sicli,& viginti-
quinq; sicli,& quindecim sicli,mnam faciũt. Leu. 27. c. 25.
13 * Et hæ sunt primitiæ,quas tolletis: sextam Num. 3. g. 47.
E partem ephi de coro frumenti, & sextã par-
14 tē ephi de coro hordei.*Mensura quoq;olei,
beatus olei,decima pars cori est: & decē bati
corum faciunt: quia decem bati implent co-
15 rũ. * Et arietem vnum de grege ducētorum
de his,quæ nutriunt Israel in sacrificiũ,& in
holocaustum, & in pacifica,ad expiandum
16 pro eis,ait Dominus Deus. *Omnis populus
terræ tenebitur primitijs his principi in Isra-
17 el. *Et super principem erunt holocausta,&
sacrificiũ,& libamina in solemnitatibus,& in
F Calendis,& in Sabbatis,& in vniuersis solem-
nitatibus domus Israel: ipse faciet pro pecca-
to sacrificiũ, & holocaustum, & pacifica ad
18 expiandum pro domo Israel. *Hęc dicit Do-
minus Deus:In primo mense, vna mensis su-
mes vitulum de armento immaculatum, &
19 expiabis sanctuarium. *Et tollet sacerdos de
sanguine quod erit pro peccato: & ponet in
postibus domus,& in quatuor angulis crepi-
dinis altaris, & in postibus portæ atrij inte-
20 rioris. * Et sic facies in septima mensis pro
vnoquoque,qui ignorauit,& errore deceptus
21 est,& expiabis pro domo. *In primo mense,
G quartadecima die mensis erit vobis Paschæ
solemnitas:septem diebus azyma comedētur.
22 * Et faciet princeps in die illa pro se, & pro
vniuerso populo terræ,vitulum pro peccato.
23 * Et in septem dierum solēnitate faciet ho-
locaustum Domino septimo vitulos, & septē
arietes immaculatos quotidie septem diebus:
& pro peccato hircum caprarum quotidie.
24 * Et sacrificium ephi per vitulum, & ephi
per arietē faciet:& olei hin per singula ephi.
25 * Septimo mense: quintadecima die mensis
in solemnitate faciet sicut supra dicta sunt
per septem dies: tam pro peccato, quàm pro
holocausto,& in sacrificio,& in oleo.

CAP. XLVI.

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij
A interioris, quæ respicit ad Orientem,
erit clausa sex diebus, in quibus opus sit: die
autem Sabbati aperietur, sed & in die Ca-
2 lendarum aperietur. * Et intrabit princeps
per

per viam vestibuli portæ deforis, & stabit in
limine portæ: & facient sacerdotes holocau-
stum eius,& pacifica eius: & adorabit super
limen portæ,& egredietur:porta autem non
claudetur vsque ad vesperam. * Et adorabit 3
populus terræ ad ostium portæ illius in Sab-
batis,& in Calendis coram Domino. *Holo- 4
caustum autẽ hoc offerret princeps Domino: B
in die Sabbati sex agnos immaculatos,& arie-
tem immaculatum. * Et sacrificium ephi per 5
arietem: agnis autem sacrificiũ quod dederit
manus eius:& olei hin per singula ephi. * In 6
die autẽ Calendarum vitulum de armento
immaculatũ:& sex agni, & arietes immacu-
lati erunt. * Et ephi per vitulum,ephi quoq; 7
per arietẽ faciet sacrificiũ:de agnis autẽ,sicut
inuenerit manus eius: & olei hin per singula
ephi. * Cumque ingressus est princeps, per 8
viam vestibuli portæ ingrediatur, & per eã- C
dem viam exeat. * Et cum intrabit populus 9
terræ in cõspectu Domini in solemnitatibus:
qui ingreditur per portã Aquilonis, vt ado-
ret, egrediatur per viam portæ Meridianæ,
porro qui ingreditur per viam portæ Meri-
dianæ,egrediatur per viam portæ Aquilonis:
non reuertetur per viam portæ, per quam
ingressus est, sed è regione illius egredietur.
* Princeps autem in medio eorũ cum ingre 10
dientibus ingredietur, & cum egredientibus
egredietur. *Et in nundinis,& in solemnita- 11
tibus erit sacrificiũ ephi per vitulum,& ephi D
per arietem: agnis autem erit sacrificiũ sicut
inuenerit manus eius: & olei hin per singula
ephi. *Cũ autem fecerit princeps spontaneũ 12
holocaustum, aut pacifica voluntaria Do-
mino:aperietur ei porta,quæ respicit ad Ori-
entem, & faciet holocaustum suum,& paci-
fica sua,sicut fieri solet in die sabbati:& egre-
dietur, claudeturq; porta postquam exierit.
* Et agnum eiusdem anni immaculatum fa- 13
ciet holocaustum quotidie Domino: semper
mane faciet illud. * Et faciet sacrificiũ super 14
eo cata mane mane sextam partem ephi, &
de oleo tertiam partem hin, vt misceatur si- E
milæ: sacrificium Domino legitimum iuge
atq; perpetuum.*Faciet agnum,& sacrificiũ, 15
& oleum cata mane mane: holocaustũ sem-
piternum. * Hæc dicit Dominus Deus: Si 16
dederit princeps donum alicui de filijs suis:
hereditas eius,filiorum suorum erit, posside-
bunt eam hereditariè. *Si autem dederit le- 17
gatum de hereditate sua vni seruorum suo- F
rum,erit illius vsq;ad annũ remissionis,& re-
uertetur ad principem:hereditas autem eius,
filijs eius erit. * Et non accipiet princeps de 18
hereditate populi per violentiã, & de posses-
sione eorũ: sed de possessione sua hereditatẽ
dabit filijs suis: vt non dispergatur populus
meus vnusquisq; à possessione sua.*Et intro- 19
duxit me per ingressum, qui erat ex latere
portæ, in gazophylacia sanctuarij ad sacer-
dotes,quę respiciebant ad Aquilonem:& erat
20 ibi locus vergens ad Occidentẽ. *Et dixit ad
G me:Iste est locus vbi coquent sacerdotes pro
peccato,& pro delicto: vbi coquẽt sacrificiũ,
vt non efferant in atriũ exterius, & sanctifi-
21 cetur populus. *Et eduxit me in atrium ex-
terius, & circumduxit me per quatuor an-
gulos atrij: & ecce atriolum erat in angulo
22 atrij, atriola singula per angulos atrij. * In
quatuor angulis atrij atriola disposita, qua-
draginta cubitorum per longum,& triginta
per latum: mensuræ vnius quatuor erant.
23 * Et paries per circuitum ambiens quatuor
atriola:& culinæ fabricatæ erant subter por-
24 ticus per gyrum. * Et dixit ad me: Hæc est
domus culinarum, in qua coquent ministri
domus Domini victimas populi.

CAP. XLVII.

1 ET cõuertit me ad portam domus,& ecce
A aquæ egrediebantur subter limẽ domus
ad Orientem: facies enim domus respiciebat
ad Orientem: aquæ autem descendebant in
latus templi dextrum ad Meridiem altaris.
2 *Et eduxit me per viam portæ Aquilonis,&
conuertit me ad viam foras portã exteriorẽ,
viã quæ respiciebat ad Orientẽ:& ecce aquæ
3 redundãtes à latere dextro. *Cum egredere-
tur vir ad Orientem,qui habebat funiculũ in
manu sua,& mensus est mille cubitos:& tra-
4 duxit me per aquam vsq;ad talos.*Rursum-
que mẽsus est mille, & traduxit me per aquã
5 vsque ad genua:*& mẽsus est mille,& tradu-
xit me per aquam vsque ad renes. Et mensus
est mille,torrentem,quem non potui pertrã-
sire: quoniã intumuerãt aquæ profundi tor-
6 rentis,qui non potest transuadari. * Et dixit
B ad me: Certe vidisti fili hominis. Et eduxit
7 me,& conuertit ad ripã torrentis.*Cumq;me
cõuertissem,ecce in ripa torrentis ligna mul-
8 ta nimis ex vtraque parte. * Et ait ad me:
Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos sa-
buli Orientalis, & descendunt ad plana de-
serti,intrabunt mare,& exibunt,& sanabun-
9 tur aquæ. * Et omnis anima viuens, quæ
serpit, quocumque venerit torrens, viuet:
& erunt pisces multi satis postquam vene-
rint illuc aquæ istæ,& sanabuntur & viuent
10 omnia ad quæ venerit torrens. * Et stabunt
super illas piscatores,ab Engaddi vsq; ad En-
gallim siccatio sagenarum erit:plurimæ spe-
cies erunt piscium eius,sicut pisces maris ma-
11 gni, multitudinis nimiæ: * in littoribus au-
tem eius, & in palustribus non sanabuntur,
12 quia in salinas dabuntur. *Et super torren-
C tem orietur in ripis eius ex vtraq; parte om-
ne lignum pomiferum: non defluet folium
ex eo, & non deficiet fructus eius:per singu-
los menses afferet primitiua, quia aquæ eius
de sanctuario egredientur: & erunt fructus
eius

eius in cibum, & folia eius ad medicinam.
* Hæc dicit Dominus Deus: Hic est termi- 13
nus, in quo possidebitis terram in duodecim
tribubus Israel: quia Ioseph duplicem funi-
culum habet.*Possidebitis autē eam singuli 14
ęque vt frater suus:super quam leuaui manū
meā vt darem patribus vestris: & cadet terra
hæc vobis in possessionem. * Hic est autem 15
terminus terræ: ad plagam Septentrionalē à
mari magno via Hethalō,veniētibus Sedada,
* Emath,Berotha,Sabarim,quæ est inter ter- 16
minū Damasci & cōfiniū Emath,domus Ti-
chon,quæ est iuxta terminū Auran.*Et erit 17
terminus à Mari vsq;ad atrium Enon termi-
nus Damasci, & ab Aquilone ad Aquilonē:
terminus Emath plaga Septētrionalis.*Por- 18
rò plaga Orientalis de medio Auran, & de
medio Damasci, & de medio Galaad, & de
medio terræ Israel, Iordanis disterminans ad
mare Orientale,metiemini etiā plagā Orien- D
talem. * Plaga autem australis meridiana à 19
Thamar vsque ad aquas contradictionis Ca-
des:& torrens vsq; ad mare magnum:& hæc
est plaga ad Meridiem australis. * Et plaga 20
Maris, mare magnum à cōfinio per directū,
donec venias Emath: hæc est plaga Maris.
* Et diuidetis terram istam vobis per tribus 21
Israel: * & mittetis eam in hereditatem vo- 22
bis,& aduenis,qui accesserint ad vos, qui ge-
nuerint filios in medio vestrū: & erūt vobis
sicut indigenæ inter filios Israel: vobiscū di-
uident possessionē in medio tribuum Israel.
* In tribu autē quacūque fuerit aduena, ibi 23
dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuum à finibus Aqui- 1
lonis iuxta viam Hethalon pergentibus A
Emath, atrium Enan terminus Damasci ad
Aquilonem iuxta viā Emath. Et erit ei pla-
ga Orientalis Mare,Dan vna. * Et super ter- 2
minum Dan,à plaga Orientali vsque ad pla-
gā maris,Aser vna: * Et super terminū Aser, 3
à plaga Orientali vsque ad plagam Maris,
Nephthali vna.*Et super terminū Nephtha- 4
li,à plaga Orientali vsque ad plagam Maris,
Manasse vna. *Et super terminū Manasse,à 5
plaga Oriētali vsq; ad plagā Maris,Ephraim
vna.* Et super terminum Ephraim à plaga 6
Orientali vsque ad plagā Maris,Ruben vna.
* Et super terminum Ruben,à plaga Orien- 7
tali vsque ad plagam Maris,Iuda vna. * Et 8
super terminum Iuda, à plaga Orientali vs-
que ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas
separabitis, vigintiquinque millibus latitu-
dinis & longitudinis, sicut singulæ partes à
plaga Orientali vsque ad plagam Maris: &
erit sanctuarium in medio eius. * Primitiæ, 9
quas separabitis Domino:longitudo viginti-
quinque millibus,& latitudo decem millibus.
* Hæ autem erunt primitiæ sanctuarij sa- 10
B cerdotum: ad Aquilonem lōgitudinis vigin-
tiquinq; millia,& ad Mare latitudinis decem
millia, sed & ad Orientem latitudinis de-
cem millia, & ad Meridiem longitudinis vi-
gintiquinque millia: & erit sanctuarium
11 Domini in medio eius. * Sacerdotibus san-
ctuarium erit de filijs Sadoc, qui custodie-
runt ceremonias meas, & non errauerunt
cum errarent filij Israel, sicut errauerunt &
12 Leuitæ. * Et erunt eis primitiæ de primitijs
terræ sanctum sanctorum, iuxta terminum
13 Leuitarum. * Sed & Leuitis similiter iuxta
fines sacerdotum vigintiquinque millia lōgi-
tudinis, & latitudinis decem millia. Omnis
longitudo viginti & quinque millium,& la-
14 titudo decem millium. * Et non vęnunda-
bunt ex eo, neque mutabunt, neque transfe-
rentur primitiæ terræ,quia sanctificatæ sunt
15 Domino. * Quinque millia autem quæ su-
persunt in latitudine per vigintiquinq; mil-
lia,profana erunt vrbis in habitaculum,& in
suburbana: & erit ciuitas in medio eius.
16 * Et hæ mensuræ eius ad plagam Septen-
trionalem quingenta & quatuor millia: &
ad plagam Meridianam, quingenta & qua-
tuor millia: & ad plagam Orientalem,quin-
genta & quatuor millia:& ad plagam Occi-
dentalem, quingenta & quatuor millia.
17 *Erunt autem suburbana ciuitatis ad Aqui-
C lonem ducenta quinquaginta, & ad Meri-
diem ducenta quinquaginta,& ad Orientem
ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta
18 quinquaginta. *Quod autem reliquum fue-
rit in longitudine secundum primitias san-
ctuarij, decem millia in Orientem, & de-
cem millia in Occidentem,erunt sicut primi-
tiæ sanctuarij: & erunt fruges eius in panes
19 his qui seruiunt ciuitati. * Seruientes autem
ciuitati, operabuntur ex omnibus tribubus
20 Israel. * Omnes primitiæ,vingintiquinque
millium, per vigintiquinque millia in qua-
drum, separabuntur in primitias sanctuarij,
21 & in possessionem ciuitatis. * Quod autem
reliquum fuerit, principis erit ex omni parte
primitiarum sanctuarij, & possessionis ciui-
tatis è regione vigintiquinque millium pri-
mitiarum vsque ad terminum Orientalem:
sed & ad Mare è regione vigintiquinq; mil-
lium vsque ad terminum maris, similiter in
partibus principis erit:& erunt primitiæ san-
ctuarij, & sanctuarium templi in medio eius.
22 * De possessione autem Leuitarū, & de pos-
sessione ciuitatis in medio partium principis:
erit inter terminum Iuda, & inter terminum
23 Beniamin,& ad principē pertinebit. * Et re-
liquis tribubus: A plaga Orientali vsque ad
24 plagam Occidentalem, Beniamin vna. * Et
D contra terminum Beniamin, à plaga Orien-
tali vsque ad plagam Occidentalem,Simeon
25 vna. * Et super terminum Simeonis, à pla-

ga

ga Orientali vſque ad plagam Occidentalẽ
Iſſachar vna. *Et ſuper terminum Iſſachar, 26
à plaga Orientali vſque ad plagam Occidẽ-
talem, Zabulon vna. * Et ſuper terminum 27
Zabulon, à plaga Oriẽtali vſque ad plagam
Maris, Gad vna. * Et ſuper terminum Gad, 28
ad plagam Auſtri in Meridie: & erit finis de
Thamar vſque ad aquas contradictionis Ca-
des, hereditas contra mare magnum. * Hæc 29
eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus
Iſrael: & hæ partitiones earum, ait Dominus
Deus. * Et hi egreſſus ciuitatis: A plaga Se- 30
ptentrionali quingentos & quatuor millia
menſurabis. * Et portæ ciuitatis ex nomini- 31
bus tribuum Iſrael, portę tres à Septentrione,
porta Ruben vna, porta Iuda vna, porta Le-
32 ui vna. *Et ad plagam Orientalem, quingẽ-
tos & quatuor millia: & portæ tres, porta Io-
ſeph vna, porta Beniamin vna, porta Dan
33 vna. *Et ad plagam Meridianam, quingen-
tos & quatuor millia metieris: & portæ tres,
porta Simeonis vna, porta Iſachar vna, por-
34 ta Zabulon vna. *Et ad plagam Occidenta-
lem, quingentos & quatuor millia, & portæ
eorum tres, porta Gad vna, porta Aſer vna,
35 porta Nephthali vna. * Per circuitum, de-
cem & octo millia: & nomen ciuitatis ex illa
die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ANno tertio regni Ioakim regis 1
Iuda, venit Nabuchodonoſor A
rex Babylonis in Ieruſalem,
& obſedit eam; * & tra- 2
didit Dominus in manu eius
Ioakim regem Iuda, & partem vaſorum
domus Dei: & aſportauit ea in terram Sen-
naar in domum dei ſui, & vaſa intulit in
domum Theſauri dei ſui. *Et ait rex Aſphe- 3
nez præpoſito Eunuchorum, vt introdu-
ceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio &
tyrannorum, * pueros, in quibus nulla eſſet 4
macula, decoros forma, & eruditos omni
ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſci-
plina, & qui poſſent ſtare in palatio regis,
vt doceret eos litteras, & linguam Chaldæo-
rum. * Et conſtituit eis rex annonam per 5
ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino, vnde
bibebat ipſe, vt enutriti tribus annis, poſtea
ſtarent in conſpectu regis. * Fuerunt ergo 6
inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, B
7 Miſael, & Azarias. * Et impoſuit eis præ-
poſitus eunuchorum, nomina: Danieli,
Baltaſſar: Ananiæ, Sidrach: Miſaeli, Mi-
8 ſach: & Azariæ, Abdenago. * propoſuit
autem Daniel in corde ſuo ne pollueretur
de menſa regis, neque de vino potus eius:
& rogauit eunuchorum præpoſitum ne
9 contaminaretur. * Dedit autem Deus Da-
nieli gratiam, & miſericordiam in conſpe-
10 ctu principis eunuchorum. * Et ait prin-
ceps eunuchorum ad Danielem: Timeo
ego dominum meum regem, qui conſti-
tuit vobis cibum, & potum: qui ſi viderit
vultus veſtros macilentiores præ ceteris
adoleſcentibus coæuis veſtris, condemna-
11 bitis caput meum regi. * Et dixit Daniel ad
C Malaſar, quem conſtituerat princeps eunu-
chorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſae-
12 lem, & Azariam: * Tenta nos obſecro ſer-
uos tuos diebus decem, & dentur nobis legu-
mina ad veſcendum, & aqua ad bibendum:
* & con-

*& contemplare vultus nostros, & vultus 13
puerorum,qui vescuntur cibo regio:& sicut
videris, facies cum seruis tuis. * Qui,audito 14
sermone huiuscemodi,tētauit eos dieb⁹ decē.
* Post dies autem decē apparuerunt vultus 15
eorum meliores,& corpulentiores præ omni-
bus pueris,qui vescebātur cibo regio.* Porrò 16
Malasar tollebat cibaria, & vinum potus eo-
rum:dabatq;eis legumina.*Pueris autem his 17
dedit Deus scientiam, & disciplinam in om- D
ni libro, & sapientia: Danieli autem intelli-
gentiam omnium visionum,& somniorum.
* Cōpletis itaque diebus, post quos dixerat 18
rex,vt introducerentur: introduxit eos præ-
positus eunuchorū in conspectu Nabucho-
donosor.*Cumq; eis locutus fuisset rex,non 19
sunt inuenti tales de vniuersis, vt Daniel,
Ananias, Misael,& Azarias: & steterunt in
cōspectu Regis. * Et omne verbū sapientiæ, 20
& intellect⁹,quod sciscitatus est ab eis Rex,in-
uenit in eis decuplū super cunctos ariolos, &
magos,qui erāt in vniuerso regni eius.*a Fuit 21
autē Daniel vsq; ad annū primū Cyri regis.

a Inf.6. g. 28.

CAP. II.

IN anno secundo regni Nabuchodonosor 1
vidit Nabuchodonosor somnium,& con- A
territus est spiritus eius, & somnium eius
fugit ab eo. * Præcepit autem rex,vt conuo- 2
carentur arioli,& magi,& malefici, & Chal-
dæi: vt indicarent regi somnia sua: qui cum
venissent, steterunt coram rege. * Et dixit 3
ad eos rex: Vidi somnium, & mente confu-
sus ignoro, quid viderim. * Responderunt- 4
que Chaldæi regi Syriacè: Rex in sempiter-
num viue: dic somnium seruis tuis, & inter-
pretationem eius indicabimus. * Et respon- 5
dens rex ait Chaldæis. Sermo recessit à me:
nisi indicaueritis mihi somnium, & cōiectu-
ram eius, peribitis vos, & domus vestræ pu-
blicabuntur. * Si autem somnium,& conie- 6
cturam eius narraueritis, præmia, & dona,&
honorem multum accipietis à me: somnium
igitur, & interpretationē eius indicate mihi.
*Responderūt secundo,atque dixerūt: Rex 7
somnium dicat seruis suis, & interpretatio- B
nem illius indicabimus. * Respondit rex, & 8
ait:Certe noui quòd tempus redimitis, scien-
tes,quòd recesserit à me sermo.*Si ergo som- 9
nium non indicaueritis mihi, vna est de vo-
bis sententia, quod interpretationem quo-
que fallacem, & deceptione plenam compo-
sueritis,vt loquamini mihi, donec tēpus per-
transeat. Somnium itaque dicite mihi,vt sciā
quod interpretationem quoque eius veram
loquamini. * Respondentes ergo Chaldæi 10
coram rege, dixerunt: Non est homo super
terram,qui sermonem tuum, rex, possit im-
plere: sed neque regum quisquam magnus
& potens verbum huiuscemodi sciscitatur
ab omni ariolo,& mago,& Chaldæo. * Ser- 11
mo enim,quem tu quæris,rex,grauis est: nec
reperietur quisquam, qui indicet illum in
conspectu regis: exceptis dijs, quorum non
12 est cum hominibus conuersatio.*Quo audi-
to, rex in furore, & in ira magna præcepit,
13 vt perirent omnes sapientes Babylonis. * Et
egressa sententia, sapientes interficiebantur:
quærebanturq; Daniel,& socij eius, vt peri-
14 rent. * Tunc Daniel requisiuit de lege,atq;
C sententia ab Arioch principe militiæ regis,
qui egressus fuerat ad interficiēdos sapientes
15 Babylonis. * Et interrogauit eum,qui à re-
ge potestatem acceperat, quam ob causam
tā crudelis sententia à facie regis esset egres-
sa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danie-
16 li,*Daniel ingressus rogauit regem, vt tem-
pus daret sibi ad solutionem indicandam re-
17 gi. *Et ingressus est domum suam,Ananiæ-
que,& Misaeli, & Azariæ socijs suis indica-
18 uit negotium:*vt quærerent misericordiam
à facie Dei cœli super sacramento isto,& nō
perirent Daniel, & socij eius cum ceteris sa-
19 pientibus Babylonis. * Tunc Danieli my-
sterium per visionem nocte reuelatū est: &
20 benedixit Daniel Deum cęli,*& locutus ait:
Sit nomen Domini benedictum à sæculo &
vsque in sęculum:quia sapientia & fortitudo
21 eius sunt.*Et ipse mutat tempora,& ætates:
transfert regna, atque constituit: dat sapiē-
tiam sapientibus, & scientiam intelligenti-
22 bus disciplinam: * Ipse reuelat profunda, &
D abscondita,& nouit in tenebris cōstituta: &
23 lux cum eo est. * Tibi Deus patrū nostrorū
confiteor,teq; laudo: quia sapientiam,& for-
titudinem dedisti mihi: & nunc ostendisti
mihi quæ rogauimus te, quia sermonē regis
24 aperuisti nobis. * Post hæc Daniel ingressus
ad Arioch,quem constituerat rex, vt perde-
ret sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sa-
pientes Babylonis,ne perdas: introduc me in
conspectu regis,& solutionem regi narrabo:
25 * Tunc Arioch festinus introduxit Danielē
ad regem, & dixit ei: Inueni hominem de
filijs transmigrationis Iuda, qui solutionem
26 regi annunciet.*Respondit rex,& dixit Da-
nieli,cuius nomē erat Baltasar: Putasne ve-
re potes mihi indicare somnium, quod vidi
27 & interpretationem eius? * Et respondens
Daniel coram rege,ait:Mysterium,quod rex
interrogat, sapientes,magi, arioli, & aruspi-
28 ces nequeunt indicare regi. * Sed est Deus
E in cœlo reuelans mysteria, qui indicauit ti-
bi rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt
in nouissimis temporibus: Somnium tuum:
& visiones capitis tui in cubili tuo huiusce-
29 modi sunt: *Tu rex cogitare cœpisti in stra-
to tuo, quid esset futurum post hæc: & qui
reuelat mysteria, ostendit tibi quæ ventu-
30 ra sunt.*Mihi quoq;nō in sapiētia,quę est in
me plus quàm in cūctis viuentibus,sacramē-
tum

tum hoc reuelatum est: sed vt interpretatio
regi manifesta fieret, & cogitationes men-
tis tuæ scires. * Tu rex videbas,& ecce qua- 31
si statua vna grandis: statua illa magna, &
statura sublimis stabat contra te, & intuitus
eius erat terribilis. * Huius statuæ caput 32
ex auro optimo erat, pectus autem & bra-
chia de argento, porrò venter, & femora
ex ære. * tibiæ autem ferreæ, pedum quæ- 33
dam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.
* Videbas ita, donec abscissus est lapis de 34
monte sine manibus: & percussit statuam
in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & com-
minuit eos. * Tunc contrita sunt pariter 35
ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, &
redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ, quæ
rapta sunt vento: nullusque locus inuentus
est eis: lapis autem, qui percusserat statuam,
factus est mons magnus, & impleuit vni-
uersam terram. * hoc est somnium: Inter- 36
pretationem quoque eius dicemus coram te, F
rex. *Tu rex regum es: & Deus cœli, regnũ, 37
& fortitudinem,& imperium,& gloriam de-
dit tibi: * & omnia, in quibus habitant filij 38
hominum, & bestiæ agri: volucres quoque
cœli dedit in manu tua, & sub ditione tua
vniuersa constituit: tu es ergo caput aureum.
* Et post te consurget regnum aliud minus 39
te argenteum: & regnum tertium aliud
æreum, quod imperabit vniuersæ terræ. *Et 40
regnum quartũ erit velut ferrum. quomodo
ferrum comminuit, & domat omnia, sic cõ-
minuet,& conteret omnia hæc. *Porro quia 41
vidisti pedum, & digitorum partem testæ fi-
guli, & partem ferream: regnum diuisum
erit, quod tamen de plantario ferri orietur,
secundum quod vidisti ferrum mistum testę
42 ex luto. *Et digitos pedum ex parte ferreos,
& ex parte fictiles: ex parte regnum erit so-
43 lidum, & ex parte contritum. * Quod au-
tem vidisti ferrum mistum testę ex luto, cõ-
miscebuntur quidem humano semine, sed nõ
adhærebunt sibi, sicut ferrum misceri non
44 potest testæ. * In diebus autem regnorum
G illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod
in ęternum non dissipabitur,& regnum eius
alteri populo nõ tradetur: cõminuet autem,
& cõsumet vniuersa regna hęc:& ipsum sta-
45 bit in æternũ. * Secundũ quod vidisti, quod
de monte abscissus est lapis sine manibus, &
comminuit testã,& ferrũ,& æs,& argentum,
& aurũ, Deus magnus ostendit regi quæ vẽ-
tura sunt postea. & verum est somniũ, & fi-
46 delis interpretatio eius.*Tũc rex Nabucho-
donosor cecidit in faciem suam,& Danielem
adorauit,& hostias, & incensum pręcepit vt
47 sacrificarẽt ei. *Loquens ergo rex,ait Danie-
li: Vere Deus vester Deus deorum est,& Dñs
regum,& reuelans mysteria: quoniam tu po-
48 tuisti aperire hoc sacramentum. *Tunc rex
Danielẽ in sublime extulit, & munera mul-
ta,& magna dedit ei: & constituit eum prin-
cipem super omnes prouincias Babylonis: &
præfectum magistratuum super cunctos sa-
49 pientes Babylonis. * Daniel autem postula-
uit à rege: & constituit super opera prouin-
ciæ Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdena-
go: Ipse autem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

NAbuchodonosor rex fecit statuam au- 1
ream altitudine cubitorum sexaginta, A
latitudine cubitorũ sex, & statuit eã in cam-
po Dura prouinciæ Babylonis. * Itaque Na- 2
buchodonosor rex misit ad cõgregandos sa-
trapas, magistratus, & iudices, duces, & ty-
rannos,& pręfectos, omnesq; principes regio-
num, vt conuenirent ad dedicationẽ statuæ,
3 quam erexerat Nabuchodonosor rex. * Tũc
congregati sunt satrapæ, magistratus, &
iudices, duces, & tyranni,& optimates, qui
erant in potestatibus constituti, & vniuersi
principes regionum vt conuenirent ad dedi-
catio-

cationem ſtatuæ,quã erexerat Nabuchodo-
noſor rex.ſtabant autem in cõſpectu ſtatuę,
quã poſuerat Nabuchodonoſor rex:* & prę- 4
co clamabat valenter: Vobis dicitur popu-
lis,tribubus,& linguis: * In hora,qua audie- 5
ritis ſonitum tubæ,& fiſtulę,& citharę,ſam-
bucæ,& pſalterij, & ſymphoniæ, & vniuer-
ſi generis muſicorum, cadentes adorate ſta-
tuam auream,quam conſtituit Nabuchodo-
noſor rex. *Si quis autẽ non proſtratus ado- 6
rauerit, eadẽ hora mittetur in fornacẽ ignis
ardẽtis. *Poſt hæc igitur ſtatim,vt audierũt 7
omnes populi ſonitũ tubæ,fiſtulæ, & citha-
ræ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, &
omnis generis muſicorum: cadentes omnes
populi,tribus,& linguæ adorauerunt ſtatuã
auream,quã conſtituerat Nabuchodonoſor
rex. *Statimque in ipſo tempore accedentes 8
viri Chaldæi accuſauerunt Iudæos: * dixe- 9
runtq; Nabuchodonoſor regi: Rex in æter-
nũ viue: * tu rex poſuiſti decretũ, vt omnis 10
homo,qui audierit ſonitum tubæ,fiſtulæ, &
citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſympho-
niæ,& vniuerſi generis muſicorum,proſter-
nat ſe, & adoret ſtatuam auream: * ſi quis 11
autem non procidens adorauerit, mittatur
in fornacẽ ignis ardẽtis. *Sunt ergo viri Iu- 12
dæi, quos conſtituiſti, ſuper opera regionis B
Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago:
viri iſti cõtempſerunt,rex,decretũ tuũ; deos
tuos non colunt, & ſtatuam auream, quam
erexiſti,nõ adorãt. *Tũc Nabuchodonoſor 13
in furore,& in ira præcepit, vt adducerẽtur
Sidrach,Miſach,& Abdenago: qui cõfeſtim
adducti ſunt in conſpectu regis. * Pronun- 14
cianſq; Nabuchodonoſor rex, ait eis: Vere-
ne Sidrach,Miſach, & Abdenago,deos meos
non colitis,& ſtatuam auream, quam cõſti-
tui,non adoratis? * Nũc ergo ſi eſtis parati, 15
quacũque hora audieritis ſonitum tubę, fi-
ſtulæ,citharæ,ſambucæ, & pſalterij,& ſym-
phoniæ, omniſq; generis muſicorũ,proſter-
nite vos, & adorate ſtatuã,quam feci: quod
ſi non adoraueritis, eadem hora mittemini
in fornacem ignis ardentis: & quis eſt Deus,
qui eripiet vos de manu mea? *Reſponden- 16
tes Sidrach, Miſach, & Abdenago,dixerunt
regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos de
hac re reſpõdere tibi. *Ecce enim Deus no- 17
ſter,quem colimus, poteſt eripere nos de ca-
mino ignis ardentis, & de manibus tuis, ò
rex,liberare. * Quòd ſi noluerit, notũ ſit ti- 18
bi,rex, quia deos tuos non colimus,& ſtatuã
aureã,quam erexiſti,non adoramus. *Tunc 19
Nabuchodonoſor repletus eſt furore: &
aſpectus faciei illius immutatus eſt ſuper Si-
drach,Miſach,& Abdenago, & præcepit,vt
ſuccẽderetur fornax ſeptuplũ quã ſuccendi
cõſueuerat. *Et viris fortiſſimis de exercitu 20
ſuo iuſſit,vt ligatis pedibus Sidrach,Miſach,
& Abdenago mitterent eos in fornacẽ ignis
21 ardentis. * Et confeſtim viri illi vincti cum
C braccis ſuis,& tiaris,& calceamentis,& veſti-
bus miſſi ſunt in medium fornacis ignis ar-
22 dentis. *Nã iuſſio regis vrgebat,fornax au-
tem ſuccẽſa erat nimis. Porrò viros illos, qui
miſerãt Sidrach,Miſach,& Abdenago,inter-
23 fecit flãma ignis. * Viri autem hi tres,id eſt,
Sidrach,Miſach,& Abdenago, ceciderunt in
medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 * Et ambulabant in medio flammæ laudã-
25 tes Deum, & benedicentes Domino. * Stans
autem Azarias orauit ſic, aperienſque os
ſuum in medio ignis, ait:
26 * Benedictus es Domine Deus patrum no-
ſtrorum, & laudabile, & glorioſum nomen
27 tuum in ſæcula:*quia iuſtus es in omnibus,
quæ feciſti nobis, & vniuerſa opera tua ve-
ra,& vię tuę rectę,&omnia iudicia tua vera.
28 *Iudicia enim vera feciſti iuxta omnia,quæ
induxiſti ſuper nos, & ſuper ciuitatem ſan-
ctam patrũ noſtrorũ Ieruſalẽ: quia in veri-
tate, & in iudicio induxiſti omnia hæc pro-
29 pter peccata noſtra. * Peccauimus enim,&
inique egimus recedẽtes à te: & deliquimus
30 in omnibus: * & præcepta tua non audiui-
mus, nec obſeruauimus, nec fecimus ſicut
31 præceperas nobis, vt bene nobis eſſet. *om-
nia ergo,quę induxiſti ſuper nos, & vniuer-
ſa, quæ feciſti nobis, in vero iudicio feciſti:
32 *& tradidiſti nos in manibus inimicorũ no-
ſtrorũ iniquorũ,& peſſimorũ, præuaricato-
rũq;& regi iniuſto,& peſſimo vltra omnem
33 terrã.*Et nũc non poſſumus aperire os:cõ-
fuſio,& opprobrium facti ſumus ſeruis tuis,
34 & his, qui colunt te. * Ne, quæſumus, tra-
D das nos in perpetuum propter nomẽ tuum,
35 & ne diſſipes teſtamentum tuum. * neque
auferas miſericordiã tuam à nobis propter
Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſeruum
36 tuum,& Iſrael ſanctũ tuum: *quibus locu-
tus es pollicẽs quod multiplicares ſemen eo-
rũ ſicut ſtellas cœli,& ſicut arenam,quæ eſt
37 in littore maris: * quia Dñe imminuti ſu-
mus plus quam omnes gẽtes,ſumuſq; humi-
les in vniuerſa terra hodie propter peccata
38 noſtra. *Et non eſt in tẽpore hoc princeps,
& dux,& propheta,neque holocauſtum,ne-
que ſacrificium,neque oblatio,neque incen-
39 ſum,neq; locus primitiarum coram te, * vt
poſſimus inuenire miſericordiam tuam: Sed
in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſu-
40 ſcipiamur. * Sicut in holocauſto arietum,
& taurorum, & ſicut in millibus agnorum
pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in
conſpectu tuo hodie,vt placeat tibi: quoniã
41 non eſt confuſio cõfidentibus in te.*Et nũc
ſequimur te in toto corde, & timemus te, &

quærimus faciem tuam. * Ne confundas 42
nos:ſed fac nobiſcum iuxta manſuetudinem
tuam, & ſecundũ multitudinem miſericor-
diæ tuæ. * Et erue nos in mirabilibus tuis, 43
& da gloriam nomini tuo Domine: *& cõ- 44
fundantur omnes, qui oſtendunt ſeruis tuis
mala, confundãtur in omni potentia tua &
robur eorum conteratur: *& ſciant, quia tu 45
es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper
orbem terrarum. * Et non ceſſabant qui mi- 46
ſerant eos miniſtri regis ſuccendere forna-
cem, naphtha, & ſtuppa, & pice, & malleo-
lis, * & effundebatur flamma ſuper forna- 47
cẽ cubitis quadraginta nouem: & erupit, & 48
incẽdit quos reperit iuxta fornacẽ de Chal-
dæis. * Angelus autem Domini deſcendit cũ 49
Azaria, & ſocijs eius in fornacem: & excuſſit E
flammam ignis de fornace, * & fecit mediũ 50
fornacis quaſi ventum roris flantem, & non
tetigit eos omnino ignis, neque contriſtauit,
nec quidquam moleſtiæ intulit.
* Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabãt, 51
& glorificabant, & benedicebant Deum in
fornace, dicentes:
* Benedictus es Domine Deus patrũ no- 52
ſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſu-
perexaltatus in ſæcula: & benedictum no-
men gloriæ tuę ſanctum: & laudabile, & ſu-
perexaltatum in omnibus ſæculis.
* Benedictus es in tẽplo sãcto gloriæ tuæ: 53
& ſuperlaudabilis, & ſupergloriosꝰ in ſęcula.
* Benedictus es in throno regni tui: & ſu- 54
perlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.
* Benedictus es, qui intueris abyſſos, & ſe- 55
des ſuper cherubim: & laudabilis, & ſuper-
exaltatus in ſæcula.
* Benedictus es in firmamento cœli: & lau- 56
dabilis, & glorioſus in ſæcula.
* Benedicite omnia opera Domini Domi- 57
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite Angeli Domini Domino: 58
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
n Pſ. 148. a. 3. * n Benedicite cœli Domino: laudate & 59
ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cœ- 60
los ſunt, Domino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
* Benedicite omnes virtutes Dñi Domi- 61
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ſol, & luna Domino: lauda- 62
te & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ſtellę cœli Domino: laudate 63
& ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite omnis imber, & ros Domi- 64
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: 65
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ignis, & æſtus Domino: lau- 66
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite, frigus, & æſtus Domino: 67
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
68 * Benedicite rores, & pruina Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
69 * Benedicite gelu, & frigus Domino: lau-
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
70 * Benedicite glacies, & niues Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
71 * Benedicite noctes, & dies Domino: lau-
F date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
72 * Benedicite lux, & tenebræ Domino: lau-
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
73 * Benedicite fulgura, & nubes Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
74 * Benedicat terra Dominum: laudet & ſu-
perexaltet eum in ſæcula.
75 * Benedicite montes, & colles Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
76 * Benedicite vniuerſa germinantia in terra
Dño: laudate & ſuperexaltate eũ in ſæcula.
77 * Benedicite fontes Domino: laudate &
ſuperexaltate eum in ſæcula.
78 * Benedicite maria, & flumina Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
79 * Benedicite cete, & omnia, quæ mouen-
tur in aquis, Domino: laudate & ſuperexal-
tate eum in ſæcula.
80 * Benedicite omnes volucres cœli Domi-
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
81 * Benedicite omnes beſtiæ, & pecora Do-
mino: laudate & ſuperexaltate eũ in ſæcula.
82 * Benedicite filii hominum Domino: lau-
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
83 * Benedicat Iſrael Dominum: laudet &
ſuperexaltet eum in ſæcula.
84 * Benedicite ſacerdotes Domini Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
85 * Benedicite ſerui Domini Domino: lau-
date ſuperexaltate eum in ſæcula.
86 * Benedicite ſpiritus, & animæ iuſtorum
Dño: laudate & ſuperexaltate eũ in ſæcula.
87 * Benedicite sãcti, & humiles corde Dño:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
88 * Benedicite Anania, Azaria, Miſael Dño:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
Quia eruit nos de inferno, & ſaluos fecit
de manu mortis: & liberauit nos de medio
ardentis flãmæ, & de medio ignis eruit nos.
89 * Confitemini Domino, quoniam bonus;
quoniam in ſæculum miſericordia eius.
90 * Benedicite omnes religioſi Domino Deo
deorum: laudate & confitemini ei, quia in
omnia ſæcula miſericordia eius.
*Hucuſq; in Hebræo non habetur: & quæ poſui-
mus, de Theodotionis editione translata sũt.*
91 * Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit,
G & ſurrexit propere, & ait optimatibus ſuis:
Nonne tres viros miſimus in medium ignis
compeditos? Qui reſpondentes regi, dixe-
92 runt: Vere rex. * Reſpondit, & ait: Ecce ego
video quatuor viros ſolutos, & ambulan-
tes

tes in medio ignis, & nihil corruptionis in
eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.
*Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtiũ 93
fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi, egredi-
mini, & venite. Statimq; egreſſi sũt Sidrach,
Miſach, & Abdenago de medio ignis. * Et 94
cõgregati ſatrapæ, & magiſtratus, & iudices,
& potentes regis contemplabantur viros il-
los, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis
in corporibus eorum, & capillus capitis eo-
rum non eſſet aduſtus, & ſarabala eorũ non
fuiſſent immutata, & dolor ignis non tran-
ſiſſet per eos. *Et erumpens Nabuchodono- 95
ſor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach vi-
delicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit An-
gelum ſuum, & eruit ſeruos ſuos, qui credi-
derunt in eum: & verbum regis immutaue-
runt, & tradiderunt corpora ſua ne ſerui-
rent, & ne adorarent omnem deum, excepto
Deo ſuo. * A me ergo poſitum eſt hoc de- 96
cretum, vt omnis populus, tribus, & lingua,
quæcumque locuta fuerit blaſphemiam cõ-
tra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, di-
ſpereat, & domus eius vaſtetur: neque enim
eſt alius Deus, qui poſſit ita ſaluare. *Tunc 97
rex promouit Sidrach, Miſach, & Abdena-
go in prouincia Babylonis. *NABVCHO- 98
DONOSOR rex, omnibus populis genti-
bus, & linguis, qui habitãt in vniuerſa terra,
pax vobis multiplicetur. *Signa, & mirabilia 99
fecit apud me Deus excelſus: placuit ergo
mihi prædicare * ſigna eius: quia magna 100
ſunt: & mirabilia eius, quia fortia: & regnũ
a Inf 4. g. 31 & 7. d. 14. eius regnum ſempiternum, & a poteſtas eius
in generationem & generationem.

CAP. IV.

EGo Nabuchodonoſor quietus erã in do- 1
mo mea, & florẽs in palatio meo: *ſom- 2
nium vidi, quod perterruit me: & cogita- A
tiones meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis
mei conturbauerunt me. *Et per me propo- 3
ſitum eſt decretũ, vt introducerẽtur in con-
ſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, & vt
ſolutionem ſomnij indicarent mihi. * Tunc 4
ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aru-
ſpices, & ſomnium narraui in conſpectu eo-
rum: & ſolutionem eius non indicauerunt
mihi: *donec collega ingreſſus eſt in cõſpe- 5
ctu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecun-
dũ nomen Dei mei, qui habet ſpiritũ deorũ
ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium co-
ram ipſo locutus ſum. * Baltaſſar princeps 6
ariolorũ, quoniam ego ſcio, quòd ſpiritũ sã-
ctorum deorum habeas in te, & omne ſacra-
mentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones
ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutio-
nem earum narra. * Viſio capitis mei in cu- 7
bili meo: Videbam, & ecce arbor in medio B
terræ, & altitudo eius nimia. * Magna ar- 8
bor, & fortis; & proceritas eius contingens
cœlum: aſpectus illius erat vſque ad termi-
9 nos vniuerſæ terrę. *Folia eius pulcherrima,
& fructus eius nimius: & eſca vniuerſorum
in ea, ſubter eam habitabant animalia, &
beſtiæ, & in ramis eius conuerſabantur vo-
lucres cœli, & ex ea veſcebatur omnis caro.
10 * Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtra-
tum meum. & ecce vigil, & ſanctus de cœlo
11 deſcendit. *Clamauit fortiter, & ſic ait: Suc-
cidite arborem, & præcidite ramos eius: ex-
cutite folia eius, & diſpergite fructus eius:
fugiant beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & vo-
12 lucres de ramis eius. * Verumtamen ger-
men radicum eius in terra ſinite, & allige-
tur vinculo ferreo, & ęreo in herbis, quæ fo-
ris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris
13 pars eius in herba terrę. *Cor eius ab huma-
C no commutetur, & cor feræ detur ei: & ſe-
14 ptem tempora mutentur ſuper eum. *In sẽ-
tentia vigilum decretum eſt, & ſermo ſan-
ctorum, & petitio: donec cognoſcant viuen-
tes quoniã dominatur Excelſus in regno ho-
minum; & cuicumque voluerit, dabit illud,
& humillimum hominem conſtituet ſuper
15 eum. *Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodo-
noſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationẽ
narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni
mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu
autem potes, quia ſpiritus deorum ſancto-
16 rum in te eſt. * Tunc Daniel, cuius nomen
Baltaſſar, cępit intra ſemetipſum tacitus co-
gitare quaſi vna hora: & cogitationes eius
cõturbabãt eum. Reſpondens autem rex ait:
Baltaſſar, ſomnium & interpretatio eius non
conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit:
Domine mi, ſomnium his, qui te oderunt, &
17 interpretatio eius hoſtibus tuis ſit. * Arbo-
rem, quam vidiſti ſublimem, atq; robuſtam,
D cuius altitudo pertingit ad cœlũ, & aſpectus
18 illius in omnẽ terrã, * & rami eius pulcher-
rimi, & fructus eius nimius, & eſca omnium
in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ agri, &
19 in ramis eius commorantes aues cœli: * Tu
es rex, qui magnificatus es, & inualuiſti: &
magnitudo tua creuit, & peruenit vſque ad
cœlum, & poteſtas tua in terminos vniuerſæ
20 terrę. *Quod autẽ vidit rex vigilem, & ſan-
ctum deſcẽdere de cęlo & dicere: Succidite
arborem, & diſſipate illam, attamen germen
radicum eius in terra dimittite, & vincia-
tur ferro & ære in herbis foris, & rore cœli
conſpergatur: & cum feris ſit pabulum eius,
donec ſeptem tempora mutentur ſuper eũ:
21 *Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi,
E quæ peruenit ſuper dominum meum re-
22 gem: *Eijcient te ab hominibus, & cum be-
ſtijs, feriſque erit habitatio tua, & a fœnum vt a Inf. 5 f. 21.
bos comedes, & rore cœli infunderis: ſeptem
quoque tempora mutabuntur ſuper te, do-

nec scias quòd dominetur Excelsus super re-
gnũ hominũ, & cuicũq; voluerit, det illud.
*Quòd autẽ pręcepit, vt relinqueretur ger- 23
men radicum eius, idest arboris: regnũ tuũ
tibi manebit, postquã cognoueris potestatẽ
esse cœlestem. *Quam ob rem rex cõsilium 24
n Eccl. 3. d 33. meum placeat tibi, n & peccata tua eleemosy-
nis redime, & iniquitates tuas misericordijs
pauperũ: forsitã ignoscet delictis tuis. *Om- 25
nia hęc venerũt super Nabuchodonosor re-
gẽ. *Post finem mensium duodecim, in aula 26
Babylonis deambulabat. *Responditque 27
rex, & ait: Nonne hæc est Babylon magna, F
quam ego ædificaui in domũ regni, in robo-
re fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?
*Cumq; sermo adhuc esset in ore regis: vox 28
de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor
rex: Regnũ tuum transibit à te, *& ab ho- 29
minibus eijcient te, & cũ bestijs, & feris erit
habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, &
septem tempora mutabũtur super te, donec
scias quòd dominetur Excelsus in regno ho-
minum, & cuicumque voluerit, det illud.
*Eadem hora sermo cõpletus est super Na- 30
buchodonosor, & ex hominibus abiectus est,
& fęnum vt bos comedit, & rore cęli corpus
eius infectum est: donec capilli eius in simili-
tudinem aquilarum crescerent, & vngues
eius quasi auium. *Igitur post finem dierũ 31
ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlũ
leuaui, & sensus meus redditus est mihi: & G
Altissimo benedixi, & viuẽtem in sempiter-
o Sup. 3. g. 100. num laudaui, & glorificaui: o quia potestas
eius potestas sempiterna, & regnum eius in
generationem & generationem. *Et omnes 32
habitatores terræ apud eũ in nihilum repu-
tati sunt: iuxta volũtatẽ enim suam facit tã
in virtutibus cęli, quã in habitatoribus terrę:
& non est qui resistat manui eius, & dicat ei:
Quare fecisti? *In ipso tempore sensus meus 33
reuersus est ad me, & ad honorẽ regni mei,
decoremq; perueni: & figura mea reuersa est
ad me: & optimates mei, & magistratus mei
requisierunt me, & in regno meo restitutus
sum: & magnificẽtia amplior addita est mi-
hi. *Nũc igitur ego Nabuchodonosor lau- 34
do, & magnifico, & glorifico regẽ cœli: quia
omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia,
& gradientes in superbia potest humiliare.

C A P. V.

BAltassar rex fecit grãde conuiuiũ opti- 1
matibus suis mille: & vnusquisq; secun- A
dum suam bibebat ætatem. Præcepit ergo 2
iam temulentus vt afferrentur vasa aurea,
& argentea, quæ asportauerat Nabuchodo-
nosor pater eius de templo, quod fuit in Ie-
rusalem, vt biberent in eis rex, & optimates
eius, vxoresq; eius, & concubinæ. *Tunc al- 3
lata sunt vasa aurea & argentea, quæ aspor-
tauerat de tẽplo, quod fuerat in Ierusalẽ: &
biberunt in eis rex, & optimates eius, vxores,
4 & concubinæ illius. *Bibebant vinũ, & lau-
dabant deos suos aureos & argẽteos, æreos,
5 ferreos, ligneosque, & lapideos. *In eadem
hora apparuerũt digiti, quasi manus homi-
nis scribentis cõtra candelabrum in superfi-
B cie parietis aulæ regiæ: & rex aspiciebat arti-
6 culos manus scribentis. *Tunc facies regis
commutata est, & cogitationes eius contur-
babant eum: & compages renum eius solue-
bantur, & genua eius ad se inuicem collide-
7 bantur. *Exclamauit itaque rex fortiter vt
introducerẽt magos, Chaldęos, & aruspices.
Et proloquẽs rex ait sapientibus Babylonis:
Quicũque legerit scripturam hanc, & inter-
pretationem eius manifestam mihi fecerit,
purpura vestietur, & torquem aureã habe-
8 bit in collo, & tertius in regno meo erit. *Tũc
ingressi omnes sapientes regis nõ potuerunt
nec scripturam legere, nec interpretationem
9 indicare regi. *Vnde rex Baltassar satis con-
turbatus est, & vultus illius immutatus est.
10 sed & optimates eius turbabantur. *Regi-
na autem pro re, quæ acciderat regi, & opti-
C matibus eius, domum conuiuij ingressa est:
& proloquens ait: Rex in æternum viue: nõ
te conturbẽt cogitationes tuæ, neque facies
11 tua immutetur. *Est vir in regno tuo, qui
spiritũ deorum sanctorum habet in se: & in
diebus patris tui scientia & sapientia inuen-
tæ sunt in eo: nam & rex Nabuchodonosor
pater tuus principem magorum, incantato-
rum, Chaldæorum, & aruspicum constituit
12 eum, pater, inquam, tuus, ò rex: *quia spiri-
tus amplior, & prudẽtia, intelligentiaque &
interpretatio somniorũ, & ostensio secreto-
rum, ac solutio ligatorum inuẽtæ sunt in eo,
hoc est in Daniele: cui rex posuit nomẽ Bal-
tassar, nũc itaq; Daniel vocetur, & interpre-
13 tationem narrabit. *Igitur introductus est
Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex
D ait: Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ,
14 quẽ adduxit pater meus rex de Iudęa? *Au-
diui de te, quoniam spiritum deorũ habeas:
& scientia, intelligentiaque ac sapientia am-
15 pliores inuentæ sunt in te. *Et nunc intro-
gressi sunt in cõspectu meo sapientes magi,
vt scripturam hanc legerent, & interpreta-
tionem eius indicarent mihi: & nequiuerunt
16 sensum huius sermonis edicere. *Porrò ego
audiui de te, quòd possis obscura interpreta-
ri, & ligata dissoluere: si ergo vales scripturã
legere, & interpretationẽ eius indicare mi-
hi, purpura vestieris, & torquẽ auream cir-
ca collum tuum habebis, & tertius in regno
17 meo princeps eris. *Ad quæ respondens
E Daniel, ait corã rege: Munera tua sint tibi,
& dona domus tuæ alteri da: scripturam au-
tem legam tibi, rex, & interpretationem eius
18 ostendam tibi. *O rex, Deus altissimus re-
gnum,

gnum, & magnificentiam, gloriam, & ho-
norem dedit Nabuchodonosor patri tuo.
*Et propter magnificentiam, quam dede- 19
rat ei, vniuersi populi, tribus, & linguæ tre-
mebant,& metuebāt eum: quos volebat,in-
terficiebat: & quos volebat,percutiebat: &
quos volebat, exaltabat: & quos volebat,
humiliabat. *Quando autem eleuatum est 20
cor eius, & spiritus illius obfirmatus est ad
superbiam, depositus est de solio regni sui,
u Sup. 4. c. 21. & gloria eius ablata est: * u & à filijs homi- 21
num eiectus est, sed & cor eius cum bestijs
positum est, & cum onagris erat habitatio F
eius: fœnum quoque vt bos comedebat, &
rore cœli corpus eius infectum est,donec co-
gnosceret, quòd potestatem haberet Altissi-
mus in regno hominum:& quemcumq; vo-
luerit,suscitabit super illud.*Tu quoque fi- 22
lius eius Baltassar, non humiliasti cor tuum,
cū scires hæc omnia: *sed aduersum Domi- 23
natorem cœli eleuatus es:& vasa domus eius
allata sunt coram te, & tu,& optimates tui,
& vxores tuæ, & concubinæ tuæ vinum bi-
bistis in eis: deos quoq; argenteos, & aureos,
& æreos,ferreos, ligneosque & lapideos, qui
non vident,neque audiunt, neque sentiunt,
laudasti: porrò Deum,qui habet flatum tuū
in manu sua,& omnes vias tuas,non glorifi-
casti.*Idcirco ab eo missus est articulus ma- 24
nus, quæ scripsit hoc, quod exaratum est.
*Hæc est autem scriptura, quæ digesta est: 25
MANE, THECEL, PHARES. *Et hęc est G
interpretatio sermonis. MANE: numerauit 26
Deus regnum tuum, & compleuit illud.
*THECEL:appensus es in statera,& inuen- 27
tus es minus habens. * PHARES: diuisum 28
est regnum tuum, & datū est Medis, & Per-
sis. * Tunc iubente rege indutus est Daniel 29
purpura, & circūdata est torques aurea col-
lo eius: & prædicatum est de eo,quòd habe-
ret potestatem tertius in regno suo. * Ea- 30
dē nocte interfectus est Baltassar rex Chal-
dæus. * Et Darius Medus successit in re- 31
gnum annos natus sexagintaduos.

CAP. VI.

PLacuit Dario, & constituit super regnū 1
satrapas cētum viginti vt essent in toto A
regno suo. * Et super eos principes tres, ex 2
quibus Daniel vnus erat:vt satrapæ illis red-
derent rationem,& rex non sustineret mole-
stiam.*Igitur Daniel superabat omnes prin- 3
cipes,& satrapas: quia spiritus Dei amplior
erat in illo.*Porro rex cogitabat constituere 4
eum super omne regnum: vnde principes,&
satrapæ quęrebant occasionem vt inuenirēt
Danieli ex latere regis: nullamq; causam,&
suspicionem reperire potuerunt, eo quòd fi-
delis esset, & omnis culpa, & suspicio non
inueniretur in eo. * Dixerunt ergo viri illi: 5
Nō inueniemus Danieli huic aliquam occa- B
6 sionem,nisi forte in lege Dei sui.*Tūc prin-
cipes, & satrapæ surripuerunt regi,& sic lo-
7 cuti sunt ei: Dari rex in æternum viue: *cō-
silium inierunt omnes principes regni tui,
magistratus, & satrapæ,senatores, & iudices
vt decretum Imperatorium exeat,& edictū:
vt omnis, qui petierit aliquam petitionem à
quocumq; deo,& homine vsque ad triginta
dies, nisi à te rex, mittatur in lacum leonū.
8 *Nunc itaque rex confirma sententiam, &
scribe decretum:vt nō immutetur,quod sta-
tutum est à Medis, & Persis,nec præuaricari
9 cuiquam liceat. * Porro rex Darius propo-
C suit edictum,& statuit. * Quod cum Daniel
10 cōperisset, id est,constitutam legem,ingres-
sus est domum suam: & fenestris apertis in
cœnaculo suo contra Ierusalem tribus tem-
poribus in die flectebat genua sua, & adora-
bat, cōfitebaturque coram Deo suo, sicut &
11 ante facere cōsueuerat.*Viri ergo illi curio-
sius inquirētes inuenerunt Danielem oran-
12 tem,& obsecrantem Deum suum. *Et acce-
dētes locuti sunt regni super edicto:Rex,nū-
D quid non constituisti, vt omnes homo, qui
rogaret quemquā de dijs, & hominibus vs-
que ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur
in lacū leonum? Ad quos respōdens rex, ait:
verus est sermo iuxta decretum Medorum,
atque Persarum quod præuaricari nō licet.
13 *Tunc respondentes dixerunt coram rege:
Daniel de filijs captiuitatis Iuda, non cura-
uit de lege tua,& de edicto,quod cōstituisti:
sed tribus temporibus per diem orat obse-
14 cratione sua. * Quod verbum cum audisset
rex,satis contristatus est: & pro Daniele po-
suit cor, vt liberaret eum, & vsque ad occa-
15 sum solis laborabat,vt erueret illū.*Viri au-
tem illi intelligentes regem dixerunt ei: Sci-
to rex,quia rex Medorum,atq;Persarum est
vt omne decretum, quod cōstituerit rex, nō
16 liceat immutari. *Tunc rex præcepit,& ad-
E duxerunt Danielem,& miserunt eum in la-
cum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus
tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.
17 *Allatusque est lapis vnus,& positus est su-
per os laci:quem obsignauit rex annulo suo,
& annulo optimatum suorum, ne quid fie-
18 ret contra Danielem.*Et abijt rex in domū
suā, & dormiuit incœnatus, cibique nō sunt
allati corā eo, insuper & somnus recessit ab
19 eo. *Tunc rex primo diluculo cōsurgēs, fe-
20 stinus ad lacum leonū perrexit:* appropin-
quansque lacui,Danielem voce lacrymabili
inclamauit, & affatus est eum: Daniel serue
Dei viuētis, Deus tuus, cui tu seruis semper,
21 putasne valuit te liberare à leonib⁹?*Et Da-
F niel regi respōdens ait: Rex in æternū viue:
22 * u Deus meus misit Angelū suum,& cōclu-
sit ora leonum,& non nocuerunt mihi:quia u 1. Mach. 2. f. 60.
coram eo iustitia inuēta est in me: sed & co-

ram te,rex,delictum non feci. *Tunc vehe- 23
menter rex gauisus est super eo, & Danielẽ
præcepit educi de lacu: eductusque est Da-
niel de lacu, & nulla læsio inuenta est in eo,
quia credidit Deo suo. * Iubente autẽ rege, 24
adducti sũt viri illi, qui accusauerãt Danie-
lem: & in lacum leonũ missi sunt,ipsi,& fi-
lij, & vxores eorum: & nõ peruenerunt vs-
que ad pauimentum laci, donec arriperent
eos leones, & omnia ossa eorum comminue-
runt. * Tunc Darius rex scripsit vniuersis 25
populis,tribubus, & linguis habitantibus in G
vniuersa terra: PAX vobis multiplicetur.
26 * A me constitutum est decretum, vt in
vniuerso imperio, & regno meo tremiscant,
& paueant Deum Danielis, ipse est enim
Deus viuens, & æternus in sæcula: & re-
gnum eius non dissipabitur, & potestas eius
27 vsque in æternum. * Ipse liberator, atque
saluator, faciens signa, & mirabilia in cœ-
lo, & in terra: qui liberauit Danielem de
28 lacu leonum. * a Porro Daniel perseuera- a Sup. 1. d.
uit vsque ad regnum Darij, regnumque 21.
Cyri Persæ.

CAP. VII.

ANno primo Baltassar regis Babylonis, 1
Daniel somniũ vidit: visio autem ca- A
pitis eius in cubili suo: & somnium scribens,
breui sermone comprehendit: summatimq;
perstringens,ait: * Videbam in visione mea 2
nocte, & ecce quatuor venti cœli pugnabãt
in mari magno.*Et quatuor bestiæ grandes 3
ascendebãt de mari diuersæ inter se. *Prima 4
quasi leęna,& alas habebat aquilę:aspiciebã
donec euulsæ sunt alæ eius, & sublata est de
terra,& super pedes quasi homo stetit,& cor
hominis datum est ei. *Et ecce bestia alia si- 5
milis vrso in parte stetit:& tres ordines erant B
in ore eius,& in dentibus eius,& sic dicebant
ei: Surge,comede carnes plurimas. *Post hæc 6
aspiciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas
habebat quasi auis,quatuor super se, & qua-
tuor capita erant in bestia, & potestas data
est ei.*Post hęc aspiciebam in visione noctis, 7
& ecce bestia quarta terribilis,atq; mirabilis,
& fortis nimis, dentes ferreos habebat ma-
gnos,comedẽs,atq; cõminuens,& reliqua pe-
dibus suis cõculcãs: dissimilis autẽ erat cete-
ris bestijs, quas videram ante eã, & habebat
cornua decem.*Cõsiderabam cornua,& ec- 8
ce cornu aliud paruulum ortũ est de medio C
eorum: & tria de cornibus primis euulsa sũt
à facie eius:& ecce oculi,quasi oculi hominis
erant in cornu isto, & os loquens ingentia.
9 *Aspiciebã donec throni positi sunt,& anti-
quus dierum sedit: vestimentum eius candi-
dum quasi nix, & capilli capitis eius, quasi
lana munda: thronus eius flammæ ignis:ro-
10 tæ eius ignis accensus.*a Fluuius igneus,rapi- a Ap. 5. d.
dusque egrediebatur à facie eius, millia mil- 11.
lium ministrabant ei,& decies millies cẽtena
millia assistebant ei: iudicium sedit, & libri
11 aperti sunt. * Aspiciebam propter vocẽ ser-
D monum grandium, quos cornu illud loque-
batur: & vidi,quoniã interfecta esset bestia,
& perijt corpus eius,& traditum esset ad cõ-
12 burendum igni: *aliarum quoq; bestiarum
ablata esset potestas, & tempora vitæ cõsti-
tuta essent eis vsque ad tempus,& tempus.
13 *Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce
cũ nubibus cęli, quasi Filius hominis venie-
bat,& vsq;ad antiquum dierum peruenit: &
14 in conspectu eius obtulerunt eum.*Et dedit
ei potestatẽ,& honorem,& regnũ: & omnes
populi,tribus,& linguæ ipsi seruient: a pote- a Luc. 1. c.
stas eius,potestas æterna,quæ non auferetur: 32.
15 & regnum eius,quod nõ corrũpetur. *Hor- Mic 4. e. 7.
E ruit spiritus meus, ego Daniel territus sũ in Sup. 3. g. 100.
his, & visiones capitis mei conturbauerunt
16 me. * Accessi ad vnum de assistentibus, &
veritatem quærebam ab eo de omnibus his.
Qui dixit mihi interpretationem sermonũ,
& do-

& docuit me: * Hæ quatuor bestię magnæ: 17
quatuor sunt regna, quæ consurgent de ter-
ra. * Suscipient autem regnum sancti Dei al- 18
tissimi: & obtinebunt regnũ vsq; in sæculũ,
& sæculum sæculorum. * Post hoc volui di- 19
ligẽter discere de bestia quarta, quæ erat dis-
similis valde ab omnibus, & terribilis nimis:
dentes & vngues eius ferrei: comedebat, &
cõminuebat, & reliqua pedibus suis concul-
cabat: * & de cornibus decem, quæ habebat 20
in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante
quod ceciderãt tria cornua: & de cornu illo,
quod habebat oculos, & os loquens grandia,
& maius erat ceteris. * Aspiciebam, & ecce 21
cornu illud faciebat bellũ aduersus sanctos, F
& pręualebat eis, * donec venit antiquus die- 22
rum, & iudicium dedit sanctis Excelsi, & tẽ-
pus aduenit, & regnum obtinuerunt sancti.
* Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum 23
erit in terra, quod maius erit omnibus regnis,
& deuorabit vniuersam terram, & cõculca-
bit, & comminuet eam. * Porrò cornua decẽ 24
ipsius regni, decem reges erunt: & alius con-
surget post eos, & ipse potentior erit priori-
bus, & tres reges humiliabit. * Et sermones 25
contra Excelsum loquetur, & sanctos Altis-
simi conteret: & putabit, quòd possit muta- G
re tempora, & leges, & tradentur in manu
eius vsq; ad tempus, & tempora, & dimidium
temporis. * Et iudicium sedebit, vt auferatur 26
potentia, & cõteratur, & dispereat vsq; in fi-
nem. * Regnum autẽ, & potestas, & magni- 27
tudo regni, quæ est subter omne cęlũ, detur
populo sanctorum Altissimi: cuius regnum,
regnum sempiternũ est, & omnes reges ser-
uient ei, & obedient. * Hucusq; finis verbi. 28
Ego Daniel multũ cogitationibus meis con-
turbabar, & facies mea mutata est in me:
verbum autem in corde meo conseruaui.

CAP. VIII.

ANno tertio regni Baltassar regis, visio 1
apparuit mihi. Ego Daniel, post id A
quod videram in principio, * vidi in visione 2
mea, cũ essẽ in Susis castro, quod est in Ælam
regione: vidi autem in visione esse me super
portam Vlai. * Et leuaui oculos meos, & vi- 3
di: & ecce aries vnus stabat ante paludem,
habens cornua excelsa, & vnũ excelsius al-
tero, atque succrescẽs. Postea * vidi arietem 4
cornibus ventilantem contra Occidentem,
& contra Aquilonem, & contra Meridiem,
& omnes bestiæ non poterãt resistere ei, ne-
que liberari de manu eius: fecitque secundũ
voluntatem suam, & magnificatus est. * Et 5
ego intelligebam: ecce autẽ hircus caprarũ B
veniebat ab Occidente super faciem totius
terræ, & non tangebat terram: porrò hircus
habebat cornu insigne inter oculos suos. * Et 6
venit vsq; ad arietem illum cornutum, quem
videram stantem ante portam, & cucurrit
7 ad eum in impetu fortitudinis suæ. * Cũque
appropinquasset prope arietem, efferatus est
C in eum, & percussit arietem: & comminuit
duo cornua eius, & non poterat aries resiste-
re ei: cumque eum misisset in terram, cõcul-
cauit, & nemo quibat liberare arietẽ de ma-
8 nu eius. * Hircus autem caprarum magnus
factus est nimis: cũque creuisset, fractũ est
cornu magnũ, & orta sunt quatuor cornua
9 subter illud per quatuor ventos cęli. * De
vno autem ex eis egressum est cornu vnum
modicum: & factum est grande contra Me-
ridiem, & contra Orientem, & contra forti-
10 tudinem. * Et magnificatũ est vsq; ad for-
titudinem cęli: & deiecit de fortitudine, &
11 de stellis, & conculcauit eas. * Et vsque ad
D principem fortitudinis magnificatum est: &
ab eo tulit iuge sacrificium, & deiecit locum
12 sanctificationis eius. * Robur autem datum
est ei contra iuge sacrificium propter pecca-
ta, & prosternetur veritas in terra, & faciet,
13 & prosperabitur. * Et audiui vnum de san-
ctis loquentem: & dixit vnus sanctus alteri
nescio cui loquenti: Vsquequo visio, & iuge
sacrificium, & peccatum desolationis, quæ
facta est: & sanctuariũ, & fortitudo concul-
14 cabitur? * Et dixit ei: Vsque ad vesperam, &
mane, dies duo millia trecenti: & mundabi-
15 tur sanctuariũ. * Factum est autem cum vi-
E derem ego Daniel visionem, & quærerem
intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo
16 quasi species viri. * Et audiui vocem viri in-
ter Vlai: & clamauit, & ait: Gabriel fac intel-
17 ligere istam visionẽ. * Et venit, & stetit iux-
ta vbi ego stabam: cumque venisset, pauens
corrui in faciem meam, & ait ad me: Intelli-
ge fili hominis, quoniã in tẽpore finis com-
18 plebitur visio. * Cumque loqueretur ad me,
collapsus sum pronus in terram: & tetigit
19 me, & statuit me in gradu meo, * dixitq; mi-
F hi: Ego ostẽdam tibi, quæ futura sunt in no-
uissimo maledictionis: quoniam habet tem-
20 pus finem suum. * Aries, quem vidisti habe-
re cornua, rex Medorum est, atq; Persarum.
21 * Porrò hircus caprarum, rex Græcorũ est,
& cornu grãde, quod erat inter oculos eius,
22 ipse est rex primus. * Quod autẽ fracto illo
surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges
de gente eius cõsurgent, sed nõ in fortitudi-
23 ne eius. * Et post regnum eorum, cum creue-
rint iniquitates, consurget rex impudens fa-
24 cie, & intelligens propositiones. * & robora-
bitur fortitudo eius, sed nõ in viribus suis: &
supra quàm credi potest, vniuersa vastabit,
& prosperabitur, & faciet. Et interficiet ro-
25 bustos, & populũ sanctorum * secũdum vo-
luntatem suam, & dirigetur dolus in manu
G eius: & cor suũ magnificabit, & in copia re-
rũ omniũ occidet plurimos: & cõtra princi-
pẽ principũ cõsurget, & sine manu contere-
tur.

tur. *Et visio vespere & mane, quæ dicta est, 26
vera est: tu ergo visionem signa, quia post
multos dies erit. * Et ego Daniel langui, & 27
ægrotaui, per dies: cumq; surrexissem, facie-
bam opera regis, & stupebam ad visionem,
& non erat, qui interpretaretur.

CAP. IX.

IN anno primo Darij filij Assueri de semi- 1
ne Medorum, qui imperauit super regnũ A
Chaldæorum: * Anno vno regni eius, ego 2
a Ier. 25. c. 11 & 29. c. 10. Daniel intellexi in libris a numerũ annorũ,
de quo factus est sermo Domini ad Ieremiã
prophetam, vt complerẽtur desolationis Ie-
rusalem septuaginta anni. * Et posui faciem 3
meam ad Dominum Deum meũ rogare, &
deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere. *Et ora- 4
ui Dominum Deum meum, & confessus
a 2. Esd. 1. b. 5. sum, & dixi: a Obsecro, Domine Deus ma-
gne, & terribilis, custodiens pactum, & mise-
ricordiam diligentibus te, & custodientibus
a Baruc. 1. c. 17. mandata tua.* a Peccauimus, iniquitatem fe- 5
cimus, impiè egimus, & recessimus: & decli-
nauimus à mandatis tuis, ac iudicijs. * Non 6
obediuimus seruis tuis prophetis, qui locuti B
sunt in nomine tuo regibus nostris, principi-
bus nostris, patribus nostris, omnique popu-
lo terræ. *Tibi Domine, iustitia: nobis autem 7
confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda, &
habitatoribus Ierusalem, & omni Israel, his
qui prope sũt, & his qui procul in vniuersis
terris, ad quas eiecisti eos propter iniquita-
tes eorum, in quibus peccauerũt in te. *Do- 8
mine nobis confusio faciei, regibus nostris,
principibus nostris, & patribus nostris, qui
peccauerũt. * Tibi autem Domino Deo no- 9
stro misericordia, & propitiatio, quia reces-
simus à te: *& non audiuimus vocem Do- 10
mini Dei nostri, vt ambularemus in lege
eius, quam posuit nobis per seruos suos pro-
phetas. *Et omnis Israel præuaricati sunt le- 11
gem tuam, & declinauerunt, ne audirẽt vo- C
cem tuam, & stillauit super nos maledictio,
& detestatio, quæ scripta est in libro Moysi
serui Dei, quia peccauimus ei. *Et statuit ser- 12
mones suos, quos locutus est super nos, & su-
per principes nostros, qui iudicauerunt nos,
vt superinduceret in nos magnum malum,
quale numquam fuit sub omni cœlo, secun-
a Deut. 27. c. 14. dum quod factum est in Ierusalem.* a Sicut 13
scriptum est in lege Moysi, omne malũ hoc
venit super nos: & non rogauimus faciem
tuam, Domine Deus noster, vt reuerteremur
ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus veri-
tatem tuam. * Et vigilauit Dominus super 14
malitiam, & adduxit eam super nos: iustus D
Dominus Deus noster in omnibus operibus
a Baruc. 2. c. 11. suis, quæ fecit: non enim audiuimus vocem
eius.* a Et nunc Domine Deus noster, a qui 15
a Exod. 15. c. 14. eduxisti populum tuum de terra Ægypti in
manu forti, & fecisti tibi nomen secundum
diem hanc peccauimus, iniquitatẽ fecimus.
16 *Dñe in omnem iustitiã tuã, auertatur ob-
secro ira tua, & furor tuus, à ciuitate tua Ie-
rusalem, & monte sancto tuo. Propter pec-
cata enim nostra, & iniquitates patrum no-
strorum, Ierusalẽ, & populus tuus in oppro-
brium sunt omnibus per circuitum nostrũ.
17 *Nunc ergo exaudi Deus noster orationem
serui tui, & preces eius: & ostende faciẽ tuam
E super sanctuarium tuum, quod desertum est
18 propter temetipsum. * Inclina Deus meus
aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vi-
de desolationem nostram, & ciuitatẽ, super
quam inuocatum est nomen tuum: neque
enim in iustificationibus nostris prosterni-
mus preces ante faciem tuam, sed in misera-
19 tionibus tuis multis: * Exaudi Domine pla-
care, Domine: attende, & fac: ne moreris pro-
pter temetipsum Deus meus: quia nomen
tuum inuocatum est super ciuitatem, & su-
20 per populum tuum. * Cumque adhuc lo-
querer, & orarem, & cõfiterer peccata mea,
F & peccata populi mei Israel, & prosternerẽ
preces meas in conspectu Dei mei, pro mon-
21 te sancto Dei mei: * Adhuc me loquente in
oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in
visione à principio, cito volans tetigit me in
22 tempore sacrificij vespertini. *Et docuit me,
& locutus est mihi, dixitque: Daniel tunc
egressus sum, vt docerem te, & intelligeres.
23 *Ab exordio precum tuarũ egressus est ser-
mo: ego autem veni, vt indicarem tibi, quia
vir desideriorum es: tu ergo animaduerte
24 sermonem, & intellige visionem. *a Septua- a Mat. 24. b. 11.
ginta hebdomades abbreuiatæ sunt super
populum tuum, & super vrbem sãctam tuã Ioa. 1. g. 45.
vt cõsummetur præuaricatio, & finem acci-
piat peccatum, & deleatur iniquitas, & ad-
ducatur iustitia sempiterna, & impleatur vi-
sio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sãcto-
25 rum. *Scito ergo, & animaduerte: Ab exitu
G sermonis, vt iterum ædificetur Ierusalem,
vsque ad Christum ducem, hebdomades
septem, & hebdomades sexaginta duæ erũt:
& rursum ędificabitur platea, & muri in an-
26 gustia temporum. *Et post hebdomades se-
xaginta duas occidetur Christus: & non erit
eius populus, qui eum negaturus est. Et ciui-
tatem, & sanctuarium dissipabit populus cũ
duce venturo: & finis eius vastitas, & post fi-
27 nem belli statuta desolatio. * Confirmabit
autem pactum multis hebdomade vna: & in
dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacri-
ficium: & erit in templo abominatio desola-
tionis: & vsque ad consummationem & fi-
nem perseuerabit desolatio.

CAP. X.

1 ANno tertio Cyri regis Persarũ, verbũ
A reuelatũ est Danieli cognomẽto Bal-
tassar, & verbũ verũ, & fortitudo magna: in-
telle-

tellexitq; sermonem: intelligentia enim est
opus in visione. * In diebus illis ego Daniel 2
lugebam trium hebdomadarum diebus* pa- 3
nem desiderabilem non comedi, & caro &
vinum non introirent in os meum, sed ne-
que vnguẽto vnctus sum: donec complere-
tur trium hebdomadarum dies. * Die autem 4
vigesima & quarta mensis primi eram iuxta
fluuium magnum, qui est Tigris. * Et leuaui 5
oculos meos, & vidi: & ecce vir vnus vesti-
tus lineis, & renes eius accincti auro obrizo:
* & corpus eius quasi chrysolithus, & facies 6
eius velut species fulguris, & oculi eius vt lã-
pas ardens: & brachia eius, & quæ deorsum
sunt vsque ad pedes, quasi species æris can-
dentis: & vox sermonum eius vt vox mul-
titudinis. * Vidi autẽ ego Daniel solus visio- 7
nem: porro viri, qui erant mecum, non vide- B
runt: sed terror nimius irruit super eos, & fu-
gerunt in absconditum. * Ego autem relictus 8
solus vidi visionem grandem hanc: & non
remansit in me fortitudo, sed & species mea
immutata est in me, & emarcui, nec habui
quidquam virium. * Et audiui vocem sermo- 9
num eius: & audiens iacebam consternatus
super faciem meam, & vultus meus hærebat
terræ. * Et ecce manus tetigit me, & erexit 10
me super genua mea, & super articulos ma-
nuum mearum. * Et dixit ad me: Daniel vir 11
desideriorum, intellige verba, quæ ego lo-
quor ad te, & sta in gradu tuo: nũc enim sũ
missus ad te. Cumque dixisset mihi sermo-
nem istum, steti tremens. * Et ait ad me: No- 12
li metuere Daniel: quia ex die primo, quo C
posuisti cor tuum ad intelligendum vt te af-
fligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt
verba tua: & ego veni propter sermones
tuos. * Princeps autem regni Persarum resti 13
tit mihi viginti & vno diebus: & ecce Mi-
chael vnus de principibus primis venit in
adiutorium meum, & ego remansi ibi iuxta
regem Persarum. * Veni autem vt docerem 14
te quæ ventura sunt populo tuo in nouissi-
mis diebus, quoniam adhuc visio in dies.
* Cumque loqueretur mihi huiuscemodi 15
verbis, deieci vultum meum ad terram, &
tacui. * Et ecce quasi similitudo filij hominis 16
tetigit labia mea: & operiens os meum locu-
tus sum, & dixit ad eum, qui stabat cõtra me:
Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt cõ-
pages meæ, & nihil in me remansit virium.
* Et quomodo poterit seruus Domini mei 17
loqui cum Domino meo? nihil enim in me D
remansit virium, sed & halitus meus inter-
cluditur. * Rursum ergo tetigit me quasi vi- 18
sio hominis, & cõfortauit me, * & dixit: No- 19
li timere vir desideriorum: pax tibi: confor-
tare, & esto robustus. Cumq; loqueretur me-
cum, conualui, & dixi: Loquere Domine mi,
quia confortasti me. * Et ait: Numquid scis 20
quare venerim ad te? & nunc reuertar vt
prælier aduersum principem Persarum. cum
ego egrederer, apparuit princeps Græco-
21 rum veniens. * Verũtamen annunciabo tibi
quod expressum est in scriptura veritatis: &
nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi
Michael princeps vester.

CAP. XI.

1 EGo autẽ ab anno primo Darij Medi sta-
A bam vt confortaretur, & roboraretur.
2 * Et nunc veritatẽ annunciabo tibi. Ecce ad-
huc tres reges stabunt in Perside, & quartus
ditabitur opibus nimijs super omnes: & cum
inualuerit diuitijs suis, concitabit omnes ad-
3 uersum regnum Græciæ. * Surget vero rex
fortis, & dominabitur potestate multa: & fa-
4 ciet quod placuerit ei. * Et cum steterit, con-
teretur regnum eius, & diuidetur in quatuor
ventos cœli; sed non in posteros eius, neque
secundum potentiam illius, qua dominatus
est. lacerabitur enim regnum eius etiam in
5 externos, exceptis his. * Et confortabitur rex
Austri: & de principibus eius præualebit su-
per eum, & dominabitur ditione: multa enim
6 dominatio eius. * Et post finem annorum fæ-
derabuntur: filiaque regis Austri veniet ad
regem Aquilonis facere amicitiam, & non
obtinebit fortitudinem brachij, nec stabit se-
men eius: & tradetur ipsa, & qui adduxerunt
eam, adolescentem eius, & qui confortabant
7 eam in temporibus. * Et stabit de germine
B radicum eius plantatio: & veniet cum exer-
citu, & ingredietur prouinciam regis Aqui-
8 lonis: & abutetur eis, & obtinebit. * Insuper &
deos eorum, & sculptilia, vasa quoque pre-
tiosa argenti, & auri captiua ducet in Ægy-
ptum: ipse præualebit aduersus regem Aqui-
9 lonis. * Et intrabit in regnum rex Austri,
10 & reuertetur ad terram suam. * Filij autem
eius prouocabuntur, & congregabunt mul-
titudinem exercituum plurimorum: & ve-
niet properans, & inundans: & reuertetur,
& concitabitur, & congredietur cum robore
11 eius. * Et prouocatus rex Austri egredietur,
& pugnabit aduersus regem Aquilonis, &
præparabit multitudinem nimiam, & dabi-
12 tur multitudo in manu eius. * Et capiet mul-
C titudinem, exaltabitur cor eius, & deijciet
13 multa millia, sed nõ præualebit * Cõuertetur
enim rex Aquilonis, & præparabit multitu-
dinem multo maiorem quam prius: & in fi-
ne tẽporũ, annorumq; veniet properans cũ
14 exercitu magno, & opibus nimijs. * a Et in a Is. 19. e. 16.
temporibus illis multi consurgent aduersus
regem Austri: filij quoque præuaricatorum
populi tui extollentur vt impleant visionẽ,
15 & corruent. * Et veniet rex Aquilonis, & cõ-
portabit aggerem, & capiet vrbes munitissi-
mas: & brachia Austri non sustinebunt, &
consurgant electi eius ad resistendum, & non
erit

erit fortitudo. *Et faciet veniens super eum 16
iuxta placitum suum, & non erit qui stet cõ-
tra faciem eius: & stabit in terra inclyta, &
consumetur in manu eius. *Et ponet faciem 17
suam, vt veniat ad tenendum vniuersum re-
gnum eius, & recta faciet cum eo: & filiam
feminarum dabit ei, vt euertat illud: & non
stabit, nec illius erit. *Et conuertet faciẽ suã 18
ad insulas, & capiet multas: & cessare faciet
principem opprobrij sui, & opprobrium eius
conuertetur in eum. * Et conuertent faciem 19
suam ad imperiũ terræ suæ, & impinget, & D
corruet, & non inuenietur. * Et stabit in lo- 20
co eius vilissimus, & indignus decore regio:
& in paucis diebus conteretur, nõ in furore,
nec in prælio. * Et stabit in loco eius despe- 21
ctus, & non tribuetur ei honor regius: & ve-
niet clam, & obtinebit regnum in fraudulen-
tia. *Et brachia pugnãtis expugnabuntur à 22
facie eius, & conterentur: insuper & dux fœ-
deris. *Et post amicitias, cũ eo faciet dolum: 23
& ascendet, & superabit in modico populo.
* Et abundantes, & vberes vrbes ingredie- 24
tur: & faciet quæ non fecerunt patres eius,
& patres patrum eius: rapinas, & prædam,
& diuitias eorum dissipabit, & contra firmis-
simas cogitationes inibit: & hoc vsque ad tẽ-
pus. * Et concitabitur fortitudo eius, & cor 25
eius aduersum regem Austri in exercitu ma-
gno: & rex Austri prouocabitur ad bellum
multis auxilijs, & fortibus nimis: & non sta-
bunt, quia inibunt aduersus eũ consilia. *Et 26
comedentes panem cum eo, cõterent illum, E
exercitusque eius opprimetur: & cadent in-
terfecti plurimi. * Duorum quoque regum 27
cor erit, vt malefaciant, & ad mensam vnam
mendacium loquentur, & non proficient:
quia adhuc finis in aliud tempus. *Et reuer- 28
tetur in terram suam cum opibus multis: &
cor eius aduersum testamentum sanctum, &
faciet, & reuertetur in terram suam. * Statu- 29
to tempore reuertetur, & veniet ad Austrũ:
& nõ erit priori simile nouissimum. *Et ve- 30
nient super eum Trieres, & Romani: & per-
cutietur, & reuertetur, & indignabitur con-
tra testamentum sanctuarij, & faciet: reuerte-
turque, & cogitabit aduersum eos, qui dere-
liquerunt testamẽtũ sanctuarij. *Et brachia 31
ex eo stabunt, & polluent sanctuarium forti-
tudinis, & auferẽt iuge sacrificium: & dabũt
abominationem in desolationem. * Et impij 32
in testamentum simulabũt fraudulenter: po- F
pulus autem sciens Deum suum, obtinebit,
& faciet. *Et docti in populo docebunt plu- 33
rimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in
captiuitate, & in rapina dierum. * Cumque 34
corruerint, subleuabũtur auxilio paruulo: &
applicabuntur eis plurimi fraudulenter. *Et 35
de eruditis ruẽt, vt conflentur, & eligantur, &
dealbentur vsq; ad tempus præfinitum: quia
36 adhuc aliud tempus erit. * Et faciet iuxta
voluntatem suam rex, & eleuabitur, & ma-
gnificabitur aduersus omnem deum: & ad-
uersus Deum deorum loquetur magnifica,
& dirigetur, donec compleatur iracundia:
37 perpetrata quippe est definitio. * Et Deum
patrum suorum non reputabit: & erit in
concupiscentijs feminarum, nec quemquam
deorum curabit, quia aduersum vniuersa
38 consurget. * Deum autem Maozim in loco
suo venerabitur: & Deum, quem ignoraue-
runt patres eius, colet auro, & argento, & la-
39 pide pretioso, rebusque pretiosis. * Et faciet
G vt muniat Maozim cum Deo alieno, quem
cognouit, & multiplicabit gloriam, & dabit
eis potestatem in multis, & terram diuidet
40 gratuito. * Et in tempore præfinito prælia-
bitur aduersus eum rex Austri, & quasi tẽ-
pestas veniet contra illum rex Aquilonis in
curribus, & in equitibus, & in classe magna,
& ingredietur terras, & conteret, & pertran-
41 siet. * Et introibit in terram gloriosam, &
multæ corruent: hæ autem solæ saluabun-
tur de manu eius, Edom, & Moab, & princi-
42 pes filiorum Ammon. * Et mittet manum
suam in terras: & Terra Ægypti nõ effugiet:
43 * Et dominabitur thesaurorũ auri & argẽti,
& in omnibus pretiosis Ægypti: per Libyam
44 quoque, & Æthiopiam transibit. * Et fama
turbabit eum ab Oriente: & ab Aquilone: &
veniet in multitudine magna vt conterat, &
45 interficiat plurimos. *Et figet tabernaculum
suum Apadno inter duo maria, super montẽ
inclytum & sanctum: & veniet vsque ad
summitatem eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo consurget Michael
A princeps magnus, qui stat pro filijs populi
tui: & veniet tempus, quale non fuit ab eo
ex quo gentes esse cœperunt, vsque ad tem-
pus illud. Et in tempore illo saluabitur popu-
lus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus
2 in libro. *Et multi de his, qui dormiũt in ter-
ræ puluere, euigilabunt: ‖ alij in vitam æter- ‖ Mat. 25.
nam, & alij in opprobrium, vt videant sem- d. 46.
3 per. * Qui autem docti fuerint, ‖ fulgebunt ‖ Sap. 3. b.
quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiã 7.
erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas
4 æternitates. * Tu autẽ Daniel claude sermo-
B nes, & signa librum vsque ad tempus statu-
tum: plurimi pertransibunt, & multiplex erit
5 scientia. * Et vidi ego Daniel, & ecce quasi
duo alij stabant: vnus hinc super ripam flu-
minis, & alius inde ex altera ripa fluminis.
6 * Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui sta-
bat super aquas fluminis: Vsquequo finis ho-
7 rum mirabilium? * Et audiui virũ, qui indu-
C tus erat lineis, qui stabat super aquas flumi-
nis, ‖ cum eleuasset dexteram, & sinistram ‖ Apo. 10. a.
suam in cœlum, & iurasset per viuentem in 5.
æter-

æternum, quia in tempus, & tempora, & di-
midium temporis. Et cum completa fuerit
diſperſio manus populi ſancti, complebun-
tur vniuerſa hæc. *Et ego audiui, & non in- 8
tellexi. Et dixi Domine mi, quid erit poſt
hæc: * Et ait: Vade Daniel, quia clauſi 9
ſunt, ſignatique ſermones vſque ad præfi-
nitum tempus. * Eligentur, & dealbabun- 10
tur, & quaſi ignis probabuntur multi: & D
impie agent impij, neque intelligent omnes
impij, porro docti intelligent. * Et à tem- 11
pore cum ablatum fuerit iuge ſacrificium, &
poſita fuerit abominatio in deſolationem,
12 dies mille ducenti nonaginta. * Beatus, qui
expectat, & peruenit vſque ad dies mille tre-
13 centos trigintaquinque: * Tu autem vade
ad præfinitum: & requieſces, & ſtabis in
ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo Volumine legimus. Quæ ſequuntur vſque ad finem libri, de Theodotionis editione translata ſunt.

CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Babylone, & no- 1
men eius Ioakim: * Et accepit vxorem 2
nomine Suſannam, filiam Helciæ pulchram A
nimis, & timentem Deum: * parentes enim 3
illius, cum eſſent iuſti, erudierunt filiam ſuã
ſecundum legem Moyſi. * Erat autem Ioa- 4
kim diues valde, & erat ei pomarium vici-
num domui ſuæ: & ad ipſum cõfluebant
Iudæi, eo quòd eſſet honorabilior omnium.
*Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes iudi- 5
ces in illo anno: de quibus locutus eſt Domi-
nus: Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone
à ſenioribus iudicibus, qui videbantur regere
populum. * Iſti frequentabãt domum Ioa- 6
kim, & veniebant ad eos omnes, qui habe-
bant iudicia. *Cum autem populus reuertiſ- 7
ſet per meridiem, ingrediebatur Suſanna, &
deambulabat in pomario viri ſui. * Et vide- 8
bant eam ſenes quotidie ingredientem, &
deambulantem: & exarſerunt in concupi-
ſcentiam eius: * & euerterunt ſenſum ſuum, 9
& declinauerunt oculos ſuos vt non viderent
cęlum, neque recordarentur iudiciorum iu-
ſtorum. *Erant ergo ambo vulnerati amore 10
eius, nec indicauerunt ſibi viciſſim dolorem B
ſuum: *erubeſcebant enim indicare ſibi con- 11
cupiſcentiam ſuam, * volentes concumbere
cum ea: * & obſeruabant quotidie ſolicitius 12
videre eam. Dixitq; alter ad alterũ. *Eamus 13
domum, quia hora prandij eſt. Et egreſſi
14 receſſerunt à ſe. * Cumque reuertiſſent, ve-
nerunt in vnum: & ſciſcitantes ab inuicem
cauſam, confeſſi ſunt concupiſcentiam ſuã:
& tunc in communi ſtatuerunt tempus,
15 quando eam poſſent inuenire ſolam. * Fa-
ctum eſt autem, cum obſeruarent diem
aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri &
nudiuſtertius, cum duabus ſolis puellis, vo-
luitque lauari in pomario: æſtus quippe erat:
16 *& non erat ibi quiſquam, præter duos ſenes
17 abſconditos, & contemplantes eam. * Dixit
ergo puellis: Afferte mihi oleum, & ſmigma-
18 ta, & oſtia pomarij claudite, vt lauer. *Et fe-
cerunt ſicut præceperat: clauſeruntque oſtia
pomarij, & egreſſæ ſunt per poſticum vt af-
ferrent quæ iuſſerat: neſciebantq; ſenes intus
19 eſſe abſconditos. * Cum autem egreſſæ eſ-
C ſent puellæ, ſurrexerunt duo ſenes, & accur-
20 rerunt ad eam, & dixerunt: * Ecce oſtia po-
marij clauſa ſunt, & nemo nos videt, & nos
in concupiſcentia tui ſumus: quam ob rem
aſſentire nobis, & commiſcere nobiſcum:
21 * quod ſi nolueris, dicemus contra te teſti-
moniũ, quod fuerit tecum iuuenis, & ob hãc
22 cauſam emiſeris puellas à te. * Ingemuit Su-
ſanna, & ait: Anguſtiæ ſunt mihi vndique: ſi
enim hoc egero mors mihi eſt: ſi autem non
23 egero, non effugiam manus veſtras. * Sed
melius eſt mihi abſque opere incidere in ma-

nus vestras, quam peccare in conspectu Do-
mini.*Et exclamauit voce magna Susanna: 24
exclamauerunt autẽ, & senes aduersus eam.
* Et cucurrit vnus ad ostia pomarij, & ape- 25
ruit.*Cum ergo audissent clamorem famuli 26
domus in pomario, irruerunt per posticum,
vt viderent quidnam esset.*Postquã autem 27
senes locuti sunt,erubuerunt serui vehemen-
ter:quia numquã dictus fuerat sermo huius- D
cemodi de Susanna. Et facta est dies crastina.
* Cumq; venisset populus ad Ioakim virum 28
eius,venerunt & duo presbyteri pleni iniqua
cogitatione aduersus Susannam, vt interfi-
cerent eam.*Et dixerunt corã populo: Mit- 29
tite ad Susannam filiam Helcię vxorem Ioa-
kim.Et statim miserunt.*Et venit cũ paren- 30
tibus,& filijs,& vniuersis cognatis suis.*Por- 31
ro Susanna erat delicata nimis, & pulchra
specie. * At iniqui illi iusserunt,vt discoope- 32
riretur (erat enim cooperta) vt vel sic satia-
rentur decore eius. * Flebant igitur sui, & 33
omnes qui nouerant eam. * Consurgentes 34
autẽ duo presbyteri in medio populi, posue-
runt manus suas super caput eius. *Quæ flẽs 35
suspexit ad cœlum : erat enim cor eius fidu-
ciam habens in Domino.*Et dixerunt pres- 36
byteri: Cum deambularemus in pomario so-
li, ingressa est hæc cum duabus puellis, &
clausit ostia pomarij, & dimisit se puellas.
* Venitq; ad eam adolescens,qui erat abscõ- 37
ditus,& concubuit cum ea. *Porro nos,cum 38
essemus in angulo pomarij, videntes iniqui-
tatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos
pariter commisceri. * Et illum quidem non 39
quiuimus comprehendere, quia fortior nobis
erat,& apertis ostijs exiliuit: * Hanc autẽ cũ 40
apprehendissemus, interrogauimus,quisnam F
esset adolescens, & noluit indicare nobis:hu-
ius rei testes sumus. * Credidit eis multitudo 41
quasi senibus & iudicibus populi, & cõdem-
nauerunt eam ad mortem.*Exclamauit au- 42
tem voce magna Susanna,& dixit:Deus ęter-
ne, qui absconditorum es cognitor, qui no-
sti omnia antequam fiant, *tu scis quoniam 43
falsum testimonium tulerunt contra me: &
ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ
isti malitiosè composuerunt aduersum me.
* Exaudiuit autem Dominus vocem eius. 44
* Cũq; duceretur ad mortem suscitauit Do- 45
minus spiritum sanctũ pueri iunioris, cuius
nomẽ Daniel. *Et exclamauit voce magna: 46
Mundus ego sum à sanguine huius. *Et cõ- 47
uersus omnis populus ad eum,dixit: Quis est
iste sermo,quem tu locutus es? *Qui cũ sta- 48
ret in medio eorum,ait: Sic fatui filij Israel,
non iudicãtes,neque quod verum est cogno-
scentes,condemnastis filiam Israel? * Reuer- 49
timini ad iudicium,quia falsum testimonium
locuti sunt aduersus eam.*Reuersus est ergo 50
populus cum festinatione, & dixerunt ei se- F
nes: Veni, & sede in medio nostrum,& in-
dica nobis: quia tibi Deus dedit honorem
51 senectutis. * Et dixit ad eos Daniel: Separa-
te illos ab inuicem procul, & dijudicabo eos.
52 * Cum ergo diuisi essent alter ab altero, vo-
cauit vnum de eis,& dixit ad eum: Inuetera-
te dierum malorum, nunc venerunt pecca-
53 ta tua,quæ operabaris prius: * indicans iudi-
cia iniusta, innocentes opprimens,& dimit-
tens noxios,dicente Domino: ‖ Innocentem
54 & istum non interficies. * Nunc ergo si vi- ‖ Ex.23.d 4
disti eam, dic sub qua arbore videris eos col-
55 loquentes sibi. Qui ait :Sub schino. * Dixit
autem Daniel : Recte mentitus es in caput
tuum : Ecce enim Angelus Dei accepta sen-
56 tentia ab eo,scindet te medium. * Et, amo-
to eo,iussit venire alium, & dixit ei : Semen
Chanaan, & non Iuda, species decepit te,
57 & concupiscentia subertit cor tuum: * sic
faciebat filiabus Israel, & illæ timentes lo-
quebantur vobis: sed filia Iuda non susti-
58 nuit iniquitatem vestram. * Nunc ergo dic
mihi, sub qua arbore comprehenderis eos
59 loquẽtes sibi.Quia ait:Sub primo.* Dixit au-
G tem ei Daniel:Recte mentitus es & tu in ca-
put tuũ: manet enim Angelus Domini gla-
dium habens, vt secet te mediũ,& interficiat
60 vos. * Exclamauit itaque omnis cætus voce
magna, & benedixerunt Deum, qui saluat
61 sperantes in se. * Et consurrexerunt aduer-
sus duos presbyteros (conuicerat enim eos
Daniel ex ore suo falsum dixisse testimoniũ)
feceruntque eis sicut male egerant aduersus
62 proximum, * ‖ vt facerent secundum legem ‖ Deu 9. d 19
Moysi: & interfecerunt eos, & saluatus est
63 sanguis innoxius in die illa. *Helcias autem,
& vxor eius laudauerunt Deum pro filia sua
Susanna cum Ioakim marito eius, & cogna-
tis omnibus, quia non esset inuenta in ea res
64 turpis. * Daniel autem factus est magnus in
65 conspectu populi à die illa,& deinceps. * Et
rex Astyages appositus est ad patres suos, &
suscepit Cyrus Perses regnum eius.

CAP. XIV.

1 ERat autem Daniel conuiua regis,& ho-
A noratus super omnes amicos eius. * Erat
2 quoq; idolum apud Babylonios nomine Bel:
& impendebantur in eo per dies singulos si-
milæ artabæ duodecim, & oues quadragin-
3 ta,viniq; amphoræ sex. * Rex quoq; colebat
eum, & ibat per singulos dies adorare eum:
porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitq;
4 ei rex: Quare non adoras Bel? * Qui respon-
dens, ait ei: Quia non colo idola manufa-
cta,sed viuentem Deum,qui creauit cœlum,
& terram, & habet potestatem omnis car-
5 nis. * Et dixit rex ad eũ:Non videtur tibi es-
se Bel viuens Deus? An non vides quanta
6 comedat, & bibat quotidie? * Et ait Daniel
B arridens: Ne erres rex. iste enim intrinse-

cus

cus luteus est, & forinsecus æreus, neque co- B
medit aliquando. * Et iratus rex vocauit sa- 7
cerdotes eius, & ait eis: Nisi dixeritis mihi,
quis est qui comedat impensas has, morie-
mini.* Si autem ostēderitis, quoniam Bel co- 8
medat hæc, morietur Daniel, quia blasphe-
mauit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta
verbum tuum.* Erant autem sacerdotes Bel 9
septuaginta, exceptis vxoribus & paruulis,
& filijs. Et venit rex cum Daniele in tem-
plum Bel.* Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce 10
nos egredimur foras: & tu rex pone escas, &
vinum misce, & claude ostium, & signa an-
nulo tuo:* & cum ingressus fueris mane, ni- 11
si inueneris omnia comesta à Bel, morte mo- C
riemur, vel Daniel qui mentitus est aduer-
sum nos.* Contemnebant autem, quia fece- 12
rant sub mensa absconditum introitum, &
per illum ingrediebantur semper, & deuo-
rabant ea. * Factum est igitur postquam 13
egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel:
præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt ci-
nerem, & cribrauit per totum templum co-
ram rege, & egressi clauserunt ostium: &
signātes annulo regis abierunt.* Sacerdotes 14
autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudi-
nem suam, & vxores, & filij eorum: & come-
derunt omnia, & biberunt.* Surrexit autem 15
rex primò diluculo, & Daniel cum eo.* Et 16
ait rex: Saluane sunt signacula, Daniel? Qui
respondit: Salua, rex. * Statimque cum ape- 17
ruisset ostium, intuitus rex mensam, excla- D
mauit voce magna: Magnus es Bel, & non
est apud te dolus quisquā.* Et risit Daniel: 18
& tenuit regem ne ingrederetur intro: & di-
xit: Ecce pauimentum, animaduerte cuius
vestigia sint hæc.* Et dixit rex: video vesti- 19
gia virorum, & mulierum, & infantium. Et
iratus est rex. * Tunc apprehendit sacerdo- 20
tes, & vxores, & filios eorum: & ostenderunt
ei abscondita ostiola, per quæ ingredieban-
tur, & consumebant, quæ erant super men-
sam. * Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel 21
in potestatem Danielis: qui subuertit eum,
& templum eius.* Et erat draco magnus in 22
loco illo, & colebant eum Babylonij.* Et di- 23
xit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere,
quia iste non sit Deus viuens: adora ergo
eum. * Dixitq; Daniel: Dominum Deum 24
meum adoro: quia ipse est Deus viuens: E
25 iste autem non est Deus viuens. * Tu au-
tem rex da mihi potestatem, & interficiam
draconem absque gladio, & fuste. Et ait rex:
26 Do tibi. * Tulit ergo Daniel picem, & adi-
pem, & pilos, & coxit pariter: fecitq; massas,
& dedit in os draconis, & diruptus est dra-
27 co. Et dixit: Ecce quem colebatis.* Quod
cum audissent Babylonij, indignati sunt ve-
hementer: & congregati aduersum regem,
dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destru-
xit, draconem interfecit, & sacerdotes oc-
28 cidit. * Et dixerunt, cum venissent ad regē:
Trade nobis Danielem, alioquin interficie-
29 mus te, & domum tuam. * Vidit ergo rex
F quòd irruerent in eum vehementer, & ne-
cessitate compulsus tradidit eis Danielem.
30 * Qui miserunt eum in lacum leonum, &
31 erat ibi diebus sex.* Porro in lacu erant leo-
nes septē, & dabantur eis duo corpora quo-
tidie, & duæ oues: & tunc non data sunt
32 eis, vt deuorarent Danielē. * Erat autem
Habacuc propheta in Iudæa, & ipse coxerat
pulmentum, & intriuerat panes in alueolo:
33 & ibat in cāpum vt ferret messoribus.* Di-
xitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer
prandium, quod habes, in Babylonem Da-
34 nieli, qui est in lacu leonum. * Et dixit Ha-
bacuc: Domine, Babylonem non vidi, & la-
35 cum nescio. * [a] Et apprendit eum Angelus [a] Ezec. 8. a. 3.
Domini in vertice eius, & portauit eum ca-
G pillo capitis sui, posuitque eum in Babylone
36 supra lacum in impetu spiritus sui.* Et cla-
mauit Habacuc, dicens: Daniel serue Dei,
37 tolle prandium, quod misit tibi Deus. * Et
ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non
38 dereliquisti diligentes te.* Surgensq; Daniel
comedit. Porrò Angelus Domini restituit
39 Habacuc confestim in loco suo.* Venit ergo
rex die septimo, vt lugeret Danielem: & ve-
nit ad lacum, & introspexit, & ecce Daniel
40 sedens in medio leonum. * Et exclamauit
voce magna rex, dicens; Magnus es, Domi-
ne Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu
41 leonum. * Porrò illos, qui perditionis eius
causa fuerant, intromisit in lacum, & deuo-
42 rati sunt in momento coram eo.* Tunc rex
ait: Paueant omnes habitantes in vniuersa
terra Deum Danielis: quia ipse est saluator,
faciens signa, & mirabilia in terra: qui libe-
rauit Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini , quod fa- 1
ctum est ad Osee filium Beeri, A
in diebus Oziæ , Ioathan, A-
chaz, Ezechiæ regum Iuda ,
& in diebus Ieroboam filij
Ioas regis Israel. *Principium loquendi Do- 2
mino in Osee : & dixit Dominus ad Osee:
Vade, sume tibi vxorem fornicationum , & B
fac tibi filios fornicationum : quia fornicans
fornicabitur terra à Domino . * Et abijt , 3
& accepit Gomer filiam Debelaim : & con-
cepit , & peperit ei filium . * Et dixit Do- 4
minus ad eum : Voca nomen eius Iezrahel :
quoniam adhuc modicum , & visitabo san-
guinem Iezrahel super domum Iehu , &
quiescere faciam regnum domus Israel. *Et 5
in illa die cōteram arcum Israel in valle Iez-
rahel.*Et concepit adhuc,& peperit filiam . 6
*Et dixit ei : Voca nomen eius Absque mise-
ricordia: quia non addam vltra misereri do-
mui Israel , sed obliuione obliuiscar eorum .
*Et domui Iuda miserebor , & saluabo eos 7
in Domino Deo suo : & non saluabo eos in C
arcu, & gladio, & in bello, & in equis , & in
equitibus. *Et ablactauit eam, quæ erat abs- 8
que misericordia . Et concepit,& peperit fi-
lium. *Et dixit: Voca nomen eius: Non po- 9
pulus meus: quia vos non populus meus, & D
ego non ero vester . * Et erit numerus filio- 10
rū Israel,quasi arena maris,quę sine mensu-
ra est,& non numerabitur . " Et erit in loco
vbi dicetur eis. Non populus meus vos: di-
cetur eis: Filij Dei viuentis. * Et congrega- 11
buntur filij Iuda,& filij Israel pariter,& po-
nent sibimet caput vnum , & ascendent de
terra : quia magnus dies Iezrahel .

" Rom. 9. c. 16.

CAP. II.

1 DIcite fratribus vestris: Populus meus,
A & sorori vestrę, Misericordiam conse-
2 cuta. * Iudicate matrem vestram,iudicate:
quoniam ipsa non vxor mea,& ego non vir
eius : auferat fornicationes suas à facie sua ,
& adulteria sua de medio vberum suorum .
3 *Ne forte expoliem eā nudam , & statuā eā
secūdum diem natiuitatis suæ : & ponam eā
quasi solitudinem,& statuam eam,velut ter-
4 ram inuiam, & interficiam eam siti. * Et fi-
liorū illius non miserebor: quoniā filij forni-
5 cationū sunt : * quia fornicata est mater eo-
rū, confusa est,quæ concepit eos:quia dixit :
Vadam post amatores meos , qui dant panes
mihi, & aquas meas,lanam meam, & linum
6 meum,oleum meum, & potum meū. * Pro-
pter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis ,
& sepiā eam maceria, & semitas suas non in-
7 ueniet:*Et sequetur amatores suos,& nō ap-
B prehendet eos , & quæret eos , & non inue-
niet, & dicet : Vadam, & reuertar ad virum
meū priorē: quia bene mihi erat tunc magis
8 quàm nunc. *Et hæc nesciuit,quia ego dedi
ei frumentum,& vinum,& oleū,& argētum
multiplicaui ei,& aurum,quę fecerunt Baal.
9 *Idcirco conuertar , & sumam frumentum
meum in tempore suo , & vinum meum in
tempore suo, & liberabo lanam meam,& li-
num meum , quæ operiebant ignominiam
10 eius. * Et nūc reuelabo stultitiā eius in ocu-
lis amatorum eius , & vir non eruet eam de
11 manu mea:*& cessare faciam omne gaudiū
eius , solemnitatem eius , neomeniam eius ,
sabbatum eius, & omnia festa tempora eius.
12 *Et corrūpam vineam eius, & ficum eius ,
C de quibus dixit. Mercedes hę,meę sunt, quas

dederunt

dederunt mihi amatores mei,& ponam eam
in saltum,& comedet eã bestia agri.* Et vi- 13
sitabo super eam dies Baalim, quibus accen-
debat incensum, & ornabatur in aure sua,&
monili suo,& ibat post amatores suos,& mei
obliuiscebatur,dicit Dñs. * Propter hoc,ec- 14
ce ego lactabo eam,& ducam eam in solitu-
dinem,& loquar ad cor eius.* Et dabo ei vi- 15
nitores eius ex eodem loco, & Vallẽ Achor
ad aperiendam spem, & canet ibi iuxta dies
iuuentutis suæ, & iuxta dies ascensionis suæ
de terra Ægypti.*Et erit in die illa,ait Dñs: 16
vocabit me: Vir meus,& non vocabit me vl-
tra, Baali. * Et auferam nomina Baalim de 17
ore eius, & non recordabitur vltra nominis
eorum.* Et percutiam cum eis fœdus in die 18
illa,cum bestia agri,& cum volucre cœli, & D
cum reptili terræ,& arcum, & gladium,&
bellum conteram de terra,& dormire eos fa-
ciam fiducialiter. * Et sponsabo te mihi in 19
sempiternum,& sponsabo te mihi in iustitia,
& iudicio,& in misericordia,& in miseratio-
nibus. * Et sponsabo te mihi in fide, & scies 20
quia ego Dominus:*Et erit in die illa:Exau- 21
diam,dicit Dominus,exaudiam cœlos, & illi
exaudient terram,*Et terra exaudiet triticũ, 22
& vinum,& oleum:& hæc exaudient Iezra-
hel. * Et seminabo eam mihi in terra,& mi- 23
ⁿRo.9.c.25 serebor eius,quæ fuit absq; misericordia.*ⁿEt 24
1.Pet.1.b.10 dicam non populo meo:Populus meus es tu:
& ipse dicet: Deus meus es tu.

CAP. III.

ET dixit Dñs ad me:Adhuc vade,& dili- 1
ge mulierem dilectam amico, & adulte- A
ram,sicut diligit Dominus filios Israel,& ip-
si respiciũt ad deos alienos,& diligunt vina-
cia vuarũ.* Et fodi eam mihi quindecim ar- 2
genteis,& coro hordei, & dimidio coro hor-
dei.* Et dixi ad eam: Dies multos expectabis 3
me, non fornicaberis,& non eris viro, sed & B
ego expectabo te.* quia dies multos sedebũt 4
filij Israel sine rege, & sine principe, & sine
sacrificio,& sine altari, & sine ephod,& sine
theraphim. * ⁿ& post hæc reuertentur filij 5
ⁿEze.34.c.19. Israel, & quærent Dominum Deũ suum, &
Dauid regem suum, & pauebunt ad Domi-
num, & ad bonum eius in nouissimo dierũ.

CAP. IV.

AVdite verbum Domini filij Israel,quia 1
iudicium Domino cum habitatoribus A
terræ: non est enim veritas, & non est mise-
ricordia,& non est sciẽtia Dei in terra.*Ma- 2
ledictum, & mendacium, & homicidium,&
furtum, & adulterium inundauerũt,& san-
guis sanguinem tetigit. * Propter hoc luge- 3
bit terra, & infirmabitur omnis, qui habi-
tat in ea, in bestia agri, & in volucre cœli:
sed & pisces maris congregabuntur.* Verũ- 4
tamen vnusquisq; non iudicet: & nõ argua-
tur vir: populus enim tuus sicut hi,qui con-
5 tradicũt sacerdoti.*Et corrues hodie,& cor-
B ruet etiam propheta tecum:nocte tacere fe-
6 ci matrem tuam.* Conticuit populus meus,
eo quòd non habuerit scientiam: quia tu
scientiam repulisti,repellam te,ne sacerdotio
fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui, obli-
7 uiscar filiorum tuorum & ego. * Secundum
multitudinem eorum sic peccauerunt mihi:
gloriam eorum in ignominiam cõmutabo.
8 * Peccata populi mei comedent, & ad ini-
quitatem eorum subleuabunt animas eorũ.
9 * Et erit sicut populus, sic sacerdos: & visi-
tabo super eũ vias eius, & cogitationes eius
10 reddam ei.*Et comedent,& non saturabun-
C tur: fornicati sunt, & non cessauerunt: quo-
niam Dominum dereliquerunt in non cu-
11 stodiendo.*Fornicatio,& vinum,& ebrietas
12 auferunt cor. * Populus meus in ligno suo
interrogauit,& baculus eius annunciauit ei:
spiritus enim fornicationum decepit eos, &
13 fornicati sunt à Deo suo.*Super capita mõ-
tium sacrificabant, & super colles accende-
bant thymiama; subtus quercum, & popu-
lum,& terebinthum, quia bona erat vmbra
eius:ideo fornicabuntur filię vestræ,& spon-
14 sæ vestræ adulteræ erunt. * Non visitabo
D super filias vestras, cum fuerint fornicatę,&
super sponsas vestras, cum adulterauerint:
quoniam ipsi cum meretricibus conuersa-
bantur, & cum effeminatis sacrificabant,&
15 populus non intelligens vapulabit. * Si for-
nicaris tu Israel,non delinquat saltem Iuda:
& nolite ingredi in Galgala, & ne ascende-
ritis in Bethauẽ,neque iuraueritis Viuit Do-
16 minus.*Quoniam sicut vacca lasciuiens de-
clinauit Israel: nunc pascet eos Dominus,
17 quasi agnum in latitudine. * Particeps ido-
18 lorum Ephraim,dimitte eum. * Separatum
est conuiuium eorum,fornicatione fornicati
sunt: dilexerunt afferre ignominiam prote-
19 ctores eius.*Ligauit eum spiritus in alis suis,
& confundentur à sacrificijs suis.

CAP. V.

1 AVdite hoc sacerdotes, & attendite
A domus Israel, & domus regis auscul-
tate quia vobis iudicium est,quoniã laqueus
facti estis speculationi, & rete expansũ super
2 Thabor.* Et victimas declinastis in profun-
3 dum: & ego eruditor omnium eorum. * E-
go scio Ephraim, & Israel non est abscondi-
tus à me: quia nunc fornicatus est Ephraim,
4 contaminatus est Israel.* Non dabunt cogi-
B tationes suas,vt reuertãtur ad Deum suum:
quia spiritus fornicationum in medio eorũ,
5 & Dominum non cognouerũt. * Et respon-
debit arrogãtia Israel in facie eius: & Israel,
& Ephraim ruent in iniquitate sua,ruet etiã
6 Iudas cum eis. * In gregibus suis, & in ar-
mentis suis vadent ad quærendum Dñm,
7 & non inuenient:ablatus est ab eis. * In Do-

minum præuaricati sunt, quia filios alienos
genuerunt: nunc deuorabit eos mensis cum
partibus suis. * Clangite buccina in Gabaa, 8
tuba in Rama: vlulate in Bethauen, post ter- C
gum tuũ Beniamin.* Ephraim in desolatio- 9
ne erit in die correptionis: in tribubus Israel
ostendi fidem. * Facti sunt principes Iuda 10
quasi assumentes terminum: super eos effũ-
dam, quasi aquam, iram meam. * Calumniã 11
patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniã
cœpit abire post sordes.* Et ego quasi tinea 12
Ephraim: & quasi putredo domui Iuda.*Et 13
vidit Ephraim languorem suũ, & Iuda vin- D
culum suum: & abijt Ephraim ad Assur, &
misit ad regem Vltorem: & ipse non poterit
sanare vos, nec soluere poterit à vobis vincu-
lum.* Quoniam ego, quasi leæna Ephraim, 14
& quasi catulus leonis domui Iuda: ego ego
capiam, & vadam: tollã, & nõ est, qui eruat.
* Vadens reuertar ad locum meũ: donec de- 15
ficiatis, & quæratis faciem meam.

CAP. VI.

IN tribulatione sua mane consurgent ad 1
me: Venite, & reuertamur ad Dominũ: A
* quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet, & 2
curabit nos: * " Viuificabit nos post duos 3
Au 1 Cor. 15. a. 5. dies: in die tertia suscitabit nos, & viuemus in
cõspectu eius. Sciemus, sequemurq; vt cogno-
scamus Dominum: quasi diluculũ præpara- B
tus est egressus eius, & veniet quasi imber
nobis tẽporaneus, & serotinus terræ. * Quid 4
faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda?
misericordia vestra, quasi nubes matutina, & C
quasi ros mane pertransiens. * Propter hoc 5
dolaui in prophetis, occidi eos in verbis oris
mei: & iudicia tua, quasi lux egredientur.
u 1. Reg. 15. c. 22. * " Quia misericordiã volui, & nõ sacrificiũ: 6
& scientiã Dei plusquam holocausta. * Ipsi 7
Eccli. 4. d. 17. autem sicut Adã transgressi sunt pactũ, ibi 8
Matth. 9 b. 13. & 12. a. 7. præuaricati sunt in me.* Galaad ciuitas ope- D
rantium idolum, supplantata sanguine.* Et 9
quasi fauces virorum latronũ, particeps sa-
cerdotum, in via interficientium pergentes
de Sichẽ: quia scelus operati sunt.* In domo 10
Israel vidi horrendum: ibi fornicationes E-
phraim: contaminatus est Israel.* Sed & Iu- 11
da pone messem tibi, cum conuertero capti-
uitatem populi mei.

CAP. VII.

CVm sanare vellẽ Israel, reuelata est ini- 1
quitas Ephraim, & malitia Samarię, quia A
operati sunt mendacium: & fur ingressus est
spolians, latrunculus foris.* Et ne forte dicãt 2
in cordibus suis omnem malitiam eorum me
recordatum: nunc circũdederunt eos adin-
uentiones suæ, coram facie mea factæ sunt.
*In malitia sua lætificauerũt regẽ, & in mẽ- 3
dacijs suis principes. * Omnes adulterantes, 4
quasi clibanus succensus à coquente: quieuit
paululum ciuitas à commistione fermenti,
donec fermentaretur totum. * Dies regis no- 5
B stri: cœperunt principes furere à vino: exten-
6 dit manum suam cum illusoribus.* Quia ap-
plicauerunt, quasi clibanũ cor suũ, cũ insi-
diaretur eis: tota nocte dormiuit coquẽs eos,
7 mane ipse succẽsus quasi ignis flãmæ.* Om-
nes calefacti sunt, quasi clibanus, & deuora-
uerũt iudices suos: omnes reges eorum ceci-
8 derunt: non est, qui clamet in eis ad me. * E-
phraim in populis ipse commiscebatur: E-
phraim factus est subcinericius panis, qui
9 non reuersatur. * Comederunt alieni robur
C eius, & ipse nesciuit: sed & cani effusi sunt
10 in eo, & ipse ignorauit. *Et humiliabitur su-
perbia Israel in facie eius: nec reuersi sunt
ad Dominum Deum suum, & nõ quæsierũt
11 eũ in omnibus his. * Et factus est Ephraim
quasi colũba seducta non habens cor: Ægy-
12 ptum inuocabant, ad Assyrios abierunt.* Et
cum profecti fuerint, expandã super eos re-
te meum: quasi volucrem cœli detraham
eos, cædam eos secundum auditionem cætus
13 eorum. * Væ eis, quoniã recesserunt à me:
D vastabũtur, quia præuaricati sunt in me: &
ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me
14 mendacia. * Et non clamauerunt ad me in
corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis: su-
per triticum, & vinum ruminabant, recesse-
15 runt à me.* Et ego erudiui eos, & conforta-
ui brachia eorum, & in me cogitauerunt
16 malitiam. * Reuersi sunt, vt essent absque
iugo: facti sunt, quasi arcus dolosus, cadent
in gladio principes eorũ, à furore linguę suę.
Ista subsannatio eorum in Terra Ægypti.

CAP. VIII.

1 IN gutture tuo sit tuba quasi aquila su-
A per domum Dñi: pro eo quod transgressi
sunt fędus meum, & legẽ meam præuaricati
2 sunt: *Me inuocabunt: Deus meus cognoui-
3 mus te Israel.* Proiecit Israel bonum, inimi-
4 cus persequetur eum. * Ipsi regnauerunt, &
non ex me: principes extiterunt, & non co-
gnoui: argentum suum, & aurũ suum fece-
5 runt sibi idola, vt interirent; * proiectus est
B vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus
in eos: vsquequo non poterunt emundari?
6 * Quia ex Israel & ipse est: artifex fecit illũ,
& non est Deus: quoniam in aranearum te-
7 las erit vitulus Samariæ.* Quia vẽtum semi-
nabunt, & turbinem metent: culmus stans
nõ est in eo, germen non faciet farinã: quod
8 & si fecerit, alieni comedent eam.* Deuora-
tus est Israel: nunc factus est in nationibus
9 quasi vas immundum. * Quia ipsi ascende-
C runt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephra-
10 im munera dederũt amatoribus. *Sed & cũ
mercede cõduxerint nationes, nunc congre-
gabo eos: & quiescent paulisper ab onere
11 regis, & principum.* Quia multiplicauit E-
phraim altaria ad peccãdũ: factæ sunt ei aræ
12 in delictum. * Scribam ei multiplices leges
13 meas, quæ velut alienę cõputatæ sunt.* Ho-

stias

ſtias offerent, immolabunt carnes, & come- D
dent, & Dominus non ſuſcipiet eas: nunc re-
cordabitur iniquitatis eorũ, & viſitabit pec-
cata eorum: ipſi in Aegyptum conuerten-
tur. *Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, & ædi- 14
ficauit delubra: & Iudas multiplicauit vr-
bes munitas: & mittam ignem in ciuitates
eius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

NOli lętari Iſrael, noli exultare ſicut po- 1
puli: quia fornicatus es à Deo tuo, di- A
lexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici.
*Area, & torcular non paſcet eos, & vinum 2
mentietur eis. *Non habitabũt in terra Dñi: 3
reuerſus eſt Ephraim in Ægyptũ, & in Aſ-
ſyrijs pollutum comedit. * Non libabunt 4
Dño vinum, & non placebunt ei: ſacrificia
eorũ, quaſi panis lugentiũ: omnes qui come-
dent eum, contaminabuntur: quia panis eo-
rum animæ ipſorum, non intrabit in domũ
Dñi. * Quid facietis in die ſolemni, in die fe- 5
ſtiuitatis Dñi? *Ecce enim profecti sũt à va- B
ſtitate: Aegyptus congregabit eos, Memphis 6
ſepeliet eos: deſiderabile argentum eorũ vr-
tica hereditabit, lappa in tabernaculis eorũ.
* Venerunt dies viſitationis, venerũt dies re- 7
tributionis: ſcitote Iſrael ſtultum prophetã,
inſanum virũ ſpiritualem, propter multitu-
dinẽ iniquitatis tuæ, & multitudinem amen-
tiæ. *Speculator Ephraim cũ Deo meo: pro- 8
pheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper omnes
a Iud. 19. vias eius, inſania in domo Dei eius. * a Pro- 9
funde peccauerunt, ſicut in diebus Gabaa? G
recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit
peccata eorum. * Quaſi vuas in deſerto, in- 10
ueni Iſrael: quaſi prima poma ficulneæ in
cacumine eius, vidi patres eorũ: ipſi autẽ in-
trauerunt ad Beelphegor, & abalienati ſunt
in cõfuſione, & facti ſunt abominabiles ſicut
ea, quę dilexerũt. *Ephraim, quaſi auis, auo- 11
lauit, gloria eorum à partu, & ab vtero, & à
cõceptu. *Quod & ſi enutrierint filios ſuos, 12
abſq; liberis eos faciam in hominibus: ſed &
vę eis, cum receſſero ab eis. *Ephraim, vt vi- 13
di, Tyrus erat fundata in pulchritudine; & D
Ephraim educet ad interfectorẽ filios ſuos.
*Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vul- 14
a 1. Reg. 8. uã ſine liberis, & vbera arentia. *a Omnes ne- 15
quitiæ eorum in Galgal, quia ibi exoſos ha-
bui eos: propter malitiam adinuentionũ eo-
rũ de domo mea eijciam eos: non addam vt
diligã eos, omnes principes eorũ recedentes.
*Percuſſus eſt Ephraim, radix eorũ exſic- 16
cata eſt: fructum nequaquã facient. Quod &
ſi genuerint, interficiam amantiſſima vteri
eorum. * Abijciet eos Deus meus, quia non 17
audierunt eũ: & erunt vagi in nationibus.

CAP. X.

VItis frondoſa Iſrael, fructus adęquatus
eſt ei: ſecundum multitudinem fructus A
ſui multiplicauit altaria, iuxta vbertatem
2 terrę ſuę exuberauit ſimulachris. *Diuiſum
eſt cor eorum, nunc interibunt: ipſe cõfrin-
get ſimulachra eorum, depopulabitur aras
3 eorũ. *Quia nunc dicent: Non eſt rex nobis:
non enim timemus Dominum: & rex quid
4 faciet nobis? *Loquimini verba viſionis inu-
tilis, & ferietis fœdus: & germinabit quaſi
5 amaritudo iudicium ſuper ſulcos agri. *Vac-
cas Bethauen coluerunt habitatores Sama-
B riæ: quia luxit ſuper eum populus eius, &
æditui eius ſuper eum exultauerunt in glo-
6 ria eius, quia migrauit ab eo. * Siquidem
& ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi Vl-
tori: confuſio Ephraim capiet, & confunde-
7 tur Iſrael in voluntate ſua. * Tranſire fecit
Samaria regem ſuum, quaſi ſpumam ſuper
8 faciem aquæ. *Et diſperdentur excelſa idoli,
C peccatum Iſrael: lappa, & tribulus aſcendet
ſuper aras eorum: & dicent montibus: Ope- *a Iſ. 2. d. 19.*
9 rite nos; & collibus. a Cadite ſuper nos. *Ex *Apoc. 6. d. 16.*
diebus Gabaa, peccauit Iſrael, ibi ſteterunt: *Luc. 23. d. 30.*
non comprehendet eos in Gabaa prælium *Iud. 20.*
10 ſuper filios iniquitatis. * Iuxta deſiderium
meum corripiam eos: congregabũtur ſuper
eos populi, cum corripientur propter duas
11 iniquitates ſuas. *Ephraim vitula docta di-
ligere triturã, & ego tranſiui ſuper pulchri-
tudinẽ colli eius: aſcendam ſuper Ephraim,
arabit Iudas, confringet ſibi ſulcos Iacob.
12 *a Seminate vobis in iuſtitia, & metite in ore *a Ier. 4. a. 3.*
D miſericordiæ, innouate vobis nouale: tẽpus
autem requirendi Dñm, cum venerit, qui
13 docebit vos iuſtitiam. *Araſtis impietatem,
iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem
mendacij: quia cõfiſus es in vijs tuis, in mul-
14 titudine fortium tuorum. * Conſurget tu-
multus in populo tuo: & omnes munitio-
nes tuę vaſtabũtur, ſicut vaſtatus eſt Salmana
à domo ei?, a qui iudicauit Baal in die prę- *a Iud. 8. c. 11.*
15 lij, matre ſuper filios alliſa. * Sic fecit vobis
Bethel, à facie malitiæ nequitiarũ veſtrarũ.

CAP. XI

1 SIcut mane trãſijt, pertranſijt rex Iſrael.
A a Quia puer Iſrael, & dilexi eum: & ex *a Matt. 2. c. 15.*
2 Aegypto vocaui filium meum. *Vocauerũt
eos, ſic abierunt à facie eorum: Baalim im-
3 molabant, & ſimulachris ſacrificabant. *Et
ego, quaſi nutritius Ephraim, portabam eos
in brachijs meis; & neſcierunt, quòd cura-
4 rem eos. * In funiculis Adam traham eos,
in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exal-
B tans iugum ſuper maxillas eorum: & decli-
5 naui ad eum, vt veſceretur. *Non reuertetur
in Terram Aegypti, & Aſſur ipſe rex eius:
6 quoniã noluerunt conuerti. *Cœpit gladius
in ciuitatibus eius, & conſumet electos eius,
7 & comedet capita eorum. *Et populus meus
pendebit ad reditum meum: iugum autem
imponetur eis ſimul, quod non auferetur.

*Quomodo dabo te Ephraim: protegam te, 8
Israel? Quomodo dabo te, sicut Adama: C
ponam te, vt Seboim? Conuersum est in me
cor meum, pariter conturbata est pœnitudo
mea. *Non faciam furorem iræ meæ: non 9
conuertar, vt disperdam Ephraim: quoniam
Deus ego, & non homo: in medio tui san-
ctus, & nō ingrediar ciuitatem. *Post Dn̄m 10
ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse ru- D
giet, & formidabunt filij maris. *Et auola- 11
bunt quasi auis ex Aegypto, & quasi colūba
de Terra Assyriorum: & collocabo eos in
domibus suis, dicit Dominus. *Circumdedit 12
me in negatione Ephraim, & in dolo domus
Israel: Iudas autem testis descendit cum
Deo, & cum sanctis fidelis.

CAP. XII.

Ephraim pascit vētum, & sequitur æstū: 1
tota die mēdacium, & vastitatem mul- A
tiplicat: & fœdus cum Assyrijs inijt, & oleū
in Ægyptum ferebat. *Iudiciū ergo Domi- 2
ni cum Iuda, & visitatio super Iacob: iuxta
vias eius, & iuxta adinuentiones eius reddet
a Gen. 25. c. 26. ei. *a In vtero supplantauit fratrem suum: 3
& in fortitudine sua directus est cū angelo.
Gen. 32. f. 36. *Et inualuit ad angelum, & confortatus est: 4
fleuit, & rogauit eum: in Bethel inuenit eum, B
& ibi locutus est nobiscum. *Et Dominus 5
Deus exercituum, Dominus memoriale eius.
*Et tu ad Deū tuum conuerteris: misericor- 6
diā, & iudicium custodi, & spera in Deo tuo
semper. *Chanaan, in manu eius statera do- 7
losa, calumniam dilexit. *Et dixit Ephraim: 8
verumtamen diues effectus sum, inueni ido- C
lum mihi: omnes labores mei non inuenient
mihi iniquitatem, quam peccaui. *Et ego 9
Dn̄s Deus tuus ex Terra Ægypti, adhuc se-
dere te faciam in tabernaculis, sicut in die-
bus festiuitatis. *Et locutus sum super pro- 10
phetas, & ego visionem multiplicaui, & in
manu prophetarū assimilatus sum. *Si Ga- 11
laad idolum, ergo frustra erant in Galgal
bobus immolantes: nam & altaria eorum
quasi acerui super sulcos agri. *a Fugit Ia- 12
a Gen. 28. a. 5. cob in regionem Syriæ, & seruiuit Israel in D
a Exod. 14. e. 21. 22. vxorem, & in vxorē seruauit. *a In prophe- 13
ta autē eduxit Dn̄s Israel de Aegypto; & in
propheta seruatus est. *Ad iracundiam me 14
prouocauit Ephraim in amaritudinibus
suis, & sanguis eius super eum veniet, & op-
probrium eius restituet ei Dominus suus.

CAP. XIII.

Loquēte Ephraim, horror inuasit Israel, 1
& deliquit in Baal, & mortuus est. *Et A
nunc addiderunt ad peccandum: feceruntq; 2
sibi conflatile de argēto suo, quasi similitu-
dinem idolorum, factura artificum totū est:
his ipsi dicunt: Immolate homines vitulos
adorantes. *Idcirco erunt quasi nubes ma- 3
tutina, & sicut ros matutinus præteriens, si-
cut puluis turbine raptus ex area, & sicut
4 fumus de fumario. *a Ego autem Dominus a Isa. 43. b. 10.
B Deus tuus ex Terra Aegypti: & Deum abs-
que me nescies, & saluator non est præter
5 me. *Ego cognoui te in deserto, in terra so-
6 litudinis. *Iuxta pascua sua adimpleti sunt,
& saturati sunt: & leuauerunt cor suum, &
7 obliti sunt mei. *Et ego ero eis quasi leæna,
8 sicut pardus in via Assyriorum. *Occur-
ram eis quasi vrsa raptis catulis, & dirum-
pam interiora iecoris eorum: & consumam
9 eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos.* Per-
ditio tua Israel: tantummodo in me auxiliū
10 tuum. *Vbi est rex tuus? maximè nunc sal-
C uet te in omnibus vrbibus tuis; & iudices
tui de quibus dixisti: a Da mihi regem, & a 1. Reg. 8. a. 5.
11 principes. *Dabo tibi regem in furore meo,
12 & auferam in indignatione mea. *Colliga-
ta est iniquitas Ephraim, absconditum pec-
13 catum eius. *Dolores parturientis venient
D ei: ipse filius non sapiens: nunc enim non
14 stabit in contritione filiorum. *De manu
mortis liberabo eos, de morte redimam eos:
a ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero in- a 1. Cor. 15. g. 54.
ferne: consolatio abscondita est ab oculis Heb. 2. d.
15 meis. *Quia ipse inter fratres diuidet. a ad- 12.
ducet vrentem ventum Dominus de deser- a Ezec. 12.
to ascendentem: & siccabit venas eius, & d. 12.
desolabit fontem eius, & ipse diripiet the-
saurum omnis vasis desiderabilis.

CAP. XIV.

1 Pereat Samaria, quoniam ad amaritudi-
A nem concitauit Deum suum: in gladio
pereant, paruuli eorum elidantur, & fœtæ
2 eius discindantur. *Conuertere Israel ad
Dominum Deum tuum: quoniam corruisti
3 in iniquitate tua. *Tollite vobiscum verba,
B & conuertimini ad Dominum; & dicite ei:
Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum:
& reddemus vitulos labiorum nostrorum.
4 *Assur nō saluabit nos, super equum non
ascendemus, nec dicemus vltra: Dij nostri
opera manuum nostrarum; quia eius, qui in
5 te est, misereberis pupilli. *Sanabo contri-
C tiones eorum, diligam eos spontaneè: quia
6 auersus est furor meus ab eis. *Ero quasi ros,
Israel germinabit sicut liliū, & erumpet ra-
7 dix eius vt Libani. *Ibunt rami eius, & erit
quasi oliua gloria eius: & odor eius vt Li-
8 bani. *Cōuertentur sedentes in vmbra eius:
viuent tritico, & germinabunt quasi vinea:
9 memoriale eius sicut vinū Libani. *Ephraim
D quid mihi vltra idola? ego exaudiam, & di-
rigam eum ego vt abietem virentem: ex me
10 fructus tuus inuentus est. *Quis sapiens, &
intelliget ista? intelligens, & sciet hæc? quia
rectæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in
eis: præuaricatores vero corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

VErbum Domini, quod factum 1
est ad Ioel filium Phatuel. A
*Audite hoc senes, & auribus 2
percipite omnes habitatores
terræ : si factum est istud in
diebus vestris, aut in diebus patrum vestro-
rum? *Super hoc filijs vestris narrate, & filij 3
vestri filijs suis,& filij eorum generationi al-
teræ. *Residuum erucæ comedit locusta, & 4
residuum locustæ comedit bruchus, & resi-
duum bruchi comedit rubigo. *Expergisci- 5
mini ebrij, & flete, & vlulate omnes, qui
bibitis vinum in dulcedine: quoniam perijt
ab ore vestro. * Gens enim ascendit super 6
terram meam, fortis,& innumerabilis: den- B
tes eius, vt dentes leonis: & molares eius, vt
catuli leonis. * Posuit vineam meam in de- 7
sertum,& ficum meam decorticauit:nudans
spoliauit eam, & proiecit: albi facti sunt ra-
mi eius. * Plange quasi virgo accincta sac- 8
co super virum pubertatis suæ.* Perijt sacri- 9
ficium, & libatio de domo Domini: luxe-
runt sacerdotes ministri Domini.* Depopu- 10
lata est regio, luxit humus: quoniam deua-
statum est triticum, confusum est vinum,
elanguit oleũ:* Confusi sunt agricolæ, vlu- 11
lauerũt vinitores super frumẽto, & hordeo, C
quia perijt messis agri. * Vinea confusa est, 12
& ficus elanguit: malogranatum, & palma,
& malum,& omnia ligna agri aruerũt:quia
cõfusum est gaudium à filijs hominũ. * Ac- 13
cingite vos, & plangite sacerdotes, vlulate
ministri altaris: ingredimini,cubate in sacco
ministri Dei mei: quoniam interijt de domo
Dei vestri sacrificium, & libatio. * n Sancti- 14
ficate ieiunium, vocate cœtum, congregate
senes omnes habitatores terræ in domum D

n Inf. 2. d. 25.

15 Dei vestri:& clamate ad Dñm. * A a a, diei,
quia prope est dies Dñi, & quasi vastitas à
16 potente veniet. * Numquid non corã oculis
vestris alimenta perierunt de domo Dei no-
17 stri,lætitia,& exultatio? * Computruerunt
iumenta in stercore suo, demolita sunt hor-
rea,dissipatæ sunt apothecæ: quoniam con-
18 fusum est triticum. * Quid ingemuit ani-
mal? mugierunt greges armenti? Quia non
est pascua eis, sed & greges pecorum dispe-
19 rierunt. * Ad te Dñe clamabo: quia ignis
comedit speciosa deserti, & flamma succen-
20 dit omnia ligna regionis. * Sed & bestiæ
agri, quasi area sitiens imbrem suspexerunt
ad te: quoniam exiccati sunt fontes aqua-
rum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

CAP. II.

1 CAnite tuba in Sion, vlulate in monte
A sãcto meo, conturbentur omnes habi-
tatores terræ: Quia venit dies Domini,
2 quia prope est: *dies tenebrarum, & caligi-
nis,dies nubis, & turbinis: quasi mane expã-
sum super montes populus multus & fortis:
similis ei non fuit à principio, & post eum
non erit vsque in annos generationis & ge-
3 nerationis. * Ante faciem eius ignis vorans,
& post eum exurens flamma: quasi hortus
voluptatis terra coram eo, & post eum soli-
tudo deserti, neque est, qui effugiat eum.
4 *Quasi aspectus equorum, aspectus eorum:
5 & quasi equites sic current. * Sicut sonitus
B quadrigarum super capita montium exi-
lient, sicut sonitus flammæ ignis deuorantis
stipulam, velut populus fortis præparatus
6 ad prælium. *A facie eius cruciabuntur po-
7 puli: omnes vultus redigentur in ollam. * Si-
cut fortes current: quasi viri bellatores ascẽ-

dent murum: viri in vijs suis gradientur, &
non declinabunt à semitis suis. * Vnusquis- 8
que fratrem suum non coarctabit, singuli in
calle suo ambulabũt: sed & per fenestras ca-
dent, & non demolientur. * Vrbem ingre- 9
dientur, in muro current: domos conscen-
dẽt, per fenestras intrabũt quasi fur. * A fa- 10
cie eius cõtremuit terra, moti sunt cœli: " sol
& luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxe-
runt splendorem suum. * Et Dominus de- 11
dit vocem suam ante faciem exercitus sui: C
quia multa sunt nimis castra eius, quia for-
tia & facientia verbum eius: " magnus enim
dies Domini, & terribilis valde: & quis susti-
nebit eum? * Nunc ergo dicit Dominus: 12
Conuertimini ad me in toto corde vestro, in
ieiunio, & in fletu, & in planctu. *Et scindite 13
corda vestra, & nõ vestimenta vestra, & cõ-
uertimini ad Dñm Deum vestrũ: " quia be-
nignus, & misericors est, patiens & multæ
misericordiæ, & præstabilis super malitia.
*Quis scit si conuertatur, & ignoscat, & re- 14
linquat post se benedictionẽ, sacrificiũ, & li-
bamen Dño Deo vestro? * Canite tuba in 15
Sion, " sanctificate ieiunium, vocate cœtum,
*congregate populum, sanctificate ecclesiã, 16
coadunate senes, congregate paruulos, & D
sugentes vbera: egrediatur sponsus de cubi-
li suo, & spõsa de thalamo suo. *Inter vesti- 17
bulũ, & altare plorabunt sacerdotes ministri
Dñi: & dicent: Parce Dñe, parce populo tuo:
& ne des hereditatem tuam in opprobrium,
vt dominentur eis nationes, quare dicunt in
populis: Vbi est Deus eorum? * Zelatus est 18
Dñs terram suam, & pepercit populo suo:
*Et respondit Dñs, & dixit populo suo: Ec- 19
ce ego mittam vobis frumentum, & vinum,
& oleum, & replebimini eis: & non dabo vos
vltra opprobrium in Gẽtibus. *Et eum, qui 20
ab Aquilone est, procul faciã à vobis: & ex-
pellam eum in terram inuiam, & desertam:
faciem eius contra mare Orientale, & extre-
mum eius ad mare nouissimum: & ascendet
fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia su-
perbe egit. * Noli timere terra, exulta & læ- 21
tare: quoniam magnificauit Dñs vt facere.
*Nolite timere animalia regionis: quia ger- 22
minauerunt speciosa deserti, quia lignum
attulit fructum suum, ficus, & vinea dede-
runt virtutem suam. *Et filij Sion exultate, 23
& lætamini in Dño Deo vestro: quia dedit
vobis Doctorem iustitię, & descendere faciet
ad vos imbrem matutinum & serotinum si-
cut in principio. *Et implebuntur areæ fru- 24
mento, & redundabunt torcularia vino, & F
oleo. * Et reddã vobis annos, quos comedit 25
locusta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitu-
do mea magna, quã misi in vos. * Et come- 26
detis vescentes, & saturabimini: & laudabi-
tis nomen Dñi Dei vestri, qui fecit mirabi-

" Inf. 3. e. 15.
Isa. 13. b. 10.
Ezec. 32. b. 7.
Marc. 13. e. 24.
Luc. 21. e. 25.
" Ier. 30. b. 7.
Amos 5. e. 18.
Soph. 1. d. 15.
" Ps 85. a. 5.
Ioan. 3. e. 9 & 4. a. 2.
" Sup. 1. c. 14.

lia vobiscum: & non confundetur populus
27 meus in sempiternum. * Et scietis quia in
medio Israel ego sũ: & ego Dominus Deus
vester, & non est amplius: & non cõfunde-
28 tur populus meus in æternum. *Et erit post
hæc: " effundam spiritum meum super om-
nem carnem: & prophetabunt filij vestri, &
filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabũt,
29 & iuuenes vestri visiones videbunt. *Sed &
G super seruos meos, & ancillas in diebus illis
30 effundam spiritum meum. *Et dabo prodi-
gia in cœlo, & in terra, sanguinem, & ignẽ,
31 & vaporem fumi. * " Sol conuertetur in te-
nebras, & luna in sanguinem, antequam ve-
32 niat dies Domini magnus, & horribilis. *Et
erit: " omnis qui inuocauerit nomen Domi-
ni, saluus erit: quia in monte Sion, & in Ie-
rusalem erit saluatio, sicut dixit Dominus, &
in residuis, quos Dominus vocauerit.

CAP. III.

1 QVia ecce in diebus illis, & in tempore
A illo cum conuertero captiuitatẽ Iuda,
2 & Ierusalem: * Congregabo omnes Gen-
tes, & deducam eas in vallem Iosaphat: &
disceptabo cum eis ibi super populo meo, &
hereditate mea Israel, quos disperserunt in
nationibus, & terram meam diuiserunt. * Et
3 super populum meum miserunt sortem: &
posuerunt puerum in prostibulo, & puellam
4 vendiderunt pro vino vt biberent. * Ve-
rum quid mihi & vobis Tyrus, & Sidon, &
omnis terminus Palæsthinorum? numquid
vltionem vos reddetis mihi? & si vlciscimi-
ni vos contra me, cito velociter reddam vi-
5 cissitudinem vobis super caput vestrũ. *Ar-
B gentum enim meum, & aurum tulistis: &
desiderabilia mea, & pulcherrima intulistis
6 in delubra vestra. *Et filios Iuda, & filios Ie-
rusalem vendidistis filijs Græcorum, vt lon-
7 ge faceretis eos de finibus suis. *Ecce ego su-
scitabo eos de loco, in quo vendidistis eos:
& conuertam retributionem vestram in ca-
8 put vestrum. * Et vendam filios vestros, &
filias vestras in manibus filiorum Iuda, &
venundabunt eos Sabæis genti longinquæ,
9 quia Dominus locutus est. *Clamate hoc in
Gentibus, sanctificate bellum, suscitate ro-
bustos: accedant, ascendant omnes viri bel-
10 latores. *Concidite aratra vestra in gladios,
E & ligones vestros in lanceas. Infirmus di-
11 cat: Quia fortis ego sum. *Erumpite, & ve-
nite omnes gentes de circuitu, & congrega-
mini: ibi occumbere faciet Dominus robu-
12 stos tuos. * Consurgant, & ascendant Gen-
tes in vallem Iosaphat: quia ibi sedebo, vt iu-
13 dicem omnes gentes in circuitu. * " Mittite
falces, quoniam maturauit messis: venite, &
descendite, quia plenum est torcular, exube-
rant torcularia: quia multiplicata est malitia
14 eorum. *Populi populi in valle cõcisionis:
quia

" Isa. 44. a. 3.
Act. 2. c. 17.
" Sup. 2. b. 10
Mat. 24. e. 29.
Lu. 21. e. 25.
" Rom. 10. c. 13.
" Apoc. 14. d. 14.

quia iuxta eſt dies Domini in valle conci-
‖ Sup. 2. b. 10. & 3. g. 31 ſionis. * ‖ Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtel- 15
læ retraxerunt ſplendorem ſuum. * ‖ Et Do- 16
Ier. 25. f. 30. minus de Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit
vocem ſuam: & mouebuntur cœli, & terra:
Am. 1. a. 2. & Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo fi-
liorum Iſrael. * Et ſcietis quia ego Dominus 17
Deus veſter habitans in Sion monte ſancto D
meo: & erit Ieruſalem ſancta, & alieni non
‖ Am. 9. d. 13. tranſibunt per eam amplius. * ‖ Et erit in die 18
illa: ſtillabunt montes dulcedinem, & colles
fluent lacte: & per omnes riuos Iuda ibunt
aquæ: & fons de domo Domini egredietur,
19 & irrigabit torrentem ſpinarum. * Aegy-
ptus in deſolationem erit, & Idumæa in de-
ſertum perditionis: pro eo quòd iniquè ege-
rint in filios Iuda, & effuderint ſanguinem
20 innocentem in terra ſua. * Et Iudæa in
æternum habitabitur, & Ieruſalem in gene-
21 rationem & generationem. * Et munda-
bo ſanguinem eorum, quem non mundaue-
ram: & Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

VErba Amos, qui fuit in pa- 1
ſtoribus de Thecue: quæ A
vidit ſuper Iſrael in die-
bus Oziæ regis Iuda, &
in diebus Ieroboam filij
Ioas regis Iſrael ‖ ante
duos annos terræmotus.
* Et dixit: ‖ Dominus de 2
Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem
ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſtorũ, & exic-
catus eſt vertex Carmeli. * Hæc dicit Domi- 3
nus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſu-
per quatuor non conuertã eum: eo quòd tri-
turauerint in plauſtris ferreis Galaad. * Et 4
mittã ignem in domum Azael, & deuorabit
domos Benadad. * Et conteram vectem Da- 5
maſci: & diſperdam habitatorem de campo B
idoli, & tenentem ſceptrũ de domo volupta-
tis: & transferetur populus Syriæ Cyrenen,
dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus: Super 6
tribus ſceleribus Gazę, & ſuper quatuor non
conuertam eũ: eo quòd tranſtulerint capti-
uitatem perfectam, vt concluderent eam in
Idumæa. * Et mittam ignem in murum Ga- 7
zæ, & deuorabit ædes eius. * Et diſperdam 8
habitatorem de Azoto, & tenentem ſceptrũ
C de Aſcalone: & conuertam manum meam
ſuper Accarõ, & peribunt reliqui Philiſthi-
9 norum, dicit Dominus Deus. * Hæc dicit
Dominus: Super tribus ſceleribus Tyri, &
ſuper quatuor nõ conuertam eum: eo quòd
cõcluſerint captiuitatem perfectam in Idu-
mæa, & non ſunt recordati fœderis fratrum.
10 * Et mittam ignem in murum Tyri, & de-
11 uorabit ædes eius. * Hęc dicit Dñs: Super tri-
D bus ſceleribus Edom, & ſuper quatuor non
conuertam eum: eo quòd perſecutus ſit in
gladio fratrem ſuũ, & violauerit miſericor-
diam eius, & tenuerit vltra furorem ſuum, &
indignationem ſuam ſeruauerit vſque in fi-
12 nem. * Mittam ignem in Theman: & deuo-
13 rauit ædes Boſræ. * Hæc dicit Dñs: Super tri-
bus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper
quatuor non conuertam eum: eo quòd diſ-
ſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum
14 terminum ſuum. * Et ſuccendam ignem in
muro Rabba: & deuorabit ædes eius in vlu-
latu in die belli, & in turbine in die cõmo-
15 tionis. * Et ibit Melchom in captiuitatem
ipſe, & principes eius ſimul, dicit Dominus.

CAP. II.

HÆc dicit Dñs: Super tribus sceleribus 1
Moab, & super quatuor non conuer- A
tam eum: eo quòd incenderit ossa regis Idu-
mææ vsque ad cinerem. *Et mittam ignem 2
in Moab, & deuorabit ædes Carioth: & mo-
rietur in sonitu Moab, in clangore tubæ: *& 3
disperdam iudicem de medio eius, & omnes
principes eius interficiam cum eo, dicit Do-
minus. * Hæc dicit Dominus: Super tribus 4
sceleribus Iuda, & super quatuor non con-
uertam eũ: eo quòd abiecerit legem Domi-
ni, & mandata eius non custodierit: decepe-
runt enim eos idola sua, post quæ abierant B
patres eorum. *Et mittam ignem in Iuda, & 5
deuorabit ædes Ierusalem. *Hæc dicit Dñs: 6
Super tribus sceleribus Israel, & super qua-
tuor non cõuertam eum: pro eo quòd ven-
diderit pro argento iustũ, & pauperem pro
calceamentis. *Qui conterunt super pulue- 7
rem terræ capita pauperum, & viam humi-
liũ declinant, & filius, ac pater eius ierunt ad
puellam; vt violarent nomẽ sanctũ meum.
*Et super vestimentis pignoratis accubue- 8
rũt iuxta omne altare: & vinũ damnatorũ C
bibebant in domo Dei sui.* „Ego autem ex- 9 [„ Nu. 21. c 24. Deu. 2. f. 24.]
terminaui Amorrhęum à facie eorum: cuius
altitudo cedrorum, altitudo eius, & fortis ip-
se quasi quercus: & cõtriui fructum eius de-
super, & radices eius subter.* „ Ego sum, qui 10 [„ Exod. 14 c. 21. Deu. 8. a. 1]
ascendere vos feci de Terra Aegypti, & du-
xi vos in deserto quadraginta annis, vt pos-
sideretis Terrã Amorrhæi. * Et suscitaui de 11
filijs vestris in prophetas, & de iuuenibus ve-
stris Nazaræos: numquid non ita est filij Is-
rael, dicit Dñs? * Et propinabitis Nazaræis 12
vinum: & prophetis mandabitis, dicẽtes: Ne D
prophetetis. * Ecce ego stridebo subter vos 13
sicut stridet plaustrum onustum fœno. *Et 14
peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit
virtutem suam, & robustus nõ saluabit ani-
mam suam: * & tenens arcum non stabit, 15
& velox pedibus suis nõ saluabitur, & ascẽ-
sor equi non saluabit animam suam: *& ro- 16
bustus corde inter fortes nudus fugiet in il-
la die, dicit Dominus.

CAP. III.

AVdite verbum, quod locutus est Dñs 1
super vos, filij Israel: super omnem co- A
gnationem, quam eduxi de Terra Aegypti,
dicens: *Tantummodo vos cognoui ex om- 2
nibus cognationibus terræ: idcirco visitabo
super vos omnes iniquitates vestras. *Num- 3
quid ambulabunt duo pariter, nisi conue-
nerit eis? * Numquid rugiet leo in saltu, nisi 4
habuerit prædam? numquid dabit catulus
leonis vocẽ de cubili suo, nisi aliquid appre-
henderit? * numquid cadet auis in laqueum 5
terrę absque aucupe? numquid auferetur la- B
queus de terra antequã quid ceperit? *Si clã- 6
get tuba in ciuitate, & populus non expaue-
scet? si erit malum in ciuitate, quod Domi-
7 nus non fecerit? * Quia non facit Dñs Deus
verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad
8 seruos suos prophetas. *Leo rugiet, quis non
timebit? Dominus Deus locutus est, quis nõ
9 prophetabit? * Auditum facite in ædibus
C Azoti, & in ædibus Terræ Aegypti: & dici-
te: Congregamini super montes Samariæ, &
videte insanias multas in medio eius, & ca-
10 lumniam patientes in penetralibus eius. *Et
nescierunt facere rectum, dicit Dñs: thesau-
rizantes iniquitatẽ, & rapinas in ædibus suis.
11 *Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tri-
bulabitur, & circuietur terra: & detrahetur
ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuę.
12 *Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat
pastor de ore leonis duo crura, aut extremũ
D auriculæ: sic eruentur filij Israel, qui habi-
tãt in Samaria in plaga lectuli, & in Dama-
13 sci grabato. *Audite, & contestamini in do-
mo Iacob, dicit Dominus Deus exercituum:
14 *quia in die cum visitare cœpero præuari-
cationes Israel, super eum visitabo, & super
altaria Bethel: & amputabuntur cornua al-
15 taris, & cadent in terram. * Et percutiam
domum hiemalem cum domo æstiua: &
peribunt domus eburneæ, & dissipabuntur
ædes multæ, dicit Dominus.

CAP. IV.

1 AVdite verbũ hoc vaccæ pingues, quæ
A estis in monte Samariæ: quæ calum-
niam facitis egenis, & confringitis pauperes:
quæ dicitis dominis vestris: Afferte, & bibe-
2 mus. *Iurauit Dñs Deus in sancto suo: quia
ecce dies venient super vos, & leuabunt vos
in contis, & reliquias vestras in ollis feruen-
3 tibus. *Et per aperturas exibitis altera contra
alterã, & proijciemini in Armon, dicit Dñs:
4 *Venite ad Bethel, & impiè agite, ad Galga-
lam, & multiplicate præuaricationem: &
afferte mane victimas vestras, tribus diebus
5 decimas vestras. *Et sacrificate de fermẽtato
laudem: & vocate voluntarias oblationes,
& annunciate: sic enim voluistis filij Israel,
6 dicit Dominus Deus. * Vnde & ego dedi
B vobis stuporem dentium in cunctis vrbibus
vestris, & indigentiam panum in omnibus
locis vestris: & non estis reuersi ad me, di-
7 cit Dominus. * Ego quoque prohibui à vo-
bis imbrem, cum adhuc tres menses super-
essent vsque ad messem: & plui super vnam
ciuitatem, & super alteram ciuitatem non
plui: pars vna compluta est, & pars su-
8 per quam non plui, aruit. * Et venerunt
duæ & tres ciuitates ad vnam ciuitatem vt
biberent aquam, & non sunt satiatæ: & non
9 redistis ad me, dicit Dominus. * „ Percussi [„ Agg. 2. c 18.]
C vos in vento vrente, & in aurugine, multi-
tudinem hortorum vestrorum, & vinea-

rum vestrarum : oliueta vestra,& ficeta ve-
stra comedit eruca : & non redistis ad me,
dicit Dominus. *Misi in vos mortem in via 10
Ægypti, percussi in gladio iuuenes vestros
vsque ad captiuitatem equorum vestrorũ:
& ascendere feci putredinem castrorum ve-
strorum in nares vestras : & non redistis ad
‖ Gen. 19. c. 24. me, dicit Dominus. * Subuerti vos, ‖ sicut 11
subuertit Deus Sodomam, & Gomorrham, D
& facti estis,quasi torris raptus,ab incendio:
& non redistis ad me,dicit Dominus.*Qua- 12
propter hęc faciam tibi Israel:postquam au-
tem hæc fecero tibi, præparare in occursum
Dei tui Israel. * Quia ecce formans montes, 13
& creans ventum,& annũcians homini elo-
quium suum ,faciens matutinam nebulam,
& gradiens super excelsa terræ: Dominus
Deus exercituum nomen eius .

CAP. V.

AVdite verbũ istud, quod ego leuo su- 1
per vos planctum: Domus Israel ceci- A
dit,& non adijciet, vt resurgat. * Virgo Is- 2
rael proiecta est in terram suam,non est,qui
suscitet eã.*Quia hæc dicit Dñs Deus: Vrbs, 3
de qua egrediebantur mille,relinquentur in
ea centum : & de qua egrediebantur centũ,
relinquẽtur in ea decẽ in domo Israel.*Quia 4
hæc dicit Dñs domui Israel : Quærite me,&
viuetis.*Et nolite quærere Bethel,& in Gal- 5
galam nolite intrare,& in Bersabee non trã- B
sibitis: quia Galgala captiua ducetur,& Be-
thel erit inutilis. * Quærite Dñm, & viuite: 6
ne forte comburatur vt ignis domus Ioseph,
& deuorabit , & non erit qui extinguat Be-
thel. *Qui cõuertitis in absinthium iudiciũ, 7
& iustitiam in terra relinquitis. * Facientem 8
Arcturum,& Orionem, & conuertentem in
mane tenebras, & diem in noctem mutan-
‖ Inf. 9. b. 6. tem : ‖ qui vocat aquas maris,& effundit eas
super faciẽ terræ: Dominus nomen est eius.
* Qui subridet vastitatem super robustum, 9
& depopulationem super potentem affert. C
*Odio habuerunt corripientem in porta:& 10
loquentem perfectè abominati sunt.*Idcir- 11
co, pro eo quòd diripiebatis pauperem, &
prædam electam tollebatis ab eo : ‖ domos
‖ Soph. 1. c. 17. quadro lapide ædificabitis, & non habitabi-
tis in eis: vineas plantabitis amantissimas, &
non bibetis vinum earum. * Quia cognoui 12
multa scelera vestra, & fortia peccata ve-
stra: hostes iusti accipiẽtes munus,& paupe-
res deprimentes in porta: * Ideo prudens in 13
tẽpore illo tacebit, quia tempus malum est. D
*Quærite bonum,& non malum, vt viua- 14
tis: & erit Dominus Deus exercituum vobi-
scum,sicut dixistis. * ‖ Odite malum, & dili- 15
‖ Rom. 12. b. 9. gite bonum,& constituite in porta iudiciũ :
Psal. 96. b. 10 si forte misereatur Dñs Deus exercituum
reliquijs Ioseph. * Propterea hæc dicit Dñs 16
Deus exercituum dominator, in omnibus
plateis planctus:& in cunctis,quæ foris sunt,
dicetur væ væ: & vocabunt agricolam ad
luctum, & ad planctum eos, qui sciunt plã-
17 gere. * Et in omnibus vineis erit planctus:
E quia pertransibo in medio tui, dicit Domi-
18 * ‖ Væ desiderantibus diem Dñi : ad quid ‖ Ier. 30. b. 7.
eam vobis? dies Dñi ista,tenebræ,& nõ lux. Ioel 2. c. 11
19 *Quomodo si fugiat vir à facie leonis,& oc- Soph. 1. c. 15.
currat ei vrsus, & ingrediatur domum, &
innitatur manu sua super parietem,& mor-
20 deat eum coluber. *Numquid non tenebrę
dies Dñi,& non lux:& caligo,& non splen-
21 dor in ea? * ‖ Odi & proieci festiuitates ve- ‖ Isa. 1. d. 11.
F stras: & non capiam odorem cœtuum ve- Ier. 6. e. 20.
22 strorũ. *Quòd si obtuleritis mihi holocau- Mal. 2. c. 12.
stomata,& munera vestra,non suscipiam:&
vota pinguium vestrorum non respiciam.
23 *Aufer à me tumultum carminum tuorũ:
24 & cantica lyræ tuæ non audiã. *Et reuela-
bitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi
25 torrens fortis.* ‖ Numquid hostias,& sacrifi- ‖ Act. 7. e. 41.
G cium obtulistis mihi in deserto quadraginta
26 annis,domus Israel? * Et portastis taberna-
culũ Moloch vestro,& imaginem idolorum
vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vo-
27 bis. *Et migrare vos faciam trãs Damascũ,
dicit Dñs Deus exercituum nomen eius.

CAP. VI.

1 VÆ qui opulenti estis in Sion, & confi-
A ditis in monte Samariæ:optimates ca- Luc. 6. d. 24.
pita populorũ, ingredientes pompatice do-
2 mum Israel. * Transite in Chalane,& vide-
te, & ite inde in Emath magnam,& descen-
dite in Geth Palæsthinorum, & ad optima
quæque regna horum:si latior terminus eo-
3 rũ termino vestro est. * Qui separati estis in
diem malũ, & appropinquatis solio iniqui-
4 tatis. * Qui dormitis in lectis eburneis, & la-
sciuitis in stratis vestris : qui comeditis agnũ
5 de grege,& vitulos de medio armenti. *Qui
B canitis ad vocem psalterij; sicut Dauid pu-
6 tauerunt se habere vasa cantici. * Bibentes
vinum in phialis,& optimo vnguento deli-
buti : & nihil patiebantur super contritione
7 Ioseph. * Quapropter nunc migrabunt in
capite transmigrantium: & auferetur factio
8 lasciuientium. * ‖ Iurauit Dñs Deus in ani- ‖ Ier. 51 b. 14.
ma sua,dicit Dñs Deus exercituũ: Detestor
ego superbiam Iacob, & domos eius odi, &
9 tradã ciuitatẽ cũ habitatoribus suis. * Quòd
C si reliqui fuerint decem viri in domo vna,&
10 ipsi morientur. * Et tollet eum propinquus
suus,& cõburet eũ,vt offerat ossa de domo,
& dicet ei, qui in penetralibus domus est :
11 Nũquid adhuc est penes te? *Et respõdebit:
Finis est. Et dicet ei : Tace,& non recorderis
12 nominis Dñi. *Quia ecce Dñs mandabit,&
percutiet domũ maiorem ruinis, & domum
13 minorem scissionibus. * Numquid currere
queunt in petris equi,aut arari potest in bu-

 balis,

balis, quoniam conuertistis in amaritudi-
nem iudicium, & fructum iustitiæ in absin-
thium? * Quia lætamini in nihilo: qui dici- 14
tis: Numquid non in fortitudine nostra as-
sumpsimus nobis cornua? * Ecce enim susci- 15
tabo super vos domus Israel, dicit Dñs Deus
exercituum, gentem: & conteret vos ab in-
troitu Emath, vsque ad torrentem deserti.

CAP. VII.

HAec ostendit mihi Dñs Deus: & ecce 1
fictor locustæ in principio germinā- A
tium serotini imbris, & ecce serotinus post
tonsionem regis. * Et factum est: cū cōsum- 2
masset comedere herbam terræ, dixi: Dñe
Deus propitius esto, obsecro: quis suscitabit
Iacob, quia paruulus est? * Misertus est Dñs 3
super hoc: Non erit, dixit Dñs. * Hæc osten- 4
dit mihi Dñs Deus: & ecce vocabat iudiciū
ad ignem Dñs Deus: & deuorauit abyssum
multam, & comedit simul partem. * Et dixi: 5
Dñe Deus quiesce, obsecro: quis suscitabit
Iacob, quia paruulus est? * Misertus est Do- 6
minus super hoc: Sed & istud non erit, dixit B
Dominus Deus. * Hæc ostendit mihi Dñs: 7
& ecce Dñs stans super murum litum, & in
manu eius trulla cæmentarij. * Et dixit Do- 8
minus ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi:
Trullam cæmentarij. Et dixit Dñs: Ecce
ego ponam trullam in medio populi mei Is-
rael: non adijciam vltra superinducere eum.
* Et demolientur excelsa idoli, & sanctifica- 9
tiones Israel desolabuntur: & consurgam su-
per domum Ieroboam in gladio. * Et misit 10
Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regē C
Israel, dicens: Rebellauit contra te Amos in
medio domus Israel: non poterit terra susti-
nere vniuersos sermones eius. * Hęc enim di- 11
cit Amos: In gladio morietur Ieroboam, &
Israel captiuus migrabit de terra sua: * Et di- 12
xit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere,
fuge in terram Iuda: & comede ibi panem,
& prophetabis ibi. * Et in Bethel nō adijcies 13
vltra vt prophetes: quia sanctificatio regis
est, & domus regni est. * Responditque 14
Amos, & dixit ad Amasiam: Non sum pro- D
pheta, & non sum filius prophetæ: sed armē-
tarius ego sum vellicans sycomoros. * Et tu- 15
lit me Dñs cum sequerer gregem: & dixit
Dominus ad me: Vade propheta ad popu-
lum meum Israel. * Et nunc audi verbum 16
Dñi: Tu dicis: Non prophetabis super Is-
rael, & non stillabis super domum idoli.
* Propter hoc hęc dicit Dominus: Vxor tua 17
in ciuitate fornicabitur: & filij tui, & filiæ
tuæ in gladio cadent, & humus tua funicu-
lo metietur: & tu in terra polluta morieris,
& Israel captiuus migrabit de terra sua.

CAP. VIII.

HAec ostendit mihi Dominus Deus: & 1
ecce vncinus pomorū. * Et dixit: Quid 2
A tu vides Amos? Et dixi: Vncinū pomorum.
Et dixit Dñs ad me: Venit finis super popu-
lum meum Israel: nō adijciam vltra vt per-
3 transeam eum. * Et stridebunt cardines tem-
pli in die illa, dicit Dñs Deus: multi morien-
4 tur: in omni loco proijcietur silētium. * Au-
dite hoc qui conteritis pauperem, & deficere
5 facitis egenos terræ, * dicentes: Quando trā-
B sibit mensis, & venūdabimus merces: & sab-
batum, & aperiemus frumentum: vt immi-
nuamus mensuram, & augeamus siclum, &
6 supponamus stateras dolosas, * vt possidea-
mus in argento egenos & pauperes pro cal-
ceamentis, & quisquilias frumenti vēdamus?
7 * Iurauit Dñs in superbiam Iacob: Si oblitus
fuero vsque ad finem omnia opera eorum.
8 * Numquid super isto non commouebitur
C terra, & lugebit omnis habitator eius: &
ascendet quasi fluuius vniuersus, & eijcie-
9 tur, & defluet quasi riuus Aegypti? * Et erit
in die illa, dicit Dominus Deus: occidet sol
in meridie, & tenebrescere faciam terram
10 in die luminis: * [a] & conuertam festiuitates [a] Tob. 2. b.
vestras in luctum, & omnia cantica vestra 6.
in planctum: & inducam super omne dor- 1. Mac. 1.
sum vestrum saccum, & super omne caput c. 41.
caluitium: & ponam eam quasi luctum vni-
geniti, & nouissima eius quasi diē amarum.
11 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mit-
D tam famem in terram: non famem panis, ne-
que sitim aquæ, sed audiendi verbum Do-
12 mini. * Et commouebuntur à Mari vsq; ad
mare, & ab Aquilone vsque ad Orientem:
circuibunt quærentes verbum Domini, &
13 non inuenient. * In die illa deficient virgi-
14 nes pulchræ, & adolescentes in siti. * Qui
iurant in delicto Samariæ, & dicunt: Viuit
Deus tuus Dan: & viuit via Bersabee, &
cadent, & non resurgent vltra.

CAP. IX.

1 VIdi Dominum stantem super altare, &
A dixit: Percute cardinem, & commo-
ueantur superliminaria: auaritia enim in
capite omnium, & nouissimum eorum in
gladio interficiam: non erit fuga eis. Fu-
gient, & non saluabitur ex eis qui fugerit.
2 * [a] Si descenderint vsque ad infernum, in- [a] Ps. 138.
de manus mea educet eos: & si ascenderint a. 8.
3 vsque in cœlum, inde detraham eos. * Et
si absconditi fuerint in vertice Carmeli, in-
de scrutans auferam eos: & si celauerint se
ab oculis meis in profundo maris, ibi man-
4 dabo serpenti, & mordebit eos. * Et si abie-
rint in captiuitatem coram inimicis suis, ibi
mandabo gladio, & occidet eos: & [a] ponam [a] Ier. 44. e.
oculos meos super eos in malum, & non in 11.
5 bonum. * Et Dominus Deus exercituum,
B qui tangit terram, & tabescet: & lugebunt
omnes habitantes in ea: & ascendet sicut ri-
uus omnis, & defluet sicut fluuius Aegypti.

*Qui

n Sup. 5. c. 8.
* Qui ædificat in cœlo ascensionem suam,& 6
fasciculum suum super terram fundauit: "qui
vocat aquas maris, & effundit eas super fa-
ciem terrę, Dominus nomen eius.* Numquid 7
non vt filij Æthiopum vos estis mihi, filij Is-
rael, ait Dominus? numquid non Israel ascen-
dere feci de Terra Aegypti: & Palæstinos de
Cappadocia,& Syros de Cyrene?* Ecce oculi 8
Domini Dei super regnum peccans, & cōte-
ram illud à facie terræ: verumtamen conte- C
rens non conteram domum Iacob, dicit Do-
minus.* Ecce enim mandabo ego,& concu- 9
tiam in omnibus gentibus domum Israel, si-
cut concutitur triticum in cribro: & non ca-
det lapillus super terram. * In gladio mo- 10
rientur omnes peccatores populi mei: qui di-
cunt: Non appropinquabit, & non veniet
n Act. 15. c. 16.
super nos malum. * In die illa "suscitabo 11
tabernaculum Dauid, quod cecidit:& reędi-
ficabo aperturas murorum eius, & ea, quæ
corruerant, instaurabo: & reædificabo illud
12 sicut in diebus antiquis. * Vt possideant re-
liquias Idumææ,& omnes nationes, eo quòd
inuocatum sit nomen meum super eos: dicit
13 Dominus faciens hæc. * Ecce dies veniunt,
D dicit Dominus: & comprehendet arator
messorem,& calcator vuæ mittentem semē:
" & stillabunt montes dulcedinem, & omnes
14 colles culti erunt.* Et conuertam captiuita-
n Ioel. 3. d. 18.
tem populi mei Israel:& ædificabunt ciuita-
tes desertas,& inhabitabunt: & plantabunt
vineas, & bibent vinum earum: & facient
15 hortos, & comedent fructus eorum. * Et
plantabo eos super humum suam: & non
euellam eos vltra de terra sua quam dedi eis,
dicit Dominus Deus.

PROPHETIA ABDIÆ.

n Ier. 49. c. 14
VISIO Abdiæ. Hæc dicit Do- 1
minus Deus ad Edom: audi- A
tum audiuimus à Domino
& legatum ad gentes misit:
Surgite, & consurgamus ad-
uersus eum in prælium. *Ecce paruulum dedi 2
te in Gentibus: cōtemptibilis tu es valde.*Su- 3
perbia cordis tui extulit te, habitātem in scis-
suris petrarū, exaltātem solium tuū: qui dicis B
in corde tuo: Quis detrahet me in terram?*Si 4
exaltatus fueris vt Aquila, & si inter sidera
posueris nidum tuum: inde detraham te, dicit
Dñs.*Si fures introissent ad te, si latrones per 5
noctem, quomodo conticuisses? nonne furati
essent sufficientia sibi? si vindemiatores in-
troissent ad te, numquid saltem racemum
reliquissent tibi? * Quomodo scrutati sunt 6
Esau, inuestigauerunt abscondita eius?*Vsq; 7
C ad terminum emiserunt te: omnes viri fęde-
ris tui illuserunt tibi: inualuerunt aduersum
te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, po-
nent insidias subter te: non est prudentia in
8 eo. * "Numquid non in die illa, dicit Domi-
n Isa. 29. c. 14.
nus, perdam sapientes de Idumæa, & pru-
9 dentiam de monte Esau? * Et timebunt for-
tes tui à meridie, vt intereat vir de monte
n Gen. 27. g. 41.
10 Esau. * " Propter interfectionem,& propter
iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet
11 te confusio,& peribis in æternum. * In die
D cum stares aduersus eum, quando capiebant
alieni exercitum eius, & extranei ingredie-
bantur portas eius,& super Ierusalem mitte-
bant sortem: tu quoque eras quasi vnus ex
12 eis. * Et non despicies in die fratris tui, in die
peregrinationis eius: & non lætaberis super
filios Iuda in die perditionis eorum: & non
ma-

magnificabis os tuum in die angustiæ.*Ne- 13
que ingredieris portam populi mei in die
ruinæ eorum: neque despicies & tu in malis E
eius in die vastitatis illius: & non emitteris
aduersus exercitũ eius in die vastitatis illius.
* Neque stabis in exitibus, vt interficias eos, 14
qui fugerint: & non concludes reliquos eius
in die tribulationis.*Quoniam iuxta est dies 15
Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet
tibi: retributionem tuam conuertet in caput
tuum.*Quomodo enim bibistis super mon- 16
tem sanctum meum, bibent omnes Gentes F
iugiter: & bibent, & absorbebunt, & erunt
quasi non sint. * Et in montem Sion erit 17
saluatio, & erit sanctus: & possidebit domus
18 Iacob eos qui se possederant.*Et erit domus
Iacob ignis, & domus Ioseph flamma, & do-
mus Esau stipula: & succendentur in eis, &
deuorabunt eos: & non erunt reliquiæ do-
19 mus Esau, quia Dominus locutus est. * Et
G hereditabunt hi, qui ad Austrum sunt, mon-
tem Esau, & qui in cãpestribus Philisthijm:
& possidebũt regionem Ephraim, & regio-
nẽ Samariæ:& Beniamin possidebit Galaad.
20 * Et transmigratio exercitus huius filiorum
Israel, omnia loca Chananæorum vsque ad
Sareptam: & transmigratio Ierusalem, quæ
in Bosphoro est, possidebit ciuitates Austri.
21 * Et ascendent saluatores in montem Siõ iu-
dicare montem Esau, & erit Domino regnũ.

PROPHETIA IONÆ.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est verbum Domini 1
ad Ionam filium Amathi, di- A
cens: * Surge, & vade in Ni- 2
niuen ciuitatem grandem, &
prædica in ea: quia ascendit
malitia eius coram me. * Et surrexit Ionas, 3
vt fugeret in Tharsis à facie Domini, &
descendit in Ioppen, & inuenit nauem eun-
tem in Tharsis: & dedit naulum eius, & de-
scendit in eam vt iret cum eis in Tharsis
à facie Domini. * Dominus autem misit 4
ventum magnum in mare: & facta est tem- B
pestas magna in mari, & nauis periclitabatur
conteri. * Et timuerunt nautæ, & clama- 5
uerunt viri ad Deum suum: & miserunt
vasa, quæ erant in naui, in mare, vt alle-
uiaretur ab eis: & Ionas descendit ad interio-
ra nauis, & dormiebat sopore graui. * Et 6
accessit ad eum gubernator, & dixit ei:
Quid tu sopore deprimeris? surge, inuoca
Deum tuum, si forte recogitet Deus de no-
7 bis, & non pereamus. * Et dixit vir ad col-
C legam suum: Venite, & mittamus sortes, &
sciamus quare hoc malum sit nobis. Et mi-
serunt sortes: & cecidit sors super Ionam.
8 * Et dixerunt ad eum: Indica nobis, cuius
causa malum istud sit nobis: quod est opus
tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex
9 quo populo es tu? * Et dixit ad eos: Hebræus
ego sum, & Dominum Deum cæli ego
10 timeo, qui fecit mare, & aridam. * Et timue-
rũt viri timore magno, & dixerunt ad eum:
Quid hoc fecisti? (Cognouerunt enim viri
quòd à facie Domini fugeret, quia indica-
11 uerat eis.) * Et dixerunt ad eum: Quid fa-
ciemus tibi, & cessabit mare à nobis? quia
12 mare ibat, & intumescebat. * Et dixit ad eos:
D Tollite me, & mittite in mare, & cessabit
mare à vobis: scio enim ego quoniam pro-
pter me tempestas hæc grandis venit super

vos. * Et remigabant viri vt reuerterentur 13
ad aridam,& non valebant: quia mare ibat,
& intumescebat super eos. * Et clamauerunt 14
ad Dominum,& dixerunt: Quæsumus Do-
mine, ne pereamus in anima viri istius,& ne
des super nos sanguinem innocentem: quia
tu Domine, sicut voluisti, fecisti. * Et tule- 15
runt Ionam, & miserunt in mare: & stetit
mare à feruore suo. * Et timuerunt viri timo- 16
re magno Dominum, & immolauerunt ho-
stias Domino, & vouerunt vota.

CAP. II.

ET præparauit Dominus piscem gran- 1
dem vt deglutiret Ionam: n & erat Io- A
nas in ventre piscis tribus diebus, & tribus
noctibus. * Et orauit Ionas ad Dominum 2
Deum suum de ventre piscis. * Et dixit:
n Clamaui de tribulatione mea ad Domi- 3
num, & exaudiuit me: de ventre inferi cla-
maui, & exaudisti vocem meam.

n Matt. 12. e.40 & 16. a.4. Luc. 11. d. 30.
n 1. Cor. 15. a.4. Ps. 119. a. 1.

Et proiecisti me in profundum in corde 4
maris, & flumen circumdedit me: omnes B
gurgites tui, & fluctus tui super me transie-
runt.

* Et ego dixi: Abiectus sum à conspectu 5
oculorum tuorum: veruntamen rursus vi-
debo templum sanctum tuum.

* n Circumdederunt me aquę vsque ad ani- 6
mam: abyssus vallauit me, pelagus operuit
caput meum.

n Ps. 68. a. 1.

* Ad extrema montium descendit: terræ 7
vectes concluserunt me in æternum: & sub-
leuabis de corruptione vitam meam, Domi-
ne Deus meus.

* Cum angustiaretur in me anima mea, 8
Domini recordatus sum: vt veniat ad te ora-
tio mea ad templum sanctum tuum.

* Qui custodiunt vanitates frustra, mise- 9
ricordiam suam derelinquunt.

* Ego autẽ in voce laudis immolabo tibi: 10
quæcumque voui, reddam pro salute Dño.

* Et dixit Dominus pisci: & euomuit Io- 11
nam in aridam.

CAP. III.

ET factum est verbum Domini ad Ionã 1
secundo, dicens: * Surge, & vade in Ni- 2
niuen ciuitatem magnam: & prædica in ea A
prædicationem, quam ego loquar ad te. * Et 3
surrexit Ionas,& abijt in Niniuen iuxta ver-
bum Domini: & Niniue erat ciuitas magna
itinere trium dierum. * Et cœpit Ionas in- 4
troire in ciuitatem itinere diei vnius: & B
clamauit,& dixit: Adhuc quadraginta dies,
& Niniue subuertetur. * Et crediderunt vi- 5
ri Niniuitæ in Deum:& prędicauerunt ieiu-
nium,& vestiti sunt saccis à maiore vsque ad
6 minorem. * Et peruenit verbum ad regem
Niniue: & surrexit de solio suo,& abiecit ve-
stimentum suum à se, & indutus est sacco,
7 & sedit in cinere. * Et clamauit, & dixit in
Niniue ex ore regis & principũ eius, dicens:
Homines, & iumenta, & boues, & pecora
non gustent quidquam: nec pascantur, &
8 aquam non bibant. * Et operiãtur saccis ho-
C mines,& iumenta,& clament ad Dominum
in fortitudine, & conuertatur vir à via sua
mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus
9 eorum. * n Quis scit si cõuertatur,& ignoscat
Deus: & reuertatur à furore iræ suæ, & non
10 peribimus? * Et vidit Deus opera eorum,
quia conuersi sunt de via sua mala:& miser-
tus est Deus super malitiam, quam locutus
fuerat vt faceret eis, & non fecit.

n Mat. 12. c 4. Luc. 11. c. 32.
Ie. 18. b 11. Io 2. c.14.

CAP. IV.

1 ET afflictus est Ionas afflictione magna,
2 & iratus est: * & orauit ad Dominum,
A & dixit: Obsecro Domine, numquid non
hoc est verbum meum, cum adhuc essem in
terra mea? propter hoc pręoccupaui, vt fuge-
rem in Tharsis. n scio enim, quia tu Deus cle-
B mens,& misericors es, patiens, & multæ mi-
3 serationis, & ignoscens super malitia. * Et
nunc Domine tolle quæso animam meam à
4 me: quia melior est mihi mors quã vita. * Et
dixit Dominus: Putasne bene irasceris tu?
5 * Et egressus est Ionas de ciuitate, & sedit
C contra Orientẽ ciuitatis,& fecit sibimet vm-
braculum ibi, & sedebat subter illud in vm-
bra, donec videret quid accideret ciuitati.
6 * Et pręparauit Dñs Deus hederam, & ascẽ-
dit super caput Ionæ, vt esset vmbra super
caput eius, & protegeret eum: laborauerat
enim:& lætatus est Ionas super hedera, læti-
7 tia magna. * Et parauit Deus vermẽ ascensu
diluculi in crastinũ: & percussit hederam,&
8 exaruit. * Et cum ortus fuisset sol, præcepit
Dominus vẽto calido,& vrenti: & percussit
sol super caput Ionæ,& æstuabat: & petiuit
animæ suæ vt moreretur,& dixit: Melius est
9 mihi mori, quàm viuere. * Et dixit Domi-
D nus ad Ionam: Putasne bene irasceris tu su-
per hedera? Et dixit: Bene irascor ego vsque
10 ad mortem. * Et dixit Dominus. Tu doles
super hederam, in qua non laborasti, neque
fecisti vt cresceret, quæ sub vna nocte nata
11 est,& sub vna nocte perijt. * Et ego non par-
cam Niniue ciuitati magnæ, in qua sunt
plusquam centum viginti millia hominum,
qui nesciunt quid sit inter dexteram & sini-
stram suam, & iumenta multa?

n Ps. 85. a. 5. Ioel. 2. c. 13.

PROPHETIA MICHÆÆ:

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod fa- 1
ctum est ad Michæam Mora- A
stithē,in diebus Ioathā,Achaz,
& Ezechiæ regum Iuda: quod
vidit super Samariam, & Ieru-
Isa.26.d.21. salem. * Audite populi omnes, & attendat 2
terra,& plenitudo eius: & sit Dominus Deus
vobis in testem, Dominus de templo sancto
Deu.32. Isa.1.a.2. suo.* Quia ecce Dominus egredietur de loco 3
suo:& descēdet, & calcabit super excelsa ter-
ræ.*Et consumētur mōtes subtus eū:& valles 4
scindentur sicut cera à facie ignis, & sicut B
aquę, quæ decurrunt in præceps. *In scelere 5
Iacob omne istud,& in peccatis domus Israel:
quod scelus Iacob? nonne Samaria? & quæ
excelsa Iudæ? nonne Ierusalem? *& ponam 6
Samariam quasi aceruum lapidum in agro
cum plantatur vinea:& detraham in vallem
lapides eius,& fundamenta eius reuelabo.*Et 7
omnia sculptilia eius concidentur, & omnes
mercedes eius comburentur igne, & omnia
idola eius ponam in perditionem: quia de
mercedibus meretricis congregata sunt, &
vsque ad mercedem meretricis reuertentur.
* Super hoc plangam, & vlulabo: vadam 8
spoliatus,& nudus: faciam planctum velut C
draconum, & luctum quasi struthionum.
* Quia desperata est plaga eius, quia venit 9
vsque ad Iudam, tetigit portam populi mei
vsque ad Ierusalem.*In Geth nolite annun- 10
ciare,lacrymis ne ploretis, in domo Pulueris
puluere vos conspergite. * Et transite vobis 11
habitatio pulchra, confusa ignominia: non
est egressa quæ habitat in exitu: planctum
domus vicina accipiet ex vobis, quæ stetit
sibimet. * Quia infirmata est in bonum,quæ 12
habitat in amaritudinibus: quia descendit
13 malum à Domino in portam Ierusalē.*Tu-
D multus quadrigæ stuporis habitanti Lachis:
principium peccati est filiæ Sion, quia in te
14 inuenta sunt scelera Israel.*Propterea dabit
emissarios super hereditatem Geth: domus
Mendacij in deceptionem regibus Israel.
15 * Adhuc heredem adducam tibi quæ habi-
tas in Maresa: vsque ad Odollā veniet gloria
16 Israel.*Decaluare,& tondere super filios de-
liciarum tuarum: dilata caluitium tuum si-
cut aquila:quoniam captiui ducti sunt ex te.

CAP. II.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini
A malum in cubilibus vestris:in luce ma-
tutina faciunt illud, quoniam contra Deum
2 est manus eorum. *Et cōcupierunt agros, &
violenter tulerunt,& rapuerunt domos: &
calumniabantur virum,& domum eius, vi-
3 rum,& hereditatem eius. * Idcirco hæc di-
cit Dominus: Ecce ego cogito super fami-
liam istam malum: vnde non auferetis colla
vestra,& non ambulabitis superbi, quoniam
4 tempus pessimum est. * In die illa sumetur
super vos parabola, & cantabitur canticū cū
B suauitate,dicentium: Depopulatione vastati
sumus: pars populi mei commutata est:quo-
modo recedet à me cum reuertatur, qui re-
5 giones nostras diuidat? *Propter hoc nō erit
tibi mittens funiculum sortis in cætu Domi-
6 ni. * Ne loquamini loquentes: Non stillabit
7 super istos,non comprehendet confusio.*Di-
cit domus Iacob: Numquid abbreuiatus est
spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes
eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo,
8 qui recte graditur? * Et è contrario populus

meus

meus in aduerſarium conſurrexit: deſuper C
tunica pallium ſuſtuliſtis: & eos,qui trãſibat
ſimpliciter conuertiſtis in bellum.*Mulieres 9
populi mei eieciſtis de domo deliciarum ſua-
rum:à paruulis earum tuliſtis laudem meam
in perpetuum. *Surgite,& ite,quia nõ habe- 10
tis hic requiem: propter immũditiã eius cor-
rũpetur putredine peſſima.* Vtinã nõ eſſem 11
vir habens ſpiritum, & mendaciũ potius lo-
querer:ſtillabo tibi vinũ,& in ebrietatem: &
erit ſuper quem ſtillatur populus iſte.*Con- 12
gregatione congregabo Iacob totum te: in
vnum conducam reliquias Iſrael,pariter po-
nam illum quaſi gregem in ouili, quaſi pe-
cus in medio caularũ,tumultuabũtur à mul-
titudine hominum. *Aſcẽdet enim pandens 13
iter ante eos:diuident,& tranſibunt portã,&
ingredientur per eam:& tranſibit rex eorum
coram eis, & Dominus in capite eorum.

CAP. III.

ET dixi: Audite principes Iacob, & du- 1
ces domus Iſrael: Numquid non veſtrũ A
eſt ſcire iudicium,*qui odio habetis bonum, 2
& diligitis malũ: qui violenter tollitis pelles
eorum deſuper eis,& carnem eorum deſuper
oſſibus eorum? * Qui comederunt carnem 3
populi mei, & pellem eorum deſuper exco-
riauerunt: & oſſa eorum confregerunt, &
conciderunt ſicut in lebete, & quaſi carnem B
in medio ollæ. *Tunc clamabunt ad Domi- 4
num, & non exaudiet eos: & abſcondet fa-
ciem ſuam ab eis in tempore illo,ſicut nequi-
ter egerunt in adinuentionibus ſuis. *Hæc 5
dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſedu-
cunt populum meum: qui mordent denti-
bus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non
dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant
ſuper eum prælium. * Propterea nox vobis 6
pro viſione erit,& tenebræ vobis pro diuina-
tione: & occumbet ſol ſuper prophetas, &
obtenebrabitur ſuper eos dies. * Et confun- 7
dentur qui vident viſiones,& confundentur C
diuini: & operient omnes vultus ſuos, quia
non eſt reſponſum Dei. * Verumtamen ego 8
repletus ſum fortitudine ſpiritus Domini, iu-
dicio, & virtute: vt annunciem Iacob ſcelus
ſuum, & Iſrael peccatum ſuum:* Audite hoc 9
principes domus Iacob, & iudices domus Iſ-
rael: qui abominamini iudicium, & omnia
recta peruertitis.*Qui ædificatis Sion in ſan- 10
a Eze.22.f.27. Soph.3.a.3. guinibus,& Ieruſalem in iniquitate. *a Prin- 11
cipes eius in muneribus iudicabant, & ſacer- D
dotes eius in mercede docebant, & prophetæ
eius in pecunia diuinabant: & ſuper Domi-
num requieſcebant,dicentes: Numquid non
Dominus in medio noſtrum? non venient
ſuper nos mala: * Propter hoc,cauſa veſtri, 12
Ier.26.f.18. b Sion quaſi ager,arabitur,& Ieruſalem qua-
ſi aceruus lapidum erit, & mons templi in
excelſa ſiluarum.

CAP. IV.

1 ET erit: In nouiſſimo dierum erit mons Iſ.2.a.2.
A domus Domini præparatus in vertice
montium,& ſublimis ſuper colles: & fluent
2 ad eũ populi. *Et properabunt gẽtes multæ,
& dicent: Venite, aſcendamus ad montem
Domini,& ad domum Dei Iacob: & docebit
nos de vijs ſuis,& ibimus in ſemitis eius: quia
de Siõ egredietur lex, & verbum Domini de
3 Ieruſalem. *Et iudicabit inter populos mul-
B tos,& corripiet gentes fortes vſque in longin-
quum:& concident gladios ſuos in vomeres,
& haſtas ſuas in ligones: non ſumet gens ad-
uerſum gentem gladium:& nõ diſcent vltra
4 belligerare. *Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuã,
& ſubtus ficum ſuam, & non erit qui deter-
reat: quia os Domini exercituum locutum
5 eſt. *Quia omnes populi ambulabunt vnuſ-
quiſque in nomine Dei ſui:nos autem ambu-
lauimus in nomine Domini Dei noſtri in
6 æternũ & vltra. *In die illa,dicit Dominus,
congregabo claudicantem: & eam, quam
7 eieceram, colligam,& quam afflixeram:*a Et a Sup.3.d.19.
ponam claudicantem in reliquias: & eam,
quæ laborauerat,in gentem robuſtam:*b & re- Lu.1.c.33. b Dan.7.d.14.
8 gnabit Dominus ſuper eos in monte Sion,
C ex hoc nunc & vſque in æternum. * Et tu
turris gregis nebuloſa filiæ Sion vſque ad te
veniet:& veniet poteſtas prima,regnum filię
9 Ieruſalem. *Nunc quare mœrore contrahe-
ris?numquid rex non eſt tibi,aut conſiliarius
tuus perijt,quia comprehendit te dolor ſicut
10 parturientem? * Dole, & ſatage filia Sion,
quaſi parturiens: quia nunc egredieris de ci-
uitate, & habitabis in regione, & venies vſ-
que ad Babylonem, ibi liberaberis: ibi redi-
met te Dominus de manu inimicorum tuo-
11 rum. *Et nunc congregatę ſunt ſuper te gẽ-
tes multæ, quæ dicunt: Lapidetur, & aſpi-
12 ciat in Sion oculus noſter. * Ipſi autem non
D cognouerunt cogitationes Domini, & non
intellexerunt conſilium eius, quia congre-
13 gauit eos, quaſi fœnum areæ. * Surge, &
tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam
ferreum, & vngulas tuas ponam æreas: &
comminues populos multos, & interficies
Domino rapinas eorum, & fortitudinem eo-
rum Domino vniuerſæ terræ.

CAP. V.

1 NVnc vaſtaberis filia latronis: obſidionẽ
A poſuerunt ſuper nos, in virga percu-
2 tient maxillam iudicis Iſrael. *a ET TV a Mat.2.a.6.
BETHLEHEM Ephrata paruulus es in Ioan.7.f.42.
millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui ſit
dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab ini-
3 tio, à diebus æternitatis. * Propter hoc dabit
eos vſque ad tempus, in quo parturiens pa-
riet: & reliquiæ fratrum eius conuertentur
4 ad filios Iſrael.*Et ſtabit,& paſcet in fortitu-
B dine Domini, in ſublimitate nominis Domi-

ni

ni Dei sui:& couertentur,quia nunc magni-
ficabitur vsque ad terminos terræ. * Et erit 5
iste pax:cum venerit Assyrius in terram no-
stram, & quando calcauerit in domibus no-
stris: & suscitabimus super eum septem pa-
stores,& octo primates homines. *Et pascent 6
terram Assur in gladio, & terrã Nemrod in
lanceis eius: & liberabit ab Assur cũ venerit
in terram nostram,& cũ calcauerit in finibus
nostris. * Et erunt reliquiæ Iacob in medio 7
populorum multorum quasi ros à Domino, C
& quasi stillæ super herbam,quæ non expe-
ctat virũ, & non præstolatur filios hominũ.
*Et erunt reliquiæ Iacob in Gentibus in me- 8
dio populorum multorũ, quasi leo in iumẽ-
tis siluarũ,& quasi catulus leonis in gregibus
pecorũ: qui cum transierit,& conculcauerit,
& ceperit, non est qui eruat. * Exaltabitur 9
manus tua super hostes tuos,& omnes inimi-
ci tui interibunt.*Et erit in die illa,dicit Do- 10
minus: Auferam equos tuos de medio tui, &
disperdam quadrigas tuas. * Et perdam ci- 11
uitates terræ tuæ,& destruam omnes muni- D
tiones tuas, & auferam maleficia de manu
tua,& diuinationes non erunt in te. * Et pe- 12
rire faciam sculptilia tua, & statuas tuas de
medio tui: & non adorabis vltra opera ma-
nuum tuarum. * Et euellam lucos tuos de 13
medio tui:& conteram ciuitates tuas. *Et fa- 14
ciam in furore, & in indignatione vltionem
in omnibus gentibus,quæ non audierunt.

CAP. VI.

AVdite,quæ Dñs loquitur:Surge,cõten- 1
de iudicio aduersum montes, & au- A
diant colles vocem tuam. * Audiant montes 2
iudiciũ Domini,& fortia fundamenta terræ:
quia iudiciũ Dñi cum populo suo,& cum Is-
a Ier. 2. a. 4. rael dijudicabitur. * a Popule meus quid feci 3
tibi, aut quid molestus fui tibi? responde
mihi. * Quia eduxi te de Terra Ægypti, & 4
de domo seruientium liberaui te: & misi an-
te faciem tuam Moysen, & Aaron, & Ma-
a Nu. 22. 23. riam: * a Popule meus memento quæso,quid 5
cogitauerit Balach rex Moab, & quid respõ- B
derit ei Balaam filius Beor,de Setim vsque ad
Galgalam, vt cognosceres iustitias Domini.
* Quid dignum offeram Domino? curuabo 6
genu Deo excelso? numquid offeram ei ho-
locaustomata, & vitulos anniculos? *Num- 7
quid placari potest Dominus in millibus
arietum, aut in multis millibus hircorũ pin-
guium? numquid dabo primogenitum meũ
pro scelere meo, fructũ ventris mei pro pec-
cato animæ meæ? * Indicabo tibi, ô homo, 8
quid sit bonum,& quid Dominus requirat à
te: Vtique facere iudicium,& diligere miseri-
cordiam, & solicitum ambulare cum Deo
tuo.* Vox Dñi ad ciuitatem clamat, & salus 9
erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, C
& quis approbabit illud? * Adhuc ignis in 10
domo impij thesauri iniquitatis, & mensura
11 minor iræ plena.*Numquid iustificabo sta-
teram impiam, & saccelli pondera dolosa?
12 * In quibus diuitiæ eius repleti sunt iniqui-
tate,& habitantes in ea loquebantur menda-
cium, & lingua eorum fraudulenta in ore
13 eorum. *Et ego ergo cœpi percutere te per-
14 ditione super peccatis tuis. * Tu comedes,&
D non saturaberis: & humiliatio tua in medio
tui: & apprehendes,& non saluabis: & quos
15 saluaueris in gladium dabo.* a Tu seminabis, a Deu. 28. d. 38. Agg. 1. b. 6.
& non metes: tu calcabis oliuam,& non vn-
geris oleo, & mustum,& non bibes vinum.
16 * Et custodisti præcepta Amri,& omne opus
domus Achab,& ambulasti in voluntatibus
eorum,vt darem te in perditionem, & habi-
tantes in ea in sibilum, & opprobrium po-
puli mei portabitis.

CAP. VII.

1 VÆ mihi, quia factus sum, sicut qui col-
A ligit in autumno racemos vindemiæ:
non est botrus ad comedendum, præcoquas
2 ficus desiderauit anima mea. * Perijt sanctus
de terra, & rectus in hominibus non est:
omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem
3 suum ad mortem venatur. *Malum manuũ
suarum dicunt bonum: princeps postulat:
& iudex in reddendo est: & magnus locu-
tus est desiderium animæ suæ,& conturba-
4 uerunt eam. * Qui optimus in eis est, quasi
paliurus: & qui rectus, quasi spina de sepe.
Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit:
5 nunc erit vastitas eorum. * Nolite credere
B amico:& nolite confidere in duce: ab ea,quæ
dormit in sinu tuo, custodi claustra oris
6 tui. * a Quia filius contumeliam facit patri, a Matt. 10. c. 11.
& filia consurgit aduersus matrem suam,
nurus aduersus socrum suã: a & inimici ho- a Mat. 18. d. 36.
7 minis domestici eius. * Ego autem ad Domi-
num aspiciam,expectabo Deum saluatorem
8 meũ: audiet me Deus meus. * Ne læteris ini-
mica mea super me,quia cecidi: consurgam,
cũ sedero in tenebris, Dominus lux mea est.
9 * Iram Domini portabo, quoniam peccaui
ei, donec causam meam iudicet, & faciat iu-
dicium meum: educet me in lucem, videbo
10 iustitiam eius. * Et aspiciet inimica mea, &
operietur confusione,quæ dicit ad me: Vbi
est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt
in eam:nunc erit in conculcationem, vt lutũ
11 platearum.* Dies, vt ædificentur maceriæ
12 tuæ: in die illa longe fiet lex. In die illa &
C vsque ad te veniet de Assur,& vsque ad ciui-
tates munitas: & à ciuitatibus munitis vsque
ad flumen,& ad mare de mari,& ad montem
13 de mõte. *Et terra erit in desolationem pro-
pter habitatores suos, & propter fructũ co-
14 gitationũ eorũ. *Pasce populũ tuũ in virga
tua,gregẽ hereditatis tuæ habitantes solos in
saltu,in medio Carmeli: pascentur Basan &
Galaad

Galaad iuxta dies antiquos. * Secũdum dies 15
egreſſionis tuæ de terra Ægypti, oſtendã ei
mirabilia. *Videbũt gẽtes,& cõfundẽtur ſu- 16
per omni fortitudine ſua: ponãt manũ ſuper
os,aures eorũ ſurdæ erũt. * Lingent puluerẽ 17
a Ier.10.a.6. ſicut ſerpentes,velut reptilia terræ perturba- D
buntur in ædibus ſuis:Dñm Deum noſtrum
Act.10.g.43. formidabunt,& timebũt te. * aQuis Deus ſi- 18
milis tui, qui aufers iniquitatẽ,& tranſis pec-
catum reliquiarũ hereditatis tuæ?nõ immit-
tet vltra furorẽ ſuũ, quoniã volẽs miſericor-
19 diam eſt.*Reuertetur,& miſerebitur noſtri:
deponet iniquitates noſtras, & proijciet in
20 profundũ maris omnia peccata noſtra.*Da-
bis veritatẽ Iacob, miſericordiam Abraham,
quæ iuraſti patribus noſtris à dieb⁹ antiquis.

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

ONVS Niniue: Liber viſionis 1
Nahum Elceſæi. *Deus æmu- 2
lator, & vlciſcens Dominus: A
vlciſcens Dominus, & habens
furorem: vlciſcens Dominus
in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis.
* Dominus patiens, & magnus fortitudine, 3
& mundans non faciet innocentem. Domi-
nus in tempeſtate, & turbine viæ eius, &
nebulæ puluis pedum eius. *Increpans ma- 4
re, & exiccans illud: & omnia flumina ad
deſertum deducens. Infirmatus eſt Baſan,
& Carmelus: & flos Libani elanguit. *Mon- 5
tes commoti ſunt ab eo, & colles deſolati B
ſunt: & contremuit terra à facie eius, & or-
bis,& omnes habitantes in eo. * Ante faciem 6
indignationis eius quis ſtabit? & quis reſi-
ſtet in ira furoris eius? indignatio eius effu-
ſa eſt,vt ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab eo.
* Bonus Dominus, & confortans in die 7
tribulationis: & ſciens ſperantes in ſe: *& 8
in diluuio prætereunte, conſummationem C
faciet loci eius: & inimicos eius perſequen-
tur tenebræ. * Quid cogitatis contra Domi- 9
nũ conſummationem ipſe faciet: non cõſur-
get duplex tribulatio.*Quia ſicut ſpinæ ſe in- 10
uicem complectuntur,ſic conuiuiũ eorũ pa-
riter potãtiũ:conſumentur quaſi ſtipula ari-
11 ditate plena.*Ex te exibit cogitãs cõtra Do-
minum malitiam:mente pertractans præua-
12 ricationem. *Hæc dicit Dominus:Si perfecti
D fuerint: & ita plures,ſic quoque attonden-
tur,& pertranſibit:afflixi te,& non affligam
13 te vltra.*Et nunc conteram virgam eius de
14 dorſo tuo,& vincula tua diſrũpã. *Et præ-
cipiet ſuper te Dominus,non ſeminabitur ex
nomine tuo amplius: de domo Dei tui inter-
ficiam ſculptile, & conflatile ponam ſepul-
15 chrum tuum,quia inhonoratus es.*aEcce ſu- a Iſa.52.b.7
per montes pedes euangelizantis, & annun- Ro.10.b.15.
ciantis pacem: celebra Iuda feſtiuitates tuas,
& redde vota tua: quia non adijciet vltra,vt
pertranſeat in te Belial: vniuerſus interijt.

CAP. II.

1 ASCendit qui diſpergat coram te,qui cu-
A ſtodiat obſidionem: contemplare viã,
2 cõforta lũbos,robora virtutem valde. Quia
reddidit Dominus ſuperbiam Iacob,ſicut ſu-
perbiam Iſrael: quia vaſtatores diſſipauerũt
3 eos,& propagines eorum corruperunt. *Cly-
peus fortiũ eius ignitus,viri exercitus in coc-
cineis: igneæ habenæ curru, in die præpa-
rationis eius, & agitatores conſopiti ſunt.
4 * In itineribus cõturbati ſunt: quadrigæ col-
liſæ

lisæ sunt in plateis:aspectus eorũ quasi lãpa- B
des,quasi fulgura discurrentia. Recordabi- 5
tur fortium suorum, ruent in itineribus suis:
velociter ascendent muros eius, & præpara-
bitur vmbraculum. * Portæ fluuiorum aper- 6
tæ sunt,& templum ad solum dirutum. * Et 7
miles captiuus abductus est: & ancillæ eius
minabantur gementes vt columbę,murmu-
rantes in cordibus suis. * Et Niniue,quasi pi- 8
scina aquarũ aquæ eius: ipsi vero fugerunt: C
state,state,& non est qui reuertatur. * Diri- 9
pite argentum,diripite aurum: & non est fi-
nis diuitiarum ex omnibus vasis desiderabi-
libus. * Dissipata est,& scissa,& dilacerata:& 10
cor tabescens, & dissolutio geniculorum, &
defectio in cunctis renibus:& facies omnium
eorum sicut nigredo ollæ. * Vbi est habita- 11
culum leonum, & pascua catulorum leo- D
num,ad quam iuit leo,vt ingrederetur illuc,
catulus leonis,& non est,qui exterreat? * Leo 12
cæpit sufficienter catulis suis, & necauit leæ-
nis suis: & impleuit præda speluncas suas, &
cubile suum rapina. * Ecce ego ad te, dicit 13
Dominus exercituum, & succendam vsque
ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos
comedet gladius: & exterminabo de terra
prædam tuam, & non audietur vltra vox
nunciorum tuorum.

CAP. III.

Exo. 24. b. 9.
Hab. 2. c. 11.

VÆ ciuitas sanguinum, vniuersa men- 1
dacij dilaceratione plena: non recedat A
à te rapina. * Vox flagelli, & vox impetus 2
rotæ, & equi frementis, & quadrigæ feruen-
tis, & equitis ascendentis: * & micantis gla- 3
dij, & fulgurantis hastæ, & multitudinis
interfectæ, & grauis ruinæ: nec est finis ca-
dauerum, & corruent in corporibus suis.
* Propter multitudinem fornicationum me- 4
retricis speciosæ, & gratæ, & habentis male-
ficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus
u Is. 47. a. 3. suis, & familias in maleficijs suis: * u Ecce 5
ego ad te, dicit Dominus exercituum, & re- B
uelabo pudenda tua in facie tua,& ostendam
Gentibus nuditatem tuam, & regnis igno-
6 miniam tuam. * Et proijciam super te abo-
minationes, & contumelijs te afficiam, &
7 ponam te in exemplum. * Et erit omnis,
qui viderit te, resiliet à te, & dicet Vastata
est Niniue: quis commouebit super te ca-
8 put? vnde quęram consolatorem tibi? * Num-
quid melior es Alexandria populorum, quæ
habitat in fluminibus? aquæ in circuitu eius:
cuius diuitiæ, mare: aquæ muri eius.
9 * Æthiopia fortitudo eius, & Ægyptus, &
non est finis: Aphrica, & Libyes fuerunt in
10 auxilio tuo. * Sed & ipsa in transmigratio-
nem ducta est in captiuitatem: paruuli eius
C elisi sunt in capite omnium viarum, & su-
per inclitos eius miserunt sortem, & omnes
optimates eius confixi sunt in compedibus.
11 * Et tu ergo inebriaberis, & eris despecta:
12 & tu quæres auxilium ab inimico: * Omnes
munitiones tuæ sicut ficus cum grossis suis:
si concussæ fuerint, cadent in os comeden-
13 tis. * Ecce populus tuus mulieres in medio
tui: inimicis tuis adapertione pandentur por-
tæ terræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos.
14 * Aquam propter obsidionem hauri tibi, ex-
true munitiones tuas: intra in lutum,& cal-
15 ca,subigens tene laterem. * Ibi comedet te
ignis: peribis gladio, deuorabit te vt bru-
chus: congregare vt bruchus: multiplicare
16 vt locusta. * Plures fecisti negotiationes
D tuas quàm stellæ sint cœli: bruchus expan-
17 sus est,& auolauit. * Custodes tui: quasi locu-
stæ,& paruuli tui,quasi locustæ locustarum,
quæ considunt in sepibus in die frigoris: sol
ortus est, & auolauerunt, & non est cogni-
18 tus locus earum,vbi fuerint. * Dormitaue-
runt pastores tui, Rex Assur: sepelientur
Principes tui: latitauit populus tuus in mon-
19 tibus,& non est qui congreget. * Non est ob-
scura contritio tua, pessima est plaga tua:
omnes qui audierunt auditionem tuam,
compresserunt manum super te: quia super
quem non transijt malitia tua semper?

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

ONVS, quod vidit Habacuc 1
propheta. * Vsquequò Domi- A
ne clamabo, & non exaudies? 2
Vociferabor ad te vim patiẽs,
& nõ saluabis? * Quare osten- 3
disti mihi iniquitatẽ,& laborem,videre præ-
dam,& iniustitiam contra me? & factum est
iudicium,& cõtradictio potentior.* Propter 4
hoc lacerata est lex,& non peruenit vsq; ad
finem iudiciũ: quia impius præualet aduer-
sus iustum, propterea egreditur iudiciũ per-
n Act. 13.f 31. uersum. * n Aspicite in gentibus, & videte: 5
admiramini,& obstupescite:quia opus factũ B
est in diebus vestris, quod nemo credet, cùm
narrabitur. * Quia ecce ego suscitabo Chal- 6
dæos, gentem amaram,& velocem, ambu-
lantem super latitudinem terrę,vt possideat
tabernacula non sua. *Horribilis, & terribi- 7
lis est:ex semetipsa iudiciũ,& onus eius egre-
dietur.*Leuiores pardis equi eius,& velocio- 8
res lupis vespertinis: & diffundentur equi-
tes eius: equites namque eius de longe ve-
nient, volabunt, quasi aquila festinans ad
comedendum.*Omnes ad prędam venient, 9
facies eorum ventus vrens: & congregabit
quasi arenam,captiuitatem. * Et ipse de re- 10
gibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius
erunt: ipse super omnem munitionem ride-
bit,& comportabit aggerem,& capiet eam.
*Tunc mutabitur spiritus, & pertransibit; 11
& corruet: hæc est fortitudo eius dei sui.
*Numquid non tu à principio Dñe Deus 12
meus, sancte meus, & non moriemur? Do-
mine in iudicium posuisti eum: & fortem,
vt corriperes, fundasti eum. * Mundi sunt 13
oculi tui, ne videas malum, & respicere ad
iniquitatem non poteris: quare respicis su-
per iniqua agentes, & taces deuorante im-
14 pio iustiorem se? * Et facies homines, quasi
pisces maris, & quasi reptile non habens
15 principem. * Totum in hamo subleuauit,
traxit illud in sagena sua,& congregauit in
rete suum.Super hoc lætabitur & exultabit.
16 *propterea immolabit sagenæ suæ, & sacri-
ficabit reti suo: quia in ipsis incrassata est
17 pars eius, & cibus eius electus. * Propter hoc
ergo expandit sagenam suam, & semper
interficere Gentes non parcet.

CAP. II.

1 SVper custodiam meam stabo, & figam
A gradum super munitionem: & contem-
plabor, vt videã quid dicatur mihi, & quid
2 respondeam ad arguentem me. * Et respon-
dit mihi Dñs, & dixit: Scribe visum,& ex-
plana eum super tabulas: vt percurrat qui
3 legerit eum. * Quia adhuc visus procul, &
apparebit in finem,& non mentietur,si mo-
ram fecerit, expecta illum, quia veniens ve-
4 niet, & non tardabit. * Ecce qui incredulus
est, non erit recta anima eius in semetipso:
5 n iustus autem in fide sua viuet.*Et quomo-
B do vinum potantem decipit: sic erit vir su- n Ioan. 3.d. 36.
perbus, & non decorabitur: qui dilatauit, Ro.1 b.17.
quasi infernus animam suam: & ipse quasi Gal 3 b.13
mors,& non adimpletur, & congregabit ad Hebr.10.d. 38.
se omnes gentes, & coaceruabit ad se omnes
6 populos. * Numquid non omnes isti su-
per eum parabolam sument, & loquelam
ænigmatum eius; & dicetur: Væ ei, qui
multiplicat non sua? Vsquequò & aggra-

uat contra ſe denſum lutum? * Numquid 7
non repente conſurgent, qui mordeant te:
& ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in ra-
pinam eis? * Quia tu ſpoliaſti gentes mul- 8
tas, ſpoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint
de populis propter ſanguinem hominis, &
iniquitatem terræ ciuitatis, & omnium ha-
bitantium in ea. * Væ qui congregat auari- 9
tiam malam domui ſuæ, vt ſit in excelſo ni-
dus eius, & liberari ſe putat de manu mali.
*Cogitaſti confuſionem domui tuæ, conci- 10
diſti populos multos, & peccauit anima C
tua. * Quia lapis de pariete clamabit: & 11
lignum, quod inter iuncturas ædificiorum
u Ezec. 24. eſt, reſpondebit. * u Væ qui ædificat ciuita- 12
b. 9. tem in ſanguinibus, & præparat vrbem in
Matth. 3. a. 1. iniquitate. * Numquid non hæc ſunt à Do- 13
mino exercituum? Laborabunt enim popu-
li in multo igne: & gentes in vacuum, &
deficient. * Quia replebitur terra, vt co- 14
gnoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ ope-
rientes mare. * Væ qui potum dat amico 15
ſuo mittens fel ſuum, & inebrians, vt aſpi-
ciat nuditatem eius. * Repletus es ignomi- 16
nia pro gloria: bibe tu quoque: & conſopi- D
re: circumdabit te calix dexteræ Domini,
& vomitus ignominiæ ſuper gloriam tuam.
* Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſti- 17
tas animalium deterrebit eos de ſangui ni-
bus hominum, & iniquitate terræ, & ciui-
tatis, & omnium habitantium in ea. * Quid 18
prodeſt ſculptile, quia ſcupſit illud fictor
ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia
ſperauit in figmento fictor eius, vt faceret ſi-
mulachra muta. * Væ qui dicit ligno: Ex- 19
pergiſcere; Surge, lapidi tacenti: numquid
ipſe docere poterit? Ecce iſte coopertus eſt
auro, & argento: & omnis ſpiritus non
u Pſ 10. b. 4. eſt in viſceribus eius. * u Dominus autem 20
in templo ſancto ſuo: ſileat à facie eius om-
nis terra.

ORATIO HABACVC PROPHETÆ.

PRO IGNORANTIIS.

CAP. III.

DOMINE, audiui auditionem tuam, 2
& timui. A

Domine, opus tuum in medio annorum
viuifica illud:

In medio annorum notum facies: cùm
iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

* Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de 3
monte Pharan:

Operuit cœlos gloria eius: & laudis eius
plena eſt terra.

4 * Splendor eius, vt lux erit: cornua in ma-
nibus eius:

5 Ibi abſcondita eſt fortitudo eius: * ante
faciem eius ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes eius.

6 * Stetit, & menſus eſt terram.

Aſpexit, & diſſoluit Gentes; & contriti
ſunt montes ſeculi.

Incuruati ſunt colles mundi, ab itineri-
bus æternitatis eius.

7 * Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
B turbabuntur pelles terræ Madian.

8 * Numquid in fluminibus iratus es Do-
mine? aut in fluminibus furor tuus? vel in
mari indignatio?

Qui aſcendes ſuper equos tuos; & qua-
drigæ tuæ ſaluatio.

9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum: iura-
menta tribubus, quæ locutus es:

10 Fluuios ſcindes terræ; * viderunt te, & do-
luerunt montes; gurges aquarum tranſijt.

Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo ma-
nus ſuas leuauit.

11 * Sol, & luna ſteterunt in habitaculo ſuo,
C in luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplen-
dore fulgurantis haſtæ tuæ.

12 * In fremitu conculcabis terram; in furo-
re obſtupefacies Gentes.

13 * Egreſſus es in ſalutem populi tui: in ſa-
lutem cum Chriſto tuo:

Percuſſiſti caput de domo impij: denuda-
ſti fundamentum eius vſque ad collum.

14 * Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellato-
rum eius, venientibus vt turbo ad diſper-
gendum me.

Exultatio eorum, ſicut eius, qui deuorat
pauperem in abſcondito.

15 * Viam feciſti in mari equis tuis, in luto
D aquarum multarum.

16 * Audiui, & conturbatus eſt venter meus:
à voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in oſſibus meis, &
ſubter me ſcateat.

Vt requieſcam in die tribulationis: vt
aſcendam ad populum accinctum no-
ſtrum.

17 * Ficus enim non florebit: & non erit
germen in vineis.

Mentietur opus oliuæ: & arua non affe-
rent cibum.

Abſcindetur de ouili pecus: & non erit
armentum in præſepibus.

18 * Ego autem in Domino gaudebo: &
exultabo in Deo Ieſu meo.

19 * Deus Dominus fortitudo mea: & ponet
pedes meos quaſi ceruorum.

Et ſuper excelſa mea deducet me victor
in pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod fa- 1
ctum est ad Sophoniam filiũ A
Chusi, filij Godoliæ, filij
Amariæ, filij Ezeciæ, in die-
bus Iosiæ filij Amon regis Iu-
dæ. * Congregans congregabo omnia à fa- 2
cie terræ, dicit Dominus: * congregans ho- 3
minem, & pecus, congregans volatilia cœ-
li, & pisces maris: & ruinæ impiorum erũt:
& disperdam homines à facie terræ, dicit
Dominus. * Et extendam manum meam
super Iudam, & super omnes habitantes Ie-
rusalem: & disperdam de loco hoc reliquias
Baal, & nomina ædit
uorum cum sacerdoti-
bus: * & eos, qui adorant super tecta mili- 5
tiam cœli, & adorant, & iurant in Domino, B
& iurant in Melchom. * Et qui auertun- 6
tur de post tergum Domini, & qui nõ quæ-
sierunt Dominum, nec inuestigauerunt
eum. * Silete à facie Domini Dei: quia iux- 7
ta est dies Domini, quia præparauit Domi-
nus hostiam, sanctificauit vocatos suos. * Et 8
erit: in die hostiæ Domini visitabo super
principes, & super filios regis, & super om-
nes, qui induti sunt veste peregrina: * & 9
visitabo super omnem, qui arroganter in-
greditur super limen in die illa: qui com-
plent domum Domini Dei sui iniquitate, &
dolo. * Et erit in die illa, dicit Dominus, vox 10
clamoris à porta piscium, & vlulatus à Se- C
cunda, & contritio magna à collibus. * Vlu- 11
late habitatores Pilæ: conticuit omnis po-
pulus Chanaan, disperierunt omnes inuolu-
ti argento. * Et erit in tempore illo: scruta- 12
bor Ierusalem in lucernis: & visitabo super
viros defixos in fæcibus suis: qui dicunt in
cordibus suis: Non faciet bene Dominus, &
13 non faciet male. * Et erit fortitudo eorum in
direptionem, & domus eorum in desertum:
& „ ædificabunt domos, & non habitabunt: „ Amos 5. c. 11.
& plantabunt vineas, & non bibent vinum
14 earũ. * Iuxta est dies Domini magnus, iux- „ Ier. 30. a. 7.
D ta est, & velox nimis: vox diei Domini ama- „ Ioel 2. c. 11.
15 ra, tribulabitur ibi fortis. * „ Dies iræ dies illa, Amos 5. c. 18.
dies tribulationis, & angustiæ, dies calamita-
tis, & miseriæ, dies tenebrarum, & caliginis,
16 dies nebulæ, & turbinis, * dies tubæ, & clan-
goris super ciuitates munitas, & super angu-
17 los excelsos. * Et tribulabo homines, & am-
bulabunt, vt cęci, quia Dño peccauerunt: &
effundetur sanguis eorum, sicut humus, &
18 corpora eorum, sicut stercora. * „ Sed & ar-
gentum eorum, & aurum eorum non pote- „ Eze. 7. c. 18
rit liberare eos in die iræ Domini: „ in igne „ Inf. 3. b. 8.
zeli eius deuorabitur omnis terra, quia con-
summationem cum festinatione faciet cun-
ctis habitantibus terram.

CAP. II.

1 COnuenite, congregamini gens nõ ama-
2 bilis: * Priusquam pariat iussio quasi
A puluerem transeuntem diem, antequam ve-
niat super vos ira furoris Domini, ante-
quam veniat super vos dies indignationis
3 Domini. * Quærite Dominum omnes man-
sueti terræ, qui iudicium eius estis operati:
quærite iustum, quęrite mansuetum: si quo-
modo abscondamini in die furoris Domini.
4 * Quia Gaza destructa erit, & Ascalon in de-
sertum, Azotum in meridie eijcient, & Ac-
5 caron eradicabitur: * Væ qui habitatis funi-
B culum maris, gens perditorum: verbum Do-
mini super vos Chanaan terra Philisthino-

rum, & diſperdam te, ita vt non ſit inhabi-
tator. * Et erit funiculus maris requies pa- 6
ſtorum, & caulæ pecorum: * & erit funi- 7
culus eius, qui remanſerit de domo Iuda:
ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad ve-
ſperam requieſcent: quia viſitabit eos Do-
minus Deus eorum, & auertet captiuitatem
eorum. *Audiui opprobrium Moab, & bla- 8
ſphemias filiorum Ammon, quæ exprobra-
uerunt populo meo, & magnificati ſunt ſu- C
per terminos eorum. * Propterea viuo ego, 9
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, quia
Moab, vt Sodoma erit, & filij Ammon quaſi
Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acerui ſa-
lis, & deſertum vſque in æternum: reliquiæ
populi mei diripient eos, & reſidui gentis
meæ poſſidebunt illos. * Hoc eis eueniet 10
pro ſuperbia ſua: quia blaſphemauerunt, &
magnificati ſunt ſuper populum Domini
exercituum. *Horribilis Dominus ſuper eos, 11
& attenuabit omnes deos terræ: & adora-
bunt eum viri de loco ſuo, omnes inſulæ
Gentium. * Sed & vos Æthiopes interfecti 12
gladio meo eritis. * Et extendet manum D
ſuam ſuper Aquilonem, & perdet Aſſur: & 13
ponet ſpecioſam in ſolitudinem, & in in-
" Iſ. 34. c. 11. uium, & quaſi deſertum.* " Et accubabunt 14
in medio eius greges, omnes beſtiæ Gen-
tium: & onocrotalus, & ericius in limini-
bus eius morabuntur: vox cantantis in fe-
neſtra, coruus in ſuperliminari, quoniam
attenuabo robur eius. * Hæc eſt ciuitas glo- 15
rioſa habitans in confidentia: quæ dicebat
in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt
alia amplius: quomodo facta eſt in deſertum
cubile beſtiæ? omnis qui tranſit per eam,
ſibilabit, & mouebit manum ſuam.

CAP. III.

VÆ prouocatrix, & redempta ciuitas, 1
columba. * Non audiuit vocem, & 2
& non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non A
eſt confiſa, ad Deum ſuum non appropin-
" Ezec. 22. f. 27. Mich. 3. d. 11. quauit. * " Principes eius in medio eius, 3
quaſi leones rugientes: iudices eius lupi ve-
ſpere, non relinquebant in mane. *Prophe- 4
tæ eius veſani, viri infideles: ſacerdotes eius
polluerunt ſanctum, iniuſte egerunt con-
tra legem. * Dominus iuſtus in medio eius 5
non faciet iniquitatem: mane mane iudi-
cium ſuum dabit in lucem, & non abſcon-
detur: neſciuit autem iniquus confuſionem.
*Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt anguli 6
earum: deſerta feci vias eorum, dum non
eſt qui tranſeat: deſolatæ ſunt ciuitates eo-
rum, non remanente viro, neque vllo habi-
7 tatore. *Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies
B diſciplinam; & non peribit habitaculum
eius propter omnia, in quibus viſitaui eam,
verumtamen diluculo ſurgentes corrupe-
8 runt omnes cogitationes ſuas. *Quapropter
expecta me, dicit Dominus, in die reſurre-
ctionis meæ in futurum, quia iudicium
meum, vt congregem Gentes, & colligam
regna: & effundam ſuper eos indignatio-
nem meam, omnem iram furoris mei: " in " Sup. 1. d. 18.
igne enim zeli mei deuorabitur omnis ter-
9 ra. *Quia tunc reddam populis labium ele-
ctum, vt inuocent omnes in nomine Domi-
10 ni, & ſeruiant ei humero vno. * Vltra flu-
mina Aetiopiæ, inde ſupplices mei, filij di-
ſperſorum meorum deferent munus mihi.
11 *In die illa non confunderis ſuper cunctis
adinuentionibus tuis, quibus præuaricata es
C in me: quia tunc auferam de medio tui ma-
gniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adijcies
12 exaltari amplius in monte ſancto meo. * Et
derelinquam in medio tui populum paupe-
rem, & egenum: & ſperabunt in nomine
13 Domini. * Reliquiæ Iſrael non facient ini-
quitatem, nec loquentur mendacium, &
non inuenietur in ore eorum lingua dolo-
ſa: quoniam ipſi paſcentur, & accubabunt,
14 & non erit, qui exterreat. *Lauda filia Sion,
iubila Iſrael: lætare, & exulta in omni cor-
15 de filia Ieruſalem. * Abſtulit Dominus
iudicium tuum, auertit inimicos tuos:
rex Iſrael Dominus in medio tui, non ti-
16 mebis malum vltra. * In die illa dicetur
Ieruſalem: Noli timere: Sion, non diſſol-
17 uantur manus tuæ. * Dominus Deus tuus
D in medio tui fortis, ipſe ſaluabit: gaude-
bit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione
18 ſua, exultabit ſuper te in laude. * Nugas,
qui à lege receſſerant, congregabo, quia ex
te erant: vt non vltra habeas ſuper eis op-
19 probrium. * Ecce ego interficiam omnes,
qui afflixerunt te in tempore illo: & ſal-
uabo claudicantem: & eam, quæ eiecta
fuerat, congregabo: & ponam eos in lau-
dem, & in nomen, in omni terra confuſio-
20 nis eorum. * In tempore illo, quo addu-
cam vos: & in tempore, quo congregabo
vos: dabo enim vos in nomen, & in lau-
dem omnibus populis terræ, cùm conuer-
tero captiuitatem veſtram coram oculis
veſtris, dicit Dominus.

PRO-

PROPHETIA AGGÆI.

CAPVT PRIMVM.

a Eſdr. 6. a. 1.

IN anno ſecundo Darij regis, in 1
menſe ſexto, in die vna men- A
ſis, factum eſt verbum Domi-
ni in manu Aggæi prophetæ
ad Zorobabel filiũ Salathiel,
ducem Iuda, & ad Ieſum, filium Ioſedec, ſa-
cerdotem magnum, dicens: *Hæc ait Domi- 2
nus exercituum, dicens: Populus iſte dicit:
Nondum venit tempus domus Domini ędi-
ficandæ. *Et factum eſt verbum Domini in 3
manu Aggæi prophetæ, dicens: *Numquid 4
tempus vobis eſt, vt habitetis in domibus la-
queatis, & domus iſta deſerta? *Et nunc hæc 5
dicit Dominus exercituum: Ponite corda
veſtra ſuper vias veſtras. * a Seminaſtis mul- B
tum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non 6
eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati:
operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: & qui
mercedes congregauit, miſit eas in ſaccu-
lum pertuſum. * Hæc dicit Dominus exer- 7
cituũ: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras:
*aſcendite in montem, portate ligna; & ędi- 8
ficate domum: & acceptabilis mihi erit, &
glorificabor, dicit Dominus. * Reſpexiſtis 9
ad amplius, & ecce factum eſt minus: & in- C
tuliſtis in domum, & exufflaui illud: quam
ob cauſam, dicit Dominus exercituum? quia
domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis vnuſ-
quiſque in domum ſuam. *Propter hoc ſu- 10
per vos prohibiti ſunt cœli, ne darent ro-
rem, & terra prohibita eſt, ne daret germen
ſuum: * & vocaui ſiccitatem ſuper terram, 11
& ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper
vinum, & ſuper oleum, & quæcumque pro-
fert humus, & ſuper homines, & ſuper iu-
menta, & ſuper omnem laborem manuum.
*Et audiuit Zorobabel filius Salathiel, & Ie- 12

a Deut. 28. d. 38. Mich. 6. c. 15.

D ſus filius Ioſedec ſacerdos magnus, & omnes
reliquiæ populi vocem Domini Dei ſui, &
verba Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum
Dominus Deus eorum ad eos: & timuit po-
13 pulus à facie Domini. * Et dixit Aggæus
nuncius Domini de nuncijs Domini, popu-
lo dicens: Ego vobiſcum ſum, dicit Domi-
14 nus. * Et ſuſcitauit Dominus ſpiritum Zo-
robabel filij Salathiel, ducis Iuda, & ſpiri-
tum Ieſu filij Ioſedec ſacerdotis magni, &
ſpiritum reliquorum de omni populo: &
ingreſſi ſunt, & faciebant opus in domo Do-
mini exercituum Dei ſui.

CAP. II.

1 IN die vigeſima, & quarta menſis, in ſex-
A to menſe, in anno ſecũdo Darij regis. *In
2 ſeptimo menſe, vigeſima, & prima menſis,
factum eſt verbum Domini in manu Aggęi
3 prophetæ, dicens: * Loquere ad Zorobabel
filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Ieſum
filium Ioſedec ſacerdotem magnũ, & ad re-
4 liquos populi, dicens: * Quis in vobis eſt de-
relictus, qui vidit domum iſtã in gloria ſua
prima? & quid vos videtis hanc nunc? num-
quid non ita eſt, quaſi non ſit in oculis ve-
5 ſtris? * Et nunc confortare Zorobabel, dicit
Dominus: & confortare Ieſu fili Ioſedec ſa-
cerdos magne, & confortare omnis popu-
lus terræ, dicit Dominus exercituũ: & facite
(quoniã ego vobiſcũ ſum, dicit Dñs exerci-
6 tuũ) *verbum, quod pepigi vobiſcũ, cũ egre-
deremini de Terra Ægypti: & ſpiritus meus
7 erit in medio veſtrum, nolite timere. * Quia
B hæc dicit Dñs exercituum: a Adhuc vnum
modicũ eſt, & ego cõmouebo cœlũ, & terrã,
8 & mare, & aridam. * Et mouebo omnes Gẽ-
tes: ET VENIET DESIDERATVS cũctis

a Heb. 12. g. 26.

Gentibus: & implebo domum istam gloria,
dicit Dominus exercituum. * Meum est ar- 9
gentum,& meum est aurum,dicit Dominus
exercituum. * Magna erit gloria domus 10
istius nouissimę plus quàm primę,dicit Do-
minus exercituum: & in loco isto dabo pa-
cem,dicit Dominus exercituum. *In vige- 11
sima, & quarta noni mensis, in anno secun-
do Darij regis, factum est verbum Domini
ad Aggæum prophetam, dicens: *Hæc di- 12
cit Dominus exercituum: Interroga sacer-
dotes legem, dicens: * Si tulerit homo car- 13
nem sanctificatam in ora vestimenti sui, &
tetigerit de summitate eius panem, aut pul-
mentum,aut vinum,aut oleum,aut omnem
cibum: numquid sanctificabitur? Respon-
dentes autem sacerdotes,dixerunt: Non.* Et 14
dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in ani- C
ma ex omnibus his, numquid contaminabi-
tur?* Et responderunt sacerdotes,& dixerũt:
Contaminabitur. *Et respondit Aggæus,& 15
dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante
faciem meam, dicit Dominus,& sic omne
opus manuum eorum: & omnia,quæ obtu-
lerunt ibi,contaminata erunt.* Et nunc po- 16
nite corda vestra à die hac,& supra,antequã
poneretur lapis super lapidem in templo
17 Domini. *Cum accederetis ad aceruum vi-
ginti modiorum, & fierent decem: & intra-
retis ad torcular, vt exprimeretis quinqua-
18 ginta lagenas, & fiebant viginti.* a Percussi a Amos 4.
vos vento vrente, & aurugine, & grandine c.9.
omnia opera manuum vestrarum: & non
fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit
19 Dominus. *Ponite corda vestra ex die ista,
D & in futurũ, à die vigesima, & quarta noni
mensis: à die, qua fundamenta iacta sunt
templi Domini, ponite super cor vestrum.
20 *Numquid iam semen in germine est: &
adhuc vinea, & ficus,& malogranatum, &
lignum oliuæ non floruit? ex die ista bene-
21 dicam. *Et factum est verbum Domini se-
cundò ad Aggæum in vigesima, & quarta
22 mensis, dicens: *Loquere ad Zorobabel du-
cem Iuda, dicens: Ego mouebo cœlum pa-
23 riter, & terram. * Et subuertam solium re-
gnorum, & conteram fortitudinem regni
Gentium: & subuertam quadrigam,& ascẽ-
sorem eius: & descendent equi, & ascensores
24 eorum: vir in gladio fratris sui. *In die illa,
dicit Dominus exercituum, assumam te
a Zorobabel fili Salathiel serue meus, dicit a Eccl. 49.
Dominus: & ponam te, quasi signaculum, c.13.
quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPVT PRIMVM.

IN mense octauo in anno se- 1
cundo Darij regis, factum est A
verbum Domini ad Zacha-
riam, filium Barachiæ, filij
Addo prophetam, dicẽs: *Ira- 2
tus est Dominus super patres vestros iracũ-
dia. * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus 3
a Mal.3.a.7. exercituum: a Conuertimini ad me, ait Dñs
exercituum: & conuertar ad vos, dicit Dñs
4 exercituũ. * Ne sitis sicut patres vestri, a ad a Isa.31.c.8. 31.c.6.
quos clamabant prophetę priores, dicentes: & 45.d.22
Hæc dicit Dñs exercituum: Conuertimini Ier.3.d.12.
de vijs vestris malis,& de cogitationibus ve- Ezec.18.g.
stris pessimis:& non audierunt,neq; attende- 30. & 20.a.7. & 33.
5 runt ad me,dicit Dñs.* Patres vestri vbi sũt? c.11.
& prophetæ numquid in sempiternum vi- Osee 14.a.2.
6 uent? *Verumtamen verba mea,& legitima Ioel 2.c.12.
B mea, quæ mandaui seruis meis prophetis,
num-

numquid non comprehenderunt patres ve-
stros,& conuersi sunt,& dixerunt: Sicut co-
gitauit Dñs exercituum facere nobis secun-
dum vias nostras, & secundum adinuentio-
nes nostras fecit nobis. * In die vigesima, & 7
quarta vndecimi mensis Sabath, in anno
secundo Darij, factum est verbum Domini
ad Zachariam filium Barachiæ, filij Addo,
prophetam,dicens: * Vidi per noctem, & ec- 8
ce vir ascendens super equum rufum, & ipse
stabat inter myrteta,quæ erat in profundo:
& post eum equi rufi, varij,& albi. * Et dixi: 9
Quid sunt isti, Dñe mi? & dixit ad me An-
gelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam
tibi quid sint hęc. * Et respondit vir,qui sta- 10
bat inter myrteta,& dixit:Isti sunt,quos mi-
sit Dñs,vt perambulent terram: *Et respō- 11
derunt Angelo Dñi, qui stabat inter myr- C
teta, & dixerunt: Perambulauimus terram,
& ecce omnis terra habitatur, & quiescit.
*Et respondit Angelus Domini, & dixit: 12
Domine exercituum vsquequo tu non mi-
sereberis Ierusalem, & vrbium Iuda, quibus
iratus es? iste iam septuagesimus annus est.
*Et respondit Dñs Angelo, qui loquebatur 13
in me verba bona,verba consolatoria. * Et 14
dixit ad me Angelus,qui loquebatur in me:
Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exerci-
a Inf.8.a.2. tuum: a Zelatus sum Ierusalem, & Sion zelo
magno. *Et ira magna ego irascor super gē- 15
tes opulentas: quia ego iratus sum parum,
ipsi vero adiuuerunt in malum.* Propterea 16
hæc dicit Dominus: Reuertar ad Ierusalem
in misericordijs: & domus mea ædificabitur
in ea, ait Dñs exercituum: & perpendiculū D
extendetur super Ierusalem.*Adhuc,clama 17
dicens: Hæc dicit Dñs exercituum: Adhuc
affluent ciuitates meæ bonis:& consolabitur
adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Ieru-
salem. * Et leuaui oculos meos, & vidi: & 18
ecce quatuor cornua.*Et dixi ad Angelum, 19
qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? & di-
xit ad me: Hæc sunt cornua,quæ ventilaue-
runt Iudam,& Israel,& Ierusalem.* Et ostē- 20
dit mihi Dñs quatuor fabros.* Et dixi:Quid 21
isti veniunt facere? Qui ait,dicens: Hæc sunt
cornua, quæ ventilauerunt Iudam per sin-
gulos viros, & nemo eorum leuauit caput
suum: & venerunt isti deterrere ea, vt deij-
ciant cornua gentium,quæ leuauerunt cor-
nua super terram Iuda,vt dispergerent eam.

CAP. II.

ET leuaui oculos meos,& vidi:& ecce vir, 1
& in manu eius funiculus mensorum. A
*Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad me: Vt 2
metiar Ierusalem,& videam quanta sit lati-
tudo eius,& quanta longitudo eius. *Et ecce 3
angelus,qui loquebatur in me,egrediebatur,
& Angelus alius egrediebatur in occursum
eius. *Et dixit ad eū: Curre,loquere ad pue- 4
B rum istum, dicens: Absq; muro habitabitur
Ierusalem præ multitudine hominum,& iu-
5 mentorum in medio eius. * Et ego ero ei, ait
Dominus,murus ignis in circuitu: & in glo-
6 ria ero in medio eius. * O, ò fugite de terra
Aquilonis, dicit Dñs: quoniam in quatuor
7 ventos cœli dispersi vos,dicit Dñs. * O Sion,
8 fuge quę habitas apud filiā Babylonis:*quia
C hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriā
misit me ad gētes,quæ spoliauerunt vos: qui
enim tetigerit vos,tāgit pupillam oculi mei:
9 *quia ecce ego leuo manū meam super eos,
& erunt prædę his,qui seruiebant sibi:& co-
gnoscetis quia Dominus exercituum misit
10 me. * Lauda,& lætare filia Sion: quia ecce
ego venio,& habitabo in medio tui, ait Do-
11 minus.*Et applicabuntur Gentes multæ ad
D Dominum in die illa, & erunt mihi in po-
pulum,& habitabo in medio tui:& scies quia
12 Dñs exercituum misit me ad te. * Et possi-
debit Dominus Iudam partem suam in ter-
ra sanctificata, & eliget adhuc Ierusalem.
13 * Sileat omnis caro à facie Domini: quia
consurrexit de habitaculo sancto suo.

CAP. III.

1 ET ostendit mihi Dominus Iesum sacer-
A dotem magnum stantem coram Ange-
lo Dñi: & satan stabat à dextris eius, vt ad-
2 uersaretur ei.* Et dixit Dominus ad satā:In-
B crepet Dominus in te satan: & increpet Do-
minus in te, qui elegit Ierusalem: numquid
3 non iste torris est erutus de igne? * Et Iesus
erat indutus vestibus sordidis: & stabat ante
4 faciem Angeli.* Qui respondit, & ait ad eos,
qui stabant corā se,dicens: Auferte vestimē-
ta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce ab-
stuli à te iniquitatē tuam, & indui te muta-
5 torijs.* Et dixit:Ponite cidarim mundam su-
C per caput eius. Et posuerunt cidarim mun-
dam super caput eius, & induerunt eum ve-
6 stibus:& Angelus Domini stabat.* Et conte-
7 stabatur Angelus Dñi Iesum, dicens: * Hæc
dicit Dominus exercituum: Si in vijs meis
ambulaueris, & custodiam meam custodie-
ris: tu quoque iudicabis domum meam, &
custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes
8 de his,qui nunc hic assistunt. * Audi Iesu sa-
cerdos magne, tu & amici tui, qui habitant
coram te, quia viri portendentes sunt, ecce
D enim ego a ADDVCAM SERVVM a Luc.1.b.78.
9 MEVM ORIENTEM. * Quia ecce lapis,
quem dedi coram Iesu: super lapidem vnū
septem oculi sunt: ecce ego cælabo sculptu-
ram eius,ait Dñs exercituum: & auferā ini-
10 quitatem terræ illius in die vna. * In die illa,
dicit Dominus exercituum,vocabit vir ami-
cum suum subter vitem, & subter ficum.

CAP. IV.

1 ET reuersus est Angelus, qui loquebatur
A in me,& suscitauit me,quasi virum,qui

suscitatur de somno suo. * Et dixit ad me: 2
Quid tu vides? Et dixi: Vidi,& ecce candela-
brũ aureum totum,& lãpas eius super caput
ipsius,& septẽ lucernæ eius super illud:& se-
ptẽ infusoria lucernis, quæ erãt super caput
eius. Et duæ oliuæ super illud; vna à dex- 3
tris lãpadis,& vna à sinistris eius. *Et respõ- 4
di,& aio ad Angelũ,qui loquebatur in me,di- B
cens:Quid sunt hæc,domine mi?*Et respon- 5
dit Angelus,qui loquebatur in me,&dixit ad
me: Numquid nescis quid sunt hæc?Et dixi:
Non, domine mi. *Et respõdit, & ait ad me, 6
dicens:Hoc est verbum Domini ad Zoroba-
bel, dicens: Non in exercitu, nec in robore,
sed in spiritu meo, dicit Dñs exercituum.
*Quis tu mons magne coram Zorobabel? in 7
planum: & educet lapidem primarium, & C
exæquabit gratiam gratiæ eius. *Et factũ est 8
verbum Domini ad me,dicens: *Manus Zo- 9
robabel fundauerunt domum istam, & ma-
nus eius perficiẽt eam: & scietis quia Domi-
nus exercituũ misit me ad vos. *Quis enim 10
despexit dies paruos?& lætabuntur,& vide-
bunt lapidem stanneũ in manu Zorobabel.
Septem isti oculi sunt Dñi, qui discurrunt
in vniuersam terrã. *Et respondi,& dixi ad 11
eũ:Quid sunt duæ oliuæ istæ,ad dexterã cã- D
delabri,& ad sinistrã eius? *Et respõdi secũ- 12
do,& dixi ad eũ:Quid sunt duæ spicæ oliua-
rũ,quę sũt iuxta duo rostra aurea,in quibus
sunt suffusoria ex auro? *Et ait ad me,dicẽs: 13
Nũquid nescis quid sunt hæc?Et dixi:Non,
domine mi.*Et dixit: Isti sunt duo filij olei, 14
qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ.

CAP. V.

ET cõuersus sum, & leuaui oculos meos: 1
& vidi,& ecce volumen volans. *Et di- A
xit ad me: Quid tu vides? Et dixi:Ego video 2
volumen volans: longitudo eius viginti cu-
bitorum, & latitudo eius decem cubitorum. B
*Et dixit ad me: Hæc est maledictio, quæ 3
egreditur super faciem omnis terrę:quia om-
nis fur, sicut ibi scriptum est iudicabitur: &
omnis iurans, ex hoc similiter iudicabitur.
*Educam illud,dicit Dominus exercituum: 4
& veniet ad domum furis, & ad domum iu-
rantis in nomine meo mendaciter: & com- C
morabitur in medio domus eius, & cõsumet
eam, & ligna eius,& lapides eius. * Et egres- 5
sus est Angelus,qui loquebatur in me: & di-
xit ad me: Leua oculos tuos,& vide quid est
hoc,quod egreditur. *Et dixi:Quid nam est? 6
Et ait:Hæc est amphora egrediens:Et dixit:
Hæc est oculus eorum in vniuersa terra.
*Et ecce talentum plumbi portabatur,& ec- 7
ce mulier vna sedẽs in medio amphorę. * Et 8
dixit: Hæc est impietas. Et proiecit eam in
medio amphoræ, & misit massam plumbeã
in os eius. *Et leuaui oculos meos, & vidi:& 9
ecce duæ mulieres egredientes, & spiritus in D
alis earũ, & habebant alas quasi alas milui:
& leuauerunt amphoram inter terram, &
10 cœlum. * Et dixi ad Angelum, qui loque-
batur in me: Quò istæ deferũt amphoram?
11 *Et dixit ad me: Vt ædificetur ei domus in
terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi
super basem suam.

CAP. VI.

1 ET cõuersus sum, & leuaui oculos meos,
A & vidi: & ecce quatuor quadrigę egre-
dientes de medio duorũ montium: & mon-
2 tes,mõtes ærei. *In quadriga prima equi ru-
3 fi,& in quadriga secunda equi nigri, * & in
quadriga tertia equi albi, & in quadriga
4 quarta equi varij,& fortes. * Et respondi, &
dixi ad Angelũ,qui loquebatur in me:Quid
5 sunt hæc,domine mi?*Et respõdit Angelus,
B & ait ad me:Isti sunt quatuor venti cœli,qui
egrediuntur vt stent corã Dominatore om-
6 nis terrę. *In qua erãt equi nigri, egrediebã-
tur in terram Aquilonis: & albi egressi sunt
post eos:& varij egressi sunt ad terram Au-
7 stri. *Qui autẽ erant robustissimi,exierũt,&
quærebant ire,& discurrere per omnem ter-
ram. Et dixit: Ite,perambulate terrã:& per-
8 ambulauerũt terram. *Et vocauit me,& lo-
cutus est ad me,dicens. Ecce qui egrediũtur
in terrã Aquilonis, requiescere fecerũt spiri-
9 tum meũ in terra Aquilonis. *Et factum est
10 verbũ Dñi ad me dicens. * Sume à trãsmi-
gratione ab Holdai,& à Tobia, & ab Idaia:
C & venies tu in die illa, & intrabis domũ Io-
się,filij Sophoniæ, qui venerunt de Babylo-
11 ne. * Et sumes aurũ, & argentum: & facies
coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedec
12 sacerdotis magni,*& loqueris ad eũ,dicens:
Hæc ait Dñs exercituũ,dicens: aECCE VIR — a Luc. 1. b. 78.
ORIENS NOMEN EIVS: & subter eum
13 orietur,& ædificabit templum Dño.*Et ip-
D se extruet templũ Dño:& ipse portabit glo-
riam, & sedebit, & dominabitur super solio
suo: & erit sacerdos super solio suo,& consi-
14 lium pacis erit inter illos duos. * Et coronæ
erunt Helem,& Tobiæ,& Idaiæ, & Hem, fi-
15 lio Sophoniæ,memoriale in teplo Dñi. * Et
qui procul sunt, venient, & ædificabunt in
templo Dñi: & scietis quia Dñs exercituum
misit me ad vos. *Erit autem hoc, si auditu
audieritis vocem Domini Dei vestri.

CAP. VII.

1 ET factum est in anno quarto Darij re-
A gis,factum est verbum Domini ad Za-
chariam,in quarta mensis noni, qui est Cas-
2 leu. *Et miserunt ad domum Dei Sarasar,&
Rogommelech,& viri,qui erãt cũ eo ad de-
3 precandam faciem Domini: *vt dicerent sa-
cerdotibus domus Domini exercituum: &
prophetis loquẽtes: nũquid flendum est mi-
hi in quinto mense, vel sanctificare me de-
4 beo,sicut iam feci multis annis? *Et factũ est
verbum

verbum Domini exercituum ad me,dicens: B
* Loquere ad omnem populum terræ, & ad 5
a Iſ. 58. a. 5. ſacerdotes,dicens, a Cum ieiunaretis, & plan-
geretis in quinto, & ſeptimo per hos ſeptua-
ginta annos: numquid ieiunium ieiunaſtis
mihi? * & cũ comediſtis, & bibiſtis, nũquid 6
non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibi-
ſtis?* Numquid nõ ſunt verba, quæ locutus 7
eſt Dominus in manu prophetarum priorũ,
cũ adhuc Ieruſalẽ habitaretur, & eſſet opu- C
lenta,ipſa & vrbes in circuitu eius,& ad Au-
ſtrum,& in cãpeſtribus habitaretur?* Et fa- 8
ctum eſt verbum Dñi ad Zachariã, dicens:
* Hæc ait Dñs exercituum,dicens:Iudicium 9
verum iudicate,& miſericordiam,& miſera-
b Exo. 22. d. 22. tiones facite,vnuſquiſq;cum fratre ſuo.* b Et 10
viduam,& pupillum,& aduenã,& pauperẽ
Iſa. 1. f. 23. nolite calumniari: & malũ vir fratri ſuo nõ
Ier. 5. g. 28. cogitet in corde ſuo.*Et noluerunt attende- 11
re,& auerterunt ſcapulã recedentem, & au-
res ſuas aggrauauerunt, ne audirẽt. *Et cor 12
ſuum poſuerunt, vt adamantem,ne audirẽt
legem, & verba, quæ miſit Dominus exer-
cituum in ſpiritu ſuo per manũ prophetarũ
priorũ, & facta eſt indignatio magna à Do-
mino exercituum.*Et factum eſt ſicut locu- 13
tus eſt, & non audierunt: ſic clamabunt, & D
non exaudiam, dicit Dñs exercituum. * Et 14
diſperſi eos per omnia regna,quæ neſciunt:
& terra deſolata eſt ab eis, eo quòd non eſ-
ſet tranſiens, & reuertens: & poſuerunt ter-
ram deſiderabilem in deſertum.

CAP. VIII.

ET factum eſt verbum Domini exerci- 1
tuũ,dicens: * Hæc dicit Dominus exer- 2
cituũ: Zelatus ſum Sion zelo magno, & in- A
dignatione magna zelatus ſum eã.* Hæc di- 3
cit Dominus exercituum: Reuerſus ſum ad
Sion,& habitabo in medio Ieruſalem:& vo-
cabitur Ieruſalem Ciuitas veritatis,& Mons
Domini exercituum mons ſanctificatus.
* Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc 4
habitabunt ſenes, & anus in plateis Ieruſa-
lem:& viri baculus in manu eius præ multi-
tudine dierum.* Et plateæ ciuitatis comple- 5
buntur infantibus, & puellis ludentibus in
plateis eius. * Hæc dicit Dominus exerci- 6
tuum: Si videbitur difficile in oculis reli-
quiarum populi huius in diebus illis, num-
quid in oculis meis difficile erit,dicit Domi-
nus exercituum?*Hæc dicit Dominus exer- 7
cituum: Ecce ego ſaluabo populum meum
de terra Orientis, & de terra Occaſus ſolis.
* Et adducam eos, & habitabunt in medio 8
Ieruſalem:& erunt mihi in populum,& ego B
ero eis in Deum in veritate, & in iuſtitia.
* Hæc dicit Dominus exercituum: Confor- 9
tentur manus veſtræ, qui auditis in his die-
bus ſermones iſtos per os prophetarum in
die, qua fundata eſt domus Domini exerci-
10 tuum,vt templum ædificaretur. *Siquidem
ante dies illos merces hominum nõ erat, nec
merces iumentorum erat,neque introeunti,
neque exeunti erat pax præ tribulatione: &
dimiſi omnes homines, vnũquemque cõtra
11 proximũ ſuũ. * Nunc autem nõ iuxta dies
priores ergo faciã reliquijs populi huius, di-
12 cit Dñs exercituũ,* ſed ſemen pacis erit: vi-
nea dabit fructũ ſuũ, & terra dabit germen
ſuum,& cęli dabunt rorem ſuũ:& poſſidere
faciam reliquias populi huius vniuerſa hæc.
13 *Et erit: ſicut eratis maledictio in Gentibus,
C domus Iuda,& domus Iſrael: ſic ſaluabo vos,
& eritis benedictio: nolite timere, cõforten-
14 tur manus veſtrę.* Quia hęc dicit Dominus
exercituum: Sicut cogitaui vt affligerẽ vos
cum ad iracundiam prouocaſſent patres ve-
15 ſtri me,dicit Dñs,* & non ſum miſertus: ſic
conuerſus cogitaui in diebus iſtis,vt bene fa-
ciam domui Iuda,& Ieruſalem: nolite time-
16 re.*Hæc ſunt ergo verba,quæ facietis. c Lo- c Eph. 4. f. 25.
quimini veritatem, vnuſquiſq; cum proxi-
mo ſuo:veritatem,& iudicium pacis iudica-
17 te in portis veſtris.*Et vnuſquiſque malum
cõtra amicũ ſuum ne cogitetis in cordibus
veſtris: & iuramẽtum mendax ne diligatis:
omnia enim hæc ſunt, quæ odi, dicit Dñs:
18 * Et factum eſt verbũ Domini exercituum
19 ad me,dicens? * Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Ieiunium quarti,& ieiuniũ quinti, &
ieiunium ſeptimi, & ieiuniũ decimi erit do-
D mui Iuda in gaudium,& lætitiam, & in ſo-
lemnitates præclaras: veritatem tantum, &
20 pacẽ diligite. * Hæc dicit Dñs exercituum;
Vſquequo veniant populi,& habitent in ci-
21 uitatibus multis,*& vadant habitatores, v-
nus ad alterum dicentes: Eamus,& deprece-
mur faciem Domini, & quæramus Domi-
22 num exercituum; vadam etiam ego.*Et ve-
nient populi multi,& gẽtes robuſtæ ad quę-
rendum Dominũ exercituum in Ieruſalem,
23 & deprecandam faciem Domini. * Hæc di-
cit Dominus exercituum: In diebus illis, in
quibus apprehendẽt decem homines ex om-
nibus linguis Gentiũ, & apprehendent fim-
briam viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobiſcũ:
audiuimus enim quoniã Deus vobiſcũ eſt.

CAP. IX.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach,
A & Damaſci requiei eius: quia Domini
eſt oculus hominis, & omnium tribuum Iſ-
2 rael.* Emath quoq; in terminis eius, & Ty-
rus,& Sidon: aſſumpſerũt quippe ſibi ſapiẽ-
3 tiam valde. * Et ædificauit Tyrus munitio-
nem ſuam, & coaceruauit argẽtũ quaſi hu-
4 mum,& aurum vt lutum platearum.* Ecce
Dominus poſſidebit eã, & percutiet in ma-
ri fortitudinẽ eius,& hæc igni deuorabitur.
5 *Videbit Aſcalon,& timebit,& Gaza,& do-
lebit nimis, & Accaron, quoniam confuſa

eſt

est spes eius: & peribit rex de Gaza, & Asca-
lon non habitabitur. * Et sedebit separator 6
in Azoto,& disperdam superbiam Philisthi- B
norum.* Et auferam sanguinem eius de ore 7
eius, & abominationes eius de medio den-
tium eius,& relinquetur etiam ipse Deo no-
stro, & erit quasi dux in Iuda, & Accaron,
quasi Iebusæus. * Et circumdabo domum 8
meam ex his,qui militant mihi euntes,& re-
uertentes, & non transibit super eos vltra
a Is. 62. d. exactor: quia nũc vidi in oculis meis.* a Ex- 9
Matth. 21. a. 5. ulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem:
ECCE REX TVVS veniet tibi iustus, &
saluator: ipse pauper,& ascendens super asi-
nam,& super pullum filium asinæ. * Et di- 10
sperdam quadrigam ex Ephraim, & equum C
de Ierusalem, & dissipabitur arcus belli; &
loquetur pacem Gentibus, & potestas eius
à mari vsque ad mare, & à fluminibus vsq;
ad fines terræ. Tu quoque in sanguine te- 11
stamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in
quo non est aqua. * Conuertimini ad mu- 12
nitionem vincti spei, hodie quoque annun-
cians duplicia reddam tibi. * Quoniam ex- 13
tendi mihi Iudam quasi arcum, impleui E-
phraim:& suscitabo filios tuos Sion super fi-
lios tuos Grecia:& ponã te quasi gladiũ for-
tium. * Et Dñs Deus super eos videbitur; 14
& exibit vt fulgur, iaculũ eius: & Dominus D
Deus in tuba canet,& vadet in turbine Au-
stri. * Dominus exercituum proteget eos: 15
& deuorabunt, & subiicient lapidibus fun-
dæ: & bibentes inebriabuntur quasi à vino,
& replebuntur vt phialę,& quasi cornua al-
taris. * Et saluabit eos Dominus Deus eo- 16
rum in die illa, vt gregẽ populi sui: quia la-
pides sancti eleuabuntur super terram eius.
* Quid enim bonum eius est, & quid pul- 17
chrum eius, nisi frumentum electorum, &
vinum germinans virgines?

CAP. X.

PEtite à Domino pluuiam in tempore se- 1
rotino, & Dominus faciet niues, & plu- A
uiam imbris dabit eis singulis herbam in a-
gro. * Quia simulachra locuta sunt inutile, 2
& diuini viderunt mendacium,& somniato-
res locuti sunt frustra: vane consolabantur;
idcirco abducti sunt quasi grex:affligentur,
quia non est eis pastor. * Super pastores ira- 3
tus est furor meus, & super hircos visitabo:
quia visitauit Dominus exercituum gregẽ
suum, domum Iuda, & posuit eos quasi B
equum gloriæ suæ in bello. * Ex ipso angu- 4
lus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælii, ex
ipso egredietur omnis exactor simul. * Et 5
erunt quasi fortes cõculcantes lutum viarũ
in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum
eis: & confundentur ascensores equorum.
* Et cõfortabo domum Iuda,& domum Io- 6
seph saluabo: & conuertam eos,quia misere-
bor eorum:& erunt sicut fuerũt,quando nõ
proiecerã eos: ego enim Dominus Deus eo-
7 rum, & exaudiam eos. * Et erunt quasi for-
C tes Ephraim,& lætabitur cor eorum quasi à
vino: & filii eorum videbunt,& lætabũtur,
8 & exultabit cor eorum in Domino.* Sibila-
bo eis, & congregabo illos, quia redemi eos:
& multiplicabo eos sicut ante fuerãt multi-
9 plicati.* Et seminabo eos in populis,& de lõ-
ge recordabuntur mei: & viuent cum filiis
10 suis, & reuertentur. * Et reducam eos de
D Terra Ægypti, & de Assyriis congregabo
eos,& ad Terrã Galaad, & Libani adducam
11 eos,& non inuenietur eis locus:*& transibit
in maris freto,& percutiet in mari fluctus,&
confundentur omnia profunda fluminis, &
humiliabitur superbia Assur, & sceptrum
12 Ægypti recedet.*Confortabo eos in Domi-
no,& in nomine eius ambulabũt, dicit Dñs.

CAP. XI.

1 APeri Libane portas tuas, & comedat
2 ignis cedros tuas. * Vlula abies, quia
A cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati
sunt: vlulate quercus Basan,quoniam succi-
3 sus est saltus munitus. * Vox vlulatus pa-
storum,quia vastata est magnificentia eorũ:
vox rugitus leonum, quoniã vastata est su-
4 perbia Iordanis. * Hæc dicit Dominus Deus
5 meus:Pasce pecora occisionis,* quæ qui pos-
sederant,occidebant, & non dolebant,& vẽ-
debant ea, dicẽtes: Benedictus Dominus, di-
uites facti sumus: & pastores eorum nõ par-
6 cebant eis. * Et ego non parcam vltra super
habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego
B tradam homines, vnumquemque in manu
proximi sui,& in manu regis sui:& concidẽt
7 terram,& non eruam de manu eorum. * Et
pascam pecus occisionis propter hoc,ò pau-
peres gregis: & assumpsi mihi duas virgas,
vnã vocaui Decorem, & alterã vocaui Fu-
8 niculum: & paui gregẽ. * Et succidi tres pa-
stores in mense vno, & contracta est anima
mea in eis: siquidem,& anima eorum varia-
9 uit in me.*Et dixi:Non pascã vos:quod mo-
ritur, moriatur: & quod succiditur,succida-
tur: & reliqui deuorent vnusquisque car-
10 nem proximi sui. * Et tuli virgam meam,
C quæ vocabatur Decus;& abscidi eam, vt ir-
ritum facerem fędus meũ, quod percussi cũ
11 omnibus populis.* Et in irritum deductum
est in die illa; & cognouerunt sic pauperes
gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum
12 Domini est. * Et dixi ad eos; Si bonum est
in oculis vestris, afferte mercedem meam;
& si non, quiescite. a Et appenderunt mer- a Matt. 27.
13 cedem meam triginta argenteos. * Et dixit a 9.
Dominus ad me; Proiice illum ad statuariũ,
decorum precium, quo appretiatus sum ab
eis. Et tuli triginta argenteos, & proieci illos
14 in domum Domini ad statuarium.* Et prę-
cidi

cidi virgam meã secundam,quæ appellaba-
tur Funiculus, vt dissoluerem germanitatẽ
inter Iudam,& Israel. * Et dixit Dominus 15
ad me; Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. D
*Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, 16
qui derelicta non visitabit, dispersum non
quæret, & contritum nõ sanabit, & id quod
stat non enutriet,& carnes pinguium come-
det,& vngulas eorum dissoluet.* O pastor, 17
& idolum, derelinquens gregem; gladius
super brachium eius, & super oculũ dextrũ
eius;brachiũ eius ariditate siccabitur,& ocu-
lus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

CAP. XII.

ONus verbi Domini super Israel. Dicit 1
Dominus extendens cœlum, & fun- A
dans terram, & fingens spiritum hominis in
eo; * Ecce ego ponam Ierusalem super limi- 2
nare crapulæ omnibus populis in circuitu;
sed & Iuda erit in obsidione contra Ierusalẽ.
* Et erit; In die illa ponã Ierusalem lapidem 3
oneris cunctis populis: omnes, qui leuabunt
eam concisione lacerabuntur:& colligentur
aduersus eã omnia regna terrę. * In die illa 4
dicit Dñs percutiã omnẽ equum in stuporẽ,
& ascensorẽ eius in amentiam: & super do-
mũ Iuda aperiã oculos meos, & omnẽ equũ B
populorũ percutiam cæcitate.* Et dicẽt du- 5
ces Iuda in corde suo: Cõfortentur mihi ha-
bitatores Ierusalẽ in Dño exercituũ Deo eo-
rũ. * In die illa ponã duces Iuda sicut cami- 6
nũ ignis in lignis, & sicut faciẽ ignis in fęno:
& deuorabunt ad dexteram,& ad sinistram
omnes populos in circuitu: & habitabitur
Ierusalẽ rursus in loco suo in Ierusalem.* Et 7
saluabit Dñs tabernacula Iuda sicut in prin-
cipio: vt nõ magnifice glorietur domus Da-
uid, & gloria habitantiũ Ierusalẽ contra Iu- C
dã.* In die illa proteget Dñs habitatores Ie- 8
rusalem,& erit qui offenderit ex eis in die il-
la,quasi Dauid,& domus Dauid,quasi Dei,
sicut Angelus Dñi in cõspectu eorũ.*Et erit 9
in die illa:quæram conterere omnes Gentes,
quæ veniunt contra Ierusalẽ.*Et effundam 10
super domum Dauid, & super habitatores
Ierusalem spiritum gratiæ, & præcum: „ &
„ Io. 19. g. 37. aspiciẽt ad me,quẽ confixerunt,& plangent
eum planctu quasi super vnigenitũ,& dole-
bunt super eũ, vt doleri solet in morte pri-
mogeniti. * In die illa magnus erit planctus 11
„ 2. Par 35. d. 22. in Ierusalem," sicut planctus Adadremmon D
in campo Mageddon.*Et planget terra; fa- 12
miliæ,& familiæ seorsũ, familiæ domus Da-
uid seorsũ,& mulieres eorum seorsum, * fa- 13
miliæ domus Nathan seorsum, & mulieres
eorum seorsum,familiæ domus Leui seorsũ,
& mulieres eorum seorsum, familiæ Semei
seorsum,& mulieres eorum seorsum. * Om- 14
nes familiæ reliquæ, familiæ,& familiæ seor-
sum, & mulieres eorum seorsum.

CAP. XIII.

1 IN die illa erit fons patẽs domui Dauid,&
A habitantibus Ierusalẽ in ablutionẽ pec-
2 catoris,& mẽstruatæ.*„ Et erit in die illa,di- „ Eze. 30. d. 13.
cit Dñs exercituũ; Disperdam nomina ido-
lorum de terra,& nõ memorabuntur vltra:
& pseudoprophetas, & spiritum immũdum
3 auferam de terra.* Et erit,cũ prophetauerit
quispiam vltra, dicent ei pater eius,& mater
B eius, qui genuerunt eum: Non viues: quia
mendaciũ locutus es in nomine Dñi: & cõ-
figent eum pater eius,& mater eius, genito-
4 res eius, cum prophetauerit. * Et erit: In die
illa confundentur prophetæ, vnusquisq; ex
visione sua, cũ prophetauerit: nec operien-
5 tur pallio saccino,vt mentiantur:*sed dicet:
C Non sum propheta, homo agricola ego sũ;
quoniam Adam exemplum meũ ab adole-
6 scentia mea.*Et dicetur ei: Quid sunt plagæ
istę in medio manuũ tuarum? Et dicet: His
plagatus sũ in domo eorum, qui diligebant
7 me.* Framea suscitare super pastorem meũ,
& super virum cohærentem mihi,dicit Do-
minus exercituum:"percute pastorem,& di-
spergentur oues:& conuertam manũ meam „ Matt 26. c 32. Marc. 14. c. 38.
8 ad paruulos. * Et erunt in omni terra, dicit
D Dñs: partes duæ in ea dispergentur, & defi-
9 cient,& tertia pars relinquetur in ea.*Et du-
cam tertiam partem per ignem,& vram eos
sicut vritur argentum: & probabo eos,sicut
probatur aurum. Ipse vocabit nomen meũ,
& ego exaudiam eum. Dicam: Populus
meus es, & ipse dicet: Dominus Deus meus.

CAP. XIV.

1 ECce venient dies Domini, & diuidẽtur
2 spolia tua in medio tui. * Et cõgregabo
A omnes Gentes ad Ierusalem in prælium, &
capietur ciuitas, & vastabuntur domus, &
mulieres violabuntur: & egredietur media
pars ciuitatis in captiuitatem,& reliquũ po-
3 puli non auferetur ex vrbe. * Et egredietur
Dñs,& pręliabitur contra Gentes illas, sicut
4 pręliatus est in die certaminis.*Et stabũt pe-
des eius in die illa super Mõtem Oliuarum,
qui est contra Ierusalẽ ad Orientem, & scin-
detur Mons oliuarum ex media parte sui ad
Orientem, & ad Occidentem pręrupto grã-
di valde, & separabitur medium montis ad
Aquilonem, & medium eius ad Meridiem.
5 * Et fugietis ad vallem montiũ eorum,quo-
niam coniungetur vallis montium vsq; ad
B proximum: & fugietis " sicut fugistis à facie „ Amos 1. a. 2.
terræmotus in diebus Ozię regis Iuda:& ve-
niet Dominus Deus meus, omnesque sancti
6 cum eo.* Et erit in die illa: Non erit lux,sed
7 frigus,& gelu.*Et erit dies vna,quæ nota est
Domino, non dies, neq; nox: & in tempore
8 vesperi erit lux.* Et erit in die illa: Exibunt
aquæ viuæ de Ierusalẽ: mediũ earũ ad ma-
re Orientale,& medium earum ad mare no-
uissi-

uissimũ, in æstate, & in hieme erunt. * Et erit 9
Dñs Rex super omnem terrã: in die illa erit
Dñs vnus, & erit nomen eius vnum. * Et re- 10
uertetur omnis terra vsque ad desertum, de
colle Remmon ad Austrum Ierusalem, &
exaltabitur, & habitabit in loco suo à porta
Beniamin vsq; ad locum portæ prioris, & vs-
que ad portã angulorum, & à turre Hana-
neel vsq; ad torcularia regis. * Et habitabunt 11
in ea, & anathema non erit amplius: sed sede- C
bit Ierusalem secura. * Et hęc erit plaga, qua 12
percutiet Dñs omnes Gentes, quę pugnaue-
runt aduersus Ierusalẽ: Tabescet caro vniuscuiusq;
stantis super pedes suos, & oculi eius
contabescent in foraminibus suis, & lingua
eorum contabescet in ore suo. * In die illa 13
erit tumultus Dñi magnus in eis: & appre-
hẽdet vir manum proximi sui, & conseretur
manus eius super manum proximi sui. * Sed 14
& Iudas pugnabit aduersus Ierusalem: & cõ-
gregabuntur diuitiæ omnium Gentium in
circuitu, aurum, & argentum, & vestes mul-
tæ satis. * Et sic erit ruina equi, & muli, & ca- 15
meli, & asini, & omnium iumentorum, quæ
16 fuerint in castris illis, sicut ruina hæc. * Et
omnes, qui reliqui fuerint de vniuersis Gen-
tibus, quæ venerunt contra Ierusalem, ascẽ-
dent ab anno in annum, vt adorent Regẽ,
D Dominum exercituum, & celebrent festiui-
17 tatem tabernaculorum. * Et erit: Qui non
ascenderit de familijs terræ ad Ierusalem, vt
adoret Regem, Dñm exercituũ, non erit su-
18 per eos imber. * Quòd & si familia Ægypti
non ascenderit, & nõ venerit: nec super eos
erit, sed erit ruina, qua percutiet Dominus
omnes Gentes, quæ non ascenderint ad ce-
lebrandam festiuitatem tabernaculorum.
19 * Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc pec-
catum omnium Gentium, quæ non ascen-
derint ad celebrandam festiuitatẽ taberna-
20 culorum. * In die illa erit quod super frenũ
equi est, sanctum Domino: & erunt lebetes
in domo Domini, quasi phialæ corã altari.
21 * Et erit omnis lebes in Ierusalem, & in Iu-
da sanctificatus Domino exercituum: & ve-
nient omnes immolantes, & sument ex eis,
& coquent in eis: & non erit mercator vltra
in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPVT PRIMVM.

ONVS verbi Domini ad Israel 1
in manu Malachiæ. * Dilexi A
vos, dicit Dominus, & dixi- 2
stis: In quo dilexisti nos? Non-
ne frater Erat Esau Iacob, di-
a Ro 9.c.13 cit Dominus, & a dilexi Iacob, * Esau au- 3
tem odio habui? & posui montes eius in so-
litudinem, & hereditatem eius in dracones
deserti. * Quòd si dixerit Idumæa: De- 4
structi sumus, sed reuertentes ædificabimus,
quæ destructa sunt: Hæc dicit Dominus
exercituum: Isti ædificabunt, & ego de-
struam: & vocabuntur termini impietatis,
& populus, cui iratus est Dominus vsque
5 in æternum. * Et oculi vestri videbunt, &
B vos dicetis: Magnificetur Dominus super
6 terminum Israel. * Filius honorat patrem,
& seruus dominum suum: si ergo Pater ego
sum, vbi est honor meus? & si Dominus ego
sũ, vbi est timor meus? dicit Dominus exer-
cituum; ad vos, ò sacerdotes, qui despicitis
nomen meum, & dixistis: In quo despe-
7 ximus nomen tuum? * Offertis super alta-
re meum panem pollutum, & dicitis: In
quo polluimus te? In eo, quod dicitis: Men-
8 sa Domini despecta est. * Si offeratis cæcum

ad

ad immolandum,nonne malum est?& si of-
feratis claudum, & languidum , nonne ma-
lum est? offer illud duci tuo,si placuerit ei, C
aut si susceperit faciem tuam,dicit Dominus
exercituum. *Et nunc deprecamini vultum 9
Dei,vt misereatur vestri (de manu enim ve-
stra factum est hoc)si quomodo suscipiat fa-
cies vestras,dicit Dominus exercituũ.* Quis 10
est in vobis, qui claudat ostia,& incendat al-
tare meum gratuito? non est mihi voluntas
in vobis,dicit Dñs exercituum:& munus nõ
a Psal. 112. a. 3. suscipiam de manu vestra. * a Ab ortu enim 11
solis vsque ad occasum, magnum est nomen
meũ in Gentibus, & in omni loco sacrifica-
tur,& offertur nomini meo oblatio munda:
quia magnum est nomen meum in Gẽtibus,
dicit Dominus exercituum. *Et vos pollui- 12
stis illud in eo,quod dicitis: Mensa Dñi con- D
taminata est:& quod superponitur,contem-
ptibile est cum igne,qui illud deuorat. * Et 13
dixistis: Ecce de labore, & exufflastis illud,
dicit Dominus exercituum , & intulistis de
rapinis claudum, & languidum, & intulistis
munus: numquid suscipiam illud de manu
vestra,dicit Dominus? *Maledictus dolosus, 14
qui habet in grege suo masculum, & votum
faciens, immolat debile Domino: quia Rex
magnus,ego dicit Dominus exercituum, &
nomen meum horribile in Gentibus.

CAP. II.

ET nunc ad vos mandatum hoc, ô sacer- 1
a Le. 26. b. 14. Deut. 28. b. 15. dotes. * a Si nolueritis audire,& si nolue- 2
ritis ponere super cor vt detis gloriam nomi- A
ni meo,ait Dominus exercituum: mittam in
vos egestatẽ, & maledicam benedictionibus
vestris,& maledicam illis: quoniam non po-
suistis super cor. * Ecce ego proijciam vo- 3
bis brachium, & dispergam super vultũ ve-
strum stercus solemnitatum vestrarũ, & as-
sumet vos secum. * Et scietis quia misi ad 4
vos mandatum istud,vt esset pactum meum
cum Leui dicit Dominus exercituum. * Pa- 5
ctum meum fuit cum eo vitæ,& pacis: & de-
di ei timorem,& timuit me, & à facie nomi-
nis mei pauebat. * Lex veritatis fuit in ore 6
eius,& iniquitas nõ est inuenta in labijs eius:
in pace, & in æquitate ambulabit mecum, B
& multos auertit ab iniquitate. *Labia enim 7
sacerdotis custodient scientiam,& legem re-
quirent ex ore eius:quia angelus Dñi exerci-
tuum est.* Vos autẽ recessistis de via,& scan- 8
dalizastis plurimos in lege: irritum fecistis
pactum Leui, dicit Dominus exercituum.
*Propter quod & ego dedi vos contemptibi- 9
les, & humiles omnibus populis,sicut nõ ser-
uastis vias meas, & accepistis faciem in lege.
a Matth. 23. a. 9. Eph. 4. a. 5. * a Numquid non pater vnus omnium no- 10
strum? nũquid non Deus vnus creauit nos?
quare ergo despicit vnusquisq; nostrum fra-
trem suum, violans pactum patrum nostro-
11 rum? *Transgressus est Iuda,& abominatio
C facta est in Israel,& in Ierusalem: quia cõta-
minauit Iudas sãctificationem Domini, quã
12 dilexit,& habuit filiam dei alieni. * Disper-
det Dominus virum, qui fecerit hoc, magi-
strum, & discipulum de tabernaculis Iacob,
& offerentem munus Domino exercituum.
13 * Et hoc rursum fecistis, operiebatis lacry-
mis altare Dñi,fletu,& mugitu, ita vt nõ re-
spiciam vltra ad sacrificium, nec accipiam
14 placabile quid de manu vestra. * Et dixistis:
Quam ob causã? quia Dominus testificatus
est inter te,& vxorẽ pubertatis tuæ,quam tu
despexisti: & hæc particeps tua,& vxor fœ-
15 deris tui. * Nonne vnus fecit, & residuum
D spiritus eius est? Et quid vnus quærit,nisi se-
men Dei? Custodite ergo spiritum vestrum,
& vxorem adolescentiæ tuæ noli despicere.
16 *Cùm odio habueris,dimitte,dicit Dominus
Deus Israel:operiet autem iniquitas vestimẽ-
tum eius,dicit Dominus exercituum: custo-
dite spiritum vestrum, & nolite despicere.
17 *Laborare fecistis Dominum in sermonibus
vestris,& dixistis: In quo eum fecimus labo-
rare? In eo quod dicitis;Omnis qui facit ma-
lum,bonus est in conspectu Domini, & tales
ei placent: aut certe vbi est Deus iudicij?

CAP. III.

1 ECce ego mitto angelum meum, & præ- a Matt. 11. b. 10.
A parabit viam ante faciem meam. Et sta- Mar. 1. a. 2.
tim veniet ad templum suum Dominator, Lu. 1. b. 17.
quem vos quæritis, & angelus testamenti, & 7. d. 27.
quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus
2 exercituum: * & quis poterit cogitare diem
aduentus eius, & quis stabit ad videndum
eum? Ipse enim quasi ignis conflans,& quasi
3 herba fullonum: * & sedebit conflans, &
emundans argẽtum, & purgabit filios Leui,
& colabit eos quasi aurum, & quasi argen-
tum, & erunt Domino offerẽtes sacrificia in
4 iustitia.*Et placebit Domino sacrificiũ Iuda,
& Ierusalem sicut dies sæculi, & sicut anni
5 antiqui. * Et accedã ad vos in iudicio,& ero
B testis velox maleficis, & adulteris, & periu-
ris, & qui calumniatur mercedẽ mercenarij,
viduas, & pupillos, & opprimunt peregri-
num,nec timuerũt me, dicit Dominus exer-
6 cituum. *Ego enim Dominus,& nõ mutor:
7 & vos filij Iacob non estis cõsumpti. * A die-
bus enim patrũ vestrorum recessistis à legi-
timis meis,& non custodistis. a Reuertimini a Zac. 1. a. 3.
ad me, & reuertar ad vos, dicit Dominus
8 exercituũ. Et dixistis:In quo reuertemur? *Si
affiget homo Deum,quia vos configitis me?
Et dixistis: in quo configimus te? In deci-
9 mis,& in primitijs. * Et in penuria vos ma-
ledicti estis, & me vos configitis gens tota.
10 * Inferte omnem decimam in horreum, &
C sit cibus in domo mea, & probate me super
hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis
catara-

cataractas cœli, & effudero vobis benedi-
ctionem vsque ad abundantiam, * & incre- 11
pabo pro vobis deuorantem, & nõ corrum-
pet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vi-
nea in agro, dicit Dominus exercituum.*Et 12
beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim
vos terra desiderabilis, dicit Dominus exer-
u Ioan. 21. b. 14. cituum.* u Inualuerunt super me verba ve- 13
stra dicit Dominus. * Et dixistis: Quid lo- 14
cuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est, qui
seruit Deo: & quod emolumentum, quia cu-
stodiuimus præcepta eius, & quia ambula-
uimus tristes coram Domino exercituum? D
*Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: si- 15
quidem ædificati sunt facientes impietatem;
& tentauerunt Deum, & salui facti sunt.
*Tunc locuti sunt timẽtes Dñm, vnusquis- 16
que cum proximo suo: Et attendit Domi-
nus, & audiuit: & scriptus est liber monu-
menti coram eo timẽtibus Dñm, & cogitan-
tibus nomen eius.*Et erunt mihi, ait Domi- 17
nus exercituũ, in die, qua ego facio, in pecu-
lium: & parcam eis, sicut parcit vir filio suo
18 seruienti sibi. * Et conuertemini, & videbi-
tis quid sit inter iustum, & impium: & inter
seruientem Deo, & non seruientem ei.

CAP. IV.

1 A ECce enim dies veniet succensa, quasi ca-
minus: & erunt omnes superbi, & om-
nes facientes impietatem stipula: & inflam-
mabit eos dies veniens, dicit Dominus exer-
cituum, quæ non derelinquet eis radicem, &
2 germen. * u Et orietur vobis timentibus no-
men meum Sol iustitiæ, & sanitas in pennis u Luc. 1. g. 78.
eius: & egrediemini, & salietis sicut vituli
3 de armento. * Et calcabitis impios cum fue-
B rint cinis sub planta pedum vestrorũ in die,
qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
4 * u Mementote legis Moysi serui mei, quam u Exod. 20.
mandaui ei in Horeb ad omnem Israel præ- Deut. 4. 5. 6.
5 cepta, & iudicia. * u Ecce ego mittam vobis u Mat. 17. b. 10.
Eliam prophetam, antequam veniat dies
6 Domini magnus, & horribilis. * Et conuer- Mar. 9. c. 11.
tet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad Lu. 1. b. 17.
patres eorum: ne forte veniam, & percu-
tiam terram anathemate.

LIBER PRIMVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est, postquam per- 1
cussit Alexander Philippi A
Macedo, qui primus regna-
uit in Græcia, egressus de ter-
ra Cethim, Darium regem
Persarum, & Medorum: * constituit præ- 2
lia multa, & obtinuit omnium munitiones,
& interfecit reges terræ, * & pertransijt vsq; 3
ad fines terræ: & accepit spolia multitudi-
nis gentium, & siluit terra in conspectu eius.
*Et cõgregauit virtutem, & exercitum for- 4
tem nimis: & exaltatum est, & eleuatum
cor eius: * & obtinuit regiones Gentium, & 5
tyrannos: & facti sunt illi in tributum. * Et 6
post hęc decidit in lectum, & cognouit, quia
moreretur. * Et vocauit pueros suos nobiles, 7
qui secum erant nutriti à iuuentute: & diui-
sit illis regnum suum, cùm adhuc viueret.
*Et regnauit Alexander annis duodecim, 8
& mortuus est. * Et obtinuerunt pueri eius 9
regnum, vnusquisque in loco suo: * & im- 10
posuerunt omnes sibi diademata post mor- B
tem eius, & filij eorũ post eos annis multis, &
multiplicata sunt mala in terra.*Et exijt ex 11
eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius
Antiochi regis, qui fuerat Romę obses: & re-
gnauit in anno cẽtesimo trigesimo septimo
12 regni Græcorum. * In diebus illis exierunt
ex Israel filij iniqui, & suaserũt multis, dicẽ-
tes: Eamus, & disponamus testamentũ cum
Gentibus, quę circa nos sunt: quia, ex quo re-
cessimus ab eis, inuenerunt nos multa mala.
13 * Et bonus visus est sermo in oculis eorum.
14 * Et destinauerunt aliqui de populo, & abie-
runt ad regem: & dedit illis potestatẽ, vt fa-
15 cerent iustitiam Gẽtium. * Et ędificauerunt
gymnasium in Ierosolymis secundùm leges
16 Nationum: * & fecerunt sibi præputia, & re-
cesserunt à testamento sancto, & iuncti sunt
Nationibus, & venundati sunt, vt facerent
17 malũ. * Et paratum est regnũ in conspectu
C Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægy-
18 pti, vt regnaret super duo regna. * Et intra-
uit in Aegyptũ in multitudine graui, iu cur-
ribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa
19 nauium multitudine: * & constituit bellum
aduersus Ptolemęum regẽ Aegypti, & veri-
tus est Ptolemæus à facie eius, & fugit, & ce-
cide-

ciderunt vulnerati multi. * Et comprehen- 20
dit ciuitates munitas in terra Aegypti:& ac-
cepit spolia terræ Aegypti. * Et conuertit 21
Antiochus,postquã percussit Aegyptum in
centesimo & quadragesimo tertio anno: &
ascẽdit ad Israel,*& ascendit Ierosolymã in 22
multitudine graui. *Et intrauit in sanctifi- 23
cationẽ cũ superbia,& accepit altare aureũ,
& candelabrũ luminis,& vniuersa vasa eius,
& mensã propositionis,& libatoria,& phia-
las, & mortariola aurea, & velum, & coro-
nas,& ornamentum aureũ,quod in facie tẽ-
pli erat: & cõminuit omnia. *Et accepit ar- 24
gentum, & aurum,& vasa cõcupiscibilia:& D
accepit thesauros occultos, quos inuenit: &
sublatis omnibus abijt in terram suã.*Et fe- 25
cit cædẽ hominũ, & locutus est in superbia
magna.*Et factus est plãctus magnus in Is- 26
rael,& in omni loco eorũ: *& ingemuerũt 27
principes,& seniores: virgines,& iuuenes in-
firmati sunt:& speciositas mulierũ immuta-
ta est. *Omnis maritus sumpsit lamentum: 28
& quę sedebant in thoro maritali,lugebant:
*& commota est terra super habitãtes in ea, 29
& vniuersa domus Iacob induit confusionẽ.
*Et post duos annos dierũ misit rex princi- 30
pem tributorũ in ciuitates Iuda, & venit Ie-
rusalẽ cum turba magna.*Et locutus est ad 31
eos verba pacifica in dolo:& crediderunt ei.
* Et irruit super ciuitatẽ repente, & percus- 32
sit eã plaga magna,& perdidit populũ mul-
tũ ex Israel. * Et accepit spolia ciuitatis: & 33
succendit eã igni,& destruxit domos eius, &
muros eius in circuitu:*& captiuas duxerũt 34
mulieres:& natos,& pecora possederũt. * Et 35
ædificauerunt ciuitatem Dauid muro ma-
gno,& firmo, & turribus firmis, & facta est
illis in arcẽ: *& posuerunt illic gentẽ pecca- 36
tricẽ,viros iniquos,& conualuerunt in ea, &
posuerunt arma,& escas,& congregauerunt E
spolia Ierusalẽ; *& reposuerunt illic,& facti 37
sunt in laqueũ magnũ. * Et factum est hoc 38
ad insidias sanctificationi, & in diabolũ ma-
lum in Israel: *& effuderunt sanguinem in- 39
nocentem per circuitpm sanctificationis, &
contaminauerũt sanctificationem.*Et fuge- 40
rũt habitatores Ierusalem propter eos, & fa-
cta est habitatio exterorũ, & facta est extera
semini suo, & nati eius reliquerunt eã.*San- 41
ctificatio eius desolata est sicut solitudo,a dies
festi eius conuersi sunt in luctum, sabbata
eius in opprobrium, honores eius in nihilũ.
*Secundũ gloriã eius multiplicata est igno 42
minia eius: & sublimitas eius conuersa est in
luctũ. * Et scripsit rex Antiochus omni re- 43
gno suo,vt esset omnis populus vnus, & re-
linqueret vnusquisq; legem suam. *Et con 44
senserunt omnes Gentes secundùm verbum
regis Antiochi:*& multi ex Israel consense- 45
runt seruituri eius,& sacrificauerũt idolis, &

a Tob. 2. a. 6. Amos 8. b. 10.

46 coinquinauerunt sabbatum. * Et misit rex
libros per manus nunciorum in Ierusalẽ, &
F in omnes ciuitates Iuda:vt sequerentur leges
47 Gẽtium terræ,*& prohiberent holocausta,
& sacrificia,& placationes fieri in tẽplo Dei,
48 *& prohiberent celebrari sabbatum, & dies
49 solemnes: * & iussit coinquinari sancta, &
50 sanctum populum Israel.*Et iussit ędificari
aras, & templa, & idola,& immolari carnes
51 suillas,& pecora communia, * & relinquere
filios suos incircumcisos, & coinquinari ani-
mas eorũ in omnibus immũdis,& abomina-
tionibus,ita vt obliuiscerentur legem,& im-
52 mutarẽt omnes iustificationes Dei.*Et qui-
cumq; non fecissent secundùm verbũ regis
53 Antiochi,morerentur. * Secundùm omnia
verba hæc scripsit omni regno suo, & præ-
posuit principes populo, qui hæc fieri coge-
54 rẽt. *Et iusserunt ciuitatibus Iuda sacrifica-
55 re. *Et congregati sunt multi de populo ad
eos qui dereliquerant legem Dñi: & fecerũt
56 mala super terram:*& effugauerunt popu-
lum Israel in abditis,& in absconditis fugiti-
57 uorũ locis. *Die quintadecima mensis Cas-
G leu, quinto & quadragesimo & centesimo
anno ædificauit rex Antiochus abominan-
dum idolum desolationis super altare Dei,
& per vniuersas ciuitates Iuda in circuitu
58 ædificauerũt aras: *& ante ianuas domorũ,
& in plateis incendebant thura, & sacrifica-
59 bant: *& libros legis Dei cõbusserunt igni,
60 scindẽtes eos:*& apud quemcumq; inuenie-
bantur libri testamenti Dñi, & quicumque
obseruabat legem Dñi,secundùm edictũ re-
61 gis trucidabant eũ. *In virtute sua faciebãt
hęc populo Israel,qui inueniebatur in omni
62 mẽse & mense in ciuitatibus. * Et quinta &
vigesima die mensis sacrificabant super arã,
63 quæ erat contra altare. * Et mulieres, quæ
circumcidebãt filios suos, trucidabantur se-
64 cundùm iussum regis Antiochi,*& suspen-
debãt pueros à ceruicibus per vniuersas do-
mos eorum: & eos,qui circumciderant illos,
65 trucidabãt.*Et multi de populo Israel defi-
nierũt apud se,vt nõ manducarent immun-
da: & elegerunt magis mori,quã cibis coin-
66 quinari immundis: *& voluerunt infringe-
67 re legem Dei sanctam,& trucidati sunt:*&
facta est ira magna super populum valde.

CAP. II.

1 IN diebus illis surrexit Mathathias filius
A Ioannis, filij Simeonis, sacerdos ex filijs
Ioarib ab Ierusalẽ, & consedit in mõte Mo-
2 din: *& habebat filios quinq; Ioannẽ,qui co-
3 gnominabatur Gaddis: * & Simonẽ qui co-
4 gnominabatur Thasi:*& Iudã,qui vocaba-
5 tur Machabęus: *& Eleazarum, qui cogno-
minabatur Abaron:& Ionathan,qui cogno-
6 minabatur Apphus. * Hi viderũt mala,quæ
7 fiebant in populo Iuda, & in Ierusalem. *Et

dixit

dixit Mathathias: Væ mihi, vt quid natus sũ
videre contritionẽ populi mei, & contritio-
nem ciuitatis sanctæ, & sedere illic, cùm da-
tur in manibus inimicorũ? *Sancta in manu 8
extraneorum facta sunt: templum eius sicut
homo ignobilis. * Vasa gloriæ eius captiua 9
abducta sunt: trucidati sunt senes eius in pla-
teis, & iuuenes eius ceciderunt in gladio ini-
micorum. *Quæ gens nõ hereditauit regnũ 10
eius, & nõ obtinuit spolia eius? *Omnis com- 11
positio eius ablata est. Quæ erat libera, facta
est ancilla. *Et ecce sancta nostra, & pulchri- 12
tudo nostra, & claritas nostra desolata est, &
coinquinauerunt ea Gentes. Quò ergo nobis B
adhuc viuere? * Et scidit vestimẽta sua Ma- 13
thathias, & filij eius: * & operuerũt se cilicijs, 14
& planxerunt valde. *Et venerunt illuc, qui 15
missi erant à rege Antiocho, vt cogerẽt eos,
qui confugerant in ciuitatem Modin, im-
molare, & accendere thura, & à lege Dei di-
scedere. *Et multi de populo Israel cõsentiẽ- 16
tes accesserunt ad eos: sed Mathathias, & filij
eius constanter steterunt. *Et respondentes, 17
qui missi erãt ab Antiocho, dixerũt Matha-
thiæ: Princeps & clarissimus, & magnus es in
hac ciuitate, & ornatus filijs, & fratribus:
* ergo accede prior, & fac iussum regis, sicut 18
fecerunt omnes Gẽtes, & viri Iuda, & qui re-
manserunt in Ierusalem: & eris tu, & filij tui
inter amicos regis, & amplificatus auro, &
argento, & muneribus multis. * Et respon- 19
dit Mathathias, & dixit magna voce: Et si
omnes Gentes regi Antiocho obediũt, vt di-
scedat vnusquisque à seruitute legis patrum
suorum, & consentiat mandatis eius: *ego & 20
filij mei, & fratres mei obediemus legi patrũ
nostrorum: * propitius sit nobis Deus: non 21
est nobis vtile relinquere legem, & iustitias
Dei: * non audiemus verba regis Antiochi, 22
nec sacrificabimus trãsgrediẽtes legis nostræ C
mãdata, vt eamus altera via. * Et vt cessauit 23
loqui verba hæc, accessit quidam Iudæus in
omnium oculis sacrificare idolis super aram
in ciuitate Modin, secundùm iussum regis:
*& vidit Mathathias, & doluit, & cõtremue- 24
runt renes eius, & accensus est furor eius se-
cundùm iudicium legis, & insiliens trucida-
uit eũ super aram: * sed & virum, quem rex 25
Antiochus miserat, qui cogebat immolare,
occidit in ipso tempore, & aram destruxit,
Nu. 25. c. 13. * & zelatus est legem, " sicut fecit Phinees 26
Zamri filio Salomi. *Et exclamauit Matha- 27
thias voce magna in ciuitate, dicens: Omnis,
qui zelum habet legis statuens testamẽtum,
exeat post me. * Et fugit ipse, & filij eius in 28
montes, & reliquerunt quæcumq; habebant
in ciuitate. *Tunc descenderunt multi quæ- 29
rentes iudicium, & iustitiam, in desertum:
* & sederunt ibi ipsi, & filij eorum, & mulie- 30
res eorũ, & pecora eorum, quoniam inunda-
31 uerunt super eos mala. *Et renunciatum est
D viris regis, & exercitui, qui erat in Ierusalem
ciuitate Dauid, quoniã discessissent viri qui-
dam, qui dissipauerunt mandatum regis in
loca occulta in deserto, & abiissent post illos
32 multi. *Et statim perrexerũt ad eos, & con-
stituerũt aduersus eos prælium in die sabba-
33 torum, *& dixerunt ad eos: Resistitis & nũc
adhuc? exite, & facite secundùm verbum re-
34 gis Antiochi, & viuetis. * Et dixerunt: Non
exibimus, neque faciemus verbum regis, vt
35 polluamus diem sabbatorum. * Et cõcitaue-
36 runt aduersus eos prælium. * Et non respon-
derunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec
37 oppilauerunt loca occulta, * dicentes: Moria-
mur omnes in simplicitate nostra: & testes
erunt super nos cælũ, & terra, quòd iniuste
38 perditis nos. * Et intulerunt illis bellũ sabba-
tis: & mortui sunt ipsi, & vxores eorum, & fi-
lij eorum, & pecora eorum vsque ad mille
39 animas hominum. * Et cognouit Matha-
thias, & amici eius, & luctum habuerunt su-
40 per eos valde. *Et dixit vir proximo suo: Si
omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerũt,
& non pugnauerimus aduersus gentes pro
animabus nostris, & iustificationibus nostris:
41 nunc citius disperdent nos à terra. *Et cogi-
E tauerunt in die illa, dicentes: Omnis homo,
quicumque venerit ad nos in bello die sab-
batorum, pugnemus aduersus eum: & non
moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres
42 nostri in occultis. * Tunc congregata est ad
eos synagoga Assidæorum fortis viribus ex
43 Israel, omnis voluntarius in lege: * & om-
nes, qui fugiebant à malis, additi sunt ad
44 eos, & facti sunt illis ad firmamentum. * Et
collegerunt exercitum, & percusserunt pec-
catores in ira sua, & viros iniquos in indi-
gnatione sua: & ceteri fugerunt ad natio-
45 nes, vt euaderent. *Et circuiuit Mathathias,
46 & amici eius, & destruxerunt aras: * & cir-
cumciderũt pueros incircumcisos quotquot
inuenerunt in finibus Israel: & in fortitudi-
47 ne. *Et persecuti sunt filios superbiæ, & pro-
48 speratum est opus in manibus eorum: * &
obtinuerunt legem de manibus gentium, &
de manibus regum, & non dederunt cornu
49 peccatori: *Et appropinquauerunt dies Ma-
F thathiæ moriendi, & dixit filijs suis: Nunc
confortata est superbia, & castigatio, & tem-
50 pus euersionis, & ira indignationis: * Nunc
ergo, ò filij, æmulatores estote legis, & date
animas vestras pro testamento patrũ vestro-
51 rum, *& mementote operum patrũ, quæ fe- Gen. 22.
cerunt in generationibus suis: & accipietis a. 2.
52 gloriam magnam, & nomen æternum. *"A- Ge. 41. e.
braham nonne in tentatione inuentus est fi- 40.
53 delis, & reputatũ est ei ad iustitiã? * " Ioseph Num 25.
in tempore angustiæ suæ custodiuit manda- c. 13 Eccl 45. d.
54 tum, & factus est dominus Ægypti. * " Phi- 28.
nees

nees pater noster, zelando zelum Dei, acce-
" Iof.1.a.2 pit testamentum sacerdotij æterni. * " Iesus 55
dum impleuit verbum, factus est dux in Is-
" Nu.14.b.6. rael. * " Caleb, dũ testificatur in ecclesia, ac- 56
Iof.14.d.14 cepit hereditatẽ. * " Dauid in sua misericor- 57
" 2.Reg 2.a.4. dia consecutus est sedẽ regni in sæcula. * " E 58
lias, dum zelat zelum legis, receptus est in G
" 4.Reg.2.d.11. cœlum. * " Ananias, & Azarias, & Misael cre- 59
" Dan.3.c.16. dentes, liberati sunt de flamma. * Daniel in 60
" Dan.6.f.21. sua simplicitate liberatus est de ore leonum.
* Et ita cogitate per generationem, & gene- 61
rationem: quia omnes, qui sperant in eum,
nõ infirmantur. * Et à verbis viri peccatoris 62
ne timueritis, quia gloria eius stercus, & ver-
mis est: * hodie extollitur, & cras non inue- 63
nietur, quia conuersus est in terram suam, &
cogitatio eius perijt. * Vos ergo filij cõforta- 64
mini, & viriliter agite in lege, quia in ipsa
gloriosi eritis. * Et ecce Simon frater vester, 65
scio quòd vir consilij est, ipsum audite sem-
per, & ipse erit vobis pater. * Et Iudas Ma- 66
chabæus fortis viribus à iuuẽtute sua, sit vo-
bis princeps militiæ, & ipse aget bellum po-
puli. * Et adducetis ad vos omnes factores 67
legis, & vindicate vindictam populi vestri.
* Retribuite retributionem Gentibus, & in- 68
tendite in præceptum legis. * Et benedixit 69
eos, & appositus est ad patres suos. * Et de- 70
functus est anno centesimo & quadragesi-
mo sexto, & sepultus est à filijs suis in sepul-
chris patrum suorum in Modin, & planxe-
runt eum omnis Israel planctu magno.

CAP. III.

ET surrexit Iudas, qui vocabatur Macha- 1
bæus filius eius pro eo, * & adiuuabant 2
eum omnes fratres eius, & vniuersi, qui se A
coniunxerant patri eius, & præliabãtur prę-
lium Israel cum lætitia. * Et dilatauit gloriã 3
populo suo, & induit se loricam sicut gigas,
& succinxit se arma bellica sua in prælijs, &
protegebat castra gladio suo. * Similis factus 4
est leoni in operibus suis, & sicut catulus leo-
nis rugiens in venatione. * Et persequutus 5
est iniquos perscrutans eos: & qui conturba-
bant populum suum, eos succendit flam-
mis: * & repulsi sunt inimici eius præ timo- 6
re eius, & omnes operarij iniquitatis contur-
bati sunt, & directa est salus in manu eius.
* Et exacerbabat reges multos, & lætificabat 7
Iacob in operibus suis, & in sæculum memo-
ria eius in benedictione. * Et perambulauit 8
ciuitates Iuda, & perdidit impios ex eis, &
auertit iram ab Israel. * Et nominatus est vs- 9
que ad nouissimum terræ, & congregauit
pereuntes. * Et congregauit Apollonius 10
Gentes, & à Samaria virtutem multã, & ma- B
gnam ad bellandũ cõtra Israel. * Et cogno- 11
uit Iudas & exijt obuiam illi, & percussit, &
occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi,
& reliqui fugerũt, * & accepit spolia eorum, 12
& gladium Apollonij abstulit Iudas, & erat
13 pugnans in eo omnibus diebus. * Et audiuit
Seron princeps exercitus Syrię, quòd cõgre-
gauit Iudas congregationẽ fidelium, ecclesiã
14 secum, * & ait: Faciam mihi nomen & glori-
ficabor in regno, & debellabo Iudam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbũ re-
15 gis. * Et præparauit se: & ascenderunt cũ eo
castra impiorum fortes auxiliarij, vt facerẽt
16 vindictã in filios Israel. * Et appropinqua-
uerunt vsq; ad Bethoron: & exiuit Iudas ob-
17 uiam illi cum paucis. * Vt autem viderunt
exercitum venientem sibi obuiam, dixerunt
Iudæ: Quomodo poterimus pauci pugnare
C contra multitudinem tantam, & tam fortẽ,
18 & nos fatigati sumus ieiunio hodie? * Et ait
Iudas: Facile est concludi multos in manus
paucorũ: & non est differentia in conspectu
Dei cœli liberare in multis, & in paucis.
19 * quoniam non in multitudine exercitus vi-
20 ctoria belli, sed de cœlo fortitudo est. * Ipsi
veniunt ad nos in multitudine contumaci,
& superbia, vt disperdant nos, & vxores no-
21 stras, & filios nostros, & vt spolient nos: * nos
verò pugnabimus pro animabus nostris, & le-
22 gibus nostris: * & ipse Dñs conteret eos ante
faciẽ nostram: vos autem ne timueritis eos.
23 * Vt cessauit autem loqui, insiluit in eos su-
bitò, & contritus est Seron, & exercitus eius
24 in conspectu ipsius, * & persecutus est eum
in descensu Bethoron vsque in campum,
& ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui
25 autem fugerunt in terram Philisthijm. * Et
cecidit timor Iudæ, ac fratrum eius, & for-
mido super omnes gentes in circuitu eorum.
26 * & peruenit ad regem nomen eius, & de
D prælijs Iudæ narrabant omnes gentes. * Vt
27 audiuit autẽ rex Antiochus sermones istos,
iratus est animo: & misit, & congregauit
exercitum vniuersi regni sui, castra fortia
29 valde: * & aperuit ærarium suum, & dedit
stipendia exercitui in annum: & mandauit
29 illis, vt essent parati ad omnia. * Et vidit
quòd defecit pecunia de thesauris suis, & tri-
buta regionis modica propter dissensionem,
& plagam, quam fecit in terra, vt tolleret
30 legitima, quæ erant à primis diebus: * &
timuit ne non haberet vt semel & bis, in
sumptus, & donaria, quæ dederat ante larga
manu, & abundauerat super reges, qui ante
31 eum fuerant. * Et consternatus erat animo
valde, & cogitauit ire in Persidẽ, & accipere
tributa regionum, & congregare argentum
32 multũ. * Et reliquit Lysiam hominẽ nobi-
lem de genere regali, super negotia regia, à
flumine Euphrate vsq; ad flumen Aegypti:
33 * & vt nutriret Antiochum filium suũ, do-
34 nec rediret. * Et tradidit ei medium exerci-
tũ, & elephantos: & mãdauit ei de omnibus
quæ volebat, & de inhabitantibus Iudæam,

& Ierusalem: *& vt mitteret ad eos exercitũ 35
ad conterendam, & extirpandam virtutem E
Israel, & reliquias Ierusalem, & auferendam
memoriam eorum de loco: *& vt cõstitue- 36
ret habitatores filios alienigenas in omnibus
finibus eorum, & sorte distribueret terram
eorum. *Et rex assumpsit partem exercitus 37
residui, & exiuit ab Antiochia ciuitate re-
gni sui anno centesimo, & quadragesimo se-
ptimo: & transfretauit Euphratem flumen,
& perambulabat superiores regiones. * Et 38
elegit Lysias Ptolemæũ filiũ Dorymini, &
Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex
amicis regis: *& misit cum eis quadraginta 39
millia virorum, & septẽ millia equitum, vt
venirent in terram Iuda, & disperderent eã
secundùm verbum regis. * Et processerunt 40
cum vniuersa virtute sua, & venerũt, & ap-
plicuerũt Emmaum in terra campestri. *Et 41
audierunt mercatores regionum nomen eo-
rum: & acceperunt argentũ, & aurum mul-
tum valde, & pueros: & venerunt in castra,
vt acciperent filios Israel in seruos, & addi-
ti sunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alie-
nigenarum. * Et vidit Iudas, & fratres eius, 42
quia multiplicata sunt mala, & exercitus ap- F
plicabãt ad fines eorũ: & cognouerũt verba
regis, quæ mandauit populo facere in interi-
tum, & consummationem: * & dixerunt 43
vnusquisque ad proximum suum: Erigamus
deiectionẽ populi nostri, & pugnemus pro
populo nostro, & sanctis nostris. *Et cõgre- 44
gatus est conuentus, vt essent parati in præ-
lium: & vt orarent, & peterent misericordiã,
& miserationes. *Et Ierusalem non habita- 45
batur, sed erat sicut desertũ: non erat, qui in-
grederetur, & egrederetur de natis eius: &
sanctum conculcabatur: & filij alienigenarũ
erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: &
ablata est voluptas à Iacob, & defecit ibi ti-
bia, & cithara. *Et congregati sunt, & vene- 46
runt in Maspha cõtra Ierusalem: quia locus
orationis erat in Maspha ante in Israel. *Et 47
ieiunauerunt illa die, & induerunt se cilicijs,
& cinerem imposuerunt capiti suo: & disci-
derunt vestimenta sua: *& expanderunt li- 48
bros legis, de quibus scrutabantur Gentes si-
militudinem simulachrorũ suorum: *& at- 49
tulerũt ornamẽta sacerdotalia, & primitias, G
& decimas: & suscitauerunt Nazaræos, qui
impleuerant dies: * & clamauerunt voce 50
magna in cœlum, dicentes: Quid faciemus
istis, & quò eos ducemus? * & sancta tua 51
conculcata sunt, & contaminata sunt, & sa-
cerdotes tui facti sunt in luctum, & in humi-
litatem: *& ecce Nationes conuenerunt ad- 52
uersũ nos, vt nos disperdãt: tu scis, quæ cogi- 53
tant in nos. *Quomodo poterimus subsiste- 53
re ante faciem eorum, nisi tu Deus adiuues
nos? *Et tubis exclamauerunt voce magna. 54

55 *Et post hæc constituit Iudas duces populi,
tribunos, & centuriones, & pẽtacontarchos,
56 & decuriones. *u Et dixit his, qui ędificabant u Deut. 20. a. 5.
domos, & sponsabant vxores, & plantabant Iud. 7. a. 3.
vineas, & formidolosis, vt redirẽt vnusquis-
57 que in domum suam secundùm legem. *Et
mouerunt castra, & collocauerunt ad Au-
58 strum Emmaum. *Et ait Iudas: Accingimi-
ni, & estote filij potentes, & estote parati in
mane, vt pugnetis aduersus Nationes has,
quæ conuenerunt aduersus nos disperdere
59 nos, & sancta nostra: *quoniam melius est
nos mori in bello, quàm videre mala gentis
60 nostræ, & sanctorum. * Sicut autem fuerit
voluntas in cœlo, sic fiat.

CAP. IV.

1 ET assumpsit Gorgias quinq; millia vi-
A rorũ, & mille equites electos: & moue-
2 runt castra nocte, * vt applicarent ad castra
Iudæorum, & percuterẽt eos subitò: & filij,
3 qui erant ex arce, erant illis duces. Et audi-
uit Iudas, & surrexit ipse, & potentes percu-
tere virtutem exercituum regis, qui erant in
4 Emmaum. *Adhuc enim dispersus erat exer-
5 citus à castris. * Et venit Gorgias in castra
Iudæ noctu, & neminẽ inuenit, & quærebat
eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi
6 à nobis. * Et cùm dies factus esset, apparuit
Iudas in campo cum tribus millibus virorũ
tantùm: qui tegumenta, & gladios nõ habe-
7 bant: * & viderunt castra Gentium valida,
& loricatos, & equitatus in circuitu eorum,
8 & hi docti ad prælium. * Et ait Iudas viris,
qui secum erant: Ne timueritis multitudinẽ
eorum, & impetum eorum ne formidetis.
9 *u Mementote qualiter salui facti sunt patres
nostri in mari rubro, cũ sequeretur eos Pha- u Exod. 14. b. 9.
10 rao cum exercitu multo. *Et nũc clamemus
in cœlũ, & miserebitur nostri Dominus, &
memor erit testamenti patrum nostrorum,
& conteret exercitum istum ante faciẽ no-
11 strã hodie: *& scient omnes gentes quia est,
12 qui redimat, & liberet Israel. *Et eleuauerũt
B alienigenæ oculos suos, & viderunt eos ve-
13 niẽtes ex aduerso. *Et exierunt de castris in
prælium, & tuba cecinerunt hi, qui erant cũ
14 Iuda: * Et congressi sunt: & contritæ sunt
15 Gentes, & fugerũt in campum. * Nouissimi
autem omnes ceciderunt in gladio, & perse-
cuti sunt eos vsque Gezeron, & vsq; in cam-
pos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ: & cecidẽ-
16 runt ex illis vsq; ad tria millia virorum. *Et
reuersus est Iudas, & exercitus eius, sequens
17 eum. *Dixitque ad populum: Non cõcupi-
18 scatis spolia: quia bellum contra nos est, *&
Gorgias, & exercitus eius prope nos in mon-
te: sed state nunc contra inimicos nostros, &
expugnate eos, & sumetis postea spolia secu-
19 ri. * Et adhuc loquẽte Iuda hæc, ecce appa-
20 ruit pars quędam prospiciens de monte. *Et

vidit Gorgias, quòd in fugam conuersi sunt
sui,& succenderunt castra: fumus enim, qui
videbatur, declarabat, quod factũ est. *Qui- 21
bus illi conspectis timuerunt valde, aspicien- C
tes simul & Iudam, & exercitum in campo
paratum ad prælium. * Et fugerunt omnes 22
in campum alienigenarum: & Iudas reuer- 23
sus est ad spolia castrorum, & acceperũt au-
rum multum,& argentum,& hyacinthum,
& purpuram marinam,& opes magnas.*Et 24
conuersi,hymnum canebãt, & benedicebãt
Deum in cęlum,quoniam bonus est,quoniã
in sæculum misericordia eius. * Et facta est 25
salus magna in Israel in die illa. * Quicum- 26
que autem alienigenarum euaserunt, vene-
runt,& nunciauerunt Lysiæ vniuersa, quæ
acciderãt. *Quibus ille auditis consternatus 27
animo deficiebat: quòd non qualia voluit,
talia contigerunt in Israel,& qualia manda-
uit rex.*Et sequenti anno congregauit Ly- 28
sias virorum electorum sexaginta millia, &
equitum quinque millia, vt debellaret eos.
*Et venerunt in Iudæã,& castra posuerunt 29
in Bethoron, & occurrit illis Iudas cum de-
cem millibus viris. *Et viderunt exercitum 30
fortem, & orauit, & dixit: Benedictus es sal-
uator Israel,*qui cõtriuisti impetum poten-
tis in manu serui tui Dauid,"& tradidisti ca- D
" 1.Reg.17 f.50. stra alienigenarũ in manu Ionathę filij Saul,
" 1.Reg.14 b.13. & armigeri eius. *Conclude exercitũ istum 31
in manu populi tui Israel, & confundantur
in exercitu suo,& equitibus.*Da illis formi- 32
dinem,& tabefac audaciam virtutis eorum,
& commoueantur contritione sua. *Deijce 33
illos gladio diligentium te: & collaudent te
omnes,qui nouerunt nomen tuum in hym-
nis.*Et commiserunt prælium: & ceciderũt 34
de exercitu Lysiæ quinque millia virorum.
*Vidẽs autẽ Lysias fugam suorũ,& Iudæo- 35
rum audaciã,& quòd parati sũt aut viuere,
aut mori fortiter,abijt Antiochiam,& elegit
milites, vt multiplicati rursus venirẽt in Iu-
dęam.*Dixit autẽ Iudas,& fratres eius:Ecce 36
contriti sunt inimici nostri:ascendamus nũc E
mundare sancta,& renouare. *Et cõgrega- 37
tus est omnis exercitus, & ascẽderũt in mõtẽ
Sion. * Et viderunt sanctificationẽ desertã, 38
& altare profanatum,& portas exustas,& in
atrijs virgulta nata sicut in saltu,vel in mõ-
tibus,& pastophoria diruta.*Et sciderũt ve- 39
stimẽta sua, & planxerunt planctu magno,
& imposuerunt cineres super caput suum:
*& ceciderũt in faciem super terram, & ex- 40
clamauerunt tubis signorum,& clamauerũt
in cœlũ.*Tũc ordinauit Iudas viros,vt pu- 41
gnarent aduersus eos, qui erãt in arce,donec
emundarẽt sancta.*Et elegit sacerdotes sine 42
macula, voluntatẽ habentes in lege Dei:*& 43
mundauerunt sancta,& tulerunt lapides cõ-
taminationis in locum immundum.*Et co- 44
gitauit de altari holocaustorũ, quod profa-
45 natũ erat,quid de eo faceret. *Et incidit illis
consilium bonum,vt destruerẽt illud:ne for-
te illis esset in opprobrium,quia contamina-
uerunt illud Gentes, & demoliti sunt illud.
46 *Et reposuerunt lapides in monte domus in
loco apto,quoadusq; veniret propheta,& re-
47 sponderet de eis.*Et acceperunt lapides in-
F tegros secundùm legem,& ædificauerunt al-
tare nouum secundũ illud, quod fuit prius:
48 *& ædificauerũt sancta,& quæ intra domũ
erant intrinsecus: & ædem, & atria sanctifi-
49 cauerũt.*Et fecerũt vasa sancta noua,& in-
tulerunt candelabrum, & altare incensorũ,
50 & mẽsam in templum. *Et incẽsum posue-
rũt super altare, & accẽderũt lucernas, quæ
super candelabrũ erant,& lucebãt in tẽplo.
51 *Et posuerunt super mẽsam panes,& appẽ-
derũt vela,& consũmauerunt omnia opera,
52 quæ fecerãt. * Et ante matutinũ surrexerũt
quinta,& vigesima die mensis noni (hic est
mẽsis Casleu) cẽtesimi quadragesimi octaui
53 anni,*& obtulerunt sacrificiũ secundũ legẽ
super altare holocaustorũ nouum, quod fe-
54 cerunt.*Secundũ tempus,& secundùm diẽ,
G in qua cõtaminauerũt illud gẽtes in ipsa re-
nouatum est in canticis, & citharis, & ciny-
55 ris,& in cymbalis. * Et cecidit omnis popu-
lus in faciem, & adorauerunt,& benedixe-
56 runt in cœlum eum,qui prosperauit eis.*Et
fecerũt dedicationem altaris diebus octo, &
obtulerũt holocausta cum lætitia,& sacrifi-
57 cium salutaris,& laudis. *Et ornauerunt fa-
ciem templi coronis aureis,& scutulis: & de-
dicauerunt portas, & pastophoria, & impo-
58 suerunt eis ianuas.*Et facta est lętitia in po-
pulo magna valde, & auersũ est opprobriũ
59 Gentium. * "Et statuit Iudas,& fratres eius, " Io.10.c.12.
& vniuersa ecclesia Israel,vt agatur dies de-
dicationis altaris in temporibus suis ab anno
in annũ per dies octo à quinta, & vigesima
60 die mẽsis Casleu,cum lętitia & gaudio. *Et
ædificauerunt in tempore illo montem Siõ,
& per circuitũ muros altos,& turres firmas,
ne quando venirent Gentes, & cõculcarent
61 eum,sicut antea fecerũt. *Et collocauit illic
exercitum, vt seruarent eum, & muniuit eũ
ad custodiendam Bethsuram,vt haberet po-
pulus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

1 ET factum est, vt audierũt Gentes in cir-
A cuitu,quia ædificatum est altare,& san-
2 ctuariũ sicut prius,iratæ sunt valde: *& co-
gitabant tollere genus Iacob,qui erant inter
eos,& cęperũt occidere de populo, & perse-
3 qui. *Et debellabat Iudas filios Esau in Idu-
mæa,& eos,qui erant in Acrabathane: quia
circũsedebant Israelitas,& percussit eos pla-
4 ga magna.*Et recordatus est malitiam filio-
rum Bean, qui erant populo in laqueum, &

in ſcandalũ,inſidiantes ei in via.* Et conclu- 5
ſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos,
& anathematizauit eos, & incẽdit turres eo-
rum igni cum omnibus, qui in eis erant. *Et 6
tranſiuit ad filios Ammon, & inuenit manũ
fortem,& populum copioſum,& Timotheũ
ducem ipſorum:*& commiſit cum eis prẹlia 7
multa,& contriti ſunt in cõſpectu eorum,&
percuſſit eos: * & cepit Gazer ciuitatem, & 8
filias eius, & reuerſus eſt in Idumæam. * Et 9
congregatæ ſunt gentes,quę ſunt in Galaad
aduerſus Iſraelitas,qui erant in finibus eorũ,
vt tollerent eos: & fugerunt in Datheman
munitionem,& miſerunt litteras ad Iudam, 10
& fratres eius,dicentes: Cõgregatæ ſunt ad-
uerſum nos gentes per circuitum, vt nos au-
ferant, & parant venire, & occupare muni-
tionem,*in quã cõfugimus:*& Timothæus 11
eſt dux exercitus eorum. *Nũc ergo veni,& B
eripe nos de manibꝰ eorũ, quia cecidit mul- 12
titudo de nobis.*Et omnes fratres noſtri,qui 13
erant in locis Tubin,interfecti ſunt,& capti-
uas duxerunt vxores eorum,& natos,& ſpo-
lia, & peremerunt illic fere mille viros. *Et 14
adhuc epiſtolæ legebãtur,& ecce alij nuncij
venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis, nun-
ciãtes ſecundũ verba hæc: *dicentes conue- 15
niſſe aduerſum ſe à Ptolemaida,& Tyro, &
Sidone:& repleta eſt omnis Galilęa alienige-
nis,vt nos cõſumant.* Vt audiuit autem Iu- 16
das, & populus ſermones iſtos, conuenit
eccleſia magna cogitare quid facerẽt fratri-
bus ſuis, qui in tribulatione erant, & expu-
gnabantur ab eis.* Dixitq; Iudas Simoni fra- 17
tri ſuo:Elige tibi viros,& vade, & libera fra-
tres tuos in Galilæa: ego autẽ,& frater meus
Ionathas ibimus in Galaaditim.*Et reliquit 18
Ioſephum filiũ Zachariæ,& Azariam duces
populi cũ reſiduo exercitu in Iudæa ad cu-
ſtodiã:*& præcepit illis,dicẽs: Præſtote po- 19
pulo huic: & nolite bellũ cõmittere aduer-
ſum gentes, donec reuertamur.* Et partiti 20
ſunt Simoni viri tria millia, vt iret in Gali-
lęam:* Iudæ autẽ octo millia in Galaaditim.
*Et abijt Simon in Galilæam, & commiſit 21
prælia multa cum gentibus: & contritæ sũt C
gẽtes à facie eius, & perſecutus eſt eos vſque
ad portam. * Ptolemaidis,& ceciderunt de 22
gentibus ferè tria millia virorum, & accepit
ſpolia eorum;*& aſſumpſit eos,qui erant in 23
Galilæa, & in Arbatis cum vxoribus, & na-
tis, & omnibus, quę erant illis,& adduxit in
Iudæam cum lętitia magna.* Et Iudas Ma- 24
chabæus,& Ionathas fratres eius tranſierunt
Iordanem, & abierunt viam trium dierum
per deſertum.* Et occurrerũt eis Nabathæi, 25
& ſuſceperunt eos pacificè, & narrauerunt
eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum
in Galaaditide, *& quia multi ex eis cõpre- 26
henſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis,
& in Caſphor, & Mageth, & Carnaim: hæ
27 omnes ciuitates munitæ,& magnæ. *Sed &
in ceteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur
comprehenſi,& in craſtinum conſtituerunt
admouere exercitum ciuitatibus his, & cõ-
28 prehẽdere,& tollere eos in vna die. * Et cõ-
uertit Iudas, & exercitus eius viam in deſer-
tum Boſor repente, & occupauit ciuitatem:
& occidit omnem maſculũ in ore gladij, &
accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit eã
29 igni. * Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant
30 vſque ad munitionem. *Et factum eſt dilu-
D culo cũ eleuaſſent oculos ſuos, ecce populus
multus, cuius non erat numerus, portantes
ſcalas,& machinas, vt comprehenderẽt mu-
31 nitionem,& expugnarent eos. *Et vidit Iu-
das, quia cœpit bellum,& clamor belli aſcẽ-
dit ad cœlum ſicut tuba, & clamor magnus
32 de ciuitate: & dixit exercitui ſuo: Pugnate
33 hodie pro fratribus veſtris. * Et venit tribus
ordinibus poſt eos, & exclamauerunt tubis,
34 & clamauerunt in oratione. * Et cognoue-
runt caſtra Timothei, quia Machabæus eſt,
& refugerunt à facie eius, & percuſſerũt eos
plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa
35 fere octo millia virorum. *Et diuertit Iudas
in Maſpha, & expugnauit, & cepit eam: &
occidit omnem maſculum eius, & ſumpſit
36 ſpolia eius,& ſuccendit eam igni.* Inde per-
rexit,& cepit Casbon, & Mageth, & Boſor,
37 & reliquias ciuitates Galaaditidis.* Poſt hęc
autem verba congregauit Timotheus exer-
citũ alium, & caſtra poſuit contra Raphon
38 trans torrentem. * Et miſit Iudas ſpeculari
exercitum; & renunciauerunt ei, dicentes;
Quia conuenerunt ad eũ omnes gentes,quæ
in circuitu noſtro ſuut,exercitus multus ni-
39 mis: * & Arabas conduxerunt in auxilium
ſibi,& caſtra poſuerunt trans torrentem,pa-
rati ad te venire in prælium. *Et abijt Iudas
40 obuiam illis.* Et ait Timotheus principibus
E exercitus ſui:Cùm appropinquauerit Iudas,
& exercitus eius ad torrentem aquę: ſi tran-
ſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere
41 eum:quia potens poterit aduerſum nos. * ſi
verò timuerit tranſire,& poſuerit caſtra ex-
tra flumen, trãſferemus ad eos,& poterimus
42 aduerſus illum.* Vt autem appropinquauit
Iudas ad torrentem aquæ,ſtatuit Scribas po-
puli ſecus torrentem,& mandauit eis,dicens:
Neminem hominum reliqueritis: ſed veniãt
43 omnes in prælium. * Et transfretauit ad il-
los prior,& omnis populus poſt eum,& con-
tritæ ſunt omnes gentes à facie eorum, &
proiecerunt arma ſua,& fugerũt ad fanum,
44 quod erat in Carnaim. * Et occupauit ipſã
ciuitatẽ, & fanũ ſuccẽdit igni cum omnibus
qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim,
& non potuit ſuſtinere contra faciem Iudæ.
45 *Et congregauit Iudas vniuerſos Iſraelitas,

qui erant in Galaaditide, à minimo vſque ad
maximum, & vxores eorum, & natos, &
exercitũ magnum valde, vt venirent in ter-
ram Iuda *Et venerũt vſque Ephrõ: & hæc 46
ciuitas magna in ingreſſu poſita, munita
valde, & nõ erat declinare ab ea dextera vel
ſiniſtra, ſed per mediam iter erat. *Et inclu- 47
ſerũt ſe, qui erant in ciuitate, & obſtruxerũt F
portas lapidibus: & miſit ad eos Iudas ver-
bis pacificis, *dicẽs: Tranſeamus per terram 48
veſtram, vt eamus in terram noſtram: & ne-
mo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibi-
mus. Et nolebant eis aperire. * Et præcepit 49
Iudas prædicare in caſtris, vt applicarent
vnuſquiſque in quo erat loco, *& applicue- 50
runt ſe viri virtutis, & oppugnauit ciuitatẽ
illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt ci-
uitas in manu eius: *& peremerunt omnem 51
maſculum in ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit ſpolia eius, & tranſiuit per totam
ciuitatem ſuper interfectos. * Et tranſgreſſi 52
ſunt Iordanem in campo magno, contra fa-
ciem Bethſan. *Et erat Iudas congregãs ex- 53
tremos, & exhortabatur populum per totã
viam, donec venirent in terram Iuda: * &54
aſcenderunt in montem Sion cum lætitia, &
gaudio, & obtulerũt holocauſta, quòd nemo
ex eis cecidiſſet, donec reuerterẽtur in pace.
*Et in diebus, quibus erat Iudas, & Ionathas 55
in terra Galaad, & Simon frater eius in Ga-
lilæa cõtra faciem Ptolemaidis, *audiuit Io- 56
ſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps
virtutis, res bene geſtas, & prælia, quæ facta
ſunt, *& dixit: Faciamus & ipſi nobis nomẽ, 57
& eamus pugnare aduerſus gentes, quæ in
circuitu noſtro ſunt. * Et præcepit his, qui 58
erant in exercitu ſuo, & abierũt Iamniã. *Et 59
exiuit Gorgias de ciuitate, & viri eius obuiã G
illis in pugnam. * Et fugati ſunt Ioſephus, 60
& Azarias vſque in fines Iudææ, & cecide-
runt illo die de populo Iſrael ad duo millia
viri, & facta eſt fuga magna in populo:
*quia non audierunt Iudam, & fratres eius, 61
exiſtimantes fortiter ſe facturos. *Ipſi autem 62
non erant de ſemine virorum illorum, per
quos ſalus facta eſt in Iſrael. * Et viri Iuda 63
magnificati ſunt valde in conſpectu omnis
Iſrael, & gentium omnium, vbi audiebatur
nomen eorum. *Et cõuenerũt ad eos fauſta 64
acclamantes. *Et exiuit Iudas, & fratres eius, 65
& expugnabant filios Eſau in terra, quæ ad
Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron, & filias
eius: & muros eius, & turres ſuccendit igni
in circuitu. *Et mouit caſtra, vt iret in terrã 66
alienigenarum, & perambulabat Samariam.
In die illa ceciderunt * ſacerdotes in bello, 67
dum volunt fortiter facere, dum ſine conſi-
lio exeunt in prælium. *Et declinauit Iudas 68
in Azotum in terram alienigenarum, & di-
ruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſo-
rum ſuccẽdit igni, & cepit ſpolia ciuitatum,
& reuerſus eſt in terram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat ſupe-
A riores regiones, & audiuit eſſe ciuita-
tem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam,
2 & copioſam in argento, & auro, *templum-
que in ea locuples valde: & illic velamina
aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Ale-
xander Philippi rex Macedo, qui regnauit
3 primus in Græcia. * Et venit, & quærebat
capere ciuitatem, & deprædari eam, &
non potuit, quoniam innotuit ſermo his,
4 qui erant in ciuitate: * & inſurrexerunt in
prælium, & fugit inde, & abijt cum triſtitia
5 magna, & reuerſus eſt in Babyloniam. * Et
venit qui nunciaret ei in Perſide, quia fuga-
6 ta ſunt caſtra, quæ erant in terra Iuda: * &
quia abijt Lyſias cũ virtute forti in primis,
& fugatus eſt à facie Iudæorum, & inualue-
runt armis, & viribus, & ſpolijs multis, quæ
7 ceperunt de caſtris, quæ exciderũt: * & quia
diruerunt abominationem, quam ædificaue-
rat ſuper altare, quod erat in Ieruſalem, &
ſanctificationem, ſicut prius, circumdederũt
muris excelſis, ſed & Bethſuram ciuitatem
8 ſuam. * Et factum eſt vt audiuit rex ſermo-
nes iſtos, expauit, & commotus eſt valde: &
decidit in lectum, & incidit in languorem
præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut co-
9 gitabat. * Et erat illic per dies multos: quia
renouata eſt in eo triſtitia magna, & arbi
10 tratus eſt ſe mori. * Et vocauit omnes ami-
B cos ſuos, & dixit illis: Receſſit ſomnus ab
oculis meis, & concidi, & corrui corde præ
11 ſolicitudine: * & dixi in corde meo: In quã-
tam tribulationem deueni, & in quos fluctus
triſtitiæ, in qua nunc ſum: qui iucundus erã,
12 & dilectus in poteſtate mea! * Nunc verò
reminiſcor malorum, quæ feci in Ieruſalem,
vnde & abſtuli omnia ſpolia aurea, & argẽ-
tea, quæ erant in ea, & miſi auferre habitan-
13 tes Iudæam ſine cauſa. *Cognoui ergo, quia
propterea inuenerunt me mala iſta, & ecce
14 pereo triſtitia magna in terra aliena. *Et vo-
cauit Philippũ, vnũ de amicis ſuis, & præpo-
ſuit eum ſuper vniuerſum regnum ſuum:
15 *& dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & an-
nulum, vt adduceret Antiochũ filium ſuũ,
16 & nutriret eũ, & regnaret. * Et mortuus eſt
illic Antiochus rex anno cẽteſimo quadra-
17 geſimo nono. *Et cognouit Lyſias, quoniã
mortuus eſt rex, & cõſtituit regnare Antio-
chum filium eius, quẽ nutriuit adoleſcentẽ:
18 & vocauit nomen eius Eupator. *Et hi, qui
erant in arce, concluſerant Iſrael in circuitu
ſanctorum: & quærebant eis mala ſemper,
19 & firmamentum Gẽtium. *Et cogitauit Iu-
C das diſperdere eos: & conuocauit vniuerſum
20 populũ, vt obſiderent eos. *Et conuenerunt

simul,& obsederũt eos anno cẽtesimo quin-
quagesimo,& fecerunt balistas,& machinas.
*Et exierunt quidã ex eis,qui obsidebantur: 21
& adiunxerunt se illis aliqui impij ex Israel,
*& abierunt ad regẽ,& dixerũt: Quousque 22
non facis iudicium, & vindicas fratres no-
stros? * Nos decreuimus seruire patri tuo, 23
& ambulare in præceptis eius, & obsequi
edictis eius: * & filij populi nostri propter 24
hoc alienabãt se à nobis,& quicũq; inuenie-
bantur ex nobis,interficiebantur, & heredi-
tates nostræ diripiebantur. * Et non ad nos 25
tantũ extenderunt manum, sed & in omnes
fines nostros,*& ecce applicuerunt hodie ad 26
arcẽ Ierusalem occupare eã, & munitionem
Bethsuram munierunt: * & nisi præueneris 27
eos velociùs, maiora, quàm hæc, facient, &
non poteris obtinere eos. * Et iratus est rex, 28
vt hæc audiuit,& conuocauit omnes amicos
suos,& principes exercitus sui, & eos, qui su-
per equites erant: * sed & de regnis alijs, & 29
de insulis maritimis venerunt ad eum exer-
citus conductitij. * Et erat numerus exer- 30
citus eius,centum millia peditum, & viginti D
millia equitũ, & elephãti trigintaduo, docti
ad prelium.*Et venerunt per Idumæam,& 31
applicuerunt ad Bethsuram, & pugnauerũt
dies multos, & fecerunt machinas, & exie-
runt,& succenderunt eas igni, & pugnaue-
runt viriliter. * Et recessit Iudas ab arce,& 32
mouit castra ad Bethzacharam cõtra castra
regis.*Et surrexit rex ante lucem,& cõcita- 33
uit exercitus in impetum cõtra viam Beth-
zacharam:& comparauerunt se exercitus in
prælium,& tubis cecinerunt: *& elephantis 34
ostenderunt sanguinẽ vuæ & mori,ad acuẽ-
dos eos in præliũ: * & diuiserunt bestias per 35
legiones:& astiterunt singulis elephãtis mil-
le viri in loricis concatenatis, & galeæ areæ
in capitibus eorum, & quingenti equites or-
dinati vnicuique bestiæ electi erãt. * Hi an- 36
te tempus vbicũque erat bestia, ibi erant: &
quocũque ibat, ibant,& non discedebant ab
ea. * Sed & turres ligneæ super eos firmæ 37
protegentes super singulas bestias, & super
eas machinæ: & super singulas viri virtutis
triginta duo, qui pugnabãt desuper: & In-
dus magister bestiæ.*Et residuum equitatũ 38
hinc & inde statuit in duas partes,tubis exer-
citũ cõmouere,& perurgere cõstipatos in le-
gionibus eius. * Et vt refulsit sol in clypeos 39
aureos,& æreos,resplenduerũt montes ab eis, E
& resplẽduerunt sicut lãpades ignis. *Et di- 40
stincta est pars exercitus regis per montes
excelsos,& alia per loca humilia,& ibãt cau-
tè,& ordinatè. *Et cõmouebãtur omnes in- 41
habitãtes terrã à voce multitudinis,& inces-
su turbæ, & collisione armorum: erat enim
exercitus magnus valde,& fortis.*Et appro- 42
piauit Iudas, & exercitus eius in prælium,&
ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.
43 *Et vidit Eleazar filius Saura vnã de bestijs
loricatam loricis regis, & erat eminens super
ceteras bestias: & visũ est ei, quòd in ea esset
44 rex: *& dedit se, vt liberaret populum suũ,
45 & acquireret sibi nomẽ æternũ. *Et cucur-
rit ad eã audacter in medio legionis interfi-
ciens à dextris,& à sinistris, & cadebãt ab eo
46 huc atq;illuc.*Et iuit sub pedes elephãtis,&
supposuit se ei, & occidit eum, & cecidit in
47 terram super ipsum,& mortuus est illic.*Et
videntes virtutem regis, & impetum exerci-
48 tus eius,diuerterunt se ab eis. *Castra autem
F regis ascenderunt contra eos in Ierusalem,&
applicuerũt castra regis ad Iudæã, & mon-
49 tẽ Sion. * Et fecit pacem,cum his, qui erant
in Bethsura,& exierunt de ciuitate,quia non
erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabba-
50 ta erant terræ. *Et comprehendit rex Beth-
suram: & constituit illic custodiam seruare
51 eam.*Et conuertit castra ad locum sanctifi-
cationis dies multos, & statuit illic balistas,
& machinas, & ignis iacula, & tormenta ad
lapides iactandos, & spicula, & scopios ad
52 mittendas sagittas,& fundibula. * Fecerunt
autem & ipsi machinas aduersus machinas
53 eorum,& pugnauerunt dies multos. * Escæ
autem non erant in ciuitate, eo quòd septi-
mus annus esset: & qui remanserant in Iu-
dæa de Gentibus, consumpserant reliquias
54 eorum, quę repositæ fuerant. *Et remanse-
runt in sanctis viri pauci, quoniam obtinue-
rat eos fames; & dispersi sunt vnusquisq; in
55 locũ suum.*Et audiuit Lysias,quòd Philip-
G pus,quem constituerat rex Antiochus, cùm
adhuc viueret, vt nutriret Antiochum filiũ
56 suum,& regnaret, *reuersus esset à Perside,
& Media,& exercitus,qui abierat cum ipso,
& quia quærebat suscipere regni negotia:
57 *festinauit ire, & dicere ad regem, & duces
exercitus: Deficimus quotidie, & esca nobis
modica est,& locus, quẽ obsidemus, est mu-
nitus, & incumbit nobis ordinare de regno.
58 *Nunc itaq;demus dextras hominibus istis,
& faciamus cum illis pacem, & cum omni
59 gente eorum: *& constituamus illis,vt am-
bulent in legitimis suis, sicut prius: propter
legitima enim ipsorum, quæ despeximus,
60 irati sunt,& fecerunt omnia hæc. * Et pla-
cuit sermo in conspectu regis,& principum:
& misit ad eos pacem facere: & receperunt
61 illam. * Et iurauit illis rex,& principes: &
62 exierunt de munitione. * Et intrauit rex
montem Sion, & vidit munitionem loci; &
rupit citiùs iuramentum, quod iurauit: &
63 mandauit destruere murum in gyro. * Et
discessit festinanter, & reuersus est Antio-
chiam, & inuenit Philippum dominantem
ciuitati; & pugnauit aduersus eum, & oc-
cupauit ciuitatem.

CAP.

CAP. VII.

ANno cẽtesimo quinquagesimo primo 1
exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe A
Roma, & ascẽdit cum paucis viris in ciuita-
tem maritimam, & regnauit illic. *Et factũ 2
est, vt ingressus est domum regni patrum
suorum, comprehendit exercitus Antiochũ,
& Lysiam, vt adducerent eos ad eũ. *Et res 3
ei innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere fa-
ciem eorũ. *Et occidit eos exercitus. Et sedit 4
Demetrius super sedem regni sui: *& vene- 5
runt ad eum viri iniqui, & impij ex Israel; &
Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacer-
dos. * Et accusauerunt populum apud regẽ, 6
dicentes: Perdidit Iudas, & fratres eius om-
nes amicos tuos, & nos dispersit de terra no-
stra. *Nunc ergo mitte virum, cui credis, vt 7
eat, & videat exterminium omne, quod fe-
cit nobis, & regionibus regis, & puniat om-
nes amicos eius, & adiutores eorum. *Et ele- 8
git rex ex amicis suis Bacchidem, qui domi- B
nabatur trans flumen magnum in regno, &
fidelem regi: & misit eum, *vt videret exter- 9
minium, quod fecit Iudas: sed & Alcimum
impium constituit in sacerdotium, & man-
dauit ei facere vltionem in filios Israel. * Et 10
surrexerũt, & venerunt cũ exercitu magno
in terrã Iuda: & miserunt nuncios, & locuti
sunt ad Iudã, & ad fratres eius verbis pacifi-
cis in dolo. * Et non intenderunt sermoni- 11
bus eorum: viderunt enim, quia venerũt cũ
exercitu magno. *Et conuenerunt ad Alci- 12
mum, & Bacchidem congregatio scribarum
requirere, quæ iusta sunt: *& primi Assidæi 13
qui erãt in filijs Israel, & exquirebant ab eis
pacem. *Dixerunt enim: Homo sacerdos de 14
semine Aaron venit, nõ decipiet nos: *& lo- 15
cutus est cũ eis verba pacifica: & iurauit il-
lis, dicens: Non inferemus vobis malum, ne-
que amicis vestris. *Et crediderũt ei: Et cõ- 16
prehendit ex eis sexaginta viros, & occidit
eos in vna die secundùm verbum, quod scri-
a Ps. 78. a. ptum est: * a Carnes sanctorum tuorum, & 17
1. 2. 3. sãguinem ipsorum effuderũt in circuitu Ie-
rusalem, & non erat qui sepeliret. *Et incu- 18
buit timor, & tremor in omnem populum:
quia dixerunt: Non est veritas, & iudicium
in eis: trangressi sunt enim constitutum, &
iusiurandum, quod iurauerunt. *Et mouit 19
Bacchides castra ab Ierusalẽ, & applicuit in
Bethzecha, & misit, & comprehẽdit multos
ex eis, qua se effugerant, & quosdam de po-
pulo mactauit, & in puteum magnũ proie-
cit. *Et commisit regionem Alcimo, & reli- 20
quit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et
abijt Bacchides ad regem: * & satis agebat 21
Alcimus pro principatu sacerdotij sui. * & 22
conuenerunt ad eum omnes, qui perturba-
bant populum suum, & obtinuerunt terram
Iuda, & fecerunt plagam magnam in Israel.

23 *Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alci-
D mus, & qui cum eo erant, filijs Israel, multò
24 plus quàm Gentes, *& exijt in omnes fines
Iudææ in circuitu, & fecit vindictã in viros
desertores, & cessauerunt vltra exire in re-
25 gionẽ. * Vidit autẽ Alcimus quod præualuit
Iudas, & qui cum eo erant: & cognouit, quia
non potest sustinere eos, & regressus est ad
regem, & accusauit eos multis criminibus.
26 * a Et misit rex Nicanorem, vnum ex prin- a 2 Mach.
cipibus suis nobilioribus: qui erat inimicitias 15. a. 1.
exercens contra Israel: & mandauit ei euer-
27 tere populum. * Et venit Nicanor in Ieru-
salem cũ exercitu magno, & misit ad Iudã
& ad fratres eius verbis pacificis cum dolo,
28 dicens: *Non sit pugna inter me & vos: ve-
niam cum viris paucis, vt videam facies ve-
29 stras cum pace. *Et venit ad Iudam, & salu-
tauerunt se inuicem pacificè: & hostes parati
30 erant rapere Iudam. *Et innotuit sermo Iu-
E dæ quoniam cum dolo venerat ad eum: &
conterritus est ab eo, & amplius noluit vide-
31 re faciem eius. * Et cognouit Nicanor, quo-
niam denudatum est consilium eius: & exi-
uit obuiam Iudæ in pugnam iuxta Caphar-
32 salama. * Et ceciderũt de Nicanoris exerci-
tu ferè quinque millia viri, & fugerũt in ci-
33 uitatem Dauid. *Et post hæc verba ascẽdit
Nicanor in montem Sion: & exierunt de
sacerdotibus populi salutare eum in pace, &
demonstrare ei holocautomata, quę offere-
34 bantur pro rege. * Et irridens spreuit eos,
35 & polluit: *& locutus est superbè, & iurauit
cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Iudas,
& exercitus eius in manus meas, continuò
cùm regressus fuero in pace, succendam do-
36 mum istam. Et exijt cum ira magna: *& in-
trauerunt sacerdotes, & steterunt ante faciẽ
37 altaris, & templi, & flentes dixerunt: * Tu
Domine elegisti domũ istam ad inuocandũ
nomen tuum in ea, vt esset domus orationis,
38 & obsecrationis populo tuo: *fac vindictam
F in homine isto, & exercitu eius, & cadant in
gladio: memento blasphemias eorum, & ne
39 dederis eis, vt permaneãt. *Et exijt Nicanor
ab Ierusalẽ, & castra applicuit ad Bethoron:
40 & occurrit illi exercitus Syriæ. *Et Iudas ap-
plicuit in Adarsa cũ tribus millibus viris: &
41 orauit Iudas, & dixit: * a Qui missi erant à re- a 4. Re. 19.
ge Sennacherib, Dñe, quia blasphemaue- g. 35.
runt te, exijt angelus, & percussit ex eis cen- Tob. 1. d. 21.
42 tũ octogintaquinq; millia: *sic cõtere exer- Eccl. 48. d. 25.
citum istum in conspectu nostro hodie: & Is. 37. g. 36.
sciãt ceteri quia male locutus est super san- 2 Mac. 8. c.
cta tua: & iudica illum secundùm malitiam 19.
43 illius. *Et cõmiserunt exercitus præliũ ter-
G tiadecima die mensis Adar: & contrita sunt
castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in
44 prælio. * Vt autem vidit exercitus eius, quia
cecidisset Nicanor, proiecerunt arma sua, &

fugerunt: *& persecuti sunt eos viam vnius 45
diei ab Adazer vsquequò veniatur in Gaza-
ra, & tubis cecinerunt post eos cum signifi-
cationibus: * & exierũt de omnibus castellis 46
Iudææ in circuitu, & ventilabant eos corni-
bus,& conuertebantur iterum ad eos, & ce-
ciderunt omnes gladio,& non est relictus ex
eis nec vnus. * Et acceperunt spolia eorũ in 47
prædam:& caput Nicanoris amputauerunt,
& dexterã eius,quam extenderat superbè, &
attulerunt,& suspenderunt contra Ierusalẽ.
*Et lætatus est populus valde,& egerũt diẽ 48
illã in lætitia magna.*Et constituit agi om- 49
nibus annis diem istam tertiadecima die mẽ-
sis Adar:*Et siluit terra Iuda dies paucos. 50

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum, 1
quia sunt potentes viribus, & acquie- A
scunt ad omnia, quæ postulantur ab eis: &
quicumq; accesserunt ad eos, statuerũt cum
eis amicitias, & quia sunt potentes viribus.
*Et audierunt prælia eorum,& virtutes bo- 2
nas,quas fecerunt in Galatia, quia obtinue-
runt eos,& duxerunt sub tributũ: *& quan- 3
ta fecerunt in regione Hispaniæ, & quòd in
potestatem redegerunt metalla argenti, &
auri,quæ illic sunt,& possederũt omnem lo-
cum consilio suo,& patientia:*locaque quæ 4
longe erant valde ab eis, & reges, qui super-
uenerant eis ab extremis terræ, contriuerũt,
& percusserunt eos plaga magna: ceteri au-
tem dant eis tributum omnibus annis. * & 5
Philippum, & Persen Ceteorũ regem, & ce-
teros, qui aduersus eos arma tulerãt,contri-
uerunt in bello,& obtinuerũt eos:*& Antio- 6
chum magnũ regem Asiæ, qui eis pugnam
intulerat habens centum viginti elephãtos,
& equitatũ, & currus, & exercitum magnũ
valde, contritum ab eis, * & quia ceperunt 7
eum viuum,& statuerunt ei,vt daret ipse, & B
qui regnarẽt post ipsum, tributum magnũ,
& daret obsides,& constitutum, * & regio- 8
nem Indorum, & Medos,& Lydos, de opti-
mis regionibus eorũ: & acceptas eas ab eis,
dederunt Eumeni regi: * & quia qui erant 9
apud Helladã, voluerunt ire,& tollere eos:
& innotuit sermo his, * & miserunt ad eos 10
ducem vnum, & pugnauerunt contra illos
& ceciderunt ex eis multi,& captiuas duxe-
runt vxores eorum, & filios,& diripuerunt
eos,& terram eorum possederunt,& destru-
xerunt muros eorum,& in seruitutẽ illos re-
degerunt vsq; in hunc diem:*& residua re- 11
gna,& insulas, quæ aliquãdo restituerant il-
lis, exterminauerunt, & in potestatẽ redege-
runt. *Cũ amicis autẽ suis,& qui in ipsis re- 12
quiem habebant, conseruarunt amicitiam,
& obtinuerunt regna,quę erant proxima,&
quæ erant longe: quia quicũque audiebant
nomen eorum,timebant eos * quibus verò 13
vellent auxilio esse vt regnarent,regnabãt:
quos autem vellent, regno deturbabant: &
14 exaltati sunt valde. *Et in omnibus istis ne-
C mo portabat diadema, nec induebatur pur-
15 pura,vt magnificaretur in ea. * Et quia cu-
riam fecerunt ibi,& quotidie consulebãt tre-
centos viginti consilium agentes semper de
16 multitudine,vt quæ digna sunt,gerant: *&
commitunt vni homini magistratũ suũ per
singulos annos dominari vniuersę terrę suę,
& omnes obediunt vni, & non est inuidia,
17 neque zelus inter eos. * Et elegit Iudas Eu-
polemum,filium Ioannis,filij Iacob, & Iaso-
nem,filium Eleazari, & misit eos Romam
constituere cum illis amicitiam,& societatẽ:
18 & vt auferrent ab eis iugum Græcorũ, quia
viderunt,quòd in seruitutem premerent re-
19 gnum Israel. * Et abierunt Romam viam
multam valde, & introierunt curiam, & di-
20 xerunt: * Iudas Machabæus,& fratres eius,
& populus Iudæorum miserunt nos ad vos
statuere vobiscũ societatem,& pacem,& cõ-
21 scribere nos socios,& amicos vestros.*& pla-
22 cuit sermo in conspectu eorum. *Et hoc re-
scriptum est, quod rescripserunt in tabulis
æreis,& miserunt in Ierusalem,vt esset apud
23 eos ibi memoriale pacis, & societatis. * BE-
NE SIT ROMANIS,& genti Iudæorũ in
D mari,& in terra in æternum:gladiusq;& ho-
24 stis procul sit ab eis. * Quòd si institerit bel-
lum Romanis prius, aut omnibus socijs eo-
25 rum in omni dominatione eorum: *auxiliũ
feret gens Iudęorum,prout tempus dictaue-
26 rit,corde pleno: * & præliantibus non da-
bunt,neque subministrabunt triticũ, arma,
pecuniam, naues, sicut placuit Romanis, &
custodient mandata eorum, nihil ab eis ac-
27 cipientes. *Similiter autẽ & si genti Iudæo-
rum prius acciderit bellum,addiuuabũt Ro-
mani ex animo, prout eis tempus permise-
28 rit: *& adiuuantibus non dabitur triticum,
arma,pecunia,naues,sicut placuit Romanis:
& custodient mandata eorum absque dolo.
29 *secundùm hæc verba constituerunt Ro-
30 mani populo Iudęorum.*Quòd si post hęc
verba hi, aut illi addere, aut demere ad hæc
aliquid voluerint, facient ex proposito suo:
& quæcumque addiderint, vel dempserint,
31 rata erunt. *Sed & de malis, quę Demetrius
rex fecit in eos, scripsimus ei,dicentes: Qua-
re grauasti iugum tuum super amicos no-
32 stros, & socios Iudæos? * Si ergo iterũ adie-
rint nos, aduersum te faciemus illis iudi-
cium, & pugnabimus tecum mari terraque.

CAP. IX.

1 INterea vt audiuit Demetrius,quia cecidit
A Nicanor,& exercitus eius in pręlio,appo-
suit Bacchidem, & Alcimũ rursum mittere
2 in Iudæam,& dextrum cornu cum illis. *Et
abierunt viam, quæ ducit in Galgala,& ca-
stra

ſtra poſuerũt in Maſaloth,quæ eſt in Arbel-
lis, & occupauerunt eã , & peremerunt ani-
mas hominum multas. *In menſe primo an- 3
ni centeſimi,& quinquageſimi ſecũdi appli-
cuerunt exercitum ad Ieruſalem: * & ſurre- 4
xerunt, & abierunt in Beream viginti millia
virorum, & duo millia equitum . * Et Iudas 5
poſuerat caſtra in Laiſa , & tria millia viri
electi cum eo : * & viderunt multitudinem 6
exercitus,quia multi ſunt,& timuerũt valde,
& multi ſubtraxerunt ſe de caſtris,& non re-
manſerunt ex eis niſi octingenti viri. *Et vi- 7
dit Iudas, quòd defluxit exercitus ſuus, &
bellũ perurgebat eum, & confractus eſt cor-
de:quia non habebat tẽpus congregandi eos,
& diſſolutus eſt: * Et dixit hìs, qui reſidui 8
erant:Surgamus,& eamus ad aduerſarios no-
ſtros,ſi poterimus pugnare aduerſus eos.*Et 9
auertebant eum,dicẽtes: Non poterimus,ſed
liberemus animas noſtras modò , & reuerta-
mur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus
aduerſus eos: nos autem pauci ſumus. * Et 10
ait Iudas: Abſit iſtam rem facere, vt fugia- B
mus ab eis: & ſi appropiauit tempus no-
ſtrum , moriamur in virtute propter fratres
noſtros,& non inferamus crimen gloriæ no-
ſtræ . * Et mouit exercitus de caſtris, & ſte- 11
terunt illis obuiam : & diuiſi ſunt equites in
duas partes,& fundibularij,& ſagittarij præi-
bant exercitum , & primi certaminis omnes
potentes. * Bacchides autem erat in dextro 12
cornu, & proximauit legio ex duabus parti-
bus,& clamabãt tubis: *exclamauerũt autẽ 13
& hi,qui erant ex parte Iudæ,etiã ipſi,& cõ-
mota eſt terra à voce exercituũ: & commiſ-
ſum eſt prælium à mane vſque ad veſperam.
* Et vidit Iudas, quòd firmior eſt pars exer- 14
citus Bacchidis in dextris, & cõuenerunt cũ
ipſo omnes cõſtantes corde: * & contrita eſt 15
dextera pars ab eis, & perſecutus eſt eos vſ-
que ad montẽ Azoti.*Et qui in ſiniſtro cor- 16
nu erant, viderunt quòd contritum eſt dex-
trum cornu,& ſecuti ſunt poſt Iudam, & eos
qui cum ipſo erant,à tergo: *& ingrauatum 17
eſt prælium , & occiderunt vulnerati multi
ex his,& ex illis. * Et Iudas cecidit, & ceteri 18
fugerunt. * Et Ionathas,& Simon tulerunt 19
Iudam fratrem ſuum , & ſepelierunt eum in C
ſepulchro patrum ſuorum in ciuitate Mo-
din. *Et fleuerũt eum omnis populus Iſrael 20
planctu magno,& lugebat dies multos,* & 21
dixerunt : Quomodo cecidit potens, qui ſal-
uum faciebat populum Iſrael ! * Et cetera 22
verba bellorũ Iudæ,& virtutũ,quas fecit, &
magnitudinis eius,non ſunt deſcripta: multa
enim erant valde. * Et factum eſt : poſt obi- 23
tum Iudæ emerſerunt iniqui in omnibus fi-
nibus Iſrael , & exorti ſunt omnes, qui ope-
rabantur iniquitatem. * In diebus illis facta 24
eſt fames magna valde, & tradidit ſe Bac-
25 chidi omnis regio eorum cum ipſis.*Et ele-
git Bacchides viros impios, & conſtituit eos
26 dominos regionis : * & exquirebant,& per-
ſcrutabantur amicos Iudæ, & adducebant
eos ad Bacchidem , & vindicabat in illos, &
27 illudebat. * Et facta eſt tribulatio magna in
Iſrael, qualis nõ fuit ex die, qua non eſt viſus
28 propheta in Iſrael. *Et cõgregati ſũt omnes
29 amici Iudæ,& dixerunt Ionathæ: * Ex quo
frater tuus Iudas defunctus eſt, vir ſimilis ei
non eſt , qui exeat contra inimicos noſtros ,
Bacchidẽ, & eos, qui inimici ſunt gentis no-
30 ſtræ.*Nunc itaq; te hodie elegimus eſſe pro
eo nobis in principem,& ducẽ ad bellandum
31 bellũ noſtrũ.*Et ſuſcepit Ionathas tempore
illo principatũ , & ſurrexit loco Iudæ fratris
32 ſui.*Et cognouit Bacchides, & quærebat eũ
33 occidere . * Et cognouit Ionathas,& Simon
D fratres eius,& omnes, qui cum eo erant : &
fugerũt in deſertum Thecuæ, & cõſederunt
34 ad aquã lacus Aſphar.*Et cognouit Bacchi-
des, & die ſabbatorum venit ipſe , & omnis
35 exercitus eius trans Iordanem. *Et Ionathas
miſit fratrem ſuum ducẽ populi , & rogauit
Nabuthæos amicos ſuos , vt commodarent
36 illis apparatum ſuum,qui erat copioſus. *Et
exierunt filij Iambri ex Madaba,& cõprehẽ-
derunt Ioannem,& omnia, quæ habebat , &
37 abierunt habentes ea . * Poſt hæc verba re-
nunciatũ eſt Ionathæ , & Simoni fratri eius ,
quia filij Iambri faciunt nuptias magnas , &
ducũt ſpõſam ex Madaba filiã vnius de ma-
gnis principibus Chanaam cum ambitione
38 magna.*Et recordati ſũt ſãguinis Ioãnis fra-
tris ſui : & aſcenderunt , & abſconderunt ſe
39 ſub tegumento montis:*Et eleuauerũt ocu-
los ſuos,& viderũt:& ecce tumultus,& appa-
ratus multus : & ſponſus proceſſit , & amici
eius , & fratres eius obuiam illi cum tympa-
40 nis,& muſicis,& armis multis. * Et ſurrexe-
runt ad eos ex inſidijs, & occiderunt eos , &
ceciderũt vulnerati multi,& reſidui fugerũt
in montes : & acceperunt omnia ſpolia eo-
41 rum:*& conuerſæ ſunt nuptiæ in luctum,&
42 vox muſicorum ipſorum in lamentum.*Et
vindicauerunt vindictam ſanguinis fratris
43 ſui: & reuerſi ſunt ad ripã Iordanis. *Et au-
E diuit Bacchides, & venit die ſabbatorum vſ-
44 que ad oram Iordanis in virtute magna.*Et
dixit ad ſuos Ionathas:Surgamus : & pugne-
mus cõtra inimicos noſtros:non eſt enim ho-
45 die ſicut heri, & nudiuſtertius : * ecce enim
bellũ ex aduerſo: aqua verò Iordanis hinc &
inde,& ripæ,& paludes,& ſaltus:& nõ eſt lo-
46 cus diuertẽdi. * [a]Nũc ergo clamate in cœlũ, [a] 2. Par. 20. a. 3.
vt liberemini de manu inimicorum veſtro-
47 rum.Et commiſſum eſt bellum * Et extẽdit
Ionathas manum ſuam percutere Bacchidẽ,
48 & diuertit ab eo retro: * & diſilijt Ionathas,
& qui cum eo erãt in Iordanẽ , & tranſnata-
uerunt

uerunt ad eos Iordanem: * & ceciderunt de 49
parte Bacchidis die illa mille viri: & reuersi
sunt in Ierusalē, *& ædificauerunt ciuitates 50
munitas in Iudæa, munitionem,quæ erat in
Iericho,& in Ammaum, & in Bethoron, &
in Bethel,& Thamnata,& Phara, & Thopo
muris excelsis,& portis, & seris. * Et posuit 51
custodiam in eis, vt inimicitias exercerent in
Israel: *& muniuit ciuitatem Bethsuram,& 52
Gazaram, & arcem, & posuit in eis auxilia,
& apparatum escarū:*& accepit filios prin- 53
cipum regionis obsides, & posuit eos in arce
in Ierusalem in custodiā.*Et anno cētesimo 54
quinquagesimo tertio,mēse secundo, pręce- F
pit Alcimus destrui muros domus sanctę in-
terioris,& destrui opera prophetarū: & cæ-
pit destruere. *In tempore illo percussus est 55
Alcimus,& impedita sunt opera illius,& oc-
clusum est os eius, & dissolutus est paralysi,
nec vltra potuit loqui verbum, & mandare
de domo sua.*Et mortuus est Alcimus in tē- 56
pore illo cū tormento magno.*Et vidit Bac- 57
chides quoniam mortuus est Alcimus: & re-
uersus est ad regem,& siluit terra annis duo-
bus.*Et cogitauerunt omnes iniqui dicētes: 58
Ecce Ionathas, & qui cum eo sunt,in silētio
habitant confidenter:nunc ergo adducamus
Bacchidem, & comprehēdet eos omnes vna
nocte: *Et abierunt,& consilium ei dederūt 59
*Et surrexit,vt veniret cum exercitu multo,60
& misit occultè epistolas socijs suis,qui erant
in Iudæa,vt comprehenderent Ionathan, &
eos,qui cū eo erant: sed non potuerunt,quia
innotuit eis consilium eorum. *Et apprehē- 61
dit de viris regionis, qui principes erant ma-
litiæ,quinquaginta viros, & occidit eos: *& 62
secessit Ionathas,& Simon,& qui cū eo erant
in Bethbessen,quæ est in deserto, & extruxit
diruta eius,& firmauerunt eam. *Et cogno- 63
uit Bacchides, & congregauit vniuersam G
multitudinem suam: & his, qui de Iudæa
erant,denunciauit. * Et venit,& castra po- 64
suit desuper Bethbessen, & oppugnauit eam
dies multos, & fecit machinas. * Et reliquit 65
Ionathas Simeonem fratrem suum in ciuita-
te,& exijt in regionem,& venit cū numero,
* & percussit Odaren, & fratres eius,& filios 66
Phaseron in tabernaculis ipsorum, & cœpit
cædere, & crescere in virtutibus. *Simon 67
verò,& qui cum ipso erant,exierunt de ciui-
tate,& succenderunt machinas, * & pugna- 68
uerunt contra Bacchidem,& contritus est ab
eis:& afflixerunt eum valde,quoniam consi-
lium eius,& congressus eius erat inanis. * Et 69
iratus contra viros iniquos, qui ei consilium
dederant, vt venirent in regionem ipsorum
multos ex eis occidit:ipse autem cogitauit cū
reliquis abire in regionē suam. * Et cogno- 70
uit Ionathas:& misit ad eū legatos cōponere
pacem cum ipso,& reddere ei captiuitatem.
71 * Et libenter accepit,& fecit secūdùm verba
eius,& iurauit se nihil facturū ei mali omni-
72 bus diebus vitæ eius.*Et reddidit ei captiui-
tatē,quam prius erat prędatus de terra Iuda:
& cōuersus abijt in terram suam,& nō appo-
73 suit amplius venire in fines eius: * Et cessa-
uit gladius ex Israel,& habitauit Ionathas in
Machmas, & cœpit Ionathas ibi iudicare
populum, & exterminauit impios ex Israel.

CAP. X.

1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit
A Alexander Antiochi filius, qui cogno-
minatus est Nobilis: & occupauit Ptolemai-
dam: & receperunt eum, & regnauit illic.
2 * Et audiuit Demetrius rex, & congregauit
exercitum copiosum valde,& exiuit obuiam
3 illi in prælium. * Et misit Demetrius epi-
stolam ad Ionathan verbis pacificis, vt ma-
4 gnificaret eum. * Dixit enim: Anticipemus
facere pacem cum eo, priusquam faciat cum
5 Alexandro aduersum nos: * recordabitur
enim omnium malorum, quæ fecimus in
eum, & in fratrem eius, & in gentem eius.
6 * Et dedit ei potestatem congregandi exer-
citū, & fabricare arma, & esse ipsum socium
eius: & obsides, qui erant in arce, iussit tra-
7 di ei. * Et venit Ionathas in Ierusalem, & le-
git epistolas in auditu omnis populi, & eo-
8 rum,qui in arce erant. * Et timuerunt timo-
re magno,quoniam audierunt,quòd dedit ei
9 rex potestatem congregandi exercitum.* Et
traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos
10 parentibus suis: * & habitauit Ionathas in
Ierusalem, & cæpit ædificare & innouare ci-
11 uitatem. * Et dixit facientibus opera,vt ex-
truerent muros, & montem Sion in circuitu
lapidibus quadratis ad munitionē: & ita fe-
12 cerunt. * Et fugerunt alienigenæ, qui erant
in munitionibus, quas Bacchides ædificaue-
13 rat: * & reliquit vnusquisque locum suum,
14 & abijt in terram suam:*tantùm in Bethsu-
ra remanserunt aliqui ex his,qui reliquerant
legē, & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad
15 refugium. * Et audiuit Alexander rex pro-
B missa, quæ promisit Demetrius Ionathæ: &
narrauerunt ei prælia, & virtutes, quas ipse
fecit, & fratres eius, & labores, quos labora-
16 uerunt, * & ait: Numquid inueniemus ali-
quem virum talem? & nunc faciemus eum
17 amicum,& socium nostrū. * Et scripsit epi-
stolam, & misit ei secundùm hæc verba,di-
18 cens:*REX Alexander fratri Ionathæ salu-
16 tem. * Audiuimus de te quòd vir potens sis
20 viribus, & aptus es,vt sis amicus noster: * &
nunc constituimus te hodie summum sacer-
dotem gentis tuæ,& vt amicus voceris regis,
(& misit ei purpuram,& coronam auream)
& quæ nostra sunt sentias nobiscum,& con-
21 serues amicitias ad nos. * Et induit se Iona-
thas stola sancta septimo mense, anno cente-
simo

ſimo ſexageſimo in die ſolemni ſcenopegiæ:
& congregauit exercitum, & fecit arma co-
pioſa. * Et audiuit Demetrius verba iſta,& 22
contriſtatus eſt nimis,& ait:* Quid hoc feci- 23
mus,quòd præoccupauit nos Alexander ap-
prehendere amicitiam Iudæorum ad muni-
men ſui? * Scribam & ego illis verba depre- 24
catoria,& dignitates,& dona: vt ſint mecum
in adiutorium.*Et ſcripſit eis in hæc verba: 25
Rex Demetrius genti Iudæorum ſalutem:
*Quoniam ſeruaſtis ad nos pactum,& man- 26
ſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad
inimicos noſtros,audiuimus,& gauiſi ſumus.
* Et nunc perſeuerate adhuc conſeruare ad 17
nos fidem: & retribuemus vobis bona pro C
his,quæ feciſtis nobiſcum, * & remittemus 28
vobis præſtationes multas, & dabimus vo-
bis donationes.*Et nunc abſoluo vos,& om- 29
nes Iudęos à tributis,& pretia ſalis indulgeo,
& coronas remitto,& tertias ſeminis: *& di- 30
midiam partem fructus ligni, quod eſt por-
tionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die,
& deinceps, ne accipiatur à terra Iuda, & à
tribus ciuitatibus,quæ additæ ſunt illi ex Sa-
maria, & Galilæa,ex hodierna die & in to-
tum tempus: * & Ieruſalē ſit ſancta,& libe- 31
ra cum finibus ſuis: & decimæ,& tributa ip-
ſius ſint. *Remitto etiā poteſtatē arcis, quæ 32
eſt in Ieruſalē: & do eā ſummo ſacerdoti,vt
conſtituat in ea viros quoſcumque ipſe ele-
gerit,qui cuſtodiant eam. * Et omnē animā 33
Iudæorum, quæ captiua eſt à terra Iuda in
omni regno meo,relinquo liberam gratis, vt
omnes à tributis ſoluantur, etiā pecorū ſuo-
rum.*Et omnes dies ſolemnes,& ſabbata,& 34
neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante
diem ſolemnem, & tres dies poſt diē ſolem-
nem ſint omnes immunitatis, & remiſſionis
omnibus Iudæis,qui ſunt in regno meo: * & 35
nemo habebit poteſtatē agere aliquid,& mo-
uere negotia aduerſus aliquē illorum in om-
ni cauſa.* Et aſcribantur ex Iudęis in exerci- 36
tu regis ad triginta millia virorū:& dabūtur
illis copię vt oportet,omnibus exercitibus re-
gis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in muni-
tionibus regis magni: * & ex his conſtituen- 37
tur ſuper negotia regni,quæ agūtur ex fide,
& principes ſint ex eis,& ambulēt in legibus
ſuis,ſicut præcepit rex in terra Iuda.* Et tres 38
ciuitates,quæ additæ ſunt Iudææ ex regione D
Samariæ,cum Iudæa reputentur: vt ſint ſub
vno, & nō obediāt alij poteſtati, niſi ſummi
ſacerdotis. * Ptolemaida, & confines eius, 39
quas dedi donū ſanctis,qui ſunt in Ieruſalem
ad neceſſarios ſumptus ſanctorum. * Et ego 40
do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum
argenti de rationibus regis, quæ me contin-
gunt: *& omne,quod reliquum fuerit,quod 41
non reddiderant, qui ſuper negotia erāt an-
nis in prioribus, ex hoc dabunt in opera do-
42 mus. * Et ſuper hæc quinque millia ſiclorū
argenti,quę accipiebant de ſanctorum ratio-
ne per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes
43 pertineant,qui miniſterio funguntur. * Et
quicumque confugerint in templū,quod eſt
Ieroſolymis, & in omnibus finibus eius, ob-
noxij regi in omni negotio dimittantur, &
vniuerſa, quæ ſunt eis in regno meo, libera
44 habeant.*Et ad ædificanda,vel reſtauranda
opera ſanctorū, ſumptus dabuntur de ratio-
45 ne regis: * & ad extruendos muros Ieruſalē
& cōmuniendos in circuitu, ſumptus dabū-
tur de ratione regis,& ad conſtruendos mu-
46 ros in Iudæa. * Vt audiuit autem Ionathas,
& populus ſermones iſtos," non crediderunt Su.7.b.12.
eis, nec receperunt eos: quia recordati ſunt
malitiæ magnę,quam fecerat in Iſrael,& tri-
47 bulauerat eos valde. * Et complacuit eis in
Alexādrum:quia ipſe fuerat eis princeps ſer-
monum pacis,& ipſi auxilium ferebant om-
48 nibus diebus.* Et congregauit rex Alexāder
exercitum magnū,& admouit caſtra contra
49 Demetriū.* Et cōmiſerunt prælium duo re-
ges, & fugit exercitus Demetrij, & inſecu-
tus eſt eum Alexāder, & incubuit ſuper eos.
50 *Et inualuit præliū nimis,donec occidit ſol:
51 & cecidit Demetrius in die illa. * Et miſit
E Alexander ad Ptolemæū regē Ægypti lega-
52 tos ſecundū hæc verba,dicēs: *QVONIAM
regreſſus ſum in regnum meū, & ſedi in ſe-
de patrum meorum,& obtinui principatum,
& contriui Demetrium,& poſſedi regionem
53 noſtram,* & cōmiſi pugnam cum eo:& cō-
tritus eſt ipſe, & caſtra eius à nobis, & ſedi-
54 mus in ſede regni eius: * & nunc ſtatuamus
adinuicem amicitiam: & da mihi filiā tuam
vxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi
55 dona,& ipſi digna te. *Et reſpōdit rex Pto-
lemæus, dicens: FELIX dies,in qua reuerſus
es ad terram patrum tuorum, & ſediſti in ſe-
56 de regni eorum.*Et nunc faciam tibi,quod
ſcripſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam,vt
videamus inuicem nos, & ſpondeam tibi, ſi-
57 cut dixiſti. *Et exiuit Ptolemæus de Aegy-
pto,ipſe & Cleopatra filia eius, & venit Pto-
lemaidā anno centeſimo ſexageſimo ſecūdo.
58 * Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei
Cleopatram filiam ſuam, & fecit nuptias
eius Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna glo-
59 ria. * Et ſcripſit rex Alexander Ionathæ,vt
60 veniret obuiā ſibi.* Et abijt cū gloria Ptole-
maidam, & occurrit ibi duobus regibus, &
dedit illis argentū multum, & aurum,& do-
na, & inuenit gratiam in conſpectu eorum.
61 *Et conuenerunt aduerſus eum viri peſtilē-
tes ex Iſrael,viri iniqui interpellantes aduer-
62 ſus eum: & non intendit ad eos rex. *Et iuſ-
ſit ſpoliari Ionathā veſtibus ſuis, & indui eū
purpura: & ita fecerunt. Et collocauit eum
63 rex ſedere ſecum.*Dixitq; principibus ſuis:
Exite

Exite cũ eo in mediũ ciuitatis, & prædicate,
vt nemo aduersus eũ interpellet de vllo ne-
gotio,nec quisquã ei molestus sit de vlla ra-
tione. * Et factum est, vt viderunt, qui in- 64
terpellabant gloriam eius, quæ prædicaba- F
tur,& opertum eum purpura,fugerunt om-
nes, & magnificauit eũ rex, & scripsit eum 65
inter primos amicos, & posuit eum ducem,
& participem principatus: * Et reuersus est 69
Ionathas in Ierusalem cum pace, & lætitia.
* In anno centesimo sexagesimoquinto ve- 67
nit Demetrius filius Demetrij à Creta in ter-
ram patrum suorum. * Et audiuit Alexan- 68
der rex, & contristatus est valde, & reuersus
est Antiochiam. * Et constituit Demetrius 69
rex Apollonium ducẽ, qui præerat Cœlesy-
riæ & congregauit exercitũ magnum, & ac-
cessit ad Iamniã: & misit ad Ionathan sum-
mũ sacerdotem,*dicens:Tu solus resistis no- 70
bis:ego autẽ factus sum in derisum, & in op-
probrium, propterea quia tu potestatem ad-
uersum nos exerces in montibus. * Nunc er- 71
go si confidis in virtutibus tuis, descende ad
nos in campum,& comparemus illic inuicẽ:
quia mecũ est virtus bellorum. * Interroga, 72
& disce quis sum ego, & ceteri, qui auxilio
sunt mihi,qui & dicunt quia non potest sta-
re pes vester ante faciem nostrã, quia bis in
fugam conuersi sunt patres tui in terra sua:
*& nunc quomodo poteris sustinere equita- 73
tum,& exercitum tantum in campo, vbi nõ
est lapis, neque saxum,neque locus fugien-
di? * Vt audiuit autem Ionathas sermones 74
Apollonij,motus est animo: & elegit decem
millia virorum,& exijt ab Ierusalem, & oc-
currit ei Simon frater eius in adiutoriũ, * & 75
applicuerunt castra in Ioppen,& exclusit eũ
à ciuitate:quia custodia Apollonij Ioppe erat,
& oppugnauit eam. * Et exterriti qui erant 76
in ciuitate, aperuerunt ei, & obtinuit Iona-
thas Ioppen. * Et audiuit Apollonius,& ad- 77
mouit tria millia equitum, & exercitũ mul-
tum.*Et abijt Azotum tamquam iter faciẽs, 78
& statim exijt in campum, eo quòd haberet
multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et insecutus est eum Ionathas in Azotum,&
commiserunt prælium.*Et reliquit Apollo- 79
nius in castris mille equites post eos occultè.
*Et cognouit Ionathas,quoniam insidię sũt 80
post se, & circuierũt castra eius, & eiecerunt
iacula in populum à mane vsq; ad vesperã.
*Populus autẽ stabat,sicut præceperat Iona- 81
thas, & laborauerunt equi eorum.*Et eiecit 82
Simon exercitum suum, & cõmisit contra
legionem;equites enim fatigati erant:& con-
triti sunt ab eo,& fugerunt. *Et qui dispersi 83
sunt per campum, fugerunt in Azotum, &
intrauerunt in Bethdagon idolum suum, vt
ibi se liberarent. *Et succẽdit Ionathas Azo- 84
tum,& ciuitates, quæ erant in circuitu eius,
& accepit spolia eorum, & tẽplum Dagon:
& omnes,qui fugerunt in illud,succẽdit igni.
85 * Et fuerunt,qui ceciderunt gladio cum his,
qui succensi sunt, fere octo millia virorum.
86 *Et mouit inde Ionathas castra,& applicuit
ea Ascalonẽ: & exierunt de ciuitate obuiam
87 illi in magna gloria. * Et reuersus est Iona-
thas in Ierusalẽ cũ suis,habẽtibus spolia mul-
88 ta.*Et factum est:vt audiuit Alexander rex
sermones istos, addidit adhuc glorificare Io-
89 nathan.*Et misit ei fibulam aureã, sicut cõ-
suetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei
Accaron,& omnes fines eius in possessionẽ.

CAP. XI.

1 ET rex Ægypti congregauit exercitum,
A sicut arena,quæ est circa oram maris, &
naues multas: & quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, & addere illud regno suo.
2 * Et exijt in Syriam verbis pacificis, & ape-
riebant ei ciuitates, & occurrebant ei: quia
mandauerat Alexander rex exire ei obuiã,
3 eo quòd socer suus esset. * Cùm autem in-
troiret ciuitatem Ptolemæus, ponebat cu-
4 stodias militum in singulis ciuitatibus. * Et
vt appropiauit Azoto, ostenderunt ei tem-
plum Dagon succensum igni,& Azotum,&
cetera eius demolita, & corpora proiecta, &
eorum,qui cæsi erãt in bello, tumulos, quos
5 fecerunt secus viam. * Et narrauerunt re-
gi,quia hæc fecit Ionathas, vt inuidiam fa-
6 cerent ei:& tacuit rex.*Et occurrit Ionathas
regi in Ioppen cum gloria, & inuicem se sa-
7 lutauerunt,& dormierunt illic. * Et abijt Io-
nathas cũ rege vsq; ad fluuium,qui vocatur
8 Eleutherus: & reuersus est in Ierusalẽ. *Rex
autẽ Ptolemæus obtinuit dominiũ ciuitatũ
vsque Seleuciam maritimam,& cogitabat in
9 Alexandrum cõsilia mala.*Et misit legatos
ad Demetrium,dicens: VENI,componamus
inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam,
B quam habet Alexãder, & regnabis in regno
10 patris tui: * pęnitet enim me,quòd dederim
illi filiã meam: quæsiuit enim me occidere.
11 *Et vituperauit eũ,propterea quòd cõcupie-
12 rat regnũ eius. *Et abstulit filiã suã,& dedit
eã Demetrio,& alienauit se ab Alexandro,&
13 manifestatæ sunt inimicitiæ eius. * Et intra-
uit Ptolemæus Antiochiã, & imposuit duo
14 diademata capiti suo,Aegypti,& Asię.*Ale-
xãder autẽ rex erat in Cilicia illis tẽporibus:
15 quia rebellabãt,qui erãt in locis illis. *Et au-
diuit Alexander,& venit ad eum in bellum:
& produxit Ptolemæus rex exercitum,& oc-
16 currit ei in manu valida,& fugauit eum.*Et
fugit Alexãder in Arabiã, vt ibi protegere-
17 tur: rex autem Ptolemæus exaltatus est. *Et
abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri; &
18 misit Ptolemæo.*Et rex Ptolemæus mortuus
est in die tertia:& qui erant in munitionibus,
19 perierũt ab his, qui erãt intra castra. *Et re-

gnauit Demetrius anno cētesimo sexagesi-
mo septimo.*In diebus illis congregauit Io- 20
nathas eos,qui erāt in Iudæa, vt expugnarēt
arcem,quę est in Ierusalem:& fecerunt cōtra
eam machinas multas. * Et abierunt quidā 21
qui oderant gentem suam viri iniqui ad re-
gem Demetriū,& renūciauerūt ei, quòd Io-
nathas obsideret arcē. *Et vt audiuit,iratus 22
est:& statim venit ad Ptolemaidā,& scripsit
Ionathæ ne obsideret arcem, sed occurreret
sibi ad colloquiū festinato. *Vt audiuit au- 23
tem Ionathas,iussit obsidere: & elegit de se- C
nioribus Israel, & de sacerdotibus, & dedit
se periculo.*Et accepit aurum,& argentum, 24
& vestem, & alia xenia multa,& abijt ad re-
gem Ptolemaidam,& inuenit gratiam in cō-
spectu eius. * Et interpellabant aduersus eū 25
quidam iniqui ex gente sua. * Et fecit ei rex 26
sicut fecerāt ei,qui ante eum fuerāt: & exal-
tauit eum in conspectu omnium amicorum
suorum, *& statuit ei principatum sacerdo- 27
tis, & quæcumq; alia habuit prius pretiosa,
& fecit eum principem amicorum. * Et po- 28
stulauit Ionathas à rege vt immunē faceret
Iudæam, & tres Toparchias, & Samariam,
& cōfines eius:& promisit ei talenta trecēta.
*Et consensit rex:& scripsit Ionathę episto- 29
las de his omnibus,hunc modū continentes:
* REX Demetrius fratri Ionathæ salutē, & 30
genti Iudæorum.*Exemplum epistolæ,quā 31
scripsimus Lastheni parenti nostro de vo-
bis, misimus ad vos, vt sciretis: * Rex De- 32
metrius Lastheni parenti salutem. * Genti 33
Iudæorum amicis nostris,& conseruantibus
quę iusta sunt apud nos,decreuimus benefa-
cere propter benignitatem ipsorum, quam
erga nos habent. * Statuimus ergo illis om- 34
nes fines Iudææ,& tres ciuitatis, Lydan, & D
Ramathā,quæ additę sunt Iudææ ex Sama-
ria,& omnes confines earum sequestrari om-
nibus sacrificantibus in Ierosolymis pro his,
quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos
annos, & pro fructibus terræ, & pomorum.
* Et alia,quæ ad nos pertinebant decimarū, 35
& tributorum ex hoc tempore remittimus
eis: & areas salinarum, & coronas, quæ no-
bis deferebantur, *omnia ipsis concedimus: 36
& nihil horum irritum erit ex hoc,& in om-
ne tempus. * Nunc ergo curate facere horū 37
exemplum, & detur Ionathæ, & ponatur in
monte sancto, in loco celebri. * Et videns 38
Demetrius rex, quòd siluit terra in conspe-
ctu suo, & nihil ei resistit, dimisit totum
exercitum suum, vnumquemque in locum
suum,excepto peregrino exercitu, quē con-
traxit ab insulis Gentium, & inimici erant ei
omnes exercitus patrum eius. *Tryphō au- 39
tem erat quidā partium Alexandri prius,&
vidit, quoniā omnis exercitus murmurabat
contra Demetrium, & iuit ad Emalchuel
Arabem, qui nutriebat Antiochum filium
40 Alexandri:*& assidebat ei,vt traderet eum
ipsi, vt regnaret loco patris sui: & enuncia-
uit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias
exercituum eius aduersus illum. Et mansit
41 ibi diebus multis.*Et misit Ionathas ad De-
E metrium regem, vt eijceret eos, qui in arce
erant in Ierusalem,& qui in præsidijs erant:
42 quia impugnabant Israel. *Et misit Deme-
trius ad Ionathan,dicens: Non hæc tantùm
faciam tibi,& genti tuæ,sed gloria illustrabo
te,& gētem tuam cùm fuerit opportunum.
43 * Nūc ergo rectè feceris,si miseris in auxiliū
mihi viros: quia discessit omnis exercitus
44 meus.*Et misit ei Ionathas tria millia viro-
rum fortium Antiochiam: & venerūt ad re-
gem, & delectatus est rex in aduentu eorū.
45 * Et conuenerunt qui erant de ciuitate,cen-
tum viginti millia virorū, & volebāt inter-
46 ficere regē.*Et fugit rex in aulam: & occu-
pauerūt qui erant de ciuitate, itinera ciuita-
47 tis,& cæperūt pugnare.*Et vocauit rex Iu-
dæos in auxilium, & conuenerunt omnes si-
mul ad eum,& dispersi sunt omnes per ciui-
48 tatem: *& occiderunt in illa die cētum mil-
lia hominum, & succenderunt ciuitatem,&
ceperunt spolia multa in die illa,& liberaue-
49 runt regem. *Et viderunt,qui erant de ciui-
tate,quòd obtinuissent Iudęi ciuitatem,sicut
volebant:& infirmati sunt mente sua,& cla-
mauerunt ad regem cum precibus dicentes:
50 * Da nobis dextras, & cessent Iudæi oppu-
51 gnare nos, & ciuitatem. * Et proiecerunt
F arma sua, & fecerunt pacem: & glorificati
sunt Iudæi in conspectu regis, & in conspe-
ctu omnium, qui erant in regno eius,& no-
minati sunt in regno,& egressi sunt in Ieru-
52 salem habentes spolia multa. * Et sedit De-
metrius rex in sede regni sui, & siluit terra
53 in conspectu eius. * Et mentitus est omnia
quæcumque dixit, & abalienauit se à Iona-
tha, & non retribuit ei secundùm beneficia,
54 quę sibi tribuerat,& vexabat eū valde.*Post
hæc autem reuersus est Tryphon, & Antio-
chus cum eo puer adolescens, & regnauit,&
55 imposuit sibi diadema. *Et congregati sunt
ad eū omnes exercitus, quos disperserat De-
metrius, & pugnauerunt contra eū:& fugit,
56 & terga vertit. * Et accepit Tryphon be-
57 stias,& obtinuit Antiochiā: * & scripsit An-
tiochus adolescens Ionathæ, dicens: Consti-
tuo tibi sacerdotium, & constituo te super
58 quatuor ciuitates, vt sis de amicis regis. *Et
misit illi vasa aurea in ministerium, & dedit
ei potestatem bibendi in auro, & esse in pur-
59 pura,& habere fibulā auream:*& Simonem
fratrē eius cōstituit ducē à terminis Tyri vs-
60 que ad fines Ægypti. * Et exijt Ionathas,&
perambulabat trans flumen ciuitates: & cō-
gregatus est ad eum omnis exercitus Syriæ

in auxilium,& venit Ascalonem,& occurre-
runt ei honorificè de ciuitate. * Et abijt in- 61
de Gazam:& concluserunt se,qui erant Ga-
zæ:& obsedit eam,& succendit quæ erant in
circuitu ciuitatis,& prædatus est ea.* Et ro- 62
gauerunt Gazenses Ionathan, & dedit illis G
dexterã:& accepit filios eorũ obsides, & mi-
sit illos in Ierusalem:& perambulauit regio-
nem vsq; Damascũ. * Et audiuit Ionathas, 63
quod pręuaricati sunt principes Demetrij in
Cades,quæ est in Galilæa, cũ exercitu mul-
to,volẽtes eũ remouere à negotio regni:*& 64
occurrit illis:fratrem autem suum Simonem
reliquit intra prouinciam. * Et applicuit Si- 65
mon ad Bethsurã,& expugnabat eam diebus
multis,& conclusit eos. * Et postulauerunt 66
ab eo dextras accipere, & dedit illis: & eie-
cit eos,& inde cepit ciuitatem,& posuit in ea
præsidium. * Et Ionathas,& castra eius ap- 67
plicuerũt ad aquam Genesar, & ante lucem
vigilauerunt in campo Asor.*& ecce castra 68
alienigenarum occurrebant in campo,& tẽ-
debãt ei insidias in montibus: ipse autem oc-
currit ex aduerso. * Insidiæ verò exurrexe- 69
runt de locis suis, & commiserunt prælium.
* Et fugerũt qui erãt ex parte Ionathæ om- 70
nes, & nemo relictus est ex eis, nisi Matha-
thias filius Absolomi, & Iudas filius Calphi,
princeps militiæ exercitus. * Et scidit Iona- 71
thas vestimenta sua, & posuit terram in ca-
pite suo,& orauit. * Et reuersus est Ionathas 72
ad eos in prælium,& conuertit eos in fugam,
& pugnauerunt.*Et viderunt qui fugiebãt 73
partis illius,& reuersi sunt ad eũ, & inseque-
bantur cum eo omnes vsque Cades ad castra
sua,& peruenerũt vsque illuc,*& ceciderũt 74
de alienigenis in die illa tria millia virorum:
& reuersus est Ionathas in Ierusalem.

CAP. XII.

ET vidit Ionathas,quia tẽpus eum iuuat, 1
elegit viros, & misit eos Romã statue- A
re,& renouare cũ eis amicitiam: *& ad Spar- 2
tiatas, & ad alia loca misit epistolas secundũ
eamdem formam: *& abierunt Romam, & 3
intrauerunt curiam, & dixerunt: Ionathas
summus sacerdos, & gens Iudæorum mise-
runt nos, vt renouaremus amicitiã, & socie-
tatem secundùm pristinum.*Et dederũt illis 4
epistolas ad ipsos per loca, vt deducerent eos
in terram Iuda cum pace.*Et hoc est exem- 5
plũ epistolarũ, quas scripsit Ionathas Spar-
tiatis. * IONATHAS summus sacerdos, 6
& seniores gentis, & sacerdotes,& reliquus
populus Iudæorum Spartiatis fratribus salu-
tem. * Iampridem missæ erant epistolæ ad 7
Oniam summum sacerdotẽ ab Ario, qui re- B
gnabat apud vos, quoniã estis fratres nostri,
sicut rescriptũ cõtinet, quod subiectum est.
*Et suscepit Onias virũ,qui missus fuerat,cũ 8
honore: & accepit epistolas,in quibus signi-
9 ficabatur de societate,& amicitia. *Nos,cùm
nullo horum indigeremus, habentes solatio
sanctos libros, qui sunt in manibus nostris,
10 * maluimus mittere ad vos renouare frater-
nitatem,& amicitiam, ne forte alieni efficia-
mur à vobis: multa enim tẽpora transierũt,
11 ex quo misistis ad nos. * Nos ergo in omni
tẽpore sine intermissione in diebus solemni-
bus,& ceteris,quibus oportet, memores sumus
vestri in sacrificijs, quæ offerimus, & in ob-
seruationibus,sicut fas est,& decet meminis-
12 se fratrum.* Lętamur itaq; de gloria vestra.
13 * Nos autẽ circũdederũt multæ tribulatio-
nes,& multa prælia, & impugnauerunt nos
14 reges,qui sũt in circuitu nostro.* Noluimus
ergo vobis molesti esse, neq; ceteris socijs, &
15 amicis nostris in his pręlijs: * habuimus enim
C de cęlo auxiliũ, & liberati sumus nos,& hu-
16 miliati sunt inimici nostri. * Elegimus itaq;
Numeniũ Antiochi filiũ,& Antipatrẽ Iaso-
nis filium,& misimus ad Romanos renouare
cum eis amicitiam, & societatem pristinam.
17 * Mãdauimus itaq;eis,vt veniãt etiã ad vos,
& salutẽt vos: & reddant vobis epistolas no-
18 stras de innouatione fraternitatis nostrę.*Et
nunc benefacietis respondẽtes nobis ad hæc.
19 * Et hoc est rescriptum epistolarum, quod
20 miserat Oniæ: * Arius, rex Spartiatarum
21 Oniæ sacerdoti magno salutem.*Inuentum
est in scriptura de Spartiatis,& Iudæis, quo-
niam sunt fratres, & quòd sunt de genere
22 Abraham. * Et nũc ex quo cognouimus,
benefacitis scribentes nobis de pace vestra:
23 * Sed & nos rescripsimus vobis: Pecora no-
stra, & possessiones nostræ, vestra sunt: &
vestræ,nostrę:mandauimus itaque hęc nun-
24 ciari vobis. * Et audiuit Ionathas,quoniam
regressi sunt principes Demetrij cum exer-
citu multo supra quàm prius, pugnare ad-
25 uersus eum.*& exijt ab Ierusalem,& occur-
D rit eis in Amathite regione: non enim dede-
rat eis spatium, vt ingrederentur regionem
26 eius.*Et misit speculatores in castra eorum,
& reuersi renunciauerunt,quòd constituunt
27 superuenire illis nocte. * Cùm occidisset au-
tem sol, præcepit Ionathas suis vigilare, &
esse in armis paratos ad pugnam tota nocte,
& posuit custodes per circuitum castrorum.
28 * Et audierunt aduersarij, quòd paratus est
Ionathas cum suis in bello: & timuerunt,&
formidauerunt in corde suo, & accenderunt
29 focos in castris suis.* Ionathas autem, & qui
cum eo erant, non cognouerunt vsque ma-
30 ne: videbant autem luminaria ardentia,*&
secutus est eos Ionathas,& non comprehen-
dit eos:transierant enim flumen Eleutherũ.
31 *Et diuertit Ionathas ad Arabas,qui vocan-
E tur Zabadæi,& percussit eos, & accepit spo-
32 lia eorum. *Et iunxit,& venit Damascum,
& perambulabat omnem regionem illam.

* Simon

*Simō autem exijt,& venit vſque ad Aſca- 33
lonem,& ad proxima præſidia:& declinauit
in Ioppem,& occupauit eam(*audiuit enim 34
quòd vellent præſidiū tradere partibus De-
metrij) & poſuit ibi cuſtodes,vt cuſtodirent
eam. * Et reuerſus eſt Ionathas,& conuoca- 35
uit ſeniores populi,& cogitauit cum eis ædi-
ficare præſidia in Iudæa,& ædificare muros 36
in Ieruſalem,& exaltare altitudinem magnā
inter medium arcis,& ciuitatis, vt ſepararet
eā à ciuitate,vt eſſet ipſa ſingulariter, & ne-
que emant,neque vendant.*Et conuenerūt,37
vt ædificarent ciuitatē:& cecidit murus, qui
erat ſuper torrentem ab ortu ſolis,& repara-
uit eum, qui vocatur Caphetetha:*& Simō 38
ædificauit Adiada in Sephela,& muniuit eā,
& impoſuit portas,& ſeras.*Et cùm cogitaſ- 39
ſet Tryphō regnare Aſię,& aſſumere diade- F
ma,& extēdere manū in Antiochū regē:*ti- 40
mens ne forte non permitteret eū Ionathas,
ſed pugnaret aduerſus eū, quærebat cōpre-
hendere eum,& occidere. Et exurgens abiit
in Bethſan. * Et exiuit Ionathas obuiam illi 41
cum quadraginta millibus virorum electo-
rum in prælium,& venit Bethſan. *Et vidit 42
Tryphon,quia venit Ionathas cum exercitu
multo, vt extenderet in eum manus, timuit.
* & excepit eum cum honore, & commen- 43
dauit eum omnibus amicis ſuis, & dedit ei
munera: & præcepit exercitibus ſuis,vt obe-
dirēt ei,ſicut ſibi. *Et dixit Ionathę: Vt quid 44
vexaſti vniuerſum populum,cùm bellū no-
bis non ſit? * Et nunc remitte eos in domos 45
ſuas: elige autem tibi viros paucos,qui tecū
ſint,& veni mecum Ptolemaidam,& tradā
eam tibi,& reliqua præſidia, & exercitum,
& vniuerſos præpoſitos negotij, & conuer-
ſus abibo: propterea enim veni. *Et credidit 46
ei,& fecit ſicut dixit,& dimiſit exercitum,&
abierunt in terram Iuda:*retinuit autem ſe- 47
cum tria millia virorum: ex quibus remiſit
in Galilæam duo millia: mille autem vene-
runt cum eo. *Vt autem intrauit Ptolemai- 48
dam Ionathas, clauſerunt portas ciuitatis G
Ptolemenſes, & comprehenderunt eum: &
omnes, qui cum eo intrauerant,gladio inter-
fecerunt. *Et miſit Tryphon exercitum, & 49
equites in Galilæam, & in campum magnū,
vt perderet omnes ſocios Ionathæ. * At illi 50
cùm cognouiſſent, quia comprehēſus eſt Io-
nathas,& perijt,& omnes,qui cum eo erant,
hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt parati
in prælium. * Et videntes hi, qui inſecuti 51
fuerant,quia pro anima res eſt illis, reuerſi
ſunt:*illi autem venerunt omnes cum pace 52
in terram Iuda. Et planxerunt Ionatham,&
eos,qui cum ipſo erant,valde: & luxit Iſrael
luctu magno. *Et quęſierunt omnes gentes, 53
quæ erant in circuitu eorum conterere eos:
dixerunt enim:*Non habent principem, & 54
adiuuantē: nunc ergo expugnemus illos, &
tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 A ET audiuit Simō, quòd cōgregauit Try-
phō exercitum copioſum, vt veniret in
2 terram Iuda,& attereret eam. * Videns,quia
in tremore populus eſt,& in timore,aſcendit
3 Ieruſalem,& congregauit populum, *& ad-
hortās dixit: Vos ſcitis quanta ego, & fratres
mei, & domus patris mei fecimus pro legi-
bus, & pro ſanctis prælia,& anguſtias,qua-
4 les vidimus: * horum gratia perierunt fra-
tres mei omnes propter Iſrael, & relictus sū
5 ego ſolus.*Et nunc non mihi contingat par-
cere animæ meæ in omni tempore tribula-
tionis: non enim melior ſum fratribus meis.
6 *Vindicabo itaque gentem meam,& ſancta,
natos quoque noſtros, & vxores, quia con-
gregatæ ſunt vniuerſæ gentes conterere nos
7 inimicitię gratia. *Et acceſus eſt ſpiritus po-
8 puli ſimul vt audiuit ſermones iſtos: *& re-
B ſponderunt voce magna dicentes:Tu es dux
9 noſter loco Iudæ,& Ionathæ fratris tui:*pu-
gna prælium noſtrū: & omnia,quæcumque
10 dixeris nobis,faciemus. *Et congregans om-
nes viros bellatores, accelerauit conſumma-
re vniuerſos muros Ieruſalem, & muniuit
11 eam in gyro.*Et miſit Ionathan filiū Abſa-
lomi, & cū eo exercitum nouum in Ioppen,
& eiectis his, qui erant in ea, remanſit illic
12 ipſe. * Et mouit Tryphon à Ptolemaida cū
exercitu multo, vt veniret in terram Iuda,
13 & Ionathas cum eo in cuſtodia. *Simon au-
tem applicuit in Addus contra faciem cam-
14 pi. * Et cognouit Tryphon, quia ſurrexit
Simon loco fratris ſui Ionathæ:& quia com-
miſſurus eſſet cum eo pręlium,miſit ad eum
15 legatos, * dicens: Pro argento,quod debe-
bat frater tuus Ionathas in ratione regis,pro-
pter negotia, quæ habuit, detinuimus eum.
16 * Et nunc mitte argenti talenta centum, &
duos filios eius obſides, vt non dimiſſus fu-
17 giat à nobis,& remittemus eum.*Et cogno-
C uit Simō, quia cum dolo loqueretur ſecum,
iuſſit tamen dari argētū,& pueros:ne inimi-
citiā magnam ſumeret ad populū Iſrael, di-
18 centem:*Quia non miſit ei argentū,& pue-
19 ros,propterea periit:*Et miſit pueros,& cē-
tum talenta: & mentitus eſt, & non dimiſit
20 Ionathan.*Et poſt hæc venit Tryphon in-
tra regionem, vt contereret eam,& gyraue-
runt per viam, quæ ducit Ador: & Simon,
& caſtra eius ambulabant in omnem locum
21 quòcumque ibant.*Qui autem in arce erāt,
miſerunt ad Tryphonem legatos,vt feſtina-
ret venire per deſertum, & mitteret illis ali-
22 monias. *Et parauit Tryphō omnem equi-
tatum, vt veniret illa nocte: erat autem nix
multa valde, & non venit in Galaaditim.
23 * Et cùm appropinquaſſet Baſcamā,occidit
Iona-

Ionathan, & filios eius illic. * Et conuertit 24
Tryphon,& abijt in terram suam.*Et misit 25
Simon,& accepit ossa Ionathæ fratris sui,& D
sepeliuit ea in Modin ciuitate patrum eius.
* Et planxerunt eum omnis Israel planctu 26
magno, & luxerunt eum dies multos. * Et 27
ædificauit Simon super sepulchrum patris
sui & fratrum suorum ædificium altum vi-
su,lapide polito retro & ante:*Et statuit sep- 28
tem pyramidas,vnam contra vnam patri,&
matri,& quatuor fratribus: * & his circum- 29
posuit columnas magnas: & super columnas
arma, ad memoriam æternam: & iuxta ar-
ma naues sculptas,quæ viderentur ab omni-
bus nauigãtibus mare.*hoc est sepulchrum, 30
quod fecit in Modin, vsque in hunc diem.
*Tryphon autem,cùm iter faceret cum An- 31
tiocho rege adolescente, dolo occidit eum.
* Et regnauit loco eius,& imposuit sibi dia- 32
dema Asiæ, & fecit plagam magnam in ter-
ra. * Et ædificauit Simon præsidia Iudææ, 33
muniens ea turribus excelsis, & muris ma- E
gnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in
munitionibus.*Et elegit Simon viros,& mi- 34
sit ad Demetrium regẽ, vt faceret remissio-
nem regioni: quia actus omnes Tryphonis
per direptionem fuerant gesti. * Et Deme- 35
trius rex ad verba ista respondit ei, & scrip-
sit epistolam talem: * REX Demetrius Si- 36
moni summo sacerdoti, & amico regum, &
senioribus, & Genti Iudæorum salutem.
* Coronam auream, & bahem,quam misi- 37
stis, suscepimus: & parati sumus facere vobi-
scum pacẽ magnã, & scribere prępositis re-
gis remittere vobis quæ indulsimus. *Quæ- 38
cumque enim constituimus, vobis constant.
Munitiones,quas ædificastis,vobis sint: * re- 39
mittimus quoque ignorantias,& peccata vs-
que in hodiernum diem, & coronam, quam
debebatis: & si quid aliud erat tributarium
in Ierusalem,iam non sit tributarium.*Et si 40
qui ex vobis apti sunt cõscribi inter nostros,
conscribãtur,& sit inter nos pax.*Anno cẽ- 41
tesimo septuagesimo ablatum est iugũ Gen-
tium ab Israel.*Et cępit populus Israel scri- 42
bere in tabulis, & gestis publicis, anno pri- F
mo sub Simone summo sacerdote, magno
duce,& principe Iudæorum. * In diebus il- 43
lis applicuit Simon ad Gazam, & circumde-
dit eam castris,& fecit machinas,& applicuit
ad ciuitatem, & percussit turrem vnam, &
comprehendit eam.*Et eruperant qui erant 44
intra machinam in ciuitatem: & factus est
motus magnus in ciuitate. *Et ascenderunt 45
qui erant in ciuitate cum vxoribus, & filijs
supra murum scissis tunicis suis, & clamaue-
runt voce magna, postulãtes à Simone dex-
tras sibi dari, & dixerunt: * Non nobis red- 46
das secundùm malitias nostras, sed secundũ
misericordias tuas. * Et flexus Simon non 47
G debellauit eos: eiecit tamen eos de ciuitate,
& mundauit ædes, in quibus fuerant simu-
lacra, & tunc intrauit in eam cum hymnis
48 benedicẽs Dominum: * & eiecta ab ea omni
immunditia,collocauit in ea viros, qui legẽ
facerent:& muniuit eam,& fecit sibi habita-
49 tionem. *Qui autem erant in arce Ierusalẽ,
prohibebantur egredi, & ingredi regionem,
& emere,ac vendere: & esurierunt valde, &
50 multi ex eis fame perierunt, * & clamaue-
runt ad Simonem,vt dextras acciperent: &
dedit illis: & eiecit eos inde, & mundauit ar-
51 cem à contaminationibus: & intrauerunt
in eam tertia, & vigesima die secundi men-
sis,anno centesimo septuagesimo primo cũ
laude,& ramis palmarum,& cinyris,& cym-
balis, & nablis, & hymnis,& canticis: quia
52 contritus est inimicus magnus ex Israel.*Et
constituit, vt omnibus annis agerentur dies
53 hi cum lætitia. * Et muniuit montem tem-
pli, qui erat secus arcem, & habitauit ibi
54 ipse, & qui cum eo erant. * Et vidit Simon
Ioannem filium suum, quòd fortis prælij
vir esset: & posuit eum ducem virtutum
vniuersarum: & habitauit in Gazaris.

CAP. XIV.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo
A cõgregauit rex Demetrius exercitum
suum, & abijt in Mediam ad cõtrahenda si-
2 bi auxilia, vt expugnaret Tryphonem. *Et
audiuit Arsaces rex Persidis,& Mediæ, quia
intrauit Demetrius confines suos, & misit
vnũ de principibus suis, vt comprehenderet
3 eum viuum,& adduceret eũ ad se.*Et abijt,
& percussit castra Demetrij: & comprehen-
dit eum,& duxit eum ad Arsacem, & posuit
4 eum in custodia. * Et siluit omnis terra Iu-
da omnibus diebus Simonis, & quæsiuit bo-
na genti suæ: & placuit illis potestas eius, &
5 gloria eius omnibus diebus. * Et cum omni
gloria sua accepit Ioppen in portum,& fecit
6 introitum in insulis maris. * Et dilatauit fi-
7 nes gentis suæ, & obtinuit regionem. * Et
congregauit captiuitatem multam,& domi-
natus est Gazaræ,& Bethsuræ,& arci: & ab-
stulit immunditias ex ea, & nõ erat,qui resi-
8 steret ei. * Et vnusquisque colebat terram
B suam cum pace: & terra Iuda dabat fructus
suos, & ligna camporum fructum suum.
9 * Seniores in plateis sedebant omnes, & de
bonis terræ tractabant, & iuuenes indue-
10 bant se gloriam,& stolas belli. * Et ciuitati-
bus tribuebat alimonias, & constituebat eas
vt essẽt vasa munitionis quoadusq; nomina-
tum est nomen gloriæ eius vsq; ad extremũ
11 terræ.*Fecit pacem super terram, & lætatus
12 est Israel lætitia magna.*Et sedit vnusquis-
que sub vite sua,& sub ficulnea sua: & non
13 erat,qui eos terreret. * Defecit impugnans
eos super terram: reges contriti sunt in die-

bus

Lus illis. *Et cōfirmauit omnes humiles po- 14
puli ſui,& legem exquiſiuit, & abſtulit om-
nem iniquum & malū:*ſancta glorificauit, 15
& multiplicauit vaſa ſāctorum. *Et auditū 16
eſt Romæ,quia defunctus eſſet Ionathas: &
vſque in Spartiatas:& contriſtati ſunt valde.
*Vt audierunt autē,quòd Simon frater eius 17
factus eſſet ſummus ſacerdos loco eius,& ip-
ſe obtineret omnem regionē, & ciuitates in
ea; * ſcripſerunt ad eum in tabulis æreis, vt 18
renouarent amicitias, & ſocietatem quā fe- C
cerant cum Iuda, & cum Ionatha fratribus
eius. *Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in 19
Ieruſalem.*Et hoc exemplū epiſtolarū,quas
Spartiatæ miſerunt:* SPARTIANORVM 20
principes, & ciuitates, Simoni Sacerdoti ma-
gno, & ſenioribus,& ſacerdotibus,& reliquo
populo Iudæorum,fratribus,ſalutem. * Le- 21
gati, qui miſſi ſunt ad populū noſtrum,nū-
ciauerūt nobis de veſtra gloria, & honore,
ac lætitia: & gauiſi ſumus in introitu eorū.
*Et ſcripſimus,quæ ab eis erāt dicta in con- 22
cilijs populi,ſic:Numenius Antiochi,& An-
tipater Iaſonis filius,legati Iudæorum, vene-
runt ad nos, renouātes nobiſcum amicitiam
priſtinā. * Et placuit populo excipere viros 23
glorioſè: & ponere exemplum ſermonū eo-
rum in ſegregatis populi libris, vt ſit ad me-
moriam populo Spartiatarum. Exemplum D
autem horum ſcripſimus Simoni magno ſa-
cerdoti.*Poſt hęc autē miſit Simon Nume- 24
nium Romam, habētem clypeū aureū ma-
gnum, pondo mnarum mille, ad ſtatuēdam
cum eis ſocietatem.Cùm autem audiſſet po-
pulus Romanus * ſermones iſtos,dixerunt: 25
Quam gratiarum actionē reddemus Simoni,
& filijs eius? *Reſtituit enim ipſe fratres 26
ſuos, & expugnauit inimicos Iſrael ab eis, &
ſtatuerūt ei libertatē, & deſcripſerunt in ta-
bulis æreis, & poſuerunt in titulis in monte
Sion.*Et hoc eſt exēplū ſcripturæ:OCTA- 27
VA decima die menſis Elul,anno centeſimo
ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio ſub Si-
mone ſacerdote magno in Aſa ramel, * in 28
conuentu magno ſacerdotum,& populi, &
principum gentis, & ſeniorum regionis, no-
ta facta ſunt hæc:Quoniam frequenter facta
ſunt prælia in regione noſtra. *Simō autem 29
Mathathiæ filius ex filijs Iarib,& fratres eius
dederunt ſe periculo, & reſtituerunt aduer- E
ſarijs gentis ſuę,vt ſtarent ſancta ipſorum,&
lex: & gloria magna glorificauerunt gentē
ſuam. * Et congregauit Ionathas gentem 30
ſuam, & factus eſt illis ſacerdos magnus, &
appoſitus eſt ad populum ſuum.*Et volue- 31
rūt inimici eorum calcare, & atterere regio-
nem ipſorum, & extendere manus in ſancta
eorum. * Tunc reſtitit Simon, & pugnauit 32
pro gente ſua,& erogauit pecunias multas,
& armauit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit
33 illis ſtipendia: *& muniuit ciuitates Iudææ,
& Bethſuram, quæ erat in finibus Iudææ,
vbi erant arma hoſtium antea:& poſuit illic
34 præſidium viros Iudæos. * Et Ioppen mu-
niuit,quæ erat ad mare: & Gazaram,quę eſt
in finibus Azoti, in qua hoſtes antea habita-
bant,& collocauit illic Iudæos:& quæcūque
apta erāt ad correptionem eorum, poſuit in
35 eis. * Et vidit populus actū Simonis,& glo-
riam, quam cogitabat facere genti ſuæ, &
poſuerunt eum ducem ſuum, & principem
ſacerdotum,eo quòd ipſe fecerat hęc omnia,
& iuſtitiam,& fidem, quam conſeruauit gē-
F ti ſuæ,& exquiſiuit omni modo exaltare po-
36 pulum ſuum. * Et in diebus eius proſperatū
eſt in manibus eius, vt tollerentur gentes de
regione ipſorum, & qui in ciuitate Dauid
erant in Ieruſalem in arce, de qua procede-
bant,& contaminabant omnia, quæ in cir-
cuitu ſanctorum ſunt, & inferebant plagam
37 magnā caſtitati: * & collocauit in ea viros
Iudęos ad tutamentum regionis,& ciuitatis,
38 & exaltauit muros Ieruſalem. * Et rex De-
39 metrius ſtatuit illi ſummū ſacerdotiū. * Se-
cundū hæc fecit eum amicū ſuum, & glori-
40 ficauit eum gloria magna. * Audiuit enim,
quòd appellati ſunt Iudęi à Romanis amici,
& ſocij,& fratres,& quia ſuſceperunt legatos
41 Simonis glorioſè:*& quia Iudæi,& ſacerdo-
tes eorū cōſenſerunt eum eſſe ducē ſuum, &
ſummum ſacerdotē in æternum, donec ſur-
42 gat propheta fidelis: * & vt ſit ſuper eos
G dux,& vt cura eſſet illi pro ſanctis, & vt cō-
ſtitueret præpoſitos ſuper opera eorum, &
ſuper regionē,& ſuper arma, & ſuper præſi-
43 dia:*& cura ſit illi de ſanctis:& vt audiatur
ab omnibus,& ſcribātur in nomine eius om-
nes cōſcriptiones in regione: & vt operiatur
44 purpura,& auro:*& ne liceat vlli ex popu-
lo, & ex ſacerdotibus irritum facere aliquid
horum,& contradicere his,quę ab eo dicun-
tur,aut cōuocare cōuentum in regione ſine
ipſo: & veſtiri purpura, & vti fibula aurea:
45 *qui autē fecerit extra hæc, aut irritum fe-
46 cerit aliquid horū,reus erit. *Et complacuit
omni populo ſtatuere Simonē, & facere ſe-
47 cundùm verba iſta. * Et ſuſcepit Simon, &
placuit ei,vt ſūmo ſacerdotio fungeretur, &
eſſet dux, & princeps gentis Iudæorum, &
48 ſacerdotū,& præeſſet omnibus.* Et ſcriptu-
ram iſtam dixerunt ponere in tabulis æreis,
& ponere eas in peribolo ſanctorum,in loco
49 celebri: * exemplum autem eorum ponere
in ærario,vt habeat Simon, & filij eius.

CAP. XV.

1 ET miſit rex Antiochus filius Demetrij
A epiſtolas ab inſulis maris Simoni ſacer-
doti & principi gentis Iudæorū,& vniuerſæ
2 genti: *& erant continentes hunc modum:
REX Antiochus Simoni ſacerdoti magno

& genti Iudęorum salutem.*Quoniam qui- 3
dem pestilentes obtinuerunt regnũ patrum
nostrorum, volo autem vendicare regnum,
& restituere illud sicut erat antea: & electã
feci multitudinem exercitus, & feci naues
bellicas. * Volo autem procedere per regio- 4
nẽ,vt vlciscar in eos,qui corruperunt regio-
nem nostram, & qui desolauerunt ciuitates
multas in regno meo. *Nunc ergo statuo ti- 5
bi omnes oblationes, quas remiserũt tibi an-
te me omnes reges,& quæcumque alia dona
remiserunt tibi: *& permitto tibi facere per- 6
cussurã proprij numismatis in regione tua:
*Ierusalem autem sanctam esse,& liberam: 7
& omnia arma, quæ fabricata sunt, & præ- B
sidia, quæ construxisti, quæ tenes, maneant
tibi. *Et omne debitum regis: & quæ futura 8
sunt regi,ex hoc, & in totum tempus remit-
tuntur tibi. * Cùm autem obtinuerimus re- 9
gnum nostrum,glorificabimus te,& gentem
tuam,& templũ gloria magna, ita vt mani-
festetur gloria vestra in vniuersa terra.*An- 10
no cẽtesimo septuagesimo quarto exijt An-
tiochus in terram patrum suorum, & cõue-
nerunt ad eum omnes exercitus, ita vt pau-
ci relicti essent cum Tryphone. *Et insecu- 11
tus est eum Antiochus rex, & venit Doram
fugiens per maritimam:*sciebat enim quòd 12
congregata sunt mala in eum, & reliquit eũ
exercitus: * & applicuit Antiochus super 13
Doram cũ centum viginti millibus virorũ C
belligeratorum, & octo millibus equitum:
*& circuiuit ciuitatẽ, & naues à mari acces- 14
serunt:& vexabant ciuitatem à terra,& ma-
ri,& neminem sinebant ingredi, vel egredi.
*Venit autẽ Numenius, & qui cum eo fue- 15
rant,ab vrbe Roma, habentes epistolas regi-
bus, & regionibus scriptas, in quibus cõtine-
bantur hæc: * LVCIVS Consul Romano- 16
rum, Ptolemæo regi salutem. * Legati Iu- 17
dęorum venerunt ad nos amici nostri,reno-
uantes pristinam amicitiam, & societatem,
missi à Simone principe Sacerdotum, & po-
pulo Iudæorum.*Attulerunt autem & cly- 18
peum aureum mnarũ mille. * Placuit itaq; 19
nobis scribere regibus,& regionibus, vt non
inferant illis malas,neque impugnent eos, &
ciuitates eorum, & regiones eorum: & vt nõ
ferant auxilium pugnantibus aduersus eos.
*Visum autem est nobis accipere ab eis cly- 20
peum. * Si qui ergo pestilentes refugerunt 21
de regione ipsorum ad vos,tradite eos Simo- D
ni principi sacerdotum,vt vindicet in eos se-
cundùm legem suam. * Hæc eadem scripta 22
sunt Demetrio regi,& Attalo,& Ariarathi,
& Arsaci, * & in omnes regiones: & Lam- 23
psaco,& Spartiatis,& in Delum,& in Myn-
dum,& in Sicyonem,& in Cariam, & in Sa-
mum,& in Pamphyliam,& in Lyciam,& in
Alicarnassum, & in Coo, & in Siden, & in
Aradô,& in Rhodum, & in Phaselidem, &
in Gortynam,& Gnidum,& Cyprũ,& Cy-
24 renen. * Exemplũ autem eorũ scripserunt
Simoni principi sacerdotum, & populo Iu-
25 dęorũ.*Antiochus autem rex applicuit ca-
stra in Doram secundò,admouens ei semper
manus,& machinas faciens:& cõclusit Try-
26 phonem, ne procederet. * & misit ad eum
E Simon duo millia virorum electorum in au-
xilium,& argentũ, & aurum,& vasa copio-
27 sa: * & noluit ea accipere,sed rupit omnia,
quæ pactus est cum eo antea, & alienauit se
28 ab eo. * Et misit ad eum Athenobium vnũ
de amicis suis, vt tractaret cum ipso, dicens:
Vos tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem,
quæ est in Ierusalem, ciuitates regni mei:
29 *fines earum desolastis, & fecistis plagã ma-
gnã in terra,& dominati estis per loca mul-
30 ta in regno meo. * Tunc ergo tradite ciui-
tates,quas occupastis, & tributa locorum,in
quibus dominati estis extra fines Iudææ.
31 *sin autem,date pro illis quingenta talenta
argenti,& exterminij, quod exterminastis,
& tributorum ciuitatum alia talenta quin-
genta:sin autẽ veniemus,& expugnabimus
32 vos. * Et venit Athenobius amicus regis in
F Ierusalem,& vidit gloriam Simonis,& clari-
tatẽ in auro,& argento, & apparatũ copio-
sum,& obstupuit, & retulit ei verba Regis.
33 *Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque
alienã terram sumpsimus,neq; aliena detine-
mus: sed hereditatem patrum nostrorũ,quæ
iniustè ab inimicis nostris aliquo tẽpore pos-
34 sessa est.*Nos verò tempus habentes,vindi-
35 camus hereditatem patrum nostrorũ. * Nã
de Ioppe,& Gazara, quæ expostulas,ipsi fa-
ciebant in populo plagã magnã,& in regio-
ne nostra: horum damus talenta centum.Et
36 non respondit ei Athenobius verbũ. * Re-
uersus autem cum ira ad regem,renunciauit
G ei verba ista, & gloriã Simonis, & vniuersa,
37 quę vidit,& iratus est rex ira magna.*Try-
38 phon autem fugit naui in Orthosiada. * Et
constituit rex Cendebæum ducẽ maritimũ,
& exercitum peditum & equitum dedit illi.
39 *Et mandauit illi mouere castra contra fa-
ciem Iudææ: & mãdauit ei ædificare Gedo-
rem,& obstruere portas ciuitatis, & debella-
re populũ. Rex autem persequebatur Try-
40 phonem. *Et peruenit Cendebæus Iamniã,
& cœpit irritare plebem, & conculcare Iu-
dæam, & captiuare populum,& interficere,
41 & ædificare Gedorem. * Et collocauit illic
equites,& exercitum: vt egressi perambula-
rent viam Iudææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

1 ET ascendit Ioannes de Gazaris, & nun-
A ciauit Simoni patri suo,quæ fecit Cẽde-
2 bæus in populo ipsorum. * Et vocauit Si-
mon duos filios seniores,Iudam,& Ioannem,
& ait

& ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris
mei expugnauimus hostes Israel ab adolescē-
tia vsq; in hunc diem, & prosperatum est in
manibus nostris liberare Israel aliquoties.
*Nunc autem senui, sed estote loco meo, & 3
fratres mei, & egressi pugnate pro gente no-
stra: auxilium verò de cœlo vobiscū sit. *Et 4
elegit de regione viginti millia virorū belli-
geratorum, & equites; & profecti sunt ad
Cendebæū: & dormierūt in Modin. *Et sur- 5
rexerūt mane, & abierunt in campū: & ecce
exercitus copiosus in obuiam illis peditū, &
equitum, & fluuius torrens erat inter mediū
ipsorum. *Et admouit castra contra faciem 6
eorum ipse, & populus eius, & vidit populū
trepidantem ad transfretandū torrentem, &
transfretauit primus: & viderūt eum viri, &
transierunt post eum. *Et diuisit populū, & 7
equites in medio peditum: erat autem equi-
tatus aduersariorum copiosus nimis. *Et ex- 8
clamauerunt sacris tubis, & in fugā conuer-
sus est Cendebæus, & castra eius: & cecide-
rūt ex eis multi vulnerati: residui autem in
munitionem fugerunt. *Tūc vulneratus est 9
Iudas frater Ioānis: Ioannes autem insecutus
est eos, donec venit Cedronem, quam ædifi-
cauit: *& fugerunt vsq; ad turres, quæ erant 10
in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceci-
derunt ex illis duo millia virorum, & reuer-
sus est in Iudæam in pace, *& Ptolemæus fi- 11
lius Abobi cōstitutus erat dux in campo Ie-
richo, & habebat argentum, & aurum mul-
tū, *erat enim gener summi sacerdotis. *Et 12
exaltatum est cor eius, & volebat obtinere 13
regionē, & cogitabat dolum aduersus Simo-
14 nem, & filios eius, vt tolleret eos. *Simon au-
tem, perambulans ciuitates, quæ erant in re-
C gione Iudææ, & solicitudinē gerens earum,
descēdit in Iericho ipse, & Mathathias filius
eius, & Iudas, anno centesimo septuagesimo
septimo, mense vndecimo: hic est mensis Sa-
15 bath. *Et suscepit eos filius Abobi in muni-
tiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo,
quam ædificauit: & fecit eis conuiuium ma-
16 gnum, & abscondit illic viros. *Et cùm ine-
briatus esset Simon, & filij eius, surrexit Pto-
lemæus cū suis, & sumpserunt arma sua, &
intrauerunt in conuiuium, & occiderunt eū,
& duos filios eius, & quosdam pueros eius.
17 *& fecit deceptionem magnam in Israel, &
18 reddidit mala pro nobis. *Et scripsit hæc
Ptolemæus, & misit regi, vt mitteret ei exer-
citum in auxilium, & traderet ei regionem,
19 & ciuitates eorum, & tributa *Et misit alios
in Gazaram tollere Ioannē: & tribunis misit
epistolas, vt venirent ad se, & daret eis argē-
20 tum, & aurū, & dona. *Et alios misit occu-
D pare Ierusalem, & montem templi. *Et præ-
21 currens quidam, nunciauit Ioanni in Gaza-
ra, quia perijt pater eius, & fratres eius, &
22 quia misit te quoq; interfici. *Vt audiuit au-
tem, vehementer expauit: & comprehendit
viros, qui venerant perdere eum, & occidit
eos: cognouit enim, quia quærebant eū per-
23 dere. *Et cetera sermonum Ioannis, & bel-
lorū eius, & bonarum virtutū, quibus forti-
ter gessit, & ædificij murorū, quos extruxit,
24 & rerum gestarū eius: *ecce hæc scripta sūt
in libro dierum sacerdotij eius, ex quo factus
est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

FRATRIBVS, qui sunt per Æ- 1
gyptum, Iudæis, salutē dicunt A
fratres, qui sūt in Ierosolymis,
& Iudæi, & qui in regione Iu-
dææ, & pacem bonam. *Bene- 2
faciat vobis Deus, & meminerit testamenti
sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, &
Iacob seruorum suorū fideliū: *& det vobis 3
cor omnibus, vt colatis eū, & faciatis eius vo-
luntatem corde magno, & animo volenti.
*Adaperiat cor vestrū in lege sua, & in præ- 4
ceptis suis, & faciat pacē. *Exaudiat orationes 5
vestras, & recōcilietur vobis, nec vos deserat
in tempore malo. *Et nūc hìc sumus orātes 6
7 pro vobis. *Regnāte Demetrio, anno cente-
B simo sexagesimo nono, nos Iudæi scripsi-
mus vobis in tribulatione, & impetu, qui su-
peruenit nobis in istis annis, ex quo recessit
8 Iason à sancta terra, & à regno. *Portā suc-
cenderunt, & effuderunt sanguinem inno-
cētem: & orauimus ad Dnm, & exauditi su-
mus, & obtulimus sacrificiū, & similaginē, &
accendimus lucernas, & proposuimus panes.
9 *Et nunc frequentate dies scenopegiæ mēsis
10 Casleu. *Anno centesimo octogesimo octa-
C uo, populus, qui est Ierosolymis, & in Iudæa,
Senatusq; & Iudas, Aristobolo magistro Pto-
lemæi regis, qui est de genere christorum sa-

cerdotū, & his,qui in Aegypto sunt, Iudæis
salutem,& sanitatem. *De magnis periculis 11
à Deo liberati,magnificè gratias agimus ip-
si,vtpote qui aduersus talem regem dimica-
uimus. * Ipse enim ebullire fecit de Perside 12
eos,qui pugnauerunt contra nos,& sanctam
ciuitatem.* Nam cū in Perside esset dux ip- 13
se,& cum ipso immensus exercitus,cecidit in
templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotū
Naneæ: *etenim cū ea habitaturus venit ad 14
locū Antiochus, & amici eius, & vt accipe-
ret pecunias multas dotis nomine.* Cùmq; 15
proposuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse
cum paucis ingressus esset intra ambitū fa- D
ni,clauserunt templum,*cùm intrasset An- 16
tiochus: apertoq; occulto aditu templi,mit-
tentes lapides percusserunt ducem,& eos,qui
cum eo erant, & diuiserunt membratim, &
capitibus amputatis foras proiecerunt. *Per 17
omnia benedictus Deus,qui tradidit impios.
*Facturi igitur quinta,& vigesima die mē- 18
sis Casleu purificationem templi,necessariū
duximus significare vobis: vt & vos quoq;
agatis diem scenopegiæ, & diē ignis, qui da-
tus est quando Nehemias ædificato templo,
& altari obtulit sacrificia. *Nam cū in Per- 19
sidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, E
qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignē
de altari occultè absconderunt in valle, vbi
erat puteus altus,& siccus,& in eo conturati
sunt eum,ita vt omnibus ignotus esset locus.
*Cùm autē præterissent anni multi, & pla- 20
cuit Deo, vt mitteretur Nehemias à rege
Persidis: nepotes sacerdotū illorum, qui ab-
sconderant,misit ad requirendum ignem,&
sicut narrauerunt nobis, non inuenerunt
ignem, sed aquam crassam. * Et iussit eos 21
haurire, & afferre sibi: & sacrificia,quæ im-
posita erāt,iussit sacerdos Nehemias aspergi
ipsa aqua,& ligna,& quæ erant superposita.
*Vtq; hoc factum est, & tempus affuit, quo 22
sol refulsit,qui prius erat in nubilo, accensus
est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur.
*Orationē autē faciebant omnes sacerdotes, 23
dum consummaretur sacrificiū,Ionatha in-
choante,ceteris autem respondentibus. * Et 24
Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: F
DOMINE Deus omnium creator,terribilis,
& fortis, iustus, & misericors, qui solus es bo-
nus rex,*solus præstās,solus iustus,& omni- 25
potens,& æternus, qui liberas Israel de omni
malo,qui fecisti patres electos,& sanctificasti
eos: *accipe sacrificium pro vniuerso popu- 26
lo tuo Israel,& custodi partem tuam,& san-
ctifica.* Cōgrega dispersionē nostram, libe- 27
ra eos,qui seruiunt Gentibus,& contemptos,
& abominatos respice: vt sciant Gentes,quia
tu es Deus noster. * Afflige opprimētes nos, 28
& contumeliam facientes in superbia. *Cō- 29
stitue populum tuum in loco sancto tuo,
30 u sicut dixit Moyses. * Sacerdotes autē psal- u Deut. 30. a. 3. 5.
G lebant hymnos vsquequo consumptū esset Inf. 2. d. 11
31 sacrificium. *Cùm autem consumptum es-
set sacrificiū ex residua aqua Nehemias ius-
32 sit lapides maiores perfundi. * Quod vt fa-
ctum est,ex eis flamma accensa est:sed ex lu-
mine,quod refulsit ab altari,consumpta est.
33 *Vt verò manifestata est res, renunciatum
est regi Persarum quòd in loco, in quo ignē
absconderant hi,qui translati fuerant,sacer-
dotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, &
qui cum eo erant, purificauerunt sacrificia.
34 *Considerans autem rex, & rem diligenter
examinans, fecit ei templum, vt probaret
35 quod factum erat: *& cùm probasset,sacer-
dotibus donauit multa bona,& alia atq; alia
munera,& accipiens manu sua,tribuebat eis.
36 *Appellauit autem Nehemias hunc locum
Nephthar, quod interpretatur Purificatio.
Vocatur autem apud plures Nephi.

C A P. I I.

1 INuenitur autem in descriptionibus Iere-
A miæ prophetę, quòd iussit eos ignē acci-
pere qui transmigrabāt:vt significatū est,&
2 vt mandauit transmigratis.* Et dedit illis le-
gem,ne obliuiscerentur præcepta Dñi, & vt
non exerrarent mentibus videntes simula-
chra aurea,& argentea,& ornamenta eorū.
3 *Et alia huiusmodi dicens,hortabatur ne le-
4 gē amouerent à corde suo.*Erat autē in ipsa
scriptura, quomodo tabernaculum, & arcā
iussit propheta diuino responso ad se facto
comitari secum,vsqueququo exijt in montē,u in u Deut. 34. a. 1.
quo Moyses ascēdit, & vidit Dei hereditatē.
5 *Et veniens ibi Ieremias inuenit locum spe-
B luncæ: tabernaculum,& arcam,& altare in-
6 censi intulit illuc, & ostium obstruxit. * Et
accesserunt quidam simul,qui sequebantur,
vt notarent sibi locum: & non potuerūt in-
7 uenire.* Vt autem cognouit Ieremias,culpās
illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec
congreget Deus congregationem populi, &
8 propitius fiat: *& tunc Dñs ostendet hæc,&
apparebit maiestas Dñi, & nubes erit, sicut
& Moysi manifestabatur, u sicut cùm Salo- u 3. Reg. 8.
mon petijt vt locus sanctificaretur magno b. 14.
9 Deo,manifestabat hæc. * Magnificè etenim 2. Pa. 6. c.
sapientiā tractabat:& vt sapientiam habens, 14.
u obtulit sacrificium dedicationis,& consum- u Leuit. 9.
10 mationis tēpli. * Sicut & Moyses orabat ad d 24.
Dñm,& descendit ignis de cœlo,& cōsump-
sit holocaustum, sic u & Salomon orauit, & u Pa. 7. a. 1.
C descendit ignis de cœlo,& consumpsit holo-
11 caustū. *Et dixit Moyses, u eo quòd non sit
comestū quod erat pro peccato,consumptū u Leu. 10. d.
12 est. *Similiter & Salomon octo diebus cele- 16. 17.
13 brauit dedicationē. *Inferebantur autem in
descriptionibus, & commentarijs Nehemiæ
hæc eadē, & vt construens bibliothecā con-
gregauit de regionibus libros, & Propheta-
rum,

rum, & Dauid, & epiſtolas Regum, & de
donarijs. *Similiter autem & Iudas ea, quæ 14
deciderāt per bellum, quod nobis acciderat,
congregauit omnia, & ſunt apud nos. * Si 15
ergo deſideratis hæc, mittite qui perferant
vobis. *Acturi itaq; purificationem ſcripſi- 16
mus vobis: bene ergo facietis, ſi egeritis hos D
dies.*Deus autem, qui liberauit populū ſuū, 17
& reddidit hereditatem omnibus, & regnū,
n Deu. 30. a. 3. 5. & ſacerdotium, & ſanctificationem,* nſicut 18
promiſit in lege, ſperamus quòd cito noſtri
miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in
locum ſanctum. * Eripuit enim nos de ma- 19
gnis periculis, & locum purgauit. *De Iuda 20
verò Machabæo, & fratribus eius, & de tēpli
magni purificatione, & de aræ dedicatione:
*ſed & de prælijs, quæ pertinent ad Antio- 21
chum Nobilem, & filium eius Eupatorem: E
*& de illuminationibus, quæ de cœlo factæ 22
ſunt ad eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt,
ita vt vniuerſam regionem, cùm pauci eſ-
ſent, vindicarent, & barbaram multitudinē
fugarent,*& famoſiſſimum in toto orbe tē- 23
plum recuperarent, & ciuitatem liberarent,
& leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur,
Dn̄o cum omni trāquillitate propitio facto
illis. *Itemque ab Iaſone Cyrenæo quinque 24
libris comprehenſa tentauimus nos vno vo-
lumine breuiare.*Conſiderantes enim mul- 25
F titudinem librorum, & difficultatem volen-
tibus aggredi narrationes hiſtoriarum pro-
26 pter multitudinem rerum, *curauimus vo-
lentibus quidē legere, vt eſſet animi oblecta-
tio: ſtudioſis verò, vt facilius poſſint memo-
riæ commendare: omnibus autem legētibus
27 vtilitas conferatur. * Et nobis quidem ipſis,
qui hoc opus breuiandi cauſa ſuſcepimus,
non facilem laborem, immo vero negotium
plenū vigiliarum, & ſudoris aſſumpſimus.
28 *Sicut hi qui pręparant conuiuium, & quę-
runt aliorum volūtati parere propter mul-
torum gratiam, libenter laborem ſuſtine-
29 mus.*Veritatem quidem de ſingulis aucto-
ribus concedentes, ipſi autem ſecundùm da-
30 tam formam breuitati ſtudentes. * Sicut
G enim nouæ domus architecto de vniuerſa
ſtructura curandum eſt: ei verò, qui pinge-
re curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exqui-
renda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis.
31 *Etenim intellectum colligere, & ordinare
ſermonē, & curioſiùs partes ſingulas quaſ-
que diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori:
32 *breuitatem verò dictionis ſectari, & exe-
cutiones rerum vitare, breuianti conceden-
33 dum eſt. * Hinc ergo narrationem incipie-
mus: de præfatione tantum dixiſſe ſufficiat:
ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere,
in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAP. III.

IGitur cū ſācta ciuitas habitaretur in om- 1
ni pace, leges etiam adhuc optimè cuſto- A
direntur, propter Oniæ pontificis pietatem,
& animos odio habentes mala, * fiebat, vt 2
& ipſi reges, & principes locum ſummo ho-
nore dignum ducerent, & templum maxi-
mis muneribus illuſtrarent: *ita vt Seleucus 3
Aſiæ rex redditibus ſuis præſtaret omnes
ſumptus ad miniſterium ſacrificiorū perti-
nentes. * Simon autem de Tribu Beniamin 4
præpoſitus templi conſtitutus, contendebat,
obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquū
5 aliquid in ciuitate moliri. *Sed cùm vincere
Oniā non poſſet, venit ad Apolloniū Thar-
ſææ filium, qui eo tēpore erat dux Cœleſy-
6 riæ, & Phœnicis:* & nunciauit ei, pecunijs
innumerabilibus plenum eſſe ęrarium Iero-
ſolymis, & communes copias immenſas eſ-
ſe, quæ nō pertinent ad rationem ſacrificio-
rum: eſſe autem poſſibile ſub poteſtate regis
7 cadere vniuerſa. * Cūq; retuliſſet ad regem
B Apollonius de pecunijs, quæ delatæ erant, il-
le accitum Heliodorū, qui erat ſuper nego-

tia eius, misit cum mandatis, vt prædictam
pecuniam transportaret. *Statimque Helio- 8
dorus iter est aggressus, specie quidem quasi
per Cœlesyriam, & Phœnicen ciuitates es-
set peragraturus: re vera autem regis propo-
situm perfecturus. * Sed, cũ venisset Ieroso- 9
lymam, & benignè à summo sacerdote in ci-
uitate esset exceptus, narrauit de dato indi-
cio pecuniarum: &, cuius rei gratia adesset,
aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita
essent. *Tunc summus sacerdos ostendit de- 10
posita esse hæc, & victualia viduarũ, & pu-
pillorum: *quædã verò esse Hircani Tobię 11
viri valde eminẽtis, in his, quæ detulerat im-
pius Simon: vniuersa autem argenti talenta
esse quadringenta, & auri ducenta: * decipi 12
verò eos, qui credidissent loco, & tẽplo, quod
per vniuersum mundum honoratur, pro sui
veneratione, & sanctitate omnino impossi-
bile esse. *At ille pro his, quę habebat in mã- 13
datis à rege, dicebat omni genere regi ea es- C
se deferenda. *Constituta autẽ die intrabat 14
de his Heliodorus ordinaturus. Non modica
verò per vniuersam ciuitatem erat trepida-
tio. *Sacerdotes autem ante altare cum stolis 15
sacerdotalibus iactauerunt se, & inuocabant
de cœlo eum, qui de depositis legem posuit,
vt his, qui deposuerant ea, salua custodiret.
*Iã verò qui videbat summi sacerdotis vul- 16
tum, mente vulnerabatur; facies enim, & co-
lor immutatus declarabat internum animi
dolorem: * circumfusa enim erat mæstitia 17
quædam viro, & horror corporis, per quem
manifestus aspicientibus dolor cordis eius
efficiebatur. *Alij etiã gregatim de domibus 18
confluebant, publica supplicatione obsecrã-
tes, pro eo quòd in contemptum locus esset
venturus. *Accinctęque mulieres cilicijs pe- 19
ctus, per plateas confluebant: sed & virgi- D
nes, quæ conclusæ erant, procurrebant ad
Oniam: alię autẽ ad muros: quędã verò per
fenestras aspiciebant: *vniuersæ autem pro- 20
tendentes manus in cœlum, deprecabantur.
*erat enim misera commistæ multitudinis, 21
& magni sacerdotis in agone cõstituti expe-
ctatio: *Et hi quidẽ inuocabant omnipoten- 22
tem Deũ, vt credita sibi his qui crediderant,
cum omni integritate conseruarentur. *He- 23
liodorus autem, quod decreuerat, perficiebat
eodem loco ipse cum satellitibus circa æra-
rium præsens. * Sed spiritus omnipotentis 24
Dei magnam fecit suæ ostensionis euiden- E
tiam, ita vt omnes qui ausi fuerant parere ei,
ruentes Dei virtute, in dissolutionem, & for-
midinem cõuerterentur. *Apparuit enim il- 25
lis quidam equus terribilem habens sessorẽ,
optimis operimentis adornatus: isque cum
impetu Heliodoro priores calces elisit: qui
autem ei sedebat, videbatur arma habere au-
rea. * Alij etiam apparuerunt duo iuuenes 26
virtute decori, optimi gloria, speciosiq; ami-
ctu: qui circumsteterunt eum, & ex vtraque
parte flagellabant, sine intermissione multis
27 plagis verberantes. *Subitò autem Heliodo-
rus cõcidit in terram, eumque multa caligi-
ne circumfusum rapuerũt, atque in sella ge-
28 statoria positum eiecerunt. * Et is qui cum
multis cursoribus, & satellitibus prædictum
ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi
auxilium ferẽte, manifesta Dei cognita vir-
29 tute: *& ille quidem per diuinam virtutem
iacebat mutus, atque omni spe, & salute pri-
30 uatus. *Hi autem Dñm benedicebant, quia
F magnificabat locum suum: & templũ, quod
paulo ante timore, ac tumultu erat plenum,
apparente omnipotente Dño, gaudio, & læ-
31 titia impletum est. * Tunc verè ex amicis
Heliodori quidam rogabãt confestim Oniã,
vt inuocaret Altissimum, vt vitam donaret
ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.
32 *Considerans autem summus sacerdos, ne
forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex
Iudæis circa Heliodorum consummatam,
obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 *Cùmq; summus sacerdos exoraret, ijdẽ iu-
uenes eisdem vestibus amicti, astantes Helio-
doro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age:
nam propter eum Dñs tibi vitam donauit:
34 *tu autem à Deo flagellatus, nuncia omni-
bus magnalia Dei, & potestatẽ. Et his dictis,
35 non comparuerũt. * Heliodorus autem, ho-
G stia Deo oblata, & votis magnis promissis ei,
qui viuere illi cõcessit, & Oniæ gratias agẽs,
36 recepto exercitu, repedabat ad regẽ. *Testa-
batur autem omnibus ea, quæ sub oculis suis
37 viderat opera magni Dei. *Cùm autem rex
interrogasset Heliodorum, quis esset aptus
38 adhuc semel Ierosolymam mitti, ait: * Si
quem habes hostem, aut regni tui insidiato-
rem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies,
si tamen euaserit; eo quòd in loco sit verè
39 Dei quædam virtus. * Nam ipse, qui habet
in cœlis habitationem, visitator, & adiutor
est loci illius, & venientes ad malefaciendum
40 percutit, ac perdit. *Igitur de Heliodoro, &
ærarij custodia ita res se habet.

CAP. IV.

1 SImon autem prædictus pecuniarum, &
A patriæ delator, male loquebatur de O-
nia, tamquã ipse Heliodorum instigasset ad
2 hæc; & ipse fuisset incentor malorum, *pro-
uisoremque ciuitatis, ac defensorem gentis
suæ, & æmulatorem legis Dei audebat insi-
3 diatorem regni dicere. *Sed, cùm inimicitiæ
in tantum procederẽt, vt etiam per quosdã
4 Simonis necessarios homicidia fierent: *con-
siderans Onias periculum contentionis, &
Apollonium insanire, vtpote ducem Cœle-
syrię, & Phœnicis, ad augendam malitiam
5 Simonis, ad regẽ se contulit, *non vt ciuium

accusator, sed communem vtilitatem apud
semetipsum vniuersæ multitudinis conside-
rans. *Videbat enim sine regali prouidentia 6
impossibile esse pacem rebus dari, nec Simo-
nem posse cessare à stultitia sua. * Sed post 7
Seleuci vitę excessum, cũ suscepisset regnũ
Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambie-
bat Iason frater Oniæ summum sacerdotiũ:
*adito rege, promittens ei argenti talenta 8
trecenta sexaginta, & ex redditibus alijs ta-
lenta octoginta, *super hæc promittebat & 9
alia centum quinquaginta, si potestati eius
concederetur gymnasium, & ephebiam sibi
constituere, & eos, qui in Ierosolymis erant, B
Antiochenos scribere. * Quod cùm rex an- 10
nuisset, & obtinuisset principatũ, statim ad
gentilem ritum contribules suos transferre
cœpit, *& amotis his quæ humanitatis cau- 11
sa Iudæis à regibus fuerant constituta, per
Ioannem patrem Eupolemi, qui apud Ro-
manos de amicitia, & societate functus est le-
gatione legitima, ciuium iura destituẽs, pra-
ua instituta sanciebat. *Etenim ausus est sub 12
ipsa arce gymnasium cõstituere, & optimos
quosque epheborũ in lupanaribus ponere.
*Erat autem hoc non initium, sed incremẽ- 13
tum quoddam, & profectus gentilis, & alie-
nigenæ conuersationis, propter impij, & nõ
sacerdotis Iasonis nefarium, & inauditum
scelus: *ita vt sacerdotes iam non circa alta- 14
ris officia dediti essent, sed contempto tem-
plo, & sacrificijs neglectis, festinarent parti-
cipes fieri palæstræ, & præbitionis eius iniu-
stæ, & in exercitijs disci. *Et patrios quidem 15
honores nihil habentes, Gręcas glorias opti- C
mas arbitrabantur: *quarum gratia pericu- 16
losa eos contentio habebat, & eorum institu-
ta æmulabantur, ac per omnia his consimi-
les esse cupiebant, quos hostes, & perempto-
res habuerant. *In leges enim diuinas impiè 17
agere impunè non cedit: sed hoc tempus se-
quens declarabit. *Cùm autẽ quinquenna- 18
lis agon Tyri celebraretur, & rex pręsens es-
set, *misit Iason facinorosus ab Ierosolymis 19
viros peccatores, portantes argenti didrach-
mas trecentas in sacrificium Herculis, quas
postulauerunt hi qui asportauerãt, ne in sa-
crificijs erogarẽtur, quia non oporteret, sed
in alios sumptus eas deputari. *Sed hę obla- 20
tæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrifi-
cium Herculis: propter præsentes autẽ datæ
sunt in fabricam nauium triremiũ. * Misso 21
autem in Ægyptũ Apollonio Mnesthei filio
propter primates Ptolemęi Philometoris re-
gis, cùm cognouisset Antiochus alienum se à
negotijs regni effectum, proprijs vtilitatibus
consulens, profectus inde venit Ioppen, &
inde Ierosolymam. *Et magnificè ab Iaso- 22
ne, & ciuitate susceptus, cum facularum lu-
minibus, & laudibus ingressus est, & inde in D

23 Phœnicen exercitum conuertit. * Et post
triennij tẽpus misit Iason Menelaum supra-
dicti Simonis fratrem portãtem pecunias re-
gi, & de negotijs necessarijs responsa perla-
24 turum. *At ille commẽdatus regi, cùm ma-
gnificasset faciem potestatis eius, in semetip-
sum retorsit summum sacerdotiũ, superpo-
25 nẽs Iasoni talenta argenti trecenta. * Acce-
ptisque à rege mandatis, venit, nihil quidem
habẽs dignum sacerdotio: animos verò cru-
26 delis tyranni, & feræ beluæ iram gerẽs. *Et
Iasõ quidẽ, qui propriũ fratrẽ captiuauerat,
ipse deceptus profugus in Ammanitem ex-
27 pulsus est regionẽ. * Menelaus autem prin-
cipatum quidem obtinuit: de pecunijs verò
regi promissis, nihil agebat, cùm exactionẽ
faceret Sostratus, qui arci erat præpositus.
28 *nam ad hũc exactio vectigalium pertine-
bat: quam ob causam vtrique ad regem sunt
29 euocati. *Et Menelaus amotus est à sacerdo-
tio, succedente Lysimacho fratre suo: Sostra-
30 tus autem prælatus est Cyprijs. *Et cũ hæc
E agerentur, contigit, Tharsenses, & Mallo-
tas seditionem mouere, eo quòd Antiochidi
31 regis cõcubinæ dono essent dati. *Festinan-
ter itaque rex venit sedare illos, relicto suf-
32 fecto vno ex comitib⁹ suis Andronico. *Ra-
tus autem Menelaus accepisse se tempus op-
portunum, aurea quędam vasa è templo fu-
ratus donauit Andronico, & alia vendiderat
33 Tyri, & per vicinas ciuitates. * Quod cùm
certissimè cognouisset Onias, arguebat eũ,
ipse in loco tuto se cõtinens Antiochiæ secus
34 Daphnem. * Vnde Menelaus accedens ad
Andronicũ, rogabat, vt Oniam interficeret.
Qui cùm venisset ad Oniam, & datis dextris
cũ iureiurando (quamuis esset ei suspectus)
suasisset de asylo procedere, statim eum pe-
35 remit, non veritus iustitiã. *Ob quã causam
non solùm Iudæi, sed aliæ quoque nationes
indignabantur, & molestè ferebant de nece
36 tanti viri iniusta. *Sed regressum regem de
Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antio-
chiã, simul & Græci: conquerẽtes de iniqua
37 nece Oniæ. *Cõtristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, & flexus ad miseri-
cordiã, lachrymas fudit, recordatus defuncti
38 sobrietatẽ, & modestiam. *accensisque ani-
F mis Andronicum purpura exutum, per totã
ciuitatem iubet circumduci: & in eodem lo-
co, in quo in Oniam impietatem commise-
rat, sacrilegum vita priuari, Domino illi cõ-
39 dignam retribuente pęnam. *Multis autem
sacrilegijs in tẽplo à Lysimacho commissis
Menelai consilio, & diuulgata fama, cõgre-
gata est multitudo aduersum Lysimachum
40 multo iã auro exportato. * Turbis autẽ in-
surgẽtib⁹, & animis ira repletis, Lysimachus
armatis fere tribus millibus iniquis manibus
vti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pa-

 riter,

riter, & dementia prouecto: * Sed,vt intel- 41
lexerunt conatum Lysimachi, alij lapides,
alij fustes validos arripuere:quidam verò ci-
nerē in Lysimachū iecere. *Et multi quidē 42
vulnerati,quidam autem & prostrati,omnes G
verò in fugam conuersi sunt: ipsum etiā sa-
crilegum secus ærarium interfecerunt. *De 43
his ergo cœpit iudiciū aduersus Menelaum
agitari.*Et cùm venisset rex Tyrum,ad ip- 44
sum negotium detulerūt missi tres viri à se-
nioribus . * Et cùm superaretur Menelaus, 45
promisit Ptolemęo multas pecunias dare ad
suadendū regi. * Itaq; Ptolemæus in quodā 46
atrio positum quasi refrigerādi gratia, regē
adijt, & deduxit à sententia : & Menelaum 47
quidem vniuersæ malitiæ reum criminibus
absoluit: miseros autem, qui, etiam si apud
Scythas causam dixissent, innocētes iudica-
rētur,hos morte damnauit.*Cito ergo iniu- 48
stam pœnam dederunt, qui pro ciuitate , &
populo,& sacris vasis causam prosecuti sūt.
*Quam ob rem Tyrij quoq; indignati,erga 49
sepulturam eorum liberalissimi extiterunt.
*Menelaus autem, propter eorū, qui in po- 50
tētia erant, auaritiā, permanebat in potesta-
te, crescens in malitia ad insidias ciuium.

CAP. V.

EOdem tēpore Antiochus secundā pro- 1
fectionem parauit in Ægyptum. *Con- 2
tigit autem per vniuersam Ierosolymorum A
ciuitatē videri diebus quadraginta per aera
equites discurrentes, auratas stolas habentes,
& hastis, quasi cohortes, armatos, * & cur- 3
sus equorum per ordines digestos, & con-
gressiones fieri cominus, & scutorū motus,
& galeatorū multitudinem gladiis districtis,
& telorum iactus,& aureorū armorū splen-
dorē, omnisq; generis loricarum. *Quapro- 4
pter omnes rogabant in bonum mōstra cō-
uerti. * Sed cū falsus rumor exisset, tamquā 5
vita excessisset Antiochus, assumptis Iason
non minus mille viris, repente aggressus est
ciuitatem:& ciuibus ad murum conuolanti-
bus ad vltimū apprehēsa ciuitate, Menelaus
fugit in arcem: *Iason verò non parcebat in 6
cæde ciuibus suis, nec cogitabat prosperitatē
aduersum cognatos malum esse maximum,
arbitrans hostium,& non ciuium se trophęa
capturum. * Et principatum quidē non ob- 7
tinuit,finem verò insidiarum suarum confu- B
sionem accepit, & profugus iterum abijt in
Ammaniten. * Ad vltimum,in exitium sui 8
conclusus ab Areta Arabum tyranno fugiēs
de ciuitate in ciuitatem,omnibus odiosus, vt
refuga legum,& execrabilis,vt patriæ, & ci-
uium hostis,in Ægyptū extrusus est:*& qui 9
multos de patria sua expulerat, peregre pe-
rijt, Lacedæmonas profectus, quasi pro co-
gnatione ibi refugiū habiturus: * & qui in- 10
sepultos multos abiecerat, ipse & illamenta-
tus, & insepultus abijcitur, sepultura neque
peregrina vsus, neque patrio sepulchro par-
11 ticipans. * His itaq; gestis,suspicatus est rex
societatē deserturos Iudæos: & ob hoc pro-
fectus ex Aegypto efferatis animis, ciuitatē
12 quidem armis cepit.*Iussit autem militibus
interficere,nec parcere occursantibus, & per
13 domos ascendentes trucidare.*Fiebant ergo
cædes iuuenum, ac seniorum, & mulierū, &
natorum exterminia, virginumq; & paruu-
14 lorū neces.*Erant autē toto triduo octogin-
ta millia interfecti, quadraginta millia vin-
15 cti,non minus autē venundati.*Sed nec ista
sufficiunt: ausus est etiam intrare templum
C vniuersa terra sanctius, Menelao ductore,
16 qui legum,& patriæ fuit proditor: *& scele-
stis manibus sumens sancta vasa,quæ ab alijs
regibus, & ciuitatibus erant posita ad orna-
tum loci,& gloriam, contrectabat indignè,
17 & cōtaminabat. *Ita alienatus mēte Antio-
chus,non considerabat,quòd propter pecca-
ta habitātium ciuitatē, modicum Deus fue-
rat iratus: propter quod & accidit circa lo-
18 cum despectio:*alioquin nisi contigisset eos
multis peccatis esse inuolutos, „ sicut Helio- „ Sup. 3. d. 25.27.
dorus,qui missus est à Seleuco rege ad expo-
liandū ærarium, etiam hic statim adueniens
flagellatus,& repulsus vtiq; fuisset ab auda-
19 cia.*Verū non propter locum,gentem : sed
20 propter gentem,locū Deus elegit.*Ideoq;&
ipse locus particeps factus est populi malo-
rum : postea autem fiet socius bonorum , &
qui derelictus in ira Dei omnipotētis est, ite-
rum in magni Dñi reconciliatione cum sū-
21 ma gloria exaltabitur. * Igitur Antiochus
mille & octingentis ablatis de tēplo talentis,
velociter Antiochiā regressus est,existimans
se præ superbia terram ad nauigandum,pe-
lagus verò ad iter agendum deductūrū pro-
22 pter mentis elationem. * Reliquit autem &
præpositos ad affligēdam gentem: Ierosoly-
mis quidem Philippum genere Phrygem,
moribus crudeliorem eo ipso, à quo cōstitu-
23 tus est: *in Garizim autem Andronicum,&
Menelaum, qui grauius,quā ceteri immine-
24 bant ciuibus.*Cùmq;appositus esset contra
Iudæos,misit odiosū principē Apolloniū cū
exercitu viginti & duobus millibus, præci-
piēs ei omnes perfectæ ætatis interficere,mu-
25 lieres,ac iuuenes vendere. * Qui cū venisset
Ierosolymam,pacē simulans,quieuit vsq;ad
diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Iudęis
26 arma capere suis præcepit. * Omnesque qui
ad spectaculū processerant, trucidauit:& ci-
uitatē cū armatis discurrens,ingentem mul-
27 titudinē peremit. *Iudas autē Machabæus,
qui decimus fuerat, secesserat in desertū lo-
cum,ibiq;inter feras vitam in montibus cum
suis agebat: & fęni cibo vescentes, demora-
bantur,ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

SEd non post multum temporis misit rex 1
senem quēdam Antiochenum, qui com- A
pelleret Iudæos, vt se transferrent à patrijs
& Dei legibus: contaminare etiam quod in 2
Ierosolymis erat tēplū, & cognominare Io-
uis Olympij, & in Garizim, prout erant hi,
qui locū inhabitabant, Iouis hospitalis.* Pes- 3
sima autem, & vniuersis grauis erat malorū
incursio: *nam templum luxuria, & comes- 4
sationibus Gētium erat plenum, & scortan-
tium cū meretricibus: sacrat isq; ædibus mu-
lieres se vltro ingerebāt, intro ferētes ea, quæ
non licebat. * Altare etiam plenum erat illi- 5
citis, quæ legibus prohibebātur. *Neque au- 6
tem sabbata custodiebantur, neque dies so- B
lemnes patrij seruabantur, nec simpliciter
Iudæum se esse quisquā confitebatur. * Du- 7
cebātur autem cū amara necessitate in die
natalis regis ad sacrificia: &, cùm Liberi sa-
cra celebrarentur, cogebantur hedera coro-
nati Libero circuire.* Decretum autem exijt 8
in proximas Gentilium ciuitates, suggerēti-
bus Ptolemæis, vt pari modo & ipsi aduer-
sus Iudæos agerent, vt sacrificarent: *eos au- 9
tem, qui nollent transire ad instituta Gen-
tium, interficerent: erat ergo videre miseriā.
*Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos 10
circumcidisse: quas, infantibus ad vbera su-
spensis, cùm publicè per ciuitatem circūdu-
xissent, per muros præcipitauerunt. * Alij 11
verò, ad proximas coeuntes speluncas, & la- C
tenter sabbati diem celebrantes, cùm indicati
essent Philippo, flāmis succēsi sunt, eo quòd
verebantur propter religionem, & obseruā-
tiam, manu sibimet auxiliū ferre. * Obsecro 12
autem eos, qui hunc librū lecturi sunt, ne ab-
horrescant propter aduersos casus, sed repu-
tent ea, quæ acciderunt, non ad interitū, sed
ad correptionem esse generis nostri. * Ete- 13
nim multo tempore non sinere peccatoribus
ex sententia agere, sed statim vltiones adhi-
bere, magni beneficij est indicium. * Non 14
enim, sicut in alijs nationibus, Dominus pa-
tienter expectat, vt eas, cùm Iudicij dies ad-
uenerit, in plenitudine peccatorum puniat:
* ita & in nobis statuit, vt peccatis nostris 15
in finem deuolutis, ita demum in nos vin- D
dicet. * Propter quod numquam quidem à 16
nobis misericordiam suam amouet: corri-
piens verò in aduersis populū suū non dere-
linquit. * Sed hæc nobis ad commonitio- 17
nem legentium dicta sint paucis. Iam autem
veniendum est ad narrationē. *Igitur Elea- 18
zarus vnus de primoribus Scribarū, vir ętate
prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians
compellebatur carnem porcinā manducare.
* At ille gloriosissimam mortē magis quàm 19
odibilē vitam complectens, voluntariè præi-
bat ad supplicium. * Intuens autem, quem- 20
admodum oporteret accedere, patienter su-
stinēs, destinauit non admittere illicita pro-
21 pter vitæ amorē.*Hi autē, qui astabant, ini-
E qua miseratione commoti, propter anti-
quam viri amicitiam, tollentes eum secretò
rogabant afferri carnes, quibus vesci ei lice-
bat, vt simularetur māducasse, sicut rex im-
22 perauerat de sacrificij carnibus, * vt, hoc fa-
cto, à morte liberaretur: & propter veterem
viri amicitiam, hāc in eo faciebant humani-
23 tatem.*At ille cogitare cępit ætatis, ac sene-
ctutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ
nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ
conuersationis actus: & secundùm sanctæ, &
à Deo cōditę legis constituta, respondit cito,
24 dicens, præmitti se velle in infernum. *Non
F enim ætati nostræ dignum est, inquit, fin-
gere: vt multi adolescentium, arbitrantes
Eleazarum nonaginta annorum trāsisse ad
25 vitam alienigenarum, * & ipsi propter
meam simulationem, & propter modicum
corruptibilis vitæ tempus decipiantur, &
per hoc maculam, atque execrationem meæ
26 senectuti conquiram. * Nam, etsi in præ-
senti tempore supplicijs hominum eripiar,
sed manum Omnipotentis nec viuens, nec
27 defunctus effugiam. * Quam ob rem forti-
ter vita excedendo, senectute quidem di-
28 gnus apparebo: *adolescentibus autē exem-
plum forte relinquam, si prompto animo ac
fortiter pro grauissimis, ac sanctissimis legi-
bus honesta morte perfungar. His dictis, cō-
29 festim ad supplicium trahebatur. *Hi autē,
G qui eum ducebant, & paulo ante fuerant mi-
tiores, in iram conuersi sunt propter sermo-
nes ab eo dictos, quos illi per arrogantiam
30 prolatos arbitrabantur: * Sed, cùm plagis
perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine,
qui habes sanctam scientiam, manifestè tu
scis, quia, cùm à morte possem liberari, du-
ros corporis sustineo dolores: secundùm ani-
mam verò propter timorem tuum libenter
31 hæc patior. *Et iste quidem hoc modo vita
decessit, non solùm iuuenibus, sed & vniuer-
sæ genti memoriam mortis suæ ad exem-
plum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

1 COntigit autem & septem fratres vna
A cum matre sua apprehensos compelli à
rege edere contra fas carnes porcinas, fla-
2 gris, & taureis cruciatos. * Vnus autem
ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid
quæris, & quid vis discere à nobis? parati
sumus mori, magis quàm patrias Dei leges
3 præuaricari. *Iratus itaque rex iussit sartagi-
nes, & oleas æneas succendi: quibus statim
4 succensis, * iussit ei, qui prior fuerat locutus,
amputari linguam: &, cute capitis abstra-
cta, summas quoque manus, & pedes ei præ-
scindi, ceteris eius fratribus, & matre inspi-
cien-

cientibus. * Et cùm iam per omnia inuti- 5
lis factus esset, iussit ignem admoueri, & ad- B
huc spirantem torreri in sartagine: in qua
cùm diu cruciaretur, ceteri vna cum matre
inuicem se hortabantur mori fortiter, * di- 6
centes: Dominus Deus aspiciet veritatem,
Deut. 32. & consolabitur in nobis, " quemadmodum
3. in protestatione cantici declarauit Moyses:
Et in seruis suis consolabitur. * Mortuo ita- 7
que illo primo, hoc modo, sequentem dedu-
cebant ad illudendum: &, cute capitis eius
cum capillis abstracta, interrogabāt, si man-
ducaret prius, quàm toto corpore per mem-
bra singula puniretur. * At ille, respondens 8
patria voce, dixit: Non faciam. Propter
quod & iste, sequenti loco, primi tormenta
suscepit: * & in vltimo spiritu constitutus, 9
sic ait: Tu quidem scelestissimè in præsen-
ti vita nos perdis: sed Rex mundi defun-
ctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ re-
surrectione suscitabit. * Post hunc tertius 10
illuditur, & linguam postulatus cito protu-
lit: & manus constanter extendit: * & cum 11
fiducia ait: E cœlo ista possideo, sed propter C
Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam
ab ipso me ea recepturum spero: * ita vt rex, 12
& qui cum ipso erant, mirarentur adole-
scentis animum, quòd tamquam nihilum
duceret cruciatus. * Et hoc ita defuncto, 13
quartum vexabāt similiter torquentes. * Et, 14
cùm iam esset ad mortem, sic ait: Potius est
ab hominibus morti datos spem expectare
à Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi
enim resurrectio ad vitam non erit. * Et cùm 15
admouissent quintum vexabant eum. At
ille, respiciens in eum, * dixit: Potestatem 16
inter homines habens, cùm sis corruptibilis,
facis quod vis: noli autem putare genus no-
strum à Deo esse derelictum, * tu autem pa- 17
tienter sustine, & videbis magnam potesta- D
tem ipsius, qualiter te, & semen tuum tor-
quebit. * Post hunc ducebant sextum, & 18
is, mori incipiens, sic ait: * Noli frustra er-
rare: nos enim propter nosmetipsos hęc pa-
timur, peccantes in Deum nostrum, & digna
admiratione facta sunt in nobis: * tu autem 19
ne existimes tibi impune futurum, quòd
contra Deum pugnare tentaueris. * Supra 20
modum autem mater mirabilis, & bono-
rum memoria digna, quæ pereuntes septem
filios sub vnius diei tempore conspiciens,
bono animo ferebat propter spem, quam in
Deum habebat: * singulos illorum hortaba- 21
tur voce patria fortiter, repleta sapientia:
&, femineæ cogitationi masculinum ani-
mum inferens, * dixit ad eos: Nescio qualiter 22
in vtero meo apparuistis: neq; enim ego spi-
ritum, & animam donaui vobis, & vitam, &
singulorum membra non ego ipsa compegi,
* sed enim mundi Creator, qui formauit ho- 23
minis natiuitatem, quique omnium inuenit
originem, & spiritum vobis iterum cum mi-
sericordia reddet & vitam, sicut nunc vos-
24 metipsos despicitis propter leges eius. * An-
E tiochus autem, contemni se arbitratus, simul
& exprobrantis voce despecta, cùm adhuc
adolescentior superesset, non solùm verbis
hortabatur, sed & cum iuramento affirma-
bat se diuitem, & beatum facturum, & trans-
latum à patrijs legibus amicum habiturū, &
25 res necessarias ei præbiturū: * Sed ad hæc cū
adolescens nequaquam inclinaretur, vocauit
rex matrē, & suadebat ei, vt adolescēti fieret
26 in salutem. * Cùm autem multis eam verbis
esset hortatus, promisit suasuram se filio suo.
27 * Itaque inclinata ad illum, irridens crudelē
tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere
mei, quæ te in vtero nouem mensibus porta-
ui, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem
28 istam perduxi. * Peto, nate, vt aspicias ad
F cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis
sunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa
29 Deus, & hominum genus: * ita fiet, vt non
timeas carnificem istum, sed dignus fratribus
tuis effectus particeps, suscipe mortem, vt in
illa miseratione cū fratribus tuis te recipiam.
30 * Cùm hęc illa adhuc diceret, ait adolescens:
Quem sustinetis? non obedio præcepto re-
gis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per
31 Moysen. * Tu verò, qui inuentor omnis ma-
litiæ factus es in Hebræos, non effugies ma-
32 num Dei. * Nos enim pro peccatis nostris
33 hæc patimur. * Et si nobis propter increpa-
tionem, & correptionem Dominus Deus no-
ster modicum iratus est: sed iterum reconci-
34 liabitur seruis suis. * Tu autem, ò sceleste, &
omnium hominum flagitiosissime, noli fru-
stra extolli vanis spebus in seruos eius in-
35 flammatus: * nondum enim omnipotentis
G Dei, & omnia inspicientis, iudicium effugi-
36 sti. * Nam fratres mei, modico nunc dolo-
re sustentato, sub testamēto æternę vitę effe-
cti sunt: tu verò iudicio Dei iustas superbiæ
37 tuæ pęnas exolues. * Ego autem, sicut & fra-
tres mei, animam, & corpus meum trado pro
patrijs legibus: inuocans Deum maturius
genti nostræ propitium fieri, teque cum tor-
mentis, & verberibus confiteri, quòd ipse est
38 Deus solus. * In me verò, & in fratribus meis
desinet omnipotētis ira, quæ super omne ge-
39 nus nostrum iustè superducta est. * Tunc
rex accensus ira in hunc super omnes crude-
40 liùs desæuit indigne ferens se derisum. * Et
hic itaq; mundus obijt, per omnia in Domi-
41 no confidens. * Nouissimè autē post filios &
42 mater consumpta est. * Igitur de sacrificijs,
& de nimijs crudelitatibus satis dictum est.

CAP. VIII.

1 IVdas verò Machabæus, & qui cum illo
A erāt, introibant latenter in castella: & cō-
uocan-

uocantes cognatos,& amicos,& eos, qui per-
mãſerunt in Iudaiſmo,aſſumẽtes,eduxerunt
ad ſe ſex millia virorum.* Et inuocabãt Do- 2
minum,vt reſpiceret in populũ, qui ab om-
nibus calcabatur:& miſereretur tẽplo, quod
contaminabatur ab impijs : * miſereretur 3
etiã exterminio ciuitatis,quæ eſſet illico cõ-
planãda,& vocem ſanguinis ad ſe clamã-
tis audiret : * memoraretur quoque iniquiſ- 4
ſimas mortes paruulorum innocentum , &
blaſphemias nomini ſuo illatas,& indignare-
tur ſuper his . * At Machabæus,congregata 5
multitudine,intolerabilis gentibus efficieba- B
tur: ira enim Domini in miſericordiam con-
uerſa eſt . * Et ſuperueniens caſtellis,& ciui- 6
tatibus improuiſus, ſuccendebat eas : & op-
portuna loca occupans,non paucas hoſtium
ſtrages dabat: * maximè autem noctibus 7
ad huiuſcemodi excurſus ferebatur, & fama
virtutis eius vbique diffundebatur. * Videns 8
autem Philippus paulatim virum ad profe-
ctũ venire, ac frequentiùs res ei cedere pro-
ſperè,ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ, &
Phœnicis ſcripſit, vt auxiliũ ferret regis ne-
gotijs. * At ille velociter miſit Nicanorem 9
Patrocli de primoribus amicum, datis ei de
permiſtis gentibus, armatis non minus vi-
ginti millibus, vt vniuerſum Iudæorum ge-
nus deleret, adiuncto ei & Gorgia viro mi-
litari, & in bellicis rebus experientiſſimo.
* Conſtituit autem Nicanor, vt regi tri- 10
butum, quod Romanis erat dandum, duo
millia talentorum de captiuitate Iudæorum
ſuppleret:*ſtatimque ad maritimas ciuitates 11
miſit, conuocans ad coemptionem Iudaico-
rum mancipiorum,promittens ſe nonaginta
mancipia talento diſtracturum, non reſpi-
ciens ad vindictam,quæ eum ab omnipoten-
te eſſet conſecutura.*Iudas autem vbi com- 12
perit,indicauit his, qui ſecum erant, Iudæis
Nicanoris aduentum. * Ex quibus quidam 13
formidantes, & non credentes Dei iuſti-
tiæ,in fugam vertebantur: *alij verò ſi quid 14
eis ſupererat vendebant, ſimulq; Dominum
deprecabantur vt eriperet eos ab impio Ni-
canore, qui eos prius quã cominus veniret,
vendiderat: * & ſi non propter eos, propter 15
teſtamentum tamen,quod erat ad patres eo- D
rum, & propter inuocationem ſancti ma-
gnifici nominis eius ſuper ipſos. * Conuo- 16
catis autem Machabęus ſeptem millibus,qui
cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus recon-
ciliarentur,neque metuerent iniquè venien-
tium aduerſum ſe hoſtium multitudinẽ, ſed
fortiter contenderent, * ante oculos habẽtes 17
contumeliam, quæ loco ſancto ab his iniuſtè
eſſet illata, itemq; & ludibrio habitæ ciuita-
tis iniuriam, adhuc etiam veterum inſtituta
conuulſa. * Nam illi quidem armis confi- 18
dunt,ait,ſimul & audacia: nos autem in om-
nipotente Domino, qui poteſt & venientes
aduerſum nos, & vniuerſum mundum vno
19 nutu delere, confidimus.* Admonuit autem
E eos & de auxilijs Dei, quæ facta ſunt erga
parentes: & a quòd ſub Sennacherib cen- a 4. Re. 19.
tum octoginta quinque millia perierunt: g. 35.
20 * & de prælio, quod eis aduerſum Galatas Tob. 1. d.
fuit in Babylonia,vt omnes vbi ad rem ven- 21. Eccl. 48. d.
tum eſt,Macedonibus ſocijs hęſitantibus,ip- 24
ſi ſex millia ſoli peremerunt centum viginti 1 Mac. 7.
millia propter auxilium illis datum de cęlo, 41. Iſ. 37. g. 36.
& beneficia pro his plurima conſecuti ſunt.
21 * His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro le-
22 gibus,& patria mori parati.* Conſtituit ita-
que fratres ſuos duces vtrique ordini, Simo-
nem, & Ioſephũ,& Ionathan, ſubiectis vni-
23 cuique millenis, & quingentenis. * Ad hoc
etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & da-
to ſigno adiutorij Dei, in prima acie ipſe
24 dux commiſit cum Nicanore.*Et facto ſibi
adiutore omnipotente, interfecerunt ſuper
nouem millia hominum: maiorem autem
partem exercitus Nicanoris vulneribus debi-
25 lem factam fugere compulerunt. * Pecunijs
F verò eorum, qui ad emptionem ipſorum
venerant, ſublatis, ipſos vſquequaque per-
26 ſecuti ſunt, * ſed reuerſi ſunt hora con-
cluſi: nam erat ante ſabbatum: quam ob
cauſam non perſeuerauerunt inſequentes.
27 * Arma autem ipſorum,& ſpolia congregã-
tes, ſabbatum agebant: benedicentes Domi-
num, qui liberauit eos in iſto die, miſericor-
28 diæ initium ſtillans in eos. * Poſt ſabbatum
verò debilibus,& orphanis, & viduis diuiſe-
runt ſpolia:& reſidua ipſi cum ſuis habuere.
29 * His itaque geſtis, & communiter ab om-
nibus facta obſecratione,miſericordem Do-
minum poſtulabant, vt in finem ſeruis ſuis
30 reconciliaretur. * Et ex his,qui cum Timo-
theo,& Bacchide erant contra ſe contenden-
tes,ſuper viginti millia interfecerunt,& mu-
nitiones excelſas obtinuerunt:& plures præ-
das diuiſerunt, æquam portionem debili-
bus, pupillis, & viduis, ſed & ſenioribus fa-
31 cientes. * Et cùm arma eorum diligenter
collegiſſent omnia compoſuerũt in locis op-
portunis, reſidua verò ſpolia Ieroſolymam
32 detulerunt:* & Philarchã,qui cũ Timotheo
G erat,interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in
33 multis Iudæos afflixerat. * Et cùm epinicia
agerent Ieroſolymis, eum, qui ſacras ianuas
incenderat,ideſt,Calliſthenem,cùm in quod-
dam domicilium refugiſſet,incenderunt, di-
gna ei mercede pro impietatibus ſuis reddi-
34 ta. * Facinoroſiſſimus autem Nicanor,qui
mille negotiantes ad Iudæorum venditionẽ
35 adduxerat, * humiliatus auxilio Domini ab
his, quos nullos exiſtimauerat, depoſita ve-
ſte gloriæ,per mediterranea fugiẽs, ſolus ve-
nit Antiochiam, ſummam infelicitatem de
inte-

interitu sui exercitus consecutus. * Et qui 36
promiserat Romanis se tributum restituere
de captiuitate Ierosolymorum, prædicabat
nunc protectorem Deum habere Iudæos,&
ob ipsum inuulnerabiles esse,eo quòd seque-
rentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

EOdem tempore Antiochus inhonestè re- 1
uertebatur de Perside.*Intrauerat enim 2
in eam, quæ dicitur Persepolis, & tentauit A
expoliare templum, & ciuitatem opprime-
re: sed multitudine ad arma concurrente,in
fugam versi sunt: & ita contigit, vt Antio-
chus post fugam turpiter rediret. * Et cùm 3
venisset circa Ecbatanam, recognouit quæ
erga Nicanorem,& Timotheum gesta sunt.
* Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniu- 4
riam illorum,qui se fugauerant, posse in Iu-
dæos retorquere:ideoq; iussit agitari currum
suum,sine intermissione agens iter, cęlesti
eum iudicio perurgente, eo quòd ita super-
bè locutus est se venturum Ierosolymam, &
congeriem sepulchri Iudæorum eam factu-
a 2. Pa. 16. c. 9. rum. * a Sed qui vniuersa conspicit Domi- 5
nus Deus Israel, percussit eum insanabili, &
inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipsum
sermonem, apprehendit eum dolor dirus vi-
scerum, & amara internorum tormenta:
* & quidem satis iustè, quippe qui multis,& 6
nouis cruciatibus aliorum torserat viscera,
licèt ille nullo modo à sua malitia cessaret.
* Super hoc autem superbia repletus, ignem 7
spirans animo in Iudæos, & præcipiens ac-
celerari negotium, cõtigit illum impetu eũ-
tem de curru cadere, & graui corporis colli-
sione mẽbra vexari: * Isque qui sibi videba- 8
tur etiam fluctibus maris imperare, supra B
humanum modum superbia repletus, &
montium altitudines in statera appendere,
nunc humiliatus ad terrã in gestatorio por-
tabatur,manifestam Dei virtutem in semet-
ipso contestans:*ita vt de corpore impij ver- 9
mes scaturirent,ac viuentis in doloribus car-
nes eius effluerent, odore etiam illius, & fœ-
tore exercitus grauaretur:*& qui paulo an- 10
te sidera cęli cõtingere se arbitrabatur, eum
nemo poterat propter intolerantiam fętoris
portare. * Hinc igitur cępit ex graui super- 11
bia deductus ad agnitionẽ sui venire, diuina
admonitus plaga,per momẽta singula dolo-
ribus suis augmenta capientibus, & cùm 12
nec ipse iam fętorem suum ferre posset, ita
ait: Iustum est subditum esse Deo,& morta-
lem non paria Deo sentire. * Orabat autem 13
hic scelestus Dominum, à quo non esset mi-
sericordiam consecuturus. *Et ciuitatem,ad 14
quam festinans veniebat, vt eam ad solum
deduceret, ac sepulchrum congestorum fa-
ceret,nunc optat liberam reddere. *Iudæos, 15
quos nec sepultura quidem se dignos habi- C
turum,sed auibus, ac feris diripiendos tradi-
turum,& cum paruulis exterminaturum di-
xerat, æquales nunc Atheniensibus facturũ
16 pollicetur: * templum etiam sanctum,quod
prius expoliauerat, optimis donis ornaturũ,
& sancta vasa multiplicaturum,& pertinen-
tes ad sacrificia sumptus de redditibus suis
17 præstaturum: *super hæc,& Iudæum se fu-
turum, & omnem locum terræ perambula-
turum, & prædicaturum Dei potestatem.
18 * Sed non cessantibus doloribus(superuene-
rat enim in eum iustum Dei iudicium) de-
sperans scripsit ad Iudæos in modum depre-
cationis epistolam hæc continentem:
19 *OPTIMIS ciuibus Iudæis plurimam
salutem, & bene valere, & esse felices, rex &
20 princeps Antiochus. * Si bene valetis,& filij
vestri,& ex sententia vobis cuncta sunt,ma-
21 ximas agimus gratias. *Et ego in infirmita-
te constitutus, vestri autem memor benignè
reuersus de Persidis locis,& infirmitate graui
apprehẽsus,necessarium duxi pro communi
22 vtilitate curam habere:*non desperans me-
metipsum,sed spem multam habens effugiẽ-
23 di infirmitatem. *Respiciens autem quòd &
D pater meus, quibus temporibus in locis su-
perioribus ducebat exercitum, ostendit qui
24 post se susciperet principatum: * vt si quid
contrarium accideret,aut difficile nunciare-
tur, scientes hi, qui in regionibus erant, cui
esset rerum summa derelicta, non turbaren-
25 tur. * Ad hæc,considerans de proximo po-
tentes quosque, & vicinos temporibus insi-
diantes,& euentum expectantes, designaui
filium meum Antiochum regem,quem sępe
recurrẽs in superiora regna multis vestrum
commendabam:& scripsi ad eum quæ subie-
26 cta sũt. *Oro itaq; vos, & peto memores be-
neficiorũ publicè,& priuatim,vt vnusquisq;
conseruet fidem ad me,& ad filium meum.
27 * Confido enim, eum modestè,& humanè,
acturum,& sequentem propositum meum,
28 & cõmunem vobis fore. * Igitur homicida
& blasphemus pessimè percussus, & vt ipse
alios tractauerat, peregre in montibus mise-
29 rabili obitu vita functus est. * Transferebat
autem corpus Philippus collactaneus eius:
qui, metuens filium Antiochi, ad Ptolemæ-
um Philometorem in Ægyptum abijt.

CAP. X.

1 MAchabæus autem,& qui cum eo erãt,
A Domino se protegente,templum qui-
2 dem,& ciuitatem recepit:*aras autem, quas
alienigenæ per plateas extruxerant,itemque
3 delubra demolitus est. * & purgato templo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus
igne concepto sacrificia obtulerũt post bien-
nium, & incensum, & lucernas, & panes
4 propositionis posuerunt. *Quibus gestis, ro-
gabant Dominum prostrati in terram, ne
am-

amplius talibus malis inciderent: sed &, si
quãdo peccassent, vt ab ipso mitius corripe-
rentur,& non barbaris, ac blasphemis homi-
nibus traderentur. * Qua die autem tem- 5
plum ab alienigenis pollutum fuerat, conti-
git eadem die purificationem fieri, vigesi-
maquinta mensis, qui fuit Casleu. * Et cum 6
lætitia diebus octo egerunt in modum ta- B
bernaculorum, recordantes quòd ante mo-
dicum temporis diem solemnem tabernacu-
lorum in montibus, & in speluncis more be-
stiarum egerant. * Propter quod Thyrsos,& 7
ramos virides, & palmas præferebant ei, qui
prosperauit mundari locum suum. * Et de- 8
creuerunt communi præcepto, & decreto,
vniuersæ genti Iudæorum omnibus annis
agere dies istos. * Et Antiochi quidem, qui 9
appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se
habuit. * Nunc autem de Eupatore Antio- 10
chi impij filio, quæ gesta sunt narrabimus,
breuiantes mala, quæ in bellis gesta sunt.
* Hic enim suscepto regno, constituit super 11
negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis, C
& Syriæ militiæ principem. * Nam Ptole- 12
mæus,qui dicebatur Macer, iusti tenax, erga
Iudæos esse constituit, & præcipuè propter
iniquitatem, quæ facta erat in eos, & pacifi-
cè agere cum eis. * Sed ob hoc accusatus 13
ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter
proditor audiret, eo quòd Cyprum credi-
tam sibi à Philometore deseruisset,& ad An-
tiochum Nobilem translatus etiam ab eo re-
cessisset,veneno vitam finiuit. *Gorgias au- 14
tem, cũ esset dux locorum, assumptis adue-
nis frequenter Iudæos debellabat. *Iudęi ve- 15
ro, qui tenebant opportunas munitiones,fu-
gatos ab Ierosolymis, suscipiebant, & bella-
re tentabãt. * Hi verò,qui erant cum Macha-16
bęo,per orationes Dominum rogantes,vt es- D
set sibi adiutor,impetũ fecerunt in munitio-
nes Idumæorum:*multaq; vi insistentes,lo- 17
ca obtinuerunt,occurrentes interemerunt,&
omnes simul nõ minus viginti millibus tru-
cidauerũt. * Quidã autem,cùm confugissent 18
in duas turres valde munitas, omnem appa-
ratum ad repugnandum habentes,*Macha-19
bæus ad eorum expugnationem, relicto Si-
mone,& Iosepho,itemq; Zachæo: eisque qui
cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ
amplius perurgebant, pugnas conuersus est.
* Hi verò,qui cum Simone erant, cupidita- 20
te ducti, à quibusdam, qui in turribus erant, E
suasi sũt pecunia: & septuaginta millibus di-
drachmis acceptis,dimiserunt quosdam effu-
gere. * Cùm autem Machabæo nunciatum 21
esset,quod factũ est, principibus populi con-
gregatis,accusauit, quòd pecunia fratres vẽ-
didissent,aduersarijs eorum dimissis. * Hos 22
igitur proditores factos interfecit, & confe-
stim duas turres occupauit. * Armis autem, 23
ac manibus omnia prosperè agendo in dua-
bus munitionibus plus quam viginti millia
24 peremit. * At Timotheus, qui prius à Iudęis
fuerat superatus, conuocato exercitu pere-
grinæ multitudinis, & congregato equitatu
Asiano,aduenit quasi armis Iudęã capturus.
25 * Machabæus autem,& qui cum ipso erant,
appropinquante illo, deprecabuntur Domi-
num,caput terra aspergentes, lũbosq; cilicijs
26 præcincti,*ad altaris crepidinem prouoluti,
vt sibi propitius, inimicis autem eorum esset
inimicus, & aduersarijs aduersaretur, sicut
27 lex dicit. * Et ita post orationem sumptis ar-
F mis, longius de ciuitate procedentes, & pro-
28 ximi hostibus effecti resederunt. * Primo au-
tem solis ortu vtrique commiserunt:isti qui-
dem victoriæ, & prosperitatis sponsorem
cum virtute Dominum habentes: illi autem
29 ducem belli animum habebant. * Sed,cùm
vehemens pugna esset, apparuerũt aduersa-
rijs de cœlo viri quinque in equis, frænis au-
30 reis decori,ducatum Iudæis præstantes: * ex Sup. 5. a. 5.
quibus duo Machabęum medium habentes,
armis suis circumseptum incolumem cõser-
uabant:in aduersarios autem tela,& fulmina
iaciebant,ex quo & cæcitate cõfusi,& reple-
31 ti perturbatione cadebant. * Interfecti sunt
autẽ viginti millia quingenti, & equites sex-
32 centi. * Timotheus verò confugit in Gaza-
ram præsidium munitum,cui præerat Che-
33 ræas. * Machabæus autẽ,& qui cum eo erãt,
G lætantes obsederunt præsidium diebus qua-
34 tuor. * At hi,qui intus erant, loci firmitate
confisi,supra modum maledicebant, & ser-
35 mones nefãdos iactabãt. * Sed cùm dies quin-
ta illucesceret, viginti iuuenes ex his, qui
cum Machabæo erãt,accensi animis propter
blasphemiam,viriliter accesserunt ad murũ:
36 & feroci animo incedẽtes ascendebant: * sed
& alij similiter ascendentes, turres, portasq;
succẽdere aggressi sunt,atq; ipsos maledictos
37 viuos concremare. * Per continuum autem
biduum præsidio vastato, Timotheum oc-
cultantem se in quodam repertum loco pe-
remerunt: & fratrẽ illius Chereæam,& Apol-
38 lophanẽ occiderũt. * Quibus gestis,in hym-
nis,& confessionibus benedicebãt Dñm, qui
magna fecit in Israel,& victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo post tempore, Lysias procura-
A tor regis, & propinquus,ac negotiorum
præpositus grauiter ferẽs de his,quæ accide-
2 rant, * congregatis octoginta millibus, &
equitatu vniuerso,veniebat aduersus Iudęos,
existimans se ciuitatem quidem captam Gẽ-
3 tibus habitaculum facturũ, * templum verò
in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra
Gentium,habiturum, & per singulos annos
4 venale sacerdotium: * nusquam recogitans
Dei potestatẽ, sed mente effrænatus in mul-
titu-

titudine peditum,& in millibus equitum , &
in octoginta elephantis confidebat.*Ingres- 5
sus autem Iudæam,& appropians Bethsuræ,
quæ erat in angusto loco, ab Ierosolyma in-
teruallo quinq; stadiorum , illud præsidium
expugnabat. * Vt autem Machabæus,& qui 6
cum eo erant, cognouerunt expugnari præ- B
sidia,cum fletu,& lacrymis rogabant Domi-
num,& omnis turba simul,vt bonum ange-
lũ mitteret ad salutem Israel.*Et ipse primus 7
Machabæus, sumptis armis , cæteros adhor-
tatus est simul secũ periculum subire, & fer-
re auxiliũ fratribus suis.*Cùmq; pariter prõ- 8
pto animo procederet, Ierosolymis apparuit
præcedens eos eques in veste candida , armis
aureis hastam vibrans. * Tunc omnes simul 9
benedixerũt misericordem Dominũ,& con-
ualuerunt animis:non solùm homines,sed &
bestias ferocissimas , & muros ferreos parati
penetrare . * Ibant igitur prompti,de cœlo 10
habentes adiutorem , & miserantem super C
eos Dominum.* Leonum autem more impe- 11
tu irruentes in hostes , prostrauerunt ex eis
vndecim millia peditum , & equitum mille
sexcentos: * vniuersos autem in fugam ver- 12
terunt,plures autẽ ex eis vulnerati nudi eua-
serunt.Sed & ipse Lysias turpiter fugiẽs eua-
sit. * Et quia non insensatus erat,secum ipse 13
reputãs, factam erga se diminutionem,& in-
telligens inuictos esse Hebræos,omnipotentis
Dei auxilio innitentes,misit ad eos:*promi- 14
sitq;se consensurum omnibus quę iusta sunt,
& regem compulsurum amicum fieri.*An- 15
nuit autem Machabæus præcibus Lysiæ , in
omnibus vtilitati consulens : & quæcumque
Machabæus scripsit Lysiæ de Iudæis,ea rex
concessit.*Nam erant scriptæ Iudęis episto- 16
læ à Lysia quidem hunc modũ continentes:
LYSIAS populo Iudæorum salutem .
* Ioannes,& Abesalõ, qui missi fuerãt à vo- 17
bis,tradẽtes scripta,postulabãt vt ea,quæ per D
illos significabantur, implerem.*Quæcum- 18
que igitur regi potuerũt perferri,exposui:&
quæ res permittebat,cõcessit.*Si igitur in ne- 19
gotiis fidẽ conseruaueritis,& deinceps bono-
rũ vobis causa esse tentabo.* De ceteris autẽ 20
per singula verbo mãdaui & istis,& his , qui
à me missi sunt,colloqui vobiscum . * Bene 21
valete.Anno centesimo quadragesimo octa- E
uo mensis Dioscori, die vigesima,& quarta .
* Regis autem epistola ista continebat : 22
REX Antiochus Lysiæ fratri salutẽ. * Pa- 23
tre nostro inter deos translato , nos volentes
eos , qui sunt in regno nostro sine tumultu
agere,& rebus suis adhibere diligentiã, * au- 24
diuimus Iudæos non consensisse patri meo
vt transferretur ad ritum Gręcorum, sed te-
nere velle suum institutum,ac propterea po-
stulare à nobis cõcedi sibi legitima sua.* Vo- 25
lentes igitur hanc quoque gentem quietã es-
se,statuentes iudicauimus , templum restitui
illis, vt agerent secundùm suorum maiorum
26 consuetudinem. *Bene igitur feceris,si mise-
ris ad eos , & dexteram dederis : vt cognita
nostra voluntate,bono animo sint,& vtilita-
tibus propriis deseruiant .
27 * Ad Iudæos verò regis epistola talis erat:
F REX Antiochus senatui Iudęorum,& ce-
28 teris Iudæis salutem . * Si valetis,sic estis vt
29 volumus: sed & ipsi bene valemus. * Adiit
nos Menelaus, dicens velle vos descẽdere ad
30 vestros,qui sunt apud nos. * His igitur,qui
commeant vsq; ad diem trigesimum mensis
31 Xantichi,damus dextras securitatis, *vt Iu-
dæi vtãtur cibis,& legibus suis,sicut & prius:
& nemo eorum vllo modo molestiam patia-
tur de his: quæ per ignorantiam gesta sunt.
32 * Misimus autẽ & Menelaum, qui vos allo-
33 quatur.* Valete.Anno cẽtesimo quadragesi-
mo octauo,Xãthici mẽsis quintadecima die.
34 * Miserunt autem etiam Romani episto-
lam, ita se habentem :
QVINTVS Memmius,& Titus Ma-
nilius legati Romanorũ, populo Iudæorum
35 salutem. *De his,quæ Lysias cognatus regis
36 concessit vobis,& nos concessimus.* De qui-
G bus autem ad regem iudicauit referendum ,
confestim aliquem mittite, diligentiùs inter
vos conferentes , vt decernamus, sicut con-
gruit vobis:nos enim Antiochiã accedimus.
37 * Ideoque festinate rescribere , vt nos quoq;
38 sciamus , cuius estis voluntatis. * Bene va-
lete. Anno centesimo quadragesimo octa-
uo , quintadecima die mensis Xanthici.

CAP. XII.

1 HIs factis pactionibus , Lysias pergebat
A ad regem , Iudæi autem agriculturæ
2 operã dabant.*Sed hi,qui resederant, Timo-
theus,& Apollonius Gẽnęi filius , sed & Hie-
ronymus,& Demophon super hos, & Nica-
nor Cypriarches, non sinebant eos in silẽtio
3 agere , & quiete . * Ioppitæ verò tale quod-
dam flagitium perpetrarũt: rogauerunt Iu-
dæos,cum quibus habitabant, ascendere sca-
phas,quas parauerant , cũ vxoribus,& filiis ,
quasi nullis inimicitiis inter eos subiacẽtibus.
4 * Secũdùm commune itaque decretum ciui-
tatis,& ipsis acquiescentibus, pacisque causa
nihil suspectum habentibus , cùm in altum
processissent , submerserunt non minus du-
5 centos . * Quam crudelitatem Iudas in suæ
gentis homines factã vt cognouit, præcepit
viris, qui erant cum ipso : & inuocato iusto
6 iudice Deo,*venit aduersus interfectores fra-
trum , & portum quidem noctu succendit,
scaphas exussit,eos autem , qui ab igne refu-
7 gerant,gladio peremit.*Et cùm hæc ita egis-
B set,discessit quasi iterũ reuersurus,& vniuer-
8 sos Ioppitas eradicaturus . *Sed cũm cogno-
uisset,& eos,qui erant Iamnię,velle pari mo-

do

do facere habitantibus secũ Iudæis, * Iamni- 9
tis quoq; nocte superuenit,& portũ cum na-
uibus succendit,ita vt lumen ignis appareret
Ierosolymis à stadijs ducentis quadraginta.
*Inde cũ iam abijssent nouem stadijs,& iter 10
faceret ad Timotheum, commiserunt cũ eo
Arabes quinque millia viri, & equites quin-
gẽti.*Cùmque pugna valida fieret,& auxi- 11
lio Dei prosperè cessisset, residui Arabes vi-
cti, petebant à Iuda dextram sibi dari, pro-
mittẽtes se pascua daturos, & in ceteris pro-
futuros.*Iudas autẽ,arbitratus verè in mul- 12
tis eos vtiles,promisit pacẽ:dextrisq;acceptis,
discessere ad tabernacula sua. * Aggressus 13
est autem & ciuitatem quandam firmã pon-
tibus, murisq; circũseptam,quæ à turbis ha- C
bitabatur gentiũ promiscuarum,cui nomen
Casphin. * Hi verò,qui intus erant, confi- 14
dentes in stabilitate murorum, & apparatu
alimoniarum, remissius agebant, maledi-
ctis lacessentes Iudam, & blasphemantes,
ac loquentes,quæ fas non est. * Machabæus 15
autem, inuocato magno mũdi Principe,qui
a Iosu.6. sine arietibus, & machinis a temporibus Ie-
su præcipitauit Iericho, irruit ferociter mu-
ris: * & capta ciuitate per Dñi voluntatem 16
innumerabiles cædes fecit,ita vt adiacẽs sta-
gnum stadiorum duorum latitudinis,sãgui-
ne interfectorũ fluere videretur. * Inde di- 17
scesserunt stadia septingenta quinquaginta,
& venerunt in Characa ad eos,qui dicuntur
Tubianæi,Iudæos:*& Timotheum quidem 18
in illis locis non comprehenderunt, nulloq;
negotio perfecto regressus est, relicto in quo-
dam loco firmissimo præsidio. * Dositheus 19
autem,& Sosipater, qui erant duces cũ Ma-
chabæo, peremerunt à Timotheo relictos in
præsidio,decẽ millia viros.*At Machabæus, 20
ordinatis circum se sex millibus, & constitu-
tis per cohortes, aduersus Timotheum pro-
cessit, habentem secum centum viginti mil-
lia peditum, equitumque duo millia quin-
gentos. * Cognito autem Iudæ aduentu, 21
Timotheus præmisit mulieres, & filios, & D
reliquum apparatum, in præsidium, quod
Carnion dicitur:erat enim inexpugnabile,&
accessu difficile propter locorum angustias:
* Cùmq; cohors Iudæ prima apparuisset,ti- 22
mor hostibus incussus est, ex præsentia Dei,
qui vniuersa cõspicit, & in fugam versi sunt
alius ab alio, ita vt magis à suis deijcerentur,
& gladiorum suorum ictibus debilitarentur.
* Iudas autem vehementer instabat puniens 23
profanos, & prostrauit ex eis triginta millia
virorum. * Ipse verò Timotheus incidit 24
in partes Dosithei, & Sosipatris: & multis
precibus postulabat, vt viuus dimitteretur,
eo quòd multorum ex Iudæis parentes ha-
beret, ac fratres, quos morte eius decipi eue-
niret. * Et cùm fidem dedisset restituturum 25
se eos secundùm constitutum, illæsum eum
26 dimiserunt propter fratrum salutem. * Iu-
E das autem egressus est ad Carnion, interfe-
27 ctis vigintiquinque millibus. * Post horum
fugam, & necem, mouit exercitum ad
Ephron ciuitatem munitã, in qua multitu-
do diuersarum gentium habitabat: & robu-
sti iuuenes pro muris consistentes fortiter re-
pugnabant: in hac autem machinæ multæ,
28 & telorum erat apparatus. * Sed,cùm Om-
nipotentẽ inuocassent, qui potestate sua vi-
res hostium confringit, ceperunt ciuitatem:
& ex eis,qui intus erant,vigintiquinque mil-
29 lia prostrauerunt. * Inde ad ciuitatem Scy-
tharum abierunt, quæ ab Ierosolymis sex-
30 centis stadijs aberat. * Contestantibus autẽ
his,qui apud Scythopolitas erãt,Iudęis,quod
benignè ab eis haberentur,etiam temporibus
infelicitatis quòd modestè secum egerint:
31 * gratias agentes eis, & exhortati etiam de
F cetero erga genus suum benignos esse, ve-
nerunt Ierosolymam die solemni septima-
32 narum instante. * Et post Pentecosten abie-
runt contra Gorgiam præpositum Idumęę.
33 * Exiuit autẽ cum peditibus tribus millibus,
34 & equitibus quadringentis.*Quibus cõgres-
35 sis,contigit paucos ruere Iudęorum. *Dosi-
theus verò quidam de Bacenoris eques, vir
fortis,Gorgiam tenebat:&, cùm vellet illum
capere viuum, eques quidam de Thracibus
irruit in eum, humerumq; eius amputauit:
36 atq; ita Gorgias effugit in Maresa. *At illis,
qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus
& fatigatis,inuocauit Iudas Dominum adiu-
37 torem,& ducem belli fieri: * incipiens voce
patria, & cum hymnis clamorem extollens,
38 fugam Gorgię militibus incussit.*Iudas au-
tem collecto exercitu venit in ciuitatem
Odollam:&, cùm septima dies superueniret,
secundùm consuetudinem purificati, in eo-
39 dem loco sabbatum egerunt. * Et sequenti
die venit cum suis Iudas,vt corpora prostra-
torum tolleret, & cum parentibus poneret
40 in sepulchris paternis. * Inuenerunt autem
sub tunicis interfectorum de donarijs idolo-
G rum,quæ apud Iamniam fuerunt, a à quibus a Deu. 7.d.
lex prohibet Iudæos: omnibus ergo manife- 25.
stum factum est,ob hanc causam eos corruis-
41 se. *Omnes itaque benedixerunt iustum iu-
dicium Dñi, qui occulta fecerat manifesta.
42 * Atque ita ad preces conuersi,rogauerũt,vt
id,quod factum erat,delictum obliuioni tra-
deretur. At verò fortissimus Iudas hortaba-
tur populum conseruare se sine peccato, sub
oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis
43 eorum,qui prostrati sunt.*Et facta collatio-
ne,duodecim millia drachmas argenti misit
Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorũ
sacrificium, bene & religiose de resurrectio-
44 ne cogitans. (*nisi enim eos,qui ceciderant,
resur-

resurrecturos speraret, superfluũ videretur,
& vanum orare pro mortuis)*& quia consi- 45
derabat quòd hi,qui cum pietate dormitionẽ
acceperant,optimam haberent repositã gra-
tiam. * Sancta ergo,& salubris est cogitatio 46
pro defunctis exorare,vt à peccatis soluãtur.

CAP. XIII.

ANno cẽtesimo quadragesimonono,co- 1
gnouit Iudas Antiochum Eupatorem A
venire cum multitudine aduersus Iudæam,
* & cum eo Lysiam procuratorẽ,& præpo- 2
situm negotiorum,secum habentem peditũ
centum decem millia, & equitum quinque
millia,& elephantos viginti duos, currus cũ
falcibus trecentos. * Commiscuit autem se 3
illis & Menelaus: & cum multa fallacia de-
precabatur Antiochum, non pro patriæ sa-
lute,sed sperans se constitui in principatum.
* Sed Rex regum suscitauit animos Antio- 4
chi in peccatorem: & suggerente Lysia hũc B
esse causam omnium malorum,iussit (vt eis
est consuetudo)apprehensum in eodem loco
necari. * Erat autem in eodem loco turris 5
quinquaginta cubitorum, aggestum vndiq;
habens cineris:hæc prospectum habebat in
pręceps:*inde in cinerem deijci iussit sacrile- 6
gum, omnibus eum propellentibus ad inte-
ritum. * Et tali lege præuaricatorem legis 7
contigit mori,nec terræ dari Menelaum.*Et 8
quidem satis iustè:nã quia multa erga aram
Dei delicta commisit,cuius ignis,& cinis erat C
sanctus ipse in cineris morte damnatus est.
*Sed rex mente effrænatus veniebat,nequio- 9
rem se patre suo Iudæis ostensurus. * Qui- 10
bus Iudas cognitis, præcepit populo, vt die
ac nocte Dominum inuocarent, quo, sicut
semper,& nunc adiuuaret eos: * quippe qui 11
lege,& patria, sanctoque templo priuari ve-
rerentur: ac populum,qui nuper paululum
respirasset, ne sineret blasphemis rursus na-
tionibus subdi. * Omnibus itaque simul id 12
facientibus, & petentibus à Domino miseri- D
cordiã cum fletu,& ieiunijs,per triduum cõ-
tinuum prostratis, hortatus est eos Iudas, vt
se præpararent. * Ipse verò cum senioribus 13
cogitauit prius quàm rex admoueret exerci-
tum ad Iudæam,& obtineret ciuitatem,exi-
re, & Domini iudicio committere exitũ rei.
* Dans itaque potestatem omnium Deo 14
mundi creatori, & exhortatus suos,vt forti- E
ter dimicarent, & vsque ad mortem pro le-
gibus,templo,ciuitate, patria, & ciuibus sta-
rent,circa Modin exercitum constituit. * Et 15
dato signo suis Dei victorię,iuuenibus fortis-
simis electis, nocte aggressus aulam regiam,
in castris interfecit viros quatuor millia, &
maximum elphantorum cum his, qui su-
perpositi fuerant:*summoq;metu,ac pertur- 16
batione hostium castra replentes, rebus pro-
sperè gestis, abierunt. * Hoc autem factum 17
est die illucescente, adiuuante eum Domini
18 protectione. * Sed rex,accepto gustu auda-
ciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum
19 tentabat:*& Bethsuræ,quæ erat Iudæorum
F præsidium munitum,castra admouebat: sed
20 fugabatur,impingebat,minorabatur. * His
autem,qui intus erant, Iudas necessaria mit-
21 tebat.*Enunciauit autem mysteria hostibus
Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui
requisitus comprehensus est, & conclusus.
22 * Iterum rex sermonem habuit ad eos, qui
erãt in Bethsuris: dextrã dedit:accepit:abijt:
23 commisit cum Iuda,superatus est.Vt autem
cognouit rebellasse Philippum Antiochiæ,
G qui relictus erat super negotia, mente con-
sternatus Iudæos deprecans,subditusque eis,
iurat de omnibus, quibus iustum visum est,
& reconciliatus obtulit sacrificium, honora-
24 uit templum,& munera posuit:*Machabę-
um amplexatus est,& fecit eum à Ptolemai-
de vsque ad Gerrenos ducem, & principem.
25 * Vt autem venit Ptolemaidam,grauiter fe-
rebant Ptolemenses amicitię conuentionem,
indignantes ne forte fœdus irrumperent.
26 Tunc ascendit Lysias tribunal, & exposuit
rationem,& populum sedauit, regressusque
est Antiochiam: & hoc modo regis profe-
ctio, & reditus processit.

CAP. XIV.

1 SEd post triennij tempus cognouit Iudas,
A & qui cum eo erant, Demetrium Seleu-
ci cum multitudine valida, & nauibus, per
portum Tripolis ascendisse ad loca opportu-
2 na, * & tenuisse regiones aduersus Antio-
3 chum,& ducem eius Lysiam. * Alcimus au-
tem quidã, qui summus sacerdos fuerat, sed
voluntariè coinquinatus est temporibus cõ-
mistionis, considerans nullo modo sibi esse
4 salutem, neque accessum ad altare, * venit
ad regem Demetrium centesimo quinqua-
gesimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, super hæc & thallos, qui templi
esse videbantur. * Et ipsa quidem die siluit.
5 * Tempus autem opportunum dementiæ
suæ nactus, conuocatus à Demetrio ad con-
silium, & interrogatus quibus rebus,& con-
6 silijs Iudæi niterentur, * respondit: Ipsi,
qui dicuntur Assidæi Iudæorum, quibus
præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, &
seditiones mouent, nec patiuntur regnum
7 esse quietum: * nam & ego defraudatus pa-
rentum gloria (dico autem summo sacerdo-
8 tio) huc veni: * primò quidem vtilitatibus
B regis fidem seruans, secundò autem etiam
ciuibus consulens: nam illorum prauitate
vniuersum genus nostrum non minime ve-
9 xatur. *Sed oro his singulis ò rex cognitis,&
regioni, & generi secundùm humanitatem
tuam peruulgatam omnibus prospice.
10 * nam, quamdiu superest Iudas, impossi-
bile

bile est, pacem esse negotijs. * Talibus au- 11
tem ab hoc dictis, & ceteri amici, hostiliter
se habentes aduersus Iudam, inflammaue-
runt Demetrium. * Qui statim Nicanorem 12
præpositum elephantorum ducem misit in
Iudæam: * datis mandatis, vt ipsum qui- 13
dem Iudam caperet: eos vero, qui cum illo
erant, dispergeret, & constitueret Alcimum
maximi templi summũ sacerdotem. *Tunc 14
gentes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gre-
gatim se Nicanori miscebant, miserias, &
clades Iudæorum prosperitates rerum sua-
rum existimantes. *Audito itaq; Iudæi Ni- 15
canoris aduentu, & conuentu nationum, cõ- C
spersi terra rogabant eum, qui populum suũ
constituit, vt in æternum custodiret, quique
suam portionem signis euidẽtibus protegit.
*Imperante autem duce, statim inde moue- 16
runt, conueneruntq; ad castellum Dessau.
* Simon vero frater Iudæ commiserat cum 17
Nicanore: sed conterritus est repentino ad-
uentu aduersariorum. *Nicanor tamen, au- 18
diens virtutẽ comitũ Iudæ, & animi magni-
tudinem, quam pro patriæ certaminibus ha-
bebant, sanguine iudicium facere metuebat.
*Quã ob rẽ præmisit Posidoniũ, & Theo- 19
dotium, & Matthiã, vt darent dexteras, atq;
acciperent. * Et cum diu de his consilium 20
ageretur, & ipse dux ad multitudinem retu-
lisset, omniũ vna fuit sententia amicitijs an-
nuere. * Itaque diem constituerunt, qua se- 21
creto inter se agerent: & singulis sellæ prola-
tæ sunt, & positæ. * Præcepit autem Iudas 22
armatos esse locis opportunis, ne forte ab
hostibus repẽte mali aliquid oriretur: & cõ-
gruum colloquiũ fecerũt. *Morabatur au- 23
tem Nicanor Ierosolymis, nihilq; iniq; age- D
bat, gregesq; turbarum, quæ cõgregatæ fue-
rant, dimisit. * Habebat autem Iudã semper 24
charum ex animo, & erat viro inclinatus.
*Rogauitq; eum ducere vxorẽ, filiosq; pro- 25
creare. Nuptias fecit: quiete egit, communi-
terq; viuebant. *Alcimus autem, videns cha- 26
ritatem illorum adinuicem, & cõuentiones,
venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem
rebus alienis assentire, Iudamque regni insi-
diatorem successorẽ sibi destinasse. *Itaque 27
rex exasperatus, & pessimis huius crimina-
tionibus irritatus scripsit Nicanori, dicens,
grauiter quidem se ferre de amicitiæ conuẽ-
tione, iubere tamen Machabæum citius vin-
ctũ mittere Antiochiam. *Quibus cognitis, 28
Nicanor cõsternabatur, & grauiter ferebat,
si ea, quæ conuenerãt, irrita faceret, nihil læ-
sus à viro. *sed, quia regi resistere non pote- 29
rat, opportunitatem obseruabat, qua præce-
ptum perficeret. * At Machabæus, vidẽs se- 30
cum austerius agere Nicanorem, & consue-
tum occursum ferocius exhibentem, intelli-
gens non ex bono esse austeritatem istam, E
paucis suorum congregatis, occultauit se à
31 Nicanore. * Quod cum ille cognouit forti-
ter se à viro præuentum, venit ad maximũ
& sanctissimum templũ: & sacerdotibus so-
litas hostias offerẽtibus, iussit sibi tradi virũ.
32 *quibus cum iuramento dicentibus nescire
se vbi esset qui quærebatur, extendens ma-
33 num ad templum, *iurauit, dicens: Nisi Iu-
dam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fa-
num in planitiem deducam, & altare effo-
diam, & templum hoc Libero patri conse-
34 crabo. *Et his dictis abijt. Sacerdotes autem
protendentes manus in cœlum, inuocabant
eum, qui semper propugnator esset gentis
35 ipsorũ, hæc dicentes: *Tu Dñe vniuersorũ,
F qui nullius indiges, voluisti templũ habita-
36 tionis tuæ fieri in nobis. *Et nunc sancte sã-
ctorum omnium Dñe, conserua in æternũ
impollutã domum istam, quæ nuper mũda-
37 ta est. *Razias autẽ quidam de senioribus ab
Ierosolymis delatus est Nicanori, vir ama-
tor ciuitatis, & bene audiens: qui pro affectu
38 pater Iudæorum appellabatur. *Hic multis
tẽporibus cõtinentiæ propositum tenuit in
Iudaismo, corpusq; & animam tradere con-
39 tentus pro perseuerantia. * Volens autẽ Ni-
canor manifestare odium, quod habebat in
Iudæos, misit milites quingentos, vt eũ com-
40 prehenderet. *putabat enim, si illũ decepis-
41 set, se cladẽ Iudæis maximã illaturũ. *Tur-
bis autem irruere in domũ eius, & ianuam
disrumpere, atq; ignem admouere cupienti-
bus, cũ iam cõprehẽderetur, gladio se petijt;
42 *eligens nobiliter mori potius, quàm subdi-
G tus fieri peccatoribus, & contra natales suos
43 indignis iniurijs agi. * Sed, cum per festina-
tionẽ non certo ictu plagam dedisset, & tur-
bæ intra ostia irrumperent, recurrens auda-
cter ad murum, præcipitauit semetipsũ viri-
44 liter in turbas: *quibus velociter locum dã-
tibus casui eius, venit per mediam ceruicem:
45 *& cum adhuc spiraret, accẽsus animo, sur-
rexit, & cum sanguis eius magno fluxu de-
flueret, & grauissimis vulneribus esset sau-
46 cius, cursu turbam pertransijt: *& stans su-
pra quamdã petrã præruptam, & iam exan-
guis effectus complexus intestina sua, vtris-
que manibus proiecit super turbas inuocans
dominatorem vitę, ac spiritus, vt hæc illi ite-
rum redderet: atque ita vita defunctus est.

CAP. XV.

1 NIcanor autem, vt comperit Iudam esse
A in locis Samariæ, cogitauit cum omni
2 impetu die sabbati committere bellum. *Iu-
dæis vero, qui illum per necessitatem seque-
bantur, dicentibus. Ne ita ferociter, & bar-
bare feceris, sed honorem tribue diei sancti-
ficationis, & honora eum, qui vniuersa con-
3 spicit: * ille infelix interrogauit. si est potens
in cœlo, qui imperauit agi diem sabbatorũ.

*Et respondentibus illis: Est Dominus viuus 4
ipse in cœlo potens, qui iussit agi septimam
diem. * Et ille ait: Et ego potens sum super 5
terram, qui impero sumi arma, & negotia
regis impleri. Tamen non obtinuit, vt con-
silium perficeret. * Et Nicanor quidem cum 6
summa superbia erectus, cogitauerat com-
mune trophæum statuere de Iuda. *Macha- 7
bæus autem semper confidebat cum omni
spe auxilium sibi à Deo affuturum. *& hor- 8
tabatur suos, ne formidarent ad aduentum B
nationum, sed in mente haberent adiutoria
sibi facta de cœlo, & nunc sperarent ab Om-
nipotente sibi affuturam victoriam. *Et al- 9
locutus eos de lege, & prophetis, admonens
etiam certamina, quæ fecerant prius, prom-
ptiores constituit eos: * & ita animis eorum 10
erectis simul ostendebat Gētium fallaciam,
& iuramentorum præuaricationem. * Sin- 11
gulos autem illorum armauit, non clypei, &
hastæ munitione, sed sermonibus optimis, &
exhortationibus, exposito digno fide som-
nio, per quod vniuersos lætificauit. * Erat 12
autem huiuscemodi visus: Oniam, qui fue-
rat summus sacerdos, virum bonum, & be-
nignum, verecundum visu, modestum
moribus, & eloquio decorum, & qui à pue-
ro in virtutibus exercitatus sit, manus pro-
tendentem, orare pro omni populo Iudæo-
rum: * Post hoc apparuisse, & alium virum 13
ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris C
habitudine circa illum: * Respondentem 14
vero Oniam dixisse: hic est fratrum amator,
& populi Israel: hic est, qui multum orat
pro populo, & vniuersa sancta ciuitate, Iere-
mias propheta Dei. * Extendisse autem Ie- 15
remiam dextram, & dedisse Iudæ gladium
aureum, dicentem: * Accipe sanctum gla- 16
dium munus à Deo, in quo deijcies aduersa-
rios populi mei Israel. * Exhortati itaque 17
Iudæ sermonibus bonis valde, de quibus ex- D
tolli posset impetus, & animi iuuenum con-
fortari, statuerunt dimicare & confligere
fortiter: vt virtus de negotijs iudicaret, eo
quòd ciuitas sancta, & templum periclita-
rentur. * Erat enim pro vxoribus, & filijs, 18
itēque pro fratribus, & cognatis minor soli-
citudo: maximus vero & primus pro sancti-
tate timor erat templi, * sed & eos, qui in ci- 19
uitate erant, non minima solicitudo habe-
bat pro his, qui congressuri erant. *Et, cum 20
iam omnes sperarent iudicium futurum, ho-
stesque adessent, atque exercitus esset ordi-
natus, bestiæ equitesque opportuno in loco
compositi, * considerans Machabæus ad- 21
uentum multitudinis, & apparatum va-
rium armorum, & ferocitatem bestiarum,
extendens manus in cęlum, prodigia facien-
tem Dominum inuocauit, qui non secun-
dum armorum potentia, sed prout ipse pla-
22 cet, dat dignis victoriam. *Dixit autem in-
uocans hoc modo: a Tu Domine, qui misisti a Sup. 8. b. 19.
E Angelum tuum sub Ezechia rege Iuda, &
interfecisti de castris Sennacherib centum
23 octoginta quinque millia: * & nunc domi-
nator cœlorum mitte Angelum tuum bo-
num ante nos in timore, & tremore magni-
24 tudinis brachij tui, * vt metuant, qui cum
blasphemia veniunt aduersus sanctum po-
pulum tuum. Et hic quidem ita perorauit.
25 * Nicanor autem, & qui cum ipso erant,
26 cum tubis, & canticis admouebant. * Iudas
vero, & qui cum eo erant, inuocato Deo, per
27 orationes congressi sunt: * manu quidem
pugnantes, sed Dominum cordibus oran-
tes, postrauerunt non minus trigintaquin-
que millia, præsentia Dei magnifice dele-
28 ctati: * Cumque cessassent, & cum gaudio
F redirent, cognouerunt Nicanorem ruisse
29 cum armis suis. * Facto itaque clamore, &
perturbatione excitata, patria voce omnipo-
30 tentem Dominum benedicebant. * Præce-
pit autem Iudas, qui per omnia corpore, &
animo mori pro ciuibus paratus erat, caput
Nicanoris, & manum cum humero abscis-
31 sam, Ierosolymam perferri. *Quò cum per-
uenisset, conuocatis contribulibus, & sacer-
dotibus ad altare, accersijt & eos qui in arce
32 erant. * Et ostenso capite Nicanoris, & ma-
nu nefaria, quam extendens contra domum
sanctam omnipotentis Dei, magnifice glo-
33 riatus est. * Linguam etiam impij Nicano-
ris præcisam iussit particulatim auibus dari:
manum autem dementis contra templum
34 suspendi. *Omnes igitur cæli benedixerunt
Dominum dicentes: Benedictus, qui locum
35 suum incontaminatum seruauit. * Suspendit
G autem Nicanoris caput in summa arce, vt
euidens esset, & manifestum signum auxilij
36 Dei. * Itaque omnes communi consilio de-
creuerunt nullo modo diem istum absque
37 celebritate pręterire: *habere autem celebri-
tatem tertiadecima die mensis Adar, quod
dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei.
38 * Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex il-
lis temporibus ab Hebræis ciuitate possessa,
ego quoque in his faciam finem sermonis.
39 * Et si quidem bene, & vt historiæ compe-
tit, hoc & ipse velim: sin autem minus di-
40 gne, concedendum est mihi. * Sicut enim
vinum semper bibere, aut semper aquam,
contrarium est: alternis autem vti, delectabi-
le: ita legentibus si semper exactus sit sermo,
non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis Iesu Chri- 1
sti filij " Dauid, filij Abra- A
ham.
* " Abraham genuit Isaac. 2
" Isaac autem genuit Iacob.
" Iacob autem genuit Iudã, & fratres eius.
*"Iudas autem genuit Phares, & Zaram de 3
Thamar.
"Phares autem genuit Hesron.
Hesron autem genuit Aram.
*Aram autem genuit Aminadab. 4
" Aminadab autem genuit Naasson.
Naasson autem genuit Salmon.
*Salmon autem genuit Booz de Rahab. 5
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Iesse.
" Iesse autem genuit Dauid regem.
* " Dauid autem rex genuit Salomonem ex 6
ea, quæ fuit Vriæ.
* " Salomon autem genuit Roboam. 7
" Roboam autem genuit Abiam. B
" Abias autem genuit Asã.
*Asa autem genuit Iosaphat. 8
Iosaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.
* " Ozias autem genuit Ioatham. 9
"Ioatham autem genuit Achaz.

Lue. 3. c. 31. Gen. 21. 3. Gen. 25. 26. Gen. 29. 35. Gen. 38. 20. Par. 2. a. Ruth. 4. d. 8. Num. 7. 12. 1. Reg. 16 Ruth. 4. d. 8. 2. Reg. 12 24 3. Reg. 11 43. 3. Reg. 14 31. 3. Reg. 15 9 2 Par. 26 23. Par. 27. 9. Par. 28. 27.

Achaz autem genuit Ezechiam.
10 * " Ezechias autem genuit Manassen.
" Manasses autem genuit Amon.
Amon autem genuit Iosiam.
11 * " Iosias autem genuit Iechoniam, & fra-
tres eius in transmigratione Babylonis.
12 *Et post transmigrationem Babylonis Ie-
chonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 * Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 *Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 * Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
C Mathan autem genuit Iacob.
16 * Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ,
de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
17 *Omnes itaque generationes ab Abraham
vsque ad Dauid, generationes quatuorde-
cim: & à Dauid vsque ad transmigratio-
nem Babylonis, generationes quatuorde-
cim: & à transmigratione Babylonis vsq; ad
Christum, generationes quatuordecim.
18 * Christi autem generatio sic erat: " Cum

" 2. Par. 32 g. 33. " 2. Par 33 d. 20. & 25 " 2. Par. 36 a. 1. 2.

esset desponsata mater eius Maria Ioseph ,
antequam conuenirent, inuenta est in vtero
habens de Spiritu sancto.*Ioseph autem vir 19
eius cum esset iustus, & nollet eam traduce-
re:voluit occulte dimittere eam. *Hæc autē 20
co cogitante , ecce Angelus Domini appa- D
ruit in somnis ei, dicens: Ioseph filij Dauid ,
noli timere accipere Mariam coniugem tuā,
quod enim in ea natum est , de Spiritu san-
a Luc.1 c. 31. cto est. *pariet autem filiū: a & vocabis no- 21
men eius IESVM : ipse enim saluum faciet Act. 4. b. 12.
22 populum suum à peccatis eorum. *Hoc au-
tem totum factū est, vt adimpleretur quod
dictum est à Domino per Prophetam dicē-
23 tē:* a Ecce virgo in vtero habebit,& pariet a Isa. 7 c.14.
filiū : & vocabunt nomen eius Emmanuel,
quod est interpretatum Nobiscum Deus.
24 *Exurgens autem Ioseph à somno , fecit si-
cut præcepit ei Angelus Domini , & accepit
25 coniugem suam. *Et non cognoscebat eam
donec peperit filium suum primogenitum :
& vocauit nomen eius Iesum .

CAP. II.

Luc. 7. c. 27. CVm ergo natus esset Iesus in Bethle- 1
hem Iuda in diebus Herodis regis, ec- A
ce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam,
*dicentes: Vbi est, qui natus est rex Iudæo- 2
rum ? vidimus enim stellam eius in Oriente,
& venimus adorare eum . * Audiens autem 3
Herodes rex , turbatus est , & omnis Ieroso-
lyma cum illo. *Et congregans omnes prin- 4
cipes sacerdotum , & Scribas populi , scisci-
5 tabatur ab eis vbi Christus nasceretur . * At
illi dixerunt ei : In Bethlehem Iudæ : Sic
6 enim scriptum est per Prophetam :* a Et tu a Luc.1.2. 31.
Bethlehem terra Iuda , nequaquam mini-
ma es in principibus Iuda : ex te enim exiet Act. 4. b. 12.
7 dux,qui regat populum meum Israel. *Tūc
Herodes clam vocatis Magis diligenter di-
dicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis:
*& mit-

* & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, 8
& interrogate diligenter de puero: & cum B
inueneritis, renunciate mihi, vt & ego ve-
niens adorem eum. * Qui cũ audissent regẽ, 9
abierunt, & ecce stella, quã viderant in oriẽ-
te, antecedebat eos, vsq; dum veniens staret
supra, vbi erat puer. * Videntes autem stellã 10
11 gauisi sunt gaudio magno valde. * Et intrã-
tes domum, inuenerunt puerum cum Maria
matre eius, & procidentes adorauerũt eum:
a & apertis thesauris suis obtulerunt ei mu- a Psal.71 b. 10.
12 nera, aurum, thus, & myrrham. * Et respõso
accepto in somnis, ne redirẽt ad Herodẽ, per
aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

* Qui cum recessissent, ecce Angelus Dñi 13
apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & C
accipe puerum, & matrem eius, & fuge in
Aegyptum, & esto ibi vsq; dum dicam tibi.
Futurum est enim, vt Herodes quęrat puerũ
ad perdendum eum. * Qui consurgẽs acce- 14
pit puerum, & matrem eius nocte, & secessit
in Aegyptum: * & erat ibi vsque ad obitum 15
Herodis: vt adimpleretur quod dictũ est à
Osee 11. 2. Dño per Prophetam dicentem: a Ex Aegy-
pto vocaui Filium meum. * Tunc Herodes 16
vidẽs, quoniã illusus esset à Magis, iratus est
valde, & mittens occidit omnes pueros, qui
erant in Bethlehem, & in omnibus finibus
eius à bimatu & infra secundum tempus,
17 quod exquisierat à Magis. * Tunc adim-
pletum est quod dictum est per Ieremiam
18 prophetam dicentem: * a Vox in Rama au- a Iere.31. b. 15.
D dita est ploratus, & vlulatus multus: Rachel
plorans filios suos, & noluit consolari, quia
19 non sunt. * Defuncto autem Herode, ecce
Angelus Dñi apparuit in somnis Ioseph in
20 Aegypto, * dicens: Surge, & accipe puerum,
& matrem eius, & vade in terram Israel: de-
functi sunt enim, qui quærebant animam
21 pueri. * Qui consurgens, accepit puerum,
& matrem eius, & venit in terram Israel.
22 * Audiens autem quòd Archelaus regna-
ret in Iudæa pro Herode patre suo, ti-
muit illò ire: & admonitus in somnis,

ſeceſſit in partes Galilææ. * Et veniens ha- 23
bitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth :
vt adimpleretur quod dictum eſt per Pro-
phetas : Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAP. III.

u Mar.1.a 4. IN diebus autem illis venit Ioannes Bapti- 1
ſta prædicans in deſerto Iudææ,*& dicẽs: 2
Luc.3 a.3. u Pœnitentiam agite : appropinquauit enim A
u Iſ.40. a. 3. regnum cœlorum. * Hic eſt enim qui dictus 3
eſt per Iſaiam prophetam dicentem : u Vox
clamantis in deſerto : Parate viam Domini :
rectas facite ſemitas eius. * Ipſe autem Ioan- 4
nes habebat veſtimentum de pilis camelorũ,
& zonam pelliceam circa lumbos ſuos : eſca
autem eius erat locuſtæ, & mel ſilueſtre.
u Mar.1.a 3 *uTunc exibat ad eum Ieroſolyma,& omnis 5
Luc.3 a.4. Iudæa, & omnis regio circa Iordanem : * & 6
baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes
peccata ſua.* Videns autẽ multos Phariſæo- 7
rum, & Sadduceorũ venientes ad baptiſmũ B
ſuum,dixit eis : Progenies viperarũ,quis de-
monſtrauit vobis fugere à ventura ira? *Fa- 8
cite ergo fructum dignum pœnitentiæ. * Et 9
ne velitis dicere intra vos:uPatrem habemus u Ioan.8.e. 39.
Abraham: dico enim vobis,quoniam potens
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios
10 Abrahæ. * Iam enim ſecuris ad radicem ar-
borum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ
non facit fructum bonum, excidetur, & in
11 ignem mittetur.*uEgo quidem baptizo vos u Mar. 1. a. 8.
in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me Luc. 3. d. 16.
venturus eſt, fortior me eſt : cuius non ſum
C dignus calceamenta portare : ipſe vos bapti- Io.1.d 26.
12 zabit in Spiritu ſancto,& igni. *Cuius ven- Act.1.b.5.
tilabrum in manu ſua: & permundabit areã
ſuam:& congregabit triticum ſuum in hor-
reum, paleas autem comburet igni inextin-
13 bili. * u Tunc venit Ieſus à Galilæa in Ior- u Mar. 1.b 9.
danem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.
14 *Ioannes autem prohibebat eum, dicens : Lu.3.e.21.
D Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?
15 *Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Sine mo-
dò :

dò , sic enim decet nos implere omnem iu-
stitiam. Tunc dimisit eum. * Baptizatus 16
autem Iesus, confestim ascendit de aqua:
& ecce aperti sunt ei cœli: & vidit Spiritum

Dei descendentem sicut columbam, & ve- " Lu.9. e. 35.
17 nientem super se. * " Et ecce vox de cœlis
dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo 2. Pet. 1 d. 17.
mihi complacui.

CAP. IV.

Mar 1 b.12 Luc.4.a.1. TVnc Iesus ductus est in desertum à Spi- 1
ritu, vt tentaretur à diabolo. * Et cum 2
ieiunasset quadraginta diebus, & quadragin- A
ta noctibus, postea esurijt. * Et accedens tẽta- 3
tor dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides isti
panes fiant. * Qui respondens dixit: Scriptũ 4
" Deut. 8. a.3. est: " Nõ in solo pane viuit homo, sed in om-
ni verbo, quod procedit de ore Dei. * Tunc 5
assumpsit eum diabolus in sanctam ciuita-
tem, & statuit eum super pinnaculũ templi,
* & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deor- 6
sum. Scriptum est enim: " Quia Angelis suis
" Ps.90.a. 11. mandauit de te, & in manibus tollent te, ne
forte offendas ad lapidẽ pedum tuum. * Ait 7
illi Iesus: Rursum scriptum est: " Non tenta-
" Deut. 6. c.14. bis Dominum Deum tuum. * Iterum assum- 8
psit eum diabolus in montem excelsum val-

de: & ostendit ei omnia regna mundi, & glo-
9 riam eorum, * & dixit ei: Hæc omnia tibi da-
10 bo si cadens adoraueris me. * Tunc dicit ei
Iesus: Vade satana: Scriptũ est enim. " Do- " Deut. 6. b. 13.
minum Deum tuum adorabis, & illi soli ser-
11 uies. * Tunc reliquit eum diabolus: & ecce
12 Angeli accesserũt, & ministrabant ei. * Cum
autem audisset Iesus, quòd Ioannes traditus
13 esset, " secessit in Galilæã: * &, relicta ciuita- " Marc 1. c.14.
te Nazareth, venit, & habitauit in Caphar- Luc.4.c.14
naũ maritima, in finibus Zabulon, & Neph- Ioa. 4 f. 43
14 thali: * vt adimpleretur quod dictum est per
15 Isaiam prophetã: * " Terra Zabulon, & terra " Is.9.a.1.
Nephthali, via maris trans Iordanem, Gali-
16 lææ gẽtiũ, * populus, qui sedebat in tenebris,
C vidit lucẽ magnã: & sedẽtibus in regione vm
17 bræ mortis, lux orta est eis. * " Exinde cœpit " Marc 1. b.15.
Iesus prædicare, & dicere: Pœnitentiã agite:

appropinquauit enim regnum cœlorum.
*Ambulans autem Iesus iuxta mare Gali- 18
læ, "vidit duos fratres, Simonem, qui voca-
" Mar.1.b.16. tur Petrus, & Andream fratrem eius, mittẽ-
tes rete in mare, (erãt enim piscatores)*& ait 19
Luc.5.a.1 illis: Venite post me, & faciam vos fieri pisca-
tores hominũ.*At illi continuo relictis reti- 20
bus secuti sunt eũ.*Et procedens inde, vidit 21
alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioã-
nẽ fratrẽ eius in naui cũ Zebedæo patre eo-
rũ, reficientes retia sua: & vocauit eos.* Illi 22
autẽ statim relictis retibus & patre, secuti sũt
23 eũ.*Et circuibat Iesus totã Galilæã, docẽs in
D synagogis eorũ, & prędicãs euãgeliũ regni:
& sanãs omnẽ languorẽ, & omnẽ infirmita-
24 tem in populo.* Et abijt opinio eius in totã
Syriam, & obtulerũt ei omnes male habẽtes,
varijs languoribus, & tormentis cõprehen-
sos, & qui dæmonia habebãt, & lunaticos, &
25 paralyticos, & curauit eos:*"& secutę sũt eũ " Mar.3.a.7.
turbæ multæ de Galilęa, & Decapoli, & de Luc.6.c.14
Ierosolymis, & de Iudęa, & de trãs Iordanẽ.

CAP. V.

VIdens autem Iesus turbas, ascendit in 1
montem, & cum sedisset, accesserũt ad A
eum discipuli eius, *& aperiens os suum do- 2
" Luc.6.d.20. cebat eos, dicẽs:*"Beati pauperes spiritu: quo- 3
niam ipsorum est regnum cœlorum.*"Beati 4
mites: quoniam ipsi possidebunt terram.
" Psal.36.a.11. *Beati, qui lugent: quoniam ipsi consola- 5
" Isa.61.a.3. buntur.*"Beati, qui esuriunt, & sitiunt iusti- 6
tiam: quoniam ipsi saturabuntur.*Beati mi- 7
sericordes: quoniam ipsi misericordiam cõ-
sequentur.* "Beati mundo corde: quoniam 8
" Psal.23.a.4. ipsi Deum videbunt.* Beati pacifici: quo- 9
niam filij Dei vocabuntur.*"Beati, qui per- 10
" 1.Pet.2.d.20.& 3.c.14.& 4.d.14. secutionem patiuntur propter iustitiã: quo-
niam ipsorum est regnũ cęlorũ.*Beati estis 11
cũ maledixerint vobis, & persecuti vos fue-
rint, & dixerint omne malum aduersum vos
mentientes, propter me: * gaudete, & exul- 12
tate, quoniam merces vestra copiosa est in B
cœlis: sic enim persecuti sunt prophetas, qui
" Mar.9.g.50. fuerunt ante vos.* Vos estis sal terræ."Quòd 13
si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum
Luc.14.g.34. valet vltra, nisi vt mittatur foras, & con-
culcetur ab hominibus.*Vos estis lux mun- 14
" Mar.4.c.21. di. Non potest ciuitas abscondi supra mon-
tem posita: * "neque accendunt lucernam, 15
Luc.8.c.16 & 11.e.33 & ponunt eam sub modio, sed super cande-
" 1.Pet.2.c.12. labrum, vt luceat omnibus, qui in domo sũt.
* "Sic luceat lux vestra corã hominibus: vt 16
videant opera vestra bona, & glorificẽt Pa-
17 trem vestrum, qui in cœlis est.* Nolite pu-
tare, quoniam veni soluere legem, aut pro-
phetas: non veni soluere, sed adimplere.
18 * "Amen quippe dico vobis, donec tran- " Luc.16.d.17.
C seat cœlũ, & terra, iota vnũ, aut vnus apex
non præteribit à lege, donec omnia fiant.
19 * " Qui ergo soluerit vnum de mandatis " Iac.2.b.10.
istis minimis, & docuerit sic homines, mini-
mus vocabitur in regno cœlorum: qui autẽ
fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in
20 regno cœlorum.* Dico enim vobis, quia
nisi abundauerit iustitia vestra " plus quàm " Luc.11.e.39.
Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis
21 in regnum cœlorũ.* Audistis, quia dictum
est antiquis: " Non occides: qui autem occi-
22 derit, reus erit iudicio.*Ego autem dico vo- " Exod.20.c.13.
bis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus Deut.5.b.17.
erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, ra-
cha: reus erit concilio. Qui autem dixerit,
23 fatue: reus erit gehennæ ignis.*Si ergo of-
D fers munus tuum ad altare, & ibi recordatus
fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersũ
24 te:*relinque ibi munus tuum ante altare, &
vade prius recõciliari fratri tuo: & tunc ve-
25 niens offeres munus tuum.* " Esto consen- " Luc.12.g.58.
tiens aduersario tuo cito, dum es in via cum
eo: ne forte tradat te aduersarius iudici, & iu-
dex tradat te ministro: & in carcerẽ mitta-
26 ris.* Amen dico tibi, non exies inde, donec

reddas nouissimum quadrantem. * Audistis 27
[Exo. 20. c. 14.] quia dictum est antiquis: " Non mœchabe-
ris. *Ego autem dico vobis: quia omnis, qui 28
viderit mulierem ad concupiscendum eam,
[Inf. 18. b. 5.] iam mœchatus est eā in corde suo. * "Quòd 29
[Mar. 9. g. 47.] si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eū,
& proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat E
vnum membrorū tuorum, quàm totū cor-
pus tuum mittatur in gehennā. * Et si dex- 30
tra manus tua scandalizat te, abscinde eā, &
proijce abs te; expedit enim tibi, vt pereat
vnū membrorū tuorum, quàm totum cor-
pus tuum eat in gehennam. * Dictū est au- 31
[Deu. 24. a. 1.] tem: " Quicumq; dimiserit vxorem suā, det
[Inf. 19 b. 7.] ei libellum repudij. * Ego autem dico vobis: 32
[Mar. 14. a. 4.] Quia omnis, qui dimiserit vxorē suam, exce-
pta fornicationis causa, facit eam mœchari:
[Luc. 16. d. 18.] & qui dimissam duxerit, adulterat. *Iterum 33
[1. Cor. 7. b. 10.] audistis quia dictum est antiquis: "Non per-
iurabis: reddes autem Domino iuramenta
[Leu. 19. b 11.] tua. *Ego autē dico vobis, non iurare omni- 34
[Ex. 20. b. 7.] no, neq; per celū, quia thronus Dei est: *Ne- 35
[Deu. 5. b. 11.] que per terram, quia scabellū est pedum eius: F
neque per Ierosolymam, quia ciuitas est ma-
gni regis: *neq; per caput tuū iuraueris, quia 36
non potes vnum capillum album facere, aut
[Iac. 5. c. 12.] nigrum. *"Sit autem sermo vester, est, est: nō, 37
non: quod autem his abūdantius est, à malo
[Exo. 21. d. 24.] est. * Audistis quia dictum est: "Oculum pro 38
[Deu. 19. d. 21.] oculo, & dentem pro dente. *Ego autē dico 39
[Leu. 24. d. 20.] vobis, non resistere malo: " sed si quis te per-
cusserit in dexteram maxillā tuā, præbe illi
[Lu. 6. d. 29.] & alteram: * " & ei, qui vult tecum iudicio 40
cōtendere, & tunicā tuā tollere, dimitte ei &
palliū: *& quicumque te angariauerit mille 41
[1. Cor. 6. b. 7.] passus, vade cum illo & alia duo. *"Qui petit 42
[Deu. 15. b. 7.] à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auerta-
ris. * Audistis quia dictum est: "Diliges pro- 43
[Leu. 19. d. 18.] ximū tuum, & odio habebis inimicum tuū.
[Luc. 6. d. 27.] * Ego autem dico vobis: Diligite inimicos 44
[Ro. 12. d. 20.] vestros, benefacite his, qui oderunt vos: " &
orate pro persequentibus, & calumniantibus
[Act. 7. g. 60.] vos: *vt sitis filij Patris vestri, qui in cęlis est: 45
qui solem suū oriri facit super bonos, & ma-
[Luc. 23. e. 34.] los: & pluit super iustos & iniustos. *Si enim 46
diligitis eos, qui vos diligunt, quam merce-
dem habebitis? nōne & publicani hoc faciūt?
* Et si salutaueritis fratres vestros tantum, 47
quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc
faciunt? * Estote ergo vos perfecti, sicut & 48
Pater vester cœlestis perfectus est.

CAP. VI.

Attendite ne iustitiā vestrā faciatis corā 1
hominibus, vt videamini ab eis: alio- A
quin mercedē non habebitis apud Patrē ve-
strū, qui in cęlis est. *Cum ergo facis eleemo- 2
synam, noli tuba canere ante te, sicut hypo-
critę faciūt in synagogis, & in vicis, vt hono-
rificentur ab hominibus: Amē dico vobis, re-
ceperunt mercedem suā. *Te autem faciente 3
eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat
4 dextera tua: *vt sit eleemosyna tua in abscō-
dito, & Pater tuus, qui videt in abscondito,
5 reddet tibi. *Et cū oratis, non eritis sicut hy-
pocritæ, qui amant in synagogis, & in angu-
lis platearū stantes orare, vt videātur ab ho-
minibus: amē dico vobis, receperunt mercedē
6 suam. *Tu autem cum oraueris, intra in cu-
biculū tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuū
in abscondito: & Pater tuus qui videt in ab-
7 scōdito, reddet tibi. *Orātes autē, nolite mul-
B tū loqui, sicut ethnici: putant enim quòd in
8 multiloquio suo exaudiantur. * Nolite ergo
assimilari eis: scit enim Pater vester, quid op⁹
9 sit vobis, antequā petatis eum. * Sic ergo vos
orabitis: "Pater noster, qui es in cœlis: Sancti- [Lu. 11. a. 2.]
10 ficetur nomen tuū: *Adueniat regnum tuū.
Fiat uoluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.
11 * Panē nostrum supersubstantialē da nobis
12 hodie. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut
13 & nos dimittimus debitoribus nostris. *Et ne
nos inducas in tentationem. Sed libera nos à
14 malo. Amē. *"Si enim dimiseritis hominibus [Inf. 18. d. 35.]
peccata eorū: dimittet & vobis Pater vester
15 cœlestis delicta vestra. * Si autem non dimi- [Marc. 11 c. 27.]
seritis hominibus: nec Pater vester dimittet [Eccl. 28. a. 3. 4. 5.]
16 vobis peccata vestra. * Cū autem ieiunatis,
nolite fieri sicut hypocritæ tristes: extermi-
nant enim facies suas, vt appareāt hominibus
ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt
17 mercedem suam. *Tu autē, cū ieiunas, vnge
18 caput tuum, & faciem tuam laua, *ne videa-
ris hominibus ieiunans, sed Patri tuo, qui est
in abscōdito: & Pater tuus, qui videt in abscō-
19 dito, reddet tibi. * Nolite thesaurizare vobis
C thesauros in terra: vbi ærugo, & tinea demo-
20 litur: & vbi fures effodiūt, & furātur. *"The- [Luc. 12. d. 33.]
saurizate autē vobis thesauros in cœlo: vbi [1. Ti. 6. d. 19.]
neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi
21 fures nō effodiūt, nec furātur. *Vbi enim est
22 thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. *"Lucer- [Luc. 11. c. 34.]
na corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum
23 erit. * Si autem oculus tuus fuerit nequam:
totū corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo
lumē, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tene-
24 bræ quantæ erunt? * " Nemo potest duobus [Lu. 16. c. 13.]
dominis seruire: aut enim vnum odio habe-
bit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit,
& alterum contemnet. Nō potestis Deo ser-
25 uire, & mammonæ. * " Ideo dico vobis, ne [Luc. 12. c. 22.]
soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, [1. Pet. 5. b. 7.]
neque corpori vestro quid induamini. Non-
ne anima plus est quàm esca: & corpus plus [Ps. 54. d. 23.]
26 quàm vestimentum? *Respicite volatilia cę-
D li, quoniam non serunt, neque metunt, ne- [Phi. 4. b. 6.] [1. Ti. b. 7.]
que congregant in horrea, & Pater vester
cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris
27 estis illis? * Quis autem vestrum cogitans
potest adijcere ad staturam suam cubitum
vnum?

vnum? * Et de vestimẽto quid soliciti estis? 28
Cõsiderate lilia agri quomodo crescunt: non
laborant, neq; nent. * Dico autem vobis, quo- 29
niã nec Salomon in omni gloria sua cooper-
tus est sicut vnum ex istis. * Si autem fęnum 30
agri, quod hodie est, & cras in clibanum mit-
titur, Deus sic vestit: quanto magis vos mo-
dicæ fidei? * Nolite ergo soliciti esse, dicentes: 31
Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut
32 quo operiemur? * hæc enim omnia gentes
inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his
33 omnibus indigetis. * Quærite ergo primum
regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia
34 adijcientur vobis. * Nolite ergo soliciti esse
in crastinum. Crastinus enim dies solicitus
erit sibi ipsi. sufficit diei malitia sua.

CAP. VII.

Luc. 6. f. 37. NOlite iudicare, vt non iudicemini. * In 1
Ro. 2. a. 1. quo enim iudicio iudicaueritis, iudica- A
u Mar. 4. c. 24. bimini: u & in qua mensura mensi fueritis, re- 2
metietur vobis. * Quid autem vides festucam 3
in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo
non vides? * Aut quomodo dicis fratri tuo: 4
Sine eijciam festucam de oculo tuo: & ecce
trabs est in oculo tuo? * Hypocrita, eijce pri- 5
mũ trabẽ de oculo tuo, & tunc videbis eijcere
festucam de oculo fratris tui. * Nolite dare 6
sanctum canibus: neque mittatis margaritas
vestras ante porcos, ne forte conculcent eas
pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.
u Inf. 21. c. 22. * u Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenie- 7
Marc. 11. e. 24. tis: pulsate, & aperietur vobis. * Omnis enim, 8
qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pul- B
Lu. 11. b. 9. santi aperietur. * Aut quis est ex vobis homo, 9
Io. 24. b. 13. quem si petierit filius suus panem, numquid
Iac. 1. a. 6. lapidem porriget ei? * Aut si piscem petierit 10
numquid serpẽtem porriget ei? * Si ergo vos, 11
cum sitis mali, nostis bona data dare filijs ve-
stris: quanto magis Pater vester, qui in cœlis
u Lu. 6. c. 31. est, dabit bona petentibus se? * u Omnia ergo 12
quæcumque vultis, vt faciãt vobis homines,
Tob. 4. c. 16. & vos facite illis. Hęc est enim lex, & Prophe-
u Lu. 13. c. 24. tæ. * u Intrate per angustam portam: quia 13
lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad
perditionem, & multi sunt, qui intrant per
eam. * Quàm angusta porta, & arcta via est, 14
quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inue-
u Lu. 6. g. 44. niunt eam? * u Attendite à falsis prophetis, 15
qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, C
16 intrinsecus autem sunt lupi rapaces: * à fru-
ctibus eorum cognoscetis eos. Numquid col-
ligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus?
17 * Sic omnis arbor bona fructus bonos facit:
18 mala autem arbor malos fructus facit. * Non
potest arbor bona malos fructus facere: neq;
19 arbor mala bonos fructus facere. * u Omnis u Su. 3. c. 10
arbor, quæ non facit fructum bonum, exci-
20 detur, & in ignem mittetur. * Igitur ex fru-
21 ctibus eorum cognoscetis eos. * u Non omnis, u Inf. 25. a. 1.
qui dicit mihi, Domine, Dñe, intrabit in re-
gnum cœlorum: sed qui facit voluntatem
Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in re-
22 gnum cęlorum. * Multi dicent mihi in illa
die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo
prophetauimus, & u in nomine tuo dæmonia u Act. 19. c. 19.
eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas
23 fecimus? * Et tunc cõfitebor illis: Quia num-
quam noui vos: discedite à me, qui operamini
24 iniquitatem. * u Omnis ergo, qui audit verba u Ps. 6. c. 9.
D mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapiẽ- inf. 25. d. 41.
ti, qui ædificauit domum suam supra petrã, Lu. 13. f. 27
25 * & descendit pluuia, & venerunt flumina,
& flauerunt venti, & irruerunt in domum Lu. 6. g. 38.
illam, & non cecidit: fundata enim erat super
26 petram. * Et omnis, qui audit verba mea hęc,
& non facit ea, similis erit viro stulto, qui
27 ædificauit domum suam super arenam: * & Ro. 2. c. 13.
descendit pluuia, & venerunt flumina, & fla- Ia. 1. d. 21.
uerunt venti, & irruerunt in domum illam,
28 & cecidit, & fuit ruina illius magna. * Et fa-
ctum est: cum consummasset Iesus verba hęc
admirabantur turbæ super doctrina eius.

* u Erat

" Marc.1.c.22. *"Erat enim docens eos, sicut potestatẽ ha- 29
Lu.4.c.32. bens,& non sicut Scribæ eorum,& Pharisæi.

CAP. VIII.

CVm autem descendisset de monte, se- 1
quutæ sunt eum turbæ multæ: * " & A
" Mar.1.c.40. ecce leprosus veniens,adorabat eum, dicens: 2
Lu.5.c.12. Domine, si vis, potes me mundare. * Et ex- 3
tendens Iesus manum, tetigit eum, dicens:
Volo. Mundare. Et confestim mundata est
lepra eius. * Et ait illi Iesus: Vide, nemini 4
" Leu.14.a.2. dixeris: sed vade, " ostende te Sacerdoti, &
offer munus,quod præcepit Moyses, in testi-
Luc.7.d.1. monium illis. *Cum autẽ introisset Caphar- 5
naum, accessit ad eum Centurio, rogans
eum, * & dicens: Domine, puer meus iacet 6
in domo paralyticus,& male torquetur. *Et 7
ait illi Iesus:Ego veniam,& curabo eum. *Et 8
" Luc.7.a.5. respondens Centurio,ait: "Domine non sum
dignus vt intres sub tectum meum: sed tan-
9 tũ dic verbo,& sanabitur puer meus.* Nã &
ego homo sum sub potestate constitutus,ha-
B bens sub me milites,& dico huic: Vade,& va-
dit: & alij, Veni,& venit: & seruo meo,Fac
10 hoc,& facit. * Audiens autem Iesus miratus
est,& sequentibus se dixit: Amen dico vobis
11 non inueni tantam fidem in Israel. * Dico
autem vobis,quòd multi " ab Oriente,& Oc- " Mar.1.c.
cidente venient,& recumbent cum Abrahã, 11.
12 & Isaac, & Iacob in regno cœlorum: * filij
autem regni eijcientur in tenebras exterio-
13 res:ibi erit fletus,& stridor dentium. * Et di-
xit Iesus Centurioni: Vade,& sicut credidisti,
14 fiat tibi.Et sanatus est puer in illa hora. * Et
cum venisset Iesus in domum Petri,vidit so-
15 crum eius iacentem,& febricitantem:*& te-
tigit manum eius, & dimisit eam febris, &

" Mar.1.d.3. surrexit,& ministrabat ei. *" Vespere autem 16
facto, obtulerunt ei multos dæmonia haben-
tes; & eijciebat spiritus verbo: & omnes ma-
le habentes curauit: *vt adimpleretur quod 17
dictum est per"Isaiam prophetam,dicentem: " Is.53.a.4.
Ipse infirmitates nostras accepit: & ægrota-
18 tiones nostras portauit. * Videns autem Ie- 1.Pet.2.d.24.
C sus turbas multas circum se, iussit ire trans
fretum

fretum.* Et accedens vnus ſcriba, ait illi: Ma- 19
giſter, ſequar te, quocumque ieris.* Et dicit ei 20
‖ Luc. 9. g. 54. Ieſus: ‖ Vulpes foueas habent, & volucres cęli
nidos: Filius autē hominis non habet vbi ca-
put reclinet.* Alius autem de diſcipulis eius 21
ait illi: Domine, permitte me primum ire, &
ſepelire patrem meum.* Ieſus autem ait illi: 22
ſequere me, & dimitte mortuos ſepelire mor-
‖ Mar. 4. d. 36. Lu. 8. d. 22. tuos ſuos.* ‖ Et aſcendente eo in nauiculam, 23
ſecuti ſunt eum diſcipuli eius:* & ecce motus 24
magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula
operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.
* Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli eius, & ſu- 25
ſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos,
perimus.* Et dicit eis Ieſus: Quid timidi 26
eſtis, modicæ fidei? Tunc ſurgens, impera-
uit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas
magna.* Porro homines mirati ſunt, dicen- 27
tes: Qualis eſt hic, quia venti & mare obe-
28 diunt ei?* ‖ Et cum veniſſent trans fretum ‖ Mar. 5. a. 1. Lu. 8. d. 26.
D in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei
duo habentes dæmonia, de monumentis ex-
euntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tran-
29 ſire per viam illam.* Et ecce clamauerunt,
dicentes: Quid nobis, & tibi, Ieſu fili Dei? Ve-
30 niſti huc ante tempus torquere nos?* ‖ Erat ‖ Mar. 5. a. 11. Luc. 8. d. 32.
autem non longe ab illis grex multorum
31 porcorum paſcens.* Dæmones autem ro-
gabant eum, dicentes: Si eijcis nos hinc,
32 mitte nos in gregem porcorum.* Et ait illis:
Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, &
ecce impetu abijt totus grex per præceps, in
33 mare: & mortui ſunt in aquis.* Paſtores
autem fugerunt: & venientes in ciuitatem,
nunciauerunt omnia, & de eis, qui dæmo-
34 nia habuerant.* Et ecce tota ciuitas exijt
obuiam Ieſu: ‖ & viſo eo rogabant, vt tran- ‖ Mar. 5. b. 17. Lu. 8. c. 37.
ſiret à finibus eorum.

CAP. IX.

‖ Mar. 2. a. 3. Lu. 5. d. 18. ET aſcendens in nauiculam, transfretauit, 1
& venit in ciuitatem ſuam.* Et ecce offe- 2
rebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et A
videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico:
Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Et 3
ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic
blaſphemat.* Et cum vidiſſet Ieſus cogitatio- 4
nes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in
cordibus veſtris?* Quid eſt facilius dicere: 5
Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Sur-
ge, & ambula?* Vt autem ſciatis, quia Filius 6
hominis habet poteſtatem in terra dimitten-
di peccata, tunc ait Paralytico: Surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
* Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam.* Vi- 7
dentes autem turbæ timuerunt, & glorifica- 8
uerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem
‖ Mar. 2. b. 14. Lu. 5. f. 27. hominibus.* ‖ Et, cum tranſiret inde Ieſus, 9
vidit hominem ſedentem in telonio, Mat- B
thæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſur-
gens, ſecutus eſt eum.* Et factum eſt diſcum- 10
bente eo in domo, ecce multi publicani, &
peccatores veniētes diſcumbebant cum Ieſu,
11 & diſcipulis eius.* Et videntes Phariſæi, di-
cebant diſcipulis eius: Quare cum publica-
nis, & peccatoribus manducat Magiſter ve-
12 ſter?* At Ieſus audiens, ait: Non eſt opus
valentibus medicus, ſed male habentibus.
13 * Euntes autem diſcite quid eſt: ‖ Miſericor- ‖ Oſee 6. c. 6. Inf. 12. a. 7.
diam volo, & non ſacrificium. Non enim
14 veni vocare iuſtos, ‖ ſed peccatores.* Tunc ‖ 1. Tim. 1. c. 27.
acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioannis, dicen-
tes: ‖ Quare nos, & Phariſæi ieiunamus fre- ‖ Mar. 2. c. 18. Lu. 5. f. 33.
quenter: diſcipuli autem tui non ieiunant?
15 * Et ait illis Ieſus: Numquid poſſunt filij
ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus?
Venient autem dies, cum auferetur ab eis
16 ſponſus: & tunc ieiunabunt.* Nemo au-
tem immittit commiſſuram panni rudis in
veſtimentum vetus: tollet enim plenitudinē
17 eius à veſtimento, & peior ſciſſura fit.* Ne-
que mittunt vinum nouum in vtres veteres,
C alioquin rumpuntur vtres, & vinum effun-
ditur.

ditur,& vtres pereunt. Sed vinum nouum in
vtres nouos mittunt: & ambo conseruantur.
*" Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps 18
vnus accessit,& adorabat eum,dicēs: Domi-
ne,filia mea modo defūcta est:sed veni,impo-
ne manum tuam super eā,& viuet. * Et sur- 19
gens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.
*"Et ecce mulier,quæ sanguinis fluxum pa- 20
tiebatur duodecim annis,accessit retro,& te-
tigit fimbriā vestimenti eius.* Dicebat enim 21
intra se:Si tetigero tantum vestimētum eius:
salua ero. * At Iesus cōuersus,& videns eam, 22
dixit: Confide filia,fides tua te saluam fecit.
Et salua facta est mulier ex illa hora. *Et cū 23
venisset Iesus in domum principis, & vidis-
set tibicines & turbam tumultuantem, dice-

" Mar.5.b. 22. Lu.8.f.41.

" Mar.5.b. 24. Luc.8.f.43.

24 bat: * Recedite: non est enim mortua puel-
25 la,sed dormit. Et deridebant eum. * Et cum
eiecta esset turba,intrauit: & tenuit manum
26 eius. Et surrexit puella. * Et exijt fama
27 hæc in vniuersam terram illam. * Et tran-
seunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci,
clamantes, & dicentes: Miserere nostri, fili
28 Dauid. * Cum autem venisset domum,
D accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus:
Creditis quia hoc possum facere vobis? Di-
29 cunt ei: Vtique, Domine.*Tunc tetigit ocu-
los eorum,dicens: Secundum fidem vestram
30 fiat vobis. * Et aperti sunt oculi eorum, &
comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne
31 quis sciat. * Illi autem exeuntes, diffamaue-
32 runt eum in tota terra illa. * Egressis autem

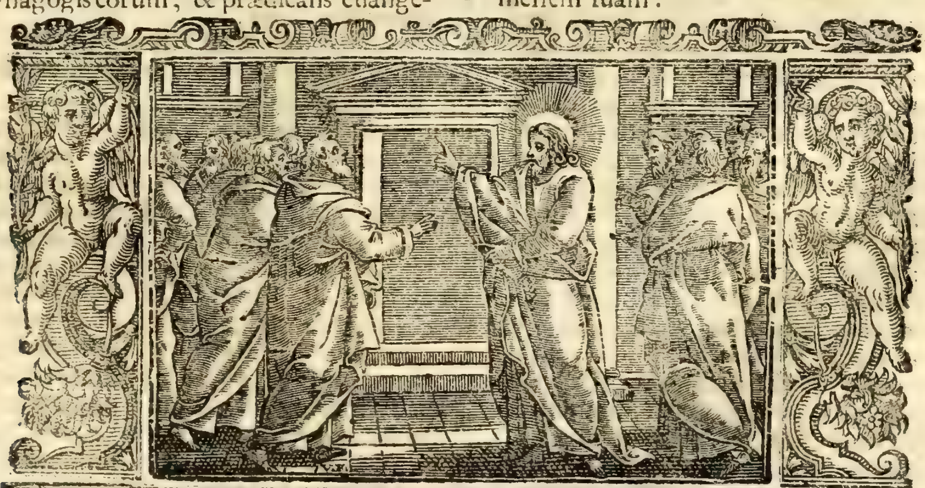
illis, " ecce obtulerunt ei hominem mutum,
dæmonium habentem. * Et eiecto dæmo- 33
nio,locutus est mutus, & miratę sunt turbæ,
dicentes: Numquam apparuit sic in Israel.
* Pharisæi autem dicebant: In principe dæ- 34
moniorum eijcit dæmones. * " Et circuibat 35
Iesus omnes ciuitates, & castella, docens
in synagogis eorum, & prædicans euange-

" Inf.12.b. 22. Luc.11.b.14.

" Mar.6.c.6.

lium regni, & curans omnem languorem,
36 & omnem infirmitatem. * Videns autem
turbas,misertus est eis: quia erant vexati,&
iacentes sicut oues non habentes pastorem.
37 * Tunc dicit discipulis suis: "Messis quidem
38 multa,operarij autem pauci. *Rogate ergo
Dominum messis, vt mittat operarios in
messem suam.

" Lu.10.a.2.

CAP.

CAP. X.

Mar. 3 b. ET conuocatis duodecim discipulis suis, 1
dedit illis potestatē spirituū immundo- A
Luc. 6 b. 13. rū, vt eijcerent eos, & curarent omnē lāguo-
& 9. a. 1. & rem, & omnem infirmitatem. * Duodecim 2
10. a. 1. autem Apostolorum nomina sunt hæc: Pri-
mus: Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas
frater eius: * Iacobus Zebedæi, & Ioannes 3
frater eius, Philippus, & Bartholomæus,
Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus
Alphæi, & Thaddæus, * Simon Chananæ- 4
us, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.
* Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, 5
dicens: In viam gentium ne abieritis, & in
" Mar. 6 a. 8. ciuitates Samaritanorum ne intraueritis:
* sed potius ite " ad oues, quæ perierunt do- 6
Luc. 9. a. 3. mus Israel. * Euntes autem prædicate dicē- 7
& 10. a. 4. Act. 13 g. 46. tes: Quia appropinquauit regnum cœlorū.
* Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos 8
mundate, dæmones eijcite: gratis accepistis,
grate date. * Nolite possidere aurum, neque 9
argentum, neque pecuniam in zonis vestris: B
* non peram in via, neque duas tunicas, ne- 10
que calceamenta, neque virgam: dignus
enim est operarius cibo suo. * In quācumque 11
autem ciuitatem, aut castellum intraueritis,
interrogate, quis in ea dignus sit: & ibi mane-
te donec exeatis. * Intrantes autem in do- 12
mum salutate eam, dicentes: Pax huic do-
mui. * Et si quidem fuerit domus illa digna, 13
veniet pax vestra super eam: si autem non
fuerit digna, pax vestra reuertetur ad vos.
* Et quicumque non receperit vos, neque 14
audierit sermones vestros: exeuntes foras de
domo, vel ciuitate, excutite puluerem de
pedibus vestris. * Amen dico vobis: Tolera- 15
bilius erit terræ Sodomorum, & Gomor-
rhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.
" Lu. 10. a. 3. * " Ecce ego mitto vos sicut oues in medio 16
luporum. Estote ergo prudentes sicut ser-
pentes, & simplices sicut columbæ. * Cauete 17
" Luc. 12 b. 11. autem ab hominibus. " Tradent enim vos in
concilijs, & in synagogis suis flagellabunt
vos: * & ad præsides, & ad reges ducemini 18
propter me in testimonium illis, & gentibus.
* Cum autem tradent vos, nolite cogitare 19
quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim
vobis in illa hora, quid loquamini: * non 20
enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Pa-
tris vestri, qui loquitur in vobis. * Tradet 21
autem frater fratrem in mortem, & pater fi- C
lium: & insurgent filij in parentes, & morte
eos afficient: * & eritis odio omnibus propter 22
nomen meum: qui autem perseuerauerit v-
que in finem, hic saluus erit. * Cum autem 23
persequentur vos in ciuitate ista, fugite in
aliam. Amen dico vobis, non consummabitis
" Luc. 6 f. 40. ciuitates Israel, donec veniat Filius hominis.
Io. 13 b. 16. * " Non est discipulus super magistrum, nec 24
& 15. c. 20. seruus super dominū suum: * sufficit discipu- 25
lo, vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut
dominus eius. Si Patrem familias Beelzebub
vocauerunt: quanto magis domesticos eius?
26 * Ne ergo timueritis eos: " Nihil enim est " Mar. 4. c. 22.
opertum, quod non reuelabitur: & occul- Lu. 8. c. 17.
27 tum, quod non scietur. * Quod dico vobis in & 12. a. 2.
tenebris, dicite in lumine: & quod in aure
28 auditis, prædicate super tecta. * Et nolite ti-
mere eos, qui occidunt corpus, animam autē
non possunt occidere: sed potius timete eum,
qui potest & animam, & corpus perdere in
29 gehennam. * " Nonne duo passeres asse ve- " Act. 27. f. 34.
neunt: & vnus ex illis non cadet super terrā 2. Re. 14. e. 11.
30 sine Patre vestro? * Vestri autem capilli capi-
31 tis omnes numerati sunt. * Nolite ergo ti-
mere: multis passeribus meliores estis vos.
32 * " Omnis ergo, qui confitebitur me coram " Mar. 8. d. 38.
hominibus, confitebor & ego eum coram Lu. 9. c. 26.
33 Patre meo, qui in cœlis est: * qui autem ne- & 12. b. 8.
gauerit me coram hominibus, negabo & ego 2. Tim. 2. b. 12.
34 eum coram Patre meo, qui in cœlis est. * No-
D lite arbitrari quia pacem venerim mittere
in terram: non veni pacem mittere, sed gla-
35 dium. * veni enim separare " hominem ad- " Lu. 12. f. 51.
uersus patrem suum, & filiam aduersus ma- " Mic. 7. b. 6.
trem suam, & nurum aduersus socrum suā:
36 * & inimici hominis, domestici eius. * " Qui " Luc. 14. f. 26.
37 amat patrem, aut matrem plus quàm me,
non est me dignus, & qui amat filium, aut
38 filiam super me, non est me dignus. * " Et " Mar. 8. d. 34.
qui non accipit crucem suam, & sequitur Mt. 16. d. 24.
39 me, non est me dignus. * Qui inuenit ani-
mam suam, perdet illam: & qui " perdiderit Lu. 9 c. 23.
animam suam propter me, inueniet eam. & 14. f. 26.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me reci- & 16. g. 33.
41 pit, recipit eum, qui me misit. * Qui recipit " Io. 12. d. 25.
prophetam in nomine prophetæ mercedem
prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in
42 nomine iusti, mercedem iusti accipiet. * " Et " Lu. 10 c. 16.
quicumque potum dederit vni ex minimis Io. 13. c. 20.
istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomi- Mar. 9. f. 41.
ne discipuli: amen dico vobis, non perdet
mercedem suam.

CAP. XI.

1 ET factum est, cum consummasset Iesus,
A præcipiens duodecim discipulis suis, trā-
sijt inde, vt doceret, & prædicaret in ciuita-
2 tibus eorum. * " Ioannes autem cum audis- " Luc. 7. e. 18.
set in vinculis opera Christi, mittens duos
3 de discipulis suis, * ait illi: Tu es, qui venturus
4 es, an alium expectamus? * Et respondens Ie-
sus ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ
5 audistis, & vidistis. * " Cæci vident, clau- " Isa. 35. b. 5.
di ambulant, leprosi mundantur, surdi au- & 61. a. 1.
diunt, mortui resurgunt, pauperes euangeli-
6 zantur: * & beatus est, qui non fuerit scanda-
7 lizatus in me. * " Illis autem abeuntibus cœ- " Luc. 7. c. 24.
pit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid
existis in desertum videre? arundinem vento
8 agitatam? * Sed quid existis videre? homi-
nem

nem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus
vestiuntur, in domibus regũ sunt. *Sed quid 9
existis videre? prophetã? Etiam dico vobis, B
Mal. 3.a. & plus quàm prophetam. * Hic est enim, 10
1. de quo scriptum est: Ecce ego mitto Ange-
Mar 1.a.2. lum meum ante faciem tuam, qui præpara-
Lu.7.d.27. bit viam tuam ante te. * Amen dico vobis, 11
non surrexit inter natos mulierum maior
Ioanne Baptista: qui autem minor est in re-
gno cęlorum, maior est illo. * A diebus au- 12
tem Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum
cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt
illud. *Omnes enim prophetæ, & lex vsq; ad 13
Ioannem prophetauerunt: * & si vultis re- 14
cipere, ipse est Elias, qui venturus est. * Qui 15
Mal. 4.b. 5. habet aures audiendi, audiat. *Cui autem si- 16
milem æstimabo generationem istam? Si- C
milis est pueris sedentibus in foro: qui cla-
mantes coæqualibus * dicunt: Cecinimus 17
vobis, & non saltatis, lamentauimus, & non
planxistis. *Venit enim Ioannes neque man- 18
ducans, neque bibens, & dicunt: Dæmo-
nium habet. * Venit Filius hominis man- 19
ducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vo-
rax, & potator vini, publicanorum, & pec-
catorum amicus. Et iustificata est sapientia
à filijs suis. * Tunc cœpit exprobrare ciui- 20
tatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtu-
21 tes eius, quia non egissent pęnitentiam. * Væ Luc. 10.d. 13.
tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si in
Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ
factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere
22 pœnitentiam egissent. * Verumtamen dico
vobis Tyro, & Sidoni remissius erit in die
23 iudicij, quàm vobis. * Et tu Capharnaum,
D numquid vsque in cælum exaltaberis? vsque
in infernum descendes: quia, si in Sodomis
factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te,
24 forte mansissent vsque in hanc diem. * Ve-
rumtamen dico vobis, quia terræ Sodomo-
rum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.
25 * In illo tempore respondens Iesus dixit:
Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & ter-
ræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, &
26 prudentibus, & reuelasti ea paruulis. * Ita
Pater: quoniam sic fuit placitum ante te.
27 * Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et Io. 6.c.16.
nemo nouit Filium, nisi Pater: neque Pa- & 7.d.28.
trem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit & 8.b.19.
28 Filius reuelare. *Venite ad me omnes, qui & 10.c.15.
laboratis, & onerati estis, & ego reficiam
29 vos: * Tollite iugum meum super vos, Ier. 6.d.
& discite à me, quia mitis sum, & humilis 16.
corde: & inuenietis requiem animabus ve-
30 stris. * Iugum enim meum suaue est, & 1.Io.5.a.
onus meum leue. 3.

CAP. XII.

Mar. 2.d. IN illo tempore abijt Iesus per sata sabba- 1
23. to: discipuli autem eius esurientes cœpe- A
Luc. 6.a.1. runt vellere spicas, & manducare. * Pharisæi 2
autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli
tui faciunt, quod non licet facere sabbatis.
1.Reg.21. * At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit 3
a 4. Dauid, quando esurijt, & qui cum eo erant:
* quomodo intrauit in domum Dei, & pa- 4
Nu.28.b. nes propositionis comedit, quos non licebat
9. ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi
Leu.24.b. solis sacerdotibus? * Aut non legistis in lege 5
8. quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatũ
6 violant, & sine crimine sunt? * Dico autem
7 vobis, quia templo maior est hic. * Si au-
tem sciretis, quid est: Misericordiam vo- Osee. 6.c.
lo, & non sacrificium: numquam condem- 6.
8 nassetis innocentes: * Dominus enim est Fi-
9 lius hominis etiam sabbati. * Et cum inde
10 transisset, venit in synagogam eorum. * Et
ecce homo manum habens aridam, & inter-
rogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis cura-
11 re? vt accusarent eum. * Ipse autem dixit Mar. 3.a.
illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat 1.
ouem vnam, & si ceciderit hæc sabbatis in Luc.6.a.6.
foueam, nonne tenebit, & leuabit eam? Deu.22.a. 4.

* Quan-

* Quanto magis melior est homo oue? Ita- 12
que licet sabbatis benefacere. * Tunc ait ho- 13
mini: Extēde manum tuam. Et extendit,&
restituta est sanitati sicut altera. * Exeuntes 14
autem Pharisæi, consilium faciebant aduer-
sus eum, quomodo perderent eum. Iesus au- 15
tem sciens recessit inde: & secuti sunt eum B
multi, & curauit eos omnes: * & præcepit 16
eis ne manifestum eum facerent. * Vt adim 17
pleretur, quod dictum est per Isaiam prophe-
″ Isa. 42. a. 1. phetam, dicentem: * ″ Ecce puer meus, quem 18
elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit
animæ meæ. Ponam spiritum meum super
eum, & iudicium gentibus nunciabit. * Non 19
contendet, neque clamabit, neque audiet
aliquis in plateis vocem eius: * arundinem 20
quassatam non confringet, & linum fumi-
gans non extinguet, donec eijciat ad victo-
riam iudicium: * & in nomine eius Gentes 21
sperabunt. * Tunc oblatus est ei dæmonium 22
habens, cæcus, & mutus, & curauit eum,
ita vt loqueretur, & videret. * Et stupebant 23
omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic est
″ Mar. 3. c. 22. Luc. 11. b. 14. Su. 9. d. 34. Filius Dauid? * ″ Pharisæi autem audientes, 24
dixerunt: Hic non eijcit dæmones nisi in
Beelzebub principe dæmoniorum. * Iesus 25
″ Luc. 11. b. 17. autem sciens cogitationes eorum, dixit eis: ″
Omne regnum diuisum cōtra se, desolabitur:
& omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se,
non stabit. * Et si satanas satanam eijcit, ad- 26
uersus se diuisus est: quomodo vero stabit re-
gnum eius? * Et si ego in Beelzebub eijcio 27
dæmones, filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi
iudices vestri erunt. * Si autem ego in spiritu 28
Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos
regnum Dei. * aut quomodo potest quisquā 29
intrare in domum fortis, & vasa eius diripere,
nisi prius alligauerit fortem? & tunc domum
illius diripiet. * Qui non est mecum, contra 30
me est: & qui non congregat mecum, spargit. C
″ Mar. 3. d. 28. Luc. 11. b. 27. * ″ Ideo dico vobis: Omne peccatum, & 31
blasphemia remittetur hominibus, spiritus
autem blasphemiæ non remittetur. * Et qui- 32
cumque dixerit verbum contra Filium ho-
minis, remittetur ei: qui autem dixerit con-
tra Spiritum sanctum, non remittetur ei, ne-
que in hoc sæculo, neque in futuro. * Aut 33
facite arborem bonam, & fructum eius bo-
num: aut facite arborem malam, & fructum
eius malum: siquidem ex fructu arbor agno-
scitur. * Progenies viperarum, quomodo 34
″ Luc. 6. g. 45. potestis bona loqui, cum sitis mali? ″ ex abun-
dātia enim cordis os loquitur. * Bonus homo 35
de bono thesauro profert bona: & malus ho-
mo de malo thesauro profert mala. * Dico 36
autem vobis, quoniam omne verbum otio-
sum, quod locuti fuerint homines, reddent
rationē de eo in die iudicij. * Ex verbis enim 37
tuis iustificaberis, & ex verbis tuis cōdemna-
beris. * Tunc responderūt ei quidā de Scribis 38
& Pharisæis, dicentes: Magister, volumus
39 à te signum videre. * Qui respondens ait illis.
″ Generatio mala, & adultera signum quęrit:
& signum non dabitur ei, nisi signum ″ Ionæ
40 prophetæ. * Sicut enim fuit Ionas in ventre
ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit
Filius hominis in corde terræ tribus diebus, ″ Inf. 16. a. 4.
41 & tribus noctibus. * ″ Viri Niniuitæ surgent
D in iudicio cum generatione ista, & condem- Luc. 11. c. 29.
nabunt eam: quia pęnitentiam egerunt in 1. Cor. 1. d. 22.
prædicatione Ionæ. * Et ecce plus quàm Io-
42 nas hic. * Regina austri surget in iudicio cū ″ Iona 2. a. 2.
generatione ista, & condemnabit eam: ″ quia ″ Ion. 3. b. 5.
venit à finibus terræ audire sapientiam Salo-
monis, & ecce plus quàm Salomon hic.
43 * ″ Cum autem immundus spiritus exierit ab ″ 3. Reg. 10. a. 1.
homine, ambulat per loca arida, quærens re- 2. Par. 9. a. 2.
44 quiem, & non inuenit. * Tunc dicit: Reuer-
tar in domum meam, vnde exiui. Et veniens ″ Luc. 11. c. 23.
inuenit eam vacantem, scopis mundatam,
45 & ornatam. * Tunc vadit, & assumit septem
alios spiritus secum nequiores se, & intrantes
habitant ibi: ″ & fiunt nouissima hominis ″ 2. Pet. 2. d. 20.
illius peiora prioribus. Sic erit generationi
46 huic pessimæ. * ″ Adhuc eo loquente ad tur- ″ Mar. 3. d. 31.
bas, ecce mater eius, & fratres stabant foris, Lu. 8. c. 20.
47 quærentes loqui ei. * Dixit autem ei quidam:
Ecce mater tua, & fratres tui foris stant quæ-
48 rentes te. * At ipse respondens dicenti sibi,
ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fra-
49 tres mei? * Et extendens manum in disci-
pulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres
50 mei. * Quicumque enim fecerit voluntatem
Patris mei, qui in cœlis est: ipse meus frater,
& soror, & mater est.

CAP. XIII.

1 IN illo die exiens Iesus de domo, sedebat se-
2 cus mare. * ″ Et congregatę sunt ad eū tur- ″ Mar. 4. a. 1.
A bæ multæ, ita vt in nauiculam ascendēs sede- Lu. 8. a. 4.
3 ret: & omnis turba stabat in littore, * & locu-
tus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce
4 exijt qui seminat, seminare. * Et dum semi-
nat, quædam ceciderunt secus viam, & vene-
5 runt volucres cœli, & comederunt ea. * Alia
autem ceciderunt in petrosa, vbi non habe-
bant terrā multam: & continuo exorta sunt,
6 quia non habebant altitudinem terræ. * Sole
autem orto æstuauerunt: & quia non habe-
7 bant radicem, aruerunt. * Alia autem cecide-
runt in spinas: & creuerunt spinæ, & suffoca-
8 uerunt ea. * Alia autem ceciderunt in terram
bonam: & dabant fructum aliud centesimū,
9 aliud sexagesimum, aliud trigesimum. * Qui
10 habet aures audiendi, audiat. * Et accedentes
B discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis lo-
11 queris eis? * Qui respondens, ait illis: Quia
vobis datum est nosse mysteria regni cœlo-
12 rum: illis autem non est datum. * ″ Qui enim ″ Inf. 25. c. 29.
habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem
non habet, & quod habet auferetur ab eo.

* Ideo

*Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes 13
non vident, & audientes non audiunt, neq;
intelligunt. *Et adimpletur in eis propheta 14
n Isa. 6. c 9 Isaiæ dicentes: n Auditu audietis, & nõ intel-
Marc. 4. b. 14. ligetis: & videntes videbitis, & non videbi-
Lu. 8. b. 10 tis. *Incrassatum est enim cor populi huius, 15
Io. 12 f. 40 & auribus grauiter audierunt, & oculos suos
Act. 28. f. 26. clauserunt: ne quando videant oculis, & au-
Ro. 11. b. 8. ribus audiant, & corde intelligant, & cõuer-
Luc. 8. b. 11 santur, & sanem eos. * Vestri autem beati 16
oculi quia vidẽt, & aures vestrę quia audiũt.

17 *n Amen quippe dico vobis, quia multi pro- n Luc. 10. d. 24.
C phetę, & iusti cupierunt videre, quæ videtis,
& non viderũt: & audire, quæ auditis, & non
18 audierunt. *Vos ergo audite parabolam se-
19 minantis. *Omnis, qui audit verbum regni,
& non intelligit, venit malus, & rapit quod
seminatum est in corde eius: hic est, qui secus
20 viam seminatus est. * Qui autem super pe-
trosa seminatus est, hic est, qui verbũ audit,
21 & continuo cum gaudio accipit illud: *non
habet autem in se radicem, sed est tempora-

lis: facta autem tribulatione & persecutione
propter verbum, continuo scandalizatur.
*Qui autem seminatus est in spinis, hic est, 22
qui verbum audit, & solicitudo sæculi istius,
& fallacia diuitiarum suffocat verbum, & si-
ne fructu efficitur. *Qui vero in terram bo- 23
nam seminatus est, hic est, qui audit verbũ,
& intelligit, & fructum affert, & facit aliud
quidem centesimum, aliud autem sexagesi-
n Mar. 4. c. 26. mũ, aliud vero trigesimum.* n Aliam para- 24
bolam proposuit illis, dicens: Simile factum

est regnum cœlorum homini, qui seminauit
25 bonum semen in agro suo: * cum autẽ dor-
mirent homines, venit inimicus eius, & su-
perseminauit zizania in medio tritici, &
26 abijt. * Cum autem creuisset herba, & fru-
D ctũ fecisset, tũc apparuerũt, & zizania. *Ac-
27 cedentes autẽ serui patrisfamilias, dixerunt
ei: Domine, nonne bonũ semen seminasti in
28 agro tuo? Vnde ergo habet zizania? *Et ait
illis: Inimicus homo hoc fecit: Serui autẽ di-
29 xerũt eis: Vis, imus, & colligimus ea? *Et ait:

Non : ne forte colligentes zizania,eradicetis
ſimul cum eis & triticum . * Sinite vtraque 30
creſcere vſque ad meſſem , & in tẽpore meſ-
ſis dicam meſſoribus : Colligite primum zi-
zania, & alligate ea in faſciculos ad combu-
rendum,triticum autem congregate in hor-
Mar. 4. d. 30. reum meũ. * Aliam parabolam propoſuit 31
Luc. 13. e. 18. eis dicens . Simile eſt regnum cœlorũ grano
ſinapis , quod accipiens homo ſeminauit in
agro ſuo: *quod minimum quidem eſt om- 32
nibus ſeminibus : cum autem creuerit , ma-
ius eſt omnibus oleribus , & fit arbor, ita vt E
volucres cœli veniant , & habitent in ramis
Luc. 13. e. 21. eius.* Aliam parabolam locutus eſt eis. Si- 33
mile eſt regnum cœlorũ fermento,quod ac-
ceptũ mulier abſcõdit in farinæ ſatis tribus ,
donec fermentatum eſt totum.* Hęc omnia 34
locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas:& ſi-
ne parabolis nõ loquebatur eis : vt implere- 35
tur quod dictum erat per Prophetam dicẽ-
Pſ. 77. a. 2. tem : Aperiã in parabolis os meũ,eructabo
Mar. 4. d. 32. abſcondita à conſtitutione mundi. * Tunc, 36
dimiſſis turbis, venit in domum : & acceſſe-
runt ad eum diſcipuli eius,dicentes: Ediſſere
nobis parabolam zizaniorum agri.* Qui re- 37
ſpondens ait illis : Qui ſeminat bonũ ſemen,
eſt Filius hominis.* Ager autem,eſt mũdus. 38
Bonum vero ſemen,hi ſunt filij regni. Ziza-
nia autem,filij ſunt nequam. *Inimicus au- 39
Ap. 14. c. 15. tẽ,qui ſeminauit ea, eſt diabolus. Meſſis ve-
ro,conſummatio ſæculi eſt . Meſſores autẽ,
Angeli ſunt. * Sicut ergo colliguntur ziza- 40
nia, & igni comburunt : ſic erit in conſum-
matione ſæculi:* mittet Filius hominis Ange- 41
los ſuos, & colligẽt de regno eius omnia ſcã- F
dala,& eos qui faciũt iniquitatem: * & mit- 42
tent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus,&
Sap. 3. b. 7. ſtridor dentium . * Tunc iuſti fulgebunt 43
Dan. 12. a. 3. ſicut ſol in regno Patris eorum . Qui habet
aures audiendi,audiat . * Simile eſt regnum 44
cœlorum theſauro abſcondito in agro, quẽ
qui inuenit homo,abſcondit, & præ gaudio
illius vadit , & vendit vniuerſa quæ habet ,
45 & emit agrum illum.* Iterum ſimile eſt re-
gnum cœlorũ homini negotiatori,quæren-
46 ti bonas margaritas . * Inuenta autem vna
pretioſa margarita,abijt,& vendidit omnia,
47 quæ habuit,& emit eam. * Iterum ſimile eſt
regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare,&
48 ex omni genere piſcium cõgreganti. * quã,
cum impleta eſſet, educentes , & ſecus littus
ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos au-
49 tem foras miſerunt. * Sic erit in conſumma-
tione ſæculi: exibunt Angeli,& ſeparabunt
50 malos de medio iuſtorum , * & mittent eos
in caminum ignis : ibi erit fletus , & ſtridor
51 dentium. * Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt
G ei: Etiam * Ait illis: Ideo omnis ſcriba doctus
52 in regno cœlorum,ſimilis eſt homini patri-
familias,qui profert de theſauro ſuo noua &
53 vetera. * Et factum eſt, cum conſummaſſet
54 Ieſus parabolas iſtas, tranſijt inde . * Et ve-
niens in patriam ſuam, docebat eos in ſyna-
gogis eorum, ita vt mirarentur,& dicerent .
55 Vnde huic ſapientia hæc,& virtutes? * Nõ-
ne hic eſt fabri filius ? Nonne mater eius di- *Mar. 6. a. 1.*
citur Maria , & fratres eius , Iacobus , & Io- *Luc. 4. c. 16.*
56 ſeph, & Simon , & Iudas : * & ſorores eius ,
nonne omnes apud nos ſunt ? Vnde ergo *Ioan. 6. c. 42.*
57 huic omnia iſta ? * Et ſcandalizabantur in
eo . Ieſus autem dixit eis : Non eſt propheta
ſine honore niſi in patria ſua , & in domo
58 ſua . * Et non fecit ibi virtutes multas pro-
pter incredulitatem illorum .

CAP. XIV.

1 IN illo tẽpore audiuit Herodes tetrarcha
2 famã Ieſu,* & ait pueris ſuis : Hic eſt Ioã- *Mar. 6. b. 14.*
A nes Baptiſta : ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo *Luc. 9. a. 7.*
3 virtutes operantur in eo.* Herodes enim te- *Mar. 9. c. 17.*
nuit Ioannem,& alligauit eum: & poſuit in *Luc. 3. d. 19.*
carcerem propter Herodiadem vxorem fra-
4 tris ſui. * Dicebat enim illi Ioannes: Nõ licet
tibi

tibi habere eam. * Et volens illum occidere, 5
n Inf. 21. c. 26. timuit populũ: n quia ſicut prophetã eũ ha-
bebãt.* Die autẽ natalis Herodis ſaltauit filia 6
Herodiadis in medio,& placuit Herodi.* Vn- 7
de cũ iuramento pollicitus eſt ei dare quod-
cumq; poſtulaſſet ab eo.* At illa prĕmonita 8
à matre ſua: Da mihi,inquit,hic in diſco ca-
put Ioannis Baptiſtę.* Et cõtriſtatus eſt rex: 9
propter iuramentũ autem,& eos,qui pariter
recumbebãt,iuſſit dari.* Miſitq; & decolla- 10
uit Ioannẽ in carcere.* Et allatum eſt caput 11
eius in diſco,& datũ eſt puellę,& attulit ma-
tri ſuæ.* Et accedẽtes diſcipuli eius,tulerunt 12
corpus eius,& ſepelierunt illud: & venientes B
n Luc. 9 b. 10. nũciauerũt Ieſu.* n Quod cũ audiſſet Ieſus, 13
Mar. 6. d. 37. ſeceſſit inde in nauicula,in locum deſertum
Io. 6. b. 9. ſeorſum: & cũ audiſſent turbæ,ſecutæ ſunt
eum pedeſtres de ciuitatibus.* Et exiẽs vidit 14
turbã multã,& miſertus eſt eis,& curauit lã-
guidos eorum.* Veſpere autem facto,acceſ- 15
ſerunt ad eum diſcipuli eius,dicentes: Deſer-
tus eſt locus, & hora iam præterijt: dimitte
turbas,vt euntes in caſtella,emant ſibi eſcas.
16 * Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe
17 ire: date illis vos manducare.* Reſponderũt
ei: Non habemus hic niſi quinque panes, &
18 duos piſces.* Qui ait eis: Afferte mihi illos
19 huc. * Et cũ iuſſiſſet turbam diſcũbere ſu-
per fœnum,acceptis quinq; panibus,& duo-
bus piſcibus, aſpiciens in cęlum benedixit,
& fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli
20 autem turbis.* Et manducauerũt omnes,&
C ſaturati ſunt. Et tulerũt reliquias,duodecim
21 cophinos fragmentorum plenos.* Mandu-
cantium autem fuit numerus, quinque mil-
lia virorum, exceptis mulieribus, & paruu-
22 lis. * n Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos n Mar. 6. f
aſcendere in nauiculam, & præcedere eum 46.
23 trans fretum,donec dimitteret turbas. * Et Ioa. 6. b. 9.
dimiſſa turba, n aſcendit in montem ſolus
orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi. Io. 6. b. 17.
24 * nauicula autem in medio mari iactabatur
25 fluctibus: erat enim cõtrarius vẽtus.* Quar-
ta autẽ vigilia noctis,venit ad eos ambulans

ſuper mare. * Et videntes eum ſuper mare 26
ambulantẽ,turbati ſunt,dicentes:Quia phã-
taſma eſt.Et prę timore clamauerunt.*Sta- 27
timque Ieſus locutus eſt eis, dicens: Habete
fiduciam: ego ſum,nolite timere.*Reſpon- 28
dẽs autem Petrus dixit: Domine,ſi tu es, iu- D
be me ad te venire ſuper aquas.*At ipſe ait: 29
veni. Et deſcendẽs Petrus de nauicula, am-
bulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum.
*Videns vero ventum validum, timuit: & 30
cum cœpiſſet mergi, clamauit dicens: Do-
mine ſaluum me fac. * Et continuo Ieſus 31
extendens manum,apprehendit eum: & ait
32 illi: Modicæ fidei,quare dubitaſti?*Et cum
aſcendiſſent in nauiculam, ceſſauit ventus.
33 *Qui autem in nauicula erant, venerunt,
& adorauerunt eum, dicentes: Vere filius
34 Dei es. * ‖ Et cum transfretaſſent, vene- ‖ *Marc.6.g.53.*
35 runt in terram Geneſar. * Et cum cogno-
uiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vni-
uerſam regionem illam,& obtulerũt ei om-
36 nes male habentes:*& rogabant eum,vt vel
fimbriam veſtimenti eius tangerent.Et qui-
cumque tetigerunt, ſalui facti ſunt.

CAP. XV.

Mar.7.a.1 TVnc acceſſerũt ad eum ab Ieroſolymis 1
Scribæ, & Phariſæi, dicentes: * Qua- A
‖ Exod.20.c.12. re diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem 2
Deut.5.b.16. ſeniorum? non enim lauant manus ſuas cum
panem manducant.*Ipſe autem reſpondens 3
‖ Exod.21.c.16. ait illis: Quare & vos tranſgredimini man-
Le.20.b.9. datum Dei propter traditionem veſtram?
Prou.20.c. Nam Deus dixit:* ‖ Honora patrem,& ma- 4
trem, & ‖ Qui maledixerit patri, vel matri,
5 morte moriatur. * Vos autem dicitis: Qui-
cumq; dixerit patri, vel matri, Munus quod-
6 cumque eſt ex me,tibi proderit:*& non ho-
norificabit patrem ſuum,aut matrem ſuam:
& irritum feciſtis mandatum Dei propter
7 traditionem veſtrã. * Hypocritæ,bene pro-
8 phetauit de vobis Iſaias,dicens:* ‖ Populus ‖ *Iſ.29.d.13.*
B hic labijs me honorat:cor autem eorum lon-
9 ge eſt à me.*Sine cauſa autem colũt me,do- *Mar.7.a.6.*
10 centes doctrinas,& mandata hominum.*Et
con-

conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, &
intelligite.*Non quod intrat in os,coinqui- 11
nat hominem: sed quod procedit ex ore,hoc
coinquinat hominem. * Tūc accedentes di- 12
scipuli eius,dixerūt ei:Scis,quia Pharisæi au-
dito verbo hoc,scādalizati sunt? *At ille re- 13
‖ Io.15.a.2. spondens ait.: ‖ Omnis plantatio, quam non
plantauit Pater meus cœlestis,eradicabitur .
*Sinite illos: ‖ cæci sunt,& duces cæcorum, 14
‖ Luc.6.f.39. cæcus autem si cæco ducatum præstet, am-
Mar.7.c.17. bo in foueam cadunt. * Respondens autem 15
Petrus dixit ei : Edissere nobis parabolam
istam.*At ille dixit:Adhuc & vos sine intel- 16
lectu estis?*Nō intelligitis,quia omne,quod 17
in os intrat,in ventrem vadit, & in secessum
emittitur? *Quæ autem procedūt de ore,de 18
corde exeunt,& ea coninquināt hominem :
* de corde enim exeunt cogitationes malæ , 19
homicidia,adulteria,fornicationes,furta,fal- C
sa testimonia,blasphemiæ.*hæc sūt,quę co- 20
inquinant hominem. Nō lotis autem mani-
bus manducare, non coinquinat hominem .
*Et egressus inde Iesus secessit in partes Ty- 21
ri,& Sidonis.* ‖Et ecce mulier Chananæa à 22
‖ Marc.7.e.25. finibus illis egressa clamauit,dicens ei: Mise-
rere mei Domine fili Dauid : filia mea male
à dæmonio vexatur. *Qui non respondit ei 23
verbum . Et accedentes discipuli eius roga-
bāt eum dicentes:Dimitte eam: quia clamat
post nos. *Ipse autem respondens ait : Non 24
‖ Sup.10.a.6. sum missus,nisi ‖ ad oues,quæ perierunt do-
Io.10.a.3. mus Israel. *At illa venit, & adorauit eum, 25
dicens: Dn̄e,adiuua me . * Qui respondens 26
ait:Non est bonum sumere panem filiorum,
& mittere canibus.*At illa dixit:Etiam Do- 27
mine: nam & catelli edunt de micis,quæ ca-
dunt de mensa dominorum suorum. *Tūc 28
respondens Iesus, ait illi : O mulier, magna
est fides tua : fiat tibi sicut vis. Et sanata est
filia eius ex illa hora.*Et cùm trāsisset inde 29
Iesus,venit secus Mare Galilææ:& ascendens
in montem,sedebat ibi.* ‖Et accesserunt ad 30
‖ Is.35.b. eum turbæ multæ, habentes secum mutos, D
cæcos, claudos , debiles, & alios multos : &
proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos:
*ita vt turbæ mirarētur videntes mutos lo- 31
quentes,claudos ambulantes, cæcos vidētes :
‖ Marc.8.a.1. & magnificabant Deum Israel. * ‖Iesus au- 32
tem, conuocatis discipulis suis, dixit : Mise-
reor turbæ,quia triduo iam perseuerant me-
cum,& non habent quod manducent:& di-
mittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via .
*Et dicunt ei discipuli: Vnde ergo nobis in 33
deserto panes tantos , vt saturemus turbam
tantam? *Et ait illis Iesus: Quot habetis pa- 34
nes? At illi dixerunt:Septem,& paucos pisci-
culos. *Et præcepit turbæ,vt discumberent 35
super terram . * Et accipiens septem panes, 36
& pisces,& gratias agens, fregit, & dedit di-
scipulis suis, & discipuli dederunt populo .
37 *Et comederunt omnes,& saturati sunt. Et
quod superfuit de fragmentis,tulerunt septē
38 sportas plenas.*Erant autem qui manduca-
uerūt, quatuor millia hominum, extra par-
39 uulos, & mulieres. *Et dimissa turba,ascen-
dit in nauiculam:& venit in fines Magedan.

CAP. XVI.

1 ET accesserunt ad eum Pharisæi, & Sad- Marc.8.b.11.
A ducæi tentantes: & rogauerunt eum,vt
2 signum de cœlo ostenderet eis : * At ille re- Luc.12.g.54.
spondens,ait illis: Facto vespere dicitis:Sere-
3 nū erit,rubicundum est enim cœlū.*Et ma-
ne : Hodie tempestas, rutilat enim triste cœ-
4 lum.*Faciem ergo cœli dijudicare nostis: si-
gna autem temporum non potestis scire?
‖ Generatio mala,& adultera signū quærit : ‖ Sup.12.g.39.
& signum non dabitur ei,‖nisi signum Ionę
5 prophetæ. Et relictis illis,abijt. * Et cùm ve- ‖ Iona 2.a.6.
nissent discipuli eius trās fretum, obliti sunt
6 panes accipere. *Qui dixit illis: ‖ Intuemini,
& cauete à fermento Pharisæorum, & Sad- ‖ Marc.8.b.15.
7 ducæorum: *At illi cogitabant intra se dicē- Luc.12.a.1
8 tes: Quia panes non accepimus. *Sciens au-
tem Iesus,dixit:Quid cogitatis intra vos mo-
9 dicæ fidei,quia panes non habetis? * Nondū
B intelligitis, neque recordamini ‖ quinq; pa-
num in quinque millia hominū,& quot co- ‖ Sup.14.c.17.
10 phinos sumpsistis? * neque ‖ septem panū Ioan.6.b.9
in quatuor millia hominum,& quot sportas ‖ Sup.15.d.34.
11 sumpsistis? * Quare non intelligitis,quia nō
de pane dixi vobis: Cauete à fermēto Phari-
12 sæorū,& Sadducæorū? *Tunc intellexerūt,
quia non dixerit cauendū à fermento panū,
sed à doctrina Pharisęorum,& Sadducęorū,
13 *‖Venit autem Iesus in partes Cæsareę Phi- ‖ Marc.8.c.27.
lippi:& interrogabat discipulos suos,dicens: Luc.9.c.18
Quem dicunt homines esse Filium hominis?
14 *At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptistā,alij
autē Eliam, alij vero Ieremiam , aut vnū ex
15 prophetis. * Dicit illis Iesus: Vos autem quē
C me esse dicitis?*Respōdens Simon Petrus di-
16 xit:‖Tu es Christus,filius Dei viui. *Respō- ‖ Ioan.6.g.69.
17 dens autem Iesus, dixit ei : Beatus es Simon
Bar-Iona : quia caro,& sanguis nō reuelauit
18 tibi,sed Pater meus,qui in cœlis est.*‖Et ego
dico tibi,quia tu es Petrus, & super hanc pe- ‖ Io.1.f.42.
trā ædificabo Ecclesiā meam,& portæ inferi
19 non præualebunt aduersus eam . * ‖ Et tibi
dabo claues regni cœlorū. Et quodcumque ‖ Is.22.g.24.
ligaueris super terram,erit ligatum & in cę- Io.20.c.23
lis : & quodcumque solueris super terram ,
20 erit solutum & in cœlis. *Tūc præcepit di-
scipulis suis,vt nemini dicerent, quia ipse es-
21 set Iesus Christus.*Exinde cœpit Iesus ostē-
dere discipulis suis, quia oporteret eum ire
Ierosolymam, & multa pati à senioribus &
scribis , & principibus sacerdotum , & occi-
22 di,& tertia die resurgere. *Et assumens eum
D Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit
23 à te, Domine : non erit tibi hoc. * Qui con-

Marc. 8. uersus, dixit Petro: Vade post me satana,
.33. scandalum es mihi: quia non sapis ea, quæ
Dei sunt, sed ea, quæ hominum. * Tunc Ie- 24
sus dixit discipulis suis: Si quis vult post me
Sup. 10. d. 38 venire, abneget semetipsum, & tollat crucẽ
Luc. 9. c. 23 suam, & sequatur me. * Qui enim voluerit 25
& 14. f. 17. animam suam saluã facere, perdet eam: qui
& 17. g. 33 Io. 12. d. autem perdiderit animam suã propter me,
25. inueniet eam. * Quid enim prodest homini, 26
si mũdum vniuersum lucretur, animæ vero
suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit
27 homo commutationẽ pro anima sua? * Fi-
lius enim hominis venturus est in gloria Pa-
tris sui cum Angelis suis: & tũc reddet vni- Act. 17.
28 cuique secundum opera eius. * Amen dico f. 31. Ro. 2. a. 6.
vobis sunt quidam de hic stantibus, qui Marc. 9.
non gustabunt mortem, donec videant Fi- a. 1.
lium hominis venientem in regno suo. Luc. 9. c. 27

CAP. XVII.

Mar. 9. a. 2 Lu. 9. d. 28 ET post dies sex assumpsit Iesus Petrum, 1
& Iacobum, & Ioannẽ fratrem eius, & A
duxit illos in montem excelsum seorsũ: * & 2
transfiguratus est ante eos. Et resplenduit fa-
cies eius sicut sol: vestimenta autem eius fa-
cta sunt alba sicut nix. * Et ecce apparue- 3
runt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes.
* Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: 4
Domine, bonum est nos hic esse: si vis, facia-
mus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi
vnum, & Eliæ vnum. * Adhuc eo loquente, 5
2. Pet. 1. ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce
d. 17. vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dile-
Sup. 3. d. 17 ctus, in quo mihi benè complacui ipsum au-
dite. * Et audientes discipuli ceciderunt in fa- 6
ciem suam, & timuerunt valde. * Et accessit 7
Iesus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, &
nolite timere. * Leuantes autem oculos suos, 8
neminem viderunt, nisi solum Iesum. * Et 9
descendentibus illis de monte, præcepit eis Ie-
sus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec B
Filius hominis à mortuis resurgat. * Et in- 10
Mar. 9. b. 11. terrogauerunt eũ discipuli, dicentes: Quid
Mal. 4. b. 5 ergo Scribæ dicunt quòd Eliã oporteat pri-
mum venire? * At ille respõdens, ait eis: Elias 11
quidem venturus est, & restituet omnia: * di- 12
Sup. 11. co autem vobis, quia Elias iam venit, & nõ
b. 14. cognouerunt eum, sed fecerunt in eo quæ-
Sup. 14. a. 9. cumque voluerũt. Sic & Filius hominis pas-
surus est ab eis. * Tunc intellexerunt disci- 13
puli, quia de Ioanne Baptista dixisset eis.
14 Et cum venisset ad turbã, accessit ad eum
homo genibus prouolutus ante eum, dicens: Mar. 9. e. 17.
Domine, miserere filio meo quia lunaticus Luc. 9. e. 39
est, & male patitur: nam sæpe cadit in ignẽ,
15 & crebro in aquam. * & obtuli eum discipu-
16 lis tuis, & non potuerunt curare eum. * Re-
spondens autem Iesus, ait: O generatio incre-
dula, & peruersa, quousque ero vobiscum?
vsquequo patiar vos? Afferte huc illum ad
17 me. * Et increpauit illum Iesus, & exit ab
C eo dęmonium, & curatus est puer ex illa
18 hora. * Tunc accesserunt discipuli ad Iesum
secreto, & dixerunt: Quare nos non potui-
19 mus eijcere illum? * Dixit illis Iesus: Pro-
pter incredulitatem vestram. Amen quip- Luc. 17.
pe dico vobis, si habueritis fidem, sicut gra- b. 6.
num sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc
illuc, & transibit, & nihil impossibile erit
20 vobis. * Hoc autem genus non eijcitur nisi
21 per orationem, & ieiunium. * Conuersanti-
bus autem eis in Galilæa, dixit illis Iesus:
Filius hominis tradendus est in manus ho- Mar. 9. e. 31.
22 minum: * & occident eum, & tertia die re- Luc. 9. e. 44
23 surget. Et contristati sunt vehementer. * Et Inf. 20. c. 18.
cum venissent Capharnaum, accesserũt qui
D didrachma accipiebant, ad Petrum, & di-
xerunt ei: Magister vester non soluit di-
24 drachma? * Ait: Etiam. Et cum intrasset
in domum, præuenit eum Iesus, dicens:
Quid tibi videtur Simon? Reges terrę à qui-
bus accipiunt tributum vel censum? à filijs
25 suis, an ab alienis? * Et ille dixit: Ab alie-
nis.

nis . Dixit illi Iesus : Ergo liberi sunt filij.
* Vt autem non scandalizemus eos, vade ad 26
mare, & mitte hamum : & eum piscem, qui
primus ascenderit, tolle : & aperto ore eius,
inuenies staterem : illum sumens, da eis pro
me, & te.

CAP. XVIII.

IN illa hora accesserũt discipuli ad Iesum, 1
Mar. 9. e. 34. dicentes : Quis putas, maior est in regno A
Luc 9. f. 46 cœlorum ? * Et aduocans Iesus paruulum, 2
Inf. 19. b. 14. statuit eum in medio eorum, * & dixit : A- 3
men dico vobis, nisi conuersi fueritis, & effi-
1. Cor. 14. d. 20. ciamini sicut paruuli, non intrabitis in re-
gnum cœlorum. * Quicumq; ergo humilia- 4
uerit se sicut paruulus iste, hic est maior in
regno cœlorum . * Et qui susceperit vnum 5
paruulum talem in nomine meo, me susci-
n Mar. 9 f. 42. pit. * n qui autem scãdalizauerit vnum de pu- 6
sillis istis, qui in me credũt, expedit ei, vt su-
Luc. 17 a 1 spendatur mola asinaria in collo eius, & de
Lu. 15. a. 4 mergatur in profundum maris. * Væ mundo 7
à scandalis. Necesse est enim, vt veniant scã-
n Sup. 5. e. 30. dala : verumtamen væ homini illi, per quem
Mar. 9. g. 43. scandalum venit. * n Si autem manus tua, vel 8
pes tuus scandalizat te : abscinde eum, &
proijce abs te : bonum tibi est ad vitam in-
gredi debilem, vel claudum, quàm duas ma-
nus, vel duos pedes habẽtem mitti in ignem
9 æternum. * Et si oculus tuus scandalizat te,
B erue eum, & proijce abs te : bonum tibi est
cum vno oculo in vitam intrare, quàm duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis.
10 * Videte ne contemnatis vnum ex his pusil-
lis : dico enim vobis, n quia Angeli eorum n Ps 33 a. 8.
in cœlis semper vidẽt faciem Patris mei, qui
11 in cœlis est. * n Venit enim Filius hominis
12 saluare, quod perierat. * Quid vobis vide- n Luc 19. b. 10.
tur ? si fuerint alicui centum oues, & erraue-
rit vna ex eis : nonne relinquit nonagintano-
uem in mõtibus, & vadit quærere eam, quæ
13 errauit ? * & si contigerit, vt inueniat eam :
amen dico vobis, quia gaudet super eã ma-
gis quàm super nonagintanouem, quæ non
14 errauerunt. * Sic non est voluntas ante Pa-

trem vestrũ, qui in cœlis est, vt pereat vnus
n Lu. 17. a. 3. de pusillis istis. * n Si autem peccauerit in te 15
frater tuus,vade,& corripe eũ inter te, & ip-
Leu. 19. d. 17. sum solum; si te audierit,lucratus eris fratrẽ
Eccl. 19. b. 13. tuũ: * si autem te nõ audierit,adhibe tecum 16
adhuc vnum, vel duos, n vt in ore duorum, C
Ia. 5. d. 19. n Deu. 19. b. 15. vel triũ testium stet omne verbũ. *Quòd si 17
nõ audierit eos,dic Ecclesiæ:si autem Eccle-
2. Cor. 13. a. 1. siam non audierit: sit tibi sicut n ethnicus,&
Hebr. 10. e. 28. publicanus.*n Amen dico vobis,quæcũq;al- 18
ligaueritis super terrã,erunt ligata & in cœ-
Io. 8. c. 17. lo:& quæcũq; solueritis super terram, erunt
n 2. Thes. 3. d. 14. soluta & in cœlo. * Iterũ dico vobis,quia si 19
2. Cor. 5. b. 9. duo ex vobis cõsenserint super terrã, de om-
ni re quãcumque petierint , fiet illis à Patre
n Isa. 20. e. 23. meo,qui in cœlis est. *Vbi enim sũt duo,vel 20
tres congregati in nomine meo,ibi sũ in me-
dio eorum. *Tunc accedens Petrus ad eum, 21
n Luc. 17. a. 4. dixit : n Dñe , quoties peccabit in me frater
meus,& dimittam ei? vsq; septies? *Dicit illi 22
Iesus: Non dico tibi vsque septies: sed vsque
septuagies septies. *Ideo assimilatum est re- 23
gnum cœlorũ homini regi,qui voluit ratio-
nem ponere cum seruis suis. *Et cũ cœpisset 24
rationem ponere,oblatus est ei vnus, qui de-
bebat ei decẽ millia talenta. * Cũ autem nõ 25
haberet vnde redderet , iussit eum dñs eius
venundari, & vxorẽ eius, & filios, & omnia
quę habebat,& reddi. *Procidẽs autẽ seruus 26
ille,orabat eum,dicens: Patientiam habe in D
me,& omnia reddam tibi. *Misertus autem 27
dñs serui illius, dimisit eum, & debitũ dimi-
sit ei.*Egressus autẽ seruus ille inuenit vnũ 28
de conseruis suis, qui debebat ei centũ dena-
rios:& tenens suffocabat eum,dicens: Redde
quod debes. *Et procidens cõseruus eius,ro- 29
gabat eum,dicens:Patientiam habe in me,&
omnia reddam tibi. * Ille autem noluit: sed 30
abijt , & misit eum in carcerem donec red-
deret debitum . * Videntes autem conserui 31
eius,quæ fiebant,cõtristati sunt valde,& ve-
nerunt, & narrauerunt domino suo omnia ,
32 quæ facta fuerant . * Tunc vocauit illum
dñs suus ; & ait illi:Serue nequam,omne de-
33 bitũ dimisi tibi,quoniã rogasti me: * nonne
ergo oportuit,& te misereri cõserui tui,sicut
34 & ego tui misertus sum? * Et iratus dominus
eius tradidit eum tortoribus,quoadusq; red-
35 deret vniuersum debitũ.*Sic & Pater meus
cœlestis faciet vobis,si non remiseritis vnus-
quisque fratri suo de cordibus vestris.

CAP. XIX.

1 ET factũ est, cùm cõsummasset Iesus ser- n Mar. 10. a. 1.
A mones istos,migrauit à Galilæa,&* n ve-
2 nit in fines Iudææ, trans Iordanem , * & se-
cutæ sunt eũ turbæ multę,& curauit eos ibi.
3 *n Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes n Mar. 10. a. 2.
eũ,& dicẽtes: Si licet homini dimittere vxo-
4 rẽ suam,quacumque ex causa? *Qui respon-
dens,ait eis : Non legistis,quia n qui fecit ho-
minem ab initio, masculum, & feminã fecit n Gen. 1. d. 27.
5 eos?& dixit : * n Propter hoc dimittet homo n Gen. 2. d. 21.
patrẽ,& matrem, & adhærebit vxori suæ,&
6 erunt duo in carne vna. *itaque iam nõ sunt Eph. 5. g. 31. 1. Cor. 6. d. 16.
duo,sed vna caro.Quod ergo Deus coniun-
7 xit, homo non separet.*Dicũt illi: n Quid er- n Deut. 24. a. 1.
go Moyses mãdauit dare libellũ repudij,&
8 dimittere ? * Ait illis:Quoniã Moyses ad du-
B ritiam cordis vestri permisit vobis dimittere
vxores vestras: ab initio autem non fuit sic .
9 * n Dico autẽ vobis,quia quicũque dimiserit
vxorẽ suã,nisi ob fornicationẽ, & aliam du- n Sup. 5. c. 32.
xerit,mœchatur:& qui dimissã duxerit,mœ- Mar. 10. b. 11.
10 chatur.*Dicũt ei discipuli ei9: Si ita est cau- Luc. 16. d. 18.
sa hominis cum vxore,non expedit nubere .
11 *Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbũ 1. Cor. 7. b.
12 istud,sed quibus datum est. *Sunt enim eu-
nuchi , qui de matris vtero sic nati sunt : &
sunt eunuchi,qui facti sũt ab hominibus : &
sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt pro- n Mar. 10. b. 13.
pter regnum cœlorũ. Qui potest capere ca-
13 piat. *n Tũc oblati sunt ei paruuli,vt manus Lu. 18. c. 15
eis im-

eis imponeret,& oraret. Discipuli autē incre-
n Su.18.a. 3. pabant eos. * Iesus vero ait eis: " Sinite par- 14
uulos, & nolite eos prohibere ad me veni-
re;taliũ est enim regnũ cœlorum.*Et cũ im- 15
n Mar.10.b. 17. posuisset eis manus,abijt inde.*"Et ecce vnus 16
Lu.18.d.16. accedens ,ait illi: Magister bone, quid boni
faciam vt habeam vitam æternam?*Qui di- 17
xit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus
est bonus, Deus. Si autē vis ad vitam ingre-
di,serua mandata.*Dicit illi:Quæ? Iesus au- 18
n Pro. 20.c. 13. tem dixit: " Non homicidium facies: Non C
adulterabis: Non facies furtum: Non falsum
testimonium dices: *Honora patrem tuum, 19
& matrem tuam,& diliges proximum tuum
sicut teipsum.*Dicit illi adolescens: Omnia 20
hæc custodiui à iuuentute mea, quid adhuc
mihi deest? * Ait illi Iesus: Si vis perfectus es- 21
se,vade,vende quæ habes, & da pauperibus,
& habebis thesaurum in cęlo: & veni,seque-
re me.*Cùm audisset autem adolescens ver- 22
bum ,abijt tristis: erat enim habens multas
possessiones. * Iesus autem dixit discipulis 23
suis: Amen dico vobis, quia diues difficile
24 intrabit in regnum cœlorum. * Et iterum
dico vobis: Facilius est camelum per foramē
acus transire, quàm diuitē intrare in regnũ
25 cœlorum. * Auditis autem his,discipuli mi-
D rabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit
26 saluus esse? * Aspiciens autem Iesus, dixit
illis:Apud homines hoc impossibile est:apud
27 Deum autem omnia possibilia sunt. *Tunc
respondens Petrus,dixit ei: Ecce nos reliqui-
mus omnia, & secuti sumus te: quid ergo
28 erit nobis? * Iesus autem dixit illis. Amen
dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in
generatione, cùm sederit Filius hominis in
sede maiestatis suę,sedebitis & vos super sedes
duodecim,iudicantes duodecim tribus Israel.
29 * Et omnis, qui reliquerit domum, vel fra-
tres: aut sorores,aut patrem,aut matrem,aut n Inf.20.b. 16.
vxorem, aut filios, aut agros propter nomen
meum,centuplum accipiet, & vitam æternā Mar.10.d. 31.
30 possidebit. * " Multi autem erunt primi no- Luc. 13.f. 30 & 18.
uissimi, & nouissimi primi.

CAP. XX.

SImile est regnum cœlorũ homini patrifa- 1
milias, qui exijt primo mane conducere A
operarios in vineam suam. * Conuentione 2
autem facta cum operarijs ex denario diur-
no,misit eos in vineam suam. * Et egressus 3
circa horam tertiam, vidit alios stantes in fo-
ro otiosos,*& dixit illis: Ite & vos in vineam 4
meam,& quod iustum fuerit dabo vobis.*Il- 5
li autem abierunt. Iterum autem exijt circa
sextam, & nonam horam: & fecit simili-
ter. *Circa vndecimam verò exijt,& inuenit 6
alios stantes,& dicit illis: Quid hic statis tota
die otiosi? * Dicunt ei: Quia nemo nos con- 7
duxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.
* Cùm sero autem factũ esset, dicit dominus 8
vineæ procuratori suo: Voca operarios, &
redde illis mercedem incipiens à nouissimis
vsque ad primos. * Cùm venissent ergo qui 9
B circa vndecimam horam venerant, accepe-
10 runt singulos denarios.*Venientes autem &
primi,arbitrati sũt quòd plus essent acceptu-
ri: acceperunt autem & ipsi singulos dena-
11 rios.*Et accipientes murmurabant aduersus
12 patremfamilias, *dicentes: Hi nouissimi vna
hora fecerunt,& pares illos nobis fecisti, qui
13 portauimus pōdus diei,& æstus. * At ille re-
spondens ni eo rũ,dixit: Amice non facio ti-
bi iniuriam: nōne ex denario conuenisti me-
14 cum? * Tolle quod tuum est, & vade: volo
autem & huic nouissimo dare sicut & tibi.
15 * Aut non licet mihi, quod volo, facere? an n Su. 19.d. 30.
oculus tuus nequā est, quia ego bonus sum?
16 * " Sic erunt nouissimi primi, & primi no- Mar. 10 d. 38.
uissimi: multi enim sunt vocati, pauci vero n Lu 13.f. 31.
17 electi.*"Et ascendens Iesus Ierosolymam,as-
sumpsit duodedim discipulos secreto, & ait Mar. 10. d. 32.
18 illis: *Ecce ascēdimus Ierosolymam,& Filius Lu. 18.c. 31.
homi-

hominis tradetur principibus sacerdotum, &
Scribis, & condemnabunt eum morte, * & 19
tradent eum Gentibus ad illudendum, & fla- C
gellandum, & crucifigẽdum, & tertia die re-
„ Mar. 10. c. 35. surget. * „ Tunc accessit ad eũ mater filiorũ 20
Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens ali-
quid ab eo. * Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: 21
Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dex-
terã tuã, & vnus ad sinistram in regno tuo.
* Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis 22
quid petatis. Potestis bibere calicem, quem
ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus.
* Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: 23
sedere autem ad dexteram meam, vel sini-
stram non est meum dare vobis, sed quibus
„ Mar. 10. g. 41. paratum est à Patre meo. *„Et audientes de- 24
„ Luc. 22. c. 25. cem, indignati sunt de duobus fratribus. *„Ie- 25
sus autem vocauit eos ad se, & ait: Scitis quia
principes gentium dominantur eorum &
qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.
26 * Non ita erit inter vos: sed quicumque vo-
D luerit inter vos maior fieri, sit vester mini-
27 ster: * & qui voluerit inter vos primus esse,
28 erit vester seruus: *„sicut filius hominis non „ Phil. 2. a. 7.
venit ministrari, sed ministrare, & dare ani-
29 mam suam in redemptionẽ pro multis *„Et „ Mar. 10. g. 46.
egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum Luc. 18. f.
30 turba multa, * & ecce duo cęci sedentes secus 35.
viam, audierunt, quia Iesus transiret: & cla-
mauerunt, dicentes: Domine miserere nostri,
31 fili Dauid. * Turba autem increpabat eos,
vt tacerent. At illi magis clamabant, dicen-
32 tes: Domine, miserere nostri, fili Dauid. * Et
stetit Iesus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis,
33 vt faciam vobis? * Dicunt illi: Domine, vt
34 aperiantur oculi nostri. * Misertus autem
eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et con-
festim viderunt, & secuti sunt eum.

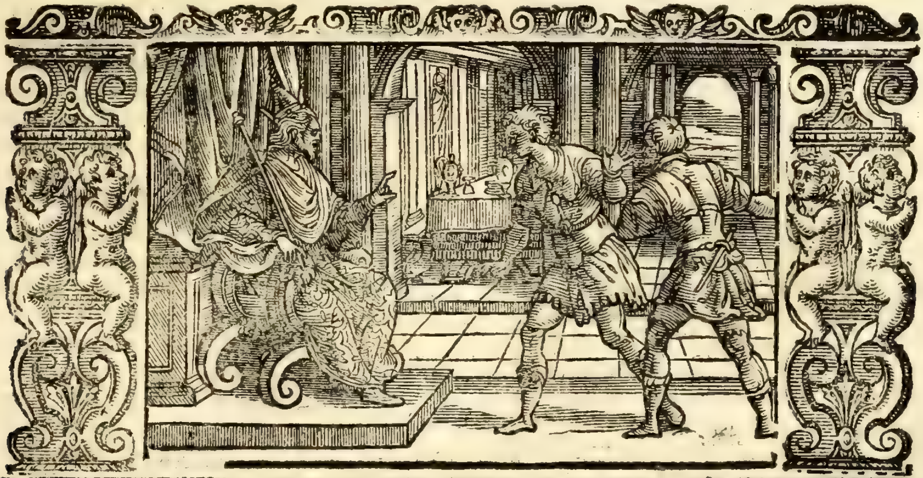

CAP. XXI.

Mar. 11. a. 1. Luc. 19. c. 29. Et cum appropinquassent Ierosolymis, 1
& venisset Bethphage ad Montem oli- A
ueti: tunc Iesus misit duos discipulos, * di- 2
cẽs eis: Ite in castellum, quod contra vos est,
& statim inuenietis asinam alligatam, & pul-
lum cum ea: solite, & adducite mihi: * & si- 3
quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Domi-
nus his opus habet: & confestim dimittet
eos. * Hoc autem totum factum est, vt adim- 4
pleretur, quod dictũ est per Prophetam di-
„ Isa. 62. d. 11. cẽtem: *„Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus ve- 5
nit tibi mansuetus, sedens super asinam, &
Zach. 9. b. 9. Io. 12. b. 15. pullum filium subiugalis. * Euntes autem di- 6
scipuli fecerũt, sicut præcepit illis Iesus. * Et 7
adduxerunt asinam, & pullum: & imposue-
runt super eos vestimenta sua, & eum desu-
per sedere fecerunt. * Plurima autem turba 8
„ Ps. 117. d. 26. strauerunt vestimenta sua in via: alij autem
cędebant ramos de arboribus, & sternebant
Mar. 11. b. 9. in via: * turbæ autem, quæ præcedebant, & 9
Lu. 19. g. 38. quæ sequebantur, clamabant, dicentes. „ Ho-
sanna filio Dauid: benedictus, qui venit in
10 nomine Dñi: hosãna in altissimis. * Et cũ in-
trasset Ierosolymam, cõmota est vniuersa ci-
11 uitas, dicens: Quis est hic? * Populi autem di-
B cebant: Hic est Iesus propheta à Nazareth
12 Galilææ. *„Et intrauit Iesus in tẽplum Dei, „ Io. 2. c. 14.
& eijciebat omnes vendentes, & ementes in
templo, & mensas numulariorum, & cathe-
13 dras vendentium columbas euertit: * & dixit
eis: Scriptum est: „Domus mea, domus oratio- „ Deu. 14. c.
nis vocabitur: vos autem fecistis illam speluũ- 25.
14 cam latronum. * Et accesserunt ad eũ cæci, Is. 56. c. 7.
15 & claudi in templo: & sanauit eos. * Videntes Ier. 7. b. 11.
autẽ principes sacerdotum, & Scribæ mirabi-
lia, quæ fecit, & pueros clamantes in templo,
& dicentes: Hosanna filio Dauid: indignati
16 sunt, * & dixerunt ei: Audis quid isti dicunt?
Iesus autem dixit eis: Vtique, numquam legi-
stis: „ Quia ex ore infantiũ, & lactentiũ per- „ Ps. 8. b. 3.
17 fecisti laudẽ? * Et relictis illis, abijt foras extra
18 Ciuitatem in Bethaniã: ibique mãsit. * Mane „ Mar. 11.
19 autem reuertens in Ciuitatem, esurijt. * „ Et b. 13.
videns

videns fici arborē vnam secus viam, venit ad
eam:& nihil inuenit in ea nisi folia tantū, &
ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in
sempiternum: Et arefacta est continuo fi-
culnea. * "Et videntes discipuli, mirati sunt, 20
u Mar. 11. c.20. dicētes: Quomodo continuo aruit? * Respō- 21
dens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si
habueritis fidem, & non hęsitaueritis, nō so-
lum de ficulnea facietis, sed & si monti huic
dixeritis: Tolle, & iacta te in mare: fiet.
u Su.7.a.7. 1. Io. 3. d. 22. *"Et omnia quæcumque petieritis in oratio- 22
ne credentes, accipietis. * Et cum venisset in 23
templum, accesserunt ad eum docentē, prin-
cipes sacerdotum & seniores populi dicen-
tes: "In qua potestate hæc facies? Et quis tibi u Mar. 11. d. 24. Lu.20.a.2.
24 dedit hāc potestatem? * Respondens Iesus di-
xit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermo-
nem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis di-
25 cam, in qua potestate hæc facio. *Baptismus
C Ioannis vnde erat? e cœlo, an ex homini-
bus? At illi cogitabant inter se, dicentes:
26 *Si dixerimus, e cęlo, dicet nobis. Quare ergo
non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex
hominibus, timemus turbam: "omnes enim u Su.14.a.5.
27 habebāt Ioannem sicut prophetam. *Et re-
spondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis
& ipse: Nec ego dico vobis in qua potesta-
28 te hæc facio. * Quid autem vobis videtur?

Homo quidam habebat duos filios, & acce-
dens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, ope-
rare in vinea mea. * Ille autem respondens, 29
ait: Nolo. Postea autem, pœnitentia motus,
abijt. *Accedens autem ad alterum, dixit si- 30
militer. At ille respondens, ait: Eo, domine,
& non iuit. * quis ex duobus fecit volunta- 31
tem patris? Dicunt ei; Primus. Dicit illi Ie-
sus: Amen dico vobis, quia publicani, & me-
32 retrices pręcedent vos in regnum Dei. *Ve-
nit enim ad vos Ioannes in via iustitiæ, &
non credidistis ei; publicani autem, & mere- u Mar. 12. a.1
trices crediderunt ei: vos autem videntes nec
pœnitentiam habuistis postea, vt crederetis Lu.20.b.9.
33 ei. * Aliam parabolam audite: "Homo erat Is.5.a.b. Ier.2.d.21.
D paterfamilias, qui plantauit vineam, & se-
pem

pem circumdedit ei, & fodit in ea torcular,
& ędificauit turrim, & locauit eam agrico-
lis,& peregre profectus est. * Cũ autẽ tem- 34
pus fructuum appropinquasset, misit seruos
suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.
* Et agricolæ, apprehensis seruis eius,alium 35
cæciderunt,alium occiderunt,aliũ vero lapi-
dauerunt. * Iterum misit alios seruos plures 36
prioribus,& fecerunt illis similiter. * Nouis- 37
sime autem misit ad eos filium suum,dicens:
Verebuntur filium meum. * Agricolæ autẽ 38
videntes filium, dixerunt intra se: " Hic est
" Inf. 26. a. heres,venite, occidamus eum, & habebimus
3. & 27. a. 2. hereditatem eius. * Et apprehẽsum eum eie- 39
Io. 12. g. 53. cerunt extra vineam,& occiderũt.* Cum er- 40
go venerit dominus vineæ, quid faciet agri-
colis illis? * Aiunt illi:Malos male perdet:& 41
vineam suam locabit alijs agricolis, qui red-
dant ei fructum temporibus suis. * Dicit illis 42
" Ps. 117. d. 22 Iesus:Numquam legistis in Scripturis: " La-
pidem, quem reprobauerunt ędificantes, hic
Act. 4. b. 11. factus est in caput anguli? A Domino factũ
Ro. 9. g. 33. 1. Pe. 2. a. 7. est istud, & est mirabile in oculis nostris:
* ideo dico vobis, quia auferetur à vobis re- 43
gnum Dei: & dabitur genti facienti fructus
eius. * Et qui ceciderit super lapidem istum, 44
confringetur: super quem vero ceciderit,
conteret eum. * Et cùm audissent principes 45
sacerdotum, & Pharisæi parabolas eius, co-
gnouerunt,quòd de ipsis diceret.* Et quærẽ- 46
tes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam
sicut prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

Lu. 14. d. 16. Apo. 19. b. 9. ET respondens Iesus, dixit iterum in pa- 1
rabolis eis, dicens: * Simile factum est 2
regnum cœlorum homini regi,qui fecit nu- A
ptias filio suo. * Et misit seruos suos vocare 3
inuitatos ad nuptias,& nolebãt venire. * Ite- 4
rũ misit alios seruos,dicens: Dicite inuitatis:
Ecce prandium meum paraui, tauri mei, &
altilia occisa sunt, & omnia parata. venite
5 ad nuptias.* Illi autem neglexerunt: & abie-
runt, alius in villam suam,alius vero ad ne-
6 gotiationem suam: * reliqui vero tenuerunt
seruos eius, & contumelijs affectos occide-
7 runt.* Rex autem cùm audisset,iratus est: &
missis exercitibus suis, perdidit homicidas il-
8 los,& ciuitatem illorum succendit. * Tunc
ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt,
sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.
9 * ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque
10 inueneritis, vocate ad nuptias. * Et egressi
B serui eius in vias,congregauerũt omnes,quos
inuenerunt, malos,& bonos: & impletæ sunt
11 nuptię discumbentium.* Intrauit autem rex
vt videret discumbentes, & vidit ibi hominẽ
12 nõ vestitum veste nuptiali.* Et ait illi: Ami-
ce, quomodo huc intrasti non habens vestẽ
13 nuptialem? At ille obmutuit: * Tũc dixit rex
ministris: " Ligatis manibus, & pedibus eius, " Sup. 8. b.
mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit 12. & 13. f.
14 fletus,& stridor dentium. * Multi enim sunt 42. Inf. 25. c.
15 vocati,pauci vero electi. * " Tunc abeuntes 30.
Pharisæi, consilium inierunt, vt caperent " Mar. 12.
16 eum in sermone. * Et mittunt ei discipulos b. 13. Luc. 20. d.
suos cum Herodianis dicentes: Magister, 20.
scimus quia verax es, & viam Dei in verita-
te doces, & non est tibi cura de aliquo: non
17 enim respicis personam hominum: * dic
ergo nobis quid tibi videtur, licet censum
18 dare Cæsari,an non? * Cognita autem Iesus
nequitia eorũ,ait: Quid me tẽtatis hypocri-
19 tę? * ostendite mihi numisma census. * At illi
20 obtulerũt ei denarium.* Et ait illis Iesus:Cu-
21 ius est imago hæc, & superscriptio? * Dicũt
ei: Cæsaris. Tunc ait illis: " Reddite ergo quæ " Ro. 13. c.
sunt Cæsaris,Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. 7.
22 * Et audientes mirati sunt,& relicto eo abie- " Mar. 12.
C runt. * In illo die accesserunt ad eum Saddu- b 15.
23 cæi,qui dicunt non esse resurrectionem: & Luc. 20. d. 28.
24 interrogauerunt eum,* dicentes: Magister, Ac 23. b. 6.
Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non ha- Deu. 25. b. 6.
bens

bens filium, vt ducat frater eius vxorem il-
lius,& suscitet semen fratri suo. * Erant au-
tem apud nos septem fratres, & primus,
vxore ducta, defunctus est: & non habens se-
men, reliquit vxorem suam fratri suo. * Si- 26
militer secundus, & tertius vsque ad septi-
mum. * Nouissime autem omnium,& mu- 27
lier defuncta est. * In resurrectione ergo cu- 28
ius erit de septẽ vxor? omnes enim habuerũt
eam. * Respondens autem Iesus, ait illis: Er- 29
ratis nescientes Scripturas, neque virtutem
Dei. * In resurrectione enim neque nubent, 30
neque nubẽtur: sed erũt sicut Angeli Dei in
cœlo. * De resurrectione autem mortuorum 31
non legistis, quod dictum est à Deo dicente
n Exo.3.6.b.6. vobis: * n Ego sum Deus Abraham,& Deus 32
Isaac,& Deus Iacob? Non est Deus mortuo- D
rum, sed viuentium. * Et audiẽtes turbæ, mi- 33
n Mar.12.c.28. rabantur in doctrina eius. * n Pharisæi autem 34
audientes quod silẽtium imposuisset Saddu-
Lu.10.e.27. ceis, conuenerunt in vnum: * & interrogauit 35
eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum:
* Magister, quod est mandatum magnum in 36
n Deu.6.a.5. Lege? * Ait illi Iesus: n diliges Dominum Deũ 37
tuũ ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
& in tota mente tua. * Hoc est maximum,& 38
primum mandatum. * Secũdum autem simi- 39
n Le.19.d.18. le est huic: n Diliges proximum tuum, sicut
Mar.12.d.42. teipsum. * In his duobus mandatis vniuer- 40
Lu.20.d.41. sa lex pendet,& prophetę. * Congregatis au- 41
tem Pharisæis, interrogauit eos Iesus, * di- 42
cens: Quid vobis videtur de Christo? cuius
filius est? Dicunt ei: Dauid. * At illis: Quo- 43
modo ergo Dauid in spiritu vocat eum Do-
n Ps.109.a.1. minum, dicentes: * n Dixit Dominus Domi- 44
no meo, sede à dextris meis, donec ponam ini-
micos tuos scabellum pedum tuorum? * Si 45
ergo Dauid vocat eum Dominum, quomo-
do filius eius est? * & nemo poterat ei respon- 46
dere verbum, neque ausus fuit quisquam ex
illa die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

1 TVnc Iesus locutus est ad turbas, & ad
2 discipulos suos, * dicens: Super cathe-
A dram Moysi sederunt n Scribæ,& Pharisæi. n 2 Esd 8.a.4.
3 * Omnia ergo quæcumque dixerint vobis,
seruate,& facite: secundum opera vero eo-
rum nolite facere: dicunt enim, & non fa-
4 ciunt. * n Alligant enim onera grauia,& im- n Lu.11.g.46.
portabilia, & imponunt in humeros homi- Act.15.c.10.
num: digito autem suo nolunt ea mouere. Deu.6.b.8.
5 * Omnia vero opera sua faciunt, vt videãtur Nu.15.d.38.
ab hominibus: n dilatant enim phylacteria
6 sua,& magnificant fimbrias. * Amãt autem
primos recubitus in cœnis, & primas cathe-
7 dras in synagogis, * & salutationes in foro,
8 & vocari ab hominibus Rabbi. * n Vos autem
nolite vocari Rabbi: vnus est enim Magi-
9 ster vester, omnes autẽ vos fratres estis. * n Et n Mar.12.d.38.
patrem nolite vocare vobis super terram: Lu.11.f.43.& 20.g.46.
vnus est enim Pater vester, qui in cœlis est. n Iac.3.a.1.
10 * Nec vocemini magistri: quia Magister ve- n Mal.1.b.6.
11 ster vnus est, Christus. * Qui maior est ve-
B strum, erit minister vester. * n Qui autem se n Luc.14.c.11.& 18.c.14.
12 exaltauerit, humiliabitur:& qui se humilia-
13 uerit, exaltabitur. * Væ autem vobis Scribæ,
& Pharisæi hypocritæ: quia clauditis regnũ
cœlorum ante homines: vos enim non intra-
14 tis, nec introeuntes sinitis intrare. * Væ vo-
bis Scribæ,& Pharisæi hypocritæ: n quia co- n Mar.12.d.40.
medetis domos viduarum, orationes longas Luc.20.g.47.
orantes: propter hoc amplius accipietis iudi-
15 cium. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypo-
critę: quia circuitus mare,& aridam, vt facia-
tis vnum proselytum: & cum fuerit factus,
facitis eum filium gehennæ duplo quã vos.
16 * Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicum-
que iurauerit per templum, nihil est: qui au-
17 tem iurauerit in auro templi, debet. * Stulti,
& cæci: Quid enim maius est, aurũ, an tẽplũ,
18 quod sanctificat aurũ? * Et quicũq; iurauerit
in altari, nihil est: quicũque autẽ iurauerit in
dono,

dono,quod est super illud,debet. * Cæci: Quid 19
enim maius est.donũ, an altare, quod sancti-
ficat donũ? * Qui ergo iurat in altari,iurat in 20
eo,& in omnibus, quæ super illud sunt. * & 21
quicumque iurauerit in templo,iurat in illo, C
& in eo,qui habitat in ipso: * & qui iurat in 22
cœlo,iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet
super eum. * „ Væ vobis Scribæ,& Pharisæi 23
hypocritæ: qui decimatis mẽtam,& anethũ,
& cyminũ, & reliquistis, quæ grauiora sunt
legis,iudiciũ,& misericordiam,& fidem: hæc
oportuit facere, & illa non omittere. * Du- 24
ces cæci,excolantes culicem,camelum autem
glutientes. * Væ vobis Scribę,& Pharisæi hy- 25
pocritæ, quia mũdatis quod deforis est cali-
cis,& paropsidis:intus autem pleni estis rapi-
na,& immunditia. * Pharisæe cæce,munda 26
prius quod intus est calicis, & paropsidis, vt
fiet id, quod deforis est,mũdum. * Væ vobis 27
Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia similes
estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent
hominibus speciosa,intus vero plena sunt os-
sibus mortuorũ,& omni spurcitia: * sic & vos 28
à foris quidem paretis hominibus iusti:intus
autẽ pleni estis hypocrisi,& iniquitate. * Væ 29
vobis Scribę, & Pharisæi hypocritę,qui ędi-
ficatis sepulchra prophetarũ, & ornatis mo-
30 numẽta iustorum, * & dicitis: Si fuissemus
in diebus patrum nostrorum, non essemus
31 socij eorum in sanguine prophetarũ. * itaq;
D testimonio estis vobismetipsis,quia filij estis
32 eorũ,qui prophetas occiderunt. * Et vos im-
33 plete mensuram patrum vestrorum. * „Ser- *n Sup. 3.b.*
pentes genimina viperarum, quomodo fu- 7.
34 gietis à iudicio gehẽnæ? * Ideo ecce ego mit-
to ad vos prophetas, & sapientes, & scribas,
& ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis
flagellabitis in synagogis vestris, & perse-
35 quemini de ciuitate in ciuitatem: * vt veniat
super vos omnis sanguis iustus, qui effusus
est super terrã, „ à sanguine Abel iusti vsque *n Gen. 4. b.*
ad sanguinem „Zachariæ,filij Barachiæ,quẽ 8 *Heb. 11. a.*
36 occidistis inter templum, & altare. * Amen 4.
dico vobis, venient hæc omnia super gene- *n 2.Par.24.*
37 rationem istam. * Ierusalem Ierusalem,quæ *f 22* *Luc. 13.g.*
occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te 34.
missi sunt, quoties volui congregare filios
tuos, quemadmodum gallina cõgregat pul-
38 los suos sub alas,& noluisti? * Ecce relinque-
39 tur vobis domus vestra deserta. * Dico enim
vobis,non me videbitis amodo, donec dica-
tis:Benedictus,qui venit in nomine Domini.

CAP. XXIV.

Mar.13.a. 1.
Lu.21.b.5.
ET egressus Iesus de tẽplo, ibat. Et acces- 1
serunt discipuli eius, vt ostenderent ei A
ædificationes templi. * Ipse autem respon- 2
dens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen di-
co vobis, non relinquetur hic lapis super la-
n Lu.19.g.44. pidem,qui non destruatur. * Sedente autem 3
eo super Montem oliueti, accesserunt ad eũ
discipuli secreto,dicentes: Dic nobis, quan-
do hæc erunt? & quod signum aduentus tui,
n Eph.5.b.6. & consummationis sęculi? * „ Et respondens 4
Col.2.d.18. Iesus, dixit eis: Videte, ne quis vos seducat.
* multi enim venient in nomine meo,dicen- 5
tes: Ego sum Christus: & multos seducent.
* Audituri enim estis prælia, & opiniones 6
præliorũ. Videte ne turbemini:oportet enim
7 hæc fieri, sed nondum est finis: * consurget
enim gens in gẽtem, & regnum in regnum,
& erunt pestilentiæ, & fames, & terræmo-
8 tus per loca: * hæc autem omnia initia sunt
9 dolorum. * „Tunc tradent vos in tribulatio- *n Io. 15. c.*
nem,& occident vos: & eritis odio omnibus *20. & 16. a. 2.*
10 gentibus propter nomen meum. * Et tunc *Su.10.c.17.*
B scandalizabuntur multi,& inuicem tradent, *Luc. 21. c.*
11 & odio habebũt inuicem. * Et multi pseudo- *12.*
12 prophetæ surgent, & seducent multos. * Et
quoniã abundauit iniquitas, refrigescet cha-
13 ritas multorum, * qui autem perseuerauerit
14 vsque in finem,hic saluus erit. * Et prædica-
bitur hoc Euãgeliũ regni in vniuerso orbe,
in

In testimonium omnibus gentibus: & tunc
veniet consummatio. * Cum ergo videritis 15
abominationem desolationis, quæ dicta est
‖ Mar. 13. b. 14. ‖ à Daniele propheta, stante in loco sancto,
Luc. 21. d. 20. qui legit, intelligat: * tunc qui in Iudæa 16
sunt, fugiant ad montes: * & qui in tecto, non 17
Dan. 9. g. 27. descendat tollere aliquid de domo sua: * & 18
qui in agro, non reuertatur tollere tunicam
suam. * Væ autem prægnantibus, & nutrien- 19
tibus in illis diebus. * Orate autem, vt nō fiat 20
‖ Act. 1. b. 12. fuga vestra in hieme, ‖ vel sabbato: * erit enim 21
tunc tribulatio magna, qualis nō fuit ab ini-
tio mundi vsque modo, neque fiet. * Et nisi 22
breuiati fuissent dies illi, non fieret salua om-
nis caro: sed propter electos breuiabuntur
‖ Mar. 13. 23. Luc. 17. c. 23. dies illi. * ‖ Tunc si quis vobis dixerit: Ecce 23
hic est Christus, aut illic: nolite credere. * Sur- 24
gēt enim pseudochristi, & pseudoprophetæ:
& dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in
errorem inducantur (si fieri potest) etiam ele-
cti. * Ecce prædixi vobis. * Si ergo dixerint 25
vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce 26
in penetralibus, nolite credere. * Sicut enim 27
fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in oc-
cidentem: ita erit & aduentus Filij hominis.
‖ Lu. 17. g. 36. * ‖ Vbicumque fuerit corpus, illic congrega- 28
‖ Mar. 13. c. 24. buntur, & aquilæ. * ‖ Statim autem post tri- 29
Luc. 21. c. 25. bulationem dierum illorum sol obscurabi- C
tur, & luna non dabit lumen suum, & stel-
Ezec. 32. b. 7. læ cadēt de cœlo, & virtutes cœlorum com-
Is. 13. b. 10. mouebuntur: * & tunc parebit signum Filij 30
Ioel. 3. c 15. hominis in cęlo: & tunc plangent omnes tri-
Apoc. 1 b. 7. bus terræ: & videbunt Filiū hominis venien-
tem in nubibus cęli cū virtute multa, & ma-
‖ 1. Cor. 15. g. 31. iestate. * ‖ Et mittet Angelos suos cum tuba, 31
& voce magna: & congregabunt electos
eius à quatuor ventis, à summis cęlorum vs-
que ad terminos eorum. * Ab arbore autem 32
fici discite parabolam: cum iam ramus eius
tener fuerit, & folia nata, scitis quia prope
est æstas: * ita & vos cum videritis hæc om- 33
nia, scitote quia prope est in ianuis. * Amen 34
dico vobis, quia non præteribit generatio
‖ Mar. 13. d. 31. hæc, donec omnia hæc fiant. * ‖ Cęlum, & ter- 35
ra transibunt, verba autem mea nō præteri-
bunt. * De die autem illa, & hora nemo scit, 36
‖ Luc. 17. f. 26. neque Angeli cœlorū, nisi solus Pater. * ‖ Si- 37
cut autem in diebus Noe ita erit & aduentus
Gen. 7. b. 5. Filij hominis. * sicut enim erant in diebus 38
ante diluuium comedentes, & bibentes, nu- D
bētes, & nuptui tradentes, vsque ad eum diē,
quo intrauit Noe in arcam, * & non cogno- 39
uerunt donec venit diluuiū, & tulit omnes:
ita erit & aduentus Filij hominis. * Tūc duo 40
erunt in agro: vnus assumetur, & vnus relin-
quetur: * duæ molentes in mola: vna assume- 41
‖ 1. Thes. 4. d. 17. tur, & vna relinquetur. * Vigilate ergo, quia 42
Mar. 13. d. 22 nescitis qua hora Dominus vester venturus
sit. * Illud autem scitote: quoniā si sciret pa- 43
Lu. 12 c. 39. ter familias, qua hora fur vēturus esset, vigi-
laret vtique, & non sineret perfodi domum
44 suā. * Ideo & vos estote parati: quia qua ne-
45 scitis hora Filius hominis vēturus est. * Quis,
putas, est fidelis seruus, & prudens, quem
constituit dominus suus super familiā suam,
46 vt det illis cibum in tempore? * ‖ Beatus ille ‖ Apoc. 16. c. 15.
seruus, quem cum venerit Dominus eius, in-
47 uenerit sic facientem. * Amen dico vobis
quoniam super omnia bona sua constituet
48 eum. * Si autem dixerit malus seruus ille in
corde suo: Moram facit dominus meus ve-
49 nire: * & cœperit percutere conseruos suos,
manducet autem, & bibat cum ebriosis:
50 veniet dominus serui illius in die, qua non
51 sperat, & hora, qua ignorat: & diuidet eum,
partemq; eius ponet cum hypocritis: ‖ illic ‖ Sup. 13 f. 42.
erit fletus, & stridor dentium. Inf. 25. c. 30.

CAP. XXV.

1 A Tunc simile erit regnum cœlorum decē
virginibus: quæ accipientes lampades
suas exierunt obuiam sponso, & sponsæ.
2 * Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quin-
3 que prudentes: * sed quinque fatuæ acceptis
lampadibus, non sumpserunt oleum secum:
4 * prudentes vero acceperunt oleum in vasis
5 suis cum lampadibus. * Moram autem fa-
ciente sponso, dormitauerunt omnes, & dor-
6 mierūt. * Media autē nocte clamor factus est:
7 Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. * Tunc
surrexerunt omnes virgines illæ, & ornaue-
8 rūt lāpades suas. * Fatuę autē sapiētibus dixe-
runt: Date nobis de oleo vestro: quia lampa-
9 des nostræ extinguuntur. * Respōderūt pru-
dentes, dicentes: Ne forte nō sufficiat nobis,
& vobis, ite potius ad vendētes, & emite vo-
10 bis. * Dum autem irent emere, venit spon-
sus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo
11 ad nuptias, & clausa est ianua. * Nouissime
vero veniunt, & reliquæ virgines, dicentes:
12 Domine, Domine, aperi nobis. * At ille re-
spondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos.
13 * ‖ Vigilate itaque quia nescitis diē, neq; ho- ‖ Mar. 13. d. 33.
14 rā: * ‖ Sicut enim homo peregre proficiscens, Luc. 19. b.
vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. 12.
15 * Et vni dedit quinque talenta, alij autem
duo, alij vero vnum, vnicuique secundum
propriam virtutem, & profectus est statim.
16 * Abijt autem qui quinque talenta accepe-
B rat, & operatus est in eis, & lucratus est alia
17 quinque. * Similiter & qui duo accepe-
18 rat, lucratus est alia duo * Qui autem vnum
acceperat, abiens fodit in terram, & abscon-
19 dit pecuniam domini sui. * Post multum
vero temporis venit dominus seruorum il-
20 lorum, & posuit rationem cum eis. * Et ac-
cedens, qui quinque talenta acceperat, ob-
tulit alia quinque talenta, dicens: Domine,
quinque talēta tradidisti mihi, ecce alia quin-
21 que superlucratus sum. * Ait illi Dominus
eius: Euge serue bone, & fidelis, quia super
pauca

pauca fuisti fidelis,super multa te constituã,
intra in gaudium Domini tui. *Accessit au- 22
tem & qui duo talenta acceperat, & ait Do-
mine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia
duo lucratus sum. * Ait illi Dominus eius: 23
Euge serue bone,& fidelis, quia super pauca
fuisti fidelis, super multa te constituam, in-
tra in gaudium Domini tui.*Accedens autẽ,24
& qui vnum talentum acceperat,ait: Domi-
ne, scio quia homo durus es,metis, vbi non
seminasti,& congregas,vbi non sparsisti:*& 25
timens abij, & abscondi talentum tuum in
terra: ecce habes,quod tuum est. *Respon- 26
dens autem Dominus eius, dixit ei: Serue C
male,& piger,sciebas, quia meto vbi non se-
mino,& congrego vbi non sparsi:*oportuit 27
ergo te committere pecuniam meam numu-
larijs,& veniẽs ego recepissem vtique, quod
meum est cum vsura. * Tollite itaque ab eo 28
talentum, & date ei,qui habet decem talẽta:
" Su. 13. b. 12. Mar. 4. c. 25. Lu. 8. c. 18. & 19. d. 26.
*"omni enim habenti dabitur,& abundabit: 29
ei autem,qui non habet,& quod videtur ha-
bere, aufertur ab eo. * Et inutilem seruum 30
eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus,
& stridor dentium. *Cũ autẽ venerit Filius 31
hominis in maiestate sua, & omnes angeli cũ
eo,tunc sedebit super sedem maiestatis suæ:
* & congregabuntur ante eum omnes gen- 32
tes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor
segregat oues ab hœdis:*& statuet oues qui- 33
dem à dextris suis, hœdos autem à sinistris.
*Tunc dicet rex his,qui à dextris eius erunt: 34
Venite benedicti Patris mei, possidete para-
tum vobis regnum à constitutione mundi:
" Is. 58. b. 7. " Eze. 18. b. 7. " Eccli. 7. d. 38.
* "esuriui enim,& dedistis mihi manducare: 35
sitiui,& dedistis mihi bibere:hospes eram, &
collegistis me: * nudus,& cooperuistis me:" 36
infirmus,& visitastis me: in carcere eram, &
venistis ad me. * Tunc respondebunt ei iu- 37
sti,dicentes: Domine,quando te vidimus esu- D
rientem, & pauimus te,sitiẽtem, & dedimus
tibi potum? * quando autem te vidimus ho- 38
spitem, & collegimus te, aut nudum,& coo-
peruimus te? * aut quando te vidimus infir- 39
mum: aut in carcere,& venimus ad te? * Et 40
respondens rex,dicet illis: Amen dico vobis,
quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis mi-
nimis,mihi fecistis. * Tunc dicet & his,qui à 41
" Psal. 5. c. 9. Su. 7. d. 21. Lu. 13. f. 27.
sinistris erunt: " Discedite à me maledicti in
ignem æternũ,qui paratus est diabolo,& an-
gelis eius. *esuriui enim,& non dedistis mihi 42
manducare:sitiui,& non dedistis mihi potũ:
* hospes eram,& non collegistis me: nudus, 43
& nõ cooperuistis me: infirmus, & in carce-
re,& non visitastis me. *Tunc respondebũt 44
ei & ipsi dicentes: Domine, quando te vidi-
mus esurientem,aut sitientem,aut hospitem,
aut nudum, aut infirmum, aut in carcere,
& non ministrauimus tibi? * Tunc respon- 45
debit illis dicens: Amen dico vobis: Quam-
diu non fecistis vni de minoribus his,nec mi-
46 hi fecistis. * " Et ibunt hi in supplicium " Io. 5. e. 29. Dan. 12. a. 2.
æternum: iusti autem in vitam æternam.

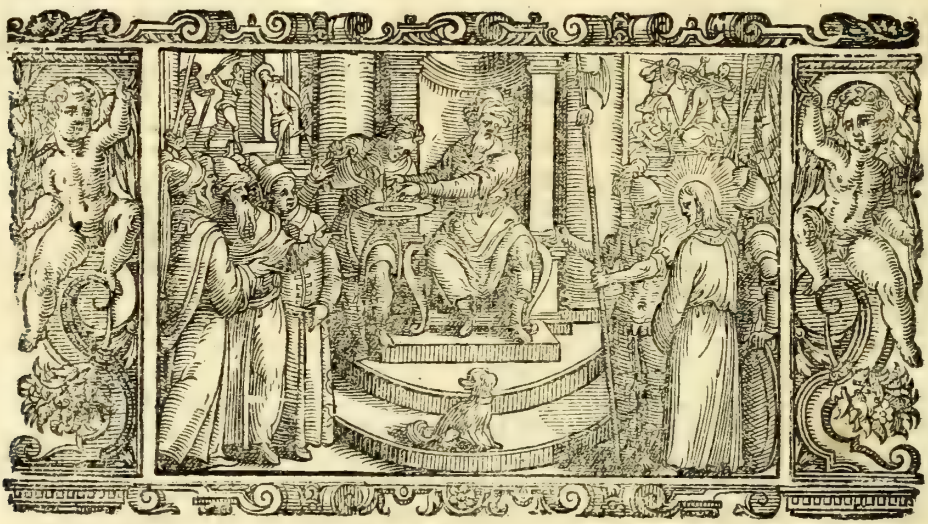
CAP. XXVI.

1 ET factum est:cũ consummasset Iesus ser-
A mone hos omnes, dixit discipulis suis:
2 * "Scitis quia post biduũ Pascha fiet,& Filius " Mar. 14. a. 1. Lu. 22. a. 1.
3 hominis tradetur,vt crucifigatur.*Tũc con-
gregati sunt principes sacerdotũ, & seniores
populi in atrium principis sacerdotum, qui
4 dicebatur Caiphas: *& cõsiliũ fecerũt,vt Ie-
5 sum dolo tenerent,& occiderent. * Dicebant
autẽ: Non in die festo,ne forte tumultus fie-
6 ret in populo.*"Cum autem Iesus esset in Be- " Io. 11. a. 2. & 12. a. 3. Mar. 14. a. 1.
7 thania in domo Simonis leprosi, *accessit ad
eum mulier habens alabastrũ vnguenti pre-
tiosi,& effudit super caput ipsius recumben-
8 tis.*Vidẽtes autẽ discipuli, indignati sunt di-
9 centes: * Vt quid perditio hæc? potuit enim
istud venundari multo, & dari pauperibus.
10 *Sciẽs autem Iesus,ait illis:Quid molesti estis
huic mulieri? opus enim bonũ operata est in
11 me:*nam semper pauperes habetis vobiscũ:
12 me autẽ nõ semper habebitis. *Mittens enim
hæc vnguentũ hoc in corpus meũ: ad sepe-
13 liendũ me fecit. * Amen dico vobis,vbicũq;
prædicatum fuerit hoc euangelium in toto
mundo,dicetur, & quod hæc fecit in memo-
14 riam eius. *"Tunc abijt vnus de duodecim, " Marc 14. b. 10. Lu. 22. a. 1.
B qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes
15 sacerdotum: * & ait illis: Quid vultis mihi
dare, & ego vobis eum tradam? At illi con-
16 stituerunt ei triginta argenteos. * Et exinde
quærebat opportunitatem, vt eum traderet.
17 *"Prima autem die Azymorum accesserunt " Mar. 14. b. 12. Lu. 22. a. 7.
discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis pare-
18 mus tibi comedere Pascha? * At Iesus dixit:
Ite in ciuitatem ad quemdam, & dicite ei:
Magister dicit: Tempus meum prope est,
19 apud te facio Pascha cũ discipulis meis. *Et
fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus,
20 & parauerunt Pascha.* "Vespere autem fa- " Mar. 14. b. 17. Luc. 22. b. 14. Io. 13. b. 21.
cto, discumbebat cum duodecim discipulis
21 suis.*Et edentibus illis,dixit:Amen dico vo-
22 bis,quia vnus vestrum me traditurus est.*Et
contristati valde, cœperunt singuli dicere:
23 Numquid ego sum Domine:*At ipse respõ-
dens,ait: Qui intingit mecum manum in pa-
24 ropside,hic me tradet. * Filius quidem ho-
C minis vadit,"sicut scriptum est de illo:vę au- " Ps. 40. c. 10.
tẽ homini illi, per quem Filius hominis tra-
detur: bonum erat ei,si natus non fuisset ho-
25 mo ille. * Respondens autem Iudas,qui tra-
didit eum,dixit: Numquid ego sum Rabbi?
26 Ait illi: Tu dixisti. * " Cœnantibus autem " 1 Cor. 11. e. 24.
eis,accepit Iesus panem, & benedixit, ac fre-
git,deditq; discipulis suis, & ait: Accipite,&
27 comedite:hoc est corpus meũ. * Et accipiens
calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bi-
28 bite ex hoc omnes. * Hic est enim sanguis
meus

meus noui teſtamenti, qui pro multis effun-
detur in remiſſionem peccatorum. * Dico 29
autem vobis: non bibam amodo de hoc ge-
nimine vitis vſque in diem illum, cùm il-
lud bibam vobiſcum nouum in regno Pa-
tris mei. * Et hymno dicto, exierunt in 30
Montem oliueti. * Tunc dicit illis Ieſus: 31
" Mar. 14. e 27. "Omnes vos ſcandalum patiemini in me,
in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percu-
Ioan 16. d. 32. tiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis.
Zac. 13. e. 7 *Poſtquam autem reſurrexero, præcedam 32
Mar 16. b. 7. vos in Galilæam. * Reſpondens autem Pe- 33
trus, ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint
in te, ego numquam ſcandalizabor. * Ait 34
illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in hac no-
" Ioan. 13. d. 38. cte antequam Gallus cantet, ter me nega-
bis. * Ait illi Petrus: " Etiamſi oportuerit 35
Mar. 14. d. 31. me mori tecum, non te negabo. Similiter
& omnes diſcipuli dixerunt. * Tunc venit 36
Luc. 22. d. 39. Ieſus cum illis in villam, quæ dicitur Geth- D
ſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hìc
donec vadam illuc, & orem. * Et aſſum- 37
pto Petro, & duobus filijs Zebedæi, cœpit
contriſtari, & mæſtus eſſe. * Tunc ait illis: 38
Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: ſu-
ſtinete hìc, & vigilate mecum. *Et progreſ- 39
ſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans,
& dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat
à me calix iſte: veruntamen non ſicut ego
volo, ſed ſicut tu. * Et venit ad diſcipulos 40
ſuos, & inuenit eos dormientes, & dicit Pe-
tro: Sic non potuiſtis vna hora vigilare me-
cum? * Vigilate, & orate, vt non intretis in 41
tentationem. Spiritus quidem promptus
eſt, caro autem infirma. * Iterum ſecundò 42
abijt, & orauit, dicens: Pater mi, ſi non po-
teſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat
voluntas tua. * Et venit iterum, & inuenit 43
eos dormientes: erant enim oculi eorum gra-
44 uati. * Et relictis illis, iterum abijt, & orauit
45 tertiò, eumdem ſermonem dicens. * Tunc
venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormi-
te iam, & requieſcite: ecce appropinquauit
hora, & Filius hominis tradetur in manus
46 peccatorum. * Surgite eamus: ecce appro-
47 pinquauit, qui me tradet. * " Adhuc eo lo- " Mar. 14. e 41.
E quente, ecce Iudas de duodecim venit, & Luc. 22. e.
cum eo turba multa cum gladijs, & fuſtibus, 47.
miſſi à principibus ſacerdotum, & ſeniori- Io. 18. a. 3.
48 bus populi. * Qui autem tradidit eum, de-
dit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſcu-
49 tus fuero, ipſe eſt, tenete eum. * Et confe-
ſtim accedens ad Ieſum, dixit: Aue Rabbi.
50 Et oſculatus eſt eum. * Dixitque illi Ieſus:
Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt,
& manus iniecerunt in Ieſum, & tenuerunt
51 eum. * Et ecce vnus ex his, qui erant cum
Ieſu, extendens manum, exemit gladium
ſuum, & percutiens ſeruum principis ſacer-
52 dotum amputauit auriculam eius. * Tunc
ait illi Ieſus: Conuerte gladium tuum in lo-
cum ſuum: "omnes enim qui acceperint gla- " Ge. 9. a. 6
53 dium, gladio peribunt. *An putas quia non Apoc. 13. c. 13.
poſſum rogare patrem meum, & exhibebit
mihi modò plus quam duodecim legiones
54 angelorum. * " Quomodo ergo implebun- " Iſa. 53. c. 10.
55 tur Scripturæ, quia ſic oportet fieri? * In
illa hora dixit Ieſus turbis: Tamquam ad
latronem exiſtis cum gladijs, & fuſtibus
comprehendere me: quotidie apud vos ſe-
debam docens in templo, & non me tenui-
56 ſtis. * Hoc autem totum factum eſt, " vt
F adimplerentur Scripturæ prophetarum. " Thren. 4. d. 20.
Tunc diſcipuli omnes, " relicto eo, fugerunt. " Mar. 14
57 * At illi tenentes Ieſum, duxerunt ad Cai- f. 53.
pham principem ſacerdotum, vbi Scribæ, Luc 22. f. 54.
58 & ſeniores conuenerant. * Petrus autem ſe- Io. 18. c. 24.
quebatur eum à longe, vſque in atrium

principis sacerdotum. Et ingressus intro,
sedebat cum ministris, vt videret finem.
* Principes autem sacerdotum, & omne 59
concilium quærebant falsum testimonium
contra Iesum, vt eum morti traderent: *& 60
non inuenerunt, cùm multi falsi testes ac-
cessissent. Nouissimè autem venerunt duo
n Ioan.2.c. 19. falsi testes, * & dixerunt: Hic dixit: n Pos- 61
sum destruere templum Dei, & post tri-
duum reædificare illud. *Et surgens prin- 62
ceps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad
ea, quæ isti aduersum te testificantur? * Ie- 63
sus autem tacebat. Et princeps sacerdotum
ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt di-
cas nobis, si tu es Christus filius Dei.
* Dicit illi Iesus: Tu dixisti: verumtamen
dico vobis, n amodo videbitis filium homi-
n Sup. 16. c. 27. nis sedentem à dextris virtutis Dei, & ve-
1. Thes. 4. c. 14. nientem in nubibus cœli. * Tunc prin- 65
ceps sacerdotum scidit vestimenta sua, di- G
Rom 14. b. 10. cens: Blasphemauit: quid adhuc egemus
testibus? ecce nunc audistis blasphemiam:
*quid vobis videtur? At illi respondentes di- 66
67 xerunt: Reus est mortis. * n Tunc expue- n Isa. 50 c. 6.
runt in faciem eius, & colaphis eum ceci- Mar. 14. g. 65.
derunt, alij autem palmas in faciem eius
68 dederunt, * dicentes: Prophetiza nobis,
69 Christe, quis est, qui te percussit? * n Pe- n Luc. 22. f 55.
trus verò sedebat foris in atrio: & accessit Io. 18. c. 25.
ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum Ie-
70 su Galilæo eras. * At ille negauit coram
omnibus, dicens: Nescio quid dicis.
71 * Exeunte autem illo ianuam, vidit eum
alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et
72 hic erat cum Iesu Nazareno. * Et iterum
negauit cum iuramento: Quia non noui
73 hominem. * Et post pusillum accesse-
runt, qui stabant, & dixerunt Petro: Ve-
rè & tu ex illis es: nam & loquela tua ma-
74 nifestum te facit. * Tunc cœpit detesta-
ri, & iurare, quia non nouisset hominem.
75 Et continuò gallus cantauit. * Et recorda-
tus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat:
Priusquam gallus cantet, ter me negabis.
Et egressus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

MAne autem facto, consilium inie- 1
runt omnes principes sacerdotum, A
& seniores populi aduersus Iesum, vt eum
n Mar. 15. a. 16. morti traderent. * n Et vinctum adduxe- 2
Luc. 23 a. 1 runt eum, & tradiderunt Pontio Pilato
Io. 18. c. 28. præsidi. * Tunc videns Iudas, qui eum 3
tradidit, quòd damnatus esset, pœniten-
tia ductus, retulit triginta argenteos prin-
cipibus sacerdotum, & senioribus, * di- 4
cens: Peccaui, tradens sanguinem iustum.
At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
* Et proiectis argenteis in templo, recessit: 5
n Act. 1 c. 18. n & abiens laqueo se suspendit. * Principes 6
autem sacerdotum, acceptis argenteis, di-
xerunt: Non licet eos mittere in corbo-
7 * nam: quia pretium sanguinis est. * Con-
silium autem inito, emerunt ex illis agrum
8 figuli, in sepulturam peregrinorum. * n Pro- n Act. 1. c. 19.
B pter hoc vocatus est ager ille, Hacelda-
ma, hoc est, ager sanguinis, vsque in
9 hodiernum diem. * Tunc implétum est
quod dictum est per Ieremiam prophe-
tam, dicentem. n Et acceperunt triginta n Zac. 11. c. 12.
argenteos pretium appretiati, quem ap-
10 pretiauerunt à filijs Israel: * & dederunt
eos in agrum figuli, sicut constituit mihi
11 Dominus. * Iesus autem stetit ante præ- n Mar. 15. a. 2.
sidem, n & interrogauit eum præses, di- n Luc. 23. a. 3.
cens: n Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Ie-
12 sus: Tu dicis. * Et cùm accusaretur à prin- Io. 18 f. 28.
cipibus

cipibus sacerdotum, & senioribus, nihil re-
spondit. * Tunc dicit illi Pilatus: Non au- 13
dis quanta aduersum te dicunt testimonia?
* Et non respondit ei ad vllum verbum, ita 14
vt miraretur præses vehementer. * Per 15
diem autem solemnem consueuerat præses
populo dimittere vnum vinctum, quem
voluissent: * habebat autem tunc vin- 16
ctum insignem, qui dicebatur Barabbas.
* Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: 17
Quem vultis dimittam vobis: Barabbam,
an Iesum, qui dicitur Christus? * Sciebat 18
enim quòd per inuidiam tradidissent eum.
* Sedente autem illo pro tribunali, misit 19
ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iu-
sto illi: multa enim passa sum hodie per vi-
n Mar. 15. sum propter eum. * n Principes autem sa- 20
b. 11. cerdotum, & seniores persuaserunt popu-
Luc. 23. b. 18. lis, vt peterent Barabbam, Iesum verò per- C
Io 18. g. 41. derent. * Respondens autem præses, ait il- 21
Act. 3. b. 14 lis: Quem vultis vobis de duobus dimitti?
At illi dixerunt: Barabbam. * Dicit illis 22
Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui di-
citur Christus? * Dicunt omnes: Crucifi- 23
gatur. Ait illis præses: Quid enim mali fe-
cit? At illi magis clamabant dicentes: Cru-
cifigatur. * Videns autem Pilatus, quia 24
nihil proficeret, sed magis tumultus fieret:

accepta aqua, lauit manus coram populo,
dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti
25 huius: vos videritis. * Et respondens vni-
uersus populus, dixit: Sanguis eius super
26 nos, & super filios nostros. * Tunc dimisit
illis Barabbam: Iesum autem flagellatum
27 tradidit eis, vt crucifigeretur. * Tunc mi-
lites præsidis suscipientes Iesum in præto-
rium, n congregauerunt ad eum vniuersam n Mar. 15.
28 cohortem: * & exuentes eum, chlamydem b. 16.
D coccineam circumdederunt ei, * & plecten- Io 19 d. 18
29 tes coronam de spinis, posuerunt super ca- Ps. 21. d. 17
put eius, & arundinem in dextera eius.
Et genu flexo ante eum, illudebant ei, di-
30 centes: Aue rex Iudæorum. * Et expuen-
tes in eum, acceperunt arundinem, & per-
31 cutiebant caput eius. * Et postquam illu-
serunt ei, exuerunt eum chlamyde, & in-
duerunt eum vestimentis eius, & duxe-
32 runt eum, vt crucifigerent. * n Exeuntes n Mar. 15.
autem inuenerunt hominem Cyrenæum, b. 21.
nomine Simonem: hunc angariauerunt, Luc. 23. d.
33 vt tolleret crucem eius. * n Et venerunt in 26.
locum, qui dicitur Golgotha, quod est Cal- n Mar. 15. b. 21.
34 uariæ locus. * Et dederunt ei vinum bi- Luc. 23. d.
bere cum felle mistum. Et cùm gustasset, 26.
35 noluit bibere. Postquam autem crucifi- Io. 19. d. 17
xerunt eum, diuiserunt vestimenta eius,

sortem mittentes: vt impleretur quod di-
n Mar. 15. ctum est per Prophetam dicentem: n Diui-
c 24. serunt sibi vestimenta mea, & super ve-
Luc. 23. f. 34. stem meam miserunt sortem. * Et seden- 36
Io. 19. d. 18. tes seruabant eum. * Et imposuerunt su- 37
per caput eius causam ipsius scriptam: HIC
EST IESVS REX IVDÆO-
RVM. * Tunc crucifixi sunt cum eo 38
duo latrones: vnus à dextris, & vnus à si-
nistris. * Prætereuntes autem blasphema- 39

40 bant eum mouentes capita sua, * & dicen-
tes: n Vah qui destruis templum Dei, & n Io. 2. d. 19
in triduo illud reædificas: salua temetip-
sum: si filius Dei es, descende de cruce.
41 * Similiter & principes sacerdotum illu-
dentes cum Scribis, & senioribus dicebant:
42 * Alios saluos fecit, seipsum non potest
saluum facere: n si rex Israel est, descendat n Sap. 2. d. 18.
43 nunc de cruce, & credimus ei: * n confi- n Ps. 21. a.
dit in Deo: liberet nunc, si vult eum: dixit 9.

enim: Quia filius Dei sum. * Idipsum au- 44
tem & latrones, qui crucifixi erant cum
eo, improperabant ei. * A sexta autem 45
hora tenebræ factæ sunt super vniuersam
terram vsque ad horam nonam. * Et cir- 46
ca horam nonam clamauit Iesus voce ma-
n Psal. 21. a. 2. gna, dicens: n Eli, Eli, lamma sabacthani?
hoc est: Deus meus, Deus meus, vt quid de-
reliquisti me? *Quidam autem illic stantes, 47
& audientes, dicebant: Eliam vocat iste.
*Et continuò currens vnus ex eis acceptam 48
spongiam impleuit aceto, & imposuit arun-
dini, & dabat ei bibere. * Ceteri verò di- 49
cebant: Sine videamus an veniat Elias libe-
rans eum. * Iesus autem iterum clamans 50
n 2 Par. 3. d. 14. voce magna, emisit spiritum. * n Et ecce 51
velum templi scissum est in duas partes à
summo vsque deorsum, & terra mota est,
& petræ scissæ sunt, * & monumenta aper- 52
ta sunt: & multa corpora sanctorum, qui
dormierant, surrexerunt. * Et exeuntes 53
de monumentis post resurrectionem eius,
venerunt in sanctam ciuitatem, & appa-
54 ruerunt multis. * Centurio autem, & qui
cum eo erant, custodientes Iesum, viso ter-
ræmotu, & his, quæ fiebant, timuerunt
valde, dicentes: Verè Filius Dei erat iste.
55 *Erant autem ibi mulieres multæ à longe,
quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, mini-
56 strantes ei, * inter quas erat Maria Mag-
dalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater,
57 & mater filiorum Zebedæi. * n Cùm au- n Mar. 15. d. 42.
tem sero factum esset, venit quidam ho-
G mo diues ab Arimathæa, nomine Ioseph, Luc. 23. g. 50.
58 qui & ipse discipulus erat Iesu: * hic acces- Io. 19. e. 38.
sit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Tunc
59 Pilatus iussit reddi corpus. * Et accepto
corpore, Ioseph inuoluit illud in sindone
60 munda: * & posuit illud in monumento
suo nouo, quod exciderat in petra. Et ad-
uoluit saxum magnum ad ostium monu-
61 menti, & abijt. * Erat autem ibi Maria
Magdalene, & altera Maria, sedentes con-
62 tra sepulchrum. * Altera autem die, quæ

est post Prasceuen, conuenerunt princi-
pes sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum,
*dicentes: Domine recordati sumus, quia 63
seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres
dies resurgam. * Iube ergo custodiri se- 64
pulchrum vsque in diem tertium: ne forte
veniant discipuli eius, & furentur eum, &
dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit
nouissimus error peior priore. * Ait illis 65
Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite
sicut scitis. * Illi autem abeuntes, munie- 66
runt sepulchrum signantes lapidem, cum
custodibus.

CAP. XXVIII.

1 VEspere autem sabbati, quæ lucescit Mar. 16 b. 6.
A prima sabbati, venit Maria Mag-
dalene, & altera Maria videre sepulchrum. Io. 20. c. 17
2 * Et ecce terræmotus factus est magnus.
Angelus enim Domini descendit de cœ-
lo: & accedens reuoluit lapidem, &
3 sedebat super eum. * erat autem aspe-
ctus eius sicut fulgur: & vestimentum
4 eius sicut nix. * Præ timore autem eius
exterriti sunt custodes, & facti sunt velut
5 mortui. * Respondens autem angelus dixit
mulieribus: Nolite timere vos: scio enim,
quòd Iesum, qui crucifixus est, quæritis:
6 *non est hìc: surrexit enim sicut dixit: veni-
te, &

te, & videte locum, vbi positus erat Domi-
nus. * Et cito euntes, dicite discipulis eius, 7
quia surrexit: & ecce præcedit vos in Gali- B
læam: ibi eum videbitis. Ecce prædixi vobis.

8 *Et exierunt cito de monumento cum ti-
more, & gaudio magno, currentes nuncia-
9 re discipulis eius. *Et ecce Iesus occurrit illis,
dicens: Auete. Illę autem accesserunt, & te-

nuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.
*Tunc ait illis Iesus: Nolite timere: ite, nun- 10
ciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi C
me videbunt. *Quæ cum abiissent, ecce qui- 11
dam de custodibus venerunt in ciuitatem, &
nunciauerunt principibus sacerdotum om-
nia, quæ facta fuerant. *Et congregati cum 12
senioribus consilio accepto, pecuniam co-
piosam dederūt militibus, *dicentes: Dicite 13
quia discipuli eius nocte venerunt, & furati
sunt eum, nobis dormientibus. * Et si hoc 14
auditū fuerit à præside, nos suadebimus ei,
& securos vos faciemus. *At illi accepta pe- 15
cunia, fecerunt sicut erant edocti. Et diuul-

gatum est verbum istud apud Iudæos, vs-
16 que in hodiernum diem. * Vndecim au-
D tem discipuli abierunt in Galilæam in mon-
17 tem, vbi constituerat illis Iesus. * Et viden-
tes eum adorauerunt: quidam autem du-
18 bitauerunt. *Et accedens Iesus locutus est
eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in
19 cœlo, & in terra. * [u] Euntes ergo docete om- [u] *Mar. 16. d. 16.*
nes gentes: baptizantes eos in nomine Pa-
20 tris, & Filij, & Spiritus sancti: * docen-
tes eos seruare omnia quæcumque manda-
ui vobis: & ecce ego vobiscum sum omni-
bus diebus, vsque ad consummationem sæ-
culi.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

Matt. 3. a. 1. INITIVM Euangelij Iesu 1
Christi, filij Dei *Sicut scri- A
ptum est in Isaia propheta: 2
u Mal. 3. a. 1. " Ecce ego mitto angelum
meum ante faciem tuam, qui
Isa. 40. a. 3 *Io. 1. c. 15.* præparabit viam tuam ante te. * Vox cla- 3
Luc. 3. a. 4. mantis in deserto: Parate viam Domini, re-
ctas facite semitas eius. * Fuit Ioannes in de- 4
serto baptizans, & prædicans baptismum
pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
u Matth. 3. a. 5. "Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ re- 5
gio, & Ierosolymitæ vniuersi, & baptiza-
u Leu. 11. c. 22. bantur ab illo in Iordanis flumine, confiten-
tes peccata sua. *Et erat Ioannes vestitus pi- 6
Matt. 3. c. 22. lis cameli, & zona pellicea circa lumbos
u Luc. 3. c. 16. eius, " & locustas, & mel siluestre edebat. Et
prædicabat dicens: * Venit fortior me post 7
Io. 1. d. 27. me: cuius non sum dignus procumbens sol-
Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & uere corigiam calceamentorum eius. * Ego 8
11. c. 16. & baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos
19. a. 4. Spiritu sancto. * Et factum est in diebus illis 9
venit Iesus à Nazareth Galilææ: & baptiza-
tus est à Ioanne in Iordane. * Et statim ascẽ- 10
u Luc. 3. e. 22. dens de aqua, vidit cœlos apertos, & Spiri-
Io. 1. d. 32. tum tanquam columbam descendentem, & B
manentem in ipso. Et vox facta est de cœ- 11
lis: Tu es filius meus dilectus, in te compla-
12 cui. * " Et statim Spiritus expulit eum in de- *u Matth. 4.*
13 sertum. * Et erat in deserto quadraginta *Luc. 4. a. 1.*
diebus, & quadraginta noctibus: & tentaba-
tur à satana: eratq; cum bestijs, & angeli mi-
14 nistrabant illi. * " Postquam autem traditus *u Matth. 4.*
est Ioannes, venit Iesus in Galilæam, prædi- *b. 12.*
15 cans Euangelium regni Dei, * & dicens: *Luc. 4. c. 14*
Quoniam impletum est tempus, & appro- *Io. 4. f. 43.*
pinquauit regnum Dei: pœnitemini, &
16 credite Euangelio. * " Et præteriens secus *u Matth. 4.*
mare Galilææ, vidit Simonem, & Andream *c 18.*
fratrem eius, mittentes retia in mare, (erant *Luc. 5. a. 2.*
17 enim piscatores) * & dixit eis Iesus: Venite
post me, & faciam vos fieri piscatores homi-
18 num. * Et protinus relictis retibus, secuti sũt
19 eum. * Et progressus inde pusillum, vidit
Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius,
20 & ipsos componentes retia in naui; * & sta-
tim vocauit illos. Et relicto patre suo Zebe-
dæo in naui cũ mercenarijs, secuti sunt eũ.
21 * " Et ingrediuntur Capharnaum: & sta- *u Mat. 4. b. 13.*
tim sabbatis ingressus in synagogam, doce- *Luc. 4. c 31*
22 bat eos. * "Et stupebant super doctrina eius: *u Matth. 7.*
C erat enim docens eos, quasi potestatem ha- *d. 28.*
3 bens, & non sicut Scribæ. * " Et erat in sy- *u Luc. 4. c. 32.*
nagoga eorum homo in spiritu immundo:
24 & exclamauit, * dicens: Quid nobis, & tibi
Iesu

Iesu Nazarene: venisti perdere nos? scio qui
sis, Sanctus Dei. * Et comminatus est ei 25
Iesus, dicens: Obmutesce, & exi de homine.
*Et discerpēs eum spiritus immūdus, & ex- 26
clamans voce magna exijt ab eo.*Et mirati 27
sunt omnes, ita vt conquirerēt inter se dicē-
tes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hęc
noua? quia in potestate etiam spiritibus im-
mundis imperat, & obediūt ei.*Et processit 28
rumor eius statim in omnē regionē Galilæę.
" Matt. 8. b 14. Luc. 4. f 42 *"Et protinus egredientes de synagoga, ve- 29
nerunt in domum Simonis, & Andreæ cum
Iacobo, & Ioanne. *Decumbebat autem so- 30
crus Simonis febricitans: & statim dicunt ei
de illa. *Et accedens eleuauit eam, apprehē- 31
sa manu eius: & continuò dimisit eam febris,
& ministrabat eis. *Vespere autem facto cū 32
occidisset sol, afferebant ad eum omnes ma-
le habentes, & dæmonia habentes: * & erat 33
omnis ciuitas cōgregata ad ianuam.*Et cu- 34
rauit multos, qui vexabantur varijs languo-
" Luc. 4. f. 42. ribus, " & dæmonia multa eijciebat, & nō si-
nebat ea loqui, quoniā sciebant eum.*Et di- 35
luculo valde surgens, egressus abijt in deser-
36 tum locum, ibique orabat.*Et prosecutus
37 est eum Simon, & qui cum illo erant. * Et
cùm inuenissent eum, dixerunt ei: Quia om-
38 nes quærunt te. *Et ait illis: Eamus in pro-
ximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem:
39 ad hoc enim veni. * Et erat prædicans in
synagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæ-
40 monia eijciens. * " Et venit ad eum leprosus
deprecans eum: & genu flexo dixit ei: Si vis, " Matth. 8. a. 2.
41 potes me mundare. * Iesus autem misertus Luc. 15. c. 12.
eius, extendit manum suam, & tangens eum,
42 ait illi: Volo: Mundare. * Et cùm dixisset,
statim discessit ab eo lepra, & mundatus est.
43 *Et comminatus est ei, statimque eiecit il-
44 lum:*& dicit ei: Vide nemini dixeris: sed va-
de, ostende te principi sacerdotum, & offer
pro emundatione tua, "quæ præcepit Moy- " Leu. 14. a. 3.
45 ses in testimonium illis. * At ille egressus
cœpit prædicare, & diffamare sermonem,
ita vt iam non posset manifestè introire in
ciuitatem, sed foris in desertis locis esset, &
conuenibant ad eum vndique.

CAP. II.

Matt. 9. a. 1. ET iterum intrauit Capharnaū post dies, 1
*& auditum est, quòd in domo esset, & 2
Luc. 5. d 18 conuenerunt multi, ita vt non caperet neq; A
ad ianuam, & loquebatur eis verbū. *Et ve- 3
nerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à
quatuor portabatur.*Et cū non possent of- 4
ferre eum illi præ turba, nudauerunt tectum
vbi erat: & patefaciētes submiserunt graba-
tum, in quo paralyticus iacebat. * Cùm au- 5
tem vidisset Iesus fidem illorum, ait paraly-
tico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. *Erāt 6
autem illic quidam de Scribis sedētes, & co-
gitantes in cordibus suis: * Quid hic sic lo- 7
" Iob. 14. a 4. quitur? blasphemat. " Quis potest dimitte-
Is. 43 d. 25 re peccata, nisi solus Deus? * Quo statim co- 8
gnito Iesus spiritu suo, quia sic cogitarēt in-
tra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordi-
9 bus vestris?*Quod est facilius dicere paraly-
tico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere:
Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10*Vt autem sciatis quia Filius hominis habet
B potestatem in terra dimittendi peccata, (ait
11 paralytico) * tibi dico: Surge, tolle graba-
12 tum tuum, & vade in domū tuam. * Et sta-
tim surrexit ille: &, sublato grabato, abijt
coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, &
honorificarent Deum, dicentes: Quia num-
13 quam sic vidimus. * Et egressus est rursus
ad mare: omnisq; turba veniebat ad eū, &
14 docebat eos. * " Et cū præteriret, vidit Leui " Matth. 9. a. 9.
Alphæi sedētem ad teloniū, & ait illi: Seque- Luc 5. f. 27
15 re me. Et surgens secutus est eum. *Et factū
est, cū accūberet in domo illius, multi publi-
cani, & peccatores simul discumbebant cum
Iesu, & discipulis eius: erant enim multi, qui

& ſequebãtur eũ.*Et Scribæ,& Phariſęi vi- 16
dentes, quia manducaret cum publicanis, &
peccatoribus, dicebant diſcipulis eius. Qua- C
re cum publicanis, & peccatoribus mandu-
a 1.Ti.1.c. 15. cat, & bibit Magiſter veſter? * a Hoc audi- 17
to Ieſus ait illis: Non neceſſe habent ſani
medico,ſed qui male habent: non enim ve-
ni vocare iuſtos, ſed peccatores. * Et erant 18
diſcipuli Ioannis, & Phariſæi ieiunantes: &
veniunt,& dicunt illi: Quare diſcipuli Ioan-
nis, & Phariſæorum ieiunant, tui autẽ diſci-
puli non ieiunant? *Et ait illis Ieſus: Num- 19
quid poſſunt filij nuptiarum, quamdiu ſpõ-
ſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore
habent ſecum ſponſum,non poſſunt ieiuna-
a Matt.9.b 15. Luc.5.f.35 re. * a Venient autem dies cùm auferetur ab 20
eis ſponſus:& tunc ieiunabunt in illis diebus.
*Nemo aſſumentũ panni rudis aſſuit veſti- 21
mento veteri: alioquin aufert ſupplementũ
nouum à veteri, & maior ſciſſura fit. * Et 22
nemo mittit vinum nouum in vtres vete- D
res: alioquin dirumpet vinum vtres,& vinũ
effundetur,& vtres peribunt: ſed vinum no-
a Matt.12. a.2. uum in vtres nouos mitti debet.* a Et factũ 23
eſt iterum cum Dominus ſabbatis ambula-
Luc.6.a.1. ret per ſata, & diſcipuli eius cœperunt pro-
gredi,& vellere ſpicas. *Phariſæi autẽ dice- 24
bãt ei: Ecce,quid faciũt ſabbatis quod nõ li-
a 1.Reg.11 b.6. cet? *Et ait illis: a Nũquã legiſtis quid fecerit 25
Dauid, quando neceſſitatem habuit, & eſu-
rijt ipſe,& qui cum eo erant?*quomodo in- 26
troiuit in domum Dei ſub Abiathar princi-
pe ſacerdotum, & panes propoſitionis man-
ducauit, quos non licebat manducare, a niſi *a Leu.24.b 9.*
ſacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant?
27 *Et dicebat eis: Sabbatũ propter hominem
factum eſt,& non homo propter ſabbatum.
28 Itaq; Dñs eſt filius hominis, etiam ſabbati.

CAP. III.

1 ET introiuit iterum in ſynagogam: & *a Mat.12.a. 9. Luc.6.b.16*
A erat ibi homo habens manum aridam.
2 *Et obſeruabant eum, ſi ſabbatis curaret, vt
3 accuſarent illum.*Et ait homini habẽti ma-
4 num aridam: Surge in mediũ. *Et dicit eis:
Licet ſabbatis benefacere, an male? animam
5 ſaluam facere,an perdere? At illi tacebãt.*Et
circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſu-
per cæcitate cordis eorum,dicit homini: Ex-
tende manum tuam.Et extendit,& reſtituta
6 eſt manus illi. * a Exeuntes autem Phariſęi, *a Matt.12. b.14.*
ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant
7 aduerſus eum,quomodo eũ perderent. * Ie-
ſus autẽ cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare:
& multa turba à Galilæa, & Iudæa ſecuta
8 eſt eum, * & ab Ieroſolymis,& ab Idumæa,
& trans Iordanẽ:& qui circa Tyrũ, & Sido-
nem,multitudo magna,audientes,quę facie-
9 bat,venerũt ad eum. *Et dixit diſcipulis ſuis
B vt nauicula ſibi deſeruiret propter turbam,
10 ne comprimerent eum.*Multos enim ſana-
bat ita vt irruerent in eum,vt illũ tangerent
11 quotquot habebant plagas.*Et ſpiritus im-
mundi,cũ illum videbant,procidebant ei: &
12 clamabant dicentes:*Tu es filius Dei.Et ve-
hementer cõminabatur eis,ne manifeſtarent *a Matt.10. a.1.*
13 illũ.* a Et aſcendens in montẽ vocauit ad ſe *Luc.6.b.13*

quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. * Et 14
fecit, vt eſſent duodecim cum illo: & vt
mitteret eos prædicare. * Et dedit illis po- 15
teſtatem curandi infirmitates, & eijciendi
dæmonia. * Et impoſuit Simoni nomen 16
Petrus: * & Iacobum Zebedæi,& Ioannem 17
fratrem Iacobi, & impoſuit eis nomina Boa-
nerges, quod eſt,Filij tonitrui: * & Andreã, 18
C & Philippum, & Bartholomæum, & Mat-
thæum,& Thomam,& Iacobum Alphæi,&
19 Thaddæum,& Simonem Chananæum,*&
20 Iudam Iſcariotem,qui & tradidit illum.*Et
veniunt ad domum, & cõuenit iterum tur-
ba,ita vt non poſſent neque panẽ manduca-
21 re.*Et cùm audiſſent ſui,exierũt tenere eũ:
dicebant enim: Quoniam in furorem verſus
eſt.

est. *Et Scribæ,qui ab Ierosolymis descẽde- 22
n Matth.9. d.34. rant,dicebant: "Quoniam Beelzebub habet,
& quia in principe dæmoniorũ eijcit dęmo-
nia. * Et conuocatis eis in parabolis dicebat 23
illis: Quomodo potest satanas satanã eijcere?
*Et si regnum in se diuidatur, nõ potest re- 24
gnũ illud stare : *Et si domus super semeti- 25
psã dispertiatur, nõ potest domus illa stare.
*Et si satanas cõsurrexerit in semetipsũ, di- 26
spertitus est,& non poterit stare,sed finẽ ha-
bet. * Nemo potest vasa fortis ingressus in 27
domum diripere,nisi prius fortem alliget, &
n Matt. 12. c.31. Luc. 12. b. 10. Io.5.d.56. tunc domum eius diripiet.*"Amen dico vo- 28
bis,quoniam omnia dimittentur filijs homi- D
num peccata,& blasphemię,quibus blasphe-
29 mauerint:*qui autẽ blasphemauerit in Spi-
ritũ sanctũ,non habebit remissionẽ in æter-
30 num,sed reus erit æterni delicti. *Quoniam
31 dicebant: Spiritũ immundum habet. * "Et *n Matt. 12. d.46.*
veniunt mater eius,& fratres:& foris stantes
32 miserunt ad eum vocantes eum,*& sedebat *Luc.8.c.19.*
circa eum turba : & dicunt ei : Ecce mater
33 tua, & fratres tui foris quęrũt te. *Et respõ-
dens eis, ait : Quæ est mater mea, & fratres
34 mei? *Et circumspiciens eos, qui in circuitu
eius sedebant, ait : Ecce mater mea, & fra-
35 tres mei. *Qui enim fecerit volũtatem Dei,
hic frater meus, & soror mea,& mater est.

CAP. IV.

Mat.13. a. 1. Luc.8.a.4. ET iterũ cępit docere ad mare: & cõgre- 1
gata est ad eũ turba multa,ita vt nauim A
ascendens sederet in mari, & omnis turba
circa mare super terrã erat: * & docebat eos 2
in parabolis multa , & dicebat illis in doctri-
na sua:*Audite,ecce exijt seminans ad semi- 3
nandum.*Et dum seminat,aliud cecidit cir- 4
ca viam,& venerunt volucres cœli,& come-
derunt illud.* Aliud verò cecidit super pe- 5
trosa,vbi non habuit terram multam:& sta-
tim exortum est, quoniam nõ habebat alti-
tudinem terræ: * & quando exortus est sol, 6
exæstuauit: & eo quòd non habebat ra-
dicem, exaruit . * Et aliud cecidit in spinas: 7
& ascenderũt spinæ, & suffocauerunt illud,
& fructum non dedit. * Et aliud cecidit in 8
terram bonam: & dabat fructum ascenden-
tem,& crescẽtem, & afferebat vnum trigin-
ta,vnum sexaginta,& vnum cẽtum. *Et di- 9
cebat:Qui habet aures audiendi,audiat. *Et 10
cùm esset singularis,interrogauerunt eũ hi,
n Is.6.c.9. Matt.13.b.14. Io.12.f.40. Act.28.f.26. Ro.11.b.8. qui cũ eo erãt duodecim,parabolam.*Et di- 11
cebat eis: Vobis datum est nosse mysterium B
regni Dei: illis autem,qui foris sunt in para-
bolis omnia fiunt: * " vt videntes videant, 12
& non videant: & audientes audiant,& non
intelligant: ne quãdo conuertãtur,& dimit-
13 tantur eis peccata. *Et ait illis: Nescitis pa-
rabolam hanc? & quomodo omnes parabo-
14 las cognoscetis? * Qui seminat, verbum se-
15 minat. *Hi autem sunt, qui circa viam, vbi
seminatur verbum, & cùm audierint, con-
festim venit satanas,& aufert verbum, quod
16 seminatum est in cordibus eorum. * Et hi
sunt similiter,qui super petrosa seminantur:
qui cùm audierint verbum, statim cũ gau-
17 dio accipiunt illud:*& non habent radicem
in se,sed tẽporales sunt: deinde orta tribula-
tione, & persecutione propter verbum,con-
18 festim scãdalizãtur:*"Et alij sunt,qui in spi- *n 1.Ti.6.c.17.*
nis seminantur:hi sunt,qui verbum audiũt,
19 *& ærumnæ sæculi,& deceptio diuitiarum,
& circa reliqua cõcupiscẽtiæ introeũtes suf-
20 focãt verbum,& sine fructu efficitur. *Et hi
C sunt,qui super terram bonam seminati sunt,
qui audiunt verbum,& suscipiunt,& fructi-
ficant,vnũ triginta,vnum sexaginta,& vnũ
21 centum. * " Et dicebat illis: Numquid ve- *n Matt.5.b.15.*
nit lucerna, vt sub modio ponatur, aut sub
lecto? nonne vt super cãdelabrum ponatur? *Luc.8.c.16 & 11.c.33.*
22 *"Non est enim aliquid absconditum,quod *n Matt.10.c.26.*
non manifestetur: nec factum est occultum,
23 sed vt in palam veniat. *Si quis habet aures *Luc.8.c.17.*
audien-

audiēdi, audiat. *Et dicebat illis: Videte quid 24
audiatis. " In qua menſura menſi fueritis, re-
n Mar. 7. a. 2. metietur vobis, & adijcietur vobis. * " Qui 25
Lu. 6. f. 38. enim habet, dabitur illi: & qui nō habet, etiā
n Mat. 13. b. 12. & 25. c. 29. quod habet auferetur ab eo. *Et dicebat: Sic 26
eſt regnum Dei, quemadmodū ſi homo ia-
Luc. 8. c 18. ciat ſementem in terram, * & dormiat, & 27
& 19. d. 26. exurgat nocte, & die, & ſemen germinet, &
increſcat dum neſcit ille. *Vltro enim terra 28
fructificat, primùm herbam, deinde ſpicam,
deinde plenum frumētum in ſpica. *Et cùm 29
produxerit fructus, ſtatim mittit falcē, quo-
niam adeſt meſſis. *Et dicebat: Cui aſſimila- 30
bimus regnum Dei? aut cui parabolæ com-
n Mat. 13. c. 34. parabimus illud? * " Sicut granum ſinapis, 31
quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus D
eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra:
* & cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit 32
maius omnibus oleribus, & facit ramos ma-
gnos, ita vt poſſint ſub vmbra eius aues cœ-
li habitare. * Et talibus multis parabolis lo- 33
quebatur eis verbum, prout poterant audi-
re: * ſine parabola autem non loquebatur 34
eis: ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat
omnia. * Et ait illis in illa die, cùm ſero eſſet 35
n Mat 8. c. 23. factum: Tranſeamus contra. * " Et dimitten- 36
Lu. 8. c. 22. tes turbam, aſſumunt eū ita vt erat in naui:
& aliæ naues erant cum illo. * Et facta eſt 37
procella magna venti, & fluctus mittebat in
nauim, ita vt impleretur nauis. *Et erat ipſe 38
in puppi ſuper ceruical dormiens: & excitāt
eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad te perti-
net, quia perimus? *Et exurgēs comminatus 39
eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce. Et
ceſſauit ventus: & facta eſt tranquillitas ma-
gna. * Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum 40
habetis fidem? Et timuerunt timore magno,
& dicebant ad alterutrum: Quis, putas, eſt
iſte, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

Mat. 8. d. 28. ET venerūt trans fretum maris in regio- 1
Luc. 8. d. 26. nem Geraſenorum. *Et exeūti ei de na- A
ui, ſtatim occurrit de monumentis homo in 2
ſpiritu immundo, *qui domicilium habebat 3
in monumentis, & neque catenis iam quiſ-
quam poterat eū ligare: * quoniam ſępe cō- 4
pedibus, & catenis vinctus, dirupiſſet cate-
nas, & compedes comminuiſſet, & nemo po-
terat eū domare, * & ſemper die, ac nocte in 5
monumentis, & in montibus erat, clamans,
& concidens ſe lapidibus. * Videns autem 6
Ieſum à longe, cucurrit, & adorauit eum:
* & clamans voce magna dixit: Quid mihi, 7
& tibi, Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te per
Deum, ne me torqueas. * Dicebat enim illi: 8
Exi ſpiritus immūde ab homine. *Et interro- 9
gabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei:
Legio mihi nomē eſt, quia multi ſumus. *Et 10
deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret
extra regionem. *Erat autem ibi circa mon- 11
12 tem grex porcorum magnus, paſcens. * Et
deprecabantur eū ſpiritus, dicētes: Mitte nos
13 in porcos, vt in eos introeamus. *Et cōceſſit
B eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus immun-
di introierunt in porcos: & magno impetu
grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia,
14 & ſuffocati ſunt in mari. *Qui autem paſce-
bant eos, fugerunt, & nunciauerūt in ciuita-
tem, & in agros. Et egreſſi ſunt videre quid
15 eſſet factū: * & veniunt ad Ieſum: & vident
illū, qui à dęmonio vexabatur, ſedentem, ve-
16 ſtitū, & ſanæ mētis, & timuerunt. *Et narra-
uerunt illis, qui viderant, qualiter factum eſ-
ſet ei, qui dæmonium habuerat, & de porcis.
17 * Et rogare cęperunt eum, vt diſcederet de
18 finibus eorū. *Cùmq; aſcenderet nauim, cę-
pit illum deprecari, qui à dęmonio vexatus
19 fuerat, vt eſſet cū illo, *& nō admiſit eū, ſed
ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & an-
nuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, &
20 miſertus ſit tui. *Et abijt, & cępit prędicare
in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Ieſus: & om-
21 nes mirabantur. * Et cùm tranſcendiſſet Ie-
ſus in naui rurſum trans fretū, conuenit tur-
22 ba multa ad eū, & erat circa mare. * " Et ve- n Matt. 9. c 18.
C nit quidam de archiſynagogis nomine Iai-
23 rus: & vidēs eum procidit ad pedes eius, *& Luc. 8. f. 41.
deprecabatur eum multùm, dicens: Quoniā
filia mea in extremis eſt, Veni, impone ma-
24 num ſuper eam, vt ſalua ſit, & viuat. * Et
abijt cum illo, & ſequebatur eum turba mul-
25 ta, & comprimebant eum. * Et mulier, quæ
erat in profluuio ſanguinis annis duodecim,
26 * & fuerat multa perpeſſa à compluribus
medicis: & erogauerat omnia ſua, nec quid-
quā profecerat, ſed magis deterius habebat:
27 * cùm audiſſet de Ieſu, venit in turba retro,
28 & tetigit veſtimentum eius: *dicebat enim:
Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalua
29 ero. * Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſangui-
nis eius: & ſenſit corpore, quia ſanata eſſet à
30 plaga. * Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cogno-
D ſcens virtutem quæ exierat de illo, cōuerſus
ad turbam, aiebat: Quis tetigit veſtimenta
31 mea? *Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides tur-
bam comprimentem te, & dicis: Quis me te-
32 tigit? * Et circumſpiciebat videre eam, quæ
33 hoc fecerat. *Mulier verò timens, & tremēs,
ſciens, quod factum eſſet in ſe, venit, & proci-
dit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
34 *Ille autē dixit ei: " Filia, fides tua te ſaluam n Luc. 7. g. 50.
fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.
35 *Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſyna-
gogo, dicētes: Quia filia tua mortua eſt: quid
36 vltra vexas Magiſtrum? *Ieſus autem audi-
to verbo, quod dicebatur, ait archiſynago-
37 go: Noli timere: tantummodo crede. *Et nō
admiſit quemquam ſe ſequi niſi Petrum, &
38 Iacobum, & Ioannem fratrē Iacobi. * Et ve-
niunt in domum archiſynagogi, & videt tu-
multum,

multùm,& flentes,& eiulantes multũ. * Et 39
ingressus,ait illis: Quid turbamini,& plora-
tis? puella non est mortua,sed dormit. * Et 40
irridebant eum.Ipse verò eiectis omnibus as-
sumit patrem,& matrem puellæ, & qui se-
cum erant, & ingreditur vbi puella erat ia-
cens.*Et tenens manum puellæ,ait illi: Ta- 41
litha cumi,quod est interpretatũ: Puella(tibi
dico) surge.*& confestim surrexit puella,& 42
ambulabat:erat autem annorum duodecim:
& obstupuerunt stupore magno. * Et præ- 43
cepit illis vehementer,vt nemo id sciret: &
dixit dari illi manducare.

CAP. VI.

Math. 13. 54. ET egressus inde, abijt in patriam suam: 1
& sequebantur eum discipuli sui: *& 2
Lu. 4.e.13. Io. 4 f.44. facto sabbato cępit in synagoga docere: & A
multi audientes admirabantur in doctrina
eius,dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ
est sapientia,quæ data est illi: & virtutes ta-
" Ioan.6.e. 42. les,quæ per manus eius efficiuntur.*"Nonne 3
hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, &
Ioseph,& Iudæ,& Simonis? nonne & sorores
eius hìc nobiscum sunt? Et scandalizabantur
" Mat. 13. g.57. in illo. * Et dicebat illis Iesus: " Quia non est 4
propheta sine honore nisi in patria sua,& in
Lu. 4.d.24. Ioan. 4.f. 44. domo sua,& in cognatione sua. *Et non po- 5
terat ibi virtutẽ vllã facere,nisi paucos infir-
6 mos impositis manibus curauit:*& miraba-
tur propter incredulitatem eorũ, & circui-
7 bat castella in circuitu docens. *"Et vocauit " Matt.10. a.1.
duodecim: & cępit eos mittere binos,& da-
bat illis potestatẽ spirituum immundorum. Su 3.b.14.
8 * Et præcepit eis, ne quid tollerẽt in via,nisi Luc.9 a 1.
virgam tantũ:non peram,non panem, neq;
9 in zona ęs,*"sed calceatos sandalijs,& ne in- " Act. 12. b 8.
10 duerentur duabus tunicis. * Et dicebat eis:
B Quòcũq; introieritis in domũ: illic manete,
11 donec exeatis inde:*& quicũq; nõ receperint
vos,nec audierint vos, " exeuntes inde,excu- " Math.10. b 14
tite puluerem de pedibus vestris in testimo- Luc.9 a 5.
12 niũ illis.*Et exeuntes prædicabant vt pęni- Act.13. g. 51 & 18.a. 6.
13 tentiam agerent: *& dęmonia multa eijcie-
bant, "& vngebant oleo multos ægros,
14 & sanabant. * " Et audiuit rex Herodes, " Iac.5.d. 14.
(manifestum enim factum est nomen eius)
& dicebat: Quia Ioannes Baptista resurre- " Mat.14. a 1.2
xit à mortuis: & propterea virtutes operan- Luc 9.a 7.
15 tur in illo. * Alij autem dicebant: Quia
Elias est. Alij verò dicebant: Quia propheta
16 est, quasi vnus ex prophetis. * Quo audi-
C to Herodes ait: Quem ego decollaui Ioan-
17 nem, hic à mortuis resurrexit. * " Ipse enim " Luc.3 d. 19.
Herodes misit, ac tenuit Ioannem, & vin-
xit eum in carcere propter Herodiadẽ vxo-
rem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

" Leu.18.c. 16. * Dicebat enim Ioannes Herodi: " Non licet 18
tibi habere vxorem fratris tui. * Herodias 19
autem insidiabatur illi: & volebat occidere
eum,nec poterat. * Herodes enim metuebat 20
Ioannem,sciens eum virum iustum, & san-
ctum:& custodiebat eum, & audito eo mul-
ta faciebat,& libenter eum audiebat. *Et cũ 21
dies opportunus accidisset, Herodes natalis
sui cęnam fecit principibus, & tribunis, &
primis Galilææ. *cùmque introisset filia ip- 22
sius Herodiadis, & saltasset, & placuisset
Herodi,simulq; recumbentibus;rex ait puel-
læ: Pete à me quod vis,& dabo tibi: * & iu- 23
rauit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi,
24 licet dimidium regni mei. * Quæ cùm exis-
D set, dixit matri suæ: Quid petam? At il-
25 la dixit: Caput Ioannis Baptistæ.*Cùmque
introisset statim cũ festinatione ad regem,
petiuit dicens: Volo,vt protinus des mihi in
26 disco caput Ioannis Baptistæ. * Et contri-
status est rex: propter iusiurandum,& pro-
pter simul discumbentes noluit eã contrista-
27 re:*sed misso spiculatore pręcepit afferri ca-
put eius in disco. * Et decollauit eum in car-
28 cere, * & attulit caput eius in disco:& dedit
illud puellæ, & puella dedit matri suæ.
*Quo-

* Quo audito,discipuli eius venerũt,& tule- 29
runt corpus eius:& posuerũt illud in monu-
mento.Et conuenientes Apostoli ad Iesum, 30
renunciauerunt ei omnia,quæ egerãt,& do-
u Mat. 14. d. 11. Luc. 9. b. 10. cuerant.*Et ait illis: "Venite seorsum in de- 31
sertum locum,& requiescite pusillum.Erant
enim,qui veniebãt,& redibant multi: & nec
spatium manducandi habebant.* Et ascen- 32
dentes in nauim, abierunt in desertum locũ
seorsum . * Et viderunt eos abeuntes,& co- 33
gnouerunt multi: & pedestres de omnibus
ciuitatibus cõcurrerunt illuc,& præuenerũt
u Mat. 9. d. 36. & 14. c. 14. eos.*"Et exiens vidit turbam multam Iesus: 34
& misertus est super eos, quia erant sicut
oues non habentes pastorem, & cępit illos
docere multa. *Et cùm iam hora multa fie- 35
ret,accesserũt discipuli eius,dicentes: Deser-
u Luc. 9. b. 12. Ioan. 6. a. 9. tus est locus hic,& iam hora præterijt: *"di- 36
mitte illos, vt euntes in proximas villas, &
vicos,emant sibi cibos,quos manducent:*Et 37
respondens ait illis: Date illis vos manduca-
re. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis
denarijs panes, & dabimus illis manducare.
* Et dicit eis: Quot panes habetis? ite,& vi- 34
dete:Et cum cognouissent,dicunt:Quinque,
& duos pisces.*Et pręcepit illis,vt accumbe- 39
re facerent omnes secundùm cõtubernia su-
per viride fœnum.*Et discubuerunt in par- 40
tes per centenos,& quinquagenos. * Et ac- 41
ceptis quinque panibus, & duobus piscibus, F
intuens in cœlum, benedixit, & fregit pa-
nes, & dedit discipulis suis, vt ponerent an-
te eos: & duos pisces diuisit omnibus. * Et 42
manducauerunt omnes: & saturati sunt.
* Et sustulerunt reliquias, fragmentorum 43
duodecim cophinos plenos, & de piscibus.
*Erant autem qui manducauerũt quinque 44
millia virorum. * Et statim coegit discipu- 45
los suos ascendere nauim, vt præcederent eũ
trans fretum ad Bethsaidam,dum ipse dimit-
teret populum. *Et cùm dimisisset eos,abijt 46
in montem orare. * Et cùm sero esset, erat 47
nauis in medio mari, & ipse solus in terra.
u Mat. 14. c. 25. * " Et videns eos laborantes in remigando, 48
(erat enim ventus contrarius eis) & circa
quartam vigiliam noctis venit ad eos am-
bulans supra mare: & volebat præterire eos.
* At illi, vt viderunt eum ambulantem su- 49
pra mare, putauerunt phantasma esse, &
exclamauerunt. * Omnes enim viderunt 50
eum,& conturbati sunt.Et statim locutus est G
cum eis,& dixit eis: Confidite, ego sum,no-
lite timere. *Et ascendit ad illos in nauim,& 51
cessauit ventus. Et plus magis intra se stupe-
bant: * non enim intellexerunt de panibus: 52
erat enim cor eorum obcæcatum. *"Et cum 53
u Mat. 14. d. 34. transfretassent, venerunt in terram Genesa-
reth,& applicuerunt. *Cùmque egressi essẽt 54
de naui, continuò cognouerunt eum: * & 55
percurrentes vniuersam regionem illam,

cœperunt in grabatis eos, qui se male ha-
bebant circumferre, vbi audiebant eum
56 esse. * Et quòcumque introibat,in vicos,vel
in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant
infirmos, & deprecabantur eum,vt vel fim-
briam vestimenti eius tangerent, & quot-
quot tangebant eum, salui fiebant.

CAP. VII.

1 ET conueniunt ad eum Pharisæi, & qui-
A dam de Scribis, venientes ab Ierosoly-
2 mis.*"Et cùm vidissent quosdam ex discipu- u Math. 15. a. 2.
lis eius cõmunibus manibus,id est, non lotis,
3 manducare panes,vituperauerũt. *Pharisæi
enim, & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint
manus,non mãducant,tenentes traditionem
4 seniorum: * & aforo nisi baptizentur, non
comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita
sunt illis seruare, baptismata calicum,& vr-
5 ceorum,& æramentorum,& lectorum: * &
interrogabãt eum Pharisæi,& Scribæ: Qua-
re discipuli tui nõ ambulant iuxta traditio-
nem seniorum, sed communibus manibus
6 manducant panem? * At ille respondens,di-
xit eis: Bene prophetauit Isaias de vobis hy-
pocritis,sicut scriptum est: " Populus hic la- u Isa. 29. d. 12.
bijs me honorat, cor autem eorum longe est
7 à me:*in vanum autem me colunt,docentes
8 doctrinas,& præcepta hominũ. *Relinquẽ-
B tes enim mandatum Dei, tenetis traditio-
nem hominum,baptismata vrceorũ,& cali-
9 cum: & alia similia his facitis multa. * Et
dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum
10 Dei,vt traditionem vestram seruetis.*Moy-
ses enim dixit: " Honora patrem tuum, & u Exo. 20. c. 22.
matrem tuam.Et:"Qui maledixerit patri,vel u Deu. 5. b. 16.
11 matri,morte moriatur. * Vos autem dicitis:
Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, Eph. 6. a. 2.
(quod est donum) quodcumque ex me, tibi Exod. 21. c. 16.
12 profuerit:*& vltra nõ dimittitis eum quid- Leu. 20. b. 9.
13 quam facere patri suo,aut matri, *rescindẽ-
tes verbum Dei per traditionem vestram, Prou. 20. c. 20.
quam tradidistis: & similia huiusmodi mul-
14 ta facitis.*"Et aduocans iterum turbam, di- u Math. 15. b. 10.
cebat illis: Audite me omnes, & intelligite.
15 * Nihil est extra hominẽ,& introiens in eũ,
quod possit eum coinquinare, sed quæ de
homine procedunt illa sunt, quæ commu-
16 nicant hominem. * Si quis habet aures au-
17 diendi,audiat.*Et cùm introisset in domum
C à turba,interrogabant eum discipuli eius pa-
18 rabolam. *Et ait illis: Sic & vos impruden-
tes estis?Non intelligitis quia omne extrinse-
cus introiens in hominem, non potest eum
19 communicare: *quia non intrat in cor eius,
sed in vẽtrem vadit,& in secessum exit pur-
20 gans omnes escas?*Dicebat autem,quoniam
quæ de homine exeunt, illa communicant
21 hominem. *"Ab intus enim de corde homi-
num malæ cogitationes procedũt,adulteria, u Gen. 6. a. 5.
22 fornicationes,homicidia,*furta,auaritiæ,ne-
quitiæ,

quitiæ,dolus,impudicitiæ,oculus malus, bla-
ſphemia,ſuperbia,ſtultitia. *Omnia hęc ma- 23
la ab intus procedunt, & communicant ho-
u Mat. 15. c. 24. minem.*ᵘEt inde ſurgens abijt in fines Ty- 24
ri,& Sidonis: & ingreſſus domum,neminem
voluit ſcire, & non potuit latere. * Mulier 25
enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia ha-
bebat ſpiritum immundũ,intrauit, & proci-
dit ad pedes eius.*Erat enim mulier Gẽtilis, 26
Syrophęniſſa genere. Et rogabat eũ, vt de-
monium eijceret de filia eius.*Qui dixit illi: 27
Sine prius ſaturari filios: nõ eſt enim bonum
ſumere panẽ filiorũ,& mittere canibus. *At 28
illa reſpondit, & dixit illi. Vtique Domine;
nam & catelli comedunt ſub menſa de micis D
puerorũ.*Et ait illi: Propter hũc ſermonem 29
vade,exijt dæmoniũ à filia tua.*Et cũ abijſ- 30
ſet domũ ſuam, inuenit puellã iacentẽ ſupra
lectũ,& dæmoniũ exijſſe.* Et iterũ exiẽs de 31
finibus Tyri, venit per Sidonẽ ad Mare Ga-
u Matt. 9. d. 32. lilęę inter medios fines Decapoleos.*ᵘEt ad- 32
ducunt ei ſurdum,& mutũ, & deprecabãtur
Luc. 11. b. 14. eũ,vt imponat illi manũ.*Et apprehendens 33
eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in
auriculas eius: & expuens, tetigit linguam
eius:*& ſuſpiciens in cęlum,ingemuit,& ait 34

35 illi:Ephpheta,quod eſt adaperire.*Et ſtatim
apertæ ſunt aures eius,& ſolutum eſt vincu-
36 lũ linguæ eius,& loquebatur rectè.*Et præ-
cepit illis ne cui diceret.Quanto autẽ eis prę-
37 cipiebat,tanto magis plus prædicabant: * &
eò amplius admirabãtur,dicẽtes:Bene omnia
fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

1 A IN diebus illis iterum cùm turba multa eſ- Mat. 15. d. 32.
ſet,nec haberent quod manducarent,cõ-
2 uocatis diſcipulis, ait illis: * Miſereor ſuper
turbam:quia ecce iã triduo ſuſtinent me,nec
3 habent quod manducent:*& ſi dimiſero eos
ieiunos in domũ ſuam, deficient in via: qui-
4 dam enim ex eis de longe venerunt. *Et re-
ſponderũt ei diſcipuli ſui:Vnde illos quis po-
5 terit hìc ſaturare panibus in ſolitudine?* Et
interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui
6 dixerunt:Septẽ.*Et præcepit turbæ diſcum-
bere ſuper terram. Et accipiẽs ſeptem panes,
gratias agẽs fregit,& dabat diſcipulis ſuis, vt
7 apponerent,& appoſuerunt turbę.*Et habe-
bant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, &
8 iuſſit apponi.*Et mãducauerunt,& ſaturati
ſunt,& ſuſtulerũt quod ſuperauerat de frag-
9 mentis, ſeptem ſportas. * Erant autem qui

manducauerant,quaſi quatuor millia: & di-
miſit eos. *Et ſtatim aſcẽdẽs nauim cũ diſci- 10
u Mat. 16. a. 1. pulis ſuis, venit in partes Dalmanutha. *ᵘEt 11
exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere B
Luc. 11. g. 54. cũ eo,quærentes ab illo ſignũ de cęlo,tẽtan-
tes eum. * Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid 12
generatio iſta ſignũ quęrit? Amẽ dico vobis,
ſi dabitur generationi iſti ſignũ. *Et dimit- 13
tẽs eos,aſcẽdit iterũ nauim,& abijt trãs fretũ.
u Mat. 16. a. 5. *ᵘEt obliti sũt panes ſumere:& niſi vnũ pa- 14
nẽ non habebant ſecũ in naui.*Et præcipie- 15
bat eis,dicens: Videte, & cauete à fermento
Phariſæorũ,& fermento Herodis. * Et cogi- 16
tabant ad alterutrũ,dicẽtes: Quia panes non
habemus.*Quo cognito,ait illis Ieſus: Quid 17

cogitatis,quia panes non habetis? nondũ co-
gnoſcitis,nec intelligitis? adhuc cæcatũ ha-
18 betis cor veſtrũ? * oculos habẽtes non vide-
tis?& aures habẽtes nõ auditis?ᵘNec recorda- u Sup. 6. f. 41.
19 mini, *quando quinq; panes fregi in quinq; Io. 6. b. 11.
millia:quot cophinos fragmentorum plenos
20 ſuſtuliſtis?Dicunt ei:Duodecim.*Quãdo &
C ſeptem panes in quatuor millia: quot ſportas
fragmẽtorum tuliſtis? Et dicunt ei: Septem.
21 Et dicebat eis: Quomodo nõdũ intelligitis?
22 * Et veniunt Bethſaidam,& adducũt ei cæ-
cum, & rogabant eum, vt illum tangeret.
23 * Et apprehenſa manu cæci,eduxit eum ex-
tra vicum: & expuens in oculos eius impoſi-
tis manibus ſuis,interrogauit eum ſi quid vi-
deret.

deret. * Et aspiciēs,ait: Video homines velut 24
arbores ambulantes. * Deinde iterū imposuit 25
manus super oculos eius: & cœpit videre,&
restitutus est,ita vt clarè videret omnia. * Et 26
misit illum in domum suam,dicens: Vade in
domum tuam: & si in vicū introieris, nemi-
u Mat. 16. b. 13. u Luc. 9. c. 13.
ni dixeris. * " Et egressus est Iesus, & discipu- 27
li eius in castella Cæsareæ Philippi: & in via
interrogabat discipulos suos, dicens eis: "
Quem me dicunt esse homines? * Qui re- 28
spōderunt illi dicentes: Ioannem Baptistam,
alij Eliam, alij verò quasi vnum de prophe-
tis. * Tunc dicit illis: Vos verò quem me es- 29
se dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es
Christus. * Et comminatus est eis, ne cui di- 30
cerent de illo. * Et cœpit docere eos, quoniam 31
oportet filium hominis pati multa, & repro- D
bari à senioribus, & à summis sacerdotibus,
& Scribis, & occidi: & post tres dies resurge-
re. * Et palam verbum loquebatur: Et appre- 32
hendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 * Qui conuersus, & videns discipulos suos,
comminatus est Petro, dicens: Vade retro me
satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed
34 quę sunt hominū. * Et conuocata turba cū
u Mat. 19. d. 38. & 16. d. 24. Luc. 9. c. 23. & 14. f. 27. & 13. g. 33. Io. 12. d. 25.
discipulis suis, dixit eis: " Si quis vult me se-
qui, deneget semetipsum: & tollat crucem
35 suam, & sequatur me. * Qui enim voluerit
animam suam saluam facere, perdet eam:
qui autem perdiderit animam suam propter
me, & Euangelium, saluam faciet eam.
36 * Quid enim proderit homini, si lucretur
mundum totum: & detrimētum animæ suæ
37 faciat? * Aut quid dabit homo commutatio-
u Mat. 10. d. 33. Lu 9. c. 26. & 12. b. 9.
38 nis pro anima sua? * " Qui enim me confu-
sus fuerit, & verba mea in generatione ista
adultera, & peccatrice: & filius hominis con-
fundetur eum, cū venerit in gloria patris sui
u Mat. 16. d. 27. Lu 9. c. 27.
39 cum angelis sanctis. * Et dicebat illis: " Amen
dico vobis, quia sunt quidam de hic stanti-
bus, qui non gustabunt mortem, donec vi-
deant regnum Dei veniens in virtute.

CAP. IX.

Mat. 17. a. 1 Lu 9. d. 28.
ET post dies sex assumit Iesus Petrum, & 1
Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in A
montē excelsum seorsum solos, & transfigu-
ratus est corā ipsis. * Et vestimenta eius facta 2
sunt splendentia, & cādida nimis velut nix,
qualia fullo non potest super terram cādida
facere. * Et apparuit illis Elias cum Moyse: 3
& erant loquentes cum Iesu. * Et respondens 4
Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hìc es-
se: & faciamus tria tabernacula, Tibi vnum,
& Moysi vnum, & Eliæ vnum. * Non enim 5
sciebat quid diceret: erant enim timore ex-
territi: * & facta est nubes obumbrans eos: & 6
venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus B
charissimus: audite illum. * Et statim circum- 7
spicientes, neminem amplius viderunt, nisi
u Mat. 17. b. 6.
Iesum tantùm secum. * " Et descendentibus 8
illis de monte, præcepit illis, ne cuiquam quæ
vidissent, narrarent: nisi cùm Filius hominis
9 à mortuis resurrexerit. * Et verbum conti-
nuerunt apud se: conquirentes quid esset:
10 Cùm à mortuis resurrexerit. * Et interroga-
u Mat. 4. b. 5.
bant eum, dicentes: " Quid ergo dicunt Pha-
risæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire
11 primùm? * Qui respondens, ait illis: Elias cùm
venerit primò, restituet omnia: & quomodo
u Isa 53. a. 3.
" scriptum est in Filium hominis, vt multa
12 patiatur, & contemnatur. * Sed dico vobis
C quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcum-
u Mat. 17. b. 12.
13 que voluerūt) sicut scriptum est de eo. * Et
veniens ad discipulos suos, vidit turbam ma-
gnam circa eos, & Scribas conquirentes cum
14 illis. * Et confestim omnis populus videns
Iesum, stupefactus est, & expauerunt, & ac-
15 currentes salutabant eum. * Et interrogauit
u Luc 9. c. 37.
16 eos: Quid inter vos conquiritis? * " Et respon-
dens vnus de turba, dixit: Magister, attuli fi-
lium meū ad te habentem spiritum mutum:
17 * qui vbicumq; eum apprehenderit, allidit
illum,

illum, & spumat, & stridet dentibus, & are-
scit: & dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum,
& non potuerunt. * Qui respondens eis, di- 18
xit: O generatio incredula, quamdiu apud
vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum
ad me. *Et attulerunt eum. Et cùm vidisset 19
eum, statim spiritus conturbauit illum: & eli-
sus in terram, volutabatur spumans. *Et in- 20
terrogauit patrem eius: Quantum temporis D
est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infã-
tia: * & frequenter eum in ignẽ, & in aquas 21
misit, vt eũ perderet: sed si quid potes, adiu-
ua nos, misertus nostri. *Iesus autem ait illi: 22
Si potes credere, omnia possibilia sunt credẽ-
ti. * Et continuò exclamãs pater pueri, cum 23
lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuua in-
credulitatem meam. * Et cùm videret Iesus 24
concurrentem turbam, comminatus est spi-
ritui immundo, dicens illi: Surde, & mute
spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & am-
plius ne introeas in eum. * Et exclamans, & 25
multùm discerpens eum, exijt ab eo, & fa-
ctus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent:
Quia mortuus est. *Iesus autem tenens ma- 26
num eius, eleuauit eum, & surrexit. *Et cùm 27
introisset in domum, discipuli eius secretò in- E
terrogabant eum: Quare nos non potuimus
eijcere eũ? * Et dixit illis: Hoc genus in nul- 28
lo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio:
" Mat. 17. * " Et inde profecti prætergrediebantur Ga- 29
d 22. lilæam: nec volebat quemquam scire. *"Do- 30
" Luc. 9. c. cebat autem discipulos suos, & dicebat illis:
21. Quoniam filius hominis tradetur in manus
hominum, & occident eum, & occisus tertia
die resurget. *At illi ignorabant verbum, & 31
timebant interrogare eum. *Et venerũt Ca- 32
pharnaum. Qui cùm domi essent, interroga-
bat eos: Quid in via tractabatis? * At illi ta- 33
cebant: siquidẽ in via inter se disputauerant,
Mat. 18. " quis eorum maior esset. *Et residens voca- 34
a 1. uit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus
Luc. 9. f. 4 c. esse, erit omnium nouissimus, & omnium
minister. *Et accipiens puerum, statuit eum 35
in medio eorum: quem cùm complexus es-
set, ait illis: * Quisquis vnum ex huiusmodi 36
pueris receperit in nomine meo, me recipit: F
& quicumque me susceperit, non me susci-
Luc. 9. f. pit, sed eum, qui misit me. * " Respondit illi 37
9. Ioannes, dicens: Magister, vidimus quẽdam
in nomine tuo eijcientem dæmonia, qui non
sequitur nos, & prohibuimus eũ. * Iesus au- 38
1. Cor. 12. tem ait: Nolite prohibere eum. " nemo est
3. enim, qui faciat virtutem in nomine meo, &
possit cito male loqui de me: *qui enim non 39
Mat. 10. est aduersum vos, pro vobis est. * " Quisquis 40
42. enim potum dederit vobis calicem aquæ in
nomine meo, quia Christi estis: amen dico
vobis, non perdet mercedem suã. * "Et quis- 41
Mat. 18. quis scãdalizauerit vnum ex his pusillis cre-
6 Luc. 17. a 2. dentibus in me: bonum est ei magis si circũ-
daretur mola asinaria collo eius, & in mare
42 mitteretur. *"Et si scandalizauerit te manus " Mat. 5. d. 30. & 18
G tua, abscinde illam: bonũ est tibi debilem in- a 6.
troire in vitam, quàm duas manus habentẽ Luc. 17. a. 2.
ire in gehennam, in ignem inextinguibilem:
43 * vbi vermis eorũ non moritur, & ignis non
44 extinguitur. * Et si pes tuus te scandalizat,
amputa illum: bonum est tibi claudum in-
troire in vitam æternam, quàm duos pedes
habentem mitti in gehennam ignis inextin-
45 guibilis: * "vbi vermis eorum non moritur, " Isa. 66. g.
46 & ignis non extinguitur. * Quòd si oculus 24.
tuus scandalizat te, eijce eum: bonum est tibi
luscum introire in regnum Dei, quàm duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis:
47 * vbi vermis eorum non moritur, & ignis
48 non extinguitur. * " Omnis enim igne sa- " Leui. 2. d.
49 lietur, & omnis victima sale salietur. *"Bo- 13.
num est sal: quòd si sal insulsum fuerit: in " Mat. 5. b. 13.
quo illud condietis? Habete in vobis sal, & Luc. 14. g.
pacem habete inter vos. 34.

CAP. X.

1 ET inde exurgens venit in fines Iudææ Mat. 19. a.
A vltra Iordanem: & conueniunt iterum 1.
turbæ ad eum, & sicut consueuerat, iterum
2 docebat illos. * Et accedentes Pharisæi inter-
rogabant eum: Si licet viro vxorem dimitte-
3 re: tentantes eum. * At ille respondens, dixit
4 eis: Quid vobis præcepit Moyses? *Qui dixe-
runt: "Moyses permisit libellum repudij scri- " Deut. 24. a 1.
5 bere, & dimittere. * Quibus respondens Ie-
sus, ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vo-
6 bis præceptum istud: *ab initio autem crea- " Gen. 1. d.
turæ " masculum, & feminam fecit eos Deus. 27.
7 * Propter hoc relinquet homo patrem suũ, Ge. 2. d. 24.
& matrem, & adhærebit ad vxorem suam: Mat. 19. a.
8 * & erunt duo in carne vna. Itaque iam non 4. 1. Cor. 6. d. 16.
9 sunt duo, sed vna caro. * Quod ergo Deus Eph. 5. g.
10 coniunxit, homo non separet. * Et in domo 31. 1. Cor. 7. b.
iterum discipuli eius de eodem interrogaue- 10.
11 runt eum. * Et ait illis: Quicumque dimise-
B rit vxorem suam, & aliam duxerit, adulteriũ
12 committit super eam. * Et si vxor dimiserit
13 virum suum, & alij nupserit, mœchatur. *Et
offerebant illi paruulos, vt tangeret illos. Di-
scipuli autem comminabantur offerentibus.
14 * Quos cùm videret Iesus, indignè tulit, &
ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne
prohibueritis eos: talium enim est regnum
15 Dei. *Amen dico vobis: Quisquis non rece-
perit regnum Dei velut paruulus, non intra-
16 bit in illud. * Et complexans eos, & impo-
17 nens manus super illos, benedicebat eos. * Et
cùm egressus esset in viam, procurrens qui-
dam genu flexo ante eum, rogabat eũ: "Ma- " Mat. 19. d 16.
gister bone, quid faciam, vt vitam æternam Luc 18. d.
18 percipiam? * Iesus autem dixit ei: Quid me 18.
C dicis bonum? Nemo bonus, nisi vnus Deus.
19 * " Præcepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, " Ex. 20. c.
Ne fureris, Ne falsum testimonium dixeris, 13.

Ne

Ne fraudẽ feceris, Honora patrem tuum, &
matrẽ.* At ille respondens, ait illi: Magister, 20
hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. *Ie- 21
sus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit
ei: Vnum tibi deest: vade, quæcumque habes
vende, & da pauperibus, & habebis thesau-
rum in cœlo: & veni, sequere me. *Qui con- 22
tristatus in verbo, abijt mœrens: erat enim
habens multas possessiones. *Et circumspi- 23
ciens Iesus, ait discipulis suis: Quàm diffici-
le qui pecunias habent, in regnũ Dei introi-
bunt! * Discipuli autem obstupescebant in 24
verbis eius. At Iesus rursus respondens ait il-
lis: Filioli, quàm difficile est, confidẽtes in pe-
cunijs, in regnũ Dei introire. * Facilius est, 25
camelum per foramen acus transire, quàm D
diuitem intrare in regnum Dei. *Qui magis 26
admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et
quis potest saluus fieri? * Et intuens illos Ie- 27
sus ait: Apud homines impossibile est, sed nõ
apud Deũ: omnia enim possibilia sunt apud
u Mat. 19 d. 17. Deum. *u Et cępit ei Petrus dicere: Ecce nos 28
dimisimus omnia, & secuti sumus te. * Re- 29
Luc. 18. c. 18. spondens Iesus, ait: Amen dico vobis: Ne-
mo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut
sorores, aut patrẽ, aut matrem, aut filios, aut
agros propter me, & propter Euangelium,
* qui non accipiat centies tantum, nunc in 30
tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, &
matres, & filios, & agros, cum persecutioni-
bus, & in sæculo futuro vitam æternam:
u Mat. 19. d. 30. *u Multi autem erunt primi nouissimi, & 31
nouissimi primi. * Erant autem in via ascen- E
dentes Ierosolymam: & præcedebat illos Ie- 32
u Luc. 18. f. 31. sus, & stupebant: & sequentes timebant. u Et
assumens iterum duodecim, cœpit illis dice-
re, quæ essent ei euentura. *Quia ecce ascen- 33
dimus Ierosolymã, & Filius hominis trade-
tur principibus sacerdotum, & Scribis, & se-
nioribus, & damnabunt eũ morte, & tradent
eum gentibus: * & illudent ei, & conspuent 34

eum, & flagellabunt eum, & interficiẽt eum:
35 & tertia die resurget. *u Et accedunt ad eum u Mat. 20. c. 20.
Iacobus, & Ioannes filij Zebedæi, dicentes:
Magister, volumus vt quodcumque petieri-
36 mus, facias nobis. *At ille dixit eis: Quid vul-
37 tis, vt faciam vobis? * Et dixerunt: Da nobis
F vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sini-
38 stram tuam sedeamus in gloria tua. * Iesus
autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis
bibere calicem, quem ego bibo: aut baptis-
39 mo, quo ego baptizor, baptizari? * At illi di-
xerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Ca-
licem quidem, quem ego bibo, bibetis: & ba-
40 ptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: *se-
dere autem ad dexteram meam, vel ad sini-
stram, non est meum dare vobis, sed quibus
41 paratum est. *Et audientes decem cœperunt
42 indignari de Iacobo, & Ioanne. * Iesus autẽ
vocans eos, ait illis: u Scitis quia hi, qui viden-
tur principari gentibus, dominantur eis: & u Luc. 22. c. 25.
principes eorum potestatem habent ipsorũ.
43 * Non ita est autem in vobis, sed quicumq;
44 voluerit fieri maior, erit vester minister: *&
quicumq; voluerit in vobis primus esse, erit
45 omnium seruus. *Nam & Filius hominis nõ
G venit, vt ministraretur ei, sed vt ministra-
ret, & daret animam suam redemptionem
46 pro multis. * u Et veniunt Iericho: & profi-
ciscente eo de Iericho, & discipulis eius, & u Matt. 20. d. 29.
plurima multitudine, filius Timęi Bartimeus u Luc. 18. f. 35.
47 cæcus, sedebat iuxta viam mendicans. *Qui
cùm audisset quia Iesus Nazarenus est, cœ-
pit clamare, & dicere: Iesu fili Dauid, mise-
48 rere mei. * Et comminabantur ei multi vt
taceret. At ille multò magis clamabat: Fili
49 Dauid miserere mei. * Et stans Iesus præce-
pit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes
50 ei: Animæquior esto: surge, vocat te. * Qui
proiecto vestimento suo exiliens, venit ad
51 eum. * Et respondens Iesus dixit illi: Quid
tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rab-
boni,

boni, vt videam. * Iesus autem ait il- 52
li : Vade, fides tua te saluum fecit. Et
confestim vidit, & sequebatur eum in
via.

CAP. XI.

Matt.26.a 1. Lu.19.c.29
ET cùm appropinquarent Ierosolymæ, 1
& Bethaniæ ad montem oliuarum, mit- A
tit duos ex discipulis suis, * & ait illis : Ite in 2
castellum, quod contra vos est, & statim in-
troeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum,
super quem nemo adhuc hominum sedit:
soluite illum, & adducite. * Et si quis vo- 3
bis dixerit: Quid facitis? dicite, quia domino
necessarius est : & continuò illum dimittet
huc. * Et abeuntes inuenerunt pullum li- 4
gatum ante ianuam foris in biuio: & soluunt
eum. * Et quidam de illic stantibus dicebant 5
illis: Quid facitis soluentes pullum? * Qui di- 6
xerunt eis, sicut præceperat illis Iesus, & di-
miserunt eis. * " Et duxerunt pullum ad 7
n Ioan.12. b.14.
Iesum, & imponunt illi vestimenta sua, &
sedit super eum. * Multi autem vestimen- 8
ta sua strauerunt in via, alij autem frondes
cædebant de arboribus, & sternebant in via.
*Et qui præibant, & qui sequebantur cla- 9
n Matt.21. b.9. Lu.19.g.38 Ps.117.d. 25.
mabant, dicentes: Hosanna : * " Benedi- 10
ctus, qui venit in nomine Domini: benedi- B
ctum quod venit regnum patris nostri Da-
uid: Hosanna in excelsis. * " Et introiuit 11
n Matt.21. b.10.
Ierosolymam in templum : & circumspectis
omnibus, cùm iam vespera esset hora, exijt
in Bethaniam cum duodecim. * Et alia die 12
cùm exirent à Bethania, esurijt. * " Cùmque 13
n Mar.21. b.19.
vidisset à longe ficum habentem folia, ve-
nit si quid forte inueniret in ea, & cùm ve-
nisset ad eam, nihil iuuenit præter folia:
non enim erat tempus ficorum. * Et re- 14
spondens dixit ei: Iam non amplius in ætér-
num ex te fructum quisquam manducet.
Et audiebant discipuli eius. * Et veniunt 15
Ierosolymam. Et cùm introisset in tem-
plum, cœpit eijcere vendentes, & ementes
in templo : & mensas nummulariorum, &
cathedras vendentium columbas euertit;
16 * & non sinebat vt quisquam transferret
17 vas per templum : * & docebat, dicens eis:
Nonne scriptum est : " Quia domus mea, n Is.56.c.7 Ier.7.b.11.
C domus orationis vocabitur omnibus genti-
bus? Vos autem fecistis eam speluncam la-
18 tronum. * Quo audito principes sacerdo-
tum, & Scribæ quærebant quomodo eum
perderent : timebant enim eum, quoniam
vniuersa turba admirabatur super doctrina
19 eius. * Et cùm vespera facta esset, egredieba-
20 tur de ciuitate. * Et cùm mane transirent, vi-
21 derunt ficum aridam factã à radicibus. * Et
recordatus Petrus, dixit ei : Rabbi, ecce fi-
22 cus, cui malexidisti, aruit. * Et respondens
23 Iesus ait illis: " Habete fidem Dei: * amen di- n Matt.7. a.7. & 21. c.22.
co vobis, quia quicumque dixerit huic mõti:
Tollere, & mittere in mare, & non hæsita-
uerit in corde suo, sed crediderit, quia quod-
24 cumque dixerit, fiat, fiet ei. * Propterea dico
vobis, omnia quæcumque orantes petitis,
credite quia accipietis, & euenient vobis.
25 * " Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si n Luc.11.b. 9.
quid habetis aduersus aliquem : vt & Pater Matt.6.b. 14.18.d.35
vester, qui in cœlis est, dimittat vobis pecca-
26 ta vestra. * Quòd si vos non dimiseritis: nec
D Pater vester, qui in cœlis est, dimittet vobis
27 peccata vestra. * " Et veniunt rursus Ieroso- n Luc.20. a.1.
lymam. Et cùm ambularet in templo, acce-
dunt ad eum summi sacerdotes, & Scribæ, &
28 seniores: * & dicunt ei: In qua potestate hæc
facis? & quis dedit tibi hanc potestatem, vt
29 ista facias? * Iesus autem respondens, ait il-
lis: Interrogabo vos & ego vnum verbum,
& respondete mihi : & dicam vobis in qua

potestate hæc faciam. * Baptismus Ioannis, 30
de cœlo erat, an ex hominibus? Respondete
mihi. * At illi cogitabant secum, dicentes: Si 31
dixerimus, De cœlo, dicet, Quare ergo non
credidistis ei? * Si dixerimus, Ex hominibus, 32
timemus populum: omnes enim habebant
33 Ioannem, quia verè propheta esset. * Et
respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et re-
spondens Iesus ait illis: Neque ego dico vo-
bis in qua potestate hæc faciam.

CAP. XII.

ET cępit illis in parabolis loqui: Vineam 1
Matt.21.d 33. pastinauit homo, & circũdedit sepem, A
Luc.20.b.9 & fodit lacum, & ædificauit turrim, & loca-
Isa.5.a.1 uit eam agricolis, & peregrè profectus est:
Ier.2.d.21. * Et misit ad agricolas in tempore seruum 2
vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
*Qui apprehensum eum ceciderunt, & di- 3
miserunt vacuum. * Et iterum misit ad il- 4
los alium seruũ: & illum in capite vulnera-
uerunt, & contumelijs affecerunt. * Et rur- 5
sum alium misit, & illum occiderunt: & plu-
res alios: quosdam cædentes, alios verò occi-
dentes. * Adhuc ergo vnum habens filium 6
charissimum: & illum misit ad eos nouissi-
mum, dicens: Quia reuerebuntur filium
meum. *Coloni autem dixerunt ad inuicem: 7
Hic est heres: venite, occidamus eum: & no-
stra erit hereditas. *Et apprehendentes eum, 8
occiderunt: & eiecerunt extra vineam.
*Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, 9
& perdet colonos: & dabit vineam alijs.
Ps.117.d 21. *Nec scripturam hanc legistis: " Lapidem, 10
Isa.28.d.16. quem reprobauerunt ædificantes, hic factus
est in caput anguli. *A Domino factum est 11
Act.4.b.11 istud, & est mirabile in oculis nostris? * Et 12
Ro.9.g.33. quærebant eum tenere: & timuerunt turbã:
1.Pet.2.a.8 cognouerunt enim, quoniam ad eos parabo-
Matt.21.d.42. lã hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.* "Et 13
Matt.22.b.15. mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis, &
Luc.20.d.20. Herodianis, vt eum caperent in verbo. *Qui 14
veniẽtes dicunt ei: Magister, scimus quia ve- B
rax es, & nõ curas quemquam: nec enim vi-
des in faciem hominum, sed in veritate viam
Dei doces. Licet dari tributum Cæsari, an nõ
dabimus? *Qui sciens versutiam illorum, ait 15
illis: Quid me tentatis? afferte mihi denariũ
16 vt videam. *At illi attulerunt ei. Et ait illis:
Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt
17 ei: Cæsaris. *Respondens autem Iesus dixit
illis: " Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæ- *Rom.13. c.7.*
sari, & quę sunt Dei, Deo. Et mirabantur su-
18 per eo. *"Et venerunt ad eum Sadducæi, qui *Matt.22. c.23.*
dicunt resurrectionẽ non esse: & interroga-
19 bant eum dicentes: * Magister, Moyses no- *Luc.20.d.27.*
bis scripsit, " vt si cuius frater mortuus fue- *Deut.25.b.5.*
rit, & dimiserit vxorẽ, & filios non relique-
rit, accipiat frater eius vxorem ipsius, & re-
20 suscitet semen fratri suo. *Septẽ ergo fratres
erant: & primus accepit vxorem, & mortuus
21 est non relicto semine. *Et secundus accepit
eam, & mortus est: & nec iste reliquit se-
22 men. Et tertius similiter. *Et acceperũt eam
similiter septem: & non reliquerunt semen.
Nouissima omnium defuncta est & mulier.
23 *In resurrectione ergo cùm resurrexerint,
cuius de his erit vxor? septẽ enim habuerunt
24 eam vxorem. * Et respondens Iesus, ait illis:
Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas,
25 neque virtutem Dei? *Cùm enim à mortuis
resurrexerint, neque nubent, neque nuben-
26 tur, sed sunt sicut angeli in cœlis. *De mor-
C tuis autem quòd resurgant, non legistis in
libro Moysi, super rubum quomodo dixerit
illi Deus, inquiens: * " Ego sum Deus Abra- *Exod.3.b.6.*
27 ham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? * Non
est Deus mortuorum, sed viuorum. Vos er- *Matt.22.d.32.*
28 go multũ erratis. *"Et accessit vnus de Scri- *Matt.22.d.34.*
bis, qui audierat illos coinquirentes, & vidẽs
quoniam bene illis responderit, interrogauit
eum quod esset primũ omniũ mandatum.
29 *Iesus autẽ respondit ei: Quia primum om-
nium

„ *Deut.* 6. nium mandatum est : „ Audi Israel, Dñs
*a.*7. Deus tuus, Deus vnus est : * & diliges Dñm 30
Deum tuũ ex toto corde tuo,& ex tota ani-
ma tua,& ex tota mente tua, & ex tota vir-
„ *Leu.* 19. *d.*18. tute tua. Hoc est primum mandatum.* „Se- 31
Matt. 22.*d* 39. cundum autem simile est illi: Diliges proxi-
mum tuum tamquam teipsum. Maius horũ
*Ro.*13.*c.*9. aliud mandatum non est. *Et ait illi Scriba: 32
Galat. 5. *c.* 14. Bene Magister,in veritate dixisti, quia vnus
Iac. 2. *b.* 8. est Deus,& non est alius præter eum.*Et vt 33
diligatur ex toto corde,& ex toto intellectu,
& ex tota anima , & ex tota fortitudine : &
diligere proximum tamquã seipsum , maius
est omnibus holocaustomatibus, & sacrifi-
cijs. *Iesus autem videns,quòd sapienter re- 34
spondisset, dixit illi : Non es longe à regno
Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.
*Et respõdens Iesus dicebat, docens in tem- 35
plo : Quomodo dicunt Scribæ Christum fi-
lium esse Dauid ? *Ipse enim Dauid dicit in 36
Spiritu sancto: „Dixit Dñs Domino meo,se- D
„ *Matt.*22. *d.* 42. de à dextris meis,donec ponam inimicos tuos
Luc 20. *g.* 41. scabellum pedũ tuorum. *Ipse ergo Dauid 37
Ps 109.*a.*1 dicit eũ Dñm,& vnde est filius eius?Et mul-
ta turba eum libenter audiuit . * Et dicebat 38
„ *Matt.*23. *a.b.* eis in doctrina sua: „Cauete à Scribis,qui vo-
lunt in stolis ambulare, & salutari in foro,
Luc. 11. *f.* 43. & 20 *g* 46. *& in primis cathedris sedere in synagogis 39
& primos discubitus in cœnis: *qui deuorãt 40
domos viduarum sub obtentu prolixæ ora-
„ *Luc.* 21. *a.* 1. tionis:hi accipient prolixius iudicium.* „ Et 41
sedens Iesus contra gazophylacium,aspicie-
bat quomodo turba iactaret ęs in gazophy-
lacium, & multi diuites iactabant multa.
* Cùm venisset autem vidua vna pauper 42
misit duo minuta, quod est quadrans, * & 43
conuocans discipulos suos, ait illis : Amen
dico vobis , quoniam vidua hæc pauper
plus omnibus misit , qui miserunt in gazo-
phylacium . * Omnes enim ex eo, quod 44
abundabat illis , miserunt : hæc verò de pe-
nuria sua omnia quæ habuit , misit totum
victum suum .

CAP. XIII.

1 A ET cùm egrederetur de templo , ait illi *Matt.*24.*a.* 1.
vnus ex discipulis suis : Magister, aspice *Luc.* 19. *g.* 44. & 21. *b.*5.
2 quales lapides, & quales structuræ . * Et re-
spondens Iesus,ait illi : Vides has omnes ma-
gnas ædificationes ? Non relinquetur lapis
3 super lapidem,qui non destruatur. *Et cùm
sederet in Monte oliuarum cõtra templum ,
interrogabant eum separatim Petrus, & Ia-
4 cobus, & Ioannes, & Andreas : * Dic nobis ,
quando ista fient? & quod signum erit,quã-
5 do hæc omnia incipiẽt consummari? *Et re-
spondens Iesus cępit dicere illis : „ Videte ne „ *Eph.* 5. *b.* 6.
6 quis vos seducat: *multi enim venient in no-
mine meo dicentes,quia ego sum : & multos 2. *Thes.* 2. *a.* 3.
7 seducent. * Cùm audieritis autem bella , &
opiniones bellorum , ne timueritis : oportet
8 enim hæc fieri: sed nondum finis. * Exurget
B enim gens contra gentem , & regnum super
regnum,& erunt terræmotus per loca, & fa-
9 mes. Initium dolorum hæc. * Videte autem
vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs ,
& in synagogis vapulabitis , & ante præsi-
des, & reges stabitis propter me , in testimo-
10 nium illis.*Et in omnes gentes primũ opor-
11 tet prædicari Euangelium.* „Et cùm duxe- „ *Matt.*10. *b.* 19.
rint vos tradentes , nolite præcogitare quid *Luc.* 12. *b.*
loquamini : sed quod datum vobis fuerit in 11. & 21. *d.* 14.
illa hora,id loquamini : nõ enim vos estis lo-
12 quentes,sed Spiritus sanctus. *Tradet autem
frater fratrem in mortem,& pater filium: &
consurgent filij in parentes, & morte afficiẽt
13 eos. *Et eritis odio omnibus propter nomen
meum . Qui autem sustinuerit in finem,hic
14 saluus erit. * „ Cùm autẽ videritis abomina- „ *Dan.*9.*g.* 27.
tionem desolationis stantem, vbi non debet,
qui legit,intelligat:tũc qui in Iudęa sunt,fu- *Matt.*24.*b.* 16.
15 giant in montes : * & qui super tectũ,ne de- *Luc.*21. *d.*
scẽdat in domum,nec introeat,vt tollat quid 21.

de domo sua:*& qui in agro erit,non reuer- 16
tatur retro tollere vestimentũ suũ.* Væ autẽ C
prægnantibus,& nutrientibus in illis diebus.
Orate verò vt hieme nõ fiant, Erũt enim 14
dies illi tribulationes tales,quales non fuerũt 19
ab initio creaturæ,quam condidit Deus vsq;
nunc, neque fient. * Et nisi breuiasset Dñs 20
dies,nõ fuisset salua omnis caro: sed propter
n Matt.24. b.25. electos,quos elegit, breuiauit dies. * n Et tũc 21
si quis vobis dixerit: Ecce hìc est Christus,
Lu.21.b.8 ecce illic, ne credideritis. * Exurgent enim 22
pseudochristi, & pseudoprophetæ,& dabũt
signa, & portenta ad seducendos,si fieri po-
test,etiã electos. *Vos ergo videte:ecce præ- 23
dixi vobis omnia.* n Sed in illis diebus post 24
n Ez.32.b.7. tribulationem illam sol contenebrabitur, &
Is.13.b.10 luna non dabit splendorem suum:*& stellę 25
Ioel.2.b.10 cœli erunt decidẽtes, & virtutes,quæ in cęlis
sunt,mouebuntur. * Et tunc videbunt filiũ 56
hominis venientem in nubibus cum virtute
n Matt.24. c.31. multa,& gloria. * n Et tunc mittet angelos 27
suos, & congregabit electos suos à quatuor
ventis,à summo terræ vsq;ad summũ cœli.
*A ficu autem discite parabolam. Cùm iam 28
ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia,
cognoscitis, quia in proximo sit æstas: * sic 29
& vos cùm videritis hęc fieri,scitote quòd in
proximo sit in ostijs. *Amẽ dico vobis,quo- 30
niam nõ transibit generatio hæc,donec om-
nia ista fiãt.*Cœlũ,& terra transibũt,verba 31
autẽ mea nõ transibunt. * De die autẽ illo, 32
vel hora nemo scit,neq; angeli in cœlo, neq;
n Matt.24. d.42. Filius nisi Pater.* n Videte,vigilate,& orate, 33
nescitis enim quãdo tẽpus sit.*Sicut homo, 34
qui peregrè profectus reliquit domũ suã, &
dedit seruis suis potestatẽ cuiusq,operis,& ia-
nitori præcepit, vt vigilet. * Vigilate ergo, 35
(nescitis enim quãdo dñs domus veniat:sero,
an media nocte,an galli cãtu,an mane) * ne 36
cũ venerit repente,inueniat vos dormiẽtes.*37
Quod autẽ vobis dico,omnib⁹ dico: Vigilate.

CAP. XIV.

1 ERat autem Pascha, & Azyma post bi- *Matt.26.a.2.*
A duum: & quęrebant summi sacerdotes,
& Scribæ quomodo eum dolo tenerent, & *Luc.22.a.1*
2 occiderent. *Dicebant autem:Non in die fe-
3 sto,ne forte tumultus fieret in populo. * n Et
cùm esset Bethaniæ in domo Simonis lepro- *n Matt.26. b.6.*
si, & recumberet: venit mulier habens ala- *Ioan.12.a.1*
bastrum vnguenti nardi spicati pretiosi, &
fracto alabastro, effudit super caput eius.
4 *Erant autem quidam indignè ferentes in-
tra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio
5 ista vnguenti facta est? * Poterat enim vn-
guentum istud venundari plus quàm trecẽ-
tis denarijs,& dari pauperibus. Et fremebant
6 in eam. *Iesus autem dixit: Sinite eam,quid
illi molesti estis? Bonum opus operata est in
7 me: * semper enim pauperes habetis vobi-
scum, & cùm volueritis potestis illis benefa-
8 cere: me autem non semper habetis. *Quod
habuit hæc,fecit, præuenit vngere corpus
9 meũ in sepulturam * Amen dico vobis:Vbi-
cumq:prędicatum fuerit Euangeliũ istud in
vniuerso mundo,& quod fecit hæc,narrabi-
10 tur in memoriam eius.* n Et Iudas Iscariotes *n Matt.26. b.14*
B vnus de duodecim abijt ad summos sacerdo-
11 tes,vt proderet eũ illis.*Qui audientes gaui-
si sunt: & promiserunt ei pecuniam se datu-
ros.Et quærebat quomodo illum opportunè
12 traderet.* n Et primò die Azymorum quan- *n Matt.26. b.16.*
do Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: *Lu.22.a.6.*
Quò vis eamus, & paremus tibi, vt mãduces
13 Pascha? * Et mittit duos ex discipulis suis,
& dicit eis: Ite in ciuitatem, & occurret vo-
bis homo lagenam aquæ baiulans,sequimini
14 eum: * & quocũque introierit dicite domi-
no domus, quia magister dicit: Vbi est refe-
ctio mea,vbi Pascha cũ discipulis meis man-
15 ducem? * Et ipse vobis demonstrabit cœ-
naculũ grande,stratum:& illic parate nobis.
16 *Et abierunt discipuli eius, & venerunt in
ciuita-

ciuitatem : & inuenerunt ſicut dixerat illis ,
u Matt.26. & parauerunt Paſcha.* [u]Veſpere autem fa- 17
b.20. cto, venit cum duodecim. * Et diſcumben- 18
Lu.22.b 14 tibus eis, & manducantibus, ait IESVS: Amẽ
Io.13.c.21. dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me,
qui manducat mecum. * At illi cœperunt 19
contriſtari, & dicere ei ſingulatim : Num-
quid ego? *Qui ait illis: Vnus ex duodecim, 20
qui intingit mecum manum in catino. * Et 21
u Pſ.40.c. Filius quidem hominis vadit [u]ſicut ſcriptum C
10. eſt de eo : væ autem homini illi, per quem
Act.1.c.10 Filius hominis tradetur : bonum erat ei, ſi
u Matt.26. non eſſet natus homo ille.* [u]Et manducan- 22
b.24. tibus illis, accepit Ieſus panem: & benedicens
1. Cor. 11. fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt cor-
c.24. pus meum.*Et accepto calice, gratias agens 23
dedit eis, & biberunt ex illo omnes. * Et ait 24
illis: Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti,
qui pro multis effundetur. *Amen dico vo- 25
bis, quia iam non bibam de hoc genimine
vitis vſque in diem illum, cùm illud bibam
nouũ in regno Dei. * Et hymno dicto exie- 26
runt in Montem oliuarum.*Et ait eis Ieſus: 27
u Ioã.16.g. [u]Omnes ſcandalizabimini in me in nocte
32. iſta : quia ſcriptum eſt : [u] Percutiam paſto-
u Zac.13.c. rem, & diſpergentur oues. * Sed poſtquam 28
7. reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.
*Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandali- 29
zati fuerint in te: ſed non ego.*Et ait illi Ie- 30
ſus : Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte
hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter
me es negaturus. * At ille amplius loque- 31
batur : Et ſi oportuerit me ſimul commori D
tibi, non te negabo : Similiter autem & om-
u Matt.26. nes dicebant.* [u] Et veniunt in prædium, cui 32
d.36 nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis:
Luc 22.d. Sedete hìc donec orem. * Et aſſumit Petrũ, 33
40. & Iacobũ, & Ioannem ſecum: & cœpit paue-
re, & tædere. * Et ait illis: Triſtis eſt anima 34
mea vſque ad mortem: ſuſtinete hìc, & vigi-

35 late. *Et cùm proceſſiſſet paululum, proci-
dit ſuper terram: & orabat, vt ſi fieri poſſet,
36 tranſiret ab eo hora: * & dixit: Abba pater,
omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem
hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod
37 tu. *Et venit, & inuenit eos dormientes. Et
ait Petro: Simon dormis? non potuiſti vna
38 hora vigilare? *Vigilate, & orate, vt non in-
tretis in tentationẽ. Spiritus quidẽ promptus
39 eſt, caro verò infirma. * Et iterum abiens
40 orauit eumdem ſermonem, dicẽs. *Et reuer-
E ſus, denuo inuenit eos dormientes, (erant
enim oculi eorũ grauati) & ignorabant quid
41 reſponderent ei. *Et venit tertiò, & ait illis:
Dormite iã, & requieſcite. Sufficit: venit ho-
ra: Ecce Filius hominis tradetur in manus
42 peccatorũ. *Surgite, eamus: ecce qui me tra-
43 det, prope eſt. *Et adhuc eo loquente, venit
Iudas Iſcariotes, vnus de duodecim, & [u] cum u Matt.26.
eo turba multa cum gladijs, & lignis, à ſum- e.47
mis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus. Luc.22.e 47
44 *Dederat autem traditor eius ſignum eis, Io.18.a.3.
dicens: Quemcumq; oſculatus fuero, ipſe eſt,
45 tenete eum, & ducite caute. *Et cùm veniſ-
ſet, ſtatim accedens ad eũ: ait: Aue Rabbi, &
46 oſculatus eſt eum. * At illi manus iniecerũt
47 in eum, & tenuerunt eum. * Vnus autem
quidam de circumſtantibus educens gladiũ,
percuſſit ſeruũ ſummi ſacerdotis: & ampu-
48 tauit illi auriculam. * Et reſpondens Ieſus,
ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum
49 gladijs, & lignis comprehendere me? *quo-
tidie eram apud vos in templo docens, & nõ
me tenuiſtis. Sed vt impleantur Scripturæ.
50 * [u]Tũc diſcipuli eius relinquentes eum, om- u Matt.26.
51 nes fugerunt. *Adoleſcẽs autem quidam ſe- f.56.
quebatur eũ amictus ſindone ſuper nudo: & u Matt.26.
52 tenuerunt eum. *At ille reiecta ſindone, nu- f.57.
F dus profugit ab eis.* [u]Et adduxerunt Ieſum Luc.22.f. 54.
53 ad ſummum ſacerdotem: & cõuenerũt om- Io.18.c.13.

nes sacerdotes,& Scribę,& seniores. * Petrus 54
autem à longe secutus est eum vsq; intrò in
" Matt.26. atrium summi sacerdotis: & sedebat cũ mi-
f.59. nistris ad ignem,& calefaciebat se.* " Summi 55
verò sacerdotes, & omne concilium quære-
bant aduersus Iesum testimonium, vt eum
morti traderent, nec inueniebant. * Multi 56
enim testimonium falsum dicebãt aduersus
eum,& conuenientia testimonia non erant.
*Et quidam surgentes,falsum testimonium 57
ferebant aduersus eum,dicentes: *Quoniam 58
" Ioan.2.d. 19. nos audiuimus eum dicentem: " Ego dissoluã
templum hoc manu factum,& per triduum
aliud non manu factum ædificabo.*Et non 59
erat conueniens testimonium illorum. * Et 60
exurgens summus sacerdos in mediũ, inter-
rogauit Iesum,dicens: Non respondes quid-
quam ad ea,quæ tibi obijciuntur ab his?* Il- 61
le autem tacebat,& nihil respondit. Rursum
summus sacerdos interrogabat eum,& dixit
ei: Tu es Christus filius Dei benedicti? * Ie- 62
" Matt.14. c.30. sus autem dixit illi: Ego sum: " & videbitis G
Filium hominis sedentem à dextris virtutis
Dei,& venientem cum nubibus cœli.*Sum- 63
mus autem sacerdos scindẽs vestimenta sua,
ait: Quid adhuc desideramus testes?*Audi- 64
stis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui
omnes condemnauerunt eum esse reũ mor-
tis. *Et cęperunt quidam conspuere eum,& 65
velare faciem eius, & colaphis eum cædere,
& dicere ei: Prophetiza: & ministri alapis
" Matt.26. eum cædebant.*"Et cũ esset Petrus in atrio 66
g.69. deorsum,venit vna ex ancillis summi sacer-
Luc.22.f. dotis: * & cùm vidisset Petrum calefacientẽ 67
55. Ioan.18.c. se, aspiciens illum,ait: Et tu cum Iesu Naza-
17. reno eras.*At ille negauit,dicẽs:Neque scio, 68
neque noui, quid dicas. * Et exijt foras ante
" Matt.26. atrium,& gallus cantauit.* " Rursus autem 69
g.71. cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere cir-
cumstantibus: Quia hic ex illis est. * At ille 70
" Luc.22.g. iterum negauit. " Et post pusillum rursus
58. Io.18.e.25. qui astabant, dicebant Petro: Verè ex illis
es: nam & Galilæus es. * Ille autem cœpit 71
anathematizare, & iurare: Quia nescio ho-
" Matt.26. minem istum,quem dicitis. * Et statim gal- 72
g.75. lus iterum cantauit. " Et recordatus est Pe-
Io.13.d.38. trus verbi,quod dixerat ei Iesus: Prius quàm
gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit
flere.

CAP. XV.

Mat.27.a.1 ET confestim, mane consilium facientes 1
Luc.22.g. summi sacerdotes cum senioribus, & A
66. Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Ie-
Io.18.e.28. sum, duxerunt,& tradiderunt Pilato.* Et in- 2
terrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorũ?
At ille respondens,ait illi:Tu dicis: * " Et ac- 3
" Matt.27. b.11. cusabant eum summi sacerdotes in multis.
Lu.23.a 6 *Pilatus autem rursum interrogauit eum, 4
Io 18.f.33. dicens: Non respondes quidquam? vide in
quantis te accusant. * Iesus autem amplius 5
nihil respondit, ita vt miraretur Pilatus.
6 * Per diem autem festum solebat dimittere
illis vnum ex vinctis,quemcumq; petissent.
7 *Erat autem,qui dicebatur Barabbas, qui cũ
seditiosis erat vinctus, qui in seditione fece-
8 rat homicidium. *Et cùm ascendisset turba,
cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.
9 *Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vul-
10 tis dimittam vobis regem Iudæorum?*Scie-
bat enim quòd per inuidiam tradidissent eũ
11 summi sacerdotes. *Pontifices autem conci-
B tauerunt turbam,vt magis Barabbam dimit-
12 teret eis. * " Pilatus autem iterum respon- " Matt.27.
dens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi c.22.
13 Iudæorum?* " At illi iterum clamauerunt: Lu.23.b.14
14 Crucifige eum. * Pilatus verò dicebat illis: " Io.18.g.
Quid enim mali fecit? At illi magis clama- 39.& 19.a.
15 bant: Crucifige eum.* Pilatus autem volens 2.
populo satisfacere dimisit illis Barabbam, &
tradidit Iesum flagellis cęsum, vt crucifige-
16 retur. * " Milites autem duxerunt eum in " Matt.27.
atrium prætorij,& conuocant totam cohor- d.28. Io.19.a 2.
17 tem, & induunt eum purpura,& imponũt
18 ei plectentes spineam coronam. * Et cœpe-
19 runt salutare eum: Aue rex Iudæorum. *Et
percutiebant caput eius arũdine:& conspue-
bant eum,& ponentes genua, adorabant eũ.
20 *Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum
purpura,& induerunt eum vestimentis suis:
21 & educũt illum,vt crucifigerent eum.* " Et " Matt.27.
angariauerunt prætereuntem quempiam d 32.
Simonem Cyrenæum venientem de villa, Luc.23.d.
patrem Alexandri,& Rufi, vt tolleret crucẽ d.26.
22 eius. * Et perducunt illum in Golgotha lo-
cũ: quod est interpretatum Caluariæ locus.
23 *Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:&
24 non accepit.* "Et crucifigentes eum, diuise-
C runt vestimenta eius, mittentes sortem super " Matt.27.
25 eis,quis quid tolleret. *Erat autem hora ter- d.33. Luc.23.e.
26 tia: & crucifixerunt eum. * Et erat titulus 33.
causæ eius inscriptus: REX IVDÆO- Io.19.d.17.
27 RVM. * Et cum eo crucifigunt duos latro-
nes: vnum à dextris,& alium à sinistris eius.
28 *"Et impleta est scriptura,quæ dicit:Et cum " Is.53.d.
29 iniquis reputatus est. * Et prætereuntes bla- 12.
sphemabant eum,mouentes capita sua,& di-
centes: " Vah qui destruis templum Dei, & " Io.2.d 19
30 in tribus diebus reædificas: * saluum fac te-
31 metipsum descendens de cruce. * Similiter
& summi sacerdotes illudentes ad alterutrũ
cum Scribis dicebãt: Alios saluos fecit, se-
32 ipsum non potest saluum facere. * Christus
rex Israel descendat nunc de cruce,vt videa-
mus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi
33 erant,conuitiabantur ei. *Et facta hora sex-
ta, tenebræ factæ sunt per totam terram
34 vsque in horam nonam. *Et hora nona ex-
clamauit Iesus voce magna, dicens: " Eloi, " Ps.21.a.
eloi,lammasabacthani? quod est interpreta- 1. Matt.27.e.
D tum: Deus meus, Deus meus, vt quid dere- 46.
liqui-

liquisti me?*Et quidam de circumstantibus 35
audientes,dicebant:Ecce Eliam vocat.*Cur- 36
rens autem vnus, & implens spongiam ace-
to, circumponensque calamo, potum dabat
ei,dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad
deponendum eum. *Iesus autem emissa vo- 37
ce magna expirauit. *Et velum templi scis- 38
sum est in duo, à summo vsque deorsum.
*Videns autem Centurio, qui ex aduerso 39
stabat,quia sic clamans expirasset, ait: Verè
" Matt.27. f.55. hic homo Filius Dei erat. * " Erant autem 40
& mulieres de longe aspicientes: inter quas
erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi mi-
noris,& Ioseph mater, & Salome: * & cùm 41
" Lu.8.a.2 esset in Galilæa, sequebantur eum, " & mi-
nistrabant ei, & aliæ multæ,quæ simul cum
" Matt.27. g.57. eo ascenderãt Ierosolymam.* " Et cùm iam 42
sero esset factum (quia erat parasceue, quod
Lu.23.g.50 est ante sabbatum) * venit Ioseph ab Ari- 43
Io.19.g.38 mathæa nobilis decurio, qui & ipse erat ex-
pectans regnum Dei, & audacter introiuit
ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. * Pilatus 44
autem mirabatur si iam obiisset. Et accersi-
to cẽturione, interrogauit eum, si iam mor-
tuus esset. *Et cùm cognouisset à centurio- 45
ne, donauit corpus Ioseph. * Ioseph autem 46
mercatus sindonem, & deponens eum inuo-
luit sindone, & posuit eum in monumento,

quod erat excisum de petra, & aduoluit la-
47 pidem ad ostium monumenti. * Maria au-
tem Magdalene, & Maria Ioseph aspicie-
bant vbi poneretur.

CAP. XVI.

1 A ET cũ transisset sabbatum, Maria Mag- *Matt.28.a.1.*
dalene,& Maria Iacobi, & Salome eme-
runt aromata,vt venientes vngerent Iesum. *Luc.24.a.1 Io.20.a.1.*
2 *Et valde mane vna sabbatorum, veniunt
3 ad monumentum, orto iam sole. * Et dice-
bant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapi-
4 dem ab ostio monumenti? * Et respicientes
viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe
5 magnus valde. * " Et introeuntes in monu- *" Mat 28. a 5.*
mentum viderunt iuuenem sedentem in
dextris, coopertum stola candida, & obstu- *Lu.24 a.4.*
6 puerunt. * Qui dicit illis: Nolite expaue- *Io.20.b.12.*
B scere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifi-
xum: surrexit, non est hìc, ecce locus vbi
7 posuerunt eum. * Sed ite, dicite discipulis
eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæã:
8 ibi eum videbitis, " sicut dixit vobis. * At il- *" Sup. 14. c.28.*
læ exeuntes, fugerunt de monumento: in-
uaserat enim eas tremor, & pauor: & nemi-
ni quidquam dixerunt: timebant enim.
9 * Surgens autem mane, prima sabbati, ap- *" Io.20.d. 16.*
paruit primò Mariæ Magdalene,de qua eie-
10 cerat septem dœmonia. * Illa vadens nun-

ciauit his, qui cum eo fuerant,lugentibus,&
flentibus. *Et illi audientes, quia viueret, & 11
" Luc.24.b 13. visus esset ab ea, non crediderunt. * " Post 12
hæc autem duobus ex his ambulantibus C
ostensus est in alia effigie, euntibus in vil-
lam, * & illi euntes nunciauerunt ceteris: 13
nec illis crediderunt. * Nouissimè recum- 14
bentibus illis vndecim apparuit: & expro-
brauit incredulitatem eorum, & duritiam
cordis:quia ijs, qui viderant eum resurrexis-
se, non crediderunt. * Et dixit eis: Euntes 15
in mundum vniuersum prædicate Euange-
lium omni creaturæ. *Qui crediderit,& ba- 16

D ptizatus fuerit,saluus erit: qui verò non cre-
17 diderit, condemnabitur. * Signa autem
eos, qui crediderint,hæc sequentur: " In no- *" Act 16.d*
mine meo dæmonia eijcient: linguis lo- *18. & 2 a.*
18 quentur nouis: serpentes tollent: & si mor- *4. & 10.g.*
tiferum quid biberint, non eis nocebit: su- *49. Act. 28. a.*
per ægros manus imponent, & bene habe- *5.*
19 bunt.*Et Dominus quidem Iesus postquam
locutus est eis, " assumptus est in cœlum,
20 & sedet à dextris Dei. * Illi autem profecti *" Luc.24.g*
prædicauerunt vbique Domino cooperan- *51.*
te, & sermonem confirmante, sequenti-
bus signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

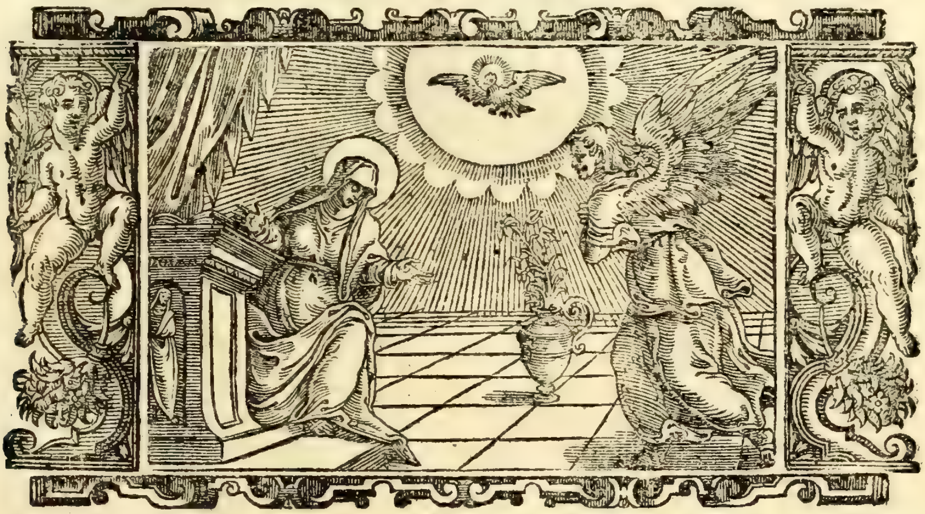

CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidẽ multi conati 1
sunt ordinare narrationem ,
quæ in nobis completæ sunt ,
rerum: *sicut tradiderunt no- 2
bis,qui ab initio ipsi viderunt,
& ministri fuerunt sermonis : * visum est & 3
mihi, assecuto omnia à principio diligenter,
ex ordine tibi scribere , optime Theophile,
*vt cognoscas eorum verborum, de quibus
eruditus es, veritatem . * Fuit in diebus He- 5
rodis , regis Iudææ, sacerdos quidam nomi-
ne Zacharias " de vice Abia , & vxor illius
a 1. Par. 24 a. 19. de filiabus Aaron, & nomen eius Elisabeth .
* Erant autem iusti ambo ante Deum , in- 6
cedentes in omnibus mandatis , & iustifica-
tionibus Domini sine querela, * & non erat 7
illis filius, eo quòd esset Elisabeth sterilis, &
ambo processissent in diebus suis . * Factum 8
est autem, cùm sacerdotio fungeretur in or-
dine vicis suæ ante Deum, *secundùm con- 9
suetudinem sacerdotij , sorte exijt vt incen-
sum poneret , ingressus in templum Domi-
n Exod. 30. a. 7. ni: *& " omni multitudo populi erat orans 10
foris , hora incensi . * Apparuit autem illi 11
Leu. 16. d. 17. Angelus Domini , stans à dextris altaris in-
censi . * Et Zacharias turbatus est videns, 12
& timor irruit super eum.*Ait autem ad il- 13
B lum Angelus : Ne timeas Zacharia , quo-
niam exaudita est deprecatio tua : & vxor
tua Elisabeth pariet tibi filium , & vocabis
14 nomen eius Ioannem : *& erit gaudium ti-
bi, & exultatio , & multi in natiuitate eius
15 gaudebunt: *erit enim magnus coram Do-
mino : & vinum , & siceram non bibet , &
Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero
16 matris suæ : *& multos filiorum Israel con-
17 uertet ad Dominum Deum ipsorum : * &
ipse præcedet ante illum in spiritu , & vir-
tute Eliæ : " vt conuertat corda patrum in
filios , & incredulos ad prudentiam iusto- u Mal. 4 b. 9.
18 rum,parare Domino plebem perfectam.*Et Matt. 11. b. 14.
dixit Zacharias ad Angelũ : Vnde hoc sciã?
ego enim sum senex , & vxor mea processit
19 in diebus suis.*Et respondens Angelus dixit
ei : Ego sum Gabriel , qui asto ante Deum :
& missus sum loqui ad te , & hæc tibi euan-
20 gelizare. * Et ecce eris tacens, & non pote-
ris loqui vsque in diem, quo hæc fiant , pro
eo quòd non credidisti uerbis meis,quæ im-
21 plebũtur in tempore suo. *Et erat plebs ex-
pectans Zachariam: & mirabãtur,quòd tar-
22 daret ipse in templo. * Egressus autem non
C poterat loqui ad illos,& cognouerunt quòd
visionem vidisset in templo. Et ipse erat in-
nuens

nuẽs illis,& permansit mutus.* Et factũ est, 23
vt impleti sũt dies officij eius abijt in domũ
suam: * post hos autem dies concepit Eli- 24
sabeth vxor eius, & occultabat se mensibus
quinque,dicens:* Quia sic fecit mihi Domi- 25
nus in diebus,quibus respexit auferre oppro-
brium meum inter homines. *In mense au- 26
tem sexto,missus est Angelus Gabriel à Deo
in ciuitatem Galilææ,cui nomen Nazareth,
* ad Virginem desponsatam viro,cui nomẽ 27
erat Ioseph,de domo Dauid, & nomen Vir-

28 ginis Maria. * Et ingressus Angelus ad eam
dixit: Aue gratia plena:Dominus tecum:Be-
29 nedicta tu in mulieribus.*Quæ cùm audis-
set, turbata est in sermone eius, & cogitabat
30 qualis esset ista salutatio. * Et ait Angelus
ei: Ne timeas Maria,inuenisti enim gratiam
31 apud Deum: * u ecce concipies in vtero, u Isa. 7. c. 14.
& paries filium, & u vocabis nomen eius
32 IESVM: * hic erit magnus, & filius Altis- u Inf. 2. c. 21.
simi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus
D sedem Dauid patris eius: u & regnabit in u Dan. 7. d. 14 & 27. Mic. 4. c. 7.

domo Iacob in æternum,*& regni eius non 33
erit finis.* Dixit autem Maria ad Angelum: 34
Quomodo fiet istud, quoniam virum non

35 cognosco? * Et respondẽs Angelus dixit ei:
Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus
Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod

nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius
Dei. *Et ecce Elisabeth cognata tua,& ipsa 36
cõcepit filium in senectute sua: & hic men-
sis sextus est illi, quæ vocatur sterilis: * quia 37
non erit impossibile apud Deum omne ver-
bum. *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Do- 38
mini,fiat mihi secundùm verbum tuum. Et
discessit ab illa Angelus. *Exurgens autem 39

Maria in diebus illis abijt in montana cum
40 festinatione in ciuitatem Iuda:* Et intrauit
in domum Zachariæ,& salutauit Elisabeth.
41 * Et factum est, vt audiuit salutationẽ Ma-
E riæ Elisabeth,exultauit infans in vtero eius:
42 & repleta est Spiritu sãcto Elisabeth:*& ex-
clamauit voce magna,& dixit:Benedicta tu
inter mulieres, & benedictus fructus ventris
tui.

tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Do- 43
mini mei ad me? * Ecce enim vt facta est 44
vox salutationis tuæ in auribus meis, exulta-
uit in gaudio infans in vtero meo, * & beata, 45
quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ
dicta sunt tibi à Domino. * Et ait Maria: 46
Magnificat anima mea Dominum: * & 47
exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.
* Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: 48
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes
generationes.
* Quia fecit mihi magna, qui potens est: & 49
sanctum nomen eius.
* Et misericordia eius à progenie in pro- 50
genies timentibus eum.
a Is. 51. b. 9. Psal. 32. b. 10.
* Fecit potentiam in a brachio suo disper- 51
sit superbos mente cordis sui.
* Deposuit potentes de sede: & exaltauit 52
humiles.
b Ps. 33. a. 11. 1. Reg. 2. b. 5.
* b Esurientes impleuit bonis: & diuites di- 53
misit inanes.
* Suscepit Israel puerum suum, recordatus 54
misericordiæ suæ.
c Is. 41 b. 8. Ps. 131. c. 11. Ge. 17. c. 9. & 22. c. 16.
* Sicut locutus est ad patres nostros, c A- 55
braham, & semini eius in sæcula.
* Mansit autem Maria cum illa quasi mē- 56
sibus tribus: & reuersa est in domum suam.
* Elisabeth autem impletum est tempus pa- 57
riendi, & peperit filium. * Et audierunt vici- 58
ni, & cognati eius, quia magnificauit Domi-
nus misericordiam suam cum illa, & congra-
tulabantur ei. * Et factū est in die octauo, ve- 59
nerūt circumcidere puerum, & vocabant eū
nomine patris sui Zachariam. * Et respondēs 60
mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur
Ioannes. * Et dixerunt ad illam: Quia nemo 61
est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomi-
ne. * Innuebāt autem patri eius, quem vellet 62
vocari eum. * Et postulans pugillarem scri- 63
d Sup. b. 14.
psit, d dicens: Ioannes est nomen eius. Et
mirati sunt vniuersi. * Apertum est autem 64
illico os eius, & lingua eius, & loquebatur be-
nedicens Deum. * Et factus est timor super 65
omnes vicinos eorum: & super omnia mon-
tana Iudææ diuulgabātur omnia verba hęc:
* & posuerūt omnes, qui audierant in corde 66
suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Ete- G
nim manus Domini erat cum illo. * Et Za- 67
charias pater eius repletus est Spiritu sancto,
& prophetauit, dicens:
e Ps. 73. c. 12. & 13. d. 17.
* e Benedictus Dominus Deus Israel: quia 68
visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ:
* Et erexit cornu salutis nobis: in domo 69
Dauid pueri sui.
f Ier. 23. a. 6. & 30. b. 10.
* f Sicut locutus est per os sanctorum, qui 70
à seculo sunt, prophetarum eius:
* Salutem ex inimicis nostris, & de manu 71
omnium, qui oderunt nos:
* Ad faciendam misericordiam cum patri- 72
bus nostris: & memorari testamēti sui sancti.
73 * g Iusiurandum, quod iurauit ad Abra-
ham patrem nostrum, daturum se nobis:
g Gen. 22. c. 16. Ier. 31. f. 33. Hebr. 6. c. 17. d. 17.
74 * Vt sine timore de manu inimicorum no-
strorum liberati, seruiamus illi.
75 * In sanctitate, & iustitia coram ipso, om-
nibus diebus nostris.
76 * Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis:
præibis enim ante faciem Domini parare
vias eius:
77 * h Ad dandam scientiam salutis plebi eius:
h Mal. 4. a. 5. Sup. b. 17.
in remissionem peccatorum eorum:
78 * Per viscera misericordiæ Dei nostri: in
quibus visitauit nos, i oriens ex alto:
i Zac 3. d. 9. Mal. 4. a. 1.
79 * Illuminare his, qui in tenebris, & in vm-
bra mortis sedent: ad dirigendos pedes no-
stros in viam pacis.
80 * Puer autem crescebat, & confortabatur
spiritu: & erat in desertis vsque in diem ostē-
sionis suæ ad Israel.

CAP. II.

1 FActum est autem in diebus illis, exijt edi-
A ctum à Cæsare Augusto, vt describere-
2 tur vniuersus orbis. * Hæc descriptio prima,
3 facta est à præside Syriæ Cyrino: * & ibant
omnes, vt profiterētur singuli in suam ciui-
4 tatem. * Ascendit autem & Ioseph à Galilæa
de ciuitate Nazareth in Iudæā in ciuitatem
Dauid, quæ vocatur k Bethlehem: eo quòd
k Mic. 5. a. 2. Matt. 2. a. 6.
5 esset de domo & familia Dauid, * vt profite-
retur cū Maria despōsata sibi vxore prægnā-
6 te. * Factum est autem, cùm essent ibi, impleti
7 sunt dies, vt pareret. * Et peperit filium suum
primogenitum, & pānis eū inuoluit, & recli-
nauit eum in præsepio: quia non erat eis lo-
8 cus in diuersorio. * Et pastores erāt in regio-
B ne eadem vigilantes, & custodientes vigilias
9 noctis super gregem suum. * Et ecce angelus
Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei cir-
cumfulsit illos, & timuerunt timore magno.
10 * Et dixit illis angelus: Nolite timere: ecce
enim euangelizo vobis gaudium magnum,
11 quod erit omni populo: * quia natus est
vobis hodie Saluator, qui est Christus Do-
12 minus in ciuitate Dauid. * Et hoc vobis si-
gnum: Inuenietis infantem pānis inuolutū,
13 & positum in præsepio. * Et subitò facta est
cum angelo multitudo militiæ cœlestis lau-
14 dantium Deum, & dicētium: * Gloria in al-
tissimis Deo, & in terra pax hominibus bo-
15 næ voluntatis. * Et factum est, vt discesserūt
ab eis Angeli in cœlum, pastores loqueban-
tur ad inuicem: Trāseamus vsque Bethlehē,
& videamus hoc verbum, quod factum est,
16 quod Dominus ostendit nobis. * Et venerūt
C festinantes: & inuenerūt Mariam, & Ioseph,
17 & infantem positum in præsepio. * Viden-
tes autem cognouerunt de verbo, quod di-
18 ctum erat illis de puero hoc. * Et omnes,
qui audierunt, mirati sunt, & de his, quæ di-
19 cta erant à pastoribus ad ipsos. * Maria autē
confer-

conſeruabat omnia verba hæc, conferens in
corde ſuo. * Et reuerſi ſunt paſtores glori- 20
ficantes, & laudantes Deum in omnibus,
quæ audierant,& viderant, ſicut dictum eſt
" Gen. 27. b. 12. ad illos. * " Et poſtquam conſummati ſunt 21
dies octo, vt circumcideretur puer: vocatum
Leu. 12. a. 3. eſt nomen eius " Ieſus, quod vocatum eſt ab
angelo prius quàm in vtero conciperetur.
*Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis 22
" Su d. 31. eius " ſecundùm legem Moyſi, tulerunt il-
Mar. 1. c. 31. lum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino,
23 " ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: " Quia " Leuit. 12. a. 6.
D omne maſculinum adaperiens vuluam, ſan- " Exod. 13. a. 2.
24 ctum Domino vocabitur.*& vt darent ho-
ſtiam ſecũdùm quod dictum eſt "in lege Do- Nu. 8. c. 16.
mini par turturum, aut duos pullos colum-
25 barum. * Et ecce homo erat in Ieruſalem,
cui nomen Simeon,& homo iſte iuſtus, & ti-
moratus, expectans conſolationem Iſrael, &
26 Spiritus ſanctus erat in eo.* " Et reſponſum " Leuit. 12. c. 8.
acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe
mortem, niſi prius videret Chriſtum Domi-

ni. * Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm 27
inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt
facerent ſecundùm cõſuetudinem legis pro
eo: * & ipſe accepit eum in vlnas ſuas,& be- 28
nedixit Deum, & dixit:
* Nunc dimittis ſeruum tuum Domine: ſe- 29
cundùm verbum tuum in pace: E
* Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. 30
* Quod paraſti ante faciem: omnium po- 31
pulorum.
* Lumen ad reuelationem gentium: & 32
gloriam plebis tuæ Iſrael.
33 * Et erat pater eius,& mater mirãtes ſuper
34 his, quæ dicebantur de illo.*Et benedixit il-
lis Simeon,& dixit ad Mariam matrem eius:
" Ecce poſitus eſt hic in ruinã, & in reſurre-
ctionem multorum in Iſrael: & in ſignum, " Iſ. 8. c. 14.
35 cui contradicetur: *& tuam ipſius animam Ro. 9. g. 32. 1. Pet. 1. a.
pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis 2.
36 cordibus cogitationes. * Et erat Anna pro-
phetiſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc
proceſſerat in diebus multis,& vixerat cũ vi-
ro

ro suo annis septem à virginitate sua. * Et 37
hæc vidua vsque ad annos octoginta qua- F
tuor: quæ non discedebat de templo, ieiu-
nijs, & obsecrationibus seruiens nocte, ac
die. * Et hæc,ipsa hora superueniens,confi- 38
tebatur Domino: & loquebatur de illo om-
nibus, qui expectabāt redemptionem Israel.
*Et vt perfecerunt omnia secundùm legem 39
Domini,reuersi sunt in Galilæam in ciuita-
tē suam Nazareth. * Puer autem crescebat, 40
& confortabatur plenus sapientia: & gratia
Dei erat in illo. * Et ibant parentes eius per 41
omnes annos in Ierusalem, „ in die solemni
42 Paschę.*Et cùm factus esset annorum duo-
decim,ascendentibus illis Ierosolymā secun-
43 dùm consuetudinem diei festi, ˇconsumma-
tisq; diebus,cùm redirent, remansit puer Ie-
sus in Ierusalem, & non cognouerunt parē-
44 tes eius. * Existimantes autem illum esse in
G comitatu, venerunt iter diei, & requirebant
45 eum inter cognatos,& notos.*Et non inue-
nientes, regressi sunt in Ierusalem,requiren-
46 tes eum.*Et factū est,post triduum inuene-
runt illum in templo sedētem in medio do-

u Ex. 23. c. 15. & 34. d. 17. Deu. 16. a. 1.

ctorum, audientem illos, & interrogantem
eos. * Stupebant autem omnes,qui eum au- 47
diebant, super prudentia, & responsis eius.
* Et videntes admirati sunt. Et dixit mater 48
eius ad illum:Fili,quid fecisti nobis sic? ecce
pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.
* Et ait ad illos:Quid est quod me quæreba- 49
tis?nesciebatis quia in his,quæ patris mei sūt,
50 oportet esse? *Et ipsi non me intellexerunt
51 verbū,quod locutus est ad eos. * Et descēdit
cū eis,& venit Nazareth:& erat subditꝰ illis.
Et mater eius conseruabat omnia verba hęc
52 in corde suo.*Et Iesus proficiebat sapientia,
& ætate,& gratia apud Deum, & homines.

CAP. III.

ANno autē quintodecimo imperij Ti- 1
berij Cæsaris,procurante Pontio Pila- A
to Iudæam, tetrarcha autem Galilæę Hero-
de,Philippo autem fratre eius tetrarcha Itu-
rææ, & Trachonitidis regionis, & Lysania
Abili-

Abliniæ tetrarcha, * ‖ sub principibus sa- 2
‖ Act.4.a.6. cerdotum Anna, & Caipha, factum est
verbum Domini super Ioannem, Zacha-
‖ Mat.3.a.1. riæ filium, in deserto. * ‖ Et venit in omnem 3
regionem Iordanis, prædicans baptismum
Mar.1.a.4. pœnitentiæ in remissionem peccatorum,
*sicut scriptum est in Libro sermonum Isaię 4
‖ Isa.40.a.3. prophetæ: ‖ Vox clamantis in deserto: Para- B
te viā Dñi: rectas facite semitas eius: * omnis 5
Io.1.c.23. vallis implebitur: & omnis mōs, & collis hu-
miliabitur: & erunt praua in directa: & aspe-
ra in vias planas: * & videbit omnis caro sa- 6
lutare Dei: * Dicebat ergo ad turbas, quæ 7
‖ Mat.3.b.7. exibāt, vt baptizarentur ab ipso: Genimina
viperarū quis ostēdit vobis fugere à ventura
ira? * Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, 8
& ne cęperitis dicere: Patrē habemus Abra-
ham. Dico enim vobis quia potēs est Deus
de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. * Iā 9
enim securis ad radicem arborū posita est.
Omnis ergo arbor non faciēs fructum bonū,
excidetur, & in ignē mittetur. * Et interroga- 10
bant eum turbæ, dicentes: Quid ergo facie-
mus? * Respondens autem dicebat illis: ‖ Qui 11
‖ 1.Io.3.c.17. habet duas tunicas, det non habenti: & qui C
Ia.2.a.15. habet escas, similiter faciat. * Venerunt au- 12
tem & publicani, vt baptizarentur, & dixe-
rūt ad illū: Magister, quid faciemus? At ille 13
dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod con-
stitutum est vobis, faciatis. * Interrogabant 14
autem eum & milites, dicentes: Quid facie
mus & nos? Et ait illis: Neminem cōcutiatis,
neq; calumniam faciatis: & cōtenti estote sti-
pendijs vestris. * Existimante autem popu- 15
lo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis D
‖ Mat.3.c.11. de Ioanne, ne forte ipse esset Christus: * re- 16
Mar.1.b.8. spondit Ioannes, dicens omnibus: ‖ ego qui-
Io.1.d.26. dem aqua baptizo vos: veniet autem fortior
‖ Act.1.a.5. me, cuius non sum dignus soluere corigiam
& 11.c.16. calceamentorum eius: ‖ ipse vos baptizabit
& 19.a.4. in Spiritu sancto, & igni: * cuius vētilabrum 17
Mat.3.c.12. in manu eius, & purgabit aream suam, & cō-
gregabit triticum in horreum suum, paleas
autem comburet igni inextinguibili. * Mul- 18
ta quidem, & alia exhortans euangelizabat
‖ Mat.4.a.1. populo. * ‖ Herodes autem tetrarcha cùm 19
corriperetur ab illo de Herodiade vxore fra-
Mar.6.c.17. tris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Hero-
des, * adiecit & hoc super omnia, & inclusit 20
‖ Mat.3.d.13. Ioannem in carcere. * ‖ Factum est autem 21
cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu ba-
Mar.1.b.9. Io.1.c.32. ptizato, & orante, apertum est cœlum: * & 22
descendit Spiritus sanctus corporali specie E
sicut columba in ipsum: & vox de cœlo fa-
‖ Mat.3.d.17. & 17.a.5. cta est: ‖ Tu es filius meus dilectus, in te com-
placui mihi. * Et ipse Iesus erat incipiens 23
Inf.9.d.35. quasi annorum triginta, vt putabatur, filius
2.Pet.1.d.19. Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, * qui 24
fuit Leui, qui fuit Melchi qui fuit Ianne, qui
fuit Ioseph, * qui fuit Mathathiæ, qui fuit 25

F Amos, qui fuit Nahū, qui fuit Hessi, qui fuit
26 Nagge, * qui fuit Mahath, qui fuit Matha-
thiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit
27 Iuda, * qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
28 * qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Co-
29 san, qui fuit Elmadā, qui fuit Her, * qui fuit
Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit
30 Mathat, qui fuit Leui, * qui fuit Simeon, qui
fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui
31 fuit Eliakim, * qui fuit Melca, qui fuit Men-
G na, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui
32 fuit Dauid, * qui fuit Iesse, qui fuit Obed,
qui fuit Booz, qui fuit Salmō, qui fuit Naas-
33 son, * qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
34 fuit Esrō, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, * qui
fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahę, qui
35 fuit Thare, qui fuit Nachor, * qui fuit Sa-
rug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui
36 fuit Heber, qui fuit Sale, * qui fuit Cainan,
quit fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit
37 Noe, qui fuit Lamech, * qui fuit Mathusa-
le, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit
38 Malaleel, qui fuit Cainan, * qui fuit Henos,
qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IV.

1 IESVS autē plenus Spiritu sācto regressus Mat.4.a.1. Marc.1.b.12.
A est à Iordane: & agebatur à Spiritu in de-
2 sertū * diebus quadraginta, & tētabatur à dia-
bolo. Et nihil manducauit in diebus illis: &
3 consummatis illis esurit. * Dixit autem illi
diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic, vt
4 panis fiat. * Et respondit ad illum Iesus: Scri-
ptum est: ‖ Quia non in solo pane viuit ho- ‖ Deu.8.a.3.
5 mo, sed in omni verbo Dei. * Et duxit illum
diabolus in montem excelsum, & ostendit il- Mat.4.a.4.
li omnia regna orbis terræ in momento tē-
6 poris, * & ait illi: Tibi dabo potestatem hanc
vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi
7 tradita sunt, & cui volo, do illa. * Tu ergo si
8 adoraueris coram me, erunt tua omnia. * Et
respondens Iesus, dixit illi: ‖ Scriptum est: ‖ Deu.6.c.13. & 10.d.20.
B Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli
9 seruies. * Et duxit illum in Ierusalem, & sta-
tuit eum super pinnam templi, & dixit illi:
10 Si filius Dei es, mitte te hinc deorsū. * ‖ Scri- ‖ Ps.90.c.11.
ptum est enim, quòd Angelis suis mandauit
11 de te, vt conseruent te: * & quia in manibus
tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedē
12 tuum. * Et respondens Iesus, ait illi: Dictum
est: ‖ Non tentabis Dominum Deum tuum. ‖ Deu.6.c.16.
13 * Et consummata omni tentatione, diabolus
14 recessit ab illo, vsque ad tēpus. * ‖ Et regres- ‖ Mat.4.b.13.
sus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam,
C & fama exijt per vniuersam regionem de il- Mar.1.b.14.
15 lo. * Et ipse docebat in synagogis eorum, &
16 magnificabatur ab omnibus. * ‖ Et venit Na- ‖ Mat.13.
zareth, vbi erat nutritus, & intrauit secundū
consuetudinem suam die sabbati in synago- Mar.6.a.1.
17 gam, & surrexit legere. * Et traditus est illi Io.4.f.4.

Liber

Liber Isaiæ prophetę. Et vt reuoluit librum,
a Isa. 61. a. inuenit locum vbi scriptum erat: * a Spiritus 18
Domini super me: propter quod vnxit me,
euangelizare pauperibus misit me, sanare
contritos corde, * prædicare captiuis remis- 19
sionem, & cæcis visum, dimittere confractos
in remissionem, prædicare annum Domini
acceptum, & diem retributionis. * Et cùm 20
plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. D
Et omnium in synagoga oculi erant inten-
dentes in eum. * Cœpit autem dicere ad il- 21
los: Quia hodie impleta est hæc scriptura in
auribus vestris. * Et omnes testimonium il- 22
li dabant: & mirabantur in verbis gratiæ,
quæ procedebant de ore ipsius, & dicebant:
Nonne hic est filius Ioseph? * Et ait illis: Vti- 23
que dicetis mihi hanc similitudinem: Medi-
ce cura te ipsum: quanta audiuimus facta in
Capharnaum, fac & hìc in patria tua. * Ait 24
autem: Amen dico vobis, quia nemo pro-
pheta acceptus est in patria sua. * In ve- 25
b 3. Reg. 17. ritate dico vobis, b multæ viduæ erant in die-
a. 9. bus Eliæ in Israel, quando clausum est cœlũ
annis tribus, & mensibus sex: cùm facta esset
fames magna in omni terra: * & ad nullã il- 26
larum missus est Elias, nisi in Sarepta Sido-
c 4. Reg. 5. niæ, ad mulierem viduã. * c Et multi leprosi 27
d. 14. erant in Israel sub Elisæo propheta: & nemo E
eorũ mundatus est nisi Naaman Syrus. Et 28
repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc au-
dientes. * Et surrexerunt, & eiecerunt illum 29
extra ciuitatem: & duxerunt illum vsque ad
supercilium montis, super quem ciuitas illo-
rum erat ædificata, vt præcipitarent eum.
d Matt. 4. * Ipse autem transiens per medium illorum, 30
b 13. ibat. * Et descendit in Capharnaum ciuita- 31
Mar. 1. c. 21. tem Galilææ, ibique docebat illos sabbatis.
Mar. 7. d. * Et stupebant in doctrina eius, quia in pote- 32
28. state erat sermo ipsius. * e Et in synagoga 33
e Mar. 1. c. 23. erat homo habens dæmonium immundum,
& exclamauit voce magna, * dicens: Sine, 34

F quid nobis, & tibi Iesu Nazarene? venisti
35 perdere nos? scio te quis sis, Sanctus Dei. * Et
increpauit illum Iesus, dicens: Obmutesce, &
exi ab eo. Et cùm proiecisset illũ dæmoniũ
in medium, exijt ab illo, nihilq; illũ nocuit.
36 * Et fact⁹ est pauor in omnibus, & colloque-
bantur ad inuicem, dicentes: Quod est hoc
verbum, quia in potestate, & virtute imperat
37 immundis spiritibus, & exeũt? * Et diuulga-
batur fama de illo in omnem locum regio-
38 nis. * Surgens autem Iesus de synagoga, in-
G troiuit in domum Simonis. f Socrus autem f Mat. 8. b. 14.
Simonis tenebatur magnis febribus: & roga- Mar. 1. c.
39 uerunt illum pro ea. * Et stans super illam 30.
imperauit febri, & dimisit illam. Et continuò
40 surgens, ministrabat illis. * Cùm autem sol
occidisset: omnes, qui habebant infirmos va-
rijs languoribus, ducebant illos ad eum. At
ille singulis manus imponens, curabat eos. g Mar. 1. d.
41 * Exibant autem dæmonia à multis cla- 34.
mantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: &
increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant
42 ipsum esse Christum. * Facta autẽ die egres-
sus ibat in desertum locum, & turbę require-
bant eum, & venerũt vsq; ad ipsum: & deti-
43 nebant illũ ne discederet ab eis. * Quibus ille
ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euan-
gelizare regnum Dei: quia ideo missus sum.
44 * Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum est autem, cùm turbæ irruerent
A in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse
2 stabat secus stagnum Genesareth. * a Et vidit a Mat. 4. c.
duas naues stantes secus stagnum: piscato- 18.
res autem descenderant, & lauabant retia. Mar. 1. c. 16.
3 * Ascẽdens autem in vnam nauim, quę erat
Simonis, rogauit eum à terra reducere pusil-
lum. Et sedens docebat de nauicula turbas.
4 * Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonẽ:
Duc in altũ, & laxate retia vestra in captu-
5 ram. * Et respondens Simon, dixit illi: Præ-
ceptor,

ceptor, per totam noctem laborantes, nihil
cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete:
* Et cùm hoc fecissent, concluserunt pisciũ 6
multitudinem copiosam, rumpebatur autem B
rete eorum. *Et annuerunt socijs, qui erant 7
in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos.
Et venerunt, & impleuerunt ambas nauicu-
las, ita vt pene mergerentur. *Quod cùm vi- 8
deret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu
dicens: Exi à me, quia homo peccator sum,
Domine. *Stupor enim circumdederat eum, 9
& omnes, qui cum illo erant, in captura pi-
scium, quam ceperant: *Similiter autem Ia- 10
cobum, & Ioannem, filios Zebedæi, qui erãt
socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: No-
li timere: ex hoc iam homines eris capiens.
* Et subductis ad terrã nauibus, relictis om- 11
„ Mat. 8. a. 2. nibus secuti sunt eum. *„Et factum est, cùm C
„ Marc. 1. d. 40. esset in vna ciuitatum, & ecce vir plenus le- 12

pra, & videns Iesum, & procidens in faciem,
rogauit eum, dicens: Domine, si vis, potes me
13 mundare. *Et extẽdens manum, tetigit eum
dicens: Volo: Mundare. Et cõfestim lepra di-
14 scessit ab illo. *& ipse præcepit illi, vt nemi-
ni diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, &
offer pro emundatione tua, „ sicut præcepit „ Leu. 14.
15 Moyses, in testimonium illis. * Perambula- a. 4.
bat autem magis sermo de illo: & conuenie-
bant turbę multę, vt audirent, & curarentur
16 ab infirmitatibus suis. *Ipse autem secedebat
17 in desertum, & orabat. * Et factum est in
D vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant
Pharisæi sedentes, & legis doctores, qui vene-
rant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, &
Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanan-
18 dum eos. *„Et ecce viri portãtes in lecto ho- „ Mat. 9. a. 2.
minem, qui erat paralyticus: & quærebant Mar. 2. a. 3.
19 eum inferre, & ponere ante eum. *Et nõ in-

ueniẽtes qua parte illum inferrent præ tur-
ba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas
summiserunt eum cum lecto in medium an-
te Iesum. * Quorum fidem vt vidit, dixit: 20
Homo, remittuntur tibi peccata tua. *Et cœ- 21
perunt cogitare Scribæ, & Pharisæi, dicen- E
tes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias?
Quis potest dimittere peccata, nisi solus
Deus? *Vt cognouit autem Iesus cogitatio- 22
nes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid
cogitatis in cordibus vestris? * Quid est fa- 23
cilius dicere: Dimittuntur tibi peccata: an di-
cere: Surge, & ambula? * Vt autem sciatis 24
quia Filius hominis habet potestatem in ter-
ra dimittendi peccata, (ait paralytico) Tibi
dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam. * Et confestim consurgens 25
coram illis, tulit lectum, in quo iacebat: &
„ Mar. 9. a. 9. abijt in domum suam, magnificans Deum.
Mar. 2. c. 14. * Et stupor apprehendit omnes, & magnifi- 26
cabant Deum. Et repleti sunt timore, dicen-
tes: Quia vidimus mirabilia hodie. *„Et post 27

hæc exijt, & vidit publicanum nomine Le-
ui, sedentem ad Telonium, & ait illi: Sequere
28 me. *Et relictis omnibus, surgens secutus est
29 eum: * & fecit ei conuiuium mãgnum Leui
F in domo sua: & erat turba multa publicano-
rum, & aliorum, qui cum illis erant discum-
30 bentes. * „ Et murmurabant Pharisæi, &
Scribæ eorum dicentes ad discipulos eius.
Quare cum publicanis, & peccatoribus man-
31 ducatis, & bibitis? * Et respondens Iesus, di-
xit ad illos: Non egent qui sani sunt medico,
32 sed qui male habent. * Non veni vocare
33 iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. * At
illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Ioan-
nis ieiunant frequenter, & obsecrationes fa-
ciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem
34 edunt, & bibunt? * Quibus ipse ait: Num-
quid potestis filios sponsi, dum cùm illis est
35 sponsus, facere ieiunare? * Venient autem
G dies: cùm ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc
36 ieiunabunt illis diebus? * Dicebat autem, &
similitudinem ad illos: Quia nemo commis-
suram

ſuram à nouo veſtimento immittit in veſti-
mentum vetus: alioquin & nouum rumpit,
& veteri non conuenit commiſſura à nouo.
*Et nemo mittit vinum nouum in vtres ve- 37
teres: alioquin rumpet vinum nouum vtres,
38 & ipſum effundetur, & vtres peribunt: *ſed
vinum nouum in vtres nouos mittendum
39 eſt, & vtraque conſeruantur. * Et nemo
bibens vetus, ſtatim vult nouum, dicit
enim: Vetus melius eſt.

CAP. VI.

Mat. 12. a. 1. Mar. 2. d. 12. FActum eſt autem in ſabbato ſecundo, 1
primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant A
diſcipuli eius ſpicas, & manducabant confri-
cantes manibus. *Quidam autem Phariſæo- 2
rum, dicebant illis: quid facitis quod non li-
cet in ſabbatis? * Et reſpondens Ieſus ad eos, 3
dixit: Nec hoc legiſtis, quod fecit Dauid, cũ
1. Reg. 21. b. 6. eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant? * quo- 4
modo intrauit in domum Dei, & panes pro-
poſitionis ſumpſit, & manducauit, & dedit
his, qui cum ipſo erant: quos non licet man-
Leu. 24. b. 9. Exo. 29. c. 32. ducare niſi tantùm ſacerdotibus? *Et dice- 5
bat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis,
etiam ſabbati. * Factum eſt autem & in alio 6
ſabbato, vt intraret in ſynagogam, & doce-
Mat. 12. b. 10. Mar. 3. a. 1. ret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra
erat arida. * Obſeruabant autem Scribæ, & 7
Phariſæi ſi in ſabbato curaret: vt inuenirent B
vnde accuſarent eum. * Ipſe verò ſciebat co- 8
gitationes eorum: & ait homini, qui habebat
manum aridam: Surge, & ſta in medium.
Et ſurgens ſtetit. * Ait autem ad illos Ieſus: 9
Interrogo vos, ſi licet ſabbatis benefacere,
an male, animam ſaluam facere, an perdere?
* Et circumſpectis omnibus dixit homini: 10
Extende manum tuam. Et extendit: & reſti-
tuta eſt manus eius. *Ipſi autem repleti ſunt 11
inſipientia, & colloquebantur ad inuicem,
quidnam facerent Ieſu. * Factum eſt autem 12
in illis diebus exiit in montem orare, & erat
pernoctans in oratione Dei. * Et cùm dies 13
Matt. 10. a. 1. Mar. 3. b. factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos: & elegit
duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nomi-
nauit) *Simonem, quem cognominauit Pe- 14
trum, & Andream fratrem eius, Iacobum,
& Ioannem, Philippum, & Bartholomæum,
15 * Matthæum, & Thomam, Iacobũ Alphæi,
16 & Simonem, qui vocatur zelotes, * & Iudam
C Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit prodi-
17 tor. * Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco
campeſtri, & turba diſcipulorũ eius, & mul-
titudo copioſa plebis ab omni Iudæa, & Ie-
ruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,
18 *qui venerant, vt audirent eum, & ſanaren-
tur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à
19 ſpiritibus immundis, curabantur. *Et omnis
turba quærebat eum tangere: quia virtus de
20 illo exibat, & ſanabat omnes. * Et ipſe ele- *Mat. 5. a. 2.*
uatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati
pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei.
21 * Beati qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. *Mat. 5. a. 11.*
22 Beati qui nunc fletis: quia ridebitis. * Beati
eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſepa-
rauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint
nomen veſtrum tamquam malum propter
23 Filiũ hominis. * Gaudete in illa die, & exul-
D tate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cę-
lo: ſecundùm hæc enim faciebant Prophetis
24 patres eorum. *Verumtamẽ væ vobis diui-
tibus, quia habetis conſolationem veſtram.
25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. *Am. 6. a. 1.*
Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, & *Eccl. 31. a. 8.*
26 flebitis. *Væ cùm benedixerint vobis homi-
nes: ſecundùm hæc enim faciebant pſeudo- *Iſ. 95. c. 12.*
27 prophetis patres eorum. * Sed vobis dico,
qui auditis: Diligite inimicos veſtros, bene-
28 facite his, qui oderũt vos. *Benedicite male-
dicentibus vobis, & orate pro calumnianti- *Matt. 5. g. 44.*
29 bus vos. * Et qui te percutit in maxillam, *1. Co. 6. 7.*
præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi *Mat. 9. b. 12.*
veſtimentum, etiam tunicam noli prohibe-

re:

re. * Omni autem petenti te, tribue: & qui 30
ª Tob.4. c. 16. aufert quæ tua sunt, ne repetas. * ª Et prout 31
vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite
ª Matt.5.g 46. illis similiter.* ªEt si diligitis eos, qui vos di- 32
ligunt, quæ vobis est gratia? nam & pecca-
tores diligentes se diligunt. * Et si benefece- 33
ritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis E
est gratia? si quidẽ & peccatores hoc faciũt.
ª Matt.5.g 42. Deu.15.b.g *ªEt si mutuum dederitis his, à quibus spe- 34
ratis recipere, quæ gratia est vobis? nam &
peccatores peccatoribus fœnerãtur, vt reci-
piãt æqualia. * Verumtamen diligite inimi- 35
cos vestros: benefacite, & mutuum date ni-
hil inde sperantes: & erit merces vestra mul-
ta, & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus
est super ingratos & malos. * Estote ergo 36
misericordes sicut & Pater vester misericors
est. * Nolite iudicare, & non iudicabimini: 37
nolite condemnare, & nõ cõdemnabimini.
Dimittite, & dimittemini. *Date, & dabitur 38
vobis: mensuram bonam, & confertam, &
coagitatam, & supereffluentem dabunt in
ª Matt.7.a 2. Marc.4. c. 24. sinũ vestrum.ª Eadẽ quippe mensura, qua
mensi fueritis, remetietur vobis. * Dicebat 39
autem illis & similitudinem: Numquid po-
test cæcus cæcum ducere? nõne ambo in fo-
ueam cadunt? * ª Non est discipulus super 40
ª Matt.10. c.24. Io.13.b.16. magistrũ: perfectus autẽ omnis erit, si sit si-
41 cut magister eius.*ªQuid autẽ vides festucã ª Matt.7.a 3.
in oculo fratris tui, trabẽ autẽ, quæ in oculo
42 tuo est, non consideras? *Aut quomodo po-
tes dicere fratri tuo: Frater sine eijciã festu-
cam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem
non videns? Hypocrita, eijce primùm trabẽ
de oculo tuo: & tũc perspicies, vt educas fe-
43 stucã de oculo fratris tui.* ªNõ est enim ar-
bor bona, quæ fecit fructus malos: neq; arbor ª Matt.7.c 16. & 12.e. 33.
44 mala, faciens fructum bonum. * Vnaquæq;
enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neq;
enim de spinis colligunt ficus: neque de ru-
45 bo vindemiant vuã. *Bonus homo de bono
G thesauro cordis sui profert bonũ: & malus
homo de malo thesauro profert malum. Ex
46 abundantia enim cordis os loquitur. *Quid
autẽ vocatis meª Dñe, Dñe: & nõ facitis, quæ ª Matt.7.d 21.
47 dico? *Omnis, qui venit ad me, & audit ser-
mones meos, & facit eos: ostendã vobis, cui si- Ro.2. b.13. Iac.1.b.22.
48 milis sit: *similis est homini ędificãti domũ,
qui fodit in altũ, & posuit fundamẽtum su-
per petram, inũdatione autem facta, illisum
est flumẽ domui illi, & non potuit eam mo-
49 uere: fundata enim erat super petram. *Qui
autẽ audit, & non facit: similis est homini æ-
dificãti domũ suã super terrã sine fundamẽ-
to: in quam illisus est fluuius, & continuò ce-
cidit: & facta est ruina domus illius magna.

CAP. VII.

Mar.8.a.3 CVm autẽ implesset omnia verba sua in 1
aures plebis, intrauit Capharnaũ: *Cẽ- A
turionis autem cuiusdã seruus male habens, 2
erat moriturus: qui illi erat pretiosus. *Et cũ 3
audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iu-
dæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret
seruum eius. * At illi cũ venissent ad Iesum, 4
rogabãt eũ sollicitè, dicentes ei: Quia dignus
est, vt hoc illi præstes: *diligit enim gẽtẽ no- 5
strã: & synagogam ipse ædificauit nobis.*Ie- 6
sus autẽ ibat cũ illis. Et cùm iam non longè
esset à domo, misit ad eum Cẽturio amicos,
dicens: ª Domine, noli vexari: Nõ enim sum ª Matt.8. a 8.
7 dignus, vt sub tectum meum intres: *propter
quod & meipsum nõ sum dignum arbitra-
tus, vt venirẽ ad te: sed dic verbo, & sanabi-
8 tur puer meus: * nam & ego homo sum sub
B potestate constitutus, habens sub me milites:
& dico huic vade, & vadit: & alij veni, &
9 venit: & seruo meo, fac hoc, & facit. * Quo
audito Iesus miratus est: & cõuersus sequen-
tibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in
10 Israel tantam fidem inueni *Et reuersi, qui
missi fuerant domum, inuenerũt seruũ, qui
11 languerat, sanum. *Et factum est: deinceps

ibat in ciuitatē, quæ vocatur Naim: & ibant
cum eo discipuli eius, & turba copiosa. *Cū 12
autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce
defunctus efferebatur filius vnicus matris
suę, & hęc vidua erat, & turba ciuitatis mul-
ta cum illa. *Quam cùm vidisset Dominus, 13
misericordia motus super eā, dixit illi: Noli
flere. *Et accessit, & tetigit loculum. (Hi au- 14
tē, qui portabant, steterunt) Et ait: Adolescēs,
tibi dico, surge. * Et resedit, qui erat mor- 15
tuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri C
suæ. *Accepit autē omnes timor: & magni- 16
„ Iof. 24. c. 19. ficabant Deum, dicentes: „ Quia propheta
magnus surrexit in nobis: & quia Deus visi-
tauit plebem suam. * Et exijt hic sermo in 17
vniuersam Iudæam de eo, & in omnē circa
regionem. *Et nunciauerūt Ioanni discipu- 18
„ Matt. 11. a. 2. li eius de omnibus his *„Et conuocauit duos 19
de discipulis suis Ioannes, & misit ad Iesum,
dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expe-
ctamus? * Cùm autē venissent ad eum viri, 20
dixerunt: Ioānes Baptista misit nos ad te, di-
cens: Tu es, qui venturus es, an alium expe-
ctamus? * (in ipsa autem hora multos cura- 21
uit à languoribus, & plagis, & spiritibus ma-
lis, & cæcis multis donauit visum.) * Et re- 22
spondens, dixit illis: Euntes renūciate Ioan-
„ Is. 35. b. 5 ni quæ audistis, & vidistis: „ Quia cæci vi- D
dent, claudi ambulant, leprosi mundantur,
surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes
euangelizantur: *& beatus est quicūq; non 23
fuerit scandalizatus in me. *Et cū discessis- 24
sent nuncij Ioannis, cœpit de Ioanne dicere
ad turbas: Quid existis in desertum videre?
arundinem vento agitatam? *Sed quid exi- 25
stis videre? hominem mollibus vestimentis
indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt &
delicijs, in domibus regum sunt. * Sed quid 26
existis videre? prophetam? Vtique dico vo-
„ Mal. 3. a. 1. bis, & plusquam Prophetā: * „hic est, de quo 27
scriptum est: Ecce mitto angelum meum an-
Matt. 11. b. 10. te faciem tuam, qui pręparabit viam tuā an-
Marc. 1. a. 2 te te. * Dico enim vobis: Maior inter natos 28
mulierū propheta Ioāne Baptista nemo est,
qui autem minor est in regno Dei, maior est
illo. *Et omnis populus audiens & publica- 29
ni, iustificauerunt Deum, baptizati baptis- E
mo Ioannis. *Pharisæi autem, & legis periti 30
consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non
„ Matt. 11. b. 16. baptizati ab eo. *Ait autem Dn̄s: „Cui ergo 31
similes dicam homines generationis huius?
& cui similes sunt? * Similes sunt pueris se- 32
dentibus in foro, & loquentibus adinuicē, &
dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non
„ Matt. 3. a. 4. saltastis: lamētauimus, & nō plorastis. * „Ve- 33
Marc. 1. a. 6. nit enim Ioannes Baptista, neq; manducans
panem, neq; bibens vinum, & dicitis: Dæmo-
nium habet. *Venit Filius hominis mandu- 34
cans, & bibens, & dicitis: Ecce homo deuora-
tor, & bibens vinum, amicus publicanorum,

35 & peccatorum. * Et iustificata est sapientia
36 ab omnibus filijs suis. *Rogabat autem illū „ Matt. 26. a. 7.
F quidam de Pharisæis, vt māducaret cū illo. Mar. 14. a. 3.
37 Et ingressus domū Pharisæi discubuit. * Et
ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, Io. 12. a. 3.
vt cognouit, quòd accubuisset in domo
39 Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti: * &
stās retrò secus pedes eius, lacrymis cœpit ri-
gare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat,
& osculabatur pedes eius, & vnguēto vnge-
30 bat. *Videns autem Pharisæus, qui vocaue-
rat eum, ait intra se dicens: Hic si esset pro-
pheta, sciret vtique, quę, & qualis est mulier,
40 quæ tāgit eum: quia peccatrix est: * Et re-
spōdens Iesus, dixit ad illū: Simon, habeo tibi
aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.
41 *Duo debitores erāt cuidā fęneratori: vnus
debebat denarios quingentos, & alius quin-
42 quaginta. Non habentibus illis vnde redde-
rent, donauit vtrisq;. Quis ergo eū plus dili-
43 git? *Respondens Simoni dixit: Æstimo quia
G is, qui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iu-
44 dicasti. *Et conuersus ad mulierem, dixit Si-
moni: Vides hanc mulierem? Intraui in do-
mū tuam, aquam pedibus meis non dedisti:
hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, &
45 capillis suis tersit. *Osculū mihi non dedisti:
hæc autē ex quo intrauit, non cessauit oscu-
46 lari pedes meos. *Oleo caput meum nō vn-
xisti: hæc autem vnguēto vnxit pedes meos.
47 *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei
peccata multa, quoniam dilexit multū. Cui
48 autē minus dimittitur, minus diligit. *Dixit
autem ad illam: „ Remittuntur tibi peccata. „ Matt. 9. a. 2.
49 *Et cœperunt qui simul accumbebant, di-
cere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata
50 dimittit? * Dixit autem ad mulierem: Fides
tua te saluam fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse iter facie-
A bat per ciuitates, & castella prædicans,
& euangelizans regnum Dei: & duodecim
2 cum illo, *& mulieres aliquæ, quæ erant cu-
ratæ à spiritibus malignis & infirmitatibus:
„Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua se- Marc. 16. c. 9.
3 ptem dæmonia exierant, * & Ioanna vxor
Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, &
aliæ multæ, quæ ministrabant ei de faculta-
4 tibus suis. *Cùm autem turba plurima con-
uenirent, & de ciuitatibus properarent ad
5 eum, dixit per similitudinem: * „Exijt qui se- „ Matt. 13. a. 1.
minat, seminare semen suum, & dum semi- Mar. 4. a. 2.
nat, aliud cecidit secus viam, & cōculcatum
6 est, & volucres cœli comederunt illud. * Et
aliud cecidit supra petram: & natum aruit,
7 quia non habebat humorem. *Et aliud ceci-
dit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffo-
8 cauerunt illud. * Et aliud cecidit in terram
bonam: & ortum fecit fructum centuplum.
9 *Hæc dicens clamabat: Qui habet aures au-
dien-

diendi audiat. * Interrogabant autem eum 10
discipuli eius, quæ esset hæc parabola. * Qui- B
bus ipse dixit: Vobis datum est nosse myste- 11
rium regni Dei, ceteris autem in parabolis:
u Isa. 6 c. 9 u vt videntes non videant, & audientes non
Matt. 13. b intelligant. * Est autem hæc parabola: 12
14. Semen est verbum Dei. * Qui autem secus 13
Marc. 4. b. viam, hi sunt qui audiunt: deindè venit dia-
12. Io. 12 f. 40. bolus, & tollit verbū de corde eorū, ne cre-
Act. 28. f. dentes salui fiant. * Nam qui supra petram: 14
26. Ro. 11. b. 8. qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt
verbum: & hi radices non habent: qui ad tē-
pus credunt, & in tempore tentationis rece-
15 dūt. * Quod autem in spinas cecidit: hi sunt,
qui audierunt, & à solicitudinibus, & diui-
tijs, & voluptatibus vitę euntes, suffocantur,
16 & non referunt fructum. * Quod autem in
bonam terram: hi sunt, qui in corde bono, &
optimo audientes verbum retinent, & fru- u Matt. 5.
17 ctum afferunt in patientia. * u Nemo autem b 15.
lucernam accendēs, operit eam vase, aut sub- Marc. 4. c.
tus lectum ponit: sed supra cādelabrum po- 21.

u Matt. 10. nit, vt intrantes videant lumen. * u Non est 18
c. 26. enim occultum, quod non manifestetur: nec C
Marc. 4. c. absconditū, quod non cognoscatur, & in pa-
22. u Mar. 13. lam veniat. * u Videte ergo quomodo audia- 19
b. 12. & 25 tis? Qui enim habet, dabitur illi: & quicum-
c. 29. que non habet, etiam quod putat se habere,
u Matt. 12. auferetur ab illo. * u Venerunt autem ad il- 20
d. 16. lum mater, & fratres eius, & non poterant
Mar. 3. d. adire eum præ turba. * Et nūciatum est illi: 21
31. Mater tua, & fratres tui stant foris, volentes
te videre. * Qui respondēs, dixit ad eos: Ma- 22
ter mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum
u Matt. 8. d. Dei audiunt, & faciunt. * u Factum est au- 23
23. tem in vna dierum, & ipse ascendit in naui-
Mar. 4. d. culam, & discipuli eius, & ait ad illos: Trans-
36. fretemus trans stagnum. Et ascenderunt.
* Et nauigantibus illis, obdormiuit, & descē- 24
dit procella venti in stagnum, & complebā-
tur, & periclitabantur. * Accedentes autem 25
suscitauerunt eū, dicentes: Præceptor, peri- D
mus. At ille surgens, increpauit ventum, &
tempestatem aquæ, & cessauit, & facta est
tranquillitas. * Dixit autem illis: Vbi est fides 26
vestra? Qui timētes, mirati sunt ad inuicem,
dicentes: Quis putas hic est: quia & ven-
tis, & mari imperat, & obediunt ei? * Et 27
nauigauerunt ad regionem Gerasenorum,
quæ est contra Galilæam. * Et cùm egres- 27
sus esset ad terram, occurrit illi vir quidam,
qui habebat dęmonium iam tēporibus mul-
tis, & vestimento non induebatur, neque in
28 domo manebat, sed in monumentis. * Is,
vt vidit Iesum, procidit ante illum: & ex-
clamans voce magna, dixit: Quid mihi, &
tibi est Iesu Fili Dei Altissimi? obsecro te, ne
29 me torqueas. * Præcipiebat enim spiritui im-
mundo, vt exiret ab homine. Multis enim
temporibus arripiebat illum, & vinciebatur
catenis, & compedibus custoditus: & ruptis
vinculis agebatur à dæmonio in deserta.
30 * Interrogauit autem illum Iesus, dicens:
Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio:
31 quia intrauerant dæmonia multa in eū. * Et
rogabāt illum ne imperaret illis, vt in abys-
32 sum irent. * Erat autem ibi grex porcorum
E multorum pascentium in monte: & rogabāt
eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et
33 permisit illis. * Exierunt ergo dæmonia ab
homine, & intrauerunt in porcos: & impe-
tu abijt grex per pręceps in stagnum, & suf-
34 focatus est. * Quod vt viderunt factum qui
pascebant, fugerunt, & nunciauerūt in ciui-
35 tatem, & in villas. * Exierunt autem videre
quod factum est, & venerūt ad Iesum: & in-
uenerunt hominem sedentem, à quo dæmo-
nia exierant, vestitum, ac sana mente ad pe-
36 des eius, & timuerunt. * Nunciauerunt autē
illis & qui viderant, quomodo sanus factus
37 esset à legione: * & rogauerunt illum omnis
multitudo regionis Gerasenorū, vt discede-

ret ab ipsis: quia magno timore tenebantur.
Ipse autem ascendens nauim, reuersus est.
*Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exie- 38
rant, vt cum eo esset. Dimisit autem eum Ie-
sus, dicens: * Redi in domum tuam, & nar- 39
ra quãta tibi fecit Deus. Et abijt per vniuer-
sam ciuitatem, prædicans quanta illi fecisset
Iesus. * Factum est autem cùm redijsset Ie- 40
sus, excepit illum turba: erant enim omnes
" Matt. 9. expectantes eum. * " Et ecce venit vir, cui 41
e.18. nomen Iairus, & ipse princeps Synagogæ F
" Marc. 5. erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum vt
b.22. intraret in domũ eius, *quia vnica filia erat 42
ei fere annorum duodecim, & hæc morieba-
tur. Et contigit, dum iret, à turbis cõprime-
batur. *Et mulier quædã erat in fluxu san- 43
guinis ab annis duodecim, quæ in medicos
erogauerat omnem substãtiam suam, nec ab
vllo potuit curari: * accessit retro, & tetigit 44
fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit
fluxus sanguinis eius. *Et ait Iesus: Quis est, 45
qui me tetigit? Negantibus autem omnibus,
dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præce-
ptor, turbæ te comprimunt, & affligunt &
46 dicis: Quis me tetigit? *Et dixit Iesus: Teti-
git me aliquis: nam ego noui virtutẽ de me
47 exijsse. *Videns autem mulier, quia non la-
tuit, tremens venit, & procidit ante pedes
G eius: & ob quam causam tetigerit eum, indi-
cauit coram omni populo, & quemadmodũ
48 confestim sanata sit. *At ipse dixit ei: Filia,
49 fides tua saluam te fecit: vade in pace. *Ad-
huc illo loquente, venit quidam ad principẽ
synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia
50 tua, noli vexare illum. *Iesus autem, audito
hoc verbo, respõdit patri puellę: Noli time-
51 re, crede tantũ, & salua erit. * Et cũ venisset
domũ, nõ permisit intrare secum quẽquam,
nisi Petrũ, & Iacobũ, & Ioannem, & patrẽ,
52 & matrem puellę. *Flebãt autem omnes, &
plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere,
53 non est mortua puella, sed dormit. *Et deri-
54 debant eum, sciẽtes, quòd mortua esset. *Ip-
se autẽ tenens manum eius clamauit, dicens:
55 Puella, surge. * Et reuersus est spiritus eius,
& surrexit cõtinuò. Et iussit illi dari mãdu-
56 care. * Et stupuerunt parentes eius, quibus
præcepit, ne alicui dicerent, quod factũ erat.

CAP. IX.

Matt. 10. a CONuocatis autem duodecim Apostolis, 1
1. dedit illis virtutem, & potestatem su- A
Mar. 3. c. 13 per omnia dæmonia, & vt lãguores curarẽt.
*Et misit illos prædicare regnum Dei, & sa- 2
nare infirmos.* " Et ait ad illos: Nihil tuleri- 3
" Matt. 10. tis in via, neque virgam, neque peram, ne-
a 9. Mar. 6. a. 8 que panem, neque pecuniam, neque duas tu-
nicas habeatis. * Et in quamcumque do- 4
mum intraueritis, ibi manete, & inde ne
exeatis. *Et quicumque non receperint vos: 5
" Act. 13. " exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem
g. 51. pedum vestrorum excutite in testimonium
supra illos. *Egressi autem circuibãt per ca- 6
" Marc. 14. stella euãgelizantes, & curantes vbiq; * "Au- 7
a. 1. Marc. 6. d. diuit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ
14. fiebant ab eo, & hæsitabat, eo quòd dicere-
8 tur* à quibusdam: Quia Ioannes surrexit à
mortuis, à quibusdam verò: Quia Elias ap-
paruit: ab alijs autem: Quia propheta vnus
9 de antiquis surrexit. * Et ait Herodes: Ioan-
nem ego decollaui: Quis est autem iste, de
quo ego talia audio? *Et quærebat videre eũ.
10 *Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quæ-
cumque fecerunt: & assumptis illis secessit
seorsum in locum desertum, qui est Bethsai-
11 dæ. *Quod cùm cognouissent turbæ, secutæ
sunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis
de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, sa-
12 nabat. *Dies autem cœperat declinare: Et ac-
B cedentes duodecim dixerunt illi: " Dimitte " Matt. 14. b. 15.
turbas, vt euntes in castella, villasq; quę circa Marc. 6. d.
sunt, diuertant, & inueniãt escas: quia hìc in 36.
13 loco deserto sumus. * Ait autem ad illos:
Vos

Vos date illis manducare. At illi dixerunt:
ꝰ Io.6.a.9. „Non sunt nobis plus quàm quinque panes,
& duo pisces: nisi forte nos eamus, & ema-
mus,in omnem hanc turbam escas. *Erant 14
autem fere viri quinq; millia. Ait autem ad
discipulos suos. Facite illos discumbere per
cõuiuia quinquagenos. * Et ita fecerunt. Et 15
discũbere fecerũt omnes. * Acceptis autem 16
quinq; panibus, & duobus piscibus, respexit
in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & di-
stribuit discipulis suis,vt ponerent ante tur-
bas. *Et manducauerunt omnes, & saturati 17
sunt.Et sublatũ est quod superfuit illis,frag-
ꝰ Matt.16. b.13. Marc. 8. c. 27. mentorum cophini duodecim.* „Et factum 18
est cùm solus esset orans, erãt cum illo & di-
scipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem
me dicunt esse turbæ? *At illi responderũt, 19
& dixerunt: Ioannem Baptistam, alij autem
Eliã, alij verò, quia vnus Propheta de prio-
ribus surrexit. *Dixit autem illis:vos autem 20
quem me esse dicitis?Respondens Simon Pe-
trus dixit:Christum Dei. *At ille increpans 21
illos,præcepit, ne cui dicerent hoc, *dicens: 22
ꝰ Matt.17. d.22. Mar.8.e.31 „Quia oportet filium hominis multa pati, &
reprobari à senioribus, & principibus sacer-
dotũ, & Scribis, & occidi, & tertia die resur-
gere.* „ Dicebat autẽ ad omnes:Si quis vult 23
ꝰ Matt. 10. d.38. & 16 d.24. Mar. 8. d. 34. Inf.14 f.27 & 17.g.33 Io.12. d.25 post me venire,abneget semetipsum, & tol- C
lat crucẽ suã quotidie,& sequatur me: *Qui 24
enim voluerit animã suã saluam facere,per-
det illã: nam qui perdiderit animã suã pro-
pter me,saluam faciet illã:*quid enim profi- 25
cit homo,si lucretur vniuersũ mundũ,se au-
tẽ ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?
* „ Nã qui me erubuerit, & meos sermones: 26
ꝰ Matt.10 d.33. Marc. 8. d. 38. 2.Ti. b 12 hunc Filius hominis erubescet,cũ venerit in
maiestate sua,& Patris, & sanctorum Ange-
lorũ.* „ Dico autem vobis verè: sunt aliqui 27
ꝰ Matt.16. d.28. Mar.9.a.1. hìc stantes, qui non gustabunt mortem, do-
nec videant regnum Dei. * „ Factũ est autẽ 28
post hæc verba fere dies octo, & assumpsit D
ꝰ Matt.17. a.1. Mar.9 a.2 Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ascen-
dit in montem vt oraret. *Et facta est,dum 29
oraret, species vultus eius altera: & vestitus
eius albus,& refulgens.*Et ecce duo viri lo- 30
quebantur cum illo. Erãt autem Moyses, &
Elias, *visi in maiestate, & dicebant exces- 31
sum eius, quem completurus erat in Ierusa-
lem. *Petrus verò, & qui cũ illo erant, gra- 32
uati erant somno. Et euigilãtes viderũt ma-
iestatem eius, & duos viros,qui stabant cum
illo.*Et factum est cùm discederent ab illo, 33
ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est
nos hìc esse: & faciamus tria tabernacula,
vnum Tibi,& vnum Moysi,& vnum Eliæ:
nesciens quid diceret. * Hæc autem illo lo- 34
quẽte,facta est nubes,& obumbrauit eos: &
timuerunt, intrantibus illis in nubem. * Et 35
ꝰ 2. Petr.1. c.17. vox facta est de nube, dicens: Hic est filius
meus dilectus,ipsum audite. * Et dum fieret E
36 vox,inuentus est Iesus solus. Et ipsi tacue-
runt,& nemini dixerunt in illis diebus quid-
37 quam ex his,quæ viderãt.* „Factum est au- ꝰ Matt.17. b.14. Mar.9.c.17
tem in sequenti die, descendentibus illis de
38 monte, occurrit illis turba multa.* Et ecce
vir de turba exclamauit,dicẽs: Magister,ob-
secro te,respice in filium meum quia vnicus
39 est mihi:*& ecce spiritus apprehendit eum,
& subito clamat,& elidit, & dissipat eum cũ
40 spuma,& vix discedit dilanians eũ: * & ro-
gaui discipulos tuos vt eijcerẽt illum,& non
41 potuerunt.*Respondens autem Iesus,dixit:
O generatio infidelis, & peruersa, vsquequo
ero apud vos,& patiar vos? Adduc huc filiũ
42 tuum.*Et cùm accederet,elisit illum dæmo-
43 nium,& dissipauit.*Et increpauit Iesus spi-
ritum immundũ,& sanauit puerum, & red-
44 didit illũ patri eius. *Stupebant autem om-
nes in magnitudine Dei:omnibusq; miranti-
F bus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad disci-
pulos suos:Ponite vos in cordibus vestris ser-
mones istos: Filius enim hominis futurũ est
45 vt tradatur in manꝰ hominũ. *At illi igno-
rabant verbum istud, & erat velatum ante
eos,vt non sentirent illud: & timebãt eũ in-
46 terrogare de hoc verbo.* „Intrauit autẽ co- ꝰ Matt.18. a.1. Marc. 9. e. 33.
47 gitatio in eos,quis eorũ maior esset. * At Ie-
sus videns cogitationes cordis illorũ, appre-
hendit puerum, & statuit illum secus se,
48 *& ait illis: Quicumque susceperit puerum
istum in nomine meo, me recipit: & quicũ-
que me receperit,recipit eum, qui me misit.
Nam qui minor est inter vos omnes,hic ma-
49 ior est. * Respondens autem Ioannes dixit:
Præceptor, vidimus quẽdam in nomine tuo
eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum:
50 quia non sequitur nobiscum. *Et ait ad illũ
Iesus:Nolite prohibere: qui enim nõ est ad-
51 uersum vos,pro vobis est. * Factum est autẽ
dum complerentur dies assumptionis eius,
& ipse faciẽ suam firmauit vt iret in Ierusa-
52 lem.*Et misit nũcios ante conspectũ suum:
& euntes intrauerũt in ciuitatem Samarita-
53 norum vt pararent illi. *Et non receperunt
eum, quia facies eius erat euntis in Ierusa-
54 lem. * Cùm vidissent autẽ discipuli eius Ia-
G cobus,& Ioannes, dixerunt: Domine,vis di-
cimus, vt ignis descendat de cęlo, & consu-
55 mat illos? *Et conuersus increpauit illos,di-
56 cẽs:Nescitis cuius spiritus estis. * „ Filius ho- ꝰ Matt. 8. c.19. Io.3. a.
minis non venit animas perdere,sed saluare.
57 Et abierunt in aliud castellum.*Factum est
autem: ambulantibus illis in via,dixit quidã
58 ad illum: Sequar te quocumq; ieris. * Dixit
illi Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres
cœli nidos: Filius autem hominis non habet
59 vbi caput reclinet. *Ait autem ad alterum:
Sequere me: ille autem dixit: Domine per-
mitte mihi primum ire, & sepelire patrem
60 meum. * Dixitq; ei Iesus: Sine vt mortui se-

peliant mortuos ſuos: tu autem vade,& an-
nuncia regnum Dei.* Et ait alter:Sequar te, 61
Domine, ſed permitte mihi primùm renun-
tiare his, quæ domi ſunt . * Ait ad illum Ie- 62
ſus : Nemo mittens manum ſuã ad aratrũ,
& reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei .

CAP. X.

POſt hæc autem deſignauit Dominus & 1
alios ſeptuaginta duos, & miſit illos bi- A
nos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem,
& locum, quo erat ipſe venturus. * Et dice- 2
Matt.9.d.37. bat illis: „ Meſſis quidem multa,operarij au-
tem pauci.Rogate ergo dominum meſſis,vt
Matt.10.a.10. mittat operarios in meſſem ſuam.* Ite: „ecce 3
Mar.6.a.8. ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* „No- 4
4.Reg.4.e.29. lite portare ſacculum,neque peram,neq;cal-
ceamenta, & neminem per viam ſalutaueri-
tis. * In quamcumque domum intraueritis, 5
primũ dicite: pax huic domui: *& ſi ibi fue- 6
rit filius pacis,requieſcet ſuper illum pax ve-
ſtra:ſin autem,ad vos reuertetur.* In eadem 7
autem domo manete edentes, & bibẽtes,quæ B
Matt.10.a.10. apud illos ſunt : „ dignus eſt enim operarius
mercede ſua.Nolite tranſire de domo in do-
Deut.24.c.14. 1.Ti.5.e.18 mum.*Et in quamcumque ciuitatem intra- 8
ueritis, & ſuſceperint vos,mãducate quę ap-
ponuntur vobis: * & curate infirmos,qui in 9
illa ſunt, & dicite illis: Appropinquauit in
vos regnum Dei. * In quamcumque autem 10
ciuitatem intraueritis, & non ſuſceperint
Act.13.g.51. c.26. vos,exeuntes in plateis eius, dicite:* „ Etiam 11
puluerem, qui adhæſit nobis de ciuitate ve-
ſtra, extergimus in vos: tamen hoc ſcitote,
quia appropinquauit regnũ Dei.* Dico vo- 12
bis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit,

13 quàm illi ciuitati.* „Vę tibi Corozain,vę ti- Matt.11.c.26.
C bi Bethſaida:quia ſi in Tyro,& Sidone factæ
fuiſſent virtutes,quæ factę sũt in vobis,olim
14 in cilicio,& cinere ſedentes pęniterent.* Ve-
rumtamen Tyro,& Sydoni remiſſius erit in
15 iudicio, quàm vobis.* Et tu Capharnaũ vſ-
que ad cęlum exaltata,vſq; ad infernum de-
16 mergeris. * „ Qui vos audit,me audit: & qui
vos ſpernit,me ſpernit . Qui autem me ſper- Matt.10.f.40.
17 nit, ſpernit eum, qui miſit me. * Reuerſi Io.13.c.20
sũt autem ſeptuaginta duo cum gaudio,di-
centes : Domine, etiam dæmonia ſubijciun-
18 tur nobis in nomine tuo. * Et ait illis : Vide-
bam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentẽ.
19 * Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra
D ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem
20 virtutẽ inimici: & nihil vobis nocebit. *Ve-
rumtamen in hoc nolite gaudere,quia ſpiri-
tus vobis ſubijciuntur:gaudete autem,quòd
21 nomina veſtra ſcripta ſunt in cęlis.* „ In ip- Matt.11.d.25.
ſa hora exultauit Spiritu ſancto, & dixit:
Confiteor tibi pater, Dñe cęli & terræ,quòd
abſcondiſti hæc à ſapientibus,& prudẽtibus,
& reuelaſti ea paruulis. Etiam Pater: quo-
22 niam ſic placuit ante te. * Omnia mihi tra-
dita ſunt à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit
Filius,niſi Pater: & quis ſit Pater,niſi Filius,
23 & cui voluerit Filius reuelare. * Et conuer-
ſus ad diſcipulos ſuos,dicit: „ Beati oculi,qui Matt.13.d.16.
24 vident, quæ vos videtis. * Dico enim vo-
E bis, quòd multi prophetæ,& reges voluerũt
videre, quæ vos videtis,& non viderunt: &
25 audire,quæ auditis,& non audierunt. * „ Et Matt.22.d.35.
ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans Marc.12.a.28.
illum,& dicens: Magiſter, quid faciendo vi-

tam æternam poſſidebo? * At ille dixit ad 26
eum : In lege quid ſcriptum eſt ? quomodo
Deut.6.a.5. legis? * Ille reſpondens dixit : „ Diliges Dñm 27
Deum tuũ ex toto corde tuo,& ex tota ani-
ma tua,& ex omnibus viribus tuis,& ex om-
ni mente tua: & proximũ tuum ſicut teip-

28 ſum. * Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc
29 fac, & viues. * Ille autem volens iuſtificare
ſeipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus
30 proximus? * Suſpiciens autem Ieſus, dixit:
Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem
in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam
deſpo-

despoliauerunt eum, & plagis impositis,
abierunt,semiuiuo relicto. *Accidit autẽ,vt 31
sacerdos quidam descenderet eadem via: & F
viso illo præteriuit. *Similiter & Leuita, cũ 32
esset secus locum,& videret eum,pertrãsijt.
*Samaritanus autem quidam iter faciens, 33
venit secus eum: & videns eum, misericor-
dia motus est. *Et appropiãs alligauit vul- 34
nera eius,infundens oleum,& vinũ:& impo-
nens illum in iumentũ suũ, duxit in stabu-
lum, & curam eius egit. * Et altera die 35
protulit duos denarios, & dedit stabulario,
& ait: Curam illius habe: & quodcumque
supererogaueris, ego cùm rediero reddam
tibi. * Quis horum trium videtur tibi pro- 36
ximus fuisse illi, qui incidit in latrones? G
* At ille dixit: Qui fecit misericordiam in 37
illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac si-
militer. * Factum est autem, dum irent, 38
& ipse intrauit in quoddam castellum: &
mulier quædam Martha nomine, excepit
illum in domum suam, * & huic erat soror 39
nomine Maria,quæ etiam sedens secus pedes
Domini audiebat verbum illius. * Mar- 40
tha autem satagebat circa frequens ministe-
sterium: quæ stetit, & ait: Domine, non est
tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam
ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet.*Et 41
respondens dixit illi Dñs: Martha,Martha,
solicita es, & turbaris erga plurima. *Porrò
vnum est necessarium. Maria optimam 42
partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

1 ET factum est: cũ esset in quodam loco
A orans,vt cessauit,dixit vnus ex discipu-
lis eius ad eũ: Dñe, doce nos orare,sicut do-
2 cuit & Ioannes discipulos suos. * Et ait illis:
Cùm oratis,dicite: " Pater, sanctificetur no- " Mar. 6. b. 9.
3 men tuum. Adueniat regnum tuum.*Panẽ
4 nostrum quotidianum da nobis hodie. * Et
dimitte nobis peccata nostra, siquidem &
ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne
5 nos inducas in tentationem. *Et ait ad illos:
Quis vestrum habebit amicũ: & ibit ad illũ
media nocte, & dicet illi: Amice, commoda
6 mihi tres panes, *quoniam amicus meus ve-
nit de via ad me, & non habeo, quod ponã
7 ante illum, *& ille de intus respõdens dicat:
Noli mihi molestus esse, iam ostium clausũ
est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non
8 possum surgere, & dare tibi. * Et si ille per-
B seuerauerit pulsans: dico vobis, etsi nõ dabit
illi surgens, eo quòd amicus eius sit, propter
improbitatem tamen eius surget,& dabit illi
9 quotquot habet necessarios. * " Et ego dico " Matt. 7.
vobis: Petite,& dabitur vobis:quærite,& in- b. 7. & 21.
10 uenietis: pulsate,& aperietur vobis.*Omnis c. 22.
enim qui petit, accipit: & qui quærit, inue- Marc. 11. c. 24.
11 nit: & pulsanti aperietur. * " Quis autẽ ex Io. 14 b. 13
vobis patrem petit panem, numquid lapidẽ Iac. 1. a. 5.
dabit illi? Aut piscem: nũquid pro pisce ser- " Matt. 7. b. 9.
12 pentẽ dabit illi? *Aut si petierit ouum: nũ- " Matt. 9. d.
13 quid porriget illi scorpionẽ? *Si ergo vos cũ 38. & 12. b. 22.
sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: Marc. 3. c. 22.

quantò magis Pater vester de cęlo dabit spi-
ritum bonum petentibus se? * Et erat eijciẽs 14
dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm
eiecisset dæmonium, locutus est mutus, &
admiratæ sunt turbæ. * Quidam autem ex 15
eis dixerunt: in Beelzebub principe dæmo-
niorum eijcit dæmonia. * Et alij tentan- 16
tes, signum de cœlo quærebant ab eo. *Ipse 17
autem, vt vidit cogitationes eorum, dixit
eis: Omne regnum in seipsum diuisum de-
solabitur, & domus supra domum cadet.
18 *Si autem & Satanas in seipsum diuisus est,
quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in
19 Beelzebub me eijcere dæmonia? * Si autem
ego in Beelzebub eijcio dæmonia: filij vestri
C in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erũt.
20 *Porrò si in digito Dei eijcio dęmonia: pro-
21 fectò peruenit in vos regnum Dei. * Cùm

fortis armatus custodit atrium suum, in pace
sunt ea, quæ possidet. * Si autem fortior eo 22
superueniẽs vicerit eum, vniuersa arma eius
auferet in quibus confidebat, & spolia eius
distribuet. * Qui non est mecum, contra me 23
est: & qui non colligit mecum, dispergit.
* Cũ immundus spiritus exierit de homine, 24
ambulat per loca inaquosa, quærens requiẽ:
& non inueniens dicit: Reuertar in domum
meam vnde exiui. * Et cùm venerit, inuenit 25
eam scopis mũdatam, & ornatã. * Tunc va- 26
dit, & assumit septẽ alios spiritus secum, ne-
quiores se, & ingressi habitãt ibi. Et fiũt no-
uissima hominis illius peiora prioribus. * Fa- 25
ctum est autem, cùm hæc diceret: extollens D
vocem quædam mulier de turba dixit illi:
Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ
suxisti. * At ille dixit: Quinimmo beati, qui 28
audiũt verbũ Dei, & custodiũt illud. * Tur- 29
u Matt. 12. c. 39. bis autem cõcurrentibus cœpit dicere: u Ge-
neratio hæc, generatio nequam est: signum
quærit, & signum nõ dabitur ei, nisi signum
u Ioan. 2. a 2. Ionæ prophetę. * u Nã sicut fuit Ionas signũ 30
Niniuitis: ita erit & Filius hominis genera-
u 3. Re. 10. a 1. 2. Par. 9. a. 1 tioni isti. * u Regina Austri surget in iudicio 31
cum viris generationis huius, & condemna-
bit illos: quia venit à finibus terræ audire sa-
pientiam Salomonis: & ecce plus quàm Sa-
lomon hic. * Viri Niniuitæ surgent in iudi- 32
cio cum generatione hac, & condemnabunt
u Io. 3. b. 5. illã: u quia pœnitentiã egerũt ad prędicatio-
nẽ Ionæ, & ecce plus quã Ionas hic. * u Ne- 33
u Matt. 5. b 15. Mar. 4. c. 21. mo lucernam accendit, & in abscondito po-
nit, neque sub modio, sed supra candelabrũ,
vt qui ingrediuntur, lumen videant. * u Lu- 34
u Matt. 6. c 22. cerna corporis tui, est oculus tuus. Si ocu- E
lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam
corpus tuũ tenebrosum erit. * Vide ergo ne 35
lumen, quod in te est, tenebræ sint. * Si er- 36
go corpus tuum totum lucidum fuerit, non
habẽs aliquam partem tenebrarum, erit lu-
cidum totũ, & sicut lucerna fulgoris illumi-
nabit te. * Et cùm loqueretur, rogauit illum 37
quidam Pharisæus vt pranderet apud se. Et
ingressus recubuit. * Pharisæus autem cępit 38
intra se reputans dicere, quare non baptiza-
u Matt. 23. c. 25. tus esset ante prandium. * Et ait Dominus 39
ad illum. u Nunc vos Pharisæi, quod deforis
est calicis, & catini, mundatis: quod autem
intus est vestrum, plenum est rapina, & ini-
quitate. * Stulti, nonne qui fecit quod defo- 40
ris est, etiam id, quod deintus est, fecit? * Ve- 41
rumtamen quod superest, date eleemosynã: F
& ecce omnia mũda sunt vobis. * Sed vę vo- 42
u Inf. 20. g. 45. Mar. 12. d. 28. Matt. 23. a 6. bis Pharisęis, quia decimatis menthã, & rutã,
& omne olus, & præteritis iudicium, & cha-
ritatem Dei: hæc autem oportuit facere, &
illa non omittere. * u Væ vobis Pharisæis, 43
quia diligitis primas cathedras in synagogis,
44 & salutationes in foro. * Væ vobis quia estis
vt monumenta, quę nõ apparẽt, & homines
45 ambulantes supra, nesciũt. * Respondens au-
tem quidã ex Legisperitis, ait illi: Magister,
hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.
46 * At ille ait: Et vobis Legisperitis væ: u quia u Matt. 23. a. 4.
oneratis homines oneribus, quæ portare non
possunt, & ipsi vno digito vestro non tãgi-
47 tis sarcinas. * Væ vobis, qui ædificatis mo-
numenta Prophetarum: patres autem vestri
48 occiderunt illos. * Profecto testificamini
G quòd consentitis operibus patrũ vestrorum:
quoniam ipsi quidem eos occiderũt, vos au-
49 tem ædificatis eorum sepulchra. * Propterea
& sapiẽtia Dei dixit: Mittã ad illos Prophe-
tas, & Apostolos, & ex illis occident, & perse-
50 quentur: * vt inquiratur sanguis omnium
Prophetarum, qui effusus est à cõstitutione
51 mundi à generatione ista, * u à sanguine a Gen. 4. b. 2. Par. 24. f. 22.
Abel, vsque ad sanguinem Zacharię, qui pe-
rijt inter altare, & ædem. Ita dico vobis,
52 requiretur ab hac generatione. * Væ vobis
Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ, ip-
si nõ introistis, & eos, qui introibant, prohi-
53 buistis. * Cùm autẽ hæc ad illos diceret, cę-
perũt Pharisæi, & Legisperiti grauiter insi-
54 stere, & os eius opprimere de multis, * insi-
diantes ei, & quærentes aliquid capere de
ore eius, vt accusarent eum.

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circumstãtibus, ita
A vt se inuicẽ cõculcarent, cępit dicere
ad discipulos suos: u Attendite à fermento u Matt. 16. a 6. u Marc. 8. b. 15.
2 Pharisæorum, quod est hypocrisis. * Nihil
autẽ opertũ est, quod non reueletur: neque
3 absconditum, quod nõ sciatur. * Quoniã quę Matt. 10. c. 26. Marc. 4. c. 22.
in tenebris dixistis, in lumine dicentur: &
quod in aurem locuti estis in cubiculis, præ-
4 dicabitur in tectis. * Dico autem vobis ami-
cis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt
corpus, & post hæc non habẽt amplius quid
5 faciant. * Ostendam autem vobis quem ti-
meatis: timete eum, qui, postquam occiderit,
habet potestatem mittere in gehennam: ita
6 dico vobis, hunc timete. * Nonne quinque
passeres veneunt dipondio, & vnus ex illis
7 non est in obliuione coram Deo? * Sed & ca-
B pilli capitis vestri omnes numerati sunt. No-
lite ergo timere: multis passeribus pluris
8 estis vos: u Dico autem vobis: Omnis, quicũ- u Matt. 10. c. 32. Marc. 8. d. 38. 1. Tim. 2. b. 12.
que confessus fuerit me coram hominibus,
& Filius hominis confitebitur illum coram
6 Angelis Dei: * qui autẽ negauerit me coram
10 hominibus, negabitur coram Angelis Dei:
* u Et omnis, qui dicit verbũ in Filiũ homi- u Matt. 12. c. 33. Mar. 3. b. 5.
nis, remittetur illi: ei autẽ, qui in Spiritũ san-
11 ctum blasphemauerit, non remittetur. * Cũ
autem inducẽt vos in synagogas, & ad ma-
gistratus, & potestates, nolite soliciti esse qua-
liter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis.
*Spiritus

* Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa 12
hora quid oporteat vos dicere. * Ait autem 13
ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo
vt diuidat mecum hereditatem. * At ille di- 14
xit illi: Homo, quis me constituit iudicē, aut
diuisorem super vos? * Dixitque ad illos: 15
Videte, & cauete ab omni auaritia: quia non C
in abundātia cuiusquam vita eius est ex his
quæ possidet. * Dixit autem similitudinem 16
u Eccl. 11. c. 21. ad illos, dicens: "Hominis cuiusdā diuitis vbe-
res fructus ager attulit: * & cogitabat intra 17
se, dicens: Quid faciam, quia non habeo quo
congregem fructus meos? * Et dixit: Hoc fa- 18
ciam: Destruam horrea mea, & maiora fa-
ciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata
sunt mihi, & bona mea, * & dicam animæ 19
meæ: Anima, habes multa bona posita in an-
nos plurimos: requiesce, comede, bibe, epu-
lare. * Dixit autem illi Deus: Stulte, hac no- 20
cte animam tuam repetunt à te: quæ autem
parasti, cuius erunt? * Sic est qui sibi thesau- 21
rizat, & non est in Deum diues. * Dixitque 22
u Ps. 54. d. 25. ad discipulos suos: Ideo dico vobis: "Nolite
soliciti esse animæ vestræ quid manducetis:
Matth. 6. c. 25. neque corpori quid induamini. * Anima 23
1. Pet. 5. b. 7. plus est quàm esca, & corpus plus quàm ve-
stimentum. * Considerate coruos quia non 24
seminant, neque metunt, quibus non est cel-
larium, neque horreum, & Deus pascit illos.
Quanto magis vos pluris estis illis? * Quis 25
autem vestrum cogitando potest adijcere ad D
staturam suam cubitum vnum? * Si ergo ne- 26
que quod minimum est potestis, quid de ce-
teris soliciti estis? * Considerate lilia quomo- 27
do crescunt: non laborant, neque nent: dico
autem vobis, nec Salomon in omni gloria
sua vestiebatur sicut vnum ex istis. * Si au- 28
tem fœnum, quod hodie est in agro, & cras
in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quan-
to magis vos pusillæ fidei? * Et vos nolite 29
quærere quid manducetis, aut quid bibatis:

30 & nolite in sublime tolli: * hæc enim omnia
gentes mundi quærunt. Pater autem vester
31 scit quoniam his indigetis. * Verumtamen
quærite primum regnum Dei, & iustitiam
32 eius: & hæc omnia adijcientur vobis. * No-
lite timere pusillus grex, quia cōplacuit pa-
33 tri vestro dare vobis regnū. * "Vendite, quæ u Mat 6. c. 20. & 19. c. 21.
possidetis, & date eleemosynam. Facite vo-
E bis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum
non deficiētem in cęlis: quo fur non appro-
34 piat: neque tinea corrumpit. * Vbi enim the-
saurus vester est, ibi & cor vestrum erit.
35 * Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ar-
36 dentes in manibus vestris, * & vos similes
hominibus expectantibus dominum suum
quando reuertatur à nuptijs: vt, cùm vene-
37 rit, & pulsauerit, confestim aperiant ei. * Bea-
ti serui illi, quos cùm venerit dominus, inue-
nerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præ-
cinget se, & faciet illos discumbere, & tran-
38 siens ministrabit illis. * Et si venerit in se-
cūda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, &
39 ita inuenerit, beati sunt serui illi. * "Hoc au- u Mat. 24. d. 43.
tē scitote, quoniā si sciret paterfamilias, qua
hora fur veniret, vigilaret vtique, & nō sine-
40 ret perfodi domum suam. * Et vos estote pa-
rati, quia qua hora non putatis, Filius homi-
41 nis veniet. * Ait autem ei Petrus: Domine
F ad nos dicis hanc parabolam: an & ad om-
42 nes? * Dixit autem Dominus: "Quis, putas, u Apoc. 16. c. 15.
est fidelis dispēsator, & prudens, quem con-
stituit Dominus supra familiam suam, vt det
43 illis in tempore tritici mensuram? * Beatus
ille seruus, quem cū venerit Dominus, inue-
44 nerit ita facientem. * Verè dico vobis, quo-
niam supra omnia, quæ possidet, constituet
45 illum. * Quòd si dixerit seruus ille in corde
suo: Moram facit dominus meus venire: &
cœperit percutere seruos, & ancillas, & ede-
46 re, & bibere, & inebriari: * veniet dominus
serui illius in die, qua nō sperat, & hora, qua
nescit,

nescit,& diuidet eum, partemque eius cum
infidelibus ponet.*Ille autem seruus,qui co- 47
gnouit voluntatem domini sui,& non præ-
parauit, & non fecit secundùm voluntatem
eius,vapulabit multis:*qui autẽ non cogno- 48
uit,& fecit digna plagis, vapulabit paucis.
Omni autẽ,cui multũ datũ est, multũ quæ-
retur ab eo, & cui commẽdauerunt multũ,
plus petent ab eo.*Ignẽ veni mittere in ter- 49
rã,& quid volo nisi,vt accẽdatur? * Baptis- 50
mo autẽ habeo baptizari: & quomodo coar- C
ctor vsq; dum perficiatur?*Putatis quia pa- 51
" Mat. 12. c. 4. cẽ veni dare in terram? Non, dico vobis,sed
separationẽ:*erunt enim ex hoc quinque in 52
domo vna diuisi,tres in duos, & duo in tres
* diuidentur: pater in filiũ,& filius in patrẽ 53
suum,mater in filiã, & filia in matrẽ,socrus
in nurum suam, & nurus in socrum suam.
" Mat. 16. a. *"Dicebat autẽ & ad turbas: Cùm videritis 54
nubem orientem ab occasu, statim dicitis:
Nimbus venit: & ita fit, * & cùm austrum 55
flantẽ,dicitis:Quia æstus erit:& fit. * Hypo- 56
critæ,faciem cęli,& terræ nostis probare:hoc
autẽ tempus quomodo non probatis?*Quid 57
autem & à vobis ipsi non iudicatis quod
" Mat. 5. d. 25. iustũ est?*"Cùm autem vadis cum aduersa- 58
rio tuo ad principẽ,in via da operam libera-
ri ab illo,ne forte trahat te ad iudicem,& iu-
dex tradat te exactori, & exactor mittat te
in carcerem. * Dico tibi,non exies inde,do- 59
nec etiam nouissimum minutum reddas.

CAP. XIII.

ADerãt autem quidam ipso in tempore, 1
nunciantes illi de Galilæis,quorũ san- A
guinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorũ.
* Et respondens dixit illis: Putatis quòd hi 2
Galilęi prę omnibus Galilęis peccatores fue-
rint,quia talia passi sunt? * Non,dico vobis: 3
sed nisi pęnitentiam habueritis, omnes simi-
liter peribitis. * Sicut illi decem & octo, su- 4
pra quos cecidit turris in Siloe, & occidit
eos,putatis,quia & ipsi debitores fuerint prę-
ter omnes homines habitantes in Ierusalem?
* Non, dico vobis: sed si pęnitentiam non 5
egeritis,omnes similiter peribitis. * Dicebat 6
autem & hanc similitudinem: Arborem fici
habebat quidam plantatam in vinea sua, &
venit quærens fructum in illa, & non inue-
nit. * Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce 7
anni tres sunt ex quo venio quærens fructũ B
in ficulnea hac,& non inuenio: succide ergo
illam: vt quid etiam terram occupat? * At 8
ille respondens, dicit illi: Domine dimitte
illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa
illam,& mittam stercora: *& siquidem fece- 9
rit fructum: sin autem, in futurum succides
eam.*Erat autem docens in synagoga eorũ 10
sabbatis. * Ecce mulier, quæ habebat spiri- 11
tum infirmitatis annis decem & octo:& erat
inclinata, nec omnino poterat sursum re-
12 spicere. * Quam cùm videret Iesus, vocauit
C eam ad se,& ait illi: Mulier, dimissa es ab in-
13 firmitate tua.* Et imposuit illi manus,& cõ-
14 festim erecta est,& glorificabat Deum.* Re-
spondens autem archisynagogus,indignans,
quia sabbato curasset Iesus: dicebat turbæ:
Sex dies sũt,in quibus oportet operari: in his
ergo venite,& curamini, & non in die sab-
15 bati. * Respondens autem ad illũ Dñs di-
xit:Hypocritæ,vnusquisque vestrum sabba-
to nõ soluit bouem suum,aut asinum à præ-
16 sepio,& ducit adaquare? *Hanc autem filiã
Abrahæ, quam alligauit satanas,ecce decem
& octo annis non oportuit solui à vinculo
17 isto die sabbati? *Et cùm hæc diceret:erube-
D scebant omnes aduersarij eius:& omnis po-
pulus gaudebat in vniuersis, quæ gloriosè
18 fiebant ab eo.*"Dicebat ergo:Cui simile est " Mat. 13. d. 31.
regnum Dei, & cui simile æstimabo illud? Marc. 4. c.
19 * Simile est grano sinapis, quod acceptum 30.
homo misit in hortum suum,& creuit,& fa-
ctum est in arborem magnam: & volucres
20 cęli requieuerunt in ramis eius. *"Et iterum " Mat. 13.
21 dixit:Cui simile ęstimabo regnum Dei? *Si- c. 33.
mile est fermento, quod acceptum mulier
abscondit in farinæ sata tria, donec fermen-
22 taretur totum. * Et ibat per ciuitates,& ca-
23 stella docens,& iter faciẽs in Ierusalem.*Ait
E autem illi quidam: Domine, si pauci sunt,
24 qui saluantur? Ipse autẽ dixit ad illos:*"Cõ- " Mat 7 b.
tendite intrare per angustam portam: quia 13.
multi,dico vobis,quærent intrare, & nõ po-
25 terunt.*"Cùm autem intrauerit pater fami- " Mat. 25.
lias,& clauserit ostium, incipietis foris stare, a. 10.
& pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi
nobis: & respondens dicet vobis: Nescio vos
26 vnde sitis:*tunc incipietis dicere:Manduca-
F uimus coram te, & bibimus, & in plateis no-
27 stris docuisti. * Et dicet vobis: " Nescio vos " Mat. 7. c.
vnde sitis: " discedite à me omnes operarij 23. & 25. d. 41.
28 iniquitatis.*Ibi erit fletus,& stridor dentiũ: " Ps. 6. b. 9.
cùm videritis Abraham, & Isaac, & Iacob,
& omnes Prophetas in regno Dei, vos autẽ
29 expelli foras.* Et venient ab Oriente,& Oc-
cidente, & Aquilone, & Austro, & accum-
30 bent in regno Dei. *"Et ecce sunt nouissimi " Mat. 19.
qui erunt primi,& sunt primi,qui erunt no- d. 30. & 20. b. 16.
31 uissimi.*In ipsa die accesserunt quidã Pha- Mar. 10. d.
risæorum,dicẽtes illi: Exi,& vade hinc: quia 31.
32 Herodes vult te occidere.* Et ait illis: Ite,&
G dicite vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia,& sa-
nitates perficio hodie, & cras, & tertia die
33 consummor.* Verumtamen oportet me ho-
die,& cras & sequenti die ambulare:quia nõ
capit prophetam perire extra Ierusalem.
34 *"Ierusalem,Ierusalem,quæ occidis Prophe- " Mat. 23.
tas, & lapidas eos,qui mittuntur ad te, quo- d. 37.
ties volui cõgregare filios tuos quemadmo-
dum auis nidum suum sub pennis, & nolui-
35 sti? * Ecce relinquetur vobis domus vestra
deser-

deserta. Dico autem vobis,quia non videbitis
me,donec veniat cùm dicetis: Benedictus,qui
venit in nomine Domini.

CAP. XIV.

ET factum est,cũ intraret Iesus in domũ 1
cuiusdam principis Phariseorum sabba- A
to mãducare panem,& ipsi obseruabant eũ.
*Et ecce homo quidam hydropicus erat an- 2
te illum. *Et respondens Iesus dixit ad Le- 3
gisperitos,& Phariseos,dicens: Si licet sabba-
to curare? *At illi tacuerũt. Ipse verò appre- 4
hensum sanauit eum,ac dimisit. *Et respon- 5
dens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, B
aut bos in puteum cadet,& nõ continuo ex-
trahet illum die sabbati? *Et non poterant 6
ad hæc respondere illi. *Dicebat autem & 7
ad inuitatos parabolam, intendens quomo-
do primos accubitus eligerent, dicens ad il-
los. *Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non 8
discumbas in primo loco, ne forte honora-
tior te sit inuitatus ab illo, *& veniens is, qui 9
te & illum vocauit,dicat tibi: Da huic locũ:
& tunc incipias cum rubore nouissimũ locũ
tenere, *sed cùm vocatus fueris, vade,recũ- 10
be in nouissimo loco:vt,cũ venerit qui te in-
Pro. 15. 7. uitauit,dicat tibi: "Amice, ascende superius.
Tunc erit tibi gloria corã simul discumbẽ-
Mat. 23. b. 12. tibus: *" quia omnis,qui se exaltat,humilia- 11
Inf. 18. c. 14. bitur: & qui se humiliat,exaltabitur. *Dice- 12
Tob. 4. b. 7. bat autem & ei,qui se inuitauerat. "Cũ facis C
prandium, aut cœnam, noli vocare amicos
Pro. 3. b. 9. tuos,neque fratres tuos,neque cognatos, ne-
que vicinos diuites: ne forte te,& ipsi reinui-
tẽt,& fiat tibi retributio: *sed cùm facis cõ- 13
uiuium, voca pauperes,debiles, claudos,&
cæcos, *& beatus eris, quia non habẽt retri- 14
buere tibi: retribuetur enim tibi in resurre-
ctione iustorum. *Hæc cùm audisset quidã 15
de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, D
qui mãducabit panem in regno Dei. *At ip- 16
Matt. 22. a. 2. se dixit ei: "Homo quidam fecit cœnam
Apo. 19. b. 9. magnam, & vocauit multos. *Et misit ser- 17
uum suum hora cęnę dicere inuitatis,vt ve-
nirent,quia iam parata sunt omnia. *Et cę- 18
perunt simul omnes excusare. Primus dixit
ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & vi-
dere illam: rogo te habe me excusatum. *Et 19
alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo
probare illa:rogo te habe me excusatũ. *Et 20
alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non pos-
sum venire. *Et reuersus seruus nunciauit 21
hæc domino suo. Tunc iratus pater familias, E
dixit seruo suo: Exi cito in plateas, & vicos
ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos,
& claudos introduc huc. *Et ait seruus: Do- 22
mine, factum est vt imperasti, & adhuc lo-
cus est. *Et ait dominus seruo: Exi in vias, & 23
sepes: & compelle intrare, vt impleatur do-
mus mea. *Dico autem vobis,quod nemo 24
virorum illorũ,qui vocati sunt, gustabit cę-
25 nam meam. *Ibant autem turbæ multæ cũ
26 eo: & conuersus dixit ad illos: *"Si quis venit "Mat. 10. d. 37.
F ad me,& nõ odit patrem suum, & matrem,
& vxorem, & filios, & fratres,& sorores,ad
huc autem & animam suã, non potest meus
27 esse discipulus. *"Et qui non baiulat crucem "Mat. 10. d. 38. & 16. 24.
suam,& venit post me, non potest meus esse
28 discipulus. *Quis enim ex vobis volens tur- Mar. 8. d. 34.
rim ædificare,non prius sedens cõputat sum-
ptus,qui necessarij sũt, si habeat ad perficiẽ-
29 dum, *ne,posteaquam posuerit fundamen-
tum, & nõ potuerit perficere, omnes,qui vi-
30 dent,incipiant illudere ei, *dicentes: Quia
G hic homo cępit ędificare, & non potuit cõ-
31 summare? *Aut quis rex iturus committere
bellum aduersus alium regem, non sedens
prius cogitat, si possit cum decem millibus
occurrere ei, qui cum viginti millibus venit
32 ad se? *alioquin adhuc illo longe agente,
legationem mittens rogat ea,quæ pacis sunt.
33 *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renun-
ciat omnibus, quæ possidet,non potest meus "Mat. 5. b. 13.
34 esse discipulus. *"Bonum est sal. Si autem sal
35 euanuerit,in quo condietur? *Neque in ter- Mar. 9. g. 50.
rã,neque in sterquilinium vtile est,sed foras
mittetur. *Qui habet aures audiendi,audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publi-
A cani, & peccatores vt audirent illum:
2 *Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ, di-
centes: Quia hic peccatores recipit,& man-
3 ducat cum illis. *Et ait ad illos parabolã istã
4 dicens. *"Quis ex vobis homo,qui habet cen- "Matt. 18. b. 12.
tum oues: & si perdiderit vnam ex illis,non-
ne dimittit nonagintanouem in deserto, &
vadit ad illam,quæ perierat, donec inueniat
5 eam? *Et cùm inuenerit eam,imponit in hu-
6 meros suos gaudens: *& veniens domũ con-
B uocat amicos,& vicinos,dicens illis: Congra-
tulamini mihi,quia inueni ouem meam,quæ
7 perierat? *Dico vobis, quòd ita gaudium
erit in cœlo super vno peccatore pœniten-
tiam agente, quàm super nonagintanouem
8 iustis, qui non indigent pœnitentia. *Aut
quæ mulier habens drachmas decem, si per-
diderit drachmam vnam, nonne accẽdit lu-
cernam, & euertit domum,& quærit diligẽ-
9 ter,donec inueniat? *Et cùm inuenerit con-
uocat amicas,& vicinas, dicens: Congratu-
lamini mihi, quia inueni drachmam,quam
10 perdideram? *Ita dico vobis, gaudium erit
C coram angelis Dei super vno peccatore pę-
11 nitentiam agente. *Ait autem: Homo qui-
12 dam habuit duos filios: *& dixit adolescen-
tior ex illis patri: Pater, da mihi portionem
substantiæ, quæ me contingit. Et diuisit il-
13 lis substantiam. *Et non post multos dies,
congregatis omnibus,adolescentior filius pe-
regrè profectus est in regionem longinquã,
& ibi dissipauit substantiã suam viuẽdo lu-
xurio-

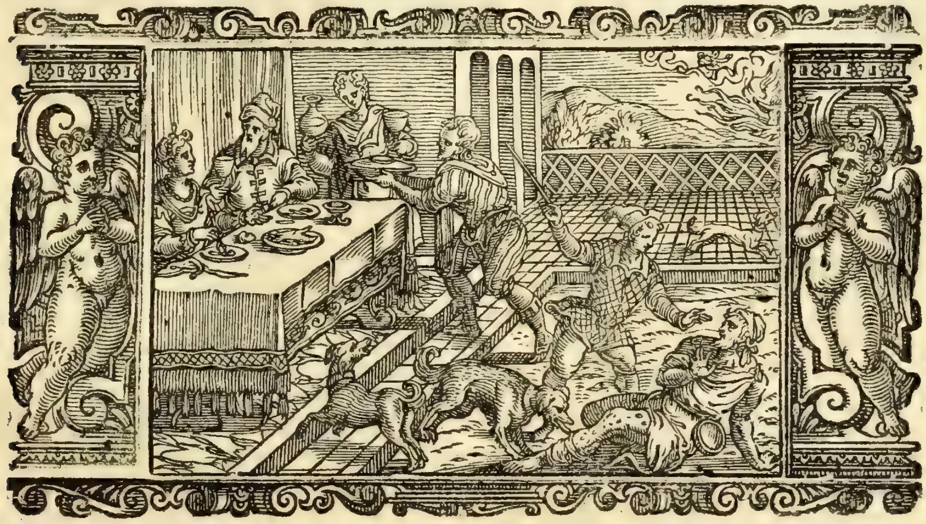

xurioſe. * Et poſtquam omnia conſummaſ- 14
ſet, facta eſt fames valida in regione illa, &
ipſe cœpit egere.* Et abijt,& adhæſit vni ci- 15
uium regionis illius. Et miſit illum in villam D
ſuã vt paſceret porcos. *Et cupiebat imple- 16
re ventrẽ ſuum de ſiliquis, quas porci man-
ducabant: & nemo illi dabat. * In ſe autem 17
reuerſus, dixit: Quanti mercenarij in domo
patris mei abundant panibus, ego autem hic
fame pereo? * Surgam, & ibo ad patrem 18
meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cęlum,
& coram te:* iam non ſum dignus vocari fi- 19
lius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs
tuis.* Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cũ 20
autem adhuc lõge eſſet, vidit illum pater ip- E
ſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens
cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eũ.
*Dixitq; ei filius: Pater, peccaui in cęlũ, & co- 21
ram te, iã non ſum dignus vocari filius tuus.
* Dixit autẽ pater ad ſeruos ſuos: Citò pro- 22
ferte ſtolam primam, & induite illum, &
date annulum in manum eius, & calceamẽ-
ta in pedes eius: * & adducite vitulum ſagi- 23
natum, & occidite, & manducemus, & epu- F
lemur: * quia hic filius meus mortuus erat, 24
& reuixit: perierat, & inuentus eſt. Et cœpe-
runt epulari. * Erat autem filius eius ſenior 25
in agro: & cùm veniret, & appropinquaret
domui, audiuit ſymphoniam, & chorũ: *& 26
vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit quid
hæc eſſent. *Iſq; dixit illi: Frater tuus venit, 27
& occidit pater tuus vitulũ ſaginatum, quia
ſaluum illum recepit. * Indignatus eſt autẽ, 28
& nolebat introire. Pater ergo illius egreſ- G
ſus, cœpit rogare illum.* At ille reſpondens, 29
dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, &
numquam mandatum tuum præteriui, &
numquam dediſti mihi hędum vt cum ami-
cis meis epularer: * ſed poſtquam filius tuus 30
hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum
meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſa-
31 ginatum. At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper
32 mecum es, & omnia mea tua ſunt: * epulari
autem, & gaudere oportebat, quia frater
tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat,
& inuentus eſt.

CAP. XVI.

1 DIcebat autem, & ad diſcipulos ſuos. Ho-
A mo quidam erat diues, qui habebat vil-
licum, & hic diffamatus eſt apud illum, qua-
2 ſi diſſipaſſet bona ipſius. *Et vocauit illum,
& ait illi: Quid hoc audio de te? redde ra-
tionem villicationis tuæ: iam enim non po-
3 teris villicare. * Ait autem villicus intra
ſe: Quid faciam quia dominus meus aufert
à me villicationem? fodere non valeo, men-
4 dicare erubeſco. * Scio quid faciam, vt,
cùm amotus fuero à villicatione, recipiant
5 me in domos ſuas. * Conuocatis itaque ſin-
B gulis debitoribus domini ſui, dicebat primo:
6 Quantum debes domino meo? * At ille di-
xit: Centum cados olei. Dixitque illi: Acci-
pe cautionem tuam: & ſede citò, ſcribe quin-
7 quaginta.* Deinde alij dixit: Tu verò quan-
tum debes? Qui ait: Centum coros tritici.
Ait illi: Accipe litteras tuas, & ſcribe octo-
8 ginta. * Et laudauit dominus villicum inĩ-
quitatis, quia prudenter feciſſet: quia filij hu-
ius ſæculi prudentiores filijs lucis in genera-
9 tione ſua ſunt. * Et ego vobis dico: facite vo-
bis amicos de mammona iniquitatis: vt, cùm
defeceritis, recipiant vos in æterna taberna-
10 cula. * Qui fidelis eſt in minimo, & in ma-
C iori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt,
11 & in maiori iniquus eſt. * Si ergo in iniquo
mammona fideles non fuiſtis: quod verum
12 eſt, quis credet vobis? * Et ſi in alieno fideles
non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vo-
13 bis? * „ Nemo ſeruus poteſt duobus domi- *Matt. 6. c. 24.*
nis ſeruire: aut enim vnum odiet, & alte-
rum diliget, aut vni adhærebit, & alterum
contemnet: non poteſtis Deo ſeruire, & mã-
monæ.

monæ.*Audiebant autem omnia hæc Pha- 14
risæi,qui erant auari: & deridebant illum. D
* Et ait illis: Vos estis,qui iustificatis vos co- 15
ram hominibus: Deus autẽ nouit corda ve-
stra: quia quod hominibus altum est,abomi-
n Mat. 11. natio est ante Deum.* n Lex,& prophetę vs- 17
b.12. que ad Ioannem:ex eo regnum Dei euange
n Mat. 5. c. lizatur,& omnis in illud vim facit. * n Faci- 17
32. lius est autem cęlum, & terram præterire, E
n Mar. 10. quàm de lege vnũ apicẽ cadere. * n Omnis 18
b. 11. qui dimittit vxorem suam,& alteram ducit,
n 1. Cor. 7. mœchatur, & qui dimissam à viro ducit,
b.10. mœchatur. * Homo quidam erat diues, qui 19
induebatur purpura, & bysso, & epulaba-
tur quotidie splendidè. * Et erat quidam 20
mẽdicus,nomine Lazarus, qui iacebat ad ia-
nuam eius,vlceribus plenus, * cupiẽs satura- 21
ri de micis,quę cadebant de mensa diuitis, &
nemo illi dabat: sed & canes veniebant, &
22 lingebant vlcera eius. * Factum est autem
F vt moreretur mẽdicus,& portaretur ab An-
gelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem
23 & diues,& sepultus est in inferno: *Eleuans
autem oculos suos, cùm esset in tormentis,
vidit Abraham à longe,& Lazarum in sinu
24 eius: *& ipse clamãs dixit: Pater Abraham,
miserere mei,& mitte Lazarum, vt intingat
extremũ digiti sui in aquã, vt refrigeret lin-
guam meam, quia crucior in hac flamma.
25 *Et dixit illi Abrahã:Fili,recordare,quia re-
G cepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter
mala:nũc autẽ hic cõsolatur,tu verò crucia-
26 ris,*& in his omnibus inter nos,& vos chaos
magnum firmatum est: vt hi, qui volunt
hinc transire ad vos,non possint,neque inde
27 huc transmeare. * Et ait: Rogo ergo te pa-

ter vt mittas eum in domum patris mei.*ha- 28
beo enim quinq; fratres, vt testetur illis, ne
& ipsi veniant in hunc locum tormento-
rum. * Et ait illi Abraham: Habent Moy- 29
sen, & prophetas: audiant illos. * At ille 30
dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex
mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.
* Ait autem illi: Si Moysen, & prophetas 31
non audiunt,neque si quis ex mortuis resur-
rexerit, credent.

CAP. XVII.

n Mat. 18. ET ait ad discipulos suos: Impossibile est, 1
a. 7. vt non veniant scandala: væ autem illi, A
Mar. 9. f. 41. per quem veniũt.*Vtilius est illi,si lapis mo- 2
laris imponatur circa collum eius, & proij-
ciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum
n Mat. 18. de pusillis istis. * Attendite: n Si peccauerit 3
b. 21. Leu. 19. d. in te frater tuus, increpa illum: & si pœni-
17. tentiam egerit, dimitte illi. * Et si septies in 4
Eccl. 19. b. die peccauerit in te, & septies in die conuer-
13. sus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte
illi.*Et dixerunt Apostoli Dño: Adauge no- 5
bis fidem. * n Dixit autem Dñs: Si habueritis 6
B fidem,sicut granum sinapis, dicetis huic ar-
bori moro: Eradicare, & transplantare in n Mat. 17. c. 20.
7 mare, & obediet vobis. * Quis autem ve-
strum habens seruum arantem aut pascen-
tem, qui regresso de agro dicat illi: Statim
8 transi,recumbe: *& non dicat ei: Para,quod
cœnem,& præcinge te,& ministra mihi do-
nec manducem, & bibam, & post hæc tu
9 manducabis,& bibes? * Numquid gratiam
C habet seruo illi, quia fecit, quæ ei impera-
10 uerat? * Non puto. Sic & vos cùm feceritis
omnia,quæ præcepta sunt vobis,dicite: Ser-
ui inutiles sumus: quod debuimus facere,fe-
11 cimus. *Et factum est,dum iret in Ierusalẽ,
transibat per mediam Samariam,& Galileã,
12 *Et cùm ingrederetur quoddam castellum,
occurrerunt ei decem viri leprosi, qui stete-
13 runt à longe: *& leuauerunt vocem, dicen-
14 tes: Iesu præceptor,miserere nostri. * Quos
D vt vidit, dixit: n Ite ostendite vos sacerdoti- n Leuit. 4. a. 2.
bus. Et factum est,dum irent, mundati sunt.
15 * Vnus autem ex illis,vt vidit,quia munda-
tus est,regressus est, cũ magna voce magni-

ficans

ficans Deum, * & cecidit in faciem ante pe- 16
des eius, gratias agens: & hic erat Samarita-
nus. *Respondens autem Iesus, dixit: Non- 17
ne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?
* Non est inuentus, qui rediret, & daret glo- 18
riam Deo, nisi hic alienigena. *Et ait illi: Sur- 19
ge: vade: quia fides tua te saluũ fecit. *Inter- 20
rogatus autem à Pharisæis: Quãdo venit re-
gnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit E
regnum Dei cum obseruatione: * neque di- 21
cẽt: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnũ
Dei intra vos est. *Et ait ad discipulos suos: 22
Venient dies quando desideretis videre vnũ
n Matt. 24. b. 25. diẽ Filij hominis, & non videbitis. * [n] Et di- 23
Mar. 13. c. 21. cent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire,
neque sectemini: * nam, sicut fulgur coru- 24
scans de sub cœlo in ea, quæ sub cœlo sunt,
fulget: ita erit Filius hominis in die sua. *Pri- 25
mùm autem oportet illum multa pati, &
n Mat. 24. d. 37. reprobari à generatione hac. * [n] Et sicut fa- 26
ctum est in diebus Noe, ita erit & in diebus F
Gen. 7. b. 5. Filij hominis. * Edebant, & bibebant, vxo- 27
res ducebant, & dabantur ad nuptias, vsque
in diem, qua intrauit Noe in arcam: & venit
n Gen. 19. c. 25. diluuium, & perdidit omnes. * [n] Similiter 28
sicut factum est in diebus Lot: Edebant, &
bibebant: emebant, & vendebant: plantabãt,
& ædificabant: * qua die autem exijt Lot à 29
Sodomis, pluit ignem, & sulphur de cœlo,
& omnes perdidit: *secundùm hęc erit qua 30
die Filius hominis reuelabitur. *In illa hora 31
qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne G
descendat tollere illa, & qui in agro, similiter
n Sup. 9. c. 24. non redeat retro. * Memores estote vxoris 32
Mat. 10. d. 39. Lot. * [n] Quicumque quæsierit animam suã 33
Marc. 8. d. 35. saluam facere, perdet illam: & quicumque
Io. 12. d. 25. perdiderit illam, viuificabit eam. *Dico vo- 34
n Mat. 24. d. 40. bis: [n] in illa nocte erũt duo in lecto vno, vnus
1. Thes. 4. d. 17. assumetur, & alter relinquetur: * duæ erunt 35
molentes in vnum: vna assumetur, & altera
relinquetur: duo in agro: vnus assumetur, &
36 alter relinquetur. *Respondentes dicunt illi:
37 Vbi Domine? *Qui dixit illis: Vbicumq; fue-
rit corpus illuc congregabuntur & Aquilæ.

CAP. XVIII.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, [n] n Eccl. 18. c. 21.
A quoniam oportet semper orare, & non
2 deficere, *dicens: Iudex quidam erat in qua- 1. Th. 5. d. 17.
dam ciuitate, qui Deum non timebat, & ho-
3 minem nõ reuerebatur. *Vidua autem quæ-
dam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum,
4 dicens: Vindica me de aduersario meo. * Et
nolebat per multum tempus. Post hæc autẽ
dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec ho-
5 minẽ reuereor: * tamen quia molesta est mi-
hi hęc vidua, vindicabo illam, ne in nouissi-
6 mo veniens sugillet me. * Ait autem Domi-
nus: Audite quid iudex iniquitatis dicit:
7 * Deus autem non faciet vindictam el ecto-
B rum suorum clamantiũ ad se die ac nocte, &
8 patientiam habebit in illis? *Dico vobis quia
cito faciet vindictam illorum. Verumtamen
Filius hominis veniẽs, putas, inueniet fidem
9 in terra? * Dixit autem & ad quosdam, qui
in se confidebant tamquam iusti, & asperna-
10 bantur ceteros, parabolam istam: *Duo ho-
mines ascenderunt in templum, vt orarent:
11 vnus Pharisæus, & alter publicanus. *Phari-
C sæus stans, hæc apud se orabat: Deus gratias
ago tibi, quia nõ sum sicut ceteri hominum:
raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic pu-
12 blicanus: * ieiuno bis in sabbato: decimas
13 do omnium, quæ possideo. * Et publicanus
à longe stans, nolebat nec oculos ad cęlum
leuare: sed percutiebat pectus suum, dicens:
14 Deus propitius esto mihi peccatori. * Dico n Su. 14. b. 11.
vobis, descendit hic iustificatus in domum
suam ab illo, [n] quia omnis, qui se exaltat, hu- n Mat. 23. b. 12.
miliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. n Mat. 19. b. 13.
15 * [n] Afferebant autem ad illum & infantes, Mar. 10. b. 13.
vt eos tangeret. Quod cùm viderent discipu-
16 li, increpabant illos. * Iesus autem conuocãs
illos,

illos,dixit.Sinite pueros venire ad me, & no-
lite vetare eos:talium est enim regnum Dei.
* Amen dico vobis: Quicumq; non accepe- 17
rit regnum Dei sicut puer,non intrabit in il-
Mat. 19. b.16. lud. *"Et interrogauit eum quidā princeps, 18
dicens: Magister bone, quid faciens vitam D
æternam possidebo? * Dixit autem ei Iesus: 19
Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi so-
Exo. 20. c.12. lus Deus. * Mandata nosti: " Non occides: 20
Non mœchaberis: Non furtum facies: Non
falsum testimonium dices: Honora patrem
tuum,& matrem. *Qui ait: Hæc omnia cu- 21
stodiui à iuuentute mea. * Quo audito,Iesus 22
ait ei:Adhuc vnum tibi deest:omnia quæcū-
que habes vende, & da pauperibus, & habe-
bis thesaurum in cœlo: & veni,sequere me.
His ille auditis,contristatus est: quia diues 35
erat valde. * Videns autem Iesus illum tristē 24
factum, dixit. Quàm difficile, qui pecunias E
habent,in regnum Dei intrabunt. *Facilius 25
est enim camelum per foramen acus trāsire,
quam diuitem intrare in regnū Dei. *Et di- 26
xerunt qui audiebant: Et quis potest saluus
fieri? * Ait illis: Quæ impossibilia sunt 27
apud homines, possibilia sunt apud Deum.
28 * Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus
29 omnia, & secuti sumus te. * Qui dixit eis:
F Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit do-
mum, aut parentes, aut fratres,aut vxorem,
30 aut filios propter regnum Dei,*& non reci-
piat multo plura in hoc tempore,& in sęcu-
31 lo vēturo vitam æternam.*"Assumpsit au- Mat. 20. b. 17.
tem Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascen- Mar. 10. e. 32.
dimus Ierosolymam, & consummabuntur
omnia,quę scripta sunt per prophetas de Fi-
32 lio hominis. * tradetur enim Gentibus,& il-
33 ludetur,& flagellabitur,& conspuetur, * &
postquam flagellauerunt,occidēt eū, & ter-
14 tia die resurget. *Et ipsi nihil horū intelle-
xerunt,& erat verbum istud abscōditum ab
eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.
35 * " Factum est autem,cùm appropinquaret Mat. 20. d.29.
Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam,
36 mendicans*Et cùm audiret turbam præter- Mar. 10. g. 46.
37 euntem,interrogabat quid hoc esset.*Dixe-
runt autem ei,quòd Iesus Nazarenus transi-
38 ret.*Et clamauit dicens: Iesu fili Dauid mi-
39 serere mei.*Et qui prębant,increpabant eū

vt taceret. Ipse verò multò magis clamabat: G
Fili Dauid miserere mei.*Stans autem Iesus 40
iussit illum adduci ad se. Et cùm appropin-
quasset,interrogauit illum,*dicens:Quid ti- 41
bi vis faciam? At ille dixit:Domine, vt vide-
am. * Et Iesus dixit illi: Respice,fides tua te 42
saluum fecit.*Et confestim vidit,& sequeba- 43
tur illum magnificans Deum.Et omnis plebs
vt vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

ET ingressus perambulabat Iericho. * Et 1
ecce vir nomine Zachæus: & hic prin- A
ceps erat publicanorum, & ipse diues: * & 2
quærebat videre Iesum,quis esset:& non po- 3
terat præ turba, quia statura pusillus erat.
*Et præcurrēs ascendit in arborem sycomo- 4
rum vt videret eum:quia inde erat transitu-
5 rus. * Et cùm venisset ad locum,suspiciēs Ie-
sus vidit illum,& dixit ad eū: Zachæe festi-
nans descēde: quia hodie in domo tua opor-
6 tet me manere. * Et festinans descēdit,& ex-
7 cepit illum gaudens. *Et cùm viderent om-
nes,murmurabant dicentes, quòd ad homi-
8 nem peccatorem diuertisset. *Stās autē Za-
B chæus,dixit ad Dominum: Ecce dimidium
bonorum meorum,Domine,do pauperibus:
& si quid aliquē defraudaui, reddo quadru-
9 plum. * Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus
domui huic facta est: eo quòd & ipse filius
10 sit Abrahæ. * " Venit enim Filius hominis Mat. 18.
11 quærere,& saluū facere,quod perierat.*Hęc b. 12.
illis audiētibus adijciens,dixit parabolam, eo
quòd esset prope Ierusalē, & quia existima-
rēt, quòd confestim regnum Dei manifesta-
retur,

a Mat. 25. b. 13. retur. * Dixit ergo: „Homo quidam nobilis 12
abijt in regionem longinquam accipere sibi
regnum, & reuerti. * Vocatis autem decem 13
seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad il-
los: Negotiamini dum venio. * Ciues autem 14
eius oderant eum: & miserunt legationẽ post C
illum, dicẽtes: Nolumus hunc regnare super
nos. * Et factũ est, vt rediret accepto regno: 15
& iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniã,
vt sciret quantum quisque negotiatus esset.
* Venit autem primus dicens: Domine, mna 16
tua decem mnas acquisiuit. * Et ait illi: Euge 17
bone serue, quia in modico fuisti fidelis, eris
potestatem habens super decem ciuitates.
* Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fe- 18
cit quinque mnas. * Et huic ait: Et tu esto su- 19
per quinque ciuitates. * Et alter venit, dicens: 20
Domine, ecce mna tua, quam habui repositã
in sudario: * Timui enim te, quia homo 21
austerus es: tollis, quod nõ posuisti, & metis, D
quod non seminasti. * Dicit ei: De ore tuo te 22
iudico, serue nequã: sciebas, quòd ego homo
austerus sum, tollẽs, quod nõ posui, & metẽs,
23 quod non seminaui: * & quare non dedisti
pecuniam meam ad mẽsam, vt ego veniens
24 cũ vsuris vtique exegissem illam? * Et astã-
tibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date il-
25 li, qui decem mnas habet. * Et dixerunt ei:
26 Domine, habet decem mnas. * „Dico autem a Sup. 8. c.
vobis, quia omni habenti dabitur, & abun- 18.
dabit: ab eo autem, qui non habet, & quod Mat. 13. b.
27 habet, auferetur ab eo. * Verumtamẽ inimi- 12. & 25. c. 20.
E cos meos illos, qui noluerunt me regnare su- Ma. 4. c. 15.
per se, adducite huc: & interficite ante me.
28 * Et his dictis, præcedebat ascendens Iero-
29 solymam. * Et factum est, „cùm appropin- a Matt. 21.
quasset ad Bethphage, & Bethaniam ad mõ- a. 1.
tem, qui vocatur Oliueti, misit duos discipu- Mar. 11. a. 1.
30 los suos, * dicens: Ite in castellum, quod con-
tra est: in quod introeuntes, inuenietis pullũ
asinæ alligatum, cui nemo vnquam homi-
31 num sedit: soluite illum, & adducite. * Et si
quis vos interrogauerit: Quare soluitis? sic
dicetis ei: Quia Dominus operam eius desi-

derat * Abierunt autem, qui missi erant: & 32
inuenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum.
* Soluentibus, autem illis pullum, dixerunt 33
domini eius ad illos: Quid soluitis pullum?
* At illi dixerunt. Quia Dominus eum ne- 34
a Io. 12. b. 14. cessarium habet. * „Et duxerunt illum ad Ie- 35
sum. Et iactantes vestimenta sua supra pul- F
lum, imposuerunt Iesum. * Eunte autem il- 36
lo, substernebant vestimenta sua in via. * Et 37
cũ approprinquaret iam ad descensum Mõ-
tis oliueti, cœperunt omnes turbæ discipulo-
rum gaudentes laudare Deum voce magna
super omnibus, quas viderant, virtutibus,
* dicẽtes: Benedictus, qui venit rex in nomi- 38
ne Domini, pax in cęlo, & gloria in excelsis.
* Et quidam Pharisæorum de turbis, dixe- 39
runt ad illum: Magister, increpa discipulos
tuos. * Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi 40
tacuerint, lapides clamabunt. * Et vt appro- 41
pinquauit, videns ciuitatem fleuit super illã,
42 dicens: * Quia si cognouisses & tu, & quidẽ
in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autẽ
43 abscondita sunt ab oculis tuis. * Quia veniẽt
dies in te: & circumdabũt te inimici tui val-
lo, & circumdabunt te: & coangustabunt te
44 vndique: * & ad terram prosternent te, & fi-
G lios tuos, qui in te sunt, „ & non relinquẽt in a Matt. 24. a. 2.
te lapidem super lapidem: eo quòd non co- Mar. 13. a. 2.
45 gnoueris tẽpus visitationis tuæ. * „Et ingres-
sus in templum, cœpit eijcere vendentes in Inf. 21. b. 6.
46 illo, & ementes, * dicens illis: Scriptum est: a Mat. 21. b. 12.
Quia domus mea domus orationis est. Vos Mar. 11. b. 17.
autem fecistis illam speluncam latronum.
47 * Et erat docens quotidie in templo. Princi- Is. 56. c. 7.
pes autem sacerdotum, & Scribæ, & Princi- Ier. 7. b. 11.
48 pes plebis quærebant illum perdere: * & non
inueniebant quid facerent illi. Omnis enim
populus suspensus erat, audiens illum.

CAP.

CAP. XX.

Matt.21.c. ET factum est in vna dierum,docente il- 1
23. lo populum in tẽplo, & euangelizante, A
Mar.11.d. conuenerunt principes sacerdotum, & Scri-
27. bæ cum senioribus,* & aiunt dicẽtes ad illũ: 2
Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut:
Quis est, qui dedit tibi, hanc potestatem?
*Respondens autem Iesus,dixit ad illos: In- 3
terrogabo vos & ego vnum verbum.Respõ-
dete mihi: *Baptismus Ioannis de cœlo erat, 4
an ex hominibus? * At illi cogitabant intra 5
se, dicentes: Quia si dixerimus, de cœlo, di-
cet, Quare ergo non credidistis illi? * Si autẽ 6
dixerimus, Ex hominibus,plebs vniuersa la-
pidabit nos: certi sunt enim, Ioannem pro-
phetam esse.*Et responderunt se nescire vn- 7
de esset. * Et Iesus ait illis: Neque ego dico 8
vobis in qua potestate hæc facio. * Cœpit 9
autem dicere ad plebem parabolam hanc: B
u Matt.21. „ Homo plantauit vineam, & locauit eam
d.33. colonis: & ipse peregre fuit multis tempori-
Mar.12.a. bus. * Et in tempore misit ad cultores ser- 10
11. Isa.5.a.1. uum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui
Ier.2.d.21. cæsum dimiserunt eum inanem. * Et addi- 11
dit alterum seruum mittere. Illi autem hunc
quoque cædentes, & afficientes contumelia,
dimiserunt inanem. * Et addidit tertium 12
mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.
*Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciã? 13
mittam filium meum dilectum: forsitan,
cùm hunc viderint, verebuntur. * Quem 14
cùm vidissent coloni, cogitauerunt intra se,
dicentes: Hic est heres, occidamus illum, vt
nostra fiat hereditas. *Et eiectum illũ extra 15
vineam,occiderũt. Quid ergo faciet illis do- C
minus vineæ? * veniet, & perdet colonos 16
u Ps.117. illos,& dabit vineam alijs. Quo audito, di-
d.21. xerunt illi: Absit. * Ille autem aspiciens eos 17
Act.4.b.11. ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est:
Ro.9.g.33. „Lapidem, quem reprobauerunt ædifican-
1 Pet.2.a.8. Is.28.d.16. tes,hic factus est in caput anguli? * Omnis, 18
qui ceciderit super illum lapidem, conquas-
sabitur: super quem autem ceciderit, com-
19 minuet illum. * Et quærebant principes sa-
cerdotum, & Scribæ mittere in illum manus
illa hora:& timuerunt populum: cognoue-
runt enim, quòd ad ipsos dixerit similitudi-
20 nem hanc.* „ Et obseruantes miserunt insi- u Matt.22.
D diatores, qui se iustos simularent, vt cape- b.15. Mar.12.b.
rent eum in sermone, vt traderent illũ prin- 13.
21 cipatui,& potestati præsidis. *Et interroga-
uerunt eum, dicentes: Magister,scimus quia
rectè dicis,& doces:& non accipis personam,
22 sed viam Dei in veritate doces: *licet nobis
23 tributum dare Cæsari, an non? * Conside-
rans autem dolum illorum, dixit ad eos:
24 Quid me tentatis? * Ostendite mihi dena-
rium: Cuius habet imaginem, & inscriptio-
nem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris:
25 *Et ait illis: „ Reddite ergo quæ sunt Cæsa- u Rom.13.
26 ris,Cæsari: & quæ sunt Dei,Deo. * Et non
potuerunt verbum eius reprehendere corã
E plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.
27 * „ Accesserunt autem quidam Sadducæo- u Matt.22.
rum, qui negant esse resurrectionem,& in- c.23. Mar.12.b.
28 terrogauerunt eum, * dicentes: Magister, 18.
Moyses scripsit nobis: „ Si frater alicuius u Deut.25.
mortuus fuerit habẽs vxorem, & hic sine li- b.5.
beris fuerit, vt accipiat eã frater eius vxorẽ,
29 & suscitet semẽ fratri suo: *septem ergo fra-
tres erant, & primus accepit vxorẽ, & mor-
30 tuus est sine filijs.*Et sequens accepit illam,
31 & ipse mortuus est sine filio. * Et tertius ac-
cepit illã. Similiter & omnes septem, & non
32 reliquerunt semen, & mortui sunt. *Nouis-
33 sime omniũ mortua est & mulier. *In resur-
rectione ergo, cuius eorũ erit vxor? siquidẽ
34 septem habuerunt eam vxorem. *Et ait illis
F Iesus: Filij huius sæculi nubunt, & tradũtur
35 ad nuptias: *illi verò,qui digni habebuntur
sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, ne-
36 que nubent,neq; ducent vxores: *neq; enim

vltra mori poterunt: æquales enim Angelis
sunt, & filij sunt Dei: cùm sint filij resurre-
ctionis. * Quia verò resurgant mortui, & 37
u Exod. 3. b 6. Moyses ostēdit secus rubum, " sicut dicit Do-
minum, Deum Abraham, & Deum Isaac, &
Deum Iacob. * Deus autem nō est mortuo- 38
rum, sed viuorū: omnes enim viuūt ei. * Re 39
spondentes autem quidam Scribarū, dixerūt
ei: Magister, bene dixisti. * Et amplius nō au- 40
debāt eum quidquā interrogare. * Dixit au- 41
tem ad illos: Quomodo dicunt Christum, fi-
lium esse Dauid? * & ipse Dauid dicit in li- 42
u Matt. 12. d. 44. bro Psalmorum: " Dixit Dñs Domino meo, G
Mar. 12. d. 36. sede à dextris meis, * donec ponam inimi- 43
cos tuos, scabellum pedum tuorum? * Da- 44
Psal. 109 a. 1 uid ergo Dominum illum vocat: & quo-
u Matt 23. a. 6. modo filius eius est? * Audiente autem om- 45
Mar. 12. d. 36. ni populo, dixit discipulis suis. * " Attendite 46
Su. 11. f. 43 à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, &
amant salutationes in foro, & primas cathe-
dras in synagogis, & primos discubitus in
conuiuijs: * qui deuorant domos viduarum, 47
simulantes longam orationem. Hi accipient
damnationem maiorem.

CAP. XXI.

Mar. 12. d. 42. RESpiciens autem vidit eos, qui mittebāt 1
munera sua in gazophylaciū, diuites. A
* Vidit autem quandam viduam paupercu- 2
lam mittentem æra minuta duo. * Et dixit: 3
Verè dico vobis, quia vidua hęc pauper, plus
quàm omnes misit. * Nam omnes hi ex abū- 4
danti sibi miserunt in munera Dei: hæc au-
tem ex eo, quod deest illi, omnem victum
suum, quē habuit, misit. * Et quibusdam di- 5
centibus de templo, quòd bonis lapidibus, &
donis ornatum esset, dixit: * Hæc, quæ vide- 6
tis, " venient dies, in quibus non relinquetur
u Matt. 24 a. 1. lapis super lapidem, qui non destruatur. B
Mar. 13. a. 1 * Interrogauerunt autem illum, dicentes: 7
Su. 19. g. 44 Pręceptor, quando hæc erūt, & quod signū,
cùm fieri incipient? * Qui dixit: Videte ne se- 8
ducamini: multi enim venient in nomine
meo, dicentes, quia ego sum: & tempus ap-
propinquauit: nolite ergo ire post eos. * Cū 9
autem audieritis prælia, & seditiones, nolite C
terreri: oportet primùm hæc fieri, sed nondū
statim finis. * Tunc dicebat illis: Surget gens 10
contra gentē, & regnum aduersus regnum.
* Et terræmotus magni erūt per loca, & pe- 11
stilentiæ, & fames, terroresq; de cœlo, & si-
gna magna erūt. * Sed ante hæc omnia inij- 12
cient vobis manus suas, & persequentur tra-
dentes in synagogas, & custodias, trahentes
ad reges, & præsides propter nomen meum:
* contingit autem vobis in testimoniū. * Po- 13
nite ergo in cordibus vestris nō præmedita- 14
ri quemadmodum respondeatis: * ego enim 15
dabo vobis os, & sapientiam, cui non pote- D
runt resistere, & contradicere omnes aduer-
sarij vestri: * Trademini autem à parētibus, 16
& fratribus, & cognatis, & amicis, & morte
17 afficient ex vobis: * & eritis odio omnibus
18 propter nomē meum: * & capillus de capite
19 vestro nō peribit. * In patientia vestra pos-
20 sidebitis animas vestras. * " Cū autem vide- *u Matt 24. b 15.*
ritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc *Mar. 13 b. 14.*
scitote, quia appropinquauit desolatio eius: *Dan. 9. g. 47.*
21 * tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad mōtes:
& qui in medio eius, discedant: & qui in re-
22 gionibus, non intrent in eam: * quia dies vl-
tionis hi sunt, vt impleātur omnia, quæ scri-
23 pta sunt. * Væ autem prægnantibus, & nu-
E trientibus in illis diebus: erit enim pressura
24 magna super terrā, & ira populo huic. * Et
cadent in ore gladij: & captiui ducentur in
omnes Gētes: & Ierusalem calcabitur à Gen-
tibus; donec impleantur tempora nationum.
25 * " Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, &
in terris pressura Gentium præ confusione *u Matt. 24. c 29.*
26 sonitus maris, & fluctuū: * arescentibus ho- *Marc. 13. c. 24.*
minibus præ timore, & expectatione, quæ *Is. 13. b. 10*
superuenient vniuerso orbi: nā virtutes cœ- *Eze. 32 b. 7*
27 lorū mouebuntur: * & tunc videbunt filiū *Ioel 3 c. 15.*
F hominis venientem in nube cum potestate
28 magna, & maiestate. * His autem fieri inci-
pientibus, respicite: & leuate capita vestra:
" quoniam appropinquat redemptio vestra: *u Ro. 8. d 23.*
29 * Et dixit illis similitudinē: Videte ficulneā,
30 & omnes arbores: * cùm producunt iam ex
se fructum, scitis quoniam prope est æstas.
31 * Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote
32 quoniam prope est regnum Dei. * Amen di-
co vobis, quia non præteribit generatio hæc,
33 donec omnia fiant. * Cœlum, & terra trāsi-
34 bunt: verba autem mea non transibūt. * At-
G tendite autem vobis, ne forte grauentur cor-
da vestra in crapula, & ebrietate, & curis hu-
ius vitæ: & superueniat in vos repētina dies
35 illa: * tamquam laqueus enim superueniet in
omnes, qui sedent super faciem omnis ter-
36 ræ. * Vigilate itaque, omni tempore oran-
tes, vt digni habeamini fugere ista omnia,
quæ futura sunt, & stare ante Filium homi-
37 nis. * Erat autem diebus docens in templo:
noctibus verò exiens, morabatur in monte,
38 qui vocatur Oliueti. * Et omnis populus
manè ibat ad eum in templo audire eum.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autē dies festus Azy- *Matt 26 a 2.*
A morū, qui dicitur Pascha: * & quære-
2 bant principes sacerdotum, & Scribæ, quo- *Mar. 14. a. 1.*
modo Iesum interficerent, timebāt verò ple-
3 bem. * " Intrauit autem satanas in Iudam, *u Matt. 26. b. 14.*
qui cognominabatur Iscariotes, vnum de
4 duodecim, * & abijt, & locutus est cū princi- *Mar. 14. b. 10.*
pibus sacerdotum, & magistratibus, quem-
5 admodū illū traderet eis. * Et gauisi sunt, &
6 pacti sunt pecuniam illi dare. * Et spopondit.
Et quærebat opportunitatē vt traderet illū
7 sine turbis. * Venit autem dies Azymorum,
in

in qua necesse erat occidi pascha. Et misit 8
Petrũ,& Ioannem,dicens:Euntes parate no-
bis pascha,vt manducemus.*At illi dixerũt: 9
Vbi vis paremus? *Et dixit ad eos: Ecce in- 10
troeuntibus vobis in ciuitatem,occurret vo- B
bis homo quidã amphoram aquæ portans:
sequimini eum in domũ,in quam intrat,*& 11
dicetis patrifamilias domus:Dicit tibi Magi-
ster: Vbi est diuersorium, vbi pascha cum
discipulis meis manducem? *Et ipse ostẽdet 12
vobis cœnaculum magnum stratum, & ibi
parate. *Euntes autem inuenerunt sicut di- 13
xit illis,& parauerunt pascha.* "Et cũ facta 14
n Matt.26. 20. esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli
Mar.14 b. cũ eo, *& ait illis: Desiderio desideraui hoc 15
17. pascha manducare vobiscum,antequam pa-
tiar. *Dico enim vobis, quia ex hoc nõ mã- 16
ducabo illud,donec impleatur in regno Dei.
*Et accepto calice gratias egit,& dixit: Ac- 17
cipite,& diuidite inter vos: *dico enim vo- 18
bis, quòd non bibam de generatione vitis,
donec regnum Dei veniat. * " Et accepto 19
n 1. Cor. 11. pane gratias egit, & fregit,& dedit eis,dicẽs:
c.24. Hoc est corpus meum, quod pro vobis da- C
tur:hoc facite in meam commemorationẽ.
*Similiter & calicem, postquam cœnauit, 20
dicens: Hic est calix nouum testamentum in
n Matt.26. sanguinẽ meo,qui pro vobis fundetur.*"Ve-21
b.21. rumtamen ecce manus tradentis me,mecum
Mar.14. b. 20. est in mensa. * Et quidẽ Filius hominis, " se- 22
Io 13. c.18. cũdùm quod definitum est,vadit: verumta-
n Psal.40. c. men væ homini illi,per quem tradetur. *Et 23
10. ipsi cœperunt quærere inter se,quis esset ex
eis,qui hoc facturus esset. * Facta est autem 24
& contentio inter eos, quis eorum videretur
n Matt.20. esse maior. *Dixit autem eis: " Reges Gen- 25
d.25. tium dominantur eorum: & qui potestatem
Marc.10.f. 42. habent super eos,benefici vocãtur.*Vos au- 26
tem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat
sicut minor: & qui præcessor est,sicut mini-
27 strator. *Nam quis maior est,qui recumbit,
an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego
autẽ in medio vestrum sum, sicut qui mini-
28 strat: *vos autem estis,qui permansistis me-
29 cum in tentationibus meis: *Et ego dispono
vobis,sicut disposuit mihi Pater me⁹ regnũ,
30 *vt edatis, & bibatis super mensam meam
in regno meo:& sedeatis super thronos iudi-
31 cantes duodecim tribus Israel. * Ait autem
Dominus: Simon,Simon, ecce satanas expe-
32 tiuit vos,vt cribraret sicut triticũ: *ego au-
D tem rogaui pro te,vt non deficiat fides tua:
& tu aliquando conuersus confirma fratres
33 tuos. * Qui dixit ei: Domine, tecum para-
tus sum, & in carcerem, & in mortem ire.
34 *"At ille dixit: Dico tibi Petre,non cantabit n Matt.26.
hodie gallus,donec ter abneges nosse me. Et c.34.
35 dixit eis: * " Quando misi vos sine sacculo, Marc.14.c.
& pera, & calceamentis, nũquid aliquid de- 30.
36 fuit vobis?*At illi dixerunt:Nihil. Dixit er- n Matt.10. b.9.
go eis:Sed nũc qui habet sacculum, tollat si-
militer & peram: & qui nõ habet,vẽdat tu-
37 nicam suam, & emat gladium. *Dico enim
vobis, quoniã adhuc hoc, quod scriptũ est,
oportet impleri in me: " Et cum iniquis de- n Is.53.d.
putatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finẽ 12.
38 habent.*At illi dixerunt: Domine,ecce duo Matt.26 c. 36.
39 gladij hìc. At ille dixit eis:Satis est.*Et egres- Marc.14.c.
sus ibat secundùm consuetudinem in montẽ 32.
oliuarum. Secuti sunt autem illum & disci- Io.18.a.1.
40 puli. * Et cùm peruenisset ad locum, dixit
E illis: Orate ne intretis in tentationem.* " Et n Matt.26.
41 ipse auulsus est ab eis quantum iactus est d.39.
42 lapidis: & positis genibus orabat, * dicens: Marc.14.d.
Pater si vis, transfer calicem istum à me: 35.
Verumtamen non mea voluntas, sed tua
43 fiat: *apparuit autem illi Angelus de cœlo,
confortans eum. Et factus in agonia, proli-
44 xius orabat. * Et factus est sudor eius,sicut
45 guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et

cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad
diſcipulos ſuos inuenit eos dormientes præ
triſtitia. *Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, 46
orate, ne intretis in tentationem. * " Adhuc 47 [" Matt. 26. e. 47.]
eo loquente ecce turba: & qui vocabatur [Marc. 14. e. 42.]
Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos:
& appropinquauit Ieſu, vt oſcularetur eum. [Io. 18. a. 3.]
*Ieſus autem dixit illi: Iuda, oſculo Filium 48
hominis tradis? *Videntes autem hi, qui cir- 49
ca ipſum erant, quod futurum erat, dixe-
runt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?
*Et percuſſit vnus ex illis ſeruum principis 50
ſacerdotum, & amputauit auriculam eius
dexteram. *Reſpondens autem Ieſus, ait: 51
Sinite vſque huc. Et cùm tetigiſſet auricu-
lam eius, ſanauit eum. *Dixit autem Ieſus 52
ad eos, qui venerant ad ſe, principes ſacer-
dotum, & magiſtratus templi, & ſeniores:
Quaſi ad latronem exiſtis cum gladijs, &
fuſtibus? *Cùm quotidie vobiſcum fuerim 53
in templo, non extendiſtis manus in me:
ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebra-
rum. * " Comprehendentes autem eum, 54 [" Matt. 26. f. 57.]
duxerunt ad domum principis ſacerdotum: [Marc. 14. f. 43.]
Petrus verò ſequebatur à longe. * " Accen- 55
ſo autem igne in medio atrij, & circumſedē- [Io. 18. c. 14.]
tibus illis, erat Petrus in medio eorū. *Quē 56 [" Matt. 26. g. 69.]
cùm vidiſſet ancilla quędam ſedentem ad [Marc. 14. g. 66.]
lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Et hic
cum illo erat. *At ille negauit eum, dicens: 57 [Io. 15. e. 25]
Mulier, non noui illum. *Et poſt puſillum 58
alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Pe-
trus verò ait: O homo, non ſum. * " Et inter- 59 [" Ioa. 18. e. 26.]
uallo facto, quaſi horæ vnius, alius quidam
affirmabat, dicens: Verè & hic cū illo erat: G
nam & Galilæus eſt. *Et ait Petrus: Homo, 60
neſcio quid dicis. Et continuò adhuc illo lo-
quente cantauit Gallus. *Et conuerſus Do- 61
minus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt
Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: " Quia [" Matt. 26. c. 34.]
prius quam gallus cantet, ter me negabis: [Marc. 14. c. 30.]
*Et egreſſus foras Petrus fleuit amarè. *Et 62 [Io. 13. d. 38.]
viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cæ- 63
dentes. *Et velauerunt eum, & percutie- 64
bant faciem eius: & interrogabant eum, di-
centes: Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?
*Et alia multa blaſphemantes dicebant in 65
eum. * " Et vt factus eſt dies, conuenerunt 66 [" Matt. 27. a. 1.]
ſeniores plebis, & principes ſacerdotum, & [Mar. 15. a. 1.]
Scribæ, & duxerunt illum in concilium ſuū, [Io. 18. c. 18]
dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis. *Et 67
ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
*ſi autem & interrogauero, non reſponde- 68
bitis mihi, neque dimittetis. *Ex hoc autem 69
erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis
Dei. *Dixerunt autem omnes: Tu ergo es 70
Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego
ſum. *At illi dixerunt: Quid adhuc deſi- 71
deramus teſtimonium? ipſi enim audiuimus
de ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, du-
2 xerunt illum ad Pilatum. *Cœperunt
A autem illum accuſare, dicētes: Hunc inueni-
mus ſubuertentem gentem noſtrā, " & pro- [" Matt. 22. b. 21.]
hibentem tributa dari Cæſari, & dicentem [Mar. 12. b. 17.]
3 ſe Chriſtū regē eſſe. * " Pilatus autē interro-
gauit eum, dicens: Tu es rex Iudæorū? At il- [" Marc. 27. b. 11.]
4 le reſpondens ait: Tu dicis. *Ait autem Pi- [Marc. 15. a. 2.]
latus ad principes ſacerdotum, & turbas. Ni-
5 hil inuenio cauſę in hoc homine. *At illi in- [Io. 18. f. 33.]
ualeſcebant, dicentes: Commouet populum
docens per vniuerſam Iudæam, incipiens à
6 Galilæa vſque huc. *Pilatus autem audiens
Galilęam, interrogauit ſi homo Galilæus eſ-
7 ſet. *Et vt cognouit, quòd de Herodis pote-
ſtate eſſet, remiſit eū ad Herodē, qui & ipſe
8 Ieroſolymis erat illis diebus. *Herodes autē
B viſo Ieſu, gauiſus eſt valde, erat enim cupiens
ex multo tēpore videre eum, eo quòd audie-
rat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod
9 videre ab eo fieri. *Interrogabat autem eum
multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpōde-
10 bat. *Stabant autem principes ſacerdotum,
11 & Scribæ conſtanter accuſantes eū. *Spre-
uit autem illum Herodes cū exercitu ſuo: &
illuſit indutū veſte alba, & remiſit ad Pila-
12 tum. *Et facti ſunt amici Herodes, & Pilatus
in ipſa die: nam antea inimici erant ad inui-
13 cem. *Pilatus autem conuocatis principibus
14 ſacerdotū, & magiſtratibus, & plebe, *dixit
ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominē, quaſi
auertentem populum, & ecce ego coram
vobis interrogans, " nullam cauſam inueni [" Io 18. g. 38. & 19. a. 4.]
in homine iſto ex his, in quibus eum accuſa-
15 tis. *Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad
C illum, & ecce nihil dignum morte actum eſt
16 ei: *Emendatum ergo illum dimittam.
17 *Neceſſe autē habebat dimittere eis per diē
18 feſtum, vnum. *Exclamauit autem ſimul
vniuerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimit-
19 te nobis Barabbam, *qui erat propter ſe-
ditionem quandam factam in ciuitate, &
20 homicidium, miſſus in cercerem. *Iterum
autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens di-
21 mittere Ieſum. *At illi ſucclamabant, dicen-
22 tes: Crucifige, crucifige eum. *Ille autem
tertiò dixit ad illos: " Quid enim mali fecit [" Matt. 27. c. 23.]
iſte? nullam cauſam mortis inuenio in eo: [Mar. 15. b. 14.]
23 corripiam ergo illum, & dimittam. *At illi
inſtabant vocibus magnis poſtulantes, vt
D crucifigeretur, & inualeſcebant voces eo-
24 rum. *Et Pilatus adiudicauit fieri petitionē
25 eorum. *Dimiſit autē illis eum, qui propter
homicidium, & ſeditionem miſſus fuerat in
carcerem, quem petebant, Ieſum verò tradi-
26 dit voluntati eorum. * " Et cùm ducerent [" Matt. 27. d. 32.]
eum, apprehenderunt Simonē quendā Cy- [Mar. 15. b. 21.]
renenſem venientē de villa: & impoſuerunt
27 illi crucem portare poſt Ieſum. *Sequebatur
autem

autem illum multa turba populi, & mulie-
rum: quæ plangebant, & lamentabantur
eum. * Conuersus autem ad illas Iesus, di- 28
xit: Filiæ Ierusalem, nolite flere super me,
sed super vos ipsas flete, & super filios ve-
stros: * Quoniam ecce venient dies, in qui- 29
bus dicent: Beatæ steriles, & ventres, qui
non genuerunt, & vbera, quæ non lactaue-
30 runt. * Tunc incipient dicere montibus:
E Cadite super nos: & collibus: Operite nos.
31 *Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in ari-
32 do quid fiet? * Ducebantur autem & alij
duo nequam cum eo, vt interficerentur. u Matt.27. d.33. Mar.15 b. 22. Io.19 a 17.
33 *u Et postquam venerunt in locum, qui vo-

catur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & la-
trones, vnũ à dextris, & alterum à sinistris.
*Iesus autẽ dicebat: Pater dimitte illis: non 34
enim sciunt, quid faciunt. Diuidentes verò
vestimenta eius, miserunt sortes. * Et stabat 35
populus spectans, & deridebant eum princi-
pes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit, se
saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.
*Illudebant autem ei & milites accedentes, 36
& acetum offerentes ei, *& dicentes: Si tu es 37
rex Iudæorum, saluum te fac. *Erat autem 38
& superscriptio scripta super eum litteris
Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex F
Iudæorum. * Vnus autem de his, qui pen- 39
debant, latronibus, blasphemabat eum, di-
cens: Si tu es Christus, saluum fac temeip-
sum, & nos. * Respondens autem alter in- 40
crepabat eum, dicens: Neque tu times Deũ,
quod in eadem damnatione es. *Et nos qui- 41
dem iustè, nam digna factis recipimus: hic
verò nihil mali gessit. * Et dicebat ad Ie- 42
sum: Domine, memento mei, cùm veneris
in regnum tuum. *Et dixit illi Iesus: Amen 43
dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.
*Erat autem fere hora sexta, & tenebræ fa- 44
ctæ sunt in vniuersam terram vsque in ho-
ram nonam. * Et obscuratus est sol, & ve- 45
lum templi scissum est medium. * Et cla- 46
u Ps. 30. a. 6. mans voce magna Iesus ait: u Pater in ma-
nus tuas commendo spiritum meum. Et
hæc dicens, expirauit. * Videns autem Cen- 47
turio quod factũ fuerat, glorificauit Deum, G
48 dicens: Verè hic homo iustus erat. * Et om-
nis turba eorum, qui simul aderant ad spe-
ctaculum istud, & videbant, quæ fiebant,
49 percutientes pectora sua reuertebãtur. *Sta-
bant autem omnes noti eius à longe, & mu-
lieres, quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc
50 videntes.* u Et ecce vir nomine Ioseph, qui u Matt.27. g 57. Mar.15. d. 45. Io.19.g.38
51 erat Decurio, vir bonus, & iustus: * hic non
consenserat consilio, & actibus eorũ, ab Ari-
mathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat &
52 ipse regnum Dei: *hic accessit ad Pilatum,
53 & petijt corpus Iesu: * & depositũ inuoluit
sindone, & posuit eum in monumento ex-
ciso in quo nondum quisquã positus fuerat.
54 *Et dies erat parasceues, & sabbatum illu-
55 cescebat. * Subsecutæ autem mulieres, quæ
cum eo venerant de Galilæa, viderunt mo-
numentum, & quemadmodum positum
56 erat corpus eius: * Et reuertentes paraue-
runt aromata, & vnguenta: & sabbato qui-
dem siluerunt secundùm mandatum.

CAP. XXIV.

1 VNa autem sabbati valde diluculo ve-
A nerunt ad monumentum, portantes, u Matt.28. a.1. Mar.16 a. 2. Io.20. a.1.
2 quæ parauerant, aromata: * & inuenerunt
3 lapidem reuolutum à monumento. * Et in-
4 gressæ non inuenerunt corpus Dñi Iesu. *Et
factum est, dum mente consternatæ essent
de isto, ecce duo viri steterunt secus illas
5 in veste fulgenti. * Cùm timerent autem,
& declinarent vultum in terram, dixerunt
ad illas: Quid quæritis viuentem cum mor-

tuis? *non est hìc, sed surrexit: recordamini 6
qualiter locutus est vobis, cùm adhuc in
‖ Matt. 17. d. 23. Marc. 9. e. 31. Sup. 9. e. 21. Galilæa esset, * dicens: ‖ Quia oportet fi- 7
lium hominis tradi in manus hominũ pec-
catorum, & crucifigi, & die tertia resurge-
re. * Et recordatæ sunt verborum eius. 8
* Et regressæ à monumento nunciauerunt 9
hęc omnia illis vndecim, & ceteris omnibus.
*Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, 10
& Maria Iacobi, & cæteræ, quæ cũ eis erant, B
quæ dicebant ad Apostolos hæc. * Et visa 11
sunt ante illos, sicut deliramentum, verba
ista: & non crediderunt illis. * Petrus au- 12
tem surgens cucurrit ad monumentum: &
procumbens vidit linteamina sola posita, &
abijt secum mirans quod factum fuerat.
‖ Marc. 16. e. 12. * ‖Et ecce duo ex illis ibãt ipsa die in castel- 13
lum, quod erat in spatio stadiorũ sexaginta
ab Ierusalem, nomine Emmaus: *& ipsi lo- 14
quebantur ad inuicem de his omnibus, quæ
acciderant. *Et factum est, dum fabularen- 15
tur, & secum quærerent: & ipse Iesus appro-
pinquans ibat cum illis: * oculi autem illo- 16
rum tenebantur ne eum agnoscerẽt. *Et ait 17
ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confer- C
tis ad inuicem ambulantes, & estis tristes?
*Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, 18
dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem,
& non cognouisti, quæ facta sunt in illa his
diebus? * Quibus ille dixit: Quæ? Et dixe- 19
runt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir pro-
pheta, potens in opere, & sermone coram
Deo, & omni populo: *Et quomodo eũ tra- 20
diderunt summi sacerdotes, & principes no-
stri in damnationem mortis, & crucifixerũt
eum: *nos autem sperabamus, quia ipse esset 21
redempturus Israel: & nunc super hæc om-
nia, tertia dies est hodie, quòd hęc facta sũt.
*Sed & mulieres quædam ex nostris terrue- 22
runt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monu- D
23 mentum, *& non inuento corpore eius, ve-
nerunt dicentes se etiam visionem angelo-
24 rum vidisse, qui dicunt eũ viuere. *Et abie-
runt quidam ex nostris ad monumentũ: &
ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt, ip-
25 sum verò non inuenerunt. *Et ipse dixit ad
eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in
26 omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ.* Non-
ne hæc oportuit pati Christũ, & ita intrare
27 in gloriam suam? *Et incipiens à Moyse, &
omnibus Prophetis, interpretabatur illis in
28 omnibus scripturis, quæ de ipso erant. * Et
appropinquauerunt castello, quò ibant: &
29 ipse se finxit longius ire. * Et coegerunt il-
E lum, dicẽtes: Mane nobiscum, quoniam ad-
uesperascit, & inclinata est iam dies. Et intra-
30 uit cum illis. *Et factum est, dum recũberet
cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fre-
31 git, & porrigebat illis. * Et aperti sunt oculi
eorum, & cognouerunt eum: & ipse eua-
32 nuit ex oculis eorum. *Et dixerunt ad inui-
cem: Nonne cor nostrum ardens erat in no-
bis dum loqueretur in via, & aperiret nobis
33 Scripturas? * Et surgentes eadem hora re-
gressi sunt in Ierusalem: & inuenerunt con-
gregatos vndecim, & eos, qui cum illis
34 erant, * dicentes: Quòd surrexit Dominus
35 verè, & apparuit Simoni: * Et ipsi narra-
bant, quæ gesta erãt in via: & quomodo co-
36 gnouerunt eum in fractione panis:* ‖ Dum ‖ Matt. 16. e. 14. Ioan. 20. c. 19.
autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio
eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite
37 timere. * Conturbati verò, & conterriti,
38 existimabant se spiritum videre. * Et dixit
F eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascen-
39 dunt in corda vestra? *Videte manus meas
& pedes, quia ego ipse sum: palpate, & vide-
te: quia spiritus carnem, & ossa non habet,
40 sicut me videtis habere.* Et cùm hoc dixis-
41 set, ostendit eis manus, & pedes. *Adhuc au-
tem

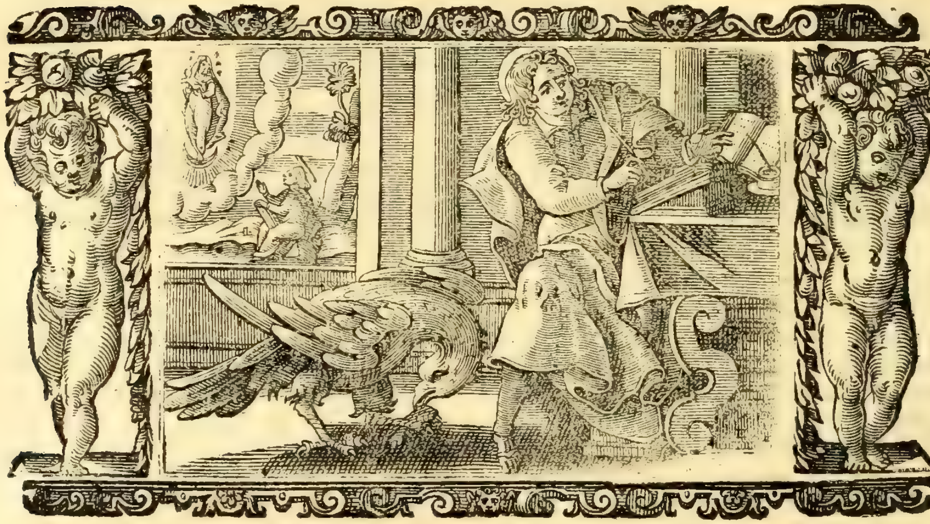

tem illis non credentibus, & mirantibus præ
gaudio, dixit: Habetis hìc aliquid, quod
manducetur? * At illi obtulerunt ei par- 42
tem piscis assi, & fauum mellis. * Et cùm 43
manducasset coram eis, sumens reliquias
dedit eis. * Et dixit ad eos: Hæc sunt ver- 44
ba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc
essem vobiscum, quoniam necesse est im-
pleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moy-
si, & Prophetis, & Psalmis de me. * Tunc 45
aperuit illis sensum, vt intelligerent Scri-
46 pturas. * & dixit eis: " Quoniam sic scri- " Ps. 18. b. 7.
G ptum est, & sic oportebat Christum pati
47 & resurgere à mortuis tertia die: * & præ-
dicari in nomine eius pœnitentiam, & re-
missionem peccatorum in omnes gentes,
48 incipientibus ab Ierosolyma. * " Vos au-
49 tem testes estis horum. * " Et ego mitto " Act. 1. a. 8.
promissum Patris mei in vos: vos autem se- " Ioan. 14. d. 26.
dete in ciuitate, quoadusque induamini vir-
50 tute ex alto. * Eduxit autem eos foras in
Bethaniam: & eleuatis manibus suis bene-

" Act. 1. a. 4. Mar. 16. d. 19.
dixit eis. * " Et factum est, dum benedice- 51
ret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœ-
lum. * Et ipsi adorantes regressi sunt in 52
53 Ierusalem cum gaudio magno: * & erant
semper in templo, laudantes, & benedicen-
tes Deum. Amen.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT PRIMVM.

IN principio erat verbum, & 1
verbum erat apud Deum, & A
Deus erat verbum. * Hoc erat 2
in principio apud Deum.
* Omnia per ipſum facta 3
ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod
factum eſt, * in ipſo vita erat, & vita erat 4
lux hominum: * & lux in tenebris lucet, 5
& tenebræ eam non comprehenderunt.
" Mar.3.a. * " Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat 6
2. Ioannes. * Hic venit in teſtimonium, vt te- 7
Matt.1.a. ſtimonium perhiberet de lumine, vt om-
2. nes crederent per illum: *non erat ille lux, 8
ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.
" Inf.3.c. * " Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ ho- 9
19. minem venientem in hunc mundum: * in 10
" Heb.11. mundo erat, " & mundus per ipſum factus B
a.8. eſt, & mundus eum non cognouit. * In 11
propria venit, & ſui eum non receperunt:
* quotquot autem receperunt eum, dedit 12
eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui cre-
dunt in nomine eius: * qui non ex ſangui- 13
nibus, neque ex voluntate carnis, neque ex
" Matt.1.c. voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. * " Et 14
16. verbum caro factum eſt, & habitauit in
Luc.2.b.7. nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam
quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ, &
15 veritatis. * Ioannes teſtimonium perhibet
de ipſo, & clamat dicens: Hic erat, quem di-
xi: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus
16 eſt: quia prior me erat.* " Et de plenitudine " 1.Ti.6.d.
eius nos omnes accepimus, & gratiam pro 17.
17 gratia: * quia lex per Moyſen data eſt, gra-
C tia, & veritas per Ieſum Chriſtum, facta eſt
18 * " Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus " 1.Ioan.4.
filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. c.11.
19 *Et hoc eſt teſtimonium Ioannis, quando
miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes,
& Leuitas ad eum vt interrogarent eum: Tu
20 quis es? * Et confeſſus eſt, & non negauit: &
confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.
21 *Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias
es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et
22 reſpondit: Non. *Dixerunt ergo ei: Quis es, " Iſa.40.a.
vt reſponſum demus his, qui miſerunt nos? 3.
23 quid dicis de te ipſo? * Ait: " Ego vox clamã- Mat.3.a.3.
tis in deſerto: Dirigite viam Dñi, ſicut dixit Mar.1.a.3. Luc.3.a.4.
24 Iſaias propheta. *Et qui miſſi fuerant, erant " Matt.3.b.
25 ex Phariſeis. *Et interrogauerũt eũ, & dixe- 11.
D rũt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chri- Mar.1.b.7. " Luc.3.c.
26 ſtus, neq; Elias, neq; Propheta? *Reſpondit eis 16.
Ioannes, dicens: " Ego baptizo in aqua: me- Act.1.a.5. & 2.a.2. &
dius autem veſtrũ ſtetit, quem vos neſcitis. 11.c.16. &
27 * " Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui an- 19.a.4.
te me

te me factus est: cuius ego non sum dignus
vt soluam eius corigiam calceamenti. * Hæc 28
in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi
erat Ioannes baptizans. * Altera die vidit 29
Ioannes Iesum venientem ad se,& ait: Ecce
agnus Dei,ecce qui tollit peccatum mundi.
* Hic est,de quo dixi: Post me venit vir,qui 30
ante me factus est: quia prior me erat. * & 31
ego nesciebam eum, sed vt manifestetur in
Israel,propterea veni ego in aqua baptizans.
* Et testimonium perhibuit Ioannes,dicens: 32
" Quia vidi Spiritum descendentem quasi
columbam de cœlo, & mansit super eum.
* Et ego nesciebam eum: sed qui misit me 33
baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quē E
videris Spiritum descendentem, & manen-
tem super eũ, hic est, qui baptizat in Spiritu
sancto. * Et ego vidi: & testimonium per- 34
hibui quia hic est Filius Dei. * Altera die 35
iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius
duo. * Et respiciens Iesum ambulantem, 36
dicit: Ecce agnus Dei. * Et audierunt eum 37
duo discipuli loquentē,& secuti sunt Iesum.
* Conuersus autem Iesus, & videns eos se- 38
quentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui di-
xerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpreta-
tum Magister) vbi habitas? * Dicit eis: 39
Venite,& videte. Venerunt, & viderunt vbi F

" Matt. 3. d.16. Marc. 1. b. 10. Luc. 3. d. 22.

maneret, & apud eum manserunt die illo:
40 hora autem erat quasi decima. * Erat autem
Andreas frater Simonis Petri vnus ex duo-
bus,qui audierant à Ioanne,& secuti fuerant
41 eum. * Inuenit hic primum fratrem suum
Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam.
42 (quod est interpretatum Christus.) * Et
adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum
Iesus,dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vo-
caberis Cephas, quod interpretatur Petrus.
43 * In crastinum voluit exire in Galilæam,&
inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Seque-
44 re me. * Erat autem Philippus à Bethsaida,
45 ciuitate Andreæ, & Petri. * Inuenit Philip-
G pus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit
" Moyses in lege, & " Prophetæ, inuenimus
46 Iesum filiũ Ioseph à Nazareth. * Et dicit ei
Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni
47 esse? Dicit ei Philippus: Veni,& vide. * Vidit
Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de
eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est.
48 * Dicit ei Nathanael: Vnde me nosti? Respō-
dit Iesus,& dixit ei: Priusquàm te Philippus
49 vocaret,cum esses sub ficu,vidi te. * Respon-
dit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius
50 Dei, tu es Rex Israel. * Respondit Iesus, &
dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu,cre-
51 dis: maius his videbis. * Et dicit ei: Amen,

" Gen. 49. b.10. Deu. 18. c. 18. " Isa. 40. c. 10. & 45 b. 8. Ier. 23. a. 5. Eze. 34 f. 43 & 37 f. 14. Dan. 9. f. 24.25.

amen dico vobis, videbitis cęlum apertum,
& Angelos Dei ascendentes, & descendentes
supra Filium hominis.

CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana 1
Galilææ: & erat mater Iesu ibi. * Vo- 2
catus est autem & Iesus, & discipuli eius ad
nuptias. * Et deficiente vino,dicit mater Ie- 3
su ad eum: Vinum non habent. * Et dicit 4
ei Iesus: Quid mihi,& tibi est mulier? non-
dum venit hora mea. * Dicit mater eius 5
ministris: Quodcumque dixerit vobis, fa-
cite. * Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex 6
positæ secundum purificationē Iudæorum
capientes singulæ metretas binas,vel ternas.
7 * Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et
8 impleuerunt eas vsque ad summum. * Et di-
cit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architri-
9 clino. Et tulerunt. * Vt autem gustauit archi-
B triclinus aquam vinum factam, & non scie-
bat vnde esset; ministri autem sciebant,qui
hauserant aquam: vocat spōsum architricli-
10 nus, * & dicit ei: Omnis homo primum bo-
num vinum ponit: & cum inebriati fuerint,
tunc id,quod deterius est: Tu autem seruasti
11 bonum vinum vsque adhuc. * Hoc fecit ini-
tium

tium signorũ Iesus in Cana Galilææ:& ma-
nifestauit gloriã suam , & crediderunt in eũ
discipuli eius. *Post hoc descendit Caphar- 12
naum ipse,& mater eius,& fratres eius, & di- C
scipuli eius:& ibi manserunt non multis die-
bus. * Et prope erat Pascha Iudæorum , & 13
ascendit Iesus Ierosolymã:*& inuenit in tẽ- 14
plo vendentes boues,& oues,& columbas,&
numularios sedentes.*Et cùm fecisset quasi 15
flagellum de funiculis, omnes eiecit de tem-
plo,oues quoque,& boues,& numulariorum
effudit æs,& mẽsas subuertit.*Et his,qui co- 16
lumbas vẽdebant,dixit:Auferte ista hinc, &
nolite facere domũ patris mei , domũ nego-
tiationis.*Recordati sũt verò discipuli eius, 17
„ Ps. 68. b. 10. quia scriptum est : „Zelus domus tuæ come-
dit me. *Responderunt ergo Iudæi,& dixe- 18
runt ei : Quod signum ostendis nobis , quia
„ Mat. 26. f. 21. & 27. e. 40. Mar. 14. f. 58 & 15. c. 29. hæc facis? *Respõdit Iesus,& dixit eis: „ Sol- 19
uite templum hoc,& in tribus diebus excita-
bo illud.*Dixerunt ergo Iudæi:Quadragin- 20
ta & sex annis ædificatum est templum hoc, D
& tu in tribus diebus excitabis illud ? * Ille 21
autẽ dicebat de templo corporis sui . * Cum 22
ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt
„ Ps. 3. b. 6. & 56. c. 9. discipuli eius,quia hoc dicebat , „ & credide-
runt scripturæ,& sermoni,quem dixit Iesus.
* Cùm autem esset Ierosolymis in pascha 23
in die festo,multi crediderũt in nomine eius,
videntes signa eius,quæ faciebat. *Ipse autẽ 24
Iesus non credebat semetipsum eis, eo quòd
ipse nosset omnes,*& quia opus ei non erat, 25
vt quis testimonium perhiberet de homine:
Ipse enim sciebat, quid esset in homine.

CAP. III.

ERat autem homo ex Pharisæis, Nicode- 1
mus nomine, princeps Iudæorũ. * Hic 2
venit ad Iesũ nocte,& dixit ei:Rabbi,scimus, A
quia à Deo venisti magister:nemo enim po-
test hæc signa facere, quæ tu facis,nisi fuerit
Deus cum eo. * Respondit Iesus,& dixit ei: 3
Amen,amen dico tibi,nisi quis renatus fuerit
denuo,non potest videre regnum Dei. * Di- 4
cit ad eũ Nicodemus: Quomodo potest ho-
mo nasci,cùm sit senex ? numquid potest in
ventrem matris suæ iterato introire,& rena-
sci ? *Respondit Iesus:Amen,amen dico tibi, 5
nisi quis renatus fuerit ex aqua,& Spiritu sã-
cto,non potest introire in regnũ Dei.*Quod 6
natum est ex carne,caro est : & quod natum
est ex spiritu,spiritus est. * Non mireris,quia 7
dixi tibi: oportet vos nasci denuo. *Spiritus 8
„ Ps. 134. a. 8. vbi vult spirat:& vocem eius audis, „ sed ne-
scis vnde veniat,aut quò vadat:sic est omnis,
qui natus est ex spiritu. *Respondit Nicode- 9
mus,& dixit ei:Quomodo possunt hæc fieri?
*Respondit Iesus,& dixit ei : Tu es magister 10
in Israel,& hæc ignoras? * Amen,amen dico 11
tibi,quia quod scimus,loquimur,& quod vi- B
dimus, testamur, & testimonium nostrum
12 non accipitis. * Si terrena dixi vobis,& non
creditis: quomodo,si dixero vobis cœlestia,
13 credetis?*Et nemo ascẽdit in cęlum,nisi qui
descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in
14 cęlo.*„Et sicut Moyses exaltauit serpentem „ Nu. 21. c. 9.
in deserto,ita exaltari oportet Filium homi-
15 nis: * vt omnis,qui credit in ipsum,non pe-
16 reat,sed habeat vitam æternam. *„ Sic enim
Deus dilexit mundũ,vt Filium suum vnige- „ 1. Io. 4. b. 9.
nitum daret: vt omnis,qui credit in eum,nõ
17 pereat,sed habeat vitam æternam. * Non
enim misit Deus Filiũ suum in mundũ, vt
iudicet mundũ, sed vt saluetur mundus per
18 ipsum . * Qui credit in eum,non iudicatur :
qui autem non credit,iam iudicatus est:quia
C non credit in nomine vnigeniti Filij Dei .
19 * Hoc est autẽ iudicium: „ quia lux venit in „ Sup. 1. a. 1.
mundũ , & dilexerunt homines magis tene-
bras,quàm lucem : erant enim eorum mala
20 opera. * Omnis enim,qui male agit,odit lu-
cem,& non venit ad lucem, vt arguan-
21 tur opera eius: *qui autem facit veritatem,
venit ad lucem,vt manifestentur opera eius,
22 quia in Deo sũt facta.*Post hæc venit Iesus,
& discipuli eius in terrã Iudęã:& illic demo-
23 rabatur cum eis,„ & baptizabat. *Erat autẽ „ Inf. 4. a. 1.
& Ioannes baptizans in Ænnon, iuxta Sa-
lim : quia aquæ multæ erant illic, & venie-
24 bant,& baptizabãtur.*Nondum enim mis-
25 sus fuerat Ioannes in carcerem . * Facta est
autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iu-
26 dæis de Purificatione. *Et venerunt ad Ioã-
nem,& dixerunt ei: Rabbi,qui erat tecũ trãs „ Sup. 1. d. 19.
Iordanem,„cui tu testimonium perhibuisti,
ecce hic baptizat,& omnes veniunt ad eum.
27 Respõdit Ioãnes,& dixit: Non potest homo
D accipere quidquã,nisi fuerit ei datum de cę-
28 lo . * Ipsi vos mihi testimonium perhibetis,
„ quod dixerim : Non sum ego Christus: sed „ Sup. 1. c. 20.
29 quia missus sum ante illum . * Qui habet
sponsam, sponsus est : amicus autem sponsi,
qui stat,& audit eũ ,gaudio gaudet propter
vocem sponsi.Hoc ergo gaudiũ meũ imple-
30 tum est. * Illum oportet crescere, me autem
31 minui. * Qui desursum venit , super omnes
est.Qui est de terra,de terra est,& de terra lo-
quitur. Qui de cęlo venit , super omnes est.
32 * Et quod vidit,& audiuit, hoc testatur : &
33 testimoium eius nemo accipit. *Qui accepit
eius testimoniũ , „ signauit,quia Deus verax „ Rom. 3. a. 4.
34 est.*Quẽ enim misit Deus,verba Dei loqui-
tur : nõ enim ad mẽsurã dat Deus spiritum.
35 *Pater diligit Filiũ:& omnia dedit in manu
36 eius.*„Qui credit in Filiũ, habet vitã æter- „ 1. Io. 5. b. 10.
nam: qui autem incredulus est Filio,non vi-
debit vitam,sed ira Dei manet super eum.

CAP. IV.

1 VT ergo cognouit Iesus,quia audierunt
A Pharisæi, quòd Iesus plures discipulos „ Sup. 3. c. 32.
2 facit,„& baptizat, quàm Ioannes, * (quam-

quam Iesus non baptizaret,sed discipuli eius)
* reliquit Iudæam , & abijt iterum in Gali- 3
læã: * oportebat autem eum transire per Sa- 4
mariam.* Venit ergo in ciuitatem Samariæ, 5
" Gen. 33. d. 19. & 48. d. 22. Iof. 24. g. 32 quæ dicitur Sichar: iuxta prædium," quod
dedit Iacob Ioseph filio suo. *Erat autem ibi 6
fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere ,
sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi
sexta . * Venit mulier de Samaria haurire 7
aquã. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. (*Disci- 8
puli enim eius abierunt in ciuitatem,vt cibos
emerẽt.) *Dicit ergo ei mulier illa Samarita- 9
na: Quomodo tu Iudæus cùm sis, bibere B
à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?
non enim coutũtur Iudæi Samaritanis.*Re 10
spondit Iesus,& dixit ei:Si scires donum Dei,
& quis est,qui dicit: Da mihi bibere: tu for-
sitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam
viuam * Dicit ei mulier: Domine,neque in 11
quo haurias habes,& puteus altus est: vnde
ergo habes aquam viuam? * Numquid tu 12
maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis
puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, &
pecora eius? * Respondit Iesus, & dixit ei: 13
Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum:
qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo
ei, non sitiet in æternum: * sed aqua,quam 14
ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in
vitam æternam.* Dicit ad eum mulier: Do- 15
mine,da mihi hanc aquam, vt non sitiam: C
neque veniam huc haurire. * Dicit ei Iesus: 16
Vade, voca virum tuum, & veni huc. *Re- 17
spondit mulier,& dixit: Non habeo virum.
* Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia non ha- 18
beo virum: quinque enim viros habuisti,&
nunc,quem habes non est tuus vir: hoc verè
dixisti. * Dicit ei mulier: Domine, video, 19
quia Propheta es tu. *Patres nostri in mon- 20
" Deu. 12. a. 6. te hoc adorauerunt,& vos dicitis," quia Ie-
rosolymis est locus, vbi adorare oportet.
* Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi,quia ve- 21
nit hora, quando neque in monte hoc, ne-
que in Ierosolymis adorabitis Patrem. " 4. Re. 17. g. 41.
22 * " Vos adoratis, quod nescitis: nos adora-
mus, quod scimus, quia salus ex Iudæis est.
23 * Sed venit hora, & nunc est, quando ve-
ri adoratores adorabunt Patrem in spiritu,
& veritate. Nam & Pater tales quærit, qui
24 adorarent eum. *"Spiritus est Deus: & eos, " 1 Cor. 3. d. 17.
D qui adorant eum,in spiritu,& veritate opor-
25 tet adorare.* Dicit ei mulier:*Scio quia Mes-
sias venit, (qui dicitur Christus) cũ ergo ve-
26 nerit ille, nobis annunciabit omnia. * Dicit
27 ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. * Et
continuò venerũt discipuli eius:& miraban-
tur,quia cum muliere loquebatur.Nemo ta-
men dixit: Quid quæris, aut quid loqueris
28 cum ea? * Reliquit ergo hydriam suam
mulier,& abijt in ciuitatem, & dicit illis ho-
29 minibus: * Venite,& videte hominem,qui
dixit mihi omnia,quęcumque feci:numquid
30 ipse est Christus? * Exierunt ergo de ciui-
31 tate, & veniebant ad eum. * Interea roga-
E bant eum discipuli,dicentes: Rabbi, mandu-
32 ca. * Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo
33 manducare, quem vos nescitis. * Dicebant
ergo discipuli ad inuicem: Numquid aliquis
34 attulit ei manducare? * Dicit eis Iesus: Meus
cibus est vt faciam voluntatem eius, qui mi-
35 sit me, vt perficiam opus eius. * Nonne
vos dicitis, quòd adhuc quatuor menses
sunt, & messis venit? Ecce dico vobis: Le-
uate oculos vestros, & videte regiones,"quia " Mat. 9. d. 37. Luc. 10. a. 2.
36 albæ sunt iam ad messem. * Et qui metit,
mercedem accipit, & congregat fructum in
vitam æternam: vt & qui seminat, simul
37 gaudeat, & qui metit. * In hoc enim est
verbum verum: quia alius est, qui seminat,
38 & alius est, qui metit. * Ego misi vos me-
tere, quod vos non laborastis: alij laboraue-
39 runt, & vos in labores eorum introistis. *Ex
ciuitate autem illa multi crediderunt in eum
Sama-

Samaritanorum, propter verbum mulieris
testimonium perhibentis: Quia dixit mihi
omnia, quæcumque feci. * Cùm venissent 40
ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, F
vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies: * Et 41
multo plures crediderunt in eum propter
sermonem eius. * Et mulieri dicebant: Quia 42
iam non propter tuam loquelam credimus:
ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic
est verè Saluator mundi. * Post duos autem 43
dies exijt inde: & abijt in Galilæam. * n Ipse 44
enim Iesus testimonium perhibuit, quia
Propheta in sua patria honorem non ha-
bet. * n Cùm ergo venisset in Galilæam, 45
exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidis-
sent, quæ fecerat Ierosolymis in die festo: &
ipsi enim venerant ad diem festum. * Ve- 46
nit ergo iterum in Cana Galilææ, vbi fecit

n Mat. 13. g. Mar. 6. a. 4. Luc. 4. c. 24. n Mat. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Luc. 4. c. 14. Sup. 2. a. 9.

aquam vinum. Et erat quidã regulus, cuius
47 filius infirmabatur Capharnaum. * Hic cùm
audisset, quia Iesus adueniret à Iudæa in Ga-
lilæam, abijt ad eum, & rogabat eum, vt
descenderet, & sanaret filium eius: incipie-
48 bat enim mori. * Dixit ergo Iesus ad eum:
nisi signa, & prodigia videritis, non creditis.
49 * Dicit ad eum regulus: Domine, descende
50 priusquam moriatur filius meus. * Dicit ei
Iesus: Vade, filius tuus viuit. Credidit ho-
mo sermoni, quem dixit ei Iesus, & ibat.
51 * Iam autem eo descendente, serui occurre-
runt ei, & nunciauerunt dicentes, quia fi-
52 lius eius viueret. * Interrogabat ergo ho-
ram ab eis, in qua melius habuerit. Et dixe-
runt ei: Quia heri hora septima reliquit eum
53 febris. * Cognouit ergo pater, quia illa ho-
ra erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus viuit:

& credidit ipse, & domus eius tota. * Hoc 54
iterum secundum signum fecit Iesus, cùm
venisset à Iudæa in Galilæam.

CAP. V.

Leu. 23. a. 5. Deut. 16. a. 1.

POst hæc erat dies festus Iudæorum, & 1
ascendit Iesus Ierosolymam. * Est autem 2
Ierosolymis Probatica piscina, quæ cogno- A
minatur Hebraicè Bethsaida, quinque porti-
cus habẽs. * In his iacebat multitudo magna 3
languentium, cęcorum, claudorum, aridorũ
expectantium aquæ motum. * Angelus au- 4
tem Domini descendebat secundùm tempus
in piscinã: & mouebatur aqua. Et qui prior
descendisset in piscinam post motionem
aquę, sanus fiebat à quacumque detinebatur
infirmitate. * Erat autem quidam homo ibi 5
triginta & octo annos habens in infirmitate
sua. * Hunc cùm vidisset Iesus iacentem, & 6
cognouisset, quia iam multum tempus ha- B
beret, dicit ei: Vis sanus fieri? * Respondit ei 7
languidus: Domine, hominem non habeo,
vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in
piscinam: dum venio enim ego, alius ante

8 me descendit. * Dicit ei Iesus: Surge, tolle gra-
9 batum tuum, & ambula. * Et statim sanus fa-
ctus est homo ille: & sustulit grabatũ suum,
& ambulabat. * Erat autem sabbatum in die
10 illo. * Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus
fuerat: n Sabbatum est, non licet tibi tollere
11 grabatum tuum. * Respondit eis: Qui me sa-
num fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum
12 tuum, & ambula. * Interrogauerũt ergo eũ:
Quis est ille homo, qui dixit tibi, Tolle gra-
13 batum tuum, & ambula? * Is autem, qui sa-
nus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus
enim declinauit à turba constituta in loco.
14 * Postea inuenit eum Iesus in templo, & di-
C xit illi: Ecce sanus factus es: iam noli pecca-
15 re, ne deterius tibi aliquid contingat. * Abijt
ille homo, & nunciauit Iudæis quia Iesus es-
16 set, qui fecit eum sanum. * Propterea perse-
quebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat
17 in sabbato. * Iesus autem respondit eis: Pa-
ter meus vsque modo operatur, & ego ope-
18 ror. * Propterea ergo magis quærebant eum
Iudæi interficere: quia non solùm soluebat
sabba-

n Exo. 20. b. 11. Ier. 17. e. 14.

sabbatum sed & patrem suum dicebat Deū,
æqualem se faciens Deo. Respondit itaque
Iesus,& dixit eis: * Amen,amen dico vobis: 19
non potest Filius à se facere quidquam, nisi
quod viderit Patrem facientem: quæcumq;
enim ille fecerit, hæc & Filius similiter fa-
cit.* Pater enim diligit Filium,& omnia de- 20
monstrat ei,quæ ipse facit: & maiora his de- D
mōstrabit ei opera,vt vos miremini. * Sicut 21
enim Pater suscitat mortuos,& viuificat: sic
& Filius,quos vult,viuificat. * Neque enim 22
Pater iudicat quemquā: sed omne iudicium 22
dedit Filio, *vt omnes honorificent Filium, 23
sicut honorificant Patrem: qui non honori-
ficat Filium,nō honorificat Patrem, qui mi-
sit illum. * Amen,amen dico vobis,quia qui 24
verbum meum audit, & credit ei, qui misit
me,habet vitam æternam, & in iudiciū non
venit,sed transijt à morte in vitam. *Amen, 25
amen dico vobis, quia venit hora, & nunc
est, quādo mortui audient vocem Filij Dei:
& qui audierint,viuent. * Sicut enim Pater 26
habet vitam in semetipso: sic dedit & Filio E
habere vitam in semetipso: * & potestatem 27
dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis
est. * Nolite mirari hoc,quia venit hora, in 28
qua omnes,qui in monumentis sunt,audient
n Matt. 15. d.46. vocem Filij Dei: * n & procedent quia bona 29
fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui ve-
rò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.
*Non possum ego à meipso facere quidquā. 30
Sicut audio, iudico: & iudicium meum iu-
stum est:quia non quæro volūtatem meam,
sed voluntatem eius, qui misit me. * Si ego 31
testimonium perhibeo de meipso,testimoniū
meum non est verum. * n Alius est,qui testi- 32
n Matt. 3. d.17. Sup.1.c.15. monium perhibet de me:& scio,quia verum
est testimonium,quod perhibet de me.*Vos 33
misistis ad Ioānem: & testimonium perhi- F
buit veritati.*Ego autem non ab homine te- 34
stimonium accipio:sed hæc dico,vt vos salui
sitis. * Ille erat lucerna ardēs,& lucens.*Vos 35
autem voluistis ad horam exultare in luce
eius.*Ego autem habeo testimonium maius 36
Ioanne. Opera enim,quæ dedit mihi Pater,
vt perficiam ea:ipsa opera, quæ ego facio,te-
stimonium perhibent de me, quia Pater mi-
sit me:*& qui misit me Pater, n ipse testimo- 37
nium perhibuit de me: neq; vocem eius vm-
n Matt. 3.d. 13.& 17. a. 5. n Deut.4.b. 12. quam audistis, n neque speciem eius vidistis,
* & verbum eius non habetis in vobis ma- 38
nens: quia quem misit ille,huic vos non cre-
ditis.*Scrutamini Scripturas, quia vos puta- 59
tis in ipsis vitam æternā habere,& illæ sunt, G
quæ testimonium perhibent de me: *& non 40
vultis venire ad me,vt vitam habeatis.*Cla- 41
ritatem ab hominibus non accipio, *sed co- 42
gnoui vos, quia dilectionem Dei non habe-
tis in vobis.*Ego veni in nomine Patris mei, 43
& nō accipitis me: si alius venerit in nomine
44 suo,illum accipietis.*Quomodo vos potestis
credere,qui gloriam abinuicem accipitis: n & n 1.Cor. 4. a.3.
gloriam, quæ à solo Deo est,non quæritis?
45 * Nolite putare, quia ego accusaturus sim
vos apud Patrē:est,qui accusat vos, Moyses,
46 in quo vos speratis.*Si enim crederetis Moy-
si, crederetis forsitan & mihi: n de me enim 15. 22. d.
47 ille scripsit. *Si autem illius litteris non cre- n Gen. 3. c. 18. 49. b.
ditis: quomodo verbis mei credetis? 10.

CAP. VI.

Deut. 18.c.
1 POst hæc abijt Iesus trans mare Galilææ, 15. Mat.14.b.
2 quod est Tiberiadis:*& sequebatur eum 13.
A multitudo magna, quia videbant signa,quæ Mar. 6. c.
3 faciebat super his,qui infirmabantur. * Su- 32. Lu.9.b.10.
bijt ergo in montem Iesus:& ibi sedebat cum
4 discipulis suis. * Erat autem proximum Pa-
5 scha dies festus Iudæorum. * Cùm subleuas-
set ergo oculos Iesus, & vidisset, quia multi-
tudo maxima venit ad eū,dixit ad Philippū:
6 Vnde ememus panes,vt māducent hi? * Hoc
autem dicebat tentans eum: ipse enim scie-
7 bat,quid esset facturus. *Respōdit ei Philip-
pus: Ducentorum denariorum panes non
sufficiunt eis,vt vnusquisque modicum quid
8 accipiat.*Dicit ei vnus ex discipulis eius,An-
9 dreas frater Simonis Petri: * Est puer vnus
hic, qui habet quinque panes hordeaceos,&
duos pisces, sed hæc quid sunt inter tantos?
10 * Dixit ergo Iesus: Facite homines discum-
13 bere.*Erat autem fœnum multum in loco.
Discubuerunt ergo viri,numero quasi quin-
11 que millia. * Accepit ergo Iesus panes:& cū
gratias egisset,distribuit discumbentibus: si-
militer & ex piscibus quantum volebant.
15 * Vt autem impleti sunt,dixit discipulis suis:
Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne
13 pereant. *Collegerunt ergo,& impleuerunt
duodecim cophinos fragmētorum ex quin-
que panibus hordeaceis,quę super fuerūt his,
14 qui manducauerant. * Illi ergo homines cū
vidissent,quod Iesus fecerat signū, dicebant:
Quia hic est verè propheta,qui venturus est
15 in mundum. * Iesus ergo cùm cognouisset
quia venturi essent,vt raperent eum,& face- n Mat. 14.
rent eum regem, n fugit iterum in montem c. 23.
16 ipse solus.*Vt autem sero factum est,descen- Mar.6.f.46.
17 derunt discipuli eius ad mare. *Et cū ascen-
dissent nauim, venerunt trans mare in Ca-
pharnaum:& tenebrę iam factæ erant:& nō
18 venerat ad eos Iesus. * Mare autem, vento
19 magno flāte,exurgebat. *Cùm remigassent
C ergo quasi stadia viginti quinq; aut trigin-
ta, vident Iesum ambulantem supra mare
20 & proximum naui fieri,& timuerunt. * Ille
21 autem dicit eis:Ego sum,nolite timere.*Vo-
luerunt ergo accipere eum in nauim: & sta-
22 tim nauis fuit ad terram,in quam ibant.*Al-
tera die,turba,quæ stabat trans mare, vidit,
quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, &
quia non introisset cum discipulis suis Iesus
in

in nauim, ſed ſoli diſcipuli eius abijſſent:
* aliæ verò ſuperuenerunt naues à Tiberia- 23
de iuxta locum, vbi manducauerant panem,
gratias agēte Domino. *Cùm ergo vidiſſet 24
turba, quia Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipu-
li eius, aſcēderunt in nauiculas, & venerunt
Capharnaum quærentes Ieſum. *Et cùm in- 25
ueniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rab-
bi, quādo huc veniſti? * Reſpondit eis Ieſus, 26
& dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis
me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia mandu-
caſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. * Opera- 27
mini non cibum, qui perit, ſed qui permanet D
in vitam æternam, quem Filius hominis da-
n Sup. 1. c. 32. bit vobis. n Hunc enim Pater ſignauit Deus.
* Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt 28
Mat. 3. d. 17. & 17. a. 5. operemur opera Dei? *Reſpōdit Ieſus, & di- 29
xit eis: n Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eū,
n Io. 3. d. 23. quem miſit ille. * Dixerunt ergo ei: Quod 30
ergo tu facis ſignum, vt videamus, & creda-
mus tibi? quid operaris? *Patres noſtri mādu- 31
cauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptū eſt:
n Exo. 6. c. 14. n Panem de cœlo dedit eis manducare. *Di- 32
xit ergo eis Ieſus: Amen, amen dico vobis:
Nu. 11. b. 7. Non Moyſes dedit vobis panem de cęlo, ſed
Pſ. 77. c. 24. Pater meus dat vobis panem de cęlo verum.
Sap. 16. c. 20. * Panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, 33
& dat vitam mundo. *Dixerunt ergo ad eū: 34
Domine, ſemper da nobis panē hunc. *Dixit 35
n Eccl. 24. c. 29. autē eis Ieſus: Ego ſum panis vitæ: n qui ve-
nit ad me, non eſuriet: & qui credit in me,
non ſitiet vnquam. *Sed dixi vobis, quia & 36
vidiſtis me, & non creditis. * Omne, quod 37
dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui ve-
nit ad me, non eijciam foras: *Quia deſcendi 38
de cœlo, non vt faciam voluntatem meā, ſed
voluntatem eius, qui miſit me. *Hęc eſt au- 39
tem voluntas eius, qui miſit me, Patris: vt E
omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo,
ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die. *Hæc 40
eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me:
vt omnis, qui videt Filium, & credit in eum,
habeat vitam ęternam, & ego reſuſcitabo eū
41 in nouiſſimo die. *Murmurabāt ergo Iudæi
de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis viuus,
42 qui de cęlo deſcendi, *& dicebant ei: n Nonne n Mat. 13. g. 54.
hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos noui-
mus patrem, & matrē? Quomodo ergo dicit
43 hic: Quia de cęlo deſcendi? *Reſpondit ergo
Ieſus, & dixit eis: Nolite murmurare in in-
44 uicem: * nemo poteſt venire ad me, niſi Pa-
ter, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſci-
45 tabo eum in nouiſſimo die. *Eſt ſcriptum in
Prophetis: n Et erunt omnes docibiles Dei.
Omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit n Iſ. 54. c. 13.
46 ad me. *Non quia Patrem vidit quiſquam,
n niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem. n Mat. 11. d. 27.
47 * Amen: amen dico vobis: Qui credit in me,
48 habet vitam æternā. *Ego ſum panis vitæ.
49 * n Patres veſtri manducauerunt manna in n Exo. 16. c. 13.
50 deſerto, & mortui ſunt. *Hic eſt panis de cę-
F lo deſcendens: vt ſi quis ex ipſo manducaue-
51 rit, nō moriatur. *Ego ſum panis viuus, qui
52 de cęlo deſcendi. * Si quis manducauerit ex
hoc pane, viuet in æternum: & panis, quem
53 ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. *Li-
tigabant ergo Iudæi ad inuicem, dicentes:
Quomodo poteſt hic nobis carnē ſuam da-
54 re ad manducandum? * Dixit ergo eis Ie-
ſus: Amen, amen dico vobis: Niſi man-
ducaueritis carnem Filij hominis, & biberi-
tis eius ſanguinem, non habebitis vitam in
55 vobis. * Qui manducat meam carnem, &
bibit meum ſanguinem, habet vitam æter-
nam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo
56 die. * n Caro enim mea, verè eſt cibus: & n 1. Cor. 1. f. 27.
57 ſanguis meus, verè eſt potus; * qui man-
ducat meam carnem, & bibit meum ſangui-
58 nem, in me manet, & ego in illo. *Sicut mi-
ſit me viuens Pater: & ego viuo propter Pa-
trem: & qui manducat me, & ipſe viuet pro-
59 pter me. * Hic eſt panis, qui de cœlo deſcen-
dit.

dit. Non sicut manducauerunt patres vestri
manna,& mortui sunt.Qui manducat hunc
panem viuet in æternum. *Hæc dixit in sy- 60
nagoga docẽs in Capharnaum.*Multi ergo 61
audientes ex discipulis eius, dixerunt: Durus G
est hic sermo, & quis potest eum audire?
* Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia 62
murmurarent de hoc discipuli eius,dixit eis:
n Sup. 3.b. 13. Hoc vos scãdalizat? * Si ergo videritis Filiũ 63
hominis ascendentem,vbi erat prius? * Spi- 64
ritus est,qui viuificat: caro nõ prodest quid-
quam;verba,quę ego locutus sum vobis,spi-
ritus,& vita sunt. * Sed sunt quidam ex vo- 65
bis,qui non credunt. Sciebat enim ab initio
Iesus,qui essent non credentes, & quis tradi-
turus esset eum. *Et dicebat: Propterea dixi 66
vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi
fuerit ei datum à Patre meo.*Ex hoc multi 67
discipulorum eius abierunt retro:& iam non
cum illo ambulabant. * Dixit ergo Iesus ad 68
duodecim: Nũquid & vos vultis abire? Re- 69
spondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad
n Mat. 16. c.16. quẽ ibimus?verba vitæ æternæ habes. * n & 70
Mar. 8. c. 29. nos credidimus, & cognouimus quia tu es
Christus Filius Dei. * Respondit eis Iesus: 71
Luc.9.b.10. Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis
vnus diabolus est? * Dicebat autem Iudam 72
Simonis Iscariotem: hic enim erat traditu-
rus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

CAP. VII.

POst hæc autem ambulabat Iesus in Gali- 1
læam,non enim volebat in Iudæam am- A
bulare:quia querebant eum Iudæi interfice-
re. * Erat autẽ in proximo dies festus Iudæo- 2
n Leu. 23. f. 32. rum n Scenopegia. * Dixerunt autem ad eum 3
fratres eius:Transi hinc,& vade in Iudæam,
vt & discipuli tui videant opera tua,quæ fa-
cis. * Nemo quippe in occulto quid facit,& 4
quærit ipse in palam esse: si hæc facis mani-
festa teipsum mundo. * Neque enim fratres 5
eius credebant in eum. * Dicit ergo eis Ie- 6
sus: Tempus meum nondum aduenit: tem-
pus autẽ vestrum semper est paratum. *Non 7
potest mundus odisse vos: me autem odit:
quia ego testimonium perhibeo de illo,quòd
opera eius mala sunt. * Vos ascendite ad diẽ 8
festum hunc, ego autem non ascendo ad B
diem festum istum: quia meum tempus nõ-
dum impletum est. * Hæc cùm dixisset,ipse 9
mansit in Galilæa. * Vt autem ascenderunt 10
fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem fe-
stum non manifestè, sed quasi in occulto.
* Iudæi ergo quærebant eum in die festo, 11
& dicebant:Vbi est ille? * Et murmur mul- 12
tum erat in turba de eo. Quidam enim dice-
bant: Quia bonus est. Alij autem dicebant:
Non,sed seducit turbas. * Nemo tamen pa- 13
lam loquebatur de illo propter metum Iu-
dæorum. * Iam autem die festo mediante, 14
ascendit Iesus in templum,& docebat. * Et 15
mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic
16 litteras scit,cùm non didicerit? * Respondit
C eis Iesus,& dixit: Mea doctrina non est mea,
17 sed eius,qui misit me. * Si quis voluerit vo-
luntatem eius facere:cognoscet de doctrina,
vtrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.
18 * Qui à semetipso loquitur, gloriam pro-
priam quærit: qui autem quærit gloriã eius,
qui misit eũ,hic verax est, & iniustitia in il-
19 lo non est. * n Nonne Moyses dedit vobis le- n Exo. 24. a.3.
20 gem: & nemo ex vobis facit legem?*Quid Su.5.a.18.
me quæritis interficere? Respondit turba, &
dixit: Dæmonium habes: quis te quærit in-
21 ficere? * Respondit Iesus:& dixit eis: Vnum
22 opus feci, & omnes miramini: * Propterea
n Moyses dedit vobis circumcisionem: (non n Leu. 12. a.3.
quia ex Moyse est, n sed ex patribus) & in n Gen. 17.
23 sabbato circumciditis hominem. * Si circũ- b.10.
D cisionem accipit homo in sabbato,non sol-
uatur lex Moysi:mihi indignamini,quia to-
24 tum hominem sanum feci in sabbato?* n No-
lite iudicare secundùm faciem,sed iustum iu- n Deu. 1.c. 16.
25 dicium iudicate.* Dicebant ergo quidam ex
Ierosolymis: Nonne hic est,quem quærunt
26 interficere? * Et ecce palã loquitur, & nihil
ei dicunt. Numquid verè cognouerũt prin-
27 cipes,quia hic est Christus? * Sed hunc sci-
mus vnde sit: Christus autem cùm venerit,
28 nemo scit vnde sit. *Clamabat ergo Iesus in
templo docens, & dicens: Et me scitis,& vn-
de sim scitis:& à me ipso non veni,sed est ve-
29 rus,qui misit me,quẽ vos nescitis. * Ego scio
30 eũ:quia ab ipso sum, & ipse me misit. *Quę-
E rebant ergo eum apprehendere:& nemo mi-
sit in illum manus, quia nondũ venerat ho-
31 ra eius. *De turba autem multi crediderunt
in eum,& dicebant: Christus cùm venerit,
nũquid plura signa faciet,quã quæ hic facit?
32 * Audierunt Pharisæi turbã murmurantem
de illo hæc:& miserunt principes,& Pharisęi
33 ministros,vt apprehẽderent eum.*Dixit er-
go eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobi-
34 scũ sum:& vado ad eũ,qui me misit.* n Quę- n Inf.13.d. 33.
retis me, & non inuenietis: & vbi ego sum,
35 vos non potestis venire.* Dixerunt ergo Iu-
dæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia
non inueniemus eum? numquid in disper-
sionẽ Gentiũ iturus est,& docturus Gentes?
36 * Quis est hic sermo,quem dixit: Quæretis
F me,& nõ inuenietis,& vbi sum ego, vos non
37 potestis venire? *In nouissimo autẽ die ma- n Leu.23.f. 7
gno festiuitatis stabat Iesus, & clamabat, di-
38 cẽs: Si quis sitit,veniat ad me,& bibat.* n Qui n Deu.18 c. 15.
credit in me,sicut dicit Scriptura,flumina de Ioel. 2. g. 28.
39 vẽtre eius fluẽt aquæ viuæ. *Hoc autem di- Act. 2. c. 17.
xit de Spiritu,quem accepturi erant creden-
tes in eum: nondum enim erat Spiritus da-
40 tus,quia Iesus nõdũ erat glorificatus. *Ex il-
la ergo turba, cũ audisset hoc sermones eius,
41 dicebant:Hic est verè propheta. * Alij dice-
bant:

bant: Hic est Christus. Quidam autem, dice-
bãt: Nũquid à Galilęa venit Christus? *"Nõ- 42
ne Scriptura dicit: Quia ex semine Dauid, "Mich. 5. 2.
& de Bethlehem castello, vbi erat Dauid, ve- "Mat. 2. a. 6.
nit Christus? *Dissensio itaq; facta est in tur- 43
ba propter eum. *Quidam autẽ ex ipsis vo- 44
lebant apprehendere eum: sed nemo misit G
super eum manus.* Venerunt ergo ministri 45
ad Põtifices, & Pharisæos. Et dixerunt eis il-
li: Quare non adduxistis illum? *Responde- 46
runt ministri: Numquam sic locutus est ho-
mo, sicut hic homo.*Responderunt ergo eis 47
Pharisæi: Numquid & vos seducti estis?
*Numquid ex principibus aliquis credidit 48
in eum, aut ex Pharisæis? * sed turba hæc, 49
quę non nouit legem, maledicti sunt.*Dixit 50
"Su. 3. a. 2. Nicodemus ad eos, " ille, qui venit ad eum
nocte, qui vnus erat ex ipsis: *Numquid lex 51
nostra iudicat hominem, nisi prius audierit
"Deu. 17. b. 8. & 19. b. 15. ab ipso, "& cognouerit quid faciat? *Respon- 52
derunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Gali-
læus es? Scrutare Scripturas, & vide, quia à
Galilæa propheta non surgit. * Et reuersi 53
sunt vnusquisque in domum suam.

CAP. VIII.

IESVS autem perrexit in montẽ Oliueti: 1
*& diluculo iterum venit in templum, & 2
omnis populus venit ad eum, & sedens doce- A
bat eos. *Adducunt autem Scribæ, & Phari- 3
sæi mulierem in adulterio deprehensam: &
statuerunt eam in medio, * & dixerunt ei: 4
Magister, hæc mulier modo deprehensa est
"Leu. 20. b. 10. in adulterio. * "In lege autem Moyses man- 5
dauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo
quid dicis? * Hoc autem dicebant tentantes 6
eum, vt possent accusare eum. Iesus autem
inclinans se deorsum, digito scribebat in ter-
ra. * Cùm ergo perseuerarent interrogantes 7
"De. 17. b. 27. eum, erexit se, & dixit eis: " Qui sine pecca-
to est vestrum, primus in illam lapidẽ mittat.
* Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 8
*Audientes autem vnus post vnum exibant, 9
incipientes à senioribus: & remansit solus Ie-
sus, & mulier in medio stans.*Erigens autem 10
se Iesus, dixit ei: Mulier, vbi sunt, qui te accu-
sabant? nemo te condemnauit? * Quæ dixit: 11
Nemo, Domine. Dixit autẽ Iesus: Nec ego B
te condemnabo: Vade, & iam amplius noli
peccare. * Iterum ergo locutus est eis Iesus, 12
"1. Io. 1. b. 5. dicens: " Ego sum lux mundi: qui sequitur
me, non ambulat in tenebris, sed habebit lu-
men vitæ.*Dixerũt ergo ei Pharisæi: Tu de 13
te ipso testimonium perhibes: testimonium
tuum non est verum. * Respondit Iesus, & 14
dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de
meipso, verum est testimonium meum: quia
scio vnde veni, & quò vado: vos autem ne-
scitis vnde venio, aut quò vado.*Vos secun- 15
dùm carnem iudicatis: ego non iudico quẽ-
quã:*& si iudico ego, iudicium meum verũ 16
est, quia solus non sum: sed ego, & qui misit
17 me, Pater.*Et in lege vestra scriptũ est, "quia "Deu. 17. b. 6. & 19. c. 15.
duorum hominum testimonium verum est.
18 * Ego sum, qui testimoniũ perhibeo de me Matt. 18. b. 16.
ipso: & testimoniũ perhibet de me, qui misit 2. Co. 13. a. 1.
19 me, Pater, * Dicebant ergo ei: Vbi est Pater Hebr. 10. e. 20.
tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque
Patrem meum: si me sciretis, forsitan & Pa-
20 trem meum sciretis. *Hæc verba locutus est
C Iesus in gazophylacio, docens in templo, &
nemo apprehendit eum, quia necdum vene-
21 rat hora eius. * Dixit ergo iterum eis Iesus:
Ego vado, & quæretis me, & in peccato ve-
stro moriemini. Quò ego vado, vos non po-
22 testis venire.*Dicebãt ergo Iudæi: Nũquid
interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego
23 vado, vos non potestis venire? * Et dicebat
eis: Vos de deorsũ estis, ego de supernis sum.
Vos de mũdo hoc estis, ego non sum de hoc
24 mũdo. *Dixi ergo vobis, quia moriemini in
peccatis vestris: si enim nõ credideritis, quia
25 ego sum, moriemini in peccato vestro.* Di-
cebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus:
26 Principiũ, qui & loquor vobis.*Multa habeo
de vobis loqui, & iudicare. sed qui me mi-
sit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc
27 loquor in mundo. * Et non cognouerunt,
28 quia Patrem eius dicebat Deum. * Dixit
ergo eis Iesus. Cùm exaltaueritis Filium ho-
minis, tunc cognoscetis, quia ego sum, & à
meipso facio nihil, " sed sicut docuit me Pa- "Rom. 3. a. 4.
29 ter, hęc loquor:*& qui me misit, mecum est,
D & non reliquit me solum: quia ego, quæ pla-
30 cita sunt ei, facio semper.*Hęc illo loquente,
31 multi crediderunt in eum.*Dicebat ergo Ie-
sus ad eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos
manseritis in sermone meo, verè discipuli
32 mei eritis: * & cognoscetis veritatem, & ve-
33 ritas liberabit vos.* Responderunt ei: Semen
Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vm-
34 quam: quomodo tu dicis: Liberi eritis? *Re-
spondit eis Iesus: Amen, amen dico vobis:
" quia omnis, qui facit peccatum, seruus est "Rom. 6. c. 25.
35 peccati: * seruus autem non manet in domo 2. Pet. 2. d. 19.
in æternum: filius autem manet in æternum.
36 *si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eri-
37 tis.*Scio quia filij Abrahæ estis: sed quæritis
F me interficere, quia sermo meus nõ capit in
38 vobis.*Ego, quod vidi apud Patrem meum,
loquor: & vos, quæ vidistis apud patrem ve-
39 strum, facitis. * Responderunt, & dixerunt
ei. Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus:
Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.
40 * Nunc autem quæritis me interficere, ho-
minem, qui veritatem vobis locutus sum,
quam audiui à Deo: hoc Abraham non fecit.
41 * vos facitis opera patris vestri. Dixerunt
itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus na-
42 ti: vnum patrem habemus Deum.*Dixit er-
go eis Iesus: Si Deus pater vester esset: dili-
geritis

geretis vtique me; ego enim ex Deo proceſ-
ſi,& veni: neq; enim à me ipſo veni, ſed ille
me miſit. *Quare loquelam meam non co- 43
gnoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonẽ
meum.* „ Vos ex patre diabolo eſtis:& deſi- 44
1. Ioan. 3. 8. deria patris veſtri vultis facere; ille homici-
da erat ab initio,& in veritate nõ ſtetit: quia F
non eſt veritas in eo: cùm loquitur menda-
cium, ex proprijs loquitur,quia mendax eſt,
& pater eius.*Ego autem ſi veritatem dico, 45
nõ creditis mihi.* Quis ex vobis arguet me 46
de peccato? Si veritatem dico vobis, quare
1. Ioan. 4. 6. non creditis mihi?* „Quis ex Deo eſt,verba 47
Dei audit. Propterea vos non auditis, quia
ex Deo non eſtis.* Reſponderunt ergo Iu- 48
dæi,& dixerunt ei: Nõne bene dicimus nos,
quia Samaritanus es tu, & dæmonium ha-
bes? *Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium non 49
habeo: ſed honorifico Patrem meum,& vos
inhonoraſtis me.*Ego autẽ non quæro glo- 50
riam meam: eſt, qui quærat,& iudicet.*A- 51
men,amẽ dico vobis: ſi quis ſermonem meũ
ſeruauerit, mortem nõ videbit in æternum.
*Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus 52
quia dæmonium habes.*Abraham mortuus G
eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis ſermo-
nem meum ſeruauerit, nõ guſtabit mortem
in æternũ.*Numquid tu maior es patre no- 53
ſtro Abraham,qui mortuus eſt? Et Prophe-
tæ mortui ſunt: Quem te ipſum facis? *Re- 54
ſpõdit Ieſus: Si ego glorifico me ipſum,glo-
ria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorifi-
cat me, quem vos dicitis, quia Deus veſter
eſt,*& non cognouiſtis eum:ego autem no- 55
ui eum:Et ſi dixero,quia non ſcio eũ,ero ſi-
milis vobis,mendax. Sed ſcio eum, & ſermo-
nẽ eius ſeruo. *Abrahã pater veſter exulta- 56
uit vt videret diem meũ:vidit,& gauiſus eſt.
*Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinqua- 57
ginta annos nondum habes,& Abraham vi-
diſti? *Dixit eis Ieſus:Amen,amen dico vo- 58
59 bis,antequam Abrahã fieret,ego ſum. *Tu-
lerunt ergo lapides,vt iacerent in eum: Ieſus
autem abſcondit ſe, & exiuit de templo.

CAP. IX.

1 ET præteriens Ieſus vidit hominem cæ-
2 cũ à natiuitate,* & interrogauerunt eũ
A diſcipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic, aut
3 parentes eius,vt cęcus naſceretur? *Reſpon-
dit Ieſus: Neq; hic peccauit, neque parentes
eius: ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo.
4 *Me oportet operari opera eius, qui miſit
me,donec dies eſt: venit nox, quando nemo
5 poteſt operari.* quamdiu ſum in mundo,
6 lux ſum mũdi.*Hæc cùm dixiſſet, expuit in
terram,& fecit lutum ex ſputo, & liniuit lu-
7 tum ſuper oculos eius,*& dixit ei: Vade,la-
B ua in natatoria Siloe (quod interpretatur
Miſſus.) Abijt ergo,& lauit,& venit videns.
8 *Itaque vicini, & qui viderant eum prius,
quia mendicus erat,dicebant: Nonne hic eſt,
qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant:
9 Quia hic eſt. *Alij autem: Nequaquam, ſed
ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſũ.
10 *Dicebãt ergo ei: Quomodo aperti ſunt ti-
11 bi oculi? *Reſpondit: Ille homo,qui dicitur
Ieſus,lutum fecit: & vnxit oculos meos,&
dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe,& laua.
12 Et abij, laui, & video. *Et dixerunt ei: Vbi
13 eſt ille? Ait:Neſcio.*Adducũt eum ad Pha-
14 riſæos,qui cæcus fuerat. *Erat autem ſabba-
C tũ,quando lutum fecit Ieſus,& aperuit ocu-
15 los eius. *Iterum ergo interrogabant eum
Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem di-
xit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, &
16 laui,& video.*Dicebant ergo ex Phariſæis
quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſab-
batum non cuſtodit. Alij autem dicebant:
Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna
17 facere? Et ſchiſma erat inter eos.*Dicunt er-
go cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui
aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia

propheta est.*Non crediderunt ergo Iudæi 18
de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset, donec
vocauerunt parentes eius, qui viderat: * & 19
interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius
vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus D
est? Quomodo ergo nunc videt? * Respon- 20
derunt eis parentes eius, & dixerunt: Sci-
mus, quia hic est filius noster, & quia cæcus
natus est: * quomodo autem nunc videat, 21
nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos
nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet,
ipse de se loquatur. * Hæc dixerunt parentes 22
eius, quoniam timebant Iudæos: iam enim
conspirauerunt Iudæi, vt si quis eum confi-
teretur esse Christũ, extra synagogam fie-
ret. * Propterea parẽtes eius dixerunt: Quia 23
ætatem habet, ipsum interrogate. * Vocaue- 24
runt ergo rursum hominem, qui fuerat cæ-
cus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo, nos
scimus, quia hic homo peccator est. * Dixit 25
ergo eis ille: Si peccator est, nescio: vnum
scio: quia cæcus cùm essem, modò video.
* Dixerũt ergo illi: Quid fecit tibi? quomo- 26
do aperuit tibi oculos? * Respondit ei: Di- 27
xi vobis iam, & audistis: quid iterum vultis
audire? numquid & vos vultis discipuli eius
fieri? * Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: 28
Tu discipulus illius sis: nos autẽ Moysi disci-
29 puli sumus. * Nos scimus, quia Moysi locu-
F tus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit.
30 * Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile est, quia vos nescitis vnde sit,
31 & aperuit meos oculos: * scimus autẽ, quia
peccatores Deus non audit: sed si quis Dei
cultor est, & voluntatẽ eius facit, hunc exau-
32 dit. * A sæculo non est auditum, quia quis
33 aperuit oculos cæci nati. * Nisi esset hic à
34 Deo, non poterat facere quidquam. * Re-
sponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus
es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum
35 foras. * Audiuit Iesus, quia eiecerunt eum
G foras, & cùm inuenisset eum, dixit ei: Tu cre-
36 dis in Filium Dei? * Respondit ille, & dixit:
37 Quis est, Dñe, vt credam in eũ? * Et dixit ei
Iesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum,
38 ipse est. * At ille ait, Credo Dñe. Et procidẽs
39 adorauit eum. * Et dixit Iesus: In iudicium
ego in hunc mundum veni: vt qui non vi-
40 dent, videant, & qui vident, cæci fiant. * Et
audierunt quidã ex Pharisæis, qui cum ipso
erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci
41 sumus? * Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non
haberetis peccatum, nunc verò dicitis: Quia
videmus. Peccatum vestrum manet.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis: qui non intrat 1
per ostium in ouile ouiũ, sed ascendit A
aliunde: ille fur est, & latro. * Qui autem in- 2
trat per ostium, pastor est ouium. * Huic 3
ostiarius aperit, & oues vocẽ eius audiunt,
& proprias oues vocat nominatim, & edu-
cit eas. * Et cùm proprias oues emiserit, ante 4
eas vadit: & oues illũ sequuntur, quia sciunt
vocem eius. * Alienũ autem non sequuntur, 5
sed fugiunt ab eo: quia non nouerũt vocem
alienorum. * Hoc prouerbium dixit eis Ie- 6
sus. Illi autem nõ cognouerunt, quid loque- B
retur eis: * Dixit ergo eis iterum Iesus: Amẽ, 7
amen dico vobis, quia ego sum ostiũ ouium.
8 * Omnes quotquot venerunt, fures sunt, &
9 latrones, & non audierunt eos oues. * Ego
sum ostium. Per me si quis introierit, sal-
uabitur: & ingredietur, & egredietur, & pa-
10 scua inueniet. * Fur non venit nisi, vt fure-
tur, & mactet, & perdat. Ego veni, vt vi-
tam habeant, & abundantius habeant.
11 * Ego sum pastor bonus. " Bonus pastor " Is 10 c. 11.
C animam suam dat pro ouibus suis. * Mer-
12 cenarius autem, & qui non est pastor, cu- Ezec. 34 e. 23. & 37. f 24.
ius non sunt oues propriæ, videt lupum ve-
nientem, & dimittet oues, & fugit: & lupus
13 rapit, & dispergit oues: * mercenarius autem
fugit,

fugit, quia mercenarius est, & nō pertinet ad
eū de ouibus.*Ego sum pastor bonus:& co- 14
gnosco oues meas, & cognoscunt me meæ.
u Matt. 11. d. 27. Luc. 10. d. 22. *"Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Pa- 15
trem:& animam meā pono pro ouibus meis.
*Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc 16
ouili:& illas oportet me adducere,& vocem D
meam audient: & fiet vnū ouile,& vnus pa-
u Is. 57. b. 7 stor. *Propterea me diligit Pater: "quia ego 17
pono animam meam, vt iterū sumam eam.
*Nemo tollit eam à me:sed ego pono eam à 18
meipso, & potestatem habeo ponendi eam:
& potestatem habeo iterum sumendi eam:
Hoc mandatū accepi à Patre meo.*Dissen- 19
sio iterū facta est inter Iudæos propter ser-
mones hos.*Dicebant autem multi ex ipsis: 20
Dæmoniū habet,& insanit: quid eū auditis?
*Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmo- 21
nium habentis:numquid dæmonium potest
u 1. Mac 4. d. 56. & 59. cæcorū oculos aperire?*"Facta sūt autē En- 22
cænia in Ierosolymis:& hiems erat.*Et am- 23
bulabat Iesus in templo, in porticu Salomo-
nis. *Circumdederunt ergo eum Iudæi, & 24
dicebant ei:Quousq; animam nostram tollis? E
si tu es Christus,dic nobis palam. *Respon- 25
dit eis Iesus: Loquor vobis, & non creditis:
opera, quæ ego facio in nomine Patris mei,
hæc testimoniū perhibēt de me:*sed vos nō 26
creditis, quia nō estis ex ouibus meis.*Oues 27
meæ vocem meā audiunt: & ego cognosco
eas,& sequūtur me:*& ego vitam æternam 28
do eis:& non peribunt in æternum,& nō ra-
piet eas quisquā de manu mea.*Pater meus 29
quod dedit mihi, maius omnibus est: & ne- F
mo potest rapere de manu Patris mei.*Ego, 30
& Pater vnum sumus. *Sustulerūt ergo la- 31
pides Iudæi,vt lapidarent eum. *Respondit 32
eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex
Patre meo,propter quod eorum opus me la-
pidatis? *Responderunt ei Iudæi:De bono 33
opere non lapidamus te, sed de blasphemia:
& quia tu homo cùm sis,facis te ipsum Deū.
*Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in 34
u Ps. 81. b. 6. lege vestra: "quia Ego dixi,dij estis? *Si illos 35
dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, &
nō potest solui scriptura: *quem pater san- 36
ctificauit, & misit in mundum, vos dicitis: G
Quia blasphemas: quia dixi Filius Dei sum?
*Si non facio opera Patris mei,nolite crede- 37
re mihi.*Si autem facio:& si mihi non vul- 38
tis credere, operibus credite, vt cognoscatis,
& credatis,quia Pater in me est,& ego in Pa-
tre.*Quærebāt ergo eum apprehendere: & 39
exiuit de manibus eorum.*Et abijt iterum 40
trans Iordanem in eum locum, vbi erat Ioā-
nes baptizans primùm: & mansit illic:*Et 41
multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia
Ioannes quidē signum fecit nullum. *Om- 42
nia autem quæcumque dixit Ioānes de hoc,
vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à
A Bethania,de castello Mariæ, & Marthæ
2 sororis eius.*(Maria autem erat, " quæ vn- *u Matt. 26 a. 7. Inf. 12 a. 3 Luc. 7. f. 37*
xit Dn̄m vnguēto, & extersit pedes eius ca-
pillis suis: cui' frater Lazarus infirmabatur.)
3 *Miserunt ergo sorores eius ad eū dicentes:
4 Dn̄e,ecce quē amas infirmatur. *Audiēs au-
tem Iesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad
mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur
5 Filius Dei per eam. *Diligebat autem Iesus
Martham,& sororem eius Mariam,& Laza-
6 rum. *Vt ergo audiuit, quia infirmabatur,
tunc quidem mansit in eodem loco duobus
7 diebus.*deinde post hæc dixit discipulis suis:
8 Eamus in Iudæam iterū.*Dicūt ei discipuli:
Rabbi,nunc quærebant te Iudæi lapidare,&
9 iterum vadis illuc? *Respondit Iesus: Non-
B ne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambu-
lauerit in die, non offendit, quia lucem hu-
10 ius mūdi videt: *qui autem ambulauerit in
11 nocte,offendit,quia lux non est in eo. *Hæc
ait,& post hæc dicit eis: Lazarus amicus no-
ster dormit: sed vado vt à somno excitem
12 eum. *Dixerunt ergo discipuli eius, Dn̄e, si
13 dormit, saluus erit. *Dixerat autem Iesus
de morte eius: illi autem putauerunt, quia
14 de dormitione somni diceret. *Tunc ergo
Iesus dixit eis manifestè: Lazarus mortuus
15 est: *& gaudeo propter vos, vt credatis,
quoniam non eram ibi: sed eamus ad eum.
16 *Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didy-
mus,ad condiscipulos: Eamus & nos,vt mo-
17 riamur cū eo. *Venit itaq; Iesus: & inuenit
C eum quatuor dies iam in monumento ha-
18 bentem.*(erat autem Bethania iuxta Iero-
19 rosolymam quasi stadijs quindecim.)Multi
autem ex Iudæis venerant ad Martham, &
Mariam,vt consolarentur eas de fratre suo.
20 *Martha ergo, vt audiuit,quia Iesus venit,
occurrit illi: Maria autem domi sedebat.
21 *Dixit ergo Martha ad Iesum: Dn̄e, si fuis-
ses hic, frater meus non fuisset mortuus:
22 *Sed & nunc scio, quia quæcumque popo-
23 sceris à Deo, dabit tibi Deus. *Dicit illi Ie-
24 sus:Resurget frater tuus. *Dicit ei Martha:
Scio quia resurget "in resurrectione in nouis- *u Sup. 5. e. 29.*
25 simo die. *Dixit ei Iesus:Ego sū resurrectio,
& vita: " qui credit in me, etiam si mortuus *Luc. 14. c. 14.*
26 fuerit, viuet: *& omnis,qui viuit, & credit *u Sup. 6. d. 33.*
in me,nō morietur in æternum.Credis hoc?
27 *Ait illi: Vtique Domine, ego credidi,quia
D tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc
28 mundum venisti.*Et cū hæc dixisset,abijt,
& vocauit Mariam sororem suam silentio,
29 dicens:Magister adest,& vocat te. *Illa vt
30 audiuit,surgit cito, & venit ad eum: *non-
dum enim venerat Iesus in castellum: sed
erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei
31 Martha.*Iudæi ergo,qui erant cū ea in do-

mo,& consolabantur eam,cũ vidissent Ma-
riam, quia cito surrexit, & exijt, secuti sunt
eam dicentes: Quia vadit ad monumen-
tum, vt ploret ibi. *Maria ergo,cũ venisset 32
vbi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes
eius, & dicit ei: Domine, si fuisses hìc, non
esset mortuus frater meus. * Iesus ergo, vt 33
vidit eam plorantem, & Iudæos, qui ve-
nerant cum ea, plorantes, infremuit spi- E
ritu, & turbauit seipsum, * & dixit: Vbi 34
posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni,& 35
vide. *Et lacrymatus est Iesus. * Dixerunt 36
ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.
n Sup.9.a.9. *Quidam autem ex ipsis dixerunt: nNõ po- 37
terat hic, qui aperuit oculos cæci nati, face-
re, vt hic non moreretur? * Iesus ergo rur- 38
sum fremẽs in semetipso, venit ad monumẽ-
tum:erat autem spelunca:& lapis superposi-
tus erat ei.*Ait Iesus:Tollite lapidẽ. Dicit ei 39
Martha soror eius,qui mortuus fuerat: Do-
mine,iam fętet,quatriduanus est enim. *Di- 40
cit ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si cre-
dideris, videbis gloriam Dei? * Tulerunt 41
ergo lapidem: Iesus autem eleuatis sursum
oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quo-
niam audisti me: *ego autem sciebam,quia 42
semper me audis, sed propter populum, qui F
circũstat,dixi:vt credant,quia tu me misisti.
*Hęc cũ dixisset,voce magna clamauit:La- 43
zare veni foras. * Et statim prodijt,qui fue- 44
rat mortuus,ligatus pedes, & manus institis,
& facies illius sudario erat ligata. Dixit eis
Iesus: Soluite eum, & sinite abire. * Multi 45
ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, &
Martham,& viderant, quę fecit Iesus,credi-
46 derunt in eum. * Quidam autem ex ipsis
abierunt ad Pharisæos, & dixerunt eis, quæ
47 fecit Iesus. * Collegerunt ergo Pontifices,
& Pharisæi concilium,& dicebant: Quid fa-
48 cimus,quia hic homo multa signa facit? *Si
dimittimus eum sic, omnes credent in eum:
& venient Romani, & tollent nostrum lo-
49 cum,& gentem.* nVnus autem ex ipsis Cai-
phas nomine, cùm esset Pontifex anni illius n Inf. 18. c.14.
50 dixit eis: Vos nescitis quidquam, * nec co-
gitatis, quia expedit vobis, vt vnus moria-
tur homo pro populo, & non tota gens
51 pereat. * Hoc autem à semetipso non dixit:
G sed cùm esset Pontifex anni illius,propheta-
uit, quòd Iesus moriturus erat pro gente,
52 *& non tantùm pro gente,sed vt filios Dei,
qui erant dispersi, congregaret in vnum.
53 *Ab illo ergo die cogitauerunt vt interfi-
54 cerent eum. * Iesus ergo iam non palam
ambulabat apud Iudæos, sed abijt in regio-
nem iuxta desertum, in ciuitatem quæ dici-
tur Ephrem, & ibi morabatur cum discipu-
55 lis suis. * Proximum autem erat Pascha Iu-
dæorum: & ascenderunt multi Ierosolymã
de regione ante Pascha, vt sanctificarent se
56 ipsos.*Quærebant ergo Iesum:& colloque-
bantur ad inuicem, in templo stantes: Quid
putatis,quia non venit ad diem festum? De-
derant autem Pontifices, & Pharisæi man-
datum,vt si quis cognouerit vbi sit,indicet,
vt apprehendant eum.

CAP. XII.

Matt.26.a.6. IESVS ergo ante sex dies Paschę venit Be- 1
thaniã,vbi Lazarus fuerat mortuus, quẽ A
Marc.14.a.3. suscitauit Iesus. * Fecerunt autẽ ei cęnã ibi: 2
& Martha ministrabat, Lazarus verò vnus
erat ex discumbentibus cum eo. *Maria ergo 3
accepit librã vnguenti nardi pistici,pretiosi,
& vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius
capillis suis: & domus impleta est ex odore
4 vnguenti. * Dixit ergo vnus ex discipulis
eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditu-
5 rus: *Quare hoc vnguentum nõ vænijt tre-
6 centis denarijs, & datum est egenis? * Dixit
autem hoc,non quia de egenis pertinebat ad
eum,sed quia fur erat, & loculos habens, ea,
7 quæ mittebantur,portabat. * Dixit ergo Ie-
sus:

ſus: Sinite illam, vt in diem ſepulturæ meæ B
ſeruet illud. * Pauperes enim ſemper habe- 8
tis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.
*Cognouit ergo turba multa ex Iudęis, quia 9
illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum
tantum, ſed vt Lazarum viderent, quem ſu-
ſcitauit à mortuis. * Cogitauerunt autem 10
principes ſacerdotum, vt & Lazarum inter-
ficerent: *quia multi propter illum abibant 11
ex Iudæis, & credebant in Ieſum. * In cra- 12
ſtinum autem turba multa, quæ venerat ad
diem feſtum, cùm audiſſent, quia venit Ieſus
Ieroſolymam: *acceperunt ramos palmarũ, 13
& proceſſerunt obuiam ei, & clamabant:
Hoſanna, benedictus, qui venit in nomine
Domini, Rex Iſrael. * "Et inuenit Ieſus aſel- 14
lum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt:
*Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit 15
ſedens ſuper pullum aſinæ. * Hęc non co- C
gnouerũt diſcipuli eius primùm: ſed quan- 16
do glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt
quia hæc erant ſcripta de eo: & hæc fecerunt
ei. * Teſtimonium ergo perhibebat turba, 17
quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit
de monumento, & ſuſcitauit eum à mortuis.
*Propterea & obuiam venit ei turba: quia 18
audierunt eum feciſſe hoc ſignum. * Pha- 19
riſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis
quia nihil proficimus? ecce mundus totus
poſt eum abijt. *Erant autem quidam Gen- 20
tiles ex his, qui aſcenderant, vt adorarent in
die feſto. * Hi ergo acceſſerunt ad Philip- 21
pum, qui erat à Bethſaida Galilææ, & roga-
bant eum, dicentes: Domine, volumus Ieſum
videre. * Venit Philippus, & dicit Andreæ: 22
Andreas rurſum, & Philippus dixerunt Ie-
ſu. * Ieſus autem reſpondit eis, dicens: Ve- 23
nit hora, vt clarificetur Filius hominis. * A- D
men, amen dico vobis, niſi granum frumen- 24
ti cadens in terram, mortuum fuerit: * ip- 25
ſum ſolum manet: ſi autem mortuũ fuerit,
multum fructum affert. "Qui amat animam
ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam
in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit
eam. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: 26
& vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit.
Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eũ
Pater meus. * Nunc anima mea turbata 27
eſt. Et quid dicam? Pater, ſaluifica me ex hac
hora. Sed propterea veni in horã hanc. *Pa- 28
ter, clarifica nomẽ tuum. Venit ergo vox de
cœlo: Et clarificaui, & iterum clarificabo.
*Turba ergo, quæ ſtabat, & audierat, dice- 29
bat tonitruũ eſſe factũ. Alij dicebant: Ange-
lus ei locutus eſt. *Reſpondit Ieſus, & dixit: 30
Non propter me hæc vox venit, ſed propter E
vos. *Nunc iudicium eſt mundi: nunc prin- 31
ceps huius mundi eijcietur foras. *Et ego ſi 32
exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me
ipſum. *(hoc autem dicebat, ſignificans qua 33

u Matt. 21. a. 7. Mar. 11. a. 7 Luc. 19. f. 35. Zac. 9. b. 9.

u Matt. 10. d. 39. & 16 d 25. Marc. 8. d. 35. Luc 9 c. 24 & 17. g. 33

34 morte eſſet moriturus.) *Reſpõdit ei turba:
Nos audiuimus " ex lege, quia Chriſtus ma-
net in æternum: & quomodo tu dicis, Opor-
tet exaltari Filium hominis? Quis eſt iſte Fi-
35 lius hominis? * Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc
modicum lumen in vobis eſt. Ambulate dum
lucem habetis, vt non vos tenebræ compre-
hẽdãt: & qui ambulat in tenebris, neſcit quò
36 vadat. * Dũ lucẽ habetis, credite in lucem, vt
filij lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus: & abijt,
37 & abſcondit ſe ab eis. * Cùm autem tanta
ſigna feciſſet coram eis, non credebant in
38 eum: *vt ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur,
F quem dixit: " Dñe, quis credidit auditui no-
ſtro? & brachium Dñi cui reuelatum eſt?
39 *Propterea non poterant credere, quia ite-
40 rum dixit Iſaias: * " Excæcauit oculos eorũ,
& indurauit cor eorum: vt non videant ocu-
lis, & non intelligant corde, & conuertan-
41 tur, & ſanem eos. * Hæc dixit Iſaias, quã-
42 do vidit gloriã eius, & locutus eſt de eo. *Ve-
rumtamen & ex principibus multi credi-
derunt in eum: ſed propter Phariſæos non
confitebantur, vt è ſynagoga non eijceren-
43 tur: *dilexerunt enim gloriam hominũ ma-
44 gis, quàm gloriam Dei. *Ieſus autem clama-
uit, & dixit: Qui credit in me, non credit in
45 me, ſed in eum, qui miſit me. * Et qui videt
46 me, videt eum, qui miſit me. * Ego lux in
G mundum veni: vt omnis, qui credit in me,
47 in tenebris non maneat. *Et ſi quis audierit
verba mea, & non cuſtodierit: ego non iu-
dico eum, non enim veni, vt iudicẽ mundũ,
48 ſed vt ſaluificem mundum. * Qui ſpernit
me, & non accipit verba mea: habet, qui iu-
dicet eum: " ſermo, quem locutus ſum, ille
49 iudicabit eum in nouiſſimo die. * Quia ego
ex me ipſo nõ ſum locutus, ſed qui miſit me
Pater, ipſe mihi mandatum dedit, quid di-
50 cam, & quid loquar. * Et ſcio quia manda-
tum eius, vita æterna eſt. Quæ ergo ego lo-
quor, ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

u Pſ. 109. b. 4. & 116. a. 2. Iſ. 40. a. 6. Ezec. 37 g. 25.

u Iſ. 53. a. 1 Rom 10. d. 16.

u Iſ. 61. c. 19 Ro. 11. b. 8. Matt. 13. b 14. Marc. 14. b. 12.] Luc. 8. b. 10 Act. 28. f. 27.

u Matt. 16. b. 16.

CAP. XIII.

1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus
A quia venit hora eius vt trãſeat ex hoc
mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos, qui
2 erãt in mundo, in finem dilexit eos. *Et cœ-
na facta, cùm diabolus iam miſiſſet in cor, vt
3 traderet eũ Iudas Simonis Iſcariotæ: *ſciens
quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia
4 à Deo exiuit, & ad Deum vadit: * ſurgit à
cœna, & poſuit veſtimenta ſua: & cùm ac-
5 cepiſſet linteum, præcinxit ſe. * Deinde
mittit aquam in peluim, & cœpit lauare pe-
des diſcipulorum, & extergere linteo, quo
6 erat præcinctus. *Venit ergo ad Simonẽ Pe-
trum. Et dicit ei Petrus: Dñe, tu mihi lauas
7 pedes? * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Quod
ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea.
8 *Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in

u Matt. 26. a. 2. Marc. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1

æternum. Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero
te, non habebis partem mecum. *Dicit ei Si- 9
mon Petrus: Dñe, non tantùm pedes meos,
ſed & manus, & caput. * Dicit ei Ieſus, 10
Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes la- B
uet,ſed eſt mundus totus.Et vos mundi eſtis:
ſed non omnes.*Sciebat enim quiſnam eſſet 11
qui traderet eum: propterea dixit: Non eſtis
mundi omnes. * Poſtquam ergo lauit pedes 12
eorũ,& accepit veſtimenta ſua, cũ recubuiſ-
ſet iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vo-
bis? * Vos vocatis me Magiſter,& Domine. 13
& bene dicitis: ſum etenim. * Si ergo ego 14
laui pedes veſtros, Dominus, & Magiſter:
& vos debetis alter alterius lauare pedes.
*Exemplũ enim dedi vobis,vt quemadmo- 15
u Inf.15.c.20. dũ ego feci vobis,ita & vos faciatis.* u Amẽ, 16
Matt 10 c.24. amen dico vobis: Non eſt ſeruus maior Do-
mino ſuo: neque apoſtolus maior eſt eo, qui
Luc.6.f.40 miſit illum. * Si hæc ſcitis, beati eritis ſi fe- 17
ceritis ea. * Non de omnibus vobis dico: 18
ego ſcio, quos elegerim: ſed vt adimpleatur
u Pſ 40. c 12. Scriptura: u Qui manducat mecũ panem,le-
uabit cõtra me calcaneum ſuum. * Amodo 19
dico vobis, priuſquam fiat: vt cùm factum C
Matt.10 d.40. fuerit,credatis,quia ego ſum.*u Amen,amen 20
dico vobis: Qui accipit,ſi quem miſero, me
Luc.10.c.16. accipit: qui autem me accipit, accipit eum,
qui me miſit. *Cùm hæc dixiſſet Ieſus,tur- 21
batus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt,& dixit:
u Matt.26.b.13. u Amen,amen dico vobis: Quia vnus ex vo-
bis tradet me. * Aſpiciebant ergo ad inui- 22
Mar.14.a.1. cẽ diſcipuli,hæſitãtes de quo diceret.* u Erat 23
Luc.22.a.4. ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſi-
nu Ieſu, quem diligebat Ieſus. * Innuit ergo 24
u Luc.22.b.21. huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis eſt, de
quo dicit? * Itaque cùm recubuiſſet ille ſu- 25
pra pectus Ieſu, dicit ei: Domine quis eſt?
*Reſpondit Ieſus: Ille eſt,cui ego intinctum 26
panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panẽ,
dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ.*Et poſt buc- 27
cellam, introiuit in eum ſatanas. Et dixit ei
28 Ieſus: Quod facis,fac citius. *Hoc autem ne-
mo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei.
29 *Quidam enim putabãt, quia loculos habe-
D bat Iudas,quòd dixiſſet ei Ieſus:Eme ea,quæ
opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis
30 vt aliquid daret. * Cùm ergo accepiſſet ille
bucellam,exiuit continuò. Erat autem nox.
31 *Cùm ergo exiſſet,dixit Ieſus:Nunc clarifi-
catus eſt filius hominis: & Deus clarificatus
32 eſt in eo. * Si Deus clarificatus eſt in eo, &
Deus clarificabit eum in ſemetipſo:& conti-
33 nuò clarificabit eum. * Filioli,adhuc modi-
cum vobiſcum ſum. u Quæretis me: & ſicut u Sup.7.e.34.
dixi Iudæis: Quò ego vado,vos non poteſtis
34 venire: & vobis dico modo. * u Mandatum Leu.19.d.18.
nouum do vobis: Vt diligatis inuicem,ſicut a Matt.22.d.39.
35 dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. * In
hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei Inf.15.b.12
eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.
36 *Dicit ei Simon Petrus: Domine quò va-
dis? Reſpondit Ieſus: Quò ego vado, non
potes me modò ſequi: ſequeris autem poſtea.
37 *Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſe-
qui modò? animam meam pro te ponam. u Matt.26.d.35.
38 *Reſpondit ei Ieſus: u Animam tuam pro Marc.14.e.29.
me pones? Amen,amen dico tibi: Non can- Luc.22.c.33.
tabit gallus, donec ter me neges.

CAP. XIV.

1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in
2 Deum,& in me credite.*In domo pa-
A tris mei manſiones multæ ſunt,ſi quo minus
dixiſſem vobis: Quia vado parare vobis lo-
3 cum. *Et ſi abiero,& præparauero vobis lo-
cum: iterũ venio, & accipiam vos ad meip-
4 ſum,vt vbi ſum ego,& vos ſitis *Et quò ego
5 vado ſcitis,& viam ſcitis. *Dicit ei Thomas:
Domine, neſcimus quò vadis: & quomodo
6 poſſumus viam ſcire? * Dicit ei Ieſus: Ego
ſũ via,& veritas,& vita: nemo venit ad Pa-
7 trẽ, niſi per me. * Si cognouiſſetis me,& Pa-

trem meum vtique cognouiſſetis: & amodo
cognoſcetis eum, & vidiſtis eum: * Dicit ei 8
Philippus: Domine oſtende nobis Patrem,
& ſufficit nobis. * Dicit ei Ieſus: Tanto tem- 9
pore vobiſcum ſum: & non cognouiſtis me?
Philippe, qui videt me, videt & Patrē. Quo-
modo tu dicis: Oſtende nobis Patrē? * Non 10
creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? B
Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipſo non
loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit
opera. * Non creditis, quia ego in Patre, & 11
Pater in me eſt? * Alioquin propter opera 12
ipſa credite. Amen, amē dico vobis, qui credit
in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, &
maiora horum faciet: quia ego ad Patrē va-
u Inf. 16. c. do. * u Et quodcumque petieritis Patrem 13
23. in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur
Matt. 7. a. Pater in Filio. * Si quid petieritis me in no- 14
8. & 21. b. mine meo, hoc faciā. * Si diligitis me: manda- 15
Mar. 11. c. ta mea ſeruate. * Et ego rogabo Patrem, & 16
24. alium paraclitū dabit vobis, vt maneat vo-
biſcum in æternū, * Spiritū veritatis, quem 17
mundus non poteſt accipere, quia non videt
eum, nec ſcit eum, vos autē cognoſcetis eū;
quia apud vos manebit, & in vobis erit. * Nō 18
relinquā vos orphanos: veniā ad vos. * Ad- 19
huc modicum: & mundus me iam nō videt. C
Vos autem videtis me: quia ego viuo, & vos
viuetis. * In illo die vos cognoſcetis, quia ego 20
ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vo-
bis. * Qui habet mādata mea, & ſeruat ea, il- 21
le eſt, qui diligit me. Qui autem diligit me,
diligetur à Patre meo, & ego diligam eū, &
manifeſtabo ei meipſum. * Dicit ei Iudas, 22
non ille Iſcariotes: Domine, quid factū eſt,
quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & nō
mundo? * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si 23
quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, &
Pater meus diliget eum, & ad eū veniemus,
& manſionē apud eum faciemus: * qui non 24
diligit me, ſermones meos nō ſeruat. Et ſer- D
monem, quem audiſtis, non eſt meus: ſed
eius, qui miſit me, Patris. * Hęc locutus ſum 25
vobis ad vos manens. * Paraclitus autem 26
Spiritus ſāctus, quem mittet Pater in nomi-
ne meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret
vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
* Pacem relinquo vobis, pacem meā do vo- 27
bis: non quomodo mundus dat, ego do vo-
bis. Non turbetur cor veſtrum, neq; formi-
det. * Audiſtis, quia ego dixi vobis: Vado, & 28
venio ad vos: Si diligeretis me, gauderetis
vtique, quia vado ad Patrem: quia Pater
maior me eſt. * Et nūc dixi vobis, prius quā 29
fiat: vt cùm factum fuerit, credatis. * Iam nō 30
multa loquar vobiſcū: venit enim princeps
mundi huius, & in me non habet quidquā.
* Sed vt cognoſcat mundus, quia diligo Pa- 31
u Act. 2. d. trem, & u ſicut mandatum dedit mihi Pater,
22. ſic facio. Surgite, eamus hinc.

CAP. XV.

1 EGo ſum vitis vera, & Pater meus agri-
2 cola eſt. * Omnem palmitem in me non
A ferentem fructum, tollet eum: & omnem,
qui fert fructū, purgabit eū, vt fructum plus
3 afferat. * u Iam vos mūdi eſtis propter ſermo- u Sup. 13.
4 nem, quem locutus ſum vobis. * Manete in b. 10.
me: & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt
ferre fructū à ſemetipſo, niſi manſerit in vi-
5 te: ſic nec vos, niſi in me manſeritis. * Ego
ſum vitis, vos palmites: qui manet in me,
& ego in eo: hic fert fructum multum: quia
6 ſine me nihil poteſtis facere. * Si quis in me
non manſerit, mittetur foras ſicut palmes,
& areſcet, & colligent eum, & in ignem mit-
7 tent, & ardebit. * Si manſeritis in me, & ver-
ba mea in vobis manſerint: quodcumque
8 volueritis petetis, & fiet vobis. * In hoc cla-
B rificatus eſt Pater meus, vt fructum plurimū
9 afferatis, & efficiamini mei diſcipuli. * Sicut
dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete
10 in dilectione mea. * Si præcepta mea ſerua-
ueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut &
ego Patris mei pręcepta ſeruaui, & maneo in
11 eius dilectione. * Hæc locutus ſum vobis: vt
gaudium meū in vobis ſit, & gaudium ve-
12 ſtrum impleatur. * u Hoc eſt præceptū meū u Sup. 13.
13 vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. * Maio- d. 14.
rem hac dilectionem nemo habet, vt animā Eph. 5. a. 9.
ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Vos amici 1. Theſ. 4. b.
mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis. 9.
14 * Iam non dicam vos ſeruos: quia ſeruus ne-
15 ſcit, quid faciat dominus eius. * Vos autem
C dixi amicos: quia omnia quæcumque audiui
16 à Patre meo, nota feci vobis. * Non vos me
elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos u vt u Matt. 28.
eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter d. 19.
maneat, vt quodcumq; petieritis Patrem in
17 nomine meo, det vobis. * u Hæc mādo vobis, u 1. Io. 3. a.
18 vt diligatis inuicē. * Si mundus vos odit: ſci- 1. & 4. b. 7.
19 tote, quia me priorem vobis odio habuit. * Si
de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat
diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed
ego elegi vos de mundo, propterea odit vos
20 mundus. * Mementote ſermonis meī, quem
ego dixi vobis. u Non eſt ſeruus maior domi- u Sup. 13. b.
no ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequē- 16.
tur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & ve- Matt. 10. c.
21 ſtrū ſeruabunt. * Sed hæc omnia facient vo- 24.
bis propter nomen meum: quia neſciunt eū, Mar. 24. a.
22 qui miſit me. * Si non veniſſem, & locutus 9.
D fuiſſem eis, peccatū non haberent: nunc au-
tē excuſationem non habēt de peccato ſuo.
23 * Qui me odit, & Patrem meum odit. * Si
24 opera nō feciſſem in eis, quæ nemo alius fe-
cit, peccatum non haberent: nunc autē & vi-
derunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
26 * Sed vt adimpleatur ſermo, qui in lege eorū u Pſ. 24. c.
ſcriptus eſt. u Quia odio habuerunt me gra- 19.
26 tis. * Cùm autem venerit Paraclitus, quem u Luc. 24.
ego g. 49.

ego mittam vobis à Patre, Spiritũ veritatis,
qui à Patre procedit, ille testimonium per-
hibebit de me: * & vos testimonium perhi- 27
bebitis, quia ab initio mecum estis.

CAP. XVI.

HÆc locutus sum vobis, vt nõ scandali- 1
zemini. * Absq; synagogis facient vos: 2
sed venit hora, vt omnis, qui interficit vos, A
arbitretur obsequium se præstare Deo: * & 3
hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrẽ,
neque me. * Sed hæc locutus sum vobis: vt 4
cùm venerit hora eorũ reminiscamini, quia
ego dixi vobis. * Hæc autem vobis ab initio 5
non dixi, quia vobiscum eram: Et nũc vado
ad eũ, qui misit me, & nemo ex vobis inter-
rogat me, Quò vadis? *Sed quia hæc locutus 6
sum vobis, tristitia impleuit cor vestrũ. *Sed 7
ego veritatem dico vobis: expedit vobis, vt
ego vadã: si enim non abiero, Paraclitus non
veniet ad vos: si autẽ abiero, mittã eũ ad vos.
*Et cùm venerit ille, arguet mundũ de pec- 8
cato, & de iustitia, & de iudicio: * de pecca- 9
to quidem, quia non crediderunt in me: *de 10
iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam
non videbitis me: * De iudicio autem, quia 11
princeps huius mũdi iam iudicatus est. * Ad- B
huc multa habeo vobis dicere: sed nõ pote- 12
stis portare modò. *Cùm autem venerit ille 13
Spiritus veritatis, docebit vos omnẽ veritatẽ:
nõ enim loquetur à semetipso: sed quæcum-
que audiet loquetur, & quæ ventura sunt, an-
nunciabit vobis. * Ille me clarificabit: quia 14
de meo accipiet, & annunciabit vobis. *Om- 15
nia quæcumque habet Pater, mea sunt: Pro-
pterea dixi: quia de meo accipiet, & annun-
ciabit vobis. *Modicum, & iam non videbi- 16
tis me: & iterum modicum, & videbitis me:
quia vado ad Patrẽ. * Dixerũt ergo ex disci- 17
pulis eius ad inuicem: Quid est hoc, quod di-
cit nobis: Modicum, & non videbitis me: &
iterum modicũ, & videbitis me, & quia va-
do ad Patrẽ? * Dicebant ergo: Quid est hoc, 18
quod dicit, Modicum? nescimus quid loqui- C
tur. * Cognouit autem Iesus, quia volebant 19
eum interrogare, & dixit eis: de hoc quæri-
tis inter vos quia dixi, Modicum, & nõ vide-
bitis me: & iterum modicum, & videbitis
me. * Amen, amen dico vobis: quia plorabi- 20
tis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit:
vos autem cõtristabimini, sed tristitia vestra
vertetur in gaudiũ: *Mulier cũ parit tristi- 21
tiã habet, quia venit hora eius: cũ autẽ pepe-
rerit puerũ, iam non meminit pressuræ pro-
pter gaudium: quia natus est homo in mun-
n Sup. 14. b. 13. dũ. * Et vos igitur nunc quidem tristitiã ha- 22
betis, iterũ autẽ videbo vos, & gaudebit cor
Mat. 7. a. 7 & 21. c. 22. vestrum: & gaudiũ vestrũ nemo tollet à vo-
Marc. 11. c. 24. bis. * Et in illo die me nõ rogabitis, quidquã. 23
Luc. 21. b. 9 n Amen, amẽ dico vobis: si quid petieritis Pa-
Iac. 1. a. 5. trẽ in nomine meo, dabit vobis. * Vsque mo- 24
do nõ petistis quidquã in nomine meo: Pe-
tite, & accipietis, vt gaudiũ vestrũ sit plenũ.
25 *Hęc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit
D hora cùm iam non in prouerbijs loquar vo-
26 bis, sed palam de Patre annũciabo vobis. *in
illo die in nomine meo petetis: & nõ dico vo-
27 bis, quia ego rogabo Patrem de vobis: *Ipse
enim Pater amat vos, quia vos me amastis, &
28 credidistis, quia ego à Deo exiui. * Exiui à
Patre, & veni in mundum: iterum relinquo
29 mundum, & vado ad Patrem. *Dicunt ei di-
scipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, &
30 prouerbium nullum dicis: * nunc scimus,
quia scis omnia, & non opus est tibi, vt quis
te interroget: in hoc credimus quia à Deo
31 existi. * Respondit ei Iesus: Modò creditis?
32 * n Ecce venit hora, & iam venit, vt disperga- *n Matt. 26. c. 31.*
mini vnusquisque in propria, & me solùm *Marc. 14. c. 31.*
relinquatis: & non sum solus, quia Pater me-
33 cum est. * Hæc locutus sum vobis, vt in me
pacem habeatis. In mundo pressuram habe-
bitis: sed confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

1 HÆc locutus est Iesus: & subleuatis ocu-
A lis in cœlum, dixit: Pater venit hora,
clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet
2 te: * n Sicut dedisti ei potestatem omnis car- *n Matt. 28. d. 18.*
nis; vt omne, quod dedisti ei, det eis vitã ęter-
3 nam. * Hæc est autem vita æterna: Vt cogno-
scant te, solum Deum verum, & quẽ misisti
4 Iesum Christũ. * Ego te clarificaui super ter-
ram: opus consummaui, quod dedisti mihi
5 vt faciã: * & nunc clarifica me tu Pater apud
temetipsum, claritate, quã habui prius, quã
6 mundus esset, apud te. * Manifestaui nomen
tuũ hominibus, quos dedisti mihi de mũdo:
Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem
7 tuum seruauerunt. * Nunc cognouerunt
quia omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt:
8 *quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi
B acceperunt, & cognouerunt verè, quia à te
9 exiui, & crediderũt, quia tu me misisti. *Ego
pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed pro
10 his, quos dedisti mihi: quia tui sunt: *& mea
omnia tua sunt, & tua mea sunt: & clarifica-
11 tus sum in eis: * Et iam non sum in mundo,
C & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pa-
ter sancte, serua eos in nomine tuo, quos de-
12 disti mihi: vt sint vnũ, sicut & nos. *Cũ es-
sem cum eis, ego seruabã eos in nomine tuo.
Quos dedisti mihi, custodiui, & nemo ex *n Inf. 18. b. 9*
eis perijt, nisi filius perditionis, n vt scriptura
13 impleatur. * Nunc autem ad te venio: & hęc *n Ps. 108. b. 8.*
loquor in mundo, vt habeant gaudiũ meũ
14 impletum in semetipsis. * Ego dedi eis ser-
monem tuum, & mundus eos odio habuit,
quia non sunt de mundo, sicut & ego non
15 sum de mundo. * Non rogo vt tollas eos de
16 mundo, sed vt serues eos à malo. *De mun-
do non sunt, sicut & ego nõ sum de mundo.
*San-

* Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veri- 17
tas est. * Sicut tu me misisti in mundum, & 18
ego misi eos in mundum. * Et pro eis ego 19
sanctifico meipsum: vt sint & ipsi sanctifica-
ti in veritate. * Non pro eis autem rogo tan- 20
tum, sed & pro eis, qui credituri sunt per ver-
bum eorum in me: * vt omnes vnum sint, 21
sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in
nobis vnum sint: vt credat mundus, quia tu
me misisti. * Et ego claritatem, quam dedisti 22
mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos vnũ
sumus. * Ego in eis, & tu in me: vt sint con- 23
summati in vnum: & cognoscat mundus:
quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me
dilexisti. * Pater, quos dedisti mihi, volo vt 24
vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant
claritatem meam, quam dedisti mihi: quia
dilexisti me ante constitutionem mundi.
* Pater iuste, mundus te non cognouit: ego 25
autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia 26
tu me misisti. * Et notum feci eis nomen 26
tuum, & notum faciam: vt dilectio, qua di-
lexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAP. XVIII.

HÆc cum dixisset Iesus, egressus est cum 1
" Mat. 26. c. 36. Mar. 14. c. 32. Luc. 22. d. 30. 2. Reg. 15. c. 23. discipulis suis trans Torrẽtem Cedron, A
vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, & di-
scipuli eius. * Sciebat autem & Iudas, qui tra- 2
debat eum, locum: quia frequenter Iesus cõ-
uenerat illuc cum discipulis suis. * " Iudas er- 3
" Matt 29. c. 47. Mar. 14. c. 24. Luc. 22. c. 47. go cum accepisset cohortem, & à Pontifici-
bus, & Pharisæis ministros, venit illuc cum
laternis, & facibus, & armis. * Iesus itaque 4
sciens omnia, quæ ventura erant super eum,
processit, & dixit eis: Quem quæritis? * Re- 5
sponderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis
Iesus: Ego sum. Stabat autem & Iudas, qui
tradebat eum, cum ipsis. * Vt ergo dixit eis: 6
Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt B
in terram. * Iterum ergo interrogauit eos: 7
Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Iesum
Nazarenum. * Respondit Iesus: Dixi vobis, 8
quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos
abire. * Vt impleretur sermo, quem dixit: 9
" Sup. 17. c. 12. " Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis
quemquam: * Simon ergo Petrus habẽs gla- 10
dium eduxit eum: & percussit pontifici ser-
uum: & abscidit auriculam eius dexterã. Erat
autem nomen seruo Malchus. * Dixit ergo 11
Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginã. C
Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam
illum? * Cohors ergo, & tribunus, & mini- 12
stri Iudæorum comprehenderunt Iesum, &
ligauerunt eum. * Et adduxerunt eum ad 13
" Annam primum, erat enim socer Caiphæ,
" Lu. 3. a. 2. qui erat pontifex anni illius. * Erat autem 14
" Sup. 11. f. 49. Caiphas, " qui consilium dederat Iudæis: Quia
expedit, vnum hominem mori pro populo.
* Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & 15
alius discipulus. Discipulus autem ille erat
notus pontifici, & introiuit cum Iesu in
16 atrium pontificis. * Petrus autem stabat
ad ostium foris. " Exiuit ergo discipulus
alius, qui erat notus pontifici, & dixit ostia- " Mat. 26. f. 58.
17 riæ: & introduxit Petrum. Dixit ergo Pe- Mar. 14. f. 54.
tro ancilla ostiaria: Numquid & tu ex di- Lu. 22. f. 54.
scipulis es hominis istius? Dicit illi: Non sum.
18 * Stabant autem serui, & ministri ad pru-
D nas: quia frigus erat, & calefaciebant se:
erat autem cum eis & Petrus stans, & ca-
19 lefaciens se. * Pontifex ergo interrogauit
Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius.
20 * Respondit ei Iesus: Ego palam locutus
sum mundo: ego semper docui in synagoga,
& in templo, quò omnes Iudæi conueniunt:
21 & in occulto locutus sum nihil. * Quid me
interrogas? interroga eos, qui audierunt
quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt, quæ
22 dixerim ego. * Hæc autem cùm dixisset,
vnus assistens ministrorum dedit alapam Ie-
23 su, dicens: Sic respondes pontifici? * Respon-
dit ei Iesus: " Si male locutus sum, testimo- " Mat. 26. f. 57.
nium perhibe de malo: si autem bene, quid
24 me cædis? * Et misit eum Annas ligatum Mar. 14. f. 53.
25 ad Caipham pontificem. * Erat autem Simõ Luc. 22. f. 54.
E Petrus stans, & calefaciens se. " Dixerunt er-
go ei: Numquid & tu ex discipulis eius es? " Mat. 26. g. 69.
26 Negauit ille, & dixit: Non sum. * Dicit ei Mar. 14. g. 67.
vnus ex seruis pontificis, cognatus eius, cu-
ius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te Luc 22. g. 56.
27 vidi in horto cum illo? * Iterũ ergo negauit
28 Petrus: & statim gallus cantauit. * Addu-
cunt ergo Iesũ à Caipha in prætorium. Erat
autem mane: & ipsi non introierunt in præ-
torium, " vt non cõtaminarentur, sed vt mã- " Mat. 27. a. 2.
29 ducarẽt Pascha: * Exiuit ergo Pilatus ad eos Mar. 15. a. 1.
foras, & dixit: Quã accusationẽ affertis ad-
30 uersus hominem hunc? * Responderunt, & Lu. 23. a. 1.
F dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non Act. 10. c. 29. & 11. a. 3.
31 tibi tradidissemus eum. * Dixit ergo eis Pila-
tus: Accipite eum vos, & secundum legẽ ve-
stram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi:
32 Nobis nõ licet interficere quemquam. * " Vt " Mat. 20. c. 19.
sermo Iesu impleretur, quẽ dixit: significans " Mat. 27. b. 11.
33 qua morte esset moriturus. * " Introiuit ergo
iterũ in prætorium Pilatus, & vocauit Iesũ, Mar. 15. a. 2.
34 & dixit ei: Tu es rex Iudæorum? * Respondit Lu. 23. a. 4.
Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt
35 tibi de me? * Respondit Pilatus: Numquid
ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tra-
36 diderunt te mihi: quid fecisti? * Respondit
G Iesus: regnũ meum non est de hoc mundo.
si ex hoc mundo esset regnũ meum, ministri
mei vtique decertarent vt non traderet Iu-
dæis: nunc autem regnum meum non est
37 hinc. * Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu?
Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego.
Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mũ-
dum, vt testimonium perhibeam veritati:
omnis, qui est ex veritate, audit vocem meã.

* Dicit

*Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cū hoc 38
dixisset, iterū exiuit ad Iudæos, & dicit eis:
Ego nullam inuenio in eo causam.*" Est au- 39
tem consuetudo vobis, vt vnum dimittā vo-
bis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis re-
40 gem Iudæorum? * Clamauerunt ergo rur-
sum omnes, dicentes: Non hunc, sed Barab-
bam. Erat autem Barabbas latro.

" Mat. 27. c. 15. Mar. 15. b. 6. Luc. 23. b. 17.

CAP. XIX.

Mat. 27. c. 27. Mar. 15. b. 16.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, 1
& flagellauit.*Et milites plectentes co- 2
ronā de spinis, imposuerūt capiti eius, & ve- A
ste purpurea circūdederūt eū.*Et veniebant 3
ad eum, & dicebant: Aue rex Iudæorum, &
dabant ei alapas. * Exiuit ergo iterum Pi- 4
latus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis
eum foras, vt cognoscatis, quia nullam inue-
nio in eo causam. (*Exiuit ergo Iesus portans 5
coronam spineam, & purpureum vestimen-
tum.) Et dicit eis: Ecce homo.*Cùm ergo vi- 6
dissent eū Pontifices, & ministri, clamabant,
dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis
Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite:
ego enim non inuenio in eo causam. * Re- 7
sponderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, &
secundùm legem debet mori, quia filiū Dei B
se fecit.*Cùm ergo audisset Pilatus hūc ser- 8
monem, magis timuit. *Et ingressus est præ- 9
torium iterum, & dixit ad Iesum. Vnde es
tu? Iesus autem responsum nō dedit ei.* Di- 10
cit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? ne-
scis, quia potestatem habeo crucifigere te, &
potestatem habeo dimittere te? * Respondit 11
Iesus: Non haberes potestatem aduersum
me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Pro-
pterea qui me tradidit tibi, maius peccatum
habet.*Et exinde quærebat Pilatus dimitte- 12
re eum. Iudæi autem clamabant dicentes:
Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: om-
nis enim, qui se regem facit, contradicit Cæ-
sari.*Pilatus autem cùm audisset hos sermo- 13
nes, adduxit foras Iesum, & sedit pro tribu- D
nali, in loco, qui dicitur Lithostrotos; Hebrai-
ce autem Gabbatha. *Erat autem parasceue 14
Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis: Ec-
15 ce rex vester. *Illi autem clamabant: Tolle,
tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Re-
gem vestrum crucifigam? Responderunt
Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæ-
16 sarem.*Tunc ergo tradidit eis illum, vt cru-
cifigeretur. " Susceperunt autem Iesum, & " Mat. 27. d. 13.
17 eduxerunt. *Et baiulans sibi crucem exiuit Mar. 15. b. 22.
in eum, qui dicitur Caluariæ locum, Hebrai- Luc. 23. c. 33.
18 ce autem Golgotha: *vbi crucifixerūt eum,
& cum eo alios duos hinc, & hinc, medium
19 autem Iesum. * Scripsit autem & titulum
D Pilatus: & posuit super crucem. Erat au-
tem scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iu-
20 dæorum.*Hunc ergo titulum multi Iudæo-
rum legerunt, quia prope ciuitatem erat lo-
cus, vbi crucifixus est Iesus. Erat scriptum
21 Hebraice, Græce, & Latine. *Dicebant ergo
Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scribere,
Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex
22 sum Iudæorum. *Respondit Pilatus: Quod
23 scripsi, scripsi. *Milites ergo cùm crucifixis-
sent eum, " acceperunt vestimenta eius, (& " Mat. 27. d. 35.
fecerunt quatuor partes: vnicuique militi
partem) & tunicam. Erat autem tunica in- Mar. 15. b. 24.
consutilis, desuper contexta per totum. Luc. 23. c. 34.
24 *Dixerunt ergo ad inuicem: Non scinda-
E mus eam, sed sortiamur de illa, cuius sit. Vt
Scriptura impleretur, dicens: " Partiti sunt " Ps. 21. c. 19.
vestimenta mea sibi: & in vestem meam mi-
serunt sortem. Et milites quidem hæc fece-
25 rūt.*Stabant autem iuxta crucem Iesu ma-
ter eius, & soror matris eius, Maria Cleo-
26 phæ, & Maria Magdalene. * Cū vidisset er-
go Iesus matrem, & discipulum stantem, quē
diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius
27 tuus. * Deinde dicit discipulo: Ecce mater
tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in
sua.

ſua . * Poſtea ſciens Ieſus , quia omnia con- 28
ſummata ſunt, " vt conſummaretur Scriptu- F *a Pſ. 68. e. 20.*
ra,dixit:Sitio. * Vas ergo erat poſitum aceto 29
plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto,
hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori
eius. * Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum , 30
dixit : Conſummatum eſt. Et inclinato capi-
te tradidit ſpiritum.* Iudæi ergo, (quoniam 31
Paraſceue erat) vt non remanerent in cruce
corpora ſabbato , (erat enim magnus dies il-
le Sabbati) rogauerunt Pilatum , vt frange-
rentur eorum crura,& tollerentur. * Vene- 32
runt ergo milites : & primi quidem fregerũt
crura,& alterius , qui crucifixus eſt cum eo .
* Ad Ieſum autẽ cũ veniſſent,vt viderũt eũ 33
iam mortuũ,non fregerunt eius crura, * ſed 34
vnus militũ lancea latus eius aperuit,& con-
tinuo exiuit ſanguis, & aqua. * Et qui vidit, 35
teſtimoniũ perhibuit:& verũ eſt teſtimoniũ G
eius.Et ille ſcit,quia vera dicit:vt & vos cre-
36 datis.* Facta ſunt enim hęc vt Scriptura im-
37 pleretur." Os nõ comminuetis ex eo.* Et ite-
rum alia Scriptura dicit : " Videbunt,in quẽ *n Exo. 12. d. 46. Nu 9.b.12.*
38 transfixerũt.* "Poſt hæc autem rogauit Pi-
latum Ioſeph ab Arimathæa, (eo quòd eſſet *n Zac. 12. c. 10.*
diſcipulus Ieſu, occultus autem propter me- *n Mat. 27. g. 57.*
tum Iudæorũ)vt tolleret corpus Ieſu.Et per-
miſit Pilatus. Venit ergo,& tulit corpus Ieſu.
39 * Venit autem & Nicodemus, " qui venerat *n Mar. 15. g. 42. Luc. 23. g. 50.*
ad Ieſum nocte primum , ferens mixturam
40 myrrhæ,& aloes,quaſi libras centum. * Ac-
ceperũt ergo corpus Ieſu,& ligauerunt illud *n Sup. 3. a. 1.*
linteis cũ aromatibus,ſicut mos eſt Iudęis ſe-
41 pelire. * Erat autẽ in loco, & vbi crucifixus
eſt,hortus:& in hortu monumentũ nouũ,in
42 quo nondum quiſquam poſitus erat . * Ibi
ergo propter Paraſceuen Iudæorum , quia
iuxta erat monumentum,poſuerunt Ieſum.

C A P. X X.

Mat. 28. a. 1. Mar. 16. a. 1. Luc. 24. a. 1.
VNa autẽ ſabbati,Maria Magdalene ve- 1
nit mane,cum adhuc tenebræ eſſent , A
ad monumentum : & vidit lapidem ſublatũ
à monumento . * Cucurrit ergo,& venit ad 2
Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum ,
quem amabat Ieſus , & dicit illis : Tulerunt
Dominum de monumento, & neſcimus vbi
poſuerunt eum . * Exijt ergo Petrus , & ille 3
alius diſcipulus , & venerunt ad monumen-
tum . * Currebant autem duo ſimul , & ille 4
alius diſcipulus præcucurrit citius Petro , &
venit primus ad monumentum . * Et cùm ſe 5
inclinaſſet , vidit poſita linteamina, non ta-
men introiuit . * Venit ergo Simõ Petrus ſe- 6
quẽs eum,& introiuit in monumentũ , & vi- B
dit linteamina poſita,* & ſudariũ, quod fue- 7
rat ſuper caput eius,non cum linteaminibus
poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum
locum. * Tunc ergo introiuit & ille diſcipu- 8
lus, qui venerat primus ad monumentum :
& vidit,& credidit: * nondum enim ſciebant 9
Scripturam , quia oportebat eum à mortuis
10 reſurgere. * Abierunt ergo iterum diſcipuli
11 ad ſemetipſos.* "Maria autem ſtabat ad mo-
G numentum foris, plorans: Dum ergo fleret , *n Mat. 28. a. 1. Mar. 16. b. 5. Lu. 24. a. 4.*
inclinauit ſe,& proſpexit in monumentum:
12 * & vidit duos angelos in albis, ſedentes,
vnum ad caput,& vnum ad pedes,vbi poſi-
13 tũ fuerat corpus Ieſu.* Dicũt ei illi: Mulier ,
quid ploras ? Dicit eis:Quia tulerunt Domi-
num meum , & neſcio vbi poſuerunt eum .
14 * Hæc cũ dixiſſet,conuerſa eſt retrorſum , &
vidit Ieſum ſtantem : & non ſciebat quia Ie-
15 ſus eſt . * Dicit ei Ieſus : Mulier , quid plo-
D ras? quem quæris ? Illa exiſtimans,quia hor-
tulanus eſſet,dicit ei : Dñe,ſi tu ſuſtuliſti eũ,
dicito mihi vbi poſuiſti eum,& ego eũ tollã.
16 * Dicit ei Ieſus : Maria . Conuerſa illa, dicit
17 ei:Rabboni(quod dicitur Magiſter.) * Dicit
E ei Ieſus : Noli me tangere,nõdũ enim aſcen-
di ad Patrẽ meũ, vade autẽ ad fratres meos ,
& dic eis : Aſcendo ad Patrem meum,& Pa-
trem veſtrũ,Deum meum,& Deum veſtrũ .
* Venit

* Venit Maria Magdalene annunciãs disci- 18
pulis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mi-
[u Mar 16 e 14.] hi. * Cùm ergo sero esset die illo, vna sabba- 19
torum, & fores essent clausæ, vbi erant di-
[Luc. 24. f 36.] scipuli congregati propter metum Iudæo-
[1 So. 15. a. 5.] rum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit
eis: Pax vobis. * Et cum hoc dixisset ostendit 20
eis manus, & latus. Gauisi sunt ergo discipu-
li, viso Domino. * Dixit ergo eis iterum: Pax 21
vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto
vos. * Hæc cùm dixisset, insufflauit: & dixit 22
[u Mat. 18. e 18.] eis: Accipite Spiritum sanctum: * u quorũ re- 23
miseritis peccata remittuntur eis: & quorum F
retinueritis, retenta sunt. * Thomas autem 24
vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus,
non erat cum eis quando venit Iesus. * Dixe- 25
runt ergo ei alij discipuli: Vidimus Domi-
num. Ille autem dixit eis: Nisi videro in ma-
nibus eius fixuram clauorum, & mittam di-
gitum meum in locum clauorum, & mittam
manum meam in latus eius, nõ credam. * Et 26
post dies octo, iterum erãt discipuli eius intus
& Thomas cũ eis. Venit Iesus ianuis clausis,
& stetit in medio, & dixit: Pax vobis. * Dein- 27
de dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & G
vide manus meas, & affer manum tuam, &
mitte in latus meum: & noli esse incredulus,
sed fidelis. * Respondit Thomas, & dixit ei: 28
Dominus meus, & Deus meus. * Dixit ei Ie- 29
sus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati
[u Inf. 21. g. 25.] qui non viderunt, & crediderunt. * u Multa 30
quidẽ, & alia signa fecit Iesus in cõspectu di-
scipulorum suorum, quæ non sunt scripta in
libro hoc. * Hæc autem scripta sunt vt creda- 31
tis, quia Iesus est Christus Filius Dei: & vt
credentes vitam habeatis in nomine eius.

CAP. XXI.

POstea manifestauit se iterum Iesus disci- 1
pulis ad mare Tiberiadis. Manifestauit A
autem sic: * Erant simul Simon Petrus, & 2
Thomas, qui dicitur Didymus, & Natha-
nael, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebe-
dæi, & alij ex discipulis eius duo. * Dicit eis 3
Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Ve-
nimus & nos tecum. Et exierunt, & ascende-
runt in nauim: & illa nocte nihil prendide-
runt. * Mane autem facto stetit Iesus in litto- 4
re: non tamen cognouerunt discipuli, quia
Iesus est. * Dixit ergo eis Iesus: Pueri num- 5
quid pulmentarium habetis? Responderunt
ei: Non. * Dicit eis: Mittite in dexteram na- 6
uigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo, &
iam non valebant illud trahere præ multi-
tudine piscium. * Dixit ergo discipulus ille, 7
B quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Si-
mon Petrus cùm audisset, quia Dominus est,
tunica succinxit se (erat enim nudus) & mi-
8 sit se in mare. * Alij autem discipuli nauigio
venerunt: (non enim longe erant à terra, sed
quasi cubitis ducentis) trahẽtes rete piscium:
9 * Vt ergo descenderunt in terram, viderunt
prunas positas, & piscem superpositum, &
10 panem. * Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus,
11 quos prendidistis nunc. * Ascendit Simon
Petrus, & traxit rete in terram, plenum ma-
gnis piscibus centum quinquaginta tribus.
Et cùm tanti essent, non est scissum rete.
12 * Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et ne-
C mo audebat discumbentium interrogare
eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus
13 est. * Et venit Iesus, & accipit panem, & dat
14 eis, & piscem similiter. * Hoc iam tertiò ma-
nifestatus est Iesus discipulis suis cùm resur-
15 rexisset à mortuis. * Cum ergo prandissent,
dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis di-
ligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine,
tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos
meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis, dili-
16 gis me? * Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia
17 amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. * Dicit ei
tertiò: Simon Ioannis, amas me? Contrista-
tus est Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me?
& dixit ei: Domine tu omnia nosti: tu scis
quia amo te. Dixit ei: Pasce oues meas.
18 * u Amen, amen dico tibi: cùm esses iunior, [u 2. Pe. 3. b 14.]
cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm
autem senueris, extendes manus tuas, &
alius te cinget, & ducet quò tu non vis.
19 * Hoc autem dixit significans qua morte
D clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixis-
20 set, dicit ei: Sequere me. * Conuersus Petrus
vidit illum discipulum, quem diligebat Ie-
sus, sequentem, u qui & recubuit in cœna su- [u Sup 13. e. 13.]
per pectus eius, & dixit: Domine quis est
21 qui tradet te? * Hunc ergo cùm vidisset Pe-
trus, dixit Iesu: Domine hic autem quid?
22 * Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere donec
23 veniam, quid ad te? tu me sequere. u Exijt
ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus
ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non
moritur, sed: Sic eum volo manere donec
24 veniam, quid ad te? * Hic est discipulus ille,
qui testimonium perhibet de his, & scripsit
hæc: & scimus, quia verum est testimonium
25 eius. * u Sunt autem & alia multa, quæ fecit [u Su. 20. a 3.]
Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ip-
sum arbitror mundum capere posse eos, qui
scribendi sunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

PRIMVM quidem sermonē 1
feci de omnibus ô Theophile, A
quę cępit Iesus facere,& doce-
re * vsque in diem,qua præci- 2
piens Apostolis per Spiritum
sanctum,quos elegit,assumptus est: * quibus 3
& præbuit seipsum viuum post passionem
suam in multis argumentis, per dies quadra-
ginta apparens eis,& loquens de regno Dei.
* Et conuescens, " præcepit eis ab Ierosoly- 4
mis ne discederent, sed expectarent promis-
sionem Patris, " quam audistis (inquit) per
" Lu. 24. g. 49. os meum: * quia Ioannes quidem baptizauit 5
Io. 14. d. 16. aqua, vos autem baptizabimini Spiritu san-
" Mat. 3. c. 11. cto non post multos hos dies. * Igitur qui 6
Mar. 1. b. 8. conuenerant, interrogabant eum, dicentes:
Lu. 3. c. 16. Domine si in tempore hoc restitues regnum
Io. 1. d. 26. Israel? * Dixit autem eis: Non est vestrum 7
nosse tempora, vel momenta, quæ pater B
" Inf. 2. a. 2. posuit in sua potestate: * " sed accipietis vir- 8
tutem superuenientis Spiritus sancti in vos,
Luc. 24. g. 28. & eritis mihi testes in Ierusalem, & in om-
ni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum
terræ. * Et cùm hæc dixisset, videntibus 9
illis, eleuatus est: & nubes suscepit eum ab
oculis eorum. * Cùmque intuerentur in 10
cœlum euntem illum, ecce duo viri astite-
runt iuxta illos in vestibus albis, * qui & di- 11
xerunt: Viri Galilæi quid statis aspicientes
in cœlum? hic Iesus,qui assumptus est à vo-
bis in cœlum, sic veniet quemadmodum
vidistis eum euntem in cœlum. * Tunc re- 12
uersi sunt Ierosolymam à monte, qui voca-
tur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati
habens iter. * Et cùm introissent in cęna- 13
culum, ascenderunt vbi manebant Petrus, C
& Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus,

& Thomas, Bartholomæus, & Matthæus,
Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas
14 Iacobi: * hi omnes erant perseuerantes vna-
nimiter in oratione cum mulieribus, & Ma-
15 ria matre Iesu, & fratribus eius. * In diebus
illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit
(erat autē turba hominum simul,fere centū
16 viginti.) * Viri fratres,oportet impleri Scri-
pturam, " quam prædixit Spiritus sanctus per
os Dauid de Iuda, " qui fuit dux eorum, qui *" Ps. 40. c. 9.*
17 comprehenderunt Iesum: * qui connumera- *" Io. 13. b. 18.*
tus erat in nobis, & sortitus est sortem mini-
18 sterij huius. * " Et hic quidem possedit agrū *" Matt. 27. a. 7.*
de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit
medius: & diffusa sunt omnia viscera eius.
19 * Et notum factum est omnibus habitanti-
bus Ierusalem, ita vt appellaretur ager ille,
lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager san-
20 guinis. * Scriptum est enim in libro Psalmo-
D rum. * Fiat commoratio eorum deserta,& nō
sit,qui inhabitet in ea: " & episcopatum eius *" Ps. 8. c. 26.*
21 accipiat alter. * Oportet ergo ex his viris,qui *" Ps. 108. b. 8.*
nobiscum sunt congregati in omni tempore,
quo intrauit,& exiuit inter nos Dominus Ie-
22 sus, * incipiens à baptismate Ioannis vsque
in diem,qua assumptus est à nobis,testem re-
surrectionis eius nobiscum fieri vnum ex
23 istis. * Et statuerunt duos, Ioseph,qui voca-
batur Barsabas,qui cognominatus est Iustus:
24 & Mathiam. * Et orantes dixerunt: Tu, Do-
mine, qui corda nosti omnium, ostende,
25 quem elegeris ex his duobus vnum * accipere
locū ministerij huius, & apostolatus, de quo
præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum
26 suum. * Et dederunt sortes eis,& cecidit sors
super Mathiam, & annumeratus est cum
vndecim Apostolis.

CAP.

CAP. II.

" Mat.3. c. 18 ET cùm complerentur " dies Pentecoſtes, 1
erant omnes pariter in eodem loco: *"& 2
" Mar.2. b. 8. factus eſt repente de cœlo ſonus tamquam 2
Lu.3.c. 16. aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit
Io.7. d. 39. totam domum vbi erant ſedentes. *Et appa- 3
Sup.1. a 8. ruerunt illis diſpertitæ linguæ tamquã ignis,
Inf. 11. b. 15. ſeditque ſupra ſingulos eorum: * & repleti 4
& 19. a. 6. ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt lo-
qui varijs linguis, prout Spiritus ſanctus da-
bat eloqui illis. Erant autem in Ieruſalem 5
habitantes Iudæi, viri religioſi ex omni na-
tione, quę ſub cęlo eſt. *Facta autem hac vo- 6
ce, conuenit multitudo, & mente confuſa eſt,
quoniam audiebat vnuſquiſq; lingua ſua il-
los loquentes. * Stupebant autem omnes, & 7
mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes iſti,
qui loquuntur, Galilæi ſunt, * & quomodo 8
nos audiuimus vnuſquiſq; linguã noſtram, B
in qua nati ſumus? *Parthi, & Medi, & Aela- 9
mitæ, & qui habitant Meſopotamiã, Iudæã,
& Cappadociam, Pontum, & Aſiam, *Phry- 10
giam, & Pamphyliam, Aegyptum, & partes
Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & aduenæ
Romani, * Iudæi quoque, & Proſelyti, Cre- 11
tes, & Arabes: audiuimus eos loquentes no-
ſtris linguis magnalia Dei. * Stupebant au- 12
tem omnes, & mirabantur ad inuicem dicen-
tes; Quidnam vult hoc eſſe?* Alij autem irri- 13
dentes dicebant: Quia muſto pleni ſunt iſti.
* Stans autem Petrus cum vndecim leuauit 14
vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudęi, &
qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis
notum ſit, & auribus percipite verba mea.
* Nõ enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt, 15
cùm ſit hora diei tertia: *ſed hoc eſt, quod di- 16
ctum eſt per prophetã Ioel: *" Et erit in no- 17
" Ioel. 2. g. 28. nouiſſimis diebus (dicit Dominus) effundam C
Iſa. 44. a. 3. de Spiritu meo ſuper omnem carnẽ: & pro-
phetabunt filij veſtri, & filiæ veſtrę: & iuue-
nes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores ve-
18 ſtri ſomnia ſomniabunt. * Et quidem ſuper
ſeruos meos, & ſuper ancillas meas in diebus
illis effundam de Spiritu meo, & propheta-
19 bunt: * & dabo prodigia in cœlo ſurſum, &
ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignẽ,
20 & vaporem fumi: Sol conuertetur in tene-
bras, & luna in ſanguinem, antequam veniat
21 dies Domini magnus & manifeſtus. * " Et " Ro. 10. c. 13.
erit: omnis, quicumque inuocauerit nomen
22 Domini, ſaluus erit. * Viri Iſraelitæ, audite
verba hæc: Ieſum Nazarenũ, virum appro-
batum à Deo in vobis, virtutibus, & prodi-
gijs, & ſignis, quæ fecit Deus per illum in
23 medio veſtri, ſicut & vos ſcitis: * hũc defini-
to conſilio, & præſcientia Dei traditum, per
manus iniquorum affligentes interemiſtis:
24 * quem Deus ſuſcitauit, ſolutis doloribus in-
D ferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illũ
25 ab eo. *Dauid enim dicit in eum: " Prouide- " Pſ. 15. c. 18.
bam Dominum in conſpectu meo ſemper:
quoniam à dextris eſt mihi ne commouear:
26 * Propter hoc lætatum eſt cor meũ, & exul-
tauit lingua mea, inſuper & caro mea requie-
27 ſcet in ſpe: * Quoniam non derelinques ani-
mam meam in inferno, nec dabis Sanctum
28 tuum videre corruptionem. *Notas mihi fe-
ciſti vias vitæ: & replebis me iucunditate cũ
29 facie tua. * Viri fratres, liceat audenter dicere
ad vos de patriarcha Dauid " quoniam defũ- " 3. Reg. 2. b. 10.
ctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum eius eſt
30 apud nos vſque in hodiernum diem. * Pro-
E pheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia iureiu-
rando " iuraſſet illi Deus de fructu lũbi eius
31 ſedere ſuper ſedem eius: * prouidens locutus
eſt de reſurrectione Chriſti, quia " neque de- " Pſ. 131. c. 11.
relictus eſt in inferno, neq; caro eius vidit cor- " Pſ. 15 c. 10.
32 ruptionem. *Hunc Ieſum reſuſcitauit Deus,
33 cuius omnes nos teſtes ſumus. * Dextera igi- Inf. 13. c. 25.
tur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus
ſancti accepta à Patre, effudit hunc, quẽ vos
34 videtis, & auditis. * Non enim Dauid aſcen-
dit

Ps. 109. a. 1. dit in cœlum:dixit autem ipse: „ Dixit Dñs
Domino meo,sede à dextris meis*donec po- 35
nam inimicos tuos scabellum pedum tuorũ.
* Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, 36
quia & Dominum eum, & Christum fecit
Deus,hũc Iesum,quẽ vos crucifixistis. * His 37
autem auditis, compuncti sunt corde, & di- F
xerũt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos:
Quid faciemus,viri fratres? * Petrus verò ad 38
illos: Pęnitentiam (inquit) agite,& baptize-
tur vnusquisq; vestrũ in nomine Iesu Chri-
sti in remissionem peccatorum vestrorum:
& accipietis donum Spiritus sancti. * Vobis 39
enim est repromissio,& filijs vestris, & om-
nibus qui lõge sunt, quoscumq; aduocauerit
Dominus Deus noster. * Alijs etiam verbis 40
plurimis testificatus est,& exhortabatur eos,
dicens: Saluamini à generatione ista praua.
* Qui ergo receperũt sermonem eius, bapti- 41
zati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ
circiter tria millia.*Erãt autem perseueran- 42
tes in doctrina Apostolorum, & cõmunica-
tione fractionis panis,& orationibus. * Fie- 43
bat autem omni animæ timor: multa quoq; G
prodigia, & signa per Apostolos in Ierusalẽ
fiebant, & metus erat magnus in vniuersis.
* Omnes etiam,qui credebant,erant pariter, 44
& habebãt omnia communia. *Possessiones 45
& substantias vendebant, & diuidebant illa
omnibus prout cuique opus erat. *Quotidie 46
quoque perdurantes vnanimiter in templo,
& frangentes circa domos panem, sumebant
cibum cum exultatione, & simplicitate cor-
dis, *collaudantes Deum,& habentes gratiã 47
ad omnem plebem. Dominus autem auge-
bat qui salui fierent quotidie in idipsum.

CAP. III.

PEtrus autem, & Ioannes ascendebant in 1
templum ad horam orationis nonam. A
* Et quidã vir,qui erat claudus ex vtero ma- 2
tris suæ,baiulabatur: quem ponebant quoti-
die ad portã templi,quæ dicitur Speciosa, vt
peteret eleemosynã ab introeuntibus in tem-
plum. * Is cùm vidisset Petrum,& Ioannem 3
incipientes introire in templum, rogabat vt
eleemosynam acciperet. * Intuens autem in 4
eum Petrus cũ Ioanne,dixit: Respice in nos.
* At ille intendebat in eos, sperans se aliquid 5
accepturum ab eis. * Petrus autem dixit: Ar- 6
gentum & aurum nõ est mihi:quod autẽ ha-
beo hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Na-
zareni surge,& ambula. *Et apprehensa ma- 7
nu eius dextera,alleuauit eũ, & protinus cõ-
solidatæ sunt bases eius, & plantæ. * Et exi- 8
liens stetit,& ambulabat:& intrauit cum illis
in templum ambulans,& exiliens,& laudans
Deum. * Et vidit omnis populus eum ambu- 9
lantem,& laudantem Deum.* Cognoscebãt 10
autem illum, quòd ipse erat, qui ad eleemo- B
synam sedebat ad Speciosam portam templi:
& impleti sunt stupore & extasi in eo, quod
11 contigerat illi. * Cùm tenerent autẽ Petrũ,
& Ioannem, cucurrit omnis populus ad eos
ad porticum,quæ appellatur Salomonis,stu-
12 pentes. * Videns autem Petrus,respondit ad
populum: Viri Israelitæ quid miramini in
hoc,aut nos quid intuemini,quasi nostra vir
tute, aut potestate fecerimus hũc ambulare?
13 * Deus Abraham, & Deus Isaac,& Deus Ia-
cob,Deus patrum nostrorum glorificauit fi-
lium suum Iesum, quẽ vos quidem tradidi-
stis,& negastis ante faciem Pilati, iudicante
14 illo dimitti.*„Vos autem sanctum,& iustum Mat. 27. c. 20.
negastis,& petistis virum homicidam dona- Mar. 15. b. 11.
15 ri vobis: * auctorem verò vitæ interfecistis,
quem Deus suscitauit à mortuis, cuius nos Luc. 23. c. 18.
16 testes sumus. * Et in fide nominis eius,hunc, Io. 18. g. 40.
C quem vos vidistis,& nostis, confirmauit no-
men eius: & fides, quæ per eum est,dedit in-
tegram sanitatem istam in conspectu omniũ
17 vestrum. *Et nũc fratres scio quia per igno-
rantiam fecistis, sicut & principes vestri.
18 *Deus autem,quæ prænunciauit per os om-
nium prophetarum,pati Christum suum,sic
19 impleuit.*Pęnitemini igitur,& cõuertimini
20 vt deleantur peccata vestra: *vt cùm vene-
rint tempora refrigerij à conspectu Domini,
& miserit eum,qui prædicatus est vobis, Ie-
21 sum Christum, * quem oportet quidem cę-
lum suscipere vsque in tempora restitutionis
omnium, quæ locutus est Deus per os san-
22 ctorũ suorum à sæculo Prophetarũ.*Moy-
D ses quidem dixit:„Quoniam Prophetam su- Deu. 18. c. 19.
scitabit vobis Dominus Deus vester de fra-
tibus vestris, tamquam me, ipsum audietis
iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vo-
23 bis. *Erit autem:omnis anima,quæ non au-
dierit Prophetam illum, exterminabitur de
24 plebe. *Et omnes prophetæ à Samuel,& de-
inceps, qui locuti sunt,annunciauerunt dies
25 istos. * Vos estis filij prophetarũ,& testamẽ-
ti,quod disposuit Deus ad patres nostros, di-
cens ad Abraham. „Et in semine tuo benedi- Gen. 12. a. 3.
26 centur omnes familiæ terræ. * Vobis pri-
mùm Deus suscitans filium suum, misit
eum benedicentem vobis: vt conuertat se
vnusquisque à nequitia sua.

CAP. IV.

1 LOquentibus autem illis ad populum,
A superuenerunt sacerdotes, & magistra-
2 tus templi, & Sadducæi, dolentes quòd do-
cerent populum,& annunciarent in Iesu re-
3 surrectionem ex mortuis: * & iniecerunt in
eos manus, & posuerunt eos in custodiam in
4 crastinum:erat enim iam vespera. *Multi au-
tem eorum,qui audierant verbum, credide-
runt: & factus est numerus virorum quinq;
5 millia. * Factum est autem in crastinum,vt
congregarentur principes eorum, & senio-
6 res,& scribæ in Ierusalem, * & Annas prin-
ceps

ceps sacerdotum, & Caiphas, & Ioannes, & B
Alexander, & quotquot erant de genere sa-
cerdotali. * Et statuentes eos in medio, inter- 7
rogabant: In qua virtute, aut in quo nomine
fecistis hoc vos? * Tunc repletus Spiritu san- 8
cto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, &
seniores audite: * Si nos hodie dijudicamur 9
in benefacto hominis infirmi, in quo iste sal-
luus factus est, *notum sit omnibus vobis, & 10
omni plebi Israel: quia in nomine Dñi no-
stri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifi-
a Ps. 117. d. 22. xistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc
iste astat coram vobis sanus. * a Hic est lapis, 11
Mat. 21. d. 42. qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui
factus est in caput anguli: * & non est in alio 12
Mar. 12. a. 10. aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub C
Luc. 20. c. 17. cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos
Is. 28. d. 16. saluos fieri. * Videntes autem Petri constan- 13
1. Pe. 2. a. 7. tiam, & Ioannis, comperto quòd homines
Ro. 9. g. 33. essent sine litteris, & idiotæ, admirabantur,
& cognoscebant eos quoniam cum Iesu fue-
rant: * hominem quoque videntes stantem 14
cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterãt cõ-
tradicere: * Iusserunt autem eos foras extra 15
concilium secedere: & conferebant adinui-
cem, * dicentes: Quid faciemus hominibus 16
istis? quoniam quidem notũ signum factum
est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem:
manifestum est, & non possumus negare.
* Sed ne amplius diuulgetur in populum cõ- 17
minemur eis, ne vltra loquantur in nomine
hoc vlli hominum. * Et vocantes eos, denun- 18
ciauerunt ne omnino loquerentur, neq; do- D
cerent in nomine Iesu. * Petrus verò, & Ioã- 19
nes respondentes, dixerunt ad eos: Si iustum
est in conspectu Dei, vos potius audire quàm
Deum, iudicate: * non enim possumus, quæ 20
vidimus & audiuimus non loqui. * At illi cõ- 21
minantes dimiserunt eos: non inuenientes
quomodo punirent eos propter populum,
quia omnes clarificabant id, quod factũ fue-
rat in eo quod acciderat. * Annorum enim 22
erat amplius quadraginta homo, in quo fa- E
ctum fuerat signum istud sanitatis. * Dimissi 23
autem venerunt ad suos: & annunciauerunt
eis quanta ad eos principes sacerdotum, &
seniores dixissent. * Qui cùm audissent, vna- 24
nimiter leuauerunt vocem ad Deum, & di-
xerunt: Domine, tu es qui fecisti cœlum, &
terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt: * qui 25
Spiritu sancto per os patris nostri Dauid,
b Ps. 2. a. 1. pueri tui, dixisti: b Quare fremuerũt Gentes,
& populi meditati sunt inania? * Astiterunt 26
reges terræ, & principes conuenerunt in vnũ
aduersus Dominum, & aduersus Christum
eius? * conuenerunt enim verè in ciuitate 27
ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, F
quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus
cum Gentibus, & populis Israel, * facere 28
quæ manus tua, & consilium tuum decreue-
29 runt fieri. * Et nunc Domine respice in mi-
nas eorum, & da seruis tuis cum omni fidu-
30 cia loqui verbum tuum, * in eo quòd manũ
tuam extendas ad sanitates, & signa, & pro-
31 digia fieri per nomen sancti filij tui Iesu. * Et
cùm orassent, motus est locus, in quo erant
cõgregati: & repleti sunt omnes Spiritu san-
cto, & loquebantur verbum Dei cum fidu-
32 cia. * Multitudinis autem credentium erat
cor vnum, & anima vna: nec quisquam eo-
rum, quæ possidebat, aliquid suum esse dice-
33 bat, sed erãt illis omnia communia. * Et vir-
G tute magna reddebant Apostoli testimoniũ
resurrectionis Iesu Christi Domini nostri:
34 & gratia magna erat in omnibus illis. * Neq;
enim quisquam egens erat inter illos. Quot-
quot enim possessores agrorum, aut domo-
rum erant, vendentes afferebant pretia eo-
35 rum, quæ vendebant, * & ponebant ante pe-
des Apostolorum. Diuidebatur autẽ singu-
36 lis prout cuique opus erat. * Ioseph autem,
qui cognominatus est Barnabas ab Aposto-
lis (quod est interpretatum Filius consola-
37 tionis) Leuitas, Cyprius genere, * cùm habe-
ret agrum, vendidit eum, & attulit pretium,
& posuit ante pedes Apostolorum.

CAP. V.

1 VIr autem quidam nomine Ananias, cũ
A Saphira vxore sua vẽdidit agrum, * &
2 fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua:
& afferens partẽ quãdam, ad pedes Aposto-
3 lorum posuit. * Dixit autem Petrus: Anania,
cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spi-
4 ritui sancto, & fraudare de pretio agri? * Non-
ne manens tibi manebat, & venundatum in
tua erat potestate? Quare posuisti in corde
tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus,
5 sed Deo. * Audiens autem Ananias hæc ver-
ba, cecidit, & expirauit. Et factus est timor
6 magnus super omnes, qui audierunt. * Sur-
gentes autem iuuenes amouerunt eum, &
7 efferentes sepelierunt. * Factum est autem
E quasi horarum trium spatium, & vxor ip-
sius, nesciens quod factum fuerat, introiuit.
8 * Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si
tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam
9 tanti. * Petrus autem ad eam: Quid vtique
conuenit vobis tentare Spiritum Domini?
Ecce pedes eorum, qui sepelierũt virũ tuum
10 ad ostium, & efferent te. * Confestim cecidit
ante pedes eius, & expirauit. Intrantes autem
iuuenes inuenerunt illam mortuam: & extu-
11 lerunt, & sepelierũt ad virum suum. * Et fa-
ctus est timor magnus in vniuersa ecclesia,
12 & in omnes, qui audierunt hæc. * Per manus
autem Apostolorum fiebant signa, & prodi-
gia multa in plebe. Et erant vnanimiter om-
13 nes in porticu Salomonis. * Ceterorum au-
C tem nemo audebat se coniungere illis: sed
14 magnificabat eos populus. * Magis autem
auge-

Augebatur credentium in Domino multitu-
do virorum,ac mulierum, *ita vt in plateas 15
eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac
grabatis,vt,veniente Petro,saltem vmbra il-
lius obumbraret quemquam illorũ, & libe-
rarentur ab infirmitatibus suis. *Concurre- 16
bat autem & multitudo vicinarum ciuitatũ
Ierusalem,afferentes ægros, & vexatos à spi-
ritibus immundis: qui curabantur omnes.
*Exurgens autem princeps sacerdotum, & 17
omnes, qui cum illo erant, (quæ est hæresis
Sadducæorum) repleti sunt zelo:*& iniece- 18
runt manus in Apostolos, & posuerunt eos D
in custodia publica.*Angelus autem Domi- 19
ni per noctem aperiens ianuas carceris, &
educens eos,dixit: *Ite, & stantes loquimini 20
in templo plebi omnia verba vitæ huius.
*Qui cũ audissent, intrauerunt diluculo in 21
templum, & docebãt. Adueniens autẽ prin-
ceps sacerdotum,& qui cum eo erant, cõuo-
cauerunt concilium, & omnes seniores filio-
rum Israel: & miserunt ad carcerem vt ad-
ducerentur. * Cùm autem venissent mini- 22
stri, & aperto carcere non inuenissent illos,
reuersi nunciauerunt, *dicentes: Carcerem 23
quidem inuenimus clausum cum omni dili-
gentia, & custodes stantes ante ianuas: ape-
rientes autem neminem intus inuenimus.
*Vt autem audierunt hos sermones magi- 24
stratus templi, & principes sacerdotum am- E
bigebant de illis quidnam fieret. *Aduenies 25
autem quidam nunciauit eis: Quia ecce viri,
quos posuistis in carcerem, sunt in templo
stantes, & docentes populum. * Tunc abijt 26
magistratus cum ministris, & adduxit illos
sine vi: timebant enim populum ne lapida-
rentur. *Et cũ adduxissent illos, statuerunt 27
in concilio. Et interrogauit eos princeps sa-
cerdotum, * dicens: Præcipiendo præcepi- 28
mus vobis ne doceretis in nomine isto: & ec-
ce replestis Ierusalem doctrina vestra: &
vultis inducere super nos sanguinem homi-
nis istius. *Respondens autem Petrus, & A- 29
postoli, dixerunt: Obedire oportet Deo ma- F
gis,quam hominibus. * Deus patrũ nostro-
rum suscitauit Iesum,quem vos interemistis,
suspendentes in ligno.*Hunc principem, & 31
saluatorẽ Deus exaltauit dextera sua ad dã-
dam pœnitentiam Israeli, & remissionẽ pec-
catorum, *& nos sumus testes horũ verbo- 32
rum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus
omnibus obedientibus sibi. * Hęc cũ audis- 33
sent,dissecabantur, & cogitabant interficere
illos. *Surgẽs autẽ quidam in concilio Pha- 34
risæus,nomine Gamaliel, legisdoctor hono-
rabilis vniuersæ plebi, iussit foras ad breue
homines fieri: *dixitq; ad illos: Viri Israeli- 35
tæ attẽdite vobis super hominibus istis quid
acturi sitis. * Ante hos enim dies extitit 36
Theodas, dicens se esse aliquem,cui cõsensit
G numerus virorum circiter quadringentorũ:
qui occisus est: & omnes, qui credebant ei,
37 dissipati sunt, & redacti ad nihilum. * Post
hũc extitit Iudas Galilæus in diebus profes-
sionis,& auertit populum post se, & ipse pe-
rijt: & omnes,quotquot consenserunt ei,di-
38 spersi sunt. * Et nunc itaque dico vobis, di-
scedite ab hominibus istis,& sinite illos:quo-
niam si est ex hominibus consilium hoc,aut
39 opus,dissoluetur:*si verò ex Deo est,nõ po-
teritis dissoluere illud, ne forte & Deo repu-
gnare inueniamini. Consenserunt autem il-
40 li. * Et conuocantes Apostolos, denuncia-
uerunt ne omnino loquerentur in nomine
41 Iesu,& dimiserunt eos. * Et illi quidem ibãt
gaudentes à conspectu concilij,quoniam di-
gni habiti sunt pro nomine Iesu contume-
42 liam pati. * Omni autem die non cessabant
in templo, & circa domos, docentes,& euan-
gelizantes Christum Iesum.

C A P. VI.

1 IN diebus autẽ illis, crescẽte numero disci-
A pulorũ,factum est murmur Gręcorũ ad-
uersus Hebræos, eo quòd despicerẽtur in mi-
2 nisterio quotidiano viduæ eorũ.*Conuocã-
tes autẽ duodecim multitudinẽ discipulorũ
dixerũt. Nõ est ęquũ nos derelinquere ver-
3 bũ Dei,& ministrare mensis. * Considerate
ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij
septẽ,plenos Spiritu sancto,& sapientia,quos
4 cõstituamus super hoc opus.*Nos verò ora-
tioni, & ministerio verbi instantes erimus.
5 *Et placuit sermo corã omni multitudine.
B Et elegerunt Stephanũ,virum plenũ fide, &
Spiritu sancto, & Philippũ, & Prochorũ, &
Nicanorẽ, & Timonẽ, & Parmenam,& Ni-
6 colaum aduenã Antiochenũ. * Hos statue-
runt ante cõspectum Apostolorũ:& orantes
7 imposuerũt eis manus.*Et verbum Dñi cre-
scebat, & multiplicabatur numerus discipu-
lorum in Ierusalem valde: multa etiam tur-
8 ba sacerdotum obediebat fidei. * Stephanus
autem plenus gratia, & fortitudine faciebat
9 prodigia,& signa magna in populo.*Surre-
C xerunt autem quidam de synagoga,quę ap-
pellatur Libertinorum, & Cyrenensium, &
Alexandrinorum, & eorum qui erant à Ci-
10 licia,& Asia, disputantes cũ Stephano: * &
non poterant resistere sapientiæ,& Spiritui,
11 qui loquebatur. *Tunc summiserunt viros,
qui dicerent se audiuisse eum dicẽtem verba
12 blasphemiæ in Moysen, & in Deũ. * Com-
D mouerunt itaq; plebem, & seniores, & Scri-
bas: & concurrentes rapuerunt eũ,& addu-
13 xerunt in conciliũ, * & statuerunt falsos te-
stes,qui dicerent:Homo iste non cessat loqui
14 verba aduersus locum sanctum,& legẽ:*au-
diuimus enim eum dicentem:quoniam Iesus
Nazarenus hic,destruet locum istum,& mu-
tabit traditiones, quas tradidit nobis Moy-

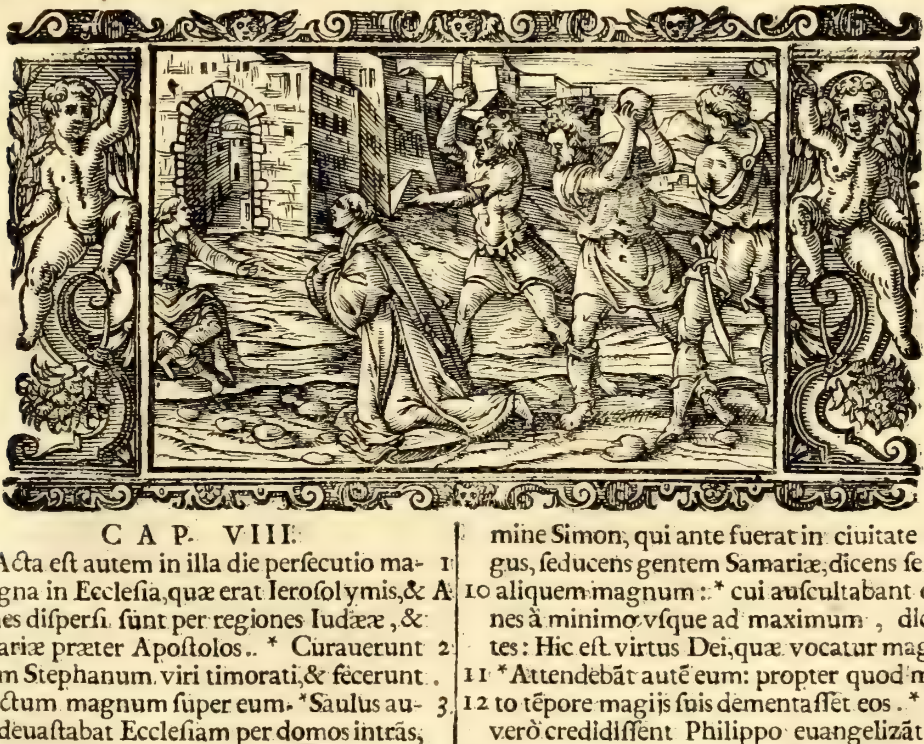
ses. * Et intuentes eum omnes, qui sedebant 15
in concilio, viderunt faciem eius tamquam
faciem Angeli.

CAP. VII.

DIxit autem princeps sacerdotum Si hęc 1
ita se habent? * Qui ait: Viri fratres, & 2
patres audite: Deus glorię apparuit patri no- A
stro Abrahæ cũ esset in Mesopotamia, prius
quã moraretur in Charan, * & dixit ad illũ: 3
Gen. 12. a. 1. Exi de terra tua, & de cognatione tua, &
veni in terrã, quam monstrauero tibi. * Tũc 4
exijt de terra Chaldæorum, & habitauit in
Charan. Et inde, postquã mortuus est pater
eius, transtulit illum in terram istam, in qua
nunc vos habitatis. * Et nõ dedit illi heredi- 5
tatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit
dare illi eã in possessionẽ, & semini eius post
ipsum, cùm non haberet filium. * Locutus est 6
Gen. 15. c. 13. autem ei Deus: Quia erit semen eius accola
in terra aliena, & seruituti eos subijcient, &
male tractabunt eos annis quadringẽtis: * & 7
gentem, cui seruierant, iudicabo ego, dixit 7
Dñs, & post hæc exibunt, & seruient mihi
Gen. 17. b 10. in loco isto. * Et dedit illi testamentum cir- 8
cumcisionis: & sic genuit Isaac, & circũci-
Gen. 21. a 24. dit eũ die octauo: & Isaac, Iacob: & Iacob,
Gen. 25. c 24. 26. duodecim Patriarchas. * Et Patriarchę ęmu- 9
Gen. 29 f 32. & 35. c. 22. lantes, Ioseph vendiderunt in Ægyptum. B
& erat Deus cum eo: & eripuit eum ex om- 10
Gen. 37. f 28. nibus tribulationibus eius: & dedit ei gra-
tiam, & sapientiam in conspectu Pharaonis
Gen. 41. e. 37. regis Ægypti, & constituit eum præpositum
super Ægyptum, & super omnem domum
suã. * Venit autem fames in vniuersam Æ- 11
gyptũ, & Chanaan, & tribulatio magna, &
Gen. 42. a. 2. non inueniebant cibos patres nostri. * Cũ 12
audisset autem Iacob esse frumentum in Æ-
Gen. 45. a 3. gypto: misit patres nostros primùm: * & 13
in secundo cognitus est Ioseph à fratribus
suis, & manifestatum est Pharaoni genus
eius. * Mittens autem Ioseph accersiuit 14
Iacob patrem suum, & omnem cognationẽ
suam in animabus septuagintaquinq; * Et 15
Gen. 46. a 5. descendit Iacob in Aegyptũ, & defunctus
est ipse, & patres nostri. * Et translati sunt in 16
Gen 49. d. 42. Sichem, & positi sunt in sepulchro, quod
Gen. 50. b 7. emit Abraham pretio argenti à filijs Hemor
Iosu. 24. g 32. filij Sichem. * Cùm autem appropinquaret 17
tempus promissionis, quem confessus erat C
Gen. 23. d. 16. Deus Abrahæ, creuit populus, & multipli-
catus est in Aegypto, * quoadusque surrexit 18
Exod. 1. a 7. alius rex in Aegypto, qui nõ sciebat Ioseph.
* Hic circumueniẽs genus nostrum, afflixit 19
patres nostros vt exponerent infantes suos,
Exod. 2. a 2. ne viuificarentur. * Eodem tempore natus 20
est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus
Hebr. 11. e. 23. est tribus mensibus in domo patris sui. * Ex- 21
posito autẽ illo, sustulit eũ filia Pharaonis, &
nutriuit eum sibi in filium. * Et eruditus est 22
Moyses omni sapiẽtia Aegyptiorum, & erat

23 potens in verbis, & in operibus suis. * Cùm
autem impleretur ei quadraginta annorum
tempus, ascendit in cor eius vt visitaret fra-
24 tres suos filios Israel. * Et cùm vidisset quẽ- Exod. 2. b. 12.
dam iniuriam patientem, vindicauit illum:
& fecit vltionem ei, qui iniuriam sustinebat,
25 percusso Aegyptio. * Existimabat autẽ in-
telligere fratres, quoniã Deus per manũ ip-
sius daret salutem illis: ait illi non intellexe-
26 runt. * Sequenti verò die apparuit illis liti- Exod. 2. b. 13.
gãtibus: & reconciliabat eos in pace, dicens:
Viri, fratres estis, vt quid nocetis alterutrum?
27 * Qui autem iniuriam faciebat proximo re-
D pulit eũ, dicens: Quis te constituit principẽ,
28 & iudicem super nos? * numquid interficere
me tu vis, quemadmodum interfecisti heri
29 Aegyptium? * Fugit autẽ Moyses in verbo
illo: & factus est aduena in terra Madian, vbi
30 generauit filios duos. * Et expletis annis qua-
draginta, apparuit illi in deserto mõtis Sina Exod. 3. a 2.
31 Angelus, in igne flammæ rubi. * Moyses au-
tem videns, admiratus est visum: & acceden-
te illo vt consideraret, facta est ad eum vox
32 Dñi, dicens: * Ego sum Deus patrum tuorũ,
Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.
Tremefactus autem Moyses, non audebat
33 considerare. * Dixit autem illi Dñs: Solue
calceamentum pedum tuorum: locus enim
34 quo stas, terra sancta est. * Videns vidi af-
flictionẽ populi mei, qui est in Aegypto, &
gemitum eorum audiui, & descendi liberare
eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptũ.
35 * Hunc Moysen, quem negauerunt dicen-
tes: Quis te cõstituit, principem, & iudicem?
hunc Deus principem, & redemptorem mi-
sit, cũ manu Angeli, qui apparuit illi in ru-
36 bo. * Hic eduxit illos faciens prodigia, & si- Exod. 7.
E gna in terra Aegypti, & in rubro mari, & in 8. 9 10 11.
37 deserto annis quadraginta. * Hic est Moyses, 14.
qui dixit filijs Israel: Prophetam suscitabit Exod 16
vobis Deus de fratribus vestris, tamquam a 1.
38 me ipsum audietis. * Hic est, qui fuit in Ec- Deut. 18. c. 15.
clesia in solitudine cũ Angelo, qui loqueba- Exod 19.
tur ei in mõte Sina, & cum patribus nostris: a. 3.
39 qui accepit verba vitæ dare nobis. * Cui no-
luerunt obedire patres nostri: sed repulerũt,
40 & auersi sunt cordibus suis in Ægyptũ, * di-
centes ad Aaron: Fac nobis Deos, qui præ- Exod. 32. a. 1.
cedant nos: Moyses enim hic, qui eduxit nos
de terra Aegypti: nescimus quid factum sit
41 ei. * Et vitulum fecerunt in diebus illis, &
obtulerunt hostiam simulachro, & lętaban-
42 tur in operibus manuum suarum. * Conuer-
tit autem Deus, & tradidit eos seruire mili-
tiæ cęli, sicut scriptum est in Libro Prophe-
tarũ: Nũquid victimas, & hostias obtulistis Amos 5.
mihi annis quadraginta in deserto, dom' Is- g 25.
43 rael? * Et suscepistis tabernaculũ Moloch, &
sidus Dei vestri Rẽphã, figuras, quas fecistis,
adorare eas. Et transferam vos trans Babylo-
nem.

nem. * Tabernaculum teſtimonij fuit cum 44
patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit il- F
u Exod 25 d.25. lis Deus, „ loquens ad Moyſen, vt faceret il-
lud ſecundùm formam, quam viderat.
* „ Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres 45
u Heb.8.b 9. noſtri cū Ieſu in poſſeſſionem Gētium, quas
Ioſ 3.c.14. expulit Deus à facie patrum noſtrórum, vſ-
que in diebus Dauid, * „ qui inuenit gratiam 46
ante Deum, „ & petijt vt inueniret taberna-
u 1.Reg.16 e.13. culum Deo Iacob. * „ Salomon autem ædi- 47
n Pſ. 131. a.5. ficauit illi domum. * „ Sed non excelſus in 48
manufactis habitat, ſicut Propheta dicit:
u 1.Par.17. e.12. * „ Cęlū mihi ſedes eſt: terra autē ſcabellum 49
u 3 Reg. 6. a.1. pedū meorū. Quā domum ædificabitis mihi,
dicit Dñs? aut quis locus requiſitionis meæ
u Inf.17.f 25. eſt? * Nonne manus mea fecit hæc omnia? 50
Iſa.66. a.1. * Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & 51
auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis,
ſicut Patres veſtri, ita & vos. * Quem Pro- 52
phetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? G
Et occiderunt eos, qui prænunciabāt de ad-
uētu Iuſti, cuius vos nunc proditores, & ho-
53 micidæ fuiſtis: * qui accipiſtis legē in diſpo-
54 ſitione Angelorum, & nō cuſtodiſtis. * Au-
dientes autem hæc diſſecabantur cordibus
55 ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. * Cū au-
tem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in
cęlū, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à
dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos,
56 & filiū hominis ſtantem à dextris Dei. * Ex-
clamantes autem voce magna continuerūt
aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter
57 in eum. * Et eijcientes eum extra ciuita-
tem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſti-
menta ſua ſecus pedes adoleſcentis, qui vo-
58 cabatur Saulus. * Et lapidabant Stephanum
inuocantem, & dicentem: Domine Ieſu ſu-
59 ſcipe ſpiritum meum. * Poſitis autem geni-
bus clamauit voce magna, dicens: Domine,
ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc
dixiſſet, obdormiuit in Domino. Saulus au-
tem erat conſentiens neci eius.

CAP. VIII.

FActa eſt autem in illa die perſecutio ma- 1
gna in Eccleſia, quæ erat Ieroſolymis, & A
omnes diſperſi ſunt per regiones Iudææ, &
Samariæ præter Apoſtolos. * Curauerunt 2
autem Stephanum viri timorati, & fecerunt
planctum magnum ſuper eum. * Saulus au- 3
tem deuaſtabat Eccleſiam per domos intrās,
& trahens viros, ac mulieres, tradebat in
cuſtodiā. * Igitur qui diſperſi erant pertran- 4
ſibant, euangelizantes verbum Dei. * Phi- 5
lippus autē deſcendens in ciuitatē Samariæ
prædicabat illis Chriſtum. * Intendebant 6
autem turbæ his, quæ à Philippo diceban-
tur vnanimiter audientes, & videntes ſigna
quæ faciebat. * Multi enim eorum, qui habe- 7
bant ſpiritus immundos, clamātes voce ma- B
gna exibant. * Multi autē paralytici, & clau- 8
di curati ſunt. * Factum eſt ergo gaudiū ma- 9
gnum in illa ciuitate. Vir autem quidam no-
mine Simon, qui ante fuerat in ciuitate ma-
gus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſē
10 aliquem magnum: * cui auſcultabant om-
nes à minimo vſque ad maximum, dicen-
tes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna.
11 * Attendebāt autē eum: propter quod mul-
12 to tēpore magijs ſuis dementaſſet eos. * Cū
verò credidiſſent Philippo euangelizāti de
regno Dei, in nomine Ieſu Chriſti baptiza-
13 bantur viri, ac mulieres. * Tunc Simō & ip-
C ſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhære-
bat Philippo. Videns etiam ſigna, & virtutes
14 maximas fieri, ſtupens admirabatur. * Cùm
autem audiſſent Apoſtoli, qui erāt Ieroſoly-
mis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei,
15 miſerunt ad eos Petrum, & Ioannem: * Qui
cùm veniſſent, orauerūt pro ipſis vt accipe-
16 rent Spiritum ſanctum. * Nondum enim in
quemquā illorum venerat, ſed baptizati tā-
17 tū erāt in nomine Domini Ieſu. * Tunc im-

ponebant manus super illos, & accipiebant
Spiritum sanctum. * Cũ vidisset autem Si- 18
mon, quia per impositionẽ manus Aposto-
lorũ daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pe-
cuniam, *dicẽs: Date & mihi hanc potesta- 19
tem, vt cuicumq; imposuero manus, accipiat D
Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad
eum: *Pecunia tua tecũ sit in perditionem:
quoniam donũ Dei existimasti pecunia pos-
sideri. * Non est tibi pars, neque sors in ser- 21
mone isto: cor enim tuum nõ est rectum co-
ram Deo. *Pœnitentiam itaque age ab hac 22
nequitia tua, & roga Deum, si forte remitta-
tur tibi hæc cogitatio cordis tui. * In felle 23
enim amaritudinis, & obligatione iniquita-
tis video te esse. *Respondens autem Simon, 24
dixit: Precamini vos pro me ad Dominum,
vt nihil veniat super me horum, quæ dixi-
stis. *Et illi quidem testificati, & locuti ver- 25
bum Domini, redibant Ierosolymam, &
multis regionibus Samaritanorum euange- E
lizabant. *Angelus autem Domini locutus 26
est ad Philippũ, dicens: Surge, & vade cõtra
meridianum ad viam, quæ descendit ab Ie-
rusalem in Gazã: hæc est deserta. *Et surgẽs 27
abijt. Et ecce vir Aethiops, Eunuchus, potens
Candacis Reginæ Aethiopũ, qui erat super
omnes gazas eius: venerat adorare in Ierusa-
lem: * & reuertebatur sedens super currum 28
suum, legensq; Isaiam Prophetã. *Dixit au- 29
tẽ Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te
30 ad currum istum. *Accurrẽs autem Philip-
F pus, audiuit eum legentem Isaiam prophe-
tam: & dixit: Putasne intelligis quæ legis?
31 *Qui ait: Et quomodo possum, si non ali-
quis ostenderit mihi? Rogauitque Philippũ
32 vt ascenderet, & sederet secum. * Locus au-
tem Scripturæ, quam legebat, erat hic: " Tã- " Is. 53. c. 7.
quam ouis ad occisionem ductus est: & sicut
agnus coram tondente se, sine voce, sic non
33 aperuit os suum. * In humilitate iudicium
eius sublatum est. Generationem eius quis
enarrabit, quoniã tolletur de terra vita eius?
34 *Respõdens autem eunuchus Philippo, di-
xit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc?
35 de se, an de alio aliquo? * Aperiens autem
Philippus os suum, & incipiens à Scriptu-
36 ra ista, euangelizauit illi Iesum. * Et dum
irent per viã, venerunt ad quãdam aquam:
G & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet
37 me baptizari? * Dixit autem Philippus: Si
credis ex toto corde, licet. Et respondens ait:
Credo, Filium Dei esse Iesum Christum.
38 *Et iussit stare currũ, & descenderunt vter-
que in aquam, Philipphus, & Eunuchus, &
39 baptizauit eum. *Cùm autem ascendissent
de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippũ,
& amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat
40 autem per viam suam gaudens. * Philippus
autem inuentus est in Azoto, & pertran-
siens euangelizabat ciuitatibus cunctis, do-
nec veniret Cæsaream.

CAP. IX.

Gal. 1. c. 13. SAulus autem adhuc spirans minarum, & 1
cædis in discipulos Domini, accessit ad A
principem Sacerdotum, * & petijt ab eo 2
epistolas in Damascum ad synagogas: vt si
" Inf. 22. a. 6. quos inuenisset huius viæ viros, ac mulie-
res, vinctos perduceret in Ierusalem. * " Et 3
1. Cor. 15. b. 8. cùm iter faceret, contigit vt appropinqua-
2. Cor. 12. a. 3. ret Damasco: & subitò circumfulsit eum
lux de cœlo. * Et cadens in terram audiuit 4
vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me
5 persequeris? * Qui dixit: Quis es Domine?
Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris:
durum est tibi contra stimulum calcitra-
6 re. * Et tremens ac stupens dixit: Domine,
7 quid me vis facere? * & Dominus ad eum:
B Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur
quid tibi te oporteat facere. Viri autem illi,
qui comitabantur cum eo, stabant stupefa-
cti, audientes quidem vocem, neminem au-
tem.

tem videntes.*Surrexit autem Saulus de ter- 8
ra, apertisq; oculis nihil videbat. Ad manus
autẽ illum trahentes,introduxerunt Dama-
scũ. *Et erat ibi tribus diebus non videns, & 9
non manducauit, neque bibit. *Erat autem 10
quidã discipulus Damasci,nomine Ananias:
& dixit ad illum in visu Dominus: Anania.
At ille ait: Ecce ego, Domine. * Et Domi- 11
nus ad eum: Surge,& vade in vicũ, qui vo-
catur rectus: & quære in domo Iudæ Saulũ
nomine Tarsensem:ecce enim orat.*(Et vi- 12
dit virum Ananiam nomine, introeuntẽ, &
imponentem sibi manus vt visum recipiat)
*Respondit autẽ Ananias: Domine, audiui 13
à multis de viro hoc,quãta mala fecerit san- C
ctis tuis in Ierusalẽ: * & hic habet potestatẽ 14
à principibus sacerdotũ alligandi omnes,qui
inuocant nomen tuum. * Dixit autem ad 15
eum Dominus: Vade, quoniam vas electio-
nis est mihi iste,vt portet nomen meum co-
rã gentibus, & regibus,& filijs Israel. * Ego 16
enim ostendam illi quãta oporteat eum pro
nomine meo pati. * Et abijt Ananias,& in- 17
troiuit in domum:& imponens ei manus,di-
xit: Saule frater, Dominus misit me Iesus,
qui apparuit tibi in via, qua veniebas,vt vi-
deas, & implearis Spiritu sancto. *Et confe- 18
stim ceciderunt ab oculis eius tamquã squa-
mæ, & visum recepit: & surgens baptizatus
est.*Et cũ accepisset cibum,confortatus est. 19
Fuit autem cũ discipulis, qui erãt Damasci, D
per dies aliquot. *Et continuò in synagogis 20
prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius
Dei. * Stupebant autem omnes, qui audie- 21
bant, & dicebant: Nonne hic est, qui expu-
gnabat in Ierusalem eos,qui inuocabant no-
men istud:& huc ad hoc venit vt vinctos il-
los duceret ad principes sacerdotum? *Sau- 22
lus autem multò magis conualescebat,& cõ-
fundebat Iudæos, qui habitabant Damasci,
affirmans quoniam hic est Christus. *Cùm 23
autẽ implerentur dies multi, consilium fece-
runt in vnũ Iudæi vt eũ interficerent.*No- 24
tæ autẽ factæ sunt Saulo insidiæ eorũ. u Cu-
u 2.Cor.11. & 32. stodiebant autem & portas dies ac nocte, vt
eum interficerẽt.*Accipientes autẽ eum di- 25
scipuli nocte, per murum dimiserunt eum,
submittentes in sporta. *Cùm autem venis- 26
set in Ierusalem,tentabat se iungere discipu- E
lis,& omnes timebant eũ,non credẽtes quòd
esset discipulus. *Barnabas autem apprehẽ- 27
sum illũ duxit ad Apostolos: & narrauit il-
lis quomodo in via vidisset Dñm, & quia
locutus est ei,& quomodo in Damasco fidu-
cialiter egerit in nomine Iesu. *Et erat cum 28
illis intrans, & exiens in Ierusalem, & fidu-
cialiter agens in nomine Domini. * Loque- 29
batur quoque Gentibus, & disputabat cum
Græcis: illi autem quærebant occidere eum.
*Quod cùm cognouissent fratres, deduxe- 30
runt eum Cæsaream, & dimiserũt Tarsum.
31 *Ecclesia quidem per totam Iudæã, & Ga-
F lilęam,& Samariam habebat pacem,& ædi-
ficabatur ambulans in timore Dñi, & con-
32 solatione sancti Spiritus replebatur. *Factũ
est autẽ,vt Petrus dum pertransiret vniuer-
sos,deueniret ad sanctos,qui habitabãt Lyd-
33 dæ. *Inuenit autem ibi hominem quemdã,
nomine Æneam, ab annis octo iacentem in
34 grabato,qui erat paralyticus.*Et ait illi Pe-
trus: Ænea,sanat te Dñs Iesus Christus: sur-
34 ge,& sterne tibi. Et continuò surrexit. * Et
viderunt eũ omnes,qui habitabant Lyddæ,
& Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum.
36 *In Ioppe autem fuit quædã discipula, no-
mine Tabitha,quę interpretata dicitur Dor-
cas. Hæc erat plena operibus bonis, & elee-
37 mosynis,quas faciebat. *Factum est autem
in diebus illis,vt infirmata moreretur. Quã
cùm lauissent,posuerunt eam in cœnaculo.
38 *Cũ autem prope esset Lydda ad Ioppen,
G discipuli audiẽtes quia Petrus esset in ea, mi-
serunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pi-
39 griteris venire vsque ad nos.*Exurgens au-
tem Petrus venit cum illis. Et cùm adue-
nisset, duxerunt illum in cęnaculum:& cir-
cumsteterunt illum omnes viduæ flentes. &
ostendẽtes ei tunicas, & vestes, quas faciebat
illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras:
Petrus ponens genua orauit: & conuersus
ad corpus,dixit: Tabitha,surge. At illa ape-
41 ruit oculos suos:& viso Petro,resedit.*Dans
autem illi manum,erexit eam. Et cũ vocas-
set sanctos,& viduas,assignauit eam viuam.
42 *Notum autẽ factũ est per vniuersam Iop-
43 pen: & crediderunt multi in Domino. *Fa-
ctum est autem vt dies multos moraretur in
Ioppe,apud Simonem quemdam coriarium.

CAP. X.

1 VIr autem quidam erat in Cęsarea, no-
A mine Cornelius, Centurio cohortis,
2 quæ dicitur Italica, * religiosus,ac timens
Deum cũ omni domo sua, faciẽs eleemosy-
nas multas plebi, & deprecans Deũ semper:
3 *is vidit in visu manifestè, quasi hora diei
nona, Angelum Dei introeuntẽ ad se, & di-
4 centẽ sibi, Corneli. * At ille intuens eum, ti-
more correptus, dixit: Quid est, Domine?
Dixit autẽ illi: Orationes tuæ, & eleemosy-
næ tuæ ascenderũt in memoriam in conspe-
5 ctu Dei, *& nunc mitte viros in Ioppen, &
accersi Simonem quẽdam, qui cognomina-
6 tur Petrus: * hic hospitatur apud Simonem
quemdam coriarium, cuius est domus iuxta
mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.
7 *Et cũ discessisset Angelus, qui loquebatur
illi, vocauit duos domesticos suos,& militem
metuentem Dominum ex his, qui illi pare-
8 bant. * Quibus cũ narrasset omnia, misit il-
B los in Ioppen. * Postera autem die iter illis

facientibus, & appropinquantibus ciuitati, 9
aſcendit Petrus in ſuperiora vt oraret circa
horam ſextam.* Et cùm eſuriret, voluit gu- 10
ſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper
eum mentis exceſſus: *& vidit cęlum aper- 11
tum, & deſcendens vas quoddam, velut lin-
teum magnum, quatuor initijs ſubmitti de
cœlo in terrã, *in quo erant omnia quadru- 12
pedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.
*Et facta eſt vox ad eũ: Surge Petre, occide 13
& manduca.* Ait autem Petrus: Abſit Dñe, 14
quia nunquam mãducaui omne commune,
& immundum. *Et vox iterum ſecundò ad 15
eum: Quod Deus purificauit, tu commune
ne dixeris. *Hoc autem factum eſt per ter: & 16
ſtatim receptum eſt vas in cœlũ. * Et dum 17
intra ſe hæſitaret Petrus quidnã eſſet viſio,
quã vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cor- C
nelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterũt
ad ianuam. * Et cùm vocaſſent, interroga- 18
bant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, il-
lic haberet hoſpitiũ.* Petro autem cogitan- 19
te de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres
quærunt te. * Surge itaque, deſcende, & va- 20
de cum eis nihil dubitãs: quia ego miſi illos.
*Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: 21
Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt,
propter quam veniſtis?* Qui dixerunt: Cor- 22
nelius Centurio, vir iuſtus, & timens Deũ,
& teſtimonium habens ab vniuerſa gẽte Iu-
dæorum, reſponſum accepit ab Angelo ſan-
cto accerſire te in domum ſuã, & audire ver-
ba abs te. *Introducens ergo eos, recepit ho- 23
ſpitio. Sequenti autem die ſurgens profectus
eſt cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe D
comitati ſũt eum. *Altera autem die introi- 24
uit Cæſaream. Cornelius verò expectabat il-
los, conuocatis cognatis ſuis, & neceſſarijs
amicis. * Et factum eſt cũ introiſſet Petrus, 25
obuius venit ei Cornelius, & procidens ad
pedes eius adorauit. * Petrus verò eleuauit 26
eũ, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum. * Et 27
loquens cum illo intrauit, & inuenit multos,
qui conuenerant: *dixitq; ad illos: Vos ſcitis 28
quomodo abominatum ſit viro Iudæo con-
iungi, aut accedere ad alienigenam: ſed mihi
oſtẽdit Deus, neminem communem aut im-
mundum dicere hominẽ. *Proter quod ſine 29
dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo,
quam ob cauſam accerſiſtis me? *Et Corne- 30
lius ait: A nudiuſquarta die vſq; ad hanc ho- E
ram, orans eram hora nona in domo mea, &
ecce vir ſtetit ante me in veſte cãdida, & ait:
*Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemo- 31
ſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu
Dei.* Mitte ergo in Ioppen, & accerſi Simo- 32
nem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpita-
tur in domo Simonis coriarij iuxta mare.
*Confeſtim ergo miſi ad te: & tu bene feci- 33
ſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in con-
ſpectu tuo adſumus audire omnia quæcum-
34 que tibi præcepta ſunt à Domino. *Aperiẽs
autem Petrus os ſuum, dixit: In veritate cõ-
peri [u] quia nõ eſt perſonarũ acceptor Deus, *u Deut. 19. d. 17. 1. Par. 19. c. 7. Iob. 34 b. 19 Sap. 6 b 8. Eccl. 35. b. 16. Ro 2. b. 11. Gal. 2. b 6. Eph. 6. b. 9. Col. 3 d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.*
35 *ſed in omni gente qui timet eum, & opera-
36 tur iuſtitiam, acceptus eſt illi. *Verbum mi-
F ſit Deus filijs Iſrael, annuncians pacem per
Ieſum Chriſtum: (hic eſt omniũ Dominus.)
37 *Vos ſcitis quòd factum eſt verbũ per vni-
uerſam Iudæam: incipiens enim à [n] Galilæa *n Luc. 4. c. 14.*
poſt baptiſmum, quod prædicauit Ioannes,
38 *Ieſum à Nazareth: quomodo vnxit eum
Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertran-
ſijt benefaciendo, & ſanando omnes oppreſ-
ſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.
39 *Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in
regione Iudæorũ, & Ieruſalẽ, quem occide-
40 runt ſuſpendẽtes in ligno. *Hũc Deus ſuſci-
tauit tertia die, & dedit eum manifeſtũ fieri
41 *non omni populo, ſed teſtibus præordina-
tis à Deo: nobis, qui manducauimus, & bibi-
mus cũ illo poſtquam reſurrexit à mortuis.
42 *Et præcepit nobis prædicare populo, & te-
G ſtificari quia ipſe eſt, qui cõſtitutus eſt à Deo
43 iudex viuorũ, & mortuorũ. * [u] Huic omnes *u Ier. 31. f. 34. Mic. 7. d. 18*
prophetæ teſtimonium perhibent remiſſio-
nem peccatorum accipere per nomen eius
44 omnes, qui credunt in eũ. *Adhuc loquente
Petro verba hæc cecidit Spiritus ſanctus ſu-
45 per omnes, qui audiebant verbũ. *Et obſtu-
puerunt ex circumciſione fideles, qui vene-
rant cũ Petro: quia & in nationes gratia Spi-
46 ritus ſancti effuſa eſt.* Audiebant enim illos
loquentes linguis, & magnificantes Deum.
47 *Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam
quis prohibere poteſt vt nõ baptizentur hi,
qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut &
48 nos? *Et iuſſit eos baptizari in nomine Do-
mini Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum vt
maneret apud eos aliquot diebus.

CAP. XI.

1 AVdierũt autem Apoſtoli, & fratres, qui
A erant in Iudæa: quoniam & Gẽtes re-
2 ceperunt verbum Dei. * Cùm autem aſcen-
diſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabant ad-
3 uerſus illum, qui erant ex circũciſione, * di-
centes: Quare introiſti ad viros præputium
4 habentes, & manducaſti cum illis? * Inci-
piens autem Petrus exponebat illis ordinẽ,
5 dicens: * Ego eram in ciuitate Ioppe orans,
& vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcen-
dens vas quoddam velut linteum magnum
quatuor initijs ſummitti de cęlo, & venit vſ-
6 que ad me. * In quod intuens conſiderabã,
& vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & re-
7 ptilia, & volatilia cęli. *Audiui autem & vo-
cem dicentem mihi: Surge Petre, occide, &
8 manduca. * Dixi autem: Nequaquam Do-
mine: quia commune aut immundum num-
9 quam introiuit in os meum. *Reſpondit au-
tem

tem vox secundò de cœlo: Quæ Deus mun-
dauit,tu ne commune dixeris. *Hoc autem 10
factum est per ter: & recepta sunt omnia B
rursum in cœlũ. * Et ecce viri tres cõfestim 11
astiterunt in domo,in qua eram,missi à Cæ-
sarea ad me. *Dixit autem Spiritus mihi vt 12
irem cum illis,nihil hæsitans. Venerunt au-
tem mecum & sex fratres isti, & ingressi su-
mus in domũ viri. *Narrauit autem nobis, 13
quomodo vidisset Angelum in domo sua
stantem & dicentem sibi: *Mitte in Ioppen, 14
& accersi Simonem, qui cognominatur Pe-
trus, qui loquetur tibi verba, in quibus sal-
uus eris tu,& vniuersa domus tua. * Cũ au- 15
tem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus
super eos,sicut & in nos in initio. *Recorda- 16
tus sum autem verbi Domini,sicut dicebat:
n Sup. 10. a.5. n Ioannes quidem baptizauit aqua, vos au-
Mat.3.c.11 tem baptizabimini Spiritu sancto. * Si ergo 17
Mar.1.b.8. eamdẽ gratiam dedit illis Deus, sicut & no-
Luc.3.c.16 bis, qui credidimus in Dñm Iesum Christũ:
Ioa.1.d.26 Inf.19.a.4. ego quis eram,qui possem prohibere Deum?
*His auditis, tacuerunt: & glorificauerunt 18
Deum:dicentes: Ergo & Gentibus pœniten- C
tiam dedit Deus ad vitam: *Et illi quidem, 19
qui dispersi fuerant à tribulatione,quæ facta
fuerat sub Stephano, perambulauerunt vsq;
Phœnicen, & Cyprũ, & Antiochiã, nemini
20 loquentes verbum, nisi solis Iudæis. * Erant
autem quidã ex eis viri Cyprij, & Cyrenæi,
qui cũ introissent Antiochiam,loquebantur
21 & ad Græcos,annunciantes Dñm Iesũ. *Et
erat manus Dñi cum eis: multusq; numerus
22 credentium conuersus est ad Dñm.*Perue-
nit autẽ sermo ad aures Ecclesię,quę erat Ie-
rosolymis super istis, & miserunt Barnabam
23 vsq;ad Antiochiam. *Qui cũ peruenisset,&
D vidisset gratiam Dei,gauisus est:& hortaba-
tur omnes in proposito cordis permanere in
24 Dño: *quia erat vir bonus,& plenus Spiritu
sancto, & fide. Et apposita est multa turba
25 Dño. * Profectus est autẽ Barnabas Tarsũ,
vt quæreret Saulum: quem cùm inuenisset,
26 perduxit Antiochiã. *Et annum totũ con-
uersati sunt ibi in Ecclesia: & docuerũt tur-
bam multam, ita vt cognominabantur pri-
27 mũ Antiochiæ discipuli,Christiani. * In his
autem diebus superuenerunt ab Ierosolymis
28 prophetæ Antiochiam,*& surgens vnus ex
eis nomine Agabus, significabat per spiritũ
famẽ magnã futurã in vniuerso orbe terra-
29 rũ, quę facta est sub Claudio.*Discipuli au-
tẽ,prout quis habebat,proposuerunt singuli
in ministerium mittere habitantibus in Iu-
30 dæa fratribus: * quod & fecerunt, mittentes
ad seniores per manus Barnabæ, & Sauli.

CAP. XII.

EOdem autem tẽpore misit Herodes rex 1
manus, vt affligeret quosdam de Eccle- A
sia. *Occidit autem Iacobum fratrem Ioan- 2
nis gladio. *Videns autem quia placeret Iu- 3
dæis, apposuit vt apprehenderet & Petrum.
Erant autem dies Azymorum. *Quem,cùm 4
apprehendisset, misit in carcerem, tradens
quatuor quaternionibus militum custodien-
dum,volens post Pascha producere eum po-
pulo. * Et Petrus quidem seruabatur in car- 5
cere. Oratio autem fiebat sine intermissione
ab Ecclesia ad Deum pro eo. * Cùm autem 6
producturus eum esset Herodes, in ipsa no-
cte erat Petrus dormiens inter duos milites,
vinctus catenis duabus: & custodes ante
7 ostium custodiebãt carcerem. * Et ecce An-
gelus Domini astitit:& lumen refulsit in ha-
bitaculo: percussoque latere Petri,excitauit
B eum,dicens: Surge velociter. Et ceciderunt
8 catenæ de manibus eius. * Dixit autem An-
gelus ad eum: Præcingere,& calcea te cali-
gas tuas: Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda
tibi vestimentum tuum, & sequere me.
9 *Et exiens sequebatur eum, & nesciebat,
quia verum est, quod fiebat per angelum:

existimabat autem se visum videre. *Tran- 10
seuntes autem primam & secundam custo-
diã, venerunt ad portam ferream, quæ ducit
ad ciuitatem: quæ vltro aperta est eis. Et
exeuntes processerunt vicum vnum: & con-
tinuò discessit Angelus ab eo. *Et Petrus ad 11
se reuersus, dixit: Nunc scio verè quia misit
Dominus Angelum suum, & eripuit me de
manu Herodis, & de omni expectatione ple-
bis Iudæorum. * Consideransque venit ad 12
domum Mariæ matris Ioannis, qui cogno-
minatus est Marcus, vbi erant multi cõgre-
gati, & orantes. * Pulsante autem eo ostium 13
ianuæ, processit puella ad audiendum, no- C
mine Rhode.*Et vt cognouit vocem Petri, 14
præ gaudio nõ aperuit ianuã, sed introcur-
rens nunciauit stare Petrum ante ianuam.
*At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa au- 15
tem affirmabat sic se habere. Illi autem di-
cebant: Angelus eius est.* Petrus autem per- 16
seuerabat pulsans. Cùm autem aperuissent,
viderunt eum, & obstupuerunt. * Annuens 17
autem eis manu vt tacerent, narrauit quo-
modo Dominus eduxisset eum de carcere,
dixitque: Nunciate Iacobo, & fratribus hæc:
Et egressus abijt in alium locũ. * Facta au- 18
tem die, erat non parua turbatio inter mili-
tes, quidnam factum esset de Petro. * Hero- 19
des autem cùm requisisset eum, & non in- D
uenisset, inquisitione facta de custodibus ius-
sit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæ-
saream, ibi commoratus est. * Erat autem 20
iratus Tyrijs, & Sidonijs. At illi vnanimes
venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui
erat super cubiculum regis, postulabant pa-
cem, eo quòd alerentur regiones eorum ab
illo. * Statuto autem die Herodes vestitus 21
veste regia, sedit pro tribunali, & conciona-
batur ad eos.* Populus autem acclamabat: 22
Dei voces, & non hominis.* Confestim au- 23
tem percussit eũ Angelus Domini, eo quòd
non dedisset honorem Deo: & consumptus
à vermibus, expirauit.*Verbum autem Do- 24
mini crescebat, & multiplicabatur. *Barna- 25
bas autem & Saulus reuersi sunt ab Ieroso-
lymis " expleto ministerio, assumpto Ioan-
ne, qui cognominatus est Marcus.

CAP. XIII.

" Sup. 11. d. 29.

ERant autem in Ecclesia, quę erat Antio- 1
chiæ, prophetæ, & doctores, in quibus A
Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, &
Lucius Cyrenẽsis, & Manahen, qui erat He-
rodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.
*Ministrantibus autem illis Dño, & ieiunã- 2
tibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate
mihi Saulum, & Barnabam in opus ad quod
assumpsi eos. *Tunc ieiunantes, & orantes, 3
imponentesq; eis manus, dimiserunt illos.*Et 4
ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt
Seleuciam; & inde nauigauerunt Cyprum.
5 *Et cùm venissent Salaminam, prædicabant
verbũ Dei in synagogis Iudęorum. Habebãt
6 autem & Ioannem in ministerio. * Et cùm
B perambulassent vniuersam insulam vsq; Pa-
phum, inuenerũt quemdam virum magum
pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat
7 Bariesu, *qui erat cũ Procõsule Sergio Pau-
lo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba, &
8 Saulo, desiderabat audire verbum Dei. *Re-
sistebat autẽ illis Elymas magus, (sic enim
interpretatur nomen eius) quærens auertere
9 Proconsulem à fide. * Saulus autem, qui &
Paulus, repletus Spiritu sancto, intuẽs in eũ,
10 *dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia,
fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desi-
11 nis subuertere vias Dñi rectas. *Et nunc ec-
ce manus Dñi super te, & eris cæcus, non vi-
dens solẽ vsq; ad tempus. Et confestim ceci-
dit in eũ caligo, & tenebræ, & circuiens, quę-
12 rebat qui ei manum daret: * Tunc Procon-
sul cùm vidisset factum, credidit admirãs su-
13 per doctrina Dñi. *Et cũ à Papho nauigas-
sent Paulus, & qui cũ eo erant, venerũt Per-
gen Pamphiliæ. Ioãnes autẽ discedens ab eis,
14 reuersus est Ierosolymã. *Illi verò pertran-
C seuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisi-
diæ: & ingressi synagogam die sabbatorum,
15 sederũt. *Post lectionem autẽ legis, & Pro-
phetarum, miserunt principes synagogæ ad
eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis
16 sermo exhortationis ad plebem, dicite.*Sur-
gẽs autem Paulus, & manu silentiũ indicẽs,
ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deum, audi-
17 te: * Deus plebis Israel elegit patres no-
stros, & plebem exaltauit cũ essent incolæ
"in terra Ægypti, & in brachio excelso edu- " Exod. 1. a. 1.
18 xit eos ex ea, * " & per quadraginta annorũ " Exod. 13.
tempus mores eorum sustinuit in deserto. d. 21. &
19 *Et destruens gentes septem in terra Cha- 22. & 16. a. 3.
naan, " sorte distribuit eis terram eorum, " Iosu. 14. a. 2.
20 *quasi post quadringẽtos & quinquaginta
annos: " & post hæc dedit iudices, vsque ad " Iud. 3. b. 9.
21 Samuel Prophetam.*Et exinde " postulaue- " 1. Reg. 8.
runt regem: & dedit illis Deus Saul filiũ Cis, a. 5. & 9.
virum de tribu Beniamin, annis quadragin- c. 16. & 10. a. 1.
22 ta, & amoto illo, " suscitauit illis Dauid re- " 1. Reg. 16.
D gem: cui testimonium perhibens, dixit: " In- c. 13.
ueni Dauid filium Iesse, virum secundũ cor " Psal. 88. b. 21.
meum, qui faciet omnes voluntates meas.
23 *Huius Deus ex semine " secundũ promis-
24 sionẽ eduxit Israel saluatorẽ Iesum,* " præ- " Is. 11. a. 1.
dicante Ioanne ante faciẽ aduentus eius ba- " Matt. 3. a. 1.
ptismum pœnitentiæ omni populo Israel. Mar. 1. a. 2.
25 *Cũ impleret autem Ioannes cursum suum, Luc. 3. a. 3.
dicebat: Quẽ me arbitramini esse, " non sum
ego, sed ecce venit post me, cuius nõ sum di- " Ioan. 1. c. 20.
26 gnus calceamenta pedum soluere.*Viri fra- Mar. 1. a. 7.
tres, filij generis Abraham & qui in vobis ti- Mat. 3. b. 11.
ment Deum, vobis verbũ salutis huius mis-
27 sum est. * Qui enim habitabant Ierusalem,
& prin-

& principes eius hanc ignorantes, & voces
prophetarũ,quæ per omne sabbatum legun-
tur,iudicantes impleuerunt, & nullam cau- 28
u Mat.27.c. sam mortis inuenientes in eo, u petierunt à E
20 22. Pilato,vt interficerent eum. Cũq; consum- 29
Mat. 15. b. 13. massent omnia,quæ de eo scripta erãt,depo-
Lu.23.c.21. nentes eum de ligno, posuerunt eum in mo-
13. numento. * u Deus verò suscitauit eũ à mor- 30
Io.19 c.16. tuis tertia die: qui visus est per dies multos
u Mat.28. Mar.16. his, *qui simul ascenderant cum eo de Gali- 31
Luc.24. læa in Ierusalem: qui vsque nunc sunt testes
Ioan.20. eius ad plebem. * Et nos vobis annunciamus 32
eam, quæ ad patres nostros repromissio facta
est: * quoniam hanc Deus adimpleuit filijs 33
nostris resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo
u Ps.2.b.7. secundo scriptum est: u Filius meus es tu,ego
hodie genui te.*Quòd autem suscitauit eum 34
à mortuis, amplius iam non reuersurum in
u Is.55.a.8. corruptionem, ita dixit: u Quia dabo vobis
sancta Dauid fidelia. *Ideoque & alias dicit: 35
u Non dabis Sãctum tuum videre corruptio-
u Ps.15.b.10. nem: * Dauid enim in sua generatione cùm 36
u 2.Reg.2.b.10. administrasset, voluntati Dei u dormiuit: &
appositus est ad patres suos, & vidit corru-
ptionem. * Quem verò Deus suscitauit à 36
mortuis,non vidit corruptionem. * Notum 38
igitur sit vobis viri fratres, quia per hũc vo- F
bis remissio peccatorum annunciatur, & ab
omnibus,quibus non potuistis in lege Moy-
si iustificari, * in hoc omnis,qui credit iusti- 39
ficatur. * Videte ergo ne superueniat vobis 40
u Abac.1.b.6. quod dictum est in Prophetis:*u Videte con- 41
tempores, & admiramini, & disperdimini:
quia opus operor ego in diebus vestris, opus
quod non credetis,si quis ennarrauerit vobis.
* Exeuntibus autẽ illis rogabant vt sequen- 42
ti sabbato loquerentur sibi verba hæc.*Cũ- 43
que dimissa esset synagoga,secuti sunt multi
Iudæorum,& colẽtium aduenarum, Paulũ,
& Barnabam: qui loquentes suadebant eis
vt permanerent in gratia Dei.*Sequenti ve- 44
rò sabbato pene vniuersa ciuitas cõuenit au- G
dire verbum Dei. * Videntes autẽ turbas Iu- 45
dæi,repleti sunt zelo, & contradicebant his,
quæ à Paulo dicebãtur,blasphemãtes. *Tũc 46
constanter Paulus & Barnabas dixerũt: Vo-
bis oportebat primùm loqui verbum Dei:
sed quoniam repellitis illud, & indignos vos
iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad
Gentes. *sic enim præcepit nobis Dominus: 47
u Is.49.b.6. u Posui te in lucem Gentium, vt sis in salutẽ
vsque ad extremum terræ. * Audientes au- 48
tem Gẽtes gauisæ sunt, & glorificabant ver-
bum Domini:& crediderunt quotquot erant
præordinati ad vitam æternam. *Dissemi- 49
nabatur autem verbum Domini per vniuer-
sam regionem.*Iudæi autem concitauerunt 50
mulieres religiosas, & honestas,& primos ci-
uitatis,& excitauerunt persecutionem in Pa-
ulum, & Barnabam: & eiecerunt eos de fini-
51 bus suis. * u At illi excusso puluere pedum in u Mar.6.b.11.
52 eos,venerunt Iconium. * Discipuli quoque Matt.10.b.14.
replebantur gaudio, & Spiritu sancto. Luc.9.a.5.

CAP. XIV.

1 A Factum est autem Iconij,vt simul introi-
rent in synagogam Iudæorum,& loque-
rentur, ita vt crederet Iudæorum,& Græco-
2 rum copiosa multitudo. *Qui verò incredu-
li fuerunt Iudæi,suscitauerunt,& ad iracun-
diam cõcitauerunt animas Gentium aduer-
3 sus fratres. * Multo igitur tempore demora-
ti sunt, fiducialiter agentes in Domino, te-
stimoniũ perhibẽte verbo gratiæ suæ, dante
4 signa,& prodigia fieri per manus eorũ. *Di-
uisa est autem multitudo ciuitatis: & quidã
quidẽ erant cũ Iudæis,quidam verò cũ Apo-
5 stolis.* Cùm autẽ factus esset impetus Genti-
lium, & Iudæorum cum principibus suis, vt
contumelijs afficerent, & lapidarent eos,
6 * intelligentes confugerunt ad ciuitates Ly-
B caoniæ Lystram,& Derben, & vniuersam in
circuitu regionem,& ibi euangelizantes erãt.
7 * Et quidam vir Lystris infirmus pedibus se-
debat,claudus ex vtero matris suæ, qui nun-
8 quam ambulauerat.*Hic audiuit Paulum lo-
quentem. Qui intuitus eum,& vidẽs quia fi-
9 dem haberet vt saluus fieret, * dixit magna
voce: Surge super pedes tuos rectus.Et exili-
10 uit,& ambulabat.*Turbę autem cùm vidis-
sent quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem
suam Lycaonice dicẽtes:Dij similes facti ho-
11 minibus descenderunt ad nos. *Et vocabant
Barnabam Iouẽ, Paulum verò Mercurium:
12 quoniam erat dux verbi. * Sacerdos quoque
Iouis, qui erat ante ciuitatem tauros, & co-
ronas ante ianuas afferens,cùm populis vole-
13 bat sacrificare. * Quod vbi audierunt Apo-
stoli,Barnabas,& Paulus, cõscissis tunicis suis
14 exilierunt in turbas clamantes,*& dicentes:
Viri, quid hæc facitis?& nos mortales sumus,
similes vobis homines, annunciantes vo-
bis ab his vanis conuerti ad Deum viuum,
u qui fecit cœlum,& terram,& mare, & om- u Ps.145.a.6.
15 nia quæ in eis sunt: * qui in præteritis gene-
rationibus dimisit omnes gentes ingredi vias Apo.14.b.7.
16 suas. * Et quidem non sine testimonio se-
metipsum reliquit benefaciens de cœlo, dans
pluuias, & tempora fructifera,implens cibo,
17 & lætitia corda nostra. * Et hæc dicentes,
vix sedauerunt turbas, ne sibi immolarent.
18 * Superuenerunt autem quidam ab Antio-
chia, & Iconio Iudæi, & persuasis turbis, la-
pidantesq; Paulum,traxerunt extra ciuitatẽ,
19 existimantes eum mortuum esse. * Circum-
D dantibus autem eum discipulis, surgens in-
trauit ciuitatem, & postera die profectus est
20 cum Barnaba in Derben. * Cùmq; euangeli-
zassent ciuitati illi, & docuissent multos, re-
uersi sunt Lystram, & Iconium, & Antio-
21 chiam,*confirmantes animas discipulorum,
exhor-

exhortantesq; vt permanerēt in fide:& quo-
niā per multas tribulationes oportet nos in-
trare in regnum Dei. * Et cùm cōstituissent 22
illis per singulas ecclesias presbyteros,& oras-
sent cū ieiunationibus, commendauerūt eos
Domino,in quem crediderunt. *Transeun- 23
tesq; Pisidiam, venerunt in Pamphyliā, *& 24
loquentes verbum Domini in Perge,descen-
[n Sup.13.a.1.] derunt in Attaliam:* "& inde nauigauerunt 25
Antiochiam,vnde erāt traditi gratiæ Dei in
opus,quod compleuerunt.*Cùm autē venis- 26
sent,& congregassent Ecclesiam, retulerunt
quanta fecisset Deus cū illis, & quia aperuis-
set Gentibus ostium fidei. * Morati sunt au- 27
tem tempus non modicum cum discipulis.

CAP. XV.

[n Gal.5.a.2.] ET quidam descendentes de Iudæa, do- 1
cebant fratres:"Quia nisi circumcidami- A
ni secundùm morem Moysi, non potestis
saluari. * Facta ergo seditione non minima 2
Paulo, & Barnabæ aduersus illos, statue-
runt, vt ascenderent Paulus, & Barnabas,
& quidam alij ex alijs ad Apostolos, & pres-
byteros in Ierusalem super hac quæstione.
* Illi ergo deducti ab Ecclesia pertransibant 3
Phęnicen, & Samariam, narrantes conuer-
sionem Gentium: & faciebant gaudium
magnum omnibus fratribus. * Cùm au- 4
tem venissent Ierosolymam, suscepti sunt
ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus
annunciantes quanta Deus fecisset cum il-
lis. * Surrexerunt autem quidam de hæresi 5
Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: B
Quia oportet circumcidi eos, præcipere quo-
que seruare legem Moysi. * Conueneruntq; 6
Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.
* Cùm autem magna conquisitio fieret, 7
[n Sup.10.b.20.] surgens Petrus dixit ad eos:" Viri fratres,vos
scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in
nobis elegit per os meum audire Gentes ver-
bum Euangelij, & credere. * Et, qui nouit 8
[n Sup.10.g.45.] corda, Deus testimonium perhibuit," dans
illis Spiritum Sanctum, sicut & nobis, * & 9
nihil discreuit inter nos, & illos, fide purifi-
cans corda eorum. *Nunc ergo quid tenta- 10
tis Deum, imponere iugum super ceruices
discipulorum, quod neque patres nostri, ne-
que nos portare potuimus? *Sed per gratiam 11
Domini Iesu Christi credimus saluari,quem- C
admodum & illi. * Tacuit autem omnis 12
multitudo: & audiebant Barnabam,& Pau-
lum narrantes quanta Deus fecisset signa,&
prodigia in Gentibus per eos. *Et postquam 13
tacuerunt,respondit Iacobus,dicens:Viri fra-
tres, audite me. * Simon narrauit quemad- 14
modum primùm Deus visitauit sumere ex
Gentibus populum nomini suo. * Et huic 15
concordant verba Prophetarum, sicut scri-
[n Am.9.c.11.] ptum est: * " Post hæc reuertar,& reædifica- 16
bo tabernaculum Dauid,quod decidit:& di-
17 ruta eius reędificabo,& erigam illud: *vt re-
D quirant ceteri hominum Dominum,& om-
nes gentes, super quas inuocatum est nomen
18 meum,dicit Dominus faciens hæc.*Notū à
19 sæculo est Domino opus suum. * Propter
quod ego iudico non inquietari eos, qui ex
20 Gentibus cōuertuntur ad Deū, *sed scribere
ad eos vt abstineant se à contaminationibus
simulachrorum, & fornicatione, & suffoca-
21 tis, & sanguine. * Moyses enim à tempori-
bus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui
eum prædicent in synagogis, vbi per omne
22 sabbatum legitur.*Tūc placuit Apostolis,&
senioribus cum omni Ecclesia eligere viros
ex eis,& mittere Antiochiam cum Paulo, &
Barnaba, Iudā, qui cognominabatur Barsa-
23 bas,& Silā viros primos in fratribus, *scribē-
E tes per manus eorū. APOSTOLI & se-
niores fratres,his, qui sunt Antiochiæ, & Sy-
riæ,& Ciliciæ fratribus ex Gentibus,salutem.
24 * Quoniam audiuimus, quia quidā ex no-
bis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euer-
tentes animas vestras, quibus non mandaui-
25 mus: *placuit nobis collectis in vnum,elige-
re viros, & mittere ad vos cum charissimis
26 nostris Barnaba,& Paulo, * hominibus, qui
tradiderunt animas suas pro nomine Domi-
27 ni nostri Iesu Christi. * Misimus ergo Iudā,
& Silam, qui & ipsi vobis verbis referent
28 eadem. * Visum est enim Spiritui sancto,
F & nobis nihil vltra imponere vobis oneris
29 quàm hæc necessaria: * vt abstineatis vos
ab immolatis simulachrorum, & sanguine,
& suffocato,& fornicatione; à quibus custo-
30 dientes vos, bene agetis. Valete. * Illi ergo
dimissi, descenderunt Antiochiam: & con-
gregata multitudine tradiderunt epistolam.
31 * Quam cùm legissent,gauisi sunt super cō-
32 solatione. * Iudas autem,& Silas,& ipsi cùm
essent Prophetæ, verbo plurimo consolati
33 sunt fratres,& confirmauerunt. * Facto au-
tem ibi aliquanto tempore,dimissi sunt cum
pace à fratribus ad eos, qui miserant illos.
34 * Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas
35 autem solus abijt Ierusalem. * Paulus au-
G tem, & Barnabas demorabantur Antiochiæ
docentes, & euangelizantes cum alijs pluri-
36 bus verbum Domini. * Post aliquot autem
dies,dixit ad Barnabam Paulus: Reuerten-
tes visitemus fratres per vniuersas ciuitates,
in quibus prædicauimus verbum Domini,
37 quomodo se habeant. * Barnabas autem
volebat secum assumere & Ioannem,qui co-
38 gnominabatur Marcus. * Paulus autem ro-
gabat eum (vt qui discessisset ab eis de Pam-
phylia,& non esset cum eis in opus) non de-
39 bere recipi. * Facta est autem dissensio, ita
vt discederent ab inuicem, & Barnabas qui-
dem assumpto Marco nauigaret Cyprum.
40 Paulus verò electo Sila profectus est, tra-
ditus,

ditus gratiæ Dei à fratribus. * Perambula- 41
bat autem Syriam,& Ciliciam, confirmans
Ecclesias: præcipiens custodire præcepta
Apostolorum, & seniorum.

CAP. XVI.

PEruenit autem Derben, & Lystram. Et 1
ecce discipulus quidam erat ibi nomine A
Timotheus,filius mulieris Iudęę fidelis,patre
Gentili. * Huic testimonium bonum redde- 2
bant qui in Lystris erant, & Iconio fratres.
* Hunc voluit Paulus secum proficisci: & 3
assumens circumcidit eum propter Iudæos,
qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes
quòd pater eius erat Gentilis. * Cùm autem 4
pertransirent ciuitates, tradebant eis custo-
dire dogmata, quæ erant decreta ab Aposto-
lis & senioribus,qui erant Ierosolymis. * Et 5
Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, &
abundabant numero quotidie. * Transeun- 6
tes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem,
vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum
Dei in Asia. * Cùm venissent autem in My- 7
siam, tentabant ire in Bithyniam: & non B
permisit eos Spiritus Iesu. *Cùm autem per- 8
transissent Mysiam,descenderũt Troadem:
* & visio per noctem Paulo ostensa est: Vir 9
Macedo quidam erat stans, & deprecans eũ,
& dicens: Transiens in Macedoniam, adiu-
ua nos. * Vt autẽ visum vidit,statim quæsi- 10
uimus proficisci in Macedoniam, certi facti
quòd vocasset nos Deus euangelizare eis.
* Nauigantes autem à Troade, recto cursu 11
venimus Samothraciam, & sequẽti die Nea-
polim; * & inde Philippos, quæ est prima 12
partis Macedoniæ ciuitas, colonia. Eramus
autem in hac Vrbe diebus aliquot,conferen-
tes. * Die autem sabbatorum egressi sumus 13
foras portam iuxta flumen, vbi videbatur C
oratio esse: & sedentes loquebamur mulie-
ribus,quæ conuenerant. * Et quædã mulier 14
nomine Lydia,purpuraria ciuitatis Thyati-
renorum, colens Deum,audiuit: cuius Do-
minus aperuit cor intendere his, quæ dice-
bantur à Paulo. * Cùm autem baptizata es- 15
set,& domus eius,deprecata est dicens: Si iu-
dicastis me fidelem Domino esse, introite in
domum meam, & manete. Et coegit nos.
* Factum est autem euntibus nobis ad ora- 16
tionem, puellam quamdam habentem spiri-
tum pythonem obuiare nobis,quę quæstum
magnum præstabat dominis suis diuinando.
* Hæc subsecuta Paulum, & nos, clamabat 17
dicẽs: Isti homines serui Dei excelsi sunt,qui D
annunciãt vobis viã salutis.* Hoc autẽ facie- 18
bat multis diebus. Dolens autem Paulus, &
conuersus, spiritui dixit: Præcipio tibi in no-
mine Iesu Christi exire ab ea. Et exijt eadem
hora. * Videntes autem domini eius quia 19
exiuit spes quæstus eorum, apprehendentes
Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad
20 principes: * & offerentes eos magistratibus,
dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem
21 nostram,cũ sint Iudæi:* & annunciant mo-
rem, quem non licet nobis suscipere, neque
22 facere, cùm simus Romani. * Et cucurrit
plebs aduersus eos: & magistratus, scissis tu-
23 nicis eorum, "iusserunt eos virgis cædi. * Et
E cùm multas plagas eis imposuissent, mise-
runt eos in carcerem, præcipientes custo-
24 di, vt diligenter custodiret eos, * Qui cùm
tale præceptum accepisset, misit eos in inte-
riorem carcerem, & pedes eorum strinxit
25 ligno. * Media autem nocte Paulus, & Si-
las orantes, laudabant Deum: & audiebant
26 eos, qui in custodia erant. * Subitò verò
terræmotus factus est magnus, ita vt moue-
rentur fundamẽta carceris. * Et statim aper-
ta sunt omnia ostia: & vniuersorum vincula
27 soluta sunt. *Expergefactus autẽ custos car-
ceris, & videns ianuas apertas carceris, eua-
ginato gladio volebat se interficere,ęstimans
28 fugisse vinctos. * Clamauit autẽ Paulus vo-
ce magna,dicens: Nihil tibi mali feceris: vni-
29 uersi enim hìc sumus. * Petitoq; lumine,in-
F trogressus est: & tremefactus procidit Paulo
30 & Silæ ad pedes: * & producens eos foras,
ait: Dñi, quid me oportet facere, vt saluus
31 fiam? * At illi dixerunt: Crede in Dominum
32 Iesum: & saluus eris tu, & domus tua. * Et
locuti sunt ei verbũ Domini cum omnibus,
33 qui erãt in domo eius. * Et tollens eos in il-
la hora noctis, lauit plagas eorum: & bapti-
zatus est ipse, & omnis domus eius conti-
34 nuò. * Cùmque perduxisset eos in domum
suam, apposuit eis mensam, & lætatus est
35 cum omni domo sua credens Deo. * Et cùm
dies factus esset, miserunt magistratus licto-
36 res, dicentes: Dimitte homines illos. * Nun-
ciauit autem custos carceris verba hæc Pau-
G lo:Quia miserunt magistratus vt dimittami-
37 ni, nunc igitur exeuntes,ite in pace.*Paulus
autem dixit eis: Cæsos nos publice, indem-
natos, homines Romanos miserunt in carce-
rem,& nunc occulte nos eijciunt? Non ita:
38 sed veniant, *& ipsi nos eijciant. Nunciaue-
runt autem magistratibus lictores verba hęc.
Timueruntque audito quòd Romani essent:
39 * & venientes deprecati sunt eos, & educen-
40 tes rogabant vt egrederentur de vrbe.*Exe-
untes autem de carcere, introierunt ad Ly-
diam: & visis fratribus consolati sunt eos,
& profecti sunt.

CAP. XVII.

1 CVm autem perambulassent Amphipo-
A lim,& Apolloniam, venerunt Thessa-
2 lonicam,vbi erat synagoga Iudæorum. *Se-
cundùm consuetudinem autem Paulus in-
troiuit ad eos, & per sabbata tria disserebat
3 eis de Scripturis, * adaperiens, & insinuans
quia Christum oportuit pati, & resurgere à
mor-

u 2. Cor. 11. f. 25. 1. Thes. 2. a. 2. Phil. 1. b. 13.

mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem
ego annuncio vobis. * Et quidam ex eis cre- 4
diderunt, & adiuncti sunt Paulo, & Silę, & de
colentibus, Gentilibusq; multitudo magna,
& mulieres nobiles non paucę. * Zelantes au- 5
tem Iudæi, assumentesq; de vulgo viros quos- B
dam malos, & turba facta, concitauerunt ci-
uitatem: & assistentes domui Iasonis quæ-
rebant eos producere in populum. * Et cùm 6
non inuenissent eos, trahebant Iasonem, &
quosdam fratres ad principes ciuitatis, cla-
mantes: Quoniam hi, qui Vrbem concitant,
& huc venerunt, * quos suscepit Iason, & hi 7
omnes contra decreta Cæsaris faciunt, re-
gem alium dicentes esse, Iesum. * Concita- 8
uerunt autem plebem, & principes ciuita-
tis audientes hæc. * Et accepta satisfactio- 9
ne à Iasone, & à ceteris, dimiserunt eos. * Fra- 10
tres verò confestim per noctem dimiserunt C
Paulum, & Silam in Beręam. Qui cùm ve-
nissent, in synagogam Iudæorum introie-
runt. * Hi autem erant nobiliores eorum, 11
qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt ver-
bum cum omni auiditate, quotidie scrutan-
tes Scripturas, si hæc ita se haberent. * Et 12
multi quidem crediderunt ex eis, & mulie-
rum Gentilium honestarũ, & viri non pau-
ci. * Cùm autem cognouissent in Thessalo- 13
nica Iudæi, quia & Berçæ prædicatum est à
Paulo verbum Dei, venerunt & illuc com-
mouentes, & turbantes multitudinem. * Sta- 14
timque tunc Paulum dimiserunt fratres, vt
iret vsque ad mare: Silas autem, & Timo-
theus remanserunt ibi. * Qui autem dedu- 15
cebant Paulum, perduxerunt eum vsque
Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silã, D
& Timotheum vt quàm celeriter venirẽt ad
illum, profecti sunt. * Paulus autem cùm 16
Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus
eius in ipso, videns idololatriæ deditam ciui-
tatem. * Disputabat igitur in synagoga cum 17
Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes
18 dies ad eos, qui aderant. * Quidam autem
Epicurei, & Stoici philosophi disserebant cũ
eo, & quidam dicebant: Quid vult semini-
uerbius hic dicere? Alij verò: Nouorum dæ-
moniorũ videtur annunciator esse; quia Ie-
19 sum, & resurrectionem annunciabat eis. * Et
E apprehensum eum ad Areopagum duxerũt,
dicentes: Possumus scire quæ est hæc noua,
20 quæ à te dicitur, doctrina? * noua enim quæ-
dã infers auribus nostris: Volumus ergo sci-
21 re quidnam velint hæc esse. (* Athenienses
autem omnes, & aduenæ hospites, ad nihil
aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire ali-
22 quid noui. *) Stans autem Paulus in medio
Areopagi, ait: Viri Athenienses per omnia
23 quasi superstitiosiores vos video. * Pręteriẽs
enim, & videns simulachra vestra, inueni, &
aram, in qua scriptum erat: IGNOTO
DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc [u] Ge.1.a 1.
24 ego annuncio vobis. * [u] Deus, qui fecit mun- [n] Su.p 7.f.
dũ, & omnia quæ in eo sunt, hic cęli & terræ 47.
cùm sit Dominus, [n] non in manufactis tẽplis
25 habitat, * nec manibus humanis colitur indi-
gens aliquo, cùm ipse det omnibus vitam, &
26 inspirationem, & omnia: * fecitque ex vno
F omne genus hominum inhabitare super vni-
uersam faciem terræ, definiens statuta tem-
27 pora, & terminos habitationis eorum, * quę-
rere Deum si forte attrectent eum, aut inue-
niant, quamuis non longe sit ab vnoquoque
28 nostrum. * In ipso enim viuimus, & mouã-
mur, & sumus: sicut & quidã vestrorũ Poe-
tarũ dixerunt: Ipsius enim & genus sumus.
29 * Genus ergo cùm simus Dei, non debemus
æstimare auro, aut argento, aut lapidi, scul-
pturæ artis, & cogitationis hominis, Diuinũ
30 esse simile. * Et tempora quidem huius igno-
G rantiæ despiciens Deus, nunc annunciat ho-
minibus vt omnes vbiq; pœnitentiam agant,
31 * eo quòd statuit diem, in quo iudicaturus
est

est orbem in æquitate,in viro,in quo statuit,
fidem præbens omnibus, suscitans eũ à mor-
tuis. *Cùm audissent autem resurrectionem 32
mortuorum,quidam quidem irridebant,qui-
dam verò dixerunt: Audiemus te de hoc ite-
rum. * Sic Paulus exiuit de medio eorum. 33
* Quidam verò viri adhærentes ei, credide- 34
runt: in quibus & Dionysius Areopagita,&
mulier nomine Damaris,& alij cum eis.

CAP. XVIII.

POst hæc egressus ab Athenis, venit Co- 1
rinthum: * & inueniens quemdam Iu- 2
dæum nomine Aquilam Ponticum genere, A
qui nuper venerat ab Italia,& Priscillã vxo-
rem eius, (eo quòd præcepisset Claudius di-
scedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad
eos. * Et quia eiusdem erat artis, manebat 3
apud eos,& operabatur:(erant autem sceno-
factoriæ artis.) * Et disputabat in synagoga 4
per omne sabbatum, interponens nomẽ Do-
mini Iesu,suadebatq; Iudæis,& Græcis.*Cùm 5
venissent autem de Macedonia Silas & Ti- B
motheus, instabat verbo Paulus, testificans
Iudæis esse Christum Iesum. *Contradicen- 6
tibus autem eis, & blasphemantibus, excu-
tiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis
vester super caput vestrum: mundus ego,ex
hoc ad Gentes vadam. *Et migrans inde,in- 7
trauit in domum cuiusdam,nomine Titi Iu-
sti,colentis Deum,cuius domus erat coniun-
cta synagogæ.*Crispus autem archisynago- 8
gus credidit Domino cum omni domo sua: C
& multi Corinthiorum audientes credebant,
& baptizabantur. * Dixit autem Dominus 9
nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed
loquere,& ne taceas: * propter quod ego sũ 10
tecum: & nemo apponetur tibi vt noceat te:
quoniam populus est mihi multus in hac ci-
uitate. * Sedit autem ibi annum & sex men- 11
ses,docens apud eos verbum Dei. * Gallione 12
autem proconsule Achaiæ,insurrexerũt vno D
animo Iudæi in Paulum,& adduxerunt eum
ad tribunal, * dicentes: Quia contra legem 13
hic persuadet hominibus colere Deum.*In- 14
cipiente autem Paulo aperire os,dixit Gallio
ad Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid,
aut facinus pessimum, ò viri Iudæi,rectè vos
sustinerem.*Si verò quæstiones sunt de ver- 15
bo, & hominibus, & lege vestra, vos ipsi vi-
deritis: Iudex ego horum nolo esse. * Et mi- 16
nauit eos à tribunali.*Apprehendentes autẽ 17
omnes Sosthenem principẽ synagogæ, per- E
cutiebant eum ante tribunal:& nihil eorum
Gallioni curæ erat.*Paulus verò cùm adhuc 17
sustinuisset dies multos,fratribus valefaciens,
nauigauit in Syriam, (& cum eo Priscilla,&
Aquila)qui sibi a totonderat in Cenchris ca- (a Nu. 6. c.)
put:habebat enim votum.*Deuenitq; Ephe- 19 (Inf. 21. d. 24.)
sum,& illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus
synagogam,disputabat cum Iudæis. * Ro- 20
gãtibus autem eis vt ampliori tempore ma-
21 neret,non consensit, * sed valefaciens,& di-
cens, Iterum reuertar ad vos Deo volente,
22 profectus est ab Epheso. * Et descendens
F Cæsaream, ascendit,& salutauit Ecclesiam,
23 & descendit Antiochiam. * Et facto ibi ali-
quanto tempore profectus est, perambulans
ex ordine Galaticam regionem,& Phrygiã,
24 confirmans omnes discipulos. * Iudæus au-
tem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus
genere, vir eloquens, deuenit Ephesum, po-
25 tens in scripturis. * Hic erat edoctus viam
Domini: & feruens spiritu loquebatur,& do-
cebat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciens tan-
26 tùm baptisma Ioannis. * Hic ergo cœpit fi-
G ducialiter agere in synagoga. Quem cùm
audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt
eum,& diligentius exposuerunt ei viam Do-
27 mini. * Cùm autem vellet ire Achaiam,ex-
hortati fratres scripserunt discipulis, vt su-
sciperent eum. Qui cùm venisset, contulit
28 multùm his, qui crediderant. * Vehemen-
ter enim Iudæos reuincebat publicè, osten-
dens per Scripturas, esse Christum Iesum.

CAP. XIX.

1 FActum est autem, cùm Apollo esset Co-
A rinthi,vt Paulus peragratis superioribus
partibus veniret Ephesũ, & inueniret quos-
2 dam discipulos:*dixitque ad eos: Si Spiritum
sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt
ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, au-
3 diuimus.* Ille verò ait: In quo ergo baptiza-
tis estis? Qui dixerunt: In Ioannis baptisma-
4 te. * Dixit autem Paulus: a Ioannes baptiza- (a Matt. 3. c. 11.
uit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: Mar. 1. a. 8.
In eum, qui venturus esset post ipsum, vt cre- Lu. 3. c. 16.
5 derent,hoc est,in Iesum. * His auditis, bapti- Ioã. 1. d. 26.
6 zati sunt in nomine Domini Iesu. * Et cùm Sup. 1. a. 5. & 11. c. 16.)
B imposuisset illis manus Paulus, venit Spiri-
tus sanctus super eos,& loquebantur linguis,
7 & prophetabant. * Erant autem omnes viri
8 fere duodecim.*Introgressus autem synago-
gam, cum fiducia loquebatur per tres men-
9 ses,disputans,& suadens de regno Dei.*Cùm
autem quidam indurarentur, & non crede-
rent,maledicentes viam Domini coram mul-
titudine,discedẽtes ab eis, segregauit discipu-
los, quotidie disputans in schola tyranni cu-
10 iusdam.*Hoc autem factum est per biennium,
ita vt omnes,qui habitabant in Asia, audirẽt
11 verbum Domini,Iudæi atq; Gentiles.* Vir-
tutesque nõ quaslibet faciebat Deus per ma-
12 num Pauli: * ita vt etiam super languidos
C deferrentur à corpore eius sudaria, & semi-
cinctia,& recedebant ab eis languores,& spi-
13 ritus nequam egrediebantur. * Tentauerunt
autem quidam & de circumeuntibus Iudæis
exorcistis,inuocare super eos, qui habebant
spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicen-
tes: Adiuro vos per Iesum,quem Paulus præ-
dicat.

dicat. * Erant autem quidam Iudæi Sceuæ 14
principis sacerdotum septem filij, qui hoc fa-
ciebant. * Respondens autem spiritus nequã 15
dixit eis: Iesum noui, & Paulum scio: vos au-
tem qui estis? * Et insiliens in eos homo, in 16
quo erat dæmonium pessimum, & domina-
tus amborum, inualuit cõtra eos, ita vt nudi,
& vulnerati effugerent de domo illa. * Hoc 17
autem notum factum est omnibus Iudæis, D
atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: &
cecidit timor super omnes illos, & magnifi-
cabatur nomen Domini Iesu. * Multiq; cre- 18
dentium veniebant confitentes, & annun-
ciantes actus suos. * Multi autem ex eis, qui 19
fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, &
combusserunt coram omnibus: & computa-
tis pretijs illorum, inuenerunt pecuniam de-
nariorum quinquaginta millium. * Ita forti- 20
ter crescebat verbum Dei, & confirmabatur.
* His autem expletis, proposuit Paulus in 22
Spiritu, transita Macedonia & Achaia ire Ie-
rosolymam, dicens: quoniam postquam fue-
ro ibi, oportet me & Romam videre. * Mit- 22
tens autem in Macedoniam duos ex mini- E
strantibus sibi, Timotheum, & Erastum, ipse
remansit ad tempus in Asia. * Facta est au- 23
tem illo tempore turbatio nõ minima de via
Domini. * Demetrius enim quidã nomine, 24
argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ,
præstabat artificibus non modicum quæstũ:
* quos cõuocans, & eos, qui huiusmodi erant 25
opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artifi-
cio est nobis acquisitio: * & videtis, & audi- 26
tis quia non solùm Ephesi, sed pene totius
Asiæ, Paulus hic suadens auertit multã tur-
bam, dicens: Quoniam non sunt dij, qui ma-
nibus fiunt. * Non solùm autem hæc pericli- 27
tabitur nobis pars in redargutionem venire,
sed & magnæ Dianę templum in nihilum
reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas
eius, quam tota Asia, & orbis colit. * His au- 28
ditis, repleti sunt ira, & exclamauerunt dicen- F
tes: Magna Diana Ephesiorum. * Et impleta 29
est ciuitas confusione, & impetum fecerunt
vno animo in theatrum, rapto Gaio, & Ari-
starcho Macedonibus, comitibus Pauli. * Pau- 30
lo autem volente intrare in populũ, non per-
miserunt discipuli. * Quidam autem & de 31
Asiæ principibus, qui erant amici eius, mise-
runt ad eum rogantes ne se daret in theatrũ:
* alij autem aliud clamabant. Erat enim Ec- 32
clesia confusa: & plures nesciebant qua ex
causa conuenissent. * De turba autem detra- 33
xerunt Alexandrum, propellentibus eũ Iu-
dęis. Alexãder autem manu silentio postula-
to, volebat reddere rationẽ populo. * Quem 21
vt cognouerunt Iudæum esse, vox facta vna
est omnium, quasi per horas duas claman-
tium: Magna Diana Ephesiorum. * Et cùm 35
sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesij, quis
enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum
ciuitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Io-
36 uisque prolis? * Cùm ergo his contradici nõ
G possit, oportet vos sedatos esse, & nihil teme-
37 re agere. * Adduxistis enim homines istos,
neque sacrilegos, neque blasphemantes deam
38 vestram. * Quòd si Demetrius, & qui cum
eo sunt artifices, habent aduersus aliquẽ cau-
sam, conuentus forenses aguntur, & procon-
39 sules sunt, accusent inuicem. * Si quid autem
alterius rei quæritis: in legitima Ecclesia po-
40 terit absolui. * Nam & periclitamur argui se-
ditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius sit
(de quo possimus reddere rationẽ) concursus
istius: Et cùm hæc dixisset, dimisit Ecclesiã.

CAP. XX.

1 POstquam autẽ cessauit tumultus, vocatis
Paulus discipulis, & exhortatus eos, vale
dixit, & profectus est, vt iret in Macedo-
2 niam. * Cùm autem perambulasset partes
illas, & exhortatus eos fuisset multo sermo-
3 ne, venit ad Græciam: * vbi, cùm fecisset mẽ-
ses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis naui-
gaturo in Syriam: habuitque consilium, vt
4 reuerteretur per Mecedoniam. * Comitatus
est autem eum Sopater Pyrrhi Berœensis,
Thessalonicensium verò Aristarchus, & Se-
cundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus:
5 Asiani verò Tychicus, & Trophimus. * Hi
B cùm pręcessissent sustinuerunt nos Troade:
6 * nos verò nauigauimus post dies Azymorũ
à Philippis, & venimus ad eos Troadem in
diebus quinque vbi demorati sumus diebus
7 septem. * Vna autem Sabbati cum conuenis-
semus ad frangendum panem, Paulus dispu-
tabat cum eis profecturus in crastinum, pro-
traxitque sermonem vsque in mediam no-
8 ctem. * Erant autem lampades copiosæ in cę-
9 naculo, vbi eramus congregati. * Sedens au-
tem quidam adolescens nomine Eutychus
super fenestrã, cùm mergeretur somno gra-
ui disputante diu Paulo, ductus somno ceci-
dit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus
10 est mortuus. * Ad quem cùm descendisset
C Paulus, incubuit super eum: & complexus
dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in
11 ipso est. * Ascendens autẽ, frangensque panẽ,
& gustans, satisque allocutus vsq; in lucem,
12 sic profectus est. * Adduxerunt autem pue-
rum viuentẽ, & consolati sunt non minimè.
13 * Nos autem ascendentes nauem, nauigaui-
mus in Asson, inde suscepturi Paulũ: sic enim
disposuerat ipse per terram iter facturus.
14 * Cùm autem conuenisset nos in Asson, as-
15 sumpto eo, venimus Mitylenẽ. * Et inde na-
uigantes, sequenti die venimus cõtra Chiũ,
& alia applicuimus Samum, & sequenti die
16 venimus Miletum. * proposuerat enim Pau-
lus transnauigare Ephesum, ne qua mora illi
D fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile
sibi

ſibi eſſet, vt diem Pentecoſtes faceret Iero-
ſolymis. * A Mileto autem mittens Ephe- 17
ſum, vocauit maiores natu Eccleſiæ. * Qui 18
cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit
eis: Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum
in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tem-
pus fuerim, * ſeruiens Domino cũ omni hu- 19
miliate, & lacrymis, & tentationibus, quæ
mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorũ: *quo- 20
modo nihil ſubtraxerim vtilium, quo minus
annunciarem vobis, & docerem vos publi-
cè, & per domos, * teſtificans Iudæis, atque 21
Gentilibus in Deum pęnitentiam, & fidem
in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. * Et 22
nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieru- E
ſalem: quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:
* niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes ciui- 23
tates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vin-
cula, & tribulationes Ieroſolymis me ma-
nent. * Sed nihil horum vereor: nec facio ani- 24
mam meã pretioſiorem quàm me, dummo-
do conſummem curſum meum, & miniſte-
rium verbi, quod accepi à Domino Ieſu, teſti-
ficari Euangelium gratię Dei. * Et nunc ecce 25
ego ſcio quia amplius non videbitis faciem
meam vos omnes, per quos tranſiui prædi-
cans regnum Dei. * Quapropter conteſtor 26
vos hodierna die, quia mũdus ſum à ſangui-
ne omnium. * Non enim ſubterfugi, quo mi- 27
nus annunciarem omne conſilium Dei vo-
bis. * Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in 28
quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos re- F
gere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſangui-
ne ſuo. * Ego ſcio quoniam intrabunt poſt 29
diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non
parcentes gregi. * Et ex vobis ipſis exur- 30
gent viri loquentes peruerſa, vt abducant di-
ſcipulos poſt ſe. * Propter quod vigilate me- 31
moria retinentes: quoniam per triennium
nocte & die non ceſſaui, cum lacrymis mo-
nens vnumquemque veſtrum. * Et nunc 32
commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius,
qui potens eſt ædificare, & dare hereditatem
in ſanctificatis omnibus. * Argentum, & aurũ, 33
aut veſtem nullius concupiui, ſicut * ipſi 34
a 1. Cor 4 c. 12. 2. Thes. 3. b. 8.
ſcitis: „quoniam ad ea, quæ mihi opus erant,
& his, qui mecum ſunt, miniſtrauerunt ma-
nus iſtæ. * Omnia oſtendi vobis, quoniam 35
ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac G
meminiſſe verbi Domini Ieſu, quòniam ipſe
dixit: Beatius eſt magis dare, quàm accipe-
re. * Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus 36
ſuis orauit cum omnibus illi. * Magnus au- 37
tem fletus factus eſt omnium: & procumben-
tes ſuper collum Pauli, oſculabantur eum,
* dolentes maximè in verbo, quod dixerat, 38
quoniam amplius faciem eius non eſſent vi-
ſuri. Et deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

1 CVm autẽ factum eſſet vt nauigaremus
A abſtracti ab eis, recto curſu venimus
Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pa-
2 taram. * Et cùm inueniſſemus nauẽ transfre-
tantẽ in Phęnicen, aſcendẽtes nauigauimus.
3 * Cũ apparuiſſemus autẽ Cypro, relinquẽtes
eam ad ſiniſtram, nauigauimus in Syriã, &
venimus Tyrum: ibi enim nauis expoſitura
4 erat onus. * Inuentis autem diſcipulis, man-
ſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant
per Spiritum ne aſcenderet Ieroſolymam.
5 * Et expletis diebus profecti ibamus, dedu-
centibus nos omnibus cum vxoribus, & filijs
B vſque foras ciuitatem: & poſitis genibus in
6 littore, orauimus. * Et cùm valefeciſſemus in-
uicem, aſcendimus nauem: illi autem redie-
7 runt in ſua. * Nos verò nauigatione expleta
à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalu-
tatis fratribus, manſimus die vna apud illos.
8 * Alia autẽ diẽ profecti, venimus Cæſaream.
Et intrantes domum Philippi euangeliſtæ,
„ qui erat vnus de ſeptem, manſimus apud a Su 6 b. 5.
9 eum. * Huic autem erant quatuor filiæ vir-
10 gines prophetantes. * Et cùm moraremur
per dies aliquot, ſuperuenit quidam à Iudæa
11 propheta, nomine Agabus. * Is cùm veniſ-
ſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi
pedes, & manus dixit: Hæc dicit Spiritus ſan-
ctus: Virũ, cuius eſt zona hæc, ſic alligabunt
in Ieruſalẽ Iudæi, & tradent in manus Gen-
12 tium. * Quod cùm audiſſemus, rogabamus
C nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Ie-
13 roſolymam. * Tunc reſpondit Paulus, & di-
xit: Quid facitis flentes, & affligentes cor
meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed &
mori in Ieruſalem paratus ſum propter no-
14 men Domini Ieſu. * Et cùm ei ſuadere non
poſſemus, quieuimus, dicentes: Domini vo-
15 luntas fiat. * Poſt dies autem iſtos præpara-
16 ti, aſcendebamus in Ieruſalem. * Venerunt
autem & ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcum,
adducentes ſecum apud quem hoſpitaremur
Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum
17 diſcipulum. * Et cùm veniſſemus Ieroſoly-
18 mam, libenter exceperunt nos fratres. * Se-
D quenti autem die introibat Paulus nobiſcum
ad Iacobum, omneſque collecti ſunt ſenio-
19 res. * Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſin-
gula, quæ Deus feciſſet in Gentibus per mi-
20 niſteriũ ipſius. * At illi cũ audiſſent, magni-
ficabant Deum, dixeruntque ei: Vides fra-
ter, quot millia ſunt in Iudæis, qui credide-
21 runt, & omnes æmulatores ſunt legis. * Au-
dierunt autem de te quia diſceſſionẽ doceas
à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt, Iudæo-
rum: dicens non debere eos circumcidere fi-
lios ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem
22 ingredi. * Quid ergo eſt? vtique oportet con-
uenire multitudinem: audient enim te ſuper-
ueniſſe.

uenisse. * Hoc ergo fac quod tibi dicimus: 23
Sunt nobis viri quatuor, votum habentes
a Nu. 6. c. 18. super se. * His assumptis, sanctifica te cum 24
illis: & impende in illis a vt radant capita: &
Sup. 18. c. 8. scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa
sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.
u Sup. 15. d. 20. c. 29. *De his autẽ, qui crediderunt ex Gentibus 25
u nos scripsimus iudicantes vt abstineant se E
ab idolis, immolato, & sanguine, & suffoca-
to, & fornicatione. * Tunc Paulus, assum- 26
ptis viris postera die purificatus cum illis in-
trauit in templum, annuncians expletionem
dierum purificationis, donec offerretur pro
vnoquoque eorum oblatio.* Dum autem se- 27
ptem dies consummarentur, hi, qui de Asia
erant, Iudæi, cùm vidissent eum in templo,
concitauerunt omnem populum, & iniece-
runt ei manus, clamantes: * Viri Israelitæ, 28
adiuuate: hic est homo, qui aduersus popu-
lum, & legem, & locum hunc, omnes vbique
docens, insuper & Gentiles induxit in tem-
plum, & violauit sãctum locum istum. *Vi- 29
derant enim Trophimum Ephesium in ciui- F
tate cum ipso, quem æstimauerunt quoniam
in tẽplum introduxisset Paulus. * Commo- 30
taque est ciuitas tota, & facta est concursio
populi. Et apprehendentes Paulum, trahe-
bant eum extra templum: & statim clausæ
sunt ianuæ.* Quærentibus autem eum occi- 31
dere, nunciatum est tribuno cohortis. Quia
tota confunditur Ierusalem.* Qui statim as- 32
sumptis militibus, & centurionibus, decur-
rit ad illos. Qui cùm vidissent tribunum, &
milites, cessauerunt percutere Paulũ.* Tunc 33
accedens tribunus apprehendit eum, & ius-
sit eum alligari catenis duabus: & interroga-
bat quis esset, & quid fecisset. * Alij autem 34
aliud clamabant in turba. Et cùm non pos- G
set certũ cognoscere præ tumultu, iussit du-
ci eum in castra.* Et cùm venisset ad gradus, 35
contigit vt portaretur à militibus propter
vim populi. * Sequebatur enim multitudo 36
populi, clamans: Tolle eum.* Et cùm cœpis- 37
set induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si
licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græ-
cè nosti? * Nonne tu es Ægyptius, qui ante 38
hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in
desertum quatuor millia virorum sicariorũ?
* Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum 39
quidem Iudæus à Tarso Ciliciæ, non ignotæ
ciuitatis municeps. Rogo autem te, permit-
te mihi loqui ad populum.* Et cùm ille per- 40
misisset, Paulus stans in gradibus, annuit ma-
nu ad plebem, & magno silentio facto, allo-
cutus est lingua Hebræa, dicens.

CAP. XXII.

VIri fratres, & patres, audite quam ad 1
vos nunc reddo rationem. * Cùm au- 2
dissent autem quia Hebræa lingua loquere- A
tur ad illos, magis præstiterunt silentium.
3 *Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus in Tar-
so Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, se-
cus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem
paternæ legis, æmulator legis, sicut & vos
4 omnes estis hodie: * u qui hanc viam persecu- a Sup. 8. a. 3.
tus sum vsque ad mortem, alligans, & tradẽs
5 in custodias viros ac mulieres, * sicut prin-
ceps sacerdotum mihi testimonium reddit,
B & omnes maiores natu u à quibus & episto-
las accipiens ad fratres Damascum perge-
bam, vt adducerem inde vinctos in Ierusalẽ
6 vt punirentur.* Factum est autem, eunte me,
& appropinquante Damasco media die, su-
bitò de cœlo circumfulsit me lux copiosa:
7 * & decidens in terram, audiui vocem dicen-
tem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris?
8 * Ego autem respondi: Quis es Domine? Di-
xitq; ad me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem
9 tu persequeris.* Et qui mecum erant, lumen
C quidem viderunt, vocem autem non audie-
10 runt eius, qui loquebatur mecum. *Et dixi:
Quid faciam, Domine? Dominus autem di-
xit ad me: Surgens vade Damascum: & ibi
tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat fa-
11 cere.* Et cùm non viderem præ claritate lu-
minis illius, ad manum deductus à comitibus
12 veni Damascum. *Ananias autem quidam,
vir secundùm legem testimonium habens ab
13 omnibus cohabitantibus Iudæis, * veniens
D ad me, & astans dixit mihi: Saule frater respi-
14 ce. Et ego eadem hora respexi in eum.* At il-
le dixit: Deus patrum nostrorum prçordina-
uit te, vt cognosceres voluntatem eius, & vi-
deres iustum, & audires vocem ex ore eius:
15 * quia eris testis illius ad omnes homines eo-
16 rũ, quæ vidisti, & audisti. * Et nũc quid mo-
raris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata
17 tua inuocato nomine ipsius.* Factum est au-
tem reuertenti mihi in Ierusalem, & oranti
18 in templo, fieri me in stupore mentis, * & vi-
E dere illum dicentem mihi: Festina, & exi ve-
lociter ex Ierusalem: quoniam non recipient
19 testimonium tuum de me.* Et ego dixi: Do-
mine ipsi sciunt u quia ego eram concludens u Sup. 8. a. 3.
in carcerem, & cædens per synagogas eos,
20 qui credebant in te:* & cùm funderetur san- u Sup. 7. g. 58.
guis Stephani testis tui, u ego astabam, & con-
sentiebam, & custodiebam vestimenta inter-
21 ficiẽtium illum. * Et dixit ad me: Vade quo-
22 niam ego in nationes longe mittam te.* Au-
diebant autem eum vsque ad hoc verbum,
& leuauerunt vocem suam dicentes: Tolle
de terra huiusmodi: non enim fas est eum vi-
23 uere. * Vociferãtibus autem eis, & proijcien-
F tibus vestimenta sua, & puluerem iactanti-
24 bus in aerem, * iussit tribunus induci eum in
castra, & flagellis cædi, & torqueri eum, vt
sciret propter quam causam sic acclamarent
25 ei.* Et cùm astrinxissent eum loris, dicit astã-
ti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Ro-
ma-

manum, & indemnatum licet vobis flagel-
lare? *Quo audito, Centurio accessit ad tri- 26
bunum, & nunciauit ei, dicens: Quid actu-
rus es? hic enim homo ciuis Romanus est.
*Accedens autē tribunus, dixit illi: Dic mihi 27
si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. *Et 28
respōdit tribunus: Ego multa summa ciuili- G
tatē hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego
autem & natus sum. *Protinus ergo disces- 29
serunt ab illo, qui eum torturi erāt. *Tribu-
nus quoque timuit postquam resciuit, quia
ciuis Romanus esset, & quia alligasset eum.
*Postera autem die volens scire diligentiùs 30
qua ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eū,
& iussit sacerdotes conuenire, & omne cōci-
lium, & producens Paulū, statuit inter illos.

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus ait: 1
Viri fratres, ego omni conscientia bona A
conuersatus sum ante Deum vsq; in hodier-
num diem: *Princeps autem sacerdotum A- 2
nanias præcepit astantibus sibi percutere os
eius. *Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet 3
te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudi-
cas me secundùm legem, & contra legem iu-
bes me percuti? *Et qui astabant dixerunt: 4
Summum sacerdotem Dei maledicis? *Dixit 5
autem Paulus: Nesciebam fratres quia prin- B
b Exod. 22. ceps est sacerdotum. Scriptū est enim: "Prin-
d. 21. cipem populi tui non maledices. *Sciens au- 6
tem Paulus, quia vna pars esset Sadducæorū,
& altera Pharisæorum, exclamauit in conci-
u Phil. 3. b. lio: Viri fratres, "ego Pharisæus sum, filius
8. Pharisæorū, de spe, & resurrectione mortuo-
rum ego iudicor. *Et cùm hæc dixisset, facta 7
est dissensio inter Pharisæos, & Sadducæos,
u Matt. 22. & soluta est multitudo. *"Sadducæi enim 8
c. 32. dicunt, non esse resurrectionem, neque An-
gelum, neque Spiritum: Pharisæi autē vtra-
que confitentur. *Factus est autem clamor 9
magnus. Et surgentes quidam Pharisæo-
rum, pugnabant, dicentes: Nihil mali inue-
nimus in homine isto: quid si Spiritus locu-
tus est ei, aut Angelus? *Et cùm magna dis- 10
sensio facta esset, timens tribunus ne discer- C
peretur Paulus ab ipsis, iussit milites descen-
dere, & rapere eum de medio eorum, ac du-
cere eum in castra. *Sequenti autem nocte 11
assistens ei Dominus, ait: Constans esto: si-
cut enim testificatus es de me in Ierusalem,
sic te oportet & Romæ testificari. *Facta 12
autem die collegerunt se quidā ex Iudæis, &
deuouerunt se dicentes, neque manducatu-
ros, neque bibituros donec occiderent Pau-
lum. *Erant autem plus quàm quadragin- 13
ta viri, qui hanc coniurationem fecerant: D
*qui accesserunt ad principes sacerdotum, 14
& seniores, & dixerunt: Deuotione deuoui-
mus nos nihil gustaturos, donec occidamus
Paulum. *Nunc ergo vos notum facite tri- 15
buno cum concilio, vt producat illum ad
vos, tamquā aliquid certius cognituri de eo.
Nos verò prius quàm appropiet, parati su-
16 mus interficere illum. *Quòd cùm audis-
set filius sororis Pauli insidias, venit, & in-
17 trauit in castra, nunciauitque Paulo. *Vo-
cans autem Paulus ad se vnum ex Centu-
rionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad
tribunum, habet enim aliquid indicare illi.
18 *Et ille quidem asumens eum duxit ad tri-
bunum, & ait: Vinctus Paulus rogauit me
hunc adolescentem perducere ad te, haben-
19 tem aliquid loqui tibi. *Apprehendens au-
E tem tribunus manum illius, secessit cum eo
seorsum, & interrogauit illum: Quid est,
20 quod habes indicare mihi? *Ille autem di-
xit: Iudæis conuenit rogare te, vt crastina
die producas Paulum in concilium, quasi
21 aliquid certius inquisituri sint de illo: *tu
verò ne credideris illis, insidiantur enim ei
ex eis viri amplius quàm quadrinta, qui se
deuouerunt non manducare, neque bibere,
donec interficiant eum: & nunc parati sunt,
22 expectantes promissum tuum. *Tribunus
F igitur dimisit adolescentem, præcipiens, ne
cui loqueretur, quoniam hæc nota sibi fe-
23 cisset. *Et vocatis duobus Centurionibus,
dixit illis: Parate milites ducentos, vt eant
vsque Cæsaream, & equites septuaginta, &
lancearios ducentos à tertia hora noctis:
24 & iumenta præparate, vt imponentes Pau-
lum, saluum perducerent ad Felicem præsi-
25 dem, (*Timuit enim, ne forte raperent eū
Iudæi, & occiderent, & ipse postea calum-
niam sustineret, tamquam accepturus pecu-
26 niam) *scribens epistolam continentem hęc:
CLAVDIVS Lysias optimo Præsidi, Felici
27 salutem. *Virum hunc comprehensum à
Iudæis, & incipientem interfici ab eis, super-
ueniens cum exercitu eripui, cognito quia
28 Romanus est: *Volensque scire causam,
G quam obijciebant illi, deduxi eum in conci-
29 lium eorū. *Quem inueni accusari de quæ-
stionibus legis ipsorum, nihil verò dignum
30 morte aut vinculis habentem criminis. *Et
cùm mihi perlatum esset de insidijs, quas
parauerant illi, misi eum ad te denuncians:
& accusatoribus, vt dicant apud te, Vale.
31 *Milites ergo secundùm præceptum sibi,
asumentes Paulum, duxerunt per noctem
32 in Antipatridem. *Et postera die dimissis
equitibus, vt cum eo irent, reuersi sunt ad
33 castra. *Qui cùm venissent Cæsaream, &
tradidissent epistolam præsidi, statuerunt
34 ante illum & Paulum. *Cùm legisset au-
tem, & interrogasset de qua prouincia esset:
35 & cognoscens quia de Cilicia, *Audiam te,
inquit, cùm accusatores tui venerint. Ius-
sitque in prætorio Herodis custodiri eum.

CAP. XXIV.

POst quinque autem dies descendit prin- 1
ceps sacerdotum, Ananias, cum seniori- A
bus quibusdam, & Tertullo quodã oratore,
qui adierunt præsidẽ aduersus Paulum. *Et 2
citato Paulo cœpit accusare Tertullus, di-
cens: Cùm in multa pace agámus per te, &
multa corrigantur per tuam prouidentiam,
*semper & vbiq; suscipimus, optime Felix, 3
cum omni gratiarum actione. * Ne diutius 4
autem te protraham, oro, breuiter audias B
nos pro tua clementia. *Inuenimus hũc ho- 5
minem pestiferum, & concitantem seditio-
nes omnibus Iudæis in vniuerso orbe, & au-
ctorem seditionis sectæ Nazarenorum: *qui 6
etiam templum violare conatus est, quem
& apprehensum voluimus secũdùm legem
nostram iudicare. *Superueniens autem tri- 7
bunus Lysias, cum vi magna eripuit eum
de manibus nostris, * iubens accusatores eius 8
ad te venire: à quo poteris ipse iudicans, de C
omnibus istis cognoscere, de quibus nos ac-
cusamus eum. * Adiecerunt autem & Iu- 9
dæi, dicentes hæc ita se habere. * Respondit 10
autem Paulus, (annuente sibi Præside dice-
re) Ex multis annis te esse iudicem genti
huic sciens, bono animo pro me satisfaciam:
*Potes enim cognoscere quia non plus sunt 11
mihi dies quàm duodecim, ex quo ascendi
adorare in Ierusalem: * & neque in templo 12
inuenerũt me cum aliquo disputantem, aut D
concursum facientem turbæ, neque in sy-
nagogis, *neque in ciuitate: neque probare 13
possunt tibi de quibus nunc me accusant.
*Confiteor autem hoc tibi, quod secundùm 14
sectam, quam dicunt hæresim, sic deseruio
Patri, & Deo meo, credens omnibus, quæ in
Lege, & Prophetis scripta sunt: *spem ha- 15
bens in Deum quam & hi ipsi expectant,
resurrectionem futuram iustorum, & ini-
quorum. * In hoc ipse studeo sine offendi- 16
culo conscientiam habere ad Deum, & ad
homines semper. *Post annos autem plures 17
eleemosynas facturus in gentem meam, ve- E
ni, & oblationes, & vota. * u in quibus inue- 18
nerunt me purificatum in templo: non cum
turba, neque cum tumultu. * Quidam au- 19
tem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te
præsto esse, & accusare si quid haberent ad-
uersum me: *aut hi ipsi dicant si quid inue- 20
nerunt in me iniquitatis cùm stem in conci-
lio, *nisi de vna hac solummodo voce, qua 21
clamaui inter eos stans. u Quoniam de resur- F
rectione mortuorũ ego iudicor hodie à vo-
bis. *Distulit autẽ illos Felix, certissime sciẽs 22
de via hac, dicens: Cùm tribunus Lysias de-
scenderit, audiam vos. * Iussitq; Centurioni 23
custodire eum, & habere requiem, nec quẽ-
quam de suis prohibere ministrare ei. * Post 24
aliquot autem dies veniens Felix cum Dru-
silla vxore sua, quę erat Iudęa, vocauit Pau-
lum, & audiuit ab eo fidem, quæ est in Chri-
25 stum Iesum. * Disputante autẽ illo de iusti-
G tia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefa-
ctus Felix respondit: Quod nunc attinet, va-
de: tempore autem opportuno accersam te:
26 *simul & sperans, quòd pecunia ei daretur
à Paulo, propter quod & frequẽter accersens
27 eum, loquebatur cum eo. *Biennio autẽ ex-
pleto, accepit successorẽ Felix Portium Fe-
stum. Volens autem gratiam præstare Iu-
dæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

u Sup. 21. d. 26.

u Sup. 23. b 6.

CAP. XXV.

1 FEstus ergo cùm venisset in prouinciam,
A post triduum ascendit Ierosolymam à
2 Cæsarea. * Adieruntq; eum principes sacer-
dotum, & primi Iudæorum aduersus Paulũ:
3 & rogabant eum, * postulantes gratiam ad-
uersus eum, vt iuberet perduci eum in Ieru-
salem, insidias tendentes, vt interficerent eũ
4 in via. * Festus autẽ respondit seruari Paulũ
in Cęsarea: se autem maturius profecturum.
5 *Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, de-
B scendentes simul, si quod est in viro crimen,
6 accusent eum. *Demoratus autem inter eos
dies non amplius quàm octo, aut decem, de-
scendit Cæsaream, & altera die sedit pro tri-
7 bunali, & iussit Paulum adduci. * Qui cùm
perductus esset, circumsteterunt eum, qui
ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas,
& graues causas obijcientes, quas non pote-
8 rant probare, * Paulo rationem reddente:
Quoniam neque in legem Iudæorum, neq;
in templum, neque in Cæsarem quidquam
9 peccaui. *Festus autem volens gratiam præ-
C stare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Ie-
rosolymam ascendere, & ibi de his iudicari
10 apud me? *Dixit autem Paulus: Ad tribunal
Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari. Iudæis
11 nõ nocui, sicut tu melius nosti. *Si enim no-
cui, aut dignum morte aliquid feci, nõ recu-
so mori: si verò nihil est eorum, quę hi accu-
sant me, nemo potest me illis donare. Cęsarẽ
12 appello. *Tunc Festus cum cõcilio locutus,
respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsa-
13 rem ibis. * Et cùm dies aliquot transacti es-
sent: Agrippa rex, & Bernice descenderunt
14 Cæsaream ad salutandum Festum. *Et cùm
dies plures ibi demorarẽtur, Festus regi indi-
D cauit de Paulo, dicens: Vir quidam est dere-
lictus à Felice vinctus, * de quo cùm essem
15 Ierosolymis, adierunt me principes sacerdo-
tum, & seniores Iudæorum postulantes ad-
16 uersus illum damnationẽ. *Ad quos respon-
di: Quia non est Romanis consuetudo dam-
nare aliquem hominem prius quàm is, qui
accusatur, præsentes habeat accusatores, lo-
cumque defendendi accipiat ad abluenda
17 crimina. * Cùm ergo huc conuenissent sine
E vlla dilatione, sequenti die sedens pro tribu-
nali,

nali, iußi adduci virũ. *De quo, cùm stetis- 18
sent accusatores, nullam causam deferebant,
de quibus ego suspicabar malum: *Quęstio- 19
nes verò quasdam de sua superstitione ha-
bebant aduersus eum, & de quodam Iesu de-
functo, quem affirmabat Paulus viuere.
*Hæsitans autem ego de huiusmodi quæ- 20
stione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, F
& ibi iudicari de istis. *Paulo autem appel- 21
lante, vt seruaretur ad Augusti cognitio-
nem, iußi seruari eum, donec mittam eum
ad Cæsarem. * Agrippa autem dixit ad Fe- 22
stum. Volebam & ipse hominem audire.
Cras, inquit, audies eum. *Altera autem die 23
cùm venisset Agrippa, & Bernice cum mul-
ta ambitione, & introissent in auditorium
cum tribunis, & viris principalibus ciuitatis,
iubente Festo, adductus est Paulus. * Et di- 24
cit Festus: Agrippa rex, & omnes, qui simul
adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo
omnis multitudo Iudæorum interpellauit
me Ierosolymis, petentes & acclamantes
non oportere eum viuere amplius. * Ego 25
verò comperi nihil dignum morte eum ad- G
misisse. Ipso autem hoc appellante ad Au-
gustum, iudicaui mittere. * De quo quid 26
certum scribam domino, non habeo. Pro-
pter quod produxi eum ad vos, & maximè
ad te rex Agrippa, vt, interrogatione facta,
habeam quid scribam. * Sine ratione enim 27
mihi videtur mittere vinctum, & causas eius
non significare.

CAP. XXVI.

AGrippa verò ad Paulum ait: Permitti- 1
tur tibi loqui pro temetipso. Tunc A
Paulus extenta manu cœpit rationem red-
dere. * De omnibus, quibus accusor à Iu- 2
dæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud
te cùm sim defensurus me hodie, * maximè 3
te sciente omnia, & quæ apud Iudæos sunt
consuetudines, & quæstiones: propter quod
obsecro patienter me audias. *Et quidem vi- 4
tam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit in
gente mea in Ierosolymis, nouerunt omnes
Iudæi: *præscientes me ab initio (si velint te- 5
stimonium perhibere) quoniam secundùm B
certißimam sectam nostræ religionis vixi
Pharisæus. * Et nunc in spe, quæ ad patres 6
nostros repromißionis facta est à Deo, sto
iudicio subiectus: * in quam duodecim tri- 7
bus nostræ nocte, ac die seruientes, sperant
deuenire. De qua spe accusor à Iudæis, rex.
* Quid incredibile iudicatur apud vos, si 8
Deus mortuos suscitat? *Et ego quidem exi- 9
stimaueram, me aduersus nomen Iesu Na-
zareni debere multa cõtraria agere.* "quod 10
& feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego C
in carceribus inclusi, à principibus sacerdo-
tum potestate accepta: & cùm occideren-
tur, detuli sententiam. * Et per omnes syna- 11
gogas frequenter puniens eos, compellebam
blasphemare: & amplius insaniens in eos,
12 persequebar vsque in exteras ciuitates. * In
quibus " dum irem Damascum cum pote-
state, & permissu principum sacerdotum,
13 *die media in via, vidi, rex, de cœlo supra
splendorem solis circumfulsisse me lumen,
14 & eos, qui mecum simul erant. * Omnesq;
nos cùm decidissemus in terram, audiui vo-
D cem loquentem mihi Hebraica lingua: Sau-
le, Saule, quid me persequeris? durum est ti-
15 bi contra stimulum calcitrare. * Ego autem
dixi: Quis es Domine? Dominus autem di-
xit: Ego sum Iesus, quem tu persequeris.
16 *Sed exurge, & sta super pedes tuos: ad hoc
enim apparui tibi, vt constituam te mini-
strum, & testem eorum, quæ vidisti, & eo-
17 rum, quibus apparebo tibi, * eripiens te de
populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto
18 te, *aperire oculos eorum, vt conuertantur
E à tenebris ad lucem, & de potestate satanæ
ad Deum, vt accipiant remißionem pecca-
torum, & sortem inter sanctos per fidem, quę
19 est in me. *Vnde, rex Agrippa, non fui in-
20 credulus cœlesti visioni: * " sed his, qui sunt
Damasci primùm, & Ierosolymis, & in om-
nem regionem Iudææ, & Gentibus annun-
ciabam, vt pęnitentiam agerent, & conuer-
terentur ad Deum, digna pęnitentiæ opera
21 facientes. * Hac ex causa me Iudæi, cùm es-
F sem in templo, " comprehensum tentabant
22 interficere. * Auxilio autem adiutus Dei vs-
que in hodiernum diem sto, testificans mi-
nori, atque maiori, nihil extra dicens quàm
ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, &
23 Moyses, *si paßibilis Christus, si primus ex
resurrectione mortuorum, lumen annun-
24 ciaturus est populo, & Gentibus. *Hæc lo-
quente eo, & rationem reddente, Festus ma-
gna voce dixit: Insanis Paule: multæ te lit-
25 teræ ad insaniam conuertunt. * Et Paulus:
Non insanio (inquit) optime Feste, sed veri-
26 tatis, & sobrietatis verba loquor. *Scit enim
de his rex, ad quem & constanter loquor:
latere enim eum nihil horum arbitror. Ne-
que enim in angulo quidquam horum ge-
27 stum est. * Credis rex Agrippa prophetis?
28 Scio quia credis. * Agrippa autem ad Pau-
C lum: In modico suades me Christianum
29 fieri. * Et Paulus: Opto apud Deum, & in
modico, & in magno, non tantùm te, sed
etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales,
qualis & ego sum, exceptis vinculis his.
30 *Et exurrexit rex, & præses, & Bernice, &
31 qui aßidebant eis. * Et cùm secessissent,
loquebantur ad inuicem, dicentes: Quia
nihil morte, aut vinculis dignum quid fe-
cit homo iste. Agrippa autem Festo dixit:
Dimitti poterat homo hic, si non appellas-
set Cæsarem.

" Sup. 8. a. 9.

" Sup. 9. a. 2.

" Sup. 13. & 14.

" Sup. 21. c. 32.

CAP. XXVII.

VT autem iudicatum est nauigare eum 1
in Italiam, & tradi Paulum cum reli- A
quis custodijs centurioni nomine Iulio co-
* 2.Cor.11. f.25. hortis Augustæ,* ascendẽtes nauem Adru- 2
metinam, incipientes nauigare circa Asiæ
loca, sustulimus, perseuerante nobiscum
Aristarcho Macedone Thessalonicensi.
* Sequenti autem die deuenimus Sidonem. 3
Humanè autem tractans Iulius Paulum,
permisit ad amicos ire, & curam sui agere.
* Et inde cùm sustulissemus, subnauigaui- 4
mus Cyprum, propterea quòd essent venti
cõtrarij. * Et pelagus Ciliciæ, & Pamphyliæ 5
nauigantes, venimus Lystram, quæ est Ly- B
ciæ: * & ibi inueniens centurio nauem Ale- 6
xandrinam nauigantem in Italiam, transpo-
suit nos in eam. * Et cùm multis diebus tardè 7
nauigaremus, & vix deuenissemus contra
Gnidum prohibente nos vento, adnauigaui-
mus Cretæ iuxta Salmonem: * & vix iuxta 8
nauigantes, venimus in locum quemdam,
qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat ciui-
tas Thalassa. * Multo autem tempore pera- 9
cto, & cùm iam non esset tuta nauigatio, eo
quòd & ieiunium iam præterijsset, conso-
labatur eos Paulus, * dicens eis: Viri, video 10
quoniam cum iniuria, & multo damno non
solùm oneris, & nauis, sed etiam animarum
nostrarum incipit esse nauigatio. * Centurio 11
autem gubernatori, & nauclero magis cre- C
debat, quàm his, quæ à Paulo dicebantur.
* Et cùm aptus portus non esset ad hieman- 12
dum, plurimi statuerunt consilium nauiga-
re inde, si quomodo possent, deuenientes
Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respi-
cientem ad Africum, & ad Corum. * Aspi- 13
rante autem Austro, æstimantes proposi-
tum se tenere, cùm sustulissent de Asson, le-
gebant Cretam. * Non post multùm autem 14
misit se contra ipsam ventus Typhonicus,
qui vocatur Euroaquilo. * Cùmq; arrepta 15
esset nauis, & non posset conari in ventum,
data naue flatibus, ferebamur. * In insulam 16
autem quamdam decurrentes, quæ vocatur
Cauda, potuimus vix obtinere scapham.
* Qua sublata, adiutorijs vtebantur accin- 17
gentes nauem, timentes ne in Syrtim incide- D
rent, summisso vase sic ferebantur. * Valida 18
autem nobis tempestate iactatis, sequenti die
iactum fecerunt: * & tertia die suis manibus 19
armamenta nauis proiecerunt. * Neque au- 20
tẽ sole, neq; sideribus apparentibus per plu-
res dies, & tempestate non exigua imminen-
te, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ.
* Et cùm multa ieiunatio fuisset, tunc stans 21
Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat
quidem, ò viri, audito me, nõ tollere à Cre-
ta, lucrique facere iniuriam hanc, & iactu-
ram. * Et nunc suadeo vobis bono animo 22
esse; amissio enim nullius animæ erit ex vo-
23 bis, præterquàm nauis. * Astitit enim mihi
hac nocte Angelus Dei, cuius sum ego, &
24 cui deseruio, * dicens: Ne timeas Paule, Cæ-
sari te oportet assistere: & ecce donauit tibi
25 Deus omnes, qui nauigant tecum. * Propter
quod bono animo estote viri: credo enim
Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum
26 est mihi. * In insulam autẽ quamdam opor-
E tet nos deuenire. * Sed posteaquàm quarta
27 decima nox superuenit, nauigantibus nobis
in Adria circa mediam noctem, suspicaban-
tur nautæ apparere sibi aliquam regionem.
28 * Qui summittentes bolidem, inuenerunt
passus viginti: & pusillum inde separati, in-
29 uenerunt passus quindecim. * Timentes au-
tem ne in aspera loca incideremus, de puppi
mittentes anchoras quatuor, optabant diem
30 fieri. * Nautis verò quærentibus fugere de
naui, cùm misissent scapham in mare, sub
obtentu quasi inciperent à prora anchoras
31 extendere, * dixit Paulus centurioni, & mili-
tibus: Nisi hi in naui mãserint, vos salui fie-
32 ri non potestis. * Tunc absciderunt mili-
tes funes scaphæ, & passi sunt eam excidere.
33 * Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus
F omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima
die hodie expectantes ieiuni permanetis, ni-
34 hil accipientes. * Propter quod rogo vos ac-
cipere cibum pro salute vestra: quia nullius
35 vestrum capillus de capite peribit. * Et cùm
hæc dixisset, sumens panem, gratias egit
Deo in conspectu omnium: & cùm fregisset,
36 cœpit manducare. * Animæquiores autem
facti omnes, & ipsi sumpserunt cibum.
37 * Eramus verò vniuersæ animæ in naui du-
38 centæ septuaginta sex. * Et satiati cibo alle-
uiabant nauem, iactantes triticum in mare.
39 * Cùm autem dies factus esset, terram non
agnoscebant: sinum verò quemdam consi-
G derabant habentem littus, in quem cogita-
40 bant, si possent, eijcere nauem. * Et cùm an-
choras sustulissent, committebant se mari,
simul laxantes iuncturas gubernaculorum:
& leuato artemone secundùm auræ flatum
41 tendebant ad littus. * Et cùm incidissemus
in locum dithalassum, impegerunt nauem,
& prora quidem fixa manebat immobilis,
42 puppis verò soluebatur à vi maris. * Mili-
tum autem consilium fuit, vt custodias oc-
ciderent; ne quis cùm enatasset, effugeret.
43 * Centurio autem volens seruare Paulum,
prohibuit fieri: iussitque eos, qui possent na-
tare, emittere se primos, & euadere, & ad
44 terram exire: * & ceteros alios in tabulis fe-
rebant: quosdam super ea, quæ de naui
erant. Et sic factum est, vt omnes animæ
euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

ET cùm euasissemus, tunc cognouimus, 1
quia Melita insula vocabatur. Barba- A
ri verò præstabant non modicam humani-
tem nobis. *Accensa enim pyra, reficiebant 2
nos omnes propter imbrem, qui imminebat,
& frigus. *Cùm congregasset autem Paulus 3
sarmentorum aliquantam multitudinem,
& imposuisset super ignem, vipera à calore
cùm processisset, inuasit manum eius. * Vt 4
verò viderunt Barbari pendentem bestiam B
de manu eius, ad inuicem dicebant: Vtique
homicida est homo hic, qui cùm euaserit de
mari, vltio non sinit eum viuere. * Et ille 5
quidem excutiens bestiam in ignem, nihil
mali passus est. *At illi existimabant eum in 6
tumorem conuertendum, & subitò casu-
rum, & mori. Diu autem illi expectanti-
bus, & videntibus nihil mali in eo fieri, con-
uertentes se, dicebant eum esse Deum. * In 7
locis autem illis erant prædia principis insu-
læ, nomine Publij, qui nos suscipiens, tri-
duo benignè exhibuit. * Contigit autem, 8
patrem Publij febribus, & dysenteria vexa-
tum iacere. Ad quem Paulus intrauit: &
cùm orasset, & imposuisset ei manus, salua-
uit eum. * Quo facto, omnes, qui in insula 9
habebant infirmitates, accedebant, & cura- C
bantur: * qui etiam multis honoribus nos 10
honorauerunt, & nauigantibus imposue-
runt quæ necessaria erant. * Post menses 11
autem tres nauigauimus in naui Alexandri-
na, quæ in insula hiemauerat, cui erat insi-
gne Castorum. * Et cùm venissemus Syra- 12
cusam, mansimus ibi triduo.* Inde circum- 13
legentes deuenimus Rhegium: & post vnum
diem flante Austro, secunda die venimus
Puteolos, * vbi inuentis fratribus rogati su- 14
mus manere apud eos dies septem: & sic ve-
nimus Romam. * Et inde cũ audissent fra- 15
tres, occurrerunt nobis vsque ad Apij fo- D
rum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidisset
Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.
*Cùm autem venissemus Romam, permis- 16
sum est Paulo manere sibimet cum custo-
diente se milite. * Post tertium autem diem 17
conuocauit primos Iudæorum. Cùmque
conuenissent, dicebat eis: Ego viri fratres,
nihil aduersus plebem faciens, aut morem
paternum, vinctus ab Ierosolymis traditus
18 sum in manus Romanorum, * qui cùm in-
terrogationem de me habuissent, voluerunt
me dimittere, eo quòd nulla esset causa
19 mortis in me. *Contradicentibus autem Iu-
dæis, coactus sum appellare Cæsarem, non
E quasi gentem meam habens aliquid accu-
20 sare. * Propter hanc igitur causam roga-
ui vos videre, & alloqui. Propter spem
enim Israel catena hac circumdatus sum.
21 *At illi dixerunt ad eum: Nos neque litte-
ras accepimus de te à Iudæa, neque adue-
niens aliquis fratrum nunciauit, aut locutus
22 est quid de te malum. * Rogamus autem à
te audire, quæ sentis: nam de secta hac no-
tum est nobis, quia vbique ei contradicitur.
23 *Cùm constituissent autem illi diem, vene-
runt ad eum in hospitium plurimi, quibus
exponebat testificans regnum Dei, suadens-
F que eis de Iesu ex Lege Moysi, & Prophetis
24 à mane vsque ad vesperam. * Et quidam
credebant his, quæ dicebantur: quidam ve-
25 rò non credebant. * Cùmque inuicem non
essent consentientes, discedebant dicente Pau-
lo vnum verbum: Quia benè Spiritus san-
ctus locutus est per Isaiam prophetam ad
26 Patres nostros, *dicens: „ Vade ad populum
istum, & dic ad eos: Aure audietis, & non „ Is. 6. c. 9.
intelligetis, & videntes videbitis, & non per- Matt. 13. b. 14.
27 spicietis. * Incrassatum est enim cor populi Marc. 14. b. 12.
G huius, & auribus grauiter audierunt, & ocu-
los suos compresserunt; ne fortè videant Luc. 8. b. 10
oculis, & auribus audiant, & corde intelli- Io. 12. f. 40. Rom. 11. b. 8.
28 gant & conuertantur, & sanem eos. * No-
tum ergo sit vobis, quoniam Gentibus mis-
sum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.
29 *Et cùm hæc dixisset, exierunt ab eo Iu-
dæi, multam habentes inter se quæstionem.
30 *Mansit autem biennio toto in suo condu-
cto: & suscipiebat omnes, qui ingredieban-
32 tur ad eum, * prædicans regnum Dei, &
docens quæ sunt de Domino Iesu Christo
cum omni fiducia, sine prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

Act. 13. a. 2.
PAVLVS, seruus Iesu Chri- 1
sti, vocatus Apostolus, a segre- A
gatus in Euangelium Dei,
* quod ante promiserat per 2
Prophetas suos in Scripturis
sanctis * de Filio suo, qui factus est ei ex se- 3
mine Dauid secundùm carnem, * qui præ- 4
destinatus est Filius Dei in virtute secun-
dũ spiritum sanctificationis ex resurrectio-
ne mortuorum Iesu Christi Domini nostri:
* per quem accepimus gratiam, & Aposto- 5
latum ad obediendum fidei in omnibus Gẽ-
tibus pro nomine eius, * in quibus estis & 6
vos vocati Iesu Christi: * omnibus qui sunt 7
Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia
vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domi-
no Iesu Christo. * Primùm quidem gratias 8
ago Deo meo per Iesum Christum pro om-
nibus vobis: quia fides vestra annunciatur
in vniuerso mundo. * Testis enim mihi est 9
Deus, cui seruio in spiritu meo in Euange- B
lio filij eius, quòd sine intermissione memo-
riam vestri facio * semper in orationibus 10
meis: obsecrans, si quomodo tandem ali-
quando prosperum iter habeam in volun-
tate Dei veniendi ad vos. * Desidero enim 11
videre vos: vt aliquid impertiar vobis gra-
tię spiritualis ad confirmandos vos: * id est, 12
simul consolari in vobis per eam, quæ inui-
cem est, fidem vestram, atque meam. * No- 13
lo autem vos ignorare fratres: quia sæpè
proposui venire ad vos, (& prohibitus sum
vsque adhuc) vt aliquem fructum habeam
14 & in vobis, sicut & in ceteris gẽtibus. * Grę·
cis ac Barbaris, sapientibus, & insipientibus
15 debitor sum: * ita (quod in me) promptum
est & vobis, qui Romæ estis, euangelizare.
16 * Non enim erubesco Euangelium. Virtus
enim Dei est in salutem omni credenti, Iu-
17 dæo primùm, & Græco. * Iustitia enim Dei
in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scri-
18 ptum est: a Iustus autem ex fide viuit. * Re- a Heb. 2. a. 4
C uelatur enim ira Dei de cœlo super omnem Hebr. 10. g. 38.
impietatem, & iniustitiam hominum eorũ,
19 qui veritatem Dei in iustitia detinent: * quia Gal. 3. b. 11
quod notum est Dei, manifestum est in illis.
20 Deus enim illis manifestauit. * Inuisibi-
lia enim ipsius, à creatura mundi per ea,
quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sẽ-
piterna quoq; eius virtus, & diuinitas: ita vt
21 sint inexcusabiles. * a Quia cũ cognouissent a Eph. 4. c. 17.
Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut
gratias egerunt: sed euanuerũt in cogitatio-
nibus suis, & obscuratũ est insipiẽs cor eorũ:
22 * dicentes enim se esse sapientes, stulti facti
23 sunt. * Et mutauerũt gloriã incorruptibilis
Dei in similitudinem imaginis corruptibilis
hominis, & volucrũ, & quadrupedũ, & ser-
24 pentium. * Propter quod tradidit illos Deus
in desideria cordis eorum, in immunditiã: vt
contu-

contumelijs afficiant corpora sua in seme-
tipsis, *qui commutauerunt veritatem Dei 25
in mendacium: & coluerunt, & seruierunt
creaturæ potius quã Creatori, qui est bene-
dictus in sæcula. Amen. *Propterea tradidit 26
illos Deus in passiones ignominiæ. Nam fe-
minæ eorũ immutauerunt naturalem vsum
in eum vsum, qui est contra naturam. *Si- 27
militer autẽ & masculi, relicto naturali vsu D
feminæ, exarserunt in desiderijs suis in inui-
cem, masculi in masculos turpitudinem ope-
rantes, & mercedem, quam oportuit, erroris
sui in semetipsis recipiẽtes. *Et sicut nõ pro- 28
bauerũt Deũ habere in notitia, tradidit illos
Deus in reprobum sensum: vt faciant ea, quę
non conueniunt, *repletos omni iniquitate, 29
malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, ple-
nos inuidia, homicidio, contentione, dolo,
malignitate, susurrones, *detractores, Deo 30
odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, in-
uentores malorum, parentibus non obedien-
tes, *insipiẽtes, incompositos, sine affectione, 31
absque fœdere, sine misericordia. *Qui cùm 32
iustitiam Dei cognouissent, non intellexe-
runt: quoniam qui talia agunt, digni sunt
morte, & non solùm qui ea faciunt, sed
etiam qui consentiunt facientibus.

CAP. II.

u Matt. 7. a. 1. PRopter quod inexcusabilis es, ô homo 1
omnis, qui iudicas. u In quo enim iudicas A
alterum, teipsum condemnas: eadem enim
agis, quæ iudicas. *Scimus enim, quoniã iu- 2
dicium Dei est secundũ veritatem in eos, qui
talia agunt. *Existimas autem hoc, ô homo, 3
qui iudicas eos, qui talia agũt, & facis ea, quia
tu effugies iudicium Dei? *An diuitias boni- 4
tatis eius, & patientiæ, & longanimitatis cõ-
temnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad
pęnitentiam te adducit? *Secundùm autem 5
duritiã tuam, & impęnitens cor thesaurizas
tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudi-
u Matt. 16. d. 27. cij Dei, *u qui reddet vnicuiq; secundũ opera 6
eius: *ijs quidem, qui secundùm patientiam 7
boni operis, gloriam, & honorem, & incor- B
ruptionem quærunt, vitam æternã: *ijs au- 8
tem, qui sunt ex contentione, & qui non ac-
quiescunt veritati, credunt autem iniquitati, o
ira, & indignatio. *Tribulatio, & angustia in 9
omnem animam hominis operantis malum,
Iudæi primùm, & Græci: *gloria autem, & 10
honor, & pax omni operanti bonum, Iu-
u Deut. 16. d. 17. dæo primùm, & Græco: *u non enim est ac- 11
2 Par. 19. c. 7. ceptio personarum apud Deum. *Quicum- 12
que enim sine lege peccauerũt, sine lege pe-
Iob. 34. b. 19. ribunt: & quicumque in lege peccauerunt,
Act. 10. c. 34. per legem iudicabuntur: *u Non enim audi- 13
tores legis iusti sunt apud Deum, sed factores C
Matt. 7. d. 21. legis iustificabuntur. *Cũ enim Gentes, quę 14
u Iac. 1. d. 22. legem non habent, naturaliter ea, quæ legis
sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes,
15 ipsi sibi sunt lex: *qui ostendunt opus legis
scriptum in cordibus suis, testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum, & inter se in-
uicem cogitationibus accusantibus, aut etiã
16 defendẽtibus, *in die, cũ iudicabit Deus oc-
culta hominum, secũdùm euangelium meũ
17 per Iesum Christum. *Si autem tu Iudæus
cognominaris, & requiescis in lege, & glo-
18 riaris in Deo, *& nosti voluntatem eius, &
19 probas vtiliora, instructus per legem, *cõfi-
dis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eo-
20 rum, qui in tenebris sunt, *eruditorem insi-
pientium, magistrum infantium, habentem
21 formam sciẽtiæ, & veritatis in lege. *Qui er-
go aliũ doces, teipsum non doces: qui prædi-
22 cas non furandũ, furaris: *qui dicis nõ mœ-
chandum, mœcharis: qui abominaris idola,
23 sacrilegium facis: *qui in lege gloriaris, per
D præuaricationem legis Deum inhonoras.
24 *(u Nomen enim Dei per vos blasphema- u Isa. 52. b. 5.
25 tur inter Gentes, sicut scriptũ est.) *Circũ- Ezec. 36. c.
cisio quidẽ prodest, si legem obserues: si au- 20.
tem præuaricator legis sis, circumcisio tua
26 præputium facta est. *Si igitur præputium
iustitias legis custodiat: nonne præputium
27 illius in circumcisionẽ reputabitur? *& iu-
dicabit id, quod ex natura est præputiũ, legẽ
consummans, te, qui per litteram, & circum-
28 cisionem præuaricator legis es? *Non enim
qui in manifesto, Iudæus est: neque quæ in
29 manifesto in carne, est circumcisio: *sed qui
in abscondito, Iudæus est, & circumcisio
cordis in spiritu, non littera: cuius laus non
ex hominibus, sed ex Deo est.

CAP. III.

1 QVid ergo amplius Iudæo est? aut quæ
2 vtilitas circumcisionis? *Multum per
A omnem modum. Primùm quidem quia cre-
3 dita sũt illis eloquia Dei. *quid enim si qui-
dam illorum non crediderunt? u Numquid u 2 Ti. 2. c.
incredulitas illorum fidem Dei euacuabit? 13.
4 Absit. *u Est autem Deus verax: omnis autẽ u Ioan. 3. d.
homo mendax, sicut scriptum est: u Vt iusti- 33.
ficeris in sermonibus tuis: & vincas cùm iu- Ps. 115. a. 11.
5 dicaris. *Si autem iniquitas nostra iustitiam u Ps. 50. a.
Dei commendat, quid dicemus? Numquid 6.
6 iniquus est Deus, qui infert iram? *(secundũ
hominem dico.) Absit: alioquin quomodo
7 iudicabit Deus hunc mundum? *Si enim ve-
ritas Dei in meo mendacio abũdauit in glo-
riam ipsius: quid adhuc & ego tamquã pec-
8 cator iudicor? *& non (sicut blasphema-
mur, & sicut aiunt quidam nos dicere) facia-
mus mala, vt veniant bona: quorum dam-
9 natio iusta est. *Quid ergo? præcellimus eos?
Nequaquam. u Causati enim sumus Iudęos, u Gal. 3. d.
B & Græcos omnes sub peccato esse, *sicut 22.
10 scriptum est: u Quia non est iustus quisquã: u Ps. 13. a.
11 *non est intelligens, non est requirens Deũ. 3.
12 *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti

sunt, non est qui faciat bonum, non est vsq;
Ps.5.a.11 ad vnum.* Sepulchrum patens est guttur 13
eorum, linguis suis dolosè agebant: Vene-
num aspidum sub labijs eorum: * Quorum 14
Ps.139.a.4. os maledictione, & amaritudine plenum est:
Ps.9.c.7. * Veloces pedes eorum ad effundendū san- 15
Is.59.b.7. guinem: *Cōtritio, & infelicitas in vijs eorū: 16
Prou.1.b.6 *& viam pacis non cognouerunt: * Non 17
Ps.35.a. est timor Dei ante oculos eorum.* Scimus 18
Gal.2.d.16. autem quoniam quæcumque lex loquitur, 19
ijs, qui in lege sunt, loquitur: vt omne os ob- C
struatur, & subditus fiat omnis mūdus Deo:
* quia ex operibus legis non iustificabitur 20
omnis caro coram illo. Per legem enim co-
gnitio peccati.* Nunc autem sine lege iusti- 21
tia Dei manifesta est: testificata à lege, &
Prophetis.* Iustitia autem Dei per fidem Ie- 22
su Christi in omnes, & super omnes, qui cre-
dunt in eum: non enim est distinctio: *Om- 23
nes enim peccauerunt, & egent gloria Dei.
*Iustificati gratis per gratiam ipsius, per re- 24
demptionem, quæ est in Christo Iesu, *quē 25
proposuit Deus propitiationem per fidem in
sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ
propter remissionem præcedētium delicto-
rum * in sustentatione Dei, ad ostensionem 26
iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse iu-
stus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu
Christi. *Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa 27
est. Per quā legē? Factorum? Non: sed per le- D
gem fidei.* Arbitramur enim iustificari ho- 28
minē per fidē sine operib⁹ legis.* An Iudęo- 29
rū Deus tantū? nonne & Gentium? Immo &
Gentium: *quoniam quidem vnus est Deus, 30
qui iustificat circumcisionem ex fide, & prę-
putium per fidem.* Legem ergo destruimus 31
per fidem? Absit: sed legem statuimus.

CAP. IV.

QVid ergo dicemus inuenisse Abraham 1
patrem nostrum secundùm carnem? A
* Si enim Abraham ex operibus iustificatus 2
est, habet gloriam, sed non apud Deum.
Gen.15.b.6. *Quid enim dicit Scriptura? Credidit A- 3
braham Deo: & reputatum est illi ad iusti-
Gal.3.a.6. Iac.2.d.23 tiam. * Ei autem, qui operatur, merces non 4
imputatur secundùm gratiam, sed secundū
debitum. *Ei verò, qui non operatur, credē- 5
ti autem in eum, qui iustificat impium, re-
putatur fides eius ad iustitiam secundū pro-
positum gratiæ Dei. * Sicut & Dauid dicit 6
beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert
Ps.31.a.1 iustitiam sine operibus:* Beati, quorum re- 7
missæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt B
peccata.* Beatus vir, cui non imputauit Do- 8
minus peccatū. * Beatitudo ergo hæc in cir- 9
cumcisione tantùm manet, an etiam in præ-
putio? Dicimus enim, quia reputata est A-
brahæ fides ad iustitiam. * Quomodo ergo 10
reputata est? in circumcisione, an in præpu-
tio? Non in circumcisione, sed in preputio.

11 * Et signū accepit circumcisionis, signacu- Gen.17.b.10.11.
lū iustitię fidei, quę est in prępatio: vt sit pa-
ter omnium credentium per prępatiū, vt re-
12 putetur & illis ad iustitiam: * & sit pater cir-
cumcisionis non ijs tantùm, qui sunt ex cir-
cumcisione, sed & ijs, qui sectantur vestigia
fidei, quę est in præputio patris nostri Abra-
13 hæ. *Non enim per legem promissio Abra-
C hæ, aut semini eius, vt heres esset mundi: sed
14 per iustitiā fidei. * Si enim qui ex lege here-
des sunt: exinanita est fides, abolita est pro-
15 missio. *Lex enim iram operatur. Vbi enim
16 non est lex: nec præuaricatio. *Ideò ex fide,
vt secundū gratiam firma sit promissio om-
ni semini, non ei, qui ex lege est solùm, sed &
ei, qui ex fide est Abrahæ, qui pater est om-
17 nium nostrum (*sicut scriptum est: Quia Gen.17.a.4.
patrem multarum gentium posui te) ante
Deū, cui credidit, qui viuificat mortuos, &
vocat ea, quæ nō sunt, tamquā ea, quæ sunt.
18 *qui contra spem in spem credidit, vt fieret
pater multarum gentium, secundū quod di-
19 ctum est ei: Sic erit semen tuū.* Et non in- Gen.15.b.5.
D firmatus est fide, nec cōsiderauit corpus suū
emortuum, cùm iam fere centum esset an-
20 norum: & emortuam vuluam Saræ.* In re-
promissione etiam Dei non hæsitauit diffi-
dentia, sed confortatus est fide, dans gloriam
21 Deo: *plenissimè sciens, quia quęcumq; pro-
22 misit, potēs est & facere.*Ideò & reputatum
23 est illi ad iustitiā. *Non est autem scriptum
tantū propter ipsum, quia reputatum est illi
24 ad iustitiā: *sed & propter nos, quibus repu-
tabitur credētibus in eum, qui suscitauit Ie-
sum Christum Dnm nostrum à mortuis,
25 *qui traditus est propter delicta nostra, &
resurrexit propter iustificationem nostram.

CAP. V.

1 IVstificati ergo ex fide, pacem habeamus
A ad Deū per Dnm nostrum Iesum Chri-
2 stum:* per quem & habemus accessum per Ephes.2.c.18.
fidem in gratiam istā, in qua stamus, & glo-
3 riamur in spe gloriæ filiorum Dei. * Nō so-
lū autem, sed & gloriamur in tribulationi-
bus: scientes quòd tribulatio patientiam Iac.1.a.3.
4 operatur: *patientia autem probationem, Hebr.9.d.14
5 probatio verò spem, * spes autem non con-
fundit: quia charitas Dei diffusa est in cor- 1. Pet.3.c.18.
dibus nostris per Spiritū sanctum, qui datus
6 est nobis.* Vt quid enim Christus, cùm ad-
B huc infirmi essemus secundùm tempus pro
7 impijs mortuus est? *Vix enim pro iusto quis
moritur: nam pro bono forsitan quis audeat
8 mori: * Commendat autem charitatem suā
Deus in nobis: quoniam cùm adhuc pecca-
9 tores essemus, secundū tempus, * Christus
pro nobis mortuus est: multò igitur magis
nunc iustificati in sanguine ipsius, salui eri-
10 mus ab ira per ipsum. *Si enim cùm inimici
essemus, reconciliati sumus Deo per mortem
filij

filij eius: multò magis reconciliati, salui eri-
mus in vita ipsius.* Non solùm autem: sed & 11
gloriamur in Deo per Dominum nostrũ Ie- C
sum Christum, per quem nunc reconciliatio-
nẽ accepimus. *Propterea sicut per vnũ ho- 12
minem peccatum in hunc mũdum intrauit,
& per peccatum mors, & ita in omnes homi-
nes mors pertransijt, in quo omnes peccaue-
runt: * Vsq; ad legem enim peccatum erat in 13
mundo: peccatũ autẽ non imputabatur, cùm
lex non esset. * Sed regnauit mors ab Adam 14
vsq; ad Moysen etiam in eos, qui non pecca-
uerũt in similitudinẽ præuaricationis Adæ,
qui est forma futuri. *Sed nõ sicut delictum, 15
ita & donũ: si enim vnius delicto multi mor-
tui sunt: multò magis gratia Dei & donũ in D
gratia vnius hominis Iesu Christi in plures
abundauit. * Et non sicut per vnũ peccatũ, 16
ita & donum: nam iudicium quidem ex vno
in condemnationem: gratia autem ex multis
delictis in iustificationem. *Si enim vnius de- 17
licto mors regnauit per vnum: multo magis
abundantiã gratiæ, & donationis, & iustitiæ
accipiẽtes, in vita regnabunt per vnum Iesũ
Christum. * Igitur sicut per vnius delictum 18
in omnes homines in condẽmnationem: sic &
per vnius iustitiam in omnes homines in iu-
stificationem vitæ. *Sicut enim per inobediẽ- 19
tiam vnius hominis, peccatores constituti sũt
multi: ita & per vnius obeditionem, iusti cõ-
stituentur multi. *Lex autem subintrauit, vt 20
abundaret delictum. Vbi autem abundauit
delictum, superabundauit gratia, * vt sicut 21
regnauit peccatum in mortem: ita & gratia
regnet per iustitiam in vitam æternam, per
Iesum Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

QVid ergo dicemus? permanebimus in 1
peccato, vt gratia abundet? * Absit. Qui 2
enim mortui sumus peccato, quomodo ad- A
huc viuemus in illo? * An ignoratis, quia qui- 3
cumque baptizati sumus in Christo Iesu, in
‖ Gal. 3. c. 17. morte ipsius baptizati sumus? * ‖ Consepulti 4
enim sumus cũ illo per baptismum in mor-
Coloss. 2. b. 12. tem: vt quomodo Christus surrexit à mor-
tuis per gloriam Patris, ‖ ita & nos in no-
‖ Eph. 4. c. 23. uitate vitæ ambulemus. * Si enim complan- 5
Heb. 12. a. 1. tati facti sumus similitudini mortis eius: si- B
1 Pet. 2. a. 1. mul & resurrectionis erimus. * Hoc scientes 6
quia vetus homo noster simul crucifixus est,
vt destruatur corpus peccati, & vltra nõ ser-
uiamus peccato. * Qui enim mortuus est, 7
iustificatus est à peccato. * Si autem mortui 8
sumus cum CHRISTO: credimus, quia
simul etiam viuemus cum Christo: * scientes 9
quòd Christus resurgens ex mortuis iam nõ
moritur, mors illi vltra non dominabitur.
* Quod enim mortuus est peccato, mortuus 10
est semel, quod autem viuit, viuit Deo. * Ita 11
& vos existimate, vos mortuos quidem esse
peccato, viuentes autem Deo, in Christo Ie-
12 su Domino nostro. * Nõ ergo regnet pecca-
tum in vestro mortali corpore, vt obediatis
13 concupiscentijs eius. * Sed neque exhibea-
tis membra vestra arma iniquitatis peccato:
sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis
viuentes: & membra vestra arma iustitiæ
14 Deo. * Peccatũ enim vobis nõ dominabitur:
15 nõ enim sub lege estis, sed sub gratia. * Quid
C ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub
16 lege, sed sub gratia? Absit. * ‖ Nescitis quoniã ‖ Ioan. 8. d. 34.
cui exhibetis vos seruos ad obediendum, ser- 2. Pet. 2. d. 19.
ui estis eius, cui obeditis, siue peccati ad mor-
17 tem, siue obeditionis ad iustitiam? * Gratias
autem Deo quòd fuistis serui peccati, obedi-
stis autem ex corde in eam formam doctrinę,
18 in quã traditi estis. * Liberati autem à pecca-
19 to, serui facti estis iustitiæ. * Humanum dico,
propter infirmitatẽ carnis vestræ: sicut enim
D exhibuistis mẽbra vestra seruire immundi-
tiæ, & iniquitati ad iniquitatẽ, ita nũc exhibe-
D te mẽbra vestra seruire iustitiæ in sanctifica-
20 tionem. * Cùm enim serui essetis peccati, li-
21 beri fuistis iustitię. * Quem ergo fructum ha-
buistis tunc in illis, in quibus nũc erubescitis?
22 Nam finis illorum mors est. * Nunc verò li-
berati à peccato, serui autem facti Deo, habe-
tis fructum vestrum in sanctificationem, fi-
23 nem verò vitam æternam. * Stipendia enim
peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æter-
na, in Christo Iesu Domino nostro.

CAP. VII.

1 AN ignoratis fratres (scientibus enim le-
A gẽ loquor) quia lex in homine domi-
2 natur quanto tempore viuit? * ‖ Nam quæ ‖ 1. Cor. 7. g. 39.
sub viro est mulier, viuente viro, alligata est
legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta
3 est à lege viri. * Igitur, viuente viro, voca-
bitur adultera, si fuerit cum alio viro: si au-
tem mortuus fuerit vir eius, liberata est à le-
ge viri: vt non sit adultera si fuerit cum alio
4 viro. * Itaque fratres mei & vos mortificati
estis legi per corpus Christi vt sitis alterius,
qui ex mortuis resurrexit, vt fructificemus
5 Deo. * Cùm enim essemus in carne, passiones
peccatorum, quæ per legem erant, opera-
bantur in membris nostris, vt fructificarent
6 morti. * Nunc autem soluti sumus à lege
mortis, in qua detinebamur, ita vt seruiamus
in nouitate spiritus, & non in vetustate litte-
7 ræ. * Quid ergo dicemus? lex peccatum est?
B Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per le-
gem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi
8 lex diceret: ‖ Non concupisces. * Occasione ‖ Exo. 20. c. 17.
autem accepta, peccatum per mandatum Deu. 5. c. 19.
operatum est in me omnem concupiscen-
tiam. Sine lege enim peccatum mortuũ erat.
9 * Ego autem viuebam sine lege aliquando.
Sed cùm venisset mandatum, peccatum re-
10 uixit. * Ego autem mortuus sum: & inuẽtum

est

est mihi mãdatum, quod erat ad vitam, hoc
esse ad mortem. *Nam peccatum occasione 11
1. Ti. 1. b. 8. accepta per mandatum,seduxit me,& per il-
lud occidit. * Itaque lex quidem sancta,& 12
mandatum sanctũ,& iustũ,& bonũ. *Quod 13
ergo bonũ est,mihi factũ est mors? Absit. Sed C
peccatum,vt appareat peccatum, per bonũ
operatũ est mihi mortem: vt fiat supra mo-
dum peccans peccatum per mandatũ. * Sci- 14
mus enim,quia lex spiritualis est: ego autem
carnalis sum venũdatus sub peccato.*Quod 15
enim operor,non intelligo, non enim quod
volo bonum,hoc ago: sed quod odi malum,
illud facio. * Si autem quod nolo,illud facio, 16
cõsentio legi,quoniam bona est.*Nunc autẽ 17
iam non ego operor illud, sed quod habitat
in me peccatum.*Scio enim quia nõ habitat 18
in me,hoc est,in carne mea,bonũ.Nam velle,
adiacet mihi: perficere autem bonum, non
inuenio.*Non enim quod volo bonum,hoc 19
facio:sed quod nolo malum,hoc ago.*Si au- 20
tem quod nolo,illud facio:iam non ego ope- D
ror illud,sed quod habitat in me, peccatum.
* Inuenio igitur legem, volenti mihi facere 21
bonum,quoniam mihi malum adiacet:*con- 22
delector enim legi Dei secundùm interiorem
hominem: * video autem aliam legem in 23
membris meis,repugnantem legi mentis meę,
& captiuantem me in lege peccati, quæ est
in membris meis. * Infelix ego homo, quis 24
me liberabit de corpore mortis huius? *Gra- 25
tia Dei per Iesum Christum Dominum no-
strum. Igitur ego ipse mente seruio legi
Dei; carne autem legi peccati.

CAP. VIII.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui 1
sunt in Christo Iesu: qui non secundũ A
carnem ambulant. * Lex enim spiritus vitæ, 2
in Christo Iesu liberauit me à lege peccati,
& mortis. * Nam quod impossibile erat legi, 3
in quo infirmabatur per carnem: Deus filium
suum mittens in similitudinem carnis pecca-
ti, & de peccato damnauit peccatum in car-
ne, *vt iustificatio legis impleretur in nobis, 4
qui non secundùm carnem ambulamus, sed
secundùm spiritum. * Qui enim secundùm 5
carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui
verò secundùm spiritum sunt,quę sunt spiri-
tus, sentiunt. * Nam prudentia carnis,mors 6
est: prudentia autem spiritus, vita, & pax: B
* quoniam sapientia carnis inimica est Deo: 7
legi enim Dei non est subiecta, nec enim po-
test. * Qui autem in carne sunt,Deo placere 8
non possunt. * Vos autem in carne non estis, 9
sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat
in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non
habet: hic non est eius. * Si autem Christus 10
in vobis est: corpus quidem mortuum est
propter peccatum, spiritus verò viuit pro-
pter iustificationem. * Quòd si Spiritus eius, 11
C qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in
vobis: qui suscitauit Iesum Christũ à mor-
tuis, viuificabit & mortalia corpora vestra,
propter inhabitantem Spiritum eius in vo-
12 bis. * Ergo fratres debitores sumus non car-
13 ni,vt secundùm carnem viuamus. * Si enim
secundùm carnem vixeritis, moriemini: si
autem spiritu facta carnis mortificaueritis,
14 viuetis.*Quicumque enim spiritu Dei agun-
15 tur, ij sunt filij Dei. * Non enim accepi-
stis spiritum seruitutis iterum in timore, sed 2. Ti. 1. b. 7.
accepistis spiritum adoptionis filiorum, in Gal. 4. a. 5.
16 quo clamamus: Abba (Pater.) * Ipse enim
Spiritus testimonium reddit spiritui nostro,
17 quòd sumus filij Dei. * Si autem filij, & he-
redes: heredes quidem Dei, coheredes autem
Christi: si tamen compatimur, vt & con-
18 glorificemur.*Existimo enim quòd nõ sunt
D condignæ passiones huius temporis ad futu-
ram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.
19 * Nam expectatio creaturæ, reuelationem
20 filiorum Dei expectat. * Vanitati enim
creatura subiecta est non volens, sed propter
21 eum, qui subiecit eam in spe: * quia & ipsa
creatura liberabitur à seruitute corruptionis
22 in libertatem gloriæ filiorum Dei. * Sci-
mus enim, quòd omnis creatura ingemiscit,
23 & parturit vsq; adhuc. *Non solùm autẽ il-
la,sed & nos ipsi primitias spiritus habentes:
& ipsi intra nos gemimus adoptionem filio-
rum Dei expectantes, redemptionem corpo-
24 ris nostri. * Spe enim salui facti sumus. Spes
E autem,quæ videtur, non est spes: nam quod
25 videt quis,quid sperat? * Si autem quod non
videmus,speramus: per patientiam expecta-
26 mus.*Similiter autem & Spiritus adiuuat in-
firmitatem nostram: nam quid oremus,sicut
oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postu-
27 lat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*Qui
autem scrutatur corda, scit quid desideret
Spiritus: quia secundùm Deum postulat pro
28 sanctis. * Scimus autem quoniam diligen-
tibus Deum omnia cooperantur in bonum,
iis,qui secundùm propositum vocati sunt sã-
29 cti. * Nam quos præsciuit, & prædestinauit
conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse
30 primogenitus in multis fratribus.*Quos autẽ
F prædestinauit,hos & vocauit: & quos voca-
uit,hos & iustificauit: quos autẽ iustificauit,
31 illos & glorificauit. * Quid ergo dicemus ad
32 hæc? si Deus pro nobis,quis cõtra nos? * Qui
etiam proprio Filio suo non pepercit,sed pro
nobis omnibus tradidit illum: quomodo non
33 etiã cum illo omnia nobis donauit?*Quis ac-
cusabit aduersus electos Dei? Deus qui iusti-
34 ficat,*quis est qui cõdemnet? Christus Iesus,
qui mortuus est, immò qui & resurrexit,qui
est ad dexterã Dei, qui etiam interpellat pro
35 nobis. * Quis ergo nos separabit à charitate
Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an

nudi-

n Pſa.13.d. 23. nuditas? an periculũ? an perſecutio? an gla-
dius?(ſicut ſcriptũ eſt: "Quia propter te mor- G
tificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oues
occiſionis.) * Sed in his omnibus ſuperamus 37
propter eum, qui dilexit nos. * Certus ſum 38
enim quia neque mors,neque vita,neque an-
geli,neque principatus,neque virtutes,neque
inſtantia,neque futura,neque fortitudo,*ne- 39
que altitudo,neque profundum, neque crea-
tura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei,
quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto, non men- 1
tior, teſtimonium mihi perhibente A
conſcientia mea in Spiritu ſancto,*quoniam 2
triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor
n Act.9.a.2. cordi meo. * "Optabam enim ego ipſe ana- 3
1.Cor.15.b. thema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui
ſunt cognati mei ſecundùm carnem, * qui 4
ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum,
& gloria,& teſtamẽtum, & legiſlatio, & ob-
ſequium,& promiſſa: * quorum patres,& ex 5
quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui
eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſęcula. B
Amen.*Non autem quòd exciderit verbum 6
Dei. Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ij
ſunt Iſraelitæ: * neque qui ſemen ſunt Abra- 7
n Gen.21.b.12. hæ, omnes filij: "ſed in Iſaac vocabitur tibi
ſemen:*id eſt,non qui filij carnis,hi filij Dei: 8
n Gal.4.d.28. ſed " qui filij ſunt promiſſionis, æſtimantur
n Gen.18.b.10. in ſemine. * Promiſſionis enim verbum hoc 9
eſt: "Secundùm hoc tempus veniam,& erit C
n Gen.25.c.24. Saræ filius. * Non ſolùm autem illa: "ſed & 10
Rebecca ex vno concubitu habens Iſaac pa-
tris noſtri.*Cùm enim nõdum nati fuiſſent, 11
aut aliquid boni egiſſent,aut mali,(vt ſecun-
dùm electionem * propoſitum Dei mane- 12
ret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum
n Gen.25.c.23. eſt ei: * "Quia maior ſeruiet minori, ſicut 13
Mal.1.a.1. ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio
habui.*Quid ergo dicemus?numquid iniqui-14
tas apud Deum? Abſit. * Moyſi enim dicit: 15
n Ex.33.d.19. "Miſerebor cuius miſereor: & miſericordiam D
pręſtabo,cuius miſerebor.*Igitur non volen-16
tis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.
n Exod.9.d.18. * Dicit enim Scriptura Pharaoni: "Quia in 17
hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te vir-
tutem meam: & vt annũcietur nomẽ meum
in vniuerſa terra.*Ergo cuius vult miſeretur,18
& quem vult indurat. * Dicis itaque mihi. 19
Quid adhuc quæritur? voluntati enim eius
quis reſiſtit? *O homo,tu quis es,qui reſpon- 20
n Sap.15.b.7. deas Deo? "Numquid dicit figmentum ei, E
Iſa.45.b.9. qui ſe finxit:Quid me feciſti ſic? *An non ha-21
Ier.18.a.6. bet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa
facere aliud quidẽ vas in honorem, aliud ve-
rò in contumeliam? * Quòd ſi Deus volens 22
oſtendere iram, & notam facere potentiam
ſuam, ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ,
apta in interitum, * vt oſtenderet diuitias 23
gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ,quæ præpa-
24 rauit in gloriam. *Quos & vocauit nos non
ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus, n Oſee.2.d.23.
25 ſicut in Oſee dicit: * "Vocabo non plebem 1.Petr.2.b.10.
meam, plebem meam: & non dilectam,dile-
F ctam:& non miſericordiam conſecutam, mi- n Oſee.1.b.10.
26 ſericordiam conſecutã. *"Et erit in loco, vbi
dictum eſt eis: Non plebs mea vos: ibi vo-
27 cabuntur filij Dei viui. * Iſaias autem cla-
mat pro Iſrael: "Si fuerit numerus filiorum n Iſa.10.c.22.
Iſrael tamquam arena maris, reliquiæ ſaluæ
28 fient. * Verbum enim conſummans, & ab-
breuians in æquitate: quia verbum breuia-
29 tum faciet Dominus ſuper terram: * & ſicut
G prædixit Iſaias: "Niſi Dominus ſabaoth re- n Iſa.1.c.9
liquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma facti eſ-
ſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.
30 * Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ
non ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt
iuſtitiam: iuſtitiam autem, quæ ex fide eſt.
31 Iſrael verò ſectando legem iuſtitiæ,in legem
32 iuſtitiæ non peruenit. * Quare? Quia non
ex fide, ſed quaſi ex operibus: offenderunt
33 enim in lapidem offenſionis, * ſicut ſcri-
ptum eſt: "Ecce pono in Sion lapidem offen- n Iſa.8.c.14.& 28.d.26.
ſionis, & petram ſcandali: & omnis, qui 1.Pet.2.b.7.
credit in eum, non confundetur.

CAP. X.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, &
A obſecratio ad Deum, fit pro illis in ſalu-
2 tem. * Teſtimonium enim perhibeo illis,
quòd æmulationem Dei habent, ſed non ſe-
3 cundùm ſcientiam. * Ignorantes enim iuſti-
tiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſti-
4 tiæ Dei non ſunt ſubiecti. * Finis enim legis,
5 Chriſtus,ad iuſtitiam omni credenti. *Moy-
ſes enim ſcripſit, quoniam iuſtitiam, quæ ex
6 lege eſt,"qui fecerit homo,viuet in ea. * Quæ n Leu.18.a.5.
B autem ex fide eſt iuſtitia,ſic dicit: "Ne dixe- Ezec.20.b.11.
ris in corde tuo, quis aſcendet in cœlum? id
7 eſt, Chriſtum deducere: * Aut quis deſcen- n Deu.30.c.12.
det in abyſſum? hoc eſt,Chriſtum à mortuis
8 reuocare. * Sed quid dicit Scriptura? "Propè Deu.30.c.14.
eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc
9 eſt verbum fidei, quod prædicamus. * Quia
ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum,
& in corde tuo credideris quòd Deus illum
10 ſuſcitauit à mortuis,ſaluus eris.*Corde enim
creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit
11 ad ſalutem. * Dicit enim Scriptura: "Om- n Iſa.28.d.16.
nis, qui credit in illum, non confundetur.
12 * Non enim eſt diſtinctio Iudæi, & Græci:
C nam idem Dominus omnium, diues in om-
13 nes,qui inuocant illum. *"Omnis enim,qui- n Ioel.2.g.32.
cumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus Act.2.c.21.
14 erit. * Quomodo ergo inuocabunt,in quem
non crediderunt? Aut quomodo credent ei,
quem non audierunt? Quomodo autem au-
15 dient ſine prædicante?*Quomodo verò prę-
dicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt:
"Quam

n Iſa. 52. b. 7. n Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pa-
cem, euangelizantium bona? * Sed non om 16
Nath. 1. d. 15. nes obediunt Euangelio. Iſaias enim dicit:
n Domine quis credidit auditui noſtro? * Er- 17
n Iſa. 53. a. 1. go fides ex auditu, auditus autem per verbũ
Io. 12 f. 38. Chriſti. * Sed dico: Numquid non audierunt? 18
n Pſ. 18. a. 5. n Et quidem in omnem terram exiuit ſonus D
eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.
n Deu. 34. c. 21. * Sed dico: Numquid Iſrael non cognouit? 19
Primus Moyſes dicit: n Ego ad æmulationem
vos adducam in non gentem: in gentem in-
ſipientem, in iram vos mittam. * Iſaias au- 20
n Iſa. 65. a. 1. tem audet, & dicit: n Inuentus ſum à non
quærentibus me: palam apparui ijs, qui me
non interrogabant. * Ad Iſrael autem dicit: 21
n Iſ. 65. a. 2. Tota die expandi manus meas ad populum
non credentem, & contradicentem.

CAP. XI.

Dico ergo: Numquid Deus repulit popu- 1
lum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraelita A
ſum ex ſemine Abrahã, de tribu Beniamin:
*Non repulit Deus plebem ſuam, quam præ- 2
ſciuit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptu-
ra: quemadmodum interpellat Deum aduer-
n 3. Reg. 19. d. 10. ſum Iſrael? * n Domine, Prophetas tuos oc- 3
ciderunt, altaria tua ſuffoderunt: & ego reli-
ctus ſum ſolus, & quærunt animam meam.
* Sed quid dicit illi diuinum reſponſum? 4
n 3. Reg. 19. d. 18. n Reliqui mihi ſeptem millia virorũ, qui non
curuauerunt genua ante Baal. * Sic ergo & 5
in hoc tempore reliquiæ ſecundùm electio-
nem gratiæ ſaluæ factæ ſunt. *Si autem gra- 6
tia, iam non ex operibus: alioquin gratia iam
non eſt gratia? Quid ergo? quod quærebat 7
Iſrael, hoc non eſt conſecutus: electio autem
conſecuta eſt: ceteri verò excæcati ſunt: * ſi- 8
cut ſcriptum eſt: n Dedit illis Deus ſpiritum
n Iſa. 6 c. 9. Matt. 13. b. 14. compunctionis: oculos, vt non videant, &
aures, vt non audiant, vſque in hodiernum
Io. 12 f. 40. Act. 28. f. 26. diem. * Et Dauid dicit: n Fiat menſa eorum in 9
laqueum, & in captionem, & in ſcandalum:
n Pſ. 68. c. 23. & in retributionem illis. *Obſcurentur ocu- 10
li eorum, ne videant: & dorſum eorum ſem-
per incurua. * Dico ergo: Numquid ſic offen- 11
derunt, vt caderent? Abſit. Sed illorum deli-
cto, ſalus eſt Gentibus vt illos æmulentur.
*Quòd ſi delictum illorum diuitiæ ſunt mũ- 12
di, & diminutio eorum diuitiæ Gentiũ: quã-
tò magis plenitudo eorum? *Vobis enim di- 13
co Gentibus: Quamdiu quidem ego ſum Gẽ-
tium Apoſtolus, miniſterium meum honori-
ficabo, *ſi quomodo ad æmulandũ prouocẽ 14
carnem meam, & ſaluos faciam aliquos ex il-
lis. * Si enim amiſſio eorum, reconciliatio 15
eſt mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mor-
tuis? * Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſ- 16
ſa: & ſi radix ſancta, & rami. * Quòd ſi ali- 17
qui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm olea- C
ſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis,
& pinguedinis oliuæ factus es, *noli gloria- 18
ri aduerſus ramos. Quòd ſi gloriaris: non tu
19 radicem portas, ſed radix te. * Dices ergo:
20 Fracti ſunt rami, vt ego inſerar. * Bene: pro-
pter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fi-
21 de ſtas: noli altum ſapere, ſed time. *Si enim
Deus naturalibus ramis non pepercit: ne for-
22 te nec tibi parcat. * Vide ergo bonitatem, &
ſeueritatem Dei: in eos quidem, qui ceci de-
runt, ſeueritatem, in te autem bonitatem Dei,
ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu ex-
23 cideris. *Sed & illi, ſi non permanſerint in in-
credulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus
24 iterum inſerere illos. * Nam ſi tu ex natu-
rali exciſus es oleaſtro, & contra naturam in-
ſertus es in bonam oliuam: quantò magis ij,
qui ſecundũ naturam inſerentur ſuę oliuæ?
25 *Nolo enim vos ignorare fratres myſterium
D hoc, (vt non ſitis vobiſipſis ſapientes) quia
cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec ple-
26 nitudo Gẽtium intraret, *& ſic omnis Iſrael
ſaluus fieret, ſicut ſcriptum eſt: n Veniet ex n Iſ. 59. d. 20.
Sion, qui eripiat, & auertat impietatem à Ia-
27 cob. *Et hoc illis à me teſtamentum: cùm ab
28 ſtulero peccata eorum. *Secundùm Euãge-
lium quidem, inimici propter vos: ſecundùm
electionem autem, chariſſimi propter patres.
29 *Sine pęnitentia enim ſunt dona, & vocatio
30 Dei. *Sicut enim aliquando & vos nõ credi-
diſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſe-
31 cuti eſtis propter incredulitatem illorũ: * ita
& iſti nunc non crediderunt in veſtram mi-
ſericordiam: vt & ipſi miſericordiam conſe-
32 quantur. *Cõcluſit enim Deus omnia in in-
33 credulitate: vt omnium miſereatur. * O alti-
tudo diuitiarũ ſapiẽtiæ, & ſciẽtiæ Dei: quàm
incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inue-
34 ſtigabiles viæ eius! * n Quis enim cognouit ſẽ- n Sap. 9. d. 13.
ſum Domini? Aut quis conſiliarius eius fuit? Iſ. 40. d. 13.
35 * Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? 1. Cor. 2. d. 16.
36 * Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo
ſunt omnia: ipſi gloria in ſæcula. Amen.

CAP. XII.

1 Obſecro itaque vos fratres per miſericor-
A diam Dei, n vt exhibeatis corpora ve- n Phil. 4. d. 18.
ſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placen-
2 tem, rationabile obſequium veſtrum. *Et no-
lite conformari huic ſæculo, ſed reformami-
ni in nouitate ſenſus veſtri: n vt probetis quæ n Eph. 5. d. 17.
ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & per- 1. Theſſ. 4. a. 3.
3 fecta. * Dico enim per gratiam, quæ data eſt
mihi omnibus, qui ſunt inter vos: Non plus
ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſo-
brietatem: n & vnicuique ſicut Deus diuiſit n 1. Cor. 12. b. 11.
4 menſuram fidei. *Sicut enim in vno corpore Eph. 4. b. 7.
B multa membra habemus, omnia autẽ mem-
5 bra non eumdem actum habent: * ita multi
vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autẽ
6 alter alterius membra. *Habentes autem do-
nationes ſecũdùm gratiam, quæ data eſt no-
bis, differentes: ſiue prophetiam ſecundùm
ratio-

rationē fidei,*siue ministerium in ministran- 7
do,siue qui docet in doctrina, *qui exhorta- 8
tur in exhortādo,qui tribuit in simplicitate,
qui præest in solicitudine, qui miseretur in
hilaritate.*Dilectio sine simulatione. "Odiē- 9
"Amos 5. tes malū,adhærentes bono: *"Charitate fra- 10
d. 15. ternitatis inuicem diligētes: Honore inuicem
"Eph. 4. a. præuenientes: *"Solicitudine non pigri:Spi- 11
3. ritu feruētes:Domino seruientes:*Spe gaudē- 12
"1.Pet. 2.c. 17 tes:In tribulatione patientes:Orationi instan- C
"Hebr. 13. tes:*Necessitatibus sanctorum communicā- 13
a 1. tes:" Hospitalitatem sectantes. * Benedicite 14
1.Pet.4.b.9. persequentibus vos: benedicite,& nolite ma-
ledicere. * Gaudere cum gaudentibus,flere 15
cum flentibus: *Idipsum inuicem sentientes: 16
Non alta sapientes, sed humilibus consentiē- D
tes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos:
* Nulli malum pro malo reddentes: "proui- 17
"2.Cor.8.d. dentes bona non tantùm coram Deo,sed etiā
21. "Heb.12.d. coram omnibus hominibus.*"Si fieri potest, 18
14. quod ex vobis est,cū omnibus hominibus pa-
"Ecc.28.a. cem habentes:*"Non vosmetipsos defenden- 19
1.2.3. Matth. 5.g. tes charissimi,sed date locum iræ: scriptū est
39. enim: " Mihi vindicta; ego retribuam,dicit
"Deu.32.c. Dominus.*Sed si esurierit inimicus tuus,ciba 20
35. Hebr. 10. f. illum:si sitit,potum da illi:hoc enim faciens,
30. carbones ignis congeres super caput eius.
Prou. 25. c. *Noli vinci à malo,sed vince in bono malū. 21
21.

CAP. XIII.

OMnis anima potestatibus sublimiori- 1
Sap. 6. a 4. bus subdita sit: Non est enim potestas A
1. Pet. 2. c. nisi à Deo: quæ autem sunt,à Deo ordinatæ
13. sunt.* Itaque qui resistit potestati,Dei ordi- 2
nationi resistit.Qui autem resistunt, ipsi sibi
damnationem acquirunt: * nam principes 3
non sunt timori boni operis,sed mali.Vis au-
tem non timere potestatem? Bonum fac: &
habebis laudem ex illa: * Dei enim minister 4
est tibi in bonum. Si autem malum feceris, B
time: non enim sine causa gladium portat:
Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui
malum agit.* Ideo necessitate subditi estote 5
non solùm propter iram, sed etiam propter
conscientiam.* Ideo enim & tributa præsta- 6
tis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum ser-
"Mat.22.c. uientes. * " Reddite ergo omnibus debita:cui 7
21. tributum, tributum: cui vectigal, vectigal:
cui timorem, timorem: cui honorem,hono-
rem. * Nemini quidquam debeatis: nisi vt 8
inuicem diligatis: qui enim diligit proximū, C
"Exo.20.c. legem impleuit.* Nam: " Non adulterabis: 9
14 Deut. 5. d. Non occides: Non furaberis: Non falsum
18. testimonium dices: Non concupisces: & si
"Leu 19. d. quod est aliud mandatum, in hoc verbo in-
18. Matt.22.d. stauratur:"Diliges proximum tuum sicut te-
39. ipsum.* Dilectio proximi malum non ope- 10
Mar. 12. c. ratur. Plenitudo ergo legis est dilectio. * Et 11
31. hoc scientes tempus: quia hora est iam nos D
Gal. 5.c.14. de somno surgere. Nunc enim propior est
Iac. 2. b. 8. nostra salus, quàm cùm credidimus. * Nox 12

præcessit,dies autem appropinquauit. Abii-
ciamus ergo opera tenebrarum,& induamur
13 arma lucis. * Sicut in die honestè ambule-
mus; " non in comessationibus, & ebrietati-
bus,non in cubilibus,& impudicitijs, non in
14 contentione,& emulatione: * " sed induimi- "Luc.21.f.
ni Dominum Iesum Christum, & carnis cu- 34. "Gal. 5. c.
ram ne feceritis in desiderijs. 16.

CAP. XIV.

1.Pet. 2. c. 11.

1 INfirmum autem in fide assumite, non in
A disceptationibus cogitationum. * Alius
2 enim credit se manducare omnia: * qui autē
3 infirmus est,olus manducet. *Is,qui mandu-
cat,non manducantem non spernat: & qui
non manducat, manducantem non iudicet:
4 Deus enim illum assumpsit.*"Tu quis es,qui "Iac. 4. a
iudicas alienum seruum? Domino suo stat, 11.
aut cadit: stabit autem:potens est enim Deus
5 statuere illum.* Nam alius iudicat diem in-
ter diem: alius autem iudicat omnem diem:
6 vnusquisque in suo sensu abundat. * Qui sa-
B pit diem, Domino sapit: Et qui manducat,
Domino manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino nō mandu-
7 cat,& gratias agit Deo.*Nemo enim nostrū
8 sibi viuit,& nemo sibi moritur. * Siue enim
viuimus, Domino viuimus: siue morimur,
Domino morimur. Siue ergo viuimus, siue
9 morimur, Dñi sumus. * In hoc enim Chri-
stus mortuus est,& resurrexit: vt & mortuo-
10 rum,& viuorum dominetur.*Tu autē quid
iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis
fratrem tuum? * Omnes enim stabimus ante "2. Cor. 5. b.
11 tribunal Christi.*scriptum est enim: " Viuo 10.
ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur Isa.45.d.25.
C omne genu: & omnis lingua confitebitur "Phili.2.b. 10.
12 Deo.* Itaque vnusquisque nostrum pro se
13 rationem reddet Deo. * Non ergo amplius
inuicem iudicemus: sed hoc iudicate magis,
ne ponatis offendiculum fratri,vel scandalū.
14 * Scio, & confido in Domino Iesu, quia ni-
hil commune per ipsum, nisi qui existimat
15 quid commune esse, illi commune est. * Si
enim propter cibum frater tuus contristatur:
iam non secundū charitatem ambulas. "No- a 1.Cor.8.d.
li cibo tuo illorum perdere,pro quo Christus 12.
16 mortuus est. * Non ergo blasphemetur bo-
17 num nostrum. * Non est enim regnum Dei
esca, & potus: sed iustitia, & pax, & gau-
18 dium in Spiritu sancto: * qui enim in hoc
seruit Christo, placet Deo, & probatus est
19 hominibus. *Itaq; quæ pacis sunt,sectemur:
D & quæ ædificationis sunt, in inuicem custo-
20 diamus.*Noli propter escam destruere opus
Dei. " omnia quidem sunt munda: sed ma- "Tim. 1 a.
lum est homini,qui per offendiculum mādu- 15. 1. Cor. 8. d.
21 cat. * " Bonum est non manducare carnem, 18.
& non bibere vinum, neq; in quo frater tuus
offenditur,aut scandalizatur,aut infirmatur.
22 * Tu fidem habes? penes temetipsum habe-
coram

coram Deo: Beatus, qui non iudicat semet-
ipsum in eo, quod probat. * Qui autem di- 23
scernit, si manducauerit, damnatus est: quia
non ex fide. Omne autem, quod non est ex
fide, peccatum est.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores imbecilli- 1
tates infirmorum sustinere, & nō nobis A
placere. * Vnusquisq; vestrum proximo suo 2
placeat in bonum, ad ædificationē. * Etenim 3
Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum
est. " Improperia improperantium tibi ceci- " Ps. 68. b. 10.
derunt super me. * Quæcūq; enim scripta sūt, 4
ad nostrā doctrinam scripta sunt: vt per pa-
tientiam, & consolationē Scripturarū, spem
habeamus. * Deus autē patiētiæ, & solatij " det 5 " 1 Cor. 1. b. 16.
vobis idipsum sapere in alterutrum secundū
Iesum Christum: * vt vnanimes, vno ore ho- 6
norificetis Deum, & patrem Dñi nostri Iesu B
Christi. * Propter quod suscipite inuicē, sicut 7
& Christus suscepit vos in honorē Dei. * Di- 8
co enim Christum Iesum ministrum fuisse
circumcisionis propter veritatē Dei, ad con-
firmandas promissiones patrum: * Gentes au- 9
tem super misericordia honorare Deum, si- C
cut scriptum est: " Propterea confitebor tibi " Ps. 17. d. 50.
in Gētibus Domine, & nomini tuo cantabo.
* Et iterum dicit: Lætamini Gentes cum ple- 10 2. Re. 22. d. 50.
be eius. Et iterum: * Laudate omnes Gentes 11 " Ps. 116. a. 1.
Dominum; & magnificate eum omnes po-
puli. * Et rursus Isaias ait: * Erit radix Iesse, 12 " Is. 11. c. 10.
& qui exurget regere Gentes, in eum Gentes
sperabūt. * Deus autem spei repleat vos om- 13
ni gaudio, & pace in credendo; vt abundetis
in spe, & virtute Spiritus sancti. * Certus sum 14
autem fratres mei & ego ipse de vobis, quo-
niam, & ipsi pleni estis dilectione, repleti om-
ni scientia, ita vt possitis alterutrum monere.
* Audaciùs autē scripsi vobis fratres ex par- 15
te, tamquā in memoriam vos reducens: pro- D
pter gratiam, quæ data est mihi à Deo, * vt 16
sim minister Christi Iesu in Gentibus: sancti-
ficans Euangelium Dei, vt fiat oblatio Gen-
tium accepta, & sanctificata in Spiritu san-
cto. * Habeo igitur gloriam in Christo Iesu 17
ad Deum. * Non enim audeo aliquid loqui 18
eorum, quæ per me non efficit Christus in
obedientiam Gentium, verbo, & factis: * in 19
virtute signorum, & prodigiorū, in virtute
Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem per circui-
tum vsque ad Illyricum repleuerim Euāge-
lium Christi. * Sic autem prædicaui Euange- 20
lium hoc, non vbi nominatus est Christus, E
ne super alienum fundamētum ædificarem:
sed sicut scriptum est: * " Quibus non est an- 21 " Is. 52. d. 15.
nunciatum de eo, videbunt: & qui non au-
dierunt intelligent. * Propter quod & im- 22
pediebar plurimum venire ad vos, & prohi-
bitus sum vsque adhuc. * Nunc verò vlte- 23
riùs locum non habens in his regionibus, cu-
piditatem autem habens veniendi ad vos ex
24 multis iam præcedentibus annis: * cùm in
F Hispaniam proficisci cœpero, spero, quòd
præteriens videam vos, & à vobis deducar
illuc, si vobis primùm ex parte fruitus fue-
25 ro. * Nunc igitur proficiscar in Ierusalem
26 ministrare sanctis. * Probauerunt enim Ma-
cedonia, & Achaia collationem aliquam fa-
cere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ieru-
27 salem. * Placuit enim eis: & debitores sunt
eorum. " Nam si spiritualium eorum partici- " 1. Cor. 9. b. 11.
pes facti sunt Gentiles: debent & in carnali-
28 bus ministrare illis. * Hoc igitur cùm con-
summauero, & assignauero eis fructū hunc:
29 per vos proficiscar in Hispaniam. * Scio au-
G tem, quoniam veniens ad vos, in abundan-
tia benedictionis Euangelij Christi veniam.
30 Obsecro ergo vos fratres per Dominum no-
strum Iesum Christum, & per charitatem
sancti Spiritus, vt adiuuetis me in orationi-
31 bus vestris pro me ad Deum, * vt liberer ab
infidelibus, qui sunt in Iudæa, & obsequij
mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis,
32 * vt veniam ad vos in gaudio per volunta-
33 tem Dei, & refrigerer vobiscum. * Deus au-
tem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

1 COmmendo autem vobis Phœben soro-
A rem nostram, quæ est in ministerio Ec-
2 clesiæ, quæ est in Cenchris: * vt eam susci-
piatis in Domino dignè sanctis: & assistatis
ei in quocumque negotio vestri indiguerit:
etenim ipsa quoque astitit multis, & mihi ip-
3 si. * Salutate " Priscam, & Aquilam adiutores " Act. 2. a. 2. & 26.
4 meos in Christo Iesu: (* qui pro anima mea
suas ceruices supposuerunt: quibus non so-
lus ego gratias ago, sed & cunctæ ecclesiæ
5 Gentium) * & domesticam Ecclesiam eorū.
Salutate Ephænetum dilectum mihi, qui est
6 primitiuus Asiæ in Christo. * Salutate Mariā,
7 quæ multùm laborauit in vobis. * Salutate
Andronicum, & Iuniam cognatos, & conca-
ptiuos meos: qui sunt nobiles in Apostolis,
8 qui & ante me fuerunt in Christo. * Salutate
Ampliatum dilectissimū mihi in Domino.
9 * Salutate Vrbanum adiutorem nostrum in
B Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.
10 * Salutate Apellen probum in Christo. Sa-
11 lutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. * Sa-
lutate Herodionem cognatum meum. Salu-
tate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt
12 in Domino. * Salutate Tryphænam, & Try-
phosam: quæ laborant in Domino. Salutate
Persidem charissimam, quæ multùm labora-
13 uit in Domino. * Salutate Rufum electum
14 in Domino, & matrem eius, & meam. * Salu-
tate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Pa-
trobam, Hermē: & qui cum eis sunt, fratres.
15 * Salutate Philologum, & Iuliam, Nereum,
C & sororem eius, & Olympiadem, & omnes,

qui cum eis sunt, sanctos. * Salutate inuicem 16
in osculo sancto. Salutant vos omnes Eccle-
siæ Christi. *Rogo autem vos fratres, vt ob- 17
seruetis eos, qui dissensiones, & offendicula
præter doctrinam, quam vos didicistis, fa-
ciunt, & declinate ab illis. * Huiuscemodi 18
enim Christo Domino nostro non seruiunt,
sed suo ventri: & per dulces sermones, &
benedictiones seducunt corda innocentium.
* Vestra enim obedientia in omnem locum 19
diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed
volo vos sapientes esse in bono, & simplices
in malo. * Deus autem pacis conterat Sata- 20
nam sub pedibus vestris velociter. Gratia
u Act. 16. a. 1. Domini nostri Iesu Christi vobiscũ. * u Salu- 21
tat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, D
22 & Iason, & Sosipater cognati mei. * Saluto
vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Do-
23 mino. * Salutat vos Caius hospes meus, &
vniuersa Ecclesia. Salutat vos Erastus arca-
24 rius ciuitatis, & Quartus, frater. * Gratia Do-
mini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis.
25 Amen. *Ei autem, qui potens est vos confir-
mare iuxta Euangelium meum, & prædica-
tionem Iesu Christi, secundùm reuelatio-
nem mysterij temporibus æternis taciti,
26 (*quod nunc patefactum est per Scripturas
Prophetarum secundùm præceptum æter-
ni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gen-
27 tibus cogniti, * soli sapienti Deo, per Iesum
Christum, cui honor, & gloria in sæcula sæ-
culorum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS vocatus Apostolus 1
Iesu Christi per voluntatem A
Dei, & Sosthenes frater, * Ec- 2
clesiæ Dei, quæ est Corinthi,
sanctificatis in Christo Iesu,
vocatis sanctis, cum omnibus, qui inuocant
nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni
loco ipsorum, & nostro. * Gratia vobis, & pax 3
à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
* Gratias ago Deo meo semper pro vobis in 4
gratia Dei, quæ data est vobis in Christo
Iesu: * quòd in omnibus diuites facti estis in 5
illo, in omni verbo, & in omni scientia: * si- 6
cut testimonium Christi confirmatum est in
7 vobis: *ita vt nihil vobis desit in vlla gratia,
expectantibus reuelationem Domini nostri
8 Iesu Christi, * qui & confirmabit vos vsque
B in finem sine crimine, in die aduentus Domi-
9 ni nostri Iesu Christi. * u Fidelis Deus: per u 1. Thes. 5. d. 24.
quem vocati estis in societatem filij eius Iesu
10 Christi Domini nostri. *Obsecro autem vos
fratres per nomen Domini nostri Iesu Chri-
sti: vt idipsum dicatis omnes, & non sint in
vobis schismata: sitis autem perfecti in eodẽ
11 sensu, & in eadem sententia: * Significatum
est enim mihi de vobis fratres mei ab ijs, qui
sunt

sunt Chloes, quia contentiones sunt inter
vos. * Hoc autem dico, quod vnusquisq; ve- 12
strum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego au- n Act. 18. f. 24.
tem Apollo: ego vero Cephæ: ego autem
Christi. * Diuisus est Christus? Numquid 13
Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomi-
ne Pauli baptizati estis? * Gratias ago Deo, 14
quòd neminẽ vestrũ baptizaui, n nisi Crispũ, C n Act. 18. a. 1.
& Caium: * ne quis dicat, quòd in nomine 15
meo baptizati estis. * Baptizaui autem & 16
Stephanæ domũ: ceterũ nescio si quem aliũ
baptizauerim. * Non enim misit me Chri- 17
stus baptizare, sed euangelizare: n non in sa- n 2. Pet. 1. c. 16.
pientia verbi, vt non euacuetur crux Christi.
* Verbum enim crucis pereuntibus quidem 18 Inf. 3. a. 14.
stultitia est: ijs autem, qui salui fiunt, id est,
nobis, Dei virtus est. * Scriptũ est enim: n Per- 19 n Rom. 1. b. 16.
dam sapientiam sapientium, & prudentiam Is. 29. c. 14.
prudentium reprobabo. * n Vbi sapiens? vbi 20 n Isa. 33. c. 18.
scriba? vbi conquisitor huius sæculi? Nonnè
stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?
* Nam, quia in Dei sapientia non cognouit 21
mundus per sapientiam Deum, placuit Deo
per stultitiã prædicationis saluos facere cre-
dentes. * Quoniam & Iudæi signa petunt, & 22
Græci sapientiam quærunt: * nos autem 23
prædicamus Christum crucifixum: Iudæis
quidem scandalum, Gentibus autem stulti-
tiam, * ipsis autem vocatis Iudæis, atque Grę- 24
cis Christum Dei virtutem, & Dei sapien-
tiam: * quia quod stultum est Dei, sapien- 25
tius est hominibus: & quod infirmum est D
Dei, fortius est hominibus. * Videte enim vo- 26
cationem vestram, fratres, quia non multi sa-
pientes secundùm carnem, non multi poten-
tes, non multi nobiles: * sed quæ stulta sunt 27
mundi elegit Deus, vt confundat sapientes:
& infirma mundi elegit Deus, vt confundat
fortia: * & ignobilia mundi, & cõtemptibilia 28
elegit Deus, & ea, quæ non sint, vt ea quæ
sunt destrueret, * vt non glorietur omnis 29
caro in conspectu eius. * Ex ipso autem vos 30
estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sa-
pientia à Deo, & n iustitia, & sanctificatio, & n Ier. 23. a. 5.
redemptio: * vt quemadmodum scriptum 31 n Ie. 9. g. 22. 23.
est: n Qui gloriatur, in Domino glorietur. 2. Cor. 10. d. 17.

CAP. II.

ET ego, cùm venissem ad vos, fratres, ve- 1
ni n non in sublimitate sermonis, aut sa- A n Sup. 1. c. 17.
pientiæ, annũcians vobis testimonium Chri-
sti. * Nõ enim iudicaui me scire aliquid inter 2
vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixũ.
* n Et ego in infirmitate, & timore: & tremo- 3 n Act. 18. a. 1.
re multo fui apud vos: * & sermo meus, & 4
prædicatio mea n non in persuasibilibus hu- n 2. Pet. 1. c. 17.
manæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spi-
ritus, & virtutis: * vt fides vestra nõ sit in sa- 5
pientia hominũ, sed in virtute Dei. * Sapien- 6
tiam autẽ loquimur inter perfectos: sapien- B
tiam verò non huius sæculi, neque principũ
7 huius sæculi, qui destruuntur: * sed loquimur
Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita
est, quam prædestinauit Deus ante sæcula in
8 gloriam nostrã, * quam nemo principũ hu-
ius sæculi cognouit: si enim cognouissẽt, nũ-
9 quam Dñm glorię crucifixissent. * Sed sicut
C scriptũ est: n Quod oculus non vidit, nec au- n Is. 64. a. 4.
ris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ
10 præparauit Deus ijs, qui diligũt illũ: * nobis
autem reuelauit Deus per spiritum suũ: Spi-
ritus enim omnia scrutatur, etiam profunda
11 Dei. * Quis enim hominũ scit, quæ sunt ho-
minis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est?
ita & quæ Dei sunt: nemo cognouit, nisi Spi-
12 ritus Dei. * Nos autem non spiritum huius
mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo
est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis:
13 * n quæ & loquimur non in doctis humanæ n 2. Pet. 1. c. 16.
sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus, spi-
14 ritualibus spiritualia comparantes. * Anima-
lis autem homo non percipit ea, quæ sunt
Spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non po-
test intelligere: quia spiritualiter examina-
15 tur. * Spiritualis autem iudicat omnia: & n Is. 40. d. 13.
16 ipse à nemine iudicatur. * n Quis enim co-
gnouit sensum Domini, qui instruat eum? Sap. 9. c. 13.
Nos autem sensum Christi habemus. Ro. 11. d. 34.

CAP. III.

1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui
A quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus.
2 Tamquam paruulis in Christo, * lac vobis
potum dedi, non escam: nondum enim pote-
ratis: sed nec nunc quidem potestis, adhuc
3 enim carnales estis. * Cùm enim sit inter vos
zelus, & contentio: nonnè carnales estis, &
4 secundùm hominem ambulatis? * Cùm enim
quis dicat: Ego quidem sum Pauli. Alius au-
tem: Ego Apollo: nonnè homines estis? Quid
5 igitur est Apollo? quid verò Paulus? * Ministri
eius, cui credidistis, & vnicuiq; sicut Domi-
6 nus dedit. * Ego plantaui, Apollo rigauit:
7 sed Deus incrementum dedit. * Itaque neque
B qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed,
8 qui incrementum dat, Deus. * n Qui autem n Ps. 61. d. 13.
plantat, & qui rigat, vnum sunt. n Vnus- n Gal. 6. b. 5.
quisque autem propriam mercedem accipiet
9 secundùm suum laborem. * Dei enim sumus
adiutores: Dei agricultura estis, Dei ædifi-
10 catio estis. * Secundùm gratiam Dei, quæ
data est mihi, vt sapiens architectus funda-
mentum posui: alius autem superædificat.
Vnusquisque autem videat quomodo super-
11 ædificet. * Fundamentum enim aliud nemo
C potest ponere præter id, quod positum est,
12 quod est Christus Iesus. * Si quis autem su-
perædificat super fundamentum hoc, aurũ,
argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum,
13 stipulam, * vniuscuiusque opus manifestum
erit: Dies enim Domini declarabit, quia in
igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus qua-
le

le sit,ignis probabit. *Si cuius opus manserit 14
quod superædificauit, mercedem accipiet.
*Si cuius opus arserit, detrimẽtum patietur: 15
ipse autem saluus erit: sic tamen per ignem.
*Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiri- 16
tus Dei habitat in vobis? * Si quis autem tẽ- 17
plum Dei violauerit, disperdet illum Deus. D
„ Inf. 6. d. 19. „Templum enim Dei sanctum est, quod estis
vos. *Nemo se seducat: si quis videtur inter 18
2. Cor. 6. c. 16. vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, vt
sit sapiens. * Sapientia enim huius mundi 19
stultitia est apud Deum. Scriptum est enim:
„ Iob 5. c. 13. „ Comprehendam sapientes in astutia eorũ.
*Et iterum. „ Dñs nouit cogitationes sapiẽ- 20
„ Psal. 93. b. 11. tium, quoniam vanæ sunt. * Nemo itaque 21
glorietur in hominibus. * Omnia enim ve- 22
stra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Ce-
phas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue
præsentia, siue futura: omnia enim vestra
sunt: *vos autẽ Christi: Christus autẽ Dei. 23

CAP. IV.

2. Cor. 6. a. 4. SIc nos existimet homo, vt ministros Chri- 1
sti: & dispensatores mysteriorum Dei. A
*Hic iã quæritur inter dispensatores, vt fide- 2
lis quis inueniatur. *Mihi autẽ pro minimo 3
est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed
neque meipsum iudico. * Nihil enim mi- 4
hi conscius sum: sed non in hoc iustificatus
sum, qui autem iudicat me, Dominus est.
* Itaque nolite ante tempus iudicare, quo- 5
adusque veniat Dominus: qui & illumina-
bit abscondita tenebrarum, & manifestabit
consilia cordium: & tunc laus erit vnicuiq;
à Deo. * Hæc autẽ, fratres, transfiguraui in 6
me & Apollo, propter vos: vt in nobis disca- B
tis, ne supra quam scriptum est, vnus aduer-
sus alterum infletur pro alio. * Quis enim te 7
discernit? Quid autem habes, quod nõ acce-
pisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi
non acceperis? * Iam saturati estis, iam diui- 8
tes facti estis: sine nobis regnatis: & vtinam
regnetis, vt & nos vobiscum regnemus. *Pu- 9
to enim, quòd Deus nos Apostolos nouissi-
mos ostendit, tamquã morti destinatos: quia
spectaculum facti sumus mundo, & Angelis,
& hominibus. *Nos stulti propter Christũ, 10
vos autem prudẽtes in Christo: nos infirmi,
vos autem fortes: vos nobiles, nos autẽ igno- C
biles. * Vsque in hãc horam & esurimus, & 11
sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur,
„ Act. 20. g. 34. 1 Thess. 2. d. 9. 2. Thess. 3. b. 8. & instabiles sumus, *& „laboramus operan- 12
tes manibus nostris: maledicimur, & benedi-
cimus: persecutionem patimur, & sustine-
mus: *blasphemamur, & obsecramus: tam- 13
quam purgamenta huius mũdi facti sumus,
omniũ peripsema vsq; adhuc. *Non vt con- 14
fundam vos, hæc scribo, sed vt filios meos
charissimos moneo. *Nam si decẽ millia pæ- 15
dagogorũ habeatis in Christo: sed non mul- D
tos patres. Nam in Christo Iesu per Euange-
16 lium ego vos genui. *Rogo ergo vos, imita-
17 tores mei estote, sicut & ego Christi. * Ideò
misi ad vos Timotheum, qui est filius meus
charissimus, & fidelis Dño: qui vos com-
monefaciet vias meas, quæ sũt in Christo Ie-
18 su, sicut vbiq; in omni Ecclesia doceo. *Tã-
quam non venturus sim ad vos, sic inflati
19 sunt quidam. * Veniam autem ad vos cito, si
Dñs voluerit: & cognoscam non sermonem
20 eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. * Non
enim in sermone est regnum Dei, sed in vir-
21 tute. *Quid vultis? in virga veniam ad vos,
an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

CAP. V.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, & „ Leu. 18. b. 12. & 20. b. 11.
A talis fornicatio, qualis nec inter Gen-
2 tes, ita vt vxorẽ patris sui aliquis habeat. *Et
vos inflati estis: & non magis luctum habui-
stis, vt tollatur de medio vestrũ, qui hoc op9
3 fecit. * „Ego quidem absens corpore, præsens „ Col. 2. a. 5.
autem spiritu, iam iudicaui vt præsens eum,
4 qui sic operatus est, * in nomine Dñi nostri
B Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiri-
5 tu, cum virtute Dñi nostri Iesu, *tradere hu-
iusmodi satanæ in interitũ carnis, vt spiritus
6 saluus sit in die Dñi nostri Iesu Christi. *Nõ
est bona gloriatio vestra. „Nescitis quia mo- „ Gal. 5. b. 9.
dicum fermentum totam massam corrum-
7 pit? *Expurgate vetus fermentũ, vt sitis no-
C ua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pa-
8 scha nostrum immolatus est Christus. *Itaq;
epulemur; non in fermento veteri, neq; in
fermento malitiæ, & nequitiæ: sed in azymis
9 sinceritatis, & veritatis. *Scripsi vobis in epi-
10 stola: Ne commisceamini fornicarijs. * non
vtiq; fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut
rapacibus, aut idolis seruientibus: alioquin de-
11 bueratis de hoc mundo exijsse. *Nunc autẽ
D scripsi vobis non commisceri; si is, qui fra-
ter nominatur, est fornicator, aut auarus, aut
idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus,
aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere.
12 *Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt, iudi-
care? Nonne de ijs, qui intus sunt, vos iudi-
13 catis? * nam eos, qui foris sunt, Deus iudi-
cabit. Auferte malum ex vobisipsis.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis vestrum habens negotiũ
A aduersus alterum, iudicari apud ini-
2 quos, & non apud sanctos? *An nescitis quo-
niam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si
in vobis iudicabitur mũdus, indigni estis, qui
3 de minimis iudicetis? *Nescitis quoniam an-
gelos iudicabimus? quantò magis sæcularia?
4 *Sæcularia igitur iudicia si habueritis: con-
temptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos consti-
5 tuite ad iudicandum. *Ad verecundiam ve-
stram dico. Sic non est inter vos sapiẽs quis-
quam, qui possit iudicare inter fratrẽ suum?
6 *Sed frater cum fratre iudicio contendit: &

[Matt. 5.] hoc apud infideles? * Iam quidem omnino 7
[f.39.] delictum est in vobis, quòd iudicia habetis B
[Lu.6.e.29.] inter vos. Quare non magis iniuriam accipi-
[Rom.12.d.] tis? quare non magis fraudem patimini?
[17. 1.Thess.4.] *Sed vos iniuriã facitis, & fraudatis: & hoc 8
[b.6.] fratribus. * An nescitis, quia iniqui regnum 9
Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque
fornicarij, neque idolis seruientes, neq; adul-
teri, * neque molles, neque masculorum 10
concubitores, neque fures, neque auari,
neque ebriosi, neque maledici, neque ra-
paces regnum Dei possidebunt. * Et hæc 11
quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctifi- C
cati estis, sed iustificati estis in nomine Do-
mini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei
nostri. * Omnia mihi licent, sed non omnia 12
expediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub
nullius redigar potestate. * Esca vẽtri, & vẽ- 13
ter escis: Deus autẽ & hunc, & has destruet:
corpus autem non fornicationi, sed Domi-
no: & Dominus corpori. * Deus verò & 14
Dominum suscitauit: & nos suscitabit per
virtutem suam. * Nescitis quoniam corpora 15
vestra mẽbra sunt Christi? Tollens ergo mẽ-
bra Christi, faciam membra meretricis? Ab-
[Gen.2.d.] sit. * An nescitis qnoniam qui adhæret me- 16
[24.] retrici, vnũ corpus efficitur? * Erunt enim D
[Matt.19.a.] (inquit) duo in carne vna. * Qui autem ad- 17
[5.] hæret Domino, vnus spiritus est. * Fugite 18
[Marc.10.a.] fornicationem. Omne peccatum, quodcum-
[8. Eph.5.g.31] que fecerit homo extra corpus est: qui autẽ
fornicatur, in corpus suum peccat. * An ne- 19
[Sup.3.d.] scitis quoniam membra vestra templum
[17.] sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem
[2.Cor.6.c.] habetis à Deo, & non estis vestri: * Empti 20
[16.] enim estis pretio magno. Glorificate, &
[Inf.7.d.] portate Deum in corpore vestro.

CAP. VII.

[24. 1.Petr.1.d. 18.]
DE quibus autem scripsistis mihi: Bonũ 1
est homini mulierẽ non tangere: *pro- A
pter fornicationem autem vnusquisq; suam 2
vxorem habeat, & vnaquæque suum virum
[1.Pet.3.b] habeat. * Vxori vir debitum reddat: simili- 3
[7.] ter autem & vxor viro. * Mulier sui corpo- 4
ris potestatem non habet, sed vir. Similiter
autem & vir sui corporis potestatẽ non ha-
bet, sed mulier. * Nolite fraudare inuicem, 5
nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis
orationi: & iterum reuertimini in idipsum,
ne tentet vos Satanas propter incontinentiã
vestram. * Hoc autem dico secundùm indul- 6
gentiam, non secundùm imperium. * Volo 7
enim omnes vos esse sicut meipsum: sed B
vnusquisq; proprium donum habet ex Deo:
alius quidem sic, alius verò sic. * Dico autem 8
[Mat.5.e.] non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic
[32. & 19.] permaneãt, sicut & ego. * Quòd si nõ se con- 9
[b.6.] tinent, nubãt. Melius est enim nubere, quàm
[Marc.10.b. 9.] vri. * Ijs autem, qui matrimonio iuncti 10
[Luc.16.d. 18.] sunt præcipio non ego, sed Dominus, vxo-
11 rem à viro non discedere: *quòd si discesse-
rit, manere innuptam, aut viro suo recon-
12 ciliari. Et vir vxorem non dimittat. * Nam
ceteris ego dico, non Dominus. Si quis fra-
ter vxorem habet infidelem, & hæc consen-
13 tit habitare cum illo, non dimittat illã. * Et
si qua mulier fidelis habet virum infidelem,
& hic consentit habitare cum illa, nõ dimit-
14 tat virum: * sanctificatus est enim vir infi-
C delis per mulierem fidelem, & sanctificata
est mulier infidelis per virum fidelem: alio-
quin filij vestri immundi essent, nunc autem
15 sancti sunt. * Quòd si infidelis discedit, di-
scedat: non enim seruituti subiectus est fra-
ter, aut soror in huiusmodi: in pace autẽ vo-
16 cauit nos Deus. * Vnde enim scis mulier, si
virũ saluum facies? aut vnde scis vir, si mulie-
17 rem saluam facies? nisi vnicuiq; sicut diui-
sit Dñs, vnumquemq; sicut vocauit Deus,
ita ambulet, & sicut in omnibus Ecclesijs do-
18 ceo. * Circumcisus aliquis vocatus est? non
D adducat præputiũ. In prẹputio aliquis vo-
19 catus est? non circumcidatur. *Circumcisio
nihil est, & prẹputium nihil est: sed obserua-
20 tio mandatorum Dei. * Vnusquisque in
qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. [Eph.4.a. 1.]
21 *Seruus vocatus es? non sit tibi curæ, sed &
22 si potes fieri liber, magis vtere. * Qui enim
in Dño vocatus est seruus, libertus est Do-
mini: similiter qui liber vocatus est, seruus est
23 Christi. * Pretio empti estis, nolite fieri ser- [Sup.6.d.]
24 ui hominum. * Vnusquisque in quo vocatus [20.]
E est, fratres, in hoc permaneat apud Deũ. * De [1.Petr.1.d.]
25 virginibus autem præceptum Domini non [18.]
habeo: consilium autem do, tamquam mi-
sericordiam consecutus à Domino, vt sim
26 fidelis. * Existimo ergo hoc bonũ esse pro-
pter instantem necessitatem, quoniam bonũ
27 est homini sic esse. * Alligatus es vxori? noli
quærere solutionẽ. Solutus es ab vxore? noli
28 quærere vxorem. * Si autem acceperis vxo-
rem: non peccasti. Et si nupserit virgo, non
peccauit; tribulationẽ tamen carnis habebũt
29 huiusmodi. Ego autem vobis parco. * Hoc
itaque dico, fratres: Tempus breue est: reli-
quũ est, vt & qui habent vxores, tãquam nõ
30 habentes sint: * & qui flent, tamquam non
flentes: & qui gaudent, tamquã non gaudẽ-
tes: & qui emunt, tamquam nõ possidentes:
31 *& qui vtuntur hoc mundo, tamquam non
F vtantur: præterit enim figura huius mũdi.
32 *Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui
sine vxore est, solicitus est, quæ Domini sũt,
33 quomodo placeat Deo. * Qui autem cum
vxore est, solicitus est, quę sunt mundi, quo-
34 modo placeat vxori, & diuisus est. * Et mu-
lier innupta, & virgo cogitat quæ Domini
sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. Quæ
autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi,
35 quomodo placeat viro. * Porrò hoc ad vtili-
tatem

tatem vestrā dico: non vt laqueū vobis inij-
ciam,sed ad id,quod honestū est,& quod fa-
cultatem prębeat sine impedimento Domi-
num obsecrandi. * Si quis autem turpem se 36
videri existimat super virgine sua, quòd sit G
superadulta, & ita oportet fieri: quod vult
faciat:nō peccat,si nubat.*Nā qui statuit in 37
corde suo firmus, nō habens necessitatē, po-
testatē autē habēs suæ voluntatis, & hoc iu-
dicauit in corde suo,seruare virginem suam,
bene facit: * Igitur & qui matrimonio iun- 38
git virginem suam,bene facit:& qui nō iun-
n Rom.7.a.2. git, melius facit. * n Mulier alligata est legi 39
quanto tempore vir eius viuit: quòd si dor-
mierit vir eius, liberata est: cui vult nubat:
tantùm in Dño. * Beatior autem erit si sic 40
permanserit secundū meum consilium: pu-
to autē, quòd & ego Spiritū Dei habeam.

CAP. VIII.

DE ijs autem, quæ idolis sacrificantur, 1
scimus,quia omnes sciētiam habemus. A
Sciētia inflat, charitas verò ædificat.*Si quis 2
autem se existimat scire aliquid, nondum
cognouit quemadmodum oporteat eū scire.
*Si quis autem diligit Deū, hic cognitus est 3
ab eo. * De escis autem, quæ idolis immolan- 4
tur,scimus,quia nihil est idolum in mūdo,& B
quòd nullus est Deus,nisi vnus. * Nam etsi 5
sunt,qui dicantur dij,siue in cęlo,siue in ter-
ra (siquidē sunt dij multi, & domini multi:)
*nobis tamen vnus Deus, Pater, ex quo om- 6
nia, & nos in illum: & vnus Dominus Iesus
Christus,per quem omnia,& nos per ipsum.
* Sed non in omnibus est scientia. Quidam 7
autem cum conscientia vsque nunc idoli, C
quasi idolothytū manducant:& conscientia
ipsorum cùm sit infirma, polluitur. * Esca 8
autem nos non commendat Deo. Neq;enim
si manducauerimus,abundauimus: neque si
non manducauerimus,deficiemus. * Videte 9
autem,ne forte hæc licētia vestra offendicu-
lum fiat infirmis.*Si enim quis viderit eum, 10
qui habet scientiam,in idolio recumbentem:
nonne conscientia eius,cùm sit infirma,ædi-
ficabitur ad manducādum idolothyta? * n Et 11
n Ro.14.c.19. peribit infirmus in tua scientia frater, pro-
pter quem Christus mortuus est? * Sic au- 12
tem peccantes in fratres, & percutientes cō-
scientiam eorum infirmam, in Christum
n Ro.14.d.21. peccatis. * n Quapropter si esca scandalizat 13
fratrem meum: non manducabo carnem in
æternum,ne fratrem meum scandalizem.

CAP. IX.

NOn sum liber? Non sum Apostolus? 1
Nonne Christum Iesum Dñm nostrū A
vidi? Nonne opus meum vos estis in Dño?
*Et si alijs non sum Apostolus, sed tamen 2
vobis sum: nam signaculū Apostolatus mei
vos estis in Dño:* mea defensio apud eos,qui 3
me interrogant,hæc est. *Numquid nō ha- 4
bemus potestatem manducandi, & bibendi?
5 *Numquid non habemus potestatem mu-
lierem sororem circumducēdi sicut & ceteri
6 Apostoli, & fratres Dñi, & Cephas? * Aut
ego solus, & Barnabas, non habemus pote-
7 statem hoc operandi? * Quis militat suis sti-
pendijs vmquam?Quis plantat vineam & de
fructu eius non edit? Quis pascit gregem,
8 & de lacte gregis nō manducat? *Numquid
secundū hominem hæc dico?An & lex hæc
9 non dicit? * Scriptū est enim in lege Moysi:
B n Non alligabis os boui trituranti. Numquid n Deut.25.a.4.
10 de bobus cura est Deo?*An propter nos vti-
que hoc dicit? Nam propter nos scripta sūt: 1.Ti.5.c.18
quoniam debet in spe qui arat,arare: & qui
11 triturat,in spe fructus percipiendi. * n Si nos
vobis spiritualia seminauimus, magnum est n Rom.15.f.27.
12 si nos carnalia vestra metamus? * Si alij po-
testatis vestræ participes sunt, quare nō po-
tiùs nos?Sed non vsi sumus hac potestate:sed
omnia sustinemus, ne quod offendiculū de-
13 mus Euangelio Christi. * n Nescitis quoniā, n Deut.18.a.1.
qui in sacrario operantur, quæ de sacrario
sunt,edunt: & qui altari deseruiunt,cum al-
14 tari participant? * Ita & Dñs ordinauit ijs,
qui Euangelium annunciant, de Euangelio
15 viuere. *Ego autem nullo horum vsus sum.
C Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in me:
bonū est enim mihi magis mori,quā vt glo-
16 riam meam quis euacuet. *Nam si euange-
lizauero, nō est mihi gloria: necessitas enim
mihi incumbit: væ enim mihi est,si nō euā-
17 gelizauero.*Si enim volens hoc ago,merce-
dem habeo: si autem inuitus,dispēsatio mihi
18 credita est. * Quæ est ergo merces mea? Vt
Euāgelium prædicans,sine sumptu ponam
Euangeliū, vt non abutar potestate mea in
19 Euāgelio. *Nam cùm liber essem,ex omni-
bus omniū me seruum feci,vt plures lucrifa-
20 cerem. * Et factus sum Iudæis tamquā Iu-
21 dæus, vt Iudæos lucrarer. * ijs, qui sub lege
D sunt, quasi sub lege essē (cū ipse non essem
sub lege) vt eos,qui sub lege erāt, lucrifacerē
ijs, qui sine lege erant,tamquā sine lege essē
(cū sine lege Dei nō essem: sed in lege essem
Christi,)vt lucrifacerē eos, qui sine lege erāt.
22 *Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos
23 lucrifacerē. *Omnibus omnia factus sum,vt
omnes facerem saluos. Omnia autem facio
propter Euangeliū:vt particeps eius efficiar.
24 *Nescitis quòd ij,qui in stadio currunt,om-
nes quidem currūt,sed vnus accipit brauiū?
25 Sic currite vt comprehendatis. * Omnis au-
tē,qui in agone contendit,ab omnibus se ab-
stinet, & illi quidē vt corruptibilem coronā
26 accipiāt:nos autem incorruptam. *Ego igi-
tur sic curro,nō quasi in incertū:sic pugno,
27 nō quasi aërē verberans:*sed castigo corpus
meum,& in seruitutem redigo: ne forte cùm
alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

CAP. X.

Exod.13.d.21. Nu.9.d.2. NOlo enim vos ignorare fratres quoniã 1
patres nostri omnes sub nube fuerũt, A
& omnes mare transierunt : * & omnes 2
Exod.14. in Moyse baptizati sunt in nube,& in mari:
Exod.16.d.15. * & omnes eãdem escam spiritalem man- 3
ducauerunt, * & omnes eumdem potum 4
Exod.17.b.6. Nu.20.b.10. spiritalem biberunt: (bibebant autem de spi-
ritali,consequente eos,petra : petra autẽ erat
Christus) * sed non in pluribus eorum bene- 5
Nu.26.g.14. placitum est Deo: nam prostrati sunt in de-
serto. * Hæc autẽ in figura facta sunt nostri, 6
Ps.105.c.14. vt non simus concupiscentes malorũ, sicut B
& illi concupierunt: *neque idololatræ effi- 7
ciamini,sicut quidam ex ipsis:quemadmodũ
Exod.32.b.6. scriptum est: Sedit populus manducare, &
bibere,& surrexerunt ludere. *Neq; fornice- 8
Nu.25.a.1. mur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt,&
ceciderunt vna die viginti tria millia. *Neq; 9
Nu.21.b.6. tentemus Christum : sicut quidam eorum
tentauerũt,& à serpentibus perierũt.* Ne- 10
Nu.11.a.1.& 12.a.1. que murmuraueritis, sicut quidam eorum C
murmurauerunt, & perierũt ab extermina-
tore. *Hæc autem omnia in figura cõtinge- 11
bant illis: scripta sunt autem ad correptio-
nem nostram,in quos fines sæculorum deue-
nerũt. *Itaque qui se existimat stare, videat 12
ne cadat. * Tentatio vos non apprehendat 13
nisi humana : fidelis autem Deus est, qui nõ
patietur vos tentari supra id, quod potestis,
sed faciet etiam cũ tẽtatione prouentum, vt
possitis sustinere. *Propter quod charissimi 14
mihi, fugite ab idolorum cultura: *Vt pru- 15
dentibus loquor,vos ipsi iudicate quod dico.
*Calix benedictionis, cui benedicimus,non- 16
ne communicatio sanguinis Christi est ? & D
panis, quem frangimus, nonne participatio
corporis Dñi est? * Quoniam vnus panis, 17
vnũ corpus multi sumus, omnes, qui de vno
pane participamus. * Videte Israel secundũ 18
carnem : nonne qui edunt hostias, partici-
pes sunt altaris ? * Quid ergo? dico quòd 19
idolis immolatum sit aliquid? aut quòd ido-
lum,sit aliquid? * Sed quæ immolant Gen- 20
tes,dæmoniis immolant,& non Deo. Nolo E
autem vos socios fieri dæmoniorum: nõ po-
testis calicem Dñi bibere, & calicem dæmo-
niorum: * & non potestis mensæ Dñi parti- 21
cipes esse,& mẽsæ dæmoniorum.*An æmu- 22
lamur Dñm? Numquid fortiores illo sumus?
Sup.6.c.12. Omnia mihi licent, sed non omnia expe-
Eccl.17.d.31. diunt.* Omnia mihi licent,sed non omnia 23
ædificant.* Nemo quod suum est quærat, 24
sed quod alterius. *Omne, quod in macello 25
venit, manducate, nihil interrogantes pro- F
Ps.23.a.1. pter conscientiam.* Dñi est terra,& pleni- 26
tudo eius. * Si quis vocat vos infidelium, & 27
vultis ire: omne, quod vobis apponitur,mã-
ducate, nihil interrogantes propter cõscien-
tiam. *Si quis autem dixerit:Hoc immolatũ 28
est idolis : nolite manducare propter illum,
29 qui indicauit,& propter conscientiam: *cõ-
G scientiam autem dico nõ tuam,sed alterius.
Vt quid enim libertas mea iudicatur ab alie-
30 na conscientia? * Si ego cùm gratia partici-
po, quid blasphemor pro eo quod gratias *Col.3.c.17.*
31 ago? * Siue ergo manducatis,siue bibitis,
siue aliud quid facitis : omnia in gloriã Dei
32 facite.*Sine offẽsione estote Iudæis,& Gẽti-
33 bus,& Ecclesiæ Dei:* sicut & ego per om-
nia omnibus placeo, non quærens quod mi-
hi vtile est,sed quod multis, vt salui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei estote,sicut & ego Christi.
2 *Laudo autem vos fratres, quòd per om-
A nia mei memores estis: & sicut tradidi vo-
3 bis,præcepta mea tenetis.* Volo autem vos *Eph.5.e.23.*
scire, quòd omnis viri caput, Christus est:
caput autem mulieris,vir: caput verò Chri-
4 sti,Deus. * Omnis vir orans, aut prophetans
5 velato capite,deturpat caput suum. *Omnis
autem mulier orans,aut prophetãs non ve-
lato capite,deturpat caput suum : vnũ enim
6 est ac si decaluetur.* Nam si nõ velatur mu-
B lier,tondeatur Si verò turpe est mulieri ton-
7 deri,aut decaluari, velet caput suum. * Vir
quidem non debet velare caput suum: quo-
niam imago, & gloria Dei est:mulier autem
8 gloria viri est. *Nõ enim vir ex muliere est,
9 sed mulier ex viro. * Etenim non crea- *Gen.2.d.21.*
tus vir propter mulierem, sed mulier pro-
10 pter virum. *Ideò debet mulier potestatem
11 habere supra caput propter Angelos. * Ve-
C rumtamen neque vir sine muliere : neque
12 mulier sine viro in Domino. * Nam sicut
mulier de viro, ita & vir per mulierem: om-
13 nia autem ex Deo. * Vos ipsi iudicate:
decet mulierem non velatam orare Deum?
14 *Nec ipsa natura docet vos,quòd vir quidẽ
15 si comam nutriat, ignominia est illi: * mu-
lier verò si comam nutriat, gloria est illi:
quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.
16 * Si quis autem videtur contentiosus esse:
D nos talem consuetudinem non habemus,
17 neque Ecclesia Dei. *Hoc autem præcipio:
non laudans quòd non in melius, sed in de-
18 terius conuenitis. *Primùm quidem conue-
nientibus vobis in Ecclesiam,audio scissuras
19 esse inter vos, & ex parte credo. *Nã opor-
tet & hæreses esse,vt & qui probati sunt,ma-
20 nifesti fiant in vobis. * Conuenientibus er-
go vobis in vnum,iam non est Dominicam
21 cœnam manducare. * Vnusquisque enim
suam cœnam præsumit ad manducandum.
Et alius quidem esurit: alius autẽ ebrius est.
22 *Numquid domos non habetis ad mandu-
E candũ, & bibendũ? aut Ecclesiam Dei con-
temnitis,& confunditis eos,qui non habent?
Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non
23 laudo. * Ego enim accepi à Domino quod

& tra-

& tradidi vobis,quoniam Dominus Iesus in
qua nocte tradebatur accepit panẽ,*& gra- 24
n Matt.26. tias agens fregit,& dixit : n Accipite,& man-
c.36. ducate : hoc est corpus meũ, quod pro vobis
Marc.14.c. 22. tradetur: hoc facite in meã commemoratio-
Luc.22.b. nem.*Similiter & calicem,postquam cœna- 25
17. uit, dicens : Hic calix nouum testamentum
est in meo sanguine: hoc facite quotiescum-
que bibetis, in meam commemorationem.
*Quotiescumque enim manducabitis panẽ 26
hũc,& calicem bibetis, mortem Domini an-
n Ioann.6. nunciabitis,donec veniat.* n Itaq; quicumq; 27
f.59. mãducauerit panem hunc, vel biberit calicẽ
Dñi indignè : reus erit corporis,& sanguinis
n 2.Cor.13. Dñi. * n Probet autem seipsum homo:& sic 28
b.5. de pane illo edat, & de calice bibat. * Qui 29
enim manducat, & bibit indignè, iudicium
sibi manducat & bibit:nõ dijudicans corpus
Dñi. *Ideò inter vos multi infirmi,& imbe- 30
cilles,& dormiũt multi.*Quòd si nosmetip- G
sos dijudicaremus, non vtiq; iudicaremur. 31
*Dũ iudicamur autem à Dño corripimur, 32
vt non cũ hoc mundo damnemur.*Itaque 33
fratres mei cùm conuenitis ad manducan-
dum,inuicẽ expectate. * Si quis esurit,domi 34
manducet: vt non in iudicium conueniatis.
Cetera autem, cùm venero, disponam.

CAP. XII.

DE Spiritualibus autẽ nolo vos ignora- 1
re fratres. * Scitis, quoniam cũ Gentes 2
essetis,ad simulachra muta prout ducebami- A
n Matt.9.f ni euntes. *Ideò notũ vobis facio, n quòd ne- 3
39. mo in Spiritu Dei loquẽs,dicit anathema Ie-
su. Et nemo potest dicere,Dñs Iesus, nisi in
Spiritu sancto. *Diuisiones verò gratiarum 4
sunt,idem autem Spiritus:*Et diuisiones mi- 5
nistrationum sunt,idẽ autem Dñs: *Et diui- 6
siones operationum sunt, idem verò Deus,
qui operatur omnia in omnibus. * Vnicuiq; 7
autem datur manifestatio Spiritus ad vtili-
tatem. * Alij quidẽ per Spiritũ datur sermo 8
sapientiæ:alij autem sermo scientiæ secundũ
eundem Spiritũ : * alteri fides in eodẽ Spiri- 9
tu : alij gratia sanitatum in vno Spiritu : alij B
operatio virtutũ,alij prophetia,alij discretio 10
spirituum,alij genera linguarũ,alij interpre-
tatio sermonum.* n Hæc autẽ omnia opera- 11
n Rom.12. a.6. tur vnus, atque idem Spiritus, diuidens sin-
Eph.4.b.6. gulis prout vult. *Sicut enim corpus vnum 12
est,& mẽbra habet multa,omnia autẽ mem-
bra corporis cũ sint multa, vnũ tamen cor-
pus sunt : ita & Christus. * Etenim in vno 13
Spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati
sumus,siue Iudæi,siue Gentiles, siue serui,si-
ue liberi : & omnes in vno Spiritu potati su-
mus. *Nam & corpus non est vnum mem- 14
brum,sed multa. * Si dixerit pes : Quoniam 15
non sum manus, non sum de corpore : num
ideò non est de corpore?*Et si dixerit auris: 16
Quoniã non sum oculus,non sum de corpo- C
17 re: num ideò non est de corpore? * Si totum
corpus oculus: vbi auditus? Si totũ auditus :
18 vbi odoratus? * Nunc autem posuit Deus
membra, vnumquodque eorum in corpore
19 sicut voluit. * Quòd si essent omnia vnum
20 membrum,vbi corpus? *Nunc autem mul-
ta quidem membra, vnum autem corpus.
21 *Non potest autem oculus dicere manui :
Opera tua non indigeo; aut iterũ caput pe-
22 dibus : Nõ estis mihi necessarij. * Sed multò
magis quæ videntur membra corporis infir-
23 miora esse,necessariora sunt: *& quæ puta-
mus ignobiliora membra esse corporis, his
honorem abundantiorem circumdamus: &
quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem
24 honestatem habent.*Honesta autem nostra
D nullius egẽt: sed Deus temperauit corpus,ei,
cui deerat abundantiorem tribuendo hono-
25 rem, *vt nõ sit schisma in corpore,sed idip-
26 sum pro inuicem solicita sint membra. * Et
E si quid patitur vnum membrũ,compatiun-
tur omnia membra : siue gloriatur vnũ mẽ-
27 brum congaudent omnia mẽbra. * Vos au-
tem estis corpus Christi, & mẽbra de mem-
28 bro. * n Et quosdam quidem posuit Deus in n Eph.4.c.
Ecclesia primùm Apostolos, secundò Pro- 11.
phetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, ex-
inde gratias curationum, opitulationes, gu-
bernationes, genera linguarum, interpreta-
29 tiones sermonum. *Numquid omnes Apo-
stoli? numquid omnes Prophetæ? numquid
30 omnes Doctores? * numquid omnes virtu-
tes? numquid omnes gratiã habent curatio-
num? numquid omnes linguis loquuntur?
31 numquid omnes interpretantur? *Æmula-
mini autem charismata meliora. Et adhuc
excellentiorem viam vobis demonstro.

CAP. XIII.

1 SI linguis hominum loquar,& angelorũ,
A charitatem autem non habeam, factus
sum velut æs sonans,aut cymbalum tinniẽs.
2 * Et si habuero prophetiam, & nouerim
mysteria omnia, & omnem scientiam : & si
habuero omnem fidem, ita vt montes trans-
feram,charitatem autem non habuero,nihil
3 sum. * Et si distribuero in cibos pauperum
B omnes facultates meas, & si tradidero cor-
pus meum ita vt ardeam, charitatem autem
4 non habuero nihil mihi prodest. * Charitas
patiens est,benigna est : Charitas non æmu-
5 latur,non agit perperam:non inflatur,*non
est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non
6 irritatur,non cogitat malum, * non gaudet
7 super iniquitate, congaudet autem verita-
C ti : *omnia suffert, omnia credit,omnia spe-
8 rat,omnia sustinet.*Charitas numquam ex-
cidit:siue prophetiæ euacuabuntur,siue lin-
guæ cessabunt, siue scientia destruetur. *Ex
9 parte enim cognoscimus, & ex parte pro-
10 phetamus. *Cũ autẽ venerit quod perfectũ

est, euacuabitur quod ex parte est. * Cùm 11
essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapie- D
bam vt paruulus, cogitabam vt paruulus.
Quando autem factus sum vir, euacuaui quę
erant paruuli. * Videmus nunc per speculũ 12
in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.
Nunc cognosco ex parte: tunc autem co-
gnoscam sicut & cognitus sum. *Nunc au- 13
tem manent fides, spes, charitas: tria hæc:
maior autem horum est charitas.

CAP. XIV.

SEctamini charitatem, ęmulamini spirita- 1
lia: magis autem vt prophetetis. * Qui A
enim loquitur lingua, nõ hominibus loqui- 2
tur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritus autẽ
loquitur mysteria: *nã qui prophetat, homi- 3
nibus loquitur ad ędificationem, & exhorta-
tionem, & consolationem. * Qui loquitur 4
lingua, semetipsum ædificat: qui autem pro-
phetat, Ecclesiam Dei ædificat: * Volo autẽ 5
omnes vos loqui linguis: magis autem pro-
phetare. Nam maior est qui prophetat, quã
qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur,
vt Ecclesia ædificationẽ accipiat. *Nũc au- 6
tem, fratres, si venero ad vos linguis loquẽs: B
quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in
reuelatione, aut in scientia, aut in prophetia,
aut in doctrina? *Tamẽ quę sine anima sunt 7
vocem dantia, siue tibia, siue cithara, nisi di-
stinctionem sonituum dederint, quomodo
scietur id, quod canitur, aut quod cithariza-
tur? * Etenim si incertam vocem det tuba, 8
quis parabit se ad bellũ? * Ita & vos per lin- 9
guam nisi manifestum sermonem dederitis: C
quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim
in aera loquentes. *Tã multa, vt puta gene- 10
ra linguarum sunt in hoc mũdo: & nihil si-
ne voce est. * Si ergo nesciero virtutem vo- 11
cis, ero ei, cui loquor, barbarus, & qui loqui-
tur, mihi barbarus: * Sic & vos, quoniam 12
æmulatores estis spirituum, ad ædificationẽ
Ecclesiæ quærite, vt abundetis. *Et ideo qui 13
loquitur lingua, oret, vt interpretetur. *Nã 14
si orem lingua, spiritus meus orat, mẽs autẽ
mea sine fructu est. * Quid ergo est? Orabo 15
spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psal-
lam & mente. * Ceterũ si benedixeris spiri- 16
tu: qui supplet locũ idiotæ, quomodo dicet,
Amen, super tuam benedictionem? quoniã
quid dicas, nescit: *nam tu quidem bene gra- 17
tias agis: sed alter non ædificatur. * Gratias D
ago Deo meo, quòd omniũ vestrum lingua 18
loquor. *Sed in Ecclesia volo quinq; verba 19
sensu meo loqui, vt & alios instruam: quàm
decem millia verborum in lingua. *Fratres, 20
nolite pueri effici sensibus, sed malitia par-
uuli estote: sensibus autem perfecti estote.
*In lege scriptum est: " Quoniam in alijs 21
linguis & labijs alijs loquar populo huic: &
nec sic exaudient me, dicit Dominus. * Ita- 22

" Is. 28. c. 11.

E que linguę in signum sunt non fidelibus, sed
infidelibus: prophetiæ autem non infideli-
23 bus, sed fidelibus. * Si ergo conueniat vni-
uersa Ecclesia in vnum, & omnes linguis
loquantur, intrent autem idiotæ, aut infide-
24 les: nonne dicent quòd insanitis? * Si autem
omnes prophetent, intret autẽ quis infidelis,
vel idiota, conuincitur ab omnibus, dijudica-
25 tur ab omnibus: * occulta cordis eius mani-
festa fiunt: & ita cadens in faciem adora-
bit Deum, pronuncians, quòd verè Deus in
26 vobis sit. *Quid ergo est, fratres? cùm conue-
F nitis, vnusquisque vestrum psalmum habet,
doctrinã habet, apocalypsim habet, linguã
habet, interpretationẽ habet: omnia ad ædi-
27 ficationẽ fiant. *Siue lingua quis loquitur,
secundùm duos, aut vt multum tres, & per
28 partes, & vnus interpretetur. * Si autem
non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi
29 autem loquatur, & Deo. * Prophetæ autem
duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent.
30 *Quòd si alij reuelatum fuerit sedenti, prior
31 taceat. * Potestis enim omnes per singulos
prophetare: vt omnes discant, & omnes ex-
32 hortentur: *& spiritus prophetarũ prophe-
33 tis subiecti sunt. *Non enim est dissensionis
G Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Eccle-
34 sijs sanctorum doceo. * Mulieres in Eccle-
sijs taceant, non enim permittitur eis loqui,
35 sed subditas esse, sicut " & lex dicit. *Si quid
autem volunt discere, domi viros suos inter-
rogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ec-
36 clesia. * An à vobis verbum Dei processit?
37 aut in vos solos peruenit? * Si quis videtur
propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ
38 scribo vobis, quia Domini sunt mãdata. *Si
39 quis autem ignorat, ignorabitur: *Itaq; fra-
tres æmulamini prophetare: & loqui linguis
40 nolite prohibere. *Omnia autem honestè,
& secundùm ordinem fiant.

" Gen. 3. c. 16.

CAP. XV.

1 NOtum autem vobis facio, fratres, Euan-
A gelium, quod prædicaui vobis, quod
2 & accepistis, in quo & statis * per quod &
saluamini: qua ratione prædicauerim vobis,
3 si tenetis, nisi frustra credidistis. * Tradidi
enim vobis in primis quod & accepi: quoniã
Christus mortuus est pro peccatis nostris "
4 secundùm Scripturas: * "& quia sepultus est,
& quia resurrexit tertia die secundùm Scri-
5 pturas: * & quia visus est Cephæ, & post
6 hoc vndecim: * Deinde visus est plus quàm
quingentis fratribus simul: ex quibus multi
manent vsque adhuc, quidam autem dor-
7 mierunt: * Deinde visus est Iacobo, deinde
8 Apostolis omnibus: *Nouissimè autem om-
B nium tamquam abortiuo, visus est & mi-
9 hi. * " Ego enim sum minimus Apostolo-
rum, qui non sum dignus vocari Aposto-
lus, quoniam persecutus sum Ecclesiam
Dei.

Gal. 1 b. 11.
" Is. 53. b. 8
" Ioan 2. a. 2.
Ib. 20 c. 19
" Act 9. a. 3.
Eph. 3 b. 8.

Dei. * Gratia autem Dei sum id, quod sum, 10
& gratia eius in me vacua nõ fuit, sed abun-
dantiùs illis omnibus laboraui: non ego autẽ,
sed gratia Dei mecum: * Siue enim ego, siue 11
illi; sic prædicamus, & sic credidistis. * Si au- 12
tem Christus prædicatur quòd resurrexit à
mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis,
quoniam resurrectio mortuorum non est?
*Si autem resurrectio mortuorum non est: 13
neq; Christus resurrexit. *Si autem Christus 14
non resurrexit, inanis est ergo prędicatio no-
stra, inanis est & fides vestra: inuenimur au- 15
tem & falsi testes Dei: quoniam testimoniũ C
diximus aduersus Deum, quòd suscitauerit
Christũ; quem non suscitauit, si mortui nõ
resurgunt. *Nam si mortui non resurgunt, 16
neq; Christus resurrexit. *Quòd si Christus 17
non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc
enim estis in peccatis vestris. * Ergo & qui 18
dormierunt in Christo, perierunt. *Si in hac 19
vita tantùm in Christo sperantes sumus, mi-
serabiliores sumus omnibus hominibus.
*Nũc autem Christus resurrexit à mortuis 20
primitiæ dormientium: * "quoniã quidẽ per 21
a Col. 1. e. 18. Apo. 1. b. 5. hominem mors, & per hominem resurrectio
mortuorũ. * Et sicut in Adam omnes mo- 22
riuntur, ita & in Christo omnes viuificabũ-
a 1. Thes. 4. b. 15. tur. * " Vnusquisq; autẽ in suo ordine, primi- 23
tiæ Christus: deinde ij, qui sunt Christi, qui
in aduentu eius crediderunt. *Deinde finis: 24
cùm tradiderit regnum Deo, & Patri, cùm
euacuauerit omnẽ principatum, & potesta-
tẽ, & virtutem. *Oportet autem illũ regna- 25
a Ps. 109. a. 1. Hebr. 1. d. 15. & 10. c. 13. re " donec ponat omnes inimicos sub pedi- D
bus eius. * Nouissima autẽ inimica destrue- 26
tur mors: "Omnia enim subiecit sub pedibus
a Ps. 8. c. 8. Heb. 2. d. 8. eius. Cũ autem dicat: *Omnia subiecta sunt 27
ei: sine dubio præter eum, qui subiecit ei om-
nia. * Cũ autem subiecta fuerint illi omnia: 28
tũc & ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit
sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.
*Alioquin quid facient, qui baptizãtur pro 29
mortuis, si omnino mortui non resurgunt?
vt quid & baptizantur pro illis? *vt quid & 30
nos periclitamur omni hora? * Quotidie 31
morior per vestram gloriam, fratres, quam
habeo in Christo Iesu Dño nostro. *Si (secũ- 32
dùm hominem) ad bestias pugnaui Ephesi,
quid mihi prodest, si mortui non resurgunt?
a Ps. 22. a. 13. Sap. 2. b. 6. " manducemus, & bibamus, cras enim mo-
riemur. *Nolite seduci: Corrumpunt mo- 33
res bonos colloquia mala. *Euigilate iusti, & 34
nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidã E
habent, ad reuerentiã vobis loquor. *Sed di- 35
cet aliquis: quomodo resurgũt mortui? qua-
live corpore venient? * Insipiẽs, tu quod se- 36
minas non viuificatur, nisi prius moriatur.
*Et quod seminas, non corpus, quod futurũ 37
est, seminas, sed nudum granum, vt puta tri-
tici, aut alicuius ceterorum. *Deus autẽ dat 38
illi corpus, sicut vult: & vnicuique seminum
39 proprium corpus. *Non omnis caro, eadem
caro: sed alia quidem hominũ, alia verò pe-
corum, alia volucrum, alia autem piscium.
40 *Et corpora cœlestia, & corpora terrestria:
sed alia quidem cęlestium gloria, alia autem
41 terrestrium. * Alia claritas solis, alia claritas
F lunæ, & alia claritas stellarũ. *Stella enim à
42 stella differt in claritate: sic & resurrectio
mortuorũ. Seminatur in corruptione, surget
43 in incorruptione. *Seminatur in ignobilita-
te, surget in gloria: Seminatur in infirmitate,
44 surget in virtute: *Seminatur corpus anima-
le, surget corpus spiritale. Si est corpus ani-
45 male, est & spiritale, sicut scriptũ est: * "Fa- a Gen. 2. b. 7.
ctus est primus homo Adam in animã viuẽ-
tẽ, nouissimus Adam in spiritũ viuificantẽ.
46 *Sed non prius quod spiritale est, sed quod
47 animale: deinde quod spiritale. * Primus
homo de terra, terrenus: secundus homo de
48 cęlo, cęlestis. *Qualis terrenus, tales & terre-
49 ni: & qualis cęlestis, tales & cęlestes. *Igitur,
sicut portauimus imaginẽ terreni, portemus
50 imaginem cælestis. *Hoc autem dico, fratres,
quia caro, & sanguis regnũ Dei possidere nõ
possunt: neq; corruptio incorruptelã possi-
51 debit. *Ecce mysterium vobis dico: omnes
G quidẽ resurgemus, sed nõ omnes immutabi-
52 mur. *In momento, in ictu oculi, in nouissi-
ma tuba: canet enim tuba, & mortui resur-
53 gent incorrupti: & nos immutabimur. *O-
portet enim corruptibile hoc induere in-
corruptionẽ: & mortale hoc induere immor-
54 talitatem. *Cũ autem mortale hoc induerit
immortalitatem, tũc fiet sermo, qui scriptus
55 est: " Absorpta est mors in victoria. *Vbi est a Osee 13. d. 14.
mors victoria tua? vbi est mors stimulus tu?
56 *Stimulus autẽ mortis peccatum est: virtus Hebr. 2. d. 14.
57 verò peccati lex: * " Deo autem gratias, qui a 1. Ios. 5. a. 4.
dedit nobis victoriã per Dñm nostrum Ie-
58 sum Christum. * Itaque fratres mei dilecti,
stabiles estote, & immobiles: abundantes in
opere Domini semper, scientes quòd labor
vester non est inanis in Domino.

CAP. XVI.

1 DE collectis autem, quę fiunt in sanctos,
A sicut ordinaui Ecclesijs Galatiæ, ita &
2 vos facite. * Per vnam sabbati vnusquisque
vestrum apud se seponat, recondens, quod ei
benè placuerit: vt non, cũ venero, tunc col-
3 lectæ fiant. * Cùm autem præsens fuero:
quos probaueritis per epistolas, hos mittam
4 perferre gratiam vestrã in Ierusalẽ. * Quòd
si dignũ fuerit, vt & ego eam, mecum ibunt.
5 *Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam
pertransiero: nam Macedoniam pertransi-
6 bo. * Apud vos autem forsitan manebo, vel
B etiam hiemabo: vt vos me deducatis quocũ-
7 que iero. * Nolo enim vos modò in transitu
videre, spero enim me aliquantulum tempo-

 ris ma-

ris manere apud vos, si Dominus permise-
rit. *Permanebo autem Ephesi vsq; ad Pen- 8
tecosten. *Ostium enim mihi apertum est 9
magnum, & euidens: & aduersarij multi.
*Si autē venerit Timotheus, videte, vt sine 10
timore sit apud vos: opus enim Domini ope-
ratur, sicut & ego. *Ne quis ergo illum sper- 11
nat: deducite autem illum in pace, vt veniat
ad me: expecto enim illum cum fratribus.
*De Apollo autem fratre vobis notum fa- 12
cio, quoniam multùm rogaui eum, vt veni- C
ret ad vos cum fratribus: & vtique non fuit
voluntas, vt nunc veniret: veniet autem, cū
ei vacuum fuerit. *Vigilate, state in fide, vi- 13
riliter agite, & confortamini: *omnia vestra 14
in charitate fiant. *Obsecro autem vos fra- 15
tres, nostis domum Stephanæ, & Fortuna-
ti, & Achaici, quoniam sunt primitiæ Acha-
iæ, & in ministerium sanctorum ordinaue-
16 runt seipsos: *vt & vos subditi sitis eius-
modi, & omni cooperanti, & laboranti.
17 *Gaudeo autem in præsentia Stephanæ, &
D Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vo-
18 bis deerat, ipsi suppleuerunt: *refecerunt
enim & meum spiritum, & vestrū. Cogno-
19 scite ergo, qui huiusmodi sunt. *Salutant
vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino
multùm, Aquila, & Priscilla cum domestica
20 sua ecclesia: apud quos & hospitor. *Salu-
tant vos omnes fratres. Salutate inuicem in
21 osculo sancto. *Salutatio, mea manu, Pauli.
22 *Si quis non amat Dominum nostrum Ie-
sum Christum, sit anathema, Maran Atha.
23 *Gratia Domini nostri Iesu Christi vobis-
24 cum. *Charitas mea cum omnibus vobis in
Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

a Eph. 1. a. 3. 1. Pet. 1. a. 2

PAVLVS Apostolus Iesu Chri- 1
sti per voluntatem Dei, & A
Timotheus frater, Ecclesiæ
Dei, quæ est Corinthi cū om-
nibus sanctis, qui sunt in vni-
uersa Achaia. *Gratia vobis, & pax à Deo 2
Patre nostro, & Dño Iesu Christo. * a Bene- 3
dictus Deus, & Pater Dñi nostri Iesu Chri-
sti, Pater misericordiarum, & Deus totius
consolationis, *qui consolatur nos in omni 4
tribulatione nostra: vt possimus & ipsi cō-
solari eos, qui in omni pressura sunt, per ex-
hortationē, qua exhortamur & ipsi à Deo.
*Quoniam sicut abundant passiones Chri- 5
sti in nobis: ita & per Christū abundat con-
solatio nostra. *Siue autem tribulamur pro 6
vestra exhortatione, & salute, siue consola- B
mur pro vestra consolatione, siue exhorta-
mur pro vestra exhortatione, & salute, quæ
operatur tolerantiam earumdem passionū,
quas & nos patimur: *vt spes nostra firma 7
sit pro vobis: scientes quòd sicut socij passio-
num estis, sic eritis & consolationis. *Non 8
enim volumus ignorare vos fratres de tri-
bulatione nostra, quæ facta est in Asia, quo-
niam supra modū grauati sumus supra vir-
tutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. *Sed 9
ipsi in nobismetipsis responsum mortis ha-
buimus, vt non simus fidentes in nobis, sed
in Deo, qui suscitat mortuos: *qui de tantis 10
periculis nos eripuit, & eruit: in quem spera-
11 mus, quoniam & adhuc eripiet, *adiuuanti-
bus & vobis in oratione pro nobis: vt ex
multorū personis, eius quæ in nobis est do-
nationis, per multos gratiæ agantur pro no-
12 bis. *Nam gloria nostra hæc est, testimoniū
cōscientiæ nostræ, quòd in simplicitate cor-
C dis & sinceritate Dei: & non in sapientia car-
nali, sed in gratia Dei conuersati sumus in
13 hoc mundo: abūdantiùs autem ad vos. *Nō
enim alia scribimus vobis, quā quæ legistis,
& cognouistis. Spero autē quòd vsq; in finē
14 cognoscetis, *sicut & cognouistis nos ex
parte, quòd gloria vestra sumus, sicut & vos
15 nostra, in die Dñi nostri Iesu Christi. *Et
hac confidentia volui prius venire ad vos, vt
16 secundam gratiam haberetis: *& per vos
transire in Macedoniam, & iterum à Mace-
donia venire ad vos, & à vobis deduci in Iu-
17 dæam. *Cùm ergo hoc voluissem, numquid
leuitate vsus sum? Aut quæ cogito, secundū
carnē cogito, vt sit apud me EST, & NON?
18 *Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui
D fuit apud vos, non est in illo EST, & NON.
19 *Dei enim filius Iesus Christus, qui vobis
per nos prædicatus est, per me, & Siluanum,
& Timotheum, non fuit EST, & NON, sed
20 EST in illo fuit. *Quotquot enim promis-
siones Dei sunt, in illo EST: ideò & per ip-
21 sum Amen Deo ad gloriam nostram. *Qui

autem confirmat nos vobiscum in Christo,
& qui vnxit nos Deus: *qui & signauit nos, 22
& dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.
* Ego autẽ testẽ Deũ inuoco in animã meã, 23
quòd parcens vobis,nõ veni vltra Corinthũ:
non quia dominamur fidei vestræ,sed adiu-
tores sumus gaudij vestri : nam fide statis.

CAP. II.

STatui autem hoc ipsum apud me, ne ite- 1
rum in tristitia venirem ad vos. *Si enim 2
ego contristo vos: & quis est, qui me lætifi- A
cet,nisi qui contristatur ex me? * Et hoc ip- 3
sum scripsi vobis,vt non cùm venero, tristi-
tiam super tristitiam habeam, de quibus
oportuerat me gaudere:cõfidens in omnibus
vobis, quia meum gaudium omnium,vestrũ
est.*Nam ex multa tribulatione & angustia 4
cordis scripsi vobis per multas lacrymas:non
vt contristemini:sed vt sciatis,quam charita-
tem habeam abundantiùs in vobis. * Si quis 5
autem contristauit,non me contristauit:sed B
ex parte,vt nõ onerẽ omnes vos.*Sufficit illi, 6
qui eiusmodi est, obiurgatio hæc, quæ fit à
pluribus: * ita vt è contrario magis donetis, 7
& consolemini, ne fortè abundantiori tristi-
tia absorbeatur, qui eiusmodi est. * Propter 8
quod obsecro vos, vt confirmetis in illum
charitatem. * Ideò enim & scripsi,vt cogno- 9
scam experimẽtum vestrum, an in omnibus C
obedientes sitis. * Cui autem aliquid dona- 10
stis,& ego: nam,& ego quod donaui, si quid
donaui, propter vos in persona Christi, * vt 11
non circumueniamur à satana: non enim
ignoramus cogitationes eius. * Cùm venis- 12
sem autem Troadem propter Euangelium
Christi,& ostium mihi apertum esset in Do-
mino, * non habui requiem spiritui meo, eo 13
quòd non inuenerim Titum fratrem meum, D
sed valefaciens eis, profectus sum in Macedo-
niam. * Deo autem gratias,qui semper triũ- 14
phat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ
suæ manifestat per nos in omni loco: * quia 15
Christi bonus odor sumus Deo in ijs, qui sal-
ui fiunt, & in ijs,qui pereunt: * alijs quidem 16
odor mortis in mortem: alijs autem odor vi-
tæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?
* Non enim sumus sicut plurimi,adulteran- 17
tes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut
ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

CAP. III.

INcipimus iterum nosmetipsos commen- 1
dare? aut numquid egemus(sicut quidam) A
commendatitijs epistolis ad vos, aut ex vo-
bis? * Epistola nostra vos estis,scripta in cor- 2
dibus nostris, quæ scitur,& legitur ab omni-
bus hominibus: * manifestati quod epistola 3
estis Christi, ministrata à nobis, & scripta B
non atramento, sed spiritu Dei viui: non in
tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carna-
libus. * Fiduciam autem talem habemus per 4
5 Christum ad Deum, * non quòd sufficientes
simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex no-
6 bis: sed sufficientia nostra ex Deo est: *qui &
idoneos nos fecit ministros noui testamen-
ti:non littera, sed Spiritu: littera enim occi-
7 dit,Spiritus autem viuificat. *Quòd si mini-
stratio mortis litteris deformata in lapidibus,
fuit in gloria,ita vt nõ possent intendere filij
Israel in faciem Moysi propter gloriam vul-
8 tus eius,quæ euacuatur: *quomodo non ma-
9 gis ministratio Spiritus erit in gloria? * Nam
C si ministratio damnationis gloria est: multò
magis abundat ministerium iustitiæ in glo-
10 ria. * Nam nec glorificatum est,quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam.
11 * Si enim quod euacuatur, per gloriam est:
12 multò magis quod manet,in gloria est. *Ha-
bentes igitur talem spem, multa fiducia vti-
13 mur: * ‖ & non sicut Moyses ponebat ve-
lamen super faciem suam, vt non intende- ‖ Exo. 34. d. 33.
rent filij Israel in faciem eius, quod eua-
14 cuatur, * sed obtusi sunt sensus eorum. Vs-
que in hodiernum enim diem,idipsum vela-
men in lectione veteris testamenti manet nõ
reuelatum,(quoniam in Christo euacuatur)
15 * sed vsque in hodiernum diem,cùm legitur
D Moyses, velamen positum est super cor eo-
16 rum. * Cùm autem conuersus fuerit ad Do-
17 minum,auferetur velamen. *‖Dominus au- ‖ Io. 4. c. 24.
tem Spiritus est: Vbi autem Spiritus Domini:
18 ibi libertas. * Nos verò omnes, reuelata facie
gloriam Domini speculantes, in eandem
imaginem transformamur à claritate in cla-
ritatem, tamquam à Domini Spiritu.

CAP. IV.

1 IDeò habentes administrationem, iuxta
A quod misericordiam consecuti sumus, nõ
2 deficimus, * sed abdicamus occulta dedeco-
ris,non ambulantes in astutia, neque adulte-
rantes verbum Dei, sed in manifestatione
veritatis commendantes nosmetipsos ad om-
nem conscientiam hominum coram Deo.
3 * Quod si etiam opertum est Euangelium
4 nostrum:in ijs,qui pereunt,est opertum: * in
quibus Deus huius sæculi excæcauit mentes
infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio
Euangelij gloriæ Christi,qui est imago Dei.
5 * Non enim nosmetipsos prædicamus, sed
B Iesum Christum Dominum nostrum: nos
6 autem seruos vestros per Iesum: * quoniam
Deus, qui dixit de tenebris lucẽ splendesce-
re, ipse illuxit in cordibus nostris ad illumi-
nationẽ scientiæ claritatis Dei, in facie Chri-
7 sti Iesu. * Habemus autem thesaurum istum
in vasis fictilibus: vt sublimitas sit virtutis
8 Dei, & non ex nobis. * In omnibus tribula-
C tionem patimur,sed non angustiamur: apo-
9 riamur,sed non destituimur: *persecutionem
patimur,sed non derelinquimur: deijcimur,
10 sed non perimus: * semper mortificationem

Iesu in corpore nostro circumferentes, vt &
vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.
* Semper enim nos, qui viuimus, in mortem 11
tradimur propter Iesum: vt & vita Iesu ma-
nifestetur in carne nostra mortali. * Ergo 12
mors in nobis operatur, vita autem in vobis.
* Habentes autem eundem spiritum fidei, si- 13
cut scriptum est: " Credidi propter quod lo-
u Ps. 115. a. 1. cutus sum: & nos credimus, propter quod
& loquimur: * scientes quoniam qui suscita- 14
uit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit, & con-
stituet vobiscum. * Omnia enim propter vos: 15
vt gratia abundans per multos in gratiarum D
actione, abundet in gloriam Dei. * Propter 16
quod non deficimus: sed licet is, qui foris est,
noster homo corrumpatur: tamen is, qui in-
tus est, renouatur de die in diem. * Id enim, 17
quod in præsenti est momentaneum, & leue
tribulationis nostræ, supra modum in subli-
mitate æternum gloriæ pondus operatur in
nobis, * non contemplantibus nobis, quæ vi- 18
dentur, sed quæ non videntur. Quæ enim vi-
dentur, temporalia sunt: quæ autem non vi-
dentur, æterna sunt.

CAP. V.

SCimus enim quoniam si terrestris domus 1
nostra huius habitationis dissoluatur, A
quòd ædificationẽ ex Deo habemus, domũ
nõ manufactã, æternam in cęlis. * Nam & in 2
u Apo. 16. c. 13. hoc ingemiscimus, " habitationem nostram,
quæ de cęlo est, superindui cupientes: * si ta- 3
men vestiti, non nudi inueniamur. * Nam, & 4
qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus
grauati: eo quòd nolumus expoliari, sed su-
peruestiri, vt absorbeatur quod mortale est,
à vita. * Qui autem efficit nos in hoc ipsum 5
Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. * Au- 6
dentes igitur semper, scientes quoniam dum B
sumus in corpore, peregrinamur à Domino:
(* per fidem enim ambulamus, & nõ per spe- 7
ciem) * audemus autem, & bonam volunta- 8
tem habemus magis peregrinari à corpore,
& præsentes esse ad Dominum. * Et ideò cõ- 9
tendimus siue absentes, siue præsentes place-
u Ro. 14. b. 10. re illi. * " Omnes enim nos manifestari opor- 10
tet ante Tribunal Christi, vt referat vnus-
quisque propria corporis, prout gessit, siue
bonum, siue malum. * Sciẽtes ergo timorem 11
Domini hominibus suademus, Deo autem C
manifesti sumus. Spero autem & in conscien-
tijs vestris manifestos nos esse. * Non iterum 12
commendamus nos vobis, sed occasionẽ da-
mus vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis
ad eos, qui in facie gloriantur, & non in cor-
de. * Siue enim mente excedimus, Deo: siue 13
sobrij sumus, vobis. * Charitas enim Christi 14
vrget nos: æstimantes hoc, quoniam si vnus
pro omnibus mortuus est, ergo omnes mor-
tui sunt: * & pro omnibus mortuus est Chri- 15
stus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant,
sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurre-
16 xit. * Itaq; nos ex hoc neminem nouimus se-
D cundũm carnem. Et si cognouimus secundũ
carnem Christum: sed nunc iam non noui-
17 mus. * Si qua ergo in Christo noua creatura,
vetera transierũt: " ecce facta sunt omnia no- u Isa. 43. c. 19.
18 ua. * Omnia autẽ ex Deo, qui nos reconcilia- Apo. 21. b. 5.
uit sibi per Christum: & dedit nobis ministe-
19 rium reconciliationis. * quoniam quidem
Deus erat in Christo mundum reconcilians
sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & po-
20 suit in nobis verbum reconciliationis. * Pro
Christo ergo legatione fungimur, tamquam
Deo exhortante per nos. Obsecramus pro
21 Christo, reconciliamini Deo. * Eum, qui non
nouerat peccatum, pro nobis peccatum fe-
cit, vt nos efficeremus iustitia Dei in ipso.

CAP. VI.

1 ADiuuantes autẽ exhortamur, ne in va-
2 cuum gratiã Dei recipiatis: * Ait enim:
A " Tẽpore accepto exaudiui te, & in die salutis u Is. 49. c. 8.
adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile, ec-
3 ce nunc dies salutis. * " nemini dantes vllam u 1. Cor. 10.
offensionem, vt non vituperetur ministeriũ g. 32.
4 nostrum: * sed in omnibus exhibeamus nos-
metipsos " sicut Dei ministros in multa pa- 1. Cor. 4. a. 1.
tientia, in tribulationibus, in necessitatibus,
5 in angustijs, * in plagis, in carceribus, in sedi-
B tionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs,
6 in castitate, in scientia, in longanimitate, in
suauitate, in spiritu sancto, in charitate non
7 ficta, * in verbo veritatis, in virtute Dei, per
8 arma iustitiæ à dextris, & à sinistris, * per glo-
riam, & ignobilitatem, per infamiam, & bo-
nam famam: vt seductores, & veraces, sicut
9 qui ignoti, & cogniti: * quasi moriẽtes, & ec-
ce viuimus: vt castigati, & non mortificati:
10 * quasi tristes, semper autem gaudentes: si-
C cut egentes, multos autem locupletantes: tam-
quam nihil habentes, & omnia possidentes.
11 * Os nostrum patet ad vos, ò Corinthij, cor
12 nostrum dilatatum est. * Non angustiamini
in nobis: angustiamini autem in visceribus
13 vestris: * eandem autem habentes remunera-
tionem, tamquam filijs dico: dilatamini &
14 vos. * Nolite iugum ducere cum infidelibus.
Quę enim participatio iustitię cum iniquita-
15 te? Aut quæ societas luci ad tenebras? * Quæ
autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ
16 pars fideli cum infideli? * Qui autem con-
D sensus templo Dei cum idolis? " Vos enim
estis templum Dei viui, sicut dicit Deus: " u 1 Cor 3 d.
Quoniam inhabitabo in illis, & inambula- 17. & 6. d. 19.
bo inter eos, & ero illorum Deus, & ipsi u Leu. 26. b.
17 erunt mihi populus. * Propter quod exite de 12.
medio eorum, & separamini, dicit Domi-
18 nus, & immundum ne tetigeritis: * & ego
recipiam vos: " & ero vobis in patrem, & vos u Ier. 31. a.
eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus 9.
omnipotens.

CAP.

CAP. VII.

HAs ergo habentes promissiones, charis- 1
simi, mundemus nos ab omni inquina- A
mento carnis, & spiritus perficientes sancti-
ficationem in timore Dei. * Capite nos. Ne- 2
minem læsimus, neminem corrupimus, ne-
minem circumuenimus. * Non ad condem- 3
natione vestrã dico: prædiximus enim quòd
in cordibus nostris estis ad commoriendum,
& ad conuiuendum. * Multa mihi fiducia 4
est apud vos, multa mihi gloriatio pro vo-
bis, repletus sum consolatione, superabun-
do gaudio in omni tribulatione nostra. * Nã 5
& cùm venissemus in Macedoniam, nullam B
requiem habuit caro nostra, sed omnem tri-
bulationẽ passi sumus: foris pugnæ, intus ti-
mores. * Sed qui consolatur humiles, consola- 6
tus est nos Deus in aduentu Titi. * Non so- 7
lùm autem in aduentu eius, sed etiam in cõ-
solatione, qua consolatus est in vobis, refe-
rens nobis vestrum desiderium, vestrum fle-
tum, vestrã æmulationem pro me, ita vt ma-
gis gauderẽ. * Quoniam etsi cõtristaui vos in 8
epistola, non me pęnitet: etsi pęniteret, vidẽs
quòd epistola illa (etsi ad horam) vos contri-
stauit; * nunc gaudeo: non quia contristati 9
estis, sed quia contristati estis ad pęnitentiã. C
Contristati enim estis secundùm Deum, vt
in nullo detrimentum patiamini ex nobis.
* " Quæ enim secundũ Deũ tristitia est, poe- 10
" 1. Pet. 2. c. 10. nitentiã in salutem stabilem operatur: sæculi
autem tristitia mortẽ operatur. * Ecce enim 11
hoc ipsum, secundùm Deum contristari vos,
quantam in vobis operatur solicitudinẽ: sed
defensionẽ, sed indignationem, sed timorem,
sed desideriũ, sed æmulationẽ, sed vindictam,
in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos
esse negotio. * Igitur, etsi scripsi vobis, nõ pro- 12
pter eum, qui fecit iniuriam, nec propter eũ,
qui passus est: sed ad manifestandam solicitu- D
dinem nostrã, quam habemus pro vobis * co- 13
ram Deo: ideò consolati sumus. In consola-
tione autẽ nostra, abũdantiùs magis gauisi
sumus super gaudio Titi, quia refectus est
spiritus eius ab omnibus vobis: * & si quid 14
apud illum de vobis gloriatus sum, non sum
confusus: sed sicut omnia vobis in veritate
locuti sumus, ita & gloratio nostra, quæ
fuit ad Titum, veritas facta est, * & viscera 15
eius abundantiùs in vobis sunt: reminiscen-
tis omnium vestrum obedientiam: quomo-
do cum timore, & tremore excepistis illum.
* Gaudeo quòd in omnibus cõfido in vobis. 16

CAP. VIII.

NOtam autem facimus vobis, fratres, gra- 1
tiã Dei, quæ data est in Ecclesijs Mace- A
donię: * quòd in multo experimento tribula- 2
tionis abundantiæ gaudij ipsorum fuit, & al-
tissima paupertas eorum abundauit in diui-
tias simplicitatis eorum: * quia secundũ vir- 3
tutem testimoniũ illis reddo, & supra virtu-
4 tẽ voluntarij fuerunt, * cũ multa exhortatio-
ne obsecrantes nos gratiã, & cõmunicationẽ
5 ministerij, quod fit in Sanctos. * Et non sicut
sperauimus, sed semetipsos dederũt primùm
Domino, deinde nobis per voluntatem Dei,
6 * ita vt rogaremus Titum: vt quemadmodũ
B cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam
7 istam. * Sed sicut in omnibus abundatis fide,
& sermone, & scientia, & omni solicitudine,
insuper & charitate vestra in nos, vt & in hac
8 gratia abundetis. * Non quasi imperans dico,
sed per aliorũ solicitudinẽ, etiam vestræ cha-
9 ritatis ingeniũ bonum comprobans. * Scitis
enim gratiam Dñi nostri Iesu Christi, quo-
niã propter vos egenus factus est, cũ esset di-
10 ues, vt illius inopia vos diuites essetis. * Et cõ-
siliũ in hoc do: hoc enim vobis vtile est, qui
non solùm facere, sed & velle cępistis ab an-
11 no priore: * nunc verò & facto perficite: vt
quemadmodum promptus est animus volũ-
tatis, ita sit & perficiendi ex eo, quod habetis.
12 * Si enim voluntas prompta est, secundùm
C id, quod habet, accepta est, non secundùm id,
13 quod non habet. * Non enim, vt alijs sit re-
missio, vobis autẽ tribulatio, sed ex æqualita-
14 te. * In præsenti tempore vestra abundantia
illorum inopiam suppleat: vt & illorũ abun-
dantia vestrę inopiæ sit supplementũ, vt fiat
15 æqualitas sicut scriptum est. * " Qui multum " Exo. 16. d.
non abundauit: & qui modicum, non mino- 18.
16 rauit. * Gratias autem Deo, qui dedit eandem
17 solicitudinem pro vobis in corde Titi, * quo-
niam exhortationem quidẽ suscepit: sed cùm
solicitior esset, sua voluntate profectus est ad
18 vos. * Misimus etiã cum illo fratrẽ, cuius laus
D est in Euangelio per omnes Ecclesias: * nõ so-
19 lùm autem, sed & ordinatus est ab Ecclesia
comes peregrinationis nostrę in hanc gratiã,
quæ ministratur à nobis ad Dñi gloriam, &
20 destinatam voluntatem nostram: * deuitan-
tes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitu-
21 dine, quæ ministratur à nobis. * " Prouide- " Ro. 12. a.
mus enim bona non solùm coram Deo, sed 17.
22 etiam coram hominibus. * Misimus autẽ cũ
illis & fratrem nostrum, quem probauimus
in multis sæpe solicitum esse: nunc autẽ mul-
23 tò solicitiorẽ, confidentia multa in vos, * siue
pro Tito, qui est socius meus, & in vos adiu-
tor, siue fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum,
24 gloria Christi. * Ostensionem ergò, quæ est
charitatis vestræ, & nostræ gloriæ pro vobis,
in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.

CAP. IX.

1 NAm de ministerio, quod fit in sanctos
A ex abundanti est mihi scribere vobis.
2 * Scio enim promptum animum vestrum:
pro quo de vobis glorior apud Macedones.
Quoniam & Achaia parata est ab anno pręterito, & vestra æmulatio prouocauit plurimos:

mos: *Misi autem fratres: vt ne quod gloria- 3
mur de vobis, euacuetur in hac parte, vt
(queadmodũ dixi) parati sitis: *ne cũ vene- 4
rint Macedones mecum, & inuenerint vos B
imparatos, erubescamus nos (vt non dica-
mus vos) in hac substantia. *Necessarium er- 5
go existimaui rogare fratres, vt præueniant
ad vos, & præparent repromissam benedi-
ctionem hanc paratam esse sic, quasi benedi-
ctionem, non tamquam auaritiam. *Hoc au- 6
tem dico: Qui parce seminat, parce & me-
tet: & qui seminat in benedictionibus, de be-
nedictionibus & metet. * Vnusquisq; prout 7
destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut
u Ecc. 35. b. 11. ex necessitate: hilarem enim datorem dili-
git Deus. * Potens est autem Deus omnem 8
gratiam abundare facere in vobis: vt in om- C
nibus semper omnem sufficientiam haben-
tes, abundetis in omne opus bonũ, *sicut scri- 9
u Ps. 111. b. 9. ptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iusti-
tia eius manet in sæculum sæculi. *Qui autẽ 10
administrat semen seminanti: & panem ad
manducandũ præstabit, & multiplicabit se-
men vestrum, & augebit incrementa frugũ
iustitiæ vestræ: * vt in omnibus locupletati 11
abundetis in omnẽ simplicitatem, quę opera- D
tur per nos gratiarũ actionem Deo. * Quo- 12
niam ministeriũ huius officij non solũ sup-
plet ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abundat
per multas gratiarum actiones in Dño, *per 13
probationem ministerij huius, glorificantes
Deum, in obedientia confessionis vestræ, in
Euangeliũ Christi, & simplicitate communi-
cationis in illos, & omnes, *& in ipsorũ obse- 14
cratione pro vobis, desiderantium vos pro-
pter eminentem gratiam Dei in vobis. *Gra- 15
tias Deo super inenarrabili dono eius.

CAP. X.

IPse autẽ ego Paulus obsecro vos per man- 1
suetudinem, & modestiam Christi, qui in A
facie quidem humilis sum inter vos, absens
autem confido in vobis. * Rogo autem vos 2
ne pręsens audeam per eam confidentiã, qua
existimor audere in quosdam, qui arbitran-
tur nos tamquã secundùm carnem ambule-
mus. * In carne enim ambulantes, non se- 3
cundùm carnem militamus. * Nam arma 4
militiæ nostræ non carnalia sunt, sed poten- B
tia Deo ad destructionem munitionũ, consi-
lia destruentes: * & omnem altitudinem ex- 5
tollentem se aduersus scientiam Dei, & in ca-
ptiuitatem redigentes omnem intellectum
in obsequium Christi, *& in promptu haben- 6
tes vlcisci omnem inobedientiam, cùm im-
pleta fuerit vestra obedientia. * Quæ secun- 7
dùm faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi
Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se:
quia sicut ipse Christi est, ita & nos. * Nam, 8
& si amplius aliquid gloriatus fuero de pote-
state nostra, quam dedit nobis Dominus in
ædificationem, & non in destructionem ve-
9 stram: non erubescam. * Vt autem non exi-
stimer tamquam terrere vos per epistolas:
10 * quoniam quidem epistolæ, inquiunt, gra-
C ues sunt, & fortes: præsentia autem corporis
11 infirma, & sermo contemptibilis: *hoc cogi-
tet qui eiusmodi est, quia quales sumus ver-
bo per epistolas absentes, & tales & præsentes
12 in facto. * Non enim audemus inserere, aut
comparare nos quibusdam qui seipsos com-
mendant: sed ipsi in nosmetipsos metientes,
13 & comparantes nosmetipsos nobis. *Nos au- u Eph. 4. b. 7.
D tem non in immensum gloriabimur, sed se-
cundùm mensuram regulæ, qua mensus est
nobis Deus, mensuram pertingendi vsque ad
14 vos. * Non enim quasi non pertingentes ad
vos, superextendimus nos: vsque ad vos enim
15 peruenimus in Euangelio Christi. * non in
immensum gloriantes in alienis laboribus:
spem autem habentes crescentis fidei vestræ,
in vobis magnificari secundùm regulam no-
16 stram in abundantiam, * etiam in illa, quæ
vltra vos sunt euangelizare, non in aliena re-
gula in ijs, quæ præparata sunt gloriari.
17 * Qui autem gloriatur, in Domino glo- u Ier. 9. g. 23.
18 rietur. *Non enim qui seipsum commendat, 1. Cor. 1. d.
ille probatus est: sed quem Deus commendat. 31.

CAP. XI.

1 VTinam sustineretis modicũ quid insi-
A pientiæ meæ, sed & supportate me:
2 * Æmulor enim vos Dei æmulatione. De-
spondi enim vos vni viro virginem castam
3 exhibere Christo. * Timeo autem ne sicut u Gen. 3. a. 4.
serpens Heuam seduxit astutia sua, ita corrũ-
pãtur sensus vestri, & excidant à simplicita-
4 te, quæ est in Christo. * Nam si is, qui venit,
alium Christum prædicat, quem non prædi-
B cauimus; aut alium spiritum accipitis, quem
non accepistis: aut aliud Euangelium, quod
5 non recepistis: rectè pateremini. * Existimo
enim nihil me minus fecisse à magnis Apo-
6 stolis. *Nam etsi imperitus sermone, sed non
scientia, in omnibus autem manifestati sumus
7 vobis. * Aut numquid peccatum feci, me ip-
sum humiliãs, vt vos exaltemini? quoniã gra-
8 tis Euangeliũ Dei euãgelizaui vobis? * Alias
Ecclesias expoliaui, accipiens stipendium ad
9 ministerium vestrum. * Et cùm essem apud
vos, & egerem, nulli onerosus fui: nam quod
C mihi deerat, suppleuerunt fratres, qui vene-
runt à Macedonia: & in omnibus sine onere
10 me vobis seruaui, & seruabo. * Est veritas
Christi in me, quoniam hæc gloratio non in-
11 fringetur in me in regionibus Achaię. *Qua-
12 re? quia non diligo vos? Deus scit. *Quod au-
tem facio, & faciam: vt amputem occasionẽ
eorum, qui volũt occasionem, vt in quo glo-
13 riantur, inueniãtur sicut & nos. *Nã eiusmo-
D di pseudoapostoli, sunt operarij subdoli, trãs-
14 figurantes se in apostolos Christi. * Et non
mirum:

mirũ:ipse enim satanas transfigurat se in an-
gelum lucis:*non est ergo magnum,si mini- 15
stri eius transfigurentur,velut ministri iusti- D
tiæ: quorum finis erit secundũ opera ipsorũ.
* Iterum dico,(ne quis me putet insipiẽtem 16
esse,alioquin velut insipientem accipite me,
vt & ego modicum quid glorier) *quod lo- 17
quor non loquor secundùm Deum,sed quasi
in insipiẽtia,in hac substantia gloriæ.*Quo- 18
niam multi gloriantur secundùm carnem:&
ego gloriabor. * Libenter enim suffertis insi- 19
pientes, cùm sitis ipsi sapientes. * Sustinetis 20
enim si quis vos in seruitutem redigit,si quis E
deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si
quis in faciem vos cędit. *Secundũ ignobili- 21
tatem dico,quasi nos infirmi fuerimus in hac
parte.In quo quis audet (in insipientia dico)
audeo & ego: * Hebræi sunt,& ego: Israeli- 22
tæ sunt,& ego: Semen Abrahæ sunt, & ego:
* Ministri Christi sunt,(vt minus sapiens di- 23
co) plus ego: in laboribus plurimis,in carce- F
ribus abundantiùs, in plagis supra modum,
in mortibus frequenter. * A Iudæis quin- 24
n *Deut.* 25. a.3. quies "quadragenas,vna minus,accepi. *"Ter 25
virgis cæsus sum, " semel lapidatus sum, " ter
n *Act.* 16.c. 22. naufragium feci, nocte, & die in profundo
maris fui, * in itineribus sæpe, periculis flu- 26
n *Act.* 14.c. 18. minum, periculis latronum, periculis ex ge-
n *Act.* 27.a. 41. nere,periculis ex Gentibus, periculis in ciui-
tate, periculis in solitudine,periculis in mari,
periculis in falsis fratribus: * in labore, & 27
ærumna,in vigilijs multis, in fame, & siti, in
ieiunijs multis,in frigore,& nuditate, * præ- 28
ter illa, quæ extrinsecus sunt, instantia mea
quotidiana,solicitudo omnium Ecclesiarum.
* Quis infirmatur,& ego non infirmor? quis 29
scandalizatur, & ego non vror? * Si gloriari 30
oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloria- G
bor. * Deus & Pater Domini nostri Iesu 31
Christi,qui est benedictus in sęcula,scit quòd
n *Act.* 9.d. 24. non mentior. *" Damasci præpositus Gentis 32
Aretæ regis,custodiebat ciuitatem Damasce-
norum, vt me comprehenderet: * & per fe- 33
nestram in sporta dimissus sum per murum,
& sic effugi manus eius.

CAP. XII.

SI gloriari oportet (non expedit quidem:) 1
veniam autem ad visiones, & reuelatio- A
n *Act.* 9.a. 3. nes Domini. * "Scio hominem in Christo an- 2
te annos quatuordecim (siue in corpore ne-
scio, siue extra corpus nescio, Deus scit) ra-
ptum huiusmodi vsque ad tertium cœlum.
* Et scio huiusmodi hominem(siue in corpo- 3
re,siue extra corpus nescio,Deus scit:*) quo- 4
niam raptus est in Paradisum: & audiuit ar- B
cana verba,quæ nõ licet homini loqui. *Pro 5
huiusmodi gloriabor: pro me autẽ nihil glo-
riabor,nisi in infirmitatibus meis. * Nam,& 6
si voluero gloriari,non ero insipiens: verita-
tem enim dicam: parco autem, ne quis me
existimet supra id,quod videt in me, aut ali-
7 quid audit ex me. * Et ne magnitudo reuela-
C tionum extollat me, datus est mihi stimulus
carnis meæ,angelus satanæ, qui me colaphi-
8 zet. * Propter quod ter Dominum rogaui,vt
9 discederet à me, * & dixit mihi: Sufficit tibi
gratia mea: nam virtus in infirmitate perfi-
citur.Libẽter igitur gloriabor in infirmitati-
bus meis, vt inhabitet in me virtus Christi.
10 * Propter quod placeo mihi in infirmita-
tibus meis, in contumelijs, in necessitatibus,
in persequutionibus, in angustijs pro Chri-
D sto: Cùm enim infirmor,tunc potens sum.
11 * Factus sum insipiens, vos me coegistis.Ego
enim à vobis debui commendari: nihil enim
minus fui ab ijs,qui sunt supra modum Apo-
12 stoli:tametsi nihil sum: * signa tamen Apo-
stolatus mei facta sunt super vos in omni pa-
tientia, in signis, & prodigijs, & virtutibus.
13 * quid est enim, quod minus habuistis præ
ceteris Ecclesijs, nisi quòd ego ipse non gra-
14 uaui vos? Donate mihi hanc iniuriam. * Ecce
tertiò hoc paratus sum venire ad vos: & non
ero grauis vobis. Non enim quæro quæ ve-
stra sunt, sed vos. Nec enim debent filij pa-
rentibus thesaurizare, sed parentes filijs.
15 * Ego autem libentissimè impendam, & su-
E perimpendar ipse pro animabus vestris: li-
16 cet plus vos diligens, minus diligar. * Sed
esto: ego vos non grauaui: sed cùm essem
17 astutus, dolo vos cepi. * Numquid per ali-
quem eorum, quos misi ad vos, circumueni
18 vos? * Rogaui Titum, & misi cum illo fra-
F trem.Numquid Titus vos circumuenit?non-
nè eodem spiritu ambulauimus? nonnè ijs-
19 dem vestigijs? * Olim putatis, quòd excu-
semus nos apud vos? Coram Deo in Christo
loquimur: omnia autem charissimi propter
20 ædificationem vestrã. *Timeo enim ne for-
G tè cùm venero, non quales volo, inueniam
vos: & ego inueniar à vobis, qualem nõ vul-
tis: ne fortè contentiones, æmulationes,ani-
mositates, dissensiones,detractiones,susurra-
tiones, inflationes, seditiones sint inter vos:
21 * ne iterum cùm venero, humiliet me Deus
apud vos, & lugeam multos ex ijs, qui ante
peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam
super immunditia, & fornicatione,& impu-
dicitia, quam gesserunt.

CAP. XIII.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: "In ore n *Deu.* 19. b.23.
A duorum, vel trium testium stabit omne *Mab.* 28.b.
2 verbum. * Prædixi, & prædico, vt præsens,& 16.
nunc absens ijs, qui ante peccauerunt, & ce- *Ioan.* 8.c.1
teris omnibus, quoniam si venero iterum, 7. *Hebr.* 10.c
3 non parcam: * An experimentum quæritis 28.
eius, qui in me loquitur Christus, qui in vo-
bis non infirmatur, sed potens est in vobis?
4 * Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed
B viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi su-
mus

mus in illo: sed viuemus cum eo ex virtute
Dei in vobis. * Vosmetipsos tentate si estis 5
in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis
vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est?
nisi forte reprobi estis. * Spero autem quòd 6
cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.
* Oramus autem Deum vt nihil mali facia- 7
tis, non vt nos probati appareamus, sed vt C
vos quod bonum est faciatis: nos autem vt
reprobi simus. * Non enim possumus aliquid 8
aduersus veritatē, sed pro veritate. * Gaude- 9
mus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos
autem potentes estis. Hoc & oramus vestram
10 consummationem. * Ideò hæc absens scribo,
vt non præsens duriùs agam secundùm po-
testatem, quam Dominus dedit mihi in ædi-
11 ficationem, & nō in destructionem. * De ce-
D tero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhor-
tamini, idem sapite, pacē habete, & Deus pa-
12 cis, & dilectionis erit vobiscum. * Salutate
inuicem in osculo sancto. Salutant vos om-
13 nes sancti. * Gratia Domini nostri Iesu Chri-
sti, & charitas Dei, & communicatio sancti
Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD GALATAS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus non ab 1
hominibus, neque per homi- A
nem, sed per Iesum Christum,
& Deum Patrem, qui suscita-
uit eum à mortuis: * & qui 2
mecum sunt omnes fratres, Ecclesijs Galatiæ.
* Gratia vobis, & pax à Deo Patre, & Domi- 3
no nostro Iesu Christo, * qui dedit semetipsū 4
pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsē-
ti sæculo nequam, secundùm voluntatem
Dei, & Patris nostri, * cui est gloria in sæcula 5
sæculorum: Amen. * Miror quòd sic tam 6
citò transferimini ab eo, qui vos vocauit in B
gratiam Christi in aliud Euāgelium: * quod 7
non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos cōtur-
bant, & volunt conuertere Euangeliū Chri-
sti. * Sed licet nos aut Angelus de cęlo euā- 8
gelizet vobis præterquam quod euangeliza-
9 uimus vobis, anathema sit. * Sicut prædixi-
mus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euan-
gelizauerit pręter id, quod accepistis, anathe-
10 ma sit. * Modò enim hominibus suadeo, an
Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc
hominibus placerē, Christi seruus non essem.
11 * a Notum enim vobis facio, fratres, Euange- a 1 Cor. 15. a. 1.
lium, quod euangelizatum est à me, quia nō
12 est secundùm hominem: * b neque enim ego b Ephe. 3. a. 3.
C ab homine accepi illud, neque didici, sed per
13 reuelationem Iesu Christi. * Audistis enim
cōuersationem meam aliquādo in Iudaismo:
quoniam supra modum persequebar Eccle-
14 siam Dei, & expugnabam illā, * & proficie-
bam in Iudaismo supra multos coætaneos
meos in genere meo, abundantiùs æmulator
existens paternarum mearum traditionum.
15 * Cùm autem placuit ei, qui me segregauit

ex

ex vtero matris meæ,& vocauit per gratiam
ſuam , * vt reuelaret Filium ſuum in me,vt 16
euangelizarem illum in Gentibus: continuò
non acquieui carni,& ſanguini,*neque veni 17
Ieroſolymam ad anteceſſores meos Apoſto- D
los : ſed abij in Arabiam: & iterum reuerſus
ſum Damaſcum : * deinde poſt annos tres 18
veni Ieroſolymam videre Petrum , & manſi
apud eum diebus quindecim: *alium autem 19
Apoſtolorum vidi neminem , niſi Iacobum
fratrem Domini.*Quæ autem ſcribo vobis , 20
ecce coram Deo,quia non mentior.* Deinde 21
veni in partes Syriæ,& Ciliciæ. * Eram autẽ 22
ignotus facie Eccleſijs Iudææ , quæ erant in
Chriſto:*tantùm autem auditum habebant:23
Quoniam , qui perſequebatur nos aliquan-
do,nunc euangelizat fidem,quam aliquando
expugnabat:*& in me clarificabant Deum. 24

CAP. II.

DEinde poſt annos quatuordecim , ite- 1
rum aſcendi Ieroſolymam cum Barna- A
ba,aſſumpto & Tito.*Aſcendi autem ſecun- 2
dùm reuelationem:& contuli cum illis Euã-
gelium,quod prædico in Gentibus , ſeorſum
autem ijs,qui videbantur aliquid eſſe: ne for-
te in vacuum currerẽ,aut cucurriſſem. * Sed 3
neque Titus,qui mecum erat, cùm eſſet Gẽ-
tilis,compulſus eſt circumcidi : * ſed propter 4
ſubintroductos falſos fratres , qui ſubintroie-
rũt explorare libertatem noſtram,quam ha-
bemus in Chriſto Ieſu , vt nos in ſeruitutem
redigerent . * Quibus neque ad horam ceſſi- 5
mus ſubiectione,vt veritas Euangelij perma-
neat apud vos: *ab ijs autem,qui videbantur 6
eſſe aliquid , (quales aliquando fuerint,nihil B
u Deu. 10. d.17. mea intereſt . " Deus perſonam hominis non
Iob.34.b.19. accipit) mihi enim qui videbantur eſſe ali-
Sap. 6.b.8. quid , nihil contulerunt . * Sed contra cùm 7
Eccli.35. b. 16. vidiſſent , quòd creditum eſt mihi Euange-
Ro 2.b.11. lium præputij, ſicut & Petro circumciſionis:
Eph. 6.b.9. (*qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatũ 8
Col.3.d.25. circũciſionis,operatus eſt & mihi inter Gen-
Act. 16. c. 32. tes) * & cùm cognouiſſent gratiam,quæ da- 9
1. Pet. 1.c. 17. ta eſt mihi,Iacobus, & Cephas , & Ioannes ,
qui videbantur columnæ eſſe, dextras dede-
runt mihi , & Barnabæ ſocietatis: vt nos in
Gentes,ipſi autem in circumciſionem: *tan- 10
tùm vt pauperum memores eſſemus : quod
etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere . * Cùm 11
autem veniſſet Cephas Antiochiã : in faciem
ei reſtiti , quia reprehenſibilis erat . * Priùs 12
enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum C
Gentibus edebat : cùm autem veniſſent, ſub-
trahebat,& ſegregabat ſe timens eos , qui ex
circumciſione erant . * Et ſimulationi eius 13
conſenſerunt ceteri Iudæi,ita vt & Barnabas
duceretur ab eis in illam ſimulationem.*Sed 14
cùm vidiſſem, quòd nõ rectè ambularent ad
veritatem Euangelij,dixi Cephæ coram om-
nibus : Si tu, cùm Iudæus ſis,gentiliter viuis ,
& non Iudaice : quomodo Gentes cogis Iu-
15 daizare? * Nos natura Iudæi,& non ex Gen-
16 tibus peccatores. *Scientes autem quòd non
iuſtificatur homo ex operibus legis , niſi per
D fidẽ Ieſu Chriſti : & nos in Chriſto Ieſu cre-
dimus, vt iuſtificemur ex fide Chriſti,& non
ex operibus legis: "propter quod ex operibus u Rom. 3.c. 20.
17 legis non iuſtificabitur omnis caro . * Quòd
ſi quærentes iuſtificari in Chriſto , inuenti
ſumus & ipſi peccatores , numquid Chri-
18 ſtus peccati miniſter eſt ? Abſit . * Si enim
quæ deſtruxi,iterum hæc ædifico : præuari-
19 catorem me conſtituo . * Ego enim per le-
gem,legi mortuus ſum,vt Deo viuam: Chri-
20 ſto confixus ſum cruci.*Viuo autem,iam nõ
ego: viuit verò in me Chriſtus. Quòd autem
nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei,qui
dilexit me , & tradidit ſemetipſum pro me .
21 * Non abijcio gratiam Dei.Si enim per legẽ
iuſtitia,ergo gratis Chriſtus mortuus eſt .

CAP. III.

1 O Inſenſati Galatę,quis vos faſcinauit nõ
A obedire veritati , ante quorum oculos
Ieſus Chriſtus præſcriptus eſt , in vobis cru-
2 cifixus ? * Hoc ſolum à vobis volo diſcere :
Ex operibus legis Spiritum accepiſtis , an ex
3 auditu fidei ? * Sic ſtulti eſtis , vt cùm ſpiri-
tu cœperitis, nunc carne conſummemini ?
4 * Tanta paſſi eſtis ſine cauſa ? ſi tamen ſine
5 cauſa . * Qui ergo tribuit vobis Spiritum, &
operatur virtutes in vobis: ex operibus le-
6 gis an ex auditu fidei ? * Sicut ſcriptum eſt :
" Abraham credidit Deo,& reputatum eſt il- u Ge. 15.b. 6.
7 li ad iuſtitiam.*Cognoſcite ergo,quia qui ex
B fide ſunt,ij ſunt filij Abrahæ:*Prouidens au- Ro. 4. a. 3.
8 tem ſcriptura , quia ex fide iuſtificat Gentes Iac.2.d.23.
Deus,prænunciauit Abrahæ: " Quia benedi- u Gen.12.a. 3.
9 centur in te omnes Gẽtes. *Igitur qui ex fide
10 ſunt benedicentur cũ fideli Abrahã . * Qui- Ecclo 44.d, 20.
cũq; enim ex operibus legis ſunt,ſub maledi-
cto ſunt.Scriptum eſt enim:"Maledictus om- u Deu. 27. d. 26.
nis , qui non permanſerit in omnibus , quæ
11 ſcripta ſunt in libro legis,vt faciat ea:*Quo-
niam autem in lege nemo iuſtificatur apud
Deum,manifeſtum eſt : " quia iuſtus ex fide u Heb. 2. a. 4.
12 viuit . * Lex autem non eſt ex fide,ſed, "Qui Ro.1.b.17.
13 fecerit ea, viuet in illis : * Chriſtus nos rede- u Le. 18. a. 5.
mit de maledicto legis , factus pro nobis ma-
ledictum:quia ſcriptũ eſt : " Maledictus om- u Deu.21 d. 25.
14 nis,qui pendet in ligno: *vt in Gentibus be-
nedictio Abrahæ fieret in Chriſto Ieſu , vt
pollicitationem Spiritus accipiamus per fi-
15 dem . * Fratres (ſecundùm hominem dico)
C " tamen hominis confirmatum teſtamentum u Heb. 9.d. 17.
16 nemo ſpernit,aut ſuperordinat:*Abrahæ di-
ctæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius . Non
dicit : Et ſeminibus,quaſi in multis: ſed quaſi
17 in vno:Et ſemini tuo,qui eſt Chriſtus. * Hoc
autem dico,teſtamẽtum cõfirmatum à Deo :
quæ poſt quadringentos, & triginta annos,
facta

facta est Lex, non irritum facit ad euacuãdã
promissionem. *Nam si ex lege hereditas, iã 18
non ex promissione. Abrahæ autem per re-
promissionem donauit Deus. * Quid igitur 19
lex? Propter transgressiones posita est, donec
veniret semen, cui promiserat, ordinata per
angelos in manu mediatoris. *Mediator au- 20
tem vnius non est: Deus autem vnus est.
* Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si 21
enim data esset lex, quæ posset viuificare, ve-
Ro.3.b.9. rè ex lege esset iustitia. *" Sed conclusit Scri- 22
ptura omnia sub peccato, vt promissio ex fi- D
de Iesu Christi daretur credentibus. * Prius 23
autem quàm veniret fides, sub lege custodie-
bamur conclusi in eam fidem, quę reuelanda
erat. *Itaq; lex pędagogus noster fuit in Chri- 24
sto, vt ex fide iustificemur. * At vbi venit fi- 25
des, iam non sumus sub pædagogo. *Omnes 26
enim filij Dei estis per fidem, quæ est in Chri-
Ro.6.a.3. sto Iesu. * " Quicumque enim in Chisto ba- 27
ptizati estis, Christum induistis. *Non est Iu- 28
dæus, neque Græcus: non est seruus, neque
liber: non est masculus, neque femina. Om-
nes enim vos vnum estis in Christo Iesu. *Si 29
autem vos Christi: ergo semen Abrahæ estis,
secundùm promissionem heredes.

CAP. IV.

DIco autem: Quanto tempore heres par- 1
uulus est, nihil differt à seruo, cũ sit do- A
minus omnium: * sed sub tutoribus, & acto- 2
ribus est vsque ad præfinitum tempus à pa-
tre: * ita & nos cùm essemus paruuli, sub ele- 3
mentis mundi eramus seruientes. *At vbi ve- 4
nit plenitudo temporis, misit Deus Filium
suum factum ex muliere, factum sub lege,
* vt eos, qui sub lege erant, redimeret, vt ado- 5
ptionem filiorum reciperemus. * Quoniam 6
autem estis filij, misit Deus Spiritum filij sui
in corda vestra clamantem: Abba, Pater.
* Itaque iam non est seruus, sed filius. Quòd 7
si filius: & heres per Deum. * Sed tunc qui- 8
dem ignorantes Deum, iis, qui natura non
sunt dij, seruiebatis. * Nunc autem cùm co- 9
gnoueritis Deum, immo cogniti sitis à Deo: B
quomodo conuertimini iterum ad infirma,
& egena elementa, quibus denuò seruire vul-
tis? * Dies obseruatis, & menses, & tempora, 10
& annos. *Timeo vos, ne forte sine causa la- 11
borauerim in vobis. * Estote sicut ego, quia 12
& ego sicut vos: fratres obsecro vos: Nihil
me læsistis. *Scitis autem, quia per infirmita- 13
tem carnis euangelizaui vobis iampridem:
& tentationem vestram in carne mea * non 14
spreuistis, neque respuistis: sed sicut Angelum
Dei excepistis me, sicut Christum Iesum,
* Vbi est ergo beatitudo vestra? Testimoniũ 15
enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, ocu-
los vestros eruissetis, & dedissetis mihi. * Er- 16
go inimicus vobis factus sum, verum dicens
vobis? *Æmulantur vos non bene: sed exclu- 17
18 dere vos volunt, vt illos æmulemini. * Bonũ
C autem æmulamini in bono semper: & non
19 tantùm cùm præsens sum apud vos. *Filioli
mei, quos iterum parturio, donec formetur
20 Christus in vobis. * Vellem autem esse apud
vos modo, & mutare vocem meam: quoniam
21 confundor in vobis. * Dicite mihi qui sub le-
22 ge vultis esse: legem non legistis? *Scriptum
est enim: Quoniam Abraham duos filios ha-
buit: " vnum de ancilla, "& vnum de libera. " Gen.16.d. 15.
23 * Sed qui de ancilla, secũdùm carnem natus Gen.21.a. 2.
est: qui autem de libera, per repromissionem:
24 * quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim
D sunt duo testamenta. Vnum quidem in mõ-
te Sina, in seruitutẽ generans: quæ est Agar:
25 * Sina enim mons est in Arabia, qui coniun-
ctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, & seruit
26 cũ filijs suis. * Illa autem, quæ sursum est Ie-
rusalem, libera est, quæ est mater nostra.
27 * Scriptũ est enim: "Lætare sterilis, quæ non
paris: erumpe, & clama, quæ non parturis:
quia multi filii desertæ, magis quã eius, quæ
28 habet virum. * " Nos autem fratres secundũ " Ro.9.b.8.
29 Isaac promissionis filij sumus. * Sed quomo-
do tunc is, qui secundùm carnem natus fue-
rat, persequebatur eum, qui secundùm spiri-
30 tum: ita & nunc. *Sed quid dicit Scriptura?
" Eiice ancillam, & filium eius: non enim he- " Gen.21.c. 10.
31 res erit filius ancillæ cum filio liberæ. * Ita-
que, fratres, non sumus ancillæ filij, sed libe-
ræ: qua libertate Christus non liberauit.

CAP. V.

1 STtate, & nolite iterum iugo seruitutis con-
A tineri. *"Ecce ego Paulus dico vobis: quo- " Act.15.a. 1.a.2.
2 niam si circumcidamini, Christus vobis ni-
3 hil proderit. *Testificor autẽ rursus omni ho-
mini circumcidenti se, quoniam debitor est
4 vniuersæ legis faciendæ. * Euacuati estis à
Christo, qui in lege iustificamini, à gratia ex-
5 cidistis. * Nos enim spiritu ex fide, spem iu-
6 stitiæ expectamus. * Nam in Christo Iesu
neque cricumcisio aliquid valet, neque præ-
putium: sed fides, quæ per charitatem ope-
7 ratur. * Currebatis bene: quis vos impediuit
B veritati non obedire? * Persuasio hæc non
8 est ex eo, qui vocat vos. *"Modicum fermen-
9 tum totam massam corrumpit. *Ego cõfido " 1.Co.5.b. 6.
10 in vobis in Domino, quòd nihil aliud sapie-
tis: qui autem conturbat vos, portabit iudi-
11 cium, quicumque est ille. * Ego autem, fra-
tres, si circumcisionem adhuc prædico: quid
adhuc persecutionem patior? Ergo euacuatũ
12 est scandalum crucis. *Vtinam & abscindã-
13 tur, qui vos conturbant. *Vos enim in liber-
tatem vocati estis, fratres: tantùm ne liber-
tatẽ in occasionem detis carnis, sed per cha- " Le.19.d. 18.
14 ritatem Spiritus seruite inuicem. * Omnis Mat.22.d. 39.
C enim lex in vno sermone impletur: " Diliges
15 proximum tuum sicut te ipsum. * Quòd si Ro.13.b.8 1.Pe.2.c.11
inuicem mordetis, & comeditis: videte ne ab
inui-

inuicem consummamini. *Dico autem:Spi- 16
ritu ambulate, & desideria carnis non perfi-
cietis. *Caro enim concupiscit aduersus spi- 17
ritum:spiritus autem aduersus carnem : hæc
enim sibi inuicem aduersantur:vt non quæ-
cumque vultis,illa faciatis. *Quòd si spiritu 18
ducimini,non estis sub lege.*Manifesta sunt 19
autem opera carnis:quæ sunt fornicatio,im-
munditia,impudicitia, luxuria, * idolorum 20
seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones,
æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ,
*inuidiæ, homicidia, ebrietates,comessatio- 21
nes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut D
prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum
Dei non cōsequentur. * Fructus autem Spi- 22
ritus est:charitas,gaudium,pax,patientia,be-
nignitas,bonitas,longanimitas, *mansuetu- 23
do,fides,modestia, continentiā,castitas. Ad-
uersus huiusmodi non est lex . * Qui autem 24
sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cū
vitijs, & concupiscentijs. * Si spiritu viui- 25
mus,spiritu & ambulemus. * Non efficia- 26
mur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouo-
cantes, inuicem inuidentes.

CAP. VI.

FRatres, & si præoccupatus fuerit homo 1
in aliquo delicto,vos,qui spirituales estis, A
huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, cō-
siderans te ipsum,ne & tu tēteris. *Alter alte- 2
rius onera portate, & sic adimplebitis legem
Christi: * Nam si quis existimat se aliquid 3
esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. * Opus 4
autem suum probet vnusquisque, & sic in
B semetipso tantùm gloriam habebit, & non
5 in altero. * a Vnusquisque enim onus suum a 1.Cor.3.b.8.
6 portabit. * Communicet autem is, qui cate-
chizatur verbo,ei,qui se catechizat,in omni-
7 bus bonis. * Nolite errare: Deus non irride-
8 tur. * Quæ enim seminauerit homo, hæc &
metet.Quoniam qui seminat in carne sua,de
carne & metet corruptionem: qui autem se-
minat in spiritu,de spiritu metet vitam ęter-
9 nam. * a Bonum autem facientes, non defi- a 1.Thes.2 a.12.
ciamus: tempore enim suo metemus non de-
10 ficientes. *Ergo dum tempus habemus,ope-
C remur bonum ad omnes, maximè autem ad
11 domesticos fidei . * Videte qualibus litteris
12 scripsi vobis mea manu. *Quicūq;enim vo-
lunt placere in carne, hi cogunt vos circum-
cidi, tantùm vt crucis Christi persecutio-
13 nem non patiantur . * Neque enim qui cir-
cumciduntur,legem custodiunt : sed volunt
D vos circumcidi,vt in carne vestra glorietur.
14 *Mihi autē absit gloriari, nisi in cruce Do-
mini nostri Iesu Christi: per quē mihi mun-
15 dus crucifixus est, & ego mundo. *In Chri-
sto enim Iesu neq; circumcisio aliquid va-
let, neque præputium , sed noua creatura .
16 *Et quicumq; hanc regulam secuti fuerint,
pax super illos, & misericordia, & super If-
17 rael Dei . * De cetero nemo mihi molestus
sit : ego enim stigmata Dñi Iesu in corpore
18 meo porto . * Gratia Domini nostri Iesu
Christi, cum spiritu vestro,fratres. Amen .

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu Chri- 1
sti per voluntatem Dei, om- A
nibus sanctis, qui sunt Ephesi,
& fidelibus in Christo Iesu.
* Gratia vobis, & pax à Deo 2
a 2.Cor.1.a.5. 1.Pet.1.a.3 Patre nostro,& Domino Iesu Christo.* a Be- 3
nedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu
Christi, qui benedixit nos in omni benedi-
ctione spirituali in cęlestibus in Christo,*si- 4
cut elegit nos in ipso ante mundi constitu-
tionem, vt essemus sancti , & immaculati in
conspectu eius in claritate . * Qui prædesti- 5
nauit nos in adoptionem filiorum per Iesum B
Christum in ipsum : secundùm propositum
voluntatis suæ, * in laudem gloriæ gratiæ 6
suæ , in qua gratificauit nos in dilecto filio
7 suo . * In quo habemus redemptionem per
sanguinem eius , remissionem peccatorum
8 secundùm diuitias gratiæ eius, * quæ su-
perabundauit in nobis omni sapientia , &
9 prudentia : * vt notum faceret nobis sa-
cramentum voluntatis suæ, secundùm be-
10 neplacitum eius , quod proposuit in eo, * in
dispensatione plenitudinis temporum , in-
staurare omnia in Christo , quæ in cœlis, &
11 quæ in terra sunt in ipso : * In quo etiam &
nos sorte vocati sumus prædestinati secun-
dùm propositum eius , qui operatur omnia
12 secundùm consilium voluntatis suæ : * vt
simus in laudem gloriæ eius nos , qui an-
13 te sperauimus in Christo : * In quo & vos,
C cùm audissetis verbum veritatis , (Euan-

gelium salutis vestrę)in quo & credentes si-
gnati estis Spiritu promissionis sancto, *qui 14
est pignus hereditatis nostræ, in redemptio-
nem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.
*Propterea & ego audiēs fidem vestrā,quæ 15
est in Domino Iesu,& dilectionem in omnes
sanctos, *non cesso gratias agens pro vobis, 16
memoriam vestri faciēs in orationibus meis:
*vt Deus,Dñi nostri Iesu Christi pater glo- 17
riæ,det vobis spiritū sapientiæ, & reuelatio-
nis, in agnitione eius, * illuminatos oculos 18
cordis vestri, vt sciatis quæ sit spes vocatio-
nis eius,& quę diuitiæ glorię hereditatis eius
" Inf.3.b.7 in sanctis, *& quæ sit supereminens magni- 19
tudo virtutis eius in nos, qui credimus " se- D
cundùm operationem potentiæ virtutis eius,
*quam operatus est in Christo, suscitans il- 20
lum à mortuis, & constituens ad dexteram
suam in cęlestibus, * supra omnem princi- 21
patum,& potestatem, & virtutem,& domi-
nationem, & omne nomē, quod nominatur
non solùm in hoc sæculo,sed etiam in futu-
ro.* "Et omnia subiecit sub pedibus eius: & 22
" Ps.8.c.8. ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam,
*quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius, 23
qui omnia in omnibus adimpletur.

CAP. II.

Col.2.c.13 ET vos,cùm essetis mortui delictis,& pec- 1
catis vestris, * in quibus aliquando am- 2
bulastis secundùm sęculum mundi huius,se- A
cundū principem potestatis aëris huius, spi-
ritus,qui nunc operatur in filios diffidentiæ,
*in quibus & nos omnes aliquando conuer- 3
sati sumus in desiderijs carnis nostræ, faciē-
tes volūtatem carnis, & cogitationū, & era-
mus natura filij irę,sicut & ceteri:*Deus au- 4
tē, qui diues est in misericordia, propter ni-
miam charitatem suam,qua dilexit nos, *& 5
cùm essemus mortui peccatis,conuiuificauit B
nos in Christo,(cuius gratia estis saluati) *& 6
cōresuscitauit, & cōsedere fecit in cęlestibus
in Christo Iesu:*vt ostenderet in sæculis su- 7
peruenientibus abundantes diuitias gratiæ
suæ in bonitate super nos in Christo Iesu.
*Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc 8
non ex vobis: Dei enim donum est; *non ex 9
operibus,vt ne quis glorietur. *Ipsius enim 10
sumus factura,creati in Christo Iesu in ope-
ribus bonis, quæ præparauit Deus,vt in illis
ambulemus.*Propter quod memores estote, 11
quòd aliquādo vos Gētes in carne, qui dici- C
mini pręputiū ab ea,quę dicitur circūcisio in
carne,manu facta: * quia eratis illo in tēpo- 12
re sine Christo, alienati à conuersatione Is-
rael,& hospites testamentorū, promissionis
spē non habentes,& sine Deo in hoc mūdo.
*Nunc autē in Christo Iesu vos,qui aliquā- 13
do eratis longe, facti estis prope in sanguine
Christi. * Ipse enim est pax nostra,qui fecit 14
vtraque vnum, & medium parietem mace-
15 riæ soluens,inimicitias in carne sua: *Legem
mandatorum decretis euacuans, vt duos cō-
dat in semetipso in vnū nouum hominem,
16 faciens pacem, * & reconciliet ambos in
D vno corpore, Deo per crucem, interficiens
17 inimicitias in semetipso. * Et veniens euan-
gelizauit pacē vobis,qui longe fuistis, & pa-
18 cem ijs, qui prope: * " quoniam per ipsum " Rom.5.a.
habemus accessum ambo in vno Spiritu ad 2.
19 Patrem. *Ergo iam non estis hospites,& ad-
uenæ: sed estis ciues sanctorum,& domestici
20 Dei: * superædificati super fundamentum
Apostolorum,& Prophetarum,ipso summo
21 angulari lapide Christo Iesu:*in quo omnis
ædificatio cōstructa crescit in templum san-
22 ctum in Domino: *in quo & vos coædifica-
mini in habitaculum Dei in spiritu.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus
A Christi Iesu,pro vobis Gentibus, * si
2 tamen audistis dispensationem gratiæ Dei,
3 quæ data est mihi in vobis: * quoniam secū-
dùm reuelationem notum mihi factum est
sacramentum, sicut supra scripsi in breui:
4 *prout potestis legētes intelligere prudentiā
5 meam in mysterio Christi: * quod alijs ge-
nerationibus non est agnitum filijs homi-
num,sicuti nunc reuelatum est sanctis Apo-
6 stolis eius, & Prophetis in Spiritu. * Gentes
esse coheredes,& concorporales, & compar-
ticipes promissionis eius in Christo Iesu per
7 Euangelium: *Cuius factus sum minister se-
B cundū donū gratiæ Dei, quæ data est mihi,
8 "secundū operationem virtutis eius.* " Mihi " Sup.1.d.
omnium sanctorum minimo data est gratia 19.
hæc, in Gētibus euangelizare inuestigabiles " 1.Cor.15.b.9.
9 diuitias Christi, * & illuminare omnes, quæ
sit dispensatio sacramenti absconditi à sęcu-
10 lis in Deo,qui omnia creauit,*vt innotescat
principatibus, & potestatibus in cœlestibus
11 per Ecclesiā multiformis sapientia Dei, *se-
cundùm prędefinitionem sæculorum, quā fe-
12 cit in Christo Iesu Domino nostro: *In quo
C habemus fiduciā,& accessum in confidentia
13 per fidem eius. * Propter quod peto ne defi-
ciatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ
14 est gloria vestra. *Huius rei gratia flecto ge-
nua mea ad Patrem Dñi nostri Iesu Chri-
15 sti, * ex quo omnis paternitas in cœlis, &
16 in terra nominatur, vt det vobis secun-
dùm diuitias gloriæ suæ,virtute corrobora-
ri per Spiritum eius in interiorem hominem
17 *Christum habitare per fidem in cordibus
18 vestris: in charitate radicati,& fundati, *vt
possitis comprehendere cum omnibus san-
ctis,quę sit latitudo,& lōgitudo, & sublimi-
19 tas,& profundum: *scire etiā supereminen-
D tem scientiæ charitatē Christi,vt impleami-
20 ni in omnem plenitudinem Dei:*Ei autem,
qui potens est omnia facere superabundan-
ter

ter quàm petimus,aut intelligimus,ſecundũ
virtutem,quæ operatur in nobis: *Ipſi glo- 21
ria in Eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes
generationes ſæculi ſæculorum. Amen.

CAP. IV.

OBſecro itaq; vos ego vinctus in Dño, 1
" vt dignè ambuletis vocatione, qua A [Phil.1.d.27.]
vocati eſtis,*cum omni humilitate, & man- 2
ſuetudine,cũ patientia, ſupportantes inuicẽ [1.Cor.7.b.10.]
in charitate,* "ſoliciti ſeruare vnitatem Spi- 3 [Ro.12.c.10.]
ritus in vinculo pacis. *Vnũ corpus,& vnus 4
Spiritus ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocatio-
nis veſtræ. * Vnus Dñs,vna fides,vnum ba- 5 [Mal.2.b.10.]
ptiſma.* " Vnus Deus & Pater omnium,qui 6
eſt ſuper omnes,& per omnia,& in omnibus B [Ro.12.a.3.]
nobis.*"Vnicuiq;autem noſtrũ data eſt gra- 7 [1.Cor.12.b.11.]
tia ſecundùm mẽſuram donationis Chriſti.
*Propter quod dicit: " Aſcendens in altum, 8 [2.Cor.10.d.15.]
captiuam duxit captiuitatẽ: dedit dona ho- [Pſ.67.d.19.]
minibus.* Quòd autẽ aſcendit, quid eſt,niſi 9
quia & deſcendit primũ in inferiores partes
terræ? *Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcen- 10
dit ſuper omnes cœlos, vt impleret omnia.
*Et ipſe dedit quoſdam quidem" Apoſtolos, 11 [1.Cor.12.]
quoſdam autem Prophetas, alios verò Euã-
geliſtas,alios autem paſtores,& doctores*ad 12
conſummationem ſanctorum in opus mini- C
ſterij,in ædificationẽ corporis Chriſti: * do- 13
nec occurramus omnes in vnitatem fidei, &
agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in
menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: * vt 14
iam non ſimus paruuli fluctuantes,& circũ-
feramur omni vento doctrinæ in nequitia
hominũ,in aſtutia ad circumuentionẽ erro-
ris:* Veritatem autem facientes in charitate, 15
creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput
Chriſtus:*ex quo totum corpus compactũ, 16
& connexum per omnem iũcturam ſubmi- D
niſtrationis, ſecundũ operationem in mẽſu-
rã vniuſcuiuſq; membri,augmẽtum corpo-
ris facit in ædificationem ſui in charitate.
*"Hoc igitur dico,& teſtificor in Dño,vt iã 17 [Rom.1.c.9.]
non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant in
vanitate ſenſus ſui, *tenebris obſcuratũ ha- 18
bentes intellectum, alienati à vita Dei per
ignorantiam,quę eſt in illis,propter cęcitatẽ F
cordis ipſorum. *Qui deſperãtes,ſemetipſos 19
tradiderunt impudicitiæ, in operationẽ im-
munditiæ omnis,in auaritiã.*Vos autẽ non 20
ita didiciſtis Chriſtũ, *ſi tamen illum audi- 21
ſtis, & in ipſo edocti eſtis ſicut eſt veritas in
Ieſu:*"deponere vos ſecundũ priſtinam cõ- 22 [Col.3.b.8.]
uerſationem veterem hominem, qui corrũ-
pitur ſecundũ deſideria erroris.* " Renoua- 23 [Ro.6.a.4]
mini autẽ ſpiritu mentis veſtræ,*"& induite 24 [Col.3.b.12.]
nouũ hominem,qui ſecundũ Deum creatus
eſt in iuſtitia,& ſanctitate veritatis. * " Pro- 25 [1.Pet.2.a.3.]
pter quod deponentes mendacium,loquimi-
ni veritatem vnuſquiſque cũ proximo ſuo: [Zac.8.c.16]
quoniam ſumus inuicem membra.*" Iraſci- 26 [Pſ.4.b.5.]

F mini,& nolite peccare: ſol non occidat ſu-
27 per iracundiam veſtram. * Nolite locum
28 dare diabolo:* " qui furabatur, iam non fu- [Luc.4.b.7]
retur: magis autem laboret, operando ma-
nibus ſuis, quod bonum eſt, vt habeat vnde
29 tribuat neceſſitatem patienti. * Omnis ſer-
mo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi
quis bonus ad ædificationẽ fidei, vt det gra-
30 tiam audientibus. * Et nolite contriſtare
G Spiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis
31 in diem redemptionis. * Omnis amaritudo,
& ira, & indignatio, & clamor, & blaſphe-
mia tollatur à vobis cum omni malitia.
32 * " Eſtote autem inuicem benigni, miſeri-
cordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in [Col.3.b.12.]
Chriſto donauit vobis.

CAP. V.

1 EStote ergo imitatores Dei, ſicut filij
2 chariſſimi: * " & ambulate in dilectio- [Io.13.d.]
A ne, ſicut Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſe- [34.&15.b.]
metipſum pro nobis oblationem,& hoſtiam [12. 1.Io.4.d.]
3 Deo in odorem ſuauitatis.* " Fornicatio au- [13.]
tem, & omnis immunditia, aut auaritia nec [Col.3.a.5.]
4 nominetur in vobis,ſicut decet ſanctos: *aut
turpitudo,aut ſtultiloquium,aut ſcurrilitas,
quæ ad rem non pertinet, ſed magis gratia-
5 rum actio. * Hoc enim ſcitote intelligentes:
B quòd omnis fornicator, aut immundus, aut
auarus, quòd eſt idolorum ſeruitus, non ha-
6 bet hereditatẽ in regno Chriſti,& Dei.*"Ne- [Matt.24.]
mo vos ſeducat inanibus verbis:propter hęc [a.4.]
7 enim venit ira Dei in filios diffidẽtiæ.*Noli- [Marc.13.a.]
8 te ergo effici participes eorum. *Eratis enim [5. Luc.21.b.8.]
aliquando tenebræ: nunc autem lux in Do- [2.Theſ.2.a.]
9 mino.Vt filij lucis ambulate: * fructus enim [3.]
C lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & ve-
10 ritate: * probantes quid ſit beneplacitum
11 Deo: *& nolite cõmunicare operibus infru-
ctuoſis tenebrarũ, magis autem redarguite.
12 *Quę enim in occulto fiũt ab ipſis,turpe eſt
13 & dicere.*Omnia autem,quæ arguuntur, à
lumine manifeſtãtur: omne enim,quod ma-
14 nifeſtatur, lumen eſt. * Propter quod dicit:
D Surge qui dormis, & exurge à mortuis, &
15 illuminabit te Chriſtus. *Videte itaque fra-
tres,quomodo cautè ambuletis: " non quaſi [Col.4.a.5.]
16 inſipientes, * ſed vt ſapientes:redimentes tẽ-
17 pus, quoniam dies mali ſunt. * " Propterea
nolite fieri imprudẽtes:ſed intelligentes,quæ [Ro.12.a.3.]
18 ſit voluntas Dei. * Et nolite inebriari vino,
in quo eſt luxuria: ſed implemini Spiritu ſã- [1.Theſ.4.a.]
19 cto, * loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, [9.]
& hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantan-
tes, & pſallentes in cordibus veſtris Dño,
20 *gratias agẽtes ſemper pro omnibus, in no-
mine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Pa- [Gen.3.c.16.]
21 tri. *Subiecti inuicẽ in timore Chriſti.*"Mu- [Col.3.c.18.]
22 lieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: [1.Pet.3.a.]
E * " quoniã vir caput eſt mulieris: ſicut Chri- [1.Cor.11.a.]
23 ſtus caput eſt Eccleſiæ:Ipſe,ſaluator corpo- [3.]

ris eius.*Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chri- 24
* Col. 3. c. 19. ſto,ita & mulieres viris ſuis in omnib⁹.*"Vi- 25
ri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus
dilexit Eccleſiã, & ſeipſum tradidit pro ea,
*vt illam ſanctificaret, mundans lauacro 26
aquæ in verbo vitæ, * vt exhiberet ipſe ſibi 27
glorioſam Eccleſiam, non habentem macu- F
lam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed
vt ſit ſancta,& immaculata. *Ita & viri de- 28
bent diligere vxores ſuas, vt corpora ſua.
Qui ſuã vxorẽ diligit,ſeipſum diligit. * Ne- 29
mo enim vmquam carnẽ ſuam odio habuit,
ſed nutrit,& fouet eam,ſicut & Chriſtus Ec-
* Gen. 2. d. 28. cleſiam, *quia membra ſumus corporis eius, 30
de carne eius, & de oſſibus eius. * " Propter G
Matt. 19. a. 5. hoc relinquet homo patrem, & matrem 31
Mar. 10. a. 7. ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo
1. Cor. 6. d. 16. in carne vna.*Sacramentum hoc magnum 32
eſt,ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.
*Verumtamen & vos ſinguli, vnuſquiſq; 33
vxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: vxor
autem timeat virum ſuum.

CAP. VI.

* Col. 3. d. 20. FIlij, obedite parentibus veſtris in Domi- 1
no:hoc enim iuſtum eſt. * " Honora pa- 2
Exod. 20. c. d. trem tuum,& matrem tuam,quod eſt man- A
Deu. 5. c. 16 datum primum in promiſſione: *vt benè ſit 3
Eccli. 3. b. 9 tibi, & ſis longæuus ſuper terram. * Et vos 4
Mat. 15. a. 4. patres nolite ad iracundiam prouocare filios
* Col. 3. d. 20. veſtros: ſed educate illos in diſciplina, &
correptione Domini.* " Serui obedite domi- 5
Tit 2. c. 9. nis carnalibus cum timore, & tremore, in
1. Pet. 2. c. 18. ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: *nõ 6
ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus pla-
centes,ſed vt ſerui Chriſti, facientes volun-
tatem Dei ex animo, * cum bona voluntate 7
ſeruientes, ſicut Domino,& nõ hominibus:
*ſcientes quoniam vnuſquiſque quodcumq; 8
fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſiue

9 ſeruus, ſiue liber.* Et vos domini eadem fa-
cite illis, remittentes minas: ſcientes, quia &
illorum,& veſter Dominus eſt in cœlis: " & " Deut. 10. d. 17.
10 perſonarum acceptio non eſt apud eũ.* De 2. Par 19. d. 7.
cetero fratres confortamini in Domino, &
11 in potentia virtutis eius. * Induite vos ar- Iob. 34. b. 19
maturam Dei,vt poſſitis ſtare aduerſus inſi- Sap. 6. b 8.
12 dias diaboli: *quoniam non eſt nobis collu- Eccl. 35. b. 16.
ctatio aduerſus carnem, & ſanguinem: ſed Rom 2 b 11
aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus Col 3. d. 25.
mundi rectores tenebrarum harum, contra Act. 10. e. 17.
13 ſpiritualia nequitiæ,in cœleſtibus. *Propte-
C rea accipite armaturam Dei,vt poſſitis reſi-
ſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſta-
14 re. * State ergo ſuccincti lumbos veſtros in
15 veritate,& induti loricam iuſtitiæ, * & cal-
ceati pedes in præparatione Euangelij pa-
16 cis: * in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in
quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea ex-
17 tinguere: * " & galeam ſalutis aſſumite; & " Iſa. 59. c. 18.
gladium ſpiritus (quod eſt verbum Dei)
18 *per omnem orationem, & obſecrationem 1. Theſ. 5. b 18.
D orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo
" vigilantes in omni inſtantia, & obſecratio- ¶ Col. 4. a. 2.
19 ne pro omnibus ſanctis, *" & pro me, vt de-
tur mihi ſermo in aperitione oris mei cũ fi- " 2. Theſ. 3. a. 1.
ducia, notum facere myſterium Euangelij:
20 *pro quo legatione fungor in catena, ita
vt in ipſo audeam, prout oportet me, lo-
21 qui. *Vt autem & vos ſciatis quæ circa me
ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet
Tychicus,chariſſimus frater,& fidelis mini-
22 ſter in Domino: * quem miſi ad vos in hoc
ipſum, vt cognoſcatis quæ circa nos ſunt, &
23 conſoletur corda veſtra. * Pax fratribus, &
charitas cum fide à Deo Patre, & Domino
24 Ieſu Chriſto. * Gratia cum omnibus, qui
diligunt Dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Timotheus ſer- 1
ui Ieſu Chriſti, omnibus ſan- A
ctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt
Philippis, cum epiſcopis, &
diaconibus. * Gratia vobis, 2
& pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu
Chriſto. * Gratias ago Deo meo in omni 3
memoria veſtri, * ſemper in cunctis oratio- 4
nibus meis pro omnibus vobis cum gaudio
deprecationem faciens, * ſuper communi- 5

catione veſtra in Euangelio Chriſti à prima
6 die vſq; nunc: *cõfidens hoc ipſum,quia qui
cœpit in vobis opus bonũ, perficiet vſque in
7 diem Chriſti Ieſu, * ſicut eſt mihi iuſtũ hoc
B ſentire pro omnibus vobis: eo quòd habeam
vos in corde,& in vinculis meis, & in defen-
ſione, & confirmatione Euangelij, ſocios
8 gaudij mei omnes vos eſſe. * Teſtis enim
mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos
9 in viſceribus Ieſu Chriſti. * Et hoc oro, vt
charitas

charitas vestra magis ac magis abundet in
scientia, & in omni sensu: * vt probetis po- 10
tiora, vt sitis sinceri, & sine offensa in diem
Christi, * repleti fructu iustitiæ per Iesum 11
Christum,in gloriam,& laudem Dei.*Scire 12
autem vos volo fratres, quia quæ circa me
sunt, magis ad profectum venerũt Euange-
lij: *ita vt vincula mea manifesta fierent in 13
Christo in omni prętorio,& in cęteris omni-
bus,*& plures è fratribus in Domino confi- 14
dentes vinculis meis abundantius auderent
sine timore verbum Dei loqui.*Quidã qui- 15
dem & propter inuidiam, & contentionem: C
quidam autem & propter bonam volunta-
tem Christũ prædicant: *quidam ex chari- 16
tate: scientes quoniam in defensionem Euã-
gelij positus sum. * Quidam autem ex con- 17
tentione Christum annunciant non sincerè,
existimantes pressuram se suscitare vinculis
meis.*Quid enim? Dũ omni modo siue per 18
occasionẽ,siue per veritatẽ Christus annun-
cietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.
*Scio enim quia hoc mihi proueniet ad sa- 19
lutẽ,per vestram orationem,& subministra-
tionẽ Spiritus Iesu Christi * secundũ expe- 20
ctationem, & spem meam, quia in nullo cõ-
fundar: sed in omni fiducia sicut semper,&
nunc magnificabitur Christus in corpore
meo,siue per vitam,siue per mortem.*Mihi 21
enim viuere Christus est, & mori lucrum.
*Quòd si viuere in carne, hic mihi fructus D
operis est,& quid eligam ignoro.*Coarctor 23
autem è duobus: desiderium habens dissol-
ui,& esse cum Christo,multò magis melius:
*permanere autẽ in carne, necessariũ pro- 24
pter vos.*Et hoc confidens scio,quia mane- 25
bo, & permanebo omnibus vobis ad profe-
ctum vestrum,& gaudium fidei:*vt gratu- 26
latio vestra abundet in Christo Iesu in me
" Eph.4.a.1. per meum aduentum iterum ad vos:* "Tã- 27
tum dignè Euangelio Christi conuersami-
Col.1.b.10. ni: vt siue cùm venero, & videro vos, siue
1.Th.2.c.12. absens audiam de vobis, quia statis in vno
spiritu vnanimes,& collaborantes fidei Euã-
gelij: *& in nullo terreamini ab aduersarijs: 28
quæ illis est causa perditionis, vobis autem
salutis, & hoc à Deo: * quia vobis donatum 29
est pro Christo, non solum, vt in eum cre-
datis,sed vt etiam pro illo patiamini: *idem 30
certamen habentes, quale & vidistis in me,
& nunc audistis de me.

CAP. II.

SI qua ergo consolatio in Christo, si quod 1
solatium charitatis, si qua societas spiri- A
tus,si qua viscera miserationis:*implete gau- 2
dium meum, vt idem sapiatis, eãdem chari-
tatem habentes, vnanimes, idipsum sentien-
tes, *nihil per contentionem, neque per ina- 3
nem gloriam: sed in humilitate superiores
sibi inuicem arbitrantes, *non quæ sua sunt 4
singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.
5 *Hoc enim sentite in vobis,quod & in Chri-
5 sto Iesu: *qui cùm in forma Dei esset,nõ ra-
pinam arbitratus est esse se æqualem Deo:
7 *sed semetipsum exinaniuit formã serui ac-
cipiẽs, in similitudinẽ hominũ factus, & ha-
8 bitu inuentus vt homo.* "Humiliauit seme-
tipsum factus obediens vsq; ad mortẽ, mor- " Heb.2.b.9.
9 tẽ autẽ crucis. * Propter quod & Deus exal-
B tauit illum, & donauit illi nomen, quod est
10 super omne nomen: * "vt in nomine Iesu " Is.45.d.23.
omne genu flectatur cœlestiũ, terrestrium,
11 & infernorũ, *& omnis lingua confiteatur, Ro.14.b.11
quia Dominus Iesus Christus in gloria est
12 Dei Patris. *Itaq; charissimi mei (sicut sem-
per obedistis:) non vt in præsentia mei tan-
tùm, sed multò magis nunc in absentia mea,
cum metu,& tremore vestram salutem ope-
13 ramini.*Deus est enim, qui operatur in vo-
bis & velle, & perficere pro bona volunta-
14 te. * "Omnia autẽ facite sine murmuratio- " 1.Pet.5.c.9.
15 nibus,& hæsitationibus:*vt sitis sine quere-
la,& simplices filij Dei, sine reprehensione
in medio nationis prauæ, & peruersæ: inter
16 quos lucetis sicut luminaria in mũdo, *ver-
C bum vitæ continentes ad gloriam meam in
die Christi,quia non in vacuum cucurri,ne-
17 que in vacuũ laboraui. * Sed & si immolor
supra sacrificiũ, & obsequium fidei vestræ,
18 gaudeo,& cõgratulor omnibꝰ vobis. *Idip-
sum autem & vos gaudete,& cõgratulamini
19 mihi. * Spero autem in Dño Iesu, " Timo- " Act.16.a.1.
theũ me cito mittere ad vos: vt & ego bono
20 animo sim,cognitis quę circa vos sũt. *Ne-
minẽ enim habeo tam vnanimẽ,qui sincera
21 affectione pro vobis solicitus sit. * "Omnes " 1.Cor.14.b.5.
enim,quæ sua sunt, quærunt,non quæ sunt
22 Iesu Christi. Experimẽtum autem eius co-
gnoscite, quia sicut patri filius, mecũ serui-
23 uit in Euãgelio. *Hũc igitur spero me mit-
tere ad vos, mox vt videro quæ circa me
24 sunt.*Confido autem in Domino quoniam
25 & ipse veniam ad vos cito. *Necessariũ au-
D tem existimaui Epaphroditũ fratrẽ, & coo-
peratorem,& commilitonem meũ, vestrum
autem apostolum, & ministrum necessitatis
26 meæ,mittere ad vos: * quoniam quidẽ om-
nes vos desiderabat: & mœstus erat,propte-
27 rea quòd audieratis illum infirmatũ. *Nam
& infirmatus est vsq; ad mortem: sed Deus
misertus est eius: non solùm autem eius, ve-
rùm etiã & mei, ne tristitiam super tristitiã
28 haberem. *Festinantiùs ergo misi illum, vt
viso eo iterum gaudeatis,& ego sine tristitia
29 sim.*Excipite itaque illum cum omni gau-
dio in Domino, & eiusmodi cum honore
30 habetote: * quoniam propter opus Christi
vsque ad mortem accessit, tradens animam
suam, vt impleret id, quod ex vobis deerat
erga meum obsequium.

CAP. III.

DE cetero,fratres mei, gaudete in Domi- 1
no. Eadem vobis ſcribere, multi qui- A
dem non pigrum, vobis autem neceſſarium.
*Videte canes, videte malos operarios, vide- 2
te conciſionem. * Nos enim ſumus circum- 3
ciſio, qui ſpiritu ſeruimus Deo, & gloria-
mur in Chriſto Ieſu, & non in carne fidu-
ciam habentes: * quamquam ego habeam 4
confidentiam & in carne. Si quis alius vi-
detur confidere in carne, ego magis, * cir- 5
cumciſus octauo die, ex genere Iſrael,de tri-
u Act.23. b.6. bu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, u ſecun-
dùm legem Phariſæus, * ſecundùm æmula- 6
tionem perſequens Eccleſiam Dei, ſecun-
dùm iuſtitiam, quæ in lege eſt, conuerſatus
ſine querela: * Sed quæ mihi fuerunt lucra, 7
hæc arbitratus ſum propter Chriſtum de-
trimenta. * Verumtamen exiſtimo omnia 8
detrimentum eſſe propter eminentem ſcien-
tiam Ieſu Chriſti Domini mei: propter quē
omnia detrimentum feci,& arbitror,vt ſter-
cora, vt Chriſtum lucrifaciam, *& inueniar 9
in illo non habens meam iuſtitiam, quæ ex
lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Ie-
ſu: quæ ex Deo eſt iuſtitia in fide * ad co- 10
gnoſcendum illum,& virtutem reſurrectio-
nis eius,& ſocietatem paſſionum illius: con- C
figuratus morti eius: * ſi quo modo occur- 11
ram ad reſurrectionem, quę eſt ex mortuis:
*non quòd iam acceperim, aut iam perfe- 12
ctus ſim: ſequor autem, ſi quomodo com-
prehendam, in quo & comprehenſus ſum à
Chriſto Ieſu. * Fratres, ego me non arbi- 13
tror comprehendiſſe. Vnum autem, quæ
quidem retro ſunt, obliuiſcens, ad ea verò,
quæ ſunt priora,extendens meipſum, * ad 14
deſtinatum perſequor, ad brauium ſupernæ
vocationis Dei in Chriſto Ieſu: * Quicum- 15
que ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: &
ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus re-
uelabit. * Verumtamen ad quod perueni- 16
mus vt idem ſapiamus, & in eadem perma-
neamus regula. * Imitatores mei eſtote fra- 17
tres, & obſeruate eos, qui ita ambulant ſi-
cut habetis formam noſtram.* u Multi enim 18
u Rom.12. a.1. ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc
autem & flens dico) inimicos crucis Chri-
ſti: * quorum finis interitus: quorum 19
Deus venter eſt: & gloria in confuſione
ipſorum, qui terrena ſapiunt. * Noſtra 20
autem conuerſatio in cœlis eſt: vnde etiam
Saluatorem expectamus Dominum no-
ſtrum Ieſum Chriſtum, * qui reformauit 21
corpus humilitatis noſtræ, configuratum
corpori claritatis ſuæ, ſecundùm opera-
tionem, qua etiam poſſit ſubijcere ſibi
omnia.

CAP. IV.

1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſide-
A ratiſſimi, gaudium meum, & corona
2 mea,ſic ſtate in Domino, chariſſimi: *Euo-
diam rogo, & Syntichen deprecor idipſum
3 ſapere in Domino. *Etiam rogo & te, ger-
mane compar, adiuua illas, quæ mecum la-
borauerunt in Euangelio cum Clemente,
& ceteris adiutoribus meis, quorum nomi-
4 na ſunt in libro vitæ. *Gaudete in Domino
5 ſemper: iterum dico gaudete. * Modeſtia
veſtra nota ſit omnibus hominibus: Domi-
6 nus prope eſt. *Nihil ſoliciti ſitis: ſed in om-
B ni oratione,& obſecratione, cum gratiarum
actione petitiones veſtræ innoteſcant apud
7 Deum. *Et pax Dei: quæ exuperat omnem
ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelli-
8 gentias veſtras in Chriſto Ieſu. * De cetero
fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque
pudica, quæcumque iuſta,quæcumque ſan-
cta, quæcumque amabilia, quæcumque bo-
næ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſcipli-
9 næ, hæc cogitate. * Quæ & didiciſtis, & ac-
C cepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc
10 agite: & Deus pacis erit vobiſcum, * Gaui-
ſus ſum autem in Domino vehemēter, quo
niam tandem aliquando refloruiſtis pro me
ſentire, ſicut & ſentiebatis? occupati autem
11 eratis. * Non quaſi propter penuriam di-
co: ego enim didici, in quibus ſum, ſuffi-
12 ciens eſſe: * Scio & humiliari, ſcio & abun-
dare: (vbique & in omnibus inſtitutus ſum)
& ſatiari, & eſurire, & abundare, & penu-
13 riam pati: * omnia poſſum in eo, qui me
14 confortat. * Verumtamen bene feciſtis,
15 communicantes tribulationi meæ. * Scitis
D autem & vos Philippenſes, quòd in princi-
pio Euangelij, quando profectus ſum à Ma-
cedonia, nulla mihi Eccleſia communica-
uit in ratione dati, & accepti, niſi vos ſoli:
16 * quia & Theſſalonicam ſemel, & bis in
17 vſum mihi miſiſtis. * Non quia quæro
datum, ſed requiro fructum abundantem
18 in ratione veſtra. * Habeo autem omnia,
& abundo, repletus ſum, acceptis ab Epa-
phrodito, quæ miſiſtis, odorem ſuauitatis,
19 hoſtiam acceptam,placentem Deo.* u Deus u Rom 16. c.17.
autem meus impleat omne deſiderium ve-
ſtrum ſecundùm diuitias ſuas in gloria in
20 Chriſto Ieſu. * Deo autem & Patri noſtro
21 gloria in ſæcula ſæculorū: Amen. * Saluta-
22 te omnem ſanctum in Chriſto Ieſu. * Sa-
lutant vos, qui mecum ſunt, fratres. Sa-
lutant vos omnes ſancti, maximè autem
23 qui de Cæſaris domo ſunt. * Gratia Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro.
Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chri- 1
ſti per voluntatem Dei, & A
Timotheus frater: * eis, qui 2
ſunt Coloſſis, ſanctis, & fide-
libus fratribus in Chriſto Ie-
ſu. * Gratia vobis, & pax à Deo Patre no- 3
ſtro, & Domino Ieſu Chriſto. Gratias agi-
mus Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu
Chriſti ſemper pro vobis orantes: * audien- 4
tes fidem veſtram in Chriſto Ieſu, & dile-
ctionem, quam habetis in ſanctos omnes,
* propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in 5
cœlis: quã audiſtis in verbo veritatis Euan-
gelij: * quod peruenit ad vos, ſicut & in 6
vniuerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit
ſicut in vobis, ex ea die, qua audiſtis, & co-
gnouiſtis gratiam Dei in veritate, * ſicut 7
didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſeruo
noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter
Chriſti Ieſu, * qui etiam manifeſtauit nobis 8
dilectionem veſtram in ſpiritu: * ideò & B
nos, ex qua die audiuimus, non ceſſamus 9
pro vobis orantes, & poſtulantes, vt implea-
mini agnitione voluntatis eius, in omni ſa-
pientia, & intellectu ſpiritali, * vt ambule- 10
tis dignè Deo per omnia placentes, in om-
ni opere bono fructificantes, & creſcentes
in ſcientia Dei, * & in omni virtute con- 11
fortati ſecundùm potentiam claritatis eius
in omni patientia, & longanimitate cum
gaudio * gratias agentes Deo Patri, qui di- 12
gnos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in
lumine: * qui eripuit nos de poteſtate tene- 13
brarum, & tranſtulit in regnum filij dile-
ctionis ſuæ, * in quo habemus redemptio- 14
nem per ſanguinem eius, remiſſionem pec-
catorum: * qui eſt imago Dei inuiſibilis, 15
a Ioan. 1. a. 3. primogenitus omnis creaturæ: * a quoniã in 16
ipſo condita ſunt vniuerſa in cœlis, & in ter-
ra, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue C
dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſta-
tes: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt:
* & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo 17
conſtant. * Et ipſe eſt caput corporis Eccle- 18
b 1. Cor. 15. c. 21. Apo. 1. b. 5. ſiæ, b qui eſt principium, primogenitus ex
mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatum
tenens, * quia in ipſo complacuit, omnem 19
plenitudinem inhabitare: * & per eum re- 20
conciliare omnia in ipſum, pacificans per
ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſi-
21 ue quæ in cælis ſunt. * Et vos cùm eſſetis
aliquando alienati, & inimici ſenſu in operi-
22 bus malis: * nunc autem reconciliauit in
corpore carnis eius per mortem, exhibere
vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehen-
23 ſibiles coram ipſo: * ſi tamen permanetis
in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles à
ſpe Euangelij, quod audiſtis, quod prædica-
tum eſt in vniuerſa creatura, quæ ſub cœlo
D eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.
24 * Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vo-
bis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum
Chriſti in carne mea pro corpore eius, quod
25 eſt Eccleſia: * cuius factus ſum ego mini-
ſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ da-
ta eſt mihi in vos, vt impleam verbum Dei:
26 * myſterium, quod abſconditum fuit à ſæ-
culis, & generationibus, nunc autem mani-
27 feſtatũ eſt ſanctis eius, * quibus voluit Deus
notas facere diuitias gloriæ ſacramenti hu-
ius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis
28 ſpes gloriæ, * quem nos annunciamus, cor-
ripientes omnem hominem, & docentes
omnem hominem, in omni ſapientia, vt
exhibeamus omnem hominem perfectum
29 in Chriſto Ieſu: * in quo & laboro, cer-
tando ſecundùm operationem eius, quam
operatur in me in virtute.

CAP. II.

1 A VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudi-
nem habeam pro vobis, & pro iis, qui
ſunt Laodiceæ, & quicumque non viderunt
2 faciem meam in carne: * vt conſolentur cor-
da ipſorum, inſtructa in charitate, & in om-
nes diuitias plenitudinis intellectus, in agni-
tionem myſterij Dei patris & Chriſti Ieſu:
3 * in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, &
4 ſcientiæ abſconditi. * Hoc autem dico, vt ne-
mo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.
5 * a Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiri- a 1. Cor. 5. a. 3.
tu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinẽ
veſtrũ, & firmamentum eius, quę in Chriſto
6 eſt, fidei veſtræ. * Sicut ergo accepiſtis Ieſum
7 Chriſtum Dñm, in ipſo ambulate, * radica-
B ti, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fi-
de, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in
8 gratiarum actione. * Videte, ne quis vos de-
cipiat per philoſophiam, & inanem fallaciã
ſecundùm traditionem hominum, ſecũdùm
elementa mundi, & nõ ſecundùm Chriſtũ:

* quia in ipso inhabitat omnis plenitudo di- 9
uinitatis corporaliter: * & estis in illo reple- 10
ti,qui est caput omnis principatus, & pote-
statis: *in quo & circũcisi estis circumcisio- 11
ne non manu facta in expoliatione corporis C
carnis,sed in circumcisione Christi: *conse- 12
pulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis
per fidem operationis Dei,qui suscitauit illũ
u Eph.2.a.1. à mortuis.* "Et vos cũ mortui essetis in de- 13
lictis,& præputio carnis vestræ,conuiuifica-
uit cum illo, donans vobis omnia delicta:
*delēs quod aduersus nos erat,chirographũ 14
decreti, quod erat contrariũ nobis, & ipsum
tulit de medio,affigens illud cruci:*& expo- 15
lians principatus,& potestates traduxit con-
fidenter, palam triumphans illos in semetip-
so. * Nemo ergo vos iudicet in cibo,aut in 16
potu,aut in parte diei festi,aut neomenię,aut
sabbatorum: *quæ sunt vmbra futurorum: 17
u Matt.24.a.4. corpus autem Christi.*"Nemo vos seducat, 18
volens in humilitate,& religione angelorũ, D
quæ nõ vidit ambulans, frustra inflatus sen-
su carnis suæ, * & non tenens caput,ex quo 19
totum corpus per nexus, & coniunctiones
subministratum, & constructum crescit in
augmentum Dei.*Si ergo mortui estis cum 20
Christo ab elementis huius mundi: quid ad-
huc tamquam viuentes in mundo decerni-
tis? *Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neq; 21
contrectaueritis: *quę sunt omnia in interi- 22
tum ipso vsu,secundùm præcepta,& doctri-
nas hominum:*quæ sunt rationem quidem 23
habentia sapientię in superstitione,& humi-
litate, & non ad parcendum corpori, non in
honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAP. III.

IGitur, si consurrexistis cum Christo:quæ 1
sursum sunt quærite, vbi Christus est in A
dextera Dei sedēs, *quæ sursum sunt, sapite, 2
non quæ super terram. * Mortui enim estis, 3
& vita vestra est abscondita cum Christo in
Deo.*Cùm Christus apparuerit,vita vestra: 4
tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.
u Eph.5.a.3. *"Mortificate ergo membra vestra,quę sunt 5
super terram: fornicationem,immunditiam,
libidinem, concupiscentiam malam, & aua-
ritiam,quę est simulacrorum seruitus:*pro- 6
pter quæ venit ira Dei super filios incredu-
litatis:*in quibus & vos ambulastis aliquan- 7
u Ro.6.a.4 Eph.4.e.23 Heb.12.a.1 1.Pet.2.a.1 & 4.a.2. do,cùm viueretis in illis.* " Nunc autem de- 8
ponite & vos omnia: iram, indignationem, B
malitiam, blasphemiam, turpem sermonem
de ore vestro. *Nolite mētiri inuicem,expo- 9
liantes vos veterem hominem cum actibus
suis,*& induentes nouum eum, qui renoua- 10
tur in agnitionem secundùm imaginē eius,
qui creauit illum,*vbi nõ est Gentilis,& Iu- 11
dæus,circumcisio, & præputium,Barbarus,
u Eph.6.b.12. & Scytha, seruus, & liber: sed omnia, & in
omnibus Christus. *"Induite vos ergo sicut 12
electi Dei,sancti, & dilecti,viscera misericor-
diæ,benignitatem,humilitatem, modestiam,
13 patientiam : *supportantes inuicem, & do-
C nantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquē
habet querelam : sicut & Dominus donauit
14 vobis ita,& vos. * Super omnia autem hæc,
charitatem habete, quod est vinculũ perfe-
15 ctionis: * & pax Christi exultet in cordibus
vestris, in qua & vocati estis in vno corpo-
16 re: & grati estote. * Verbum Christi habitet
in vobis abundanter, in omni sapientia, do-
centes, & commonentes vosmetipsos, psal-
mis,hymnis,& canticis spiritualibus, in gra-
17 tia cātantes in cordibus vestris Deo.* "Om- u 1 Cor.10.g.31.
ne, quodcumq; facitis in verbo, aut in ope-
re, omnia in nomine Dñi Iesu Christi, gra-
18 tias agentes Deo & Patri per ipsum.* "Mu- u Eph.5.e.22. 1.Pet.3.a.1
lieres subditæ estote viris, sicut oportet, in
19 Dño. *Viri diligite vxores vestras,& nolite
20 amari esse ad illas. * " Filij obedite parenti- u Eph.6.a.1.
D bus per omnia : hoc enim placitum est in
21 Domino.*"Patres,nolite ad indignationem u Eph.6.a.4.
prouocare filios vestros, vt non pusillo ani- Ti.2.c.9.
22 mo fiant. * Serui obedite per omnia domi- 1.Pet.2.c.13.
nis carnalibus, non ad oculum seruientes,
quasi hominibus placentes, sed in simplici-
23 tate cordis,timentes Deum. *Quodcumque
facitis, ex animo operamini sicut Domino,
24 & non hominibus: * scientes quòd à Domi-
no accipietis retributionem hereditatis. Do-
25 mino Christo seruite: * " qui enim iniuriam u Ro.2.b.5
facit, recipiet id, quod iniquè gessit : & non
est personarum acceptio apud Deum.

CAP. IV.

1 DOmini,quod iustum est & æquum,ser-
A uis præstate:scientes, quòd & vos Do-
2 minum habetis in cœlo.* " Orationi instate, u Lu.18.a.1.
3 vigilantes in ea in gratiarum actione:*"orā- u 1.Thes.5.d.17.
tes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis
ostium sermonis ad loquendum mysterium Eph.6.c.18 2.Thes.3.a.1.
4 Christi(propter quod etiā vinctus sum) * vt
5 manifestē illud ita,vt oportet me loqui.* "In u Eph.5.d.15.
sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt: tē-
6 pus redimentes. * Sermo vester semper in
B gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo
7 oporteat vos vnicuique respondere. * Quæ
circa me sunt, omnia vobis nota faciet Ty-
chicus charissimus frater, & fidelis minister,
8 & conseruus in Domino:*quem misi ad vos
ad hoc ipsum, vt cognoscat, quæ circa vos
9 sunt, & consoletur corda vestra, *cũ Onesi-
mo charissimo, & fideli fratre, qui ex vobis
est. Omnia,quæ hìc aguntur,nota faciēt vo-
10 bis. * Salutat vos Aristarchus concaptiuus
C meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, de
quo accepistis mandata : si venerit ad vos,
11 excipite illum: * & Iesus,qui dicitur Iustus:
qui sunt ex circũcisione: hi soli sunt adiuto-
res mei in regno Dei, qui mihi fuerunt sola-
12 tio. * Salutat vos Epaphras, qui ex Vobis
est,

est,seruus Christi Iesu, semper solicitus pro
vobis in orationibus,vt stetis perfecti, & ple-
ni in omni voluntate Dei. * Testimonium 13
enim illi perhibeo, quòd habet multũ labo- D
rem pro vobis, & pro ijs, qui sunt Laodiciæ,
& qui Hierapoli. * Salutat vos Lucas medi- 14
cus charissimus,& Demas. * Salutate fratres 15
qui sunt Laodiciæ,& Nympham, & quæ in
16 domo eius est,Ecclesiam. *Et cum lecta fue-
rit apud vos epistola hæc,facite,vt & in Lao-
dicensium Ecclesia legatur: & eam, quæ
17 Laodicensium est,vos legatis. *Et dicite Ar-
chippo: Vide ministerium,quod accepisti in
18 Domino,vt illud impleas. * Salutatio mea,
manu Pauli. Memores estote vinculorum
meorum: Gratia vobiscum. Ameu.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Siluanus,& Ti- 1
motheus Ecclesię Thessaloni- A
censium in Deo Patre, & Do-
mino Iesu Christo.*Gratia vo- 2
bis, & pax. Gratias agimus
Deo semper pro omnibus vobis memoriam B
vestri facientes in orationibus nostris sine
intermissione, * memores operis fidei ve- 3
stræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ
spei Domini nostri Iesu Christi, ante Deum
& Patrem nostrum : * scientes fratres, dile- 4
cti à Deo,electionem vestram: * quia Euan- 5
gelium nostrum non fuit ad vos in sermo- C
ne tantum, sed & in virtute, & in Spiritu
sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis
quales fuerimus in vobis propter vos. * Et 6
vos imitatores nostri facti estis, & Domini,
excipientes verbum in tribulatione multa,
cum gaudio Spiritus sancti: * ita vt facti sitis 7
forma omnibus credentibus in Macedonia,
& in Achaia. * A vobis enim diffamatus est 8
sermo Domini, non solum in Macedonia,& D
in Achaia, sed & in omni loco fides vestra,
quæ est ad Deum, profecta est, ita vt non sit
nobis necesse quidquam loqui.*Ipsi enim de 9
nobis annunciant qualem introitum habue-
rimus ad vos: & quomodo conuersi estis ad
Deum à simulacris, seruire Deo viuo,& ve-
ro, * & expectare Filium eius de cęlis(quem 10
suscitauit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos
ab ira ventura.

CAP. II.

NAm ipsi scitis,fratres, introitum nostrũ 1
ad vos, quia non inanis fuit: * sed ante A
Act.16.d.29. passi ,& " contumelijs affecti (sicut scitis) in 2
Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro
loqui ad vos Euangelium Dei in multa soli-
citudine. * Exhortatio enim nostra non de 3
errore, neque de immunditia, neq; in dolo,
4 * sed sicut probati sumus à Deo, vt credere-
tur nobis Euangelium:ita loquimur nõ qua-
si hominibus placentes, sed Deo, qui probat
5 corda nostra. * Neque enim aliquando fui-
mus in sermone adulationis, sicut scitis: ne-
que in occasione auaritiæ: Deus testis est:
6 * nec quærentes ab hominibus gloriam, ne-
7 que à vobis,neque ab alijs. * Cùm possemus
B vobis oneri esse vt Christi Apostoli: sed fa-
cti sumus paruuli in medio vestrũ,tamquam
8 si nutrix foueat filios suos. *Ita desiderantes
vos, cupidè volebamus tradere vobis non
solùm Euangelium Dei, sed etiam animas
nostras: quoniam charissimi nobis facti estis.
9 * Memores enim estis fratres laboris nostri,
& fatigationis: " nocte ac die operantes, ne Act.20.g.34.
quem vestrum grauaremus, prædicauimus 1.Cor.4.c.12.
10 in vobis Euangelium Dei. * Vos testes estis, 2.Thes.3.b.8.
C & Deus,quàm sanctè, & iustè, & sine quere-
11 la,vobis,qui credidistis, fuimus: * sicut sci-
tis,qualiter vnumquemq; vestrum (sicut pa-
12 ter filios suos)*deprecantes vos,& consolan-
tes, testificati sumus: vt ambularetis dignè
Deo,qui vocauit vos in suum regnũ, & glo-
13 riam. * Ideò & nos gratias agimus Deo sine
intermissione: quoniam cũ accepissetis à no-
bis verbum auditus Dei, accepistis illud, non
vt verbum hominum,sed(sicut est vere) ver-
bũ Dei,qui operatur in vobis,qui credidistis.
14 * vos enim imitatores facti estis fratres Ec-
clesiarum Dei,quæ sunt in Iudæa in Christo
Iesu: quia eadem passi estis & vos à contribu-
15 libus vestris, sicut & ipsi à Iudæis: * qui &
D Dñm occiderũt Iesum,& Prophetas, & nos
persecuti sunt, & Deo non placent, & om-
16 nibus hominibus aduersantur, *prohibentes
nos Gentibus loqui, vt saluæ fiant. vt impleãt
peccata sua semper: peruenit enim ira Dei
17 super illos vsque in finem. * Nos autem fra-
tres

tres desolati à vobis ad tempus horę,aspectu,
non corde, abundantiùs festinauimus faciem
vestram videre cum multo desiderio: *quo- 18
niam voluimus venire ad vos: ego quidem
Paulus, & semel, & iterum, sed impediuit
nos satanas. * Quæ est enim nostra spes,aut 19
gaudium,aut corona gloriæ? Nonnè vos an-
te Dominum nostrum Iesum Christum estis
in aduentu eius? * vos enim estis gloria no- 20
stra, & gaudium.

CAP. III.

PRopter quod non sustinentes amplius, 1
placuit nobis remanere Athenis, solis: A
* a & misimus Timotheum fratrem nostrũ, 2 (a Act.16.a.1.)
& ministrum Dei in Euangelio Christi ad
confirmandos vos, & exhortandos pro fide
vestra:* vt nemo moueatur in tribulationibus 3
istis:ipsi enim scitis,quòd in hoc positi sumus.
* Nam & cùm apud vos essemus,prædiceba- 4
mus vobis passuros nos tribulationes, sicut B
& factum est, & scitis. * Propterea & ego 5
ampliùs non sustinens, misi ad cognoscendã
fidem vestram: ne fortè tentauerit vos is, qui
tentat,& inanis fiat labor noster. *Nunc au- 6
tem veniente Timotheo ad nos à vobis, &
annunciante nobis fidem, & charitatem ve-
stram, & quia memoriam nostri habetis bo-
nam semper, desiderantes nos videre, sicut
& nos quoque vos: * ideò consolati sumus 7
fratres in vobis in omni necessitate, & tri- C
bulatione nostra per fidem vestram, * quo- 8
niam nunc viuimus,si vos statis in Domino.
*Quam enim gratiarum actionem possumus 9
Deo retribuere pro vobis in omni gaudio,
quo gaudemus propter vos ante Deum no-
strum, * nocte ac die abundantiùs orantes, 10
vt videamus faciem vestram,& compleamus
ea, quæ desunt fidei vestræ? * Ipse autem 11
Deus,& Pater noster,& Dominus noster Ie- D
sus Christus dirigat viam nostram ad vos.
* Vos autem Dominus multiplicet,& abun- 12
dare faciat charitatem vestram in inuicem,
& in omnes, quemadmodum & nos in vo-
bis: *ad confirmanda corda vestra sine que- 13
rela in sanctitate, ante Deum, & Patrem no-
strum, in aduentu Domini nostri Iesu Chri-
sti cum omnibus sanctis eius. Amen.

CAP. IV.

DE cetero ergo, fratres, rogamus vos, & 1
obsecramus in Domino Iesu, vt quem- A
admodum accepistis à nobis quomodo opor-
teat vos ambulare, & placere Deo,sic & am-
buletis, vt abundetis magis. *Scitis enim quæ 2
præcepta dederim vobis per Dominum Ie-
sum. * a Hæc est enim voluntas Dei, sanctifi- 3 (a Ro.12.a.2.)
catio vestra: vt abstineatis vos à fornicatio-
ne, * vt sciat vnusquisque vestrum vas suum 4 (Eph.5.d.17.)
possidere in sanctificatione,& honore: * non 5
in passione desiderij, sicut & Gentes, quæ
ignorant Deum: *& ne quis supergrediatur, 6
B neque circumueniat in negotio fratrẽ suum
quoniam vindex est Dominus de his omni-
bus,sicut prædiximus vobis, & testificati su-
7 mus: *nõ enim vocauit nos Deus in immun-
8 ditiam,sed in sanctificationem. * Itaque qui
hæc spernit:non hominem spernit,sed Deũ:
qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in
9 nobis. * De charitate autem fraternitatis non
necesse habemus scribere vobis: a ipsi enim (a Io.13.d.14. & 15.b.17.)
10 vos à Deo didicistis vt diligatis inuicẽ. * Ete-
nim illud facitis in omnes fratres in vniuersa (1.Io.2.b.10 & 4.d.13.)
Macedonia. Rogamus autem vos fratres vt
11 abundetis magis, * & operam detis,vt quie-
C ti sitis,& vt vestrum negotium agatis,& ope-
remini manibus vestris, sicut præcipimus
vobis: & vt honestè ambuletis ad eos,qui fo-
12 ris sunt,& nullius aliquid desideretis. * No-
lumus autem vos ignorare fratres de dor-
mientibus, vt non contristemini, sicut & ce-
13 teri, qui spem non habent: * Si enim cre-
dimus quòd Iesus mortuus est, & resurrexit:
ita & Deus eos, qui dormierunt per Iesum,
14 adducet cum eo. * Hoc enim vobis dicimus
in verbo Domini, a quia nos, qui viuimus, (a 1.Cor.15.d.23.)
qui residui sumus in aduentu Domini, non
15 præueniemus eos, qui dormierunt. * Quo-
D niam ipse Dominus in iussu, & in voce Ar-
changeli, & in tuba Dei descendet de cœlo:
& mortui, qui in Christo sunt, resurgent
16 primi. * Deinde nos, qui viuimus, qui re-
liquimur, simul rapiemur cum illis in nubi-
bus obuiam Christo in aëra, & sic semper
17 cum Domino erimus. * Itaque consolamini
inuicem in verbis istis.

CAP. V.

1 DE temporibus autem, & momentis fra-
A tres non indigetis, vt scribamus vobis.
2 * a Ipsi enim diligenter scitis,quia dies Domi- (a 2.Pet.3.c.6.)
3 ni,sicut fur in nocte, ita veniet. * cùm enim
dixerint pax,& securitas: tunc repentinus eis (Apo.3.a.3. & 16.c.15.)
superueniet interitus,sicut dolor in vtero ha-
4 benti,& non effugient. * Vos autem fratres
non estis in tenebris,vt vos dies illa tamquam
5 fur comprehendat: *omnes enim vos filij lu-
cis estis, & filij diei: non sumus noctis,neque
6 tenebrarum. * Igitur non dormiamus sicut
7 & ceteri,sed vigilemus,& sobrij simus. * Qui
enim dormiunt,nocte dormiunt: & qui ebrij
8 sunt,nocte ebrij sunt. * Nos autem, qui diei
B sumus, sobrij simus, a induti loricam fidei, (a Isa.59.c.17)
9 & charitatis, & galeam spem salutis: * quo- (Eph.6.c.17.)
niam non posuit nos Deus in iram, sed in
acquisitionem salutis per Dominum nostrũ
10 Iesum Christum, * qui mortuus est pro no-
bis: vt siue vigilemus,siue dormiamus,simul
11 cum illo viuamus. * Propter quod consola-
mini inuicem, & ædificate alterutrum, sicut
12 & facitis. * Rogamus autẽ vos fratres,vt no-
C ueritis eos,qui laborant inter vos,& præsunt
13 vobis in Domino,& monent vos, *vt habea-

tis illos abundantiùs in charitate propter
opus illorum : pacem habete cum eis. * Ro- 14
gamus autem vos fratres , corripite inquie-
tos , conſolamini puſillanimes , ſuſcipite in-
u Pro. 17.c. firmos,patientes eſtote ad omnes. * u Videte, 15
13.& 20 d. ne quis malum pro malo alicui reddat : ſed
22. ſemper quod bonum eſt ſectamini in inuicẽ ,
Rom. 12. d. & in omnes.Semper gaudete . * u Sine inter- 16
17. miſſione orate . * In omnibus gratias agite : 17
1.Pe. 3 b.9. hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu 18
Eccli. 28. c 22. in omnibus vobis . * Spiritum nolite extin- 19
u Lu 18.a. 1. guere.* Prophetias nolite ſpernere . * Omnia 20
Col. 4.a.2.
21 autem probate:quod bonum eſt tenete. * Ab
22 omni ſpecie mala abſtinete vos . * Ipſe au-
23 tem Deus pacis ſanctificet vos per omnia :
D vt integer ſpiritus veſter,& anima,& corpus
ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu u 1.Co.1.b.
24 Chriſti ſeruetur . * u Fidelis eſt, qui vocauit 9.
25 vos : qui etiam faciet. * Fratres orate pro no-
26 bis . * Salutate fratres omnes in oſculo ſan-
27 cto.* Adiuro vos per Dominum , vt legatur
epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus .
28 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſ-
cum . Amen .

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Siluanus,& Ti- 1
motheus: Eccleſiæ Theſſalo- A
nicẽſium in Deo Patre noſtro,
& Dño Ieſu Chriſto . * Gra- 2
tia vobis, & pax à Deo Patre
noſtro, & Domino Ieſu Chriſto . * Gratias 3
agere debemus ſemper Deo pro vobis, fra-
tres: ita vt dignum eſt,quoniam ſupercreſcit
fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſ-
que veſtrum in inuicem : * ita vt & nos ipſi 4
in vobis gloriemur in Eccleſijs Dei , pro pa-
tientia veſtra, & fide,& in omnibus perſecu- B
tionibus veſtris,& tribulationibus,quas ſuſti-
netis* in exemplum iuſti iudicij Dei,vt digni 5
habeamini in regno Dei , pro quo & patimi-
ni . * ſi tamen iuſtum eſt apud Deum re- 6
tribuere tribulationem ijs,qui vos tribulant:
*& vobis,qui tribulamini,requiem nobiſcum 7
in reuelatione Domini Ieſu de cęlo cum an- C
gelis virtutis eius , * in flamma ignis dantis 8
vindictam ijs, qui non nouerunt Deum , &
qui non obediunt Euangelio Domini noſtri
Ieſu Chriſti , * qui pęnas dabunt in interitu 9
æternas à facie Domini , & à gloria virtutis
eius, * cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, 10
& admirabilis fieri in omnibus , qui credide- D
runt, quia creditum eſt teſtimonium no-
ſtrum ſuper vos in die illo . * In quo etiam 11
oramus ſẽper pro vobis : vt dignetur vos vo-
catione ſua Deus noſter , & impleat omnem
voluntatẽ bonitatis, & opus fidei , in virtute,
* vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu 12
Chriſti in vobis,& vos in illo ſecundùm gra-
tiam Dei noſtri , & Domini Ieſu Chriſti .

CAP. II.

1 ROgamus autem vos fratres per aduen-
A tum Domini noſtri Ieſu Chriſti,& no-
2 ſtræ congregationis in ipſum : * vt non citò
moueamini à veſtro ſenſu , neque terreami-
ni,neque per ſpiritum,neque per ſermonem,
neque per epiſtolam , tamquam per nos miſ-
3 ſam , quaſi inſtet dies Domini . * u Ne quis 1 Eph. 5. b.
vos ſeducat vllo modo : quoniam niſi vene- 3.
rit diſceſſio primũ , & reuelatus fuerit homo
4 peccati, filius perditionis , * qui aduerſatur ,
B & extollitur ſupra omne,quod dicitur Deus,
aut quod colitur:ita vt in templo Dei ſedeat
5 oſtendẽs ſe tamquã ſit Deus. * Non retinetis
quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dice-
6 bam vobis? * Et nunc quid detineat ſcitis,vt
7 reueletur in ſuo tempore. * Nam myſterium
iam operatur iniquitatis: tãtùm,vt qui tenet
8 nũc,teneat,donec de medio fiat.* Et tunc re-
uelabitur ille iniquus , u quem Dominus Ie- u Iſ.11.a 2.
ſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illu-
9 ſtratione aduentus ſui eum:* cuius eſt aduen-
C tus ſecundùm operationem ſatanæ in omni
10 virtute,& ſignis,& prodigijs mẽdacibus, * &
in omni ſeductione iniquitatis ijs, qui pere-
unt : eo quòd charitatem veritatis non rece-
perunt, vt ſalui fierent.Ideò mittet illis Deus
operationem erroris, vt credant mendacio ,
11 * vt iudicentur omnes , qui non crediderunt
12 veritati,ſed conſenſerũt iniquitati. Nos au-
tẽ debemus gratias agere Deo ſẽper pro vo-
bis fratres dilecti à Deo , quòd elegerit vos
Deus primitias in ſalutẽ,in ſãctificatione ſpi-
13 ritus,& in fide veritatis: * in qua & vocauit
D vos per Euangeliũ noſtrũ in acquiſitionem
14 gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Itaque
fra-

fratres state:& tenete traditiones,quas didici-
stis,siue per sermonẽ, siue per epistolam no-
stram. * Ipse autem Dominus noster Iesus 15
Christus, Deus & pater noster, qui dilexit
nos,& dedit consolationem æternam, & spẽ
bonam in gratia,exhortetur corda vestra,&
confirmet in omni opere,& sermone bono.

CAP. III.

Eph.6.c.18. Col.4.a.5. DE cetero fratres orate pro nobis, vt ser- 1
mo Dei currat, & clarificetur,sicut & A
apud vos: * & vt liberemur ab importunis, 2
& malis hominibus: non enim omnium est
fides. * Fidelis autem Deus est,qui confirma- 3
bit vos,& custodiet à malo.* Confidimus au- 4
tem de vobis in Domino,quoniam quę prę-
cipimus & facitis,& facietis. * Dominus au- 5
tem dirigat corda vestra in charitate Dei, & B
patientia Christi. * Denunciamus autem vo- 6
bis fratres in nomine Domini nostri Iesu
Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre
Act.22.g. ambulante inordinatè,& non secundũ tradi-
34. tionem,quam acceperunt à nobis.* Ipsi enim 7
1.Cor.4.c. scitis quemadmodum oporteat imitari nos:
12. 1.Th.2.b.5. quoniã non inquieti fuimus inter vos: * neq; 8
gratis panem manducauimus ab aliquo, sed
in labore,& in fatigatione, nocte & die ope-
9 rantes,ne quem vestrum grauaremus. * Non
quasi nõ habuerimus potestatem,sed vt nos-
metipsos formam daremus vobis ad imitan-
10 dum nos. * Nam & cùm essemus apud vos,
C hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis
11 non vult operari, nec manducet. * Audiui
mus enim inter vos quosdam ambulare in-
quietè, nihil operantes, sed curiosè agentes.
12 * Ijs autem,qui eiusmodi sunt,denunciamus,
& obsecramus in Domino Iesu Christo, vt
cum silentio operãtes suum panem mandu-
13 cent. * Vos autem fratres nolite deficere be- Gal.6.c.9
14 nefacientes. * Quòd si quis non obedit verbo
D nostro per epistolam, hunc notate, & ne
commisceamini cum illo, vt confundatur:
15 * & nolite quasi inimicum existimare, sed
16 corripere,vt fratrem. * Ipse autem Dñs pa-
cis det vobis pacem sempiternam in omni lo-
17 co: Dñs sit cum omnibus vobis.* Salutatio,
mea manu,Pauli: quod est signum in omni
18 epistola ita scribo. * Gratia Domini nostri
Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu 1
Christi secundùm imperium A
Act.16.a.1. Dei Saluatoris nostri, & Chri-
sti Iesu spei nostræ. * Timo- 2
theo dilecto filio in fide Gra-
tia,misericordia,& pax à Deo Patre,& Chri-
sto Iesu Domino nostro. * Sicut rogaui te, 3
vt remaneres Ephesi, cum irem in Macedo-
niam, vt denunciares quibusdam, ne aliter
docerent, * neque intenderent fabulis, & ge- 4
nealogijs interminatis: quæ quæstiones præ- B
stant magis, quàm ædificationem Dei, quæ
est in fide. * Finis autem præcepti est charitas 5
de corde puro, & conscientia bona, & fide
non ficta. * A quibus quidam aberrantes, 6
conuersi sunt in vaniloquium, * volentes 7
esse legis doctores, non intelligentes neque
quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.
* Scimus autem quia bona est lex,si quis ea 8
Ro.7.c.11. legitimè vtatur: * sciens hoc quia lex iusto nõ 9
est posita,sed iniustis, & non subditis,impijs,
& peccatoribus, sceleratis & contaminatis,
parricidis,& matricidis,homicidis, * fornica- 10
rijs,masculorum concubitoribus, plagiarijs,
mendacibus,& periuris,& si quid aliud sanæ
11 doctrinæ aduersatur, * quæ est secundùm
C Euangelium gloriæ beati Dei, quod creditũ
12 est mihi. * Gratias ago ei,qui me confortauit,
Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem
13 me existimauit,ponens in ministerio: * qui
priùs blasphemus fui,& persecutor,& contu-
meliosus: sed misericordiam Dei consecutus
sum, quia ignorans feci in incredulitate.
14 * Superabundauit autem gratia Domini no-
stri cum fide, & dilectione, quæ est in Chri-
15 sto Iesu. * Fidelis sermo,& omni acceptione
dignus: quòd Christus Iesus venit in hunc Mat.9.b.
mundum peccatores saluos facere, quorum 13. Mar.2.c.17.
16 primus ego sum: * Sed ideò misericordiam
D consecutus sum: vt in me primo ostenderet
Christus Iesus omnem patientiam ad infor-
mationem eorum, qui credituri sunt illi, in
17 vitam æternam. * Regi autem sæculorum
immortali,inuisibili, soli Deo honor, & glo-
18 ria in sæcula sæculorum. Amen. * Hoc præ-
ceptum commendo tibi,fili Timothee,secun-
dùm præcedentes in te prophetias, vt milites
19 in illis bonam militiam, * habens fidem, &

bonam

Reverendissimo Padre

bonam conſcientiam , quam quidam repel-
lentes, circa fidem naufragauerunt:* ex qui- 20
bus eſt Hymenæus,& Alexander : quos tra-
didi Satanæ , vt diſcant non blaſphemare.

C A P. II.

OBſecro igitur primùm omniũ fieri ob- 1
ſecrationes, orationes, poſtulationes, A
gratiarum actiones pro omnibus hominibus:
* pro regibus, & omnibus, qui in ſublimita- 2
te ſunt,vt quietam, & tranquillã vitam aga-
mus in omni pietate,& caſtitate : * hoc enim 3
bonum eſt,& acceptum coram Saluatore no-
ſtro Deo , * qui omnes homines vult ſaluos 4
fieri,& ad agnitionẽ veritatis venire. * Vnus 5
enim Deus, vnus & mediator Dei, & homi- B
num homo Chriſtus Ieſus: * qui dedit redem- 6
ptionem ſemetipſum pro omnibus , teſtimo-
nium temporibus ſuis: * in quo poſitus ſum 7
ego prædicator,& Apoſtolus (veritatem di- C
co,non mentior) doctor Gentium in fide , &
veritate. * Volo ergo viros orare in omni lo- 8
co,leuantes puras manus ſine ira,& diſcepta-
a 1. Pet. 2. a. 3.
tione.* a Similiter,& mulieres in habitu orna- 9
to , cum verecundia , & ſobrietate ornantes
ſe , & non in tortis crinibus, aut auro , aut
margaritis,vel veſte pretioſa: * ſed quod de- 10
cet mulieres, promittentes pietatem per ope-
a 1. Cor. 14. 34.
ra bona.* Mulier in ſilentio diſcat cum omni 11
ſubiectione. * a Docere autem mulieri non 12
permitto , neque dominari in virum:ſed eſſe D
a Gen. 1. d. 27.
in ſilentio . * a Adam enim primus formatus 13
a Gen. 3. b. 6.
eſt : deinde Heua . * a & Adam non eſt ſedu- 14
ctus: mulier autem ſeducta in præuaricatio-
ne fuit. * Saluabitur autem per filiorum ge- 15
nerationem , ſi permanſerit in fide , & dile-
ctione , & ſanctificatione cum ſobrietate.

C A P. III.

a Tit. 1. b. 7.
FIdelis ſermo : Si quis epiſcopatum deſide- 1
rat, bonum opus deſiderat . * a Oportet 2
ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe,vnius A
vxoris virum,ſobrium,prudentem,ornatum,
pudicum,hoſpitalem,doctorem, * non vino- 3
lentum , non percuſſorem , ſed modeſtum ,
non litigioſum,non cupidum , ſed * ſuæ do- 4
mui bene præpoſitum : filios habentem ſub- B
ditos cum omni caſtitate. * Si quis autem do- 5
mui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ
Dei diligentiam habebit? * Non neophytum: 6
ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat
diaboli . * Oportet autem illum & teſtimo- 7
nium habere bonum ab ijs, qui foris ſunt, vt
non in opprobrium incidat, & in laqueum
diaboli: * Diaconos ſimiliter pudicos,non bi- 8
lingues, non multo vino deditos, non turpe
lucrum ſectantes, * habentes myſterium fi- 9
dei in conſcientia pura.* Et hi autem probẽ- 10
tur primùm:& ſic miniſtrent nullum crimen C
habentes. * Mulieres ſimiliter pudicas, non 11
detrahentes,ſobrias,fideles in omnibus.* Dia- 12
coni ſint vnius vxoris viri : qui filijs ſuis be-
13 nè præſint,& ſuis domibus. * Qui enim benè
miniſtrauerint, gradum bonum ſibi acqui-
rent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in
14 Chriſto Ieſu. * Hæc tibi ſcribo,ſperans, me
15 ad te venire cito: * ſi autem tardauero, vt
D ſcias quomodo oporteat te in domo Dei con-
uerſari , quæ eſt Eccleſia Dei viui, columna,
16 & firmamentum veritatis. * Et manifeſtè
magnum eſt pietatis ſacramentum, quod
manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt
in ſpiritu , apparuit angelis , prædicatum eſt
Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſum-
ptum eſt in gloria.

C A P. IV.

1 SPiritus autẽ manifeſtè dicit, quia a in no- a 2. Tim. 3. a. 1.
A uiſſimis temporibus diſcedent quidam à 2. Pet. 3. a. 3.
fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctri-
2 nis dæmoniorum,* in hypocriſi loquentium Iud. 6. d. 18.
mendacium , & cauteriatam habentium
3 ſuam conſcientiam, * prohibentium nubere,
B abſtinere à cibis, quos Deus creauit ad per-
cipiendum cum gratiarum actione fidelibus,
4 & ijs, qui cognouerunt veritatem. * Quia
omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reij-
ciendum quod cum gratiarum actione per-
5 cipitur: * ſanctificatur enim per verbum
6 Dei, & orationem. * Hæc proponens fratri-
bus, bonus eris miniſter Chriſti Ieſu enutri-
tus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſ- a 2. Tit. 2. d. 23.
7 ſecutus es. * a Ineptas autem,& aniles fabu-
las deuita: exerce autem teipſum ad pieta- Tit. 3. c. 9.
8 tem. * Nam corporalis exercitatio,ad modi-
C cum vtilis eſt: pietas autem ad omnia vtilis
eſt,promiſſionem habens vitæ,quæ nunc eſt,
9 & futuræ. * Fidelis ſermo,& omni acceptio-
10 ne dignus. * In hoc enim laboramus,& ma-
ledicimur, quia ſperamus in Deum viuum,
qui eſt Saluator omnium hominum, maxi-
11 mè fidelium. * Præcipe hæc, & doce.
12 * Nemo adoleſcentiam tuam contemnat:
ſed exemplum eſto fidelium in verbo,in con-
uerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.
13 * Dum venio,attende lectioni,exhortationi,
14 & doctrinæ.* Noli negligere gratiam,quę in
D te eſt,quæ data eſt tibi per prophetiam, cum
15 impoſitione manuum presbyterij. * Hæc
meditare,in his eſto: vt profectus tuus mani-
16 feſtus ſit omnibus. * Attende tibi, & doctri-
næ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teip-
ſum ſaluum facies,& eos, qui te audiunt.

C A P. V.

1 SEniorem ne increpaueris, ſed obſecra, vt
A patrem: iuuenes, vt fratres, * anus,vt ma-
2 tres: iuuenculas,vt ſorores in omni caſtitate:
3 * Viduas honora,quæ verè viduæ ſunt. * Si
4 qua autem vidua filios, aut nepotes habet:
diſcat primùm domum ſuam regere, & mu-
tuam vicem reddere parentibus: hoc enim
5 acceptum eſt coram Deo. * Quæ autem verè
vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & in-
ſtet

stet obsecrationibus, & orationibus nocte, ac
die. * Nam quæ in delicijs est, viuens mor- 6
tua est. * Et hoc præcipe, vt irreprehensibiles 7
sint. * Si quis autem suorum, & maximè do- 8
mesticorum curam non habet, fidem nega-
uit, & est infideli deterior. * Vidua eligatur 9
non minus sexaginta annorum, quæ fuerit B
vnius viri vxor, *in operibus bonis testimo- 10
niũ habens, si filios educauit, si hospitio rece-
pit, si sanctorũ pedes lauit, si tribulationẽ pa-
tientibus subministrauit, si omne opus bo-
num subsecuta est. * Adolescentiores autem 11
viduas deuita: Cùm enim luxuriatæ fuerint,
in Christo nubere volũt: *habentes damna- 12
tionem, quia primam fidem irritam fecerũt.
* simul autem & otiosæ discunt circuire do- 13
mos: non solùm otiosæ, sed & verbosæ, & cu-
riosæ, loquentes, quæ non oportet. * Volo er- 14
go iuniores nubere, filios procreare, matres- C
familias esse, nullam occasionem dare aduer-
sario maledicti gratia. * Iam enim quædam 15
conuersæ sunt retro satanam. * Si quis fide- 16
lis habet viduas, subministret illis, & nõ gra-
uetur Ecclesia: vt ijs, quæ verè viduæ sunt,
sufficiat. * Qui bene præsunt presbyteri, du- 15
plici honore digni habeãtur: maximè qui la-
borãt in verbo, & doctrina. * Dicit enim Scri- 18
ptura: Non alligabis os boui trituranti. Et:
" Dignus est operarius mercede sua. * Aduer- 19
sus presbyterum accusationem noli recipe- D
re, nisi sub duobus aut tribus testibus. * Pec- 20
cantes coram omnibus argue: vt & ceteri ti-
morem habeãt. * Testor coram Deo & Chri- 21
sto Iesu, & electis angelis, vt hæc custodias
sine præiudicio, nihil faciens in alteram par-
tem declinando. * Manus citò nemini impo- 22
sueris, neque communicaueris peccatis alie-
nis. Teipsum castum custodi. * Noli adhuc 23
aquam bibere, sed modico vino vtere pro-
pter stomachum tuum, & frequentes tuas
infirmitates. * Quorumdam hominũ pecca- 24
ta manifesta sunt, præcedentia ad iudicium:
quosdam autem & subsequuntur. * Similiter 25
& facta bona manifesta sunt: & quæ aliter
se habent abscondi non possunt.

" Deut. 25. a. 4. 1. Cor. 9. a. 9. Mat. 10. b. 10. Luc. 10. a. 7.

CAP. VI.

QVicumque sunt sub iugo serui, domi- 1
nos suos omni honore dignos arbitren- A
tur, ne nomen Domini & doctrina blasphe-
metur. * Qui autem fideles habent dominos, 2
non cõtemnant, quia fratres sunt: sed magis
seruiant, quia fideles sunt & dilecti, qui bene-
ficij participes sunt. Hęc doce, & exhortare.
3 * Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis
sermonibus Domini nostri Iesu Christi, &
ei, quæ secundùm pietatem est, doctrinæ:
4 * superbus est, nihil sciens, sed languens cir-
ca quæstiones, & pugnas verborum: ex qui-
bus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphe-
5 miæ, suspiciones malæ, * conflictationes ho-
B minum mente corruptorum, & qui veritate
priuati sunt, existimãtium quęstum esse pie-
6 tatem. * Est autem quęstus magnus pietas cũ
7 sufficientia. * "Nihil enim intulimus in hunc
mundum: haud dubium quòd nec auferre
8 quid possumus. * "Habentes autem alimenta,
9 & quibus tegamur, his contenti sumus. * Nã
qui volunt diuites fieri, incidunt in tentatio-
nem, & in laqueum diaboli, & desideria mul-
ta inutilia, & nociua, quæ mergunt homines
10 in interitum, & perditionem. * Radix enim
omnium malorum est cupiditas: quam qui-
dam appetentes errauerũt à fide, & inserue-
11 runt se doloribus multis. * Tu autem, ô ho-
C mo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiam, pie-
tatem, fidem, charitatem, patientiam, mansue-
12 tudinem. * Certa bonum certamen fidei,
apprehende vitam æternam, in qua vocatus
es, & confessus bonam confessionem coram
13 multis testibus. * Præcipio tibi coram Deo,
qui viuificat omnia, & Christo Iesu, qui te-
stimonium reddidit " sub Pontio Pilato, bo-
14 nam confessionem: * vt serues mandatum
sine macula, irreprehensibile vsque in ad-
15 uentum Domini nostri Iesu Christi, * quem
suis temporibus ostendet " beatus & solus
potens, Rex regum, & Dominus dominan-
16 tium: * qui solus habet immortalitatem,
D & lucem inhabitat inaccessibilem: " quem
nullus hominum vidit, sed nec videre potest:
cui honor, & imperium sempiternum:
17 Amen. * Diuitibus huius sæculi præcipe
non sublime sapere, " neque sperare in in-
certo diuitiarum, sed in Deo viuo (qui præ-
18 stat nobis omnia abundè ad fruendum) * be-
ne agere, diuites fieri in bonis operibus, fa-
19 cilè tribuere, communicare, * thesaurizare
sibi fundamentum bonum in futurum, vt
20 apprehendant veram vitam. * O Timothee,
depositum custodi, deuitans profanas vo-
cum nouitates, & oppositiones falsi nomi-
22 nis scientiæ, * quam quidem promitten-
tes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum.
Amen.

" Iob. 1. d. 21. Eccl. 5. c. 14. " Pro. 27. d. 26.

" Mat. 27 b. 10. Io. 18 g 37

" Apo. 17 c. 14. & 19. c. 16.

" Io. 1. c. 18. 1. Io. 4. c. 12.

" Luc. 12. b. 15.

E P I-

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT RIMVM.

PAVLVS Apostolus Iesu 1
Christi per voluntatem Dei, A
secundùm promissionem vi-
tæ, quæ est in Christo Iesu:
* Timotheo charissimo filio, 2
gratia, misericordia, pax à Deo Patre, &
Christo Iesu Domino nostro. * Gratias ago 3
Deo, cui seruio à progenitoribus in conscien-
tia pura, quòd sine intermissione habeam
tui memoriam in orationibus meis, nocte ac
die * desiderans te videre memor lacryma- 4
rum tuarum, vt gaudio implear, * recorda- 5
tionem accipiens eius fidei, quæ est in te non
ficta, quæ & habitauit primùm in auia tua B
Loide, & matre tua Eunice, certus sum au-
tem quòd & in te. * Propter quam causam 6
admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ
est in te per impositionem manuum mea-
rum. * " Non enim dedit nobis Deus spiri- 7
" Ro. 8. c. 15. tum timoris: sed virtutis, & dilectionis: & so-
brietatis. * Noli itaq; erubescere testimonium 8
Domini nostri, neque me vinctum eius: sed
collabora Euangelio secundùm virtutē Dei:
* qui nos liberauit, & vocauit vocatione sua 9
" Tit. 3. b. 5. sancta, " non secundùm opera nostra, sed se- C
cundùm propositum suum, & gratiam, quæ
data est nobis in Christo Iesu ante tempora
sæcularia. * Manifestata est autem nūc per il- 10
luminationem Saluatoris nostri Iesu Christi,
qui destruxit quidem mortem, illuminauit
autem vitam, & incorruptionem per Euan-
" Tit. 1. a. 7. geliū: * in quo " positus sum ego prædicator, 11
& Apostolus, & magister Gentium: * Ob quā 12
causam etiam hæc patior, sed non cōfundor.
Scio enim cui credidi, & certus sum, quia po-
tens est depositum meum seruare in illum D
diem. * Formam habe sanorum verborum, 13
quæ à me audisti in fide, & in dilectione in
Christo Iesu. * Bonum depositū custodi per 14
Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. * Scis 15
hoc, quòd auersi sūt à me omnes, qui in Asia
sunt, ex quibus est Phigellus, & Hermoge-
" Inf. 4. d. 19. nes. * Det misericordiam Dominus " Onesi- 16
phori domui: quia sæpe me refrigerauit, &
catenam meam non erubuit: * sed cùm Ro- 17
mam venisset, solicitè me quæsiuit, & inue-
nit. * Det illi Dominus inuenire miseri cor- 18
diam à Domino in illa die. Et quanta Ephesi
ministrauit mihi, tu meliùs nosti.

CAP. II.

1 TV ergo fili mi confortare in gratia, quæ
2 est in Christo Iesu: * & quę audisti à me
A per multos testes, hæc commenda fidelibus
hominibus, qui idonei erunt, & alios doce-
3 re. * Labora sicut bonus miles Christi Iesu.
4 * Nemo militans Deo implicat se negotijs sę-
5 cularibus: vt ei placeat, cui se probauit. * Nam
& qui certat in agone, non coronatur nisi le-
6 gitimè certauerit. * Laborantem agricolam
7 oportet primùm de fructibus percipere. * In-
tellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus
8 in omnibus intellectum. * Memor esto Do-
minum Iesum Christum resurrexisse à mor-
tuis ex semine Dauid, secundùm Euangeliū
9 meum, * in quo laboro vsq; ad vincula quasi
B malè operans: sed verbum Dei non est alliga-
10 tum. * Ideò omnia sustineo propter electos,
vt & ipsi salutem consequantur, quæ est in
11 Christo Iesu, cum gloria cœlesti. * Fidelis
sermo: Nam si commortui sumus, & conui-
12 uemus: * si sustinebimus, & conregnabimus:
13 si negauerimus, & ille negabit nos: * " si non " Matt. 10. d. 33.
credimus, ille fidelis permanet, negare sei- Marc. 8. d. 38.
14 psum non potest. * Hæc commone: testi- " Ro. 3. a. 5.
ficans coram Domino. Noli contendere ver-
bis: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersio-
15 nem audientium. * Solicitè cura teipsum
probabilem exhibere Deo, operarium incon-
fusibilem, rectè tractantem verbum verita-
16 tis: * Profana autem, & vaniloquia deuita:
17 multùm enim proficiunt ad impietatem: * &
sermo eorum, vt cancer, serpit: ex quibus est
18 Hymenæus, & Philetus, * qui à veritate exci-
derunt, dicentes resurrectionem esse iam fa-
C ctam, & subuerterunt quorumdam fidem.
19 * Sed firmum fundamentum Dei stat, habens
signaculum hoc: Cognouit Dominus qui
sunt eius; & discedat ab iniquitate omnis,
20 qui nominat nomen Domini. * In magna
autem domo non solū sunt vasa aurea, & ar-
gentea, sed lignea, & fictilia: & quædam qui-
dem in honorem, quædam autem in contu-
21 meliam. * Si quis ergo emūdauerit se ab istis,
D erit vas in honorem sanctificatum, & vtile
Domino ad omne opus bonum paratum.
22 * Iuuenilia autem desideria fuge, sectare ve-
rò iustitiam, fidem, spem, charitatem, & pa- " 1. Tim. 1.
cem cum ijs, qui inuocant Dominum de cor- b. 7.
23 de puro. * " Stultas autem, & sine disciplina Tim. 3. c. 9.

quæstiones deuita: sciens quia generant li-
tes. * Seruum autem Domini nō oportet li- 24
tigare: sed mãsuetum esse ad omnes, docibi-
lem, patientem, * cum modestia corripien- 25
tem eos, qui resistunt veritati: ne quando
Deus det illis pęnitentiam ad cognoscendam
veritatem, *& resipiscant à diaboli laqueis, 26
à quo captiui tenētur ad ipsius voluntatem.

CAP. III.

HOc autē scito, quòd in nouissimis die- 1
bus instabūt tempora periculosa: *erūt A
homines seipsos amantes, cupidi, elati, su- 2
perbi, blasphemi, parentibus non obedien-
tes, ingrati, scelesti, * sine affectione, sine pa- 3
‖ Tim. 4. a. 1. ce, criminatores, incontinentes, immites, sine
benignitate, * proditores, proterui, tumidi, 4
& voluptatum amatores magis quàm Dei: B
* habentes speciē quidem pietatis, virtutem 5
autem eius abnegantes. Et hos deuita: *ex his 6
enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas
ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ
ducuntur varijs desiderijs: * semper discen- 7
tes, & numquam ad scientiam veritatis per-
‖ Exo. 7. b. 11. uenientes. * Quemadmodum autem ‖ Ian- 8
nes, & Mambres restiterunt Moysi: ita & hi
resistunt veritati, homines corrupti mente,
reprobi circa fidem: *sed vltra nō proficient: 9
insipientia enim eorum manifesta erit om-
nibus, sicut & istorum fuit. * Tu autem asse- 10
cutus es meam doctrinam, institutionem, C
propositum, fidem, longanimitatē, dilectio-
nem, patientiam, * persecutiones, passiones: 11
qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconij, &
Lystris: quales persecutiones sustinui, & ex
omnibus eripuit me Dominus. * Et omnes, 12
qui piè volunt viuere in Christo Iesu, perse-
cutionem patientur. *Mali autē homines, & 13
seductores proficient in peius; errantes, & in
errorem mittentes. *Tu verò permane in ijs, 14
quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo D
didiceris, * & quia ab infantia sacras litteras 15
nosti, quæ te possunt instruere ad salutem,
‖ 2. Pet. 1. d. 20. per fidem, quæ est in Christo Iesu. * ‖ Omnis 16
scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad do-
cendum, ad arguendum, ad corripiendum,
ad erudiendum in iustitia: * vt perfectus sit 17
homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

CAP. IV.

1 TEstificor coram Deo, & Iesu Christo;
A qui iudicaturus est viuos, & mortuos,
2 per aduentum ipsius, & regnum eius: * præ-
dica verbum, insta opportunè, importunè: ar-
gue, obsecra, increpa in omni patientia, & do-
3 ctrina. * Erit enim tempus, cùm sanam do-
ctrinam non sustinebunt, sed ad sua deside-
ria coaceruabunt sibi magistros, prurientes
4 auribus, *& à veritate quidem auditum auer-
5 tent, ad fabulas autem conuertentur. *Tu ve-
rò vigila, in omnibus labora, opus fac Euan-
gelistę, ministeriū tuum imple. Sobrius esto.
6 *Ego enim iam delibor, & tempus resolutio-
7 nis meæ instat. * Bonum certamen certaui,
8 cursum consummaui, fidem seruaui. * In re-
B liquo reposita est mihi corona iustitię, quam
reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex:
non solùm autē mihi, sed & ijs, qui diligunt
aduentum eius. Festina ad me venire cito.
9 * Demas enim me reliquit, diligens hoc sęcu-
10 lum, & abijt Thessalonicam: * Crescens in
11 Galatiam, Titus in Dalmatiam. * ‖ Lucas est ‖ Col. 4. d. 14.
C mecum solus. Marcum assume, & adduc te-
cum: est enim mihi vtilis in ministerium.
12 Thychicum autem misi Ephesum. * Penu-
13 lam, quam reliqui Troade apud Carpum,
veniens affer tecum, & libros, maximè au-
14 tem membranas. *Alexander ærarius multa
mala mihi ostendit: reddet illi Dominus se-
15 cundùm opera eius: *quem & tu deuita: val-
16 dè enim restitit verbis nostris. *In prima mea
defensione nemo mihi affuit, sed omnes me
17 dereliquerunt: non illis imputetur. *Domi-
D nus autem mihi astitit, & confortauit me, vt
per me prædicatio impleatur, & audiant om-
nes Gentes: & liberatus sum de ore Leonis.
18 *Liberauit me Dominus ab omni opere ma-
lo: & saluum faciet in regnum suum cęleste,
19 cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. * Sa-
luta Priscam, & Aquilam, & ‖ Onesipho- ‖ Sup. 1. d. 16.
20 ri domum. * Erastus remansit Corinthi.
Trophinum autem reliqui infirmum Mi-
21 leti. * Festina ante hiemem venire. Salu-
tant te Eubulus, & Pudens, & Linus, &
22 Claudia, & fratres omnes. * Dominus Ie-
sus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobi-
scum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS seruus Dei, Aposto- 1
lus autem Iesu Christi secun- A
dùm fidem electorum Dei, &
agnitionem veritatis, quæ se-
cundùm pietatem est * in spẽ 2
vitę æternæ, quam promisit, qui non men-
titur, Deus, ante tempora sæcularia: * mani- 3
festauit autem temporibus suis verbum suũ
in prædicatione, quæ credita est mihi secũ-
dùm præceptum Saluatoris nostri Dei: *Ti- 4
to dilecto filio secũdùm communem fidem, B
gratia, & pax à Deo Patre, & Christo Iesu
Saluatore nostro. * Huius rei gratia reliqui 5
te Cretæ, vt ea, quæ desunt, corrigas, & con-
stituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego
disposui tibi.* "Si quis sine crimine est, vnius 6
" 1. Ti. 3. a 2. vxoris vir, filios habens fideles, non in accu-
satione luxuriæ, aut non subditos.*Oportet 7
enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei C
dispensatorem: non superbum, non iracun-
dum, non vinolentum, non percussorem, 8
non turpis lucri cupidum: * sed hospitalem,
benignum, sobrium, iustum, sanctum, conti-
nentem, * amplectentem eum, qui secun- 9
dùm doctrinam est, fidelem sermonẽ: vt po-
tens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui
contradicunt, arguere. * Sunt enim multi 10
etiam inobediẽtes, vaniloqui, & seductores:
maximè qui de circumcisione sunt: * quos 11
oportet redargui: qui vniuersas domos sub-
uertunt, docentes quæ non oportet, turpis
lucri gratia. * Dixit quidam ex illis, pro- 12
prius ipsorũ propheta: Cretẽses semper men- D
daces, malæ bestiæ, ventres pigri. *Testimo- 13
nium hoc verum est. Quam ob causam in-
crepa illos durè, vt sani sint in fide, *non in- 14
tendentes Iudaicis fabulis, & mãdatis homi-
num auersantium se à veritate. * „Omnia 15
a Rom. 14. d 24. munda mundis: coinquinatis autem, & infi-
delibus nihil est mundũ, sed inquinatæ sunt
eorum & mens, & conscientia. * Confiten- 16
tur se nosse Deum, factis autem negant:
cùm sint abominati, & incredibiles, & ad
omne opus bonum reprobi.

CAP. II.

TV autẽ loquere, quæ decent sanam do- 1
ctrinam: * Senes vt sobrii sint, pudici, 2
prudentes, sani in fide, in dilectione, in pa- A
tientia: * Anus similiter in habitu sancto, 3
non criminatrices, non multo vino seruien-
tes, benè docentes: * vt prudentiam doceant 4
adolescẽtulas, vt viros suos ament, filios suos
5 diligant, * prudentes, castas, sobrias, domus
B curã habentes, benignas, subditas viris suis,
6 vt non blasphemetur verbum Dei: * Iuuenes
7 similiter hortare, vt sobrij sint. * In omnibus
teipsum præbe exemplum bonorũ operum,
in doctrina, in integritate, in grauitate,
8 *verbum sanum, irreprehensibile: vt is, qui
ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum
9 dicere de nobis.* "Seruos dominis suis subdi- " Eph. 6. a. 5
C tos esse, in omnibus placentes, non contradi-
10 centes, *non fraudantes, sed in omnibus fidẽ Col. 3. d. 22.
bonam ostendẽtes: vt doctrinam Saluatoris 1. Petr. 2. c. 19.
11 nostri Dei ornent in omnibus. * Apparuit
enim gratia Dei Saluatoris nostri omnibus
12 hominibus, * erudiens nos, vt abnegantes
D impietatem, & sæcularia desideria: sobriè, &
13 iustè, & piè viuamus in hoc sæculo, * expe-
ctantes beatam spẽ, & aduentum gloriæ ma-
14 gni Dei, Saluatoris nostri Iesu Christi: *qui
dedit semetipsum pro nobis, vt nos redime-
ret ab iniquitate, & mundaret sibi populum
acceptabilem, sectatorem bonorum operũ.
15 *Hæc loquere, & exhortare, & argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.

CAP. III.

1 ADmone illos principibus, & potestati-
A bus subditos esse, dicto obedire, ad om-
2 ne opus bonum paratos esse: * neminem
blasphemare, non litigiosos esse, sed mode-
stos, omnem ostendentes mãsuetudinem ad
3 omnes homines. *Eramus enim aliquãdo &
nos insipientes, increduli, errantes, seruientes
desiderijs, & voluptatibus varijs, in mali-
tia & inuidia agentes, odibiles, odientes inui-
4 cem. *Cùm autem benignitas, & humanitas
B apparuit Saluatoris nostri Dei: * "non ex " 1. Ti. 4. b. 7.
5 operibus iustitiæ, quę fecimus nos, sed secun-
dùm suam misericordiam saluos nos fecit 2. Ti. 1. c. 23.
per lauacrum regenerationis, & renouatio-
6 nis Spiritus sancti, *quẽ effudit in nos abun-
dè per Iesum Christũ Saluatorem nostrum:
7 *vt iustificati gratia ipsius, heredes simus se-
8 cundùm spem vitæ æternæ. * Fidelis sermo
C est: & de his volo te confirmare, vt curẽt bo-
nis operibus præesse, qui credunt Deo. Hæc
9 sunt bona, & vtilia hominibus. * "Stultas " 2. Tim. 2. d. 23.
autem quęstiones, & genealogias, & con-
tentiones, & pugnas legis deuita: sunt enim
10 inutiles, & vanæ. * Hæreticum hominem
post vnam, & secundã correptionem deui-

ta: * ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmo- 11
di eſt. & delinquit, cùm ſit proprio iudicio
condemnatus. * Cùm miſero ad te Artemā, 12
aut Tychicū, feſtina ad me venire Nicopo- D
lim: ibi enim ſtatui hiemare. * Zenam legiſ- 13
peritum, & Apollo ſolicite præmitte, vt ni-
hil illis deſit. * Diſcāt autem & noſtri bonis 14
operibus præeſſe ad vſus neceſſarios, vt non
ſint infructuoſi. * Salutant te, qui mecum 15
ſunt, omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide.
Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS vinctus Chriſti Ie- 1
ſu, & Timotheus frater; Phi- A
lemoni dilecto, & adiutori no-
ſtro, * & Appiæ ſorori chariſ- 2
ſimæ, & Archippo commili-
toni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in domo tua
eſt. * Gratia vobis, & pax à Deo Patre no- 3
ſtro, Dn̄o Ieſu Chriſto. * Gratias ago Deo 4
meo, ſemper memoriam tui faciens in ora-
tionibus meis, * audiens charitatem tuam & 5
fidem, quā habes in Domino Ieſu, & in om-
nes ſanctos: * vt communicatio fidei tuæ eui- 6
dens fiat in agnitione omnis operis boni, B
quod eſt in vobis in Chriſto Ieſu. * Gaudiū 7
enim magnum habui, & conſolationem in
charitate tua: quia viſcera ſanctorum re-
8 quieuerūt per te, frater. * Propter quod mul-
tam fiduciam habens in Chriſto Ieſu impe-
9 randi tibi quod ad rem pertinet: * propter
charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, vt
Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu
10 Chriſti: * Obſecro te pro meo filio, quē ge-
11 nui in vinculis, Oneſimo, * qui tibi aliquan-
C do inutilis fuit, nunc autem & mihi, & tibi
12 vtilis, * quem remiſi tibi. Tu autem illum,
13 vt mea viſcera, ſuſcipe: * quem ego volue-
ram mecū detinere, vt pro te mihi miniſtra-
14 ret in vinculis Euangelij: * ſine conſilio au-
tē tuo nihil volui facere, vti ne velut ex ne-
ceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntariū.
15 * Forſitan enim ideò diſceſſit ad horā à te,
16 vt æternum illum reciperes: * iam non vt
D ſeruum, ſed pro ſeruo chariſſimum fratrem,
maximè tibi: quantò autem magis tibi & in
17 carne, & in Dn̄o? * Si ergo habes me ſocium,
18 ſuſcipe illum ſicut me: * Si autem aliquid
nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa.
19 * Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddā,
vt non dicam tibi, quòd & teipſum mihi de-
20 bes: * ita frater. Ego te fruar in Dn̄o: Refi-
21 ce viſcera mea in Domino. * Confidens in
obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam &
22 ſuper id, quod dico, facies. * Simul autem &
para mihi hoſpitium: nam ſpero per oratio-
23 nes veſtras donari me vobis. * Salutat te
te Epaphras concaptiuus meus in Chriſto
24 Ieſu, * Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas,
25 adiutores mei. * Gratia Domini noſtri Ieſu
Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPVT PRIMVM.

MVLTIFARIAM, multiſq. mo- 1
dis olim Deus loquens patri- A
bus in Prophetis: * nouiſſimè, 2
diebus iſtis locutus eſt nobis in
Filio, quem conſtituit here-
dem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcu-
la: * a qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura 3 [a Sap. 7. d. 26.]
ſubſtātię eius, portanſque omnia verbo vir-
tutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens,
ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis: * tā- 4
tò melior Angelis effectus, quantò differen-
tius præ illis nomen hereditauit. * Cui enim B
dixit aliquando Angelorum: a Filius meus 5
es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: a Ego [a Pſ. 2. b. 7.] [a 2. Reg. 7. b. 14.]
ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in Filium?
* Et cùm iterum introducit primogenitum 6
in orbem terræ, dicit: a Et adorent eum om-
7 nes Angeli Dei. * Et ad Angelos quidem di- [a Pſ. 96. c. 8]
C cit: a Qui fecit Angelos ſuos ſpiritus, & mini- [a Pſ. 103. a. 4]
8 ſtros ſuos flammam ignis. * Ad filium au-
tem: a Thronus tuus Deus in ſeculum ſæ- [a Pſal 44. b. 7.]
9 culi: virga æquitatis, virga regni tui. * Di-
lexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem: pro-
pterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exul- [a Pſal. 101. d. 16.]
10 tationis præ participibus tuis. * Et a Tu in
principio Domine terram fundaſti, & ope-
11 ra manuum tuarum ſunt cœli. * Ipſi pe-
D ribunt, tu autem permanebis, & omnes,
12 vt veſtimentum, veteraſcent: * & velut
amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu
autem idem ipſe es, & anni tui non defi-
13 cient. * Ad quem autem Angelorum dixit
aliquan-

aliquando: „ Sede à dextris meis, quoadusq;
ponam inimicos tuos scabellũ pedum tuo-
„ Ps. 109. a. 1. rum? * Nonnè omnes sunt administratorij 14
2 Cor. 15. d. 25. spiritus, in ministerium missi propter eos, qui
hereditatem capient salutis?

CAP. II.

PRopterea abundantiùs oportet obserua- 1
re nos ea, quæ audiuimus, ne fortè per- A
effluamus. * Si enim qui per Angelos dictus 2
est sermo, factus est firmus, & omnis præ-
uaricatio, & inobedientia accepit iustã mer-
cedis retributionem: quomodo nos effugie- 3
mus, si tantam neglexerimus salutem? quæ
cum initium accepisset enarrari per Dñm
ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est,
„ Mar. 16. d. 20. * „ contestante Deo signis, & portentis, & 4
varijs virtutibus, & Spiritus sancti distribu-
tionibus secundũ suã voluntatẽ: *Non enim 5
Angelis subiecit Deus orbem terræ futurũ,
de quo loquimur. * Testatus est autem in 6
„ Ps. 8. c. 5. quodam loco quis, dicens: „ Quid est homo B
quod memor es eius, aut filius hominis quo-
niam visitas eum? *Minuisti eum paulo mi- 7
nus ab Angelis: gloria & honore coronasti
eum, & constituisti eum super opera manuũ
„ Matt. 28. d 18. tuarum. *„Omnia subiecisti sub pedibus eius: 8
In eo enim quod omnia ei subiecit, nihil di-
1. Cor. 15. d 26. misit non subiectum ei: Nunc autem necdũ
Phil. 2. b 8. videmus omnia subiecta ei. * Eum autem, 9
qui modico, quàm Angeli minoratus est, vi- C
demus Iesum propter passionẽ mortis, glo-
ria & honore coronatum: vt gratia Dei, pro
omnibus gustaret mortem. * Decebat enim 10
eum, propter quem omnia, & per quem om-
nia, qui multos filios in gloriam adduxerat,
auctorem salutis eorum per passionem con-
summare. *Qui enim sanctificat, & qui san- 11
ctificantur, ex vno omnes. Propter quam
causam non confunditur fratres eos vocare,
„ Ps. 21. c. 25. dicens: * „ Nunciabo nomen tuum fratribus 12
meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. *Et ite- 13
„ Ps. 17. a. 3. rum: „Ego ero fidens in eum. Et iterũ: „ Ec-
„ Is. d. 18 ce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus: D
* Quia ergo pueri communicauerũt carni, 14
& sanguini, & ipse similiter participauit eis-
„ Osee 13. d. 14. dem: „ vt per mortem destrueret eum, qui
habebat mortis imperiũ, id est, diabolum: *& 15
1 Cor. 15. g 54. liberaret eos, qui timore mortis per totam
vitã obnoxij erant seruituti. *Nusquã enim 16
Angelos apprehẽdit, sed semen Abrahæ ap-
prehẽdit. *Vnde debuit per omnia fratribus 17
similari, vt misericors fieret, & fidelis ponti-
fex ad Deũ, vt repropitiaret delicta populi.
*In eo enim in quo passus est ipse, & tenta- 18
tus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAP. III.

VNde fratres sancti, vocationis cœlestis 1
participes, considerate Apostolum, & A
„ Nu 12. b. 7. pontificem confessionis nostræ Iesum: *qui 2
fidelis est ei, qui fecit illum, sicut & „ Moyses
3 in omni domo eius. *Amplioris enim gloriæ
iste præ Moyse dignus est habitus, quantò
ampliorẽ honorẽ habet domus, qui fabrica-
4 uit illam. * Omnis namq; domus fabricatur
ab aliquo: qui autẽ omnia creauit, Deus est.
5 *Et Moyses quidẽ fidelis erat in tota domo
B eius tãquam famulus, in testimonium eorũ,
6 quæ dicenda erant: *Christus verò tamquã
filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si
fiduciam, & gloriam spei vsque ad finem,
7 firmã retineamus. * Qua propter sicut dicit „ Ps. 94. b.
Spiritus sanctus: „ Hodie si vocẽ eius audie- 8.
8 ritis, *nolite obdurare corda vestra, sicut in
exacerbatione secundùm diem tentationis
9 in deserto, *vbi tẽtauerunt me patres vestri:
10 probauerunt, & viderunt opera mea *qua-
C draginta annis: Propter quod infensus fui
generationi huic, & dixi: Semper errant cor-
de. Ipsi autem non cognouerunt vias meas,
11 * sicut iuraui in ira mea: Si introibunt in re-
12 quiẽ meã. * Videte fratres, ne fortè sit in ali-
quo vestrũ cor malũ incredulitatis, disceden-
13 di à Deo viuo: * sed adhortamini vosmetip-
sos per singulos dies, donec Hodie cognomi-
natur, vt nõ obduretur quis ex vobis fallacia
14 peccati. * Participes enim Christi effecti su-
D mus: si tamen initium substantiæ eius vsque
15 ad finẽ firmum retineamus. * Dum dicitur:
Hodie si vocẽ eius audieritis, nolite obdurare
corda vestra, quemadmodum in illa exacer-
16 batione. *Quidam enim audientes exacerba-
uerunt: sed non vniuersi qui profecti sunt ex
17 Aegypto per Moysen. *Quibus autem infẽ-
sus est quadraginta annis? Nõnè illis, qui pec-
cauerunt, „ quorum cadauera prostrata sunt „ Nu. 14. f.
18 in deserto? * Quibus autem iurauit non in- 37.
troire in requiem ipsius, nisi illis, qui incredu-
19 li fuerunt? * Et videmus, quia non potue-
runt introire propter incredulitatem.

CAP. IV.

1 TImeamus ergo, ne fortè relicta pollicita-
A tione introeundi in requiem eius, existi-
2 metur aliquis ex vobis deesse. * Etenim &
nobis nunciatum est, quemadmodum & illis,
sed non profuit illis sermo auditus, non ad-
3 mixtus fidei ex ijs, quæ audierunt. * Ingre-
diemur enim in requiem, qui credidimus:
quemadmodũ dixit. „Sicut iuraui in ira mea: „ Ps. 94. b.
Si introibunt in requiem meam: & quidem 14.
4 operibus ab institutione mũdi perfectis. * Di-
xit enim in quodã loco de die septima sic:
B „ Et requieuit Deus die septima ab omnibus „ Gen. 4. a.
5 operibus suis. * Et in isto rursum: Si introi- 2.
6 bunt in requiem meam. * Quoniam ergo su-
perest introire quosdam in illam, & ij, qui-
bus prioribus annunciatum est, non introie-
7 runt propter incredulitatem: *iterum termi-
nat diem quendam, Hodie, in Dauid dicen-
do, post tantum temporis, sicut supra dictum „ Sup. 3. b.
est: „ Hodie si vocem eius audieritis, nolite 7.

obdurare corda veſtra. *Nam ſi eis Ieſus re- 8
quiem præſtitiſſet, nũquam de alia loquere-
tur, poſthac, die. *Itaq; relinquitur ſabbatiſ- 9
mus populo Dei. *Qui enim ingreſſus eſt in 10
requiem eius: etiã ipſe requieuit ab operibus C
ſuis, ſicut à ſuis Deus. *Feſtinemus ergo in- 11
gredi in illã requiẽ: vt ne in idipſum quis in-
cidat incredulitatis exemplum. * Viuus eſt 12
enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior
omni gladio ancipiti: & pertingens vſq; ad
diuiſionẽ animæ, ac ſpiritus, compagũ quo-
que, ac medullarum, & diſcretor cogitatio-
„ Pſ. 33. c. 16. num, & intentionum cordis. * „ Et non eſt 13
vlla creatura inuiſibilis in cõſpectu eius, om- D
Eccli. 15. d. 20. nia autẽ nuda & aperta ſunt oculis eius, ad
quẽ nobis ſermo. * Habentes ergo pontificẽ 14
magnum, qui penetrauit cęlos, Ieſum filium
Dei: teneamus confeſſionẽ. * Non enim ha- 15
bemus pontificem, qui nõ poſſit compati in-
firmitatibus noſtris; tẽtatum autem per om-
nia pro ſimilitudine abſq; peccato. * Adea- 16
mus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ:
vt miſericordiam conſequamur, & gratiam
inueniamus in auxilio opportuno.

CAP. V.

OMnis namque Pontifex ex hominibus 1
aſſumptus, pro hominibus conſtitui- A
tur in ijs, quę ſunt ad Deũ, vt offerat dona,
& ſacrificia pro peccatis: * qui cõdolere poſ- 2
ſit ijs, qui ignorant, & errant: quoniam & ip-
ſe circumdatus eſt infirmitate: *& propterea 3
debet, quemadmodum pro populo, ita etiam
& pro ſemetipſo offerre pro peccatis. * „ Nec 4
„ Exod. 28. a. 1. quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui voca- B
2. Par. 26. c. 18. tur à Deo, tamquam Aaron. *Sic & Chriſtus 5
non ſemetipſum clarificauit, vt pontifex fie-
„ Pſ. 2. b. 7. ret: ſed qui locutus eſt ad eum: „ Filius meus
es tu, ego hodie genui te. * Quemadmodum 6
„ Pſ. 109. b. 4. & in alio loco dicit: „ Tu es ſacerdos in æter-
num, ſecundũ ordinem Melchiſedech. *Qui 7
in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſq;
ad eum, qui poſſit illum ſaluũ facere à mor-
te cũ clamore valido, & lacrymis offerens, C
exauditus eſt pro ſua reuerentia. *Et quidem 8
cũ eſſet filius Dei, didicit ex eis, quæ paſſus
eſt, obedientiã: * & conſummatus, factus eſt 9
omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis
æternę, *appellatus à Deo põtifex iuxta or- 10
dinẽ Melchiſedech. *De quo nobis grandis 11
ſermo, & interpretabilis ad dicendum: quo-
niã imbecilles facti eſtis ad audiẽdum. *Et- 12
enim cũ deberetis magiſtri eſſe propter tẽ- D
pus, rurſum indigetis, vt vos doceamini, quæ
ſint elementa exordij ſermonum Dei: & fa-
cti eſtis, quibus lacte opus ſit, nõ ſolido cibo.
*Omnis enim, qui lactis eſt particeps, ex- 13
pers eſt ſermonis iuſtitiæ: paruulus enim eſt.
*Perfectorũ autem eſt ſolidus cibus, eorum, 14
qui pro conſuetudine exercitatos habent
ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAP. VI.

1 QVapropter intermittentes inchoationis
A Chriſti ſermonem, ad perfectiora fera-
mur, non rurſum iacientes fundamentum
pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad
2 Deum, *baptiſmatum doctrinæ, impoſitio-
nis quoque manuum, ac reſurrectionis mor-
3 tuorum, & iudicij æterni. * Et hoc facie-
4 mus, ſi quidem permiſerit Deus. * „ Impoſ- „ Matt. 12. d. 45.
ſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati,
guſtauerũt etiam donum cęleſte, & partici- 2. Pet. 2. d. 20.
5 pes facti ſunt Spiritus ſancti, * guſtauerunt Inf. 10. e. 29.
nihilominùs bonum Dei verbum, virtuteſq;
6 ſæculi venturi, *& prolapſi ſunt, rurſum re-
B nouari ad pęnitentiam, rurſum crucifigen-
tes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habẽ-
7 tes. *Terra enim ſępè venientẽ ſuper ſe bibẽs
imbrem, & generans herbã opportunam il-
lis, à quibus colitur; accipit benedictionem à
8 Deo. * proferens autem ſpinas, ac tribulos,
reproba eſt, & maledicto proxima: cuius cõ-
9 ſummatio in combuſtionem. * Confidimus
autem de vobis dilectiſſimi meliora, & vici-
10 niora ſaluti: tametſi ita loquimur. * Non
enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis
veſtri, & dilectionis, quã oſtẽdiſti in nomine
ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.
11 *Cupimus autem vnumquemque veſtrum
C eamdem oſtẽtare ſolicitudinem ad expletio-
12 nem ſpei vſque in finem: *vt non ſegnes ef-
ficiamini, verũ imitatores eorum, qui fide, &
13 patiẽtia hereditabunt promiſſiones. *Abra-
hæ nãq; promittens Deus, quoniã neminem
habuit, per quem iuraret, maiorẽ, iurauit per
14 ſemetipſum, *dicens: „ Niſi benedicens be- „ Gen. 22. c. 16.
nedicam te, & multiplicans multiplicabo te.
15 *Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt re-
16 promiſſionem: *Homines enim per maiorẽ
D ſui iurant: & omnis controuerſiæ eorum fi-
17 nis, ad confirmationem, eſt iuramẽtum. *In
quo abundantiùs volens Deus oſtẽdere pol-
licitationes heredibus immobilitatem conſi-
18 lij ſui, interpoſuit iuſiurãdum: *vt per duas
res immobiles, quibus impoſſibile eſt menti-
ri Deũ, fortiſſimum ſolatiũ habeamus, qui
confugimus ad tenendã propoſitam ſpem:
19 *quam ſicut anchorã habemus animæ tu-
tam ac firmam, & incedentem vſq; ad inte-
20 riora velaminis, * vbi præcurſor pro nobis
introiuit Ieſus, ſecundùm ordinem Melchi-
ſedech pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

1 HIc enim Melchiſedech, rex Salẽ, ſacer- Gen. 14. d. 18.
A dos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ
2 regreſſo à cæde regum, & benedixit ei: * cui
& decimas omnium diuiſit Abraham: pri-
mùm quidem qui interpretatur rex iuſtitiæ:
deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pa-
3 cis, * ſine patre, ſine matre, ſine genealogia,
neque initium dierum, neque finem vitæ
habens,

habens, assimilatus autem Filio Dei, manet
sacerdos in perpetuum. * Intuemini autem 4
quantus sit hic, cui & decimas dedit de præ-
cipuis Abraham patriarcha. *Et quidem de 5
Deut.18.3. filijs Leui sacerdotium accipientes," manda-
tũ habent decimas sumere à populo secun-
Gen.14.a.4. dùm legẽ, id est, à fratribus suis: quamquam
& ipsi exierint de lumbis Abrahæ. * Cuius 6
autẽ generatio nõ annumeratur in eis, deci-
mas sumpsit ab Abrahã, & hũc, qui habebat
repromissiones, benedixit. * Sine vlla autem 7
cõtradictione, quod minùs est, à meliore be-
nedicitur. * Et hìc quidem, decimas morien- 8
tes homines accipiunt : ibi autem contesta-
tur, quia viuit. *Et (vt ita dictũ sit) per Abra- 9
ham, & Leui, qui decimas accepit, decimatus
est: *adhuc enim in lũbis patris erat, quãdo 10
obuiauit ei Melchisedech. *Si ergo consum- 11
matio per sacerdotium Leuiticũ erat (popu-
lus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc
necessariũ fuit secundùm ordinem Melchi-
sedech, alium surgere sacerdotem, & non se-
cundũ ordinẽ Aaron dici? *Translato enim 12
sacerdotio, necesse est vt & legis translatio
fiat. *In quo enim hæc dicuntur, de alia tri- 13
bu est, de qua nullus alteri prẹsto fuit. *Ma- 14
nifestũ est enim quòd ex Iuda ortus sit Dñs C
noster : in qua tribu nihil de sacerdotibus
Moyses locutus est. *Et ampliùs adhuc ma- 15
nifestum est: si secundùm similitudinẽ Mel-
chisedech exurgat alius sacerdos, *qui nõ se 16
cundũ legem mandati carnalis factus est, sed
secundùm virtutem vitæ insolubilis: *cõte- 17
Ps.109.b.4. statur enim: " Quoniã tu es sacerdos in ẹter-
num, secundũ ordinẽ Melchisedech. * Re- 18
probatio quidẽ fit præcedentis mãdati, pro-
pter infirmitatẽ eius, & inutilitatem : * nihil 19
enim ad perfectum adduxit lex: introductio
verò melioris spei, per quã proximamus ad
Deum. *Et quantũ est nõ sine iureiurando 20
(alij quidẽ sine iureiurando sacerdotes facti
sunt, * hic autem cùm iureiurando per eũ, 21
Ps.109.b.4. qui dixit ad illum: " Iurauit Dñs, & nõ pœ- D
nitebit eum : tu es sacerdos in æternum) *in 22
tantũ melioris testamenti sponsor factus est
Iesus. * Et alij quidẽ plures facti sunt sacer- 23
dotes, idcirco quòd morte prohiberẽtur per-
manere: *hic autẽ eo quòd maneat in æter- 24
nũ, sempiternum habet sacerdotium. *Vn- 25
de & saluare in perpetuum potest accedẽtes
per semetipsum ad Deum: semper viuens ad
interpellandũ pro nobis. *Talis enim dece- 26
bat, vt nobis esset pontifex, sanctus, innocẽs,
impollutus, segregatus à peccatoribus, & ex-
celsior cẹlis factus: * qui non habet necessi- 27
tatem quotidie, quemadmodum sacerdotes,
Ps.16.a.6. " prius pro suis delictis hostias offerre, dein-
de pro populi: hoc enim fecit semel, seip-
sum offerendo. * Lex enim homines consti- 28
tuit sacerdotes infirmitatem habentes: ser-
mo autem iurisiurandi, qui post legem est, Fi-
lium in æternum perfectum.

CAP. VIII.

1 Capitulum autem super ea, quæ dicun-
A tur: Talẽ habemus Põtificem, qui con-
sedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis,
2 *sanctorũ minister, & tabernaculi veri, quòd
3 fixit Dñs, & non homo. *Omnis enim põti-
fex ad offerendum munera, & hostias cõsti-
tuitur : vnde necesse est & hunc habere ali-
4 quid, quod offerat: *si ergo esset super terrã,
B nec esset sacerdos: cùm essent, qui offerrent
5 secundũ legem munera, *qui exemplari, &
vmbræ deseruiunt cẹlestium. *Sicut respon-
sum est Moysi, cũ consummaret tabernacu-
lum: " Vide (inquit) omnia facito secundùm *Exod.25.d.40*
exemplar, quod tibi ostensum est in monte. *Act.7.f.44*
6 *Nunc autem melius sortitus est ministeriũ,
C quantè & melioris testamenti mediator est,
quod in melioribus repromissionibꝰ sancitũ
7 est. * Nam si illud prius culpa vacasset: non
8 vtique secundi locus inquireretur. * Vitupe-
rans enim eos dicit : " Ecce dies venient, dicit *Ier.31.e.*
Dñs: & consummabo super domum Israel, *31.*
& super domum Iuda testamentum nouũ;
9 *non secundum testamentum, quod feci pa-
tribus eorum in die, qua apprehendi manũ
eorũ, vt educerẽ illos de terra Ægypti: quo-
niam ipsi non permanserunt in testamento
10 meo : & ego neglexi eos, dicit Dñs : * Quia
hoc est testamẽtum, quod disponam domui
Israel post dies illos, dicit Dñs: Dando leges
meas in mentem eorum, & in corde eorum
superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi
11 erunt mihi in populũ: *& nõ docebit vnus-
D quisque proximum suum, & vnusquisq; fra-
trem suum, dicens: Cognosce Dominũ: quo-
niam omnes scient me à minore vsque ad
12 maiorem eorum : * quia propitius ero ini-
quitatibus eorum, & peccatorum eorum
13 iam non memorabor. * Dicendo autem no-
uum, veterauit prius. Quod autem anti-
quatur, & senescit propè interitum est.

CAP. IX.

1 Habuit quidem & prius, iustificationes
A culturæ, & Sanctum sæculare. * " Ta-
2 bernaculum enim factum est primũ, in quo *Exod.26.a.1. & 36.a.8.*
erant cãdelabra, & mensa, & propositio pa-
3 num, quæ dicitur Sancta. *Post velamẽtum
autem secundũ tabernaculum, quod dicitur
4 Sancta sanctorum: *aureum habens " thuri- *Num.6.*
bulum, & arcam testamenti circumtectã ex *c.e.16.*
omni parte auro, in qua vrna aurea habens
manna, & virga Aaron, quæ fronduerat " & *3.Reg.8.*
5 tabulæ testamenti, *superque eã erant Che- *b.9.*
rubim gloriæ obumbrãtia propitiatoriũ: de *2.Par.5.b.*
quibus nõ est modò dicendum per singula. *10.*
6 *His verò ita compositis: in priori quidem
B tabernaculo semper introibãt sacerdotes, sa-
7 crificiorum officia consummantes: * in se-

u Exod. 30 b. 10. Leu 16.a.2 cundo autem u ſemel in anno ſolus pontifex
non ſine ſanguine,quē offert pro ſua,& po-
puli ignorantia:*hoc ſignificante Spiritu ſā- 8
cto,nondum propalatam eſſe ſanctorū viā,
adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.
*quæ parabola eſt temporis inſtantis: iuxta 9
quā munera,& hoſtiæ offeruntur, quæ non C
poſſunt iuxta conſcientiā perfectum facere
ſeruiētem,ſolummodo in cibis,& in potibus,
* & varijs baptiſmatibus, & iuſtitijs carnis 10
vſq;ad tēpus correctionis impoſitis. * Chri- 11
ſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bo-
norum,per amplius,& perfectius tabernacu-
lum non manufactum,id eſt, nō huius crea-
tionis: *neq;per ſanguinem hircorū,aut vi- 12
tulorum, ſed per propriū ſanguinem introi-
uit ſemel in Sancta, æterna redemptione in-
u Leu.16 e. 14. uēta.* u Si enim ſanguis hircorum,& tauro- 13
rum,& cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſan- D
u 1.Pet.1 d 19. ctificat ad emundationem carnis:* u quantò 14
1.Io.1 e.17 magis ſanguis Chriſti,qui per Spiritū ſanctū
Apo 2 b.5. ſemetipſum obtulit immaculatū Deo, emū-
dabit conſcientiam noſtrā ab operibus mor-
tuis,ad ſeruiendū Deo viuenti?* Et ideò no- 15
u Gal.3.b. 15. ui teſtamenti mediator eſt: u vt morte inter-
cedente, in redemptionē earum præuarica-
tionum,quæ erant ſub priori teſtamento,re-
promiſſionē accipiant,qui vocati ſunt æter-
nę hereditatis.*Vbi enim teſtamētū eſt,mors 16
neceſſe eſt intercedat teſtatoris. * Teſtamē- 17
tū enim in mortuis confirmatū eſt: alioquin E
nondum valet, dum viuit qui teſtatus eſt.
* Vnde nec primum quidem ſine ſanguine 18
dedicatum eſt. *Lecto enim omni mandato 19
legis à Moyſe vniuerſo populo, accipiēs ſā-
guinē vitulorū, & hircorum cū aqua, & la-
na coccinea,& hyſſopo, ipſum quoq; librū,
& omnem populum aſperſit, *dicens: u Hic 20
u Exod.24. c. 8. ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos
Deus.* Etiā tabernaculū,& omnia vaſa mi- 21
niſterij ſanguine ſimiliter aſperſit: * Et om- F
nia pene in ſanguine ſecundū legē mundā-
tur: *& ſine ſanguinis effuſione non fit re- 22
miſſio. * Neceſſe eſt ergo exemplaria quidē 23
cœleſtium his mundari: ipſa autem cœleſtia
melioribus hoſtijs,quàm iſtis: *non enim in 24
manufacta Sācta Ieſus introiuit exemplaria
verorum: ſed in ipſum cœlum, vt appareat
nunc vultui Dei pro nobis: *Neque vt ſępè 25
offerat ſemetipſum, quemadmodū Pontifex
intrat in Sācta per ſingulos annos in ſangui-
ne alieno: *alioquin oportebat eum frequē- 26
ter pati ab origine mundi: nūc autem ſemel G
in conſummatione ſęculorum,ad deſtitutio-
nem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.
*Et quemadmodum ſtatutū eſt hominibus 27
ſemel mori,poſt hoc autem iudicium:* u ſic 28
u Ro.5.b.8. 1.Pet.3.c. 23. & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum
exhaurienda peccata: ſecundò ſine peccato
apparebit expectantibus ſe, in ſalutem.

CAP. X.

1 A VMbram enim habens lex futurorum
bonorum, non ipſam imaginem re-
rum,per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtijs
quas offerunt indeſinenter, numquam po-
2 teſt accedentes perfectos facere: * alioquin
ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam habe-
rent vltra conſcientiam peccati, cultores ſe-
3 mel mundati: * ſed in ipſis commemoratio
4 peccatorum per ſingulos annos fit: impoſſi-
bile enim eſt ſanguine taurorum, & hircorū
5 auferri peccata. * Ideò ingrediens mundum
B dicit: u Hoſtiam, & oblationē noluiſti: cor-
6 pus autem aptaſti mihi: * holocauſtomata u Pſ.39. b. 7.
7 pro peccato non tibi placuerunt. * Tunc di-
xit: Ecce venio: u in capite libri ſcriptum eſt
de me: Vt faciam, Deus,voluntatem tuam. u Ibidem.
8 * Superiùs dicens: Quia hoſtias, & oblatio-
nes,& holocauſtomata pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem
9 offeruntur, * tunc dixi: Ecce venio, vt fa-
ciam, Deus, voluntatem tuam: aufert pri-
10 mum,vt ſequens ſtatuat.*In qua voluntate
ſanctificati ſumus per oblationem corporis
11 Ieſu Chriſti ſemel.*Et omnis quidem ſacer-
C dos præſtò eſt quotidie miniſtrās, & eaſdem
ſæpè offerens hoſtias, quę numquā poſſunt
12 auferre peccata: *hic autem vnā pro pecca-
tis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet
13 in dextera Dei,* de cetero expectans u do- u Pſ. 109.
nec ponantur inimici eius ſcabellum pedum a.2.
14 eius. *Vna enim oblatione conſummauit in 1. Cor. 15.
15 ſempiternum ſanctificatos. * Conteſtatur d.25.
autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam
16 enim dixit:* u Hoc autem teſtamentū,quod u Ier.31.f.
teſtabor ad illos poſt diēs illos, dicit Domi- 2.
nus, Dando leges meas in cordibus eorum, Sup.8.c. 8.
17 & in mentibus eorum ſuperſcribam eas: *&
D peccatorum,& iniquitatum eorum iam non
18 recordabor ampliùs.*Vbi autem horum re-
19 miſſio: iā non eſt oblatio pro peccato.*Ha-
bentes itaque fratres fiduciā in introitu ſan-
20 ctorum in ſanguine Chriſti, * quā initiauit
nobis viam nouam, & viuentem per vela-
21 men, id eſt,carnem ſuam,*& ſacerdotē ma-
22 gnum ſuper domum Dei: *accedamus cum
vero corde in plenitudine fidei, aſperſi cor-
da à conſcientia mala, & abluti corpus aqua
23 munda, *teneamus ſpei noſtræ confeſſionē
E indeclinabilē, (fidelis enim eſt,qui repromi-
24 ſit)*& cōſideremus inuicem in prouocatio-
25 nem charitatis,& bonorum operum: * non
deſerentes collectionem noſtram,ſicut con-
ſuetudinis eſt quibuſdam, ſed cōſolantes, &
tantò magis,quantò videritis appropinquā-
26 tem diem. * u Voluntariè enim peccantibus u Sup.6.a.
nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam 4.
27 non relinquitur pro peccatis hoſtia, * terri-
bilis autem quædam expectatio iudicij, &
ignis ęmulatio,quę cōſumptura eſt aduerſa-
rios.

rios.*Irritam quis faciens legem Moysi, sine 28
u Deut.17. b 16. vlla miseratione u duobus, vel tribus testibus
Matt.18. b 16. moritur: *quātò magis putatis deteriora me- 29
reri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, F
Io.8.c.17. & sanguinē testamenti pollutum duxerit, in
1 Cor.13. a 1. quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ cōtu-
u Deut.32 e 35. meliā fecerit? *Scimus enim qui dixit: Mihi 30
vindicta, & ego retribuam. Et iterum: Quia
iudicabit Dn̄s populum suum. *Horrēdum 31
est incidere in manus Dei viuentis: *Reme- 32
moramini autē pristinos dies, in quibus illu-
minati, magnū certamen sustinuistis passio-
nū: *& in altero quidē opprobrijs, & tribu- 33
lationibus spectaculum facti: in altero autē
socij taliter conuersantium effecti. *Nam & 34
vinctis compassi estis, & rapinā bonorū ve-
strorum cū gaudio suscepistis, cognoscentes G
vos habere meliorem, & manentem substan-
tiam. *Nolite itaq; amittere cōfidentiam ve 35
strā, quæ magnam habet remunerationem.
*Patientia enim vobis necessaria est: vt vo- 36
u Hab.2.a.3. luntatē Dei facientes, reportetis promissionē.
*u Adhuc enim modicum aliquantulū, qui 37
Rō.1 b.17. venturus est, veniet, & non tardabit: *u iustus 38
u Gal.3.b.11. autem meus ex fide viuit: quòd si subtraxe-
rit se, non placebit animæ meæ. *Nos autem 39
non sumus subtractionis filij in perditionem,
sed fidei in acquisitionem animæ.

CAP. XI.

Est autem fides sperandarum substantia 1
rerum, argumentum nō apparentium. A
*In hac enim testimonium cōsecuti sunt se- 2
u Gen.1.a.3. nes. *u Fide intelligimus aptata esse sæcula 3
verbo Dei: vt ex inuisibilibus visibilia fierēt.
u Gen.4 a. *u Fide plurimam hostiā Abel, quàm Cain, 4
u Matt.23. a.24. obtulit Deo; u per quam testimonium cōse-
cutus est esse iustus, testimoniū perhibente
muneribus eius Deo; & per illam defunctus
u Gen.5 c. 24. adhuc loquitur. *u Fide Henoch translatus 5
Eccl.44.c.16. est, ne videret mortem, & non inueniebatur:
quia transtulit illū Deus: ante translationē
enim testimonium habuit placuisse Deo.
*Sine fide autē impossibile est placere Deo. 6
Credere enim oportet accedentē ad Deum
quia est, & inquirētibus se remunerator sit. B
u Gen.6.c.13. *u Fide Noe responso accepto de ijs, quæ ad- 7
huc non videbantur, metuens aptauit arcam
Eccl.44.c.17. in salutem domus suæ, per quam damnauit
mundum: & iustitiæ, quæ per fidē est, heres
u Gen.15. a.5. est institutus. *u Fide qui vocatur Abraham 8
obediuit in locū exire, quem accepturus erat
in hereditatem: & exijt, nesciens quò iret.
*Fide demoratus est in Terra repromissio- 9
nis, tamquam in aliena, in casulis habitan-
do cum Isaac, & Iacob coheredibus repro-
missionis eiusdem. *Expectabat enim fun- 10
damenta habentem ciuitatem: cuius artifex, C
& conditor Deus. *u Fide & ipsa Sara steri- 11
u Gen.17.c.19. lis virtutem in conceptionē seminis accepit,
etiam præter tempus ætatis: quoniam fide-
lem credidit esse eum, qui repromiserat.
12 *Propter quod & ab vno orti sunt (& hoc
emortuo) tamquam sidera cęli in multitudi-
nē, & sicut arena, quæ est ad oram maris, in-
13 numerabilis. *Iuxta fidē defūcti sunt omnes
isti, non acceptis repromissionibus, sed à lō-
gè eas aspicientes, & salutantes, & confitētes,
quia peregrini, & hospites sunt super terrā.
14 *Qui enim hæc dicunt, significant se patriā
15 inquirere. *Et si quidē ipsius meminissent,
de qua exierunt, habebāt vtique tempus re-
16 uertendi. *nunc autem meliorem appetūt,
D id est, cælestem. Ideò non confunditur Deus
vocari eorum: parauit enim illis ciuitatem.
17 *u Fide obtulit Abraham Isaac, cū tentare- u Gen 22.a 1.
tur, & vnigenitum offerebat, qui susceperat
18 repromissiones; *ad quem dictū est: u Quia Eccli 44 d. 21.
19 in Isaac vocabitur tibi semen: *arbitrans, u Gen 21.b. 12.
quia & à mortuis suscitare potens est Deus:
20 vnde eum & in parabolam accepit. *u Fide Rom 9 b.7
& de futuris benedixit Isaac Iacob, & Esau.
21 *u Fide Iacob moriens, singulos filiorū Io- u Gen.27. d.27.g 36.
seph benedixit: u& adorauit fastigium virgę
22 eius. *u Fide Ioseph moriens, de profectione u Gen.48.c 16.
filiorum Israel memoratus est, & de ossibus
23 suis mandauit. *u Fide Moyses natus, occul-
E tatus est mēsibus tribus à parentibus suis, eò u Gen.47. d.3.
quòd vidissent elegantem infantem, u & nō u Gen.50.
24 timuerunt regis edictū. *u Fide Moyses grā- d.24.
dis factus negauit se esse filiū filiæ Pharao- u Exod.2 a 2.
25 nis, *magis eligens affligi cum populo Dei, u Exod.1.
quā temporalis peccati habere iucunditatē, c.16.
26 *maiores diuitias æstimans thesauro Ægy- u Exod.2.b 11.
ptiorū improperiū Christi: aspiciebat enim
27 in remunerationē. *Fide reliquit Ægyptū,
non veritus animositatem regis: inuisibilem
28 enim tamquā videns sustinuit. *u Fide cele- u Exod.12.
brauit pascha, & sanguinis effusionē: ne, qui
29 vastabat primitiua, tangeret eos. *u Fide trā- u Exod.14 e.22.
F sierunt Mare rubrum, tāquam per aridā ter-
ram: quod experti Ægyptij, deuorati sunt.
30 *u Fide muri Iericho corruerūt, circuitu die- u Ios.6.d.20.
31 rum septē. *Fide Rahab meretrix non perijt
cū incredulis, u excipiens exploratores cum u Ios.2.a.3
32 pace. *Et quid adhuc dicam? Deficiet enim
me tēpus enarrātem de Gedeon, Barac, Sam-
pson, Iephte, Dauid, Samuel, & Prophetis:
33 *qui per fidem vicerunt regna, operati sunt
iustitiā, adepti sunt repromissiones, obtura-
34 uerunt ora leonum, *extinxerunt impetum
G ignis, effugerunt aciem gladij, conualuerunt
de infirmitate, fortes facti sūt in bello, castra
35 verterunt exterorum: *acceperunt mulieres
de resurrectione mortuos suos: alij autem di-
stenti sunt non suscipientes redemptionē, vt
36 meliorem inuenirent resurrectionem. *Alij
verò ludibria, & verbera experti, insuper &
37 vincula, & carceres; *lapidati sunt, secti sūt,
tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt,
circuierunt in melotis, in pellibus caprinis,

egentes, anguſtiati, afflicti: *quibus dignus 38
non erat mundus: in ſolitudinibus errantes,
in montibus, & ſpeluncis, & in cauernis ter-
ræ. * Et hi omnes teſtimonio fidei probati, 39
non acceperunt repromiſſionem, * Deo pro 40
nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine
nobis conſummarentur.

CAP. XII.

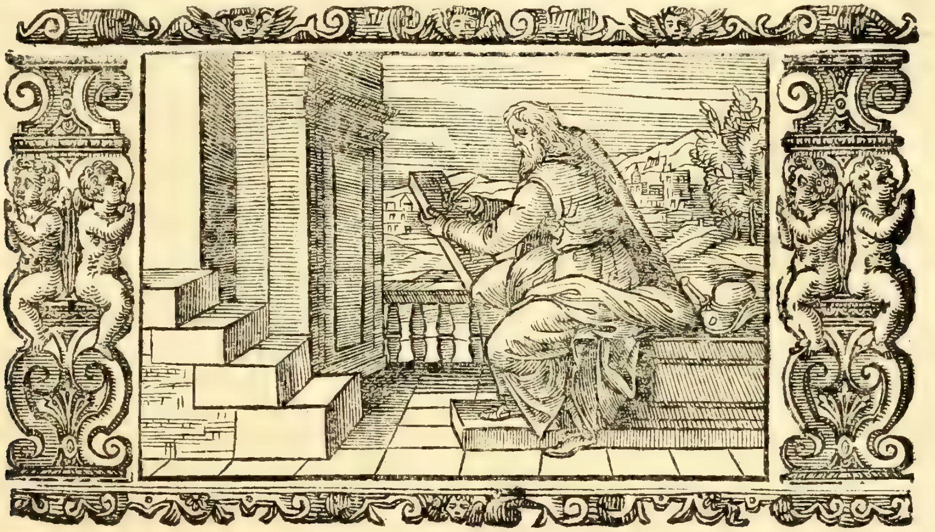
Ideòque & nos tantam habentes impoſitã 1
" Ro. 6. a. 4 nubẽ teſtium, "deponentes omne pondus, A
Col. 3 b. 8. & circumſtans nos peccatum, per patiẽtiam
Eph. 4. c. 23 curramus ad propoſitum nobis certamen:
1. Pet. 2. a. 1 & 4. a. 1. *aſpicientes in Auctorem fidei, & conſum- 2
matorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio
ſuſtinuit crucem, confuſione cõtempta, atq;
in dextera ſedis Dei ſedet. *Recogitate enim 3
eum, qui talẽ ſuſtinuit à peccatoribus aduer- B
ſum ſemetipſum cõtradictionem: vt ne fati-
gemini, animis veſtris deficientes. *Nondum 4
enim vſq; ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus
peccatum repugnantes: * & obliti eſtis cõſo- 5
lationis, quæ vobis tamquam filijs loquitur,
" Prou. 3. b. 11. dicens: " Fili mi, noli negligere diſciplinam
Domini: neq; fatigeris dum ab eo argueris.
Apo. 3. d. 19. *Quem enim diligit Dñs, caſtigat: flagellat 6
autem omnem filiũ, quem recipit. * In diſci- 7
plina perſeuerate. Tamquã filijs vobis offe-
rat ſe Deus: quis enim filius, quem non corri-
pit pater? *Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, 8
cuius participes facti ſunt omnes: ergo adul- C
teri, & non filij eſtis. * Deinde patres quidem 9
carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reue-
rebamur eos: non multò magis obtempera-
bimus Patri ſpirituum, & viuemus? * Et illi 10
quidem in tempore paucorum dierũ ſecun-
dùm volũtatem ſuam erudiebãt nos: hic au-
tem ad id, quod vtile eſt in recipiẽdo ſancti-
ficationem eius. *Omnis autem diſciplina in 11
præſenti quidem videtur nõ eſſe gaudij, ſed D
mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimũ
exercitatis per eam reddet iuſtitiæ. *Propter 12
quod remiſſas manus, & ſoluta genua erigi-
te, *& greſſus rectos facite pedibus veſtris: 13
vt non claudicans quis erret, magis autẽ ſa-
" Ro. 12. b. 8 netur: * "Pacem ſequimini cum omnibus, & 14
ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deũ:
*contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne 15
qua radix amaritudinis ſurſum germinans
impediat, & per illã inquinentur multi. * Ne 16
" Gen. 25. d. 33. quis fornicator, aut profanus, " vt Eſau: qui E
propter vnam eſcam vẽdidit primitiua ſua:
" Gen. 27. f. 38. * ſcitote enim quoniam " & poſtea cupiens 17
hereditare benedictionem, reprobatus eſt: nõ
enim inuenit pœnitentiæ locum, quamquam
" Exod. 19. b. 12. & 20. e. 21. cùm lacrymis inquiſiſſet eam. * "Non enim 18
acceſſiſtis ad tractabilem montem, & accen-
ſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, &
procellam, *& tubæ ſonum: & vocẽ verbo- 19
rum, quam qui audierunt, excuſauerunt ſe,
ne eis fieret verbum. *Non enim portabant 20
quod dicebatur: " Et ſi beſtia tetigerit mon- " Exod. 19. a. 1.
21 tem, lapidabitur. *Et ita terribile erat, quod
F videbatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum, &
22 tremebundus. *Sed acceſſiſtis ad Sion mon-
tem, & ciuitatem Dei viuentis, Ieruſalem cœ-
leſtem, & multorum millium Angelorũ fre-
23 quentiam, * & Eccleſiam primitiuorũ, qui
conſcripti ſunt in cœlis, & iudicem omnium
Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectorum,
24 *& teſtamenti noui mediatorem Ieſum, &
ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem
25 quàm Abel. *Videte ne recuſetis loquentẽ.
G Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum,
qui ſuper terram loquebatur: multò magis
nos, qui de cœlis loquentem nobis auerti-
26 mus: *cuius vox mouit terrã tunc, nunc au- " Agg. 2. b. 7.
tem repromittit, dicens: " Adhuc ſemel, &
ego mouebo non ſolùm terram, ſed & cœ-
27 lum. *Quòd autem, Adhuc ſemel, dicit: de-
clarat mobilium tranſlationem, tamquã fa-
ctorũ, vt maneant ea, quæ ſunt immobilia.
28 *Itaque regnum immobile ſuſcipientes, ha-
bemus gratiam: per quam ſeruiamus pla- " Deu. 4. d. 24.
29 centes Deo, cum metu, & reuerentia. * " Ete-
nim Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAP. XIII.

1 Charitas fraternitatis maneat in vobis.
2 * " Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci, " Rom. 12. c. 13.
A per hanc enim " latuerunt quidam, Angelis " 1. Pet. 4. c. 9.
3 hoſpitio receptis. * Mementote vinctorum, " Gen. 18. a. 3. & 19. a. 2.
tamquam ſimul vincti: *& laborantium, tã-
4 quam & ipſi in corpore morãtes. * Honora-
bile connubiũ in omnibus, & thorus imma-
culatus. Fornicatores enim, & adulteros iu-
5 dicabit Deus. *Sint mores ſine auaritia, con-
tenti præſentibus: ipſe enim dixit: " Non te " Ioſ. 1. a. 5.
6 deſeram, neque derelinquam: *ita vt confi-
denter dicamus: * " Dñs mihi adiutor: non " Pſ. 117. a. 6.
7 timebo quid faciat mihi homo. * Memento-
te præpoſitorum veſtrorũ, qui vobis locuti
B ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitũ
8 cõuerſationis, imitamini fidem. *Ieſus Chri-
9 ſtus heri, & hodie: ipſe & in ſæcula. * Doctri-
nis varijs, & peregrinis nolite abduci. Opti-
mum eſt enim gratia ſtabilire cor, non eſcis:
quæ non profuerunt ambulantibus in eis.
10 *Habemus altare, de quo edere non habent
poteſtatem, qui tabernaculo deſeruiunt.
11 * "Quorum enim animaliũ infertur ſanguis " Leu. 16. f. 27.
pro peccato in Sancta per pontificem, horũ
12 corpora cremantur extra caſtra. * Propter
C quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſan-
guinem populum, extra portam paſſus eſt.
13 *Exeamus igitur ad eũ extra caſtra, impro-
14 perium eius portantes. * " Non enim habe- " Mic. 2. c. 10.
mus hîc manẽtem ciuitatem, ſed futurã in-
15 quirimus. *Per ipſum ergo offeramus hoſtiã
laudis ſemper Deo, id eſt, fructũ labiorũ cõ-
16 fitentium nomini eius. * Beneficentiæ autẽ,
& cõmunionis nolite obliuiſci: talibus enim
hoſtijs

hostijs promeretur Deus. *Obedite præposi- 17
tis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim perui-
gilant, quasi rationem pro animabus vestris
reddituri, vt cum gaudio hoc faciant,& non
gementes: hoc enim non expedit vobis. * O- 18
rate pro nobis: confidimus enim quia bo- D
nam conscientiam habemus in omnibus be-
nè volentes conuersari. * Ampliùs autem 19
deprecor vos hoc facere, quò celeriùs resti-
tuar vobis. * Deus autem pacis, qui eduxit 20
de mortuis pastorem magnum ouium, in
sanguine testamenti æterni, Dominum no-
21 strum Iesum Christum, * aptet vos in omni
bono, vt faciatis eius voluntatem: faciens in
vobis quod placeat coram se per Iesum Chri-
stum: cui est gloria in sæcula sæculorum.
22 Amen. * Rogo autem vos fratres, vt suffera-
tis verbum solatij. Etenim perpaucis scripsi
23 vobis. *Cognoscite fratrem nostrum Timo-
theum dimissum: cum quo (si celeriùs vene-
24 rit) videbo vos. * Salutate omnes præposi-
tos vestros, & omnes sanctos. Salutant vos
25 de Italia fratres. * Gratia cum omnibus vo-
bis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI IACOBI APOSTOLI

CAPVT PRIMVM.

IACOBVS Dei, & Domini 1
nostri Iesu Christi seruus, A
duodecim tribubus, quæ sunt
in dispersione, salutem. * Om- 2
ne gaudium existimate fra-
tres mei, cùm in tentationes varias incide-
a Ro. 5. a. 3. ritis: * a scientes quòd probatio fidei vestræ 3
patientiam operatur. * Patientia autem 4
opus perfectum habet: vt sitis perfecti, &
integri in nullo deficientes. * Si quis autem 5
vestrum indiget sapientia, postulet à Deo,
qui dat omnibus affluenter, & non im-
a Mat. 7. a. 7. & 21. c. 22. properat: & dabitur ei. * a Postulet au- 6
tem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsi- B
tat, similis est fluctui maris, qui à ven-
to mouetur, & circumfertur. * non ergo 7
a Mar. 11. c. 24. Lu. 11. b. 9. Io. 14. b. 13. & 16. c. 23. & 14. æstimet homo ille, quòd accipiat aliquid
à Domino. * Vir duplex animo incon- 8
stans est in omnibus vijs suis. * Glorietur 9
autem frater humilis in exaltatione sua:
* diues autem in humilitate sua, a quoniam 10
11 sicut flos fœni transibit: * exortus est enim
sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos
eius decidit, & decor vultus eius deperijt:
ita & diues in itineribus suis marcescet.
12 * a Beatus vir, qui suffert tentationem: quo- *a Eccl. 14. c. 18. Is 40. b. 6. 1. Petr. 1. d. 24.*
niam cùm probatus fuerit, accipiet coro-
nam vitæ, quam repromisit Deus diligenti-
13 bus se. * Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam
C à Deo tentatur: Deus enim intentator malo- *a Iob. 6. c. 17.*
14 rum est: ipse autem neminem tentat. * Vnus-
quisq; verò tentatur à concupiscentia sua ab-
15 stractus, & illectus. * Deinde concupiscentia
cùm conceperit, parit peccatũ: peccatum ve-
rò cùm consummatum fuerit, generat mor-
16 tem. * Nolite itaq; errare fratres mei dilectis-
17 simi. * Omne datum optimum, & omne do-
mum perfectum desursum est; descendens à
Patre luminum, apud quem non est trãsmu-
18 tatio, nec vicissitudinis obumbratio. * Volũ-
tariè enim genuit nos verbo veritatis, vt si-
19 mus initium aliquod creaturæ eius. * Scitis,
fra-

fratres mei dilectissimi. "Sit autem omnis ho-
n Pro. 17. d. 27. mo velox ad audiendum : tardus autem ad
loquendum , & tardus ad iram . * Ira enim 20
viri, iustitiam Dei non operatur . * Propter 21
quod abijcientes omnem immunditiam , & D
abundantiam malitiæ in mansuetudine su-
scipite insitum verbum, quod potest saluare
n Mat. 7. d. 21. animas vestras. * "Estote autem factores ver- 22
Ro 2. b. 15. bi , & non auditores tantùm : fallentes vos-
metipsos. * Quia si quis auditor est verbi, & 23
non factor , hic comparabitur viro conside-
ranti vultum natiuitatis suæ in speculo: * cō- 24
siderauit enim se, & abijt, & statim oblitus est
qualis fuerit . * Qui autem perspexerit in le- 25
gem perfectam libertatis , & permanserit in
ea, non adiutor obliuiosus factus , sed factor
operis: hic beatus in facto suo erit. * Si quis au 26
tem putat se religiosum esse , non refrenans
linguam suam, sed seducens cor suum, huius
vana est religio. * Religio mūda, & immacu- 27
lata apud Deum & Patrem, hæc est : Visita-
re pupillos, & viduas in tribulatione eorum ,
& immaculatum se custodire ab hoc sæculo .

CAP. II.

Le 19 c 15. Deu. 1. c. 16. & 16 d 19. Pro 24. c 23 Ec l. 42. a. 2.

FRatres mei , nolite in personarum acce- 1
ptione habere fidem Domini nostri Iesu A
Christi gloriæ. * Etenim si introierit in con- 2
uentum vestrum vir aureū annulū habens
in veste candida , introierit autem & pauper
in sordido habitu, * & intendatis in eum , qui 3
indutus est veste præclara, & dixeritis ei : Tu
sede hìc: bene: pauperi autem dicatis : Tu sta
illic ; aut sede sub scabello pedum meorum :
* nonnè iudicatis apud vosmetipsos , & facti 4
estis iudices cogitationum iniquarum? * Au- 5
dite, fratres mei dilectissimi, nonnè Deus ele- B
git pauperes in hoc mundo, diuites in fide, &
heredes regni, quod repromisit Deus diligen-
tibus se? * Vos autem exhonorastis pauperem. 6
Nonnè diuites per potentiam opprimūt vos,
& ipsi trahunt vos ad iudicia ? * Nonnè ipsi 7
blasphemant bonum nomen, quod inuocatū
est super vos ? * Si tamen legem perficitis re- 8
n Lu. 19. d. 18. galem secundùm Scripturas: " Diliges proxi-
mum tuum sicut teipsum: bene facitis: * si au- 9
Matt. 22. d. 39. tem personas accipitis , peccatum operamini
Mar. 12. c. 31. redarguti à lege, quasi transgressores. * "Qui- 10
Ro. 13. c 9. cumq; autem totam legem seruauerit, offen-
Gal 5. c. 14. dat autē in vno, factus est omniū reus. * Qui 11
Le. 19. c. 15 enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non oc- C
n Deu 5. c. 18 cides. Quòd si non mœchaberis, occides au-
Mat. 5. c. 19. tem, factus es transgressor legis . * Sic loqui- 12
mini , & sic facite sicut per legem libertatis
incipientes iudicari. * Iudicium enim sine mi- 13
sericordia illi , qui non fecit misericordiam :
superexaltat autem misericordia iudicium .
* Quid proderit, fratres mei, si fidē quis dicat 14
se habere, opera autem nō habeat ? Numquid
n 1. Io. 3. c. 17. poterit fides saluare eum? * "Si autem frater, 15
& soror nudi sint , & indigeant victu quoti-
16 diano , * dicat autem aliquis ex vobis illis :
Ite in pace, calefacimini, & saturamini : non
dederitis autē eis, quæ necessaria sūt corpori,
17 quid proderit ? * Sic & fides , si non habeat
18 opera , mortua est in semetipsa . * Sed dicet
quis: Tu fidem habes , & ego opera habeo ,
ostende mihi fidem tuam sine operibus : &
ego ostendam tibi ex operibus fidem meam .
19 * Tu credis quoniam vnus est Deus: Bene fa-
D cis : & dæmones credunt , & contremiscunt.
20 * Vis autem scire, ò homo inanis , quoniam
21 fides sine operibus mortua est? * " Abraham n Gen. 22. b. 9.
pater noster nonnè ex operibus iustificatus
est , offerens Isaac filium suum super altare?
22 * Vides quoniā fides cooperabatur operibus
illius : & ex operibus fides consummata est .
23 * Et suppleta est Scriptura, dicens: " Credidit n Gen. 15 b. 6.
Abraham Deo , & reputatum est illi ad iu- Ro. 4. a 1.
24 stitiam, & amicus Dei appellatus est. * Vide- Gal. 3 a 6.
tis quoniam ex operibus iustificatur homo, & n Is 2. c 10.
25 non ex fide tantùm ? * Similiter " & Rahab
meretrix , nonnè ex operibus iustificata est
25 suscipiens nuncios, & alia via eijciens? * Sicut
enim corpus sine spiritu mortuum est , ita &
fides sine operibus mortua est .

CAP. III.

1 NOlite plures magistri fieri , fratres mei ,
A scientes quoniam maius iudiciū sumi- Mat. 23 a 8
2 tis . * In multis enim offendimus omnes . Si
quis in verbo non offendit : hic perfectus est
vir : potest etiam freno circumducere totum
3 corpus . * Si autem equis frena in ora mitti-
mus ad consentiendum nobis , & omne cor-
4 pus illorum circumferimus . * Ecce, & naues,
cùm magnæ sint , & à ventis validis minen-
tur , circumferuntur à modico gubernaculo ,
5 vbi impetus dirigentis voluerit . * Ita & lin-
B gua modicum quidem membrum est, & ma-
gna exaltat . Ecce quantus ignis quàm ma-
6 gnam siluam incendit ! * Et lingua ignis est,
vniuersitas iniquitatis . Lingua constituitur
in membris nostris, quæ maculat totum cor-
pus , & inflammat rotam natiuitatis nostræ
7 inflammata à gehenna. * Omnis enim natura
bestiarum , & volucrum , & serpentium , &
ceterorum domantur, & domita sunt à natu-
8 ra humana : * linguam autem nullus homi-
C num domare potest: inquietum malum, ple-
9 na veneno mortifero . * In ipsa benedicimus
Deum, & Patrem: & in ipsa maledicimus ho-
mines , qui ad similitudinem Dei facti sunt .
10 * Ex ipso ore procedit benedictio , & male-
dictio . Non oportet, fratres mei hæc ita fieri
11 * Numquid fons de eodem foramine ema-
12 nat dulcem, & amaram aquam? * Numquid
potest, fratres mei, ficus vuas facere , aut vitis
ficus? * Sic neque salsā dulcem potest facere
13 aquam . * Quis sapiens , & disciplinatus
inter vos ? Ostendat ex bona conuersatione
operationem suam in mansuetudine sapien-
tiæ .

tię.*Quòd si zelum amarum habetis,& con- 14
tentiones sint in cordibus vestris: nolite glo- D
riari, & mendaces esse aduersus veritatem:
*non est enim ista sapientia desursum de- 15
scendens; sed terrena, animalis, diabolica.
* Vbi enim zelus,& contentio: ibi incostan- 16
tia,& omne opus prauum. *Quæ autem de- 17
sursum est sapientia,primùm quidem pudica
est, deinde pacifica,modesta,suadibilis, bonis
consentiens, plena misericordia, & fructibus
bonis,non iudicans,sine simulatione. * Fru- 18
ctus autem iustitiæ,in pace seminatur,facien-
tibus pacem.

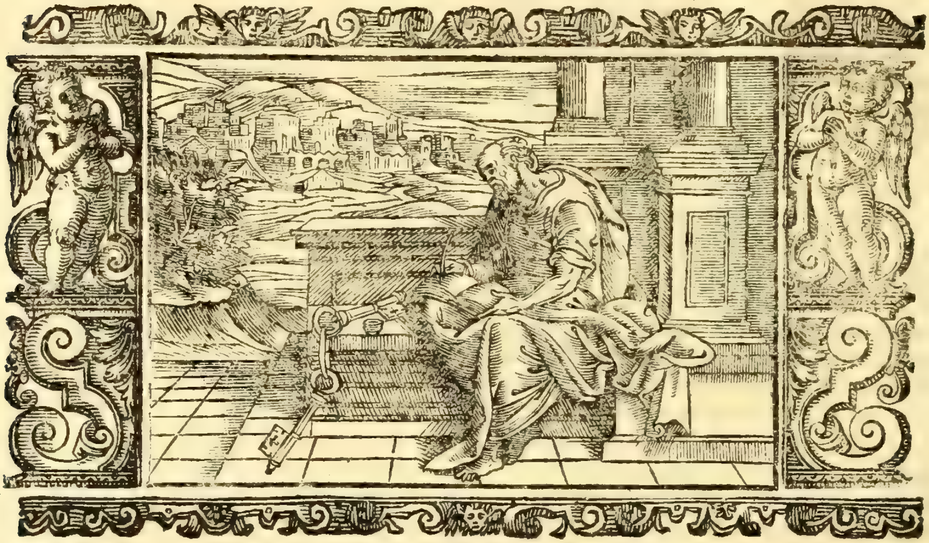
CAP. IV.

VNde bella,& lites in vobis? Nonnè hinc? 1
ex concupiscentijs vestris,quę militant A
in membris vestris? * Concupiscitis, & non 2
habetis: occiditis, & zelatis: & non potestis
adipsci: litigatis,& belligeratis,& non habe-
tis,propter quod non postulatis. * Petitis, & 3
non accipitis:eo quòd malè petatis:vt in con-
cupiscentijs vestris insumatis. * Adulteri ne- 4
scitis,quia amicitia huius mundi, inimica est B
Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse
sæculi huius,inimicus Dei constituitur. *An 5
putatis,quia inaniter Scriptura dicat: Ad in-
uidiam concupiscit spiritus, qui habitat in
vobis?*Maiorem autem dat gratiam. Propter 6
" Prou. 3 d. 34. quod dicit: " Deus superbis resistit,humilibus
autem dat gratiam.*Subditi ergo estote Deo, 7
resistite autem diabolo,& fugiet à vobis.*Ap- 8
propinquate Deo, & appropinquabit vobis. C
Emundate manus, peccatores, & purificate
corda,duplices animo. * Miseri estote, & lu- 9
gete,& plorate:risus vester in luctum conuer-
" 1. Pet. 1. 6.6. tatur, & gaudium in mœrorem.*"Humilia- 10
mini in conspectu Domini, & exaltabit vos.
* Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui 11
detrahit fratri,aut qui iudicat fratrem suum,
detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iu-
dicas legem, non es factor legis, sed iudex.
* Vnus est legislator,& iudex,qui potest per- 12
" Ro. 14 a. 4. dere, & liberare. * " Tu autem quis es, qui 13
iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis:
Hodie, aut crastino ibimus in illam ciuita-
tem, & faciemus ibi quidem annum, & mer- D
cabimur, & lucrum faciemus: * qui ignora- 14
tis quid erit in crastino. * Quæ est enim vita 15
vestra? vapor est ad modicum parens, & de-
inceps exterminabitur: pro eo vt dicatis: Si
Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, fa-
ciemus hoc, aut illud. * Nunc autem 16
exultatis in superbijs vestris. Omnis exul-
tatio talis, maligna est. * Scienti igitur 17
bonum facere, & non facienti, peccatum
est illi.

CAP. V.

1 AGite nunc diuites, plorate vlulantes in
A miserijs vestris, quæ aduenient vobis.
2 *Diuitię vestrę putrefactæ sunt:& vestimen-
3 ta vestra à tineis comesta sunt. * Aurũ,& ar-
gentum vestrum ęruginauit: & ęrugo eorũ
in testimonium vobis erit, & manducabit
carnes vestras,sicut ignis. Thesaurizastis vo-
4 bis iram in nouissimis diebus. * Ecce merces
operariorũ,qui messuerunt regiones vestras,
quæ fraudata est à vobis clamat: & clamor
eorum in aures Domini sabbaoth introiuit.
5 * Epulati estis super terram, & in luxurijs
6 enutristis corda vestra in die occisionis.*Ad-
dixistis, & occidistis iustũ, & non restitit vo-
7 bis. * Patientes igitur estote,fratres,vsque ad
B aduentum Domini. Ecce agricola expectat
pretiosum fructum terrę,patienter ferens,do-
8 nec accipiat temporaneum,& serotinũ.*Pa-
tientes igitur estote & vos,& confirmate cor-
da vestra: quoniam aduẽtus Domini appro-
9 pinquauit. *Nolite ingemiscere,fratres,in al-
terutrum,vt nõ iudicemini. Ecce iudex ante
10 ianuã assistit. * Exemplum accipite,fratres,
exitus mali,laboris, & patientiæ, Prophetas,
11 qui locuti sunt in nomine Domini. * Ecce
C beatificamus eos,qui sustinuerunt. Sufferen-
tiã Iob audistis, & finẽ Domini vidistis, quo-
12 niam misericors Dñs est,& miserator.*Ante
omnia autem fratres mei " nolite iurare,neq; " Mat. 5 e. 34.
per cęlum, neque per terram, neque aliud
quodcumque iuramentum. Sit autem sermo
vester:Est,est: Non,non: vt non sub iudicio
13 decidatis. *Tristatur aliquis vestrum? oret:
14 Æquo animo est? psallat.*Infirmatur quis in
D vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ,& orent
super eum,vngẽtes eum oleo in nomine Do-
15 mini: * & oratio fidei saluabit infirmum, &
alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit,
16 remittentur ei.*Confitemini ergo alterutrũ
peccata vestra,& orate pro inuicem,vt salue-
mini,multùm enim valet deprecatio iusti as-
17 sidua. * " Elias homo erat similis nobis pas- " 3. Re. 17. a 1.
sibilis: & oratione orauit,vt non plueret su- Lu. 4 d. 25.
per terram, & non pluit annos tres,& men-
18 ses sex. * Et rursum orauit: & cœlum dedit
pluuiam, & terra dedit fructum suum.
19 * Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à
20 veritate,& conuerterit quis eum: * scire de-
bet, quoniã qui conuerti fecerit peccatorem
ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à
morte, & operiet multitudinem peccatorũ.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PETRVS Apostolus Iesu Chri- 1
sti, electis aduenis dispersio- A
nis Ponti, Galatiæ, Cappado-
ciæ, Asiæ, & Bithyniç, * secun- 2
dùm præscientiam Dei Pa-
tris, in sanctificationem Spiritus, in obedien-
tiam, & aspersionem sanguinis Iesu Christi:
n 1. Co. 1. a. 3. Gratia vobis, & pax multiplicetur. * " Be- 3
Eph. 1. a. 3. nedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu
Christi, qui secundùm misericordiam suam
magnam regenerauit nos in spem viuam, per
resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, * in 4
hereditatem incorruptibilem, & incontami-
natam, & immarcescibilem, conseruatam
in cœlis in vobis, * qui in virtute Dei custo- 5
dimini per fidem in salutem, paratam reue- B
lari in tempore nouissimo. * In quo exul- 6
tabitis, modicum nunc si oportet contrista-
ri in varijs tentationibus: * vt probatio ve- 7
stræ fidei multò pretiosior auro (quod per
ignem probatur) inueniatur in laudem, &
gloriam, & honorem in reuelatione Iesu
Christi: * quem, cùm non videritis, diligitis: 8
in quem nunc quoq; non videntes creditis:
credentes autem exultabitis lætitia inenarra-
bili, & glorificata: * reportantes finem fidei 9
vestræ, salutem animarum. * De qua salute 10
exquisierunt, atque scrutati sunt prophetæ,
qui de futura in vobis gratia prophetauerũt:
* scrutantes in quod, vel quale tempus signi- 11
ficaret in eis Spiritus Christi: prænuncians
eas quæ in Christo sunt passiones, & poste-
12 riores glorias: * quibus reuelatum est, quia
C non sibimetipsis, vobis autem ministrabant
ea, quæ nũc nunciata sunt vobis per eos, qui
euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto mis-
so de cęlo, in quem desiderant Angeli prospi-
13 cere. * Propter quod succincti lumbos men-
tis vestræ, sobrij perfectè sperate in eam, quæ
offertur vobis, gratiam, in reuelatione Iesu
14 Christi: * quasi filij obedientiæ, non cõfigu-
rati prioribus ignorantiæ vestræ desiderijs:
15 * sed secundùm eum, qui vocauit vos, San-
ctum: & ipsi in omni conuersatione sancti
16 sitis: * quoniam scriptum est: " Sancti eritis, *n Leu. 11. g. 44. & 29. a. 2. & 20. b. 7.*
17 quoniã ego Sanctus sum. * Et si patrem inuo-
catis eum, qui " sine acceptione personarum
iudicat secundùm vniuscuiusque opus, in ti- *n Deu. 10. d. 17.*
more incolatus vestri tempore cõuersamini. *R. 2. b. 11.*
18 * Scientes, quòd non corruptibilibus auro, *Gala. 2. b. 6.*
D vel argento redẽpti estis de vana vestra con- *n 1. Cor. 6. d. 20. & 7. d. 23.*
19 uersatione paternæ traditionis: * " sed pretio-
so sanguine quasi agni immaculati Christi, *Heb. 9. d. 12.*
20 & incontaminati: * præcogniti quidem ante *1. Io. 1. b. 7.*
mundi constitutionem, manifestati autẽ no- *Apo. 1. a. 5.*
21 uissimis temporibus propter vos, * qui per ip-
sum fideles estis in Deo, qui suscitauit eum à
mortuis, & dedit ei gloriam, vt fides vestra,
22 spes esset in Deo: * Animas vestras casti-
ficantes in obedientia charitatis, in fraterni-
tatis amore, simplici ex corde inuicem diligi-
23 te attentiùs: * renati non ex semine corrupti-
bili,

bili, ſed incorruptibili per verbũ Dei viui, &
Iſ. 40. b. 6. Eccl. 14. c. 18. permanentis in ęternũ: * quia omnis caro vt 24
fœnum: & omnis gloria eius tamquam flos
Iac. 1. b. 10. fęni: exaruit fęnum, & flos eius decidit: * Ver- 25
bũ autem Dñi manet in æternũ, hoc eſt au-
tem verbum, quod euãgelizatum eſt in vos.

CAP. II.

Rom. 6. a. 4. Eph. 4. c. 22. Col. 3. b. 8. Heb. 12. a. 1. DEponentes igitur omnem malitiam, & 1
omnem dolũ, & ſimulationes, & inui- A
dias, & omnes detractiones, * ſicut modò ge- 2
niti infantes, rationabile, ſine dolo lac concu-
piſcite: vt in eo creſcatis in ſalutem: * ſi tamen 3
guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus. * Ad 4
quem accedẽtes lapidẽ viuum, ab hominibus
quidem reprobatum, à Deo autem electum,
& honorificatum: * & ipſi tamquam lapides 5
viui ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſa-
cerdotiũ ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias,
acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum. * Pro- 6
Iſa. 28. d. 16. pter quod cõtinet Scriptura: Ecce pono in
Sion lapidem ſummum angularem, electum, B
Ro. 9. g. 33. pretioſum: & qui crediderit in eum, non con-
fundetur. * Vobis igitur honor credentibus: 7
Pſ. 117. d. 21. non credentibus autem lapis, quem repro-
bauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput
Matt. 21. d. 42. anguli, * & lapis offenſionis, & petra ſcandali 8
Act. 4. b. 11. his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo
Iſ. 8. c. 14. & poſiti ſunt. * Vos autem genus electum, 9
regale ſacerdotiũ, gẽs ſancta, populus acquiſi-
tionis: vt virtutes annuncietis eius, qui de te-
nebris vos vocauit in admirabile lumẽ ſuum.
* Qui aliquando non populus, nunc autem 10
Oſee 2. d. 23. populus Dei: qui non conſecuti miſericordiã,
Ro. 9. c. 25. nũc autem miſericordiam conſecuti. * Cha- 11
Ro. 13. d. 14. riſſimi, obſecro vos tamquàm aduenas, & pe- C
Gal 5. c. 16. regrinos abſtinere vos à carnalibus deſiderijs,
quæ militant aduerſus animam, * conuerſa- 12
tionem veſtram inter Gentes habentes bonã:
vt in eo, quod detrectant de vobis tamquam
de malefactoribus, ex bonis operibus vos con-
ſiderantes glorificent Deum in die viſitatio-
Ro. 13. a. 1. nis. * Subiecti igitur eſtote omni humanæ 13
creaturę propter Deũ: ſiue regi quaſi pręcel-
lenti: * ſiue ducibus tamquam ab eo miſſis ad 14
vindictam malefactorum, laudem verò bo-
norum: * quia ſic eſt voluntas Dei, vt benefa- 15
cientes obmuteſcere faciatis imprudentium
hominum ignorantiam: * quaſi liberi, & non 16
quaſi velamen habentes malitiæ libertatem,
Ro. 12. c. 10. ſed ſicut ſerui Dei. * Omnes honorate: fra- 17
Eph. 6. a. 5. ternitatem diligite: Deum timete: Regem ho-
norificate. * Serui ſubditi eſtote in omni ti- 18
Col. 3. d. 22. Ti. 2. c. 9. more dominis, nõ tantùm bonis, & modeſtis,
ſed etiam diſcolis. * Hæc eſt enim gratia, ſi 19
propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis tri- D
ſtitias, patiens iniuſtè. * Quæ enim eſt glo- 20
ria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed
ſi benefacientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt
gratia apud Deum. * In hoc enim vocati 21
eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis,
vobis relinquens exemplum, vt ſequamini
22 veſtigia eius: * qui peccatum non fecit, nec *Iſa. 53. c. 9.*
23 inuentus eſt dolus in ore eius: * qui cùm ma-
lediceretur, non maledicebat: cùm pateretur,
non comminabatur: tradebat autem iudican-
24 ti ſe iniuſtè: * qui peccata noſtra ipſe pertu- *1. Io. 3. a. 5.*
lit in corpore ſuo ſuper lignum: vt peccatis *Iſa. 53. b. 5.*
mortui, iuſtitiæ viuamus: cuius liuore ſana-
25 ti eſtis. * Eratis enim ſicut oues errantes, ſed
conuerſi eſtis nunc ad paſtorem, & epiſco-
pum animarum veſtrarum.

CAP. III.

1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris
A ſuis: vt & ſi qui non credunt verbo, per *Col. 3. c. 18. Ephe. 5. c. 25.*
mulierum conuerſationem ſine verbo lucri-
2 fiant, * conſiderantes in timore caſtam con-
3 uerſationem veſtram. * Quarum non ſit *1. Ti. 2. c. 9.*
extrinſecùs capillatura, aut circumdatio au-
4 ri, aut indumenti veſtimentorũ cultus: * ſed
qui abſconditus eſt cordis homo, in incorru-
ptibilitate quieti, & modeſti ſpiritus, qui eſt
5 in conſpectu Dei locuples. * Sic enim aliquã-
do & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, or-
6 nabant, ſe ſubiectæ proprijs viris. * Sicut Sa- *Gen. 18. b. 12.*
ra obediebat Abrahæ, dominum eũ vocans
cuius eſtis filiæ benefacientes, & non perti-
7 mentes vllam perturbationem. * Viri ſimili- *1. Cor. 7. a. 3.*
B ter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi
infirmiori vaſculo muliebri impartientes ho-
norem, tamquàm & coheredibus gratiæ vi-
8 tæ: vt non impediantur orationes veſtræ. * In
fine autem omnes vnanimes, compatientes,
fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti,
9 humiles: * non reddentes malum pro malo, *Pro. 17. c. 13.*
nec maledictum pro maledicto, ſed è contra- *Ro. 12. d. 17. 1. Th. c. 5. d. 15.*
rio benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, vt
10 benedictionem hereditate poſſideatis. * Qui
enim vult vitam diligere, & dies videre bo- *Pſ. 33. c. 13.*
nos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia
11 eius ne loquantur dolum. * Declinet à ma- *Iſ. 1. c. 16.*
lo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequa-
12 tur eam: * Quia oculi Domini ſuper iuſtos,
C & aures eius in preces eorum: Vultus autem
13 Domini ſuper facientes mala. * Et quis eſt
qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?
14 * Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiam, *Matt. 5. a. 10.*
beati. Timorem autem eorum ne timueritis,
15 & non conturbemini. * Dominum autem
Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, pa-
rati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcen-
ti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.
16 * ſed cum modeſtia, & timore, conſcientiam *Sup. 3. c. 12.*
habentes bonam: vt in eo, quod detrahunt *Ro. 5. b. 6.*
vobis, confundantur, qui calumniantur ve- *Heb. 9. d. 28.*
ſtram bonam in Chriſto conuerſationem.
17 * Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas
D Dei velit) pati, quàm malefacientes: * quia &
18 Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus
eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo,
mortificatus quidem carne, viuificatus autẽ
ſpi-

ſpiritu. * In quo & his, qui in carcere erant, 19
ſpiritibus veniens prædicauit * qui in credu- 20
li fuerant aliquando, " quando expectabant
Dei patientiam in diebus Noe, cùm fabrica- " Ge. 6. b 1. Matt. 24. d. 37.
retur arca: in qua pauci; id eſt octo animæ
ſaluæ factæ ſunt per aquam. * Quod & vos 21 Lu. 17 f. 27.
hunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: non
carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bo-
nę interrogatio in Deum per reſurrectionem
Ieſu Chriſti; * qui eſt in dextera Dei, deglu- 22
tiens mortem vt vitæ æternæ heredes effice-
remur: profectus in cœlum ſubiectis ſibi an-
gelis, & poteſtatibus, & virtutibus.

CAP. IV.

CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadē 1
cogitatione armamini: quia qui paſſus A
eſt in carne, deſijt à peccatis: * Vt iam nō de- 2
ſiderijs hominum, ſed voluntate Dei, quod
reliquum eſt in carne viuat temporis. * "Suf- 3 " Eph. 4. c 23.
ficit enim præteritum tempus ad voluntatē
Gentium conſummandam his, qui ambula-
uerūt in luxurijs, deſiderijs, vinolentijs, com-
meſſationibus, potationibus, & illicitis ido-
lorum cultibus. * In quo admirantur non 4
concurrētibus vobis in eādem luxuriæ con-
fuſionem, blaſphemantes. * Qui reddent ra- 5
tionem ei, qui paratus eſt iudicare viuos, &
mortuos. * Propter hoc enim & mortuis 6
euangelizatum eſt: vt iudicentur quidem ſe- B
cundùm homines in carne, viuant autē ſe-
cundùm Deum in Spiritu. * Omnium autem 7
finis appropinquauit. Eſtote itaque pruden-
tes, & vigilate in orationibus. * Ante omnia 8
autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem
continuam habentes: quia charitas operit
multitudinem peccatorum. * Hoſpitales in- 9
uicem ſine murmuratione: * "Vnuſquiſque, 10 " Pro. 10. b. 12.
ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam Rom. 12. c. 13.
adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores mul-
tiformis gratiæ Dei. * "Si quis loquitur, quaſi 11 Heb. 13. a. 2.
ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquàm Phil. 2. b. 14.
ex virtute, quam adminiſtrat Deus: vt in om- C " Ro. 12. b. 6.
nibus honorificetur Deus per Ieſum Chri- 1. Cor. 4. a. 2.
ſtum: cui eſt gloria, & imperium in ſæcula
ſæculorum: Amen. * Chariſſimi, nolite pe- 12
regrinari in feruore, qui ad tentationem vo-
bis fit, quaſi noui aliquid vobis contingat:
* ſed communicantes Chriſti paſſionibus 13
gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gau-
deatis exultantes. * Si exprobramini in nomi- 14
ne Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt ho-
noris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt eius D
Spiritus, ſuper vos requieſcit. * Nemo autem 15
veſtrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut
maledicus, aut alienorum appetitor. * Si au- 16
tem vt Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet
autem Deum in iſto nomine. * quoniam tem- 17
pus eſt vt incipiat iudicium à domo Dei. Si
autem primùm à nobis: quis finis eorum, qui
non credunt Dei euangellio? * "Et ſi iuſtus 18 " Prou. 11. d. 31.
vix ſaluabitur, impius, & peccator vbi pa-
19 rebunt? * Itaque & hi, qui patiuntur ſe-
cundùm voluntatem Dei fideli Creatori
commendent animas ſuas in benefactis.

CAP. V.

1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt obſecro,
A conſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui
& eius, quæ in futuro reuelanda eſt, gloriæ
2 communicator: * paſcite, qui in vobis eſt, gre-
gem Dei, prouidentes non coactè, ſed ſpon-
taneè ſecundùm Deum: neque turpis lucri
3 gratia, ſed voluntariè: * neque vt dominan-
tes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.
4 * Et cùm apparuerit princeps paſtorum, per-
B cipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.
5 * Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenio-
ribus. " Omnes autem inuicem humilitatem " Ro. 12. c. 10
inſinuate, " quia Deus ſuperbis reſiſtit, humi- " Iac. 4. c. 10
6 libus autem dat gratiam. * Humiliamini igi-
tur ſub potenti manu Dei, vt vos exaltet in Pſ. 54. d 23.
7 tempore viſitationis: * Omnem ſolicitudinem Matt. 6. c. 25.
veſtram proijcientes in eum, quoniam ipſi Lu. 12. c. 22.
8 cura eſt de vobis. * Sobrij eſtote, & vigilate:
C quia aduerſarius veſter diabolus, tamquam
leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret:
9 * Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eamdem
paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ fra-
10 ternitati fieri. * Deus autem omnis gratiæ,
qui vocauit nos in æternam ſuam gloriam in
Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe perficiet,
11 confirmabit, ſolidabitque. * Ipſi gloria, & im-
12 perium in ſæcula ſæculorum; Amen. * Per
D Siluanum fidelem fratrem vobis, vt arbitror,
breuiter ſcripſi obſecrans, & conteſtans hanc
13 eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis. * Salu-
tat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone coële-
14 cta, & Marcus filius meus. * Salutate inuicem
in oſculo ſancto: Gratia vobis omnibus, qui
eſtis in Chriſto Ieſu.

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

1 SIMON Petrus, ſeruus, & Apo-
A ſtolus Ieſu Chriſti, ijs, qui coę-
qualem nobiſcum ſortiti ſunt
fidem in iuſtitia Dei noſtri,
& Saluatoris Ieſu Chriſti.
2 * Gratia vobis, & pax adimpleatur in co-
gnitione Dei, & Chriſti Ieſu Domini noſtri:
3 quomodo omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ,
quæ ad vitam, & pietatem donata ſunt, per
cognitionem eius, qui vocauit nos propria
4 gloria, & virtute, * per quem maxima, &
pre-

pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc
efficiamini diuinæ consortes naturæ: fugien-
tes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ
corruptionem. * Vos autem curam omnem 5
subinferentes, ministrate in fide vestra vir- B
tutem, in virtute autem scientiam, * in scien- 6
tia autem abstinentiam, in abstinentia au-
tem patientiam, in patientia autem pietatem,
* in pietate autem amorem fraternitatis, in 7
amore autem fraternitatis charitatem. * Hæc 8
enim si vobiscum adsint, & superent, non
vacuos, nec sine fructu vos constituent in
Domini nostri Iesu Christi cognitione. * Cui 9
enim non præsto sunt hæc, cæcus est, & ma-
nu tentans, obliuionem accipiens purgatio-
nis veterum suorum delictorum. * Quapro- 10
pter fratres magis satagite, vt per bona ope- C
ra certam vestram vocationem, & electio-
nem faciatis: hæc enim facientes non pecca-
bitis aliquando. * Sic enim abundanter mi- 11
nistrabitur vobis introitus in æternum re-
gnum Domini nostri, & Saluatoris Iesu
Christi. * Propter quod incipiam vos sem- 12
per commonere de his: & quidem scientes &
confirmatos vos in præsenti veritate. * Iustū 13
autem arbitror quamdiu sum in hoc taber-
naculo, suscitare vos in commonitione:
* certus quòd velox est depositio taberna- 14
culi mei secundùm quod & Dominus noster
Io. 21. f. 19. Iesus Christus " significauit mihi. * Dabo 15
autem operam, & frequenter habere vos post
obitum meum, vt horum memoriam fa-
"1. Cor. 1. c. 17. ciatis. * " Non enim doctas fabulas secuti no- 16
tam fecimus vobis Domini nostri Iesu Chri-
sti virtutem, & præsentiam: sed speculatores
facti illius magnitudinis. * Accipiens enim à 17
Deo Patre honorem, & gloriam, voce dela- D
psa ad eum huiuscemodi à magnifica gloria:
"Matt. 17. a. 5. " Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi
complacui, ipsum audite. * Et hanc vocem 18
nos audiuimus de cœlo allatam, cùm essemus
cum ipso in monte sancto. * Et habemus fir- 19
miorem propheticum sermonem: cui bene-
facitis attendentes quasi lucernæ lucenti in
caliginoso loco donec dies elucescat, & luci-
"2. Ti. 3. d. 16. fer oriatur in cordibus vestris: * " hoc pri- 20
mùm intelligentes, quòd omnis prophetia
Scripturæ propria interpretatione non fit.
* Non enim voluntate humana allata est 21
aliquando prophetia: sed Spiritu sancto
inspirati, locuti sunt sancti homines.

CAP. II.

FVerunt verò & pseudoprophetæ in po- 1
pulo, sicut & in vobis erunt magistri mē- A
daces, qui introducent sectas perditionis, &
eum, qui emit eos, Dominum negant: super-
ducentes sibi celerem perditionem. * Et mul- 2
ti sequentur eorum luxurias, per quos via ve-
ritatis blasphemabitur: * & in auaritia fictis 3
verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudi-
cium iam olim non cessat: & perditio eorum
4 non dormitat. * " Si enim Deus angelis pec- "Io. 4. d. 18. Iuda. b. 6.
cantibus non pepercit, sed rudentibus infer-
ni detractos in tartarum tradidit cruciandos,
5 in iudicium reseruari. * Et originali mundo
non pepercit, " sed octauū Noe iustitiæ præ- "Ge. 7. a. 1.
conem custodiuit, diluuium mundo impio-
6 rum inducens. * " Et ciuitates Sodomorum, "Gen. 19. b. 25.
B & Gomorrhæorum in cinerem redigens,
euersione damnauit, exemplum eorum, qui
7 impiè acturi sunt, ponens: * & iustum Lot
oppressum à nefādorum iniuria, ac luxurio-
8 sa conuersatione eripuit: * aspectu enim, &
auditu iustus erat: habitans apud eos, qui de
die in diem animam iustam iniquis operibus
9 cruciabant. * Nouit Dominus pios de tenta-
tione eripere: iniquos verò in diem iudicij
10 reseruare cruciandos: * magis autem eos, qui
post carnem in concupiscentia immunditiæ
ambulant, dominationemque contemnunt,
audaces, sibi placentes, sectas non metuunt
11 introducere blasphemantes: * vbi angeli for-
titudine, & virtute cùm sint maiores, nō por-
12 tāt aduersum se execrabile iudiciū. * Hi verò
velut irrationabilia pecora, naturaliter in ca-
ptionē, & in perniciē in his, quæ ignorāt bla-
13 sphemātes in corruptione sua peribūt, * per-
C cipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem
existimantes diei delicias; coinquinationes, &
maculæ delicijs affluentes, in conuiuijs suis
14 luxuriantes vobiscū, * oculos habētes plenos
adulterij, & incessabilis delicti: Pellicientes
animas instabiles, cor exercitatum auaritia "Nu. 22. d. 23.
15 habentes, maledictionis filij: * derelinquētes
rectā viam errauerunt, " secuti viam Balaam Iud. d. 11.
ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit:
16 * correptionē verò habuit suæ vesaniæ: su-
biugale mutū animal, hominis voce loquens,
17 prohibuit prophetæ insipientiam. * Hi sunt
fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagi-
tatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur.
18 * Superbia enim vanitatis loquentes, pellici-
D unt in desiderijs carnis luxuriæ eos, qui pau-
19 lulū effugiunt, qui in errore cōuersātur: * li-
bertatē illis promittētes, cū ipsi serui sint cor- "Io. 8. d. 24.
ruptionis: " à quo enim quis superatus est, hu- Ro. 16. c. 20.
20 ius & seruus est. * Si enim refugientes coin- Heb. 6. a. 4.
quinationes mundi in cognitione Domini Matt. 12. d. 45.
nostri, & Saluatoris Iesu Christi, his rursus
implicati superantur: facta sunt eis posteriora
21 deteriora prioribus. * Melius enim erat illis
non cognoscere viam iustitiæ, quàm post
agnitionē, retrorsum cōuerti ab eo, quod illis
22 traditū est sancto mandato. * Contigit enim
eis illud veri prouerbij: " Canis reuersus ad "Pro. 28. b. 12.
suum vomitum: & Sus lota in volutabro luti.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis, charissimi, secundam
A scribo epistolam, in quibus vestram
excito in commonitione sinceram mentem.
* vt

* vt memores sitis eorũ,quæ prædixi,verbo- 2
rum à sanctis Prophetis,& Apostolorum ve-
strorum, præceptorum Domini, & Saluato-
ris: * " hoc primùm scientes,quòd venient in 3
nouissimis diebus in deceptione illusores,iux-
ta proprias concupiscẽtias ambulantes,*dicẽ- 4
tes: " Vbi est promissio,aut aduentus eius? ex B
quo enim patres dormierunt, omnia sic per-
seuerant ab initio craturæ. * Latet enim eos 5
hoc volentes,quòd cęli erant priùs, & terra,
de aqua,& per aquam consistens Dei verbo:
* per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus 6
perijt. * Cęli autem,qui nũc sunt,& terra eo- 7
dem verbo repositi sunt, igni reseruati in diẽ
iudicij, & perditionis impiorum hominum.
* Vnum verò hoc non lateat vos,charissimi, 8
quia vnus dies apud Dominum sicut mille
anni, & mille anni sicut dies vnus. * Non 9
tardat Dominus promissionem suam, sicut
quidam existimant: sed patienter agit pro-
pter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad
ad pœnitentiam reuerti. * " Adueniet autem 10
dies Domini,vt fur, in quo cęli magno impe- C
tu transient,elementa verò calore soluentur,
terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exu-
11 rentur. * Cùm igitur hęc omnia dissoluenda
sint, quales oportet vos esse in sanctis cõuer-
12 sationibus,& pietatibus,* expectantes,& pro-
perãtes in aduentum diei Domini, per quem
cęli ardẽtes soluentur, & elemẽta ignis ardo-
13 re tabescent? * " Nouos verò cęlos,& nouam
terram secundùm promissa ipsius expecta-
14 mus, in quibus iustitia habitat. * Propter
quod charissimi hæc expectantes, satagite
immaculati, & inuiolati ei inueniri in pace.
15 * & " Domini nostri longanimitatem,salutẽ
D arbitremini:sicut & charissimus frater noster
Paulus secundùm datã sibi sapientiã scripsit
16 vobis, * sicut & in omnibus epistolis,loquens
in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia
intellectu,quę indocti,& instabiles deprauãt,
sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum
17 perditionem. * Vos igitur fratres præscien-
tes custodite, ne insipientium errore tradu-
18 cti excidatis à propria firmitate: * crescite
verò in gratia, & in cognitione Domini no-
stri, & Saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria &
nunc,& in diem æternitatis. Amen.

" 1. Ti. 4. a. 1
2 Ti. 3. a. 6.
Iud. f. 18.
" Ezec 12. f. 27.
" 1 Thess. 5. a. 2.
Apo 3. a. 3. & 16. c. 15.
" Isa. 65. c. 17. & 66. g. 22.
Apoc 21. a. 1.
" Ro. 2. a. 4.

EPISTOLA
BEATI IOANNIS APOSTOLI
PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

QVOD fuit ab initio, quod 1
audiuimus,quod vidimus ocu- A
lis nostris, quod perspeximus,
& manus nostræ contrectaue-
runt de verbo vitæ: * & vita 2
manifestata est, & vidimus, & testamur,
& annunciauimus vobis vitam æternam,
quæ erat apud patrem, & apparuit nobis:
3 * quod vidimus & audiuimus, annuncia-
B mus vobis, vt & vos societatem habeatis no-
biscum, & societas nostra sit cum Patre, &
4 cum Filio eius Iesu Christo. * Et hæc scribi-
mus vobis,vt gaudeatis,& gaudium vestrum
5 sit plenum. * Et hæc est annunciatio, quam
audiui-

audiuimus ab eo, & annunciamus vobis:
u Io.8.b.12 uQuoniã Deus lux est,& tenebræ in eo non C
sunt vllę.*Si dixerimus quoniam societatem 6
habemus cũ eo, & in tenebris ambulamus,
mentimur,& veritatem nõ facimus.*Si autẽ 7
in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce,
u Hebr. 9.d societatem habemus ad inuicem,u& sanguis
14. Iesu Christi, Filij eius,emundat nos ab omni
1.Petr.1.d. peccato.* uSi dixerimus quoniam peccatum 8
19. Apoc.1.b.5 non habemus; ipsi nos seducimus,& veritas D
3.Reg.8.c. in nobis non est. *Si confiteamur peccata 9
45. nostra; fidelis est, & iustus, vt remittat no-
2.Par.6.g. 36. bis peccata nostra, & emundet nos ab omni
Prou.20.b. iniquitate. *Si dixerimus, quoniam non 10
9. Eccl. 7.a. peccauimus: mendacem facimus eum, &
21. verbum eius non est in nobis.

CAP. II.

FIlioli mei, hæc scribo vobis, vt non pec- 1
cetis.Sed & si quis peccauerit,aduocatũ A
habemus apud Patrem,Iesum Christum iu-
stum:*& ipse est propitiatio pro peccatis no- 2
stris:non pro nostris autem tãtum,sed etiam
pro totius mundi. *Et in hoc scimus quoniã 3
cognouimus eum si mandata eius obserue-
mus. * Qui dicit se nosse eum, & mandata 4
eius nõ custodit, mendax est,& in hoc veri-
tas non est. *Qui autem seruat verbum eius, 5
verè in hoc charitas Dei perfecta est: & in
hoc scimus,quoniã in ipso sumus. *Qui dicit 6
se in ipso manere,debet,sicut ille ambulauit,
& ipse ambulare. * Charissimi,non manda- 7
tum nouum scribo vobis, sed mandatũ ve-
tus,quod habuistis ab initio: Mandatũ vetus B
u Ioan.13. est verbum,quod audistis.* uIterum manda- 8
d 34.&15. b.12. tum nouum scribo vobis quod verum est &
in ipso,& in vobis:quia tenebræ transierunt,
& verum lumen iam lucet. * Qui dicit se in 9
luce esse,& fratrem suum odit,in tenebris est
u Inf.3 c.1 vsque adhuc.*uQui diligit fratrem suum,in 10
lumine manet,& scãdalũ in eo nõ est. *Qui 11
autẽ odit fratrem suum, in tenebris est, & in
tenebris ambulat,& nescit quo eat: quia te-
nebræ obcæcauerũt oculos eius.*Scribo vo- 12
bis,filioli,quoniam remittũtur vobis peccata
propter nomen eius. * Scribo vobis patres, 13
quoniam cognouistis eum, qui ab initio est.
Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis
malignum. * Scribo vobis infantes, quoniã 14
cognouistis patrẽ. Scribo vobis iuuenes,quo-
niam fortes estis, & verbũ Dei manet in vo-
bis,& vicistis malignum. * Nolite diligere 15
mundum,neque ea, quæ in mundo sunt. Si C
quis diligit mundum,non est charitas Patris
in eo: * quoniam omne,quod est in mundo, 16
concupiscentia carnis est, & concupiscentia
oculorum,& superbia vitæ: quæ non est ex
Patre, sed mundo est. *Et mundus transit, 17
& concupiscentia eius. Qui autem facit vo-
luntatem Dei, manet in æternum. * Filioli, 18
nouissima hora est: & sicut audistis, quia
Antichristus venit:& nũc Antichristi multi
facti sunt,vnde scimus:quia nouissima hora
19 est. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex
nobis; nam, si fuissent ex nobis, permansis-
sent vtique nobiscum: sed vt manifesti sint,
20 quoniam non sunt omnes ex nobis.*Sed vos
vnctionem habetis à Sãcto,& nostis omnia.
21 *Nõ scripsi vobis quasi ignorantibus veri-
tatem,sed quasi scientibus eam: & quoniam
22 omne mẽdaciũ ex veritate nõ est. *Quis
mendax,nisi is,qui negat,quoniã Iesus nõ est
D Christus:Hic est Antichristus, qui negat Pa-
23 trem,& Filiũ.*Omnis,qui negat Filium,nec
Patrem habet, qui confitetur Filium, & Pa-
24 trem habet. * Vos quod audistis ab initio,in
vobis permaneat: Si in vobis permanserit,
quod audistis ab initio, & vox in Filio, &
25 Patre manebitis: * Et hæc est repromissio,
quã ipse pollicitus est nobis,vitam æternam.
26 *Hæc scripsi vobis de his,qui seducunt vos.
27 *Et vos vnctionem, quam accepistis ab eo,
maneat in vobis. Et non necesse habetis, vt
aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius do-
cet vos de omnibus, & verum est, & non est
mendaciũ.Et sicut docuit vos:manete in eo.
28 *Et nunc filioli manete in eo: vt cũ appa-
ruerit, habeamus fiduciam, & non confun-
29 damur ab eo in aduentum eius. * Si sci-
tis, quoniam iustus est, scitote quoniam &
omnis, qui facit iustitiam, ex ipso natus
est.

CAP. III.

1 VIdete qualem charitatem dedit nobis
A Pater, vt filij Dei nominemur, & si-
mus. Propter hoc mũdus nõ nouit nos: quia
2 non nouit eum. * Charissimi, nunc filij Dei
sumus, & nondum apparuit quid erimus.
Scimus, quoniam cùm apparuerit, similes ei
erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.
3 *Et omnis,qui habet hãc spem in eo,sancti-
4 ficat se, sicut & ille sanctus est. * Omnis, qui
facit peccatum, & iniquitatem facit, & pec-
5 catũ est iniquitas.* u Et scitis quia ille appa- u Isa. 55.c.
ruit,vt peccata nostra tolleret: & peccatũ in 9.
6 eo non est. *Omnis,qui in eo manet,nõ pec- 1.Pet.2.d. 22.
cat,& omnis, qui peccat, non vidit eum,nec
7 cognouit eum. * Filioli nemo, vos seducat.
B Qui facit iustitiam,iustus est, sicut & ille iu-
8 stus est. * u Qui facit peccatum, ex diabolo u Io.8.f.44
est: quoniam ab initio diabolus peccat. In
hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera
9 diaboli. * Omnis, qui natus est ex Deo, pec-
catum non facit: quoniã semen ipsius in eo
manet, & non potest peccare, quoniam ex
10 Deo natus est. * In hoc manifesti sunt filij
Dei, & filij diaboli. Omnis qui non est iu-
stus,non est ex Deo,& qui non diligit fratrẽ u Io. 13. d.
11 suum:*quoniam hęc est annunciatio,quam 34. & 15.
audistis ab initio, u vt diligatis alterutrum. b.12. u Gen.4.b.
12 *Non sicut. u Cain, qui ex maligno erat, & 8.

occidit fratrẽ ſuum. Et propter quod occi-
dit eum? quoniam opera eius maligna erant:
fratris autem eius iuſta. * Nolite mirari fra- 13
tres, ſi odit vos mundus. * Nos ſcimus quo- 14
niam tranſlati ſumus de morte ad vitã, quo-
niam diligimus fratres. Qui non diligit ma- C
n Leu. 19. d. 17. net in morte: *omnis, qui odit fratrem ſuũ, 15
homicida eſt. Et ſcitis quoniã omnis homi-
cida non habet vitam ęternam in ſemetipſo
n Ioa. 15. b. 13. manentem.* n In hoc cognouimus charita- 16
tem Dei, quoniam ille animam ſuã pro no-
bis poſuit: & nos debemus pro fratribus ani-
mas ponere.* n Qui habuerit ſubſtantiã hu- 17
n Iac. 2. c. 15. ius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſi-
tatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo:
quomodo charitas Dei manet in eo? * Filio- 18
li mei, non diligamus verbo, neq; lingua, ſed D
opere, & veritate.* in hoc cognoſcimus quo- 19
niam ex veritate ſumus: & in cõſpectu eius
ſuadebimus corda noſtra. * Quoniam ſi re- 20
prehenderit nos cor noſtrum: maior eſt
Deus corde noſtro, & nouit omnia. *Cha- 21
riſſimi, ſi cor noſtrũ non reprehenderit nos,
fiduciam habemus ad Deũ: * n & quidquid 22
n Matt. 21. c. 22. petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mã-
data eius cuſtodimus, & ea, quæ ſunt placita
n Ioan 6. d. 29. & 17. a 3. coram eo, facimus.* n Et hoc eſt mandatum 23
eius: Vt credamus in nomine Filij eius Ieſu
Chriſti, & diligamus alterutrum, ſicut de-
dit mandatum nobis.* n Et qui ſeruat man- 24
n Ioan. 13. d. 14. & 15. b. 12. data eius, in illo manet, & ipſe in eo: & in
hoc ſcimus, quoniam manet in nobis de
Spiritu, quem dedit nobis.

CAP. IV.

Chariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, 1
ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint: A
quoniam multi pſeudoprophetæ exierũt in
mundum: *in hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: 2
omnis ſpiritus, qui confitetur Ieſum Chri-
ſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt: *& omnis 3
ſpiritus, qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, &
hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis, quoniã
venit, & nunc iam in mundo eſt. * Vos ex 4
Deo eſtis filioli, & viciſtis eũ, quoniam ma-
ior eſt, qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.
n Ioan. 8. f. 47. * n Ipſi de mundo ſunt: ideò de mundo lo- 5
quuntur, & mundus eos audit.* Nos ex Deo 6
ſumus. Qui nouit Deum, audit nos: qui non B
eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſci-
mus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris.
*Chariſſimi, diligamus nos inuicẽ: quia cha- 7
ritas ex Deo eſt. Et omnis, qui diligit, ex Deo
natus eſt, & cognoſcit Deum.* Qui non dili- 8
git, non nouit Deum: quoniã Deus charitas
n Ioan. 3. b. 16. eſt.* n In hoc apparuit charitas Dei in nobis, 9
quoniam Filium ſuum vnigenitum miſit
Deus in mũdum, vt viuamus per eum. * In 10
hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus
Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos,
& miſit filium ſuum propitiationem pro

11 peccatis noſtris. *Chariſſimi, ſi ſic Deus di-
C lexit nos: & nos debemus alterutrum dili-
12 gere. * n Deum nemo vidit vmquam. Si di- n Ioan. 1. c. 18.
ligamus inuicem, Deus in nobis manet, & 2. Tim. 6. c. 17.
13 charitas eius in nobis perfecta eſt: * In hoc
cognoſcimus, quoniã in eo manemus, & ipſe
in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit no-
14 bis.* Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniã
Pater miſit Filium ſuum Saluatorem mun-
15 di. * Quiſquis confeſſus fuerit, quoniam Ie-
ſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ip-
16 ſe in Deo. * Et nos cognouimus, & credi-
dimus charitati, quam habet Deus in nobis.
Deus Charitas eſt: & qui manet in charita-
17 te, in Deo manet, & Deus in eo. * In hoc
D perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, vt fidu-
ciam habeamus in die iudicij: quia ſicut ille
18 eſt, & nos ſumus in hoc mundo. *Timor nõ
eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras
mittit timorem, quoniam timor pęnam ha-
bet, qui autem timet, non eſt perfectus in
19 charitate.* Nos ergo diligamus Deum, quo-
20 niam Deus prior dilexit nos. * Si quis dixe-
rit quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum
oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit
fratrem ſuum, quem videt, Deum, quẽm nõ
22 videt, quomodo poteſt diligere? * n Et hoc
mandatum habemus à Deo: vt qui diligit n Ioa. 13. d. 34. & 15. b. 12.
Deum, diligat & fratrem ſuum. Ephes. 5. a. 2.

CAP. V.

1 Omnis, qui credit, quoniam Ieſus eſt
A Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis,
qui diligit eum, qui genuit, diligit & eũ, qui
2 natus eſt ex eo. * In hoc cognoſcimus, quo-
niam diligimus natos Dei, cùm Deũ diliga-
3 mus, & mandata eius faciamus. * Hæc eſt
enim charitas Dei, vt mãdata eius cuſtodia-
4 mus: & mandata eius grauia nõ ſunt.* Quo-
niam omne, quod natum eſt ex Deo, vincit
mundũ: & hæc eſt victoria, quæ vincit mũ-
5 dum, fides noſtra.* n Quis eſt, qui vincit mũ-
dum, niſi qui credit, quoniam Ieſus eſt filius n 1. Cor. 15. g. 57.
6 Dei? * hic eſt, qui venit per aquã, & ſangui-
B nem, Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed
in aqua, & ſanguine. Et ſpiritus eſt, qui teſti-
7 ficatur, quoniã Chriſtus eſt veritas. * Quo-
niam tres ſunt, qui teſtimonium dant in cę-
lo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi
8 tres vnum ſunt.* Et tres ſunt, qui teſtimoniũ
dant in terra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: &
9 hi tres vnum ſunt. * Si teſtimonium homi-
num accipimus, teſtimonium Dei maius eſt: n Ioan. 5. d. 36.
quoniam hoc eſt teſtimoniũ Dei, quod ma-
ius eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.
10 *Qui credit in filium Dei, habet teſtimo-
C niũ Dei in ſe. n Qui non credit Filio, menda-
cem facit eum: quia non credit in teſtimo-
niũ, quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.
11 *Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam
æternã dedit nobis Deus. Et hæc vita in Fi-
lio

lio eius est. *Qui habet Filium, habet vitam: 12
qui non habet Filium, vitam nõ habet. Hæc
scribo vobis : vt sciatis quoniam vitam ha-
betis æternam, qui creditis in nomine Filij
Dei. *Et hæc est fiducia, quam habemus ad 13
eum : Quia quodcumq; petierimus: secundũ
voluntatem eius, audit nos. *Et scimus quia 14
audit nos quidquid petierimus : scimus quo-
niam habemus petitiones, quas postulamus
ab eo. *Qui scit fratrem suum peccare pec- 15
catum non ad mortem, petat, & dabitur ei
vita peccanti non ad mortem. Est peccatum
ad mortem: non pro illo dico, vt roget quis.
16 *Omnis iniquitas, peccatum est : & est pec-
D catum ad mortem. *Scimus quia omnis, qui
17 natus est ex Deo, non peccat: sed generatio
Dei conseruat eum, & malignus non tangit
28 eum. * Scimus quoniam ex Deo sumus: &
19 mundus totus in maligno positus est. * Et
scimus, quoniam Filius Dei venit, u & dedit u Luc. 24.
nobis sensum, vt cognoscamus verum Deũ, 45.
& simus in vero Filio eius. Hic est verus
20 Deus, & vita æterna. * Filioli, custodite vos
à simulacris. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR Electæ dominæ, & 1
natis eius, quos ego diligo A
in veritate, & non ego solus,
sed & omnes, qui cognoue-
runt veritatem, * propter ve- 2
ritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscũ
erit in æternum. * Sit vobiscum gratia, mi- 3
sericordia, pax à Deo Patre, & à Christo Ie-
su Filio Patris in veritate, & charitate. * Ga- 4
uisus sum valdè, quoniam inueni de filijs tuis
ambulantes in veritate sicut mandatum ac- B
cepimus à Patre. *Et nunc rogo te domina, 5
n Io. 15. b 12. non tamquam mandatum nouum scribens
tibi, sed quod habuimus ab initio, n vt dili-
gamus alterutrum. * Et hæc est charitas, vt 6
ambulemus secundùm mandata eius. Hoc C
est enim mandatum, vt quemadmodum au-
disti ab initio, in eo ambuletis: * quoniam 7
multi seductores exierunt in mundum, qui
non confitentur Iesum Christum venisse in
carnem: hic est seductor, & Antichristus.
*Videte vosmetipsos, ne perdatis, quæ ope- 8
rati estis: sed vt mercedem plenam accipia-
tis. *Omnis, qui recedit, & non permanet in 9
doctrina Christi, Deum non habet: qui per-
manet in doctrina, hic & Patrem & Filium
habet. *Si quis venit ad vos, & hanc doctri- 10
nam non affert, nolite recipere eum in do- D
mum, nec AVE ei dixeritis. * Qui enim di- 11
cit illi AVE, communicat operibus eius ma-
lignis. * Plura habens vobis scribere, nolui 12
per chartam, & atramentum: spero enim
me futurum apud vos, & os ad os loqui: vt
gaudium vestrum plenum sit. *Salutant te 13
filij sororis tuæ Electæ.

APISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio charissimo,
A quem ego diligo in veritate.
2 * Charissime, de omnibus
orationem facio prosperè te
ingredi, & valere, sicut pro-
3 sperè agit anima tua. * Gauisus sum valdè
B venientibus fratribus, & testimonium perhi-
bẽtibus veritati tuæ, sicut tu in veritate am-
4 bulas. *Maiorem horum non habeo gratiã,
quàm vt audiam filios meos in veritate am-
5 bulare. *Charissime, fideliter facis quidquid
operaris in fratres, & hoc in peregrinos,
6 *qui testimonium reddiderunt charitati tuę
in conspectu Ecclesiæ: quos, benefaciens, de-
7 duces dignè Deo. * Pro nomine enim eius
profecti sunt, nihil accipientes à Gentibus.
8 *Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, vt
C cooperatores simus veritatis. * Scripsissem
9 forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatũ
gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos:
10 propter hoc si venero, cõmonebo eius ope-
ra, quæ facit: verbis malignis garriens in nos:
& quasi non ei ista sufficiant, neq; ipse susci-
pit fratres, & eos, qui suscipiunt, prohibet, &
11 de Ecclesia eijcit. * Charissime, noli imitari
D malum, sed quod bonum est. Qui benefacit,
ex Deo est: qui malefacit, non vidit Deum.
12 Demetrio testimoniũ redditur ab omnibus,
& ab ipsa veritate, sed & nos testimonium
perhibemus: & nosti quoniam testimonium
13 nostrum verum est. *Multa habui tibi scri-
bere: sed nolui per atramentum, & calamum
13 scribere tibi. * Spero autem protinus te vi-
dere, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salu-
tant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA B. IVDÆ APOSTOLI.

IVDAS Ieſu Chriſti ſeruus, 1
frater autem Iacobi, his, qui A
ſunt in Deo Patre dilectis, &
Chriſto Ieſu cõſeruatis, & vo-
catis. * Miſericordia vobis, & 2
pax, & charitas adimpleatur. * Chariſſimi, 3
omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vo-
bis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui
ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel
traditæ ſanctis fidei. * Subintroierunt enim 4
quidam homines (qui olim preſcripti ſunt in
hoc iudicium) impij, Dei noſtri gratiã tranſ-
ferentes in luxuriam, & ſolùm Dominato-
rem, & Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum ne-
gantes. *Commonere autem vos volo, ſcien- 5
ª Nu. 14 f. 37. tes ſemel omnia, quoniam Ieſus populum de B
terra Ægypti ſaluans, ª ſecundò eos, qui non
crediderũt, perdidit: *Angelos verò, qui non 6
ſeruauerunt ſuum principatũ, ſed derelique-
runt ſuũ domicilium, in iudiciũ magni diei,
vinculis æternis ſub caligine reſeruauit. *Si- 7
cut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ ciui-
tates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes
poſt carnẽ alterã, factæ ſunt exemplũ, ignis
æterni penam ſuſtinentes. * Similiter & hi 8
carnem quidẽ maculãt, dominationẽ autem
ſpernunt, maieſtatem autem blaſphemant.
ª Zach. 3. a. 2. *ª Cùm Michael Archangelus cum diabolo 9
diſputans altercaretur de Moyſi corpore, nõ
eſt auſus iudiciũ inferre blaſphemiæ: ſed di-
xit: Imperet tibi Dñs. * Hi autem quæcumq; 10
quidem ignorant, blaſphemant: quæcumq;
ª Gen. 4. b. 8. autem naturaliter, tamquã muta animalia,
ª Num 22. c 3. norunt, in his corrumpuntur. * Væ illis, quia 11
in via ª Cain abierunt, & ª errore Balaam
ª Nu. 16. a. 3. mercede effuſi ſunt, & in contradictione
ª 2. Pet 2. d ... ª Core perierũt: Hi ſunt in epulis ſuis macu- 12
læ, conuiuantes ſine timore, ſemetipſos pa- C
ſcentes, nubes ſine aqua, quæ à ventis circũ-
feruntur, arbores autumnales, infructuoſæ,
13 bis mortuæ, eradicatæ, * fluctus feri maris,
deſpumantes ſuas confuſiones, ſidera erran-
tia; quibus procella tenebrarũ ſeruata eſt in
14 æternũ. * Prophetauit autem & de his ſepti-
mus ab Adam Enoch, dicẽs: ª Ecce venit Dñs ª Apoc. 1. b 7.
15 in ſanctis millibus ſuis * facere iudiciũ con-
tra omnes, & arguere omnes impios de om-
nibus operibus impietatis eorum, quibus im-
piè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti
16 ſunt contra Deum peccatores impij. * Hi
ſunt murmuratores querulosi, ſecundũ de-
ſideria ſua ambulãtes, ª & os eorũ loquitur ª Pſ. 16. c. 10.
ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.
17 * Vos autem chariſſimi memores eſtote ver-
D borũ, ª quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Dñi ª 1. Ti 4. a 1.
18 noſtri Ieſu Chriſti, *qui dicebãt vobis, quo- 2. Ti 3 a. 1
niam in nouiſſimo tempore venient illuſo- 2. Pet. 3. a. 3.
res, ſecundũ deſideria ſua ambulantes in im-
19 pietatibus. * Hi ſunt, qui ſegregãt ſemetipſos,
20 animales, Spiritum non habentes. * Vos autẽ
chariſſimi ſuperædificãtes voſmetipſos ſan-
ctiſſimæ veſtræ fidei, in ſpiritu ſancto oran-
21 tes, * voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate,
expectantes miſericordiam Dñi noſtri Ieſu
22 Chriſti in vitam æternam. * Et hos quidem
23 arguite iudicatos: *illos verò ſaluate, de igne
rapiẽtes. Alijs autem miſeremini in timore:
odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatã
24 tunicam. * Ei autẽ, qui potens eſt vos conſer-
uare ſine peccato, & conſtituere ante con-
ſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exulta-
tione in aduentu Dñi noſtri Ieſu Chriſti.
25 * Soli Deo Saluatori noſtro, per Ieſum Chri-
ſtum Dñm noſtrũ gloria, & magnificentia,
imperium, & poteſtas ante omne ſæculũ, &
nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amẽ.

APO-

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

APOCALYSIS Iesu Chri- 1
sti, quam dedit illi Deus pa- A
lã facere seruis suis, quæ opor-
tet fieri cito: & significauit,
mittens per Angelum suum
seruo suo Ioanni: * qui testimonium perhi- 2
buit verbo Dei, & testimonium Iesu Chri-
sti, quæcumque vidit. * Beatus, qui legit, & 3
audit verba prophetiæ huius: & seruat ea,
quæ in ea scripta sunt: tempus enim propè
est. * Ioannes septem Ecclesijs, quæ sunt in 4
Asia. Gratia vobis, & pax ab eo, " qui est, &
qui erat, & qui venturus est, & à septem spi-
ritibus, qui in conspectu throni eius sunt,
* & à Iesu Christo, qui est testis fidelis, " pri- 5
mogenitus mortuorum, & princeps regum B
terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis
nostris " in sanguine suo, * & fecit nos regnũ, 6
& sacerdotes Deo & Patri suo: ipsi gloria, &
imperium in sæcula sæculorũ: Amen. * " Ec- 7
ce venit cum nubibus, & videbit eum om-
nis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plan-
gent se super eum omnes tribus terræ: Etiam:
Amen. * " Ego sum α, & ω, principium, & 8
finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat,
& qui venturus est, omnipotens. * Ego Ioan- 9
nes frater vester, & particeps in tribulatio-
ne, & regno & patientia in Christo Iesu, fui
in insula, quæ appellatur Patmos propter
verbum Dei, & testimonium Iesu: * Fui in 10
spiritu in Dominica die, & audiui post me C
vocem magnam tamquàm tubæ, * dicentis: 11
Quod vides, scribe in libro: & mitte septem
Ecclesijs, quę sunt in Asia, Epheso, & Smyr-
næ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, &

" Exod. 3. d. 14.
" 1 Cor. 15. c. 20. Col. 1. c. 18.
" Heb. 9 b. d. 14.
1 Pet. 1. d. 10.
1. Ioan. 1. d. 7.
" Isa. 3. e. 13. Matt. 24 c. 20. Iud. c. 15.
" Isa. 44 c. 6. Inf. 21. b. 6. & 22. c. 13.

12 Philadelphiæ, & Laodiceæ. * Et conuer-
sus sum, vt viderem vocem, quæ loqueba-
tur mecum: Et conuersus vidi septem can-
13 delabra aurea: * & in medio septem cande-
labrorum aureorum similem filio hominis,
vestitum podere, & præcinctum ad mam-
14 millas zona aurea: * caput autem eius, &
D capilli erant candidi tamquàm lana alba, &
tamquàm nix, & oculi eius tamquàm flam-
15 ma ignis, * & pedes eius similes aurichalco,
sicut in camino ardenti, & vox illius tam-
16 quàm vox aquarum multarum: * & habe-
bat in dextera sua stellas septem: & de ore
eius gladius vtraque parte acutus exibat: &
17 facies eius sicut sol lucet in virtute sua. * Et
cùm vidissem eum, cecidi ad pedes eius tam-
quàm mortuus. Et posuit dexteram suam
super me, dicens: Noli timere: " ego sum pri-
18 mus, & nouissimus, * & viuus, & fui mor-
tuus, & ecce sum viuens in sæcula sæculorũ,
19 & habeo claues mortis, & inferni. * Scribe
ergo quæ vidisti, & quę sunt, & quę oportet
20 fieri post hæc. * Sacramentum septem stel-
larum, quas vidisti, in dextera mea, & septem
candelabra aurea: septem stellæ Angeli sunt
septem Ecclesiarum, & candelabra septem,
septem Ecclesiæ sunt.

" Isa. 41. b. 4. & 44. a. 6.

CAP. II.

1 ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc di-
A cit, qui tenet septem stellas in dextera
sua, qui ambulat in medio septẽ candelabro-
2 rũ aureorum: * Scio opera tua, & laborẽ, &
patientiam tuam, & quia non potes sustine-
re malos: & tentasti eos, qui se dicunt Apo-
stolos esse, & non sunt: & inuenisti eos men-

daces: * & patientiam habes, & sustinuisti 3
propter nomen meum, & non defecisti. *Sed 4
habeo aduersum te, quòd charitatem tuam B
primã reliquisti. * Memor esto itaque vnde 5
excideris: & age pęnitentiam, & prima ope-
ra fac: sin autem, venio tibi, & mouebo can-
delabrum tuum de loco suo, nisi pęnitentiã
egeris. * Sed hoc habes, quia odisti facta Ni- 6
colaitarũ, quæ & ego odi. *Qui habet aurẽ, 7
audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincẽti
dabo edere de ligno vitę, quod est in Paradi-
so Dei mei. * Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ 8
scribe: Hæc dicit primus, & nouissimus, qui C
fuit mortuus, & viuet: * Scio tribulationem 9
tuã, & paupertatem tuã, sed diues es: & bla-
sphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse,
& non sunt, sed sunt synagoga satanæ. *Ni- 10
hil horum timeas quę passurus es. Ecce mis-
surus est diabolus aliquos ex vobis in carce-
rem, vt tentemini: & habebitis tribulatio-
nem diebus decem. Esto fidelis vsque ad
mortem, & dabo tibi coronam vitæ. * Qui 11
habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ec- D
clesiis: Qui vicerit, non lædetur à morte se-
cunda. * Et Angelo Pergami Ecclesię scribe: 12
Hæc dicit, qui habet rhomphæã vtraq; par-
te acutam: * Scio vbi habitas, vbi sedes est sa- 13
tanæ: & tenes nomen meum, & non nega-
sti fidem meam. Et in diebus illis Antipas te-
stis meus fidelis, qui occisus est apud vos,
vbi satanas habitat. * Sed habeo aduersus te 14
pauca: quia habes illic tenentes doctrinam
" Nu. 24. a. " Balaam, qui docebat Balac mittere scanda-
3 & 25. a. lũ coram filijs Israel, edere, & fornicari: * ita 15
2. Ier. 17 b. 10 habes & tu tenentes doctrinam Nicolaita-
rum. *Similiter pęnitentiam age: si quo mi- 16
nus veniam tibi cito, & pugnabo cum illis in E
gladio oris mei. * Qui habet aurem, audiat 17
quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincenti dabo
manna absconditum, & dabo illi calculum
candidum: & in calculo nomen nouum scri-

18 ptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. * Et
Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hęc dicit
Filius Dei, qui habet oculos tamquã flam-
mã ignis, & pedes eius similes aurichalcho:
19 *Noui opera tua, & fidẽ, & charitatem tuã,
F & ministeriũ, & patientiã tuam, & opera tua
20 nouissima plura prioribus. * Sed habeo ad-
uersus te pauca: quia permittis mulierẽ Ieza-
bel, quę se dicit prophetẽ, docere, & seducere
seruos meos, fornicari, & manducare de ido-
21 lothytis. *Et dedi illi tẽpus, vt pęnitentiam
ageret: & non vult pœnitere à fornicatione
22 sua. *Ecce mittã eã in lectũ: & qui męchan-
tur cũm ea, in tribulatione maxima erunt,
23 nisi pęnitentiã ab operibus suis egerint. * &
filios eius interficiam in morte, & scient om-
G nes Ecclesię, " quia ego sum scrutans renes, " 1. Reg. 16.
& corda: & dabo vnicuique vestrum secun- b. 7.
24 dùm opera sua. Vobis autẽ dico, * & ceteris, Ps. 7. c. 10.
qui Thyatiræ estis: Quicumq; non habent
doctrinam hanc, & qui nõ cognouerũt alti-
tudines satanæ, quemadmodum dicunt, non
25 mittam super vos aliud pondus: *tamen id,
26 quod habetis, tenete, donec veniam. *Et qui
vicerit, & custodierit vsq; in finẽ opera mea,
27 dabo illi potestatem super Gentes, *& reget
eas in virga ferrea, & tamquã vas figuli cõ-
28 fringẽtur, *sicut & ego accepi à Patre meo:
29 & dabo illi stellam matutinam. *Qui habet
aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs.

CAP. III.

1 ET angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc
A dicit, qui habet septem Spiritus Dei, &
septẽ stellas: Scio opera tua, quia nomen ha-
2 bes, quòd viuas, & mortuus es. *Esto vigilãs,
& confirma cetera, quæ moritura erant. Nõ
enim inuenio opera tua plena coram Deo " Inf 16. c.
3 meo. *In mẽte ergo habe qualiter acceperis, 15
& audieris, & serua, & pęnitentiã age. Si er- 1. Thes. 5. a.
go non vigilaueris, " Veniam ad te tamquã 2. 1. Pet 3. c.
4 fur, & nescies, qua hora veniam ad te. * Sed 10.
habes

habes pauca nomina in Sardis,qui nō inqui-
nauerunt vestimenta sua:& ambulabūt me-
cum in albis,quia digni sunt. *Qui vicerit, 5
sic vestietur vestimentis albis, & non delebo B
nomē eius de Libro vitæ,& cōfitebor nomē
eius coram Patre meo,& coram angelis eius.
*Qui habet aurē, audiat quid Spiritus dicat 6
Ecclesijs.*Et Angelo Philadelphię Ecclesię: 7
„ Is.22.f.22. Iob.12.b.14 scribe: Hæc dicit Sanctus,& Verus, „ qui ha-
bet clauē Dauid: quia aperit, & nemo clau-
dit:claudit,& nemo aperit. *Scio opera tua. 8
Ecce dedi coram te ostium apertū,quod ne-
mo potest claudere: quia modicā habes vir-
tutem,& seruasti verbū meum,& non nega-
sti nomen meum. * Ecce dabo de synagoga 9
satanæ,qui dicunt se Iudæos esse, & nō sunt,
sed mentiuntur: Ecce faciā illos,vt veniant,
& adorent ante pedes tuos: & sciēt,quia ego
dilexi te,*quoniam seruasti verbū patientię 10
meæ, & ego seruabo te ab hora tentationis, C
quæ ventura est in orbem vniuersum tētare
habitantes in terra. * Ecce venio cito: tene 11
quod habes,vt nemo accipiat coronā tuam.
*Qui vicerit,faciam illum columnam in tē- 12
plo Dei mei, & foras nō egredietur ampliùs:
& scribam super eum nomē Dei mei, & no-
men ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ
descēdit de cœlo à Deo meo,& nomen meū
13 nouum. * Qui habet aurē,audiat quid Spi-
14 ritus dicat Ecclesijs. * Et Angelo Laodiceæ „ Io.14.a.6.
Ecclesiæ scribe: „ Hæc dicit: Amen,testis fi-
delis, & verus, qui est principium creaturæ
15 Dei. *Scio opera tua: quia neq; frigidus es,
neque calidus: vtinam frigidus esses,aut ca-
16 lidus:sed quia tepidus es,& nec frigidus, nec
D calidus, incipiam te euomere ex ore meo.
17 *quia dicis:quòd diues sum,& locupletatus,
& nullius egeo: & nescis,quia tu es miser,&
miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.
18 * Suadeo tibi emere à me aurum ignitum
probatum,vt locuples fias,& vestimentis al-
bis induaris,& non appareat confusio nudi-
tatis tuæ,& collyrio inunge oculos tuos, vt
19 videas. * „ Ego quos amo arguo,& castigo.
20 Æmulare ergo, & pęnitentiam age. *Ecce „ Prou.3.b.10. Heb.12.b.6
sto ad ostium,& pulso: si quis audierit vocē
meam,& aperuerit mihi ianuam,intrabo ad
illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.
21 *Qui vicerit,dabo ei sedere mecum in thro-
no meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre
22 meo in throno eius. *Qui habet aurem,au-
diat quid Spiritus dicat Ecclesijs.

CAP. IV.

POst hęc vidi: & ecce ostium apertum in 1
cœlo,& vox prima,quā audiui,tamquā A
tubę loquentis mecū,dicens: Ascende huc,&
ostendā tibi,quæ oportet fieri post hæc. *Et 2
statim fui in spiritu: & ecce sedes posita erat
in cœlo,& supra sedē sedens. *Et qui sedebat 3
similis erat aspectui lapidis, iaspidis, & sar-
dinis: & iris erat in circuitu sedis similis vi-
sioni smaragdinæ. *Et in circuitu sedis sedi- 4
lia vigintiquatuor: & super thronos vigin- B
quatuor seniores sedētes,circumamicti vesti-
mentis albis,& in capitibus eorū coronæ au-
reæ: * Et de throno procedebant fulgura,& 5
voces,& tonitrua, & septem lampades ardē-
tes ante thronū, qui sunt septē spiritus Dei.
6 Et in conspectu sedis,tamquàm mare vitreū
C simile crystallo: & in medio sedis, & in cir-
cuitu sedis quatuor animalia plena oculis
7 ante,& retro. * Et animal primū simile leo-
ni,& secundū animal simile vitulo, & tertiū
animal habens faciē, quasi hominis,& quar-
8 tum animal simile aquilæ volanti. *Et qua-
tuor animalia,singula eorum habebant alas
senas,& in circuitu,& intus plena sūt oculis:
& requiem non habebant die ac nocte,dicē-
tia. „ Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dn̄s Deus „ Isa.6.a.5
omnipotens, qui erat, & qui venturus est.
* *Et cū darent illa animalia gloriam, & ho-
norem, & benedictionem sedēti super thro-

 num,

num, viuenti in sæcula sæculorum, *proci- 10
debant vigintiquatuor seniores ante sedentē D
in throno, & adorabant viuentem in sæcu-
la sæculorum, & mittebant coronas suas an-
te thronum dicentes: * Dignus es Domine 11
Deus noster accipere gloriam, & honorem,
& virtutem: quia tu creasti omnia, & pro-
pter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAP. V.

ET vidi in dextera sedentis super thronū 1
librum scriptum intus & foris, signatū A
sigillis septem. * Et vidi Angelum fortem, 2
prędicantē voce magna: Quis est dignus ape-
rire librum, & soluere signacula eius? * Et ne- 3
mo poterat neq; in cœlo, neque in terra, neq;
subtus terram aperire librum, neq; respicere
illum. * Et ego flebam multū, quoniam ne- 4
mo dignus inuentus est aperire librum, nec
videre eū. * Et vnus de senioribus dixit mihi: 5
Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, ra- B
dix Dauid, aperire librum, & soluere septem
signacula eius. * Et vidi: & ecce in medio 6
throni, & quatuor animaliū, & in medio se-
niorum, Agnū stantem tamquàm occisum,
habentem cornua septem, & oculos septem:
qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnē
terram. * Et venit, & accepit de dextera se- 7
8 dentis in throno librum. * Et cùm aperuisset
librum, quatuor animalia, & vigintiquatuor
seniores ceciderunt coram agno, habentes
singuli citharas, & phialas aureas plenas
odoramentorū, quæ sunt orationes sancto-
9 rum: * & cantabant canticum nouum, dicē-
C tes: Dignus es Dñe accipere librum, & ape-
rire signacula eius: quoniam occisus es, &
redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni
10 tribu, & lingua, & populo, & natione: * &
fecisti nos Deo nostro regnū, & sacerdotes, &
11 regnabimus super terram. * Et vidi, & audi-
ui vocem angelorum multorum in circuitu
throni, & animalium, & seniorum: & erat
12 numerus eorum [u] millia millium, * dicētium
D voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus [u] Dan. 7. c. 10.
est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sa-
pientiam, & fortitudinem, & honorē, & glo-
13 riam, & benedictionem. * Et omnem creatu-
ram, quæ in cœlo est, & super terram, & sub
terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: om-
nes audiui dicentes: Sedenti in throno, &
Agno benedictio, & honor, & gloria, & po-
14 testas in sæcula sæculorum. * Et quatuor
animalia dicebāt: Amen. Et viginti quatuor
seniores ceciderunt in facies suas: & adora-
rauerunt viuentem in sæcula sæculorum.

CAP. VI.

ET vidi, quòd aperuisset Agnus vnū de 1
septem sigillis, & audiui vnum de qua- A
tuor animalibus, dicēs, tamquàm vocē toni-
trui: Veni, & vide. * Et vidi: & ecce equus al- 2
bus, & qui sedebat super illum habebat arcū,
& data est ei corona, & exiuit vincēs vt vin-
ceret. * Et cū aperuisset sigillum secundum, 3
audiui secundum animal, dicens: Veni, & vi-
de. * Et exiuit alius equus rufus: & qui sede- 4
bat super illum, datū est ei vt sumeret pacē
de terra, & vt inuicem se interficiāt, & datus
est ei gladius magnus. * Et cùm aperuisset si- 5
gillum tertium, audiui tertiū animal, dicens: B
Veni, & vide. Et ecce equus niger, & qui se-
debat super illum, habebat staterā in manu
6 sua. * Et audiui, tamquàm vocem, in medio
quatuor animalium dicentiū: Bilibris tritici
denario, & tres bilibres hordei denario, & vi-
7 nū, & oleum ne læseris. * Et cū aperuisset si-
gillū quartum, audiui vocē quarti animalis
8 dicentis: Veni, & vide. * Et ecce equus palli-
dus: & qui sedebat super eū, nomen illi Mors,
& infernus sequebatur eū, & data est illi po-
testas super quatuor partes terræ, interficere
9 gladio, fame, & morte, & bestijs terræ. * Et cū
C aperuisset sigillū quintū: vidi subtus altare
animas interfectorum propter verbum Dei,
& pro-

& propter testimonium, quod habebant,*& 10
clamabant voce magna, dicentes: Vsquequò
Domine, (sanctus, & verus) non iudicas, &
non vindicas sanguinem nostrum de ijs, qui
habitant in terra?*Et datæ sunt illis singulæ 11
stolæ albæ:& dictum est illis, vt requiescerent
adhuc tempus modicum donec compleantur
conserui eorum,& fratres eorum, qui interfi-
ciendi sunt sicut & illi.*Et vidi cũ aperuisset 12
sigillum sextum:& ecce terrẽmotus magnus D
factus est,& sol factus est niger, tamquã sac-
cus cilicinus: & luna tota facta est sicut san-
13 guis: *& stellæ de cęlo ceciderunt, super ter-
ram, sicut ficus emittit grossos suos cùm à
14 vento magno mouetur. * & cęlum recessit
sicut liber inuolutus: & omnis mons,& insu-
15 læ de locis suis motæ sunt: *& reges terræ,&
principes, & tribuni, & diuites, & fortes, &
omnis seruus,& liber absconderunt se in spe-
16 luncis,& in petris montium: *& dicunt mõ-
tibus,& petris: Cadite super nos,& abscon- Is.2.d.19.
dite nos à facie sedentis super thronum, & Os.10.b.8.
17 ab ira Agni: * quoniam venit dies magnus Luc.23.d.30.
iræ ipsorum: & quis poterit stare?

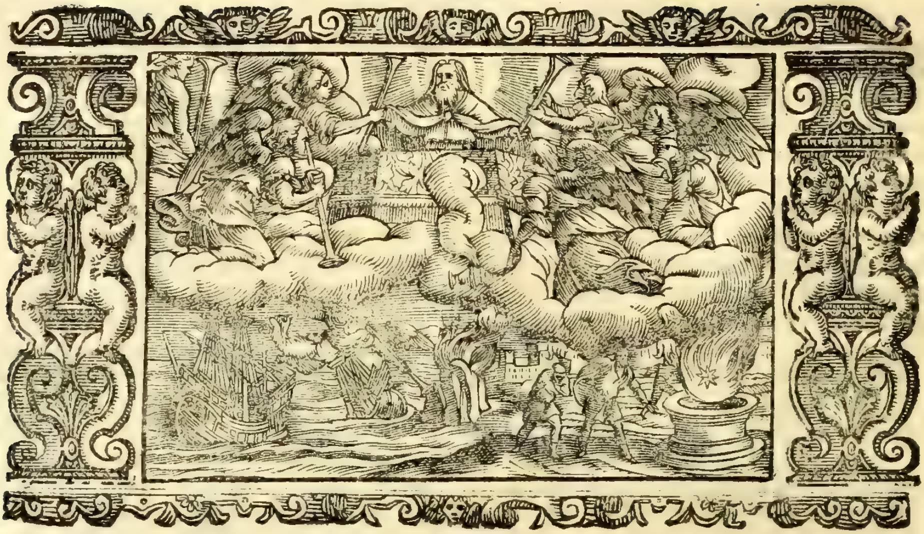

CAP. VII.

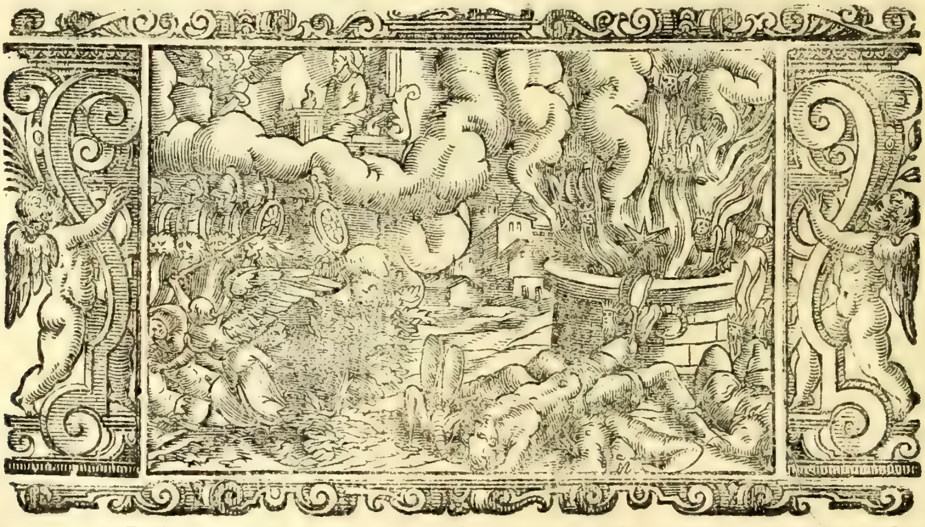
Post hæc vidi quatuor Angelos stantes 1
super quatuor angulos terræ, tenentes A
quatuor ventos terræ, ne flarent super ter-
ram, neque super mare, neque in vllam arbo-
rem. * Et vidi alterum Angelum ascenden- 2
tem ab ortu solis, habentem signum Dei vi-
ui: & clamauit voce magna quatuor Ange-
lis, quibus datum est nocere terræ, & mari,
* dicens: Nolite nocere terræ,& mari, neque 3
arboribus, quoadusque signemus seruos Dei
nostri in frontibus eorum. *Et audiui nume- 4
rum signatorum, centum quadraginta quat-
tuor millia signati, ex omni tribu filiorum Is- B
rael. * Ex tribu Iuda duodecim millia signa- 5
ti: Ex tribu Ruben duodecim millia signati:
Et tribu Gad duodecim millia signati: * Ex 6
tribu Aser duodecim millia signati: Ex tribu
Nephthali duodecim millia signati: Ex tribu
Manasse duodecim millia signati: * Ex tribu 7
Simeõ duodecim millia signati: Ex tribu Le-
ui duodecim millia signati: Ex tribu Issachar
duodecim millia signati: *Ex tribu Zabulon 8
duodecim millia signati: Ex tribu Ioseph
duodecim millia signati: Ex tribu Beniamin
duodecim millia signati. *Post hæc vidi tur- 9
bam magnam, quam dinumerare nemo po- C
terat ex omnibus gentibus, & tribubus,&
populis,& linguis: stantes ante thronũ, & in
conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ
10 in manibus eorum: *& clamabant voce ma-
gna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet su-
11 per thronũ,& Agno. *Et omnes Angeli sta-
bãt in circuitu throni,& seniorũ, & quatuor
animalium:& ceciderunt in conspectu thro-
12 ni in facies suas,& adorauerunt Deum, * di-
centes, Amẽ. Benedictio; & claritas,& sapien-
tia,& gratiarum actio, honor, & virtus, &
fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum,
13 Amen. *Et respondit vnus de senioribus,&
dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui
14 sũt? & vnde venerũt? *Et dixi illi: Dñe mi, tu
D scis. Et dixit mihi: Hi sũt, qui venerũt de tri-
bulatione magna,& lauerũt stolas suas,& de-
15 albauerũt eas in sãguine Agni. *ideo sũt ante
thronũ Dei,& seruiũt ei die ac nocte in tem-
plo eiꝰ:& qui sedet in throno, habitabit super
16 illos: *non esurient, neq; sitient ampliùs, nec Is.49.c.10.
17 cadet super illos sol, neq; vllus æstus: *quoniã
Agnus, qui in medio throni est, reget illos, &
deducet eos ad vitæ fontes aquarũ, & abster- Is.25.c.8.
get Deus omnem lacrymam ab oculis eorũ. Inf.21.a.4.

CAP. VIII.

1 ET cùm aperuisset sigillum septimum, fa-
A ctum est silentium in cœlo, quasi media
2 hora. * Et vidi septẽ Angelos stantes in con-
spectu Dei: & datæ sunt illis septem tubæ.
3 * Et alius Angelus venit, & stetit ante altare
habens

habens thuribulum aureum: & data sunt illi
incēsa multa, vt daret de orationibus sāctorū
omniū super altare aureū, quod est ante thro
num Dei. * Et ascēdit fumus incensorum de 4
orationibus sanctorum de manu Angeli co- B
ram Deo. * Et accepit Angelus thuribulum, 5
& impleuit illud de igne altaris, & misit in
terram, & facta sunt tonitura, & voces, & ful-
gura, & terręmotus magnus. * Et septem An- 6
geli, qui habebāt septem tubas, præparauerūt
se, vt tuba canerēt. * Et primus Angelus tuba 7
cecinit, & facta est grando, & ignis, mista in C
sanguine, & missum est in terram, & tertia
pars terræ combusta est, & tertia pars arborū
cōcremata est, & omne fœnū viride combu-
stum est. * Et secundus Angelus tuba cecinit: 8
& tamquàm mons magnus inde ardens mis-
sus est in mare, & facta est tertia pars maris
9 sanguis, * & mortua est tertia pars creaturæ
eorū, quæ habebant animas in mari, & tertia
10 pars nauium interijt. * Et tertius Angelus tu-
ba cecinit: & cecidit de cęlo stella magna, ar-
dens, tamquam facula, & cecidit in tertiam
11 partem fluminum, & fōtes aquarum: * & no-
D men stellæ dicitur Absinthium, & facta est
tertia pars aquarum in absinthium, & multi
hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ
12 factę sunt. * Et quartus Angelus tuba cecinit
& percussa est tertia pars solis, & tertia pars
lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt obscu-
raretur tertia pars eorum, & diei non luce-
13 ret pars tertia, & noctis similiter. * Et vidi,
& audiui vocem vnius aquilæ volantis per
medium cœli, dicentis voce magna: Væ,
væ, væ habitantibus in terra de ceteris voci-
bus trium Angelorū, qui erant tuba caniturі.

CAP. IX.

ET quintus Angelus tuba cecinit: & vidi 1
stellam de cœlo cecidisse in terram, & A
data est ei clauis putei abyssi. * Et aperuit pu- 2
teum abyssi: & ascēdit fumus putei, sicut fu-
mus fornacis magnæ: & obscuratus est sol,
3 & aër de fumo putei: * Et de fumo putei
exierunt locustæ in terram, & data est illis
po-

potestas, sicut habent potestatem scorpio-
nes terræ: * & præceptum est illis ne læde- 4
rent fœnum terræ, neque omne viride, ne-
que omnem arborem; nisi tantùm homi-
nes, qui non habent signum Dei in fronti-
bus suis. * & datum est illis, ne occiderent 5
eos: sed vt cruciarent mensibus quinque:
& cruciatus eorum, vt cruciatus scorpij,
a Isa. 2. d. 19. Ose 10. b. 8. Lu 23. d. 30. cùm percutit hominem. * a Et in diebus illis 6
quærent homines mortem, & non inuenient
a Sap. 16. b. 2. eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors
ab eis. * a Et similitudines locustarum, si- 7
miles equis paratis in prælium: & super ca-
pita earum tamquam coronæ similes auro: B
& facies earum tamquam facies hominum.
* Et habebant capillos sicut capillos mulie- 8
rum, & dentes earum, sicut dentes leonum
erant: * & habebant loricas, sicut loricas 9
ferreas, & vox alarum earum, sicut vox
curruum equorum multorum currẽtium in
bellum: * & habebant caudas similes scorpio- 10
num, & aculei erant in caudis earum: & po-
testas earum nocere hominibus mensibus
quinque: * & habebant super se regem an- 11
gelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, C
Græcè autem Apollyon, Latinè habens no-
men Exterminans. * Væ vnum abijt, & 12
ecce veniunt adhuc duo væ post hæc. * Et 13
sextus Angelus tuba cecinit: & audiui vo-
cem vnam ex quatuor cornibus altaris au-
14 rei, quod est ante oculos Dei, * dicentẽ sexto
Angelo, qui habebat tubam: Solue quatuor
angelos, qui alligati sunt in flumine magno
15 Euphrate. * Et soluti sunt quatuor Angeli,
quia parati erant in horam, & diem, & men-
sem, & annum, vt occiderent tertiã partem
16 hominum. * Et numerus equestris exercitus,
vicies millies dena millia. Et audiui numerũ
17 eorũ. * Et ita vidi equos in visione: & qui se-
debant super eos, habebant loricas igneas, &
hyacinthinas, & sulphureas, & capita equo-
rum erant tamquàm capita leonum: & de
ore eorũ procedit ignis, & fumus, & sulphur.
18 * Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars
D hominum de igne, & de fumo, & sulphure,
19 quæ procedebant de ore ipsorum. * Potestas
enim equorum in ore eorum est, & in caudis
eorum: nam caudæ eorum similes serpenti-
20 bus, habentes capita: & in his nocent. * Et
ceteri homines, qui non sunt occisi in his
plagis, neque pœnitentiam egerunt de ope-
ribus manuum suarum, vt non adorarent
dæmonia, & simulachra aurea, & argentea,
& ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque vide-
re possunt, neque audire, neque ambulare:
21 * & non egerunt pœnitentiam ab homici-
dijs suis, neque à veneficijs suis, neque à for-
nicatione sua, neque à furtis suis.

CAP. X.

ET vidi alium Angelũ fortem descenden- 1
tẽ de cęlo amictum nube, & iris in capi- A
te eius, & facies eius erat, vt sol, & pedes eius
tamquàm columnæ ignis: * & habebat in ma- 2
nu sua libellum apertum: & posuit pedẽ suũ
dextrum super mare, sinistrum autem super
terram: * & clamauit voce magna, quemad- 3
modum cùm leo rugit. Et cùm clamasset lo- B
cuta sunt septem tonitura voces suas. * Et cũ 4
locuta fuissent septem tonitura voces suas,
ego scripturus erã: & audiui vocem de cęlo
dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septẽ
5 tonitrua: & noli ea scribere. * a Et angelus, a Dan. 12. c. 7.
quẽ vidi stantem super mare, & super terrã,
6 leuauit manum suam ad cœlum: * & iurauit
C per viuentem in sæcula sæculorum, qui crea-
uit cęlum, & ea quæ in eo sunt, & terra, & ea,
quæ in ea sunt, & mare, & ea, quæ in eo sunt:
7 Quia tempus non erit amplius: * sed in die-
bus vocis septimi angeli, cum cęperit tuba
canere, consummabitur mysterium Dei, si-
cut euangelizauit per seruos suos Prophetas.
8 * Et audiui vocem de cęlo iterum loquentẽ
me-

mecum,& dicentem: Vade,& accipe librum
apertum de manu angeli stantis super mare,
& super terram. *Et abij ad angelum,dicens 9
ei,vt daret mihi librum.Et dixit mihi: a Acci- D
pe librum,& deuora illum:& faciet amarica-
ri ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce,
tamquam mel. * Et accepi librum de manu 10
angeli,& deuoraui illum: & erat in ore meo
tamquam mel dulce:& cùm deuorassem eũ,
amaricatus est venter meus: *& dixit mihi: 11
Oportet te iterum prophetare Gentibus, &
populis, & linguis, & regibus multis.

a Ezec. 3 a. 1.

CAP. XI.

ET datus est mihi calamus similis virgæ, 1
& dictum est mihi:Surge,& metire tem- A
plum Dei,& altare,& adorantes in eo:*atriũ 2
autem, quod est foris templum,eijce foras,&
ne metiaris illud: quoniam datum est Gen-
tibus, & ciuitatem sanctam calcabunt men-
sibus quadraginta duobus: * & dabo duobus 3
testibus meis, & prophetabunt diebus mil-
le ducentis sexaginta,amicti saccis. * Hi sunt 4
duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu
Domini terræ stantes. * Et si quis voluerit 5
eos nocere,ignis exiet de ore eorum, & deuo-
rabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos
lædere,sic oportet eum occidi. *Hi habẽt po- 6
testatem claudendi cœlum, ne pluat diebus B
prophetiæ ipsorum:& potestatem habent su-
per aquas conuertendi eas in sanguinem, &
percutere terram omni plaga quotiescumq;
voluerint.*Et cũ finierint testimoniũ suum, 7
bestia, quæ ascendit de abysso, faciet aduer-
sum eos bellum, & vincet illos, & occidet
eos. * Et corpora eorum iacebunt in plateis 8
ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter
Sodoma,& Aegyptus, vbi & Dominus eorũ
crucifixus est. * Et videbunt de tribubus,& 9
populis, & linguis, & Gentibus corpora eo-
rum per tres dies, & dimidium: & corpora
10 eorum non sinent poni in monumentis,* &
inhabitantes terram gaudebũt super illos, &
iucundabuntur:& munera mittent inuicem,
quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos,
11 qui habitabant super terram. * Et post dies
tres, & dimidium, spiritus vitæ à Deo intra-
uit in eos.Et steterunt super pedes suos, & ti-
mor magnus cecidit super eos, qui viderunt
12 eos. *Et audierunt vocem magnam de cęlo,
dicentem ei: Ascendite huc. Et ascenderunt
in cœlum in nube: & viderunt illos inimici
13 eorum. * Et in illa hora factus est terræmo-
tus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit:
& occisa sunt in terræmotu nomina homi-
nũ septem millia: & reliqui in timorem sunt
14 missi,& dederunt gloriam Deo cæli.* Væ se-
cundum abijt: & ecce væ tertium veniet ci-
15 to. * Et septimus angelus tuba cecinit: & fa-
D ctæ sunt voces magnæ in cęlo dicentes: Fa-
ctum est regnum huius mundi, Domini no-
stri,& Christi eius, & regnabit in sæcula sæ-
16 culorum:Amen. *Et viginti quatuor senio-
res, qui in conspectu Dei sedent in sedibus
suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt
17 Deũ dicentes: * Gratias agimus tibi,Domi-
ne Deus omnipotens, qui es, & qui eras, &
qui venturus es: quia accepisti virtutẽ tuam
18 magnam,& regnasti, *Et iratæ sunt Gentes,
& aduenit ira tua,& tempus mortuorum iu-
dicari, & reddere mercedem seruis tuis Pro-
phetis,& sanctis, & timentibus nomen tuum
pusillis, & magnis, & exterminandi eos, qui
19 corruperunt terram. * Et apertum est tem-
plum Dei in cœlo: & visa est arca testamenti
eius in templo eius, & facta sunt fulgura, &
voces, & terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

ET signum magnum apparuit in cęlo: 1
Mulier amicta sole, & luna sub pedibus A
eius, & in capite eius corona stellarum duo-
2 decim:* & in vtero habens,clamabat partu-
3 riens,& cruciabatur,vt pariat. *Et visum est
alitud.

aliud signum in cęlo: & ecce draco magnus
rursus habens capita septem, & cornua decē:
& in capitibus eius diademata septem, * & 4
cauda eius trahebat tertiam partem stellarū
cœli, & misit eas in terram, & draco stetit an-
te mulierem, quæ erat paritura: vt cùm pepe-
risset, filium eius deuoraret. * Et peperit filiū 6
masculum, qui recturus erat omnes Gentes
in virga ferrea: & raptus est filius eius ad
Deum, & ad thronum eius, * & mulier fugit 6
in solitudinem vbi habebat locum paratum B
à Deo, vt ibi pascant eam diebus mille ducē-
tis sexaginta. * Et factum est prælium ma- 7
gnum in cęlo: Michael, & angeli eius prælia-
bantur cum dracone, & draco pugnabat, &
angeli eius: * & non valuerunt, neque locus 9
inuentus est eorū amplius in cęlo. * Et proie- 9
ctus est draco ille magnus, serpens antiquus,
qui vocatur diabolus, & satanas, qui seducit
vniuersum orbem: & proiectus est in terrā,
& angeli eius cum illo missi sunt. * Et audiui 10
vocem magnam in cęlo dicentem: Nunc fa- C
cta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri,
& potestas Christi eius: quia proiectus est
accusator fratrum nostrorum, qui accusabat
illos ante conspectum Dei nostri die, ac nocte.
* Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem 11
Agni, & propter verbum testimonij sui, &
non dilexerunt animas suas vsque ad mortē:
* propterea lætamini cęli, & qui habitatis in 12
eis. Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus
ad vos, habens iram magnam, sciēs quòd mo-
dicum tempus habet. * Et postquam vidit 13
draco quod proiectus esset in terram, perse- D
cutus est mulierē, quæ peperit masculū; * & 14
datæ sunt mulieri alę duæ aquilæ magnæ, vt
volaret in desertū in locū suū, vbi alitur per
tempus, & tempora, & dimidium temporis à
facie serpentis. * Et misit serpens ex ore suo 19
post mulierem, aquam tamquam flumen, vt
eam faceret trahi à flumine. * Et adiuuit ter- 16
ra mulierem, & aperuit terra os suū, & ab-
sorbuit flumen, quod misit draco de ore suo.
* Et iratus est draco in mulierem: & abijt fa- 17
cere prælium cum reliquis de semine eius, qui
custodiūt mādata Dei, & habēt testimonium
Iesu Christi. * Et stetit supra arenam maris. 18

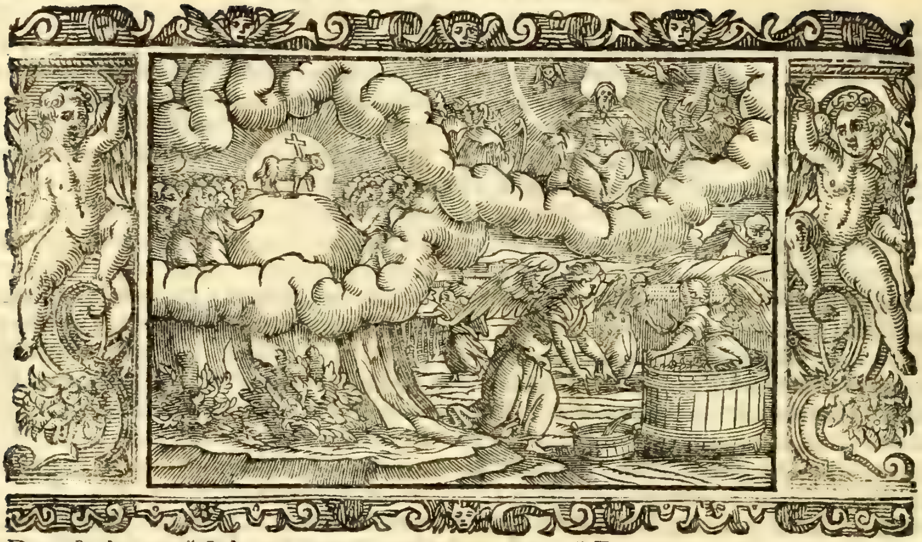
CAP. XIII.

ET vidi de mari bestiam ascendentem, ha- 1
bentem capita septem, & cornua decē, & A
super cornua eius decem diademata, & super
capita eius nomina blasphemiæ. * Et bestia, 2
quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius
sicut pedes vrsi, & os eius sicut os leonis. Et
dedit illi draco virtutem suam, & potestatem
magnam. * Et vidi vnum de capitibus suis, 3
quasi occisum in mortem: & plaga mortis
eius curata est. Et admirata est vniuersa terra
post bestiam. * Et adorauerunt draconem, qui 4
dedit potestatem bestiæ: & adorauerunt be- B
stiam, dicentes: Quis similis bestiæ? & quis
5 poterit pugnare cum ea? * Et datum est ei os
loquens magna, & blasphemias: & data est ei
6 potestas facere menses quadraginta duos. * Et
aperuit os suum in blasphemias ad Deū, bla-
sphemare nomen eius, & tabernaculum eius,
7 & eos, qui in cœlo habitant. * Et est datum
illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos.
Et data est illi potestas in omnem tribum, &
8 populum, & linguam, & gentem, * & adora-
uerunt eam omnes, qui inhabitant terram:
quorū non sunt scripta nomina in Libro vitę
9 Agni, qui occisus est ab origine mūdi. * Si quis
10 habet aurem, audiat. * Qui in captiuitatem
C duxerit, in captiuitatem vadet: " qui in gladio
occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est
11 patientia, & fides Sanctorum. * Et vidi aliam
bestiam ascendentem de terra, & habebat
cornua duo similia Agni, & loquebatur si-
12 cut draco. * Et potestatem prioris bestiæ om-
nem faciebat in conspectu eius, & fecit terrā,
& habitantes in ea, adorare bestiam primam,
13 cuius curata est plaga mortis. * Et fecit signa
magna, vt etiam ignem faceret de cęlo de-
scendere in terram in conspectu hominum,
14 * Et seduxit habitantes in terra propter si-
D gna, quæ data sunt illi facere in conspectu
bestiæ, dicens habitantibus in terra, vt faciant
imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladij,
15 & vixit: * Et datum est illi, vt daret spiritum
imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ:
& faciat, vt quicumque non adorauerint
16 imaginem bestiæ, occidātur. * Et faciet om-
nes pusillos, & magnos, & diuites, & paupe-
res, & liberos, & seruos habere characterem
17 in dextera manu sua, aut in frontibus suis, * &
ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui ha-
bet characterem, aut nomen bestiæ, aut nu-
18 merum nominis eius. * Hic sapientia est. Qui
habet intellectum, computet numerum be-
stiæ. Numerus enim hominis est: & nume-
rus eius sexcenti sexaginta sex.

" Ge. 9. a. 6. Matt. 26. e. 51.

CAP. XIV.

1 ET vidi: & ecce Agnus stabat supra mon-
A tem Sion, & cum eo centum quadra-
ginta quatuor millia habentes nomen eius,
& nomen Patris eius scriptum in frontibus
2 suis. * Et audiui vocem de cœlo, tamquam
vocem aquarum multarum, & tamquā vo-
cem tonitrui magni: & vocem, quam audiui,
sicut citharędorum citharizātium in citha-
3 ris suis. * Et cantabant quasi canticum no-
uum ante sedem, & ante quatuor animalia,
& seniores: & nemo poterat dicere canticum,
nisi illa centum quadragintaquatuor millia,
4 qui empti sunt de terra. * Hi sunt, qui cum
mulieribus non sunt coinquinati: Virgines
enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocum-
que ierit. Hi empti sunt ex hominibus pri-
mitiæ

mitiæ Deo, & Agno, * & in ore eorum non 5
est inuentum mendacium: sine macula enim
sunt ante thronum Dei. * Et vidi alterum 6
Angelum volantem per medium cęli, habẽ-
tem Euangelium æternum, vt euangelizaret B
sedentibus super terram, & super omnem
gentem, & tribum, & linguam, & popu-
" Act. 14. c. 14. lum: * dicentẽ magna voce: " Timete Domi- 7
" Ps. 145. a. 1. nũ, & date illi honorẽ, quia venit hora iudi-
cij eius: & adorate eum, " qui fecit cęlum, &
terram, mare, & fontes aquarum. * Et alius 8
" Is. 21. c. 9. Ier. 51. a. 8. Angelus secutus est dicens: " Cecidit, cecidit
Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornica-
tionis suæ potauit omnes gentes. * Et tertius 9
Angelus secutus est illos, dicens voce ma-
gna: Si quis adorauerit bestiam, & imagi-
nem eius, & acceperit characterem in fron-
te sua, aut in manu sua: * & hic bibet de vino 10
iræ Dei, quod mistũ est mero in calice irę ip-
sius, & cruciabitur igne, & sulphure in con-
spectu Angelorum sanctorum, & ante con-
spectum Agni: * & fumus tormentorum eo- 11
rum ascendet in sæcula sæculorum: nec ha- C
bent requiem die, ac nocte, qui adorauerunt
bestiam, & imaginem eius, & si quis accepe-
rit characterem nominis eius. * Hic patientia 12
Sanctorum est, qui custodiuit mandata Dei,
& fidem Iesu. * Et audiui vocem de cœlo, 13
dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in
Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spi-
ritus, vt requiescant à laboribus suis: opera
enim illorum sequuntur illos. * Et vidi & ec- 14
ce nubem candidam: & super nubem seden-
tem similem Filio hominis, habentem in ca-
pite suo coronam auream, & in manu sua
" Matt. 13. 19. falcem acutam. * " Et alius Angelus exiuit 15
" Ioel. 3. c. 13. de templo, clamans voce magna ad sedentem
super nubem: " Mitte falcem tuam, & mete
quia venit hora, vt metatur, quoniam aruit
messis terræ. * Et misit, qui sedebat super nu- 16
bem, falcem suam in terram, & demessa est D
17 terra. * Et alius Angelus exiuit de templo,
quod est in cœlo, habens & ipse falcem acu-
18 tam. * Et alius Angelus exiuit de altari, qui
habebat potestatem supra ignẽ: & clamauit
voce magna ad eum, qui habebat falcem
acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam,
& vindemia botros vineæ terræ, quoniam
19 maturæ sunt vuæ eius. * Et misit Angelus
falcẽ suam acutam in terram, & vindemiauit
vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei ma-
20 gnum: * & calcatus est lacus extra ciuitatem,
& exiuit sanguis de lacu vsque ad frænos
equorum per stadia mille sexcenta.

CAP. XV.

1 ET vidi aliud signum in cęlo magnum, &
A mirabile, Angelos septem habentes pla-
gas septem nouissimas: Quoniam in illis con-
2 summata est ira Dei. * Et vidi tamquã mare
vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt
bestiam, & imaginem eius, & numerum no-
B minis eius, stantes super mare vitreum, ha-
3 bentes citharas Dei: * & cantantes canticum
Moysi serui Dei, & canticum Agni, dicentes:
Magna, & mirabilia sunt opera tua, Domine
Deus omnipotens: iustæ & veræ sunt viæ
4 tuæ, Rex sæculorum. * " Quis non timebit te, " Ier. 10. a. 7.
C Domine, & magnificabit nomen tuum? quia
solus pius es: quoniam omnes gentes veniẽt,
& adorabunt in conspectu tuo, quoniam iu-
5 dicia tua manifesta sunt. * Et post hæc vidi, &
ecce apertũ est templũ tabernaculi testimo-
6 nij in cœlo: * & exierunt septem Angeli ha-
bentes septem plagas de templo, vestiti lino
mundo, & candido, & præcincti circa pecto-
7 ra zonis aureis. * Et vnum de quatuor anima-
D libus dedit septem Angelis septẽ phialas au-
reas, plenas iracundiæ Dei viuentis in sæcula
8 sæculorũ. * Et impletum est templum fumo à
maiestate Dei, & de virtute eius: & nemo po-
terat introire in templum, donec consumma-
rentur septem plagæ septem Angelorum.

CAP.

CAP. XVI.

ET audiui vocem magnam de templo, 1
dicentem ſeptem Angelis: Ite, & effun- A
dite ſeptem phialas iræ Dei in terrã.* Et abijt 2
primus, & effudit phialã ſuam in terrã, & fa-
ctum eſt vulnus ſæuũ, & peſſimum in homi-
nes, qui habebant characterem beſtiæ: & in
eos, qui adorauerunt imaginem eius. * Et ſe- 3
cũdus Angelus effudit phialam ſuam in ma-
re, & factus eſt ſanguis tamquàm mortui: &
omnis anima viuens mortua eſt in mari. *Et 4
tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina,
& ſuper fõtes aquarum, & factus eſt ſanguis.
* Et audiui Angelum aquarum dicentẽ: Iu- 5
ſtus es Domine qui es, & qui eras ſãctus, qui B
hæc iudicaſti: * quia ſanguinem Sanctorum, 6
& prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis
dediſti bibere: digni enim ſunt. * Et audiui al- 7
terum ab altari dicentem: Etiam Dñe Deus
omnipotens vera, & iuſta iudicia tua. * Et 8
quartus Angelus effudit phialã ſuam in ſolẽ,
& datum eſt illi æſtu affligere homines, &
igni: * & æſtuauerunt homines æſtu magno, 9
& blaſphemauerunt nomen Dei habẽtis po-
teſtatem ſuper has plagas, neque egerũt pę-
nitẽtiam, vt darent illi gloriam. * Et quintus 10
Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem
beſtiæ: & factum eſt regnum eius tenebro-
ſum, & cõmanducauerunt linguas ſuas præ
dolore: * & blaſphemauerũt Deum cęli præ 11
C doloribus, & vulneribus ſuis, & non egerunt
12 pęnitentiam ex operibus ſuis. * Et ſextus An-
gelus effudit phialã ſuam in flumẽ illud ma-
gnũ Euphraten: & ſiccauit aquã eius, vt prę-
13 pararetur via regibus ab ortu ſolis. * Et vidi
de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore
pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in
14 modũ ranarũ. * Sunt enim ſpiritus dęmonio-
rum faciẽtes ſigna, & procedunt ad reges to-
tius terræ congregare illos in prælium ad diẽ
15 magnum omnipotentis Dei. * n Ecce venio
ſicut fur. Beatus, qui vigilat, & cuſtodit veſti-
menta ſua, ne nudus ambulet, & videant tur-
16 pitudinem eius. * Et congregabit illos in lo-
17 cum, qui vocatur Hebraicè Armagedon. * Et
D ſeptimus Angelus effudit phialam ſuã in ae-
rem, & exiuit vox magna de tẽplo à throno,
18 dicens: Factum eſt. * Et facta ſunt fulgura, &
voces, & tonitura, & terræmotus factus eſt
magnus, qualis numquam fuit, ex quo homi-
nes fuerunt ſuper terram, talis terræmotus
19 ſic magnus. * Et facta eſt ciuitas magna in
tres partes: & ciuitates Gẽtiũ ceciderũt, & Ba-
bylõ magna venit in memoriã ante Deũ, da-
20 re illi calicẽ vini indignationis iræ eius. * Et
omnis inſula fugit, & montes non ſunt inuẽ-
21 ti. * Et grando magna ſicut talentum deſcẽ-
dit de cęlo in homines: & blaſphemauerunt
Deum homines propter plagam grandinis:
quoniam magna facta eſt vehementer.

n Su. 3. a 3. Mat 24. d. 24 Luc. 12. e. 39.

CAP. XVII.

ET venit vnus de ſeptem Angelis, qui ha- 1
bebãt ſeptem phialas, & locutus eſt me- A
cum, dicens: Veni oſtendam tibi damnationẽ
meretricis magnę, quę ſedet ſuper aquas mul-
tas, * cum qua fornicati ſunt reges terræ, & 2
inebriati ſunt, qui inhabitant terram de vi-
no proſtitutionis eius. * Et abſtulit me in 3
ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſe-
dentem ſuper beſtiam coccineam, plenam
nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſe-
4 ptem, & cornua decem. * Et mulier erat cir-
cumdata purpura, & cocinno, & inaurata
B auro, & lapide pretioſo, & margaritis, ha-
bens poculum aureum in manu ſua, plenum
abominatione, & immunditia fornicatio-
5 nis eius: * Et in fronte eius nomen ſcriptum:
Myſterium: Babylon magna, mater forni-
6 cationum, & abominationum terræ. * Et
vidi mulierem ebriam de ſanguine ſancto-
rum, & de ſanguine martyrum Ieſu. Et mi-
ratus ſum cùm vidiſſem illam admiratione
magna.

magna. * Et dixit mihi Angelus: Quare mi- 7
raris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris,
& bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita
septem, & cornua decem: * Bestia, quam 8
vidisti, fuit, & non est, & ascẽsura est de abys-
so, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabi- C
tantes terram (quorum non sunt scripta no-
mina in Libro vitæ à constitutione mundi)
videntes bestiam, quæ erat, & non est. * Et 9
hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem
capita: septem montes sunt, super quos mu-
lier sedet, & reges septem sunt. * Quinque 10
ceciderunt, vnus est, & alius nondum venit:
& cùm venerit, oportet illum breue tempus
manere. * Et bestia, quæ erat, & non est: 11
& ipsa octaua est, & de septem est, & in interi-
tum vadit. * Et decem cornua, quæ vidisti, 12
decem reges sunt: qui regnum nondum acce-
perunt, sed potestatem tamquàm reges vna
hora accipient post bestiam. * Hi vnum con- 13
ª 1. Ti. 6. c. 15. silium habent, & virtutem, & potestatem
suam bestiæ tradent. * Hi cum Agno pugna- 14
Inf. 16. c. 16. bunt, & Agnus vincet illos: ª quoniam Do-
minus dominorum est, & Rex regum, & qui
cum illo sunt, vocati, electi, & fideles. * Et di- 15
xit mihi: Aquæ, quas vidisti, vbi meretrix se-
det, populi sunt, & Gentes, & linguæ. * Et de- 16
cem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient
fornicariam, & desolatam facient illam, &
nudam, & carnes eius manducabunt, & ip-
sam igni concremabunt. * Deus enim dedit 17
in corda eorum, vt faciant, quod placitum
est illi: vt dent regnum suum bestiæ donec
consummentur verba Dei. * Et mulier, quam 18
vidisti, est ciuitas magna, quæ habet regnum
super reges terræ.

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium Angelum descẽ- 1
dentem de cœlo, habentem potestatem A
magnam: & terra illuminata est à gloria eius.
ª Isa. 21. c. 9. Ie. 51. a. 8. Su. 14. b. 8. * Et exclamauit in fortitudine dicens: ª Ce- 2
cidit, cecidit Babylon magna: & facta est ha-
bitatio dæmoniorũ, & custodia omnis spiri-
tus immundi, & custodia omnis volucris im-
mundæ, & odibilis: * quia de vino iræ forni- 3
cationis eius biberunt omnes gentes: & re-
ges terræ cum illa fornicati sunt, & mercato-
res terræ de virtute deliciarũ eius diuites fa-
cti sunt. * Et audiui aliam vocem de cęlo, di- 4
centẽ: Exite de illa populus meus: vt ne par- B
ticipes sitis delictorum eius, & de plagis eius
non accipiatis. * Quoniam peruenerunt pec- 5
cata eius vsque ad cęlum, & recordatus est
Dominus iniquitatum eius. * Reddite illi si- 6
cut & ipsa reddidit vobis: & duplicate dupli-
cia secundùm opera eius: in poculo, quo mi-
scuit, miscete illi duplum. * Quantum glorifi- 7
cauit se, & in delicijs fuit, tãtum date illi tor-
ª Is. 47. b. 8. mentum, & luctum: quia in corde suo dicit: C
ª Sedeo regina, & vidua non sum, & luctum
8 non videbo. * Ideò in vna die venient plagæ
eius, mors, & luctus, & fames, & igne com-
buretur: quia fortis est Deus, qui iudicabit il-
9 lam. * Et flebunt, & plangent se super illam
reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, &
in delicijs vixerunt, cùm viderint fumum in-
10 cendij eius: * longè stantes propter timorem
tormentorum eius, dicentes: Væ, væ ciui-
tas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis:
quoniam vna hora venit iudicium tuum.
11 * Et negotiatores terrę flebunt, & lugebunt
D super illam: quoniam merces eorum nemo
12 emet ampliùs, * merces auri, & argenti, &
purpurę, & serici, & cocci, (& omne lignum
thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia
vasa de lapide pretioso, & æramento, & fer-
13 ro, & marmore, * & cinnamomum) & odora-
mentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, &
olei, & similæ, & tritici, & iumentorum, &
ouium, & equorum, & rhedarum, & manci-
14 piorum, & animarum hominum. * Et poma
E desiderij animæ suæ discesserunt à te, & om-
nia pinguia, & præclara perierunt à te, &
15 ampliùs illa iam non inuenient. * Mercato-
res horum, qui diuites facti sunt, ab ea longè
stabunt propter timorem tormentorum eius,
16 flentes, ac lugentes, * & dicentes: Væ, væ ci-
uitas illa magna, quæ amicta erat bysso, &
purpura, & cocco, & deaurata erat auro, &
17 lapide pretioso, & margaritis: * quoniam
F vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ, & om-
nis gubernator, & omnis, qui in lacum naui-
gat, & nautæ, & qui in mari operantur, lon-
18 gè steterunt, * & clamauerunt videntes lo-
cum incendij eius, dicentes: Quæ similis ciui-
19 tati huic magnæ? * Et miserunt puluerem
super capita sua, & clamauerunt flẽtes, & lu-
gentes, dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna;
in qua diuites facti sunt omnes, qui habebant
naues in mari de pretijs eius: quoniam vna
20 hora desolata est. * Exulta super eam cęlum,
& sancti Apostoli, & Prophetæ: quoniam iu-
21 dicauit Deus iudiciũ vestrum de illa. * Et su-
stulit vnus Angelus fortis lapidem, quasi mo-
G larem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc
impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna,
22 & vltrà iam non inuenietur. * Et vox citha-
rædorum, & musicorum, & tibia canentium,
& tuba non audietur in te ampliùs: & omnis
artifex omnis artis non inuenietur in te am-
pliùs: & vox molæ non audietur in te am-
23 pliùs: * & lux lucernæ non lucebit in te am-
pliùs: & vox sponsi, & sponsæ non audietur
adhuc in te: quia mercatores tui erant prin-
cipes terræ, quia veneficijs tuis errauerunt
24 omnes gentes. * Et in ea sanguis propheta-
rum & sanctorum inuentus est, & omnium,
qui interfecti sunt in terra.

CAP.

CAP. XIX.

POſt hæc audiui quaſi vocem turbarum 1
multarum in cęlo dicentiũ: Alleluia: Sa- A
lus,& gloria,& virtus Deo noſtro eſt: *quia 2
vera, & iuſta iudicia ſunt eius, qui iudicauit
de meretrice magna,quę corrupit terram in
proſtitutione ſua, & vindicauit ſanguinem
ſeruorum ſuorum de manibus eius.* Et iterũ 3
dixerunt: Alleluia. Et fumus eius aſcendit in
ſæcula ſæculorum. * Et ceciderunt ſeniores 5
vigintiquatuor,& quatuor animalia,& ado-
rauerunt Deum ſedẽtem ſuper thronum,di-
centes: Amen: Alleluia. * Et vox de throno
exiuit, dicens: Laudẽ dicite Deo noſtro om-
nes ſerui eius: & qui timetis eum puſilli, &
magni.* Et audiui quaſi vocẽ turbę magnę, 6
& ſicut vocem aquarum multarũ, & ſicut
vocem tonitruorum magnorum, dicẽtium:
Alleluia: quoniam regnauit Dñs Deus no-
ſter omnipotẽs * Gaudeamus,& exultemus, 7
& demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ B
Agni,& vxor eius pręparauit ſe. *Et datum 8
eſt illi, vt cooperiat ſe byſſino ſplendenti, &
candido. Byſſinum enim iuſtificationes ſunt
Matt. 22 a. 2. Luc. 14. d. 16. Sanctorũ. *Et dixit mihi: Scribe: " Beati,qui 9
ad cęnam nuptiarũ Agni vocati ſunt, & di-
cit mihi: Hæc verba Dei vera ſũt. *Et cecidi 10
ante pedes eius,vt adorarẽ eũ. Et dicit mihi:
Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum,& fratrũ
tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deũ
adora. Teſtimonium enim Ieſu eſt ſpiritus
prophetię.* Et vidi cœlum apertum,& ecce 11
equus albus, qui ſedebat ſuper eum vocaba-
tur Fidelis,& Verax, & cũ iuſtitia iudicat,&
pugnat.*Oculi autẽ eius ſicut flamma ignis, 12
& in capite eius diademata multa,habẽs no-
men ſcriptũ,quod nemo nouit niſi ipſe.*" Et 13
Is. 63. a. 1. veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine: & voca- C
tur nomẽ eius, Verbũ Dei. *Et exercitus,qui 14
ſunt in cœlo, ſequebatur eum in equis albis,
veſtiti byſſino albo, & mundo. * Et de ore 15
eius procedit gladius ex vtraq; parte acutus:
vt in ipſo percutiat Gentes." Et ipſe reget eas *Ps. 2. c. 9.*
in virga ferrea: & ipſe calcat torcular vini
16 furoris iræ omnipotentis.* Et habet in veſti-
mento,& in femore ſuo ſcriptum: " Rex re- *Sup. 17. d 24. 1. Ti. 6. c. 15.*
17 gum,& Dñs dominantium.* Et vidi vnum
Angelum ſtantem in ſole, & clamauit voce
magna,dicens omnibus auibus,quæ volabãt
per mediũ cœli: Venite,& congregamini ad
18 cœnam magnã Dei: *vt manducetis carnes
D regum, & carnes tribunorum, & carnes for-
tium,& carnes equorum,& ſedentiũ in ipſis,
& carnes omnium liberorũ, & ſeruorum, &
19 puſillorum,& magnorum. * Et vidi beſtiã,
& reges terræ,& exercitus eorũ congregatos
ad faciendum prelium cũ illo,qui ſedebat in
20 equo,& cũm exercitu eius. * Et apprehenſa
eſt beſtia, & cũ ea pſeudopropheta: qui fe-
cit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui
acceperunt characterem beſtiæ, & qui ado-
rauerunt imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi
21 duo in ſtagnum ignis ardẽtis ſulphure: *Et
ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper
equum, qui procedit de ore ipſius: & om-
nes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAP. XX.

1 A ET vidi Angelum deſcendentẽ de cœlo,
habentẽ clauem abyſſi,& catenam ma-
2 gnam in manu ſua. *Et apprehendit draco-
nem, ſerpentem antiquum,qui eſt diabolus,
& ſatanas, & ligauit eum per annos mille:
3 & miſit eũ in abyſſum, & clauſit, & ſigna-
uit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gẽ-
tes,donec conſummentur mille anni: & poſt
hæc oportet illum ſolui modico tempore.
4 *Et vidi ſedes,& ſederunt ſuper eas, & iudi-
cium datum eſt illis: & animas decollatorum
B propter teſtimonium Ieſu, & propter verbũ
Dei, & qui non adorauerunt beſtiam,neque
imaginem eius, nec acceperunt characte-
rem eius in frontibus,aut in manibus ſuis, &
vixerunt, & regnauerunt cũ Chriſto mille
5 annis. * Ceteri mortuorum non vixerunt,

donec consummentur mille anni:Hęc est re-
surrectio prima. *Beatus,& sāctus,qui habet 6
partem in resurrectione prima: in his secūda
mors non habet potestatē:sed erunt sacerdo-
tes Dei & Christi,& regnabunt cū illo mille
annis. * " Et cū cōsummati fuerint mille an- 7
ni, soluetur satanas de carcere suo,& exibit, C
& seducet Gentes, quæ sunt super quatuor
angulos terræ,Gog,& Magog,& congrega-
bit eos in prælium,quorū numerus est, sicut
arena maris.*Et ascenderunt super latitudi- 8
nem terræ,& circuierunt castra sanctorū,&
ciuitatē dilectam. *Et descendit ignis à Deo 9
de cœlo,& deuorauit eos:& Diabolus,qui se-
ducebat eos, missus est in stagnum ignis, &
sulphuris,vbi & bestia, *& pseudopropheta 10
cruciabūtur die ac nocte in sęcula sęculorū.
*Et vidi thronum magnum candidū,& se- 11
dentē super eū,à cuius conspectu fugit terra, D
& cœlū,& locus nō est inuentus eis. *Et vi- 12
di mortuos magnos,& pusillos stantes in cō-
spectu throni:& libri aperti sunt: & alius li-
ber apertus est,qui est vitæ: & iudicati sunt
mortui ex his,quæ scripta erāt in libris secū-
dū opera ipsorū,*&dedit mare mortuos,qui 13
in eo erāt: & mors,& infernus dederūt mor-
tuos suos,qui in ipsis erant:& iudicatū est de
singulis secundū opera ipsorū.*Et infernus, 14
& mors missi in in stagnū ignis.Hęc est mors
secunda. *Et qui non inuentus est in Libro 15
vitæ scriptus,missus est in stagnum ignis.

* Ezec.39.a.2.

CAP. XXI.

ET vidi cœlum nouum,& terram nouā. 1
Primū enim cœlū,& prima terra abijt, A
& mare iam non est. * Et ego Ioannes vidi 2
sanctā ciuitatem Ierusalē nouam descendē-
tem de cœlo,à Deo paratā,sicut sponsam or-
natam viro suo. * Et audiui vocē magnā de 3
throno dicentē: Ecce tabernaculum Dei cū
hominibus,& habitabit cū eis. Et ipsi popu-
lus eius erunt, & ipse Deus cū eis erit eorum B
Deus;* " & absterget Deus omnem lacrymā 4
ab oculis eorū: & mors vltrà non erit, neque
luctus,neq; clamor,neq; dolor erit vltrà, quia
5 prima abierūt.*Et dixit,qui sedebat in thro-
no: " Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi:
Scribe,quia hæc verba fidelissima sūt,& ve-
6 ra.*Et dixit mihi:Factū est: ego sum α, & ω:
initium, & finis. Ego sitienti dabo de fonte
7 aquæ vitæ gratis. * Qui vicerit, possidebit
hæc, & ero illi Deus,& ille erit mihi filius.
8 *Timidis autem,& incredulis,& execratis,&
C homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, &
idololatris, & omnibus mēdacibus, pars illo-
rum erit in stagno ardenti igne,& sulphure:
9 quod est mors secunda. * Et venit vnus de
septem Angelis habētibus phialas plenas se-
ptē plagis nouissimis,& locutus est mecum,
dicens: Veni,& ostendā tibi sponsam,vxorem
10 Agni. *Et sustulit me in spiritu in montem
magnū,& altum,& ostendit mihi ciuitatem
sanctā Ierusalem descēdentē de cœlo à Deo,
11 *habentem claritatem Dei:& lumen eius si-
D mile lapidi pretioso, tamquā lapidi iaspidis,
12 sicut crystallum: *Et habebat murum ma-
gnū,& altum, habentē portas duodecim: &
in portis Angelos duodecim, & nomina in-
scripta, quæ sunt nomina duodecim tribuū
13 filiorū Israel. *Ab Oriente portæ tres: & ab
Aquilone portæ tres:& ab Austro portę tres:
14 & ab Occasu portæ tres. *Et murus ciuitatis
habēs fundamēta duodecim, & in ipsis duo-
decim nomina duodecim Apostolorum A-
15 gni. *Et qui loquebatur mecū,habebat mē-
surā arundineam auream,vt metiretur ciui-
16 tatem,& portas eius,& murū, * & ciuitas in
quadro posita est, & longitudo eius tāta est,
E quanta & latitudo: & mensus est ciuitatē de
arūdine aurea per stadia duodecim millia:&
longitudo,& altitudo,& latitudo eius æqua-
17 lia sunt. * Et mensus est murū eius centum
quadraginta quatuor cubitorū,mensura ho-
18 minis,quæ est angeli. *Et erit structura mu-
ri eius ex lapide iaspide: ipsa verò ciuitas au-

Is.65.c.17 & 66.g.22 2.Pet.3.c.13,

* Is.25.c.8 Sup.7.d.17

* Is.43.c.19. 2.Cor.5.d.17.

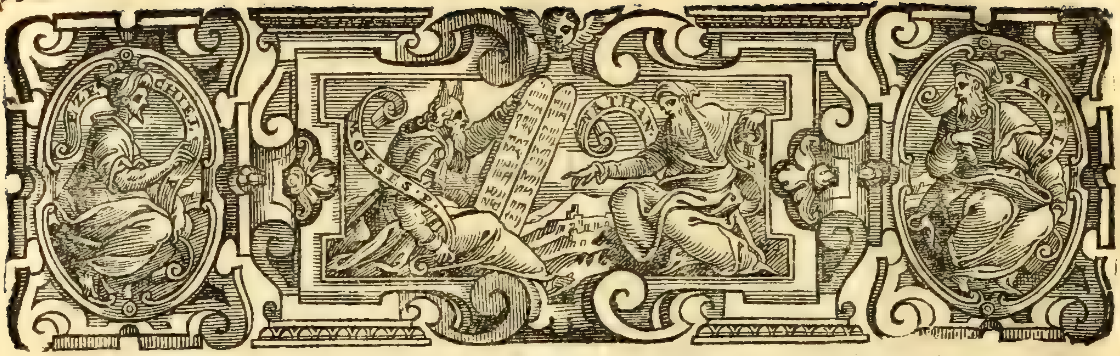
rum

rum mundum ſimile vitro mundo.*Et fun- 19
damenta muri ciuitatis omni lapide pretioſo F
ornata. Fundamentum primũ,iaſpis: ſecun-
dum,ſapphirus: tertium,calcedonius: quar-
tum,ſmaragdus:*quintũ,ſardonyx:ſextum, 20
ſardius: ſeptimum,chryſolithus: octauum,
beryllus: nonum,topazius: decimum,chry-
ſopraſus: vndecimum,hyacinthus: duode-
cimum, amethyſtus.* Et duodecim portæ, 21
duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: &
ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis:
& platea ciuitatis aurum mundum, tam-
quam vitrum perlucidum.* Et templum 22
non vidi in ea. Dominus enim Deus om-
23 nipotens templum illius eſt,& Agnus.* " Et
G ciuitas non eget ſole, neque luna, vt luceant
in ea: nam claritas Dei illuminauit eam, &
24 lucerna eius eſt Agnus. * Et ambulabunt
gentes in lumine eius: & reges terræ affe-
rent gloriam ſuam, & honorem in illam.
25 * " Et portæ eius non claudentur per diem:
26 nox enim non erit illic. * Et afferent glo-
27 riam,& honorem gentium in illam.* Non
intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut
abominationem faciens,& mendacium,niſi
qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

ET oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ, 1
ſplendidum tamquam cryſtallum,pro- A
cedentem de ſede Dei, & Agni. * In medio 2
plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis li-
gnum vitæ, afferens fructus duodecim, per
menſes ſingulos reddens fructũ ſuũ, & folia
ligni ad ſanitatem Gentium. *Et omne ma- 3
ledictum non erit ampliùs: ſed ſedes Dei, &
Agni in illa erũt,& ſerui eius ſeruiẽt illi. *Et 4
videbunt faciem eius:& nomen eius in fron-
n Iſ. 60. d. 20. tibus eorum.*" Et nox vltrà non erit: & non 5
egebunt lumine lucernæ, neq; lumine ſolis,
quoniã Dominus Deus illuminabit illos, &
regnabũt in ſæcula ſæculorũ. * Et dixit mi- 6
hi: Hęc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et B
Dñs Deus ſpirituum prophetarũ miſit An-
gelum ſuum oſtendere ſeruis ſuis,quæ opor-
tet fieri cito.*Et ecce venio velociter.Beatus, 7
qui cuſtodit verba prophetię libri huius.*Et 8
ego Ioannes,qui audiui,& vidi hæc.Et poſt-
quã audiſſem,& vidiſſem,cecidi, vt adorarẽ
ante pedes angeli,qui mihi hæc oſtendebat:
* & dixit mihi: Vide ne feceris: conſeruus 9
enim tuus ſum,& fratrũ tuorum, propheta-
rum,& eorum,qui ſeruant verba prophetiæ
libri huius:Deum adora. *Et dicit mihi:Ne 10
ſignaueris verba prophetiæ libri huius:tem- C
11 pus enim propè eſt. * Qui nocet,noceat ad-
huc: & qui in ſordibus eſt,ſordeſcat adhuc:
& qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc:& ſãctus,
12 ſãctificetur adhuc.*Ecce venio cito,& mer-
ces mea mecum eſt, reddere vnicuiq; ſecun-
13 dum opera ſua." Ego ſum α, & ω, primus, & n Iſ. 41. b. 4.
14 nouiſſimus, principium,& finis. * Beati, qui & 44. a. 6.
lauãt ſtolas ſuas in ſanguine Agni:vt ſit po- Sup. 1. b. 8.
teſtas eorum in libro vitæ, & per portas in- & 21. c. 6.
15 trent in ciuitatem. * Foris canes,& venefici,
impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes,
16 & omnis,qui amat,& facit mendaciũ.*Ego
Ieſus miſi Angelum meum, teſtificari vobis
D hæc in Eccleſijs. Ego ſũ radix,& genus Da-
17 uid,ſtella ſplendida,& matutina.* Et ſpiri-
tus,& ſponſa dicunt: Veni. Et qui audit, di-
cat: Veni. Et qui ſitit, veniat: " & qui vult, n Iſ. 55. a.
18 accipiat aquam vitæ, gratis. * Conteſtor 1.
enim omni audienti verba prophetiæ libri
huius: Si quis appoſuerit ad hæc, apponet
Deus ſuper illũ plagas ſcriptas in libro iſto.
19 *Et ſi quis diminuerit de verbis libri pro-
phetiæ huius, auferet Deus partem eius de
libro vitę,& de ciuitate ſancta,& de his,quæ
20 ſcripta ſunt in libro iſto: dicit, qui teſtimo-
nium perhibet iſtorum. Etiam venio cito:
21 Amen. Veni Dñe Ieſu. * Gratia Dñi noſtri
Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

Oratio Manaßæ, necnon Libri duo, qui sub libri tertij, & quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, & pro Canonicis suscipiendos decreuit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui à nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblijs Latinis tàm manuscriptis, quàm impressis reperiuntur.

Conc. Trident. sess. 4. pag. 20.

ORATIO MANASSÆ REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOMINE omnipotens Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Iacob, & seminis eorum iusti, qui fecisti cœlum, & terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili, & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt à vultu virtutis tuę, quia importabilis est magnificentia glorię tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa verò, & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, lõganimis, & multùm misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundùm multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam, & remissionem iis, qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decreuisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem: tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, & Isaac, & Iacob, ijs, qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri, & aspicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum: incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodiui: statui abominationes, & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei precans à te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates mea agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum saluabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER

LIBER ESDRÆ TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

ET fecit Iosias Pascha in Ieroso- 1
lymis Domino, & immolauit
Phase quarta decima luna
primi mensis: *statuens sacer- 2
dotes per vices dierum stolis
amictos in templo Dñi: * & dixit Leuitis sa- 3
cris seruis Israel, vt sanctificarent se Dño in
positione sanctæ Arcæ Domini, in domo,
quam ædificauit Salomon filius Dauid rex.
*Non erit vobis tollere super humeros eam. 4
Et nũc deseruite Dño vestro, & curam agi-
te gentis illius Israel ex parte secundùm pa-
gos, & tribus vestras, * secundùm scripturã 5
Dauid regis Israel,& secundùm magnificen-
tiam Salomonis filij eius, omnes in templo,
& secundũ particulam principatus paternã
vestram eorũ, qui stant in conspectu fratrũ
filiorum Israel. * Immolate Pascha,& sacri- 6
ficia parate fratribus vestris, & facite secun-
dùm præceptũ Dñi, quod datum est Moy-
si. *Et donauit Iosias in plebem, quæ inuẽta 7
est,ouium,agnorum, & hœdorum,& capra-
rum triginta millia,vitulos tria millia: *hæc 8
de regalibus data sunt secundùm promissio-
nem populo:& sacerdotibus in Pascha, oues
numero duo millia,ac vituli centum.*Et Ie- 9
chonias,& Semeias, & Nathanael fratres,&
Hasabias,& Oziel, & Coraba in Phase, oues
quinque millia,vitulos quingentos.*Et hæc 10
cùm fierent eleganter, steterunt Sacerdotes,
& Leuitæ habentes azyma per tribus. * Et 11
secundùm partes principatus patrum in cõ-
spectu populi offerebant Dño,secundùm ea,
quæ in libro Moysi scripta sunt:*& assaue- 12
runt Phase igni,prout oportebat: & hostias
coxerunt in emolis, & in ollis cum beneuo-
lentia: *& attulerunt omnibus,qui erant ex 13
plebe: & post hæc parauerunt sibi,& sacer-
dotibus:*Sacerdotes enim offerebant adipes, 14
vsque dum finita esset hora:& Leuitæ para-
uerunt sibi,& fratribus suis,filijs Aaron.*Et 15
sacri cantores filij Asaph erant per ordinem
secundùm præceptum Dauid, & Asaph, &
Zacharias,& Ieddimus,qui erat à rege. * Et 16
ostiarij per singulas ianuas, ita vt non præ-
uaricaretur vnusquisque suam: fratres enim
illorum parauerunt illis. * Et consummata 17
sunt, quæ pertinebant ad sacrificium Domi-
ni. *In illa die egerunt Phase, & offerebant 18
hostias super Domini sacrificium, secundũ
præceptum regis Iosiæ. *Et egerunt filij Is- 19
rael,qui inuenti sunt in tempore illo,Phase:
& diem festum azymorum per dies septem:
20 *& non est celebratum Phase tale in Israel,
21 à temporibus Samuelis prophetæ: * & om-
nes reges Israel non celebrauerunt tale Pa-
scha, quale egit Iosias, & Sacerdotes, & Le-
uitæ, & Iudæi, & omnis Israel, qui inuenti
22 sunt in commoratione Ierosolymis. *Octa-
uo decimo anno, regnante Iosia celebra-
23 tum est Phase. * Et directa sunt opera Io-
siæ in conspectu Domini sui in corde pleno
24 metuentis:*& quæ circa illum quidem con-
scripta sunt, in pristinis temporibus de eis,
qui peccauerunt, quique irreligiosi fuernit
in Dominum præ omni gente, & qui non
25 quæsierunt verba Domini super Israel. *Et
post omnem actum hunc Iosiæ, ascendit
Pharao rex Ægypti, veniens in Charcamis
ab itinere super Euphratem,& exijt obuiam
26 illi Iosias. * Et misit rex Ægypti ad Iosiam,
dicens: Quid mihi & tibi est rex Iudæ?
27 *Non sum missus à Domino, vt pugnem
contra te: super Euphratem enim bellum
28 meum est, festinans descende. * Et non
est reuersus Iosias super currum: sed expu-
gnare eum conabatur, non attendens ver-
29 bum prophetæ ex ore Domini: *sed consti-
tuit ad eum bellum in campo Mageddo. Et
descenderunt principes ad regem Iosiam.
30 * Et dixit rex pueris suis: Amouete me à
prælio, infirmatus sum enim valdè. Et sta-
tim amouerunt eum pueri ipsius de acie.
31 * Et ascendit super currum secundarium
suum:& perueniens Ierosolymam, vita fun-
ctus est,& sepultus est in paterno sepulchro.
32 * Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: & qui
præsidebant, cũ vxoribus lamentabant eum
vsque in hunc diem. Et datum est hoc fieri
33 semper in omne genus Israel. * Hæc autem
præscripta sunt in libro historiarium regum
Iudæ: & singula gesta actus Iosiæ, & eius
gloria,& intellectus eius in lege Dñi: quæq;
gesta sunt ab eo, & quæ non scripta sunt in
34 libro regum Israel,& Iudæ:*Et assumentes,
qui erant ex gente Iechoniam filium Iosiæ,
constituerunt regem pro Iosia patre suo, cũ
35 esset annorũ trigintatriũ. * Et regnauit su-
per Israel mensibus tribus. Et amouit eũ rex
36 Ægypti, ne regnaret in Ierosolymis: * &
mulctauit gentẽ argenti talẽta centũ,& auri
37 talentũ vnũ. *Et cõstituit rex Ægypti Ioa-
cim fratrem ipsius, regem Iudæ & Ierusalẽ:
38 *& alligauit magistratus Ioacim,& Zarace-
lem fratrem suum, & apprehendens reduxit
39 in Aegyptũ. * Annorũ erat Ioacim vigin

tiquinque, cùm regnare cœpisset in terra
Iuda, & Ierusalem: & fecit malum in con-
spectu Dñi. *Post hûc autem ascendit Na- 40
buchodonosor rex Babylonis, & alligans eũ
in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam:
*& sacra vasa Dñi accepit Nabuchodono- 41
sor, & tulit, & consecrauit in templo suo in
Babylonia. * Nam de immunditia illius, & 42
irreligiositate scriptum est in libro temporũ
regum.* Et regnauit Ioachim filius eius pro 43
eo. Cùm autem cõstitutus esset rex erat an-
norum decem & octo. * Regnauit autem 44
menses tres, & dies decem in Ierusalem, & fe-
cit malum in conspectu Dñi:*& post annũ 45
mittens Nabuchodonosor, transmigrauit eũ
in Babyloniam simul cũ sacris vasis Dñi.
*Et constituit Sedeciam regem Iuda, & Ie- 46
rusalem, cũ esset annorum viginti vnius: re-
gnauit autem annis vndecim. *Et fecit ma- 47
lũ in cõspectu Dñi, & non est veritus à ver-
bis, quæ dicta sunt ab Ieremia propheta ex
ore Dñi: *& adiuratus à rege Nabuchodo- 48
nosor, periurans discessit, & indurata ceruice
sua, & corde suo, transgressus est legitima
Dñi Dei Israel.* Et duces populi Dñi multa 49
iniquè gesserũt, & impiè egerunt super om-
nes immunditias gentiũ:& polluerunt tẽplũ
Dñi, quod sanctum erat in Ierosolymis. *Et 50
misit Deus patrũ ipsorũ per angelum suum
reuocare eos, propter quod parceret illis, &
tabernaculo suo. *Ipsi verò subsannabãt in 51
angelis suis, & qua die locutus est Dñs, erant
illudentes prophetas eius.*Qui vsq; ad iracũ- 52
diam concitatus est super gentẽ suã propter
irreligiositatem suã, & præcepit ascẽdere re-
ges Chaldæorũ. *Hi occiderunt iuuenes eo- 53
rũ in gladio, in circuitu sancti templi eorũ,
& nõ pepercerunt iuueni, & seni, & virgini,
& adolescẽti:*sed omnes traditi sunt in ma- 54
nus ipsorũ:& omnia sacra vasa Dñi, & rega-
les apothecas resumẽtes, tulerunt in Babylo- 55
niã, & incenderũt domum Dñi, & demolie-
runt muros Ierusalem: & turres eius incẽde-
runt igne,*& consummauerunt omnia ho- 56
norifica eius, & ad nihilum redegerũt, & re-
liquos à gladio duxerunt in Babylonẽ. * Et 57
erant serui illius vsq; dum regnarẽt Persæ in
repletione verbi Dñi in ore Ieremiæ: *quo- 58
usque benignè ageret terra sabbata sua, om-
ni tempore desertionis suæ sabbatizauit in
applicatione annorum septuaginta septem.

CAP. II.

Regnante Cyro rege Persarum in con- 1
summatione verbi Domini in ore Iere- A
miæ, * suscitauit Dñs spiritum Cyri regis 2
Persarũ, & prædicauit in toto regno suo si-
mul per scriptum, *dicens: Hęc dicit Cyrus 3
rex Persarũ: Me constituit regem orbi terra-
rũ Dñs Israel, Dñs excelsus, *& significauit 4
mihi ędificare domũ sibi in Ierusalem, quæ
5 est in Iudæa: * Si quis est ex genere vestro,
6 dñs ipsius ascendat cũ eo in Ierusalẽ.*Quot-
quot ergo circa loca habitant, adiuuent eos,
7 qui sunt in loco ipso, in auro, & argento, *in
dationibus cum equis, & iumentis, cumque
alijs, quæ secundùm vota apponũtur in ędẽ
8 Dñi, quæ est in Ierusalem. * Et stantes prin-
cipes tribuum, pagorum, & Iudææ ex tribu
Beniamin, & Sacerdotes & Leuitæ, quos ex-
citauit Dñs ascendere, & ædificare domum
Dñi, quę est in Ierusalẽ, & qui erãt in circui-
9 tu eorũ, *adiuuerunt in omni auro, & argẽ-
to eius, & iumẽtis, & votis compluribus mul-
10 ti, quorũ sensus excitatus est. *Et Cyrus rex
protulit vasa sacra Dñi, quæ transtulit Na-
buchodonosor rex Babylonis ex Ierusalem,
11 & consecrauit ea idolo suo, *& proferens ea
Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato,
12 qui erat super thesauros ipsius. * Per hunc
autem tradita sunt Salmanasaro præsidi Iu-
13 dææ. *Horum autem hic numerus. Libato-
ria argentea duo millia quadringenta, athi-
scæ argenteæ triginta: phialæ aureæ trigin-
ta, item argenteæ duo millia quadringentæ,
14 & alia vasa mille: * omnia autẽ vasa aurea,
& argentea, quinque millia octingẽta sexa-
15 ginta. * Et enumerata sunt Salmanasaro si-
mul cum his, qui ex captiuitate Babyloniæ
16 venerant in Ierosolymam. * In Artaxerxis
autem regis Persarũ temporibus scripserunt
ei de his, qui habitabant in Iudæa, & Ierusa-
lem, Balsamus, & Mithridatus, & Sabellius,
& Rathimus, Balthemus, Samelius scriba, &
reliqui habitantes in Samaria, & ceteris locis,
17 subiectã epistolã regi Artaxerxi. * DOMI-
NE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, &
Sabellius scriba, & reliqui curię tuę iudices in
18 Cœlesyria, & Phœnice. * Et nunc notũ sit
domino regi, quoniã Iudæi, qui ascenderunt
à vobis ad nos, veniẽtes in Ierusalem ciuita-
tatem refugam, & pessimã, ædificant furnos
eius, & statuunt muros, & templũ suscitant.
19 *Quòd si ciuitas ista, & muri consummati
fuerint, non tantùm tributa non sustinebũt
20 pendere, sed etiam regibus resistẽt.* Et quia
id agitur circa templum, rectè haberi arbi-
21 trati sumus non despicere hoc ipsum: * sed
notum facere Dño regi, vt si videbitur rex,
22 quæratur in libris patrum tuorũ, * & inue-
nies in admonitionibus scripta de his, & scies
quoniam ciuitas ista fuit refuga, & reges, &
23 ciuitates concutiens, * & Iudæi refugæ, &
prælia committentes in ea ab æterno, ob quã
24 causam ciuitas ista deserta est. * Nunc ergo
notum facimus, Domine rex, quoniam si ci-
uitas hæc ædificata fuerit, & huius muri ere-
cti fuerint descensus tibi non erit in Cœle-
25 syriam, & Phęnicen:*Tunc scripsit rex Ra-
thimo, qui scribebat accidentia, & Balthe-
mo, & Sabellio scribę, & ceteris constitutis,

& habitantibus in Syria, & Phęnice, ea quæ
subiecta sunt.*LEGI epistolam quã misistis 26
mihi. Præcepi ergo inquiri,& inuentum est,
quoniam ciuitas illa est ab æuo regibus resi-
stens,*& homines refugæ,& prælia in ea ef- 27
ficientes, & reges fortissimi erant in Ierusa-
lem dominantes,& tributa exigentes à Cœ-
lesyria, & Phœnice. * Nunc ergo præcepi 28
prohibere homines illos ędificare ciuitatem,
& prohibere, ne quid vltrà hæc fiant: * sed 29
nec procedant in plurimũ ea, quæ sunt ma-
litiæ, ita vt regibus molestia importetur.
*Tunc recitatis his, quæ à rege Artaxerxe 30
scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius scri-
ba,& qui cum his constituti erant iungentes
festinantur, venerunt in Ierusalem cũ equi-
tatu,& turba,& agmine: * cęperuntq; ædi- 31
ficantes prohibere, & vacabant ab ædifica-
tione templi in Ierusalem, vsque secundo
anno regni Darij regis Persarum.

CAP. III.

REx Darius fecit cœnam magnam om- 1
nibus vernaculis suis, & omnibus ma- A
gistratibus Mediæ,& Persidis, * & omnibus 2
purpuratis, & prætoribus, & consulibus, &
præfectis sub illo ab India vsq; Æthiopiam,
centum viginti septem prouincijs. * Et cùm 3
manducassent,& bibissent,& satiati reuerte-
rentur, tunc Darius rex ascendit in cubiculũ
suum, & dormiuit, & expergefactus est.
*Tũc illi tres iuuenes corporis custodes, qui 4
custodiebant corpus regis, dixerunt alter al-
teri: * Dicamus vnusquisq; nostrum sermo- 5
nem,qui præcellat: & cuiuscumq;apparue-
rit sermo sapiẽtior alterius, dabit illi rex Da-
rius dona magna, * purpura cooperiri, & in 6
auro bibere, & super aurũ dormire, & cur-
rum aureo fræno,& cydarium byssinam, &
torquem circa collum: *& secundo loco se- 7
debit à Dario propter sapientiam suam, &
cognatus Darij vocabitur.*Tunc scribentes 8
singuli suum verbum signauerũt, & posue-
rũt subtus ceruical Darij regis, *& dixerũt: 9
Cũ surrexit rex,dabimus illi scripta nostra:
& quodcumque iudicauerit rex è tribus, &
magistratus Persidis, quoniam verbum eius
sapientius est,ipsi dabitur victoria sicut scri-
ptum est. * Vnus scripsit, Forte est vinum. 10
*Alius scripsit,Fortior est rex.*Tertius scri- 11
psit, Fortiores sunt mulieres: super omnia 12
autem vincit veritas.*Et cũ surrexisset rex, 13
acceperunt scripta sua,& dederunt illi,& le-
git. *Et mittens vocauit omnes magistratus 14
Persarũ,& Medos, & purpuratos, & præto-
res,& præfectos,*& sederunt in concilio: & 15
lecta sunt scripta coram ipsis. *Et dixit,vo- 16
cate adolescentes, & ipsi indicabunt verba
sua. Et vocati sunt,& introierunt. *Et dixit 17
illis: Indicate nobis de his,quæ scripta sunt.
Et cępit prior, qui dixerat de fortitudine vi-
18 ni,*& dixit: Viri,quã præualet vinum om-
nibus hominibus, qui bibunt illud! seducit
19 mentem. * Itemque regis, & orphani facit
mentẽ vanam. Item serui,ac liberi,pauperis,
20 ac diuitis, *& omnem mentem conuertit in
securitatem,& iucunditatem, & non memi-
21 nit omnem iustitiam,& debitum,*& omnia
præcordia facit honesta,& nõ meminit regẽ
nec magistratum, & omnia per talẽta loqui
22 facit. *Et non meminerunt, cùm biberunt,
amicitiam,nec fraternitatem:sed non multũ
23 post sumunt gladios. * Et cũ à vino merse-
rint, & surrexerint, non meminerunt quæ
24 gesserunt. * O viri,num præcellit vinum?
quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IV.

1 ET inchoauit sequens dicere, qui dixit de
2 fortitudine regis. * O viri,num præcel-
lunt homines,qui terram, & mare obtinent,
3 & omnia, quæ in eis sunt? * Rex autem su-
per omnia præcellit, & dominatur eorum:
& omne quodcumque dixerit illis, faciunt.
4 *Et si miserit illos ad bellatores, vadunt, &
demoliuntur montes, & muros, & turres.
5 *Iugulantur, & iugulant, & regis verbum
nõ prætereunt: nam si vicerint,afferunt re-
6 gi omnia,quæcũque prædati fuerint. *Simi-
liter & alij omnes, & quotquot non militãt,
nec pugnant, sed colunt terram: rursum cũ
7 fuerint metentes, afferunt tributa regi: * &
ipse vnus solus,si dixerit occidite, occidunt:
8 dixerit remittite,remittunt: * dixerit percu-
tite, percutiunt: dixerit exterminate, exter-
9 minant: dixerit ædificate,ædificant:*dixerit
excidite,excidunt:dixerit plantate,plantant:
10 & omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt,
& super hoc ipse recũbit,& bibit,& dormit.
11 *Hi autem custodiunt in circuitu eum, &
non possunt ire singuli, & facere opera sua,
12 sed in dicto obedientes sunt ei. * Viri, quo-
modo non præcellit rex, qui sic diffamatur?
13 Et tacuit. * Tertius qui dixerat de mulieri-
bus & veritate, hic est Zorobabel, cœpit lo-
14 qui: *Viri,non magnus rex, & multi homi-
nes,nec vinũ præcellit. Quis est ergo,qui do-
15 minatur eorũ? *Nonnè mulieres genuerunt
regem, & omnem populum,qui dominatur
16 mari, & terræ? * & ex illis nati sunt, & ipsæ
educauerunt eos qui plantauerũt vineas ex
17 quibus vinum fit? * Et ipsæ faciunt stolas
omnium hominum,& ipsæ faciunt gloriam
hominibus, & non possunt homines separa-
18 ri à mulieribus. * Si congregauerint aurum,
& argentum,& omnẽ rem speciosam, & vi-
derint mulierẽ vnam bono habitu, & bona
19 specie, *omnia hæc relinquentes in eã intẽ-
dũt,& aperto ore conspiciunt,& eã alliciunt
magis quã aurũ, & argentũ,& omnem rem
20 pretiosam. * Homo patrẽ suũ relinquit, qui
enutrijt illũ, & suam regionẽ,& ad mulierẽ

se coniungit. *Et cum muliere remittit ani- 21
mam:& neq;patrem meminit,neq; matrem,
neque regionē. * Et hinc oportet vos scire: 22
quoniam mulieres dominantur vestri. Non
ne doletis? *Et accipit homo gladiū suū,& 23
vadit in viā facere furta,&homicidia,& ma-
re nauigare,& flumina,*& leonē videt,& in 24
tenebris ingreditur, & cū furtum fecerit, &
fraudes,& rapinas,amabili suę affert.*Et ite- 25
rum, diligit homo vxorem suam magis quā
patrem;aut matrē. *Et multi dementes facti 26
sunt propter vxores suas: & serui facti sunt
propter illas:*& multi perierunt,& iugulati 27
sunt,& peccauerunt propter mulieres: * Et 28
nūc credite mihi,quia magnus est rex in po-
testate sua: quoniā omnes regiones verentur
tangere eū. *Videbam tamen Apemen filiā 29
Bezacis,mirifici concubinam regis,sedentem
iuxtà regem ad dextram,*& auferentē dia- 30
dema de capite eius, & imponentem sibi, &
palmis cædebant regē de sinistra manu.*Et 31
super hæc aperto ore intuebatur eam, & si
arriserit ei,ridet: nam, si indignata ei fuerit,
blanditur, donec reconcilietur in gratiam.
*O viri,cur non sunt fortiores mulieres?Ma- 32
gna est terra,& excelsum est cœlū: quis ista
agit?*Et tunc rex,& purpurati intuebantur 33
in alterutrū. Et inchoauit loqui de veritate.
*O viri,nonne fortes sunt mulieres? Magna 34
est terra,& excelsum est cœlū,& velox cur-
sus solis conuertit in gyro cœlum in locum
suum in vna die. * Non ne magnificus est, 35
qui hęc facit,& veritas magna,& fortior prę
omnibus? * Omnis terra veritatem inuocat. 36
cœlū etiam ipsam benedicit,& omnia opera
mouentur, & tremunt eam, & non est cū ea
quicquam iniquum. * Vinum iniquum,ini- 37
quus rex, iniquæ mulieres,iniqui omnes filij
hominum,& iniqua illorum omnia opera,&
nō est in ipsis veritas,& in sua iniquitate pe-
ribunt: * & veritas manet, & inualescit in 38
æternum,& viuit,& obtinet in sæcula sæcu-
lorum. * Nec est apud eā accipere personas, 39
neque differentias: sed quæ iusta sunt facit
omnibus,iniustis,ac malignis,& omnes beni-
gnantur in operibus eius.*Et nō est in iudi- 40
cio eius iniquum,sed fortitudo,& regnum,&
potestas & maiestas omniū æuorū. Benedi-
ctus Deus veritatis. *Et desijt loquendo. Et 41
omnes populi clamauerūt, & dixerunt,Ma-
gna est veritas,& præualet.*Tūc rex ait il- 42
li:Pete,si quid vis amplius,quàm quę scripta
sunt,dabo tibi,secundū quòd inuentus es sa-
pientior proximis,& proximus mihi sedebis,
& cognatus meus vocaberis.*Tunc ait regi, 43
Memor esto voti tui, quod vouisti,ædificare
Ierusalem,in die,qua regnum accepisti: * & 44
omnia vasa, quæ accepta sūt ex Ierusalē, re-
mittere,quæ separauit Cyrus,quādo macta-
uit Babyloniā,& voluit remittere ea ibi.*Et 45
tu vouisti ædificare templum, quod incēde-
runt Idumæi, quādo exterminata est Iudæa
46 à Chaldęis.*Et nunc hoc est,quod postulo,
Dñe, & quod peto,hoc est maiestas, quod à
te postulo, vt facias votū quod vouisti regi
47 cœli ex ore tuo.*Tunc surgens Darius rex,
osculatus est illū:& scripsit epistolas ad om-
nes dispensatores,& pręfectos,& purpuratos,
vt deducerent eum,& eos, qui cū illo erant:
48 omnes ascendentes ædificare Ierusalem. *Et
omnibus præfectis,qui erāt in Syria,& Phę-
nice,& Libano scripsit epistolas, vt traherēt
ligna cedrina à Libano in Ierusalem,vt ędi-
49 ficarent cū eis ciuitatē. * Et scripsi omnibus
Iudæis,qui ascendebāt à regno in Iudæā pro
libertate, omnem potētem,& magistratū, &
præfectum non superuenire ad ianuas ipso-
50 rum, * & omnē regionem,quā obtinuerant
immunem esse eis,& Idumæi relinquant ca-
51 stella quæ obtinent Iudæorum, *& in stru-
cturā templi dare per singulos annos talēta
52 viginti,vsq; dum peræedificaretur: *& super
sacrariū holocaustomata vitulare quotidie,
sicut habēt præceptum:alia talenta decē of-
53 ferre per singulos annos, & omnibus qui
procedunt à Babylonia condere ciuitatē: vt
esset libertas tàm ipsis,quàm filijs eorum, &
54 omnibus sacerdotibus,qui præcedunt:*Scri-
psit autem & quantitatem, & sacram stolā
55 iussit dari,in qua deseruirēt:*& Leuitis scri-
psit dare præcepta,vsq; in diem qua cōsum-
56 mabitur domus,& Ierusalem extruetur: *&
omnibus custodientibus ciuitatē scripsit dari
57 ei sortes,& stipēdia: *Et dimisit omnia vasa
quæcūque separauerat Cyrus à Babylonia,
& omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipse
58 præcepit fieri,& mitti Ierusalē. *Et cū pro-
cessisset ille adolescens,eleuans faciem in Ie-
59 rusalem,benedixit regē cœli, *& dixit: Abs
te est victoria,& abs te est sapientia, & clari-
60 tas.*Et ego seruus tuus sum. *Benedictus es,
qui dedisti mihi sapientiā, & tibi confitebor,
61 Dñe Deus patrum nostrorum. * Et accepit
epistolas,& profectus est in Babyloniam. Et
venit,& nūciauit fratribus suis omnibus,qui
62 fuerunt in Babylonia:*& benedixerūt Deū
patrum suorum, quoniam dedit illis remis-
63 sionem, & refrigerium, * vt ascenderent, &
ædificarent Ierusalem, & templum, vbi no-
minatum est nomē eius in ipso, & exultaue-
runt cum musicis, & lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 POst hæc autē electi sunt, vt ascenderent
principes pagorum per domos, & tribus
suas, & vxores illorum, & filij,& filiæ eorū,
& serui, & ancillæ ipsorum,& pecora eorū.
2 *Et Darius rex misit vnà cū eis equites mil-
le, donec deducerent eos in Ierusalem cum
pace, & cū musicis, & cum tympanis, & ti-
3 bijs; * & omnes fratres erant ludentes,& fe-
cit eos

cit eos ascendere simul cum eis. *Et hæc sunt 4
nomina virorum,qui ascenderunt per pagos
suos in tribus: & in partem principatus ipso-
rum. * Sacerdotes: Filij Phinees,filij Aaron, 5
Iesus filius Iosedec, Ioacim filius Zorobabel
filij Salathiel de domo Dauid, ex progenie
Phares, de tribu Iuda, * qui locutus est sub 6
Dario rege Persarum sermones mirificos in
secundo anno regni ipsius mense Nisan pri-
mo. * Sunt autem hi,qui ascenderunt ex Iu- 7
dæa de captiuitate transmigrationis, quos
trãsmigrauit Nabuchodonosor rex Babylo-
niæ in Babylonem, & reuersus est in Ierusa-
lem. *Et requisiuit partem Iudææ vnusquis- 8
que in ciuitatem suam,qui venerũt cũ Zoro-
babel, & Iesu, Nehemias, Areores, Elimeo,
Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Mechpsa-
tochor,Olioro, Emonia vnus de principibus
eorum. * Et numerus à gentilibus eorum ,ex 9
præpositis eorũ filij Phares, duo millia cen-
tum septuagintaduo: * filij Ares,tria millia 10
centum quinquagintaseptem: *filij Phoemo 11
centum quadraginta duo:in filijs Iesu,& Ioa-
bes,mille trecẽti duo: * filij Demu,duo mil- 12
lia quadringenti septuaginta: filij Choraba ,
ducentiquinque:filij Banica,centum sexagin-
taocto: * filij Bebech,quadringenti tres: filij 13
Archad, quadringenti vigintiseptem: * filij 14
Cham, trigintaseptem:filij Zoroar,duo mil-
lia sexagintaseptem: filij Adin, quadringenti
sexaginta vnus: * filij Aderectis,cẽtum octo: 15
filij Ciaso,& Zelas,centum septem: filij Azo-
roc,quadringẽti trigintanouem: *filij Iedar- 16
bone centum triginta duo: filij Ananiæ,cen-
tum triginta: filij Asoni ,nonaginta . * filij 17
Masar,quadringenti,viginti duo: filij Zaba-
rus,nonagintaquinque: filij Sepolemon, cen-
tũ vigintitres: * filij Nepopas, quinquagin- 18
taquinque: filij Nechanatus, centum quin-
quaginta octo: filij Cebethamus,cẽtũ trigin-
taduo: * filij Crearpatros,qui ex Enochadies, 19
& Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex
Gramas & Gabea, centum viginti vnus:
* qui ex Bassellon,& Geagge,sexagintaquin- 20
que:qui ex Bastaro,centum vigintiduo:*Qui 21
ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filij
Liptis, centum quinquagintaquinque: filij
Labonni, trecenti quinquagintaseptem:
* filij Sichem,trecenti septuaginta: filij Sua- 22
don, & Cliomus, trecenti septuaginta octo:
* filij Ericus, duo millia centum quadragin- 23
taquinque: filij Annas, trecenti septuaginta.
Sacerdotes: * Filij Ieddus, filij Euthner,filij 24
Eliasib,trecenti septuagintaduo:filij Emerus,
ducenti quinquagintaduo:*filij Phasuri,tre- 25
centi quinquagintaseptem:filij Caree,ducen-
ti vigintiseptem.*Leuitæ: Filij Iesu in Cadu- 26
hel,& Bamis,& Serebias, & Edias,septuagin-
taquatuor, omnis numerus à duodecimo an-
no,triginta millia quadringẽti sexagintaduo,
27 * filij, & filiæ,& vxores,omnis computatio,
quadraginta millia ducẽti quadragintaduo,
28 * Filij sacerdotum,qui psallebant in templo:
29 filij Asaph,centum vigintiocto.*Ostiarij ve-
rò: filij Esmenni, filij Aser, filij Amon, filij
Accuba,Topa filij Topi, omnes centum tri-
30 gintanouem, * Sacerdotes seruientes in tem-
plo: filij Sel,filij Gaspa,filij Tobloch,filij Ca-
riæ,filij Su,filij Hellu,filij Labana,filij Arma-
cha,filij Accub,filij Vtha,filij Cetha,filij Ag-
gab,filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij
31 Geddu, * filij An, filij Radin, filij Desanon,
filij Nachoba, filij Caseba,filij Gaze, filij O-
zui, filij Sinone, filij Attre, filij Hasten, filij
Asiana,filij Manei,filij Nasissim,filij Accusu,
filij Agista, filij Azui, filij Fauon, filij Phasa-
32 lon,*filij Meedda, filij Phusa, filij Caree,filij
Barcus,filij Saree, filij Coesi, filij Nasith, filij
33 Agisti,filij Pedon, * Salomon,filij eius, filij
Asophor,filij Phasida, filij Celi, filij Dedon,
34 filij Gaddahel,filij Sephegi, * filij Aggia,filij
Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth, filij
Malfith, filij Amæ, filij Sasus,filij Addus,filij
Suba,filij Eura, filij Rahotis, filij Phasphat,
35 filij Malmon. * Omnes sacro seruientes, &
pueri Salomonis quadringenti octoginta-
36 duo. *Hi sunt filij qui ascẽderunt à Thelme-
la,Telharsa: principes eorum,Carmellam,&
37 Careth: * & non poterant edicere ciuitates
suas, & progenies suas, quemadmodum sint
ex Israel. Filij Dalari,filij Tubal,filij Necho-
38 daici, *ex sacerdotibus, qui fungebantur sa-
cerdotio: & non sunt inuenti filij Obia, filij
Achisos, filij Addin, qui accepit vxorem ex
39 filiabus Phargeleu: * & vocati sunt nomine
eius, & horum quæsita est generis scriptura
in pædatura, & non est inuenta, & prohibiti
40 sunt sacerdotio fungi: * Et dixit illis Nehe-
mias & Astharas: Ne participẽtur sancta,do-
nec exurgat Pontifex doctus in ostensionem,
41 & veritatem. * Omnis autem Israel erat ex-
ceptis seruis,& ancillis, quadraginta duo mil-
42 le trecenti quadraginta.*Serui horum & an-
cillæ, septem millia trecenti trigintaseptem.
Cantores & cantatrices, ducenti sexaginta-
43 quinque.*Cameli,quadringẽti trigintaquin-
que. Equi septẽ millia triginta sex. Muli,du-
centi millia quadragintaquinque. Subiuga-
44 lia,quinq; millia vigintiquinque.*Et de prę-
positis ipsis per pagos, dum venirent in tem-
plum Dei, quod erat in Ierusalem, innouare
& suscitare templum in loco suo, secundùm
45 suam virtutem: * Et dare in templũ thesau-
rum operum sacrũ auri mnas duodecim mil-
lia, & mnas argenti quinque millia, & stolas
46 sacerdotalem cẽtum. *Et habitauerũt Sacer-
dotes, & Leuitæ, & qui exierant de plebe in
Ierusalem, & in regione, & sacri cantores, &
47 ostiarij,& omnis Israel in regionibus suis.*In-
stante autem septimo mense, cùmque essent
filij

filij Israel vnusquisq; in suis rebus, conuenerunt vnanimes in atrium, quod erat ante ianuam Orientalem. * Et stātes Iesus filius Io- 48
sedec, & fratres eius sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & huius fratres, parauerūt altare, * vt offerrent super illud holocau 49
stomata, secundū quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt. * Et conuenerunt ibi ex 50
alijs nationibus terræ, & erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes terræ, & offerebant hostias, & holocaustomata Domino matutina. * Et egerunt scenophegiā, & diem solem- 51
nem, sicut præceptum est in lege: & sacrificia quotidie, sicut oportebat: * & post hæc 52
oblationes institutas, & hostias sabbatorum, & neomeniarum, & dierum solemnium omnium sanctificatorum. * Et quotquot voue- 53
bant Domino à neomenia septimi mensis cęperunt hostias offerre Deo, & templum Domini nondum erat ædificatum. * Et dederunt 54
pecuniam lapidarijs & fabris, & potum, & pabula cum gaudio. * Et dederūt carra Sido- 55
nijs, & Tyrijs, vt transueherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Ioppe portu, secundùm decretum, quod scriptum erat eis à Cyro rege Persarum. * Et in secun- 56
do anno venientes in templū Dei in Ierusalem, mense secundo inchoauit Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, & fratres ipsorum, & sacerdotes, & Leuitæ, & omnes qui venerant de captiuitate in Ierusalem: * & 57
fundauerunt templum Dei nouilunio secundi mensis secūdi anni cū venissent in Iudæā, & Ierusalem. * Et statuerunt Leuitas à vigin- 58
ti annis, super opera Domini: & stetit Iesus, & filius eius, & fratres omnes Leuitæ conspirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini. * Et steterunt sacerdotes ha- 59
bentes stolas cum tubis: & Leuitæ filij Asaph, habentes cymbala, * collaudantes Dominum, 60
& benedicentes secundum Dauid regem Israel. * Et cantabant canticum Domino, 61
quoniam dulcedo eius, & honor in sæcula super omnem Israel. * Et omnis populus tuba 62
cecinerunt, & proclamauerunt voce magna, collaudantes Dominū in suscitatione domus Domini. * Et venerūt ex sacerdotibus, & Le- 63
uitis, & præsidentibus secundùm pagos senioribus, qui viderant pristinam domum: * & ad 64
huius ædificationem cū clamore, & planctu magno, & multi cum tubis, & gaudio magno: 65
in tātum vt populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita vt longe audiretur. * Et 66
audierunt inimici tribus Iudæ, & Beniamin, & venerunt scire, quæ esset vox tubarum. * Et cognouerunt, quoniam, qui erant ex 67
captiuitate, ædificāt templum Domino Deo Israel. * Et accedētes ad Zorobabel, & Iesum, 68
præpositos pagorum, dixerunt eis: Aedifica-
69 bimus vnà vobiscum: * Similiter enim audiuimus Dominum vestrum, & ipsi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Assyrio-
70 rum, qui trāsmigrauit nos huc. * Et dixit illis Zorobabel, & Iesus, & principes pagorum Is-
71 rael: * Non est nobis, & vobis ædificare domum Dei nostri: nos enim soli ædificabimus Domino Israel: secundùm ea, quæ præcepit
72 nobis Cyrus rex Persarum. * Gentes autem terræ incumbentes his, qui sunt in Iudæa, & leuantes opus ædificationis & insidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare,
73 * & aggressuras exercentes impedierunt, ne consummaretur ędificium omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxerunt structuram per biennium vsque ad Darij regnum.

CAP. VI.

1 IN secundo autē anno regni Darij prophe-
A tauit Aggæus, & Zacharias filius Addin
Prophetæ apud Iudęam, & Ierusalem in no-
2 mine Dei Israel super eos. * Tūc stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Iosedec, inchoauerūt ædificare domum Dñi, quæ est
3 in Ierusalē: * cùm adessent eis prophetæ Dñi, & adiuuarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisenes subregulus Syriæ, & Phænicis, &
4 Satrabuzanes, & sodales eius, * & dixerunt eis: Quo præcipiente vobis domum hanc ędificatis, & tectum istud, & alia omnia perficitis? & qui sunt structores, qui hæc ędificant?
5 * Et habuerūt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex captiuitate à Domino senio-
6 res Iudæorum, * & nō sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de omnibus
7 istis & responsū acciperetur. * Exemplū epistolę, quā miserūt Dario. SISENNES subregulus Syriæ, & Phęnicis, & Satrabuzanes, & sodales eius in Syria, & Phęnice præsides,
8 regi Dario salutem. * Omnia nota sint Domino regi, quòd, cùm venissemus in regionē Iudæę, & introissemus in Ierusalem, inueni-
9 mus ædificantes domum Dei magnam: * & tēplū ex lapidibus politis, & magnis, & præ-
10 tiosis materijs in parietibus, * & opera illa instanter fieri, & suffragare, & prosperare in manibus eorum, & in omni gloria, quàm di-
11 ligentissimè perfici. * Tunc interrogauimus seniores, dicentes: Quo permittente vobis ædificatis domum istam, & opera hæc fun-
12 datis? * Ideò autem interrogauimus eos, vt notum faceremus tibi homines, & præpositos, & nominum scripturam præpositorum
13 postulauimus illos. * At illi responderunt nobis, dicentes: Nos sumus serui Domini, qui fe-
14 cit cœlum & terrā, * & ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à rege Israel ma-
15 gno, & fortissimo, & consummata est. * Et quoniam patres nostri exacerbantes erant, & peccauerunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonię, re-

gis Chaldęorum,*& domum iſtam demoliẽ- 16
tes incenderunt, & populũ captiuum duxe-
runt in Babylonem.*In primo anno regnãte 17
Cyro rege Babyloniæ,ſcripſit Cyrus rex do-
mum hãc ædificare,*& illa ſacra vaſa aurea, 18
& argentea,quæ extulerat Nabuchodonoſor
de domo,quæ eſt in Ieruſalem,& conſecraue-
rat ea in ſuo templo,rurſus protulit ea Cyrus
rex de templo,quod erat in Babylonia,& tra-
dita ſunt Zorobabel, & Salmanaſaro ſubre-
gulo:*Et præceptum eſt eis,vt offerrent hæc 19
vaſa,& reponerẽt in templo, quod erat in Ie-
ruſalem,& ipſum tẽplũ Dei ædificare in loco
ſuo.*Tunc Salmanaſarus ſubiecit fundamẽ- 20
ta domus Domini, quæ eſt in Ieruſalem: &
exinde vſq; nunc ædificatur, & non accepit
conſummationẽ.* Nunc ergo ſi iudicatur à 21
te,ò rex,perquiratur in regalibus bibliothecis
Cyri regis,quæ ſunt in Babylonia:*& ſi in- 22
uentũ fuerit cõſilio Cyri regis cœptam eſſe
ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Ieru-
ſalem, & iudicatur à Domino rege noſtro,
ſcribat de his nobis.*Tũc Darius rex præce- 23
pit inquiri in bibliothecis: & inuentus eſt in
Ecbathanis oppido, quod eſt in media regio-
ne locus vnus, in quo ſcripta erant iſta:
*ANNO primo regnante Cyro,rex Cy- 24
rus præcepit domũ Domini,quæ eſt in Ieru-
ſalẽ ædificare, vbi incendebant igni aſſiduo,
*cuius altitudo ſit cubitorum decem, & la- 25
titudo cubitorũ ſexaginta, quadratum lapi-
dibus politis tribus, & meniano ligneo eiuſ-
dem regionis,& meniano vno nouo,& impẽ-
dia dari de domo Cyri regis: * & ſacra vaſa 26
domus Domini tàm aurea, quàm argentea,
quæ extulit Nabuchodonoſor in domũ Do-
mini,quæ eſt in Ieruſalẽ, vbi erant poſita, vt
ponantur illic: *& præcepit curam agere Si- 27
ſennem ſubregulũ Syriæ,& Phœnicis, & Sa-
trabuzanem, & ſodales eius, & qui ordinati
erãt in Syria,& Phęnice præſides,vt abſtine-
rent ſe ab eodẽ loco.*Et ego quoque pręcepi 28
in totum ædificare:& proſpexi,adiuuent eos,
qui ſunt ex captiuitate Iudęorum, donec cõ-
ſummetur templũ ædis Domini:*& à vexa- 29
tione tributorum Cœleſyriæ & Phęnicis,di-
ligenter quantitatem dari his hominibus ad
ſacrificium Domini, Zorobabel pręfecto, ad
tauros, & arietes,& agnos, * ſimiliter autem, 30
& frumentum,& ſal,& vinum, & oleũ inſtã-
ter per ſingulos annos, prout ſacerdotes, qui
ſunt in Ieruſalem, dictauerunt conſumi quo-
tidie ſine vlla dilatione, *vt offerantur liba- 31
tiones ſummo Deo pro rege & pueris eius,
& orent pro ipſorum vita: * & denuncietur, 32
vt quicumque tranſgreſſi fuerint aliquid ex
his,quæ ſcripta ſunt,aut ſpreuerint, accipia-
tur lignum de ſuis proprijs, & ſuſpendantur,
& bona ipſorum regi aſcribantur. * Propte- 33
reà & Dominus,cuius nomen inuocatum eſt
ibi,exterminet omnem regem,& gentem,qui
manum ſuam extenderit prohibere, aut ma-
le tractare domum Domini illam, quæ eſt in
34 Ieruſalem. * Ego Darius rex decreui, quàm
diligentiſſimè ſecundùm hæc fieri.

CAP. VII.

1 TVnc Siſennes ſubregulus Cęleſyriæ, &
Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales
obſecuti his, quæ à Dario rege erant decre-
2 ta, * inſiſtebant ſacroſanctis operibus dili-
gentiſſimè, cooperantes cum ſenioribus Iu-
3 dæorum principibus Syriæ, * & proſperata
ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Ag-
4 gæo,& Zacharia prophetis. *Et conſumma-
uerunt omnia per præceptum Domini Dei
Iſrael,& ex conſilio Cyri, & Darij, & Arta-
5 xerxis regis Perſarum. * Et conſummata eſt
domus noſtra vſque ad tertiam, & viceſimã
diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis.
6 * Et fecerunt filij Iſrael, & ſacerdotes, & Le-
uitæ, & cæteri,qui erant ex captiuitate, qui
appoſiti ſunt ſecundũ ea, quæ ſcripta ſunt in
7 libro Moyſi. * Et obtulerunt in dedicationẽ
templi Domini,tauros centum, arietes ducẽ-
8 tos,agnos quadringẽtos,*& hędos pro pecca-
tis vniuerſi Iſrael, duodecim, ſecundùm nu-
9 merum tribuum Iſrael. * Et ſteterunt ſacer-
dotes, & Leuitę amicti ſtolis per tribus ſuper
omnia opera Domini Dei Iſrael ſecundũ li-
brum Moyſi, & oſtiarij per ſingulas ianuas.
10 * Et egerunt filij Iſrael cum his,qui erant ex
captiuitate, illud Phaſe quartadecima luna
menſis primi,quando ſanctificati ſunt ſacer-
11 dotes & Leuitæ.*Omnes filij captiuitatis nõ
ſunt ſimul ſanctificati,quia Leuitę omnes ſi-
12 mul ſanctificati ſunt.*Et immolauerũt Pha-
ſe vniuerſi filij captiuitatis, & fratribus ſuis
13 ſacerdotibus,& ſibimetipſis. * Et manduca-
uerunt filij Iſrael,qui erãt ex captiuitate om-
nes, qui remanſerant ab omnibus execratio-
nibus gentium terræ quærentes Dominum,
14 * & celebrauerunt diem feſtum azymorum
ſeptem diebus epulantes in conſpectu Domi-
15 ni, * quoniam conuertit conſilium regis Aſ-
ſyriorum in eos,confortare manus eorum ad
opera Domini Dei Iſrael.

CAP. VIII.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſa-
rũ rege,acceſſit Eſdras filius Azariæ, fi-
2 lij Helciæ,filij Solome, *filij Sadoc,filij Achi-
tob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci, filij
Abiſue,filij Phinees,filij Eleazari, filij Aaron
3 primi ſacerdotis: * hic Eſdras aſcendit de Ba-
bylonia,cùm eſſet ſcriba, & ingenioſus, in le-
ge Moyſi,quę data eſt à Domino Deo Iſrael
4 docere,& facere.*Et dedit ei rex gloriã,quòd
inueniſſet gratiam in omni dignitate,& deſi-
5 derio in conſpectu eius. * Et aſcenderunt ſi-
mul cum ipſo ex filijs Iſrael, & ſacerdotibus,
& Leuitis, & ſacris cantoribus templi, &
oſtia-

ostiarijs,& seruis templi in Ierusalem. *Anno 6
septimo regnante Artaxerxe,in quinto men-
se, hic annus septimus est regni, exeunte de
Babylonia nouilunio quinti mensis, * vene- 7
runt Ierosolymam iuxta pręceptum illius se-
cũdùm prosperitatem itineris à Domino ip-
sorum datã eis. *In his enim Esdras magnam 8
disciplinã obtinebat, ne prętermitteret quid-
quam eorum, quæ essent ex lege Domini,&
præceptis, & docendo vniuersum Israel om-
nem iustitiam,& iudicium.*Accedentes autẽ, 9
qui scribebant scripta Artaxerxis regis tradi-
derũt scriptũ, quod obuenerat ab Artaxerxe
rege ad Esdram sacerdotem,& lectorem legis
Domini,cuius exemplũ subiectum est. *Rex 10
Artaxerxes Esdra sacerdoti, & lectori legis
Domini salutem.*Humanior ego iudicans in 11
beneficijs, præcepi eis,qui desiderant ex gen-
te Iudæorum sua sponte, & ex sacerdotibus,
& Leuitis,qui sunt in regno meo,comitari te-
cum in Ierusalem.*Si qui ergo cupiunt ire te- 12
cum,conueniens, & proficiscantur sicut pla-
cuit mihi, & septem amicis meis consiliarijs,
* vt visitent ea,quæ aguntur secundùm Iu- 13
dæam, & Ierusalem, obseruantes sicut habes
in lege Domini, *& ferant munera Domino 14
Deo Israel,quæ voui ego,& amici Ierusalem,
& omne aurum,& argentum, quod inuentũ
fuerit in regione Babylonię Domino in Ieru-
salem cum illo, * quod est donatum pro ipsa 15
gẽte in templum Domini eorum,quod est in
Ierusalem:vt colligatur hoc aurum, & argẽ-
tum ad tauros,& arietes,& agnos,& hędos,&
quæ his sunt cõgruentia,*vt offerant hostias 16
Domino super altare Domini ipsorum,quod
est in Ierusalẽ.*Et omnia quæcumq; volueris 17
cum fratribus tuis facere auro, & argento,
perfice pro voluntate tua secundùm præce-
ptum Domini Dei tui: *& sacrosancta vasa, 18
quæ data sunt tibi ad opera domus Dñi Dei
tui,quæ est in Ierusalẽ. *& cetera,quæcumq; 19
tibi subuenerint ad opera templi Dei tui, da-
bis de regali gazophylacio:*cùm volueris cũ 20
fratribus tuis facere auro,& argento, perfice
secundùm voluntatẽ Domini. * Et ego qui- 21
dem rex Artaxerxes præcepi custodibus the-
saurorum Syriæ,& Phænicis,vt quæcumque
scripserit Esdras sacerdos, & lector legis Do-
mini,diligenter detur ei vsque ad argenti ta-
lenta centum,similiter & auri: * & vsque ad 22
frumenti modios centũ,& vini amphoras cẽ-
tũ,& alia quæcumq; abundãt sine taxatione.
* Omnia secundùm legem Dei fiant Deo al- 23
tissimo,ne fortè exurgat ira in regno regis,&
filij,& filiorũ eius. * Vobis autem dicitur,vt 24
omnibus sacerdotibus & Leuitis,& sacris can-
toribus,& seruis tẽpli, & scribis templi huius,
* nullũ tributũ,neq; vlla alia indictio irroge- 25
tur, nec habeat quisquã potestatẽ obijcere eis
quicquã.*Tu autẽ Esdra secũdùm sapientiã 26
Dei cõstitue iudices,& arbitros in tota Syria,
& Phęnice: & omnes,qui legem Dei tui non
27 nouerunt,doce: * vt quotquot transgressi
fuerint legem,diligẽter plectantur siue mor-
te,siue cruciatu, siue etiam pecuniæ mulcta-
28 tione,vel abductione. * Et dixit Esdras scri-
ba: Benedictus Deus patrum nostrorum,qui
dedit hanc voluntatem in cor regis, clarifi-
29 care domum suam,quæ est in Ierusalem,*&
me honorificauit in conspectu regis, & con-
siliariorũ,& amicorum,& purpuratorũ eius.
30 * & ego constans animo factus sum secundũ
opitulationem Domini Dei mei, & cõgrega-
ui ex Israel viros, vt simul ascenderent me-
31 cum. *Et hi sunt præpositi secundũ suas pa-
trias, & principatus portionales eorum, qui
mecum ascenderunt de Babylonia in regno
32 Artaxerxis. * Et ex filijs Phares,Gersomus:
ex filijs Siemarith,Amenus, filiorum Dauid,
33 Acchus filius Seciliæ: * ex filijs Phares, Zac-
charias, & cum eo reuersi sunt viri centum
34 quinquaginta: * ex filijs ductoris Moabilio-
nis Zaræi,& cum ipso viri ducenti quinqua-
35 ginta: * ex filijs Zachues, Iechonias Zecho-
lei, & cum ipso viri ducenti quinquaginta:
36 * ex filijs Sala,Maasias Gotholiæ, & cum ip-
37 so viri septuaginta:*ex filijs Saphatię,Zarias
38 Michaeli, & cũ ipso viri octoginta: *ex filijs
Iob, Abdias Ieheli, & cum ipso viri ducenti
39 duodecim: * ex filijs Baniæ, Salimoth,filius
Iosaphiæ,& cum ipso viri centum sexaginta:
40 * ex filijs Beer, Zacharias, Bebei, & cum ipso
41 viri ducenti octo: * ex filijs Ezead, Ioannes
42 Eccetan,& cum ipso viri centum decem:*ex
filijs Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt
nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, &
43 Semeias, & cum ipso viri septuaginta. * Et
congregaui eos ad fluuium qui dicitur Thia,
& metati fuimus illic triduo, & recognoui
44 eos. * Et ex filijs sacerdotum & Leuitarum
45 non inuenit illic.*Et misi ad Eleazarũ,& Ec-
celon,& Masman,& Malobam,& Enaathan,
& Samea,& Ioribum, Nathã, Enuagam,Za-
chariam, & Mosolamum ipsos ductores, &
46 peritos: *& dixi eis, vt venirent ad Loddeũ,
47 qui erat apud locum gazophylacij. *Et mã-
daui eis,vt dicerent Loddeo,& fratribus eius,
& illis,qui erãt in gazophylacio,vt mitterent
nobis eos, qui sacerdotio fungerentur in do-
48 mo Domini Dei nostri:*& adduxerunt no-
bis secundùm manum validam Domini Dei
nostri viros peritos: ex filijs Moholi, filij Le-
ui,filij Israel, Sebebian, & filios & fratres,
49 qui erant decem & octo: * Asbiam,& Amin
ex filijs filiorum Chananæi,& filij eorum vi-
50 ri viginti. * Et ex his,qui templo seruiebant,
quos dedit Dauid, & ipsi principes ad opera-
tionem Leuitis templo seruientium ducenti
viginti.Omnia nomina significata sũt in scri-
51 pturis. * Et vouit illic ieiunium iuuenibus in
con-

cõspectu Dei, vt quęrerẽ ab eo bonũ iter no-
bis,& qui nobiscũ erant, & filijs,& pecoribus
propter insidias. *Erubui enim petere à rege 52
pedites, & equites in comitatu, tutelæ gratia
contra aduersarios nostros. * Diximus enim 53
regi,quoniã virtus Dñi erit cũ eis, qui inqui-
rũt eum in omni affectu.*Et iterũ deprecati 54
sumus Dñm Deum nostrũ secundùm hæc:
quẽ & propitiũ habuimus, & compotes facti
sumus Deo nostro.*Et separaui ex plebis prę- 55
positis,& sacerdotibus tẽpli viros duodecim,
& Sedebiam, & Asannã,& cũ eis ex fratribus
eorum viros decem, * & appendi eis aurum, 56
& argentum,& vasa sacerdotalia domus Dei
nostri,quę donauerat rex, & consiliarij eius,
& principes,& omnis Israel. *Et cũ appẽdis- 57
sem, tradidi argẽti talenta centum quinqua-
ginta,& vasa argẽtea talentorũ centũ, & au-
ri talenta centum,*& vasorum aureorum se- 58
pties viginti,& vasa ærea de bono æramento
splendentia duodecim,auri speciẽ reddentia.
* Et dixi eis: Et vos sancti estis Dño, & vasa 59
sunt sancta, & aurũ, & argentum votum est
Dño Deo patrũ nostrorũ. * Vigilate,& cu- 60
stodite donec tradatis ex plebis præpositis, &
sacerdotibus,& Leuitis,& principibus ciuita-
tum Israel in Ierusalẽ, in pastophorio domus
Dei nostri. * Et hi,qui susceperũt sacerdotes 61
& Leuitæ aurum,& argentum, & vasa,intu-
lerunt in Ierusalẽ in templum Domini. * Et 62
promouimus à fluuio Thia, die duodecima
mẽsis primi,vsquequò introiuimus in Ierusa-
lem. *Et cùm factus fuisset tertius dies,quar- 63
ta autẽ die ponderatum aurum, & argentum
traditum est in domo Domini Dei nostri,
Marimoth filio Iori sacerdoti: * & cum ipso 64
erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ip-
sis Iosadus filius Iesu, & Medias, & Banni fi-
lius Leuitæ: ad numerũ,& ad põdus vniuer-
sa. *Et scriptũ est pondus ipsorũ eadẽ hora. 65
* Qui autem venerunt ex captiuitate, obtu- 66
lerunt sacrificiũ Domino Deo Israel, tauros
duodecim pro omni Israel, arietes octoginta
sex, *agnos septuagintaduos,hircos pro pec- 67
cato duodecim, & pro salute vaccas duode-
cim,omnia in sacrificium Domini. * Et rele- 68
gerunt præcepta regis regalibus dispensato-
ribus, & sub regulis Cœlesyriæ, & Phœni-
cis: & honorificauerunt gentem,& templum
Domini. * Et consummatis his accesserunt 69
ad me præpositi,dicentes: Non segregauerũt
genus Israel, & Principes, & Sacerdotes, &
Leuitæ, * & alienigenæ gentes, & nationes 70
terræ immunditias suas à Chananæis, & He-
thæis, & Pherezæis, & Iebuzæis, & Moabi-
tis,& Aegyptijs,& Idumæis:*coniuncti enim 71
sunt filiabus eorum, & ipsi, & filij eorum,&
mistum est semen sanctum alienigenis gen-
tibus terræ: & participes erant præpositi, &
magistratus iniquitatis eius ab initio ipsius
72 regni.* Et mox,vt audiui ista,conscidi vesti-
menta,& sacram tunicam: & lacerans capil-
los capitis, & barbam,sedi dolens, & mæstus.
73 *Et conuenerunt quotquot tunc mouebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugẽ-
tem supra iniquitatem istam, & sedebam tri-
74 stis vsq; ad sacrificium vespertinum.* Et cõ-
surgens à ieiunio,conscissa habens vestimen-
ta,& sacram tunicam,ingeniculans,& exten-
75 dens manus ad Dñm*dicebam, Domine cõ-
fusus sum, & reuertitus sum ante faciẽ tuam.
76 * Peccata enim nostra multiplicata sunt su-
per capita nostra, & iniquitates nostræ exal-
77 tatę sunt vsque ad cęlum.*Quoniam à tem-
poribus patrum nostrorum sumus in magno
78 peccato vsq; ad diem hunc.*Et propter pec-
cata nostra,& patrum nostrorum sumus tra-
diti cum fratribus nostris, & cũ sacerdotibus
nostris, regibus terræ in gladium,& captiui-
tatem, & deprędationem cum cõfusione vs-
79 que in hodiernum diem.*Et nunc quantum
est hoc,quod contigit nobis misericordia abs
te, Domine Deus,& relinque nobis radicem,
80 & nomen in locum sanctificationis tuæ,*de-
tegere luminare nostrum in domum Domini
Dei nostri, dare nobis cibum in omni tẽpo-
81 re seruitutis nostræ.*Et cùm seruiremus,non
fuimus derelicti à Domino Deo nostro: sed
constituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Persarum dare cibum: * & clarificare tem-
plum Domini Dei nostri, & ædificare deser-
ta Sion, dare nobis stabilitatem in Iudæa, &
83 Ierusalem. *Et nunc quid dicimus,Domine,
habentes hæc? Transgressi enim sumus præ-
cepta tua,quę dedisti in manus puerorũ tuo-
84 rum prophetarum, *dicens:Quoniam terra,
in quam introistis possidere hęreditatẽ eius,
terra polluta est coinquinationibus alienige-
narum terræ, & immunditiæ illorum reple-
85 uerunt eam totam immunditia sua. *Et nũc
filias vestras non coniungetis filijs eorum, &
86 filias eorum non accipietis filijs vestris, * &
non inquiretis pacem habere cum illis omni
tempore,vt inualescentes manducetis optima
terræ, & hereditatem distribuatis filijs vestris
87 vsque in æuum.* Et quæ contingunt nobis,
omnia fiunt propter opera nostra maligna,
88 & magna peccata nostra. * Et dedisti nobis
talẽ radicem & rursum reuersi sumus trans-
gredi legitima tua, vti commisceremur im-
munditiæ alienigenarum gentium terræ hu-
89 ius. * Nõne irasceris nobis perdere nos, quo-
adusq; non relinquatur radix, & nomen no-
90 strũ?*Dñe Deus Israel verax es. Derelicta est
91 enim radix vsq;in hodiernũ diẽ.*Ecce,nunc
sumus in cõspectu tuo in iniquitatib⁹ nostris.
92 Nõ est enim adhuc stare ante te in his.*Et cũ
adorãdo cõfiteretur Esdras,flẽs,humi prostra-
tus ante tẽplũ, cõgregati sunt ante eũ ex Ie-
rusalẽ turma magna valdè, viri,& mulieres,
& iuue-

& iuuenes,& iuuenculę.Fletus enim erat ma-
gnus in ipsa multitudine.* Et cùm clamasset 93
Iechonias Ieheli ex filijs Israel,, dixit Esdræ:
Nos in Dominum peccauimus, quòd collo-
cauimus nobis in matrimoniũ mulieres alie-
nigenas ex gentibus terræ. * Et nunc es su- 94
per omnem Israel. In his ergo sit iusiurandũ
à Domino expellere omnes vxores nostras
quæ ex alienigenis sunt cum filijs earum.*Si 95
cut tibi decretum est à maioribus secundùm
legem Domini exurgẽs explica.*Ad te enim 96
spectat negotium,& nos tecum sumus: viri-
liter fac.* Et exurgens Esdras adiurauit prin- 97
cipes sacerdotum & Leuitas,& omnem Israel
facere secundùm hæc, & iurauerunt.

CAP. IX.

ET exurgens Esdras ab ante atrium tem- 1
pli, abijt in pastophorium Ionathæ filij
Nasabi, * & hospitatus illic non gustauit pa- 2
nem,nec aquam bibit super iniquitatẽ multi-
tudinis. * Et facta est prædicatio in omni Iu- 3
dæa, & in Ierusalẽ omnibus, qui erant ex ca-
ptiuitate in Ierusalẽ congregati,* vt quicum- 4
que non occurrerit biduo, vel triduo diei se-
cundùm iudicium assidentium seniorũ, tol-
lerentur facultates suæ, & ipse alienus iudi-
caretur à multitudine captiuitatis.* Et cõgre- 5
gati sunt omnes, qui erant ex tribu Iuda, &
Beniamin in tribus diebus in Ierusalem: hic
mensis est nonus, dies mensis vicesimus. * Et 6
sedit omnis multitudo in area templi tremẽ-
tes, propter hiemem præsentem. * Et exur- 7
gens Esdras dixit illis: Vos iniquè fecistis col-
locantes vobis in matrimonium vxores alie-
nigenas, vt adderetis ad peccata Israel. * Et 8
nunc date confessionem, & magnificentiam
Domino Deo patrum nostrorum: * & per- 9
ficite voluntatem ipsius, & discedite à gen-
tibus terræ,& ab vxoribus alienigenis. * Et 10
clamauit omnis multitudo, & dixerunt vo-
ce magna: Sicut dixisti,faciemus. * Sed quo- 11
niã multitudo magna est, & tempus hyber-
num,& non possumus insubsidiati stare: &
hoc opus non est nobis vnius diei, neq; bidui,
multùm enim in his peccauimus:*stent præ- 12
positi multitudinis, & omnes, qui nobiscum
inhabitant,& quotquot habent vxores apud
se alienigenas, * & assistant accepto tempo- 13
re ex omni loco presbyteri, & iudices vsque-
quo soluant iram Domini negotij huius.
* Ionathas autem filius Ezieli, & Ozias The- 14
cam susceperunt secundùm hæc: & Bosora-
mus,& Leuis,& Sabbathæus simul cooperati
sunt cum illis. * Et steterunt secundùm hæc 15
omnia vniuersis qui erant ex captiuitate.
* Et elegit sibi viros Esdras sacerdos princi- 16
pes magnos de patribus eorum secundùm
nomina: & consederunt nouilunio mensis
decimi examinare negotium illud. * Et de- 17
terminatum est de viris, qui habebant vxo-
res alienigenas, vsque ad neomeniam primi
18 mensis:* & inuenti sunt ex sacerdotibus per-
19 misti,qui habebant alienigenas vxores. *Ex
filijs Iesu filij Iosedec, & fratribus eius: Ma-
20 seas,& Eliozerus,& Ioribus,& Ioadeus, * &
iniecerunt manus vt expellerent vxores suas:
& ad litandum in exorationem, arietem pro
21 ignorantia sua, *& ex filijs Semmeri: Maseas
22 & Esses & Ieelech, Azarias, * & ex filijs Fo-
sere: Limosias,Hismaenis, & Nathanee, Ius-
23 sio, Reddus,& Thalsas, * & ex Leuitis: Io-
rabdus, & Semeis,& Colnis,& Calitas,& Fa-
24 cteas, & Coluas,& Elionas.*& ex sacris can-
25 toribus, Eliasib, Zaccarus: * & ex ostiarijs:
26 Salumus,& Tolbanes * & ex Israel: ex filijs
Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Mel-
chias,& Michelus, Eleazarus, & Iammebias,
27 & Bannas. *& ex filijs Iolamam: Chamas,&
Zacharias, & Iezrelus, & Ioddius, & Eri-
28 moth, & Helias. * & ex filijs Zathoim. Elia-
das, & Liasumus, Zochias, & Larimoth,&
29 Zabdis,& Tebedias: *& ex filijs Zebes: Ioan-
30 nes,& Amanias, & Zabdias, & Emeus. * &
ex filijs Banni: Olamus,& Maluchus,& Ied-
31 deus,& Iasub,& Azabus,& Ierimoth. *& ex
filijs Addin: Naathus,& Moosias, & Caleus,
& Raanas, Maaseas, Mathathias, & Beseel,
32 & Bonnus,& Manasses.* & ex filijs Nuae:
Noneas, & Aseas, & Melchias, & Sameas, &
Simon; Beniamin, & Malchus, & Marras.
33 * & ex filijs Asom: Carianeus, Mathathias,
& Bannus,& Eliphalach, & Manasses, & Se-
34 mei. *& ex filijs Banni: Ieremias,& Moadias,
& Abramus, & Ioel, & Baneas, & Pelias,
& Ionas,& Marimoth,& Eliasim, & Matha-
neus,& Eliasis,& Orizas, & Dielus, & Seme-
35 dius, & Zambris, & Iosephus: * & ex filijs
Nobei: Idelus, & Mathathias, & Sabadus,
36 & Zecheda, Sedmi, & Iessei, Baneas: * om-
nes isti coniunxerunt sibi vxores alienigenas,
37 & dimiserunt eas cum filijs. * Et inhabita-
uerunt sacerdotes, & Leuitæ, & qui erant ex
Israel in Ierusalem, & in tota vna regione
nouilunio mensis septimi. Et erant filij Israel
38 in cõmorationibus suis. * Et congregata est
omnis multitudo simul in aream, quæ est ab
39 oriente portæ sacræ: * & dixerunt Esdræ
pontifici,& lectori, vt afferret legem Moysi,
40 quæ tradita est à Dño Deo Israel. * Et attu-
lit Esdras pontifex legem omni multitudini
eorum à viro vsque ad mulierem, & omni-
bus sacerdotibus audire legẽ nouilunio men-
41 sis septimi. * Et legebat in area,quæ est ante
sacram portam templi, à prima luce vsque
ad vesperam coram viris, & mulieribus. Et
42 dederunt omnes sensum ad legem. * Et stetit
Esdras sacerdos, & lector legis super ligneum
43 tribunal, quod fabricatum erat. * Et stete-
runt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias,
Azarias, Vrias, Ezechias, & Balsamus, ad
dexte-

dexteram: * & ad sinistram Faldeus, Misael, 44
Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias, & Za-
charias. * Et assumpsit Esdras librum coram 45
omni multitudine: præsidebat enim in gloria
in cõspectu omnium. *Et cùm absoluisset le- 46
gẽ, omnes erecti steterunt: & benedixit Esdras
Dominum Deum altissimum, Deũ Sabaoth
omnipotentem.* Et respõdit omnis populus, 47
Amen. Et eleuatis sursum manibus prociden-
tes in terram, adorauerunt Dominum.* Iesus, 48
& Banaeus, & Sarebias, & Iaddimus, & Ac-
cubus, & Sabbathæus, & Calithes, & Azarias,
& Ioradus, & Ananias, & Philias Leuitę: *qui 49
docebant legem Domini, & in multitudine
legebant legem Domini, & præferebant sin-
guli eos, qui intelligebant lectionem. * Et di- 50
xit Atharathes Esdræ pontifici, & lectori, &
51 Leuitis, qui docebant multitudinem, *dicens:
Dies hic sanctus est Domino. Et omnes fle-
52 bant, cùm audissent legem. * Et dixit Es-
dras: Digressi ergo manducate pinguissima
quæque & bibite dulcissima quæque: & mit-
53 tite munera his, qui non habent. * San-
ctus enim est hic dies Domini, & nolite mœ-
sti esse. Dominus enim clarificabit vos.
54 * Et Leuitæ denunciabant in publico omni-
bus, dicentes: Dies hic sanctus est, nolite
55 mœsti esse. * Et abierunt omnes manduca-
re, & bibere, & epulari, & dare munera his,
qui non habebant, vt epularentur. Magni-
ficè enim sunt exaltati verbis, quibus edocti
56 sunt, * & congregati sunt vniuersi in Ieru-
salem celebrare lætitiam, secundùm testa-
mentum Domini Dei Israel.

LIBER ESDRÆ QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

LIBER Esdrę prophetæ secun- 1
dus, filij Sarei, filij Azarei, filij
Helciæ, filij Sadaniæ, filij Sa-
doch, filij Achitob, * filij 2
Achiæ, filij Phinees, filij Heli,
filij Ameriæ, filij Asiel, filij Marimoth, filij
Arna, filij Oziæ, filij Borith, filij Abisei, filij
Phinees, filij Eleazar, * filij Aaron ex tribu 3
Leui, qui fuit captiuus in regione Medorum,
in regno Artaxerxis regis Persarum. * Et fa- 4
ctum est verbum Domini ad me, dicẽs: *Va- 5
de, & nuncia populo meo facinora ipsorum
& filijs eorum iniquitates, quas in me admi-
serunt, vt nuncient filijs filiorum: *quia pec- 6
cata parentum ipsorum in illis creuerunt.
Obliti enim mei sacrificauerunt dijs alienis.
* Nonnè ego eduxi eos de terra Aegypti de 7
domo seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me,
& consilia mea spreuerunt. * Tu autem ex- 8
cute comam capitis tui, & proijce omnia ma-
la super illos: quoniam non obedierunt legi
meæ. Populus autem est indisciplinatus.
* Vsquequò eos sustinebo, quibus tanta be- 9
neficia contuli? Reges multos propter eos 10
subuerti. Pharaonem cum pueris suis, & om-
nem exercitum eius percussi. * Omnes gen- 11
tes à facie eorum perdidi, & in Oriente pro-
uinciarum duarum populos Tyri & Sydonis
dissipaui, & omnes aduersarios eorum inter-
feci. * Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc 12
dicit Dominus: * Nempe ego vos per mare 13
transmeaui, & plateas vobis initio munitas
exhibui: ducem vobis dedi Moysen, & Aarõ
14 sacerdotem: * lucem vobis per columnam
ignis præstiti, & magna mirabilia feci in vo-
bis: vos autem mei obliti estis, dicit Dominus.
15 * Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix
vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam
16 dedi, & illic murmurastis: * & non trium-
phastis in nomine meo de perditione inimi-
corum vestrorum, sed adhuc nunc vsque
17 murmurastis. * Vbi sunt beneficia, quæ præ-
stiti vobis? Nonnè in deserto cum esuriretis,
18 proclamastis ad me, * dicentes, Vt quid nos
in desertum istud adduxisti interficere nos?
melius nobis fuerat seruire Aegyptijs, quàm
19 mori in deserto hoc.* Ego dolui gemitus ve-
stros, & dedi vobis manna in escam. Panem
20 angelorum manducastis. * Nonnè cùm siti-
retis, petram excidi, & fluxerunt aquæ in sa-
turitate? propter æstũ folijs arborũ vos texi.
21 * Diuisi vobis terras pingues: Chananęos, &
Pherezæos, & Philisthæos, à facie vestra pro-
ieci: quid faciã vobis adhuc: dicit Dominus?
22 * Hæc dicit Dominus omnipotens: In deser-
to cùm essetis in flumine Amorrhæo sitien-
23 tes, & blasphemantes nomen meum, * non
ignem vobis pro blasphemijs dedi, sed mit-
24 tẽs lignum in aquã, dulce feci flumen. *Quid
tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda.
Transferam me ad alias gentes, & dabo eis
nomen meum, vt custodiant legitima mea.
25 * Quoniam me dereliquistis, & ego vos dere-
linquam: Petentibus vobis à me misericor-
26 diam, non miserebor. * Quando inuocabitis
me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim
manus

manus vestras sanguine,& pedes vestri impi-
gri sunt ad commitenda homicidia . * Non 27
quasi me dereliquistis,sed vosipsos, dicit Do-
minus . * Hæc dicit Dominus omnipotens , 28
Nonne ego vos rogaui,vt pater filios , & vt
mater filias,& vt nutrix paruulos suos , * vt 29
essetis mihi in populum , & ego vobis in
Deum , & vos mihi in filios , & ego vobis in
patrē? * Ita vos collegi,vt gallina pullos suos 30
sub alas suas . Modò autem quid faciam vo-
bis?Proijciam vos à facie mea. * Oblationem 31
cùm mihi attuleritis , auertam faciem meam
à vobis . Dies enim festos vestros , & neome-
nias,& circumcisiones repudiaui. * Ego misi 32
pueros meos prophetas ad vos, quos acceptos
interfecistis , & laniastis corpora eorum,quo-
rum sanguinem exquiram, dicit Dominus .
* Hæc dicit Dominus omnipotens : Domus 33
vestra deserta est: Proijciam vos sicut ventus
stipulam.*& filij procreationem non facient: 34
quoniam mandatum meum neglexerunt, &
quod malum est coram me,fecerunt:*Tradā 35
domos vestras populo venienti , qui me non
audientes credunt:quibus signa non ostendi,
facient,quæ præcepi. * Prophetas non vide- 36
runt ,& memorabūtur iniquitatum eorum .
* Testor populi venientis gratiam,cuius par- 37
uuli exultant cum lætitia , me non videntes
oculis carnalibus , sed spiritu credentes , quæ
dixi . * Et nunc frater aspice , quæ gloria : & 38
vide populum veniētem ab oriente, *quibus 39
dabo ducatum Abraham , Isaac, & Iacob, &
Osee, & Amos, & Micheæ,& Ioel , & Abdiæ,
& Ionæ , * & Nahum , & Habacuc , Sopho- 40
niæ , Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui &
angelus Domini vocatus est .

CAP. II.

HÆc dicit Dominus : Ego eduxi populū 1
istum de seruitute,quibus mandata de-
di per pueros meos prophetas, quos audire
noluerunt , sed irrita fecerunt mea consilia .
* Mater,quæ eos generauit,dicit illis: Ite filij, 2
quia ego vidua sū,& derelicta. *Educaui vos 3
cum lætitia,& amisi vos cum luctu , & tristi-
tia , quoniam peccastis coram Domino Deo
vestro,& quod malum est coram eo, fecistis .
* Modò autem quid faciam vobis?Ego vidua 4
sum,& derelicta ; ite filij,& petite à Domino
misericordiam . * Ego autem te pater testem 5
inuoco super matrē filiorum,qui noluerūt te-
stamentum meum seruare, * vt des eis confu- 6
sionem,& matrem eorum in direptionem, ne
generatio eorum fiat . * Dispergantur in gen- 7
tes nomina eorum, deleantur à terra : quoniā
spreuerunt sacramentum meum . * Væ tibi 8
Assur,qui abscondis iniquos penes te . Gens
mala memorare quid fecerim Sodomę & Go-
morrhæ,*quorum terra iacet in piceis glebis, 9
& aggeribus cinerum : sic dabo eos , qui me
non audierunt,dicit Dn̄s omni potens. *Hæc 10
dicit Dominus ad Esdram , Nuncia populo
meo , quoniam dabo eis regnum Ierusalem ,
11 quod daturus eram Israel. * Et sumam mihi
gloriam illorum , & dabo eis tabernacula
12 æterna , quæ præparaueram illis. * Lignum
vitæ erit illis in odore vnguenti,& non labo-
13 rabunt,neque fatigabuntur. * Ite,& accipie-
tis . Rogate vobis dies paucos , & immoren-
tur. Iam paratum est vobis regnum,vigilate.
14 * Testare cęlum & terram . Contriui enim
malum , & creaui bonū,quia viuo ego, dicit
15 Dominus . * Mater amplectere filios tuos ,
educa illos cū lætitia.Sicut columba cōfirma
pedes eorum : quoniam te elegi , dicit Dn̄s .
16 * Et resuscitabo mortuos de locis suis , & de
monumentis educam illos , quoniam cogno-
17 ui nomen meum in Israel. * Noli timere ma-
ter filiorum: quoniā te elegi, dicit Dominus .
18 * Mittam tibi adiutorium pueros meos Isa-
iam,& Ieremiā,ad quorum consilium sancti-
ficaui , & paraui tibi arbores duodecim gra-
19 uatas varijs fructibus , * & totidem fontes
fluētes lac,& mel: & montes immensos septē ,
habentes rosam & lilium , in quibus gaudio
29 implebo filios tuos . * Viduam iustifica, pu-
pillo iudica , egenti da,orphanum tuere, nu-
21 dum vesti,*confractū,& debilem cura, clau-
dum irridere noli,tutare mancum, & cæcum
22 ad visionem claritatis meæ admitte. *Senem
23 & iuuenem intra muros tuos serua : * mor-
tuos vbi inueneris, signans commenda sepul-
chro,& dabo tibi primam sessionem in resur-
24 rectione mea . * Pausa , & quiesce populus
25 meus,quia veniet requies tua. * Nutrix bona
26 nutri filios tuos,confirma pedes eorum.*Ser-
uos,quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos
27 ego enim requiram de numero tuo . * Noli
fatigari. Cùm enim venerit dies pressuræ, &
angustiæ,alij plorabunt : & tristes erunt : tu
28 autem hilaris,& copiosa eris. *Zelabunt gen-
tes , & nil aduersus te poterunt , dicit Domi-
29 nus. *Manus meæ tegent te,ne filij tui gehē-
30 nam videant. * Iucundare mater cum filijs
31 tuis,quia ego te eripiam,dicit Dominus. *Fi-
lios tuos dormientes memorare , quoniam
ego eos educam de lateribus terræ , & miseri-
cordiam cum illis faciam : quoniam miseri-
32 cors sum,dicit Dominus omnipotens. * Am-
plectere natos tuos vsque dum venio,& prę-
stem illis misericordiam:quoniam exuberant
33 fontes mei,& gratia mea non deficiet. * Ego
Esdras præceptum accepi à Domino in mon-
te Oreb , vt irem ad Israel: ad quos cùm ve-
nirem,reprobauerunt me, & respuerunt mā-
34 datum Domini : * Ideòque vobis dico gen-
tes , quæ auditis , & intelligitis,Expectate pa-
storem vestrum , requiem æternitatis dabit
vobis : quoniam in proximo est ille,qui in fi-
35 ne sæculi adueniet . * Parati estote ad præ-
mia regni , quia lux perpetua lucebit vobis
per

per æternitatem temporis.*Fugite vmbram 36
sæculi huius: accipite iucunditatẽ glorię ve-
stræ. Ego testor palam saluatorem meum.
*Commendatum donum accipite,& iucun- 37
damini,gratias agentes ei qui vos ad cęlestia
regna vocauit. * Surgite, & state & videte 38
numerum signatorum in cõuiuio Domini.
*Qui se de vmbra sæcula transtulerũt,splẽ- 39
didas tunicas à Domino acceperunt. *Reci- 40
pe Sion numerum tuum,& conclude candi-
datos tuos, qui legẽ Domini compleuerunt.
*Filiorum tuorum, quos optabas,plenus est 41
numerus. Roga imperium Dñi, vt sanctifi-
cetur populus tuus,qui vocatus est ab initio.
* Ego Esdras vidi in monte Sion turbam 42
magnam,quam numerare non potui,& om-
nes canticis collaudabant Dominum.*Et in 43
medio eorũ erat iuuenis statura celsus emi-
nentior omnibus illis, & singulis eorum ca-
pitibus imponebat coronas, & magis exalta-
batur:Ego autem miraculo tenebar.*Tunc 44
interrogaui angelum, & dixi: Qui sunt hi,
Domine? * Qui respondens dixit mihi: Hi 45
sunt, qui mortalem tunicam deposuerunt,
& immortalem sumpserunt,& confessi sunt
nomen Dei: Modò coronantur,& accipiunt
palmas.*Et dixi angelo:Ille iuuenis,quis est, 46
qui eis coronas imponit, & palmas in manus
tradit? *Et respondens dixit mihi: Ipse est fi- 47
lius Dei, quẽ in sæculo confessi sunt: ego au-
tẽ magnificare eos cœpi, qui fortiter pro no-
mine Domini steterunt. * Tunc dixit mihi 48
angelus:Vade,annuncia populo meo,qualia
& quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAP. III.

ANno tricesimo ruinæ ciuitatis eram in 1
Babylone,& cõturbatus sum super cu-
biculo meo recumbens, & cogitationes meæ 2
ascendebant super cor meũ: *quoniam vidi 2
desertionem Sion, & abundantiam eorũ,qui
habitabant in Babylone, * & ventilatus est 3
spiritus meus valde,& cępi loqui ad Altissi-
mum verba timorata,*& dixi:O dominator 4
Dñe,tu dixisti ab initio,quando plãtasti ter-
ram, & hoc solus, & imperasti populo,* & 5
dedisti Adam corpus mortuũ: sed & ipsum
figmentum manuum tuarum erat, & insuf-
flasti in eũ spiritũ vitæ,& factus est viuẽs co-
ram te: *& induxisti eum in paradiso,quem 6
plãtauerat dextera tua, antequam terra ad-
uentaret. * Et huic mandasti diligere viam 7
tuã,& præteriuit eam, & statim instituisti in
eo mortem,& in nationibus eius,& natæ sũt
gentes, & tribus, & populi, & cognationes,
quarum non est numerus. * Et ambulauit 8
vnaquæque gens in voluntate sua, & mira
agebant corã te, & spernebãt præcepta tua.
*Iterum autẽ in tempore induxisti diluuiũ 9
super inhabitantes sæculũ,& perdidisti eos.
*Et factum est in vnoquoque eorum, sicut 10
Adæ mori,sic his diluuiũ. *Dereliquisti au- 11
tem vnum ex his Noe cum domo sua, & ex
12 eo iusti omnes.*Et factum est cũ cœpissent
multiplicari,qui habitabant super terram,&
multiplicauerunt filios, & populos,& gentes
multas: & cœperunt iterato impietatẽ face-
13 re plus quàm priores. *Et factum est,cũ ini-
quitatem facerent coram te,elegisti tibi virũ
14 ex his,cui nomen erat Abraham.*Et dilexi-
sti eum,& demõstrasti ei soli voluntatẽ tuã:
15 *& disposuisti ei testamẽtum æternũ,& di-
xisti ei,vt nõ vmquã derelinqueres semẽ eius.
Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Iacob, &
16 Esau. *Et segregasti tibi Iacob, Esau autem
separasti. Et factus est Iacob in multitudine
17 magna.*Et factũ est cũ educeres semen eius
ex Ægypto, adduxisti super montem Sina.
18 *Et inclinasti cœlos, & statuisti terram, &
commouisti orbẽ, & tremere fecisti abyssos,
19 conturbasti sæculum,*& transijt gloria tua
portas quatuor,ignis & terra motus,& spiri-
tus,& gelu, vt dares semini Iacob legẽ,& ge-
20 nerationi Israel diligentiam.*Et non abstu-
listi ab eis cor malignũ, vt faceret lex tua in
21 eis fructum. *Cor enim malignum baiulans
primus Adam transgressus & victus est, sed
22 & omnes qui de eo nati sunt. * Et facta est
permanens infirmitas,& lex cũ corde popu-
li,cum malignitate radicis: & discessit quod
23 bonum est,& mansit malignũ. *Et transie-
runt tempora,& finiti sunt anni:& suscitasti
24 tibi seruũ nomine Dauid, *& dixisti ei ædi-
ficare ciuitatem nominis tui, & offerre tibi
25 in eadem thus,& oblationes. *Et factum est
hoc annis multis,& deliquerunt,qui habita-
26 bant ciuitatem, * in omnibus facientes sicut
fecit Adam, & omnes generationes eius;
27 vtebantur enim & ipsi corde maligno. * Et
tradidisti ciuitatem tuam in manibus inimi-
28 corum tuorum. *Numquid meliora faciũt,
qui habitãt Babylonẽ?Et propter hoc domi-
29 nabitur Sion? * Factũ est,cũ venissem huc,
& vidissem impietates, quarum non est nu-
merus: & delinquentes multos vidit anima
mea hoc tricesimo anno,& excessit cor meũ:
30 quoniã vidi quomodo sustines eos peccãtes,
& pepercisti impiè agentibus, & perdidisti
populũ tuum, & conseruasti inimicos tuos,
31 & nõ significasti. *Nihil memini quomodo
debeat derelinqui via hæc.Numquid melio-
32 ra facit Babylon, quã Sion?*aut alia gẽs co-
gnouit te præter Israel?aut quę tribus credi-
33 derũt testamentis tuis, sicut Iacob? *Quarũ
merces non comparuit, neq;labor fructifica-
uit. Pertransiẽs enim pertransiui in gentibus
& vidi abundantes eas, & non memorantes
34 mandatorum tuorum. *Nunc ergo põdera
in statera nostras iniquitates, & eorum, qui
habitant in sæculo: & non inuenietur nomẽ
35 tuum,nisi in Israel.*Aut quando nõ pecca-
uerunt in conspectu tuo, qui habitant terrã?
aut quæ gens sic obseruauit mandata tua?

*Hos quidem per nomina inuenies seruas- 36
se mandata tua, gentes autem non inuenies.

CAP. IV.

ET respōdit ad me angelus, qui missus est 1
ad me, cui nomen Vriel, *& dixit mihi: 2
Excedēs excessit cor tuum in sęculo hoc, & A
comprehendere cogitas viam Altissimi. *Et 3
dixi: Ita, Dn̄e meus. Et respōdit mihi, & dixit:
Tres vias missus sum ostēdere tibi, & tres si-
militudines proponere coram te. *de quibus 4
mihi si renūtiaueritis vnā ex his, & ego tibi
demonstrabo viam, quā desideras videre, &
docebo te, vnde sit cor malignum. *Et dixit: 5
Loquere Dn̄e meus: Et dixit ad me: Vade,
pōdera mihi ignis pondus, aut mensura mihi
flatum venti, aut reuoca mihi diē, quæ præ-
terijt. *Et respondi, & dixi: Quis natorū po- 6
terit facere, vt me interroges de his? *Et dixit 7
ad me: Si essem interrogans te, dicens: Quātæ
habitationes sunt in corde maris, aut quantę
vanæ sunt in principio abyssi, aut quantæ
vanæ sunt super firmamentū, aut qui sunt
exitꝰ paradisi: *diceres mihi fortassis, in abys- 8
sum non descēdi, neq; in infernū adhuc, neq;
in cœlum vnquā ascendi *nunc autē nō in- 9
terrogaui te, nisi de igne, & vento, & die, per
quę transisti, & à quibus separari non potes:
& nō respōdisti mihi de eis. * Et dixit mihi: 10
Tu quæ tua sunt, tecum coadolescentia, non
potes cognoscere: *& quomodo poterit vas 11
tuum capere Altissimi viam, & iam exterius
corrupto sæculo intelligere corruptionem
euidentem in facie mea? *Et dixi illi: Meliùs 12
erat nos non esse, quā adhuc viuentes viuere
in impietatibus, & pati, & non intelligere de
qua re. *Et respondit ad me, & dixit: Profi- 13
ciscens profectus sum ad siluam lignorū cā-
pi, & cogitauerunt cogitationē, *& dixerūt: 14
Venite, & eamus, & faciamus ad mare bellū,
vt recedat corā nobis & faciamus nobis alias
siluas. *Et similiter fluctus maris, & ipsi co- 15
gitauerunt cogitationem, & dixerūt: Venite
ascendētes, debellemus siluas campi, vt & ibi
consummemus nobismetipsis aliam regionē.
*Et factus est cogitatus siluæ in vanū, venit 16
enim ignis, & consumpsit eam. *Similiter & 17
cogitatus fluctuū maris, stetit enim arena, &
prohibuit eos. * Si enim esses iudex horum, 18
quem inciperes iustificare, aut quē condēna-
re? *Et respondi, & dixi: Vtiq; vanā cogitatio-
nē cogitauerunt: terra enim data est siluę, & 19
mari locus portare fluctus suos *Et respōdit 20
ad me, & dixit: Bene tu iudicasti, & quare nō
iudicasti tibimetipsi? * Quemadmodū enim 21
terra siluæ data est, & mare fluctibus suis: sic
qui super terram inhabitant, quæ sunt super
terrā intelligere solummodo possunt, & qui
super cœlos, quæ super altitudinem cęlorū.
*Et respondi, & dixi: Deprecor te, Dn̄e, vt 22
mihi detur sensus intelligēdi: *nō enim vo- 23
lui interrogare de superioribus tuis, sed de
his, quæ pertranseunt per nos quotidie, pro-
pter quid Israel datus in opprobriū gētibus,
quē dilexisti populū, datus est tribubus im-
pijs, & lex patrum nostrorū in interitū de-
ducta est, & dispositiones scriptæ nusquam
24 sunt: *& pertransiuimus de sæculo, vt locu-
stæ, & vita nostra stupor, & pauor, & nec di-
25 gni sumus misericordiā consequi. *Sed quid
faciet nomini suo, quod inuocatum est super
26 nos? & de his interrogaui. *Et respondit ad
me, & dixit: Si fueris plurimū scrutans, fre-
quenter miraberis: quoniam festinās festinat
27 sæculum pertransire, *& non capit portare,
quæ in futuris temporibus iustis repromissa
sunt: quoniā plenum iniustitia est sęculum
28 hoc, & infirmitatibus. * De quibus autē in-
terrogas, dicā: seminatū enim est malum, &
29 necdum venit destructio ipsius. *Si ergo nō
inuersum fuerit, quod seminatū est, & disces-
serit locus, vbi seminatum est malū, non ve-
30 niet vbi seminatum est bonum. *Quoniam
gramen seminis mali seminatum est in corde
Adam ab initio: & quantū impietatis gene-
rauit vsq; nunc, & generat vsque cū veniat
31 area? *Æstima autē apud te gramen mali se-
minis, quantum fructum impietatis genera-
32 uit: * quando secatæ fuerint spicæ, quarum
non est numerus, quā magnam aream inci-
33 pient facere? *Et respōdi, & dixi: Quomodo,
& quando hæc? quare modici, & mali anni
34 nostri? *Et respōdit ad me, & dixit mihi: Nō
festines tu super Altissimum. Tu enim festi-
nas inaniter esse super ipsum: nam excessus
35 tuus multus. *Nonnè de his interrogauerūt
animæ iustorū in promptuarijs suis, dicētes,
Vsquequo spero sic? & quando veniet fru-
36 ctus areæ mercedis nostræ? *Et respondit ad
ea Ieremiel archangelus, & dixit: Quādo im-
pletus fuerit numerus seminū in vobis, quo-
37 niā in statera ponderauit sęculum, *& men-
sura mensurauit tempora, & numero nume-
rauit tempora, & non cōmouit, nec excitauit
38 vsque dum impleatur pręedicta mēsura. *Et
respondi, & dixi: O dominator Domine, sed
39 & nos omnes pleni sumus impietate *Et ne
forte propter nos non impleantur iustorum
areæ, propter peccata inhabitantium super
40 terram. *Et respondit ad me, & dixit: Vade,
& interroga prægnantem, si quando imple-
uerit nouem menses suos, adhuc poterit ma-
41 trix eius retinere partū in semetipsa? *Et di-
xi: Non potest, Dn̄e. Et dixit ad me: In in-
ferno promptuaria animarū matrici assimi-
42 lata sunt. *Quemadmodum enim illa festi-
nat, quæ parit effugere necessitatem partus:
sic & hæc festinat reddere ea, quæ commen-
43 data sunt. *Ab initio tibi demonstrabitur de
44 his, quæ concupiscis videre. *Et respondi, &
dixi: Si inueni gratiam ante oculos tuos, & si
45 possibile est, & si idoneus sum, * demonstra
mihi, si plusquam pręteritū sit, habet veni-

re, aut

re,aut plura pertransierunt supra quàm fu-
turũ est.*Quid pertransiuit,scio: quid autẽ 46
futurũ sit,ignoro.*Et dixit ad me:Sta super 47
dexteram partem,& demonstrabo tibi inter-
pretationẽ similitudinis. *Et steti,& vidi: & 48
ecce fornax ardens transijt coram me, & fa-
ctum est,cũ trãsiret flamma,vidi, & ecce su-
perauit fumus.*Post hęc transijt coram me 49
nubes plena aquæ, & immisit pluuiã impe-
tu multam:& cũ transijsset impetus pluuię,
superauerunt in ea guttæ. * Et dixit ad me: 50
Cogita tibi:sicut crescit pluuia ampliùs quã
guttæ,& ignis,quã fumus: sic superabunda-
uit, quæ transiuit mensura : Superauerunt
autem guttæ,& fumus:*& oraui,& dixi:Pu- 51
tas viuo vsque in diebus illis? vel quid erit in
diebus illis? * Respondit ad me,& dixit : De 52
signis,de quibus me interrogas,ex parte pos-
sum tibi dicere : de vita autem tua non sum
missus dicere tibi,sed nescio .

CAP. V.

DE signis autem : ecce dies venient, in 1
quibus apprehẽdentur, qui inhabitant
terram in censu multo:& abscõdetur verita-
tis via : & sterilis erit à fide regio: *& multi- 2
plicabitur iniustitia super hanc, quã ipse tu
vides,& super quã audisti olim: * & erit im- 3
posito vestigio, quã nunc vides regnare re-
gionem,& videbunt eam desertam. * Si autẽ 4
tibi dederit Altissimus viuere, videbis post
tertiã tubam, & relucescet subito sol noctu ,
& luna ter in die, *& de ligno sanguis stilla- 5
bit, & lapis dabit vocem suam,& populi cõ-
mouebuntur: *& regnabit, quẽ non sperant 6
qui inhabitant super terram, & volatilia cõ-
migrationem facient : *& mare Sodomiticũ 7
pisces reijciet, & dabit vocẽ noctu, quã non
nouerant multi: omnes autẽ audient vocem
eius, * & chaos fiet per loca multa , & ignis 8
frequẽter remittetur, & bestiæ agrestes trãs-
migrabunt, & mulieres menstruatæ parient
monstra,*& in dulcibus aquis salsæ inueniẽ- 9
tur,& amici omnes semetipsos expugnabũt:
& abscondetur tunc sensus, & intellectus se-
parabitur in promptuarium suum:*& quæ- 10
retur à multis,& nõ inuenietur: & multipli-
cabitur iniustitia,& incontinentia super ter-
ram. *Et interrogabit regio proximã suam 11
& dicet: Numquid per te pertransijt iustitia
iustũ faciens?*Et hoc negabit. *Et erit in il- 12
lo tẽpore, & sperabunt homines,& non im-
petrabunt:laborabunt,& nõ dirigentur viæ
eorum . * Hæc signa dicere tibi permissum 13
est mihi: & si oraueris iterũ,& ploraueris,si-
cut & nũc, & ieiunaueris septem diebus, au-
dies iteratò horum maiora. *Et euigilaui,& 14
corpus meũ horruit valdè:& anima mea la-
borauit,vt deficeret:*& tenuit me,qui venit 15
angelus ; qui loquebatur in me,& cõfortauit
me, & statuit me super pedes. * Et factũ est 16
in nocte secũda,& venit ad me Salathiel dux
populi,& dixit mihi,Vbi eras? & quarè vul-
17 tus tuus tristis? *An nescis, quoniã tibi cre-
ditus est Israel in regione transmigrationis
18 eorũ?*Exurge ergo,& gusta panem, & non
derelinquas nos, sicut pastor gregem suum
19 in manibus luporũ malignorũ. * Et dixi ei :
Vade à me,& non appropies ad me.Et audi-
20 uit,vt dixi:& recessit à me.*Et ego ieiunaui
diebus septem vlulans,& plorans,sicut mihi
21 mãdauit Vriel angelus. *Et factum est post
dies septẽ, & iterum cogitationes cordis mei
22 molestæ erãt mihi valde,*& resumpsit ani-
ma mea spiritum intellectus : & iterum cępi
23 loqui coram Altissimo semones , * & dixi :
Dominator Dñe,ex omni silua terrę,& om-
nibus arboribus eius,elegisti vineã vnicam ;
24 *& ex omni terra orbis, elegisti tibi foueam
vnã: & ex omnibus floribus orbis,elegisti ti-
25 bi lilium vnũ : * & ex omnibus abyssis ma-
ris,replesti tibi riuum vnum : & ex omnibus
ędificatis ciuitatibus,sanctificasti tibimetipsi
26 Sion:*& ex omnibus creatis volatilibus, no-
minasti tibi columbã vnam,& ex omnibus
plasmatis pecoribus, prouidisti tibi ouẽ vnã :
27 *& ex omnibus multiplicatis populis,acqui-
siuisti tibi populum vnum : & ab omnibus
probatã legem donasti huic,quem desidera-
28 sti populo. *Et nunc,Dñe,vt quid tradidisti
vnũ pluribus?Et pręparasti super vnã radicẽ
alias, & disperdidisti vnicum tuũ in multis .
29 *& conculcauerunt eum,qui contradicebãt
sponsionibus tuis,quique tuis testamentis nõ
30 credebant. *Et si odiẽs odisti populum tuũ,
31 tuis manibus debet castigari.*Et factum est,
cùm locutus essem sermones, & missus est
angelus ad me,qui ante venerat ad me præ-
32 terita nocte, * & dixit mihi, Audi me,& in-
struam te : & intende mihi,& adijciam corã
33 te.*Et dixi, Loquere Dñe meus. Et dixit ad
me, Valdè tu in excessu mentis factus es pro
Israel : an plus dilexisti eum, quàm qui eum
34 fecit? *Et dixit ad eum,Non Dñe,sed dolẽs
locutus sum . Torquent enim me renes mei
per omnẽ horam,quærentem apprehendere
semitam Altissimi,& inuestigare partem iu-
35 dicij eius. *Et dixit ad me,Non potes. Et di-
xi,Quare Dñe? Ad quid nascebar,aut quare
non fiebat matrix matris meæ mihi sepul-
chrum, vt non viderẽ laborem Iacob, & de-
36 fatigationem generis Israel?*Et dixit ad me,
Numera mihi quæ necdum venerãt, & col-
lige mihi dispersas guttas , & reuirida mihi
37 aridos flores,*& aperi mihi clausa prõptua-
ria,& produc mihi inclusos in eis flatus ; de-
monstra mihi vocis imaginem:& tunc ostẽ-
38 dam tibi laborem, quem rogas videre. * Et
dixi, Dominator Dñe, quis enim est qui po-
test hæc scire, nisi cũ hominibus habitatio-
39 nem non habet? * Ego autem insipiens : &
quomodo potero dicere de his, quibus me
40 interrogasti? *Et dixit ad me,Quomodo nõ

potes facere vnum de his quæ dicta sunt: sic
non poteris inuenire iudicium meum, aut in
fine charitatem, quam populo promisi.*Et 41
dixi, Sed ecce, Dñe, tu propè es his, qui in fi-
nẽ sunt:& quid facient, qui ante me fuerunt,
aut nos, aut hi qui post nos?*Et dixit ad me, 42
Coronæ assimilabo iudicium meum. Sicut
non nouissimorum tarditas, sic nec priorũ
velocitas.*Et respondi, & dixi, Nec poteras 43
facere eos, qui facti sunt, & qui sunt, & qui
futuri sunt, in vnum, vt celerius iudicium
tuum ostendas?* Et respondit ad me, & di- 44
xit, Nõ potest festinare creatura super crea-
torem, nec sustinere sæculum eos, qui in eo
creandi sunt in vnum.*Et dixi. Quomodo 45
dixisti seruo tuo, quoniam viuificans viuifi-
casti à te creatam creaturam in vnum, & su-
stinebat creatura: poterit & nunc portare
præsentes in vnum.*Et dixit ad me, Interro- 46
ga matricem mulieris, & dices ad eam. Et si
paris, quare per tempus? Roga ergo eam, vt
det decem in vnum.*Et dixi, Non vtiq; po- 47
terit: sed secundùm tempus.* Et dixit ad 48
me, Et ego dedi matricem terræ his, qui se-
minati sunt super eam per tempus:*Quem- 49
admodum enim infans non parit ea, quæ
senum sunt: sic ego disposui à me creatum
sæculum.*Et interrogaui, & dixi, Cùm iam 50
dederis mihi viam, loquar corã te: nam ma-
ter nostra, de qua dixisti mihi, & adhuc iu-
uenis est: iam senectuti appropinquat.* Et 51
respondit ad me, & dixit, Interroga eã quæ
parit, & dicet tibi.* Dices enim ei, Quare 52
quos peperisti, nunc non sunt similes his, qui
ante te, sed minores statura?*Et dicet tibi & 53
ipsa, Alij sunt, qui in iuuentute virtutis nati
sunt, & alij, qui sub tempore senectutis, defi-
ciente matrice sunt nati.* Considera ergo 54
& tu quoniam minori statura estis præ his,
qui ante vos:*& qui post vos, minori quàm
vos, quasi iam senescentes creaturæ, & for-
titudinem iuuentutis prætereuntes. Et dixi,
Rogo Domine, si inueni gratiam ante ocu-
los tuos, demonstra seruo tuo, per quem vi-
sites creaturam tuam.

CAP. VI.

ET dixit ad me, Initio terreni orbis, & an- 1
tequã staret exitus sæculi, & antequam
spirarent conuentiones ventorum,*& ante- 2
quã sonarent voces tonitruum, & antequã
splenderent nitores coruscationum, & ante-
quam confirmarentur fundamenta paradi-
si,* & antequam viderentur decori flores, 3
& antequã confirmarentur motæ virtutes,
& antequã colligerentur innumerabiles mi-
litiæ angelorum,*& antequam extolleren- 4
tur altitudines aëris, & antequam nomina-
rentur mensuræ firmamentorum, & ante-
quam ęstuarent camini in Sion,*& antequã 5
inuestigarentur præsentes anni, & antequã
abalienarentur eorum, qui nũc peccant ad-
inuentiones, & consignati essent, qui fidem
6 thesaurizauerunt:* tunc cogitaui, & facta
sunt per me solùm, & non per alium: & finis
7 per me, & non per alium. Et respondi,*& di-
xi, Quæ erit separatio temporum? aut quan-
8 do prioris finis, & sequentis initium?*Et di-
xit ad me, Ab Abraham vsq; ad Isaac, quãdo
9 nati sunt ab eo Iacob, & Esau, manus Iacob
tenebat ab initio calcaneũ Esau,* finis enim
huius sæculi Esau, & principium sequentis
10 Iacob.*Hominis manus inter calcaneum, &
11 manum. Aliud noli quærere Esdra.*Et re-
spondi, & dixit:O dominator Dñe, si inueni
12 gratiam ante oculos tuos,* oro vt demon-
stres seruo tuo finem signorum tuorũ, quo-
rum partem mihi demõstrasti nocte præce-
13 denti.*Et respõdit, & dixit ad me:Surge su-
per pedes tuos, & audi vocem plenissimam
14 sonitus.*Et erit sicut commotio, nec cõmo-
15 uebitur locus, in quo stes super eum.* Ideò
cum loquitur, tu non expaueas, quoniam de
fine verbum, & fundamentum terrę intelli-
16 gitur,*quoniam de ipsis sermo tremiscit, &
commouetur, scit enim quoniam finem eo-
17 rum oportet commutari.*Et factum est, cũ
audissem, surrexi super pedes meos, & audi-
ui:& ecce vox loquens, & sonus eius sicut
18 sonus aquarum multarum,* & dixit: Ecce
dies veniunt, & erit quando appropinquare
19 incipiam, vt visitem habitantes in terra:*&
quãdo inquirere incipiam ab eis, qui iniustè
nocuerunt iniustitia sua, & quando supple-
20 ta fuerit humilitas Sion:* & cũ supersigna-
bitur sęculũ quod incipient pertransire, hæc
signa faciam, Libri aperientur ante faciem
21 firmamenti, & omnes videbunt simul,* &
anniculi infantes loquentur vocibus suis, &
prægnãtes immaturos parient infantes triũ,
& quatuor mensium, & viuent, & suscita-
22 buntur.* Et subitò apparebũt seminata lo-
ca non seminata, & plena promptuaria su-
23 bitò inuenientur vacua:*& tuba canet cũ
sono; quam cũ omnes audierint, subitò ex-
24 pauescent.*Et erit in illo tempore, debella-
bunt amici amicos, vt inimici, & expauescet
terra cũ his:& venæ fontium stabunt, & nõ
25 decurrent in horis tribus:*& erit, omnis, qui
derelictus fuerit ex omnibus istis, quibus prę-
dixi tibi, ipse saluabitur, & videbit salutare
26 meum, & finem sæculi vestri.*Et videbunt
qui recepti sunt homines, qui mortem non
gustauerunt à natiuitate sua, & mutabitur
cor inhabitantium, & cõuertetur in sensum
27 aliũ.*Delebitur enim malum, & extingue-
28 tur dolus.*Florebit autem fides, & vincetur
corruptela, & ostendetur veritas, quæ sine
29 fructu fuit diebus tantis.*Et factum est, cũ
loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar
30 super eum ante quem stabam,* & dixit ad
me hæc: Veni tibi ostendere tẽpus venturæ
31 noctis.* Si ergo iterum rogaueris, & iterum

ieiunaueris septem diebus,iterum tibi renun-
tiabo horum maiora per diem,quam audiui.
*Audita est enim vox tua apud Altissimũ. 31
Vidit enim fortis directionem tuam, & pro-
uidit pudicitiam, quam à iuuentute tua ha-
buisti:& propter hoc misit me demonstrare 33
tibi hæc omnia, & dicere tibi. Cõfide,& noli
timere, * & noli festinare cum prioribus tẽ- 34
poribus cogitare vana, vt nõ properes à no-
uissimis temporibus. *Et factũ est post hæc, 35
& fleui iterum: & similiter ieiunaui septem
diebus, vt suppleã tres hebdomadas, quæ di-
cta sũt mihi. *Et factum est in octaua nocte, 36
& cor meũ turbabatur iterato in me, & cę-
pi loqui coram Altissimo. *Inflammabatur 37
enim spiritus meus valdè, & anima mea an-
xiabatur.*& dixi:ò Domine, loquẽs locutus 38
es ab initio creaturę in primo die dicens.Fiat
cęlum,& terra:& tuum verbum opus perfe-
ctũ. *Et erat tunc spiritus,& tenebræ circũ- 39
ferebantur,& silentium, sonus vocis hominis
nõdum erat abs te. *Tunc dixisti de thesau- 40
ris tuis proferri lumen luminosum, quo ap-
pareret opus tuum. * Et die secundo creasti 41
spiritum firmamenti,& imperasti ei, vt diui-
deret & diuisionẽ faceret inter aquas, vt pars
quædam sursum recederet, pars verò deorsũ
maneret. * Et tertia die imperasti aquis con- 42
gregari in septima parte terræ: sex verò par-
tes siccasti,& cõseruasti, vt ex his sint coram
te ministrantia seminata à Deo, & culta.
*Verbum enim tuum processit, & opus ita- 43
tim fiebat. * Processit enim subitò fructus 44
multitudinis immẽsus, & cõcupiscentiæ gu-
stus multiformes, & flores colore immutabi-
li,& odores odoramenti inuestigabilis, & die
tertia hæc facta sũt. * Quarta autem die im- 45
perasti fieri solis splendorẽ, lunæ lumen,stel-
larum dispositionẽ: * & imperasti eis, vt de- 46
seruirent futuro plasmato homini: *Quinto 47
autem die dixisti septimæ parti, vbi erat
aqua congregata, vt procrearet animalia,
& volatilia,& pisces:& ita fiebat:*aqua mu- 48
ta, & sine anima, quæ Dei nutu iubebantur,
animalia faciebat, vt ex hoc mirabilia tua
nationes enarrent. * Et tunc cõseruasti duas 49
animas: nomen vni vocasti Henoch, & no-
men secundæ vocasti Leuiathan,*& separa- 50
sti ea ab alterutro. Non enim poterat septi-
ma pars, vbi erat aqua congregata, capere
ea. * Et dedisti Henoch vnam partem, quæ 51
siccata est tertio die,vt habitet in ea,vbi sunt
montes mille. *Leuiathan autẽ dedisti septi- 52
mam partem humidam, & seruasti eam, vt
fiat in deuorationem quibus vis, & quando
vis. *Sexto autẽ die imperasti terræ, vt crea- 53
ret coram te iumenta, & bestias, & reptilia:
* & super his Adã; quem constituisti ducem 54
super omnibus factis, quæ fecisti, & ex eo
educimur nos omnes, quemque elegisti po-
pulum.*Hęc autem omnia dixi corã te Do- 55
mine, quia propter nos creasti sæculum *
56 * Residuas autem gentes ab Adam natas di-
xisti eas nil esse, & quoniam saliuæ assimila-
tæ sunt,& quasi stillicidium de vase similasti
57 abundantiam eorum. *Et nunc,Domine,ec-
ce,istæ gentes,quę in nihilum deputatæ sunt
58 cęperunt dominari nostri, & deuorare: *nos
autem populus tuus,quem vocasti primoge-
nitum vnigenitum æmulatorem tuum, tra-
59 diti sumus in manibus eorum: * & propter
nos creatum est sæculum, quare non heredi-
tatem possidemus cũ sæculo: Vsquequo hęc?

CAP. VII.

1 ET factum est, cùm finissem loqui verba
hæc, missus est ad me angelus, qui mis-
2 sus fuerat ad me primis noctibus, * & dixit
ad me: Surge Esdra, & audi sermones quos
3 veni loqui ad te. * Et dixi: Loquere Deus
meus. Et dixit ad me: Mare positum est in
spatioso loco,vt esset altum, & immensum:
4 *erit autem ei introitus, in angusto loco po-
5 situs, vt esset similis fluminibus. *Quis enim
volens voluerit ingredi mare,& videre eum,
vel dominari eius: si non transierit angustũ
in latitudinem, quomodo venire poterit?
6 * Item aliud, Ciuitas est ædificata, & posita
in loco campestri: est autem plena omnium
7 bonorũ: * introitus eius angustus,& in præ-
cipiti positus, vt esset à dextris quidem ignis,
8 à sinistris aqua alta: * semita autem est vna
sola inter eos posita, hoc est, inter ignem &
aquam, vt non capiat semita, nisi solum-
9 modo vestigium hominis. *Si autem dabi-
tur ciuitas homini in hereditatem, si num-
quam antepositum periculum pertrãsierit,
10 quomodo accipiet hereditatem suam? * Et
dixi: Sic Domine. Et dixit ad me: Sic est: &
11 Israel pars. *Propter eos enim feci sæculum,
& quando transgressus est Adam constitu-
tiones meas,iudicatum est, quod factum est.
12 *Et facti sũt introitus huius sæculi angusti,
& dolentes,& laboriosi: pauci autẽ & mali,
& periculorum pleni: & labore magnoperè
13 fulti. *nam maioris sæculi introitus spatiosi
& securi, & facientes immortalitatis fructũ.
14 *Si ergo ingredientes non fuerunt ingressi,
qui viuũt,angusta & vana hæc: nõ poterũt
15 recipere,quæ sunt reposita.*Nũc ergo qua-
re tu cõturbaris,cũ sis corruptibilis? & quid
16 moueris tu,cùm sis mortalis? *Et quare non
accepisti in corde tuo quod est futurum,sed
17 quod in præsenti?*Respondi,& dixi:Domi-
nator Dñe ecce disposuisti lege tua, quoniã
iusti hereditabunt hæc, impij autẽ peribunt.
18 *Iusti autem ferent angusta, sperantes spa-
tiosa, qui enim impiè gesserunt, & angusta
19 passi sunt,& spatiosa non videbunt. *Et di-
xit ad me:Non est iudex super Deum,neque
20 intelligens super altissimum. *Pereũt enim
multi præsentes, quia negligitur, quæ ante-
21 posita est Dei lex.*Mandans enim mãdauit

Deus venientibus, quando venerunt, quid
facientes viuerent, & quid obseruantes non
punirentur.*Hi autem non sunt persuasi, &
contradixerunt ei, & constituerūt sibi cogi-
tamēta vanitatis, *& proposuerunt sibi cir- 23
cumuentiones delictorum,& superdixerunt
Altissimo nō esse, & vias eius non cognoue-
runt, *& legē eius spreuerunt,& sponsiones 24
eius abnegauerunt,& in legitimis eius fidem
non habuerūt, & opera eius nō perfecerunt:
*propter hoc Esdra vacua vacuis, & plena 25
plenis. * Ecce tempus veniet,& erit quando 26
venient signa,quæ prædixi tibi,& apparebit
sponsa, & apparescens ostendetur quæ nunc
subducitur terra:*& omnis,qui liberatus est 27
de prædictis malis, ipse videbit mirabilia
mea.*Reuelabitur enim filius meus Iesus cū 28
his,qui cū eo sunt,& iucundabuntur qui re-
licti sunt in annis quadringētis.*Et erit post 29
annos hos, & morietur filius meus Christus,
& omnes, qui spiramentū habent,homines:
*& cōuertetur sæculum in antiquum silen- 30
tiū diebus septem,sicut in prioribus iudicijs,
ita vt nemo derelinquatur.*Et erit post dies 31
septem,& excitabitur quod nondum vigilat
sæculum,& morietur corruptum: *& terra 32
reddet,quæ in ea dormiunt, & puluis, qui in
eo silentio habitant,& promptuaria reddēt,
quæ eis commendatæ sunt animæ. * Et re- 33
uelabitur Altissimus super sedem iudicij, &
pertransibunt miseriæ,& longanimitas con-
gregabitur. *Iudicium autem solùm rema- 34
nebit,veritas stabit, & fides conualescet, *& 35
opus subsequetur,& merces ostendetur, &
iustitiæ vigilabunt,& iniustitiæ non domi- 36
nabuntur. *Et dixi:Primus Abrahā propter
Sodomitas orauit, & Moyses pro patribus,
qui in deserto peccauerunt: * & qui post eū 37
pro Israel in diebꝰ Achaz,& Samuelis,*Da- 38
uid pro confractione,& Salomon pro eis,qui
venerunt in sanctificationem.*Et Elias pro 39
his,qui pluuium acceperunt,& pro mortuo,
vt viueret, *& Ezechias pro populo in die- 40
bus Sennacherib,& multi pro multis.*Si er- 41
go modò quādo corruptibile increuit, & in-
iustitia multiplicata est, & orauerunt iusti
pro impijs: quare & nunc sic non erit? * Et 42
respondit ad me, & dixit: Præsens sæculum
nō est finis;gloria in eo frequens manet:pro-
pter hoc orauerūt pro inualidis.*Dies enim 43
iudicij erit finis temporis huius, & initium
tēporis futuræ immortalitatis,in quo transi-
uit corruptela:*soluta est intemperantia,ab- 44
scissa est incredulitas:creuit autē iustitia,orta
est veritas:*tunc enim nemo poterit saluare 45
eum, qui perijt, neque demergere qui vicit.
Et respondi,*& dixi:Hic est sermo meus pri- 46
mus,& nouissimus, quoniam meliùs erat nō
dare terram Adam, vel cùm iam dedisset,
coercere eum,vt non peccaret. * Quid enim 47
prodest hominibus in præsenti viuere in tri-
48 stitia, & mortuos sperare punitionem? * O
tu quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti,nō
est factus solius tuus casus, sed & noster,qui
49 ex te aduenimus.*Quid enim prodest nobis,
si promissum est nobis immortale tēpus; nos
50 autem mortalia opera egimus? * Et quoniā
prædicta est nobis perēnis spes, nos verò pes-
51 simi vani facti sumus. * Et quoniā reposita
sunt nobis habitacula sanitatis,& securitatis:
52 nos verò male conuersati sumus. * Et quo-
niam reposita est gloria Altissimi protegere
eos,qui tardè conuersati sunt:nos autē pessi-
53 mis vijs ambulauimus. *Et quoniā ostende-
tur paradisus, cuius fructus incorruptus per-
54 seuerat,in quo est securitas,& medela: *nos
verò non ingrediemur,in ingratis enim locis
55 conuersati sumus. * Et quoniam super stel-
las fulgebunt facies eorum, qui abstinentiā
habuerunt: nostrę autē facies super tenebras
56 nigræ:*nō enim cogitauimus viuētes quādo
iniquitatē faciebamus, quod incipiemus post
57 mortē pati. * Et respondit, & dixit: Hoc est
cogitamētum certaminis, quòd certabit qui
58 super terram natus est,homo, * vt si victus
fuerit, patiatur quod dixisti: si autē vicerit,
59 recipiet quod dico: *quoniam hæc est vita,
quā Moyses dixit, cū viueret, ad populum,
60 dicens: Elige tibi vitam,vt viuas.*Non cre-
diderunt autem ei,sed nec post eū prophetis:
61 sed nec mihi, qui locutus sum ad eos, *quo-
niam non esset tristitia in perditionē eorum,
sicut futurum est gaudium super eos,quibus
62 persuasa est salus. *Et respondi,& dixi,Scio,
Dn̄e, quoniam vocatus est Altissimus mise-
ricors in eo, quòd misereatur his,qui nondū
63 in sæculo aduenerunt, * & quòd miseretur
illis, qui conuersionem faciunt in lege eius:
64 *& longanimis est,quoniam longanimitatē
præstat his, qui peccauerūt quasi suis operi-
55 bus:*& munificus est,quoniam quidē dona-
66 re vult pro exigentijs: *& multæ misericor-
diæ,quoniā multiplicat magis misericordias
his,qui præsentes sunt, & qui præterierūt, &
67 qui futuri sunt. *Si enim non multiplicaue-
rit misericordias suas: non viuificabitur sæ-
68 culum cum his qui inhereditabāt in eo. *Et
donat: quoniam si nō donauerit de bonitate
sua,vt alleuentur hi,qui iniquitatē fecerunt,
de suis iniquitatibus non poterit decies mil-
69 lesima pars viuificari hominum. *Et iudex
si non ignouerit his, qui curati sunt verbo
eius, & deleuerit multitudinem contentio-
num: non fortaassis derelinquerentur in in-
numerabili multitudine, nisi pauci valdè.

CAP. VIII.

1 ET respondit ad me,& dixit: Hoc sæculū
fecit Altissimus propter multos, futurū
2 autem propter paucos. *Dicam autem corā
te similitudinem Esdra. Quomodo autē in-
terrogabis terram, & dicet tibi,quoniā dabit
terram multam magis vnde fiat fictile, par-

uum

num autem puluerem vndè autem fit: ſic &
actus præſentis ſæculi. *Multi quidem creati 3
ſunt, pauci autem ſaluabuntur. *Et reſpon- 4
di, & dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, &
deuora quod ſapit: *conueniſti enim obau- 5
dire, & prophetare volens. Nec enim tibi da-
tum eſt ſpatium, niſi ſolummodo viuere *O 6
Dñe, ſi non permittes ſeruo tuo, vt oremus
coram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui
culturã, vnde fructus fiat, vndè viuere poſſit
omnis corruptus, qui portabit locum homi-
nis? *Solus enim es, & vna plaſmatio nos ſu- 7
mus manuũ tuarũ, ſicut locutus es: *& quo- 8
modo nunc in matrice plaſmatũ eſt corpus,
& præſtas membra: conſeruatur in igne,
& aqua tua creatio: & nouem menſibus pa-
titur tua plaſmatio tuam creaturam, quæ in
ea creata eſt: *ipſum autẽ quod ſeruat, quod 9
ſeruatur, vtraque ſeruabuntur: ſeruataque
quandoque iterùm reddit matrix, quæ in ea
creuerunt. *Imperaſti enim ex ipſis mẽbris, 10
hoc eſt, mãmillis præbere lac fructui mam-
millarum, *vt nutriatur id, quod plaſmatũ 11
eſt vſque in tempus aliquod, & poſteà diſpo-
nas eum tuæ miſericordiæ. *Enutriſti eum 12
tua iuſtitia, & erudiſti eũ in lege tua, & corri-
puiſti eũ tuo intellectu: *& mortificabis eũ, 13
vt tuam creaturam: & viuificabis eum, vt
opus tuum. *Si ergo perdideris eum, qui tã- 14
tis laboribus plaſmatus eſt: tuo iuſſu facile eſt
ordinari, vt & id quod fiebat ſeruaretur. *Et 15
nunc, Dñe, dicam, de omni homine tu magis
ſcis, de populo autem tuo, ob quem doleo:
*Et de hereditate tua, propter quam lugeo: 16
& propter Iſrael, propter quẽ triſtis ſum: &
de Iacob, propter quem doleo: *ideò incipiã 17
orare coram te pro me, & pro eis: quoniã vi-
deò lapſus noſtros, qui inhabitamus terram.
*Sed audiui celeritatem iudicis qui futurus 18
eſt: *Ideò audi vocem meã & intellige ſer- 19
monem meum, & loquar coram te. *Initiũ 20
verborum Eſdræ priuſquã aſſumeretur: &
dixi: Dñe, qui inhabitas ſæculũ, cuius oculi
eleuati in ſuperna, & aëre: *& cuius thronus 21
inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis:
cui aſtat exercitus angelorum cũ tremore,
*quorum ſeruatio in vẽto & igni conuerti- 22
tur: cuius verbum verũ, & dicta perſeueran-
tia: *cuius iuſſio fortis, & diſpoſitio terribi- 23
lis: cuius aſpectus arefacit abyſſos, & indi-
gnatio tabeſcere facit mõtes, & veritas teſti-
ficatur: *exaudi orationem ſerui tui, & auri- 24
bus percipe precationem figmenti tui. *Dũ 25
enim viuo, loquar: & dum ſapio, reſponde-
bo: *nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui 26
tibi in veritate ſeruiunt. *Nec intẽdas impia 27
gentium ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum
doloribus cuſtodierunt. *Nec cogites qui in 28
conſpectu tuo falsè conuerſati ſunt, ſed me-
morare qui ex voluntate tua timorẽ cogno-
gnouerunt. *Neq; volueris perdere, qui pe- 29
cudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos,
30 qui legem tuam ſplendidè docuerunt. *Nec
indigneris eis, qui beſtijs peiores iudicati sũt:
ſed diligas eos, qui ſemper in tua iuſtitia con-
31 fidunt, & gloria. *Quoniã nos, & patres no-
ſtri talibus morbis languemus: tu autẽ pro-
32 pter nos peccatores miſericors vocaberis. *Si
enim deſideraueris, vt noſtri miſerearis, tunc
miſericors vocaberis, nobis autem non ha-
33 bentibus opera iuſtitiæ. *Iuſti enim, quibus
ſunt opera multa repoſita, ex proprijs operi-
34 bus recipient mercedẽ. *Quid eſt enim ho-
mo, vt ei indigneris: aut genus corruptibile,
35 vt ita amarus ſis de ipſo? *In veritate enim
nemo de genitis eſt, qui non impiè geſſit, &
36 de confitentibus, qui non deliquit. *In hoc
enim annunciabitur iuſtitia tua, & bonitas
tua Dñe, cùm miſertus fueris eis, qui non ha-
37 bent ſubſtãtiam bonorum operum. *Et re-
ſpondit ad me, & dixit: Rectè locutus es ali-
38 qua: & iuxta ſermones tuos, ſic & fiet: *quo-
niam non verè cogitabo ſuper plaſma eorũ,
qui peccauerunt ante mortẽ, ante iudicium,
39 ante perditionem: *ſed iucũdabor ſuper iu-
ſtorum figmentũ, & memorabor peregrina-
tionis quoque, & ſaluationis & mercedis re-
40 ceptionis. *Quomodo ergo locutus ſum, ſic
41 & eſt. *Sicut enim agricola ſerit ſuper terrã
ſemina multa, & plantationes multitudinis
plantat, ſed nõ in tempore omnia, quę ſemi-
nata ſunt, ſaluantur, ſed nec omnia, quæ plã-
tata ſunt, radicabunt: ſic & qui in ſæculo ſe-
42 minati ſunt, nõ omnes ſaluabuntur. *Et re-
ſpondi, & dixi: Si inueni gratiam, loquar.
43 *Quomodo ſemẽ agricolæ ſi nõ aſcenderit,
aut non acceperit pluuiã tuam in tempore,
aut ſi corruptum fuerit multitudine pluuię,
44 *ſic perit: & ſimiliter homo, qui manibus
tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nominatus:
quoniam ſimilatus es ei, propter quẽ omnia
45 plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ. *Nõ
iraſcaris ſuper nos, ſed parce populo tuo, &
& miſerere hereditati tuæ. Tu autem crea-
46 turæ tuæ misereris. *Et reſpondit ad me, &
dixit: Quæ ſunt præſentia præſentibus, &
47 quæ futura futuris. *Multũ enim tibi reſtat,
vt poſſis diligere meam creaturã ſuper me:
tibi autem frequẽter & ipſi proximaui, iniu-
48 ſtis autem numquã. *Sed & in hoc mirabilis
49 es coram Altiſſimo: *quoniam humiliaſti
te, ſicut decet te, & non iudicaſti te, vt inter
50 iuſtos plurimũ glorificeris. *Propter quod
miſeriæ multæ, & miſerabiles efficientur eis,
qui habitant ſæculum in nouiſſimis: quia in
51 multa ſuperbia ambulauerunt: *Tu autem
pro te intellige, & de ſimilibus tuis inquire
52 gloriã. *Vobis enim apertus eſt paradiſus,
plãtata eſt arbor vitæ, præparatum eſt futu-
rum tempus, præparata eſt abundantia, ædi-
ficata eſt ciuitas, probata eſt requies, [illegible]
53 eſt bonitas, & perfecta ſapiẽtia. *[illegible]

signata est à vobis: infirmitas, & tinea à vo-
bis absconsa est: & in infernum fugit corru-
ptio in obliuione. * Transierunt dolores, & 54
ostensus est in fine thesaurus immortalitatis.
* Noli ergo adijcere inquirendo de multitu- 55
dine eorum qui perierunt. * Nam & ipsi ac- 56
cipientes libertatem, spreuerũt Altissimum,
& legem eius contempserunt, & vias eius de-
reliquerunt. * Adhuc autem iustos eius cõ- 57
culcauerunt, * & dixerunt in corde suo non 58
esse Deum: & quidem scientes quoniã mo-
riuntur. * Si enim vos suscipient quæ prædi- 59
cta sunt: sic eos sitis, & cruciatus, quæ præpa-
rata sunt, non enim voluit hominẽ disperdi.
* Sed & ipsi qui creati sunt, coinquinauerũt 60
nomen eius qui fecit eos: & ingrati fuerunt
ei qui præparauit eis vitam. * Quapropter 61
iudiciũ meum modò appropinquat. * Quæ 62
non omnibus demonstraui, nisi tibi, & tibi si-
milibus paucis. Et respondi, & dixi: * Ecce 63
nunc, Dñe, demonstrasti mihi multitudinem
signorum quæ incipies facere in nouissimis:
sed non demonstrasti mihi quo tempore.

CAP. IX.

ET respondit ad me, & dixit: Metiens me- 1
tire tempus in semetipso: & erit cùm vi-
deris, quando transierit pars quędam signo-
rũ, quæ prædicta sunt, * tunc intelliges, quo- 2
niã ipsum est tempus, in quo incipiet Altis-
simus visitare sæculũ, quod ab eo factũ est.
* Et quando videbitur in sęculo motio loco- 3
rum, & populorum turbatio, * tũc intelliges 4
quoniã de his erat Altissimus locutus à die-
bus, qui fuerũt ante te ab initio. * Sicut enim 5
omne quod factũ est in sæculo, initiũ habet,
pariter & consummationem, & consumma-
tio est manifesta: * sic & Altissimi tempora 6
initia habẽt manifesta in prodigijs, & virtuti-
bus, & consummationes in actu, & in signis.
* Et erit, omnis qui saluus factus fuerit, & qui 7
poterit effugere per opera sua, & per fidem,
in qua credidistis, * relinquetur de prædictis 8
periculis, & videbit salutare meum in terra
mea, & in finibus meis, quoniam sanctificauit
me à sæculo. * Et nunc miserebũtur, qui nũc 9
abusi sunt vias meas: & in tormẽtis commo-
rabuntur hi qui eas proiecerũt in contẽptu.
* Qui enim non cognouerunt me, viuentes 10
beneficia cõsecuti: * & qui fastidierunt legẽ 11
meam, cùm adhuc erant habentes libertatẽ,
* & cùm adhuc esset eis apertus pœniten- 12
tiæ locus, non intellexerunt, sed spreuerunt:
hos oportet post mortem in cruciamẽto co-
gnoscere. * Tu ergo noli adhuc curiosus es- 13
se, quomodo impij cruciabuntur: sed inquire
quomodo iusti saluabuntur, & quorum sæ-
culum, & propter quos sæculum, & quãdo.
* Et respondi, & dixi: * Olim locutus sum, & 14
nunc dico, & postea dicam: quoniam plures 15
sunt qui pereunt, quàm qui saluabũtur: * si- 16
cut multiplicatur fluctus super guttam. Et
17 respondit ad me, & dixit: * Qualis ager, talia
& semina: & quales flores, tales & tincturæ:
& qualis operator, talis & creatio: & qualis
agricola, talis cultura: quoniam tempus erat
18 sæculi. * Et nunc cũ essem parans eis his, qui
nunc sunt; antequam fieret sæculum, in quo
19 habitarent: & nemo mihi contradixit. * tũc
enim quisque, & nunc creator in mundo
hoc parato, & messe indeficienti, & lege in-
20 uestigabili corrupti sunt mores eorum. * Et
consideraui sæculum, & ecce erat periculum
propter cogitationes, quæ in eo aduenerũt.
21 * Et vidi, & peperci ei valdè: & seruaui mihi
acinum de botro, & plantationem de tribu
22 multa. * Pereat ergo multitudo, quæ sine
causa nata est, & seruetur acinus meus, &
plantatio mea: quia cũ multo labore perfeci.
23 * Tu autem si adhuc intromittas septẽ dies
24 alios, sed non ieiunabis in eis: * Ibis in cam-
pum florum, vbi domus non est ædificata: &
manducabis solummodo de floribus campi,
& carnẽ non gustabis, & vinum non bibes,
25 sed solũmodo flores: * deprecare Altissimũ
sine intermissione, & veniã, & loquar tecũ.
26 * Et profectus sum, sicut dixit mihi in cam-
pum, qui vocatur Ardath, & sedi ibi in flori-
bus. Et de herbis agri mãducaui, & facta est
27 esca earum mihi in saturitatem. * Et factum
est post dies septem, & ego discumbebam su-
pra fœnum, & cor meum iterũ turbabatur
28 sicut ante. * Et apertum est os meum, & in-
29 choaui dicere coram Altissimo, & dixi: * O
Domine, te nobis ostendens ostensus es pa-
tribus nostris in deserto, quod non calcatur,
& infructuoso, quãdo erant exeuntes de Æ-
30 gypto: & dicens dixisti: * Tu Israel audi me,
31 & semẽ Iacob intẽde sermonibus meis. * Ec-
ce enim ego semino in vobis legem meam,
& faciet in vobis fructum, & glorificabimini
32 in eo per sæculum. * Nam patres nostri ac-
cipientes legem, non seruauerunt, & legiti-
ma mea non custodierunt, & factus est fru-
ctus legis nõ parens: nec enim poterat, quo-
33 niam tuus erat. * Nam qui acceperũt, perie-
runt, non custodientes, quod in eis seminatũ
34 fuerat. * Et ecce, consuetudo est, vt, cũ acce-
perit terra semen, vel nauẽ mare, vel vas ali-
quod escã, vel potum: cũ fuerit extermina-
tum id in quo seminatũ est, vel in quod mis-
35 sum est: * simul id quod seminatum, vel mis-
sum est, vel quę suscepta sunt, exterminãtur,
& suscepta iam nõ manent apud nos: sed no-
36 bis sic non factum est. * Nos quidem qui le-
gem accepimus peccantes periuimus, & cor
37 nostrum, quod suscepit eã: * nam lex nõ pe-
38 rijt, sed permansit in suo labore. * Et cũ lo-
querer hæc in corde meo, respexi oculis
meis, & vidi mulierem in dextera parte, &
ecce hæc lugebat, & plorabat cũ voce ma-
gna, & animo dolebat valdè, & vestimenta
39 eius discissa, & cinis super caput eius. * Et
dimisi

dimisi cogitatus,in quibus erã cogitãs,& cõ-
uersus sũ ad eam,& dixi ei: * Vt quid fles?& 40
quid doles animo? Et dixit ad me: * Dimitte 41
me,domine meus,vt defleã me,& adijciã do-
lorem:quoniam valdè amaro sum animo,&
humiliata sũ valdè. * Et dixi ei:Quid passa 42
es? dic mihi.Et dixit ad me: * Sterilis fui ego 43
famula tua,& non peperi,habens maritũ an-
nis triginta. * Ego enim per singulas horas, 44
& per singulos dies,& annos hos triginta de-
precor Altissimum nocte,ac die. * Et factum 45
est, post triginta annos exaudiuit me Deus,
ancillam tuam,& vidit humilitatem meam,
& attendit tribulationi meę,& dedit mihi fi-
lium: & iucundata sum super eũ valdè ego,
& vir meus,& omnes ciues mei, & honorifi-
cabamus valdè Fortem. * Et nutriui eum cũ 47
labore multo. * Et factum est cùm creuisset, 47
& venisset accipere vxorem, feci diem epuli.

C A P. X.

ET factum est, cùm introisset filius meus 1
in thalamo suo cecidit, & mortuus est:
* & euertimus omnes lumina, & surrexerũt 2
omnes ciues mei ad consolandũ me, & quie-
ui vsq; in alium diem vsque nocte. * Et fa- 3
ctum est,cùm omnes quieuissent vt me con-
solarẽtur,vt quiescerem: & surrexi nocte,&
fugi: & veni sicut vides in hoc campo: * & 4
cogito iam non reuerti in ciuitatem, sed hìc
consistere: & neq; manducare,neq; bibere,
sed sine intermissione lugere, & ieiunare vs-
que dum moriar. * Et dereliqui sermones in 5
quibus eram, & respondi cum iracundia ad
eã,& dixi: * Stulta super omnes mulieres,nõ 6
vides luctum nostrum,& quæ nobis contin-
gunt? * Quoniam Sion mater nostra omni 7
tristitia contristatur,& humilitate humiliata
est,& luget valldissimè. * Et nunc quoniam 8
omnes lugemus,& tristes sumus:quoniã om-
nes cõtristati sumus, tu autem contristaris in
vno filio: * Interroga enim terram,& dicet ti- 9
bi: quoniam hæc est,quæ debeat lugere casũ
tantorum super eam germinantium. * Et ex 10
ipsa ab initio omnes nati,& alij venient,& ec-
ce,pene omnes in perditionem ambulant, &
exterminiũ fit multitudo eorũ. * Et quis ergo 11
debet lugere magis, nisi hæc quæ tã magnã
multitudinẽ perdidit,quàm tu,quæ pro vno
doles? Si autem dicis mihi, * Quoniã non est 12
planctus meus similis terræ: quoniã fructum
ventris mei perdidi, quem cum mœroribus
peperi,& cum doloribus genui: * terra autẽ 13
secundùm viã terræ, abijtq; in ea multitudo
præsens,quo modo euenit: & ego tibi dico,
* sicut tu cũ labore peperisti,sic & terra dat 14
fructum suum homini ab initio ei qui fecit
eã. * Nunc ergo retine apud temetipsum do- 15
lorem tuum, & fortiter fer qui tibi contige-
rũt casus. * Si enim iustificaueris terminum 16
Dei,& consilium suum recipies in tempore,
17 & in talibus collaudaberis: * ingredere ergo
in ciuitatem ad virum tuum.Et dixit ad me:
18 * Non faciam, neq; ingrediar ciuitatem,sed
19 hìc moriar. * Et apposui adhuc loqui ad eã,
20 & dixi: * Noli facere huic sermonẽ,sed con-
sẽti persuadẽti.Quot enim casus Sion? Con-
21 solare propter dolorem Ierusalem. * Vides
enim, quoniã sãctificatio nostra deserta effe-
cta est, & altare nostrum demolitum est, &
22 templum nostrum destructũ est, * & psalte-
rium nostrũ humiliatũ est, & hymnus con-
ticuit,& exultatio nostra dissoluta est, & lu-
men cãdelabri nostri extinctũ est, & arca te-
stamenti nostri direpta est, & sancta nostra
contaminata sunt,& nomen quod inuocatũ
est super nos,pene prophanatũ est: & liberi
nostri cõtumeliã passi sunt,& sacerdotes no-
stri succensi sunt,& Leuitę nostri in captiui-
tatẽ abierũt,& virgines nostræ coinquinatæ
sunt, & mulieres nostræ vim passæ sunt, &
iusti nostri rapti sũt, & paruuli nostri perdi-
ti sunt,& iuuenes nostri seruierunt, & fortes
23 nostri inualidi facti sunt: * & quod omnium
maius,signaculum Sion,quoniã resignata est
de gloria sua: nam & tradita est in manibus
24 eorũ qui nos oderunt. * Tu ergo excute tuã
tristitiam multã,& depone abs te multitudi-
nem dolorum,vt tibi repropitietur Fortis,&
requiẽ faciet tibi Altissimus requietionẽ la-
25 borum. * Et factum est,cùm loquebar ad eã,
facies eius fulgebat subitò,& species,coruscus
fiebat visus eius,vt essem pauens valdè ad eã,
26 & cogitarem quid esset hoc. * Et ecce,subitò
emisit sonitũ vocis magnum timore plenũ;
vt commoueretur terra à mulieris sono, &
27 vidi: * & ecce,amplius mulier non compare-
bat mihi,sed ciuitas ędificabatur,& locus de-
monstrabatur de fundamentis magnis: & ti-
28 mui,& clamaui voce magna, & dixi: * Vbi
est Vriel angelus, qui à principio venit ad
me? quoniam ipse me fecit venire in multi-
tudine in excessu menti huius, & factus est
finis meus in corruptionem,& oratio mea in
29 improperium. * Et cùm essem loquens ego
30 hæc,ecce venit ad me,& vidit me: * & ecce
erã positus, vt mortuus, & intellectus meus
alienatus erat,& tenuit dexterã meã,& con-
fortauit me, & statuit me super pedes meos,
31 & dixit mihi: * Quid tibi est?& quare con-
turbatus est intellectus tuus, & sensus cordis
32 tui?& quare cõturbaris?Et dixi: * Quoniã de-
reliquisti me, & ego quidẽ feci secundũ ser-
mones tuos, & exiui in campũ: & ecce vidi,
& video,quod nõ possũ enarrare.Et dixit ad
33 me: * Sta vt vir,& cõmouebo te.Et dixi: * Lo-
34 quere Dñe meus tu in me, * noli me derelin-
35 quere, vt non frustra moriar: * quoniã vidi
36 quę non sciebã,& audio,quæ non scio. * Aut
numquid sensus meus fallitur,& anima mea
37 somniat? * Nunc ergo deprecor te,vt demõ-
stres

ſtres ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit
ad me,& dixit:*Audi me,& doceā te,& dicā 38
tibi,de quibus times:quoniā Altiſſimus reue-
lauit tibi myſteria multa.* Vidi rectā viam 39
tuā, quoniā ſine interceſſione contriſtabaris
pro populo tuo, & valdè lugebas propter
Sion.*Hic ergo intellectus viſionis, quæ tibi 40
apparuit ante paululū.*Quam vidiſti lugē- 41
tē,inchoaſti conſolari eam.* Nunc autē iam 42
ſpeciē mulieris nō vides,ſed apparuit tibi ci-
uitas ædificari:*& quoniā enarrabit de caſu 43
filij ſui,hęc abſolutio eſt.*Hęc mulier quam 44
vidiſti,hæc eſt Sion:& quoniā dixit tibi quā
& nunc conſpicies,vt ciuitatem ædificatam.
* Et quoniam dixit tibi,quia ſterilis fuit tri- 45
ginta annis:propter quod erant anni ſcilicet
triginta,quando nō erat in ea adhuc oblatio
oblata.*Et factū eſt poſt annos triginta,ędi- 46
ficauit Salomon ciuitatē, & obtulit oblatio-
nes:tunc fuit,quādo peperit ſterilis filiū.*Et 47
quod tibi dixit, quoniā nutriuit eū cū labo-
re,hoc erat,habitatio in Ieruſalē.*Et quoniā 48
dixit tibi,quòd filius meus veniēs in ſuo tha-
lamo mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus,
hoc erat,quæ facta eſt ruina Ieruſalem. *Et 49
ecce,vidiſti ſimilitudinē eius: & quoniā filiū
lugeret,inchoaſti conſolari eā: & de his,quæ
cōtigerūt,hæc erant tibi aperienda.*Et nūc 50
videt Altiſſimus, quoniā ex animo cōtriſta-
tus es,& quoniā ex toto corde pateris pro ea,
oſtēdit tibi claritatē glorię eius,& pulchritu-
dinē decoris eius.*Propterea enim dixit tibi, 51
vt maneres in cāpo, vbi domus non eſt ædi-
ficata. * Sciebā enim ego,quoniā Altiſſimus 52
incipiebat tibi oſtendere hæc:*propterea di- 53
xi tibi,vt venires in agrū,vbi non eſt funda-
mentū ædificij.*Nec enim poterat opus ędi- 54
ficij hominis ſuſtineri in loco, vbi incipieba-
tur Altiſſimi ciuitas oſtendi. * Tu ergo noli 55
timere,neq; expaueſcat cor tuum: ſed ingre-
dere,& vide ſplendorem, & magnitudinem
ædificij,quātum capax eſt tibi viſus oculorū
videre:*& poſt hæc audies quantum capiet 56
auditus aurium tuarum audire.* Tu enim 57
beatus es præ multis, & vocatus es apud Al-
tiſſimū,ſicut & pauci.*Nocte autem,quę in 58
craſtinum futura eſt,manebis hìc:*& oſten- 59
det tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorum,
quæ faciet Altiſſimus his, qui habitant ſuper
terram à nouiſſimis diebus. * Et dormiui il- 60
lam noctem & aliam, ſicut dixerat.

CAP. XI.

ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de 1
mari aquila,cui erant duodecim alæ pē-
narum,& capita tria.*Et vidi,& ecce expan- 2
debat alas ſuas in omnem terram, & omnes
venti cœli inſufflabant in eam,& colligeban-
tur.* Et vidi, & de pennis eius naſcebantur 3
contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in penna-
culis minutis,& modicis. * Nam capita eius 4
erant quieſcentia, & dimidiū caput erat ma-
ius aliorum capitum,ſed ipſa quieſcebat cum
5 eis. * Et vidi,& ecce aquila volauit in pennis
ſuis, & regnauit ſuper terrā, & ſuper eos,qui
6 habitant in ea. * Et vidi, quoniam ſubiecta
erant ei omnia ſub cœlo, & nemo illi cōtra-
dicebat,neq; vnus de creatura quæ eſt ſuper
7 terrā. * Et vidi,& ecce ſurrexit aquila ſuper
vngues ſuos,& miſit vocē pennis ſuis,dicens:
8 *Nolite omnes ſimul vigilare,dormite vnuſ-
quiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate.
9 * Capita autem in nouiſſimo ſeruentur. *Et
10 vidi,& ecce vox nō exibat de capitibus eius,
11 ſed de medietate corporis eius. *Et numera-
ui contrarias pennas eius, & ecce ipſæ erant
12 octo *Et vidi,& ecce à dextera parte,ſurre-
xit vna penna,& regnauit ſuper omnē terrā.
13 * Et factum eſt cū regnaret,venit ei finis, &
non apparuit locus eius:& ſequēs exurrexit,
14 & regnabat,ipſa multū tenuit tēpus. *Et fa-
ctum eſt,cùm regnaret,& veniebat finis eius,
15 vt non appareret ſicut prior. * Et ecce,vox
16 emiſſa eſt illi,dicens:* Audi tu,quæ tāto tē-
pore tenuiſti terram.hęc annuncio tibi ante-
17 quam incipias non apparere.*Nemo poſt te
tenebit tempus tuum,ſed nec dimidium eius.
18 * Et leuauit ſe tertia, & tenuit principatum
19 ſicut,& priores:& non apparuit & ipſa. *Et
ſic contingebat omnibus alijs ſingulatim
principatum gerere,& iterum nuſquā com-
20 parere. * Et vidi,& ecce in tēpore ſequentes
pennæ erigebantur à dextera parte, vt tene-
rent & ipſæ principatū: & ex his erant,quæ
tenebant,ſed tamen ſtatim nō comparebant.
21 * Nā & aliquæ ex eis erigebantur,ſed nō te-
22 nebant principatum. * Et vidi poſt hæc,&
ecce non cōparauerunt duodecim pennæ,&
23 duo pennacula:*& nihil ſupererat in corpo-
re aquilæ, niſi duo capita quieſcentia & ſex
24 pennacula. * Et vidi,& ecce ſex pennaculis
diuiſæ ſunt duæ, & manſerunt ſub capite,
quod eſt ad dexterā partem. Nam quatuor
25 manſerunt in loco ſuo.*Et vidi,& ecce ſub-
alares cogitabant ſe erigere,& tenere princi-
26 patus.*Et vidi,& ecce vna erecta eſt,ſed ſta-
27 tim non comparuit.* Et ſecundæ velocius,
28 quā priores,non comparuerunt.*Et vidi,&
ecce duę; quę ſuperauerunt apud ſemetipſas
29 cogitabant & ipſæ regnare.* & in eo cùm
cogitarent,ecce vnum quieſcentium capitū,
quod erat medium,euigilabat.hoc enim erat
30 duorum capitum maius. *Et vidi quoniam
31 completa ſunt duo capita ſecum: * & ecce
conuerſum eſt caput cū his, qui cum eo erāt
& comedit duas ſubalares, quæ cogitabāt re-
32 gnare. *Hoc autem caput perconteruit om-
nem terrā, & dominabatur in ea his, qui ha-
bitāt terrā,cū labore multo, & potentatū te-
nuit orbis terrarū ſuper omnes alias,quę fue-
33 runt. *Et vidi poſt hæc,& ecce medium ca-
put ſubitò non comparuit, & hoc ſicut alæ.
34 *Superauerunt autē duo capita, quæ & ipſa
ſimi-

ſimiliter regnauerunt ſuper terram,& ſuper
eos qui habitāt in ea. *Et vidi,& ecce deuo 35
rauit caput à dextra parte illud, quod à læ-
ua. * Et audiui vocē dicentē mihi: Conſpice 36
cōtra te,& cōſidera, quod vides. *Et vidi, & 37
ecce ſicut leo cōcitatus de ſilua rugiēs: & vi-
di,quoniā mittebat vocē hominis ad aquilā.
Et dixit,dicens: * Audi tu,& loquar ad te,& 38
dicet Altiſſimus tibi,*Nonnè tu es,qui ſupe- 39
raſti de quatuor animalibus,quę feceram re-
gnare in ſæculo meo,& vt per eos veniret fi-
nis tēporū eorū? * Et quartus veniēs deuicit 40
omnia animalia,quæ tranſierūt,& potenta-
tu tenuit ſæculum cum tremore multo, &
omnē orbē cum labore peſſimo,& inhabita-
uit tot temporibus orbem terrarum cum do-
lo. * Et iudicaſti terram non cum veritate. 41
*Tribulaſti enim manſuetos,& læſiſti quie- 42
ſcentes,& dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti
habitationes eorū,qui fructificabant, & hu-
miliaſti muros eorum,qui te non nocuerunt.
*Et aſcendit contumelia tua vſque ad Altiſ- 43
ſimum,& ſuperbia tua ad Fortē. * Et reſpe- 44
xit Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce fini-
ta ſunt,& ſcelera eius completa ſunt. * Pro- 45
pterea nō appareas tu aquila,& alę tuæ hor-
ribiles,& pēnacula tua peſſima,& capita tua
maligna,& vngues tui peſſimi,& omne cor-
pus tuum vanum, * vti refrigeretur omnis 46
terra,& reuertatur liberata de tua vi, & ſpe-
ret iudiciū,& miſericordiā eius qui fecit eam.

CAP. XII.

ET factum eſt dum loqueretur leo verba 1
hæc ad aquilam: & vidi,* & ecce quod 2
ſuperauerat caput,& non cōparuerunt qua-
tuor alæ illę,quæ ad eum tranſierunt,& ere-
ctæ ſunt,vt regnarent: & erat regnum eorū
exile,& tumultu plenū. *Et vidi,& ecce ipſa 3
non apparebant, & omne corpus aquilæ in-
cēdebatur,& expaueſcebat terra valde,& ego
à tumultu,& exceſſu mentis, & à magno ti-
more vigilaui,& dixi ſpiritui meo, * Ecce tu 4
præſtiti mihi hoc in eo, quòd ſcrutatis vias
Altiſſimi.*Ecce adhuc fatigatus ſum animo, 5
& ſpiritu meo inualidus ſum valde, & nec
modica eſt in me virtus à multo timore, quā
expaui nocte hac.*Nunc ergo orabo Altiſſi- 6
mum,vt me confortet vſq; in finem. * Et di- 7
xi,Dominator Domine, ſi inueni gratiā an-
te oculos tuos, & ſi iuſtificatus ſum apud te
præ multis, & ſi certè aſcendit deprecatio
mea ante faciem tuam, * conforta me, & 8
oſtende ſeruo tuo mihi interpretationem, &
diſtinctionem viſus horribilis huius, vt ple-
niſſimè conſoleris animam meam.*Dignum 9
enim me habuiſti oſtendere mihi temporum
nouiſſima.Et dixit ad me,*Hęc eſt interpre- 10
tatio viſionis huius.*Aquilam,quam vidiſti 11
aſcendentem de mari, hoc eſt regnum quod
viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo. *Sed 12
non eſt illi interpretatum,quoniam ego nūc
13 tibi interpretor. *Ecce dies veniūt, & exur-
get regnum ſuper terrā, & erit timor acrior
omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.
14 *Regnabunt autem in ea reges duodecim,
15 vnus poſt vnū. *Nam ſecundus incipiet re-
gnare, & ipſe timebit ampliùs tempus præ
16 duodecim.*Hęc eſt interpretatio duodecim
17 alarum,quas vidiſti. *Et quā audiſti vocem
quæ locuta eſt,nō de capitibus eius exeuntē,
18 ſed de medio corporis ei⁹, *hęc eſt interpre-
tatio, quoniā poſt tēpus regni illius naſcen-
tur cōtentiones nō modicæ,& periclitabitur,
vt cadat:& non cadet tunc, ſed iterū conſti-
19 tuetur in ſuum initiū. * Et quoniam vidiſti
20 ſubalares octo cohærentes alis eius, *hæc eſt
interpretatio, exurgent in ipſo octo reges,
quorum erunt tempora leuia,& anni citati,
21 & duo quidem ex ipſis perient.*Appropin-
quante autem tempore medio quatuor ſer-
uabuntur in tempore,cū incipiet appropin-
quare tempus eius, vt finiatur: duæ verò in
22 finem ſeruabūtur. *Et quoniam vidiſti tria
23 capita quieſcentia,*hæc eſt interpretatio:in
nouiſſimis eius ſuſcitabit Altiſſimus tria re-
gna,& reuocabit in ea multa, & dominabū-
24 tur terram, *& qui habitant in ea,cū labore
multo ſuper omnes,qui fuerūt ante hos:pro-
25 pter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ. *Iſti
enim erunt, qui recapitulabunt impietates
26 eius,& qui perficiēt nouiſſima eius.*Et quo-
niam vidiſti caput maius non apparens,hæc
eſt interpretatio eius: quoniā vnus ex eis ſu-
per lectū ſuū morietur, & tamen cū tormē-
27 tis. * Nam duo,qui perſeuerauerint, gladius
28 eos comedet. *Vnius enim gladius comedet,
qui cū eo:ſed tamen hic gladio in nouiſſimis
29 cadet. * Et quoniam vidiſti duas ſubalares
traijcientes ſuper caput, quod eſt in dextera
30 parte, hæc eſt interpretatio: * hi ſunt, quos
conſeruauit Altiſſimus in finem ſuum, hoc
31 eſt regnum exile,& turbationis plenū. *Si-
cut vidiſti, & leonem, quem vidiſti de ſilua
euigilantem,& rugientem, & loquentem ad
aquilā, & arguentē eam, & iniuſtitias ipſius
32 per omnes ſermones eius ſicut audiſti: *hic
eſt ventus,quem ſeruauit Altiſſimus in finē
ad eos,& impietates ipſorum: & arguet illos,
& incutiet eorum ipſis diſcerptiones eorum.
33 *Statuet enim eos in iudicio viuos: & erit,
34 cùm arguerit eos,tunc corripiet eos. * Nam
reſiduum populum meum liberabit cū mi-
ſeria, qui ſaluati ſunt ſuper fines meos, & iu-
cundabit eos quoadusq; veniet finis dies iu-
35 dicij,de quo locutus ſum tibi ab initio.*Hoc
ſomnium quod vidiſti, & hæ interpretatio-
36 nes *Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſ-
37 ſimi ſecretum hoc. * Scribe ergo omnia iſta
in libro quę vidiſti,& pone ea in loco abſcō-
38 dito:*& docebis ea ſapientes de populo tuo,
quorū corda ſcis poſſe capere,& ſecreta hęc.
39 *Tu autē adhuc ſuſtine hic alios

vt tibi oſtẽdatur quid quid viſum fuerit Al-
tiſſimo oſtẽdere tibi. * Et profectus eſt à me. 40
Et factũ eſt, cũ audiſſet omnis populus, quo-
niam pertranſierunt ſeptem dies, & ego non
fuiſſem reuerſus in ciuitatẽ, & congregauit
ſe omnis à minimo vſq; ad maximum: & ve-
nit ad me, & dixerunt mihi dicentes: * Quid 41
peccauimus tibi, & quid iniuſtè egimus in te,
quoniã derelinquens nos ſediſti in loco hoc:
* Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omnibus 42
populis, ſicut botrus de vinea, & ſicut lucer-
na in loco obſcuro, & ſicut portus & nauis
ſaluata à tempeſtate. * Aut non ſufficiunt 43
nobis mala, quę contingunt? * Si ergo tu nos 44
dereliqueris, quãtò nobis erat melius ſi eſſe-
mus ſuccẽſi, & nos cũ incẽdio Siõ? * Nec enim 45
nos ſumus meliores eorũ, qui ibi mortui ſunt.
Et plorauerũt voce magna. Et reſpondi ad
eos, & dixi: * Cõfide Iſrael, & noli triſtari tu 46
domus Iacob. * Eſt enim memoria veſtri co- 47
rã Altiſſimo, & Fortis non eſt oblitus veſtri
in tentatione. * Ego enim non dereliqui vos, 48
neq; exceſſi à vobis: ſed veni in hunc locum,
vt deprecarer pro deſolatione Sion, vt quæ-
rerem miſericordiam pro humilitate ſancti-
ficationis veſtræ. * Et nunc ite vnuſquiſque 49
veſtrum in domum ſuam, & ego veniam ad
vos poſt dies iſtos. * Et profectus eſt populus, 50
ſicut dixi ei, in ciuitatem: * Ego autem ſedi in 51
campo ſeptem diebus, ſicut mihi mandauit;
& manducabam de floribus ſolũmodo agri,
& de herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

ET factum eſt poſt dies ſeptẽ, & ſomnia- 1
ui ſomnium nocte. * Et ecce de mari ve- 2
ntus exurgebat, vt cõturbaret omnes fluctus
eius. * Et vidi, & ecce conualeſcebat ille homo 3
cũ millibus cęli: & vbi vultum ſuũ vertebat,
vt conſideraret, tremebãt omnia, quæ ſub eo
videbantur: * & vbicumq; exibat vox de ore 4
eius, ardeſcebant omnes, qui audiebant voces
eius, ſicut quieſcit terra quãdo ſenſerit ignẽ.
* Et vidi poſt hęc, & ecce cõgregabatur mul- 5
titudo hominũ, quorũ non erat numerus de
quatuor vẽtis cęli, vt debellarẽt hominẽ, qui
aſcẽderat de mari. * Et vidi, & ecce ſibimeti- 6
pſi ſculpſerat mõtẽ magnũ, & volauit ſuper
eũ. * Ego autẽ quæſiui videre regionem, vel 7
locum vnde ſculptus eſſet mõs, & nõ potui.
* Et poſt hæc vidi, & ecce omnes, qui con- 8
gregati ſunt ad eũ, vt expugnarent eũ, time-
bãt valde, tamẽ audebãt pugnare. * Et ecce, vt 9
vidit impetũ multitudinis venientis, non le-
uauit manum ſuam, neq; frameam tenebat,
neq; aliquod vas bellicoſum niſi ſolũmodo,
vt vidi, * quoniã emiſit de ore ſuo ſicut flatũ 10
ignis, & de labijs eius ſpiritus flãmæ, & de lin-
gua eius emittebat ſcintillas, & tẽpeſtates, &
cõmiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis, &
ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis:
* & concidit ſuper multitudinẽ in impetu, 11
quę pręparata erat pugnare, & ſuccẽdit om-
nes, vt ſubitò nihil videretur de innumerabi-
li multitudine, niſi ſolũmodo puluis, & fumi
12 odor: & vidi, & extimui. * Et poſt hæc vidi
ipſum hominẽ deſcendentẽ de monte, & vo-
cantẽ ad ſe multitudinem aliam pacificam,
13 * & accedebat ad eũ vultus hominum mul-
torũ quorũdã gaudẽtiũ, quorũdam triſtan-
tiũ: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex
eis, qui offerebantur, & ægrotaui à multitu-
dine pauoris, & expergefactus ſum, & dixi:
14 * Tu ab initio demonſtraſti ſeruo tuo mira-
bilia hæc, & dignũ me habuiſti, vt ſuſciperes
15 deprecationem meam: * & nunc demonſtra
mihi adhuc interpretationem ſomnij huius.
16 * Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, væ qui
derelicti fuerũt in diebus illis: & multo plus
17 væ his, qui nõ ſũt derelicti. * Qui enim non
18 ſũt derelicti, triſtes erãt. * Intelligo nũc, quæ
ſunt repoſita in nouiſſimis diebus, & occur-
19 rẽt eis, ſed & his, qui derelicti ſunt. * Propter
hoc venerũt enim in pericula magna & ne-
ceſſitates multas, ſicut oſtẽdũt ſomnia hæc:
20 * Attamẽ facilius eſt periclitantem venire in
hũc, quã pertranſire, ſicut nubẽ à ſæculo, &
nũc videre, quæ cõtingunt in nouiſſimo. Et
21 reſpondit ad me, & dixit: * Et viſionis inter-
pretationẽ dicã tibi: & de quibus locutus es
22 adaperiã tibi. * Quoniã de his dixiſti, qui de-
23 relicti ſũt: hæc eſt interpretatio. * Qui aufert
periculũ illo tẽpore, hic ſe cuſtodiuit: qui in
periculo inciderũt, hi ſunt, qui habent opera
24 & fidẽ ad Fortiſſimũ: * Scito ergo, quoniam
magis beatificati ſũt, qui derelicti, ſuper eos,
25 qui mortui ſũt. * Hæ interpretationes viſio-
nis, quia vidiſti virũ aſcẽdentẽ de corde ma-
26 ris, * ipſe eſt quẽ conſeruat Altiſſimus multis
tẽporibus, qui per ſemetipſum liberabit crea-
turã ſuam: & ipſe diſponet, qui derelicti ſũt.
27 * Et quoniã vidiſti de ore eius exire, vt ſpi-
28 ritũ, & ignẽ, & tempeſtatem: * & quoniã nõ
tenebat frameã, neq; vas bellicoſum: corru-
pit enim impetus eius multitudinẽ, quæ ve-
nerat expugnare eũ. Hæc eſt interpretatio.
29 * Ecce dies veniũt, quãdo incipiet Altiſſimus
30 liberare eos, qui ſuper terrã ſunt: * & veniet
in exceſſu mentis ſuper eos, qui inhabitant
31 terram. * Et alij alios cogitabunt debellare:
ciuitas ciuitatem, & locus locum, & gens ad-
uerſus gentem, & regnum aduerſus regnũ.
32 * Et erit cùm fient hæc, & contingent, ſigna
quæ ante oſtendi tibi: & tunc reuelabitur fi-
lius meus, quem vidiſti, vt virum aſcenden-
33 tem. * Et erit quando audierint omnes gen-
tes vocem eius: & derelinquet vnuſquiſque
in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad
34 alterutrũ: * & colligetur in vnũ multitudo
innumerabilis, ſicut volentes venire, & ex-
35 pugnare eũ. * Ipſe autẽ ſtabit ſuper cacumen
36 montis Sion. * Sion autem veniet, & oſten-
detur omnibus parata & ædificata, ſicut vi-
diſti

disti montē sculpi sine manibus.*Ipse autē fi- 37
lius meus arguet, quæ adinuenerunt Gentes,
impietates eorū has,quæ tēpestati appropin-
quauerūt propter mala cogitamenta eorū,&
cruciamēta,quibus incipiēt cruciari:*quæ as- 38
milatę sūt flammæ, & perdet eos sine labore
per legē,quæ igni assimilata est. *Et quoniā 39
vidisti eū colligentē ad se aliā multitudinem
pacificā,*hæ sūt decē tribus,quæ captiuę fa- 40
ctæ sūt de terra sua in diebus Osee regis, quē
captiuū duxit Salmanasar rex Assyriorū: &
trāstulit eos trās flumē,& trāslati sunt in ter-
rā aliā.*Ipsi autē sibi dederūt cōsiliū hoc,vt 41
derelinquerēt multitudinē gentiū,& profici-
scerentur in vlteriorē regionē,vbi numquam
inhabitauit genus humanū:*vel ibi obserua- 42
re legitima sua,quę nō fuerāt seruantes in re-
gione sua. * Per introitus autē angustos flu- 43
minis Euphratē introierunt. *Fecit enim eis 44
tunc Altissimus signa,& statuit venas flumi-
nis vsquequo transirēt. * Per eā enim regio- 45
nē erat via multa itineris,anni vnius,& dimi-
dij:nam regio illa vocatur Arsareth. *Tunc 46
inhabitauerunt ibi vsq; in nouissimo tēpore:
& nunc iterū cùm cœperint venire,*iterum 47
Altissimus statuet venas fluminis, vt possint
transire: propter hæc vidisti multitudinē cū
pace. *Sed & qui derelicti sūt de populo tuo, 48
hi sunt,qui inueniuntur intra terminū meū.
* Factum erit ergo, quando incipiet perdere 49
multitudinē earū,quæ collectæ sunt gentes,
proteget eos,qui superauerūt populū:*& tūc 50
ostendet eis multa plurima portēta. *Et dixi 51
ego:Dominator Dñe,hoc mihi ostende,pro-
pter quod vidi virū ascēdentē de corde ma-
ris.Et dixit mihi: * Sicut non potes hæc vel 52
scrutari,vel scire, quæ sunt in profundo ma-
ris:sic nō poterit quisq; super terrā videre fi-
liū meum,vel eos,qui cū eo sunt, nisi in tem-
pore diei. *Hæc est interpretatio sōnij,quod 53
vidisti,& propter quod illuminatus es hic so-
lus.*Dereliquisti enim tuā, & circa meā va- 54
casti legem,& quęsisti. * Vitam enim tuam 55
disposuisti in sapiētia, & sensum tuū vocasti
matrem: *& propter hoc ostendi tibi merces 56
apud Altissimū. erit enim post alios tres dies,
ad te alia loquar,& exponam tibi grauia, &
mirabilia.*Et profectus sum,& transij in cā- 57
pū,multùm glorificans,& laudans Altissimū
de mirabilibus, quæ per tempus faciebat,* & 58
quoniam gubernat ipsum,& quæ sunt in tē-
poribus illata, & sedi ibi tribus diebus.

CAP. XIV.

ET factum est tertio die, & ego sedebam 1
sub quercu. * Et ecce,vox exiuit contra 2
me de rubo,& dixit:Esdra Esdra.Et dixi: Ec-
ce ego Dñe. Et surrexi super pedes meos.Et
dixit ad me: *Reuelās reuelatus sū super ru- 3
bum,& locutus sum Moysi,quando populus
meus seruiebat in Aegypto, * & misi eum,& 4
eduxi populū meum de Aegypto,& adduxi
eum super montem Sina, & detinebam eum
5 apud me diebus multis: *& enarraui ei mira-
bilia multa, & ostendi ei temporum secreta,
6 & finem:& præcepi ei,dicens:*Hæc in palam
7 facies verba,& hæc abscondes. * Et nunc tibi
8 dico:*Signa,quę demonstraui,& somnia,quę
vidisti, & interpretationes, quas tu vidisti,in
9 corde tuo repone ea: * tu enim recipieris ab
omnibus, conuerteris residuus cum consilio
meo,& cū similibus tuis,vsquequo finiantur
10 tēpora:*quoniā sæculum perdidit iuuentutē
suam, & tempora appropinquant senescere.
11 * Duodecim enim partibus diuisum est sæ-
culū,& transierunt eius decima,& dimidium
12 decimę partis: *supersunt autē eius post me-
13 dium decimæ partis.*Nūc ergo dispone do-
mū tuā, & corripe populū tuū,& consolare
humiles eorum,& renuntia iam corruptelæ,
14 * & dimitte abs te mortales cogitationes, &
proijce abs te pondera humana, & exue te iā
infirmam naturam, & repone in vnam partē
molestissima tibi cogitamenta,& festina trā-
15 smigrare à tēporibus his: * quæ enim vidisti
nūc contigisse mala,iterum horum deteriora
16 facient:*quantū enim inualidum fiet sæculū
à senectute, tantùm multiplicabuntur super
17 inhabitantes mala.*Prolōgauit enim se ma-
gis veritas, & appropinquauit mendacium.
Iam enim festinat venire,quam vidisti visio-
18 nē.*Et respōdi,& dixi coram te,Dñe. * Ecce
19 enim ego abibo,sicut pręcepisti mihi,& cor-
ripiā præsentem populū. Qui autem iterum
20 nati fuerint,quis commonebit? *Positum est
ergo sæculū in tenebris, & qui inhabitant in
21 eo sine lumine. *Quoniā lex tua incensa est,
propter quod nemo scit quæ à te facta sunt,
22 vel quæ incipient opera. * Si enim inueni in
te gratiā,immitte in me Spiritum sanctum,&
scribā omne quod factū est in sæculo ab ini-
tio,quę erāt in lege tua scripta,vt possint ho-
mines inuenire semitā,& qui voluerint viue-
23 re in nouissimis,viuāt.*Et respōdit ad me,&
dixit:Vadēs cōgrega populū, & dices ad eos,
24 vt nō quærāt te diebꝰ quadraginta.*Tu au-
tē præpara tibi buxos multos, & accipe tecū
Sareā,Dabriā,Salemiā,Echanū,& Asiel,quin-
que hos,qui parati sūt ad scribēdū velociter.
25 * Et venias huc,& ego accendā in corde tuo
lucernam intellectus, quæ non extinguetur,
26 quoadusq; finiātur,quæ incipies scribere.*Et
tūc perfectis quædā palā facies,quædā sapiē-
tibꝰ abscōse trades:in crastinū enim hac hora
27 incipies scribere. *Et profectus sū,sicut mihi
præcepit,& cōgregaui omnē populū,& dixi:
28 * Audi Israel verba hæc: * Peregrinati sunt
29 patres nostri ab initio in Aegypto,& liberati
30 sūt inde:*& acceperūt legē vitæ,quā nō cu-
stodierunt, quam & vos post eos transgressi
31 estis: * & data est vobis terra in sortem, &

terra Sion,& patres vestri,& vos iniquitatem
fecistis,& nō seruastis vias,quas præcepit vo-
bis Altissimus:*& iustus iudex cū sit,abstulit 32
à vobis in tēpore quod donauerat. *Et nunc 33
vos hìc estis, & fratres vestri introrsū vestrū
sunt. * Si ergo imperaueritis sensui vestro,& 34
erudieritis cor vestrū,viui cōseruati eritis, &
post mortē misericordiā cōsequemini. *Iudi- 35
ciū enim post mortem veniet, quando iterū
reuiuiscemus: & tūc iustorum nomina pare-
bunt,& impiorū facta ostendentur. *Ad me 36
igitur nemo accedat nunc, neq; requirat me
vsq; dies quadraginta.*Et accepi quinq; vi- 37
ros sicut mandauit mihi,& profecti sumus in
cāpū,& māsimus ibi.*Et factus sum in crasti- 38
nū,& ecce vox vocauit me dicēs: Esdra aperi
os tuū,& bibe,quo te potauero. * Et aperi os 39
meū,& ecce calix plenus porrigebatur mihi.
Hoc erat plenū sicut aqua: color autem eius,
vt ignis similis.*Et accepi,& bibi: & in eo cū 40
bibisse, cor meū cruciabatur intellectu, & in
pectus meum increscebat sapiētia.Nā spiritus
meus conseruabatur memoria.*Et apertū est 41
os meū,& nō est clausū amplius.*Altissimus 42
dedit intellectū quinq;viris,& scripserūt,quę
dicebātur excessiones noctis,quas nō sciebāt.
*Nocte autē māducabant panē,ego autē per 43
diē loquebar,& per noctē nō tacebā.*Scripti 44
sunt autē per quadraginta dies libri ducenti
quatuor.*Et factū est cū compleuissent qua- 45
draginta dies,locutus est Altissimus, dicens:
Priora,quæ scripsisti, in palā pone, & legant
digni,& indigni: *nouissimos autem septua- 46
ginta conseruabis, vt tradas eos sapiētibus de
populo tuo.*In his enim est vena intellectus, 47
& sapiētię fons,& scientiæ flumen.Et feci sic.

CAP. XV.

ECce loquere in aures plebis meæ sermo- 1
nes prophetiæ, quos immisero in os tuū,
dicit Dn̄s, *& fac vt in charta scribātur,quo- 2
niā fideles,& veri sunt. * Ne timeas à cogita- 3
tionibus aduersū te,nec turbēt te incredulita-
tes dicētiū. *Quoniā omnis incredulus in in- 4
credulitate sua morietur. *Ecce ego induco, 5
dicit Dn̄s,super orbē terrarū arma, gladium,
& famē,& mortē,& interitum:*propter quod 6
superpolluit iniquitas omnē terrā, & adim-
pleta sūt opera nociua illorū. *Propterea di- 7
cit Dn̄s: *Iā non silebo de impietatibus eorū, 8
quæ irreligiose agūt,nec sustinebo in his,quæ
inique exercēt ecce sāguis innoxius,& iūstus
clamat ad me, & animæ iustorū clamāt per-
seuerātes.*Vindicās vindicabo illos,dicit Dn̄s,
& accipiā omnē sanguinē innoxiū ex illis ad
me.*Ecce populus meus, quasi grex ad occi- 10
sionē ducitur, iā non patiar illū habitare in
terra Ægypti:*sed educā eū in manu poten- 11
ti,& brachio excelso, & percutiam plaga si-
cut prius, & corrumpam omnē terram eius.
* Lugebat Aegyptus,& fundamēta eius pla- 12
ga verberata, & castigatione, quas inducet ei
13 Deus.*Lugebūt cultores operātes terrā,quo-
niā deficiēt semina eorū ab vredine,& gran-
14 dine,& à sidere terribili. * Væ sæculo,& qui
15 habitāt in eo:*quia appropinquauit gladius,
& cōtritio eorū,& exurget gēs cōtra gentem
ad pugnā, & romphæa in manibus eorum.
16 *Erit enim inconstabilitio hominibus,& alij
alijs inualescētes nō curabūt regē suū,&prin-
17 cipes viæ gestorū suorū in potētia sua. * Cō-
cupiscet enim homo in ciuitatē ire, & nō po-
18 terit. * Propter superbiā enim eorum ciuita-
tes turbabuntur, domus exterrētur, homines
19 metuēt.*Non miserebitur homo proximum
suum ad irritum faciendū domos eorum in
gladium, ad diripiēdas substantias eorū pro-
pter famē panis, & tribulationem multam.
20 * Ecce,ego conuoco,dicit Deus, omnes reges
terræ ad me verendum, qui sunt ab Oriente,
& ab Austro,& ab Euro,& à Libano,ad con-
uertendos in se,& reddere,quæ dederunt illis:
21 * sicut faciunt vsq; hodie electis meis, sic fa-
ciam,& reddā in sinu eorum. Hæc dicit Dn̄s
22 Deus. *Nō parcet dextera mea super pecca-
catores, nō cessabit romphæa super effūdētes
23 sanguinē innoxium super terrā *Exijt ignis
ab ira eius, & deuorauit fundamenta terrę,&
24 peccatores quasi stramē incensum. * Væ eis,
qui peccāt,& nō obseruant mandata mea,di-
25 cit Dn̄s.*Non parcā illis.Discedite filij à po-
testate. Nolite contaminare sanctificationem
26 meā,quoniā nouit Dn̄s omnes,qui delinquūt
in illū:propterea tradidit eos in mortem,& in
27 occisionem.*Iam enim venerunt super orbē
terrarū mala,& manebitis in illis: non enim
liberabit vos Deus, propter quod peccastis in
28 eum. * Ecce visio horribilis:& facies illius ab
29 oriente.*Et exiēt nationes draconum Arabū
in curribus multis, & sicut flatus,eorum nu-
merus fertur super terram,vt iam timeant, &
30 trepident omnes,qui illos audient: * carmo-
nij insanientes in ira,& exiēt vt apri de silua,
& aduenient in virtute magna, & constabūt
in pugnā cū illis,& vastabunt portionē terrę
31 Assyriorum. * Et post hæc superualescent
dracones natiuitatis suę memores,& cōuertēt
se cōspirantes in virtute magna ad persequē-
32 dos eos. *Isti turbabuntur,& silebunt in vir-
tute illorum,& conuertēt pedes suos in fugā,
33 * & à territorio Assyriorū subsessor obside-
bit eos,& consumet vnū ex illis,& erit timor,
& tremor in exercitu illorū, & contentio in
34 reges ipsorū *Ecce nubes ab oriēte,& septen-
trione vsq; ad meridianum, & facies earum
35 horrida valde,plena iræ,& procellæ,*& col-
lident se inuicē, & collident sidus copiosum
super terrā, & sidus illorum, & erit sanguis à
36 gladio vsq; ad ventrem, * & fimus hominis
vsq; ad substramē cameli,& erit timor,& tre-
37 mor multus super terram,*& horrebunt,qui
vide-

videbunt irã illã,& tremor apprehẽdet illos:
& post hęc mouebunt nimbi copiosi à me- 38
ridiano,& septentrione,& portio alia ab occi-
dente: *& superinualescent venti ab oriente, 39
& recludent eã,& nubẽ,quam suscitaui in ira,
& sidus ad faciendam exterritationẽ orienta-
lem vẽtum,& occidẽtẽ violabitur:*& exalta- 40
buntur nubes magnæ, & validæ plenæ iræ,
& sidus,vt exterreant omnẽ terrã, & inhabi-
tantes eam, & infundent super omnẽ locum
altum,& eminentem sidus terribile,*ignẽ,& 41
grandinem, & romphæas volantes, & aquas
multas,vt etiã impleãtur omnes cãpi, & om-
nes riui plenitudine aquarum multarum,*& 42
demolientur ciuitates,& muros,& montes,&
colles,& ligna siluarum,& fęnum pratorum,
& frumẽta eorum. * Et trãsibunt constantes 43
vsq; ad Babylonem,& exterent eam:*conue- 44
nient ad ipsam,& circuibunt eam,& effundẽt
sidus, & omnem iram super eam, & subibit
puluis, & fumus vsq; in cœlum, & omnes in
circuitu lugebunt eã:*& qui sub ea remanse- 45
rint,seruiẽt his,qui exterruerunt.*Et tu Asia 46
concors in spem Babylonis,& gloria personæ
eius,*væ tibi misera,propter quod assimilasti 47
ei,& ornasti filias tuas in fornicatione,ad pla-
cendũ & gloriandum in amatoribus tuis,qui
tecũ cupierunt semper fornicari. * Odibilem 48
imitata es in omnibus operibus eius, & in ad-
inuẽtionibus eius.propterea dicit Deus,*Im- 49
mittã tibi mala,viduitatẽ,paupertatem,& fa-
mem,& gladium, & pestem, ad deuastandas
domos tuas à violatione,& morte, & gloria
virtutis tuæ. * Sicut flos siccabitur,cũ exur- 50
get ardor,qui emissus est super te, * infirma- 51
beris, vt paupercula plagata, & castigata à
mulieribus,vt nõ possint te suscipere potẽtes,
& amatores.*Nũquid ego sic zelabor te,dicit 52
Dñs,*nisi occidisses electos meos in omni tẽ- 53
pore,exaltans percussionem manuum, & di-
cens super mortẽ eorum,cùm inebriata esses,
*Exorna speciẽ vultus tui? *Merces fornica 54
tionis tuæ in sinu tuo propter hoc redditio- 55
nem accipies. * Sicut facies electis meis,dicit 56
Dñs,sic faciet tibi Deus,& tradet in te malũ.
* Et nati tui fame interiẽt: & tu rhomphæa 57
cades,& ciuitates tuæ cõterẽtur, & omnes tui
in campo gladio cadẽt.*Et qui sunt in mon- 58
tibus,fame peribunt, & manducabunt carnes
suas,& sanguinem bibent à fame panis, & siti
aquę. * Infęlix per maria venies,& rursũ ac- 59
cipies mala.*Et in trãsitu allident ciuitatem 60
occisam, & exterent aliquam portionẽ terræ
tuæ,& partẽ gloriæ tuæ exterminabũt,rursũ
reuertẽtes ad Babylonem subuersam.*Et de- 61
molita eris illis pro stipula, & ipsi erunt tibi
ignis:*& deuorabũt te,& ciuitates tuas,terrã 62
tuã,& mõtes tuos,omnes siluas tuas, & lignũ
fructiferum igni comburent.*Filios tuos ca- 63
ptiuos ducent, & censum tuũ in prædam ha-
bebunt,& gloriam faciei tuę exterminabunt.

CAP. XVI.

1 VÆ tibi Babylon & Asia, væ tibi Aegy-
2 pte,& Syria. Præcingite vos saccis,& ci-
liciis,& plangite filios vestros,& dolete: quo-
3 niam appropinquauit contritio vestra. *Im-
missus est vobis gladius, & quis est qui auer-
4 tat illum?*Immissus est in vobis ignis,& quis
5 est qui extinguat illum?*Immissa sunt vobis
6 mala,& quis est qui repellat ea? * Numquid
repellet aliquis leonem esurientẽ in silua, aut
extinguet ignẽ in stipula, mox quando cę-
7 perit ardere?Numquid repellet aliquis sagit-
8 tam à sagittario forti missam?*Dominus for-
tis immittit mala, & quis est qui repellat ea?
9 * Exiit ignis ex iracundia eius,& quis est qui
10 extinguat eũ?*Coruscabit,& quis non time-
11 bit?Tonabit,& quis non pauebit? *Dominus
comminabitur, & quis nõ funditus cõteretur
12 à facie ipsius?*Terra tremuit & fundamenta
eius,& mare fluctuat de profundo,& fluctus
eius disturbabuntur,& pisces eius à facie Do-
13 mini,& à gloria virtutis eius: *quoniam for-
tis dextera eius,quæ arcũ tendit: sagittæ eius
acutæ,quæ ab ipso mittuntur,non deficient,
14 cùm cęperint mitti in fines terræ.*Ecce mit-
tuntur mala,& non reuertentur, donec ve-
15 niant super terram.*Ignis succenditur,& nõ
extinguetur, donec consumat fundamenta
16 terræ.*Quemadmodũ non redit sagitta mis-
sa à valido sagittario, sic nõ reuertentur ma-
17 la quæ missa fuerint in terram.*Vę mihi,væ
18 mihi:quis me liberabit in illis diebus? *Initiũ
dolorum & multi gemitus, initium famis &
multi interitus,initium bellorum & formida-
bunt potestates,initium malorum & trepida-
19 bunt omnes. *In his quid faciam,cùm vene-
20 rint mala?*Ecce fames & plaga,& tribulatio,
& angustia missa sunt flagella in emendatio-
21 ne,*& in his omnibus se nõ cõuertent ab ini-
quitatibus suis, neque flagellorum memores
22 erũt semper.*Ecce,erit annonæ vtilitas super
terram,sic vt putent sibi directam pacem, &
tunc germinabunt mala super terrã,gladius,
23 fames,& magna cõfusio. *A fame enim plu-
rimi,qui inhabitant terram interient, & gla-
dius perdet ceteros, qui superauerint à fame,
24 * & mortui sicut stercora proiicientur,& nõ
erit qui consoletur eos. Derelinquetur enim
25 terra deserta,& ciuitates eius deiiciẽtur. *Nõ
derelinquetur qui colat terrã, & qui seminet
26 eam. * Ligna dabunt fructus,& quis vinde-
27 miabit illa? * Vua matura fiet,& quis calca-
bit illam? erit enim locis magna desertio.
28 * Cupiet enim homo hominem videre, vel
29 vocem eius audire. * Relinquentur enim de
ciuitate decem, & duo de agro, qui abscon-
derint se in densis nemoribus, & scissuris pe-
30 trarum: *quemadmodum derelinquũtur in
olíueto, & singulis arboribus tres, aut qua-
31 tuor oliuæ. * aut sicut in vinea vindemiata
racemi relinquuntur ab his qui diligenter vi-
neam

neam ſcrutantur:* ſic relinquentur in diebus 32
illis tres, aut quatuor ab ſcrutantibus domos
eorũ in romphæa. * Et relinquetur terra de- 33
ſerta, & agri eius inueterabunt, & viæ eius,
& omnes ſemitæ eius germinabunt ſpinas, eo
quòd nõ tranſiet homines per eã. * Lugebũt 34
virgines non habentes ſponſos, lugebunt mu-
lieres non habentes viros, lugebunt filiæ earũ
non habentes adiutorium: * ſponſi earum in 35
bello conſumentur, & viri earum in fame
exterentur. * Audite verò iſta, & cognoſcite 36
ea ſerui Domini. * Ecce verbum Domini, 37
excipite illud: ne diis credatis, de quibus dicit
Dominus: * Ecce appropinquant mala, & 38
non tardant. * Quemadmodum prægnans 39
cùm parit in nono mẽſe filium ſuum, appro-
pinquante hora partus eius ante horas duas
vel tres, dolores circumeunt ventrem eius, &
prodeunte infante de ventre non tardabunt
vno pũcto:* ſic nõ morabũtur mala ad pro- 40
deundũ ſuper terram, & ſæculum gemet, &
dolores circumtenebunt illud. * Audite ver- 41
bum, plebs mea: parate vos in pugnam, & in
malis ſic eſtote quaſi aduenæ terræ. * Qui vẽ- 42
dit, quaſi qui fugiat: & qui emit, quaſi qui per-
diturus. * Qui mercatur, quaſi fructum non 43
capiat: & qui ædificat, quaſi non habitaturus.
* Qui ſeminat, quaſi qui nõ metet: ſic & qui 44
vineã putat, quaſi non vindemiaturus. * Qui 45
nubunt, ſic quaſi filios non facturi: & qui nõ
nubunt, ſic quaſi vidui. * Propter quod qui 46
laborant, ſine cauſa laborant: * Fructus enim 47
illorum alienigenę metent, & ſubſtantiam il-
lorum rapient, & domos euertent, & filios eo-
rum captiuabunt, quia in captiuitate, & fame
generant natos ſuos. * Et qui negotiantur in 48
rapina, quantum diu exornant ciuitates, &
domos ſuas, & poſſeſſiones & perſonas ſuas,
* tantò magis adzelabor eos ſuper peccata 49
ſua, dicit Dominus: * Quomodo zelatur for- 50
nicaria mulierem idoneam & bonam valde,
* ſic zelabitur iuſtitia iniquitatem cum exor- 51
nat ſe, & accuſat eam in facie, cùm venerit qui
defendat exquirentem omne peccatum ſuper
terram. * Propterea nolite ſimilari ei, nec 52
operibus eius: * quoniam adhuc puſillum, & 53
tolletur iniquitas à terra, & iuſtitia regnabit
in vos. * Non dicat peccator ſe non peccaſſe: 54
quoniam carbones ignis comburet ſuper ca-
put eius, qui dicit: Non peccaui coram Do-
mino Deo, & gloria ipſius. * Ecce Dominus 55
cognoſcet omnia opera hominum, & adin-
uentiones illorum & cogitationes illorum,
& corda illorum. * Dixit enim: Fiat terra, & 56
57 facta eſt: fiat cęlum, & factum eſt. * Et in ver-
bo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & nouit nume-
58 rum ſtellarum. * Qui ſcrutatur abyſſum, &
theſauros illarum: qui menſus eſt mare, &
59 conceptum eius. * Qui concluſit mare in me-
dio aquarum, & ſuſpendit terram ſuper aquas
60 verbo ſuo. * Qui extendit cęlum quaſi came-
61 ram, ſuper aquas fundauit eum. * Qui poſuit
in deſerto fontes aquarum, & ſuper verticem
montium lacus ad emittendum flumina ab
62 eminenti petra, vt potaret terram. * Qui fin-
xit hominem, & poſuit cor ſuum in medio
corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam, & intel-
63 lectũ, * & ſpiramen Dei omnipotẽtis, qui fecit
omnia, & ſcrutinat omnia abſconſa in abſcõ-
64 ſis terræ. Hic nouit adinuentionem veſtram,
& quæ cogitatis in cordibus veſtris, peccan-
65 tes, & volentes ocultare peccata veſtra. * Pro-
pter quod Dominus ſcrutinando ſcrutinauit
omnia opera veſtra, & traducet vos omnes,
66 * & vos confuſi eritis, cùm proceſſerint pec-
cata veſtra coram hominibus, & iniquitates
erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo.
67 * Quid facietis: aut quomodo abſcõdetis pec-
68 cata veſtra coram Deo, & angelis eius? Ecce
iudex Deus, timete eum. Deſinite à peccatis
veſtris, & obliuiſcamini iniquitates veſtras
iam agere eas in ſempiterno, & Deus edu-
cet vos, & liberabit de omni tribulatione.
69 * Ecce enim incenditur ardor ſuper vos tur-
bæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vobis, &
70 cibabunt idolis occiſos: * & qui conſenſe-
rint eis, erunt illis in deriſum, & in imprope-
71 rium, & in conculcationem: * erit enim lo-
cis locus, & in vicinas ciuitates exurrectio
72 multa ſuper timentes Dominum. * Erunt
quaſi inſani nemini parcentes, ad diripien-
dum & deuaſtandum aduc timentes Domi-
73 nũ: * quia deuaſtabunt, & diripient ſubſtan-
74 tias, & de domibus ſuis eos eijcient. * Tunc
parebit probatio electorum, vt aurum, quod
75 probatur ab igne. * Audite dilecti mei,
dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribula-
76 tionis, & de his liberabo vos. * Ne timeatis,
nec hæſitetis, quoniam Deus dux veſter eſt.
77 * Et qui ſeruat mandata, & præcepta mea,
dicit Dominus Deus, ne præponderent vos
peccata veſtra, ne ſupereleuent ſe iniquitates
78 veſtræ. * Væ qui conſtringuntur à pecca-
tis ſuis, & obteguntur ab iniquitatibus ſuis,
quemadmodum ager conſtringitur à ſilua,
& ſpinis tegitur ſemita eius, per quam non
tranſit homo, & excluditur, & mittitur ad
deuorationem ignis.

FINIS.

INDEX TESTIMONIORVM
A CHRISTO, ET APOSTOLIS
IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM
EX VETERI.

Quæ huc in id congesta sunt, vt Pij Lectores natiuam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipso Christo vero interprete, & spiritu eius per Apostolos sit tradita, assequantur, perspiciantque in quem vsum ea Apostoli & Euangelistæ adduxerint.

32 c Mihi vindictam, ego retribuam Rom.12.d

IOSVE.

1 a Non te deseram, neque derelinquam Heb.13.a

REG. II

7 c Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a

19 b Reliqui mihi septem millia virorum Rom.11.a

IOB.

5 c Comprehendam sapientes in astutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerũt gẽtes Act.4.c

2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te Act.13.c.Heb.1.b.5.b

2 c Reges eos in virga ferrea Apoc. 2.g.19.c

4 b Irascimini, & nolite peccare Ephes.4.f

5 c Sepulchrum patens est guttur eorum Rom.3.b

6 c Discedite à me, omnes qui operamini iniquitatem Matt.7.d 25.d Luc.13.f

8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matt.21.b

8 c Quid est homo quod memor es eius? Heb.2.a

8 c Omnia subiecit sub pedibus eius 1.Cor.15.d

9 c Quorũ os maledictione & amaritudine plenum est Ro.3.c

13 a Non est iustus quisquam, non est intelligens Rom.3.b

13 b Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem Ro.3.c

15 c Prouidebam Dominum in conspectu, &c. Act.2.d

15 d Nõ dabis Sanctum tuum videre corruptionem Act.2.e.13.e

17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.c

17 g Propterea cõfitebor tibi in Gẽtibus Domine Rom.15.b

18 a Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum Ro.10.d

21 a Eli, eli, lamma sabacthani Mat.27.e Mar.15.c

21 c Diuiserunt sibi vestimenta mea Mat.27.d.Ioan.19.e

21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.c

23 a Domini est terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f

24 c Odio habuerunt me gratis Ioan.15.d

30 a In manus tuas commendo spiritum meum Luc.23.f

31 a Beati quorum remissæ sunt iniquitates Rom.4.a

33 c Qui enim vult vitã diligere, & dies videre bonos 1.Pet.3.b

39 b Hostiam & oblationem noluisti Heb.10.b

40 c Qui manducat meum panem Ioan.13.b

43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g

44 Thronus tuus Deus in sæculum sæculi Heb.1.c

50 a Vt iustificeris in sermonibus tuis Rom.3.a

54 d Iacta super Dominum curam tuam 1.Pet.5.b

61 d Vnusquisq; autem propriã mercedem accipiet 1.Cor.3.b

67 d Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Eph.4.b

68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioan.2.d

68 b Improperia improperantiũ tibi ceciderunt super me Ro.15.a

68 c Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum Rom.11.b

68 c Fiat commoratio eorum deserta Act.1.d

68 e In siti mea potauerunt me aceto Ioan.19.f

77 a Aperiam in parabolis os meum Matt.13.e

77 c Panem cœli dedit eis Io.6 d

81 b Ego dixi, dij estis Io.10.g

88 d Inueni Dauid seruum meum Act.13.d

90 c Angelis suis mandauit de te Mat.4.a.Luc.4.b

93 b Dominus nouit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt 1.Cor.3.d

94 c Hodie si vocem eius audieritis Heb.3.b

94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4.a

96 d Et adorent eum omnes angeli eius Heb.1.c

101 d Tu in principio Domine terram fundasti Heb.1.c

103 a Qui facit angelos suos spiritus Heb.1.c

108 b Et episcopatum eius accipiat alter Act.1.d

109 a Dixit Dominus domino meo Mat.22.d. Luc.20.g. Act.2.f

109 a Sede à dextris meis Heb.1.d

109 a Donec ponam inimicos tuos scabellũ &c. Heb.1.d 1.Cor.15.d

109 d Tu es sacerdos in æternum Heb.5.b 7.c

109 b Iurauit Dominus & non pœnitebit eum Heb.7.c

111 b Dispersit, dedit pauperibus 2.Corint.9.c

115 a Credidi, propter quod locutus sum 2.Cor.4.c

115 a Omnis homo mendax Ro.3.a

116 a Laudate Dominũ omnes gentes Rom.15.c

117 a Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b

117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificantes Mat.21.d. Mar.12. a.Act.4.b. 1.Pet 2.b

117 d Hosãna filio Dauid Mat.21.b

131 c De fructu ventris tui ponam super sedem tuam Act.2.e

139 a Venenum aspidum sub labijs eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite esse prudentes apud vosmetipsos Rom.12.d

3 b Fili mi, noli negligere disciplinã Domini, &c. Heb.12.b

3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b.Apoc.3.d

10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1.Pet.4.b

17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Thess.5.d 1.Pet.3.b

20 c Qui maledixerit patri vel matri Matt.15.a.Mar.7.b

25 c Si esurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d

26 b Canis reuersus ad vomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen Rom.9.f

5 d Homo plantauit vineã Mat.21 b.Luc.20.b Mar.12.a

6 a Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth Apoc.4.c

6 c Auditu audietis, & non intelligetis Mat.13.b Mar.4.b Luc 8.b Act.28.f.Io.12.f.Ro.11.b

7 c Ecce virgo in vtero habebit Matt.1.d

8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d

9 a Terra Zabulon & Terra Nephthali Mat.4.c

10 e Si fuerit numerus filiorũ Israel tamquam arena maris Ro.9.f

11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet spiritu oris sui 2.Thes.2.c

11 c Erit radix Iesse R.15.c Ac.13.d

21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna Apoc.14.b

22 d Man-

22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clauem Dauid Apoc.3.b
25 c Absterget Dñs omnẽ lacrimam ab oculis,&c. Apoc 7.d 21.b
28 c Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic 1.Corint.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offensionis Rom.9.g 1.Pet.2.b Act.4.b
29 d Populus hic labijs me honorat Mat.15.a Mar.7.b
29 e Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam,&c. 1.Cor.1.c
33 c Vbi sapiẽs? vbi scriba? vbi inquisitor huius sæculi? 1.Cor.1.c
40 Vox clamantis in deserto Mat.3.a Mar.1.a Luc.3.a Ioan.1.c
40 b Omnis caro fęnũ 1.Pe.1.d.Ia.1.d
40 d Qui enim cognouit sensũ Dñi, aut quis instruxit eũ? 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Rom.11.d
41 b 44 a Ego sum primus & nouissimus Apoc.1.d & 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi Mat.12.b
43 d Ecce noua facio omnia Apoc. 21.b 2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui se,&c. Rom.9.d
45 Viuo ego, dicit Dñs,quoniã mihi flectetur omne genu Rom.14.b
49 b Posui te in lucẽ gẽtiũ Act.13.g
49 c Tempore accepto exaudiui te, &c. 2.Cor.6.a
49 e Non esurient neque sitient amplius Apoc.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciem eius Mat.26.g
52 b Quam speciosi pedes euangelizantium pacem Rom.20.c
52 d Propter quod exite de medio eorũ,& separamini,&c. 2.Cor.6.d
52 d Nomen Dei per vos blasphematur Rom.2.d
52 d Quibus non est annunciatum de eo, videbunt Rom.13.e
53 a Domine, quis credidit auditui nostro? Ro.10.c Io.12.f
53 b Ipsi infirmitates nostras accepit Matth.8.c
53 c Tamquam ouis ad occisionem Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus est Mar.15.c Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inuẽtus est dolus 1.Pet.2.d 1.Io.3.a
53 e Qui peccata nostra pertulit in corpore 1.Pet.2.d
54 a Lætare sterilis quæ non paris Gal.4 d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioan.6 e
55 a Et qui sitit, veniat: & qui vult accipiat aquam vitæ gratis Apoc.22.d
55 b Dabo vobis sancta Dauid fidelia Act.13.e
56 c Domus mea domus orationis vocabitur Mat.21.b Mar.11.c Luc 19.g
59 b Contritio & infelicitas in vijs eorum Rom.3.c
59 c Galeam salutis assumite Ephesi.6.c.1.Thess.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob Rom.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g
60 d Et ciuitas non eget sole neque luna Apoc.21.g
60 d Nox vltra non erit Apoc.22.a
61 a Spiritus Dñi super me Luc.4.c
62 Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus, venit Matt.21.a
64 b Quod oculus non vidit,nec auris audiuit,&c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus sum à non quærentibus me Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populũ nõ credentẽ Ro.10.d
65 c Nouos verò cœlos, & noua terra 2.Pet.3.c Apoc.21.a
66 a Cœlum mihi sedes est Act.7.f
66 g Vbi vermis eorum non moritur Mar.9.g

I E R E M.

7 b Vos autem fecistis illam speluncam latronum Matth 21.b Mar.1.11.c Luc.19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b
17 d Ego sum scrutans renes & corda Apoc.2.f
31 c Vox in Rama audita est Mat.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient dicit Dñs, & consummabo super domum Israel & super domum Iuda testamentum nouum Heb.8.c
31 f Hoc autem testamentum quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc.18.a

E Z E C H.

3 a Accipe librum, & deuora illum Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo viuet in ea Rom.10.b
32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum Matt.24.c
36 Nomen Dei per vos blasphematur inter Gentes Rom.2.d

D A N I E L.

9 g Cum videritis abominationem desolationis quæ dicta est à Daniele Propheta Matt.24.b Mar.13.b Luc.21.d

O S E E.

1 d Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos,&c. Ro.9.e
2 d Vocabo non plebem meam,plebem meam Rom.9.e 1.Pet.2.b
6 c Misericordiam volo, & non sacrificium Matt.9.b 12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos Luc.23.d
11 a Ex Ægypto vocaui filium meũ Matth.2.c
13 d Absorpta est mors in victoria 1.Cor.15 g

I O E L.

2 g Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c
2 8 Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit Rom.10.c

A M O S.

1 g Numquid victimas & hostias obtulistis mihi Act.7.e
6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d
9 c Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculũ Dauid. Act.15.c

I O N A S.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Mat.12.c Luc.11.d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionę Mat.12.c Luc.11.d

M I C H Æ.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Matth.2.a
7 b Veni separare hominẽ aduersus patrem suum & filiã aduersus matrem. Mat.10.d Luc.12.g

A G G Æ.

2 b Adhuc semel, & ego mouebo non solum terram, sed & cœlum Heb.12.g

H A B A C.

1 Videte contemptores, & admira-

ramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris Act.13.f
2 a Iustus autem ex fide viuit Roma.1.e Gal.3.b

NAHVM.

1 d Quam speciosi pedes euangelizantium pacem Rom.10.c
4 b Quid est quod scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire? Mat.17.b Mar.9.b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo Eph.4.f

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Esau autem odio habui Rom.9.c
3 a Ecce ego mitto angelum meum Matth.11.b Marc.1.a Luc.7.d Ioan.1.c
4 b Ipse est Elias qui venturus erat Matt.11.b
9 b Ecce rex tuus venit Matt.21.a Ioan.12.b
11 c Et acceperunt triginta argenteos Matt.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan.19.g
13 c Percutiam pastorem Matt.26.c Mar.14.b

FINIS.

Hebraicorum, Chaldæorum, Græcorumque nominum interpretatio.

AARON, Mons siue montanus.
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abarim, Trāsitus plurium. siue transeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas, filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abraham, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum est ex hominibus Dei, quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Angustiæ, siue tribulationes, Hebraicè, Misraim.
Æneas, Laudatus.
Aethiopia Græcè, ardorem significat. Hebraicè Cus dicitur, idest, nigredo vel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No, quod interpretatur crudum, siue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, siue veritas.
Amasai, per Aleph, Fortis vel robustus.
Amasai, per ain, Populi munus.
Amalech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmū fit.
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, populus eius.
Ammon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos per aleph, Fortis pater Isaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Israeliticæ.
Anania, Nubes, Domini.
Anathoth, Responsiones, siue cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, idest, casus vel ruina Isaiæ 66.34.
Aphrica, Nahum 3.9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes, Vespertini. 2.Par.26.2.
Arabes, Psalm.71.15. Hebraicè Saba, idest, conuersio.
Aram, Celsitudo, sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, siue maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser per Samech, Vinctus filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, siue felicitas, filius Iacob.
Assuerus, Princeps & caput.
Assur, Insidians, siue beatus.
Astaroth, Greges, siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Artalia, Augens vel triens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus Hebraicè Asdod, deprædatio.

BAal, Idolum, aut dominans.
Baal. Osee 10. 24. Aibel legendum, idest, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens, Vrbs per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, filius columbæ.

Barna-

Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetustus.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarũ suarũ.
Beniamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio, Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Bet-hania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diuisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus iuramẽti, Ciuitas.
Beth-saida, Domus frugum.
Bethsames, Domus solis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz in fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saporis.
Bosor, Munitio.
Bosra, Idem.

CAath, Congregatio, Obtusio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Possessio, Possessus.
Caleb, quasi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, idest, ex Cana, vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pęnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, idest, sphærulæ.
Chariath-iarim, Ciuitas siluarum.
Dariath-sepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumcisionis vel agnus circumcisus.
Cartaginenses, Hebraicè Tharsis, idest, contemplatio gaudij.
Cedar, Nigredo, tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, denigratus, Tristis.
Cephas, Petrus à petra Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chasdim, idest Quasi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quasi Magister.
Chodchod, Iaspis.
Chorræi, Furores.
Christus, Vnctus.
Chus, Æthiops.
Cin, possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Curua Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, oblatio.
Core, Caluus, caluitium, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans, legens, 1. Par. 9.19.
Corozaim, Hic est mysterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quasi miser.

DAgon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.
Damascus, 1. Reg. 16. b. Similitudo incendij. Hebr. Dumesec.
Dan, Iudicans, siue iudicium.
Daniel, iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmaschus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatũ, subregio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3. a. Hebr. Reseph, id est, Volucris, Flamma.
Dibre haiamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionysius, Diuinitus stillatus.
Dithalassum, duo maria.
Doeg, solicitus, Anxius.
Dog, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

EBal, Aceruus vetustatis.
Ecclesiastes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus
Elgon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan, Dei gratia siue misericordia.
Eliacim, Dei resurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Elisæus, Dei salus, Deus saluans.
Ellehaddebarim, Hæc sunt verba, sic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiscum Deus.
Emmaus, Timens consilium,
Enac, Gigas, Torques.
Encænia. Renouatio, dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Crescens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, idest, puluerulenta, siue plumbea. 2. Reg. 13.b.7.
Ephrata, Vbertas, siue frugifera.
Ephron, puluis.
Esau, Faciens, Operans.
Esdras, Adiutor, Atrium.
Esther, Occulta, abscondita.
Etam, Auis eorum.
Etham. Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

GAlaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus testimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, præscissio.
Gazophylacium, vbi thesauri templi seruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis tristitiæ.
Gehennon, Vallis contristans.
Gelboe, Reuolutio inuestigationis.
Gersom, Aduena ibi.
Gerson, Exilium eius.
Gibilij, Termini.
Gihon, Pectus, exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, transmigratio.
Gomor, genus mensuræ.
Gomorrha, populus rebellis.

Græci, Hebraicè Ieuanim, id eſt deceptores.

HAbacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauot-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id eſt dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, deſtructio.
Heſron, ſagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Hornia, deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

IAbel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per ſin in fine.
Iabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iael, Aſcendens, Damula.
Iahel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iapheth, Dilatatus.
Iaſon, Sanans.
Iauan, Deripiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus, per ſin.
Iehus 1.Par.8.b.10. Cõſiliãs per ſade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Domini.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem, Idem.
Ieſſe, En, Exiſtens.
Iesboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraicè Iehoſua, Dñs ſaluator.
Iethro, Excellens.
Iezonia, Auſcultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India Hebraicè dicitur Hodu, ideſt, laudatio.
India, Iob 28.c.13. Hebraicè Ophir, ideſt, cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz, 2.Par.34.b.8. Apprehẽdens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diffidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis. 4.Reg.11.d.21. Hebr. Iehoas.
Ioas, 1.Par.7.b.8. & 27.d.28. Tinea corroſus, per ain.
Iob, Dolens. Hemens.
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donũ, filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanis, Fluuius iudicij.
Ioſapha, Dominus Iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph. Pſal.80.a.2. Domini augmentum. Heb. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue, Dominus ſaluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus aut ens.
Iſai, 1.Par.2.b.13. Vir meus.
Iſaias. Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Præualens Deo.
Iſſachar, eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

LAban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci. Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas, ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

MAacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium. Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel philoſophi.
Malachia, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis, mare.
Martha, Prouocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchiſedech, Rex iuſtitiæ.
Melchiſua, Rex ſaluator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluuijs, Euphrate, & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus.
Micheas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Misle, Prouerbia, Nomen libri.
Miſphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1.Par.8.a.9. Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis)
Myſia, Sceleſta.

NAaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonoſor, Planctus iudicij
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.
Niniue, Pulchra.

Noe,

Noe, Cessatio, Requies.
Noema, Decora.
OBadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Osee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.
PAlæsthina, Consperſa (sub. cinere.)
Paracletus, Consolator, Aduocatus.
Parasceue, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima (sub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Diuisio, Filius Iudæ.
Phares, per sin, 1. Paral. 7. d. 16. Eques.
Pharisæi, Diuisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Camadim.
Probatica, Ouina, Locus vbi pecora sacrificanda tenebantur.
Proselytus, Aduena, Peregrinus.
RAab, Psalm. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Rabba Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata. Dilatata.
Ram, Excelsus.
Ramesses, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblata, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, excelsa, sublimis.
Rubens, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata,
SAaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conuersio, Captiuitas.
Saba, per Samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatas, Circuitus.
Sabbatismus, Requies, Cessatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Iusti.
Sadoc, Iustus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanasar, Pax ligata.
Salmon, pacificus.
Salomith, Idem, f. g.
Salomon, pacificus.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Positus à Deo.
Saphan, Henricius, Cuniculus.
Saphat, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina, Vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarephta, Angustia buccellæ.
Saron, siue Sarona, Planities.
Satan, Aduersarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul, 1. Regum 9. a. 2. Hebraicè Sual, Vulpes.
Scenopeia. Festum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini.
Segor, parua.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Dissoluens, Filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei, 1. Par. 2. d. 28. nomen meum.
Sennacherib, Rubus destructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, pulchra, aut tuba, Exod. 1. c. 15. per sin.
Sephora, Exo. 2. d. 21. Auis, Passer Vxor Mosis.
Seth, Positus.
Setim, Expansiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus: Nilus.
Siloe, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16. a. 1. per Samech.
Sin, per sade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus. 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sulamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.
TArsus, Ablata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyssus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, id est, tribulantes.
VAicra, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaieddabber, Et locutus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Veelle semoth, Et hæc sunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vria, Ignis Domini.
Vria, Ignis Domini.
ZAbad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zachæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confusione.

FINIS.

INDEX BIBLICVS,
QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR.
Ad certa Capita, Alphabeti ordine digesta, reuocatas, summa breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat, proxime deinde sequentes vsque ad hoc signum †, vel (si hoc signum non adsit) ad proximam vsque sequentis libri citationem, sunt versuum in eodem capite signatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, Exo. 4. 14. 16. 30 † 5. 1. † 6. 13 † 7. 1. 2. legendum est: Exodi capite 4. versu 14. versu 16. & vers. 30. Item cap. 5. versu 1. cap. 6. versu 13. c. 7. versu 1. & 2. Cùm autem asteriscus seu stella in hunc modum (Leu. 8. *.) numero apponitur, indicium est, rem de qua agitur, per plures versus in eo capite tractari: vel significat locum illum esse inter reliqua diligentiùs notandum. Porrò si quod quæris, in versu hic notato contingat non adeò perspicuè inueniri, tam aliquot ex propinquis versibus antecedentibus, vel sequentibus tibi erunt perlustrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem distinctionem id obseruatum est, vt Eccle. Ecclesiasten, Eccli. verò Ecclesiasticum notet.

Aeneas

Antio-

bita-

Chri-

F

1,12.

I

ritatis

Victo-

FINIS.

[redacted]

[redacted]

[redacted]